

वैदिक-पदानुक्रम-कोषः

स च

संहिताब्राह्मणोपनिषत्सूत्रवर्गीय-सपादचतुःशत [४२५] वैदिकग्रन्थस्थ-सकलपदज्ञात-संग्रहस्वरूपः
प्रतिपदप्रतियुक्त-श्रुतिस्थलसर्वस्व-निर्देशैः समवेतश्च यथासंगत-तत्तन्त्रवपुराणवेदाङ्गीय-
विचारसमन्वितटिप्पणैः सनाथितश्च

संभूय द्वादशखण्डात्मकैः पञ्चभिर्विभागैर्व्यूढश्च

सन्

द्यानन्दब्राह्ममहाविद्यालयीयाचार्यपदप्रतिष्ठितपूर्वेण, विश्वेश्वरानन्दवैदिकशोधसंस्थानस्य
च द्यानन्दमहाविद्यालयीयाऽनुसंधानविभागस्य च संचालकेन

सता

विश्वबन्धुशास्त्रिणा

भीमदेवशास्त्रिणः

नान्तरीयेण साहाय्यकेन

संपादितः

अयं च तत्र

(साहित्यिकस्य)

चतुःखण्डात्मकस्य १मस्य विभागस्य

१मः खण्डः

भूमिका, अ

पृष्ठानि I-CLIV, च १-५९२ च

लाभपुरे

विश्वेश्वरानन्दवैदिकशोधसंस्थानेन प्रकाशितः

१९६६ वि०

Printed and bound at the V V R I Press, Lahore

First edition, first issue 1942 Quality I 375 Copies

Price Rs 22 8 0 for the Permanent Members of the V V R I Society and the Advance Subscribers Rs 25/- for the Registered Subscribers and Rs 30/- for others

(अधिकार-सर्वस्वं सुरक्षितम्)

लामपुरस्थे वि वै शो स-मुद्राष्टहे मुद्रितो बद्धश्च ।

प्रथम सस्कृत्यम्, प्रथम. प्रकाश, १९९९ वि । १मा कोटि, ३७५ प्रतिकृतय ।

मन्थम् २२॥) रु वि वै शो स-मभाया स्थिरमदस्याना चाऽग्रिमग्राहकाणा च, २५) रु. स्थिरग्राहकाणा च, ३०) रु अन्येषा च कृते ।

Prepared and published under the Patronage of the Central Government of India, the Provincial Governments of the Panjab, the United Provinces, Bombay and Madras, the Hyderabad, the Mysore, the Travancore, the Baroda, the Indore, the Kolhapur, the Sangli, the Jammu and Kashmir, the Patiala, the Jodhpur, the Nabha, the Shahpura and the Keonthal States, the Awagarh and the Vijayanagram Estates, the Panjab and the Calcutta Universities and the Vishveshvaranand S P Sabha and the Moolchand Kharatiram Trusts and a large number of other donors and supporters, official as well as private

Specially commemorating the valuable initial help which Their Late Highnesses Maharaja Sir Sayaji Rao Gaekwad III of Baroda, Maharajadhiraj Sir Bhupindar Singh Mahindar Bahadur of Patiala and Raja Shri Bye Sen Bahadur of Keonthal and High Highness Maharaja Shri Tukoji Rao Holkar, formerly, Ruler of Indore were pleased to grant for this work (cf. Preface, P XVIII)

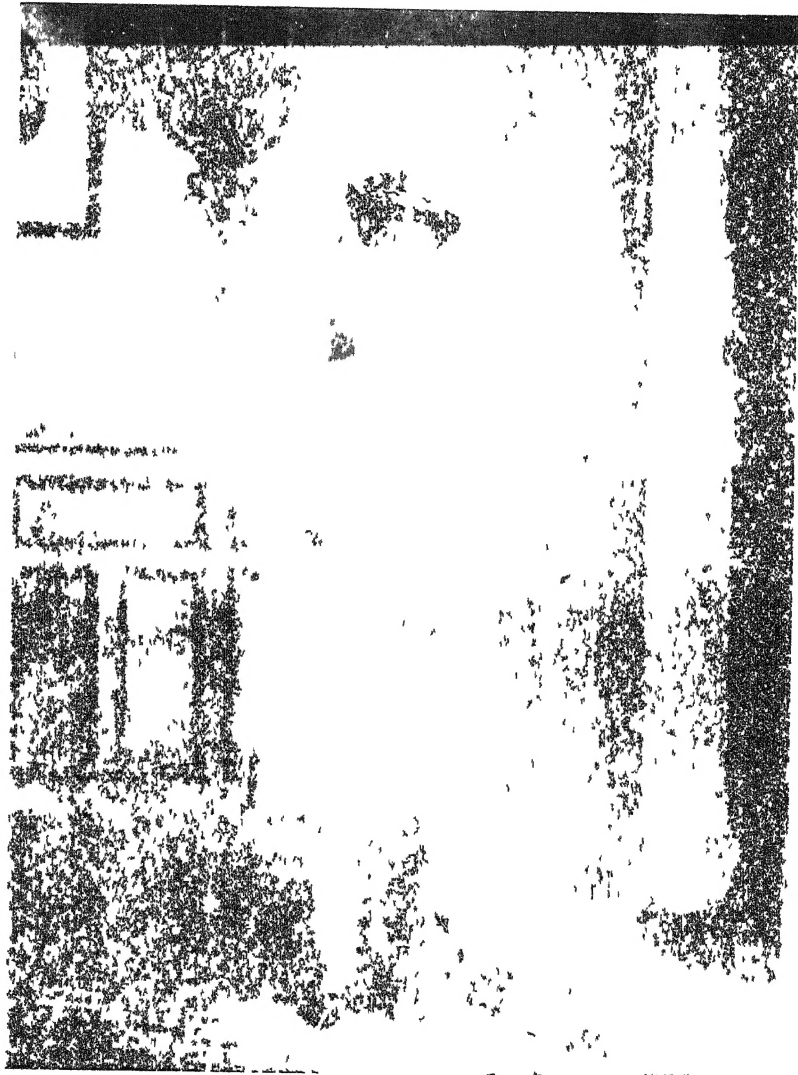

His Late Highness Maharaja
Sir SAYAJI RAO GAEKWAD III
of Baroda
Prime Patron of the V V R Institute Lahore
(*Vide Preface P XVIII*)

His Late Highness Maharajadhiraj
Sri BHUPINDAR SINGH MAHINDAR Bahadur
of Patiala
Prime Patron of the V V R Institute Lahore
(*Vide Preface P LVIII*)

His Late Highness Raja
Shri HEMENDRA SEN BIJE SEN Bahadur
of Keonthal
Prime Patron of the V V R Institute Lahore
(*Vide Preface P XVIII*)

H. Highness Maharaja
SHRI TUKOJI RAO HOLKAR
Formerly, Ruler of Indore,
Prime Patron of the V V R Institute Lahore
(Vide Plate P XVIII)

भावना

ओधीधामप्रचेतिन्यै शब्दब्रह्मस्वयंभुवे ।
भगवन्त्यै सरस्वत्यै भूयोभूयो नमोनमः ॥१॥

‘‘अम्बितमे नदीतमे देवितमे सरस्वति ।
अप्रशस्ता इव स्मामि प्रशस्तिमम्ब नस्कृधि ॥२॥

यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर् येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।
यो रत्नया वसुविद् यः सुदत्रः सरस्वति तमिह धातवे कः ॥३॥’

तव प्रवाह प्रतत प्रवेग शक्नोऽवगादु भवति स्वतः कः ।
प्रसादये तत् कुरुणावति त्वा निष्णापयेर्मा निजहस्तधृत्या ॥४॥
तव प्रसादः खलु देवमातः सौजन्यसौशील्यसुधासुधावै ।
पापप्रमुक्तानथ पुण्ययुक्ताञ् शुद्धान् पवित्रान् यजतांस्तनोति ॥५॥
त्वदेकनिष्ठस्य ममेप यत्नस्त्वद्भक्तिरक्तस्य च विश्वबन्धोः ।
संसारसर्वस्वविधानमते स्यात् प्रीतये ते श्रुतिशेमुषी-प्रः ॥६॥

वि-ब शा.

DEDICATED

TO

SARASVATĪ,

The divine spirit of ever-progressive march of the ever-unfathomable
and ever-unfordable, eternal stream of knowledge

AND

Her sincere devotees of all times
and all climes

V-B S

^१ एतदादौ बाह्वे उष्म उदाता एवाऽधोरेखाभिर्निर्दिष्टा द्रष्टव्या (तु भू ४, ५, च, ४) ।

विषयः

(CONTENTS)

PREFACE—

PAGES

- I Brief History and Prospectus of the work, II Extent and Nature of the work, III Academic Organisation, IV Printing Arrangement, V Financial Problem, VI Obligation, VII Conclusion

ix-xix

INTRODUCTION—

- I KINDRED LITERARY BACKGROUND—(a) Vedic Nighantavas, (b) Classical Lexicons, (c) Modern Dictionaries, (d) Vedic Anukramanīs, (e) Mono textual Word indexes, (f) Multi-textual Concordances xx-xxviii
- II GENERAL AIM, SCOPE AND PLAN xxviii-xxix
- III BASIC TEXTS xxix-xxx
- IV. OUTLINES OF METHOD—
- 1 GENERAL—(a) Exhaustiveness of textual data, (b) Textual Correlation and Variation, (c) Textual Establishment, (d) Textual Interpretation, (e) Textual Metrics, (f) Textual Elongation, (g) Textual Pada-pāthas, (h) Scheme of Catagorised Record, (i) Accent, (j) Etymo-Morphology, (k) Correlation of Systems, (l) Pāṇinian Studies, (m) Previous Authorities xxx-xlvii
- 2 TREATMENT OF VERBS—(a) Roots, (b) Stems, (c) Conjugative Forms xlvii-lv
- 3 TREATMENT OF DECLINABLES—(a) Distinctive Symbols, (b) Arrangement of Primary Bases, (c) Arrangement of Secondary Bases, (d) Arrangement of Composite Bases, (e) Arrangement of Feminine Bases, (f) Treatment of Verbal Declinables, (g) Treatment of Adverbial Declinables, (h) Treatment of Un-pedegreed Declinables, (i) Numerical Separation of Declinables, (j) Treatment of Declensional Forms, (k) Non initial Componental Reference lv-lxi
- 4 TREATMENT OF INDECLINABLES lxi-lxiii
- 5 TREATMENT OF ACCENT—(a) Textual Accentography, (b) The Indirect Lineal System, (c) The Direct Numerical System, (d) The First Direct Lineal System, (e) The Second Direct Lineal System, (f) The Concordance Direct Lineal System, lxiii-lxxvi
- 6 TREATMENT OF REFERENCES lxxvi-lxxxii
7. SIGNS AND SYMBOLS lxxxii-lxxxvi
- 8 TYPOGRAPHICAL SETTING lxxxvi-lxxxviii

प्रस्तावना—

पृष्ठानि

- १ ग्रन्थस्य मञ्जिते इतिभूतमधिष्यती, २ ग्रन्थस्येदन्ता चेयत्ता च, ३ विद्वत्-संग्रह,
४ मुद्रण-प्रबन्ध, ५ आर्थिनी समस्या, ६ आभार-प्रशसनम्, ७ उपसहार

I XX\XV-XCIII

भूमिका—

- १ सजातीय साहित्य-भित्तिका—(क) वैदिका निघण्टव, (ख) प्राकृतिष्टा कोषा,
(ग) अर्वाङ्ग कोषा, (घ) वैदिक्योऽनुक्रमण्य, (ङ) एङ्ग्रन्थीया पदानुम्मा,
(च) बहुग्रन्थीया अनुक्रमकोषा ...
२ सामान्येन लक्ष्य क्षेत्रं व्यवस्था च ...
३ आधार-ग्रन्था.
४ विधानक-सारसंग्रहः —

XCIV-XCVIII

XCVIII-XCIX

XCIV-C

- १ सामान्य-प्रकरणम्—(क) सामग्र्या सपूर्णत्वम्, (ख) अधिश्रुतिकौ सवाद-विमवादौ,
(ग) पाठ-प्रतिष्ठापनम्, (घ) पाठानामर्थतोऽनुसन्धानम्, (ङ) श्रौतश्छन्दोविमर्श,
(च) साहित्यिक दीर्घत्वम्, (छ) प्राक्तना पदपाठा, (ज) वर्गिता-निर्देशिका,
(झ) स्वर, (ञ) व्युत्पत्ति-योग, (ट) प्रक्रिया-सवादनम्, (ठ) अविपाणिनीयमनु-
सन्धानम्, (ड) पूर्वाभ्याहितीय निदर्शनम्

C-CIX

- २ तिङन्त-प्रकरणम्—(क) धातव, (ख) तैडान्यङ्गानि, (ग) तैडानि रूपाणि

CIX-CXIII

- ३ सुबन्त-प्रकरणम्—(क) वैशेषिका सकेता, (ख) वृद्धव्यवस्थापनम्, (ग) तद्धित-
व्यवस्थापनम्, (घ) समास-व्यवस्थापनम्, (ङ) स्त्रीलिङ्ग-व्यवस्थापनम्,
(च) कालिकलकारार्थक-सुबर्हकृद्-निर्देशिका, (ज) क्रियाविशेषणभावु-सुबर्हप्रतिपदिक-
निर्देशिका, (झ) अयौगिक-सुबर्हप्रतिपदिक-निर्देशिका, (ञ) विसंख्यात-सुबर्ह-
प्रतिपदिक-निर्देशिका, (ट) सौपरूप-निर्देशिका, (ठ) उत्तरपदत्व-निर्देशिका

CXIII-CXVII

- ४ अव्यय-प्रकरणम्

CXVII-CXXIII

- ५ स्वर-प्रकरणम्—(क) आभारग्रन्थीय स्वराङ्कनम्, (ख) रेखीयो गम्य प्रकार,
(ग) सख्याङ्कीय निद्ध प्रकार, (घ) प्रथम प्राक्तनो रेखीय सिद्ध प्रकार,
(ङ) द्वितीय. प्राक्तनो रेखीय सिद्ध प्रकार (च) एतत्कोषीयो रेखीय निद्ध प्रकार

CXXIII-CXXV

- ६ स्थल-प्रकरणम्

CXV-CXXVII

- ७ सकेत-प्रकरणम्

CXXVIII-CXXXI

- ८ मुद्रा-प्रकरणम्

CXXXI-CXXXII

संक्षेपाः —

- (क) ग्रन्थीया, (ख) लेखनीया, (ग) सामान्या, (च) सक्षेपपाठ-प्रकार

CXX\XIII-CX\III

आशुपरामर्शिका-चित्राणि—

- १ कौशुम-सामवेदीय-स्थलसवादनम्, २ शंपा RW इत्याथर्वण-सस्करणयो स्थलाङ्कन-सवादनम्,
३ प्रस्तुतकोषीय आविष्टिको वैद्युत्पत्तिक-स्तम्भविभाग, ४ मूलाऽऽर्थभाषीयस्य भू दत्यस्य त्रिद्वित-
विपरिणाम-प्रस्तार

cxliv-clv

P R E F A C E.

I BRIEF HISTORY AND PROSPECTUS OF THE WORK

It may not come amiss briefly to recount the circumstances, in which the present work was undertaken. Svāmī Dayānanda Sarasvatī had breathed his last in 1883 after having carried on in North India for over eighteen years an altruistic and patriotic campaign of socio-religious regeneration of his countrymen. His dynamic personality, full of great enthusiasm and sincere fervour as it was, had produced a feeling of general regard for India's glorious past with special emphasis on the importance and sanctity of Vedas as being by virtue of their high teachings the panacea that ill-adjusted humanity so much needed.

It was against this background that Svāmī Viśveśvarānanda and Svāmī Nityānanda started, some ten years after his death, their joint, selfless mission of following in his footsteps in propagating Vedas and their teachings. Keen as they were on popularising the study of Vedas, they very much felt the need of a comprehensive Vedic dictionary being brought within the easy reach of those interested in this line. Seeing that there did not exist any previous work, which could satisfactorily serve this purpose, they announced in 1903 their decision to devote themselves to the task of producing a new one. They published in 1907-8 the four Vedic word-indexes (cf. Intro I, e, 2, 11ff), with a view to base their Dictionary on the same. After the death of Svāmī Nityānanda in 1913, Svāmī Viśveśvarānanda carried on the work alone till, two years before he passed away, the present writer, in compliance with his desire, took charge of it as a labour of love in 1923.

It so happened that a consolidated list of non-verbal entries in the four Vedic word-indexes, अ to ओ, had been prepared in the form of basic reductions. In the portion relating to अ, meanings from the commentaries of Sāyana, Uvata, Mahīdhara and Dayānanda had been entered, interspersed with citations of etymological bearing from Aitareya, Śatapatha and Taittirīya Brāhmanas, an anthology of such citations up to the end of vowels having been compiled specially for this purpose. As the work had progressed further, details of Pāṇinian frame-work as well as meanings

from Griffith's and Whitney's translations had also been added. It was felt that the situation demanded considerable overhauling both in the matter of completion and extension of the scheme. Accordingly, it was decided that the Dictionary should be re-written from the beginning so that it could include entire verbal, declinable and indeclinable vocabulary as relating to all available Samhitās along with meanings from all known commentators, ancient as well as modern and, also, such other useful side-help towards Vedic interpretation as could be culled from extant Brāhmanas, Āraṇyakas, Upanisads, Aṅgas and Upāṅgas. In view of this decision, previously collected materials began to be checked, amplified and supplemented. Besides, a programme was started, in accordance with which full use was to be made of the existing indexical reference books as mentioned in the Introduction to Vol. II of this work (pp. viii ff) as well as here in their proper place below (cf. Intro. I), and text editions such as those of Maitrāyaṇa and Kāthaka Samhitās and many Śrauta Sūtras that had been mutually correlated or supplied with vocabularies. When this scheme had been worked on these lines for about five years, its result was published in 1929 under the title, 'Vaidika-Śabdārtha-Pārijāta', or, 'A Complete Etymological Dictionary of the Vedic Language as recorded in the Samhitās, Fasciculus I'.

But although this publication was welcomed and appreciated, it had been fully realised in the course of its preparation that it would be impossible to invest this work with the contemplated high measure of completeness in the absence of thorough-going word-indexes to the vast range of the source materials intended to be incorporated in it. Accordingly, separate word-indexes to several Vedic texts, mostly Brāhmanas and Śrauta Sūtras, were planned and prepared to the end of their vowel portions. As the scheme advanced, it, however, became evident that this partial equipment would not do. Discussions on indexed words would involve cross-references to those not yet indexed and this would naturally very much obstruct a clear view of the situation and check further progress of the work. In this way, practical experience as gained after many long years of hard work in this field, impressed on the mind, as nothing else could have done, the imperative need of a universal word-index, comprehending entire Vedic and sub-Vedic texts along with their auxiliary and dependent works as well as some other important offshoots as the *sine*

quo non of Vedic lexicography The present work is a direct outcome of the efforts that were subsequently made towards fulfilment of this need At first when it was definitely undertaken, the idea was that it would be practicable to go on with the Dictionary and the Concordance simultaneously But, gradually, the conviction grew that it would be in the interest of the Dictionary itself that the Concordance should be first completed, otherwise, it was feared, the former might again need considerable overhauling in the light of the new data supplied subsequently by the latter Accordingly, after work had been going on in both the sections during the three years, 1930-32, purely literary considerations in addition to the financial and organisational aspects of the problem, led to the postponement of work in the Dictionary section

It is now for a full decade that the Concordance has been receiving exclusive attention Entire materials as needed for it have been almost completed, and editing and publication of the same are simultaneously going on apace Out of the five volumes as projected (cf Intro II, c, 2), two parts of Volume II have already been issued (1935-36) and Volume III is in the press If every thing else goes all right, the present speed of work may be expected to place the entire Concordance, altogether consisting of twelve parts like the present one, in the hands of the reader by the middle of 1947

Meanwhile, work in the Dictionary section is being presently restarted so that by the time the Concordance is completed, materials for it should have been compiled and made ready for being released to the press by instalments Now that its superstructure will be raised on the basis of this Concordance, it may naturally be looked forward to as a complete and scientifically classified statement of entire ancient and modern contribution to Vedic interpretation, critically edited and assessed at its proper value in the light of etymo-morphological, grammatico-syntactical, metrico-phonetico-accentual and semasiological considerations with corroborative citations from and references to original texts, Vedic, sub-Vedic, auxiliary and extensional

Moreover, a number of by-products are under contemplation, the present Volume being the indexical basis of one of these, namely, 'Catur-Veda-Kosa', which is already in the press On account of its limitation to the four principal basic texts, namely, ऋ मा कौ. and शौ (cf Abb. क),

it may in a way be regarded as a corrected, consolidated and scientifically overhauled recast of the four Vedic word-indexes of Svāmī Viśveśvarānanda and Nityānanda, which, as indicated above, formed a sort of starting point of this scheme

II EXTENT AND NATURE OF THE WORK

This Concordance is a long-range and difficult experiment, having already involved incessant labour during the past twelve years with a further need of continuance of the same during the next five years. But considering the extensiveness of the undertaking and the intensive and laborious studies demanded by it, it is not surprising that it is so. As it is, it purports to record almost every word-form as used in about 425 texts, in scientifically standardised and pedigreed setting, accompanied by complete textual reference and critical apparatus bearing on phonology, etymology, grammar, accent, metre and textual situation from the points of view of uncertainty, obscurity, or emendability on the one hand, and textual repetition and correlation on the other. To this end, actual Pada-Pāthas of about 420 texts have had to be first prepared and then converted into etymological indexes, which, in their turn, have been consolidated volume wise according to the plan as given in its proper place below (cf Intro II, c, 2). These enormous textual materials have been copied out on cards, numbering about thirty lacs with another fifteen lacs or so as covered by the critical apparatus, evidently being the most voluminous data ever compiled in this line.

From among the topics constituting the critical apparatus, those relating to textual determination and Pāṇinian setting have demanded very careful and special consideration and sifting of previous contribution, ancient as well as modern, to those studies. While it may be left to the reader to form his own opinion about the intensiveness and complicated nature of studies instituted here in this behalf, an idea of the volume of the same may be indicated just by way of illustration. Thus, besides the symbolical machinery which has been specially introduced in relation to the entries in the body of the Concordance and is being described in its proper place below (cf Intro IV, 7), there are altogether 6408 footnotes to the 592 pages of the present part, giving an average of about 11 to a page. Out of these, 225, 271 and 511, are concerned with supplemental revision of the Pāṇinian system, textual emendation and textual variation,

respectively Unmanageable as the presentation of these vast materials would otherwise have been, it has been necessary to devise over 500 abbreviations, which, when occurring in the footnotes, will have to be completed and supplied with proper case-endings by the reader in order that the related passages may yield connected sense as intended¹ The method of doing so is duly indicated in its proper place below (cf Abb ३) About 700 footnotes, directly, and a good many more, indirectly, are devoted to breaking the ground for a new technique in the contiguous fields of etymology, phonetics, morphology, semantics and accent Some of the important postulations may be referred to here as under² —

1 Ur-Aryan speech, which was non-synthetic, expanded through natural pronounciational variation, out of five primary, monosyllabic, accented, significant, composite sounds

2 The usage of its sounds was gradually differentiated so as to signify the primary parts of speech in the order of proper nouns, common nouns, adjectives, pronouns, abstract nouns, adnominal prepositions, conjunctions and interjections Further tendency to convey related ideas through compositive juxtaposition of primary sounds constituted the origin of the entire later synthetic usage leading to the differentiation of the secondary parts of speech in the order of verbs, adverbs, and verb-governing prepositions

3 The so-called suffixes are fossilised non-initial components of primary compounds

4 A large number of the Pāṇinian verbal roots, being of composite nature, are further divisible

5 A large number of the so-called homonyms are only apparently so in that they really represent entirely different original words, which in the course of phonetic decay have reached the stage of complete homo-phonology The theory of multi-basic roots (cf abb, बधा) is

¹ It will be observed that in the history of Sanskrit research in modern times, this is the first considerable attempt towards employment of Sanskrit itself as the medium of expression of entire critical accompaniment A glossary of special words is being included among the contemplated constituents of the fifth and last volume of this work

² cf Intro. IV, 1, 1, 5, iff

advanced for the purpose of rendering this explanation consonant with the Pāṇinian setting

6. Double accent had no place in Ur-Aryan speech

7. The so-called independent Svaṛita is a late arrival, being based on the original Udātta.

8. All simple and composite vowel sounds are, in the last analysis, residual mechanical differentiations of the original rolling vowel as taken by itself, or in conjunction with a following व् or य् and deprived of its rolling accompaniment through phonetic decay and have regularly exhibited a markedly degradational tendency, ending in disappearance, when not under stress as caused by a following conjunct consonant¹

When viewed in the light of the above brief indication of the extent and the extremely complicated and very difficult technique of this work, it appears that about twenty years' time, which it is expected to take in all, is not very long. It may be interesting to note here that Jacob's and Bloomfield's Concordances, simple, alphabetic arrangements of verses without any complicated critical apparatus as they were, contained textual representation to the extent of hardly 15 per cent and 30 per cent, respectively, of the textual strength of this Concordance, but occupied their authors for eight and sixteen years, respectively

III ACADEMIC ORGANISATION

The Visveśvarānanda Vedic Research Institute was started in the beginning of 1924 for carrying on this work in an organised manner

¹ Putting the original vowel as *ऋ in order that its variational transition into अर्, इर् and उर् may harmonise with the Pāṇinian conception in this behalf, the idea may be represented as under —

$$\begin{array}{ll}
 \text{I} & *ऋ > \begin{cases} \text{अर्} > \text{आ} > \text{अ} > \\ \text{इर्} > \text{ई} > \text{इ} > \\ \text{उर्} > \text{ऊ} > \text{उ} > \end{cases} \\
 \text{II} & \text{अय्} > \begin{cases} \text{आय्} > \text{आइ} > \text{ऐ} > \text{ए} > \text{एँ} > \text{इ} > \\ \text{अय्} > \text{अइ} > \text{ए} > \text{एँ} > \text{इ} > \end{cases} \\
 \text{III.} & \text{अव्} > \begin{cases} \text{आव्} > \text{आउ} > \text{औ}, \text{ओ} > \text{औँ} > \text{उ} > \\ \text{अव्} > \text{अउ} > \text{ओ} > \text{औ} > \text{उ} > \end{cases}
 \end{array}$$

Similarly, while primitive इय्, इव्, उय् and उव् have given rise to a number of other composite vocalic sounds as present in later Aryan speech, the original sound इर् is additionally represented by its secondary alternative reversion, ऋ and ॠ.

During the first six years, two or three whole-time scholars and as many part-time ones used to assist the editor. Their number rose to a dozen or so during the next six years. After this, as the work grew in volume as in technique, the system of part-time scholars was practically dropped in favour of that of whole-time ones, whose strength has now for some years past been ranging from thirty to thirty-five. They have been specially trained to attend to the different stages of the several sections of the scheme. Each entry-card passes through about a dozen grades of checking and technical treatment before it reaches the editor for the purposes of final scrutiny and of the critical apparatus, which, besides his general function of planning the methodology to be followed in connection with the preceding stages, constitute his especially personal responsibility. The Planning Committee, consisting of the sectional heads as well as some other senior members of the editorial staff meets every week to regulate the progress of work according to schedule and to consider fresh problems as they arise from time to time in connection with making necessary additions to and alterations in the scheme. Such outside scholars, Indians as well as foreign, as have been taking interest in the scheme in the past, are associated with the Institute as members of the Academic Advisory Board. It has not been practicable so far to hold a considerable number of meetings of this Board, but, nevertheless, correspondence with the members has been a source of continuous and helpful contact with them.

IV PRINTING ARRANGEMENT

The Institute had a legacy of valuable association with the Nirṇaya-Sāgara press, Bombay. The four Vedic word-indexes of Svāmī Viśvesvarānanda and Svāmī Nityānanda had been printed by it and it had been contemplated that further work would as well be entrusted to it. And, accordingly, the first fasciculus of Pārīṣāṭa was printed there in 1929. But it was realised in the course of that trial experiment that it would not be practicable to arrange satisfactory printing of such a complicated work from anywhere outside Lahore. Local arrangement was therefore tried in connection with the printing of the two parts of Volume II of the Concordance. That the collaboration of three printing concerns had to be sought for this purpose and that, even then, it had taken full four years (1933-36) to print off about 1250 pages, showed

the insufficiency of the local resources in this behalf. Consequently, it was decided three years ago that the Institute should have its own printing department, which has since been organised, being known as the V V R I Press. Its initial success in respect of the present volume augurs well for its increased efficiency in the future. Printing of this work is being done on three different qualities of paper, the best one having been manufactured under definite specifications, ensuring its fairly long durability.

V FINANCIAL PROBLEM

In entrusting this scheme to the present writer, eighteen years ago, Svāmī Visvesvarānanda had taken upon himself the entire responsibility of providing necessary funds for it and he saw to it during the first two years which, as Providence would have it, proved to be the last ones of his earthly life. Afterwards, the Visvesvarānanda Sampat-Prabandhinī Sabhā Trust, which he had provided in his last will as made a couple of months before his death towards the end of 1925 to take charge of his estate, worth over a lac of rupees, continued to finance the Institute during the next decade. Towards the middle of 1936, the control, management and financial responsibility of the Institute were transferred to the present, independent, registered organisation, the V V R I Society, which had been specially brought into being on entirely non-denominational lines for the purpose of associating the Central and the Provincial Governments of India, Indian States and Universities, private and public trusts and business concerns and individual members of the public with this scheme.

During the years preceding this change of hands, there had been a constant feeling of discontent and disappointment because it was recognised to be entirely beyond the capacity of the above-mentioned Trust to cope with the growing needs of the Institute. Just to give an idea of how much the same have increased, it may suffice to mention that while an aggregate of Rs. 50,000 or so was spent in this behalf during the first twelve years, now about Rs. 30,000 has been the usual annual expenditure during the past five years, and the feeling is still there that much more is needed to secure the scheduled completion of the scheme satisfactorily. It is very encouraging to note that the Institute has recently succeeded in obtaining considerable recognition at the hands of the Government of India, some Provincial Governments, Indian States and Universities as well as some private and public trusts and a large

number of members of the public and that it has been enabled on the basis of this valuable support to push the progress of the scheme as never before.

But it cannot be overlooked that this by itself does not go very far in solving the financial problem of the Institute. For, in the absence of dependable and liberal recurring grants-in-aid, the present writer, who feels himself to be under moral responsibility in this matter, must needs go on as before with the unavoidable daily process of canvassing help from everywhere from sheer fear of the failure of the scheme, of course, to the great detriment of the scheme itself because it cannot, possibly, under the prevailing circumstances receive that measure of his most exclusive and intensive attention which it so badly needs at this stage.

VI OBLIGATION

After the above summary of the several aspects of this work, academic as well as organisational and financial, it is now my most pleasant duty to pay homage to the elders in this line and to acknowledge the help received so far. I salute the seers of yore who first saw the light of Vedas and the ancient Pada-kāras, Nighantu-kāras and Ācāryas, like Yāska, Pāṇini, Piṅgala and others, who formulated and promulgated Vedāṅgas to render Vedas easy to understand. I honour all the Bhāṣya-kāras, ancient, medieval and modern, who have kept the torch of Vedic lore ablaze, and all Vedic editors, translators, exegetists, philologists, prosodists and lexicographers of this age who through their long and laborious services have built up a new tradition in this line. A special reference is most thankfully to be made here to Bloomfield's work on Vedic repetitions and his and Edgerton's joint work on Vedic variants, both of which have been practically fitted into the critical apparatus of the present work. Setting as I do a high value on the sympathetic interest which the present-day scholars, in general, and members of the Academic Advisory Board, in particular, have been evincing in the progress of this undertaking, I specially and respectfully mention the name of Dr Siddhesvara Varmā who through his own simple, retired and regulated life of ideal dedication to the eternal Śabda-brahman and his highly suggestive criticism of my work, accompanied by supply of useful information from time to time, has during all these years been a never-failing source of inspiration and instruction to me.

While thanking, in general, the entire editorial staff, past and present, for their loyal and effective co-operation, I want to put on record my special appreciation of the ability and devotion with which Śrī Bhīma Deva Śāstri, M A , M O L and Śrī Rāmānanda Śāstri, Vidyā-vācaspati have been substantially facilitating my work and also to mention the names of Śrī Raghunātha-Candra Śāstri, Vidyā-vācaspati for having afforded me considerable relief by efficiently attending to the general duties and Śrī Amara-Nātha Śāstri, Vyākāṇanācārya for having ably helped in the difficult task of inspection of press-copy and correction of proofs. In thanking the printing staff, in general, for satisfactorily seeing this volume through the press, I express my special appreciation of the work of the Manager, Śrī Dhanpatrai Sethi, the Head Compositor, Śrī Revata Rāma and the Printer, Śrī Sirāja Dīn.

Coming to the financial organisation, so essential for the materialisation of a gigantic scheme like this, I have first gratefully to refer to His late Highness Maharaja Sir Sayajī Rao Gaekwad III of Baroda and His Highness Maharaja Śrī Tukojī Rao Holkar, formerly Ruler of Indore, who as prime patrons of Svāmī Viśveśvarānanda sanctioned generous grants of about Rs 20,000/- each, in support of this work during the initial period of its pre-Lahore history. A similar reference is to be made to His late Highness Maharajadhiraj Sir Bhupendar Singh Bahadur of Patiala and His late Highness Raja Bije Sen Bahadur of Keonthal, whose joint gift of a valuable piece of land at Simla enabled the original headquarters of this scheme, known as Sānta-Kutī, being built there. It is very encouraging that the present enlightened Rulers of Baroda and Patiala are very worthily maintaining continuance of the past association of their worthy sires with the Institute by sanctioning further help for it. During the recent years, the Government of India, the Governments of the Panjab and the United Provinces, and of the Hyderabad, the Mysore, the Travancore, the Jammu and Kashmir, the Jodhpur, the Kolhapur, the Sangli, the Nabha, the Keonthal and the Shahpura States, and the Awagarh Estate have been pleased to sanction valuable, non recurring grants towards completion of this scheme. The Panjab University has been very generously helping this scheme, since 1938 and the Calcutta University, also, from amongst the other Indian Universities, has sanctioned a grant to signify its interest in this work. The Viśveśvarānanda Trust continues to contribute to the funds of the

Institute, and the Moolchand Khairatiram Trust, Lahore, also, has recently extended its patronage to it. The Governments of Bombay, Bihar and Madras have extended their patronage to it in the matter of distribution of its publications. Sārvadesika-Ārya-Pratinidhi-Sabhā, Delhi and the Panjab Ārya-Pratinidhi-Sabhā, Lahore have in recognition of the work of the Institute extended their moral support to it. Besides, a large number of other donors have shown their sympathy by becoming the Patrons or the Members of the V V R I Society. To every one of my above-mentioned supporters, I owe a debt of deep gratitude. I pray that it may be given to me just to signify it by rendering some humble service to the cause of advancement of Vedic studies, in particular, and of philological studies, in general, through the medium of this work, for my feeling in this matter is too deep for any other formal way of expressing it.

VII CONCLUSION

But to wind up, I feel like drawing back as I think of presenting this volume to the Vedic scholarship of the day. I am afraid, its defects are too glaring to be overlooked. In a complex, extensive and, may I add, progressive work like this which, being a result of necessary collaboration, has passed through so many hands, errors of entry and unevenness of treatment are more or less inevitable. But, as I feel, if my concern had been restricted only to the editorial aspect of my present many-sided charge and, especially, if the office routine and the financial organisation could have devolved on some other shoulders, it should have been practicable at least to reduce the proportion of these shortcomings. In the circumstances, without, however, intending to adduce either of these considerations as any justification for my failure to come up to the mark, I crave indulgence of every worker in this field to the extent of kindly apprising me of such mistakes and omissions as he may come across while using this work. Needless to add that the least help which will be rendered in this direction, will be most thankfully received and put to the right use in the further continuation of the work.

VIŚVA-BANDHU ŚĀSTRĪ.

V V. R. Institute, Lahore
June, 1942.

INTRODUCTION.

I. KINDRED LITERARY BACKGROUND

(a) VEDIC NIGHANTAVAS

Yāska, in a passage which has since assumed classic importance, succinctly indicates the process of advancement of Vedic lore in ancient days. Says he, "first came the Seers who had direct vision of reality (Dharma). They initiated their lesser associates, who themselves did not possess direct vision, in the secrets of their heart (Mantras) by means of word of mouth (Upadesa). And, these, in their turn, feeling a strong urge further to impart knowledge, compiled Veda and Vedāṅgas that the same might be mastered in their fullness"¹. While Śikṣā and Chandas aided right pronunciation and recitation of Veda, Vyākaraṇa and Nirukta aimed at making it correctly understood. Vyākaraṇa, presupposing familiarity with the general import of a word on the basis of its radical element as quite discernible from its ordinary pronunciation, helped the determination of the exact value of a particular form of it as used in relation to other words in a sentence. Nirukta, on the other hand, concerned itself primarily with the task of determining the original radical element in a word, which had become obscure through the complicated working of the natural phenomenon of phonetic decay with a view to justify its meaning, if known from tradition, and to guess it, if otherwise.

To facilitate a proper grasp of the teaching of Nirukta, which grew in importance as with the passage of time, the Vedic language became more and more unfamiliar, it seems, different Vedic schools prepared several lists of select words (Nighantavas)².

Only one of these, which bore the stamp of Yāska's editing³ and was used as the basis of his commentative thesis, since known as Nirukta, has come down to us, though in three recensions⁴. A triple arrange-

¹ cf. Nirukta, I, 20

² cf. Nirukta, VII, 13

³ cf. Nirukta, op. cit.

⁴ cf. PA. I, 305

ment was followed in these lists in that synonyms, homonyms and deonyms were separated from one another. While synonyms and deonyms offered easy and clear sub-grouping meaningwise and regionwise, respectively, homonyms remained mixed up with residual vocabulary of obscure origin and, therefore, uncertain signification. Having been designed as ready aids to memorise only such Vedic words as seemed noteworthy on account of their obscurity or importance otherwise, these lists did not contemplate exhaustive inclusion of the entire vocabulary of even a single Vedic text. That the extant list of Nighantavas has to its credit only 24 entries from amongst the first 500 entries in the present volume may suffice to illustrate this point.

(b) CLASSICAL LEXICONS

Amara-siṃha and other medieval masters of Sanskrit lexicography perfected the technique of the ancient Nighantavas in producing their well-known metrical works. Synonymic and homonymic arrangements were pointedly distinguished from each other by being treated in separate works. But these lexicons had no immediate function to perform in respect of the Vedic texts as such, classical Sanskrit alone being their primary concern. To illustrate from Amarakosa, which is admittedly the most popular work of this class, out of the 35 entries in it as corresponding to the first 500 entries in the present volume, while not one accounts for an exclusively Vedic word, the number of even those which are common to Veda and classical Sanskrit, does not exceed 25. It is interesting that towards the end of the seventeenth century, Bhāskararāya seemingly made up this deficiency in the classical lexicons by adding to their number his Vaidika-kosa, being a metrical rendering of Vedic Nighantavas as explained by Yāska.

(c) MODERN DICTIONARIES

So long as the ancient instructional method of learning the entire course of studies by heart remained in vogue, the classical metrical lexicons continued to render yeoman's service towards maintenance and advancement of Sanskrit studies. But when with the introduction of the printing press, the present system of instruction from books with its visual emphasis as contrasted with the auditory one of the oral system, gradually became the order of the day, compilation of new alphabetical dictionaries soon began to be felt as a great desideratum. The opening

of the last century was hailed by the first production in this line by the Pandits on the staff of the College of Fort William. Wilson's dictionary, which first appeared in 1817, was based on it. The St Petersburg dictionary by Bohtlingk and Roth (1852-75) was the most comprehensive of the many attempts that were subsequently made in this direction. The presence in it of 450 entries as against the corresponding first 500 entries in the present volume clearly indicates the fullness of its Vedic section. Grassmann's dictionary, though limited to Rgveda, was characterised by neatness of method and thoroughness of execution. Monier-William's dictionary presented in a handy form the materials as well as conclusions of the above mentioned and other scholars with occasional additions and alterations and casual references to Indian traditional scholarship. Tārā-Nātha's Vācaspatyam (1873-84), based mainly on tradition as it was, was the most extensive work produced in this line in India. But from the point of view of Veda, its utility was almost negligible. Thus, for instance, out of its first 800 entries as corresponding to the first 500 entries of the present volume, it refers only 40 of them to Vedic sources.

(d) VEDIC ANUKRAMANĪS.

The practical need of the ancient days, instructional and ritualistic led the way to the compilation of serial hand-books, called Anukramanīs, enumerating initial portion (Pratīka) and names of Rsi, Devatā and Chandas as pertaining to each Mantra. They followed the order of the related texts and were composed in prose as well as verse. It seems that at first they had been compiled in the form of separate sets of four-fold enumeration, which were later on, in some cases, consolidated into composite lists, known as Sarvānukramanīs, enumerating all the four topics together. There is hardly any need of adding that the enumeration of Vedic Padas as aimed at by the present work was, according to the ancient system, the object of Pada-Pāthas and not of these Anukramanīs.

(e) MONO TEXTUAL WORD INDEXES

1. Alphabetical word-indexes to Sanskrit texts may in point of time be said to have just preceded the above-mentioned alphabetical Sanskrit dictionaries which needed the same as their necessary basis. They have been published, generally, as appendages to several text-

editions and, only occasionally, in the case of very important texts, separately also

2 The following works of this class may be briefly noticed here on account of their special connection with the texts, which are being dealt with in the present volume —

- (i) Max Muller's Word-Index to Rgveda first appeared in two instalments in 1872 and 1874 as appended to the last two volumes of his first edition of that text and, afterwards, in a separate volume, as well, at the time of the second edition of the same (1890-92) It was designed merely as an unconsolidated, alphabetic arrangement of the Pada-text as such, omitting a considerable number of words, constituting refrains and repetitions, but repeating all compounds, verbal as well as non-verbal in a separate list, at the end, without referential accompaniment, in the alphabetic order of the non-initial components
- (ii) Svāmī Viśvesvarānanda and Svāmī Nityānanda brought out in 1908 a further reprint of the above, without the repetitional list of compounds, under the title, 'A Complete Alphabetical Index of all the words in the Rīgveda'
- (iii) Grassmann's 'Wörterbuch zum Rīg-Veda,' (1873), besides being a record of Rg-vedic signification as acceptable to the author, can very well be used also as a word-index in that it enters every word-form with complete textual references, leaving out repetitions and refrains According to its method of consolidation, only verbal and non-verbal sections, both arranged base-wise, are distinctly treated, no attempt being made to consolidate and correlate the three columns of the non-verbal sections, namely, primary derivatives (kr̥ts), secondary derivatives (Taddhitas) and compounds (Samāsas) The reverse index, given at the end, is a very useful accompaniment
- (iv) 'A complete Index of all the words in the Yajurveda,' by Svāmī Viśvesvarānanda and Svāmī Nityānanda (1908) is an alphabetical re-arrangement of the Pada-text of Mādhyandina-Yajurveda

- (v) 'Word-Index to Taittirīya-Samhitā, by Mm Paraśurāma Śāstri, Fasc I, (B O R I Poona, 1930) is a simple alphabetical re-production of the Pada-text, going even to the absurd extent of repeating compound words. Its system of referential notation is inconsistent in that Anuvākas are enumerated side by side with Khandas, which are continuously counted Prapāthaka-wise, besides being a motley combination of Roman and Devanāgarī numerals and abbreviated Sanskrit ordinals
- (vi) Simon's 'Index Verborum' to Schroeder's edition of Kāthaka (caraka)-Yajurveda-Samhitā (1912) follows the methods of grammatical consolidation, giving the verbal and nominal forms distinctly under verbal roots and nominal bases, respectively. Its process of consolidation has however remained incomplete and inconsistent in that it has not been applied to all those declinables which are represented by only one form each
- (vii) In 'A complete Index of all the words in the Sāmaveda' by Svāmī Viśvesvarānanda and Svāmī Nityānanda (1908), words have been taken directly from Samhitā-text of the Kauthumas as such and arranged alphabetically without their accent having first been converted into the Pada-accent. Moreover, it does not follow a consistent formula in respect of prepositionally composite verbs, which are sometimes entered as compound words and sometimes as two separate words. As it is, it is often very misleading and, therefore, undependable. Thus, for instance, it makes, without any justification, seven and ten accentually distinct entries, respectively, in recording the two simple words, अग्नि and अग्नि
- (viii) Whitney's 'Index Verborum' to Śaunakiya-Atharvaveda-Samhitā (1881) is a work of very high order. It is a fine model of scientific consolidation and thoroughness of execution. Its value is further enhanced by having been supplied, at the end, with a reverse index and lists of feminine and verbal stems. As in Grassmann's work, the process of

consolidation is limited to the differentiation of verbal and non-verbal sections only. From the point of view of the text, it does not include repetitions and refrains, and, practically, the whole of the last Kānda. Mere indication of R̥gvedic resemblance or variation of entries, though useful by way of a notice, is not enough, it being still necessary to gather detailed information from elsewhere in order to make it yield some tangible result.

- (ix) 'Index,' as attached to Volume III of S. P. Pandit's edition of Śaunakīya-Atharvaveda-Samhitā (1898) with Sāyana's commentary on the same, is mere alphabetical arrangement of the Pada-text. Where the Pada-text is not available, words are entered exactly as found in the Samhitā-text as such, with the result that one and the same word is often entered more than once and falsely differentiated merely on the basis of its varying accentual notation as dependent on a preceding or a following word in the Samhitā-text. e.g. entries corresponding to अ॒श्वस्य and म॒हिष्यः.

- (x) 'A complete Index of all the words in the Atharvaveda' by Svāmī Viśvesvarānanda and Svāmī Nityānanda (1907) is a reprint of the above as a separate, handy volume¹.

(f) MULTI-TEXTUAL CONCORDANCES.

With the gradual recognition of the importance of comprehensive Vedic studies towards a right understanding of the texts as well as

¹ Besides their structural limitations and short comings, if any, as indicated here, these works, as a matter of course, also suffer, without exception, from all such other defects as are inevitably inherent in the very nature of indexical essays of this type and as could be detected and corrected exhaustively only by virtue of the many stages of graded checking, which all materials as compiled for the present volume had to pass through. Just a few of these defects may be illustratively classified below, the related work or works out of the ten which are noticed here being referred to by the corresponding number or numbers of this list as enclosed inside terminal brackets —

1 Reference missed, eg अ॒श्वा ऋ ५, ६१, २ (III), अ॒श्वास ऋ ५, ६२, ४ (1 and 11), अ॒स॒व॒त्त॒म् शौ १९, २७, १४, अ॒स॒व॒ शौ ५, ६, १ (VIII), अ॒सि ऋ १, ९४, ७, ५, ९, ४, ८, ९२, २८, ९३, ३३, ९५, ३, ९७, ५, ९८, ५, ६ (III), अ॒सि॒त॒म् शौ १०, ४, ५, १३, अ॒सु॒तृ॒प

reconstruction of the history of growth and development of the ancient cultural heritage of India, it came to be realised towards the close of the last century that it was necessary to compile for this purpose on

शौ १०, ५, ४९ अस्ताम् शौ १२, ४, ५२ (VIII), अस्तु ऋ १, १६२, ११, ८, १७, १० (III), अस्मत् शौ ७, २४, १, १८, ४, ६९, अस्मि शौ ६, ५८, ३, अस्मे शौ १८, ४, ४६, अहानि शौ १८, १, २७, २८ (VIII), आ ऋ ८, ८१, ६, ९, ८१, ४ (1 and II), आह शौ १८, २, ३७, स्याम शौ ९, १५, २०, १८, ३, १७, ४, ६९ (VIII)

2 *Misprints*, eg अशम् < अशम्, अशाय < अशाय, अकृष्टपच्य° < °च्य° (V), अववपति < अप° (VI), अभि-शाच < °साच (X), उपबान् < °लान्, चकृम् < चकृम् मा १९, ५५, चय्यम् < चय्यम् (IV), जजायथा < अजायथा. (V), तवसा < तवसा (IV), ततृपाणा < °पाणा (1 and II), शवसानम् < °नम् (II), प्रविदम् < °व (IV) सुप्रशस्तिम् < सु-प्रशस्तिम् (IX and X), पुचन < पुचते (II)

3 *Wrong Construction*, eg अनुवासि < अनुवा। असि, अनुव्रता < °ता, अनुवृद्धिम् < मनु। ऋद्धिम् (VI), अभिसचरेण्यम् < अभि। सचरेण्यम् (III), अर्वाक < अर्वा। अक (VI), अवम < अवसे (IV), अवान्तरा < अव। अन्तरा (VI), अश्मन्वती < अश्मन्वती (IV), अश्विना < अश्विनौ ऋ १, ११६, ५, १८२, ७, ७, ७२, ४, ७३, २, अश्विना (म) < अश्विना ऋ ४, ४५, ५ (III), अहीतमुख्यस्या < अहीतमुखी। अस्या (VI), आदित्या < आदित्या ऋ २, ४१, ६ (1 and II), आसन्। इषन् < आसन्नि(न्[न्]-इ)षन् काठ ४५, २१, का < एका काठ २२, ८३, गायत्र्यविभक्ता < गायत्री। अविभक्ता (VI), ततुऽअपमे < ततुऽअपसे (II), तुरत् < प्रतरत् मा ३५, १० (IV), परिवृता < परिवृता ऋ ३, १७, १ (1 and II), बहिष्कनीनिके < बहि। कनीनिके, मत्सपत्ना < मत्। सपत्ना (VI) मा (< अस्मद्-) < मा शौ ८, १, ८ (VIII), वाजिन < वाजि। न ऋ ६, १३, ६, सूनुता < सूनुता ऋ ८, १३, ८ (1 and II)

4 *Wrong analysis*, eg रनि-शित- < १ निशित- in अ-निशित- (1 and II), १ अनु-दु- < *आ-नुद- in अनानुद-, अनु-भूति- < *आऽनु-भूति- in अनानुभूति- (1, II and III).

5 *Wrong reduction*, eg अहि-हन्- > अहिघ्ने < अहि-घ्न- (VI), अ-निमिष्- > अनिमिषम् < °मिष-, अनेन- > अनेन < अनेनस्- (III), ऋतु- > ऋत्वा < √ऋ, √१अस् > आसन् < आप्नु- (VI).

6 *Wrong reference*, eg अप मा ५, ८६ < ५, ८६ (IV), एति ऋ ४, ७, ४, ५ < ४, ६, ४, ५ (II), खर्ववासिनीम् शौ ११, ११, ७, १६ < ११, ११, १६ (X), प्र शौ २०, ७६, ७२ < २०, ७७, ७२ (IX and X), प्रलेन शौ १०, ११५, २ < २०, ११५, २, मदन शौ २, २८, ४ < २०, २८, ४ (X), युक्त ऋ १, १५९, ३ < १, १५८, ३ यूथे ऋ ९, ११०, ७ < ९, ११०, ९, रुक्ष ऋ ७, १५, ३ < ७, १५, १३ (II), रोचनानाम् ऋ ७, ५, १० < ३, ५, १०, वितूर्य ऋ १०, ३, ३ < १०, ६८, ३, विश्वध ऋ ४, १९, ६ < ४, १६, १८ (1 and II), विव्ये ऋ ९, २२, २ < ४, २२, २ (II), श्रयन्ताम् ६०२, ८ < ८४४ (= ऋ १०, १८), १२ (III).

the basis of Vedic literature comparative reference books, collecting and correlating multi-textual data. A reference to the few works which have been compiled so far in this line may be made as under —

1 Jacob's 'A Concordance to the Principal Upanishads and Bhagavadgītā,' (1891) draws its materials from 56 (also counted as 66) texts. It is in the form of serial groups of citations from these texts, given under an alphabetically arranged list of select words, which are not intended to be provided with any kind of etymo-grammatical treatment or referential fullness.

2 Bloomfield's 'A Vedic Concordance' (1906) represents the materialisation of the last portion of the plan of a three-fold apparatus designed to facilitate and deepen the study of Vedas and consisting of a universal word-index to Vedas, an index of Vedic subjects and ideas and a Vedic Concordance, which he envisaged and announced in 1892. It is a universal Vedic Pratika-index and, as such, is to be distinguished from the present work which is a universal Vedic Pada-index. It gives every Vedic Mantra, or its every Pāda, when metrical, in a common alphabetic arrangement. Altogether, 119 texts have been drawn upon, out of which 56, forming the original corpus, have been fully utilised and the rest only on a restricted and selective basis according to the nature of each case. That even accented texts have been given unaccented is a serious drawback in this otherwise very useful major work of comparative Vedic reference.

3 'Vedic Index of Names and Subjects' by Macdonell and Keith (1912), practically embodies the second portion of Bloomfield's scheme as indicated above, consisting of series of articles in the form of digests of previous and contemporary research as well as original conclusions based on and referred to Vedic sources in respect of a number of material and cultural aspects of ancient Indian life, so important for historical, geographical and general researches. These articles are given under an alphabetically arranged list of words, which were selected primarily to form appropriate titles for the same and not for the purpose of being referentially concorded or etymo-grammatically explained.

4. Haṇsa-Rāja's 'Vedic Kosa' (1926) gives serial groups of citations of philological and general interest taken, in the main, from 15 Brāhmaṇa-texts under an alphabetically arranged list of select words,

not intended to be referentially fully concorded or further explained in any other way

II GENERAL AIM, SCOPE AND PLAN

(a) AIM

1 It will be observed that while most of the reference books referred to in the foregoing chapter have been and may continue to be useful in their own way, none of them was designed to be or could serve the purpose of a universal Vedic word-index, the definite need of which was indicated by Bloomfield in 1892 as already alluded to. The chief object of the present work lies in the fulfilment of this long-felt need of Vedic scholarship.

2 Primarily designed as the basis of a universal Vedic dictionary, as already projected, varied accompaniments of the presentation of its indexical materials as described in detail in the sequel, are intended substantially to relieve the said dictionary of the burden of philological discussions so that it could address itself freely to the exegetical and semasiological data.

(b) SCOPE.

1 The number of basic texts registered so far is 407 and is expected further to rise to 425 by the time the last instalment is issued¹.

2 Besides entire Vedic and sub-Vedic literature available in print, some other works of ancillary and extensional type, though outside these two classes, are also included in this enumeration on account of their considerable relationship of form or substance with the same.

3 The basic texts fall under the following main heads :—

- (i) Samhitās, (ii) Khila-sūktas, (iii) Brāhmanas, (iv) Āranyakas, (v) Upanisads, (vi) Śrauta-sūtras, (vii) Ghṛya-sūtras, (viii) Mantra-pāthas, (ix) Dharma-sūtras, (x) Pitrmedha-sūtras, (xi) Śulba-sūtras, (xii) Parisistas, (xiii) Anukramanīs, (xiv) Śikṣās, (xv) Prātisākhya, (xvi) Sūtra-pātha, Unādi-pātha, Dhātu-pātha, Gana-pātha, Phit-sūtras, Vārtikas, Itis and Lakṣyāni of the Pāṇinian grammar,

¹ Contrast this with 180, being the figure which represented the visualisation of the scope seven years ago (cf. Vol II, p XII)

(xvii) Nighantavas, (xviii) Nirukta, (xix) Chandas, (xx) Jyotisa, (xxi) Pūrva-mīmāṃsā, (xxii) Uttara-mīmāṃsā, (xxiii) Sāṅkhya, (xxiv) Yoga and (xxv) Bhagavad-gītā

(c) **PLAN**

1 These heads have for the purposes of this Concordance been grouped as under —

- (i) Samhitās and Khila-sūktas, (ii) Brāhmanas and Āraṇyakas, (iii) Upanisads, Uttara-mīmāṃsā, Sāṅkhya, Yoga and Bhagavad-gītā and (iv) the remaining sixteen heads

2 In order that the distinct types of vocabularies, severally, pertaining to Samhitās, Brāhmanas, Upanisads and Sūtras, in general, could be presented in a form which should facilitate specialised researches into them, the vocabularies of the above-mentioned four convenient groups are arranged in separate volumes, which are designated as Volumes I, II, III and IV, respectively and are being issued in parts like the present one. Volume V is intended to include consolidated indexes of initials as well as finals of all the vocabularies registered in Volumes I-IV along with some other contents of commemorative, referential and bibliographical utility

III BASIC TEXTS

(a) The following Samhitā-texts are dealt with in this Volume¹ —

- 1 Ṛgveda-Samhitā (abb ऋ)
- 2 Ṛgveda-Khīlasūktāni (abb खि)
- 3 Vājasaneyā (Mādhyandina)-Śukla-Yajurveda-Samhitā (abb मा)
- 4 Vājasaneyā (Kāṇva)-Śukla-Yajurveda-Samhitā (abb का)
5. Taittirīya-Kṛṣṇa-Yajurveda-Samhitā (abb तै)
- 6 Maitrāyaṇīya-Kṛṣṇa-Yajurveda-Samhitā (abb मै.)
- 7 Kāthaka-(Caraka)-Kṛṣṇa-Yajurveda-Samhitā (abb काठ.)

¹ What follows is mere enumeration, consolidated bibliography to Vols I-IV, having already been referred to above as a contemplated constituent of Vol V. It is to be observed here that colophons to the basic texts are being treated as integral portions of the latter for the purpose of proper registration of their varied vocabulary.

- 8 Kapisthala (Katha)-Kṛṣṇa-Yajurveda-Samhitā. (abb क)
- 9 Kauthuma Sāmaveda-Samhitā (abb कौ.)
- 10 Jaiminiya-Sāmaveda-Samhitā (abb जै.)
- 11 Śaunakiya-Atharvaveda-Samhitā (abb शौ.)
- 12 Paippalāda-Atharvaveda-Samhitā¹ (abb पै.)

(b) Ancient Pada texts as available in relation to some of the afore-said Samhitā-texts and the technique of their exhaustive correlation with the Concordance entries are being indicated in the sequel (cf Intro IV, I, a, g)

(c) As a further aid to the right understanding and trustworthy analysis of the basic texts, an effort is made to lay under thorough contribution as wide a range of ancient as well as modern Vedic commentaries and other related treatises and dissertations as practicable at different stages of the work. It is unnecessary to enumerate the same here in view of the clear indication in this matter, title-wise as well as author-wise, being made in its proper place below (cf Abb क and ख ,

IV. OUTLINES OF METHOD.

1 GENERAL

(a) EXHAUSTIVENESS OF TEXTUAL DATA.

This volume possesses characteristic fullness of basic record in that every word-form which is found used in the texts treated of here, is registered in it without any exception. These extensive materials are given here, for the first time, in a complete analytical setting, accompanied by a critical and commentative apparatus in the form of footnotes containing varied and exhaustive discussions on text-critical, etymological, phonological, grammatical, syntactical, accentual, metrical, semasiological and exegetical problems involved, taking due cognisance of and assessing at its proper value contribution of previous scholarship, ancient as well as modern, on the subject.

¹ Books I XVI are included so far, the same only having been available in the transcript editions at the time of original compilation of textual entries. The remaining text, namely, Books XVII XX are being added supplementally.

(b) TEXTUAL CORRELATION AND VARIATION

1 The process of internal repetition in Ṛgveda is dealt with, exhaustively and distinctively, from the point of view of each word-unit, both when it is read in the repetitive occurrence of the passage containing it as well as when it is not read in the same.

2 The phenomenon of textual relationship between Ṛgveda, the virtual fountain head of Vedic text-tradition, and other Vedic texts is likewise fully treated. It is graphically differentiated according as the text containing a particular word-unit happens to be a mere repetition of the corresponding Rgvedic passage, or has suffered some change, especially in respect of the word-unit in view.

3 When this variation affects only the accentual or morphological aspects of a word-unit, the Rgvedic reading is regularly indicated in footnotes, e g p 348°

4 Likewise, when the change consists of the use of quite another word, which may or may not be synonymous with the Rgvedic reading, the latter is mentioned in footnotes, e g p 15^k

5 But when the change involves such structural tampering with a passage as renders equation of the particular word-unit in view impracticable, due report to this effect along with numerical reference to the corresponding Rgvedic passage is made in footnotes¹, e g p 39°.

6 Other mutual textual variation outside Rgvedic tradition is also generally referred to in footnotes, e g. pp 34°, 65¹, 80°, 373^k

7 Important variative suggestions as derivable from manuscript readings are in the same manner properly referred to in footnotes, e g pp 47^b, 61^k, 354^a, 367^a

8 Ancient commentative tradition and modern scholarship have likewise been laid under contribution on this point, specially, towards clarification of obscure readings, e g pp 68^f, 78^f, 426^d.

9. Vocabulary of the Brāhmaṇa portion of Black Yajurveda,

¹ In the further continuation of the present volume, this and the other above-mentioned single-sided processes are being developed into double-sided referential tools which students of Ṛgveda on the one hand and those of the remaining Vedic texts on the other will be able to use with equal facility

as representing the oldest Vedic prose, is given a distinctive treatment to facilitate its special study.

(c) **TEXTUAL ESTABLISHMENT.**

1 The process of textual record in the Concordance has been preceded by and, indeed, based upon a thorough-going and manifold checking of each word-unit from the points of view of its accent, morphology, phonology and etymo-grammatical setting. While ancient Pada-pāthas have been fully utilised in the few cases in which they are available, it has been necessary to construct new Pada-pāthas on similar lines in the case of the remaining texts. Standard traditional commentaries and modern translational and exegetical works have likewise been exploited. And, these lengthy and laborious studies have revealed as never before that the utmost and most urgent need of future Vedic scholarship still lies in the matter of re-editing of these texts, without exception, towards securing a larger measure of correctness of their readings.

2 This will be amply borne out by even a cursory reference to the several hundred footnotes, which are devoted to statement and solution, in so far as suggestible, of this most difficult problem and may be classified for the sake of affording a clear view of the point involved, in each case, into the following main types —

- (i) Those indicating obscurity, but not attempting any solution, e.g. p 7^k
- (ii) Those embodying an effort to solve an obscure problem, e.g. pp 199, 373^b.
- (iii) Those rendering dubious some readings which have hitherto been passing muster, e.g. pp 6^g, 66^e
- (iv) Those challenging previously established readings, e.g. pp. 7ⁱ, 40^t, 77^p, 146^t, 221^a, 222^a, 250ⁱ, 280^t, 315^k, 386^e, 439^t, 443^e
- (v) Those justifying emendation actually introduced, e.g. pp 7^m, 101^d, 170^e, 230^b, 309ⁱ, 364^e, 371^h, 373^t, 494^k
- (vi) Those supplementing previous deficient editings, e.g. pp 7^e, 17^p.
- (vii) Those making proper assessment of ancient authorities, e.g. pp. 10^s, 36^e, 176^h, 206ⁱ, 252^j, 260^e, 271^e, 319^t, 534^e

(viii) Those making proper assessment of modern authorities, e.g. pp. 11^a, 18^b, 226^b, 234^b, 244^b, 253^f, 271ⁿ, 297^k, 304^m, 306^f, 360^o.

(d) TEXTUAL INTERPRETATION.

Even though continuous interpretation of Vedic texts lies outside the domain of the Concordance, exigencies of the process of textual determination have necessitated exegetical treatment in the case of a good many passages, e.g. pp. 10^g, 14^h, 18ⁱ, 38^b, 42^f, 58ⁱ, 59^g, 258^b, 259^b, 281^b

(e) TEXTUAL METRICS.

Occasionally, circumstances similar to those just alluded to above have rendered it unavoidable to undertake, of course, incidentally, a critical study of the varied metrical aspects of a number of Vedic texts. The methodology of this process in respect of normalisation and restoration of original measures as developed and followed here (e.g. pp. 458ⁱ, 494^k, 500ⁱ) will be found well worth a separate, exhaustive pursuit, being a very useful side-help towards necessary textual reconstruction.

(f) TEXTUAL ELONGATION

The phenomenon of textual elongation has demanded three-fold treatment as follows —

1 When a word is read (as in *Maitrāyaṇī Samhitā*) as ending in **आ**, being a peculiar phonological resultant of original terminal **अस्** or **ए** before accented initial vowel of another word¹, the said **आ** is converted into either of its above-mentioned respective bases accompanied, generally, by a footnote reference to this change, e.g. p. 561^a.

2 When a word is read as ending sometimes in a long vowel and sometimes in a short one (as is the case with a few verbal forms and indeclinables) on account of historical or metrical reasons, this double aspect is indicated in juxtaposition, when entering the word at the head of the combined referential section against the practice of the *Pada*-texts of uniformly reading a word of this type as ending in a short vowel², e.g.
√अव्>अव>वा, अघ>घा, अमि>मी, अमि/रक्ष>अमि रक्षथ>था

¹ The situation needs further consideration, for it may possibly represent a fossilised reminiscence of original long vowels, in which case the treatment referred to here will have to be modified

² cf. Intro. IV, 4, c, xi.

This rule essentially holds good also in the case of prepositionally compositive indeclinables of the above-mentioned type¹, e g १ अनु, > नू-राध-, २अ (नु>) नू-राध-

3 Initial syllables of reduplicative word-forms, mainly of the intenso-frequentative type, are sometimes read as ending in short vowels² (e g तनुदान्-, तनुषाण्-, ववृस्व), but more often as ending in long ones (e g तातुषाण्-, अनु...वावृत्, वावृध्वै, वावृध्वस्व) The Pada-texts do not observe a uniform rule in these cases (e g समहन्ताम्, ममृजे, ववसान्-, ववृषाण्-, beside चाकल्ये, चाकशीति, चाकनत्)³ Words of this class are entered here uniformly in accordance with the either aspect of the Samhitā-texts (e g तनुषाण्-, beside तातुषाण्-).

(g) TEXTUAL PADA-PĀTHAS

Ancient Pada-pāthas of five texts, namely, Ṛgveda, Mādhyandina and Taittirīya Yajurvedas, Kauthuma Sāmaveda and Śaunakiya Atharvaveda are available in print Pada-pātha of Maitrāyaṇa Yajurveda is found frequently noted in the critical apparatus attached to its edition A manuscript of this Pada-pātha is also locally available⁴ A few points bearing on the relationship of this Concordance to these ancient records of separation of textual word-units may be given as under —

1 When the entries as made here agree with the Pada-texts, which holds good in the case of an overwhelming majority of them, no reference is made to the latter

2 In cases of discord between the two, and there is a good crop of them, too, the Pada-texts are regularly noted and also discussed, if necessary, in footnotes, e g pp 85^b, 219^c, 242^d, 295^e, 346^e, 439ⁱ, 494^k, 587^a

¹ Accordingly, discrepancies here and there (e g अ कुत्र) merely represent the preliminary, incompletely developed stage of the application of this technique

² From the point of view of the Ur-Aryan philology, the practice of the Pada-texts in respect of reading long reduplicative syllables as short ones has hardly any justification

³ For treatment of long vocalic finals of initial components of certain composite declinables, cf Intro IV, 3, d, viii

⁴ The so called Rāvana's Pada pātha of Ṛgveda, a manuscript of which, Astaka VII only, is deposited here, does not differ in any way from the familiarly known Pada pātha as attributed to Sākalya

3 In cases of doubtful entry, the Pada-texts are noted to the accompaniment of descriptive assessment of pros and cons, e g pp 6^a, 147^b, 154^d

4 While Pada-texts, as a rule, do not put Avagraha between the negative particle and the next component in a compound word, the Concordance regularly supplies the requisite mark, thereby lining up negative compounds with all other compounds. The value of this departure will be apparent from cases like अ-पतिघ्नी- (as against अपति-घ्नी- according to the Pada-text), where accent on the negative becomes more clearly understandable through it than it could otherwise be¹

5 In many other compounds of doubtful nature, in which Pada-texts avoid putting Avagraha anywhere, the mark is supplied here, often as a tentative measure and discussed as such in footnotes, e g p. 61^g.

6. Where there is discord between a Concordance entry and the corresponding Pada-text in respect of the position of Avagraha, the subject is duly dealt with in footnotes, e g pp 91^d, 159^l, 163^m

7 As against the practice of the Pada-texts of indicating a prepositional component of a composite verb as such only when the former is unaccented, the same is given here as such, irrespective of its being accented or otherwise. This device, affecting as it does thousands of entries, has, in its turn, necessitated close investigation towards determining real existence of mutual affinity between the two parts of each such case²

¹ It is, however, to be observed that this departure, useful as it is in cases like the one under reference, where the negative adjunct qualifies an entire following compound and not its initial component alone, has a barely mechanical value of referential convenience as distinguished from a scientific and historical one. For, it seems, the Pada-texts had a very significant tradition at their back in refraining from separating the negative component from a following word in that the basic entry अ- is a mere phonetically residual reduction from the original word-unit, *अ- of diminutive and negative signification and that as such it lacks independent *locus standi*, at least, from the point of view of the Ur-Aryan philology (cf. fnn अ, न)

² But, it is quite likely, that the Pada texts are here keeping alive the memory of olden times when the so-called accented prepositions as understood by later grammatico-etymologists, were still adverbs, which could be used as unaccented prepositions only on entering into composition with immediately following accented verbs, the implication being that enclitic verbs did not possess compositive potentiality (cf. Intro. IV, 3, a, 4).

8 As indicated above under the preceding head, the Concordance more often differs from than agrees with Pada-texts in its method of recording cases of textual elongation

(h) **SCHEME OF CATEGORISED RECORD**

1 Partly on morphological and partly on significative grounds, word-units are registered here, under three grammatical categories, namely, verbs, declinables and indeclinables, arranged in one, common, pedigree, alphabetic order

2 While detailed mechanism of the distinctive record of these categories follows in the separate sections on them, some general observations on the subject may be made here —

- (i) The verbal section comprehends entirety of tense and mood formations from primary as well as secondary roots, both simple ones and positionally composite ones
- (ii) Verbs signifying simple predication, are grouped in distinction from separate sub-groups, relating to those used in causative, desiderative or intensive frequentative sense. The former, in their turn, are further separated in two sub-groups, one consisting of forms based on developed stems (i.e. Sārvadhātukas) and the other of those based on undeveloped stems (i.e. Ārdhadhātukas.)
- (iii) Distinctive groups of declensional forms are pedigreed under connected verbal roots through corresponding declinable basic reductions (i.e. Prātipadikas). In cases of obscure geneological connection, unpedigreed entries are made in their own, independent alphabetic order and the same are etymologically treated and discussed in footnotes
- (iv) A clear, gradewise distinction is made in entering declinables of primary nature (i.e. Krt) from those of secondary nature (i.e. Taddhita.)
- (v) Composite character of each declinable, whether primary or secondary, is distinctly recorded, both when it appears as a first component and when it is used as a subsequent one. Besides, exhaustive cross-references are made to facilitate a thorough-going study of each compound.

- (vi) Feminine formations are, likewise, arranged, gradewise, according as they are related to primary or secondary declinables or respective compounds of either of them
- (vii) Semasiological differentiation in the use of declinables as different kinds of nouns (i.e. proper nouns, common nouns, and abstract nouns), pronouns, adjectives, adverbs and, also, other parts of speech is indicated, generally, in footnotes
- (viii) Unusual forms, whether conjugational or declensional are brought into prominence by being noted, a second time, in their own, independent, alphabetic order
- (ix) Indeclinables both pedigreed ones (e.g. absolutives and infinitives) and unpedigreed ones (e.g. Nipātas) are entered as a separate category and as such clearly distinguished from the other two categories.
- (x) Separate categorisation of indeclinables, however, proceeds here from considerations of practical utility rather than scientific tenability in that, possibly, barring a few interjections, they are in the last analysis to be recognised as being mere fossils of so many old, phonetically decayed declinables, which had, it seems, especially developed adverbial, prepositional, conjunctive and, sometimes, interjectional usage. It is against the background of this recognition that almost all so-called indeclinables (Avyayas) of locative or temporal signification are, so to speak, reclaimed and entered as regular, though, in a way, new declinables and many others, though not carried to the length of complete reclamation, etymologically explained.
- (xi) Adnominal prepositions (Karma-pravacanīyas) are clearly distinguished from adverbial prepositions (Upa-sargas and Gatīs)
- (xii) A new, graded distinction is brought out in the use of certain verb-connected indeclinables as (1) simple adverbs, (2) prepositional adverbs and (3) full-fledged prepositions, e.g. pp. 319^k, 323^v.
- (xiii) Significant classification of each composite word-unit

forms a regular feature of footnotes and may along with the division into components be depended upon as the most helpful means of further exegetical efforts in this behalf

- (xiv) Although symbolical distinction which is made between one category and another, has helped very much in dispensing with the general use of numerically differentiated entries of phonologically similar word-units falling under different categories, yet it is found useful and, accordingly, employed, in those cases where it is necessary to bring out accentual variation as well as in many others, in which this treatment is likely to afford a distinct view of separate semasiological aspects (e g different kinds of nouns)

(i) **ACCENT.**

While detailed treatment of accent in the Concordance forms the subject of a separate, subsequent section, the following observations, being of general nature, may be made here in this connection —

1 Every accentual entry is explained in footnotes, this along with etymo grammatical and text-critical discussions being their most essential constituent

2 Inter-textual accentual variation is regularly indicated and correlated in footnotes, e g p 370^a

3 Necessary emendation of accent is made and indicated as such, e g pp 7^m, 37^e, 145^g, 221^t, 224^b, 287ⁱ

4 Textually unavailable or uncertain accent is only occasionally supplied, e g pp 60^t, 65°

5 While Udātta and the so-called independent (Jātya) Svarita are regularly and distinctively marked, the former alone is recognised as the original accent, ontogeny of the latter being explained on the basis of the same, thereby correlating it with the ordinary Kṣaīpra phenomenon, e g pp 537ⁱ, 566^d

6 The phenomenon of double accent is admitted only as a fossilised representative of a very primitive condition of the Ur-Aryan morphology, in which the subsequently so marked synthetic characteristic of comparatively later Sanskrit had not yet advanced much beyond the initial stage of compositional repetition or juxtaposition

of independently usable, accented word-forms, signifying varied case-relations and, also, tending to develop adverbial and prepositional values. Accordingly, the basic reductions like अग्नी-षोम- and अङ्गा-पुरुस्-, which are more in accord with the Pāṇinian notion of them (e g pp 37^b, 49^a) than with the idea just being indicated here, had better been entered as अग्नि-(+)षोम-, अङ्ग-(+)पुरुस्-. The present ontogenetical conception of this phenomenon may also be said to have been responsible for the discovery of the three grades of combination of an indeclinable with a verb (cf Intro. IV, 1, h, 2, xii) This, coupled with the thorough going discrimination which has been made as between the adnominality or adverbiality of each occurrence of an indeclinable, has necessitated a large number of verbs, which have been understood so far as being doubly accented and composite, being recorded here as two singly accented separate words in each case, e g pp 178ⁱ, 184ⁱ, 185^b, 317ⁱ, 319^c, 321^a, 327^a, 329^k.

7 The system of marking Udātta and Svarita as followed here, is an eclectic innovation, which is based upon the traditional systems and, which by virtue of its directness, simplicity and suggestiveness, may be well worth consideration towards uniform adoption in future editions of the texts

(i) ETYMO-MORPHOLOGY

1. Yāska and Pāṇini were the brightest, though not the earliest, exponents and systematisers of the long line of ancient Indian school of grammatico-etymologists (Nairuktas), who enunciated the theory of verbal origin of noun and, for the matter of that, adjective and adverb, which were regarded either as mere semasiologically differentiable aspects of or as secondary derivatives from it They evolved the wonderful technique of verbal roots on the one hand and separate sets of conjugational, declensional, primary, secondary, feminine and denominative suffixes on the other and described every verbal, nominal, adjectival or adverbial form, primary or secondary, as a combination of some ultimate verbal root with one or more suffixes from the corresponding set or sets. While the entire significative range of a verbal root in its varied nominal transition remained exclusively centred upon itself, the suffixal machinery, though void of any meaning in itself, was supposed to possess the potentiality of lending the requisite, distinctive colouring to root-

meaning at each stage of its said transition. Thus, for instance, the presence of the action of eating as found in the denotation of the words, अत्ता, अदनम् and अन्नम् was due to the presence in them of the common verbal root, √अद् to eat, but the active, abstractive and passive relationship of the action of eating as respectively denoted by these words was derived from the respective presence in them of the suffixes, तृच्, ल्युट् and क्. A frame-work of indicatory letters (Anubandhas) as attached to suffixes was invented, specially by the grammarians as distinguished from the etymologists, readily to help a note being made of particular phonetic and accentual changes in the radical portion as attending suffixal contact.

2 While this analytic treatment was the recognised province of Vyākaraṇa, Nirukta, as following it in principle, was in a way complementary to it in that by bringing to light, as its primary function, the phonetic changes which language underwent in being spoken from generation to generation, it enabled obscure words being passed through a mental process of reversion to the original situation (Pratyakṣa-vṛtti), favourable to their right analysis into radical and suffixal elements.

3 It is, however, noteworthy in this connection that their respective treatment of the phenomenon of phonetic change constituted the real line of demarcation between these two Vedāṅgas in that, as stated above, Vyākaraṇa sought codification of this phenomenon on the basis of specially indicatable peculiarities as attaching to suffixal elements when coming into contact with particular basic elements, verbal as well as nominal, and Nirukta recognised the same as inherent in the very nature of the spoken word, both in its basic and suffixal portions and, therefore, admissible as such without attributing its incidence, whether in a base or in a suffix or in both, to either of them as a speciality belonging to it.

4. The following points may be noted as bearing on the treatment followed here in this matter —

- (i) The Concordance is presented in a thorough-going Pāṇinian setting, the above-mentioned etymomorphological principle being strictly adhered to.
- (ii) In the case of regular, pedigreed entries, etymological aspect being self-evident, corresponding footnotes concern themselves mainly with the morphological side.

- (iii) In the case of etymologically obscure and, therefore, unpedigreed entries, corresponding footnotes are intended to afford a complete view of previous contribution, ancient as well as modern, to the subject, accompanied by its critical assessment as well as new suggestion, if any
- (iv) In most cases, phonetic changes are explained both according to the Vyākaraṇa and the Nirukta sections of the ancient grammatico-etymological system and an attempt is made to correlate their respective terminologies

5 But while the Pāṇinian system forms the structural backbone of the Concordance on account of its remarkable intrinsic merit and firmly established universal recognition, another quite independent hypothesis in the Ur-Aryan philology is also envisaged in numerous footnotes. The following remarks are intended just to point out some of its salient features —

- (i) The Ur-Aryan speech expanded out of accented, monosyllabic significant, basic sounds
- (ii) Each basic sound was of a composite nature, beginning as an aspirated or sibilated consonant and finishing up as a rolling vowel, with a nasal tendency
- (iii) These basic sounds, which do not seem to have been more than five, but may have been fewer, may be represented as *ṛ̥, *ṝ̥, *ṝ̥̄, *ṝ̥̄̄ and *ṝ̥̄̄̄¹
- (iv) As a result of natural variation inherent in pronunciation from man to man, each basic sound was uttered in a number of ways in respect of both its elements, consonantal as well as vocalic².
- (v) Ur-Aryan was a non-inflective language
- (vi) Originally conceived as nouns and used in series to convey

¹ For the elongated representation of the common vocalic aspect of these basic sounds, and for the devolutional phenomenon in the Aryan vocalic system, characterised, in pausa, by an elisional tendency, cf Pre II, 8, fn

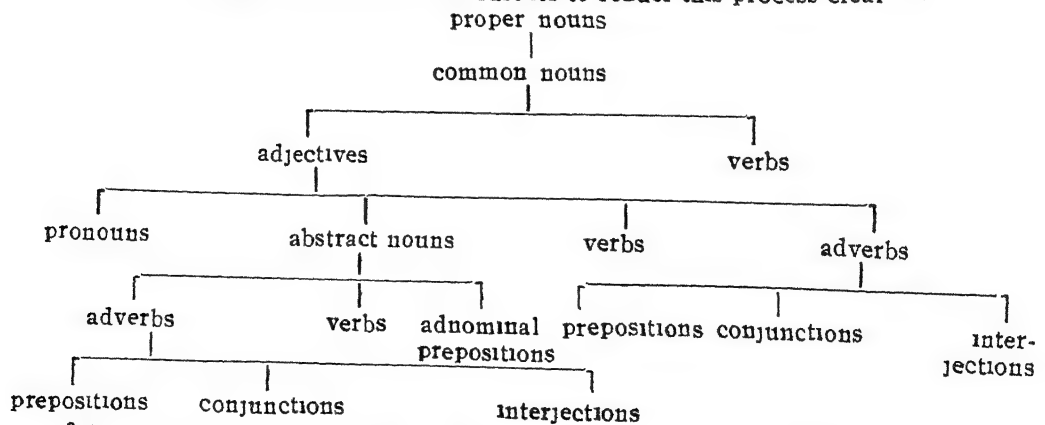
² The general line taken by this phenomenon of variation is being illustrated hereafter in the form of a ready reference chart in the case of one of the basic sounds (cf. RC ४)

connected ideas, the above-mentioned basic sounds gradually developed interrelated values of different parts of speech, still at the primitive uninflected stage, in the order of proper nouns, common nouns, adjectives, pronouns, abstract nouns, adnominal prepositions, conjunctions and interjections and, subsequently, through the inter-play of the compositional phenomenon, verbs, adverbs and adverbial prepositions¹

(vii) Frequency and constancy of several serial types of the basic sounds were responsible for the development of compositive tendency in them. It manifested itself in a number of ways, starting with the primitive compound, consisting of loosely strung two components, which maintained their separate accents intact, and culminating in the rich variety of the several types of consolidated and singly accented compounds of later usage. Accordingly, the doubly-accented particle, वाव [< *मर- + मर-] is of great historical importance, being the only surviving representative of the above-mentioned primitive compounds in the form of juxtapositive conjunction of two separate word-units.

(viii) Of the later compounds, oxytone Dvandva was the first to come into vogue, gradually followed by the other principal varieties, namely, oxytone Tatpuruṣa on the one hand and Prāḍi *cum* Bahuvrīhi, which maintained the accent of the first member, on the other²

¹ The following table is intended further to render this process clear —

² Accordingly, as the Ur-Aryan terminology is gradually recognised and the close relationship between Prāḍis, on the one hand, and Bahuvrīhis instead of

- (ix) Krt and Taddhita derivatives, consisting of more than one syllable, were so many compounds of original monosyllabic nouns
- (x) Differentiation of feminine signification was accompanied, in the first instance, by terminal conjunction of a gradually specialised component, which originally signified diminutiveness or, may be, being a mate and was the direct ancestor of the later Sanskrit suffixal syllables. Subsequent bifurcation from it of feminine formations in आ on the one hand and ई and ऊ on the other was a merely phonetic phenomenon, e g p 391^e
- (xi) Verbal conjugation and nominal declension developed from juxtapositionally compositive tendencies of basic sounds, those getting uniformly tagged at the end of other sounds assuming, in course of time, corresponding suffixal values. Accordingly, doubly accented forms ending in त्वे and doubly or singly accented Aluk compounds like वृत्स्वति-, अग्नीषोम-, अहसस्वति- and अग्नेयू- may be said to be fossilised reminiscences of the stage when terminal components had not yet fully assumed suffixal character
- (xii) To sum up what has preceded, first, the basic monosyllabic sounds formed the common basis of nominal as well as verbal usage, though, in sequence of time, the latter emerged after the former had been already in the field and, secondly, out of the several morphological categories (Vrttis) as recognised in the Pāṇinian system, namely, Sup, Tiñ, Krt, Taddhita, and

Tatpurusas, on the other, becomes patent, the Pāṇinian compositional technique will have to be considerably modified with a view to normalise the description of all compounds accent wise. It is quite imaginable that while, on the one hand, no scope may be left for an oxytone compound, irrespective of its components (vs Pāṇini, VI 2, 162 ff) to be classed as Bahuvrīhi, all initially and medially accented compounds, likewise, on the other, may have to be treated as Prādi cum Bahuvrīhis (vs Pāṇini, VI, 2, 2ff). This will naturally involve comprehensive application of the reversal process to arrive at the Ur-Aryan syllabaries, on the one hand, and change in the position of Avagraha in thousands of compounds, on the other—a work, which, it is clear, lies much beyond the limited scope of the present attempt.

Samāsa, the last mentioned formed the common origin of the rest. Therefore, there is no essential distinction between the primary verbs and the so-called denominative verbs, as understood at present, except that the latter came historically later than the former.

(k) **CORRELATION OF SYSTEMS**

Although from the point of view of the hypothesis of uninflected, monosyllabic origin of the Ur-Aryan speech, as adumbrated above, Pāṇinian basic as well as suffixal elements have no objective existence (e.g. pp. 439¹, 443²), yet, for reasons as already stated, this Concordance is set strictly in accordance with the Pāṇinian twofold terminology. Accordingly, the following points may be noted as indicating how the new hypothesis is given in footnotes in correlation to the Pāṇinian system —

1 Basic monosyllabic sounds are represented as ending in ऋ, being the familiarly known, common, theoretical, starting point for the objective triple phonetic variation, namely, अर्, इर् and उर्¹

2 When a basic monosyllabic sound is referred to in respect of its verbal usage, it is prefixed by the familiar radical sign, e.g. p. 585^{1b}

3 When a basic monosyllabic sound is referred to in respect of its nominal usage, it is put as a derivative and supplied with the familiar terminal hyphen, e.g. p. 587^{1b}

4 Most of the Pāṇinian verbal roots are of a composite nature and, wherever necessary, they are explained as such, indicating their components, e.g. p. 479²

5 A new semantic theory is introduced to explain how, e.g. √अर्च् > अर्क- could denote many unconnected things, e.g. a hymn, the sun and the plant of that name. This is the theory of Bahu-prasthāna Dhātu (abb. बधा) or verbal roots of multiple origin. In the light of this postulation, verbal roots of this kind are common, undifferentiable, phonetic descendants of entirely separate predecessors with different meanings², e.g. pp. 416^d, 437¹, 479²

¹ The implication is that but for this correlational consideration, it is unnecessary to represent the basic sounds with the long vowel, the short one being quite sufficient.

² As a corollary to this hypothesis, it is to be observed that when a root consisting of one of the basic sounds happens to be characterised by homonymic poten-

6 Pāṇinian suffixes are occasionally traced to their objective ancestors, e g pp 163^b, 341^k, 381^c, 403^a, 425^c, 426^m, 430^a, 486^b, 490ⁿ, 494^b, 502^b, 504ⁿ

7 Pronouns and other parts of speech, wherever possible, are brought within the fold of regularly pedigreed entries, e g २अनु, अस्मद्-

(I) PĀNINIAN STUDIES

The main lines on which the Concordance serves the purpose of carrying on comprehensive and comparative studies in the Pāṇinian system may now be briefly indicated as under —

1 Yāska's four-fold categorisation of words¹, namely, nouns, verbs, prepositions (Upasaṅgas) and particles (Nipātas) was further consolidated by Pāṇini. He treated² prepositions under particles and grouped them together along with certain other words listed in Ganapātha under स्वर as indeclinables³, all of which he put as a special sub-class of declinable bases (Prātipadikas) with declensional suffixes dropped⁴. But this

tiality, the phenomenon is to be explained on the basis of the distinction to be made between the really basic sounds on the one hand and those only apparently so on the other, the latter being only phonetic remnants of primitive composite sounds. The residual process may be represented, e g, as, *वर- + *भर्- > *वभर्- > *वाभर्- > *वभर्- > *वभर्- > *हभर्- > *भर्- > √*भृ, which is obviously different from the original reduction, √*भृ, responsible for the second component in the above-mentioned primitive compound. Just to indicate the potentiality of this theory as a useful tool for further researches, incidental reference may be made to the current theory of the Indo-Iranian clash in ancient times. It is supposed that as a result of it, Deva as a diefic term with Indians became a demonic one with Iranians and Asura as a diefic term with Iranians became a demonic one with Indians. In so far as the philological aspect of the theory is concerned, it is obvious that it will fall to the ground if the present hypothesis of multiple origin of homo-phonological words is conceded. And, quite incidentally, the presence in the Ur-Aryan speech of this compositive tendency of its basic sounds, may be said to be additionally vouched for by the persistent use of auxiliary verbs in all Aryan languages, ancient as well as modern.

¹ cf Nirukta, i, 1

² cf Astādhyāyī, i, 4, 58

³ cf op cit i, 1, 37

⁴ cf op cit ii, 4, 82

process, which seemed to reduce the number of the categories to two, failed to assume any objective value in that it served merely to sidetrack into the technical jumble the real problem of finding out the way to etymo-morphological correlation of indeclinables with the other two categories. The Concordance, as already observed, follows, in substance, only the non-technical aspect of the Pāṇinian method in that indeclinables are treated here as a category apart to the accompaniment of adumbration of the fundamental principle of their intimate connection with declinables by virtue of their being recognizable as fossilised declensional forms.

2 In correlating Pāṇinian enunciation with the Concordance entries, the scheme which is followed is as under —

- (i) When any aspect of an entry is the subject of an Astādhyāyī-sūtra, Gana-sūtra, Unādisūtra, Phit-sūtra, Vārtika or Iṣṭi, the same is regularly cited, e g p 1^a.
- (ii) When an obscure aspect of an entry is not the subject of a specific Pāṇinian enunciation, an effort is made to explain the former on the basis of special utilisation of the framework of the latter, often involving lengthy and intricate discussions bearing on textual and technical interpretation, e g pp 6^a, 41¹, 42^k, 76¹, 90^f, 91¹.
- (iii) A large number of entries, hypothetical as well as textually preserved, are responsible for the introduction of a very comprehensive process of supplementation and corresponding enrichment of the Pāṇinian tradition in respect of the Pada, the Gana and the Set and Anit aspects of verbal roots and, also, in that of suffixes, Anubandhas, primary and secondary formations, conjugation, declension, composition, accent and other grammatical and phonological details. A substantial portion of the critical apparatus is devoted to proper registration of this process which is specified, in bold type, by the word, उपसख्यान- or उपसख्येय- (common abb उसं) so familiar to students of Kātyāyana and Patañjali or, in a few cases, by the word वृ. This device is intended to facilitate utilisation of the data which are recorded here, being, so to speak, a continuation of the

contribution as made in this behalf by those ancient teachers, e g pp 43^b, 227^e, 241^k, 472^d

- (iv) When some aspect of an entry is explained on the basis of the principle of phonetic decay, an effort is often made to correlate the latter by rendering it into Pāṇinian terminology, e g pp 1^e, 472^d
- (v) When an entry is discordant with a specific Pāṇinian enunciation, the same is duly reported, e g pp. 11ⁱ, 41^k, 90^h, 223^b.

(m) PREVIOUS AUTHORITIES

Varied as the nature of discussions in footnotes is, an effort is always made properly to represent and weigh both pros and cons of a case, as viewed by previous authorities, being respectively headed by the comparative and differentiative abbreviations तु and वैतु, e g pp 168^a, 169^e, 173^m, 174ⁿ, 226^b, 316^g

2 TREATMENT OF VERBS

(a) ROOTS

1 The radical sign, √ is uniformly prefixed to verbal roots as their characteristic graphic representation, e g √१अद्, √२अद्

2 In the Pāṇinian system, a verbal root generally consists of two parts, namely, the radical element proper and the indicatory portion, Anubandha For the purposes of this Concordance, however, only the real radical element is given without the technical accompaniment, which has no significance outside the Pāṇinian system, but is, on the other hand, likely to cause serious embarrassment by interfering with the essential alphabetic order, e g √अञ्ज्, √कृ < √अञ्ज्, √डुकृन्, respectively

3 The Pāṇinian 'Idit' roots, namely, those accompanied by the indicatory short इ as a mark of their prospective taking in of a nasal element in the process of their conjugational and derivative expansion, are entered here with their nasal potentiality made manifest, e g √१अंह् < √अहि

4 When a root exhibits this nasal element only in some of its conjugational or derivative forms and does not do so in others, it is recorded twice in the Pāṇinian system distinctly to bring out its duplicate character in this matter, which is done here by simply

indicating the nasal aspect in juxtaposition with the preceding non-nasal one in the same entry, e g. अभि/दम्, म्.

5 It is included in the scheme which is being followed here that such roots as are essentially different on semasiological grounds, though phonographically needing identical representation, should in the last analysis be numerically differentiated. But at the present stage of the progress made in this matter, the treatment still remains, even if unavoidably, uneven and incomplete, for which a reference may be made to fnn to √*अर्, √अर्च>अर्क-, √१अश्, √२अश्, √१अस्, √२अस्. In the circumstances, the safest course as now emerging for being followed till, at least, the consolidated index stage, (cf Intro II, c, 2) and, may be, the Dictionary stage (cf Intro II, a, 2) are reached, is to indicate, wherever specifically needed, the particular significance in which a root of this type, designated here as a Bahu-prasthāna Dhātu (abb बधा), is intended, whether in the body of the Concordance or in the related footnote, e g. √*अप्, √*अहर्, √सन् *सरणे (p 528')

6 Prepositionally composite roots have been treated exactly on the same lines as the simple ones. Instead of entering them in subordination to the latter, they are given an equal status with the same in order that the primary and the secondary vocabulary as severally connected with and derived from them may the more clearly and independently be represented as each distinct family-group and may the more easily be referable as such in its own alphabetic order, e g. अति/पद्, अनु/पद्, अभि/पद्. But, in a way, centrifugal as this process is, it is regularly accompanied by its centripetal correlative in that the treatment of every simple root is concluded with the indication of the one or more prepositions, in composition with which it is found used, e g. √अञ् [अनु°, अप°, अभि°]. The employment of this duplicate system of record will naturally help in each root being studied comprehensively both in its simple state and in its prepositionally composite usage. The characteristic utility of this referential apparatus becomes the more pointedly remarkable in the case of such roots as are available only in prepositional combination and as such are given in their alphabetic order merely for the purposes of cross-reference, e g. √अङ्. The following points deserve special attention in the matter of the record of these roots —

- (i) The treatment of cases which do not offer any scope to crasis between the prepositional and the radical components, is quite simple in that the medial radical sign clearly differentiates them from each other in their juxtapository entry, e g अति√पत्.
 - (ii) When there is crasis between the prepositional and the radical components, round brackets, containing the combining elements separated by the radical sign is put after the resultant syllable, embodying the said phonetic phenomenon, e g अवा (व√२अ)स्, अवे (व√इ), अभ्य(भि√अ)ञ्ज
 - (iii) When there are more than one prepositions attached to a root, the same are divided from one another by means of one or more additional medial hyphens, according to the need of a case, e g अति प्र√कित्, अनु-प्र√युञ्, अनु-स-प्र√या
 - (iv) When there are more than one prepositions attached to a root and there is crasis between themselves, round brackets, containing the combining elements separated by a hyphen, is put after the resultant syllable, embodying the said phonetic phenomenon, e g अत्यु(ति-उ)द्√ग्रद्, √अन्वा-(नु-आ)√भू, अनु-पर्या(रि-आ)√वृत्
 - (v) When there are more than one prepositions attached to a root and there is crasis between themselves as well as between the root and the preposition immediately preceding it, the situation is represented by putting round brackets, containing, first, the combining prepositions mutually separated by one or more hyphens and, then, the root and the preposition next to it separated from each other by the radical sign, e g अभ्युदि(भि-उद्√इ), अभ्युदे (भि-उद्-आ√इ).
 - (vi) In entering a root preceded by more than one prepositions, the order in which the prepositions are arranged depends more on their comparative semasiological proximity to the root than merely on the sequence of their textual occurrence, e g उपा(प-आ)√गम् > आ" उप गन्तव
- 7 When an extra-Nipāta adverb is prepositionally attached

to a root, the latter is treated here just like an ordinary prepositionally composite root, e g अन्तर्-आ/धा, अन्तरि(र्/इ), अस्तमि(म्/इ), अरण्येऽनु/वच्¹

8 Denominative roots are given as such in their alphabetic order under their respective nominal or adjectival bases. The following special points relating to their somewhat varied entry are to be noted —

- (i) Complete reductional stage is represented by a root derived by means of the Pāṇinian suffix क्तिप् from a base ending in अ, being given as unaccented, consonant-ending one, e g √अच् > ओम- > √*ओम्.
- (ii) A denominative root tending to be employed in its conjugative or derivative expansion as one formed by adding the Pāṇinian suffix णिच्, is given unaccented and as one ending in इ, e g अन्त- > √*अन्ति, २अन्ध- > √*१अन्धि (1 e just like an ordinary Curāḍi root or a causative base and without following the general modern method of entering a root of this type as one ending in अच्)
- (iii) Denominative bases other than the foregoing two types are entered with proper accent, representing the stem-stage, preceding the personal or derivative endings², e g अहस्- > √*अहोय, अन्न- > √*अन्निय

9 Our basic literature bears testimony to the presence of a number of defective roots, namely, those which in the course of their chequered fortunes through ages lost a measure of their self-sufficing entity in that while some of their forms remained popular in literary usage, the rest somehow dropped off, making room for the corresponding ones of certain other roots, which were often similarly defective

¹ vs the practice of modern lexicons not to register roots of this kind, obviously, thereby rendering it difficult for them to explain the presence of prepositionally composite verbal derivative accent (cf Pāṇini, vi, 2, 139) found in words like अरण्येऽनु-वाक्याः, as sought by them, independently of the radical precession, also, vs, the alternative course of Taddhita formation as per p 401⁴

² It is to be observed that the limitations of the Pāṇinian technique have prevented the reductional representation, being practicable in most of these cases

in respect of their other forms. In the Pāṇinian system, they have generally been treated as synonymic pairs, one member of which is mentioned as the root proper and the other as a merely complementary substitute for it in certain conjugative and derivative forms. The following points may be noted in connection with the treatment of these roots here —

- (i) When the members of a Pāṇinian pair of this kind happen on immediate¹ philological grounds to be separate from and independent of each other, they are treated as any other two unrelated roots, e g √अस् and √भू, √दा and √यच्छ्, √ब्रू and √आह्, √सृ and √धाव्, √इश् and √पश्, इ and √गा
- (ii) When the members of a Pāṇinian pair of this kind happen on philological grounds to be interrelated as cognates and, also, readily recognizable as such, the less used of the two is simply entered in its alphabetic order, whence it is cross-referenced to the more used member, in juxtaposition to which it is given in round brackets and under which its entire forms are distinctly registered in a separate paragraph, e g √इच्छ्, √क्रच्छ्, √गच्छ्, √यच्छ् and √धम् in relation to √इष्, √क्र, √गम्, √यम् and √ध्मा, respectively.

10 When the manifold reduction, on purely phonetic grounds, of one and the same root demands plural representation in different alphabetic orders for the purpose of independent record of its several types of conjugative or derivative forms, each type beginning with a different vowel, each radical entry is accompanied by a cross reference to its other correlated entry or entries in round brackets, e g √अर्च् (=√अर्च), √अर्ह् (=√*अर्ह्)

11 New roots, simple, composite and denominative, are entered, generally accompanied by the usual top-asterisk, to meet the following situations —

- (i) When they are pre-supposed by certain conjugative and derivative formations, e g अहस् > √*अहोय्, अद्गु- > √*अद्गुरि, √*अप्, √*अर्ह्

¹ The implication in the use of this adjective is that at least some of the roots, being referred to here, may ultimately come out to be interrelated cognatively on the basis of the Ur-Aryan philology.

- (ii) When they are demanded by considerations of referential facility in the matter of alphabetic arrangement, e g
 $\sqrt{*अर्}$, $\sqrt{*अर्ध}$ $\sqrt{*अर्ध}$
- (iii) When they are indicated by etymological considerations, often of the Ur-Aryan character, e g. $\sqrt{*ऋ}$ (p 397ⁿ), $\sqrt{*अस्कृ}$ (p 408^f), $\sqrt{*सृ}$ (p 408^s), $\sqrt{*धृ}$, $\sqrt{*क्षृ}$ (p. 499^c)

12 According to the Pāṇinian system, such roots as expand into forms belonging to different conjugational types have been enumerated separately as so many different roots. Here, however, they are accorded a single, consolidated entry, under which the several types of their forms are distinctly arranged according to the general system to be presently described, e g $\sqrt{इ}$, $\sqrt{कृ}$

(b) STEMS.

1 When there is some special phonetic transformation in a root in passing into the stem stage, whether on account of duplication or some other factor attendant upon the addition of a suffixal intermediary, the same is properly indicated alongside of the root, e g $\text{अति}\sqrt{ष्टा} (<\text{स्था}) > \text{तिष्ठ}$, $\text{अभि}\sqrt{हृन्} > \text{जिघास}$, $\text{अभि-स}\sqrt{पद्} > \text{पादि}$

2. When such sub stems happen to be rather too many, they are given at the head of their respective paragraphs containing their forms, e. g. $\sqrt{\text{अति}}\sqrt{\text{तृ}} > \text{अति}\sqrt{\text{तर्}}$, $\text{अति}\sqrt{\text{तृ}}$, $\text{अति}\sqrt{\text{तुर्}}$, $\text{अति}\sqrt{\text{तारि}}$

(c) CONJUGATIVE FORMS

1 In entering the conjugative forms as available, the primary ones belonging to the present and imperfect tenses and the subjunctive, imperative and optative moods related to them, are first given in the order, लट् , लेट् , लोट् , लङ् and विधिलिट् , e g $\text{अनु}\sqrt{ब्रू}$, $\sqrt{१अस्}$

2 When the forms belonging to the above mentioned tenses and moods are based on different conjugative varieties (Ganas), they are grouped stemwise, in separate paragraphs, e g $\text{अति}\sqrt{\text{तृ}}$, $\text{अनु}\sqrt{\text{भृ}}$

3 Then, follow the remaining primary forms in the order, लिट् , लेट् , आशीलिट् , लुङ् , and लृङ् , e g $\text{अनु}\sqrt{\text{वृत्}}$, $\text{अनु}\sqrt{\text{ष्टा}} (<\text{स्था})$, $\sqrt{१अस्}$, $\sqrt{२अस्}$

4 When some लेट् forms are more akin to the लुङ् than to the लट् stems, they are separated from the लट् stem forms, if any, and treated along with the लुङ् forms, e g $\text{अति}\sqrt{\text{तृ}} > \text{अतितर}$, अति तारिषत्

5 Similarly, other modal forms are split upstemwise and the different types are entered separately, e g अप॒/भू॑ > अप॒ भवतु, अप॒भूतु, अपि॑/भू॑ > अपि॑ भूतु, अपि॑/गम् > अपि॑ जगम्यु

6 The single, seemingly incipient, लुट् form is treated as a derivative ending in रुच्, e g अन्वा॑/गम् > अन्वा-गन्तु-

7 In the case of the Ubhayapada roots, the Ātmanepada forms precede the Parasmaipada ones, e g अभि॑/मृश्, अभि॑/रक्ष

8 The forms are arranged personwise and numberwise in the order, III, II and I and singular, dual and plural, respectively, e g अभि॑/रक्ष, √१अस्

9 When a form is to be recorded both accented and unaccented, its accented aspect precedes the unaccented one, e g /अव् > अवति, अवति, √१अस् > अस्ति, अस्ति

10 Primary forms having been exhausted, next come in order, arranged on the same lines, passive, reflexive, causative, desiderative and intensive forms, e g √अञ्ज्, अति॑/तृ, √अद्, अनु॑/शक्

11 When the final short vowel of a form is lengthened in the Samhitā text, the same is shown by putting the original and the emergent aspects in juxtaposition¹, e g अप॒/हन् > अप॒ हन् > ता, अपि॑/भू॑ > अपि॑ भूम > मा, √अव् > अव > वा

12 The conjugative treatment of a root is concluded by enumerating, inside square brackets, the prepositions which are used in combination with it, e g √अद् [अपि॑, आ॑, वि॑]

13 Peculiar and unfamiliar forms are repeated in their alphabetic order also, whence they are duly cross-referenced to their proper entries, e g अप्सन्त < √*अप्, अइनन् < √२अश्

14 The following points deserve special attention in the matter of the record of the forms of prepositionally composite roots —

- (i) The prepositional components of these forms are found used in two ways, namely, as their integral components and as separate entities. In both cases, extreme caution is needed in distinguishing between the use of a Nipāta as a genuine

¹ cf Intro IV, 1, f, 2 ff

preposition from its use as a mere adverbial adjunct¹. Indeed, this presents one of the most difficult practical exercises of the Vedic philology in that every individual case, according to its special situation, has to be determined on the basis of mainly semasio-syntactical and accentual, and sometimes, also phonological and metrical considerations

- (ii) The treatment of prepositionally integrated forms is quite simple in that they have merely to be copied out, e g अति√कृ > अतिकरोति
- (iii) When the prepositional component of a form is used in separation from it, the situation is represented by the typographical device of putting dots between the two components, e g अति√तृ > अति त्रामसि
- (iv) When after a prepositionally composite form has been read in a text, the preposition alone is repeated, implying similar repetition of the verbal form, the same is represented by making a separate entry, in which the implied form is supplied in distinct type in juxtaposition to the preposition and inside round brackets, e g अप√नुद > अप (नुदस्व), where the additional device of the degree figure also represents repetitional triplication
- (v) When the prepositional component of a composite verbal form occurs in a Piatika as quoted from elsewhere without the verbal component as read in the original text, the latter is duly supplied in distinct type, inside round brackets, (cf Intro , IV, 4, 6, 2) e g अभी(मि√ई) > अभि(ईमहे)
- (vi) When the occurrence of a preposition in a text implies the contextually needed verbal form having to be supplied from imagination, the situation is represented either by putting the preposition juxtaposed by the empty radical sign followed by a hyphen mark as a head-entry and suggesting the radical component in the footnote to the

¹ e as envisaged by Pāṇini (1,1, 58) and as against the enunciation of Yāska (1, 1), involving inherent isolation of Upasargas as constituting an independent category (cf Intro iv, 1, 3, 5, 1 ff for the Ur Aryan implication).

same, e g अति√- , or by treating the case under the fully supplied root with this difference that at the particular reference, the implied form is given inside round brackets in distinct type, e g अप√/गम् > अप(गमयन्तु)

- (vii) In giving prepositionally composite forms, crasis between one preposition and another and between a preposition and a root is fully maintained, e g अभ्यु(भि-उ)पा(प-अ)व√/ह् > अभ्युपावहरामि

3 TREATMENT OF DECLINABLES

(a) DISTINCTIVE SYMBOLS

1 All declinable bases are distinguished from verbal roots on the one hand and indeclinables on the other by being supplied with a terminal hyphen, which indicates that they enter into actual use only with proper declensional suffixes added to them, e g अग्र-, अशु-, अग्नि-, अग्नायी-, आग्नेयु-, अग्नि-द्वय-.

2 An asterisk is put on this terminal hyphen to indicate basic reduction in the case of a word, generally not recognised as pertaining to the category of declinables, e g अन्तर*, रजसू*.

3. When it has to be indicated that a particular declensional form is used as a sub-base in that it enters as such into combination with other words, it is accorded a separate, un-accented and un-hyphenated entry at the head of its compounds, e g अग्र- > अग्रे

4 A composite base, which is arrived at by combining the components as textually read in separation, is entered with the sign ϕ prefixed to it¹, e g ϕअति-रोहत्-, ϕअप-घ्नत्-, ϕअप-दहत्-

(b) ARRANGEMENT OF PRIMARY BASES

1 Every primary declinable base is entered immediately under the verbal root from which it is derived, except when the conjugational forms related to the latter may have to intervene, e g अहोयु-, अङ्कयुत्-, अभि-द्वसुत्-, अपि-हीन-

¹ So far, only some prepositionally compositive participial bases as representing this type having come under observation, this phenomenon may be correlated to the parallel one in the verb section (cf Intro iv, 2, C, 14, iii)

2 When a primary declinable is derived from a verbal sub-base treated along with its head-base, the foregoing general rule is followed in entering it only after the entire conjugational forms, whether belonging to the head-base or one or more sub-bases attached to it have been exhausted, e g अति√तृ > अति√तर् > अति-तर-

3 Primary declinables, if many, are entered in the alphabetic order, e g √अव् > अव्-, अर-, ऊति-, ऊम-

4 In the case of group bases, those treated as complementary bases are alphabetically arranged as sub-bases under or along with the head-base, with which they are connected either on phonological grounds or as being its cognates¹, e g अद्स्- > अद्स्-, अमी-, अमु-, अस्मद्- > अस्म-, अस्मद्-, अहम्- *आव्-, अहन्- > २अद्-, अद्न्-, अहर्-, अहस्-

5 Arrangement of primary declinables is occasionally liable to be interfered by the combined alphabetic entry of one or more cognate indeclinables, e g अनु-दृश्य-, अभि-दृष्ट-, अभि-दृष्ट-

(c) ARRANGEMENT OF SECONDARY BASES

1 All secondary declinables are alphabetically arranged under the primary bases to which they may be related

2 Such of them as are homo-vocalic in that their initial syllables have not undergone any gradational change, are put in the columns which are separated by a single measure from those in which the related primary bases have been entered, e g अग्नीषोम- > अग्नीषोमीय-, अग्र- > १अग्रिय-, २अग्रिय-, अग्र्य-

3 Such of them as are allo-vocalic in that their initial syllables have undergone some gradational change, are taken up before the other secondary or compositional entries, which are homo-vocalic and put in the columns which are separated by a double measure from those in which the related primary bases have been entered, e g अतिथि- > आतिथ्य-

4 But when an allo-vocalic secondary base is related to a primary base which is not used as the first member of a compound, the former is put in the column which is separated by a single measure from the one in which the latter has been entered, e g अग्रयण- > आग्रयण-

¹ This treatment is being extended in the continuation to comprehend cases of textual cerebralisation, e g. धनुर्, ष्, स्, - पृषन्, न्- (vs. अर्यमन्- as registered here).

5 The arrangement of tertiary bases and those still further removed from their primary originals also follows the foregoing rules in that, in general, every derivative base, whatever its development-stage, is put under the base, which immediately precedes it in the order of development, in the column separated by a single measure from the one in which the latter has been entered, e g २अ-दिति-> आदित्य-, आदित्य-वत्-

(d) **ARRANGEMENT OF COMPOSITE BASES**

1 Composite declinables are characteristically distinguished from simple declinables by being given an additional medial hyphen, e g अव-हृद्-, अव-शस-, अव-हार्-

2 When a primary compound further enters into secondary composition with a simple declinable, the position of the medial hyphen shifts forwards or backwards, as the case may be, so as to lie between the primary compound on the one hand and the new component on the other, e g अवशस-हृन्-, अवि-कृष्णाजिन-

3 When two primary compounds further form a secondary compound, the latter alone is indicated by a single medial hyphen, e g अवशस-दु शस-, अजात-पुत्रपक्षा-

4 Compounds are recorded alphabetically, if many, under their first components after the secondary derivatives of the latter, if any, have been entered, e g अतिथि- > अतिथि-ग्व-, अतिथि पति-

5 A primary compound is put under its first component in the column next to the one in which the latter has been entered, e g १असुर- > असुर-क्षयण-

6 A secondary compound is put under its first composite component in the column next to the one in which the latter has been entered, e g अवशस-दु शस-

7 When the final syllable of the preceding component and the initial one of the following component of a compound are phonofusively affected, whether either of them or both, the situation is duly indicated inside round brackets introduced between them, e g अग्न्यु(गिन्-उ)-पस्थान-, अक्षितो(त-ऊ)ति-, अन्त (<र्)-कोश-, अती(ति-इ)वरी-, अनु-ष(<स)व्य-

8. When a long vowel with which the first component of a compound ends, represents an ancient phonological phenomenon¹, the

¹ cf Intro. IV, 1, f, 2 ff.

same has been indicated inside inter-component round brackets, but only in terms of familiar approximation¹, e g *अ(त्त>)क्षा-नृद्-, अ(जि>)जी-गर्त-, अ(ति>)-ती-काश-, अ(तु>)नू-वृत्-

(e) **ARRANGEMENT OF FEMININE BASES**

1 Declinables which end in a long vowel and are, according to the Pāṇinian technique, derivable only in the feminine gender are entered as such without being accompanied by the bracketed postulation of their pre-feminine aspect, ending in a short vowel, e g अहृणा-

2 Declinables which, according to the Pāṇinian technique, though usable in different genders, are traceable in their feminine usage only are entered in juxtaposition to their pre-feminine aspect, which is indicated along with the angular or arrow-like pointer, inside round brackets, e g अनपरोधु(रु>)का-, अद्युमा(न>)ना-, अति-चुर(त्>)न्ती-, अद्व-पर(शु>)शू-

3 Declinables ending, gender-wise, in अ or आ but keeping the same accent intact, are grouped in a combined entry, a comma being put between the two aspects, to which the terminal hyphen is attached in common, e g अघ,घा-, १अज,जा-, अब्जान,ना-

4 Declinables ending in इ or उ, which is lengthened in the feminine gender without affecting the accent, are also grouped in a like manner, e g अराति,ती-, अभि-दिप्सु,प्स-, अवस्यु,स्यु-

5 All other feminine declinables are put separately under their respective pre-feminine aspects in the columns next to those in which the latter have been entered, thus obviating unnecessary confusion of declensional forms. The main varieties may be noted as under —

- (i) Those ending in आ, when representing distinct semasiological and, may be, etymological aspects, e g अघा-, अषाढा-
- (ii) Those ending in ई and representing their pre-feminine aspect with final अ or consonant, e g अ-देव- > अ-देवी-, अ-सत्- > असती-, अकिन्- > अकिणी-
- (iii) Those ending in ई and representing their basic aspect in इ with accent variation, e. g अक्षि- > अक्षी-, अङ्गुलि- > अङ्गुली-, अर्षणि- > अर्षणी-

¹ According to the Ur Aryan terminology, this long vowel represents the original अर्, इर्, or उर् (cf. Intro IV, 1, 1, 5, 1 ff)

- (iv) Those ending in ई and representing their basic aspect in इ without accent-variation, when subject to further differentiation on various other grounds, e g अरुणि- > १अरुणी-
- (v) Those ending in ई and representing their pre-feminine aspect with final, ऋ e g अवितृ- > अवित्री-, अनुष्टातृ- > अनुष्टात्री-

(f) TREATMENT OF VERBAL DECLINABLES

Verbal declinables, namely, participial bases, which are generally treated as a part of the verbal section in modern lexicons, are here entered just like other regular, pedigreed declinables in common alphabetic order with the same, e g अप-√रुध् > अ॒प-रुद्ध-, अप-रुध्यमान-

(g) TREATMENT OF ADVERBIAL DECLINABLES.

No distinction is made in the treatment of those declinables, certain declensional forms of which are found adverbially used, from that of those without such usage except that the said peculiarity in the case of the former has been made the subject of special indication in the related footnotes, e g अ॒-विद्वेष- > -षम्, अनु॒-काम- > -मम्

(h) TREATMENT OF UN PEDIGREED DECLINABLES.

The following circumstances have called for a number of declinables being entered, outside the pedigreed arrangement, in their own, independent alphabetic order

1 When, in the case of a primary declinable, etymology is unknown, obscure or uncertain or is proposed in the terms of the Ur-Aryan speech, e g अनु॒स्-, २अ॒न्य-

2 All declinables, whether primary, or secondary or composite, which have suffered such phonetic change as is likely to offer some difficulty in their being readily referred to their proper place of occurrence in the geneological setting, are treated in this way as well as duly cross-referenced, e g ऊ॒ति-, ऊ॒म-, १अ॒त्र-, २अ॒त्र-, सू॒त्-, आ॒ग्नेय॒-, आ॒तिथ्य॒-, अ॒ग्ना-विष्णु-

3 Every sub-base of a group-base is treated in this way as well as duly cross-referenced, e g अ॒मी-, अ॒मु-, २अ॒ह-, अ॒हर्-, अ॒हस्-

4 When one or more components of a composite declinable, as proposed, are of dubious nature, e g अ॒नीक॒-, अ॒भीक॒-, अ॒नर्वि॒श-

5. All primary negative compounds are treated in this way, e. g. अ॒-प॒ति-, अ॒-प॒ति॒घ्नी- in contrast to अ॒-जा॒त- > अ॒जा॒त-शत्रु-

(i) NUMERICAL SEPARATION OF DECLINABLES

1 When a declinable is met with in more than one accentual aspect, the same has been differentiated into so many separate bases, e g १अ-मेति-, २अ-मेति-, १अप्-, २अप्-, २अरु-णी-, ३अरु-णी-

2 This treatment is likewise followed in bringing into relief certain other extra-accentual attendant factors, responsible for more than one semasiological aspects of an otherwise one and the same base, e g १अप्-, २अप्-, १अ-दिति-, २अ-दिति-, १अरति-, २अरति-, १अरति-, २अरति-, १असुर, ४असुर-

3 Declinables are also subject to this treatment when it is intended additionally to distinguish them from homo-phonetic indeclinables¹, e g १अङ्गिरस्वत्-, १अनु-

(i) TREATMENT OF DECLENSIONAL FORMS

1 As a rule, only the last syllable of a base is repeated in conjunction with the declensional suffixes. The prefixed hyphen indicates that the initial residue is to be supplied from the basic entry to complete each form, e g अश- > -श, -शम्, -शस्य

2 Declensional forms of monosyllabic bases which are fully repeated under the foregoing general rule, are therefore given without the accompaniment of the preceding hyphen, e g सत् > सत्, सन्त, सन्तो

3 Generally, the position of accent in declensional forms being the same as in the related bases, it is not indicated. When, however, there occurs declensional shift of accent, the same is duly recorded, e g सत् > सत्, सताम्, सद्भ्य

4. Declensional forms are arranged alphabetically and not casewise or genderwise, morphological considerations taking precedence of grammatical ones, even if only to facilitate ready and consolidated reference, e g अशु- > -शव, -शवे, -शु, अग्र, प्रा- > -ग्रम्, प्रा, -प्रा, -ग्रान्

5 In the case of group-basic entries with one or more sub-bases, the forms related to each sub-base are separately arranged according to the foregoing general rules, e g अदस्- > अमी- > -मी, -मीभ्य, -मीषाम्

6 Declensional forms used in duplication are separately indicated as such according to the general rules, a medial hyphen being

¹ This practice is however being dropped in the continuation (cf Intro IV, 1, h, 2, ix ff)

put between the doublets, e g अशु- > -शु -शु, अहस्- > -हस् -हस्, अग्नि- > -ग्निम्-ग्निम्.

(k) NON INITIAL COMPONENTAL REFERENCE

Each declensional section is concluded with the indication, inside square brackets and in distinct type, of the initial components of compounds, in which the respective declinable is used as a non-initial component, e g अशु- [°शु- अन्°, उप°, तृप्त°]

4 TREATMENT OF INDECLINABLES

1 All indeclinables are entered without any distinctive mark and, as such, are easily distinguishable from verbal roots with prefixed radical sign on the one hand and from declinables with terminal hyphen on the other, e g अथ, अनु, √अद् > अत्वा, अत्तवे, अनु/दिग् > अनु-दिग्, अधरात्

2 Indeclinables, which whether on account of their remote or obscure origin or otherwise, are treated as being of non-derivative nature, are co-columned with primary verbal roots, simple as well as composite, on the one hand and such declinables as have been accorded unpedigreed entry in their own alphabetic order on the other, e g अति, २अथ, २अनु

3 Derivative indeclinables of the nature of absolutes and infinitives, which are generally treated in the verbal section in modern lexicons, are co-columned with their declinable cognates in common alphabetic order, e g √अद् > अत्तवे, अनुम्, अत्वा

4 Derivative indeclinables of secondarily extensional nature are put under their respective primaries in the column next to the one in which the latter have been entered, e g √अद् > अत्वा > अत्वाय

5 Indeclinables, which are not far removed from their basic declensional ancestry, are put under the latter as sub-entries e g अधर- > अधरात्

6 Attention may be drawn to the following points in regard to the record of indeclinables in composition —

- (1) When they are prepositionally attached, whether in conjunction or in separation, to verbs and declinables, the composite verbal roots and the declinable bases, as the case may be, under which the latter are arranged, are not

treated as their subordinate compounds, but are, on the other hand, co-columned with them, the idea being that in these compounds, which are put in the alphabetic order of their prepositional components merely to facilitate reference, the right of priority as a semasiological factum rests with the non prepositional components, explicit or implied, as the case may be, and that the same is helped, at least, partially, in being recognised by means of an independent entry in this wise, e g अनु✓/पत्, अनु-पथ-, अभि✓/रुह्, अभि-रूप- in regard to अनु and अभि, respectively

- (ii) When, as in the case of a citation from some other text, the indeclinable component of an originally composite word occurs in isolation, the same is entered according to its compatibility under the general rules, the other component being supplied (cf Intro IV, 2, c, 14, v), e g अभी(भि✓/इ) > अभि (ईमहे)
- (iii) When the prepositional component of a composite derivative indeclinable is textually read in separation, the latter is accorded an integrated entry, prefixed by the sign ϕ, (cf Intro IV, 2, c, 14, iii), e g अभि-समे(म्-आ✓/इ) > ϕअभिसमेत्य
- (iv) An originally enclitically compositive indeclinable is entered independently in its own alphabetic order, its peculiar usage being indicated in a general way¹, e g इव,उ,च, चित्
- (v) When, however, an enclitic indeclinable enters into composition with another indeclinable, it is not separated as an independent word, the compound being entered under the first component, e g अथ > अथो
- (vi) But when an enclitic indeclinable enters into composition with another prepositionally compositive indeclinable, it is separated as an independent word so that it may help the main prepositional component stand out in bold relief, e g अपे(प✓/इ) > अप(एतु) < अपो(एतु), अप✓/म्यक्ष् > अप म्यक्ष् < अपो म्यक्ष्, अपे(प✓/ई)ञ् > अप...अपेजते < अपो अपेजते

¹ Pada Pāthas of different schools have in common treated these indeclinables except इव as separate words. Pada Pātha of the Taittirīyas differs from those of the other schools as available, in treating इव, also, as a separate word.

7. Indeclinables are numerically differentiated in the following cases --

- (i) When they are found used accented as well as unaccented,
e g १कुम्, २कुम्, १यथा, २यथा
- (ii) When it is intended additionally to distinguish an indeclinable from one or more homo-phonological declinables¹,
e g २अनु, २अभि, ३अव .

8 In the case of composite indeclinables, the usual double entry system is followed in that they are treated in their own order and that their first components are also cross-referenced when their second components receive their proper entry, e g. सम(म्/अ)र्धि > समर्धयित्वा, अर्धयित्वा सम्°.

5 TREATMENT OF ACCENT

(a) TEXTUAL ACCENTOGRAPHY

Of the texts available for the purposes of this volume, seven, namely, Ṛgveda, Mādhyandina-Yajurveda, Kānva-Yajurveda, Taittirīya-Yajurveda, Maitrāyaṇīya-Yajurveda, Kauthuma-Sāmaveda and Śaunakiya-Atharvaveda happen to bear accent marks throughout. In the case of the rest, while some of the Khila-Sūktas and a few sections of Kāthaka-Yajurveda and Paippalāda Atharvaveda exhibit accent marks, the other two, namely, Kapisthala-Katha-Yajurveda and Jaiminīya-Sāmaveda have so far been published without accentuation.

(b) THE INDIRECT LINEAL SYSTEM

1 In Ṛgveda and Taittirīya-Yajurveda, along with its Brāhmaṇa and Upaniṣad, Udātta, which is really the accent proper, goes unmarked, being indirectly represented by a horizontal under-stroke below the preceding, preparatory Anudātta on the one hand and a vertical up-stroke on the following, enclitic Svarita on the other, e g अग्नयेँ. One or more Anudāttas are, however, also left unmarked when following a Svarita, except when followed by another Udātta or Svarita, in which case the immediately preceding Anudātta is necessarily marked, e g ऊँ as against पु° in 'अग्निर्मूळे पुरोहितम्' (ऋ १, १, १). To obviate this kind of unmarked post-Svarita Anudātta being ever erroneously taken as Udātta,

¹ This rule, however, is not being followed in the continuation (cf Intro IV,1,b,9 ff).

the latter is separated from the preceding Svarita by putting between them the sign $\frac{1}{2}$ with no mark on the Svarita vowel, when it is short, and $\frac{1}{2}$ with an under-stroke below the Svarita vowel, when it is long, e g अ॒प्स्व॒न्त (ऋ १, २३, १९), क्वे॒दानीम् (ऋ १, ३५, ७) An Anudatta preceding an Udatta or Svarita is always marked, e g अ॒ग्निम्, क॒न्या॑ When more than one Anudattas occur in the beginning of a sentence or a hemistich, all of them are marked, e g अनु॒क्रामम् (ऋ १, १७, ३)

2 This system has been mainly followed in Atharvaveda of the Sāunakiyas as well as Yajurveda of the Mādhyandinas, the Kānvas, and, in so far as evident from the manuscript sources, of the Kapisthala-Kathas But while there is complete agreement between Rgveda and Taittirīya-Yajurveda on the one hand and these texts on the other in the matter of denotation in them of Udatta and Anudatta, the latter show some peculiarities in their treatment of Svarita, which it may be useful just to indicate here as under —

- (i) In Sāunakiya Atharvaveda, the sign § is juxtaposed to represent a preceding Svarita, e g वी॒र्य॑म्, सर्वा॑ ह्य॒स्मिन् (११, ८, ३२), ज्येष्ठ॑व॒रोऽभवत् (११, ८, १) A post-Udatta Svarita, whether enclitic or phono fusive, is, however, marked, as in Rgveda, by the usual up-stroke, e g त व्यू॑र्ण॒वन्तु सू॒त॒वे (१, ११, २) A post-Svarita Udatta is treated just as in Rgveda, if the Svarita vowel be long, e g वि॒केश्यो॑ ई॒ वि॒ प्र॒ताम् (१, २८, ४), but a little differently if the same be short in that the up-stroke lies on the Svarita vowel as against on the intervening sign to make it look like $\frac{1}{2}$ as in Rgveda, e g अ॒प्स्व॒न्त (१, ४, ४)
- (ii) In Mādhyandina Yajurveda, the detailed under-handle usually represents Svarita, e g दि॒वी॒व (६, ५), वी॒र्य॑म॒सि (१९, ९), आ॒स्ये॒न (२, ११) The under-trident, is, however, employed to bring a post-Svarita Udatta into full relief, e g वी॒र्य॑म॒सि (१९, ९), अ॒प्स्व॒न्त (९, ६), यु॒ोऽस्मा॑न् (१, २६) But when it occurs at the head of a new sentence or hemistich, the Svarita at the end of the previous sentence or hemistich is represented by the usual detailed under-handle, e g व॒रू॒ध्व॒ । व॒सु॒ (३, २५) When a Svarita heads a sentence or a verse, and, also,

when, both as enclitic and phono-fusive, it follows an Udātta, it is denoted by the ordinary vertical up-stroke, e g व्यम्बक यजामहे (३, ६०), अव देव व्यम्बकम् (३, ५८), उर्व्या व्यद्यौत् (१२, १)

(iii) In Kāṇva-Yajurveda, the Rgvedic and the Taittirīya norm of denoting Svarita, in general, by a vertical up-stroke is strictly adhered to except in the treatment of pre-Udātta Svarita, which, whether short or long, is, to the contrary, always represented by the usual, preparatory, horizontal under-stroke, e g अप्सवन्त (१०, २, ३), योऽस्मान् (१, ९, ४), प्रसवेऽश्विनो (१, ३, ६)

(iv) Kapisthala-Katha-Yajurveda, which, as evident from its somewhat defective manuscript material, falls in line with Kāṇva-Yajurveda, differs from the latter but in one minor detail, namely, that a pre-Udātta Svarita vowel, if short, is lengthened, besides being under-stroked¹, e g उर्वान्तरिक्षम् (१, २), अप्सवान्त (४८, ४)

(c) THE DIRECT NUMERICAL SYSTEM.

In Sāmaveda, a quite different system of marking accent by means of numerals at the top is followed. The main features of this system may be described as follows² —

1 In general, the top-numerals १, २, and ३ stand for Udātta, Svarita and Anudātta, respectively, e g अग्निं वै (१, २१).

2 The first alone among more than one initial Udāttas is marked, e g आँ तू (१, १६७), स्पाहँ तद् आ (१, २०७), नँ हि (१, २४१)

¹ We have a manuscript, which seems at some stage to have passed through the hands of a scribe who, obviously through absent-mindedness, occasionally confuses the accentuation by introducing, haphazardly, the Mādhyandina-Yajurvedic detailed under handle and under-trident e g प्रसवे (sic वे)ऽश्विनो (१, ८), सिद्धस्यावह (२, ३), युयोधुस्मत् (२, ८) But no evidence is available from it to support the report that a small under-ring, e. g. इमानि, sometimes used to denote enclitic Svarita (cf Sch, ZDMG II, 151).

² References as supplied to some of the illustrations here are to Kauthuma-Sāmaveda (cf RC १)

3 An Udātta in pausa is indicated by २ instead of १, e g वैर्यम् (१, १४)

4 The first alone among more than one Udāttas at the end is given the top-numeral २, e g मैहो॑ ष हि ष (२, ९६), उ॒त॑ द्याम् (२, १५६), नान्य॑ त्वत् (२, ३३४)

5 When an Anudātta intervenes between two Udāttas, the first one is represented by the top-numeral, २, e g अ॒ग्नै॑ अ॒ योहि॑ (२, १०)

6 When an Anudātta follows a group of successive Udāttas, being followed by another Udātta, the first alone of the former is marked with २३ at the top, the other single Udātta taking the usual top-figure, १, e g श॒योर॑भि॒ (१, ३३), व॒ना त्व॑ यन्मातृ॒ (१, ५३)

7 A Svarita following more than one successive Udāttas is given the top-notation २२, instead of २, e g नि॒ होता॑ (१, १), निर्गा॑ अ॒कृन्त॑त् (१, ५८५)

8 A phono-fusive Svarita in pausa or when followed by an Anudātta is also indicated by २२, e g उ॒क्थ्य॑म् (२, १११६), म॒नुज्ये॑मि (१, ७९), नी॒व (२, १००६), दे॒व्येतु॑ (१, ५६)

9 A phono-fusive Svarita before an Udātta is marked by the original top-numeral २, and the vowel carrying it, whether short or long, develops Pluti as indicated by the juxtaposition of ३ after it (as against the practice in R̥gveda of permitting Pluti only to a long vowel in this situation), e g पौ॒ष्टो॒३त् द्वि॒तीये॑था (१, ३६), अ॒भ्यो॒३दि॒शो॑ सू॒र (१, १२८)

10 When more than one successive Anudāttas precede an Udātta or a Svarita, only the last of them is marked as in the indirect system, e g स॒मुद्रं॑म्, इ॒न्द्रो॒भ्यो॒३दि॒शो॑ (१, १२८)

11 When more than one successive Anudāttas follow a Svarita, they are left unmarked as in the indirect system, e g चि॒त्र रा॒धो अ॒मर्त्य॑ (१, ४०)

12 An Anudātta preceding a pre-Anudātta or an ultimate Svarita is indicated by ३क instead of ३ (for examples, cf under 8 above)

(d) THE FIRST DIRECT LINEAL SYSTEM

In Maitrāyaṇīya-Yajurveda, Kāthaka-Yajurveda and Paippalāda-Atharvaveda, a distinct method of direct lineal denotation of the accent

proper, namely, Udātta is followed and the same may be indicated here as under —

1 Maitrāyaṇīya-Yajurveda and Kāthaka-Yajurveda as represented by their manuscripts agree in representing Udātta by means of a vertical up-stroke as against the use of this sign to mark Svarita in the Rgvedic indirect lineal system, e g अग्नि

2 They also agree in denoting phono-fusive Svarita, in general, by means of an under-hook, दिव्रीव (मै १, २, १४), कृ, व्यसृप (माठ ७, १२), शुण्टोऽधि° (मै २, ६, १३)

3 While Maitrāyaṇīya-Yajurveda marks preparatory Anudātta with a horizontal under-stroke, e g अग्नि-, Kāthaka-Yajurveda uses a vertical under stroke for the same purpose¹, e g अग्नि-

4 Their treatments of pre-Udātta Svarita, also, differ from each other in that while the figure ३ precedes it in Maitrāyaṇīya-Yajurveda, the ordinary horizontal under-stroke serves this purpose in Kāthaka-Yajurveda just as in Kāṇva-Yajurveda, e g प्रसु३वेऽश्विनो (मै १, २, १५), as against प्रसवेऽश्विनो (माठ २, ९)².

5 But they again agree in not making any denotative distinction between short and long pre-Udātta Svaritas

6 Maitrāyaṇīya Yajurveda employs a cross-stroke to represent post-Udātta Svarita, in general, e g धिक्

7 It, however, marks it with a tri-lineal vertical up stroke when it is followed by preparatory Anudātta³, e g प्रथम, प्रसु३वेऽश्विनो (मै १, २, १५)

8 Kāthaka-Yajurveda denotes the same, in general, by means of an under-dot⁴

9 Paippalāda-Atharvaveda follows this system in the treatment of Udātta by a vertical up-stroke, but differs from it in that it uses a vertical under-stroke, as in Kāthaka-Yajurveda, to denote preparatory Anudātta, e g दाता

¹ Sch, however, does not mark preparatory Anudātta

² Sch substitutes reversed under-hook (Λ) for this under-stroke

³ It may be interesting to observe that Pada-Pāṭha of Maitrāyaṇīya-Yajurveda follows the Rgvedic system of indirect accentuation.

⁴ While Sch. leaves enclitic Svarita un-marked, साठ. uses the under handle (┐) and the under-trident (≡) to signify the two situations, respectively.

10. It also agrees with Kāthaka Yajurveda in the use of an under-dot to mark off enclitic Svarita, e g काम् .

11 It has also an under-handle to denote phono-fusive Svarita, in general, but that resembles the detailed variety as in use in Mādhyandina-Yajurveda and not the under-hook as used in the above-mentioned twin texts, e g न्यक्, शरव्या या (पै १४, २, ७), तन्वा शतमया (पै १४, २, ८)

12 Post-Svarita Udātta has the usual up-stroke to denote it, while pre Udātta Svarita is not differentiated in any way

13 But post-Svarita Anudātta is treated as enclitic Svarita in that it is likewise marked off by an under-dot, e g आस्त्याय (१६, १०४, ६)

(e) THE SECOND DIRECT LINEAL SYSTEM

In Mādhyandina and Kānva Śatapatha Brāhmanas as well as in some other Brāhmāna texts¹, another distinct method of direct lineal denotation of the accent proper, namely, Udātta² is followed and the same may be indicated here as under —

1 These texts agree in marking Udātta² with a horizontal under-stroke as against the use of the same for denoting pre-Udātta Anudātta in Rgveda and the other texts which follow it in this matter and in leaving Anudātta and enclitic Svarita unmarked, e g अग्निना

2 An Udātta preceding another Udātta loses its mark³, e g केतुः केतुम् (५, १, १, १६)

3 Likewise, in a series of consecutive Udāttas, the last one alone is marked, e g अग्निं हि वै धूर्य (१, १, २, ९)

4 Phono fusive Svarita is also represented by the same sign⁴ placed below the preceding vowel, e g वीर्यम्

5 When the preceding vowel happens to be Udātta, the mark below it serves two purposes in that it represents the following

¹ Cf C काशत्रा Intro p 9

² cf op cit, pp 10f for notice and refutation of the view that the so called Bhāsika or Brāhmāna accent represents a historical development of progressive shift of accent and that, therefore, it is wrong merely to postulate the so called direct system of accentography to explain away the real change that has gradually occurred in the situation of accent in a word

³ The illustrative references as being made here are to माशत्रा

⁴ Web however, uses a double horizontal under stroke for this purpose

Svarita as well as continues to indicate the Udātta accent inherent in that vowel. As a result of this duplicate function of this mark in this position, another preceding Udātta loses its corresponding mark, e. g. यज्ञो वै स्व (१, १, २, २१), मानुष नेद् व्यृद्धम् (१, ७, २, ९) as against इति सैषा (१, ४, १, २६), where the pre-Svarita vowel having originally been Anudātta does not necessitate removal of the Udātta mark from beneath the preceding vowel.

6 A Svarita preceding an Udātta or another Svarita does not lose its mark, e. g. यज्ञो वै स्वरुह (१, १, २, २१), देवा वै स्वरुगम् (१, ९, ३, १४ where Svarita is pre-Udātta) and इति सैषैतम् (१, ४, १, २६ where Svarita is pre-Svarita).

7 Similarly, final or pre-final Udātta (i. e. one occurring on the last or penultimate syllable of the ending word of a Kandikā-Pratika, a Kandikā or a Brāhmaṇa) does not go unmarked before an initial Udātta (i. e. one occurring on the first syllable of the first word of the following text-division), but is indicated by three under-dots instead of the usual under-stroke, e. g. देवत्रा ॥ सु (५, १, ४, ७३), इति ॥ अथा° (३, ४ २, ९ उ)¹

8 The same treatment is accorded to a final syllable, whether with or without accent before an initial Svarita², e. g. इति ॥ तैःविदु (३, ४, ३, ७३), प्रतिप्रस्थाता ॥ सोऽध्व° (४, २, १, १३उ)¹

9 A pre-final syllable is also similarly treated towards preparation for a phono-fusive Svarita² expected to develop on account of the unavoidable combination of the final and the initial syllables separated by a minor division, e. g. एव । एतद् (३, ४, २, १३), गृहीत्वा । उपनिष्क्रम्य (४, २, ५, १) When an Udātta, which has its mark, is nasalised, the accent mark is also repeated beneath the attendant symbol of vocal nasalisation, e. g. शतुःशतःह (३, ४, ३, १८) as against यज्ञः सुमभरन् (३, १, ४, ४)

(f) THE CONCORDANCE DIRECT LINEAL SYSTEM.

1 For the purposes of this Concordance, in which entire word-forms constituting the integral units of all the above-mentioned texts possessing quite a mess of the accent-marks as used in the manuscripts on the one hand, and, often, with considerable alterations, in the printed editions on the other, are to be recorded side by side, it is extremely necessary to devise some uniform system of accentuation so that in the

¹ The application of this rule and the following one is limited to माशत्रा (cf C. काशत्रा Intro p 9)

² Web naturally, uses two rows of three dots each to represent this situation

matter of instituting a comparative study of these texts from the historical point of view, it may be practicable to obtain at once a clear and panoramic view of their relative accentual situation

2 A good deal of intriguing complexity in the previous systems attaches to the changing position of a word-form from the beginning to the middle and from the middle to the end of a prose formula or of a Pāda or a hemistich of a verse. In particular, each system is very much exercised in arriving at some ingenious method of indicating pre-Udātta Svarita. But it is not at all necessary to make any special provision here for this situation, simply because it does not arise within the compass of a separately registrable word-unit, which, by its very nature, carries only one of these, namely, either Udātta or phono-fusive Svarita, as its main, governing accent and is precluded from carrying both of them at one and the same time

3 The object of the accent-aspect of the Concordance being only to show in a clear manner the accent proper as carried by each word, it is deemed quite desirable, even if only to avoid confusion, entirely to eliminate marking in the case of Anudātta. For, Anudātta is no accent, being, in the strict sense of the term, rather negation of it. It has been described as a low tone¹ only in its contrast to Udātta, it being, as it is, neither a high tone nor a low tone. When immediately preceding the accent proper, i.e. either Udātta or phono-fusive Svarita, it definitely becomes a low tone by way of providing preparation for the following accent. Similarly, when it immediately follows Udātta, it assumes the role of a relief or a glide down and as such there is a sort of temporary, projective accession to its tone-value, causing it just to start as virtual Udātta and gently to settle down again to its normal position. Entirely accidental as both these aspects of Anudātta are, being always dependent on its position in relation to the accent proper of a word, the very sight of which, if properly marked, should as a matter of course lead to the right mode of its respective pronunciation in both the positions, any graphic representation for them in the presence of one for the accent proper would obviously be redundant.

4 As already indicated, the accent proper of a word may be

¹ cf. Pāṇini, I, 2, 30

either Udātta or phono-fusive Svarita¹ Accordingly, the problem from the point of view of this Concordance resolves itself into fixing upon two most suitable signs to be distinctly used to indicate these two varieties of the accent proper As already indicated in detail, out of the fifteen Vedic texts, which are available to us in a more or less accented state, seven, namely, Rgveda, Taittirīya Yajurveda, Taittirīya Brāhmaṇa, Taittirīya Āraṇyaka, Taittirīya Upaniṣad, Kāṇva Yajurveda and Kāpisthala-Katha Yajurveda agree in representing Svarita always by a vertical up-stroke, which the other two, namely, Mādhyandina Yajurveda and Saunakiya Athārvaveda, also, use quite frequently Of the remaining six texts, three, namely, Maitrāyaṇīya Yajurveda, Kāthaka Yajurveda and Paippalāda Athārvaveda have, instead of it, their two signs, namely, the under-hook and the detailed under-handle while Mādhyandina and Kāṇva Śatapatha Brāhmaṇas have their pre-syllabic horizontal under-stroke and Sāmaveda has the two sets of its numerical sign In other words, instead of having a one, common, alternative sign, these six texts have among themselves five distinct methods to be attended to Besides the weight of overwhelming traditional support at its back, consideration of its denotative clearness and prominence coupled with typographical simplicity has led to the vertical up-stroke of the previously described indirect lineal system being adopted here as the Svarita sign After this appropriation of the vertical up-stroke, the selection of the horizontal under-stroke of the second variety of the ancient direct lineal system as the Udātta-sign has been arrived at by simply eliminating the only other available alternative, namely, the triple set of the Sāmavedic numerical system as being unnecessarily cumbersome and confusing In this way, out of over a dozen marks found previously used, the two which appeared to be the simplest and clearest have been chosen on an eclectic basis

¹ Of the three varieties of phono fusive Svarita, namely, Abhinhiṭa, Prashista and Kṣaipra, obviously, the first two could very seldom get a chance of assuming the role of the accent proper of a word [as, e g परोऽहु-(माशत्रा ३, ४, ४, २६), अर्भन्विताम् (मा ११, ६१)], because both of them, generally, resulted from the fusion of the final and the initial sounds of two consecutive word units, which would require separate registration And, for the purposes of this discussion, Jātya Svarita, the principal variety which occurs as the accent proper, is included here among the phono-fusive varieties of Svarita, because, in the last analysis, it can hardly be differentiated from Kṣaipra (cf pp 427¹, 537¹, 538^p).

common with the other vocabulary derived from them given unaccented, e g $\sqrt{\text{अज्}} > \text{अजामसि, अजन्}$

- (vi) But when some verbal conjugational forms are derived from both, the accented as well as the unaccented texts, those relating to the unaccented texts are entered along with the accented ones¹ taken from the accented texts, e g $\text{अनु}\sqrt{\text{ध्व-}} (<\text{ध्व})स् > \text{अनुदध्वसे}$
- (vii) Derivative bases, whether declinable or indeclinable, are, when taken from the accented texts, given with their accent-marks, e g $\sqrt{\text{अत्}} > \text{अत्तत्-, अतिथि-, } \sqrt{\text{अद्}} > \text{अत्तवे, अत्तुम्}$
- (viii) When a derivative base is taken from an unaccented text, it is given without an accent-mark, e g $\text{अग्नि-मेदिन्-, अग्नि-यानी-}$
- (ix) When a derivative base is taken from both, the accented as well as the unaccented texts, it is given with the accent-mark as vouched for it by the accented texts², e g अशु-
- (x) When a derivative base is set up as a hypothetical postulate, being a step towards etymological approach to another next-grade derivative, its accent-mark, also, is, of course, of a hypothetical nature, e g $*\text{अन्त-पर्शु-}$
- (xi) When from an expository consideration, it is necessary specially to hypothesize the accent of a derivative base, the same is indicated by placing the asterisk on the particular accent-bearing syllable, e g $\text{अच्छृंरा-, अष्टा-दष्टृ-}$
- (xii) When a definite evidence is not available for fixing upon the accent proper of a hypothetical derivative base, it is given without any accent-mark, e g $\sqrt{\text{अद्}} > \text{अट्णार-} > \text{आट्णार-}$
- (xiii) The pronominal bases, which have entirely enclitical declensional usage, are entered without any accent mark, e g $\text{अस्मद्-} > \text{२*अ (>*न्)-, *ई-, एन-, त्व-, सम-, *सी-}$

¹ Naturally, this cannot rule out the possibility of original accentual variation, specially when the passages do not happen to be identical or, at any rate, syntactically parallel

² It is possible that a non monosyllabic base relating to the unaccented texts might originally have been homo-phonic, but with a different accent.

- (xiv) The pronominal bases, which in certain syntactical situations have enclitical declension, are graphically repeated without an accent-mark, e g इदम्- > इअ-, > एअ-, अस्मद्- > अस्मय्-, रमय्-
- (xv) Sub-basically used compositive declensional forms are entered unaccented, at the head of their compounds, e g अग्र- > अग्रे
- (xvi) Certain composite bases, which carry two accents, are accordingly given with two accent marks, e g बृहस्पति-, वृहस्पति-, अग्नी-वृहण-
- (xvii) When declined, a derivative base generally continues to maintain its accent in its original position, rendering it unnecessary to repeat its graphic representation in the following case-forms, e g अहस्- > -हस (=अहस)
- (xviii) When the final vowel of an oxytone base is changed into a semi-vowel before a case-ending, shifting the accent to the latter¹, the same is not shown in the declensional entry, e g ऊति- > -या (=ऊत्या)
- (xix) When the final इ or उ, short or long, of an oxytone base is gradationally changed into अय् and इय् or अव् and उव् before a case-ending, the accent is not marked in the declensional entry, e g अग्नि- > -नय (=अग्नय), अग्नी- > घिय (=अग्निय), अशु- > -शव (=अशव), अग्र- > -ग्रव (=अग्रव)
- (xx) When the final vowel of an oxytone base is changed into a semi-vowel rendering the Anudatta initial of the case-ending Svarita, the same is properly recorded in the declensional entry, e g अरुणी- > -ण्य, अश्वत्थी- > -थी
- (xxi) When, in declension, the accent is shifted to a case ending, rendering the stem unaccented, the change is specifically

¹ The wording of this rule, which is obviously fashioned after Pāṇini, 6, 1, 174, will have to undergo an essential change when the accentual situation indicated by it turns out after further historical consideration to be rather a fit subject of Pāṇini, 6, 1, 161, (cf Rule, xxii below), the implication being that √*यृ योगे > *यृ- represents the origin of the Pāṇinian suffix टा as ready for use in a case like this (cf p 588^b)

shown in the declensional entry, e g अवायत्- > -यते, १अप्- > अप्, २अप्- > अद्भि

- (xxii) When, in declension, the accent shifts to a case-ending as a result of a vocalic loss in the preceding base, the same is duly represented in the declensional entry¹, e g असन्- > -सन्., अस्थन्- > -स्थन्
- (xxiii) Vocative forms are either initially accented or entirely unaccented. Consequently corresponding graphic representation is essential for clearly bringing out either of these accentual situations. For this purpose, the presence or the absence of the accent-mark below the characteristic ring which follows the abbreviative hyphen before a vocative form, indicate, respectively, that a particular vocative form is accented or otherwise, e g १अक्ष- > -०क्ष, २अक्ष- > -०क्षा, आदित्य- > -०त्य
- (xxiv) Declensional forms connected with unaccented bases, whether taken from the unaccented texts or having enclitical usage, are as a matter of course left without any accent-mark, e g अ-कृतपूर्व- > -र्वम्, अस्मद् > (*अर्- > *२अर्-)*न्- > न, नौ
- (xxv) The occasional duplicate declensional entry is governed by the foregoing rules about the simple declensional entry in that the second member, as a rule, does not carry the accent, e g अशु- > -शु-शु (=अशु-अशु)
- (xxvi) Such indeclinables as are accented, whether initially or finally or doubly, no other variation being available, are given with proper accent-marks, e g अतु, अग्नि, एतवै, उ
- (xxvii) When an indeclinable has the accented as well as the enclitic usage, it is entered in its both varieties separately, e g १कुम्, २कुम्, १यथा, २यथा
- (xxviii) When an indeclinable is met only in its enclitical usage, it is entered without an accent-mark, e g इव (cf Intro IV 4, 6, iv fn), उ, व
- (xxix) A compositive indeclinable is so entered that its accentual situation, both when it maintains its accent and when it

¹ cf. the footnote to Rule, xviii above as purporting to extend the jurisdiction of this rule to comprehend certain other cases which have so far been otherwise classified and explained.

loses it, is clearly shown, e g अति॒/पृ > अतिप॒वते, अतिप॒वते,
अप॒/गु(>गू)ह् > अप॒-गृह॒ह-, अप॒-गृह॒मान-

6 TREATMENT OF REFERENCES

1 Every pedigreed, conjugational or declensional, and unpedigreed, 'declensional or indeclinable', entry is accompanied by exhaustive reference to the textual passage or passages of its original occurrence. The following order of referential precedence is observed in respect of the texts which have been dealt with here —

I	Rgveda-	(i)	ऋ	(ii)	खि
II	Yajurveda-	(i)	मा	(ii)	का
		(iii)	तै	(iv)	मै
		(v)	काठ	(vi)	क
III	Sāmaveda-	(i)	कौ	(ii)	जै
IV	Atharvaveda-	(i)	शौ	(ii)	पै

2 The abbreviated textual names are followed immediately by the referential figures, representing their major divisions and one or more sub-divisions of the latter, separated from one another by one or more commas according to the nature of each case and supplied with a dot at the end, e g अक॒न्त पै १, ४३, २

3 But when a referential unit is followed by another unit, whether pertaining to the same text or a different one, they are separated from each other by a semi colon, e g अ॒हस्-ह ऋ १, ४२, १, २, २३, ४ , अ॒शु->-शून् शौ ५, २०, १०, पै

4 When in a group consisting of two or more homo-textual referential units, the figures representing the major divisions or medial sub-divisions are common, only the first unit is given with all the figures, the common ones being not repeated in entering the subsequent unit or units as the case may be, e g अ॒क्ष॒ण॒या तै ५, २, ७, ५^२, १०, ४, ५, ३, ५, ३^२, for ५, २, ७, ५^२, ५, २, १०, ४, ५, २, १०, ५, ५, ३, ५, ३^२

5 A series of consecutive referential units are represented by separating the last sub-divisional figure of the first unit in the series from the last sub-divisional figure of the last unit in the series, which alone is entered inclusively, by placing a hyphen between them, e g अ॒ग्नि->-ग्निम् काठ १६, ८-११, १२, ३^२-५^२

6 The consecutiveness in respect of a few rare cases of equally sub-divided medial figures is also represented similarly by placing a hyphen between them, e g अहस्- > -हस शौ ४, २३-२९, १-७

7 Referential units or groups as pertaining to several conjugational or declensional forms are separated from one another by semi-colon, the terminal full stop being supplied only at the end of an article, e g अशु- > -शव , -शवे , -शो , ३, १२, ४

8 When two or more separate conjugational or declensional forms referentially concur, they are juxtaposed, followed by the common referential unit, e g अति^१(चर), (अति)चर पै ३, ३३, ६, अत्याशित- > -तस्य, -तेन मै ३, ६, २

9 When the same entry represents the repeated occurrence in relation to a single referential unit, the latter is provided with the appropriate top degree-figure, indicating the number of times a word is thus read, e g अहूरण- > -णम् काठ १०, ९^२, अग्नि- > -०ग्ने काठ १८, ३^३, ४^८, १५, १६^{१५}

10 According to the ancient practice, the number as well as the names of the textual divisions varied more or less from text to text. While the entire appellative appendage of divisions has been dispensed with, their separated numerical representation being quite sufficient, their number as in the case of each separate text is preserved with only a few modifications here and there introduced towards increasing the measure of referential simplicity.¹ The following description is intended to supply necessary information in this matter —

(i) Rgveda Samhitā has two systems of division, namely, the Astaka-Adhyāya-Varga-Mantra one and the Mandala-Anuvāka-Sūkta-Mantra one. The latter one with the elimination of Anuvāka sub-division by counting the Sūktas pertaining to each Mandala continuously, is adopted and represented here by three corresponding figures, being the simpler and the more familiarly known of the two kinds

(ii) Rgveda-Khīlas are divided into five Adhyāyas, each of them being further sub-divided into Sūktas and Mantras

¹ References to the colophonical entries which are allowed on account of their traditional interest but do not belong to the texts proper, are distinctly indicated by the terminal addition of the abbreviation पुष्पि (=पुष्पिका-) to the corresponding referential apparatus, e g इतिमिका-, ओरिमिका-

The Concordance follows this tri-partite division. The appendages, Samhitāranya and Parisista are treated for referential purposes as the sixth and the seventh Khila Adhyāyas, respectively, and this along with their internal bi-partite division brings them in line with the preceding five tri-partite Adhyāyas. In the second, the third and the fourth Adhyāyas, there are some separately sub divided bi-partite Śūktas. When an entry is to be referred to a Mantra in the second component of a particular Śūkta of this nature, the corresponding Śūkta figure is supplied with the top degree-figure २, e. g. $\sqrt{१अस} > असि खि ४, ७, १$. In the case of the penta-partite seventh Śūkta of the fifth Adhyāya, an additional figure is introduced between the Śūkta figures and the Mantra figures as a substitute for the letters of the alphabet, which have been employed in the printed text, to denote the number of the part, in which the Mantra containing a particular entry is read¹, e. g. २अ-दिति->ते खि ५, ७, १, २.

- (iii) Mādhyandina-Yajurveda is divided into forty Adhyāyas, each of them containing a number of Mantras. Two figures are accordingly used here to represent this bi-partite division.
- (iv) Kānva Yajurveda follows the four-fold Daśaka-Adhyāya Anuvāka-Mantra division. It is rendered tri-partite by the continuous counting of the forty Adhyāyas as in Mādhyandina Yajurveda and represented as such by three corresponding figures².
- (v) Taittirīya-Yajurveda follows the four-fold Kānda Prapāthaka-Anuvāka-Khanda division, which is accordingly represented here by four corresponding figures³.

¹ This method, however, is followed only in the present part of this volume and is being eschewed, in the continuation, in favour of the use of appropriate top degree-figures as in the case of the above mentioned bi-partite Śūktas.

² In Satavalekara's recent edition, published after the Concordance materials had been compiled, further consolidation has been made by the continuous counting of Mantras towards eliminating Anuvākas, the ancient four fold division being also simultaneously retained.

³ The Mysore edition counts Khandas continuously, but the same has not been followed here in view of the textual lacuna of that edition.

- (vi) Maitrāyaṇīya-Yajurveda is divided into four Kāndas, which are severally further sub-divided into Prapāthakas and Khandas. This three-fold division is here represented by three corresponding figures.
- (vii) Kāthaka-Caraka-Yajurveda follows the bi-fold Sthānaka-Khanda division and the same is represented here by two corresponding figures. The thirteen chapters of the Asvamedha supplement, though not so designated, have also been counted continuously with the preceding forty main Sthānakas¹, which, in consequence, are denoted by numbers ranging from 1 to 53.
- (viii) Kapisthala-Katha Yajurveda seems originally to have possessed two schemes of division, namely, the one, in which, as in Maitrāyaṇīya-Yajurveda, the text followed the tripartite Kānda-Prapāthaka-Khanda splitting and the other, in which, as in Kāthaka-Caraka Yajurveda, the major divisions, here known as Astakas, representing a mere mechanical grouping of equal numerical Adhyāyas, were only nominal in that the Adhyāyas were continuously counted from Astaka to Astaka. The text as now available is after the latter scheme, which is represented here by only two figures, corresponding to Adhyāyas and Khandas, it being unnecessary to denote the nominal Astaka division. Adhyāya 34, which is not sub-divided into Khandas, is brought into line with the rest of the text by being treated

¹ The appellation of Pañcama Grantha as used at the head of as well as in the colophon to the Asvamedha supplement, indicates that at one time or, at least, in some particular redaction of it, the preceding main text of forty Sthānakas might have been arranged into four Granthas, the first three of them corresponding to the present three Granthas, namely, Ithimikā* (< Bhrithimikā* = Prathamikā), Mādhyamikā and Orimikā* (< Avarimikā* = Avaramikā*), except that Yājyās and Anuvākyās as now included in the body of these Granthas, were taken out of them and grouped into a separate fourth Grantha. As will be noted, this is incidentally corroborated by a specific reference to Yājyās and Anuvākyās as Caturtha Grantha in the colophon to Sthānaka 40. Reference to this Grantha division has, however, been obviated here by counting Sthānakas continuously.

as consisting of one, unbroken Khanda, uniformly represented by the number १

- (ix) Kauthuma-Sāmaveda has two main divisions, namely, Pūrvārcika with its two appendages, Āranya-Kānda or Āīanya-Samhitā and Mahānāmnyārcika, and Uttarārcika, also known as Chanda-Ārcika. Each of the two Ārcikas is sub-divided into Prapāthakas, Ardhas, Daśatis (in Uttarārcika, called Sūktas) and Mantras. The Pūrvārcika head-division into three Kāndas, each consisting of two Prapāthakas, is in name only, Prapāthakas being counted continuously throughout. There is, however, yet another scheme common to both Ārcikas, in which the text is split up into Adhyāyas, Khandas and Mantras. While both appendages of Pūrvārcika are excluded from the Prapāthaka scheme, the Adhyāya scheme takes cognizance of Āīanya-Kānda which is counted as the sixth Adhyāya, possessing, like the other Adhyāyas, bi-fold sub-division. The scheme of representing Pūrvārcika and Uttarārcikas by the numbers १ and २, respectively, and counting the Mantras as १ each in each of them continuously as employed in Bloomfield's Concoissance, is followed here. But while it indicates the first of the two appendages abbreviatively as Ārs and the second one fully as Mahānāmnyah, here the number २ stands for the former, which is further divided into Dasatis (or Khandas) and Mantras and the number ३ for the latter, which is sub-divided into Mantras only. In this way, Āranya-Kānda and Mahānāmnyah are here represented by three and two figures respectively.¹

- (x) Jaminiya-Sāmaveda is referred to by means of three figures, the last two of which correspond to the ancient textual sub-division into Khandas and Mantras. Each of the four head-divisions, textually arranged in the order, Pūrvārcika, Āranya *cum* Mahānāmni, Ūhagāna and Ūhyagāna, the

¹ cf RC १, for the correlation of the references as given here with their actual occurrences in the printed text, which still continues to be presented within the complex framework of both the above mentioned old divisions

last two together representing Uttarārcika of Kauthuma-Sāmaveda, is denoted by the first figure, which is one out of the first four numbers (१-४), in the textual order of the four head-divisions. In the first head-division, namely, Pūrvārcika, separate representation of its ancient division into three Parvans, including the further four-fold sub-Parvan-wise splitting of the second Parvan, has been dispensed with by counting its Khandas continuously, thus bringing it into line with the other head-divisions¹

- (xi) Śaunakīya-Atharvaveda is referred to by three figures, standing for Kānda, Sūkta and Mantra, respectively. This division is followed on account of its simplicity in preference to the other four-fold division into kāndas, Prapāthakas, Anuvākas and Mantras. There is some difference in the Berlin and the Bombay editions, in the enumeration of Sūktas in Kānda VII and in respect of treating the eight Paryāya hymns, scattered over seven different Kāndas, as one consolidated hymn or as so many separate hymns in each case as also in that of grouping the Mantras of each Paryāya and thus reducing their number². The references here follow, as a rule, the Bombay edition²
- (xii) Paippalāda Atharvaveda is referred to by three figures as representing its three-fold Kānda-Sūkta-Mantra division in preference to its other four-fold division into Kāndas, Anuvākas, Khandas³ and Mantras. Such Sūktas (e.g. III, 37) as need further editing towards being differentiated into their constituent Mantras, have been provided with an artificial Mantra sub-division, uniformly denoted by the number १. Also, when some still undifferentiated group-Mantra

¹ This device is already used, alongside of the ancient method, in Raguvīra's Devanāgarī reissue of Caland's Roman edition

² cf. RC २, for its referential correlation with the other edition

³ The manuscript reading, क (= Kānda) for this sub-division, though copied as such in the printed editions, is obviously a mislection for *ख, probably due to the loss of original aspiration in the Kashmirean dialect, followed by a conscious, though wrong, effort at emendation (= क > का)

(e g IX, 12, 6-7) has to be referred to, only the figure on the right side of the grouping hyphen is entered here

7 SIGNS AND SYMBOLS

The following signs and symbols are used towards consolidation or clarification of record —

- 1 $\sqrt{\text{}}$ is prefixed to verbal roots as their distinctive mark, e g $\sqrt{\text{अद्}}$
- 2 $\sqrt{-}$ is, in a number of cases, juxtaposed to such compositive prepositions as implicate their verbal correlate being syntactically supplied from outside the text, e g अति $\sqrt{-}$
3. $-$ (=full hyphen) is used at the end of a declinable base as its distinctive mark and under a particular syllable of a word to denote the position of Udātta accent in the same, e g अश $-$, अग्नि $-$
- 4 $-$ (=half hyphen) is used before a shortened declensional form, immediately following a base, to indicate its initial lacuna, अग्नि $-$ > -ग्नि. as against -ग्निम् It is also used as Avagraha between components of a compound, e g अग्ने-ग-
- 5 $|$ (=vertical line) is put above a syllable to indicate the position of Svarita as the accent proper of a word, e g अ-कु $|$ भ्यञ्च्-
- 6 $=$ indicates 'is the same as,' e g तथा गत्या (= तेन प्रसरेण), p 112^b.
- 7 $+$ indicates formative or compositional contamination, e g $\sqrt{\text{जन्}} + \text{ड}$ p 32¹, इअ $+$ इवृथ- p 499^m.
- 8 \rightarrow indicates 'becomes' e g अशो(र \rightarrow)रा-
- 9 $> = \rightarrow$, e g रअभि $>$ भी
- 10 \leftarrow indicates 'is derived from' or 'referable to' e g इअ \leftarrow नञ्
- 11 $< = \leftarrow$, e g अन्त (< र्)-कोश-
- 12 $< >$ indicates 'derivation from' alternating with 'reversion to,' e g अनडुह् $< >$ ध्- p 165^b
- 13 s indicates inclusion in or loss of the following अ in the preceding phono-fusive आ, ए or ओ, e g वाऽन्यस्य p 13¹, स्वरेऽविशेष p 4^b, भूरि विमृश्योऽयम् p 13¹
- 14 ss indicates inclusion of the following आ in the preceding phono-fusive आ, e g पञ्चम्यर्थस्याऽऽकाङ्क्षितत्वात् p 5¹

15 (s) indicates inclusion of the following अ in the preceding phono-fusive अ of phonetically reversive nature, e g अग्रै(s)यण-

16 , is used as a general separative mark, e g between (i) different portions or aspects of basic or formative entries, e g √१अस्, अस्ति, अतस् (>इ, क्)√१वह्, अध, अधा, अन्त,न्ता-, अनु,>नू-याज्-, and (ii) inter-unit referential divisions, e g अनुयजति तै ६, २, ११, ६, and (iii) in foot-notes, e g कुत्वाभाव, p 211°

17 , is used as a separative mark between referential units, e g अश- > -श. २, १, ४, २, १

18 is used as a terminative mark at the end of separate paragraphs, e g अनु/दिश्, , १०, ५, अश- , १७ It is also similarly employed in abbreviations, but is generally dropped when the same enter into composition with other abbreviations¹, e g नाप् against नाप्टि, or are followed by referential figures which may or may not be put inside brackets, e g अश- > -श ऋ २, १, ४, शौ (११, २, ११) p, 8'

19 ' ' are used generally to enclose quoted portions with इति appended at the end, e g 'कृत्योक-' p 8°

20 ° as a top-mark is used in the completive sense, following letter or letters standing for the complete basic entry, e g °शु- (=अशु-) and preceding letter or letters being indicated as combinative with the basic entry, e g अशु- > °शु- अन्° (=अनशु-) It is likewise used in foot notes, to avoid repetition of preceding as well as following separate words in quotations, e g °वासीरनु° (=अग्ने वासीरनु सदशि) p 201° When juxtaposed, accented or not as the case may be, between the abbreviating hyphen and a following declensional form, it indicates the vocative character of the latter, e g अशु- > -०शो, अग्नि- > -०ग्ने

21 * indicates hypothetical nature of (i) a basic entry or a particular meaning of it, when it is placed at its left top-corner, e g *अप्, √१अस् *हिसायाम्, p 528', (ii) accent, supplied or emended, when it is placed above the particular accent carrying syllable, e g अप्सर-ङ्-ः, अ-सयाज्य-, (iii) declinability of a base, when it is placed on the terminal hyphen, e g अन्तर्* and (iv) compositional division, when it is placed on the medial hyphen, e g अन्तरि*क्ष-

¹ cf Abb for the provision being made towards disuse of dispensable compound abbreviations in the continuation.

22 २ precedes basic, conjugational and declensional entries and abbreviated names of texts and follows referential units to indicate obscurity, uncertainty or undependability of the form in which a particular entry is made in general or in reference to certain passage or passages in the matter of the following as related to it —

- (i) Textual postulation, (e g १अ-कल्याणी-, अक्षी- > -क्ष्यो पै ६, ६, ११)
- (ii) Phonology, (e g १अहारि)
- (iii) Intelligibility, (e g १अकन्त)
- (iv) Compositional division, (e g १अप्-सर)
- (v) Etymology, (e g १अर्थ-)
- (vi) Hypothesization, (e g. १√/*अराय)
- (vii) Accent, (e g अष्टौ in मै ४, २, १४१)

In foot-notes, it follows a topical abbreviation, (e. g व्यु?, सुग?) to signify the doubtful character of the subject.

23 φ is prefixed to a prepositionally composite derivative entry to signify the separability of its prepositional component, e g φअप-शोमुचत्. It follows a referential unit when a particular entry partakes of this nature only in that passage, e g अप-घ्नत् > -घ्नन् ऋ ८, ४३, २६φ

24 ‡ precedes a basic, conjugational or declensional entry or a textual abbreviation to signify variant character of the entry in reference to a corresponding reading in Rgveda or elsewhere as invariably indicated in a foot-note¹, e g अ-जर- > ‡-रस्य. It follows a referential unit if the signification of this character of a particular entry is to be delimited to that particular passage, e g अग्नि-मत् > -मान् काठ २३, ११‡

25 † precedes a basic, conjugational or declensional entry to signify its occurrence in a Rgvedic verse, clause or phrase, which in being repeated in other texts has lent this entry also to them as its integral constituent², e g †अज्म-, अज्मन् > †-ज्म. It is applied to the referential

¹ It is to be observed that the present part is defective in respect of the corresponding textual variants to certain Rgvedic entries having not been thus indicated and that this defect is being made good for in the terminal supplement to the whole volume

² Corresponding Rgvedic cross references are also being added in foot notes, or otherwise indicated, but only with effect from the next part of this volume

apparatus initially or terminally, according to the extent to be covered, when it is intended referentially to delimit this signification of a particular entry, e g अच्युत-च्युत्- > च्युत् शौ २०, ३४, ९† When it is to be shown that an entry occurs in this repetitional manner only partially in a text in which it is read a number of times, a degree figure is put above it to specify the number of the repetitional occurrences, e g अस्मद्- > *न्- > न मै ४, १४, ९^{१३}, १†^{११}

26 ¶ precedes a basic, conjugational or declensional entry to signify its occurrence in the Brāhmaṇa portion of a Black Yajurvedic text. It is referentially applied initially or terminally according to the extent to be covered, when it is intended referentially to delimit this signification of a particular entry, e g ¶अपि/सृज्, अव/पद् > ¶अवपद्यन्ते, २अरण्य- > -ण्यम् मै ¶१, ९, ७. When it is to be shown that this characteristic of an entry is found only partially in a text in which it is read a number of times, a degree figure is put above it to specify the number of the occurrences, characterised as such, e g अधि मे ४, ४, ५^३, १¶

27 \$ is a prohibitive mark to exclude jurisdiction of the signification of † and ¶ from a conjugational or declensional entry or certain passage or passages in which it occurs², e g † अ-तन्द्र- > \$-न्द्रम्², ¶अनायतन्- > -न \$शौ , अपराह- > -¶ह्ये पै १०, ६, ७\$

28 Three bracket-sets are used as under —

(i) () Round brackets enclose inter-entry formative or phonetic indication, e g अ-ना(ण>)णा-, अपि/ष्ठा(<स्था), अम्भ्या(भि-आ)/वह्. In prepositionally composite conjugational forms, such of them as are textually implied are also put in these brackets, e g अति/चर् > अति^१(चर)

(ii) [] square brackets enclose colophons to basic entries, listing first components of compounds in which they are used as subsequent components, e g अंशु- [°शु-अन्°, उप°], √अव् > [अनु>न्व°]

¹ This semi-colon, being unnecessary, is being dropped in the continuation

² The post hyphen position of †, ¶ and \$ in abbreviated conjugational or declensional entries, wherever found in the Concordance, should be taken for their pre-hyphen position, being a more accurate representation of the situation, e g -\$न्द्रम् > \$-न्द्रम्

- (iii) [] el brackets enclose such referential units as refer to inter-textual repetition, the first unit as indicating a Rgvedic verse or a portion of it with the particular basic, conjugational or declensional entry as its integral constituent being repeated in the texts as indicated by the subsequent units, e g १अद्वय- > -द्वयै ऋ [६, ६०, १४, ८, ७३, १४]
- (iv) [()] round brackets within el brackets enclose such referential units as refer to inter-textual repetition, indicating that a Rgvedic verse or a portion of it as referred to by the referential entry inside the outer el brackets is repeated in the text or texts, referred to by the referential entry inside the round brackets with this difference that the particular basic, conjugational or declensional entry is not repeated, being replaced by some synonym or variant, e g अशु- > -शु ऋ ९, [६२, ४, (८२, १)], अ-सपत्न, त्ना- > -त्त ऋ १०, १७४, [(१५९, ४) ४], -त्ता ऋ १०, १५९, [४, (१७४, ४)]
- (v) In foot-notes, brackets have only a punctuative use, bringing into full relief authorities cited and comparisons and counter-comparisons made in the course of topical discussions Round brackets are used when only a single set is needed But when in the course of an involved discussion, brackets within brackets are called into service, their order of precedence and repetition may be represented as [([([])])]

8 TYPOGRAPHICAL SETTING

1 The text section of the Concordance is presented in three columns to a page

2 The first and the last entries of words on a page are indicated on the top, to the left and to the right, respectively But when a page ends or begins with an alphabetically discrepant secondary entry, the preceding primary entry followed by the sign >, is indicated at the top, to the right or to the left, as the case may be, e g अनु✓धा > (p 201)

3 In a divisional column, basic entries are made in distinct significant columns of their own, extending up to five grades according to the nature of the progressive stage of development, which may have to be indicated in the case of the derivatives entered therein in reference to

their primaries Each succeeding column is removed from the preceding one by a definite measure towards the right, e g $\sqrt{\text{अत्}}$, $\sqrt{*अप्}$, $\sqrt{१अद्}$

4 Separate paragraphs are assigned to the Sārvadhātuka and the Ārdhadātuka sections of verbal conjugation as well as to the different Sārvadhātuka conjugational types (e g $\text{अनु}\sqrt{\text{गम्}}$, च्छ , $\text{अति}\sqrt{\text{तृ}}$) Similarly, several declensional sub-groups entered together under a common basic entry, are given in separate paragraphs, e g अस्मद्- , अहन्-

5 In this way, the whole material is presented in the form of basic pedigrees, making it very easy for the eye to notice at once where one such series ends and the next begins as also the extent to which a particular base, verbal, declinable or indeclinable, has in actual vedic usage permitted itself to be affected by the phenomena of internal transformation and external accumulation Thus, while prepositionally composite radical bases like $\text{अतीति}\sqrt{\text{इ}}$ and $\text{अप}\sqrt{\text{नुद्}}$ have hardly ever gone beyond the second column, simple radical bases like $\sqrt{\text{अत्}}$ and $\sqrt{*अर्}$ have freely travelled up to and, sometimes, even beyond the fourth column

6 The commentary section of the Concordance is presented in the form of alphabetically¹ headed, separate foot-notes, arranged as a rule, in two columns, but, sometimes, from typographical considerations, in three columns also, e g. p 186

7. Three different types have been used according to the following scheme, aiming at bringing out in full relief the several distinct features of each entry —

I The bolder black type is used in the following —

- (i) Primary verbal roots, simple as well as composite
- (ii) Un-pedigreed declinable and indeclinable bases as well as cross-referential entries of peculiar conjugational and declensional forms and the first members of alphabetically arranged cross-referential series of derivatives, (cf II, v below)
- (iii) The head figure of every referential unit

¹ English ins ead of Sanskrit letters are used for this purpose only with a view to add to the visual effect towards referential readiness

II The smaller black type is used in the following —

- (i) Conjugational forms
- (ii) Pedigreed declinable and indeclinable bases at all stages
- (iii) Compounds of declinable and indeclinable bases
- (iv) Declinable forms
- (v) Members, beginning with the second, of an alphabetically arranged, cross referential series of derivatives, e g अ॒नु॒त्त॒म् etc. against अ॒नु॒त्त॒वे
- (vi) Foot-notes, to indicate, (a) quoted words, (b) verbal roots and their conjugational forms, (c) derivative bases and their declensional forms, (d) indeclinable bases, (e) Paninian suffixes, (f) the word, शोध and, (g) the abb उस

III The white type is used in the following —

- (i) The main body of the referential section
- (ii) The main body of the foot-note commentary
- (iii) The bracketed derivative or phonological analysis as given within the body of a basic entry, e g अ॒नु॒त्त॒म्(द→)न्ती, अ॒त्य॒(ति-अ)हस्, अ॒त्य॒(ति॒/अ)ह्
- (iv) The cross-referential indication of a principal entry, e g √अद् यद् after अ॒नु॒त्त॒वे
- (v) Compositional cross references, bracketed or unbracketed as the case may be, terminally supplied to articles, related to compositive basic entries, e g अ॒नु॒त्त॒म्-[अ॒ति॒°]

प्रस्तावना

१ ग्रन्थस्य संक्षिप्ते इतिभूतभविष्यती

साक्षात्सरस्वतीसधमेव सन् सत्सप्रदायतः सरस्वतीपदसुभूषितस्वनामान्त स्वामी दयानन्द उत्तरापथे किलाऽष्टादशेव वर्षाणि यावज् जनतोपकारसार च विश्वोद्धारप्राग्भार च परमोदारधर्मप्रचार कृत्वा षष्ठ्यूनद्विसहस्रतमेऽब्दे^१ (१९४०) परम पद प्राप्तवान् । तदीयाया सत्योत्साहनिर्भराया प्रेरणाया खल्वेतत् फलेग्रहित्वमिव समपद्यत, यल्लोके समुज्ज्वलाया भारतीयाया प्राच्या सस्कृत्या सामान्येन, सामाजिकाऽसमन्वयजव्याधिभारपरमौषधभावुकेषु वेदेषु वैशेष्येण च महादरबुद्धि प्रादुरासीत् ।

एवविधे किल श्राद्धसौरभाऽऽवासिते सामाजिके वातावरणे महात्मनस्तस्य निर्वाणसप्राप्तेर्दशम इव वर्षे सजाते तदीयपादपूता पद्धतिमेवाऽनुसरन्तौ परमार्थनित्यौ स्वामिनावानन्दपदोत्तर-विश्वेश्वरनित्याऽभिवेयौ वेदप्रचारार्थं सायुज्येन बद्धपरिकरावभवताम् । तौ तावद् वेदाऽध्ययनसौकर्यैरुनिबद्धमनसौ दृढमेवमन्वभवता यथा यथावदुपयोग-वदर्थसामग्रीकेण केनचिद् वैदिकेन कोषप्रवेकेण जनतासुलभेन सतैव तस्योद्दिष्टस्य विषये साफन्त्य स्यादिति । न च कोऽप्येवविधो वेदैकाऽनुसधानसौविध्यकरः कोषो विरचितपूर्व इति सप्रवार्थं च तौ चत्वारिशदूनद्विसहस्रतमेऽब्दे (१९६०) आत्मीयमभिनववैदिककोषविरचनपर निश्चयमुदघोषयताम् । तस्योद्घोषणस्य पञ्चमे वर्षे (१९६५) च तौ विरच-यिष्यमाणकोषाधारभावुकश्चतस्र ऋग्वेदादिवेदचतुष्टयीय-पदानुक्रमणिका प्रकाशमनयताम् । प्रवर्त्यमाने चैव वैदिक-कोषीये कार्यरूपाणि सप्तयुत्तरोनविंशतिशततमेऽब्दे (१९७०) यवीयानेव सन्नपि स्वामी नित्यानन्दो नित्यैकानन्द पद प्रापद्यत । अचिरायुषैव सताऽपि चिरसयुजा तेनैवमपरिहार्यतया विमुक्तोऽपि सन् स्वामी विश्वेश्वरानन्दस्तु तत ऊर्ध्वमेक एव दश वर्षाणि यावत् त कार्यभारमुदबहत् । तत्पश्चादेव 'वयमतीव वृद्धा सजाता, साप्रतमन्येन केनाऽपि कनीयसा कार्यभारोऽयं स्वोपरि ग्रहीतु साप्रतम्' इत्यनया तदीयया सत्-प्रेरणायाऽय जन सद्भावैका-ऽऽजीविक सन्नशीत्युत्तरोनविंशतिशततमेऽब्दे (१९८०) मेवामार्यमिदमूर्यकरोत् ।

तस्मिन् समये तावत् पदानुक्रमणिकाचतुष्टयीत ओमारादिपदाविक्रोऽनाख्यातिको भाग प्रातिपदिकी-कृत सन् सगृहीतपूर्वोऽभवत् । तत्र चाऽकारादीयेऽशे यत्र तत्रैतरेय-शतपथ-तैत्तिरीय-ब्राह्मणवचनै प्रमाणिताना सता सायणोवटमहीधरदयानन्दीयाना शब्दार्थाना सग्रहोऽयविद्यत । तत उपरितने क्रियतिचिदशे च मध्ये मध्ये पाणिनी-यानि सूत्रादीन्यपि ग्रिफियह्विलीयानि मतान्यपि प्रमाणत्वेनोदघृतान्यासन् । एव खलु स्थिते तदेदमन्वभूयत यद् व्याप्तिश्च पूर्णतश्च करिष्यमाणः कोषोऽय सर्वशास्त्रीययाऽऽख्याताऽनाख्यातोभयविषया वैदिकपदसामग्र्या च यथो-पलब्धिकब्राह्मणाऽऽरण्यकोपनिषदज्ञोपाङ्गतया च तत् द्वाधीयप्रागर्वाकृतद्वेदभाष्यीयया च श्रौतार्थाऽवबोधप्रयोजिकया सामग्र्या चाऽवश्य सनाथयितव्य इति । एतदनुसारमेव च पञ्चपाणि वर्षाणि यावत् कार्यकलापे प्रवर्तिते सति षडशीत्युत्तरोनविंशतिशततमेऽब्दे (१९८६) वैदिकशब्दार्थपारिजाताऽभिधस्य कोषस्य प्रथम आदर्शरूपः प्रखण्ड प्रकाशमनीयत ।

यद्यपीदं प्रकाशन दिष्ट्या सर्वत एव वर्धापनस्य च प्रशंसनस्य च पात्रतामभाज्यत, तथापीद तावदेतद्-निर्माणसकालमेव निरवरोपणतया खलु निश्चयपदवीमारोप्यत, यथैवप्रकारकस्य कोषस्य समुचितं सपादनमनन्यथा-सिद्ध-साज्ञोपाङ्गसपूर्णवैदिकवाङ्मयीयसकलपदानुक्रमाऽऽत्मक-कोषान्तर-सव्यपेक्षमेव स्यादिति । एतस्या प्रतीतेरनुपदम्

^१ इह सर्वत्र वैकमा एवाऽब्दा अभिप्रेता भवन्ति ।

उक्तपूर्वप्रकारकस्याऽनिवार्यत्वेनाऽपेक्ष्यमाणस्य च सतः साधनग्रन्थस्य महत्या आवश्यकतायाः पूर्त्यर्थं योयोगततिर्व्यतानि, अयं प्रकृतः कोषस्तावत् तदीयमाज्ञात्फलस्वरूपो भवति । एतत्कोषीयप्रारम्भिकप्रवृत्तेस्तृतीयवर्षान्ततः (१९८९) खल्वयं विनिश्चयोऽकारि यथा वैदिकशब्दार्थकोषस्य यथेष्टायाः संपूर्तनितरामेतदीयमपूर्त्यधीनत्वादादौ तावत् सर्वया शक्त्याऽयमेव कोषः संपादनीयः पश्चादेव चासावपर एतत्साध्यभूत इति । एव तावदासाधारण्येन क्रियमाणस्य ग्रन्थस्याऽस्य दशम्य इमा वर्षा भवन्ति । अनया हायनदशत्या च यथापेक्षसामग्रीवकलनस्य संपूर्तिश्चरम-संपादनप्रकाशनकार्याङ्गप्रयोजिका सती समासादिता भवति । अस्य च ग्रन्थस्य पञ्च विभागा भवन्ति (तु भू २, ग, २), ये चाऽपि साकल्येन प्रकृतखण्डसमायेषु सत्सु द्वादशसु खण्डेषु प्रविभक्ता भवन्ति । तत्र तावद् द्वितीयविभागीय-खण्डद्वयं प्रकाशितचर भवति (१९९२-९३) । खण्डमात्रकः सस्तृतीयो विभागश्च मुद्रणस्थो भवति । भूयश्चेद-मपि संभाव्येत यदमतिः किमिदमपि प्रत्यूहविशेष एतः पञ्चमीभ्यो वर्षाभ्यः (२००४) द्वादशाप्येतद्ग्रन्थीया खण्डाः प्रकाशिताः स्युरिति ।

अस्मिन्नेवाऽन्तरे च वैदिकशब्दार्थकोषीयं कार्यमपि पुनः प्रवर्तितं सत् तावता समयेन प्रकाशनाज्ञो-पान्त्यभावेन सुसंपादितं स्यात् । एतावत् प्रस्तुतसाधनग्रन्थसाधनैकप्रयोजितात् सतो व्यवधानादनन्तरं भूय इव प्रपरिष्यमाणे च तस्मिन् कोषे नितान्तं संकलनविषया च लक्षणविषया च सर्वाङ्गीणाः संपूर्तिः स्यादिति वैमुक्तिकमिव संभाव्येत ।

एवमन्येऽपि बहवोऽवान्तरग्रन्थाः प्रकृतग्रन्थाऽऽधारेण विरच्येरन् । तेषां मध्ये तावदेकः प्रकृतविभागीय-प्रतिष्ठः ऋ मा कौ शौ (तु सच्चे, क) इत्येतद्वेदचतुष्टयोपाश्रयेण प्रवर्तितत्वाच्च चतुर्वेदकोष इत्याख्यः सन् मुद्रणस्थोऽपि भवति ।

२ ग्रन्थस्येदन्ता चेयत्ता च

यावताऽस्य ग्रन्थस्याऽतीव महती व्याप्तिर्भवति काठिन्यं च वैचित्र्यं चाऽस्य स्वरूपस्य, तावता नात्र किमपि चित्रमिव स्याद् यदस्य संपाद्यमानस्य द्वादशशब्दी व्यतीतचरी यच्चास्य समाप्त्याशाऽब्दपञ्चमन्तरापेक्षिणीति । अस्मिन्स्तावत् कोषे हि संपादचतुःशतसंख्यामानाम् ऋग्वेदादीनां यथोपलब्धिकवैदिग्भाङ्मयीयानाम् आधारेण ग्रन्थानां यावन्मात्रशब्दरूपराशयो यथावद् व्यवस्थापितया सत्या यौगिक्या प्रक्रियया निर्देश्याश्च समग्रैः स्थलाङ्कनैः सना-ध्याश्च भवन्ति । तदुपरितन आलोचनात्मके टिप्पणग्रन्थे च यथापेक्षं प्रत्येकः शब्दरूपवर्णतश्च व्युत्पत्तितश्च व्या-करणतश्च स्वरतश्च छन्दस्तश्च वाक्याऽन्वयतश्च विचार्यते भवति । यत्र यत्र च पाठा अनिश्चितस्वरूपा वा बुरुहा वा शोधसापेक्षा वा भवन्ति, तत्र तत्र ते तथा प्रदर्श्या भवन्ति । यत्र यत्र च पाठानां स्थलवैशेष्येण पुनः श्रुतयो भवन्ति, तत्र तत्र तास्तथा सूच्या भवन्ति । यत्र यत्र च मश्रुतित्वे सत्यपि पाठानां विसवादा भवन्ति, तत्र तत्र तेऽपि तथा संकेत्या भवन्ति । तदेवमव्यतिकरितस्याऽस्य महतः कार्यस्य संपादनार्थं प्रथमं तावद् येषां चतुः-पञ्चानां ग्रन्थानां प्राक्कना पदपाठा उपलभ्यन्ते, तान् विरह्य सर्वेषामपरेषाम् आधारेण ग्रन्थानां नूतनाश्च संपूर्णाश्च पद-पाठा व्यरचिषतः । त एव च यौगिकेन च यथावर्णमात्रिकेण चाऽनुक्रमेणोपनिबन्धय यथाविधानकविशेषं (तु भू २, ग, २) व्यवस्थाप्य चेहं समावेशिषतः । सैवैषाऽतिविशालकायाऽभूतपूर्वेयन्मात्रकसंग्रहा च सामग्री पञ्चचत्वारिंशः स्रज्ज-संख्याकासु निर्देशपृष्ठिकासु प्रतिलिपि प्राप्तवती सती संप्रति चरमसंपादनप्रकाशनाङ्गाऽन्तर्गतिर्भवति ।

टिप्पणाऽऽत्मकः आलोचनग्रन्थेऽपि च येऽनेके विषया उपनिबद्धा भवन्ति, तेषां मध्यात् तावत् पाठानां यथावस्थविनिश्चयश्च निर्देशानां यथापाणिनीयविधानकीकारश्चोभावेवाऽनतिशयितमात्राऽवधानविशेष-सव्यपेक्षौ च तत्परकप्रागर्वाग्-दर्शनवैविध्ययथार्थव्यवस्थापनप्रयोजकौ च सन्तौ भूयिष्ठाऽचिन्त्यपरिश्रमैक-

साधौ भवतः । एवं स्थितेऽत्र विषये य प्रयत्नं कृतो भवति, तस्य साराऽसारतः परीक्षणं सदसती विवेकं क्षमा विद्वांस एव प्रमाणं स्युः । तस्येयत्तामात्रं स्पर्शक इव कश्चित् परिचयस्तु तावदिहाऽपि कार्येत । तथाहि । सालोचनाऽभ्ययनसाचिव्यविशेषकर विशिष्टस्वरूपं (तु भू ४, ७) निर्देशीय सामेतिक विधानक विरहग्र्य प्रस्तुत-खण्डायानां ५९२ पृष्ठानामुपरि सारुल्येन ६४०८ टिप्पणानि भवन्तीति कृत्वा मध्यतस्तावत् प्रतिपृष्ठमिमानि ११ भवन्ति । एवंपि यथाक्रमं २२५, २७१, ५११ पाणिनीयप्रक्रियानुबन्धिवार्तिकीकरणं च तत्तच्छ्रुतिपाठो-शोधनं च तत्तच्छ्रुतिपाठभेदीयप्रदर्शनं च प्रयोजयन्ति । अपि चाऽपराणि ७०० इव टिप्पणानि स्वरसंस्कारौ चाऽर्थविचार चाऽविकृत्याऽद्य यावत् परिचितपूर्वाया सत्या धातुप्रत्यययोगीयाया प्रक्रियाया नितान्तं विविक्ताया इव सत्या अपरस्या अभिनवाया स्वोपज्ञाया स्वतः सिद्धनाममात्रयोगीयाया प्रक्रियाया द्वारमिवोद्घाटयन्ति (तु भू ४, १, ज, ५) । एतद्ग्रन्थीययोर्व्याप्तिस्वरूपयोरेतावत्स्तावत् सज्जितदेव सतोऽस्मात् सकेतमात्रादपीदं भूय स्पष्टं प्रतीयेत, यथाऽब्दानां दशतिद्वयेनाऽपि चेदीदृशो ग्रन्थ संपादितः स्यात्तर्ह्यसावल्पीयसैवाऽनेहसा सिद्धः स्यादिति ।

३ विद्वत्-संग्रहः

उक्तपूर्वस्याऽस्य महत् कार्यस्य संपादनमनेकाऽभियुक्तजनीयव्यापारव्यवस्थयैव सुसाध्या स्यादिति वृत्तैकाशीत्युत्तरोनविंशतिशततमस्याऽब्दस्य (१९८१) प्रारम्भे श्रीविश्वेश्वरानन्दवैदिकशोधसंस्थानस्य किलाऽऽरम्भोऽभवत् । आदौ तावद् द्वित्रां सार्वकालिकास्तावन्त एव चाऽऽर्वाकालिका विद्वांस इह कार्यं कुर्वन्ति स्म । प्रथमेन वर्षषट्केन तदीया सख्या द्विगुणिताऽभवत् । तत्पश्चाच्चोत्तरामुत्तरा समा कार्यमात्रावृद्धयनुरोधतः सहायकभूतानां विदुषां सख्याऽपि विवर्धमानैवाऽभूत् । आ च नान्तरीयाऽतीतपूर्वाद् वर्षपञ्चकात् संप्रति ते त्रिशत्पञ्चत्रिंश एव सन्तस्तत्तत्कार्याङ्गीयनियोगाऽभ्यासविशेषवन्तो भवन्ति । कार्यव्यवस्थायाः सुसिद्धयर्थं च तत्तद्ङ्गीयनियोगा उपदशासु कक्षासु विभक्ता भवन्ति । एकैका निर्देशपृष्ठिमा च यथाक्रममतिस्वकक्षां सती काले-नेम जन तत्प्रातिस्विकनियोगयोः सतोश्चरमनिरिक्षणस्य च टिप्पणीयसंपादनस्य च कृत उपवावति । एव किलाऽनेन दैनदिनेन विधानेन व्यवस्थीयमानं सत् कार्यमेतद् नियमेन चाऽप्रतिहतवेगेन च प्रवर्तते । एव प्रवर्तमानस्याऽप्यस्य कार्यस्य नैऋत्यूहिकप्रगतिसमावधानार्थं तत्तद्ङ्कार्याध्यक्षभूतकर्मिष्ठप्रवेकोपल्लिता व्यवस्थापन-समितश्च प्रातिसप्ताहिकस्य कार्यस्येतिभूतेन चेतिभविष्येण च परिचिता भवन्ती नैतियकी जागृकतानिव भजते । ये चाप्यन्ये विद्वांस संस्थानबाह्या सन्तोऽस्मिन् कार्ये प्रीतिविशेषं प्रदर्शयन्ति च साहाय्यविशेषमातन्वन्ति च, तेऽपि विद्वत्परामर्शसमित्यङ्गता भाज्यमाना सन्तो बहुविवमिव किलास्य कार्यस्थोपकुर्वन्ति ।

४ मुद्रण-प्रबन्धः

आदौ तावदनुसन्धानविशेषीयाणां विशालकायानां ग्रन्थानां सुप्रतिष्ठित एव कस्मिंश्चिद् मुद्रागृहे समुचितं मुद्रणं सम्भवेदित्येव खलु विचार्य वैदिकशब्दार्थपारिजातीयः प्रखण्डो मुद्रागृहं निर्णयसागराख्ये मुद्रागृहे मुद्रापितोऽभवत् । तदुद्भवस्त्वयमनुभवोऽभवद् यथैवविधानामतिक्लिष्टविधानकानां च बहुजनसाहाय्यकसव्यपेक्षाणां ग्रन्थानां समुचितं मुद्रणं तदीयनिर्माणक्षेत्रादतिदूरे कापि नैव सम्भवेदिति । तत्पश्चात् प्रकृतग्रन्थीयद्वितीयविभागीययोर्द्वयोः खण्डयोर्मुद्रणस्येहैव त्रयाणां मुद्रागृहाणां सायुज्येन यथाकथञ्चित् प्रबन्धे सपत्रेऽपि सतीदमेव निरचीयत यथाऽस्य संस्थानस्य ग्रन्थानां स्वक एव मुद्रागृहे साधु मुद्रणं स्यादिति । एतदनुसारं च संस्थानीयस्य मुद्रागृहस्य प्रतिष्ठापितस्य सत इदं वर्षत्रयं सपश्यते । यतश्च प्रस्तुतस्य खण्डस्य मुद्रणेऽनेन पर्याप्तं साफल्यं प्रत्यलम्भि, तत एनेनास्मिन् विषये उत्तरोत्तरमपि भूयसी नैपुणी समासाद्येतेति सूचितं भवति । अन्यच्च । अस्य ग्रन्थस्य मुद्रणं समावितभिन्नार्थस्थितिकेवृत्तजनसौकर्यमुद्दिश्याऽर्धतो भिद्यमानेषु त्रिप्रकारकेषु कागदेषु कृतं भवति । एषा यस्तावच्च श्रेष्ठ प्रकारो भवति, तस्य सुचिरस्थिरत्वं लक्ष्यीकृत्य निर्देशविशेषाऽवीनतया निर्माणं भवति ।

५. आर्थिकी समस्या

यदा स्वामिनिश्चेश्वरानन्देनाष्टादशभ्योऽब्देभ्यः पूर्वमनेन जनेनाऽयं कार्य-भारो ग्राहितस्तदा तेन यथा-
पेक्षमर्थप्रबन्धमहमेव करिष्य इति स्वीकृतमभवत् । एतच्च वर्षद्वयं यावत् सर्वथा सत्यापयन्नसौ द्व्यंशीत्युत्तरोनविंशति-
शततमस्याऽब्दस्य (१९८२) अन्ते देवेच्छया दिवगतोऽभवत् । तदनन्तरं या तेन स्वरारोहणान्मासद्वयात् पूर्व
स्वीयाया अत्रिलक्षमिताध्याया सपत्ने सभारणार्थं विश्वेश्वरानन्दसम्पत्प्रबन्धिनी सभा सनियोगविशेष सस्थापिता-
ऽभवत्, सा दश वर्षाणि यावदस्य सस्थानस्याऽर्थतो भरणमकरोत् । यथा तु तया सभया सुकरस्याऽर्थवितरणस्य
मात्राऽतीवाऽपर्याप्ताऽभवत्, तथा तदीयमदस्यानुमत्या मध्येत्रिणवत्युत्तरोनविंशतिशततमाऽब्दं (१९९३) राजकीय-
जनतीयोभयविधसाहाय्यसंप्रापणेनाऽस्य सस्थानस्य सरक्षणार्थं समर्थभावुका विश्वेश्वरानन्दवैदिकशोधसस्थानसभे-
त्याख्या सर्वसंप्रदायस्थसहायकसज्जनैः सभाव्यमाना च सर्वसंप्रदायसाधारणा च सत्यपि सस्थान्तरमात्राऽनधीन-
तया नितान्तं स्वतन्त्रा च सत्यसनातनसरस्वतीसंपूजनैकस्वधर्मा चाऽपरा सस्था तद्विषयकराजकीयनियमानुसारितया
सस्थापिता सत्येतत्संस्थानीयं मम प्रबन्धमात्मसादकरोत् । एतेन प्राबन्धिकेन परिवर्तनेन च सस्थानस्याऽस्य
कार्यक्षमतायां खलु त्रैगुण्यविशिष्टमिवाऽन्तरं सुलक्षं भवति । तथाहि । यत्राऽऽदित प्रथमैस्त्रयोदशैर्वर्षैरधिपञ्चा-
शसहस्ररूप्यकव्ययेनाऽष्टलक्षमिता निर्देशपृष्ठिका अक्रियन्त, तत्राऽबुनेवाऽवसितिमुपेयुषा वर्षपञ्चकेनैवाऽऽयर्धलक्ष-
रूप्यकव्ययेन च चतुर्विंशतिलक्षमिता निर्देशपृष्ठिका अकारिषत् ।

परमेव सपायमानैषां खलु कार्यक्षमताऽर्थस्य भूयसी च स्थिराऽऽगमा च मात्रामपेक्षेत । न च तदर्थ-
मद्यापि नैश्चिन्त्यकर कश्चित् प्रबन्धो भवति । तदभावे तु गत्यन्तरादर्शनाद् यथापूर्वमनेनैव जनेन चरमसपादकीय-
नियोगवतापि सताऽवश्यमहरह इतस्ततोऽर्थमग्रहायाऽविरतायासेन भाव्यमित्येषा दुःस्थितिरन्यथा सुस्थितामपि
सस्थानीया कार्यक्षमता चैतद्ग्रन्थप्रकाशनीया प्रगति च नितरा विहन्यादि याशङ्कितमेव चेत् सदा भवति ।

६ आभार-प्रकाशनम्

एवं तावदस्य कार्यस्य तथा तथा शास्त्रीयया च सास्थिक्या चाऽऽर्थिक्या च दृष्ट्या स्वरूपपरिचापने
समासत कृते सत्येतत्-पथप्रवृत्तपूर्वाऽभ्यर्हिताऽभिवादनस्य च यावत्प्राप्ततत्साहाय्यकयथासिद्धात्मोपकार्यतानिवेदनस्य च
सप्रति खल्वयं प्रीतिकर शुभोऽवसर समुपतिष्ठते । प्रथमं तदहं तास्तान् प्राथमिकान् वेदमन्त्रद्रष्टृन् ऋषींश्च तदनु
तास्तान् पदकाराश्च निघण्टुकाराश्च तत्तद्वेदान्नोपज्ञानप्रकाशनसुगमितनिगमार्थसुकीर्तान् यास्क-पाणिनि-पिङ्गल-प्रभृतीना-
चार्यवराश्च भूयो भूयो नमामि । अथाभिवादयेऽहं तास्तानपि सर्वान् प्राग्मन्यागर्वाङ्कालिकान् ब्राह्मशेमुषीज्योति-
शिखोत्सेचनैकव्रतान् वैदिकभाष्यकाराश्च तास्तानपि च सर्वानर्वाच स्वीयाऽजस्रमहापरिश्रमसंप्रवर्तितस्वोपज्ञसंप्रदायविशे-
षान् सत वैदिकां शोकाश्वाऽनुवादकाश्चाऽऽलोचकाश्च भाषामीमासकाश्च छन्दोविवेचकाश्च कोषकारकाश्च । नामोद्देश-
विशेषतश्चेह द्वे बल्लमफील्डस्य वैदिकपुनःपाठविवरणी च तत्सहकारितस्यैजर्टनस्य वैदिकपाठभेदविवरणी च कृती
साकल्येनैवैतद्ग्रन्थान्तं पातिते सत्या उपकारकभावेन सकीर्त्ये भवत । यच्चाद्यतनीयैरभियुक्तैः सामान्येन च विद्वत्-
परामर्शसमितीयसदस्यैर्विशेषेण चाऽस्मिन् कार्ये प्रीतिमद्भिर्भूयते, तदहं बहु मन्यमानस्तदर्थं हृदा सर्वेषामपि तेषां
समाजनं करोमि । नित्यशब्दब्रह्मनिष्ठाऽऽदर्शोद्दिष्टमुनिजनोचितप्रभूततपस्काऽऽत्मभावस्य च समये समये प्रत्युद्भावुरुसमा-
लोचनेन चोपयोगवद्वस्तुप्रदर्शनेन च ममोपकाराऽतिशय चोत्साहोद्रेकं चातन्वतश्चात्मनः सुहृद श्रीसिद्धेश्वरवर्मपरम-
विदुषस्तु सुनाम सादरविशेषमुत्कीर्तयामि । अथाऽपि ये नाम विद्वांसः पुरा चाऽयं च सस्थानीयकार्मिष्ठतयाऽस्मिन् सर्व-
शक्तिव्ययकरे कर्मणि भक्तिक्षमतोभयनिर्भरितसद्योगतो मम सयुगवानोऽभूवन्, सर्वानपि तानहमद्य धन्यान् सभाव-
यामि । यच्च एम् ए, एम् ओ एल् इत्युपाधिधरः श्रीभीमदेवशास्त्री, विद्यावाचस्पतिः श्रीरामानन्दशास्त्री च
सर्वथाप्यभिन्नभावेन च योग्यतया च यथास्वं नियोगभारमुद्रहन्तौ मदीये संपादनकार्ये सौकर्यविशेष सुतरामकार्षाम्,

तदेतद् विशेषमानार्हतयेहोक्षिषामि । यदपि विद्यावाचस्पति श्रीरघुनाथचन्द्रशास्त्री नियोगसामान्यस्य सम्यगनुष्ठानतो व्याकरणाचार्य श्रीअमरनाथशास्त्री च मुद्रणमुद्रणपत्रिकयोर्व्युत्पत्तिसमाधानसहकृतावलोकितो मम साहाय्य समपीपदता, तदपीद विज्ञापयामि । मुद्रणगृहीयकर्मिष्ठवर्गस्य सामान्यतोऽधिष्ठातु श्रीधनपतिराजश्रेष्ठिनश्च मुद्रकस्य श्रीरेवतरामस्य च स्थापयितु सिराजदीनस्य च विशेषतः प्रस्तुतखण्डीयस्य सुमुद्रणस्य कृते साधुत्व वदामि ।

अथेदम्बृहत्कार्यसिद्धयेरुनिमित्तभूत सामर्थ्यन्तरसंपत्त्येकावारमिव च सन्तमर्थसंप्रहमधिकृत्याऽऽदौ तावद् भूतपूर्वो बडौदानरेशो महामान्यो महाराजो गायकवार सरपूर्व-तृतीय-सयाजिरावसमाख्यश्च पूर्व-मिन्दौराऽधिपतिर्महामान्यो महाराजो होल्कर श्रीतुकोजिरावसमाख्यश्च महत्या कृतज्ञतया सस्मर्त्तव्यौ भवतः, यौ लाभपुरीयास्थिकप्रारम्भात् पुरा स्वामिविश्वेश्वरानन्दस्य प्रोत्साहकभूतावेतत्कार्यसपादनार्थं प्रत्येकमुपविश-सहस्ररूप्यकमितः परमोदार साहाय्यविशेषमकुरुताम् । एवमेव भूतपूर्व पटियालानरेशो महामान्यो महाराजाधिराजमहेन्द्र सरपूर्वभूपेन्द्रसिंहसमाख्यश्च क्योथलनरेशो महामान्यो राजा विजयसेनश्च कार्तज्ञेनोत्कीर्त्यौ भवतः, यौ मिमला-पत्तन एतत्कार्योपप्रवृत्त्युदयस्थानभूताया शान्तकुट्या निर्माणार्थं तस्मा एव स्वामिवराय महार्घं भूमिखण्ड सहेव प्रादत्ताम् । इदं च भूयो विशेषेणोत्साहं जनयति यद्वर्तमानौ बडौदानरेशश्च पटियालानरेशश्च स्वपूज्यपितृपादपद्धति योग्यतया सुतरामनुसरन्तौ पुष्कलार्थप्रदानतः सस्थानेनाऽनेन सयुक्तावेव भवतः । अथ साप्रतिकेषु वर्षेषु तावद् अस्य कार्यस्य प्रत्यर्थं भारतीय-पञ्चापीय-सयुक्तप्रान्तीय-हैद्राबादीय-महीशूरीय-द्रावन्-कोरीय-जम्बुकाशमीरीय-योधपुरीय-मोन्हापुरीय-सागलीय-नाभीय-क्योथलीय-शाहपुरीय-राजकोषेभ्यश्च अवागढ-सस्थानाच्च पञ्चापीय-कालिकातीय-विश्वविद्यालयाभ्यां च विश्वेश्वरानन्दनिधानतश्च मूलचन्द्रखैरातीरामनिधानतश्चास्थिरं सदपि महार्घं च महोपकारकं चार्थिकं साहाय्यकं संप्राप्तं भवति । मुबई-विहार-मद्रास-प्रान्तीयराज्यैश्च सस्थानीयानां क्रियताचिद् ग्रन्थानां क्रयणं व्यवस्थापितं भवति । सार्वदेशिक-पाञ्चापिकाभ्यामर्थप्रतिनिधिसभाभ्यां च प्रस्तावविशेषतोऽत्रत्यं कार्यं प्रमाणितं भवति । अपि च बहुभिर्बहुदायिभिः श्राद्धैः सज्जने सस्थानीयायां सभायां सरक्षकत्वं वा सदस्यत्वं वा स्वीकृतं भवति । एषा खलूकपूर्वाणां नानाविधानां सहायकप्रवेकाणां मध्य एकैकमपि प्रति तथाविधं मम हृदयमाभारनिर्भरं भवति, यत् तदीयं किमपि वाचनिकं प्रकाशनं कथमपि कर्तुं नितान्तमशक्नुवानं सन्नेतदेवाऽहं भावयेयं यथा कथंचिदप्यहमेतत्-कार्योपपरिशिलनेन तुच्छतुच्छेनापि सता वैदिक्या शेमुष्याश्च विशेषतो भाषाशास्त्रीयायाः प्रवृत्तेश्च सामान्यतः कमपि प्रकर्षलव प्रयोजयेयमिति ।

७ उपसंहारः

यथा चेदं विभावयामि ग्रन्थमिमं सप्रति साप्रतिकानां वैदिकविद्याविशारदानां करगतीकुर्यामिति, तथा चैव मदन्तर्महद् भयमिवोत्थितं भवति । जानाम्येव ह्यतिदुर्मर्षा एतदीया दोषा इति । एव स्थिते वितर्कयेऽहं यद्-स्मिन्नतिगहने च विशाले चाऽजस्रं प्रगासुके च कार्यं सामान्यतोऽप्यनिवार्याऽनेकजनीयहस्तानुसक्रमवशाच्च विशेषतोऽपि निर्देशवैतथी च व्यवस्थापनवैषमी च दुष्परिहरे इव स्यातामिति । अपि चेदमनुभवाम्यहं यथा प्राबन्धिके चाऽऽर्थिके च भारेऽन्यत्र सक्रान्ते सत्यहं चेद् ग्रन्थसपादनमात्रनियोगोऽभविष्य तर्ह्यत्राऽवरतो दोषाणां मात्रा नूनमूनता-मैष्यदिति । उभामभ्यामपि त्वेताभ्यां वितर्कानुभवाभ्यां मिथ्यात्मतोषैककराभ्यां सद्गया प्रेक्षकाणां समाधानलेखस्याऽप्य-सभावनादेतदेव तावत् तान् प्रार्थये यद् येऽपि दोषास्तेषां दृष्टिपथमवतरेयुस्तेऽपि तैर्यथावत् समाधाय विज्ञाप्ये-रञ्जितः । एतच्चात्राऽऽश्वासनमपि भूयः कैमुतिकीकियेत यथाऽस्मिन् विषये क्रियमाणोऽल्पाल्पोऽपि सहयोगो मयका प्रहोत-माङ्गतयोरीकरिष्यते चाऽऽगामुके कार्यशेषे सुतरामिवोपयोदयते चेतीति विदुषा वशवदं कश्चिद्—

लाभपुरे वि वै शो संस्थाने }
श्रावणे, वि १९९९ तमेऽब्दे }

विश्वबन्धुशास्त्री

भूमिका

१. सजातीयसाहित्य-भित्तिका

(क) वैदिका निघण्टव

येन क्रमेण गतेषु तेषु प्राचीनेषु दिनेषु वैदिकी सरस्वती भगवती विस्तरभरमुत्तरोत्तरं सबभार, तमेव नितरामुपचितप्रामाण्यनिर्भरेण वच प्रवेकेण स्वकेन यास्क. किलोल्लिखेत् । तथाहि 'साक्षात्कृत-धर्माणं ऋषयो बभूवुस्तेऽवरेभ्योऽसाक्षात्कृतधर्मभ्य उपदेशेन मन्त्रान् संप्रादु । उपदेशाय ग्लायन्तोऽवरे बिल्मग्रहणायैव ग्रन्थ समानासिषुर्वेदं च वेदाङ्गानि च (१, २०)' इति । एव तेषु लक्षिताऽलक्ष्याऽऽर्षद्वयपारेषु प्राह-श्रुतिशेषेषु जुट्परिचितसचितः चोरेषु षाट्सख्यसमन्वयेन सिद्धलोकप्रसिद्धिषु वेदाङ्गेषु तावच्च शिक्षायाश्च स्थान-प्रयत्न-स्वर-मात्राऽऽद्यानुगुण्यतस् तत्तद्वर्णसदुच्चारणस्य, रूपस्य च श्रौत-गृह्य-वर्म-भेदतस्तत्तद्विधिसंगतविधिस-न्कर्मणः, छन्दसश्च प्रतिप्रस्तारविशेष यति-पादाऽर्धविभागतस्तत्तद्गायत्र्यादिमितिमानस्य, ज्योतिषस्य च दिव्य-ज्योति सचारतस्तत्तत्तन्त्रयोगसमयप्रतीति, व्याकरणस्य च प्रकृति-प्रत्ययाऽऽगमाऽऽदेश-लोप-परिभाषातस्तत्तद्वाक्य-स्थशब्दप्रातिस्विकवृत्तिस्थस्वरूपपरिचापुःसूत्रस्य, निरुक्तस्य च वर्ण-लोपाऽऽगम-विपर्यय विकार-सहृताऽर्थवैशिष्ट्या-ऽऽत्मकपाञ्चवि यप्रमाणतः परोक्षाऽतिपरोक्षवृत्तिद्वयप्रत्यक्षतासप्रयोगतश्च तत्तच्छब्दीयप्रकृतिसिद्धसदर्थमानस्य प्रवर्तनेन यथायथ चारितार्थयोग सपेदे । यथा यथा च कालेन वाचिन्मूलविप्रकर्षप्रकर्षतो वैदिमाना शब्दानां परोक्षाऽतिपरोक्षता वृद्धिमुपजगाम, तथा तथा खलु निरुक्त-वेदाङ्गोपयोगाऽपेक्षाऽप्यविकाविक्रमनुबभूवे । तत्र सौम्यार्थमेव च तैस्तैराचार्यैस्तत्तच्छास्त्रीया बहवो निघण्टुसमाम्नायाः समामन्त्रिरे (या ७, १३) । तेषामेवाऽयमन्यतमो भवति, य एषो यास्ककृतसंस्कारतः (तु या गपू) मुद्रितकाय सस्तदीयेन तदाप्रभृतिस्वायत्तीकृतनिरुक्तसंज्ञाविकारेण भाष्येण सगुणमिवोपगतोऽधुनापि शाखात्रयेण (शौप १, ३०५) हस्तगतो भवति । एतच्चिदर्शनत इदं विदितं भवति, यथा निघण्टुग्रन्था नैघण्टु-नैगम-दैवत-प्रभेदतः काण्डत्रय्या क्रियन्ते स्म । तत्राऽपि नैघण्टुके काण्डे यथार्थविभागत एकार्याऽनेकाऽभिधानानाम्, दैवते काण्डे च यथालोकत्रयविभागतः प्राधान्यस्तोतव्यदेवतानाम्ना सरल सग्रह इति च, नैगमे काण्डे त्वनेकाऽर्थेना-भिधानानां चाऽनवगतार्थानां च व्यतिकरित सग्रह इति चाऽपरः सुवेचो विशेष आधीयते स्म । यतश्चैते समानाया अप्रत्यक्षसंस्कारदुरूहाणां च सग्राह्यमिचिद्वैशिष्ट्याऽन्तरवता च सता कतिपयानामेव शब्दानां संस्मार-मात्रत्वेन प्रवृत्तिमुपागमन्, तत एव प्रकृतकोषीयप्रकारक पारायणिक-पदसग्रह एषामविषय इति वैमृत्तिकायते । तदेतदत्र निदर्शनं स्याद् यत् साप्रतिकोपलब्धिविषये निघण्टुग्रन्थे प्रकृतकोषीयेषु प्रथमेषु ५०० शब्देषु केवल २४ शब्दा समानाधिषेतेति ।

(ख) प्राक्-प्रतिष्ठाः कोषाः

अथोत्तरस्मिन्नेहसि बहवः परिसाधितपुरातननैघण्टवविधानवनैपुणीका निघण्टुकारमतल्लिका असर-सिहप्रमुग्या यास्तास्तान् पद्यात्मकान् कोषोत्तमानकुर्वन्, तेषां किलैष प्रविभागो भवति यथैक एकार्याऽनेकाऽभिधान-स्वरूपा एके चाऽनेकार्थैकाऽभिधानस्वरूपा इति । किन्तुभयविधानामप्येषां प्राधान्येनाऽर्वाक्काव्यीयसंस्कृतैकदृष्टीना सता

निगमाऽवबोधे न कश्चिदुपयोग इव सम्भवेत् । तथाहि । सकेत्यमानैतत्कोषग्रन्थराशिप्राथम्यभाज्यमरकोषे प्रकृत-
कोषीयेषु प्रथमेषु ५०० शब्देषु केवल २५ शब्दा समावेशमलप्सत । न त्वेप्वत्यल्पमख्याकेष्वपि सत्सु शब्देष्वेको-
ऽपि वेदमात्रविषय इति खलु सुस्मर स्यात् । यद्येषा कोषाणां सुदुश्छद नैगम नैयून्य संपूरयितुकाम इव भास्कररायो
मध्येवैक्रमोनविशाऽब्दशतकं वैदिककोषाऽऽख्य निबन्धमकरोत्, तदप्यभिहितकरमिव स्यात् । ग्रन्थो ह्यसौ स्वरूपत
उक्तपूर्ववैदिकनिघण्टुपद्यीकरणमात्रत्वादनतिरिच्यमान सच्चैव कामपि वस्तुनिकाये नवर्द्धिमादधीत ।

(ग) अर्वाञ्चः कोषाः

यावत् प्राचीना पद्धतिमनु शिक्षणविधौ श्रवणरय च कण्ठाग्रकरणस्य चाऽप्रतिहत प्रभुत्वमभवत्,
तावत् सस्कृतविद्याप्रचारौपयिकत्वेनोक्तपूर्वशब्दोद्बद्धा कोषा अपि महान्तमुपकारं खल्वकुर्वन् । पर यत् प्रभृति
मुद्रणयन्त्रोपयोगं समारम्भ, तत् एवाऽऽरभ्य नूतन विधानमन्वमारादिक्रमेणोपनिबद्धानां कोषाणां साऽवसरत्वस्य
प्रतीतिरयुत्तरोत्तरं वृद्धिमगात् । सर्वप्रथमश्चाऽत्र विषये प्रयत्नं कलिकाता-पत्तनीयानां परिणतानां स्मर्यते । तदावारेण
विलसनेन विदुषा विरचित कोष (१८७४) प्रकाशं प्रपेदे । तदुपरिवर्तितानां कृतिततीनां च मध्ये रोथ-बोर्ड-
लिङ्काभ्यां विरचित सेंटपीटर्जबर्ग-पत्तनीय कोष (१९०९-३२) मुकुटमणीयते । यत् प्रकृतकोषीयेषु
प्रथमेषु ५०० शब्देष्विह ४५० अपाठिषत्, तदस्य वेदाध्ययनौपयिकभावस्य निदर्शनं स्यात् । आसमन्नस्य बाह्वृच
कोषोऽपि तस्य विधानकपाटवस्य च कृतिपारग्यस्य च प्रमापको भवति । मोनियरविलिअन्जस्य कोषश्च प्राधान्येन
कोषान्तरीयविषयस्य सग्राहकत्वेन च क्वचित् क्वचित् स्वोपज्ञवस्तुन समर्पकत्वेन च विशेषतः सुग्रहैकपुस्तकस्व-
रूपत्वेन चोपकारको भवति । तारानाथीयो वाचस्पत्याऽऽख्य-कोष (१९३०-४१) आकारत एतद्वर्गीयभारतीय-
कृतीनां मध्ये प्राधान्यं भजते । वेदाध्ययनौपयिकत्वेन त्वस्य न कश्चिदप्युपयोगसंकेतः सुकरः । तथाहि । प्रकृतकोषीयैः
प्रथमैः ५०० शब्दैः साऽवविकेभ्वेतदीयेषु प्रथमेषु ८०० शब्देषु केवल ४० शब्दा एव वेदगोचरत्वेनोदाहियन्ते ।

(घ) वैदिक्योऽनुक्रमणः

पुरातने कालेऽध्ययनार्थप्रयोजिताश्च कर्माऽर्थप्रयोजिताश्च सत्यस् तत्तच्छास्त्रीयपाठानुक्रमेण
मन्त्रप्रतीकानां चर्षिनाम्ना च देवतानां च छन्दसां च ऋग्यजुःसंरणे साचिव्यं दधाना गद्यपद्याऽन्यतराऽऽत्मिका अनु-
क्रमण्यो ग्रन्थन संप्रापु । आदौ तावत् प्रतिशास्त्र मन्त्रप्रतीकादीनि चत्वारि वस्तुजातानि पृथक्त्वेन, कालेन च
क्वचित् क्वचित् सर्वाण्येतानि वस्तूनि समुद्ध्य सर्वसाधारण्येनाऽनुचक्रमिर इत्येवमेतदीयो विकासक्रमः सभाव्यते । न
त्वेतस्मानुक्रमणीनां व्युद्धानां वा समूहानां वापि सतीनां पदपाठ्यतया विदिके सति नैगमपदाऽनुक्रमणे किमपि
तात्पर्यमिति कृत्वा तदपेक्षयाऽपि प्रकृतकोषस्य विषयविवेकः स्पष्टो भवति ।

(ङ) एकग्रन्थीयाः पदानुक्रमाः

साकल्येन वैकाऽशेन वा वर्णमात्राऽनुक्रमेण समूहानि सन्ति तत्तद्ग्रन्थीयानि पदजातानि खलूक्तपूर्वाणाम-
विकोषाणां सपादन औपयिकतामभ्युत्तेति सहजं प्रतीयते । एव तावत् प्रवृत्तिकालतम् तत्तद्ग्रन्थीयपदानुक्रमसूचीना-
मुक्तपूर्वकोषानपेक्ष्य किञ्चिदिव पूर्वत्वमभूत् । तासां सूचीनां मध्ये कापचिदेव पृथक् प्रकाशः समजनि । एतासां मध्ये
या प्रकृतकोषप्रस्तुतविभागीयाऽभिसम्बन्धास्तासामिह संकेतः क्रियते । तद् यथा—

१ मोक्षमूलरीया बाह्वृची पद-सूची (१९२९-३१, १९४९-५१), यस्या योगतोऽसमूहमेव सत्
पदपाठमात्रं वर्णमात्रानुक्रमेण वृत्तं भवति । मन्त्राऽऽवृत्तीयानां च पदानामत्र समावेशो न भवति ।

२ इयमेव सूची स्वामिभ्यां विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दाभ्यामप्यभिनव प्रकाशमनीयत (१९६५) ।

३ आसमन्त्रीये बाह्वृचे कोषे (१६३०) यथाऽऽवृत्तिपुनरुक्तभागीयपदवर्ज पदान्तरसर्वस्वस्य यथायोग च यथास्थल च समावेशो भवति, तथाऽनेन पदसूच्यर्थोऽपि सुसाधो भवति । इहाऽऽख्याताऽनाख्यातयोर्विभागो यथा स्फुटो भवति, न तथाऽनाख्याताऽवान्तरभेदानां सता कृतद्वितसमासानां पारस्परिको विवेकः । एतदीयमन्त्याक्षरीय परिशिष्ट प्रत्ययीययोगान्वीक्षणस्य बहुपकरोति ।

४ स्वामिनोर्विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दयोर्यजुर्वेदपदानामकारादिवर्णानुक्रमीयाऽनुक्रमणिकाया (१६६५) माभ्यन्दिन-यजुर्वेदीयानि पदानि योगतोऽसम्बन्धेन सन्ति पदपाठमनु वर्णमात्रयाऽनुक्रान्तानि भवन्ति ।

५ महा परशुरामीयाऽजादिपदखण्डमात्री तैत्तिरीय-सहिताया पदानुक्रमणी (१९८७) वर्णमात्रक व्यवस्थापनं विहायाऽणुमात्रेणाप्यनुकृतेति कृतिद्विरुक्तिपर्यन्तात् सतः पदपाठाद् न भिद्यते । स्थलसंकेतोऽप्येतदीयोऽन्यतः शब्दसंख्याविमिश्रणादन्यतश्च रोमकसंख्यासमिश्रणात् प्रेक्षकाणामप्रीतिकरः ।

६ सायमनीये काठक(चरक)यजुर्वेदीये पदानुक्रमे (१९६९) योगसमूहनमर्धजरतीयते । तथाहि । यथावात्वाख्यातसमूहने च यथाप्रातिपदिक नामिकसमूहने चेष्ट्यमाणोऽपि सर्वेषामपि सङ्गच्छतीनां पदानां विषये वानुप्रातिपदिकाऽन्यतरप्रदर्शने च यथायोग प्रातिपदिकाऽनुक्रमणे चाऽनादर एव प्रादर्शितः ।

७ स्वामिनोर्विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दयोः सामवेदपदानामकारादिवर्णानुक्रमीयाऽनुक्रमणिकाया (१९६५) कौथुम-सामवेदीयानि पदानि स्वरतः प्रतिपदसमुचितपरिवर्तनेनाऽसनाथितानि यथासहितापाठमेव धृतानि सन्ति बुधा क्लेशैकराणि भवन्ति । तथाहि । 'अग्निः' इति वस्तुतोऽभिन्नस्वरोऽपि सन्नन्यायमेव सप्तधोल्लिखितो भवति । एवम् 'अभि' इत्यस्य दशधा-कृत्या न कोऽयर्थः । अन्यच्च । उपसृष्टस्याऽऽख्यातस्य विषयोऽनियमो भवति । तद्धि क्वचिदेकपदतया क्वचिच्च द्विपदतयाऽकारणमेव भेद्यते । अतः शोवकार्यस्याऽनुपकुर्वीत्येयमनुक्रमणिकाऽकिञ्चित्करी स्यात् ।

८ द्विलि इत्यस्य शौनकाऽथर्वपदानुक्रम (१९३८) ग्रन्थनविधानके आसमन्त्रीया बाह्वृची कृतिमनुविधानस्तत्रत्येनैव संकेतेन गतार्थं सन् नितरामुपकुर्वीच्च शोधपराणाम् । एतदीया बाह्वृच-समेलनविमेलन-प्रक्रिया तु बाह्वृचस्थलसंकेताऽभावेऽपर्याप्ता स्यात् ।

९ शङ्करपाण्डुरङ्गपण्डितय शौनकाऽथर्वपदानुक्रम. (१९५५) योगतोऽसमूह सन् पदपाठस्य यथावर्णमात्र प्रणयनमात्रं भवति । यत्वनुपलभ्यमानपदपाठेषु स्थलेषु यथासहितापाठ स्वरसंकेतोऽकारि तन्नितान्तमन्याग्र्यं च व्यामोहकं च स्यात् (तय तु अश्वस्य, मुहिष्ठ इत्येतत्स्थानीयस्तत्संकेतभारः ।)

१० स्वामिनोर्विश्वेश्वरानन्द-नित्यानन्दयोर अथर्ववेदपदानामकारादिवर्णानुक्रमीयाऽनुक्रमणी (१९६५) नान्तरीयपूर्वस्यैव मुद्रणाऽभ्यासमात्रम्^१ ।

^१ उक्तपूर्वैस्तैर्वैधानिकैर्दोषैश्चाऽपर्याप्तभावैश्च साकमेतेषु पदानुक्रमेष्वन्येऽपि सर्व एतद्वर्गीयग्रन्थन-स्वरूपसहजा दोषा सामान्येनैव सुलभा भवन्ति । त एवैह प्रविभज्य निदर्शनमात्रार्थं संकेत्यन्ते । आवसानिक्य-कोष्ठबद्धा संख्या उक्तपूर्वाणां दशानां पदानुक्रमणीनां वर्णनक्रमाऽनुप्राप्ता संख्या एव सवादुका भवन्ति-

१ स्थलाऽसंकेतः, तय अश्वास ऋ ५, ६१, २ (३), अश्वास ऋ ५, ६२, ४ (१, २), अ-सपलम् शौ १९, २७, १४, अ-सत शौ ५, ६, १ (८), असि ऋ १, ९४, ७, ५, ९, ४, ८, ९२, २८, ९३, ३३, ९५, ३, ९७, ५, ९८, ५, ६ (३), असितम् शौ १०, ४, ५, १३, असु-तृपः शौ १०, ५, ४९, अस्ताम् शौ १२, ४, ५२ (८), अस्तु ऋ १, १६२, ११, ८, १७, १० (३), अस्मत् शौ ७,

(च) बहुग्रन्थीया अनुक्रमकोषः

अथ यथा यथा नवजागरितमस्कृताऽभिह्वौ पश्चापथे यथोपलभ्यग्रन्थराशिपारायणिकस्य वेदाऽभ्ययनस्य वेदार्थोपदर्शनप्रयोजकत्वेन च प्रभारतीविकासैतिह्यक्रमप्रतिमदर्भकत्वेन चोपयोगस्य प्रतिभानमभूत्, तथा तथा

२४, १, १८, ४, ६९, अस्मि शौ ६, ५८, ३, अस्मे शौ १८, ४, ४६, अहानि शौ १८, १, २७, २८ (८), आ ऋ ८, ८१, ६, ९, ८१, ४ (१, २), आह शौ १८, २, ३७, स्याम शौ ९, १५, २०, १८, ३, १७, ४, ६९ (८) ।

२ अप-मुद्रणम्, तय, अ-शम् < अ-शम्, अ-शाय < अ-शाय, अकृष्टपच्यो° < °च्यो° (५), अववपति < अप° (६), अभि-शाच < °साच (१०), उपलान् < °लान्, चकृम < चकृम मा १९, ५५, चयम् < चयम् (४), जजायथा < अजायथा (५), तवसा < तवसा (४), ततृपाणा < °पाणा (१, २), शवसानम् < °नम् (२), प्रविडम् < °ब्र (४), सुप्रशस्तिम् < सु-प्रशस्तिम् (९, १०), पुचेत < पुचेते (२) ।

३ मिथ्या-पदत्वम्, तय, अनुवाति < अनुवा । असि, अनुवता. < °ता, अनुवृद्धिम् < मनु । ऋद्धिम् (६), अभिसचरेण्यम् < अभि । सचरेण्यम् (३), अर्वाक < अर्वा । अक (६), अवस < अवसे (४), अवान्तरा < अव । अन्तरा (६), अश्मन्वती < अश्मन्वती (४), अश्विना < अश्विनौ ऋ १, ११६, ५, १८२, ७, ७, ७२, ४, ७३, २, अश्विना (म) < अश्विना ऋ ४, ४५, ५ (३), अहीतमुख्यस्या < अहीतमुखी । अस्या (६); आदित्या < आदित्या ऋ २, ४१, ६ (१, २), आसन् । इषून् < आसन्नि(न्-इ)षून् वाठ ४५, २१, का < एका काठ २२, ८३, गायत्र्यविभक्ता < गायत्री । अविभक्ता (६), तत्तऽअपसे < तत्तऽअपसे (२), तुरत < प्रतरत मा ३५, १० (४), परिवृता < परिवृता ऋ ३, १७, १ (१, २); बहिष्कनीनिके < बहि । कनीनिके, मत्सपत्ना < मत् । सपत्ना (६), मा (< अस्मद्-) < मा शौ ८, १, ८ (८), वाजिनः < वाजि । न ऋ ६, १३, ६, सूनुता < सूनुता ऋ ८, १३, ८ (१, २) ।

४ मिथ्याऽवग्रह, तय २नि-शित- < १निशित- अ-निशित- इत्यत्र (१, २), ?अनु-द- < *आ-नुद- अनानुद-, इत्यत्र अनु-भूति- < *आ-नु-भूति- अनानुभूति- इत्यत्र (१, २, ३) ।

५ मिथ्या-प्रातिपदिकत्वम्, तय, अहि-हन्- > अहिघ्ने < १अहि-घ्न- (६), अ-निमिष्- > अ-निमिष्म् < °मिष्-, अनेन- > अनेन < अनेनस्- (३), ऋतु- > ऋत्वा < √ऋ, √१अस् > आसन् < आसन्- (६) ।

६ मिथ्या-स्थलत्वम्, तय, अ मा ५, ८६ < ५, ८६ (४), एति ऋ ४, ७, ४, ५ < ४, ६, ४, ५ (२), खर्ववासिनीम् शौ ११, ११, ७, १६ < ११, ११, १६ (१०), प्र शौ २०, ७६, ७२ < २०, ७७, ७२ (९, १०), प्रत्नेन शौ १०, ११५, २ < २०, ११५, २, मद्दन् शौ २, २८, ४ < २०, २८, ४ (१०), युक्त ऋ १, १५९, ३ < १, १५८, ३ यूथे ऋ ९, ११०, ७ < ९, ११०, ९, रक्ष ऋ ७, १५, ३ < ७, १५, १३ (२), रोचनानाम् ऋ ७, ५, १० < ३, ५, १०, वितृष्य ऋ १०, ३, ३ < १०, ६८, ३, विश्वध ऋ ४, १९, ६ < ४, १६, १८ (१, २), विव्ये ऋ ९, २२, २ < ४, २२, २ (२), अयन्ताम् ६०२, ८ < ८४४ (= ऋ १०, १८), १२ (३)

अधिपञ्चाशेभ्योऽब्देभ्य एदमन्वभावि, यथैतदर्थं बहूनापि वैदिकान् ग्रन्थान् समेत्य तदीय साधारण्य समर्पकाश्च वस्तु-
वैविध्य सग्राहकाश्च तुलनाऽऽत्मकपरामर्शौपयिकभावुका अनुक्रमकोषा सकलनीया इति । अथ ये चैवमभिप्रायुका ग्रन्था
अथाऽवधि व्यरचिषत, ते सकेतत परिचाप्येरन् । तद् यथा—

१ जैकबीयेऽनुक्रमकोषे (१९४८) भगवद्गीतासहकृतानाम् उपनिषदा वाक्याना प्रातिपदिकी-
भावित-यथावर्णमात्राऽनुकान्त-तदीयमुख्यपदाऽनुपातिव्तेनाऽयौगिकश्चापूर्णस्थलीयश्च सन्नप्युपादेय एव सग्रहो भवति ।

२ ब्लूमफील्डीयेऽनुक्रमकोषे (१९६३) ऋग्वेदादीना ११९ ग्रन्थाना यथावर्णमात्राऽनु-
क्रान्ताना मन्त्रपादप्रतीकानां सग्रहो भवति । एषा ग्रन्थाना मध्ये ५६ एव मौलिका ग्रन्था साकल्येन सगृहीता भवन्ति ।
अन्येषा तु यथाऽपेक्षमशत एव सकलन व्यव्यायि । यत्तिवहाऽन्यथा सर्वथा बहूपकारके सति सग्रह उपलभ्यमान-
स्वराङ्कना अपि पाठा स्वरराहित्येनैव प्रादर्शिषत, तदस्य गुरुदोषतामावहेत ।

३ कीथसहकृतमैकडानलीये वैदिकाऽनुक्रमकोषे (१९६९) वैदिककालिकमास्मृतिकविभास वा
प्राचीनेतिहासविज्ञानप्रभृतिविषयान्तरसामान्य वाऽधिकृत्य सकेतनिर्भराश्च सतो यथावर्णमात्रमनुक्रान्तास्तास्तान्
छब्दान् शीर्षकौकृत्य विरचिताना स्वपरोभयोपजमतवैविध्यसार समर्पुकाणा च निबन्धाना सग्रहो भवति ।

४ हसराजीये वैदिककोषे (१९८३) १५ ब्राह्मणग्रन्थानधिकृत्य प्राचीननिर्वचनप्रमुखकतिपय-
विषयप्रदर्शनपरकाणि यथावर्णमात्रमनुक्रान्तानि सकेतितविशिष्टस्थलीयपरामृश्यवाक्यावलिसनाधितानि मन्ति कति-
पयान्येव पदानि सगृहीतानि भवन्ति ।

२. सामान्येन लक्ष्यं क्षेत्रं व्यवस्था च

(क) लक्ष्यम्

१ तत्तत्प्रकारान्तरतश्चरितार्थानामपि सता नान्तरीयपूर्वाध्यायवृत्तोपवर्णनानामनुक्रमग्रन्थाना मध्ये न
केनचिदपि यावदुपलब्धनि शेषवैदिकवाङ्मयीयपदसर्वस्वाऽनुक्रमकोषीया चिरादनुभूयमानाऽपि सती शोवाऽभियुक्ता-
ऽपेक्षा सुपूरा भवति । तस्या सदपेक्षाया प्रतिरेव तावत् प्रकृतस्य ग्रन्थस्य मुख्य लक्ष्यं भवति ।

२ अन्यच्च । एवान्तरीयोत्तराध्यायसमर्पितया प्रक्रियेयह प्रतिशब्द विशेषेण योगचिन्ताप्रयोजक सद्
विविध वस्तुजात तथा सगृह्यते, यथैतदाधारेण पुरा प्रक्रियमाणे वैदिकशब्दार्थकोषे साक्षाच्छ्रुत्यर्थपर्यालोचनमप्रतिहतवेग
प्रवर्ततेति ।

(ख) क्षेत्रम्

१ अत्र तावद् अथ यावत् ४०७ आधार-ग्रन्था वृत्तसंग्रहा समपत्तत । आऽन्यस्वरङ्गीयप्रकाश चैषा
संख्या ४२५ भावुकैति संभावनीयम् ।

२ अस्या तावत् सख्याया मुख्यात् सतो वैदिकात् साहित्याद् बाह्याना सता स्वरूपतो विषयतश्च तस्य
सनिकर्षविशेषमादधानाना च तत्तदङ्गोपाङ्गसामस्याऽभिसम्बद्धाना चाऽपरेषामपि बहूना ग्रन्थाना समावेशो भवति ।

३ अथाऽऽधारग्रन्था स्वरूपविभागत सकेत्यन्ते । तद् यथा—

(क) संहिता , (ख) खिलसूक्तानि, (ग) ब्राह्मणानि, (घ) आरण्यकानि, (ङ) उपनिषद , (च) श्रौत-
सूत्राणि, (छ) गृह्यसूत्राणि, (ज) मन्त्रपाठा , (झ) धर्मसूत्राणि, (ञ) पितृमेधसूत्राणि,
(ट) शुल्बसूत्राणि, (ठ) परिशिष्टानि (ड) अनुक्रमण्य , (ढ) शिक्षा , (ण) प्रातिशाख्यानि,
(त) पाणिनीये सूत्रपाठः, उणादिपाठ , धातुपाठ , गणपाठ , फिट्सूत्राणि, वार्तिकानि, दृष्टयः,

गतपूर्वतत्तद्विभागीयलक्ष्यसर्वस्व च, (थ) निघण्टव , (द) निरुक्तम्, (ध) छन्द , (न) ज्यौतिषम्, (प) पूर्व-मीमांसा, (फ) उत्तर-मीमांसा, (ब) साख्यम्, (भ) योग , (म) भगवद्गीता च ।

(ग) व्यवस्था

१ प्रकृते ग्रन्थ उपयुज्यमाना एते विभागा यथा समूह्यन्ते तथाऽधुना संकेतो भवति । तद् यथा—

१ संहिता खिल-सूक्तानि च, २ ब्राह्मणान्यारण्यकानि च, ३ उपनिषद् उत्तर-मीमांसा साख्यं योगो भगवद्गीता च, ४ अवशिष्टा षोडश विभागाश्च ।

२ यथैतेषां विभागानां मामान्येन संहिता-ब्राह्मणोपनिषद्-सूत्राऽऽत्मतया चतुर्व्यूहानां सतामन्योन्यविवेक-प्रयोजिततत्तद्व्यूहयवैशेष्यनिर्भरं स्वाभ्यासाऽभ्यास उत्तरोत्तरं संप्रवर्तते, तथा प्रतिव्यूह पार्थक्येन प्रवर्तमाना प्रकृतग्रन्थीयाश्चत्वारो विभागा अकल्पन्त । तद् यथा । प्रथमो विभाग साहित्यिक , द्वितीयो विभागो ब्राह्मणाऽऽरण्यकीय , तृतीयो विभाग औपनिषद् , तुरीयो विभाग सौत्रश्च । अपर आबसानिक पञ्चमो विभागोऽपि कल्पो भवति, यस्मिन् प्रथमेषु चतुर्ष्वपि विभागेषु संगृहीतानां सतां शब्दानामाद्याऽन्त्योभयवर्णाऽनुक्रमेण सकलपाठश्च सस्मरणीयपरामर्शीयैतत्त्रेत्रीयग्रन्थराशिपरिचयीयोपयोगवन्ति कानिचिद् विषयान्तराणि च समावेशायाऽभिप्रेयन्ते । एते पञ्च विभागाश्च यथाप्रकृतस्वरूपं प्रविभज्य प्रकाशयन्ते ।

३. आधार-ग्रन्थाः

(क) अथ प्रकृते विभागे येषां संहिता-ग्रन्थानां समावेशो भवति^१, त इम इह नामोद्देशमात्रतः कीर्त्यन्ते । तद् यथा—

- १ ऋग्वेद-संहिता (सच्चे ऋ)
- २ ऋग्वेद-खिलसूक्तानि (सच्चे खि)
- ३ वाजसनेय (माध्यन्दिन)-शुक्ल-यजुर्वेद-संहिता (सच्चे मा)
- ४ वाजसनेय (कारव)-शुक्ल-यजुर्वेद-संहिता (सच्चे का)
- ५ तैत्तिरीय-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (सच्चे तै)
- ६ मैत्रायणीय-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (सच्चे मै)
- ७ काठक (चरक)-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (सच्चे काठ)
- ८ कपिष्ठल (कठ)-कृष्ण-यजुर्वेद-संहिता (सच्चे क)
- ९ कौथुम-सामवेद-संहिता (सच्चे कौ)
- १० जैमिनीय-सामवेद-संहिता (सच्चे जै)
- ११ शौनकीयाऽथर्ववेद-संहिता (सच्चे शौ)
- १२ पैप्पलादाऽथर्ववेद-संहिता (सच्चे पै)^२

(ख) कस्या कस्या संहितायां प्राक्प्रोक्ता पदपाठा इदानीमुपलब्धविषया भवन्ति, किलक्षणश्च तदीय प्रकृतग्रन्थीयाऽभिसम्बन्ध इत्येतद्विस्तर उपरि उपादीयमानं द्रष्टव्यं (तु भू ४, क, ७) ।

^१ एतद्ग्रन्थीया विचित्रपदा पुष्पिका अप्यत्र द्वितीयखण्डात् प्रभृति समाविष्टा द्रष्टव्या ।

^२ एतदीयदेवनागरमुद्रणसप्त सन्नस्या आ षोडशकाण्डान्तादिह समावेश समभावि । चरम-काण्डचतुष्के तु विभागाऽन्ते परिशेष्यमाणं द्रष्टव्यम् ।

(ग) आधारग्रन्थीयपरिशोधपरिज्ञानयोर्विषये तत्र तत्रोपयुक्तचरीणा चोपयोद्द्यमाणा च प्राग-
वर्गभाष्यटीकाटिप्पणनिबन्धादिप्रकारककृतीना तन्नामतश्च तत्कर्तृनामतश्च सक्षेपेऽल्लेखो भवतीतीहापि तत्पुन-
र्वचनेऽभिरुचिर्न भवति ।

४. विधानक-सारसंग्रहः

१. सामान्य-प्रकरणम्

(क) सामग्र्याः संपूर्णत्वम्

एतद्ग्रन्थीये प्रकृते विभाग आधारभूतेषु श्रुतिग्रन्थेषु यावन्मात्रप्रयुक्तस्य सत एकैकस्य शब्दस्यैकैकस्य
रूपस्य स्थल-नै शेष्येण समावेशोऽकारीत्येतदीय विशिष्ट लक्षणं भवति । एषाऽनतिशयितपूर्वकायविस्तरा सती शब्द-
सामग्रीहैव तावत् सर्वप्रथम सर्वाङ्गीराया यौगिक्या प्रक्रियया व्यवस्थाप्य यथावद् निर्दिश्यते । अथ विश्वप्रागवर्गाविविध-
यत्तत्तद्वैदिकविषयीयतत्तन्मतसामस्त्योल्लेखाऽऽलोचनोभयनिर्भरैश्च तस्य तस्य पाठस्य स्वरूपं च तस्य तस्य शब्दस्य
व्युत्पत्तिं च तत्र तत्र विचारणीयतयोपतिष्ठमानास्तास्ताः साहित्यिणीर्वा वैयाकरणीर्वा वाक्यान्वयीया वा सौवरीर्वा
छान्दसीर्वाऽर्थमीमांसीया वा साशयिकी स्थितीश्चाविकृत्य प्रवर्तमानैश्च प्रतिपृष्ठीयेष्टिप्पणैः समग्रोऽयं ग्रन्थो मूलार्थविशदी-
कृतिप्रयोजनिकया वृत्त्येव मनाध्यते ।

(ख) आधिश्चुतिकौ संवाद-विसंवादौ

१ यदा बाह्वृचे श्रावितपूर्व. सन् पाठ पुन श्राव्यते, तदा तस्य तत्तच्छब्दविशेषीयपुन पाठाऽपाठ-
विवेकतो यथायोग्य प्रतिनियतस्वरूपं संकेतं क्रियते ।

२ यदा बाह्वृच श्रुतिविशेषो ग्रन्थान्तरीयतया श्रुतिगोचरतामुपैति, तदा तस्य तत्तच्छब्दविशे-
षीयतद्गतपाठाऽपाठविवेकतो यथायोग्य प्रतिनियतस्वरूपं संकेतं क्रियते ।

३ यदोक्तपूर्वस् तत्तच्छब्दविशेषीय पाठभेद स्वर-प्रत्ययान्यतरमात्रीयस्वरूपो भवति, तदा बाह्वृच-
मूलपाठो नित्यं टिप्पणे प्रदर्शितो भवति, तय पृ ३४८^० ।

४ यदोक्तपूर्वस्तत्तच्छब्दविशेषीय पाठभेदस्तत्पर्यायाऽपर्यायान्यतरभूतशब्दान्तराऽऽत्मको भवति,
तदापि बाह्वृचमूल. पाठो नित्यं टिप्पणे प्रदर्शितो भवति, तय पृ १५^क ।

५ यदा तूक्तपूर्वस्तत्तच्छ्रुतिविशेषीय पाठभेदस्तत्तच्छब्दविशेषीयप्रातिस्विकस्थानाऽऽपन्नशब्दान्तरतया
व्यवस्थापयितुं शक्नो भवति, तदा बाह्वृचं मूल स्थलाङ्कनमात्रेण विज्ञापितं भवति^१, तय पृ ३९^० ।

६ बाह्वृचभिन्न-ग्रन्थान्तरीया अन्योन्याऽपेक्षया वर्तमाना पाठभेदा अण्येव यथायथ टिप्पणेषु
प्रदर्शिता भवन्ति, तय पृ ३४^०, ६५^१, ८०^०, ३७३^क ।

७ तत्तद्ग्रन्थीयमूलकोषीया विशिष्टपाठभेदीया संकेता अपि यथासंभव टिप्पणेषु प्रदर्शिता
भवन्ति, तय पृ ४७^०, ६१^क, ३५४^अ, ३६७^० ।

८ प्रागवर्गभाष्योपलभ्या दुरूहपाठविमर्शीया विशिष्टसंकेता अण्येव टिप्पणेषु प्रदर्शिता भवन्ति,
तय पृ ६८^१, ७८^१, ४२६^अ ।

^१ उपरितनात् खण्डात् प्रभृति बाह्वृचाऽपेक्षयाऽपि तुलनात्मकाध्ययनस्य सौकर्यसंपादनार्थं
ग्रन्थान्तरीयास्तत्पाठभेदा अपि समानमेव टिप्पणेषु प्रदर्शयिष्यमाणा द्रष्टव्या ।

९ कृष्णयजुर्वेदीयब्राह्मणभागीया शब्दवलिश्च श्रुत्यन्तरविवेकतोऽययनसौकर्यार्थं संकेतपार्थक्येन निर्दिष्टा भवति ।

(ग) पाठ-प्रतिष्ठापनम्

१ इत्यादेकैकस्माद् निर्देशाच्च प्राक् तद्विषये वर्णितं स्वरतो योगतोऽन्वयतश्चाऽसकृच्च निशेष च स्थितिसमीक्षणं व्यवायि । येषां ग्रन्थानां प्राचीना पदपाठा उपालप्सत, तदीयानां निर्देशानां समये तेषामुपयोगोऽकारि । येषां तु ग्रन्थानां प्राचीना पदपाठा नोपालप्सत, तदीयनिर्देशनौकर्यार्थं तेषां प्राग्विधयैव नवीना पदपाठा अकृषत । एव यावन्मात्रं प्राग्वर्गिभाष्यीय उपयोगं समभूत्, तावन्मात्रमसौ सम्यगकारि । दीर्घप्रतत्तस्य नितरा परिश्रमसाध्यस्य चाऽस्य पर्यालोचनाऽऽत्मकस्य वैदिग्ग्रन्थाऽययनकार्यस्य संपादनात्तावदयमनुभव प्रापि यथा पाठपरिशुद्धिमुद्दिश्य सर्व एवैते ग्रन्थाः पुनःसंस्करणविशेषाऽपेक्षा भवन्तीति ।

२ अस्याश्चाऽऽवारग्रन्थीयाया अपेक्षाया विषये खलु स्थले स्थले ना ता विकटा स्थितिमुद्देशतश्च यथासंभव समाधानतश्चोदाहरन्ति टिप्पणानां शतानि साक्षीणि स्युः । एषा टिप्पणानां तावदेते मुख्या प्रकारविशेषा भवन्ति—

(अ) यत्राऽदर्शितसमाधानं दुरुहतामात्रं सकेतितं भवति, तय पृ ७^k ।

(आ) यत्र समाधानत्रयत्नमहकृता दुरुहता सकेतिता भवति, तय पृष्ठ १९९^o, ३७३^b ।

(इ) यत्र शुद्धतया प्रसिद्धपूर्वाणां पाठानां विषये साशयिकत्वं प्रदर्शितं भवति, तय पृष्ठ ६^g, ६६^o ।

(ई) यत्र शुद्धतयोरीकृतपूर्वाणां पाठानां प्रत्याख्यानमिष्टं भवति, तय पृष्ठ ७ⁱ, ४०^f, ७७^p, १४६^f ।

(उ) यत्र यथाऽभिप्रेतं शोचविशेषं समर्थितो भवति, तय पृष्ठ ७^m, १०१^d, १७०^o, २३०^b, ३०९^x ।

(ऊ) यत्र ग्रन्थविशेषीयमूनमिव सद् यथोपलम्भ-संस्करणं पूर्तिमिव नीतं भवति, तय पृष्ठ ७^o, १७^p ।

(ऋ) यत्र प्राचीना कृतयोऽर्घत आलोचिता भवन्ति, तय पृष्ठ १०^g, ३६^o, १७६^h, २०६^j ।

(ॠ) यत्राऽर्वाक्कन्य कृतयोऽर्घत आलोचिता भवन्ति, तय पृष्ठ ११^d, १८^h, २२६^b, २३४^h ।

(घ) पाठानामर्थतोऽनुसंधानम्

यद्यपि श्रौतपदजातीयवैयारुणव्यवस्थितिमहकृतनिर्देशमात्रोद्देशस्य सतोऽस्य ग्रन्थस्य श्रुतिपरपरीयमर्थोऽनुसंधानं विषयो न भवति, तथाऽयुक्तपूर्वपाठप्रतिष्ठापनशोचनप्रसङ्गाऽनुरोधतस्तत्र तत्र तदपि प्रसक्तं भवति, तय पृष्ठ १०^g, १४^h, १८ⁱ, ३८^b, ४२^f, ५८ⁱ, ५९^g, २५८^b, २५९^b, २८१^b ।

(ङ) श्रौतच्छन्दोविमर्शः

तत्तत्पाठपर्यालोचनप्रतिष्ठापनीयप्रयत्नप्रयोजितश्चेह तस्य तस्य मन्त्रस्य यथातत्स्थितिविशेष-विचारं छन्दोविमर्शोऽप्यानुषङ्गिकधर्मभाक् सन् समावेशं लभते । यच्चाऽस्मिन् विषये छन्दोऽनुलक्षणीकरणतत्त्वानुप्राणो-भयप्रयोजनक विधानक प्रवर्तितं चाऽनुसृतं च भवति (तय पृष्ठ ४५८ⁱ, ४९४^k, ५००^j) तस्याऽपराङ्ग-भावेन च पूर्णभावेन च क्रियमाणोऽन्यासक्रमो भूयिष्ठानां पाठानां यथायथं प्रतिष्ठापक स्यादिति प्रतीयते ।

(च) साहित्यिकं दीर्घत्वम्

सहितापाठीयं दीर्घत्वं स्वरूपभेदतस्त्रेधाविशिष्टाया निर्देशिकाया प्रयोजकं भवति । त इमे तावत् त्रयोऽपि विशेषा भवन्ति—

१ यत्र (यथा मै) उदात्ताद्यच्के पदे परत पदान्त्याऽऽकारात्मिका श्रुतिद् अस्, ए इत्येतयोर्मध्ये-
ऽन्यतरेण समूहा भवति, तदाऽसौ यथास्वमूलविवेकतो व्यवस्थाय प्रत्यापन्नतन्मूलस्वरूपतया निर्दिष्टा भवति, टिप्पण-
गतश्च तद्विस्तरो भवति, तय पृ ५६१^१ ।

२ कानिचित् तिङ्‌रूपाणि चाऽव्ययानि च ह्रस्वदीर्घोभयविधान्ततया श्रूयन्ते । तानीमानि प्राक्तनेषु
पदपाठेषु नित्यं ह्रस्वान्ततयैव प्रदर्शितानि भवन्ति । इह तावत्तदीयस्याऽस्यौभयविधस्य सूचनार्थं समूहस्य मतस्त-
दीयस्य स्थलाङ्कनस्य मूर्वन्य सन्तदुभयप्रकारसाधारणभूत एव तदीयो निर्देशो भवति (तु भू ४, ४, ग), तय
अध > धा, अभि > भी, अभि/रक्ष् > अभि रक्षथ > था, √ अव् > अव > वा ।

अथ यदा कश्चिदुपमर्गं पूर्वपदाता गतोऽनयैव द्विविधतया श्रूयते, तदाऽसावपि तदुभयप्रकारसाधारण-
भूतमेव निर्देशं भजते, तय १ अनु, > नू-राध- ।

३ यडि परतोऽभ्यासाश प्रायेण दीर्घान्ततया श्रूयते, कचिदेव त्वपि ह्रस्वान्ततया वा ह्रस्वान्तमात्र-
तया वा । इहैतत् त्रैविध्यं यथायोगं सहितापाठमनु निर्दिष्टं भवति, तय वावृध्व्यै, ततृषाण- इति तातृषाण- इति च,
ततृदान्- (वैतु पदपाठानां प्रायिकी ह्रस्वान्तता-मात्रीया काचित्कथेव च दीर्घान्ततामात्रीया प्रवृत्ति, तय ववसान-
ववृषाण-, चाकनत्, चाकशीति) ।

(छ) प्राक्तनाः पदपाठाः

१ ऋग्वेदस्य च माध्यन्दिनतैत्तिरीययोर्यजुर्वेदयोश्च कौथुमस्य सामवेदस्य च शौनकीयस्याऽथर्ववेद-
स्य च प्राक्तना पदपाठा मुद्रिता सन्त उपलभ्यन्ते । मैत्रायणीय पदपाठोऽप्यशतस्तत्संस्करणेषु टिप्पणेषु
समाविष्टो भवति^१ ।

२ अस्मिन् कोष एतेषां पुराणानां पदपाठानामुपयोगप्रकारमधिकृत्य तावदिमे केचिद् विशेषा
भवन्ति—

(अ) यदाऽत्रत्यो निर्देश पदपाठादविशिष्टो भवति, तदा पदपाठविषया परामर्शिका नैव क्रियते ।

(आ) यदाऽत्रत्यो निर्देश पदपाठाद् विशिष्टो भवति, तदा पदपाठो नित्यं टिप्पणगोचरीक्रियते
प्रायेण तत्त्वत आलोच्यते च, तय पृष्ठ ८५^१, २१९^२, २४२^३, २९५^४, ३४६^५, ५८७^६ ।

(इ) यदाऽत्रत्यो निर्देश साशयिको भवति, तदा पदपाठटिप्पणे दीयते, तत्तत्पक्षोपवर्णनं चाऽपि
तत्रैव क्रियते, तय पृष्ठ ६^७, १४७^८, १५४^९ ।

(ई) नञ्समासेषु नञ उत्तरमवग्रहो न क्रियत इति पदपाठीया सामान्या प्रवृत्तिर्भवति । इह तावद्
यथापेक्षं नञ उत्तरमप्यवग्रहं क्रियते । ततः खल्व् अ-पत्तिघ्नी- इत्येवप्रकारकारणा समासोत्तरपदानां
सता नञ्-समासानां स्वरं सुस्पष्टतरं स्यात् (वैतु अपत्ति-घ्नी- इति पदपाठीयो निर्देश, यत्
इह पृथग्भूतेन पत्ति-शब्देन नञ् समासोऽनभिप्रेतो भवति, पत्ति-घ्नी- इत्येतेन समासेन
चाऽभिप्रेतो भवतीति दुर्वचमिव स्यात्) ।

(उ) यत्राऽप्यन्यत्र सदिग्वस्वरूपेषु समासेषु पदपाठीयाऽवग्रहाऽप्रवृत्तिर्भवति, तत्र सर्वत्रेहाऽवग्रह
क्रियते च टिप्पणीयेनाऽऽलोचनेन सनाध्यते च, तय पृ ६१^{१०} ।

^१ एतदीयं समग्रो मूलकोषोऽप्येकं पञ्चापविश्वविद्यालयपुस्तकालयीयतयाऽऽस्मत्पार्श्ववर्तिता भजते । यस्तु
रावणकर्तृत्वप्रसिद्धिबाह्वृचपदपाठीयसप्तमाष्टकमात्रीयोऽप्येको मूलकोष उक्तपूर्वं पुस्तकालये विद्यते, तस्य शाकलप्रसिद्धे-
पदपाठान्तरामभेदाद् रावण इत्यत्र प्रतिलेखक एव कश्चित् स्यान्नतु स्वतन्त्रपदपाठकारः कश्चिदिति स्पष्टम् ।

- (ऊ) यदाऽत्रत्यनिर्देशाऽवग्रहीया स्थिति पदपाठाऽवग्रहीयाया स्थितेर्भिन्ना भवति, तदाऽय स्थितिभेदष्टिप्पणे सम्यगालोचितो भवति, तय पृष्ठ ९१^d, १५९¹, १६३[™] ।
- (ऋ) श्रौता उपसर्गा उपसर्ज्यतिङपेक्षया व्यवहिताश्च भवन्त्यव्यवहिताश्च । ये तावद् व्यवहिता भवन्ति ते नित्यं सस्वरा भवन्ति, ये त्वव्यवहिता भवन्ति त उभयथा भवन्ति सस्वराश्च नि स्वराश्च । तद् ये नि स्वरा भवन्ति त एव पदपाठेषु पूर्वपदतया निर्दिश्यन्ते नेतरे । इह तु व्यवहिता अप्यव्यवहिता अयथ नि स्वरा अपि सस्वरा अपि येऽपि तिङ्-सापेक्षा भवन्ति, ते सर्वेऽपि पूर्वपदतया निर्दिष्टा भवन्तीत्येवमयं सहस्रशो निर्दिष्टिभेदकर सुमहान् विशेषो द्रष्टव्यः ।
- (ॠ) संहितापाठीयस्य दीर्घत्वस्य निर्देशस्य विषये च यथाऽस्य कोषस्य पदपाठेभ्यो विसवादाऽतिरेको भवति तथोपपन्नतत्त्वमेव भवति (तु भू ४, १, च) ।

(ज) वर्गिता-निर्देशिका

१ इह तावदाधारग्रन्थीयानि पदानि तिङन्तानि सुबन्तान्यव्ययानि चेति त्रेधा वर्गीकृत्य च यथासंभव यौगिकीभाव्य च सामान्येन सतैकेन वर्णमात्राऽनुक्रमेण निर्दिष्टानि भवन्ति ।

२ यावत् प्रतिवर्गीया नैर्देशिना विशेषा उपरितनाना यथास्वप्रकरणानामेव विषयता भजेरन्, सामान्यायाः सत्या निर्देशव्यवस्थाया विषये केचिद् विशेषास्तावदिहाऽप्युल्लिख्येरन् —

- (अ) तिङन्तीये वर्ग उपसृष्टाऽनुपमृष्टोभयविधाना सता मूलधातूना नामधातूना च यथोपलम्भ सर्वलकारीयाणि रूपाणि समाविष्टानि भवन्ति ।
- (आ) शुद्धक्रियाख्याणि रूपाणि च शिच्प्रभृत्यर्थविशिष्टक्रियाख्याणि प्राक्रियिकाणि रूपाणि च पृथगुपवर्गकल्पनेनाऽन्योन्यतो विभज्यन्ते । एव सार्वधातुकनिष्पन्नानि रूपारण्यार्थधातुकनिष्पन्नेभ्यो रूपेभ्यो निर्देशक्रमपार्थक्येन विविच्यन्ते ।
- (इ) सुबन्तानि रूपाणि यथास्वधातु-मात्तात्परपरिताऽन्यतराऽभिसंबद्धप्रातिपदिकशिरस्कृतया निर्दिश्यन्ते । अस्पष्टयोगत्वाद् धातवीयवशपरपराबाध्यनिर्देशाना सता प्रातिपदिकाना च योगपरीष्टिष्टिप्पणगता भवति ।
- (ई) तद्धिता यथास्वप्रकृतिभूतेभ्य कृद्भ्य श्रेणि-भेदेन निर्दिश्यन्ते ।
- (उ) कृता च तद्धिताना च पूर्वपदतश्चोत्तरपदतश्च सकल सामासिक वृत्त यथायथ निर्दिश्यते च तुलनात्मकाऽयनविशेषप्रयोजनकेन प्रतिपरामर्शिकासुभिन्नेण सनाथ्यते च ।
- (ऊ) कर्तृ वा ताद्धितं वा सामासिक वा स्त्रीवृत्त यथायोगप्रतिविविक्तेन सता श्रेणिबन्धेन पृथङ् निर्दिश्यते ।
- (ऋ) यथायोग निर्दिष्टाना सता सुब्योगिना प्रातिपदिकाना वैयक्तिकसंज्ञात्वेन वा सामान्यसंज्ञात्वेन वा भावपदत्वेन वा सर्वनामत्वेन वा विशेषणपदत्वेन वा क्रियाविशेषणत्वेन वा कथंचिदन्यथात्वेन वा यथाश्रुति वृत्तिवैशिष्ट्य यावदपेक्ष टिप्पणेषु निर्दिश्यते ।
- (ॠ) विलक्षणानि सन्ति तिङ्-रूपाणि वा सुब्-रूपाणि वा द्विर्निर्दिश्यन्ते, यौगिकेनाऽनुक्रमेण च प्रतिपरामर्शिकासनाथितेन सता यथाप्रातिस्विकेनाऽनुक्रमेण च ।
- (ॡ) यौगिकत्वेन चाऽयौगिकत्वेन चोभयथाऽपि निर्देशभाजि सन्त्यव्ययानि सौपतैडाभ्या वर्गान्तराभ्या सुवेचानि भवन्ति ।

- (ए) अव्ययीया पृथक्-कृतिस्त्वेष्टा यथाप्राक्प्रसिद्धिप्रेक्षणमौक्त्यमात्रप्रयोजना भवति । व्याकृतिसीमान्त-दृशा हि तत्तदव्यय तत्तत्प्रातिपदिकीयतत्तद्विभक्त्यै रूपं क्रियाविशेषणात्वेन बोधमर्गत्वेन वा समुच्चयपदत्वेन वा तत्तद्वृत्तिवैशिष्ट्ययुतं सद् भूयो भूयोऽभिन्नतयैव श्रूयमाणात्वात् कालेना-ऽसौपमित्यस्या प्रतीतिर्विषयोऽभूत् । एव च तावदास्थायेहाऽनेकानि प्राक्प्रसिद्धितोऽव्ययाख्यानि सन्त्यपि पदानि सुबन्ताऽन्तरसन्ध्यायतया प्रातिपदिकशिरस्कीकृत्य निर्दिष्टानि भवन्ति । अन्यानि चापि बह्व्येवमनिर्दिष्टान्यपि सन्ति टिप्पणेषु तथात्वेन व्याख्यातानि भवन्ति ।
- (ऐ) कर्मप्रवचनीयानामन्यत उपसर्गगतीनां चाऽन्यतो विवेक इह सम्यक् प्रदर्शितो भवति ।
- (ओ) प्राक्प्रसिद्धित उपसर्गैतिसामान्यसंज्ञावतामव्ययविशेषणामिह यथाश्रुतिलक्षणतः क्रियाविशेषणा-ऽऽत्मकान्यव्ययानि, औपसर्गिकस्यव्ययानि, उपसर्गात्मकान्यव्ययानि चेति त्रेधा विषयविभाग कृतो भवति, तय पृष्ठ ३१९^k, ३२३^v ।
- (औ) प्रतिममास यथाश्रुत्यर्थालोचनमिह तत्पुरुषादिभेदनिर्देश कृतो भवति यथायोगमवग्रहश्च । अनया विधया खलु तत्तत्समासवच्छ्रुतिभागीया वृत्तिरिव विरचिता भवति ।
- (अ) यद्यपि सवर्णानां सता भिन्नवर्गीयाणां शब्दानां संकेतविशेषप्रयोजितो वर्गविवेक एव पर्याप्त इति कृत्वा सामान्येन तदीय साख्यो विवेकोऽन्यथासिद्धत्वादुपेक्षितो भवति, तथापि यत्र यत्र स्वरतो वाऽर्थतो वा वैशद्याऽर्थ साख्यो विवेकोऽपेक्षितो भवति, तत्र तत्र सोऽपि कृतो भवति ।

(इ) स्वरः

यद्यप्युपरिष्ठात् सौवर प्रकरणं पृथग् विरचयिष्यमाणं भवति, तथाऽपि तद्विषयीयं यत् किञ्चित् सामान्य-लक्षणं भवति, तत्तावदिदं सूच्यते—

- १ एकैकं सौवरो निर्देशद्विगण उपपादितो भवति ।
- २ यथाश्रुतिशाखाभेदमुपलभ्यमान स्वरभेदटिप्पणो सूचितश्च व्यवस्थापितश्च भवति, तय पृष्ठ ३७०^a ।
- ३ यथाऽपेक्षाविशेष स्वर-शोच कृतश्च यथायथं सूचितश्च भवति, तय पृष्ठ ७^m, ३७^c, १४५^e, २२१^f ।
- ४ अनङ्कितस्वरग्रन्थीय स्वर कचिदेवेहाऽङ्कितो भवति, तय पृष्ठ ६०^f, ६५^g ।
- ५ यद्यप्युदात्तश्च जाल्य स्वरितश्च यथाश्रुति सर्वत्राऽङ्कितौ भवतस्तथाप्युदात्त एव मौलिक स्वर इत्या-स्थाय जाल्यस्य स्वरितस्य तन्मूलकतया प्रतिपादनेन तदीय स्वरस्वरितेनाऽभेदाऽन्वय इष्टो भवति, तय पृष्ठ ५३७ⁱ, ५६६^d ।
- ६ यद्यप्येकपदाऽवच्छेदेन द्विस्वरत्वमपि यथाश्रुतीहाङ्कितं भवति, तथाऽप्यस्मिन् विषय एवमास्थितं भवति, यथा मौलिकस्थित्यनुदृष्ट्या सर्वत्राऽपि द्विस्वरवदेकपदताया विषय एकैकस्वरवतोर्द्वयोर्द्वयो पदयोर्ध्वारूपयोश्च यथा-स्वरयोरेव च नतो प्रारम्भिकसमासस्वरूपभूत पारस्परिकसन्धियोगमात्रं भवतीति च तस्मिन् सन्धियोगे सति नैरङ्किक-वर्णलोप-विकाराभ्यां च तयोः पदयोर्द्वयोः सतोरप्येकतेवाऽखण्डरूपा सपन्ना भवतीति च (तु यद्योत्तरखण्डम् एतन्नै, वाव, बृहस्पति- इह च पृष्ठ १७८ⁱ, १८४^f, १८५^h, ३१७^j, ३१९^o) ।

७ अत्रत्य उदात्तस्य चोदात्तभूमिस्वरितस्य च यथायोगमङ्कनप्रकारो नूतन इव प्रतीयमानोऽपि सन् पुराणाऽऽधारसुप्रतिष्ठो भवति । अस्य प्रकारस्य प्रकाम सारल्याच्च साक्षादिव प्रतीतिकरत्वाच्चेत ऊर्ध्वं करिष्यमाणेषु वैदिक-ग्रन्थीयेषु संस्करणेष्वपि तत्स्वराङ्कनसाम्यरूरी सती महती खलूपदेयता स्यात् ।

(अ) व्युत्पत्ति-योगः

१ यास्क-पाणिनिमूर्वन्याना प्राचा निरुक्तव्याकरणप्रधान-शब्दमोमासाया प्रवर्तकानामाचार्याणा मतेन प्रत्येकमाख्यात च नाम च योगज भवति । तत्र तावदाद्य प्रकृत्यात्मको भागो धातुरित्युच्यतेऽन्त्यश्च तिङ्सुबन्त्यतर-विभक्त्याऽऽत्मकश्चाऽन्यत कृतद्धिताऽन्यतरनामकरणाऽऽत्मकश्चाऽन्यत प्रत्यय इति । केवलौ सन्तौ धातुश्च प्रत्ययश्च न प्रयुज्येते । तदीय-योगसिद्धानि सन्ति शब्दरूपाण्येव तु वाग्व्यवहार लभन्ते । प्रत्येक चेदृक्-स्वरूप शब्दरूप तत्तत्प्रत्य-यीयेन काल-सख्या-कारकाऽऽदिभेदकोपाव्यात्मनेनाऽर्थेन युक्त सन्त क्रियामात्रस्वरूप वातवर्थमाह । तथाहि । 'अत्ता', 'अदनम्', 'अन्नम्' इत्येतेषु त्रिष्वपि शब्दरूपेषु समानधात्वशीयभक्षणाऽऽत्मकाऽर्थवाचनत्वसामान्ये सत्यपि यत्तदीय यथाक्रम कर्तृपरत्व च भावपरत्व च कर्मपरत्व च परिणत भवति, तत्तद्गत-वृज्-व्युद्-क्त-प्रत्ययीययथायोगोपाधिसम्भवं भवति । एव तावद् धातूना तत्तत्प्रातिस्विकाऽर्थवत्त्व भवति प्रत्ययाना तु प्रातिस्विकाऽर्थवत्त्वाऽभावे सति वातवीय-तत्तत्प्रातिस्विकार्थोपाधायकमात्रत्वमिति विवेक स्पष्टो भवति ।

२ यद्यप्यस्या प्रकृति-प्रत्ययविभागीयाया प्रक्रियाया निरुक्त-व्याकरणोभयवेदाङ्गीय प्रामाण्य प्रसिद्ध भवति, तथापि व्याकरणस्यैवाऽनया प्रावान्येन स-विषयता सपद्यत आनुषङ्गिकमात्रत्वेनैव तु निरुक्तस्य । तस्य हि तावत् प्राधान्येन तत्तत्प्रकृतिकत्वेन तत्तच्छब्दार्थपरीक्षणनित्यत्वेन प्रवृत्तिर्भवति । एवमपि तदतिपरोक्षवृत्तीना च परोक्षवृत्तीना च सता शब्दाना वर्णविकाराऽऽगम-ओप-विपर्ययाऽनुसन्धानत प्रत्यक्षवृत्तित्वस्य प्रत्यापादनेन तदीयप्रकृति-प्रत्ययविभागीयं सौकर्यविशेषमातन्वद् व्याकरणस्य कास्त्वेमेव प्रयोजयति ।

३ अस्ति तावद् निरुक्त-व्याकरणीययो प्रक्रिययोरन्योऽप्येको विशेष । तथाहि । ये पदे पदे वर्णाऽऽगम-लोप-विकार-विपर्यया भवन्ति, ते वैयाकरणया प्रक्रियाया तत्तत्कार्यसूचकतत्तदनुबन्धवत्तत्तत्प्रत्ययसंनियोगेनाऽनुशिष्टा भवन्ति । त एव तु नैरुक्त्या प्रक्रियाया तत्तत्प्रकृतिप्रत्ययप्रतिनियतसंनियोगनिरपेक्ष वाग्व्यवहारमात्रसिद्धेन सता तत्तद्विशेषधर्मकेण प्रातिस्वाभाव्येनोद्दिश्यन्ते ।

४ अथ शाब्दिकी निष्पत्तिमविकृत्य या प्रक्रियाऽस्मिन् कोषे चरितार्था भवति, तस्या अय सन्नेपो भवति—

(अ) या नामोक्तपूर्वा पाणिनीयेति प्रसिद्धा सती प्रकृतिप्रत्यययोगनिर्भरा वैयाकरणी प्रक्रिया भवति, तन्मात्राऽनुसारीहत्य निर्देशसर्वस्व भवति ।

(आ) विस्पष्टव्युत्पत्तिरूपाद् यौगिकवशपरपरीयत्वेन निर्दिष्टाना सता शब्दाना विषये धातवीया-ऽशस्य निगदसिद्धत्वात् प्रत्ययीयाश्च एव टिप्पणीयस्य विचारस्य प्रावान्येन विषयता भजते ।

(इ) ये शब्दास्तावद् दुरूहव्युत्पत्तिरूपाद् यौगिकवशपरपरातो बाह्यत्वेन निर्दिष्टा भवन्ति, तेषा व्युत्पत्तौविषये यत् किञ्चित् पुरातन वा नूतन वा कल्पनारूप समभूत्, तत् सक्लमपि यावच्छ्रव्येन स्वीयेनोहापोहेन साक टिप्पणेषु दीयते ।

(ई) बहुष्वपि शब्देषु लक्ष्यमाणाना वर्णविकारादीना विषये व्याकरणाऽनुसार च निरुक्ताऽनुसारं चो-भयथाऽप्युपपत्ति प्रदर्शिता भवति । एव खलु द्वयोरपि तयो प्रक्रिययोरवारभूतयोर्यथास्व-सज्ञापरिभाषयोरितरेतरीयतयाऽनुवाद इव कृतो भवति ।

५ यद्यपि पाणिनीयाया प्रक्रियाया प्रातिस्विकगुणप्रकर्षाच्च सुप्रतिष्ठितचतुर्दिक्प्रामाण्याच्च तद्वित्ति-विधानकत्वेनैवाऽयं कोष प्रवर्तितो भवति, तथाऽपीहोपसप्तशतेषु टिप्पणेष्वार्य्यभाषीया मौलिकी स्थितिमुद्दिश्य स्वो-पज्ञतयोपकल्पिताया नितरा स्वतन्त्रायाश्च सत्या अपरस्या नवीनाया व्युत्पत्तिकया प्रक्रियाया अप्युपयोग कृतो भवति । तद्विषयीयास्तावदिमे कतिपये वादा संग्रहेण सूच्यन्ते—

- (अ) मूलभूताऽऽर्थभाषा सार्थक-सस्वरैकाचक-ध्वनीनामाधारेण प्रथमा प्रवृत्ति लेभे ।
- (आ) त आवारभूता ध्वनय स्वगताऽनेकखण्डा इव सन्त आदितो महाप्राणव्यञ्जनाऽऽत्मका अन्त-तश्चाऽनुनामिकभावुरु-विलोलस्वराऽऽत्मकाश्च बभूवु ।
- (इ) सख्यातस्तावत्ते ध्वनय पञ्चाऽनतिरिक्ततया सभाव्यमाना सन्तो *घृ, *झ, *धृ, *भृ, *श्रृ इत्येवं निर्दिश्येरन्^१ ।
- (ई) उच्चारणविषये प्रतिवक्तृभेदप्रातिस्वाभाव्यादेव त एत आधारभूता ध्वनयो व्यञ्जनखण्डतश्च स्वरखण्डतश्च प्रत्येक बहुविवस्योच्चारणस्य विषयता व्रजन्त-कालेन पश्चात्परिनिष्ठित-प्रतिविक्रस्वरूप-तत्त-स्वरव्यञ्जनाऽऽन्ततया परिणता बभूवु^२ ।
- (उ) त एते बहुविधमुच्चार्यमाणा सन्त आवारभूता ध्वनय प्रत्ययप्रकारक-ध्वन्यन्तरसयोगनिरपेक्षा-व्ययप्रकारकतयैवाऽऽदिम प्रयोग लेभिरे ।
- (ऊ) आधारभूता ध्वनयो मूलतो नामतयैवोपकल्प्यमाना सन्तस्तस्य तस्येतेतरार्थसापेक्षतया सबद्धस्य सतोऽर्थस्य बोधनार्थमादिमवाक्यभूततत्तत्स्वीयपरंपरारूपता चाऽन्यतस्तत्तद्वृत्तिवैशिष्ट्यतश्च समासतश्च व्यक्तिसामान्य-भाव-त्रितयपरकसज्ञाऽन्यतमतया च विशेषण-सर्वनामाऽन्यतर-तया च कर्मप्रवचनीयतया च ससर्गाऽन्तर्गान्यतरतया चाऽऽख्याततया च क्रियाविशेषणतया

^१ दीर्घताऽतन्त्रा भवति । अस्या ऋ > अर, इर, उर इत्यस्य त्रैविध्याविर्भवत परिणामस्य पाणिनीयाया प्रक्रियायामेवमेव सभावात् तत्सवादनैकदृष्टिकत्वेनोपकल्पितमात्रत्वात् ।

^२ अस्योच्चारणीयस्य परिणामस्य प्रवृत्तिप्रकारसामान्यमुपरिष्टान्निर्देशयिष्यमाणा भवति (तु आचि ४) । इहापि तावदाधारध्वनीयाऽऽव्यञ्जनाशनिवृत्त्याऽवशिष्टाच्च *ऋ इत्येव निर्देष्टव्याच्च सतो मौलिकात् स्वरात् स्वरान्तरीयो निवृत्तिपर्यवसान परिणामक्रमोऽयं निदर्श्यते—

$$\begin{aligned}
 १. *ऋ &> \begin{cases} अर् > आ > अ > \\ इर् > ई > इ > \\ उर् > ऊ > उ > \end{cases} \\
 २. अर्थ &> \begin{cases} आय् > आइ > ऐ > ए > ऐ > इ > . \\ अय् > अइ > ए > ऐ > इ > .. \end{cases} \\
 ३. अर्व &> \begin{cases} आव् > आउ > औ > ओ > औ > उ > \\ अव् > अउ > ओ > औ > उ > \end{cases}
 \end{aligned}$$

[विशेष -ऐ, औ इत्येतयो साव्यत्वविलयाऽनुपाती द्विमात्रत्वस्यैकमात्रत्वेन परिणामो द्रष्टव्य ।]

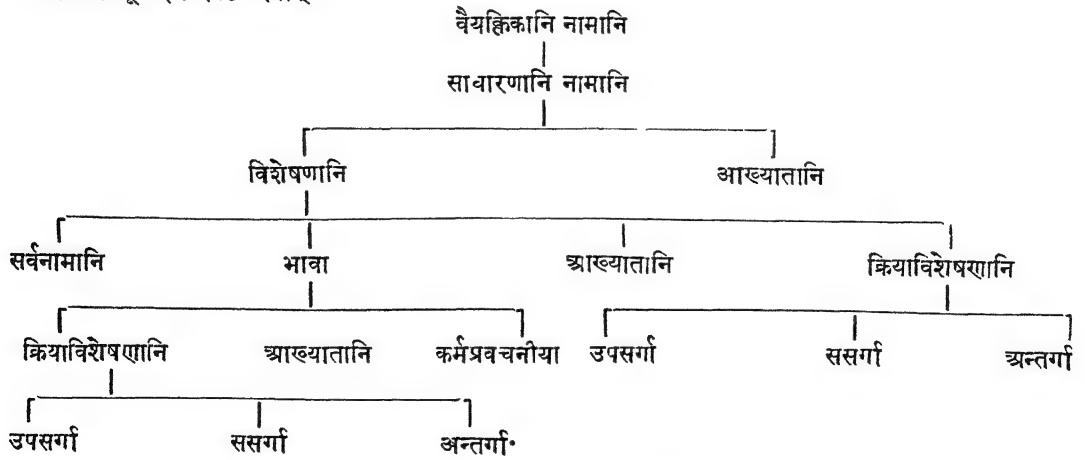
^३ ससृज्यते वाक्यीयो वा वाक्यप्रदेशीयो वाऽर्थोऽनेनेति कृत्वोपसर्ग-कर्मप्रवचनीयोभयभिन्नाना सता समुच्चयापादकाना निपातानामेषा सज्ञा द्रष्टव्या (= conjunction) ।

^४ अन्तर्गच्छन्तीति कृत्वा वाक्यीयपदैरन्वयाऽभावेऽपि वाक्यीयाऽर्थसामान्यस्य तदन्त प्रवेशेनेव प्रातिस्विकेनाऽऽश्चर्यादि-मानसभावपरेणाऽर्थेनोपाधायुकाना निपातानामेषा सज्ञा द्रष्टव्या (= interjection) ।

चोपसर्गतया चाऽऽर्थपरिणामवैविध्यं चाऽन्यतो भेजिरे^१ ।

- (ऋ) तस्य तस्य सबद्धस्य सतोऽर्थस्य वाचकभूताभ्यस्ताभ्यस्ताभ्य आधारध्वनीयपरपराभ्यो भूयो-
नियतप्रयोगाभ्य सतीभ्य आदौ यथावस्थिताऽवयवीयस्वरपार्थक्यं चाऽपरिनिष्ठितसमासवर्मं च
सत्^२ कालनैकस्वरतामापन्नं सरुलं द्वन्द्वादिकं सामासिकं वृत्तं प्रादुर्बभूव । द्वन्द्व-तत्पुरुषावन्तोदात्तौ
प्रादि-बहुव्रीही चाऽऽद्युदात्तौ बभूवतुरित्येतया मौलिकसामान्यविवेकहृष्ट्या येऽप्यन्तोदात्ताः
समासा बहुव्रीहित्वेन च मध्योदात्ता समासास्तत्पुरुषत्वेन च पाणिनीयेऽनुशिष्टा भवन्ति^३,
तेऽवग्रहस्थितिपरिवर्तनेन यथायोगं तत्पुरुषत्वेन च बहुव्रीहित्वेन चोद्देश्या स्युः ।
- (ऋ) अनेकाच्चा सन्तं कृतश्च तद्धिताश्च तत्परकप्रसिद्धिकप्रत्ययाऽऽख्यानामभावाद् मौलिकस्थित्य-
नुरोधेनाऽऽधारध्वनीया समासविशेषा एव भवन्ति ।
- (लृ) स्त्रीप्रत्ययान्ततया प्रसिद्धानि शब्दरूपाण्यपि तत्परकप्रत्ययाऽभावसामान्याद् मूलतः समास-सवृत्त-
कान्येव भवन्ति (तु पृ ३९१^४) ।
- (ऐ) सुसिद्ध्यन्तरप्रत्ययान्ततया प्रसिद्धानि चाऽपि शब्दरूपाणि तत्तत्प्रत्ययाऽभावसामान्यात् समास-
सवृत्तकान्येव भवन्ति^५ ।
- (ए) बहवः पाणिनीया धातवोऽप्यनेकाऽवयवत्वात् समास-सवर्माणो भवन्ति (तु पृ ४७९^६) ।
- (ऐ) ये चाऽनेकार्था इत्येव प्रसिद्धिभाजं शब्दा भवन्ति, ते स्वीयतत्तदर्थपरस्परवैशिष्ट्यात्मकत्वाऽभावे
सति मूलतस्तत्तदर्थवाचकत्वेन भिन्ना एव सन्तः कालेन वर्णविकाराऽऽदितः परिणताया
सर्वर्णताया वशादेकत्वमिवाऽऽपन्ना भवन्ति (तु पृ. ४१६^७, ४३७^८, ४७९^९) ।
- (ओ) ये चाऽप्यभिन्नार्था इत्येव प्रसिद्धिभाजं शब्दा भवन्ति, तेषामपि बहवो मूलतोऽन्योन्यमभिन्ना एव
सन्तः कालेन विवर्णतया परिणता भूत्वा परस्परं भेदतो व्यवहारमापन्ना भवन्ति (तु पुनस्*, भूयस्-) ।

^१ प्रथममसमस्तानां च कालेन समस्तानां च सतामाधारध्वनीनामयं तत्तद्भूतवैशिष्ट्यक्रमस्तावदनया
तालिकया भूय इव स्पष्टं स्यात्—

^२ यत्तु वाच इति *भृ-भृ- इत्येतदादिस्वरूपतयोपपाद्यमानम् ।

^३ तु पा ६, २, २ उउ, १६२ उउ ।

^४ 'तवै' इत्यन्तानि द्विस्वराणि पदानि चान्यतोऽलुक्समासाश्चान्यतोऽत्र ज्ञापकता यान्ति (तु पुनस्, बृहस्पति-) ।

(ओ) उदात्त एव मौलिक स्वर सन् कालेन सामासिके वृत्त आविर्भूते सत्यनुदात्त चान्यत उदात्ताऽनुदात्ताऽन्यतरभूमि स्वरितं चान्यत प्रयोजयामास ।

(औ) एव तावत् समस्ताऽसमस्ताऽऽवारध्वनिमात्राऽऽधारेण प्रथमतो नामिके वागव्यवहारे परिनिष्ठिते सत्येव सकल आख्यातिको वागव्यवहारस्तन्मूलकतयाऽऽविर्बभूवेति च तत्तन्नाम्ना पश्चादेव तन्त्रमात्रत प्रमिद्धि गता सत्य सुप्तिङ्कृतद्वितवृत्तयश्चाऽपि स्वरूपत प्रातिस्विकार्थहीन-तत्तत्प्रत्ययाऽऽख्यशब्दरूपाऽन्तत्वाऽभावे सत्याधारध्वनीयसमासाऽऽत्मकता न व्यभिचेरुरिति चाऽत्र सप्रहो भवति ।

(ट) प्रक्रिया-संवादनम्

मौलिकाऽऽर्थभाषीयतत्त्वाऽनुसंधानतो वैयुत्पत्तिरस्य प्रकृतिप्रत्ययीयस्य विभागस्याऽनभ्युपेयत्वे (तु पृष्ठ ४३९^१, ४४३^२) सि'यत्यपि कथमेतत्कोषोपनिबन्धो यथापाणिनि प्राचीनयौगिकसज्ञा-परिभाषानुसारित्वेनैव प्रवृत्तिमान् भवतीत्युपदर्शितपूर्वम् । यथा रीत्या त्वेव सति नूतना मौलिकस्थितीया नाम प्रक्रिया पाणिनीयया प्रक्रियया सवाद्यमाना सती टिप्पणविषयता भजते, सा खल्विदानीमत्र सन्नेपेणोच्यते—

१ अर, इर, उर इत्येतेषा मौलिकाऽन्काना त्रयाणामादेशानाम् ऋकार एव साधारणभूत स्थानी स्यादिति कृत्वाऽऽवारध्वनयस्तदन्ततया निर्दिष्टा भवन्ति^१ ।

२ यदा कश्चिदावारध्वनिराख्यातिकवृत्तिविशिष्टतया विवक्षितो भवति, तदाऽसौ पाणिनीयधातुसामान्येन धातवीयसकेतपुरस्कारतो निर्दिष्टो भवति (तु भू ४, २, क, १), तय पृ ५८५^१ ।

३ यदा कश्चिदावारध्वनिर्नामिकवृत्तिविशिष्टतया विवक्षितो भवति, तदाऽसौ क्तिवन्तीकृत्येव निर्दिष्ट सन् सुव्योगीयप्रतिपदिकाऽन्तरसामान्येनाऽऽवसानिकेन विच्छेदकाऽऽख्येन सकेतेन सनाध्यते (तु भू ४, ३, क, १), तय पृ ५८७^२ ।

४ पर सहस्रा पाणिनीया धातव साऽवयवा भवन्तीति सूचितचर वादमनुसृत्य ते धातवो यथाऽपेक्षमवयवप्रदर्शनपूर्वं टिप्पणेषूपयुज्यन्ते, तय पृ ४७९^३ ।

५ एक शब्दो वृत्तिवैशिष्ट्यभिन्नस्वरूपाऽनेकार्थवाचको न भवतीत्युक्तपूर्ववादेन पाणिनीयाया प्रक्रियाया सवादनार्थ धातूना बहुप्रस्थानत्वमुपकल्प्य तज्जाना कृतामेकवृन्तगताऽनेकफलन्यायतोऽनेकार्थवाचकत्वमुपपाद्यते, तय पृष्ठ ४१६^४, ४३७^५, ४७९^६ ।

६ पाणिनीयाया प्रक्रियाया ये स्वतन्त्रप्रयोगाऽनर्हाश्च प्रातिस्विकाऽर्थरहिताश्च सन्त प्रत्यया भवन्ति, ते मौलिकस्थित्यपेक्षया स्वतन्त्रप्रयोगाऽर्हप्रातिस्विकाऽर्थवदावारध्वनिपरिणतशब्दीयवर्णावशेषा सन्त पृथग्निर्देश्याऽवयवधर्माणो भवन्तीत्युपवर्णितपूर्वं वादमनुसृत्य यत्र तत्र पाणिनीयाना प्रत्ययाना वास्तविकाऽऽधारभूतास्ते ते मौलिका शब्दा अपि निर्दिश्यन्ते, तय पृष्ठ १६३^७, ३४१^८, ३८१^९, ४०३^{१०}, ४२५^{११}, ४२६^{१२}, ४३०^{१३}, ४८६^{१४}, ४९०^{१५}, ४६४^{१६}, ५०२^{१७}, ५०४^{१८} ।

७ सर्वनामान्यन्यानि च प्रातिपदिकानि सन्ति नामाऽऽत्मकप्रातिपदिकाऽन्तरसामान्येन तत्र तत्र यौगिकवशपरपरितेन सनाध्यन्ते, तय तु २अनु, अस्मद्- ।

(ठ) अधिपाणिनीयमनुसंधानम्

यथाऽय कोष पाणिनीयमनुशासन साक्षादिवाऽधिकृत्य सर्वाङ्गीण च तुलनात्मकं चानुसंधान प्रयोजयेत्, तथेदानी सप्रहोच्यते—

^१ पाणिनीयाया प्रक्रियाया बहिरस्य दीर्घत्वस्यान्यथासिद्धत्वमित्यभिसधिर्भवति ।

१ नामाख्यातोपसर्गनिपातात्मकतया चत्वारि पदजातानीति यास्क (१, १) आह । उपसर्गान् निपातेष्वन्तर्भाव्य (पा १, ४, ५८) च निपातान् स्वरादिगणमामान्येनाऽव्ययीभाव्य (पा १, १, ३७) चाऽव्ययानि लुप्तसुप्तामात्रेण (पा २, ४, ८२) प्रातिपदिकान्तरेभ्यो भिन्नानि सन्त्यपि प्रातिपदिकान्येवेति कृत्वा च पाणिनिस्तु धातव प्रातिपदिकानि प्रत्ययाश्चेत्येतत् तत्तत्पदस्वरूपापादक सद् लाक्षणिकमात्रस्वरूपकपदार्थत्रितयमित्याह । एव तावत् प्रत्ययाना साक्षान्निर्देशानर्हत्वाद् धातवश्च प्रातिपदिकानि चेत्येतद् वर्गद्वयमेव निर्देयत्वमापद्यते । एव स्थितेऽपि त्वस्मिन् कोषे लुप्तसुप्कान्यव्ययानि सगृहीतार्थवैस्पष्ट्यार्थं सुव्योगीयेभ्य प्रातिपदिकान्तरेभ्यो विशेष्य पृथगेव निर्दिश्यन्ते ।

२ अत्रत्याना निर्देशाना पाणिनीयाऽनुशासनीयसमन्वयस्य तावदय प्रकारो भवति—

- (अ) यदा कश्चिद् निर्देश साक्षादिवाऽष्टाध्यायी-गणोणादि-फिस्सूत्र-वार्तिकेष्टि-सव्याप्तिकस्य मत पाणिनीयाऽनुशासनस्य विषयो भवति, तदाऽसावनुशासनविशेषो नियमेन सूच्यते, तय पृ १^a ।
- (आ) यदा कस्यचिद् निर्देशीयस्य दुरुहस्य शब्दस्वरूपैरुद्देशस्य विषये पाणिनीयमनुशासन न भवति, तदा तदनुसार तस्योपपादनार्थं तदीयस्य विधानस्य परिष्कारविशेषनिर्भर उपयोगोऽस्मदीयस्य प्रयत्नविशेषस्य विषयो भवति, तय, पृष्ठ ६^a, ४१¹, ४२^k, ७६¹, ९०¹, ९१¹ ।
- (इ) येषा निर्देशाना विषये पाणिनीयाऽनुशासनस्य नितान्तमभाव स्यात्, तानविकृत्य तत्र तत्र धात-वीय-परस्मैपदात्मनेपदविकरणोडागमान्यतमीये वा प्रत्ययीये वाऽनुबन्धीये वा तैडे वा सौपे वा कार्ते वा ताद्धिते वा सामासिके वा सौवरे वा साहितिके बोच्चारणीये वा पाणिनीये प्रकरणे वार्तिकरीत्योप-सख्यान (सत्ते उस) क्रियते, तय पृष्ठ ४३^b, २२७^e, २४१^k, ४७२^d ।
- (ई) यदा कश्चिद् निर्देशो नैरुक्तिकया तत्तद्वर्णलोपाऽऽगम-विकार-विपर्ययाऽऽदिस्वरूपया प्रक्रिययोपपादितो भवति, तदा पाणिनीयया प्रक्रिययाऽपि तदनुवाद क्रियते, तय पृष्ठ १^e, ४७२^d ।
- (उ) यदा कस्यचिद् निर्देशस्य पाणिनीयेनाऽनुशासनेन विस्पष्टो विरोधो भवति, तदा तद्विषया स्पष्टैव सूचना क्रियते, तय पृष्ठ ११¹, ४१^k, ९०^b, २२३^b, ४४९^a ।

(३) पूर्वाऽभ्यर्हितीयं निदर्शनम्

टिप्पणगतेषु तेषु तेषु नानाविषयेषु नानास्वरूपेषु चोहापोहेषु प्रवर्तमानेषु तत्तत्पक्षबलावलपर्यालोचन-सौकर्यार्थं सर्वत्र तु इतिशिरस्कतया पक्षत, वैतु इतिशिरस्कतया विपक्षतश्च पूर्वेषामभ्यर्हिताना मतानि यथावद् निदर्श्यन्ते, तय पृष्ठ १६८^a, १६९^e, १७३^m, १७४ⁿ, २२६^b, ३१६^g ।

२. तिङन्त-प्रकरणम्

(क) धातव

- १ सर्वे धातव प्रातिस्विकना गतेन ✓इत्येतेन सकेतेन पुरस्क्रियन्ते, तय ✓१अंह, ✓२अंह ।
- २ मा गाद् व्यर्थ धातवीयवस्त्वंश-वर्णक्रमो वैयाकुली-प्रासतामिति सर्वे धातवो निरनुबन्धा एव निर्दिश्यन्ते, तय ✓अञ्जू, ✓कृ (=यक अञ्जू, डुकृञ्) ।
- ३ पाणिनीय इदित सन्तो धातव इह कृतनुमागमत्वेन निर्दिश्यन्ते, तय ✓१अंह < ✓अहि ।

१३ पाणिनीये विकरणभेदेन पृथक् सख्यायमाना वातव उपरिवक्ष्यमाणेन प्रकारेण तदीयेषु रूपेषु गणभेदतः पार्थक्येन सघटितेषु सत्स्विहैकत्रैव निर्दिश्यन्ते, तय $\sqrt{इ}$, $\sqrt{कृ}$ ।

(ख) तैङ्गन्यङ्गानि

१ तिङि परतोऽङ्गीभविष्यति धातौ लक्ष्यमाणमवान्तरप्रत्यय-तत्प्रकारकोपजनाऽन्यतरप्रयोजित द्विर्वचनं वाऽन्यत किञ्चित् कार्यं वाऽवान्तराऽङ्गस्य प्रयोजकमिव सत् तेन साकं निदिश्यते, तय अति $\sqrt{छा}$ ($<\sqrt{स्था}$) $>$ तिष्ट ($=^{\circ}\sqrt{ष्ट}$), अभि $\sqrt{हन्}$ $>$ जिघास($=^{\circ}\sqrt{स्}$), अभि-स $\sqrt{पद्}$ $>$ पादि ।

२ यदैवममिनिर्वर्तुमान्यवान्तराङ्गानि भूयासीव भवन्ति, तदा तेषां यथास्व रूपखण्डानामादौ निदेशो भवति, तय अति $\sqrt{तृ}$ $>$ अति $\sqrt{तर}$, अति $\sqrt{तत्}$, अति $\sqrt{तुर}$, अति $\sqrt{तारि}$ ।

(ग) तैङ्गानि रूपाणि

१ यथाश्रुतसगृहीतानां सता तैङ्गानां रूपाणां मध्ये प्रथमं सार्वधातुकलकारीयाणि शुद्धवृत्तीयानि^१ रूपाणि लङ्-लेङ्-लोट्-लङ्-विधिलिङानुपूर्व्या निर्दिश्यन्ते, तय अनु $\sqrt{ब्रू}$, $\sqrt{१अस्}$ ।

२ यदैतानि रूपाणि गणतो भिद्यन्ते, तदा तानि प्रतिगणभेदं खण्डपार्थक्येन निर्दिश्यन्ते, तय अति $\sqrt{तृ}$, अनु $\sqrt{भृ}$ ।

३ तत्पश्चादवशिष्टलकारीयाणि शुद्धवृत्तीयानि रूपाणि लिङ्-लुङाशीर्लिङ्-लुङ्-लुङामनुक्रमेण निर्दिश्यन्ते, तय अनु $\sqrt{वृत्}$, अनु $\sqrt{छा}$ ($<\sqrt{स्था}$), $\sqrt{१अस्}$, $\sqrt{२अस्}$ ।

४ आर्षधातुकायमानस्य लोटो रूपाणि सार्वधातुकरूपेभ्योऽवच्छिद्य लुङ्-रूपैः साऽङ्गानि सन्ति तैः सहैव निर्दिश्यन्ते, तय अति $\sqrt{तृ}$ $>$ ^१अतितर, अति तारिषत् ।

५ अनयैव दिशा लोट्-रूपाणि विधिलिङ्-रूपाणि चाङ्गभेदवन्ति सन्त्यन्तरतमलकारान्तरीयरूपाण्यनु विविच्य विविच्य निर्दिश्यन्ते, तय अप $\sqrt{भू}$ $>$ अप भवतु, अपभूतु, अपि भूतु, अपि जगम्यु ।

६ वेदे लुङ्-भूभिर्लक्ष्मिव भवति । तृच एवौत्तरकालिकी तदर्थताऽऽविरभूदित्यभिसंवायोपलभ्यमानेव सत्यैकैतदीया श्रुति कृत्यैव निरदेशि, तु अन्वा $\sqrt{गम्}$ $>$ अन्वा-गन्तु- ।

७ उभयपदीयानां रूपाणां मध्य आत्मनेपदीयानां पूर्वभाव परस्मैपदीयानां चोत्तरभावो भवति, तय अभि $\sqrt{मृश्}$, अभि $\sqrt{रक्ष}$ ।

८ रूपाणां पुरुषतः प्रथममध्यमोत्तमक्रमेण वचनतश्चैकद्विवहुक्रमेण व्यवस्थापनं भवति, तय अभि $\sqrt{रक्ष}$, $\sqrt{१, २अस्}$ ।

९ सस्वर-नि स्वररूपाणां मध्ये सस्वररूपाणां पूर्वभावो नि स्वररूपाणां चोत्तरभावो भवति, तय $\sqrt{अव्}$ $>$ अवति, अवति, $\sqrt{१अस्}$ $>$ अस्ति, अस्ति ।

१० शुद्धवृत्तीयानि रूपाण्यनु तद्वदेव व्यवस्थापितानि सन्ति प्राकृतिकाणि यग्-णिच्-सन्-यङन्तजाती-यानि रूपाणि निर्दिश्यन्ते, तय $\sqrt{अञ्ज्}$, अति $\sqrt{तृ}$, $\sqrt{अद्}$, अनु $\sqrt{शक्}$ ।

११ यत्र तत्रोपलभ्यमानस् तिङ्-रूपान्तीय साहितिको दीर्घभाव साकं निर्दिश्यते (तु भू ४, १, च, २), तय अप $\sqrt{हन्}$ $>$ अप .. हत $>$ तु, अपि $\sqrt{भू}$ $>$ अपिभृम $>$ मा, $\sqrt{अव्}$ $>$ अव $>$ वा ।

^१ गिजाद्यभिव्यञ्जितहेतुत्वाद्यर्थविशेषानुपहितं सदप्राक्रियिकं यद् वृत्तं भवति तदेवेह शुद्धमिति विशिष्योच्यते ।

१२ तिङ्-रूपाणि परिसमाप्य तेन तेन प्रकृतेन वातुना योगमानुवानानामुपसर्गाणां सग्रहो वर्गकोष्ठेऽन्तर्ब यते, तय $\sqrt{\text{अद्}}$ [अपि°, आ°, वि°] ।

१३ विलक्षणानि रूपाणि यथास्ववर्णमात्रमप्यनुक्रम्यन्ते च ततो यथास्वधातु प्रतिपरामर्श्यन्ते च, तय अप्सन्त $< \sqrt{*}\text{अप्}$, अश्नन् $< \sqrt{२}\text{अश}$ ।

१४ अथोपसृष्टधातवीयरूपनिर्देशीया केचिद् विशेषा उल्लिख्येरन्—

(१) व्यवहिताऽव्यवहितोभयथाप्रयुक्तानामुपसर्गाणां विषये प्रतिस्थल वाक्यान्वयीयाया सौवर्याश्छान्दस्या साहितिकयाश्च स्थित्या भूयोभूय आलोच्यत्वाद् नितान्त दुष्करोऽपि सन्नेष निर्णयो दुर्वारो भवति यथोपसर्गत्वेन निर्दिश्यमान पद वस्तुतोऽतिक्रियाविशेषणभाव सदेव ससिद्धोपसर्गभाव भवतीति (तु भू ४, १, ज, ५, अ उउ) ।

(ख) अव्यवहितोपसृष्टानां वातुना रूपाणि यथाश्रुतमेव निर्दिश्यन्ते, तय अति $\sqrt{\text{कृ}}$ $>$ अतिकरोति ।

(ग) व्यवहितोपसृष्टानां वातुना रूपाणि तु मतिमिश्रिद् माध्यमिकैर्विन्दुभि सह निर्दिश्यन्ते, तय अति $\sqrt{\text{तृ}}$ $>$ अति तरामसि ।

(घ) यदोपसर्गमात्रस्य पुन श्रुते श्रावितचरस्य तिङ्-रूपस्याऽऽयाहार साऽवसरो भवति, तदोपसर्गे भूय पृथग निर्दिष्टे सत्यऽऽहर्तव्य तिङ्-रूप विभिन्न मुद्रित सद् वर्तुलकोष्ठेऽन्तर्ब यते, तय अप $\sqrt{\text{नुद्}}$ $>$ अप $\sqrt{\text{नुदस्व}}$ ^१ ।

(ङ) प्रतीकगताश्चोपसर्गमात्रश्रुतयस्तत्तन्मूलत आहारितैस्तद्युक्तपूर्वैस्तिङ्-रूपैर्विमुद्रितैश्च कोष्ठबद्धैश्च सद्भि सनार्थीकृत्य निर्दिश्यन्ते, तय अभी (भि $\sqrt{\text{ई}}$) $>$ अभि (ईमहे) ।

(च) यदोपसर्गमात्रश्रुति कल्पयितव्याऽऽक्षेप्ययोग्यतिङ्-रूपा भवति, तदा तदव्यवधानेन दक्षिणतो विच्छेदिकासनाथित सद् वातवीयमकेतमात्र प्रदाय तदीये टिप्पणे तिङ्-रूपो निर्दिश्यते, तय अति $\sqrt{-}$ । पर प्रायेण यदा सान्नाद् निर्दिष्टस्यैव सत कस्यचिद् वातो किञ्चिद् रूपमुक्तपूर्वविधया प्राकरणिकी योग्यतामपेक्ष्याऽऽयाहार्यं स्यात्, तदा तद् रूपमपि कोष्ठेऽन्तर्बद्ध मत् तद्वातुरूपान्तरसपत्त्या सह निर्दिष्टमेव भवति, तय अप $\sqrt{\text{गम्}}$ $>$ अप (गमयन्तु) ।

(छ) रूपनिर्देशाऽवसर उपसर्गगतो वोपसर्ग-धातुगतो वा संधि कोष्ठकान्तर्बध्यमानयथास्वविच्छिन्नरूप सन् यथाश्रुत निर्दिश्यते, तय अभ्यु (भि-उ)पा(प-अ) व $\sqrt{\text{ह}}$ $>$ अभ्युपावहरामि ।

३. सुबन्त-प्रकरणम्

(क) वैशेषिका संकेता.

१ सर्वेषां सुबर्हाणां प्रातिपदिकानामन्ते तत्प्रातिस्विकसकेततया दीयमानो विच्छेदकसकेतस्तेषामन्यतो धातुभ्योऽन्यतश्चाऽव्ययेभ्य पृथक्करण सन् प्रयोगे तदीयस्य सुप्रत्यययोगस्याऽवश्यभावित्व सूचयेत्, तय अश-, अशु-, अग्नि-, अग्नायी-, आग्नेय-, अग्नि-दग्ध- ।

२ यदा किञ्चित् सुबर्हतयाऽप्रसिद्धचर प्रातिपदिक तथात्वेन निर्दिश्यते, तदा तदन्त्यो विच्छेदकस्तारकया सनाध्यते, तय अन्तर्* २अवस्* ।

^१ अत्र मूर्धन्या सख्याऽऽवृत्तिविक सूचयति ।

३ अलुक्-समासीय पूर्वपद पृथग्वान्तरप्रातिपदिकीकृत्य स्वरेण च विच्छेदकेन च विना निदिश्यते, तय अग्र- > अग्रे ।

४ व्यवहितपदश्रुति सामासिक प्रातिपदिकं ष इत्येतेन संकेतेन पुरस्कियते (तु भू ४, २, ग, १४, ग), तय षअति-रोहत्-, षअप-न्तत्-, षअप-दृहत्- ।

(ख) कृद्-व्यवस्थापनम्

१ यातोश्च तज्जस्य कृत्-प्रातिपदिकस्य च मध्ये सति तद्भावे तद्धातवीयतिङ्-रूपाणि विहाय नान्यत् किमपि व्यवधायकं भवति, तय अहोयु-, अङ्कयुत्-, अभि-श्वसुत्-, अपि-हीन- ।

२ मुख्यवात्वनुगताऽवान्तरीकृतधातुज प्रातिपदिकं मुख्याऽवान्तरोभयप्रकारकधातवीयस्पर्शपरि-समाप्य तदुपरि निदिश्यते, तय अनु/गम् > गच्छ् > अनु-गच्छन्ती-, अति/तृ > अति/तर् > अति-तर- ।

३ बहुत्वे सति धातुविशेषजानि कृत्-प्रातिपदिकानि यथास्ववर्णमात्रं निदिश्यन्ते, तय अ/व् > अव्-, अव्, ऊति-, ऊम- ।

४ गणभावेन निर्दिष्टानां सता प्रातिपदिकानामवान्तरीकृता प्रभेदा मुख्ये. प्रभेदैः साकं वा यथास्व-वर्णमात्रं च यथाप्रातिस्विकरूपखण्डशीर्षण्यतया च वा निदिश्यन्ते^१, तय अदुस्- > अदुस्-, अमी-, अमु-, अस्मद्- > अस्म-, अस्मद्-, अहम्, आव्, अहन्- > २अह-, अहन्-, अहर-, अहस्- ।

५ यथावर्णमात्रमनुक्रमस्य कृन्मात्रसामान्यात् सुबर्हाणां प्रातिपदिकानां सता कृता पार्श्वत एवाऽसुब-र्हाणामव्ययानां सता कृतामपि निर्देशो भवति, तय अनु-दृश्य, अभि-दुह्य, अभि-दुह्य ।

(ग) तद्धित-व्यवस्थापनम्

१. ताद्धितानि प्रातिपदिकानि यथास्व नामिकप्रकृतीनामुपरिष्ठादव्यवधानेन यथावर्णमात्रं निदिश्यन्ते, तय अग्नि- > अग्नि-मुत्-, आग्नेय-, २अ-दिति- > अदिति-स्व-, आदितेय-, आदित्य- ।

२. येषां ताद्धितानां स्वनामिकप्रकृतिभिराद्यक्षरसामान्यं भवति, ते तत्पूर्वपदैः समासैः सस्थितयः सन्तस् तदीयस्तम्भाऽपेक्ष्यैक्या मात्रया व्यवहिते स्तम्भान्तरे निदिश्यन्ते, तय २अग्नीषोम- > अग्नीषोमीय-, अग्र- > १अग्रिय-, २अग्रिय-, अग्र्य- ।

३. येषां ताद्धितानां स्वकृतप्रकृतिभिराद्यक्षरेण वैषम्यं भवति, ते तत्प्रकृतिकेभ्यः समासेभ्यः प्रागेव तदी-यस्तम्भाऽपेक्ष्यैक्या मात्राद्वयेन व्यवहिते स्तम्भान्तरे निदिश्यन्ते, तय अतिथि- > आतिथ्य- ।

४. यदा तु विषमाऽऽद्यक्षरस्याऽपि सतस्तद्धितस्य नामिकी प्रकृति सामासिकी पूर्वपदता नोपेयात्, तदा तन्निर्देश एका मात्रया व्यवहिते स्तम्भे एव क्रियते, तय अग्र्येण- > आग्र्येण- ।

५. ताद्धितानां ताद्धितानां विषयेऽयं सामान्यो नियमो भवति, यथा यस्य या प्रकृतिस्तरय तदपेक्ष्यैक्या मात्रया व्यवहिते स्तम्भे निर्देशः स्यादिति, तय २अ-दिति- > आदित्य- > आदित्य वत्- ।

(घ) समास-व्यवस्थापनम्

१. माध्यमिकविच्छेदकान्तरसमन्वितानि सन्ति सामासिकानि प्रातिपदिकान्यन्तमात्रविच्छेदकितसुबर्ह-प्रातिपदिकान्तरमात्रान् सुवेचानि स्युः, तय अघ-रुद्-, अघ-शस-, अघ-हार- ।

^१ उपरितनात् खण्डात् प्रभृति खल्व-तदभावाभ्यां च षत्व-तदभावाभ्यां च लक्षितानि प्रातिपदिकान्य-प्यन्यैव दिशा मुख्याऽवान्तरीकृत्य निदिश्यन्ते, तय धनुर्, पृ, स, -, पृष्ण्, न्- (वैतु इह अर्यमन्-) ।

२ समासेऽसमस्तप्रातिपदिकान्तरेण समस्य समासान्तराऽवयवतामुपेयुषि मा यमिकविच्छेदकस्तदीय-
पूर्वोत्तरान्यतरपदताया अनुरोधात् तदन्यो वा तदाद्यो वा यथायोगं सजायते, तय अवशस-हृन्-, *अधि-कृष्णाजिन-।

३ समासद्वयेन समासान्तरे जन्यमाने तत्समासान्तरमात्राऽपेक्षया मन्ये विच्छेदको दीयते, तय
अघशस दु शसु-, अजात-पुत्रपक्षा-।

४ स्वपूर्वपदीयेष्वाद्यक्षरेण वैषम्यभाज्जु तद्धितेषु यथायथ निर्दिष्टेषु सत्सु समासा यथावर्णमात्र
निर्दिश्यन्ते, तय अतिथि- > अतिथि-ग्व-, अतिथि-पति-।

५ प्राथमिक समास स्वपूर्वपदापेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भे निर्दिश्यते, तय १असुर->
असुर-क्षयण-।

६ समासज समास स्वसमस्तपूर्वपदापेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भे निर्दिश्यते, तय
अग्निष्टोम प्रायण-।

७ यदा समस्यमानयो. पूर्वोत्तरपदयोरन्त्याऽऽद्यवर्णयोस्तयोरन्यतरस्मिन् वा सारितिको विकारो भवति,
तदाऽसौ तन्माभ्यप्रवेशिते वर्तुलकोष्ठे यथायथ निर्दिश्यते, तय अग्न्यु(मि-उ)पस्थान-, अक्षितो(त-ऊ)ति-,
अन्त (<इ-) कोश-, अती(ति-इ)त्वरी-, अनु-ष(<स)त्यु-।

८ यदा पूर्वपदाऽन्त्यो दीर्घ स्वर पौर्वकालिकह्रस्वमूलो भवति (तु भू ४, १, च, २ उउ), तदाऽसौ
ह्रस्वो यथापरिचितपरिभाष सुगमस्य निर्दिश्यते^१, तय अ(क्ष>)क्षा-नुङ्-, अ(जि>) जी-गर्त-, अ(ति>)ती-काश-,
अ(नु >) नू-वृत्-।

(ड) स्त्रीलिङ्गक-व्यवस्थापनम्

१ पाणिनीयाया प्रक्रियाया स्त्रीलिङ्गकमात्रतया सिषावधिष्यमाणानि सन्ति दीर्घान्तानि प्रातिपदिकानि
तथैव निर्दिश्यन्ते, तय अर्हणा-।

२ यानि प्रातिपदिकानि पाणिनीये संभवल्लिङ्गान्तरतया शिष्यमाणानि सन्त्यप्युपलब्धस्त्रीलिङ्गकमात्र-
श्रुतीनि भवन्ति, तानि वर्तुलकोष्ठित-कोणपुङ्गवान्यतरसरूपसंकेतसहकृताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपोपकल्पनानि कृत्वा निर्दिश्यन्ते,
तय अनपरोधु (क >) का-, अद्युमा(न >) ना-, अति-चुर(त् >)न्ती-, अश्व-पर(शु>)शू-।

३ स्वराऽभेदेन लिङ्गपर्यायतोऽकाराऽऽकारान्यतराऽन्ततयोपलब्धश्रुतीनि प्रातिपदिकानि प्रार्थविराम-
विविक्तोभयप्रकारसाधारणाऽन्त्यविच्छेदकतया समुह्य निर्दिश्यन्ते, तय अघ्रा-, १अज्रा-, अज्जान्, ना-।

४ इवर्णोवर्णान्यतराऽन्तानि प्रातिपदिकान्यपि नान्तरीयोक्तपूर्वयाऽवर्णान्तपरया दिशैव निर्दिश्यन्ते,
तय अराति, ती*, अभि-दिप्सु, प्सु-, अवस्यु, स्यु-।

५ उक्तपूर्वव्यतिरिक्तानि सर्वाण्यपराणि स्त्रीलिङ्गकानि प्रातिपदिकानि यथास्वाऽनुगताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपीय-
स्तम्भापेक्षयैकया मात्रया व्यवहिते स्तम्भान्तरे तत्तद्रूपसुवारसभेदनिवृत्त्यर्थं पृथग् निर्दिश्यन्ते। एतानि तावत् प्रविभज्य
किञ्चित् सूच्येरन्—

(अ) यान्याकारान्तानि सन्त्यर्थतश्च योगतश्च विशिष्टानि स्यु, तय अघ्रा-, अघ्राढा-।

^१ मूत्रा परिभाषया त्वेतद् दीर्घत्व यथायोगम् अइ, इइ, उइ इत्येतदन्यतममूलकं भवति
(तु भू ४, १, ज, ५, अ उउ)।

- (आ) यानि दीर्घकारान्तानि सन्त्यकार-हलन्यतरान्ताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपाणि स्युः, तय अ-देव- > अ-देवी-, अ-सत्- > अ-सती-, अर्किन्- > अर्किणी- ।
- (इ) यानि दीर्घकारान्तानि सन्ति भिन्नस्वर-ह्रस्वेकारान्त-मौलिकपूर्वरूपाणि स्युः, तय. अक्षि- > अक्षी-, अङ्गुलि- > अङ्गुली-, अर्षणि- > अर्षणी- ।
- (ई) यानि दीर्घकारान्तान्यभिन्नस्वर-ह्रस्वेकारान्त-मौलिकपूर्वरूपाणि सन्त्यन्यथा कथञ्चित् सुवेचानि स्युः, तय अरुणि- > अरुणी- ।
- (उ) यानि दीर्घकारान्तानि सन्त्युत्तरान्ताऽस्त्रीपरकपूर्वरूपाणि स्युः, तय अवितृ- > अवित्री-, अनु-ष्ठातृ- > अनुष्ठात्री- ।

(व) कालिकलकारार्थक-सुबर्हकृद्-निर्देशिका

क-कसु-कानच्-शतृ-शानच्-स्यतृ-स्यमानाऽन्यतमाऽन्ता सुबर्हा कृत साप्रतिकेषु कोषेष्वाख्यातिकप्रकरणे लकाररूपाऽनुपद निर्दिश्यमाना सन्त इह तावत् सुबर्हकृदन्तरसामान्येन यथावर्णमात्र निर्दिश्यन्ते, तय अप- > अप-रुद्ध-, अप-रुद्धमान- ।

(छ) क्रियाविशेषणभावुक-सुबर्हप्रातिपदिक-निर्देशिका

येषा सुबर्हाणा रूपविशेषा क्रियाविशेषणभावुका भवन्ति, तेषा सुबर्हान्तरनिर्विशेष निर्देशो भवति, प्रस्तुतवैशिष्ट्यं च तदीय यथावत् टिप्पण्यते, तय अ-विद्वेष- > -षम्, अनु-काम- > -मम् ।

(ज) अयौगिक-सुबर्हप्रातिपदिक-निर्देशिका

यानि निमित्तान्यादाय कानिचित् सुबर्हाणि प्रातिपदिकानि कृद्वाह्यीकृत्य स्वतन्त्रशब्दतया यथावर्णमात्र निर्दिश्यन्ते, तानीमानि सूच्येगन् -

१ यदा कृज्जातीयस्य सुबर्हस्य प्रातिपदिकस्य व्युत्पत्तिरज्ञाता वा दुरुहा वा सदिग्धा वा मूलाऽऽर्थभाषीया सत्यप्रसिद्धा वा स्यात्, तय अनुस्-, २अन्यु- ।

२ यदा कृतद्धितसमासाऽन्यतमजातीय सुबर्ह प्रातिपदिक वर्णविकारतो यौगिकव्यवस्थितिकतया दुरीक्षमिव सजायेत, तदैवविधे स्वतन्त्रनिर्देशे क्रियमाणे सति समुचिता प्रतिपरामर्शिकाऽपि क्रियते, तय. ऊत्ति-, ऊम-, १अत्र-, २अत्र-, सुत्-, आग्नेय-, आतिथ्य-, अग्ना-विष्णु- ।

३ यदा समासत्वेनोपकल्प्यमाने सुबर्हे प्रातिपदिकेऽवयवतः सशयो भवति, तय अनीक-, अमीक-, अनुर्विश्- ।

४ अथ गणतो निर्देशभाजा सुबर्हाणा प्रातिपदिकाना येऽवान्तरा प्रभेदा भवन्ति, ते प्रत्येक प्रतिपरामर्शिकया सनाथ्यैव स्वतन्त्रतयाऽपि निर्दिश्यन्ते, तय अमी-, अमु-, २अह-, अहर्-, अहस्- ।

५ पूर्वपदतया समासान्तरमननुप्रविष्ट सन् नञ्-समासश्च प्रथमस्नम्भीयतया स्वतन्त्र निर्दिश्यते, तय अ-पति-, अ-पतिघ्नी-, अ-जात- (वैतु अजात-शत्रु-) ।

(झ) विसंख्यात-सुबर्हप्रातिपदिक-निर्देशिका

१ स्वर-भेदेन श्रूयमाणानि सवर्णानि सुबर्हाणि प्रातिपदिकानि विसंख्याय निर्दिश्यन्ते, तय. १अ-मेनि-, २अ-मेनि-, १अपस्-, २अपस्-, २अरु-णी-, ३अरु-णी- ।

२ अथ स्वरभेदव्यतिरिक्तकारणान्तरप्रयोजिताऽर्थभेदप्रदर्शनौपायिकतयाऽपि सुबर्हप्रातिपदिक-
विसंख्यानमाद्रियते, तय १अप्-, २अप्-, १अ-दिति-, २अ-दिति-, १अरत्ति-, २अरत्ति-, १अरत्ति-, २अरत्ति-,
१असुर-, ४अ-सुर- ।

३ सवर्णाऽव्ययतः पृथक्करणाऽर्थमनपेक्षितमपि सत् कचिदेतद् विसंख्यानमाद्रियते, तय १अङ्गिरस्वत्-,
१अनु- ।

(ज) सौपरूप-निर्देशिका

१ सुब्योगे प्रातिपदिकस्याऽन्त्यमेकाज्मात्र तत्पूर्ववर्तिन प्रातिपदिकावशेषस्य सम्राहकेण सता विच्छेद-
केन पुरस्कृतं सजिदिश्यते, तय अश- > -श, -शम्, -शस्य ।

२ एकाज्मात्राणां प्रातिपदिकानां सुब्योगीये निर्देशे तावद् विच्छेदकेन सम्राहस्य पूर्ववर्तिन प्राति-
पदिकाऽशस्यैवाऽभावात् तत्प्रयोजनाभावात् तत्प्रयोगाभावो भवति, तय सत्- > सत्, सन्त, सन्तौ ।

३ प्रातिपदिकाऽपेक्षया स्वरतो विशेषे प्रदर्शयितव्ये सत्येव सुब्योगीये निर्देशे स्वराङ्कनमाद्रियते, तय
सत्- > सत्, सताम्, सद्भ्यम् ।

४ सौपानि रूपाणि सघटितपरामर्शिकासौकर्याऽनुरोधेन यथावर्णमात्रं न तु यथाव्यक्ति वा यथाविभक्ति
वा निर्दिश्यन्ते, तय अशु- > -शव, -शवे, -शु, अग्र,ग्रा- > -ग्रम्, -ग्रा, -ग्रा, -ग्रात् ।

५ गणप्रातिपदिनाऽवान्तरप्रातिपदिनीयानि सौपानि रूपाणि यथोक्तपूर्वसामान्यव्यवस्थ पार्थक्येन
निर्दिश्यन्ते, तय अदुस्- > अमी- > -मी, -मीभ्य, -मीषाम् ।

६ साऽऽग्नेष्टितानि सुब-रूपाणि माध्यमिकविच्छेदकवन्ति सन्ति यथोक्तपूर्वसामान्यव्यवस्थ पार्थक्येन
निर्दिश्यन्ते, तय अशु- > -शु-शु, अहस्- > -हस-हस, अग्नि- > -ग्निम्-ग्निम् ।

(ट) उत्तरपदत्व-निर्देशिका

एकैकस्य सुब-रूपीयस्य खण्डस्याऽन्ते वर्गकोटेऽन्तस् तत्तत्प्रकृतप्रातिपदिकोत्तरपदा समासा
पूर्वपदतो विमुद्रं निर्दिश्यन्ते, तय अशु- [°शु- अन्°, उप°, तृत्°] ।

४. अव्यय-प्रकरणम्

१ अव्ययमात्रं वैशेषिकसंकेतविरहितं सद् यथास्ववैशेषिकसंकेताभ्यां धातोश्च सुब्योगीयात् प्राति-
पदिकाच्च सुवेच भवति, तय अथ, अनु, √अद् > अत्वा, अत्तवे, अनु √दिश् > अनु-दिश्य, अध्वात् ।

२ व्युत्पत्तेः पारोक्ष्याद्वाऽन्यथा यत् कुतो वाऽकृजातीयतया प्रदर्श्यमानानि सन्त्यव्ययानि यथावर्णमात्रं
स्वातन्त्र्येण निर्दिश्यन्ते, तय अति, २अथ, २अनु ।

३ त्वान्त-तुमुन्नन्तप्रकाराणि कृजातीयान्यव्ययानि साप्रतिकेषु कोषेष्वख्यात-सविषयीक्रियमाणान्यपि
सन्तीह सजातौ सुब्योगीयैः कृदन्तरैः सस्तम्भीकृत्य तत्साधारण्येन यथास्ववर्णमात्रं निर्दिश्यन्ते, तय √अद् >
अत्तवे, अत्तुम्, अत्वा ।

४ अनूपचितकायानि सन्ति कृजातीयान्यव्ययानि यथास्वप्रकृतिभूताऽव्ययान्यनु मात्रयैकया
व्यवहिते स्तम्भान्तरे निर्दिश्यन्ते, तय √अद् > अत्वा > अत्वाय ।

५ यान्यव्ययानि स्वप्रकृतिभूतेभ्य सुव्योगीयेभ्य प्रातिपदिकेभ्य स्वरूपतो नाऽतिविप्रकृष्टानि स्युः, तानि तदुपरि तदवान्तरप्रातिपदिकतया पृथक् निर्दिश्यन्ते, तय अधर- > अधरात् ।

६ समासाऽवयवता प्रपञ्चानामव्ययाना विषय एते विशेषा अवधेया भवन्ति—

(क) तत्तदव्ययपूर्वपदतया विशिष्टाना वातूना च प्रातिपदिकाना च तत्तदव्ययाऽनधीनतया यथास्ववर्णमात्रं निर्देशा भवन्ति, तय अनु/१पत्, अनु-पथ-, अभि/रुद्, अभि रूप- ।

(ख) मूलतः समासाऽवयवभूतानि सन्ति प्रतीकगतत्वेन पृथगिव श्रूयमाणान्यव्ययानि यथोक्तपूर्वसामान्यव्यवस्थं वर्तुलकोष्ठेऽन्तः प्रदर्शितैः सद्भिर् मौलिकैरुत्तरपदैः सनाथ्य निर्दिश्यन्ते (तु भू ४, २, ग, १४, ङ), तय अभी(भि/ई) > अभि(ईमहे) ।

(ग) यदा समस्तस्य कृजातीयस्याऽव्ययस्योपसर्गशो मूले व्यवहित इव श्रूयते, तदा तस्य निर्देशः ङ इत्येतेन सक्तेन पुरस्कियते (तु भू ४, २, ग १४, ग), तय अभि-समे(म्-आ/इ) > ङअभि-समेत्य ।

(घ) मूलतः उत्तरपदविषया समासाऽवयवता भजदपि सद् निहतभावुकमव्ययं यथास्ववर्णमात्रं स्वातन्त्र्येण निर्दिश्यते, तय इव, उ, च, चित् ।

(ङ) यदा तूक्तपूर्वं निहतभावुकमव्ययमव्ययान्तरस्याऽन्ते श्रूयते, तदा तद् यथासामान्यव्यवस्थं समासाङ्गभूतमेव निर्दिश्यते, तय अथ > अथो ।

(च) एव सत्यपि यदा तु निहतभावुकमव्ययमुपसर्गभावुकस्याऽव्ययान्तरस्याऽन्ते श्रूयते, तदा तत् ततो व्यवच्छिद्य पृथगेव निर्दिश्यते येनोपसर्गोपसृष्टसम्बन्धोऽव्यवहित इव प्रतीयेत, तय. अपे(प/ई) > अप(एतु) < अपो(एतु), अप/म्यक्ष > अप...म्यक्ष < अपो...म्यक्ष, अपे(प/ई)ञ् > अप अपेजते < अपो अपेजते ।

७ अव्ययानां विसंख्यानेऽयं वक्ष्यमाणो निमित्तोद्देशोऽवधेयः —

(क) यदा तानि सस्वर-नि.स्वरोभयथा श्रूयन्ते, तय १कम्, २कम्, १यथा, २यथा ।

(ख) यदा वैशेषिकसंकेतस्य पर्याप्तो सत्यामपि सवर्णात् सतः सुव्योगीयात् प्रातिपदिकाद् व्यवच्छेदविशेषोऽभिप्रेतो भवति^१, तय २अनु, २अभि, ३अव ।

८ समस्तानामव्ययानां यथासामान्यप्राप्तिं द्वेवा निर्देशो भवति । यथास्ववर्णमात्रं च पूर्वपदीयप्रतिपरामर्शिकमहङ्गनं यथोत्तरपदनिर्देशं च, तय सम(म्/ग्र)धि > समर्धयित्वा इति च अर्धयित्वा सम^२ इति च ।

५. स्वर-प्रकरणम्

(क) आधारग्रन्थीयं स्वराङ्कनम्

यथोपलम्भमेतद्ग्रन्थप्रकृतविभागीयाऽऽवारग्रन्थानां मध्ये सप्तसु तावत् सामध्येण स्वरोऽङ्कितो भवति । त एतं ऋग्वेदो मा-यन्दिन-यजुर्वेदं काण्व-यजुर्वेदस्तैत्तिरीय-यजुर्वेदो मैत्रायणीय-यजुर्वेदं कौथुम-सामवेदं शौनकीया-

^१ एतान्यव्ययानि सर्वाणि तैत्तिरीये पदपाठे, पदपाठान्तरेषु च इव-व्यतिरिक्तानि, पृथक्-पदतया पठ्यन्ते ।

^२ उपरितनखण्डात् प्रसृत्ययं नियमोऽन्यथासिद्धायमानो द्रष्टव्यः (तु भू ४, १, ३, फ, ३)

ऽथर्ववेदश्च सन्ति । अपरेषा मध्ये तु त्रिवलसूक्तेष्वशत काठक-यजुर्वेदे च क्वचित् क्वचित् स्वराङ्गनमुपलभ्यते । कपिष्ठल-ऋग-यजुर्वेदस्य जैमिनीय-सामवेदस्य चाऽथावधि निःस्वरमेव सस्करणमभूत् ।

(ख) रेखीयो गम्यः प्रकारः

१ ऋग्वेदे तैत्तिरीय-यजुर्वेदे चोदात्तो नाम मुख्य स्वर स्वतोऽनङ्कित सन्नन्यतोऽधोरेखितप्रागनु-
दात्तोऽन्यतश्चोर्ध्वदण्डित-स्वरितितोत्तराऽनुदात्ततो विज्ञप्तो भवति, तय अग्रये । स्वरितोत्तरवर्त्यनुदानमात्रमप्या-
ऽधोरेखितोदात्त-स्वरितान्यतरोदयानुदात्तमनङ्कित भवति, तय अग्रिमीळे पुरोहितम् (ऋ १, १, १) इत्यत्र पु०
इत्येतद्वैपरीत्येन ०ळे इति । अस्य खलु स्वरितोत्तरस्याऽनङ्कितस्य सतोऽनुदात्तस्योदात्ततयाऽऽभासो मा भूदित्यर्थः स्व-
रितस्य च तदुपरितनस्योदात्तस्य च मध्ये सकेतविशेषौ स्थाप्येते । तथाहि । यदा स्वरितो ह्रस्वो भवति, तदा १
इति, यदा चाऽसौ दीर्घस्तदा तस्मिन् स्वयमप्यधोरेखिते सति ३ इति, तय अप्स्वन्त (ऋ १, २३, १९),
क्वे ३ दानीम् (ऋ १, ३५, ७) । उदात्त-स्वरितान्यतरोदयोऽनुदात्तोऽधोरेखितो भवतीति सूचितमिवाऽवस्तात्,
तय अग्रिम्, कन्या । मन्त्रार्धादौ वा वाक्यादौ वा वर्तमानमनुदात्तमात्रमङ्कित भवति, तय अनुकामम् (ऋ १,
१७, ३) ।

२ अयमङ्कनप्रकार शौनकीयाऽथर्ववेदे माध्यन्दिन-यजुर्वेदे काण्व-यजुर्वेदे यथामूलकोश कपिष्ठलकठ-
यजुर्वेदे चाऽपि लब्धप्रचारोऽभूत् । एवमपि तावद् उदात्ताऽनुदात्तयोर्विषये सामान्ये सत्यपि स्वरितस्य विषये सन्त्येव
बाह्वचतैत्तिरीयेतरग्रन्थीया केचिद् विशेषा, तथाहि—

(अ) शौनकीयेऽथर्ववेदे स्वरितादुपरि ५ इति सकेतो भवति, तय वीर्यम्, सर्वा ह्यस्मिन् (११,
८, ३२), ज्येष्ठवरोऽभवत् (११, ८, १) । उदात्तादुपरितन स्वरितस्तु बाह्वचवत् साधारणे-
नोर्ध्वदण्डेनैव सकेत्यते, तय तं व्यूर्ण्वन्तु सूतवे (१, ११, २) । उदात्ते परतो ह्रस्वात् स्व-
रितादूर्ध्वदण्डितात् सत उपरि १ इति सकेतो भवति, तय अप्स्वन्त (१, ४, ४) । तस्यैव
दीर्घस्य सतस्तु सकेतो बाह्वचनिर्विशेषो भवति, तय विकेश्यो ३ विघ्नताम् (१, २८, ४) ।

(आ) माध्यन्दिन-यजुर्वेदे ८ इत्येतेनाधो-दीर्घहस्तकेन स्वरित साधारण्येन सकेत्यते, तय द्विवीच
(६, ५), वीर्यमसि (१९, ९), आस्येन (२, ११) । उदात्ते परतस्त्वसाववस्त्रिशूलकेन सकेत्यते,
तय वीर्यं मयि (१९, ९), अप्स्वन्त (९, ६), योऽस्मान् (१, २६) । यदा तावन् स्वरितोदात्त-
योर्मध्ये विरामो व्यवधत्ते, तदाऽधोदीर्घहस्तकस्यैवोत्सर्गो भवति, तय वरुथ्य । वसु (३, २५) ।
यजुरादौ वाऽर्धर्चादौ वा वर्तमानश्चोदात्तादुपरितनभूतश्च स्वरितस्तु साधारणेनोर्ध्वदण्डेनैव सकेत्यते,
तय व्यम्बक यजामहे (३, ६०), अर्च देवं व्यम्बकम् (३, ५८), उर्व्या व्यद्यौत् (१२, १) ।

(इ) काण्व-यजुर्वेदे उदात्ते परत स्वरितमात्रमधोरेख्यत इत्येव विशेषः^१, तय अप्स्वन्त (१०, २,
३), योऽस्मान् (१, ९, ४), प्रसवेऽदिवृजो (१, ३, ६) ।

(ई) कपिष्ठलकठ-यजुर्वेदेऽन्यथा सर्वथा काण्व-यजुर्वेदेन स-प्रक्रिय एव वर्तमान उदात्तोदयोऽधोरेख्यमाणो
ह्रस्वस्वरितो दीर्घतामप्यापाद्यत इत्यस्त्येवाऽणीयान् विशेष, तय उर्वान्तरिक्षम् (१, २),
अप्स्वान्त (४८, ४) ।

^१ अस्मदीये मूलकोषे माध्यन्दिनप्रकारीय सभेदोऽपि लक्ष्यते । एतच्छास्त्रीयत्वेनाऽनुदात्तभूमिस्व-
रितीयस्याऽधोवर्तुलकस्योपलम्भोऽपि परैः सूचितो भवति (तु ZDMG ४९, १५१) ।

(ग) संख्याङ्कीय सिद्धः प्रकारः

सामवेदे मूर्धन्यसंख्याऽऽत्मको विभिन्नः किल सिद्धः प्रकारः प्रवर्तते । एतदीया मुख्या विशेषा इमे सन्ति^१—

१ सामान्येनोदात्तस्वरितानुदात्ता यथाक्रमं मूर्धन्यस्थितिभिः १, २, ३ इत्येताभिः संख्याभिः ससंकेता भवन्ति, तय ^१अग्निं वै (१, २१) ।

२ परपरिताऽनेकोदात्तमध्ये प्रथम एव लब्धसंकेतो भवति, तय आं तु (१, १६७), सैपाहं^१ तद् आ (१, २०७), नै हि (१, २४१) ।

३ आवसानिक उदात्तः १ इत्यस्य स्थाने २ इत्यनेन संकेत्यते, तय वैर्यम् (१, १४) ।

४ आवसानिकपरपरिताऽनेकोदात्तमध्ये प्रथम एव नान्तरीयोक्तपूर्वया दिशैव च संकेत्यते, तय मैहो हि ष (२, ९६), उतै घाम् (२, १५६), नान्य त्वत् (२, ३३४) ।

५ अनुदात्तव्यवहितयोरुदात्तयोर्मध्ये प्रथम २ इत्यनेन संकेत्यते, तय अग्नै आ योहि (२, १०) ।

६ यदा परपरिताऽनेकोदात्ताऽनुग उदात्तोदयोऽनुदात्तो भवति, तदा परपरितप्रथम उदात्त २ उ इत्येव संकेत्यते, परश्च १ इत्येवम्, तय शयोरैभिं (१, ३३), वना त्व यन्मातृ (१, ५३) ।

७ परपरितनिकोदात्ताऽनुग स्वरित २ इत्यस्य स्थाने २२ इत्येव संकेत्यते, तय निर् होतं^१ (१, १), निर्गा अकृन्तत् (१, ५८५) ।

८ यदा उदात्तभूमि स्वरित आवसानिको वाऽनुदात्तोदयो वा भवति, तदाऽसौ २२ इत्येव संकेत्यते, न्ग उक्थम् (२, १११६), मनुष्येभि (१, ७९), नीव (२, १००६), देव्येतु (१, ५६) ।

९ उदात्तोदय उदात्तभूमि स्वरित २ इत्येव संकेत्यते प्लुति चाऽऽपाद्यते, तय पैह्वैतं द्वितीयया (१, ३६), अम्यादिदिशैः सूरैः (१, १२८) ।

१० उदात्त-स्वरिताऽन्यतरोदयपरपरिताऽनेकाऽनुदात्तमध्ये चरम एव संकेत्यते, तय समुद्रम्, इन्द्राभ्यांदिशैः (१, १२८) ।

११ स्वरितस्याऽनुगतया वर्तमानमनुदात्तमात्रं न संकेत्यते, तय चित्रं राधो अमर्त्य (१, ४०) ।

१२ आवसानिकाऽनुदात्तोदयान्यतरस्वरितोदयोऽनुदात्त ३क इत्येव संकेत्यते (इह तु अवस्तनम् ८मीयमुदाहरणम्) ।

(घ) प्रथमः प्राक्कनो रेखीयः सिद्धः प्रकारः

अथ यो मुख्यस्योदात्त-स्वरस्य साक्षादिव संकेततः सिद्धंभावुकं प्राक्कनो रेखीयः प्रकारो मैत्रायणीय-यजुर्वेदे, काठक-यजुर्वेदे, पैपलादाऽथर्ववेदे चोपलभ्यते, स एवात्र सगृह्यते—

१ मैत्रायणीय-यजुर्वेदे काठक-यजुर्वेदे चोदात्त ऊर्ध्वदण्डयते, तय अग्निं ।

२ उदात्तभूमे स्वरितस्य कृते चोभयत्राऽधोभुजक ८ इति सामान्य संकेतो भवति, तय दिव्रीव (मै १, २, १४), व्यसृप. (काठ ७, १२), शुण्टोऽधिं (मै २, ६, १३), क्व ।

^१ उदाहरणीयस्थलसंकेता कौथुमसामवेदीया भवन्ति ।

^२ Sch त्वियमवोरेखा न प्राऽयोजि । अत एवेहाऽप्युदाहरणान्तरेष्वेतदप्रयोगो द्रष्टव्यः ।

३ मैत्रायणीय-यजुर्वेदे सन्नतरोऽधोरेख्यते (तय अग्नि-), काठक-यजुर्वेदे चासावबोदण्डेन सकेल्यते, तय अग्नि- ।

४ उदात्तोदयस्य स्वरितस्य विषयेऽपि चैतयो शाखयोर्मध्ये भवत्येव क्रियानपि वि-सवाद । तथाहि । मैत्रायणीया ३ इत्यङ्क ततः पुरस्तात् प्रयुज्यते, कठाश्च तः स्वरितमेव भागवसाधारण्येनाऽधोरेखयन्ति^१, तय 'प्रसु३वे-
ऽश्विनो (मै १, २, १५), वैतु प्रसवेऽश्विनो (काठ २, ९) ।

५ स्वरितीयह्रस्व-दीर्घ-भेदप्रयोजितस्तु नेहोभयत्र कोऽप्यवान्तरविशेषो भवति ।

६ मैत्रायणीया अनुदात्तभूमे स्वरितस्य कृते सामान्येन तिरोरेखा प्रयुज्यते, तय धिक् ।

७ सन्नतरोदयत्वे त्वस्याऽनुदात्तभूमे स्वरितस्य कृते त ऊर्ध्वत्रिपुण्ड्रक प्रयुज्यते^२, तय 'प्रथुर्म', 'प्रसु३वे-
ऽश्विनो (मै १, २, १५) ।

८ कठा अनुदात्तभूमे स्वरितस्य कृते सामान्येनाऽबोविन्दुना निर्वाहं पश्यन्ति^३, तय धिय ।

९ पैप्पलादाऽयर्ववेदेऽप्युदात्तीय ऊर्ध्वदण्ड प्रयुज्यते सन्नतरश्च काठक-यजुर्वेदवदबोदण्डेन सकेल्यते च, तय दाता ।

१० यत्तत्राऽनुदात्तभूमि स्वरितोऽबोविन्दुना सनाथ्यते तदपि काठकेन सामान्यमावहति, तय काम ।

११ माध्यन्दिन-यजुर्वेद-सामान्येन च मैत्रायणीय-काठकयजुर्वेद-भेदेन च तत्रोदात्तभूमि स्वरित साधारण्येनाऽधोदीर्घहस्तेन चोत्थते, तय न्यक्, शरण्या या (१४, २, ७), तन्वा शतमया (१४, २, ८) ।

१२ स्वरितादुपरितनस्याऽनुदात्तस्य यथावदूर्ध्वदण्डग्रहात् तस्य स्वरितस्य कृते विशिष्टतर सन्नेतान्तर नाऽपेक्ष्यते ।

१३ स्वरितादुपरितनस्याऽनुदात्तस्य त्वनुदात्तभूमिस्वरितवदुपचार इष्यते यावताऽमावबोविन्दुना सनाथ्यते, तय आस्याय (१६, १०४, ६) ।

(ङ) द्वितीयः प्राक्तनो रेखीयः सिद्धः प्रकारः

काण्व-माध्यदिनीययोः शतपथ-ब्राह्मणयोः केषुचिद् ग्रन्थान्तरेषु (तु C काशब्रा भू पृ ९) चाऽपर खलु रेखीयः सिद्ध प्रकारो लब्धप्रतिष्ठो भवति । इमे तावदेतदीया विशेषा भवन्ति—

१ अत्रोदात्तोऽधोरेख्यते^४ अनुदात्तश्चाऽनुदात्तभूमि स्वरितश्च नाऽङ्क्यते, तय अग्निना ।

२ उदात्तोदय उदात्तो नाऽङ्क्यते, तय केतपू केतम् (५, १, १, १६)^५ ।

^१ सन्नतरो नामोदात्तस्वरितान्यतरोदयोऽनुदात्तः प्रसिद्धो द्रष्टव्यः ।

^२ Sch त्वस्या अधोरेखायाः स्थान ऊर्ध्वबुध्नित्वा काकपदकं (Λ) प्रयुङ्क्ते ।

^३ मैत्रायणीयानां पदपाठ उक्तपूर्वो बाह्वृच प्रकारो लब्धप्रतिष्ठोऽभूदित्यपरो विशेषोऽप्यत्र वैचित्र्यैक-
वृद्धिकरो भवति ।

^४ Sch अनुदात्तभूमि स्वरित नैव सन्नेतयति । सात तु मूलोक्तस्थितिद्वयनिर्वाहाय यक अधो-
हस्तक (L) चाऽवस्त्रिशूलक (ω) च प्रयुङ्क्ते ।

^५ तु C काशब्रा भू पृ ९ यत्र भाषिकस्वरस्य स्वरूपत आलोचनायाः प्रवृत्तायाः पुरातन उदात्त-
कालेनाऽनुदात्तता गत इत्यभिप्रायः परकीयो वादः प्रत्युक्तो भवति ।

^६ एतत्खण्डोदाहरणीयस्थलसंकेता-माशब्रा द्र. ।

३ परपरिताना सता बहूनामुदात्ताना मन्थे चरम एवाङ्कयते, तय अग्निर्हि वै धूरथ (१, १, २, ९)।

४ उदात्तभूमि-स्वरितस्य सकेतार्थं तदुदयमक्षरमवोरेख्यते^१, तय वीर्यम् ।

५ एव तावदुदात्तभूमि-स्वरितोदयेऽक्षर उदात्ते सति तदीयाऽवोरेखा तस्य चोपरितनस्य स्वरितस्य च ममान ग्राहिका भवति । एव च स्थिते तदुदयमुदात्तान्तर चेद् भवति, तर्हि तन्नाङ्कयते, तय यज्ञो वै स्व (१, १, २, २१), मानुष नेद् व्यृद्धम् (१, ७, २, ९), वैतु इति सैषा (१, ४, १, २६) यत्र तिकारोऽनुदात्त मन्नात्मोदयोदात्तेकारीयाऽवोरेखाया अन्यथासाधने प्रयोजको न भवति ।

६ उदात्त-स्वरिताऽन्यतरोदयस्य स्वरितस्य तूक्तपूर्वं सकेतो न व्याहृत्यते, तय यज्ञो वै स्वरुह (१, १, २, २१), देवा वै स्वरगन्म (१, ९, ३, १४), इति सैषैतम् (१, ४, १, २६) ।

७ कण्डिका-ब्राह्मणान्यतराऽवसानीय उदात्त कण्डिका-ब्राह्मणान्यतराऽऽद्य उदात्ते परतस्त्रिभिरवोबिन्दुभि सकेत्यते^२, तय देवत्रा ॥ सु (५, १, ४, ७ उ) ।

८ उदात्तो वाऽनुदात्तो वाग्यावसानिक सन् स्वरिते परत एवमधोबिन्दुत्रिकेण सकेत्यते, तय इति ॥ तेऽविदु (३, ४, ३, ७ उ), प्रतिप्रस्थाता ॥ सोऽध्व० (४, २, १, १३ उ) ।

९ यदाऽऽवसानिकस्याऽपि सतोऽक्षरस्य परेणाऽक्षरेण सहिते पाठे सति स्वरित. सभवति, तदा तदुदयरयोपान्त्यस्याऽक्षरस्यैवमधोबिन्दुत्रयेण सकेतो भवति, तय एव । एतत् (३, ४, २, १३) ।

१० अङ्कितस्य सत उदात्तस्याऽनुनासिकता प्राप्तावनुनासिकचिह्नमायवोरेख्यते, शतुः-शत५ ह (३, ४, ३, १८), वैतु यज्ञ५ सुमभरन् (३, १, ४, ४) ।

(च) एतत्कोषीयो रेखीयः सिद्धः प्रकारः

१ एव तावद् यत्र कुत्रचित् किञ्चित् सामान्यमपि बिभ्राणेषु प्रायेण त्वन्योन्य नितरामिव विशिष्यमाणेष्वेव पुरातनेषु बहुषु स्वराङ्कनप्रकारेषु विद्यमानेष्वपि कथमिव सर्वशास्त्रीयसौवरस्थितिर् नाम केनाऽपि शाखासर्वस्वनाधारणता भजमानेन सता प्रभारविशेषेण युगपदेव हस्तामलक्रीक्रियेतेत्येवमभिप्राया खलु प्रक्रियमाणस्य सतोऽस्य समस्तवैदिकवाङ्मयस्य प्रातिनि यमिव कुर्वाणस्य चैतिहासिमृष्टया तदीयतुलनात्मकाऽभयनमविकृत्यौपयिकता बिभ्राणस्य च मोषस्य बलवत्यपेक्षाऽभूत् ।

२ अस्याश्चाऽपेक्षाया पूर्वार्थं य सम्यग् विचारित सन् पुराणाना प्रकाराणा सारायमाण इव प्रकार-विशेषोऽत्र लब्धप्रवेशो भवति, स सर्वेषा प्रेक्षाकाणा प्रकाममभिमत सन् सुस्मरत्वाच्च सुग्रहत्वाच्चाऽपि सर्वत्र भविष्यति प्रकाशमेत्यत्सु वैदिकग्रन्थीयसंस्करणेषु चरितार्थेत ।

३ अस्मिस्तावत् प्रकारेऽनुदात्तमात्रमनङ्कितं भवति । अनुदात्तो ह्युदात्ताऽभावस्य सज्ञा भवति । अस्य नीचैस्त्व नामाऽऽपेक्षिको वर्मो भवति । उदात्त एव किल मौलिक आर्यभाषीय स्वरो भवति । तदपेक्षयाऽनुदात्तो नीचैरुच्यते । यदाऽयमुदात्तोदयो भवति, तदा भूयोऽपि नीचैर्गत इव लक्ष्यमाण सन् सन्नतर इत्युच्यते । यदा चायमुदात्ताऽनुगो भवति, तदाऽस्मिन् सोपानक्रमिकस्य सतः स्वराऽवरोहस्य लक्ष्यमाणत्वादायशत उदात्त-वर्मताया समावेश इव भवति, तेन चाऽय समाहाररूप सन् स्वरित इत्युच्यते । छायारूपस्त्वयं भवति । न ह्यस्या-

^१ web अत्राऽवोरेखाद्वय प्रयुक्तं द्र ।

^२ web तावदेषा स्थितिर्द्विभ्यामधोबिन्दुत्रिकाभ्या सकेत्यते ।

ऽनुदात्तभूमे सतः काऽपि प्रागुदात्तस्वतन्त्रा सती प्रातिस्विनी स्थितिर्भवति । तथा ह्युदात्तान्तरोदयत्वे सत्ययमनुदात्त एव सन् सन्नतरतामुपगतोऽनुदात्त एव पुनर्भवति । एव तावच् शुद्धो वा सन्नतर-स्वरिताऽन्यतरत्वोपाधिको वाऽनुदात्त पूर्वोत्तरान्यतरपार्श्ववर्तिनः सन्नतर-च्छायास्वरिताऽन्यतरव्यवहितस्य वा नान्तरीयतया स्थितस्य वोदात्त-स्यैव स्थितिलक्षणात्रतामनुप्राप्तः सस्तदीयाऽङ्गनत एव स्वतः सिद्धविज्ञप्तिक्रयथायोगविभिन्नोक्तपूर्वावान्तरस्वरूप इति कृत्वैव नैतदीयाऽन्यथासिद्धाङ्गनगौरवमिहाऽऽद्रियते ।

४ यदवस्तादुदात्तो मौलिकस्वर इति कृत्वाऽङ्गनार्हत्वेन प्रत्यपादि, तत्र खलूदात्तभूमे सतोऽभिनिहित-प्रश्लिष्ट-क्षैप्र-जात्याऽन्यतमत्वेन प्रातिस्विकस्थितिमतो वास्तविकस्य स्वरितस्याङ्गनार्हत्वस्य समावेशोऽभिप्रेतो भवति^१। एव तावदुदात्तश्चोदात्तभूमि स्वरितश्च द्वावेव स्वराविह पार्थक्येनाऽङ्गनमर्हत इति कृत्वा पुरातनानामुक्तपूर्वाणां सकेता-नामेव मध्याद् ऋग्वेदे, तैत्तिरीय-यजुर्वेदे, तैत्तिरीय-ब्राह्मणे, तैत्तिरीयाऽऽरण्यके, तैत्तिरीयोपनिषदि, काण्व-यजुर्वेदे, कपिष्ठल-कठ-यजुर्वेदे चैकान्तिरुतया, मा यन्दिन-यजुर्वेदे, शौनकीयाऽथर्ववेदे च यथास्वोक्तपूर्वप्रक्रिय पर्याप्ततया, स्वरितसकेतत्वेन प्रयुक्तपूर्वत्वादूर्ध्वदण्ड (= अ) एव चोदात्तभूमिस्वरितस्य, शातपथप्रमिद्धिरवोरेखा (= अ) चोदात्तस्य सन्नेतौ निर्धारितौ भवतः^२ ।

५ ये चैतद्ग्रन्थीय-स्वराङ्गनीया व्यावहारिका विशेषा भवन्ति, त इमे सगृह्योल्लिख्यन्ते—

- (क) अगतिक्वा वा सगतिक्वा वा मूलवातवश्च, किञ्-गिज्यन्तरान्ता नाम वातवश्च तदीयविभिन्नस्वराणां सता रूपाणामसभिन्न सकेतन सुकर स्यादिति स्वरतो नाङ्क्यन्ते, तय $\sqrt{१अक्ष}$, $\sqrt{२अक्ष}$, अति $\sqrt{मुच्}$, अखल्ली $\sqrt{कृ}$, $\sqrt{अव}$ > $\sqrt{ओम्}$, अन्त- > $\sqrt{अन्ति}$ ।
- (ख) नामवातवन्तराणि तु स्वरतः संकेत्यन्ते (तु भू ४, २, क, ७, अ), तय अघ- > $\sqrt{अघाय}$ ।
- (ग) तिङन्तानि रूपाणि स्वरतः संकेत्यन्ते, तय $\sqrt{१अक्ष}$ > $\sqrt{अक्षणुते}$ ।
- (घ) सनिहितपदान्तरनिमित्तप्रयोजितनिघातानि तिङ्-रूपाणि स्वरतो न संकेत्यन्ते^३, तय $\sqrt{१अक्ष}$ > $\sqrt{अक्षणुयात्}$ ।
- (ङ) अनङ्कितस्वर-सस्वरणेभ्यो ग्रन्थेभ्यः सगृहीतानि सन्ति तिङ्-रूपाणि तदीयशब्दान्तरसामान्येनाऽनङ्कितान्येव ग्रियन्ते, तय $\sqrt{अज्}$ > $\sqrt{अजामसि}$, अजन् ।
- (च) यदाऽङ्किताऽनङ्कित-स्वरेभ्य उभयेभ्यो ग्रन्थेभ्यस्तिङ्-रूपाणि सगृह्यन्ते, तदाऽनङ्कितस्वर-ग्रन्थीयानि तिङ्-रूपाणि यथाऽङ्कितस्वरग्रन्थीयस्वरवच्छ्रुति^४ निर्दिश्यन्ते, तय अनु $\sqrt{ध्व(व)स्}$ > $\sqrt{अनुदध्वसे}$ ।
- (छ) अङ्कितस्वर-ग्रन्थीय सुब्योगीय वाऽव्यय वा कृन्मात्र स्वरवद् निर्दिश्यते, तय $\sqrt{अत्}$ > $\sqrt{अतत्-अतिथि-}$, $\sqrt{अद्}$ > $\sqrt{अत्तवे}$, अत्तुम् ।
- (ज) अनङ्कितस्वर-ग्रन्थीय कृद् नि स्वर निर्दिश्यते, तय अग्नि-मेदिन्-, अग्नि-यानी- ।

^१ मूलतो जात्य-क्षैप्रयोरभेदो द्रष्टव्यः (तु पृष्ठ ४२७^१, ५३७^१, ५३८^१) ।

^२ तस्मिन्स्मिन् पुराणे वा नूतने वा सौवरे सकेते प्रतिनियताया स्वरविशेषसकेतनविषयाया स्वाभाविकया शक्तेरभावाद् यथाममय शक्तिविशेष उपाधीयत एव ।

^३ अस्य ग्रन्थस्य यथाश्रुतानुक्रमणस्वरूपताया एतदीयलक्षणशास्त्रस्वरूपताऽतिरेकित्वादित्यभिप्रायः ।

^४ अपि तानि स्वरतो वस्तुतस्तथा स्युर्न वा स्युरित्यस्य तत्तन्मूलीयवाक्यस्वतन्त्रविचाराधीनत्वादस्मिन् विषयेऽत्रत्यो निर्देशोऽप्रमाणः भवति ।

- (क) अङ्किताऽनङ्कितस्वरेभ्य उभयेभ्यो ग्रन्थेभ्य सगृह्यमाण कृद् यथास्वरवद्ग्रन्थीयश्रुति निर्दिश्यते^१, तय अशु- ।
- (ज) व्युत्पत्त्यौपयिकतयोपकल्पिताना कृता स्वरनिर्देश औपकल्पनिभो भवति, तय *अन्त (<रु)-पर्शु- ।
- (ट) यदा व्युत्पादनप्रयोजित सन् स्वर उपकल्पनाया विषयो भवति, तदा स्वरवदक्षरं स-तारक निर्दिश्यते, तय अच्छूरा-, अष्टा-दष्ट- ।
- (ठ) यदौपकल्पनिकस्य सत कृतो विषये सौवरी स्थितिर्दुर्विनिगमना भवति, तदाऽसौ नि स्वर निर्दिश्यते, तय √अट् > अट्णार->आट्णार- ।
- (ड) निघातमात्रवन्ति सर्वनामानि नि स्वर निर्दिश्यन्ते, तय अस्मद्-> २*अं (>न्)-, *ई-, *सी-, एन-, सम-, त्व- ।
- (ढ) निहताऽनिहतोभय-प्रयोगवन्ति सर्वनामान्युभयथा पृथग् निर्दिश्यन्ते, तय इदम्-> ३अ-, ४अ-, अस्मद्-> १मय्-, २मय्- ।
- (ण) अलुक्-समासे पूर्वपदायमानानि चाऽवान्तरप्रातिपदिकीक्रियमाणानि च सन्ति सुब्-रूपाणि नि स्वरं निर्दिश्यन्ते, तय अग्र->अग्रे ।
- (त) द्वैस्वर्येण श्रूयमाणा समाप्तास्तथैव निर्दिश्यन्ते, तय बृहस्पति-, वनस्पति-, अग्नी-वरुण- ।
- (थ) यथाप्रातिस्विकप्रातिपदिकस्वरवन्ति सुब्-रूपाणि नि स्वर निर्दिश्यन्ते, तय अहस्->-हसः (=अहस) ।
- (द) हल्पूर्वोदात्तयणभाव-प्रयोजित^२ सुब-उदात्तो न निर्दिश्यते, तय ऊत्ति->-स्या(=ऊत्या) ।
- (ध) यदा सुपि परत उदात्तयोद् इवर्णोवर्णयो स्थानेऽन्यत अय् इति वा इय् इति वाऽन्यतश्च अ्व इति वा उव् इति वा भवत, तदा सुब्-रूप नि स्वरं निर्दिश्यते, तय अग्नि->-अय्, (=अग्नय), धी->धिय (=धिय), अशु->-शव (=अशव), अग्र->-मुव (=अग्रुव) ।
- (न) उदात्तयणभाव-प्रयोजित सुप्-स्वरितो यथावद् निर्दिश्यते, तय १अरुणी->ण्य^३, अश्वत्थी->-थ^३ ।
- (प) यदा प्रातिपदिकनिघात-प्रयोजक सुप्-स्वर प्रवर्तते, तदाऽसौ यथावद् निर्दिश्यते, तय अघायुत्->-यते, १अप्->अप्, २अप्->अद्भिः ।
- (फ) उदात्तनिवृत्तिप्रयुक्त सुप्-स्वरो यथावद् निर्दिश्यते^३, तय असन्->-स्न्, अस्थन्->-स्थन् ।
- (ब) आद्युदात्त-निघातोभयविवेकानामन्त्रित पद स्वीयमंकेतविशेषभूत-वर्तुलकीयाया अधोरेखाया भावा-ऽभावाभ्या यथायोग विविच्य निर्दिश्यते, तय १अक्ष->-०क्ष, २अक्ष->-०क्षा, आदित्य->-०त्य ।
- (भ) नि स्वर निर्दिश्यमानानि प्रातिपदिकान्यनुब्रूयन्ति सुब्-रूपाणि कैमुतिकेनैव नि स्वर निर्दिश्यन्ते, तय अ-कृतपूर्व->-र्वस्, अस्मद्->(*अर्द>*अं)>न्->नौ, न ।

^१ अप्यस्वरवद्ग्रन्थीयोऽनेकाच् कृद् वस्तुतो यथानिर्दिष्टस्वरो भिन्नस्वरो वेत्यत्राऽय निर्देशोऽनैकान्ति-को भवति ।

^२ वैतु. पृ ५८८^b (तु उपरिष्ठात् फ च) ।

^३ तु पृ ५८८^b यदन्वधस्ताद् (द) इत्यत्र प्रतमुदाहरणमप्यस्यैव नियमस्य विषयो भवति ।

(म) साम्रेडिताना सुब्-रूपागा नियताऽऽप्रेडितानिधाताना सता निर्देश उक्तपूर्वसुब्-रूपीयनिर्देश-सामान्यमेव विभर्ति, तय अशु->-शु -शु (=अशु -अंशु) ।

(य) अव्यय-मात्र यथास्वरश्रुति निर्दिश्यते, तय अनु, अभि, एतवै ।

(र) सस्वरनि स्वरोभयविवश्रुतिकमव्यय यथायथ पार्थक्येन निर्दिश्यते, तय १कम्, २कम्, १यथा, २यथा ।

(ल) निहतमात्रस्वरूपमव्यय तथैव निर्दिश्यते, तय इव (तु भू ४, ४, च, ४), उ, घ ।

(व) सस्वरनि स्वरोभयविवश्रुतिकं समासाङ्गभावुकमव्यय यथायथ विविच्य निर्दिश्यते, तय अति-
✓पू>अतिपवते, अतिपवते, अप✓गु(>गू)ह>अप-गूळह-, अप-गूहमान- ।

६. स्थल-प्रकरणम्

१ प्रतितिङन्तसुबन्ताऽव्ययनिर्देशाऽनुपद यथाश्रुति समग्राणि स्थलानि निर्दिश्यन्ते । तत्र तत्तद्-ग्रन्थोद्देशतस्तावदय निर्देशकमो भवति—

(क) ऋग्वेदे—१ ऋ, २ खि ।

(ख) यजुर्वेदे—१ मा, २ का,
३ तै, ४ मै,
५ काठ, ६ क ।

(ग) सामवेदे—१ कौ, २ जै ।

(घ) अथर्ववेदे—१ शौ, २ पै ।

२ प्रत्युपस्थिते स्थलनिर्देशे प्रथम तावद् यथाऽपेक्ष ग्रन्थनात्र सत्तेपो दीयते । तदनु नान्तरीयतया ग्रन्थीयप्रवानाऽवान्तरविभागप्रदर्शिका सख्या दीयन्ते । आसा च मध्ये या प्रथमा भवति सा प्रवानविभागीया भवति, अवान्तरविभागीयास्त्वितरा यास्ततश्चाऽन्योन्य च प्रार्थविरामेण व्यवच्छिद्यन्ते । सख्यानामन्ते च विरामो दीयते, तय अकन्त पै १, ४३, २

३ यदा स्थलविशेषनिर्देशमनु स्थलान्तरीयो निर्देश क्रियते, तदा ययो कयोरपि द्वयोः स्थलाङ्कनमात्र-योर्मध्येऽर्धविरामो दीयते, तय अहस्->-ह ऋ १, ४२, १, २, २३, ४, अशु->-शु शौ ५, २०, १०, पै

४ ग्रन्थविशेषीयाऽनेकस्थलानामङ्कन उपस्थिते सति प्रथमायमेव तदीयमात्राया सर्वास्तत्तद्वि-भागीया. सख्या दीयन्ते । उत्तरासु तु तदीयमात्रासु समाना सती. प्रधान-मध्यमविभागीया सख्या नावर्त्य याश्चरम-विभागीया सत्यो विभिन्ना सख्या स्युस्ता एव निर्दिश्यन्ते, तय अक्षण्या तै ५, २, ७, ५^१, १०, ४, ५, ३, ५, ३^२, < ५, २, ७, ५^१, ५, २, १०, ४, ५, २, १०, ५, ५, ३, ५, ३^२,

५ अनेकेषा परपरिताना स्थलाना निर्देश उपस्थिते सति प्रथमचरमयोः सतो स्थलयोरेव निर्देश. क्रियते, तन्मध्ये विच्छेदकश्च दीयते, तय अग्नि->-ग्निम् काठ १६, ८-११, १९, ३^१-५^१

६ यदि कचिद् मध्यमाना सख्यानामपि विषय उक्तपूर्वप्रकारक पारपर्यं निर्देशं भवति, तर्हि तासा मध्याद् अयैवं प्रथमचरमयो सत्योरेव निर्देश. क्रियते, तन्मध्ये च विच्छेदको दीयते, तय अहस्->-हस शौ ४, २३-२९, १-७

७ यथा रूपविशेषीयाणां स्थलनिर्देशानामन्योऽन्यमर्धविरामेण व्यवच्छेदो भवति, तथैव विभिन्न-रूपीयाणां स्थलसंख्याद्वयूहानामन्योऽन्यमर्धविरामेण व्यवच्छेद क्रियते, चरमरूपीयचरमस्थलीयसंख्याद्वयूहं च विरामो दीयते, तय अशु- > -शव , -शवे , -शो , ३, १२, ४

८ रूपविशेषाणां संस्थलानां सता प्रथम परपरितो निर्देशो भवति, तदनु च तत्साधारणस्थलीया संख्या दीयन्ते, तय अति(चर),-(अति) चर पै ३, ३३, ६, अस्याशित- > -तस्य, -तेन मै ३, ६, २

९ यदा रूपविशेषस्य स्थलविशेषीया विशेषसंख्याकाऽऽवृत्ति सूचनीया भवति, तदा तदङ्क स्थ-लाङ्कशीर्षणतया निर्दिश्यते, तय अङ्क- > -गम् काठ १०, ९^२, अग्नि- > -०मे काठ १८, ३^३, ४^६, १६^{१४}

१० तत्तद्ग्रन्थायतयाऽन्योन्य प्रयेण भूयोविशिष्टानि सन्ति तत्तत्प्रधान-मध्यम-चरमविभागीयानि प्राक्प्रसिद्धानि मण्डलाऽध्यायप्रमृतीनि नामान्युक्तपूर्वप्रकारेणोह संख्याङ्कनमात्रेण निर्वाहसमवादन्यथामिदानीति कृत्वा नोपयुज्यन्ते^१ । अथ तावन्दीय स्वरूपतश्च संख्यातश्च परिचय समग्रहेणोच्यते—

(क) ऋग्वेदेष्टमाऽध्याय-वर्ग-मन्त्रात्मकस्य मण्डलाऽनुवाक-सूक्त-मन्त्रात्मकस्य चतुष्टयौ सन्तौ द्वौ विभाग-प्रकारौ भवत । एतयोर्द्वितीय एव प्रसिद्धतरत्वादिहोपयुज्यते, प्रतिमण्डल सूक्तानां परपरितात् संख्यानादनुवाकीयनिर्देशस्याऽन्यथासिद्धत्वात् प्रतिस्थल संख्यात्रितयस्यैवाङ्कनं च क्रियते ।

(ख) ऋग्वेद-खिलानि सूक्त-मन्त्र-प्रविभक्ताऽध्यायपञ्चात्मकानि भवन्ति । एत एव त्रयो विभागाश्चात्र संख्यायन्ते । सहिताऽरण्य च परिशिष्ट चोभे अपि द्विधा प्रविभक्ते सती यथाक्रम षष्ठ-सप्तमा-ऽध्यायतयाऽङ्क्येते । द्वितीय-तृतीय-चतुर्थेष्वध्यायेषु सन्ति कतिचित् सूक्तानि यानि पृथक् मन्त्रप्रवि-भक्त-खण्डद्वयात्मकानि भवन्ति । तदीयस्थलाङ्कन उपस्थिते मति सूक्ताङ्कीयशीर्षणभूतेन २ इत्यङ्केन द्वितीयखण्डीयताया विवेकेन परामर्शो भवति, तय ✓ १अस् > असि खि ४, ७^३, १^२ । एव पञ्चमाध्यायीयसप्तमसूक्तस्थ-खण्डपञ्चकस्य विविक्त परामर्श सूक्त-मन्त्राङ्कमधीयतया भूतेन सताऽङ्क-विशेषेण क्रियते^२, तय अदिति- > -ते खि ५, ७, १, २

(ग) माध्यन्दिन-यजुर्वेदो मन्त्रप्रविभक्तत्वारिंशदध्यायत्मक सन् संख्याद्वयेन परामृष्टविभागद्वितयो भवति ।

(घ) कण्व-यजुर्वेदस्य दशकाऽध्यायाऽनुवाक-मन्त्रात्मकस्य चतुर्व्यूहो विभागश्चत्वारिंशतोऽध्यायानां माध्यन्दिन-यजुर्वेदवत् परपरितमख्यापनेन त्रिव्यूह सन् संख्यात्रयेण परामृष्टो भवति^३ ।

(ङ) तैत्तिरीय-यजुर्वेदीयो विभाग काण्ड-प्रपाठकाऽनुवाक-खण्डात्मकतया चतुर्व्यूह सन् चतुर्धा संख्यायाङ्क्यते^४ ।

(च) मैत्रायणीय-यजुर्वेद प्रपाठक-खण्ड-प्रविभक्ताऽध्यायचतुष्टयात्मकः सन् संख्यात्रयेण परामृष्टत्रिव्यूह-विभागो भवति ।

^१ तत्तद्ग्रन्थीय-तत्तद्विभागीय-पुष्पिकीयाणां निर्देशानां स्थलाङ्कन उपस्थिते सति यथायोग्य केवलाद् ग्रन्थनाम्नो वा विभागविशेष-सहकृतग्रन्थनाम्नो वोपरि पुष्पि इति सत्तेषो दीयते, तय तु. इठिमिका-, ओरिमिका- ।

^२ एतद्ग्रन्थीय-प्रकृतखण्डादप्रतस्तावदस्य सूक्तमन्त्राङ्क-मधीयाङ्कस्य सूक्ताङ्कीय-शीर्षणतयैव स्थिति सपादियिष्यमाणा द्रष्टव्या ।

^३ एतद्ग्रन्थीयसामग्रीसकलनात् पश्चात् प्रकाश नीयमाने सात प्रत्यध्याय मन्त्राणां परपरित-पाठेनाऽनुवाकीयो विभागोऽन्यन्यासिद्ध इव क्रियते ।

^४ मैसू त्रुदितपाठत्वात् तदीय खण्डपरपरितेन त्रिव्यूहोऽपि सन् विभाग इह नाऽनुस्रियते ।

- (छ) काठक-चरक-यजुर्वेद खण्डप्रविभक्त-स्थानकात्मकतया व्यूढ सन् सख्याद्वयेन परामृष्टो भवति । आश्वमेविकपरिशिष्टीयास्त्रयोदश प्रधानविभागा अपि स्थानकीकृत्य च चत्वारिंशता स्थानकैः परपर-यित्वा च परामृश्यन्ते । एव तावत् सकलितानि सन्ति स्थानकानि त्रिपञ्चाशत्सख्याकानि सपद्यन्ते^१ ।
- (ज) कपिष्ठल-कठ-यजुर्वेदेऽष्टकाऽऽयाय-खण्डात्मकतया त्रिव्यूढो विभागोऽऽयायपरपरितेनाऽन्यथा-सिद्धीभूताऽष्टकविवेक सन् सख्याद्वयेनैव परामृष्टो भवति^२ । चत्वारिंशोऽध्यायोऽखण्डप्रविभक्त सजेकखण्डात्मकतया सर्वत्र १ इत्येतेन खण्डाङ्केन सहैव निर्दिश्यते ।
- (झ) कौथुमसामवेदे प्रथम तावद् द्वौ विभागौ भवत । पूर्वार्चिक चोत्तरार्चिक च । आरण्य-काण्ड वाऽऽरण्य-सहिता वेति च महानाम्न्यार्चिकमिति च पूर्वार्चिकाऽनुगता परिशिष्टद्वयी भवति । पूर्वोत्तरार्चिकयोः प्रपाठकाऽर्ध-दशति-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूढो विभागो भवति । पूर्वार्चिकीया षट्-प्रपाठकी प्रतिप्रपाठम्युगल काण्डव्यवहारेण त्रिकाण्ड्यपि भवति । प्रपाठकानां परपरितेनाऽन्यथासिद्धस्त्वय काण्ड-विभागो भवति । यत्तुत्तरार्चिके दशते स्थाने सूक्त व्यवहियते तत्तद्वान्तरविभागविशेषीय-संज्ञामात्रीयविशेषवाञ्छ विशिष्यते । अस्ति तावदुभयमुख्यविभागमावारणोऽयाय-खण्ड-मन्त्रात्मक-स्त्रिव्यूढोऽपरोऽपि विभाग-प्रकार । अस्मिन् प्रकारे आरण्य-काण्डस्यापि षष्ठाऽऽयायमकतया व्यवहारो भवति । अपि चोत्तरार्चिके कचित् खण्डमन्त्रयोर्मध्यगमितया सूक्तविभागोऽप्युप-लभ्यते । इह तावदुक्तपूर्वयोः प्रमारयोः कतरेणचनापि विभागे सति परामर्शिका नितान्त दुष्करा भवतीति कृत्वा च BC इत्यत आशिक मकेत गृह्णत्वा च पूर्वोत्तरार्चिके यथाक्रमम् १ इति २ इति च सख्यायां परामृश्येते च, तदुभयीया मन्त्राश्च मा यमिकविभागाऽन्यथासिद्धयर्थं पृथक्-परपराम्या सवत्यन्ते च । अनया दिशोभयार्चिकीयस्थलाङ्कन द्वाभ्यां द्वाभ्यां सख्याभ्यां साध्यते । एवमारण्य-काण्डम् ३ इत्येव महानाम्न्यार्चिक च ४ इत्येव परामृश्येते । आरण्य-काण्डे दशति-खण्डाऽन्यतरनामको मध्यमो मन्त्रगणात्मको विभागो भवतीति कृत्वा तदीय स्थलाङ्कन सख्यात्रिकेण सपाद्यते । म यमस्य कस्यचिद् विभागस्याभावाद् महानाम्न्यार्चिकीय स्थलाङ्कन तावद् द्वाभ्यां सख्याभ्यामेव क्रियते^३ ।
- (ञ) जैमिनीय-सामवेदे पूर्वार्चिकमिति प्रथम, आरण्य च महानाम्न्यश्चेत्युभयान्मसो द्वितीय, ऊहगान-मिति तृतीय, उहगानमिति चतुर्थ, इत्येवं चत्वारो मुख्या विभागा सन्त प्रत्येक खण्ड-मन्त्रात्मक-तया द्विधा प्रविभक्ता भवन्ति । एतदीय स्थलाङ्कन च त्रिभिः सख्याभिरभिनिर्वर्त्यते । पूर्वार्चिकीय खण्डगणात्मकपर्वरूपोऽवान्तरविभागश्चैव तद्गतद्वितीयपर्वगतोपपर्वप्रकारकोऽपरो-ऽवान्तरविभागश्च मुख्यविभागान्तरत्रिकवत् खण्डपरपरितेनाऽन्यथासिद्धाविव क्रियेते^४ ।

^१ मुख्यानां चत्वारिंशत्-स्थानकानां मूलत इतिमिका (< *त्रिथिमिका = *प्रथमिका), मध्य-मिका, ओरिमिका (< *अवरिमिका = *अवरमिका), याज्यानुवाक्याश्चैत्येव ग्रन्थचतुष्कतोऽपि विभाग आसी-दित्यत्र तत्तद्ग्रन्थसंकेतवत् स्थानकीया पुष्पिका द्रष्टव्या ।

^२ भावे क्तान्त पद द्रष्टव्यम् ।

^३ काण्ड-प्रपाठक-खण्डात्मकोऽपि विभागोऽस्या शाखाया कदाचिदादर लेभ इत्यत्रैतदीयमूलकोशीय साध्यं भवति ।

^४ इहलस्य च मुद्रितसंस्करणमात्रीयस्य च स्थलाङ्कनप्रकारसर्वस्व संवादनायं तु आचि १.

^५ र पुरातनविभागीय प्रकारश्चेद्वाऽनुस्रियमाण प्रकारश्चोभावपि प्रदर्शितचरौ भवत ।

(ट) शौनकीयाऽथर्ववेदे द्वौ विभागप्रकारौ प्रवर्तते । काण्ड-सूक्त-मन्त्रात्मकस्त्रिव्यूढश्च प्रभार काण्ड-प्रपाठकाऽनुवाक-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूढश्च प्रकार । एतयोर्मध्ये प्रथम एव तावदिहानुवर्त्यमान सन् सख्यात्रिकेण द्योत्यते^१ ।

(ठ) पैपलादाऽथर्ववेदे च द्वौ विभागप्रकारौ प्रवर्तते । काण्ड-सूक्त-मन्त्रात्मकस्त्रिव्यूढश्च काण्डा-ऽनुवाक-^२खण्ड-मन्त्रात्मकश्चतुर्व्यूढश्च । एतयोर्मध्ये तावत् प्रथम एवेहानुवर्त्यमान मन् सख्या-त्रयेणाऽङ्ग्यते । यत्र क्वचिच्च (तु ३, ३७) सूक्तानि मन्त्रतोऽविभक्तानि भवन्ति, तत्र तान्येकमन्त्रात्मकानीति कृत्वा १ इत्येतन्मन्त्रस्थानीयाऽङ्कप्रदानेन सख्यात्रयेणैवाऽङ्ग्यन्ते । एवम-विविक्तमन्त्रविभागस्थलीयाङ्कन उपस्थिते सति विच्छेदरुच्यवहितयो सतोर्द्वयोर्मुद्रितसस्करणीययो-रङ्कयोर्मध्याद् द्वितीयो विच्छेदरुदक्षिणपार्श्वयोऽङ्क एवेह प्रदर्श्यते (तु ९, १२, ६-७) ।

७. संकेत-प्रकरणम्

इह तावद् निर्देशस्य समूह्यर्थं वैशद्यार्थं वा ये केचन संकेता प्रायुज्यन्ते, त इमे भवन्ति—

१ ✓ इति धातुक^३ प्रातिस्विकविहृतया धातुमात्रेण पुरस्कियते, तय ✓/१अद् ।

२ ✓- इति स-विच्छेदको धातुक प्रकरणत आक्षेप्याऽऽख्याताशानामुपसर्गाणामुपरिष्ठात् प्रयुज्यते, तय अति✓- ।

३ - इति विच्छेदक प्रातिपदिकमात्रान्ते प्रत्त सस्तदीयसुब्योगीयतामुपदर्शयति । शब्दमात्रीयाक्षर-विशेषस्याऽवस्ताद् दीयमानश्चाथ वर्मान्तरमिव विभ्राण सस्तत्रोदात्तस्य व्यवस्थितिं सूचयति ।

४ - इत्यर्थविच्छेदक प्रातिपदिकादुपरि नान्तरीयतया निर्दिश्यमानात् सन्निभात् सतो रूपविशेषात् पुरस्तात् प्रत्त सस्तदीयाद्यशस्य पूरयितव्यतामुपक्षिपति, तय अग्नि->-मि, वैतु -मिम् । अय समासेऽवग्रहत्वेना-ऽपि प्रयुज्यते, तय अग्ने-गु- ।

५ । इत्यूर्ध्वदण्डो वर्णमूर्ध्नि दीयमान सन् शब्दविशेषीयैकस्वरस्य सत स्वरितस्य व्यवस्थितिं प्रदिशति, तय अ-कुर्ध्वञ्च- ।

६ = इति संतोल् स्वत प्राग्वर्तमानस्य सत स्वत उत्तरवर्तिना सता तुल्यत्व सूचयति, तय 'तया गत्या' (= तेन प्रकारेण), पृ ११२^b ।

७ + इति योजक प्रकृतिप्रत्ययीयं वा समासावयवीय वा योग संकेतयति, तय ✓/जन्र+ड (पृ ३२^o), ६अ+श्चुथ- (पृ ४९९^m) ।

८ → इत्यभिपुङ्ग स्वत प्राग्वर्तिन सत स्वोत्तरवर्त्यात्मकतया परिणाम संकेतयति, तय अशो- (र→)रा- ।

९ > इत्यभिकोण = →, तय २अमि>भी ।

१० ← इति प्रतिपुङ्ग स्वत उत्तरवर्तिन सत स्वप्राग्वर्त्यात्मकतया परिणाम संकेतयति, तय ६अ←नञ् ।

^१ WR शपा इत्येतयो काचिन्कस्थलाङ्कनभेदवतो सतो सवादनार्थं तु आचि २ ।

^२ मूलमेषे खण्ड->*कण्ड->काण्ड इति काश्मीरवाचनिकप्रवृत्तिसुलभविकारमध्योऽपपाठो द्रष्टव्य ।

^३ धातु संकेतयतीत्यभिप्रायपरस्तद्धितो भवति । एवमुपर्यपि तत्तत्संकेतसंज्ञात्वेन प्रयुज्यमाना शब्द-विशेषा यथावद् बोद्धव्या ।

११ < इति प्रतिकोण = ←, तय अन्त (<र्)-कोश-

१२ < > इति कोणयुग म्वत पूर्वोत्तरवर्तिनोरन्योन्यप्रकृतिविकृत्यन्यतरभाव सकेतयति, तय अनुडुह् < >धै- (पृ १६५^b) ।

१३ ऽ इति वक्रक सहिताविषय उत्तरवर्तिनोऽकारस्य पूर्ववर्तिनि साहितिक आकार एकार ओकारे वाऽन्तर्भाव सकेतयति, तय वाऽन्यस्य (पृ १३^f), स्वरेऽविशेष (पृ ४^b), भूरिविमुखोऽयम् (पृ १३^f) ।

१४ ऽऽ इति द्विवक्रकमुत्तरवर्तिन आकारस्य पूर्ववर्तिनि साहितिक आकारेऽन्तर्भाव सकेतयति, तय पञ्चम्यर्थस्याऽऽकाङ्क्षितत्वात् (पृ ५^f), कर्मताऽऽपद्येत् (पृ ७५^a) ।

१५ (ऽ) इति कोष्ठित वक्रकमुत्तरवर्तिनोऽकारस्य पूर्ववर्तिनि पूर्वरूपैकादेशात्मकेऽकारेऽन्तर्भाव सकेतयति, तय अग्र(ऽ)यण- ।

१६ , इति प्रार्ध-विरामो यत्र तत्र शाब्दिके वा स्थलीये वा निर्देशे यथापेक्ष लघिष्ठव्यवच्छेदकत्वेन प्रयुज्यते, तय √१अस्, अस्ति, अँस्(>इ, ळ)√१वह्, अध, अधा, अन्त,न्ता-, अनु,>नू-याज्- ।

१७ , इत्यर्ध-विराम एकैरस्या स्थलाङ्कनमात्राया व्यवच्छेदकतया प्रयुज्यते, तय अश- > -श. ऋ २, १, ४, २७, १

१८ इति विराम एकैरस्य पदसंग्राहकनिर्देशखण्डस्य च समासाभिमुखे सन्नेवान्तरे वा स्थलाङ्के वा परतोऽसत्येकैरस्य सन्नेपस्य चाऽवसाने व्यवच्छेदकतया प्रयुज्यते, तय अनु√दिश्, १०५, अश- १७ । पा (वैतु पाभे) इति च, अश- > -श ऋ २, १, ४ (वैतु ऋ) इति च ।

१९ ‘ ’ इति शीर्षण्य प्रार्धविराम-प्रतियुग स्वम यगतस्य प्रायेणैतिकारेणाऽनुगतस्य सत. पाठस्य ग्रन्थान्तरीयोद्धारात्मकता सकेतयति, तय. ‘कृत्योक-’ (पृ ८^g) ।

२० ० इति वर्तुलकं शीर्षण्यतया प्रयोगत पूर्वोत्तरस्थित्यनुक्रमेणाऽवस्तनी चोपरितनी च पूरयितव्यता सकेतयति, तय, अशु- °शु- अन्° (= अनशु-), °वामीरनु° (= अग्ने वामीरनु सदृशि पृ २०१०) । इदमेव च वर्तुलकं यदाऽर्धविच्छेदकस्य च सन्निप्तस्य सत. सुवरूपस्य च मध्ये दीयते, तदा तस्य रूपस्याऽऽमन्त्रितभाव सूच्यते, तय अशु- > -०शो, अग्नि- > -०ग्ने ।

२१ * इति तारका यस्योपरि धृता भवति, तस्यौपकल्पनिकत्व सकेतयति । तत्र ये विशेषा भवन्ति, त इमे सन्ति—

(क) वामपाशर्वत शीर्षण्या सतीयं शब्दविशेषस्य तदर्थविशेषस्य वोक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय √*अप्, √१अस् *हिसायाम् ।

(ख) सस्वरस्याऽक्षरविशेषस्योपरि धृता सतीय तस्य स्वरस्योक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय. अप्सर-हुँ-, अँ-सयाज्य- ।

(ग) व्यावसानिक-विच्छेदकस्योपरि धृता सतीयं तत्प्रतियोगिन सुव्योगीयताया उक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय अन्तर-* ।

(घ) अवग्रहस्योपरि धृता सतीय तस्योक्तपूर्वं स्वरूपमाचष्टे, तय अन्तरिःक्ष- ।

२२ ? इति प्रश्नक शब्द-रूप-ग्रन्थनामसंज्ञेपाऽन्यतमीयाद् निर्देशात् पुरस्ताच्च स्थलाङ्कनिर्देश-मात्राया उपरिष्ठाच्चोपचर्यमाणो यथास्थितस्य तत्तन्निर्देशस्य विषये सामान्यतो वा तत्तद्विशेषतो वा दुरुहता-साशयि-कताऽवयवसेयकल्पतादिप्रकारकमर्थं सकेतयति । येष्वेतद्विषयभूतेषु तावदस्योपचारो भवति, तानीमानि सगृह्येरन्—

(क) पाठ-स्वरूपे, तय ?अ-कल्याणी-, अक्षी- > - क्ष्यौ पै ६, ६, ११ ।

(ख) वर्ण-स्वरूपे, तय ?अहारि- ।

(ग) तात्पर्य-स्वरूपे, तय ?अकन्त- ।

(घ) अवग्रह-स्थितौ, तय ?अप्-सर्- ।

(ङ) व्युत्पत्ति-स्वरूपे, तय ?अर्थ- ।

(च) उपकल्पना-स्वरूपे, तय ?/अराय- ।

(छ) स्वर-स्वरूपे, तय अष्टौ मै ४, २, १४१ ।

एव टिप्पणेषु चायं व्यु मूपा इत्यादितम् तत्तद्विषयीयात् संज्ञेपादुपरि त्रियमाणस्तत्र तत्र निर्णयाभाव सूचयति ।

२३ ० इति सकेतः कृत पुरस्तादुपचर्यमाणस्तस्य व्यवहितोपसृष्टत्वं भवतीति च स्थलाङ्कीय-मात्राविशेषादुपरि त्रियमाणश्च तत्रैव स्थले व्यवहितोपसृष्टत्वं भवतीति च सकेतयति, तय ० अप-शोशुचत्-, अप-वन्त्- > -वन्त् ऋ ८, ४३, २६०

२४ † इति संकेतः शब्द-रूप-ग्रन्थनामसंज्ञेपान्यतमीयाद् निर्देशात् पुरस्तादुपचर्यमाणस्तदधिकृताया पाठस्थितेर् नित्य टिप्पणितस्थलस्य सतो बाह्वचादिग्रन्थान्तरीयश्रुतिविशेषस्याऽपेक्षया भिन्नाऽऽत्मकता सकेतयति, तय अ-जर- > †-रस्य । स्थलविशेषीयपाठस्थितेरेवंप्रकारताया सूचयितव्याया सत्या तु सकेतोऽयं तत्तत्स्थला-ङ्काऽवसानतः क्रियते, तय अग्नि-मत्- > -मान् काठ २३, ११ † ।

२५ † इति संकेतः शब्द-तद्गूपाऽन्यतरीयनिर्देशविशेषात् पुरस्तादुपचर्यमाणस्तद्वत् श्रुतिसामा-न्यस्य बाह्वचमूलकता सूचयति, तय †अज्म-, अज्मन्- > †-ज्म । यदा तु निर्देशविशेषस्य श्रुतिविशेषीय-तथैवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तदा तच्छ्रुतिविशेषीयव्याप्तिमात्रानुपाततोऽयं सवेत स्थलाङ्कीयमात्राविशे-षात् पुरस्ताद्वोपरिष्ठाद्वोपचर्यते, तय अच्युत-च्युत्- > -च्युत् शौ २०, ३४, ९† । यदा चाऽपि निर्देशविशेषस्य श्रुतिविशेषीयाऽऽवृत्तिबहुत्वविषयत्वे सति काचित्कतयैवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तदा शीर्षणश्रुतिसूचक-सख्यावत् स्थलाङ्कविशेषादनन्तरं यावदावृत्त्येवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तावदावृत्तिसूचकशीर्षणसख्यायुतोऽयं संकेतः उपचर्यते, तय अस्मद्- > *न्- > -न मै ४, १४, ९^{१३}, १^{१६} ।

२६ ¶ इति संकेतः शब्द-तद्गूपाऽन्यतरीयनिर्देशविशेषात् पुरस्तादुपचर्यमाणस्तस्य कृष्णयजुर्वेद-विशेषीयब्राह्मणभागीयता सूचयति । यदा च निर्देशविशेषस्य श्रुतिविशेषीयतथैवंप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तदाऽयं संकेतस्तच्छ्रुतिव्याप्तिमात्रानुपाततः पुरस्ताद्वोपरिष्ठाद्वा प्रयुज्यते, तय ¶अपि/सृज्, अव/पद् > ¶अवपद्यन्ते, २अरण्य- > -ण्यम् मै १, ९, ७ । यदा तु निर्देशविशेषस्य स्थलविशेषीयाऽऽवृत्तिबहुत्वे

^१ धातूनां च व्ययाऽव्ययोभयविधानां प्रातिपदिकानां चैषा सामान्यसंज्ञा द्रष्टव्या ।

^२ तिङन्तं वा सुबन्तं वा तत्तत् पदमिह यथास्वप्रकृतिभूतशब्दापेक्षया तत्तद् रूपमित्युच्यते ।

^३ अन्यथासिद्धोऽयमर्धविराम इति कृत्वा प्रकृतखण्डादूर्ध्वमस्याऽप्रयोगो भवति ।

सति काचित्कृतयैवैवप्रकारकता सूचयितव्या भवति, तदाऽऽवृत्तिसंख्याशिरस्कात् सत स्थलविशेषीयादङ्कादनन्तर-
मेवप्रकारकतापर्यायसंख्याशिरस्कृतयाऽयं संकेतो ध्रियते, तय अधि मै ४, ४, ५^२, १^१ ।

२७ § इति संकेत † इत्यस्य च ¶ इत्यस्य चोक्तपूर्वप्रकारेण प्रवर्तमाने विषयोत्सर्गे रूपस्थलविशेषा-
ऽन्यतराऽपेक्षयाऽपवादभाव सूचयति, तय अ-तन्द्र- > -§^२न्द्रम् ¶अनायतन- > -न §शौ , अपराह-
> -¶ह्ले • पै १०, ६, ७§

२८ पृथक्कारेण वैशद्यमुद्दिश्येह प्रयुज्यमानाना त्रयाणा कोष्ठकाना तावदय विषयविभागो भवति—

(क) () इत्यर्धचन्द्रकोष्ठकेऽन्तर्निर्देशीया योगविषया वर्णविकारविषया वा सूचना क्रियते, तय अ-का-
(ण>)णा-, अपि/ण्ठा(<स्था), अभ्या(भि-ग्रा)/वह् । उपसृष्टतिङन्तप्रकरणे प्रकरणगम्य
आख्यातिकोऽशोऽप्यर्धचन्द्रकोष्ठके निर्दिश्यते, तय अति/चर्>अति^१(चर) ।

(ख) [] इति दण्डकोष्ठके प्रतिशब्दीयस्वरङ्गान् औत्तरपदिको निर्देश क्रियते, तय अशु-^२ [°शु-
अन्°, उप° °], /अव् [अनु > न्व° °] ।

(ग) [] इति नागदन्तकोष्ठके निर्देशविशेषीयसूततच्छ्रुतिगतत्वेनाऽन्तर्बाह्वचीय सवादो निर्दिश्यते,
तय १अश्व- > -इव्यै ऋ [६, ६०, १, ८, ७३, १४] ।

(घ) यदा बाह्वचनिर्देशविशेषस्य स्थाने सवादिषु बाह्वचेषु वा ग्रन्थान्तरीयेषु वा श्रुत्यन्तरेषु तस्य
निर्देशविशेषस्याऽश्रवणे सति तत्पर्यायान्तर श्रूयते, तदा तन्निर्देशविशेषीये बाह्वचे स्थले
नागदन्तकोष्ठके निर्दिष्टे सत्यशतस्तत्सवादिश्रुत्यन्तरस्थलाङ्कन नागदन्तकोष्ठकाऽऽभ्यन्तरिके-
ऽर्धचन्द्रकोष्ठके क्रियते, तय अंशु- > -शु ऋ ९, [६२, ४ (८२, १)], २असपत्न, त्ना-
> -त्न ऋ १०, १७४, [(१५९, ४) ४], -ना ऋ १०, १५९, [४ (१७४, ४)] ।

(ङ) टिप्पणेषु सवादि-विसवादिमतान्तराणा चान्येषा पदार्थाना च वैशद्यविशेषेण समर्पणार्थमेतेषा
कोष्ठकाना व्यवच्छेदकमात्रतया प्रयोगो भवति । तथाहि । यदैक एव कोष्ठकोऽपेक्ष्यते, तदाऽर्ध-
चन्द्रकोष्ठक उपयुज्यते । यदा तु द्वाधीयसि विचारे प्रवर्तमाने सति कोष्ठकानामन्योन्यमाभ्यन्तर-
भावेन समावेश सावसरो भवति, तदा [([([]))]] इत्याकारकस्तदीय उपयोगक्रमो द्रष्टव्य ।

८. मुद्रा-प्रकरणम्

१ अस्य ग्रन्थस्य मूल-भाग प्रतिपृष्ठ स्तम्भत्रयेण विभक्तो भवति ।

२ प्रतिपृष्ठमादिम* शब्दो वामतोऽन्तिमश्च दक्षिणत शीर्षण्यतया निर्दिश्येते । यदा त्वेतयोरुभयो-
र्वाऽन्यतरस्य वा विभिन्नाऽनुक्रमाद्यक्षरत्वात् पृष्ठविशेषीयसामान्याऽनुक्रमविघातकच भवति, तदैतयोरुभयोर्वाऽन्य-
तरस्य वा स्थाने कोणिताऽन्त सन् धात्वादिमूलभूतस्य शब्दस्य निर्देशो भवति, तय अनु/धा > (पृ २०१) ।

३ प्रतिपृष्ठविभागीयस्तम्भ शाब्दिका निर्देशास्तावत् प्रातिस्विकेषु तत्तन्मूलाऽपेक्षया यौगिकपारंपर्यत
प्रत्यवान्तरयोगमेकैकया मात्रया दक्षिणतो व्यवच्छिद्यमानेष्वन्योन्यसापेक्षोपरितनावस्थितिष्वापञ्चमात् सहजसंभवो-
पयोगेषु वैयाकरणार्थनिर्भरेषु स्तम्भेषु क्रियन्ते, तय /अत्, /*अप्, /१अश् ।

* तु गतपृष्ठस्य ३य टिप्पणम् ।

* प्रकृते स्वरङ्गे बाह्वचश्रुतिमात्रगत सवादो भवति । इत ऊर्ध्व खण्डान्तरेषु त्वावारग्रन्थमात्रगत.
सवादोऽपि प्रदर्शयिष्यते ।

४ सार्वधातुकाऽऽर्वाधातुकविषयकतिङन्तानां च सार्वधातुकप्रकरणीयभिन्नविकरणरूपाणां च समूहप्रातिपदिकीयाऽवान्तरप्रातिपदिकीयरूपाणां चाऽन्योन्यविवेकार्थं प्रत्येकं खण्डपार्थक्यं क्रियते तय अनु✓गम्, ✓गच्छ, अति✓तृ, अस्मद्, अहन् ।

५ एव तावत् सर्वे शब्दा इह वशपरंपराभिरिव निदिश्यमाना उपक्रमोपसहारविवेकतः सुलक्षा भवन्ति । कस्क शब्दः क्रियती क्रियती वैदिकवाङ्मयीया प्रयोगद्विमात्रवानित्यप्यनेन प्रकारेण समीक्षितुमुपलभ्यते । तथाहि । यावद् अनी (ति✓इ), अप✓नुद् इत्येवजातीयानामुपसृष्टानां वातूनामाश्चर्यमिव द्वितीयस्तम्भाऽतिक्रमो भवति, तावद् ✓अत्, ✓*अर् इत्येवजातीया शुद्धा वातव प्रायेण चतुर्थं स्तम्भमभिव्याप्य प्रवर्तमाना उपलभ्यन्ते ।

६ अस्य ग्रन्थस्य वृत्तिभागस्तावद् टिप्पणमयो भवति । टिप्पणानि चैतानि सामान्यतः स्तम्भद्वयेनोपनिबद्धानि भवन्ति (वैतु पृ १८६ यत्र स्तम्भत्रितयस्याऽपि प्रयोगो लब्धाऽऽदरो भवति) । प्रत्येकं टिप्पणं च वैलक्षण्यप्रयोजित-दृष्टिसौकर्यमुद्दिष्टाऽऽङ्गलवर्णशिरस्कृतयाऽऽरभ्यते ।

७ एकैकस्य निर्देशस्य तत्तदङ्गमङ्गान्तरविवेकेन विस्पष्टं लक्ष्येत्यभिप्रायेण विभिन्नमुद्रात्रयी प्रयुक्ता भवति । इयं तावदस्मिन् विषये व्यवस्था कृता भवति—

(क) गुर्व्यां कृष्णया मुद्रया तावदेतानि निर्देश्यानि भवन्ति—

१ शुद्धा उपसृष्टाश्चाऽनुपसृष्टाश्च धातवः ।

२ अयौगिकत्वेन निर्देशभाजि व्ययानि चाऽव्ययानि च प्रातिपदिकानि, प्रतिपरामर्शीयनिर्देशभाजि विलक्षणानि सुप्-तिङन्तरीयरूपाणि, यथावर्णमात्राऽनुक्रान्तानां प्रतिपरामर्शीयनिर्देशभाजा प्रातिपदिकपरंपराणां मध्ये प्राथमिकानि प्रातिपदिकानि च ।

३ प्रत्येक-स्थलाङ्गीयमात्रायां प्रवानविभागीया सख्या ।

(ख) लब्ध्या कृष्णया मुद्रया तावदेतानि निर्देश्यानि भवन्ति—

१ तिङ्-रूपाणि ।

२ सुब्-रूपाणि ।

३ यौगिकनिर्देशभाजि व्ययानि वाऽव्ययानि वा कृतद्धिताऽन्यतरात्मकानि प्रातिपदिकानि ।

४ व्ययाऽव्ययाऽन्यतरप्रकारकप्रातिपदिकीया समासा ।

५ यथावर्णमात्राऽनुक्रान्तानां प्रतिपरामर्शनीयनिर्देशभाजा प्रातिपदिकपरंपराणां मध्ये द्वितीयप्रभृतीनि प्रातिपदिकानि, तय अत्तवे इत्यत ऊर्ध्वम् अत्तुम् इत्यादीनि ।

६ टिप्पणेषु तावद्—१ उद्धृता पाठा, २ धातवस्तदीयानि तिङ्-रूपाणि च, ३ यौगिकतया निर्दिष्टानि प्रातिपदिकानि च तदीयानि सुब्-रूपाणि च, ४ अव्ययात्मकानि प्रातिपदिकानि, ५ पाणिनीया प्रत्यया, ६ शोधः इति पदचैतदभिप्रायक पदान्तरं च, ७ उस इति सक्षेपश्चैतदभिप्रायक सक्षेपान्तरं च ।

(ग) मितया मुद्रया तावदेतानि निर्देश्यानि भवन्ति—

१ उक्तपूर्वमुद्रान्तरनिर्देश्याशव्यतिरिक्तः स्थलाङ्कनात्मको भागः ।

२ उक्तपूर्वमुद्रान्तरनिर्देश्याशव्यतिरिक्तं टिप्पणात्मको भागः ।

३ अन्तः शब्दनिर्देशीयो यौगिको वा साहितिको वाऽवान्तरनिर्देशः, तय अ-तृष्य(त् >)न्ती- ।

४ प्राधान्यभाजो निर्देशस्य प्रतिपरामर्शिका, तय अत्तवे इत्यत पश्चाद् '✓अद् द्र' इति ।

५ यथापेक्षितप्रतिशब्दीयखण्डान्ते कोष्ठकीकृत्याऽन्यथा वा क्रियमाणौत्तरपदिकी प्रतिपरामर्शिका, तय अ- [अति°] ।

संक्षेपाः (Abbreviations)

(क) ग्रन्थीयाः^१ (of Books)

अ = अमरकोष- (अमरसिहीय-)	ऐआ = ऐनेरयाऽऽरण्यक-	जै = जैमिनीय-सहिता- (साम-वेदीया-)
अक्षी = अमरकोषीयाक्षीरस्वामि-वृत्ति-	ऐब्रा = ऐतरेय-ब्राह्मण-	जैउब्रा = जैमिनीय- (तलवकार-) -उपनिषद्-ब्राह्मण-
अन = अनन्ताचार्य-भाष्य (का ^२ , मूको ^३)	क = कपिष्ठल-रुठ-सहिता- (कृष्णयजुर्वेदीया-)	जैब्रा = जैमिनीय-ब्राह्मण-
अप = अथर्ववेद- परिशिष्ट- (=PA)	कउ = कठोपनिषद्-	ता = तारापादीय- (शौ कतिपय-शब्दार्थविचार- (=CA)
अभा = अमरकोषीया- भानुदीक्षित-वृत्ति-	का = काण्व-सहिता- (शुक्लयजुर्वेदीया-)	ताब्रा = ताण्ड्य-ब्राह्मण-
अवे = अथर्ववेद- (सामान्येन)	काउ = कातन्त्रीय-उणादिसूत्र-	तै = तैत्तिरीय-सहिता- (कृष्ण-यजुर्वेदीया-)
आ = आत्मानन्द-भाष्य- (ऋ)	काठ = काठक-सहिता- (कृष्ण-यजुर्वेदीया-)	तैआ = तैत्तिरीयाऽऽरण्यक-
आनन्द = आनन्दतीर्थ-भाष्य- (ऋ)	काल = कालनाथ-भाष्य- (का , मूको)	तैब्रा = तैत्तिरीय-ब्राह्मण-
आपम = आपस्तम्ब-मन्त्रपाठ-	काशब्रा = काण्व-शतपथ-ब्राह्मण-	द = दयानन्द-भाष्य- (ऋ प्रभृ)
आपश्रौ = आपस्तम्ब-श्रौतसूत्र-	काश्रौ = कात्यायन-श्रौतसूत्र-	दु = दुर्ग-कृता- (निरुक्त-वृत्ति-)
आबो = आनन्दबोध-भाष्य- (का , मूको)	कौ = कौथुम-सहिता- (साम-वेदीया-)	दे = देवराजयज्व-कृता- (निघ-राटु-वृत्ति-)
उ = उवट-भाष्य- (मा)	कौनि. = कौत्सव्य-निघण्टु-	देव = देवयज्ञ-प्रदीपिका- (विश्व-बन्धु-कृता-)
उणा = उणादिसूत्र- (=पाउ)	कौसू = कौशिक-सूत्र-	धापा = धातु-पाठ- (=पाधा)
उद्गी = उद्गीथ-भाष्य- (ऋ)	खि = खिलसूक्तसंग्रह- (ऋग्वेदीय-)	नाप्रप = नागरीप्रचारिणीपत्रिका- (काशी)
ऋ = ऋग्वेद-सहिता-	गोब्रा = गोपथ-ब्राह्मण-	
ऋप्रा = ऋग्वेद-प्रातिशाख्य- (शौन-कीय-)	छांउ = छादोग्योपनिषद्-	

^१ सितमुद्रा संक्षेपा प्रस्तुतखण्डमात्रगोचरा सन्त इत उपरि नोपयुज्येरन् ।

^२ एते संक्षेपा क्वचिद् ग्रन्थनामत क्वचिच्च तत्कर्तृनामत प्रवृत्तिमन्तो भवन्ति ।

^३ एभ्य प्राचीनग्रन्थीयसंक्षेपेभ्य उत्तर दीय-माना सख्याङ्कास्तत्तद्ग्रन्थीयप्रसिद्धमुख्याऽवान्तर-विभागाऽनुसारिणो भवन्ति । यदा तु प्रकरणस्पष्टत्वात् स्थलनिर्देशोऽनपेक्षितः स्यात्तदा ग्रन्थीयसंक्षेपादनन्तर सख्याङ्को नैव क्रियते । अथ यत्र नवीनग्रन्थीयसंक्षेपादनन्तरमेकोऽखण्ड एव सख्याङ्कः कृतः स्यात्, तत्राऽसौ पृष्ठाङ्कतया बोद्धव्यो भवति (वैतु WG यस्य प्रकृत-खण्डमात्रीयेषु त्रिचतुरेषूपयोगेऽवयमेक सख्याङ्कस्तद्ग्रन्थीयविषयीयाऽवान्तरखण्डनिर्देशको भवति) ।

अथाऽपि यत्र नवीनग्रन्थीयसंक्षेपेभ्य उत्तर क्रियमाणा स्थलाङ्क सख्या-खण्डद्वयात्मकः स्यात्, तत्र ABI इत्येवविधाना वर्षस्य त्रिंशत्तुर्वा प्रकाश्यमानाना पत्रिकाणां विषये तावत् प्रथमः कृष्णाङ्को वर्षपरपरया पृथक्मुख्यायमानस्य भागस्य द्वितीयः खेताङ्कश्च तस्य वार्षिकभाग-विशेषस्य पृष्ठस्य निर्देशको भवति । POC इत्यत्र तु प्रथमोऽङ्कस्तदीयभागपरिभाषाऽभावाद् वर्षविशेषस्य निर्देशको भवति । एव VV इत्यत्र च WAG इत्यत्र च प्रथमेऽङ्के भागस्य निर्देशके सति द्वितीयोऽङ्कस्तदीय-विषयीयाऽवान्तरखण्डस्य निर्देशको भवतीत्यपरो विशेषः ।

^४ एवविधा संक्षेपविवरणान्तर्गता संक्षेपा ग्रन्थीय-सामान्याऽन्यतरसंक्षेपवर्गीया सन्तो यथापेक्षं यथास्थान विव्रियमाणा द्रष्टव्या ।

नि = निरुक्त- (=या)
 नि, निघ = निघरट्ट-
 निस = निरुक्त-ममुचय- (वररचि-
 कृत-)
 पपा = पद-पाठ- (सामान्येन)
 पा = पाणिनीया- (अष्टाध्यायी-)
 पाउ = (पाणिनीये) उणादिसूत्र-
 (शाकटायन-कृत-)
 पाउना = (पाणिनीये) उणादिवृत्ति-
 (नारायणीया-)
 पाउभो = (पाणिनीये) उणादिसूत्र-
 (भोजीय-)
 पाउश्चे = (पाणिनीये) उणादिवृत्ति-
 (क्षेत्वनवामि-कृता-)
 पाका = (पाणिनीये) काशि कावृत्ति-
 (वामन-जयादित्य-कृता-)
 पाग = (पाणिनीये) गणपाठ-
 पागम = (पाणिनीये) गणरत्नमहो-
 दधि- (वर्धमान-कृत-)
 पाण्डु = शकरपाण्डुरङ्ग- (=शपा)
 पाधा = (पाणिनीये) धातुपाठ-
 पान्या = (पाणिनीये) न्यास-
 (जिनेन्द्रबुद्धि-कृत-)
 पापम = (पाणिनीये) पदमञ्जरी-
 (हरदत्त-कृता-)
 पाभम = (पाणिनीये) मनोरमा-
 (भट्टोजीदीक्षित-कृता-)
 पाम = (पाणिनीये) महाभाष्य-
 (पतञ्जलि-कृत-)
 पामवा = (पाणिनीये) महाभाष्यीय-
 वार्तिक- (=पावा)
 पामाधा = (पाणिनीये) माववीया-
 वातुवृत्ति-
 पारि = वैदिकशब्दार्थ-पारिजात-
 (विश्वबन्धु-कृत-)
 पावा = (पाणिनीये) वार्तिक-
 (सामान्येन)
 पाश = (पाणिनीये) शब्दकौस्तुभ-
 (भट्टोजीदीक्षित-कृत-)
 पासिकौ = (पाणिनीये) सिद्धान्त-

कौमुदी (भट्टोजीदीक्षित-
 कृता-)
 पासित = (पाणिनीये) सिद्धान्त-
 कौमुद्यास्तरवबो विनीवृत्ति-
 (ज्ञानेन्द्रसरस्वती-कृता-)
 पासव = (पाणिनीये) स्वरसिद्धान्त-
 चन्द्रिका- (श्रीनिवासयज्व-
 कृता-)
 पै = पैप्पलाद-सहिता- (अथर्व-
 वेदीया-)
 प्रा = प्रातिशाख्य- (सामान्येन)
 फि = (पाणिनीये) फिट्सूत्र-
 (शान्तनवाचार्य-कृत-)
 वा = बालकृष्ण-भाष्य- (तै मूको)
 वृउ = बृहदारण्यकोपनिषद्-
 ब्रा = ब्राह्मण- (सामान्येन)
 ब्रास = ब्राह्मणसर्वस्व- (हलायुध-
 कृत-, मूको)
 भ भर = भरतस्वामि-भाष्य- (कौ ,
 मूको)
 भा = भट्टभास्कर-भाष्य- (तै)
 भोउ = पाउभो
 म = महीधर-भाष्य- (मा)
 मदी = मन्त्रार्थ- दीपिका- (शत्रुघ्न-
 कृता-, मूको)
 मभा = महाभारत-
 महे = महेश्वरवृत्ति (या)
 मा = माध्यन्दिन-सहिता- (शुक्ल-
 यजुर्वेदीया-)
 माप्रा = माध्यन्दिन-प्रातिशाख्य-
 (वाल्मीकीय-)
 माश = मा यन्दिन-शतपथ-ब्राह्मण-
 (=माशब्रा)
 माशब्रा = माध्यन्दिन-शतपथ-ब्राह्मण-
 सु = सुब्रह्म-भाष्य- (ऋ, मूको)
 मै = मैत्रायणीय-सहिता- (कृष्ण-
 यजुर्वेदीया-)
 य = यजुर्वेद- (सामान्येन)
 या = (यास्कीय-) निरुक्त-
 र = रघुवीर-संस्कृत- (क)

रा = रावण-भाष्य- (ऋ)
 ल = लक्ष्मणस्वरूप-संस्कृत- (या,
 वे)
 वाच = वाचस्पत्य- (तारानाथ-कृत-
 बृहत्संस्कृताभिधान-)
 विव = विषरण- (माधव-कृत-, कौ,
 मूको)
 वे = वेङ्कटात्मज-माधव-भाष्य-
 (ऋ)
 वेङ्कठ = (वेङ्कटात्मजमाधव-कृता-)
 ऋ अनु
 वेस = वेद-सदेश- (विश्वबन्धु-कृत-)
 वेको = वेदार्थकोष- (=दयानन्दीय-
 वेदार्थसंग्रह-, चमूपति-कृत-)
 वेक = वेकदेश-भाष्य- (तै, मूको)
 वेसा = वेद-सार (विश्वबन्धु-कृत-)
 वैको = वैदिक-कोष- (हंसराजीय-)
 वैप = वैदिक-पदानुक्रम-कोष-
 (प्रकृत-, अस्मदीय-)
 वैभा = वैदिक-कोष- (भास्करराजीय-)
 वैवा = वैदिकवाक्यान्वय-कोष-
 (प्रचिकीर्षित-, अस्मदीय-)
 वैवि = वैदिक-विश्वकोष- (प्रचि-
 कीर्षित-, अस्मदीय-)
 वैश = वैदिकशब्दार्थ-कोष- (प्रचि-
 कीर्षित-, अस्मदीय-)
 श = शकरकृत-भाष्य-
 शक = शब्द-कल्पद्रुम- (राधा-
 कान्तदेव-कृत-)
 शचि = शब्दार्थचिन्तामणि-कोष-
 (सुखानन्द-कृत-)
 शब्द = शक
 शब्रा = माशब्रा
 शपा = शकरपाण्डुरङ्ग-संस्कृत-
 (शौ)
 शाभा = शाङ्खायनाऽऽरण्यक-
 शाश्रौ = शाङ्खायन-श्रौतसूत्र-
 शाब्रा = शाङ्खायन-ब्राह्मण-
 शौ = शौनक्-सहिता- (अथर्व-
 वेदीया-)

शौच =शौ चतुर्यायी- (प्रातिशाख्य-)	समा =सत्यव्रतसामश्रमि-संस्कृत- (कौ प्रभृ)	(ऋ प्रभृ)
शौष =शौनक्रीय-परिशिष्ट- (=अप)	सा =सायण-भाष्य- (ऋ प्रभृ)	सावे =सामवेद- (सामान्यत)
शौषा =शौ प्रातिशाख्य-	सात =सातवलेकर-संस्कृत-	स्क =स्कन्दस्वामि-भाष्य- (ऋ , या)

- ABI =Annals (of the) Bhandarkar (Oriental Research) Institute, (Poona),
- AG =Arnold, (E V Historical Vedic) Grammar
- AJP =American Journal (of) Philology (Baltimore)
- AM =Arnold, (E V Vedic) Metre (in its Historical Development)
- AO. =Acta Orientalia (ediderunt Societates Orientales Batava Danica Norvegica)
- AR =Aufrecht, (Th Die Hymnen des) R̥gveda.
- AUF =AR
- AUS. =Allahabad University Studies
- AVM =AM
- AVS =Avery, (John,) Verb (Inflection in Sanskrit)
- B =Bloomfield, (Maurice, art, trans)
- BA =Bloomfield, (Maurice, Hymns of) Atharvaveda
- BAL =Bulletin (of the) Adyar Library (Madras)
- BC =Bloomfield, (Maurice, Vedic) Concordance
- BDG =Brugmann, (K +) Delbruck, (B) Grundriss (der vergleichenden Grammatic der Indo-Germanischen Sprachen)
- BDI =Bulletin (of the) Deccan (College Research) Institute (Poona)
- BEG =BL
- BEN =BS
- BG. =BL
- BI =Bloch, (J. L') Indo-Aryan du Veda aus temps modernes
- BKA =Barret, (L C The) Kashmirian Atharvaveda (with critical notes)
- BL =B
- BL =Bergaigne, (Abel, Etudes sur le) Lexique (du R̥gveda, Journal Asiatique, 1883-84)
- BS =Benfey, (Th Die Hymnen des) Sāmaveda
- BSOS =Bulletin (of the) School (of) Oriental Studies (London)
- BV =Bhāratiya Vidyā (Bombay)
- BW =Bohtlingk, (Otto Sanskrit) Wörterbuch (in kürzeren Fassung)
- C =Caland, (W, ed. art)
- CA =Choudhry, (Tārāpāda, On interpretation of doubtful words in) Atharvaveda
- COB =Chatterjee, (Sunītkumāra) Origin (and development of) Bengali (Language)
- CR =Calcutta Review
- DAS =Delbruck, (B) Altindische Syntax
- F =Florenze, (C A Das sechste Buch der Atharva Samhitā, übersetzt und erklärt)
- G =GRV
- GA =Grill, (J Hundert Lieder des) Atharvaveda, (übersetzt und mit text-kritischen und sachlichen Erläuterungen versehen)
- GG =Geldner, (K F der R̥gveda in Auswahl, erster Teil) Glossar
- GK =Geldner, (K F +) Kaegi, (A Siebenzig Lieder des R̥gveda und mit Beiträgen von R Roth)
- GR =Grassmann, (H) R̥gveda (übersetzt und mit kritischen und

	erläuterenden Anmerkungen versehen)		
GRI	=Griffith, (R P H I trans ऋ मा कौ शौ)	JOR	=Journal (of) Oriental Research (Madras)
GRV	=Geldner, (K F der) Rgveda (1 w übersetzt und erläutert)	JRAS	=Journal (of the) Royal Asiatic Society (of Great Britain and Ireland)
GVŚ	=PG	JVI	=Journal (of the Śrī) Venkaṭṣvara (Oriental) Institute (Tirupati)
GW	=Grassmann, (H) Wörterbuch (zum Rgveda)	K	=Keith, (A B , trans)
H	=Hillebrandt, (A art)	KT	=K
HL	=Hillebrandt, (A) Lieder (des Rgveda übersetzt)	KZ	=Kuhn, (A + Aufrecht, Th) Zeitschrift (für vergleichende Sprachforschung)
HLR	=HL	L	=Lanman, (C R Noun Inflection in the Veda, JAOS X 325-601)
HM.	=Hillebrandt, (A Vedische) Mythologie	LR	=Ludwig, (A der) Rgveda, (order die heiligen Hymnen der Brahmana zum erster Male Vollständig ins Deutsche über- setzt mit Commentar und Ein- leitung, Vol 1-VI)
IA	=Indian Antiquary (defunct)	LUD	=LR
IBS	=Index (zu den Harmonien und Descripanden in Th) Benfey's (Ausgabe des) Sāmaveda, (Indi- sche Studien Vol III pp 199- 247).	M	=Muller, (Max F, ed art)
IC	=Indian Culture (Calcutta)	MEI	=MGC
IHQ	=Indian Historical Quarterly (Calcutta)	MG	=Macdonell, (A A Vedic) Gram- mar
IS	=Indische Studien, (defunct, ed Weber, A)	MGC	=Meillet, (A + Vendryes J Traite de Grammaire (comparee des Langues) Classiques
JA	=Journal Asiatique (Paris)	MGS	=Macdonell, (A A Vedic) Gram- mar (for) Students
JAOS	=Journal (of the) American Ori- ental Society	MK	=Macdonell, (A A +) Keith, (A B Vedic Index of Names and Subjects).
JBAS	=Journal (of the) Bombay (Branch of the Royal) Asiatic Society	MM	=M
JBHU	=Journal (of the) Benares Hindu University	MR	=Macdonell, (A A. A Vedic) Reader (for students)
JBRŚ	=Journal (of the) Bihar (and Orissa) Research Society	MV	=Muller, (Max F') Vedic (Hymns, trans)
JBU	=Journal (of the) Bombay Univer- sity	MVG	=MG
JC	=Jacob, (Col G A A) Concordance (to the Principal Upanishads and Bhagavadgita)	MVM	=Macdonell, (A A.) Vedic Mytho- logy
JIH	=Journal of Indian History (Madras)	MW	=Monier Williams, (Monier, A Sanskrit English Dictionary)
JMS	=Journal (of the) Mythic Society (Bangalore)	NIA	=New Indian Antiquary (Poona).

NW	=Neisser, (W zum) Worterbuch (des Rgveda)	TV	=Thonas, (F W) Vedic (Hymns, trans)
OK	=Oertel, (H zur) Kapisthala katha (Samhitā)	VB	=(The) Visva Bhārati (Quarterly, Shantiniketan, Bengal)
ORN	=Oldenburg, (H) Rgveda, (Text kritische und Exegetische) Noten.	VPO	=Varmā, (Siddheshwara Critical studies in the) Phonetic Observations (of Indian Grammarians)
OV	=Oldenburg, (H) Vedic (Hymns, trans)	VV	=(Bloomfield, M + Edgerton, F) Vedic Variants
PA	=(The) Parisistas (of) Atharva veda (Vols I-III, Bolling, G M + Negelein, J)	VVS	=Venkaṭasubbiah, (A) Vedic Studies
PG	=Pischel, (R +) Geldner, (K F Vedische Studien)	W	=Whitney, (W D, trans, art)
PHQ	=(The) Panjab Historical Quarterly (Lahore)	WAG	=Wackernagel, (J) Altindische Grammatik
PO	=(The) Poona Orientalist	wb	=Web
POC	=Proceedings (of the all India) Oriental Conference	Web	=Weber, (A art, ed)
PR	=Peterson, (P Hymns from) Rgveda	WG	=Whitney, (W D Sanskrit) Grammar
PVR	=PG	WI	=Whitney, (W D) Index (Verborum to शौ)
PW	=(St) Petersburg (Sanskrit) Worterbuch (von Bohtlingk, Otto + Roth, Rudolph)	Wil	=Wilson, (H H, ed कौ)
R	=Roth (R, art)	WIP	=Woolner, (A C) Introduction (to) Prakrit
REIV	=RI	WIS	=Weber, (A) Indische Studien
RI	=Renou (L) Index (Vedique, Vedic Studies, Lahore)	WN } WNG }	=WAG
RJ	=RR	WSR	=Whitney, (W D) Supplement (to WG) Roots, (etc)
RR	=Rajwade, (Varj Nath Kashinath Words in) Rgveda	WR } WS } WSGS }	=RW
RW.	=Roth, (R +) Whitney, (W D, ed, शौ)	WW	=Walde, (Alois, + Pokorny, Julius Vergleichendes) Worterbuch (der Indo-germanischen Sprachen)
S	=Stevenson, (J, ed., कौ)	WWA	=Wust, (W Vergleichendes und Etymologisches) Worterbuch (des Alt-indo arischen), Altindischen
SB	=SBW	WZKM	=Wiener Zeitschrift (für die) Kunde (des) Morgenlandes
SBW	=Schmidt, (R Nachtrage zum) BW	z	=ZA
Sch	=Schroeder, (Leopold von, art, ed)	ZA	=Zimmer, (H) Altindische Leben
SI	=Simon, (R) Index (Verborum zum कठ)	ZDMG	=Zeitschrift (der) Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft
SIM.	=SI		
ST	=S,		

(ख) लेखकीयाः (of Authors)

अनन्ताचार्य-	तु अन	कौत्सन्य-	तु कौनि	भट्टभास्कर-	तु भा
अमरसिंह-	„ अ	कौशिक-	„ कौस्	भट्टोजिदीक्षित-	„ पाभम , पाश , पामिकौ.
आश्रायण-	„ आश्रा. (या स्मृ)	कौष्टुकि-	„ कौ	भरतस्वामिन्-	„ भ
आत्मानन्द-	„ आ	क्षीरस्वामिन्-	„ अक्षी	भानुदीक्षित-	„ अभा
आनन्दतीर्थ-	„ आनन्द	गार्ग्य-	„ गा (या , पा स्मृ)	भारद्वाज-	„ भार (या स्मृ)
आनन्दबोध-	„ आबो	गालव	„ गाल (पा या स्मृ)	भास्करराय-	„ वैभा
आपस्तम्ब-	„ आपम , आपश्रौ	चमुपति-	„ वेको	भोज-	„ भोज
आपिशलि-	„ आपि (पा स्मृ)	चर्मशिरस्-	„ चर्म (या स्मृ)	महीधर-	„ म
उद्गीथाचार्य-	„ उद्गी	चाक्रवर्मण-	„ चा (या स्मृ)	महेश्वर-	„ महे
उवट	„ उ	छन्दोग-	„ छाउ	माधव-	„ विव , वे.
ऐतरेय-	„ ऐआ ऐआ	जयादित्य-	„ पाका	मुद्गल-	„ सु
औदुम्बरायण-	„ औदु (या स्मृ)	जिनेन्द्रबुद्धि-	„ पान्या	यास्क-	„ या
औपमन्यव-	„ औपम (या स्मृ)	जैमिनि-	„ जै जैत्रा	रघुवीर-	„ र
और्णवाम-	„ और्ण (या स्मृ)	ज्ञानेन्द्रसरस्वती-	„ पासित	राधाकान्तदेव-	„ शक
कठ-	„ क , कउ, काठ	ताण्ड्य-	„ तात्रा	रावण-	„ रा
कण्व	„ का , काश्रा	तारानाथ-	„ वाच	लक्ष्मणस्वरूप-	„ ल
कपिष्ठल-	„ क	तित्तिरि-	„ तै , तैआ , तैत्रा	वररुचि-	„ निस
कात्थक्य-	„ कात्थ (या स्मृ)	तैटकि-	„ तैट (या स्मृ)	वर्धमान-	„ पागम
कात्यायन-	„ पावा , काश्रौ , माप्रा	दयानन्द-	„ द	वाचस्पति-	„ वाच
कालनाथ-	„ काल	दुर्ग-	„ दु	वाजसनेय-	„ का मा
काश्यप-	„ काश्य (या स्मृ)	देवराजयज्वन्-	„ दे	वामन-	„ पाका
कुथुमिन्-	„ कौ	नारायण-	„ पाउना.	वाध्यायिणि-	„ वाध्या (या स्मृ)
कौत्स-	„ कौत्स (या स्मृ)	पतञ्जलि-	„ पाम	विश्ववन्धु-	„ देप्र , वेस , वेसा , वैप. वैश प्रभृ
		पाणिनि-	„ पा	वैकटा(ऽऽत्मज-)	
		पैप्पलाद-	„ पै	माधव-	„ वे , वैश्र अ
		पौष्करसादि-	„ पौ (पावा स्मृ)	वेकटेश-	„ वेक
		बालकृष्ण-	„ बा	शकर-	„ श
				शकरपाण्डुरङ्ग-	„ शपा
				शतवलाक्ष-	„ शत (या स्मृ)
				शत्रुघ्न-	„ मदी
				शाकटायन-	„ पाउ , शा. (या स्मृ)

शाकपूणि-	तु शाक (या स्मृ)	श्वेतवनवासिन्	तु पाउश्वे	स्फोटायन-	तु स्फो (या स्मृ)
शाकल्य-	,, (पा या स्मृ)	सत्यव्रतसामश्रमिन्	,, ससा	हंमराज-	,, वैको
शाखायन-	,, शात्रा , शात्रा ,शाश्रौ	सातवलेकर-	,, सात	हरदत्त-	,, पापम.
शान्तनवाचार्य-	,, फि	सायण-	,, सा	हलायुध-	,, ब्रास
शौनक-	,, ऋप्रा ,शौ , शौच , शौप्रा	सुखानन्द-	,, शचि	हारिद्रविक-	,, हा (या स्मृ)
श्रीनिवासयज्वन्-	,, पस्व	सेनक-	,, से. (पा स्मृ)		
		स्कन्दस्वामिन्-	,, स्क		
		स्थौलाष्टीवि-	,, स्थौ (या स्मृ)		

Arnold, E V	cf AG,AM	Grill, J	,, GA,	Rajwade, V K	,, RR
Aufrecht, Th	,, AR	Hillebrandt, A	,, H., HL, HM	Renou, L	,, RI
Avery, J	,, AVS	Jacob, Col G A	,, JC	Roth, R	,, R, PW., RW.
Barret, L C	,, BKA	Keith, A B	,, K, MK	Schmidt, R	,, SBW.
Benfey, Th	,, BS	Kuhn, A	,, KZ,	Schroeder, L.	,, Sch
Bergaigne, A	,, BL	Lanman, C R	,, L	Simon, R	,, SI
Bloch, J	,, BI	Ludwig, A	,, LR	Stevenson, J	,, S
Bloomfield, M	,, B, BC, VV	Macdonell, A A	,, MG, MGS, MK., MR, MVM	Thomas, F W	,, TV.
Bohtlingk, O	,, BW, PW			Varmā,	
Bolling, L G	,, PA			Siddheshwara	,, VPO
Brugmann, K	,, BDG	Meillet, A	,, MGC	Vendryes, J	,, MGC.
Caland, W	,, C	Monier-		Venkata su-	
Chatterjee, S K	,, COB	Williams, M	,, MW.	bbiah, A	,, VVS
Choudhry, T	,, CA	Muller, Max	,, M., MV	Wackernagel, J	,, WAG.
Delbruck, B	,, DAS	Negellein, J	,, PA.	Walde, A	,, WW
Edgerton, F	,, VV.	Neisser, W.	,, NW	Weber, A	,, Web.
Florenze, C A	,, F	Oertel, H.	,, OK	Whitney, W D.	,, W, WG, WI, RW, WRS.
Geldner, K F	,, G, GG., GK, GRV, PG	Oldenburg, H	,, ORN	Wilson, H H.	,, Wil
Grassmann, H	,, GR, GW	Peterson, P	,, PR	Woolner, A C	,, WIP
Griffith, R P H	,, Gri	Pischel, R	,, PG	Wust, W	,, WWA
		Pokorny, J	,, WW	Zimmer, H	,, ZA

(ग) सामान्याः (General)

१	=एकवचन-	अध्या	=अध्याय-	आधा.	=आर्धधातुकोदय-
२	=द्विवचन-	अमा	=अर्धमागधी-(मभा.)	आन	=आनन्दाश्रम-संस्करण-
३	=बहुवचन-	अव	=अवधी-(नभा)	आसा	=आसामी-(नभा)
अदा	=अदादिगण-	अव्य	=अव्यय-	इटिद्र.	=इत्यत्र टिप्पणं द्रष्टव्यम् (=यद्र टि)
अद्र	=अग्रे द्रष्टव्य-(व्या-) (=यद्र)	अस	=अव्ययीभावसमास-	इस	=इतिहासपुराणीय-संस्कृत-
अप	=अपभ्रंश-(मभा)	आचि	=आशुपरामर्शिका-चित्राणि (प्रप्र)	उ	=उत्तरवर्तिन्-
अभि	=अभिधानकोष-(सामान्येन)	आत्म	=आत्मनेपद-,(दिन्)	उउ	=(अनेकत्वे सति) उत्तरवर्तिन्-

उआ = उपर्यु आगामुक- (=वैतु गपू)	कृन्-प्रम्ब = कृत्प्रस्व	द्र = द्रष्टव्य- (, व्या-)
उङि = उङिया- (नभा)	कृत्प्रस्व = कृत्प्रकृतिस्वर-	द्रवि = द्रविडभाषा-
उप = उत्तरपद-	क्रिय = क्रिया (परक) पद-	द्रस = द्रन्द्रसमास-
उपप्रस्व = उत्तरपदप्रकृतिस्वर-	क्रिवि = क्रियाविशेषण-	द्वि = द्वितीया- (विभक्ति-)
उपु = उत्तमपुरुष-	क्या = क्यादिगण-	द्विउ = द्वयन्तरीय-उत्तर-
उभ = उभयपद- (, °दिन्-)	ख = खण्ड-	द्विउटि = ,, ,, टिप्पण- (=द्विउ टि)
उम = उपपदसमास-	ग = गति-	द्विउटिदि = ,, ,, ,, दिशा (=द्विउ टि दि)
उस = उपमख्यान- , उपसख्येय-	गद्र = गत-द्रष्टव्य- (, व्या- = यद्र)	द्वितीस = द्वितीयात्तपुरुषसमास-
एउ = एकान्तरीय-उत्तर-	गटि = गत-टिप्पण- (=यद्र टि)	द्विपू = द्वयन्तरीय-पूर्व-
एउउ = (अनेकत्वे सति) एकान्त-रीय-उत्तर-	गपू = गत-पूर्व-	द्विपूटि = द्वयन्तरीय-पूर्व-टिप्पण- (=द्विपू टि)
एउटि = एकान्तरीय-उत्तर-टिप्पण- (=उउ टि)	गपूटि = गतपूर्व- टिप्पण- (=गपू टि)	द्विप्रटिदि = ,, ,, दिशा (=द्विपू टि दि)
एउटिदि = एकान्तरीयोत्तरस्य टिप्पणस्य दिशा (= एउ टि दि)	गपूदि = गतपूर्वस्य दिशा (=गपू दि)	द्विस = द्विगुसमास-
एपू = एकान्तरीय-पूर्व-	गस = गतिममास-	धा = धातु-
एपूटि = एकान्तरीय-पूर्व-टिप्पण- (=एपू टि)	गस्व = गति-स्वर-	धास्व = धातु-स्वर-
एपूटिदि = एकान्तरीयपूर्वस्य टिप्पणस्य दिशा (=एपू टि दि)	गुज = गुजराती- (नभा)	न = नपुसक-
एपूदि = एकान्तरीयस्य पूर्वस्य दिशा (=एपू दि)	च = चतुर्थी- (विभक्ति-)	नभा = नवीना- , भारती- (भाषा-)
एपूपू = (अनेकत्वे सति) एकान्त-रीय-पूर्व-	चस = चतुर्थीतत्पुरुषसमास-	ना = नामपद- (=नाप)
एस्थि = एव-स्थित-	चु चुग = चुरादिगण-	नाउ = नान्तरीय- + उत्तर-
औ = औपसर्गिक-	जु = जुहोत्यादिगण-	नाउउ = (अनेकत्वे सति) नान्तरीय- + उत्तर-
औअ = औपसर्गिक-अव्यय-	टि = टिप्पण	नाउटि = नान्तरीयोत्तर- टिप्पण- (=नाउ टि)
औप = औपथिक-	टिटि = टिप्पण- (अनेकत्वे सति)	नाउटिदि = नान्तरीयोत्तरस्य टिप्पणस्य दिशा (=नाउ टि दि)
क = कण्डिका-	त = तत्र	नाउदि = नान्तरीयोत्तरस्य दिशा (=नाउ दि)
कण्डूवा = कण्डूवादिगण-	तना = तनादिगण-	नाधा = नामधातु
कप = कर्म (परक) पद-	तय = तद् यथा (=e g)	नाप = नाम (परक) पद-
कप्र = कर्मप्रवचनीय-	तस = तत्पुरुषसमास-	नापू = नान्तरीय-पूर्व-
कस = कर्म वारयसमास-	तु = तुलनीय- (, या- = cf)	नापूपू = (अनेकत्वे सति) नान्तरीय-पूर्व-
कसप्र = कलि कातासस्कृत-ग्रन्थमाला-	तुटि = तुलनीय-टिप्पण (=तु टि)	नापूटि = नान्तरीयपूर्वटिप्पणस्य (=नापू टि)
काश्मी = काश्मीरी- (नभा)	तुदा = तुदादिगण-	नापूटिदि = नात्तरीयपूर्व-टिप्पण- दिशा (=नापू टि दि)
कास = कारकसमास-	तृ = तृतीया- (विभक्ति-)	
कास = काव्यीयसस्कृत-	तृतस = तृतस	
	तृतस = तृतीयात्तपुरुषसमास-	
	त्रिउ = त्रयन्तरीय-उत्तर-	
	त्रिपू = त्रयन्तरीय-पूर्व-	
	त्रिपूटि = ,, ,, टिप्पण- (=त्रिपू टि)	
	दश = दशति-	
	दि = दिश-	
	दिवा = दिवादिगण-	

नापूदि	=नान्तरीयपूर्व- दिशा (=नापू दि)	प्रा	=प्रातिशाख्य-(सामान्येन)	यक्र	=यथाक्रम-
नापूम	=नापू म	प्राकृ	=प्राकृत-(मभा)	यतु	=यथास्थान तुलनीय-(,या)- (=यस्था तु)
नापूश	=नापू शब्द-	प्राग्र	=प्रासङ्गिक-ग्रन्थ-, °न्धीय-	यटि	=यथास्थान टिप्पण- (=यस्था टि)
नि	=निपात-	प्राति	=प्रातिपदिक-	यद्र	=यथास्थानं द्रष्टव्य-(,व्या)-
निसा	=निर्णयसागर-सस्करण-	प्राभा	=प्राचीना-, भारती-(भाषा-)	यनि	=यथा प्राग्र निर्दिष्ट-(,प्रा-)
नेपा	=नेपाली-(नभा)	प्रास	=प्रादिसमास-	यमुपा	=ययामुद्रितपाठ-
नैप्र	=नैरुक्तिक-प्रक्रिया-	बगा	=बगाली-(नभा)	यस्थ	=ययास्थल-
पं	=पञ्चमी-(विभक्ति-)	बधा	=बहुप्रस्थान-वातु-	यस्था	=यथास्थान-
पस	=पञ्चमीतत्पुरुषसमास-	बस	=बहुव्रीहिसमास-	यस्थि	=यथास्थित-
पजा	=पजावी-(नभा)	बिहा	=बिहारी-(नभा)	योड	=योग्यक्रियाक्षेप-प्रयोजक- +उपसर्ग-
पर	=परस्मैपद-(,°दिन्-)	बौस	=बौद्धसंस्कृत-	रुधा	=रुधादिगण-
परि	=परिशिष्ट-(प्रकृतग्रन्थीय-)	भाप	=भाव(परक)पद-	रू	=रूप-
पा	=पाठ-	भाप्र	=भाषाशास्त्रीय-प्रक्रिया-	वा	=वाक्यान्वय-
पाग्र	=पाणिनीयप्रक्रिया-	भू	=भूमिका-(पार्श्वधृतग्रन्था- न्तरीयमकेताऽभावे प्राग्र)	वि	=विशेषण-(=विप)
पाभे	=पाठभेद-	भ्वा	=भ्वादिगण-	विग	=विशेषि-
पार	=पारसी-(=ईरानी-भाषा-)	म	=मन्त्र-	विप	=विशेषण(परक)पद-
पाली-	=पाली-(मभा)	मपु	=मध्यमपुरुष-	विभ	=विभक्ति-
पु	=पुल्लिङ्ग-	मभा	=मध्यमकालीना-, भारती- (भाषा-)	विशे	=विशेष्यपद-
पुष्पि	=पुष्पिका- (=colo- phen)	मरा	=मराठी-(नभा)	विशेवि	=विशेष्यगर्भित-विशेषण-
पू	=पूर्ववर्तिन्-	महा	=महामहोपा याय-	विस्व	=विभक्तिस्वर-
पूप	=पूर्वपद-	महारा	=महाराष्ट्री-(मभा)	वैतु	=वैपरीत्येन तुलनीय-(,या-)
पूपप्रस्व	=पूर्वपदप्रकृतिस्वर-	माग	=मागधी-(मभा)	वैस	=वैयक्तिक-सज्ञापद- (=व्यस)
पूपू	=(अनेकत्वे सति) पूर्ववर्तिन्-	मुपा	=मुद्रितपाठ-(प्राग्र)	वैस	=वैदिक-संस्कृत-
पृ	=पृष्ठ-	मूआ	=मूआभा	व्यस	=व्यक्तिपरक-सज्ञापद-
पृपृ	=(अनेकत्वे सति) पृष्ठ-	मूआभा	=मूलाऽऽर्यभाषा- (Ur- Aryan)	व्यु	=व्युत्पत्ति-
प्र	=प्रत्यय-	मूको	=मूल-(हस्तलिखित- ग्रन्थात्मक-) कोश-, °शीय-(,या-)	व्रज	=व्रजभाषा-(नभा)
प्रग्र	=प्रकृतग्रन्थ-(, °न्धीय-, तय इह प्राग्र (=वैप वा तदीय- वा)	मूकोपा	=मूलकोशीयपाठ-(=मूको पा)	शौर	=शौरसेनी-(मभा)
प्रथ	=प्रथमा-(विभक्ति-)	मूपा	=मूलग्रन्थीय-पाठ-(=मुपा)	श्रु	=श्रुति- (textual occurrence)
प्रधा	=प्रकृत-धातु-	मूस	=मूलसंस्कृत-(भाषा-)	ष	=षष्ठी-(विभक्ति-)
प्रपा	=प्रपाठक-	मैसू	=मैसूरसंस्करण-	षड	=षडन्तरीय-उत्तर-
प्रपु	=प्रथमपुरुष-	मौस्थि	=मैलिकस्थिति- (=मूस, मूआभा वाऽपेक्ष्य)	षस	=षष्ठीतत्पुरुषसमास-
प्रभृ	=°प्रभृति-			स	=समास-
प्रस्ता	=प्रस्तावना-(पार्श्व धृतग्रन्था- ऽन्तरीय-सकेताऽभावे प्राग्र)			स	=सप्त
प्रस्व	=प्रत्ययस्वर-			स	=सज्ञा-(=संप)

स	=मबोधन-	सप	=मज्ञा(परक)पद-	सना	=साधारण-नामन्-
स	=संस्कृत-	सपा	=सहिता-पाठ-		(common noun)
स	=सहिता-(=सपा)	सप्र	=समान-प्रकरण-	सासस्व	=सास्व
सक्षे	=‘संक्षेपा’ इत्याख्य- मिहत्य प्रकरणम्, कश्चित् संक्षेपविशेषः ।	सव्यु	=समान-व्युत्पत्तिक- (cognate)	सास्व	=साधारणसमास-स्वर-
सटि	=संस्कृत-टिप्पण-	सश्रु	=समानश्रुति- (co-textual)	त्रि	=सिधी- (नभा)
सना	=सर्वनामन्-	सम	=सप्तमीत-पुरुष-समास-	स्थ	=स्थल- (textual occurrence)
सनि	=समाननिष्पत्तिक- (homo formative)	सस्थ	=समान-स्थल-	स्वा	=स्वादिगण-
सप्त	=सप्तमी-(विभक्ति-)	साधा	=सार्ववातुमोदय-	स्वाभ	=स्वार्थप्रवान-, अव्यय-
				स्वाप्र	=स्वार्थ-प्रवान-
				हि	=हिदी- (नभा)

Abb	=Abbreviations (प्रप्र)	Fr	=French		the work cited'
abb.	=abbreviation	Germ	=German	p, pp	=Page, pages
Ar	=Arabic.	Gk	=Greek	Pers	=Persian
Arm	=Armenian	Goth	=Gothic	Port	=Portuguese
art	=article	Heb	=Hebrew	Pre	=Preface
BI	=Bibliotheca Indica	H G	=High German	Pruss	=Prussian
Boh	=Bohemian	IA.	=Indo Aryan	q v	=quod vide, 'which see'
Bret	=Breton	Ice	=Icelandic	RC	=Ready Reference Charts (प्रप्र)
cf	=confer, compare	id	=idem, the same'	Rom	=Romane
ch	=chapter	IE	=Indo European	Russ	=Russian
ed	=edited, edition, editor	ie	=id est, 'that is'	Sax	=Saxon
e g	=example gratia 'for example'	Intro	=Introduction.	Sec	=Section
Eng	=English	Ion	=Ionic	Slav	=Slavonic
Eur	=European	Ir.	=Iranian	trans	=translation, translator, translated
f	=(and the) following	Iri	=Irish	v.	=vide, 'see'
ff	=f (plural)	Lat	=Latin	v s.	=versus, 'against'
fn fnn	=footnote, footnotes	Lith	=Lithuanian	v s v.	=vide sub voce, 'see under the word'
		Ms	=Manuscript	Zd	=Zend
		Mss	=Manuscripts		
		Nor	=Norse		
		O	=Old		
		Op cit	=Opere citato, 'in		

— ० — ० —

(घ) संक्षेपपाठ-प्रकारः (Method of reading abbreviations)

एते संक्षेपा इह शेषे मूलभागे च टिप्पणभागे चोभयत्र प्रयुज्यन्ते । मूलभागे तावद् ग्रन्थीया एव संक्षेपा प्रयुज्यन्ते, टिप्पणभागे तु ते चापरे चेति सुलक्ष इव भवति कोषीयभागभेदेन संक्षेपीयभेदप्रयोगभेदः । अथ सबद्धार्थताप्रवाहाऽनुरोधत उभयत्र मूलभागे च टिप्पणभागे च संक्षेपा पूरयित्वा पूरयित्वा च यथाप्रकरणा विभक्तिभिर्योजयित्वा योजयित्वा च पठनीया भवन्ति । एवं स्थितेऽप्यस्मिन् संक्षेपमात्रसाधारणे तत्पाठप्रकारस्वरूपे, मूलभागीयानां संक्षेपाणां तावत् सर्वत्र सप्तम्येकवचनीययोग एव प्रयोग प्राकरणात्मिका भजत इति निर्विशेषस्तदीयो विशेषो भवति, तय अश- > -श (ऋ २, १, ४ = ऋग्वेदे द्वितीये मण्डले प्रथमे सूक्ते चतुर्थे मन्त्रे) ।

टिप्पणभागीयानां संक्षेपाणां तु यथा प्रकरणानुरोधतो नानाविभक्तियोगीय प्रयोगोऽभीष्टः स्यात्, तथाऽसाविदानीं टिप्पणद्वयीसंक्षेपीयेण तत्तद्विभक्तियोगेन, विस्पष्टबोधमौक्यार्थं मन्थेऽटिप्पणप्रयुक्ततत्संकेतीयशाब्दिकपर्याया-
ऽनुवादसनाथितेन सता, निर्दिश्येत—

पूर्तिविभक्तियोगात् पूर्वाऽवस्था

४५२^०) दकारादुत्तरमीकारोऽपि पठ्यते [तु मै प्रभृ मंटे, मा का सश्रु स्थ (= नाउ रू) च] । उ म च (मा) सा च (का) ✓अद् इत्यस्य शुद्ध वा लुप्तगिच्छ वा वृत्तमाहु [तु PW, वैतु भा सा K च (तै) यनि इति (तु काश्रौ [५, १०, १२] प्रकृताज् जपात् पूर्ववर्तिनो यजुषोऽवदान-होमे विधानं कुर्वन्)] । यद्वा दकारस्य स्थाने वकार एव मौलिकः स्यात् (तु सटि मै १, १०, ४, क ८, १०) इति कृत्वा नेद यनि न वा ✓अद् इत्यस्य वृत्तं किं तर्हि < अव/धा इति द्र ।

५०४^k) बस पूप्रख (पा ६, २, १) । नाउउ व्यु औप द्र । पूप ✓/अश् > *अश्- इति अस्थि- (यद्र) इत्येतदीयस्य पूप पर्याय द्र । उप च *स्थिर्- [✓स्था + भावे किरि प्र (तु पाउ १, ५३ [=मौस्थि *स्थू इति भावे क्तिबन्त])] इति नैप्र > *थिर्- इति द्र [एस्थि यनि अस्थिन् तात्पर्य-मिति भाव (तु [*अष्टिर्- >] पजा टिल्ला, हि टीला [< *अष्टिल-])] ।

पूर्तिविभक्तियोगादुत्तराऽवस्था^१

४५२^०) × × × × × [तुलनीयानि मैत्रायणीय-कृष्णयजुर्वेदसंहिताप्रभृतिषु संस्कृतेषु टिप्पणानि, माभ्यन्दिन-शुक्लयजुर्वेदसंहिताया कारवशुक्लयजुर्वेदसंहितायाश्च समानश्रुतिनी स्थले (= [इह कोषे] नान्तरीयोत्तर रूप) ×] । उवटो महीधरश् × माभ्यन्दिनशुक्लयजुर्वेद-संहिताया सायणश् × (कारवशुक्लयजुर्वेदसंहिताया) × × × × × × × [तुलनीय (St) Petersburg Worterbuch (इति कोष-विशेष), वैपरीत्येन तुलनीय भास्करस्य, सायणस्य, कीथस्य × (तैत्तिरीयकृष्णयजुर्वेदसंहिताया [-तदीय-भाष्यादिषु प्रकटितं मतम्]) यथानिर्दिष्टम् × (तुलनीय वाग्यायन [=सामर्थ्यात् संक्षेपीयो योगविभागो भवति] श्रौतसूत्रे [× × ×] × × × × × × ×)] । × × × × × × × (तुलनीये संस्कृते-टिप्पणे मैत्रायणकृष्णयजुर्वेदसंहिताया × × × [च] कपिष्ठल-कृष्णयजुर्वेदसंहिताया × × [च]) × × × × यथा-निर्दिष्ट × × धातोर् × × × × × ° उपसृष्टाद् × धातोर् निष्पन्नम् × द्रष्टव्यम् ।

५०४^k) बहुव्रीहिसमासे पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पाणि-नीयसूत्रम् × × × [=इह द्रष्टव्यम्]) नान्तरीयोत्तरो-त्तराणां व्युत्पत्ताव् औपयिक द्रष्टव्यम् । पूर्वपद धातोर् × इत्यतो निष्पन्नमौपकल्पनिकं प्रातिपदिकम् × × (यथा-स्थानं द्रष्टव्यस्य [=सामर्थ्यात् क्रमभेदो भवति]) × × पूर्वपदस्य × द्रष्टव्यम् । उत्तरपद × औपकल्पनिकं प्राति-पदिकं × [(भवति) धातु × च (अत्र सामर्थ्यात् × इत्यस्य स्थाने चकारद्वयं प्रयुक्तं भवति) × × प्रत्यय-श्च (तुलनीयं पाणिनीयव्याकरणायमुणादिसूत्र × × [भवति मौलिकवस्तुस्थिताव् औपकल्पनिको धातु × × ×]) × नैरुक्तप्रक्रियाया विपरिणत (सद्) × औपकल्पनिकं प्रातिपदिक × × द्रष्टव्यम् [एवंस्थिते यथानिर्दिष्टस्य × × × × (तुल्य [औपकल्पनिकात् प्रातिपदिकाद् × इत्यत विपरिणत] पजाबी-भाषाया × हिदी-भाषाया × [औपकल्पनिकस्य प्रातिपदिकस्य × इत्यस्य विपरिणाम])] ।

^१ × इति चिह्नस्थानीयानि शब्दरूपाणि सुस्पष्ट पठितानि भवन्तीति कृत्वा तानि नेह पुनर्निर्देशं भजन्ते ।

आशुपरामर्शिका-चित्राणि (Ready-Reference Charts)

१. कौथुमसामवेदीय-स्थलाङ्कन-संवादनम्

एतत्कोषीयो द्वयङ्क प्रकार		प्राचीन पञ्चाङ्क प्रकार		प्राचीनम् त्र्यङ्क प्रकार		एतत्कोषीयो द्वयङ्क प्रकार		प्राचीन पञ्चाङ्क प्रकार		प्राचीनम् त्र्यङ्क प्रकार	
आचिन्- मन्त्र-		आचिन्- प्रपाठक- अर्ध- दशति- मन्त्र-		आ- याय- पुड- मन्त्र-		आचिन्- मन्त्र-		आचिन्- प्रपाठक- अर्ध- दशति- मन्त्र-		आ- याय- पुड- मन्त्र-	
१ १-१०		१ १ १ १-१०		१ १ १-१०		१ २९३-३०२		१ ४ १ १ १-१०		३ ७ १-१०	
१ १-२०		१ १ १ २ १-१०		१ २ १-१०		१ ३०३-३१२		१ १ १ २ १-१०		१ ८ १-१०	
१ २१-३०		१ १ १ ३ १-१०		१ ३ १-१०		१ ३१३-३२२		१ १ १ ३ १-१०		१ ९ १-१०	
१ ३१-४०		१ १ १ ४ १-१०		१ ४ १-१०		१ ३२३-३३१		१ १ १ ४ १-१०		१ १० १-१०	
१ ४१-५०		१ १ १ ५ १-१०		१ ५ १-१०		१ ३३३-३४१		१ १ १ ५ १-१०		१ ११ १-१०	
१ ५१-६०		१ १ १ २ १(६) १-८		१ ६ १-८		१ ३४३-३५१		१ १ १ २ १(६) १-१०		१ १२ १-१०	
१ ६१-७०		१ १ १ २ १(७) १-१०		१ ७ १-१०		१ ३५३-३५९		१ १ १ २ १(७) १-८		१ १३ १-८	
१ ७१-८०		१ १ १ ३ १(८) १-८		१ ८ १-८		१ ३६०-३६९		१ १ १ ३ १(८) १-१०		१ १४ १-१०	
१ ८१-९०		१ १ १ ४ १(९) १-१०		१ ९ १-१०		१ ३७०-३८०		१ १ १ ४ १(९) १-११		१ १५ १-११	
१ ९१-९६		१ १ १ ५ १(१०) १-६		१ १० १-६		१ ३८१-३९०		१ १ १ ५ १(१०) १-१०		१ १६ १-१०	
१ ९७-१०६		१ १ १ २ १ १-१०		१ ११ १-१०		१ ३९१-३९८		१ १ १ २ १ १-८		१ १७ १-८	
१ १०७-११४		१ १ १ २ १-८		१ १२ १-८		१ ४०१-४०८		१ १ १ २ १-१०		१ १८ १-१०	
१ ११५-१२४		१ १ १ ३ १-१०		१ १३ १-१०		१ ४०९-४१८		१ १ १ ३ १-१०		१ १९ १-१०	
१ १२५-१३४		१ १ १ ४ १-१०		१ १४ १-१०		१ ४१९-४२६		१ १ १ ४ १-८		१ २० १-८	
१ १३५-१४४		१ १ १ ५ १-१०		१ १५ १-१०		१ ४२७-४३६		१ १ १ ५ १-१०		१ २१ १-१०	
१ १४५-१५४		१ १ १ २ १(६) १-१०		१ १६ १-१०		१ ४३७-४४६		१ १ १ २ १(६) १-१०		१ २२ १-१०	
१ १५५-१६४		१ १ १ २ १(७) १-१०		१ १७ १-१०		१ ४४७-४५६		१ १ १ २ १(७) १-१०		१ २३ १-१०	
१ १६५-१७४		१ १ १ ३ १(८) १-१०		१ १८ १-१०		१ ४५७-४६६		१ १ १ ३ १(८) १-१०		१ २४ १-१०	
१ १७५-१८४		१ १ १ ४ १(९) १-१०		१ १९ १-१०		१ ४६७-४७६		१ १ १ ४ १(९) १-१०		१ २५ १-१०	
१ १८५-१९३		१ १ १ ५ १(१०) १-९		१ २० १-९		१ ४७७-४८६		१ १ १ ५ १(१०) १-१०		१ २६ १-१०	
१ १९४-२०३		१ १ १ २ १ १-१०		१ २१ १-१०		१ ४८७-४९६		१ १ १ २ १ १-१०		१ २७ १-१०	
१ २०४-२१३		१ १ १ २ १-१०		१ २२ १-१०		१ ४९७-५०६		१ १ १ २ १-१०		१ २८ १-१०	
१ २१४-२२२		१ १ १ ३ १-९		१ २३ १-९		१ ५०७-५१६		१ १ १ ३ १-१०		१ २९ १-१०	
१ २२३-२३२		१ १ १ ४ १-१०		१ २४ १-१०		१ ५१७-५२६		१ १ १ ४ १-१०		१ ३० १-१०	
१ २३३-२४२		१ १ १ ५ १-१०		१ २५ १-१०		१ ५२७-५३६		१ १ १ ५ १-१०		१ ३१ १-१०	
१ २४३-२५२		१ १ १ २ १(६) १-१०		१ २६ १-१०		१ ५३७-५४६		१ १ १ २ १(६) १-१०		१ ३२ १-१०	
१ २५३-२६२		१ १ १ २ १(७) १-१०		१ २७ १-१०		१ ५४७-५५६		१ १ १ २ १(७) १-१०		१ ३३ १-१०	
१ २६३-२७२		१ १ १ ३ १(८) १-१०		१ २८ १-१०		१ ५५७-५६६		१ १ १ ३ १(८) १-१०		१ ३४ १-१०	
१ २७३-२८२		१ १ १ ४ १(९) १-१०		१ २९ १-१०		१ ५६७-५७६		१ १ १ ४ १(९) १-१०		१ ३५ १-१०	
१ २८३-२९२		१ १ १ ५ १(१०) १-१०		१ ३० १-१०		१ ५७७-५८६		१ १ १ ५ १(१०) १-१०		१ ३६ १-१०	
						X		X		X	

एतत्कोषीयो द्व्यङ्क प्रकार		प्राचीन पञ्चाङ्क प्रकार		प्राचीनश् चतुरङ्क प्रकार		एतत्कोषीयो द्व्यङ्क प्रकार		प्राचीन पञ्चाङ्क प्रकार		प्राचीनश् चतुरङ्क प्रकार	
आचिक- मन्त्र-		आचिक- प्रपाठक- अव- सूक्त- मन्त्र-		अध्याय- खण्ड- सूक्त- मन्त्र-		आचिक- मन्त्र-		आचिक- प्रपाठक- अव- सूक्त- मन्त्र-		अध्याय- खण्ड- सूक्त- मन्त्र-	
२ २१७-२१८		२ २ २ १३	१-२	४ ४ २ १-२		२ २४१-२४३		२ २ २ १०	१-३	६ २ ४ १-३	
२ २१९-२२१		२ २ २ १४	१-३	५ १ १-३		२ २४४-२४६		२ २ २ ११	१-३	७ २ ४ १-३	
२ २२२-२२४		२ २ २ १५	१-३	६ २ १-३		२ २४७-२४८		२ २ २ १२	१-२	८ २ ४ १-३	
२ २२५-२२७		२ २ २ १६	१-३	७ २ १-३		२ २४९-२५१		२ २ २ १३	१-३	९ २ ४ १-३	
२ २२८-२२९		२ २ २ १७	१-३	८ २ १-३		२ २५२-२५४		२ २ २ १४	१-३	१० २ ४ १-३	
२ २३०-२३२		२ २ २ १८	१-३	९ २ १-३		२ २५५-२५७		२ २ २ १५	१-३	११ २ ४ १-३	
२ २३३-२३५		२ २ २ १९	१-३	१० २ १-३		२ २५८-२६०		२ २ २ १६	१-३	१२ २ ४ १-३	
२ २३६-२३८		२ २ २ २०	१-३	११ २ १-३		२ २६१-२६३		२ २ २ १७	१-२	१३ २ ४ १-३	
२ २४१-२४३		२ २ २ २१	१-३	१२ २ १-३		२ २६४-२६५		२ २ २ १८	१-३	१४ २ ४ १-३	
२ २४२-२४७		२ २ २ २२	१-३	१३ २ १-३		२ २६६-२६८		२ २ २ १९	१-३	१५ २ ४ १-३	
२ २४८-२५३		२ २ २ २३	१-३	१४ २ १-३		२ २६९-२७१		२ २ २ २०	१-३	१६ २ ४ १-३	
२ २५४-२५६		२ २ २ २४	१-३	१५ २ १-३		२ २७२-२७४		२ २ २ २१	१-३	१७ २ ४ १-३	
२ २५७-२५९		२ २ २ २५	१-३	१६ २ १-३		२ २७५-२७७		२ २ २ २२	१-३	१८ २ ४ १-३	
२ २६०-२६२		२ २ २ २६	१-३	१७ २ १-३		२ २७८-२८०		२ २ २ २३	१-३	१९ २ ४ १-३	
२ २६३-२६५		२ २ २ २७	१-३	१८ २ १-३		२ २८१-२८३		२ २ २ २४	१-३	२० २ ४ १-३	
२ २६६-२६८		२ २ २ २८	१-३	१९ २ १-३		२ २८४-२८६		२ २ २ २५	१-३	२१ २ ४ १-३	
२ २६९-२७१		२ २ २ २९	१-३	२० २ १-३		२ २८७-२८९		२ २ २ २६	१-३	२२ २ ४ १-३	
२ २७२-२७३		२ २ २ ३०	१-३	२१ २ १-३		२ २९०-२९२		२ २ २ २७	१-३	२३ २ ४ १-३	
२ २७४-२७६		२ २ २ ३१	१-३	२२ २ १-३		२ २९३-२९५		२ २ २ २८	१-३	२४ २ ४ १-३	
२ २७७-२७९		२ २ २ ३२	१-३	२३ २ १-३		२ २९६-२९८		२ २ २ २९	१-३	२५ २ ४ १-३	
२ २८०-२८२		२ २ २ ३३	१-३	२४ २ १-३		२ २९९-३०१		२ २ २ ३०	१-३	२६ २ ४ १-३	
२ २८३-२८४		२ २ २ ३४	१-३	२५ २ १-३		२ ३०२-३०४		२ २ २ ३१	१-३	२७ २ ४ १-३	
२ २८५-२८७		२ २ २ ३५	१-३	२६ २ १-३		२ ३०५-३०७		२ २ २ ३२	१-३	२८ २ ४ १-३	
२ २८८-२८९		२ २ २ ३६	१-३	२७ २ १-३		२ ३०८-३१०		२ २ २ ३३	१-३	२९ २ ४ १-३	
२ २९०-२९२		२ २ २ ३७	१-३	२८ २ १-३		२ ३११-३१३		२ २ २ ३४	१-३	३० २ ४ १-३	
२ २९३-२९५		२ २ २ ३८	१-३	२९ २ १-३		२ ३१४-३१६		२ २ २ ३५	१-३	३१ २ ४ १-३	
२ २९६-२९८		२ २ २ ३९	१-३	३० २ १-३		२ ३१७-३१९		२ २ २ ३६	१-३	३२ २ ४ १-३	
२ २९९-३०१		२ २ २ ४०	१-३	३१ २ १-३		२ ३२०-३२२		२ २ २ ३७	१-३	३३ २ ४ १-३	
२ ३०२-३०४		२ २ २ ४१	१-३	३२ २ १-३		२ ३२३-३२५		२ २ २ ३८	१-३	३४ २ ४ १-३	
२ ३०५-३०७		२ २ २ ४२	१-३	३३ २ १-३		२ ३२६-३२८		२ २ २ ३९	१-३	३५ २ ४ १-३	
२ ३०८-३१०		२ २ २ ४३	१-३	३४ २ १-३		२ ३२९-३३०		२ २ २ ४०	१-३	३६ २ ४ १-३	
२ ३११-३१३		२ २ २ ४४	१-३	३५ २ १-३		२ ३३१-३३३		२ २ २ ४१	१-३	३७ २ ४ १-३	
२ ३१४-३१६		२ २ २ ४५	१-३	३६ २ १-३		२ ३३४-३३६		२ २ २ ४२	१-३	३८ २ ४ १-३	
२ ३१७-३१८		२ २ २ ४६	१-३	३७ २ १-३		२ ३३७-३३९		२ २ २ ४३	१-३	३९ २ ४ १-३	
२ ३१९-३२०		२ २ २ ४७	१-३	३८ २ १-३		२ ३४०-३४२		२ २ २ ४४	१-३	४० २ ४ १-३	
२ ३२१-३२२		२ २ २ ४८	१-३	३९ २ १-३		२ ३४३-३४५		२ २ २ ४५	१-३	४१ २ ४ १-३	
२ ३२३-३२४		२ २ २ ४९	१-३	४० २ १-३		२ ३४६-३४७		२ २ २ ४६	१-३	४२ २ ४ १-३	
२ ३२५-३२८		२ २ २ ५०	१-३	४१ २ १-३		२ ३४८-३५०		२ २ २ ४७	१-३	४३ २ ४ १-३	
२ ३२९-३३१		२ २ २ ५१	१-३	४२ २ १-३		२ ३५१-३५३		२ २ २ ४८	१-३	४४ २ ४ १-३	
२ ३३२-३३४		२ २ २ ५२	१-३	४३ २ १-३		२ ३५४-३५६		२ २ २ ४९	१-३	४५ २ ४ १-३	
२ ३३५-३३७		२ २ २ ५३	१-३	४४ २ १-३		२ ३५७-३५९		२ २ २ ५०	१-३	४६ २ ४ १-३	
२ ३३८-३४०		२ २ २ ५४	१-३	४५ २ १-३		२ ३६०-३६२		२ २ २ ५१	१-३	४७ २ ४ १-३	
		२ २ २ ५५	१-३	४६ २ १-३		२ ३६३-३६५		२ २ २ ५२	१-३	४८ २ ४ १-३	

एतत्कोषीयो द्वयङ्ग प्रकार		प्राचीन पञ्चाङ्ग प्रकार		प्राचीनश् चतुरङ्ग प्रकार		एतत्कोषीयो द्वयङ्ग प्रकार		प्राचीन पञ्चाङ्ग प्रकार		प्राचीनश् चतुरङ्ग प्रकार	
आचिक- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र	आचिक- प्रपाठक- अर्थ- सूक्ति- मन्त्र
२	९५५-९५६	२७३	१७	१-२	१६४	१ १-०	२	१०६१-१०६३	२८३	१	१-३
"	९५७-९५८	"	"	१८	१-२	"	"	१०६४-१०६७	"	"	२ १-४
"	९५९-९६०	"	"	१९	१-२	"	"	१०६८-१०७०	"	"	३ १-३
"	९६१-९६३	"	"	२०	१-३	"	"	१०७१-१०७२	"	"	४ १-२
"	९६४-९६६	"	"	२१	१-३	"	"	१०७३-१०७४	"	"	५ १-२
"	९६७-९६९	"	"	२२	१-३	१७१	१ १-३	१०७५-१०७७	"	"	६ १-३
"	९७०-९७२	"	"	२३	१-३	"	"	१०७८-१०८०	"	"	७ १-३
"	९७३-९७४	"	"	२४	१-२	"	"	१०८१-१०८३	"	"	८ १-३
"	९७५-९७७	"	"	२५	१-३	"	"	१०८४-१०८६	"	"	९ १-३
"	९७८-९८०	"	"	२६	१-३	"	"	१०८७-१०८९	"	"	१० १-३
"	९८१-९८३	"	"	२७	१-३	"	"	१०९०-१०९२	"	"	११ १-३
"	९८४-९८६	"	"	२८	१-३	"	"	१०९३-१०९५	"	"	१२ १-३
"	९८७-९८८	"	"	२९	१-३	"	"	१०९६-१०९८	"	"	१३ १-३
"	९८९-९९१	"	"	३०	१-३	"	"	१०९९-११०१	"	"	१४ १-३
"	९९२-९९४	"	"	३१	१-३	"	"	११०२-११०४	"	"	१५ १-३
"	९९५-९९७	"	"	३२	१-३	"	"	११०५-११०७	"	"	१६ १-३
"	९९८-१०००	"	"	३३	१-३	"	"	११०८-१११०	"	"	१७ १-३
"	१००१-१००३	"	"	३४	१-३	"	"	११११-१११३	"	"	१८ १-३
"	१००४-१००६	"	"	३५	१-३	"	"	१११४-१११६	"	"	१९ १-३
"	१००७-१००९	"	"	३६	१-३	"	"	१११७-१११९	"	"	२० १-३
"	१०१०-१०१२	"	"	३७	१-३	"	"	११२०-११२२	"	"	२१ १-३
"	१०१३-१०१५	"	"	३८	१-३	"	"	११२३-११२५	"	"	२२ १-३
"	१०१६-१०१८	"	"	३९	१-३	"	"	११२६-११२८	"	"	२३ १-३
"	१०१९-१०२१	"	"	४०	१-३	"	"	११२९-११३१	"	"	२४ १-३
"	१०२२-१०२४	"	"	४१	१-३	"	"	११३२-११३४	"	"	२५ १-३
"	१०२५-१०२७	"	"	४२	१-३	"	"	११३५-११३७	"	"	२६ १-३
"	१०२८-१०३०	"	"	४३	१-३	"	"	११३८-११४०	"	"	२७ १-३
"	१०३१-१०३३	"	"	४४	१-३	"	"	११४१-११४३	"	"	२८ १-३
"	१०३४-१०३६	"	"	४५	१-३	"	"	११४४-११४६	"	"	२९ १-३
"	१०३७-१०३९	"	"	४६	१-३	"	"	११४७-११४९	"	"	३० १-३
"	१०४०-१०४२	"	"	४७	१-३	"	"	११५०-११५२	"	"	३१ १-३
"	१०४३-१०४५	"	"	४८	१-३	"	"	११५३-११५५	"	"	३२ १-३
"	१०४६-१०४८	"	"	४९	१-३	"	"	११५६-११५८	"	"	३३ १-३
"	१०४९-१०५०	"	"	५०	१-३	"	"	११५९-११६१	"	"	३४ १-३
"	१०५१-१०५३	"	"	५१	१-३	"	"	११६२-११६४	"	"	३५ १-३
"	१०५४-१०५६	"	"	५२	१-३	"	"	११६५-११६७	"	"	३६ १-३
"	१०५७-१०५९	"	"	५३	१-३	"	"	११६८-११७०	"	"	३७ १-३
"	१०६०-१०६२	"	"	५४	१-३	"	"	११७१-११७३	"	"	३८ १-३

एतत्कोषीयो द्वयङ्ग प्रकार	प्राचीन पञ्चाङ्ग प्रकार	प्राचीनश् चतुरङ्ग प्रकार	एतत्कोषीयो द्वयङ्ग प्रकार	प्राचीन पञ्चाङ्ग प्रकार	प्राचीनश् चतुरङ्ग प्रकार
आर्चिक- मन्त्र	आर्चिक- प्रपाठक- अर्च- सूक्त- मन्त्र	आर्चिक- खण्ड- सूक्त- मन्त्र	आर्चिक- मन्त्र	आर्चिक- प्रपाठक- अर्च- सूक्त- मन्त्र	आर्चिक- खण्ड- सूक्त- मन्त्र
२ ११७४	२ ९ २ २ १	२० ६ २ १	२ ११९६-११९८	२ ९ २ १ २ १-२	२० ७ ५ १-२
२ ११७५	२ ९ २ ४ १	२ ९ २ ४ १	२ ११९९-१२०१	२ ९ २ १ १-२	२१ १ १ १-२
२ ११७६	२ ९ २ ५ १	२ ९ २ ४ १	२ १२०२-१२०४	२ ९ २ २ १-२	२ ९ २ १-२
२ ११७७	२ ९ २ ६ १	२ ९ २ ५ १	२ १२०५-१२०७	२ ९ २ ३ १-२	२ ९ २ २ १-२
२ ११७८-११८०	२ ९ २ ७ १-२	२ ९ २ ६ १-२	२ १२०८-१२१०	२ ९ २ ४ १-२	२ ९ २ ३ १-२
२ ११८१-११८३	२ ९ २ ८ १-२	२ ९ २ ७ १-२	२ १२११-१२१३	२ ९ २ ५ १-२	२ ९ २ ४ १-२
२ ११८४-११८६	२ ९ २ ९ १-२	२ ९ २ ८ १-२	२ १२१४-१२१६	२ ९ २ ६ १-२	२ ९ २ ५ १-२
२ ११८७-११८९	२ ९ २ १० १-२	२ ९ २ ९ १-२	२ १२१७-१२१९	२ ९ २ ७ १-२	२ ९ २ ६ १-२
२ ११९०-११९२	२ ९ २ ११ १-२	२ ९ २ १० १-२	२ १२२०-१२२२	२ ९ २ ८ १-२	२ ९ २ ७ १-२
२ ११९३-११९५	२ ९ २ १२ १-२	२ ९ २ ११ १-२	२ १२२३-१२२५	२ ९ २ ९ १-२	२ ९ २ ८ १-२

२. शंषा. RW इत्याथर्वणसंस्करणयोः स्थलाङ्कनसंवादनम्

शंषा <> RW	शंषा <> RW	शंषा <> RW
कार्ड- सूक्त- मन्त्र	कार्ड- सूक्त- मन्त्र	कार्ड- सूक्त- मन्त्र
७ ६ १-२	७ ६ १-२	१२ १० १-१५ = १२ ५ ४७-६ १
७ ६ १-२	७ ६ १-२	११ १-१२ = ११ ६ २-७ ३
४ ६ १	४ ६ १	१३ ४ १-१३ = १३ ४ १-१३
४ ७ १	४ ७ १	५ १-८ = ५ १-८
७ ० १-२	७ ० १-२	६ १-७ = ६ १-७
७ १ १	७ १ १	७ १-१७ = ७ १-१७
७ ५ १-२	७ ५ १-२	८ १-६ = ८ १-६
७ ६ १	७ ६ १	९ १-५ = ९ १-५
८ ० १-४	८ ० १-४	१५ २ १-२८ = १५ २ १-२८
८ १ १-२	८ १ १-२	१६ २ १-२८ = १६ २ १-२८
८ १० १-१३	८ १० १-१३	१७ ४ १-१८ = १७ ४ १-१८
११ १-१०	११ १-१०	१८ ५ १-१६ = १८ ५ १-१६
१२ १-८	१२ १-८	१९ ५ १-१६ = १९ ५ १-१६
१३ १-१६	१३ १-१६	२० ५ १-१६ = २० ५ १-१६
१४ १-१६	१४ १-१६	२१ ५ १-१६ = २१ ५ १-१६
१५ १-४	१५ १-४	२२ ५ १-१६ = २२ ५ १-१६
९ ६ १-१७	९ ६ १-१७	२३ ५ १-१६ = २३ ५ १-१६

३. प्रस्तुतकोषीय आधिष्ठिको वैयुत्पत्तिक-स्तम्भविभागः

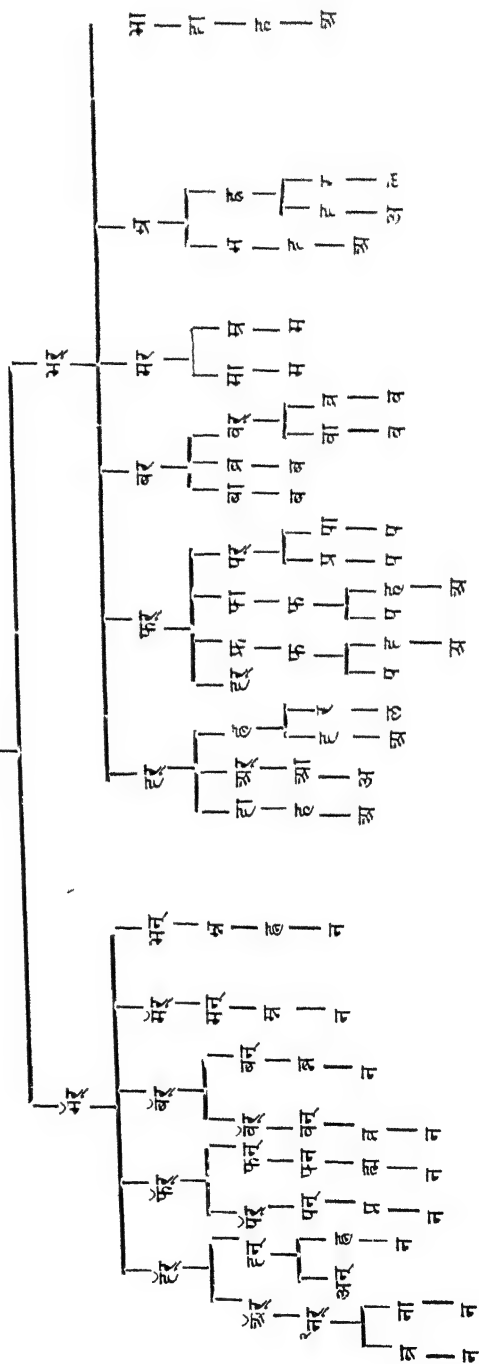
(THE PAGE-PLAN OF THE ETYMO-GRAMMATICAL COLUMNS IN THE CONCORDANCE)

गुर्वो वृष्णा मुद्रा The bolder black type	लघ्वी The smaller		मुद्रा type	
१म स्तम्भ 1st Column	२य स्तम्भ 2nd Column	३य स्तम्भ 3rd Column	४य स्तम्भ 4th Column	५म स्तम्भ 5th Column
१ प्रतिपरामर्श्या निर्देशा cross referential entries	x	x	x	x
२ उपसर्ग-व्यतिरिक्ता निपाता adnominal prepositions & particles	→ समासाश्च तद्धिताश्च compounds & secondary formations	x	x	x
३ अव्ययिकनिर्देशानि व्य- यानि प्रातिपदिकानि unpedegreed declinables	→ १ नामधातव्ये denominatives → २ समासा- compounds → ३ समानादिवर्णास्त- द्धिता homo vo- calic secondary derivatives	→ कृत primary derivatives { १ समासा compounds → २ समानादिवर्णास्तद्धिता homo-vocalic secondary derivatives → समासा compounds { विभिन्नादिवर्णास्तद्धिता allo-vocalic secondary derivatives	→ समासा compounds → समासा compounds { विभिन्नादिवर्णास्तद्धिता allo-vocalic secondary derivatives → समासा- compounds → समासा compounds	x x x
४ उपसृष्टाऽनुपसृष्टा मूल- धातवः primary roots, simple as well as composite	→ १ व्यया कृत decli- nable derivati- ves → २ अव्यया कृत in- declinable de- rivatives	{ १ नामधातव. denominati- ves → २ समासा compounds → ३ समानादिवर्णास्तद्धिता homo-vocalic secondary derivatives → उपचयात्मका अव्यया कृत. ex- tensional absolutes & infinitives	→ कृत Primary derivati- ves → समासा compounds → विभिन्नादिवर्णास्तद्धिता allo-vocalic secondary derivatives x	→ समासा com- pounds " " " x x x

४. मूलाऽऽर्यभाषीयस्य भू इत्यस्य त्रिवृत्तविवरणाम-प्रस्तारः ६।

(THE THREE-FOLD VARIATIONAL EXPANSION OF THE UR ARYAN \mathfrak{H}_3^+)

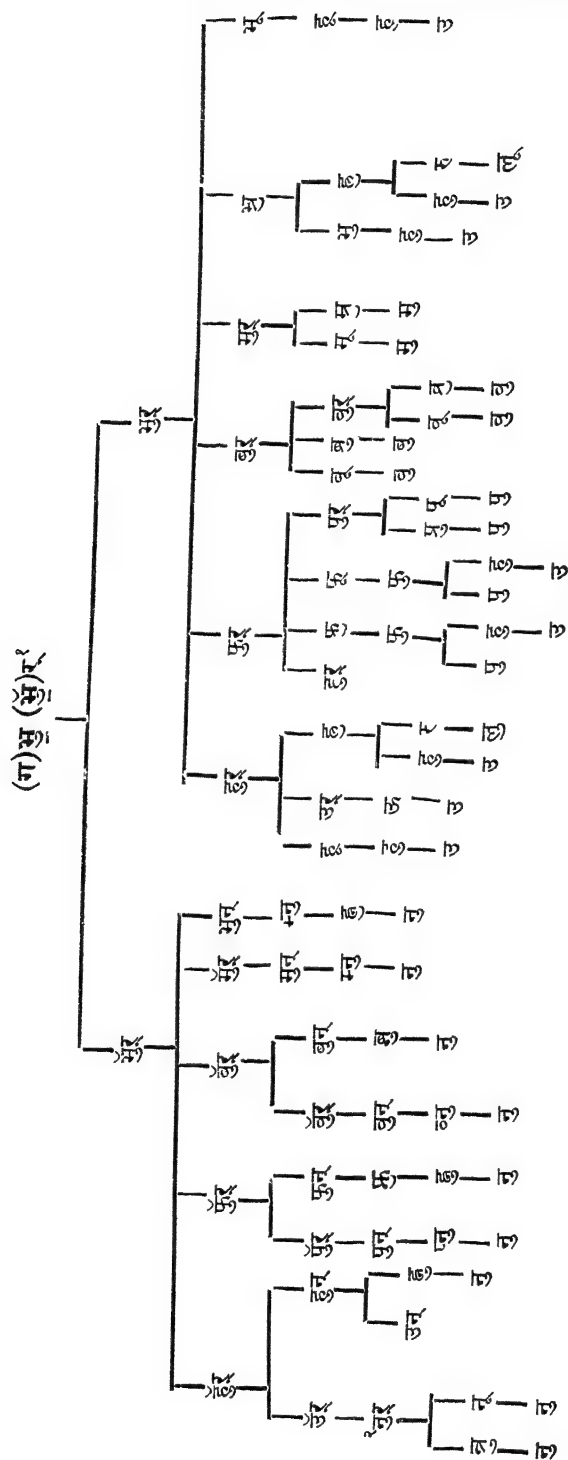
ॐ नमः शिवाय

प्रस्तारगतेषु भविष्यु सर्वत्र स्वराङ्गनाडभावेऽपि स्वाभाविकी मस्वरता सुस्थिता द्रष्टव्या ।

एतत्-प्रसूति पूर्ववर्तिनौ रपौ निमित्तीकृत्याऽऽविर्भावको न > ण इति विपरिणामस्तत्र तत्र अथायमत्र मगतो द्रष्टव्य ।

प्रस्तारगतेषु ध्वनिषु सर्वत्र स्वराङ्कनाऽभावेऽपि स्वाभाविकी सस्वरता सुस्थिता द्रष्टव्या ।

एतत्-प्रवृत्तिर्यौ रयौ निमित्तीकृत्याऽऽविर्भाविको न > ण इति विपरिणामस्तत्र तत्र यथासम्भव संगतो द्रष्टव्यः ।

अथ

वैदिक-पदानुक्रम-कोषे

सांहितिके प्रथमे विभागे

प्रथमः खण्डः

अ	५, का ११, ४, २, तै १, ८, १३, ३, मै २, ६, ११, काठ १५, ७, -शेन मै ३, ८, ४, काठ ८, १७	१०, १७, १२, १३, ९४, १०, मा ७, २६, १८, १९, २०, २७, का ७, ११, ११, १२, ७, १, २२, २, ४, तै १, २, ६, १ ३, १, ८, ३१, १०, ११, ४, ७, ७, १, ६, ६, १०, ११, मै २, ११, ५, ३, ४, ११, काठ २, ८, १८, ११, २१, १११ ३४, ३, ३५, ८, १, ८, ११ ४८, ९, १, १, ४७३, २, ३५८, ४, २, ५, ८, जै १, ३१, ६, ४९, ७, ३, ३०, ११ शौ ५, २९, १३, पै ६, ९, १, -शु. शौ ५, २९, १२, पै १३, ९, १५, १६, -शु-शु मा ५, ७, का ५, २, ५, तै १, २, ११, १, ६, २, २, ४, मै १, २, ७, ३, ८, २, काठ २४, ९, क २, २, ३८, २, -शुना क ४, ५८, १, मा १७, ८९, २०, २७, का १९, १, ३, २२, २, ४, तै १, २, ६, १, मै १, ६, २, १, कौ १, ३०५, जै १, ३२, ३, पै ८, १३, १, १,
१ अ- ← अस्मद्- यद्	[°श- परी°, भूत° यद्]	
२ *अ- → न- ← अस्मद्- यद्	अश-ध्री- अंस- अद्र	
३ अ-, ४ अ- ← इदम्- यद्	॥अश-प्रास्- -स मै १, ६, १२	
५ अ- ← एतद्- यद्	॥अश-भू- -मुवा तै ६, ४, ८, २, ३	
६ अ ^a ← नन्	॥अशु(र→)रा- -रा मै ४, ४, १ ^c	
अन् ^b	अंशु- -शव- क ८, ९, १९, ५३, ४, खि ३, ५, ४, तै ६, ४, ४, ४१, १ मै ३, ७, ४, ९, १, ४, ५, ४, ५, ॥काठ २४, ५, २६, २, १०, २७, ६, ॥क ३७, ६, ४०, ५, ४१, ८, ४२, ६, जै ४, १८, ८, शौ ९, ६, १४, ११, १, १८, १९, ६, १६, २०, १४२, ४, पै ९, ५, १४, १६, १०, ८, १११, १४, -शवे क १, ४६, १०, -शु- क ३, ३६, ६, ४, २२, ८, ५, ४३, ४, ९, [६२, ४, (८२, १)], ६८, ४, ७४, २, ५, ८९, ६, ९१, ३, ९२, १,	
अश ^c -श क २, १, ४, २७, १ ५, ४०, ५ ७, ३२, १२, मा ३४, ५४, का ३३, २, १७, मै १, ६, १० ॥ काठ ११, १२, शौ ६, ४, २ २०, ५९, ३, पै ६, १९, ४, -शम् क १, १०२, ४, २, १९, ५, ३, ४५, ४, तै ७, १, ६, २, शौ ७, ५२, ४, ११, ८, २ पै २, २३, १, ३, ३६, ५, ५, १२, ४, १६, ४, १२, ६, ७, १५, १३, २ -शस्व मै १, ६, १२, -शा क ५, ८६, ५ १०, १०६, ९ -शा क १०, ३१, ३, -शान् शौ ११, १, ५, पै १६, ८९, ५, -शाय क १, ११२, १, मा १०,		

a) नलोप (पा ६, ३, ७३)। अ-क, अ-कनिष्ठ-प्रभृ यद्।

b) जुडागम (पा ६, ३, ७४)। अन्-अक्त-प्रभृ यद्।

c) प्रथममक्षरम् √१अशेर् वा √अनेर् वा निर्वाच्य-
मितीवाभिसधायास्य निर्वचनमनयोर्वात्वोरन्यतरस्य शम्
इत्यव्ययेन योगतोऽनुशशास या (२, ५, १२, ३६)।
अर्वाञ्चस्तु √१अश इति वातुमात्राद् व्युत्पादयन्ति।
यच्चेह कैश्चिद्वाच प्रभृ आभिवानिकै √अशेर् निर्वि-
वक्षा प्रकटीकृता तददृढप्रतिष्ठ भवति। तादृशस्य मौलिकत्वेन
विशिष्टस्य धातोरेव कात्पनिकमात्रत्वात्। न हि तस्य वातो-
रन्यानि कानिचिदपि तिङ्भूपाणि वा कृद्भूपाणि बोधलभ्यन्ते
यदाधारेण तस्य स्वतन्त्रधातुतया सत्ताङ्गीक्रियेत। अत
√१अश > *१आशु < अश- इत्येवम् २आ(शु >)
शा- इत्यतो विवेकार्यम् आशस्याऽनुनासिकताया सिद्धाया
तद्प्रसङ्गस्य च स्वरपूर्वसंक्रान्तेऽविर्भाव प्राकृतिक।

पाप्र घञन्तत्वेऽन्तोदात्ते प्राप्ते (पा ६, १, १५९) आद्यविकार
आत्वाभावात्तदभावे वृषाद्याद्युदात्तत्व द्व (पा ६, १, २०३)।

d) षतस। 'थाथ-' (पा ६, २, १४४) इत्यन्तोदात्तत्वम्।
उप प्र √२अस् + घञ्। अथवा कर्मण्य अण्। कृद्-उत्तर-
पदप्रकृतिस्वर- (पा ३, २, १, १, ३, ६, २, १३९)।

e) कर्मण्युपपदे √२भू + क्तिप्। उप धातुस्वर- प्रकृत्या
(पा ६, १, १६२, २, १३९)। अथवा षतम ष च
कर्मणीत्याविशिष्टा सौवरी स्थिति।

f) = अञ्छेर्- इति SBW। व्युत्पत्तिस्तु विस्पष्टेतर-
त्वाद् विमर्शमपेक्षते। स च किञ्चिदिवेह प्रदर्शयितुं शक्यः।
अशान् मस्यप्राचुर्य-निदानभूतान् ऐश्वर्यप्राप्ति-लक्षणान्
ईरयद्- इति। विस्तरस्तु वैश द्र०।

g) अशुर् अंशेन व्याख्यात (तु या २, ५, १२,
३६)। उ. प्रत्यय इह भवतीत्येव विशेष। प्रत्ययस्वरेण

-अंशुभिः क [१, ९१, १७, ९, ६७, २८], ९, १५, ५, मा १२, ११४, का १३, ७, १३, तै ६, ४, ५, ७, मै ४, ५, ५, काठ ३५, १३, कौ २, ६००, जै ३, ५०, ७ पै १६, ७१, २६, -अभ्याम् मा ७, १, का ७, १, १, तै १, ४, २, १, ६, ४, ५, मै १, ३, ४, माठ ४, १, २७, १, क ३, १, ४२, १, -अम् क [१, १३७, ३, (९, ६५, १५)], ३, ३६, ७, ४, २६, ६, ५, ३६, १, ६, १७, ११, २०, ६, ७, ९८, १, ८, ५, २६, ७२, २, ९, ६८, ६, ७२, ६, ८६, ४६ [(८५, १०), ९५, ४], ९७, १४, १०, ९४, ९, ११३, २, १४९, ५ खि १, २, ८, तै २, ३, ५, ३, ४, १४, १, १३, २, २, १३, ४, ३, १६, ६, १०, १, २, मै ४, ९, २७, १२, २, काठ २९, ६, ३५, १४ ४०, ५, क ४५, ७, ४८, १३, कौ १, २९८, २, १५७, जै ३, १५, ५१, ४, १०, ४ शौ ७, ८६, ६, २०, ८७, ११, पै १, १००, ४ -अषु मा ८, ५७ का ९, ७, ४, -अ तै ६, ४, ५, ३, -अ तै ६, ४, ४, ४, ६, ९, २, मै ४, ७, ७, १, माठ २६, १०, २७, १, ३०, ७,

१, क ४१, ८, ४२, १, शौ ६, ४९, २, ११, १, ९, १२, ३, २०, पै १, ९६, २, ५, ३६, ६, १६, ८९, ९, -अन् शौ ५, २०, १०, पै ९, ६, ९, २४, १०, -अंशो मा ७, ३, का ७, १, २, शौ ७, ८६, ३, शो क १, १२५, ३, २, १३, १, ३, ४८, २, ४, १, १९, २५, ३, ९, ९६, ८, १०७, १२, १०, ९४, ८, तै ६, ६, १०, २, काठ २९, ६, क ४५, ७, कौ १, ५१४, २, ११७, जै १, ५३, ४, ३, १२, ४

[अंशु-अन्, उप, तृप्त, सोम]

अंशु-मत्त- -मत्त तै ३, २, २, १, -मन्तम् खि १, ७, ४, शौ १३, २, ७, -मन्ति ते ३, २, २, १, -मान् शौ ८, १, २ पै १६, १, २, अंशुमती- -कौ शौ ८, ७, ४, पै १६, १२, ४ -नीम् क ८, ९६, १३, काठ २८, ४, क ४४, ४, कौ १, ३२३, जै १, ४४, १, शौ २०, १३७, ७ -त्या क ८, ९६, १४, १५ खि ३, ९, १, शौ २०, १३७, ८, ९

अंशोर- अग- द्र

अंस- -स पै ४, १४, ७, -रुम् पै १३, १०, १० -सियो क ५,

५७, ६, मै ४, ११, ४, १४, १८, पै १६, १४७, ६, -सा मै ४, १३, ४, काठ १६, २१, -साभ्याम् क १०, १६३, २, मा २५, ३, का २७, ३, २, तै ५, ७, १३, १ ७, ३, १६, २, मै ३, १५, ३, काठ ४३, ६, ५३, ३, शौ २, ३३, २, २०, ९६, १८ पै ४, ७, २, ९, ३, ११, -मे तै ५, ३, १, ५, शौ ८, ६, १३, -सिषु क १, ६४, ४, १६६, ९, १०, १६८, ३ ५, ५४, ११, ७, ५६, १३, मै ४, १४, १८, -पौ क १, १५८, ५, मा २०, ८, का २१, ७, ७ तै ५, ३, १, ५, मै ३, ११, ८, काठ २०, १०, ३८, ४, क ३१, १२, शौ ९, ४, ८, १२, ७, १०, २, ५, ९, १९, ११, ३, ९, पै १५, १०, ४ १६, २४, ७, ५३, १५, ५९, ५, १३७, ९, १३९, ७

[अंस- वि०, शिति०]

अंस-त्र- -त्रम् क ८, १७, १४, कौ १, २७५, जै १, २९, ३ -त्रा क ४, ३४, ९ अंस-कोश- -शम् क १०, १०१, ७

अंस-द्व- -द्वम् मै १, ६, ६, -मे मै १, २, १०

अंस- (त्र-ध्री- -ध्रीम्

चान्तोदात्त (तु पाठ १, २७, पा ३, १, ३) ।

^a) मनुष्य प्रत्यय । स चोदात्त (पा ६, १, १७६) ।

^b) स्त्रिया डीप पित्वाशिघाते स्वरेऽविशेष (पा ४, १, ६) ।

^c) √अम्+सन् प्रत्ययो नित्-स्वरश्च (पाठ ५, २१, पा ६, १, १९७) । इदं प्राति० < √अस् इति मतं (तु शक्र) नेष्टम् । धातुरसौ नाथा एतन्मूल इत्यस्य सुवचनत्वात् ।

^d) उम । √त्रै+क प्रत्यय (पा ३, २, ३) । कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरे प्राप्ते पूर्वपदप्रकृतिस्वरार्थं दासीभारादित्वम् उपसर्ख्येयम् (तु पा ६, २, ४२, १३१) ।

^e) बस । पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^f) दम्भच् प्रत्ययश्चित्-स्वरश्च (पा ५, २, ३७, ६, १, १६३) ।

^g) द्वितीयमक्षरं तालव्य पै इति विवेक्तव्यम् । तच्चो-चारणमात्रे प्रादेशिक-विकारतया व्याख्येयमित्यतिरोहित-मिव भवति ।

^h) कारकोपपदे √धृ इत्यतो मूलविभुजादित्वात् क-प्रत्ययस् थायादि-स्वरश्च (पावा ३, २, ५, पा ६, २, १४४) ।

ⁱ) शौ सुपा 'द्रीम्' इति तृतीयेन वर्णेन भवति भृयिष्ठकोशाश्रयात् । सा तु चतुर्थमेवात्र वर्णमाह ।

शो ११, १, २३, पै^a १६, ९१, ३
 ॥ अंसे-पा(द→)द्^b - पात्, द् मै २,
 ६, १३, काठ १३, ६, -पादम्
 काठ १३, ६

अस्य^c - स्य, कृ १, १९१, ७

✓१अह्^d अहन- अद्

✓२अह्^e

*अह् - ह^f कृ ६, २, १

†अहति^g - ति कृ १, ९४, २, ८,
 ७५, ९, तै २, ६, ११, २, मै
 ४, ११, ६, काठ ७, १७, पै
 १२, १, २, -तिभ्य कृ ५, ५५,
 १०, काठ ८, १७, -तिम् कृ ८,
 ६७, २ २१

अहस्^h - ह कृ १, ४२, १, २ २३
 ४, [५ ८, १९, ६, १०, १०६,
 १], २८, ६, [३३, २ ६, ४४,
 १६], ३४, १५, ३, १५, ३,
 ५९, २, ४, २, ९, ३, १४
 ११, ६, [१२, ६, १०, १२६,
 ८], २०, ९, ५, ३१, १३
 ४५, ११, ६, २, ४, ३, २, ४,
 ८, ११, ६ ३७, ४, ६७, ८
 ७, ४०, ४, ६०, ६ ६६, ५,
 ८२, ७, ८, १९, ६, ९, १०६,
 ६, १०, ३५, १४, ३९, ११,
 ६३, ६, तै २, २, ७, ४॥, ३,
 ४, ११, ५, ४, ७, १५, ७, १,

॥ मै १, १०, ८, १०, ११९, १२,
 १३, १४, ३, १६, ५, १, ४,
 १०, २, १४, ९, १५, काठ
 २, १५ २१, १३, २३, १२,
 ॥ ३६, ३, ५, ६८, ७, ८, ११,
 काँ १, ३६५, ४२६, २, ७०२,
 जै १, ३८, ४, ४१, ८,
 ३, ४६, ८, पै ५, ३९, १
 ८, १५, २०, १, -ह() सु शौ
 ६, ३५, २, -हस कृ १, १८,
 ५, ३६, १४, ५८, ८, ९, ९१,
 १५, ९३, ८, १०६, [१-६]
 ११५, ६, ११७, ३, ११८, ८,
 १३६, ५, १८०, ५, २, २६,
 ४ ३३, ३, ३, ३२, १४, ४,
 २, ८, ५३, ६, ५५, ५, ५,
 ५१, १३, ६, १६, [३०, ७,
 १५, १५], ३१, [४८, ८, ७,
 १६, १०], ७, १, १५, १५, ३
 १३, ७१, ५, [१०४, २३, १०,
 ५३, ५], ८, १८, ६, १०, २४,
 २७, ३१, २, ९, ५६, ४, १०,
 २४, ३, २५, ८, ३६, २, ३,
 ६५, १२, ६६, ५, ९७, १५,
 १२६, २, १३२, ७, १६४, ४
 खि १, १२, ६, २, ६, १८,
 ५, ५, १०, मा ४, १०, १२,
 ९, ४०, ८०†, १९, १०, २०,

१४-१६, ३३, ४२†, का ४, ४,
 ४, १३, १, १०, ३, ११, ६,
 १५†, २१, १, ९, २२, १,
 १-३, ३२, ३, १३†, तै १, ५,
 ११, ५॥, ६, १२, ३†, ८, १, १,
 २, २, ७, ४॥, ३, १३, १३, ४,
 २, २-३॥, ३, १, ४, ३, २, ४,
 ३, ४, २, ६, ४†, ३, १३, ४,
 ५†, ७, १५, १, २, ६, मै
 १, ७, १ ४, ॥ १०, २॥, १०, ५,
 ११, १२, १३, २, २, १०॥, ३,
 १, ५, ३॥, ७, १३†, ३, ११,
 ७, १०, १६, ५, ४, ८, ९
 १०, १, १२, ३, १३, १, ९,
 १४, ४, १७, काठ २, १४†,
 [८, १४ १६, ९, १॥, ॥ १०, ९†,
 १०, ११, ११, १५, १२॥
 १६, ८, १३†, २१, १३, १४,
 २२, १५, ३५, ४, ॥ ३६, ५,
 ६, ७, ३७, १८, ३८, ५, ७†,
 क ८, २, ४ ४८, ५, काँ १, २४,
 ३९७ २, ७३१, ११८२, ३,
 ८, ८॥, जै १, ३, ४, ४४,
 ७, २, २, १, ४, ६, १०, शो
 २, ४, ३, २८, १, ४, १०, १,
 ३, २३-२९ १-७ ६, ३, २,
 ४५, ३†, ९६, १†, ७, ६६, १,
 ११७, १ ८, २, १८, ४, २३†,

^a) पै कोशसाक्ष्य 'अधियम्' इति रूपं समर्थयति । तत्
 सम्यग् अववेयम् ।

^b) बस । पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । पूष सप्तम्या अलुक् ।
 उप लोप समासान्त (पा ५, ४, १३८) ।

^c) तात्रभविकेऽथेयति प्रत्यये व्यचक्रत्वादाशुदान्त (पा ४,
 ४, ११०, ६, १, २१३) ।

^d) ✓२अह् इत्यस्यैवाऽनुनासिकोपक्रम प्रकारान्तरमि-
 त्यर्वाचामभिसन्विर् भवति (तु GW) । अयं च वा
 ✓२अह् इति च यक् ✓अह् इत्यनेन ✓अह् इत्यनेन
 च समानं समूलनया प्रतिपत्तव्यौ भवत इति तु तत्त्वम्
 अवधेयम् ।

^e) <✓हन् इति या ४, २५ ।

^f) पञ्चम्यर्थयमेतद् रूपमित्यत्र विप्रतिपत्त्यभावेऽपि
 मूलस्वरूपपरिच्छेदतो भवत्येवाभियुक्तानां विवादः (तु सा
 GW, ORN) । प्रकरणतः पञ्चम्यर्थस्याऽऽकाङ्क्षितत्वात्
 किञ्चिन्तस्य प्राति ११ स्यात् । 'सावेकाच' (पा ६, १,
 १६८) इति विभक्तिस्वरं प्राप्ते 'न गो-' (पा नाड) इति
 तन्निषेधः उच्यते । स्याद्वा एउ अहस्- इत्यस्यैव द्वि १ ।
 एवं तावद् द्वितीयायां पञ्चम्यर्थतया श्रूयमाणत्वात्
 ✓२पा इत्यस्य द्विकर्मकता उच्यते (तु पाम १, ४, ५१) ।

^g) अतिच् प्र चित्स्वरश्च (पा ४, ६२, पा ६, १, १६३) ।

^h) असुन् प्रत्ययो नित्-स्वरश्च (पा ४, २१३, पा ६,
 १, १९७) । अत्र अहन्- अंहस्- इत्यपि कल्पना
 भवति कुतूहलैककृत (तु भा तै १, ४, १४, १) ।

७, १३, १०, ५, २२, ११, ६, १-६, ८, १०-२१, १४, २, ४५, १९, ४४, ८, ९, पै १, १२, १, ४१, ४, २, ११, ३, २४, २-४, २६, १, २, ८५, ४, ४, २४, ७, २५, १, ५, २८, १-६, ३३-३९, १-७, ५, १७, ८, ३९, २१, ७, ३, ८, १९, ९, ९, २२, ३-२३, १३, १३, ९, १५, ३, ८, ९, १३, १-५, ७-९, १४, १-९, ११, २०, ३१, १६, २, ४, ४, ८, ८, ५१, ११, ३१, १३, ३, १४९, ११, -हस-हस शौ १, ३१, २, पै १, २२, २, -हसा तै २, ४, २, ३, काठ १०, ९, १०, -हसि क १, ५८, १, -हासि क ६, २, ११, १४, ६, (१५, १५), ७, २३, २०, खि २, ६, १९, ७, ५, ८, ५, शौ २०, १२, २। [°हस्-अति°] अहसस्प(हस-प)ति ^१ -तये	मा ७, ३०, २२, ३१, का ७, १२, १, २४, १८, १ अहसस्प ^२ -स्याय तै १, ४, १४, १, ६, ५, ३, ४ मै ३, १२, १३ अ(हस्)हो-गृही(त°)→ता- ता मै १, १०, ६, १०, काठ ३६, १, ५ अ(हस्)हो-मुच ^३ - -मुक् तै २, ४, २, १, मै २, २, १०, ४, ३, ९, काठ १०, ९, १०, -मुग्ग्याम् तै ७, ५, २२, १, मै ३, १५, ११, काठ ४५, १९, -मुच. मा ४, १३, का ४, ५, ५, तै १, ६, १२, ३, -मुचम् ऋ १०, ६३, ९, खि २, ४, २, तै १, ६, १२, ४, २, १, ११, ११, २, ७, ४, शौ १९, ४२, ४, -मुचा मै ४, १४, ६, -मुचे तै १, ८, ९, १, २, २, ७, ४, ४, २, २, ३, ५, १२, ५, ७, ५, २१, १, २२, १, मै २, २, १० ६, ६, ३, १५,	११, ४, ३, ९, १२, ३, काठ ८, १६, १०, ९, १०, १५, ४, ४५, १८, १९, शौ १९, ४२, ३६ ✓ ^४ अ(हस्)हो-य ^५ अहो(यु)यू-युव. ऋ ५, १५, ३ अहारि ^६ -रि. क २, ७ अहु ^७ -हो ऋ १, [६३, ७ (४, २१, १०)], १०७, १, २, २६, ४, ५, ६५, ४, ६७, ४, ८, १८, ५, ६७, ७, मा ८, ४, ३३, ६८, का ८, १, ३, ३२, ५, १४, तै १, ४, २२, १, २, १, ११, ४, मै १, ३, २६ काठ ४, १०, क ३, ८ अहीय(यस्)→सी-सी काठ २४, ९, २५, ९, क ३८, २, ४०, २ अहु-भेदि ^८ -भेद्याः खि ५, २२, १, मा २३, २८, का २५, ६, ८, शौ २०, १३६, १
--	---	--

^१) पपा अवग्रहाभाव । तस ष अलुक् । पूषप्रस्व प्राप्ते सामान्योऽन्तोदात्त उस् (यक् पा ६, ३, २१, २, १८-१९, १, २२३) । पति-शब्दस्य मुख्यार्थवाधाद्वा विशेष इत्युच्यम् ।

^२) प्राग्दीव्यतीयेष्वर्थेषु पत्युत्तरपदलक्षणौ ण्य प्रत्ययो वृद्धयभाव प्रत्यय-स्वरश्च (पा ४, १, ८५, ३, १, ३, तु भा तै १, ४, १४, १) ।

^३) तृतस । पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, ४८) ।

^४) उस् । क्तिबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३६) ।

^५) नाधा । परेच्छाया क्यच् प्रत्यय (पावा ३, १, ८) ।

^६) उ प्रत्ययस्तत्स्वरश्च (पा ३, २, १७०, १, ३) । स्त्रियाम् ऊडि तत्-स्वरेण सति शिष्टेन स्वर (पावा ४, १, ६६) ।

^७) एवं किल मुपा भवति । तस्य च चिन्त्यत्वम् (यत् अहारि-) । एवं तु क १, १६ यत्र तादृक्-प्रकारक एव मुपा भवति ।

^८) उ प्रत्यय प्रत्यय-स्वरश्च (तु पाउ १, ७, पा ३, १, ३) ।

^१) ईयसुन् प्रत्ययो नित्-स्वर स्त्रिया डीप् च (पा ५, ३, ५७, ६, १, १६७) ।

^२) अहु यथा स्यात्तथा भिद्यत इति कृत्वा उस् । उप <✓भिद्+इङ् (पावा ३, ३, १०८) । 'ग्नित्यादिर' (पा ६, १, १९७) इत्याद्युदात्त । 'गतिकारक' (पा ६, २, १३६) इति उपप्रस्व द्र । वि सद् विशेष्यगर्भतया प्राति इदं व्याख्येयं भवति । तद्विस्तरस्तु वैग अलु-संवेय । विवरणे विब्रुवन्तोऽपि भे(द→)दी- इति दीर्घान्त प्राति अत्र भवति बस चेत्त्र उ च म च BVI च समनसो भवन्ति । न तु तेनेष्टापतिर्भवति । बस पूषप्रस्व दुर्वारत्वप्रसङ्गात् । उप आद्युदात्त-त्वसिद्धयर्थं घनन्तत्वेन प्रातिपत्तौ स्त्रीवृत्ते टाप. स्थाने डीप् प्रवृत्तावपरमायलक्षणत्वं द्र । म समासा-वयवयो पूर्वापरविपर्यासोऽपि चिन्त्य इति दिक् । उप इकारान्तस्य स्त्रिया श्रवण सभवेदित्यत्र कामं कानिचित् सजातीयानि प्राति निदर्शयन् (तु जुनि-, त्विषि-, वेदि-प्रभृ) । एस्थि उप दीर्घान्तत्व-निपातन-प्रयासोऽन्यथा-सिद्धायमान सुत्यज इति सर्व चतुरस्रं द्र ।

†अङ्कुर ^a - -र ऋ १०, ५, ६, शौ ५, १, ६, पै ६, २, ६ ✓*अङ्कुर(ङ्कुरि) ^b अङ्कुरण, णा ^c - -णम् काठ १०, २ ^३ ॥, -णा ऋ ६, ४७, २० शौ ९, २, ३, पै १६, ७६, ३, -णात् ^d ऋ १, १०५, १७, शौ ६, ९९, १	¶२अ-कर्ण ^e - -र्णः मै ३, ९, ५ ¶अ-कर्णक ^f - -काय तै ७, ५, १२, १, काठ ४५, ३ अ-कर्मेन् ^g - -र्मा ऋ १०, २२, ८ [अ-कल्प ^h - -ल्प. ऋ १, १०२, ६, पै ३, ३६, ३ ?अ-कल्या(ण→)णी ⁱ - †अ-कव, वा ^j - -वाः ऋ ५, ५८, ५, मै ४, १४, १८, -वाभि ऋ १, १५८, १, ६, ३३, ४, -वेभि ऋ ६, ६०, ३, मै ४, १३, ७, काठ ४, १५, -वै ऋ ३, ५४, १६ †अ-कवा(व-अ)रि ^k - -रिम् ऋ [३, ४७, ५, ६, १९, ११], मा ७, ३६, का ७, १८, १, तै १, ४, १७, १, मै १, ३, २१, काठ ४, ८, क ३, ६, -री ऋ ७, ९६, ३ अ-कवच ^l - -च. शौ ११, १२, २२ अ-कवि ^m - -विषु ऋ ७, ४, ४	?अकशदश्ववैत्पुरातकः ⁿ पै १, ९४, ४ ¶अकस्य-विद् ^o - -विद् मै १, ५, १२ ¶अ-का(ण→)णा ^p - -णया तै ६, १, ६, ७, -णा ^m मै ३, ७, ४ अ-काम ^q - -म काठ २८, ५॥, क ४४, ५॥, शौ १०, ८, ४४, -मा. तै ३, २, ८, ३, काठ ९, १७ ^३ ॥, शौ ६, ११४, ३, पै १६, ४९, ३ अ-कामकर्शन ^r - -र्न ऋ १, ५३, २, शौ २०, २१, २, -नम् खि ५, ७, १, १०, मै ४, १३, २, काठ १५, १३ ¶अ-कामप्रीत ^s - -ता काठ ३५, १७, क ४८, १५ अ-काय ^t - -यम् मा ४०, ८, का ४०, १, ८ ?अ-कारः ^u पै १, ८६, १ ?अ-कार्यम् ^v पै ५, ३४, ६
---	--	--

^a) पपा अनवगृहीत । मत्वर्थे र. प्रत्ययस्तत्-स्वरश्च ।

(तु पा ५, २, १०७, या ६, २७) । उरच्-प्रत्ययान्तश्चित्-स्वर कृत् स्याद् इति वा (तु पाठ १, ४१, पा ६, १, १६३)

^b) नाधा णिच्-प्रत्ययान्त उस् (तु पा ३, १, २१) ।

^c) युच् प्रत्ययश्चित्-स्वरश्च (पा ३, ३, १०७, ६, १, १६३, GW) ।

^d) विशेष्य-गर्भ वि भवति न तु सं (वैतु सा GW MW)

^e) तस । अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^f) 'अक्रान्तम्' इति शोध संभाव्येत (तु 'अर्वाञ्चम्' इति नापू मन्त्रे) ।

^g) तस पूपप्रस्व. (पा ६, २, २) । उप कर्ण- इति मत्वर्थयोऽच्-प्रत्ययान्त (तु पा ५, २, १२७) । अथवा, बस. एव स्यात् । एवं सत्य् उप आद्युदात्तम् । अन्तोदात्त-प्राप्तौ (पा ६, २, १७२) नञ्-स्वर औपसंख्यानिक द्र । अयं च सौवरो विशेष तै उपलभ्यते न शाखान्तरे (वैतु नाउ) ।

^h) नापूटि द्र । समामान्ते कपि ह्रस्वान्तेऽन्त्यात् पूर्वे स्वरे प्राप्ते कपिपूर्वत्वम् उपसंख्ययेम् (पा ५, ४, १५४, ६, २, १७३, १७४) ।

ⁱ) बस. अन्तोदात्तश्च (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^j) शौ. WR. एव नञ्-पूर्वत्वेन शिश्रावयिषन्तौ सन्तौ

कल्याणी- इत्यत्र यथावद् निराकृतौ यद्र ।

^k) दुरुह सस्करणान्तराऽपेक्ष मुपा भवति ।

^l) तस । उप कर्माणि ष अलुक् कारकोत्तरकृत्-प्रकृतिस्व-रश्च । नञ्-पूर्वत्वे तत्स्वरे प्राप्ते (पा ६, २, २) कृत्-स्वार्थ नञ्-समासस्तत् पूर्वविप्रतिषेधेन द्र (तु पाम ५, १, ११९) ।

^m) मूल एतत्-प्रभृतिषु चतुर्षु पदेषु मुपा चिन्त्य तु ✓क्री इत्यस्य 'क्रीयते' इत्यत्र (मै ३, ७, ४) संटि । पूर्वस्मिन् नञि सस्वरे सति तद्वर्जमवशिष्ट पदं निहतं द्र । अतस्ततोऽग्रे 'स्यात्' इत्यस्य क्रियापदस्यापि निहतत्वात् 'णा' इत्यत्र निहित स्वरोऽशुद्ध द्र । एवं ततोऽग्रे 'अखर्वा' इत्यत्रापि (तु संटि १६) । एवम् एतत् स्पष्ट भवति यत् पूर्वोक्त पदचतुष्टयीस्वर संपादकस्य स्तोपज्ञ पूर्वोक्तदिशा मिथ्याभूतश्च भवति । पूर्वपदस्य नञ उदात्तत्वात् 'स्याद्' इत्यत्र 'द्' इत्यनेन सस्वरेण भाव्यम् । अन्ततश्च 'असप्तशका' इत्यत्र पूर्ववन् नञ उदात्तत्वे 'प्त्' इत्यस्य सस्वरत्वमलक्षणं द्र ।

ⁿ) तस । उप तृतस द्र ।

^o) 'अकार्षुः' इति मूलत सम्भाव्यते ।

^p) 'उद्-कार्य-म्' इति स्यात् । 'उद्-अकार्यम्' इति मुपा चिन्त्य । 'कुरु' इति पदस्य साभिध्यात् कस्यचित् कर्तव्यविशेषस्य न त्वकर्तव्यस्य सम्भावनोत्पाद्येतेति

अ-कितव^१—वम् मा ३०,८, का ३४,
१,८
अ-कुत्र^१ क १, १००, ८
अ-कुड्यञ्च^१—इयक् क १०, २२,
१२
अ-कुप्यत्^१—प्यन्त. शौ २०, १३०, ८
अ-कुमार^१—र क १, १५५, ६
अ-कुश(ल^१→)ली—ली मै १, ११,
१०
अ-कू(ट^१→)टा—टया तै ६, १, ६, ७
अ-कृपार^१—र. क १०, १०९, १,
शौ ५, १७, १, पै ९, १५, १,
—स्य क ५, ३९, २, मा २४,
३५ का २६, ७, ५, तै ५, ५,
१३, १, मै ३, १४, १६, कौ २,
५२३१, जै ३, ४०, २०१
अ-कृत^१—त क १, ६३, ४, —तम्
क ६, १८, १५, ८, ६६, ९,
खि ३, १०५, ८१^६, २०, १,
मै ४, १२, ३, काठ ८, १६,
शौ २०, ९७, ३, पै २, २४, ३६,
अ-कृष्ण^१—ष्ण मा २३, १३, का
—ता क ४, १८, २, —ताव क
१०, ६३, ८, —ते क १, १०४, ७
[शत-कृत^१]
अ-कृतपूर्व^१—र्वम् पै १६, १०३, ३
अ-कृत्तरु^१—रुक् क १०, ८४,
४, शौ ४, ३१, ४, पै ४, १२, ४
अ-कृत्वा^१ मै ४, ३, २
अ-कृश^१—शास तै ३, २, ८, ५
अ-कृषीव(ल^१→)ला—लाम् क १०,
१४६, ६
अ-कृष्ट^१—ष्टम् तै ५, २, ५, २५, २
काठ २०, ३, ३ ३१, ५
अ-कृष्टय्य, च्या^१—च्यम् तै २,
४, ४, ३, ४, ७, ५, २६, मै २,
२, ४, ४, ३, २, काठ १०, ११,
१२, ७, १८, १०६, क २८, १०,
—च्या मा १८, १४, का १९, ५,
२, तै ६, १, ३, ७१^१, मै २, ११, ५,
काठ २६, ५१^१, क ४१, ३१^१, —च्ये
शौ ५, २९, ७, पै १३, ९, ८
अ-कृष्ण^१—ष्ण मा २३, १३, का

विमर्गपेक्षम् ।

^a) तस । अव्यय-पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र

b) 'त्रा' इति संहिताया दीर्घ । तस उत्तरपदाद्युदा-
त्तत्वम् उपसर्ख्येयम् (तु पा ६, २, १९९)।

८) पपा अनवगृहीत । नजादित्वं सदिग्ध भवति । मा भाष्ये तददर्शनात् । यद्यपि भाष्यीये क्वाचित्के सूको० (तु MM) तत्सद्वावोऽपि लब्धप्रवेशो भवति तथापि तत्सद्वावपक्षे नञ्-स्वरस्याऽवश्य-भावितात् (पा ६, २, २) तस्य चेहानुपलम्भात् तदभाव एवाऽनुमीयेत । अथवा यथा 'अद्रि-सध्योर् अन्तोदात्तनिपातन कृ-स्वरनिवृ-त्त्यर्थम्' (पावा ६, ३, ९२) इति कृत-स्वरस्य बाधनं भवति, एव नञ्-पूर्वत्वे नञ्-स्वरस्यापि बाधनम् उपसख्यायेत । ननु तत्र कुभ्रि- इति नैव पठ्यते कुतस्तदन्तोदात्त-निपातन-मिति चेत् । सत्य, तस्याप्युपसख्यान कर्तव्य यथा सह>सध्रि- तथा कुह>कुभ्रि- इति (तु पा ६, ३, ९५) । यत्तु PW अकुध्यञ्च्- इत्यत्रोदात्त निर्दिशति तन्न । उदात्तनिवृत्तिस्वरेण स्वरितस्यैव सावसरत्वात् (पा ८, २, ४) प्रामाणिक-साक्ष्यन्तरोपबृंहितत्वाच्च । नञ्-पूर्वत्वा-पूर्वत्वपक्षयोरुभयोरपि रूपं क्विवि भवतीति ममानम् ।

^d) अत्र यस्मिन् उताहो कृतम् इति पदमिति सदेह ।
तु 'अज्ञानत' इत्यत्रत्य टि ।

६) तस उप यद्र । इहत्य रूप क्विवि भवति ।

¹) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप 'कृत्त-रुच्'-इति बस। अथवा 'अकृत्त-रुच्'-इति बस पृथक्स्वर (पा ६, २, १)।

g) तस । 'कृत्योक्'- (पा ६, २, १६०) इत्युक्त स्वर ।

^h) बस अन्तोदात्तश्च (पा ६, २, १७२) । 'अपुष्पा'
इति ऋ (१०, ९७, १५) पाभे ।

¹) बस । त्रिया डीप् (पा ४, १, ५४) । 'वि-केशी-'
इति गौ (११, २, ११) पाभे यद् ।

१) विकारभूयिष्ठ पाठो नैकान्तिकपर्यवसानः । तन्म-
सकक्षस्य 'अकमन्' इत्यस्य वा रूप स्यात् 'तन्म' इत्येव
वा मूलतः पाठः स्यादित्युत्प्रेषणामात्रमिह । प्रकरण-
संगति-परीक्षिपरो विमर्श-विशेषस्तु वैशः अन्वेष्टव्यो भवति ।

k) नञ्-पूर्वस्य आङ्-पूर्वस्य वा $\sqrt{\text{कम्}}$ इत्यस्य रूपं द्र
(या ६, १७) । ड. प्रत्यय । प्रथमे कल्पे भावे वा कर्मणि वा
यक बस तस च । स्वरार्थं तु यक पा ६, २, १७२,
१६० (चावादिषु उस) । उत्तरे च कर्तारि प्रत्यये पूष
ह्रस्वत् कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) चेति विवेकः ।

३, १, १२, ४, ६, ३, -क। ऋ १०, ७७, २	अ-क्रीळ(उ)त् ^० - वृ क १०, ७९, ६	अ-कृ(स्त→)स्ता ^१ - -स्ता. मै ४, २, ९
१ अ-क्रतु ^१ - -तु क १०, ८३, ५; शौ, पै ४, ३०, ५ -तुम् शौ ३, २०, ६, -तुम् क ७, ६, ३	१ अ-क्रीत, ता ^१ - -तः तै ६, १, १०, ५, काठ २६, ३, क ३७, २, -तम् काठ ३४, ३, -ता ^१ काठ २४, १	✓१ अक्ष ^६ , अक्षणुते, अक्षणुयात्, अक्षणुयात् मै ४, २, ९ [निर ^०] १ अक्षि(त→)त्ता ^१ - -ता. मै ४, २, ९ ^२ [०त-अन ^०] अक्षित(व्य→)व्या ^१ - -व्या३. मै ४, २, ९ ^२ १ अष्ट- निर ^० , ० कणी-
अक्रन् ✓कृ द्र अ-क्रविहस्त ^१ - -स्ता क ५, ६२, ६ अ-क्रव्या(व्य-अ)त् ^० - -व्यात् शौ १२, २, ३, ४२, -व्यादा पै १६, ७१, १	अ-कृद्ध ^० - -द्ध मै २, ९, ९ अ-कूर ^० - -रम् मै ३, २, ३, ८, २, ५, १०, १, ४, १, १०, -रेण पै ६, ९, ८ १ अ-क्रूकार ^० - -राय तै ५, १, ७, १ काठ १९, ७, क ३०, ५	✓२ अक्ष ^६ , १ अक्षतु ^१ पै १०, २, ३ १ अक्षिषु ✓१ अश् द अक्ष- अक्षो ^१ मै ३, ११, ५
अ-क्रि ^१ - -कौ क १, १००, २		

१) वस । अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

२) तस । नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप वस द्र ।

३) तस । अव्यय-पुपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

४) वैयुत्पन्निक सक्तेतो विमर्शापेक्ष वैश द्र ।

५) -त. इत्येव मुपा शो य. तु सोम- > -मेन इत्यत्र सस्थिति ।

६) मलकोशभृतिष्ठायाद् 'अव्लस्ता' इति वकारवन् प्रातिपदिकस्वरूप भवति । व्युत्पत्तिस्तु विमर्शापेक्षिणी वैश द्र

७) य ✓अक्ष इति पर च वेद् च विकल्पितशपश्नुतया चोपदिष्ट (पा ३, १, ७५) तस्य तावद् यावदुपलभ्ये वैदिके वाङ्मये तिङरूपाणि नैव दृष्टिपथमवतरन्ति ।

'आक्षिषु' इति लुङि यद्रूपं भवति तद्विषयेऽभियुक्ता ✓१ अश् इत्यस्य वेदम् ✓२ अक्षेर वेदमित्युभयथा सस्कारसभावाच्च व्याप्त्यर्थमाभ्याच्च विनिगमकान्तराभावाच्च विवे-

क्तुमक्षमा संदिह्यत एव । एवभूतेऽपि आक्षाण- इति कृद्रूपस्य ✓२ अक्षेर व्युत्पत्ति सुलभेति कृत्वा तस्य धातो सद्वा-

चोऽनुमन्तव्यो भवति । अनुमते च तस्मिन् अक्ष-, अक्ष-, अक्षि- प्रभृतिशब्दानामपि व्युत्पादनमस्मादेव धातो

कर्तव्यम् इति भवत्येव पन्था ऋजीयान् । ननु मूलत ✓१ अक्ष इत्यस्यापि ✓१ अश् इत्यनेन स्यात् कौऽपि

विस्मृतप्राय सन्नतप्रकारक पुरातन सबन्धस्तेन च प्रसिद्धतराद् ✓१ अश् इत्यस्माद् एव यथाकथंचिद् आक्षाण-

इत्यस्याप्यु अक्षादिशब्दान्तरवद् व्युत्पत्ति द्र इति चेन्न । एव सति मौलिकभेदाश्रयेण बहुनामपि धातूना पृथक् सख्या-

नानुपपत्ते । नन्विष्टावृत्तिरिति चेन्न । ✓१ अक्ष इत्यस्य दुष्पपादापत्ते । तस्य हि ✓१ अश् इत्यस्मात् पृथग्भूतानि

तिङ्रूपाणि कृद्रूपाणि च श्रौतान्युपलभ्यन्ते । असौ चापि केवलमर्थवशात् प्रयोगविशेषवशाच्चैव पृथङ् निर्देशमर्हन्

✓२ अक्ष इत्यस्य तन्मूलभूतस्य सत्ताऽनङ्गीकारे कैमुतिक-

त्वेनैव विभ्रष्टसन्नाक आपद्येत । अत उक्तदिशोभयोर ✓१, २ अक्ष इत्येतयोर निर्देशो दुष्परिहरो वेदितव्य । ननु

कथम् ✓१ अक्ष इति ✓२ अक्ष इतीमम् आश्रितो भवतीति चेदुच्यते । तथाहि । व्याप्तिमात्रे वर्तमान ✓२ अक्ष इत्येव

व्यतिवेचनरूपातिशयितव्यातिविशेष यदाह तदा ✓१ अक्ष इति जायमानोऽर्थविवेक-सौकर्याय पृथङ् निर्देशमर्हति । वेद्

च, सौ उभयपदी च । अल्पतरविषयत्वाच्च ✓१ अक्ष इत्यस्य प्रथमसख्याकत्वेन पुग्स्ताजिर्देश द्र ।

८) पाप् वा ऊदित । ततो निष्ठाया विकल्पित इति प्रत्यय-स्वर (पा ३, १, ३, ७, २, ४४) ।

९) तव्यति प्रत्यये तित्स्वरितत्वम् (पा ६, १, १८५) । शेष नापूठि द्र ।

१०) एवम् इवाऽभिप्रयन मुपा चिन्त्य । प्रत्यक्षकृते मन्त्रे युष्मच्छ्रुतिप्रधाने प्रपु योगस्याऽसगतेऽर्थतो-

ऽन्वयज्ञेशाच्च । अक्षतोदक () इत्येवं किलाऽत्र सार्वा- यान् मूको द्र । युष्मदभिधेयस्योपमेयभूतस्याऽक्षतोद-

केन समुद्रेण साम्यप्रदर्शनेऽन्वयपर्यवसानसमुपलम्भादिति यावत् । अन्यच्च, यथा मूको समुद्रैव^० इत्येवमुपलभ्यते

तथैतत् प्रतीयेत यद् अत्र समुद्र इव > समुद्रैव इत्या- कारक सन्धि ध्रुत्यभिप्रेतो भवतीति । तथा च सति

छन्दश्चरणस्य यथालक्षणात्वमुपजायमानम् आयेनमेव ध्रुत्यभिप्रायमुपवृहयेद् इत्यलं मुपा संस्करणान्तरसापेक्ष-

त्वोपवर्णनविस्तरेण । ११) मूको सादयेण सभाव्यमानं स्त्रीवृत्तं प्राति (तु

अक्षी- > क्ष्यौ इत्यस्य पै ६, ६, १ इत्यत्रत्यं च तत् उत्तराणि च टि) । सद्भावाभ्युपगमे क्तिबन्तं प्राति

द्र । अस्मिन्नेव प्रकरणे वाजसनेयिन स्वरितान्तम् 'अक्ष्यौ' (मा २१, ४८) इति । तैत्तिरीयाश्चोदान्तान्तम् 'अक्ष्यौ' (तैत्रा २, ६, १४, १) इति पठन्ति । अत्र तु तस्माद् अक्षी-

[०क्ष-अन०]

१अक्ष^१-०क्ष क ३, ५३, १९, -क्ष
 क १, १६४, १३, १६६, ९,
 ३, ५३, १७, ६, २४, ३, ८, ५,
 २९, १०, ८५, १२, ॥ २, ६,
 ३, ३, ६, २, ९, १, ॥ ३, २, २,
 ४, ६, ८, काठ २४, ८॥, क ४०,
 १॥, शौ ९, १४, ११, १४, १,
 १२, १९, ५३, २, पै १२, २,
 २, १६, ६७, ३, १, १५, ३,
 -क्षम् क १, ३०, १४, १५, ७,
 ३३, ४, ॥ ३, १, ३, १, ६, २,
 ९, ४, काठ १०, ५॥, १, १, २,
 ४३५, ४३६, १, ३, ३३,
 १०, ११, १, शौ २०, १२२, २,
 ३, -क्षा: मै ४, ५, ९॥, -क्षान्
 शौ २, १४, २, -॥ क्षान् काठ ८,
 ७, क ७, ४, -१क्षाय^२ खि ५,
 १४, १, -क्षे क ८, ४६, २७,
 मै ३, ६, ८॥, पै ५, ९, ४,

-क्षेण क १०, ८९, ४, कौ
 १, ३३९, जै १, ३५, ८ [०क्ष-
 अधस्^३, रथ^४]
 ॥ अक्ष-सङ्ग^५-ङ्गम् तै ६, ३, ३,
 ४, मै ३, ९, २ [०ङ्ग-अन०]
 अ(क्ष→)क्षा-नह^६-नह क
 १०, ५३, ७

२अक्ष^७-क्ष. क १०, ३४, ४,
 -क्षस्य क १०, ३४, ०, -क्षा
 क १०, २७, १७, मै ३, ६, ३॥,
 शौ ६, ७०, १, ७, ११४, ६,
 १४, १, ३६, पै १, ४९, २, २,
 ३५, ३, ४, ९, १, १०, ७,
 -०क्षा शौ ७, ५२, ९,
 -क्षानाम् मै ४, १४, १७, शौ
 ६, ११८, १, ७, ११४, ५, पै
 ४, ९, ४, १६, ५०, ३, -क्षान्
 ॥ मै १, ६, ११, ४, ४, ६,
 शौ ४, १६, ५, ७, ११४,
 ७, पै ४, ९, ६, ५, ३२, ५,

-क्षास क १०, ३४, ६, ७,
 -क्षेभ्य. शौ ७, ११४, २, पै ४,
 ९, ३, -क्षेषु काठ ३६, १५, शौ
 ४, ३८, ४, ५, ३१, ६, ६, ३८,
 ३, ७, ११४, १, १२, ३, ५२;
 १४, १, ३५, पै २, १८, ४, २६,
 २, ४, ९, २, २, २२, १६, १०,
 ६, ५, १६, १४९, ३, -क्षै. क १०,
 ३४, १३, मै ३, ६, ३॥, शौ ७,
 ५२, १, -क्षौ^८ शौ १९, ५०, १
 [०क्ष-अन०, अवि०, अनाक्त०,
 अपिनद्ध०, आक्त०, कृष्ण०, चतुर०,
 वृम्०, पद्म०, पद्मदलायत०,
 पद्मपत्रायत०, परस्०, पर्यस्त०,
 पिङ्ग०, प्रति०, भूरि०, मुक्त०, विरूप०,
 विष०, शुष्क०, स्येत०, स०, सनिष्०
 रुम्०, सहस्र०, हरि०, हिरण्य०]
 अक्ष-क-अन०
 अक्ष-काम→मा^९-मा शौ
 २, २, ५, पै १, ७, ५^{१०}

इत्यस्माद् दीर्घान्ताशिष्पलाद् रूपात् पृथग्भूतमेव रूप
 पठ्यते । पपा अयेवमेव । ततश्च १अक्ष-२अक्ष-अक्षि-
 अक्षी- इत्येतैभ्यो विविक्षस्य हलन्तस्य अक्ष-इत्यस्य शब्द-
 स्य सद्भाव संभाव्यते । स एव नञ्पूर्व अनक्ष-इत्यत्र
 अद्र । अपि च 'सौ' (पा ६, १, १६८) इति विभक्तिस्वर द्र ।

^२) अन् प्रत्ययो नित्स्वरश्च (पा ५, ३३, पा ६, १,
 १६७) । १अक्ष इत्यस्माद् व्युत्पत्तिपक्षे सकारादिव प्रत्य-
 यस्येष्ट्येत (पा ३, ६५) । अन्यत् सर्व समानमिति दिक् ।

^३) अविशिष्ट पाठ । श्रुतिविप्रतिपादश्च भ्यानत्र
 भवति । तद् यथा । 'यक्षाय' इति (शौ २०, १२८, १२)
 पाण्डु मुपा । तत्र 'यक्षमाय' इत्येव पाठम् उष्ट WR ।
 शाश्रौ १२, १५, ५ इत्यत्रापि 'यक्षमाय' इति पठ्यते । अन्तत
 'यज्ञाय' इत्येवमपि केषुचित् शौ कोशेषूपलभ्यते ।
 मूलत विविधात्र श्रुति किमर्यावेत्यत्र वैश अनुसधेयम् ।

^४) कारकोपपदे √सञ्ज्+अधिकरणे घञ् प्रत्यय ।
 'थाथ-' (पा ६, २, १४४) इत्यन्तोदात्त । रूप किंवि
 उपलभ्यते ।

^५) कारकोपपदे √नह+किप् । कृद्-उपप्रस्व (पा ६,
 २, १३६) । प्प संहिताया दीर्घ (पा ६, ३, ११६) ।

^६) अत्र प्रत्ययस्य नित्त्वं निवर्ततेतिमात्रं नापूश विशेष द्र

^१) अत्र सूको 'अक्ष्यौ' इत्यपि भवति । (तु अक्षी->
 -क्ष्यौ मै १, ६, ७ टि) ।

^२) 'अक्षान् देवनसाधनभूतान् कामयते' इत्यभिप्राय-
 वन्त PW, BW, MW, W प्रभृतयोऽर्वाच्च २अक्ष-इत्य्
 उपपदम् इत्याहु । तच्चिन्त्य भवति । देवन-प्रकरणाऽभावाच्च
 सामान्येन रूप-यौवन-सम्पद्विशेषलक्षणभूतस्याऽसर-
 कर्तृक-मनोमोहन-श्रेष्ठसाधनभूतस्य कामयुक्तत्वस्य तस्या
 नेत्रयो श्रुत्या प्रतिपत्तिस्तत्वाच्च । अतोऽक्षि-पर्यायभूत-
 २अक्ष-एवेह प्रकृत द्र । मा उपपदसमासतया व्याचष्टे
 'अक्षणि कामयमाना-' इति । तथात्वे सामान्येन बहुव्रीहि-
 लक्षणस्य पूषप्रस्व अभाव स्याद् उपपदसमासलक्षणस्य
 कृद्-उपप्रस्व च भाव स्यात् । भवति तु तत्र पूषप्रस्व
 (पावा ३, २, १) । बम इत्यपि वा सुवचम् (पाम त) ।

^३) अर्वागभियुक्तप्रतिपादित-यूतप्रकरणाऽऽभामाऽभि-
 भवजनितश्च 'अक्षिकामा' इत्याकार-मूलकोशसाध्य-
 विरुद्धमुपा चिन्त्य । यत्सत्यमेतच्छाखीयो मूल-कोश-
 प्रदर्शित पाठ शाखान्तरीयस्य 'अक्षिकामा' इति पाठस्या-
 ऽपेक्षया विशेषणोपरिष्ठाद् उक्तस्याऽभिप्रायस्य समर्थनाय
 प्रभवेद् यथा नेह देवनस्य प्रकरण-सागत्य किमपि भवतीति
 च यथा चेहाऽक्ष-शब्दो नेत्रवाचक इति च ।

अक्ष-दुग्ध ^a - -गघ शौ ५, १८, २, पै ९, १७, ३ ^b	अक्षन् ¹ - -क्षणि मै ४, ४, ३, -क्षिन् तै ६, १, ९, १, -क्षमि ऋ १, ८९, ८, १०८, ३, १३९, २, २, २, ४ ९, १०२, ८, १०, २१, ७, ७९, ५, १२७, १, मा २५, २१ का २७, ११, ८, मै ४, १४, २ काठ १३, १६, ३९, १५, काँ २, १०२४, -क्षणि ऋ ७, ५५, ६ पै ४, ६, ५, -क्ष्ण ऋ ८, २५, ९ खि ५, ७, ४, ७, मा ४, ३० का ४, १०, ३, तै १, २, ४, १, ६, १, ७, ३, मै १, २, ५ काठ २, ६, क १, १९, -क्ष्णामै २,	३, ६, -क्ष्णो खि १, ११, ८, शौ १९, ६०, १ अक्ष(न् >)ण्वत्- -ण्वते तै ७, ५, १२, १ काठ ४५, ३ -ण्वन्त ऋ १०, ७१, ७ -ण्वन्तम् खि १, ५, ७, -ण्वान् ऋ १, १६४, १६, शौ ९, १४, १५, पै १६, ६७, ६ १ अक्षर ¹ - -२ पै १२, २, १, -२म् ऋ १, १६४, ४२, ३, ५५, १, खि ५, ३, २, ३, -रा ऋ १, ३४, ४, ७, १, १४, -रा शौ १३, ३, ६, -राणि मा २३, ५७.
--	---	--

^a) अर्वाच्च आभिधानिका व्याख्यातारश्च (PW, BW, MW, W द्र) देवन-प्रकरणकम् २ अक्ष- इति पूर्वपद ब्रुवाणाश्चिन्त्या स्यु । तादृशस्य प्रकरणास्याभावात् । तदपेक्षयाऽक्षि-पर्यायभूतस्याऽपरस्य तस्यैव शब्दस्याऽत्र ग्रहणं साधीय स्यात् । भूयान् विस्तरस्तु वैश द्र

^b) 'अक्ष-दुग्ध' इति मूकोपा । तस्याऽपि 'दुग्धदोहा' इति कठभृति-निदर्शनेन व्याख्यान प्रकरण-सगतं सभवेदित्यादि-विस्तरं वैश अनुसंधेय । सुपा च शौ श्रुत्या साम्याऽऽपादनेच्छाया औत्कथ्य मूले द्र ।

^c) तस । 'थाथ-' (पा ६, २, १४४) इत्यन्तोदात्त ।

^d) तस । समासान्ते टचि चित्स्वर (पा ५, ४, ६१, ६, १, १६३) ।

^e) सतस । पूपप्रस्व (पा ६, २, २) उप यद्र ।

^f) कर्मण्युपपदे आ/वप्+अच् (तु पा ३, १, १३४) । थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^g) नाप्पूर्दि अण् । कृद्-उपप्रस्व (पा ३, २, १, ६, २, १३९) ।

^h) √१अक्ष+सनि प्रत्यय औणादिक प्रत्ययस्वरश्च (पा ३, ३, १, १, ३) । यद्वा √२अक्ष+अनि (तु पा ३, १, १५९) इत्यस्या निष्पत्तौ सकार प्रकृत्युपजन स्यात् । पाणिनीयास्त्वं अक्षि- इत्यत कृताऽनङ्गदेशादुदात्ताद् व्युत्पादयेयु (पा ७, १, ७६) । प्रथमे कल्पे समानेऽर्थे समनाद् धातो कृत्-प्रत्ययसुभिक्षज किञ्चिन्मत्र भिन्नाना बहुशेन सरूपाणा बहूना नाम्ना मौलिक आविर्भाव आस्थीयेत । उत्तरे तु मूलत एकस्य तथानिष्पन्नस्य प्रधानीभावितस्य नाम्न सत इतराणि नामानि नैहक्तिर-विकारमात्राणि स्युरिति विवेके सुदर्शे तारतम्य-प्रामास्ये विवेका विमर्श शरणायताम् ।

¹) अत्र पाणिनीया मतुपि प्रातिपदिकस्य नकारलोप ततो नुट च कृत्वा (पा ८, २, १६) नुङ्-उत्तरस्य पिञ्जि-हतस्य मतुप स्वर माधयेयु । स्यादत्रैवं वाच्य यथैके-षम् अन्नन्ताना नाम्ना मतुपि नकारलोपो भवति न च भवत्येकेषामिति । ननु तत किम् इति । उच्यते । नुटोऽनु-शिष्टेरेव निवार्यत्व प्रसिन्धेद् इति । ननु नुटोऽभावे तदुत्तरत्वाभावे कैमुतिके सति 'ह्रस्वनुङ्भ्याम्' (पा ६, १, १७६) इत्युक्तो मतुपः स्वरो न स्यात् तेन च तद्व-ल्लक्ष्यानुविधायित्व तन्त्रस्य कथ प्रसिन्धेद् इति । उच्यते । सति सिद्धे लक्ष्यविशेषऽननुविधायित्वे तन्त्रस्यैव चोद्य स्यान्नान्यथा । न चेह तथात्वमिव तस्य प्रतीयेत । मतुप्-स्वरानुशिष्टेरेव शोधाहृत्वानुदर्शनत् । तथाहि, नुटो मतुप स्वरेऽनुशिष्यमाणे सति वनन्-वत्, वामन्-वत्, ओमन्-वत्, अइमन्-वत्-प्रभृ नलोपानन्तरं भूतपूर्व-गत्याऽजन्तेभ्यो मतुपि नुङागमे कृते मतुप्स् तदुत्तरत्व-सिद्धौ तत्स्वरे प्राप्ते तदभावेऽव्याप्तिदुष्टाऽनुशिष्टि स्यात् । अतोऽत्रैवं वाच्यं यथाऽनकारलोपिभ्य आद्युदात्तेभ्यो-ऽजन्तेभ्य प्राति मतुप् पिञ्जिहत एव भवतीति । यथा निदर्शितेषु प्राति । अन्तोदानेभ्यस्तु तादृशेभ्य प्राति मतुब् उदात्तो भवतीति च । यथा उदन्-वत्, अस्थन्-वत्, दधन्-वत्, आत्मन्-वत्, ध्वस्मन्-वत्-प्रभृ इति । अथाऽपि यथा मन्-प्रत्ययान्ताना प्राति स्वातन्त्र्येण कृद्-भावो भवति, एवम् अन्नन्तानामपि प्राति आदेशी-भावाद्यतन्त्र स्वतन्त्र च तथात्वमङ्गीक्रियेतेति पुष्टपूर्वस्य पुन पोषणमिव भवति ।

²) √१अक्ष यद्वा √२अक्ष+सरः प्रत्यय । प्रत्ययाद्युदा-त्तत्वेन मायस्वर (पाउ ३, ७०, पा ३, १, ३) । अक्षर- इत्येव

५८ का २७, १०५ ६ ॥ तै २,
१११, ११५, ८, २, ६, १, २
३, २, ९, १ २ ५ १ ६ १,
६, ३, ६, ११, ५ ॥ मे १, ३, २
११, १० २, ३, ३ ४ ४ ३,
६, ५ ४, ७ ५ ॥ साठ ०, १, १०,
३ १२, ५ १४, ४ २३, १०
३४, १० ॥ क ८, १, ३७, १
- ॥ गत १० १, ९, १ ६, १, २, ३,
- १ २ १, १६४, ३९, ६ १६,
३५, तै ६, १, ६, २ ॥ काठ २३
१० ॥ क ३७ १ ॥ कौ २,
७४७ जै ३, २०, २, शौ ९,
१५, १८, पै १६, ६०, ८, - ॥ रेण
क १, १६४, २४, १०, १३,
३, शौ ९, १५, २, १८, ३, ४०,
पै १६, ६८, २ ॥ र- अर्गाति०,
अष्ट०, अष्टाचवा- रिशत्०, एक०,
एकादश०, चतुर०, चतुर्विंशत्०, चतु-
विंशति०, चतुश्चत्वारिंशत्०, त्रयो-

दश०, त्रि०, त्रिंशत्०, त्रिंशत्०, दश०,
द्वाविंशत्०, द्वादश०, द्वि०, नव०,
पञ्च०, पञ्चदश०, गत०, मत्त०, मत्त-
दश०, गह्व०]
अक्षर-व- अर्गाति०
अक्षर-पङ्क्ति- - ॥ इत्थं काठ
९, २, क ८, ५, - इत्थि मा १५,
४ का १६, १, ६, त ४, ३, १०,
३, मै १, ११, १० २, ८, ७, काठ
१४, ४ १७, ६, क २६, ५,
- इत्थि मं १, ११, १० ॥
- इत्थि तै ५, ३, ८, २ ॥
॥ अक्षर-गस() ॥ तै २, ५, ८,
३, मै ३, १, १, ७, ७
॥ अक्षर(र→)रा- - रा क ७,
१५, ९, ३६, ७, - राणां क ३,
३१, ६ मा ३३, ५९, का ३२,
५, ५, मै ४, ६, ८, काठ २७, ९
अक्षि- - क्षि क ९, ९, ४, ॥ तै ५,
३, १०, १, २, ६, ४, १०, ५,

॥ काठ २७, ८, ९, शौ १, ८, ३,
१५, १८, २, पै ४, ४, ९, - क्षिणी
शौ १०, ९, १४, ११, ३, २,
- क्षिभि. काठ ३५, ११, - क्षीणि
शौ ४, ५, ५ ॥
अक्षि-क- अन्०
॥ अक्षि-पत्- - पत् क ६, १६,
१८, १०, ११९, ६, काठ २०,
१४, कौ २, ५७, जै ३, ६, ३
अक्षि-भु- - भुव मा २३, २९,
का २५, ६, ९, शौ २०, १३६, ४
॥ अक्ष्या(क्षि-आ)मय- - य.
काठ २७, ८
अक्षी- - क्षी क १, ७२, १०,
[११६, १६, ११७, १७],
१२०, ६, २, ३९, ५, १०, ७९,
२, पै ६, ६, २, - क्षीभ्याम् क
१०, १६३, १, खि ४, १०, ३,
तै ७, ३, १६, १, ॥ काठ १२,
१०, शौ २, ३३, ११, ११, ४,

नन-पूर्वत्व-भ्युपगमपक्षे 'नजो जर-' (पा ६, २, ११६)
इत्यत्रोपसंख्यानम् द्र ।

१) बस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) । उप यद्र

२) वीमाया क्षमि प्रत्ययस्वर (पा ५, ६, ४३, ३,
१, ३) ।

३) अममन्त कृत् नापूरा द्र । म्वरमात्रे विशेष इत्येक
कल्प । अस्मिन् कल्पे प्रत्ययो निव सवत् आद्युदात्त-
करण शेष प्रकृत्यादि पूर्ववत् द्र । तस अयं नन्-स्वर
(पा ६, २, २) इत्यपर कल्प । त्रियाम् अर्थविशेष-निहृदौ
विशेष्यगर्भविशेष्यगत्वैकस्य प्राति अवान्तर-विशेष इव
ममजनि । तद्विम्तर वैश द्र ।

४) ॥ १ अक्ष+सिन् प्रत्ययो निस्वरश्च (तु पाउ ३,
११६, पा ६, १, १९७) । यद्वा ॥ २ अक्ष+इन् प्रत्यय
स्यात् (तु अक्षन्- यटि) ।

५) 'अक्षी' इति पठन् SIM चिन्त्य । एरुवचन-मङ्गत्या
ह्रस्वन्व साधीय स्यात् ।

१) 'अक्षमि.' इति बाह्वच (१, ८९, ८) पभे ।

२) 'अक्षणि' इति बाह्वच (७, ५५, ६) पभे ।

३) कारकोपपदे ॥ १ पत्+क्षिप् । कृद्-उपप्रस्व (पा
६, २, १३६) ।

४) उम । क्विबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
० भु- इति ह्रस्वान्तं प्राति अनुमन्वानो म चिन्त्य ।
अत्र च बाह्वचना पाभे अववेय । तद् यथा ।
काष्मीरीयमूलकोशे 'अक्षीभगो' इति पाठ । स एव च
खि ५, २२, ४ इत्यत्र मुपा । तदीयमूलकोशान्तरी-
योऽपर पाठ 'स यसाक्षीवगो यथा' इत्यपि भवति (तु
खि ५, २२, ४ टि) । पूर्वस्मिन् पदे सक्त्वा प्रमाणभूतेन
नार्था देशनस्य श्रावितस्योपमानमुखेनोपवृहणे मंत्रस्वारस्यान्
सक्थि-साकृच्च-स्थापनाय 'सयस्याक्षिभुवा यथा' इति
तृतीयान्त पाठो मूलत प्रवृत्त इति संभाव्यते । तन्निश्चयस्तु
भ्यस्तरा याजुष-मूलकोशान्वेषणापेक्ष इति तत्परा अभि-
युक्ता लव्वसंकेता स्यु । शौ तु 'सकुला' इति नारी-विशे-
षण श्रावयति । भ्यिष्ठ-मूलकोशीय-साच्यदादपि स एव पाठो
लव्वप्रतिष्ठो भवति । अतस्तच्छाखीय पाठ 'अक्षिभुव.'
इति प्रथमान्त एव साधुरिति विवेकोऽवधेय ।

५) बम । उप यद्र ।

६) द्विवचनमात्रे श्रूयते । नापूरा ई इत्यादेश उदात्त
(पा ७, १, ७७) । यद्वा 'कृदिकारादक्तिन.' (पाग ४,
१, ४५) इति बह्वादिप् अन्तर्भाव्य डीप् प्रत्यय द्र ।
लच्चयेऽविशेष उभयथाऽपीति दिक् ।

३, २०, ९६, १७, पै ४, ७, १, १६, ५५, ३, ५६, ३, ५७, ३, -क्ष्यौ. ^a मा २१, ४८, का २३, ६, १, -क्ष्यौ ^a तै ३, २, ५, ४, ५, ५, ९, २, शौ ५, ४, १०, ६, ०४, २, १२७, २, पै १, ३, १, ४, -क्ष्यौ ^b मै १, ६, ७, काठ २०, ६, क ३१,	८, शौ १, २७, १, ४, ३, ३, ५, २३, ३, २९, ४, ६, ९, १, ७, ३७, १, पै १, ५५, ३, २, ८, ३, ३३, २, ३, ९०, २, ४, २०, २, ६, ६, १ ^d , ७, २, ३ ^e , ८, ३, ८ ^f , १०, ७ ^g , १३, ९, ५ ^h , १४, १७ ^h , १६, ५३, २ ^h , ९६, ८ ^h , १३७, ३ ^h	अक्षी-भग ¹ - ग खि ५, २२, ४ अक्षु ¹ - क्षु क १, १८०, ५, -क्षुम् शौ ९, ३, ८, पै १६, ३९, ८ अक्षु-जाल ^h - लाभ्याम् शौ ८, ८, १८. ?अक्षु-माला ¹ - लाभ्याम् पै १६, ३०, ६
---	---	---

^a) 'उदात्तस्वरितयोर्' (पा ८, २, ४) इति स्वरितोत्सर्गे 'उदात्तयण.' (पा ६, १, १७४) इति व्यवस्थापको निय-
मोऽनुशिष्टो भवति । तस्य नियमस्य विद्यमानेऽपि चारि-
ताभ्यांऽवसरेऽस्मिन् प्रवृत्त्यभाव शुक्लयजुर्निघ्न द्र
शाखान्तरीयायास तत्प्रवृत्तेरुपलम्भात् (तु नाउ रूपम्) ।

^b) स्वरितत्वं विभक्ते सर्वनामस्थानत्वाद् उदात्तविष-
यत्वाऽभावाद् द्र (तु नापूटि) ।

^c) इह मूको 'अक्षौ' इति च 'अक्षौ' इति चापि
भवत । तेन मूलत २अक्ष- इत्यस्य अन्वयार्थे सद्भाव द्र ।

^d) मूको 'अक्षौ' इति पाठो भवति । ततश्च 'अक्षौ'
इत्येवं-प्रकारको मौलिक पाठ इत्यपि सभावनायोपलभ्येत ।
तच्चाऽपि शब्दरूपम् अक्ष- इत्यतो वा २अक्ष- इत्यतो वा
जातमिति संदेह । तत्र 'मधुसदृशी' इति पार्श्व-
धृत स्त्रीवृत्त विशेषणपदं विनिगमकं स्यात् । यद्यनयो-
रुभयोर्वाऽन्यतरस्य वा स्त्रियाम् एतद् रूपं सभवेत् तदा
तदीयमिदं रूपं भवितुमर्हन्नान्यथा । ह्रस्वाऽवर्णाऽन्तस्य
तादृश तावत् रूपं न सभवति । हलन्तस्य अक्ष- इत्यस्य तु
सभवति । अतस्तदीयमेतद् रूपमिति सभाव्येत ।

^e) 'अक्षौ' इति मूकोपा । अत्र सन्नियोग-पठितान् स्त्री-
विषयाद् हलन्ताद् 'नास्' इति शब्दाद् भवेद् एतत् सुकल्पं
यथा अक्ष- इति शब्दस्य 'अक्षौ' इति रूपं विवक्षितं न तु
अक्षी->अक्ष्यौ इति । भवत्येव तादृश शाखान्तरे पाठ
(तु शौ ५, २३, ३) परंतत्र 'नास्' इत्यस्यापि स्थाने 'नासा'
इति रूपं प्रयुक्तम् उपलभ्यते । अत उभयो शब्दयोर्विषये
तत्तच्छास्त्रीय पाठे इति वक्तुं पार्येत । यद्येवमभ्युपगम
स्यात्तर्हि 'नास्' इति शब्दवत् अक्ष- इत्यपि शब्द स्त्री-
विषय स्यादित्यपि सभाव्येत (तु पै ६, ६, १ इत्यत्रत्यस्य
मूकोपा नापूटि) ।

^f) 'अक्षौ' इति मूको न तु ततश्छान्दसमानुकूल्यमिव
जायते । सुपा अपि चिन्त्य प्रमाणाभावात् । शौ ४,
६, १ इत्यत्र हि 'अक्ष्यम्' इति भूयिष्ठकोशानुमत पाठो
भवति । सा तु तत्र 'अक्षम्' इति पपाठ । प्रकरणाच्चेह चतु-
र्थ एवाऽपेक्ष्यते न तु तदाश्रितस् तादृश कोऽन्योऽर्थ ।

यथा पूर्वम् आङ्गनस्य वृत्र-वनीनिकया साम्यमुक्तमेवमधुना
तदीय पर्वत-नेत्रत्वमुपेक्षितुमिष्टमित्यस्य सुवचत्वात् । अतो
द्वौ विकल्पौ भवत । 'अक्ष्यौ' इत्यप्रामाणिक पाठ एव
समीचीन इत्येक । कोशीय 'अक्षौ' इत्येव मौलिक पाठ-
स्तदनन्तरं च 'त्वम्' इत्यस्य वाऽन्यस्य वा कस्यचिच्छब्दस्य
प्रमादजो भ्रश इत्यपर । तद् भूरिविम्बशयोऽयं विषय ।

^g) 'अक्षौ' इति मूको स्पष्ट पठ्यते । तद्विशेषणतया
पार्श्वधृताद् दुरुहाद् 'नकरणी' इति शब्दादेतत्तावत्
सहं स्याद् यदत्र स्त्रीविषयस्य हलन्तस्य अक्ष- इत्यस्या-
ऽभीष्ट रूपम् 'अक्षौ' इति । पै १३, ६, ५ इत्यत्र 'मोक्षौ'
इति मूको 'अक्षौ' इत्यस्यैव समर्थको भवेन्न तु कथमपि
'अक्ष्यौ' इत्यस्येति सुवचम् । पै १३, १४, १७, १६,
५३, २ इत्यत्र च स्पष्टम् 'अक्षौ' इत्युपलभ्यते । पै १६,
६६, ८ इत्यत्रत्य 'अक्षम्' इति पाठोऽपि पूर्ववद् 'अक्षौ'
न तु 'अक्ष्यौ' इति संकेतयेत् । तत्रत्यो लेखकप्रमादश्च
पङ्क्तयवसान-मुलभाऽऽलस्य-कारित इत्यपि सभाव्येत ।
पै १६, १३७, ३ इत्यत्र चान्तत स्पष्टमेव 'अक्षौ' इति
पठितं भवति । प्रकरणसगमनं च तत्रत्यम् अक्ष- इत्यस्य
स्त्रीविषयत्वे पर्यवस्येदित्ययनुसंधेयम् (तु यद्->यौ इत्यत्र
पै १६, १३७, ३ टि) ।

^h) 'अक्षौ' इत्येव पाठ संभाव्येत । विमर्श नापूटि द्र ।

ⁱ) अक्षिभू- इत्यत्र टि गद्र ।

^j) उन् प्रत्ययो नित्-स्वरश्च (तु पाउ १, ६, पा ६,
१, १६७) । √१अशेर व्युत्पत्तिपक्षे तु क्सुन् प्रत्यय
(तु पाउ ३, १५७) । स्वर उक्त ।

^k) द्वस । सामान्य सामासिक स्वर (पा ६, १, २२३) ।

^l) सुपा 'अक्षमालाभ्याम्' इति मूको नोपात्त शाखान्त-
रीयश्च पाठ (तु नापूटि) पूर्वाशत स्त्रीकृत इत्यत्र को हेतुरिति
तु वयं न जानीमहे । वास्तविकपाठमेदानीदाय प्रवृत्तानां शाखा-
नामेवंप्रकारकेण संमेलन-प्रयासेनाऽप्रामाणिकश्रुतिप्रवर्तन-
प्रसङ्गात् । 'अक्षमाला' चेहोपवर्यमाना रुद्राक्षमालाया
प्राक्तनतम-संकेतभूता स्यादित्यपि विमर्शापेक्षम् । यमुपा
नापूटि द्वस, मूकोपा तु तम स्याद् इति विशेषोऽपि सुगम द्र ।

अ-क्षत, ता-

१५

अ-क्षितोति-

अ-क्षत, ता^a - त ऋ ५, ७८, ९, १०, १६६, २, शौ १२, १, ११ पै १, ४५, २, ४, ६, ७, ५, ३०, ४, १२, ६, ५(४)^b, १३, ३, १११, १६, ३४, ५, -तम् पै ५, ३०, ४, १४, १, १०, -ता. पै १६, १००, १२ -तानाम् पै १४, १, १०, -तौ पै १०, ९, ३

अ-क्षतो(त-उ)दक^c - क. पै १०, ०, ३

अ-क्षति- -तिम् पै १६, १००, २

अ-क्षतु^d - तु पै १४, ३, ११

अक्षन् / षस् द्र

अक्षन्- / २अच् द्र

अ-क्षय^e - ये शौ १९, ५२, ३, पै १, ३०, ३

अ-क्षय^f - च्यम् मै १, ८, ६, काठ ३१, १५

१अक्षर-, २अक्षरा-, अक्षि- / २अच् द्र

अक्षाः अति / चर् द्र

अ-क्षित^g - क्षित मै १, ८, ६

१अक्षित- / १अच् द्र

२अ-क्षित, ता^a - त तै १, ६, ३, ३, ७, ३, ४, मै १, ४, ७, काठ ५, ५, ८, १३, क ८, १, शौ ४, ५, ७, ६, १४२, २, ९, १, ६, ११, १, २०, पै १६, ३२, ७, ९१, १, -तम् ऋ १, ९, ७, ५८, ५, [६४, ६, ९, ७२, ६] १३०, ५, ५, ५३, १३, ७, ६५, १, ८, ७, १६, ७२, १०, ९, २६, २, ३१, ५, ६८, ३, ७८, ३, ११०, ५, १०, १०१, ६, मा १८, १०, ३८, २६, का १९, ४, ३, ३८, ६, १, तै १, ६, ५, १, २, ४, १४, १, ३, १, १०, ३, ११, ७, ४, २, ५, ५, मै १, ४, २, ७, काठ ३८, १४, ४०, ११, †कौ २, ८५७, ९५४, शौ ३, २४, ४, ७, २९, ४, ५, ४, २७, २, ७, ८६, ६, १८, ४, ३६, १९, ५४, ४, २०, ७१, १३, पै १, १०२, ४, ४, ३५, २, ५, ४०, ८, ११,

५, ४, ८, १२, २, १४, १६, ७०, २, -तस्य शौ ७, ८०, ४, -ता ऋ ३, ४०, ७, ९, ६८, ३, शौ २०, ६ ७, -ता. काठ ४०, १३, शौ १, १५, ३, ६, १४२, ३, ७, ८६, ६, १०, ६, १४, पै १, २४, ३, १६, ४३, ७, ७०, १०, -ताम् तै ३, ३, ११, ३, मै ४, १२, ६, शौ ७, १७, २, ८५, २, १८, ४, ३२, -ते ऋ ९, ११३, ७, मै ३, २, ६, -तौ शौ ९, १, ७, पै १६, ३२, ६ [०त-अन^h]

अ-क्षि(त→)ता-वसुⁱ - सुम् ऋ ८, ४९, ६, खि ३, १, ६

†अ-क्षितो(त-ऊ)ति^m - तय. ऋ ८, ३, १५, मै १, ३, ३९, कौ १, २५१, २, ७१२, जै १, २६, ९, ३, ५८, ९, शौ २०, १०, १, ५९, १, -ति ऋ १, ५, ९, ६, २४, १, शौ २०, ६९, ७, -तिम् ऋ ४, १७, १६

^a) तस। नञ-स्वर (पा ६, २, २)। उप < / क्षण्य द्र।

^b) औषधि-प्रकरणे 'ता' इत्येव पाठः सभाव्येत।

^c) बस। 'अक्षतु' इत्यस्य / २अक्ष इत्यत्र टि गद्र।

^d) सुपा किमिति संदिग्ध इति नैव विस्पष्टमुक्तं भवति। मूलतोऽयमेव पाठः स्यादित्यत्र तु २अक्षित- > -त इत्यत्र पै १६, ६१, १ टि। यथा तत्र ब्रह्मौदनोऽक्षत-तया प्रतिपादितो भवति तथैव पञ्चौदनस्य (स्वयमक्षत-तयैव) अक्षतिप्राप्तिद्वारा प्रतिपाद्येत। यथा च तत्र शाख-न्तरीयपाठ्यतिरप्रमाणा भवति तथेह सदेहोत्पादनमहेतुक-मिति सर्वं निरवयम्।

^e) अन्यत्र प्रसिद्धि-रहितोऽयं निगमः। / क्षण्य इत्य-स्मात् तु-प्रत्ययेनौणादिकेन क्षतु- इत्यस्य भावे निष्पात्ति-स्यात् ततश्च 'शतौदना क्षतमुक्ता क्षतिरहिता' इत्येवं विशेषणतामुखी प्रकरणासंगतिरबाधा स्यात्। तथाविधा शतौदना भवतात्तमाम् इत्यातिशायनिकाऽऽशी पर्यव-सानश्च मन्त्रस्वरसः द्र।

^f) तस। पूषप्रख (पा ६, २, २)। उप < / १क्षि यद्र।

^g) तस। शक्यार्थे यति यान्तादेशे नञ-स्वरं बाधित्वा 'कृत्योक्त' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तस्वरः।

^h) बस। अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप भावे किप् द्र।

ⁱ) तस नञ-स्वर (पा ६, २, २)। उप कान्तम्।

^j) सुपा शाखान्तराद् (तु शौ ११, १, २०) इह धृत। मूलकोशीय पाठस्तु 'अक्षत' इति भवति। शाखा-द्वयप्रामाण्यान्मन्त्रस्यास्य मौलिकत्वप्रसिद्धौ सत्यामप्यक्ष-ताक्षितयोः कतरो मौल पाठ इति विमर्शाहो विषयः। तात्पर्यं विशेषाभावाद् विनिगमकान्तराभावे यथाशास्त्र त्वयेतव्यं भवति। एव सति किमिति तथा नेहाकारीति न जानीमहे। तु अक्षति- > -तिम् इत्यत्र पै १६, १००, २ टि यत इहापि कौश पाठ एव मौल इति विनिगमन-याप्युपलभ्येतेति दिक्।

^k) 'अनुपक्षितम्' इति पाभे (ऋ १०, १०१, ५)।

^l) अक्षित-वसु- इति पपा। बस पूषप्रख (पा ६, २, १)। अथवा तस नञ-स्वर स्यात् (पा ६, २, २) उप च बस स्यात्। उभयथापि स्वे च तात्पर्यं च सामान्यं द्र। पूष दीर्घस्तदुपसंख्यानोत्सर्गसूत्रे (पा ६, ३, १३७) निदर्शयितव्यः।

^m) समास-स्वरार्थं नापृष्टि द्र।

अश्विनव्य- १/१ अश्विन
अश्विनिति - नय त २, ४, १४, १ मे
४ २ २०, १०, २ काठ २०,
१० पै २, १००, ४, -ति २, २,
४० ४ १०, २४, ४, १३, ९
१ ८ १०३, ५ ०, ६६, ५
२अश्विनिति - नय पे २६, ५०, २,
१० -ति का २, ३, ८ ने ४ ७
४ २, मै २, ११, ४ काठ ५, ५
६८, ९, क २८, ९ औ ११, ९,
२५, १०, ४ २६, ५०, ४०, ५,
१६, ८४, ४ ८५, ४, ८७, ६
-तिम् ४, १०, २, ११, ३,
१, ६ २, ४, मै ४, ९, २७ १०, २
काठ १०, १०, औ १८, ४, २७
पे ५, २८, ८ ४०, ४, ५ -त्यै
मा ६, २८, का ६, ७, ६, तै १,
३, १०, २ ६, ३, ३, ७, ३, ४
६, ४, ३, ४ मै १, ३, १ ४, ५,
२१ काठ ३, ९, ५, ५, ८, १३,
क २, १६ ८, १
अ-जियत् - नयन्तम् क ४, १७,

१३
अश्वि- १/२ अश्विन
अ-जीयमाण, णा - नय क २, २६,
९ तै २, ३, ११, ४ औ ७, २१,
३ पे ५, ४०, ४, -णस्य तै १,
१, १०, २, काठ, क १, १०,
-णा क १, १५, ४, ४, -णा
मा १७, ३ का १८, १, ४, तै ४,
४, ११, ४, मै २, ८, १४, काठ
४०, १३, -णे पे २, २३, ५
अश्वि- १/२ अश्विन
अ-श्वि- -श्वि मा १८, १०, का १९,
४, ३, तै ४, ७, ४, २, ५, ४, ८,
२, मै २, ११, ४, ३, ४, ११, काठ
१८, ९, क २८, ९
अ-श्वि- -ध्या औ ७, ६२, ४ ६
पे ३, २६, ३
अ-श्वि- -ध्यताम् मै १, ६, ३
५, -ध्यन् तै ५, ४, ४ १, काठ
२१, ७
अ-श्वि- -वित क ५, ४०, ५,
१०, ३०, ७

अ-श्वि- -मम् पै १४, २, ३
१३, काठ २०, ७, २५, ५, २८,
१, ३१, १०, क ३१, ९, ३७,
७, ३९, २, ४४, १, ४७, १०,
-का. तै ७, ४, ११, २, ५, ९, १,
मै ३, ८, ६, ४, २, १४, काठ
३३, ३
अ-श्वि- -क मै १, ४, ११,
६, ४, ५, ११, ३, २, ७, ४, १,
अ-श्वि- -अक्षय- २/२ अश्विन
अ-श्वि- -ली शौ २०, १३४, ६
अ-श्वि- -नन्त क १०, १०१,
११
अ-श्वि- -वैम् क ७, ३२, १३,
शौ २०, ५९, ४, -वैम् मै ३, ७,
४१, -वैम् तै २, ५, १, ७१
अ-श्वि- -ति काठ २८, ८,
क ४४, ८
अ-श्वि- -तम् शौ ५, १३, १
अ-श्वि- -द्रा- -द्रा. तै ३, ५, ८,
१, काठ २९, ५, ३९, ३, क
४५, ६

१) तम नज-स्वर (पा ६, २, २)। उप क्षिति-
८/१ क्षि-कर्तरि क्त्वि औणादिक यद्र। एव किल
नाउ किञ्चनोत्तरपदात् सुभेदेऽस्मिन् प्राति यद्विह सा
(क १, ४०, ४) बस इति च 'नजसुभ्याम्' (पा ६, २,
१७२) इत्यनुशिष्ट स्वरश छन्दसि सर्वाविधिविरूपाञ्च
भवतीति चाह, तन्निप्रयोजनप्रथाममात्र द्र। एवमर्वावोऽपि
(८११) प्रभृ इह किञ्चनम् उप अविचिन्तश चिन्त्या
इति किमु वक्तव्यम्।

२) उप भावे किञ्चनम् इतिमात्रम् नापटि विशेष
उक्तपूर्वो भवति। शेषं तत्र गतम्।

३) तम। नज-स्वर (पा ६, २, २)। उप ८/२ क्षि यद्र।

४) उप कर्मणि गानच्। स्वर एपटि द्र।

५) नापटि समासस्वरौ। उप ८/३ क्षि-भावे क्त्वि यद्र।

६) बस। नज उत्तर क्षुध-+यत् (पा ५, १, ६७)
यद्र। अन्तोदात्त (पा ६, २, १७०)। उप गृहविशे-
षण समासश्च गृहविशेषणमित्यभिमतम्। तस्य उप
गृहविशेषण मद् गृहविशेषणतयोपचरितमिति दवीयाम-
मिव मार्गं मक्तेत्यन् सा चिन्त्य। तत्कृदिशा 'ययतोश्च'

(पा ६, २, १५६) इत्यन्तोदात्तोऽविशेष। यद्यपि उप
य-प्रत्ययान्ततया तेन प्रत्यपादि, तदायलक्षण स्यात्। यत्-
प्रत्ययौत्सर्गदर्शनात्। अत्र सर्वत्र (तु MW) उप-
चारमकेतमकुर्वाणा एव तस इति यद् भरोयुस्तन् नितराम-
पुष्टमिति दिक्।

७) तस नज-स्वर (पा ६, २, २)। उप शत्रन्तं यद्र।

८) तम। औत्सर्गिको नज-स्वर (पा ६, २, २)।

९) तम। उप यद्र।

१०) 'कृ योक्' (पा ६, २, १६०) इति नज उत्तरस्य
उक्त-प्रत्ययान्तस्यान्तोदात्तोऽनुशिष्टेरपवाद उक्तः। नज-स्वर
सामान्य द्र (पा ६, २, २)।

११) कौन्तापान्तरसामान्येन वैकृतभयरत्वयुत पाठ।
अशिष्टि-प्राति अत्र स्याद् इति RW (तु संटि)।

१२) तम। नज-स्वर (पा ६, २, २) उप यद्र।

१३) यत्तु GW 'अबनन्त' इति सुपा इति मन्यमानो
लङि रूपमाह तच्चिन्त्यम्।

१४) सुपा चिन्त्य। मिथ्यास्वरदुष्टत्वात्। तुटि
अकाणा- इत्यत्र।

अ-खिद्रयामन्-

१७

अ-गृभीत-

अ-खिद्रयामन्^a -मभि कृ १, ३८,
११
अ-खिल^b -ल पै ५, ३, ८
?अखल^c
अखल-ल^d -
अखली/१कृ^e, अखली-
कृत्य कृ ७, १०३, ३
✓अगृ-अग्र-टिद्र
अ-ग^f -अगस्ति-द्र
॥अ-गत^g -त तै ५, १, ५, ८, ६,
१, १, ५, काठ १९, ५, क ३०,
३, -तम् तै २, ६, ३, ५,
-स्त्य शौ ११, १२, १६,
१४, २, ७४
॥अ-गतश्री^h -श्री तै २, ५, ४, ४
॥अ-गता(त-अ)सुⁱ -सु मै ४,
७, २
अ-गद^j -ङ गौ ४, १७, ८, ५, २९,

६-९, पै १, ५८, ४, २, २६, ५,
५, ९, ५, १७, ६, १८, ५, १३,
९, ७, ८, ११, १५, १५, ९,
-दम् कृ १०, १६, ६, ९७, २,
मा १२, ७६, का १३, ६, २, १,
तै ३, ४, ९, ३, ५, ४, २, ६, १, १,
५, ७, १३, १, मै २, ७, १३, १,
काठ १६, १३, १, ५, ३, ३, क २५,
४, १, शौ ५, ४, ६, ६, ९५, ३,
१८, ३, ५, ५, पै २, २६, ३, ११,
६, २, १
॥अ-गर्तमित^k -तम् काठ २५, १०,
२६, ५, क ४०, ३, ४१, ३
अ-गव्युति^l -ति कृ ६, ४७, २०
अग(ऽ)स्ति^m -स्तिम् शौ ४, २९, ३,
४, ३८, ३, -स्ती पै ८, १२, ७
अगस्यⁿ -०स्त्य कृ १, १७०, ३,
-स्त्य कृ १, १७९, ६, १८०, ८,

७, ३३, १०, खि २, १, ७, मै २,
१, ८, काठ १०, ११, शौ
४, ३७, १, १८, ३, १५, पै १३,
४, १, -स्त्यम् कृ ८, ५, २६,
-स्त्यस्य कृ १०, ६०, ६, खि ५,
३, ६, तै ७, ५, ५, २, १, मै २,
१, ८, ४, २, ९, काठ १०, ११,
३४, ४, शौ २, ३२, ३, ५, २३,
१०, पै २, १५, ५, ९, ७, ७,
-स्त्ये कृ १, ११७, ११, १८४,
५, -स्त्येन पै १०, १२, ५
आगस्य^o -स्त्य पै ८, १५, ०
अ-गिरौ(रा-ओ)कस्^p -कस् कृ
१, १३५, ९
?अ-गु^q -
?अगुवाक^r -के पै २, २०, ३
॥अ-गुप्त^s -सम् तै ५, ६, ६, २
अ-गृभी(←ही)त^t -त. कृ ८, ७९, १

^a) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप सोपपदे
✓या+मनिन् प्रत्यय।

^b) बस अन्तोदात्त* (पा ६, २, १७२) उप यद्र।

^c) इष्टजन-संदर्गनाऽऽदि-जात-प्रमोदविशेषसूचकतया
क्रियमाणस्य शब्दविशेषस्याऽनुकरणम्। तु नाउ टि

^d) अखल-इति गब्दाऽनुकरण लानीत्यर्थाद् विशेषणता-
वचनोऽयं शब्दः। यत्तु सा अनुसरद्वि कैश्चित्
(तु PW, BW, GW, MW) समग्रस्याऽस्य अखल-
इति शब्दस्य गब्दविशेषाऽनुकरण-स्वरूपता प्रत्यपादि तद-
सन्। उदाह्रियमाणाया श्रुतौ हि पुत्रदर्शनेन पितुरनखल-
स्याऽखलीभावो निदर्शितो भवति। एव तावद् अखले-
त्येतद्-विशिष्टत्वे तस्य तात्पर्य-पर्यवसानाद् विशेषणतावच-
नोऽयं शब्दः। एव च सति काम गब्दाऽनुकरणमात्र
अखलेति शब्दोऽव्ययतया प्रयोगमर्हति। यथा खादकरोतीति
खाडिति करोतीति वा भवत्येवं स्यान्नाम अखलकरोतीति
अखलेति करोतीति वा। अखल-शब्दस्तु अखलेति
शब्दाऽनुकरणयुक्तत्वमुखेन पितृविशेषणता-वचनतामापा-
दितस्ततोऽन्यो नाऽव्ययमिति सुवचम्।

^e) अखल-अखल करोतीति चिद् द्र (पा
५, ४, ५०)। एव चैनं प्रत्ययार्थं शब्दाऽऽभासकल्पनया
तिरोभावयन्त सा तदनुगताश्चार्वाकानां केचित् (तु
PW, MW प्रभृ) नितरां शोच्या भवन्ति। यत्तु MW

‘अखलीकृत्या’ इत्येव ल्यबन्तं दीर्घमाह। तदसत्।
दीर्घाऽऽदेशस्य छन्दोऽर्थ साहितिकमात्रत्व-दर्शनात्।

^f) नज्-पूर्वाद्✓गम्+ङ्।

^g) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^h) समाम-स्वरौ नापू द्र। उप बस इत्येव विशेष।

ⁱ) ‘अरपा’ इति बाहूच (१०, १३७, ५) पाभे।

^j) तम्। उप गर्त-पूर्वाद्✓मि+क्लिप् प्रत्यय।

^k) पपा अनवगृहीत। अग+✓२अस्+तिन्
प्रत्यय (पाउ ४, १००) शकन्धादिवात्परूपे कृद्-
उपप्रख (पा ६, १, १६७, २, १३६)। विस्तरस्तु
वैश द्र।

^l) =अगस्ति- इति। स्वार्थे यप् प्रत्यय। खर
पूर्वावस्थ।

^m) ‘ऋत्यन्धक’ (पा ४, १, ११४) इत्यपत्येऽर्थे अण्
प्रत्ययः।

ⁿ) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप बस तु,
अलुक् च।

^o) अनभिमतमपि मतान्तर-संकेतार्थमङ्कितम् द्र। तु,
अगो- इत्यत्र टि।

^p) अनु-वाक-इति पाठ संभाव्यते। तयो रद्भ-भवयोर-
नुवाके तदीयाऽऽज्ञा-वचनाऽनुपालन-द्वारेण तदनुवचन-
मात्रताऽधिकृता स्यामेत्यस्य सुगमत्वात्।

अ-गृभीतशोचिम्- -चिन् क ५, ५४, ५ -चिषम् क ५, ५४, १० ८, २३, १, १, १०३ जै १, ११, ३	अ-गोअर्ध- -वम् तै ६, १, १०, १ ^३ अ-गोपा- -पा क २, ४, ७ ७, १८, १०, -पाम् क ३, ५७, १	२८, २, ३४, १, ३, २२, ४, २६, ४, ४, ४५, ५, ५, ६, ६, ८७, २, ६, ७, ६, ६६, २, ७, १, ४, ७२, ४, ८, ३, २०, १९, ३३, २८, २, ४३, ४, ५, १०, २५, १, ६, १३, ४६, ७, ८८, १८ मा ८, ४०, १, १२, ५०, १, १३, २५, १४, ६, १५, १६, २७, १५, ५७ १८, ३१, ६७, ३३, १, २, १, ५२, ३५, ८, का ८, १५, १, १३, ४, ६, १, १४, २, ११, १५, १, ५, ४, ३, ८, ५, १६, ७, १, २०, १, २, ४, ९, ३२, १, १, २, ४, ९, ३५, ४, ७, तै १, ७, ७, २, २, ५, ८, ६॥, ३, २, ८, ३, ४, २, ४, ३, ४, ११, १, २, ७, १२, १, ५, १, ८, २॥, ५, ७, ४, ९, १॥, ७, ८, २, ९, ३॥, ॥६, २, ७, ३, ३, १, ३, मै १, ३, ३, ३,
अ-गृभीत, ता ^१ - न काठ ३५, १०, क ४८, १० - ता तै ३, २, १, २, ६, ४, २, १, मै ४, ५, १, -नेभ्य तै ७, ३, १९, १, २०, १, काठ ४३, ९, १०	अ-गोह्य ^१ - -ह्य क १, १२, ११३ कौ ^१ १, ३९३, २, ५९७, १, १, १, ४४, १, ३, ४८, १३ -ह्य क ८, ९८, ४, गौ २०, ६४, १, -ह्यम् क १, ११०, ३ १०, ६४, ३, -ह्यस्य क १, १६१, ११, ४, ३३, ७	
अ-गृहीत्वा ^१ तै ३, २, १, २, ५, ७, ९, १, मै ३, ९, १	अ-गो ^१ - गो. क ८, २, १४, कौ १, २२५, २, ११५५, जै १, २४, २	
अ-गो ^१ - अ-गो-ता ^१ - ताम् काठ ३८, १३, शौ ४, १७, ६, पै ५, २३, ८, -तायै क ३, १६, ५	अ-गो ^१ - अ-गो-ता ^१ - ताम् काठ ३८, १३, शौ ४, १७, ६, पै ५, २३, ८, -तायै क ३, १६, ५	

*) समासत्वगौ नाउ द्र । उप बस इत्येव विशेष ।

b) तम नन-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

c) तन नन-स्वर (पा ६, २, २) । अत्र यस्या
व्युत्पाद्यमानस्य उप स्तुतिस्तोत्रन्यतरस्मिन्नर्थ औप-
चारिकी वृत्ति द्र (तु निघ १, ११, ३, १६) ।
यत्त्विह सा 'गो-' इति प्राप्ति $\sqrt{गै}$ इत्यस्मान्
निष्पाद्यन्नपरमिव गो-शब्द बोधयामास तद् मौलिक-
प्रमाणान्तराऽभावे विमर्शविशेषाऽपेक्षमिव वाच्यम् ।
भूयानप्येतद्-विस्तर वैश अनुमन्येय । यदिह बस
टनीर्वाभिसन्वाय Pw प्रभु अर्वाब्र (तु ORN) अगु-
इति (Gw अगो- इति वापि) प्राप्ति आहुस्तच्चिन्त्य
भवति । तथात्वे ह्यन्तोदान स्यात् (पा ६, २, १७२) ।
यथा स्वरतस्तन्-मकले सुगु- इति प्राप्ति श्रूयते (तु ऋ
१, १२५, २) ।

d) बस अन्तोदान (पा ६, २, १७२) । गोर्ह्रस्वाऽभाव
उस (वैतु पा १, २, ४५) । अगो-ता- इत्यत्र तलि स्वरेऽ-
विशेष (पा ६, १, १९३) । सा तु गोस्तद्विनि वृत्ति पश्यन्
अगो- + नल् इत्येवमाह (तु ऋ ३, १६, ५) । तद्विमृश्यम् ।

e) 'सु' (<सह)-गोपा- इति मूलत बस सतो नन्-
पूर्वत्वे तस्य स्याद् नन्-स्वर (पा ६, २, २) । अज्म य-
सकारलोपश्च प्राकृतिक द्र । यद्वा 'नजसुभ्याम्' (पा ६, २,
१७२) इत्यत्राऽपवादमुपसख्याय बस एव स्यात् ।

f) तम नन्-स्वरश्च (पा ६, २, २) । उप उस गो $\sqrt{रुध}$

इत्यस्मान् कर्तरि क. प्रत्यय (पावा ३, २, ५) ।

g) 'ह्य' इति बाह्वच पाभे नाउ रु द्र ।

h) होमेनागतम् अग्धमित्यभिप्रायेण सा व्याचष्टे ।
एवं चात्र अग्नि-ध- इत्यस्यैव म-यवर्तिनो 'नि' इत्येतस्य
लोपात्मको विकार स्यात् । 'अग्नौ धीयते' इति चास्य
व्याख्यानं सुलभम् । अतुपदम् 'अहुताद्' इत्यस्य शब्दस्य
श्रवणाच्च 'हुताद्' इत्यर्थे 'अग्धाद्' इत्यस्य प्रयोग
सुकल्प । यत्तु MW सायणीयं व्याख्यानं दग्ध- इत्यस्माद्
अनर्थान्तरमित्याह, तन्न । दग्धमात्रात् सायणोक्तदिशा
हुतपर्यायभूतस्य 'अग्धस्य' भेद-दर्शनात् । अथवा, गध-
इति $\sqrt{घम्}$ इत्यस्य छान्दसं कान्तं रूपं भवेत् (तु MW
अग्धाद्- इत्यत्रैव) । यथा 'सुग्धिश्च मे' (मा १८, ६)
इत्यत्र किति भाव-वचनस्य 'गिब' इत्यस्य श्रवणं भवति ।
एवं च न गधम् अग्धम् इति कृत्वाऽन्येन केनाप्यजग-
पूर्वम् अग्नेरेव कृते प्रायम्येन समर्पितमित्यर्थपर्यवसानाद्
हुतेत्यर्थलाभ सुलभ । प्रथमे सायणीये कल्पेऽन्तोदात्तता
द्वितीये च ऽऽद्युदात्तित्यर्थसाम्येऽपि भूयान् विशेष । निहत-
पूर्वपदमात्रतया श्रवणोपलम्भाद् विनिगमनाऽन्तरस्य चा-
ऽदर्शनात् कतरो योग साधीयानिति विवेक्तु नोपलभ्यते ।

i) करकोपपदे $\sqrt{अद्+विद्}$ । कृद्-उपप्रस्व (पा ३,
२, ६८, ६, २, १३९) ।

j) $\sqrt{अङ्ग+नि}$. प्रत्ययो नलोप प्रत्ययस्वरश्च (पाउ
४, ५० पा ३, १, ३) । निर्वचनान्तराणि च वैश. द्र ।

६, २५, ७९ २, ३, ८ ७, १११ ८,
 १२१, १२ १, १३, २, ६ ८, ५,
 ६ १० ९, १, ४, १, १४१,
 १४, १११ काठ ४, १११ ७, १४
 १६, १११ १७, १०१, १८, १३, १९,
 ८१, २०, ११, २१, ४१, २२, १०,
 क३, २१, ६, ३ २५, २१ २६, ९५
 २९, २ ३०, ४ ६१ ३१, ३१ १९१
 ३५ ४ कौ३, ५, ८१ औ२, ३५,
 १, ३, २१, १ ७, ६९, १ ८, १, ११
 ९, ४, १८, १०, ७, १, १२, १, १९
 ३७ ३, ५०, १३, २, १८१, १६, १,
 १, १८, ४, १२ १३ १९, ९, ११,
 १२, १६, २, २७, १५, २०, ४७, १०१
 पै१, ८८, ३, २, ४०, ४, ३, १३, ६,
 २३, ४, ६, १८, २, ९, २३, ६, १०,
 ८, ५ ९, १, ६, १२, ७, १३ १३,
 ३, १६ १२, १, ११, १६, २, १,
 २५, ८, १२९, ९, -अभय मा ५, ३४
 का ५, ८, ५, -अभय मा ५, ३४ का
 ५, ८, ५, -अभय मा १, ७४, १, ७७,
 १, ७८, ५, ७९, १० १२७, ४, १०३
 १४०, १, १४३, १ ३, २, १, ६, १
 १०, ५, १३, १, ४, ५, १, ८, ५, ५,
 ५, १११ ७, १, १२, १, १६, १ २५,
 ७, ६, ३, २, ८, १, १०, ३, १६, २२,
 ४८, १, ७, ३, ७, ४, १, ५, १, ८,
 ६, १३, १, १४, १, १५, ४, ६२, २,
 ८, १९, ५, २२, २३, १५, २४, [२३,
 २३ ४३, ११, ४४, २७, १०, ९१,
 १४], १०३, ६, ८, १०, ८०, ७, ८५,
 ४१, १८७, १, वि४, ९, ३ ५, ७,
 २, १११, ४, १५१, मा १, १०, १३,
 २, १, २०, २९, ३, २१, ११, ४, ७
 ५, १ ६, ३२, ७, ४७, ८, ३८, ४७
 १०, ५, २३, ११, ५९, ६६, १४, ७,
 १५, २९१, २०, ७८१, २२, ६, २७,
 २३, १३, २४, १६, २३, २४ २६,
 ९१, १२१, २७, ४२१, २९, ५९
 ६०, ३०, २१, ३८, ११, ३९, १

का १, ३, ७, ४ ३ २, १, १, ५, २,
 ७, १ ३, १, २१ २, ५, ३, १, ४,
 ३, १५ ५, १, १, ६, ८, ३, ८, १२,
 ११, १३, ११ २२, १, ९, २, ७ ११,
 ४, २, ७, ३ १२, ५, १०, ७, १, १५,
 २, १, १६, ५, १०१, २२, ७, १२१
 २४, २, १, १३, १ २५, ४, २ २६,
 ४, १ ५, ३, ४, २९, ५, १११, ३१,
 ५, ११, ७, १ ३४, ४, ३, ३८, २, ५,
 ३९, १, १ तै१, १, ३, १, ४, २, ५,
 १, ८, १ ११, १, १४, ४१, २, २,
 १५, १०, १ ३, १४, ७१, ४, १३, १३,
 २९, ११, ५, ५, ११ १०, १ ८,
 ४, ११, ७, २ १०, ११ १३, ३
 १५, २, १६, २, १२, २, २, १३,
 ३, ४, ५, ३, १-३, ४ ४, १३
 २६, ३, ४ ५ ६, ७, ८, ११, ६,
 ३, २, ८ ८, ११, ४, १, २-४, ३,
 ३ १०, २, ५, ४, ५ ५, २ ६, २,
 १ ३, ३ ६, ५, ११, ४१, ३,
 २, ४, १, ३, ११, ११, ४, १, ५, ४,
 ९, १, २, ५, ६, ३, ४, ३, ४, ४, ४१,
 ७, ३, १०, २१, १४, ५, ४, ९, १,
 ५, १९, १ २४, १, ६, १५, १, ६, १,
 २, १ २, २, १, ३, ७, ३, ५, ११,
 ३, ७, १, ७, १, १२, १, १४, १, १६,
 १ १७, १ २०, १, ५, ७, २१, १४,
 १३१, २१, ११, २२, १ ११, २३, १,
 २४, १ मै१, १, ३, ५, ६, ११, २,
 २१, ६, ३, ३, ३१, ३६, १४, ११,
 १३ १५, ५, ११, ६, २, ७, ८१, ७,
 २१, ८, १, २३, ७, ८, ९, ९, ९,
 ४१ ११, १०, १, ८१, १५१, ११, १०,
 १२, १, २१, ३, १० ११, २, ६,
 १३, ३, १ ५ ६, ४, ८, ५, ६ ९,
 १११, ६, ३, ४१, ६१, ११, १२, १३,
 ६७, ६ ७ १४, ६८, १३, ११३, ९, १३,
 ३, ११, १, ९ १०, १३, १०, १४, ९,
 ६, ४, ७, ११, ९, १० १०, ३१,
 ११, ४१, १२, २, ७, १३, १४, १४, ४,

५ १५, १० ११, ४, १, ५, ६, ११,
 १३, ४, ६, ७ ५, ४, ७, ७, ९, ८,
 १११, १ ११३, ९, १४, ३, काठ १,
 ३-५ ८ ११, २, २, ८, १५ ३,
 १० ४, ११ ६, २, ६, ८, ९, ७,
 ५ ६, १२, १४, १६, ८, १, ६,
 ८, ९ ११, १५, ९, ५, ६ ९, ११,
 १०, ३, ४ ५, ६, ७, ११, ११,
 ३ ८, १०, १२, १, १५, १३, १, ३,
 १३, १५, २, ३, ५, ७, ८, ९, १६,
 ५, ७ १७, १, १९, ८, ९, १०,
 १२, २१, ८, १०, २३, २, ५, ८,
 २४, ८, २९, ७ ३०, ६, ७ ३१, २,
 १०, ३३, ७, ३६, २, ९, ३७, ३-
 ५, १३, १४, ३८, ९, १२, १४, १५,
 ४०, १४, ४१, १ ३, ५, ७, ८, ११,
 ४५, १०, १८, १९, २०, ४७, ९,
 ४८, ३, ४९, ५, ५१, १, ६ क१,
 ३-५, ८ ११, १४, २, २ १७, ३,
 ९, १४, १, ५, ७, ८१, १५, ४,
 ५, ६, २, ३, ६१, १७, २ ३, ५,
 ८, १८, ३, ८ ९, १२, २५, १०,
 १३०, ७, ८, १३१, २ ३५, ८,
 १३६, २, ३८, १, १४, ८, ४७, २,
 १०, ११, १, ३५, ४४, ८६, ८८, ९८,
 १०४, १०७, २, ५३, २२८, ७२९,
 ९३३ ३, ३, ८, १३ १, ४, १,
 १०, ९, ६, ८, ११, २, ८, १२, १,
 २, २, ३, ३, ५, ११, २०, १२, ३२,
 १, ४, ११, ६, २८, २, शौ४, ३९,
 १, ६, १०, १, ३४, १, ७, ९२, १,
 ९, ३, १२, ११, १०, ३१, १२, ३,
 ५५, ४, ३४, १४, २, ४, १८, ४,
 ७१, १९, ४, १, ४३, १, ५५, ५, २०,
 १, ३१, पै१, ३५, १, २ ३६, ४, ५४,
 १, ५, ३५, १, १६, ४०, ४, ८८, २,
 ११८, ५, १२४, ६, -अभा १५९,
 ३ ४, ८, ६, [५, १७, ५, १०, ४५,
 १०], ६, १४, १ ७, ९४, ४, [४,
 १, ३] ८, २७, ३], ७२, १५, वि३,

१५, १९, मा १२, २७, का १३, २,
१०, नै ४, २, २, ४ काठ २०, १४,
कौ २, १५०, ८४० जे ३, १४, १०
-०ग्ला ३इ मा ८, १०, नै १, ४, २७,
१, ६, ५, ८, ४, मै १, ३, २९, ४, ७,
४, काठ ४, ११, २८, ८ ३०, १
क ३०, ९, ४४, ८, ४६, ४,
-०ग्ला ३इ लि ५, ४, १०, -मि
४ १, १, २, ५, १२, ६, २७, १२,
३६, १७, १८ ५९, २ ६, ७, [६०,
४, ७२, १], ६५, ४, ६९, २ ३,
७०, १, [३ (७, १०, ५)], ७१, ८
७४, ३, ७७, २, ४, ५, [७९, ५, १०,
११८, ३], [१२, ७, १५, १०],
९३, ५ [९८, २, ७, ५, २ (१०,
८७, १)], ९९, १, [१०५, १४, १४२,
११, १८८, १०], १०७, ३, ११२,
१३, १२४, ११, १२७, ७, १२८,
१, ३, ४, [६, ८, (१९, १) ३९, ६],
७, १३६, ७, १४१, १२ १३, [१४३,
२, ६, ८, २, (७, ५, ७)], ५, ६
१४५, ५, १४८, २, १५७, १, १६१,
९, १४, १६२, १५, १६९, ३, ११,
२, [२, ८, (१०, ११, ५)], ३, [१,
१०, २, २], १०, ४, २, ७, ९, १, १०,
१, २, ३, ५, ३, १, ११, १२, १८,
२, [२, ५, ४, २], [८, १०, ११०, ११,
१५०, ४], ३, १, २, ४, ६, ९, ११, ४,
२, [८, ७, २, ८], [१०, ७, २, १०],
५, १-३, [४, (५, ३, १)], १०,
[(१, १, ५) १०, ४], ११, १-३, ५, [६,
५, २५, ५], १३, ४, १४, १, १६, १,
१७, १, २०, ४, २२, १, २३, १, २५, २,
३, २६, [३, (८, १२, ३३)], ७, २७,
[४, (७, १५, १०)], ५, १३, १४, २९,
२, ७, ९, ३१, ३, ५३, ४, ५४, १, ५५,
१०, ५७, १, ४, १, १०, २०, २, १,
३, १०, ५, २, ३, ४, ६, २, ४, [५,
७, ७, ४], ७, ७, ७, ११, ९, ४,
[१२, ३, (७, ६०, ११)], १३, १,

१५, १, २, ३, २५, ३ ४, २८, ३
५५, ४, ८, ५, १, १, २ ३ [५,
६], २, ९, ३, १० १२, ६, २, ३,
९, २, ११, १, ४, १३, ३, १४, ४,
१५, १, १६, २, १७, ४, १८, १, २४,
२, २५, ४, ६, २८, १, २९, ७,
४१, ४, [१०, (६, १२, ४)] ४४, १५,
४९, ३ ५१, १३, १४, ५८, ३, ६०,
७, ७५, ९ ७६, १ ६, १, ६, ४, २,
४, ६, २, ९, १, १२, १, [४, ७, १२,
२] १४, २, ४, ५, १५, १०, १३,
१६, १९ २८, ३४, १८, १०, ४९,
[१, ५१, १०, (१०, १५, ५)], ९,
५२, ६ ६३, ४, ७, १, १४, १५,
१६, ४, [२, १०, ११५, २], ३, [४,
१०, ४५, ७], ५, ६, ५, २, ६, ३,
५, ६, ७, ७, ३, ५, ८, १, ४, १०,
२, ११, ४, १५, ३, ६, १०, १६,
१२, ३०, ३, ३४, १४, [२५, ५६,
२५, (१०, ६६, ९)], ३५, ४, ३६,
१, ३९, १, [७, ४०, ७, ६२, ३],
४०, ३, ४२, ४, ४४, ५, ४९, ४, ५०,
२, ५१, ३ ६७, २, ७७, १, ७८, २,
८, ७, ३६, १२, ९, १८, ९, १९, ८,
(८४, १)], ११, १९, २२, २३, २३,
१३, २५, १९, २७, १, ३९, १, ४,
५, ६, ७, ८, ९, ४०, १, ४३, ६,
७, ८, २२, ४४, १२, १६, २१, ५६,
५, ५८, २, ६०, १३, ६९, ११, ७१,
१३, ७५, ४, १४, [१०२, ९, (९,
४५, ४)], १०३, २, १२, ९, ५, ११,
६६, २०, ८८, ५, १०, १, १, ६, २, ३,
४, ५, ३, ३, ७, ५, ७, ६, २, ४, ८,
१, १६, ६, १०, ११, १७, ३, १९,
२, २१, ५, ३१, ९, ४५, १, ४, १२,
४६, ८, ५१, ४, ५२, ४, ६१, १४,
[६५, १, (९)], ६९, ७, ११, १२, ७०,
७, ७८, २, ७९, ४, ८०, १, [३, ६१,
७] २, ३, ४, ४, ५, ६, ८४, २, ८५, ८,
३९, ४०, ४१, ८७, १, ८८, ४, ६,

९०, १३ ९५, १२, १००, ६, १०६, ३,
१०९, २, ११०, १०, ११३, ८, ११५,
५, ७ ११८, ४, १२२, १, १२४, ४,
१२८, २ १५०, ५, १५१, १, १५८, १,
१६२, १, २ १६४, ३, १६५, २, १६९,
२, १७३, ५, १७६, ४, १८७, ५,
खि १, ४, ९, ५, २, ३, ४, २, ६,
२०, ११, १, २, ३, ८, ५, १५, २०,
२९, १६, २, १८, १, ४, २, ८, ५,
११, २२, २७, २९, ८, १, ९, १, २-४,
६, ७, १०, २, ४, ११, १३, ५, १,
१, ५, १, ८, ५, १२, ७, ७, १,
३, ११, ४, १८, ५, १२, ७, ७, १,
मा १, २२, २, ३, १०, ११, ३०,
३, ९, १०, १२, २५, ३९, ४०,
४, ११, १५, ५, ४, ९, ३७, ६, १६,
१८, २६, ७, १४, ४४, ८, १७, ५६,
९, ३१, ३९, १०, ९, २९, ११, १७,
२४, २५, ३६, ६८, १२, १, १,
६, १३, १८, २१, २४, २५, २९,
३३, ३४, ४७, १०३, ११७, १३,
१४, १९, २४, ३०, ४०, ४५, १४,
२०, ११५, १००, २०, २१, २४,
२७, ३६, ३८, ४२, ४८, ५१, ५२, ५३,
१७, १६, ६२, १८, १४, १६,
२२, ३८, ५७, ६४, ६५, ६६, ७२,
७३, ७६, १९, १७, ४८, ६५, १,
२०, १४, ५५, २१, १२, १४, १५,
४०, ४७, ५८, २२, १६, २३, १०,
१७, ४६, २५, ३७, ४७, २६, १,
८, ९, २७, २१, २८, २२, ४५,
२९, ३, ३५, ३६, ३१, १२, १,
३२, १, १५, १३, ९, ११, १६,
१२, ३४, ९, ३७, १५, ३९, ६,
का १, ८, ३, २, १, ४, २, ७, ८, ७,
२, ३, २, १, ३, ३, २, १, ७, ४,
३, ४, ५, १, ७, ५, १, ४, ९, ३,
६, ३, ७, ४, १, ७, ३, ७, ६, ३, ७,
४, ९, २, ४, ३, ३, ७, ४, १०, ६,
१, ११, ३, १, ४, ६, ८, ६, १२,

२, ६, १३, १४, ३, ९, ७, ३,
 १२, ३, ४, ५, ४, ३, ७, २, १६,
 १४, १, १४, २, ४, १०, ३, ४, ४,
 ३, ८, १५, ५, ६, १६, ३, १, १५,
 १, २, ५, ८, १८, २०, २४, ३०,
 ६, ३, ४, १८, २, ११, ५, १३, १९,
 ५, २, ६, १, ७, ४, २०, २, १, ३, ७,
 ४, ७, ८, ५, ५, ६, ९, २२, २, ६,
 ३, १९, ४, १५, २२, १, १, ६, १,
 २३, २, १, ३, ४, ४, १२, ५, ५, ६,
 ११, २४, ४, ८, २५, ३, ७, ४,
 ६, ९, २, २७, १३, ६, १५, २, २८,
 १, १, ६, १, १०, १, २९, २, ११,
 ५, ३, ३०, २, ११, ४, ११, ३१,
 १, ३, १४, ११, १२, १, ३२, १, ९,
 ११, १६, ३५, १, १०, ३, १, ३७,
 ३, २, ३९, ४, १, १, १, ८, १,
 १०, ३, १२, १, १४, ३, ४, २, १२,
 १, १४, ६, ७, ३, ४, १, ७, २, १०,
 १, १३, १, १४, १, २, ४, ५, ६-८,
 ४, ४४, १, ४६, ३, १, ५, १, ११,
 २१, ४, २, २१, १५, १, ३, ६, ३, १,
 ७, १, २१, ८, २१, ११, १, ५,
 १०, २, ११, १, १, ४, ६, ३, १,
 ४, ३, ४, ७, २, ११, ५, ७, ४, ३,
 ५, ११, १, ८, ५, ३, १०, १, १२,
 २, १३, १, १२, १, २, ७, ४, ६,
 ११, २, ४, ४, ६, ७, ८, ७,
 ५, १, २, ४, ५, ६, १, २, ३,
 ४, ९, १, ३, १०, ३, ४, ११, ५,
 ११२, २, ६, ३, २, ८, ३, १, १०,
 ३, ११, २, ५, १४, २, ४, ५,
 २, १०, २, ५, ४, ५, ५, २, ८, १,
 ५, ९, १, ४, ५, ११, ८, ११२, २,
 ४, ५, ६, ५, ६, ६, १, ४-६, ९, ४,
 ६, ८, ११, १, ३, ३, १, १,
 ३, ४, २, ३, ६, २, ९, १, २, ४, १,
 ४, ५, ४, ११, ३, ३, १, २, २, १,
 १८, ३-६, ११, ३, ४, १३, १, २,

५, १, ७, १, ११०, ३, ५, ११, १, १,
 ५, १, ४, ४, १, ३, ४, ५, १, १,
 २, ६, २, ११, १, २, ४, ५, ७, १,
 २, २, ५, १, १३, ३, ४, ८, ३, ९, २,
 १०, ४, १, ११, १, ४, २, ११, २, ४,
 १२, १, २, ४, ३, २, ४, २, ७, १, ८,
 १, ९, २, ६, १०, ४, ३, ३, १, ७, १,
 १३, १, ४, २, १, १४, १, २, ५,
 ८, ५, १, ६, १, ९, १, १०, १, १२,
 १, ६, १, ५, १, ३, ४, ९, २, ७, ५,
 १, ६, १, ९, १, १२, १, १३, ३, ४,
 १४, १, २, १, १, १, ३, ४, ७,
 २, ४, ५, ३, ३, ४, ४, १, ३, ५,
 ५, ३-५, ७-९, ६, १, ७, ४, ८, ५,
 ६, ९, ५, १०, १, ३, ११, १, २, २, १,
 ४, ५, ३, ३, ५, ४, १, ५, ६, ६, १,
 २, ५, ७, १, ५, ८, १, २, ३,
 १०, १, ७, ३, १, १, २, ४, ४, १,
 ६, ५, ३, ७, ४, ९, १, १०, २, ११,
 ३, ४, १, ३, ३, १, ४, २, ४,
 ५, ४, ६, १, ६, ७, ३, १, ४,
 ६, ७, ३, ४, ९, १, २, १०, १,
 २, ४, ५, ५, १, २, ४, ६, २, १,
 २, ३, ३, २, ४, १, २, ४, ५, १,
 ६, १, ३, ७, १, २, ४, १०, १, ३,
 ६, ७, ६, २, १, ४, ३, २, ४, १, ४,
 ५, ६, १, ३, ४, ७, ३, ८, १, ९,
 २, ३, १०, ३, ७, २, ३, ३, २-४,
 ४, १, ५, १, २, ६, १, ५, ६, ७,
 ३, ८, १-३, ९, १, ३, २, ३,
 ४, १०, २, २६, १, १, १, १,
 ४, ५, ६, २, १, ७, २, १, ६, ५, ५,
 ७, २, ८, ४, ३, ५, १, २, ४,
 ७, ३, ४, ३, २, ५, ६, ४, ८, ४,
 ९, १, ६, ७, ३, ८, ३, ७, १, १, १,
 ४, ३, १२, १, ४, १७, १, १८, २,
 ५, १५, १, १७, १, १९, १, २०,
 १, २३, १, २५, १, २६, १, २७, २,
 ७, १५, १७, ३, १, १२, ३६-३८,
 १, ४, ३, ५-७, १३, १४, ५, १, १, १,

३, १, ४, ५, १, १, ६, १, १, ९,
 ११, १, १६, १, २, ३, ३-५, ६,
 ७, ८, ९, १०, १, ११, १२,
 ७, १, २, ३, ३, ४, १, १, ८, १,
 १, ५, ६, ८, १, ९, १, ११,
 १, २, ४, ५, ८, १, १०, ३, ५,
 १४, १५, ११, १०, २, ११, १, २,
 ३, ४, ७, ८, १०, ११, १२, ५, ५,
 ६, ७, १३, १, ४, ५, ७, १, ४,
 ६, ८, १, ५, ६, ७, ९, ११,
 १, ६, ६, ८-१०, ७, २, १, ३, १,
 ७, ८, ९, १०, १, ११, १४,
 १५, १६, १७, २०, ८, ३, ९, १४,
 १०, २, ५, ११, ५, ६, १२, २, ३,
 ४, ६, १३, ७, ८, ११, १३,
 १४, २०-२२, १, १, २, ३,
 ४, ५, ६, ७, ८, १०, २, १,
 २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९,
 ३, २, ३, ४, ६, ७, ८, ९,
 १०, ४, १, २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८, ९, १०, ५, २, ६, १, ८, ९,
 ७, १, ७, ८, १०, ८, १, ४, ५,
 ९, १, ४, ५, ७, ८, १०, १, ५,
 ७, ११, २, ३, ५, १०, ११,
 १२, १३, १६, १, २, ४, ५, १,
 १, ३, ४, ५, ९, १४, १, २, २,
 ३, १०, ३, १, २, ४, ५, ८, ४,
 २, ३, ७, ५, २, ३, ४, ५, ८,
 ९, ६, ९, ७, २, ३, ४, ७, ८,
 ८, २, ३, ५, ६, ७, ३, ५, ६,
 ११, २३, २५, १०, १, २, ३, ४,
 १, ४, ५, १, १, १, २, ४, ५,
 ५, ६, १, १२, १, २, ३, ४, ५, ६,
 ५, ६, १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९,
 १२, १४, १६, १, २, ४, ६,
 ६, १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९,
 १०, ७, १, २, ४, ५, ६, ८, ९, १०,

९२, ३, ९७, ३, १०१, ३, २, ३, ७
 ५, ७, ६, ४, ७४, १, ५, २६, १,
 २८, १, ३, ३६, ५, ५०, १, ५१, १
 ५६, १, ७८, २-४, ५९, ३, ६६, २,
 ५, ६८, १, ७१, ५, ७२, १, ७३, २
 ४, ७८, ४ ८०, ६, ५, ८५, २, ८६,
 १, ९०, ५, ३, १, ३, ५, १, २, ६,
 १-३, ६, १०, २ ११, १, १२, १,
 ९, २०, ४, २३, ७, ७४, १ २७, ६
 ३२, ४, ३९, १, २, ४, ३, ३, ५, ७,
 ४, ४, ८, १, ११, ४ १२, २, १३,
 ५, १८, ५, ७, १९, ५ २४, २, ७,
 ५, ३, ७, ८, ४, ३, ६, ७, ७, ८,
 १०, १, ११, १, १२, ८, १४, ३
 १७, ७, २०, ३, २१, १, २६, ३,
 २८, १, ५, ७-९, ३७, २, ६, ४०,
 ३, ६, ९, ३, १०, ८, १८, १, २२,
 २१, २२, ७, २, १, ११, १, १४, १
 १६, १, १८, ३, ८, ६, ५, ९, ३,
 १०, १२, २०, २, ६, ९, १, ३, ११
 २, १, ३, १, ४, ७, ७, १, ११, ६
 १२, ३, १४, १, १५, २, १७, ३, ९,
 २१, १, २, २५, १, १०, ११, १०, १,
 १०, १२, २, १०, ५, २, ६, ११, ९, ९,
 ११, १-१०, १२, १-६, १५, १ ११,
 १, ३, ५, १२, १२, ३, १४, १६ ५, १,
 ६, २, ७, १, १३, १, १, २, ५, ३, ३,
 ५, २३, ८, ४, ९, १, १७, १०, १
 १४, ११, १५, २, ६, ४, ६, ५, ४
 ६, ५, ७, ८, २२, ३, १६, ६, १, १, ८,
 ३, ४, १७, ७, १८, ६, २२, २, २४,
 ३, २७, ५, १०, ३, १, ४, ४०, ८
 ४१, ४, ४२, ६ ५०, १, ९, ५३,
 ३, १८, ६४, ५ ७०, ९ ७२, ९,
 १०, ७७, ३, ७८, १, ४, ८२, १
 ८५, ७, ८९, २, ९०, ३, ९७,
 ५, १०४, ८, १०७, ७, १३३,
 १०, १३८, ७, १३९, १, ३,
 १४५, ३, १४६, ९, १५०, ८, ९,
 १५१, १, -मिना ऋ १, १, ३,

१०, ६, ३६, १८ १६०, ११, ५,
 ४३, ७, ८, २५, १, ४३, १४,
 मा १०, ३० १७, ६५ १९,
 १७, २०, २५ २१, ५८ २५,
 ३४, २९, १०, ३७, १, का ११,
 ९, २, १८, ६, १, २१, २, ६
 २२, ७, २ २३, ६, ११ २७, १३,
 ३, ३१, १, १०, ३७, ३, २, तै १,
 ४, ४६, ३, १ १२, ५, ९, ५, ६, ७, १,
 ३, १, ११, १, ४, ३, ३, ५, ३,
 १ ११, ५, १, ४, २, ३, ५, ४, ८,
 १, ६, ५, १, ८, ४, १ १५, १, ११,
 ४ ३, ९, १ ४, ७, १६, ५, ५, ४,
 ६, १, ८, २, ७, ९, ३ १६, १, ५, २,
 ११, ६, ३, ७, १, ८, २, ९, ४, ७,
 १, ५, २, ३, ११, २ १४, १, ११
 १, ६, ६, ८, ४, ८ १०, ५ १४, २,
 १, ११, ३, ४, ५, ३, ८, ११, ६,
 १०, ६, ३, १, ६, २, ६, ३, १, ७
 ९, ८, १, ९, १, ४, ५, ७, ११,
 ५, १६, १, १, २, ४, १, १४, २,
 २ ८, १ ९, ३, ६, ११०, २, ३,
 ४ १८, १६, काठ ६, ५-७, ७,
 ११, १३ ८, ४, १०, १०, १, ७, १३,
 ४, ६, १० १५, १०, १८, ४, १९,
 ५, २०, १४ २१, ८ ९, २२, २, ५, ७
 २४, ७, ९ १०, २६, २, २८, ८, ३४,
 १९, ३५, १५, २०, ३६, ८ ३९, ११,
 ४०, ३, ४३, १, ४, ४६, २, ५, १४
 ४, ४-६ ६, ९, ७, ६, १, २८, ४, ६,
 ३०, ३, ३५, १, ३७, ८, ३८, २,
 ३, ४०, ५, ४४, ८, ४८, १, १३, ६,
 १८, कौ २, १९, ४, जै ३, १८,
 १ ४६, १, कौ ३, १२, ९, ४, १४, २,
 २३, ५, ३९, २, ५, २३, १३ ६, ८५,
 ३, ८, ८, १७, ९, ३, २३, ५, ५, ११, २,
 २६, १३, १, २९, १९, ३७, १, ४५,
 ६, पै १, २७, २ ५४, २, २, ३६, १,
 ३, ३, २, ४, १८, २, ३०, १, ३३,
 ५, ५, १३, ७, ७, २, १०, ८, १६,

७, ९, ७, १, १५, ४, ६, २०, ५,
 १६, ३०, ८, ४१, ३, ५७, ५, ९७, ४,
 १०६, ६, -मिभि ऋ १, २६, १०,
 ३, २४, ४, ६, १०, २, [११, ६ १२,
 ६], ७, ३, १, ८, १८, ९, १९, ७,
 ६०, १, १०, १४१, ६, खि ३, ८, ५,
 काठ ९, १०, ३, १, ३९, १५, क
 ४८, ७, कौ २, ५६९ ८५३, ८५४, ६,
 ८५५, ९०२, ९६७ जै ३, ४६, ४,
 ४, २४, ९, २५, ४, कौ ३, २०, ५,
 २०, १०३, २, पै ३, ३४, ८, ३८, २, ६,
 १६, १०३, २, ६, -मिभि ऋ ७, १, ४
 १, ८, २, ५, १, १, मै २, १३,
 १३, ३, १, १०, काठ १९, ८, ४, ४०,
 ३, ५, क ३०, ६, १, कौ ३, २, १-७,
 पै ३, १२, १-७, ७, ११, ३,
 -मिभ्याम् तै ३, ३, ८, १, मै १, ८,
 ६, काठ ८, १२, क ७, ७, -मिम् ऋ
 १, १, १२, १, [७, १३६, ६], ९,
 १४, ३, [२३, २०, १०, ९, ६] २७,
 १, ३५ १, ३६, १, २, ७, ११, ३८,
 १३, ४४, ३, ४, ८, ४५, ४, ५८, ७,
 ७१, ७, [७२, ४, (२, ३५, १४)], ८४,
 १८, [९६, १-७], १०६, १, ११२,
 १, ११३, ९, ११६, ८, [१२७, १,
 ८, ७१, ११] [१२८, ८, ५, १७, ६,
 १४, २, (७, १६, १)], १३९, १,
 १४३, ४, ७, १४६, १, १५७, ५
 १६१, ३, १६४, ४६, १७०, ४,
 १७४, ३, १८१, ९, [१८६, ३, ८,
 (१९, ८) ८४, १], २, २, १, ३, ४, १ ३,
 [८, ५, (८, ६, ३५, ९५, ६)], १०, ४,
 ६, १२, ३, २४, ७, २५, १, ४१, १९,
 ३, १, २-४ ११, १४, २, ३ ४, [५,
 १०, १४०, ६], १३, १४, ३, ३, ५,
 ९, ५, [९, १०, ५२, ६], १०, ६,
 ११, ४, १२, ३, १३, ३, ५, १७, ४,
 १९, १, २०, १, [५, १०, १०१, १],
 २३, २, ३, २६, १, २, २७, २, ६,
 ११, १२, २९, १, ५, १५, ३१, १५

४, १, १९, २, १३ १९, ३, १, ६,
 ८, [११, ५, २, ४, ३९, २, ४,
 २८, ८, ५, १, ४, २, १२, ४, ५, ६,
 १ १०, ८, २, ६, १६, ४०, [११,
 २, १०, १२, ४], ४, १४, १, ३
 ५, ६, १३, १ २१, ४, [२२, २, २६,
 ७], २५, १, [४, ८, १०३, ३], ९,
 [२८, ६, ८, ७१, १२] ४३, ७, ६८,
 १ ८५, २६, १, ३, ८, ७, १ ८, ४,
 १०, १ (३, १०, २)] १५, ४ ७, १७
 १६, ४६, ४८ २१, ९, ४९, २, ५०, १
 ६०, १२, ७, १, १, २, २, ३, ३, १, ५,
 ६, ४, ७, १, १०, ३, ५, १६, १ ३,
 ३९, ५, ४१, १, ४२, ६, ४४, १, ३,
 [७८, ३, ८०, २], ९९, ४ ८, ७, ३२,
 [११, ६ १०, १४१, ३], ९, १९, २,
 [४, ४६, १३] १३ २३, २, [११,
 १२३, २) ७, (६०, २, १७), २०, [२२,
 ३९, ८, ६०, २, १०२, १०], २५,
 ३९, १, ४३, १९, [२४, ४४, ६]
 २५, ३१, ४४, १, ३, ७, १५, २६,
 ४५, १, ४८, ६, ६०, १७, ७१,
 [(५, २१, ४) १२], १३, १४,
 १५, ७३, ८, ७४, १, ४, ६, [१०२,
 ६-६], ७, २२, १०३, १, १०, १०,
 १, ५, ६, ५, ७, ३, ५, ११, ३, ४,
 १६, ९, १६, २०, २, ६-८, २१, १
 ३५, ३, ४५, ६, ४६, ९, ५२, ६, ६१,
 ९, १६, [(३५, १०) ६३, ९], ६४,
 ३, ८, ६८, ९, [(७, ११, २) ७०,
 ३], ८०, ५, ६, ७, ८८, ३, ८-
 १०, १२-१४, ९१, ६, ८, ९२, २,
 ११८, ६, १२१, ७, १२६, ५, १३६, १,
 १५०, ४, ५, १५५, ५, १५६, १, खि
 ४, ९, १, ३, ४, ७, १४, १, ५, ७, १, १,
 ४, १२, २, २, १०, ११, ४, ४, १५,
 १७, ५, ४ १२, ७, १, २, ७, २, ६,
 मा १, १७, ३, १, ५, ४, ३१, ६,
 २१, १७, २४, ३२, ९, २६, ११,
 ९, १०, १३, १६, १८, १९, २१,

२२, २८, ३०, ३१ ४६, ४७, ५७,
 ६६, ७६, १२, २, २३, ३०, ६१,
 १११, १२, १, ४३, ११, ३०, ४१,
 ४७, ४९, ११, १७, ७०, ९६, १८,
 ५१, १२, २३, २१, २९, ४०, ४७,
 ५८, ५९, २२, ३, १५ १७, २५,
 ३ २७, १४, २५, २८, २३, २४,
 ३४, ४६, १३, ७, ८, ४५, ३४,
 ४६, ३५, १८, १९, ३२, ८, का
 १, ६, १, १०, ५, ३, १, १, ५ ४,
 १०, २१ ६, ५, १ १७, १०, १, १४,
 १, १०, ५, ५, १२, १, ९ १०, २,
 २, ५, ७, ८, १०, ११, ३, १, ३
 ४, ४, ९, १०, ११, ५, ८, ७, १५,
 ११, १३, १, २, २, ६, ३, १, ४,
 १७, ७, १०, १४, १, १, ४, ६, १६,
 १५, १४, २३, २९, ६, १, १८, ६,
 ६, १९, १, ९, २०, ३, १, २१,
 ३, २, २३, ४, १, १२, ५, ५, ६,
 ११, १२, २४, १, ३, ४, ७, १०, १,
 २७, ३, २, २९, २, ४, ४, ३, ३०,
 २, १२, ३, १, ११, ४, १२, १३, २,
 १, ७, ८, ४, २, ३५, ४, १८, ३२,
 ६, १, १, १, ७, १, २, ८, २, ३,
 ११, १, १४, १, ४, १३, १, ३६, १,
 १५, १, २, २, १, २, ३, ५, ३, १६,
 ४, ३, ४, ८, ५, ९, २, ३, ४, ५,
 ७, १०, ३, ६, ६, १७, १, ३, ८, ३,
 ७, ६, ४, १०, ३, ८, २, २, ३, १, २,
 १, २, ७, ११, १, २, २, १, २, ३,
 १-४, ४, १, २, ४, ५, ६, ५, १,
 ९, ३, ३, ८, २, ११, १, ५, ८, २,
 ३, ४, ५, १, १, ४, ५, ६, ५, ६, ६,
 ४, ९, ४, १०, ३, ३, १, ३, ११, ११,
 ८, १, २, ३, १, ३, ८, ६, ५, ११, ४, १,
 ४, १, १, १, ४, २, १, २, ३, ४, ३,
 ५, १, ३, १, २, ३, ४, ५, २, ३, ८, १,
 ६, १, ९, १५, १०, २, ५, ११, ४, १,
 २, २, ३, ३, १, ५, २, ३, १०, २,
 ३, १, ३, ८, ४, १, ३, ६, ८,

६, ५, २, ७, १२, ३, १३, १, ३, १५,
 १, १५, १, २, ३, ४, ५, ६, ३, २, ४,
 २, ५, ७, ९, ८, ५, १०, १, ४, १,
 २, १, १, २, ४, ५, ३, १, २, ३, ६,
 ५, ३, ६, ६, २, ४, ५, ७, २, ५, ८,
 १, २, ७, ३, २, २, ५, २ ५, ७, ४,
 ९, १, २, १०, २-४, ११, २, ४, १,
 १, २, २, २, ४, ३, ५, ३, ७, ४, ५,
 ९, १, १०, १६, ३, ५, ५, १, ६, ७,
 २, १, ३, ४, ३, १, ४, ३, ४, ६, १६,
 ७, १, २, ८, १, ३, ९, ३, १०, ३,
 ६, ६, १, १६, ३, १, ४, ४, ३-५,
 ५, ३, ६, १, ३, ४, ७, ३, ८, ३, ४,
 ९, २, ३, १०, १, २, ७, १, १, २,
 २, २, ७, ३, ४, ४, ३, ५, ७, ६, १,
 ४, ५, ६, ८, २, ९, १, ३, २, ३, ४,
 १०, १, १६, १, ४, ६, ११, ३, २, १,
 ७, २, ६, ७, ३, १, ५, ५, ६, १, ८,
 ६, ३, ४, ८, ५, १, २-४, १०,
 ५, ४, १, ४, ५, २, १, ६, ३, ५, ७,
 १, ५, २, ११, १, ५, ८, ११, १९, १,
 मै १, १, ८, २, ६, १, ८, ३, १, ५, ४, १,
 ५, १५, १०, १, ५, ४, ७, ११, ११,
 १२, १, १३, १, ४, १६, १, ३, २, ३,
 ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२,
 १२, १३, १४, ४, ५, ६, १८, १९, २०,
 ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ७, १२,
 १३-१९, ११, ४, २, १, ३, १०,
 ११, ३, ५, ४, ६, १, ५, ५, ७, १५,
 २, ३, ४, ५, ७, ८-११, १४, १,
 १६, १७, १२, ३, ४, ६, १३,
 १, ७, ८, १, १३, १५, २३, १,
 ३, १, १, २, १, ३, १, ६, ९, २,
 १, १०, १, १, २, २, ३, ३-५, २,
 ७, १०, १, ३, १, ३, ६, ९, १०,
 १४, १, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९,
 ९, १०, १५, ५, ११, १७, १५, ९,
 १८, १, ४, ६, १, १६, १, २, ५, ३,
 ६, ७, १०, १, ४, ६, ११,
 २, ५, ७, १२, १, १०, ३, १६, ५,

४, १, ८ २, १०, १२ ॥ १, १ २
 ९, १० २३, २५ ११०, १, २० ३
 ॥ ५ ६ १११, १ २ ४ ११०,
 ५ ६ ११३, २ ४ ५ ६ ७ ९,
 ११४, ३, ५ १० ११ ६, काठ १, ७
 २, ६ १४ १५ ३, ८ ४, ५ ९ ६,
 २ ४ ६ ७ ८ ७, २, १ ५
 ६ ७, ८, ९ १० १२ १५
 १६, ८, १०, २ ३ ४, ५ ६ ८
 १० ११ १२ ९, १, २ ३ १०,
 ८ ५, ११, ८, १२, १३, १५, १४,
 २ १५, ११ १२ १३ १६, १,
 २ ३ ४ ५, ७ ८-११ १४
 १७, २१ १८, ४, १५, १७, १८
 १९, २० २१, १९, २० ३-५
 ९, १०, ११ १२ १३ १४, २०,
 १, ४ ५, ६ ७ १० १४ १५,
 २१, २, ३-५ ७, ९ १३ १४,
 २२, १ २, ४, ६, ७, ८, ९,
 १०, १५, २३, ५ ६ ८, ९, २४,
 ८, ९, २५, १ ३, २६, २, ३ ५,
 ७ ११, २७, ८, २९, ८ ३१, ६,
 १५, ३४, ६, १९, ३५, १ २, १७
 १८ ३६, २, ६ १२, १३, ३७, २
 ३८, २, ३९, ३ १३, १४ १५,
 ४०, १ ३ ७, १४, ४१, २ ४५,
 १५, क १, ७, १९ २, १५, ३, ५
 ॥ ४, १, ३, ५ ६ ७, १५, २६, ३,
 ४, ५, ८ ९, १६, १, २ ५ १५
 ६, ७, ८ ९, १७, १, २, ३, ६,
 ७, ८, १८, ४ ५, ६, २५, १ २ ५
 २९, ४, ५, ६, ७, ८, १०, १
 १ २ ३ ७, ८, १३, १, १ २
 १३, १६, ६, ७ ८, ९, १२, १७,
 १८-२० ३४, ११, १०, १३, १,
 २, ४, १३, ५, १३, १ २ ४ ६
 १४, ५, १३, ३ ५, ४७, ६, ४८,
 ११, २१, २, १५, १६, १, १०, ३,
 १७, १८, १९ २१, ३२ ४५, ४७,
 ४९ ५९ ६७, ६९ ७०, ८२, ८७

८९, ९१, १३३ ४२०, ४२५, ४६१,
 ४६५ २, २१ ९९ १४०, १९६
 २५९, २९६ ३३४, ४९० ५०१,
 ५१८ ५६९, ६८८ ७२३, ७२४
 ७६४, ८८५ ८६६ ८७७, ८९३,
 ९०३ ९०५, ९१४, ९१७, ९८४
 १०२८ १०६२, १०८७ ११६३,
 ११७१ ११७४ ३, ३, ४ १३ १,
 १, ३ २, ७-९, ३, १ १२ ५, १,
 ३, ५ ६, ५ ७, ५ ७, १० ९, ७
 ९ १०, १ १४, ९ ४१, २, ७,
 ४८, ७ १० २, १, १० ३, २, १२,
 १०, १ १४, १ १८, ३ २२, ६ २४,
 १२ २८, ६, ३८, ४, ४०, १४, ४६,
 ४ ५७, १३ ५९, १५, १७, ४, १,
 ८, १२, ११, १३, ८, १४, ७ ८,
 ९ १५, ७ १० १७, ४ २१, ३, ४,
 २४, ५, २५, ५, २८, ४, २९, ४,
 ३० १, ६, २१, ३३, १-३, ३, १६,
 ११, २०, ४१, २१, ८, ३०, ६ ४,
 २३, २ ४ ७, ४०, १ ५, १८, ५,
 ३०, १२ ६, १८, १, २८, २१ ७, ४७,
 २ ५२, ३ ६५, १ ८७, २, ११५, २,
 ८, २, ४ ९ ८, २, ९, ३, १४, १५,
 २८, १, १०, २, २०, २१ ७, ३३, ८,
 १७ ११, ८, १ १२, १, ६ १९, २०, २,
 ८१, ९, १०, ५४ १३, १, २५ ४०,
 ५० ५७, १४, १, ३२, २, १८, २०,
 २२-२५, १५, ४, १४, १०, ९, ११८,
 १, २०, २१ ३, २२ ६०, ४४,
 १४, ४० १९, १८, १ २७, ७, १२०,
 १६, ९, २४, ३, ६७, ३, १०१, १,
 १०३, १ ३ ११, २५, १-३, ९५,
 ३ २, ५०, १, ५१, १ ५७, २
 ८२, १, ३, १२, ८ १६, ४, ३४,
 २, ६१, ३८, ५ ४, १८, ६, २८,
 ११, ३१, ११ ३३, २, ४ ७, ५,
 ५, १, १२ ६, ३६, ४, ८ ३८, ११,
 ६, १०, ६ ७, १७, १, ८, १३,
 ८१, ९, १, ४, ७, १०, १२, १४,

२, १७, ५, ७, २५, ११, १०, १,
 १३ ७, ७ १२, ७, १, १३, ३,
 ४ १२, ४, १५ ७, ३१, १०, १, १४,
 १, २ ३१, ४ ३, २६, १५, १३, १,
 १६ ३, ४, ८ २९, २, ४०, १, ६१,
 २, ५, ९७, ७, १०३, ८, १४९, १०,
 -अग्निम् अग्निम् १, १२, २, ६, १५,
 ६ ८, ६०, [१, १२, ७, २, ८, २३,
 ७ ६०, ३] १७, तै ४, ३, १३, ८, मे
 ४, १०, १, ५, कौ २, १४१, जै ३,
 १४, २, जौ २०, १०१, २, -निष्ठ
 १, १०८, ४ ५, ६, ६, ७, १,
 २२, जौ १५, १२, १, -ग्नी ५,
 [४५, ४, ६, ५९, ३], ६०, १, तै ११,
 ५, ९, ५, ६, ७, १, ४, २, ११, ११,
 ११ १, ४, ८, १०, ५, ११, ३,
 ९, १, ४, १०, ५१, काठ ४, १५,
 ७, ७, २२, १, २६, ७, २७, ६, ३२,
 ६, ७, ११ ४१, ५, ४२, ६, जौ ११,
 ७, ११, १३, १, ४६, ४७, ४९,
 ५०, ५१, पै १६, १५४, १, -ग्नी खि
 २, ६, १, १८, -ग्नी ३ तै १, ५, ९, ६,
 का ८, १२, क ७, ७, -ग्नी ७ ७, १,
 १४, तै ३, ५, १, २१, ५, ६, १, २, ६, ३,
 १, २१, मै १६, ६, १, २, १३, १, ३, ८,
 १०, १, जौ १२, २, ४, १६, १, १३,
 पै १, ३३, ४, -ग्नी १५ १०, ७८,
 ३, तै ५, ६, ९, ११, ११ १, ६, ११,
 ३, १, ९, २, १, ३, ४, ३, ८, १०,
 ९, ७, ११ १९, १०, ११, २०, १,
 २१, १२, ११ ३०, ८, ३१, १,
 -ग्ने ११, १, ४, ६, ९, [१२, ३,
 १०, १५, ४] ५, [१२, ८, ४४, १४,
 १०, २१, ८], १३, ४, १४, ७, १०,
 ११, २२, ९, २६, २, २७, ४, ३६,
 [५ ४४, ९], ४४, १, [२, ८, ११,
 २], ५, ७, १०, ११, ४५, [६ ३,
 २९, ४] [८, (८४, ७, ८, १, २२,
 ९, ९८, ४)], १०, ५८, ८, ७३, ४,
 ७५, २-५, ७६, ५, ७९, ४, ६, [९४,

२७, ४, २ २०, ५ १ ५, ६ ८
 ३०, १ १ ३ ५, ६ ३५, ५ ३७,
 ५ ३७ १ २ ०, १ १ २
 २ ४, १ १ ० १ १ ५, १ १ ५
 ३ ५, १ १, १ ४ ४, १ ५ ५
 १ ५, ४, ४ २, ३ ४ १ १
 १ ०, १ १ १, ० ४, १ २ ४
 १ ०, ३ ८ १ १ १ ४ १ २ १
 २, ३ ५, ५ ९ १ ० ४ १ २,
 ५ १ ०, २ ८ १ १ ०, ३ १ १,
 १ ४ ४, १ ५, २ १ ४, ४ ५ २,
 ७ ६, ६ १ ८, ६ १ ८, ५ १ १, २ १
 ३, १ ५, २ ५ ३, २ १ ४, ३ १
 २ १ ०, ५ ५ १, ४, २ ५, १ ५ ८
 १ २ २ ४, १ ८, १ ९, १ ०,
 ४ ३, ४, ५ १ १ ५, २ ५ १ ०,
 १ १ १, १ २ २ ५ १ ३, १ ५, १
 ३, १ १, २ ५, २ ५, २ १ ०
 ६, २ ८, ४ २, ५ १ ० २ २, १,
 २ ६, ३, २ ४ ४, १ ५, २ ३ ६
 १, ५, ८, ७ ९, १, १ ०, २ ६ ३,
 ४, १ १ १ ०, ३ १ १, २ ३ ४, २,
 १ ३, ५, ५, १, १, ५ ७ ३, २ ४,
 ४ ६, १ ५ ७, ८, २ ५, १ ०,
 ७ ६, २, १, ३, २ ४, २ ६, ३ ४,
 ७, १ ८, १ ६, ७, ३, ४ ४, २, ४,
 ६, ५ ८, १ २ ९, २ ० १, १ ३ ६, १, १,
 ३ ३, १ ३ २, १ २, ७, १ १, १ ८,
 ४ ६, ३, ५, २ ४ ७, ५, २ ४
 मै १, १, ६ २, ५-७ ८ ३, १ ५ ५
 ५ ६ ३ ७ ३, ३ ४, ५ ८ १ ० ५
 १ २ ४ ५ ३ ६, ६ ८ ५ ९ १ ०
 १ १ ६, १ २, ३ ४ ५, ५, १
 ७ १, १ ० ५, २ ४ १ ८, २ ६ ९,
 २ १ ०, १ ८ २, १ ३, १ ० ३, ४,
 ५ ६ ७ ४ ३ ६ १ १ ७, २ ४
 ५ ५, १ १ १ २ १ ५ १ ७ ८, ५,
 १ १ १ १ २ १ ३ १ ३, १ ३, २ ०
 ३ ३, १ ३ ५ ६, ९, १ ० २, १
 २ ३ ३, ४, ५ ६ ७ १ ० ५ ३,

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १ ०
 ३-७ ८ १ ० २, ३ ६, ९ ७, ५ ९
 ४ ८, ५ ९ ५ ६ १ ५, १ ६, १ ६,
 ५ ५ ५, १, ६ १ २ १ ४ २,
 १ १ ४, ५, २ ४ ६, २ ९, ७, ३ ८,
 ५ ९, १ १ ०, २ ५ १ १, २ १ १ २
 ३ ९ १ ४, १ १ १ ५ कठ १, ५ १ ०
 १ २ २, २ ८ २ ३ ४ ९ ५, ९
 १ ५, १ ३ ५, ६, १ ७ ९, ७,
 ४ ५ २ ८ ० ३ १ ५ १ ७ ८, १
 ५ ६ १ १ १ ५ ९, १ ० १ २
 १ ०, १ २ १ १, ७, ८ १ ०,
 १ २, ५ १ ३, ४ १ ५, ७ १ ६, ३
 ४ १ १ १ ५-१ ७ १ ७, १ ४,
 १ ० १ ८, ४ १ ३ १ ७ २ १
 १ २, ५ ८ २ १ ० १ १
 १ २ २ ०, १ ५ ७ ९ १ ०
 १ ० १ १ २ १, १ २ ६ ८ ९, १ १
 १ २ २ २, १ ५ १ ० १ ५, २ ३,
 १ ५ २ ५, ५ ८ २ ५, २ ६, १
 ६ ७ २ ७, ४ २ २ २, २, २,
 १ ० ३ ०, २ ३ १, ४ १ ५ ३ २, १
 २ ४ ५, ७ ३ ३, ७ ३ ६, १ ३, ३ ९,
 १ १ ३ ४ ०, ३ ९ १ ४ ५ ३, १ १,
 क १, ५ १ ० १ ९ २, २ २ १ १
 १ २ ३ ७ ५ १ १ २ १ ५, ६ १, ८,
 १ ५, ५ ४ ५ ६ १ २ ५, ५ ६,
 ८, १ ७, १, २, ८, ८, २ ३ १ २ ५,
 २ ३ ८ १ ० २ ६, ३ ९, २ ९, ५,
 ८ १ ३ ०, २ १ ८ १, १ ३ १, ५,
 २, ३ ५ ६, ७ ६, ९, १ १ १ २
 १ ४ ५ १ ८ २ १ १ ३ ५, २ ४, ७,
 १ ३ ७, ६ ३ ८, १ १ ३ २, ३ ४, ६
 १ ३ ०, ४ ५ १, ४, ५, १ १ ३ २, ४,
 ६ ५ ३, ३ १ ४ ३, ३ ५ ७, ४, १
 १ ० १, १ १ १, ५ २ ७ २, २ ९ ३,
 २ २ ५ ७ ५ ३, ५, ३, १ ३ १, ५ ४,
 ९, २ ४, ६, ३, २ ४, ९, २ ८, १,
 ५, ८, ६ ३ ३, १, ५ २, २, १ ९, ४
 ५, १ ४, १ २ ३, १ ३ ३, ३ ६, २, ५,

२७, १, ५, ८ ९, २ ८, ६, ६, २ ०, १,
 ७ ६, २ ४, ७, ४ ७, २, ७ ३, ४ ५ ८, १,
 ४ २, १ ३, २ ७ २ ८, ७, ८ १ ५, १ ६, ९,
 १, १, ३ १ ०, २, ६ ५, ६ १ ३,
 १ ०, ५, ७, १ १, १, २ ५ ४, ५ १ ०,
 ९ १ २, १, २ ०, २, ४ ० ३, ३ ४ १ ३,
 १, ३ ० २, ३ ५ ५, ७, ८, १ ५, ६, ३,
 १ ८, २, ५ ८ ५, ४, ८, १ २, २ ६, १
 २ ७, ५, ४ ५, ३, १ २ ०, १ ० ७, १ ४ ५
 २, ३ ८, २, ५ ९, ४ ३, ५, ३ ६, ५
 १ ९, ३ ३ ८, १, ५, २ ९, ५ ३ ३, १,
 ५, १ ५, ३ १ ६, ३, २ ०, १, २, ५,
 ६, १ ०, ७, ७, ५, ३, ४ ९ १ ५, ३,
 ९, १, १ ४ ६, ८ ३, ५, १ ७, ८,
 १ ०, ७, ५ १ ०, ३-५, १ २, ७ १ १,
 १, १ ३ १ ३, ९, १ १ १ ३, २, १ ४,
 १ १ ६, १, ४, ४, ३, ५, ८, १ २, ८,
 १ ३, ५, ६, ३ २, १, २, १ ०, ७ २, ४,
 ७ ६, ५, ८ ५, ७, ९ १, ५, ९ ७, ५ ९ ८,
 ३, १ २ ४, ६, १ २ ८, १, १ ५ २,
 ४, -ग्नौ ऋ १, १ २ ४, १, १ ६ २, १ ९,
 १ ८ ९, ८, २, १ ५, ४, २ ६, १, ३, ३ ०,
 २, ५ ५, ३, ५ ९, ५ ५, ३, [१ १
 १ ०, ८ ८, २], [६, ४ ६, ५ २, १ ७],
 २ ५, १, ३ ९, ३, ५, १, १ २, ६,
 [१ १, ५, ७, २, ४], ४ ०, ३, १ ०,
 ६, ३, ८ ८, १, ७, १ ६ ५, ४, १ ७ ९,
 ३, खि ५, ९, ७, ७, १, १ ४, २,
 मा ५, ४, १ १, ७ ६, १ ५, २ ५ ५, १ ७,
 ५ ५, २ ३, ४ २ ५, ४ २, ३ ५, १ ९ ५,
 ३ ८, १ ६, का ५, १, ४, १ २, ७, १ १,
 १ ६, ५, ६ ५, १ ८, ५, ६ २ ५, २, २,
 ३ ३, १, १ ३ ५, ३ ८, ३, २, तै १, ३,
 ७, २, ५, १, १ १, १ २, १, १, ४, २, ४,
 ६, ३, २, ९, १ ३, १, ३, ४, १, २,
 ६, ५, ६, ८, २, ३, ५, ५, २ १, ५, ४,
 ४, २ ५, ६, ३, २, ९, ३ ५, १, ८, ४,
 २, ८, १ ३, २, ९, ५, ५, ५, २, ७, १,
 ९, ३ ३, ४, ७, ५, ३, १ ६, २, १, ७ ३,
 ८, ८, ५, १, ४, ९, २, १ ७, १, १, १,

अग्नायी-

३१

आग्नेयी-

५, १५, १३, ११ मै १, २, ७६, ४, ६, ८, ५, १०, ७, २, ८, १३, २, ८, ११, ५, २, १, ८, ३, १, ९, ४, ३, ६, ५, ५, ७, ९, १०, ५, १३, ७, ३, ३, २, ५, ४, ९, ५, ७, ७, ९, ९, २, ४, ५, ४, ५, २, ६, २, ८, ६, ६, ९, १० ॥ काठ ३, ४६, ६, १३, २, ५, ६, ७, ७, ७, १४६, १५ १६, ८, २, १० १५ १०, २, ७, ११, १, २, १२, १, ११, १५, १३, १२, १४, ५, १६, ९, १८, ३, १९, ८, २०, ३, ५, २१, ७, ८, २२, १, २३, ६, २५, ३, २६, ३, ७, २७, ४, २९, ९, ३४, ७, १४, ३५, १७, ३६, १५, ४०, ५, ४६, ५, ॥ क २, ११६, ३, १२३, ४, १, ४, ६, ५, ६, ६, ६, १, ३६, ५, ७, ७, ६, ८, ३, २८, ३६, ३१, ५, ७, ३८, ६, ४१, ५, ४२, ४, ४८, १५, ७, ४, ३९, ९, ५, ३१, ९, ६, २९, ११, ३८, १, १२२, ३, ७, ७६, ३१, १२, १, ९, ५, ५, १०, १, १८, ४, २२, ११, १, २९, ७, १३, १२, २, १३, १९, ३, ७, ५४, १७, १, १३, ५, १८, १, ३४, ३, ५, १६, ६, ४०, ३, १०, ३, ४, ११, ५, २, १३, ५, २, ९, १, १४, ३, ९, १५, २२, ३, १६, १७, २, ३६, ८, ५१, ७, ९१, ९, १५४, ४

[० गित-अन्, अन्तर, आहित, इक्ष, इन्द्र, ईति, केवल, जमद, दक्षिण, देव, परि, पुरस्, पूर्व, समिद्ध, सु, सूर्य, स्वर्ण]

॥ अग्नायी ॥ - यी क ५, ४६, ८, मै ४, १३, १०, ७, ५१, २, - यीम् क १, २२, १२

॥ आग्नेयी ॥ - यः ॥ मा २४, १, २९, ५८, ५९, ३९, ५, ॥ का २६,

१, १, ३१, ६, १, ७, १, ३९, ३, १, १२, १, ८, ९, ५, ६, ६, २, ४, ७, २, २-४, ५, ३, २, ६, ३, ३, ३, ५, १, ४, ५, २, ५, २, ५, १, ५, २२, १६, २४, १६, ४, ५, २२, १६, ७, ५, २१, १, मै १, ६, ८, ९, १०, १६, ११, ९, २, १, २, ४, ६, २, ७, १३, २, १, ५, ६, ५, ५, ६, १६, ३, ५, १०६, १३६, ३, ६, १, ९, ५, १०, ३, १३, २६, ४, ३, १, ८, ४, ७, ८, ७, ३, ८, ९, ८, ३, ६, काठ ८, १०, ९, ४, ७, १३, १०, २, ५, ९, ११, १, २, ५, ८, १२, १४, १३, २, ४, ५, १०, १४, ९, १५, १, २, ४, ९, २२, ९, १३, २९, ७, ९, १०, ३४, १६, ३७, २, ३, ४५, १८, ४८, १, ३, ५०, २, क ७, ६, ८, ७, ८, ३५, ३, ४५, ८, ४६, ३, ५, १६, ७, २, ९६, - यम् तै १, ५, २, २, ८, १, २, २, १, ४, २, ७, १, ९, १, १७, १, १९, १, २०, १, २, १, २, ७, ८, ९, ४, ६, २, ५, ५, ३, २, ३-५, ३, १, २, ११, १, ५, ३, १, ३, २, २, ३, ४, ३, १, ५, ४, ३, ५, ६, ५, १, ६, ६, ८, ३, मै १, ७, २-४, १०, ७, २, १, ३, ११, २, ७, १३, ३, १, ५, ६, ४, ६, ५, २, ३, ५, ९, ३, १, ८, ६, १०, ७, ५, ४, ५, ९, ८, २, काठ ८, १, १०, १५, ९, १-३, १०, ७, ९, ११, १, २, ८, १३, २, ३, ४, ५, २२, ३, २, ३, ७, २९, ४, ७, ३

१०, ३२, १, ३४, १, १६, ३६, २, क ६, ६, ७, ६, ८, ३-६, ३१, १९, ३६, ४, ४५, ५, ८, ४६, २ - यस्व तै २, ३, ३, २, मै १, ५, १२ - या ॥ मा २४, ६, ९, १४ ॥ का २६, २, १, ४, ३, ४ तै १, ५, ९, ३, ५, ५, १, १ मै ३, १३, ७, १०, १२, १३, १५ १६, काठ १३, ३, २३, ८, २४, ८, २६, ७, २८, ४, क ३८, १, ४१, ५, ४४, ४, - यात् कठ ८, ३, क ६, ८ - यात् काठ १३, १३ - याति मै २, ५, २, कठ ८, १०, १३, २, क ७, ६, - याय मै ४, ७, ८, - येन तै २, ४, ६, १, ६, ६, ५, १, ८, १, ३, मै २, ५, २, काठ १०, २ - यौ तै २, १, २, ९, ३, ८, २, ५, ५, २३, १, काठ ४८, २ [० य-अन्, नाना]

॥ आग्नेयी ॥ - यी मा २४, ३१६, का २६, ७, १६, तै १, ५, ९, ३, २, २, ४, ५, ५, ४, ३, २, मै १, ७, ४, ८, ५, २, ५, २, ३, २, ८, १०, १, १४, १२, ४, ३, ४, काठ ६, ५, ७, ८, ३, ११, ९, २, १३, १, ६, क ४, ४, ६, ६, ८, ७, ८, ८, ५, - यी तै ५, ५, १, १, मै १, ६, ९, ३, २, २, ७, ४, ६, काठ १९, ८, २१, ४, २२, १२, क ३१, १९, ३५, ५, - यीम् तै २, १, २, ४, ५, मै २, ५, २, काठ १३, १, - यीषु तै ७, २, ५, ५, - या तै ३, १, ६, १, ५, ७, १, १, मै २, ३, ५, ३, ९, १, ४, ६, ५, ८, २, ३, ५,

*) खिया डीपि 'ये' आदेश । तस्य चोदात्तत्वम् (पा ४, १, ३७) ।

b) इदमर्थे देवतासम्बन्धर्थे वा ढक्-एष्य प्रत्यय ।

आदिबुद्धि । कित्स्वर (यक पा ४, २, ३३, ७, १, २, २, ११८, ६, १, १६५) ।

c) खिया डीपि । उदात्तनिवृत्तिस्वर (पा ६, १, १६१) ।

तै २, ४, १४, ५ मे ४, १२, १,
काठ ३५, १, -ह्येभ्य तै ३ ५, ८,
१९, २, काठ २९, ५ क ४५, ६
२अग्नि-जिह्वा^१-ह्यौ ११, ११,
१९ पै १६, १०, ७
अग्नि-जूत^२-ता वि ५, ५, ७
अग्नि-उयोतिम्(→ष्)-तिषम्
का ३, २, १
अग्नि-तृप्^३-तप क ५, ६१, ४
अग्नि-तृप्^४-पोभि. क १०,
६८, ६ औ २०, १६ ६
१अग्नि-तृप्^५-सेभि क ७,
१०४, ५, औ ८, ६, ५ पै १६,
९, ४
अग्नि-तेजस्^६-जसम् काठ ८,
१२, क ७, ७, -जा औ १०, ५,
२५ पै १६, १३१, १
अग्नि-त्रा-अन्^७
१अग्नि-द्वर्^८-ग्धा क १०, १५,
१४, शौ १८, २, ३५, -ग्धानाम्
खि ३, २१, २ ५, २, २ [ग्ध-
अन्^९]
१अग्नि-दाह्य^{१०}-ह्यम् काठ २३, ९
[ह्य-अन्^{११}]
अग्नि-दूत^{१२}-त क १० १४, १३
औ २, १२, ७ १८, २, ११,

पै २, ५, ८
अग्नि-ग्नी(←भि-ड)ष्-ग्निध् क
[२, १, २, १०, ९१, १०], १काठ
९, ८ ९९, ११, १२, १५,
२८, ८, -ग्निधम् क १०,
४१, ३ काठ २६, ९, क ४१,
७ १-ग्निधे काठ ३५, १८, क
४८, १६-ग्नीत् मा ७, १५, ९
तै ६, ५, ८, ५, ६ ७, १, ५, ७, मे
१, ६, ६, ९, १ ४ ५ ८, ३, ८,
१०, ४, ५, ४, ७, ४ ८, ३, काठ
२५, ५, क ८, ११, १२, ४४,
८, -ग्नीत् तै ६, ३, १, २, ५,
८, ५, मै ४, ९, २, -ग्नीत्
खि ५, ७, ५, ४, तै २, ६, ५,
६, क ३९, २, -ग्नीध मै ४,
४, ८ १-ग्नीधम् मै १, ४, १३,
३, ९, ८, -ग्नीधे तै १, ८, १८,
१, २, ६, ९, १, ६, ६, १, ५,
७, १, ५, ६, ७, ७, २, मै १,
४, १३, ६, ४, ९, ८, ४, ८, २,
३, क ४४, ६
आग्नीध्र^{१३}-ग्निध मै ४, ५, ९,
काठ २६, १, २, क ४०, ४, ५,
-ग्निधम् मा १९, १८, का २१,
२, ७९, तै ३, १, ६, १, २, ४,

२, ४, ७, ८, १, ५, ४, ६,
४, ६, ३, १, १ ६ ४, २, ६,
७, १, ६, ६ ७ २, १, ३ मै
१, ९, ८, ३, ४, ४ ८, १ ८
९ १० ४, ५, ९ ६, ५ ८
२, ३, काठ ९, १५ २१, ८
१२, २४, १० २५, १० २६
१ २८, ४ क ३८, ३ ४०,
२ ४ ४४, ४, -ग्निध मै ३,
८, ९-धात् ऋ २, २६, ४ वि
५, ७, ५, ४, मा २, १०, ११
का २, २, ७ ८, तै ४, ४, ९, १
६, ३, १, १ १ १ मै ३, ३, ८
८, १० ९, ४, १काठ २१, ८,
२६, १ २८, ४ १क ४०,
४, ४४, ४ १शौ २०, २, २
६७, ५, -धे मा ८, ५६, ३८,
१८, का २, ७, ४ ३८, ५, १,
तै ३, १, ३, २, ४, ४, ९, १, ४,
६, ४ १, १६, ३, २, १, ३,
६ ४, २, १ ६, ६, १, १, १ मै
३, ४, ६ ९, १, ४, ५, १ ८,
२, ३, ९ १काठ २१, ८, २६,
२, २८, ६, ३४, १४, १५,
१७, १क ४०, ५, ४४, ६,
-ग्निध मै ३, ९, १, काठ २६, २,

- a) तस सामान्य समासस्वर (पा ६, १, २२३) ।
b) कर्मणि निष्ठान्ते पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, ४८) ।
'अग्नि-दूत' इति शाखान्तरीय पाभे यद्र ।
c) बस उपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।
d) कारकोपपदे √तप्+कर्तरि क्तिप् प्रत्यय । कृद्-
उपप्रस्व (पा ६, २, १३६) ।
e) बस उपप्रस्व उपसंख्येय (तु पा ६, २, १३८) ।
f) मतस अन्तोदात्त (पा ६, २, १४४) । उप यद्र ।
g) तृतस । उप √दह्+कर्मणि ण्यत् प्रत्यय ।
h) कर्मणि क्षान्ते पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, ४८) ।
'अग्नि-जूत' इति शाखान्तरीय पाभे यद्र ।
1) कारकोपपदे √इन्ध्+कर्तरि क्तिप् । कृदुत्तरपद-
प्रकृतिस्वर (पा ६, २, १३६) । अपि च अग्निध्-
इत्ययं छन्दोऽनुरोध्याचारणसौकर्य-प्रयोजित शकन्धादि-

पररूपात्मको भेद द्र । अयमेव च भेदो बाह्वृचे मूलतोऽधीत
इत्यपि सभाव्यते । दाशतय्यामस्यैवाऽऽज्ञातत्वात् । यत्तु
(ऐवा ५, २५, शाखा ३०, १, खि ५, ७, ५, ४) इत्यत्र न्याय्यं
दीर्घमाभ्य रूपमुपलभ्यते ततो नैवास्य मतस्य किमपि
हीयेत । ऋतुप्रेषाद्वत्वेन हि तस्योपलम्भात् । यज्ञाद्वत्तया
तस्य मुख्यत्वेन यजुर्विषयता न त्वग्विषयता स्यात् । यदि
याजुष किमपि प्रकरणे बाह्वृचै स्वीये ब्राह्मणादौ परिशिष्ट-
धिया वृतमुपलभ्येत तर्हि प्राधान्येन यजु शाखास्वेव
श्रूयमाणस्य तस्य बाह्वृचेऽप्रवानैव श्रुतिरिति
निरवयवम् ।

1) मस्थ काठ (२८, ४,) ग्रन्थपात इति संदि द्र ।

h) रणि प्र पुन स्वार्थे अञ् प्र (पावा ४, ३, १२०,
५, ४, ३६) यद्वा रेफोपजन अञ् प्र एवैक इत्यत्र भवति
विमर्श (तु यस्या प्रदर्श्यमानस्यास्य प्राप्ति णि) ।

क ४०, ४
 'अग्नीध्रीय' - य न ६
 : १, २
 अग्नि-यान्^१ - 'हस्व' म १, ८, २
 क ६, २, क ४, १ - नान् शौ
 १२, ३, ३५ - 'ने' क १०, १२, २,
 : शौ ६, २, ३
 अग्नि-वृत्^२ - 'नानाम्' फ २
 १००१
 अग्नि-नेत्र^३ - 'त्रा' मा ९, ३६ का
 ११, १, २ त १८, ७, १ म
 २, ३, ४, ५, ४ म १५, २
 पै २, ५३, १, - 'ने' मा ९,
 : ५, का ११, १, १
 'अग्नि-प्रतिष्ठा' - 'न' का १४, ९
 अग्नि-आजम्^४ - 'जस' क ५, ५४
 ११
 'अग्नि-मन्' - 'मन्' मे ४, १, ३,
 का २७, ५ ३१, २, क ४२,

५ ४७ २ - 'मन्' मे १, ६,
 ११ ३, १, १, ४, ७, ७
 ४, २, २, ८, ५ म २, १६
 १०, ३ २४, १ २५, ८ २९,
 : ४३०, १ ३७ ५ ४०, १
 - 'मन्' मे १ ८, ८ - 'मन्' का ८
 २४, १० क ३८, ३ - 'मन्'
 म ८ १० १०, २ २३, ११, १,
 क ७, २ २९, ८ शौ ८, ४, २, १,
 'अग्नि-मि' - 'मन्' - 'न' क १,
 १६२, ५ मा २५, २८, का २७,
 १०, ५ तै ४, ६, ८, २, मै ३,
 १६, १ का ४६, ४
 'अग्नि-मुख' - 'खा' का ३७,
 : - 'खा' का ३५, १८, क ४८,
 १६, - 'खा' तै २, ६, ९, १ ६,
 ६, १, ५ ७, ३, ११, ३६, मै ३,
 २, १०, का २१, ४, १० ४३,
 १६, क ३१, १९

अग्नि-सूड^५ - 'डानाम्' शौ ६, ६७, २
 अग्नि-मेडि^६ - 'मेडी' पै १६,
 ७३, ५
 अग्नि-या(न→)नी^७ - 'नी' का ८
 २२, ५
 'अग्नि-रूप' - 'पा' क १०, ८४, १,
 शौ ४, ३१, १, पै ४, १२, १
 'अग्नि-वृत्' - 'वृत्' तै ५, १, ३,
 २, ६, १, ८, ३, २, ९, ३, ६, ३,
 २, - 'वृत्' तै २, २, ४, ६, ७
 - 'वृत्' क ७, १०४, २, पै १६,
 ९, २, १, 'वृत्' ५, ५, २, १, २
 'अग्नि-वृत्' पै २, ७८, ८
 अग्नि-व(र्ण→)र्ण^८ - 'र्ण' खि
 ४, २, ८, १२
 अग्नि-वर्ण^९(SS)भा - 'चन्द्रसूर्य'
 अग्नि-वासस्^{१०} - 'वासा' शौ १२,
 १, २१
 'अग्नि-विद्' - 'विद्' मै ३, १, ९,

^१) तात्रजातिकेऽथे छ→इय प्रत्यय प्रत्ययस्वरश्च
 (पा ४, २, ११४, ३, १, २)।

^२) अविस्मर्यो ल्युट् कृद-उत्तरपदप्रकृतिस्वरश्च
 (पा ३, ३, ११७, ६, १, १६३, २, १३६)।

^३) कर्मणि क्तान्ते प्रपञ्चस्व (पा ६, २, १८)।

^४) वम पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^५) 'हस्व' (पा ६, १, १७६) इति मतुब् उदात्त। कृ
 तं प तच्छास्त्रीयानि ब्राह्मणानि च वकारादि प्रत्यय धाव-
 यन्ति। शौ याजुषाणि शाखान्तराणि तु मकारादिमिति
 विवेको यथायथमनुमयेय। यत् अग्नि-वृत्- इति। एव
 अग्नि-मन्- इति च अग्नि-वृत्- इति च वैप २ द्र।

^६) 'अग्नि-वान्' इति बाह्वृच (७, १०४, २) पाभे। अत्र
 वतुबन्त प्राति भवति न तु मतुबन्तम् द्येत्वा वा
 न व्यविष्णु। यथा त्वत्र कासुचिच्छास्त्रास्व वकारादि प्रत्य-
 योऽपगम्य च मकारादिरित्यस्य विवेक इहैवोक्तपूर्व। यच्च
 PW MW चाऽयवमात्रे मकारादि प्रत्ययमाहृतस्तद-
 व्याप्तयितव्यातिभ्या दुष्ट भवति। पै अत्र्याप्ते, कासुचिद
 याजुषीषु शाखासु चोक्तदिशाऽतिव्याप्तेरिति भावः।

^७) कर्मण्युपपदे /इन्धू+अण् प्रत्यय। कृद्-उपप्रस्व।
 प्रप सुमागम (यक पा ३, २, १, १, २, ६, २, १३६, पावा
 ६, ३, ७०)।

^८) कर्मणि निष्ठाया पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८)। उप
 /मुह् यद्र। 'अग्नि-गूढानाम्' इति पाभे गद्र।

^९) कर्मण्युपपदे /मिद्+णिनिस्ताच्छीलिक।

^{१०}) तस स्त्रिया डीप् (पा ४, १, १५)। 'अग्ने-यानी-'
 इत्यत्र टिद्र।

^{११}) यथा चास्मिन् प्राति माश्चिच्छास्त्रा वकारादि
 काश्चिच्चापरा मकारादि प्रत्ययमामनन्तीत्यत्र अग्नि-मन्-
 टि द्र। तत्र यथा प्रत्ययाङ्गभूत-मकारवकारविकल्प
 शाखाभेदेन प्रादशि तथा भूयसे विवेकाय (तु का २३,
 ११, शौ ८, ४, २) विशेषमेन विरह्योभयत्र बाह्वृच्या
 श्रुतेरभिज्ञैव श्रुतिर्भवतीत्यपि द्र।

^{१२}) तुल्यार्थे वति प्रत्यय (पा ५, १, ११५)।

^{१३}) वस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) यच्च सुपा
 नाप् मन्त्रे 'अग्नि-वर्णाम्' इत्यन्तोदात्तत्वम् अत्र च
 पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्वम् इति विशेषोऽकारि तत्र न किमपि
 प्रमाणमुपपत्त्यङ्गं वा परायाम। अन्य-पदार्थप्रदाने विशेष-
 णातावाचिनि प्राति अस्मिन् पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्वेन भाव्य-
 सुभयत्र च तथैव पठितव्यमित्यत्र किमु वक्तव्यमिव
 भवति।

^{१४}) कर्मण्युपपदे /विद्+क्विप्। कृद्-उपप्रस्व (पा
 ३, २, ६१, ६, २, १३६)।

-विदा मे ३, ४, ८
अग्नि-विमोचन^a - नम् पे ९, ७, २
अग्नि-वेश^b -
आग्नि-वेशि^c - शिम् ऋ ५,
३४, ९
अग्नि-शामन^d - नम् पे ९, ७, १३
अग्नि-शाल^e - लम् शौ ९, ३, ७
पै १६, ३९, ७
अग्नि-श्री^f - श्रिय ऋ ३ २६, ५
॥अग्नि-स्तु→ष्टुव^g - ष्टुव ते
७, २, ५, ५, ६, ३, ३ - ष्टुता ते
७, ३, ७, १
॥अग्नि-स्तो→ष्टोम^h - म ते १,
६, ९, १, ३, १, ७, ३, ५, ४, १०,
२, ६, ४, ३, ४, ७, १, ४, २, ५,
४, १०, ४, २, १, २, २, १, २
३, २, ५, ५, ६, ३, १३, १६,
४, २, ५, मै ३, ६, ४, ८, १०,
९, ५, ४, ६, १० ५, २, ७,
काठ १४, ९, १५, १० २२,
१३, २५, १०, २६, १, २८, १
३३, ६, ३४, ८, १६, ३७, ७,
४३, ३, क ४०, ३, ४, ४४,

१, शौ ११, ९, ७, ६, ८, १९,
७, १६, ८२, ७, -मम् ते १, ६,
९, १, ७, २, ९, २, ४, १०, १,
मै १, ११, ९, ४, ६, १०, ५,
२, ६, ६, काठ १४, ९, २६, १,
२८, १, ३३, २, ३७, ११, क
४०, ४, ४४, १, शौ १०, ९,
८, ६, १४, ३, २६, १६,
१२६, ८, -मस्य मै ३, ८, २,
४, ५, २, काठ २४, १०, २६,
१, क ३८, ३, ४०, ४, -मा
तै ७, ४, ७, १, काठ ३३, ३,
४, -माव मै १, १०, ५, काठ
३५, २०, क ४८, १८, -माव
६, ११, ५, ३, -मै तै ६, ६, ८,
२, ११, ४, मै ३, ८, ९, ९, ५,
४, ५, ६, ७, ६, काठ २९, २,
३७, ११, क ४५, ३, -मै तै
१, ६, ९, १, ७, १, १, २, ३,
३, १, ५, ३, मै १, ८, ६, ३,
८, १०, ४, ४, १०, काठ १४,
९, शौ ९, ९, २६, ६, ५, १४,
२, १६, ७१, ९, ११४, १, -मै

शौ १२, ३, ३३, ६, -मौ ते ७, २,
५, ६, ९, १, २, ४, ११, २,
काठ ३४, ८
॥अग्निष्टोम-प्रायणⁱ - ण काठ
३४, ८, -णा. तै ७, २, ९, १
॥अग्निष्टोम-समित^j - त काठ
३३, ४
॥अग्निष्टोम-साम^k - मम् तै
१, ८, १८, १, मै ४, ४, ९,
-मानि^l तै ७, २, ५, ५
॥अग्निष्टोम-स्तोत्रै^m - त्राणि
काठ ३३, ४
॥अग्नि-स्थ→ष्टु, ष्टुⁿ - ष्टु काठ
२९, ८, -ष्टम् मै ३, ३, १०,
काठ २१, १०, -ष्टस्य मै १, ५,
१३, -ष्टा तै ६, ३, ४, ३, -ष्टा.
मै ३, ९, ३, ४, ४, ७, ९, काठ
२६, ५, २९, ८, क ४१, ३,
-ष्टाव मै ४, ७, ९, काठ २९,
८, -ष्टम् तै ६, ३, ४, ३-५,
काठ २६, ५, क ४१, ३, -ष्टेन
काठ २९, ८
अग्नि-ध्वा(←खा)त्^o - त्ता

^a) तस ल्युङन्त-कृत-प्रकृतिस्वर (पा ३, ३, ११५,
६, १, १९३, २, १३९)।

^b) अग्नेर्वेश स्वरूपमिव स्वरूप यस्यर्षेरिति बस
पूपप्रस्व (पा ६, २, १)।

^c) अपत्येऽर्थे इञ्। नित्स्वर (पा ४, १, ९५, ६, १, १९७)।

^d) तस उत्तरपदाद्युदात्तत्वम् (पा ६, २, १२३)।

^e) कर्मण्युपपदे √श्रि+क्विर् दीर्घश्च। तत कृद्-
उपप्रस्व (पावा ३, २, १७८, पा ६, २, १३६)। यत्तु सा
इह सम्प्रसारणाऽभावमिवापरयत् तदसम्बद्धमित्युपेक्ष्यम्।
यदपि MW बस च उप पूष-निरपेक्ष प्राति चेत्साह
तदपि निर्मूल भवति। तथा हि सति पूर्वपदप्रकृतिस्वरत्व-
प्रसगादिति दिक्।

^f) नापू द्र। उप वातोर् ह्रस्वादुत्तर तुगागमे षत्वे (पा
८, ३, ८२) च विशेष।

^g) तस सामान्य समासस्वर (पा ६, १, २२३)।

^h) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

ⁱ) तस 'तृतीया' (पा ६, २, ४८) इति पूषप्रस्व। उप यद्र।

^j) सतस पूष उस-स्वरूपत्वाद् योगविभागीय समा-
सान्त अच् प्रत्ययश्चित्स्वरश्च (पा ५, ४, ७५, ६, १, १६३)

^k) समासान्तभावाऽभावान्यतरस्य दुर्विचित्रेऽपि नापूदि
तै तद्वावानुगमाद् एतद् रूपं कृतसमासान्तस्य प्राति
इति संभाव्येत।

^l) करकोपपदे √स्था+क. प्रत्यय षत्वं च। अन्तो-
दात्त (पा ३, २, ४, ८, ३, ९७, ६, २, १४४)।

^m) √स्वद् इति ह्रस्वोपधाद् विविच्य √स्वाद् (तु
क ९, ६८, २) इत्यत कर्मणि क्तान्ते पूष प्रकृतिस्वरे
(पा ६, २, ४८) प्राप्ते परत्वात् थायादि-स्वर (पा ६,
२, १४४) इहाऽवसर लभेत। ननु नैवमसानुत्सर्गो
विशिष्टं पूर्वविप्रतिषेधेन चारितार्थ्यार्हं पूर्वपदप्रकृतिस्वर
बाधेतेति चेत्। सत्यमेवैतत्। तदाय-भर्हितसमादरपर-
त्वेनैव व्याख्यायि (तु सा)। लक्षणानुकूल्यमात्रार्थं तावद्
भावे क्तै षतस। तद्वति ताद्वित अच् प्रत्ययश्चेत्यादिसंकेतो
प्राह्य। वाच्यविशेषसंज्ञाद्योतनार्थोऽयं विशिष्ट स्वर
स्याद् इति तु संभाव्येत।

अग्नि-सव-

३६

आग्नेन्दी-

म'१० ५८ ६० का २१, ४, ९
१०० - १८० १०, १५ ११
म १० १० क २१, ८ तै २
१० १० मै १०, ६ ९ साट
२१ १० १० १८, ३ ८८
-तानम १० २१ का २१, ८,
११ मै १० १८ १८ १०
६ काठ २१, १४ ३६, १०
-तानाम् मि ५, ७ २, ६ मा
२१, ४३-१५ २४, १८ का २३,
५, ३ २६, ४, ३ मै १०, १, ७
काठ १८, २१ - १० १० तै १,
८, ५, १ काठ ९, ६ क ८, ९
[०८-अन०]
१ अग्नि-सव - व तै ५, ६ २, १
१ अग्नि-हुत् - न मा ३८, २८
का ३८, ७, १
अग्नि-होत् - नार क १०,
६६, ८
१ अग्नि-होत् - त्रा शा ६,
९७, १
२ अग्नि-होत् - त्रम् तै १, ५
२, ४ ९, १ ६, ९, १०, २९
२, ५, ६, ३ ३, २, २, २९ ४,
१०, १, ५, ७, ४, २, मै १, ५,

१०, ६, १०, ११ ८, १, ६, ४,
५ ७ ८ ९ ९, ५, ३,
२, ९ ६, ६ १०, ४, १, ३,
८, ९, काठ ६, १, ८ ४ ५
६ ७ ८ ७, ११ ८, ११
९, १० २३, ७, ३१, २ ३९,
८ क ३, १० ४, २ ३ ४
५ ६, ७ ७, ८ ३६, ४,
४ ७ ७ ११, ९, ९ ११ ६,
१०, २ १६, ८, ९, १३ ४, ३,
-त्रस्य मै १, ८, १ ४-६ ७,
काठ ६, ५ ८ ७, ५, २३,
७ क ४, ४ ७, ५, ४, ३६,
१ -त्रा ३म् मै १, ६, १०, ८,
७ -त्राय मै १, ८, ६ ८, -त्रे
तै २, २, ४, ७ मै १, ५, ५ ७ ८,
१ ४ ६ ७ ८ काठ ६, ४
६, ७ ७, ४, क ४, ३, ५, ६,
५, ३ ६ १०, ३, २२, १५,
१०, १, ११ १६, ६, ९, -त्रेण
मै १, ८, ७, ८ ३, ३, ९, काठ
६, ६ ८, ११, क ४, ५, ७, ८
१ अग्निहोत्र-तप(न→)नी
नी, -नीम् काठ ६, ३ क ४, २
१ अग्निहोत्र-व - वम् मै १,

८, १
१ अग्निहोत्र-हव(न→)णी
-णी तै १, ६, ८, ३, -णीम्,
-ण्याम् मै १ ८, ५
अग्निहोत्र-हुत् - ताम् शौ ३,
२८, ६
अग्निहोत्र-हुत् - ता पै १४,
३, २८
१ अग्निहोत्रिन् - त्रिण मै १,
८, ६ -त्रिणामै १, ५, ७, -त्रिणि
मै १, ५, ११, -त्रिण मै १, ८, ४,
७ काठ ६, ५ ६, क ४, ४ ५,
-त्री मै १, ५, १०, ८, ७, काठ
६, ८, क ४, ७
१ अग्निहोत्रो(त्र-उ)च्छेष -
-णम् तै २, ५, ३, ६
अग्नि-ह्व - रेभ्य मै १, ३, ३५
अग्नीध्र - अग्निध्र - गद
अग्नी(मि-उ)न्द्र - न्द्राभ्याम् मा
७, ३२, का ७, १४, १
१ आग्नेन्द्र - न्द्रम् मै २, ६, २
४, ३, २, काठ १२, ७, ३४, १
-न्द्रा तै ५, ६, १७, १, काठ ४९, ६
१ आग्नेन्दी - न्दीम् काठ
१३, १२

^a 'अग्निदग्धा' इति बाह्वृच (१०, १५, १४) पाभे ।
^b तम । माधारण समामस्वर (पा ६, १, २२३) ।
^c सतस थाथादिस्वर (पा ६, २, १४४) । 'त्विष
मवृक्' इत्येतेन समानाधिकरणं वि द्र । उ म PV प्रभृ
हुत्- इति क्विबन्तस्य ष रूपम् इत्याहु । तत्र विभक्ति-
स्वरो नोपपद्येत । 'अन्तोदात्तात्' (पा ६, १, १६८) इत्युक्त-
दिशा म उपपद्येतेति चेत् । न । तथात्वे हि नित्य उम
स्यात् (तु अग्निचित्, सर्वहुत्, सुकृत्- प्रभृ) ।
नित्यममामे चोक्तलक्षणाप्रवृत्तेरिति यावत् ।
^d वम प्रप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।
^e मतम । उप अधिकरणे ल्युट् । स्त्रिया डीप्
(पा ३, ३, ११७, ४, १, ११५) ।
^f भावे त्व । प्रत्ययस्वर (पा ५, १, ११९ ३, १, ३) ।
^g सतस लित्स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १६३, २,
१३६) । उप √हु+करणे ल्युट् प्रत्यय । 'पूर्वपदात्'

(पा ८, ४, ३) इति सत्व द्र । स्त्रिया डीप् (पा ४, १, १५) ।
^h सोपपदे क्विबन्ते कृन्स्वर प्रकृत्या (पा ६, २,
१३९) ।
ⁱ तृतम । उप यद्र ।
^j मत्वर्थीय इति प्रत्ययस्तत्-स्वरश्च (पा ५, २,
११५ ३, १, ३) ।
^k कर्मण्युपपदे √हु+अच् प्रत्यय । थाथादि-स्वर
(तु पा ३, १, १३४, ६, २, १४४) । 'अग्निजिह्वेभ्य'
इति तै पाभे यद्र ।
^l द्वस आनङ्ङ-आदेशाभावश्छान्दस साधारण
समासस्वरश्च (पा ६, १, २२३) । विस्तरस्तु 'अग्नी-
धोम-' इत्यत्र टिद्र ।
^m नापूदि द्वस आनङ्ङ-आदेशे 'सास्य' (पा ४,
२, २४) इत्य् अण् प्रत्यय । उत्तरपदवृद्धिनिषेध प्रत्यय-
स्वरश्च (यक्र पा ६, ३, २६, ७, ३, २२, ३, १, ३) ।

अग्नी-पर्जन्य^a - -००यौ ऋ [(२, ४०, ५) ६, ५२, १६]

अग्नी-वरुण^b - -णाभ्याम् काठ २९, ३, -णौ तै ६, ६, ३, ३, मै ४, ८, ५४^c

आग्निवारुण^d - -णम् तै १, ५, २, ५ मै २, १, ४

आग्निवारुणी^e - -णी मै २, ३, १, काठ १२, १, १३, ६ -णीम् काठ १३, ६

१अग्नी-घो(←सो)म^f - -मयो वि ५, ७, २, ८, १०, मा १, २२, २, १५, २५, ५, ६ का १, ८, २, २, ४, १, २७, ५, १ ६, १, तै १, ६, २, ३, ४ ४, १ ११, ५ ६॥, २, ५, २, ७॥ मै ३, १५, ४, ७, ॥काठ ७, ५, ३२, १९ ॥क ५, ४, -मा ऋ १, ९३, ८,

१०, ६६, ७ शौ ६, ९३, ३, पे १०, २, ९, -०मा ऋ १, ९३, २ [४, (३, १२, ९)], ६, ७, ९, १२ १०, १९, १, तै २, ३, १४, १, २९, मै ४, १०, १९, ११, २ १४, १८, काठ ४, १६, ६शौ १, ८, २, १८, २, ५३, ५५४, ४, १०, -माभ्याम् वि ५, ७, २, ११, मा १, १० १३, ६, ९, २४, २३, का १, ३, ७ ८, ३, ६, २, ३, २६, ५, ३, तै १, १, ४, २, ५, १, ८, १ ६, ॥११, ५ ६, ६, १, ११, ६॥ ॥मै २, १, ३, ३, ७, ८, १८, ४६, ४, ३, १, काठ १, १२, ५, १ २३, ८, २४, ७, ३१, ११, ३२, १, क १, १२, ३७, ८९॥, ४७, ११, १, शौ १२, ४, २६

-मौ वि ५, ७, २, ४, ५, ६, मा २, १५, का २, ४, १, ॥तै १, ६, ९, २, २, ३, ३, १, ३, ४, १२, २, ५, २, २, ४ ६, ६, २, २ ५, ६, १, ३६, ६, १, ५, २, ३, ॥मै २, १, ४, ४, ३, १३, १६, ३, ७, १, ८, काठ ५, १, ७, ५ ८, १०, १०, २, २३, ८, २४, ७, ३२, १, ३५, ३, ३९, २, ॥क ५, ४, ७, ६ ३७, ८, १, ३, १३, ५, ८, ९, १४, पै ३, ४, ५ १६, १९, ४ -०मा ऋ १, ९३, १, ५, १०, ११, तै २, ३, १४, २, ३, ५, १, २, मै १, ५, १, काठ ४, १६, -०मौ शौ ६, ५, ८, पै ६, ११, ७, ८, ९ २अग्नीषोम^g - -मौ शौ ६, ६१, ३

^a) यत् सोमवरुणयोरग्रे ईद्-आदेशमाचार्योऽन्वशात् तदव्याप्तमनुशासनं । पर्जन्येऽयमेव ईद्-आदेश-श्रवणोपलम्भात् । अतः सूत्रे (पा ६, ३, २७) तस्याप्युप-मख्यानं कर्तव्यमिति दिक् । देवताद्वन्द्व उभयपदप्रकृति-स्वर (पा ६, २, १४१) ।

^b) देवताद्वन्द्व आनडम् बाधित्वा ईद्-आदेश उभय-पदप्रकृतिस्वरश्च (यक पा ६, ३, २६, २, १४१) ।

^c) सुपा स्वरो भ्रष्ट सम्भाव्येत । शाखान्तरीयपाठ-साक्षित्वेनोभयपदप्रकृतिस्वरस्यैव यथार्थत्वात् (पा ६, २, १८१) ।

^d) 'सास्य' (पा ४, २, २४) इत्य् अण् प्रत्यय । उभयपदवृद्धिर् इत्वं प्रत्ययस्वरश्च (पा ७, ३, २१, ६, ३, २८, ३, १, ३) ।

^e) स्त्रियाम् उदात्तनिवृत्तिस्वरेण ङीप् उदात्तत्वम् (पा ४, १, १५, ६, १, १६१) ।

^f) अग्नी-वरुण- इत्यत्रत्यं टि । मूर्धन्याऽऽदेशो विशेष (पा ८, ३, ८२) ।

^g) 'सोमाख्यौ' इति बाह्वृच (६, ७४, ४) पाभे ।

^h) देवताद्वन्द्वेऽपीह कथं सामान्य-समासस्वरो न च देवताद्वन्द्वीयमुभयपदीय द्वैस्वर्यम् (पा ६, २, १४१) इति विमर्शविशेषोपेक्षमिव भवति । स्यादेतत् । नात्राऽग्निश्च सोमश्च देवतात्वेन श्रूयते इति । कथमिति । उच्यते ।

तयोरत्र ब्रह्मात्मभावभावितस्य निखिलजगदुत्पादन-वैभव-स्यर्षेर्जुष्यत्वद्वारेण साधनता-मात्रत्वेन हि श्रवणं भवति । यदि तयोरिह कामना-विशेषविशिष्टस्य कस्यचिद् ऋषे-रार्थपत्यमुखेन स्तुत्यताऽभविष्यत् तदा प्राधान्यस्तुति-भाक्त्या किल तयोर्मुख्यं देवतात्वमायभविष्यत् । इह तु पूर्वोक्तादिशा स्तोताऽऽत्मनः सर्वशक्तिमन्वितत्वमेव प्राधान्येन स्तौति तच्छेषतामात्रतयाऽग्नीषोमयोश्चापि सक्रेतं करोतीति तयोर्देवतात्वमिहोपसर्जनीभूतमिती-वार्थं साधारणसमासस्वरेण समर्पयितुमिष्टं स्यात् । एव-मपि तद्देवतात्वस्य विहतत्वात् कथं तदुपाश्रयस्याग्रे ईद्-आदेशस्येह लब्धावकाशतोपपद्येतेति पुनरपि संदेह-सजायते । तत्रापि खल्वेवमुच्यते । नात्र देवतात्वस्य नितरामुपघातो भवति । स्तोत्राऽऽत्म-वैभवमहिमैवैतेन गीयते यद् देवते आग्नीषोमौ तत्र साधनतामात्रता भजत इति श्रूयते । तेन शब्दस्वरूपविषये तद्देवतात्वस्य तदवस्थितत्वे सति, अत्रत्यतात्पर्यार्थतस्तद्विधानो नाम तदुपसर्जनीभाव इत्यापद्यते । सा चार्थी गौणता तावद् देवतात्वाश्रितस्वरस्य साधारणसमासस्वरेण बाधितत्वेन प्रदर्श्यते । निगदमात्रेण स्तोतृणां श्रोतृणां च तथात्व-व्यक्तीभावस्य समर्पयितुमिष्टत्वात् । सौवरेऽर्थस्यानेन प्राधान्यं प्रदर्शितं भवति । अथ यच्छब्दस्वरूपयनिष्ठ-मथवा प्रातिस्विक तदीय देवतात्वं भवति तस्याविहत-

‘अग्नीषोमीय, या’-य ते
 ७, २, १०, १, म १, ५, २ १,
 २ ३ १ ३, ५, ८, क १५,
 १ २४, २ २०, १ ३४, १
 ३७, २, क ३७, ८ ४५, २
 ईजा ९, ६, ६ ३५ १६, १११, ६
 -यम् तै १, ८, १, १ ८, १ २
 ६, २, ५, २, ३, २ २,
 २, ६, १, ११, ६ म १, ६, ८
 २, १, ३ ४, ३, ६, १० ८,
 २, काठ ८, १० १०, २ २२,
 ७, क ७, ६, ३६, ४, -यया
 मै १, ५, ६, ७ काठ ७, ५ क
 ५, ४, -यस्य मै ३, ४, ६, ७,
 ८, -या तै ३, ४, २, २, -या
 मा २४, ८, का २६, २, ३, मे ३,
 १३, ९, ४, ३, १, -यात् मै ३,
 ८, २, -याम् तै ३, ४, ३, ३ काठ
 १३, १०, -याया मै १, ५, १०,
 -ये मै ३, ७, ८, काठ १०, २,
 -येन काठ १०, २
 अग्ने-या(न→)नी^b-नी ते ४, ४,
 ६, २, मै २, ८, १३
 ‘अग्न्या(मि-आ)वेय^c-यम् मै १,
 ६, १२, १३, काठ ८, १०, ९,

१५, क ७, ६, जो ११, ९, ८६
 पे १६, ८२, ८६ -यस्य म १ ५,
 ६ काठ ७, १, क ५, २, -याय
 काठ ८, ११ क ७, ८ -ये मै
 १, ६, ४ ५ काठ ९, १५,
 -येन तै ५, ४, १०, ४ काठ
 २२, २
 ‘अग्न्यु(मि-उ)पस्थान^d-यम् मै
 १, ५, ८ ६, १० काठ ७, ५ ६
 क ५, ४ ५
 अग्न्ये(मि-ए)व^e-यम् मा ३०,
 १० का ३४, २, ४
 अग्र, ग्रा^f-यम् क १, २८, ६ ११०,
 १८ ३, ५, [५, ४, ५, ८], ३०,
 १७ ३१, ६, ३९, ३, ५५, ७
 ४, १३, १, २७, ५, ४६, १,
 ४७, १, ६, ६५, २, ७, ९१, ५,
 १०, ८, ४, ७१, १ ५५, २, ४,
 ८३, [८, १००, २] ७, ८५,
 १९, १००, १०, १०३, ८, १०७,
 ५, १११, ८, १२५, ६, खि ४,
 ९, ४, ७, ७, ७, मा ११, १७,
 १३, ५१, १७, ४०, २, ३, २४
 २७, ३०, ३३, ५९, का १२,
 २, ६, १४, ५, ५, १८, ४, ८, १,

२५, ६, ४, २९, ३, ८, ३२,
 ५, ५, तै १, ७, १२, २, १२,
 ३, ४, ३, ४, १४, ५, ६, ६,
 ३, ५, ६, २, ४, १, २, २, ५,
 १, २, ५, २, १, ५, १, ६, ३, ९,
 ५, ४, ११, १, ६, ११, २, ३,
 ७, २, ७, २, ४, १९, ३, मै
 १, १, ४, ८, ९, १०, ३, २,
 ५, ६, १, ७, १७, ३, १, ४,
 १०, १, १, १३, १, १, ४, ३,
 ५, ६, ४, १, ७, ९, ८, ९,
 १२, २, काठ ९, ६, १०, १०,
 १३, ११, ४, १२, ७, ८, १३,
 ७, १४, ३, १६, २, १७, १९,
 ३, २५, ५, २७, ९, ३०, ३,
 ३८, १४, ४४, ८, ४५, १२,
 क ८, ९, २५, ८, ३०, १, ३९,
 २, ४, ६, ६, १, कौ १, ७, १,
 १२, ९७, १२०, ६, ३, ३, १३, जै
 १, ७, ८, १, २, २, ८, ४,
 २३, ९, शौ २, २६, २, ४, १,
 ५, १९, ३, ३२, ७, ६, १३, ७,
 ३, ७, १, १, ३, १, ८६, २, १,
 ८७, ४, ५, ८, ७, ३, १२, १०,
 ८, ८, १२, ३, १०, १४, १, २४,

त्वात् तदाश्रयो देवताद्वन्द्वस्तदवस्थो वक्तव्य । तदिदमुप-
 सर्जनीभूत देवतात्वमुपजीव्यामेर् ईद्-आदेशोऽपीह चरि-
 तार्थो भवति सर्व चतुरस्रमनवय च भवति ।

^a) गहादेर् आकृतिगणात्वाच् छ→ईय प्रत्ययम्
 तत्-स्वरश्च (पा ४, २, १३८, ३, १, ३) ।

^b) ‘अग्ने’ इत्यामन्त्रितं पद तदवस्थमत्र पूर्वपदीभूत
 द्र । तु वायो-यानी-अन्तरिक्ष-यानी-। एभि पूर्वपदैस्त-
 न्मुख्यो वैदिक्य स्तुतय सकेत्यन्ते । ‘अग्ने’ इत्येवमार-
 म्यमाणस्तुतिकलापद्वारेण यानी शकटिकाऽभीष्टप्रापिके-
 तीष्टकाविशेषणताया तात्पर्यपर्यवसानं भवति । एवमेव वायो-
 यानी-अन्तरिक्ष-यानी- इति चेष्टकाविशेषणपदे व्या-
 ख्याताव्ये भवत । सर्वत्र देवानामिति संबन्धे षष्ठी भवति ।
 तत्सबन्धिन्यसीत्यर्थ । यत् सा यानी- इति पदमग्न्या-
 दीना विशेषणमाह ‘प्रापकोऽसि’ इति, तन्मन्दमिव भवति ।
 करणे व्युडन्तात् स्त्रिया ङीबन्तादेतस्मात् तथाविधसंबन्ध-

स्यानौपथिकत्वापत्ते । न ह्यत्र इनि. प्रत्ययो मत्वर्थीय
 शङ्कितव्यो भवति । तथा सत्यन्तोदात्तत्वस्य दुष्परिहर-
 त्वात् । अपि चोपरिष्ठाच्छ्रयमाणम् ‘अन्तरिक्ष-’ इत्यस्य
 विशेषणत्व नितरा दुर्घट स्यात् । भूयानप्यत्र विस्तर
 वैश द्र

^c) उस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३६) ।
 उप आ/धा+यत् प्रत्यय (पा ३, १, ९७) ।

^d) कारकोत्तरव्युडन्त-कृत्स्नस्वर प्रकृत्या (यक पा ३,
 ३, ११५, ६, १, १९३, २, १३९) ।

^e) कर्मण्युपपदे आ/इन्धु+क. प्रत्ययस् थाथादि-
 स्वरश्च (पावा ३, २, ५, पा ६, २, १४४) ।

^f) अङ्ग+रन् प्रत्यय । अनुनासिकलोपो नित्-
 स्वरश्च (पाउ २, २८, पा ६, १, १६७) ।

^g) विशिष्ट इह बाह्वच (२, १५, ८) पाभे द्र ।

^h) ‘अग्ने’ इति बाह्वच. (७, ८, १) पाभे द्र ।

१६, १, ६, १८, १, २७, २८
 पै १, १३, ६, ३८, ८, ५१, १
 २, १०, २, ४, ३०, ७, ४, २,
 ८, ८, १५, १५, २८, ५, ९, ११,
 ८, १६, १०, ३, १३, २, १०१,
 ३, -ग्रम्-५-ग्रम् कृ १, १०३,
 ४, -ग्रा कृ १०, ८७, १० गौ
 ८, ३, १०, पै १६, ६, १०, -ग्रा
 पै २, २५, १, ५, २९, १, -ग्रा
 काठ ३०, २, -ग्राय मे ३, १०,
 १, -ग्रे कृ १, ३१, ५, १०६,
 ४, १२७, १०, १६४, ८ २०
 २, १७, ३, ३, ४८, २, ५८, ४,
 ४, ५, ७, ५, १, ४ ५, ८०,
 २, ७, ८, १, ९, ३, १५, ५,
 ३३, १४, ४४, ८, ६८, ९, ८०,
 २ ८, ६, २४, ५३, ८, ५९, ६,
 [१००, २, (१०, ८३, ७)], ९,
 ६९, १, ७३, ९ ८६, १२, ४२
 ९६, १, ९९, १, १०६, १०,
 १०, १, १, १८, ७, ४५, ५
 ६९, १, ८५, ३८, १०७, ९
 ११०, ४, १२१, १, १२९, ३,
 ४, खि १, ४, १०, ६, ६, २,
 ९, ३, ३, ५, ८, २०, २, ५, ७,
 ४, ५, ७, ७, ६, मा १, १२,
 ८, ३७, ९, ७, २३, ११२, १२,
 २२, १०६, १३, १, ४, ५१,
 १९, ८७, २३, १, २५, २५,
 १०, २९, २९, ३१, १७,
 २१, ३७, ५, का १, ४, २, ८,
 ११, २, १०, २, ४, ५, १, ११३,
 १, १४ २, ५, १४, १, १,
 ४, ५, ५, २१, ६, ८, २५, १,
 १, ६, ५, २७, १०, १, ३१,
 ४, ५, ३५, २, १, ५, ३७,
 १, ५, तै १, ५, १, ५, १०,
 १, ६, ९, २, ७, ७, २, १०, १,

२, ४, १४, ११^६ ६, ७, ४, ३,
 १, ४, २, १०, २, ५, ४, २,
 १४, १, ३, ४, ८, ३, २, १,
 ४, २, २, ८, २, १०, ४^६,
 ६, ४, ३^६, १५, १, २, ४, ४, ५, ६,
 ६, ३, ७, २ २, १, ५, २, ६
 ४, ३, ३, ५, १, २, ६, ४, २, ७,
 ४, ३^६, ५, ३, ५९, १ २, १६,
 २, ३, ५, ८, ४, ५, २, ३, १०,
 ४, ४, ३, २, ५, १, ५, ६, १^७
 १७, १, १, ४, ५, १, २, १०, २,
 ४, २, १, ५, १, ५, ४, १, १^६
 १, १, ४^६, ६, २, ३, १, ५, ६, ३,
 ६, १६, ३^७ ७-९, १३^७, ७, २,
 ८, १, ४^७, ९, ४, १०, १८, ६, ११,
 १, ४, २, २, ७, ५, ५, ७, ३,
 ८, ९, १, ५^६, १, १७^६, १३,
 २३, ३, १, १, ३, ५, ६, ८,
 २, ४, ३, ९, ४, ८, ९, ६, ५, ७,
 ७, २, ४, ८-१०, ८, ३, ९,
 ३, ४, १०, ३, ११, ९, १२,
 १६, ४, ६, १, २, ८, १२, १३,
 ६, २, ३, २, ४, २, ९, १०, ५,
 २, ६, ६, ८, ७, २, ८, ३, ८,
 ९, १६, १२, ६, १३, ३, १, ४,
 १६, काठ ५, ६, ६, ४, ६, ७,
 ३, ५, ८, १२, ८, २, ४, १०,
 ९, १२, १२, ३, ४, ६, १३,
 १४, १४, २, १६, ३, ८, ९,
 १५, १७, २०, १८, १९, १९,
 २, ४, ५, ७, ११, २०, ४,
 ५, २१, ४, ६, २२, ४, २३,
 ८, २४, ६, २५, ५, २७, ६,
 २८, ४, ६, ३०, २, ८, ३१,
 १, ६, ९, ३६, ६, १३, ३७,
 ९, ३८, ३, ४०, १४, ४५, ११,
 १६, ३, ५, ६, २-४, ६,
 २, ७, ९, ७, ७, ६, २, ५, ६, ८,

२९, २९, ७, ८, ३०, २, ३, ३,
 ५, ३१, ७, २१, ३७, ७,
 ३९, २, ४२, ६, ४४, ४,
 ६, ४६, ५, ४७, १, ६, ९, १, १
 १, ५३३, ५५१, ५७२, २, २९०,
 ३८३, १, ५५, १, ५६, ३,
 ५८, ७, ३, २८, ६, ३१, ३, १
 १, २४, २, २, २९, ७, ३४, ३, ४,
 ३, ४, ४, ९, ६, १२, ५, २२,
 ३, ४, १, २, २, ६, ७, ७, ८,
 १४, १, १९, ४, २८, ४, ५,
 १२, ४, २८, ११, ६, ११६,
 १, ७, ८७, २, ११५, २, ८,
 १०, १, ९, ४, २, ५, २०, ११४,
 ८, २१, १०, ७, २८, ८,
 २१, ११, १, २३, १२, १५,
 १२, १, ८, २४, २, ३१, ३,
 १, ६, ४, २४, १३, २, ३९,
 १४, २, १, ३२, ५०, १८, ३,
 ५७, १९, ६, ९, २२, २१,
 २३, २०, ३१, ९, ३५, १, ४१,
 १, ५२, १, ५३, १०, ५६, २,
 पै १, ३०, १, ५३, ३, ९२, ४,
 २, ९, २, २५, २, ५२, ३, ५५,
 १, ५९, ९, ७३, १, ३, १, ४,
 ८, २, २०, ५, ३२, ४-६, ३८,
 १, ४, १, १, ८, ९, ३, २, ३, ५,
 १०, १०, २, ११, १, १३, ५,
 १४, ६, १७, ३, ५, २, १, ७,
 २५, ३, ४, ६, ६, ४, ९, ५,
 १४, ४, ८, ९, १, ९, ५, ७,
 १०, ५, ९, ६, ८, ११, ४, १,
 ५, १३, १२, २, १०, १३, ३,
 ३, ५, ३, १४, १४, १४, ३, ७,
 १६, २४, २, ४९, ७, ५६,
 १-१८, ६०, ८, ६६, ८, ६७,
 ११, ९१, ३, ९६, ४, ५, १०२,
 ८, १३३, १ -ग्रेण खि ५, ७,

^{a)} एतयो स्थलयोर एक बाह्वच (१०, ८५, १६,
 १०३, ८) पाभे 'अग्रम्' इति ।

^{b)} सस्थ काठ (२८, ४) ग्रन्थपात इति संति द्र ।

^{c)} विशिष्ट इह बाह्वचः (यक १०, १२१, ७, ९०, ५) पाभे ।

३, १, मा ६, २, २८, ०० का
६, १, ० ३०, २, ० ११, ०
० १ ०, ३, १०, २ ६, ८,
६ ६, ०, २, ३ ९, ० १ मे
१, ०, १४, १ ३, ८, ४, ९, १
० ५ ० १०, १ ० ४, १,
१० ८ ० १४ ८। काठ
३, ० १०, १० २०, ० २६,
० क २, १० ३९, ० ४१
३ ५, १, २, ८६, ० -ग्रैयु क
८, ५, ० [ग्र- अति°
अन्य°, अयम्°, अशुक्र°,
आर°, डपु°, उक्थ°, उपाशु°,
ऐन्द्रवायव°, गो°, चन्द्र°, जिह्वा°,
ज्योतिष्°, तपुस्°, नख°, मन्विन°,
मंत्रावरण°, यद°, वान°, वायु°,
शुक°, शुक्र°, म°, सम°,
सायक°, हृदय°]
अग्र-ज्ञा^१ - जाम् क ९, ५, ९
अग्र-जिह्वा - ह्रस्व मा २५, १

का २७, १, १, मे ३, १५, १
अग्र-गी - नीति^१ - निम् क
०, ११, १४
अग्र-तपः - क १०, ९०, ७
खि ३ १६, ४, मा ३१, ९। का
३०, १ ९। १ मे १, ८, ७ २,
५, ३ काठ १३, ३, १४, १०,
० ५, १७, १४ १९, ३४, ८^१
पै ४, ०५, ३
अग्र-य(न) - ण^१ -
आग्रयण^१ - ण मा ७, ००,
१३ ५८, १८, ००, का ७, ८,
०, १४, ७, १०, १९, ७, २,
१ १, ४, १०, १, ११, १, ४,
३, ०, ३, ७, ७, १, ६, ४, ११,
३, ४, ५, ७, १, ८, १, १०,
१ २, ७, ०, ७, ४, ८, १, ९,
२, ४, ६, ७, क ३, ४, २८,
११, -णम् १ ५, ७, २, ५,
६, ४, १, ०, ३, ७, ५, ४, १,

पै ४, ४०, १, ४, -णस्य १ १
२, ३, १०, ३, ३, १, ६, ३६, ६,
४, ११, २, ७, २, ८, ६, ७
-णात् मा १३, ५८, का १४,
७, १०, १ ३, १, ९, १, ४, २,
२, ३६, ६, ५, ७, १, ८, १ १०,
०, -णे ते ६, ४, ११, ३ १
[०ण- स्व°]
१ आग्रयण-व^१ - ह्रस्व ते ६,
४, ११, २
१ आग्रयणा(ण-अ)ग्र^१ - ग्रा
तै ६, ४, ११, १, -ग्रान् ते ६,
४, ११, १, ७, २, ७, ३
अग्र-यावन्^१ - वा क १०,
७०, २
१ अग्र-व(त्) - ती^१ - ती ते २,
३, ४, ३, ४
अग्र-शस्(ः) - शौ १२, ४,
३३, १९, ६, ११^१, पै ९,
५, ९^१

*) विशिष्ट इह बाहुच (२, १५, ३) पामे द्र ।

b) कारकोत्तर-विडन्त-कृत्-स्वर प्रकृत्या भवति (पा ३, २, ६७, ६, १, १६२, २, १३९) ।

c) षतस सामान्य समास-स्वर (पा ६, १, २२३) । 'राजदन्तादिषु' (पा २, २, ३१) इति जिह्वाया पर-प्रयोगो ह्रस्वश्च (पा १, २, ४७) ।

d) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप √नी-स्त्रिया क्तिन् (पा ३, ३, ९४) एत्वं च ।

e) आद्यादेराकृतिगणत्वात् तमि प्रत्ययस्तत्स्वरञ्च (पावा ५, ४, ४४, पा ३, १, ३) ।

f) शोथोन्मुख्य ण एवाऽयं पा द्र । 'ग्रसते' इति मा प्र३^(१) पठति तथा च व्याचष्टे । तथा-पाठी पाण्डु तु ग्रसत्-ग्रसते इतीव पिपाठयिषति । साधी-याश्चाऽयमूह प्रतीयते । w शोवस्याऽप्रामाणिक-त्वाच्च 'पुश' इत्यस्य श्रवणादनन्तरं तत्पर्यायभूतस्यास्य पुनस्कृतमात्रत्वापादनाच्चोपेक्ष्यत्व भवति । यदपि सा १रूपे ३रूपम् इति बभ्राम तेन तद्वचसोऽयप्रामाण्यमापतति ।

g) उस । उप (<√इ+कर्मणि ल्युट्) लित-स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १९३, २, १३९) । शकन्वादेर् आकृति-गणत्वात् पररूपत्वं (पावा ६, १, ९४) एत्वं च (पा

८, ४, ३) । अथवा कस । उप भावे प्र द्र । अस्मिन् पक्षे ०ण-इत्येव प्राति अन्तोदात्तं द्र (पा ६, १, २२३) । असज्ञा-विषयत्वाद् णत्व चापीह उस । कल्पद्वये समानमपि सत् पररूपत्व शाखाविशेषनिर्णय । तथाहि यावदुपलब्धि मा का तै च तद् भवति मै काठ क च न भवति (तु आग्रयण- आग्रायण- इति च) ।

h) नापृष्टिदि प्रथमे कल्पे स्वार्थिक अण् प्र उस (तु मा तै १, ४, १०, १) । द्वितीये च कल्पे 'ज्योत्स्ना-दिभ्य' (पावा ५, २, १०३) इति मत्वर्थे अण् द्र (तु वाच) । उभयथापि प्रत्ययस्वरत्वेनाऽन्तोदात्तत्वं समान-मिति दिक् ।

1) भावे त्व प्रत्यय (पा ५, १, ११६) तत्स्वरश्च ।

2) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

3) कारकोपपदे √या+चनिप् प्रत्यय । पित्वाजि-घाते कृत्-स्वर प्रकृत्या भवति (यक पा ३, २, ७४, १, ४, ६, १, १६२, २, १३६) ।

4) मनुप् प्रत्यय । पित्वाजिघाते स्वरेऽभेद । स्त्रिया ङीप् (पा ५, २, ९४, ३, १, ४, ४, १, ६) ।

5) शस् प्रत्ययस् तत्-स्वरञ्च (पा ५, ४, ४२, ३, १, ३) ।

6) 'अग्रत' इति बाहुच (१०, ९०, ७) पामे द्र ।

अग्राग्नि ^a - -ग्नि पे १५, १०, ६ अग्रा(ग्र-अ)द्वन् ^b - -द्वाना क ६, ६९, ६ अग्राय(न→)ण ^c - आग्रायण ^d - -ण मै १, ३, १३, २, ७, १९, ११, ५, ४, ३, २, ५, ९, ६, १, ४, ७, १, ४, ८, ७६, ८, ९, काठ ४, ५, १६, १९६, १८, ११, २७, ९, १०, २८, १, ७, ९, १०, ३०, २, ३, क २५, ९६, ४४, ७, ९, ४५, १, ४६, ५, ६, -णम् मै ४, ३, २९, ६, ४, ९, काठ १२, ७,	२७, ९, १०, -णस्य काठ १२, ७, २७, ९ -णात् मै २, ७, १९६, ४, ६, ४, ७, १, ८, ९, काठ १६, १९६, २७, ९, २८, ७, ९, क २५, ९६, ४४, ७, ९, -णेन काठ ८, १, १२, ७, क ६, ६ आग्रायण-त्व ^e - -त्वम् काठ १२, ७, २७, ९ आग्रायण-पात्र ^f - -त्रम् काठ २८, १०, क ४५, १ आग्रादणा(ण-अ)ग्र ^g - -आ काठ ३०, २, क ४६, ५, -ग्रान् मै ४, ६, ४, ८, ९, काठ	३०, ३, क ४६, ६ अग्रे ^h अग्रे-गु ⁱ - -ग क ९, ८६, ४५ को २, ९६६, जे ४, २०, ९ अग्रे-गा ^j - -गा खि ५, ६, १, मा २७, ३१, का २९, २, ३ ते १, ३, ६, १ ३, १, १० २, मै १, २, १४, काठ ३, २, १०, १०, २१, १४, २६, ५ क २, १०, ४१, ३ -गाम् खि ५, ७, ४, ५ अग्रे-गु→गु ^k - -गुद मा १, १०, का १, ४, २, तै १, १,
---	--	--

^a) सङ्गिधस्यलीय पाठो भवति ।

^b) करकोपपदे √अद्+वनिप् । प्रत्ययस्य पित्वा-
निघाते कृद्-उपप्रस्व (यक पा ३, २, ७५, १, ४, ६, २,
१३९) । इह पदे पादादाव् अमन्त्रित-स्वर षाष्टिक
द्र (पा ६, १, १९८) । तु 'सम्-अद्वन्' तत्रत्य टि च ।

^c) इह चैतदीये नाउ तद्धिते च सरूपप्रायाभ्या 'अग्र-
यण-, आग्रयण-' इत्येताभ्या पररूपदाभावमात्रे विशेष ।
सोऽपि शाखाविशेषनिघ्नत्वेन भवतीति तत्रैव टि द्र ।

^d) आग्रयण- इत्यत्र टि गद्र ।

^e) भावे त्वः प्रत्यय (पा ५, १, ११६) ।

^f) षतस । उप यद्र ।

^g) वस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) । उप गद्र ।

^h) 'अग्रे' इत्येतस्मिन्पदभूते सप्तम्या अलुगु
एदन्तत्वं वा निपातनाद् द्र ।

ⁱ) उप √गम्+ङ (पावा ३, २, ४८) इति
प्रायोवादो भवति । वस्तुतस्तु 'सुपि स्थ' (पा ३, २, ४)
इत्यत्र 'सुपि' इति योगविभागादाकारान्तवातुमात्रादनुप-
सृष्टात् सुपि के सुसावे √गा+क प्र इति सुलभऋजी-
यन् पन्था । थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^j) सोपपदाद् √गा+विच् प्र (पा ३, २, ७४) ।
यद्वा √गम्+विद् प्र अनुनासिकस्याऽऽस्वम् (पा ३,
२, ६७ ६, ४, ४१) इत्येव सम्प्रदाये लब्धप्रतिष्ठ
भवतीति विविच्यन्तु विमृश । कृद्-उपप्रस्व चोभयत्र
समान द्र (पा ६, १, १६२, २, १३९) ।

^k) अत्र दीर्घान्त प्राति इति सम्प्रदायो भवति । तथाहि ।
'गम कौ' (पा ६, ४, ४०) इति √गमे क्पिन् अनुनासिक-

लोप ऊङ्-आदेश (पावा ६, ४, ४०) । यद्वा, औणादिक-
प्रकरणे 'अमेश्वङ्' (२, ६८) इत्यनेन चकाराद् √गमेरु
अपिङ् प्रत्यय इष्यते । 'अग्रे गच्छति' इति कृत्वा सेवकपरं
व्याख्यान चास्याभियुक्तं वदन्ति । तद् एवमुभयथा दीर्घान्त
प्राति भवतीत्यविशेष । अत्र विमर्शविशेषापेक्षेव
भवति । सहोदाहृताद् 'अग्' शब्दादस्य विषयविवेकात् ।
तथाहि । भू-शब्दो नेत्रयोस्परि विराजमानाया बाल-
रेखाया चरितार्थो भवति नित्यस्त्रीलिङ्गश्च 'अग्रे-गु' शब्दस्तु
यावदुपलभ्य स्त्रिया सकृपि विशेषणतया प्रयुक्तो भवति
पदार्थविशेषवाचकश्च न भवति । तत् स्त्रीत्वमायस्य
विशेष्यभूताऽव-अवीन न तु प्रातिस्विकमिति तद्विषयोऽपि
भूयान् विशेषो भवति । एवमेतत् यद्यपि नाय याव-
स्त्रिजान्तराया एतद्विशेष्यभूता शब्दा उपलब्धास्तथापि
तथाविधा शब्दा वैदिके प्रयोगे भवेयुरित्यत्रैतच्छब्द-
स्वाहाय न कथमपि विधातकतामुपेयात् । एव च सम्भा-
व्यमाने तादृशि प्रयोगे मूलत अग्रे-गु- इति √गम् इत्यतो
वा √गा इत्यतो वा ङु-प्रत्ययान्त (तु पाउ १, ३३)
निष्पन्न प्राति अभूत् तस्य च स्त्रिया पा ४, १,
६६ इति प्रकरण उपसर्ख्यानाद् ऊङ् प्रत्यय
स्यादित्यत्र विप्रतिपत्तिविशेषो नोदियादिति दिक् । अपि
चात्र विषये उत्तरपदभूत 'गु-' इत्यन्ता 'अग्नि-गु-, वन-
गु-'-त्रभूतय पूर्वोक्तस्यैव प्रामाण्यवैशिष्ट्यमिवाधाना
द्र । 'अग्नि-गु-' इति पुसीन्द्रविशेषणतया प्रायेण श्रूयते
(तु ऋ १, ६१, १, ६, ४५, २०, ८, ७०, १) एव तु
ऋ ८, ६३, ११ यत्र 'जन-' इत्यनेन समानाधिकरण
श्रूयते । एवं 'वन-गु-' इति बाह्वे 'मृग-' इत्यस्य सामाना-

५, १, मै १, १, ४, ४, १, ४, कठ १, ११, ३१, १०, -००व क १, ११ ४७, १० अग्ने-णी ^a -णी मा ६, २, का ६, १, २, -०णीयः ^b मै १, १, ४ ॥अग्ने-दधुस् ^c -धु, -धुषि मै ४, १, ९ ॥अग्ने-दिधिषु ^d -धु, -धौ काठ ३१, ७, क ४७, ७ अग्ने-पा ^e -पा ऋ ४, ३४,	१०, -पाभि ऋ ४, ३४, ७ अग्ने-पू ^f -०पुव मा १, १२, ॥ १, ४, २, तै १, १, ५, १ अग्ने-यावन् ^g -वा मै ४, १४, ९, -वानम् खि ५, ७, ४, ५ अग्ने-वध ^h -वाय मा १६, ४०, का १७, ६, ४, तै ४, ५, ८, १, मै २, ९, ७, काठ १७, १५, क २७, ५ अग्नेत्त(ग्र-इत्वन-→)री ⁱ -री शौ १२, १, ५, ७, -र्या मै ४, २, १० ^j	अग्रि(म-→)मा ^k -मा ऋ ५, ४४, ९ १अग्रिय,या ^k -य ऋ १, १६, ७, ८, २६, २५, ९, ७, २, ३, ६२, २५, २६, ८३, ३, ८६, १२, १०, १२०, ८, कौ २, १२५; १२६, २२७, ३८३, ४७९, ४८०, ३, २, २, जै २, ५, १०, ३, १३, १, २, २०, ११, ३१, ३, ३६, ४, ५, शौ ५, २, ८, २०, १०७, ११, -यम् ऋ १,
---	---	---

धिकरण्य भजते (तु ऋ १, १४५, ५)। अनेनापि ह्रस्वान्त
'गु-' इत्यन्तं प्राति अम्युपेयतामेवोपेयान्। एव स्थिते
सम्प्रदायस्यैतद्विषयक प्रामाण्यं चिन्त्यम्। पाणिनीया
प्रक्रियामनुसृत्य किप् अनुनासिकलोपे, ऊङ्-आदेश वदन्
म, औणादिकी प्रक्रिया चानुसृत्य इ-प्रत्ययवादी उ च
नितरामप्रमाण स्यातामिति कैमुतिकमिव भवति।

^a) कारकोपपदे √नी+किप् एत्व कृद्-उपप्रस्व च
(पा ३, २, ६१, ६, १, १६२, २, १३९, ८, ४, ३)।

^b) '-०णीय' इत्यस्य स्थाने प्रयुक्तेऽस्मिन् शब्दरूपे
छान्दस ईयङ्ङ्-आदेशः। एवमेव चैतन् मूलकोशे
पदपाठेन च प्रमापित भवतीति माधुतास्य मा शङ्कि।

^c) तु अग्ने-दिधिषु- (वैप२), अग्ने-दिधिषु- (नाउ)
च। तम कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २,
१३९) उप √धा+उसि (पाउ २, ११५) क्तिव लिङ्-
वच्च उस्। तेनाऽऽतो लोपो द्वित्वं च द्र (पा ६, १, ८, ४, ६४)।

^d) विशिष्टादपि मन्त्रान्ताद् उ (पा ३, २, १६८)।

^e) सोपपदात् √१पा+विच् प्रत्यय। कृद्-उपप्रस्व
च (पा ३, २, ७४, ६, १, १६२, २, १३९)।

^f) उप उ √१पा+इ प्रत्यय इत्याह। म च √१पा+
किप् प्रत्यय ऊङादेशश्च √१पू+किप् वा, इति वातुविकल्पेन
पाप्र अन्वाचक्षे। पूर्वपक्षपातिन इवार्वाञ्चो भवन्ति (तु PW
MW प्रभृ)। न त्विह √१पा इत्यस्य कोऽयवकाश सम्भा-
वनायोपलभ्यते। तथाहि। अपा ह्येतद् विशेषण भवति।
'अग्ने प्रामुख्येण पुनन्ति' इति सुवच च तद्व्याख्यानं
भवति। अप-कर्तृकस्य पानस्याप्रमिद्वेस्तात्कर्मके च पाने
तत्प्राधान्यविधातात् तत्कर्तृक्यज्ञानयनाशसनस्य सुत-
रामपार्थत्वात् प्रकरणासगतिप्रसङ्गात् सुत्यज इव √१पा
इत्यस्य विकल्पो भवति। अन्यच्च ऋ १०, १७, १० इत्यात्रा-
प्यपामेव विशेषण श्रूयते 'घृतपर्व' इति। 'पुनन्तु' इत्या-
शसनमप्यनुपदमेव तत्र श्रूयते। यथा तत्र 'घृतेन पावयित्य

आप' इत्येव प्राकरणीक व्याख्यानं न तु 'घृत पिबन्ति'
इति वा 'घृत पाययन्ति' इति वा। एवमिहापि √पू इत्येव
लब्धावकाश स्यान्नैव वातन्तर किञ्चित्। अथापि 'कृत-पू-'
इति प्राति 'अन्न-पू-' इति प्राति चेममेवामिसन्धि
द्रढयितु प्रभवत। स्वरस्तु नापू द्र।

^g) कारकोपपदे √या+वनिप्। पित्वात् प्रत्ययनिघाते
कृद्-उत्तरपद-धातुस्वर प्रकृत्या (पा ३, २, ७४, ६, १,
१६२, २, १३९)।

^h) कारकोपपदे √वध्+अच्। थाथादि-स्वर (पा ३,
१, १३४, ६, २, १४४)।

ⁱ) कारकोपपदे √इ+कनिप् प्रत्यय। कृद्-
उत्तरपदप्रकृतिस्वर। (पा ३, २, ७५, ६, १,
१६२, २, १३९)। स्त्रिया ङीप् रेफान्तादेश (पा ४,
१, ७)।

^j) 'अग्रादि-' (पावा ४, ३, २३) इति तात्रभविकेऽर्थे
डिमच् प्रत्ययश्च चित्स्वरश्च (पा ६, १, १६३)।

^k) तात्रभविकेऽर्थे प्रकृते घ-→इयश् च छ-→ईयश्
च प्रत्ययौ विधीयते (पा ४, ४, ११७)।
किमनुबन्धोऽसौ घ इत्यत्र विमर्शो भवति।
कथमिति। उच्यते। आयुदात्तत्वेनान्तोदात्तत्वेन
चोभयथा श्रूयमाणत्वादस्य शब्दस्य तन्निमित्तभूतयो
क्रमेण जिह्दिन्यतरत्व-चित्त्वयो प्रत्ययस्यावश्यं-
भावित्वात्। तत्रापि प्रायोभावित्वादान्तोदात्त-
श्रुतेस्तद्वत् शब्दस्वरूपस्य प्राधान्यं वाच्यम्। एवमल्पी-
यस्तथा श्रूयमाणत्वादायुदात्तस्य शब्दस्वरूपान्तरस्य
गुणभावो वक्तव्यो भवति। अथानयो शब्दस्वरूपयोरुप-
लब्धिविभागोऽनुसंधेय। स च यथा। प्रथममन्तोदात्त
प्राति ऋ तै मै कौ शौ जै आमनन्ति। तासु
शाखासु घच्-प्रत्ययान्त शब्द इत्यर्थः। द्वितीयमायुदात्तं
प्राति तै-मात्रगोचर भवति। तत्रैवैष शब्दस्तावद्

१३, १० ४, ३७, ४, ६, १६, ४८, ७, ९२, २ ९, ७१, ४, ते ३, १, ११, ११, मे ४, १३, १०१, शौ ११, ८, ३, पै १६, ५९, ८, -या कृ ४, ३४, ३, १०, ९५, २ २अग्रिय ^० -याय तै ४, ५, ५, २ अग्रिय ^० -यम् मै २, ७, १३ -याय मै २, ९, ५ अग्रिय ^० -ग्रय पे ६, १, ८ ^१ , -ग्रयम् खि १, ३, ७, -ग्रयाय मा १६, ३०, का १७, ४, ४, काठ १७,	१४, क २७, ४ अ-ग्रभण ^० -णे कृ १, ११६, ५ अग्रयण-, अग्रयण- अग्र- द्र १अ-ग्रह ^० -ह. काठ ३०, ७ १अ-ग्रहण ^० -णौ मै १, ४, ७, ५, १४, ८, ४ १अग्रानि-, अग्रान्- अग्र- द्र १अ-ग्राहयित्वा ^० मै ४, १, ९ अग्रिसा-, १अग्रिय-, २अग्रिय-, अग्रिय- अग्र- द्र अग्रु ^० -ग्रव कृ ७, ९६, ४, कौ २,	८१०१, शौ १४, २, ७२१, १८ ^१ २, ४७, -मु कृ ५, ४४, ७ अग्रु ^० -मुव. कृ १, १४०, ८, १९१, १४, ३, २९, १३, ४, १९, ७, ९, ३०, १६, ७, २, ५, ९, १, ८, ६६, ९, काठ ३८, १३, जै ४, ४, ८, पै १, ५९, ५ ^२ , ४, १७, ६, -मुवै शौ ६, ६०, १, ३ अग्रे प्रभु, अग्रय- अग्र- द्र ✓अघ ^० अधु,घा ^० -घ कृ १, ४२, २, -घम्
---	--	--

घन्-प्रत्ययान्तो भवतीत्यर्थ (तु श्रोत्रिय- पा ५, २, ८४)। एवमपि कथं तै उभयथा श्रुतिर्भवतीत्यपरो विमर्शो भवति। अत्रोच्यते। आद्युदात्तैव तच्छाखीया प्रातिस्विकी श्रुतिः। यत्र तु शाखान्तराया श्रुतेः सन्निवेशो भवति यथा (तै ३, १, ११, १ इत्यत्र ऋ १, १३, १० इत्यस्य), तत्र मूलशाखास्वर एवादि-यत इति सुकरो विवेको वाच्यः। एव स्थिते यत् स्वीय-पाणिनीयाष्टकसंस्करणेऽवरत उपलभ्यमानस्य घन्-प्रत्ययान्तस्य शब्दस्वरूपस्य संकैतमकरोत् BW (तु २भागे पृ ४५५) सर्वथाप्युपेक्षितवाश्च मुख्यशब्द-स्वरूपं चित्-प्रत्ययान्तं तन्मन्दमिव भवति। अतस्त-द्वचसः सगतिश्चोक्तशाखाविशेषमात्रनिष्ठा न सर्वत्रिकी-त्यपि पूर्वोक्तानुसन्धानादतिरोहितमिव भवति। एव च स्वयं क्षेत्रिय-शब्दं चित्-तया पठताऽऽचार्येण तत्राऽन्तो-दात्तत्वस्य संकैतित्वात् (तु पा ५, २, ६२)। इन्द्रिय-शब्दस्य चापि तदानुपदिकत्वाभिपातनबलाच्चान्तोदात्तत्वस्य सुबो-धत्वाद् मुख्यम् अग्रिय-शब्दमनुसंध्याचार्यस्य 'घच्छौ' (पा ४, ४, ११७) इत्येवंप्रकारकश्चकारानुबन्धनं पाठोऽभि-सम्मत इत्यपि सम्भाव्येत। अग्रिमसूत्रे निरनुबन्धस्यैव च प्रत्ययस्य सगतत्वादवश्यं तद्विवेकार्थमिह सानुबन्ध-प्रत्ययं पठितव्यो भवेत्। नन्वेवमप्यन्तोदात्तस्यैव शब्द-स्वरूपस्यानुशासनतः सुसाधताया सत्यामायाद्युदात्तस्य शब्दस्वरूपस्य विषये साक्षादनुशिष्यभावादवतिष्ठेतैव खल्वाचार्यदर्शनेऽव्याप्तिर्दोष इति चेत्। न। सुवारत्वादा-ऽऽशङ्कितस्य दोषस्य। तद् यथा। 'अग्राद् यत्' (पा ४, ४, ११६) इत्यत्र 'च' इत्यधिकं पठ्येत। तथा सति पूर्वसूत्राद् घनोऽनुवृत्तिः सुवचा भवेत्। ततश्चाद्युदात्तमपि शब्दस्व-रूपमाचार्यानुशासनेऽन्तः पठितं भवेदित्यभिसन्धिः। अथवा, 'अग्रिय-' इत्य् अन्तोदात्तैव श्रुतिरेकरूपा द्वैविध्यासहेति वक्त-

व्यम्। तत् कथमाद्युदात्तविधौपलब्धिरिति चेत्। उच्यते। यथा यराम-ये 'यू' इत्यस्य स्थाने 'इयू' इति, 'वू' इत्यस्य स्थाने च 'उवू' इति तै आम्नानसम्प्रदायो भवति। तथेह अग्रय- इत्यस्य यत्-प्रत्ययान्तस्य यतोऽनादीयाद्युदात्त-भाजः शब्दस्वरूपस्य स्थाने, अग्रिय- इत्याद्युदात्ता प्राति-भासिकी श्रुतिर्भवति न घन्-प्रत्ययान्तस्य शब्दान्तरस्य कल्पनासाकाङ्क्षत्वमिव भवतीति स्यात्। यथा अघ्न्यु-प्राति तै अग्रियु- इत्यामनन्ति (यम्या ऋ १, ३७, ५ प्रभृति। एव तैत्रा २, ६, ६, २)। एव तावदिह बहुरिव विमर्शोऽपेक्षितः। भूयानपि तद्विस्तरो वैशः अनुसर्षेयः।

^a) नापृष्टि द्र।

^b) अत्र निच्-छ→ईय प्र द्र। नित्-स्वर (तु पा ४, ४, ११७, पा ६, १, १९७)। शेष नापृष्टि द्र।

^c) तत्रभवेऽथे यत् प्रत्यय आद्युदात्तत्वं च (पा ४, ४, ११६, ६, १, २१३)।

^d) '१अग्रियु-' इति ऋ (१०, १२०, ८) पाभे।

^e) वस नन्-स्वर (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^f) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^g) ✓अञ्ज्+कुन् प्रत्ययो नित्स्वरश्च (तु पा ४, १०३, पा ६, १, १९७)।

^h) स्त्रियाम् ऊङ्। प्रत्ययस्वर (पा ४, १, ६६)।

ⁱ) ✓२अह् ✓२अह् इत्येताभ्यां समूल इत्यर्वाचीनो-ऽभिसन्धिर् द्र (तु GW अघ- इति)।

^j) अर्वाच्च एतच्छब्दमात्रनिष्पत्त्यर्थं कल्पितम् ✓अघ् इति धातुम् ✓२अह् इत्यस्यैव रूपान्तरमाहुः। ✓अङ् इत्यस्य तु भौवादिकस्य गत्याक्षेपे पठितत्वादपार्थ इवायमा-यासः सम्भाव्येत। आक्षेपस्य निन्दाया वैयाकरणैर्व्याख्यात-चरत्वान् निन्दितकर्मात्मकशब्दार्थसागत्यस्य ✓अङ् इत्य-नेन सहजप्राप्तत्वादिति भावः। भूयानत्र विकल्पविस्तरस्तु

ॠ [१, ९७, १ २-८] २ ४१,
९९ ७, ८, ७ ६, ६० ८ ७,
१०१, २ ८, १८ १४ १०, १
१०, २५, २ लि २, ११, १ १
मा ३५, ६१ ११ २१। मा
३५ ४ १० २०। २११, मे
१, ५, १०, १, मा २३, १११ गो
१, २८, २ ४, १७, ३, १००,
१ २-८ ८ ८, २१, ६, २२
१०, १, ५ १२, २, १४, ८, ५
१४, २, ५९-६०, १२०, २०, ६
५७, ९, ५४, ८, १-१३ १२९,
११, २-८, ५, २३, ३, ७, १,
५, १४, ३, ६, १६, ९, २१,
८१, ७, १४४, ७, -स्य क १,
१२३, ५, ८, ७९, ४, ८३, ५,
१०, ८९, १४, पै १५, १६, ४-
९, १७, १-२ -वा क ८, ४७,
५, १०, १०२, १० खि ५, ७,
३, ४, मा २८, १५, का ३०, २, ४,
मे ४, १२, ८, काठ १९, १३,
-वा क [६, ४८, १६, ५९, ८],
शौ २०, १२९, १६, -वात् क
१, १०८, ५, १६६, ८, शौ १२
१०, १३, पै १६, १४६, ८,
-घानाम् क ८, ४७, २, -वाति
क २, २९, ५, ७, ८३, ५, मै
४, १०, ६, -घाम् पै १, ८६, ६,
-वाय क १, १८९, ५, ७, १९,
७, ते १, ६, १०, ६, मै ४, १०, ३,

गो २०, ३७, ७ [०व-आरे,
मेव-०, तार्ष्ट, पुनु०]

अघा- -वासु क १०, ८५,
१३

अघ-कृत्- -कृते शौ १०, १, ५,
पै ७, १, ५ -कृद्धि शौ १४, २,
२०

अघ-द्वि(ष्ट)ष्टा- -ष्टा शौ २,
७, १

अघ-मार्- -र शौ ६, ९३, १,
पै ३, १०, २

अघ-मेनि- -नि पै १०, १०, ८
अघ-हृद्- -हृद् शौ ८, १, १९

११, २, ११, पै १६, २, ८,
१०५, १

अघ-र्त्- -ल शौ ८, ८, १०, पै
१६, २९, १०

अघ-वि(ष)षा- -षा शौ ५,
१८, २, १२, ७, १, १५, १०, १३,

पै ५, २०, १-९, ९, १७ १०,
१५, १६, ४-९, १७, १-३,

१६, १४०, १, १४३, ६, १४६,
८, -षा शौ ६, ९३, २, -वाभ्य

शौ ६, ९३, ३
अघ-शस- -स. क १, १२९,
६, [२, ४२, ३, ६, २८, ७],

४, ४, ३, ६, [७१, ३, ७५, १०],
१०, १८५, २, मा १, १६, ३,

३२, १३, ११, २९, ४७, ३३,
६९, ८४, मा १, १, २६, ३, ३,

२४, १४, १, ११, ३२, ५, १५,
६, १५, तै १, १, १, १६, २, १४,

१, ४, २४, १, ४, ६, ६, ४,
तै १, १, १६, ३, २७, ५, ४,

२, ७, १५, ३, १६, ३, ४, १,
१६, काठ १, १, ५, ४, १०, ७,

२, १६, १५, ३०, १०, ३१,
४, ३५, ५, ४६, १, क १, १,

५, ३, ८, ५, २, २५, ६, १,
४६, ८, ४७, ४, ४, ४, ६, शौ

४, २१, ७, ७, ७९, १, १९,
४७, ६, पै ३, १०, २, ६, २०,

६, १५, १०, १०, -सम् क
६, ८, ५, ७, १०४, २, १०,

८७, २०, खि ५, ५, ४, ७, ४,
१४, मै १, ५, १, काठ २३, ११, १,

शौ ८, ३, १९, ४, २, पै ४,
८, १-१३, ११६, ७, ९, ९, २,

-सम् क १, ४२, ४, -सात् तै
१, ६, ३, १, -साय क ७,

१०४, ४, ८, ६०, ८, १०, १८२,
१, शौ ८, ४, ४, पै १६, ९, ५,

-से क ५, ३, ७ [०स- हत्]०
अघशंस-नु शस- -साभ्याम्

शौ १२, २, २
अघशंस-हन्- -हा क [९,

२८, ७, २८, ६, ६१, १९],
कौ १, ४७०, २, १६५, ३१७,

६४१, जै १, ४९, ४, ३, १६,
१, २६, ३, ५१, ६

वैश द्र । पचाद्विन्वाद् अच् । चिस्वर (पा ३, १,
१३४, ६, १, १६३) ।

अ) नक्षत्रविशेषात्मकतया सर्वथा पूर्वार्थभिन्नार्थरूढत्वात्
पृथङ् निर्देश द्र । तदर्थविमर्शस्तु प्रकरणमाहचर्यादिभ्यो
वैश एव द्र ।

ब) मारकोत्तर-किबन्त-कृत्स्वर प्रकृत्या (पा ६, १,
१६२, २, १३६) ।

८) तस 'तृतीया' (पा ६, २, ४८) इति प्रप्रस्व । उप यद्र ।

९) कर्मण्युपपदे √सृ+मारि+अण् प्रत्यय । कृद्-
उपप्रस्व (यक पा ३, २, १, १, २, ६, २, १३९) ।

०) कन । उप यद्र ।

१) कर्मण्युपपदे √ला+क. (पा ३, २, ३) । अथवा,
'मिध्मादिभ्यश्च' (पा ५, २, ९७) इत्यत्र अघ-
इत्यस्योपसंख्यानं परविषयत्वेन मत्वर्थो लच् प्रत्यय
स्यात् । प्रथमे कल्पे 'थाथ-' (पा ६, २, १४४) इत्यनेन,
द्वितीये च चिस्वरेणान्तोदात्त द्र (पा ६, १, १६३) ।

६) वस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) उप यद्र ।

७) कर्मण्युपपदे √शस्+ण प्रत्यय उत्सं प्रप्रस्व
च (पावा ३, २, १) । यद्वा नापूदि समासस्वरौ द्र ।

१) द्वम सामान्य सामासिक स्वर (पा ६, १, २२३) ।

अघ-हार^१ - र फौ २, १२१४,
शौ ६, ६६, १
✓अघाय^२, अघायनि ऋ १,
१३१, ७

अघायत्^३ - -यत् ऋ १,
९१, ८, ४, २, ६, ७, २४, २, [६,
१६, ३०, ७, १५, १५], १०,
६३, १२, मा ३, २६ २५, ४८५,
मा ३, ३, १८, तै २, ३, १४,
१, मै १, ५, ३, ४, १०, १, काठ
२, १४, ७, १, क ५, १, जै ४,
६, १०, -यत्ताम् शौ १०, ९, १,
पै १६, १३६, १, -यते ऋ
६, ५१, ६, ८, ७१, ७, पै ४,
८, १-१३, -यन्तम् शौ १०,
४, १०, पै १६, १५, १०

अघायु^४ - यव मा ४, ३४,
११, ७९, का ४, १०, ५, १२, ७,
१४, तै १, २, ९, १, ४, १, १०,
३, मै १, २, ६, २, ७, ७, ३,
७, ८, काठ २, ७, १६, ७, क
२, १, शौ १, २७, २, ३, १९,
१८, १-१०, पै १, ४२, ३, २,
३१, २, ५, ७, ३, २, ५, १७,

१-१०, -यु ऋ १, १४७, ४,
खि ४, ५, १८, तै ५, ७, ३, १,
शौ ४, ३, २, ५, ६, १०, १०,
१-७, १९, ४७, ७, ४९, ९,
पै ६, ११, १२, १२, ९-११,
१३, १-३, २०, ७, ८, ६, ९,
१४, ४, ९, -युना पै ७, ८, ७
-यूताम् शौ १, २०, २, -यूनि
खि ४, ५, ३, -यो ऋ १, २७,
३, १२०, ७, ४, २, ९, [१,
३६, १५] ७, १, १३], [१०,
४२, ११, ४३, ११, ४४, ११],
मा १६, ५०†, तै ३, ३, ११,
१, ४, ५, १०, ४†, मै २, ९,
९†, काठ १०, १३†, १७, १६†,
क २७, ६†, कौ २, ९८६†, जै
४, २४, ७†, शौ १, २७, १, ७,
५३, १†, †२०, १७, ११, ८९,
११, ९४, ११, †पै १५, ११, १,
१६, ८, ११
अघा(र→)रा^५ - रा पै १, ८६, ६
अघा(घ-अ)रि(न→)णी^६ -
-णी शौ ११, ११, १४
१अघा(घ-अ)श्च^७ - श्वाय ऋ १,

११६, ६

२अघा(घ-अ)श्च^८ - श्वाय शौ
१०, ४, १०, पै १६, १५, १०

१अघासार^९ - रम् पै १, ५८, २

१अ-घात^{१०} - ताय काठ २९, १, क
४५, २

१अ-घातक^{११} - क काठ ८, ६

१अ-घातुक^{१२} - क मै १, ४, ७, ६,
४, ८, ५, ३, ३, ३, काठ २७,
६, ३०, १०, ३२, ५, क ७,
२, ४२, ६, ४६, ८

१अ-घात्य^{१३} - न्येन काठ २६, १०,
क ४१, ८

✓अघाय, अघारा-, अघारिणी-,
१अघाश्च-, २अघाश्च- १अघा-
सार- ✓अघ्र

अ-घो(र→)रा^{१४} - रा मा १६, २, का
१७, १, २, तै ४, ४, १२, ५,
५, १, १, मै २, ९, २, ३, १६,
४, काठ १७, ११, २२, १४, क
२७, १, पै १४, २, ८, १५, २, ४,
१६, ७३, २, -रेण काठ ३८, १३,
शौ ७, ६२, १, १४, २, १२, पै
३, २६, १, -रेभ्य मै २, ९, १०

^१) कर्मण्युपपदे ✓हृ+अण् प्रत्यय । कृद्-उपप्रस्व
(यक पा ३, २, १, १, ३, ६, २, १३९) ।

^२) ✓अघ-य इति पपा । परेच्छाया क्यचि पूष
आऽऽकारान्तादेश (पावा ३, १, ८, पा ७, ४, ३७) ।
पराधिकरणकाघस्येच्छाया वात्वर्थपर्यवसान द्र । वातु-
स्वरेणान्तोदात्त (पा ६, १, १६२) ।

^३) शतुर अदुपदेशाभिधाते शप. पित्वाभिधाते च
शिष्टो वातु-स्वर (पा ३, २, १२४, ६, १, १८६, ३,
१, ४, ६, १, १६२) । 'शतुरनुम.' (पा ६, १, १७३)
इति विभक्तोरुदात्तत्वम् ।

^४) उ. प्रत्ययस् तत्-स्वरश्च (पा ३, २, १७०, १, ३) ।

^५) विशिष्ट इह बाह्वच (२, ३३, १४) पाप्मे द्र ।

^६) कर्मण्युपपदे ✓कृ+अच् प्रत्यय । (तु पा ३, १,
१३४) ।

^७) अघ अनवगृहीत । सोपपदाद् आ✓कृ इत्यतो वा,
अनुपसृष्टाद्✓कृ इत्यतो वा ताच्छीलिको णिनि (तु सा.

आर्ते- इत्येव व्याचक्ष्ण । कृद्-उपप्रस्व (पा ३, २,
७८, १, ३, ६, २, १३९) । नञ् पूष ✓घृ इत्यतो धारिन्-
इति उप चेति PW प्रभृ । चिन्त्य त्वेतत् ।
नञ्-स्वरानुपलम्भादिति दिक् । स्त्रिया ङीप् (पा ४,
१, ५) ।

^८) वस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^९) सर्पजातिविशेषात्मकार्थविशेषपरत्वात् पृथङ् निर्देश
द्र । अत्र BW अघपूर्वात् ✓श्चसेर व्युत्पत्तिमाह । सा
तु विमर्शविशेषापेक्षिण्यनुसवेया ।

^{१०}) मन्दिगवस्थलीय पाठोऽत्र भवति ।

^{११}) तस । उप <✓हृ यद्र ।

^{१२}) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । एतत्प्रकारकेष्व्
अ-क्षोभुकादिष्व् अनेकेषु शब्देषु 'कृत्योक-' (पा ६, २,
१६०) इत्यन्तोदात्तानुशिष्टेरपवाद उस्स द्र ।

^{१३}) तस अव्ययपूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप <✓घुर
यद्र ।

अधोर-घोरतर^a - रेभ्य मै २, ९, १०
 अ-घोरचक्षस्^b - क्षम पे ७, ८, ६
 १ अ-घोरचक्षुस्^c - क्षु क १०, ८५,
 ४४, शौ १४, २, १७
 अ-घ्नत्^d - घ्नत क ७, २०, ८, -घ्नता
 क ५, ५१, १५, -घ्नते क ८, २५,
 १२
 १ अ-घ्न्य, घ्न्या^e - घ्न्य शौ ९, ४,
 १७, -घ्न्यस्य क १, ३०, १९
 -घ्न्या क १, १६, ४, २७, ७, ६८,
 ९, १०, ६०, ११, शौ ३, ३०,
 १, ६, ९१, २१, ७, ७७, ८१
 ९, १५, ५ १९, १६, २, २७,
 १५, -घ्न्या क ९, ८०, २, मा
 ६, २२, २०, १८, का ६, ५, ३
 २२, १, ४, शौ ७, ८८, २ ८,
 ७, २५, १९, ४४, ९, -घ्न्यानाम्
 मै २, ५, १०, ४, २, १०, शौ ९,
 ४, २, ४, १९ -घ्न्याभ्य क ५,
 ८३, ८, -घ्न्याम् क ७, ६८, ८,
 -घ्न्याया^f क १०, ८७, १६,
 शौ ८, ३, १५, -घ्न्यासु मै १, २,
 ६, १, -घ्न्यौ क ३, ३३, १३, शौ
 १४, २, १६, १८, ४, ४९

अ-घ्निय(य→)या^g - यानाम् तै
 ३, ३, ९, २, -घ्न्यासु त १, २,
 ८, १, ६, १, ११, ३
 १ अ-घ्न्य, घ्न्या^h - घ्न्यम् क १, ३७,
 ५, -घ्न्या क ७, ८७, ४, ८,
 १०२, १९, -घ्न्या क ८, ७५,
 ८, ९, १, ९, मै ४, ११, ६
 काठ ७, १७, जे ४, ४, ९,
 -घ्न्यानाम् क ८, ६९, २ १०,
 १०२, ७, कौ २, ८६२, जै ४,
 २५, २, -घ्न्याया क ४, १, ६
 ९, ९३, ३, १०, ४६, ३, कौ
 २, ७७०
 अ-घ्निय(य→)याⁱ - या तै २,
 ६, ११, २
 ३ अ-घ्न्य, घ्न्या^j - घ्न्य. पै १६, २५,
 ७, -घ्न्या क ४६, ८, पै १,
 १११, ११, ५, १९, १, १०,
 ८, ५, १३, ३, १६, १६, ६८,
 ५१, -घ्न्या खि २, ८, ३, पै २,
 २०, २, ३३, ५, ४, २२, ७, ७,
 १३, ११, १५, १९, १०, १६, १४,
 ४, -घ्न्यानाम् काठ १३, ९, पै
 १६, २४, २ ५, २५, ९,

-घ्न्याया पै १६, ७, ६, -घ्न्यासु
 काठ २, ६, ४, ९, क १, १९
 ४ अ-घ्न्य, घ्न्या^k - -घ्न्या मै १, २,
 १८, काठ ३, ८, ३८, ५, -घ्न्या
 मा १, १, १२, ७३, का १, १,
 २, १३, ५, १२, मै १, १, १,
 २, ७, १२, ४, १, १, काठ १,
 १, १६, १२, ३०, १०, क १, १,
 २, १५, २५, ३, पै १५, ३, ९,
 -घ्न्ये शौ १२, १०, १२, १४,
 -घ्न्ये क १, १६४, ४०, मा ८, ४३,
 का ९, ६, २, शौ ६, ७०, १-३,
 ७, ७७, १११, ९, १५, २०, १०,
 ९, ३, ११, २४, १०, १, १२,
 ११, २, ४, १८, ३, ४, पै १६,
 ६९, १०, १०७, १, १३६, ३,
 १३७, १, १३८, ४, १४६, १२
 अ-घ्निय, या^l - -घ्न्या तै १, ३,
 ११, १, -घ्न्या तै १, १, १, १,
 -घ्न्ये तै ७, १, ६, ८
 १ अ-घ्न्या-त्व^m - -त्वम् मै ४, २, १०
 अ-घ्न्याⁿ (घ्न्य-आस्य→)स्या^o - -घ्न्ये
 खि ४, ५, २६, -घ्न्ये^p खि
 ४, ५, ३२

^a) द्वस । सामान्य समासस्वर. (पा ६, १, २२३) ।
 अ-घोरघोरतर- इत्येवमभिप्रायो विभाग पपा अपि
 द्र । तथात्वे तस नञ्-स्वर. (पा ६, २, २) इति विवेक सूह ।
^b) तम । उप सोपपदे √चक्ष्+असुन् प्रत्यय
 (पा ७, २३३) । 'घोर-' इति किवि द्र ।
^c) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप बस ।
^d) समासस्वरौ नापू द्र । उप <√हन् यद्र ।
^e) √हन् इत्यतो भावे घञर्थे क. (पावा ३, ३, ५८)
 ततस् तदहर्तीत्यर्थे यत्-प्रत्यये घ्न्य- इति । तस नञ्-
 स्वरं बाधित्वाऽन्तोदात्त (पा ५, १, ६७, ६, २, १५६) ।
 अथवा, कृत्यप्रत्ययस्यैवार्थतो मुख्यत्वात् कर्मणि क्यप् ।
 ततो नञ्-स्वरमपोयान्तोदात्तत्वम् (पा ३, ३, ११३, ६, २,
 १६०) यत्तु सा अहननम् अत्र । ततोऽहर्त्थे य प्रत्ययस्
 तत्स्वरेणान्तोदात्त इति । तन्न । प्रत्यय-स्वरस्य नञ्-स्वरेण
 बाधे प्राप्ते नञो गुणप्रतिषेधीयत्वात् तत्स्वरबाधकान्तो-
 दात्तत्वस्यैव सुवचनरत्वात् ।

^f) 'उखियासु' इति बाह्वच (५, ८५, २) पाभे ।
^g) '१अ-घ्न्य-, २अ-घ्न्य-' इत्येतयोरेव शाखान्तरीय
 उच्चारणभेदोऽत्र निदानम् ।
^h) उप 'अघ्न्यादयश्च' (पा ७, ११२) इति यक्-
 प्रत्ययान्तोऽन्ययपूपप्रस्व (पा ६, २, २) । यद्वा 'कृत्योक्त'-
 (पा ६, २, १६०) इत्यस्याऽत्रापवाद उस्सं द्र । अर्थविशे-
 षयोतकोऽय भेद इति ।
ⁱ) स्वराङ्गासुपलम्भात् तदाश्रयप्रथमद्वितीयान्यतरवि-
 वेको दु शक इति कृत्वा पृथङ् निर्देश द्र ।
^j) आमन्त्रितत्व-वशात् सौवरो विवेको दु शक
 इति कृत्वा पृथङ् निर्देश द्र ।
^k) भावे त्व । प्रत्ययस्वर (पा ५, १, ११९, ३, १, ३) ।
^l) बस पूर्वपदप्रकृतिस्वर. (पा ६, २, १) । पादा-
 दावामन्त्रिताद्युदात्त । '०घ्न्यास्ये' इति सुपा स्वरो मुद्रण-
 प्रमादज स्यात् ।
^m) '०अज्ञाते' इति शौ (१०, १, २०) पाभे यद्र ।

✓अङ्क्

अङ्कु^१-ङ्क पै २, ७९, ४, -ङ्का
क १, १६२, १३, मा २५, ३६,
का २७, १३, ५, तै ४, ६, ९,
१, मै ३, १६, १, काठ ४६, ४,
-ङ्कान् शौ १, १२, २, पै १, १७,
२, -ङ्के पै ५, ९, ६, -ङ्केन शौ ७,
१००, १, पै २, ७९, ५, -ङ्कौ तै
१, ७, ७, ७ [ङ्क- उद्, परि,
बाहु, मम्]
अङ्का(ङ्क-अ)ङ्कु^२-ङ्कम् मा
१५, ५, का १६, १, ८, तै ४,
३, १०, ३, काठ १७, ६, क
२६, ५

१अङ्कावङ्कु^३-ङ्कम् मै २, ८, ७
अङ्किन्^४-ङ्किन गौ १९, ६६,
१, पै १६, १५०, ५, -ङ्किनम्
पै ७, १२, ९, -ङ्की ऋ ३, ४५, ४
अङ्क(ति→)ती^५-तीषु पै ८,
१२, ६
|अङ्कम्^६-ङ्कासि क ४, ४०, ४,
मा ९, १४, का १०, ३, ७, तै १,
७, ८, ३, मै १, ११, २, काठ
१३, १४
|अङ्कसु^७-सम् क ४, ४०, ३,
मा ९, १५, का १०, ३, ८, तै १,
७, ८, ३, मै १, ११, २, काठ
१३, १४

अङ्कु^८-ङ्कुम् काठ ४०, ११
अङ्कु-पु^९-पम् मा १५, ४, का
१६, १, ५, तै ४, ३, १२, २,
मै २, ८, ७, काठ १७, ६, क
२६, ५
†अङ्कुश^{१०}-श ऋ ८, १७, १०,
मै ४, १२, ३, काठ ६, १०, शौ
६, ८२, ३६, २०, ५, ४, -शम्
ऋ १०, ४४, ९, १३४, ६, कौ
२, ४४१, जै ३, ३३, १६, शौ
२०, ९४, ९, पै ७, १२, ९६
[०श- अयस्तर^{११}]
अङ्कुशिन्^{१२}-शिन क १०,
३४, ७

^१) लक्षणाध्याद् भौवादिकाद् ✓अङ्क् इत्यतो वा
गत्याचनान्यतरार्थाद् ✓अञ्च् इत्यस्माद् वा करणावि-
करणायोर्घ' प्रत्यय द्र । प्रत्ययश्चासौ 'पुसि सज्ञा-
याम्' (पा ३, ३, ११८) इत्युक्तो वा स्यादप्रिमे
सूत्रेऽनुक्तसमुच्चयार्थयचकारप्रयोजितो वा स्यात् ।
✓अञ्च्+घ इति कल्पे कुत्व द्र (पा ७, ३, ५२) ।
कौटिल्यार्थेन ✓अक् इत्यनेनापि नुमागमनिपातनतो
ययाकथमपि सम्बन्ध साध्यतामर्थानुसन्धानत । यत्तु
अञ्च्-प्रत्ययान्तता क्वचित् प्रत्यपादि 'तु शब्द'
तन्न । कर्त्रर्थसम्बन्धात् । यदपि 'उदङ्कु-' इत्यस्य घञ्-
प्रत्ययेन निष्पत्तिरुपदिष्टा भवति (तु पा ३, ३, १२३)
तदयचिन्त्यं नैव भवति । तद्विस्तरस्तु वैश द्र ।

^२) कर्मण्युपपदे ✓अङ्क्+अण् । कृद्-उपप्रस्व. (पा
३, २, १, १, ३, ६, २, १३९) ।

^३) 'ङ्कौ-ङ्क' इति पपा । मा प्रभृ तु 'अङ्काङ्कु-'
इत्येवामनन्ति तद् नापू गद्र ।

^४) मत्वर्थीय इनि प्रत्ययस् तत्स्वरश्च (पा ५, २,
११५, ३, १, ३) ।

^५) सुपा तु ह्रस्वान्तो भवति । तथात्वेऽसौ चिन्त्यो
भवेत् । कोशसाक्ष्यस्य दीर्घान्तत्वप्रमापकत्वात् । दीर्घान्तं
चेह साधु द्र । 'बह्नादिभ्यश्च' (पा ४, १, ४५) इत्यत्र
गणो 'अङ्कति-' शब्दस्य साक्षात्पठितत्वोपलब्धेर् डीष-
न्तस्य तस्य न्याय्यत्वादिति दिक् ।

^६) असुन् प्रत्यय (पाउ ४, २, १६) । निस्वर (पा६, १,
१९७) । यद्वा ✓अञ्च् + असुन् (पाउ ४, १८९) कुत्वे च ।
अथवा, कुटिलगतिवाचकाद् ✓अक् इत्यस्मात्

तस्मिन्नेव प्रत्यये नुमागमो निपात्यताम् ।

^७) अर्श आदेराकृतिगणत्वान्मत्वर्थे अच् प्रत्ययश्चित्स्व-
रश्च (पा ५, २, १२७, ६, १, १६३) ।

^८) अङ्कवन्निष्पत्तिर् द्र । अत्रौणादिक उ प्रत्यय
इत्येव विशेषः । यत्तु 'नावञ्जे' (पाउ १, १७) इत्यत्र
नि-पूर्वत्वमुपदिष्टं तदनैकान्तिकं वाच्यम् । निपूर्वाद्
अतत्पूर्वाच्च ✓अञ्च् इत्यस्माद् उ-प्रत्ययोपलम्भात् ।
अत्र कुत्व चाऽऽकृतिगणत्ववचनेन प्रसाध्यम् (पा ७,
३, ५३) । अथवा 'न्यङ्कु-' इत्यत्र 'अङ्कु-' इत्यस्य
तदुत्तरपदत्वेनान्तर्भाव द्र । अत्र 'अङ्कु-' इत्यपि
मूलकोशप्रमाणित प्राति द्र । बाह्वे 'वङ्कु-' इति
श्रूयते (तु ऋ १, ११४, ४) ।

^९) पपा पूर्वोत्तरपदविभागादर्शनाद् सुपा तदनुसारी
द्र । सोपपदात् ✓२पा इत्यतो वा ✓१पा इत्यतो
वा के थाथादि-स्वरे च (पा ३, २, ३, ६, २, १४४)
निष्पत्तौ सुलभायामायर्थानुसन्धानतो भूयान् विमर्श-
विस्तर वैश अन्वेष्यो भवति ।

^{१०}) लोमादेराकृतिगणत्ववचनात् तादृतेन श-प्रत्ययेन
निष्पत्ति द्र (तु पा ५, २, १००) यत्र पपा तथाविध
प्रकृति-प्रत्ययविभागो न प्रदर्शितस्तत्र तादृशी प्रक्रियैव
द्र । रोमश-प्रभृतिष्वपि तत्रोक्तो विभागो नोपलभ्यते ।
अथवा कृदेव स्यान्न तादृति प्रत्यय । तु उणा. ४,
१०७ यत्र ✓अङ्क्+उशच् नामकरण उपदिष्टो
भवति । प्रथमे कल्पे प्रत्ययस्वरेण द्वितीये च चित्स्व-
रेणान्तोदात्तत्वमुभयत्र समानम् (पा ३, १, ३, ६, १,
१६३) ।

✓अङ्क्य

अङ्क्यतः - यन्तम् ऋ ६,
१०, १३

✓अङ्ग्य पणि०

✓अङ्ग

१. अङ्ग - ऋम् ऋ १०, ८५, ३०,
१०९, ५ शौ ५, १७, ५१, ६,
७३, १, १०, ७, २, ९, २५,
२६, १४, १, २०, १८, २,
२६, ६, ६४, १५९, १५, ५,
- ऋम्-ऋम् ऋ १०, ९७, १२,
मा १२, ८६, का १३, ६, १२,
शौ ४, ९, ४, ९, ३, १०६, पे
८, ३, ११ ९, ९, २६, १३, १३,
६, ६१६, ३९, १०, ८८, ५, - ऋ
शौ ६, ६६, ३, ११, १०, १२,
१२, ९, ४, ११, १०, पै २, ३९,
२, ६, ३, ३७, १, १६, ८६, १,
१४५, ६, - ऋत् शौ १०, ७,
२, ५१, ५९, १, - ऋत्-ऋत्
ऋ १०, १६३, ६, खि ५, ७, २,
६, मा २१, ४३-४५, का २३,
५, ३, मै १, ११, ६, ४, १३,
७, काठ १४, ६, १८, २१, शौ
५, २५, १, ८, ७, ३, १०, ४,
२५, १४, २, ६९, पै ४, ७,
७, ११, १४, १६, १२, ३,
१७, ३, - ऋनाम् मै ३, १०,
३, ४, काठ १३, १०, ३४,
९, शौ १८, २, २४, पै ९, ७,
४, - ऋनि ऋ १०, १०३,
१२, मा ६, १०, ८, २९, १२,
४, १७, ४४, १८, ३, १९,

९३, २०, ६, ८, का ६, २, ५,
९, ५, २, १३, १, ५, १८, ६,
१०१, १९, २, २, २१, ६, १४,
७, ७, ७, तै १, २, ८, १, ३, १,
८, १, ३, १०, १, ४, १, १०,
५, ७, १, २, १५, २, ७, ५, १०,
५, ३, २, ४, ५, १, ५, ६, २, ९,
२६, ६, ९, २, ७, २५, १६, १६,
२, ८, ३, ३, ७, ४६, १०, ६, १७,
४, ११, ३, ५, ८, २, ५, २५,
१, मै १, २, १५, ११, ६, १, २, ७,
८, ११, २, १३, २, ८, ५, १,
८, ९, ९, ६६, १०, १, ३, ११,
८, ११, ३, ८, ५, ५, ९६, ६,
५, ८, ७, काठ ३, ५, ६, ७, १३,
९, १०, १४, ६, १६, ८, १८,
७, २०, ९, २१, ३, २६, ८,
२७, १०, २८, १, ३८, ३,
४, ४०, ६, ४५, ५, क २, १२,
४, ६, २८, ७, ३१, १८, १,
४१, ६, १४, ११, १, १, १, १,
१२११, शौ ३, २, ५, ११, ६,
४, ५, ४, १२, ७, ६, ९०, २, ९, ४,
११, १३, १९, १०, ५, ५०, ७,
१८, ११, ९, ६, २०, १३६, ८,
पै १, ६१, ३, ३, ५, ५, ४, ६,
४, १३, १४, ८, १२, १६, २५,
१, ७५, ९, १२, ८२, ६, - ऋ
शौ १०, ७, १, ३, १३, २७,
- ऋ-ऋ मा ६, २०, का ६, ४,
४, तै १, ३, १, १, ६, ३, ११,
२, मै १, २, १७, ११, ६, काठ
३, ७, १४, ६, क २, १४,

शौ १, १२, २, २, ३३, ७, १,
६, ११०, ३, २०, ९६, २३, १,
पै १, १७, २, ७०, ४, - ऋ
मा २३, ५०, का २५, ९, ६,
शौ ६, ७२, १, - ऋमि ऋ
१, १४१, ८, ३, ७, ४, - ऋभ्य
तै ३, १, ४, ११, २, ३, २, ४, ७,
३, १६, २, काठ ३०, ८, ४३,
६, शौ १, १२, ४, २, ३४, ५,
३, ७, ३, ५, ३०, ८, ६, ९०,
१, ९, १३, ७-९, ११, २, ६,
१९, ४४, २, पै ३, २, ३, ३०,
७, ९, १३, ८, १५, ३, २, १६,
७४, ७-९, १०४, ६, - ऋषु मा
२०, १०, का २१, ७, १०, कठ
३८, ४, पै १, १०९, ४, २, ७९,
२, १५, २०, १०, १६, ८८, ४,
- ऋषु-ऋषु पै १६, १४९, १,
- ऋ ऋ १, ८९, ८, २, ३३, ९,
३, १, ५, १०, ४, ६, मा १९,
९३, २५, ६, २१, का २१, ६,
१४, २७, ९, ११, ८, मै १, ४,
७, ३, २, ११, १५, ६, ११,
९, १५, ८, ४, १४, २, काठ
३५, १, ३८, ३, १, १, १२४,
शौ ४, १४, ९, ६, १२०, ३, ७,
५, ५, ८, २, ३, पै ८, ८, ४,
१६, ३, ३, ५१, १, ९९, ३ [०-
अन्, चतु, त्रिशत, त्रि,
बीडु, यथा, रथ, वि, विश्व,
स, सम्, सम्भूत, सर्व,
सहस, सु, स्थिर]

अङ्ग-ज्वर- - र शौ ५, ३०, ९,

अ) कण्डवादेराकृतिगणत्वाद् यक् प्रत्ययो दीर्घत्व
च (पा ३, १, २७, ७, ४, २५) ।

ब) अद्रुपदेशाल् लसार्वधातुकस्य शतुर निघाते शपथ
पित्वाभिधाते धातुस्वरस्तदवस्य (पा ६, १, १८६,
६, १, १६२) ।

०) घञ्-प्रत्यय (पा ३, ३, १६) । अथवोणा-
दिषु अङ्ग इत्यस्माद् व्युत्पाद्यमानम् 'अङ्गस्' इतीहापि

शापकं स्यात् (तु पाठ ४, २१६) । तथा च सति अङ्ग
इत्यस्मादेव घञि प्रत्यये निष्पत्तिर् द । वित्-प्रयोजित
कुत्वं जित्स्वरश्च (पा ६, १, १९७) । यत्तु MW अम्
इत्यस्मादाह तदग्रामाणिकमिवाऽऽभाति ।

द) 'अङ्गात्-अङ्गात्' इति ऋ (१०, १६३, ६) पाभे ।

०) कर्मण्युपपदे अङ्ग-ज्वर-ज्वरि-अण् प्रत्यय । कृद्-
उपप्रसू. (पा ३, २, १, ६, २, १३९) ।

-रम् शौ ५, ३०, ८, ९, १३, ५, पै ९, १३, ८	तै ६, ३, ९, ५, मै ४, १, ८, काठ ३१, ६, क ४७, ६, -रा	१०२, १७, खि २, १३, ४, ५, ५, २०, ४, मा ३, ३, ५, ९, ३, ११, ४५, १२, ८, १५, २८, १, का ३, १, ३, ५, ३, २, १२, ४, ८, १३, १, ९, १६, ५, ९, १, तै
अङ्ग-भेद ^a - द शौ ५, ३०, ९, १९, ४४, २, पै १५, ३, २, -दम् शौ ९, १३, ५, पै ३, १७, ५	५, २१, १०, क ४, ६, -रान् काठ २६, १, क ४०, ४, -रेण मै ४, १, ९, काठ ३१, ७, क ४७, ७, -रेषु तै ५, १, ९, २, मै १, ४, १०, ८, ६, २, ५, ५, काठ ६, ७, १९, १०, ३, क ४, ६, ३०, ८, -रै तै ६, ३, १, २ [०२-अन् ^०]	१, २, १२, १, १२, ५, ८, १, ४, ६, ११, २, ४, १, ६, ३, २, १, ३, ४, ४, ३, ५, १, ५, ६, ६, २, ७, ३, मै १, २, ८, ७, १, २, ७, ४, ८, १३, ७, ३, ८, ५, ४, ११, ६, काठ २, ९, ३, ७, १३, १७, १६, ४, ८, १९, ५, ११, २२, १२, २५, ६, ३९, १३, १४, ४०, ११, क २, ३, ३०, ३, ३१, १, ३९, ३, १, २९, २, ११, २५, ८, ८९९, ९०३, १, ३, ९, ३, २, २, २२, ५, ४, १४, ३, २५, ५, शौ २०, १०३, ३, १, ३५, ९, -रस १, ६२, २, ७१, २, [३, ५३, ७, (७, १०३, १०), १०, ६७, २], ४, २, १५, ३, ११, ५, ११, ६, ४५, ८, ६, ६५, ५,
अङ्ग-रोग ^b - गम् पै १, ९०, ४, ९, १३, ९, १६, ७४, ५ १ आङ्गरोग ^c - गात् पै ७, १५, ७	अङ्गारि ^k - ० रे मै ३, ७, ७ अङ्गिर ^l - रस्य पै ५, ३०, ९, -१रा १, ८३, ४, शौ २०, २५, ४, -रे ४, ५१, ४, -रेभ्य शौ १९, ३९, ५, पै ७, १०, ५	
अङ्ग-वत् ^d - वते काठ ४५, ३ १ आङ्गा-पुल्ल ^e - रूषि तै २, ५, ६, १ ^f	अङ्गिरस् ^m - ०र १, १, ६, ३१, १७, ७४, ५, ११२, १८, २, २३, १८, ४, ३, १५, ९, ७, ५, ८, ४, १०, ७, ११, ६, २१, १, ६, २, १०, १६, ११, ८, ६०, २, ७४, ११, ७५, ५, ८४, ४,	
अङ्गिन् ^f - ङ्गिने तै ७, ५, १२, २		
अङ्गीन- यावत् ^g , विश्व ^h		
अङ्गे-पुत्र ⁱ - छा शौ ६, १४, १		
अङ्ग-य ^j - ङ्गय. शौ ६, १२७, ३, -ङ्गया १, १९१, ७ [०ङ्गय- विश्व ^h]		
२ अङ्ग ^l - ङ्गेभ्य शौ ५, २२, १४		
१ आङ्गार ^l - र खि ३, १५, २०, ६, काठ ३५, १८, क ४८, १६, -रम्		

^a) कर्मण्युपपदे √भिद्+अण् । कृद्-उपप्रस्व (पा ३, २, १, ६, २, १३९) ।

^b) व्यु नापूदि द्र । उव्र- इति शौ-शाखीय पाभे ।

^c) 'जत्रव्याद् आङ्गरोगाद्' इत्येवं मूलतः सत पा स्थाने 'अत्रव्या आङ्गरोगाद्' इत्याकारक प्रामादिक मुपा द्र ।

^d) मतुपो मस्य व (पा ५, २, ९४, ८, २, ९) ।

^e) द्वस 'न दधिपयआदीनि' (पा २, ४, १४) इत्युक्तगणस्य तदाकृतिव्यापकत्वे 'इध्मा-बर्हिषी' इति-वत् पूर्वपददीर्घ उभयपदप्रकृतिस्वरश्च (पा ६, २, १४०) । यत्तु भा 'परादिस्' (पा ६, २, १९९) इति शिष्टिम-नुस्मरन्निवोत्तरपदाद्युदात्तत्वमात्रमाह तच्चित्रमिव भवति । पाठान्तरवद्-ग्रन्थानुरोधेन वा दृष्टिदोषेण वा तस्य तथा मत स्यादिति भूयोविमृश्यं सम्पद्यते विविचाम् ।

^f) मत्वर्थीय इनि. (पा ५, २, ११५) । प्रत्ययस्वर ।

^g) कारकोपपदे √स्था+विच् । कृद्-उपप्रस्व (पा ३, २, ७४, ६, २, १३९) । पूष स अलुक् ।

^h) तात्रभविके यति द्व्यचक्रत्वादाद्युदात्तत्वम् (पा ४, ४, ११०, ६, १, २१३) ।

ⁱ) जनपदवाचित्वाच् शब्दस्य पृथङ् निदेश ।

^j) आरन् प्रत्यय (पा ३, १३४) । नित्स्वर (पा ६, १, १९७) । अथवा 'अग्नि-गार-' इत्येवं मूलतः सत प्राति अपभ्रश । तत्र च उप <√गर् (लु) द्र ।

^k) एव किल मुपा भवति । तस्य च चिन्त्यत्वार्थम् 'अङ्गारि-' इति अद्र । एव तु मै १, २, ५, १२, ३, ८, १० यत्र तादृक्प्रकारक एव मुपा भवति ।

^l) किरन् प्रत्ययो नित्-स्वरश्च (तु पा १, ५२, पा ६, १, १९७) । यद्वेह च नाउ च एपूदि प्राकृति-कत्वं द्र ।

^m) असुन् प्रत्यय इङ्-रूटावागमौ च । यत्तु (पा ४, २३६) इत्यत्र 'असि' प्रत्यय उपादेशि तच् चिन्त्यमिव भवति । प्रत्ययस्वरेणान्तोदात्तत्वापत्तेः । अतः पूर्वतः प्रवर्तित (तु पा ४, १८९) असुन् प्रत्यय एवोक्तावा-गमौ च द्र । नित्स्वर (पा ६, १, १९७) ।

[७, ४२, १, ५२, २, १०, १४
६, ५२, ५, ७८, १, १०८, ८
१०, १०२, २, वि ४, ८, १
११मा १५, २८, १९, ५० ३४,
१७, ११का १६, ५, ९, ३३, १,
११ ॥ तै २, ६, ३, २, १२, ६१,
३, १, ९, ४, ५, १, २, ४, ४,
४, २१, ५, १, २, ४, २, ८, ४,
४, २, ३, ३, ७, २, २५, ६,
१, १, २, ३, ३, २, ६, २, ७,
१, ४, १, ४, १७, ११, म १, ४,
१, २, ७, १२, १३, ७, १३,
१, ३, ३, ४, ६, ७, ८, ४, १४,
८, ३, ५, काठ ४, १४, ५, ४,
८, ४, ९, १६, १९, २, २१,
६, २२, १०, १३, २३, ४, २८,
३, ३१, १५, ३२, ४, ३८, १३,
३९, १४, ४०, ५, ४४, ६, ११क
६, ९, २९, ८, ३१, २१, ३५,
४६, ३६, १, ४४, ३, कौ १,
९२, २, २५८, जै १, १०,
२, ३, २२, ५१, शौ २, १२, ५,
३, २१, ८, ८, ८, १३, ९, ५,
१६, १०, ६, २०, ७, १८, ३४,
११, ८, १३, १२, ३, ४३, ४५,
१८, १, ५८, ६१, ३, २०, ४,
३, २०, ९१, २१, पै ३, १२, ८,
३८, ९, ५, ११, ४, १४, ८,
११, २, ६, १५, १४, ६, १६,
३०, ३, ४४, ३, ९८, ७, १४०, ४,
-०रस ऋ १०, ६२, [१-४],
पै २, ५, ५, -रसम् शौ ४, २९,
३, पै ४, ३८, ३, -रसाम् ऋ
१, ६२, ३, १०७, २, १२१, १,
३, १२७, २, २, २०, ५, ६,
११, ३, १०, ७०, ९, खि ३,

१५, ३०, ३२, ५, १, ३, मा १,
१८ का १, ६, ४, तै १, १, ७,
२, ३, ५, १, २१, ५, ६, १६, १,
७, १७, १, मै १, १, ८, ६, १,
२, ५, ४, १, ८, काठ १, ७, ७,
१३, ८, ८, ३१, ६, ३९, १५,
४९, ६, ५३, ७, क १, ७, ६,
९, कौ २, ११६४, शौ ६, ३५,
३, १६, ८, १४, १८, ४, ८,
-रसौ मै ३, ४, २१, -रा
ऋ १, ३१, १, १३९, ९, ३,
३१, ७, ५, ४५, ७, १०, ९२,
१५, मा ३४, १२, का ३३, १,
६, शौ १९, ३४, ६, ५८, ५,
पै ११, ३, ६, १२, २, १५,
-१रोमि ऋ १, ६२, ५, १००,
४, २, १५, ८, ४, १६, ८, ६,
१८, ५, ७, ४४, ४, १०, १४,
३-५, १११, ४, तै २, ३, १४,
५, ६, १२, ५, ६, ७, १, १८,
२६, मै ४, १४, ५, १६, काठ
४१, ९, शौ २, १२, ४६, १८,
१, ४७, ५९, ६०, २०, ७७,
८, पै २, ५, ४६, -रोम्य ऋ १,
[५१, ३, ९, ८६, २३], १३२,
४, १३९, ७, ८, १४, ८, ६३,
३, ९, ६२, ९, खि ५, २०, १,
तै ७, ५, ११, २, काठ ४५ २,
१कौ २, ३३१, ९९१, जै ३, २७,
७, शौ १२, ३, ४४, १९, २२,
१८, २०, २८, २१, ३९, ३१,
१३५, ६, पै १६, ९४, ५ [०स्-
आदित्य, रुद्र]

आङ्गिरस^a-स ऋ ६, ७३,
१, १०, ४७, ६, ६८, २, १४९,
५, १६४, ४, मा १९, ७३,

का २१, ५, २, मै १, ६, ५१,
३, ११, ६, काठ ३८, १, शौ
६, ४५, ३१, ८, १३, १५, १०,
१, ६, ११, १२, १०, १२,
१३, १९, ४, ४, १२०, १६, २,
९०, १, पै ७, १९, १, १६,
३५, ६, ९६, ८, १३५, ५, -सम्
खि १, २, ९, २, ४, २, शौ ५,
१९, २, पै ९, १८, ८, -सस्य ऋ
४, ४०, १, काठ ९, १२१, -सान्
ऋ ६, ३५, ५, -सानाम् शौ १६,
८, १५, १९, २२, १, -साय मै
१, ९, ४१, काठ ९, ९, १११

आङ्गिरसी^b-०सि शौ १२,
१०, ६, पै १६, १४६, २, -सी
मा ४, १०, का ४, ४, २, तै १, २,
२, २, मै १, २, २, काठ २, ३,
क १, १५, पै ३, २२, १,
-सी: शौ ८, ५, ९, ७, १७,
२४, ११, ६, १६, पै १६, १३,
९, १४, ३, २२, ६, २७, ९

१अङ्गिरस-तम, मा^c-०म ऋ
१, ७५, २, ८, ४३, १८, २७, ४४,
८, मा १२, ११६, का १३, ७,
१५, तै १, ३, १४, ३, काठ ३५,
१७, क ४८, १५, जै १, ५३,
९, -म: ऋ १, ३१, २, १००,
४, १३०, ३, ९, १०७, ६, १०,
६२, ६, कौ १, ५१९, -मम्
ऋ ८, २३, १०, -मा ऋ ७,
७५, १, ७९, ३

१अङ्गिरस-वत्^d-स्वत: मै ४,
९, ९, -स्वते मा ३८, ९, का ३८,
२, ३, मै ४, ९, ८, -स्वन्तौ
ऋ ८, ३५, १४, -स्वान् ऋ २,
११, २०, ६, १७, ६

^a) अपत्य-दृष्ट-कृताऽन्यतमेऽर्थे अण् प्रत्ययस्तत्स्वरश्च
(यक पा ४, १, ११४, २, ७, ३, ११६) ।

^b) खिया डीप उदात्तनिवृत्तिस्वरेशोदात्तत्वम् (पा ४,
१, १५, ६, १, १६१) ।

^c) आतिशायनिकस् तमप् प्रत्यय । तस्य पित्वाञ्जिघाते
स्वर पूर्वावस्थ (पा ५, ३, ५५, ३, १, ४) ।

^d) मतुपो मस्य वत्वे भत्वम् (पा १, ४, १९) । स्वर
नापूदि द्व ।

२अङ्गिरस्-वृत्^a ऋ १, ३१,
१७, ४५, ३, ६०, १, ७८, ३, २,
१७, १, ३, ३१, १९, ६, ४९,
११, ८, ४०, १२, ४३, १३,
खि ४, ९, ३, मा ११, ९, १०,
११, १६, २८, ४७, ५८,
६०, ६१, ६५, १२, ५३,
१३, १९, २४, २५, १४, ६,
१२, १४-१६, २७, १५, ५८,
५८, ६८, २७, ४५, ३४, १६,
का १२, १, ९, १०, ११, २,
५, ३, १, ४, १०, ५, ९,
११, ६, १, २, ५, १३, ८,
९, १४, २, ४ १०, ११, १५,
१, ५, ४, २, ३, ८, ५, १६,
७, १, ६, २९, ६, १, ३३, १,
१०, १, ३, ४, २, ४, २, २,
३, १, ५, २, ३, ४, ६, १६,
२, ३, २, ४, ४, ७, ४, ९,
०, ३, ६, २, ४, ३, ३, ६, २,
५, १, २, ४, ५, ५, २, ४, १,
५, ४, ६, ३, मै २, ७, १, ०,
४, ६, ११, १५, १६,
८, ७, १४, १३, १४,
२०, ३, १, ३, ७, ८, ४, ९,
१, १५, १६, काठ १, ९, १६,
१, ३, ५, ६, ११, १६,
१९, २, ३८ १३, ३९, १, ३

४, ७, १३, ४०, ३, ५,
क २५, २, २९, ८, ३०,
८, ५
१अङ्गिरोधा(रस्-धा)मन्^b-
-मान मै ३, २, ९, काठ २०,
११, क ३१, १३
अङ्गु^c-
अङ्गु-ष्ट^d- -ष्टम् तै ६, १, ९,
५, मै ४, ५, ८, -द्याभ्याम् मै ४,
६, ३, -ष्टन मै ४, ५, ८, काठ
१३, ७, २४, ५, क ३७, ६
अङ्गुरि^e- -रिम् शौ ४, १८, ६, ५,
३१, ११, २०, १३६, १३ [रि-
अन्, पञ्च, सु]
अङ्गुलि^f- दश, द्वि^g
अङ्गुलि^h- -ल्य मा १८, २२, का
१९, ७, ४, तै ४, ७, ९, १, ६, १,
१, ८, ९, ५, ७, ३, ९, २, १,
१, मै १, १०, १३, २, ११, ६, ३,
६, ३, काठ १८, ११, २३, १,
३३, ३, ८, ३६, ७, ३८, ४,
क २८, ११, ३५, ७, -लिभि
तै ६, १, ९, ५, १, शौ ४, १४, ७,
-लिभ्य शौ २, ३३, ६, २०,
९६, २२, पै ४, ७, ४, -लिम्
मै ४, ५, ८, पै ५, २४, ५, -ली
मा २०, ६, का २१, ७, ५, मै ३,
११, ८, काठ ३८, ४, शौ १०,

२, १, पै १६, ५९, १, १४७,
८, १४९, १, -ल्या १, मै १, ८,
५, ४, ५, ८ [लि- अन्,
पञ्च, मृदु]
अङ्गुलीⁱ- -लीभि पै १६,
९८, १०
अङ्गुलि-काण्ड^j- -ण्डम् काठ
२६, ४, क ४१, २
अङ्गुलि-मात्र^k- -त्रम् मै ३, ९, ४
१अङ्ग- २अङ्ग- /अङ्ग द्र
३अङ्ग^l ऋ १, १, ६, ८४, ७-९,
१९, [११८, ३, ३, ५८, ३],
१६४, ७, २, ४१, १०, ३, ३३,
११, ५, ३, ११, [६, ४४, १०,
८, ८०, ३], ५०, १०, ५३, ३,
७२, ५, ७, २०, ९, ५६, २,
९१, १, ८, [६, २६, ७, २],
२४, १२, १५, ९६, १०-१२,
९, १०८, ३, १०, ४, ४, ४२,
३, ५४, ४, ६४, १३, ७९, ४,
८६, ७, १२९, ७, १३१, २,
१४६, ४, १४९, ३, खि ४, ७,
१०, मा ६, ३७, १०, ३२,
१९, ६, २३, ३८, का ६, ८,
८, ११, १०, २, २१, १, ५,
२५, ७, ६, तै १, ८, २१, १,
३, १, ३, २, ५, २, ११, २, मै
१, ४, १२, ११, ४, २, ३, ८,

^a) क्रियातुल्यत्वे गम्ये, इवार्थे वा वति । भत्वम् ।
प्रत्ययस्वर (पा ५, १, ११५, ११६ पावा १, ४, १८) ।

^b) वस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १) । उप
यद्र ।

^c) तु अङ्गु- इति । तद्वदौणादिक्तेन उ-प्रत्ययेन
निष्पाद्यताम् ।

^d) सोपपदान् /स्था+क (पा ३, २, ४) । थाधादि-
स्वर षत्वं च (पा ६, २, १४४, ८, ३, ९७) ।

^e) अङ्गुलि- इत्यत्र टि द्र ।

^f) औणादिक उर(→ल)च् प्र (तु पाउ १, ३८) ।

^g) उलि. प्रत्यय (पाउ ४, २) । प्रत्ययस्वरेण
मध्योदात्तत्वम् । यत्तु शक प्रत्यय चित्तमनुमेने तत्

सस्कारच्युतमिव स्याद् अन्तस्वरापत्ते । रलयोरभेदे
अङ्गुरि- इति गद । एव ङीष्-तम् 'अङ्गुली' इति अद्र ।

^h) स्वराङ्गणाभावादिदं विवेक्तुं तु शकं यथैतद् रूपं
ह्रस्वान्तस्य प्राति भवत्युताहो दीर्घान्तस्येति ।

ⁱ) 'कृदिकाराद्' (पाग ४, १, ४५) इति ङीष्-विकल्प ।
तेन चान्तोदात्तत्वमपि द्र ।

^j) पतस । उप यद्र ।

^k) प्रमाणे मात्रच् (पा ५, २, ३७) । तत्प्रयोजित-
मन्तोदात्तत्वं च (पा ६, १, १६३) ।

^l) अम् इति क्षिप्रनाम स्वरादिषु पठितम् । तत्पूर्वकाद्
/गम् इत्यतो ङे प्रत्यये निष्पन्नस्य शब्दरूपस्याव्यय-
त्वेनोपचारः द्र । गस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

३, ११, ७, १०, २, ४, ८, ९ १०, १, १४, २, काठ १२, ९ १४, २, ३७, १८, ५०, ५, कौ १, २००, २४७, ३८९, ५८३, २, २८८, ६९१-६९३, ८६१, १०७३, जे १, २१, ७, २६, ५, ४३, ९, ५९, ६, ३, २४, ४, ५६, १८-२०, जौ ६१, १६, २, ६२, ३, २, ६५, ११, ५, ७, ९, १४, ५, ६११, ६, २१, ६१३, ३, २१, २०, २०, ५, ५७, ८, ६३, ४-६, ८२, ३, १०५, २, १०६, ७, पै १, ८, २, ६, ४, १०, ८, १, ४, ५, ७, १६, ६६, ७१, अङ्गो ^a शौ ६, ६०, २, पै ४, २०, ७ ^b	अङ्गुलि-✓अङ्ग द ?अङ्गुष- अङ्गे-पुट-; अङ्गय-✓अङ्ग द अङ्गोष ^d - अङ्गोषिन्- -षिणम् कौ १, ५२८, २, ४६७, ७५८, जे १, ५४, १०, ३, ३५, २ अङ्गोषि ^e (य>)या ^f - -या पै ६, ३, ११ ✓अङ्ग ^h अङ्गि- -ङ्गिणा मा २, ८, का २, २, २, काठ १, १२, ३१, ११, क १, १२, ४७, ११' अङ्गारि ^h - -रि मा ५, ३२, का ५, ८, २, तै १, ३, ३, १, मै १, २, १२, काठ २, १३, -० रे मा ४, २७, का ४, ९, ४, तै १, २, ७, १, मै १, २, ५, ३, ८, १०, काठ २, ६, क १, १९ ?अङ्गार-	?अङ्गार ¹ - -र काठ २२, ३ ✓अच् ^m , अप ^o , आ ^o , उद् ^o , वि ^o अचत् ⁿ - -चत मै २, ७, ११ ^o अचक्र, क्रा ⁿ - -क्रम ऋ १०, १३५, ३, -क्रया ऋ ४, २६, ४, १०, २७, १९, -क्रे ऋ १, १२१, ११, -क्रेभि ऋ ५, ४२, १० ?अचक्रवृत्त, त्ता ^q - -त्तम् ^r , -त्ताम् काठ ६, ३, क ४, २ अचक्रिवस् ^r - -चक्रिवेशौ ५, १८, ९, पै २, ७१, १ अचरत् ¹ - -रन् क ३, ५६, २ अचरन्ती- -न्ती ऋ १, १८५, २, मै ४, १४, ७१ अचरम ^r - -मा ऋ ५, ५८, ५, मै ४, १४, १८१ अचराच(र→)रा ^r - -रा काठ १२, २ अचर्मक ^s - -काय तै ७, ५, १२, २, काठ ४५, ३
---	--	---

अङ्गार-, अङ्गारि-, अङ्गिन्-,
अङ्गिर-, अङ्गिरम्-, अङ्गीन-,
अङ्गु^g-, अङ्गुरि-, अङ्गुल-,

^a) 'अङ्ग' इत्यस्योत्तरेण 'उ' इति निपातेन निहतेनैकी-
भाव इवात्राऽऽपन्न । अथवा 'अङ्ग' इत्यस्य 'अर्यमन्'
इत्यनेन, उज्ज्वल तदुत्तरेण नु-निपातेनाऽऽर्थ सम्बन्ध
द्र । अत्र यत् सा उज्ज उत्तरम् अनु पपाठ तदमत् ।
'जु' इत्यत्रन्यं टि अद्र ।

^b) एतद्वन्मन्त्रावोऽविस्पष्टार्थपदो भवति । तु दिवि-
इवस्- दिवि-स्तन्- इत्यत्रत्ये टि ।

^c) आङ्गुष- इत्येतद्व्युत्पत्तावौपथिकी रूपनेयं तत्रैव
विस्तरेण द्र ।

^d) आङ्गुष- इत्यनेन समानन्यायत्वात् तदीयनिगमाना
च भूरिसख्याकत्वादस्य वैयुत्पत्तिक सकेतोऽपि तत् एव
सुप्रह द्र ।

^e) मत्वर्थीय इनि (पा ५, २, ११५) । प्रत्ययस्वर ।

^f) 'आङ्गुषाणाम्' इति ऋ (९, ९०, २) पाभे ।

^g) इदमाद्यर्थेषु घ→इय प्र द्र (तु पा ४, ४, ११७)
तु त स्तोत्रिय- इति । रू अप्रसिद्धेरेव अङ्गुष-
>?अङ्गोष- इत्यस्मादिव प्राति भ्रान्त्युत्पादितात् प्र मूको
भवतीति द्र । अङ्गोष- अङ्गोषिन्- आङ्गुष- आङ्गुष्य-
अङ्गोषि^h- इत्यादिषु प्रत्ययकृतभेदे सुभेदेऽपि मूलत
एक एव धातुरभिकल्प इति सम्भाव्यत इत्यपि द्र ।

^h) यत्तुटि ✓अह, ✓अघ, ✓अह ।

¹) किन् प्र नित्स्वरश्च (पाउ ४, ६६, पा ६, १, १९७) ।

²) 'अङ्गिण विष्णू' इति मुपा । तु मा २, ८ ।
एवं 'विष्णु->-००णो' इत्यत्र टि च ।

^k) पपा अनवगृहीत । 'अहस. अरि.' इत्येव व्याच-
क्षाणौ उ च म च पूर्वपदप्रकृतिस्वरमविकृत्य चोद्यौ
भवेताम् । तन्मताभ्युपगमस्तु दासीभारादित्वाच् शक्यो-
ऽभिसंधानम् । वस्तुतस्तु सशीतिबहुलत्वाच्चेदमित्थ-
मिति वक्तुं पार्येत । भूयान् व्युत्पत्तिविस्तर वैश द्र ।
अपपाठान्तरयो कृते ?अहारि- इति अङ्गारि- इति
च गद्र ।

^l) सस्थ 'अङ्गार-' इत्यत्र वैयुत्पत्तिक टि अद्र ।

^m) ✓अच् इत्यनेन समानार्थक यद्र ।

ⁿ) शतु शपश्च निघाते वातुस्वर (पा ६, १, १८६,
१, १६२) ।

^o) विशिष्ट इह बाहुच (५, ८१, ३) पाभे ।

^p) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^q) तस । उप वृत्तस द्र ।

^r) तस अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^s) बस समासान्त कप् प्र उस (पाग ५, ४, १५१) ।

१अ-चारुका(क-आस्य>)सन्^१-

-कास्मा जौ २०, ३४, १२

१अ-चिकित्स्^२- -त्वात् ऋ १,

१६४, ६, जौ ९, १४, ७, पै १६, ६६, ६

१अ-चित्^३- -चित् ऋ ७, ८६, ७,

१०४, १, ९, ९७, ५४, काठ

२३, ११, कौ २, ४५६, जै ३, ३८,

१४, शौ ८, ४, १, पै १६, ९, १,

-चित् ऋ १०, ८७, १२, काठ

४०, ५६, शौ ८, ३, २१, पै १६,

८, १, -चित् ऋ ७, ६१, ५

११अ-चित्त^४- -त्तम् ऋ १, १५०, ५,

६, ४६, १२, -त्तात् ऋ ४, ३, १,

तै १, ३, १४, १, मै ४, ११, ४,

काठ ७, १६, कौ १, ६९, जै १,

७, ७, -त्तान् ऋ ३, १८, २,

काठ ३५, १४, क ४८, १३

२अ-चित्त^५- -त्तम् खि १, ९, ४

१अ-चित्तपाजस्^६- -जा. मै १, ९,

१६, ५, काठ ९, ९६, १२, क ८,

१२

१अ-चित्तमनस्^७- -ना मै १, ९, १६,

५, काठ ९, ९६, १२, क ८, १२

अ-चित्ति^८- -त्ति ऋ ७, ८६, ६,

-त्तिभि ऋ ४, १२, ४, मै ३,

१६, ५, काठ २, १५, -त्तिम् ऋ

४, २, ११, मा २७, ६, का २९,

१, ६, तै ४, १, ७, ३, ५, ५,

४, ४१, मै २, १२, ५, काठ १८,

१६ ४०, ५, क २९, ४, -त्ती

ऋ ४, ५४, ३, ७, ८९, ५, तै ३,

४, ११, ६, ४, १, ११, १, मै ४,

१०, ३, १२, ६, काठ २३, १२,

-त्ती शौ २, ६, ५, -त्त्या

शौ ५, १७, १२-१७, ३०, ३,

३१, १०, ६, ५१, ३, १२, ४,

५१, ५२, पै ९, १३, ३, १५,

८, १६, ३७, ७

अ-चित्त्र^९- -त्रम् ऋ ६, ४९, ११, त्रे-

ऋ ४, ५१, ३

अ-चिष्टु^{१०}- -ष्टु. मा २०, ४४, का

२२, ४, ९, मै ३, ११, १, काठ

३८, ६, -ष्टुम् खि ५, ७, १,

१०^१, मै ४, १३, २, काठ १५,

१३

अ-चेतस्^{११}- -तम् ऋ ७, १८, ८,

-तसम् ऋ ७, ६०, ६, ७, -ता

ऋ १, १२०, २

अ-चेतान^{१२}- -नस्य ऋ ७, ४, ७

अ-चोदन्^{१३}- -दते ऋ ५, ४४, २, खि

४, ९, ५

१अ-चोदस्^{१४}- -दस् ऋ ९, ७९, १,

कौ १, ५५५, जै १, ५७, २

✓अच्छ, १अच्छे^{१५} पै १, ११२, २,

अश्(१६)छत्तु, पै १६, १५२,

३^१

यद्वा वैकल्पिकश्चरितार्थयितव्य (पा ५, ४, १५४) । कब्-अभावनिगमाश्च मृग्या । कप् उपान्त्यस्वरे प्राप्ते (पा ६, २, १७४) 'कपि पूर्वम्' (पा ६, २, १७३) इत्युक्तं स्वरः पूर्वविप्रतिषेधेन लब्धावमर द्र ।

^१) सा आधारीकृत्य कल्पित पाठ द्र । अत सर्वथा स्वरूपतश्च स्वरतश्च विमर्शविशेषोऽपेक्षितो भवति । तु पाण्डु पाप्मे । तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप बस द्र ।

^२) तस नञ्-स्वर । उप ✓कित्+कसु प्रत्यय । ✓चित्/कित् इत्येतयोरैक्यमिवातिष्ठमाना पाश्चात्याश्च ✓चित् इत्यस्मादेव मौलिकत्वेन प्रतिपन्नादत्र चान्यत्र चैवंजातीयेषु प्राप्ति निष्पत्तिमाहु ।

^३) बम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप ✓चित्+भावे कप् । यत्तु कैश्चित् ✓१, २ च इत्यन्तोऽपि निष्पत्तिरुक्ता भवति तद्विस्तर साक्षेप वैश द्र । एव तु 'चित्-' इत्यत्रत्य टि अपि ।

^४) तत्पुरुषबहुव्रीहिसमासाभ्याम् औभयवि'येन विग्रहे सम्भवति क्रमशस् तप 'परादिश्छन्दसि' (पा ६, २, १९९) इत्यनेन, बम 'नञो जर-' (पा ६, २, ११६) इत्यत्रोपसख्यानाद् वा स्वरो व्याख्यातव्य ।

^५) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^६) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप बस यद्र ।

^७) तस स्वर नाप् द्र । उप यद्र ।

^८) परोक्षनिष्पत्तिक प्राप्ति । ✓अच् इत्यत इत्यर्वाच्च । नञ्पूर्वाच् ✓चि इत्यस्माद् वा, ✓अञ्च् इत्यस्माद् वेति उ च म च । 'अ-पाक-' इति नञ्-तत्पुरुषस्य साहचर्यादत्रापि तम एव तु सभाव्येत ।

^९) अ-चिष्टम् इति सुपा ।

^{१०}) तस नञ्-स्वरे (पा ६, २, २) प्राप्ते अन्तोदात्त उस् (तु पा ६, २, १६०) । उप <✓चुद् द्र ।

^{११}) अविस्पष्टपदभूयिष्ठ स्थल द्र । यथानिर्देशं 'वा' इति 'ते' इति पृथक् पदे इव भवत । तत ऊर्ध्व 'तानि' इति 'अच्छे' इति द्वे पदे स्यातामुताहो एषा चतुर्णां पदानां स्थाने 'वाते तान् यच्छे' इति पदत्रयी स्यादिति सन्देहो भवति । प्रथमस्य कल्पस्यापेक्षया द्वितीय सावीयान् प्रतीयते । अर्थस्य स्फुटत्वविशेषसौकर्यात् । एव च सति सुपा यथावत् सशोबनीय । कल्पद्वयापेक्षया ✓अच्छ, इति ✓यच्छ इति च विकल्पकल्पने तत्त्व द्र ।

^{१२}) अविस्पष्टपदसङ्कुल सुपा द्र । अभिगमनार्थे मन्त्रस्वारस्यप्रतिमानात् तस्मिन्नर्थे यनि धातु सुकल्प स्यात् । तस्मिन्नेवार्थेऽय धातुरागुनिक्या पश्चिमोत्तर-भारतीये राबलपिण्डी-प्रदेशे प्रवर्तमानाया भाषाया लभ्यत इति च भूयस उक्तोपबृंहणाय द्र ।

१ अच्छ- -च्छम् २ ३५, ७
अच्छ- -च्छम् ३ २, ९१, ७
२ अच्छ अच्छा १ २, ७ ४४, ४, १
१०१, ८, १०५, १४ १०९,
५, १३०, १, ५, [१३०, ५,
१३९, १], १६३, १०, १६५,
४ १०, १४, १६७, ७, १०३,
११ १८६, ६ २, १९, ७, ६,
३९, १, ३, ११, ४, ३, १५, ५,
१९, ७, [३३, ५, ६, ४९, ४]
[३५, १, (७, २३, ४)], ३९, १^d,
५४, ५, ६१, ५, ४, १, ७,
१४, १, २०, २, २१, ४,
२४, ८, २९, ४, ३४, १, ३,
३८, ५, ४४, ५, ४५, ७, ५, १,
१, ४, ४२, १५, ४५, ९०, ५०,
१४, १५, ५९, ६० ७४, ३, ७६,
१, ६, ६, १, १६, १०^f, ४४^g,
३०, ४, ३०, ४ २७, ३, ४१,

१, ४४, १५ [४७, ७, ८, ७१,
६, १०, ४५, ९], ५१, ६ ६७,
७ ७, १८, १८, ४^h, २४, ७,
३४, २०ⁱ, ५७, ७, [९०, १^h,
(१, १३५, ७, ८, ८२, ५)], ९२,
३ⁱ, ८, ७, ७८, ५, ३३, १६, १०,
२०, ४, ३३, १३^m, ४८, ६, ९३,
२० [१०२, ७, (५, ७, १)],
१०३, २, ९, ९, [(३८, १), ५७,
१], ६४, १६, ६६, [११, १०७,
१०], [१०, (६८, १०)], ६८,
१ⁿ, ६९, २९, ८१, २०, ९१, १,
९५, ३, ९७, ८, २५, १०८, २,
१०, १, ७, २६, १, ३०, १, ५,
३२, ५, ४५, ९, ११२, ४, १४३,
५, सि १, ४, ८, २, ७, ४, ३,
१०, १, ६, सि १२, २६, १५,
२४, २०, ४९, २७, २७¹, २९,
२४, ३३, ५५, ७८, सि

१३, २, ९, १६, ५, ५,
२२, ५, ३, २९, ३, ४, ३१,
३, १३, ३२, ५, १, ६,
९, सि १, १, २, १६, ५, ६,
३, २, २, १२, ८, ४, २, २, ३,
३, १३, ६, ४, ४, २, ६, ७, ५, मै
१, १, २, ६, ४^{ll}, २, ७, ९,
१३, ७^l, ३, ९, २^{ll}, सि ४,
१, २, १०, १, ६^l, ११, २,
३^l, १४, १८, काठ १, २, २,
१५, ८, १७, ९, १८^l, १०, १२,
१६, ९, ३१, १, ३५, २, ३८,
७, ४६, ३, क ४१, २, ४७,
१^l, सि १, सि १, २१, ७३,
१५१, ४५९, ४६१, ५१४,
५४३, ५४४, ५६३, ५६६,
२, ८, ९, १२, ४३,
११७, २२९, २९६,
४६७, १०९६, ११०२,

^a) एव किल मूलकोशोयसाक्ष्यनिवृत्तो मुपा भवति ।
शास्त्रान्तरीयायाऽन्यप्रकारकाय पाठाय तु 'अच्छं वषट्-
कारम्' इत्यत्र टि द्र ।

^b) कर्तर्य उ प्रत्यय (तु पा ३, २, १६८) ।

^c) आद्युदात्तत्व साहित्यो दीर्घश्च (फि ४, १२, पा
६, ३, १३६) ।

^d) 'आ जिगाति' इति क्रियया योग वष्टि PW
किन्तु मतेरागमनस्य, इन्द्राभिमुख्यार्थविशिष्टत्वस्यात्र
प्राधान्येन श्रावयितुमिष्टत्वात् यावत्स्य चासमासाङ्गभूतेनैव
सुतरा वक्तु योग्यत्वात् कर्मप्रवचनीयता समुचिता द्र ।

^e) तु नापृष्टि । अत्राग्याभिमुख्यार्थस्य श्रावणे
मन्त्रस्वारस्यात्तस्य च कर्मप्रवचनीयतायोगेन सुसाधत्वात्त-
थात्वं निरदेशीति दिक् । गतित्वार्थम् तु GW PW ।

^f) उत्तरेण 'विवाससि' इति क्रियापदेन योग इति
सा GW च । तु शब्दा १, ४, १, २७, तैबा ३, ५, २, २ ।

^g) GW गतिसप्तमाहोत्तरेण 'याहि' इति क्रियापदेन
युक्तम् । तन्न । तस्य तदुत्तरेणाऽऽडा विशिष्यान्वय-
प्रतीति । तु सा ।

^h) 'आ गन्तु' इति क्रियया योग इति GW ।

ⁱ) 'आ गमन्ति' इति क्रियया गतियोग इति GW ।

^j) 'आ जिगात' इति क्रियया गतित्वयोगार्थम् तु

GW PW । पार्थक्येनान्वयार्थं च तु सा ।

^k) पूर्वेष 'याहि' इति क्रियापदेन युक्तमिति सा । तद्
विमृश्यं भवति । तथात्वेऽयाद् पूर्वत्ववतोऽर्थस्य प्रकरणा-
पेक्षितस्याक्षेपसा यन्वाद् व्यर्थप्रयासादित्यर्थः । तु ऋ
६, १६, ४४ ।

^l) गति पूर्वेष 'यासि' इति क्रियापदेनाभिमन्वद्ध सा आह
'ग्र' इति स्पष्ट श्रावितमुपसर्गं तु स विस्मरतीति चित्रम् ।

^m) गतिरिति सा GW च । उत्तरेण 'शृणवत्'
इति क्रियापदेन योगात् ।

ⁿ) प्र √स्यन्द इत्यनेन गतित्वेन योग इति GW
MW च । शीघ्रगमनमात्रे वेनुभिरौपम्यस्य श्रूयमाणत्वात्
प्रस्यन्दाऽऽस्यन्दनयोर्यथा मन्त्रस्वारस्यं भवति न तथा
देवम् अच्छप्रस्यन्दने, अथवाऽच्छाऽऽस्यन्दने । अतो
यात्वर्थमात्रद्योतितायामकर्मिकायामिव क्रियाया तद्-
द्वारा कर्तुरीगितलक्ष्यसमर्पणार्थं देव प्रति सा क्रिया
प्रवर्तत इत्यात्मको वाक्यपूर्तिविशेषकरो नूतन इवाऽऽका-
रविस्तर द्र ।

^o) तु नापृष्टि । तत्रोक्तदिशाऽत्रापि मुख्याया
सोमकर्तृकाया क्रियाया शीघ्रगतिमात्रसमर्पणे निदर्शनं
शापकीकृत्याऽकर्मको योग द्र । ततश्च 'कलशात्'...
अच्छ' इत्याकारक आनुषङ्गिको विस्तर इत्युक्तं भवति ।

११११ ङि १, ३, १, ८,
१, १६, ७, ४८, ३, ७, ५३,
४, ५५, १०, १२, ५७, ८, ३,
१, १०, ११, २, ३^d, १२,
४, २०, १३, २४, १२, ३५,
२, ५३, ७, ८, ५३, २, ४, ५,
३, ७, ५, शौ ६, ३९, २, ११,
१, २, १३, २, ४६, २०, १७,
१, ४६, १, १४३, ५१, पै १६,
८९, २१
अच्छ/हु, अच्छ हुवताम् क ३,
१४, ३
अच्छ/धन्व, अच्छ धन्वाति क
३, ५३, ४
अच्छ/नक्ष, अच्छ नक्षते क
६, २२, ५, शौ २०, ३६, ५
अच्छ, अच्छा/नी, अच्छा
नयन्ति क ९, ८७, १, कौ १,
५२३, २, २, जै १, ५४, १, ३,
३, ६, अच्छा नयतु क ४, १,
१०, अच्छा नयन्तु क १,
४०, ३, मा ३३, ८९, ३७,
७, का ३७, १, ७, मै ४, ९, १,
कौ १, ५६, जै १, ६, २, अच्छ
नयतम् क २, ३९, ५, अच्छा
नयत^a क ५, ५५, १०
अच्छ नेषि क ८, १६, १२,
शौ २०, ४६, ३, अच्छ नेषत्
क १, १४१, १२
अच्छ, अच्छा/या, अच्छायाति तै
६, १, ९, ३^e, ४, अच्छ याति
क १, १२३, ४, ९, ९६, २,
अच्छा याथ क ३, ३३,
२, अच्छायाहि क १, ३१,

१७, अच्छा याहि क ७,
९, ५, २३, ४, मा ३३, १८,
७०, का ३२, २, १, ६, १,
मै ४, १४, ११, कौ २, ७३४,
शौ २०, १२, ४, अच्छा
याहि क २, १८, ७, ९, ९७, ६
अच्छा अयासम् क ३,
३३, ३
अच्छा/गम्, अच्छागच्छति क
१, ४१, ६, अच्छागमेम क ४,
५, १३
अच्छा गन्तु क ५, ४३, ८,
अच्छा गन्तम् क १, १५१, ७
अच्छा/गा, अच्छा गासि क ५,
२५, १
अच्छाजिगाति क १०, ४७, ६,
अच्छा जिगाति क १०, ६, ४,
अच्छाजिगासि क ३, २२, ३,
मा १२, ४९, का १३, ४, ५, तै
४, २, ४, २, मै २, ७, ११,
काठ १६, ११, क २५, २,
अच्छा जिगासि पै १, ५१, ३,
अच्छा जिगातम् क २, २४,
१२
अच्छा गात् क १, १०४,
५, ३, ३१, ६, मा ३३, ५९,
का ३२, ५, ५, मै ४, ६, ४,
काठ २७, ९, अच्छागु. क ३,
४२, ३, शौ २०, २४, ३, अच्छा
गा क ४, १६, ९
अच्छा/चर, अच्छा चरन्ति क
३, ५७, ३, अच्छा चरन्ति
क ८, ६०, २, कौ २, ९०३, जै
४, २५, ५, शौ २०, १०३, ३,

अच्छाचरामसि क ९, १, ५
अच्छा/दी, अच्छादीये^b क ३,
५५, ३
अच्छा/नश्, अच्छा नक्षि क
५, २४, २, मा ३, २५, १५,
४८, २५, ४७, का ३, ३, १७,
१६, ५, ३०, २७, १५, २, तै
१, ५, ६, ३, ४, ४, ८, मै १,
५, ३, काठ ७, १, क ५, १, कौ
२, ४५८, जै ३, २४, १६
अच्छा/नू, अच्छा अनूषत क
१, ६, ६, १०, ४३, १, कौ १,
३७५, जै १, ३९, ६, शौ २०,
७०, २
अच्छा/वच्, अच्छा विवक्ति क
७, ७२, ३, अच्छाविवक्ति क
३, ५७, ४, ४, २०, ५, अच्छा
विवक्ति क ७, ६७, १,
अच्छा-वोचे क ६, ५१, ३,
अच्छा वोचे. क ७, ९३, ७,
अच्छा-वोवेय क १, १२२,
५, ४, १, १९, अच्छा-वोच
क ८, ७५, २, तै २,
६, ११, १, काठ ७, १७,
अच्छा वोच. क ६, २, ११,
१४, ६, (१५, १५)], खि २, ६, १,
१९, ७, ५, ८, ५, मे ४, ११, ६,
अच्छा-वोचम् क ५, ४१, १४
अच्छा ऊचिषे क ३, २२,
३, मा १२, ४९, का १३, ४, ५,
तै ४, २, ४, २, मै २, ७, ११,
काठ १६, ११, क २५, २
अच्छा वच्यते^c क १,
१४२, ४

^a) अग्निनयननिर्णयनयोर्वर्योऽहतिविषययो प्रति-
योगित्वेन श्रवणे मन्त्रस्वारस्याद् गतिवकल्पना साधीयसी
द्र । कर्मप्रवचनीयतायोग इति सा ।

^b) पूर्वपठितेन 'शुभि' इति पदेन कर्मप्रवचनीयतया
योगमाह सा । तदसारमिव भवति । तस्य पदस्य
कर्मत्वायोग्यत्वात् । वैवा अन्वयश्च द्र ।

^c) कर्मणि यक् (पा ३, १, ६१) द्र । यश्चात्र
सम्प्रसारणाभाव इव प्रतीयते तदर्थं पाप्र. सम्प्रसारणे
कृते 'वाच्छन्दसि' (पा ६, १, १०६) इति पूर्वरूपविकल्पे
यण द्र । मतेरच्छोक्तिसाहचर्यस्य श्रुतौ प्रसिद्धत्वात् (तु
क १, ६१, ३ प्रभृ) अच्छा-वचनस्य चाश्रुतपूर्वत्वाद्
अच्छा/वञ्च् इति याऽवर्तनी कल्पना भवति (तु MW)

<p>अच्छा-वाक^a - -क रि ५, ७, ५ १०९ -क ते ७, १, ५, ५, -कम् मै ३ ९, ८ काठ २६, ९, क ४३, ७, -कस्य मै ४, ८, ८, काठ ३४, १६, -काय ते १, ८, १८, १ मै ४, ६, ५^b अच्छावाक-साम^b - -सम् ते ५, ४, १२, ३^c अच्छावा(क्य) > क्य^a - क्या मै ४, ४, ८, काठ २६, ९, क ४१, ७, -क्या मै ३, ९, ८ अच्छो(च्छ-उक्ति^d - -क्तिभि क १, ६१, ३, १८४, २, ८, १०३, १३, शौ २०, ३५, ३, -सौ क ५, ४१, १६^e अच्छा/वद, अच्छावदामि मा १६, ४, का १७, १, ४, ते ४, ५, १, २, मै २, ९, २, काठ १७, ११, क २७, १, शौ १९, २, ३, पै ८, ८, ९, १४, २, ६, १५, १५, ४, अच्छा वदामसि क ८, २१, ६, अच्छावदाम. क १०, ८८, १४, अच्छावद क १, ३८, १३, ५, ८३, १, ८, ५१, ३, १०, १४१, १, खि ३, ३, ३,</p>	<p>मा ९, २८, का १०, ५, ४, ते १, ७, १०, २ मै १, ११, ४, कठ १४, २, क २९, २, शौ ३, २०, २, पै ३, ३४, ३, अच्छा वद पै ७, १२, ७ अच्छा(च्छ-आ) / वद, अ- च्छा(च्छ-आ) वदामि शौ ६, ५९, ३, अच्छावदामसि शौ ६, १४२, २, अच्छा(च्छ-आ) वदामसि शौ ७, ३९, ३, ८, ७, १, १०, १०, १, १२, १, २७, पै १, २९, १ ३, २९, १, ५, १, ६, ७, १२, १, १६, १२, १ १०७, ४ अच्छा/वृत्^e, अच्छा वृत्तीय क १, १८६, १० अच्छा/सृ, अच्छा असरत् क ९, ९२, २, अच्छा असर^f क ९, ११०, ४, शौ २, ८५८ अच्छा/ह्वे अच्छाहृत- अच्छा^g हृत क ४, १५, ७ अच्छे(च्छ, च्छा/इ), अच्छैति तै २, ४, ९, ३, १०, ३, ५, २, ६, ५, १, ८, १, ६, ३, ३, १^h, ४, ३, ३ⁱ, मै २, १, ८, ४, ८^j,</p>	<p>४, १, २, ५, २^k, काठ १०, ११, ११, १०, २४, ३, २६, ३, ३१, १, क ३७, ४, अच्छै- ति मै ३, ७, ६, ४, ५, २, अच्छ^l एति क १०, ३०, ६, काठ १३, १६, अच्छा^m एति क २, ३६, ६, ७, ३, ३, मा २७, १४, २९, २, ४, तै ४, १, ८, १, मै २, १२, ६, क २९, ५, शौ ५, २७, ४, पै ९, १, ३, अच्छ- यन्ति मै ३, १, ८ⁿ, काठ २४, ६^o क ३७, ७^p, अच्छ^q यन्ति क ५, ४७, ६, काठ १८, १७, अच्छा यन्ति क १, ७१, ३, ७, १०, ३, मै ४, १४, ३, अच्छा एधि^r कौ २, ५७१, जै ३, ४६, ६, अच्छ^s एभि तै २, २, १२, ३, अच्छेम मा ११, १६, का १२, २, ५, तै ४, १, २, २, ५, १, २, ४, मै २, ७, २, ३, १, ३, काठ १६, १, १९, २, क २९, ८, अच्छा^t . एतु क ७, ३६, ९, अच्छा^u . यन्तु क ८, २३, १०, ७१, १०, कौ २, ९०४, जै ४, १४, ६,</p>
--	--	---

साऽज्ञोदक्षमैव भवति । सुजिह्व- इत्येतदग्याऽऽराध्य-
विशेषणत्वेन श्रूयमाणम् अच्छोक्तेरेवाऽऽरावनौपयिस्ता
सक्रेतयेद् आरायप्रियत्वादिति दिक् । अच्छेति कप्र इति
सा इहानुसंधेय ।

^a) गत्युत्तरकृत्-प्रकृतिस्वर (पा ६, २, १३९) । उप
अण् प्रत्यय । कुत्वार्यं च न्यङ्कादिगण उस् (पा ७, ३,
५३) । यत्तु भा (तै १, ८, १८, १) घ-प्रत्ययान्तमाह
तन्मृग्यमूलम् । करणाधिकरणयोरेव तद्भावात् ।

^b) चतस । शेषम् अग्निष्टोम-साम- इत्यत्र टि द्र ।

^c) तस्येदमित्यर्थे यति तित्वात्स्वरितत्वम् (तु पा ४,
३, १२१, ६, १, १८५) ।

^d) कस अण्यय-पूर्वपदप्रकृतिस्वरे (पा ६, २, २) प्राप्ते
तद्वाचस्वरूपे गत्युत्तरकृत्-प्रकृतिस्वरे च (पा ६, २, १३९)
प्राप्ते गतिस्वर (पा ६, २, ५०) प्रकृत्या भवति । यत्तु सा
(क १, ६१, ३) कस इत्येवं विवृणोति, वरा इत्येवं च

पूपप्रस्व समादवाति तद् व्याहृतत्वाच्चाऽलक्षणत्वाच्च
दुरन्वयत्वाच्चातीवाऽप्रमाणम् ।

^e) अभिप्रातौ तात्पर्यम् द्र ।

^f) तु क ९, ६८, १, ८१, २ टि यद्-वैपरी-
त्येनेह गतिव्ययोग आस्वीयते । सनिष्यदत् सोम सदा
वाजाभिमुख्येन सरतीति वाजस्य कर्मण साक्षात् क्रिय-
येप्सिततमत्वेन श्रवणं प्रतिभाति । ततश्चाभिमुख्यार्थस्य
गुणभावस्तद्वाचस्य गतिवाङ्मीकाराद् आपततीति किमु
वक्तव्यम् । कर्मप्रवचनीयतादर्शां सा द्र । 'अच्छा-
सुनिष्यदत्' इति योगमुशन्तौ GW MW तु चोद्यौ
भवेताम् । मृशार्थस्य पदवृत्तिसमर्पितत्वात् /स्यन्द इत्यत्र
गतिव्ययोगस्यान्यथासिद्धत्वाद् वाजप्राप्तावाभिमुख्यार्थस्य
च विशेषाधायकत्वात् /सृ इत्यनेन गतिव्ययोगस्य
चरितार्थत्वादिति दिक् ।

^g) ' एति' इति बाह्वृच (७, ३, ३) पामे ।

१ अच्छ यन्तु ऋ ९, १०६, १,
कौ २, ४४, ८५८, जे १, ५८,
१, ३, १६, ५, ५९, ३, गौ ३, ४,
३, पे ३, १, ३, अच्छेहि मा ४,
२०, का ४, ६, ५, तै १, २, ४,
२, ४, १, २, २, ५, १, २, ४, ६, १,
७, ७, मै १, २, ४, ३, ७, ६, काठ
२, ५, २४, ३ क १, १७, ३७, ४,
अच्छा इत क १०, ३०, २,
अच्छ इतन क ३, २९, ९,
अच्छ अयाम ऋ ५, ४५, ५,
अच्छैताम् मै ४, ८, १
अच्छे(च्छ-इ)न^१ - त मा ८,
५४ का ९, ७, १, तै ४, ४, ९, १,
काठ ३४, १४
१ अच्छे(च्छ-इ)न^२ - रय मे
३, ९, २
२ अच्छे(च्छ-आ/इ), अच्छा(च्छ-
आ)यन्ति शौ १२, ४, १४, १५
१ अच्छवषट्कार^३ - रम् क ३५, ७
१ अ-च्-छन्दुस्का^४ - रम् मै ४, ७,
५, ६
१ अ-च्-छन्दोस्^५ - रम् तै ७, ३, ६,
२, ८, २, ४, १, २, २, ३,

६, २
१ अ-च्-छम्बट्कार^६ - रम् तै १, ५,
७, ६, २, ३, ६, २, ४, ११, ५, ५,
११, ४, ६, २, ५, ७, ६, ५, ४,
७, ४, मै १, ५, ५ काठ १२,
४, १३, १०, २३, १, -राय
मै २, ४, ५, ३, १०, १ ४,
५, १
अच्छ^७(र→)रा^८ - राभि काठ ५३, ३
अच्छला^९ - लाभि तै ५, ७, १३, १
अच्छा २अच्छ द
अ-च्-छाय^{१०} - य ऋ १०, २७, १४
अ-च्-छिद्यमा(न→)ना^{११} - नया ऋ
२, ३२, ४, तै ३, ३, ११, ५, मै ४,
१२, ६, काठ १३, ६, शौ ७,
५०, १, -ना शौ ८, २, १, पै
१६, ३, १
अ-च्-छिद्र, द्रा^{१२} - द्रम् क २, ३, ८,
५, ६२, ९, ६, ४९, ७, ८, २७,
९, खि ५, ७, १, ९, तै ४, १,
११, २, मै ३, ६, ३१, ४,
४, २१, १३, २, १४, ३,
१०, काठ १५, १३, १७, १८,
३३, १४६, -द्रय क ६, ४८,

१८, -द्रा क १, [५८, ८, (४,
२, २, ६, ५०, ९)], १६२, १८
[२, २५, ५, ३, १५, ५], मा
२५, ४१, तै ४, ६, ९, ३, ५,
६, ८, ६६, काठ ४०, ६६, ४६,
५, -द्रा क १, १५२, १, तै ५,
६, ८, ६, मै १, ३, ३५, ३, २,
८१, ४, १४, १०१, -द्राम् तै १,
५, ११, ५, मै २, ३, ८, १३,
२, काठ १२, ९, पै २, २०, १,
-द्रे मा ११, ३०, का १२, ३,
३, तै ४, १, ३, २, मै २, ७, ३,
४, १३, ४, काठ १६, ३, २१,
१९, ४, क ३०, २, -द्रेण मा
१, १२, १६, २०, ३१, ४, ४,
१०, ६, का १, ४, १, ५, ७, ७,
४, १०, ३, ४, २, २, ११, ४,
२, तै १, १, ५, १, १०, ३, २,
१, २, मै १, १, ६, ९, २, १,
२, ३, ८, ६, ८, ३, ६, ३१, ४,
४, २१, काठ १५, २, १, १२,
९, १५, ६, २३, १, क १, ५,
१३, ३५, ७
अच्छिद्र-तनु^{१३} - नु मै १, १, ३

^१) अनन्तरगति-प्रकृतिस्वर (पा ६, २, ४९)। उप
कर्मणि क् ।

^२) क्यप पिचवान् निघाते कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वर
(पा ३, १, १०९, ६, २, १३९) ।

^३) समानार्थरूपप्रकरणमाध्याद् मुपा चिन्त्य स्यादिति
प्रतिभाति । तु सस्थ काठ २३, १ । एवप्रकारकाय
पाभे तु गोत्रा २, १, ११ यत्र 'छम्बद् कुर्यात्'
इत्यस्य 'अच्छवषट् कुर्यात्' इति पाभे उपलभ्यते,
एतदर्थं वैपर छम्बद् √कृ इत्यत्र टि द्र ।

^४) बस कप् प्रत्यय समासान्त (पा ५, ४, १५४) ।
'कपि' (पा ६, २, १७३) इति स्वर द्र ।

^५) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^६) छम्बद् √कृ भावे ँकार- इति मूलतः सत
क्रियाभिषोषणत्वेन योगाद् द्वितीयैकवचने प्रयोग उताहो
णमुलन्तं रूपमव्ययमिति विवेक्तुं दु शकम् । नञ्-समास-
तत्स्वरनिशिष्टतयैव श्रुत्युपलम्भात् । नञ्-समासाभावपक्षे

'अच्छम्बद्' इत्यव्ययमुपपदीकृत्य प्रयोग निष्पादयता
(तु PW प्रभृ) तु प्रथमे कल्पेऽन्तोदात्त (पा ६, २,
१४४) स्याद् द्वितीये चोपोत्तमोदात्त (पा ६, १, १९३)
स्यादिति विवेक सुलभ द्र ।

^७) √कृच्छ+अर । प्रत्ययस्वरेण मध्योदात्तत्वम् (पा ३,
१३१) । अत्रैतत्-सदृश प्रातिपदिकत्रितयमपरमपि द्र ।
तद् यथा अच्छ- (ल→) ला- इति, कृच्छ- (ल→) ला-
इति, कृच्छ- (र→) रा- इति च । सर्वाणि चैतानि चत्वारि
स्वरूपाण्य कृच्छर→रा- इति मूलतः सत पञ्चमस्य प्राति
प्रादेशिकविकारमात्राणि द्र । भाषासंक्रमे कृच्छ-
→कृच्छ, कृच्छ→अच्छ- इत्याकारकस्य, र→ल-
इत्याकारकस्य च परिवर्तनस्य सुप्रसिद्धत्वाच्चेह बहु वक्तव्यं
स्यात् । एतानि प्राति यस्था द्र ।

^८) तस. अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^९) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । पूष तस
नापू द्र ।

<p>* अच्छिन्न-न्व* - न्वाय मे ०, ४, २ ३, ८, ७ १०, ८, काठ १२, १०, ००, १०, २३, १, ८ ३५, ७ * अच्छिन्न-द्र-ऊ-ति* - का मे ३, २, ८ अच्छिन्नो-द्र-ऊ-ति* - ति ऋ १, १४५, ३ अच्छिन्नो-द्र-ऊ-ती* - श्री ऋ १०, १३३, ७ अ-च-छिन्न* - ऋ तै १, ३, ५, १, ९, २, ६, ३, ९, ३, मे १, ४, २, ७, काठ ७, २, ९, क ५, २, ८, शौ १९, ५८, १, पै १, ११०, १, -ब्रम् मा २०, ४३, का २२, ८, ८, तै १, २, ३, ३, ६, १, ४, ९, मे १, ४, ६, ३, ११, १, ४, ८, ८, काठ २३, ८, ३८, ६, क ४८, १ शौ ६, १२२, १, पै २, ६०, २, १६, ५१, ५, -ब्रम् मा ७, १४, का ७, ६,</p>	<p>३ ७, ४, तै ३, २, ३, १, मे १, ३, १० काठ ४, ४, क ३, ३, -ब्रम् शौ १९, ५८, १, पै १, ११०, १ अ-च-छिन्नपत्र, चा* - ऋ मे २, ७, १६, काठ १, ११, २, ७, क २, १, -त्रा काठ, क १, ११, -त्रा १, २०, ११, मा ११, ६१, १३, ३०, का १२, ६, २, १४, ३, ४, मे २, ७, ६, ३, १, ८, १, काठ १६, ६, १९, ७, क ३०, ५ अ-च-छिन्नपण* - णेन शौ १९, ३२, २, पै १२, ४, २ अ-च-छिन्नरै* - राय क २, ९, -रायम् काठ ३, २ अच्छु- / कच्छ द्र १अच्छे, २अच्छे, अच्छेत-, अच्छेत-, अच्छोक्ति- २अच्छ द्र १अ-च्युत* - -त खि ७, ३, १, -त क १, ५२, २, १०, १११, ३,</p>	<p>मा २०, २७, का २२, २, ४, तै १, २, ६, १, काठ ३४, ११, शौ ६, ८८, ३, १९, ३३, २, पै १२, ५, २, -तम् क १, ५६, ५, २, ३, ३, ६, १५, १, १७, ५, १०, १७०, ३, मे २, ७, १६, काठ ३९, ३, कौ २, ८०५, जै ४, ३, ११, शौ ५, २८, १४, १२, ३, ३५, पै ५, ४०, ४, -ता ऋ १, ८५, ४, १६७, ८, २, २४, २, ६, २, ९, २२, ६, ३१, २, ८, २०, ५, १०, ६१, १०, तै ३, १, ११, ६१, शौ ९, २, १५, २०, ३६, ६१, पै ६, ७, ४, १६, ७७, ५, -ता ऋ १०, ११५, ४, -तानाम् ऋ ८, ९६, ४, मा ७, २५, का ७, १०, २, तै १, ४, १३, १, मे १, ३, १५, काठ ४, ५, २८, १, क ३, ५, -नानि ऋ ३, ३०, ४, -तेन काठ ६, ६, क ४, ५</p>
---	--	--

*) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । भावे त्व । स्वरा-
पेजया अ-च-छिन्न- इति द्र (पावा ५, १, ११९) ।

*) कस सामान्य सामासिक स्वर (पा ६, १, २२३) ।

*) बस पूषस्व (पा ६, २, १) । उप < / अ व यद्र ।

*) समासस्वरौ नापूटि द्र । उप ऊधस्-→ऊधन्
इत्यत्राऽऽदेशपरिभाषा प्राचा भवति (तु पा ५, ४,
१३१) । समानार्थे किञ्चिद्-भिन्ने मौलिकप्रवृत्तिमती द्वे
प्राति इत्याऽऽमारिकाऽर्वाचा परिभाषा भवति । तदत्र
वर्णनप्रकार-मात्रे भेदोऽववेय ।

*) तस अव्यय-पूषस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

*) 'अ-च-छिन्नरै-' इत्यत्र टि द्र । पामे च यथायथ-
मनुमंथातव्यो भवति ।

*) समासस्वरौ एतू द्र । उप बस द्र ।

*) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप कय द्र ।

*) अत्र शाखाभेदेन पामे द्र । तद् यथा । तै १, ३,
५, १ 'अ-च-छिन्न । राय.' इति पदद्वय श्रूयते । क
२, ९ इत्यत्र काठ ३, २ इत्यत्र च समस्तमेकं पद यथानिर्देशं
श्रूयते । यूपच्छेदनानन्तरं तत्परिवासनकाले यजमा-
नाशीरभिप्राया श्रुतिरिषा द्र । पदद्वये तावद् 'यथाऽय
यूपो मन्त्रबलेनाच्छिन्नो भवति तथाऽस्माक यजमानं

राय उपपद्यन्ता सुवीरश्चासौ भवेद्' इत्याकारिकाऽऽशीर
द्र । यतु सा अत्र 'राय.' इति द्वितीयाबहुवचनान्तं
पदमभिप्रेयन् 'रायो वनानि यजमानाय देहि' इत्येवं
व्याख्यत । तद्विचारसहम् । 'ऊडिदम्' (पा ६, १,
१७१) इति विभक्तिस्वरापत्तेर्द्विवारत्वात् । एवमैकपदे क
२, ९ इत्यत्र 'अच्छिन्ना राय इम यजमानमुपपद्यन्ताम्'
इत्याद्यर्थ द्र । काठ ३, २ इत्यत्र तु भवति कश्चिद् अपरो
विशेष । पूर्वोक्तशाखाद्वये, अच्छिन्न- इत्यारभ्य नवं वाक्य
भवति । अत्र काठ त्वावसानिकयो पदयोर्द्वयोरपि
पूर्वयैव त्रिष्टुभाऽथवा तस्या उत्तरार्धेनैकवाक्यताऽन्वयः
द्र । एतस्माच्च भेदाद् द्विव्याख्यानम् एतत् प्राति द्र ।
तथाहि, क वाक्यपार्थक्यकल्पे नञ्-तम (छिन्ना राय-
श्छिन्नरायस्तद्विज्ञा इत्यर्थ) अत्र 'छिन्न-रै-' इत्यन्तोदात्तं
प्राति उप भवेत् । काठ पूर्वान्वितवाक्यकल्पे तु छिन्ना रायो
यस्माद् इति प्रथम बस 'छिन्न-रै-' इत्याकारकं प्राति
भवेत् ततश्च पूर्ववद् नञ्-तस अव्यय-पूर्वपदप्रकृतिस्वरौ
भवेत् (तु पा ६, २, २) । बस-पक्षे उपसर्जनह्रस्वत्ववार-
णार्थम् 'ईयसो बहुव्रीहे' (पावा ५, ४, १५६) इत्यत्र
उस द्र । विवेकभूयिष्ठापेक्षो विषय पुनरपि वैश
प्रभृ द्र ।

२^१अ-च्युत^१ - त तै २, ६, ३, ३
 अच्युत-क्षित^१ - क्षित मा ५, १३,
 का ५, ४, ४, तै १, २, १२, ३,
 मै १, २, ८, ३, ८, ५, काठ २,
 ९, क २, ३
 अच्युतक्षित-तम^१ - म मा ७,
 २५, का ७, १०, २, तै १, ४,
 १३, १, मै १, ३, १५, काठ ४,
 ५, क ३, ५
 अच्युत-च्युत^१ - च्युत क २, १२,
 ९, शौ ५, २०, १२, २०, ३४,
 ९१, पै २, २४, १२, १३, ७,
 ९१, -०च्युत क ६, १८, ५
 अच्युत-तम^१ - म मा काठ २८, १
 अच्युत-वल् (भ-→)भा^१ - भाम् खि
 २, ६३, २५
 ✓अज्, अजति ऋ ६, ६६, ७,
 अजन्ति ऋ ९, ९१, १,

अजामसि पै ११, २, १०, अजतु
 शौ ८, ६, १९, पै १६, ८०,
 १०, अजन्तु शौ ८, ५, ५, ६,
 पै १६, २७, ५, ६, अज(>जा)
 ऋ १, १७४, ३, शौ ४, ३७,
 २, पै १३, ४, २, १५, २०, ६,
 अजन् पै ९, १९, २, आज ऋ
 ७, ५, ६, अजतम् ऋ १, ११२,
 १६, अजेत ऋ १, १२९, ६
 अजु^१ ऋ ५, ६, १०
 अज्यसे ऋ ६, २, ८ [अनु^०,
 अप^०, अभि^०, अम्या^०, अव^०,
 उद्^०, उप^०, निर्^०, वि^०, सम्^०]
 अज्-पृतना^०
 १अज, जा^१ - ०ज शौ ९, ५, ९, १६,
 -०ज काठ ७, १३, शौ ९, ५,
 १५, पै ३, ३८, ९, १६, ९७,
 १०, ९८, ७, -ज ऋ १, ६७,

३, १६२, २, ४, १६३, १२,
 २, ३१, ६, ३, ४५, २, ६, ५०,
 १४, ७, ३५, १३, ८, ४१,
 १०, १०, १६, ४, ६४, ४, ६५,
 १२, ६६, ११, १३४, ६, खि
 ५, ३, ५, मा ५, ३३, १३, ५१,
 २१, २९, २४, ३२, २५, २५,
 २७, २९, २३१, ५९, ३४,
 ५३१, का ५, ८, ३, १४, ५, ५,
 २३, ४, १, २६, ७, २, २७,
 १२, २, ४, ३१, ३, १२१, ५,
 १, ३३, २, १६१, तै १, ३, ३,
 १, १२, १, १, ४, ५, ४, ४, १०, ३,
 १६, ७, ५, ८, १, २, ४, ५, १, ३१,
 १२, १, २४, १, ७, १, १, ४१,
 मै १, २, १२, ६, २१, ४१, २, ५,
 ११, ७, १७, १३, २०, ३, ११, २,
 १४, १३, १६, ११, ४, ८, ३१,

^१) बम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप भावे क ।
 आयुदात्तत्वान्तोदात्तत्वयोस्तात्पर्यं तावदेव सामर्थ्यं यावद्
 अप्रतिहत-प्रतिघातरहितेत्येतयोस्तत्पर्यायभूतयो शब्द-
 योर्मध्ये भवति। एव तयो सामान्येनाऽनर्थान्तरभूतार्थवा-
 चकत्वे सत्यपि य सूक्ष्मो भेदो भवति तद्विस्तरं वैश्र द ।

^२) सोपपदात्त ✓२ क्षि+किप् । कृद्-उपप्रस्व (पा
 ६, २, १३६)।

^३) तमप. पित्वाभिघाते स्वरस्तदवस्थ (पा ५, ३,
 ५५)।

^४) 'अच्युत-क्षित' इत्यत्र व्यु च स्वरश्च द ।

^५) तस सामान्य-समासस्वरप्राप्तौ (पा ६, १, २२३)
 परप्रकृतिस्वरत्वमापवादिकं द (तु पा ६, २, १२१)।
 उप ✓वल्+अभ प्रत्यय (पाउ ३, १२५)। तस्य
 च नित्वमायुदात्तत्वार्थम् उस (पा ६, १, १९७)। अथवा
 मन्त्रस्य पूर्वार्धे माधव-प्रिया- इति बस भवतीत्यत्रापि
 बस एव संभाव्येतेति मुपा स्वरतो भ्रष्ट स्यादित्यपि
 सुकल्पं द ।

^६) 'अज्यसुः' इत्यत्रत्यं टि द ।

^७) कर्तरि पचाष् अच् चित्स्वरश्च (पा ३, १, १३४,
 ६, १, १६३)। अपशु-प्रकरणे तत्र तत्र तत्तद्देवतादि-
 विशेषणतया बह्व्य श्रुतयो भवन्ति । तत्र
 क्वचित् क्वचिद् ६अ-ज (<✓जन्)-इत्येवमपि

भाष्यकारैर्व्याकृतं भवति । तत्र तेषा पारस्परिकस्य
 भूयमो वैमल्यस्य सद्भावाद् विमर्शविशेषतो भूयिष्ठेषु तत्-
 प्रकारकेषु स्थलेषु तथाविधाया व्युत्पत्तेर् अप्राकराणि-
 क्त्वावभासाच्च तत्तद्वाच्यविमर्शविस्तरत करिष्यमा-
 णस्याऽऽस्मदीयस्य विवेचनस्य वैश एव विशेषेण युक्ता-
 वसरत्वाच्चेह व्युत्पत्तिविभागत शब्दद्वैवि यनिर्देशो
 नाऽकारीति मर्षयन्तु युक्तायुक्तविचारिण । एस्थि अपि
 द्वित्रैरुदाहरणैरेषा मौनमुद्रा किञ्चिदुपपाद्यत इव । तद्
 यथा । ऋ १०, ८२, ६ इत्यत्रोपस्थाप्यमाना द्वितीया
 व्युत्पत्ति (तु GG)। विश्वकर्मणोऽपा गर्भत्वेन श्रूय-
 माणत्वाद् अजन्मनस्तथाविधविशेषणस्यानुपपत्तेर्
 अप्रामाण्यमिवाऽऽपतेत् । एवम् ऋ २, ३१, ६ प्रभृ
 'एक-पाद्' इति विशेषणाच्च बुद्ध्यत्वविशिष्टस्याऽहेः साह-
 चर्याच्च तत्र माहाभागाद् एकेनैव पादेन सर्वत्र प्राप्तुमल-
 भूष्णुर अतश्च चातुष्पाद्य प्रति नितरा निरपेक्ष कश्चिद्
 अद्भुतमायोऽजाऽन्तरविशिष्टोऽज एव शिश्रावयिषित
 स्याद् इति संभाव्यते (तु ऋ १०, ११७, ८
 यत्राऽऽस्मदभिप्रायत एकद्विचतुष्पदा पारस्परिका उत्कर्षा-
 पक्षौ सम्यक् स्पष्ट च श्राव्येते)। यत्तु G ऋ १०,
 ६०, ३ प्रभृ स्वपक्षसमर्थनमपश्यत्, तदपि व्यर्थमिव
 भवति । तत्र सर्वत्र पाद्-शब्दस्य सामान्येनाऽशपर्या-
 यत्वदर्शनाद् इति दिक् ।

माठ २, १३, ८, ८, १२, १३,
१, १६, १७, २४, ७, ३९,
१३ ४६, ३, ४, ४७, २ ४८,
३ क २, ७, १७, २, ७, २५, ८,
३७, ८ १, १ कौ २, ४६१,
१०६९, १ जे ३, ३३, १६, शौ
४, २४, १, ९, ५, १, ३, ७,
१० ११, १३, १६, १८, २०,
२१ ३१-३६, १०, ७ ३१, ८,
४१ १३, १, ६, १८, २, ८, १,
१०, ११, ३१, पै ३, ३८, १,
९, ८, १९, १-३, ८, १३, ८,
१३१, १६, ९७, १, ७-९, ९८,
२, ३, ७, ९९, ६, ८, -॥जम्
तै २, १, १, ५, मै १, ६, ८,
२, ५, २, ३, ५, ११,
३, १०, २, ४, ८, ३, काठ १२,
१२, १३, १३, १, २, ४, ५,
१३, १८, १, शौ ४, १४, ६, ९,
९, ५, ७, ११, १२, २२, २४,
-२८, ३१, ३७, १८, २, ९, पै
३, ३८, ११, ८, १९, ४, ७,
१०, ११, ९, ७, २, १६, ९७,
७, ८, ९८, १, ९, १००, २,
४, -॥जया तै ६, १, ६, ३, १०,
१, मै ३, ७, ७, माठ २३, १०,
२४, २, ६, क ३७, १, ३, ७,
-॥जस्य क १, १६४, ६, १०,
८२, ६, मा १७, ३०, का १८, ३,
६ तै ४, ६, २, ३, मै २, १०, ३,
काठ १८, १, क २८, २, शौ

१४, ४, ८, १४, ७, ८, ९, ५,
१९९, १४, ७, पै १६, ६६,
६, १९९, १-२, ५, -॥जा २,
३९, २, मा १४, १९, २३, ५६,
का १५, ५, ५, २५, १०, ४, तै २,
२, ४, ५, १, ३, ४, २, २, १३,
२, ६, ४, २, १०, ४, ३, ७,
१, १५, १, ६, २, ४, ३, २, १६,
१, ६, ३, ५, १०, १, मै ११,
५, १०, ८, १, २, ६, १३,
८, ३, १३, १४, ३, ७, ७, १,
४, ४, ९, १, काठ ६, २, ७,
७, १३, ११, १२, १७, ३,
१९, ५, २३, १०, ३४, ७,
३९, ४, ११, १, २६, २४,
३०, ३, ३७, १, ७, -॥जा
क ६, ५७, ३, १०, २६, ८,
तै ५, ६, १९, १, ७, ३, १४,
१, मै ४, २, १४, काठ ५, ३,
१३, १, २४, ६, २८ १०,
३५, १५, ४३, ४, ४९, ९,
क ४५, ११, पै १, ४०, ४,
-॥जाम् मै २, ५, ११, काठ १३,
३, पै १२, ६, १०, -॥जानाम्
तै २, १, १, ५, ५, ५, १, ३, ६, पै
२, ३७, ४, ६, १५, ८, -॥जाम् २
८, ७०, १५, १, मै २, ५, २,
३, ७, ७, ४, ८, ८, १, काठ १३,
१, २८, ५, क ४४, ५, १, शौ ६,
७१, १, पै २, २८, २, -॥जाय
पै ६, ३, ११, -॥जाया तै ६, १,

६, ३, काठ ८, २, २३, १०,
क ६, ७, ३७, १, -॥जायाम्
तै ५, ४, ३, ३, मै ३, ३, ४,
काठ २१, ६, क ३१, २१;
-॥जायै तै २, १, १, ६, १, -॥जास
२६, ५५, ६, ७, १८, १९,
-॥जे शौ ५, ३१, २, पै ९, ११,
४, -॥जेन शौ १८, २, २२
[॥ज, जा-गो, चरम०]
॥अ(जा>)ज-क्षीर- -रम् तै
५, १, ७, ४, मै ३, १, ८, -॥रे तै
२, २, ४, ४, ५, -॥रेण तै ५, १,
७, ४, ४, ३, १, मै ३, १, ८,
काठ १९, ७, क ३०, ५
अज-गर्- -र खि २, १४, २,
३, मा २४, ३८, का २६, ८, ३,
तै ५, ५, १४, १, मै ३, १४, १९,
काठ ४०, ५, ४७, ४, शौ २०,
१२९, १७, पै १, ९६, ४, -॥रा.
शौ ४, १५, ७, ९, ११, २,
२५, पै ५, ७, ६, १६, १०६, ५,
-॥रेण तै ७, ३, १४, १, काठ
३५, १५, ४३, ४
अज-व- -वम् तै ६, १,
६, ३
अज-पाल- -लम् मा ३०, ११,
का ३४, २, ३
अज-ब(भु->)भू- -भु शौ
५, ५, ८, पै ६, ४, ८
अज-मायु- -यु ७, १०३,
६, १०

^a षतस सामस्व पूष हस्व (पा ६, १, २२३, ३, ६३)।

^b कर्मण्युपपदे/१गृ+अच् (पा ३, १, १३४)।
थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^c 'अजक' इत्यत्र टि यद्र।

^d भावे त्व (पा ५, १, ११९)। पूष हस्व (पा ६,
३, ६४)। प्रत्ययस्वर।

^e कर्मण्युपपदे/२पा->पालि+अण् (पा ३, २, १)।
कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^f सौवर सकेतस् तस इति कृत्वा कल्पनामूल द्र। शौ

च पै चोभयत्र समाने प्रकरणे सम्बुद्धिप्रयोग। तस्य
च पादादित्वाद् षाष्ठिकम् आयुदात्तत्वं द्र. (पा ६, १,
१९८)। क्वचिद् 'अजबभु' इति प्रथमान्तमपि रूप-
मुपलभ्यते (तु पाण्डु टि)। तथात्वं उत्तरं भ्रूयमाणेन
'पिता' इति पदेनास्य समानाधिकरणात् स्यात्। एवमेव
PW प्रभृ च व्याचक्षते। स्वरस्तु दुरुपपाद स्यात्।
क्वचिद् 'अजबभु' इत्यविभक्तावयव पपा अपि ल्प्यते।
(तु पाण्डु टि)।

^g बस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १)। उप यद्र।

अज-मीळह^a-आजमीळह^b- कडास ऋ

४, ४४, ६, शौ २०, १४३, ६।

॥अज-लोम^c- मै तै ५, १, ६,

०, काठ १९, ५, क ३०, ३

अज-लो(मन्→)झी^d- झी मै

४, २, १४

अज(शृङ्ग>)शृङ्गी^e- ०ङ्गि

शौ ४, ३७, २, पै १३, ४,

२, -झी शौ ४, ३७, ६, पै १३,

४, १०, ११, १५

अजा-न्व^f- -न्वम् काठ २३,

१०, क ३७, १

अजा(जा-अ)वि^g- -वय ऋ १०,

६०, १०, मा ३, ४३, ३१, ८।

का ३, ४, ६, ३५, १, ८।, तै ६,

५, १०, १॥, काठ २९, ९॥, शौ

५, २१, ५, ७, ६२, ५, ८, २५,

११, २, ९, १९, ६, १२, पै ३,

२६, ५, ९, ५, १०।, ७, १,

२३, ९, १६, १४, ४, १०४,

९, -विमि शौ १०, ६, २३,

पै १६, ४४, ५, -विषु शौ ११,

२, २१, १२, २, १५, पै १६,

१०६, १

|अजा(ज-अ)श्व^h- ०श्व ऋ १,१३८, ४ⁱ, ६, ५५, ३, -श्व ऋ

६, ५८, २, ९, ६७, १०, मै ४,

१४, १६, -श्वम् ऋ ६, ५५, ४

२अज- सुनिर्^oअजक¹- क खि ५, १५, ५अजका¹-अजकाव^k- -वम् ऋ ७,

५०, १.

अजत्¹, अण^o, सवि^oअजन, नी^m- अश्व^o, गो^oअजिⁿ-अ(जि>)जी-गर्त^o-॥अजीगर्ति^p- -ति. काठ

१९, ११, क ३१, १, -तिम्

तै ५, २, १, ३

अजिन¹- -नम् शौ ६, ६७, ३, -नेन

शौ ५, २१, ७, -नै शौ ४, ७,

६, पै २, १, ५ [०न-अविकृण^o,कृण^o, वस्त^o]^a) वैम नाउ व्युत्पत्तावौपयिक द्र। उप <√मिह द्र।^b) अण् प्र ताद्वित (तु पा ४, १, ११२ यद्वा पा ५, ४, ३८)। प्रत्ययस्वर ।^c) तस । अत्र उप मूलतो नकारान्त सन् समासाऽन्ताऽन्तमुताहोऽकारान्तमिति विमृश्यम् । तु गोत्रा १, २, २२ यतो मौलस्याऽकारान्तप्रकारस्य प्राति अपि सद्भाव प्रत्यक्षमापाद्यते । प्रथमे कल्पे समामान्तदेशित (पा ५, ४, १०३, ६, १, १६३) स्वर । उत्तरे च सामान्यः समासस्वर (पा ६, १, २२३) इति विवेक ।^d) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। स्त्रिया ङीप् (पा ४, १, २९)।^e) बस 'शृङ्गम्' (पा ६, २, ११५) इति परादि-स्वर । स्त्रिया च ङीषि (पा ४, १, ५५) प्रत्ययस्वर इति विशेष ।^f) ह्रस्वाभावे रू । शेषम् 'अज-व-' इत्यत्र द्र ।^g) ऋ मा च पपा अनवगृहीत । शौ तु ०ज-अ^o इति । द्वस सामान्य समासस्वर (पा ६, १, २२३)।^h) बस पूर्वपदप्रकृतिस्वर (पा ६, २, १)। उप यद्र ।ⁱ) 'अजक-' इति विगतस्वरोऽपि मूको पा भवति न त्वसौ कोऽपि वास्तविक पाभे । तु शौ २०, १२६, १७, यत्र 'अजागार-' इति मुपा 'अजगर्-' इति च मूको पाभे । वस्तुतोऽत्र पदद्वयी वा भवति पदत्रयी वेति पदविभाग प्रति भवत्येव सदेह । उभयथा संभवाद् उभयथाऽपि तात्पर्यस्याविस्पष्टत्वाद् विनिगमकान्तराभावाच्च । इह 'अरुक्-', 'अविकृत्-' इत्यत्रत्ये ङि अपि द्र ।^j) नाउ प्राति तद्गतं ङि च द्र ।^k) 'अजका-व-' इति पपा । तमेवानुसरति सा । व प्रत्ययोऽर्णवादिवद् मत्वर्थे द्र (पावा ५, २, १०९)। एतदुत्तरसूत्रे 'अजगव-' इति प्राति धनुर्विशेषज्ञापरमितोऽन्यदिव भवति । न चासौ सज्ञात्मकोऽर्थ इहायमिप्रेत स्यादिति वचनायोपलभ्येत । तस्यार्थस्याऽत्रत्यपरिहर्तव्य-विषाद्यनिष्ठवस्तुवर्णनपरकप्रकरणेन नितान्तमवगतत्वात् । ये अपि शत्रा ४, १, ५, १९ इत्यत्र, तात्रा २५, १५, ३ इत्यत्र च यक् 'अजकाव-' इति 'अजगाव-' इति च प्राति भ्रूयेत ततोऽयेतद् भिन्नार्थवाचकत्वाद् अन्यदिव भवति ।¹) शत्रन्तं प्राति ।^m) करणे ल्युट् । स्त्रिया ङीप् ।ⁿ) नाउ व्युत्पत्ता औपयिक प्राति । इ प्र (पाउ ४, १४०)। प्रत्यय-स्वर ।^o) 'अजौ गर्तो यस्य' इति वम पूष दीर्घ (तु पा ६, ३, १३७)। अत्र अ-जी^o इति मन्वान MW विमर्शविशेषापेक्ष ।^p) बाह्यादिवाद् अपत्यार्थ इण् प्रत्ययो जित्-स्वरश्च (पा ४, १, ९६, ६, १, १९७)।^q) अज- इत्यतस् ताद्वितमिति MW । प्राचस्तु √अज्+इन् प्रत्यय इत्याहु (तु काउ २, २२)। यत्तु (पाउ २, ४८) इत्यत्र (भोउ २, २, १६४) इत्यत्र च इनच् प्रत्यय इत्युक्तं भवति तत् लक्ष्याननुविधायित्वादलक्षणं द्र । न ह्यन्तस्वरा श्रुतिर्भवति यतश्चानुबन्धश्च चरितार्थतामियात् । प्रत्ययस्वरेण मन्थोदात्तत्वम् ।

अजिन-मन्थ ^a - न्धम् मा ३०, १० का ३४, ३, २	२, ६६, २५, कौ २, ६६०, जै ३, ५५, १, -चिषम् ऋ ८, १९, १३	४, ६, तै १, ३, १४, ७, ४, ६, ४, २, मै २, १०, ४, क २८, ५, कौ २, १२०४, जौ ६, ९७, ३, १९, १३, ६, पै ७, ४, ६, -ज्मन् ऋ १, ६५, ३, ११२, १७, १६६, ५, ६, ३१, २, ८, २०, ५, -ज्मना, -ज्मनि शौ ११, १२, २२, -ज्मभि. ऋ ८, ४६, १८, -ज्मा काठ १८, ५
अजिरा ^b - न ऋ ६, ६६, ३, ८, १०१, ३, १०, ९८, २, जौ ३, ४, ३, -रम् क १, १३८, २, ३, ९, ८, ४, ४३, ६, ७, ११, २, (१०, ७०, ३), १०, १०२, ४, वि ४, ११, ६, मा ३४, ६, १, काठ ९, १, १३, १२, २१, ८, १, क ८, ४, जौ ८, ८, ३, पै १६, २९, ८, -रा क [१, १३४, ३, ५, ५६, ६], ३, ३५, २, काठ ३१, १४, -रा तै २, ४, ७, २, काठ ११, ९, -राय मा १६, ३१, का १७, ४, ५, तै ४, ५, ५, २, मै २, ९, ५, काठ १७, १४, क २७, ४, -राम. ऋ १, १४०, ४, ५, ४७, २, ८, ४९, ८, वि ३, १, ८ [०९-खदिर ^c] †अजिर-शोचिस् ^c - चिष ऋ	१, ६६, २५, कौ २, ६६०, जै ३, ५५, १, -चिषम् ऋ ८, १९, १३ †अजिरा(र-आ)चरिष्णु ^d - ण्यु खि ४, ८, ६ अजिरा(र-अ)धिराज ^e - जौ शौ ७, ७३, ३ √अजिगय ^f , †अजिरायते क ८, १४, १०, शौ २०, २८, ४, ३९, ५ †अज्म ^g - ज्मम् ऋ १, १६३, १०, ३, २, १२, मा २९, २१, का ३१, ३, १०, तै ४, ६, ७, ४, काठ ४६, ३, -ज्मस्य ऋ ४, ५३, ४, -ज्मेषु क १, ३७, ८, १०, ८७, ३, ५, ८७, ७, ८, ४३, २०, तै ४, ३, १३, ७, मै ४, ११, २ अज्मन् ^h - †ज्म क १, १५८, ३, ६, ४, ४, ८, ४६, २८, १०, १०३, ६, मा १७, ३८, का १८,	१अज्यमान ⁱ - न ऋ ५, ३०, १४ अज्म ^j - ज्मा क ६, २४, ८, -ज्मा मै २, ४, ७६, -ज्मान् ऋ ४, १, १७, १९, ७, ५, ५४, ४, ६, ६२, २, ८, १५, २, १०, ४४, ८, ५९, ३, शौ २०, ६१, ५, ६२, ९, ९४, ८, -ज्मे ऋ ८, २७, १८ [०ज्म-उर ^k , घामे ^l] अज्मथ ^k - ज्मया ऋ १०, ६९, ६ अ(ष्ट-→)ष्टा ^l - ष्टा ऋ ६, ५३, ९, -ष्टाम् ऋ ४, ५७, ४,

^a) कर्मण्युपपदे सम्/धा+मूलविभुजादित्वात् क प्र (पावा ३, २, ५)। अन्तोदात्त (पा ६, २, १४४)।

^b) किरच् प्रत्यय (तु पाउ १, ५७, भोउ २, ३, ४७)। यश्च (काउ १, २४) इत्यत्र निरनुबन्ध प्रत्यय शिष्टो भवति स स्वराणुरोधरहितलोकमात्रगोचर इ। वेदे त्वन्तस्वरनश् चिदनुबन्ध सुबच्च एवेति किमु वक्तव्य भवति। चित्स्वर (पा ६, १, १६३)।

^c) बम पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^d) यमु यनि च द्वैस्वरी दुरुपपादाद्र। प्राति चेत् साधु स्यात्तर्हि तम तत्स्वरश्चान्य एव इ। मूको तु भूयस्त्वेन जरिष्णु- इत्येव उप समर्थयन्ति (तु MIV)। अजिराजरिष्णु, अजराजरिष्णु, अजराजरिष्णु, इत्येतेषा मध्ये मध्यमो वोत्तमो वा पा स्याद् आदिस्वरश्चेति विमृशन्तु विमृश।

^e) द्वस सामान्य समासस्वर (पा ६, १, २२३)।

^f) नाधा आचारार्थे क्यङ् दीर्घश्च (पा ३, १, ११)।

^g) मन् प्र निट्-स्वरश्च (तु पाउ १, १४०, पा ६, १, १६७)।

^h) मनिन् प्रत्यय (तु पाउ ४, १४५)। शेषं नापू इ।

ⁱ) शानचो निघाते यक्-स्वर (पा ६, १, १८६)।

^j) रन् प्रत्यय औणादिक उस् नित्स्वरश्च (पाउ २,

२८, पा ६, १, १९७)। एतच्च एषू इति च प्रत्ययमात्र-भिन्ने सती अप्यर्थत समाने भवत इत्येतदर्थं तु 'अजिर-' इति पाभे तै २, ४, ७, २, काठ ११, ९। यत्तु सा (ऋ ४, १, १७) इअ-जर -($\sqrt{\text{जृ}}$)- इत्येवं व्युत्पत्ति व्यकल्पयत् तद् निर्दिष्टशाखान्तरीयव्यवहारविरोधाद् अप्रामाणिकम्। यदसौ तत्रैव गमनशीलतया व्याचक्षाण् √अज् इत्यस्माद् व्युदपादयत् तत् साधु। वाच्यविमर्शस्तु वैश इ।

^k) यदत्र यतोऽनावीय. स्वरो न भवति भवति च तित-प्रयोजित स्वरित (पा ६, १, १८५)। तदेतद् अज्म-अजिर- इत्यत्रैव भूयो ज्ञापकं स्यात्। कथमित्युच्यते। मूलतम् व्यक्तेऽस्मिन् शब्देऽभ्युपेयमाने (अजिर- > अज्म-) ततश्चाऽव्यक्तात् सत प्रत्ययोत्पत्तौ सत्याम् (अजिर्य- > अज्म-) यतोऽनावीयस्वरनिमित्ताभावात् (पा ६, १, २०५) नैमित्तिकाऽभाव इत्यर्थात्। यद्वा 'अनाव' (पा ६, १, २१३) इति यदुक्त तदल्पमिति इ। अन्येषा व्यक्ते सत्यायनाद्युदात्ताना सता तत्रोपसख्येयत्वात् (यत्तु उक्थ- कन्या- धान्य-)।

^l) ष्टन् प्र (पाउ ४, १६७)। भाषान्तर-सजन्म-परि-चयार्थं केषाचिदभिमतस्य √अश् इत्यतो निर्वचनस्य सकेतार्थं च तु IVW १, ३६। नित्स्वर (पा ६, १, १९७)।

६, ५८, २, मै २, ७, १०, ४, १४,
१६†, काठ ३७, १॥, शौ ३,
१७, ६†, पै १२, ६, ३
आ(ष्ट्र→)ष्ट्री^a- -†ष्ट्री^bशौ
६, २७, ३, -ष्ट्रयाम् ऋ १०,
१६५, ३
अष्ट्रा-द(ष्ट्रा>)ष्ट्र^c-
॥आष्ट्रा-दष्ट्र^d- -ष्ट्रम् मै १,
११, ९, काठ १४, १०
अष्ट्रा-विन्^e- -वी ऋ १०,
१०२, ८
आजि^f- -†जय ऋ १, ८१, ३, ७,
३२, १७, कौ १, ४१४, २,
३५४, जै १, ४०, ६, ३, २९,
११, शौ २०, ५६, ३, -जा ऋ
१, ६३, ६, १०२, ३, १०,
११६, २, १५, ७, ८३, २, ९,
६६, ८, पै ३, ३६, २†, -जिम्
ऋ १, १७९, ३, ४, २०, ३,
२४, ८, ४१, ८, ४२, ५, [५८,
१०, (९, ६२, ३)], ५, ४१, ४,
६, २४, ६, ७५, २, ७, ९८,
४, ८, ४५, ७, ५३, ८, ९, ३२,
५, १०, १०२, १२, खि ३,
५, ८, †मा १७, ९८, २९,
३९, †का १९, ११, ३१, २,
३, तै ४, ६, ६, १†, ५, ३, २,
३॥, ७, ५, ९, २॥, ॥मै १,
११, ५, ७^३, ३, १६, ३†, ४, ३,

२, ॥काठ १०, ५, १२, ७, १४,
५, ७, ८, २१, १२, २३, ३,
४०, ७†, ४६, १†, कौ १, ६८†,
जै १, ७, ६†, शौ ६, ९२,
२, ७, ८७, १†, १३, २, ४,
५, २०, ८७, ४†, †पै ८, १३,
१०, १५, १०, २, -†जिष्ठ
ऋ १, ८१, १, १३०, ८†, २,
३४, ३, ४, १७, ९, [५, ३५,
७, ८, ८४, ८], ७, ८३, ६,
१०, १५६, १, तै ३, ५, ११, ५,
मै ४, १०, ३, १२, ४, काठ
१५, १२, कौ १, ४११, २,
३५२, ८७७, जै १, ४०, ३,
३, २९, ९, ४, ११, २,
शौ २०, ५६, १, -जीन् ऋ
६, ३५, २, शौ २, १४, ६, पै २,
४, ३, १०, १, ६, -(जि→)जीम्
॥मै २, १, ११, ३, ४, ३,
-जे ऋ ४, ४१, ११, १०,
१०२, ५, -जौ ऋ १, ५१, ३,
५२, १५, ११०, १०, १७६,
५, ३, ३२, ६, ५३, २४, ४,
१६, १९, ६, १९, ३, २०, १३,
८, ९६, १४, ९, ९१, १, ९७,
१३, २०, १०, ६१, १, ८, ६८,
०, ७५, ९, १०२, १, काठ ७,
१२, ३८, १२, †कौ १, ५४३,
२, १५६, †जै १, ५५, १२,

३, १५, ४, †शौ २०, १६, २,
१३७, ८९
आजि-कृत्^g- -कृत् ऋ ८,
४५, ७
आजि-तुर्^h- -तुर्म् ऋ ८, ५३,
६, खि ३, ५, ६
आजिⁱ-पति^j- -ते ऋ ८, ५४,
६, खि ३, ६, ६
अजक- अजकाव- /अज् द्र
अ-जग्धपाप्मन्^k- -प्मा शौ ९, ७,
९, पै १६, ११३, ३
॥अ-जग्धिवस्^l- -वाप्सम् तै २, १,
१०, २†, काठ १०, ६†, १२, ५†,
१३, ६†
अ-जघ्नुषी- -षी ऋ ८, ६७,
१५
अजत्- अजन-नी- /अज् द्र
?अजना^m- -नाम् पै २, ४०, ३
अ-जयⁿ- -य. पै १५, ६, ५
१अ-जर, राⁿ- -†र ऋ १, [५८, ४,
(४, ७, ९)], १२७, ९†, ६, २, ९, ५,
७, ८, ५, १६, ४५, ८, २३,
११, १०, ११५, ४, मा १८,
७४, का २०, ५, ७, तै १, ३,
१४, ३, ३, १, ११, ६, कौ
२, ७३५, -†र. ऋ १, ५८, २,
१४४, ४, १४६, २, ३, [२, २,
५, ४, २], २३, १, ४, ४५, ७,
५, ७, ४, ४४, ३, ६, ४, ३,

^a) स्वार्थे अण् (पा ५, ४, ३८) । प्रत्ययस्वर । खिया
डीप उदात्तनिवृत्तिस्वरेणोदात्तत्वम् (पा ६, १, १६१) ।

^b) स१ प्रगृह्यम् । प्र पूर्वसवर्णता द्र (शौप्रा १, ७४)
नाउ रू शाखान्तरीय पाभे द्र ।

^c) नाउ न्युत्पत्तावौपयिक द्र । सासख द्र ।

^d) मत्वर्थे अण् प्र (तु पा ५, २, ६१) तत्स्वरश्च । आष्टा०
इति मुपा भवति (वैतु मूको च नाउ काठ च) ।

^e) मत्वर्थो विनिः (पावा ५, २, १२२) । प्रत्यय-स्वर ।

^f) अधिकरणे इण् प्र (पावा ३, ३, १०८ यद्वा
पाउ ४, १३१) । प्रत्ययस्वर ।

^g) सोपपदात् /कृ+किप् । कृद्-उपप्रस्व

(पा ६, २, १३९) ।

^h) उप <√तुर्<√त्वद्' अन्यद् नापू द्र ।

ⁱ) तस 'पत्यौ' (पा ६, २, १८) इति पूषप्रस्व ।

^j) तस अव्यय-पूषप्रस्व (पा ६, २, २) उप बस द्र ।

^k) तस नापूदि स्वर । उप यद्र ।

^l) 'गाम्' इत्यनेन सामानाधिकरण्यमिति कृत्वा प्राति-
सकेतोऽकारि । वस्तुस्थिति सदेहकबलितैव द्र ।

^m) बस परकर्तृकस्वजयरहित इत्यर्थे द्र । तु शौ १९,
२४, ८ यत्र 'अ-जर' इति श्रूयते ।

ⁿ) बस । 'नजो जर-' (पा ६, २, ११६) इत्युत्तर-
पदाद्युदात्तत्वम् । उप <√जृ ।

१०, ५, २०, ३, ४८, ३ ६८, ९
 ७, १५, १०, १०, ५, ८७,
 २१ निष्ठ, ९, ५, ५, ५, ८,
 मा १७, १०, का १८, १,
 ११, तै ३, ४, ११, १, ४,
 ६, १, २, मे २, ७, ८, १०,
 १, ४, १०, १, ११, ४६, १०,
 ६, १४, १५, काठ २, १४,
 १७, १७, २३, १२, ३५, १४,
 क २८, १, ४८, १३, कौ १,
 २४, जै १, ३, ४, शौ ८, ३,
 २०, ६१९, २४, ८, ५३, १,
 २०, ३६, ३, पे ६८, १६, ८,
 ११, ५, ५६, १६, ७, १०, ८, ५
 -राम् ऋ १, १०६, २, १६४,
 २, १४, ३, ८, २ [३२, ७, ६,
 १९, २, ४९, १०], ५, ६, ४,
 २७, ६, ६, ५, ७, ८, ६, २१,
 १, ३८, ३, १५, ७, १८, २५,
 ८, ६, ३५, २३, ४, २०, ९९,
 ७, १०, ५१, ७, ८८, १ ३,
 १०६, ६, १५६, ४, मा १८,
 ७४, का २०, ५, ७, तै १, ३,
 १४, ३, ५, ४, ११ ७, ३१, ११,
 २, ४, ४, ४, ६, ५, ७, ८,
 २६, मै २, १३, ७, ४, ११,
 १, १२, २६, १३, १, १४, १५
 काठ २, १४, १५, ४, १६,
 ८, १७, ९, ६, १५, १२, कौ १,
 २८३, ४१९, २, ३७२, ८८०,

जै १, ३०, १, ४१, १, ३, ३०,
 १५, शौ ३, १९, १, ५, ६, ९८,
 २, ९, १४, २, १४, १०, ८,
 ४४, १३, ३, १८, १८, ४, ८८,
 २०, १०५, ३, ४, पै ३, १९, ५,
 १३, ५, २८, १०, १ १६, ६६,
 २, ६७, ४, -राम् कौ २, ३३३
 जै ३, २८, ५ -राम् १, ११३,
 १३, ५, ३४, १, शौ १०, ८,
 २६, पे १६, १०३, ३, -राम् ऋ
 १, ६४, ३, १२७, ५, १४२,
 ३, ३, १८, २, ७, ३, ३, १०,
 ९४, ११, काठ ३५, १४, क
 ४८, १३, कौ २, ५७१ जै ३,
 ४६, ६, पै ९, ११, ८६, -राम् राणि
 ऋ १०, ९१, ७, मै ४, ११, ४,
 -राम् शौ २, २९, ७, १२, २,
 ३२, पै १५, २, ८, -राम् स. ऋ
 ७, ५४, २, १०, ४६, ७, ८७,
 २०, मा ३३, १, का ३२, १,
 १ शौ ८, ३, १९, पै १६, ७,
 ९, -रे ऋ ३, ६, ४, ६, ७०,
 १, १०, ३१, ७, मा ३४, ४५, १,
 का ३३, २, ८१ तै ४, ३, ११,
 १, मै २, १३, १०, ४, ११,
 ११, माठ १३, १५, ३९, १०,
 शौ १, ३७८, जै १, ३९,
 ९१, शौ ८, ३, २५, ९, १२, पै
 १६, ८, ६, १९, २, -रे तै ४,
 ३, ११, ५, -रेण पै ३, १, ८, १०,

-राम् ऋ १, १६०, ४, ६,
 ५, ४, ६, २, ७, १०४, ५, तै १, ३,
 १४, ४, काठ ३५, १४, क ४८,
 १३, शौ ८, ४, ५, पै १६, ९, ४,
 -रे ऋ १०, ९४, ७, -रै
 ऋ २, ८, ४, -रौ मा १८, ५२,
 का २०, ३, २, तै ४, ७, १३, १,
 मै २, १२, ३, माठ १८, ५, क
 २९, ४, पै ३, ३८, ६, -रौ ऋ
 १, ११२, ९

१२अ-जर- -राय मै ४, १४, १७

अ-जर(त→)न्ती- -न्तीम् मा २१,
 ५, का २३, १, ५, तै १, ५, ११,
 ५, मै ४, १०, १, काठ ३०, ४,
 ५, क ४६, ७, शौ ७, ६, २

अ-जरयु- -यु ऋ १, ११६, २०

अ-जरायु- -यु पै ११, ५, ७

अ-जवस्- -वस ऋ २, १५, ६

अ-जस,सा- -राम् ऋ ८, ६०, ४,
 काठ ३५, २, जै ४, २८, ९,
 -राम् ऋ २, ३५, ८, ३, १, २१,
 २६, ७, ५४, १, ७, १, १८,
 १०, ६, २, मा ११, ५४, १८,
 ६६१, का १२, ५, ५, तै ४, १,
 ५, २, ३, १३, ६१, मै २, ७, ५,
 ४, १०, १, १२, ५१, १४, १५, १,
 काठ १६, ५, शौ ७, ८३, १,
 १९, ३, २, -राम् ऋ १,
 १००, १४, ९, ११३, ७, १०,
 ४५, १, १३९, १, १८५, ३,

^a) 'अ-मृत' इति बाह्वच (१०, ४५, ८) पाभे ।

^b) 'अ-जराणि' इति बाह्वच (१०, ९१, ७) पाभे ।

^c) विशिष्ट इह बाह्वच (१०, १७३, ६) पाभे ।

^d) प्रामाणिकी स्याच्चेच्छ्रुतिस्तर्हि 'जर' इति भावे
 अप-प्रत्ययेन (पा ३, ३, ५७) व्युपाय नन्-तस द्र ।
 एवमाकारिका श्रुति पपा प्रमाणयेत् । 'निधिरज्जुराय'
 इति साहितिकं मूको साक्ष्यं तु 'अधिरज्जुराय(त)' इत्या-
 कारक-पद-विभागे ज्ञापकं स्यात् । अन्यत्र 'निधि-' इत्य-
 स्यान्तोदात्तत्वेन प्रसिद्धे रस्थि 'अधि-' इत्यस्यैव विकार-
 मात्रत्वेन सुवचत्वात् । तु शौ ६, ११८, २, तैआ २, ४

च यत्रोभयत्र 'अधिरज्जु-' इति प्राप्तिः एव श्राव्यते
 तच्च अद्र ।

^e) तस । एवं च सत्यपि बस प्रकृते 'नजो जर-' (पा ६,
 २, ११६) इत्यत्र उस द्र ।

^f) बस तत्स्वर (पा ६, २, १७२) । यत्तु कैश्चित्
 तस इत्युक्तं भवति (तु PW प्रभृ) । तच्च । नज्-
 स्वरप्रसङ्गात् ।

^g) बस । उप जरोपपदे $\sqrt{\text{इ+जुण्}}$ प्र (पाउ १, ४) ।

^h) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप $\sqrt{\text{उ+द्र}}$ ।

ⁱ) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

अ-जुर्- -रम् ऋ ८, १० जी २०,
८, २

५, ३ ७, ७, ४, ५१, ६,
-र्याम् ऋ १०, ९८, १२

अ-जुर्- -र्यम् ऋ ६, २०, २०, ९ -र्यम् ऋ
२, ८, २, ६, ३०, १, -र्यम् ऋ
१, ६५, १, १८, ८, २, १८,
१, ३, ७, ८, ५३, १०, ५,
६९, १, ६, १५, १० १०, ८८,
१३, शौ ५, १, ८, ५६, २, ८,
-र्यम् ऋ ८, १८, २०, -र्या
ऋ २, ३९, ५ -र्या ऋ २, २,

अ-जुर्- -र्यम् ऋ ५, ६, १०
अ-जुर्- -र्यम् ऋ ५, ७७, २, ७,
७५, १ ७८, ३ मे ४, १२, ६१,
५ १६, ६३, ६, -र्या ऋ २, ४०,
२, ते १, ८, २०, ५, मे ४, ११,
२ साठ ८, १७, शौ ७, १००,
२५, -र्या ऋ [१, ८, १५],
७, १, १३, -र्या ऋ ९, ७३,
८, -र्या ऋ १०, १६८, ३,

जौ ६, ४५, २, -र्या शौ
१०, ३, ६

अ-जुर्- -र्या ऋ ६, २, २, -र्या ऋ
१, ६३, ५

अ-जुर्- -र्या खि ५, ५, ११

अ-जुर्- -र्या तै ३, २, २, १

अ-जुर्- -र्या तः ऋ ३, ४६, १,
५, ४२, ६, मै ४, १४, १४

अ-जुर्- -र्या तः ऋ २०, १२८, १६

अ-जुर्- -र्या तः ऋ ५, १४, १

अ-जो(ष-)-र्या ऋ १, ९, ४,

१) वम 'नञ्मुभ्याम्' (पा ६, २, १७०) इत्यन्तो-
दात्त । उप हलन्त भावे ढ । PIV तु अकारान्त-
माह । तदपि विमृश्य भवति । तदर्थं यद् ।

२) तम । 'कृचोक्त' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तस्वर ।
उप च <√जृ>जुर् इत्यत क्यबन्त यद् ।
यत्स्विह मा ष्यता प्र (जार्थ- >जुर् इति कृत्वा) व्यु-
आह, तदमत् । गुणमृद्वयविषये (किङ्क्षिष्ये) एव
√जृ>जुर् इत्यस्याऽच-परिणामस्य श्रुतिप्रसिद्धेरिति
यावत् (तु ऋ १, १८, ३ प्रभृ यत्र श-विकरणतयेव
श्रुतयो भवन्ति) ।

३) एकमेव पद सर्वं निहत चेति पपा भवति ।
'आख्यातमाख्यातेन क्रियामातये' (पा २, १, ७२)
इत्यन्तर्गणमृद्वयविषये मयूरव्यसकादिबन्त पातमिव
मा वष्टि । न त्वेव सत्यपि ममाभावयथोर् 'अजु'
इत्यस्य 'यमु' इत्यस्य च स्वरूपगच्छिन्ति सुलभा
मभाव्यते । यस्मिन् कस्मिन्नपि लकार ईदृग्-रूपाप्रसिद्धे ।
मर्वेषा योगाना तच्छेषाणा च छन्दोविषये बाहुलक-
दर्शनमाशङ्क्य, नाशरण भवन्त्यपि न सुवच भवति ।
तथाविधगनिकवाभावत् । तर्हि का मा गनिरिति चेदु-
च्यते । अत्रेय कल्पना विचार्यता यथाऽऽदितम् 'एवाग्नि-
मजुर्मुगुर्' इत्येव सत प्रथमस्य पाठस्य कालान्तरे
तत्तत्प्रभावजो यनि-प्रकारक पाठ प्रचलित इति ।
एव हि सम्यक्प्रकारेणानुदृप्-पाद सजायते । यस्मिन् तु
तत्सिद्धयर्थम् एवा इत्याकारक पाठो दीर्घवानुनामिक-
त्वाभ्यामायासविशेषसाध्य इवाभाति । अजुर्- इत्यनेन
विशेषणेन योगश्चास्तेस्तत्र तत्र दाशतया सुलभ इव द्र ।
अत्र समस्त पदमित्यास्याय GW सा चद् √अजु-
इत्यस्य च √यम् इत्यस्य च योगमाह ।
तच्चिन्त्य भवति । तदुक्तदिशा 'अजुर्' इत्याकारको

वा 'अजुर्' इत्याकारको वा पूर्वभाग स्यात् । उभय-
यापि छन्दोविषयमापतेत् । तन्निवारणार्थमवश्यं तेनापि
मन्त्रारम्भे 'एवाग्निम्' इत्याकारक पाठोऽभ्युपेय ।
भूयानयत्र विमर्शविस्तरोऽन्यत्रानुसंधेय । AJP ३८, १
इत्यत्र BL इत्यनेनोक्तमनुसरन् NW 'अजुर् यमुर्'
इत्यादित इव सत पाठस्य हसनमभ्युपेय । पूष
अस्मदभ्युपगतमेव, नातस्तत्र किमपि चोद्यमिव भवति ।
'यमुर्' इति प्रस्तावितम् उप √यम् इत्यस्य किं रूप
भवतीति नाल परित्यजेतुमिति सुत्यजम् । तदपेक्षया
'अजुर्' इत्यस्य न्याय्यतरत्वान् प्रसिद्धतरत्वाच्च ग्रहण
सुगमतरमिव भवेत् । अभ्युपगते च तस्मिन्स्तदीयाज्म-
यस्यस्य गकारस्य 'गीभिर्' इत्यस्मिन् परत सति
वर्णिसाम्यप्रयोजितो लोपोऽपि सूहो भवेदिति दिक् ।

४) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

५) दीर्घ एव विशेष (पा ८, २, ७६) । अन्यद्
अ-जुर्- इत्यत्र द्र ।

६) एक वेद पद पदद्वय वेति सिद्धयते । प्रथमे कल्पे
वैस्वरी दुरुपपादाऽपरे च पदविवेको दु शक इति भूयोवि-
मर्शपक्षेव भवति । 'उच्चैश्च वसुम्' इति WR तु
पागडु टि ।

७) 'अजैषम्' इत्येव मूलतः सतो विकार स्यात् ।
तथान्वेऽपि विरूपप्रसाग-यविरहाद् विमर्शविशेषस्य
स्थान द्र ।

८) प्राचा मतेन 'अजोषथा' इत्यस्य लङि थासि
रूपस्य ह्रस्वापत्तिरिय भवति (तु सा प्रभृ) । PIV प्रभृ
तु यनि आहुः । अत्र उप प्रति विशयो भवति ।
√जृ इत्यत कर्त्रर्थं कृद् भवत्युताहो भाव इति । प्रथमे
कल्पे तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) द्र । न त्वन्य एव-
विनो निगम इह निदर्शयितुमुपलभ्येत । द्वितीये कल्पे-

शौ २०, ७१, १०
 अ-जोष्य^१- -य ऋ १, ३८, ५
 अ-ज्ञात, ता^२- -न नि ४, ५, १०, शौ
 १०, १, ८, पै १६, ३५, ८,
 -तम् शौ ६, १०७, ३ पै १, १०,
 ४, -ता ऋ ४, २२, ७, ७, ३२,
 २७, कौ २, ८०७, जै ४, १०,
 ७, शौ ८, ७, १८, २०, ७९, २१,
 पै १६, १३, ७, -०ने शौ १०, १,
 २०, पै १६, ३६, १०, -तेषु
 ऋ १०, २७, ४, [त- अन]
 अज्ञात-केत^३- -ता ऋ ५, ३, ११
 अज्ञात-यक्ष्म^४- -ईक्ष्मात् ऋ १०,
 १६१, १, शौ ३, ११, १, २०,
 ९६, ६, पै १, ६२, १
 अ-ज्ञान^५-
 अज्ञान-तम्^६ ()° पि ३, १०८, ८
 अ-ज्ञास्^७- -ज्ञा ऋ १०, ३९, ६
 अज्म-अज्मन्- } √अज् द्र
 १अज्यमान-
 २अज्यमान- √अज् द्र
 अ-ज्यानि^८- -निम् तै ३, ३, ८, ३, ४,
 ७, २, ५, ७, २, ३, काठ १३,
 १५, शौ ६, ५५, १, -नी तै
 ५, ७, २, ५॥

अ-ज्येय^१- -य में ४, ४, ५
 अ-ज्योत^२- -ष्टा ऋ ५, ५९, ६,
 -ष्टाम् ऋ ५, ६०, ५
 अज्ज-अज्जय- √अज् द्र
 √अज्ज्, अज्ज°, अमि°, अवर°, आ°,
 उद्°, नि°, पग°, प्रति°, वि°, मम्°
 अज्ज्- अवर°, अन्व°, अस्मन्त्र°,
 अस्मदि°, उत्°, ऋजु°, घृत°,
 दक्षिण°, दवि°, देव°, देवदि°,
 नर°, भद्र°, मद्रि°, यद्रि°, विश्व°,
 विश्वदि°, विवि°, सत्रा°, मत्रि°,
 समि°, सु°
 अज्य- आ°
 √अज्ज्, अज्जे ऋ १, १२४, ८
 ५, १, ३ ८, २९, १, में ४,
 ८, ५॥, कौ २, १०९८,
 अनक्ति ऋ १, १५३, २, णिते २,
 ६, ५, ३, ६, ३, ४, ३, णिते ३, ९,
 ४, ६, १०, २, अनक्ति ऋ ४,
 ६, ३ १०, ६८, २, णिते २, ६,
 ५, ३, ६, २, १०, ५, ३, ३,
 २, ४, २, ३, ९, ३, ११, ३,
 णिते ३, ९, ३, ४, ५, २, णिते
 ७, १५, १८, १७, २१, ८
 २६, ५, ३७, १६, णिते ६,

५, ४१, ३, शौ ५, २७, २,
 २०, १६, २१, अज्जेते ऋ ९
 १०२, ७, अज्जते ऋ ९,
 ८६, ४३, कौ १, ५६४, २,
 ९६४, जै १, ५७, ११, ४, २०,
 ८, शौ १८, ३, १८, अज्जेते
 ऋ १, ९२, १, १५१, ८, ८,
 ७२, ९, ९, १०, ३, कौ २,
 ४७१, ११०५, जै ३, ३५, ६
 अज्जन्ति ऋ १, ९५, ६, ३,
 ८, १, १४, ३, ५, ३, २, ४३,
 ७, ६, ११, ४, ९, १०६, २०,
 में ४, ९, ३, १३, १, १४, १५,
 काठ १५, १२, पै ८, १४, ६
 अनक्षि पै १६, ३३, १०,
 अङ्गवे ऋ १०, १००, १०
 अज्जे पै १, ११२, १, अनज्मि
 शौ ४, १४, ६, पै १, ६६, २
 अज्जम् ऋ ९, ४५, ३, अनकु
 शौ ५, २८, ३, अनकु ऋ ८, ३९,
 १, खि ५, ७, १, २, मा ६, २,
 २७, १२, ३७, ११, का ६, १,
 २, २९, २, २, ३७, २, १, तै
 १, ३, ५, १, ६, १, ६, ३, ३,
 २, ४, २, मै १, २, १४, २, १२, ६,

ऽनायासेन नञ्-बस स्यात् । तथा सति 'नञ्सुभ्याम्' (पा
 ६, २, १७२) इत्युक्तोऽन्तस्वरोऽपि दित उस् द्र । अथवा
 मत्वर्थीयाऽच्-प्रत्ययान्तम् 'जोष-' इत्यपरम् उप स्यात् ।
 ततश्च प्रथमकल्पवत् समासस्वरौ सुसाधौ स्याताम् ।
 निदर्शनाऽभावोऽपि तद्वत् समान चोद्यो भवेत् । द्वितीय-
 कल्पे भावार्थप्रत्ययवति तु ऋ १, १२०, ११ यद्वा अ-जोषस्-
 इत्यत्र उप कर्तर्य असुच् प्र द्र प्रथमकल्पवच्च सस्व ।

४) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । अत्र उप √जुष्
 >जोषि इत्यत कृत्यप्रत्ययान्त भवेद् यदि वा जोष- इत्य-
 तस् तादर्थिकप्रत्ययान्तं भवेत् । उभयथाऽपि स्वरोऽन्त्य
 स्यात् (पा ६, २, १६०, १५५) । सोऽयं तदपवाद द्र ।
 यद्वा नञोऽगुणप्रतिषेधीयत्वे सति तत्पूर्वस्याऽस्य
 प्राति जोष्येतर-द्वेष्येतेतत्पयोर्यत्वेन वृत्तेरुक्तस्याऽन्त्य-
 स्वरस्य प्राप्त्यभाव द्र ।

५) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) उप यद्र ।

०) तस-गर्भितो बस द्र । अथवा तस एव । तथात्वे
 ज्ञात-केत- इत्य् उप बस द्र । उभयथाऽपि नञ्-स्वरो
 न विहन्येत ।

१) तम-गर्भित कस द्र । तेन च साधारण सामा-
 सिक स्वर (पा ६, १, २२३) ।

२) 'अज्ञानतो कृतम्' इति मुपा । स च 'अज्ञानतु-
 कृतम्' इत्यस्य विकारमात्रमुताहो 'अज्ञानतु अकृतम्'
 इति वास्तविक पदविभाग इति विमृश्यम् । तसि प्रत्यय-
 स्तत्स्वरश्च (तु पावा ५, ४, ४४) ।

३) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप √ज्ञा-
 कर्तर्य असि प्रत्यय (तु पाउ ४, २२५) ।

४) समास्वरौ नापूदि द्र । उप <√ज्या ।

५) तस । उप <√ज्या-यत् । नञ्-स्वरापवादो-
 ऽन्तोदात्त (पा ६, २, १६०) ।

६) नम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

३, ९, ३, ४, ९, ३, १३, २१,
काठ ३, २, ३, १५, १३, २६,
३, ५, क २, ९, १०, २९, ५
४१, १, २, पै २, ५९, १,
अञ्जन्तु मै ३, १०, १९, शौ
१८, ३, १०, अञ्जन्तु मा २३, ८,^३
का २५, ३, ४, तै ७, ४, २०,
१ कठ ४४, ९, शौ ३, २०,
२ पै ३, १८, २, अञ्जिन् क
१०, १५, ६, ३, शौ २, ८७९,^१
अह्कम् शौ ६, ६९, २, ९, १,
१९, पै १६, ३३, ९, अनक्तन
ऋ १०, ७६, १, अनज्जन् क ३,
१९, ५, अञ्जन् मै १, ८, ४१,^१
अञ्जीत मै ४, ८, ५१,^१ अनज्यात्
ऋ १०, ३१, ४
आनजे ऋ १, १०२, १, ८,
६३, १, मा ३३, २९, का ३२,
२, १०, को १, २५५, जै १, ३७,
४, आनजे क ८, ६३, १, कौ १,
३५५, जै १, ३७, ४, पै १, ५५,
१९, आनजमा ८, ३०, मा ९,
५, ३ तै ३, ३, १०, २, काठ १३,
९, अज्यते क ८, २०, ८, ५१, ९,
९, ३२, ३, ७६, २, १०, ११८,
३, खि ३, २, ९ मा ३३, ८२,
का ३२, ६, १३, शौ २, १२०,
५७९, ९५९, जै ३, ४७, ५,
४, १०, १, २७, ५, अज्यसे
ऋ ९, ६६, ९, अज्यमे ऋ ३,
४०, ६, ९, ७८, २, ८५, ५,
कौ १, १९५, जै १, २१, २,
शौ २०, ६, ६ [अन्तरं, अमिं,

आं, उद्, उप-आं, निं, विं,
सम्]

अक्त्, क्ता- -क्त् ऋ ४, ३, १०, ६,
४, ६, ५, ६, ९, ९६, २२, तै
४, १, ४, २१^१, मै २, ७, ४^१, माठ
१६, ४^१, -क्त् ऋ २, ३, ४,
४, २७, ५, ९, ७८, ८, १०, १७७,
१, मा २, १६ २०, ३९, का २२,
४, तै १, १, १३, १, मै ३, ११,
१, १६, २, काठ ३१, ११, ३८,
६, ४६, २ क १, १२, ४७,
११, शौ ७, १०३, १^२, पै १६,
५०, २, -क्त् ऋ १, ६२, ८^१,
मै ३, ९, ६^१, -क्त् तै १, ३, ७, १,
६, ३, ५, ३, -क्त् मा ६, ११, मा
६, २, ६, तै १, ३, ८, १, ६, ३, ७,
५, मै १, २, १५, काठ ३, ६, क
२, १३, [क्त्, अमिं, अनुपं,
अमिं, आं, घृत्, घृत्तुं, निं,
विं, सम्, स्वमिं]

अक्त्- -क्त् ऋ १०, ३, ४, ८९,
१५, -क्त् ऋ १०, ४०, ५, -क्त्
ऋ १, १४३, ३, २, ३०, १,
-क्त् ऋ २, १०, ३, १९, ३,
-क्त् मिं^१ ऋ १, ३४, ८, ३६,
१६, ४६, १४, ५०, २, ७, ९४,
५, ११२, २५, ३, १७, १, ३१,
१६, ४, ५३, १, ३, ५, ४८, ३,
८४, २, ६, ६९, ३, ९, ५०, ५,
१०, १४, ९, ३७, ९, मा ३४,
३०, ३५, १, का ३३, १,
२४, ३५, ४, २, तै २, २,
१२, ३, कौ २, ५५९, ३,

५, ७, १२, जै ३, ४४, ५,
शौ १३, २, १७, २२, १७,
१, ९६, १८, १, ५५, २०, ४७,
१४, १९, पै १२, १, ६,
-क्त् ऋ १०, ८९, ११,
-क्त् ऋ ७, ६६, ११, १०, ६४,
३, ९२, २, -क्त् ऋ ८, ९२,
३१, कौ १, १२८, जै १,
१४, ४, -क्त् ऋ १, ६८, १,
५, ५४, ४, ६, ४, ५, ३९, ३,
६५, १, ७, ७९, २, ८, ५, ८,
१०, १, २, १२, ७, मा ११,
४३, मा १२, ४, ६, शौ
१८, १, ३५, -क्त् ऋ ३, ७,
६, ३०, १३, ४, १०, ५, [५,
३०, १३, ६, २४, ९], ६, ३, ३,
५, ३८, ४, ७, ११, ३, ३९, २,
१०, ९२, १, १४, खि ५, ७, ३,
१, मा २८, १२, ३३, ४४^१,
का ३०, २, १, ३२, ४, १^१,
मै ४, १३, ८, १४, १५^१, काठ
१९, १३, -क्त् ऋ ६, ४९,
१०

१ अक्त्वा तै ६, ३, ९, २, मै १, ८,
७, काठ ६, ८^१, १९, १०, १२,
२२, १०, २५, ५, ७, क ४, ७,
३०, ८, ३१, २, ३५, ४, ३९,
२, ५

२ अज्यमान, नां- -न. ऋ ९, ९७,
३५, १०, ३१, ९, -ना ऋ १०,
३१, १०

१ अज्य शौ १९, ५३, २

अञ्जत्- -अञ्ज ऋ १, ९२, ५,

^१ 'अक्त्' इति बाहुच (१०, १, २) पामे ।

^२ निशावाचि विशेष्यनिष्पत्तिम् ।

^३ कित्तु प्र तत्-स्वरश्च (तु पाठ १, ७१) ।

^४ प्रायेणास्य रूपस्य तत्तत्क्रियाव्यापकाकुशब्दार्थ-
भूतकालविशेषाचकतया क्रियाविशेषणत्वेन प्रयोगा उप-
लभ्यन्ते ।

^५ शानचो निघाते (पा ६, १, १८६) यक्-स्वर ।

^१ यदत्र सा शतरि रूपमाह तेन प्रतीयते यत्तस्य
दृष्टौ सस्वर रूपं बभूवेति । पाण्डु यनि निघात एव
दृश्यते । कोशान्तरसाक्ष्यत सस्वरूपसद्भावोऽपि प्रमा-
प्यते । W त्वत्र नान्तरियोत्तरं मन्त्रमादर्शाकुर्वन्
'अर्वाङ्' इति पिपठिषति । तदेवं रूपपरिच्छेदो भूयो-
विमर्शपिन्नं द्र ।

^२ शतृ-प्रत्ययस्य तत्स्वरश्च (पा ३, २, १२४)

मा २९, १, २, का ३१, १, १, २, ते ५, १, ११, ११, मे ३, १६, २, काठ ४६, २, पै १२, २, २, -ञन्त पै ९, १२, ८ [०ञत्-प्रति०] अञ्जन-अभि०, आ०, प्र०, वि०, सम्० ॥अञ्जन-गिरि- -रिणा काठ २३, १, क ३५, ७ ॥अञ्जलि- -लिना तै २, ५, १, २, ७, ३, ३, ८, ४, ५, ४, ९, ४, मै ३, ४, ३, काठ २१, १२ अञ्जल्- -ञ्ज ऋ १, ३२, २, १९०, २, मै ४, १४, १३, शौ २, ५, ६, पै १३, ६, २, -ञना० ऋ १, १३९, ४, ६, १६, ३, ५४, १, १०, ७३, ७, मा ५, ५, का ५, २, ३, तै १, २, १०, २, ॥५, २, ३, ५, ८, ५, मै १, २, ७, ३, ४, ७, ॥ काठ २, ८, ६, १०, १, ॥२०, १, ७, क २, २, ॥३१, ३, ९, कौ २, ८२६, ज ४, ४, ७, -ञजलि ऋ १, १३२, २, -ञ्जोभि खि ५, ७, २, १, मै ४, १३, ४, काठ १६, २१	॥अञ्जसा(मा-अ)य(न→)नी ^१ - -नी तै ७, २, १, २, ३, ५, ३, ७, ३, ९, ३, ४, १, ३, २, ४, ४, ३ अञ्जस्-पा ^० - -रा ऋ १०, ९४, १३, -स्पाम् ऋ १०, ९२, २ अ(ञम्→)ञ्जो-या ^१ - -नै शौ १८, २, ५३ १अञ्ज(स→)सी ^१ - -सी ऋ १, १०४, ४ १अञ्जसी(न→)ता ^१ - -नाम् ऋ १०, ३२, ७ १अञ्जान्, ना ^१ - -न ऋ २, ८, ४, ३, १०, ४, ९, ५०, ५, [१०३, २, १०७, २०], कौ २, ४३०, ५५९, जै ३, ३३, ५, ४४, ५, -ना ऋ ४, ५८, ९, मा १७, ९७, का १९, १, १०, काठ ४०, ७, पै ८, १३, ९ अञ्जि ^१ - -ञ्जय ऋ १, १६६, १०, ७, ७८, १, १०, ९५, ६, -ञ्जये तै ७, ३, १७, १, काठ ४३, ७, -१ञ्जि ऋ १, १२४, ८, ४, ५८, ९ ७, ५७, ३, ८, २०, ११, २९,	१, मा १७, ९७, का १९, १, १०, काठ ४०, ७, पै ८, १३, ९, -ञ्जि मै ४, २, १०॥, -१ञ्जिभि ऋ १, ३६, १३, ३७, २, ६४, ४, ८५, ३, ८७, १, ११३, १४, २, ३४, १३, ५, ५२, १५, ५६, १, १०, ७८, ७, मा ११, ४०, का १२, ४, ५, तै ४, १, ४, २, मै २, ७, ४, काठ १५, १२, १६, ८, कौ १, ५७, जै १, ६, ३, -ञ्जिम् मा २३, २१, का २५, ६, १, तै ७, ४, १९, १, ॥मै २, ५, ९, काठ ४४, ८, -१ञ्जिषु ऋ २, ३६, २, ५, ५३, ४, शौ २०, ६७, ४, -ञ्जोन् ऋ १०, ७७, २, [०ञ्जि-उद०, कृण०, महत्, वृषद०, स्वेद०] अञ्जि-मत् ^१ - -मन्, ऋ ५, ५७, ५ अञ्जि-व ^१ - -वम् शौ ८, ६, ९, पै १६, ७९, ९ अञ्जि-सकथ ^३ - -कथ मा २४, ४, का २६, १, ८, -कथाय तै ७, ३, १७, १ अञ्जि-(स→)पकथ ^३ - -कथ
--	--	--

^१) अलिच् प्रत्ययश्चिस्वरश्च (पाउ ४, २, पा ६, १, १६३)।

^२) असुन् प्र नित्वाद् आदि-स्वरश्च (पाउ ४, १८९, पा ६, १, १९७)।

^३) किवि भवति।

^४) कारकोपपदे √इ+ल्यु(>अन)द्। लिट्स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १९३, २, १३९)। पूष विभक्तेरलुक् (पावा ६, ३, ३)। स्त्रिया डीप् (पा ४, १, १५)।

^५) कारकोपपदे √१पा+विच्। कृद्-उपप्रस्व (पा ३, २, ७४, ६, २, १३९)।

^६) उप <√याद्र। समासस्वरौ एपूटि द्र।

^७) अर्शआदेर् आकृतिगणत्वाद् मत्वर्थीय अच् चित्-स्वरश्च (पा ५, २, १२७, ६, १, १६३)। स्त्रिया गौरादित्वाद् डीव् उसं (पा ४, १, ४०)। प्रत्ययस्वर। तु अञ्जसीना- इत्यत्रत्य टि।

^१) अञ्जस्- इत्यत ख→ईन प्रत्यय (तु पा ४, २, ९३) तत्स्वरश्च। मा एतद् अभ्युपगम्य अप-पर्यायत्वेन अञ्जसी- इति प्राति मत्वा तत् षष्ठ्या बहुवचनमिति विकल्पनरिर्भवति।

^२) शानचि चित्स्वर (पा ६, १, १६३)।

^३) इ प्रत्ययस् तत्-स्वरश्च (तु पाउ ४, १४१)।

^४) मनुप स्वर (पा ६, १, १७६)।

^५) मत्वर्थीयो व प्र तत्स्वरश्च (तु पावा ५, २, १०९)।

^६) वस समासान्त षच् (पा ५, ४, ११३)। चित्-स्वरेण (पा ६, १, १६३) नित्येऽन्तोदात्ते प्राप्ते 'सकथ चाक्रान्तात्' (पा ६, २, १९८) इति विभाषा द्र। यत्रान्तोदात्तो न दृश्यते तत्रैवास्याश् चारितार्थ्य बोध्यम्।

^७) अत्र शाखाभेदेन शब्दस्वरूपे कियानपि भेद द्र। सुषामादिषु च (पा ८, ३, ९८) इत्युक्तदिशा परादौ नति-भवति। नापूटि उक्ताया प्रातिविभाषाया (पा ६, २, १९८)

आणि^a - णि ऋ ५, ४३, ८, -णिम्
 ऋ १, ३५, ६, -णी १ मै ४, ८,
 ८, -णी खि ४, ८, ५ -णौ
 ऋ १, ६२, ३
 अण्ड-आण्ड- आण्डाद्- √अम ढ
 अण्व-१, २ अण्वी- √अण ढ
 √अन्, मम्^c
 ?अत्^b-
 अन्त^c - तन् ऋ ६, ६१, ९
 अन्मान^d - नम् ऋ २, ३८, ३,
 -ना ऋ ६, ९, २
 ?अतस्^e - सम् ऋ ४, ४, ४, ८,
 ६०, ७, मा १३, १२, का १४,
 १, १२, तै १, २, १४, २, मै २,
 ७, १५, काठ १६, १५, क २५,
 ६, -सस्य ऋ ३, ७, ३, -मा
 ऋ १०, ८९, ५, तै २, २, १२,
 ३, -मानि ऋ २, ४, ७, -से ऋ
 १, १६९, ३, -सेषु ऋ १, ५८,
 २, ४, ४, ७, १०

अतसी^f - सीनाम् ऋ ८,
 २, १३, शौ २०, ५०, १
 ?अतस^g
 ?अतसाय^h,
 अतसु, रय, रयाⁱ - रय ऋ
 २, १९, ४, -र्या ऋ १, ६३, ६
 ?अतसि^b-
 अतिथि^j - थय शौ ९, ७, ६, पे
 १६, ११६, १ -थयेतै ५, २, २,
 ८, मै १, ५, ७, काठ ७, ५, १९,
 १२, क ५, ४, ३१, २, -थि ऋ
 १, ७३, १, १२८, ४, २, २, ८,
 ३, २, २, ४, १, २०, ४०, ५
 ५, १, ८, ९, ३, ५, ४, ५, १८,
 १, ६, २, ७, ४, २, ७, ८, ४,
 ९, ३, ४२, ४, ८, [१९, ८,
 (८४, १)], १०३, १२, १०,
 ९१, २, १ मा १०, २४, १२,
 १४, ३४, ३३, १६, १ मा ११,
 ७, ४, १३, १, १५, ३, ५, ३२,

१, १६, १ तै १, ६, १२, २६, ८,
 १५, २, २, ५, १२, ४, ४, २,
 १, ५, ३, २, १ मै २, ६, १२,
 ७, १०, ४, ११, १, १२, २६, १४,
 १५, १ काठ २, १५, ८, १६६,
 १५, ८, १६, ८, १०, ३४,
 १४१, १ मा २५, १, कौ १, ८५, १,
 ३७२, जै १, ९, ५, ३९, ३, शौ ७,
 २२, १, ७७, ९, ९, ७, ४, ८, ७,
 १०, ६, ४, १५, १०, १, ११, १,
 १२, २, १३, १, ३, ५, ७, ९, ११,
 पै १६, ४२, ४, ११२, १०, ११३,
 १०, -थिम् ऋ १, ४४, ४, ५८,
 ६, [१०७, ८, ८, २३, २५],
 [१८६, ३, ८, (१६, ८) ८४, १],
 २, ४, १, ३, ३, ८, २६, २, ४, २, ७,
 ५, ८, २, ६, ७, १, १५, १, ४,
 ६, १६, ४२, ७, ३, ५, ८, ४४,
 १, ७४, १, १०३, १०, १०, १, ५,
 ९२, १, १२२, १, १२४, ३,

^a) इण् प्रत्ययस् तत्स्वरश्च (पावा ३, ३, १०८)।

^b) अत्य- इत्यत्र टि व्युत्पत्तेश्चरमो विकल्पो-
 ऽनुसंधेय ।

^c) शतु शपश्च निघाते (पा ६, १, १८६) वातुस्वर
 पूर्वावस्थ ।

^d) शानजन्तत्वमात्रे विशेषेऽविशिष्ट सौवर नापू ढ ।

^e) अमच् प्रत्यय (पाउ ३, ११७, भोउ २, ३, १७३)।
 चित्स्वर (पा ६, १, १६३) । यत्तु (काउ ३, १०)
 अस्-प्रत्ययमाह तल्लोऽविषयमेव ढ । स्वरविरोधापत्तेरिति
 यावत् । प्रत्यये चाऽनुबन्धस् तदन्तस्याऽन्तोदात्तत्वस्य
 लक्षणमित्यसकृदुक्तपूर्व ढ ।

^f) गौरादित्वात् स्त्रिया ङीष् प्रत्ययस्वरश्च (पा
 ४, १, ४१) । अतसि- इति स्वतन्त्रम् (असिच्-प्रत्य-
 यान्तम्) पु प्राति इत्येवमपि मत भवति (तु PW
 प्रभृ वैतु ORN) ।

^g) नाथा क्यङ्ङन्त । ततो भावकर्मणो
 कृत्यसजातीयो यल् प्रत्यय ढ । अकारलोपे
 (पा ६, ४, ४८) प्रत्ययान् पूर्व स्वर (पा ६, १, १९३)।
 यद्वा 'सर्वप्रातिपदिकेभ्य' (पावा ३, १, ११) इत्या-
 चारार्थे किपि √अतस इति नाथा भवेत् । तत् पूर्ववद्

भावकर्मणो कृत्यसजातीय (पा ६, ४, ५५) इत्यत्र
 लब्धमकेन आद्येति प्रत्यय ढ । इह तावद् अतो
 लोपे प्रत्ययस्वर । यत्तु PW GW √अतसाय् इत्येव
 लुप्तान्त्याकारनया निर्देशमन्वमन्येता तद् आर्थादातुक-
 विषयत्वप्रवेशात् प्राक्तराया प्राकृतदशायामप-
 लक्षणासिक् स्यात् । केचिद् अतसी- इत्यस्य
 तद्धितवृत्त्याऽपि व्याचिख्यासवो भवेयु (तु
 ORN MW NW) एवमपि ताद्धित आद्य-प्रत्यये
 प्रातिपदिकपुवद्भावे सुलभो निष्पादनप्रकार स्वरसंकेतश्च ।
 अथापि सा √अत्+अ (उपजन)+साय्य
 (प्रत्यय) इत्येवमनुसन्धान आगमानुदात्तत्वं चादाय
 प्रत्ययादिस्वरतया सौवरी स्थिति समादधान
 प्रौढयेत् ।

^h) अतसी- इत्यत्र टि ढ ।

ⁱ) नञ्-पूर्वो बस इति लोकमात्रपरो वाद । नासौ
 वेदे चरितार्थयितुमलम् । स्वरानुपपत्ते । तथात्वे
 ह्यन्तोदात्तेन भाव्यम् (पा ६, २, १७२) । अत √अत्
 इत्यस्माद् इथिन् प्रत्यय (या ४, ५, पाउ ४, २, पा ६, १,
 १९७) । तेन चाऽममस्तम् आद्युदात्तं च प्राति इत्यत्र न
 कोऽपि विसंवादो भवति ।

मा ३, १, ७, १, १८, १८, ३३, ८ का ३, १, १, ७, १०, १, १३, २, १, ३२, १, ८, तै १, ४, १३, १, ३, ५, ११, ५, ४, २, ३, १, मै १, ३, १५, २, ७, १०, ३, ७, ९, ४, १०, ३, मा ४, ५ ७, १२, १५, १२ १६, १० ३२, १४, क ३, ५, ६, २, कौ १, ५, ६७ ८७ ११० २, ४९० ५२४, ९१४, जै १, १, ५, ७, ५, ९, ५, १२, ४, ३, ३८, ४, ४८, १०, ४, १५, ७, -थीन् ऋ ५, ५०, ३, शौ ९, ६, ३, १०, ८, ११, ५, पै १६, १११, ३, ११५, ४ ११६, ९, -थीनाम् तै ५, २, २, ३, मै ४, ८, १, ४३१, २, शौ ९, ७, १३, पै १६, ११३, ६, -थे ऋ ८, ७४, ७, -थे मा ५, १, का ५, १, १, तै १, २, १०, १, ६, २, १, २, मै १, २, ६, ३, ७, ९, का २, ८, २४, ८, ३०, १, क २, २, ३८, १, ४६, ४, शौ ९, ८, १-६, पै १६, ११३, ७-९, -थौ शौ ९, ८, ८ [०थि-

नाप, प्रियं, मित्रं, मेवं, मेवं] अतिथ्य- -थ्यम् ऋ १, ७६, ३, ४, ६, १०, ५, २८, २, मा ५, १ का ५, १, १, तै १, २, १०, १, ६, १, ८, १, २, २, ५, ५, ५, २, २, ४, ६, २, १, १, २, ४, ७, ७, ५, १५, १, मै १, २, ६६, ९, ८, ३, ७, ९, ६, ८, २, ९, १, ४, ११, ५, मा २, ८७, ६, १११, २, १, २, १०, २, ४, ८, ८, क २, २, ३८, १, १, पै ९, १२, ३, -थ्यस्य तै ६, २, १, ३, ४, मै ३, ७, ९, -थ्यात् मै ३, ९, १, -थ्ये ऋ ४, ३३, ७, का ३४, १, ४

अतिथ्य-रूप- -पम् मा १९, १४, का २१, २, ३ अतिथि-ग्व- -ग्वम् ऋ १, ५३, १०, ११२, १४, ४, २६, ३, ६, १८, १३, ८, ५३, २, १०, ४८, ८, खि ३, ५, २, शौ २०, २१, १०, -ग्वस्य ऋ १, ५३, ८, २, १४, ७, ६, ७, २२, शौ २०, २१, ८, -ग्वाय ऋ [१, ५१, ६, १३०, ७], [६, २६,

३, ७, १९, ८], शौ २०, ३७, ८ अतिथि-ग्व- -ग्वे ऋ ८, ६८, १६, १७ अतिथि-पति- -ति मै ४, ८, १, मा ३०, १, ४, ४, ४, शौ ९, ६, ३, ७, १, ११, ५, पै १६, १११, ३, ११२, ५, ११६, ९ †अतिथि(न्→)नी- -नी ऋ १०, ६८, ३, शौ २०, १६, ३ †अक्- -क् ऋ ८, ४१, ७, -क्म् ऋ १, ९५, ७, १२२, २, ४, १६, १३, १८, ५, ५, ७४, ५, [६, २९, ३, १०, १२३, ७], ९, ६९, ४, १०, ४९, ३, ९५, ८, ९९, ९, †कौ २, ७२२, ११९३, ११९७, जै ३, ५९, १४, पै ८, १४, ७, १५, १२, ५, -क्कान् ऋ ५, ५५, ६, -क्के ऋ ९, १०१, १४, १०७, १३, कौ २, ११८, ७३७, जै ३, १२, ५, ४, २६, २, -क्कै ऋ २, ३५, १४, ६, ३३, ३ ?अत्मन्- आत्मन्- यद् अत्य- -त्य ऋ १, ५६, १, ५८, २, ६५, ३, १४९, ३, १९०, ४,

^a) 'अतिथि.' इति बाह्वृच (८, ९२, १२) पाठे ।

b) तादर्थ्ये ण्य प्रत्यय उस (तु पा ५, ४, २६) ।
प्रत्ययस्वर ।

०) षष्ठस सामान्य समासस्वर (पा ६, १, २२३) ।

a) तु एत-ग्व-नृ-ग्व-दृश-ग्व-। एतानि सहापि प्राति प्प स्वरवन्तीति भेद उपपादयितुमर्ह स्यात् । ननु तिथि-ग्व- इतीह उप स्यान् नन्-वस च स्वर (पा ६, २, १७२) इति चेन्न । तिथि- इति प्राति हि वेदागोचरमिव भवति । कुतस् तस्य समामात्रभावः ? एतच्च ग्व- इति प्राति मूलतः $\sqrt{\text{गम्}}$ इत्यतो वा $\sqrt{\text{गा}}$ इत्यतो वा गो- इत्यतो वेति च सर्वं विमृश्य द्र ।

e) अपत्यार्थे अण् प्रत्ययस्तत्स्वरश्च (पा ४,१,९२)।

¹) तस 'पत्यौ' (पा ६, २, १८) इति पूषप्रस्व ।

४) अतिथि- इत्यनेन समानार्थं प्राति प्रत्ययमात्रे भेद इति सा (तु MW) । अतिथि- इत्यतो मत्वर्थे

प्रत्यय इत्यपरो वाद (तु ORN, NW) । पूर्वं कल्प
 औणादिक इयिनिच् प्रत्ययश्च चित्स्वरश्च । उत्तरे
 तु मत्वर्थीय इनि प्र ताद्धितम् तत्स्वरश्चेति विवेक ।
 स्त्रिया ङीप् तस्य च पितृत्वान् निघाते स्वरस्तदवस्थ
 इति दिक् ।

^{b)} 'इण्भी-' (पाउ ३, ४३) इति कन् प्रत्ययो
निःस्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।

१) 'गूढोत्पत्ता न प्रकाशते' (कउ ३, १२) इति सकेतलाभाद् आत्मन्- इत्यत्र आ-अत्मन्- इत्येवं विभाग कर्तव्य इति वाभिस्वाय मनिजन्त कृदन्तोऽय विमर्शार्हिता निनीष्यते । भूयाश्चैतद्-विषयको विस्तर आत्मन्- इत्यत्र त्मन्- इत्यत्र च टि द्र ।

१) कृत्यस्वरूपं कर्तर्यं औणादिको यत् प्र। अथवा अत्-
इत्यस्मात् क्बिन्तात् तादित्तो यत् प्र। उभयथाऽपि 'यतो-
ऽनाव' (पा६, १, २१३) इत्याद्यातोऽव्यभिचरितो भवति।

२, ४, ४ ३, २, ७, ६८, १
५, ३०, १४, ६, २, ८, ४, ५,
७, २४, ५, ८, (८९, ५), ५०,
५, ९, ३२, ३, ४३, १, ५, ६६,
२०, ८६, १, ७७, ५, ८०, २,
८१, २, ८२, २, ८५, ५, ८६,
३(७०, १०), २६, ४४, ९२,
१, ९६, १५, २०, ९७, १८,
८५, १०, ६, २, ७६, २, ९६,
१०, १४४, १, खि ३, २, ५, मा
२२, १९, ३३, ७५, मा २४,
६, १, ३२, ६, ६, तै ७, १,
१०, १ मे ३, १२, ४, ४, १४,
१५, काठ ४१, २, १, १, १,
५३८, ५५८, २, १२०, ५७८,
६६८, ७६८, ९६५, ११२४,
१, १, ५५, ६, ५७, ५, ३, ४७,
४, ५५, ९, ४, २०, १०, २७,
५, गौ २०, ३१, ५, १, १, १, १,
१, ५२, १, ६४, ६, [१०९, २,
१३५, ५], १३०, ६, ३, २, २,
२२, १, ५, २५, ६, ४४, ३,
७, ३, ५, ९, ६, ५, ८५, ७,
मा १२, ४७, का १३, ४, ३,

तै ३, १, ११, ७, ४, २, ४, २,
मै २, ७, ११, ४, ११, १, काठ
२, १५, १६, ११, क २५, २,
कौ १, ३७७, जै १, ३९, ८,
-त्यस्य ऋ १, १८०, २, -त्या
ऋ ४, २, ३, -त्या ऋ १,
१६३, १०, १७७, २, १८१, २,
३, ५६, २, ५, ३१, ९, ५९, ३,
६, ४४, १९, ९, १३, ६, ८७, ५,
मा २९, २१, का ३१, ३, १०,
ते ४, ६, ७, ४, काठ ४६, ३,
कौ २, ५४१, जै ३, ४२, ८,
-त्यान् ऋ १, १२६, ४, २,
३८, २, ३, ३०, ६, ३४, ९,
गौ २०, ११, ९, -त्याय
ऋ ३, ७, ९, -त्याम् ऋ ७,
५६, १६, ९, ४६, १, ९७, २०,
ते ४, ३, १३, ७, मै ४, १०, ५,
काठ २१, १३, -त्येन ऋ २,
२४, १३, -त्यै ऋ ६,
३२, ५
आति^१ -तय ऋ १०, ९५, ९,
-ति मा २४, ३४, का २६, ७,
४, मै ३, १४, १५

आति^१ -ती तै ५, ५, १३, १,
गठ ४७, ३
१^१ अत^१ - अत द्र
२^१ अत^१ - अ-^१ अ-^१ इदम- यद
३^१ अत^१ - अ-^१ अ-^१ इदम- यद
१^१ अ-तण्डाल^१ - लम् पै १५,
१८, १
अत^१ - अत द्र
१^१ अ-तथा^१ - था ऋ १, ८२, १, कौ
१, ४१६, जै १, ४०, ८
१^१ अ-तन्द्र^१ - तन्द्र ऋ १, ७२, ७, ७,
१०, ५, ८, ६०, १५, कौ १,
४६, जै १, ५, २, शौ ११,
६, २४, १३, २, २८, ४२,
पै १६, २३, ४६, -इन्द्रम् पै ९,
१२, ९, १०, २, ९, -न्द्रा ऋ ८,
२, १८, कौ २, ७१, जै ३, ७, ९,
शौ २०, १८, ३, -न्द्रास ऋ १,
९५, २, ४, ४, १२, तै १, २, १४,
५, मै ४, ११, ५, काठ ६, ११,
पै ८, १४, २
१^१ अ-तपस्विन्^१ - स्वी काठ ३४, ९
अ-तप्त^१ - स. शौ ९, ५, ६, पै १६,
९७, ५

^१) इण् प्रत्यय (पावा ३, ३, १०८, यद्वा पाठ ४, १३१)। तत्स्वर ।

^२) 'कृदिकारात्' (पाग ४, १, ४९) इति डीष् । तत्स्वर । शाखाभेदेन पाभे द्र (तु नापू) ।

^३) अद्धा इत्यत्र अद्धाति- इत्यत्र चाऽऽद्यवयवत्वेन प्रस्तावित शब्दरूपम् अद्धा इत्यत्र टि. मूलस्वरूपत परिच्छेद्यम् ।

^४) अद्भुत- इत्यत्र अद्भुत्- इत्यत्र चाऽऽद्यवयवत्वेन दृश्यमानं त एव टि स्वरूपत परिच्छेद्यम् ।

^५) कदाचिद् उप $\sqrt{\text{तण्डुल+आलु}} \sqrt{\text{प्र}} \sqrt{\text{स्यात्}}$ (पाठ १, ११६, मोड २, ३, १०० उड) । अथवाऽसमस्तं प्राति स्याद् $\sqrt{\text{अत}} \sqrt{\text{इत्यस्मात्}}$ । तद् विमृश्यम् ।

^६) तुथा $\sqrt{\text{तथा}} \sqrt{\text{नाथा}} \sqrt{\text{भवति}} \sqrt{\text{किञ्चन्त}}$ । तत कृद्-युते पुन किपि तुथा- इति प्राति भवति । तस्य तप्त नन्-पूर्वत्वे नन्-स्वर (पा ६, २, २) इतीवाऽनुसंधान सा. व्याचष्टे । अर्वाचामपीह एवाऽभिप्रायो भवति । वैतु

सावे BI मटि यत्र तथा $\sqrt{\text{तन्+लुङ् मपु१}} \sqrt{\text{इत्येव}} \sqrt{\text{कौवि}} \sqrt{\text{व्याचष्ट}} \sqrt{\text{इत्युक्त}} \sqrt{\text{भवति}} \sqrt{\text{अस्मिन् कल्पे माङ्-योगेऽडागमाऽभावश्च 'तिङ्ङितिङ' (पा ८, १, २८) इति निघातश्च द्र ।$

^७) तप्त नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप $\sqrt{\text{तन्}} \sqrt{\text{तन्द्}} \sqrt{\text{यद्}} \sqrt{\text{द्वि१सद्}} \sqrt{\text{न्द्रम्}} \sqrt{\text{इत्य्}} \sqrt{\text{अन्वये}} \sqrt{\text{किञ्चि}} \sqrt{\text{द्र}} \sqrt{\text{।}}$

^८) सख नापूटि द्र । अत्रान्नायवचनादेव तप्यमानस्या-ऽपि तापाऽभावात्मिकाऽऽशीरभिप्रेता स्यात् । परि. कप्र पार्थक्यवचन 'अत' इति पदभ्रमन्तेनाऽभिसम्बद्ध । w त्वन्यथामना सन् पाठविकृति शङ्कमान 'परि चेद् अतप्या' इत्येव परि $\sqrt{\text{तपेत्}} \sqrt{\text{लुङि}} \sqrt{\text{रूपं वष्टि}} \sqrt{\text{। तत्र 'अतप्या' इति दीर्घाऽऽकारवत्पाठ प्रदर्शयन् कियच्चिद् मूको साक्ष्य-मपि प्रोद्वलकं भवेत् (तु पाण्डु यटि) । 'तप्ताच् चरोरप्य-तप्त सन्नुत्क्रामत् अज' इत्यत्र चमत्काराऽऽधिक्यस्य तु समाव्यमानत्वाद् यनि एव साधीयसी मौलिकी युति स्यादिति मतं भवति ।$

२४ २' ६२, २' ९, ८, ५, |
१०, ६, १७, ५ ६२ ४' ८६,
३१^१, ४७', १०, ३३, ९,
४४, १', ७५, १ ७७, २,
८६, २, ९२, ६ १०५, ४, ५',
६, ७ वि २, १४, ९, ५, ७, ३

७, ३, १, १०, १ मा १०,
१०, का ११, ६, १, ते १
८, ११, १ १४, २, २, २,
९, २० १०, २, ४, १०, ४^१,
५^१, ७^१, ५, ४, ४^१, १०, ३१,
४, २, ११, ११ ५, १, ५, ५^१,

१०, ३' ७, २, ३ ६, ११, १७,
२, ७, ४, ५, मै १, ८, ६^१,
२, ५, ११ ६, ११, ३,
२, ५, ५, १, ४, ४, ५ ६,
८', १२, ४१, १३, ८ काठ
१०, १०, १२, ५, १५, ७,

निधानाभावे (पा ८, १, ६६) 'तिदि चोडात्तवति' (पा ८, १, ७१) इति गतिवै मत् अतिना निहतेन हि भाव्यम् । नहि काऽत्र गतिरिति चेत् । उक्तपूर्वेति । कामाविति । विश्वा (=विधानि) अति (=अतिशयितो यथा स्यात् तथा) इ येवमेतद् अवान्तर्भावक्य सत् क्रिव भवेदिति । इन्द्रस्य विश्वातिशायित्वश्रावणे मन्त्रस्य स्वागम्यान् तस्य च प्रकारान्तरेण दु म धन्वाद् गनीयितुमिष्टम्याऽनेद गतीतत्त्वं विरह्य गत्यन्तराऽभाव इति यावत् ।

*) 'अति दाशानि' इत्युपसर्गभावमपरे वदन्ति । तथात्वे मथोनामनिदाशनकर्मताऽऽपद्येत् । न चेष्टाऽऽपत्ति-गिति वाच्यम् । अन्यथात्वात् । तथाहि मधवान इह दाशन-कर्तृतया न तु दाशन-मम्प्रदानतया ध्राव्यन्ते । किन्तु इत्युच्यते । नत एतदेवाऽऽगच्छति यदत्र सर्वेषा-मिन्द्रभिजाना दातृणामपेक्षयेन्द्रस्य दान गरीय इत्ये-तदर्थस्य विवक्षितत्वात् तेषा सर्वेषामिन्द्रभिजाना दातृ-णामतिक्रमणक्रियाया एव न तु पराभिप्रेताऽनिदाशन-क्रियाया कर्मता म्यादिति । तेन चाऽने प्राधान्येन निर्देशस्याऽपेक्षितत्वाद् गतिवैनेपमर्चनीभावो नाऽऽदर-णीय इति तत्त्वम् ।

५) सा वर्णकद्वयेन व्याचक्षण प्रथमे वर्णकेऽति गतिमाह । तत्र । तथात्वे हि गतेर्गतौ निधानोऽभवि-ष्यत् (पा ८, १, ७०) । अपर च । प्रवर्धन नामाऽऽभि-का क्रिया भवति । तत्कर्तुं श्रुतिगोचरकर्मभूतपदार्था-न्तराऽतिक्रमण-कर्तुंश्च समानत्वेऽयुक्तपदार्थान्तरजात-स्याऽतिवर्धनक्रियाया कर्मभावस्याऽनभिप्रेतत्वाद् उप-सर्गवलेनाऽकर्मकाऽऽख्यातस्य सकर्मकत्व स्याद् इत्यपि वक्तुमसुलभम् । अतोऽने कप्र अन्वये तस्यार्थेन तत्कर्मभूतपदार्थं सपिण्डीभाव्य क्रिव वाक्येऽन्वयो द्र । अनया दिगैव GW अप्यत्र गतिवमुगन्तुपेक्ष्य । एवविधामु गतिद्वयाभासवतीषु श्रुतिषु सर्वत्रैवमेवा-ऽन्यादय कप्र गति-प्रतिष्पकमात्रा मस्वराश्च भवेयुरिति यथायथं न्यायसामान्य चरितार्थयितव्यम् इति दिक् ।

६) 'अभि' इतीव मा पपाठेति सम्भाव्यते ।

७) पवित्राऽतिक्रमणस्य प्रयागे कारणतामुपेयुषो मुख्य-

त्वेन समर्पणमुचितमिति कृत्वाऽपेक्षितार्थवचन कप्र द्र । गतिवैने समस्तक्रियाज्ञतामस्य प्रतिपिपादयिषुस्ततो-ऽतिक्रमणस्य प्राधान्येन सप्रत्यय च तिरोदिधापयिषु सा चिन्त्य । यथाक मपि गतिवपक्षेऽभ्युपगम्यमानेऽपि 'प्राप्त्यति' इत्येव व्याचक्षाणोऽसौ विपर्यस्त-पदक्रम द्र । सोममर्तृकस्य प्रयागस्य पवित्राऽतिक्रमणाऽनुवर्तित्व-स्वा-भावाद् 'अतिप्रेति' इत्येव वक्तुमुचितत्वादिति दिक् ।

८) नापूर्तिदि यनि न्याय्यवे सिद्धे गतिर्वा कप्र-वेत्यत्र चिन्त्यत्वमात्र सा । यच्च स्व-व्याख्यान इह 'प्र' इत्युपसर्गस्य समावेशमेव न करोति तत् प्रत्यसौ भयश्चोय इति विशेषस्तु द्र ।

९) 'अति (=अत्यन्तम्) प्रवक्षाण' इत्येवं पृथग अव्यय म्यादित्येक कल्प । 'अति(कामश्च) 'प्रवक्षाणश्च' इत्यर्थाऽनुगमाद् अनि-प्र/त्वश्च इति द्वुपसृष्टि स्यादिति द्वितीय कल्प । 'विश्वं सुहामि' 'प्रवक्षाण' (तान्यु) अति (क्रम्य) आयातु' इत्येवम् अति-आ/या इत्येषा द्वुप-सृष्टि स्यादिति तृतीय कल्प । तदेव ध्रूयमाणपद-समावितविस्मय-मुभिज्ञे यत् सा अति (=गच्छतीति शेष) इत्याक्षेपान्तर बाह्यमुदैजत, तद् अन्यथा-सिद्धं मन्त्रस्वा-रस्यविरुद्धं च द्र ।

१०) अत्यन्त वाऽतिक्रमण वा यथा स्यात्तथेति प्र/युजेर् विशेषणतायामव्ययतया प्रयोग द्र । परकृता-ऽभिचाराऽपेक्षया चाऽयं कप्र अस्ति । तस्य च कर्मणो गम्यत्वाद् अतेर् अव्ययत्व न तु कर्मप्रवचनीयत्वमुक्तं भवतीति विवेक द्र ।

११) तु मै २, ४, ३ इत्यत्र समानप्रकरणे 'अति' इति 'प्र' इति चोपसर्गद्वययुक्तमुत्तरमाख्यातं श्रावितं भवति । अत एव तत्र प्रथमो गतिनिहत (तु पा ८, १, ७०) । एवं तु प्र/यम् → यच्छ इत्यत्र सस्य टि ।

१२) अन्याऽतिक्रमणे वृत्तेर्मुख्यत्वात् कप्र भवति । गति-त्वेन सवन्धमिच्छुर् भा यदत्र /मिद्= /मिह् इती वाभिऽप्रेति तद् भ्रान्तमिव द्र ।

१३) 'अति-दीयन्ते' इति यदत्रोपसृष्टा क्रियेति केषाचि-दभिप्रायो भवति । तत्र । परिधिस्थानीय-मस्त्वतीयाऽति-

१९, २१, १०, १३, २०,
१८ क १३०, १, ८,
४८, ८, १३ १, १००,
२, ७३०, १३ १, ११, ४
३, ४१, ८, शौ ४, ३४,
८, ८, ५, ९, १८, १,
३८, १२०, ९४, १०, १००,
१३, १२६, २ १०७, ७६
पे ४, २७, ६, ५, ३१, ६,
१३९, ४, ५, ६, ७, ६, २०,
४ १५, २०, १३, ५, १४,
१६, २७, ९
अति/— ऋ ६, ६१, ९^d

अति/काश्

अति/नी-काश्—-शा नै ६,
१, १, ४, पै ४, ४०, ३, -शात्
नै १, २, २, २, मै १, २, २,
काठ २, ३, क १, १५, -गान्
नै ६, १, १, १^१

अति-कु(कृ)ल्व—-ल्वम् मा ३०,
२२, का ३४, ४, ४

अति/कृ, अतिक्रोचि तै ६, ६, २,
१^१, १^१ अति^१ चकृम् मा ऋ
१०, १२, ५, शौ १८, १,

३३
अति-कृत्वम्^१ पै १, ५०, ४
अति-कृश—-शम् मा ३०, २२
का ३४, ४, ४
अति-कृष्ण—-ष्णम् मा ३०, २२
का ३४, ४, ४
अति/कम् > काम्, अतिक्रामति
तै ७, २, ७, १, मै १, ५, ११, ३,
८, १, ४, १, १४, काठ ६, ४, ८, ८
३०, ३, क ४, ३, ७, २, ४६,
६, अति क्रामति तै २, ४,
१, ४ काठ ७, ९, १०, ७, क ५,
८, अतिक्रामामि पै ९, २०,
२६, अति क्रामामि तै ३, ५,
३, १, अति क्राम शौ २,
११, १-५ पै १, ५७, ५,
अत्यक्रामत् तै ६, २, ४, २,
मै ३, ८, ३, काठ ८, ५, २५,
२, क ७, १, ३८, ५, अति
अक्रामत् काठ ६, ६, क ४, ५,
अति क्रामेत् मै १, ६, ८,
अतिक्रामेम् ऋ १, १०५, ६
अत्यक्रमीत् ऋ ९, ६९, ४, खि
४, ९, ४, तै ५, ७, २४, १, ६,

२, ४, २^१ काठ २५, २^१, ५
३८, ५^१ १^१ २, ७२२, १३
३, ५९, १४, अति अक्रमीत्
ऋ ९, ४५, ४ १^१ मै १, ६, ७
१०, १७, अति अक्रम
ऋ १०, ९७, १० मा १२, ८४
का १३ ६, १० तै ४, २, ६,
३ मै २, ७, १३ ४, १४, ५^१
काठ १६, १३ क २५, ४
पे ११, ६, ११, अतिक्रमिष्टम्
ऋ १, १८२, ३

अति-क्रमे^१ क १, १०५, १६
अति-क्रम्य^१ तै ६, २, ३, ३, मै १,
१०, १८, ३, ८, १, काठ २०,
१, ३६, १०, क ३८, ४, पे
१४, ३, २७^१ [क्रम्य अन्^१]
१^१ अति-क्रान्त^१—-न्त काठ ७, ९
१०, ७, २०, ६, २१, २, ४,
२२, १०, ३१, ११, क ३१, ८,
१७, १९, ३५, ४, ४७, ११,
—न्ता काठ २१, ४, क ३१,
१९
२अति-क्रान्त^१—-न्त खि २,
१४, ५

कमणार्थस्य प्रसङ्ग विवक्षितत्वात् । तथाविवा च विवक्षा
प्राधान्येन कप्र एवातेर् निर्दिष्टौ सुसावा द ।
इहाऽतिक्रमणक्रियाया विषयस्य दानकर्तृसम्प्रदानोभय-
विलक्षणतयाऽति-क्रान्तभावमपेक्षाद्वारा क्वि अन्यये द ।

^a) ऋ ८, २४, २ गटि द ।

^b) ऋ १०, ४४, १ गटि द ।

^c) सुपा ? इति चिह्नं नापेक्ष्यते । अते. पृतन्यत इति
पदेन कप्र अन्ययस्य सुसगतत्वात् । न च अतीहि इति
शोध सुवचो वाच्य । ब्रह्मराजन्यवच्छ्रद्धै सभापदा-
भिप्रेताभिर्विद्भिश्चाऽभिवृद्धिमात्रस्य समानसा-यतया
सुसगतेरित्यर्थ ।

^d) अर्थत ✓नी इत्यस्य वा ✓भावि इत्यस्य वा
ममुचितस्य क्रियार्थस्याऽऽज्ञेय सुलभ द ।

) गस. उप घञन्ते कृति थाथादि-स्वर पूष च
दीर्घ (यक. पा ६, २, १४४, ३, १२३) ।

^f) मा हस्व, का. दीर्घ इति विवेक द । प्रास

अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) ।

^g) 'व्रतुम्' इत्येतेन पदेनैकपक्षमिच्छन् सा स्वरे चोयो
भवेत् ।

^h) विकृत पा । 'इत् किल खम्' इत्याकारकस्य मूलत
पदत्रयस्य सतोऽय विकार स्यात् तु शौ १, ३४, ४ ।

ⁱ) प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^j) गस केनन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९) ।

^k) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^l) प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । इह पूष
प्रादित्वेऽपि नोपमर्गत्वम् । उप वर्तिन्या क्रियाया साक्षात्
सम्बन्धाभावात् । अत एव 'गतिरनन्तर' (पा ६, २, ४९)
इति न प्रवर्तते । अत्र उप कर्तरि क्त । 'एनेम्' इति
पदं च 'पूर्व' इत्यनेनान्वितं द इति दिक् । (तु त एव
'अस्य पश्चाद्' इति 'एनेन सद्द्' इति च) ।

^m) गस उप कर्तरि क्त । प्रवृद्धादित्वादन्तोदान
(पा ६, २, १४७) ।

अति-क्रामत्-

७७

अति-चृत्

अति-क्रामत् ^a -मन्त्र गौ १२, २, २८, २९ -मन्त्रम् काठ ८, ५, क ७, १ अतिक्रामन्ती ^b -न्ती गि ५, २२, ७, गौ २०, १-६, ६	१३, गौ २०, ५७, ३, ६८, ३, अतिख्यतम् ऋ ८, २०, १४ ७३, १५	८, १ ^३ , २ ^३ , ७, ५, १, ६, मै १ ११, ९, ४, ७, ३ ^३ , काठ १४, ९ २०, ७ ३०, ५, ७, ३३, ४, ४ ४ ^५ , ८, -ह्याणाम् ते ६, ६ ८, १, -ह्याण् काठ ३०, ७ ^१ अतिग्राह्य-न्व -स्वम् ते ६, ८, ८, १
अति/क्रुश अति-क्रुष्ट - -ष्टाय मा ३०, २५ का ३४, १, ५	अतिगोष्म पै ५, ८, ८ अत्य- गात् मा २८, १२ का ३०, २, १, अति अगात् काठ ३६, ११, अति गा ते ३, २, ५, ४, अति अगाम् मा ५, ४२ का ५, १०, २, ते १, ३, ५, १ ६, ३, ३, १ मै १, २, १४, ३, ९, २, काठ ३, २, २६, ३ क २, ९	अति-घातम्, अति-न्य- अति- /हन द्र अति/चर्, अति चरति म ४, २, १ अति/चर् ^k (अति) चर पै ३, ३३, ६ ^१ अन्य- चर्न् काठ ८ ७ १३, २ क ७, ४ ^५ , अति अचर्न् मे १, १०, १०, काठ ३६, ५
अति/क्षर, अतिक्षरन्ति ऋ ५, ६६, ५, अत्यक्षरत् मे २, ५, ७ ^३ , अत्यक्षरन् ऋ ९, ६३, १५, अति अक्षा ^६ ऋ ९, ४३ ५	अति/गाह, अतिगाहते ऋ ९, ६७, २०, ८६, २६ काठ २३, ६, अतिगाहेत काठ २३, ६, अति- गाहेमहि ऋ २, [७, ३ (३, २७, ३)], काठ ३७, १२ क ४८, १२	अति-चर(त् ^a →)न्ती ^१ -न्ती म १, १०, १, काठ १३, २, ३६, ५ ^१ अति-चर्गितवै ^m मै १, १०, १, काठ ३६, ५
अति-क्षि(प्र→)प्रा ^१ -प्रा ते २, १, १, १ ^१	अति/गुर, अति जुगुर्यात् ऋ १, १७३, २	अति/चित्<चिति, अति चित्- येम ऋ ४, ३६, ९, अति चितयेम ऋ २, २, १०
अति/खन् अति-खा (त→)ता ^१ -ता ते २, ६, ४, २ ^१	अति/ग्रह ^१ -ग्रह मा ३३, ४ ^५ , -ह्या ते ४, ७, ७, २ ६, ६, १३९)।	अति/चृत्, अतिचृतामसि गौ ५, २८, १२ पै २, ५९, ११
^१ अति-खे(य→)या- -या काठ २५, ४, क ३९, १.	^१ अति-गम ^h -गमम् पे ५, २७, २	
अति/ख्या, अत्यख्यन् गौ १०, १०, १५ पै १६, १०८, ५, अतिख्य ऋ १, ४, ३ ८, ६५, ९, कौ २, ४३९, जै ३, ३३,	^१ अति-ग्राह ^१ -ग्रह मा ३३, ४ ^५ , -ह्या ते ४, ७, ७, २ ६, ६, १३९)।	

^a) गस शत्रन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^b) स्त्रिया ङीप् पित्वाङ्गिघाते स्वरेऽविशेष । यत्तु खि
मुपा गतिस्वरो भवति तच् चिन्त्यम् । 'गतिकारक-'
(पा ६, २, १३९) इति स्वरेण तद्-बाधात् ।

^c) कर्मणि क्त्वान्तेऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४६)।

^d) 'अति' पृथग् अव्य इति /क्षै→क्षाम-→
/क्षामि इति च मा अभिप्रेयात् । तद् यद् ।

^e) सा गतिमनादायेव व्याचष्टे । तद् विस्मृतेरेव स्यात् ।

^f) ग्राम अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद् ।

^g) 'गव्या' इति सनिहितसुलभं कर्म परित्यज्य 'अशुम्'
इत्यन्याहरन् सा चिन्त्य ।

^h) सदिग्धस्थलावयवभूत पा चिन्त्य द्र । यमु वा
स्याद् 'अति-गमम्' इति वा स्यात् किमप्यन्यद् वा ।

ⁱ) गम ण्यदन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८५, २,

^१) भावे त्व प्रत्ययस्तत्-स्वरश्च (पा ५, १, ११६) ।

^k) पूर्वार्थगतैर् निहादिभिश्चतुर्भिर् अतिचरणविषयी-
भावयितुमिष्टैरन्वयार्थ 'चर' इति चतुर् अतिना योजयित्वा
पाठ्यम् । तदनु तृतीये पादे 'दुरिता' इत्येतदनिष्टसा-
मान्यवचन भवति । तेन पूर्ववद् अन्वयसिद्धये पूर्वार्थे
श्रावित अति पुनरत्र 'चर' इत्यनेन योजयित्वा पाठ्यो
भवतीति दिक् । (तु अति/तृत् तुर मै २, १२, ५,
तर काठ १८, १६, इति च अति/सह> सहस्व
तै ४, १, ७, ३, सहस्व मा २७, ६, का २९, १, ६,
इति च यत्रैतत्-समानोऽन्वय द्र) ।

^१) स्त्रिया ङीप् पित्वाङ्गिघाते स्वरेऽविशेष ।

^m) तवै-प्रत्ययान्तस्याऽन्तोदात्तोऽनन्तरस्य गतेश्च प्रस्व
(पा ६, २, ५१) ।

अति-च-छन्दस् - १०३ मा ३८,

१० - नमस् मा २८, ४ क.

३०, ३, ११ त ५, २, २ - १

म ३, ५ ८ मा २६, ९,

४ ४१ ५ - नमस् मा २८,

४० क ३०, ६, ११ ११ ५,

२, १, ५, २, २ ६, १, ६, ४

१ म ३, २, ४, ४, ५, ५

१ मा २४, २, २६, ६, ११

३७, ६, ४१, २ - नमस् मा

२४, १३ का २६, ३, ३

- नमस् मा २१, २० का २३,

२, ११, ११ ४, १, १२, ६,

५, २, १, ५, १, २, १, ८,

१, ६, १, ९, ४, मे ३, ७,

४ ११, ११, १६, ४ ४, ८,

४ १, कठ २२, १६, २४, २,

४ ३७, ६

आतिच्छन्दस् - पायतै ७, ५, १४,

१, मे ३, १५, १०, काठ ४, १०

अति/जन

अति-जन - नमस् मा ४, ६, ९, १०

अति/जि, अत्यजपीत औ १४,

२ ७४

अति/जीव

अति-जीव - २ औ ८, २, २५,

पे १६, ५, ६

अति-जीव - ३ या - ४ या

पे १६, ५, ८

अति/ज्या > जि, अति जिनाति

मे १, ८, ७

अति/तप, अत्यतपत औ १३, २,

४० अतितप औ १८, २, २६

अति/तृद्, अत्यतृणत औ १९,

३२, ६, पे १२, ४, ४

अति/तनर् औ ७, ४१, १

अति-तृण - णम् मा ३६, २,

मा ३६, १, २

अति/तृ

अति/तृ, अतितरति पे २,

२७, २, अति - तगमसि ऋ

७, २२, २७, कौ २, ५०७,

जे ४, ३०, ७, औ २०, ७९,

२, अतितर पे ५, २१, ६,

अति तगन्तु पे १६, ५१, ६,

अतितर पे २, ८६, ३, ५, अति

(तर), (अति) तर मै २, १२, ५,

अति (तर), (अति) तर काठ

१८, १६, ४२९, ४, औ २, ६, ५,

अति तर पे २, ५९, २ अतितराणि

औ ४, ३५, १-६ अति अतरन

औ ४, ३५, २, अति तरेम

ऋ ३, २७, ३, ते १, २, २, २,

मे ४, ११, २, अति तरेम

ऋ ८, ४२, ३, मै १, २, २, काठ

४०, १४, क १, १५, जै ४, १, ९

अति/तरतना, अतितरत्त्व

पे २, ८६, १

अति/तृ, अतितरति औ

१९, ३६, २

१) प्रास अन्यय-प्रप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यड।

२) शाखान्तरेषु सर्वत्र काठ अप्यन्यत्र सर्वत्राऽङ्गीकृत-
दर्शनाद् इत्ययं सुपा चिन्त्यो भवति (तु नाउउ
र)।

३) इदमर्थे अण् (पा ४, ३, १२०)। प्रत्ययस्वर।

४) गण उप भावे घञ्। थाथादि-स्वरो वृद्धय-
भावश्च (पा ६, २, १४४, ७, ३, ३५)। यद्वा प्राप्ता उप
जन- इति निष्पन्न शब्द। तथात्वे 'अतेर्धातुलोपे'
(पावा ६, २, १९१) इत्यन्तोदात्त।५) समामर्थ्यं स्वरार्थं च तु अति-जन- इत्यत्र-य टि
उप तर्तय अच् प्र इति विशेषस्तु द्र।

६) 'अत्यतृण' इति सा पपाठ।

७) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

८) 'तन्मन् कामयालोऽसोऽतितरो मरुन्मि' इत्येव
मूलतः सत उत्तरार्धस्य विकारमात्रं सुपा नितरा
शोध-मापेक्ष इति सभाव्येत (तु नापूम चरम पाद,
काम्यालोरो, मरुन्मि इत्यत्रत्ये टि च)। एस्थि
अक्षर-द्वयेनो न इव भवन् पादोऽपि सुपूरः द्र।९) यमु शाखामेदेन स्वरभेद सुवच। तथाहि, मै
आख्यातं सस्वर भवति। शी च तदेव निहतमितिविवेक। औ अपि निघात एकेषा मूलशेषानामभिमतो
नैकेषामित्यपरो विवेक। तदत्र कतरे कतरोपपत्तिरिति
विचार। 'हि च' (पा ८, १, ३४) इति हिना योगे
निङ्ङन्न न निहन्येतेति मै निघाताभावे पूर्वोपपत्ति।
पूर्वमृत्वाद् 'अप्रानिलोम्ये' इत्यस्यानुवृत्तेर अत्र हेर अव-
धारणार्थत्वात् तस्य च प्रातिलोम्य-भिन्नत्वाद् हि-योगे न
निघात इति यावत्। अथ विश्व-दुरिताऽतितरणार्थमुच्यो-
ज्यमानत्वाद् अग्नेस्तेन तद्वजित कर्माऽमर्ष-विशेषयुक्ते-
नैव क्रियेततरामिति अत्राऽमर्षवचन इति कृत्वा प्राति-
लोम्य-विषयस्य सद्भावादत्र पूर्वोक्तस्य सूत्रस्य प्रत्युदा-
हरणविषयता द्र। असावेव चाऽपरोपपत्ति औ पाक्षिक
निघाते वाच्येति दिक्। (तु 'अति/चर' > 'चर' इति द्र)।१) SIM अति कप्र आह। तच् चिन्त्यम्।
पूर्वार्थे निहादीना पार्थक्येन निर्दिष्टानामुत्तरार्थे मामा-
न्येन तस्या एवाऽतितरणक्रियाया विषयीभावयितव्यत्वेन
विद्वद्दुरिता इत्येवं श्रावित वात् सेवोपपत्त्या क्रियाऽ-
वश्यमत्र पुनरुपादेयेति तत्त्वम्। अनुपसृष्टस्य/तृ
इत्यस्याऽभीष्टाऽतितरणार्थेऽशक्तत्वादिति भावः।२) इलुश्च शब्देति विकरणाद्वयमाह सा। तदपेक्षया
लेट्य अडागम सुवचतर द्र।

अति/तु, अति तुनुर्याम क १, ४२, ११	१ १८, ९, १९, ९ २०, ९	अति/दह, अति दह क १, १८३, ४	अति-दाह- -हात् ते ५, २, ५, २, १०, २, काठ २०, २, ९ क ३१, ५, ११ [०दाह-अन ^०]
अति तापित् क ८, १२, १४, अति अतारीत् शो २३, २, ३६, २०, १०७, १०, अति अतारिम ऋ ८, १२, २१	अति/दम्भ, म्भ अति-दम्भ-अन् ^० आतिदम्भ- -म्भ पै १६, ७२, ५	अति/दा, अतिदद्यात् म ४, ६, ८ ^१ अति/दाश ^१ अति/दिव् अति-दीवन्- -वा शो ७, ५२, ६, २०, ८९, ९	अति-दीव्य- > द्या ^१ ऋ १०, ४२, ९
अति/तारि, अति तारयति वि ४, २, ८	अति/दह, अ-यदहत ते ५, २, ५, २, १०, ३	अति-दिश- -दिश पै १६, ९९, ७	अति-दीर्घ- -वम् मा ३०, २२, का ३४, ४, ४
अति-तर- -र प २, ८९, १, ५ अति-नार्य- -र्या ^१ -र्या शौ ८, २, २७	अतिघक्ष्यति ते ५, २, २, ४, ६, ८, काठ ८, २, क ६, ७	अति-दूर- -रम् पै २, २४, १-५, -रे काठ ८, १० क ७, ६	अति/दृश् अति-दृश्न-अन् ^०
अति-तिनिर्वम्- -त्रांस ऋ १, ३६, ७	अति घक्ष्यति ते ५, ५, २, ३ मै १, ६, ३, अतिधाक् ते १, १, ८, १	अति-दृभुत-अन ^०	अति/दु, अतिद्व क १०, १४, १०,
अतिथि- ०व- ०पति-, अतिथिन्- /यत् द्र	अति-दृष्टमान- -ना ^१ -ना ते ५, ५, २, ३		
अति/दृष्ट ^१ , अतिधक् ^१ क [२, ११, २१, १५, १०, १६, ९ १७, १			

^१) गम कर्तव्य अच् प्र (पा ३, १, १३४)।

^२) गम ण्यदन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३६)।

^३) मस्व नाप् द्र। उप लिट कसु। तरणेऽतिक-
मगार्थस्य स्वरूपत एव विद्यमानत्वात् तदर्थानिर्णय इह
गम्यर्थे इति कृत्वा सा तमर्थमाह।

^४) अत्र प्रकरणे /द्व (निष २, १४ या १, ९)
इति निदेशोऽर्वाकान्ताभियुक्तानुमारेण द्र। /दह इतीम
दानार्थं या कल्पयाञ्चकार। यत्तु त निरनुस्वारतया सा
पठन्निव मुद्रापितस्तत्र भाष्यकर्तुरनपराध स्यात्। एव
यद् या १, ७ इत्यत्र स्क अपि तादृशमेव पाठमभिगो-
च्यमान इव भवति तत्रापि तन्मुद्रणमस्कर्तुरेवापराध
स्यात्।

^५) मपु १ इति प्राञ्चो या प्रभृ, प्रपु १ इत्यर्वाञ्च इति
विवेक। प्रथमे कल्पे वाक्यचतुष्टयमन्त्रस्योत्तराधे भवति।
उत्तरे कल्पे तु त्रिवाक्यीत्यपरोऽपि विवेक सुलभ द्र।

^६) प्रज्ञादित्वात् स्वार्थे अण् प्र (पा ५, ४, ३८)।

^७) तु शौ १२, ५, ५२ यत्र उपेतित्यन्तरपूर्वाऽऽख्या-
तधृतिर् भवति।

^८) कर्मणि शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८६,
२, १३९)।

^९) गम घञन्ते कृति याथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^{१०}) अत्राऽतिक्रमणामकन्याऽन्यर्थस्य सामान्येन विव-

जितत्वाद् अतिक्रमणीयविशेषस्य गम्यमानत्वाद्
आख्याताथेन च पिरुडीभावेन प्रदर्शितत्वाद् अतेद् गतिन्व
मुस्थमिव भवति। यत्रान्यथा तत्र नैवमिन् अति इत्यस्य
/दा > दाम् इत्यस्य च कृते क ८, १, ३३ इति द्र।

^{११}) पगभिप्रायानुवाद द्र। अति इति कप्र यथा
भवति तथा ऋ ६, १६, २०, ८, २४, २, शौ १८, १,
३८^१ इत्यत्र टि द्र। एवं /दाश् > दाशमि इत्यस्य
कृते ऋ ८, २४, २, शौ १८, १, ३८^१ इति द्र। दाशत
इत्येदर्थं च ऋ ६, १६, २० इति द्र।

^{१२}) प्राप् अण्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। यत्त्विह
मा गस इति कृत्वा अति/दिव् इत्यत कृत्-प्रत्यय-
मुत्पादयेत्, तन्मन्दमिव भवेत्। तथान्वे हि गन्युत्तरकृत्-
प्रस्व भाव्यम (पा ६, २, १३९)। यत्र खलु
गल्यर्थधान्वर्थयो मपिण्डितयोरिव सनोर् नामीभाव
कृतोत्पिपादयिषितो भवति तत्रैव गस गन्युत्तरकृत्-
प्रस्व च भवति। यत्र तावद् धान्वर्थमात्रस्य नामी-
भूतस्य सत प्राख्यविशेषैर् अनुरजनमिष्यते तत्र प्राप्
पूपप्रस्व च द्र इत्येवप्रकारक प्रतिपद स्वरानुरोधात्
सुलभानुमानो विवेक सर्वत्र सुवीभिर् यथायथमनुपधेय।
बाह्वचश्च पाप्मे नाउदि द्र।

^{१३}) गम ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^{१४}) प्राप् अण्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यद्र।

अति-द्रव-

८०

अति-नेतृ-

शौ १०, १, ८, १, १८, १,
११, १, १६, १, ६, ८, १
अति-द्रव- -वान् पाठ २७, ७
[०द्रव-अन०]
अति-द्रव- -न मा १९, १, मा
२१, १, १, ते १, ८, १, १, १,
न ३, ११, ७, का० १२, ९,
शा ६, ११, १, -तस्य काठ १०,
५, [०द्रव-अन०]
अति/धा
अति-द्रव- -नम् क १०, १८१,
१, शौ ७, १, २, १८, २, २६
अति/धाव, १ अति धावति
क ९, १, १, को २, ६११,
जे ३, ४९, ५, अतिधावत शौ ५,

८, ४, पे ७, १८, ४
अति/व्यस, अति-वसन् क ८,
५५, ५, नि ३, ७, ५
अति/निदु नेदु, अतिनेदन्ति,
अति नेदन्ति ते १, ६, ८,
१ मे १, ४, १०, पाठ ३२,
७, अतिनेदन् मै ३, १०, ४
अति-नेद- अन०
अति/नी, १ अतिनयति काठ २६,
२, क ४०, ५, अति नयति
का १, ४२६, १, अति नयति
क १०, १२६, १, पे १, ४१, ८,
पे ५, ३९, १, अति नयति
क ६, ४५, ६, अति नयति
क १०, ६३, ११, अति नयाति

शौ ३, ११, ३, २०, ९६, ८,
पे १, ६२, ३, अति नयति १,
४२, ७, १०, १३३, ६, अत्यनयन्
पे १४, १, ९, अति... अनयन्
मा १०, १, का ११, २, १, ते १,
८, ११, १, काठ १५, ६, अति...
अनयन् मे २, ६, ८, १ अतिनयेत्
काठ ३५, १६, क ४८, १४
अति नेषत् ते ५, ७, २, ३, शौ
६, ११०, २, पे ५, ६, ६, १ अति
नेषत् क १०, १२६, २, पे ५,
३९, २, अत्यनेत्, अत्यनेषम्
मे १, ८, ७, १
१ अति-नीय मै ३, ६, ६
अति-नेतृ- -तार क १०,

*) गम उप भावे अप्। यथादि-स्वर (पा६, २, १४४)।
*) कर्मणि निष्ठायासनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४६)।
*) 'अति द्रुत' इति सुपा पपा च चिन्त्यौ। मा तु
ममस्तमेवाह। सस्य अति-द्रुत- इति पाभे यद्र।

*) अत्रैकस्य चकारस्य लोप। उत्तरत्र चनु इत्यत्र च इति
न इति च पदद्वयं द्र। तथा च सति अतिध्वसन् इत्यस्या।
क्रियाया निघाताभाव (पा ८, १, ६३)। ननु तत्र प्रथ-
मया. क्रियाया विषय (पा ८, १, ५९) प्रकृते चैकैवा-
द्वितीया क्रियोपलभ्यत इति चेत्। सत्यम्। एका क्रियोप-
लभ्यतेऽपरा च गम्यते। चक्षुषा च सन्तुष्टे न (भवन्ति)
इत्याक्षेपस्य सुलभत्वादित्यर्थः। ता गन्तव्यमाना किल
क्रियामपेक्ष्यैव प्रथमा क्रिया निष्प्रत्यूह निघाताभाववती
स्यादिति किमु वक्तव्यम्। ननु (पा ८, १, ५७) इत्यत्रोत्तर-
वर्ति-चन-योगे तिष्ठे निघाताभावस्य शिष्टत्वात् कथमसौ
मरल पन्था नाभिरचित इति चेच् चोदनाया पुन प्रसू-
तिस्तदुच्यते। प्रथम तावच् चनु इत्यस्येह तिष्ठा नास्त्येव
योग। चक्षुषा इति पदेन तत्संबन्धस्वरस्यात्। अन्यच्च।
गतिपूर्वश्चात्र तिष् वर्तते तत्र चागतित्वविशेषण
प्रादायि। अतो नाय तच्छासनविषय इति सत्तेष। अयं च
धातु श-विकरणो विकरणास्वर. पाणिनीयाच् शब्-
विकरणाद् वातुस्वराद् भिन्नः। कथं च नुम्भयो
✓ध्वस् इति वेद-संहिताभ्यो बाह्यो ब्राह्मणादि-वाङ्मय-
गोचर इत्यादिविषयो ✓ध्वस् इति।

*) पृथिव्या उपरि नेतव्यमिति कृत्वा पूर्वस्मिन् वाक्ये
अति/नी इति श्रूयते। यत उत्तरे च वाक्येऽन्तरिक्षस्य

मध्यतो नेयमिति कृत्वा अपि/नी इति श्रूयत इत्येव यथा-
श्रुति विवेक सुगमः द्र (वैतु उभयत्रोपरिभाव-वैशिष्ट्यो-
नयनक्रियायास्तन्मात्रिम् पाभे क ४०, ५, संदि च)।

*) अङ्घ्रिनिमित्तभूताभिर देवा इन्द्र तथा समर्थयन्ति
यथामौ शत्रून् अतिगच्छतीत्यर्थस्य श्रुतिस्वारस्यसंगतेर्
उ अन्यथावादित्वशङ्का हेय म चाऽतेर् गतित्व विस्प-
ष्टमनुवदन् ग्राह्य इति विवेकस्तद्वदृष्टीना सुलभः स्यात्।

*) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

*) गस उप कर्तरि वृत्। कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९७,
२, १३९)। देवा अस्मान् दुरितानि द्विषश्चातिक्रम्य
नयन्त्वा इत्याकारकस्यान्वयस्य श्रुतिस्वारस्यसंवादितात्
सुलभत्वं द्र। यत्किंवा सा 'दुरिता' 'अस्मान् अतिनयन्तु'
इत्याह। तत्र दुरितान्य् अतिनयनस्य प्रवानं कर्मोता-
स्मान् इत्येतदाकारक सन्देहोपि जायेत। तत्र विपरीता
प्रतीतिर्माभूद् दुरितान्येव प्रधानकर्मतयाऽतिनीयेरञ्जि-
त्यत्र तस्यैवोत्तरपाठस्य द्विष-विषयस्य विनिगमकत्वात्।
यत्तु मन्त्रस्य पूर्वार्धे सा नः इत्य् अस्मदः शक्ति रू
षः इत्येव कल्पयाञ्चकार तद् असमर्थत्वाद् हेयम्।
न ह्येकं शब्दरूप पूर्वार्धे षष्ठीरूपतयोत्तरार्धे च द्वितीया-
रूपतयाऽनुगमयितुमुपलभ्येत। ननु भाष्यकर्तुस्तथाह-
बलात्कारमनुमन्यमानस्यावश्य केनापि हेतुविशेषेण
भाव्यमिति चेत्। सत्यम्। अवश्यं तेन भाव्यम्। पर
बुभूषतापि तेन सद्धेतुनैव भाव्यमित्यपि त्वावश्यकं द्र।
यथा च नासौ सद्धेतुरित्यत्र तिरस् > रो/नी इत्य-
स्यैतदेव स्थलं यद्र।

१२६, ६
अति-नेनीयमान^१ - न. ऋ ६,
४७, १६
अति/नु, नू > नादि, अतिनावहेत्
ते ६, ३, ४, ८^१
अति/नुद्
अति-नुत्^२ - न्त शौ ८, ७, १५
अति/१पत्, अति पस्मि^३ ऋ
९, १०७, २०, कौ २, २७३,
जै ३, २३, ५
अति/पाति, अति पातयस्व
खि ४, ५, २९
अति/पद्, अतिपद्यते मै २, १, १०,
काठ १०, ५, अतिपद्येत काठ
६, ८^३, १०, ५, क ४, ७^४
अति/पादि, अतिपादयति ते
२, २, २, १, ५, ४, अतिपाद-
यति मे २, १, १०, अतिपाद-
येत् ते २, २, २, १
अति-पत्तोस्(>)^५ मै २, ४, ५
अति-पन्न^६ - न्ने तै ६, ३, ४, ८
[०ञ-अन०]
अति-पाद- -दात् काठ ३३, ६
[०पाद-अन०]
अति-पाद्य^७ तै २, २, ५, ४

अति/पश्, अतिपश्यति शा ४, ५,
२, १३, १, ४५, पै ४, ६, २,
अतिपश्यन्ति शौ ४, १६, ४,
पै ५, ३२, २, अति पश्यसि
ऋ १, ९४, ७, पै १२, १, ७,
अतिपश्यामि शौ १८, २, ३२,
अतिपश्य^८ पै ८, ११, ७
अति-पश्य^९ - इय पै १०, ६, ११,
-इयस् शौ ११, २, १७, पै १६,
१०५, ७
अति-पश्यत् - इयन् पै ८, १९, १
अति/पू, अतिपवते ते ६, ५, ११,
४, अतिपवते मै २, ४, १, काठ
१२, १०, अति पवते ऋ ९,
१०६, १३, कौ १, ५७६, जै
१, ५८, ११, ३, ५, ५, १२,
७, अति पवते ऋ ९, ९७,
४, अति पवताम् कौ १,
५३५ जै १, ५५, ३, अति
पवस्व ऋ ९, २, [१, ३६,
२] कौ २, ३८७, जै ३, ३१, ७,
अतिपवेत् काठ १२, १०^{१०}
अत्यपविष्ट मै २, ३, ९^{११}, अति
अपाविषु ऋ ९, ६०, २
अति-प्वमान^{१२} - न ऋ ९,

३०, ४

अति-पवित- -तस्य काठ १२, ९^{११}अति-पुपुवान^{१२} - नम् मै २,
४, १अति-पू(←पु)रुष^{१३} - व पै १३, ३,
१४अति/पृ, अतिपिप्रति ऋ ७, ६६,
५, कौ २, ७०२, जै ३, ४६,
८, अति पिपृथ ऋ १०, ३५,
१४, अति पिपृत्तु ऋ २, २७,
७ अति पिपृत्तन ऋ ८, १८,
१७

अति पर्वत् ऋ ३, २०,

४, ५, २५, ९ ७, ९७, ४,

१०, ६३, ६, खि ४, २, ७,

जै ४, २८, ४^१, अति पर्वत्

ऋ ८, ६७, २, १०, १८७,

[१-५] खि ४, १४, १, ५, ४,

६^{१४}, ७^{१४}, तै ४, २, ५, २, मै २,७, १२, ३, २, ४^{१५}, ४, १०, ६,काठ १६, १२, १७, १६, १८^१,२१, १३^१, क २५, ३, जै २,७, २, ३^१, [३, ३२, १-३, शा

१६, ३४, १-५ ७, ६५, १,

पै ५, २७, ८^१, अति पर्वत्^१) यदि शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३६)^२) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-प्रस्व (पा ६, २, ४९)।

‘रदाभ्याम्’ (पा ८, २, ४२) इति धात्वन्तदकारस्य निष्ठा-नकारस्य च नत्वप्राप्तौ ‘नुद्विदोन्द-’ (पा ८, २, ५६) इति विकल्पः द्र।

^३) अतिक्रमण-विषयोऽपि सन् सूर्यस्तदतिक्रमणाऽनन्तर प्राप्तव्यान् सोमादभिन्न इतीव यत् सा अभिप्रैति, तन्न। अन्यथाऽतिक्रमणेनाऽन्यस्य प्राप्तेर्दर्शनात्। ननु नैव सा अति गतिमतिक्रमणे जग्राहेति चेत्, तर्हि तथाऽकुर्वाणो नैव शोभन चकारेति वच्म। अतिक्रमणाऽर्थोऽन्यत्राऽत्तेर्गतित्वे प्रमाणाऽभावात्। न चैतदेव प्रमाण भवेदिति वाच्यम्। सूर्यमतिक्रम्य ततोऽपि परस्तात् पतनस्य मंगत्तरन्वात् तेन चाऽर्थान्तरस्याऽनपेक्षितत्वाद् अप्रामाणिकाऽर्थकत्पनाया वैयर्थ्यात्। एव नाऽत्र पर इत्येतत् सूर्यस्य विशेषणपदं सञ्चितुमर्हत्। यथा च क्रिवि एवैतद् भवेत्तथा यद्र।^४) गस तोसुचन्ने कृति ‘तादौ’ (पा ६, २, ५०) इति पूप्रस्व। सूको धातु-स्वर पाभे भवति। तच्चिन्त्यम्।^५) सस्व १ अति-क्रान्त- इत्यत्राऽन्वेथौ।^६) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।^७) √पशे √स्पश इत्यनेन √दृश् इत्यनेन च यादृश सबन्धस्तदर्थं √पश् यद्र।^८) साशयिक रूद्र। यनि ‘उ’ इति पृथक् छेद्यो भवति।^९) गस उप श-प्रत्यय उस्। कृद्-उपप्रस्व। (यक पा ३, १, १३७, ६, २, १३९)।^{१०}) नाप् रू बाह्वच पाभे द्र।^{११}) गस शानजन्त-कृत्स्वर प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)।^{१२}) गल्युत्तर-कानजन्त-कृत्स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १६३, २, १३९)।^{१३}) ‘अन्यादय’ (पावा २, २, १८) इति प्रास द्र।^{१४}) ‘अति स्वर्षत्’ इति कौ (४, ६, ७^३) पाभे द्र।

क १, ९९, १, अति पारिषत्
 ऋ १०, ९६, ८^a, शौ २०, ३१,
 ३१, अतिपर्यन्त क ७, ४०, ४^b,
 अति 'पर्यन्त' क ४, ३९, १,
 अतिपर्य पै ४, २९, ८, १ अति-
 पर्य ऋ १, ९७, ८, शौ ४, ३३,
 ८, †अतिपरि ऋ ५, ३, ११, ४,
 ९०, ७, २३, २, ८, ९७, १५^d,
 ९, ७०, १००, शौ २०, १२, २,
 अति परि ऋ १, १७४, ९,
 ३, १५, ३, अ(अ)तिपर्यथ
 क ५, ७३, ८^f, अति पर्यथ
 क ८, २६, ५, अति 'पर्यथ'
 क ८, ८३, ३, †अति परिष्ठा
 ऋ १०, १२६, ३, पै ५, ३९, ३
 अति-पारि, †अति पारयाति

क ८, १६, [११, (६९, १४)],
 जे ४, ५, ४, शौ २०, ४६, २,
 अतिपारय क ९, ७०, ९, शौ
 १७, १, २५, २६, †अति...पा-
 रय क १, ९७, ७, [१८९, २,
 १०, ५६, ७,] तै १, १, १४,
 ४, मै ४, १०, १, शौ ४, ३३,
 ७, १९, ५०, २, पै ४, २९, ७,
 १४, ४, १२, अति...पार्यथ
 क २, ३४, १५, अन्यपीपर
 शौ १७, १, २५, २६
 अति-पारय^e-य ऋ ६, ४७, ७
 अति-प्र/कि^h, प्र अति चंकिते
 क १, ५५, ३
 अति-प्र/क्षर, अति... प्र अक्षा
 क ९, ६६, २८

†अति-प्र/च्यु, अतिप्रच्यवेत काठ
 ८, ८, क ७, २
 †अति-प्र/त्वक्ष
 †अति-प्रत्वक्षणⁱ-ण क १०, ४४, १
 अति-प्र/दा, अति प्रादात् मै १,
 १०, १८^j
 अति-प्र/पू, अति प्र परि क [१
 १७४, ९^j, ६, २०, १२]
 अति-प्र/यम् > यच्छ^k, अतिप्राय-
 च्छत् मै २, ४, ३^l
 अति-प्र/युज्, †अतिप्रयुङ्क्ते काठ
 १०, १, ३०, ३, क ४६, ६,
 अति प्रयुङ्क्ते मै २, १, ७^m,
 †अति...प्रयुक्त तै ४, ३, ११,
 ४ⁿ, मै २, १३, १०, काठ ३९,
 १०, अति...प्रायुक्त मै २, १, ७

*) यद्योगे तिङो निघाताभावः । सा वे च यद्
 अनुपसष्टमारयातमम्बन्ध व्याचक्षाते तत्र सस्कार-च्यु-
 तिरेव बीजं स्यात् । तेन चोभयोर्भाष्यकृतो पारस्परिक
 क्रीदश आश्रयाऽऽश्रयिभाव इत्यपि कियत्याचिन्मात्रया
 विमर्श-ज्ञम स्यात् ।

^b) व्याख्याने शाब्दिक-सामान्यात् परस्पराऽनुवदौ
 सा वे चेति प्रतीयेत (तु क १०, ९६, ८ इत्यत्रापि
 तद्भाष्ये) ।

^c) अस्मद्वाच्याना दुरिताऽतिक्रमण-प्रयोज्यकर्तृतया
 विवक्षा-स्वारस्याद् यत् सा दुरितानामेवाऽतिक्रमण-प्रयो-
 ज्यकर्तृत्वमाह, तत्राऽवश्यं तदीय प्रमाद । दुरिताऽति-
 क्रम्य-पदार्थाऽन्तराऽश्रुतेरिति दिक् ।

^d) यत् सा 'अतीत्य पारय' इत्येव व्याचष्टे, तत्र णिच्-
 मन्तर्भाष्याऽतियाग्याऽतिगम्य पारयेत्याद्याकारकोऽर्थ
 इ । अन्येतु पारं गन्तुश्चैकव्यक्तिवाद् अत्ययनपारगम-
 नोभयभावैकाश्रयस्य प्रयोज्यकर्तृत्वमिप्रायादिति दिक् ।

^e) यथा सा 'दुरितान्यतीत्य पारय' इति व्याचष्टे, तथा
 विपरीतार्थप्रतीतिर जायेत । येषा पारण विवक्षित, तेषा-
 मेव दुरिताऽतिगमनस्य विवक्षितत्वात् कश्चिद् दुरिताऽति-
 क्रमण कृतवान् अन्यान् काश्चिन् पारयेदित्यस्याऽयुक्तत्वाद्
 दुरिताऽतिगमन चिकीर्षता तत्-प्रयोजकतया देवताया
 शिश्रावयिषित्व इ ।

^f) 'समुद्रातिपरि' इत्यत्र 'समुद्रा' । अति इत्येव यत्
 पपा भवति, तत्र तत्-साधुत्व प्रति मंदो भवति । उदात्त-

वति तिङि परतो गतेर्निघातस्य सभाव्यमानत्वात् तथा-
 त्वाऽनुवादिनि पदविभागे बाधकाऽभावाच्च (पा ८, १,
 ७१, २, ५) ।

^g) आख्यातमिति सा । तत्र । तथात्वे तिङो निघा-
 तस्य प्राप्तत्वात् तदभावे प्रमाणाऽभावाच्च । पपा द GW
 च यद् नामीभावमातस्थिरे तत् तथ्य इ । अतोऽत्र
 गत्, उप सोपसर्गादपि श प्र उस (पा ३, १, १३३) ।
 गत्युत्तरकृत-प्रकृतिस्वर (पा ६, २, १३९) ।

^h) कोऽत्र धातु कतम च तदीय रूपमित्यत्र बहवो
 वादा भवन्ति । √कितेर् यङि कर्मणीति सा । √२चेद्
 वा √चितेर् वेत्यर्वाच्च प्रत्यञ्च । यत्तु √२चि
 च √चित् च ।

ⁱ) अति इत्यत्रत्य सस्थ टि गद्र ।

^j) यदत्र सा समुद्रस्याऽतिक्रमण च पूरण च युगपद्
 आह, तच् चित्रम् । तस्मिन् ह्यतिक्रान्ते सति तस्य
 पूरणत्वस्याऽवसराऽभावात् । वे अतिनयति इति यदाह,
 तत् सुन्दरम् । एवमुभयोर् भाष्यकृतो संवाद-स्थलवाद्
 विसंवादस्थलान्यपि विच्छिद्य तयो पारस्परिक-संबन्ध-
 परिच्छेद्य स्यात् ।

^k) तै २, ४, १२, ४, ५, ७ इत्यत्र 'समानप्रकरणे'
 'अति' इति पृथक् पदमिव 'सर्वरं' आवित भवति । तथा
 चायु 'आदरेण' इति सा व्यञ्जिष्टे । अव्य 'किञ्चि' अन्वय
 इत्यर्थे । एवं तु 'अति' इत्यत्र प्र/यम् → च्छ इत्यत्र
 च सकेतितस्थल टि ।

अति-प्र/रिच्, अति "प्र" रि-
चाये^a क १, १०९, ६, मै ४,
१०, ४, काठ ४, १५
अति-प्र/शृङ्ग>शार्धि, अतिप्रशार्धयत्
क ८, १३, ६
अति-प्र/श्रु→श्र, अति "प्र" श्रण्वे
क १०, ११, ७, शौ १८, १,
२४
अति-प्र/स्र, अति "प्र" स्रसंते क २,
२५, १, मै ४, १४, १०
अति-प्र/स्था>तिष्ठ, अति "प्र"
तिष्ठ क ८, ६०, १६^b
अति प्र तस्थौ क १, ६४,
१३^c
अति-प्र/स्यन्द, प्र "अति"
असिष्यदत् क ९, १३०, ४
अति/प्रु, अत्यप्रवत तै ७, १, १,
२, अति "अप्रवत तै ७, १,
१, ३
अति-प्रे(प्र/इ), प्र "अप्रयेषि क ५,

१, ९^d
अति-वहु^e-हु मै २, ४, ५
अति/भा, अतिभाति शौ १०, ३,
१७, पै १६, ६४, ६, अति-
भाहि पै १६, ६४, ७
अति/भू, अतिभवति मै १, ५,
११, अति भूयासम् काठ
३५, १५
अति/मन्, अतिमन्यते क १०,
११, २, अति "मन्यते क
६, ५२, २, शौ २, १२, ६, पै
२, ५, ६, अति मन्यते मै १,
८, २, अतिमन्यसे क १, १७०,
३, अतिमन्ये क १, १३८, ४,
१
अतिर्मन्यते मै १, ६, १२,
१
अप्रमन्यत ४, २, ७, ३, १,
६, ८, काठ २८, ३, क ४४,
३, अत्यमन्यन्ते तै ६, ३, ४,
२८, मै २, ५, ६, ३, ३, १,
अत्यमन्यन्त मै ३, ७, ९,

९, ४, शौ १०, ८, ३०,
अतिमन्येत तै ६, ३, ९, ५,
४, २, ३
अति मनामहे क ९, ४१, २
अति-मति^f-तिम् क १, १२९, ५
अति-मन्यमान^g-ना मै २,
५, ६
अति-मात्र^h-त्रम् शौ ५, १९, १,
८, ६, १३, पै १६, ८०, ५,
-त्रा पै ९, १८, ७
अति/मुच्, अतिसुच्यते मै १, ४,
६, काठ ३२, ५, अति सुच्यते
तै ६, ६, ९, २, अत्यमुच्यत तै
६, ४, २, ३, काठ १३, ८,
अत्यमुच्यन्त मै ४, ५, १, काठ
३७, १४
अति-मुक्तिⁱ-क्त्यै तै ६, ६,
९, २^j
अति-मुच्यमान(न→)ना-ना
काठ ३२, ५^k

^a) प्रोपमर्गवशाद्वातोर्विरेचनाद् अभिवेयाद् भिन्नेऽ-
विक्रभावात्मकेऽर्थे प्रयोग यत् सा आह, तन्न । तस्मि-
न्नेवाऽर्थेऽतिपूर्वस्य /रिच् इत्यस्य कर्मणि प्रयोगस्वाभा-
व्यात् । अति/रिच् इत्यस्य चाऽत्र प्रयोगे द्वितीयायाश्च
पञ्चम्याश्च समाने सबन्ध । भाष्येऽन्यतो द्वितीयान्त-
कर्मपदानां त्रयणाम् अतिना कप्र योगाद् अवाप्तचारिताथ्ये
मार्ति कस्यचिद् अन्यस्य पञ्चम्यन्तस्य पदस्याऽऽकाङ्क्षा
भवति यदपेक्षया भाष्यकाराशयेन प्ररिक्तीभावस्याऽऽ-
वर्मानिकी श्रुतिरर्थवती स्यात् । तादृशस्य पदस्याऽदर्श-
नान् पूर्वोक्तं प्रकारेणाऽतेर्गतित्वयोगतः पञ्चम्यन्तद्विती-
यान्तपदानां समानम् अनायासेनाऽन्वयः साध्यः । अतः
इहै GIV प्रमु श्राय अति गतिमकुर्वारौ समानमुपेक्षया
इति किमु वक्तव्यमिव भवति ।

^b) क १, ६४, १३ इत्यत्र स्वकीय वचोऽपलापय-
न्निव (तु नाउष्टि) सार्ति इह प्र/स्था इत्यस्य गत्यर्थता-
मेवे समर्थयति । यत् तथा कुर्वारोऽप्यसाच् अति गति-
त्वेन तेनाऽपेक्षयतेन न योजयति, तद् नाउष्टिदि मन्दम् ।

^c) सां भाष्ये तस्थौ इत्यत्र प्र खण्डित द्वौ ।
तन्मतेऽतिर् अत्र कप्र भवति । वस्तुतस्तु य एव पूर्व
जनानामतिक्रमण करोति तस्यैव तदनु प्रत्यानृत्वेन श्रूय-

माणत्वात् प्रत्याप्तक्रियायाश्च कर्मान्तराऽनपेक्षयाऽकर्मक-
त्वेन समर्थमाणात्वाद् अतश्च प्रस्य च समान गतिभाव ।
प्र/स्था इत्यस्य च क २, २५, १ इत्यत्र प्र/स्र
इत्येतेन गमनार्थवाचकत्वेन साम्यं द्र । एस्य यदत्र सा-
प्र/स्था=प्रति/स्था इत्येवमाह, तच्चेति दिक् ।

^d) सा प्र प्रत्युपेक्षावान् भवति । तथाकुर्वारोऽमात्रु-
पेक्ष्य । श्रुतिक्रमेण प्र पृथक्कारं पठनं वे अपि चिन्त्य ।
अत्यर्थाऽपेक्षया प्रार्थस्याऽयनक्रियायां सन्निधानाऽऽवि-
क्यान् तस्य प्रथमं सबन्ध कल्पनीयो भवति । ततः
पिराडीभूतेन प्रायणार्थेन काममत्यर्थो युज्यतामिति यनि
प्रदर्शने बीजम् ।

^e) प्रास अन्वय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । किंवि योग द्र ।

^f) मुपा अति इत्यस्योत्तरत्राऽन्वयः । तथात्व चिन्त्यम् ।
प्रकृतेऽतिमननस्य भ्रान्त्यर्थेऽपेक्षितत्वादुत्तरवाक्ये चाऽते
सबन्धविशेषाऽचारिताथ्यादिति दिक् ।

^g) गस् 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूपप्रस्व ।

^h) गस् कर्तरि शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १,
१६६, २, १३९) ।

ⁱ) वस् (पावा २, २, २४) । 'अतेर्धातुलोपे' (पावा ६,
२, १९१) इत्यन्तोदात्त । उप मात्रा- </१मा यद्र ।

अति-मुमुक्षुना-→/ता^१- -ता. मे
४, ५, १^१
अति-मोक्ष-
अति-मोक्षिना-→/गी^२- -गी
ते ६, ६, ९, २, मे ४, ७, ७
काठ ३०, ७
अति-मृज
अति-मृजान- -ना मे ४, १, ९,
काठ ३१, ७, क ४७, ७
अति-यज, अतियुजत ते २, ५,
६, ६
अति-याज^३- -जस्य क ६,
५२, १
अति-यन्, अत्ययत्त^४ मै ३, ८, ३^५
अति-या, अनियाथ क ५, ७७,
३, अनियाथ क ६, ६२, २,
अनियहि जो १३, २, ५,
अति याहि क १, १३५, ७
अनियेषम् क २, २७, १६
अति-यापि, अतियापयन्ति
पै १६, ७५, ७
अति-ययिष्व^६- -वान् क ९,
१५, ६, कौ २, ६२२, जे ३,
५०, ६

अति-राज, अति-राद् क ६,
१२, ५
अति-रात्र^७- -त्र तै १, ६, ९, १,
५, ६, १०, ३, ६, ६, ३, ६
७, १, ४, २, ५, ४ १०, ४,
२, २, २, २, ५, ६, ६, २,
६, १, २, ३, ३, १, १३, १,
४ २, २ ३, २, ६, १ १०,
१ ५, १, ३, काठ २५, १०
३३, २ ३४, ८^८, ४३, ३,
क ४०, ३ पे ८, १९, ७६,
-त्रम् तै १ ६, ९, १, २, ४,
७ १०, ३, १, ७, ३, ७, ३,
३, २ ४, १०, १, मै २, ४, ७
काठ ११, ९, ३३, २^९ ३४,
७ जो १०, ९, ९, पै १४, ३,
२० १६, ७१, ९, १३६, ९,
-त्रात् म १, १०, ५, काठ
३३, २, ३५, २०, क ४८, १८
-त्रे क ७, १०३, ७, तै ६, ६,
११, ८^{१०}, मै ३, ८, ९, ९, ५,
४, ५, ७, ६, -त्रेण तै १, ६,
९, २, ७, १, ५, ३, ४, ५, ५,
मै १, ८, ६^{११} काठ १४, ९^{१२},

शा ९, ९, ४, पे १६, ११६,
३, -त्रौ तै ७, २, ६, ३, ९,
१ ३, ३, ४, २, ५, ३, ६, २,
७, ४, ८, २ ९, ३, १०, ५,
४, १, ३, २, ५, ३, ६, ४,
३ ५, ४, ६, ३, ७, ३, ५,
१ २ काठ ३४, ८^{१३} [रात्र-
त्रि^{१४}]

अतिरात्र-चर(म>)मा^{१५}- -माम्
काठ २९, १० क ४६, ३

अति-रिच, अतिरिच्यते^{१६} तै ३,
४, १, १, ४, ७, १, ५, ६, ५, ५,
२ अति-रिच्यतै तै २, २,
६, १
अतिरिच्यते ऋ [८, ९२, १४
२०], तै १, ४, ४६, ११, ७,
५ ५, २^{१७} मै २, २, १३^{१८}, १ कौ
१, १९७, २, १०१०, १ जे १,
२१, ४, शौ ८, ९, २६, पै १६,
२०, ४, अतिरिच्यते मै १,
११, ९, २, २, ८, ४, १, २
६, ४, ७, ४ ९, ८, ५ काठ
१४, १०, २६, ४, २८, ९
२९, ३^{१९} ३१, १^{२०}, ३४, ४,

^१) गम कानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^२) मन्वर्थी इति (पा ५, २, ११५)। प्रत्ययस्वर।

^३) गस शानजन्त-कृत्-उपप्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^४) गस उप कर्तरि ण प्र उस (पावा ३, १, १४०) कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^५) गम उप लिट कसु प्रत्यय। कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^६) प्रास. रात्रि-शब्दात्समासान्त अच् प्रत्यय। ततश्च चिन्स्वर (पा ५, ४, ८७, ६, १, १६२)।

^७) क -मम् इत्येव मूको। ततो लब्धमङ्गेत काठ सं -मम् इत्याकारकं मूको -माम् इत्याकारतया शोभ-
येत्। उभयथापि सा तु भवति। कथमिति। काठ तावद्
एकादशिनी विगिन्यते (तु अनुपद श्रूयमाण सत्रिया इति
पदम्)। सैव यथा रयात् तथेति कृत्वा क च क्विन्
श्रूयत इत्येष विवेकः। यत् क स -रमे इत्येव

श्रावयितुमिच्छति, तत्र मूको प्रामाण्यमनुपलभमानो-
ऽपाव् आपश्चौ १४, ७, २० इत्यत्र प्रयुक्तस्य तादृगस्य
शब्दस्य साक्ष्यमुदाहरति। निष्प्रयोजनस्त्वयमुपक्रमो
भवति। अन्या हि काठकी कापिष्ठली च शाब्दी प्रवृत्ति-
रन्या च श्रौतसूत्रीया शाब्दी प्रवृत्तिः। प्रथमा तावद्
एकादशिनी-विशेषण-द्वारिकेत्यवोचाम। उत्तरस्या च
अतिरात्राणां चरम इति कृत्वाऽऽवमानिकोऽतिरात्र
एकादशिन्युपलक्षितमविशेषय कृत औपयिककाल-लज्ज-
गतयोपस्थापयते। तद् एवमुभयो प्रयोगयो साधुत्वाऽव्य-
भिचारसामान्येऽपि शब्दप्रवृत्तिभेदानुरोधेन सौत्रान् पा
साहित्यिक पा विवेक्तव्य इति दिक्।

^{१५}) दिवा कर्तरि प्रयोग। मै १, ११, ९ इत्यत्र
श्रूयमाणम् एतत्-यमानमपि र् स्वरभेदात् कर्मणि
यगन्त यक्-स्वर चेत्येवमतो विवेक्तव्य भवति (द्विउ रु)।
कर्त्रर्थकर्मार्ययोर् भिन्नयोरपि सतीरिह तात्पर्यतो-
ऽभेदः।

क ४१, २, ४४, ९ ४५,
४ ४७, १, अतिरिच्येते
ते ७, ४, १०, २ ११, २, मे
४, ७, ५ काठ ३३, २, ४,
अति (रिच्येते) मै ४, ७, ५
अतिरिच्यन्ते मे ४, ३, ३, ६,
४, ७, ५, ९, अतिरिच्यमे
पै ८, १८, १०, अत्यरिच्यत क
१०, ९०, ५, मा ३१, ५, का
३५, १, ५, तै २, ३, ६, १५
म १, ११, ५, २, २, ८, काठ
१०, १० अक ३६, १ कौ ३, ४,
७ जै २, ३, १०, १, शौ १९, ६,
९, पै ९, ५, ७ अत्यरिच्यत
मे २, ४, ३ ३, ६, ८, माठ
१४, ५, २३, ४, ३०, ७ अति
अरिच्यत काठ १०, १०, अति
अतिरिच्येत् काठ ३४, १
अति अरिच्येत् ६, २१, २
अति ओचि मै ४, ७, ४, अति
अति/रेचि, अतिरेचयति तै
७, ३, १, २, मै ४, १, २ ८,
९, काठ ३१, १, क ४७, १,
अति रेचयत मै ४, ६, ७,
अति रेचयन्ति ते ६, ६, ११,
५ अतिरेचयेत् मै ३, ६, ८,
४, ८, ९, कठ १३, १० २६,
४ २७, ५, २८, १, २९,
८ क ३६, २ ४१, २ ४२,

५ ४४, १, अति रेचयेत् तै
२, ५, ११, ४ ३, ४, १, ३
अति-रिक्त, क्त- -क्त तै ७, १,
५, ६, १०, २ ४, १०, २, ११,
२ म २, २, ११ ४, ७, ४
कठ २४, १ २८, ९, ३३,
२ ३ क ३७, २ ४४, ९,
शौ ८, ९, १७, पै १६, १९,
७ -क्तम् ८, ५८, ३, १,
मि १, ४, १ तै १, ८, ६, २
२ ३, १२, २, ३, ४, १, २-४,
६ ३, ४, ७ ८ ७, ५, ५, २
म १, ४, ११, २, २, ११,
३, ७, ९, ४, ८, ५, काठ
१३, १०, १४, १० २३,
४ २४, १ २६, ६ २८, ९
३०, ७ ३४, ४, ४०, ५,
क ३६, १, ३७, २ ४१, ४,
४४, ९, -क्तम् तै ३, ४, १,
४ -क्ता तै ७, १, ५, ६,
-क्ता तै ७, ४, ७, २ मै ४,
७, ३ काठ २९, ८, ३०, ७
-क्ता तै ७, ४, ७, २ मे २
२, ११ -क्त तै ३, ४, १, ४
७, ५, ५, २ काठ १३, १०,
३४, ४ -क्त तै ७, ५, ५,
२ कठ १३, १० १४, १०
२४, १ २८, ९ ३०, ७ ३४,
४ क ३७, २ ४४, ९ [क्त-

ऊन^१]

अति-रेच- अत्

अति/रुच, अतिरोचते क १०,
१८७, २, जै ३, २२, २ शौ
६, ३४, ३, अतिरोचमे क १,
९४, ७, शौ १३, १, ३६ पै
१२, १, ७

अति<>ती-रुच- -रुच्याम् मा
२५, ३, का २७, ३, २, मे ३
१५, ३

अति<>ती-नोक्- -का काठ
२३, १ ३५, ७ -कान् म ३
६, १, काठ २२, १२

अति-रोचमान- -नम् क १०,
५१, ३

अति/रुह, अतिरोहति क १०,
९०, २, मा ३१, २ का ३५,
१, २ कौ ३, ४, ६, जै २, २,
९ पै २, ८१, २, अति
अरुहत् शौ १२, ४९, २

अति-रोहत्- -हन् क ९,
१७, ५

अति/रज्ज्, अति रेजन्ते क १
१४३, ३

अति-लोमश- -शम् मा ३०, २०
का ३४, ४, ४

अति/वद्, अतिवदति ते ५, ४,
७, ७ ६, १, ८, १, मै ३, ७,
६ काठ २१, १०

^a) कर्मणि निष्ठायां मनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४६)।

^b) 'अति। रिक्तम्' इति पपा अपेक्षितमभ्यासवग्रह-
विहीनोऽनपेक्षितविराममभ्यो सुद्रापकप्रमाददृष्टः।

^c) मै उपसर्गस्य किति दीर्घ (पा ६, २, ११६)।
गन्तुत्तर कृत्-प्रकृतिस्वर (पा ६, २, १२९)।

^d) उस घञन्ते कृति थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४)
उपसर्गस्य च दीर्घ (पा ६, ३, १२२)। मै नाय दीर्घ।

^e) गम शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^f) 'अधि अरुहत्' इत्यभिमत पाठ सटि द्र।

^g) गस शन्नन्ते कृति उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^h) यदत्र अक्तु >-क्तम् इति विभक्ति विपरिणमय्य

सा तत्सम्बन्धेन कप्र अपश्यत्, तद् भ्रान्तम्। अक्तु-
इत्यस्येहोपमानभावेन श्रूयमाणत्वप्रतीते रात्रिपर्यायत्वा-
ऽभावात्। अस्य च योऽर्थः ऋ २, ३०, १ इत्यत्राऽपा
गतिमतीनामभिसम्बन्धेनाभिप्रेतो भवति स एवह सिन्धु-
त्वेन विशिष्ट सन्नमे सिन्धूना सता त्वेषाणा स्यन्दन-
शाल-वमुखेनौपम्यौपयिकतामापद्यमानः द्र। एव चाग्ने-
स्त्वेपा अतिशयेन रेजन्ते गतिमन्तो भवन्तीति सा
अनभिप्रेतोऽपि सन्न प्रकरणेन सगततर इति सदर्थः
द्र। 'न' इत्यस्याऽनिषेधार्थीयत्वादिनि दिक्।

¹) प्रास पूप्रस्व (पा ६, २, २)। धातुलोप-विपयाऽभा-
वादिह 'अते' (पा ६, २, १९१) इत्यन्तोदात्तो न भवति।

अति 'वृद्धि' मे ४, २, १, अति 'वृद्धि' खि ५, १५, ८, अतिवृद्धि शौ ११, ३, २० प १६, ५८, ११ ‘अति-वाद’- -दे० त ६, ४, ५, २ [०-अन०] अति-वादन- } अन० अति-वादुक- } अन० अति/वन, अति वनामहे कौ २, २४३, ज ३, २१, ८ अति/वह, अति ववक्षिथ क[१ ८१, ५, १०२, ८], ३, ९, ३, कौ १, ३१२, ज १, ३२, १०, ४, ६, १, १ अति ववक्ष क ६, २२, ७, शौ २०, २६, ७ अति/वा, अतिवानि शौ ४, ५, २ अति/वी, अति...वेति क ५, ४४, ७ अति वेव्यत् प २, ६१, १ अति/वृ ‘अति-वरेण्य’- -ण्य काठ २४,	१, क ३७, २ ‘अति-वृद्धि’ प १६, ६०, २ अति/व्यथ अति-व्यथ-दुर् अति/व्यथ-विधु, अति विध्यति क ४, ८, ८, अतिविध्यन्ति काठ ३८, १४, शौ ८, ५, १९, प १६, २८, ८ अतिव्याप्ती तै ७, ५, १०, १ ‘अति-वि(द-)-’-दा क ८, ९६, २, मै ३, ८, ३, ४, १२, ५, काठ २, १९ अतिविद्ध-भेष(ज-)-जी- शौ ६, १०९, १ ‘अति-विधे’ क ५, ६२, ९, मै ४, १४, १० अति-व्याध- अन० अति-व्याधिन् -धी मा २२, २२, का २४, ८, १ अति-व्याध्य- अन०	अति/वज्र अति-वृजत्- -जङ्गि क १, ११६, ४ अति/शद-शीय, अतिशीयन्ते मै २, ६, १, ४, ३, १, काठ १५, १ अति-शर्व- -रे शौ ४, ४, ५, -रेषु शौ ७, ८५, ४ अति/शस् अति-शस्- -शम्मा खि ५, ५, ७ ‘अति/शिष्, अत्युशिष्यत तै २, ४, १२, १, ५, २, १, ६, १, ३, ३, ४, २, १, ६, ८, १ अति-शिष्ट- -ष्टाय तै ७, ३, २०, १, काठ ४३, १० अति-शुक्ल- -कृम् मा ३०, २२, का ३४, ४, ४ अति/शुच अति-शुच- -कं. प १, ३२, ३
---	---	---

१) तु अस्मि विदन्, न इति शौ २०, १३०, १४ पाभे ।

२) गम उप घञन्ते कृति थायादि-स्वरे (पा ६, २, १८४) प्राप्ते परादि-स्वर उस् । न च गस मा भूत् प्राप्ते भवविति वाच्यम् । तथा चेऽय अय्यय-पूपप्रस्व प्राप्ते (पा ६, २, २) परादिस्वरस्य उस् ऋते निर्वाहा-मम्भवादिति यावत् ।

३) ‘गायत्री’ ‘नानिवादे (भवति)’ इत्येवम् एक वाक्य पपा द्र (तु भा) । कट त्वत्र वाक्यद्वय वष्टि । ‘गायत्री (भवति)’ इत्येक ‘नानिवादो (भवति)’ इत्य-परम् इत्येव तन्मते प्र१ इति विवेको विमृश्य । १

४) ‘अति नमानहे’ इति क १९, ४१, २) पाभे ।

५) तु क १, १८९, २ । किमत्राऽपि ‘विश्वा’ इत्यस्य स्थाने ‘वेव्यत्’ इत्यपपादो भवत्य उताहो /वी इत्यस्या-ऽन्युपसृष्टस्याऽन्तर्भावित-एयर्थे तिद्-वृत्तमित्यत्र विमृष्टभि प्रततप्रयत्नैर् भाव्यम् ।

६) प्राप्ते । उप यद्र ।

७) यमु पा चिन्त्य । अ-व्युद्धि- यद्र ।

८) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

९) षतस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप ख्रिया ङीप् (पा ४, १, ३०) । यत्तु सा प्रथमवर्णके

वम इत्याह । तत्र । तथात्वे हि ‘पूपप्रस्व स्यात् । यदायुत्तरवर्णके अतिविद्ध- इति कर्त्तरि कान्तमित्याह । तदपि न । अप्रसिद्धरसामर्थ्याच्च साहममात्रताऽव्यभिचारादिति । न चेहामीष्ट षतस तदविदित इति क्षेप । तद्विद्वानपि क्षिप्तभेषजी- इत्यत्र तत्रैव द्वितीये वर्णके तथा व्याचक्ष्णाणोऽपि ‘यैदनायासेनो-ल्लक्षण व्याकरणविहारमभिरौचयते न च तत्र दोषलव-मपि शङ्कते तेनैव चित्रीयते चेत् । २.

१) केनन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १६७, २, १३९) ।

२) ताच्छील्ये गिति । कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १३९) ।

३) गस अन्त-कृत्स्वर प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।

४) प्राप्ते ‘अह सर्व-’ (पा ५, ४, ८७ उउ) इत्यत्र समा-मान्ताऽच्प्रकरणे शुर्वरी- इति उस् १ । तेनाऽकारान्त-तापत्तिश्च चित्स्वरश्च द्र (पा ६, क, १६३) ।

५) ‘अतिशया’ इति मुपा चिन्त्य । असगते । तु तत्रैव संति यतः सादृश्याऽन्तरबलेन दन्त्यसमरान्त प्राप्ति मूल-तोऽभिप्रेतमिति सुलभ भवति ।

६) प्राप्ते अव्ययपूपप्रस्व (पा ६, १, २) ।

७) उस् उप भावे षष् । पूप दीर्घ (पा ६, ३, १२०) । ‘अभिज्ञोक्त’ इति शौ (१, २५, ३) पाभे ।

अति/शो(→शा), अति *शिशीते
ऋ १, ३६, १६

अति/श्रा>श

अति-श्रुत^a - तम् मै १, ८, २

अति/ष(<स)ञ्ज^b

अति-ष(क्त)>क्ता^c - क्ता शौ

१२, ३, २३, -क्ता, -क्ताभि

काठ २५, १, क ३८, ४

अति/षि(<सि)^d

†अति-षित^e - तम् ऋ १०, ७३,

९, कौ १, ३३१, जै १, ३६, ९

अति/ष्क<>स्कन्द^d, अतिस्क-

न्दति काठ ६, ३, क ४, २,

अतिस्कन्दन्ति ऋ ५, ५२, ३

अति-क्कुदस्(>) ऋ १०, १०८, २

अति-क्कुदे^f ऋ ८, ६७, १९

अति-क्कुद्वन्(>)द्वरी^g - रीम् मा

३०, १५, का ३४, ३, २

अति/ष्टि(<स्ति)ष्ट^h

अति/तिष्टिषिष

अति-तिष्टिषिषत्ⁱ - षन् मै

१, ६, ३

अति-ष्टिषम्^j मै १, ६, ३

अ-तिष्टत्^k - षन्तम् ऋ १०, ८९, २

†अतिष्टन्ती^l - न्तीनाम् ऋ १,

३२, १०, पै १३, ६, १०

†अ-तिष्टमान, ना^m - ना तै ६, १,

४, १, ४, ११, २, -ना तै २,

२, ११, ४, ५, ६, २, २, १

-ने तै ६, १, ३, १

अति/ष्टा(<स्था)ⁿ → तिष्ठ, अति-ति-

ष्ठति काठ १३, ४, †अत्यतिष्ठत्

ऋ १०, ९०, १, मा ३१, १, का

३५, १, १, कौ ३, ४, ३,

जै २, ३, ६, शौ १९, ६, १

पै ९, ५, १

अतितस्थौ ऋ १०, ६०, २

अति-ष्टाⁿ -

अतिष्टा-वत्^o - वान् शौ ३,

२२, ६

अति-ष्टावन्^p - वा पै २, ६९, ५

अति-ष्टाय^q शौ १९, ३३, ५, पै

१२, ५, ५

अति-ष्टाय^r - य, -यम् काठ १३, ४

अति-सर्ग^s - अति/सर्ज यद्

अति/सह, अति^t (सहस्व), (अति)

***सहस्व तै ४, १, ७, २,

अति^u (सहस्व), (अति) सहस्व

मा २७, ६, का २९, १, ६

अति/सृ, अतिसर पै ५, ३१, ७

अति-सर^v - रा शौ ५, ८, २,

^a) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^b) 'उपसर्गात्' (पा ८, ३, ६५) इति षत्वम् ।

^c) 'परिनिविभ्य' (पा ८, ३, ७०) इत्यत्र अतीत्यस्य
उभ षत्वम् ।

^d) 'परेश्च' (पा ८, ३, ७४) इत्यत्राऽत्तेऽउस द्र ।
तेन शाखाभेदेनाऽतिपरस्य √स्कन्द इत्यस्य षव-
विकल्प समाध स्यात् (तु रु) ।

^e) गस कसुबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९७, २,
१२९) ।

^f) उप तुमथे केन् प्रत्यय । सस्व नापूद ।

^g) गस कनिबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३६) ।
त्रिया डीप् रेफान्तादिशुश्च (पा ४, १, ४) ।

^h) पा ८, ३, ६५ इत्यत्रोपसर्ग्यानाद् षत्वम् ।

ⁱ) सुब्रन्ताच् शत्रन्त प्राति द्र । गत्युपपद-कृद्-
उपप्रस्व । सनी नित्वादाद्युदात्तत्वे प्राप्ते (पा ६, १, १९७)
अभ्यासात् परस्य स्वरः उस (पा ६, १, १९२) ।

^j) गस उप कमुल् प्रत्यय । कृद्-उपप्रस्व (पा ६,
१, १९३, २, १३९) ।

^k) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

^l) त्रिया डीप (पा ४, १, ६) पित्वाभिघाते स्वरेऽभेद ।

^m) षत्वम् (पा ८, ३, ६५) कृदूषेष् औपयिक द्र ।

ⁿ) नाड मनुबन्तस्य सिद्धयौपयिक सदेतत्
प्राति. ततादवस्थावीनसत्ताक द्र । यस्थि. उप भावे

अड् (पा ३, ३, १०६) । तत् त्रिया टाप् । गत्युत्तर-
कृन्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^o) मनुप. पित्वाभिघाते नाप् स्वरेऽविशेष । यदिह
सा एतद्=नाड इत्येवमभिसवायैतद् वनिबन्ततया विक-
ल्पेन व्याचिख्यासति, तदस्मिन्मिव भवति । पपा 'वान्'
इत्यवयवस्याऽवगृहीतत्वाद् मनुपस्तदास्था-विषयत्वस्य
स्पष्टत्वाद् वनो नलोपाऽभावस्य च छान्दसत्वेन
व्याख्येयस्य व्यर्थप्रयासाऽनर्थान्तरत्वात् ।

^p) गस उप वनिप् प्रत्यय (पा ३, २, ७४) । प्र१
रूपे नलोप (पा ८, २, ७) द्र ।

^q) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २,
१३६) इह सा 'अधिष्टाय' इति पाठमाह ।

^r) गस 'आतश्चोपसर्गे' (पा ३, १, १३६) इति सगति-
केभ्य आदन्तेभ्यो धातुभ्य क-प्रत्ययेऽनुशिष्टे सत्यपि
'इयात्' (पा ३, १, १४१) इत्यत्र सोपमर्गादपि √स्था
इत्यस्मात् तदपवादात्मक कर्तरि ण प्र उस । युगा-
गम (पा ७, ३, ३३) ।

^s) 'अति***तर' इति पाठ तै मा काठ शौ पठन्
BC उपेक्ष्य भिन्नपाठदर्शनादिति (तु अति/चर>
चर, इत्यत्र च अति/तृ> *तर, तर इत्यत्र
च टि ।

^t) पचाद्यचि थाथादि-स्वर (पा ३, १, १३४
६, २, १४४) ।

५ ७, १८, २ -०रा जा ५,
८, ६ पै ७, १८, ६, ५ -रान
जो ५, ८, ७
अति-सृज्य प ७, १८, ५
अति/सृज्, अतिसृजति कठ २४,
७ अतिसृजामि जो १०, २,
१५-२१, १६, १, ६ पै १०,
९, १ १६, १२९, १-१०
अति सृजामि जा १६, १, ७
५ ५, २२, १, अतिसृजाम
जो १०, ५, १५-२१
अति सृजन्तु जो ४, १६, ६
अतिसृजस्व प ५, २६, ८,
अतिसृज जो १५, १२, २, अति-
सृजेत जो १५, १२, ३
अतिसृज्यन्ते म १, ४, ६
। अति असृजत क ०, १०७
२५, १ जो १, ५००, ज १, ५
१०
अति-सृज्य^१ - नम्र मै २, १२, २०
काठ ४०, १०
अति-सृष्ट - ष्ट मे १, १, २ शौ
१५, १२, ६ ७ १६, १, १
-ष्टा जो १६, १, १ [०सृष्ट-
यन-]

अति/सृष्ट, अतिसृष्टि क ८,
१०२, २१ मा ११, ७४ मा
१२, ७, ९, ते ४, १, १०, १
मे २, ७, ७, काठ १६, ७ जा
४, २०, ९ । अतिसृष्टि क ९
८६, ४४, जो २, ९६५ जै ४,
२०, १० अतिसृष्टि जो ४,
१६, ४ अतिसृष्टि ते ६, २, १,
५ काठ २६, १, क ४०, ४
अति-सृष्टे^२ मे ३, ८, १०
अति/स्फुट् अति/स्फुट् द्र
अति-स्थूल^३ - ल मै ३, ९, ४१,
-लम् मा ३०, २०, का ३४,
४, ४
अति/स्त्रस्, अतिस्रस्व क ६,
११, ६
अति/सृ, अतिसृजत मै ४, २, १०
अति-सृज- न^४ मा १०, २१
का ११, १०, १ मे २, ३, ८
३, ११, ७
अति/सृ, अति स्वर्षत्^५ जो ४,
६ ७
अति/हन, अतिहन्यात् मै २, २, ११
अति-घातम् मै २, ४, ५
अति-घ्न^६, >घ्नी-

अतिघ्न्य^७ - घ्न्य शौ ११, ७,
१६ पै १६, ८३, ६
अति-ह(त→)ता- ता पै १३,
५, २
अति/रहा
अति-हाय^८ क १, १६२, २०, मा
२५, ४३१, १ ते २, ६, ६, ६,
४, ६, ९, ४१, ६, ३, १, ३,
१ मै १, ८, ५, ३, ८, १०,
काठ ६, ५, ४६, ५, क ४४, ४
१ अतिहायति^९ पै ५, २१, २
अति-हित- अति/धा द्र
अति/हु, अतिहुहोति मै ३, ४, १
१ अति/ह अतिहरेत् तै ६, ३, ९,
५, अतिहरेत् तै २, ६, ८, ४,
६, ३, ९, ५, मै ३, १०, १,
कठ २८, १
। अतिजघ्रिये^{१०} क [९, ८६, २९,
१००, ९], मै २, ३६८, जै ३,
३०, ११
अति-हृस्व^{११} - स्वम् मा ३०, २२ का
३४, ४, ४
अति/हृ, अतिहृये पै ५, ४, ९
अती(ति/इ), अयेति क ६, ४,
५, ९, ७२, ३ [८५, ९, ८६, ७],

१) √सृज् इत्यस्य ण्यन्तेन √गम् इत्यनेन समान-
तापर्यपर्यवसानकत्वात् कर्मभूतानां सोमानां पवित्राऽति-
क्रमेण तत्पर्यवधारया सृज्यमानत्वेन च समानम-
न्वितत्वाद् गतित्वमभ्युपेयमन्यथाऽऽस्यसा उक्तादेव
हेतोर्नोपेक्ष्यते ।

२) उप घञन्ते कृति याथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

३) कर्मणि केऽनन्तरस्य गते प्रस्व (पा ६, २, ४९) ।

४) केनन्त-कृत-स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १९७, २, १३९) ।

५) प्राप्ता अव्यय-उपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद् ।

६) अति/धृस् इत्यत्रत्य टि द्र ।

७) शात्वान्तरीय पाठे 'अतिद्रुत' इति अति/द्रु
इत्यत्र टि द्र ।

८) शात्वान्तरीय अति...पर्वत् इति पाठे अति/पृ
इत्यत्र गद् ।

९) आभीक्ष्ये णसुलि कृद्-उपप्रस्व (पा ३, ४, २२,

६, १, १९२, २, १३९) ।

१०) वज्रये टक् प्र उस (पा ३, २, ५३) । उपधालोप
कुत्वद् (पा ६, ४, ९८, ७, ३, ५४) ।

११) तस्येदमित्यथे यति तित्स्वरित द्र (पा ४, ३, १२१,
६, १, १८५) ।

१२) अनिक्रमणोऽतिलङ्घन इत्यर्थः । त्यागार्थस्याऽसंगतेर्
अति/१हा स्यादित्येव भ्रमो न स्यात् । ल्यबन्त-कृद-
उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

१३) विकृत पा सस्वरणान्तरसापेक्ष । अल्य अह-
तिम् अति नो हिनुष्व इद् इति त्रैलुभ पादो
मूलतः सभाव्येत ।

१४) केवल मौलिकस्य वात्वादेर् हकारस्य भकारतया
दर्शनं भवति । अभ्यासाऽस्य जकारतया धुतेर् बकार-
तया श्रूयमाणाभ्यामाद् √भृ इत्यस्माद् विवेक
सुकर द्र ।

१६ ६ १७ १०, २१,
९ मा ४०, ४ मा ४०, १, ४,
नै ३, ११, २, ६, १, ४,
९, मे ४, १, ९, १०, ६,
मा २२, १०, १, २, २९, ४,
५, ५, १, ३, २४, १० ४१,
१, गो १०, ८, १० पे १६,
१००, ५ अत्येति ते ६, ६,
२, १ मे ४, १, ३, मा १२,
११, ३१, २, ७ ३७, १०
४ ७, २, ७, अति एति
मा ३१, १८ मा ३५ २, २,
नै ६, ३, ३, १, काठ २६, ३,
शौ १२, २, ११, अतीति
एति मै ३, ९, २, अति-
प्रति क १, ३०, ८ २, ६९,
९, नै ३, २, २, १, २ मै ४,
५, २, शौ १८, ३, १०
पे १३, ६, ८, अत्येति क
९, ९७, ३१, शौ १, ५३,
जे १, ५५, २ शौ १३, १,
५७, अत्येति १, ५६२,
२, ६६६, १, ५७, ७,
३, ५५, ७, शौ १८, १, ३९, १,
१९, ३३, ३, पै १२, ५, ३,
अति एति शौ ६, ७५, ३, १,

अतीति क १०, ८५ ३०
शौ १४, २, ११, अतीति क
८, २०, २१, मा ३, ६१
मा ३, ८, ६, नै १ ८, ६, २
मे १, १०, ४ २० मा २,
७ ३६, १४, क ८, १० शौ
१, २०३, १, १, २४, १,
अति इति क ३, ४५, १
२, १०७, १९, मा २०, ५३,
४ २२, ५, ७ शौ १, २६६,
५१६ २, २७२, १०६८,
जै १, २६, ४, ५३, ६, ३,
२३, ४, मा ७, १२२, १ १०,
१, १६९ पै १६, ३६, ६६,
अति इति क ८, ३०, २२,
अति अयम शौ १२, ३, १८,
अत्ययन् मा १२, ३, १,
अतीयात् तै ६, ३, १, ६, ४,
२, ३, मै ३, ८, ९, १०,
अतीयात् तै ६, ४, २, ३, मै
३, ८, १०, ४, १, ४, काठ
२६, १, ३३, ३, क ४०, ४,
४७, २, अतीयाम क ५, ५३,
१४
अति एति शौ ९, ५, ९, पै
१६, ९७, १०

अतीति-डात- -ता पै १३, ५,
१५
अतीति-इ-प काठ ३२, ६
अतीति-इ-व(त्वन्)री-रीम्
मा ३०, १५, का ३४,
२, २
अतीति-ई-विष्णु-वासम्,
अति(ईयिवा) क ३,
९, ४
अतीति-आ-यु-यम् शौ १०,
८, ३, पे १६, १०१, ६
अतीति-आ-यु-यम् क ८, १०१,
१४
अतीति-ए-तवै-क ५, ८३, १०
अत्येति-दुर-
अती-काश-अति/काश द
अतीति-ई-क्ष्, अतीक्षेत् काठ ३४,
१८
अतीति-क्ष्-क्ष्णा-क्ष्णाम् काठ
२५, १, क ३८, ४
अती-रुच-, अती-रोक्- अति
रुच द
अतीति-ग-गम् क ८, ७९, ६
अतीति-च-चै काठ १९, २, क
२९, ८
अतीति-थ-थम् काठ २६, ८,

^a) 'पुत्रेति' इति बाहुच (२, ८२, १) पामे ।

^b) एतत्तत्र 'अति इति' इति क (८, ३२, २२) पामे द ।

^c) लेटि सिपि अटि मपुर द । यत्तु G.W. प्रभु
एष इत्यत एतद् रु इत्याहुस्तत्र । लेडर्यस्येह विव-
क्षितत्वाद् अयम् रु च ततो लेटि ग्रीतुमशक्यत्वात् ।
एषतु (शौ ६, ६७, ३) इत्यत्र उपेयन्तम् (शौ ८, ६, १७)
इत्यत्र च कामम् ^१/एष वा स्यात् तन्मूलभूत
इष इति वा स्यात् त्विहाऽन्यथान्वये प्रकरणे । ननु
तत्राऽप्युभयत्र ^२/इ इत्यत एव रूपरूपना कुरु किं वृथाऽनया
यात्वन्तररूपनयेति चेत् । तर्हि मैव जल्पि । तथाऽप्युप-
गमे ^३/इ इत्यस्य लेडङ्गाद् इव सतो लोड्-मद-अन्यतर-
प्रत्ययोत्पत्तिप्रसङ्गात्तस्य च नितान्तदुष्कल्पत्वादिति दिक् ।

^d) गस उप कनिप पितृवाञ्छिते धातु-स्वर प्रकृत्या
(पा ६, २, १३९) । त्रिया डीव रेफान्तादेशश्च (पा ४, १, ७) ।

^e) खरसस्मरार्थम् अति/या > अतिययिष्वस्-इति द ।

^f) समानाया धृतौ शाखाभेदेन भिन्नस्वरपर्यवसायिनी
भिन्ना शब्दप्रवृत्तिर द । तथाहि, उभयत्र क्वि एतदि-
त्येव सत्यपि बाहुचे उप णमुलन्तम् अव्य लिति प्रत्यये
तत्पूर्वधातुस्वरविशिष्टम् (पा ६, १, १९३) भवति । शौ च
ण-प्रत्ययान्तस्य (पा ३, १, ९४१) प्रत्ययस्वरेणाऽन्तोदात्तस्य
प्राति द्वि भवतीति विवेक सुलभ । उभयत्र तावद्
गन्तुत्तरकृत्-प्रकृतिस्वर (पा ६, २, १३९) भवतीति स्पष्टम् ।
अत्रोक्तप्रकारेण भिन्ना शाब्दी प्रवृत्तिमविविधाना P.W.
G.W. M.W. प्रभु अर्वाञ्चोऽप्रमाण स्यु ।

^g) तवै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्य भवति (पा ६, २, ५१) ।

^h) तस उप तीक्ष्ण-यद्र ।

ⁱ) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप </तृ यद्र ।

^j) तस उप ^१/तृ+भावे क्तिन् द ।

क ४१, - - - - - २६, ७ ^१	अ-तुर्मुह ^१ - - - - - २, १, ९ ^१	-तंम् क ५, २५, ५, मे ४,
क ४१, ५	अ-तुर्जि ^१ - - - - - ७, २८, २	११, १, -तं क १०, १४९, १
अनी-शोक- अति/ १५८ द	अ-तुर्न ^१ - - - - - ८, ०९, ७,	अ-तुर्तदक्ष ^१ - - - - - ८, २६, १
अनी ति/ १३ प, जुच्यन् स १	साठ २, १५०, कौ १, २८० जै	अ-तुर्तपथिन् ^१ - - - - - ५, ४२,
१०, १६, काठ ३६, ८	१, २०, १, औ २०, १०५, ३	१ १०, ६४, ५
अ-तुर् ^१ - - - - - ५, १२, ५ - गगाम्	अ-तुर्त ^१ - - - - - १, १२६, १	अ-तुदिल ^१ - - - - - १०, ९४,
औ ७, ५२, २ आनु- - - - -	सि ५, ५, १, नै २, ५, ९, २	११

^१) 'तीर्थेन' इति सुपा सुद्रगप्रमादज ।

^२) तम नञ-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√तुर् यद्र ।

^३) गुणप्रतिषेधेऽत्र नञ-तस 'ययतो (पा ६, २, १५६) इत्युक्तोऽन्तोदात्त । उप तुर्मुह- > तुर्मुह-यद्र । यत् (अन्तर्मुह- >) अन्तर्मुह- इतीव R पा चिक्लासते (तु SBW), तदपि विमुञ्च्यम् । तथा सति *अन्तर्मुह- इत्यतो भावे य प्रत्यय उस्स (पा ५, १, १२६) तत्स्वरश्च द्र ।

^४) तम नञ-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√तुर् यद्र ।

^५) बाह्यस्या समानाया अतौ (तु ऋ ५, २५, ५) उत्तगदिस्वर । केवल शाखाभेदेनाय विमवाद उत वा किमप्यन्यद् भेदक निमित्त भवतीत्यादिविमर्श वैश विस्तरणीय ।

^६) वम उप भावे क्त प्र । 'नञो जर-' (पा ६, २, ११६) इत्युपलक्षण न त्वत्र परिगणनमिति वक्तव्यम् । किमर्थ-मेतदुच्यते इति । यथा तूर्त- प्रभृ लक्ष्याग्यपि समा-विश्येरञ्जिति । यदा अ-तूर्त- इति तस भवति तदा क्त र्मणि भवति । यदा च २अ-तूर्त- इति वस भवति तदा क्तो भावे भवतीत्युक्तपूर्वया दिशोभयो प्रयोगयो-रर्थमामान्याभेदेऽपि सूक्ष्म कोऽपि शब्दिको विवेक द्र ।

^७) तम नञ-स्वर (पा ६, २, २) । उप वस यद्र । 'अतूर्त-दक्ष' इति पपा भवति । ततो न मन्येत यथाऽत्र नञ-पूर्व शब्दरूप वम भवतीति च अतूर्त- इति तत्र वम प्र भवतीति च । प्रगतिर्बोधा पपा भवति यथा निषेधार्थीयो नञ् नाऽवगृह्यत इति । तत किमिति । ततोऽत्र तूर्त- इत्येतद् मूलतो नञा पुरश्चिरीषित भवति तूर्त-दक्ष- इति वेति विनिश्चयो दुष्कर इति । कथमिति । उभयथापि स्वराऽविशेषे सामान्यार्थाविशेषे च सति विशेषणतायोगमामान्यादिति । तथाहि । यदा तूर्त- इत्यनेन नञ् मूलत समस्यते तदा प्रथम नञ-स्वरस् तम जायते । पश्चाच्चासौ दक्ष- इत्यनेन समस्यमान वस प्रप्रस्व उपजनयति । कलान्तरे तम उक्त स्वर । एवमर्थेऽपि तात्पर्यत सामान्य भवति । तद् यथा । यदा तम तदा

भावविशेषविशिष्टेन पदार्थविशेषेण विशिष्टो नञा विशि-ष्येत । यदा च वम तदाऽसौ नञ्विशिष्टभावविशेषेण विशिष्टेन पदार्थविशेषेण विशिष्येत । अत एवविधेषु निगमेषु तैस्तैर व्याख्यातृभि कचिद् वम इति क्वचित् तम इति कचिच्च वम वा तम वेति तादृशेन विकल्पभयस्त्वमिव यदभाजि तेन नैव कापि चित्रीया सावसरा स्यात् । एस्य अपि यथा औती शाब्दी प्रवृत्तिम् तस विशेषेण पुष्पती दृष्टिप्रथमवतरति तथा नाउटि द्र ।

^८) नापृष्टिदि सख द्र । अत्र तूर्त-पथिन्- इति उप समासान्त अ प्र (पा ५, ४, ७६) सामान्येनाऽनिवार्य-प्रवृत्तिरपि सन् यल्लव्यावमरो न भवति तेनैतज् ज्ञापित भवति यथा नञ्-सनियोगेन समासान्ताभावीय यदनु-शासन (पा ५, ४, ७१) भवति तस्याऽय विषय इति । स च समासान्ताऽभावो नञ्पूर्वशब्दान्तात् तम एवाऽनु-मतो भवति । अत्र पथिन्- इति स्वस्य च तदन्तस्य च समस्तशब्दरूपस्य समान ग्राहको भवतीति तन्त्रसमय विदुषा सुविदित । यच्च 'पथो विभाषा' (पा नाउ) इति पथिन्- इत्यस्याऽस्मिन् नञ्-सनियोगेन समासान्ताऽभाव-प्रकरणे विकल्पविषयत्वमन्वशासि तस्य तावद् अ-पथ- इत्यत्र यस्या निदर्शन भवति । तद् विनिगमनाऽन्तरस्य नितान्ताऽभावेऽत्रत्य समासान्ताऽभाव एव विनिगमको भवति यथैतत्प्रकारकेषु नञ्-पूर्वपदेषु समस्त-शब्दरूपेषु सर्वत्राऽमति बावमाऽन्तरे तस भवतीत्येवमेवाऽयुपेयमिति । अतो यत् मा 'अतूर्त-स्वरारहित पन्था यस्य' (क १०, ६४, ५) इत्येव व्याचक्षाणोऽत्र वम इत्यातस्थे तन्मन्दमिव भवति । तथावे नञ्पूर्ववाऽभावे तत्पुस्था-ऽभावे च सामान्ताऽभावस्य दुरुपपादत्वात् । अपरं चाप्यत्र दूषण भवति । तद् यथा । त्वरा-रहितत्वेन व्याख्यायमान प्रप वस भवेत् । तेन च तद् २अतूर्त- इत्याकारक स्यान्न तु अतूर्त- इत्याकारकम् । एव चाऽभ्युपगते सति प्रकृते वम प्रप्रस्व नञ्-स्वरो नैवोपपद्येत ।

^१) तम नञ-स्वर (पा ६, २, २) । उप. <तुर् यद्र ।

अ-तृप्- -पास क ४ ५, ११	अतोऽधि- एतद् → ५ यद्	*अत्य(ति-अ)न्-
अ-तृप्- -वन्तम् क ४, १२	अत्क- ✓ अत् यद्	१. अत्यन्त(न्-अ)द्- -द मै ३, २, ६
अ-तृप्- -ना क १०, १४, ११	अत्तये, अत्तुम्, अत्तु-, अत्तु- ^१ , अत्तु- ^२	१. अत्य(ति-अ)प/हन्, अति अप-
अ-तृप्- -गज अ १०, १४, ११	✓ अत् यद्	हन्ति मे २, १, ५, काठ ११, ५
अ-तृप्- -या औ ७, ६२, ४ ६	१. अत्तन्- अत्य- ✓ अत् यद्	अत्य(ति-अ)र्ह, १. अति अर्हति
-त्याम पे ३, २६, ३	अत्य ति-अहस् ^१ -हा मा १७, ८०	क २, २३, १५, मा २६, ३
अ-तृप्- -न्ती ^२ -न्ती क १, ५, ३	का १८, ७, १ ते १, ८, १३	का २८, २, १, ते १, ८, २०,
अ-तृप्- -जसम् औ २, १९, ५, २०, ५ २१, ५ २२, ५ २३, ५, -जा काठ ३५, १७, क ४८, १५	३, ४ ६, ५, ५ मे २, ६, ६१ ११, १, काठ १८, ६ क २८, ६	२, मे ४, १४, ४, काठ ४, १६ ४०, ११ ^१
१. अत्य(ति-अ)ग्र ^१ -ग्रम् ते २, ६, ५, ४, काठ २५, ५, क ३९, २	अत्य(ति-अ)णु ^१ -णु मै ३, ९, ४	१. अत्य(ति-अ)वि ^१ -वि क ९, १०, १, औ २, ५०७, जे ३, ४२, ३, -विम् क [९, ६, ५ ४२, ५ १०६, ११], औ २,
१. अत्य(ति-अ)न्त-न्त पे १५, २३, १३		

१. अत्य(ति-अ)न्त-न्त पे १५, २३, १३

^१ तम नञ्-स्वरे (पा ६, २, २) प्राप्तेऽन्तोदात्त (पा ६, २, १५, ७)। उप हि क-प्रत्ययान्तम् (पा ३, १, १३५) भवति। गुणप्रतिषेधे चाऽशक्यत्वर्यपर्यवसानके समास। तृप्- यद्।

^२ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप ✓ तृप् (स्वा) इत्यस्य शतरि रूपम्।

^३ सामान्यस्वरौ न.पृष्ठिदि द्र। उप <✓/तृष्।

^४ तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप पात्र ✓ तृष् इत्यतो नजिडा प्र (पा ३, २, १७२) सा यमान किमिति पपा तृष्ण-ज्-इत्येव प्रत्ययाऽन्त खण्डनेन विभज्यत इत्यत्र विमृशा भूयसी विमृष्टि शरणागतम्। यथा च तृष्ण+अज-(<✓/अज> तृष्णाज्-> तृष्णज्-इत्येव शकन्वादि-त्व-प्रकारिका (तु पावा ६, १, ६४) मौलिकी वस्तुस्थिति मभाव्येत्यस्य भूयानपि विस्तरौ भवति तथा अ-स्व-मज्- इत्यत्र च यथायोगम् उप च यद्।

^५ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) प्राप्ते 'ययतो' (पा ६, २, १५६) इत्यन्तोदात्त। उप तृष्- शब्दाद् अर्हत्यथे यत् प्र (पा ५, १, ६७)।

^६ वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्।

^७ दुपठं सदिग्ध सस्करणान्तरसापेक्ष च प्राप्ति द्र।

^८ प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) उप यद्।

^९ अतिक्रान्तमग्र यथा स्यात्तथेत्यर्थात् क्वि भवति। सामान्यस्वरौ नापृष्ठि द्र।

^{१०} सोपपदाद् ✓ अद्+ट. प्र उसं (पा ३, २, २०)। कृन्स्वर प्रकृत्या (पा ६, २, १३९)। तु अन्नाद्- इति।

^{११} रेफरहितो मुपा शोधाहं।

^{१२} इह च अत्यहस्- इत्यत्र च प्रास अव्यय-पूपप्रस्व अपवादरूपोऽन्तोदात्त (पा ६, २, १६१) किमिति न

प्रवृत्ति लभत इत्युपपादनाऽहो विषय। ननु तत्र कृद्विभक्तिविषयत्वमुपात्त भवतीह च कृदन्तर्भूतोणादिप्रत्यय-साहितविषयस्य कृद्विषयत्वाऽव्यभिचारात् तदविषयत्वमिति चेत्। तर्हि नेव वाच्यम्। अत्यन्ताद्- इत्यत्राऽकृद्विभे विषयेऽन्तोदात्तप्रवृत्त्यभावाऽतिप्रसङ्गात्। न चाव्या-प्यतिव्याप्तिपरिहाराय 'अतेर धातुलोप इति वक्तव्यम्' (पावा ६, २, १९१) इत्युक्तं भवतीति वा चोद्यपरिहाराय स्यादलमिति मन्तव्यम्। लक्ष्ये धातुलोपाऽनुगमदर्शन-मामान्यात्। तस्मावत् समाविरिति। यत्र मौलिक क्रियाश प्रवानो भवत्यप्रधानश्च नामीभावस्तत्र तावद् धातुलोपनिरेपेक्षमन्तोदात्त प्रवर्तमान द्र। तदेव-विधेयु निगमेषु प्रास अपेक्षया गस आस्थेयतर। तद् यथा अति-जीव्-, अति-दाह्-, अति-याज्-, अति-मान्-, अति-सन्ध्- प्रभृ गस सुलभो भवति। एवम् अत्यन्ताद्- इत्यत्र ✓ अद् इत्यनेन नेदीय इव सबद्ध सन् गतीयमानो-ऽतिर् भिन्नक्रम। गस चोत्तरकृत्-प्रकृतिस्वर। यद्वा, एपृष्ठिदि अत्यन्तमिति प्रशस्ताऽन्त्ये प्रास पूपप्रस्व स्यात् तत उस् च तथाप्युत्तरकृत्प्रकृतिस्वरत्वादिति यावत्। अथ यत्र वैयुत्पत्तिक क्रियाशो गुणतामुपैति प्रवृत्ति-विशेषानुरजितो नामीभावश्च प्राधान्य भजति तत्र खलु सत्यवत्यपि धातुलोपे प्रास अव्यय-पूपप्रस्व च। यथाऽसति धातुलोपे तावद् अति-कृग्-, अति-कृष्ण-, अति-मेमिव-, अति-हस्व-, अति-शुक्ल-, अत्यणु-, अत्यन्तिक-, प्रभृ। यथा च सति धातुलोपे अति-पूरुष-, अत्यहस्-, अत्यवि- प्रभृ। अत्यग्र-, अति-च्छन्दस्- प्रभृ धातुलोपे सत्यसति चोभयथापि सुवच इत्यपरो विवरणविषयो विशेषश्च द्र। अन्ततश्च यत्राऽतेर

०९१ ज ३, २४, ७
अत्य ति/अ/श→आशि
अ-या(ति-आ)मित^१-तस्य, -तेन
मे ३, ६, २
अत्य ति/अ/स, अत्यस्तु ऋ ७,
१, १४ अति...स्यात्^२ मे ३, ३,
२, १, अति स्यात् मे ३, २,
२, २, २, ४, ५, ८, अति
स्यात् शौ ११, १, १२ २१,
पै १६, १०, १, ११, २
अत्यम- वि^०
अत्या(ति-आ)/कम्
अत्या-कम्^३ ते ६, २, ३, ३
अत्या(ति-आ)/प
अत्या(ति-आ)सि^१-सि शौ ११,
९, २२, पै १६, ८४, २
अत्याय- अत्यायम् अती(ति/इ) द्र
अत्या(ति-आ)/या, अति... आयात्

ऋ १०, ४४, १^० अत्यायाहि
क ३, ३५, ५ अति आयाहि
ऋ ३, ४३, २, अत्यायातम्^१
क ५, ७५, २, कौ २, १०९४
अत्या(ति-आ)/सु, अथासुरत् पै ५,
२१, १
अत्या-मागि(न→)णी^२-णी तै
२, ६, ५, ४, -णी क ३९, २
अत्या(ति-आ)/सृज्, अत्यासृजामि
पै १६, १२९, १-१०
अत्या(ति-आ)/ह्ये, अत्याह्यति मै
४, २, ७^३, अत्याह्यन्ति मै १,
१०, १६, अत्याह्यत् मै ४, २,
६, अत्याह्यन् काठ ३६, ९,
अत्याह्येत् मै ४, २, ७
अत्याह्यिष्यामि मै ४, २, ६^२
अत्याह्यन्ते मै ४, २, ६
अत्यु(ति-उ)द्→त्/पत्→पाति,

अति उत्तरत्य पै ६, २२, २४
अत्यु(ति-उ)द्/ग्रह, अत्युद्गृही-
यात् मै १, ६, ६ काठ ८,
१२, ४७, ७
अत्युद्-गृह्य^१-ह्य मै १, ६, ६
अत्यु(ति-उ)प/धा, अत्युपदधाति
मै ३, २, ४^१
अत्यु(ति/उ)ह्, अति ओहते ऋ
८, ६९, १४, शौ २०, ९२, ११
अत्यौहीत् मै ४, ३, ८, ७, ८
अत्यु(ति-उ)र्मि^१-र्मि क ९, १७, ३
अत्यु(ति/क)ष्, अति...अर्षति क
९, ८६, ४४, १०७, १७, कौ
१, ५२०, २, ९६५, जै १, ५३,
१२, ४, २०, १०
अत्ये(ति-आ/इ), अत्यायन्ति शौ ११,
१२, १४ अत्यायन्तु शौ ११,
१२, १५, अत्येहि पै ४, १४, २४

उत्तरवर्तिनो नामीभावपूर्तावपि मौलिकभावात्मकता नैव
विहन्तेत तत्र वातुलोपविषय वे सति गस अमम्भवत्याय्
अन्तोदात्त एव प्रवर्तमान द्र । यथा अति-नाष्टु-(शत्रा)
इत्यत्र । तस्मादस्याऽन्तोदात्तानुशासनस्य कृद्विषयत्वे सति
धातुलोपस्याऽन्यथासिद्धायमानत्वात् साक्षाद्-धात्वर्थ-
प्राधान्येन विशेषणीयम् द्र । अथाऽकृद्विषयत्वे तस्य
श्रौतनिर्दर्शनाभावे प्राक्तनाचार्यवचनप्रामाण्याद् वातु-
लोपे सतीति विशेषणमुपादेशम् । तेन हि अत्यङ्कुश-
प्रभृ उक्त स्वर प्रवर्तते । शोभनो गार्ग्य अति-गार्ग्य
इत्येवमादिषु च न प्रवर्तते । एव तावत् सूत्रे यथान्या-
सम् 'अकृपदे' इति द्वियमाणा सदेव 'धातुलोपे सति'
इत्येव पुनर्विशेषणमुपादेशीत । दिशा चानयाऽकृन्मात्र-
विषयत्वमस्यानुशासनस्य मूलत आचार्यस्याभिप्रेत-
मित्यादिनिष्कर्ष मम्यन् अववेय ।

^१ गस (तु अत्यवि-) अत्यन्तकर्तृभूत-कर्मणि
क्तेऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^२ इवाऽर्थाऽनुरजितोपसर्गार्थविशिष्टत्वं क्रियार्थस्याऽभि-
प्रयती धुनिर् इवस्य गतेश्च क्रियायाश्च मध्ये श्रावणमनु-
रुन्धाना द्र । व्यग्रहितगतिप्रयोगमननुमन्वाने लोके
नैवविवाऽतिसूक्ष्मा शाब्दी प्रवृत्तिरनाश्रमेनाभिव्यज्यि-
तुमलमिति दिक् ।

^३ गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^४ गस अनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ५०) ।

^५ अति इत्यत्रत्य सस्य टि द्र ।

^६ मन्त्रादावपि सत क्रियापदस्योपसृष्टत्वाद् अति-
उत्तरत्वे तिङ्ङशस्य निघातो गतिद्वये च प्रथमस्य
गतेर्निघात (पा ८, १ २८, ७०) ।

^७ णिनि-प्रत्यायान्तात् स्त्रिया ङीप् । तस्य पित्वा-
निघाते स्वरस्तदवस्थ ।

^८ गस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप क्यबन्ते
(पा ३, २, ११९) प्रत्ययस्य पित्त्वनिघाताद् वातुस्वर-
शेष ।

^९ १) /२ऊह इत्यत्रोपसृज्येतेत्यर्वाच्च P.W. प्रभृ
अभिप्रयन्ति । तथात्वे लघूपवत्वाभावाद् गुणबाध प्र-
ज्येत (पा ७, ३, ६६) । यत्तिवह /२ऊह इत्येव यस्था
मकेत्यमानो वितर्कार्थे पावा भवति, सोऽयत्राऽनुपयुक्तो
भवति । गुणबाधप्रसङ्गसामान्ये सति वाच्यार्थाऽसबन्वा-
दिति यावत् । न च /ओह<आ+/२ऊह इत्येवसु-
पसर्गान्तरकल्पनया 'आ+ऊहते' इत्येव व्याख्येयमिति
निर्वाचम् । तथात्वे आङ् सस्वरत्वे सति 'ओहते ओहसे'
इत्यनुदात्तयो रु अमभाव्यमानत्वादिति दिक् । अपि च
उपमर्गस्येह द्वि पाठोऽनर्थक इव द्र ।

^{१०} प्राप् प्रप्रस्व (पा ६, २, २) । विस्तर
'अत्यवि-' इत्यत्र टि द्र ।

अथे ति-१)न्य काठ १२, ३	अ-त्रासुक ^६ -क। मै ४, २, ३ ^१	अत्सः। √त्सर् द
अथेनवे अथेनु- अतीति। √ड। द	अत्रि-, अत्रिन्- √अद् द	अत्स्यन्- √अड द
१ अत्र- २ अत्र- √अड द	१ अत्रिरिक्षतयूते ^१ पै १३, ३, ५	√'अथृ' ^१
३ अत्र ६ अ < एतद- द	अ-त्सुक ^२ -	१ ^१ अथृ ^१ -
४ अ-त्रपु ^३ - पु मै १, ८, २ क ४, २ ^४	अ-वृक्क ^६ - क्काय तै ७, ५, १०,	*अथ-र ^१ -
अत्रपव-पु-अथ / < म पात्र ^१ - त्रम्	२, काठ ४५, ३	*अथर ^३ -
काठ ६, ३	१ अन्वाभ ^१ पै १६, ७२, ४	१ ^१ अथरि ^३ -
१ अत्रय्य। १ जत्रय- द	अ-त्सु(र→)रा ^१ - राभि म ३,	अथरी ^१ - -यं ^१ ऋ ४, ६, ८
अ-त्रस्तु ^१ - -स्तु मै ४, १३, ९	१५, ६	√अथर्य ^१

३) वम 'नञ्मुभ्याम्' (पा ६, २, १७०) इत्युक्त स्वर।
अत्रपुम्- इति चापि मूको द।

४) अत्र वेयाकरण-मौढ्यनिदानभूत शाखान्तरीय
पाभे भवति। तु अत्रपवय पात्र- इति नाउ टि द।

५) त्रपुभिन्त्याऽयम पात्र- इत्यर्थः। अयम उत्तर-
पदत्वात् तत्-स्यस्य विसर्जनीयस्य 'अत्' (पा ८, ३,
४६) इति प्राप्तस्य सकारादेशस्याऽभावो भवति।
शाखान्तरीये (क ४, २) मूपा सकारादेशस्या-
ऽस्य सद्भादस्तत्र पद-पार्थक्य जापयेत्। तद् यथा
'अत्रपु। अयस्पात्रम्' इति। तथात्वे ह्यनुत्तरपदस्यस्य
विसर्जनीयस्योक्त आदेश उपपद्येत। अहो सूक्ष्मेक्षिकाऽऽ-
चार्यस्य यदेवविधानि तत्तच्छाखीयानि शाब्दानि प्रवृत्ति-
रत्नास्ययलक्षयद इति। एस्मि क ४, २ इत्यत्र काठ-
कीयपाठभेदमेन सुसूक्ष्ममनाद्रियमाणेन सस्कर्त्रा टि
अपार्थमेव शोवपास्ताविकमुद्वेकनमकारीति दिक् (तु
अत्रपु-, अयस्पात्र-, तदगते सरथ टि च)। BW प्रभु
अत्र 'अत्रपु अय पात्रम्' इति पदद्वयमनुमेनिरे तच्चिन्त्यम्।

६) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप √त्रम्+
क्नु प्र (पा ३, २, १४०)।

७) व्युत्पत्ति-स्वरार्थम् अ-वानु-इटि। उप < √त्रस्।

८) श्रुतिरत्र विमृशा विमर्शा^१ द।

९) अ-चर्मक- इत्यत्र टि द।

१०) 'अन्वाभव' इति शोव स्यात्। (यत् < अन्वा-
√भू। 'अनु' इत्यत्र मस्य टि च द)।

११) वस उत्तराऽऽदिस्वर उस (पा ६, २, ११६)।
उप < √त्सर्+घन्थे क प्र (पावा ३, ३, ५८) यद्। पपा
अनवग्रहीत शाखान्तरीय अच्छल- (तै ५, ७, १३, १)
इति पाभे लम् > ठ इत्याकारस्य प्राकृतिकस्य विकारस्य
निदर्शन भवति (तु उत्तर > पजा, हि उच्छल प्रभु)।

१२) उ निष्पत्तौपयिक्य अर्वाकनी काचित्की कल्पना
द (तु MW, १११ (१ ४२), १ अथन- (या ११, १८)

इति च)।

१) उ निष्पत्तौपयिक्यैकैकहक् कल्पना भवति (तुटि
अथ-र-, √अथर्य)। पचादित्वादच् चित्स्वरश्च (पा ३,
१, १३४ ६, १, १६३)।

१) नाप् > ताद्वित र-प्रत्ययान्त उ निष्पत्तौप-
यिक द (तुटि अथरी-, √अथर्य)।

३) नाउउ मूलभूतमेतद् < नाप् यद्वाऽन्यथा
निष्पन्नम् अभिपर्यागभूतभाशान्तरीयमजन्माभिसवद्ध प्राति
भवनीत्यर्वाब्ध (तु GW, MW)। एतत् ष१ भवति
अथ+अस् (> अर) इतीवाऽय् अभिसन्धिर् भवति
च (तु MW १, ४२)। नाउउ ष१ कथ वत मूलता-
मियाद् इति कृत्वाऽभिसन्धिर् अयमनादराह।

४) एप् यद्वा नाप् > अस्य नाउ निष्पत्तौपयिकी
कल्पना भवति (तु GW, MW)। अनुमन्वाना अप्
अस्य मत्ताम् √अत् इत्यस्माद एतत् प्राति इतीव
प्राञ्जस्वातस्थिरे (दे २, ५)।

५) 'कृदिकारात्' (पाग ४, १, ४५) इति नाप्
डीप्-प्रत्ययान्त। यद्वा अथर- इत्येव मूल प्राति
तस्य च √२अस् > अस्- > तर- इत्येव निष्पन्नस्य
सतोऽन्यस्य वा कस्यचित् सहपपायस्य सतः प्राकृतिक-
विकारात्मक स्यात् (तु पा ५, ३, ९० प्रभु, उद्धृतपर्या-
यभूत पजा अथरा इति च)। एव च अथ-र- इत्यत
त्रिया डीप् उदात्तनिवृत्तिस्वर (पा ६, १, १६१)।

६) प्र३। 'उदात्त-' (पा ८, २, ४) इति स्वरित।
यत् ष१ इतीवाऽर्वाब्धो मन्वेते (GW BW) तत्रैव सत्।
'उदात्तयग' (पा ६, १, १७४) इत्युदात्तत्वदुर्वारत्वप्रज्ञात्।

७) कण्वादीनामाकृतिगणत्वात् (पा ३, १, २७)
नाधा गगन्त द (तु निघ २, १४ [तत्र √अथर्य इति
मूको पाभे अपि यद्)। अय च तावत् पाभे प्रामा-
णिकतर स्याद् अस्यैव ति-कृद्वत्तस्य गत्यर्थे बाह्वच-
श्रवणोपलम्भाद् √अथर्य इत्येतस्य च तिङ्बुत्तस्याऽश्रव-

अथर्वन्^a - -०२ मा ३, ७अथर्वन्^b - -०२ मा ३, ७
१, १, काठ ३४, १९, ३९, १५अथर्वन्^c - -०२ मा ३, ७

१६, १४, १०, ४८, २, मा ११,

३६, का १२, ३, ६, तै ३, ५,

११, ४, ४, १, ३, ३, मै २,

७, ३ काठ १६, ३, शौ १०,

२, २७६, पै १६, ५९, १०६,

-वर्णा ऋ १०, २१, ५, -वर्णाम्

शौ १६, ८, १६, -वर्णि ऋ

८, ९, ७, शौ २०, १४०, २१,

-वर्णे शौ ७, १०९, १, -वर्न्

शौ ५, ११, २, पै ८, १, २,

-वर्भि काठ ५, ४, १८, १८

क २९, ६, -वर्भ्य ऋ ६, ४७,

२४, मा ३०, १५, का ३४, ३,

२ पै १६, ९४, ६, -वर्वा ऋ

१, ८०, १८, ८३, ५, ६, १६,

१३ १०, ९२, १०, १२०, ९,

मा ८, ५६, ११, ३०, १, १५,

२०१, का ९, ७, ४, १२, ३,

४, ५१, १६, ५, ३१, तै ३, ५,

११, २१, ४, १, ३, २ ४, ४,

११, ९, १, १५, १, ४, ३ ६,

६, ३, मै २, ७, ३१, ३, १, ५१,

काठ १६, ३, १, १९, ४, ११

क ३०, २, १, कौ १, ९१, जै १,

१, ९१, शौ ५, २, ९१,

१०, २, २६, १०, १२, १७,

१८, ३, ५४ १९, ४, १, ५४,

५, १२०, २५, ५, १०७, १२,

पै ५, २, ७, ६, १, ९१ १२,

२, १५, १६, ५९, ९, १०८,

२, ६, -वर्णि ऋ ९, ११, २,

१०, १४, ६, मा १९, ५०१

तै २, ६, १२, ६१, १, १०, २,

जै ३, १, ४१, शौ ४, ३७, १

१०, ६, २०, ११, ८, १३

१८, १, ५८१ पै ५, ११, ४,

१३, ४, १, १५, १४, ६, १६,

४४, ३, -वर्णाम् शौ ४, १, ७

णात् कृदवृत्तस्याऽपि गन्थर्थेन मवन्वाऽभावभावनाच्चेति
दिक् ।)। यक् प्र चेह अथर्व- इत्यतो वा स्याद् अथर्व-
इत्यतो वा (तु GW प्रभृ) अथाप्य अथर्व- इत्यतो वा ।
उत्तमे कल्पे रेफो मा योपजन इ (तु रथ- > /रथर्व-यु) ।

a) पचाद्- अच् (पा ३, १, १३४) । चित्- स्वर
(पा ६, १, १६३) । एतत्-प्रभृ सजातेषु पपा अवप्र-
हाऽभावो भवति । अय चेह विवेक सुवच । क्यच्-
प्रकारेण प्रत्ययेन निष्पन्नस्य नावा तिङ्सु च कृत्सु च
ए पपा अवप्रहो भवतीति च (तु अघायुति, अघायुत्-
अघायु- प्रभृ) यका निष्पन्नेषु च तेषु तेषु ए पपा
अवप्रहो न भवतीति च (तु /इरज्य, /इरस्य,
/इषुष्य, /दुवस्य, प्रभृ) । यत्किं ह /वल्गू-यु
इत्येव पपा अवप्रहमाणा. नावा कण्ठ्वादिषु (पा ३,
१, २७) आचार्यैर अपाठि तत्रोक्तविवेकत पुनर्विमर्श-
हन्व इ । /अत् इत्येतन्-मवन्वस्येत्यर्थ नाउटि इ ।

b) उ प्रत्यय 'क्यात्' (पा ३, २, १७०) इत्यत्र
यकोऽप्य उमं इ । प्रत्यय-स्वर । एतच् च नाप्
च नाउ च प्राप्तिर मूलतः < /अत् इत्येवमभिसमधायि
(तु या५, ११, उ म सा च यस्या) ।

c) औणादिक (४, ११३) वनिन् प्र उस । अतो लोपे
(पा ६, ४, ४८) यकारलोप (पा ६, १, ६६) । नित्-
स्वर (पा ६, १, १९७) । यद्वा माध्यमिक-रेफोपजन-
पूर्वकम् अथर्व- इत्यत उस अथर्व- इति ताद्वितान् सतस्त-
द्विते वनिन्-प्रत्यये निष्पत्ति । अथापि वा अथर्व- इत्यतो
वनिप्-प्रत्यये तद्धिते निष्पद्यताम् । प्रथमे पूर्ववद नित्-
स्वर । उत्तरे च प्रत्ययस्य पितृ-निघाते प्रकृतिस्वर

द्र । यत्तु या (११, १८) अथर्वन्त इत्याह
तद् विमर्शविशेषमहेत् । तद् यथा । स्वप्नतोऽर्थतश्च
किमेतद् अथर्व- इति जिज्ञास्येत । सस्वप्नस्य नाप्
निर्वचने अतन्-वत्- (नि ५, ११) इति यदुपलभ्यते
तदेवेह लेखक-प्रमादतो वर्गद्वितीयम यतयोपलभ्यतेति
प्रथम मल्प । /अथ इत्यस्य प्राप्त-प्रमिद्वयभावाद्
इति यावत् । अथर्वण-वन्त इत्यस्य वा अथर्व-वन्त
इत्यस्य वा मूत्रो यास्केनोक्तस्य किपिक रितो विकार
इति वा स्यादुत्तर कल्प । अयमेव च सदर्थस्य नेदी-
यानिव भवेत् । 'थर्वतिश्चरतिरुर्मा तत्-प्रतिषेध'
इत्युत्तरस्य तथाविधपाठस्यैव ज-गतिमद्वाचकस्य व्या-
ख्यानतयोपयुक्तत्वात् । अन्यथा च पूर्वोत्तरयो पाठभाग-
योर् गतिमत्त्व-गतिराहिताऽऽत्मक-परस्परविरुद्धाऽर्थकयो
सतोर् व्याहतत्वगोषमज्ञात् । अत पूर्वभागे
/थर्व > थर्व- इति वा थर्वण- इति वा नञ्-पूर्वश्च
मतुबन्तश्च मौलिक सन्-पाठ इति मतं भवेत् । अनया
च दिशा अथर्वन्- इति तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)
नाप् अतन्वद-वाचकाद विपरीतार्थ इतीव या मेने
इत्यर्थो निर्गलेत् । तन्मतेन उप थर्वन्- < /थर्वन्-
वनिप् इत्येव निष्पन्नं च भवेदित्यपि इ । यत्त्वत्र दुर्ग
'किमिदमथर्वन्' इति प्रश्नमुपायाऽपि साकाङ्क्षीकृत्येव
विरमति तद् अतीव खेदकरम् । यच्चाऽपि स्कन्दमहेश्वरीये
ततो विशिष्टतर किंचिद् व्याख्यानमुपलभ्यते तदपि
मस्करणदोषभूयस्त्वप्रस्त सन् नितराम् अस्पष्टमिव
भवति । एव दिव्मात्रमिह प्रादर्शि विस्तरस्त्वन्यत्राऽनु-
सवेय ।

५, ११, ११, ७, २, १, पै ८, १, ११ आथर्वण ^a - -०ण खि १, ९, ४, शौ ६, १, १, -०ण कौ १, १७७, जै १, १९, ३, -ण ऋ १, ११६, १२ ॥ तै ५, १, ४, ४, ६, ६, ३, काठ १२, ४ ॥, क ३०, २ ॥, पै १, ८, ४, -णम् शौ ४, ३, ७, पै १, ८, ४, ३८, ४, -णा शौ १०, ६, ०० पै १६, ४४, ३, -णानाम्	शौ १६, ८, १७, १९, २३, १, -णाय ऋ १, ११७, २२ आथर्वणी ^b - -णी शौ ११, ६, १६, पै १६, २२, ६ †अथर्व-वत् ^c ऋ ६, १५, १७, १०, ८७, १२, शौ ८, ३, २१, पै १६, ८, १ अथर्वा(र्व-य)ङ्गिरस् ^d - -रम् शौ १०, ७, २०, पै ९, २३, ११ १६, ८४, ७	✓अथर्व्य ^e †अथर्व्यु ^f - -व्युम् कौ १, ७२, २, ७२३, जै १, ७, १०, ३, ५९, १५ अथर्व-वी ^g - -व्यम् ऋ १, ११०, १० १*अथ- ✓अथ् द २अथ ^h , अथा ⁱ ऋ १, ४, ३, १०, ३, १६, ७, २४, १५, २६, ९, [४७, ३, (६)], ५४, ९, ५९, २,
---	---	---

^a) गोत्रापत्येऽर्थे अग् प्र तत्स्वरश्च (पा ४, १, ११४)।

^b) ख्रिया डीप उदाननिवृत्तिस्वरेणोदात्तत्वम् (पा ४, १, १५, ६, १, १६१)।

^c) तुल्यार्थे वति (पा ५, १, ११५)। प्रत्ययस्वर।

^d) ढस सामान्य समास-स्वर (पा ६, १, २२३)।

^e) ✓अथर्व्य इत्यनेन समनन्यायो नाथा द्र०।
क्ये पदत्वान्नलोपस्ततोऽकारलोपश्च (यक्र पा १, ४, १५, ८, २, ७, ६, ४, ४८)।

¹) ताच्छीलिक उ प्रत्यय (पा ३, २, १७०)।
अथर्व्य- इति बाह्वृच पाभे गद्र। यन म यरेफरहित-
त्वेन कचिन् मुद्रापित भवति (तु BI, कसंग्र च) तन्
मन्दमिव भवति। बाह्वृचे पाभे तत्सद्भावसाक्ष्योपलम्भान्
मूको तदर्शनाच्च (तु ST)। सा अपि मये रेफ
पपाठेति तदीयात् >✓थर्व इति विकल्पकथनात् सुल-
भानुमान भवेत्। यदिह सा <अथर्व इतीवाऽनुमन्य-
मान प्रादर्शि (तु कसंग्र) तन्न। आगस्य नञ्
>अकारस्याऽनपेक्षितत्वाद् गतिमति तात्पर्योक्तेर
असंगतिदर्शनाच्च। ✓थर्व गत्यर्थो भवति न त्व
✓¹अथर्व इति यावत्। तेन च आगम्यम् इति व्या-
ख्यानमाय् अ-गम्यम् इत्येव शोध-पूर्वक पठितव्य
भवेत् (यतु BI)।

^४) स्वरूपपरिच्छिन्ति सदेहग्रस्ता भवति। स्त्री वि
भवति। ६अ+✓थर्व+अच्(द्)>थर्व->थर्वी इतीवा-
ऽभिसदधान सा गमनपर्यायभूत-यर्वणाऽभाववत्या तात्पर्य-
माह। एव तावत् तस नञ्-स्वरेण (पा ६, २, २) भाव्यम्।
ख्रिया नयन्तत्वे द्वि१ अमि पूर्वत्वेन (पा ६, १, १०७) च
भाव्यमिति चोद्यद्वयमापद्यमान दुष्परिहर स्यात्। अम-
नस्कोऽथेतद् एवाऽनुवदन् GRI अप्येतेन प्रत्युक्त द्र।
एतद्वैपरीत्येन <✓अत् इतीव नापूप्ति प्राक्तनैरुदेशिक-
निर्वचनसामान्येनाऽनुमन्यमान वे गमनवत्या तात्पर्यमाह।

एव तावद् ✓अत् (<थू>अय-)+र+व(>वी)
इत्येव माभ्यमिरेफोपजनवति तद्धिते व-प्रत्यये ख्रिया
गौरादित्वोपसख्यानत (पा ४, १, ४१) डीषि प्राति
सभवत्यपि द्वि१ अमि पूर्वत्वप्राप्ते पूर्ववद् दुर्वारत्व द्र।
एवमपि ख्रियाम् अथर्वन्- इति वा <✓अथरि+व>वी
इति वा यद् अर्वाकनम् अपर मतद्वय भवति (तु PW
GW MW) तदप्युक्तेन चोद्येन समान प्रस्तं द्र।
एम्यि अपि पपा तदीयैतद्विषयक-प्रक्रियाऽनुरोधेनाऽव-
प्रहाऽभावेऽपि तस इति मत भवति। पूप तावद् अथ-
रनि वा रेफोपजनवद् अथर्- इति वा स्यात्। उप च
<✓वी+किप् द्र। स्वरश्च सामान्य सामासिक (पा ६,
१, २२३) वा स्याद् उम इति कृत्वा 'गतिःकाररु' (पा ६, २,
१३९) इत्युक्ते वा। द्वि१ रु च 'एरनेकाच' (पा ६, ४,
८२) इति यस्य 'उदात्त-' (पा ८, २, ४) इति स्वरितान्त
द्र। वाच्यविमर्शस्तु वैश विस्तरणीय इति दिक्।

^h) मूलतो य-था, त-था, क-था, इत्-था इत्येतै
स-रुक्ततया व्युत्पन्नमिदम् अव्य सभाव्येत। तस्मिन्
दर्शने इदम् >३अ- इति यत् सना भवति ततस् थाल्-
प्रत्यये लित्-स्वर (पा ६, १, १९३)। अयवोक्ते शब्दैः
संपूर्ण-साकक्ष्यार्थ था इत्येव प्रत्यय इत्यास्थाय कस्मिंश्चि-
दतिप्राचीने काले कयमपि स्वरपूर्वसकमपूर्वकोऽन्त्यस्याऽचो
हस्वीभावेन परिणाम समजनीत्युच्येत। यत् भाषान्त-
रीय-साजात्यहरिभरस्य 'AND', 'UND' प्रभु समानार्थे
शब्दैः सवन्व उत्प्रेक्षि (WW १, ६७) तदभित्तिरुमिवे-
त्युद्भाव्येत। एव यत् कचिद् अस्मदीयैर एतद्
<✓अथ् इति सभावित भवति (तु वाच), तदपि
वात्वर्यान्वयाभावेऽमबद्धप्रलापाद् अविशिष्ट द्र।

¹) नापूदि मूलतो दीर्घान्तस्य स्वरपूर्वसकान्त्या हस्वा-
न्ततया परिणतस्य संहिताया छन्दोऽनुसुद्धा पुनर्
दीर्घाऽऽपत्ति

७, २, ७६, ३ [८१ ८ (९१, ९,
७ ९६, ५। ८७ १ ९० १०
९३ ७० १, ९, १००, ७ १०
१००८, १। ५। ८-१०] १०९,
२, ११८, ९ ११७, १९ ११९,
९ १०६, १, २ १६०, १०
१६४, १० २ [८, ९ ३, ८,
९ ७, १७, ८] ८, २ ८७,
५ ३८, १ ३, २ १ ६, ६
९, ३ १३, २ १७, २ ५
८८, ५, २९, १० ३१, ७
३०, १० ३४, १० ४७, २
५३, ३ ११, ४, १८, ५ ११
२०, ९ २४, १० २५, २ ४
३६, ४, ४२, ९, ५, ३०, ९
६, १६, १८, ४०, १, ४, [१३
५-७], ५४, ७, ७, [११, ४
१०, ५२, ३], ९८, ५, ८, ९,
१४, १०, ५, ४०, २ ४८, १५
१६, ४८, ६ ८९, २ [९६, ७
१०, ५०, ५], १०२, १९, ९,
[४, १-१०], ८१, २, ८६,
२८, ८७, ६ १०५, ७, १४, १०
[१५, ४, (३७, ११)] ११, १६, १,
२, २३, ३, २७, २२ ५१, ७
८५, १६, ३३, १०७, ३, १०८,
३, ८ १११, ६ १२७, ६
१२९, ६, १४३, ३ १४५, ३
५, [१८२, १, ३], खि १, ५,
९, ७, २, २, ६, १, ६, ३,
१५, ४ ४, ५, २७, २९, मा
३, १४१, ७, २५, ३७। ८,
३४, १२, १०, ५०, ६५,
१५, ५६, १७, ३१, ११२,
५५, ५९, २३, २६, २७,
२६, २४ २७, ६, २९, २०।
३०, २०, ३३, ९५। ४०,
१५, का ३, ३, १। ७, १०, ३,
२०, १। ८, ८, १। १३,
१, १३, ४, ८। ५, ४, १६,

६, ८, १, १२१, ४, ५, ८, २५,
६, ६ ७ २९, १, ६ ३१ ३,
१०। ३४, १, ४ ४०, १, १७,
ने १, १, १३, १, १४, १।
२, ३, २, ४, ४०, १। ५, १, २१,
५, २। ९, १, ६५ ११, २।
६, १, २ १०, ४१ ५, १। २,
२-१ १०, १। ८, ५, २।
१२, १, २, १३ ४, ७ ८ ५,
२, ८, १, २, ६, ४ ८, ३
११, २ २, ३, ४, ५, १ १०,
२ १४, ३। ४, २, १ ४, १
२ ६ २, १०, २ १०, २ ५,
११, २, ६, १, ५, २, ५, ९,
२ ४ ६ १०, २। १३, १, २,
२ २, १ ४, ४५ ९, ६ ११,
५। २, १, २, २, १, ८, ४५
१११, २, ३, ३, ७, ३, ८, १
४, १०, ४, ११, ६। ५, १, २५
२, १, ६, ११ ४, १, ७, २
२, १, ४। ४, ४। ५, ३
१६, १, २, ६, ३, ४, ७, ५।
७, १०, ५। १५, १, ३, ५
५, ४, ४, २, २, ३, ४, १०,
२, ७, २, ५, ३, २, ४, २,
९, २, ३, २६, १७ १६, २, १,
१ २, १, ५, ४, २, ५, १
२, ११, ४, ३, १, ३, ६, २,
१, १०, ४, ४, ५, ६ ७, २
५, ८, ६, १०, १, ११, ४,
६, १, २, ४, ६, २, १७, १,
२, १, ४, ३, ५, ३, ४ ५, ६,
५, ६, ५ १०, ३, २, १, ४,
४, १, ३, ७, ३, ४, ९, १
३, १, १, ३, ४, ४, १०, १,
१९, २४, ५, १, १, २, १,
३, १, ६, ३, १५, १, ११ १,
१, ६, १३, २, १०, १८।
३, २३, ३९, ४, ५, ६,
१० १२, १३, १५, ५, ५

८ ११, १२, १० ६, ४, ५,
६ ८ ९ १० १० १०
१३, ७, १५ ७ ४ ५ ८,
१, २, १ ५ ६ ७ ८ ९
९ ६ ७ १०, ५ ६ ८
१० ११, १० १० १४ १६,
१७, १८ १९ २० ११, ५,
७ ८ ९ १० ११ १२, ८,
९ १० २, १ ९ १०,
३, १ २ ३ ६ ९ १०,
२ ४, ५, ५, १ २ ४
५ ८, ७ ८, ९, १ ६ १७,
८, १० १० १। ८, ११, ९,
१० १० १० १० १० ३, १,
१० २, १० २ ४ ५, ६,
७ ८ ९ १० ३, १ २,
३, ५, ५, ८, १० ४, ३, ६,
८ ५, २, ३, ५ ६, ७, ८,
६ ९, ७, २, ३, ४, ८ ९
१० ८, १, २, ३, ४ ६,
७ ८, ९ १०, १, १ २, ४,
५, ६ ७, ८ १०, १, २,
२, ४, ५, १३, १४, ४, १
१ ६, ८ ११, १०, २, १,
२ ७ ९, ११, १०, १३,
१ ३, १, २ ३, ४ ५,
६, ७, ८, ९, ४, १, २,
५ ८, ९, १०, ५, १, २ ४,
५, ६, ८ ९, १, २, ३,
४, ५, ७, ९, ७, २, ३,
४, ५, ६, ७, ८, ९, ८, १,
२ ५, ७, ८, ९, १०, ६।
११, १। १२, १, ५, ११,
३। ५। ६, १२, १३, १५।
१७, १८। कठ १, १२,
२, १५, ३, ८, ५, ६, ६, १,
४, ६, ७, ७, ८, ८, ४,
५-७, १३, ९, ३, १४, १५,
१०, २, १०, ११, १, २, ३,
६, १०, १२, १, ३, ४, ७,

८ १० १० १०, १३, ३
 ४, ५ ६, १४, ५, ९
 १५, ५, १०, १६, ८, १८,
 ३, १६, १९, ८, ९, १०,
 १० २०, २, ५ ६, ७-११
 १४, २१, २, ३, ४, ६, ८,
 १० १० १३, १८, २२, १,
 ६ ११, २३, १, ३, ६ ९,
 २४, ८, २५, ७, ६, ७, १०,
 २६, ९, १०, २७, १, ३, ४,
 १०, २८, ३, ६, ७, ९, २९,
 ३ ४ ७, ९, १०, ३०, १,
 २, ३, ८, १०, ३१, ४,
 ६, ९ १३, ३२, २, ३ ७,
 ३३, २, ६, ८, ३४, ३ ५,
 ८, ११, १५ ३५, १६, १७,
 १८, १९, २०, ३६, ३, ५,
 ६, ७, १०, ११, १२, १३,
 १४, ३७, २, ३, ४, ५, ९,
 ११, १६, १७, ४०, ११-१३,
 ४४, ४, ४५, ४, ४६, ३,
 ॥ २, १५, ३, १२, ४, २,
 ५, ६, ९, ७, ४, ८, १,
 ६, २८, ३, २९, ४, ३०,
 ६, ३१, २, ४, ७, ८, ९-१३
 १७, १८, १९, २१, ३४, १८,
 ३५, ५, ७, ३६, ६, ३८, १,
 ५, ३९, ३, ४, ५ ४०, २,
 ३, ४१, ७, ८, ४२, १६, ३,
 ४, ४४, ३, ६, ४५, ५,
 ८, ४६, २, ३, ४, ५, ६,
 ६, ८, ४७, ४, ६, ८ ९,
 ४८, १५, १६, १७, १८, १९
 १, ३२, ३६, ४२, ४३, ४४,
 ४३, २, ५७, ३९, ४०, ४१,
 ४२, ५२, ४३, ४४, ४५, ४६,
 ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२,
 ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८,
 ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४,
 ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०,
 ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६,
 ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२,
 ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८,
 ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४,
 ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००

६, ३, ६, ३, ३१, १७-२६,
 ३३, १३, ४०, १६, ५६,
 २३, ३१, ३, ७, ३, ७ १८, १,
 २, ६, ५, ३, ३, ६, ८, १
 १२, ५, २५, ६, ४, १, ५, ४,
 ८, ७, २, १७, ८ ६, ५०, १,
 ६६, ३, ११६, १, ११९, २,
 १२१, १ १३८, २, ७, ९, १,
 १५, ३, ५८, ६, ८८, ४, ८,
 १, ६, ८, २० ९, २४, २, ५,
 २७ १४, १०, १०, १, २८,
 ४, १ ११, १, ८, ६, १४ १०,
 ३१, १२, २, ३०, ३, ५५-
 ६०, ४, २२, २३, २५, २८,
 ३६, ५२ १३, १, १६, २, १७,
 २, २९, १५, १२, ८, १३,
 ११, १८, २, ४, ५, ९, ३,
 ७१, १९, ३४, ८, ५२, ५, ६८,
 १, १२०, ११, १० ५६, ५,
 ५७, ३, ६८, ३ ७३, ४, ८७,
 ५, १२८, १६, ११३०, १७-१९,
 ११३६, ७, ८, १४१, ४, ५ १,
 ३०, ५, ७१, ४ ८९, १, २,
 १, १, २६, ५ ५८, २, ७४,
 ६, ८०, २, ३, ३३, ६, ३४, १७,
 ४, ४, ३, ४, ७, ५, ३९, २७,
 ७, ९, ७, १२, १०, १८, ८,
 १९, ३ ८, ७, ५, १२, २,
 १५, ४, १३, १९, ३, २०, ५,
 २, १९, २, २२, १५, १०, १,
 ९, ४, ५, १२, ३, १३, १६
 ७, १-४, ९, १३, १, ३, १६,
 ३, ८, ५, १८, १४, ४, ७,
 १५, ५, ९, १०, २३, ९, १६,
 १, ६, ९, ३७, १५, १, २०,
 १, ३०, १०, ४९, ७, ५०,
 ८, ५८, ४, ६७, २, ६९,
 १२, ७१, ९, १०, ११, ८५,

५ १०६, १-३
 अथो १, २८, ६, ५०, १२,
 ११३, १०, १५, ६, १६४,
 [४०, (७, ४१, ५)] ४६ १९१,
 १, २, ३, ३७, ११, ६०, ४, ६,
 ७५, १५, ८, ९१, ६ ९, ३९, ५
 [६०, २, (६४, २६)] १०, २७,
 ९, ३६, ५, [६०, ८, ९, १०],
 ८५, २, ३५ ४१, ९०, ५, ९०,
 ४, ९६, १३, ९७, ९, १६,
 १०६, ५, १३७, ४, १५९, ३,
 १७३, ६, १९०, ३ खि ३,
 १०, २ १५, ६, १४, ५,
 १२, ५, १५, ४, १०, मा ३,
 ४३, ११, ८२, १२, १७ ५४,
 ८३, ९०, ९७, १००, १५,
 ५९, १६, ८, १२, २३, ६०,
 ३१, ५, का ३, ४, ७, ९, ६,
 ११, ६, १६, १२, ७, ७, १३,
 १, १८, ४, १०, ६, ९, २१,
 १६, ७, २, १७, १, ८, ११
 २५, १०, ८, ३५, १, ५, १,
 ११, १५, १, ४, २, ४, १, २,
 ७, २, ३, ८, ३, ९, ६, ८, २,
 ४, ७, १, ६, ३, १, ४, ३ ६,
 ३, ८, ६, १६, २, २, ४, ६, ५,
 ४, ५, ३, ९, ३, ११, ५, १३,
 ३, ४, ६, २, ९, ३, १०, ३,
 ५, १, ४, ६, ३, ७, ५, १, ७,
 २, ८, ७, ११, २, ३, ६, ७,
 ६, १, ६, ६, ४, ९, १, ४,
 १०, ४, ३, १, ५, २, ९, ३, २,
 ६, ३, ४, ६, ७, ३, ९, २६,
 १०, १६, ४, १, ३, ९, ७, १०,
 २, ५, ५, २, ७, २, ३, ६, ४,
 १, ९, ३, २, १, ५, ४, ४, ५,
 १, ३, ४, ५, १, १, २, ४, १,
 ६, २, ४, ८, ५, ९, ५, ६, २,

अ) अथ, अथा इति बाह्वच पाप्मे यथायथ द्र ।

ब) एतच्-शोवार्थ रात्रि-त्रि इत्यत्र सस्य टि द्र ।

८) 'अथ-उ' इति समुदित निपातद्वयम् 'ओत्' (पा १, १, १५) इति प्रगृह्यतामापाद्य पपा इति-कारेण पठ्यते ।

१, ३, ३, ७, ५, ७, ४, ६,
 ७, ३, ८, १, ९, ६, १०, ६,
 ३, १, ७, ७, २, ४, ७, ७, २,
 ४, ९, १, २, १०, ४, ४, १, १, ७,
 ३, ७, ३, ४, ३, ७, ४, ४, १,
 ५, ५, ६, ४, ८, १, ४, ९, १,
 १०, ३, ५, ५, १, ६, ५, ३,
 ७, २, १०, ५, ६, ७, १, ३,
 ४, ७, ६, २, ७, ३, ८, ४, ६,
 ९, १, १०, १, ३, ७, ३, २, ४,
 १, ५, ७, ७, ६, ३, ८, ३, ९,
 ३, ४, १०, २, ६, १, १, ३,
 ३, ३, ५, २, ६, ५, ६, ७, २,
 ११, ७, ६, २, १, १, ७, २, २,
 ५, १, २, ३, ७, ७, ८, ६, ९,
 ७, १०, ४, ११, ३, ३, १, ७,
 ५, ७, ८, ७, ७, ४, ८, १, ३,
 ९, ४, ५, १०, १, ११, ३, ४,
 ३, ३, ४, ४, ३, ५, २, ५, ९,
 २, ६, ३, २, ६, २, ७, ७, ४,
 ७, १, १, २, ३, ३, १, १०,
 ३, ४, २, १, २, ३, २, २,
 ३, ३, २, ५, ५, ६, ८, २,
 ४-७, ३, १, २, ५, ३, ७, ३,
 ४, ८, १, ९, ३, १०, ४, ५,
 ४, १, ३, २, ४, ५, ३, ३,
 ४, ५, ४, ३, ५, २-४, ७,
 २, ९, १, ५, १, ५, ४, २, ५,
 १, २, ८, ३, ५, ९, ३, १५,
 २, ११, ४, ५, ७, ८, १०,
 १३, १५, ५, ५, ६, ८, १०,
 ११, १२, ७, २, ४, ८, २,
 ३, ४, ५, ६, ७, ८, १०,
 ४, ५, ६, ७, ९, १४,
 १६, १७, २०, ११, ६-९,
 २, १, ३, ७, ११, २, २, ८, ३,
 १, ५, ६, ७, ४, १, २,
 ३, ४, ५, ५, २-५, ७, ८,
 १०, १७, ७, १२, ९, २, ११,
 १०, ११, ३, १, १, २, ५, ७,

९, १०, ७, १, २, ३, ४,
 ५, ६, ७, ८, ९, १०, ३,
 १, ८, ८, ९, १०, ४, ३,
 ४, ५-७, ६, १, २, ३,
 ५, ६, ७, ८, ९, ७, २,
 ४, ५, ७, ९, १०, ८, ४,
 ६, ७, ९, ९, ७, ३, ५, ७,
 १०, १, २, ३, ४, ५, १, ५,
 ६, ८, १०, १२, १४, २,
 १, ७, ९, १४, ३, २, ८, ४,
 २, ५, ८, ५, १, २, ५, ६,
 ३, ५, ८, ९, ७, १, ४, ८,
 ९, ८, ३, ५, ६, ८, ९, १४,
 ११, १४, ७, १५, ८, १२,
 १३, ९, १, ७, १०, ५, ७,
 ११, १०, १२, ३, ६, १२,
 १३, ९, १०, १४, ६, ८, १६,
 ७, ८, १३, १९, १७, ११,
 १९, १, ५-७, १०, २०, ३,
 ४, ५, २१, ३, ७-९, १२,
 २२, १०, १३, २३, १, ४-६,
 २४, ३, ४, ६, ७, ८, ९, २५,
 १, ५, ६, ७, ८, ९, १०,
 २६, ५, ७, ९, २७, १, २,
 ४, २८, १, ७, १०, २९, ८,
 १०, ३०, २, ७, ३१, ८-११,
 ३२, १, ५, ७, ३३, २, ३४,
 २, ५, १६, २०, ३६, १, २,
 ५, ७, ९, १०, १२, ३७, १,
 १६, ११, ५, ९, ७, १, ७,
 ८, १, ४, १०, २५, ४, ११,
 २७, ११, २९, ८, ३०, ३-
 ५, ८, ३१, ५, ६, ७, १८,
 ३५, ४, ३६, १, ३७, ४, ५,
 ७, ८, ३८, १, २, ४, ३९,
 २, ३, ५, ४०, १, २, ३,
 ४१, ३, ५, ७, ४२, १, २,
 ४, ४४, ७, ४५, १, ४६, ३,
 ५, ४७, ९-११, ४८, १४,
 १८, ११, २, २५, ६५, ११,

३, १, ४, ७, ११, १८,
 ८, २, १, ४, ३, १०, ३,
 २१, १७, ११, १४, २,
 २२, २, ४, २, ४, ६, ९,
 १, ३१, २, ४, ३२, ५, ३६,
 ७, ३, २, ४, १८, ५, २१, ९,
 २४, १, २५, ५, ४, ३, ४, ४,
 ५, ६, ६, ९, ३, १३, ५, १७,
 ७, १९, ३, २०, ५, ३६, १, ५,
 १४, २, २१, ४-६, २२, १०,
 २३, १७, ३०, १३, ६, १३, १,
 १४, ३, १९, २, २१, ३, ६९,
 ३, ७४, २, ९६, २, १०३,
 २, १०९, ३, १२८, ४, १३३,
 ४, १३८, २, १३९, २, ४,
 १४०, २, ७, ५८, २, ५, ६२,
 ५, ७८, ३, ८०, २, १००, ३,
 ११७, २, ८, २, २८, ५, १२३,
 ७, ५, १०, २२, २८, ९, ३,
 १, ४, ४, २०, १३, ७, १५,
 २८, १०, २, २७, ३, ७, ८,
 २२, ३८, ९, १२-२४, १०,
 १७, ३३, ११, १, २९, ६, ३,
 ९, १७, ८, २, ६, ७, ९, ८,
 १०, ५, १४, १५, २३, ११,
 १०, २२, १२, ३, १२, १, ७,
 ९, २, १९, ४, १८, ३०, ३९,
 ४०, ४६, १४, १, २, २८,
 २, ४, १९, ४, ३, ६, ९,
 ३४, ४, ३९, २, ३, ४,
 ४६, ३, ४८, १, ४९, ३, ५०,
 ५, १२०, २०, ४, ३२, ३, ५७,
 ७, १२८, ५, १३०, १७-१९,
 ११, १५, २, २८, ४, ३७, १, ३८,
 ३, ४३, २, ४८, १, ६०, २, ६६,
 ३, ४, ६८, ३, ७९, १, १०७,
 १, २, ८, ५, १०, १, १४, ४,
 १५, २, ४, २०, २, २१, ६,
 ३२, ३, ४१, ३, ५२, ५, ५८,
 ५, ६२, १, २, ६७, १, ४, ८५,

० ८७, २, ३, ५, ४, १०, ९,
१७, ४, २६, ५, २८, ६, २९,
३ ३७, १, ४, ५, ५, २०, १
२३, ५, २६, ६, ५, १, २,
३, ८, ५, ९, १, १७, ८, १८,
२, २०, ८, २६, १, ९, ३०,
१, २, ३, ३३, १०, ३८,
३-६, ३८, ५, ६, ६, २, ९, २
४, ६, १४, ४, १५, ३, २१, १,
२०, २०, ७, १, २ १०, २-८,
१२, ५ १३, ३, १९, ९, ८,
११, १, ९ १२, ३, १८, ९,
९, ४, ११ ५, ७, १०, २, ४,
१४, ३, २२, २५, २३, २, ७,
९, २५, ६, १०, १, २, ७,
३, ४, ११, २, ५, ३, ४, ५,
२, १२, ६, ११, १३, १, १०,
१४, २, ११, १६, ४, १५,
१५, १३, २, ४, ६, १८, ४,
२०, १०, २१, ६, ८, १६, १२,
१०, १४, १, २१, ३, ९, २२,
७, २४, ५, २५, १०, २८, २,
३९, १, ५९, १०, ६३, ७, ६९,
१०, ७४, ७, ८२, ८, ८६, ४,
५, ८७, ३, ९१, ९, १००, ९,
१०८, ६, ११०, ३, १३७,
२-१०, १३८, १-५ १४९,
६-८, १५५, ५

अथोत्कृष्टस्यामे^a पै ६, १५, ४

*अथर- अथर- अथरि-
अथर्य- अथर्य- अथर्यु-
अथर्वन्-अथर्वन्- अथर्वन्,
अथर्वन्- अथर्वन्- अथर्वन्

अद्^b, अत्ति ऋ १, १६४, २०, ६,
४, ५, ८, १०२, २१, मा ११,
७४, २२, ८, २३, ३०, ३१,
का १२, ७, ९, २४, ३, ६, २५,
६, १०, ११, तै २, २, ६, २१,

४, १, १०, ११, १५, ३, ४, ६,
७, ६, १०, २, ७, १, १९, ३, २,
१०, ४१, ४, १९ २, मै १२, ६,
५, १०, ९, ११, ५, २, १, २१,
७, ७, ३, ६, ७, १२, ३,
१३, १ शौ ९, १४, २०, अत्ति
ऋ १, ६५, ४, १४३, ५, २,
१३, ४, ३५, ७, ६, १५, १,
१०, २७, १३, १४, ७९, २,
४, १२५, ४, तै २, २, ६, २,
५, २, ९, २, ३, ४, १ ४, १०,
४, ५, ६, २, ६, २, ३, ७, ९,
८, ७, २, १०, २, ४, मै २,
१, २, २, २, ४, ७, ५, ८, ३,
११, ७, ६, ८, ६, ११, १०,
३, १३, १२, १४, ५, १६, ७,
२०, ३, ६, ७, ९, १२, २१,
१, ४, २२, २, ४, ७, २३, ६,
२४, ७, २८, ५, ३४, ८, ११,
३५, ३, ३६, ३, ४१, १०, ४४,
८६, ११, ५, ७, २, ८, ३०,
८, ३१, ५, ८, ९, ११, १४,
१६ १९, ३५, १, ३७, ८,
४४, ५, ४८, ४, शौ ४, ३०,
४, १२, ९, ३, १५, १४, २,
४, ६, ८, १०, १०, १४, १६,
१८, २० २२, २४, पे १६,
६७, १०, १४५, ३, १४९,
९, अत्ति ऋ १०, ७९, १,
अदन्ति तै २, ३, ७, ४१, मै
२, ३, ७, शौ ७, ५८, ७, ८,
६, २३, अदन्ति ऋ [१, ९४,
३, २, १, १३], १४, १०, २८,
११, १४६ ३, मै ३, ६, ६१,
११, ८, ११, १०, ५, १२,
५, ७, २३, २, ९, ३४, ११,
११, ८, ७, ८, ३५, ८, ३६,
६, कौ २, ४१६, जै ३, ३२,

६, पै १, ४८, ४, ४, २१, २,
१२, १, ४, १६, ८१, ५,
अत्ति ऋ १०, २८, ३, अत्ति
शौ ६, ७१, १, ३, अत्ति ऋ
१०, ८६, १४, कौ ३, १, ९,
शौ ५, १८, ७, १४, १, ५७,
२०, १२६, १४, पे २, २८, २,
९, १७, ६, अदन्ति तै ५, २,
१०, ३, ४, २, २, काठ २०,
९, क ३१, ११, अदन्ति शौ १०,
८, २२, पै ८, ९, १०, १६,
१००, ९, अदन्ति शौ ६, ५०,
१, अत्ति ऋ १०, १५, ८, खि
५, ७, ४, १-३, मा १९, ५१,
मै ३, १०, ६, काठ २९, १, क
४५, २, शौ १, २८, ३, ४, ४,
१७, ३, १८, ३, ४६, पै ५,
२०, ८, २३, ३, अदन्ति ऋ १०,
८७, ७, ११०, ११, मा २९,
११, ३६, का ३१, १, ११,
४, १०, तै ३, १, ४, ४, ५,
१, ११, ४१, मै ३, १६, २, ४,
१३, ५, काठ १६, २०, ४६,
२, कौ ५, १२, ११, ८, ३, ७,
११, १२, २३, २४, पै ५, १६,
२, १६, ६, ७, अदन्ति शौ
११, १२, २६, अत्ति ऋ १,
१६४, ४०, १०, १५, १२,
११६, ७, ८, मा १९, ६६, का
२१, ४, १६, तै २, ६, १२,
५, शौ ७, ७७, ११, ९, १५,
२०, १८, ३, ४२, ४, ६५,
अत्ति ऋ ३, ३५, ३, ५२, ७,
खि ५, २२, ९, मा १२, ६५,
२३, ८, का १३, ५, ४, २५, ३,
५, तै ४, २, ५, ३, ७, ४, २०,
१, मै २, ७, १२, ३, १२, १९,
काठ १६, १२, ३७, १३, १४,

^a) 'अथोत् कुक्षी आदसे' इति त्रिपदश्च शोध विमु-
रय । तत्र प्रथमम् 'अथ+उत्त' इति समस्त पद द्व ।

^b) पात्र लुब्धादिषु घस् इत्यादेशमाचक्षते । इह तु
तद्रूपाणि यथायथ तत्रैवाऽनुसन्धेयानि (पा २, ४, ३७-४०) ।

४४, ९, क २५, २ जो ४, २०, ७, ५, २०, ८, ६, ६३, १, १२, २, ३, २०, १३६, ११-१३ पै १६, ६९, १०, अत्तम् जो ६, १४०, २ पै १, ८७, २, अत्तम् > ता ऋ १०, १५, ११, मा १९, ५९, सा २१, ४, ८, ने २, ६, १२, २, मै ४, १०, ६, काठ २१, १४, शौ १८, ३, ४८ ^a , अत्त मा २३, ८, का २५, ३, ५, तै ७, ४, २०, १, मै ३, १२, १९, साठ ४४, ९, शौ २, २४, १-८ ^० , पै २, ४२, १-८, ९१, १ ^० -५, अत्तन ऋ १०, १००, १०, अद्वानि साठ २२, ७, क ३५, १, १३आदत् ^b ऋ १०, ६८, ६, शौ २०, १६, ६०, अद्वान् तै ६, २, १, ५, ७, ५, साठ ११, १०, २०, ५, २५, ६, ३६, ७, क ३१, ५, ३९, ४ ^३ , अद्वान् मै १, ८, ८, २, १, २, अद्वान् तै २, ५, १, ६, ५, २, ९, २, ७, ६, १, काठ १०, ३, ११, ४, १२, ५, ७,	२३, ६, २९, २, क ४५, २ ^१ , शौ ५, १८, २, पै ९, १७, २, १६, ११३, १ ^३ , अद्यु क १०, ९५, १४ अस्यन्नि मै २, १, ३ ^१ अद्यते तै ५, ६, ३, २ ^३ , अद्यते तै ५, ३, ३, २, ३, ४, ४, २, २, ५, ६, २, ३, ६, ६, ६, ५, २, मै १, ६, ९, ३, २, १० ^३ , ४, १, ५, ७, ६, साठ ८, ४ २१, ४, क ६, ९, ३१, १९ √आदि, आदयति काठ १२, ५ [अपि ^० , आ ^० , वि ^०] अत्तवे ^d ऋ ३, ३५, ७, ८, ४३, २९ ७७, ८, १०, १६, १२, ७९, ६, ८५, ३४, ९२, ३, मा १९, ७०, का २१, ४, २०, तै २, ६, १२, १, मै १, १०, १८, काठ २१, १४, शौ १, ११, ४, ५, १८, १, १२, २, ३७, १४, १, २९, १८, १, ५६, ५७, २, ३४, शौ १, ५, ४, ९, १७, १ अत्तुम् ^e शौ १८, ४, ६३	अत्त ^f - -त्तार शौ ६, १४२, ३, -त्तारम् खि ५, ७, ४, १० अत्रि ^g - -त्री तै ६, ४, १०, ५, -त्री तै ६, ४, १०, ४ ^३ , ५, मै १, १०, १३ ^३ , ४, ५, १ ^३ , ६, ३ ^३ , काठ २७, ८ ^३ , २८, १० ^३ , ३६, ७ ^३ , क ४५, १ ^३ , -त्रीषु काठ २७, ८ अत्तवा ^h काठ २१, ७ अत्तवा ⁱ मै १, ८, ५ अत्रि ^j - -त्राणि क १०, ७९, २ अत्रि ^k - -त्रम् क ५, ३२, ८, -त्रा शौ ९, १०, १६, १०, १०, २१, पै १६, १०९, १, १३९, १४, -त्रै. क १, १२९, ८ अत्रि ^l - -त्रय क ५, [२२, ४ ^३ , ३९, ५ ^३], ४०, ९, शौ १८, ३, २०, पै ११, २, ६, -त्रये क १, ५१, ३, ११२, ७, १६, ११८, ७, ११९, ६, १८०, ४, ७, ६८, ५, ८, ७३, ३, ७, ८, १०, ३९, ९, १४३, ३, -त्रि क १, १३९, ९, १८३, ५, ५, ७, १०, ४०, ६, ८, ७३,
---	---	--

^a) अत्तो (तु-उ) इत्येवम् उच्चा निपातेन योगे सति पारिणामिक्यामोदन्तत्वापत्तौ समुदितस्य शब्दरूपस्य निपातेतरत्वेऽयं योदन्तनिपातान्तत्वाद् ओदन्तनिपात-वद् व्यवहारोपचारात् पपा प्रगृह्यीभाव इतिरुप-योगश्च द्र ।

^b) २आदत् इति रु <आ/दा यद्र ।

^c) सा एतद् रु <आ/दा (=२आदत्) इत्यभि-मन्वाय व्याचक्षाण प्रत्याख्येय । प्रकृते जिह्वया दद्वि परिविष्टस्य चर्वणस्याऽभिप्रेतत्वात् । तत्परिग्रहणमात्रस्य वर्णने चमत्काराऽभावाद् उपमेयाशेऽर्कणामभितपोविशेषणानुपयोगाच्चेति दिक् ।

^d) तुमर्थे तवेन्-प्रत्यये नित्स्वर (पा ६, १, १९७) ।

^e) तुमुन्-प्रत्यये नापूदि स्वर ।

^f) कर्तरि वृच्-प्रत्यये चित्स्वर (पा ६, १, १६३) ।

^g) स्त्रिया ङीप् (पा ४, १, ५) 'उदात्तयण' (पा

६, १, १७४) इत्यन्तोदात्तत्वम् ।

^h) पाप्र क्तिव क्तिपि सति जग्धाऽऽदेशाऽभाव उस (वैतु पा २, ४, ३६) ।

ⁱ) क्वो यगागमे रूपम् (पा ७, १, ४७) । आगमाऽनु-दात्तत्वस्य सुस्यत्वात् क्व स्वरस् तदवस्थ द्र ।

^j) वृच् प्र (तु पाउ ४, १६८) । निष्पाद् आद्युदात्तत्वम् (पा ६, १, १९७) । स्वरभेदात् (तु नाउ) कर्तृकर्म-विवेकेनाभिधेयव्यवस्था । वृत्तिविशेषविशिष्टताया यथेत-स्तादित्तं मातुर्वर्धिकं वृत्त सभाव्येत तथा अत्रिन्- इत्यत्र टि यद्र ।

^k) कर्तरि वृच् प्र उस (पाउ ४, १६७) तत्-स्वरश्च ।

^l) त्रिप् प्र, तस्य पित्वाजिघाते धातुस्वरस्तदवस्थ (पाउ ४, ६८) । अथ मतान्तरे भवत । ३अत्रि+त्रि- इति वा ६अ+त्रि- इति वा (या १, १७) ।

६, ७, ७४, १, ७८, ४, ८, ४२, ५, ॥तै ७, १, ८, १, २, ॥मै ४, ८, ३, ॥काठ २८, ४, ॥क ४४, ४^a, शौ १३, २, ४, १२, ३६, ३, १५, १८, ३, १५, १६, पै १४, ३, २३, -त्रिगा पै ५, २८, ३, -त्रिमि पै १, ९३, ४, -त्रिभ्य ऋ ५, ६७, ५, -त्रिम् ऋ १, ११६, ८, ११७, ३, २, ८, ५, ५, १५, ५, ६, ५०, १०, ७, ७१, ५, ८, ५, २५, १०, ८०, ३, १४३, १, २, १५०, ५, खि १, १२, ६, तै ७, १, ८, २॥, शौ ४, २९, ३, ४, पै ४, ३८, ३, ५, -त्रीणाम् ऋ ८, ३६, ६, ३८, ८, -०त्रे ऋ ५, ८०, ७, -त्रे ऋ ५, २, ६, ८, २५, १९ [३६, ७, ३७, ७], सि ३, १७^c, ५
॥आत्रेय^b-य पै ८, १५,

१६, -यम् खि २, ४, २६, काठ २८, ८, क ४४, ४, -याय मै ४, ८, ३
अत्रि-वृत्^c ऋ १, ४५, ३, ५, ४, ९, ७, ८, २२, १, [५१, ८-१०], ७२, १, मै ४, १०, ११, शौ २, ३२, ३, ५, २३, १०, पै २, १४, ५
अत्रि-हिरण्य^d-ण्यम् काठ २८, ४^e
अत्रिन्^e-त्रिण ऋ १, २१, ५, २४, ९, ७, १०४, १, ५ ९, ८६, ४८, ऋ २३, १११, शौ १, ७, ३, १६, १, ३, २, ४, ३, ४, १०, २, ६, ३२, ३, १८, ४, १, ५, पै १, १०, २, ३, ४, ४, ३, २५, ३, ४, १२, १, ९१, ११६, ९, १, ४, -त्रिणम् ऋ १, ३६, १४, २०, ८६, १०, ६, १६, २८, ५१, १४,

८, १२, १, १९, १५, ९, [१०४, ६, १०५, ६], १०, ३६, ४, ११८, १, मा १७, १६, का १८, २, १, तै ४, ६, १, ५, मै २, १०, २, ४, १३, १, काठ १५, १२, १८, १, ३९, १५, क २८, २, कौ १, २२, ११३, ३९४, २, ९६३, जै १, ३, २, १२, ७, ४४, ४, ४, ६, ८, ८, ६, शौ २०, ६३, ७, -त्रिणाम् शा १, ८, ४

अस्यत्^f-स्यन् मै २, १, २
१अदु-अकव्य^g, अगध^h, अहुतⁱ, आरड^j, ग्राम^k, ऊर्ज^l, कय^m, क्रव्यⁿ, करम्भ^o, क्रव्य^p, पुरप^q, मवु^r, यव^s, यवस^t, विव्व^u, विप^v, सर्व^w, सुहुत^x, मोम^y, हविम्^z, हव्य^{aa}, हुत^{ab}
अदु-ग्रदाय^{ac}, अन्त्र^{ad}, अन्न^{ae}, अवमा^{af}, गर्भ^{ag}, हविम्^{ah}

- a) द्वि सुपा चिन्त्यो भवति लुटि अत्रि-हिरण्य-।
b) गोत्रापत्येऽर्थे ढक् > एव प्र, क्तिवादान्तोदान्ध्र (पा ४, १, १२२, ६, १, १६५)।
c) तुल्यार्थे वति प्रत्ययस्तत्स्वरश्च।
d) अत्रि हिरण्यम् इति शाखान्तरे (क ४४, ४) सूत्रो भवति। यत्तु स एव पा न अप्युररीकृतो भवति तन्नेष्ट भवति। सप्रदान-कारकस्य प्रकरणे कर्तृ-कारकस्य अत्रि-शब्दस्य सगतेरसगतेश्च। तथाहि। दक्षिणा-दाने प्रकृतेऽत्रिगोत्रापत्यात्मकाय ब्राह्मणाय हिरण्यं यथा दीयेत तथा यजमानो (न त्व अत्रि) दद्यादिति विधीयते एव तावद् अत्राऽत्रिभ्यो हिरण्यम् इति कृत्वा चतस भवति। किंवि इति कृत्वा च न द्वि १ भवति। अथ प्रकरणे कस्मैचिदेकस्मा एवाऽऽत्रेयय दातुमिष्टत्वेन हिरण्यं गय विवक्षितत्वात् सप्रदान-कारकस्यैकविषयत्वे सयपि 'जात्याख्यायाम्' (पा १, २, ५८) इति विकृतिपत बहुत्व च बहुत्वे च 'अत्रिभृगु-' (पा २, ४, ६५) इति गोत्रप्रत्ययस्य लुक् च द्र (गलु विप्रह-वाक्यम्)। यत्तु क सटि काठ 'आत्रिहिरण्यम्' इत्यभिप्राय प्रादर्शि तन्नितरामुपेक्ष्यम्। नितान्तसंस्कार-मान्यनिदर्शनमात्रत्वात्। 'इत-श्चानिज' (पा ४, १, १२२) इत्यत्र आत्रेय- इत्यस्यैव

लक्ष्यान्यतमत्वेन विहितत्वाद् आत्रि- इत्यस्य च सर्वथाऽन्यथुतपूर्वत्वात्। न च श्रुतिरेव स्वयमिह प्रामाण्ये निरुपायतामिति वा सुवचम्। तत्र 'अप्रतिनोदायात्रि०' इत्यत्र अप्रतिनोदायेत्यत ऊर्व हस्वस्य वा दीर्घस्य वाऽकारस्य पदादित्वेन समान विमयेत्येव समव्यपि 'यदत्रि०' इत्यत्र यद् द्वितीय तदेव शब्दरूप श्रूयते तत्र 'यद्' इत्यत ऊर्व पदादित्वेन हस्वस्यैवाऽकारस्य विमयेत्येवोपगमादिति यावत्। अन्ततश्च यद् आत्रेय- इत्यस्य विषये त एव सटि श्रुतिसवाद इव प्रादर्शि तदपि सर्वथाऽन्यथासिद्धमिव भवति। उक्त्या दिशा केवलम् 'आत्रेय-' इयाकारकस्यैव शब्दरूपस्य प्रकरणेऽभिप्रेतत्वात् तद्विषये जागरूकमस्कारवता सशयाऽसमवाचेति दिक्।

e) त्रिणि प्रत्ययस्तत्स्वरश्च (पा ४, ६८)। १अत्र- इत्यस्य भावार्थे वृत्ति-विशेषे सभाव्यमाने ततो मातुवर्थिक इति प्रत्यय स्यात्। एवमपि प्रत्ययस्वरन्वम् अप्रतिहतमिति दिक्।

f) 'लुट सद्वा' (पा ३, ३, १४) इति पर लुट शत्रादेश। तस्य च स्यानिवत्त्वात् 'स्यतासी लुलुटो.' (पा ३, १, ३३) इति स्य प्रत्यय। सतिशिष्टत्वाच्च तत्-स्वरं द्र।

अदन् ^१ - दत् ऋ १०, ३७, ११, -दन् ऋ १०, ४, ४, पै २, २, ३, ९, १०, १ -दन्तस् कौ ३, १, ९ [०दन्-अन०] अदन्-अन०, विप० अदान ^२ - नम् ऋ ४, १९, ९ अदन् ^३ - द्रा जो १, २७, ३ अदन् ^४ - द्र क १, ५८, २ [०दन्- हु०] अदन्-सुद ^५ - न्त् ऋ १, १०४, ४, ८, ४४, २९, -सद ऋ ६, ३०, ३, -सदाम् ऋ ७, ८३, ७ अदन्-सुध ^६ - द्याय ऋ ८, ४३, १९	अदन्-सुदन् ^७ - द्रा क ६, ४, ४, तै १, ३, १८, ७ ११अद्य ^८ २अद्य ^९ - अन०, अहुत०, हविम् ^{१०} हुत० १अद्यमान, ना ^१ - नम् मै १, ११, ५, -ना मै ४, ८, ८, -ना. तै ६, ४, ३, ४, काठ २७, ८, २८, ६, क ४४, ६, -नानाम् ते २, ४, ९, २, साठ ८, ५, क ७, १ अद्रि ^{११} - द्रय ऋ १, १४९, १, २, १६, ५, ३, ३२, १६, ४१, २, ४, १९, ५, ५, ८७, २, ६, ४८, ५, ६३, ३, ८, ४, १३, ५३	३, ६३, २, ७२, ११, ८८, ३, ९, ७९, ४, १०, ७६, ७, ७८, ६, ८९, ६, ९४, ८, ११, १३, १४, १००, ८, १०४, २, खि ३, ५, ३, तै ६, १, ११, ४१, १कौ १, २९६, २, ४९, १, ९५३, १जै १, ३१, ४, ३, ५, ८, १, ४, १८, ७, १शौ २०, २३, २, ३३, १, -०द्रय ऋ १०, ७६, ४, ८, ९४, १, -द्रि क १, १६५, ४, ३, ३१, ७, ४५, ७, ६, ४०, २, ७, २२, १, ३५, ३, ६८, ४, १०, ७६, २, खि ३, १५, ३, १ ^{१२} , मा १, १४,
--	--	--

- a) शतृ-प्रत्ययस्तत्स्वरश्च ।
b) आत्म ज्ञानच् प्र चित्-स्वर (पा ६, १, १६३) ।
c) कर्तरि गन् प्र (पाउ १, १२२) स्वर नाउदि द्र ।
d) कर्मणि मनिन्-प्रत्यये निन्स्वर (पाउ ४, १४५, पा ६, १, १९७) ।
e) सप्तम्युपपदात्/सद्+कर्तरि क्तिप् । नाउटिदि स्वर ।
f) नापृटिदि भावे क्यप् उस् (पा ३, १, १०६ उउ) ।
प्र पित्त्वान्निघाते वातुस्वर प्रकृत्या (पा ६, २, १३९) ।
g) एणूटिदि वनिप् प्र स्वरश्च ।
h) क २, १३, ९ इत्यत्र आद्य > 'आ। अद्य' इति पपा भवति । सा वे च ततो द्वितीयं पदमिन्द्रपरत्वेन पश्यन्ताव एतद्=✓अद्+कर्मणि यत् प्र इत्येव चाभिमदधानाव् उपजीव्य- इति पानीय- (=सेव्य-?) इत्येव च व्यावृत्ताते । अस्मिन् कृते प्राति यत्-प्रत्ययान्त चादि-स्वर च द्र (पा ६, १, २१३) । आ/दो > आ-अद्य इत्याकारकमेकमुपसृष्टमनिहत च (पा ८, १, ६६) क्रियापदमिह भवतीति चाऽर्वाभिमतपस्यायमान कल्पान्तर द्र (तु ORN GW प्रभृ) । प्रथमे कल्पे 'युक्ता ह्यस्य हुरय शता दश' (क ६, ४७, १८) इति मन्त्रवर्णाद् इन्द्रस्य च हरिभिस्तद्वहनस्य चाऽऽक्षेप इष्यते । एव तावत् साकम् इति पदमनुपयुक्त भवति । इन्द्रस्य युक्ता हरीणा बहुत्वस्य श्रुतिप्रसिद्धस्य सतो गुण-विशेषावागार्य 'दश शता' इति विशेषणस्योपपत्तौ मत्या-मपि तेषा हरीणा रये युक्ता सता साक-भावस्य स्वत-सिद्धत्वात् तद्विपरीतभावस्य चासम्भवात् साकमिति किं विद्वन्मथामिदमिति किमु वक्तव्यम् । अपि चैवमाक्षेपसिद्धया क्रियया प्रथमे वाक्ये परिसमाप्ते सति 'युद्ध' इति द्वितीये

वाक्ये चोपरिष्ठादादास्यमाने 'आ अद्य' इति यत् पदद्वयी स्वाभाविकात् सवन्वाहुद्वयशयमानाऽपि सती स्वतन्त्रवाक्यनिर्वाहार्थमन्तर्गड्यितुमिवेष्यते, तन्नेव रुचि-रम् । असुलभान्वयप्रतीतेरिति यावत् । एव द्वितीये वाक्ये 'युद्ध' इति कालवचन सना सद् यद् इन्द्रसामानाधि-करणेन व्याख्यात भवति तदपि नितरामुपेक्ष्यमित्यत्र नैव बह्विव वक्तव्यमस्ति । कल्पान्तरे तावत् प्रतिपाद वाक्यपरिसमाप्तौ दृश्यमानायाम् 'अद्य' इति क्रिया-पदस्य सद्-वयो भवति । अथ दशशतोपलक्षितबहु-सख्याका दस्यव इन्द्रेण साक सपदि विनाशयेरञ्जिति भवत्येव कोऽपि चमत्कारातिरेक । भवन्त्यपि च दस्यु-सख्याबहुत्वसवादिनश्चेन्द्रकर्तृकतद्वयसवादिनश्च बहवो मन्त्रवर्णाः (तु ऋ १, १३३, ४, २, १४, ६, ४, ३०, १५, ७, ९९, ५, शौ ६, १०४, १ प्रभृ) यत् आ/दो > आद्य इति ।

१) सोपपदाद् भावे क्यप् प्र उस् । पित्त्वाभिहते च प्र वातु-स्वर प्रकृत्या भवति (पा ६, २, १३९) । तेन तेन रूप युक्त यद्र ।

२) शालचो निघाते (पा ६, १, १८६) यक स्वर ।

३) क्रिन् प्रत्यये (पाउ ४, ६६) नित्-स्वर (पा ६, १, १६७) । भाषान्तरीयसाजात्यमीमासाया स्वेतत् प्राति ✓अद् इत्येतस्मादनिष्पन्न सद् २^१अद्- इत्यस्मादि-दानीमपि व्युत्पत्ति-प्रदर्शन-साकाङ्क्षात् प्राक्तमत सरूपत प्राति प्रति द्र । ततश्च रिन् प्र मतुवर्थीयस्तद्धित इति पाप्र दिक् (तु WW १, १८१) ।

४) 'अद्रिभि' इति क ९, १०१, ३) पाप्मे ।

५) 'अद्रि' इति मुपा विचुर्य ।

३३, ७८१ का १, ५, २ ३२, ६,
९१ तै १, १, ५, २, २, ४,
१४, ३१, ३, ३, ९, २ मै २,
५, १०, ४, ११, ३१, काठ १,
५ ९, १८ १३, ९, १६, ९,
३१, ४, क १, ५ ४७, ४,
१ को १, ३९८, ५०९^a, २,
२७७, ६०३^a, १ जै १, ४४, ८,
५४, ५^a, ३, २३, ९, ४९, १^a,
शौ ५, २०, १०^b, ९, ४, ५,
१९, १०, ३[†], २०, ११७, ११,
मै ९, २४, १०, १३, ८, ३[†],
१६, २४, ४, -द्रिणा ऋ १,
१६८, ६, १०, २८, ३, -द्रिभि
ऋ १, १२१, ८, १३०, २,
१३५, [२, ८, ८२, ५, (७,
९०, १)], ५, १३७, १, [३,
९, ६५, १५], २, ३६, १, ३,
४४, ५, ५३, १०, [४, ४५, ५,
९, १०७, १], ५, ४०, १,
[८६, ६, (८, १२, ४, १३,
१०)], ८, [१, १७, ९, ३४,
३], २२, ८, ३५, २, [३८, ३,
६५, ८], ९, ११, ५, २४, ५,
[२६, ५, ३०, ५, ३२, २, ३८,
२, ३९, ६, ५०, ३, ६५, ८],
५१, १ ६३, १३, ६६, २९, ६७,
३, ६८, ९, ७१, ३, ७५, ४, ८०,
५, ८६, २३, ३४, १०१, ३, ११,
१०७, १०, १०९, १८, मा १९,
२, २०, २१, का २१, १२, २२,
२, ८, मै ३, ११, ७[†], काठ ३७,
१८[†], † कौ १, ४९९, ५१२,
५१३, २, १२१, २५३, ३१४,
४२५, ४५३, ५१२ ५५७,

५७५, ६०५, ६६३, ६७५,
७९५, १०२९, † ज १, ५२, ३,
५३, २, ३ ३, २१, १८, २५,
१०, ३२, १४, ३४, ११, ४०, ८,
४४, ३, ४७, १, ५२, ५, ५५,
४, ५६, ३, ४, २७, ६, -† द्रिम्
ऋ १, ७, ३, ५१, ३, ६१, ७,
६२, [४, १०, ६८, ११], ४,
७१, २, ७३, ६, ८५, ५, ८८,
३, ३, १, १, ४, १, १४, १५,
२, १५, ३, ११, १६, ८ १८,
६, २१, ६, ५, ४३, ४, ४५, १,
५२, ९, ६, १७, ५, ३०, २, ३९,
२, ६०, ७, ८, ६०, १६, ९, ९७,
३९, १०, २८, ९, ४५, ६, ११२,
८, ११३, ४, खि १, ५, १०, २,
३, १, मा १२, २३, का १३, २, ६,
तै ४, २, २, ३, मै २, ७, ९६, १३,
६, ४, ११, २, काठ २, १५,
कौ २, १४९, ७०९, जै ३, ५८,
६, शौ २०, १६, ११, ३५, ७,
३८, ६, ४७, ६, ७०, ९, ७७,
८, -† द्रि ऋ १, १०९, ३, ७,
३९, १, ४०, १, -† द्रे ऋ १,
९३, ६, ११७, १६, [११८, ३,
३, ५८, ३], १३९, १०, ३,
३१, ६, ५, ४१, १२, ७, ६,
२, २२, ४, ७९, ४, ९, ८७, ८,
१०, २०, ७, मा ३३, ५९, का
३२, ५, ५, तै २, ३, १४, २,
मे ४, ६, ४, १४, १८, काठ ४,
१६, २७, ९, कौ २, ११४८,
-† द्रौ ऋ १, ७०, २, ५, ८५,
२, ९, ९६, १०, मा ४, ३१,
का ४, १०, २, तै १, २, ८, २,

६, १, ११, ४, मै १, २, ६,
काठ २, ६, ४, ९, क १, १९
† अद्रि-जु[†] - जा ऋ ४, ४०,
५, मा १०, २४, १२, १४, का
११, ७, ४, १३, १, १५, तै १,
८, १७, २, ४, २, १, ५, मै २,
६, १०, काठ १५, ८, १६, ८
अद्रि-जूत^d - त ऋ ३, ५८, ८
† अद्रि-दुग्ध^e - गध ऋ ९, ९७
११, कौ २, ३७०, जै ३, ३०,
१३, -गधा ऋ १, ५४, ९, ४,
५०, ३, शौ २०, ८८, ३
† अद्रि-वर्हस्^f - ह[†] ऋ १०,
६३, ३, मै ४, १२, १
अद्रि-बुद्ध^d - द्धम् तै ४, २, १०, १
अद्रि-बुध्न^g - ध्न ऋ १०, १०८,
७, खि १, ७, १, -ध्नम् मा
१३, ४२, का १४, ४, ५, मै
२, ७, १७, काठ १६, १७
† अद्रि-भिद्^f - भिद् ऋ ६,
७३, १, शौ २०, ९०, १
अद्रि-मान^h - तर्म् ऋ ९, ८६, ३
† अद्रि-वत्^h - व^h ऋ १, [१०,
७८, ६४, १], ११, ५ ८०, ७,
१४, १२१, १०, १२९, १०,
१३३, २, ६, ३, ३७, ११, ४१,
१, ४, ३२, ५, ५, ३५, ५, ३६, ३,
३८, ३, ३९, १, ३, ६, ४५, ९,
४६, २, ७, २०, ८, ८९, २,
८, १, ५, १३, २, ४०, ६, २२,
[(५, ८६, ६), १२, ४, (१३, १०)],
१३, २६, १५, ४, २१, ७, २४, ६,
११, ३६, ६, [४५, ११, ६१, ४],
४६, २, ११, [(४९, १०) ५०,
१०], ६२, ११, ६८, ११, ७६, ८,

^a) 'इन्दु' इति बाह्वच (९, ९७, ४०) विशिष्ट पामे ।

^b) मूलक्रीणीयसाध्यम् 'अद्रि' इत्य् अपि समर्थयति ।

तथात्वं च प्रामाणिकतयोद्धरन्ति केचित् (तु PW MW, वैतु WR) । तद् विमर्शविशेषापेक्षं ।

^c) उम विडन्त-कृद्- उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^d) तस 'वृतीया' (पा ६, २, ४८) इत्युक्तं पूषप्रस्व ।

^e) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद् ।

^f) कारकोत्तर-क्रिबन्तकृन्-प्रस्व (६, २, १३९) ।

^g) मतुप पित्वाभिधाते पूर्वावस्थ स्वर ।

^h) आमन्त्रिते 'मनुवसो' (पा ८, ३, १) इति ह्र् आदेशः ।

८, ८०, १, ९०, १८ २७ ९०, ९,
९८, ८, ९, ५, १, १०, १४७, १
त्रि ३, २, १०, ५, ४, ८, मा २७,
३८, का २९, ५, ७ तै ७, ८,
१५, १, मे २, १०, ९, मा ३९,
१०, ४४, ४, कौ १, १९४, २९१,
३४५ ३७१, ३८३ ४१०, २,
६१, १६०, २३०, ५२०, ५०४,
६०१, ७०४, १०६४ ४, ८,
जे १, २१, १, ३०, ९, ३६, ४,
३९, २, ४०, ४, ४३, ३, २, ७,
३, ३, ६, ७, १५, ८, २०, १८,
४०, १८, १९, ४८, १७, ४, ७,
१, ९, २७, १०, शौ २०, २०,
४, २३, १, ५७, ७, ६१, १, ९३,
१, ९८, २, १००, २, ११६, १
अत्रि-पु(←सु)त^१ - त क ९,
७०, ४, -ताम क १, १३९, ६
अत्रि-महत^२ - तम् क ९, ९८,
६, कौ २, ६८०, जे ३, ५६, ८
अत्रि-सानु^३ - नो क ६, ६५, ५
अन्न^४ - १^५ पै १०, १, ७, -बम्
क १, १४०, २, २, २४, १२,
३५, ५, ७, १०, ११, १४, ३,
४८, ३ ४, २, ७, ११, १, १२,
१, ६, ४, ४, ५, ४१, ३, ७,
९८, २, ८, ४, १२, १०, ५९,
२, ६१, ४, ६९, २, ७९, ५,
९१, ५, ९९, ५, १०७, ७,
११२, ४, ११३, ८, ११७, ६,
१२५, ४, खि १, ९, १, ३, १०,^५
७, मा १६, ६६, १८, १०,
१९, ५, ४८, २३, ८, का १७,
८, १८, १९, ४, ३, २१, १,
५, ३, १९, २५, ३, ५, तै १,

३, १४, ७, ५, २, १, ७, २,
२ ३ ३, ४, ४, २, २, १, ३,
३, ६, १, २, ४, ५, ५, ९,
१, २, २, ५, १, ५, ६, ६, २,
७, २, ३, ३, ६, २, ७, ४, ५, १,
६, ७, ३, १०, ३, ६, १, २,
३, ३, ५, ५, ६, ३, ४, ३, ३, ५,
१६, ५, ७, २ ४, १, २, ५, ५,
३, १३, २, ५, ११, २, ७, ४,
२५, ५, १, २, २, ३, ३, ५, ५,
९, ४, २, २, १, ३, ७, ५, ५,
८, ६, ७, ९, २, ३, १०, ३,
३, ३, २-४, ४, १, २, ३, ५,
६, ७, ४, २, २, ४, १, ४, ५,
५, २, ६, ३, ४, ५, ६, ७,
२, ८, २, ६, ३, ९, २, १०, ४,
११, २, ५, ६, ३, १०, ५, ७,
६, २, २ ३, ५, ६, ३, २, २,
१०, २, ३, ७, २, २, ४, २, ९,
४, १०, २, ३, ६, १, ९, ६,
१०, २, २, ४, ५, ३, ५, ४, ४,
४, २, ६, ४, ५, ५, ३, ७, १,
९, १, २, १०, २, ३, ३, २,
५, ३, ७, ४, ९, १, १२, १६,
४, ३, ६, ४, ३, २०, १, ६, ५,
८, ४, १५, २, मा १, ५, १४,
६, ५, ८, ९, ११, ७, ३, ३,
८, ८, ९, ७, १०, ११, ११,
५, ७-९, २, १, ३, ११, ३, ७,
९, ४, १, ५, ७, ७, २, ९, ९, ६,
११, ४, १, १३, १, ३, १, १,
२, ३, २, २, ४, ५, ६, ८, ३,
९, १०, ३, ६, ४, १, २, २,
३, ७, ६, ७, ९, ७, ६, ८,
९, ९, ३, ४, १०, ७,

६११, ७, १० १२, १९ ६, ४, २,
१, ६, १३, ५, ४, ९, १०, ६,
११, १, का ६, ५, ७, ३,
६ ११, ८, २, ४, ६, ७,
८, ११, १२, ९, १, १५,
१०, ३, ५, ६, ८, १२, ५,
७, १०, ११, १३, १२,
१४, ५, ६, १०, १६, २, १८,
९ १९, १, ३, १०, १२
२०, १, ३, ४, ५, ६, ७, ९,
१२, १३, २१, १, ३, ४,
७, ८, १०, ११, १२, २२,
२, ४, ७, २३, २, ५, ६, ८,
२४, २, ५, २५, १, २, १०,
२६, ५, २९, २, ३०, ५, ३१,
१२, ३४, ५, ३५, ३, ३६, २,
६, ३७, १, १८, ३८, २, १२,
४३, २, ४४, ९, का ६, २,
५, ६, १, ७, ९, ७, २, ३,
४, ७, ८, ४, १२, ६, १२, ८,
९, २९, ८, ३०, १, ८, ३१,
२, ३, ५, ६, ७, ८, ९, ११,
१४, १५, १६, १८, १९,
३५, १, ३७, ३, ३८, ५,
४०, ३, ४१, ३, ४२, ७,
११, ४८, ४, कौ २, ३३, २,
१२१४, ३, १, ९, जे ३, २८, ४,
शौ ३, २७, ३, ४, ३०, ४, ५,
१८, ४, ७, ६, ६३, १, ७१, १,
३, ११६, १, ७, १०६, १, ८,
२, १९, ७, १२, ९, ७, ७-९, १०,
२, २७, ५, ४५, ८, २२ १०, ८,
११, ७, २५, १२, १, ३, ४, ४२, ६,
४, १३, ५, १, ६, १, १५, ७, ४, ५,
८, २, १४, २, ४, ६, ८ १०, १२,

^१) नाउडि स्वर । उप <√१सु यद्र । सकारस्य
मूर्धन्यादेश (पा ८, ३, ६५) ।

^२) तस 'वृत्तीया' (पा ६, २, ४८) इत्युक्त स्वर । उप
<सम्+√हन् यद्र ।

^३) बम पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । अत्रिसानुगतप्रथम-

प्रकाशत्वादित्यर्थ ।

^४) कर्मणि क्त । 'निष्ठा च-' (पा ६, १, २०५) इत्यु
आद्युदात्तत्वम् ।

^५) दुष्पठ एतदादिर् मन्त्रार्थ सस्वरणान्तरसापेक्ष ।

^६) अन्नै इति ऋ (२, १०, ४) पाभे ।

१८, १६, १८, २०, २०, २८,
१९, ७, ४, २०, ८७, २१, पै १, ६३,
१ २, २८, १ २, ४, ३, ११, ५,
२३, १ ५, २८, २ ४, ७, ६, २०,
२०, ८, १५, १३, ९, १७, ४, ६,
२०, ९, २०, ९, २०, १०, ११,
८, १२, ३, १४, १६, ४, ९, ४८,
१, ५९, १०, १००, ९ १०७, ८,
११३, १-३, १३०, ७, १४१, ४,
१५५, ४ -न्नम्-न्नम् शौ १०,
६, ५, ३३, पै १६, ४०, ५
४५, ३, -न्नस्य खि २, ६, १,
१०, मा ३, ४३, ११, ८३, ३४,
५८, ३९, ४, का ३, ४, ७,
१२, ७, १८, ३३, २, २१,
३९, ०, ०, तै १२, १, ३, ३,
६, २, ४, २, ३, १, ५, २, २,
१, ४, ८, ३१, मै २, १५, ४,
७, ९, ३, १०, १, १३, १,
१, ३, २, ४, ५, ४, १, ३,
९, ४, ४, १४, १६, काठ ५,
१, ७, ११, १४, ६, १६, १०,
१९, १, १०, २१, ११, ३२, १,
क २५, १, २९, ८, ३१, २,
शौ ५, २८, ३, ७, ६२, ५,
१५, ८, ३, १९, ३१, ८, पै २,
५९, १, ३, २६, ५, ५, १५,
१, २८, ५, १०, ५, ८, -न्नस्य
-न्नस्य तै ५, २, ५, ५, ४, ९,
२, ६, ३, २, मै १, ११, ८, ३,
२, ५, ४, ३, काठ १४, ८,

२०, ३, २१, १२, क ३१, ५,
-न्नम् १, ६१, ७, १००,
१३, १२७, ४, ३, ३६, ८, ४,
७, १०, ११, ५, ८, ५, ७, ३,
४, ४, २, १०, ९१, ७, मै ४,
११, ४, माठ ७, १६, कौ २,
३३३, जै ३, २८, ५, शौ २०,
३५, ७, -न्नम् मा २, २५, १९,
७, का २, ६, ४, २१, ५, ०,
मै १, १०, ११, ३, ८, ९, १,
११, ६, काठ ३६, ६, ३८, १,
पै २, २८, ३, -न्नम् मा १६,
१८, का १७, २, २, तै ४, ५,
२, १, काठ १७, १२, क २७,
२, शौ १८, ४, ५४, -न्नानि
तै ७, ३, १४, १, काठ ८, २,
३५, १५, ३७, १, ४३, ४,
क ६, ७, शौ १९, ३१, ४,
पै १०, ५, ४, -न्नम् तै १, ७, ९, २,
मै १, ११, ३, ८, २, ११, ६, १३,
१, ३, ६, ९, काठ १४, १, शौ १२,
३, ५७, -न्नम् १०, २९, ४, का
२, ६, ९, मै २, ३, १, ३, ८, ९, १,
काठ ७, १४, ८, २, ११, २, ११,
२०, ५, २५, १०, २६, ५, १, क
६, ७, ३१, ७, ४०, ३, ४१,
३, शौ १०, ५, ४४, १२, १,
४, २०, ७६, ४, पै ८, १०, २,
१६, १३२, १०, -न्नम् १०,
९०, २, मा ३१, २, का ३५,
१, २, १, तै ४, ४, ५, १, ८, १,

५, ४, ४, ४, ६, २, ५, ४, ७,
३, ९, १, मै १, ६, ९, १, २, ८,
१४, ३, ३, ६, १, काठ १४, ६,
२९, २, ३९, ३, ११, क ४५,
३, कौ ३, ४, ६, जै २, ३, ९, १,
शौ १०, ६, २३, १२, १, २०,
पै १३, १४, ४, १६, ४४, ५,
-न्नम् २, २३, १६, मा १६,
६२, का १७, ८, १६, तै ४, ५,
११, १, मै २, ९, ९, काठ
१७, १६, क २७, ६, -न्नम्
२, १०, ४, ३५, १२, ३, ५०,
१, १०, १, ४, ५, ४, २८, ११,
२९, ३, ५, मा ११, २३, का
१२, २, १२, शौ २०, ७६, ३, ५
[अति, अन्, उच्च, घृत, तद्
दग्, दीजित, हु, पीवस्, बहु
वशा, विश्व, वृषभ, सर्पिस्]
अन्न-करण^b -ण पै १६, ११३,
६, -णम् १, मै १, ६, ११, ३, १, ९
अन्न-काम्य^c - १, ३, ३, ६, १, २, ४, ७, ५,
९, २, २, ७, २, ५, ४, ११, २, मै
१, ९, ७, २, ५, ४, ७, ३, ४, ७, ४,
३, ३, ४, ९, काठ १०, ८, १३, ७,
१०, २१, ४, २५, २, क ३१, १९,
३८, ५, -मस्य तै २, ५, १०, ३,
५, १, ९, ४, ६, ४, ३, २, काठ ८, १२
१९, १०, २०, ४, क ७, ७, ३०,
८, ३१, ६, -माय १०, ११७, ३
अन्न-काम्य^d

a) 'अन्ने' इत्यपि मूको तदर्थम् अन्य-इत्यत्र टि. द्वि.

b) कारकोपपदे कृ+करणेऽविकरणे वा ल्युट्। कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

c) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्। यद्वा कर्मण्युपपदे कम् > कामि+ण प्र पूषप्रस्व च (पावा ३, २, १)। गतु अक्ष-काम-।

d) पाप्र 'काम्यच्च' (पा ३, १, ६) इति सुवन्तादि-च्छाया नाधा अन्तोदात्त। अथवा कण्ठ्यादीनामा-कृतिगणत्वात् काम- इत्येतत् तत्रान्तर्भाव्य यद् प्र स्यात्

(पा ३, १, २७)। ननु वात्त्विकारे प्राति प्र नेष्टो भवतीति चेत् तर्हि नायमनैकान्तिकोऽभ्युपायो यथो-भयथा समवे धा यग् भवति प्राति च न भवतीति मत भवति। मुनस्, नमस्-प्रभृ सन्ति हि तावदपरायपि कतिपयानि प्राति येभ्यो यग् विहितो भवति। अथापि सुख, दुःख-प्रभृ च यद् धापा चु पाठ-मात्राद् धा. इति ग्रहीतुमिष्येरस्तदपि सन्मूलमिव न भवेत्। ताद-शानामपि वातुत्वेन जिघृक्ष्यमाणाना वस्तुतो मूलतो वात्वन्तरजत्वे सति कृता प्राति सतामेवाऽणिजन्तनाम्

अन्न-काम्या^१ - म्या^२ पै ९,
२०, २०
अन्न-नेजम्^३ - जा शौ १०, ५,
२४, ५ १६, १३१, १०
अन्न-वान^४ - नात् तै ७, १,
१, ५
अन्न-पति^५ - तये का ३, २, ५, तै
२, २, ४, ०, मै २, १, १०, १,
काठ १०, ६, शौ १९, ५५,
५, -ति १, २, २, ४, २, ५,
२, २, १, १, मै २, १, १०,
काठ ५, १, १०, ६, ३२, १,
शौ १३, ३, ७, पै १, ५०, ३,
-तिम् तै २, २, ४, २, मै
२, १, १०, काठ १०, ६, -ते
मा ११, ८३, ३४, ५८, का १२,
७, १८, ३३, २, २१, तै ४, २, ३,
१, ५, २, २, १, मै २, १०, १,
४, १४, १६, काठ १६, १०,
१९, १२, क २५, १, ३१, २
अन्न-पय^६ - न्याय मै १, ६,
१, २, काठ ७, १३, ८, ६, क
६, ४, ७, २

अन्न-भाग^७ - ना शौ ३, ३०, ६
पै ५, १९, ६, -गम् शौ १२,
१, २९, पै ५, २१, २
अन्न-मय^८ - येन खि ३, १५, ७
अन्न-योग^९ - नौ पै १६, १२७, ३
अन्न-वत्^{१०} - वत् काठ ४०, ५, पै
१, ९६, ३, -वत् तै २, २, ४,
१, मै २, १, १०, काठ १०, ६,
-वन्तम् तै २, २, ४, १, मै २,
१, १०, काठ १०, ६, -वान्
१०, ११७, २, १, २, २, ४,
१, ३, ४, ३, ३, १, मै १, ९, ७
२, १, १०, १, काठ ४, १४, ९,
१५ १०, ६, शौ १८, ४, २१
अन्न-वती^{११} - ती तै ५, ३,
४, ६ काठ २१, १, क ३१, १६,
-तीभि मै ३, ३, ६, -तीभ्याम्
मै ३, १, ४
अन्न-विद्^{१२} - विद् शौ ६,
११६, १, पै १६, ४९, ७
अन्न-वृध^{१३} - धम् १०, १, ४
अन्न-मि(त)ता^{१४} - ता पै ७,
६, ८

अन्ना(न्न-अ)दु^{१५} - द. तै १,
६६, २, ३, ४, ११, ५, ६, ७,
२, ३, ४, २, १, ३, ३, ६, २, ४,
७, ५, ९, १, २, २, ४, १, ५,
४, ७, ३, ३, ६, १, २, ६, ६,
५, ३, २, ९, ६, ४, ३, ३, ४,
४, ८, १६, ५, ३, ४, ६, ७,
५, ४, २, ६, २, २, ४, २, ७,
१, ९, १, ३, ८, १, मै १, ४,
१५, ६, ९, ११, २, १, १०, ३,
११, ३, १, ९, २, १, ४, ८,
१०, ४, २, काठ ६, २, १०,
६, १३, १२, २२, १, ११,
३२, १, ३९, ११, क ४, १,
३१, १६, शौ १३, ३, ७, ६, ६, पै
९, २१, १ ५, ७, -दम् मा
३, ५, का ३, १, ५, १, ५,
३, १६, ८, ५, ७, ६, ५,
२, २, ४, १, मै १, ६, १,
२, ५, २, १, १०, १, काठ ७,
१३, ८, ६, १०, ६, क ६,
४, ७, २, शौ १५, १४, १,
३, १३, १५, १७, २१, २३,

अवातुतया व्यवहारलाभस्य सुवचनरत्वादिति यावत् ।
एव च यका प्र लक्ष्यसिद्धौ सभवन्या काम्यच प्र
कल्पनाऽप्यन्यथामिद्वयतामिति दिक् ।

a) 'अ प्रत्ययात्' (पा ३, ३, १०२) इति स्त्रीत्ववि-
वक्षायां अ-प्रत्ययोत्पत्तौ टाब् द्र (पा ४, १, ४) ।
काम्यच-पक्षे च अ-प्रत्यय-स्वरेण प्राति स्वरो भवति
यक्-पक्षे च षतम समासस्वरः (पा ६, १, २२३) भव-
तीति विशेषोऽयवश्यमवधेयः ।

b) छान्दस तृ१२ (तु मूको.) एतत्-सवादनेन पै ९, २२,
१९ इत्यत्रापि मुपा. धनकाम्या > म्या (तृ१) इत्येव
सुशोधः । प्रकृते च 'अन्नकाम्यौद' इत्येव सुपठ-
मिति दिक् ।

c) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) उप यद्र ।

d) काम्युडन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

e) षतस 'पत्यौ' (पा ६, २, १८) इति पूषप्रस्व ।

f) भावे ब्राह्मणादिराकृतिगणत्वाद् व्यजि जित्-स्वरो
वृद्धभावश्च (पा ५, १, १२४, ६, १, १९७) ।

g) पतस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

h) मुपा स्वरश्चिन्त्य । प्रत्ययस्वर इष्येत (पा ३,
१, ३) । तु शक-मुय, सु-मुय, गो-मुय- प्रभृ ।

i) मतुप पित्वाभिघाते स्वरोऽविशेषः ।

j) 'उगितश्च' (पा ४, १, ६) इति ङीप् । तस्य च
पित्वाभिघाते स्वर पूर्ववद् द्र ।

k) उस क्तिवन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

l) तृतस । उप <?/सि वा /सो वा /चि वा ।

m) उस उप अचि प्र थाथादिस्वर (पा ३, १,
१३४, ६, २, १४४) । स्त्रिया ङीबर्थम् उप नदद्- भवद्-
प्रभृ उस (यतु अथर्व-वो) । अथवा, नदद्- प्रभृ
अच्-प्रत्ययान्तत्वे सति टकारानुबन्धमापेक्षा सन्तोऽपि
ट-प्रत्ययेनैव निष्पन्ना द्र । एव हि लाघव स्यात् । एस्थि-
अपि श्वपच-प्रभृ स्त्रिया ङीप् टाबन्त्यतरप्रत्ययवता पर्याये-
रगोभावपि अच च ट च प्र अपेक्षमाणानामुभयतोमुखी
काऽपि विलक्षणा गतिरिति भूयोऽपि प्रस्तावितविषय-
विभागलक्षणाविमर्शः सावकाशः द्र ।

-डा ते ७, ३, ८, १, ९, १,
२, ४, ७, ३, मे ४, २, ८, -डात्
मे ४, २, ८, -दाय का ३, २,
५ ते २, २, ४, १, मे २, १,
१० काठ १०, ६, गौ १९,
५५, ५, -डे काठ ३०, ५, -देन
शौ १५, १४, २, ४, १४, १६,
१८, २०, २२, २४

अन्नादी^a - ॥ डी माठ ८,
१०, क ७, ७, -डी गौ १५, १४,
५ ११, -दीभि गौ १५, १४,
६, १२, -दीम् गौ १५, १४, ७
९, -द्या शौ १५, १४, २, १०
अन्ना(न्न-अ)दन^b - नम् तै २,
५, १, १, २, काठ १२, १०
॥ अन्ना(न्न-अ)द्य^c - द्यम् तै १,
५, ४, १, २, ६, ११, ६, २, १, ९,
१, २, ५, ३, ३, ६, १, २, ५,
१०, ३, ६, १, २, ६, ५, ३,
४, ३, ३, ८, ५, ६, ५, ४, ४,
५, ६, १, २, ९, २, ३, ६, ३,
३, ६, १, ९, ६, १०, २, २,
४, ५, ४, ४, २, ६, ४, ५, ३,
७, १, ८, २, ३, ३, २, १, ५, ३,
७, ४, ४, ३, १, २, ६, ४, ३,
५, ८, ४, ९, ३, १०, १, मे

१, ६, ३, ५, ९, ११, ८, ४,
९, ७ १०, ६, १२, ११, ८,
९, २, १, २, ११, ४, १, ८,
५, ४, ७, ३, १, ९, २, २,
५, ३, १, २, ४, १, २, ३,
७, ८, १०, ६, ७, ४, १, ११,
३, ३, ४, २, ९, ६, ९, ७, ३,
काठ ५, १ ६, २, ४, १०, ३,
८, १२, १०, १३, ७, १४, ६,
८, ९, १२, १०, २०, ५,
२१, ७, ११, १२, २५, २,
२८, ६, २९, २, ३२, १,
३४, १० ३६, १, ६, क ४,
१, ३, ३०, ८, ३१, ७, ३८,
५, ४४, ६, ४४, ३, ६, गौ १२,
६, ४, १३, ५, १, ६, १, १५,
७, ४, ५, ८, २, ६, २०, ९,
१६, ४८, १, १४, ४, -द्यस्य
तै १, ५, ४, २, २, ५, ७, २,
११, ७, ७, १, १०, ४, २, १,
३, २, २, ३, २, ५, ५, ३,
८, २, ९, ३, ४, ३, ४, ६, ५,
३, ७, २, ३, ५, ८, ३, मे १,
१०, १२, ११, ७, ८, ९, २,
१, २, ४, ८, ३, १, २, ४,
३, १, ६, ४, १, ३, ६, ९,

४, ३, २, ३, काठ १०, ३, ६,
८, १३, ७, १४, ८, १०,
२१, ११, १२, २३, ५, ३४,
५, ३६, ६, ६, गौ १५, ८, ३,
-द्यात् तै १, ६, ६, १६, ५, ४,
४, ४, ९, २, काठ २१, ७, १०,
-द्याय ६, ५, ६, ३, २०, ३,
६, ३, १५, २१, ७, २, तै ११,
५, ३, १, ७, ९, २, २, १, ९,
१ मे ३, ११, ८, ४, ३, ८,
४, ६, ६, ९, काठ ७, १३,
८, ४, ६, ९, १५, २१, ७,
२९, २, ३७, १, ३८, ४, क
६, ४६, ९, ७, २, ४५, ३,
-द्ये तै २, २, ७, ३, ३, ३, ५,
५, ५, २, ३, ७, ३, ३, ४, ६,
४, ६, १०, ३, ७, ३, ३, १,
२, ५, १५, २, काठ २०, १,
४, १३, २१, १०, २३, ८,
२४, २, ५, ३६, २, क ३१,
३, ६, ३७, ३, ६, -द्येन तै २,
६, ६, ४, ७, २, ६, ६, ४, ५,
मे १, ११, ८, काठ १४, ८,
६, गौ १३, ८, ४-६, ९, १, २, ५
✓ अन्नियत्^d

अन्नियत्^e - यते ऋ ४, २, ७

a) 'टिड्ड-' (पा ४, १, १५) इति त्रिया डीप् उदा-
त्तनिवृत्तिस्वर (पा ६, १, १६१)।

b) कास कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।
उप करणे ल्युट् प्र (पा ३, ३, ११७)।

c) ✓ अद् > २ अद्य- गद् । यत् तै १, ५, ३, १
इत्यत्र भा एतत् प्राति भाव एव यति सिंसाधयिषेत्,
तदपि समानलक्ष्यत्वादनवद्य द्र। उभयथाऽपि च सामर्थ्य-
विशिष्ट इह भावोऽभीष्ट इत्यपर वि देयम्।

d) आत्मेच्छायाम् उस क्यनि प्र नावा । नित्स्वर
(पा ६, १, १९७)। पाप्र 'क्यचि च' (पा ७, ४, ३३) इत्य-
वर्णस्य यो दीर्घ ईकार आदिश्यते त क्यन्य अप्यतिदिश्य
छान्दसो ह्रस्व द्र (तु सा नाउ)। यद्वा ह्रस्वकारादेश-
स्यैव मूलत सत 'अकृत्सार्वधातुकयो' (पा ७, ४,
२५) इति सर्वत्रान्यत्रेकारादेशस्थलेषु चारितार्थमाप्नुवा-

नोऽपि दीर्घ इहाऽचरितार्थ द्र । आदेशाभावस्थलेषु
चापि क्वचित् क्वचिद् दीर्घो न भवति (तु मित्र-यु-
सुन्न-यु- ✓ रघुयु, ✓ गातुयु प्रभु)। तस्माद् 'अकृत्-
सार्वधातुकयो' (पा ७, ४, २५) इत्यत उपरिष्ठाच्च 'छन्दसि
बहुलम्' इति च 'ई ग्राध्मो' (पा ७, ४, ३१) इत्यत्र
'इ ग्राध्मो' इति च 'क्यचि च' (पा ७, ४, ३३) इत्यत
उपरि पुनश्च 'छन्दसि बहुलम्' इति च पठ्येत। तेन
वेदे क्ये परत क्वचिद् अकारस्य स्थान इकारादेशो भवति
क्वचिच्च न भवति, क्वचिद् अजन्ताङ्गस्य दीर्घो भवति
क्वचिच्च न भवतीत्युभयमपि लाघवविशेषेण विस्पष्टि-
मियाद् अव्याप्त्यादिदोषश्च नाशङ्क्येत (तु पा ७, ४, ३५)।

e) सा अत्र नावा क्यच् प्र इत्याह । तच्च । तथात्वे
हि तत शन्नन्ताच् च १ (अजाद्यसर्वनामस्थाने) विभक्तिरु-
दात्ता स्यात् । चित्स्वरेण नावा अन्तोदात्तत्वे सति

१५२, ३
अदन्तक^८ - न्तक तै २, ६, ८, ५१,
-काय तै ७, ५, १२, १, साठ
४५, ३
अदन्तक^८ - का ते ६, १, १०, १
अदन्तक, द्वा^८ - द्वा क १, २४,
१३, ७६, २, ८९, ५, १२८,
१, २, ६, ६, २७, १०, ४, ८,
२, ५, १९, ४, ६, ७, ७, ७,
३६, २, ८, ५९, ३, ७८, ६
२, ७७, ५, ८५, ३, ९७, १९,
१०७, २, १०, १२८, ६, खि
१, ६, ३, ४, ९, ५, मा ४,
१५, १३, १११, २५, १८१,
का ४, ५, ७, १४, १, १११,
२७, ११, ५१, तै १, २, १४,
१, ६६, २, ४, ११, ६, २, १,
११, ४, ४, ३, १३, २, ६, १,
५, ७, १४, ३, मै १, २, ३, २,
७, १५१, ३, १६, ४, ४, १०,
५१, ११, ४, काठ ५, १, १६,
१५१, २१, १३१, २२, १४
३२, १ ४०, १०१, क २५,
६१, १ कौ २, ६६४ ९७४, जै
३, ५५, ५१, शौ ६, ५३, २,
१७, १, १२, १-वधम् क ४,
५०, २, ६, ५१, १, १०, ८७,
२४, खि ६, ३, २, शौ २०,
८८, २, पै १६, ८, ८, १-वधस्य
क ७, ६६, ६, ८, ४४, २०,

१०, ७५, ९, काठ ४०, १४,
कौ २, ७०३, जै ३, ४६, ९
-वधा क ३, ५४, १६, १०,
७५, ७, १-वधा क १, १७३,
१, २, २७, ९, ३, १, ६, ४, २,
१० [(२, २८, ३) ७, ६०,
५], ८, १८, २, १०१, ६, ९,
९७, ५७, मै ४, १०, १, १४,
१४ काठ ३१, १०१ -वधा
क [२, २८, ३, (७, ६०, ५)]
-वधान् क ६, ५१, ४, ९,
-वधानि क [१, २४, १०, ३,
५४, १८], -वधास क १, ८९,
१, २, २७, ३, ६, ६७, ५, ८,
६७, १३, मा ३, १८, २५,
१४१, का ३, ३, ९, २७, ११,
११, तै १, १, १०, २, ३, ५,
६, १, काठ २६, १११, -वधे
क ४, ५५, ३, -वधेन मा १,
३०, का १, १०, २, तै १, १,
१०, ३, मै १, १, ११ काठ १,
६, १०, ३१, ५, क १, ६, १०,
४७, ५, शौ १७, १, १२,
१-वधेभि क १, ६५, ९, [१४३,
८, ६, ८, ७] ६, ७१, ३, मा
३३, ६९, ८४, का ३२, ५, १५,
६, १५ तै १, ४, २४, १, मै
१, ३, २७, साठ ४, १०, क ३,
१, शौ १७, १, ९९, पै ८, १४,
९, -वधै क ६, ४८, १०

अदन्तक-अन्त-त्रम् काठ २२, १४
अदन्तक-चक्षुस्^८ - क्षु शौ १३,
२, ४४
अदन्तक-वीति^८ - तीन् क ६,
५१, ३
अदन्तक-प्रमति^८ - ति क २,
९, १, मा ११, ३६, का १२,
३, ९, तै ३, ५, ११, २, ४,
१, ३, ३, मै २, ७, ३, काठ
१६, ३
अदन्तक(व-आ)यु^८ - यो मा २,
२०, का २, ५, १, तै १, १, १३
३ काठ १, १०, ३१, १२, क
१, १२ ४७, ११
अदन्तक(व-अ)सु^८ - सु शौ ५,
१, १, पै ६, २, १
अदन्तक^८ - भा क ५, ८६, ५
अदन्तक^८ - यु पै ५, २, ७
अदन्तक^८ - अम् क ८, ४७, ६
अदन्तक^८ - य क १०, १०३, ७, मा
१७, ३६, का १८, ४, ७, काठ
१८, ५, क २८, ५, कौ २,
१२०५
अदस्^८ -
अदस् - द क १, १०५, ३, १८७,
७, ६, ५६, ३, ८, १०, १, २६,
१७, ९, ६५, २२, १०, ७०,
६, १२०, ३, १५५, ३, १८६,
३, खि २, १४, ९, ५, १४, १,
मा २६, १४, २, का २८, १, १४,

^८) वस समामान्त कप् प्रत्यय (पा ५, ४, १५४) ।

स्वरार्थम् 'अचर्मक' इत्यत्र टि द्र ।

^८) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^८) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^८) सस्व नापूदि द्र । समानाधिकरण वस इति सा,
तथा वा व्यधिकरणो वेति MW । एतद्विस्तर वैश द्र ।

^८) वस 'नञ' (पा ६, २, ११६) इत्यत्र उस
उत्तरादिस्वर ।

^८) तस । उप <√दभायु (तु शौ ४, १, ७^८) ।

^८) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । अदन्तक-

इति तै आ-दायु- इति मै च पासे यद्र । अ-दायु-
इत्यत्रत्य टि च द्र ।

^८) √अ+दस्-(<√दस्+कर्मणि क्तिप्) इतीव व्यु-
त्पादयञ् शक चिन्त्य । एव हि नाम तस नञ्-स्वर
स्थात् । अन्तोदात्तस्तु भवति । अत उप भावे प्रत्यय-
मुक्त्वा वस इत्यवदिष्यचेत्तर्हि साधीयोऽभविष्यत् । वस्तु-
तस्तु सना सदित न यौगिकत्वमर्हेत् । आद्योऽकार
उत्तरस्य मौलिकस्य दकारध्वनिविशिष्टस्य सना गुण-
विशेषाऽऽधायकम् आगममात्र भवतीति भाषाविज्ञानच-
णाना दृष्टिर्न भवति (तु WW १, ९८) ।

२, तै ४, २, ८, ३, ५, २, ३, ३, ६, १, २, ॥ ६, १, ६, ८, ११, ५, २, १, ३, ॥ १, ३, २६६, ४, १, ६, ६, ३, ५, १०, ८, १, १०, ५, ८, ९, ११, ९, २, १, २, ५, ५, १३, १६, ३, १, २, ३, ४, ६, ७, ७, ७-९, ८, ३, ५, ७, ९, १, ४, २, २, ६, ४, ९, १०, ५, ३, ७, १-४, ८, २, ६, काठ ५, ३, ७, १०, ८, १०, ११, ४, १०, १४, ९, १६, १५, २३, १०, २४, ६, २५, ५, ६, २६, २, ९, ३५, २०, ३९, २, ४०, ८, ॥ ७, ६, २५, ६६, ३७, १, ३९, २, ४, ४१, ७, ४८, १८६, १, १०, २, ५१३, ८३५, ११९२, १, ३, ४०, ९, ४, ५, ७, ३०, ४, शौ २, ३, १, ३, ७, ३, १३, १, ४, २, ४, १९, ४, ५, २, ३, ६, १८, ३, १०, ९, ५, ११, १०, ३३, १३, १, ५५, १९, ५२, ४, २०, १०७, ६, १, १२८, १२, ५, ३, २, ३, ४, १, ५, २५, ४, १६, १, ३, ८, ७, १६, ७, १२, ३, १५, १३, ११५, १४, ३, १६, १५, २३, ८, १६, १३६, ६, -द-द शौ १६, ७, ९	१०, ८, २, २, १, २, ६६, ७, १५६, ४, ७, ३ १०, ५, १, काठ ७, १२, १०, १०, १, १, १, ३६८, १, १, २८, ९, शौ ३, ८, ५, २९, १, ५, ८, ५, २१, ८, ६, ९८, १ १०३, ३, ७, ८५, ४, ८, ८, १०, २४, ९, १५, १८, १३, २, १३, ५, १०२, १, ५, ६, ८, २६, ८, ७, १८, ६, १६, २९, १०, -मीभ्य शौ ८, ८, २४ -मीषाम् ऋ ६, ७५, १६, १०, १०३, १२, खि ३, २१, १, १, १७, ४४, ४५, १, १८, ४, १२, १३, मै २, ५, ९॥, १, १२११, १२१३, शौ १३, २, ५, १९, ८, ८, ८, १९, ११, ११, २०, १२, १९, १२, २, ५५, १९, ५२, ४, ५, १, ३०, ४, ५६, ४, ३, ५, ५, १, १६, ३०, ९	५, ४, ५, ६, ५, ११, १, ६, १, १, ७, १, ५, ३, २, १, ४, ४, २, ३, ४, २, १०, ३, ॥ १, १, ५, ५, ६, १३, ८, १, ६, ९, १०, १९, ११, ७-९, २, १, २, २, १, ५, ५, ७, १३, ३, १, ५, ११, ६, ६, ३, १, ४६, ४, ४, ६, ७, ५, १, ६, १०, ७, ८, ८, ४, ९, १, ३, ४, ३, ४, ४, ८, ६, २, ३, ६, ८, ७, २, ६, ७, ९, ६, ८, १०, ९, १, काठ १, १२, ५, १, ६, १, ३, ७, ८, १५, ८, ८, ९, १२, ९, ३, ११, ३, ४, ६, १२, १४, २, ७, ८, १०, १९, ९, २०, ८, २१, २, ६, ७ २२, ३, ६, १३, २३, १, ८, ९, २६, १, २, ६, २७, ५, २८, १०, २९, ७, ८, ३१, ११, ३२, १, ३३, ८, ३४, ६, १८, ३६, १३, १५, ३७, १३, ४०, ९, १, १२, ३, १२, ४, २, ६, ५, ७, ३, ५, ७, ८, ६, ३१, १०, १७, २१, ३४, १, ३६, ५, ६, ४०, ४, ५, ४१, ४, ४२, ५, ४५, १, ८, ४७, ११, १, १, ६५१, ९७१, शौ २, १२, ४, ३, ३, १, ५, ८, ७, २२, १२, ६, ७५, १, १३५, २, ३, ८, ६, १२, ९, ११, १३, १०, ५, ४४, १६, ८, २, ५-२९, ३१, २०, ७०, १२, १२८, १, ५, १, ४३, २, ५०, ४, ५९, ३, ६३, ३, २, ५, ४, ३७, ५, ६४, १, ७४, १, ८५, १, ४, २०, ६, ५,
---	--	--

अमी-मी ऋ १, २४, ६,
१०, १०५, ५, ९, १०, १२७,
८, १४१, १३, ४, १८, ११,
मा ९, ४०, १०, १८, १३, ८,
१७, ४७, का १४, १, ८, १८,
४, १५, ॥ ३, २, ११, ३, ३,
७, १, ६, १, ५, ४, ॥ १, १,

अमु-मुना मा २६, १, का २८,
१, २, तै ६, ४, १०, २, ॥ १, १,
१, ८, ९, २, १, २, ४, ५, ४,
काठ २६, ४, १, १३, ६, ८,
-मुम् ऋ १, ७, ६, ८, १२,
३०, खि ३, १०, १, २, मा ९,
३८, ३१, २२, का ११, १, ४,
३, २, ६, २, ३५, २, ६, ॥ १,
१, ५, ४, ४, ९, ४, ६, २,
४, ६, १, ११, ६, ७, ६,
२, २, १, ४, १, ८, १, १०,
३, ३, १, ३, २, ३, ५, ३,
१२, २, ५, ७, २, ३, ३, ६,
१, ५, १, ३, ४, ४, ६, १, १६,
५, २, १, ७, ९, ५, ४, ४,
१, ६, ५, ३, ८, ३, ६, १, ५,

a) ३अ-वा ५अ-वा > अम् (द्वि१)+उ (अपर सना)
इतीव समस्त सना स्यादित्युल्लेखिते WW १, १८७। अनयैव
दिशा नापू अवान्तरयो प्राति अपि कश्चिदतिप्राचीनः

सार्वनामिक समास उतोभयत्र ६अ+म- (=अस्मदर्थ
मौलिक सना)+ (बलविशेषाऽऽधायकमात्र) उ (इति नि)
इत्यपि विमृश्यम् (तु WW १, १८८)। भूयश्च वैश।

१७, ३, २५, ७, २७, २, ७,
१८, ५, ९, १६, ३८, ३, ७७,
२, ८०, ३, १३२, १०,
-मुष्मात् ऋ ४, २६, ६, तै २,
३, १, ४, ५, ७, ३, ११, १,
मै १, १०, १७, ३, ३, ५, ४,
न, ८, काठ ७, ९, ८, ४, २४,
१, ६, ८, १०, २६, ६, ३६,
१२, ४३, १, १, ६, ९, ३७,
२, ७, ३८, १, ३, ४१, ४,
शौ १२, ८, ११, पै ५,
२६, २३, १६, १४४, १०,
-मुष्मिन् मा १७, २, का
२, ३, ८, १८, १, ३, १, तै
१, ५, ४, ४, ६, ३, ३६,
७, ३, ४६, २, ५, ८, १, २,
६, २, ४, ३, ४, ६, ४, ३, ३,
८, ४, ५, ४, ४, ११, ४६,
१, २, १, ६, ७, ५, ३, ५,
२, ६, ३, ७, २, ४, १, २, २,
४, ४, १, ८, १, ९, ४, ११,
१६, ५, १, ५, २, ३, ४, ३,
४, ८, ३, ६, ६, ३, ९, २,
७, २, २, ३, ४, १०, २, ६,
१, १, १, ८, ५, १०, ५, २,
३, ५, ३, १, २, ४, २, ५,
५, ९, २, ६, ८, ३, ७, १,
६, ४, ३, ४, १, ५, १, २,
१०, १, ४, ११, १, १, मै
१, ५, ५, ६, १२, ७, ५६,
१०, १७, २, ५, ११, ८,
१४६, ३, १, ५, १०, २,
६, ७, ३, १, ४६, ४, १, ६,
२, ७, ७, १०, ८, ७, ९,
९, ४, ४, १, ८, ११, १३,
२, १, ३, १, ४, १०, ८, २,
१०, काठ ८, ८, १३, ९, ३,
१२, १४, ६, २१, २, ४, ६,

११, १२, २२, १३, २३, ९,
२४, ६, २६, १, २७, १, २,
२८, ४, २९, २, ३०, ५, ७,
९, ३१, ६, १०, ३३, ५,
३४, ८, ३६, ११, १२, १, क ७,
३, ८, १, ६, ३१, १७, १९,
३६, ६, ३७, ७, ४०, ४, ४२,
१, २, ४४, ४, ४५, ३, ४७,
६, १०, शौ ११, ६, १८, १२,
१०, ११, पै २, ४, ५, ९, २१,
८, ११, ५, ४, ८, १६, २२,
८, १४६, ७ -मुष्मै ऋ ५,
४४, ४, मा १०, २, ३, ४, ०,
का ११, २, २, ३, तै १,
५, ६, ४, ८, ५, ६, ६, ३, ७,
६, ५, ८, ११, १, १, ६, १, ८,
५, ४, २, ५, ७, ५, १३, १,
मै १, १, ५, ६, २, १५-१७,
५, १०, २, ३, ४, ५, ६,
७, ३, ३, ४, ८, १०, १, ९, ६,
१०, १, १, ४, ८, ८, काठ
३, ५, ६, ७, ७, ११, ७,
२१, ४, २४, ३, १०, २५,
१०, २६, ५, ८, ३१, ३, ४, ७,
३६, १५, ४५, ९, १, क २,
१२, १३, ३१, १९, ३७,
४, ३८, ३, ४०, ३, ४१, ३,
६, ६, ४७, ३, ४, शौ ७,
११८, १, १६, ६, ७, ११,
-मुष्मै ऋ १, १६४, १०, ८,
३४, १, मा ९, ४०, १०, १८,
२०, का ११, १, ४, ३, २,
६, २, तै ३, ४, ८, ६, ६, ४, ५,
६, मै १, ४, २, ७, १, ८, २,
५, ६, २, १, २, ९, २, १,
१५, १०, ११, ६, १, १२,
१३, २, १, ३, ४, ३, ५, ६, ६,
१, ७, ७, १०, १, ४, ३,

१, ४, ६, ५, ५, ६, ३, ७,
६, १, १८, २, ३, ५, १०, काठ
८, २, ११, ६, १५, १, ८,
२१, ७, ३०, ५, ३१, १३,
३२, ५, ३४, १८, ३७, १३,
१४, १, ३, ४८, २, ११५७,
११५८, ११५९, १, १, ३६,
७, शौ ६, १३०, ३, १३५,
१-३, ९, ९, १०, पै ३, २९,
३, ३७, १, ५, ९, ८, ३३, ७-
९, ७, १८, ४, १०, १०, ४,
५, १६, ६६, १०, -मुष्मै
का ११, ३, २, ६, २, १, तै ३,
२, ९, ६, ५, २, ३, ३, मै १,
६, ३, २, ४, ५, ६, ६, ९६,
३, २, ३, ६, ४, ३, ६, २,
३, ७, ९, काठ ११, ६, ११,
१४, २, ८, १५, ७, २१, ६,
२७, ५, २८, १, २९, ८,
३४, १८, ३६, १५, ४०, ९,
१, क ६, ७, ३१, २१, ४२, ५, ६,
शौ ६, १३८, ४, ५, ८, ८,
१६, १०, ५, ३६, ४४, १६,
७, ८, ८, २, ५-२९, ३१,
पै १, ६३, ३, ६८, ५, २, ३७,
५, १०, १०, ४, ५, १६, ३०,
७, ७७, ३, १३२, १०,
-मुष्मै ऋ शौ ४, १६, ९,
-मुष्मै ऋ १, २, ३, ३, ४,
७, ३, ७, १, ४, ३, मै १,
१०, १८, २, ६, ६, ९, ३,
३, ५, ४, ४, ३, ६, २, ३, ६,
काठ ११, ६, १५, ७, २१, ९, १,
२७, ५, क ४२, ५, -मुष्मै
मा ९, ४०, १०, १८, तै २, ३,
१, ४, ५, मै ४, १, ११, काठ
३१, १३, १
अमु-तस्(ः) ऋ १, १७९, ४,

a) 'अमुष्मात्' इति सस्करणान्तरसापेक्षं मुपा नितरा
अष्ट । अमुष्माल् (लोकाद्) इति शोधः सुलभः ।

b) आमन्त्रिते पराङ्गवन्निघात (पा २, १, २, ८, १, १६) ।

c) पञ्चम्यर्थे तसिल् प्रत्यय । लिट्स्वर (पा ६, १, १९३) ।

९, ८१, २, १०, ८५, ७५, १०५, २, खि ४, ३, १ मा ३, ६०, का ३, ८, ५, तै ३, ३, ६, २ ^१ , ५, ५, ३, ४, ७, १४, ४, १७, १, १, ४, ४, ७, ३, ७, ५, ७, ४ ^१ १ ^१ मै १, ५, ५ ^१ , ११, ८, ४ ६, १०, १२, २, १, ८ ४, ८, ५, ७, ३, ३, ४, ७, ३ ९, १०, १ ^१ , ४, ३, ७, ७, ५, ६, ३, ९, ७, ३ ^१ , १४, १७ ^१ , काठ ९, १२, १२, १३, १३, ७, २१, ६, ९, २५, ५, १०, २६, ५ ६, २७, १, २९, ७ ^१ , ३०, ४, ३३, २ ^१ , ७, ८, ३४, ५, ३६, १, ४०, १०, १ ^१ क ३१,	२१ ३९, २, ४०, ८, ४१, ३, ४, ४२, १, ४६, ७, शौ १, २०, ३, ५, ३, ११, ८, ३, ७, १२०, १, ८, ९, ६, ११, १२, ९, १४, १४, १, १७, १८ ^१ , १८, ३, २८, पै ७, १८, ३, १६, १८, ६ १ ^१ अमुत-प्रदान ^१ -नम् तै ३, २, ९, ७, -नात् मै १, १०, ६, काठ ९, ३०, क ८, ६० अमु-त्र ^१ मा १७, २, का २, ३, ८ १८, १, ३, तै १, ६, ३, ३, ७, ३, ४, ४, ४, ११, ४, ५, ४, २, ४ ^१ , ६, ६, १, ४ ^१ १ ^१ मै १, ४, ७ ^१ , ८, २, ८, १४ ^१ ,	३, ३, ४, ४, ३, ७, ८ ^१ , ९, १ ७, ८, १०, १ ^१ , २-४, ४, २, ९, ७, २, ८, २ ^१ , १ ^१ काठ २२, ६ ^१ , २७, १, ३२, ६, १ ^१ क ३४, १ ^१ , ४२, १ शौ ८, १, १८, ९, ३, १०, १३, १, ३९, पै १६, २, ७, ३९, १० अमुत्र-भूय ^१ -यात् मा २७, ९, का २९, १, ९, तै ४, १, ७, ४, मै २, १२, ५, ३, ४, ६, काठ १८, १६, क २९ ४, शौ ७, ५५, १ १ ^१ अमुया ^१ २अमु-या ^१ -मुया ^१ क १, २९, ५, ३२, ८, ४, १८, १,
---	--	---

a) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। तस पूष 'अव्यये नञ्कुनिपातानाम्' (पावा ६, २, २) इत्युक्तदिशा परिगणितान्यतमत्वाभावेऽप्यु अव्यय-पूषप्रस्व उस् (यतु भा) इति तु न वक्तव्य बम् इत्येव च वक्तव्यम् । अन्यथा हि पञ्चम्यर्थप्रत्ययान्तस्य पूष कारकवाऽभ्युपगमाद् 'गति-कारकः' (पा ६, २, १३९) इति कृद्-उपप्रस्व स्यात् । यथा चात्र पूष कारकतया गृह्येताव्ययतया च न गृह्येतेति तथा अमुत्र-भूय- इत्यत्रत्य टि यद्र । यदपीह भा सार्वविभक्तिक तसिं प्र अ-लितमाह, तदपि नोपादेयम् । तथात्वे ह्य अमु-त्त इत्येव प्रत्ययस्वर आपद्येत (तु त इत् -प्रदानम् इति) । तस्माल् लिदेव प्रत्यय इह सुवच इति दिक् ।

b) इह SIM पूष च उप च पृथक् पदे इत्यातिष्ठते । तन्न, उभयाभिनिर्गुतस्य संपिण्डितार्थस्य हेतुत्वेन श्रावणे श्रुतिस्वारस्यप्रतीति । (तु नापू मै स्थ) ।

c) -प्रजानाद् इति मूको अत्र भवतीति नापू काठ म्थ सटि म्केतितं भवति (यद्र) ।

d) सप्तम्यर्थे ऋल् प्र लित्-स्वर (पा ५, ३, १०, ६, १, १९३) ।

e) तस उप भावे क्यबन्तम् (पा ३, १, १०७) । प्र पित्त्वान् निघाते वातुस्वर । ऋलन्तस्य पूष सत्यप्यु अव्ययत्वे कारकार्थीयत्वात् कारकवदुपचार । तेन च कारकोत्तरकृत्-स्वर प्रकृत्या भवतीति सपपद द्र (पा ६, २, १३९) । अन्यथा हि सासस्व (पा ६, १, २२३) स्यादित्यभिसन्धि ।

^१) एतत्-प्रयोगदुर्मिच्छे तु एउटि ।

^१) तस सामान्य सामासिक स्वर (पा ६, १, २२३) । उप > √ या यद्र ।

^१) -यूया> -या इत्येवं प्राकृतायित-सहकृतं च सौवरो-त्तर-सकम-विशिष्ट च तु १ द्र । पपा अवग्रहाऽभावो भवति । तत एतद् रु यनि समस्तस्य प्राति इति मा शङ्कि । पपा अवग्रहस्य भावाऽभावयो सामान्येन समासा-ऽसमास-विनिगमकत्वे सत्यप्यु एकान्तेन तथात्वाऽभावात् । तथा हि । पाप्र प्राति समं समासेतरत्वे सति धृष्णु-या इत्यस्य च अमुया इत्यस्य च रु सुबादेशान्ततायाम् इष्टायामपि पपा पूर्वेऽवग्रह उत्तरे च तदभाव । तेन पदकारमतेनैवाऽवग्रहस्य समासमात्रसकेतात्मकतावादो विहन्येत । यदपीहाऽऽचार्या या इत्यंशस्य सुबादेशमात्र-तामाहु (पा ७, १, ३९, GW प्रभृ) । तथाङ्गीकारेऽस्य रु श्रुतिप्रकारद्वैविध्यं बाधक भवति । तद् यथा । बाह्वृचे त्रि पापुया इति रु समानाधिकरणं वि भवति (१, २९, ५, १०, ८५, ३०, १३५, २) । अन्यत्र च सर्वत्रैतत् क्रिवि भवति । पूर्वस्मिन् प्रकारे तावद् एतत् क्रिवि न भवति ना च भवतीति सुलभम् । एस्य आयेतत् सना रु इति कृत्वा यत् सा वाचो बुद्धे कृत्या-याश्चाऽऽक्षेपे सादरो भवति तच्च चिन्त्यम् । यच्च सर्वत्रै-तद् रु क्रिवि भवतीत्यर्वाचामभिमत भवति तत्र तावत् समानाधिकरण वि मृग्य-समाधानं द्र । अथवैवमत्र द्र । उक्त्या दिशाऽतिप्राक्काले अमु-य->अमुया (तु १) इत्या-कारिकाया निष्पत्तौ व्यवहारे सिद्धाया सत्यामस्य शब्द-

७, ३४, ५ १०, ८५, २०, ८९,
११, १०५, २ काठ ३१, १४,
गौ ७, २२, १, ७, ५८, ६ १०४,
१, १४, १, २५, २०, ५१, ५१,
पै १, ४८, २, १३, १, १
आमुप्यायण- -०ण गौ ४,
१६, ९, -०ण तै १, ८, १२,
२, मै २, ६, ९ ३, ६, ९, ४,
४, २, काठ १७, ७, २३, ५
४ ३६, २ -०णम् तै १, ८,
१०, २ मै १, ८, ९, २, २, १
६, ६ ३, ३, ५, ४, ६, २,
३, ७, ९, ९, १, काठ ११,
६ ११, १४, २, ८, २१, ७,
२७, ५, २९, ८, ३४, १८
३६, १५, ४०, ९, क ४२,
५, शो १०, ५, ४४, १६, ८,
२, ५-२९, ३१ पै १, ६३, ३,
२, २७, ५, १६, ७७, ३, १३२,
१०, -०णस्य तै ३, ४, ८, ६,
मै २, १, ९, ६, १, ४, ३, १,
५, ५, ६, ६, काठ ११, ६ १५,
१, ३४, १८, शौ १०, ५, ३६,
पै १०, १०, ४, ५, -०णाय काठ
३६, १५, -०णै शौ १६, ७, ८
अमु- -मू खि ५, १२, १, काठ

२२, ७ क ३५ ११ शा ३,
७, ६, १३, ६, ७, २०, १०८, १,
पै १, १९, १, -मू क १, २३,
१७ ६, ४७, ३१, ९, ११३, ८,
खि ५, १५, २ मा ६, २४
२९, ५५, का ६, ६, २, तै
२, ४, १०, ३, ४, ६, ६, ७,
५, ३, ९, १, मै २, ४, ८, ३,
२, ३, १६, ३, काठ ७, ८,
११, १०, ४६, ११ शौ १,
१, २, १७, १, २७, १, ६,
६७, १, ९, ४, ६, ११, ११,
१८, १२, २०, २०, १०९, ५,
पै १, ४७, ३, १६, २४, ६,
-मू खि ३, ३, ८, शौ ५, ८,
८, ६, २९, १, ८४, २, ८, ८,
३, ४ ८-११, २४, १०, १,
६ ३१, ११, १, २०, पै २, १६,
१, ९, २५, १४, १६, २९,
३, ४, ८-१० ३०, १, ३५,
६, ९१, १, -मू क ८, ५१,
८, १०, १२५, ७ तै ३, २,
९, ७, ५, ३, ७, ४, ३, ११, १,
६, ८, ५, ८, ६, मै २, १, ८
शौ ४, ३०, ७, ६, ९, ३,
१२६, ३, १३९, ३, ७, ११८,

१, ८, ८, २, १४, १५, १७ १८,
११, १२, १३, १९, ५, ३, ५, पै २,
९०, ४, ३, २७, १ १२, २, ५,
१५, १२, १ १६, ३०, ४, ६,
८ १०२, ३, १५३, १
असौ सौ क १, १०५, १६ १९१,
९, ५, १७, ३, ८, ९१, २,
६, १०, १३२, ४, १४६, १,
१५९, १, खि ३, २१, १, ४,
८, ५, ५, १, ४ मा ७, ३, ९,
३८, १०, २०, १६, ६, ७,
१७, १७, ३५, २०, ४०, १७,
का ७, १, ३, १७, १, ६, ७,
१८, ४, १५, ३५, ४, ५, २१,
४०, १, १६, तै १, ७, ६, ३, ८,
१०, २५, २, १, २, ४, १, ८,
१, २, ९, ७, १०, १, ३, २,
२, ४, १, २ ६, २, ४, १०,
२, ५, २, ५, ५, ५, ७, २,
६, ९, ७, ३, १, ७, २, २, ९,
६, ७, ३, ८, ६, ४, ५, ९१, २,
३, ५, १, ४, ३, ५, ८, ८, ६ १०,
३, २, ५, ४, ७, ३, ४, ३, ३, ५, ७,
४, १०, ३, ४, ६, ६, ७, ३, १२,
२, ५, ४, १, ६, ८, ३, ५, १०,
२, ७, १, ३, ४, २, ५, २, ५, ६,

रूपस्य तात्पर्यतस् 'तथा गत्या' (=तेन प्रकरेण)
इति पर्यवसानात्तस्यैव चार्थस्य $\sqrt{\text{या}}$ उप अभावेऽपि
अमु- इति मना स्त्रीप्रकारकस्य या इत्यस्य तु प्र
उत्पत्त्या समर्प्यमाणात्वाद् अदस्- > अमु- इत्यस्य सना
स्त्रिया तृ१ एतद् रू भवतीति प्रतीति सजाता । पपा
च अवग्रहाभाव एतत्-प्रतीतिजन्मा द्व (वैतु या इत्यं-
शस्य सुबिंशेपमात्रत्वाऽभाव प्रति जागरूकताया पपा
अदन्न-या, अष्टणु-या प्रभृ अवग्रह-सद्भाव) । अस्मिन्
दर्शने तावद् यत्रैतद् रू समानाधिकरणेन वि युक्त
भवति तत्र वस्तुतः *अमुया(तृ१), पाप्या= *युया(>या)
इत्येव प्रयोगस्य मौलिकस्य सत. पाप्या (अमुया) इति
स्मारक भवतीति सुवचम् । तात्पर्यसादृश्याच्चान्तत.
'अमुया' इति मौलिकस्य सना तृ१ रू चान्यत
'अमुया' इति समस्तस्य प्राति च तृ१ रू अन्यतः

सभेदे प्राप्तेऽन्तोदात्तचैतद् रू अभिभावक सद् एरुमात्र-
मवशिष्ट प्रयोगत क्वि च समजनीति निष्कर्ष ।

a) (अदस्->)अमुप्य+अपत्येऽर्थे फक्>आयन प्र, ष
अलुक्कित-स्वरश्च (पा ४, १, ९९, ६, ३, २१, १, १६५) ।

b) पाप्र एतदवान्तर प्राति <अदौ<अदस्-, तत
प्र१ सुलोपश्च (पा ७, २, १०६, १०७) । अर्वाच्या दृष्ट्या तु
त्रिवृदिद प्राति अदस्- इत्येतत्-समानतन्त्रम् अन्तत्तन्त्रं च
द्र । तद् यथा । 'अ-स-औ' इत्येते त्रयोऽत्राऽशा भवन्ति । अ
इत्यागममात्रमादौ भवति । 'औ' इति अथो प्रभृ उपलभ्य-
मानस्य 'उ' इत्येतस्य वृद्धमिव रू अन्ते भवति । मध्यस्य
च स इति वास्तविक सना भवति त(>तुद्-) इत्येतत्-
पर्यायभूतमिवेति (तु ww १, ८८, १८८, २, ५०९) । यद्वा
प्रथमोऽवयवोऽय् ३अ- इत्येतत् सना एव स्यादथान्ते च
मूलत समस्तस्य सत. सना द्वित्वसूचन औ प्र इति ।

६ १, ८, १ ०, ११, ० ८, १०,
०, ५, ८, १, ११, १ ६, ८,
८ ७, १, १, ०, ४, ३, ०, १,
०, ८, २, ३ ८, ० ७, ०
३, ५, ३, ६, ०, ७, ३, ९,
२, ३, १०, १, ५, ८, १, १
२ ०, ४, ४, ०, ३, ११, १,
५, १, ३, ०, १६, १ १, १,
३ ३, ५, ५, ७, ९ ११ ६, ३,
६, ८, १० ८, १, ६ १०,
१६, ११, ७ २, १, २, २, ०,
३, ३, ६, ९, ४, ५, ८, ८, ५,
४, ७, ९, १०, ११, ६, ९,
१२, ९, २ ६, ३, १, ३, ६,
२, ६, ८, ९, ३, ३, ४, ५, ८,
६, ६, १, ९, ७, ७, ८, ३, ९,
१, ३ १०, ४, ११, ८, ४,
१, ३, ५, ८, ११, १०, १३,
२, १, २ ३, २, ४, ३, ६, ७,
५, ३, ५, ६, ३, ६, ८, ७,
३, ९, ८, २, ५, ८, १०,
काठ ६, ३, ४, ७, २, ४, ६,
१४, ८, ४, ८, ९, १५, १०,
१, ५, ८, ९, ११, ४, ५, ७,
१०, १२, ४, ६, ७, १०, १३,
७, ८, १२, १४, ७, १५, ७,

८ १७, ११, १८, १९, १९,
२, ४, ५, २०, ५, ६, १३,
२१, ५, ८, ९ २२, ८ १०,
२३, ५, ८, २४, ६ ९, २६,
१, ४ २७, १, ८ २८, २,
१० २९, ७, ३०, ३ ४, ५,
३१, २ ६, ९, १०, १३,
३२, ०, ३३, ३ ८, ३४, ८
९, ३६, १० १५, ३७, १०
११, १३, ४३, १, ४५, १७
१६, २, ३, ५, २६, ३,
६, ४, ९, ७, ३, २७, १३,
२९, ७, ८, ३०, २, ३, ३१,
७, ८, २०, ३४, १, ३५, २,
५, ३६, २७, ३७, ७, ३८, २,
४०, ४, ४१, २, ४२, १६
४४, २, ४५, १, ८, ४६
६, ७ ४७, २, ६ ९, १०,
१६, १, २, २९, ५, २,
१४, ३, ३, २, ६, ४, २, ३,
४, १६, ३, ५, ८, ३, ७, ६,
१३०, १ २, ३, ४ १३१,
१, २, ७, ७, १, २, ११,
१२, ११, १२, ३, २०, १३,
१, २३, १५, १०, ७, १५,

४ ५, १८, २, १६, ८, २
५ २९, ३१, १८, ४, ६६ पै
१, १०, ३, ११, ४, १०६, १,
१२, ३५, १, ४१, १, ३, ५,
६, ४, १९, १, १-६, १२६,
२, ६, १५, ३, १, २,
१२, १, ६, ११, ७-९, ७,
२, ७, १८, ३, ८, २०, १,
९, २५, १६, १४, २, ९,
१६, ४३, ९, -०सौ मा ३८,
२, का ३८, १, २, तै २, ४,
९, ३१, मै १, ४, २, ४, ४,
४१, ९, ७, १९, काठ ११, १०,
-०सौ मा ९, ३०, ३५, ६, का
३, ९, ६, तै ७, ३, ५, २, मै ४,
९, १०, शौ ४, १६, ९, ५ ६,
७-७, १८, ४, ३३
असकौ मा २३, २२, २३,
का २५, ६, २, ३, मै ३, १३, १
अ-दस्त-स्तम् तै ४, २, ५, ५, १,
मै ४, १, ३, १, काठ १, ३, ३१,
२, ३८, १४, १, क १, ३,
४७, २, १, -१स्ता काठ २७,
५, क ४२, ५
अ-दाति-तिम् पै १६, ४२, ४
१अदान-अद्व द

a) एकतरत्र मूलमेषु १४ इत्यतः स्वरो यथायथमनु-
संधेय । एव पदत्रित्वे काठ १२, ४ इत्यस्य साक्ष्यमपि द्र ।

b) विशिष्ट इह बाह्वृच (१, १९१, ११) पाभे ।

c) इह सबो यव्यक्लिविशेषनामस्थानीयत्वाद् आम-
न्त्रितवदुपचारे षाष्ठिक आयुदात्त (पा ६, १, १६८) ।

d) प्राति स्वरूप-परिच्छिन्नौ तु असौ इत्यत्र गटि ।
अत्र प्राग्वीय अकच् प्र भवति चित्-स्वरश्च । एतावा-
स्तावद् विशेष (पा ५, ३, ७१, ६, १, १६३) ।

) तस नृ-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√दस् यद्र ।

f) विशिष्ट इह बाह्वृच (१०, १०१, ५) पाभे ।

g) तय उप <√दस् यद्र । नितरा संस्करणाऽन्तरा-
ऽपेक्ष इह मुपा द्र । आदौ तावद् हिरण्यशृङ्ग-
इति हिरण्यशृङ्ग-स्वर इत्येव शोध्यः । (तु शौ १०,
६, ४) । ननु शाखाभेदादुभयत्र प्रातिस्विक स्वतन्त्र

पा यथोपलब्धि समादरणीय इति । ओमिति । तत्
कथमिति । यमु मूको न समादरणीय इति । मूको अन्य-
थालिङ्गत्वादिति । कथमिति । उच्यते । तत्र हि हिरण्य-
शृङ्गं मणिर इति पा ०शृङ्ग इत्युत्तरवर्तिन्या ओकार-
मात्राया अभावो लिङ्गं भवति यथा मूलतः ०स्वगयम् इत्येव
सतः ०श्रगयम् > ०शृङ्गयम् इत्येव वर्णविकारः समजनीति ।
प्रकरणाच्चैतत् स्पष्टं भवति यथाऽत्र ०स्वज- इत्येव मौलिक
प्राति भवति नापरमिति । तथाहि । खादिरफालकृतस्य
मणेर अनुसूत्र हिरण्यशृङ्गलेनाऽनुगमनं कृत्वा बन्धन
प्रकृतं भवति (तु पै त २, ६, ७, शौ १०, ६, २,
६ प्रभृ, कौसू ३, २) तद् हिरण्यानुसूत्रण-क्रियामा-
दाय हिरण्यशृङ्गतयोपचारे स्वाभाविकश्चमत्कारो भवति
हिरण्यशृङ्गतयोपचारे च न कायुपपत्तिरुपलभ्यते । एव
शब्दसंघटनसाम्याच्च छान्दससंघटनसाम्याच्च पूर्वोक्त

२अ-दान-

११५

अ-दास्यत्-

२अ-दान^a - नाय औ १२, ८, ५१
 १अ-दानीयु^b - नाय मै ४, २, ८^c
 अ-दान्यु^c - न्यान औ २, ३५, ३
 अ-दाभ्य, भ्या^d - -भ्य ऋ १, ३१,
 १०, ७, १५, १५, नाठ ६, ८,
 क ४, ७, -भ्य ऋ १, २०,
 १८, ३, ११, ५, ४, ५३, ४
 ५, ५, २, २, ३, २, २८, ६
 ३५, ५, ५२, २, ५५, २ ८५,
 ६, १०३, ४, १०, ११, १
 २५, ७ २६, ७ मा १८, १२
 ३४, ४३, का १२, ७, १,
 ३३, २, ६, तै ४, ४, १२, १,
 ७, ५, १ १६, ६, ९, १, २,
 मै २, ११ ५, १३, १३, ३,
 ४, १, ४, ७, ७१, काठ १८, ११
 ३० ७१, ४०, ३, क २८, ११,
 †कौ २, ५१, २००^d, ६११,
 ६३५^d ६८१, ६४६, ९०६,
 १०००, †जै ३, ५, १०, २३,
 २^d, ४९, ५, ५१, ६, ५२, ४,
 ४, ९, १ १५, १ औ ३, २१,
 ४, ७, २७, ५, १८, १, १८^f
 पै ३, १२, ४, -भ्यम् ऋ ३,
 ६२, ६, ७, १०४, २०, ८, ५,

१२, ८५, ५] ६१, १०, १०१
 १० ९, २६, ४, १०, ११८, ६
 मा ३, १८, ७, २, ८, ४९
 १७, ५८, ३३, ४०, का ३,
 ३, ९, ७, १, २, ८, २०, ३,
 १८, ६, १४, ३२, ३, ११, †
 ते १, १, १०, २, ४, १, २, ५,
 ५, ४, ३, ३, ३, २, १, २,
 ५, ६, १ ६, ४, ४, ३, मै १,
 ३, ४ ५, २, २, १०, ६, ४, ५,
 ७ काठ ४, १६, ६, ९ २७,
 १, ३०, ६ ७ ३९, २, क ४, ८
 ४२, १, कौ २, ११३९, जै ४,
 ३, ३, †जौ ८, ४, २०, २०,
 ५८, ४, पै १६, १०, ९, -भ्यस्य
 ऋ ८, ७, १५, तै ६, ६, ९, ११
 मै ४, ७, ७१, -भ्या ऋ १,
 १५५, १, तै ५, ७, ४, ११,
 मै ३, ३, ९१, -भ्या ऋ ५, ७५,
 ७, ८, ७, ६६, १७, -भ्या
 ऋ ३, २६, ४, -भ्या ऋ २,
 ३४, १०, -भ्यानि ऋ १०, ५४,
 ४, -भ्यास ऋ [(२, २, ४) ९,
 ७०, ३], कौ २, ७७५, -भ्ये
 तै ६, ६, ९, १, २, -भ्येन ऋ

१०, ११८, ७ तै ६, ६, ९, ११
 १अ-दाभ्य-वृ^e - -वम् तै ६, ६, ९,
 १, मै ४, ७, ७, काठ ३०, ७३.
 १अ-दासन्^f - मान ऋ ६, ४४, १२
 २अ-दासन्^f - मान ऋ ६, २४, ४
 †अ-दायु^b - य तै ४, ६, ४, २, औ
 १२, १२, ७ पै ७, ४, ७
 अ-दाया(य १अ)द^g -
 अदाया(य-अ)दी - दी तै ६,
 ५, ८, २
 १अ-दायिन्^h - यी काठ ६, ६, क ४, ५
 अ-दारस्तⁱ - स्त मै ४, २, १४१,
 शौ १, २०, १
 अ-दाशु^a - अन् ऋ १, १७४, ६
 अ-दाशुरि^a - रि ऋ ८, ४५, १५,
 खि ५, १०४, ४, शौ २०, १२८, ४
 †अ-दाश्वस्^a - दाशुष ऋ ७, १९,
 १, ९, २३, ३, औ २०, ३७, १,
 -दाशुषाम् ऋ [(१, ८१, ९, ५,
 ६, ६ ८, ४५, १५, १०, १३३,
 २)], शौ २०, ५६, ६
 अदा(ध्वम्+तर>)शूर^h - -रस्य
 ऋ ८, ८१, ७
 अ-दास्ⁱ - -स. पै १, ६४, १
 अ-दास्यत्^j - -स्यन् मै ४, ५, ११,

एवाशयो लब्धप्रतिष्ठो भवति (तु त २, १ इत्यत्र
 'वर्ममह्यमय मगि' इति)। अतः पा सर्वप्रकारिका
 मगतिम् अनुरुध्यैव शाखासु तत्र तत्र प्रातिस्विकी नवता-
 ऽन्वेष्टव्या नाऽन्यथा यथेह सुपा इति दिक्। अथापि द्विती-
 यस्य पादस्याऽऽदित मूर्धो (१) उद्वाहम् (यद्) इति केवलम्
 उकाराऽशेषपदेऽन्यथा सुस्पष्टे सत्यपि तत्स्थाने तृतीयस्य
 पादस्य साम्यतो यद् दधद् इति पठित्वा सुपा छन्दो-
 भङ्ग इव क्रियते ध्रुतिस्वारस्य च विहन्यते तदतीवा-
 ऽन्याय्यं द्र। वसुनोऽगतिं प्रत्युद्वाहो हि यथा सार्थक इव
 भवति न तथा तद्वानम् अस्माभ्यर्थादिति यावत्।

a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्।

b) तस 'नञो गुणः' (पा ६, २, १५५) इत्यन्तोदात्तः।
 उप अर्हायें छ-इय प्र। यत्तु उप अनियर-प्रत्ययान्ते
 'कृत्योक्तः' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तोदात्त इति केचित्सा-
 वयेयुस्तद्विमर्शार्हम्। प्रत्ययस्य मौलिकत्वाऽभावप्रपञ्चात्

सर्वत्रैव ल्युडन्तादर्हायें छ-प्रत्ययेनेष्टाऽऽपत्तिदर्शनाच्च।

c) तस 'ययतो.' (६, २, १५६) इत्युक्त स्वर।

d) विशिष्ट इह बाह्वच (९, २५, ३) पाभे।

e) भावे त्व प्रत्ययस् तत्स्वरेणाऽन्तोदात्तश्च।

f) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप <✓१दा यद्।

g) नापृथिदि स्वर। उप <✓२दा<✓दो यद्।

h) 'अ-इयु' इति ऋ (१०, १०३, ७) पाभे 'आ-दायु.'
 इति मै पाभे यद्। सस्व एपृथिदि द्र। उप ✓१दा यद्।

1) तस उप कृते अञ्जादु- इष्टि द्र।

2) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <✓१दा यद्।

3) अर्थापेक्षया नञ्-समासात् तरप् प्र। तस्मिन्
 सप्रसारण-दीर्घाऽऽदिकार्यजात द्र। पित्वाच्च तस्य निघाते
 स्वरेऽविशेष द्र।

4) तस उप <✓दस्+भावे घञ्। एतदादिमन्त्रा-
 र्वमात्रमत्र वैकृतभूयिष्ठे सूक्ते सुपठमिव भवति।

शौ ६, ७, ८ ११९, १ पै २,
२८, २, १६, ५०, ६
अ-दाहक- -रु मै १, ८, ९
अदित् ६ पै ५, २७ १
अ-दिति-
रअ-दिति^d - | तय अ ७, ५२, १,
काठ ११, १०, - तये अ १,
२४, १, २, १५ ४, ३, ८ ५,
८०, ६, १०, ८७, १८, ११०,
४ मा १२, १० २९, २९, का
१३, १, १३, ३१, ४, ५, मै १,
५, ११, ४, ४, २, १, ४, मै १,
२, १८, ४, १३, ३, १४, १७,
काठ ३, ८, १६, ८, २०, ४०,
११, क२, १५, मै ३, १, ४
जै २, ५, १, शौ ५, १२, ४,
७, ३५, १६, ८८, ३, ८, ३,
१६, १८, ४, ६९, पै १६, ७,
८, - ति अ १, ४३, २, ७२,
९, ८९, १०^६, [१४, १६, ९५,
११, ९६, ९, ९८, २, १००,
१९, १०१, ११, १०२, ११,
१०३, ८, १०५, १९, १०६,
७, १०७, ३, १०८, १३, १०९,
८, ११०, ९, १११, ५, ११२,
२५, ११३, २०, ११४, ११,
११५, ६, ९, ९७, ५८], [१०६,
७, ४, ५५, ७], [१०७, २,
४, ५४, ६ १० ६६, ३], १५३,
३, [१६२, २२, ४, ३९, ३]

१९१, ६, २, १, ११, २७, ७,
[४०, ६, ७, ४०, ४], ३, [८,
११, ७, २, ११, (५, ११, २,
१०, १५, १०, ७०, ११)], ५४,
१८, २० ४, १, २०, २५, ५,
५, २१, ५, ४२, २, ४४, ११,
४६, ६, ४९, ३, ५१, ११, ५९,
८, ६, ५१, ११, ६७, ४, [७७,
१२, १७, ८, ४७, ९], ७, ९,
३, २५, ९, ३८, ४, ४०, २,
५१, २, ६०, ८, [६६, ६, ८,
१२, १४], ९३, ७, ८, १८, ६,
७, २५, ३, १०, ४७, ९, ४८,
२, ९, ८१, ५, १०, ११, २,
१२, ८, ३६, ३, ६३, ३, ६४,
१३, ६५, १, ६६, ४, ७२, ४,
५, ९, ९२, ११, १३०, ६,
मा १, १४, १९, ४, १९, २१,
९, २४, १०, ९, ११, ५७,
५९^६, ६१, १३, १८, १४, २९
१७, ४८^१, १८, २२, २५,
२३^१, ४५, २८, २५, २९, ४,
४९^१, [३३, १६, ४२, ३४,
३०, का १, ५, १, ७, १, ४,
६, ३, ७, १, १०, ६, ४, ११,
४, ६, १२, ५, ८-१०, ६, १,
१४, २, ३, १५, ९, २, १८,
४, १६^१, १९, ७, ४, २७,
११, १०^१, ३०, ३, २, ३१,
१, ४ १३२, १, १६, ३, १३,

३३, १, २४^१, तै १, २, ४, २,
५, १, ५, ३, ३, ११, ५^१, १,
६, १२, ६^१, ७, ११, २७, ८,
१८, २, १२, २, ६, १, ३, १,
२, ३, १, ४, ४, २, ५, १, ३,
११, ३, ४, ११, २^१, ५, ६, २,
४, १, ५, ३, ४^१, ६, १, २, ९,
१, ३, १०, १, ४, ९, १, १०,
१, १२, ५ १६, ६, ४, ९, ४,
७, ९, १, १५, १, ७, १६^१, ११,
२, ३, ४, ४, ५, १, ६, १६,
१, ५, ३, ७, ५६^१, ४, ७, २, ५,
६, १, ७, ५, ४, २^१, मै १, २,
४^१, १५, ६, १२^१, ९, २,
१०, २०^१, ११, ६^१, १०^१, २,
१, १२^१, ३, ५^१, ५, २^१, ६,
९, ७, ५, ६^१, ८, ६, १४, ११,
५, ६, १३, २०, १३, १, ७^१, ६,
८^१, ६, २, ६, ७, १^१, २, ५ ८,
९, १, १६, २६^१, ३^१, १४, १,
१६^१, २, ५-७, १३, २, ३, ३,
८, ४, ३६^१, ९, ८, १०^१, ९, १६^१
११, ४^१, [१२, १^१, ६, २, ४,
६, १४, १, ४^१, काठ १,
१०, ११^१, २, ५^१, ७, २, ९
१५ १६, ८, २, १०, १६, १७,
९, १०, ११, ६, ८^१, १२, १४^१,
१३, १, ३^१, १४, १४, ४^१, ६
१५, ७, १६, ५^१, ६, १६, १७^१,
१७, ५, १८, ११, १९, ६, ७^१.

a) अ-क्षोभु- इत्यत्र टि द्र ।

b) 'आद्, इद्' इत्येव मूलतः पदद्वयाऽऽत्मकस्य पा सतः
मूको उत्तरस्य पदस्य मकारेण प्रयोजितो भ्रमपाठ इव
भवति किमपि $\sqrt{१}$ दा इत्यस्य सन्नन्त रू इत्यभिसन्धे-
रिति यावत् । इतः पूर्वस्य 'म' इत्यस्य पुनरपि 'मे' इति
प्रत्यावर्तनं चास्य मिथ्यापाठस्य परिणाम इति दिक्
(तु १अदित्सदम् इत्यत्र टि) ।

c) उप $\sqrt{१}$ दा इति कृत्वा नाउ पृथग्-भूत
प्राति इदमिति भवति प्रवादः । यथा त्वेव माऽऽस्यायी-
त्येतदत्र परैरुदाहियमाणेषु निगम-स्थलेषु टि सकेन्यमान

यद्र (तु नाउ > -तिम् अ १, १४२, ६, ४, २, ११,
-तये अ १०, ८७, १८) । एस्य एकमेव भेदकाऽङ्कनिर-
पेक्षम् अ-दिति- इति प्राति इति द्र ।

d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप $\sqrt{२}$ दा
<दो यद्र (वैतु शब्रा १० ६, ५, ५ यत्र $\sqrt{१}$ अद्+
इतिन् प्र इतीव व्युत्पत्तिः सकेत्येत । एव नापूटि सके-
तित-स्थलेष्विह टि च यत्र कचिद् उप $\sqrt{१}$ दा इत्ये-
वमपि भवतीति कृत्वाऽस्माद् भिन्नस्य सरूपस्य प्राति
कल्पना परैः क्रियमाणा प्रदर्शिता भवति । या ४, २२
इत्यत्र उप $\sqrt{३}$ दी इत्येवमपि मन्येत ।

२१, १, २२, १४ २३, ८,
९, १०, २४, ३, ४ ६, २६,
० ३०, ४, ५, ८, ३१, १, ४,
५, १४ ३२, १, ३४, १, १८,
३६, १८, ३९, ३, १३, ४०, ९,
४६, १, ०, ५, ४१, ११ १०,
१८, ५, ०, ६, ५, ७, ७, ६१,
२६, ४, २८, ११, ३०, ४, ५,
३६, ५, ३७, ४, ७, ७, ७,
४०, ५, ४६, ७, १४७, १
४ ५, १, १, १००, २९९६
२, ७०३, १०१६, ३, १, ०,
१ जे १, ११, ६, ३१, ७६, २,
५, २, ३, ४६, ९, शौ ३, २२,
१, ५, २६, ६, ६, ३, १, ४, १,
२, ७, १, ६८, २, ८१, ३,
१२०, २, ७, ६, ११, १८, ३,
८, ९, २१, ९, १२, १०, ११,
१, १, ११, ३, ४, १२, १, ६१,

१५, ६, २०, १८, ४, १८, ११,
१९, २६, ३, २७, १९, १०,
९१ पे २, ३६, ४, ६६, ५, ८०,
३, ३, १५, ३, १८, १, २३, ३,
४, २८, ७, ५, ११, ५, ३७,
७, ४०, ०, ६, १०, ३, ८, १८,
१११ ९, ०, ६, १२, ०, १०,
६, २, १२, १, १६, १३, ८,
९, १६, १९, ९, ४७, ५, ५०,
९, ८९, १, ९०, २, १३९, ११,
-तिम् १, ८९, ३, १०६, १,
१३६, ३, १५०, ६, ४, ०, १११,
२५, ३, ५५, ३ ५, ४२, १,
४६, ३, ६२, ८ ६९, ३, ६,
५०, १, ५१, ३, ४, ७, १०,
४ १८, ८, ३९, ५, ८, १९,
१४, १०१, १५, १०, ६३, ५,
१०, [६५, ९, (६६, ४)],
९२, १४, [१००, १-११],

मा ९, ५, १०, १६१, १३
४३, ४९ १८, ३०, २१, ५,
६१, २५, २, १६१, ३३, ४९१,
१०, ०, १, ११, ५, ७१,
१४, ४, ६, ५, ३, २०, १, १
२३, १, ५, ६१, २७, ०, २
११, ३१, ३२, ४, ६१ तै १
५, ११, ५१, ७, ७, १, ८,
१०, ३१, ४, २, १०, २,
५, ५, ४, ४१, ७, १३, १,
६ १, ५ ३१, मै १, ११, १
२, ६, ९, ७, १७, ३, ७, ११,
१०, २, ४, १०, ११, काठ २,
३ ७, ०, १५, ७, २३, ८,
३०, ४, ५, ४०, ५, ५३, ३,
४५, २, २५, ८, ४६, ७, गौ ३,
८, २, ७, ६, २, ७, १, २,
१८, ४, ३०, पै २, ३०, २१, ३,
९, ४, ४, २८, ११, ११, ५, २,

अ) अत्र मा च अर्वाञ्च (तु PW GW प्रभृ) नापू तैरुप-
कलयमानं पृथग्-भूत $\sqrt{१६}$ प्राति पश्यन्ति । अय
तावत्तेषामभिप्राय । 'हे देव ! अस्माकं राये दिति रास्व'
इत्येव ह्यत्राऽऽशसनं भवति । आर्गस्यमानस्य धनस्य च
देवकर्तृक-दानैकसाध्यत्वाद् $\sqrt{१६}$ दिति- इति वयु-
त्पत्तिक क्रमः सुकल्पो भवति । तेन च 'भूयो भूयो
दानं देहि' इत्येव देवः प्रार्थ्येत । यथा च धनप्राप्तिर्देवकर्तृ-
कदानमाध्या सती देवाऽऽराधनतः सिद्ध्येत् तथैव प्राप्त
सन् तद्धनमनुत्सर्गेण दानाऽभावेन नाम सरक्ष्येतेति कृत्वा-
ऽनुपदमेवाऽऽत्मकर्तृक उक्तपूर्व-दित्यभावोऽऽशस्येतेति
भवत्येव तत् प्राति अपि लब्धाऽवसरमिति । एतत्त्वत्र
द्र । यत्र तत्र मन्त्रेषु प्रार्थ्यमानं वनं सर्वत्र दानार्थैवेष्ट्यते
(तु ऋ १०, १४१, ६) न तु कापि कदर्यवृत्त्या सुगुप्तये ।
कदर्यवृत्तीनां पणीनां पौन पुन्येन निन्द्यत्वेन तत्सगृहीत-
सुगुप्तस्य धनस्य प्रसह्याऽपहरणस्य च प्रशस्य-कर्मतया
श्रावणं भवति (तु ऋ ६, ५३, ३, ५-७, ९, १११, २) ।
अतः श्रुतिस्वारस्य विहन्यादेवाय परकीय प्रवादो यथा
प्रकृते स्वस्य कृते देवकर्तृक दानं धनप्राप्त्यनन्तरमात्म-
कर्तृकस्य दानस्य निवारणं चेष्ट्येतेति । एस्थि 'कदर्याणां
धनस्याऽपहरणं कृत्वा तद्धनाऽवखण्डनाऽऽत्मिका दिति
($\sqrt{२६}$ दा $\sqrt{६}$ दो) तत्फलस्वरूपमैश्वर्यार्द्धिं वाऽऽस्मभ्य

देहि दानशीलानामस्माकं त्वत्प्रसादप्राप्तस्य वनस्य च
परकृताऽवखण्डनाऽभावः च सुरक्षितं कुरु' इत्याकारकमाश-
सनमेव श्रुत्यनुकूलतया मन्त्रसदर्थतया च सम्भाव्यते ।
तेन यत्र यत्राऽन्यत्राऽऽयन्यैरुक्तपूर्वा पृथग्-भूतस्य प्राति
कल्पना क्रियते तत्र तत्राऽप्यनौ व्याख्यानस्याऽस्य सविष-
यत्व-सद्भावात् तद्विघातक-लिङ्गाऽन्तरस्य चाऽनुपगमात्
समानमेवान्यथासिद्धायतामिति नैव भूयास वचोविस्तरम-
पेक्षेत (तु GW ऋ १, १५२, ६, १०, १८७, १८ यत्र
देवतावृत्ति प्राति भवतीति विरोधाऽभावः द्र) । ननु
'दितिश्च ढाति वार्यम्' (ऋ ७, १५, १२) इति मन्त्र-
वर्णाद् दानार्थकस्य क्रियापदस्य सनियोगाद् दिति-
< $\sqrt{१६}$ इति द्र इति चेन्न । बहुदेवसामान्येन दान-
क्रियायामुपक्षिप्ताया मत्या दिति-विषयत्वेन श्रुत्युपलम्भात्
(तु त एव नापू मन्त्रे च भग-विषयत्वेन श्रवणं भवति)
नैतदैकान्तिरुमिव भवति यथा क्रियापदमेतद् दिति-
इत्यस्य वैयुत्पत्तिरसक्रेततयैव गृह्येतेति । अन्यथा तद्भुत्प-
त्तावपि मन्त्रस्वारस्याऽविहतत्वोपगमात् । तथाहि । याऽऽ-
त्मगताऽवखण्डनरहिता सती देवताऽदिति- इत्येवमुच्यते
सैवाऽऽत्मकर्तृकपरगताऽवखण्डनमूलहेतुभूता सती दिति-
इत्येवमुच्यते इति द्र । यदपीह मा अदितिम् > अदिते
इति विभक्तिपरिणाममभ्यरोचयत् तत्रापेक्ष्यते । $\sqrt{७}$ रूप्य

७, ११, १३, ५, २, ९,
-०ते ऋ २, २७, १४ ८, २७,
५, मा ३, २७, ८ ४३, ३८,
० का ३, ३, १९, ९, ६, २
३८, १, २, तै १, ६, ३, १,
२, ३, १, २, ७, १, ६, ८, मै
२, २, १, ४, २, ५, ९, ७, -०ते
ऋ १, ९४, १५, २, २९, ३,
[४, ५५, १, ६०, ४], ५, ५१,
१४, [६, ५१, ५ १०, ६३,
१७, ६४, १७] ७, ६०, १,
८, १८, ४, ६७, १०, १४ १८,
१०, ३९, ११, ६४, ५, मा ११,
५६, मा १२, ५, ७, तै १, ५,
३, १, २, ३, १०, ३, ४, १,
५, ३, मै १, ६, १, २, २, ३,
४, ७, ५, †४, १०, ४, १४,
११, काठ ७, १३, ८, ६,
११, ७, ८, १६, ५, ३६, १५,
क ६, ४, ७, २, शौ २, २८,
५, १२, ३, ११, पै १२, १,
१५†, १५, ५, ३, -ते ऋ १,
११३, १९, १६६, १२, १८५,
३, ४, १२, ४, ४२, ४, ७, ४१, २,
६०, ५, [८२, १०, ८३, १०],
८७, ७, ८८, ७, ८, १८, ५,
९, २६, १, ६९, ३, ७१, ५,
७४, ३, ५, ९६, १५, १०, ५,
७, ११, १, ६३, २, ७०, ७,
७२, ४, ८, १८५, ३, खि ५,
७, १, २, †मा ३, ३३, ३४,
३५, का ३, ३, २५†, १५, ८,
४, ३३, २, ३†, तै ४, ७, १५,

७†, मै १, ३, ९, ५, ४†, ३,
१६, ४, ५†, †४, ६, ९, १३,
२, माठ २, १५†, ७, २†,
१५, १३, ३१, १४, क ५, २†,
शौ २, २८, ४, ३, १६, २†,
७, ८, १, ११, १, २४, १३,
२, ९ १५, ६, २१, १८, १,
१८† पै ४, ३१, २†, ६, २
९०, १५, २, ३, १६, ९१,
४, -०ते ऋ [२, २८, ३,
७, ६०, ५८]-॥त्या तै ५, १,
७, १, ६, १, ५, २, काठ १२,
७, क ३०, ५, -त्या मा १, ११,
१४†, १९, ४, २२, ३०, १४,
५, का १, ३, ८, ५, १, २, ७,
१, २, २, ३, ४, ५, ३, ४, ७,
२, १०, १, १५, १, ५, तै १,
१, ४, २, ५, १, २, ६, १, २, ८,
१३, १०, १३, ३, ४, २३, ६, ५, १,
६, १, ११, २३, ३, २, ४†, मै १,
१, २†, ३, ५, ६†, ७†, २, ६,
१३ २, ७, ६, ८, १, ५, ३,
१, ७†, ७, ८†, ९, १, १५,
४, ७†, ४, १, २†, ५, ६†, ७†,
१३, २, ३†, ३, ८†, ९, ७†,
काठ १, २, ५†, ६†, ९, २, ६†,
७†, ३, १†, ५, १, १६, ५,
१७, १, ४, १२, ६†, १, २०,
१०, २१, १, २४, ६†, २६, २†,
३१, १, ४, ५†, ३२, १, ४७,
१०, ५३, १२, क १, २, ५†,
६†, ९, १९†, २, १†, ८†, २५,
१०, २६, ३, ३०, ४†, १, ३१,

१०, ३७, ७†, ४०, ५†, ४७,
१, ४, ५†, शौ ३, २२, १, ५,
१, ९, १३, १, ३८, २, ३७, पै
३, १८, १, -त्याम् १† तै ५, १,
७, १, ६, १, ५, १, काठ १२,
७†, क ३०, ५†, पै ९, १२, ३†,
-त्यै मा १ ३०, २, २, ४, ३०,
११, ५९, १४, २५, २२, २०†,
२४, ५, ९, २५, ४, ८†, २९,
६०, ३८, १, ३, का १, १०, २,
२, १, २, ४, १०, १, १२, ५,
९, २४, ७, २†, २६, १, ९, २,
४, २७, ४, १, ८, १†, ३१, ५,
१, ३८, १, १, ३, तै १, १, २, २,
४, १, ५, ४, ३, ९, १, ५, ३,
४, ३, ५, २०, १, ६, १८, १,
७, १६, १, २२, १, ७, ३, १५, १†,
५, १४, १†, मै १, ११, १०, २, ५,
२†, ६, १३, ३, १२, ५†, १३, ६,
१०, १५, १०, काठ ८, १०,
११, ८, १२, १३†, १३, ३;
१५, ४, ९, ३०, ४†, ५†, ३६,
१४, ४३, ५†, ४५, १०, ४७,
१०, ४९, ८, ५३, ६, क ७,
६†, ४६, ७†
†आदित्य- -यम् ऋ १०,
८८, ११, मै ४, १४, १४
आदित्य, त्या- -०त्य मै १, ७,
१, ५, शौ ५, २१, १०, ११, १२,
४, १७, १, २५, -०त्य ऋ १,
२४, १५, ३, ५९, २, ८, ५२,
७, १०१, ११, खि ३, ४, ७,
†मा ८, ३, ५†, १२, १२,

इत्यस्य वारणाऽर्थस्य सनोऽनीगितस्य पञ्चम्यन्तस्य
(वैतु पा १, ४, २७) गम्यत्वे सति द्वितीया-योगस्य श्रुति-
सुमिच्छत्वात् (तु ऋ ८, २५, ११, ७१, ७, १०, ७, १) ।

a) 'अदित्या' इति शौ (५, १, ९,) पामे ।

b) षष्ठ्यन्तस्य पूर्वमन्त्रिताङ्गवद्भावे (पावा २, १, २)

निघात (पा ८, १, १९) द्र ।

c) सम्बुद्धिविषयत्वाभावादत्र निघाताभाव इति

विशेष ।

d) यतु 'भादित्या' इत्यत्र टि ।

e) शुभादराकृतिगणत्वाद् अपत्येऽर्थे ढक् (>ण्य)
प्रत्यय । आदिवृद्धिर् अन्तोदात्तश्च (यक्र पा ४, १, १२३,
७, २, ११८, ६, १, १६५) ।

f) प्रागदिव्यतीया येऽर्थास्तेषु ण्य. प्रत्ययस्तत्स्वरश्च
(यक्र पा ४, १, ८५, ३, १, ३) ।

३३, २० । मा ८, १, २, ३६,
 १३, १, १० ३२, २, १०, ति
 १, ४, २०, १, ५, ११, ३, ३,
 ४, ११, ५, ४, २, १, ४, ६,
 ५, ६, ५, मि १, २, १८, ३,
 २६ ४, ६, ९६, १०, २, १४,
 १७ फठ ८, ४, १०, ८,
 १४, ९, २ १६, ८ २३, १२,
 २८, ६, ४०, ११, कर, १५
 ३, ८ । ८, २, ६ ४४ ६, कि
 १, २७६ २, ११३८ ३,
 १, ४, १ ११ २, २९, ४, २,
 ५, १, ४, ३ २ शौ ७, ८८,
 ३। ९, १०, २०, १३, २, २,
 २८, २९ १८, ४, ६९, २०,
 ५८, ३। पे ४, १६, ८, ५ ३९,
 ५१, १६, ९०, ९०, १५१, ४,
 १५०, ७, -स्य ऋ १, २५,
 १०, ५०, १३ १०५, १६,
 १६३, ३, १९१, ९, २, २८, ४,
 ३, ५९, ५, ७, ८४, ४, खि ७,
 ७, ८, मा २६, १, २९, १४, १,
 ३२, १ ३९, ६, का २८, १, १,
 ३१, ३, ३।, ३५, ३, १, ३९,
 ४, १, ति १, ५, ९, ४, ७, ६,
 ३, २, १, २, ४, ४, १, ८, १,
 २, २, १०, १, ३, २, २, ४,
 १, २, ४, १०, २, ५, ८, १,
 ६, ६, ३, ३, ३, ८, ५, ६, ५,
 ५, २, ४, ६, ७, १।, ७, ७, २६,
 ५, १, ८, ६, १०, ३, २, ५, ४,
 ३, ३, ५, १०, ३, ४, ६, ६,
 १२, २, ५, १, ६, ७, १, ३, ४,
 २, ५, २, ५, ७, २६, १३, ६,
 १, ५, १, ७, ५, २, १, ६, ४,
 १०, २, ५, ३, ४, ४, १, ६, २,
 ३, ४, ५, ७, १, १, ६, २, ७,
 २, ३, १०, १, ५, ५, ४, १,

१६, १०, १९, २६, मि १, ५,
 ७, ९, ११, ६, ३ ६, ८, १२,
 ८, १, २, १०, १६, १६, २०
 ११, ७, २, १, २, २, २,
 ३, ३, ६, ५, ७, ९-११,
 ६, २, ३, १, १०, ३, ८, ६,
 ६, १, १, २, ५, ७, ८, ८, ४,
 ९, १, ३, ४, १, ५, ८, ११,
 १२, १३, २, १, २, ३, ८, ५,
 ५, ६, २, ६, ८, ९, ७, ३,
 ८, ५, ८, १० १९, २३, २५,
 १४, १४ ६, काठ ६, ३, ७, ६,
 ८, ४, ८, ९, ३, १५, १०,
 ८, ११, ४, ५ ६, १०, १२,
 ६, १३, ७, ८, १२, १४,
 ७, २०, ५, १३, २१, ८, २२,
 ८, १३, २३, ८ २४, ६, ९, २६,
 २, ४, २७, ८, २८, २, ६,
 १०, २९, ७, ३०, ३, ५,
 ३१ ६, १०, १३, ३२, २,
 ३३, ८, ३४, ९, ३६, १०,
 ३७, ९, १०, ११, १३, १४,
 ४०, ६ ४५, ४, ११, १५,
 कि ४, २, ६, ९, ७, ३, ८,
 ६, ३१, ७, ३५, २, ५, ३७,
 ७, ३८, २, ४०, ५, ४१, २,
 ४४, २, ६, ४५, १, ८, ४६,
 ६, ४७, ६, १०, जै १, १२,
 १०, शौ २, ३२, १, ४, ३९, ६,
 ६, ५२, १, ९, २, १५, ११,
 ११, २५, १२, ११, १६, १५,
 ४, १८, १०, ७, १५, ४, १८,
 २, १७, १, २४, १९, ९, १०,
 पै २, १४, १, ३, १७, ५, ४,
 १६, १, ७, ८, २०, १, ९,
 १२, ७, १२, ७, २, १५, १३,
 ६, १६, ७५, १२, ७७, ५,
 १५०, १०, १५२, ४, ६,

-स्यम् ऋ १, २४, १३, ४, १,
 २, १०, ३६, ४, मा १३, ४१,
 का १०, ५, ५, १४, ४, ४, ति
 १, ८, १, १, ९, १, २०, १,
 २, १, ४, १, ८, १, १०, ३,
 २, ६, १, ३, १, ३, ५, २, ३,
 ५, ३, १०, २, ५, ८, २, ३,
 ३, ८, ६, ५, ५, २, ४, २, १०,
 १६, ५, ३, ६, १, ६, २, ६, १,
 ५, ६, ५, मि १, ६, ८, १०,
 २०, २, २, १, ३, ५, ५, ११,
 ७, १७, १३, १५, ३, ६, १०,
 ८, ४, ४, ३, ४, ४, ८, ६, ९,
 ८, १०, ६९, २३, २५, काठ ६,
 १, ३, ८, ९, १०, १२, १४,
 २, १६, १७, २२, १३, २३,
 ८, ९, २४, ३, २८, ६, ३०,
 ५, ३३, ६, ८, ३७, १७, कि
 ३, १२, ४, २, ७, ५, ३, ३६,
 ५, ६, ३७, ४, ४, ४, ६, कौ
 १, ११, जै १, १०, १, ५, ५,
 शौ ३, २०, ४, १०, ८, १७,
 १५, ४, १७, १०, ११, १७, ९,
 पै ३, ३४, ६, ९, १०, १
 १२, ७, २, १४, ३, २६, १६,
 १०३, ८, -स्यम् ऋ २, २८,
 १, ३, ५९, ३, ति १, ७, ६,
 ३, २, १, २, ५, ४, २, ५, १,
 ८, ६, २, १, ३, ५, ४, ६, ३,
 ८, ३, ४, ५, ५, मि १, ४, ७,
 ८, २, ५, ६, २, १, २, ५,
 १०, ३, २, १, ४, ६, १, ७,
 ७, १०, १, ४, ६, ९, ८, २,
 ३, ५, १०, २, ३४, १४, काठ
 १२, १३, २३, १, २६, ७,
 २७, २, ३२, ५, ३३, ६, ३४,
 ५ कि ३५, ७, ४१, ५, ४२,
 २, शौ १३, २, १, -स्यम्

a) अग्निम् इति ऋ (१०, १२६, ५) विशिष्ट पामे ।

तिको दीर्घ द ।

b) मुपा 'आदित्य देवा' इत्यत्र द्वितीये पदे साहि-

c) 'आदित्यान्' इति ऋ (१०, १४१, ३) पामे ।

ऋ ५, ६७, १ - न्या ऋ ७, ८५,
 ८, - त्या ऋ [१, १३०, ३, २,
 ४१, ६] ५, ६९, ४, मा ४,
 २१, का ४, ७, १, ते १, २, ५,
 १, २, ३, १, ३॥, मै १, २, ४,
 २, ५, २॥, ६, १३, ॥ ४, ३, १
 ८, ९, काठ २, ५, १३, १, ३४,
 १, क १, १८, मौ २, २६२†
 जै ३, २०, ९†, - न्या ऋ १,
 ४१ ५, २, २९, १, ८, १८,
 [१०, ६७, १८], १९, २२, ४७,
 ११, ६७, ७, १५, १६, २०,
 १०, ६६, १२, मै १, ३, १, २,
 ०, १, गो ६, १४४, १, २०,
 १३५, ६, ९, - न्या ऋ १,
 [१०६, २, १०, ३५, ११], १८८,
 ८, २, ३, ४, २७, ५, ६, ८, ११,
 १६, ६[५१, ५, १०, ६३, १७,
 ६४, १७], ६२, ८, ८, २७
 २२, ४७, १, ६, ८३ ५, १०,
 ३५, १२, ६३, ७, ते २, १,
 ११, ५†, मै १, ६, १२॥, † ४,
 १४, ११, १४, काठ ३, ९, ११,
 ६, १२, क २, १६, शौ १, ३०,
 १, ५, २८, ४, ६, ११४, २, पै
 १, १४, १, २, ५९, २, ७०, ५,
 ४, २८, २†, १६, ४९, १, २,
 - न्या ऋ [३, ८, ८, ७, २५,
 १४, (१०, ६६, १२)], ७, ५१, २,
 ६०, ४, ८, ४७, ४, ९, ११४,
 ३, १०, [६५, १, (६६, ४)],
 ८५, १, २, १२८, ९, खि ५,
 ७, १, ५, ४, १३, २०, १, ४,
 मा २, ५, ९, ३४, ११, ५८,
 ६०, ६५, १२, ४४, १४, २०,
 ३०, १५, १२, २१, २५, २३,
 ८, ३४, ४६†, का २, १, ७,
 १०, ६, ४, १२, ५, ९, ११, ७,
 १९, १३, ३, १५, १५, ५, ६,
 ९, ४, १६, ३, ७, २३, ३, ३,

२५, ३, ८, ३३, ०, ९†, ते १,
 १, ९, ३, ५, ३, ०, २, ४, ४॥,
 ७, ११, २, २, १, ११, ३, ॥ ३,
 १, १, ८, ५, ५, ३, ४, १४,
 १, ॥ ३, ३, ३, १६, ४, ९, ७, ५,
 १, २, २, ३, ४, १, ५, ४, ६,
 १, ३, २, ३, ८, ३, ७, ०, २,
 ८, ०, ०, ५, ०, ७, १४, ४†, ५,
 ०, ०, ५, ॥ ३, ४, ३, १०, २†,
 ॥ ५, ०, ६, ९, ४, ६, ७, ३॥ १९,
 १, ७, ०, २, ६, ५, ६, १॥, ॥ ७,
 १, ५, ०, ३, ४, १, ५, १†, १३,
 १६, ४, ६, १, २०, १६, मै १, १,
 १०, ०, ८, ४, ३, ६, १० ॥, ७,
 १†, ५†, ॥, ९, ०, ११, १०†,
 २, ०, १॥, ७, ६†, १२, ८, ३,
 ९, ११, ५, ॥ ३, १, ७, १०†,
 ४, २, ६, ७, १, ११, १२६,
 १२, १९६, ॥ ४, १, १०, ३,
 १, ४, ३, ५, ५, ४, ६, ८, ९,
 २७६, १२, २६, ४†, १३, २†,
 १४, १७६, काठ १, ९, ७, ६,
 १५†, ८, १४, ९, ३†, १०,
 १६†, १०, १०, ११, ६†, १४,
 ४†, १५, १०, १६, ५†, ६, १७,
 ३, ८, १९, ९†, २१, १, ५,
 २२, ६†, ७, १०, २४, ४, २५,
 ५, ६, २६, ९, २८, ३†, ६†,
 ३१, ८, ३४, ७, १६, ३५, ७,
 ३७, १७, ३८, ११, १२, १३,
 ४०, ५†, १०, ४३, ३, ४४, ९,
 ४९, ९, ॥ क १, ९६, ५, ५, ६, ५†,
 ८, २६, ६†, ६†, ६†, २, ४, ७,
 ३१, २०, ३४, १†, ३५, १,
 ४६, ३७, ५, ३९, २६, ४†, ४१,
 ७, ४४, ३†, ६†, ४७, ८, ४८,
 ६६, शौ १, ९, १, ३, २७, १, ५,
 † ३, ९, १०, ६, ६८, १, ७४,
 ३, ८, १, १६, १०, ७, २२, ९,
 ८, ११, ५, १३, १२, २, ६,

३, ४३ † १४, १, १, २, १५,
 २, २, १८, ३, १२, ४, ३, १९,
 ९, ११, ११, ४†, १६, २, २७,
 १५, २०, १३५, ६, ९, पै १,
 १९, १, ५०, २, १०१, २,
 १०२, ४, २, २५, १, ८०, ३,
 ३, २४, १, ५, ४, १४†, १४, ५,
 ६, ७, ९, १८, २, ८, ९, २,
 १०, ३, ५, ८, ५, ११, २, ३,
 १३, ३, १६, ५, १७, ८, १४†,
 १४, १, १, १५, १४, ६, १६,
 २, ६, ७०, ५, ७२, २, १३६,
 ८, - न्या ऋ मै १, १०, १७,
 ४, ८, ५, काठ ३६, १२,
 - न्या ऋ १, [१४, ३, ६, १६,
 २४, (१०, १४१, ४)], ४५,
 १, ९४, ३, ३, २०, ५, ४,
 २५, ३, ६, ५१, ४, [७, ४४,
 १, १०, ३६, १], ८, ६७, १,
 १०, ६३, ३, ५, [६५, ९, ६६,
 ४], १४१, ३, खि ५, ७, ४, १३,
 मा ९, २६†, १५, ६, २५, १,
 ३३, ४५†, का १६, २, ३, २७,
 १, २, ३२, ४, २†, ते १, ७,
 १०, ३†, २, १, ०, ४॥, ११, ५†,
 ३, १, १॥, ५, ५, ३॥, ३, ५,
 १, २, ४, ४, १, २, ५, ३, ६,
 १॥, ७, १२, १, ६, ५, ६, ३॥,
 ॥ ७, १, ५, १, मै १, ६, १२॥,
 ११, ४†, २, २, १†, ॥, ८, ८,
 ३, १५, १, १, ४, १२, १†,
 काठ ९, १६, ११, ६, १७, ७,
 २८, ३, ३७, १७, ५३, २, क
 २६, ६, ४४, ३॥, † कौ १, ९६,
 २, ४१६, जै ३, ३२, ६†, शौ
 ३, ८, ३, १०, ९, १०, ११,
 ८, ५, १३, ३, १७, पै १२, १,
 ४†, १३, ५, १८, १५, १३, ५,
 १६, १३६, १०, - न्या ऋ
 २, २७, १३, ३, ५६, ४,

७, ५१, १, ८, १८, १, २, ३१,
 १२ ४७, ५, ६७, ३, १०१,
 १५, १०, ३५, ९, ४८, ११,
 १०३, ९, मा १४, २५, १७,
 ४१, २२, १९, २४, ६, ३९,
 २५, ६, का १५, ८, ३, १८,
 ४, ९, २४, ६, १, २६, २,
 १ ८, ४, २७, ६, १, तै १,
 १, ११, २, १२, १, ११, ४, ६,
 ४, ३, ९, २, ४, ११, ३, ६,
 ४, ३, ५, ३, ४, ३, ६, १६,
 १, ७, १७, १, ६, १, १, ४, १,
 ७, १, १२, १, मै १, १, ८,
 १२ ३, १, ३६, ९, २, २, ८,
 ५, १०, ४, ३, १२, ४, १३,
 ७, १४, २०, १५, ६, ४, १, ८,
 १३, ९, १२, १४, १४, काठ
 १, ११, ३, ९, ७, १३, ९,
 १०, १७, ४, १८, ५, १९, ९,
 २१, १, २२, ५, ३१, १०
 ३९, १, ४१, ३, ४९, ६,
 ५३, ७, क १, ११, २, १६,
 २६, ३, २८, ५, ४७, १०,
 कौ २, १२०, शौ ९, १, ४,
 ४, १३, १५, २, ४, १८, ४, ८,
 १९, १३, १०, पै ७, ४, १०,
 १६, २५, ३, ३२, ४, १२४,
 १, -त्याभि मै ३, ८, ५, १,
 -त्याम् तै १, ८, १९, १, काठ
 १३, १, ३४, १, -त्याय काठ
 २४, ३, ३३, ६, ४१, १, क
 ३७, ४, शौ ४, ३९, ५, २,
 १२, ३, ५५, पै २, ३६, ४,
 १३, ५, १९, १६, ११८, ७,
 -त्यास ऋ १, ४१, ४, १०७,
 १, ८, १८, १०, ११, १८,
 ४७, २, ७, ६७, ५, १४, १९,
 २१, मा ८, ४, ३३, ६८,
 का ८, १, ३, ३२, ५, १४,
 तै १, ४, २२, १, २, १, ११,

४, मै १, ३, २६, काठ ४,
 १०, क ३, ८, १, कौ १, ३९५,
 ३९७, १, ४४, ५, ७,
 जौ १९, ५६, ४, पे ९, १२,
 ९, -त्यास ऋ ८, १९, ३४,
 १०, ६३, १३, -त्यास ऋ २,
 १, १३, २७, २-४, ३, ५४,
 १०, ५, ५१, १२, ७, ५१, २,
 ५२, १, ८, २७, ६, ६७, २,
 १०, ७७, २, १२६, ५, ७,
 मै ४, १२, १, काठ ११, १२,
 पै ३, ८, ४४, ५, ३९, ४, ५,
 -त्ये मा ४०, १७, मै ३, ७,
 १०, काठ ८, ८, २७, १, २,
 ३४, ५, १, क ७, ३, ४२, १,
 २, शौ १०, ३, १८, पै १६,
 ६५, २, -त्येन ऋ १०, ७७, ८,
 खि १, १, १, मै १, ८, ९, ४,
 ८, १०, काठ १३, ५, २६, ४,
 ३०, ५, क ४१, २, शौ ४,
 ३९, ६, -त्येभि ऋ १, २०, ५,
 ७, १०, ४, ३५, ६, ४४, ४,
 ८, ९, १२, ९, ६१, ७, तै ७,
 १, १८, १, काठ ४१, ९, कौ
 २, ४३१, जै ३, ३३, ६, शौ
 २, १२, ४, १९, १०, ६,
 २०, १४१, २, पै २, ५, ४,
 ५, ३७, ६, १३, ८, ६, -त्येभ्य
 ऋ २, २७, १, खि ५, ७, ४, १७,
 मा २, १६, ८, १, २, ३, ४, १५,
 ६, २२, २८, २४, २७, ३४,
 ५४, का २, ४, २ ८, १,
 १-३, १६, २, ३, २४, १४,
 २, २६, ६, २, ३३, २, १७,
 तै १, १, १३, १, ४, २२, १,
 २, १, २, ३, ३, १, १, ४,
 ३, ५, ६, २, ४, ४, १, २, ६,
 २, ५, ५, २, ७, ६, ५, ६, १,
 ७, १, ५, २, मै १, ३, २६,
 ३६, ६, १२, ७, १, ५, ११,

१०, २, २, १, ६, १, ८, ८,
 १३, ३, ७, १०, १२, ७, १४,
 ९, ४, ३, १, काठ ४, १०,
 ८, १४, ९, ३, ११, ६, १२,
 १२, १३, १५, १, १७, ७,
 १९, ९, २२, ५, ७, ३०, ६,
 ३७, १७, ५१, ३, क ३, ८,
 ८, २, ६, २६, ६, ३५, १, शौ
 १२, ३, ४४, १५, २, ३, १९,
 ३९, ५, पै १, ९३, १, ७,
 १०, ५, १६, १२४, १-११,
 -त्येपु ऋ ८, २७, ३, पै २,
 १८, ५, -त्ये ऋ १, १०७,
 २, ४, ५४, ६, १०, ६६, ३,
 [२, ३१, १, ८, ३५, १], ३,
 ५४, २०, ४, ३४, ८, ५, ५१,
 १०, ८, [३५, १३, १४, १५],
 १०, ९८, १, १२५, १, १५०, १,
 १५७, २, ३, खि ५, ७, ३, ७,
 मा २, २२, ५, ११, १४, ७,
 २०, ३९, २५, ४६, २८,
 ४, २९, ८, का २, ५, ५, ५,
 ४, १, १५, २, १, २२, ४, ४,
 २७, १५, १, ३०, १, ४,
 ३१, १, ८, तै १, २, १२, २,
 २, १, ११, २, ३, २, ११, ५,
 ४, ३, ४, ३, ५, १, ११, ३,
 १, २, २, १, ७, ५, मै १, २, ८,
 २, २, ६, ८, १, ३, ७, १०,
 ११, १, १६, २, ४, ९, ५, १२,
 २, १३, ८, काठ २, ९,
 १०, १२, ११, ३, १७, १,
 १९, १३, २४, ९, ३८, ६, ४६,
 २, क २, ३, २५, १०, ३८, २,
 १, कौ २, ४६१, ४६२, १, ३,
 ३४, १९, २०, शौ ४, ३०, १,
 ८, ८, १२, १०, १०, ९, १८,
 ३, २७, १९, १७, ४, १२०, ६३,
 १, २, १२४, ४, ५, पै ७, १६, ४,
 १५, ५, १६, ३०, २, १०७, ९,

-ज्यौ शौ ८, २, ११ पे १६,
४७ [०-४-म०, म०]

आदित्य-ग्रह^१ -ह, -हम्
ते ६, ५, १०, ११

आदित्य-जुत^२ -न. ऋ ८,
४६, ५

आदित्य-धामन -मान
मै ३, २, ९, काठ २०, ११, ४
३१, १०^३

आदित्य-नामन्^४ -मानि
मै ४, ५

आदित्य-पात्र^५ -त्रम् मे ४,
८, ८, काठ २८, १० क ४५, १

आदित्य-रथ^६ -
आदित्य-रथ-वेग^७ -गेन

खि २, १, २

आदित्य-वत्^८ -वत् खि ५,
७, ४, १७, -वत्ते मा ६, ३२,
३८, ८ का ६, ८, ३, ३८, २,

२, तै १, ४, १, १, २, २, ११,
६ ॥ मै १, ३, ३, २, २, ६ ॥, ४,

५, ४, काठ ३ १०, ११, ३,
क २, १७, -वन्तम् शौ १९,

१८, १, पै ७, १७, ४

आदित्यवद-गण^९ -गस्य
तै ३, २, ७, ३

आदित्य-वर्णि^{१०} -नि मा ५,
१२ का ५, ४, २, तै १, २, १२ २,

६, २, ८, २, मै १, २, ८, ३,
८, ५, काठ २, ९, २५, ६, क

२, २, ३९, ४

आदित्य-वर्ण^{११} -गम् खि ४,
११, ९, मा ३१, १८, का ३५,

२, २, -गै खि २, ६, ६

आदित्या(S)ङ्गिरस्^{१२} -रम् पै
१३, ५, २०

आदित्या(त्य-अन्त-
न्तम् काठ २८, ६, क ४४, ६

आदित्ये(त्य-इ)ष्टका^{१३} -का
तै ५, ३, १०, २, ३ काठ २२,

६, क ३४, १

आदिति-देवत्य^{१४} -या तै ६, ४,
७, ३

आदिति-वृ^{१५} -वे ऋ ७, ५१, १,
ते २, १, ११, ६, मै ४, १४, १४

अदित्सत्^{१६} -सन्तम् ऋ ६, ५३,

३, मा ९, २४, का १०, ५, ३
तै १, ७, १०, १, मै १, ११, ४,

काठ १४, २, शौ ३, २०, ८,
पै ३, ३४, ९

अदित्सदम्^{१७} पै ५, २७, १

अ-दिप्सत्^{१८} -प्सत शौ ४, ३६,
२, -प्सन्तम् पै १०, १२, ७

अ-दिप्^{१९} -वा
आ-दीक्षित^{२०} -त तै ६, १, २, १,

काठ २३, २, क ३५, ८, -ता
काठ ३४, ६^२

अ-दीन^{२१} -ना मा ३६, २४^२
अदीप^{२२} पै १६, ५०, २

अ-दीव्यत्^{२३} -व्यन् पै १६, ५०, ६

अ-दु(ग्व)>ग्धा^{२४} -ग्धा ऋ ७,
३२, २२, मा २७, ३५, का

२९, ५, ४, तै २, ४, १४,
२, मै १, ४, ५ ॥, २, १३, ९,

काठ ३२, ३१, ३९, १२, कौ
१, २३३, २, ३०, जै १, २५,

१, ३, ४, १, शौ २०, १२१, १

अ-दुच्छुन^{२५} -न ऋ ९, ६१, १७,
को २, २४०, जै ३, २१, ५

a) तस मामान्य ममासस्वर (पा ६, १, २२३)। उप यद्र ।

b) कर्मणि क्तान्ते पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) उप यद्र ।

c) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

d) तम मामस्व द्र । 'वेग-' इति मुपा भवति ।
स्वरस्वगौ चिन्त्यो भवति (तु पा ६, १, २२३) ।

e) मतुप्-स्वरस्य (पा ६, १, १७६) 'न गोइवन्-'
(पा ६, १, १८२) इति निषेधे स्वेऽविशेष ।

f) कर्मण्युपपदे √वन्+कर्तर्य् इन् प्रत्यय । कृद्-
उपप्रस्व (यक्र पा ३, २, २७, ६, १, १९७, २, १३९) ।

g) तादर्थ्यं यत् । तित्स्वर (पा ५, ४, २४, ६, १, १८५) ।

h) भावे ह्व प्रत्ययस् तत्स्वरश्च (पा ५, १, ११९) ।
तस नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

i) अकृतसंस्कार मुपा भवति । 'निर्कृतिर् म
आदित् सदम्' इत्येवमनुष्टुप्पादस्य नैर्कृतप्रकरणाऽनु-
कूलतया मूलतः पठितत्वेन सभाव्यमानत्वे प्रकृते कूटे
'आत्' इति च 'इद्' इति च सदम् इति च त्रीणि पदानि
परस्परमन्वितानि द्र । तु 'अदित्' इत्यत्र च तस्मिन्-

इत्यत्र च सद->-दम् इत्यत्र च सस्थ टि ।

h) उप <√दम् द्र । शेषम् एपूटि द्र ।

i) कम (=३अ-+३द्वि-) । सासस्व (पा ६, १,
२२३) । तु १, पक्षेऽन्तोदात्त सत् (पा ६, १, १६९) *अदि-
वा>अदिआ>अद्या इत्येवं प्राकृत्यायितक्रमेण प्रथमम्
५अद्य इत्यात्मतया ततश्च छन्दोऽनुरोवत् ३अद्य इत्यात्म-
तया पर्यवसन्न स्यात् । (तु टि ३-५अद्य, ३द्वि-, २द्वि-) ।

mm) सस्व त्रिपुटिदि द्र । उप <√२दा <√दो द्र ।

n) विशिष्ट इह ऋ (७, ६६, १६) पाभे द्र ।

o) '(अनुण) आददीय' (<आ/१दा) इत्येव शोध-

द्र । एरुवच्च बहुवचैत्युभयथा प्रकृते स्थले स्तोतृनिग-
मानामुपलम्भादिहेरुवदुपचारः । (अनुणा आददीय>)
'अनुणादीय' इत्येव सतश्च मूर्धो इहापि स्तोतृनिगमे
मन्त्रपूर्वार्धदिशा बहुवदुपचार स्यादिति कृत्वा 'अनुणा
अदीप' इत्याकारोऽन्त्याक्षरेऽशुद्धवर्णतर्कश्च मिथ्या-
सन्निविश्लेषणे भ्रान्तश्च मुपा सभाव्येत ।
p) वस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२) उप यद्र ।

अ-दुर्मख^१- स्वस्य ऋ ८, ७५, १४,
ने २, ६, ११, ३, मै ४, ११, ६
अ-दुर्मङ्ग(न→)ली^२- ली शौ १४,
२, ४०, -ली ऋ १०, ८५, ३३
अ-दु(स्-इ)कृत्^३- कृतौ ऋ ३,
३३, १३, शौ १४, २, १६
अ-दुस्^४- दु सि ४, ७, ३
अ-दु^५- दुव ऋ ७, ४, ६
अ-दुन^६- ना शौ २, ३१, ३, पै २,
१५, ३
अ-दुपित^७- ताथ ऋ ४, ३, ३,
-तेभि ऋ [१, १४३, ८, (६,
८, ७)]
अ-दुत^८- स ऋ १, ६९, २, -सम् ऋ
८, ५९, ७, खि १, ६, ७
अ-दुस-कृत^९- तु ऋ ८, ७९, ७,
-तुम् ऋ ८, ४९, २
अ-दुप्यत्^{१०}- प्यता ऋ १, १५१, ६
अ-दुड्यमान^{११}- न शौ १०, ८, १३,
पै १६, १०२, २

अ-दुष्ट, द्या^{१२}- ष्ट शौ ५, २०, ७, पे
५, २, ६, ७, २, ८, -ष्टम् शौ
२, ३१, २, पै २, १५, २, १६,
१५९, ८, -ष्टा ऋ १, १९१,
१ ३, ४, शौ ६, ५२, २१, पे
५, ३, ३ १५, ९, ९, ६, २
७१, ९, १२ -ष्टा ऋ १,
१९१, [५, ६], ७, -ष्टान् ऋ
१, १९१, २, ८, शौ ५, २३,
६१, ६, ५२, ३, ८, ८, १५,
पै ५, ३, ८, ७, २, ७, १६,
३०, ५, -ष्टानाम् पै ५, ३, ५
९, ६, ५, ८, -ष्टेभ्य पै ९, ६,
११
अ-दुष्ट-दह(न→)नी^{१३}- नीम् पै ९,
६, १
अ-दुष्ट-दृन्^{१४}- द्वा ऋ १, १९१,
८, ९, शौ ५, २३, ६ ६, ५२,
१, पै ५, ३, १, २, ७, २, ७
अ-दुष्ट-हन(न→)नी^{१५}- नी पै ५,

३, ४

अ-देव^{१६}- व ऋ ८, १७, ८, १८,
११, २२, ११, ८, ४६, २१,
५९, २, ७०, ७, ७१, ८, १०,
३७, ३, ३८, ३, कौ १, २६८,
जै १, २८, ६, शौ ६, ६, १३,
२०, ३६, ११, प ७, १८, ३९,
-वम् ऋ २, २२, ४, ३, २२,
६, ९, १०४, ६ १०५, ६, कौ
१, ४६६ २, ९६२, ने १,
४८, ६, -वस्य ऋ [१, १०४,
८, २, १९, ७], १०, १११, ६,
-वात् ऋ १०, १२८, २ -वान्
ऋ ३, १, १६, १०, १३८, ४,
-वानि ऋ ६, ४८, १०, कौ
२, ९७४, -वेन ऋ २, २३,
१२, काठ ४, १६
अ-देवी^{१७}- ांवी ऋ १, १७४,
८, ३, ३१, १९, ५, २, ९, १०,
६, २५, ९, ४९, १५, ७, १,

- a) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
b) मस्व नापूटिदि द्र । उप वस डीप् प्रत्यय
उस (पा ४, १, ३०)।
c) तु = अरुस्- इत्यत्र (पै ६, ४, ३) टि ।
d) मस्व द्विपूटिदि द्र । उप <√१दु(>दु)+कर्तरि
क्विप् यद्र (वैतु MW यत्रास्य दुवस्- इत्येतत्-सकृत्-
तया समर्पणाद् भावे प्र भवतीतीव सकेत्यते । तयात्वे
प्रकृते वस सत्य् अन्तोदात्तेन भाव्यमिति तु चोद्य द्र) ।
e) तस नञ्-स्वर प्रकृत द्र । उप <√२दु
>दु+क्त इति विशेष ।
f) वम प्रपप्रस्व (यतु टि अवार्यु-कृतु-) ।
g) तस नञ्-स्वरे (पा ६, २, २) प्राप्ते पराद्युदात्त उसं
(पा ६, २, ११६)। ननु कथं वस प्रकृते तस उस इति। उभ-
यविव खल्विह उस भवति समासस्य च प्राप्ति चेति। किं
तन इति। तेन वस अन्यत्रापि नञोऽनन्तरवर्तिनामपरि-
गणितानामपि सता प्राप्ति आद्युदात्तत्वं सिद्धयेदिति ।
एव चेह समाव्येत, यथा नञ उत्तर पराद्युदात्तात्मिका
सौवरी प्रवृत्तिरादौ समाभावैशेष्येण केषुचित् प्राप्ति प्रवर्त-
माना सती कालेन व्यवस्थितिमिवाऽऽप वम अयं स्वरो
भवतु न तस इति (यतु अ-दुष्ट- वैप२)। एव च सति

पुरावर्तिनामसतामपि तस केषाचिदेवविष्वस्वराणां प्राप्ति
विषय उपपत्तिं मार्ग्यमाणांनामाचार्याणामपि दृष्टिः
सजाता यथा तादृशेष्वपि सर्वेषु प्राप्ति वस एव यथा
भवेत् तथा तद्व्याख्यानं कर्तव्यमिति । एस्मि यथा
भावे निष्पन्नानि उप इति कृत्वा अजुर-, अमुर- अमृत-
इत्यत्र वम इति सुवचमेव भावे कान्तम् उप इति
कृत्वा अ-दुष्ट- इत्यत्रापि काम वस इत्युच्येत । न
त्वेवविष उत्तरकालीनस्थितिमात्रसवादिनि व्याख्यान-
कौशल उक्तप्रकारकप्रवृत्त्यन्तरवत्या श्रुत्या स्वारस्यमि-
वाऽनुभूयेत । तद् यथा । 'दृष्टमदुष्टमदृष्टम्' (शौ २,
३१, २) इत्यत्र प्रथम कान्त कर्मणि श्राव्यते तदनुपद
च तद्विज्ञमात्रसमर्पक द्वितीयं च तदेव कान्त शब्दरूपम्
उक्तपूर्व्या प्रक्रियया 'दृष्ट दर्शनं तद्रहितम्' इत्येवं भावे
निष्पन्नमिति कृत्वा श्राव्येतेति प्रतिपत्तौ दवीय इति नैव
श्रद्धयमिव भवेत् । एस्मि उक्तदिशा स अपि प्राप्ति
अपि च उस इति वा वस एवेति वेति भूयोऽपि विमृश्यम् ।
b) कास । उप बाहुलकात् कर्तरि ल्युट् स्त्रिया डीप्
च (पा ३, ३, ११३, ४, १, १५) ।
1) क्विबन्त-कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वर. (पा ३, २, ८८,
६, २, १३९) ।

१०, ९८, ५, ८, ११, ३, ६१, १६, ९६, १५ लि १, ११ ३, ते १, २, १४, ७, काठ २, १५ गौ ८, ३, २४, २०, ८७, ५ १३७, ९, पै १६, ८, ३, -व्या काठ ३७, १५ १६, पै ६, १२, ८	१०, ४, १, १०, काठ १, ९, २५, ४, ३१, ८, क १, ९, ४७, ८ अ-देवत्र ^c -त्रात् ऋ ५, ६१, ६ अ-देवयत् ^b -यन्तम् ऋ २, २६, १ †अ-देवयु ^b -यु ऋ ८, ९७, ३, -युम् ऋ ७, ९३, ५, ८, ७०, ११, ९, ६३, २४, कौ १, ४९२, २, ५८७, जे १, ५१, ६ ३, ४८, ३, -यूत् ऋ १०, २७, २ २, -यो ऋ १, १५०, २ अ-देवृणी ^d -नी गौ १४, २, १८	१अदेह्य ^e -ह्यम् पै २, २, ५ १अ-दोमदु ^f -दम् शौ ६, ६३, १ १अ-दोमधु ^g -धौ शौ ८, २, १८ पै १६, ४, ८ ^h अद्- / अद् द †अद्-धा ⁱ ऋ १, ५२, १३, [३, ५४, ५, १०, १२९, ६, (१०, ११४, २)], ८, १९, ९, १०१, ११, १०, १११, ७, मा ३३, ३९ का ३२, ३, १०, मै २, १, ८१, ४, १२, १, शौ २०, ५८, ३
--	--	--

a) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद् ।

b) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

c) सस्व नापूटिदि द्र । उप 'देवाम् त्रा, देवाना
(=तत्कृता) वा त्राऽस्य' इति कृवा मन्थोदात्तो वस यद् ।

d) मन्व एपूटिदि द्र । उप सोपपदाद् √हन्+
टक् प्र उस (पा ३, २, ५२) । स्त्रिया डीप् (पा ४, १, १५) ।

e) स्पष्टमपि मन्त मूको कथं स क्वचित्तिवेलसस्कर-
रणोत्साहोऽस्पष्टमथ विपरीतार्थं च कुर्यादित्यत्र मन्त्रोऽयं
निदर्शनं द्र । तद् यथा । औपसहारिकेऽस्मिन् मन्त्रेऽरसी-
भावयितुं संकेत्यमानस्य विषस्य प्रथम पिष्टात्मतयाऽपिष्टा-
त्मतया च तदनु (गृहे भव- >) गृह्य-इत्येतदात्मतया च
(देहे भव- >) देह्य-इत्येतदात्मतया च विशेषा श्राव्यन्ते
यत सर्वेऽपि ते ते विशेषा देवैः स्तूयमानैर् अरसीक्रिये-
रिति । एवं मूको च मन्त्रसंगतेश्च सवादे सत्यपि यन्
नञ्-पूर्वत्वमिष्टं भवति तदनिष्टमेवेति । उत्तरार्धे-
ऽप्येवमेव 'देवास् सर्वस्य विद्वांसो (अ)रस कृणुता
विषम्' इत्यस्य मूको स्थाने 'देवस्य सर्वस्य विद्वांसो
सोऽरस कृणुतां विषम्' इति यदेकवचनतामापाद्य वास्त-
विक कर्तृपद कर्मता नीयते काल्पनिक कर्तृपदं च प्रलया-
न्त-कल्पनाजाल-विषयीभावात् प्रहेलिकायत इव तत् सर्व
व्यर्थाऽऽयासकर श्रुतितात्पर्यतो दूराऽपेक्षितं च द्र ।

f) पपा अवग्रहाऽभावस्तत्काले उप अविस्पष्टत्वस्य
सूचकं स्यात् । अद्+मदु^g - (< √मदु) इत्येव विभज्य
सा व्याचष्टे । अतः किञ्चिदिवैव भिन्नं नाउ सकृच्चमिव
साहचर्येण श्राव्यते, 'अ-बलासौ' इति (सा 'अ-बला-
ऽसौ' इति यद्) । ततस्तद्वद् अ-दोमदु- इत्यत्र च नाउ
अ-दोमधु-इत्यत्र च नञ्-पूर्वत्वे संकेत्यमाने उप (√२दु >)
मेमन्- (यद्) + (√दा वा √धा वा >) दु- वा ध- क्ते-
वमन्-प्रेक्ष्यते (तु PW MW प्रश्नं च WW १, ७६७ च) ।

अत्र पै (१९ तमे कारणे तु w) अनमीव- इत्येतत् प्राति
श्राव्यमाणमस्यामुत्प्रेक्षाया गमकं द्र । अस्मिन्श्चोत्तरे दर्शने
वस अन्तोदात्तं द्र (पा ६, २, १७२) ।

g) नापूटिदि व्युत्पाद्येऽत्र प्राति अदुस्- इति मधू-
इति च समासाऽवयवतया वाऽसमासाऽवयवतया वा श्राव-
यन् सा चिन्त्य । पै हि नापू स्थाने अनमीव- इत्य-
स्येह यनि स्य चाऽस्यैव श्रवणादुक्त्या दिशा शौ उभयत्र
नञ्-पूर्वत्व समस्तत्वं च प्राति सुदृढतरं स्यात् ।

h) अधोमधौ इति मूको विकृतपूर्वभागा श्रुतिर द्र ।

i) स्वरादिषु चादिषु च (पाग १, १, ३७, ४, ५७)
पठितत्वाद् अव्य एतद् इत्युक्तं भवति । नानाप्रकृतीनि
तावद् अव्य भवन्ति । कानिचिद् मूलतः समस्ताऽसमस्त-
सुवर्तपतया व्याख्यानाय सुलभानि भवन्ति कानिचिच्च न
भवन्ति । प्रकृते तवद् ३अ (< इट्) > २अत् (> द्)
इत्येतत् प्रथमाऽवयवत्वेनोपलभ्यमानं सार्वनामिकं शब्दरूपं
सत् प्रयोगवशाद् गतिमात्रत्वेनोपचरितं भवति (पाग
१, ४, ६१) । एतदुत्तरं च धा- (< √धा) इति
प्राति कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरविशिष्टं (पा ६, २,
१३६) भवति । तस्यैतस्यैव परिणतस्य गस प्राति
यत् तृ१ भवति तदेवेह पूर्ववत् प्रयोगवशादव्य-
यत्वेनोपचरितं सत् स्वरादिषु च चादिषु चाऽऽचायै
पठितं भवति । एतज्जातीयेष्वव्ययत्वपरिणामेषु सुब्रविशे-
षाणां क्रियाविशेषणार्थसमर्पकतया प्रयोगसौलभ्यं च
मौलिकप्रवृत्तिनिमित्ततयाऽववेयम् । अस्मिन् दर्शने (२अत्
[> द्] + √धा इत्यतः नाउ सरूपाद् नावा भिन्ना-
दिव सत धा >) अद्-धा- इत्येव मूलं प्राति कल्प-
नीयमिति दिक् । अत्र पूष < √अत् + कर्मणि क्तिप्, उप
च < √धा + कर्तरि क्तिप् प्र, इत्येव यद् वाच अभिप्रेत
भवति तत् प्राति कर्तृपरत्वाऽभावाद् न यथार्थमिति द्र ।

✓अद्वा ^a अद्वाति ^b - तय ऋ १०, ८५, १६, गौ ११, १०, ७, १४, १, १६†, पै १६, ८५, १०, -ति गौ ६, ७६, २	१, ८८, १। १२, १, १२, ३, ४अद्य } < १अद्य-द्र १३ पै १६, ७२, ६७ ^d , ५अद्य- -तम् ऋ १, १८, ६ १४२, १०, १७०, १, ८, ४३, २४, १०, १०५, ७, खि ४, ५, २६, २९, ८, ७, मा २७, २०, ३२, १३†, का २९, २, १०, ३५, ३, १०†, तै ४, १, ८, ३, मै २, ७, १६, १२, ६†, काठ १८, १७, ३२, ३, क २२, ५† कौ १, १७१†, जै १, १८, ७, शौ ५, २७, १० पै ९, १, १०, -तस्य ऋ १, ७७, ३ -ता ऋ १, २५, ११, -०ता ऋ ५, ६६, ४, -तान् ऋ ४, २, १२ अद्भुत-कतु ^c - नुम् ऋ ८, २३, ८, -०तु ऋ ५, ७०, ४ अद्भुतै(त-ए)त्स ^e - नस ^f ऋ ८, ६७, ७, -नसाम् ऋ ५, ८७, ७ २अद्भुत ^g - नस्य ऋ १, १२०, ४ अद्वा- ✓अद् द १अद्य } < ✓अद् द २अद्य- }	अद्यमान- ✓अद् द १अ-द्य ^h - ३अद्य ⁱ ऋ १, २८, ८, ३४, ३, ३५, ११ ३६, २, ६, ४४, ९, ४५, ९, ४८, १५, ४९, २, ५०, ११, [५८, ८ ४, २, २, ६, ५०, ९], ८४, १६, ९२, १४, १५, ९३, २, १००, १०, १२०, ३, १२३, ३, ८, १३, १२५, ३, १३६, ४, १४२, १, [८, २, ४१, २०, ५, १३, २], १५९, ५, १८२, ८, १८४, १, १८८, १, २, ३, ३, १३, ८, २७, २, ३२, ५, ३७, ५, ४१, ३, २१, ३, १४, ५, १७, २, १९, ४, २९, १६, ५३, २१, ४, १०, ४, १६, २, २४, ७, २५, १, ३७, २ ५१, ३, ४, ५, ११, ४५, ५, ४९, १, ५३, १२, ५६, १, ५८, ३, ७३, १, ७४, ७, ७९, १, ६, ४, १ १५, १४, १६, २६, १८, १३,
--	--	--

^a) नाउ व्युत्पत्त्यौपयिक क्तिबन्त नावा मुक्लप ।

^b) कर्तरि ति प्र (तु पाउ ४, १८०) । तत्स्वरेणा-
न्तोदात्त । उप अति- < ✓अत् इति मतान्तर भवति
(दे ३, १५) । तथात्वे पपा अवग्रहाऽभावस्तु दुरुपपद
स्यादिति ।

^c) =अ-भूत- इति कृत्वा ६अ ३ अत् (>द)+
भू (>भु) त- (तु या १, ६) । पपा अवग्रहाभावोऽपि
पूप् ३ अत् इत्यस्य नञ्मूलकृतामिमा संकेतयेत् । अत्-
(< ✓अत्)+✓भा> भुत- इति यद् वाच उक्त
भवति । तत्र । अन्तोदात्ते २अद्भुत- इत्यत्र कश्चित्
तत्सम्भवेऽपीहाऽऽद्युदात्ते प्राति तस्य नितरामप्रवृत्ते । यदपि
GW प्रभू पूप् =अति इत्येतत्-लघितमित्याहुस्तदपि न ।
अ द्रक्ष्ण- (यद्) इत्यत्र तथात्वस्य नितरामसगतिदर्शनात् ।
तस्मान्मूलतोऽतिशयविशेषद्योतनार्थम् अति-अ-भूतम् >
अद्-भुतम् इत्येव परिणति-क्रम काम सभाव्येत न तु
नञ विना निर्वाह इत्यभिसन्धि । WWW (१, ८५०)
६अ+(< ✓दभ>) द्भुत- (=दब्ब) इत्येव यदुत्प्रेक्षते

तदप्य अ-द्रक्ष्ण- इत्यत्रत्ये पूप् व्यञ्जनभक्तिमिवाऽऽ-
पतन्ती न स्पष्टयितु क्षमम् (यतुटि अतिद्भुत-, अन-
तिद्भुत-) । स्याद्वा अ-द्रक्ष्ण- इत्यस्य स्वतन्त्र एव कश्चि-
दपरो निष्पत्तिप्रकार (यद्) । तेन तदिह न्ये निष्पत्तिप्रकारे
साधकबाधकाऽन्यतरत्वेन नैवोदाहार्यमिति निष्कर्ष
भूयोविमर्शापेक्षाऽवशेष द्र ।

^d) अत्र 'अद्भुत' इति सदिग्व सस्करणान्तरसा-
पेक्ष सुपा । 'अद्भुत. स्वाद्यो निहित' इत्येव प्रथम
पदत्रिक शोधमियादिति विचारणीयम् ।

^e) बस पूप्प्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद् ।

^f) यत्त्विद्GW स३ आह तच्चिन्त्यम् । 'नामन्त्रिते' (पा
८, १, ७३) इत्यामन्त्रितस्य पूर्वस्य विद्यमानत्वे निघातप्रसङ्गात्

^g) नापू मत्वर्थीय अच् प्र (पा ५, २, १२७) अन्तोदात्त-
करणश्च नापू भेदनश्चेति दिग् । अर्थवैशेष्य वैश द्र ।

^h) नाउ व्युत्पत्तावौपयिकीय परकीया तर्कणा तत्रैव टि
संकेत्यमानाऽनुसवेया ।

ⁱ) प्राग्भिर् ३अ- इत्यत द्वे प्रत्यये तत्स्वरेण

०१, ९, ०४, ५ ००, ३, ३७
 १, ५०, १५ ५६, ४, ६३, १
 ६०, ३ ६८, १, ७१, ३ ६,
 ७, २, १, १७, ० [०५, १५
 १०, ६५, (१४) १५, ६८,
 १५], [(५, ४२, ३) ४०, १], ४३,
 ४, ८७, १, २, ५१, २ ५७, २,
 ५९, ३, ६०, १, ६६, [४, ८,
 २७, १९, २१] १२, ६९, ६,
 ७५, २, ७८, ५, १००, ५ ८,
 १, १०, २, २०, ५, १८, ९, ९,
 २२, ६, २६, ३ ८, २७, ५, १४,
 [४७, १८, १०, १६४, ५],
 ६४, १७, ६६, ७ [५, ४७,
 १०] ७३, ५], ९३, ४, ९४, ८,
 १०१, ४, ९, ४४, ६, ६७, २२,
 ८४, १, १०, १५, २, १८, ३,
 २२, १, २, ३५, ३, ५, ७, ९, [(५,
 ४३, १०) १३], ३६, ११, ३७,
 ५, ३८, ४, ४०, १४, ४५, ९,
 ५३, ३, ४, ५४, २, ५, ८७,
 १३, १५, ९२, ९, ९५, १४,
 ११०, १, ९, ११३, १०, १२७,
 ४, १०५, ५ १४०, ६, १६०,
 २, १६७, ३, खि० १, १२, ३,
 १५, ३०, ४, ५, २, ८, ९, ५, १,
 ३, ७, १, २, ५, ११, २, ६, ११
 ४, १५, मा १, १०, २, ८,
 ५, ३, ७, ४६, ८, ६, १, १२,
 २६, ६०, १३, २२, १७, ८४,
 १८, ३१, ३३, ४६, ७५, १,
 ११९, ४२, ६८, २१, ४३-४५,

५०-६१ २७, ७, २८, २०
 २३, ४६, १२२, २५
 ३१ ३२, १८, ३३, २०, १,
 ३५, ५० ६९, ८४, ९४, १,
 ३४, २७, ३७, ३-६, का १,
 ४, २, ५, १, ३, ८, ३, १, १,
 ९, २, ६, १०, १, १, १३, २,
 ९, ४, १६, १४, २, ७ ७,
 ५, २०, १, २, ८, २, ९ ५,
 ८, १२३, ३, १३, ४, १७, २३,
 ५, ३, ६, १०-१४, २९, १, ७,
 ३०, २, ११, १२, ४, १२, ३१,
 ४, १, १०, १, ३२, २, ३, ३,
 ६, ४, ९, ५, १५, ६, १५, ३३,
 १, २१, ३५, ३, ११, ३७, १,
 ३-६, तै १, १, १३, ३, ३, ७,
 २, १४, २, ४, २३, १, २४,
 १, ४३, २, ४४, २, ७, ७, १,
 २, २, १२, २, ५, ५, ३, ७, १,
 ६, १२, ४, ३, १, ४, १, १,
 ७, २, २, २, ६, १, ३, ११, ५, १,
 ५, ६, १, ४, १, १, ३, ७, ३,
 ११, ४, २, २, ३, ७, २,
 ११, ३, १, १३, ३-५, ४,
 ४, ७, १२, ५, ७, १२, १,
 ६, ६, १, ३, ७, ५, २४, १, १,
 मै १, १, १३, २, ७, ३, २, ७, १,
 ३७, ३, १, १, २, १, ८, १,
 २, १, ७, ९, १२, १६, १०,
 ६, १, १२, १, ५, १३, ८, १,
 ३, ३, ९, ८, ७, १, ६, ४, १,
 ५, ४, ६, १, ७, ४, ८, ८, २, १,

९, १, १०, १, १०, १, २, २,
 ४, ६, ७, १, ११, १, २, १२, १,
 २, १-४, ६, १, १३, २, ३, १,
 ७, ९, १४, ६ ११, १, १, ८, काठ
 २, १५, १, ३, ४, १, १०, १२,
 ६, १०, १, १३, १३, १४,
 १६, १५, १३, १६, ९, १,
 ११, १६, २०, १, १७, १९,
 १८, ६, १३, १, १६, २१,
 १९, १३, २०, १४, २६,
 ७, ११, ३७, १३, ४१ १, १,
 ४५, २१, क २, ११, १, ३,
 ८, १०, २८, ६, २९, २,
 ४, ४१, ५, १, १, १२, ६,
 १४१, २४१, २७२, २९५,
 ३४१, ४०१, २, २३२, ७०१,
 ७५५, ९७६, १०४१ १०९०,
 १, ११, १४, २, १५, ७, २५, ९,
 २८, १०, ३१, ३, ३५, १०, ४१,
 ३, २८, १, ४६, ७, ४, ८, ७,
 १९, ४, २३, ६, शौ १, १, १,
 २०, २, ३२, ३, ३, २२, ३,
 ४, ३, ५, ४, ६, ५, ७, ५, ६,
 ११२, १, ९, १८, २, ६, ६६,
 २, ९०, १, ९९, २, १०८, ४,
 १३८, १, ७, २१ १, ३२, १, १,
 ४९, २, ५०, २, ५२, १,
 ८९, १, १०२, १, १, ८, ३, १२,
 १४, १०, ५, ४८, ७, २३,
 ८, २३, २९, १०, ११, ११, ६,
 २१, १०, ३, १६, १२, २,
 २२, १, १३, १, ५८, १, १८,

निपात्यते (पा ५, ३, २२) । एव नामाऽऽसमस्त प्राति
 इदमिति कृत्वा पपा अनवगृहीतमवतिष्ठते । अव्य चैतत्
 प्रयोगतः । अयाऽर्वाचामीदृशी धारणा भवति यथाऽस्य
 'द्य' इत्युत्तरोऽशो इदिव्- > इद्यु- इत्येतदेव मूलतः
 सद् अकारान्ततयाऽऽपन्न भवतीति (तु MW) । कचिद्
 एवमप्युपैति यथा १अ-द्यु- > अ-द्युवि इति स१ मूलतः
 सतोऽन्त्याऽश-लोपाऽऽत्मको विकार इति (तु GW) । अथ
 कचिदप्यय विशेषः प्रत्यपादि यथाऽऽम्याऽऽदौ योऽकारो

भवति स उत्तराऽश-वाच्यगुणविशेषभृद् आगममात्र
 भवति यथा अदुस्- इत्यत्रेति (तु WW १, ९८) । एव चतु-
 र्वैतेषु कल्पेषु त्रिषु पूर्वेषु पूर्वाऽशे, उत्तरेषु च त्रिषु उत्तराऽशे
 साम्यं । एवमपि परामिप्रायतोऽकारान्ततयाऽऽपाद्य-
 मानम्-द्यु इति क्विप् इति न द्वि१ सच्च अव्य इत्यु-
 पचयैत विभक्तिलोपानुत्पत्त्यो फलतोऽभेदादित्यभिसन्धे ।
 वस्तुतस्तु अ-दिव्- > अदिवा (तु १) इत्यस्य प्राकृतायितं
 संभाव्येत अद्या (> अद्य) इति (तु टि अ-दिव्-, २ द्यु-)

१, ६, ४६, ०, ५९† १९,
११, ५, ४७, ५, ६, ४९, ९,
५०, ० ६ १२०, ७७, ०, ९६,
० ९७, १ ११०, १, १४०,
४, पै १, २३, ३, ९१, ४ २,
१३, ०, ३०, ३†, ३७, ४,
३ १८, ३, ३३, ७, ३७, १९ ४,
५, ८, १४, ८, ००, ६, ६,
००, ४ ६, ७, ९, ८, १०, ८,
८, ६ ११, ११, ९, १७, ०
१०, ६, ३, १०, २१ ५, ९,
८, १५†, १४, ८, ६, १२,
१६, ७, २, ४ २३, १, ८५,
३, ८६, ६, १००, १०, १०८,
१, १५२, १०

४*अद्य^a ऋ १, ०३, [२३, १०,
९, ९], ७६, ५ ९२, १४, १५,
११३, ७ १२, १३, १६१,
११, १६७, १०, ४, १०, १,
७, ९३, १, ८, ९, १३, १०,
५, ३३, १५, ४७, १८, १०,
१४, १२, ३०, ८, खि ५, ७,
१, ८, ६, †मा १५, ४४, १७,
७७, २०, २२, ३४, ९, का
२, २, २, १६, ५, २६†, १८, ६,
१३†, २२, १, ५† तै १, १, १४,
१† २, ५, ५, ४† ३, ०, ४, ३,
११, ३, ४, ४, ७†, १२, ५,
१५, ५, ५, ७, ४, १†, मै १, २,

३९, ५, १२†, ६, ६†, १०,
३†, २, १०, २† १३, ८†, ४,
१०, २†, ११, १†, १३, २†, ७,
८, काठ ४, ९, १३, ७, १०†,
१३, १३, १५†, १५, १३†,
१९, १३†, २८, ४, २९, ३,
३४, १७†, ३८, ५†, क ३, ७,
११, ५, ९, ४४, ४, †कौ १, ४३४,
१०८२, १०८३, ११२७ जै १,
४०, ८, शौ ३, २, ४, ४, ४, ६†,
६, ६७, १, ११८, १, ११, १०,
२, १६, ४, ६, ६, १†, १८, २,
१३†, २०, १४१, ३†, पै १, २३,
१, ३, ५, ४, ४, ५, ८, १०,
९, १०†, १६, ५०, ३

५*अद्य^b-द्या ऋ १, १३, [२,
(६ ५३, १०)], ६, ०५, १९,
३४, १, ४४, १, ३ [४७, ३,
(६)], ५४, ५, ११३, १७, ११५,
६, १६१, १३, १६३, १३, १८०,
[१०, ४, ४४, १], २, २९, २, ६,
३, ३६, ३, ४, २५, ३, ३०, २३,
४४, ३, ५, २०, [० २६, ८]
५१, १३, ७४, १, ७९, ३
८०, ४, ७, ६, १८, १३ ३०,
३ ५०, [४, (१५)], ५६, ६,
७, १०४, १५, ८, ३, ८, १५,
६, २०, २, ०२ १, ९, ६५,
२८ १०, ३०, २ ३ ३५, १,

२, [३६, २-१२], ५५, ५
६३, ८ ८१, ७, †मा ८, ४५६,
१७, २३, २१, १, २९,
२४, ३३, १७, ४२†, ५१
९७ †का ८, १९, १६, १८, ०,
७ २३, १, १, ३१, ३,
१३ ३२, १, १७, ३, १३ ४, ८
†तै २, १, ११, ६, ४, ११, ०,
६, ०, ६ ७, ५, †मे ४, ९, १०
१०, २, १०, ६†, १४, ४, १७,
†काठ ४, १६, १८, २९, २१,
१३, ३०, ५, ४०, ११, ४६,
३, क २८, २†, †कौ १, ४०,
३२५ ४९८, २, ४८७, ६९८
९२४, ९३५, १०९० ११३०
११३२, जै १, ४, ६, ३४, ३
५२, २, ३, २०, १६ ३७, २,
५७, २, ११, ८, शौ ७, ८७,
६ ८, ४, १५, ९, १५, ९
†२०, ६१, ३, ९९, २ १४३,
१ ३ पै १४, ४, १६ ६८, ८†,
-†द्या-द्या ऋ ८, ६१, १७
कौ २, ८०८

अद्या-इव(←इवस्)^c-इवात्
तै ३, १, ७, २

२अ-द्यु^d-द्युम् ऋ ७, ३४, १२

अ-द्युत्^e-द्युत्. ऋ ६, ३९, ३

३-द्युत्^d-

१अद्यृत्य^f-त्ये ऋ १, ११२, ०४

a) सहिताया सन् युपेताया ह्रस्वदीर्घयोर् विवेको दुशक
इति कृत्वा नापू वा नाउ वाऽभिन्नस्य सत पृथक् निर्देश ।

b) एपदि पाप दीर्घश्चन्द्रोऽनुबुद्ध सहितामात्रगो-
चरो भवति । ह्रस्व-प्रकृतित्वाच्चाऽसौ पपा ह्रस्वता पुनरा-
पादितो भवति । यत् MW वेदे दीर्घान्तमेव प्राति
आतिष्ठते तन्नेति । नापू रूपस्य सद्भावादिति । एस्थि
-द्यु>-द्यु इत्यभिप्रायतस्तावद् उभयो प्रकारयो ध्रुयमाण-
त्वाद् ह्रस्वस्य दीर्घाया प्रकृते प्रादुर्भाव-कल्पनाया अपे-
क्षया दीर्घस्य ह्रस्वाया प्रकृते प्रादुर्भाव-कल्पनाया
फर्जीयस्व स्यादिति कृत्वा एपू क्रिवि इति मूलतोलुम-
विभक्तिकस्य सत सामान्याऽकारान्तमिद प्राति इति

कृत्वा प्रथमसंस्कारविस्मृताविव सत्या पुनस् तृ१ प्र टा
इत्यस्य प्रसूतौ क्रिवि वेदम् अव्य वेत्युभयो फलतोऽ-
विवेकादिति दिरू(तु सद्यस्-टि) । अद्या>अद्य इत्यस्य
मौलिकत्वं तु एपूयिदि द्र ।

c) द्वम 'अच्' इति योगविभागात् ममासान्त अच्
प्रत्यय (पा ५, ४, ७५) । चित्स्वरष् टेलोपश्च (पा ६, १,
१६३, पावा ६, ४, १४४) ।

d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) उप १*द्यु-यद्र ।

e) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

f) स्वार्थे यत् प्र उस् (पा ५, १, १२५) । तस्माच्च स्वरसि-
द्धयर्थं नञ्-ममासस्य पूर्वविप्रतिषेधः उस् (पामा ५, १, ११९) ।

२अ-घृत्य- -त्ये मा ३४, २९,
का ३३, १, २३
अङ्गि- $\sqrt{\text{अङ्गि}}$
अ-द्रुह^b- -धुक् ऋ ६, ५, ११, २
६०, ४, -०धुक् ऋ ६, ५, १, ५,
मै ४, १४, ११, -द्रुह ऋ १,
३, ९, [१९, ३, ९, १००, ५],
१५९, २, २, १, १४, ३, ९,
४, २२, ४, ८, ४६, ४, ६७
१३, ९७, १२ ९, ९, ४, ७०,

७, १००, १, ७, १०, ६६, ८
मा १२, ५० का १३४, ६ मै ४,
१०, ३, कौ १, २०६ ५५.० २,
०८१^०, २८७^०, ३६७, जै १,
०२, ३, ५६, ८, ३, ०३, १३ २४,
०^०, २०, १०, शौ ६, ७, १६, २०,
५४, ३, पै ६, १७, ३, -०द्रुह
ऋ ८, १९, ३४, २७, ९, १५,
-द्रुहम् ऋ [६, १५, ७ ८, ४४,
१०], कौ २, ९१७, जै ४, १५,

१०, -द्रुहा ऋ ३, ५६, १, ४,
५६, ०, ५, ६८, ४, ७, ६६,
१८, कौ २, ८१६, जै ३, ५७, ६,
-०द्रुहा ऋ २, ४१, २१, मै ३,
८, ७, -द्रुहे ऋ ९, ९, २
अ-द्रुहन्^d- -०ह्वाणा ऋ ५, ७०, २,
कौ २, ३३६, जै ३, २८, ८
अ-द्रुक्ष्ण^e- -क्ष्णम् शौ ८, २, १६
पै १६, ४, ६
अ-द्रोघ^f- -घम् ऋ ८, ६०,

तेन तित्स्वरितत्वं द्र (पा ६, १, १८५)। यत्तु सा इह वम
चाह उप च $\sqrt{\text{द्युत्}}$ +भावे ण्यत् इति चापश्यत् तदु-
पेक्ष्यम्। $\sqrt{\text{दिक्}}$ इत्यस्य तत्र तत्र वृत्ते 'द्यु' इत्याहारिकाया
वर्णव्यापत्त्या प्रमिद्धे (यद्र) $\sqrt{\text{द्युत्}}$ इत्यस्य च वृत्तमात्रे
तस्या अप्रमिद्धेरिति यावत्। यथा च तन्मते स्वर सर्वथाऽपि
नोपपद्येतेति तस्य तत्राऽवगच्छ व्यत्ययशरणायाऽपि स्पष्ट-
मिति वचोऽन्तर माऽपेक्षि। यथा च शाखान्तरे नञ्-समा-
साद् भावप्रत्यय पूर्वविप्रतिषिद्ध स्यादित्येष विषय नाऽद्र।

अ) नापु समासेऽपि मन्त्रे शाखाभेदेन शाब्दी सौवरी
च प्रवृत्तिभिर्भा भवति। तद् यथा। उक्तपूर्व्या दिशा
बाह्वृचे नञ्-समासात् सिद्धात् सत प्र उत्पद्येतेह मा च
मा च मति सिद्धे तद्धिते नञ्-समास उत्पद्येतेत्य् अनेन
प्रवृत्तिभेदेन तावत् स्वरे भेद आपद्येत। तथाहि। यथा
बाह्वृचे प्रत्ययस्वर प्रवानो भवति, एवमिह समासस्य
स्वर प्रवानो भवतीति। एस्य चेह 'ययतो' (पा ६, २,
१५६) इत्यन्तोदात्त प्राप्तस्य नञ्-स्वरस्य (पा ६, २, २)
बाधकं द्र। यत्त्विह उ च म च 'तत आगत' इत्यर्थे वा 'तत्र
भव' इत्यर्थे वा प्र आहतुस्तदमत्। तल्लक्ष्यस्याऽपार्थ-
न्वादिति यावत्। तौ हि अवसे इत्युत्तर पदम् अवस-
इत्यस्य प्राति रू इति भ्रान्तौ सन्तौ तस्य प्रकृत प्राति वि
इत्यन्यमिच्छत्। (तु $\sqrt{\text{अव्}}$ > अवसे इत्यत्र सस्य टि)।

ब) वस नञ्-स्वर (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

ग) '-द्रुहे' इति बाह्वृच पाभे द्र।

द) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप $\sqrt{\text{द्रुह्}}$ +
वनिप् प्र यद्र। AUF इह 'अ-द्रुहाणा' इति पा पपाठ।
मुग्यप्रामाण्यस्याऽपि सतस्तस्य पा अपेक्षया उप शान-
जन्त भविष्यतीति विवेकः द्र।

०) 'वस्त्र शिव च स्यात् सस्पर्शोऽद्रुक्ष्णं च' इति प्रकरणा
भवति। PW प्रभू. मन्थतो दकारमपाठ्य 'अरुक्ष्णम्'
इति शिवावयिषन्ति। तत्त्वं अप्रमाणमित्युपेक्ष्यम्। उक्त-

प्रकारक वस्त्रं रुद्धं न स्यादित्यस्याऽर्थस्य स्वाभाविकत्वे-
नाऽभीष्टत्वात् पूष नञ् भवति च उप रुक्ष्ण- भवति
चेति स्पष्टम्। माभ्यमिको दकारस्तावत् कुत इति
समाधानमपेक्षते। ६अ > ३अत् (द्रु) इत्येक. कल्प
(तु टि १अद्रुभुत-)। ६अ+द्रुक्ष्ण^e- (< $\sqrt{\text{द्रु}}$ >द्रु)ह्+
वस्त्र प्र इति च द्वितीय कल्प (यत्तु ता)। ६अ+
[($\sqrt{\text{द्रु}}$ >)] १*द्रु+रुक्ष्ण- (माभ्यमिकसमान-वनिद्रुयै-
कहृये) >द्रुक्ष्ण- इत्येव च स्याच्चरम. कल्प प्राकृतिरु-
वर्णलोपमहृत्। अस्मिन् कल्पे 'यन्न ह्णाति न च रुद्धं
भवति' इत्युभयथा वस्त्रं विशिष्येतेति विशेष। अस्मिन्
१द्रु- इति प्राति छेदनार्थस्तथैव प्राधान्येन द्र यथासौ
वृत्तपर्यायता गते पदार्थविशेषपरे २द्रु- इत्यत्रापरे प्रसिद्धे
प्राति भवति। (वैतु भोउ यत्र $\sqrt{\text{द्रु}}$ >द्रु- इतीव शिष्ट
भवति)। अयं तावद् भेदोऽत्र द्र यथा वृत्तवाचिनि २द्रु-
इत्यत्र कर्मणि प्र भवति १द्रु- इत्यत्र च कर्तरीति दिक्।

१) एतद्दि समास स्वरश्च। उप च १द्रोघ-
(< $\sqrt{\text{द्रुह्}}$ >) यद्र। प्रयोगत क्रिवि। सा वे GRI
च २द्रोघ- इत्य् उप भवतीति कृत्वा माम् इत्याक्षिपन्ति
तस्येद वि च भावयन्ति। यथा तु २द्रोघ- इत्यस्य पृथग्
अवस्थिति सद्विद्येतेन च सा उक्त व्याख्यान विप्र-
तिष्ठं स्यादित्येतद्विस्तर २द्रोघ- इत्यत्र यद्र। यदपि PW
MW च यदा २अद्रोघ- इति क्रिवि भवति तदा
१अद्रोघ-इत्येतत् सपद्यत इतीवाऽभिसंदधीयाता तद्
निर्मूलद्र। इह स्वरभेदे समासस्यैव नियामकत्वात् क्रिवि
भवतीति न वा भवतीत्यस्याऽन्यथासिद्धत्वात्। तथाहि।
यदा 'अद्रोघ' (=द्रोहाऽभाव) यथा स्यात्तथेत्यर्थात्
क्रिवि भवति तदा अद्रोघम् इत्याद्युदात्तसु तस वर्तयि-
तव्यो भवति। यदा च (कश्चिद्) 'अद्रोघः' (=द्रोहरहितः)
यथा स्यात्तथेत्यर्थात् क्रिवि भवति तदा अद्रोघम्
इत्यन्तोदात्त वस वर्तयितव्यो भवतीति विवेकः सुगमः।

४ ^२ च ४, २८, ९	अङ्गन्-अ ^{२०} , १७ ^० , म ^{२०}	अ-द्वेष्य ^१ -अ ^{२०} च १, १८७, ३,
२। अ-द्रोघ ^२ - -घ ऋ ३, २२, ९	अ-द्वयत् ^२ - -यन्तम् ऋ ३, २९, ५	काठ ४०, ८, पै ६, १६, ३,
-घ ऋ ६, १२, ३, मे ४, १४,	अ-द्वयस् ^३ - -या ऋ १, १८७, ३ ८,	-अ ^{२०} च १०, १२२, १
१० -घम् ^४ ऋ ५, ५२, १,	१८, ६, खि ५, ४, ९, काठ ४०, ८	अ-द्वेष्य ^३ पै १६, ७२, ६
-वेण ऋ ३, १४, ६ काठ ६, १०	अ-द्वयाविन् ^४ -विन् ऋ १, १५९, ३,	अ-द्वेष्य ^३ पै १८६, १००,
अ-द्रोघवाच् ^५ - -वावम् ऋ ६, ५, १,	-विन्म् ऋ ३, २, १५, ५, ५५,	-घे ऋ १२, ६८, १०, (९७,
२२, २१, जो ६, १, २, २०,	५, -वी ऋ ७, ५६, १८	३६), १०, ४५, १२], मा १२,
३६, २१	अ-द्वयु ^५ -यु सौ ४, ९ ^१ , -युम् ऋ ८,	२९, का १३, २, १२
अ-द्रोघा(घ-अ)विता ^६ शौ ११, १, २,	१८, १५	अ-द्वेष्य ^३ -प ऋ १, २४, ४ ^१ ,
पै १६, ८९, २	अ-द्वितीय ^६ -यम् मै ४, ७, ४	५, ८७, ८, १०, ३५, ९
अ-द्वयु ^५ - -द्वयु जै २, ७, ३ ^१	काठ २८, ९ ^२ , क ४४, ९ ^३	अ-द्वेष्य ^३ - -ये मै २, ७, ९

^१) GW इहाऽन्तोदात्त रू श्रावयति । तदेतन् मात्स्यान्तरमवस्व-विमवादादुपेक्ष्य द्र ।

^२) वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप एपूटि द्र ।

^३) किवि इति G.W. वि (अवस्-इत्यस्य) इत्यन्ये सा प्रभृ ।

^४) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । यथा उप द्रोघ-वाच्-इति कास भवति वस च न भवति तथा यद्र (वैतु सा प्रभृ) । इह प्रवृत्तेऽपि नापू पूष इति कृत्वा बस एवाभिमतो भवति परेषाम् (तु सा प्रभृ) । एरिथ अपि स्वरतस्तात्पर्यतश्चाऽविशेषेऽपि च यदत्र तस एव भवतीति भवत्याग्रहस्तत्रायुक्तो मतभेद (=द्रोघ-वाच्-इत्येतद्विपर्यय) बीजं द्र ।

^५) “अविता” इति (क्वचिद् अविता इति च) समस्त शब्दरूप पपा भवति । प्रथमा दिशमनुसरन्नेव च सा “अवितु-” > “अविता” इत्युपकल्पयति । एवं तन्मते तस भवति १अद्रोघ- इति वा २अद्रोघ- इति वा पूष च भवति । उभयथाऽपि तम स्यादन्तोदात्तश्चेत्यायुदात्ता श्रुतिस्तु दुर्लभपदा द्र । “द्रोघावितु-” इत्य् उप स्यात् तेन च तम नञ्-स्वरश्चेत्येव यथाकथमपि स्वर-सगतौ सत्या-मपि सा अनुमतेन प्रकारेण म-येपाठ वाक्यभङ्गो नितरा-मरुचिर द्र । यच्च पपा द्वितीया दिशमनुसन्धाना PW प्रभृ “अविता” इत्येव पा इच्छन्ति तत्रायुक्तपूर्वं सौवर चोय सामान्येन चरितार्थयितव्यम् । √अव् इत्यस्य क्ते प्र अवित-इति रू चाऽश्रुतिगोचरतया तदीयक्लिष्ट-कल्पनामात्रत्वमुपक्षिपेत् । “अस्तेधन्त इतन वाजमच्छ” (ऋ ३, २९, ९) इति विशिष्टपाठभेद-युताया सस्य मौलिक्या श्रुतेरपेक्षया च छन्दोऽनुरोधेन चैतन् सभा-व्येत यथेह प्रथमान् प्र३ रू उपरि पादमात्रवाक्यपरि-समाप्तिरेण केनापि क्रियापदेन (लोडि म३ रू) भाव्य-मिति । एवं तावद् “अद्रोघा()अवता वाचमच्छ” इत्या-

कारिकाया मौलिक्यामायवर्णश्रुत्या सत्या मध्यवर्तिनि क्रियापदे साहितिको दीर्घ (तु ता) ।

^१) एव पठन् मूक्तो दूषित द्र । अर्थत आसगन्याच् छन्दस्तश्च वैपम्यात् । प्रथमेषु त्रिष्वपि पादान्तेषु (SIS) इति गणक्रमे सिद्धे सतीहाऽकस्माद् अक्षरत्रुटेश्च (SSS) इति पादान्त-क्रमस्य चाऽनभीष्टत्व द्र (तु कौ ४, ९, यत्र “अद्वयु- > -यु” इति शुद्ध पा भवति । अपि च अद्वया (<अ-द्वयस्-) इति बाह्वृच पाभे यद्र ।

^२) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√द्वय (<द्वय- <द्वि-) + शतृ-प्रत्यय ।

^३) सख नापूटि द्र । उप √द्वयु + कर्तर्य् असि प्र ।

^४) सख. एपूटि द्र । उप यद्र ।

^५) “अद्वयु” इति जै पाभे गद्र ।

^६) वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^१) तस नञ्-स्वरे प्राप्तेऽन्तोदात्त (पा ६, २, २, १६०) । उप (यद्र) “केन्य” इत्यस्य प्र कृत्यार्थत्वात् (पा ३, ४, १४) कृत्यवदुपचारादित्यभिसंवेरिति यावत् ।

^२) १अद्-भुत- > -त. इत्यत्र पै टि द्र ।

^३) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप. <√द्विप् + भावे घञ् ।

^४) विष्णवादीना त्रयाणामुत्तरेषा पर्यायैरौकैकस्य सवन्व द्र (वैतु सा यो विष्णुनैव संबन्धमाह, GW प्रभृ च यदन्विह नाउ प्राति शिश्रावयिषित भवति) ।

^५) सस्व एपूटिदि द्र । उप द्वेषस्- यद्र । अन्वयत किवि (तु MW) ।

^६) भृग- इत्यस्य वि सद् नापू प्राति अत्र भवतीति सा अभिप्रेति ।

^१) तम उप √द्विप् + ण्यत् प्रत्यय । “कृत्योक्त-” (पा ६, २, १६०) इत्युक्तो नञ्-स्वरापवादोऽन्तोदात्त ।

अथ

अध्व- → अध्व- २अप्- यद्
अध्वन्^b - अध्वन् ऋ १, ३७, १३,
६, १२, ३, २९, २, ५१, १५,
८, ८३, ६, १०, ३७, १०, मै ४,
१४, १५, १, -ध्वन ऋ १, ४०,
१, ७१, ९, ७०, ७, १०४, २,
१४६, ३, ३, ३०, १०, ४, ५,
१२, १६, २, ५, ५३, ७, ५४,
१०, ६, १६, ३, ७, ६०, ४, ८,
२७, १७, ५९, २ १०, २२, ४,
११५, ३, १७९, २, खि १, ६, २,
मा ४, १९, ९, १३, २६, १, का ४,
६, ४, १०, ३, ६, २८, १, २, तै १,
२, ४, २, ७, ८, १, ४, १, २, ३, ५,
१, २, ६, ६, १, ७, ६, मै १, २, ४,
३, ७, ६, ४, १, २, ४, १, काठ २,
५, ६, १०, १, १३, १४, २४, ३,
क १, १७, ३७, ४, कौ २, ८२, ६, १,

जे ४, ४, ७, शौ ४, ११, २, ७,
७५, २, २०, ७७, २, पे ३, ०५,
३ ५, ३५, १२, -ध्वनाम् मा ५,
३०, १, २, ५, ११, ०, ५, १, २,
४, काठ १९, ०, क २९, ८, १,
-ध्वनि ऋ ६, ४६, १३, ५०,
५, खि १, २, १, -ध्वने ऋ १,
४२, ८, -ध्वभि ऋ १, २३,
१६, ९, ५०, ०, शौ १, ४, १,
-ध्वसु ऋ १०, १८५, २, मा
३, ३२, का ३, ३, २४, मै १,
५, ४, काठ ७, २, क ५, २,
-ध्व ऋ १, ११३, ३, १७३,
११, २, १३, २, ७, ४२, २,
५८, ३, ८, ३, ११ १०, ६१,
२६, १०८, १, का ११, १, ४,
कौ २, ११०१, १, शौ १३, २, १४,
-ध्वान. तै २, ५, ११, २, १,
-ध्वानम् ऋ १, २, १, १६, १०,

५१, ६, ११७, ७, खि ४, ९, १,
मा ११, १८, २५, ३, का १२,
२, ७, २७, ३, २, मै १, ११,
२, २, ७, २, ३, १, ४, ७, ६,
१५, ३ काठ १६, २, १९, ३,
२०, ५, क ३०, १, ३१, ७,
शौ ३, १५, ४, १, ५१, ४
[ध्वन्- अभि०, वृष्ण०, प्र०, वि०]
अध्व-ग- -गौ ऋ ८, ३५, ८
अध्वग-धातिन्^d -तिना पै
१६, १०४, ७
अध्व-ग- -गत. शौ १३, १,
३६, ४३
अध्व-पति^f - -ते मा ५, ३३
अध्व- -र ऋ ८, १९, १९, २७,
३, ९, ७, ३, मा २, ८, ६, २३,
१५, ३८, का २, २, ३, ६, ६,
१, १६, ५, २०, १, तै १, १२,
१, ३, १२, १, ३, १, ९, ३,

^a) अनुमध्यश्च सनुमन्यश्चेति द्विधा वातुरय प्रतिप-
त्तव्य । अनुम् तावद् नाउउ व्यु औपयिको
भवति । सनुम् च ^aअध्व इत्येव लब्धमकेत
यद् (तु २अन्धस्- टि, GW अध्वर-
इत्यत्र, WW १, १३०) । ^aअम्+^aधा
इत्याकारको मौलिकधातुद्वययोगश्चास्मिन् पारिणामिके
वातौ सम्भावनीयो गत्यर्थपुष्टिपर्यवसान । एतद्वेपरीत्येन
च ^aअध्व, ^aअध्व इत्यत्र ^aअम्+^aह(<घ)न्
इत्याकारको मौलिकधातुद्वययोगो गत्यर्थनिरोधपर्यव-
सान द्र । एव नाम ^a२अह्, ^a१अह् इत्याकारको
योऽनुम् च सनुम् च द्विधा भिन्नो धातुर्भवति (यक्र
पाथा १२७३, ६३५) तत्र वकारान्तस्य मूलतः सतो
हकारान्ततोऽपत्ति प्राकृतिकी संभाव्येत । अनयैव दिशा
^a२अह् इत्यत्र च हकारो मौलिक-धकारस्थान इत्येव
प्रतिपत्तव्यम् (तु गत्याक्षेपीय ^aअध्व पावा १०९) ।
अत इत पूर्वम् ^a१अह् इत्यस्य च ^a२अह् इत्यस्य च
यद् वकारान्ताभ्यां स्रष्टाभ्यां समूलता समकेति (तु पृ
५ टि d) तद् यथावच् छोवाहं द्र । गत्यर्थस्य ^a१अह्
इत्यस्य हकारो धकारमूल इत्यत्राऽपरोऽपि भवति सकेत.
(तु भोउ २, ३, ३० अन्ध- इत्यस्य व्यु) ।

^b) वनिप् प्रत्यय । तस्य च पित्वाभिधाते वातुस्वर

(भाषान्तरीय-सजन्ममकेतार्थं तु WW १, १३०) ।
नापृष्टिदि मूलतो वकारान्ते धातौ सुवचत्तरेऽपि यत्
प्राग्भिर् ^aअत् इत्यतो धकाराऽपत्तिपूर्विका व्यु उक्ता
भवति (पाउ ४, १२६, भोउ २, १, २८३) तत्र प्राकृता-
यिततिरोवापितवस्तुस्थितित्वमेव बीज द्र ।

^c) सोपपदाद् ^aगम्+कर्तरि ड प्र । कृद्-उपप्रस्व
अन्तोदात्त (पा ६, २, १३९) ।

^d) कर्मण्युपपदे ^aहन्+णिनि. प्र (पा ३, २, ७८) ।

^e) कारकोपपदे ^aगम्+क्विप् प्र । अनुनासिकलोपे
तुकि च (पा ६, ४, ४०, १, ७१) एपृष्टिदि स्वर ।

^f) षतस 'पत्यौ' (पा ६, २, १८) इति पृषप्रस्व ।

^g) वरच् प्र उस (पा ३, २, १७५) । 'अधति
व्याप्नोति कर्तव्यभावेन जीवनम्' इति (तु WW १,
१३०, GW) । यथा ऋतु- इत्यत्र समानप्रकरणे प्राति
गत्यर्थो धातुमूल भवति तथाऽत्रापीत्यभिसन्धि ।
दध्+^aध्व > ध्व- इत्येव वम अन्तोदात्त (पा
६, २, १७२) इत्यपराऽपि प्राक्-सामान्या व्यु द्र (तु तै
३, २, २, ३) । यत्तु तत्र भा उप कर्तरि वा कर्मणि वा
अच् प्र इत्याह तत्र । कौटिल्यहिसनाऽन्यतराऽऽत्मकध्वर-
गरहितत्वेऽध्वरस्य तात्पर्याद् भावे अप् प्र इत्यस्य सुवच-
तरत्वादिति दिक् । एव तु मै ३, ६, १०, काठ २३, ७) ।

मै १, १, १३, ३, १, ९, ५, ॥
 १०, २, ४, १, १४, १२, ५†
 काठ १, १० ३, ९, ९, १३†
 १२, ३, ३१, ११†, ३९, १५,
 क १, १०, २, १६, ४७, ११॥
 †कौ १, १११, २, ४८०, ९०९,
 †जै १, १२, ५, ३, ३६, ५,
 ५६, १६, शौ ४, २४, ३, ७,
 ६०, १†, ११, ९, ७, १८, २,
 ३०, पै ४, ३९, २, १६, ८०,
 ७, -रम् ऋ १, १, ४, [१४, ११,
 २६, १] १८, ८, १९, १, २३,
 १७, ४४, १३, ७४, १, ४, ९३,
 १०, १०१, ८, [१३५, ३, ७,
 ९२, ५], ७†, १५१, ३, ७, २,
 २, ५, ३, १७, ५, २०, १, २४,
 २, २८, ५, ५४, १२, ४, २,
 १०, ९, ६, ७, १५, २, ३७, १,
 ५, [४, ८, ६, ५२, १२, ७, ४२,
 ५], ५१, २, ७१, १, ६, ६८,
 १०, ७, २, ७, ५६, १२, ८२,
 ७, ८, ३५, ६, ४३, २०, ६३,
 ६, ७२, ९, ९, ४४, ४, ८३,
 ५, १०, ३०, ११, ६३, ६, ८५,
 १८, ९२, १५, ९४, १०,
 ११०, २, खि १, १२, ८, ३,
 २२, १०, मा ३, ११, ५, १७,
 ६, २४†, २५, ३०, २७, १७,
 १८, २८†, २९, २६†, ३३,
 १५†, ३७, १९, का ३, ३, १,
 ५, ५, ४, ६, ६, ३†, ७, १,
 ८, १, २९, २, ७, ८, ३, ९†,
 ३१, ४, २†, ३२, १, १५†,
 ३७, ३, ५, तै १, २, १३, २,
 ३, १३, १, ४, १, १, †५, ५,
 १, ७, १, ४, १, ८, २, ११,
 १†, ६, २, ९, ३, मै १, ३, १,
 ३, †५, १, ५, ६, ९, ५, २, १२,

६†, ४, ५, ४॥, ९, ६, १०,
 ३†, १०, २†, †१३, ३, ४,
 †१४, २, १८, काठ २, १४†,
 ३, ९, १०, ६, ९†, ७, ४†,
 †१६, २०, २१, १८, १७†,
 २३, ७, ३८, १०, क २, १६,
 १७, ४, ८†, ५, ३†, २९, ५†,
 ३६, ४॥, †कौ १, १६ २,
 ७२९, †जै १, २, ६ ४,
 १८, ५, शौ १, ४, २†, ५, १२,
 २†, २७, ८, ९, १४, १, ४६†^b,
 †पै ६, १७, १, ९, १, ७, ८,
 -†रस्य ऋ १, १२८, ४, ३, ८,
 ८, ११, १, २३, १, ६०, ७,
 ४, ३, १, ७, ८, ५, ४९, ४,
 ६, ६६, १०, ७, ७, १, ११,
 [१, १०, १०४, ६] ४, १६,
 १२, ४२, १, ८, १०, ४, १०,
 १, ५, ७, ५, ६६, १, १४०, ५,
 मा १२, ११०, का १३, ७, ९,
 तै १, ३, १४, १, ३, २, २,
 ३॥, ४, २, ७, ३, मै २, ७,
 १४†, ३, ६, १०॥, ४, ११, ४,
 १४, ११, काठ २, १५, ७, १६,
 १६, १४, २३, ७॥, क २५, ५,
 ३६, ४॥, कौ १, ६९, २, ८६४,
 ११७०, जै १, ७, ७, ४, २१, २,
 -†रस्य ऋ ४, ६, १, ६, १५,
 १४, ७, १४, २, तै ४, ३, १३,
 ४, मै ४, १०, १, -रा ऋ ३, ६,
 १०, खि ५, ५, १, ७, २, १०,
 मा २१, ४७, का २३, ५, ५,
 -राणाम् ऋ १, १, [८, २७, १,
 ४५, ४, ३, १२, २, ८, ८, १८],
 [४४, २, ८, ११, २], ९, ३, ३,
 ८, १०, ४, ४, ७, ३, ६, ७, २,
 ८, ४४, ७, १०२, ७, १०, २,
 ६, [(७, १०, ५), ४६, ४], ६६,

८, खि ५, ५, १ मा ३, २३†;
 का ३, ३, १५†, तै १, ५, ६,
 २†, ६, १२, ३, २, ५, ९, २,
 मै १, ५, ३†, काठ ७, १†, न,
 १०, क ५, १†, †कौ १, १७,
 २१, २, २९६, ४९२, ९८४,
 ११३१, जै १, २, ७, ३, १, ३,
 २४, १२, ३८, ६, ४, ११, ९,
 २४, ५, शौ १९, ४०, ४,
 -०राणाम् खि ५, ३, १, -†राञ्
 क १, ४८, ११, १३५, ५, ८,
 ३५, २१, १०, २, ३, ३२, २,
 ७६, ३, तै १, १, १४, ४, मै ४,
 १०, २, १३, ७६, काठ २, १५,
 १८, २१६, शौ १९, ५९, ३,
 -†राय ऋ ३, २, ७, ४, ७, ७,
 ७, २, ३, ४१, ६, ४३, २, ८२,
 १, ८, १९, २, १०, मा ३३,
 ७५ ३४, ३९, का ३२, ६, ६,
 तै २, ५, १२, २, मै ४, १२, ४,
 १४, ६, कौ २, १०३८, जै ४,
 २९, ४, शौ ३, १६, ६, पै ४,
 ३१, ६, -रे ऋ १, [१२, ७,
 (१३६, ६)], १५, ७, [१६, ३,
 ८, ३, ५], ४७, २, ५७, ३,
 ९४, १३, १२१, १, ७, १४२,
 १३, १६५, २, ३, ४, ४, ८, १,
 १०, १, ७, १४, ७, १६, ६,
 २७, ४, १२, २८, ३, ५३, १०,
 ५७, ४, ४, ९, ४, १५, १, ५५,
 १, ५, २६, ३, [२८, ६, ८, ७१,
 १०], ४४, ५, ६, २, ३, १०,
 १, १५, ७, १६, २, ४६, ५०,
 ९, ७, ३, १, ७, ४, १६, ५,
 ३९, ४, ८४, १, १०४, १८,
 ८, ३, ५, ७, ६, १२, ३१-३३,
 १३, ३०, २७, १, ३५, २३, ४६,
 १८, ५०, ५, [१०, (४९, १०)],

a) 'रम्' इति ऋ (६, ६८, १०) पाभे (वैतु BC) ।

b) 'रे' इति ऋ (१०, ४०, १०) पाभे ।

c) षष्ठ्या आमान्त्रिते पराङ्गवत्स्वर (पा २, १, २) ।

d) -राणाम् इति सुपा स्वरस्त्वलक्षणा । शेष नापूटि द्र ।

६०, २, ६६, १ ९३, २३, ९, ६७, १ ७२, ५, ८२, ३, ९८, ३, १०२, ६ ८ १०, ८, ३, ११, ४, १७, ७, २१, ६ ३०, १५, ४०, १०, ७७, ८ ९८, १४, १२२, ७, खि ३, २, १०, ४, ९, २, ७, ५, ६, ६ मा २, ४, ४, ५, २१, ५७, का २, १, ५ ४, २, ३, २३, ६, १० तै १, १, ११, २, २, १, २, मै १, २, २, २, १३, ८, ३, ११, ५, १४, ११, ३, १२, १, १३, १, ४, काठ १, ११, ९, ५, १८, १०, १३, १२, ४, १५, १२, १६, २१, १७, १८, ३५, १, ३८, १२, ३९, १४, क १, ११, ८, ८, ४८, २, १ कौ १, ३०, ४८, ५०, ६१, १००, १५१, २३७, २४९, २, ३७, ५६९, ५९०, ६६७, ६७३ ८२५, ८७३, ९०३, ९१७, ९३७, १ जै १, ३, १२, ५, ४, ६, ६, ७, ११, ४, १६, ७, २५, ५, २६, ७, ३, ४, ८ ४६, ४, ४८, ५, ५५, ८, ५६, १, ४, ४, ६, १५, १०, २३, ४, २५, ५, २९, ५, शौ ८, ४, १८, १, २१, २१, ४१, ४, ४५ १९, ३३, ३, १२०, १५, ३,	१०३, ३, ११८, ३, पै १२, १, १३, ५, ३ १६, १०, ८, १, -रेषु १, [५८, ७ १०, ३०, ४] ७७, २ १६२, १७ २, १, १३ ३, २७, ८, २९, ७, ५३, १, ६०, ५ ४, [७, १, ८, ६०, ३] ५१, २, ५, १, ७, ४, १ १४, २, २२ १, २८, ४ ६, ४९, २ ६३, ४, ७, १, १६, [१०, ५ (१०, ४२, ४)], ९२, २, ८, ११, १०, १०, ३०, ८ ७६, ३, ९८, ९, ११४, ५ मा ३, १५, १५, २६, २५, ४० २७, १४, ३३, ६, का ३, ३, ५, १६, ५, ७, १, २९, २, ४, ३२, १, ६, १, तै १, ४, ४६, ३, ५, ५, १, ४, १, ८, १६ ६, ९, ३ मै १, ५, १, ५, १, २, १२, ६, काठ ६, ९, ७, १६, १८, १७, २३, ११, ४६, ५, क ४, ८, २९, ५, १ कौ १, ३३८, २, ८२८, १ जै १, ३५, ७, ४, २६, ९, २८, ८, शौ ५, २७, ५, ६, ११०, १, १, १४, १, ३७, पै ९, १, ४ [अध्वर- जीर°, दाशु°, वितत°, वि°, सु°] ॥अध्वर-रूप-→रुपा ^b - -रुपा मै २, १, ७, काठ १०, १, -रुपाम् तै २, २, ९, ४	अध्वर-मृत् ^a - -कृत् तै १, ४, १, १, मै १, ३, ३, ४, ५, ४, १, काठ ३, १०, क २, १७, -कृतम् मा १, २४, का १, ९, १ ॥अध्वर-व ^d - -वम् तै ३, २, २, २, मै ३, ६, १०, काठ २३, ७, क ३६, ४ अध्वर-व(त्→)ती ^e - -तीम् तै २, ५, ८, ५, १ अध्वर-श्री ^f - -श्रिय ऋ [१, ४७, ८, (९२, ३, ८, ४, १४, ८७, २, ४)] १०, ७८, ७, -श्रियम् ऋ १, ४४, ३, १०, ३६, ८ अध्वरे ^g अध्वरे-रु ^h - -रु ऋ १०, ७७, ७ ✓अध्वरीयु ⁱ , अध्वरीयुसि ^j ऋ १०, ९१, ११, अध्वरीयसि ऋ [२, १, २, १०, ९१, १०] अध्वरीयुत् ^k - -यताम् ^l ऋ १, २३, १६ [४, ९, ५, ६, २, १०], शौ १, ४, १, -यन्त काठ १८, ३, २१, ८ ✓अध्वर्यु ^m अध्वर्युत् ⁿ - -र्यन्त मा १७, ५६, का १८, ५, ७, तै ४, ६, ३, ३, मै २, १०, ५, क २८, ३, -र्यन्ता ऋ १, १८१, १ अध्वर्यु ^p - -र्यव ऋ १, १५३, १
---	---	---

a) 'अध्वरम्' इति ऋ (१, ४४, १३) पाभे ।

b) असमाप्तौ कल्पप् प्र (पा ५, ३, ६७) । तस्य च पित्वाभिधाते स्वरेऽविशेष ।

c) कर्मण्युपपदे ✓कृ+कर्तरि क्तिप् । कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

d) भावे त्व प्रत्ययस्तत्स्वरश्च ।

e) 'ह्रस्व-' (पा ६, १, १७६) इति मतुप्-स्वरस्य 'न गोश्चन्-' (पा ६, १, १८२) इति निषेवे पूर्वावस्थ स्वर ।

f) कर्मण्युपपदे ✓श्रि+क्तिप् प्र दीर्घश्च (पावा ३, २, १७८) । कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३६) ।

g) अध्वरे इत्येतस्मिन्नुपपदभूते स अलुग् द्र ।

h) कारकोपपदे ✓स्था+विच् । एपूटिदि स्वर ।

i) क्यचि प्रत्ययेऽवर्णस्य ईत्वे नावा द्र (पा ३, १, ८, ७, ४, ३३) ।

j) अस्य च नाउ च रू ऋग्विषयत्वेऽप्य अध्वर-इत्यस्य क्यचि लोपाऽभाव उक्तः (पा ७, ४, ३९) ।

k) शतुर्निधाते धातुस्वरेऽविशेष (पा ६, १, १८६) ।

l) 'शतुर्नुमः' (पा ६, १, १७३) इति विभक्तिस्वर द्र ।

m) नाधा । द्विपूटिदि तद्वेपरीत्येन ऋगनुकृत्सामान्येनेह अध्वर-इत्यस्य क्यचि लोप द्र (तु पा ७, ४, ३९) ।

n) 'क्यात्' (पा ३, २, १७०) इत्य् उ. प्र । तत्स्वरश्च । क्यचि प्र अध्वर-इत्यस्यान्यलोपार्थं नापूटि द्र । या (१, ८)

३, ४६, ५ ५, ३१, १०,
 ७, ९०, २, १०३, ८ ९, ९७,
 ३० १०, ३०, ६ मा २३,
 ८० का २५, ८, ४ तै २, ६,
 ५, ४, ५, २, १०, १, मै ४,
 १०, ५ काठ १३, १६, ५०,
 ६, कौ २, ५०, जे ३, ५८,
 ४, पे २, ७०, ५ -|०४व
 ऋ २, १४, [१, १०, ३०, १५],
 [२, ३५, १ (७, १६, ११)]
 ३-११, ५, ४३, ३ ७, २,
 ८ ९८, १, १०, ३०, २, ३
 १४ मै ४, १४, ५, कौ २०,
 ८७, १ -०४व ऋ ८, ४, १२,
 -०४व ते १, ८, १८, १, ६, ६,
 १०, २, ७, १, ७, २ मै १,
 ६, ४ काठ ८, ८, ३५, १६
 १८ क ७, २, ४८, १४ १६
 -यु ऋ १, ९४, ६ १६०, ५,
 २, ५, ६ ३, ५, ४ ४, ६, ४,
 ५, ३७, २, ६, ४१, २ ८,
 ७२, १, १०१, १० मा २५,
 २८, का २७, १२, ५, तै २,
 ६, ५, ६, ३, १, २, ४, ७, १,
 १०, २, २, ९, २, ५, ६, ३,
 २, १, ७, २, ५, ९, १, ४, ६,
 ८, २, १, ३, १, २, ४,
 ५, ९, ४, ३, १, ५, ९, २,
 १०, ३, ६, २, ४, ७, ८, १,
 २, ९, १, ६, १, ८, ३, ४,
 ९, १, १०, ३, २, ९, २, ३, ४,
 १०, ७, ३, १, ५, ६, ८, ३
 ४, ३, १, १०, ६, ११, ३
 ५, १, ४, ३, ४, ९, ३, ६,
 १०, २, ७, ५, ८, २, ५, तै १,
 ४, १०, ६, ११, ९, १, ३, ४,
 ५, १०, १३, २, ३, ९, ३, १,
 ४, २, ८, ४, ४, ६, ८, ७,

८, ७, ८ ८, ७, ८ १०
 ९, ६ १६, १, ४, १, २,
 ५ ९, १४, ४, ८ ५, २,
 ८ ६, १, ६ ८, ७, ४, ८, ५,
 काठ ९, ८ ९ ११, १०
 १२, १० १९, ३, २०, ६
 ८ २४, ४ २५, ५, ८ २६,
 १, ६ २७, १, ५, ६, १०,
 ३१, १ २, १०, ११, १०
 ३२, ७ ३५, १६ ३६, ७, ४६,
 ४ १८, ११, १० ३०,
 १ ३१, ८ १० ३७, ५,
 ३९, २ ४०, १, ४, ४१, ४
 ४२, १, ५, ६, ४७, १ ३,
 १०, ११, १४, १ ४, १६,
 ४ शौ ७, ७, ५, १८, ४,
 १५ १९, ८२, १, पै ४, ४०,
 ६ ८, ९, ५, १२, १, ५, १
 -युग्मा १ मै ३, ८, १०, ४, ८,
 ८ -युग्मि ऋ १, [१३५, ३,
 ६] २, ३७, २ ३, ७, ७, ४,
 २७, ५, ७, ९०, १, ९, १०,
 ९, १०, ३०, १३, मा ३३,
 ७० का ३२, ६, १, कौ २,
 ४७७, १ ३, ३६, २ शौ
 २०, ६७, ७ -युग्म्याम् काठ
 २८, ५, क ४४, ५, -युग्म ऋ
 १०, ४१, ३, तै ३, २, ९, १,
 ४ ७ ५, १, ५, ८, ४, ३, १,
 ५, ९, २, १०, ३, ६, २, ४,
 ६, १, १०, १, तै ३, ३, ४
 ७, ७ ९, ८, १०, ५, ४, ६,
 ५, १, १२, ५, २१, ६, १ क
 ३०, ३, ३१, २१, ४१, ७,
 -युग्म ऋ २, १६, ५, खि ५, ७,
 ५, ११, मा १४, १-५, ७,
 का १५, १, १-५, २, १, तै २,
 ६, ४, १, ४, ३, ४, १ २, ३,

१६, २, १०, १, ३, ६, ३ ४, ४, १;
 मै २, ९, १ ४, २, ८, १, ४,
 ५, ४, ६, ८, काठ ९, ८, ११
 १७, १ २६, ९ २८, ५, ३४,
 ५, क ८, ११, २५, १० ४४,
 ५, -०४ खि ५, ६, ४ ७, ५,
 ११, मा ३३ ३३, ७३, का ३२,
 ३, ६, ४, -युग्मा तै ३, २,
 ९, ६, -०४ ऋ ६, ४०,
 ४, ४४, १३ ८, ४, ११, ३०, २४
 ९, ५१, १ मा २०, ३१, २३,
 २३, मा २२, २, ८, २५, ६,
 ३, तै ६, ४, ३, ४, मै ४, १,
 ११, १, १, ३०, ८, ४९९
 २, ५७५ ७९३, १ ३, ३२, ६,
 ५२, ३ ३, ४७, १, शौ २०,
 १३५, ४, -०४ ऋ ३, ५३, ३,
 ८, २४, १६, १०, ३०, ५, खि ५,
 १९, १, तै २, ५, ९, ६, काठ
 ३१, १३, १, ३, ८५, २,
 १०३४, १ ३, ४३, ५, कौ ११,
 १, ३१, २०, ६४, ४, पै १६,
 ९२, १, -०४ यो ३ मै ४, ५, २
 -०४ ऋ ३, ३५, १०, १०,
 १७, १२, मा ७, २६, का ७,
 ११, १, तै २, ६, ५, ४, ३,
 १, २, ३, १०, १, २, १, ३,
 १ मै ३, ८, १०, ४, ४, ८, ५, ६,
 ६, ५, काठ २६, १, २७, ५, ६,
 १०, ३५, ८, १ क ४०, ४, ४२,
 ५, ६, [०४-अन्, चमस, सु]
 अध्वर्युव-वम् ऋ १०,
 ५२, २ खि ५, ७, ३, ८, मा २८,
 १९, का ३०, २, ८, मै ४, १३,
 ८, काठ १९, १३, -वात् खि
 ५, ७, ५, ११

अध्वर्यु-पात्र- -वम् मै ४,
 ६, २

१अध, अधा १, १०, १० ३८,
१० ४२, ६ ५५, ५, ५७, २, ७२,
१०, ९४, ११ १०१, ९,
१०२, ७, १०४, ५, ७, ११४,
१०, १२०, १२, १२१, ६,
१२०, ११, १२७, ६ ९,
१२९, ११, १३२, ३ १३९,
१, १०, १४०, १०, १४४, २,
१५१, २, १५३, १, १५६, १,
१६७, २, १६९, ६, १७०, ५,
१८०, ७, १८६, ९, २, १३,
५, १७, ३ [४, ९, ११०, ९],
२२, २, २८, ९, ३०, ३, ३१,
२, ४, ३, [४, ९, ७, २, ९],
६, २, ३२, ११, ३८, २, [४२,
६, ८, (४५, १३) ७५, १६,
९८, ११], ५५, १, ६, ४, २,
१४-१६, ५, १०, १४, ६, ७,
७, २, १०, २, १६, १७, १७,
७, १०, १८, ९, १३, २२, ६,
२७, १, ३-५, ३१, ६, ५, ९,
५, १६, ४, १७, ४, २९, ५,
३८, १, ४०, ६, ४६, २, ५२,
३, ११, १६, ५४, ६, ६६, २,
४, ८५, ८, ६, [१, २, (६, ५,
१, ५, १०, ५२, २)], २, ७,
६, ४, ५, १०, ४, १२, ५, १५,
९, १६, ४, १७, ८-१०, १८,
१४, १९, १२, २५, ७, ३०,
२, ३१, ३, ३६, १, ४६, १०,
१२, ६६, ६, ८, ७, ३, २, ४,
८, १५, १४, १८, १२, २१,
२०, ३, ५, २१, ६, २९, ३, ४,

३४, २, ३८, ६, ४५, ३, ५६,
१, ७, २२, २४, ७४, ५, ८२,
९ ८३, ५, ८८, २, ९०, ३,
९१, ५, १०४, १५, ८, १, १६,
१८, २८, ३३, १२, १९,
१३, २४, ४६, २९, ३१, ३३,
६२, ९, ६९, १६, ८३, ८, ९,
८४, २, ६, ९२, २९, ९३, १२,
१४, ९६, १५, ९८, ७, [१००,
२, १०, ८३, ७], १०१, १०,
९, ४८, ५, ६१, २, ९७, ११,
९९, २, १०२ १, २, १०, १,
६, ६, ७, १०, १४, ११, ४,
२२, ६, २५, १-३, ३०, १०,
३३, १, ३, ५४, ६, ५९, १,
६१, २०-२४, ८५, २७, ९२,
१४, ९५, १२, १४, २७, २,
१११, ९, ११३, ८, ११५, १,
१३२, ३, १३३, ५, खि १, ८,
३, ४, ९, ४, ५, ७, ५, १२,
मा ८, ५, १२, ८, ७६, १, १५,
४५, ६२, १७, ६३, ६४,
१९, ६९, २७, ९, २४, १,
३३, ४८, का ८, २, १, १३,
१, ९, ६, २, १, १६, ५, २७,
७, ५, १८, ५, १४, १५, २१,
४, १९, २९, १, ९, ३, २, १,
३२, ४, ५, १, २, ६, ११, ४,
१२, ४, ३, १, ११, १, ४, १,
७, ४६, ४, ३, ३, ४, ७, ५,
१०, ३, ७, ४, १५, १, १, २, ७,
१६६, ८, १४, १२, ५६, १३, ८,
३, ४, ६६, ४, १०, २, १२, ३,

१३, ६, १०, १४, २, ६, ८, ९,
१२, मा ४, १३, १५, ८, १६,
१७, १६, ८, १२, १३, १७, १०,
१८, १८, १६ २०, २०, १४, २३,
१२, ४४, ८, क २५, ३, ४, १,
२६, ९, २९, ४, १, १, ५, २,
६४, ४०६, ४६१, ५७०, २, ६०,
१७५, १८९, ३६३, ३६४,
३७०, ५६१, ५७०, ८३८,
८४६, ९०१, ९१९, ९८१,
११२८, १, ५, ८, ७, २,
४५, ८, ४८, ७, ५८, ५,
३, १६, १३, १७, ११, ३०,
६, ८, १३, ४५, ३, ४६, ५,
५८, २, ४, ११, ३, १४, ५,
१६, २, ४, २४, २, शौ १, २८,
४, ३, ४, ४, २०, १, ४, ३२,
७, ५, २२, २, ६, ६५, १, ७,
७७, ११, ८८, ३, ८, ४, १५, १,
९, १५, २०, १०, २, ७, ४,
२५, १२, ३, २, ९, १३, १,
३०, १४, २, २०, १८, १, १६, १,
२१, ५१, २, ११, २३, ३,
१७, २१, ४, ४८, ६३, ६९,
७०, १९, ३३, ५, ४७, ८, ५०,
१, १२०, १५, २, २४, ६, ६०,
२, ८३, २, ९२, १३, १००,
१, १०८, २, १३७, ९, पै १,
४१, २, ६८, २, २, २०, ५,
३२, २, ४, ३२, ७, ५, २, ६,
६, २, १०, ६, ३, ११, ६, २, १,
१२, १, ९, ११, १३, २, ९,
१६, १०, ५, १७, ३, ५९, ८

२) अध, अधा इत्यत्र वर्णव्यापत्तिमात्रेण किञ्चिद्वि
विरूपं सदप्येतदेव प्राप्ति मूलतः द्र । नि च अव्य
चेति तत एव स्पष्टम् । यद्वा भिन्नैव ततोऽस्य व्यु । तद्
यथा । उभयी श्रुतिर्भवति । ह्रस्वान्ता च दीर्घान्ता च ।
दीर्घान्तं च ह्र मूलतस् २अ-ध- (वस ३अ-भावे
(√धा>) धा- इत्यस्यात्र व्यु औपयिकतया
सुक्तपस्य तृ१ सत् क्वि च (तु ५अ-ध- > -धा

इत्यत्र टि, [अध+उ] > अधो > अधु > अधुना
इति च) छन्दोऽनुसंधानमात्रेण ह्रस्वान्ततया परिणतं
चेति च अध इति व्युत्पन्न वाऽव्युत्पन्न वेति च
विमृश्यम् (तु, WW १, ९९, कथा, तथा, युथा, कूध
इत्यत्र टि. च यद्वा) । एस्थि ह्रस्वान्ताश्च दीर्घान्ताश्च
निगमा इह सहाऽवस्थिता सन्तस् तत्तदान्नायतो विवे-
कार्थमनुसंधेया ।

अध-प्रिय ^१ - -०या ऋ ८, ८, ४	अधस् ^{१*} -ध क ७, १०४, ११,	९६, ३, २, १, ४, १, २, काठ
२*अध ^२ - -वा	८, ३३, १९, १०, ११९, ११,	१, २, ८, १२, ९, १४, १२,
अधस् ^३ - अध- अयम् द ।	१२९, ५, १६६, २, मा १६, ७,	१०, १७, ६, १९, ११, २५, ४,
अधराकासी ^४ पै २, ७, ५	३३, ७४, का १७, ८, ११,	६ २६, ६, ३१, १, क १, २,
अधर्म ^५ - माय मा ३०, १०, का	३२, ६, २, तै ४, ५, ११, १,	७, ७, २७, ६, ३१, १,
३४, २, २	५, ६, ९, १, मै १, ६, ६, ९,	१३९, १, २, ४१, ४, ४७,
	६, ११, ७, २, २, ५, ४, १, ९,	१, नो १, १७२, नौ ३, १८, ४,

अ) तम निपात-प्रप्रम्व (पा ६, २, २) । तत्र हि अव्य इत्यत्र नि परिगणन कृत भवति । उप प्रिय- <✓प्रि यः । स्वादा अध-प्री* (उम) इत्येतन् प्राति क्रिवन्तम् । ततोऽपीष्टनिगममानमिद्वेरिति यावत् (तु कध-प्री* यत्रापि Gw कध-प्रिय- इत्येवमेव प्राडयितु- नामो भवति) । सा इह पूष अवस्<अव इत्येव स्यात् (कथा>) कध>अध इयेव (वर्णलोपन) वा स्यादिति वृत्त्या कध इत्यस्य 'अध' इत्येतस्य च मना विवेक विलुम्पेदित्युपेक्ष्य ।

ब) अध, अधा इत्यत्र व्यु औपयिक सत् त टि गद ।

८) 'अधत्त' इति पाभे भवति (ऋ ८, ९६, १३) । सा स्वीये बाह्वचभाष्येऽमु पाभे सथाव्याऽर्थतोऽभिन्न सन्त वर्णविकारमात्रतयेव समावर्ते । कौ (कमग्र म) त्वमौ 'अपद्रा' (यद्र) इति पाभे उपश्रावयमाणा अप✓द्रा इत्यस्य तिङ्श्रुततया व्याचिख्यासुर्भवति । तदेव शाखाभेदेन व्यवस्था द्र । तथा हि । बाह्वचभाष्ये संकेल्यमाना छान्दोगी शाखा कौ अपरा सती भिन्नपाठ-वती बभूवेति स्यात् । एवमपीहायमन्त गाममुपलभ्य-मान पाभे एतज् ज्ञापयितुमल स्याद् यथा 'अध. द्रा' इत्येवं वा 'अप. द्रा' इत्येव वा मूलतः पदद्वयात्मके सामवेदिना पाभे सति 'द्रा' इति द्वितीय पद <द्रा- (<✓द्रा) स्यादिति । एस्थि च यत् सा 'अधद्रा' इत्यमु पाभे बाह्वचेन पाभे समेलयितुकाम इव ✓धा इत्यस्येव किञ्चित्तिङ्श्रुतविशेषतया प्रतिपिपादयिषति तन्निर्भूलं द्र । अथ वाक्यान्वये तावदयमपरो विवेक द्र । यथा बाह्वचे तुरीये पादे 'अप अधत्त' इत्येषा श्रुता सती क्रिया वाक्यकरी भवति । सावे तु 'अप' इत्युपसर्ग-श्रुतिबलेनोच्चीयमानाऽऽक्षेपाह्वा तत्-पूर्वा 'चकार' इत्ये-षति च । बाह्वचे वाक्ये 'स्नेहितम्' इत्येक कर्म सावे तु तच्च 'द्रा.' चेति द्वे । अथ काठ क च 'अदध्राम्' (यद्र) इति पाभे भवति । स च बाह्वचस्य पाभे नेदी-यानिति कृत्वा ✓धा इत्यस्य रेफोपजनाऽऽदिमत्तिङ्-श्रुतविशेष स्यादिति वा साव पाभे अपि नेदीयानिति

कृत्वा अधद्राम्>अदध्राम् इत्येव मा यमिकवर्ण-न्यासास-मात्र वेति समान सृह सद् विमृश्य द्र । कौ 'अधद्रा' इति पाभे अपि क्वचित् स श्राव्यते (तु म BI BEN WIL) । यत्त्वमु पाभे तदीयम् 'अधत् । रा' इति पपा चोपजीव्य LUD 'राद्' (<राज्-) इत्यस्य सतोऽन्य-विभारतया द्वितीय 'रा' इति पद प्रतिपद्यते तत्तथा स्यान्न वा स्यादिति । क्यमुत्तर कल्प इति । 'अधत् (>द्र) द्रा' इत्येव मूलतः मति माध्यमिक दकारद्वयम् 'अनवि च' (पा ८, ४, ४७) इत्यनुगासनीयत्वाद् वैकल्पिकमि-तीवाभिमवायैकदकारवत्तया श्रुतिप्रवृत्त्युपागमस्यापि मभ-वादिति । एवमयुत्तरे क्लेपे प्रथम पदम् 'अधत्' (<✓धा) इति स्यान्न 'अध' इति तु वच सावकाशी-भवत् पुनरपि भूयोविमृश्यन्वमस्य विषयस्य प्रख्यापयेदि-त्यलम् (तु अपद्रा, ०द्रा, अदध्राम्, *अधद्रा) ।

८) इहामिद्विकरं मुपा 'अधराञ्च्->अधराग् (यद्र) आसीत्' इति शोधो विमृश्य ।

९) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

१) ६अ+वम् (<✓धा+मावे असुक्) इत्याकारक-मौलिकाऽवयवस्य च वस अन्तोदात्तस्य (पा ६, २, १७२) प्रयोगतः क्वि च मत न द्वि १ रू एतद् वस्तुतो भवति यत् स्वरादिषु (पाग १, १, ३७) पठ्यत इति कृत्वा अव्य इद-मित्युच्यते । एस्थि 'अधो वसति' इत्यत्र अधा (=आत्मनो-ऽपेक्षयाऽऽधारीकर्तुमुचितस्य बुद्ध्याऽवस्थितिमतोऽन्यस्य कस्यचिदभावाद्) अनाधार आधाररहितो यथा स्यात्तथा <उपरिस्थितपदार्थान्तराऽपेक्षया नीचैस्तरा वसतीत्यर्थ द्र । प्रयोगतः क्वि एवोपलभ्यते वि सतो रूपान्तर च किमपि नोपलभ्यते इत्येतन्मूलैतदव्ययवप्रसिद्धि खलु द्र । यत् प्राग्भिर् अधर->अध्+अभि प्र तादित (पा ५, ३, ३९) इत्युक्त भवति तन्नोपपद्येत । अपर-, अव- प्रभृ (यद्र) समानप्रकारकनिष्पत्तीना शब्दान्तराणा साम्यानुसधानतस् अधर- इत्यस्यैतन्मूलकत्ववचनस्यौचित्यदर्शनाच्चैतन्मूलं स्यादिति यावत् (तु अधर- टि) । यच्च भाषान्तरीयेषु सजन्मस्व अनुनासिकाश श्रूयते (तु WW १, ३२३)

६, ४, २, ८, ४, १११, पै १, २९, १, २, ८९, ५, ३, १९, ४, ७, १२, २४, ६, ८, ११, २, १०, २, १०, १३, ३, १११, १६ १०, ११ अध-ईप् ^b - पम् तै ६, ३, ३, ४॥ अधस्तात् ^c ऋ ३, २०, १६, खि २, २, ३, मा २४, १, ५, २६, १, १, ११ २, ६, ३, ४, ५, ५, ९, ५, ६, २, १, ६, २, ११, १, ३, ६, ४, ४, ११, ४, ५, २, १, ११ २, १, ९, २, २, ४, १, ३, २, १, २, ६, १०, ३, १३, २५, ४, १,	८५, १३, ४, ४, ५, ६, ८, ८, काठ ९, १७, ११, ४, १३, ३, २०, ५, २५, ८, ९, २६, ८, २७, ५, २८, १०, ३१, ६, ॥ ३१, ५, ७, ४०, १, २, ४१, ६, ४२, ५, ४५, १, ४७, ६ ८, गौ ४, ४०, ५, पै १५, १९, ६ ॥ अधस्तात् → ल-लक्ष्मन् ^d - -दमाणम् मै ३, २, ७ अधस्पद ^e - -इम् ऋ [१०, १३३, ४, १३४, २], खि ४, ५, १९, मा १५, ५१ का १६, ६, ३, तै १, ६, १२, ४१, ४, ७, १३, ३,	५, १, २, ६॥, मै २, १२, ४, ४, १२, ३१ ^f काठ १८, १८, ५, २९, ६, कौ २, ४४२१, शौ २, ७, २, ५, ८, ५, ८, ७, ३५, १, ६४, १, ११, १, १२, २१, पै ५, २३, ५, २६, १, २९, ८, ७, १८, ६, ९, १६, ९०, १, ९१, २, -दा ^g पै ७, १५, ८, -दा ^h ऋ ८, ५, ३८, -दात् ऋ १०, १६६, ५, -देन शौ १०, ४, २४, पै १६, १७, ६ अधो (<वस्-अक्ष ⁱ - -क्षा ^j ऋ ३, ३३, ९
---	---	---

तत्राऽऽयाऽकारस्याऽनुदात्तत्वे सिद्धे सति तत्प्रोद्वलनविषय-
कस्य तत्तत्प्रदेशस्यवक्त्रपृष्ठविशेषस्य तथाविधाऽऽनु-
नामिक्यात्मरूपपरिणामतया समाधानं सुवचम्
(तु २र्ज-→न् । अश- इत्यत्र टि च) ।

a) 'अथ' ऋ (१०, १४५, ३) पाभे ।

b) अथ 'अव ईपयो' इति कृत्वा 'पारे मध्ये' (पा २,
१, १८) इत्यत्र उस् । 'गोस्त्रियो' (पा १, २, ४८) इति
ह्रस्वाऽऽपत्याऽदन्तत्वे सम्पन्ने 'नाव्ययीभावात्' (पा
२, ४, ८३) इत्य् अम्-भावे (सम्मात्रस्य) द्वि १ रु इदं
क्वि चेति द्र । 'अध ईपे सति' इत्यर्थे 'तृतीयासम्भो'
(पा २, ४, ८४) इत्य् अम्-भावो भवति भा अपार्थं गौरवं
द्र । सासस्व (पा ६, १, २२३) । भूयानपि सामासिको
विमर्श अधस्पद- इत्यत्राऽनुपदमिव द्र ।

c) पाप्र अधर- > अध्+अस्ताति प्र (पा ५, ३,
३९ उ) । यथा त्वत्र स्वयम् <अवस् इति कृत्वा अधर्-
इति स्वतः पूर्ववर्तिन प्राति मूलत्वेन न व्यवहियेते-
त्यादिविषय सकेतितपूर्व (अवस् इत्यत्र द्र) । तदन्वि-
हापि अवस्+तातिल् (तु अधरात्तात्) उस्. इत्येव
सुवचम् । लिट्-स्वर (पा ६, १, १९३) ।

d) वस पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

e) अस. मासस्व (पा ६, १, २२३) क्वि चेति कृत्वा अध-
ईप्- इत्यनेन न्यायसामान्यं द्र । पाप्र. पूप °स् > स्
इति पुनः प्रकृत्यापत्तिर् द्र (पा ८, ३, ४७) ।

f) 'अधरम्' इति ऋ (१०, १५२, ४) विशिष्ट पाभे ।

g) 'नाव्ययीभावात्' (पा २, ४, ८३) इति सुब्लुको-
ऽभावेऽम्भावे प्राप्ते 'तृतीयासम्भो' (पा २, ४, ८४) इति
तृ १ अमोऽभावः प्राकृतिकृष्ण-प्रत्ययइन-भावरहितश्च द्र ।

h) एतद् रु (प्र३) ज्ञापकं भवति यथा प्रकृताकारक
अस मूलतः वि भवतीति (तु अधोअक्ष->-क्षा) ।
एवं सत्यपि क्रियाविशेषणतयैव श्रुतिमुभिन्नं भवति । तथा-
त्वेन च न द्वि १ रु एव प्राधान्येन प्रयुज्यते क्वचित्
क्वचित् तृ १, पृ १, स १ च । अदन्तानां प्राप्तिं द्वि १ रु
अमन्तत्वोपलब्धेरैवेतदुक्तं भवति यथाऽदन्तेभ्यः अस
सुब-लुङ् न भवति सुपोऽम्भावश्च भवतीति । अनदन्तानां
प्राप्तिं च न द्वि १ रु असुबवत्तयोपलब्धेरैवमायुक्तं
भवति यथाऽनदन्तेभ्यः अस सुपो लुग् भवतीति ।

i) सस्व अधस्पद- इत्यत्र गतौ द्र । पूर्वरूपैकादेशे
प्राप्ते (पा ६, १, १०९) प्रकृतिभाव उस् ।

j) प्र३ रु वि च द्र (तु अधस्पद->-दा) ।
एवविधे प्रयोगे विशेषणभावे सत्यपि तस्य क्रियापरत्वा-
भावात् कामम् अव्ययीभावभावोक्तं समासविशेषो
भवतीत्युच्येत न तु सम्यङ् निष्पन्नं अस भवतीति
वक्तुमुपलभ्येत । सुसिद्धे हि अस पूर्वपदभूताऽव्ययार्थ-
स्याऽविकरणाविशेषाऽऽत्मकस्य प्राधान्येनेह भाव्यम् । न तु
प्र३ रु प्रकृते तद् भवति । तदविकरणाविशेषवर्तिवृत्त्यु-
पलब्धेरिति यावत् । स्याद्वेहाऽवोवर्तित्वं नामाऽधोभाव-
वत्त्वं भवतीति कृत्वा पूर्वमुक्तप्रकारमादभिनिष्पन्नाद् अस
मत्वर्थीयप्रकारकस्तद्वित् अच् प्र वक्तव्यस्तत्स्वरेण
चान्तोदात्तस्तदवस्थ द्र । एस्थि १ अधस्पद- (अस.)
इत्येका निर्दिष्टि स्याद् यदीयानि न द्वि १, तृ १, पृ १,
स १ च रु भवेयुः । तज्जन्मन २ अधस्पद- इत्यस्य
ताद्वितस्य वि मतं पृथक् च गौणी च निर्दिष्टि स्याद्
यदीयं च प्रकृतं प्र३ रु भवेत् । अथाऽन्ततस् तस वा
स्याद् मयूरव्यसकप्रकारक (तु पा २, १, ७२) । अस्मिस्तु

अ/वम्>धो-नाभि^a-भि मै
३, २, १, माठ १९, ११, ४३, १
अ/वम्>धो-भाग^b-मे पै ९,
१० १२

आ/वम्>धो-राम, मा^c-म
मा २९, ५८, का ३१, ६, १, तै
५, ५, २२, १, मै ४, ७, ८^d,
माठ ४८, १, -माम् काठ १३,
१ -मौ मा २४, १, २९, ५९,
मा २६, १, २, ३१, ७, १, तै
५, ५, २८, १, मै ३, १३, २,
काठ ४८, ३

अ/वम्>धो-वचस्^d-चस
शौ ५, ११, ६, पै ८, १, ६

अधम, मा^e-म [(५, ३०, ७),
७, १०४, १६], शौ ८, ४, १६,
पै १६, १०, ६, -मम् क १,
२४, १५, [५, ३२, ७, (७, १०४,
१६)], मा ६, १६, १२, १०^f
का ६, ३, ६, १३, १, १३^g,
तै १, ३, ९, २^h, ५, ११,
३ⁱ, ४, २, १, ३^j, ६, ३, ९, २,
३, मै १, २, १६, ३, १०, १, ४,
१४, १०^k, काठ ३, ६^l, ८,
१६, ८, ४०, ११, क २, १३,
१५^m, कौ ३, १, ४ⁿ, जै २, ५,
१^o, शौ १, २१, २^p, २, ८, १, ३,
७, ४, ७, ८८, ३^q, ८, २, २४,
९, २, १७, १८, १०, ३, ९,
१३, १, ३२, १८, ४, ६९, पै २,

८८, २१^r, १०, १०, २ १५, २३,
९, १६, ६३, ८, ७७, ६, ७
१५०, १०, -मा शौ ९, २, ४,
९, पै १६, ७६, ८, -मा शौ ६,
१२१, १, ७, ८८, ४, पै १६,
५१, २, -मान् क ४, २८, ४,
-मानि क १, २५, २१, काठ
२१, १०, -माया पै ३, १५, ५

अधर, रा^s-र क १, ३०, ९, ३,
५३, २१, मै १, २, १५, ३, ४,
१०^t, कठ २०, ११^u, ३०, ८,
९, क ३१, १३^v, ४७, ११, शौ
७, ३०, १^w, १९, ४६, ५, पै
१, ७८, १, ४, २३, ४, ५,
३३, ५^x, १३, ६, ९^y, -र-र
शौ ६, १३४, २, -रम् क २,
१०, ४, १०, ९८, ५, १५२,
४, १६६, ३, मा ८, ४४, १८,
७०, मा ८, १८, १, २०, ५, ३,
तै १, ३, २, १, ३, १, ४, ४,
२, १०, २, मै १, १०, ७^z, ४,
५, ८, माठ २८, ७, २९, ८^{aa},
३१, १४^{ab}, ३२, २, ३४, १८,
३६, १ मा ४४, ७, कौ २,
१२१८^{ac}, शौ २०, ३४, ४^{ad}, पै
७ १८, ९, १३, ७, ४^{ae}, १६,
५, ४, -रस्मै काठ २८, ७, ४४,
७, -रस्या शौ ८, २, १५, पै
१६, ४, ५, -रा क १, ३३,
१५, १०, १४५, ३, शौ ३, १८,

४, पै ७, १२, २, -रात् क [१०,
४२, ११, ४३, ११, ४४, ११],
तै ३, ३, ११, १, काठ १०,
१३, शौ ७, ५३, १, २०, १७,
११, ८९, ११, ९४, ११,
-रात् क १, १०१, ५, खि २,
११, ५, ४, ६, ९, मा १७, ६३,
का १८, ५, १४, तै १, १, १३,
१, ६, ४, २, ३, २, ८, ५, ५, ३, १,
४, ६, ३, ४, मै १, १, १३, २,
१०, ४, १२, ३, काठ १, १२,
५, २ १८, ३, ३२, २, क २८,
३, शौ २, २९, ३, ३, ६, ६,
५, ८, ८, २८, १४, ६, ८८,
३, १०, ३, ३, ६, १९, ३०,
१३, १, ३१, १९, ३३, २, पै
१, १९, २, ४, २७, २, १२, ५,
२, १३, ३, ८, १६, ४४, १,
४५, १, ६३, ३, -राभ्य क
१०, १४५, ३, शौ ३, १८, ४,
पै ७, १२, ३^{af}, -रे मै १, ६,
९^{ag}, ३, २, ९^{ah}, ४, १२, ३,
काठ २६, १०^{ai}, ३१, १४^{aj}, क
४१, ८^{ak}, शौ १, ९, २, ४, ३,
१९, ३, ४, २०, ६ १३, १,
३१, पै १, १९, ४, २, ४, ५,
३, १९, ४, २१, ६, -रेण मा
२५, २, का २७, २, १, तै ५,
७, १२, १, मै ३, १५, २, -शौ
शौ १०, २, २, पै १६, ५९, २

रूपे पूष अधो-वर्तिनि वृत्तिरिति विशेष सुलभो
भवति । सामख चेह भवतीत्यपि वचोऽन्तर नापेक्षेत ।
यत्तु प्रकृते रू सा कृद-उत्तरपदप्रकृतिस्वरत्वमिव मन्यमानो-
ऽन्तोदात्तं समर्थयामास । तत्र । गतिकारकोपपदादेव तस
तत्प्रवृत्तेस्तस्य चेहाऽदर्शनात् तदधीनस्य कार्यस्य नितरा-
मनुपपत्तेरिति यावत् (वैतु नाउ अधो-नाभि- यत्र सा
भ, ष्य उक्ता दिशमनुसृत्य पराऽऽयुदात्ताऽऽत्मकप्रकृतिगवर-
प्रसङ्गः स्यात्) ।

^a) अधर्ईष-प्रसृ टि यदुक्तं तदिहापि संगतं द्र ।
अनदन्तत्वात् पाप्र अस सुब-लुक् च द्र इत्यपि सकेतित-

चरमेव स्मारितं भवति ।

^b) कस वर्तीतिमथ्यमपदलोप (पावा २, १, ६०) ।

^c) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप राम्-(<
✓रम्) इति सौन्दर्यलक्षणविशेषपर यद्र ।

^d) सस्व नापृष्टि द्र । उप यद्र ।

^e) 'अवोधसो.' (पावा ४, ३, ८) इति म* प्र अन्य-
लोप । प्रत्ययस्वर (तु अवम- टि) ।

^f) 'अधरम्' इति क (१०, १५२, ४) पाप्मे ।

^g) 'अलम्-' इत्यत्र 'अवर-' इत्यत्र च टि द्र ।

^h) 'उत्तराभ्य' इति क (१०, १४५, ३) पाप्मे ।

अधरात् ऋ ६, १९, ९, [७, ७२, ५, ७३, ५], [१०८, १९, १०, ८७, २१] ८, ६१, १६, १०, २७, १५, ८७, २०, मै ४, ११, ४१, काठ ९, १९, शौ २, १४, ३, ६, ४०, ३, ८, ३, १९१, २०, ४, १९१, ५, १७, ११, २, ४, १२, १, ३१, ३२, २, ४१, १८, ४, ११, १९, १५, ५, ४८, ४, पै १, ३६, ३, ५२, १, ३, ३५, ५ ६, २१, ४, ८, ११, ८, १५, ११, ११, १९, ३, १६, ७, ९, १०, ८, ११, १०, १० २८, ७५, १०४, ४५	अधरात्-स्था ^० -स्था खि २, ८, २ अधर-हनु ^० -नु शौ ९, १२, २, पै १६, १३९, २ अधरा(र-अ)ज्वा ^० -राक्, ग् खि ५, १२, २, १७, १-४, मा ६, ३६, १०, १९, का ३, २, ६, ६, ८, ७, ११, ६, ४, तै १, ४, १, २, ८, १४, २, ६, ४, ४, ३, मै १, ३, ४, २, ६, ११, ४, ४, ५, ५, ७, माठ ३, १०, १५, ७, ३७, १० ३९, १, क २, १७, शौ २०, १०८, २, १३४, १-६, -राड् शौ ५, २२, २, १२, २, १ -राच ^१ क १०, १३१, १, १३३, २ कौ २, ११५२ जै ४, १, ५, शौ २०, ९५, ३, १२५, १, -राञ्च शौ ३, ६, ७, ९, २, १२ पै २, ५५, ५, ३, ३, ७, १६, ७७, २, -राञ्चम् शौ ५, २२, ३, ४ ६, १२७, ३, १०, ५, ३६, १६, ८, ४-२९, ३३, १९, ३९, १०, पै १, ९०, ४,	७, १०, १०, १३, १, ४, ५ [ञ्च-भूमि ^०] अधराची ^० -ची ^० मा १६, ५, का १७, १, ५, मै २, ९, २, काठ १७, ११, क २७, १, पै १, ५९, ५, -चीम् पै ६, २२, १५, १६ अधराचीन ^० -नम् क २, १७, ५ अधराचीन-प्रवण- -ण काठ ३४, १८१ अधराच्य ^१ -च्यम् शौ ४, ७, २ पै २, १, १, ५, २१, १ अधरो(र-उ)त्तर ^१ -रम् काठ १२, ४ अधरो(र-ओ)ष्ट ^१ -ष्टेन काठ ५३, २ अधस्प र्म्यं तां मधने भवा- न्वेन ^१ पै २, १९, ४ अधि ऋ १, ६, [९, ४९, १, ५, ५६, १, ८, ८, ७], १० ^१ , १६, ६, १९, ६, २१, ६, २५, १८ ^० , २८, ९ ^१ , २९, ६, ३२, ७,
--	--	---

a) स्वार्थे आति प्र (पा ५, ३, ३४) । तत्स्वर ।
b) स्वार्थिक-प्रत्ययान्तादपर स्वार्थिकम् तातिल् प्र
उम स च स्वरेऽविशेषकर (पा ६, १, १६३) ।

c) तस सासख (पा २, २, १, ६, १, २२३) ।

d) वस पूषप्रख (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

e) 'अधिरस्था' इति मुपा भवति (यद्र) । तस्य स्थाने
यनि शोध सति द्र । अन्त्युपाये 'अवरे स्या स्थिति-
र्यस्य' इति वम कृत्वा नापदि स्वर ।

f) उस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप
✓अञ्च+किन् ।

g) प्रयोगतो न द्वि१ सदपि क्विचि द्र ।

h) 'चौ' (पा ६, १, २२२) इति पूर्वपदस्याऽन्तोदात्त द्र ।

1) स्त्रिया डीप्प्य उदात्तनिवृत्तिस्वर बाधित्वा चौ पूर्वपद-
स्याऽन्तोदात्त (पा ६, १, २२२) ।

1) स्वार्थे ख-ईन. प्र तत्स्वरश्च (पा ५, ४, ८) ।

1) शैषिकेऽर्थे यत् प्र तत्स्वरश्च (तु पा ४, २, १०१,
६, १, १८५) ।

1) द्रम एम्बद्वावो नपुसकत्वञ्च (पा २, ४, १२, १७) ।

m) सस्करणान्तरसापेक्षो नितरा दुरूह मुपा
तत्त्वतोऽवबेय ।

n) 'अधि ईमहे' इत्युपसर्गभावं सा आह (वैतु स्क
वे प्रमृ) । अपादानविकल्पस्य प्राधान्येन शिश्रावयिषित-
त्वात् तदनुवादी कप्र एवेति बाद साधीयान् । प्राप्ति-
मात्रार्थविवक्षायां अधीत्यर्थस्य प्रासङ्गिकत्वाच्चेति दिक् ।

o) 'अधि दर्शम्' इति सा गतियोगमभ्यस्यन्त्यत । तन्न ।
देवताया रयस्याऽविच्छेदार्थेनाऽपेक्षया पृथिव्यविकरणा-
तया श्रावणे श्रुतिस्वारस्य-विशेषप्रतीतेरधिकरणाऽर्थस्य
प्राधान्येन समर्पयितुमिष्टत्वाच्च तदनुवादी कप्र एवायमिति
(तु वे, Gw प्रमृ च) ।

p) 'निधेहि' इत्युत्तराख्यातेन योगव्याचक्ष्ण सा
चिन्त्य । मुनिपुणं चिन्तयताऽपि तेन विवेचयितुमिष्टयो सोमा-
धिकरणात्वाच्छेदकत्वेनाऽध्यारोपणस्थापनक्रिययोर्भेदग्रहस्य
दुर्ग्रहत्वाद् निधाननिगदेनैवाऽध्यारोपणस्यापि सामर्थ्याद्
गतार्थत्वाच्चेति यावत् ।

३३, ३, ४, ३६, ११, ३९, ४, ४२,	७, ३, २९, ४], १३, ७, १६,	६, ६, ४, ७, ६, १६, १३, २०, ९,
३, ४३, ७ ^a , ४६, ३ [४७, ७,	२, २९, ५, ३०, ३, ४०, ४,	३४, १ ^१ , ३५, २ ^१ , ३८, ३ ^१ , ४५,
८, ८, १८], ४८, ७, ५१, ५, ७३,	३, ३, ३ ^१ , ५, ९, ८, ३, ७,	३१ ^m , ४८, ५, ५९, ८, ७५, ३,
१०, ८०, ४, ६, ८३, ३ ^b , ८५, २०,	२१, ५, ५३, १६, ४, ४, ५,	७, १८, १४, २७, ३, ३३, ११,
७, ८८, ३, १०३, ४, १२५, ५,	५, ७, ९, १८, १०, ०७, ४,	३६, १, ७६, २, ५, १०३, ५,
१०६, १, १३९, २, [३, ८,	३०, १२, १४, १५, ३५,	८, १, १८, २, ८, ४, १३, ७,
९०, २०], ४, ११, १४०,	८, ३८, ७, ४५, १, ५८,	७, १४, ९, १४, १०, १, [३,
११, १४४, ५, १४६, ३ [१५५,	११ ^१ , ५, ३६, ३, ५२, १७,	(१, १०५, १३)], ४, १२, १७,
३, ९, ७५, २], १६४, २ ^d , ५,	५, ७, ६, ६०, ७, ६१, १०,	१७, ११, १९, ३७, २०, ११,
१८, २२९, २३, ०९, ३९ ^f ,	६०, ५, ७८, ९ ^३ , [८३, ९, ८,	१२, ०३, २६, २५, [८ ^m , (४,
४२ ^g , १६६, १०, २, ०, १०, [३,	४९, ७, (५०, ७)], ८७, ४,	२, १८, ७, ६०, ३)], ३०,

a) 'अधि निवेहि' इत्यत्र यदवहितनै GW MW प्रभृ उत्तरवर्तिन न्युपमप्रस्य सत क्रियापदस्य गत्यन्तरतया व्याख्यान कृत तन्मन्त्रम् । तथात्वे हि 'गतिर्गतौ' (पा ८, १, ७०) इत्युक्तदिशा निघातप्रमत्तान् । ननु द्वैस्वर्यमनुमन्यताम् अन्यत्र तथाऽनुदर्शनादिति चेद् नेत्युच्यते । अल्पिष्ठ-सस्याकानि न्यायसगतद्विस्वरयुक्तानि कानिचिदेव पदान्यतिरि-च्याऽन्यत्र सर्वत्राऽविवेकेन योऽय केपाचिदभियुक्तानामेक-पदावच्छेदेन द्वैस्वर्यवादो न म प्रवर्तते तस्याऽस्माभि सा-य-समत्वाऽव्यभिचारमात्रतयैवाऽङ्गीकारान् । तर्हि काऽत्र गति-रिति । सप्तम्यर्थानुवादी कप्र इति । प्रकृते हि शतसख्या-काना नृणा या श्रीर्भवति तस्या अस्मद्वाच्याऽविकरणक-मात्रताया आशयमन्तत्वाद्वाच्याऽविकरणार्थे विशि-ष्य विवक्षिते सति तत्सावनतामियादय कप्र इति दिक् ।

b) सप्तम्युपवृहण कप्र (वैतु PW प्रभृ) ।

c) सप्तम्यर्थानुवादकतया कप्र इ (तु GW प्रभृ वैतु सा)

d) 'अधितस्थु' इत्येवमभिसंयोज्य गतिरिति GW प्रभृ आहुम् तन्न । विश्वमुवनकर्तृकपरमव्योमा-ऽविकरणकाऽऽश्रयप्राप्तिमात्रत्वस्य विवक्षितत्वाद् गतिभावे चाऽविपदार्थभूतस्याऽविकारोपरिभावाद्यर्थविशेषस्य परम-व्योमविषयकतयाऽन्वयानौचित्यादिति दिक् ।

e) अविकरणस्य विशेषेण विवक्षातस्तदुपवृहण कप्र इ (वैतु GW अधि सुवते) ।

f) इह 'अधि निपेदु' इत्येवमभिसंयुजाना सा GW प्रभृ एपूटिदि चिन्त्या स्यु ।

g) GW 'अधि वि क्षरन्ति' इत्येक पदमातस्थे । न त्वेव द्वैस्वर्यं सूपपदं रयात् । अत पञ्चम्यर्थानुवादकता-मात्रत्व इ । यतु सा अविकार्ये अव्य इत्याह तदपि न । उपयोगाऽभावात् । समुद्रकर्तृस्य क्षरणस्य पूर्वत एव विशेषार्थेन न्युपसर्गेण विशिष्टत्वादिति यावत् । प्रकरणाच्च

सामुद्रि-क्षरणक्रियाया अपेक्षया प्रकृततदपादानभूतगौर्या एव सकेतस्य बलवत्तया विवक्षितत्वोपगमाद् अपादाना-र्यानुवादक कप्र इत्येवाऽत्र साम्प्रतमिति इ ।

h) 'अधिसदधु' इत्यत्र सा भिन्नक्रम इवाभाति । युस्मिन् इत्यस्याविकरणावच्छेदकतया तत्सन्निधानस्यापे-क्षितत्वात् । गतित्वं वृवाणा PW GW MW प्रभृ अपि चिन्त्या । स्वराऽनुपपत्तेर् अर्थे चमत्काराऽभावाच्च (तु वे) ।

i) यत् GW च सा च पदमिदम् 'श्रितम्' इत्यनेन सम-न्वितमुक्त, तदस्चिर इ । कर्मप्रवचनीयतयैवात्रार्थसङ्गते ।

j) सामान्येन ऋ ९, ९४, १ इत्यत्र गतार्थत्वं इ । इह सा क्रिवि अव्य एतदितीवान्वय प्रदर्शयतीति विशेषस्तनुमवेय ।

k) 'गोषु' इत्यत्राऽविकरणवचनत्वेनान्वय-प्रदर्शने कप्र एव स्यात् । विशेषेण वक्तुमर्हस्य सप्तम्यर्थस्याऽनुवादक इति यावत् । गो-जेतन्तरस्याऽप्रकृतत्वात्तदपेक्षाकृताविकभावस्य नितरामभावात् ताहगूभावममर्षकस्याध्युपसर्गस्याऽनपेक्षि-तत्वमिह भवतीत्यपरोऽभिसन्धि । (वैतु सा GW MW) ।

l) पूर्वस्मिन् पादे ब्रह्मणा गिरामाधारत्वेन विशिष्य श्रवणादविकरणप्रवचन कप्र इ । (वैतु सा GW प्रभृ 'अधिवृधत्' इति गतित्वमिति) ।

m) यत् सा GW प्रभृ च (तु ऋ ९, ८५, १२ टि) गतित्वमाहुस्तच्चोय भवति । दशतयीष् अविपूर्वस्य √स्था इत्यस्य सम्मर्कत्वोत्पत्तिर्गति तदपवादाऽनुपलम्भाच्च (तु ऋ १, ४९, २, १६३, ९, ३, ३५, ४, ५, ३१, १, ८, १०, ६, १०, ८१, ४) । अत कर्माऽभावे तथात्वस्य प्रकृतेऽसम्भ-वात् सप्तम्यर्थानुवादी कप्र इ (तु ऋ १, १६४, २ टि) ।

n) 'बृहत् दिव' इत्यन्युक्तताऽपादानार्थसमर्पके पदे सती भ्रान्त्या कर्मतामापाद्य यदत्र सा 'अधि...पृथय' इति साक्षेपं गतित्वमियेष, तत्र । उक्तस्याऽपादानार्थस्यैव प्राधा-न्येन विवक्षोपगमात् तदनुवादिन कप्र सावसरत्वात् ।

३^a, ३०, १, [२४, १३, ९७,
५, ९, १२, ६, १०७, १४]
४१, ८, ८५, ३२, ४७, २, ११
६४, ११, ६५, ११, ६८, १९^b,
६९, ५, ७०, २, ७, ५, १७, ९,
८, ८, १०, २, १४, १ १९, ३, ४,

[२५, २, २८, ३], २६, १, ३
५, २७, १ ५, ३१, २, ५, ३७,
४, ५७, ४ ६३, [८, ६५, १६],
२७, ६५, २५, ६६, ९^c, २९,
७३, २, ५, ६, ७५, १^d, ३ ७९,
४, ८०, ४, [८५, १०^e १०, १२३,

७ (८)] ८६, [२, ९७, ४०], ६
२५^f, २७, ११, [१, ९२, ४], २^g,
९४, १^h, ९६, १३, ९७, ४०ⁱ,
५३^j, १०१, ११, १६, १०५,
४^k १०, १, २, ४, ३, १०, १,
१३, ३, ४३, २, ४८, २, ४९, ९^l,

a) 'अधि नेष्ट<नी' इति गतियोग मन्वाना PW प्रभृ चिन्त्या । अनुष्टुप् यवतिन्य् अध्यन्ते जागते (त्रैष्टुभे १ वा), पादे न्यक्तुमनमीष्टस्याऽपादानां नुभृपितस्य पदार्थस्य विशेषेण विवक्षान्तस्मन्मात्रगमितया न प्र एव द्र ।

b) वाजबन्धुत्वविशिष्ट-युष्मदभिधेयाऽविकरणतयाऽव-द्य-वारणस्य नितान्ते दुःशकत्वेऽभिप्रायवती श्रुतिरिति कप्र द्र । (वैतु सा PW GW प्रभृ अधि/ध>वारि) ।

c) सप्तम्यर्थानुवचन कप्र द्र । स्वन्- इत्यत्रोत्तरत्र धात्वर्थविशेषणीभूत पृथग् अव्य इति सा ग्राहेति विशेषो विमृश्य । यत् PW MW च अधि/घ>(<स्वन्>(<ण> >अधिप्वणि इति पठनं चिन्त्यान्तप्रत्ययान्तप्रियापद-तया व्याचक्षाते च तदतीवोपेक्ष्य (वैतु GW) द्र । मस्वरस्यो-पमर्गा-नुभृपितस्याऽधीन्यस्य निघातप्रदर्शनस्य च चिपण-न्तस्य रू निघातविषयस्य सतोऽनिघातप्रदर्शनस्य चाऽनि-घातानुमतौ सत्यामपि चित्स्वरविषयस्य सतो वातुस्वरप्र-दर्शनस्य च णिति प्र परत उपवाऽकारस्य वृद्धिविषयस्य सतोऽवृद्धिप्रदर्शनस्य च सर्वथापलक्षणावादिदिक् ।

d) यथा कश्चित् प्रियमाणा स्वेषा प्रियाणा प्रियचि-कीर्षया तानुद्दिश्य दर्शयितुमाय वानमश्नुवीत्, एव सोमो नाम प्रियाणि नामानि (=प्रियानामभाजि > [लक्षणाया] पयापि [तु निघ १, ११]) अभिलक्ष्य पवमान सन् तेषु पय स्व अधि (=तेषामुपरिभागे) वर्धमान (=मण्ड दवान) तानि स्वच्छन्नछाययेव गोपायतीत्येवमवि-करणार्थस्य विशेषेण शिवावधिषितत्वात् तदुपवृहण कप्र द्र (वैतु सा PW प्रभृ च) ।

e) तु ऋ ६, ४५, ३१ गटि । यथा तत्र ब्रुवुसंज्ञ-कस्योपरिभावविशिष्टाया स्थित्या सत्यामपि तस्योपरिभा-वस्य पणिसंज्ञीयवर्षिष्ठमूर्तात्मकविशिष्टाधिकरणविशि-ष्टतया विवक्षितत्वे सति तस्याविकरणविशेषस्यौत्कथ्येन समर्पयितुमिष्टत्वात् तत्साधनभूत सप्तम्यर्थानुवादी कप्र इत्युक्तं भवति, एवमिहापि गन्धर्वस्यौर्ध्वविशिष्टस्योर्ध्व एवाविकरणविशेषे स्थित्या भाव्यमित्याकृतयन्येव श्रुत्या तदीया स्थितिर्नाकान्मकौर्ध्वविशिष्टाविकरणकृतयोप-वर्णिता भवति तस्याविकरणविशेषस्य सकेतवैशेष्यार्थ

च तदर्थानुवादी कप्र नियुज्यत इत्युभयो स्थलयो कप्र प्रयोजनमामान्य द्र ।

f) 'अहेषत्' इत्युत्तरेण क्रियापदेन गतित्वेन युक्त-मिति यदाह सा तदुक्तं द्र । उपसर्गार्थस्य प्रकरणे श्रावयितुमनिष्टोपगमादिति दिक् (वैतु GW प्रभृ) ।

g) उपसर्ग इति कृत्वा योग्यक्रियाऽयाहार-पक्षपाती सा भवति । उत्तरेण सुयानु- इत्येतेन गतित्वेनाऽन्वयकामा PW प्रभृ भवन्ति । तच्चिन्त्यम् । तथा सत्यैरुपये द्वैस्व-र्याऽनुपपत्तेर् 'उपसर्गात्' (पा ८, ३, ६५) इत्युत्तरादे पत्वप्रसङ्गाच्च । वस्तुतस्तु 'य सोमोऽव्यादिभिर् (उत्तरा-र्वथाविताभि) साधनभूताभि प्रमृष्टो भवति स एव दिव्यस्य जनस्य वीति (=वीतौ) अधि (=वीत्यहो) भव-तीति कृत्वा सूयते' इत्याकारकेऽन्वये सप्तम्यर्थानुवचन कप्र एवेति तत्त्व स्यात् (तु ऋ ८, ५४, ६ यत्र 'वाजे' इति स१ सकृत्तया वीती इति रू श्रूयते) ।

h) अविकरणस्य विशेषेण विवक्षाया मन्त्रस्वरस्य-प्रतीतिस्तदुपवृहण कप्र द्र । यत् सा च GW प्रभृ. अर्वाञ्चोत्तरत्र 'स्पृधन्ते' इति व्यवहिते क्रिप गतित्वेनाऽन्वयमाहुस्तन्नि सारमिव भवति । प्रतीयमान-स्याऽर्थस्य तादृश-गतित्वसवन्व-राहित्येऽपि प्रतीत्यु-पलम्भान् (तु ऋ १, ३३, ५, ६१, १५, २, १९, ४, ६, १४, ३, ७, १८, ३, ८५, २) । प्रकृते च गत्युपाश्र-येणाऽर्थविशेषाऽऽवानस्य प्रतीत्यनुपलम्भादिति दिक् ।

i) 'अधि वावृधे' इति यदाह सा तन्नाउटिदि चिन्त्यम्

j) अन्यथादर्शी सा चिन्त्या (तु ऋ ९, ६७, ५२) । तत्र हि प्रथमेऽर्धचे सोमस्य माश्रत्वसरोऽधिकरणक पवनमत्र च तद्विशेषेण श्रावयतीतीत्याविकरणक पवन श्रूयते । अतोऽविकरणत्ववचनमात्र द्र ।

k) सोमस्य वर्णस्य शुचित्वमत्वस्य ख्यापनार्थं त गोषु नाम तद्विकारेषु पय सु श्वेतश्वेतेष्वपि सत्सु तदभिभाव-कत्वेन स्थापयाम इति कृत्वा गवात्मकाविकरणवैशेष्यप्रव-चन कप्र द्र (वैतु सा PW GW प्रभृ अधि/ध>वारि) ।

l) सकलपृथिव्यधिकरणतयाऽपि द्रवत्-स्रवन्तीनां नदीनाम् यदप्रतिहतो भवति प्रवाहस्तत्रैन्द्रस्य वृषत्वं

६४, ७३, १०, ६५, ११, ७१,
२ ७३, ५, ७५, २, ७९, २,
(३, १४, ५, ६, १६, ४६),
८०, ६, ८५, १, ४६, ९०, ५
९४, ३, ९, १४, ९८, ६,
१०४, ९, १२९, ६, ८, १२३,
२, ३ १२९, ४, १३०, २,
[१३३, १-६], १३८, ६०, १५०,
२, १६३, १, ३, १७३, १^d, १९०,
१०, गि २, ६, ६, ३, १, ७
८, ३^f, १५, १३, १६, १, ४, ६, ५,
९, १, ४, मा १, २२, ७, १९।

८, ५०, ११, १^f, ११^f, १२,
२०, ३०^f, ४३^f, ७१^f, १२,
११^f, ६३^f, १३, १३^f, ३४^h,
४५, १५, २२^f, ५०, ५४, १६,
५४, ५५, १७, १, १४^f, ३०^f,
५४, ५५, ७३, ९९^f, १८, ५४,
५५, ६१, ६७, १९, ३४, २०,
१७, ३०, २७, ४, २६^f, २८, १,
१२९, ३१, ४०, ३१, ५, ३२, २,
७, ३३, ४७^f, ३४ १५^f, ३५,
२२, का १, ८, ३, ७, ८, १^f, ९, ६,
४, १२, १, १, ११, २, १, ११, ३,

५^f, ४, ६^f, ७, ६^f, १३, १, १२^f
१३, ५, २^g, १४, १, १३^f, ३, ८,
४, ८, १६, ५, ३^f, ६, २, ६, १७,
८, ८ ९, १८, १, १, १४^g, ३, ६^f,
५, ५^g, ६, ६, ९, १९, १, १२^f,
२०, ५, ४, ४, ९, २१, ३, ३, २२, १
४, ३, १, १२९, १, ४, ४, २, ४, ३०
१, १, १३१, २, ५, ४, ७, ३२, ४,
४^f, ३३, १, ९^f, ३५, १, ५^f, ३,
२, ४, २१, नै १, १, ८, १, २, १४,
२^f, ४, १०, १^f, ४३, २, ५, ५,
४, ९, ३^h, ७, १३, ५^f, ८, ३, १,

नाम नितान्त वर्षणशीलत्वमेव निदानमित्यर्थे श्रु यमिप्रेने
सत्य अविकरणाथप्रवचन कप्र द्र (वैतु सा PW GW
प्रभु अधि/धृ>धारि इति समस्तम ख्यातमिच्छन्त ।)

a) 'अधि "अयसत" इति सवन्धमाह GW । तच्चि-
न्त्यम् । वन्धनाऽर्थस्य प्रकृतत्वाद् अधिना योगे तद्विपरी-
तोऽसर्गात्मकार्थ-प्रतीतिरिति यावत् (तु क १, ८५, १२,
वैतु क १०, ४०, १२ यत्र निना योगे सत्यपि वन्धनार्थ
प्रकृतो न विहन्यत इति कृत्वा नेर्गतिव सुवच भवति) ।
अतः सप्तम्यर्थोपवृहण कप्र एवाऽत्राऽस्य स्यादिति दिक्
(तु क १, १३५, ३, ६ प्रभु) ।

b) सप्तम्यर्थानुवादी कप्र इत्येव सुवच (वैतु GW
अध्यासते) ।

c) 'अधि "अदधा" इत्येव गतित्वम् MW आह ।
तच्चिन्त्य भवति । मासा हि दिवसगणनात्रात्मकतया दिव-
सापेक्षयाधिकारौपर्याऽन्यतरप्रकारकस्यार्थस्याऽनपेक्षितत्वात्
साधारणसप्तम्यर्थमात्राऽनुवादकृतेह द्र ।

d) अत्र GW उत्तरेण/अश् इत्यनेन गतियोगमनुमनुते
(वैतु PW) तन्न ।/अश् इत्यस्याऽध पतने निरुद्धत्व-
दर्शनाद् उपर्यर्थस्याधे. कुतश्चिदध पतने विशेषणतायोगो
नितरामयुक्त स्यात् । अतः पञ्चम्यर्थानुवादित्वमात्रेण
चरितार्थ इव भवत्यन्यथाऽनर्थक इति ।

e) 'अति' इति बाह्वच. (८, ५६, ३) पाभे द्र ।

f) 'अध्याभस्त' इत्युदात्तगतिमिति क्रियापदे सस्वर-
गन्त्यन्तरानुप्रवेशमहिमानाश्चिन्त्या PW प्रभु । अन्व-
यान्तरसद्भावसंभवे सति परेष्टद्वैस्वर्यवादस्य साध्य-
समत्वाव्यभिचारादिति यावत् । पृथिव्या अग्निदेवता-
कन्वादमेज्योतिष पृथिव्या सकाशादाहरणश्रुते स्वाभा-
विकत्वोपगमात् पृथिव्या अपादानभावस्य विशेषण

श्रावणार्थं तदनुवचनस्य कप्र सावसरत्व भवति । यदिह
प्रथमोक्ते स्थले (मा ११, १) गतिरयमुक्तान्वय इति द्वितीये
च स्थले (मा ११, ११) कप्र इति व्याहृतमिव ब्रूत उ
च म च ततस्तयोरनवधानतैव प्रतीयेतेति दिक् ।

४) शास्त्राभेदेनोभयीह प्रवृत्तिर्भवति । तद् यथा । मा
(वैतु १८, ५१) का (वैतु २०, ३, १) मै काठ क चाविकरण-
त्वोपवृहणतयाऽस्य श्रुतिर्भवति (उत्तमे नाके अधि) इति ।
'इतो रोहन्तं तथा रोहय यथा तस्य रोहणपर्यवमान-
मुत्तमनाकाविकरणक भवति' इत्येव चात्र व्याख्येयम् । इह
रोहणक्रियाया अपेक्षया तत्समाप्यविकरणस्य विवक्षा
मुख्येयर्थ । तै औ पै त्वपादानोपरिभावविशिष्टस्य
क्रियार्थस्य प्राधान्येन श्रावयितुमिष्टत्वादय गतित्वेन श्रूयते
(उत्तम नाकम् अधि-रोहयैन्म) इति । 'इत उपरि यथा
स्यात्तथा रोहन्तमविरोहन्तं सन्तमुत्तमनाकप्राप्यविक-
त्वेनाविरोहय' इत्येव चेद व्याख्येयम् । इह रोहणसमाप्य-
विकरणस्याऽपेक्षयोक्तप्रकारेणोपरिभावविशिष्टक्रियाया वि-
वक्षा मुख्येयर्थ सुवेच द्र । एस्य तै शौ पै चाधि-
करणभावापेक्षयोक्तया क्रियेयसिततमत्वस्य मुख्यत्वेनो-
पलम्भाद् 'उत्तम नाकम्' इति कर्म श्रूयते (✓रुह
>रोहय इति रू सस्य संकेता, अधि/✓रुह> अधि-
रोहय इति रू च शाखान्तरीया संकेता यद्र) ।

h) जातवेदोजनिमविकृत्याऽऽस्यदिकारणान्तराऽपेक्ष-
योखाया प्राथम्यस्य स्तवने मन्त्रस्वारस्यादनन्तरपर्या-
योपर्यर्थेऽधिर्गतीतरतया स्वातन्त्र्येणाऽन्वयमर्हति ।

1) 'अध्याहृत्य' इति वदन् क्रियाऽश प्रवेशयितुमिच्छति
सा । उपर्यर्थक पर्यवसानवचन कप्र इत्येव तु सुवचम् ।
अनर्थकत्वं समर्थयन् भा तावद् उपेक्ष्य इति किमु
वक्तव्यम् ।

१२, १, ५, २, २, १, ४, ८८
 ८, ६, ३, ९, ३, ४, ६, १ ११, १,
 १२, २, ५, ३, ३ ४, ५, ६, ६, ६,
 ११, ३, ३, ३, ३, ३, ४, ३,
 १, २, ५, १, १, ४, १, ३,
 २, ३ ५, ३, ११, १, ३, ४,
 १, १, १, २, १, ४, ३, २, ४,
 २, ७, २, १, ५, ६, ९, २, ११,
 ३, २, १०, ४, ४, ४ १, १,
 १२, ३, ५, ११, १, ६, १, १,
 ४, २, ३, ३, २, ५, ३,
 ६, १, ७, १३, १-४, ५, १,
 ४, ४, ५, ४, १, ५, १, ६, ५,
 ४, ६, ४, ४, ७, ७, २, १६,
 १, १०, ५, २, १०, ५, ११,
 ४, ३, १, २, ९, १, १०, ४,
 ५, ५, ३, १०, २, ७, १, २०,
 १, १२, ८, ५, १०, १-३, ३,
 ११, १, ४, २, ५, १, १,
 ९, १२, २, ८, १४, १५, ३,
 १३, ३, ४, ३, ३, ४, ५,

६, १, २, ६, १, २, ३, ३
 ७, १०, १, ७, २, ३, ४,
 १, ८, ८, ९, ९, ७, १०,
 १, ८, १०, १, ११, ६, ७,
 २, १, १०, १, १, ३, ५, ११,
 ३, ५, १, ४, ३, ४, ५, ४, ९,
 ७, १, २, ३, ४, ५, ७, १२,
 १५, १७, ९, ९, १५, १,
 ३, ५, ६, १२, ३, ४, ५, १३,
 ७, २, ३, ३, १, १, ३, ५, १,
 ९, १, २, ४, ७, ३, १, १, ६, २,
 ३, ५, ९, १, ७, २, ७, ९, १, ८, ३,
 ५, १०, १, ९, १, ३, १, १०, ३,
 ६, ११, ७, १६, ३, ४, ४, १, १,
 ९, ११, १, १, ३, २, ३, ४, ५, ४,
 ३, ४, ५, १, ७, ३, ९, ५, ५, ६,
 ४, ६, ७, ४, ९, ८, ९, ९, ११,
 १०, ३, ११, ४, १, १२, ४,
 ६, १, ३, १, ३, ५, १, १४, १,
 १४, १५, १८, काठ १, ८,
 ११, ४, ३, ५, ९, ५, ६,

६, १, २, ७, १२, १३, १७,
 ८, ४, ८, १०, १२, १५, ९,
 १, ३, १०, ५, ७, ९, ११,
 ८, १२, ७, ८, ११, १३,
 २, ३, १२, १५, १७, ७, ८,
 १० १५, ११, १२, १६,
 १-४, ७, १२, १५, १७, २०,
 २१, १७, १६, १७, १८,
 १, २, ३, ४, १५, १६,
 १८, १९, २०, १, १०, २०, ४,
 २१, ६, ७, २२, ९, १४,
 २३, १, २, ५, ८, २४, ६,
 ७, ८, २५, ५, २९, ७, ३०,
 ८, ९, ३१, ७, ९, ३२, ६,
 ३४, २, ३, ६, १२, ३५,
 ७, १६, २० ३६, २, ३, ५,
 ३७, २, ३, ५, ९, १६, ३८,
 २, ५, १२, ३९, २, १, १४,
 ४०, १, ३, ४, ११, ४, ४३,
 १, ४६, १, ८, ११, ३,
 ४, ७, ११, १२, ४, १,

a) सप्तम्यर्थानुवादी कप्र । 'अधिसुवसन्ते' इत्येव गतित्व मन्वाना PFW प्रमु चिन्त्या ।

b) पञ्चम्युपवृहण कप्र । 'अधि "सुकामतु" इत्येव गतित्व मन्वानौ भा मा चिन्त्यौ ।

c) 'अधि । आसते' इत्यत्र पपा उत्तरस्तिट् यञिहृत इव प्रादर्शितं तन् प्रमादिकं द्र । उद्योगीयस्वरस्य तत्रास्वरस्य-भावित्वादिति यावत् । एव तावद् अय सरवर कप्र एव सुवच । गतित्वे मति 'तिटि चोदात्तवति' (पा ८, १, ७१) इति निघातप्रमत्तादिति दिक् ।

d) अपादानत्वस्य विशेषेण शिवावधिप्रितत्वात्तदुपवृहण कप्र द्र । यत्तु नेचिद् 'अधि-व्रतु-' इति समस्त प्रातिप्रतिपदरे (तु BW MW) तदमत् । तथावे हि प्रप्रस्व द्र ।

e) उपरिभावेन क्रियाया विशेषणस्याऽपेक्षयाऽधिकरणविशेषस्य धिवत्ताविशेषप्रतीति कप्र द्र कारकोद्भूतः ।

f) तु ऋ ५, ४४, १ यत्र अनु इति श्रूयते । दुरूहाया इव मत्या अस्या श्रुते पाठे यथा काऽपि वैकली सभाव्येत तयोक्तवाहृचस्थलीये अनु इत्यत्रत्ये टि द्र ।

g) एकतरत्र पदपार्थक्यलक्षणास्य स्वराङ्कस्योपलम्भान् प्रकरणादुपर्यर्थविशिष्टाविकरणार्थस्य च सगतिविशेषदर्श-

नात् कप्र एवेति सुवचम् । यत्तु MW अधिविधातयतीति क्रिया द्युपसृष्टामत्रोदाजहार तदुक्तमौवराऽनुपपत्तौ मन्दमिति किमु वक्तव्यमिव । यत्र च कारणाऽन्तरादैकपद्यव्यवस्था तत्र तथा द्र तु अधि-वि/यत् इत्यत्र काठ २४, ८, २६, १०, २२, ९, ३९, ३, ४०, ३, ५ टि ।

h) पञ्चम्यर्थानुवादक कप्र द्र । यत्तु SIM 'अधि-निष्क्रीय' इत्येव गतित्वमाह । तन्न । प्रकरणोऽध्ययानुरजितनिष्क्रयमात्रस्य विवक्षितत्वात् (तु निर्याच्य मै २, ५, ६) ।

i) 'अधि "अर्पितम्" इत्येकव्यवहितेन निघान्तेन समासमिच्छु SIM चिन्त्य । अविकरणार्थस्यौत्कथ्येन प्रकाशयितुमिष्टत्वात्तदनुवचनस्य कप्र एव सगतत्वात् (तु तस्यैव स्वऽमनुपदम् 'अधि श्रितम्' इत्यत्र तथानुगमादिति दिक्) । इह द्वितीये स्थले 'तिष्ठति' इत्येव योगमन्वान SIM चिन्त्य । (तु ऋ ६, ४५, ३१ टि) ।

j) एकतरत्र अधिप्रणयति' इत्येव योगमुशन् SIM चिन्त्य । पञ्चम्यर्थानुवादित्वस्यैव प्रकरणानुरोधात् (तु मै ३, १, ५) ।

k) अन्यर्थेऽधिरिह श्रवित इति द्र तु काठ ४, १३, मै १, ३, ३९, एवम् ऋ १, ३१, १८, १४१, १२

६, २५, १७, ३, ६, ५, १८,
 ३४, ६, २५, ३, ६, ८, २७,
 ६, २८, १, २१, ३, ४,
 २९, ४, १, ६, ३०, ३, ८,
 ३१, २१, १३, ३, ७, ८,
 १३, २, ६, ३७, ७, ८, ३८,
 ११, ३९, २१, ४१, ८, ४५,
 ८१, ४७, ५, ४८, ९, १८, १, १९,
 १, ९, ५२, १२०, १५९, २९, ८६,
 ४८६, ५१८, ५०९, ५३०, ५३९,
 ५४३, ५५४, ५७६, २, ५०, ५२,
 ७३, ७५, १८३, २०६, २३१,
 २३७, २७०, ३५०, ४५३, ४५५,
 ५३६, ५३९, ५४८, ५५१, ५६७,
 ६०३, ६३२, ६३४, ६३६, ६४५,
 ८४०, ९६१, १०२४, १०५०,
 १०८०, १११४, ११५१-११५३,
 ११९४, ११९७, ३, १, २, ४, ७,
 १, १, ९, ५, ८, १३, ६, १७,
 ५, ३१, ६६, ५०, १०, ५३, ८,
 ५४, ५, ८, ५५, ८, १२, ५७, १,
 ५८, ९, २, १, १, ३, १०, ३, ५, ९,
 ११, ७, ११, ८, १, १७, ४, १९, १,
 २१, २, २३, २, २९, ७, ३४,
 ११, १३, ४२, २, ४३, ४, ७,

४९, १, ५१, २, १०, ५२, ७,
 ५३, ३, ४, १, ४-६, ७,
 ८, १०, १, १६, ९, २८, ६,
 शौ १, ३, ६, ९, १८, १,
 २४, ४, ३०, ४, ३४, १, ३५,
 ३०, २, १, ५, ३, १, ४, ५, ७,
 १, ३, ९, १, ४, १०, ८, ३०,
 १, ३३, १, ४, ३, ६, १३, ७,
 १, ४, ३, ६, ४, ७, ६, ४, ७,
 १, ८, ४, १०, २, ६, १९, ४,
 ७, ३४, १, ५, ४, ७, ६, ४,
 १२, ६, २१, ४, ६, २१, १,
 ३०, १, ७०, १, २, ३,
 ७३, ३, ७६, १, ८७, ११,
 १०१, ३, १०९, २, १११, १,
 १२४, ३, १३३, ४, १३६, १,
 १३८, ४, ५, ७, ९, १, ५५, १,
 ६७, १, ८७, ३, १२०, ३, ८, २,
 २७, ६, २४, ७, २, ५, १३, १४,
 १६, १९, ९, ४, ५, ९, १, १०,
 १६, १७, ३, २०, ५, ४, ६, ८,
 १५, १३, १२, १४, २१, ६, १८,
 २१, १५, १, ७, १८, २१, १०, २,
 ५, १४, १७, २६, ७, १०, २, १२,
 १५, २९, ३०, ४३, ८, १९,

४१, ९, १२, १०, ५, १९,
 २१, ११, १, २४, २६, ३६,
 ६, ४, ७, १५, २४, ९, ८, ९,
 १४, १८, १०, १, ३०, ३४,
 ११, १०, १२, १, ८, ५२, ५६,
 २, ४१, ३, ३, २६, २६, ४७, १३,
 १, १४, २५, ३७, ४२, ३, २, ६,
 १८, ७, ५, १४, १, १, २, ९, १,
 २३, ४३, ४८, ४, ९, १८, १, १,
 २, ३०, ४७, ४, ३, ४, १९,
 ३, १, ५, १, ६, ९, १६, २४, २, ३,
 २६, १, २७, १०, ३१, १२, ३४,
 ६, ४५, ३, ४८, ६, ५३, ३, ५६,
 १-३, ५, १२०, ५, ५, १७, २,
 २२, ५, २५, ३, ७०, ५, ६, ७४,
 ६, ९२, २, ९३, ५, ९५, २-४,
 ९६, १७, २०, ११०, २, १११,
 २, १४१, ४, ५, १, ८, ३, ४,
 १५, १, २३, ४, २९, ४, ३८,
 १, ५५, ३, ६७, १, ६८, ५,
 ७९, १, ८९, १, २, ६, ३, ९,
 १, १०, ३, १७, १, २६, ४,
 ३२, १, ६५, ३, ३, २, १, ३,
 १, ५, ३, ८, १, २, ३, ५, १३,
 ५, १५, २, ३, १७, १, २२,

(यत्राभ्यर्थेऽच्छेति श्रूयते) ।

अ) एकतरत्रापादानभूतस्य विशेषेण विवक्षातस्तदुपबृह-
 ण कप्र भवति । तदेव सुपा 'अधिसृज्यते' इति चिन्त्यम् ।

ब) यत् सा गतिरित्याह तद् ऋ९, ७५, १ टिदि चिन्त्यम् ।

ग) इन्द्रियाऽविकरणाभूतेन्द्रियाणां स्येदमा परामृश्य-
 मानस्याऽधिकरणतावैशिष्ट्येनाऽऽप्यतेजःप्रभृतीनां धार-
 णस्य शिश्नावयिषितत्वाद्भुक्ताऽधिकरणाऽर्थप्रवचन कप्र.
 द्र (तु सा) । शेषम् ऋ ८, ६८, १९, प्रभृ टि गद्र ।

द) यद् उत्तरक्रियायोग इत्याह सा तच्च चिन्त्यम् ।

ए) अत्र 'अधितिष्ठति' इत्येत योगं वदन् WI चिन्त्यो
 भवतीत्यत्रानुपदमेव पुन श्रूयमाणः कप्र प्रमाण द्र ।
 तत्र हि यद्ययं कप्र नाऽभविष्यद् गतिश्चाऽभविष्यत् तर्हि
 प्रथमस्याऽस्य गते सतोऽवश्यं निघातोऽभविष्यत् (पा ८
 १, ७०) इति तर्कणा साधु भवति ।

१) दर्विकर्तृकमोदनगात्रवेदित्व नाम यथागात्र यथा-

तत्तद्गात्रोचितवेदिभाग चौदनचयनौपयिक स्यादिति
 कृत्वाऽविक्रियमाणपेक्षयेवाऽविकरणापेक्षयाऽपि समान
 तन्महत्त्व भवतीत्यधिकरणार्थप्रवचन कप्र द्र (वैतु
 WI MW अधि 'चिनोतु इति गतित्वमिति) ।

४) 'अध्य आसजामि' इत्यत्र सस्वरमधिसुत्तरेण सस्व-
 रोपसृष्टक्रियापदेनैकपद्य निनीतु MW चिन्त्य, एकस्मिन्
 पदे द्वैस्वर्यस्यऽनुपपत्ते (तु पदद्वयपार्थक्यदर्शी WI) ।

५) तृतीयपाद उत्तरशब्दश्रुतेऽनुपपत्ते पादेऽधेरुभयो
 पार्थक्योर्दपेक्षयोत्तरत्वमभिकाम्यते तद्वाचकयो पञ्चम्य-
 न्तयो पदयोरवस्थितिर्मूलत सती समयेन विकृतपाठतया
 परिणतेत्यनुमातु सुरुभम् (तु शौ ३, ५, यत्राधिस्या-
 निन उतेत्यस्योभयो पार्थक्यो पञ्चम्यन्ते पदे भवतः) ।
 एव स्थिते 'मनुष्या' इति 'मशत' इति च पदे विकृतपाठ-
 सशोऽनपूर्वकं 'मानुष्या' इत्येव 'सवतः' इत्येव च कथ
 सुपठे इत्यस्य कृते तु तत्तत्पदगते टि ।

१, २८, ३, ३३, ८, २८, ५, ७, ४, १९, ५, ७, २, ५, ३, १ ^a , ५, १०, ७, ३, १६, १, २९, २, २५, २, ३, ३७, ६, ५, ८, ३, १०, १०, १२, ७, १३, ८ [†] , १७, ६, २०, ३, २५, ४, २९, ३-५, ३३, १०, ३६, १, ७, ३७, ४, ४०, ३, ६, ६, ३, ८ ^३ , ७, ४, ८, ९, १७, ६१, २१, ६, २०, १, १४, ७, ५, ३, १०, ६, ८, ८, ३, ८, १०, २, ४, १३, १११, ९, ३, ४, ५, ७ [†] , १४, ६, २, ५, ७, २, ८, २, १२, ७, २३, २, १०, १, ४, २, ७, ८, ७, १०, ११, ३, ६, १२, २, ३, ८, २, ५, ५, १३, ३, १, ६, ७ [†] , १४, २, २, ९, १२, १४, १, ८, ४, ३, ५, ९, १०, १०, ३ [†] , ११, २ [†] , २९, ४, ९, २२, ७, २३, ५, १६, ५, ८,	१२, २, ७, १३, ३, ४, ६, ८, १८, ४ ^६ , ५, २१, ४, ३२, १०, ३३, ७, ८, ४०, १० ५१, २, ५२, १, ५९, ५, ९, ६०, २, ५, ७, ८, १६६, २, ५, १६७, ८, ११, १६८, १, ७, १६९, ८, ११, ७०, १, ७५, २, ८०, ८, ८१, ४, ८२, ८, ९, ८३, ४, ८, ८५, १, १०, ८८, १, ३, ९१, ४, ६, ९२, ६, ९७, २-४, ९७, ५, ९८, ५, १०२, ६, १०४, १०, १०७, ५, १०८, ९, १०९, १, १३७, २, १५२, ४, १५४, १ ^b , ५, १५५, ३	३४, ५ अधि/क्रम, १ ^१ अधिक्रामति तै ५, ४, ४, ३, ५, ३, ५, ७, १, ९, ३, ७, ६, ४, १ ^१ अधिक्रामति तै ५, ४, ४, ५, ७, २, काठ २१, ७ ^६ , ९ ^२ *अधि-क्रा ^d - १ ^१ क्रा ^e पै ११, ७, ४ अधि/चङ्क्रम अधि-चङ्क्रम(म>)मा ^f - माम् शौ ११, ११, १६ ?अधिक्रय ^g पै ११, ७, ४ अधि/क्रीड, १ ^१ अधिक्रीडन् मै १, १०, १६, काठ ३६, १० अधि/वलूप अधि-कल्पिन् ^h - खिनम् मा ३०, १८, का ३४, ३, ५ अधि/रक्षि, १ ^१ अधिरक्षिन्ति ऋ १, १५४, २, ७, ९६, २, मा ५, २०, का ५, ५, ८, मै १, २, ९, काठ २, १०, क २, ४,
---	---	--

^a) पूर्वपादत्रये तथा तथा विशिष्टत्वेनोपवर्णितस्या-
ऽविकरणविशेषस्य विशेषेण श्रावयितुमिष्टवाच्यत्पर
कप्र द्र ।

^b) मूको च सा (शौ ११, ७, ११) च 'अति'
इतीव श्रूयते । यत्तु सा 'टडा' इत्येवसमासमाह
नतस्तदीयं पुस्तके स्वराङ्कणे कश्चिद् भेदोऽभवदिति
प्रतीयते । अथवा पृथक्-स्वरयोः सतीरपि समामं वदत-
स्तस्य प्रमाद एव स्यात् । अथ मूलतः अधि इत्यस्मिन्-
भ्युपगम्यमाने कप्र एवाय सप्तम्यर्थानुवादीति सुवचम् ।
एस्य च 'तयो' इति पदं 'नभसो' इति विशेष्यमाशङ्क्य
द्र. न तु मन्त्रोक्ताभिद्वयसंकेतकमिति (वैतु सा) । तेन च
स२ ह अविकरणवाचिना कप्र अनेन भूय प्रोद्वलि-
तार्थेन सता 'श्रयन्ते' इत्यस्य क्रियापदस्यान्वयः द्र (तु
शौ १०, ७, ३८, ११, ३, ५१, १२, ३, ३८ प्रभृ) ।

^c) वस प्रप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, २) ।
उप यद्र ।

^d) सोपपदाद् /क्रम+विद् प्र आ-व च (पा ३, २,
६७, ६, ४, ४१ [यत्तु दधि-क्रा-]) ।

^e) द्विउ यमु प्राकृतिकसन्धिपरिणतोऽपपाठ द्र । यनि
स्त्री प्र३ रु रोपीर इत्येतत्-समानाविकरण च द्र ।

^f) गम उप अच्-प्रत्ययान्ते थाथादिस्वर (पा ६,
२, १४४) ।

^g) 'अधिका (>)य् अस्य' इत्याकारके (विसर्गलोपे
पुनस्तत्पूर्वोत्तरस्वरसन्धिनिरोधक्यकारवति) पा मूलतः
सत्यनुपद श्रूयमाणस्य या() इत्यत्रत्यस्य यकारान्तरस्य
समान वनितिरस्कारकेखेव प्रभावेण यकारनिवृत्तौ सत्या
पुनस्तन्निरुद्ध- स्वरसन्धि प्राश्रुतत् पाठकप्रमादतो
ह्रस्वभावं चोपागमत् (पाप्र 'भो भगो-' [पा ८, ३,
१७] इत्यत्र 'लोप शाकल्यस्य' [पा ८, ३, १९]
इत्यत्र चाय विषय संकेतित द्र) । ननु मायमिक-
यकाराऽनुप्रवेशलोपाऽऽत्मककार्यद्वयगौरव किमियनुमत
भवति तदपेक्षया विसर्गलोपानुपाती प्राकृतिक
स्वरसन्धिरित्येवं लाघव किमित्यादरविषयो न भवतीति
चेद् । उच्यते । मूको एतद्विषये संकेतलाभादेवैव गुर-
त्वमनुमत भवति लघुत्व चोपेक्षितं भवतीति । तथाहि ।
प्रकृत एव मन्त्रार्थे 'ता()' इत्' इत्यस्य स्थाने 'तायित्'
इति मूको भवति (एतददर्शकं मुपा ?) । 'अधिका.'
इत्यस्य शब्दरूपस्य कृते तु द्विपू अधि/क्रम>
अधिका- ।

^h) गस उप.गिति प्र । कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

जौ ७, २७, ३, अधिक्षित ^a ऋ ८, ४०, ३, ४१, ९, अधिक्षित ऋ ८, २५, ५	अधि-गो- अधि-गव ^१ - -वम् जौ ९, ८, ९ अधि-चडकम्- अधि/कम् ऋ अधि/चर्, अवि 'चराव' ऋ ७, ८८, ३ अधि-चरण- सु>स्व ^० अधि/जन्, अधिजायते मै ३, ९, २, काठ १३, ४, अधिजायेत काठ १३, ४ अधिजज्ञे ^१ ऋ ८, ५८, ३, पै ८, ९, १, अधिजज्ञिर पै १३, ५, ११ अधि-जरायु- -यु पै ११, ५, ४, -युम् पै ११, ५, २, ३, ५, ८, १० अधि-ज्य ^१ - १ अधिज्य-धनुस् ^१ - -सु काठ ३४, ५ अधि/तिष्ठ, अवि/ष्टा ऋ अधि/दिव अधि-देव- -वा पै १५, ९, ५	अधि-देवन ^१ - -नम् मै ४, ४, ६, -ने तै ३, ४, ८, २, १, शौ ५, ३१, ६, ६, ७०, १, पै २, ३५, ३, १३, १०, ५ ^१ , १६, १४९, ३ [०न- म य०] अधि-द्यो- -द्यौ तै ४, ४, ५, २, मै २, ८, १४ अधि-दिब- -अधिवम् ऋ अधि/दिग्, अधि 'दिदिष्ट' ऋ १०, ९३, १५ अधि/द्रु अधि-द्रुत् ^१ - -द्रुत पै १, ७८, १ अधि/धन्व, अधि 'धन्व' ऋ ९, ९७, [१६ ^१ , (१९)] अधि/धा, अधि 'धत्ते' काठ ११, ८ ^१ १ अधि दधाति काठ २२, २, ६, १ अधि 'दधाति' ऋ ९, ७५, २, कौ २, ५१, जै ३, ५, १०, अधिधत्थ. ऋ १, १५७, ६, अधि धत्थ ऋ ७, ६८, ६, अधिदधामि पै ५, ४०, ३,
---	--	--

a) यथा नाप् स्यले हि-योगेन, एवमिह यद्-योगेन प्रयोजितो निघाताभावम् तिष्ठ ऋ । यत्तु मा 'यस्त्र' इत्यनेन समानाधिकरणमिदमिति कृत्वा प१ रु इदमि-
न्यभिदधे, तन्नितरा प्रामादिकमित्युपेक्ष्य ऋ । तथात्वे हि
कृदुत्तरपदप्रकृतिस्वरत्वेन वातुस्वरणा भाव्यम् । नन्वेका-
जन्तस्य समासस्यापि सुबोध्यैकाचकत्वमाश्रित्य 'सावे-
काच.' (पा ६, १, १६८) इति टम उदात्तत्वं स्यादिति
कथं भाष्ये प्रमादं शङ्क्यत इति चेद् । न । 'अन्तोदा-
त्तादुत्तरपदात्' (त नाउ) इत्यत्राऽनित्यसमासविषयक-
विकल्पशासनस्य नित्यसमासे सर्वथा तद्विषयत्वाभावात्
सूचकतया व्याख्यातत्वात् तदनुगतमात्रनिगमोपगमाच्च
(तु अग्नि-हुत्- टि) । अत्र मन्त्रे पदान्तरभाव्येऽपि
प्रमादो भवतीत्यपरा चैतत्-समर्थिनी दिक् (यत्तु √पृ>
पप्रतु रु सस्थ. टि) । इह GRI अपि प्र३ रु
ब्रुवाण समानं चोद्य इति वचोऽन्तरं नापेक्ष्यते ।

b) गत्युत्तर-क्लिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

c) 'अथ गच्छेम' इति शौ (११, १, ८) पाभे ।

d) अभि...मृशामसि (ऋ १०, १७३, ६) इति
अव नयामसि (शौ ७, ९४, १) इति च पाभे ऋ ।

अथ मूको (अधि त्वा...>) अद त्वा... इतीव तकारे
परतो वकारस्य दकारापतावसभाव्यमानाया सत्यामेव-
मुत्प्रेक्ष्येत यथा 'अद्य त्वाऽऽगमयामसि' इत्याकारिकी
मौलिकी श्रुतिर्बभूवेति ।

e) ग्राम पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद् ।

f) प्रास समासान्तष् टच् प्र चित्स्वरश्च (पा ५, ४,
९२, ६, १, १६३) ।

g) यद्योगे निघातानुपपत्ते मुपा निघातश्चिन्त्य ।

h) 'प्रादिभ्य' (पावा २, २, २४) इति वस ।

i) वस पाक्षिकं समानान्ताऽभाव (पा ५, ४, १३३) ।

j) गम उप अविकरणे ल्युट् । कृद्-उपप्रस्व (पा ६,
२, १३९) ।

k) 'आदिदेवनम्' इति वा 'अदिदेवनम्' इति
बोभयथापि सस्करणान्तरसापेक्षं अष्टो मुपा ।

l) अधि कप्र मन्वानं GIV उपेक्ष्य ।

m) मुपा खरिडतत्वाद् दु शक्तेऽसंदिग्धान्वये प्राति
इदं स्वरूपतो विमृश्य ऋ ।

n) तु नाउ स्थ यत्र परिणा समानोऽन्वयं श्रूयते ।
GW MW चोभयत्राऽन्यथा पर्यन्तौ चिन्त्यौ ।

५५-६०, -ति मा १३, २४
 १४, ९, १४, २८, २९, ३०,
 ३१, १५, १०-१४, ५८, १८,
 १९, २०, ३२, का १४, २, १०
 १५, ३, १, ४, ३, ९, १९, २
 ३ ४, १६, ३, ३, ६ ९ १२
 १५, ७, १, १९, ७, १ २२,
 ३, १ तै १, २, १, २ ६, ६, ४
 ५, ९, १, ३, १, ५, ११, २,
 ७, २, ४, ५, १, ७, २ ५, २, ४,
 ४, ३, ५, १, १०, १, २, ३,
 ४, १, २, २, ३, ६, १, ९, १,
 १२, १, ७, ७, १ ११, २, १५,
 ३, १, ५, ६, २, ४, २, ३,
 ५, १०, १, २, ७, ४, ४६,
 ६, २, ३, २, ७, ४, १६,
 १, मै १, २, ३, २, ७, १६,
 ८, २, ६, ९, १४, ११, ५,
 १३, २१, ३, ४, १ ६, ९१,
 ८, ८, ४, ९, ११, १२, २,
 काठ ७, २, ९, ८, १७, ११,
 ५, १७, २, ५, ७, ८, १०
 १८, ११, १२, २०, १, १०,
 २६, २, २८, १, ३४, १४,
 ३७, ९, १७, ३९, १, ४४, ५,
 क ५, २, ८, २६, १, ४, ६,
 ७, ९ २८, ११, २९, १,
 १३, ३, १२, ४०, ५, शौ
 ३, २७, १-६, ४, ८, १, ३५,
 ६, ५, २४, १, २, ४, ७-१४,
 ३०, १५ ७, ५, २, १२, ५,

४ १३, २, २५, ४१, पै १,
 ५३, ४, ९७, १, २, ६६, २,
 ३, २४, १-६, ४, २, १, २२,
 ४, ५, १४, ४, ९, १४, ५,
 १२, ७, १-३, ४-७ ८ ९,
 १०, ११-१४, १३, ५, २४
 १५, १, ३, १६, १४०, ४,
 -तिना मा १५, ९, का १६, २,
 ७, मै २, ८, ८, -तिभ्य औ
 ३, २७, १-६ पै ३, २४, १-६
 -तिम् तै ७, ४, १६, १ मै
 ३, ६, ९१, काठ ११, ५, २०,
 १, ४४, ५ क ३१, ३, पै ६,
 ९, ६, १२, ७, १, २, ४-७, ९
 ११-१४, -ती शौ ५, २४, ५,
 पै १२, ७, १०, -तीन् तै १,
 ६, ६, ४ ३, २, ७, २, पै १२,
 ७, ८ [०ति- राजन्]
 अधि-पत्नी- -ती मा १४, १३,
 २९ ३०, १५, १४, का १५,
 ४, ३, ९, २, ३ १६, ३, १३,
 तै ४, ३, ४, २, ६, २ १०, १,
 २, ४, २, २, ५, ५, १०, २१,
 मै २, ८, ३, ६, ९, १३, २१,
 काठ १७, ३, ५, ८ २०, ११,
 क २५, १०, २६, २, ४, ७,
 ३१, १०३, शौ ५, २४, ३
 पै १२, ७, ३, -ती तै ५,
 ४, २, ३१, -तीम् मा १४,
 ५, का १५, १, ५, मै २,
 ८, १ काठ १७, १, पै १२,

७, ३

आधिपत्य- -त्यम् ऋ १०,
 १२४, ५० स्त्रि १, ४, ९, ३, १६,
 ७ मा १४, २४, २५, २६ १८,
 ४, का १५, ८, १३-४, ५ १९,
 २, ४, तै ४, ३, ९, १, २, १०,
 ३, ७, २, १, १५, १, ८, २, २, ३,
 १ मै २, ५, ११, ८, ५, ११,
 २, ३, २, ३ १०, काठ १७,
 ४, १८, ७, २०, १२, २१,
 १० ३ २९, ७ ३३, ६, क
 २६, ३, २८, ७, ३१, १४,
 १८, ४५, ८, शौ १८, ४,
 ५४, १९, ५६, ३, पै ३, ८, २,
 -स्याय मा १८, ८, का १९, ९,
 २ तै १, ८, १०, २, १२, २,
 काठ १५, ५, १८, १२, २७,
 १, ४०, ९, क २९, १, ४२, ११,
 -त्ये मा ३७, १२, का ३७, २,
 २, तै ३, ३, ५, १, मै ३, १६,
 ४, ४, ९, ३, काठ २२, १४,
 पै १५, १, ८, -त्ये तै ४, ४,
 १२, ३, ५ मै ३, १६, ४, काठ
 २२, १४, पै १५, २, १

अधिपतिक- सु > स्वं

१ अधिपति-व(त-→)ती- -ती.

काठ २१, ३, क ३१, १८

अधि/रपा, अधिपाहि पै ५, १७, २

अधि-प- -प पै ५, ७, ८, १०, २,

१०, -पेभ्य पै १६, १००,

१३

a) स्त्रिया ङीप् नकारान्ततापत्ति (पा ४, १, ३४) ।

b) 'पत्यन्त-' (पा ५, १, १२८) इत्युक्तदिशा यकि प्राप्ते कर्मणि भावे वा व्यञ् प्र (पा ५, १, १२४) । जिस्वर (पा ६, १, १९७) ।

c) पपा आद्यवृद्धिर्न प्रादर्शीति यन्-प्रत्ययान्तमपर-मेवैतत् प्राति स्यादित्येव मा विप्रतिपादि । समाननिष्प-त्तिरस्य लक्ष्यान्तरमात्रस्य बाह्वे च सहितान्तरे चाऽनुप-लम्भाद् एवमस्यापि लक्ष्यभूतस्यान्यत्र सर्वत्र श्रुतिमात्रे वृद्धो-पक्रमत्वेन श्रुतिगोचरत्वात्, प्रकृते च सवर्णदीर्घसन्धिस्थले

वृद्धाऽवृद्धान्यतरोपक्रमतयाऽस्य समान पठितु शक्यत्वात्, पपा यद् हस्वोपक्रमतया प्रादर्शि तस्य तत्पौषकविनि-गमनान्तरभावे सति पुष्ट्यभावतयोपेक्ष्यत्व द्र (यत्तु क्षेत्रपत्य-, गार्हपत्य-) ।

d) नाड रू शाखान्तरीय पाप्मे द्र ।

e) 'छन्दसीर' (पा ८, २, १५) इति मतुपो मकारस्य वकारादेशः । स्त्रिया ङीप् (पा ४, १, ६) ।

f) गस उप क प्र (पा ३, १, १३६) द्र ।

अधि-पा^a -पा क्ठ २२, १५, -पा
 ऋ ७, ८८, २, १०, ८४, ५,
 मा १२, ५८, का १३, ४, १४
 तै ४, २, ५, १, मै १, ५, ८,
 ११, २, ७, ११, ४, १४, १२,
 काठ १६, ११, क २५, २ शौ
 ४, १५, १०, ३१, ५, ६, ११९,
 १, ७, ५५, २, १०, १, २०,
 १२, ३, ९, १९, ३१, २, ६,
 ११, ५६, ६, पै ३, ८, ६, २७,
 ६, ४, १२, ५, १०, ५, २,
 ६, ११, १५, २२, ५, १६,
 ३७, १, ५०, ६, १५०, ६,
 -॥पाम् तै ५, ६, ६, २, ६,
 १, ४, ६, ७, ६, मै २, २,
 ४, काठ १०, ११, पै ४,
 १८, ६६

अधि-प्र/च-छिद्, अधिप्रच्छिन्दि
 पै १६, १४६, ११

अधि/ब्रू, अधिब्रूवत् ऋ १, ८४,
 १७, १०, १७३, ३, शौ १,
 १६, १, ६, ५, ३, ८७, ३, १,
 १४१, १, अधिब्रूवत्^b काठ
 ३५, ७, क ४८, ९, अधिब्रूवन्
 मा १७, ५२, मै २, १०, ४, काठ
 १८, ३, ३७, ९, क २८, ३, शौ
 ४, ८, २, पै ४, २, २, अधिब्रूवन्
 का १८, ५, ३, तै ४, ६, ३, १,
 अधि "ब्रूवाथ मै ३, १६, ५,
 अधिब्रूवीतु ऋ ६, ७५, १२,
 मा २९, ४९, तै ४, ६, ६, ४,

मै ३, १६, ३, काठ ४६, १, शौ
 १२, १, ५९६, ६ पै १, ७८, २,
 ६, ९, २, अधि ब्रूवीतु मै ४,
 १४, १, अधिब्रूवन्तु ऋ १०,
 १५, ५, ६३, १, मा १९, ५७,
 ५८६, का २१, ४, ६, ९५, तै
 २, ६, १२, ३, काठ २१, १४,
 शौ १८, ३, ४५, अधि ब्रूव-
 न्तु तै ४, ७, १५, ४, ५, म ३,
 १६, ५, काठ २२, १५, शौ ४,
 २७, १, पै ४, ३५, १, अधि-
 ब्रूहि शौ ८, २, ७, ८, पै १,
 ९५, ३, १६, ३, ७, ९, ४६,
 १-१०, ४७, १-१०, ४८,
 १-५, अधि ब्रूहि ऋ १, ३५,
 ११, ११४, १०, मा १५, १,
 २, ३४, २७, का १६, १, १,
 २, ३३, १, २१, तै ४, ३,
 १२, १, ५, १०, ३, ७, ५,
 २४, १, मै २, ८, ७, काठ
 १०, १३, १७, ६, ४०, ३,
 ४१, १, क २६, ५, शौ २, २७,
 ७, ११, २, २०, पै २, १६, ५,
 १६, १०५, १०, अधिब्रूतम् पै
 १५, २१, २, अधि ब्रूतम्
 शौ ४, २८, ७, पै ४, ३७, ७,
 अधिब्रूत शौ ३, २६, १-६, पै
 ३, ११, १-६, अधिब्रूयात् तै २,
 ५, ११, ९, अधि ब्रूयातम्
 तै ४, ७, १५, ६

अधि/भुज्

अधि-भोजन^c -ना ऋ ६, ४७,
 २३

अधि/भू, अधिभवति मै १, १०,
 ११, २, ३, ३, ४, २, काठ १२,
 ६, ७, १२, ३६, ६, १४
 अधिभूयासम् काठ १२, २

अधि/भूष

अधिभूषत्^d -षन् ऋ १,
 १४०, ६

अधि/मन्थ

अधि-मन्थन^e -न्म् ऋ ३, २९, १

अधि/यत्→याति, अधियेतिरे ऋ
 [१, ६४, ४, (५, ५४, ११)]

अधि-यातयमान^f -न ऋ ६,
 ६, ४

अधि/यम्→यच्छ, अधि.. यच्छत
 ऋ १, ८५, १२, तै १, ५,
 ११, ५, मै ४, १०, ४, काठ
 ८, १७

अधि/या, अधि याति ऋ ९,
 १०७, ८, कौ १, ५१५, २,
 ३४७, जै १, ५३, ५, ३,
 २९, ४

अधि-रज्जु^g -ज्जु शौ ६, ११८, २,
 पै १६, ५०, ४, -ज्जू काठ
 ३०, ९

अधि-रथ^h -थम् ऋ १०, ९८,
 ४, १०२, २, -था ऋ १०,
 ९८, १०, -थानि ऋ १०,
 ९८, ९

अधि-राजⁱ -जः तै १, ३, ७, २,

a) गस विजन्त-कृद्- उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

b) नापू रु पामे द्र।

c) प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। उप/भुज्
 +कर्मणि ल्युट् (पा ३, ३, ११३)। अर्थतो वस्त्र- इत्य-
 स्य वि भवति। तत एव किल सा उप धनपर्याय-
 स्वेन ग्राहयित्वा मा-यमिक्स्व कस्यचिद् वातुजस्य लोप-
 मपश्यन्नपि (तु पावा २, २, २४) वस अयमिति दिद-
 र्शयिषयाऽपार्थ भूय-प्रयास इव भवति।

d) धा सकार उपजन। सस्व एउटिदि द्र। सा

प्रभृ तु अधि "नुमन्ते (<नम्) इति योगमाहु।
 तन्न। स्वारस्यविधातादिति दिक् (तु वैश)।

e) गस उप करणे ल्युट् उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

f) गस शानचो निधाते धातु-स्वर. प्रकृत्या (पा ६,
 १, १८६, २, १३९)।

g) वस पूष धातुजस्योत्तराऽशस्य लोपे पूषप्रस्व
 (पावा २, २, २४, पा ६, २, १)। उप यद्र।

h) प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यद्र।

i) प्रास अव्यय-पूपस्व समासान्ते टचि चित्स्वरेण

२, ३, ६, ७, ४, १४, २, मै
१, २, ७, २, २, ११, ४, ३,
७, १०, २, ३, काठ ३, ४,
८, १७, १२, १, २४, ७,
क २, ११, ३७, ३, गौ ६,
९८, १, २, ९, १५, २४ १९,
४६, ४, पै १३, ९, १, १५,
२०, ३, -जम् १०, १०८,
९ मा ३४, ४६, का ३३, २,
९, ते २, ३, ६, १, ४, ७,
१४, ४, काठ ४०, १०, शौ ५,
३, १०, पै ५, ४, १४, १४, ३,
२५६, -जा तै ७, ३, ४, ७,
-जाय तै २, ३, ६, २, ५,
६, १७, १, मै २, २, ८, ११,
काठ १०, १०, ४९, ७, -जौ
तै ७, ३, ४, २ [०ज-अजिर०]
॥अधिराज्य॥- ज्यम् मै २, २,
८, ११

अधि-रु(क्म→)क्मा^b- क्मा ऋ ८,
४६, ३३

अधि/रुह>रोहि, अधिरोहति गौ
१३, ३, २६, पै १३, ३, १,
अधिरोहन्ति कौ २, २२६, ०,

अधिरोहत्तु गौ १०, ६, ३१, २२
अधिरोह ऋ १, ५६, २, गौ ३,
१२, ६, ११, १, ७, पै १६,
८९, ७
अधि...रुह्यम्^d मै १, २, २,
काठ २, ३, अधि रुह्यम् ऋ
८, ४२, ३, तै १, २, २, २, क
१, १५
अध्यरुह्यत्तु शौ ११, १, १३,
१६, पै १६, ९०, २, ६, १५०,
१० अधि अरुहत्^e शौ
१९, ४९, २
अधिरोह्यत् तै ४, २, ५, ३, शौ
१, ९, २, ४, ६, ६३, ३, ८४,
४, ११, १, ४, ३०, १४,
२, ३७, १८, ३, ४, पै १४,
३, ४, १६, ८९, ४, ९१,
१०

अधि-रुहाण^f- गणा मा १८,
५१, का २०, ३, १

अधि-रुह^g-

अधिरुह-कर्ण^h- गौ मै २, ६,
१३, ३ १३, ५

अधि-(रोह)>लोधⁱ-

अधीलोध कर्ण^j- गौ तै ५,

६, १६, १, काठ ४९, ६

अधीलोधकर्ण^k- गौ काठ

२४, १, क ३७, २

अधिर्यता^l पै ५, ६, ४

अधि/वच्, अधिवोचत् मा १६, ५,

का १७, १, ५, तै ४, ५, १,

२, मै २, ९, २, काठ १७, ११,

क २७, १, अधिवोच ऋ १,

१३२, १, अधिवोच पै १, ७६,

२, अधि वोच मा ६, ३३,

का ६, ८, ४, तै १, ४, १, २,

मै १, ३, ३, काठ ३, १०, क

२, १७, अधिवोचत्तु ७,

८३, २, काठ २२, १५,

अधिवोचत्तु २, २७, ६, ८,

[२०, २६, ६७, ६], ३०, ३,

४८, १४, १०, १२८, ४, तै

४, ७, १४, २, शौ ६, ७,

२, २

अध्युच्यते शौ ११, १०, ३४^m.

अधि-वक्तुⁿ- क्ता ऋ [१, १००,

१९, १००, ११], ८, ९६, २०,

मा १६, ५, का १७, १, ५,

वाचित (यक पा ६, २, २, ५, ४, ९१, ६, १, १६३)।

a) ब्राह्मणादिवाद् भावे वा कर्मणि वा ष्यञ् प्र
जित्स्वरश्च (पा ५, १, १२४, ६, १, १९७)।

b) वस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) उप यद्र ।

c) 'अधितिष्ठन्ति' इति ऋ (९, ८३, २) पाप्मे ।

d) नाउ रु पाप्मे ।

e) सूको प्रतिपद पाप्मे भवन्ति । एवमपि स्पष्टोऽर्थो
दुर्लभ इति कृवा सा WR च किञ्चित् स्वोपज्ञमिवापि सशो-
ध्य पठन्ति । तदेतत् सर्वमाकरोऽनुसंधेयम् । प्रकृते W
'अति' इति पिपठिषति । तच् चिन्त्यम् । रात्र्या अन्धकारस्य
विश्वाधिरोहणस्य सुवचनरत्वात् । न हि विश्वातिरिक्त
नाम किमप्यन्यद् वस्तु भवति यद् रात्रिर् विश्वं क्रान्तवती
सती खलु रोहं शक्नुयादिति दिक् (तु सस्थ गटि
अति/रुह>अरुहत्) । एवम् 'अति अरुहत्' इति यत्
सा पठति, तदपि प्रकृतस्वारस्यप्रतिकूलतयोपेक्ष्यम् ।

f) 'अधि' इत्युपरि मा १२, ६३ टि द्र ।

g) तस प्रवृद्धादित्वाद् अन्तोदात्त (पा ६, २, १४७)।

h) वस 'कर्ण' (पा ६, २, ११२) इत्युत्तरपदाद्युदात्त ।

पूष लक्षणवाचकस्य दीर्घे (पा ६, ३, ११५)। (=अधी-
लोध-कर्ण-, =अध्यालोह-कर्ण-, इति यद्र) ।

i) गम उप घञन्ते 'उपसर्गस्य' (पा ६, ३, १२२)
इति दीर्घ । र>ल इति ह>ध इति च प्रादेशिक-
प्राकृतिकविकारतया द्र ।

j) एपूदि समास-स्वरौ मिद्धौ द्र । लक्षणस्य सतो-
ऽपि पूष दीर्घाऽभावात् तद् विष्टादिष्व् उस (पा ६, ३,
११५) । यतु अध्यालोह-कर्ण- इति ।

k) 'नासिकोदर-' (पा ४, १, ५५) इति स्त्रिया
विकल्पितो ङीष् द्र ।

l) पुन सस्करणीय. सुपा प्रयत्नविशेषमापेक्ष द्र ।

m) अत्र पूष पृथक्पदतया निर्दिशति WI । एवमपि
मिव इव तद्भवेदित्यविशेष द्र ।

n) गत्युत्तर-वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९, १)।

ते ४, ५, १, २, मै २, ९, २, ४, १०, ८, १, १२, १४, १७, ११, क २७, १, प ९, ३, १, १६, ५, ७, -कागम् ऋ २, २३, ८	४, मा २५, ३९, मा २७, १८, १, तै ४, ६, ९, २, मै ३, १६, १ कठ १३, १, ४६, ५	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
अधि-वाक ^१ - क पै १२, ४, ९७ -काय ऋ ८, १६, ५, शौ ६, १३, २	अधि-वि/१कृत् †अधि-वि-कृत्त ^१ - नम् ऋ १०, ८५, ३५, शौ १४, १, २८	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
अधि/वद्, ॥अध्यवदन् मै ३, २, २ ॥अधि-वाह ^२ - नम् मै ३, २, २, काठ १९, १०, क ३१, २	अधि-वि/यत्, याति, ॥अधिविया- तयति ^३ काठ २४, ८, २६, १०, २९, ९, क ३८, १	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
अधि/वप्, अधि...वपते ऋ १, ९२, ४, ॥अधि वपते तै १, ६, ९, ३, अधिवपामि तै १, १, ६, १	अधि-वि/राज ^४ , अधि विराजत ऋ १, १८८, ६.	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
?अधिवम् ^५ पै १४, ३, २५	अधि/वृत्→वर्ति, अधि **वृत् ^६ ऋ १०, २७, ६	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
अधि/२वम्, अधिवस्ते ऋ १०, ७५, ८	॥अधिवर्तयति काठ ३१, ६, क ४७, ६	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
अधि-व(स्त्र→)स्त्रा ^७ -स्त्रा ऋ ८, २६, १३	अधि-वैर्तमान ^८ - नम् ऋ ४, २८, २	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
अधि-वास ^९ - ॥स मै २, ५, १ काठ १३, १, -सम् ऋ १, १४०, ९, १६२, १६, १०, ५,	*अधि-शाखा ^{१०} ॥अधि-शाख्य ^{११} - ल्य मै ३, ९, २	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १
	अधि/शी, अधिशेमहे शौ १२, १, ३४	अधि/श्रि, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ४, मै ४, १, १२, ॥अधिश्रयति तै १, ६, ९, ३, २, २, ५, ६, ११, १, ३, ६, २, ७, ३, मै ४, १, १२, काठ १२, ५, ३१, ९, क ४७, ९, अधि श्रयन्ते शौ ११, ७, ११, अधि... श्रयामि शौ ९, ५, ५, पै १४, ३, ९, अधिश्रय तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, मै ४, ९, २, काठ १६, ८, १९, ११, क ३१, १

a) गस उप घञन्ते कृति थाथादिस्वर (पा ६, २, १४४)।

b) शौ १९, ३२, ९ अवसाने 'वृहणो दिवा क' इति पाण्डु सुपा 'अध्रुणोऽधिवाक.' इत्येव पै श्रुत्या समेल्य शोधनीय (तु WR)।

c) 'पतिमस्या अधिदिवम् अहिनवम्' इत्येवं मूलतः सत पा लुपमाभ्यामिकपञ्चमाक्षरो विभार. प्रमादजनित इति समाव्यते। तदनुसंधानोचित शोध द्र। एव तवद् अधि-दिव- इति सप्तम्यर्थे अयं सति समा-सान्तष् टच् ततोऽम्भावश्च द्र (यक पा २, १, ६, ५, ४, १०७, २, ४, ८३)।

d) वस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १)। उप यद्र।

e) सस्व त्रिपूटि द्र। पूष दीर्घ (पा ६, ३, १२२)।

f) गम ल्युङन्तकृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

g) पक्षे समाने समवत्यपि सप्तम्यर्थानुवादकत्वेऽधेरुत्तरेण सगतिना क्रिप समास नाउ कान्तस्याऽनुरोधाद् द्र (वैतु अधि इत्यस्य काठ ११, ८, ३७, १६ इत्यत्रत्ये टि)।

h) निपातानामुभयौ गतिः। प्रायिकी च गतिरूपा क्वाचि-त्नी च कर्मप्रवचनीयरूपा। प्रकृतेऽनपेक्षितत्वाद् उत्तरस्या पूर्वया क्रियार्यवैशिष्ट्यं द्र। स्याद्वा अधि इति पृथक् पदम् अव्य क्विचि च। तथापि तान्पर्यंत सामान्योपलब्धेरिति यावत्।

1) एव किल GW MW प्रभृ। यत्तु सा उपर्यर्थे अव्य अधिमाह, सभवादपि तद्वेयम्। उपर्यर्थेयं विभ-क्त्याऽपि वक्तुं क्षमत्वात्। साधिकारवर्तनक्रियाया पवि-कर्तृकाया मन्त्रस्वरस्यात्, तस्यार्थस्य च शुद्धया क्रियया वक्तुमक्षमत्वात् मावीयोऽधेर्गतित्वमिति दिक्।

2) गस शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

3) प्रास अव्यय-पूषप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यद्र।

4) सत्वर्थे यप् प्र उस (पा ५, २, १२०)। तस्य च पित्वाङ्गिघाते स्वरैऽविशेषः द्र।

5) 'अधिअशत्' इति ऋ (१०, १७३, १) पाप्मे।

6) कर्मणि कैऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) उप यद्र।

7) ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

अधि/पा ← म/द्^१अधि-पुष्प^२ मे २, २, २अधि-पादम्^३ काठ ११, ४

अधि/पु(←उ)

अधि-पुवण^४ - णम् तै १, १,

५, २, मै ३, ८, ८, ४, ५, ९,

८, ५, काठ १, ५, २५, ९,

३१, ८, क १, ५, ४०, २,

४७, ४ - णे मा १८, २१,

का १९, ७, ३, तै ४, ७, ८, १,

१६, २, ११, ३ ४, मै २,

११, ५, १३, ८, ८, १४, ५,

४, ९, ८, ५, काठ १८, ११,

२५, ९, २९, ३, क २८, ११,

४०, २१, ४५, ४१, शौ ५,

२०, १०

अधि-पुवण्य^५ - ण्या क १,

२८, २

अधि/पु(←स्क)न्द^६, अधिष्कन्द

शौ ५, २५, ८, पै १३, २, १५६,

अध्यस्फन्दत् मै २, ५, ६१, शौ

१०, १०, १६, पै १६, १०८, ७

अधिष्कुन् क १०, ६१, ७

अधि-पु(ज→)जा^७ - जा तै २,२, ८, २ [०ज- अन^०]अधि/पु(←स्था)^८

अधि/निष्ठ, अधितिष्ठति ऋ

१, ५१, ११, काठ ३८, १०,

अधितिष्ठति शौ १०, ८, १, पै ९,

६, ४, अधितिष्ठति शौ १९, ५८,

५, पै १२, २, १५, अधितिष्ठ-

न्ति ऋ ९, ८३, २, जै ३,

२०, १०१, पै १६, १५१, ४,

अधितिष्ठति ऋ १०, १३५, ३,

अधितिष्ठति ऋ ८, १०, ६,

अधिष्ठति ऋ ५, ६३, १

१०, ४१, २, मै ४, १४, १०,

अधिष्ठति ऋ ८, ६९, १५,

शौ २०, ९२, १२, अधि-

तिष्ठति ऋ १, ८२, ४, कौ

१, ४२४, जै १, ४१, ६,

अधिष्ठति शौ २, १४, ४, पै

५, १, ४, अधितिष्ठ शौ १२,

३, १, १३, २, ७, पै १६, ९६,

१, अधि...तिष्ठ > ष्ठा ऋ ५,

३३, ३, मा १०, २२, का ११,

७, २, अधितिष्ठतम् खि १, ७,

४ अधितिष्ठत् ऋ १, १६३,

२, मा २९, १०, का ३१, ३,

२, तै ४, ६, ७, १, अधि-

तिष्ठत् ऋ १, १६३, ९,

१०, ८१, ४, मा १७, २०,

२९, २०, का १८, २, ५,

३१, ३, ९, तै ४, ६, २, ५,

७, ४, मै २, १०, २, काठ १३,

३१, १८, २, क २८, २, ४०,

६, ४६, ३.

अधि तस्थौ ऋ ६, ६३, ५,

अधि तस्थौ ऋ १०, १०५,

५, अधितिष्ठ^९ ऋ १, ३५, ६,

अधि तस्थु ऋ १, १६४, ३,

शौ ९, १४, ३, पै १६, ६६, ३

अधिष्ठास्यति काठ ३, ३, क

२, १०, अधि स्थास्यति मा

६, २, का ६, १, २, तै १, ३, ६,

१, अध्यस्थात्^{१०} ऋ ९, ८६, ८,

अध्यष्ठात् शौ १०, १०, १३,

अध्यस्थात्^{११} ऋ ५, ३१, १,

काठ १२, १३१, पै १५,

१०, २१, अधि अस्थात् ऋ

९, ८५, ९, मै २, ७, १६,

काठ ३९, २, ३, अधि **अस्थु

a) 'सदिर' (पा ८, ३, ६६) इति सस्य मूर्धन्यादेशः।

b) गम ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

c) णमुलन्तं सत् क्रिषि द्र (पा ३, ४, २४)।

d) गस अधिकरणे ल्युट् प्र। कृद्-उत्तरपद-लित्स्वर प्रकृत्या। उप आदौ मूर्धन्यापत्तौ सत्या न > ण. (यक पा ६, १, १९३, २, १३९, ८, ३, ६५, ४, २)।

e) तादहिको यत् प्रत्यय स्वरितत्व च (पा ५, १, ६६, ६, १, १८५)।

f) उपसर्गस्यान्निमित्तात्परस्य सस्य मूर्धन्यादेश उस् (पा ८, ३, ७२)।

g) मूको खण्डिते सति '-क्रन्द' इति मुपा कौत-स्त्वं प्रामाण्य चोभयमपि विमृश्यम् (वैतु नाउ रु)।

h) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

i) 'उपसर्गात्' (पा ८, ३, ६५) इति षत्वम्।

j) 'अधिरोहन्ति' इति कौ (पा २, २२६) पाभे।

k) एवविधेषु सोपमर्गेषु क्रिप पदकाराणामुभयौ

प्रवृत्तिर्भवति। यत्रोपसर्गाऽशे स्वरो भवति तिङ्देशे च निघातो भवति, तत्र समस्तैकपदत्वे सत्यपि तेऽवग्रहमना-द्रियमाणा उभौ तावशौ पार्थक्येन निर्दिशन्तीति। यत्र च गत्यशे निघातो भवति तिङ्देशे च स्वरो भवति, तत्र ते सामान्यसामासिकलक्षणमनुसन्धाना इवाऽवग्रहं प्रदिशन्तीति च। तत्र तावत् प्रथमप्रकारिकया प्रवृत्तौ पाठत-स्वरवतो गत्यवयवस्य प्राधान्यानुभवो निदान स्यात्। एवं सत्यपि वैयाकरणहृष्या त्वर्थत एवाऽनुसंधेयत्वाद् गतित्वभावाऽभावविवेकस्य तत् सिद्धे सति सगतिवसवन्वे पदकाराणां प्राथमिकी प्रवृत्तिमेवोपजीव्य गत्यशस्य पृथक्पदत्व मा सभावि। तथात्वे गतित्वलक्षणस्यैव बाधप्रसङ्गादिति दिक् (तु. माप्रा ५, १६)।

^१ 'प्राक् सितात्' (पा ८, ३, ६३) इत्यङ्-व्यवायेऽपि षत्वे प्राप्ते शाखाभेदेन तद्विरुद्धं द्र (तु नाउ रु)।

^{१०} 'अध्यस्थात्' इति मुपा स्वरो मुद्रणप्रमादज गद।

<p>ऋ १०, १२३, ४, अध्युस्या ऋ १, ४९, २, अध्युष्टाम् शौ १२, १, ११ अधि-तिष्ठत्^a - ऋत् ऋ ३, ३५, ४, शौ १३, २, ३१, २०, ८६, १† अधि-ष्टा^b - ष्टा पै ६, ३, ७ अधि-ष्टात्^c - ता शौ ४, १६, १ अधि-ष्टान^d - नम् ऋ १०, ८१, २, मा ७, १३, १८, १७, १८†, का ७, ६, २, ७, ३, १८, २, ३†, तै ४, ६, २, ४†, मै १, ३, १२, २, १०, २†, ४, ६, ३, काठ ४, ४, १८, २†, २७, ७, ऋ ३, ३, २८, २†, पै १६, ३१, ३, -नात् शौ १२, ४, ४, ५, -ने काठ ३४, ५, शौ १२, ४, २३ अधि-ष्टाय^e लि ३, १६, ५, ४, ५, २०, काठ ३४, ५† †अधि-ष्टीयमान- -न काठ १३, ३ अधि-(सम्)>सं/वृत्, अधि... समवर्तत ऋ १०, १२९, ४ अधि-(सम्)>सं/हन्, अधिस- जहि पै ४, २४, ६ अधि-(सम्)>सं/भू, अधिसबभृवु पै १, १०१, २ अधि-सर्पिस्^f - पि पै १५, ११, ३ अधि/सृज, अधिसृजस्व पै ८, ११,</p>	<p>६१० †अधि/स्पृश>स्पशि, अधिस्पृश- येत् ते ६, २, ६, १ अधि-हित- अवि/धाट्र अधि/ह अधि-हियमाण- -ण काठ ३४, १४ †अधी-(वि/इ), अध्येति ऋ ४, १७, १२, ५, ४४, १३, †मै ३, ३, ६, अध्येति ऋ [२, ६७, ३१, २२] मा ३, ४२, का ३, ४, ५, तै २, ३, १२, २†, मै ३, ३, ६, ३, ४, ८, †कौ २, ६४८, ६४९, शौ ७, ६२, ३, १४, १, ३०, पै ३, २६, ४, अधि...एति पै १, ७०, ३, अधियन्ति काठ १२, ६, १४, ६, अधीथ ऋ ७, ५६, १५, अध्येमि ऋ ३, ५४, ९, अधीमसि ऋ १, ८०, १५, अधि हमसि ऋ ८, ९१, ३, पै ४, २६, ४†, अध्येतु ऋ १०, १००, ४, अधीहि ऋ १, ७१, १०, अधि इहि ऋ १०, ३३, ७, शौ ५, ३०, ६, पै ९, १३, ६, १५, १७, ८, अधीतम् शौ ६, ११८, ३, पै १६, ५०, ५, †अधि इत्त ऋ ८, ८३, ७, मा ३३, ४७, का ३२, ४, ४, †अध्यैत् मै ३, ६, ५, ४, २, १२, अधीयात् मै ३,</p>	<p>३, ६ अधीत^h - नम् लि ३, १५, २७, ७, १, १, ४, १ [त-दुर^o] अधीतिⁱ - तिम पै २, १०, ५, -ती शौ २, ९, ३, -तौ ऋ २, ४, ८ अध्ययनम् - नम् लि ७, १, १, ४, १ २अधी(वि/ई), अधी(धि-ई)यति ऋ १०, ३०, ३, †अध्यैयन्त मै १, १०, १४, काठ ३६, ८ अधी(वि/ई)र्, अधीरयन्त लि ४, १०, ३, अध्यैरयन्त मा ३२, १०, का ३५, ३, ७ अधीर,रा^j - र शौ ५, ३१, १०, -रा ऋ १, १७९, ४, -रा शौ ११, ११, २२ अधी-लोध- अवि/रुह द्र अधी-वास- अवि/वस् द्र †अ-धृत,ता^k - तः काठ १०, २, ११, १, ६, -ता तै ५, ३, २, १, ४, २, १, मै २, ५, १, -ता तै ७, २, ४, ३, मै ३, २, १ †अ-धृष्ट,ष्टा^l - ष्ट. ऋ १०, १०८, ६, -ष्टम् ऋ ६, ६७, २, ८, ६१, ३, ७०, ३, कौ १, २४३, २, ५०५, जै १, २६, १, ३, ३९, ४; शौ २०, ९२, १८,</p>
--	--	---

a) गत्युत्तर-शान्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

b) कर्तरि विच् प्रत्यय (पा ३, २, ७४)। तु वि-ष्टा-।

c) गम तुजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

d) अधिकरणे ल्युट्। गत्युत्तर-कृत-स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

e) गस ल्यप्। स्वर नापूटि द्र।

f) सुपर्ण-इत्यस्य वि सद् बस द्र (पावा २, २, २४)। नाप् मन्त्रस्य प्रथमे पादेऽत्रत्यो विषयो कियच्चिदुक्तपूर्व द्र। 'अधि' इति पृथक्-पदमिव प्रदर्शयश्च प्रथमपादान्त-

भाविन 'आसाम्' इति पदस्य (तु मूको) अन्त्य मकार द्वितीयपादादौ श्रूयमाणस्य 'अन' इत्यस्याऽऽद्यवर्णतया पठित्वा 'मन' इत्येतत् पदमाविर्भावयश्च सुपा नाऽदरणीय।

g) शोध-सापेक्षे सुपा अधि>धि>ध्य इत्येष विकार-क्रम सभाव्येत (तु मुष्टि->ष्टी रु सस्थ टि)।

h) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

i) क्तिन्नन्ते उप गतिस्वर प्रकृत्या (पा ६, २, ५०)।

j) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप. यद्र।

-घा ऋ ६, [५०, ४, १५],
६६, १०, ७, ३, ८, ८, ६६,
१०, १०, १००, १० १०१,
८, मै ४, १४, ११, काठ ३८,
१३, शौ १९, ५८, ४ पै
१, ११०, ४६, -ष्टाय शौ
२०, ४९, २, -ष्टाय ऋ ५,
८७, २
अ-धृष्णात्^१ -ष्णात् पै २, ४०, ३
अ-धेनु^२ -नवे शौ ६, ५९, १, -नुम्
ऋ १, ११५, २०, -न्वा ऋ
१०, ७१, ५
अध्या(वि-अ)ज, क्षा^३ -क्ष ऋ १०,
१२९, ७, मै २, २, ५९, ४, १,
१, ५, ९, १११^d, १२, १, माठ
३०, १०९, क ४६, ८९, शौ
९, २, ७, १०, १, ६, पै ५,
२६, ७, १५, १७, १-१०, ८,
१-७, ९, ९, १-३, १६, ३५,
६, ७६, ६, -क्षम् ऋ ८, ४३,
२४, १०, ८८, १३, तै १, ६,
१, १, मै ३, ७, ६९, काठ २४,

३९, ४ ३७, ४९, -क्षा पै १५
८, ८, -क्षान् खि ५, ७, ४,
१३, -क्षायाम् तै ३, २, १०,
१, -क्षाय मा ४, १९, का
४, ६, ४, तै १, २, ४, २, ६,
१, ७, ६, मै १, २, ४, ३, ७,
६, काठ २, ५, २४, ३, क १,
१७, २७, ४, -क्षेण ऋ १०,
१०८, १, तै ४, ७, १४, १,
मै १, ४, १, काठ ४, १४,
२७, ४९, ४०, १० क ४२,
४९, शौ ५, ३, १, पै ५४,
३०, १-९, ५, ४, १, -क्षेय
शौ १, २१, १, पै १, २२, १,
१६, ९५, ६ [क्ष-सु>स्व°]
आध्यक्ष्य-क्षाय मा ३०,
११, का ३४, २, ३

अध्ययन- / १अवी द्र

अव्यर्थ- व^f शौ २०, १३१, २२,

-धम्^g खि ५, १५, १५

अध्यर्धे(व^fड^h)ड^h -डम् काठ
३४, ६

अध्या(वि-अ)व/सो>मायि, १अ-
ध्यवस्यति^१ तै ५, २, १, ७,
काठ १९, १२, २०, १,
२३, ६, क ३१, २, ३९,
३६, ३
१अध्यवसाययति, अध्यवसा-
ययति तै ५, २, ३, १

अध्यवसान- सु>स्व°

अध्यव-साय^१ तै ६, १, ५, १

अध्यव-स्यत्^१ -स्यन् मै २, १, १९

१अध्या(वि-अ)स्थ^१ -स्थात् तै २,
१, २, २, मै २, ५, २१^m

१अध्याⁿ पै १, ६, १

अध्या(वि-आ)/रुह, १अधि^१ आ
रुहत् ऋ ९, ७५, १, कौ
१, ५५४, २, ५०, जै १, ५७,
१, ३, ५, ९, अध्यारुहन् पै
११, २, ७

अध्या(रो)>लोह°-

अध्यालोह-कूर्ग- -र्ण मा २४,
४, का २६, १, ७

अध्या(वि/आ)स्, अध्यास्ते काठ

a) तम । उप / धृप् + इना + शतृ प्र द्र ।

b) तस नञ-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

c) वम पूषप्रस्य (पावा २, २, ४, पा ६, २, १) ।

उप २अक्ष- (वैतु पाप्र अक्षि- + अन् उस् [पा ५, ४,
११३]) ।

d) मुपा अन्तोदात्त उपपत्तौ विमृश्य ।

e) ब्राह्मणादित्वाद् प्यञ् प्र उस् (पा ५, १, १२४) ।

आदिब्रह्मिश्चाऽऽद्युदात्तश्च द्र (पा ६, १, १२७) ।

f) एव किल WR शुशोवयिषत । 'अत्यर्धर्च' इत्येव
पाण्डु पठति । वस्तुतत्त्वमन्वेष्यम् । पाण्डु पा पदद्वय-
मिति तु सुवेचम् ।

g) नाप् रू शाखान्तरीय पाभे अय द्र ।

h) वस । उप डडा- यद्र । तु द्वीड- परिस्तुब्धेड-
होड्ड- प्रभृ ।

i) 'ओत इयति' (पा ७, ३, ७१) इत्य् ओमारलोप ।

j) ल्यबन्त-कृतस्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

k) गम उप शतुर्निधात उदात्तनिवृत्तिस्वरेण
विकरणास्वर (पा ६, १, १८६, १, १६१) ।

१) विभक्त्यर्थे अस (पा २, १, ६) । पाप्र उप अस्थि-
>अस्थन्- (पा ७, १, ७६) । वस्तुतस्तु पृथक् प्राति
यद्र । 'नपुंसकादन्यतरस्याम्' (पा ५, ४, १०९) इति
टच् समामान्त । चित्-स्वर (पा ६, १, १६३) ।

m) 'अध्यस्ताद्' इति तकारोपोत्तम मुपा प्रामादिक
स्यात् ।

n) 'अद्या' इत्यस्य मूलतः सत प्रादेशिको विभार द्र ।
(तु शौ १, १, १, मै ४, १२, १) । यन्तु मुपा अधि आ
इति पदद्वय स्यादिति व संदेह उदपादि, तत्र तथेत्यु-
पेक्ष्यम् ।

o) अधी-रो(>लो)ह(<व)-इत्यत्र अधीलोध-कूर्ग-
इत्यत्र च टि व्युत्पत्त्याद्यर्थ द्र । इहाऽऽड् इत्यस्या-
विक्रयमात्रतो भेदेऽप्यभेदादित्यर्थात् । एस्य अद्धया°
इति यद् दमारद्वितीयवर्णत्व परामिमत् (तु PW)
तदयुक्तम् । अर्थत आद्यशस्य 'अद्धा' इत्यभिनिर्वर्त्यत्वा-
ऽनुमाने दमारवत्ता सगच्छेतेति चेत् । न । परदृष्टाऽर्थ-
संबन्धस्याऽमभाव्यमानत्वात् । भूयानयेतद्विस्तरस्तु
वैज द्र ।

२३, २, अध्यामने क१, २५, १^२
अध्यावि/आह, आयाह ते २, ५,
११, ९, अध्याह ते २, ५, ११,
९, शौ १, १६, २

१ अध्यावि-उप/धा, अव्युपदधाति
मै ३, ३, १

१ अध्यावि-उप/स्था^१, अध्युपति-
ष्टामि पे ५, २७, १

अध्यावि-ऊ^१ - नीम् मै ३, १०, ४

अध्यावि/१ऊह, अध्याहते मै ४, ४,

४, अध्याहति ते ३, ५, ७, ३,
कठ २८, २, क ४४, २, अध्या-
हामि वाठ २७, ५ क ४२, ५,
अव्युहने कठ २७, ५, क ४२, ५

१ अध्यावि-

अ(-१)धि(-१)गु^० - गवे ऋ १,

६१, १, शौ २०, ३५, १ - गु ऋ

६, ४५, २०, ८, ७०, १, ९३, ११

मै ४, १३, ४६ कौ १, २७३, २,

२८३ जै १, २०, १, ३, २३, १५

शौ २०, ९२, १६, १०५, ४, - गुम्

क १, ११२, २०, ८, १०, २, २२,

१०, ६०, १७, शौ २०, ६३,

८, - गुम् क ५, ७३, २ ८, २२,

११ - गो मै ४, १३, ४६

- गो क ३, २१, ४, ५, १०,

१, ९, ९८, ५, मै ४, १३, ५

वाठ १६, २१^३ कौ १, ८१ २,

५८७ जै १, ९, १, ३, ४८, ६

१ अध्यावि- गो - गाव^२ क १, ६४,

a) 'वातम्' इत्यस्य कर्मपदस्याऽऽक्षेप पूर्वार्थान्
सुकर द्र ।

b) अधिपति^० इत्येवं मूत्रो वर्णविन्यासाद्
अधि-प्र/स्था इति समावयितुमुन्तितर द्र ।

c) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । पाप्र उप त्रिया
डीप्य ऊधन्- > ऊधन्- > ऊधन्- द्र (पा ४, १, २६, ५,
४, १३१, ६, ४, १३४) । वस्तुतस्तु पृथक् प्राति यद्र ।

d) नाउ एतत् पूष भवति केपाचिन्मतेन (तु त टि) ।
शौ ५, २०, १० इत्यत्र च 'अद्रि' इत्येव मूलतः मत
स्थाने क्वचिच्छोवाऽभिप्रायेण पठ्यते (तु पाण्डु यटि) ।
वस्तुतस्तु नेह शोधापेक्षिणी श्रुति । सोमाभिपव उपमा-
मुखेन प्रकृते प्रावसामानाधिकरण्येनाऽद्रीत्यस्य प्रासङ्गि-
त्वात् । ननु सोमप्रकरणे प्रावपर्यायतयाऽद्रीत्यत्र तत्र
मन्त्रवर्णेषु प्रसिद्धो भवति न समानाधिकरणतयेति ।
मैव वाचि । सामान्येन प्रावपर्यायत्वप्रसिद्धावप्यद्रीत्य-
समानाधिकरणात्वेनापि श्रुतिवर्णोपलम्भात् (तु ऋ १०,
७६, २ [यत्र प्राव-शब्दो बहुवच् श्राव्यमाण सन्नेक-
वत् परामृष्टो भवत् अद्रि-शब्देन], ७८, ६) । एस्थि
प्रकरणासगतत्वाद् मूत्रो च पपा च प्रमाणितत्वाच्च
अद्रि- इत्येवेहाऽऽद्रियेत न तु तच्छ्रोतव्योपस्थापितमश्रुत-
पूर्वं यन्नि प्राति इति तत्त्वम् । प्राव-शब्देन विवक्षितार्थ-
वचने सिद्धे तत्पर्यायभूतस्य शब्दान्तरस्य श्रवणं मा
भृदिति पुनरायाग्रहश्चेत् तर्हि शब्दान्तरस्य वैयुत्पत्तिक-
मादरणाख्य गुणविशेषमादाय तन्मुखेन प्राव-शब्दस्य
विशेषणमभीष्टं स्यादिति सुवचम् । यथाकथमपि शोव-
प्रस्तावस्यौचित्येऽभ्युपगम्यमानेऽपीह 'अध्रि गव्यन्'
इति पदद्वयोपेक्षया (अध्रिगव्यन् > अध्रिगव्यन्- >)
व्यन् इत्येक पद साधीय स्यात् । रूपात्मामात्रसारत्व
चाप्यापि समानमिति विमृशामतिरोहितम् ।

e) अध्रि-गु- इत्येवं पपा भवति । तत्र अध्रि- इत्या-

वारक नमस्त पूष द्र इति सा । इदपर एव च तदनु-
सारिणामर्वाचा प्रायोवाद (तु PW GW MW
११ ११) । एतन्मतानुसारं तावद् यथाऽवयवम् ६अ इत्यस्य
च (अध्रि+प्रि प्र >) अध्रि- इत्यस्य च पूष समावेशो
भवति । द्वितीये चेदावयवे कर्मणि प्र (अध्रियते वृत्तो
भवतीत्यर्थे, तु यस्थ सा) । अथ गु- इत्य् उप
<अध्रिगा द्र (तुटि अग्ने-गु-) । एव च ('अध्रि' यथा
स्यात्तथा गाति' इति कृत्वा) *अध्रि-गु- (दुर्गत- इत्यर्थे) तस
स्यात् तद्रर्भाच्च प्राति नञ-पूर्वं नञ-स्वरश्च द्र ।
अथ पक्षान्तरं भवति, यथाऽत्र तस नञ उत्तर अध्रि-गु- इति
उप भवतीति (तु NW त सकृत्तितो भापा-तरीय-
सजन्मशब्दरूपसवादश्च) । अस्मिन् पक्षेऽत्रत्यमपि
साक्ष्यप्रति भवति । तद् यथा । यो नाम अध्रि इति
भौवादिक पठ्यते गत्यर्थम् (पावा २१९), तस्यैव
अध्रि इत्याकारतया स्वरूपपरिणाम (तु MW)
कुत्सितगतिपरत्वेन चार्थपरिणाम द्र । तत् शुक्ति प्र
दुर्गत- इत्येतद्-वचनं *अध्रि-गु- इति प्राति निष्पद्येत (तु भृगु-
वल्गु- प्रभृ) । कामसस्यैव प्राति (*अध्रि-गु- > *अध्रि-गु- >)
अध्रि-गु- इति अव्यय प्राकृतिकपरिणामतया द्र । अद्यापि
खलु पजा 'अध्रि-जीवन' इत्याकारके प्रयोगे 'अध्रि-कार' इत्यत्र
शब्दे चोक्तपूर्वा परिणामप्रक्रिया निगम्यमाना लक्ष्येत ।
अपर च । पजा अध्रि-गु- इति खट्वा- इत्यस्य वि भवति । तच्च
वान दाम-शैथिल्यवचनम् । एव तु नाउ उप *अध्रि-गु- इति
च पजा अध्रि-गु- हि अध्रि-गु- अध्रि-गु- प्रभृ कम्पनार्थीया ।

f) अध्रि-गु- गो- इत्येवं मूलतः सत स्थानेऽन्त्ययोर्द्वयो
पदऽवयवयोर ध्वनिसाग्न्ययोजिते प्रथमस्य प्राकृतिके
लोपे सति यन्नि प्राति आविर्भाव इत्यभिसन्निर्भवति । एस्थि
च वस पूषप्रस्व च द्र । उप उपसर्जनस्यापि सतो ह्रस्वा-
ऽभावश्च उऽस (पा १, २, ४८) । भूयानपि विशेष नाउटि द्र ।

g) सा अर्वाञ्च नापू एव प्राति एतद् रु इत्या-

३ ^a , ८, २०, ११ ^b अ(- ² त्रि(- ² ज(ज ¹)) ^c -त्रिज क ५, ७, १० अ-ध्व- अ-ध्व- ड अ-ध्व- -उ काठ २८, १, -वम् काठ २८, १, क ४४, १ -वा काठ १२, २, -वाणाम् काठ २८, १ अ-ध्व-तम- -तमम् काठ २८, १ अ-ध्व-स्व- -वम् क ४४, १	अध्वन- अध्वर- ^d / अध्वरीय } / अध्व ड अ-ध्व-वर्त-व्यु ^d -व्या तै ३, २, २, ३ अ-ध्व-वर्त-व्यु ^e -यै काठ ३५, ५, क ४८, ९ / अध्व-वर्त-व्यु ^e / अध्व ड अ-ध्व-स्मन् ^f -स्मभि ऋ २, ३४, ५, ३५, १४, ९, ११, ३, -स्मान ऋ १, १०९, ४ अ-ध्व-वृत् ^g -न मै ३, ६, १०	/ १ अन्, अनति ^h शौ ४, ८, ३, पै ४, ५, ४ आनीत् ऋ १०, १२९, २, आनीत् ऋ १०, ३०, ८ [अनु- प्र ^o , अप ^o , अभि-वि ^o , उद् ^o , प्र ^o वि ^o , वि-अव ^o , सम् ^o] १ अन्- १ अनिल ⁱ -लम् मा ४०, १५, का ४०, १, १७ १ अन्य, न्या ^j -न्याम् क ८,
--	--	--

SSतिष्ठन्ते। अतस्तदीयाऽत्र या व्याख्या नापू निर्विघ्नेषां द्र।
कुतोऽस्मिन्नेव ह सुपो णिद्धावेनेव प्रयोजिता वृद्धिरा-
स्मिन्नीवाऽऽजायत इति प्रश्नस्तु प्रायेण व्यगणि। यत्रापि
क्वचिदपमालोचि, तत्र 'गु-' इत्यन्त प्राति अविधायैव
मिथ्यालक्षणादीर्घभावतया (=°गव >°गाव इति) वा-
ऽविस्पष्टनिमित्तकगोवद्भावतया वा समावायि (तु ORN
क ८, २२, ११, NW च)। यथा त्वस्य ह उभयो
स्थलयो परस्परविविक्त नापू च विशिष्ट व्याख्यान साव-
सर भवतीति नाउ टि संकेतित द्र।

अ) प्रकृते पर्वतौपम्येन मस्ता वोदृत्व स्तुयते। जल-
भारवाहका मरुत क्रिमाकारा भवन्तीत्यपेक्षाया तदुप-
मानभूता पर्वता अध्वगमनत्वेन वा (तु सा प्रश्न)
प्राशस्त्यादिगुणवत्तया वा (तु NW) विशेषयितु नोचिता
म्यु। उभययाऽपि वोदृत्ववैशेष्याऽनाविर्भावप्रतीतिरिति
यावत्। यथाऽऽमन उपरि सचारिणोऽत्रिगु-गवादि-
पशून् वहन्त पर्वता शोभेरस्तथा सत्तरणशीला वय्या
अपो वहन्तो मस्त इत्येव विव्रियमाणे तावदुभयेषां पर्व-
ताना च मस्ता चोपमानोपमेयभावस्तदुद्वहन्मन्त्रेतेन
मुस्पष्ट स्यात्। एषि अत्र ह गो- इत्युप तत्संज्ञ-
कप्रसिद्धपशुपरमिति तत्त्वमववेयम्।

ब) नाप्रिटि अत्र प्रकृते स्तुत्ययोरत्रिगुतया विविष्टयो
स्तोत्राऽत्रिगुना भाव्यमुतात्रिगु-वाचेत्येवं विचार्यमाण
उत्तर कल्प एव सार्थयान स्यादिति कृत्वाऽस्य ह अपि
व्याख्यानार्थ नापू प्राति भिन्नस्य प्रस्ताव द्र। एव
सत्यप्यय विशेषो भवति यथा नापू म्भलाद् विशिष्टतयेह
स्थले गो- इत्युप वाक्-पर भवति न पशुपरमिति
निष्कर्षः।

८) वस नञ् पूष। उप / ध्विज्+भावे क्तिप्।
अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। एकमात्र रु प१।
एवं तावद् नञ् उत्तर पद-विभाग द्र। सा तु 'अ-ध्वि-

+ज-' इति द्विविभक्त प्राति आह। तत्र च समस्ते पूष
नञ् उत्तर 'त्रि-'[<] / ध्व (तुटि अध्विगु-) इति वा
< / ध्व इति वेति निजामिप्राय विवलय तत उत्तर
'ज-'[<] / जन् इत्याह। तच्च। (/ जन् >) 'ज' इत्येतद्
यत्र कुत्रापि उप भवति तत्र सर्वत्र पपा अक्षरव्यते। अत्र
चाऽवग्रहादर्शनाच्चैतदत्र पपा अभिमतमित्यस्य स्पष्टत्वात्।
यनि ह च सा मतेन प्र१ इत्यत्रापरो विवेक द्र। GW
MW चायेववादिनौ सन्तौ बहुशेन सा अनुवादकौ
भवत। ORN तदनु NW च प्राति जकारान्ततया
प्रतिपद्येते। प्रकृत ह च प१ वा प्र३ वेल्यत्र तद्विवेक
आकरत एव प्रतिपत्तव्यः।

९) मस्व नाउ द्र। उप च तद्व्युत्प प्र इति विशेष।
१०) तम नञ्-स्वर वाक्-वा 'कृत्योक्त' (पा ६, २,
१६०) इत्यन्तोदात्त। उप / ध्व इत्यनो यत्प्रत्ययान्त-
निपातनम् उभ (पा ३, १, १२३)।

११) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप
/ ध्वस्+भावे मनिन् प्र।

१२) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) उप / ध्व+क्त प्र द्र।

१३) लुग्विकरणे लेट्य अडागमो द्र। तिप पित्वाद्
अटश्चाऽऽगमस्वाभाव्याद् निघाते धातुस्वरो भवति।
यद्-योगीयस् तिङ् स्वर (पा ८, १, ३०)।

१४) भावे क्तिप्। धातुस्वरस्तदवस्थ।

१५) तद्धित इलन् प्र। नित्स्वर (पा ६, १, १९७) एतत्
प्राति उद्र सत्पाद् इलच्- प्रत्ययान्तात् प्राक्तरतया श्रूयमा-
णात् कृत पृथग् द्र (तु तिह्व- > तिल्विल- प्रत्ययरवर।

१६) तत्र साध्विति वा तस्मै हितमिति वेत्यर्थे उत् प्र
(यक पा ४, ४, ८९, ५, १, ५)। द्व्यचकृत्वादाद्युदात्त
(पा ६, १, २१३)। क्वचिद् वि क्वचिच्च विशेष्यगर्भ
वि इत्यस्य यस्य विवेक पराभिमतविमर्शमचिव वैश
अनुमवेय। यत्तु सा G (तु NW) च एतत् प्राति

१, १०, २७, ११ कौ १, २९५,
जै १, ३१, ३ -न्ये^१ शौ १२,
१, ४ -न्येभ्य शौ १२, २,
१६, -न्येषु शौ १२, ६, २०
† अनुत्^२ - नत् ऋ १, १६४, ३०,
शौ ९, १५, ८, पे १६, ६८, ९
[°नत् < अप°, अवि°, अव्यव°,
प्र°, वि°]

अनन-, अनितुम् < प्र°

२ अनिल° - ल खि ४, ५, २७, २९

† १ अनु^३ - नव ऋ ५, ३१, ४, ७,
१८, १४, तै १, ६, १२, ६, मै ४,
१२, २, १४, १३, काठ ८, १६,
कौ १, ४४०, जै १, ६६, ४, -नवि
ऋ ८, १०, ५, -नुषु ऋ १,
१०८, ८

१ आनव° - व कौ १, ४५८,^४
-वम् ऋ ८, ७४, ४, शौ १, ८९,
जै १, ९, ९, -वस्य ऋ ७, १८,
१३, -वान° ऋ ६, ६०, ९,
-वे ऋ ८, ४, १ कौ १, २७९,
२, ५८१, जै १, २२, ५, ३, ७,
७, शौ २०, १२०, १

१ अनु- / १ अनु^४

२ अनु^५

३ अनु^६

४ अनु^७ < ६ अनु^८ < नन्

५ अनु^९

अनु-, -ना, -ना इदम्- द्र

अनं (न-अ) शु^१ - शु तै ३, २, २, १

अनक्त- घृत्^१

अनु(न-अ)क्ष^१ - नक् ऋ २, १५, ७
अन(न-२अ)क्ष, क्षा^१ - क्षा ऋ १०,
२७, ११, -क्षाम ऋ ९, ७३,
६, पै ६, ११, ३

अनक्षक^३ - काय काठ ४५, ३

अनक्षत्र^१ - त्रा काठ ३७, १२

१ अनु(न-अ)क्षसङ्ग^१ - ङ काठ
२६, ३ क ४१, १, -ङ्गम्^१ तै
६, ३, ३, ३, मै ३, ९, २

अनु(न-अ)क्षि^१ -

अनक्षि^३ - काय तै ७, ५, १२, १

अन(न-अ)क्षित, ता^१ - ता मै ४, २, ९^५

अ-नगं, ग्रा^१ - ग्रा मै ३, १, ५, ९, ३,

-ग्रा ऋ ३, १, ६, शौ १२, ३, ५१,

-ग्रा काठ २५, ९, क ४०, २

१ अ-नगंभावुक^१ - क काठ २५,

२ अन्य- इत्यतोऽभिन्नत्वे सति तदर्थविशिष्टवैशिष्ट्यवृत्ति-
तया व्याचिख्यामतम् तदस्तिरिति यावत् । अयं यत् PIV प्रभृ (तु
NW) ६अ+नि+(√या>) या- (=अु निया-) इत्येव
तम मतो माध्यमिकाऽज्जलोपमिवाऽऽस्थाय तदाश्रयमर्थ
विश्रुत्युत् तत्र लक्षणतोऽदोषो भवति । आध्यां तु दृष्ट्या
तावत् कुत्र क कल्प कथमुपकल्पतामित्यत्रापि पुन वैग
एव शरणम् ।

२) मूको 'अन्ने' इत्यपि पठ्यते (यद्र) । एतदेव च
प्राग्विस्मिन् स्यादिति कृत्वेह यनि प्राप्तिरिति चिह्न
प्रत द्र ।

३) 'तास्यनुदात्तेत्' (पा ६, १, १८६) इत्य-
स्याऽलब्धावमरत्वाच् शतृ-स्वर ।

४) इलच् प्र (पाउ १, ५३) । चित्स्वर (पा ६, १,
१६३) । तु वृद्धिः, सलिल- प्रभृ ।

५) उ प्रत्यय (तु पाउ १, ७) । तस्य च नित्वादा-
द्युदात्त (पा ६, १, १९७) । व्युत्पत्तिरिति प्राणिसामान्य-
पर सत् प्रवृत्तितो मनुष्यकुलविशेषपर प्राति एतद् द्र ।

६) प्रागदीव्यतो येऽर्थात्तेष्व अञ् (पा ४, १, ८६) । जित्-
स्वर (पा ६, १, १९७) ।

७) 'सहस्रमानव' इतीव स्वरद्वयोपेता पदद्वयी सती
यत् सा 'सहस्रसख्याका मनुष्या यस्य' इति वस इति कृत्वा
व्याचष्टे ततस्तस्य पाठ इतो विभिन्नस्वर प्रतीयेत ।

८) सामान्यविशेषातिरिक्त्वादिहारय ह अर्थप्रवृत्तेर्

मूलभूतस्य प्राति १ अनु- इत्यस्य मौलिक्या प्रवृत्ते
सामान्यपरत्वमनुमीयेतेति दिक् ।

१) मूलतः स्थगनात्मकप्रतिबन्धसामान्ये प्रवृत्तस्य
सतोऽस्यैव वातो शब्दविशेषत्वेन परिणामे मूर्धन्या-
न्तत्वं द्र (तु पावा /अण् [शब्दे=शब्दप्रतिबन्धे ?]
पजा /अड, आड- प्रभृ) । अनुस्-, अन्त-, अन्ति,
प्रभृ तद्वाच्यैतत्-प्रकृतिरुत्वेनोपदर्श्यमाना यद्र ।

२) भावे क्बिन्त प्राति भवति । २ अनु इत्यत्रास्यो-
पयोग यद्र ।

३) अभ्यन्तरार्थीय नि । ३ अन्तम-, अन्तर-, अन्तर-,
१ अनीक- प्रभृ चैतत्-प्रकृतिरुत्वेनोपदर्श्यमाना यद्र ।

४) कान्त्यर्थीयो वा । १ अनीक-, आन- (लोके आनन-
इत्यपि) प्रभृ शब्दाश्चैतन्निष्पन्ना यद्र ।

५) वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

६) समासान्त कप् प्र । तै पाभे उप इकारान्त यद्र ।

७) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

८) प्रयोगतः क्विन् भवति ।

९) समासान्ते कपि ह्रस्वान्तेऽन्त्यात् पूर्वे स्वरे प्राप्ते
कपि पूर्व स्वर उस (पा ५, ४, १५४ ६, २,
१७३, १७४) । उप इकारान्तत्वे द्विपू काठ पाभे
विशेष द्र ।

१०) सस्व नापू द्र । उप नग्नोपपदाद् /१ भू
खुरुञ् प्रत्ययो मुमागमश्च (पा ३, २, ५७, ६, ३,
६७) ।

५ ३१, १० क ३९, २ ४७, १०	अन(न-अ)ङ्गार- -रम् काठ २४, ६ क ३७, ७	१०, ६ ^२
अन(न-अ)ग्नि- -ग्नि काठ ८, १० क ७, ७, -मौ तै ५, १, ३, १, ४ ६, १, ८, ३, २, ९, २, काठ १२, १, १९, ३ २४, ४ ^३ , २५, ८ क ३०, १, ३७, ५ ४०, १	अन(न-अ)ङ्गुलि- -रे शौ ८, ६, २२	अन(न-अ)तिपन्न- -न्नम् काठ ६, ८ ^३ , क ४, ७ ^३
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिपाद- -दाय काठ ३३, ६ ^३
अन(न-अ)ग्निदाह- -ह्यम् काठ २३, ५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिरेक- -काय काठ ३१, १, क ४७, १ ^३
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिरेच- -चाय मै ४, १, २
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिवाद्- -दाय मै ३, १, ७ ^३
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिवादन- -ना काठ ३१, १२
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिवादिन्- -दिन मै ४, १, १३
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिवादुक- -क तै ६, ४, ५, २
अन(न-अ)ग्निदग्ध- -ग्धा. ऋ १०, १५, १४ शौ १८, २, ३५	अन(न-अ)ङ्गुलि- -ले पै १६, ८१, ४	अन(न-अ)तिव्याध- अनतिव्याध्य- -ध्यम् शौ ९, २, १६, पै १६, ७७, १

a) वम अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप वस वा उम वा । तत्रापि पूर्वे कल्पे उप √त्रा + कर्तरि क प्र । उत्तरे च कल्पे सोपपदात् √त्रा + क प्र । (तु अ-देवत्र-टि)।

c) सस्व नापूटि द्र । उप यद्र ।

d) 'अनग्निदग्ध' इति बाहुव (१०, १५, १४) पाभे । शेष नापू द्र ।

e) समासान्त कप् प्रत्यय (पा ५, ४, १५४) ।

f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप ग्राम । तत्राप्युप √दृश् + भावे नङ् उस (पा ३, ३, ९०) ।

g) सस्व नापूटि द्र । उप कृते १अद्-भुत- इत्यत्र टि द्र ।

h) सस्व एपूटिदि द्र । उप अति/निद् + भावे घञ् ।

i) तस उप अति/पद् + घञ् ।

j) कचिद् मूको '-चाय' इत्यपि पा. भवति (तु नाउ)

k) उप कृदशे कुत्वाभाव एव नापू विशेष सस्व द्विपूटि द्र ।

l) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र । यत्तु

मुपा ०नु० इति स्वरो निरदेशि तदप्रमाणं स्यात् ।

m) सस्व नापूटि द्र (तु नाउउ समानप्रकरणके शाखान्तरीये प्राति) उप अति/वद् + तच्छीलिक कर्तरि ण्युच् उस (पा ३, २, १४८ उउ) ।

n) सस्व एपूटिदि द्र । उप अति/वद् + णिनि प्र ।

o) कथमिह तस नञ्-स्वरो भवति (पा ६, २, २) यावता नञ उत्तरवर्तिन्यु उक्ञ्-प्रत्ययान्ते कृत्य अन्तोदात्त शिष्टो भवति (पा ६, २, १६०) इति । उच्यते । उक्ञोऽन्तोदात्त उक्ञ्कृदर्थप्रवृत्तिनिमित्ततच्छीलादि-प्रतिषेधविषयत्वेनैव शिष्ट । तेन यत्र नञ् सिद्धसमग्र-कृदन्तार्थाद् भिन्नार्थोपस्थापनार्थो भवति तत्रोक्तस्थान्तो-दात्तस्यानवसरत्वं सामान्यस्य नञ्-स्वरस्य च सावसरत्वं द्र । एवम् अत्रास्य नजादे प्राति अतिवादुकत्वेतर-गुणवति वृत्तिर्भवतीति तत्त्वमनुसवेयम् ।

p) नाउ व्यु और्पयिक द्र । तम. नञ्-स्वर* (पा ६, २, २)। उप अति/व्यध् + भावे घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

q) तद्धित यद् प्र. (पा ५, १, ६६) तित्स्वर (६, १, १८५)। ननु किमिति नञ्-सहितात् प्राति प्र उच्यते न नञ्-योग पश्चाद्व्यत इति । लक्ष्यस्वर-

अनतिमुष्ट-

१५८

अनन्ववचार-

अन(न-अ)तिसृष्ट^१ -ष्ट शौ १५,
१२, ८ ११

अन(न-अ)न्युष्ट^२ -द्यम् शौ १०,
७, २८

अन(न-अ)दन्त^३ -दन्त शौ ६,
५०, २

अनदन्ती^४ -ती क ३, १, ६

अन(न-अ)धिस्क(न→)न्ना^५ -
न्ना मे २, ५, २

अन(न-अ)व्युष्ट^६ -युम् मै ३,
१०, ५

अन(न-अ)नुकृत्य, न्या^७ -न्यम् ऋ
१०, ६८, १०, शौ २०, १६,
१०, -त्या क १०, ११२, ५

अन(न-अ)नुकशाति^८ -थै मै ४,
७, ५^१, ऋ ३७, १६

अन(न-अ)नुगति^९ -त्यै काठ ८,
४, क ६, ९

अन(न-अ)नुध्यायिन्^{१०} -यिनम् मै
१, ८, ५^१, काठ ६, ८, क ४, ३,
७, -थी मै १, ६, ४, ११

अन(न-अ)नु>न्याज^{११} -जम् तै
६, १, ५, ३, मै ३, ५, २, काठ २३,
९, २४, ८, क ३६, ६, ३८, १

अन(न-अ)नुशस्त^{१२} -स्तम् मै १,
९, ७ काठ ३४, २

अन(न-अ)नुसर्ग^{१३} -र्गाय तै ७,
५, ७, ८, ऋ ३३, ७^१

अन(न-अ)न्त^{१४} -न्त यि ७, ३, १,
-न्त ऋ १, ११३, ३, ६, ६१,
८, शौ २, ११०१, -न्तम् क

१, ११५, ५, १०, ७५, ३, मा
३३, ३८, ऋ ३२, ३, ९, मै १,
८, ७^१, ४, १४, ४, शौ ८,
४, १७^१, १०, ८, १२^१, ८,

२०, १०३, २, पै २, ८१, ३६,
१३, ४, ६६, १६, १०, ७,
१०१, ८^१, -न्तान् क ७, १०४,
१७, -न्ताय मा ३०, १९, का

३४, ४, १, -न्तास ऋ ५,
४७, २, -न्ते ऋ १, १३०, ३,
४, १, ७, -न्तै ऋ १, १२१, ९

अनन्त-नानन्-मानि खि ७, ३, ३
अनन्त-शुष्म^{१५} -ष्मा ऋ १, ६४,
१०

अन(न-अ)न्तर^{१६} -र, -रम् खि ३,
१५, १२, -रा पै १, ६५, १

अन(न-अ)न्तरय^{१७} -याय काठ ८,
१३, क ८, १

अन(न-अ)न्तरय^{१८} -यय काठ ८,
१३, क ८, १

अन(न-अ)न्तरय^{१९} -यय काठ ८,
१३, क ८, १

अन(न-अ)न्तरय^{२०} -यय काठ ८,
१३, क ८, १

१३, क ८, १
अन(न-अ)न्तराय^{२१} -यम्^१ तै ६,
१, ८, ४, २, १०, २, -याय
तै ५, ४, १२, ३

अन(न-अ)न्तरित^{२२} -त मै ४, ४,
१०

अन(न-अ)न्तरित^{२३} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{२४} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{२५} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{२६} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{२७} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{२८} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{२९} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{३०} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{३१} -त्यै तै ५, २,
५, ६

अन(न-अ)न्तरित^{३२} -त्यै तै ५, २,
५, ६

मिद्वर्थमिति । तथाहि । नञ्-योगात् पूर्वसुप्तदमाने
तद्धिने तदर्थत्वे वा प्र अगुणप्रतिषेधीयत्वे वा नञ्-
समान नञ्-स्वरेण भाव्यमथाऽतदर्थत्वे च प्र गुणप्रति-
षेधीयत्वे च नञोऽन्तोदात्तेन भाव्यम् (पा ६, २, १५६) ।
उभयथाऽपि चैव तित्त्ववर्तितवस्य लक्ष्ये विद्यमानस्याऽ-
दर्शनं स्यात् । यनि प्रकरेण व्याख्ययमाने तु निरवद्य-
ऽभीष्टमिदिरित्यनुमन्यताम् ।

अ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप अति/सञ्
+क्त प्र ।

ब) तस नञ् उत्तरे गम √वद् इत्यस्मात् क्यब त
प्राति भवति । तेन 'कृत्य-' (पा ६, २, १६०) इयुक्त
स्वर ।

८) मस्व एष्टि द्र । उप यद्र ।

८) स्त्रिया ङीप् (पा ४, १, ६) पितृवाङ्मिधाते स्वरे-
ऽभेद ।

८) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

१) तस नञ्स्वरापवाद 'कृत्यो' (पा ६, २, १६०)
इत्युक्त स्वर । उप अनु/कृत्य+क्यप् प्रत्यय ।

४) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।
तै 'नू' इति दीर्घ (पा ६, ३, १२०) ।

४) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

१) 'अनन्तान्' इति बाह्वृच (७, १०४, १७) पाभे ।

१) वस प्रप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

४) तस उप अन्तर् √इ+भावे अच् (पा ३, ३,
५६) यद्र ।

१) तृ स्थाने द्वि१ सद् क्विप् भवति ।

४) तस नञ्-स्वर । उप <अन्तर्/धा यद्र ।

४) उरुह सस्करणान्तरसापेक्ष मुपा भवति ।

०) तस 'विभाषा तृन्-' (पा ६, २, १६१) इत्य् अन्तो-
दात्त । उप यद्र ।

४) तस नञ्-स्वर । मूत्रो उप गकार-स्खलन सटि
सक्रेतित द्र । उप अन्वग-भाव-यद्र ।

६, ८, ८, २, २, २, ३, ६, ६,
३, ६, २, १, ६, ८, २, ६, ९, ५
अन(न-अ)न्ववजय^१ -याय मै ३,
९, ५, ३, १०, ६^२
अन(न-अ)न्ववाय^१ -याय मै १,
१०, १३ २०, २, ५, ६, ३,
२, ८, ६, १, ४, ५, १, ८, ५,
काठ २०, ६, १२, ३१, १०,
३६, ७, १४ क ३१, ८, ४०,
१, ७७, १०
अन(न-अ)न्वारब्ध^३ -ब्धम् तै ६,
३, ८, २
अन(न-अ)न्वारभ्य^४ तै ३, १,
२, ४
अन(न-अ)पक्रमिन्^५ -मिण मै २,
३, २, ५
अन(न-अ)पक्रामत् -मन्त,
-मन्तौ काठ ७, ५
अन(न-अ)पक्रामुक^६ -मा मै ४,
२, ४
अन(न-अ)पक्षेयुत(म>)मा^७ -मा
मै ३, ७, ३
अन(न-अ)पग, गा^८ -गा तै १, ५,

८, २, २, १, १, २, -गान् माठ
११, ८, ३७, १६
अन(न-अ)पगामि(न्→)नी^९ -नीम्
खि २, ६, २, १५
अन(न-अ)पच्युत^{१०} -त क ४,
३१, १४, ८, ९३, ९, ९, ४, ८,
१०, २६, ८, मै २, १३, ६ काठ
३९, १२, कौ २, ८०४, ५, ७४, जै
३, ३१, २४, ४६, १२ जो २०,
४७, ३, १३७, १४, -तम् ऋ ४,
१७, ४, ५, ४४, ६, ८, ९२,
८, १०, ९३, १२, कौ २, ९९३,
जै ४, २७, २, -ता ऋ ८, २६,
७, ९, १११, ३, सौ २, ९४१,
जै ४, १, २
अन(न-अ)पच्छेद^{११} -दाय मै ४,
६, ५
अन(न-अ)पज्य^{१२} -ज्यम् तै १,
७, ५, ४, ५, २, १, १, मै ३,
२, १^{१३}
अन(न-अ)पत्य^{१४} -त्यम् शौ १२, ४,
२५, -त्यानि क ३, ५४, १८
अनपत्य-ता^{१५} -ताम् शौ ४, १७,

६, पै ५, २३, ८^{१६}
अन(न-अ)पत्यवत्^{१७} -वन्त. शौ १८,
२, ४७
अन(न-अ)पदोप्य^{१८} -प्यम् मै २,
१, ४^{१९}
अन(न-अ)परुध्य^{२०} -ध्य तै २, २,
८, ५, ३, १, २ -ध्यम् तै २,
३, १, ५
अन(न-अ)परोधु(न्→)का^{२१} -का
मै ४, ४, २^{२२}
अन(न-अ)परोध्य^{२३} -ध्य मै २,
२, १, काठ ३८, १२^{२४}
अन(न-अ)पवाच(न्→)ना^{२५} -ना
शौ ८, ८, ९
अन(न-अ)पवृज्य^{२६} -ज्यान् ऋ १,
१४६, ३
अन(न-अ)पव्ययत्^{२७} -यन्त ऋ ६,
७५, ७, मा २९, ४४, तै ४,
६, ६, ३ मै ३, १६, ३, काठ
४६, १, पै १५, १०, ७
अन(न-अ)पस्पृश^{२८} -स्पृक् शौ १३,
१, २७
अन(न-अ)पस्फुर^{२९} -स्फुर. ऋ ८,

- अ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप अन्व(नु-अ)व
√जि+भावे अच् प्रत्यय।
ब) मस्व नापृटि द्र। उप यद्र।
८) सस्व एपृटि द्र। उप अन्वा/रम्+क्त प्र द्र।
द) तस नञ्-स्वर। उप अप/क्रम+इनि प्र (तु
पाउ ४, ६)। यद्वा तद्धित इनि प्र (पा ५, २, ११५)।
९) तस 'कृत्योक्-' (पा ६, २, १६०) इत्युक्त स्वर।
(वैतु अ-क्षोभुक-, अनपरोधुम्, अ-निर्दाहुक-प्रभृ)।
उप अप/क्रम+उकञ् प्र यद्र।
१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप अप/गम्+
णिनि प्र।
ह) तस नञ्-स्वर। उप <अप/च्यु यद्र।
१) उप अप/च्छिद्+भावे घञ्। सस्व एपृटि द्र।
१) तस 'कृत्योक्-' (पा ६, २, १६०) इति नञ्-स्वरा-
पवादोऽन्तोदात्त। उप ह्रस्व प्र शक्यार्थे द्र तत्साह-

- चर्येण वातोऽर्यादेशस्य निपातनात् (पा ६, १, ८१)।
ह) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।
१) 'अनप-व्युताम्' इति पपा भवति। तत्राऽवग्रहो
भिन्नक्रम द्र। न ह्युपत्य- इत्येतद् अनपत्य- इत्येत-
द्वाऽवग्रहन्ति (तु W)। भावे तल् प्र लिट्स्वरश्च
(पा ५, १, ११९, ६, १, १९३)।
म) 'अनुपश्यताम्' इति मूको।
न) तस नञ्-स्वरापवाद 'कृत्योक्-' (पा ६, २, १६०)
इत्यन्तोदात्त द्र। उप अप/दुष्+ण्यत् प्र।
०) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप अप/रुध्+क्यप् प्र।
१) 'अ-क्षोभुक-' इत्यत्र टि. रुस्व. द्र। उप अप
√रुध्+उकञ् प्र।
१) सस्व. द्विपृटिदि द्र। उप ण्यदन्त यद्र।
१) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप <
अप/वच् यद्र।
१) सस्व कृते 'अनपज्यम्' इत्यत्र टि द्र। उप अप
√वृज्+क्यप् प्र।

अनपस्फुग्न्-

१६०

अनभिश्चि-^१

२९, १०, औ २० २०, ७
अन(न्-अ)पस्फुग्न्- -रन् औ १०,
१०, २७, पै १६, १०९, ७,
-रन्त पै ५, ६, १, १०, १६,
१, -रन्तम् औ १८, ४, ३६,
पै ५, ४०, ८, -रन्तौ शौ ९,
१, ७, पै १६, ३२, ६
अनपस्फुग्न्ती- -न्ती औ १२,
१, ४५, पै २, ७३, ०, -न्ती
शौ १८, ४, ३४, -न्तीम् ऋ
४, ४२, १०, मा ७, १०, मा
७, ४, २
अन(न्-अ)पस्फु(र→)रा- -राम् ऋ
६, ४८, ११
अन(न्-अ)पायिन्- -यिन् का २,
५, ८
अन(न्-अ)पावृत्- -वृत् ऋ ६,
३०, ५, १०, ८९, ३
अन(न्-अ)पिगृह्य ऋ २७, ८^१
अन(न्-अ)पिधाय- -मै ४, ६, ३३
अन(न्-अ)पिन्द- -द्धम् ऋ ६,
७२, ४
अन(न्-अ)पिमन्त्र- -न्त्र. काठ १३,
१^१
अन(न्-अ)पेक्ष- -क्षम् मै १, ५, ७
अन(न्-अ)पेक्षमाण, रा- -गा मै
१, १०, १३, २०, ३, २, ४, ४,
८, ५, काठ ३६, ७, १२

अन(न्-अ)पे(त→)ता- -ता मा
१८, ६५, का २०, ४, ८, ते ५,
७, ७, ३
अन(न्-अ)पोष- -ध तै २, ४,
१३, १^२, काठ ११, ४^३
अन(न्-अ)सम् ऋ ९, १६, ३
अन(न्-अ)नुस्- -मम् ऋ २,
२३, ९
अन(न्-अ)भिक्रय- -तै ३, १, २, ३^१
अन(न्-अ)भिगत- -तम् मै २, ०,
७, ४, ६, ४
अन(न्-अ)भिघारित- -तम् तै
२, ६, ३, ५
अन(न्-अ)भिघृत- -तम् मै १,
१०, २०, ३, १०, ५, काठ २३,
१, २५, ८, ३६, १४, क ३५,
७, ४०, १
अन(न्-अ)भिचरत्- -रन् मै ४,
५, ५
अन(न्-अ)भिजित- -त मै ३, ८,
१, काठ ३०, ५, -तम् तै ३,
४, ३, ४^२, ५, ४, ६, ४, मै ३,
८, १०, ४, ५, १, काठ ८, ७,
९, १५, क ७, ४, -तस्य तै ७,
५, ९, २, मै ३, ४, १, काठ
२१, ११
अन(न्-अ)भिदाह- -हाय काठ
२६, १

अन(न्-अ)भिद्रुह- -द्रुहा ऋ २,
४१, ५, कौ २, २६१, जै ३,
२२, ८
अन(न्-अ)भिद्रोह- -हाय मै ४,
३, ४
अन(न्-अ)भिधृणुवत्- -वन् मै
१, १०, १४, काठ ३६, ८
अन(न्-अ)भिध्वंसयत्- -यन्
काठ २७, ८
अन(न्-अ)भिप्रपाद- -दाय क
४५, ३
अन(न्-अ)भिमानुक- -क मै १,
४, १३, ३, १०, १^३, ५
अन(न्-अ)भिमृत- -तम्, -ते मै
१, ६, ३
अन(न्-अ)भिस्तातवर्ण- -र्ण. ऋ
२, ३५, १३, काठ ३५, ३, क
४८, ४
अन(न्-अ)भिविद्ध- -द्धम् तै २,
६, ८, ४
अन(न्-अ)भिश्चि(स्त→)स्ता-
-स्ता ऋ ९, ८८, ७, कौ २,
८२३, जै ४, ४, ४
१अन(न्-अ)भिश्चिस्त- -स्ति मा
५, ५, का ५, २, २
२अन(न्-अ)भिश्चिस्त- -स्ति. मै
१, ४, ३, ८, काठ ५, ४, ३२,
४, ३४, १९, क ४८, १

^१ तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^२ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप अप/२वृ+
किप्। प्र उपसर्गस्य दीर्घ (पा ६, ३, ११६)।

^३ मस्व नापूटि द्र। उप <अप/ईक्ष्। प्रयोगत
क्रिवि भवति।

^४ अन्-अस- इति पदविभाग प्रागर्वाक-समतो
भवति। तत्र तावत् सा वे च उप आसु- (<आप्/)
इत्यस्य हसितादिरूपान्तरमिति मन्वाते। PW प्रभृ च
२अप्-इत्यनेनास्याऽभिमवन्व सभावयन्ति। वस्तुतस्त्वे-
तद् आप् इत्यस्य सगोत्राद् २अप्- इत्यस्य च मूल-
भूताद् अप् इत्यस्मात् कै निष्पन्न सन् नञ्-पूर्वत्वे
प्रवाहाऽभाववद्-वाचक च सद् अपामपेक्षया

‘दुष्टर-’ इत्येतत्-सकृत्तया सोमस्य समुचित वि
भवेदिति विचारयन्तु तत्त्वत सुविय।

^५ वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) उप यद्र।

^६ ममासस्वरार्थम् अ-श्चोश्चुक्- इत्यत्र टि द्र।

^७ क्विवि भवति। तेनैतद् रू न द्वि१ इति।
यत्तु उ तदनु म च MW चैव वम इति वृत्वा
‘आज्यम्’ इत्यस्य वि इत्याहु। तन्न। तथा सति
ह्यन्तोदात्त नाम प्राति (तु नाउ) एतत् स्यात् (पा ६,
२, १७२)। एतदादीनि त्रीणि पदानि प्र१ सत् आज्य-
इत्यस्य कर्मप्रसङ्गाऽऽज्ञेयस्य सामान्येन वि भवन्तीति
चापि ब्रुवाणावेतौ व्याख्यातवरो (उ म च) साहसतिशय
कुर्वाणौ भवत (यत्तु अभिश्चिस्तपान्, अनभिश्चिस्तैन्यु-)

अनभिज्ञस्तेन्य-

१६१

अनराति-

अन(न-अ)भिज्ञस्तेन्य^a - न्य मै
१, २, ०, -न्यस् मा ५, ५, का
५, २, २, तै १, २, १०, २,
६ २, २, ४^b, मै १, २, ७,
काठ २, ८, क २, २, -न्याय
मै १, ४, १४^c
अन(न-अ)भिषुत^b - तस्य तै ६,
६, ९, २, मै ४, ७, ७, -तान्
काठ २७, १, ३०, ७, क ४२, १
अन(न-अ)भिहित^b - ताय तै ७, ४,
२०, १, काठ ४५, १
अन(न-अ)भीशु^c - शु ऋ [१,
१५०, ५, ४, ३६, १], ६,
६६, ७
अन(न-अ)भीष्ट^b - ष्ट मै ३, १०,
४, -ष्टा. मै १, १०, १७, २०,
काठ ३६, ११, १४
अन(न-अ)भ्यक्त, का^b - क खि ५,
१३, १, मै १, ८, २^d, शौ २०,
१२८, ६, -का तै ७, १, १,
३, मै १, ८, २, काठ ६, २,
२५, १०, २६, ५, क ४, १,
४०, ३, ४१, ३
अन(न-अ)भ्यवचारु(क→)का^d -
का मै ३, ८, ७
अन(न-अ)भ्यारूढ^b - ढम् शौ ११,

७, २३, पै १६, १५५, ४
अन(न-अ)भ्यारोह^c - हाय काठ
३६, ७
अन(न-अ)भ्युदित^b - तम् मै ४,
६, ८
अन(न-अ)भि^c - अय शौ १९, २,
३, पै ८, ८, ९, १२, ९, ९,
११, ९
अन(न-अ)भिखा(त→)ता - ता पै
९, ९, ५
अनमस्यु^b - स्यु ऋ १०, ४८, ६
अन(न-अ)मित्र^d - त्रम् मा १८, ६,
का ३, २, ६^e, १९, ४, २, तै
४, ७, ३, २, मै २, ११, ३,
काठ १८, ९, ३७, १०^f, क २८,
९, शौ ६, ४०, ३^g
अन(न-अ)मित्र, वा^c - त्रम् शौ
१२, १, ४७, -त्रा काठ ३७, १०,
-त्राम् शौ १२, १, १०, -त्राय
तै १, ८, १०, २, -त्रै काठ ३७,
१०
अन(न-अ)मीव, वा^c - त्रिं व ऋ ७,
४६, २, ५४, १, मा ३३, ८६
तै ३, ४, १०, १, मै १, ५, १३,
शौ २, २९, ६६, पै १, १३, ३६,
५, २८, ७६, ७, ६, १०, -त्रिं वम्

ऋ १०, १४, ११, शौ १८, २,
१२, -वस्य ऋ ३, १६, ३,
मा ११, ८३, का १२, ७, १८,
तै ४, २, ३, १, ५, २, २, १,
मै २, १०, १, काठ १६, १०,
१९, १०, क २५, १, ३१, २,
-वा शौ ११, १, २०, -वा ऋ
३, २२, ४, ६०, १४ १०, १७,
८, १८, ७, ३५, ६, ३७, ७,
खि २, ८, ३, मा १, १, ४,
१०, १२, ५०^h, का १, १, २,
४, ५, ४, १३, ४, ६१, तै १,
१, १, १, ४, २, ८, ३ⁱ, मै १,
२, २, ७, ११^j, काठ १, १,
१६, ११^j, ३०, १०^j, ऋ, क १,
१, २५, २^j, ४६, ८^j, शौ २,
३०, ३, ३, १४, ३, १२, १,
६२, २, ३१^j, १८, १, ४२^j,
३, ५७, ४, ४६, -वान् शौ
१२, २, २६, -वाम् ऋ १०,
९८, ३, पै १४, ३, २, -वास
ऋ [३, (५४, २) ५९, ३], मै
४, १०, २^h, १२, ६
अनय^k - यम् पै ५, १८, २^j
अन(न-अ)राति^k - ति पै ९, ३,
९-१३

^a) तस नजो गुणप्रतिपेधीयत्वादन्तोदात्त उःस (पा ६, २, १५५)। उप अभिज्ञस्त- (यद्र) + स्वार्थे ण्य प्र उःस (पा ५, ३, ११५)। यत्तु भा (तै ६, २, २, ४) कृत्या तुडागमपूर्व- कम् ण्य-प्रत्ययेन व्यु विक्रियाऽन्तोदात्त छान्दसत्वेन व्या- चष्टे। तदयुक्तम्। अर्थत प्रस्ताव्यमानस्य प्र कृत्याऽन्त- भाव्यत्वात् 'कृत्योः' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तोदात्तस्य सुलक्षितत्वादिति भावः। यदपि उ म च (मा ५, ५) 'शस्ते- नी (< / नी) -' इति कृद्-उत्तरपदप्रकृतिस्वरलक्षण प्राति वदन्तौ लिङ्गव्यत्यय च विभक्तिव्यत्यय चाहतु। तदाय- सत्। तथा हि सति 'उदात्तस्वरितयो' (पा ८, २, ४) इति विभक्तिस्वरितत्वाऽऽपत्तेः।

^b) तस नज-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^c) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^d) उप अभि-अव/चइ+उकञ् प्रत्यय। शेषम्

अनपरोधुः- इत्यत्रत्ये टि. द्र।

^e) तस नज-स्वर (पा ६, २, २)। उप अभि-आ /रूढ-भावे घञ प्र।

^f) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। भावप्रवानो निर्देशो भवति। अथवा 'अव्ययम्' (पा २, १, ६) इत्यर्था- भावे नज् अव्य उ सुपा समस्त स्यात् तेन च अस सासस्व (पा ६, १, २२३) इति दिक्।

^g) वस प्रयोगत वि इति नापृ विवेकः।

^h) 'मीमांस' इति सुपा सु-शोधः।

ⁱ) मूको विकृतो भवति। शोधस्य सावसरत्वे सति शाखान्तरसवादितरत्वाद् 'आमयम्' इत्येव सुश्रवतरम्।

^j) 'यक्ष्मम्' इति बाह्वच (१०, १३७, ४) पाभे।

^k) ओषधिक्षेवनसमकालमेवाऽरातिभ्यो रोगरूपेभ्यो मुक्त इत्यभिप्रायाद् वस द्र (तु सहौषधि-)।

अनरूपः

१६२

अनवजय-

अनरूपः^a खि ५, ७, ८ ८
अन(न-अ)र्षण^b - णम् शौ १२, ४,
३३
अन(न-अ)र्षण^c - र्मणम् शौ ७,
८, १
अन(न-अ)र्व^d - र्वम् ऋ १, १६४,
२, १८५, ३ शौ ९, १४, २१
१३, ३, १८, पै १६, ६६, २१,
-र्व^e ऋ [२, ४०, ६ ७,
४०, ४]
अन(न-अ)र्व^f - र्वण ऋ ५, ५१,
११६, ८, ३१, १२^h, -र्वणम् ऋ
१०, ९२, १४ⁱ, -र्वणम् ऋ
१०, ३६, ११, ६५, ३, -र्वणम् ऋ
१, ११६, १६, -र्व^j ऋ १, ९४,
२, ४, १७, २०, ५, ४९, ४, [(६,
१८, २) ७, २०, ३], १०, ६१,
५, १३, ९९, ३, मा ६, १२,

का ६, ३, १, तै १, ३, ८, १,
६, ३, ८, ४^k, मै १, २, १६,
३, १०, १^l, ४, १४, ११ काठ
३, ६, ९, ४, क २, १३, ८,
७, पै १२, १, २१, -र्व^m ऋ
१, १९०, ६, ८, १८, २, -र्वⁿ
णम् ऋ १, ३७, १, ५१, १२,
१३६, ५, १९०, १, २, ६, ५,
६, ४८, १५, ७, ९७, ५, ८,
९२, ८, तै ४, ३, १३, ६, मै
४, १०, ५, काठ १७, १८,
२१, १३, कौ २, ९९३, जै ४,
२७, २
अन(न-अ)र्व^o - र्वक् मे ३,
१०, ४
अनर्वि^p - अनस्- द्र
अन(न-अ)र्ष^q
अनर्ष-राति^r - तिम ऋ ८, ९९,

४, शौ २०, ५८, २
अन(न-अ)र्ष^s - तिम ऋ ८, ३२, २
अन(न-अ)ववल्^t - स तै ७,
१, १, ३, ६
अन(न-अ)वक्राम^u - माय मै ४,
१, १४
अन(न-अ)वक्त्र^v - शाय काठ
२३, ६
अन(न-अ)वक्षाम^w - म पै १६,
१२४, ७
अन(न-अ)वगत^x - तम् तै २, ३,
१, ४, मै २, २, १
अन(न-अ)वग्लायत्^y - यता ऋ ४,
४, ७, ६, १०१, ३
अन(न-अ)वच्छि^z - त्यै तै ६,
१, ११, ५, २, १, २, ९, २
अन(न-अ)वजय^{aa} - याय काठ २६,
७, क ४१, ५

a) अ-रिवस्- > अ-रुष इति मूको साक्ष्यसुपुष्ट
शोध स्यात् (तु सटि) ।

b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

c) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । यश्च 'अनर्व-
णाम्' इति ऋ (१०, ३६, ११) पामे स उप वकार-
मकारान्यतरमन्यत्वे प्रकृतायित इव संभाव्येत ।

d) समासस्वरार्थं न पूटि द्र ।

e) यनि वा स्त्री रू एतद् अनर्वन्- इत्यस्य वेति
विवेक्तु दुष्करमिव भवति (यतु उभयत्र उप) ।

f) सस्व द्विपूटि द्र ।

g) इह सा एतद् रू प्र१ चोत्तरार्धे 'पूषा' इत्यनेन
समानाधिकरण चेति प्रतिपद्यते । प्र१ च सप चाऽदिति-
सकृत्तदेवविशेषपरमित्यर्वाच्च (तु BW GW MW,
वैतु NW ORN. च यत्र यनि प्र३ इति व्यवस्थापयि-
तुमिष्ट भवति) । तथा अन्-अर्वण- इति पृथक् प्राति यत्
कल्प्यते तत्रोपोत्तमस्वरोऽपलक्षण आपद्येतेति तस्य
प्राति एव स्वरुपतश्चिन्त्यत्वमुपक्षिपेत् । अत इह द्वि३ रू
'न.' इत्येतत्समानाधिकरणमिति विमृद्भिर्विचार्यताम् ।

h) नापूटिदि प्र१ एतद् रू वि चेति यत् कैश्चिद-
र्वाभिर्भरुपर्तकितं भवति तत्र सौवरी विप्रतिपत्तिरगृह्य द्र ।

i) इह रू उपवाया दीर्घाभावश्छन्द-प्रयोजित ।
एतदपि सप देवविशेषपरमिति यत् केचिदर्वाच्च आस्थि-

षत तत्र चोद्यम् एपूटिदि द्र ।

j) अनर्व- इत्यस्य स्त्री रू इति PW । तच्चिन्त्यम् ।

क) प्रकरणोऽस्त्रीविषयत्वाच्च पु-सामानाधिकरण्याच्चेति दिक् ।

l) 'वर्वाक्' इति मुपा चिन्त्य । तु नापू स्थलम् ।

m) नाउ व्यु औपयिक इति कृत्वा निर्देशोऽयं द्र
(तु नाउ टि) ।

n) पूष उप सद् अर्ष- इति भाववचनो वा वि वेत्ये-
तद्विवेचनमुपाश्रित भवति यथेह बस स्यादुत तस इति ।
प्रथम भावपक्षे तावद् नापू प्राति बस अन्तोदात्तेन
भाव्यम् (पा ६, २, १७२) । अत्रापि च बस
पूषप्रस्व सता '०र्ष' इत्येव स्वरसकेतेन भाव्यम् । न
चैवमुपलभ्यते । अत नापू प्राति तस नञ्-स्वर (पा
६, २, २ [वैतु अर्ष- इत्यत्र GW]) । अथवा, नापू
प्राति मा निर्देशि । *अर्ष-राति- इत्येतद् मौलिक
प्राति स्यात् । तस्य च बस सत प्रकृते तस नञ्पूर्वत्वेन
परामर्श इति मत स्यादिति दिक् (यतु *अर्ष-राति-) ।

o) वैस सत स्वरत पदविभाग इव प्रादर्शि ।

p) उप अव/क्षे+क्त.>म. (पा ८, २, ५३) ।

q) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप अव
/ग्लै+शतृ-प्र ।

r) उप अव/छिद्+स्त्रिया क्तिन् प्र । सस्व नापूटि.द्र ।

s) तस उप अव/जि+भावे अच् प्र ।

अन(न-अ)वत्त, ता^a -त्तम् मै ३,
१०, ३, -त्तम् मै ४, ८, १

अन(न-अ)वदानीय^b -यम् काठ
१३, ५, -यानि मे २, ५, ५

अन(न-अ)वद्य, द्या^c -०द्य ऋ १, ३१,
९, १२९, १२, १७८, २ १०,
१४७, २, -द्य ऋ ९, ६९, १०,
-०द्यम् ऋ १, ७१, ८, मा ३३,
११, का ३२, १, ११, तै १, ३,
१४, ६, मै ४, १४, १५, -द्यस्य
ऋ १, ३३, ६, -द्या ऋ १, ७३,
३, -द्या ऋ १, १२३, ८, २,
२७, २, ३, ३१, १३, ६, १९,
४, मै ४, १२, १^d, -द्याभि ऋ
४, ३२, ५, शौ २, २, ३, पै १,
७, ३, ७, ९, ३, -०द्यास ऋ
७, ५७, ५, ९१, १, मै ४, १४,
२, -०द्या ऋ १, ६, ८, शौ २०,
४०, २, ७०, ४

अनवद्य-रु(प→)पा^e -पा ऋ

१०, ६८, ३, शौ २०, १६, ३
अन(न-अ)वद्राण^f -०ण काठ ३७,
१०, -ण काठ ३७, १०, शौ

८, १, १३, पै १६, २, ३

अन(न-अ)वधार्थ^g -र्व्यम् शौ ८, २,
१०, पै १६, ३, १०

अन(न-अ)वपाद-दाय काठ ३३,
६^h

अन(न-अ)वपृग्णⁱ -ग्णा ऋ १,
१५२, ४

अन(न-अ)वव्रव^j -व ऋ १०,
८४, ५, शौ ४, ३१, ५, पै ४,
१२, ५

अन(न-अ)वभ्र^k -
अनवभ्र-राधस्^l -वस ऋ १,
१६६, ७, [२, ३४, ४, ३,
२६, ६], ५, ५७ ५

अन(न-अ)वरुद्ध, द्वा^m -द्ध मै ३,
९, ४, काठ २४, ८, क ३८, १,
-द्धम् मै १, ५, ७ⁿ, ९, ७ ११,

९, ४, ७, ३, काठ १४, ९^o,
२९, ७, क ४५, ८, -द्धस्य तै
५, २, ५, ६^p, मै ३, ४, १, काठ
२१, ११, -द्धा तै १, ७, ६, ७,
काठ ८, १०, क ७, ७, -द्धा
तै ५, १, ८, २, काठ ९,
१५, १९, ८, २२, ७, क ३०,
६, ३५, १

अन(न-अ)वरुध्य^q काठ १०, १

अन(न-अ)वस^r -स ऋ ६, ६६, ७

अन(न-अ)वस्तीर्य^s तै ६, २, १०,
४, ३, ४, २^t

अन(न-अ)वस्यत्^u -स्यन्त. ऋ ४,
१३, ३

अन(न-अ)वहाय^v तै १, ४, ४३, २,
मै १, ३, ३७, ४, ८, २, काठ
४, ९ क ३, ७

अन(न-अ)वह्वर^w -रम् ऋ २, ४१,
६, कौ २, २६२, जै ३, २२, ९

अन(न-अ)वानम्^x तै ६, ६,

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^b) तम उप अवदानीय- इत्य् अव-दान- (<√रदा
<√दो+भावे ल्युद्>+तादहिकश् छच्→ईय प्र
उस (पा ५, १, ६९)। चिदनुबन्धप्रयोजित अन्तोदात्त.
(पा ६, १, १६३ [तु तैत्रा १, ३, ८, ४])। अत्र गुणप्रति-
षेधीये नञि पूष अन्तोदात्त (पा ६, २, १५५)। नन्व उप
तद्धितान्त मा भूत् कृत्यान्तमे एव स्याद् अनीयर्-प्रत्ययान्तम्
(पा ३, १, ९६) इति मा वाचि। उपोत्तमस्वरापत्ते (पा ६,
१, २१७)। एस्थि अपि दुर्दम स्याच्चेत् कृत्य-पक्षपातम्
तर्हि 'अनीयच्' प्र उसं। वस्तुतस्तु (ल्युड्) अनाऽन्तात्
कृत स्वरसवादकाऽनुबन्धकेन तद्धितेन प्र निर्वाह एव सावी-
यान् स्याद् अन्यथासिद्धायता चोक्त कृत्य प्र इति दिक्।

^c) तस नञ्-स्वरे प्राप्ते 'कृत्योक्त-' (पा ६, २, १६०)
इत्यन्तोदात्त.। उप यद्र।

^d) 'अनिमिषा' इति ऋ(२, २७, ९) विशिष्ट पाभे।

^e) वस पूषस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^f) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप अव/द्रा+ल्युट् प्र

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप अव/पृच्+क्त।

^h) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप <अव
√ब्रू यद्र। (तु या ६, २९, सा ऋ १०, ८४, ५)। वैतु सा

शौ ४, ३१, ५ यत्र अनवव्रव- इतीव तस इत्युक्तं भवति।

¹) सस्व नापूटिदि द्र। नाड पूष भवति।
अत्र अव/भृ< अव-भ्र- इति भावे क-प्रत्यये
उप द्र। यत्तु वि इति कृत्वाऽस्य उप
भावे निष्पत्तिमपरे नेव समर्थयेयु (तु मा. GW प्रमृ च)
तच्चोद्य म्यात्। अ-भावनिष्पत्तौ हि तस नञ्स्वर स्यान्न
तु वस अन्तोदात्त इति यावत्। यदपि सा (ऋ २,
३४, ४) अव-भ्र- <√अंश्+ङ प्र (पा ३, २, ४८ इत्यत्र
उस) इत्याह, तन्न। गुणाविशेषेऽसति गौरवमात्रत्वात्।

¹) तम उप अव/रुध्+ (क्त्वा→)ल्यप्।

^k) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप √अव्
+ असच् प्र (पा ३, ११७) इति वा (तु सा NW च),
अव/सा(<सो)+क प्र इति वा (तु GW MW)।

¹) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप अव/ह्व+
अच् प्र (पा ३, १, १३४)।

^m) सस्व नापूटिदि द्र। उप अव/अनृ+णमुल्
प्र। यत्तु मै पपा 'अनवा-अनम्' इत्येव निरदेशि, तच्
शोधनीयम्। पूष नञ्-उत्तरमेकस्य उपसर्गस्य 'अव' इत्य-
स्यैवाभ्युपगमाद् द्वितीयस्य उपसर्गस्याऽऽडोऽनभ्युपगमाच्चा-
ऽय उप णिति प्र परे वृद्धेरनिवार्थत्वादिति। ननु पूष

१०, २, काठ २६, ८ ९ ३६,
४, क ४१, ६, ७
†अन(न-अ)वायु^a- -यम् ऋ ७,
१०४, २, काठ २३, ११, गौ
८, ४, २, पै १६, ९, २
†अन(न-अ)वार^b- -रम् ते ७, ५, ३,
२, काठ ३३, ५
†अन(न-अ)वेत^c- -तः, -तौ तै २,
६, ३, ५
†अन(न-अ)वेष्ट^d- -ष्टम् मै १, १०,
११, १६, काठ ३६, ७
†अनव्याधात्^e पै ७, १५, १
अन(न-अ)शन- अशन^o, साशन^o
अन(न-अ)शानि^o- -नि तै २, ४, ७, १
†अन(न-अ)शित^c- -तम् तै १, ६,
७, ४
†अन(न-अ)शनत्^c- -श्नत् ऋ १,
१६४, २०, शौ ९, १४, २०,

पै १६, ६७, १०
अनश्यत्^f- -श्यत् काठ ३८, १२
अन(न-अ)शु^b- -श्व ऋ १०, १८, ७,
गौ १२, २, ३१†, १८, ३, ५७,
-श्र मा ४, ३३, का ४, १०, ४,
तै १, २, ८, २६, काठ २, ७^h
†अन(न-अ)श्व^b- -श्व ऋ [१, १५२,
५ ४, ३६, १], ६, ६६, ७,
-श्वम् ऋ १, ११२, १२, १२०,
१०, -श्वास ऋ ५, ३१, ५,
तै १, ६, १२, ६, मै ४, १२, २,
काठ ८, १६
अन(न-अ)श्वदा^c- -दाम् ऋ ५,
५४, ५
अन(ष्ट→)ष्टा^c- -ष्टा मै ४, १, १
†अनष्ट-पद्यु¹- -द्यु. ऋ १०, १७, ३,
शौ १८, २, ५४
अनष्ट-वेदस्¹- -दस्म् ऋ ६, ५४, ८

अनस्¹- -न ऋ २, १५, ६, ४,
३०, ११, १०, ५९, १०, ७३,
६, ८५, १०, १२, ८६, १८,
१३८, ५, तै ५, २, २, ३१, ११
१, ८, ९, ४, ८, २, ३, ११काठ १९,
१२², २४, ६, २६, २, २८,
४, ५, ११क ३१, २², ३७, ७,
४०, ५, ४४, ४, ५, †शौ १४, १,
१०, १२, २०, १२६, १८, पै
१५, ११, ३^k, -न सु काठ २, ७,
-नस् ऋ ४, ३०, १०, ८, ९१, ७,
१०, १०२, ६, शौ १२, १, ४७,
१४, १, ४१†, पै ४, २६, ७†,
-नसा ऋ ३, ३३, ९, १०, ११तै
५, २, २, ३, ६, १, ९, ३², ११
३, ७, ८¹, ११काठ १९, १२, २४,
६², ११क ३१, २, ३७, ७²,
-११नसि तै ५, ४, १०, २, -११नसे

एक एवोपमर्गो न द्वावित्यत्र विनिगमकं ब्रूहीति । उच्यते,
तु शत्रा १, ३, ५, १४ यत्र 'अवान्यात्' इति
पद श्रूयते अन्यथा 'गतिगंतौ' (पा ८, १, ७०) इति
सतोर्हि द्वयोरुपसर्गयो पूर्वस्य निघाते 'अवान्यात्' इत्यनेन
भाव्यमित्यभिसन्वे । ननु भो कथम् 'अवानिति'
(शत्रा ४, ३, २, ६) इति समाधित्सेरिति । यद्-योगी-
ये तत्र तिङ्निघाताऽभावे धातुस्वरस्य सामञ्जस्यादिति ।

a) सस्व नाउटि द्र । उप अव/इ+भावे अच् प्र
(पा ३, ३, ५६) । प्रयोगत क्रिवि द्र ।

b) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

c) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

d) तु पै २, ८५, ३ यत्र समानेऽपि मन्त्रे 'अनव्य-
धात्' इत्यस्य प्रामादिकस्य मूको स्थाने 'एन व्य अधात्'
इति प्रामादिकशोधसुख सुपा भवति । उभयत्र मन्त्र-
स्य तृतीये पादे प्रमादत 'पातु' इति पदस्य भिन्नक्रमत्व
समाव्य 'पातु पश्चाद् अनुव्याधाद्' इति शोध
पर्येष्टव्य ।

e) द्विपूटि सस्व द्र । प्रयोगत क्रिवि द्र ।

f) तस. नञ्-स्वर । उप <√२नश् यद्र । तैआ
६, ५, २ इत्यत्र 'अन्-शत' इत्यस्यान्यस्य च पाभे
कृते यतु वैपर टि ।

g) अनःश्रुत्- इत्यस्य वा अनःश्रुत्- इत्यस्य वा

मूलत प्राति सत यनि प्राति विकारमात्रमितीवाभि-
प्रयन् भा विमृश्य ।

h) मूको एकदेशमुपाश्रित 'अनश्शू' इतीव सुपा ।

i) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

j) √२अन्+कर्तरि असुन् प्र (पाउ ४, १८९) ।
नित्वादाद्युदात्त (पा ६, १, १६७) । अथवा

मूलत अन्-अद्- इति तस नञ्-स्वर (तत्र च उप
√१क+कर्तरि विच् प्र) । एव चास्य स्वतोऽगतिमति

(=भाररूपेऽन्येनोह्ये) पदार्थमात्रे सामान्याया प्राथमिक्या
वृत्त्या सत्या वहने भारो यदविकरणत्वेनोह्यते तस्मिन्

छकटे वैशिष्ट्य समजनीति सुवचम् (तु WW १, १३२) ।
मूलतो रेफान्तत्वेऽस्य प्राति अनद्-विश्- इत्यत्रत्य पूष

विनिगमक द्र (एवम् अनद्-वाह- इत्यत्र पूष अनद्->
अन्ल्->अनद् इति प्राकृतायित सुलभम्) । अयापि वा

६अ+नश्->ष्>द्, ङ्, र् इत्येषा मौलिकी स्थिति
स्यात् । एस्य अस्मिन् कल्पे नापू कल्पाद् उप प्रकृ-

त्यशमात्रे भेद द्र । तथाहि तत्र उप <√१क इह
च उप <√१नश् इति सुवेचम् । उभयत्र विनिगमिका

सामग्री तु समानेति दिक् ।

k) 'मनः' इति सुपा चिन्त्य (तु अधिसर्पिस्-
इत्यत्रत्य टि) ।

l) 'मनसा' इति सुपा चिन्त्य (तु क पृ२०१ सटि ७) ।

तै ६, २, ६, १, -॥नासि तै ३, १, ३, १ ६, ३, २, ३ [०न्स्- अर्चन०]	८, २, ३१, ७, १, तै ॥१, ५, २, ४, ॥२, २, २, १, १०, ५, ६, २, ३, ४, ४, ३, ५, १, ७, १०, २, ५, ५, २४, १, ॥६, १, १०, २ २, १, १, ७, ५, १८, १, ॥मै १, ६, ४, ७, २, ८, ९, २, १, १०, ५, ४ ६, १, ६, २, ८, २६, ११, ६६, ३, ७, ४, ९, ११, ११६, १२, ६६, ४, ३, १, ४, ८ ८, ६, काठ ६, ३, ८, ८, १५, १३, ६, १५, १, १७, २, १८, १२, २४, ८, २९, ४ ३८, १०, ४५, १४, ४८, ३, ॥क ४, २, ८, २, २६, १६, २९, १६, ३८, १, ४५, ५, शौ ४, ११, १, २, ४, १०, ५, १७, १८, ८, ५, ११, ९, १, २२, ११, ६, १३, ७, १८, १२, ३, ४९, १९, ३९, ४, ५ ३, २५, १, २, ३, ८, ११, १२, ५, १, ५, १५, ५, ६, ५, ५, ७,	१०, ४, ८, १२, ११, ९, १६, १, १६, २०, ३ २८, १, १५४, ८ अनङ्-वाह ^१ - -इवाह मा २४, ८ १३, का २६, २, ३, ३ ३, तै ५, ६, १८, १, मै ३, १३, ९ १८, काठ ४९, ८, शौ १९, ५०, २, पै २, २२, ३, ८, १८, २, ९, १०, ११, १४, ४, १२ -इवाहम् क १०, ५९, १०, खि ५, ५, ४, मा २८, ३०, ३५, १३ का ३०, ३, ७, ३५, ४, १०, तै १, ८, १८, ११, ॥मै १, ६, ४, २, १, ६, काठ ११, ५॥, क ७, २॥, शौ ९, ५, २९, १२, २, ४८, पै ५, ३१, ६, -इवाहौ क १०, ८५, १०, तै ५, ६, २१, १, मै ४, ४, ९॥, काठ ५०, १, शौ ३, ११, ५, ७, ५५, ५, १४, १, १०, पै १, ६१, ३, ८, ११, ३ ॥अनङ्-वा(ह्)>ही ^२ - -ही
--	--	--

अ) एकार्थवृत्तीनां सतामपि प्रत्ययभेदतः किञ्चिन्मात्र-
विरूपान्तानां नाउउ कृता व्यु औपयिकोऽय धातुर्द्र। एप्
स्>इ इत्येतद्विवरणार्थं तु माप्रा ३, ४५, वस्तुतः >इ
द्विपूटि च। यत्तु नाउ कृति उप वृह- इत्याकारकमिच्छेयु
केचित् (तु GW प्रभृ) तदयुक्तम्। किञ्-भिन्न प्रत्ययान्तरे
निष्पन्नस्य सतोऽसर्वनामस्थानेऽजातिप्रत्यये परतः सप्र-
सारण स्यादित्यस्य द्राघीयस पयोऽपेक्षया किपि निष्प-
त्यैव निर्वाहलघीयस्त्वदर्शनाद् उपधावृद्धयभावे सति
सप्रसारणवद्रूपाभावाऽननुपपत्त्यदर्शनाच्चेति दिक्। यदपि
त्तेदेव उप वाह- इत्येवमात्रम् PW इच्छति। तदप्य-
युक्तमेव। तथा सति 'वाह ऊद्' (पा ६, ४, १३२) इत्यस्य
प्रसङ्गाद् ह् अनङ्- प्रभृ उदुपपत्त्यम् अनङ्वाही- इत्यत्र
सप्रसारणतरोपपत्त्यं च नोपपद्येत। एस् इति तत्तत्-
प्रत्ययपरत्वं नाउउ, कृत्सु यथाकार्थं साधववेयमिति दिक्।

ब) उस् किञ् उस् तदन्तकृद्-उपप्रस्त्र किञ्चात्
संप्रसारण च (यक्. पा ३, २, ६१, ६, २, १३९,
१, १५)। भ-सज्ञायां परिणतहकारान्तता चरितार्था
भवति। ततोऽन्यत्र (=पदान्ते) मौलिकवर्गवृत्तीयान्तता
सुप्रतिष्ठिता द्र (तु. टि ॥१वह, वैतु. पा ८, २, ७२

यदनु ह्>इ इत्याकारको वर्णपरिणामो भवति)। यथेह
उप वृह- इति वा वाह- इति वा परामिमत सदपि नैव
युक्तं भवति, तथा नापूटि गतार्थं द्र।

८) '-इवान्' इति सूको '-हाम्' इति षड् मूलतः
सतोऽपभ्रश स्यात्। मुपा तु नितरामपलक्षणत्वादुपेक्ष्य।

९) तस्येदमित्यर्थे अञ् प्र जित्-स्वरश्च (पा ४, ३,
१२३, ६, १, १९७)।

१०) उप पिब प्र (पा ३, २, ६४)। मस्. एपूटि द्र।
मौलिकोपवाभूतोऽकार सानुनासिक मन्पि वृद्धिविषय
द्र (वैतु. पा ७, १, ९८, ८२ यदनु सौ परे एप्
प्राति आम् च नुम् चेष्टेते)।

११) नापू उपधाया निरनुनासिकत्वमात्रत्वे विशेष
(वैतु. पा ७, १, ९८ येन द्विपू प्राति आम् भवति न
तु भिन्न प्राति क्रियते)।

१२) उस् कर्मण्य् अण् प्र तत् स्त्रिया ङीप् उदात्त-
निवृत्तिस्वरः (पा ३, २, १, ४, १, १५, ६, १, १६१)।
व्यु. यत्तु. अनोवाह- (वैतु. पाप्र गौरादिषु पाठाद्
ङीष्न्तता च अनङ्- इत्यत्र आम् च [पाग ४, १, ४१,
पावा ७, १, ९८])।

मे २, ६, ३, ४, २, ४, काठ १३, ६, १५, २, -हीम् काठ १३, २ अन(न-अ)विश्व ^a - विश्वे ऋ १, १२१, ७ अनस्-वत् ^b -स्वन्त ऋ १, १०६, ५, -स्वन्ता ऋ ५, २७, १ अनस्वती ^c -ती शौ १०, १, १५ अनस्विन् ^d -स्वी तै ५, २, २, ३, माठ १९, १०, क ३१, २ अनस्विनी-नी पै १६, ३६, ५	अ(नम् >)नो-वाह ^e -हौ तै ५, ६, २१, १, माठ ५०, १ अ(नम् >)नो-वाह ^f -ह्यम् तै ६, १, ९, ४, मै ३, ७, ८, काठ २४, ६, क ३७, ७ अनस्(तै >)मा ^g -साम् पै ८, १६, ५ अन(न-अ)स्थ ^h -स्थ ऋ ८, १, ३४, -स्था शौ ४, ३४, २, पै ६, २२, २ अनस्थक ⁱ -कम् मै ३, ३, ५, काठ २१, ५, क ३१, २०, -कात् मै ३, ७, ५, काठ २४, ५,	क ३७, ६, -काय काठ ४५, ३६ अन(न-अ)स्थन् ^j -स्था ऋ १, १६४, ४, शौ ९, १४, ४, पै १६, ६६, ४ अन(न-अ)स्थि ^k - अनस्थिक ^l -काय तै ७, ५, १२, २, -केन तै ६, १, ७, १३ अन(न-अ)स्थिचित् ^m -चित् मै ३, ५, १ अ-नह्यमान-नस्य पै १६, १२०, १ अना इदम्-द्र अना(न-अ)कृत ⁿ -त ऋ १, १४१, ७
---	--	---

a) माशयिक पद-विभाग । अनम्-+विश्व- इत्येव काम इति PW प्रष्टु केचित् । मा अपि विमल्येन व्यु एतामनुमनुते । तथा सति 'गतिकारक-' (पा ६, २, १३९) इति स्वरेण भवितव्य प्रप्रम्ब च न भवितव्य-मिति चोद्यम् । अत अन-+अविश्व- इति यत् सा पक्षान्तर भावयति तत् स्वरत साधीय (=तम नज-स्वर) । उप अपि काम भवत्य् उपप्रस्व । तत्र च पूष $\sqrt{१}$ क+भावकर्मणोर् विच् प्र इति संकेतितमात्र द्र (तु अनस्- टि) । अथवा वस प्रप्रस्व । तत्र च 'अनो विद् विशयत इति कृत्वा निवामो यस्य' इति वा (तु GW) 'अनोयुक्ता विशो यस्य' इति वा (इह मध्यमपदलोप) 'अनासि च विशश्च यस्य' इति वा विग्रह । अनस् > अनद् इत्यत्र तु उण्डुध- (उपस् > उपद्) ।

b) मनुपो वत्वे भवत्य् (पा १, ४, १९) । प्रत्ययस्य च पित्वाग्निघाते स्वरे विशेषाभावः ।

c) स्त्रिया डीप (पा ४, १, ६) पित्वाग्निघाते स्वरस्त-दवस्थः ।

d) मत्वर्थे विनि प्रत्ययस्तत्स्वरश्च (पा ५, २, १२१) ।

e) कर्मण्युपपदे $\sqrt{१}$ वह्+अण् प्र । कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

f) उस 'गति-' (पा ६, २, १३९) इत्युक्त उपप्रस्व । उप $\sqrt{१}$ वह्+ण्यत् तित्-स्वरश्च (पा ६, १, १८५) ।

g) अनु $\sqrt{१}$ स्फ+क्त प्र स्त्रिया टाबन्त इह शिवावयिषित इति पूर्वोत्तरसापेक्षालोचनवताम् अतिरोहितमिव भवेत् । अत इह अनुसृष्टाम् इति शोधित पा द्र । अनुपद श्रयमाणास्याशस्य शोधार्थं यस्या तु टि १२अहन-, १पृक्षन्-, १पापी(यै->)या-, १शमिद्व(तै >)ती- ।

h) वस 'नज्दु सुभ्य' (पा ५, ४, १२१) इत्यत्र

अस्थि- इत्यस्य उस द्र । तेन विकल्पेन समासान्तोऽच् चित्स्वरेणाऽन्तोदात्त । स्याद्वा पक्षान्तर (तु नाउ टि) ।

i) उक्तसमासान्तादपि कप् उस (पा ५, ४, १५४) । कपि च परे 'ह्रस्वान्ते' (पा ६, २, १७४) इति स्वर । ननु समासान्तात् समासान्तो मा भूदित्य् एउ अनस्थन्- इत्यस्मादनुक्तसमासान्तात् कपि ह्रस्वान्तीय उक्त स्वर स्यादिति । नेति । कथमिति । 'नलोप' (पा ८, २, २) इति स्वरविधौ नलोपस्याऽसिद्धत्ववचनाद् ह्रस्वान्तत्वाऽभावादिति दिक् । (तु अचर्मक-, अच्छ-न्दस्क- प्रष्टु) । इह च नापू च मूलत अस्थि- इत्यतो विवेच्यस्य *अस्थि-(यद्र) प्राति उपाश्रयेण वा सर्वं चतुरस्र स्यादिति दिक् ।

j) पाप्र उप (अस्थि->अस्थन्) इत्यत्र अनद् समासान्त उस (पा ७, १, ७५) तत्स्वरेण चान्तोदात्त । मूलत अस्थन्- इति अस्थि- इत्यत पृथक् प्राति (यद्र) इति कल्पे तावद् अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इत्युक्त इति विवेक सुलभः ।

k) समासान्तप्रत्ययाऽभावे विकल्पः (तु द्विपूटि) । अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) ।

l) समासान्त कप् (पा ५, ४, १५४) । यत् कपि परे ह्रस्वान्तीयः स्वर (पा ६, २, १७४) न भवति कपिपूर्वीय (पा ६, २, १७३) एव च स्वरो भवति, तत्र शाखाविशेषानि विशेषत्वेन समाधानमनुसवीयेता-ऽन्यथा वेति विमृश्यम् ।

m) तस नज-स्वर (पा ६, २, २) । उप उस कर्म-ण्युपपदे $\sqrt{१}$ चि+किप् प्र कृद्-उपप्रस्व च (पा ६, २, १३९) ।

n) सस्व नापूटिदि द्र । उप आ $\sqrt{१}$ क+कर्मणि क्त प्र ।

अनाक्ताक्ष-

१६७

२अनागस-

अना(न-आ-अ)क्ताक्ष^a - क्ष खि ५,
१३, १, शौ २०, १२८, ६^b
१अना(न-आ)क्रम^c - माय मै ४, १,
१४
१अना(न-आ)ग,गा^d - गा ऋ ७,
८७, ७, ९७, २, १०, ३६, १२,
मा ३३, १७, का ३२, १, १७,
तै ४, ७, १५, ७^e, -गान्
क ३, ५४, १९, ४, १२, ४,
१०, १२, ८, मै ३, १६, ५,
काठ २, १५, शौ १८, १, ३६,
-गाम् क ८, १०१, १५
१अना(न-आ)गत^f - तम् तै २, ५,
५, १, -ताय तै ६, २,
१, १
अना(न-आ)गमिष्यत्^g - व्यत शौ
१६, ६, १०
१अना(न-आ)गस^h - नास ऋ १,
२४, १५, १२३, ३, २, २३, ७,
४, ५४, ३, ५, ८२, ६, ७, ६२,

२, ८, [४७, १८, १०, १६४,
५] ६७, ७, १०, ३५, ३, ३६,
९, ३७, ७, ६३, ४, खि ४, ५,
३, मा ४, १२, १२, १२१, का
४, ५, ४, १३, १, १३१, तै १,
५, ११, ४, ४, १, ११, २, २,
१, ४, मै १, २, ३, १८१, ४,
१०, ३१, १४, १७ⁱ, १, काठ
३, ८, १६, ८, ४०, ११, क २,
१५१, कौ ३, १, ४१, जै २, ५,
१२१, शौ ७, ७, १, ३५, १,
८८, ३१, ९, २, २, १६, ६,
११, १८, ४, ६९ पै २, ३९, २,
१४, ४, १७, १६, ३५, ७,
-गसम् ऋ [(१, १६२, ०२)
४, ३९, ३], १०, ६३, १० मा
२१, ६१, ७, का २३, १, ६१,
७, तै १, ५, ११, ५१, मै ४, १०,
११, काठ २, ३, ७, १६१, शौ
१९, ४४, ३, पै २, ३, १, १५, ३,

३, १६, ३६, ८, -१गा ऋ ५,
८३, २, ७, ६०, १, ६६, ४,
८६, ७, मा ३३, २०, का ३२,
२, ३, मै ४, १२, ४, कौ २,
७०१, जै ३, ४६, ७
१अनागस-त्व^j - वम् ऋ १, ९४,
१५, [१६२, २२, (४, ३९, ३)],
१०, ३५, ३, मा २५, ४५, तै ४,
६, ९, ४, काठ ४६, ५, पै १२, १,
१५, -स्वे ऋ १, १०४, ६, ६,
५०, २, ७, ५१, १, तै २, १, ११,
६, मै ४, १४, १४, -स्वेन ऋ
१०, ३७, ९
अना(गम्>)गो-हत्या^k - त्या शौ
१०, १, २९, पै १६, ३७, १०
२अना(न-आ)गस^l - नास शौ १०,
१, ७, १९, ५०, ७, -गसम्
शौ २, १०, १-८, १०, १, १८,
-१गा क १०, १६५, २, शौ ६,
२७, २.

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप बस द्र।
तत्रापि पूष <आ/अञ्ज, उप च २अक्ष-यद्र।
^b) अत्र -क्ता- इति पाण्डु स्वर-मकेतो दुरुह द्र।
^c) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <आ
/क्रम यद्र।
^d) सख एउटिटि द्र। उप आग- (<आ/हन्
[<घन्>] गन् + कर्तरि ड प्र) इति वा
(=[/अङ् + कर्तरि अच् प्र] >अङ्घ- >आघ-)
इति वा प्राकृतिकवर्णपरिणामभाग् द्र। व्यु २आगस-
इत्यस्मात् प्रत्ययमात्रे भिन्नम्। यत्वेतद् = १आगस-
इति कृत्वाऽपरे (तु GW प्रष्ट) बस इह भवतीति
प्रतिपन्नास्तच्चिन्त्यम्। बस सखन्तोदात्त आपद्ये-
तेति दिक्। भूयानपि विस्तर इह नाउड वैश च द्र।

^e) 'अनागान्' इति ऋ (४, १२, ४) पाभे।
^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।
^g) समास-स्वरौ नापू द्र। उप २आगस- इत्य्
असुचा प्र. निष्पन्नम्। यदपीहाऽन्ये PW प्रष्ट १आगस-
इत्येतद् उप इति कृत्वा बस इत्याहुस्तद् द्विपूटिदि.
चिन्त्यम्।

^h) भावे त्व प्र (पा ५, १, ११९)। प्रत्यय-स्वर।
ⁱ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।
^j) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप १आगस-
इत्यत्र असुन् प्र। यत्विह तस इति MW आह, तन्न।
तथात्वे नञ्-स्वरापत्तेरिति यावत्। यदपि GW इह
आ/गा>आगा- इति कर्त्रर्थे निष्पन्न प्राति उप भवतीति
च नञ्पूर्वत्वे च तस भवतीति चाह तदुभयमसत्। 'नास'
'-गसम्' इत्येतयो रु व्याख्यानार्थमस्य यनि प्राति
अवश्यमभ्युपेयत्वादभ्युपते चास्मिन् 'नाः' इत्यस्य
रु अप्येतदीयत्वेन सुवचत्वे सिद्धे पराभिप्रेतस्य प्राति
अन्यथासिद्धायितमात्रत्वाच्च, यतरे कतरेऽपि च प्राति
अभ्युपगते सति गपूदि स्वरतम् तस अनुपपन्नत्वा-
च्चेति (तु NW)। एव तावद् अस्य प्राति अर्थत गपू
अतिसूक्ष्ममिवाऽन्तर भवति। (गपू = आगसोऽकर्तृ- इत्य्
एतच्च = आगसा रहित- इति)। अस्य चातिसूक्ष्मस्याऽर्था-
न्तरत्वस्य स्वरभेद एव लक्षणं भवतीति किमु वक्तव्यम्।
एस्थि अपि गपू एव निगममुभिन्न भवत्यस्य तु प्राति

अनाग्नेय-

१६८

अनाधृष्य, ष्या-

अना(न-आ)ग्नेय^१ - यम् मै १, ७, ३, ४, काठ ९, १, २ १८, १९, क ८, ४, ५, २९, ७
 अना(न-आ)च्छिन्नस्तुक^२ - कस्य मै ३, ८, ५
 अना(न-आ)च्छृणु^३ - णम् तै ५, १, ७, ४, कठ १९, ७ क ३०, ५
 अना(न-आ)जानत्^४ - नन् शौ ६, ११९, ३, पै १६, ५०, ७
 अना(न-आ)जात^५ - तम् तै २, १, ६, ५^२
 अनाज्ञात-यक्ष्म^६ - क्ष्म माठ १३, ६
 अनाज्ञातयक्ष्म-गृहीत^७ - त काठ १३, ६
 अना(न-आ)तत^८ - तम् खि ५, १५, १७, शौ २०, १३२, ७, -ताय मा १६, १४, का १७, १, १४, तै ४, ५, १, ४, मै २, ९, २, काठ १७, ११, क २७, १, पै १४, २, १२
 अना(न-आ)तुर, रा^९ - रम् ऋ १, ११४, १, ८, ४७, १०, १०, ९७, २०, मा १२, ९५, १६, ४८, का १३, ६, २२, १७, ८, २, मै २, ९, ९, काठ १७, १६, क २७, ६, पै १५, १५, २,

-रस्य पै १, ९७, ३ -रा ऋ १०, ९४, ११, -०रे पै ४, २२, ६ -रेण पै २, ६१, १
 अना(न-आ)तुर^{१०} - रम् ऋ ४, २, ६, ५, ५, १०, २, -रान् शौ १२, २, ४९
 अना(न-आ)त्मन्^{११} - त्मने तै ७, ५, १२, २
 अना(न-आ)त्सन्^{१२} - अनात्मक^{१३} - काय काठ ४५, ३
 अनाथ^{१४} - थम् ऋ १०, १०, ११, शौ १८, १, १२
 अना(न-आ)दि(ष्ट→)ष्टा^{१५} - द्याम् शौ १५, ६, १६
 अना(न-आ)दृत्^{१६} तै २, ५, ३, ५, ५, ३
 अना(न-१आ)द्यु, द्या^{१७} - द्याम् तै ५, ७, ९, २, शौ ८, २, १९, पै १६, ४, ९, -द्या शौ ५, १८, ३, पै ९, १७, १०, -द्याम् शौ ५, १८, १, पै ९, १७, १
 अना(न-आ)धृष्य^{१८} - धृष्य शौ ६, २१, ३
 अना(न-आ)धृष्ट, ष्या^{१९} - ष्य मै १, ४, ९, -ष्ट ऋ ७, १५, १४, तै ४, ४, ८, १, काठ ३९, ११, -ष्टम् ऋ ८, २२, १८, खि ४, १, १, मा १, ३१, ५, ५, ९, १४, ९, का

१, १०, ४, ५, २, २, ३, २, १५, ३, २, तै १, २, १०, २, १२, १, ४, ३, ५, १, ४, १२, २, ६, २, २, ३, मै १, १, ११, २, ७, ८, ४, ४, ३, १६, ४, ४, १४, १७, काठ १, १०, २, ८, ९, ५, ६, ७, १४, २२, १४, ३२, ६, क १, १०, २, २, ३, ६, ४, पै २, ३०, ५, -द्या मा ७, १२, १७, ३७, १२, का ७, ६, २, ७, ३, ३७, २, २, मै १, ३, १२, ४, ९, ३, काठ ४, ४, २७, ८, क ३, ३, -द्या मा १०, ४, ७, का ११, २, ४, ४, ३, तै १, ८, १२, १, मै २, ६, ८, ४, ४, २, काठ १५, ६, पै १, ३८, ३, १६, १५१, ५, -द्यानि ऋ १०, १३८, ४, खि ५, ५, २, -द्याभि. ऋ ४, ३२, ५, ८, १०२, १५, कौ २, ९२२, जै ४, ६, ७, -द्याय तै १, ५, १०, १, -द्यासः ऋ १, १९, ४, पै ६, १७, ५
 अनाधृष्ट-रथ^{२०} - था खि ५, ५, ९
 अना(न-आ)धृष्य पै १३, १०, १०
 अना(न-आ)धृष्य, ष्या^{२१} - ष्य मा २७, ७, का २९, १, ७, तै ४, १, ७, ३, मै १, ९, १, ५, २, २, १२, १२, ५, ४, १४, १३, काठ ९, ९, १२,

ऋ दशममण्डलमात्रे च शौ च यस्थ विरलमेव श्रवणं भवतीति विविचामनुसधानाय कल्पताम् ।

a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र । यत्तु नानाग्नेयम् (= नञ् । अना) इत्यत्र सुपा 'नानाऽग्नि- > नाना-ग्नेयम्' (तु BW, SBW) इतीव वा 'नाना । आग्नेयम्' (तु SIM) इतीव वा पदकृत्य प्रास्तावि, तदसत् (तु तैत्रा १, ३, १, २, ६) ।

b) सस्व नाप् द्र । उप बस द्र ।

c) सस्व एप् द्र । उप √कृद् + कर्मणि क्तः प्र ।

d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

e) बस पूषस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

f) बस अन्तोदात्तः (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

g) शाखाभिदात् तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) ।

'-रम्' इति वा क्विवि द्र ।

h) 'अनातुरम्' इति ऋ (१, ११४, १) पाभे ।

१) सस्व द्विप्रतिदि द्र । अय संकेत नाप् विवेकाथौ नाउ स्वरसिद्धावौपयिकश्च द्र ।

२) समासान्त कप् प्र (पा ५, ४, १५४) । स्वरविधौ नलोपाऽसिद्धे (पा ८, २, २) ह्रस्वान्तीयस्वराप्रवृत्तौ कपिपूर्वीय स्वर (पा ६, २, १७३ उ) तु अनस्थकः, अनस्थिक- इत्यत्र टि ।

३) तस उप कृत्यान्तत्वाद् नञ्-स्वर बाधित्वा 'कृत्यलोक-' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तोदात्त ।

४) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप आ/धृष्य + क्तिप् प्र ।

१८, १६, क८, १२^१, २०, ६, शौ
७, ८४, १, पै ३, ३३, ७, -ष्यम्
ऋ ४, १८, १०, मा ५, ५, का
५, २, २, तै १, २, १०, २, ६,
२, २, ३^१, मै १, २, ७, ८^१, २,
८, २, ४, ४, १^१, काठ २, ८,
९^१, ७, १४, १७, २, क २, २,
३^१, ६, ४, २६, १, पै १५, १,
५, -†ष्या ऋ १०, ४४, ५ शौ
२०, ९४, ५ -†ष्या ऋ १०,
१०३, १३, १५४, २, मा १७,
४६, का १८, ४, १४, तै ४, ६, ८,
४, मै ४, ४, १, कौ २, १२१२,

शौ १८, २, १६, पै १, ५६, १,
१, -ष्याय मा ३८, ७, का ३८,
२, १, मै ४, ९, ८, -ष्यौ कौ २,
१२१९
अना(न-आ)नत^१ -०न ऋ ६, ४५,
९, -त ऋ ८, ६४, ७, ९०,
६, कौ १, १४०, जै १, १५,
८, -तम् क [७, ६, ४, १०,
७४, ५], -तस्य क ८, ६८, ४,
कौ १, ३६४, जै १, ३८, ३,
-ता ऋ १, ८७, १
अना(न-आ)नीत^१ -ता काठ ८,
११^१, क ७, ८^१

अना(न-आ)नुजा^१ -जाम् तै ४, ३,
११, ३^१, काठ ३९, १०
अना(न-आ)नुद^१ -द ऋ १, ५३,
८, २, २१, ४, २३, ११, शौ
२०, २१, ८, -दम् ऋ १०,
३८, ५
अना(न-आ)नुद^१ (<छ) -द (<छ)
ऋ १०, १६०, ४, शौ २०,
९६, ४
अना(न-आ)नुभूति^१ -ती ऋ ६,
४७, १७
अना(न-आ)पि^१ -पि ऋ [१, १०२,
८] ८, २१, १३, (१०, १३३,

^a) तस नञ्-स्वर (६, २, २) । उप आ
√नम्+क ।

^b) सस्व नापू ढ । उप आ/नी+क ।

^c) सस्व एपू ढ । उप <अनु-जा- (<२अनु
√जन्) यद् ।

^d) सा पु यजमानपरतयाऽन्वयमिच्छति । तथा सति
प्राकरणिकानामनेषा पदानामर्थानामपार्थ क्लिष्टकल्पन-
मिव ढ । तु मस्थ टि २अनु/जन् >अनु-जा-> -जाम्,
√वद् >वदव-> -न्ती-) ।

^e) वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप आ
√नुद्+ (इगुपवलक्षण) क प्र (पा ३, १, १३५) । पपा
तु अननु-दु- इत्याकारको भवति । तत अनु-दु- (<२अनु
√१दा) इत्य् उप भवतीति कृत्वाऽन्तैरेतत् प्राति
व्याख्यायि (वेतु मा क १, ५३, ८ यत्र तेन उप <आनु
(<अनु)/२दा (<दो) इत्यास्थायि) । यदत्र यनि उप
भवति तत्र ऋ १०, ३८, ५ इत्यत्र स्व-वृज्- इत्यत्रत्यस्य
स्वेति विशेषणस्य च रध्र-चोदन- इत्यत्रत्यस्य नोदनप-
र्यायभूतक्रियार्थवचनस्य च साहचर्यं ज्ञापकं भवेद् यथा
स्तूयमान इन्द्र आनुदाऽन्तररहित स्वत एव दुष्टदमने
च दानाभिमुखतया वनवत्-प्रेरणे च प्रवृत्तो भवतीति
यावत् । अन्यच्च । यदपि GIV MW चेह तस इतीव
पश्यन्तौ व्याचक्रतुस्तदपि भ्रान्तमिव भवति ।
तथा सति नञ्-स्वर स्यान्नान्तोदात्त इति । एमिथ यत्
पपा अनुसारिभि प्राक्तनैरभियुक्तेरुप साहितिको
दीर्घ इवाऽऽस्थायि तत् सारतो विमृश्यम् ।

^f) आतिशायनिक इष्टन् प्र । निस्वर (पा ६, १, १९७)
(तु चोदिष्ट- प्रभृ) । यमु प्राति छ>ष्ट इत्यतिप्राचीनो

विकार मभाव्येत । अत्र 'अननु-दिष्ट' इति पपा तदनु
२अनु/दिशे क्तान्त कृतसाहितिकदीर्घप्रथमाऽचकम् उप
इत्येव च (तु नापूटि) प्रागभ्यर्हिताना व्याख्यान ढ ।
एसिथ अपि नापूटि सर्वेषु वीथोपलक्षितेषु कर्मसु
परप्रेरणा प्रत्यसहिष्णुरिन्द्रो ब्रह्मद्विद्धननेऽतितमामिव
तथा भवतीति प्राकरणिकस्वारस्यसवादनसहचरीवोक्तपूर्वा-
ऽऽतिशायनिकी सभावनाऽनुमवीयता विविग्नि ।

^g) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप (आ[=आप्त-]
अनु-भूतिम् इति कृत्वा) आऽनुभूति- इति प्रास (तु पावा
२, २, १८) । यद्वा (आ[=आप्ता] अनु-भूतिरासामिति
कृत्वा) आऽनुभूति- इति बस (तु पावा २, २, २४) ।
उभयथाप्य अननुभूतपूर्वा शरद इत्यर्थतोऽभिसंबन्ध
समान । यावता पूर्वोरनुभूतपूर्वा शरदोऽवबृन्वान इन्द्रो-
ऽननुभूतपूर्वा अपि तास्तर्त्तरीति, अत स पूर्वाणि
मख्यानि परिवृज्याऽपराण्यभ्येत्येति यत् पूर्वार्थे श्रुत्यभि-
प्रेत भवति तत् सत्यमिति निदर्शनालङ्कार (तु नाउ आय्
अपरस्यै व्यु) । अत्र अननु-भूति- इति पपा तदनुवर्तिनी
चोभयी प्रागर्वाचामभिप्रवृत्तिर् ढ । तद् यथा । बस
(=अनुभूतिरहिता [प्रजा]) इति मा । उक्त्वा बस वा तस
वेति विकल्पिनोऽर्वाच्च (GV MW NW) । उभयत्र
२अनु>आनु इति दीर्घपक्षेऽसाहितिक निपातन ढ ।
यथा चैवमन्यतरतोऽपि साध्वन्वयाभावो भवतीत्यत्र भूय
वैश अनुसंधेयम् ।

^h) बस भवति नञ्-पूर्व इति प्रागर्वागभ्यर्हिता आहु ।
तत् कथ नान्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इति चोद्यम् ।
तत् साध्य कथमिति । तम भवतु न बस इति । तेन तावत्
सौवरी चातुरस्त्री काम निष्पद्यताम् (पा ६, २, २) न

२)], १०, ३९, ६, कौ १, ३९९, २, ७३९, जै १, ४५, १, गौ २०, ११४, १	८, २, १, कौ १, १२४, २, ८४, जै १, १३, १०, ३, ८, १०	६, का १९, ४, २, तै ४, ७, ३, २, मै २, ११, ३, काठ १८, ९, क २८, ९, पै १०, १२, १
अना(न-आ)प्त,मा- -स ऋ १, १००, २, तै ७, १, १०, ३, काठ ८, ७, क ७, ४, -सिम् तै २, ५, ११, ४, ५, १, ९, १, ६, १, २, ७, मै १, ४, ११ ५, ७, ११, ९, २, २, १२, ५, २, काठ १०, ८, -सिम् तै ७, १, ५, ६, -सा काठ ३८, १४, -सा शौ ४, ७, ७, ५, ६, २, पै ६, ११, २, -सिम् तै ७, ४, ५, ३, - सेन मै ४, २, ११	अना(न-आ)भव- -व काठ ६, ७, क ४, ६ अ-नाभि- -भिम् काठ २०, ७, क ३१, ९ अना(न-आ)भु- -भो मै १, ८, ५ अना(न-आ)भू- -भुव ऋ १, ५१, ९ अ-नामग- -ना शौ १२, ४५, २ अनामन- -नात् शौ १२, ४, ५, ८ अना(न-आ)मय- -य पै १६, ५, ७ अना(न-आ)मय- -या खि ७, १५, ५, ७, शौ २०, १२९, २०, -या शौ ९, १३, १३-१८, पै १६, ७५, ३-८ अना(न-आ)मय- -यत् मा १८,	अना(न-आ)मयितु- -नुभ्याम् ऋ १०, १३७, ७, शौ ४, १३, ७, पै ५, १८, ८ अ-नामिन्- -मि ऋ ३, ६२, ५, ६, ८, ६, तै १, ५, ११, २, मै ४, ११, १, काठ ४, १६ अना(न-आ)मृण- -ण. ऋ १, ३३, १ अना(न-आ)मृत- -तम् तै ५, २, ३, १, काठ ७, १२, २०, १, २२, ६, क ६, २, ३१, ३, ३४, १, -ते तै ५, २, ३, २, काठ २०, १, क ३१, ३ अना(न-आ)यत- -त ऋ [४, १३, ५, १४, ५]

त्वाऽऽर्थाति (आपि-रहिते वृत्तेर्नाऽऽपि-भिन्न इत्यभिसन्धे)।
उच्यते। इह उप बस भवत्विति। सोऽपि कल्पना-
मूलत्वाद् विकल्पितविग्रहः। तद् यथा। नञ उत्तरस्य
(सहू) साऽऽपि-इति मूलतः सतो नैकैकिक सकारलोपो
नकारोपजनश्च स्यातामिति प्रथम कल्प (तु अगोपा-)
'आ(ऽऽसा) आपयोऽनेनाऽनया वा' इति माध्यमिकावातु-
जलोपे सत्यु आऽऽपि-इत्युप इति द्वितीयः कल्प (पावा
२, २, २४)। 'अन्-आसा.) आपयोऽनेनाऽनया वा' इति
नञ्मात्रातिरिक्तस्य वातुजाऽऽस्य पू. लोपे सति बस
पूपप्रस्व इति कृत्वा नञ्मात्रस्य पू. स्वर प्रकृत्येति च
तृतीय कल्प इति दिक् (चरमश्चाय प्रकार नापू अपि द्र)।
a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।
b) तस नञ्-स्वर बाधित्वा 'कृत्य-' (पा ६, २, १६०)
इत्यन्तोदात्त। उप यद्र।

c) आबयु सन्नेव तदुग्रत्वशमनायेव नञ्-पूर्वत्वेन
श्राव्येत। उप आबयु- यद्र। सस्व. एपूटि द्र।

d) तस नञ्-स्वर। उप आ/भी + कर्तर्य इतिः प्र
(तु पा ३, २, १५७) इति वा आ/भय- (प्रास) + मत्वर्थे
इतिः प्र (पा ५, २, ११५) इति वा।

e) सस्व नापूटि द्र। उप आ-भव- (आ/भू + अच्
प्र)। एस्थि माध्यमिकरेफोपजन मुपा चिन्त्य।

f) सस्व नापूटि द्र। उप ?*नाम-ग- (नाम्ना
गच्छति नाम-मृदित्यर्थ) इति तत्त्वतः पर्येष्टव्यम्।

कथमिति। मूको पा बहुविकृतत्वेनोपलम्भात् (तु पाण्डु)।
यत्तु सा अ-नामक- इति बस अत्र पठित्वेव व्याचष्टे,
तदसत्। तथा सति कपिपूर्वाय स्वर स्यात् (पा ६, २, १७३)।
'माम् अगतस्य' इति पे (तु w) यच्छ्रूयते तेनापि
सुगमो निर्वाह इति (कल्पनान्तरकृते तु w WR. च)।

४) पपा अवग्रहो न भवति। व्यु ?। ६अ + (भावार्थे)
आ-मन्- (<आ/मन्) इति बस अन्तोदात्त (पा ६,
२, १७२) इतीव w द्र। ६अ + आमन- (<✓ २अम्
> आमि + भावे ल्युट्) इतीव च LUD द्र।

b) अय मुपा 'अनामयत्' इति मूको स्थाने सस्कारमा-
न्याद् वृत्त। 'यम्' इत्यु अस् द्वि १ सत् क्विवि इत्येव सुपठम्।

1) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

1) 'अनामया' इति मुपा स्वरश्चिन्त्य।

b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप ✓ २अम्
> आमि + शतृ-प्र।

1) तस उप <✓ २अम् > आमि + इत्तुच्-प्रत्यये
णेर् अय-आदेगे (तु पा ३, २९, पा ६, ४, ५५) नञ्-स्व-
रपवाद 'कृत्योक्त-' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तोदात्त उस्।

m) सस्व एपू द्र। उप ✓ नम् + ताच्छीलिक णिनि।

n) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप आ
✓ मृण् + क (पा ३, १, १३५)।

o) तस नञ्-स्वर। उप आ/मृ + क. प्र।

p) उप आ/श्यम् + क. प्र। शेष नापू द्र।

अना(न-आ)यतन,ना^a - न मै ३,
४, १० ४, ७, ६, काठ १०, ३,
२६, ३, २८, ३, ३०, ७, ३४,
९, ३५, १८, क ४१, १, ४४,
३, ४८, १६, शौ ११, ३, ४९,
६ पै १६, ५८, ४, ५, -नम्
मै ३, ४, १०, ४, ७, ६,
काठ २१, ८, २६, ३, क ४१,
१, -ना तै ३, १, ९, २,
३, ७, १, ५, ४, मै ३, ८,
१, १०, ५, काठ २४, १०,
२९, १, क ३८, ३, ४५, २,
-नानि काठ १२, ५, -ने मै १,
६, ११, ३, १, ४, ४, ४, ७, ७,
४, ५, २, ८, ५, काठ ३५, १८
क ४८, १६
अना(न-आ)युध^a - धास ऋ ४, ५,
१४, ८, ९६, ९
अना(न-आ)रब्ध^b - ब्ध तै ६, ४,
२, १
अना(न-आ)रभ्य^b तै १, ६, ८, १,
काठ ३२, ७, ३६, ११
अना(न-आ)रम्भणा^a - ण तै २,
६, ५, ६, -णम् काठ २१, ८, १,
-णै ऋ १, ११६, ५, १८२,
६, ७, १०४, ३, खि १,
२, १, शौ ८, ४, ३, पै १६,

९, ३
अना(न-आ)रुद्ध^a - द्ध पै १६,
७२, ६
अना(न-आ)र्त,र्ता^b - तै तै ३, ४, ३,
६, काठ १२, १०, -तैम् पै ९, २२,
२४, -र्ता तै ७, ५, १, ३, -तैम्
काठ ३५, १९, क ४८, १७,
-तै न मै २, ४, १
अना(न-आ)र्त्ति^b - तै तै २,
६, ९, ३, ८, ३, १, ७,
१, २, ४, २, ५, ७, ४,
२, ४
अना(न-आ)र्त्विजीन^c - न काठ
१३, ४
अना(न-आ)र्या^a - र्या पै २,
३१, २
अना(न-आ)र्यैय^b - याणाम् शौ ११,
१, ३३, पै १६, ९२, ३, -याय
मै ४, ८, ३
अना(न-आ)ल^a (<र)ब्ध^d -
अनालब्धा(ब्ध-अ)यता^e -
ता काठ २४, ३, क
३७, ४
अना(न-आ)लब्ध^d - ब्धम् तै ६,
३, ५, २
अना(न-आ)लभ्य^b मै १, ४, १०, ४,
१, ४, ५, ६, काठ ३१, ३, क

४२, ६, ४७, ३
अना(न-आ)लम्बु(क→)का¹ - का
काठ ३५, १८, क ४८, १६
अना(न-आ)लेश^a - शे तै ५, १,
५, ५
अना(न-आ)वयस्¹ - या. शौ ७,
६५, ३
अना(न-आ)वि(द्व→)द्वा^b - द्वाया
क ६, ७५, १, मा २९, ३८,
का ३१, २, तै ४, ६, ६, १,
मै ३, १६, ३, काठ ४६, १, पै
१५, १०, १
अना(न-आ)व्या(व→)धा^k - धाम्
शौ १४, १, ६४
अना(न-आ)वृत्^b - वृत् क १०,
९५, १४
अना(न-आ)वृत्(त>)त्ता^b - त्ताम् शौ
१५, ६, १९
अना(न-आ)वस्क¹ - स्काय तै
३, १, ५, १, ६, १, १०, ३,
३, ८, ३
अना(न-आ)वस्क^m - स्क. शौ १२,
४, ४७
अना(न-आ)शस्त^a - स्ता ऋ १,
२९, १, २, ४१, १६, शौ २०,
७४, १
अना(न-आ)शिस^a -

- a) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।
b) तम नज्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।
c) तस उप ऋञिञ्-+तादर्हिक खञ् प्र (पा ५,
१, ७१) ।
d) अर्थपार्थक्यनिदानोऽय नाउ पृथङ् निर्देश द्र ।
तच्चाऽर्थपार्थक्य किञ्चिदानमित्येतद् १आ/लम् इत्यत्रा-
ऽनुसवीयताम् ।
e) कम पूष च उप चोमे तस नज्-पूर्वौ भवत
(=अना[र→]लब्धा चासाव् अयता चेति तु तै ६, १,
७, ५ यत्रात्रत्यस्य पूष स्थाने 'अबद्धा' इत्येतद्
'अयता' इत्येतच्च पृथङ् द्वे पदे भवत ।)
f) मूकौ 'अनालबा' इति पूष भवति । तत 'अना-
ऽऽलम्भा' इत्यस्य मूलतः वस सत सकेतोऽपि सुग्रह

- तथा सत्यपि यनि कस अव्यभिचरितः ।
g) तस नज्-स्वर. (पा ६, २, २) । उप <२आ
/लम् यद्र ।
h) नापूटि सस्व द्र । उप १आ/लम्+त्त्वा>ल्यप् ।
1) उप <१आ/ल(म्)>म्ब यद्र । शेषम्
अनपरोक्ष- इत्रले टि द्र ।
j) सस्व द्विपूटि द्र । उप आ-वयस्- यद्र ।
यत्तु WI आकारान्तं प्राति निर्देशि तदप्रमाणम् ।
k) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७०) । उप आ
/व्यध्+भावे घञ् प्र ।
1) तम नज्-स्वर (पा ६, २, २) । उप आ/वश्च+
भावे घञ् प्र कुत्वञ्च (पा ७, ३, ५२) ।
m) सस्व एटि द्र । उप नापूटि द्र ।

अना(न-आ)शीर्क^a -कण तै १,
६, १०, ४
अना(न-आ)शीर्दा^b -दंम् ऋ
१०, २७, १
अना(न-आ)शु^c -शव ऋ १, १३५,
९, ८, १, १४, शौ २०, ११६,
२, -शु खि ५, १३, ६, शौ
२०, १२८, १०६, -शुना ऋ
६, ४५, २, -शो ऋ १०,
३९, ३
अना(न-आ)शुमवत्^b -वन्ति
काठ २३, ३^३
अना(न-आ)श्वस्^d -श्वान् तै १,
६, ७, ३, ४^e
अनाष्ट-ष्ट पै १०, २, ५, -ष्टम्
पै ५, २८, २
अना(न-आ)स्^e -नास ऋ ५, २९,

१०
अनासिक^f -काय तै ७, ५, १२,
१, काठ ४५, ३
अना(न-आ)स्क(न→)न्ना- -न्ना
काठ १२, १३
अनास्त^g पै ७, ८, ९
अना(न-आ)स्थान^f -ने ऋ १,
११६, ५
अना(न-आ)स्माक^b -क शौ १९,
५७, ५, -कम् शौ १९, ५७, ४
अनास्य^h -स्यौ क २, १
अना(न-आ)स्त्राव^f -वम् शौ २, ३,
२, पै १, ८, २
अना(न-आ)हत^b -त पै २, ३१, ४
अनाहत-शी(र्षन्)र्णीⁱ -र्णी तै ३,
२, ५, १
अना(न-आ)हित^b -त मै १, ६, ४

अनाहिता(त-अ)ग्नि^k -ग्नि काठ
६, ७, ८, ११, क ४, ६, ७, ८,
-ग्ने काठ ९, १५
अना(न-आ)हुत^b -तम् पै ६,
१४, १
अना(न-आ)हुति^b -ति तै ५, ४,
३, २, -तिम् ऋ १०, ३७, ४
६३, १२
अना(न-आ)हिता^b -त काठ ३७,
१६, -ता मै ३, ८, ९
अनितभा^l -भा ऋ ५, ५३, ९
अना(न-आ)ध्मा^m मै १, ६, ६
अनि(न-इ)ध्म, ध्मा^f -ध्म ऋ २,
३५, ४, १०, ३०, ४, तै २, ५,
१२, २, शौ १४, १, ३७,
-ध्माम् मै ४, १२, ४ⁿ
अनि(न-इ)न्^o -नस्य ऋ १, १५०, २

a) बम समासान्त कप् (पा ५, ४, १५४)। 'कपि पूर्वम्' (पा ६, २, १७३) इत्युक्त स्वर। अयस्मयादि-त्वञ्च उस। तेन पदत्वाद्भुत् भत्वाद्विभर्जनीयाभावश्च (पावा १, ४, २०)। यत्तु भा 'नञ्सुभ्याम्' (पा ६, २, १७२) इत्यन्तोदात्तत्वमाह तद् भ्रान्तमिव स्यात्।

b) तस नञ्स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

c) चार्वादिष्व उस तेन तस नञ्स्वरपवादोऽन्तोदात्तो भवति (पा ६, २, १६०)। उप यद्र।

d) तस नञ्स्वर। उप २/अशु+क्वसु प्रत्यय (पा ३, २, १०९)।

e) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप नास्-इति GRI। आम्- (<>आस्य-) इत्यन्ये। 'मृध्वाच' इत्यनुपदश्रूयमाणविशेषणान्तरापेक्षयोत्तरो बहुसंमत कल्प एव सावीयानिति मर्तं भवति।

) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

४) अस्यस्कृत एव सुपा भवति नितरा दुष्पठ^१। अना(न-आ)स->-सम् ('यज्ञम्') इति शोध सबन्धश्च द्र।

h) तस नञ्स्वरे प्राप्ते चार्वादिष्व उस अन्तोदात्त (पा ६, २, २, १६०)। उप (अस्मद्>) अस्माक-+अण् (पा ४, ३, २)। यद्वा अस्माक- (यद्र) इत्यत प्राप्ति भावेऽणि प्र उप निष्पन्ने सति बस अन्तोदात्त (पा ६,

२, १७२) इत्येव सुवचनत्र द्र।

१) वास्तविक पाप्मे वा अनश्रु- इत्यत्र गप् (यद्र) प्रामादिकविकारमात्र वेति विमृश्यताम् (तु सटि)। प्रथमे कल्पे अ-नास्य- इत्येवं पदविभाग स्याद् अन्-आस्य- इत्येव वेत्यपरो गवेयणाहो विषय।

१) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप शीर्षन्-+डीप् प्र उपवालोपश्च (पा ४, १, २८, ६, ४, १३४)।

१) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। अन्-आहिताग्नि- इत्येवं तस नञ्स्वरे (पा ६, २, २) स्वरतः समाने सभवत्यपि यदसौ नोररीकृतस् तत्र नञ् क्रियार्थरूपगुणप्रतिषेधे वर्तमानाया मुख्याया वृत्ते क्रियावत् पदावयवस्याऽऽहितेत्यस्य समासान्तरोपसर्जनीभावे सति बावो मा भूदित्येतद् बीज द्र। अर्थनित्यत्वेन परीक्ष्यताल् लक्ष्यलक्षणानामित्यभिसन्धे।

१) वैयं इतीवाऽनवग्रह पपा भवति। तस नञ्स्वर- (पा ६, २, २)। उप इत-भा- (बस) इति पद-विभाग-कल्पना व्यु निमित्तमात्रतया गृहेत।

१) तस नञ्स्वर। उप नि/धा+क्तवा>ह्यप्।

१) 'ध्म' इत्यस्य स्थानेऽपपाठ स्यात् (तु नापू रु ऋ [२, ३५, ४] स्थलम्)। अस्मे इति पपा (तु सटि) य पाप्मे भवति सोऽपि दुष्पठ द्र।

०) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

अ-निन्दा-

१७३

२अनिरा-

अ-निन्दा^a- न्दा शौ ११, १०, २२,
पै १६, ८७, २
अ-निन्द्या^b- न्द्य क २, ८२, ४,
-०न्द्या क १, १८०, ७
अनि(न-इ)न्दा, न्दा^c- न्दम् क ७,
१८, १६, -न्दा क १, १३३,
१, ५, २, ३, १०, ४८, ७,
-न्दात् क १०, २७, ६,
-न्दास् क ४, २३, ७
अनि(न-इ)न्द्या^d- न्या. पै १६, ७६, ९
†अ-निपद्यमान^e- नम् क [१,
१६४, ३१, १०, १७७, ३], मा
३७, १७, का ३७, ३, ४, मै ४,
९, ६, पै १६, ६८, १०
२?अ-निपद्यमान^e- नम् शौ ९,
१५, ११
अ-निबद्ध^f- द्ध ऋ [४, १३, ५,
१४, ५]
अ-निवाध^g- ध क ३, १, ११, [५,
४२, १७, ४३, १३]
अ-निभृष्ट, घृष्ट^h- ष्ट ऋ १०, ११६,
६, शौ १९, ६०, २, -ष्टम् मा

१०, ६, का ११, ४, २, तै १, ८,
१२, १, मै २, ६, ८, ४, ०, १,
काठ १५, ६, -ष्टा. तै १, ८,
१२, १
अनिभृष्ट-तविषिⁱ- षि क २,
२५, ४, ५, ७, ७
अनिभृष्ट-तेजम्- जा काठ १८,
१६, क २९, ४
†अ-निमान^j- न ऋ १, २७, ११,
६, २२, ७, कौ २, १०१४, जै
४, ९, ५, शौ २०, ३६, ७
अ-निमिष^k- मिषा^l क ३, ५९, १,
७, ६०, ७, तै ३, ४, ११, ५^h,
काठ २३, १२, ३५, १९, क
४८, १७
१अ-निमिष^l- षम्^m क ५, १९,
२, ७, ६१, ३
†२अ-निमिष^o- ष ऋ १०, १०३,
१, मा १७, ३३, का १८, ४,
१, तै ४, ६, ४, १, मै २, १०,
४, काठ १८, ५, क २८, ५, कौ
२, ११९९, शौ १९, १३, २, पै

७, ८, २, -षम्ⁿ ऋ १, २४,
६, -षा ऋ २, २७, ९, -षेण
क १०, १०३, २, मा १७, ३४,
का १८, ४, २ तै ४, ६, ४,
१, मै २, १०, ४, काठ १८, ५,
क २८, ५, कौ २, १२००,
शौ १९, १३, ३, पै ७,
४, ३
अ-निमिपत्^a- षत्ति क [१, १४३,
८, (६, ८, ७)], -वन्त क १०,
६३, ४
†अ-निमेष^a- षम्ⁿ क १, ३१, १२,
१६४, २१, मा ३४, १३, का
३३, १, ७, शौ ९, ९, २२,
पै १६, ६७, १२
१अनि(न-इ)त्^o- रेण क ४, ५, १४
२अनि(न-इ)रा^p- रा ऋ ८, ४८,
११, मा ११, ४७, का १२, ४,
११, मै २, ७, ५, काठ १६, ४,
-०म् ऋ ७, ७१, २, ८, ६०,
२०, १०, ३७, ४, खि ५, २१,
३, मा १२, १०५, का १३, ७,

- a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
b) तम उप ण्यदन्ते कृति 'कृत्योक्'- (पा ६, २,
१६०) इत्यन्तोदात्त ।
c) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।
d) वम । निरिन्द्रिय- इति पाभे (शौ ९, २, १०) ।
स चापि समानार्थ वस यद्र ।
e) नापू स्थाने स्वरतोऽपपाठो वा स्यात् पाभे वा
(तु ऋ १, १६४, ११) । उत्तरे कन्ये <आ नि/पद्
इतीय मौलिकी स्थिति स्यात् । तत प्रथमाज्झस्व-
त्वनिर्देश प्राकृतिको वा स्याद्वास्तविक प्रामादिको वा
स्याद् मूको एव विद्यमान । उभयथाऽयं उपप्रस्व
गतिद्वयात्मक पूष उपकल्पयेदित्यव्यभिचरित द्र । एवं
तावद् वस्तुतोऽर्थभेदवती श्रुतिद्वयीति सभाव्येत विस्तरत
वैश चानुसवीयेत ।
f) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप नि
/बाध्+भावे घञ् प्र ।
g) तस नञ्-स्वर । उप नि/अहञ्+क्त यद्र ।
h) वम पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । तुटि अनाहिताग्नि-

- यत्रत्यया दि तम नेह लब्धादर । उप यद्र ।
i) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप नि
/१मा+ल्युद् प्र ।
j) तु१ सत् प्रयोगत क्विवि द्र । एतद् <१अ-निमिष-
(=नाउ) इति PWV विमृश्य (तु NW, वैतु GW
MW) ।
k) उप कर्तरि क प्र इति तु१=द्वि३ इति च कृत्वा
देव- पर्यायत्वेन यद् भा विकल्पेन व्याचष्टे तत् क्लिष्टक-
ल्पनाऽव्यभिचरित द्र ।
l) तम नञ्-स्वर । उप नि/मिष्+भावे क. प्र ।
m) एतद् रु <नापू इति प्रतिपञ्चौ GW MW च
चिन्त्यौ द्र । प्रयोगत एतत् क्विवि भवतीत्यभ्युप-
गमसामान्ये सति नापू न द्वि१ अ-निमिड् इत्याकारक
स्यान्न यनि इत्यनुपपत्तिदर्शनादिति दिक् ।
n) द्वि१ सत् प्रयोगत क्विवि द्र ।
o) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप
<इरा- यद्र ।
p) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

४, तै ४, २, ७, २ मै २, ७, १४, काठ १६, १४, क २५, ५ शौ २०, १३५, १३	१अ-निरुक्तसामन् ^८ -मा काठ १४, १०	१अ-निर्वाह ^१ -हाय मै ४, ८, ५ १अ-निर्वीर्य ^२ -र्य काठ २८, ८
अ-निरा(र-आ)हित ^३ -न गौ १२, २, ३५, ३६	१अ-निर्कृतिगृहीत ^४ -तम् मै ४, ३, १	१अनिल-२अनिल-√१अन् द्र अ-निविशमा(न→)ना ^५ -ना क ७, ४९, १
१अ-निरुक्त, का ^६ -क तै ७, ४, २, ३, मै १, १०, ५ ११, ९ ^७ , ३, ६, ५, काठ १२, ९ १४, १० ^८ , २०, ५, २४, ८ २६, १, २८, १०, ३३, ४, ३५, २०, क ३१, ७, ३८, १, ४०, ४, ४५, १, ४८, १८, -क्तम् तै ६, २, ७, ३, मै ३, २, ५, ४, ६, ८, ९, ४, ८, ६, काठ ६, ५, ९, १५ ^९ , १६, २९, ४, ३२, १ ^१ , क ४, ४, ४५, ५, -क्त्या मै ३, ६, ५, ४, ८, ६, -क्ता काठ १०, ९, -क्ता मै ३, ४, ६, ८, १० ^{१२} , काठ १४, १० ^{१३} , -क्तानि काठ २१, २ ^{१४} , क ३१, १७ ^{१५} , -क्तम् तै २, ५, ७, ३, काठ ३६, १३	१अ-निर्घात ^{१६} -ताय तै ३, १, ८, ३, २, ४, २, मै ४, ४, ४ १अ-निर्दाह ^{१७} -हाय तै २, ३, ६, २, ७, ४, मै २, ३, ७, ३, ३, ३, ४, १, ९, काठ १२, ५, ३१, ७, क ३०, २, ३, ३१, ७, १८ अ-निर्दाहक ^{१८} -क मै १, ४, ८, काठ ३२, ४ १अ-निर्दिष्टभाग ^{१९} -ग तै २, २, ४, ६ १अ-निर्माग ^{२०} -गाय मै १, ८, ५, २, ३, १ ^{२१} , ४, ३, ६ ^{२२} , ४, १, काठ १२, ५, ८, १३, २४, १०, क ३७, ७ ^{२३} , ३८, ३ १अ-निर्याच्य ^{२४} तै ५, २, ३, १, मै ३, १, ३, २, ३, काठ २०, १, ३०, ९, क ३१, ३	१अ-निर्वेश(न→)ना ^{२५} -नानाम् क १, ३२, १०, पै १३, ६, १० अ-निर्वीर्य ^{२६} -र्य काठ २७, ९ अ-निवृत्त ^{२७} -त क ३, २९, ६ अ-निश्चित, ता ^{२८} -तः मा १, २९, का १, १०, १, काठ ३१, १४, -तम् क २, ३८, ८, ९, ९६, २०, तै ४, ७, १५, ४ ^{२९} , -ता मा १, २९, का १, १०, १, -ता मै ४, १, १२ ^{३०} , काठ १, १०, ३१, ९ ^{३१} , क १, १०, ४७, ९ ^{३२} , १ १अनिश्चित-स(र्ग→)र्ग ^{३३} -र्गः क १०, ८९, ४, कौ १, ३३९, जै १, ३५, ८ अ-निःशस्त ^{३४} -स्ता क ४, ३४, ११ ^{३५}

a) नाउटि सस्व द्र। उप <निर्-आ/घा यद्र ।

b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

c) यनि तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। वस्तुतस्तु
मुपा चिन्त्यो भवति। निरुक्त-सामन्(यद्र) इत्यस्याऽनज
प्राति एव प्राकरणिकत्वात् (तु मै १, ११, ९)।

d) सस्व एपूटि द्र। उप निर्कृति-गृहीत- इति
वृत्तस द्र।

e) उप <निर्/दह यद्र। शेषम् द्विपूटि द्र।

f) तस कृत्योक्तीयस्वराभाव-कृते अ-क्षोभुक-टि द्र।

g) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप निर्दिष्ट-
भाग- इति वस यद्र।

h) सस्व नापूटि द्र। उप निद्र/मृज्+मावे घञ् प्र।

i) काठ समानप्रकरणे अनुदाह- इति श्रूयमाण यद्र
(तु सटि)।

j) उप निर्/वह्+घञ् प्र। शेष द्विपूटि द्र।

k) सस्व एउटि द्र। अ-निर्वीर्य- इति प्रमाद-
अशितमध्यरेफ पाभे यद्र। उप वस।

l) वस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२)। उप नि
√विश् + अतिकरणे ल्युट् प्र।

m) तस नञ्-स्वर। उप *नि-वीर्य- वस (पावा २,
२, २४)। यद्वा =निर्वीर्य- (गपूटि द्र)।

n) सस्व नापूटि द्र। उप १निश्चित- (<√निश्)
यद्र (तु शत्रा १, ३, १, ६, ४, १, २, २५ यत्र यक्र
अनुपरत- इति चराचर्- इति चैतत्पर्यायभावतो निर्दि-
श्येते, अर्वाङ्गश्च [GW MW NW प्रभृ.]। एस्थि सर्वत्र पपा
अनि-शित- इत्येव निरदेशीतीव कृत्वा सा प्रभृ भाव्य-
कारैर् उप =२नि-शित- (<नि/शा<शो) इत्यवधार्य
तत्र तत्र व्याख्यानप्रौढि प्रदर्शयद्भिस्तत्प्रयोजितान्वय-
पीडनादौ व्यर्थमादर. प्रादशि (भूयानप्यत्र विस्तर
√निश् इत्यत्र द्र)।

o) क्वि सद् न द्वि १ द्र।

p) यतु १अ-निषित-> -तम् तत्रत्यं टि च।

q) वस पूपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

r) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप निद्र
(<>स्) √शस्+क्त. प्र।

s) इह श्रूयमाण रू प्र३ (तु 'सजोषस सूर्य'-
क ४, ३४, ६ प्रभृ)। एस्थि एतद् रू. सं३ इति यद्
GW आह तन्नि-मारं द्र।

अ-निपङ्गु-

१७५

अनीक-

अ-निपङ्गु^१ - ज्ञाय ऋ १, ३१, १३
अनि(न्-इ)प(व्य->)व्या^२ - व्या ऋ
१०, १०८, ६

१अ-निपिञ्चनः^३ - पै १५, १५, ९

१अ-निपित^४ - तम् मै ३, १६, ५,
काठ २२, १५

अ-निष्कृत^५ - त पै ३, ३३, ४६,
-तम् ऋ ८, ९९, ८, ९, ३९,
२, कौ २, २४९, जै ३, २१,
१४

अ-निष्कृति^६ - स्या पै ३, १७, ३

१अनि(न्-इ)ष्ट, घा^७ - घ काठ ३५,
१७, क ४८, १५, -ष्टम् तै ६,
६, ६, २, -ष्टा ते २, ६, १, ५,
-ष्टेभ्यः काठ ५, ४, ३२, ४,
-ष्टेषु काठ ३५, १८, क ४८,
१६

१अनि(न्-इ)ष्टक^८ - के तै ५, ४, १०,
३, मै ३, ४, ५, काठ २२, २

अ-निष्टक्य^९ - क्यम् काठ २४, ५,
क ३७, ६

अ-निष्टृत^{१०} - तः ऋ ८, ३३, ९,
मा २७, ४, का २९, १, ४, ७,
तै ४, १, ७, २, ३ मै २, १०,
५, काठ १८, १६, क २९,
४, कौ २, १०४८, शौ ७,
८२, ३, १२०, ५३, ३, ५७,
१३, पै ३, ३३, ७

१अ-निष्टय^{११} - ण्य काठ ७, १३,
क ६, २

१अनि(न्-इ)ष्ट्वा^{१२} काठ १२, ७,
३५, १७, क ४८, १५

अ-निहत्य^{१३} शौ १२, ३, ४४

अनीक^{१४} - क. पै ४, २४, ७, -कम्
ऋ १, ११३, १९, ११५, १,
१२१, ४, १२४, ११, १६८, ९,
२, ३५, ११, ३, ३०, १३, ४,
५, ९, १५, ११, १, १०, २,
५, २, १, ४८, ४, ७६, १, ६,
४७, २८, ५१, १, ७, १, ८,
९, ८८, २, ८, ९६, ९, १०,
२, ६, ७, ३, ४३, ४, ४८, ३,

६९, ३, मा ७, ४२, ८, २४९,
१३, ४६, २९, ५४, का ८,
१७, १, ९, २, २, ४, २९, १४,
४, ९, तै १, ४, ४३, १, ४५,
१९, २, ३, ८, २, ४, १४, ४,
४, ३, १३, १, ६, ६, ६, ६,
२, ३, ११, मै १, ३, ३७, ३९१,
२, १, १०१, ३, १६, ३१, ४,
१४, ४, काठ ४, ९, १३, २२,
५, ६, ८, २९, ३, ४६, १,
क ३, ७, ११९, ३४, १, ४५,
४९, कौ ३, ११०२, ३, ५, ३,
जै २, ४, ६, शौ ४, २७, ७९,
६, १२५, ३, ७, ३७, १९,
१३, २, ३४९, ३५, २०, १७,
४, १०७, १३, १४, पै ४, ३५,
७, १५, ११, ७, १२, ४, १६,
१५१, ५, -का ऋ ३, १९, ४,
४, २३, ७, -कात् पै ८, १३,
१११, -कानि मै २, १, १०१,
-के ऋ ४, ५८, ११, ६, ४७, ५,

a) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप नि

✓ष(>)स ङ्ज + घञ् पत्व कुत्व च ।

b) तस उप साध्वर्थक-यदन्ते नञ्-स्वरापवादो
ऽन्तोदात्त (पा ४, ४, ९८, ६, २, १५६) ।

c) मुपा नितरामकृतमस्कार । वस्तुतः पूर्वमन्त्रस्य
य 'एषा' इत्युत्तरार्धो भवति सोऽस्य मन्त्रस्य पूर्वार्धे
स्यात् । 'अनिषेचन चक्रुषी' इत्यनेन शोधितपाठेन
तृतीयन पादेन च तस्य मन्त्रस्य गायत्र्या छन्दसा पूर्ति
स्यादिति विचारयन्तु सुधिय । एवं तावदिह तस
नञ्-पूर्व । उप नि/षि(<मि)च्<नि-पेचन- इति यद् ।

d) अ-निशित->-तम्(गद्) । अत्र मूको पा वैकृत
द्र (तु सटि) ।

e) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

f) 'अनिष्टत' इति (शौ ७, ८२, ३) पाभे ।

g) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । विशेष्यगर्भ
वि द्र । उप इष्टका- <✓यञ् यद् ।

h) तस नञ्-पूर्व । 'कृत्य-' (पा ६, २, १६०) इत्य-
न्तोदात्त । उप निष्टक्य^{१५} यद् ।

i) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप <नि

✓ष्ट<स्तु यद् ।

j) पपा निस्/स्तु>*नि-स्तुत- इतीव उप निर्दिष्ट
विवेकव्यम् ।

k) सस्व एष्टि द्र । उप निष्ठ्य<निस्+त्यप्
प्र षव च (पावा ४, २, १०४, पा ८, ३, १०१) यद् ।

l) सस्व द्विष्टि द्र । उप <नि/हन् यद् ।

m) ✓२*अन्+ईकन् प्र (पाठ ४, १७) । निस्वर
(पा ६, १, १६७) । यद्वा तस स्याद् नञ्-स्वर (पा ६,
२, २) । उप च (नि>)नी+क- (<१अक- <✓अच्,
ञ्च्) । अथवा, नापू कल्पे नञोऽभावे सति नि इत्यस्य स्थाने
अनु इति द्र । तथा च सति समाननिष्पत्तेर् अन्क-इत्य-
स्मात् प्राति विवेचनप्रयोजन ऊ>ई इति वर्णपरिणाम ।
अथापि वा नापू एव कल्पे नञभावे सति नि इत्यस्य
स्थाने ३*अन् यद् (तु अन्तर, २अन्तर-) ।
माध्यमिक ईकार उपजन (तु सम् (ईक-)) ।
अन्ततस्तदेव उप दर्शनार्थेन ✓२अक् इत्येतेनाभि-
संबद्ध स्यात् पूष च सप्तमीप्रसारकम् (२अन्->) अनि
इति रू सद् दीर्घाभूत स्यादित्यपीहाभियुक्तानामह द्र
(तु ww १, १२, ६, १६९) ।

५, ७, ४, ३, ८, ७४, ४, १०२, १३, ९, ९७, २०, खि ५, ५, ८, मा १७, ९९† २०, ३६, का १९, १, १२१, २२, ४, १, मै ३, ११, १, काठ ३८, ६, ४०, ७, १४, †मौ १, १३, ५३७, २, ९२०, †जै १, २, ३, ५५, ५, ४, ३, ४, ६, ५, -केन २, ९, ६ मा ५, ३४, का ५, ८, ५, तै १, ३, ३, १, †४, ३, १३, २, ६, १, ५, मै १, २, १०, †१०, ५, १४, ३, ९, ५, †४, १०, ५, ११, ४, काठ २, १३, २१, १३, ३५, २०, ३६, ८, क २, ७, ४८, १८, -केषु ८, २०, १२, -†कै ३, १, १५,	५४, १], ४, १०, ३, ७, ८, ५, मा १५, ४६, का १६, ५, २८, तै ४, ४, ८, मै ४, १०, २, ५, ११, ४६, काठ २०, १४, कौ २, ११२८, पै ४, २७, ६ [०क-चतुर्, ज्योतिम्, तिग्म, त्रि, द्वि, पुरु, वृहद्, शत, सु>स्व] ॥अनीक-त्व- -चाय मै १, १०, १४, काठ ३६, ८ अनीक-वत्- -वते मा २४, १६, २९, ५९, का २६, ४, १, ३१, ७, १, तै १, ८, ४, १, ५, ४, ५, ४, १, ५, २४, १, मै १, १०, १, २, १, १०, ३, १३, १४, काठ ९, ५, ४८, ३, क ८, ८, - वन्तम् खि ४, १४, १, -वान्	तै ५, ४, ५, ४, १ अनीक-शस्(०) शौ ५, २१, ८, ९, ६, १०३, ३ ॥अनी(न-ई)जान- -न मै १, ४, ६, ४, ८, ६, -नम् तै ६, ६, ७, ३, -ने मै ४, ८, ६ †अनीड(ळ)- -ड १०, ५५, ६ कौ २, ११३३ अनी(न-ई)शान- -न तै ६, २, ५, १, मै १, ७, १ अनी(न-ई)श्वर- -रा शौ १२, ३, ४२ १अनु- / १अनु द्र २अनु १, ६, ४६, १०, १२, १२, १५, ५, २५, १६, ३३, ११, ३७, ९, ३८, ११, ४४, १०, ४६, १४, ४९, ३, ५०, ३, ६, ६
--	--	---

- a) भावे त्व (पा ५, १, ११९)। प्रत्ययस्वर ।
b) मनुष्य पितृवाग्निघाते स्वर पूर्वावस्थ ।
c) शस् प्र (पा ५, ४, ४२)। प्रत्ययस्वर ।
d) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
e) सस्व नाप्द्र । यत्तु सा प्रभृ उप आश्रयपर्याय-
तया पश्यन्त बस अत्राहु, तन्न । तथा सत्यन्तोदात्ता-
पत्ते (पा ६, २, १७२)। यथा त्वेतद् उप सहापादाश्रय-
पर्यायात् सप विवक्त सद् वि इति संभाव्येत तथा
विवरणत १*नील- इत्यत्र यद्र । तस्मिन् उप वि
सतीह तस भवतु न बस इति तु तत्त्वम् ।
f) =२अनु- इति रू प्रयोगत द्वि१ क्रिवि च मद्
उजा नि योगमुपेत्यैकत्वमिवापन्न द्र ।
g) लक्षणे कर्मप्रवचनीय (पा १, ४, ९०)।
h) अत्र उ म (तु मा ५, २९) यद् 'अनु-वृद्धयः'
इत्येक पदमित्याहुतुस्तत् स्वरदोषादुपेक्ष्यम् । अन्वयेऽशक्त
इव सन्स्क पदपूरणात्माहेति सम्भाव्यते । इन्द्रमभिलक्ष्य
तदनुगतास्तदुद्देश्यका सर्वा वृद्धयश्च सर्वा जुष्टयश्च भव-
न्वित्याकारकस्यान्वयस्य न केवल संभवादपि त्वमीष्ट-
त्वान् (तु सा वे PW प्रभृ) । तथा ह्युत्तरस्यामृचि
पुनरिन्द्रस्य स्तुतिभिरभिवर्धन श्रूयते ।
१) कप्र इति सा वे GW च । /क्षर् इत्यनेन
गतित्वेन योगम् MW. वष्टि । तन्न । स्वधामनुलक्ष्य
न तु ता कर्मतया विषयीकृत्य चरणस्य विवक्षितत्वान् ।

- १) रोधस्वतीर् अनुलक्ष्यत्यर्थत कप्र (तु सा वे,
वैतु GW अनु यातु) ।
k) उषस उपाचरणमकर्मकमाख्यातमभिप्रेत द्र ।
आश्विनश्रीरनुलक्षणस्य विषयो न त्वनूपाचरणस्येति
विवेकाद् गतित्वदर्शी वे चिन्त्य ।
१) लक्षणे वेत्थभूतलक्षणे वा कप्र । अध्याहार-
मुखेन सा अप्येनमेवार्थमभिप्रेत स्यात् । गतित्व तु
नितान्तमनपेक्षितमित्यभिसन्धि ।
m) सा एव केवलम् 'अनु-वि-अदश्रम्' इत्याख्यात-
योगमाह । तत्र चाऽऽख्यातिकप्रत्ययस्य कर्तरि भ्रान्तदृष्टत्व
बीजम् । रूपं चेदं कर्मणि न तु कर्तरीत्यस्य कृते तु
✓दृश् । १०, ३०, १३ इत्यत्र स्वयमसौ
भाष्यकारोऽपि द्र ।
n) उत्तरमन्त्रेण प्रकरणसामानाधिकरण्ये सति वरुणस्य
पृथिव्यादिलोकत्रयदर्शकत्वे तात्पर्यं द्र । तत्राप्यु 'अनु
जान्' इत्यत पृथिवी सकृत्किता (पृथिव्यामित्यर्थ) ।
✓भुरण्य इत्यस्य चोभयया वृत्त भवति सकर्मक च (तु
१, १५५, ५, ५, ७३, ६, ८, ५९, १, १०, ३५,
९) अकर्मक च (तु ४, २७, ३, ८, ९, ६) ।
तदिहाकर्मकत्वं द्र । यत्तु सा PW च 'अनु...पश्यसि'
इति योगमाहुतुस्तन्न । उत्तरेण मन्त्रेण तात्पर्यसमन्वय-
दर्शनात्तद्विहाऽप्यनुपसष्टस्य ✓पश् इत्यस्योपयुक्त-
तरत्वादित्यभिसन्धे (तु GW W) ।

७१, ६, ८०, [१-१६, ८^a, ९, ८०, ३^b ८४, [१०-१२] ८८, ६०, ९५, ३^d ११३, १३, १२०, ११८, १२१, ३, ५, १२६, ३^f,

५, १२८ १^c, १३६, ५, १३८, २^c, १४१, ३^b, ९^c, १४८, ४ १६१, ३^d १६४, २८^b, १६५, ५^c, १६६, १०^a १६७, १० [१७५,

६ⁿ, १७६, ६] १७६, २^o, १८०, ८ १८१, ५, १८३, ३^p, १८७, ४ⁿ, १९१, १५^c, २, १, १५^s, २, [८, ९, ७०, ३], ५^t ८८, ५ⁱ,

a) कप्र ढति खलु मा मा वाह । कर्मापेक्षानोऽवि-
रगणापेक्षाया बलीयस्त्वप्रतीते ।

b) उद्दिश्य प्रयागेऽभिप्रायाद् अनुप्रयाण यद् GW
PW आहतुमन्त । तस्यानुगमनपर्यायत्वात्तस्य चेहाऽमग-
नत्वात् ।

c) अतिक्रिष्टान्वय उत्तरार्धे कदाचिद् 'अनु' 'अस्नो-
भयत्' इत्याख्यातमभिप्रेत स्यात् ।

d) 'अनुष्ठु' अनु विदधौ' इत्यन्वय वष्टि मा ।
न त्वमौ सुवच । 'अनुष्ठु' इत्यनेनैवाऽनोऽनुक्रमार्थस्या-
ऽऽगतत्वाद् व्यर्थं पुनरुक्तिर्भवेदिति । ममप्रश्न तदीय
उत्तरार्धार्थोऽन्वयो व्यत्यस्त । न ह्यऋतुन् प्रशासता
सूर्येण पार्थिवाना पूर्वा दिग् अनुविधीयते । पूर्वा दिशमनु
(=तस्यामित्यर्थः), प्रशासता तु तेनैतर्बोऽनुष्ठु विधीयन्ते ।
इहैतावतैवाऽल विस्तर वैशः अनुसन्वेय ।

e) 'जुनात्' इत्यनेन च 'सोम-पेयम्' इत्यनेन च पर्या-
येणाभिसवद्धमनोरेकरयाऽव्याहार कर्तुं योग्य । एव कृते
च तयोरर्थविवेकः द्व (तु सा) ।

f) 'मा' इत्यस्य प्रामुर्यमावको लक्षणार्थः कप्र (तु
सस्थ उप, वैतु PW GW अनु आगात्' इति) ।

g) अनुसुत्वेति यत् सा व्याचष्टे तदनुलक्ष्येत्यर्थः
द्र । 'ता नियुतम् अनु' इति च तत्राऽन्वयः ।

h) 'अनु मथायति' इतीवामिप्रयन सा चिन्त्य (तु
ऋ ३, ४३, १, ५०, २ प्रष्टु GW च) ।

i) सीम् इत्यनेनान्वित कप्र भवति । यत् सा
इममन्वय व्यभिचार्य्य 'अजायथा' इत्यस्य क्रिप वि
अव्य (=गतिभिन्नत्वे सति तत्-सकृत्) इतीव सम्बन्ध-
मभाषत, तच्चिन्त्यम् । गतिप्रकारके सम्बन्धेऽपि सीम्
इत्यस्य रु कर्माऽऽकाङ्क्षाप्रकृतेन दर्शनादिति यावत् ।
लक्षणार्थप्राधान्यात् कप्र एव स्यादिति तु स्थिति
(तु GW) ।

j) 'व' इत्येतदनुबद्धो लक्षणे कप्र (वैतु सा पश्चादर्थे
अव्य इति भाषुक) ।

k) 'अनु' 'अमीमेव' इति गतियोगवादिन पाश्चा-
त्या भवन्ति । तत्र हि तेऽभिप्रेतमनुलक्षणात्मकमर्थ-
मन्तर्भावयन्ति । तदयं वादश्चिन्त्यो भवत्यप्रामा-
णिकत्वादन्वयात्प्रसिद्धे । तथाहि । अनुगमनाऽनु-

शब्दनाऽनुभोजनादिप्रयोगेषु बोऽनोरयो भवति तेनैव
त मन्त्रेणैव वाऽयेनेहापि भाव्यम् । स चाऽऽनन्तर्यमाहस्या-
दिविशिष्टो नितरा लक्षणार्थविलक्षण इत्यभियुक्तानामति-
रोहितमिव भवति । अतो यथाऽभिमतन्याख्यान लक्षणो-
द्देशार्थः कप्र एव प्रकाश्याताम् । सामर्थ्यात् प्रसिद्धे ।
सा च कप्र अभिप्रयक्तार्थस्य विषये न साधुवादी ।
तद्विस्तरस्तु वैशः द्व ।

l) स्वयामनुलक्ष्य (=तद्विषय इति यावत्) त्वमिन्द्रा-
ऽस्माक भवसीति तुरीयपादस्याऽर्थः पूर्वा पादत्रयी प्रति
हेतुतयोपन्यस्त । यत् सा 'अनु' 'बभूव' इति योगमाह
तद विसृज्यम् ।

m) तु सा, वैतु च PW प्रष्टु । येपा 'वि-अनु धिरे'
इत्याख्यातयोगोऽभिमतो भवन् 'गतिर्गतौ' (पा ८, १, ७०)
इयुक्त पूर्वगतिनिघातमुपजिप्ते अय 'श्रियः' इति द्विः
अनन्वितमिव कुर्यादिति नैवाऽऽश्रियेत ।

n) 'अनु' 'जोहवीमि' इति सा गतिवमपि विक
लयति । तत्र निविदामनुहवनस्य हवनस्य वा
श्रुत्याऽऽप्रसिद्धत्वाद् निविद्द्वारस्य हवनस्य च प्रसिद्ध-
त्वात् (तु ऋ १, ८९, ३, ९६, २ २, ३६, १६) ।

o) कर्मणि प्रयोगमाहु PW MW GW । तच्चिन्त्यम् ।
'युम्' इति कर्मपदस्य तथा सति सम्बन्धकृष्टत्वात् ।

p) वे सा PW च 'अनु' 'वर्तते' इति योगमाहु ।
तथापि विमर्शमह स्थलः द्व ।

q) गतिवैऽपार्था द्वैस्वर्यापत्तिरित्यमकृदवोचाम ।

r) PW MW अनु प्रवावृते इति योगमाहु । तथा
सति प्राधान्येनाभिप्रेतो लक्षणार्थो गौणो भवेत् । अनुपूर्वक-
गायार्थानामाख्यातानामर्थं लक्षणार्थोऽन्तर्भावश्चाऽऽप्रसिद्धः ।

s) पूर्वेषा 'भुवत्' इत्याख्यातेन गतितया युज्योऽपि
वे चिन्त्यः ।

t) चित्रमेतद् यत् सा कर्मप्रवचनीयतयोपक्रम्य
गतित्वे पर्यवसाययति । चित् इत्यस्याऽकर्मक प्रयोग
द्र (तु ऋ २, ३४, २) ।

u) सा इहाऽर्जजरीयतीव । स्वराज्य-पदे कर्तरि प्रत्यय-
श्चेद् भवेत्तर्हि का गतिरनोरिति नासौ स्पष्टमाह । 'अनु
' 'वावृष्टु' इति योगश्चेदभिमत स्यात्तर्हि शिज्यन्तर्भावे-
ऽपि सति न कोऽपि प्रसिद्धोऽन्वयान्वय सम्भवेदिति दिक् ।

[१३, १३, १४, १०], २१, ३ ^a ,	६ ^e , ७ ^f , ४०, २, ३,	८ ^g , ३३, ३ ^h , ४, ३५, ८ ⁱ , ४३,
२४, १३ ^b , २८, २, ३०, २	७, ६ ^g , १२, ७, १५,	१ ^m ५१, १० ⁿ ११, ५५, ४
३६, ६ ^c , ३७, १ ३८, ३, ५ ^d ,	३ ^h , १७, १ ⁱ , ५, २३, २, २६,	४, ४, १ ^o , ८ ९, १६, १८ ^p ,

a) लक्षणे इति सा, आनन्तर्य इति वे । उभयथाऽपि कप्र एव ।

b) च्युतस्वरसंस्कार एव सा आदिस्वर वृशा- इति पद गवार्थे पर्यन्तगतिक्रवादनोर्गतित्वविकल्पमाचष्ट (तु 'अनु वृशान्' इति प्रयोग [ऋ १, ८२, ३ प्रभृ]) । विस्तरस्तु वैश द्र ।

c) पूर्व्यां निविदोऽनुसृत्य प्रवृत्तस्य मे ह्रस्वस्य बोधत-मित्यन्वय । सा √शस् इतीमम याहरति गतित्वेनाऽनु च तेन योजयति । श्रुतिस्वारस्यविरुद्धस्त्वय योगो भवति । विस्तरस्तु वैश द्र ।

d) वै अनु' 'इषितम्' इति केतमिति चोभय भाग-मित्यनेन समानाधिकरणमित्याह । अन्वादि वाक्यान्तर तु द्र । केतमनुलक्ष्य सविनेषितमित्यन्वय ।

e) लक्षणे कप्र । सा 'जायते' इति पदमिति शेष इत्येव सुग्रह द्र ।

f) सप्तमीवचन कप्र (तु GW, वैतु PW) ।

g) तृतीयार्थे कप्र । स्वेन धाम्नेति मन्त्राशस्वरम । 'अनु' 'ववृक्ष' इति योगं यत् सा आह तच् चिन्त्यम् (तु सस्थ टि परि/इवक्ष) । अन्यत्र च 'अनुषोषम्' इति ब्रुवाण स एव स्वरद्वय प्रति चोद्यो भवेत् ।

h) वै सा 'अनु' 'विभाहि' इत्याख्यातयोगमाह तु । तत्कर्मतया च ज्वालाशब्दोऽध्याह्रियते पूर्वो-शब्दस्य च पुरुशब्दात् स्त्रिया रूपापत्तिरच्यते । परमेतावत् क्लेशवत् पथ सरलतर कप्र मार्ग । 'पूर्वी' (कृष्णा) अनु (अनु-सृत्य तद्वद् इत्यर्थ) वर्तमानासु कृष्णासु त्वम् अग्ने' विभाहि' इति सुश्लिष्टोऽन्वय ।

1) 'अनु' 'समिध्यमानः' इति गतित्ववादी वा पक्षे सप्तम्यर्थकर्मप्रवचनीयत्ववादी वा सा उभयथाऽप्युपेक्ष्य (तु समानाभिप्राया' श्रुती ऋ १, १६४, ४३, ५०, १०, ५६, ३, ६०, १६ प्रभृ) । अथेह प्रथमे कल्प आदिस्वरं धर्म- शब्दम् अग्निविशेषणतया कर्त्तरि व्याचक्षाणः सा नितरा च्युतसंस्कार ।

1) सा PW GW MW अनु-प्रजानन्' इति द्व्युदात्तमे-कपदमाहुः । मति-शब्दश्चाऽङ्गीवरूपो ज्योतिर् इत्यस्य समानाधिकरणतया व्याख्यायते । वस्तुतस्तु 'मतिम् अनु' इति तृ.कप्र.द्र (तु 'हृदा मनोवी मनसाऽभिक्लृप्तः' (कज. ६, ९) ।

h) सुलभ सप्तम्यर्थे कप्र । 'अनुसचरन्ती' इति द्व्युपसर्गयोग ब्रुवाण GW स्वरद्वयी प्रति चोद्यो भवति ।

1) वै 'अनु' 'आगत्य' इति सा च 'अनु प्रजानन्' इति योगावाहतु । समानश्रुतिस्वारस्य तु कप्र इव द्रढयेत् (तु ऋ ३, १२, ७, ७, ७, २, १०, १४, २) ।

m) 'सोम-पेयम्' इत्यनेन सबन्वाङ्गक्षणे कप्र (तु ऋ १, १४१, ३ ३, ५०, २, ७, ९०, ४, १०, ३७, ३) ।

n) लक्षणे कप्र । इदमाऽस्याऽन्वय । नापू मन्त्रे कृता प्रार्थनामुद्दिश्येत्यर्थे (वैतु सा य इहाऽसगतमिवा-ऽनुक्रमाऽर्थमाह) । यत्तु वे एतदन्वयार्थ 'स्वाम्' इति पद-

मिन्द्रपरमाचक्षिप्सति तदाययुक्तम् । तथा हि सतीदम. 'सुतम्' इति पदेन विशेषणत्वेन सबन्वे सिद्धे उत्तरार्धे 'अस्य' इत्यस्य पदस्याऽन्वादेशीयेन सर्वनिघातेन भाव्यम् (पा २, ४, ३२) । ननु त्वदभीष्टेऽन्वयेऽपि समान चोद्यमन्वादेश-सामान्यादिति चेद् । नेति ब्रूम । 'सुतम्' इत्यत्र कस्य

भावेऽभिप्रायात् पूर्वार्धेन च प्रथमस्य वाक्यस्य परिसमा-प्तिदर्शनाद् (वैतु सा) उत्तरार्धेनेदमा सुतस्य सत सोमस्य प्रथमत एव उपस्थापनाद् अन्वादेशविषयाभावाद् 'ऊडिदम्' (पा ६, १, १७१) इति स्वरस्य चारितार्थ्यादिति ।

o) प्रथमे कल्पे प्रक्षिति-शब्द सेनापर्यायीकुर्वन् सा. 'अनु द्रूणान्' इति योगमाह । आस्ता तावत् तच्चिन्ता तस्य नितान्त निर्मूलत्वात् । प्रमितेरुक्तोऽर्थो व्युत्पत्ति-मात्रावष्टम्भ प्रवृत्तिप्रामाण्यस्य । गत्यर्थो √द्रू (स्वा) √द्रू (क्या) इत्यस्माद् विविक्त इत्यल विस्तरान्तरेण । द्वितीये च कल्पेऽनो कोऽर्थो भाष्यकृतोऽभिमत इत्येव न स्पष्टमुक्त भवति । यदि नाम तृतीयार्थ कर्मप्रवचनीययोग इत्युच्येत तर्हि तृष्ठीम् इति तृतीयार्थे द्वितीयेति तद्वचा-स्यपार्थान्यापधेरन् । उक्तयोगत एव तत्सिद्धे । न चापीह निरुक्तप्रामाण्यात् तृतीयार्थेऽनुरभिसम्मतस्तस्येति वक्तुं पार्येत । तदुद्धृते निरुक्ताऽंशे तृतीयारूपयोर्मध्येऽनो पाठो-पलम्भात् । यदि हि नाम द्वितीयायास्तृतीयात्वेन परि-णतिर् अनुना करिता निरुक्तकारस्याऽभिप्रेताऽभविष्यत् तदोक्तप्रकारेणोक्तपरिणामकारितया परिसमाप्तशक्तित्वाद् अनो. पुन पाठमसौ नाभ्यरोचिष्येत्यभिसन्धि ।

p) लक्षणे कप्र (तु सा [यत्त्वसौ भावे निष्पन्न प्रमति- इत्येतत् स्त्री प्राति लक्षणाया तद्वद्भूतित्वोपचा-रेण पुसा सामानाधिकरण्य भजत् सद् बस भवतीति कृत्वा

२०, ७^a, २९, ३^b,
४०, ४, ५०, ६,

५, २९, २०, ३०, १०^d,
३३, २०, ४४, १^f, ३,

५०, ६^g, ५३, ५, ६^h,
१०ⁱ, ५९, १^j, ६१,

स्वत एव पु भावयति, तद यथा दशतय्या वाचोयुक्तया विरुधेन तथा यद् वैतु वे GVI च लक्षणार्थमलक्ष-
यन्ताव् अनु...आजगन्म इति द्व्युपमृष्टाऽऽख्याता-
ऽऽख्यायिनौ ।

a) सीम् (=पूर्वार्धश्राव्यमाणा स्वम्) अनुलक्ष्येति
सबन्ध (तु वे सा च) । यद्वेहाऽपरोऽनु श्रूयते तदर्थ
यत् अनु/बन्धु>अनु बद्धधान- इति (वैतु सा य
'बद्धधाना' इति पद 'सीम्' इत्येतन्-ममान प्रकृतेन
कप्र अनुनाऽन्वितमिच्छति) । एव यद्वेह प्र. श्रूयतेऽमौ
गतितया /स्यन्द्>स्यन्दयुधै इत्यत्रान्वित यद्
(वैतु सा यो द्वितीयमुक्तपूर्वम् अनु 'स्यन्दयुधै' इत्यनेन
प्र च 'मुच' इत्यनेन गतितया योजयितुमिच्छन् 'प्रमुच'
इत्येकस्मिन् पदे द्वैस्वरी कथ, निडि चोदात्तवति गति-
निधाताभावश्च कथमिति चोद्य नेव पश्यति । नापू मन्त्रे
च समानप्रकरणे कप्र/स् इत्यस्य प्र/कम् इत्यस्य च
ये श्रुती भवतस्ते च नितरामिवोपेक्षते) । यत्तु PW
प्रमृ 'अनुप्रमुच' इति द्विगतिक त्रिस्वरमश्रुतपूर्व
क्रिप श्रावयेयुस्तदतीव निस्सार द्र । निपातद्वय-
प्राकरणिकसंबन्धाऽविभावनदुर्विपाकमात्रत्वात् स्वरसचार-
सौक्ष्मीं प्रत्यु अक्षम्यसाहसमात्रत्वाच्चेति दिक् ।

b) यद्वै 'अनु श्राव्य' इत्याह तच्चिन्त्यम् (तु सा) ।

c) कप्र । ईम् इत्यनेन सना वा युदित्येतच्छिरस्केन
पूर्वार्धमितेन वाक्येन वाऽन्वय । प्रथमे कल्पे ईम् इत्य-
नेन नापू मन्त्रे श्रावितचरोऽर्चनप्रकार परामृश्यमान.
द्र । उत्तरे त्व ईम् 'इन्द्रम्' इति समानाधिकरण
सबन्ध । प्रथमे कल्पे लक्षणार्थ उत्तरे तु पश्चादर्थे-
ऽनुर् इत्यपरो दिवेकोऽपि द्र (वैतु PW प्रमृ 'अनु...
आर्चन्' इत्येव योजुका) ।

d) पादादौ 'यद्' इत्याक्षिप्य पश्चादर्थे वा लक्षणे वा
तदभिसम्बद्ध कप्र (वैतु सा सर्वथोत्तन्त्रमिव 'क्षितय'
इत्यस्य वि इतीव भाषमाण, PW प्रमृ च 'अनु... नमन्त'
इत्यनपेक्षिताऽन्वर्थोपमृष्टिमाख्यातिक योग बुवाणा) ।

e) 'या (विय) अनु इत्था जोष वक्ष' इत्येवमन्वय
(वैतु सा 'अनु' 'वक्ष' इति योगोऽस्पष्टान्वितार्थ) ।

f) लक्षणे कप्र । सामान्येन द्वितीयाया प्राप्तायामिह
'श्रासु' इति सप्तमी द्र । अनु वर्धसे इति योग GW
मनुते स चात्र प्रत्याख्येय ।

g) 'एनान्...विद्युतो मरुतो...अनु अह अनुगच्छ-

न्त्येव' इति सा /गम् इतीममध्याहरन् अनोर्गतित्व
प्रतिपिपादयिपति । न चामौ यक्स्तदीय शोभन ।
लक्षणार्थे कप्र. सुवचत्वे तेनैव च विद्युन्मस्त-माक्षि-यात्म-
कस्य श्रुत्यर्थस्वारस्यस्य सुवेदेऽ याहागस्य तदुपाश्रयस्य
गतित्वकल्पनस्य वा सुतगमजागलस्तनायमानत्व न
व्यभिचरेत् । यच्च मा 'एनान् मरुत.' इत्यन्वादेशस्य
चाऽन्वादिष्टस्य चोभयो मपदि योगमेकस्मिन्नेव वाक्ये-
ऽन्वय च बभाषे तदपि तस्याऽमहशमिवापतेत् । अन्वादेश-
स्याऽन्वादिष्टस्यान्वित्वेनैव मावशाशवादित्यस्य निगदसिद्ध-
त्वान् । न चेहैवोपरिष्ठाद् दिव इति पृष्टी न च तत्सगत्यर्थ
'मरुद्गणस्य' इत्यश्रौतोऽ याहारोऽपेक्ष्यत इत्यादिविस्तर-
स्त्वस्मदीये वैश द्र । उक्तादेव न्यायाद् अन्वादिष्टाऽन्वादेश-
विषयकाद् उत्तरार्धमात्रव्यापकैकवाक्यकल्पनामुपाश्रित्य
प्रवर्तमानस्य MW 'अनु...अर्त' इति योगोऽपि सुत्यज
स्यादिति न बहु वक्तव्यमिवास्ति ।

h) 'अनु...यन्ति' इति योग भाषमाण PW
उपेक्ष्य (वैतु GW) । तथा सति 'रोदसी' इत्यस्याऽन्वयस्य
स्वारसिकस्य दुर्लभत्वप्रसङ्गान् । यनि तु पर्जन्यविसर्ज-
नानन्तरं मरुतामुभयलोकममर्जुकेनैव मतेन्द्रधनुषा द्यावा-
पृथिव्योर्मध्ये गति सुवचेति तदुपपत्ति । यदपि सा
पर्जन्यविमोचनस्य द्यावापृथिवीविषयत्वमनुमन्येत तदपि
चिन्त्यम् । 'दिव' पूर्वार्धे पर्जन्यकाः शक्यावनाऽपादानत्वेन
श्रावितत्वे सति तस्या. सपदि पर्जन्यविमुक्तजलाधारस्वस्य
दुर्घटत्वाच्चायुक्तवाच्चेति दिक् । अपि च 'अनु...वि...
सृजन्ति' इत्येव योगमातिष्ठमान MW चिन्त्य ।
'...यन्ति' इत्यनेन च 'वि...सृजन्ति' इत्यनेन चैकस्यै-
वानोर्युगपद्योगमुशन् PW विमृश्य ।

1) पूर्वार्धगते 'शर्धम्' इति 'गणम्' इति च पदे अनु-
लक्ष्यत्वेनानेन कप्र सताऽन्विते भवत । सकलमन्त्रमये-
ऽत्रैकस्मिन् वाक्ये सति यत् सा पूर्वार्धोत्तरार्धभेदेन वाक्य-
भेद चकार । तन्मन्दम् । तदीययोजनाद्वयेऽयं अनुप्रयन्ति
इत्येकपदे द्वैस्वर्यप्रसङ्गादिति दिग् (अस्मदीययोजनाया तु
ऋ ५, ५३, ५) । PW प्रमृ गतित्वमन्वानास्तथैवोपेक्ष्या ।

2) इह 'अथयन्ते' इत्यकर्मकमाख्यातम् (तुटि अनु
/अथ्, अन्थ्>°शिअथ, वैतु GW य इहाप्युपसृष्टमा-
ख्यातमाह, सा च य उपसृष्टि च समर्थयति /अथ्=°श्लिष्
इति धात्वन्तरसाम्य च [तु सा ऋ ४, ३२, २२ अपि] ।
एव तावत् 'स्वं भानुमुनु' इत्येव यनि कप्र एव द्र ।

१९^a, ७^b, ४८, २० ८१,२^d, ३^d ८६, ७, ६, १५, ९ ।१७, १२^e २३, ८, २८, ४^f

a) लक्षणे कप्र (तु मा GW) । गतिरेव वा स्यात् । तदा 'गोमनीर् अनु भेति' इति मकर्मकतयाऽन्वयो वक्तव्य । प्रायेण तु २/२क्षि इत्यस्याऽकर्मकतयैव श्रुतयो भवन्ति । क्वाचिन्ममेव च मकर्मकमपि श्रवणा भवति (तु ऋ ५, ३७, ४) ।

b) 'वाम्' इत्येतेनाऽन्वित पश्चादर्थे कप्र द्र (तु GW, वैतु मा PW यदनु 'अनुपुवे' इति ममस्तमा-स्यात् भवति न्यायेतरद्वैग्वर्यं च प्रसज्यते) । यथा च स्त्व- > -वे इति स१ स्यान्न चाऽऽख्यातमिति यद्र ।

c) लक्षणे कप्र द्र ।

d) पाश्चात्यास्तु प्रथमे मन्त्रे 'अनु विराजति' इत्याख्यात द्वितीये मन्त्रे च 'अनु ययु' इत्याख्यात पश्यन्ति । तदेतन्दीय दर्शनमदर्शनमिव भवति (तु मा) । उभयत्र लक्षणादिर्मप्रवचनीयार्थविशेषोपपत्तेः । तथाहि । उष कर्तृकया प्रयाणक्रियया सवितृकर्तृकया विरा-जनक्रियाया लक्ष्यलक्षणासम्बन्धो वा पौर्वापर्यसम्बन्धो वा मन्त्रस्वारस्यानुरोधेन काममुपपद्येत । स एव च कर्म-प्रवचनीयार्थ इत्यभिप्रायः । गतित्वे प्रयाणविराजन-क्रिययोरभिधेयार्थस्वरूपसामान्ये सत्येव तयो क्रिय-योगित्वाद्वा पौर्वापर्यसम्बन्धो भवेन्नाम वाच्यः । न तु 'पत्युर्मंगमनु म्रियते पत्नी' इतीह प्रयुक्तमरणद्वयवत् प्रयाण-विराजनक्रिययोः काऽयमभिधेयार्थस्वरूपममता सभवति येन प्रयाणापेक्षया विराजनस्याऽऽनन्तर्यद्योतकत्वेनाऽनोर्गति-त्वमुपपद्यताम् । समानवाच्यार्थस्वरूपतायामानन्तर्यसाह-चर्यसजातीयोऽनोर्गतिगतिव्यत्ययो भवति विभिन्नवाच्या-र्थक्रियाप्रयोगे चाऽमावेवार्थः कर्मप्रवचनीयत्व प्रयोजयती-त्याकारको विवेक इहाभिप्रेतो भवति । अथोत्तरस्यामृच्य-यमपरो विवेकविषयोऽववेयः । तद्यथेह सवितृकर्तृक देवान्तरकर्तृक्यो प्रयानियातिक्रिययोरभिधेयस्वरूप प्रति भेदाभावो भवति, तथा पूर्वोक्तदिशा तदीयाऽऽनन्तर्याद्यथो गतिगोचरीक्रियेतेत्येव प्रत्यवस्थीयमाने उच्यतेऽयमपि नैव गतिविषय इति । कर्मान्तरमद्वावात् । को भावः । उच्यते । यत्र कर्तृविशेषकर्तृक्रियामपेक्ष्य कर्त्रन्तरकर्तृ-कायास्तज्जातीयया अपराया क्रियाया आनन्तर्याद्यथो गतिव्यत्ययो भवति तत्र पूर्वा क्रिया कृद्वृत्ति वाऽऽपाद्यते कर्तरि वाऽन्तर्भाव्यते । सा चैव कृद्वृत्तिमापाद्यमाना वा क्रिया तदन्तर्भावविशिष्टो वाऽसौ कर्ताऽनूपसृष्टाया उत्त-रस्या क्रियाया कर्मतया निर्दिश्यते । तद्वति वाक्ये कर्मान्तरं च न सभवति । यथा 'रामो गच्छति' इति

रामकर्तृके क्रिया । 'लक्ष्मणो गच्छति' इति लक्ष्मण-कर्तृकाऽपरा क्रिया । तयो परस्परसम्बन्धावच्छेदो द्विविव सभवति । 'रामस्य गमनमनुगच्छति राम वाऽनुगच्छति लक्ष्मण' इति । न तु 'रामस्य वनगमन-मनु लक्ष्मण कीर्त्तिं जगाम' इत्यत्र गतिव सम्भवति । उभयो क्रिययोगित्वसामान्येऽपि द्वितीयस्य कर्तुरी-मिततमत्वेनाऽपरस्य कर्मण प्रदानात्तदपेक्षया प्रथम-कर्तुर्वा कृद्वृत्तिमापाद्यास्तत्कर्तृकाया क्रियाया वा द्वितीयकर्तुरीगिसतत्त्वानावेऽनुगतिविषयत्वाभावात् । अनुना कर्मप्रवचनीयेन तयोर्मध्ये वर्त्तमान आनन्तर्य-सम्बन्धस्तु द्योत्यत एव । तद्वदिहाऽपि (ऋ ५, ८१, ३) सवितृकर्तृकप्रयाणक्रिया कृद्वृत्तिमापाद्यमानु (अनुलक्ष्याऽनुसृत्य वा) अन्ये देवा स्वीयमीगिसततमकर्म-भूत महिमान ययुर्नत्वनुययुरिति विवेक कर्तव्यः ।

e) तासा नदीना सवन्निव पुन्था पयो मार्गान् प्रवृत्त प्रवणान् अन्वकार्षीरिति शेष इत्येवम् अन्वित्युपसर्गयोग्य-क्रियाभ्याहारं च तत्प्रकारकमन्वय च तद्वाच्यं च सा अनुमेने । अत्र प्रत्येकस्मिन् पदे क्षोदक्षमे सत्यपि न विस्तारेणार्थ इति सभेतमात्रमुच्यते । 'प्रवृत्त' इति शसि रूपस्य 'नीची' इत्यस्य च 'अपुस' इत्यस्य च समा-नाधिकरणभूतस्य तद्वद् अपा विशेषणत्वेन सहजेन चारितार्थ्यमुपागतस्य 'पुन्थाम्' इत्यमि रूपेणैकवचनेन विगतिगतीयमान वचनव्यत्ययमुपाश्रित्य सामानाधि-करण्येन योजयितु मनीषाऽनीशा तदीयेत्यववेयम् । 'प्रवृत्त' इत्यस्योक्तात् त्रिया शसि सामर्थ्यात् (तु ऋ ७, ३२, २७ प्रभुः) । अत उक्तो वचनव्यत्ययप्रस्तावो निरर्थकः । एव चाऽनो कर्मप्रवचनीयतया पुन्थाम् इत्य-नेनाऽन्वय ऋजूत्युत्तरार्थमात्रव्यापकमेकमेव वाक्यं च भवेदिति ।

f) 'उरुगायम् अभयम् अनु विचरन्ति' इत्या-कारिका योजना GW MW प्रभृतीना पाश्चात्यानाम-भिमतता भवति । तत्र विमर्शो भवति । किमिह तासा गवामभयविशिष्टलोकविशेष प्रति सक्रमण शिश्राय-यिषित भवत्युताहो तासामिहैवाऽभयेन विचरणमिति । सूक्तगानि लिङ्गानि तावद् द्वितीयमेव विकल्प द्रष्टव्यम् । ओषक्रमादोपसहाराद् हि समग्र सूक्तमेतद् गवामाध्यायने सुखविशेषाधाने पालने पोषणे च सुपठ भवति । अत कप्र उरुगायेनाभयेन इति तृतीयथे योगः । अभयस्य सिद्धवच्छावितत्वान् नाऽय साध्याभिप्रायोद्देशादिलक्षणा-

३६, २^a, ४६, १४^b, ५४, ६^c, ६३, ६^d ७ ६४,

५ ६६, ४^e, ६७, ६, ७५, ६^f, ७, ७, ७^g १८,

१२^h, ३१, ९ⁱ, ७०, ४^j ७७, ३, ८७, ७^k, ८, १,

पदार्थवचन इति विवेकश्च सुकर । तदकुर्वन् सा तु चिन्त्य ।

a) 'अनुप्रयेजे' इति योग सा GIV चाहतुस्तदनभिमत भवति । यत् ऐन्द्रस्यौजसो लक्ष्यत्वेन समर्पयितुमिष्टत्वात्-दर्शयोऽनु कप्र एव स्यात् । अन्यया द्वैस्वर्थमाय-नुपपन्न भवतीत्यपर चोय स्यात् ।

b) इन्द्रचोयमानाऽध्वविशेषणपण्यमृक् । अनु-पदवाच्य-लक्षणार्थविषयतया तेऽध्वा इह श्राव्यन्ते । तान् 'अनु' तानुद्दिश्य यदि 'कशोश' क्रोशनपूर्वक 'स्वनि' जघ्दोऽभारि तदा 'धे' उत्तरार्धश्रावितप्रकारेण 'आ वृष्टतति' इत्या-कारसोऽन्वयो भवति । अस्मिन्नन्वये 'कलोशम्' इति पद √कृश् इत्यस्य क्रियाविशेषणतया पृथुहो धजन्त परिणामो वा णमुलन्त परिणामो वा । सा तु पूर्वस्या ऋचश् 'चोदयासे' इत्याख्यातमिहाप्यनुकृत्य तद्वत् ततोऽपि पूर्वतरयर्चाऽन्वयमाह । तद्विस्तरस्तु तत् एव । स इहाऽनु कर्मप्रवचनीय 'कशोशम्' इत्यनेन योजयतीति विवेकस्तु सम्प्रत्येव द्रष्टु साम्प्रतम् । उभयो √कृश् √स्वन् इत्येतयो शब्दार्थयोरलक्ष्यलक्षणसम्बन्धावच्छे-दकृतानुपपत्ते । न त्विह √कृश् इति भये इति वक्तु लभ्येत । अप्रमाणात् । नतिश्चेहाऽनुपमर्गनिमित्त । साहि-तिकी द्र । लौकिक्या उपसर्गविशेषनिमित्ताया ननेर्भोज-नमात्रगोचरतया (पा ८, ३, ६९) विधानादिति यावत् । यच्च IIV स्वीयशोबनाऽभिवर्धनपरिणिष्टे अनु √ष्वन् इत्येव योगमनुमेने । तदलक्षणम् । उभयस्वरूपपक्षभावा दिति दिक् ।

c) लक्षणार्थ कप्र । यत्र यत्र यथा यथा च गाव प्रायुस्तत्र तत्र तथा तथा च प्रेहीत्यर्थ (एव नाम ता सरक्षन् मस् ताभि सह गत्वा तामा प्रत्याग्नसमये-ऽरिष्टाभिस्ताभि प्रत्यागन्नुमहेरित्यभिमन्वे [तु नाउ मन्त्र]) । एरिष्य अलक्षणासपि सती द्वैस्वरोमनुमन्वाना 'अनुप्र इहि' इति योग च ब्रुवाणा PIV प्रभु उपेक्ष्य ।

d) अनु-प्र √१पत् इतीवेह कल्पयन्त सा प्रभु नाद्रि-येरन् । लक्ष्यसात्रभूतयोगश्चिन्नो प्रपत्तनक्रियया कर्तृव-सम्बन्धाभावे सति कस्त्रचिदपि तदनुप्रपत्तनकर्तृत्वेन वक्तु-मनुपलभ्यमानत्वाल् लक्षणार्थ कप्र पृथगन्वय स्यादि-लभिसन्वे ।

e) एकरत्र 'श्रिया दीप्याऽनुगता' इत्यनोस्तृतीयाये

कर्मप्रवचनीयताम्भिप्रैति वे । सा अपि तद्वन्मानी भवति । एव तु सति कर्मप्रवचनीयेन तृतीयायस्याभिहितत्वे 'श्रिया' इत्यनया तृतीयया नामलाभोऽपेक्षणीय 'कर्म-' (पा २, ३, ८) इति सामान्यनियमाद् द्वितीययेवेह भाव्यमिति विमृशन्तु विविच ।

f) पूर्वार्थे यथाऽभिलपिते पुरोन्यने श्राविते सत्युत्तरार्थे इह तन्प्रत्यनीकतया मनोऽनुसारि पश्चाद्यमन श्रावित द्र । एव सत्य् अनो कप्र 'मन' इत्येतेन कर्मपदेन 'पश्चाद् इत्यस्य क्वि च 'यच्छन्ति' इत्येतेन सवन्ध (वैतु या ९ १६ यदन्विव सा 'पश्चात्' इत्येतत् पद 'इम्य' इत्येतेन योजयन्नपि मनोऽनुकूलमित्युक्त्या-ऽनोरिवार्य परिसमापयन्नपि तदीय पुन प्रसवमिवेच्छन् 'अनुयच्छन्ति' इत्यपि भाषणे, GIV च य 'अनुयच्छन्ति' इति योग समर्थयन् 'पश्चाद्' इत्येतद् अनोरथे कप्र इतीवाऽभिमद यात् ।

g) तृतीयाये कप्र इति सा साध्वाह । 'अनु आयाहि' इत्येव योग पश्यन् GIV चिन्त्य स्यात् ।

h) सादृश्याये कप्र (द्रुष्टुम् अन्व इति सवन्ध) । प्रथमे पादे श्रूयमाणे 'श्रुत' इति 'वृद्ध-' इति च कवृष-इत्यस्य वि असती वैम भवत इति कृत्वा सा आनुपूर्व्ये अव्य इत्यातिष्ठते । PIV प्रभु च द्रुष्टु-कवृषयो मामा-नाविकरयमिव पश्यन्तोऽनु 'नि वृणक्' इत्येतदव्यव-हित क्रिप गतीकृत्याऽनुप्रवेगयन्ति । तदेतन् सर्व सार्थ-विमर्श द्र ।

i) वृष्टिर्कर्तृमनस्य सोमकर्तृकोर्ध्वभावस्य च समान देवताराधनमुद्दिश्य कृतत्वेन श्रावण एव मन्त्र-स्वरम । अतो 'भुवन्' इति क्रियायोगमुशन् GIV चिन्त्य ।

j) 'चख्यधु' इत्यनेन व्यवहितेन क्रिप गतित्वाऽभि-सवन्व सा प्रभु उश्रु । उपसृष्टवातुवाच्यभूतस्या-ऽन्वेपणविशिष्टदर्शनार्थस्य प्रसवाऽभावात् कप्र सतोऽनो सदृशार्थस्य च प्राप्तिकृत्वाच्च तथेति दिक् (तु ऋ ९, ९७, ५) । यथा च √ख्या इत्यस्योपसृष्टस्यानुपसृष्टस्य च सतोऽकर्ममपि व्रत भवति तथा सा ११, १७ इत्य-त्रत्ये टि यद्र ।

k) गतिरिति वे सा PIV प्रभु च । तथा च सति 'व्रतानि' इत्येतत् सर्मस्त्वेनाऽभीष्टस्याऽन्तर्भावितपर्यस्य 'अनु-कवृत्->न्त' इति शन्नन्तस्य कर्मतया योजयितुमिष्यते ।

१४^a, २, ३^b, ४, ८^c १०
२०^d, ६ २८^e, ९, २

१०, ६, [११, ८, ४३,
२१] १७, ७^f, १९, २७

२०, ७, २१, १८, ३२, १९^g,
४१, ३^h, ७ⁱ, १०, ४८, १३, ५८,

यथा चेदमारयात् न सकर्मकं न चाऽन्तर्भावितगर्थं
भवितुमर्हेत् तथा बाह्वृच्य एवास्याऽपरा श्रुतयो विस्पष्ट
दर्शयन्ति (तु ऋ ६, २, ४, ३, २, ८, ४६, २३ यत्र
ऋबृद्-वार- वीतु-वार- शब्दयोश्च विवेकोऽप्युक्तमेवार्थं
द्रष्टयति)। एस्थि मयमयो पादयोर्हेतुहेतुमद्भावः द्र।

२) 'वयम्' अमन्महीन् (यथा वयः) शूर 'ते महता
राघसा स्तोममनु सकृत् सु मुदीमहि' इत्येवमन्वयः।
अनुरत्र तृतीयार्थे कप्र भवति। स्तोतृणां स्तोमसह-
कृतानामैन्नेण महता राघसा निमित्तभूतेन वा साधन-
भूतेन वा (सि यमानस्य) मोदातिशयस्याऽन्तर्दिच्छिन्न-
पर्यायराहित्याऽऽत्मकमदृष्टावविशिष्टस्याऽनुभवस्य प्राप्य-
मानत्वेन समर्पणे तात्पर्यवती भगवती श्रुतिर् द्र (वैतु
ना प्रभृ यै पूर्वार्थेन वाक्यमेकं परिसमाप्योत्तरार्थेन
तदसंबद्धमिव वाक्यान्तरं कर्तुं कृतोत्साहं सद्भिर्बला-
त्कारेणैव 'अनु मुदीमहि' इति योगसुरीदुर्वाणैर् अनु
✓मुद्=अनु✓ब्रू इतीव वामाष्यते)। उक्तपूर्वेऽस्मदीये-
ऽन्वये 'सु' इत्य् अथ्य त्रिवि 'मुदीमहि' इत्यनेन
क्रिप. सगच्छेतेति दिक्।

३) 'मघ हविलक्ष्णा धन तद्रतो यजमानान् अनुमन्यनु-
मोदको भवति' इति प्रथमे कल्पे सा गतिवमाह। अत्र
तावच् शसन्तस्य 'मघोन' इत्यस्य 'अनु मन्दी' इत्येव
कृताऽन्वयो दुर्घटश्चिन्त्यः। न च स्यान्नाम 'मघोन'
इति षष्ठी किमतो नशिद्यत इति वाच्यम्। अनुपसृष्टस्य
'मन्दी' इति शब्दस्य बाह्वृचे प्रसिद्धत्वात् (तु ९, ५८,
१ प्रभृ)। उत्तरस्यासृचि 'वाजदावा मघोनाम्' इत्युप-
स्थिताच्छ्रौतास्त्रिहापि बहुत्वविशिष्टमघवद्विषयता-
ऽनुमानाच्च। मयमे कल्पे तावदसौ 'मन्दी स्तुत्य' इति
नितान्तमसमर्थमर्थमिच्छन् वाक्यपूर्तावगच्छत् 'ताननु-
गृह्णातीति शेष' इत्यनपेक्षिताऽयाहारमुपाश्रयति।
ततोऽपि सन्तोषमनाप्नुवन्निव चरमे कल्पे 'यस्य
मघोनो वनवत इन्द्रस्य मन्दी स्तोता (अनु)
अनुकूलो भवति' इत्युत्तन्त्रमसम्बद्धमनोरनुकूलार्थे प्रयोग
वाञ्छति। तेनायय प्रस्तुतमन्त्रावविकामर्थपरिसमाप्तिम-
पश्यश्च 'एष एतानि' इत्युत्तरत्रैकवाक्यतामाह।

८) तु सा य ऋ ३, ३२, ११ इति श्रुत्यन्तरसवादानेन
तृतीयार्थतामस्य कप्र सत प्रतिपेदे (वैतु Gw 'अनु
वावसे' इति योग)।

९) लक्षणे कप्र। यत्तु सा पश्चादर्थतामस्य पश्यन्

'यूथानि' इत्यनेन कर्मणाऽस्य सवन्व मवानश्च 'निरू...
अजे' इति क्रिप अकर्मकमाह, तन्न (यत्तु निरू
✓अज्)।

९) इह पपा 'वति' > 'वति' इति शोध. द्र (इन्द्र-
मनुलक्ष्य यावापृथिव्यौ वर्तनशीले भवत इन्द्रश्च
वर्तनशीला भवन्ति यथाऽश्चमनुलक्ष्य तदनुसारितया चक्र
वर्तनशील भवत्येव मन्त्रान्वयस्य सुशिष्टत्वात्)। एस्थि
✓वृत् इत्यस्य लुप्तप्रत्ययतकार प्रपु इति यदन्ये प्रतिपद्यन्ते
(तु सा Gw) तदसगतम्। निदर्शनवाक्ये तिष्ठन्तापेक्षया
वृदन्तस्य सतश्च चक्रस्य वि नेदीय इवाऽऽकाङ्क्षितत्वा-
दित्यभिसन्धिः। एव च तावदत्र मन्त्रे अनुर द्वि श्रूय-
माणतया सकृच्चाऽऽक्षिप्यमाणतया कप्र द्र।

१) सकलगान्त्राऽनुलक्षणस्य प्राधान्येन समर्पणे श्रुति-
स्वारस्यप्रतीतिस्तत्र च लक्षणे कप्र एव द्र (तुटि शौ
२०, ४, २)।

४) स्ववा आहुवश्चानुलक्ष्य यत्रैव तास्तत्रैवेत्यर्थे कप्र।
यत्तु सा द्वितीयमनु पूरणमाह। तन्न। 'आहुव.' इत्येतेन
द्विः तस्याऽन्वयस्य सुवचनत्वात्।

५) लक्षणे कप्र। 'तस्य वरुणस्य व्रतम् अनु तिस्र
उपो वेनीरवर्धयन्' इत्यन्वयः। यत्तु वे सा च 'तिस्र
उष' इति द्विः इतीवामिसन्धाय कालाख्यन्तसयोगार्थत-
येव व्याचक्षते। तच्चिन्त्यम्। 'तिस्रभ्य' (पा ६,
१, १६६) इत्युक्तदिशा 'तिस्र' इत्येतद् रु प्र३ स्यात्।
एतत्-समानाधिकरण सद् 'उष' इत्येतदपि च तथैत्य-
भिसन्धेर् (उषस. > उष इत्येव सकारलोपश्च सजात
इत्यपरो विशेष इह समवयेव। न तु क्रिप्य उष- इति
भिन्न प्राति स्यादिति। तथा सति जस्य अन्तोदात्तानु-
पपत्तेरिति दिक्)। उक्ते चान्वये वेनीर् इति द्विः रु
(वैतु सा प्र३ रु इति प्रतिपन्न [यथा चैतद् रु
✓वी > वयन > नी- > वेनी- इत्यस्य प्राति भवति
न च परामितस्य ✓वेन् इत्येतन्निष्पन्नस्याऽन्तोदा-
त्तस्य सत सरूपकल्पस्यान्यस्य प्राति इत्येतद्विस्तर
यद्र])। एस्थि उषस्त्रिकोपलक्षिता सर्वेऽपि काला
वरुणव्रतानुसारिण सन्तो वेनीर्नाम नदीर् वर्धयन्तीति
तत्तन्मन्त्रवर्णप्रसिद्धे स्रोत्याना वरुणाज्ञानुसारित्वे तात्पर्यं द्र।

१) इत्यभूताख्यान इह कप्र। वरुणव्रताधीना
देवा इत्यर्थः। व्रतस्य देवकर्तृकानुवर्तनक्रियाया
कर्मभावेन विवक्षितत्वेऽनोर्गतिव वा वाच्यं तत्प्रयोग-

२०, ६३, ५^b, ६९, १८८,
८८, ५^d १०३, २८,

९, २२, ६^f २९, १^g,
५४, १, ६३, ६ ५०, ३^h, १

९०, ३ⁱ, ९०, ५^j, ३२^k, १०३,
५ १०९, ५^l, १०, २, ३^m

सामर्थ्याच्च योग्यक्रियाऽयाहारो वक्तव्य (तु वे सा GRI प्रभृ)। उभयो कल्पयोरियानेव भेदो भवति यत् कर्मप्रवचनीयकल्पे देवाना वरणाव्रतावीनतामुखेन गतिकल्पे च तेषा तद्व्रताऽनुगमनाऽऽख्यानमुखेन वरणा स्तूयते। प्रथमे तद्व्रतानुसारिन्व फलत्वेन कैमुतिक द्वितीये प्रधानतया शाब्दस्तन्निर्देश इति दिक्।

^a) लक्षणो कप्र (तु ऋ ८, ११, ८, ४३, २१)। यत् 'अनुप्रभृत' इत्येक पदमिति GRI १११ च। तदसन्। स्वरद्वयोपपत्तिविरहात्।

^b) लक्षणो कप्र (क्रुमु अन्व इति सवन्ध। 'ते' इत्यस्य चोत्तरार्धे सवन्ध)। त्रिवि अव्य इति मा आह। तदीयेऽन्वये 'अनूषत' इत्यनेन त्रिप गतिभावेन सवन्धवचन सावीय स्यादिति।

^c) पश्चादर्थे अव्य क्रिवि (वैतु 'अनु' आशत' इत्येव योजुक सा [एस्थि. प अन्वय आपद्येत न त्वमौ सुपोष इति चिन्त्यत्व द्र])।

^d) 'अनु' 'ववक्षिथ' इत्येव योग इति कृत्वा यत् सा सन्नन्ताद् 'अनु' वह् इत्यत एतद् रू आह। तन्न। अकर्मकस्य √२वक्ष् (यद्र) इत्यस्याऽनुपसृष्टस्येह सगत-तरत्वादिति दिक्।

^e) अधिकरणाऽनुलक्षणवचन कप्र। 'पृथिव्या विवर्तमान सन्नपि देवान् अच्छ मज्जना नाकस्य सानौ प्रतिष्ठत इव' इत्यभिप्रयती श्रुतिर्द्र (वैतु मा य देवान् इत्यनेनास्य सवन्धमाह, PII प्रभृ च येऽत्र 'अनु विवाहृते' इति योगमाहु, एव वै. य 'अनु' विवाहृते' इति योगमाह)।

^f) 'प्रवृत्त' (द्वि३) इत्येतदनुगत कप्र (तु ऋ ६, १७, १२ प्रभृ, वैतु सा [यस्य प्रवृत्तः इति प्र३, 'अनु' आशत' इत्युपसर्गवती क्रिया चेति चिन्त्योऽन्वय। पूर्वमन्त्रानुवर्तितवहृन्वविशिष्टसोमातिरिक्तकृत्रन्तरानुपपत्तेरिति दिक्])।

^g) लक्षणो कप्र। 'अनुप्रभूषत' इति द्वैस्वर्योऽयुत्तरेण शत्रन्तेनैकपदता त्रुवन्त GW प्रभृ चिन्त्या।

^h) उत्तरार्धवर्च-दिग्-विशिष्टा सन्त केतव उभयलो-प्रसिद्धा सन्त इत्यस्मिन् मन्त्रस्वारस्ये निर्जाल्यमाने जनुद्वित्वस्य प्राधान्येन शुश्रावयिषितत्वात् तत्साधक

कप्र द्र (तु सा, वैतु वे PII प्रभृ च 'अनु' सन्तु' इति)।

¹) सप्तम्यर्थे कप्र द्र (तु नात्र स सकृत्ता श्रुति। एव तु ऋ १, ९८, १, १८६, ११, ३, १६, ४, ५, ३७, १, ९, १११, ३, १०, ७५, ३ प्रभृ यत्र √यत् इत्यस्य वृत्तम् अस्मिक सन्तु वा स वा सहकृत श्रूयते)। एस्थि 'अनु यतते' इति योगमिच्छव सा प्रभृ चिन्त्या स्यु। अपर च। सा अनु/यत् इत्यस्य सस्मिकतामभिप्रयत्न कर्मपदवाच्यस्याऽनुगमनरूपे यतते यदस्य वृत्तिमाह तदसमर्थमिव द्र। अनोर यतन-क्रियार्थानुरजकत्वात् प्रति गतिभावाभावाच्चोक्त्या। क्रियाया कर्मपदवाच्यानुगमनमप्रयोजनतायामनोरलक्षणाथवाचकत्वेन पर्यवसानाच्चेति दिक्।

²) 'ग्राम' इति 'इन्द्रम्' इति च पर्यायेणा कर्मकारकता नयन् यत् सा अनुमुपसर्गीभावयन्नप्युभयत्र तथा न करोतीत्यवर्जनीय तन्मतेनापि नितरामजोयम्।

³) गतित्वमनुरुन्धान इव सा. (तु MM) 'अभिकनिक्वदत् पुन पुन शब्दायते' इति चेद-भणत्, तदासौ चिन्त्य। एव हि सति 'पुन्थाम्' इति कर्मपदमनन्वितमिवापद्यते। अन्तर्भावितप्रधानकर्मणा क्यङ्ङन्तस्य √शब्दाय इत्यस्य कर्मान्तरापेक्षाभावात्। अतस्तदपितक्रियाया अधिकरणलक्षणतया अनुना कप्र द्वितीयान्त 'पुन्थाम्' इति पद समन्वित स्यात्।

⁴) 'पूर्व्य' इति (<पूर्वो-) द्वि३ इति कृत्वा तदन्वित कप्र द्र (वैतु वे सा यन्मते 'अनु पुवस्व' इति योग)।

⁵) देवाना मार्ग उपाध्यायि। तत्र किलक्षयमिति। उच्यते, 'युच्छक्नवाम' (=यावती शक्तिर्मवति) 'तदनु' (तावती शक्तिमनुलक्ष्य=यथाशक्ति) प्रबोद्धम् (=प्रक्षेपेण कमितु चलितु=साफल्य प्राप्तुम्) इति। एव तावदस्मिन्नन्वये प्र/वह् इत्यस्याऽकर्मकतया प्रयोग (तु ऋ ५, ३०, ३, ४४, ८, ८, ४६, २६ प्रभृ)। 'प्रबोद्धम्' इत्यनेन (भावप्रदानेन नात्रैव सता द्वि१) लक्ष्यभूतेनाऽनोरन्वय इतीवाभिप्रयत्न मा भवति (तु तै १, १, १४, ३)। अस्यापेक्षया तावद् 'यच्छक्नवाम तत् प्रबोद्धम् अनु' (-शक्नवाम) इत्येव सकर्मकस्य अनु/शक् इत्यस्य प्रयोगत सावीयानन्वय समवेत्। यत्त्वसौ 'तदनु' (=त पन्थानमनु) इति लिङ्गव्यत्यथ विकल्पयति तत्

१०५, २ ^५ , ११५, ६ ^६ , १२२,	खि २, १८, १०, ३, १२, १	१६ ५० ^६ , ४, २८ ^० , ५, २९ ^१ ,
२० १२४, ९ ^१ , १०५, ५ ^६ ,	२६ ^१ , १८, १ ^१ , ५, ४, १, ११	४० ^१ , ६, १०, ७, १२ ^१ , ८,
१३५, ४ ^६ , १४२, ७ ^६ , १४५,	६, १ ^१ , मा १, २० ^६ , २,	३७, ४० ^१ , ९, १४ ^१ , १०, १९ ^१ ,
६ ^६ , १४२, ३, १५९, २ १६८, २ ^१ ,	१५ ^{१३} , २६ ^१ , २७ ^१ , १३,	११, १२ ^६ , १५ ^{१०} † १२, ३ ^१ ,

a) 'अनु/वी>अनु वे' इत्यत्रत्यस्य टि ड ।

b) अस्य मन्त्रस्य 'यु वरम् अनु तपु' च्यवान अनुद्रे चिद् वृपता वृन्वना इद् (अविष्यति तस्मै) अविष्यते (वाजिन्तमन्वादिविशिष्टः) जातवेदसे सुपिश्य (स्तुतिपरो भवेति शेषः) इत्येवमन्वय स्यात्तत्र च वरम् इत्यनेनाऽन्वितो लक्षणार्थ कप्र अनुर इति सरल पन्था (वैतु सा LUD, CRI यन्मतेन अनु/च्यु> षअनु-च्यवान- इत्येक समस्त प्राति भवति, एव तु ORN यदीयविमर्शविस्तरानुविमर्श वैश अनुमन्वेयः) ।

c) अनु 'अजनयन्' इति क्रिययाऽन्वय वृवाणा PW प्रभु चिन्त्या । देवानां (विश्व-) जननव्यापारस्याऽऽनेस्तादृशव्यापारामक व्रतमनुलक्ष्याऽभिनिर्वर्तुं स्वत्वेन समर्पणे श्रुतिस्वारस्यप्रतीतेर्लक्षणाऽर्थो गतित्वे सति समामाङ्गीभावाद गुणता मा गादिति कृत्वा कप्र इत्यभिमान्वे । एरिथ त्रिप भावमामान्ये प्रयुक्तत्वात् सकर्मकस्य सतोऽपि कर्मनिराकाङ्क्षत्वम् । अथवा समुचित कर्माऽऽक्षिप्येत (तु सा) ।

d) उत्तरेण कृता शानजन्तेन 'चर्चर्यमाणम्' इत्यनेन गतिवमुखेनैकपथमिच्छन्तं MW प्रभु सौवर्था अनुपपत्तेर्विषये चोद्या भवेयु (तु सा) ।

e) अविस्तरणानुलक्षण कप्र (तु ऋ १, १८७, ४, १०, ९७, ७, १९, वैतु PW MW अनु 'वित्तिष्ठे' इति युजानौ) ।

f) य कुमारमानमोपज्ञो रथ नाप् मन्त्रेऽत्रावि यद्विषये च तदितरेषां विप्राणां प्रवृत्त्यभाव इह समवेति, तमनुलक्ष्य (तदायारेणेत्यर्थः) इतोऽप्रे साम तयाऽनभिप्लवा सप्रवृत्तिमलब्ध, यथा नाव्याहित सत् किञ्चिद्वस्तु म येसागरमपि सुरक्षितं भवेदिति श्रुतिस्वर्गसे प्रतीयमानेऽपि यत् सा प्रभु सर्वे व्याख्यातार 'अनुप्रावर्तत' इति द्विस्वर द्वयुपसर्ग च योगमनुमन्वीरस्तत्राऽऽस्थाऽभाव साऽर्थ स्यात् ।

g) लक्षणे कप्र ड ।

h) 'अनुप्र धावतु' इति योग वृवाणा PW प्रभु चिन्त्या । प्राधान्येन विवक्षितस्य लक्षणार्थस्य तथात्वे गुणताप्रमद्वैकपथे सति द्वेस्वर्णानुपपत्तेश्च (गतिद्वय

समस्त सदेकपिगर्डीभूतमेकस्वर च स्यादित्यभिमान्विर्भवति [तु W शौ ३, १८, ६]) ।

i) 'वृत्तस्य' इति पञ्चा महाऽनु कप्र युयोजयिषु सर्वयोत्तन्त्र मा उपेक्ष्य । द्वितीयान्तेन 'वि-प्लु' इत्यनेन पदेनाम्याऽन्वय ड ।

j) पाठ खगिदतोऽतो विवेको दु शकः ।

k) तु ऋ ७, ७७, ३, ८, ५८, १ ।

l) सप्तम्यर्थे कप्र ड ।

m) 'अनृजेषम्' इति द्वयुपसृष्ट द्विस्वर च योगमुगन्तौ PW MW च चिन्त्यौ भवतः । अनुर लक्षणे कप्र ड । तथाऽन्वयस्य स्वारसिकत्वात् ।

n) 'सूर्यस्याऽऽवृत्तमनु (=उद्दिश्य) आवर्तते' इति वाक्यार्थस्य सुस्पष्टत्वात् लक्षणार्थे कप्र (वैतु यस्था अन्वा-वत्ते इति तै काठ शौ पै सौवर पामे यत्स तत्राऽनोऽपसर्गता स्पष्टा भवति । सूर्यस्याऽऽवृत्त कर्मतया विवक्षितत्वे सत्य् अन्वा/वृत्त इत्येतस्य सकर्मकता चेति दिक्) ।

o) 'अमृतान्' इत्येतत्सबद्धो लक्षणे वाऽऽनन्तर्याथे वा कप्र ड ।

p) लक्षणार्थे समन्विते सत्यपि 'अनुरीयमाणा' इत्यैकपदावच्छेदेन द्विस्वर योगमनुमन्यमानौ PW MW च चिन्त्यौ ड ।

q) सा (तै ४, १, २, २) म च व्यवहितेन 'अख्यत्' इत्यनेन त्रिप गतित्वेन योगमाहत् । तत्र । अनूपसृष्ट-वातुवाच्यार्थस्य प्रकरणाभावादिति यावत् (तुटि ऋ ७, ७०, ४) । प्रथमयोर्द्वयो पाठयोश्चतुर्थे च पादे लक्षणार्थरतृतीये च पादे मद्दशार्थ कप्र (तु ऋ ५, ८१, २ यत्र मवितृ-सबन्धेन समान वर्णन भवति) । ननु/ख्या सकर्मकोऽकर्मको वेति । उभयमिति । कथमिति । उच्यते । यदा कर्मविशेषनिरपेक्ष सामान्येन दर्शनप्रकाशनाद्यर्थो भवति तदाऽयमकर्मक (तु ऋ १, ४६, १०, १२३, २, ४, १३, १, १४, १, १९, ९, २४, ८, १०, १२७, १ प्रभु शौ ७, ८२, ५ प्रभु च) एषु स्थलेषु कचित् कचित् प्रतिरूनो स्थाने श्रूयते । तत्र यदि प्रति कप्र न स्यात्तर्हि प्रासङ्गिकार्थाद् विपरीतस्याऽर्थस्य प्रतीति स्यात् प्रतिख्यानात्मकस्य ।

५ ^a , २८ ^a , ९३ ^a , १३, ५ ^f , ६, ७, ९ ^f , १७, ३८ ^f , ६६ ^b , १९, ४० ^b , ५४ ^f , २०, ४९ ^f , २७, १६, २९, १९ ^f , ४३ ^f , ३२, ४, ३३, ३२ ^f , ३५, ७ ^f , का १, ७, ८, १०, ५ ^b , २, ४, १ ^c , ६, ५ ^d , ७ ^d , ७, ५ ^e , ३, ३, ६ ^f , ७, २ ^f , ४, ९, ५ ^c , ५, ७, ५ ^f ,	७, ६, १ ^f , ८, ११, २, १५, १ ^f , १०, ३, ७ ^f , ११, ६, ४ ^f , १२, १, ६ ^g , १३, १, ३ ^f , ६ ^g , २, ११ ^f , ६, १९ ^f , १४, १, ५ ^f , ६, ७, ९ ^f , १८, ४, ६ ^h , ६, २ ^h , २१, ३, ११ ^h , ४, ४ ^f , २२, ५, ३ ^f , २९, २, ६, ३१, २, १० ^f , ३, ८ ^f , ३२, ३, ३ ^f , ३५, ३, ४, ४, ६ ^f ,	तै १, १, १०, ३ ^h , १४, ३ ^f , २, ४, २ ^h , ६, १ ^h , ८, १ ^e , १०, १, १४, १ ^f , ४ ^f , ३, १, २ ^f , ७, १ ^f , ८, २, ४, ९, १ ^f , ४४, ३ ^h , ५, १, ३ ^h , २, २ ^h , ५ ^h , ५, १ ^f , ७, १ ^f , ८, ३ ^h , १०, ४ ^l , ६, ४, १ ^f , २ ^h , ५, २ ^h , १ ^h , १, १ ^h , ६ ^o , ४, २ ^h , ५, १ ^h , ३ ^h ,
--	---	---

न च तदुपयुज्येतेति यथा प्रतिस्तथाऽनु प्रकरणसामान्ये कप्र एव स्यादित्यभिपन्निव ।

^a) कप्र द्र । (तुटि तै १, ६, ५, २, वैतु मै २, ७, ८ यत्राऽनुगतत्वाद्यर्थैर्विक्रमणक्रियाया एकपिराडीभावेनेव विवक्षाया सभाव्यमानत्वाद् अनोर्गतिभावस्तदर्थोऽनुप्राणितक्रियाया सकर्मत्व च भवति) ।

^b) सप्तम्यर्थे कप्र [तु पूर्वस्मिन् पादे 'पशुषु प्रविष्ट' इति, वैतु सा अनु वितस्थे इति द्वयुपसृष्टमाख्यात-मिच्छन् (तथा सभवत्यपि 'वि-ष्टाम्' इत्यत्राऽनुव्याप्य-त्वमभिप्रेतमिति कृत्वा 'कालाध्वनो' (पा २, ३, ५) इति द्वि द्र । सा तु 'अनुसृल' इति भाषमाण कर्मणि द्वि इतीवाभिप्रेति)] ।

^c) तुटि मा २, १५^२ ।

^d) तुटि मा २, २६, २७ ।

^e) तुटि मा ४, २८ ।

^f) तुटि मा १०, १९ ।

^g) तुटि मा ११, १७^४ ।

^h) लक्षणे कप्र द्र ।

ⁱ) तृतीयार्थे वा लक्षणाथे

वा कप्र द्र ।

^j) लक्षणे कप्र । गतिरिति ब्रुवन् MW चिन्त्य (तु सा भा च) ।

^k) आनन्तर्ये वा (तु सा भा च) लक्षणे वा कप्र द्र । प्रथमे कल्पे वसोर्धर्मस्य च दिवश्चाऽऽस्थानक्रियासा-मान्याऽपेक्षया तत्पूर्ववर्तिन्या देवगणस्मृत्काया क्रियाया अपेक्षयाऽऽनन्तर्य द्र (वैतु सा भा च वसुधर्मविषय-स्याऽऽस्थानस्यापेक्षया सुविषयस्याऽऽस्थानस्याऽऽनन्त-र्यमिति) । द्वितीये कल्पे वसुधर्ममनुलक्ष्येति सबन्ध (तु शौ ७, १०२, ४ पामे) ।

^l) लक्षणाथे कप्र । (वैतु PW K प्रभृ 'अनुसुचरन्ति' इत्यपलक्षणद्विस्वर योगमसत्यानिवार्यत्वेऽनुमन्यमाना) ।

^m) लक्षणे कप्र । पृथिव्यन्तरिक्षदिशा विक्रमणावि-करणाया लक्ष्यत्वेनाऽनुश्रूयमाणत्वात् (तु K, वैतु भा य पश्चादर्थे कप्र इच्छन् वि/क्रम इत्येतम् आत्म सन्त सकर्मकता प्रापयिष्यन् भवति) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र (तु भा) । K त्व अनुम् 'उपतिष्ठन्ते' इत्येतेनाऽऽख्यातेनाऽनुगमयति । पश्ना पाकयज्ञमनु-लक्ष्योपस्थानस्य विवक्षितत्वात्तस्य च गतिवे गौरातापत्ते प्रथम एव कल्प. साधीयानित्यभिप्रेम ।

^o) दक्षिणाया यत्तद्वैशेष्येण युक्ताया पश्चन्तरसक्रमण-लक्ष्यत्वेन शिश्नावयिषितत्वात् तदर्थीय कप्र द्र ।

^p) सा भा च 'लक्षण-' (पा १, ४, ९०) इति कप्र । 'तृतीयाथे' (पा १, ४, ८५) इति च K । यथा तु MW आनन्तर्यार्थं ग्राहयितु गतित्व सप्रवारयामास, नैतत् तथा सभवेत् । गतित्व ह्युपगतो-ऽनुयदा भवति, तदैतदुपसृष्टस्याऽऽख्यातस्य द्विवा प्रवृत्ति-र्भवति । कस्यचिदपरकर्तृकस्य स्वजातीयस्य स्वाभिन्नस्य वा भावस्यापेक्ष्येतद्वाच्यस्य भावस्य भौतिके वा दिक्का-लादिलक्षिते बौद्धे वा चित्तिसंस्कारलक्षिते पश्चाद्वाविव-विशिष्टे सादृश्य-सामीप्याद्यर्थबोधने तात्पर्यमित्येकम् । प्राक्काविशिष्टस्य भावस्य वा नामीभूतस्य वा तत्कर्तृत्वा तेनाऽनुपसृष्टेनाऽऽख्यातेन कर्मसबन्धाद् उपसृष्टेस्तस्या पूर्वमकर्मकस्यापि सत सकर्मकता भवतीत्यपरम् । एव च सत्य अनुश्चेद् उपसर्ग स्यात्तर्हि यजमानकर्तृका देवकर्मिका वा देवोजितिकर्मिका वा तदनुपातिन्यु-ज्जितिरवगम्येत । देवा पूर्वं विजयिनः सन्तो यज-मानेन पश्चाजिता इत्यर्थः । नचेयमिष्टापत्तिः । तात्पर्यविरोधात् । देवकर्तृकेण विजयेन तत्साधनकस्य तदनुलक्षितस्य वा यजमानकर्तृकस्य विजयस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वात् । देवविजयस्य पूर्वसिद्धत्वात् तत्प्राक्का यजमानकर्तृकस्य विजयस्य च पश्चात् तद्द्वारा च सिद्ध-त्वात् तदनन्तरता स्वत एव सिद्धा सती शाब्द वाचन नापेक्षेत । एव खलु कर्मप्रवचनीयवाद एवेह सुस्थितः । स एव च सौवरलक्षणातुक्ल (तुटि मा २, १५^२) ।

^q) लक्षणवचन कप्र न गति (वैतु K 'अनु- [नु] उपयन्ति' इति) । नाउ मन्त्रे त्व 'अनुपयन्ति'

६, ३^a, ७, २^b, ८, ३^c,
८, ५, १^d, १४, २^e,
२, १, ४, ५^f, ५, १^g

६^a, ७, १, ४^b, ५^c, ९,
५^d, ३, ३, १^e, ५, ३^f,
५, १^g, १२, २^h, ४, ७,

१ⁱ, २^j, ४^k, ८, १^l, २^m,
५, ३, २, ३, ४, २ⁿ, ५, ३^o,
६, ७, ८, ७^p, ६, ५, ६^q,

एति गतिर्न कप्र इति स्वरविवेकेन विज्ञायमानो-
ऽमाचुभयो प्रयोगप्रकारयोर्विषये विवेचनीय । तद यत्र
लक्षणार्थं कर्मकारमाद्यनुबद्धतया प्राधान्येन शिवावयि-
ष्यते, तत्र तद्वाचका प्रातिस्विकस्वरा कप्र प्रयुज्यन्ते ।
अथ यत्र न एव नि अर्थान्तरवाचका सन्त आख्याता-
ऽङ्गभूतास्तदर्थविशेषणपरत्वेन शिवावयिष्यन्ते, तत्र न उप-
सर्गमिण आख्यातस्वरभावाभावव्यवस्थितस्वरा भव-
न्तीति । अन्यथैतावता सनिकषेणाऽपार्थस्वरभेदश्रुते-
रनुपपन्नैरिति दिक् ।

^a) 'अनु-पर्यावर्तते' इत्येवमत्र प्रथमोत्तमस्वरवत् व्युप-
सर्गयोगमिवाऽऽतस्थितवान् MW (तदनु K च) चिन्त्य
स्याल्लक्षणार्थस्य विस्पष्ट आव्यमाणत्वात् ।

^b) तृतीयार्थे कप्र इति K । लक्षणेऽपि सुगम । गतित्व-
मुशान भा त्विह चिन्त्य । स्वराऽनुपपत्ते ।

^c) प्रथमो द्वितीयश्चाऽनु इत्यभूतलक्षणे, तृतीयश्च लक्षणा
इति विवेक (तु ऋ १, ८२, ३) । 'अनु...प्र' यामि'
इति योगे कृताऽऽस्थो भा चिन्त्य । दश-शब्देन तत्त्व-
तोऽपरिचयात् । अथायसाविह सुखेव विकल्पग्रस्तं द्र ।

^d) गतिरिति भा K च । द्वैस्वर्य त्वनिष्ठं तथाऽऽपद्ये-
तेति लक्षणे कप्र एव द्र । (तुटि तै १, ६, ५, २) ।

^e) 'जघनत' इत्यर्थे जघुने (द्वि०) इत्यनेन सम्बद्ध
कप्र भवति । भा K च जघुने इति स१ पश्य-
न्तौ 'अनुदैत्' इति व्युपसृष्टत्वे सति द्विस्वर योग इव शौ
चिन्त्यौ, तन्मतेनैव पश्चादर्थस्य जघन-शब्देनोक्तत्वात् ।
प्रकरणे तन्मात्रतया सभवेत्याऽन्वर्थस्य चारितार्थ्यभाव
प्रति, मल्लैकपद्ये द्वैस्वर्यस्याऽपलक्षणात् च प्रति तौ चोद्यता
व्रजन । ननु जघुन- इति प्राति पु श्रूयते (तु ऋ १,
२८, २ प्रभृ) इति चेत् । मयमेतद् अशत एव । न अपि
श्रुत्युपलम्भात् (तु तैत्रा २, ४, २, ७ [यच्छाखासा-
म्याद नेदिष्टतया प्रामाण्यमर्हेत्]) । नन्वेवमपि मुपा
पपा च प्रगृह्यत्वात् लक्षणाऽनुपलम्भश्चोद्य स्यादिति चेत् ।
श्रीमिति ब्रम । अस्मद्व्याख्यानेऽस्याशस्य प्रामादिकविकार-
रतयाऽनभ्युपाये सति मृग्यसमाधानान्तरत्वादिति दिक् ।

^f) लक्षणे कप्र । 'अनुदायन्' इति गतित्व मन्वानौ
MW K च चिन्त्यौ । तथा तु सति स्वराऽनुपपत्तिर् द्र ।

^g) भा K चाऽत्र लक्षणार्थमपश्यन्तौ 'अनुसुत-
नोति' इति ह प्रतिपन्नौ न्याय्येतरद्वैस्वर्यपक्षपातिनौ

सन्तौ चिन्त्यौ ।

^h) पश्चादर्थे अव्य (तु नाउ म्य यत्र 'उपरिष्टात्'
इति प्रयुज्यते वैतु MW 'अनुनिर्वपेत्' इति) ।

ⁱ) आनन्तर्यार्थबोधकम् अव्य त्रिवि सवन्वश्च
(वैतु मै २, १, १ यत्र समाने प्रकरणेऽनु पृथग् अव्य
त्रिवि असन नाउ त्रिप गतिभावेनाऽनुप्रविष्टो भवति
[तु मस्थ टि अनु-प्र/२यम् > अनुप्रयच्छति]) ।

^j) प्रधानभूता वाचमनुलक्ष्याऽन्या वाच प्रवदन्तीति
वाक्यार्थप्रतीतिर् अनु कप्र (वैतु MW अनुप्रवद-
न्ति' इत्यन्यादयो योग) ।

^k) लक्षणार्थस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् व्युपसृष्टिश्च
तामनु द्विस्वरता चाऽनभीष्टा सुवाग द्र । प्राक्चेवमेव
विवृण्वस्वपि गतिवन्मेवाऽनुसन्वाना MW K प्रभृ चिन्त्या ।

^l) आ/प्याय् इत्यस्य शुद्धस्याऽकर्मकत्वाद् भिन्नकर्तृ-
कऽऽप्यायनयोर्द्वयोर्मध्ये लक्षणलक्षितसवन्वस्यैवोपपन्न-
त्वात् कप्र एव सुवच ।

^m) लक्षणे कप्र । अन्यथादशा MW चिन्त्य ।

ⁿ) लक्षणे (हीने वा तु भा) कप्र । (वैतु PW प्रभृ
'अनु-सम्-आ-रभामहे' इति व्युपसृष्ट द्विस्वर योगमनुम-
न्यमाना सन्तश्चिन्त्यतामुपगता । तथा हि सति 'गतिगत्तौ'
(पा ८, १, ७०) इत्युक्तदिशा निहत स्याद अनु [तु
नाउ नि सम् इति एवमपि तुटि ऋ १०, १०३, ६]) ।

^o) अनो कप्र सप्तम्या योग समवधेय ।

^p) अन्तर इत्यर्थेऽन्तर्भागानुलक्षणवचन कप्र (वैतु
अनुवि/दिशु मै २, ४, ७, ८ यत्राऽय कर्मण्येव कार-
कान्तरसवन्धस्याऽन्तर्भावादिव गुणभावाद गतिभाव प्रा-
पितो भवति) ।

^q) पश्चादर्थे अव्य द्र ।

^r) सप्तम्यर्थपर्यवसानक कप्र द्र ।

^s) एप्टिदि कप्र द्र । 'अनुप्रपिपते' इति योगम् PW प्रभृ
आहु । तन्मन्दम् । एकपद्ये स्वरद्वयस्याऽपलक्षणत्वात् ।

^t) तु तै २, ६, ५, ५ यथा तत्र प्रस्तरस्याऽऽहव-
नीये प्रहरण श्रावित भवति तथाऽत्र तत्सकक्षतया तदु-
त्तरविवितया च प्रस्तरस्य तदेकाशस्येत्यर्थे बर्हिर्नु (बर्हिषि)
प्रहरण श्राव्यते । एव चेह सप्तम्यर्थपर्यवसानो लक्षणे
कप्र एव वक्तव्य । गतित्वाऽयवसान MW.
विस्पष्टेतरान्वय K च चिन्त्यौ भवेताम् ।

१०, ४ ^a , १०, २, १, ३, १,	३ ^d , ४ ^d , २, ३ ¹ , ४ ¹ , ६,	८ ^s , ६, ४, २ ² , ५, १,
३, १ ^b , ४, २८ ^c , ८, २ ¹ ,	२ ^m , ३ ^m , ४, १, २, १ ^d , २ ² , ५,	६, ३ ¹ , ७, ३ ¹ , १, १, १,
२, १, ३ ^d , ४, ५ ^e	३ ^m , ८, २ ⁰ , १०, ४ ¹ , २,	४ ^t , २, ६, ३, १ ^d
५, ५ ² , ६ ^g , ६, १५ ^h ,	१, १ ² , २ ² , ४ ¹ , ८, २ ¹ ,	७, ४ ^d , ८, ६ ^d , २, १,
३, ६, ३ ¹ , ७, १ ¹ , २ ¹ ,	३ ¹ , ९, ५ ¹ , ३, १०,	३ ² , ३, ६, ५, ४ ²
४, ८, ३ ¹ , ६ ^h , ५, १,	३ ¹ , ११, १ ¹ , ४ ¹ , ४, ४,	६, १, ७, ३ ^v , ८,

a) हेतुवचन कप्र इति भा अभिप्रेति । तथा-
लक्षणावाचकताद्वारकमेवाऽनुवेदितव्यम् । पञ्चत्वमख्यमनु-
लक्ष्य तन्मूर्तिहेतुना प्रायणवत्-ममिष्टयन्तु मकलनेनोदयन-
पञ्चकम्योक्तत्वात् ।

b) तुटि तै २, १, ५, ६ ।

c) लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र । यत्तु भा ऐरु-
पद्यमिवोत्तरेण कर्मणि शानजन्तेन कृताऽभ्युवाह 'अनु-
रज्यमाना' इत्येव च व्याचक्षते, तन्नोपपद्यते । प्रथमा
खत्वापत्ति सौवरी सुविदिता विमृशा भवति । कर्मणि
प्रवृत्तिमत पदस्य कर्तरि व्याख्यान दुर्वचमित्यपरा ।
उपेक्षिताऽनुपद K तूपेक्ष्य ।

d) लक्षणे कप्र ।

e) यत्तु MW 'अनुप्रसर्पन्ति' इत्य् आख्यातिक योग-
माह तदमत् । खरविरोधात् । अत एवविधेषु लिङ्गान्तरै-
सामान्येन गतितया वा कर्मप्रवचनीयतया वा सुवेहेषु
स्थलेषु खर एव विनिगमक स्यात् । लक्षणाद्यर्थस्य
प्राधान्ये द्वैष्य द्वैष्य च । तस्याऽऽख्यातान्तर्भावेण
गौरावत एकपद्यमैकस्वर्यं चेति दिक् ।

f) इत्यभूतलक्षणे कप्र । यथाऽनु विष्णु भक्तस्तद्वि-
त्यर्थ । वस्तुतस्त्वं अनुगतत्वाऽऽदिवोक्ताऽऽख्यातस्य
गम्यत्वमिह द्र । एव च गर्भाद्विज्ञाऽऽख्यातानुप्राणितार्थ-
वचनसामर्थ्यमित्यभूतलक्षणार्थ इति सुदच भवति ।

g) हीने कप्र इति भा सुवच ।

h) हेत्वर्थान्तरान्तरभूते लक्षणे कप्र ।

i) नापूटिदि कप्र । गतित्ववादी MW चिन्त्य ।

j) इह द्वयोः कल्पनाऽऽख्यभावयोर्मध्ये प्रथमोक्तमनु-
लक्ष्य पश्चादुक्तस्य सभावितया श्रावितत्वाच्चाऽनुकल्पना-
ऽऽख्यस्योपसृष्टभावस्याऽऽप्राप्तिकृत्वाच्च यथाकथमप्यभ्यु-
गमे सति लक्षणाविषयभूतवाचकस्य द्वितीयान्तपदस्या-
ऽन्वयविधातकत्वाच्च गतित्वपक्षपातिनी मतिरर्वाङ्मनी (तु
PW प्रभृ) नाऽऽद्विष्येतेति दिक् ।

k) आनन्तर्ये गतित्वमर्मप्रवचनीयत्वव्यतिरिक्त प्राति-
स्विकाऽन्वययोग्यमव्ययमनुमन्तव्यमिति ।

l) आनन्तर्य इति भा, तृतीयार्थ इति K । सप्तम्यर्थ-

सामान्येऽथवा वक्तव्य कप्र अनुपदमोष यादृषु पश्चादीना
प्रतिष्ठापनात्मकाच्छ्रुतिलिङ्गात् । सर्वथाऽपि कर्मप्रवचनीय-
तामात्मनस्तु न जहातीति । अनु-म/तन् इत्येव वितथा-
ऽनुमानीव प्रतीयमान MW चिन्त्य एव स्यात् ।

m) लक्षणे कप्र । अनन्तरपर्याय स्वतन्त्रम् अव्य
इति भा ।

n) लक्षणे कप्र (तु ऋ ८, ४८, १३, तुटि मा ११,
१७^४, वैतु मा अनु 'आततान' इति) ।

o) अनु/दद</>१दा>'अनु' ददन्ते' इत्यत्र
टि द्र ।

p) तुटि मा १२, ५^४, वैतु अनु-वि/क्रम>अनु-
विक्रमस्व मै २, ७, ८^४ ।

q) स्वार्थप्रधानम् अव्य (वैतु 'अनुव्यायन्' मा १४, ३०) ।

r) इह 'अनुसचरन्ती' इति पद वृत्त्या सा चिन्त्य ।
एकस्मिन् पदेऽनेकस्वरानुपपत्ते । अत सप्तम्यर्थपर्यद-
सानके लक्षणे कप्र एव प्रथमोऽनु । अथ 'ऋतस्य पुन्था-
मनु' इत्यत्र तृतीयार्थे वा लक्षणे वा द्वितीयोऽनु कप्र एव ।
ऋतस्य मार्गेण वा मार्गमुद्दिश्य वाऽऽगमनमात्रस्योपमा
विवक्षितत्वात् । कुत । उच्यते । अनुपद ज्योतिषा त्रयाणां
धर्माणामन्वागमनस्य श्रूयमाणत्वात् । आगमनमेवान्व-
अन्वागमनस्योपपन्नत्वात् (तु 'रेत' शौ ८, ९, १३) ।
एवमस्या कण्डिकाया त्रयोऽनवो भवन्ति । तेषा द्वौ
कर्मप्रवचनीयावादिमौ चरमस्तु गतिरिति विवेकः ।
अन्यथेवाभिप्रयन्तौ सा K चोक्तदिशा चोद्यो भवत (तुटि
सस्य अन्वा/गा>अनु आगु) ।

s) इहेत्यभूतलक्षणे वा हेत्वात्मकलक्षणे वा कप्र द्र ।
बाह्वे तु गतित्वमुपागत (तु ऋ १, १२७, १) ।

t) तृतीयार्थे वा हेत्वर्थतात्पर्यको वा कप्र द्र ।

u) लक्षणे कप्र 'अनुसृजति' इति 'अनुपशुर्वर्तन्ते'^३
इति च द्व्युपसृष्ट द्विस्वर च योग पश्यन्तौ PW MW
चाऽयथार्थदर्शिनौ भवत ।

v) वैतु तै ५, २, ७, २ यत्रत्याद् 'अनु-उप/धा'
इति योगादिहत्ये पृथक्कृताऽनुके प्रयोगे सूक्ष्मेक्षिकाऽवश्य
विशेष कश्चन भवति । तदपश्यन्त MW K प्रभृ चिन्त्या ।

४^a ७^b, ९, ५^c ३, १,
३^a ४, ७^b ५, २^c ७, ४^b,
४, २, १ ६, २, ७, १६,
६^b १०, ३^a, ७, २, १^a,

५, २, ७, ५, १०,
६^a, ६, ४, १, ७, ४,
४^b, ७, १६, ९, २^a,
१६, १, ५, ३^a, ४^b, ७,

७^b, ८, १^m, ९, ५^a, ११^a
२६^o, ३, ४, ७^b, ५,
३६^a, ७, १, ८, ३, ४६,
४, १, २^a, २, ६^a,

अ) एकतरत्र गतिमददिगोभि प्रमर्पत पुरोडाशस्य केवल गच्छन्तमनुगच्छन्ति इत्याकारक पौर्वापर्यान्मकोऽनुसार्थानु-सर्गाविशिष्ट सवन्धो न भवति । म्न्तु स्वर्ग यतोऽङ्गि-रम उद्दिश्य (=तत्-महभावप्राप्तये) स्वभावतश्चलितुम-शक्नुवन्नपि कूर्मन्वमुपगच्छन्त पुरोडाश आत्मन प्रमर्प-णमकारयदिति तात्पर्यात् कूर्मीभूतस्य पुरोडाशस्योद्देश-विशेषमावनतामुपगताया प्रमर्पणक्रियाया आवरणे मन्त्र-स्वारस्यात् कप्र अनुर् न गतिरित्यभिमन्वि । अन्यत्र लक्षणे कप्र (तुटि ते ६, ५, ११, १, १) उभयत्र वैतु PW प्रभृ 'अनु-प्र/सृप्' च 'अनु-परा/भू' च ।

ब) 'तृतीयार्थे' (पा १, ४, ८५) इति चीयमानामेवे-दिप्रवेशे करण समर्पयितुमिष्टम् । उल्लखलमुपवेयमिति विविर्भवति । नाभिर्हि तद् अग्नेश्चीयमानस्य भवति । तदुपवाने सति स्वनाभ्येवामावर्तिर्वेदि प्रविशति । तदनु-पवाने स्वनाभिमपश्यन् यजमानस्य प्रामादुकस्य नाभ्या द्वाराऽयौ वेदिप्रवेश कुर्वाणस्त विहणीयान् । मैव भूदित्यु-पवेयमुल्लखलमिति श्रुत्यर्थो भवति । अथवाऽधिकरणा-त्मक सप्तम्यर्थोऽभिप्रेत स्यात्तद्वचनश्च कप्र द्र (तु मै ३, २, ७, काठ २०, ७, क ३१, ६ यत्र नाभि- इत्यस्य स १ श्रूयते) । उभयथाऽपि नाभिपदार्थस्य मुख्यलक्ष्यत्वेन समर्पणे सति स्पष्टे प्राकरणिके तात्पर्ये यदेतदपश्यन्त केचिद् 'अनुप्रविशति' इत्येकपदात्मक द्विस्वर योग प्रतिपद्यन्ते (तु MW K) तच्चाऽऽदिशेतेति दिक् ।

८) तुटि ते ५, २, ५, ४ ।

९) तृतीयार्थे कप्र तु K, वैतु भा लक्षणे इति ।

१०) अर्क्यम् (=अर्क्यम्) मासि चऽनुलक्ष्याऽकं तदाधारेण विवा विधीयन् इत्येव श्रुतिस्वारस्य स्यात् (तु ते ४, ३, ८, ९ च तदुपरि सा भाष्य च [K टि च]) । गतितया योजयन्तौ MW K च चिन्त्यौ भवत ।

१) प्रणुदितान् भ्रातृव्यान् उद्दिश्यत्येवप्रकारेऽर्थे कप्र द्र ।

२) तृतीयार्थे कप्र ।

३) लक्षणे प्रकरणस्य मुख्यं तात्पर्यमिति कृत्वा तदुल्लेखप्रयोजन कप्र । ऐक्यपदे सति द्वैस्वर्यानुपपत्ते । (वैतु भा PW प्रभृ 'अनुप्राविशत्' इति) ।

४) लक्षणे कप्र द्र ।

५) पश्चादथे अव्य वा लक्षणाथे कप्र वा । प्रथमे कल्पे प्रथमाया स्वयमातृगणाया उपधान कृत्वा (पश्चात्) प्रागनर्हिया कर्मादियन्व्य स्यात् । द्वितीये कल्पे प्रथमा स्वयमातृगणानुपधीयमानानुलक्ष्य प्राग्यादिति सवन्ध । एव चाऽन्यतरार्थकोऽनुस्तरयोर् उपधानयोराऽनुवर्त-यितव्यो भवति । नन्व् 'अनुप्राण्यात्' इत्येका ह्युपमृष्टा क्रिया स्यादिति । नेति । कथम् । यावता सकृज् उत्तरे 'व्यन्यात्' इति च 'अनान्यात्' इति चोभे अपि क्रिये अद्युपमृष्टे सती 'प्राण्यात्' इति क्रियाऽपि तदन्व् अद्युप-मृष्टेऽप्युपक्षिपेतामिति । अन्यथात्व ऐक्यपदे सति द्वैस्वरी नोपपद्येत ।

६) लक्षणे कप्र । यत्राभिर्भवति तत्रैव पशव उपतिष्ठन्त इत्यर्थः । 'अनुपतिष्ठन्ते' इति सकर्मको द्व्युपमृष्टो योग इति यद् भा च K चोष्टस्तत्र । तदभिप्रेतस्य पश्चाद-र्थस्य प्रकरणेऽनभिप्रेतत्वाद् ऐक्यपदे सति द्वैस्वर्यस्याऽनु-पपत्तेश्च (वैतु मे ३, २, ३, ७, ९, २, ४, ७, ९ यत्र लक्षणार्थस्याऽप्राकरणिकत्वात् साकल्यार्थस्य च स्वारसिकत्वाद्विहाऽपगत पराभिप्राय सगतो भवति) ।

७) तुटि ते ३, ४, ८, ३ ।

८) लक्षणे कप्र । निरुमणक्रिया पदषट्करपरिमितेत्य-स्येवाऽर्थस्य न त्विहाऽनुनिक्रमणार्थस्य प्राधान्येन विवक्षि-तत्वात् । अत एवाऽनौ पृथक् स्वरोऽप्यत्रैव ज्ञापनो भवेत् । चिन्त्या अतो गतिववादिनो भा MW K प्रभृ (तुटि 'अनु-नि/क्रम' > 'अनुनिक्रामति' इति) ।

९) सप्तम्यथे कप्र तु ततः किञ्चिदिव प्राक् श्रूय-माण 'सर्वासु उप' इति । एस्य भा प्रभृ 'अनुसुचरति' इति योगमनुजानानाश्चिन्त्याः स्यु । अपलक्षणद्वैस्वर्यापत्ते ।

१०) अन्तरिक्षमुद्दिश्य वाऽन्तरिक्षेण वाऽयनस्य विव-क्षितत्वसंभवाल्लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र ।

११) आनन्तर्यार्थे स्वार्थप्रधानम् अव्य ।

१२) छन्दोभिरैव प्रजनयतीत्यानुपदिकास्तिज्ञान् तृती-यार्थे कप्र इति सिद्धमिव । वितथवादी MW चिन्त्यः ।

१३) लक्षणे कप्र । न त्वनुपदम् अनन्ववचार- इति

५, १ ^a , ६, ३ ^b , ७, १ ^c , १०,	५, ३, ७, २, ४, ४, १ ^d ,	१०, ३ ^e , १७ ^f , ११, २ ^g ,
४ ^a , ५, ३, ३ ^d , ८, १ ^a ,	८, ३ ^e , ९, १०, ११, ४ ^h ,	२, १, १० ⁱ , २, २ ^j , ४,
३ ^e , १०, १ ^f , ११, १ ^g , २ ^h ,	५, ६, २ ^h , १, १, ७ ⁱ , २,	७ ^j , ५, ३ ^j , ७ ^k , १० ^l ,
६, ४, २ ⁱ , ६, १ ^h , १ ^g , १,	६ ^g , ११ ⁱ , १५ ⁱ , १६,	६, ११ ^f , ७, २ ^g , ८ ⁱ ,
१, ४ ^g , ५ ^g , ६ ^g , ५, ५ ^j ,	३, ११ ⁱ , ३३ ⁱ , ३९ ^g ,	९ ⁱ , १५ ⁱ , १०, ४ ⁱ ,
६, ८ ^h , ७, ४ ⁱ , २, ४,	४, ७ ^f , ५, १ ⁱ , ५ ⁱ , ६ ⁱ ,	६, १२, ४ ^g , १३, ८ ^g ,
१ ^m , ७, १ ^a , ८, २, ४,	६, २, ८, ५ ^f , ९ ^h , १ ^h ,	१० ^g , ३, १, ४ ^h , १ ^h , ५ ^g ,

शब्दश्रवणादिहाय अनु-अव/चर इति भ्रम स्यात् ।
इह लक्षणार्थस्यैव विवक्षितत्वात् । तस्मिन् शब्दे च
हेतुमानिति वाऽऽनुपक्षिक इति वाऽनोरर्थः । विस्तरस्तु
वैशः ।

^a) तृतीयार्थे कप्र ।

^b) यत् प्राणो न्यृतस्तत् एवाऽपानोऽपि 'न्यृच्छेत्'
इत्यस्यार्थस्य विवक्षातो लक्षणे कप्र इत्येव युक्तम् ।
अतः क अत्र वैस्पष्टमहेत् ।

^c) तृतीयार्थे कप्र । वाचमनु वाचा तथा सहाय-
भूतयेत्यर्थः । 'अनुप्रयन्ति' इति योग मन्वानाः क प्रभृ-
तु चिन्त्याः ।

^d) गतित्वं कर्मप्रवचनीयत्वाऽन्यतरसद्वावापेक्षया स्वा-
र्थप्रधानम् अव्य इत्येव मावीयः ।

^e) सप्तम्यर्थे कप्र ।

^f) लक्षणे कप्र ।

^g) लक्षणार्थस्यैव प्राकरणिकत्वाद् अनुर अत्र कप्र
भवति । परा/भू इत्यस्य चाऽकर्मक वृत्तं भवति (वैतु
PW य 'अनु-परा/सू' इति कल्पयन् सकर्मकं क्रिप
इच्छति) ।

^h) हेत्वात्मके तृतीयार्थे कप्र (तु भा, वैतु PW
प्रभृ 'अनु परा (आ वा) भवन्ति' इति) ।

ⁱ) तुटि तै ५, ७, ९, २ ।

^j) अनुकर्मार्थेऽव्ययमित्यभिप्रेति भा । अथापि
खल्व् अधि-परिवत् (तु पा १, ४, ९३) अनुप्रयुक्तवि-
भक्त्यर्थाऽनुवादकतामात्रेण सार्थकोऽप्यनर्थक इव स्याद्
अन्यथा सिद्धे ।

^k) लक्षणे कप्र । एनमनुलक्ष्याऽस्य विषय इति
यावत् । आनन्तर्यार्थे अव्य इति भा ।

^l) तुटि तै १, ७, ६, ३ ।

^m) तुटि तै ३, ४, ८, ३ ।

ⁿ) प्रजापतिकर्तृकस्तुतिप्रयोगाऽभावे देवान्तरकर्तृकतद-
नुसारित्वप्रयोजितस्तुत्यनुप्रयोगाऽसम्भवाच्चाऽपलक्षणद्वैस्व-
र्यप्रसङ्गाच्च गतिभावेन अनुर उत्तरा प्रपूर्वा क्रिया नानु-

प्रवेशयितव्य इति ।

^o) तृतीयार्थे कप्र । तत्र सत्रे केशवपन सशिख कुर्या-
दिति विवेरभिप्रेतत्वात् । अतः सशिख-वशिख-वपनवि-
वेकाऽननुदर्शीः क चिन्त्यः ।

^p) एकतरत्र तृतीयार्थे कप्र । 'अनुप्राणन्ति' इत्येवं
योगमुशान् MW चिन्त्यः ।

^q) तुटि मा ४, २८ ।

^r) लक्षणे वा तृतीयार्थे वा कप्र ।

^s) पश्चादर्थे अव्यः ।

^t) तुटि मा ११, १२, १७^u । अन्यत्र 'यज्ञमनुलक्ष्य
दम्पती अम्राताम्' इत्येव प्रकरणसंगत्या कप्र । (वैतु
MW 'अनु अम्राताम्' इति) ।

^u) 'तान् अपिपद्यमानान् अन्वपिपद्यते' इत्यत्र
तावद् अनुर 'गतिर्गतौ' (पा ८, १, ७०) इति गतिलक्षण
निघातमनुभवकृपि सजातीयप्रयोगान्तरसाम्येन सस्वर
कप्र स्यादित्यपेक्षा बलवती भवति । कदाचिन्मूलतो विद्य-
मान स्वरः प्रमादाच्च्युति गमित इतीव चोत्प्रेक्ष्यते । तु
अनुपदमेवोपरिष्ठात् 'तान् प्रजायमानान् अनु प्रजायते'
यत्र अनुर इति पृथक् कप्र, 'प्रजायते' इति च पृथक्
क्रिप भवति ।

^v) तुटि तै १, ७, ४, २ ।

^w) एकतरत्र यत्तु मुपा 'अनुवर्षति' इत्येवमुपसृष्टमा-
ख्यात शिश्रावयिषितं भवति तदसङ्गतत्वाच्चिन्त्यः ।

^x) कप्र यथा भवति तथा 'अनु-सम्प्र-प्र/या' > 'अनु-
सम्प्रयात' इत्यत्रत्ये टि यद् ।

^y) तुटि तै ४, ४, ४, ८ ।

^z) सकृद् 'अनुप्रतिष्ठति' इत्यत्र गतिर्भूत्वाऽथ त्रि-
कप्र । यदा द्वयोः समानभावयोरलक्ष्यलक्षणासंबन्धो
विवक्षितो भवति पौर्वोत्तर्यप्रकारकस्तदा तद्वचनं अनु-
कप्र वा स्याद् गतिर्वैत्युभयथाश्रुतेर्विकल्पः । यदा
चैकस्मिन् वाक्ये प्रयुक्ताया गतिर्भूताऽनुविशिष्टाया
क्रियाया अर्थो वाक्यान्तरेऽनुपदिन्यनुवर्तयितुमिष्टो भवति
तदा तदर्थं प्रकारद्वयमुपयुज्यमानं । तद् यथा ।

०, १^a, ५^a, ६^a, १०, १३, ५, ६^c, ८, ४, ५^d, ६^e, १६, ४, ८, ७, १^f, ६^g, ७, ८, ४^h, ९, ७ⁱ, १०, १^j, २^k, ७^h, ११, १०^h, १६, ३ⁱ, ४, १, ७ⁱ, १०^h, २, १^h, ३, १^h, ३^m, ४, ५^h, १^h, १, ३ⁱ, ४ⁿ, ७,

८^o, ६, २^h, ३ⁱ, ५ⁱ, ६^h, ७, ४ⁱ, ८, ९ⁱ, ९, १०^h, १०, २ⁱ, ६ⁱ, ११, २^g, ३ⁱ, ४ⁱ, ५ⁱ, १०, ४ⁱ, १४, १२ⁱ, १४ⁱ, १६ⁱ, १८ⁱ, काठ १, ६, २, ६ⁱ, १२ⁱ, १५ⁱ, ३, ८, ६ⁱ, ४, ११ⁱ, १३^s, १६ⁱ, ६, २ⁱ,

८ⁱ, ९ⁱ, ११ⁱ, ७, ४ⁱ, ५ⁱ, १३ⁱ, १४^h, ८, ५, ७ⁱ, ८ⁱ, १५, १७ⁱ, ९, १ⁱ, ३, ४, ६ⁱ, ११ⁱ, १४ⁱ, १८ⁱ, १०, ४ⁱ, १०ⁱ, ११, २, ३ⁱ, ४ⁱ, ८, ९ⁱ, १०, १२, ५ⁱ, १३, ८ⁱ, ९ⁱ, १४ⁱ, १६ⁱ, १४, ७ⁱ, १६, १, २^h, ८ⁱ, ९ⁱ, १७ⁱ, १७ⁱ, १८ⁱ,

अनु पश्चादर्थक कप्र एव पुन श्राव्येत तस्य चाऽऽक्षे-
पेणाऽनुवर्तनीयया मूलक्रियया क्विवि सबन्व स्यादिति
प्रथम प्रकार यथेह । अथ लक्षणे लक्षणभूतमानभा-
वाभ्या कर्तृत्वसबन्वविशिष्ट-पूर्ववाक्यगतपदद्वयमकक्षतया
समर्थमाणे स्व स्व भावं प्रति कर्तृभूते पदान्तरे एवोत्तरे
वाक्ये श्राव्येयाताम् । पश्चादर्थकगतिभूताऽनुसहिता सम-
ग्रैव च क्रियाऽऽक्षेप्या स्यादिति द्वितीय प्रकारो भवति
यथा मै ३, ३, १०, काठ २२, २ इत्यत्र ।

^a) 'हीने' (पा १, ४, ८६) इति कप्र । अधिकशक्ति-
हीनशक्तिभ्रान्तव्ययो प्रयोदनस्य सममभीष्टत्वान् तयो-
स्तत्ताऽति-अनुभ्या द्योतिता भवति ।

^b) तु नापुटि । न चेह 'स्यात्' इत्याख्यातस्य
विद्यमानत्वात् तेन गतित्वेन योग स्यादित्युच्येत । प्रति-
वाक्य क्रियान्तराभावे भवस्तिरूपस्य क्रियासामान्यस्य
विद्यमानत्वदर्शनान् नेह किमपि विवेकविनिगमक विशेषा-
न्तरमुत्पश्याम । पूर्ववेदेव च सहकृ-पदस्य 'अति'
इति कप्र साक्षिध्याद् विषयविवेकार्थं हीनार्थवचनोऽयं
कप्र एव द्र ।

^c) तृतीयार्थवचन. कप्र । तादृक्-मकक्षपदसाह-
चर्यात् ।

^d) प्रायिकसामान्यवत्सु सत्स्वपि बहुषु स्थ एष तावत्
परस्पर विगेषो भवति यथा कश्चिद् निपातोऽन्यत्र
गतिर् भवत्यन्यत्र च कप्र इति (प्रकृते तु अनु-प्रति
√स्था>अनुप्रतिष्ठति मै ३, ३, १०, ४, ४ यत्र
अनुद् गतिर्भवति) । एस्थि यथोपलब्धि सौवरी
स्थितिरैवाऽत्र नियामिका स्यादिति दिक् ।

^e) तुटि तै ६, १, ५, ३ ।

^f) तुटि मै १, २, १५ ।

^g) एकतरत्र तुटि तै ३, ३, ११, १ । अन्यत्र लक्षणे कप्र ।

^h) लक्षणार्थस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् 'अनु'
प्रजायन्ते' इत्येव योग पश्यन् तदन्तर्धार्पिक MW

चिन्त्य । कप्र इत्येव साम्प्रतम् ।

¹) लक्षणे कप्र द्र ।

¹) 'मूलम्' इत्यनेन सम्बद्धो लक्षणार्थे तृतीयार्थे
वा कप्र द्र ।

^h) हेत्वर्थपर्यवसानके लक्षणे कप्र । वितथदर्शी
MW चिन्त्य । अकर्मकस्य जागरणस्य कर्माभिसबन्व-
नैरपेक्ष्यात् ।

¹) तृतीयार्थे कप्र ।

^m) तुटि मै २, ५, ७ ।

ⁿ) चतुर् हीने वारद्वय तु लक्षणे कप्र ।

^o) हीने कप्र द्र ।

^p) आनन्तर्यार्थे अव्य वा लक्षणे वा
कप्र द्र ।

^q) 'तु' इति मुपा १ (तु पपा सटि नाड काठ ४,
१६ च) । लक्षणे कप्र (तु प्रति तै १, ८, २२, १
२, ५, १२, १, मै ४, १०, १, शौ ७, २९, १, वैतु
SIM 'अनु' आचरण्यात्' इति) ।

¹) एकतरत्र तुटि मा ४, २८, अन्यतरत्र लक्षणे
कप्र द्र ।

^s) गतिर् इति श्रुवाणः SIM द्वैस्वर्यं प्रति चोद्यो
भवति । स्वार्थप्रधानम् अव्य द्र ।

^t) सप्तम्यर्थे कप्र द्र ।

^u) तृतीयार्थे वा लक्षणे वा कप्र द्र ।

^v) तुटि तै २, ४, २, १२ ।

^w) तुटि मा ११, १७^v ।

¹) कप्र (वैतु टि मै २, ७, ८ अनु-वि/क्रम>अनु-
विक्रमस्व इति स्वराङ्कणाभावादिह काठ श्रुतिस्तत्र मै
सकेतित कतर वर्गमनुबद्धा स्यादित्यध्यवसातुमशक्यमित्येव
सत्यपि यदेषैव मौलिकी वाक्-प्रवृत्ति स्यादित्येव
कृत्वाऽत्र गतीतरपक्ष उरीकृतस्तत्र सदसद्विविच
प्रमाणम् ।

१९ ^{da} , १८, ४, ७, १९ ^{bb} , १९, ३०, ५ ^{cc} , ९ ^{ee} , २०, १, ३ ^f , ६ ^g , ७, ९ ^h , १० ^{ib} , १२ ⁱⁱ , २१, १, ३, ७, ८ ^{jj} , ९,	१४ ⁱ , २२, १ ^h , २ ^b , १०, २३, ८ ^{bb} , ९, २४, ६ ⁱ , २५, ४ ^{mm} , ५, २६, ७ ^b , ८ ^b , २७, २, ८ ⁿⁿ , २८, १ ^o , ९ ^{pp} , २९, ८ ^q , १० ^b ,	३०, १ ^b , २, ३ ^{bb} , ७ ⁱⁱ , ८ ⁱ , ९ ⁱ , ३१, ५ ^b , ८ ⁱⁱ , ३२, ५ ^b , ३३, ३ ^{tt} , ३४, ७ ^{jj} , १३ ^{uu} , ३५, ८ ^{vv} , १६ ^{ww} , १७ ^{ww} , १८, ३७, ११ ^z ,
---	--	---

a) तुटि काठ ७, १४ⁱ ।

b) लक्षण कप्र द्र ।

c) तुटि मा ११, १७ⁱⁱ ।

d) स्वार्थप्रधानम् अव्य वा म्याल्लक्षणवचन कप्र वा योम्यक्रियायाः याहागे वेति भूयोऽपि विमुच्यते द्र ।

e) सयोनरेगनेश्चयन कर्त्तव्य तद-द्वारा वेदि प्रविशेद् नेद् यजमानस्य योन्या द्वारेति कृत्वा तृतीयार्ये कप्र द्र ।

f) तुटि सस्य मै २, ७, ८, तुटि तै ५, ३, ४, ७ ।

g) तुटि तै ६, ५, ११, १ ।

h) आनन्तर्यामि कप्र (वैतु मै ३, २, ९ यत्र पश्चादर्थे-नाऽऽख्यातार्थो नदीय इवाऽनुरजितो भवति । तेनाऽकर्मकस्याऽऽख्यातस्य सकर्मकत्वाऽभिनिर्भूतौ सत्या तस्य च तदीयस्य कर्मपदस्य चाऽन्तरा तदीय कर्त्तृपद श्रूयते [वैतु प्रकृतेऽस्य कप्र सतो व्यवधानीव श्रुतिः]) ।

i) लक्षण कप्र (तु मै ३, २, १० यत्रत्या समान-प्रकरणिका सौवरी स्थितिरिहापि विनिगमनी भवति ।

j) तु ऋ १०, १४५, ६, शौ ३, १८, ६ यदन्वि-हापि 'माम् अनु' इतीव लक्षणाऽभिप्रायः सबन्वो भवति ।

k) प्रेत्य समारोहस्य स्वर्गस्य मान सम्प्रति क्रियमाणस्य यज्ञस्य मानमन्वित्यर्थविवक्षाप्रामुख्यात् कप्र द्र (तु तैत्रा २, १, २, १०, यत्रत्य स्वरसंकेतोऽप्येतत्समर्थकता भजति [तु वैप२ यस्या टि]) । एस्थि PW प्रभु 'अनुसमारोहति' इति च्युपसृष्टौ वम्भ्रम्य-माणाश्चिन्त्या स्यु ।

l) तु सस्य टि तै ५, ७, ९, २ ।

m) लक्षण कप्र । अनु/खन् > अनुखनेत् इत्येव योजुक SIM चिन्त्य ।

n) तुटि मै ४, ६, ३ⁱ ।

o) तुटि मै ३, १०, २ ।

p) तुटि मै ४, ७, ४ⁱ ।

q) सप्तम्यथे कप्र द्र ।

r) तुटि मै १, २, १५, शौ २, ३४, ३ ।

s) एकतरत्र तुटि काठ १६, ८ । अथेह विशेषोऽप्यस्ति । तथा हि । अमुरस्य लोहित पृथिवी साकल्ये-नाऽपूरयदित्येव श्रुतिर्नाभिप्रेति येन गतिभावमनुप्रविश्य

अनुर अर्थो विधावनार्थमनुरजयेदिति गतिपक्षानादर द्र (वैतु PW MW) । अन्यतरत्र तु सस्य टि मै ४, १, १० ।

t) तुटि तै ७, ४, ११, ४ⁱ ।

u) सप्तम्यर्थे कप्र भवति (तु तत्रैव श्रूयमाणं 'पूर्वप-क्षेषु' इति) ।

v) भावलक्षणस्य विषयस्य प्रामुख्येन श्रावयितुमिष्ट-त्वात् तस्य च यथा कप्र न तथा ग गमयितु शक्यत्वात् कप्र एव द्र । अय कप्र एतदपर लक्षणम् । तद् यथा । यत्र लक्ष्यभूतो भावश्चाऽन्यत पृथक् क्रियापदेनोच्यते लक्ष्यभूतो भावश्चाऽन्यत पृथक् क्रियापदान्तरेणोच्यते तत्र सामान्येन कप्र अनुर द्र इति । तस्माद् यथा 'डिम्भस्य मरणमनु मरण खिम्भस्य' इत्यत्र कप्र अनुर भवति तथैव 'डिम्भ क्रियमाणमनु क्रियते खिम्भ' इत्यत्राऽप्यय कप्र इति । यत्र तु लक्ष्यलक्षकयोर्भावयोः समानत्वे वा सजातीयत्वे वा सति लक्ष्यभूते भावे गम्ये सति लक्ष्यभूतो भावोऽनुपूर्वेण सकर्मकेण सता क्रियापदे-नोच्यते तत्र ग अनुर भवतीति । यथा 'डिम्भमनुक्रियते खिम्भ' इति । एव तावत् प्रकृते कलशस्योपवान पृथक् शत्रन्तेन क्रियाप्रधानेन पदेनोच्यते तदनुलक्ष्य प्रवर्त्तमानश्च प्राणोपदसनभाव पृथक् क्रियापदेनोच्यते इति कृत्वा कप्र अनुर अत्र भवतीति निर्विवाद सद् अन्यत्र च सकक्षासु वाचोयुक्तिषु निदर्शयितव्यमिति दिक् (तु प्राण- > -णेन इत्यत्र क ४८, १४ टि, गपू पृ १८० टि D च) ।

w) प्रयास्यद्यजमानकर्तृकाऽग्न्यन्वाधानादिक्रियाविशे-षाधीनप्रीतभावा कामास्तेन तस्या क्रियाया कृतायामेव त प्रति कामप्रीता सन्तस्तेन प्रयाता सह प्रयायुर्नान्ये-त्येवं लक्षणार्थस्य प्रावान्येन विवक्षितत्वात् कप्र अनुर न गतिरितीव कृत्वा पृथक् स्वरो भवति (वैतु काठ ९, १७ यत्र समानकल्पया श्रुत्या तत्-सजातकर्तृक प्रयातो-ऽनुप्रयाणं सूचितं भवति । अय तु तत्र विशेषो भवति यथा प्रयाता क्रियमाणाया क्रियाया इन्द्राग्नीदेवताभूत्वं न तु प्रयात आत्मीय कप्रपि विशेषमुपजीव्याऽकामानामपि सता सजाताना तदनुप्रयाणे प्रवृत्ति सजायत इति कृत्वा प्रयात्रनुप्रयातृमध्ये लक्ष्यलक्षकसबन्वाभावे सति लक्ष-णार्थस्य वाच्यत्वेनाऽप्राप्तत्वाद् न कप्र अनुरिति) ।

३८, ०, १० ^a , ३९, १०, ४०, ८ ^a , ९, १३, १४ ^d , १, ३, क १, ६, १० ^b , २, ११ ^c , १३ ^e , ३, ३ ^f , ९ ^g , ११ ^h , ४, ७ ⁱ , ८ ^j , १५, २, ४, ६, १० ^k , ७, ०, ३ ^l , ४ ^m , ८, ३, ४, ६, ७, ९, १, २५, ६ ⁿ , २८, ४, ७ ^o , २९, ७ ^p , ३०, १ ^q , ३ ^r , १३ ^s , ३ ^t , ५ ^u , ८ ^v , ९ ^w , १० ^x , ११ ^y , १२ ^z , १४, १६, १८, ३५, ४, १३ ^{aa} , ३ ^{ab} , ६, ३७, ५ ^{ac} , ७, १३ ^{ad} , १ ^{ae} ,	२ ^a , ४१, ५, ६ ^b , ४२, ० ^c , ४४, ११ ^d , ४६, ३ ^e , ४, ५, ६, ४७, ५ ^f , ८ ^g , १४ ^h , १५ ⁱ , १६, १ ^j , ५१, १६५, २०९, ३६७, ४०९, ४१०, ४१२, ४१३, ४३६ ४६५ ^k , २, ८७, ८८, १०५, २०९, ३३३, ३५५, ३५६, ३५७, ५१७, ७७५, ९१९, ९२७, ९५६, १०४४, ११५५, ११६३ ^l , १२०४ ^m , ३, ४, ५, ८, ११, ५४, १, १ ⁿ , ५, ७, १८, १, २४, ५, ३८, ८, ४०, १, २, ४, ५, ४२,	१०, ४८, १० ^o , २, ३, ३, ५, ०, ३, ९, १, ३, ११, १, १८, ८, २८, ५, २९, १२, १३, १४, ४०, १३, ४, २, ८, १६, ०, २०, २, २१, ५, २२, १०, १ ^p , २२, १ ^q , २, ३४, ३ ^r , ३, ७, २ ^s , ९, ६ ^t , १८, ६ ^u , ४, १ ^v , ४ ^w , ७ ^x , ८ ^y , ९, १०, २१, ४ ^z , ५, १, ३, २७, ७, ६, १७, १-४ ^{aa} , २६, २ ^{ab} , २९, ३, ३९, १ ^{ac} , ६९, २, ७०, १, ९०, २, ९७, ३ ^{ad} , १०५, १-३, १२१, ४ ^{ae} ,
---	--	---

^a) लक्षणो कप्र द्र ।

^b) तुटि मा ४, २८ ।

^c) तुटि तै १, ३, ७, १^f ।

^d) तुटि काठ ४, १३ ।

^e) तुटि मा १७, ६६, काठ ७, १४^g ।

^f) तुटि मा ११, १७^h ।

^g) तुटि तै ६, ५, ११, १ ।

^h) तुटि काठ १९, ९ ।

ⁱ) तुटि तै ५, ०, ९, ५ ।

^j) तुटि तै ५, ७, ९, २ ।

^k) तुटि काठ २६, ८ ।

^l) तुटि मै ३, १०, २ ।

^m) तुटि तै ३, ४, ८, ३ ।

ⁿ) तुटि मै ४, १, १० ।

^o) तुटि काठ ३५, १७ ।

^p) तुटि तै ४, ४, ४, ८ ।

^q) तृतीयाये वा लक्षणो वा कप्र । 'अनु उदयताम्'
इति योग पश्यन्तौ PW MW उपेक्ष्यौ ।

^r) 'अन्वैक्षन्त' इत्येव क्रिप अन्वयाद् 'द्विध्याना'
इत्यनेन तद्वत्स्याऽनुपदार्थस्य पारम्परिकसम्बन्धस्य
सिद्धत्वे सत्यपि यदन्यैर् 'अनुद्विध्याना' इतीव सम्बन्धो-
ऽपरम् अनु कप्र सन्त 'बध्यमानम्' इत्यनेन ज्ञानज-
न्तेन नापू अन्वित व्यर्थ गतीकारमिष्यते (तु सा WI
च) तच्चाऽऽद्रियेत । आर्यस्य सम्बन्धस्योक्त्या दिशा

सुसगतत्वे सत्यायनुपपन्नैस्वर्यप्रसङ्गादिति दिक् ।

^s) तृतीयाये कप्र (तु नाप् मन्त्रे 'सु क्षेत्रिय
विपाणया' इति) । एय्यि 'अनु' 'अक्रमीत्' इति योग-
पर WI चिन्त्य ।

^t) सप्तम्यये कप्र द्र ।

^u) लक्षणो कप्र (तु IV, वैतु सा यस्य अनुगतम्
इति भाष्यमव्ययपरतया नेयमुतोपसर्गतयेति विमर्शम-
पेक्षेत) ।

^v) कप्र अयमिह भवति । अत्र पूर्वावीय प्रत्याश विद्यो-
तनस्य च प्रतिदिश वातस्य वानस्य चाऽऽशंसन ज्ञापक
स्यात् ।

^w) लक्षणो कप्र । आनन्तर्य इति W । 'अनुसूतम्'
(-त्रम्' इति पाण्डु) इत्याकारकमेक पद सा पपाठ ।

^x) मा 'अनुव्यावृत्ते' इत्येक पद पठश्चिन्त्य ।
तृतीयाये कप्र । अन्येन पथा पाप्माऽनुपद्यतामिति यावत् ।
अथवाऽनर्थिका गतेर्द्विस्तुति । 'अनुपद्यताम्' इति
क्रियायामेव विवक्षापर्यवसानात् ।

^y) कप्र भवति (तु ऋ १०, १०३, ६ इत्यत्रल्य
टि, सय्य च टि, 'वीर्यध्वम्', 'सुरभध्वम्', 'हर्ष-
ध्वम्' इत्यत्र च यस्था टि) ।

^z) नापूटिदि निवासक्रियाया अपेक्षया प्रकृतद्वितीया-
ऽन्तपदवाच्यस्य तदभिध्याप्य तदविकरणतया समर्पणे
श्रुतिस्वारस्यप्रतीतेस्तत्साधनभूत कप्र द्र । गपूदि गति-
पद्य MW मिथ्याप्रत्ययं प्रति चोद्य ।

१०२, १ ^a , २ ^b , ७, ४४, १, ५९, १, ८७, ४ ^c , १०२, ४ ^d ८०, ९, ८, १२, १३, १५ ^e , १६, १७, ९, १, १९ २४ ^f , ४, २४, १०, २, २२, २३ ^g , ४, ६ ^h , ५, २५-३५ ⁱ , ३७ ^j , ४५ ^k , १०, ७ ^l , ११, २, १० ^m , ७, १२, १०, ११ ⁿ , १९-२२, २४, २७ ^o , १२, २, २१ ^p , ३, १७ ^q , १३, १, १० ^r , २,	१४ ^s , १८ ^t , २१ ^u , ४० ^v , ३, १ ^w , २० ^x , ६, ५ ^y , १४, १, ६० ^z , २, १० ^{aa} , ७४, १५ ^{ab} , २, १, ९, १५, २१, ६, १, ४, ७, १०, १३, १६, १९, २२, २४, ९, १, १४, १, ३, ५, ६, ९, ११, १३, १५, १७, १९, २१, २३, १८, १, २० ^{ac} , २७ ^{ad} , ५० ^{ae} , २, ९, १३ ^{af} , ४, २८ ^{ag} , ७५ ^{ah} , ७६ ^{ai} , ८६ ^{aj} , ८७ ^{ak} , १९, ६, २ ^{al} ,	१३, ६ ^{am} , २६, ३ ^{an} , ४९, २ ^{ao} , ६ ^{ap} , ५८, ३ ^{aq} , १२०, ४, २ ^{ar} , १५, २ ^{as} , ४०, ३, ४२, २, ४७, १५, १८, ६९, १०, ९२, १५ १०९, १-३, ११६, २, १३१, २६ ^{at} , १३९, २, पै १, २८, १, ५९, ४ ^{au} , ६३, १ ^{av} , ९२, १ ^{aw} , १०७, २ ^{ax} , २, ३३, २ ^{ay} , ६०, २ ^{az} , ८६, १-६ ३, २, २ ^{ba} , ७, १, १५, ५ ^{bb} , २८, ४, २९, १, ३२, ४ ^{bc} ,
---	---	---

^a) तृतीयार्थे कप्र (वैतु सा PW प्रभु 'अनु-सुतरेम' इति योग वदन्त । इह तु नाउ मन्त्रे कप्र श्रूयमाणस्तथैव सा व्याख्यायमानश्च) ।

^b) तृतीयार्थे कप्र (तु शौ ६, १२२, १ सौवरी स्थितिस्तत्र चेह च यनि विनिगमिका स्यात् । एन्धि तत्र ग इतीह च कप्र [मोऽपि च लक्षणाार्थीय] इति सा तद्व्यत्यासेन तत्र कप्र इतीह च ग इति ॥ च व्याहतवाचाविव स्यातामिति दिक् [तु तैच्चा २, ७, २ यत्रत्ये पाभे स्वरो भूयोऽपीह यनि एव पुष्टि विदध्यात्] ।

^c) तुटि मा ११, १७^d ।

^d) तु सस्थ टि तै १, ४, ४४, ३ ।

^e) तै ४, ३, ११, १-२ सस्थ टि द्र ।

^f) द्वितीयान्त स्वविषयीभूतमविकरणार्थकृतयाऽऽपादयन् कप्र द्र । पुरुष-कर्तृकस्य निवासस्य देवाविकरणाकृताया तन्मध्यगतत्वपर्यवसानरूपाया प्रकृतस्य प्रश्नस्योत्तरस्य च स्वरस्यप्रतीतिः । एस्थि उत्तरेण २/२क्षि इत्यस्य तिङ्बृत्तेन यद् MW गतित्वानुसबन्धमाह तच्चिन्त्यम् । द्वितीयान्तपदवाच्यकर्तृकनिवासस्याऽपेक्षया तदनुगतस्य वा तत्पश्चाद्भवस्य वा पुरुषकर्तृकस्य निवासस्य समर्पणे प्रकृतप्रश्नोत्तरयो स्वरस्याऽभावादिति दिक् ।

^g) पश्चादर्थे कप्र द्र ।

^h) तु सस्थ टि मा १२, ५ ।

ⁱ) 'दक्षिणा दिशमनुलक्ष्य या सूर्यस्याऽऽवृत्त तामह-मन्वावर्ते' इत्यन्ययाल्लक्षणे कप्र द्र ।

^j) सप्तम्यर्थे कप्र द्र ।

^k) प्रवेशनक्रियाया कर्मणोऽनिदेशात् साकाङ्क्षाऽन्वय रचयन् W चिन्त्य । वशाया प्राधान्येन प्रतिष्ठापनेऽभि-प्रायवत्या श्रुत्यामभ्युपगताया सभवे सत्यपि गतित्वे

क्रियाया प्राधान्यविशेषाऽऽधानेन कर्मणो भूयस्तरा गौणीभावापत्तेस्तत्प्राधान्यविशिष्टप्रतीत्यर्थं तदविकरणा-ताऽऽपत्तौ विवक्षिताया सत्या सप्तम्यर्थेऽनु कप्र द्र ।

^l) गतिरिति सा अभिप्रयन् प्रतीयते । तथा तु सति द्वैस्वर्यापत्ति स्यादित्यसौ चोद्यो भवेत् । शरीरस्य प्राधान्येनोपस्थापनेन श्रुतिमफलतायामभ्युपगताया लक्षणे कप्र (न तु पश्चादर्थे तु W, नापूटि च) ।

^m) तृतीयार्थे कप्र ।

ⁿ) लक्षणे कप्र द्र ।

^o) मा ८, ४० सस्थ टि द्र ।

^p) 'अनु-वि-चाकशीति' इति योग द्वयुपसृष्ट पश्यन्तौ PW MW उपेक्ष्यौ । अनोर्लक्षणे कप्र सत सगतत्वात् ।

^q) तु पाण्डु टि W टि च । वैकृतभूयिष्ठे पाठेऽनु कप्र (अनु मा) इति सम्भाव्यते ।

^r) आधारलक्षणे कप्र । एव किल सा इहाभिप्रयन् सभाव्यते । बाह्वृचे तु (तु ऋ ८, १७, ५) गतितामेवा-ऽस्यासाविच्छति ।

^s) द्वितीयाया प्राप्ताया 'ते' इति ष छान्दसी वक्तव्या भवति ।

^t) वातस्य झ(प्र)वानम् अनु प्रवानमनुलक्ष्येत्यर्थ इति लक्षणे कप्र । एव द्वितीयोऽयम् अनु स्यात् तथैव म ये च 'अथ' इति शोध सभाव्यते ।

^u) पूर्वमनु, आनुपूर्व्येणेत्यर्थ ।

^v) लक्षणाार्थे कप्र ।

^w) शौ ६, १२२, १ सस्थ टि द्र ।

^x) शौ ३, ७, २ सस्थ टि द्र ।

^y) सप्तम्यर्थे कप्र (तु सस्थ टि मध्यामध्यम->मे) ।

^z) शौ २, ३४, ३ टि द्र ।

४, १७, ५[†], २०, ७^a, २४, २^b,
५, ६, २, ७, ६^०, ९, ११, २१,
६, ४०, २^{२d}, ६, १६, ४[†],
२२, १९, ७, ४, ६^२, ६, ८,
१, ४^०, १४, ३[†], ९, १, ६,
५, २^{१†}, ११, ७, ९, १३, ६,
१[†], १४, ४, ६^६, १५, १०,
६[†], १२, १०^h, २३, ८, १६,
१५, ६^१, १८, ८^३, १९,
२^३, ३^३, ५^१, ६^१, ७^१,
३३, ९, ३४, ९, १०^२,
५१, ५^a, ६१, १^१, ७२,
४^{१m}, १०७, ७^{३n}, १२१,
१-१०^{२०}, १४७, ७^३, ८^३,
१४८, ३, १४९, १^३, १५४,
२^a.

अनु/- मा ५, ९^१, ३७, १८^१, का
५, ३, २^१, ३७, ३, ५ शौ १८,
३, ४०^६

अनु-क, का[†] - -म् मै ४, ३, ८
-का, मै ४, ३, ७^३, ७, ८,
-कान् तै २, २, ८, १, ५, १०,
१, मै ४, ३, ७, -काम् मे २,
१, ९, ५, ८, ३, ३, १०, ४,
७, ८

अनु/कम् > कामि

१अनु-काम^u - -म मा १८, ८,
का १९, ३, ४, तै ४, ७, ३, १,
मै २, ११, ३, काठ १८, ८, क
२८, ८

१अनु-काम-कृत्^v - -कृत् क ९,
११, ७, कौ २, ७९७

२अनु-काम^v - -मम् ऋ १,
१७, ३, ८, ४८, ८, ९,
११३, ९

३अनु-काम^v - -मा ऋ ८, ९२,
१३

अनु-कामि(न→)नी^v - -नी तै ३,
५, ६, १

अनु/काश

अनु, > नू-काश^v - -शम् तै ५, ४,
१, ३, ७, १२, १, काठ ५३,
२, -शेन मा २५, २ का
२७, २, १, मै ३, १५, २
[०श-श्वेत^०]

अनु/कि, अनु चिक्किने काठ ३७,
९, अनु चिक्किताम् शौ ६,
५३, १

a) तुटि काठ २१, ८।

b) पाठम्य व्यवस्थाऽभावाद अविस्पष्टान्वयोऽस्तु।

c) तुटि शौ ४, १५, ७ ८।

d) लङ्गणे कप्र (तु 'मदम् इष्यमाण' इति पूर्वस्या-
मृचि सकला भुति)।

e) मदिग्व पाठ। 'तु' इत्यस्य स्थाने 'अनु' इत्यु-
पात्ताऽकार सभाव्यते।

f) पञ्चान् पूरित पाठ (तु ऋ १०, ९०, ४)।
किमित्यभिस्थानेऽस्तुत्तुप्रति इति चिन्त्यम्।

g) लङ्गणार्थे कप्र।

h) सन्दिग्धान्वय पाठ।

i) पञ्चादये कप्र द्र।

j) ते ४, ३, ११, १ इयत्र सम्य टि द्र।

k) गो ६, १२२, १ मस्य टि द्र।

l) तुटि शौ १०, २, २२, २३।

m) 'सूर्यस्याऽग्नेः शान्द्रजसोऽस्तु भूति वातस्याऽऽभू-
तिम्' (?) अत्राभ > अनु त्वस् आऽभव' इ प्रेव शोव-
सुपठमिद बहुविकृत त्रैदुभमर्वच द्र। एस्य कोष्ठ-
गोऽत्यन्तदुपठ सुपा म शोव-वृद्धिमेव विज्ञापेयत्।

n) तुटि शौ १०, १०, ७^३।

o) तृतीयार्थे कप्र। ष अभिसवद द्र। मूको शोध-
सापेक्षो भवति (तु सस्य टि अप/कम् > अपक्राम)।

p) तु सस्य टि शौ ११, ७, १२।

q) सप्तम्यर्थे कप्र द्र।

१) तु उ म च यावतु /ह इहाऽऽज्ञेयो भवति।
वस्तुतस्तु 'त्वया (=अग्निना द्वाभूतेन)' इति तु कप्र
एव स्यात्।

२) 'अनु/इ > अन्वैत्' इतीवेह सभाव्यते। सा तु
/रुह इतीममेव पूर्ववद् आचिज्जिगमि (तु पागडु टि,
११ टि च)।

३) 'अनुक्' (पा ५, २, ७४) इति कन् प्र। निन्-
स्वर (पा ६, १, १९७)।

४) गम उप भावे घञि थाथादि-स्वर (पा ६,
२, १४४)।

५) नारकोपपदे /कृ+कर्तरि क्तिप्। कृद्-उपप्रस्व
(पा ६, २, १२९)।

६) अम सामान्य साम-स्वर (विस्तरार्थं तु सा ऋ
१, १७, ३)। अदन्तस्य अम रूपतो 'नाव्ययीभावात्'
(पा २, ४, ८३) इति कृत्वा विभक्त्यर्हताया निर्देशः।

७) प्राप्ता 'अनो' (पा ६, २, १८९) इत्य् अन्यप्राधान्ये
नयुपमर्जनता गतस्य उप अन्तोदात्त द्र। यत्तु PW
प्रसू नापू अस्मात् प्राति समासतो न विविज्यु-
स्तदमत्। अर्थतोऽन्वये मृक्षमभेदोपगमादिति दिक् (तु
वैश)।

८) गम उप गिति प्र। कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २,
१२९)। ततो डीप पितृवान् निप्राते स्वरेऽविशेषः। *

९) भावे घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।
मै विरह्य सर्वत्रोपमर्गस्य दीर्घ (पा ६, ३, १२२)।

अनु-कूल^० - लम् शौ ५, १४, १३
पे २, ७१, ५ [०ल- विक्षमनम्,
विणुमनम्]

अनु/कृ

अनु-कृ^० - रेण शौ १२, २, २

॥ अनु-कृति^० - तिम् काठ १९,
१२, २७, १, क ३१, २, ४२,
१ [०ति- एतद्]

अनु-कृत्य- अनु^०

अनु/क्षृप् > क्लृप्, अनुक्लृपयति
पै ५, १५, ४

अनु/रक्षप्, अनु कृपते^० ऋ १,
११३, १०, अनु अकृपेताम्
क ८, ७६, ११

अनु/कृ, अनुकिरामि शौ १८, ३,
६९, ४, २६, ४३

१ अनुकचूता^० पै १६, ७३, ४

अनु(न-उ)कथ^० - कथ काठ ३०, ७ ॥
-कथा ऋ ५, २, ३

१ अनु/क्रन्द, अनुचक्रते ऋ ८, ३,
१०, शौ २०, ९, ४, ४९, ७

अनु/कम् → क्राम्, अनुक्रामाम मा
३८, १९, का ३८, ५, २, अनु-
क्रामेस ऋ ५, ५३, ११

अनु अक्रमीत् ऋ ९, ११४,
१, १ अनु अक्रमु ऋ ९, २३,

० कौ १, ५०२, जै १, ५०, ६
अनु/कुश, अनुक्रोशन्ति ऋ ४,
३८, ५

अनु/कशा^०

॥ १ अनु-कशाति^० - कशात्यै मै ३,
१, १, ३, ९, ४, ४, ८, ३, काठ ७,
७, ८, १०, १९, २, ३, २०,
६, ११, २१, ३, २२, ७ [०ति-
अन^०]

॥ २ अनु-कशाति^० - कशात्यै मै ३,
१, ४

अनु-कशातु^० - कशात्रे माठ २६,
१२

॥ अनु कशाय^० मै १, ८, ९

अनु/क्षद्

अनु-क्षत्तु^० - तारम् मा ३०, ११,
१३, का ३४, २, ३, ५

१ अनु/क्षर, अनुक्षरन्ति ऋ ८, ६९,
१२, मै ४, ७, ८, शौ २०, १२,
९, अनुक्षर ऋ ९, १७, ८, जै
४, २१, ६

१ अनुक्षमाहि^० पै १६, १४९, १२

अनु/ख्या^०, अनु अख्यन् काठ ७,
१०, क ५, ९

॥ १ अनु-ख्याति^० - ख्यात्यै तै २, ५,
११, ३, ६, २, १, ५, १, ८, ६, २,

८, १, ३, २, २, ७, ४, ४, १,
४, ६, ३, ७, २, ५, ४ १, ६,
१, ५, ७, २, ६, २, ४, २, २
३, २, ६, २, ५, १, ३ क ५,
९, २९, ८, ३१, ८, १३, १८,
३५, १

॥ २ अनु-ख्याति^० - ख्यात्यै तै ५, १,
२, ६, क ३०, १

॥ अनु-ख्यातु^० - ख्यातारम् तै ३,
३, ८, ५^२

अनु/गम् → छ, गमि, ॥ अनुगच्छति
मै १, ८, ९, ४, ५, ५, काठ ६
६, क ४, ५, ॥ अनुगच्छति मै
१, ८, ८, ३, ४, ७, अनु-
गच्छथ ऋ १, १६१, ११, पै
१, ५१, ३, १६, ५१, ४,
॥ अनुगच्छत् मै २, १, ४^२,
॥ अनुगच्छन् मै १, ६, ३
॥ अनुगच्छेत् मै १, ८, ८, ९^२,
३, ४, ७, काठ ६, ६^२, क ४, ५^२
अनुगच्छेम मा १५, ५०, का
१६, ६, २, तै ४, ७, १३, ३,
मै २, १२, ४^४, काठ १८, १८,
क २९, ६, शौ ११, १, ३६
अनु गमन्तु ऋ ४, ३५, १,
अनु गमानि ऋ ४, १८, ३,

^० अस उत्तरपदाद्युदात्त (पा ६, २, १२१)। उप
यद्र। यनि विभक्त्यहतायं तुटि २ अनु-काम्-।

^१ गम उप 'पुसि सज्ञायाम्' (पा ३, ३,
११८) इति घ प्र। कृद् उपप्रस्व (पा ६, २,
१३९)।

^२ गस क्तिन्नन्ते कृति 'तादौ-' (पा ६, २, ५०) इति
पूप्रस्व।

^३ मप्र इतीव च रु <अनु/१कृप् इतीव च
व्याचक्षाण सा व्याहतश्च चिन्त्यपक्ष्यश्च द्र। धातु-
विवेक यद्र।

^४ 'अनु(न-उ)प-क्षित.' इति शोध द्र।

^५ वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)।
उप यद्र।

^६ कशा, क्षा > ख्या इत्यस्य प्राकृतिकस्य परिणामस्य

शाखाविशेषनिष्ठो व्यवहारविवेको यथायोगं द्र।

^१ प्रास अख्यय-पूप्रस्व (पा ६, २, २)। उप
क्तिन् प्र। प्रथमसंख्याके सारूपे प्राति अनूपसृष्टा-
द्धातो प्र तेन च गस. उक्तो भवति। इह च अनुप-
सृष्टाद्धातो प्र सति प्रास इति विवेक स्पष्ट
इति दिक्। यद्यपीह सारूपयोर्द्वयो स्वरतोऽभेदो
भवति तथाऽप्यर्थतो भवत्येव क्रियाश्चित् सूक्ष्मो
भेद (तु वैश) इति कृत्वोभयो पार्थक्येन
निर्देश।

^२ गस वृजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^३ गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २,
१३९)।

^४ नितराममस्कृतेऽत्र मुपा अव/रुध् > 'अव'...
अरुस्महि' इति शोध द्र।

अनु जग्मु ऋ ४, ३३, ६, ‡अनुगमन् ऋ १, ६५, १, ५, ४९, ४, ६, १, २, ३, १०, ४६, २, मै ४, १३, ६, काठ १८, २०, अनुगमन् ऋ ३, ३९, ५, अनु अगमन् ऋ ६, ६३, ८ ^a अनु-गच्छ(त्→)न्ती ^b - न्ती शौ १२, ७, १६, पै १६, १४३, ७ ‡अनु-गत ^c - तौ मै १, ८, ७ अनु-गति- अन् ^d अनु-गत्य ^e तै ६, ४, ५, ६, शौ १२, ४४, १०, पै १५, ३, १० ‡अनु-गमयित्वा ^f काठ ६, ६, क ४, ५ अनु/गा, अनुगानि ऋ ४, १८, ३ अन्वगात् शौ १०, ४, २६, १२, २, ४३, पै १६, १७, ७, अनुगात् पै २, ५०, ४, ‡अनु गु ऋ १, ६५, २, १०, १२, ३, शौ १८, १, ३२, अनु गु ऋ ३, ७, ७, अनुगा शौ ५, ३०, १, ६, ८, १, ७, १०, पै २, १३, १, ६ १६, १, ७, १०,	अनुगात् ऋ १०, १९, १, शौ ७, ६२, ७, अनुगेषम् तै १, २, ३, ३, ६, १, ४, ९ अनु-गायस् ^g - यसम् ऋ ८, ५, ३४ ‡अनु/१गु>गु, अनु गुणाति ऋ १, १४७, २, मा १२, ४२, मा १३, ३, १३, तै ४, २, ३, ४, काठ १६, १०, क २५, १ १अनु(न-उ)ग्र ^h - ग्र ऋ ७, ३८, ६ २‡अनु(न-उ)ग्र ^h - ग्रास ऋ ८, १, १४, शौ २०, ११६, २ अनु/ग्रह>गृह>म्, अनुगृभगानि ऋ ७, १०३, ४, ‡अनुगृह्णाति तै १, ७, २, ४, ‡अनुगृह्णाति तै १, ७, २, ३, ४, अनु गृह्णात् पै ५, १७, ४, ‡अनुगृभाय ऋ २, २८, ६, मै ४, १८, ९ ‡अनुगृह्यते काठ २७, ३, १०, क ४२, ३ ‡अनु-गृह्व ⁱ - ह्वन्त मै ३, ८, ७, काठ २५, ८, क ४०, १ अनु-घन- अनु/हन् द्र अनु/घुष्	‡अनु-घुष्य>घ्या ^d ऋ १, १६२, १८, मा २५, ४१, तै ४, ६, ९, ३, काठ ४६, ५ अनु/घ्रा→जिघ्र अनु-जिघ्र ^k - ग्रम् शौ ८, ६, ६, पै १६, ७९, ६ अनु/चक्ष, अनु चक्षत ऋ १, १२१, २, अन्वचष्ट ऋ ४, १८, ३ अनुचक्ष ऋ [५, २, ८, १०, ३२, ६] अनु/चर, ‡अनुचरति तै ५, ५, ६, २, अनु चरति ऋ ३, ५५, ७, पै ५, १५, ५, २६, ३, ‡अनु चरतः ऋ १०, १४, १२, पै १०, ९, १०, ‡अनु चरन्ति काठ १२, १३, अनु चरसि ऋ ३, ६१, १, अनु चरामसि ऋ ८, २५, १६, ‡अनु चरामसि ऋ ८, ६१, ५ कौ १, २५३, २, ९२९, जै १, २७, १, शौ २०, ११८, १, अनुचर ऋ ८, १, २८, अनु- चरन्तु पै ५, ६, ३, ७, ६, २,
--	---	---

^a) 'रातिमनु' इत्येवमन्वय पश्यत सा कप्र अनु । तन्न । क्रियाया समुक्तिः सत्यन्तया सत्यध्याहार-मुखेन निराकृद्भीरुणामुवाचप्रयासमयाऽनिवार्यत्वप्रसङ्गादिति दिक् ।

^b) गस शत्रन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)। स्त्रिया डीप पित्वाभिघाते स्वरैऽविशेष ।

^c) प्रास अव्यय प्रपस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^d) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^e) समामे त्तो ल्यब् वेदे भवति च न भवति च (पा ७, १, ३८) । एव तावदिह तदभावपक्ष ।

^f) वस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) । उप/गै+असुन् प्र (पा ४, १८९) । यतु 'अनुगातव्य-' इत्येव व्याचक्षाण सा एतत् प्राति <अनु/गै इतीवाऽभिसदधीत, तन्न । तथा सति तस गत्युत्तरत्वात् कृद्-उपप्रस्व प्रसज्येत ।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^h) तस उप कृद्वृत्तत्वे (पा २, २८) मति चार्वा-दिष्व उस् द्र । कृत्प्रवृत्तिनिमित्तात्मकगुणप्रतिषेधीयनज-पूर्वत्वे नञ्-स्वर बाधित्वाऽन्तोदात्तो भवतीति (पा ६, २, १६०) । नापू सरूपात् तस सतोऽपि विवेकश्चोपपाद्य-ताम् । उप मूलत उम तत्रत्य च उप <अनु/रा इति सत् काऽन्तमिति वा कृत्वाऽशक्यर्थे नञ्-पूर्वत्वेऽन्तो-दात्त (पा ६, २, १५७) । शिष्ट गपू कल्पेन समानम् । एस्थि उप व्यु इह सौवरे विनिगमकत्वात् तद्विस्तर यद्र । यद्वा उग्र- इति वि च भवति सप च (तु उग्र-) । उप सज्ञा-प्राधान्ये वृत्ति विकल्प्य वस नञ्-स्वर सुवच स्यात् (पा ६, २, १५२) । एवमपि यथायोग्य श्रुतयस्तु मृग्या ।

ⁱ) 'हृग्रहो' (पावा ३, १, ८४) इति हस्य भ. ।

^j) गस शत्रन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^k) गस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप श प्र (पा ३, १, १३७) ।

अनुचरत पै १६, २६, ३, ॥ अन्व- चरन् काठ १२, ५, १९, १, ५ २९, ८ अन्वचरन् शौ १२, १, ८, अनुचरेम ऋ ५, ५१, १५, शौ १२, १, १७ ॥ अनु चरेम ऋ ४, ५७, ३, मे ४, ११, १, शौ २०, १४३, ८ ॥ अन्वचारिषम् ऋ [१, २३, २३, १०, ९, ९], मा २०, २२, का २२, १, ७, ते १, ४, ४५, ३, ४६, २, मै १, ३, ३९ काठ ४, १३, २९, ३, ३८, ५, क ३, ११, पै १, ३३, १	का ३४, २, ५ - ॥ रा काठ २१, २, क ३१, १८, -राणि, -रे ते ६, २, १, २॥ ॥ अनुचर-व(त्→)ती ^० -ती तै ५, ५, ६, २ अनुचित्, अनु चेतथ ऋ ४, ५, ६ अनु चेति ऋ ४, ३७, ४ १ अनु(न-उ)चि(त→)ता ^० -ताम् पै ६, २ २ २ अनु(न-उ)चित ^० - १ अनुचि(त)-व्याद्धय ^० -द्धयम् पै ७, ८, ९ अनुचर,रा ^० -रम् मा ३०, १३	४, पै १६, ९७, ३ अनु/जन् > जा, अनुजायते ऋ ६, ४८, २२, तै ७, ५, २५, २॥, मै १, ९, ६॥, काठ ९, १४॥, अनुजायताम् खि २, १०, ३, शौ ३, २३, ३, अनुजायन्ताम् शौ २, १३, ५, पै ३, १४, ३, १५, ६, ९, अन्वजायन्त ऋ १०, ७२, ३, ५ अनु-जा ^० -जाम् तै ४, ३, ११, ३ ^१ , काठ ३९, १० आनुजा ^१ -अन् ^० द्र अनु-जावर ^१
---	--	--

^{a)} पचादित्वाद् अच् प्र । याथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^{b)} 'ह्रस्व-' (पा ६, १, १७३) इति मनुष उदात्तत्वे प्राप्ते 'न गोश्चन्-' (पा ६, १, १८२) इति निषे मास्वरस्त-दवस्थ ।

^{c)} 'अनुदि(त→)ताम्' इति पाभे (शौ ५, १, २) । तदिह मूक वर्णविकारो वा स्यात् प्रामादिक, उप √वच् (>√उच्)+कितच् (पाठ ४, १९३) इति वा मेट्क-कान्तप्रकारकत्व वाऽभ्युपेयम् ।

^{d)} उप √उच्+क्त इति नापू विविक्त नाउ व्यु औपयिक च प्राति द्र ।

^{e)} मूरो मये तकारलोप प्रामादिक इतीव कृत्वा यनि शोध द्र । एस्थि वस स्यात् । उप च √व्यध् >व्याध-+तात्कर्मिक्स् तद्धित यत् प्र । तद् व्याध्य->व्याद्धय- इति दकारोपजनश्चोक्तपूर्ववर्णान्तर-लोपाऽनुप्रयोजितमात्र प्रामादिक एव स्यात् ।

^{f)} 'ओत इयनि' (पा ७, ३, ७१) इत्योकार-लोप ।

^{g)} गस उप कर्तरि विद् प्र । यातोरात्वं कृद्-उपप्रस्व च (यक पा ३, २, ६७, ६, ४, ४१, २, १३९) । डान्तत्वेन सभवन्यामपि व्यु. (पा ३, २, १०१) नाऽऽदर । एउदि एव चेहापि √जन् इत्यस्यापेक्षया √या इत्यस्याऽर्थसंगतेर्विशिष्ट-तरत्वेनोपगमाद् अनु-या->अनु-जा- इत्याकारक प्राकृ-तायित स्यादिति विमर्शोर्ह द्र । एस्थि विचि प्र निष्पन्न-मेतद् द्र (पा ३, २, ७४) ।

^{h)} यद् इष्टका-पर सदेतद् रु यजमान-परतया सा निनीपति, तदयुक्तमिव भवति । अपार्थं स्वारसि-काऽन्वयपीडनप्रसङ्गादिति यावत् (तु वदत्->वदन्ती इति रु प्र१ सत् प्र३ इति कृत्वा तेनाऽनुपद विव्रिय-माणम् । एतत्तदीयमपथानुवाचनमेव च अनुष्ठानपरतया-ऽस्य प्राति नितरामप्रसिद्धे तदीये व्याख्याने बीज द्र) ।

ⁱ⁾ 'सान्नाय-' (पावा ५, ४, ३६) इत्यत्र उस स्वार्थिक अण् (तु नाउउ) । यत्तु सा अन्^० (यद्) इत्येतद् व्याख्याने आङ् चाऽनु च इत्युपसर्गावुपपदीविभावयिषति तच्चिन्त्यम् । नञ्-विमुक्तस्य उप स्वय श्रुत्याऽनुपदमेवा-ऽदीर्घाऽकारादितयोपकल्पितत्वात् । यथा चाऽर्थतोऽपि सा चिन्त्यो भवति, तथा नापूटि द्र ।

^{j)} प्रास पूप्रस्व । उप मत्वर्थीयस्तद्धित. वरच् प्र उस (पावा ५, २, १०६) । यद्वा 'जा-' इत्येतद्भावनि-ष्पन्नोपपदाद् √श्वृ मर्त्ये अच् प्र इत्येव व्याख्याने उस सति कृद्-उपप्रस्व इति विमृशा विचाराय कल्पताम् । गत्यर्थस्य च प्रासङ्गिकत्वाद् उप 'जा-' इत्यवयव 'या-'^१ <√या इत्यस्य प्राकृतिको विकारो वा स्याद् √जन् इत्यतो निष्पन्न सन् प्राप्त्यात्मक प्रादुर्भावार्थं वा ब्रूयात् । अन्यच्च । 'पश्चेद्वाऽप्र पयैताम्' (तै ७, २, ७, २) इत्येतच्छ्रौताथोपबृहण च यथाकथमपि पश्चिमस्य सतोऽग्नेरमरत्व-परत्वेनैतत् प्रकरणमवसाययत् । ततश्च द्विपूटिदि अनु प्रातिस्विक पश्चादर्थं ब्रूयात् । एस्थि नेह 'अवर-' इत्य् उप भवति किन्तु जावर- इत्ये-तद् उप भवतीति । अपर च । यस्थ इन्द्रस्य वा-

१॥आनुजावर्- -र तै २, ३, ४, २, ३, ४, ६, ६, ११, २, ७, २, ७, २, मै २, ५, ६, ४, ६, ४, ८, ९, काठ ११, ४, १३, ७, २७, ९, ३०, ३, क ४६, ६, -रम् मै २, ५, ६, पै ४, २७, १६, -रस्य तै ७, २, १०, २, -रौ तै ७, २, ७, २, मै २, ५, ६, काठ १३, ७, ३०, ३, क ४६, ६
१॥आनुजावर-तर- -रा काठ २७, ९
१अनुजास्वन्वा° खि ४, ५, ३४
अनु-जिघ्र- अनु/प्रा द्र
अनु/जीव्, अनुजीवति खि ७, ७, ९, अनुजीवान् मै १, २, ९, अनुजीवाथ तै ५, ७, ४, ४ अनुजीव पै २, ८०, १, अनुजी-वाम तै १, २, १३, १
अनु/ज्ञा>जा^१, अनुजानन्ति पै १६, १२२, ११, अनुजानन्तु शौ ६, ११२, १ १०, ५, ५०, १ अनु अजानन् ऋ १०, ८५,

१४, शौ १४, १, १५
अनुजास्यन्ति तै ६, ३, १, ६॥
१॥अनु-ज्येष्ठ- -ष्ठम् मै १, ८, ४, काठ ६, ४, क ४, ३, पै ६२, २३, १
अनु/तज्, अनु अतक्षत ऋ १, ८६, ३
अनुतक्षु तै ५, ६, ८, ६, अनु-तक्षिषु काठ ४०, ६
अनु/तन्, अनुतन्वन्ति शौ ९, १३, १४, पै १६, ७५, ४, अनु तनुहि का २, ६, ९, अनु तनु मै १, ४, २, काठ ७, २, क ५, २, अनुतनुत गौ १०, २, १६, पै १६, ६०, ९
१अनुतन्तुनाम् पै ३, २९, २
अनु/तप्, अनुतप्यन्ताम् पै २, ५, १, अनुतप्यन्त तै ३, २, ८, ३ मै २, ३, ८ शौ २, ३५, १, पै १, ८८, ३
१अनु-तप्यमान- -ना मै २, ३, ८
२अनु-तप्यमान, ना^१ -नम् शौ २, ३५, २, -ना तै ३, २, ८, २,

पै १, ८८, १
अनु/तिष्ठ अनु/ष्टा द्र
अनु/तद्, अनुतन्धि ऋ ५, १२, २, अनु अतन्तम् ऋ ७, ८०, ३
१अनु ततद् ऋ १, ३२, १, कौ ३, ३, ११, जै २, ३, १, शौ २, ५, ५
१॥अनु/तृ->तर, अनुतरति^१, अनु-तरन्ति मै ३, ६, ९
१अनुत्त, ता^१ -^१त^१ कौ १, २४८, २, ७६१, जै १, २६, ६, -त्तम् ऋ १, ८०, ७, १६५, ९, ७, ३४, ११, मा ३३, ७९, का ३२, ६, १०, मै ४, ११, ३, काठ ९, १८, कौ १, ४१२, जै १, ४०, ४, -त्ता ऋ ८, ९०, ५, -त्ता ऋ ३, ३१, १३
१अनुत्त-मन्यु^१ -न्यु ऋ ८, ९६, १९, -न्युम् ऋ [७, ३१, १०, (८, १२, २२)] ८, ६, ३५ कौ २, ११४५ जै ४, २९, ९
अनु(न-उ)त्त(म>)मा^१ -मास्

इतिवर्णोर्वाभिमन्त्र्येनाऽस्य प्राति आर्थवादिनी श्रुति-र्भवति । न त्विन्द्रस्य वाऽश्विनोर्वा कस्यचिदनुजस्या-पेजयाऽवरत्व नामापकृष्टतरन् श्रुतिप्रमाणितमिव भवति । यत्तु यस्य सा भा चोभावाय् अनुज- अवर- इत्ये-तयो प्राति तम इत्यास्थितौ, तच्चिन्त्यम् । यद्येवमभ-विग्यन्तर्था आनु-जावर- इत्याकारक पपा न ह्यभविष्य-दिति । कथङ्गारमभविग्यदिति । आनुज-अवर- इति (तु भूत-अग- उप-अशु, उप-अयन्- उप-अरण- उप-अर- प्रभृ) ।

^१ नापू प्राति स्वाये अण् (पावा ५, ४, ३६) । तत्-स्वर । तु अनु-जा- > आनुजा- (पपा आनु-जा- इति) ।

^२ आतिशायनिकस्तरप् प्र (पा ५, ३, ५७) ।

^३ अनु/जन्(>जा)> 'अनुजायस्व त्वम्' इत्येव मूलत पा सभाव्येत । यद्वा द्वितीयस्य पदस्य स्थाने नु+आ>'न्वा' इति पदद्वयौ स्यात् । एव तर्हि 'आ' इत्यस्य 'जायस्व' इत्यनैव गतित्वेनाऽन्वयस्तुरीये पाद

उपयोगश्च द्र । 'अनुजसू वा' इति गोव (तु सटि) त्वशोव एव द्र । अनन्वितन्वाव्यभिचारादिति दिक् ।

^४ 'ज्ञाजनोंर्जी' (पा ७, ३, ७९) इति 'जा' आदेश ।

^५ अम सामस्व (पा २, १, ६, ६, १, २२३) । अदन्तन्वात सुबर्हतया निर्देश द्र (तुटि अधस्पद-) । यद्वा प्राम अन्तोदात्त (पा ६, २, १८९) । वा क्विवि चेन्येव सुवचम् ।

^६ 'अनु-तन्तन([√तन् > √तन्तन्+अच् प्र])> ना-नाम्' इति शोध द्र (तु अभि-रोरु- शौ ७, ३९, १) ।

^७ गस उप कर्तरि इयन् प्र । शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८६, १६७, २, १३९) ।

^८ उप ऋणि यक् । शेष नापू द्र ।

^९ तम नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप यद् ।

^{१०} 'त्ता' इति (ऋ ८, ९०, ५) पाभे ।

^{११} बम पूप्रस्व (पा ६, २, १) । यद्वा तम स्याद् नञ्-स्वर (पा ६, २, २) उप च बस ।

गो २०, १३०, २	क २९, ५ अनु अददेताम्	१, पै १६, ५०, ३, अनुदत्ताम् मै
अनु(न-उ)त्तरवेदि-क- -कम्	कौ २, ३३९ ^१	४, १४, १७, शौ ६, ११८, २,
कठ ३७, ८	अनु/दह, अनु दहन्ति ऋ १०,	पै १६, ५०, ४, अनु --
अनु(न-उ)त्पूत ^२ -तम् मै १, १,	२८, ८ ^१ , अनुदह ऋ १०, ८७,	अददाताम् जै ३, २८,
१२, काठ २०, १, क ४, ३,	१९, कौ १, ८०, जै १, ८, ८,	११ ^१ , अनु अददु ऋ ५,
४ ^३ , २	शौ ५, २९, ११, ८, २, १८,	२९, ५
अनु(न-उ)त्सर्ग- -नीम् ते ७, ५,	पै १६, ५, ५, अनुवदहत् मै	अनु "ददु ऋ २, १३, १०,
३ २, काठ ३३, ५	१, ८, २	अनुदात्त ऋ ७, ४५, २, अनुदु,
अनु(न-उ)त्सह्य ^३ म १, ८, ८	अनु-दहत् ^४ -हन् शौ २,	ऋ १, १२७, ४
अनु(न-उ)द(क-→)का ^५ -का ऋ ७,	२५, ४	अनुदायि ऋ १, ६१, १५,
५०, ४	अनु/१दा>दद, ददा, अनुददाति	२, २०, ८, शौ २०, ३५, १५,
अनु/दक्ष	ऋ २, १२, १०, गौ २०, २४,	अनु "दायि ऋ ६, २५, ८,
अनु-दक्षि ^६ -क्षि ऋ २, १, १०	१०, पै १३, ७, १०, अनुददासि	तै १, ६, १२, १, ७, १३, १,
अनु/दद(<√१दा), अनु ददन्ते ^७	ऋ १, १९०, ५, अनुदत्ताम्	२, ५, १२, ५, मै ४, १२, २,
मै २, १२, ६, काठ १८, १७,	मै ४, १६, १७ ^८ , शौ ६, ११८,	काठ ८, १६

^२) वस समामान्ते कपि 'हस्वान्ते' (पा ६, २, १७४) इत्युक्त स्वर (तु तैत्रा २, ७, ५, २ यत्र उप दीर्घान्ताद् -वेदी-इ- इति कपि-पूर्वीय [पा नापू] स्वर श्रूयते)। उप यद्र ।

^३) तम नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप उद्/पू+क्त ।

^४) नापू सस्व भवत । उप उद्/सृज+धञ् । वा द्विवि द्र (वैतु भा य उप णमुलन्त व्याख्यन्) ।

^५) उप उद्/सह+ल्यप् । शेषम् एपू द्र ।

^६) वस ग्रन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^७) वस प्रपप्रस्व (पावा २, २, ४, पा ६, २, १)। उप <√दक्ष यद्र । द्विवि च सामान्य (=वि) च भवतीति कृत्वा द्वि१ च न च ह द्र । एतत् द्विप न नाप इतीव कृत्वा चाऽत्र (अनु/दह<) '-धक्षि' इति पपा भवति (तु ऋप्रा ४, ४१, ३१७ तदनु सा प्रभृ च) । यथा त्विह यनि व्यु साधीयस्व सभाव्येत यथा चापरेषाम् उप मरुपाणा निगमाना सहिताया √दह इत्यतो निष्पन्नेभ्यो धकारविशिष्टतया श्राव्य-मारोभ्य सरूपप्रायनिगमान्तरेभ्यो विवेचयन्त्यामिव दकारविशिष्टतया श्राव्यमाणाणामपि व्यु एतत्समानैव सभाव्येत्येतद्विमर्श √दक्ष इत्यत्र यद्र ।

^८) शाखाभेदेन मन्त्रे यत् कियच्चिदन्तरं भवति तदनु पद-योजनायामपि कियश्चिद भेद द्र । तद् यथा । प्रकृते शाखात्रये तावद् 'द्वार' इति ह प्र३

सद् वाक्ये कर्तृतयाऽन्वित भवति । 'विश्व' इति ह च न द्वि३ सद् 'व्रता' इत्यनेन न द्वि३ सता सामानाधिकरण्य भजद् वाक्ये कर्मतामुपैति । शाखान्तरेषु (तु मा २७, १६, का २९, २, ६, तै ४, १, ८, २, शौ ५, २७, ७) तु 'द्वार' इति ह द्वि३ सत् लक्षणार्थेन अनुना कप्र योगमुपैति प्रधानवाक्ये च 'विश्वे' इति प्र३ ह कर्तृता भजति । पूर्वोऽन्वये दिव्यात्मना द्वारा-मग्निव्रताऽनुवारकतया मुख्य सनेतो भवत्युत्तरे चाऽभि-मिन्नाना विश्वेषा (=देवाना) तद्द्वारपालानामिव सता तद् व्रतवारकत्वस्य सनेतो भवतीति विवेक सुलभ । शौ √दद इत्यस्य स्थाने/२क्ष श्रूयत इत्यपि भेदान्तर द्र ।

^१) अनु/२कृप्>'अनु'अकृपेताम्' इत्य् अनु-√१दा>'अनु अददाताम्' इति च श्रुतौ (यक्र तु ऋ ८, ७६, ११, जै ३, २८, ११) अनु/मद्>'अनु-अमदेताम्' इति च भाष्ये (तु सा) पाभे द्र ।

^२) अत्र कप्र अनुद् इति बुवाण सा चिन्त्य. (तु नाउ रु) ।

^३) गस. शत्रन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^४) सूको 'अनुदत्तान्' इतीव पपा च 'अनुदत्तानि' इतीव यत् प्रादर्शि (तु सटि) तदुभय विकृत द्र (तु शौ ६, ११८, १) ।

^५) अनु/२कृप्>'अनु अकृपेताम्' इति अनु-√दद>'अनु अददेताम्' इति च पाभे तदुपरि टि. च द्र (यक्र ऋ ८, ७६, ११, कौ २, ३३९) ।

अनु-देय ^a - यम् ऋ ६, २०, ११ अनुदेयी ^b - यी ऋ १०, ८५, ६, १२५, ५, ६, गौ १४ १, ७ १ अनु(न-१उ)दित - ने काठ ८, ३ ^c , क ६, ८ - तेन काठ ८, ३, क ६, ८ २ अनु(न-२उ)दित, ता ^c - ताम् गौ ५, १, २, - ताम् ऋ १०, २५, १ अनु/दिश, १ अनुदिशति तै १, ५, ४, ३, ७, १, ५, मै ३, २, ६, ६, १०, ७, ७, काठ १४, ७, २३, ६, २४, ६, ५ ३७, ७, १ अनुदिशति तै ६, १, ४, ८, १०, ५, ३, १, ६, अनु दिशामि मा १३, ४८-५१, का १४, ५, २-५, तै ४, २, १०, १-३, ४ ^d , ५, २, ९, ५, मै २, ७, १७ ^e , काठ १६, १७ ^f २०, ८, क २५, ८ ^g , ३१, १०, १ अनुदिशेत् तै ६, १, ४, ८,	१०, ५ अनु-दिश्य ^d मा १, २८, मा १, ९, ६, मै १, १, १० १ अनु-दिष्ट ^e - ष्टे मै १, ११, ७ ^h , काठ १४, ७ ⁱ [१०ष्ट-अनानुदिष्ट (१७)-] अनु/दृश्, अनु दृश्ते ऋ ८, १, ३४ अनु-दृश्य ^d ऋ १०, १३०, ७, मा ३४, ४९ ^f , का ३३, २, १० ^g , तै १, १, ९, ३, काठ १, ९, क १, ९ अनु-दृष्ट ^f - ष्टे काठ २६, १२ १ अनु(न-उ)द्वाह ^h - हाप काठ १०, १०, १९, ८, ५, २०, ५, २१, ३, २४, ६ १ अनु(न-उ)द्धत ^h - ते काठ ३७, ६ १ अनु(न-उ)द्धृत ^h - तम् मै १, ८, ७ अनु(न-उ)द्वा ^h - ष्टे ऋ १०, ११५, ६ अनु/द्वा, अनु द्वस्व पै १६,	१००, ३, १ अनुद्रवेत् मै १, ८, ५, क ४, ५ १ अनु-द्रुम्य ^f तै ५, १, १, २, ४, ५, ५, ७, ७, मै १, ६, १०, ८, ४, ३, १, १, ९, काठ १८, १९, क ४, ३, २९, ७ अनु(न-उ)द्वृत्त ^h - तम् पै १६, १२१, ५ १ अनु/धन्व, अनु ^h * दधन्वे ऋ २, ५, ३, तै ३, ३, ३, ३, मै २, १३, ५, कौ १, ९४, जै १, १०, ४ अनु/धा>द्व, अनु दधाते मै ४, १४, ९, अनु दधे ऋ ५, ५३, ५ ^h , अनुदधमसि पै ६, २२, १८ अनु * दधिरे ऋ ६, ३६, २ अनु * धाधि ऋ ६, २०, २ अनु/धि ^m अनु * धिषीय ^m तै ३, ५, ६, ३ ^o , काठ ३, ९ ^p , क २, १६ ^q ,
---	--	--

- a) गस यदन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९)।
b) 'वयस्यचरमे' (पावा ४, १, २०) इति त्रिया
डीप पित्वात्रिधाते स्वरैऽविशेष ।
c) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
d) गस व्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।
उप <नु/दिश वा नु/दृश् वेत्यत्र शाखाभेदेन सभवन्या-
मपि व्यवस्थाया मूलस्वरूपतोऽनुमन्वेयमेव ।
e) कर्मणि केऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९)।
f) गस वृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।
g) तस उप उद्/दृह्+भावे घञ् ।
h) तस उप उद्/हन्+क्त ।
i) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।
j) सस्व कृते तुटि 'अनु-दिश्य' इति ।
k) 'अनुवोचत्' इत्येवं संबन्धमनुजानानौ सा (ऋ),
भा (तै) चैकपद्याऽऽस्याया द्वैस्वरी प्रति चोद्यौ स्याताम् ।
प्राकरिणिकस्याऽन्वयस्याऽपेक्षयाऽपि यनि सबन्ध एव
वरीयानिति पूर्वावर्तितार्ये सगमितवतामतिरोहित स्यात् ।
एस्य अनु. कप्र वा पादपूरणो वेति वादयोरपि
नि सारत्व कैमुतिक द्र (यक्र तु सा च विव च कौ) ।

१) कप्र इति सा । नु/धा इत्यस्य सकर्मकत्वाच्चासौ
'सामर्थ्यात् स्तुतीरिति लभ्यते' इति यद् बाह्यकर्माऽऽक्षेप-
माह तच्चिन्त्यम् । तदपेक्षयोपमृष्टाऽऽख्यातेन 'रुथान्'
इत्यस्येव कर्मणोऽभिसम्बन्ध सुवचन इति यावत् ।

m) नु/धा>*वि->नु/धि इति क्रमसंकेत (यत्तु टि)।

n) पाप्र सीयुट इडागमो निपात्यते, आतो
लोपश्च (यक्र पा ७, ४, ४५, ६, ४, ६४)। यनि तु
सीयुट शाखाभेदविकल्पेनाऽऽत किञ्चिन्म उस (पा ३,
४, १०४ [वैतु नाउ रू]) ।

o) 'अग्ने वाम्यनु सदृशि' इत्येवमिव मूलतः पादस्य
सत स्थाने "वामीरनु" इत्येव मुपा श्रूयमाणो
शोधसापेक्षता विमृश्या भवति (तु सस्य टि
'वामी->-मी) ।

p) 'अग्ने वाम्या ते सदृशि' इत्येवमिव मूलतः पादस्य
सत स्थाने 'वामी ते संदृशि' इत्यक्षरद्वयेनोनतया
मुपा श्रूयमाणो शोध विमृश्या (तु सस्य टि
आ/धा>नु/धि>आ विषीय) ।

q) प्रथमे पादे 'अग्ने' इत्यामन्त्रितपदानेन छन्दस्त
सुशोधता द्र (तु एप्रटि) ।

अनु "वेधीय" न १, २, १ ^b अनु-हित ^c - -तम् मे १, ६, १ अनु/धाव्, अनुधावति खि ५, २२, ९ जो २०, १२६, ११ अनुधावन्ति मे १, ६ २ अनु- वावमि ऋ ९, ९७, ७७ अनुधावताम् ^d जो १, ३, १ न १, ३९, २, अनुधावत जो ५, २१, १०, ११, १२, १ १अनु/धी, धि(<✓वा) २अनु/धी < वा <✓ वै) अनु/दीधी ^e , अनु दीधियु ऋ १०, ४०, १० ^f , अनु दीध्यु ऋ जो १४, १, ४६ अनुदीध्यान ^h - -ना ⁱ ऋ [३, ४, ७, ७, ८] अनु/धप्	अनु-धूपित ^g - -ताम् ऋ २, ३०, १० अनु/ध्मा→वम, अनु वमन्ति ऋ ८, ७, १६ अनु/व्यै>व्या, अनुध्यायति तै ३, १, ३, १ अनु ध्यायति ऋठ ६, ४ ८ ¹ , क ४, ३, ७, अनुध्या- यन्ति ऋठ ३०, ९ अनु-ध्या ¹ - -ध्या जो ७, ११९, २ अनु-ध्यायिनी ¹ - -यिन्म मे १, ८, ४, -यी मे १, ६, ४, ५, ११, ८, ५ [०विन्-अन ^०] अनु-ध्यायिनी ¹¹ - -यिनी मे ३, ६, ६ अनु/ध्व(<व)स्, अनुध्वसे ¹² मे १, ७, १, काठ ८, १४, क ८, २	अनु/नह अनु-नह ^० - -ह मे ४, ५, ७ अनु-नहि ^० - -ह्यै मे ३, ९, ४, काठ ३०, ५ अनु/नश अनु "आनद्" ऋ [१, १६२, ७, १०, ७, २], मा २९, १८, का ३१, ३, ७, तै ४, ६, ७, ३, काठ ४६, ३ अनु-नि/कम्, अनुनिक्रामति ¹³ काठ २४, ४ ¹ अनु/निच्, अनुनिक्षन्ति शौ ९, १३, १५, पै १६, ७५, ५ अनु-नि/धा अनुनि-हित ^० - -ता मे ४, ६, ७ अनु-नि/भञ्ज अनुनि-भञ्जन ¹⁴ - -नम् खि ५, १५, ११, शौ २०, १३१, २
--	--	--

a) सीयुट कित्वाऽभाव ऋ (तु नापू ह टि) ।

b) पा शोव अपेक्षितो भवति । प्रथमे पादे 'अग्ने वास्या' इत्यादिमे पदे स्याताम् (तु एपूटि) । एवमन्तिमे पादे 'वासीरुनु' > वास्युनु (तु त्रिपटि) ।

c) कर्मणि केऽनन्तरगन्तिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

d) अनु भवत् इति (ऋ १०, १४७, १) पाभे ।

e) एप् च नाप् च ह अनु-पूर्वाद् > ✓१दीधी (यद्) वा ✓२दीधी (यद्) वेत्यस्य विषयस्येदानीमपि विमर्शापेक्षत्वात् सामान्येन भयस्तत्रा विमृश्यन्वेनेह निदेशः ।

f) सा ✓धा→धी इति परिणाम समर्थयन्निव व्याचष्टे । एव दीधियु = दीधिपुर् इति PII (तु GII) । तदेतत् सर्वं वेशः ।

g) अन्ताहपे वर्णविमारेऽन्तरः (तु नापू वाहृच ह यस्य छन्दस्तन् सावीयस्ता स्यात्) ।

h) गस शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९) ।

i) कप्र अनुर इति कृत्वा 'व्रतम्' इत्यनेन नाड संबन्धमस्य सा आह । तद्विमर्श ✓दीधी इत्येतन्मूला-ऽर्थविमर्शानुपाती सन् (तु GW) वैश अनुसर्जेयः ।

j) अनुम् अगति मन्यमान SIM उपेक्षाविषयो भवति (तु नापू ह) ।

k) गम उप स्त्रिया भावे अड प्र । ततप् टापि

कृद्-उपप्रस्व (पा ३, ३, १०६, ६, २, १३९) ।

1) गम गिन्यन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

11) स्त्रिया डीप (पा ४, १, ५) पित्वाशिषाते स्वरं नाप् अभेदः ।

12) तै (१, ५, ३, २) 'अनुध्वसे' इति पाभे भवति । तेन तत्र कप्र अनुर इति कृत्वा 'पृथिवीम्' इत्यनेन नापू अस्य सबन्ध शाखाभेदेन व्यवस्थेयः । तद्वयथा । मै प्रभु अनु/ध्व(<व)स् इति सकर्मको धातुर्भवति । तै तु ✓ध्व(व)स् इत्यकर्मको धातुरपसृष्टो भूत्वा सकर्मकता नोरीकरोति ।

13) भावे क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इत्युक्त स्वरः ।

14) आडागम (तु वि/२वृ>वि...आव.) ।

15) तु अनु निक्रामति (तै ६, १, ८, १) इति च अनु निक्रामति (मै ३, ७, ६) इति च यत्रोभयत्र कप्र भवत्य् अनुर अकर्मिका च तदुत्तरा (वैतु इहत्या तद्युक्ता सकर्मिका) क्रियेति दिरु ।

16) कौन्तापसामान्याच् छोधसापेक्षत्वं । पाण्डु-०नि० इति स्वर प्रादर्शि । तत्र यनि प्रथम शोध-गन्तुत्तरकृद्-प्रस्व (पा ६, २, १३९, तु खि) । यच्चो-भयत्र (खि च शौ च) अनु इत्येव मुपा भवति, तदसाधु स्यात् । पूर्वोत्तरवाक्यसाध्वन्वयार्थं लक्षणावस्थस्य कप्र इहाऽवसरः । ततश्च 'अनु' इति नाड ह विगुज्य

अनु-नि/युञ्

२०३

*अनुपदस्-

अनु-नि/युञ् अनु-नि/युञ् कृ ४ ३०
 १०, ११, १२, १, १३, ३,
 २१, १०, २२, ९, १०^३, क
 ४६, ३
 अनु-नि/युञ्, अनुनिर्दह^१ शो ९,
 २, ९, पै १६, ७६, ८
 अनु-नि/युञ्, अनुनिर्दह पै १५,
 २३, ८
 अनु-नि/युञ्, अनुनिर्वपति काठ
 ८, ८, १० १०, १, क ७, ३,
 ६, अनुनिर्वपन् काठ ८, १३,
 क ८, १, अनुनिर्वपेत् मै १, ६,
 ८, काठ ८, ८, १०, ११, ५, क
 ७, ३, ६, पै ९, २१, १-१२,
 १६, ११९, १-३
 अनुनिर्(र-उ)प्य^२ - -प्यम् काठ
 ८, ८, -प्याणि क ७, ३^२
 अनुनिर्-वाप्य^३ - -प्य तै २, ५,
 ३, १, ४, १, -प्यम् तै २, ५,
 ३, १
 अनु-नि/युञ्(सि)च्
 अनुनि-षिञ्चत् - -ञ्चन् काठ ३६, ४
 अनु-नि/युञ्(सि)च्/कम्
 अनुनिष्-कम्प^४ मै १, ६, १०
 अनुनि-हित- अनु-नि/युञ् वा द्र

अनु-नि/युञ् कृ ४ ३०
 १९
 अनुनेषि कृ १, ९१, १, ६,
 ४७, ८, मा १९, ५०, का २१,
 १, २, तै २, ६, १०, १, मै ४,
 १०, ६, काठ २१, १४, शौ
 १९, १५, ४, पै ३, ३५, ८,
 अनुनेषथ>था कृ ५, ५४,
 ६, अनु नेषथ>था कृ ८,
 ४७, ११
 अनु नीयते पे ६, ६, ६
 अनु/नु, नू
 अनु/नोनु(>नो), अनुवनोनु कृ
 १, ८०, ९
 अनु-नोनुवत् - -वत्. कृ ८, ९२,
 ३३
 अनु(न-उ)न्मदित^१ - -त गौ ६,
 १११, १-४, पै ५, १७,
 ६, ७
 अनु(न-उ)न्माद^२ - -दाय तै ५, ५,
 १, २, ७, ३, १०, ४, मै ३,
 १, १०^३, काठ १९, ८
 अनु(न-उ)न्मुक्त^४ - -क्त मै ३,
 ७, ८, -क्तम् मै ४, ६, २, -क्ता
 मै ३, ९, ७

अनु(न-उ)पक्षित^१ - -तम् कृ ३, १३,
 ७, १०, १०१, ५, मै ४, ११,
 २, काठ २, १५, -तौ गौ
 ६, ७८, २
 अनु(न-उ)पगत^२ - -तम् काठ ११, ०
 अनु(न-उ)पग्रथ्य^३ तै ६, १, १०, ४
 अनु(न-उ)पजीवनीय^४ - -य तै ५,
 ४, ४, ३, -यानि तै ५, १, ६, २
 अनुपजीवनीय-तम^५ - -म मै ३,
 १, ३, ५
 अनु/१पत्, अनुपातयति^६ पै ५,
 ३३, ७, अनुपातय शौ ६, १३४,
 ३, पै ५, ३३, ६
 अनु-पथ^७ - -था कृ ५, ५२, १०
 अनु/पद्, अनुपद्यते मै ३, १, ९,
 काठ ३०, ४, क ४६, ७, अनु-
 पद्यताम् शौ ६, २६, २, अनु-
 पद्यत मै ४, ८, १२, अनुपद्यते
 तै ७, १, ४, ३
 अनु-पद^८ - -पत् मा १५, ८, का
 १६, २, ५, -पद काठ ७, ८,
 -पदे मा १५, ८, का १६, २, ५
 अनु(न-उ)पदस्^९ -

पृथक् आव्यतामित्युभयत्र द्वितीय शोध द्र । यत् ११२
 अनो स्थाने/कृ>'कर्त' इति शोधमाह तुस्तस्य तावतैव
 चाऽनवसरत्व भवतीति किमु वक्तव्यम् ।

^१) ह्युपसृष्टौ प्रथमो गतिर्निहन्त्यते (पा ८, १, ७०) ।

^२) गस ण्यति प्राप्ते क्यब् वा उस (तु नाउ)
 मप्रमरण च द्र (यक् पा ३, १, १२६, ६, १, १५) ।

^३) गत्युत्तर-कृद्-उपप्रस्व प्रवर्तमाने तित्स्वरश्चरि-
 तार्थो भवति (पा ६, १, १८५) ।

^४) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३,
 २, १३९) ।

^५) गस शन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९) ।

^६) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^७) सस्व नापृष्टि द्र । उप उद्/मद् + घञ् ।

^८) सस्व एपृष्टि द्र । उप उद्/मुच् + क । सुपा

-नु- इति स्वर-भ्रेष ।

^१) प्रकरणतोऽनुपक्रमस्याऽनवसर किञ्चाऽनपक्रमस्या-
 ऽवसर इति कृत्वा 'अप' इत्येवेहापि मूलतः ग अभिप्रेत
 स्यादिति सुपा शोधमर्हेत् (तु काठ ७, ५) ।

^२) तस नञ्-स्वर । उप उप/ग्रन्थ+ल्यप् ।

^३) 'अनवदानीय' इत्यत्र टि द्र ।

^४) आतिशायनिकस्य तमप (पा ५, ३, ५५)
 पित्त्वान्निघाते स्वरेऽविशेष ।

^५) प्रकरणत 'यन्' इति वा 'यामि' इति वा
 शोध द्र ।

^६) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । 'अ' इत्यस्य
 प्राप्तस्य समासान्त-प्रत्ययस्य बावक् अप् प्र उस
 (पा ५, ४, ७४, ११६) ।

^७) गस क्बिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९) ।

^८) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप उप/दस्
 +भावे क्बिप् ।

अनुपदम्-वत- -वत ऋ २०,
-वत गो ४, ११, ९, १०
पै ३, २०, ८, ९
अनुपदस्वती - तीम् शौ २,
२६, ५, ७, ८५, ० पै २,
२१, ५
अनु(न-उ)पदस्यत्- -स्यत् तै ५,
२, ९, ०, क ३१, ९
अनु(न-उ)पदासु(र-का)- -का
तै ६, १, ७, ८, ७, ३,
३, ०
अनु(न-उ)पदपट्ट- -पट्टा मे ४, ६
९, काठ २८, ६, क ४४, ६
अनु(न-उ)पयामगृहीत- -त,
-तम् मै ४, ५, ५
अनु-परा/गम्, अनुपरागच्छति,
अनुपरागच्छेत् मै १, ८, ९
अनु-परा/पत्, अनुपरापतति काठ
२६, २, क ४१, १
अनु-परा/रहा
अनुपरा-हाय^६ मै १, ६, १२
अनु-परि/क्रम
अनुपरि-क्रामम्^६ तै ५, ८, ३,
४, ५, १०, ६, मै ४, ३, ४
अनु-परि/चर
अनुपरि-चारम्^६ तै ५, ४, ५,
३, काठ १२, १, २०, ५, क
३१, ७

अनु-परि/लिख, अनुपरिलि-
खति मे ३, ७, ७
अनु-परि/वृत् > वति, अनुपरि-
वर्तयेयु मे १, ६, ६
अनु-परि/पि(<मि)च्, अनुपरि-
पिञ्चति मै ३, ९, ३
अनु-परि/ह
अनुपरि-हुरम्^६ तै ५, ३, १,
३, १०, १, ८, काठ २०, ८,
१०, क ३१, १०, १२
अनु-परी(रि/ड), अनुपरियन्ति शौ
१५, १७, ८
अनु-परे(ग/इ), अनुपरैति मे ४, १,
८, काठ ३१, ६
अनु-पर्या(रि-आ) > वर्त्ति,
अनुपर्यावर्तन्ते मे ३, २, ४^१
अनुपर्यावर्तयति मे ३, ९, ३
अनुपर्यावर्तमान^१ - नम् मै ३,
१०, १
अनु(न-उ)पलाभ^६ - भाय तै ६, ३,
२, १, २
अनु-पलाल- पलाल^०
अनु/पश, अनुपश्यते ऋ ९, ७०, ४,
अनुपश्यति तै २, ५, ६, १,
६, २, १, ६, १, ५, २, ३^२,
अनुपश्यति मा ४०, ६, का ४०,
१, ६, मै १, ५, १२, अनुपश्य
शौ १८, ४, ३, अनुपश्यत्

तै ५, १, ४, ३, मै २, ३, ४६,
३, १, १, ३, ४, ८, ३, काठ
११, ७६, १९, २, क २९, ८,
अनुपश्यत् तै ५, १, ४, ४^१,
१ अनु अपश्यत् ऋ १, १६४,
९, शौ ९, १४, ९, पै १६,
६६, ९, अनुपश्यत् तै २, ५,
११, ३^२, ६, ३, ७, १, २, मै
१, ५, १२, ३, ७, १^३, काठ ७,
१०, ३७, १६^३, क ५, ९, पै
१३, ५, १९^३, अनुपश्येत् ऋ
१०, ११७, ५, अनुपश्येत्
काठ ३७, १६
अनु-पश्यत्^१ - श्यत् मा ४०, ७,
का ४०, १, ७
अनु-पश्यमान^१ - न, -ना मे
२, १३, २२, काठ ४०,
१२
अनु(न-उ)पसेचन^३ - न शौ
११, ३, २४, पै १६, ५४,
१०
अनु-पस्पशान् अनु/स्पश द्र
अनु(न-उ)पहृत^३ - त काठ ११, १,
-तेन मै २, ४, १, काठ ११,
१, १२, १०
अनु(न-उ)पहूयमान^३ - न मै २,
२, १३
अनु/२पा, अनुपाहि पै २, ८०, १

a) म (>व)तुपो भवे (पा १, ४, १९) पित्वाभिघाते
स्वरेऽविशेष ।

b) रित्रया डीप (पा ४, १, ६) पित्वात् स्वरेऽभेद ।

c) तम नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप उप/दस्+
शतृ-प्र ।

d) सस्व नापू द्र । यथा च कृत्योक्तीय. (पा ६,
२, १६०) स्वरो न प्रवर्तते तथा तुटि अ-क्षोभुक- ।
उप उप/दस्+उक्ञ् द्र ।

e) सस्व एपूटि द्र । उप यद्र ।

f) सस्व द्विपूटि द्र । उप यद्र ।

g) गस ल्यबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३,
२, १३९)।

h) गस णमुलन्त कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३,
२, १३९)।

१) सकर्मिका वृत्तिर्भवति (वैतु मै १, ४, ७, ३,
२, १०, ७, ६ यत्राऽकर्मक चाऽऽख्यात कप्र च
अनुर इति)।

१) गम शानजन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)।

२) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप उप/लम्
+घञ् द्र ।

१) सस्व एपूटि द्र । उप शतृ-प्र इति विशेष ।

३) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

४) तम नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <उप/ह्वे
>ह्व यद्र ।

<p>*अनु-पाल^a- *अनु/पालि^b अनु-पालय(त्→)न्ती^c-न्ती शौ १८, ३, १ ¶अनु(न-उ)पाक्त^d-क्त तै २, ६, ३, ३ अनु/पिश, अनु 'पिपेश शौ १४, १, ६०^e अनु/पुप्, अनुपुष्पास्म, अनु- (पु-यास्म) मा २६, १९, का २८, ११, १ अनु/पू, अनु पवन्ति पै १४, १, १७ ¶अनु-पूर्व^f-र्वम् ऋ १, ११७, ३, १०, १८, ५, ६, १३१, २, मा १०, ३२, १९, ६, २३, ३८६, का ११, १०, २, २१, १, ५, २५, ७, ६६, तै १, ८, २१, १, ५, २, ११, २, ७, ४, १०, ११, मै १, ११, ४, २, ३, ८, काठ १२, ९, १४, ३, ३४, ११, ३७, १८, शौ १२, २, २४, २५, २०, १२५, २</p>	<p>अनुपूर्व-व(म→)न्ता^g-माम् शौ ९, ५, २९ अनु/पृ>पृग्, अनु पृगन्ति^h ऋ ८, ४९, ३, खि ३, १, ३ ¶अनु(न-उ)पेयमान, नाⁱ-ना काठ ११, २, -ना मै २, २, ७ -नानि काठ ११, ३ ¶अनु(न-उ)पोत^j-से ते ६, ५, २, २, मै ४, ६, ६, काठ २८, १ ¶अनु(न-उ)पौष्य^k तै ३, ३, ८, ३ अनु-प्र/गा, अनुप्रगेष्म पै १६, ९२, ६ अनु-प्र/चित्, अनु प्र चेतयते^l ऋ ९, ८६, ४२ ¶अनु-प्र/जन>जा, अनुप्रजायते मै ३, २, ९, काठ^m १०, ३, २०, १०, १२, २६, ७, ३६, ११, कⁿ ३१, १२, १४, ४१, ५, अनु- प्रजायन्ते मै १, १०, ७, १३, ३, २, ९, ४, ५, १, ६, ३, काठ^m ६, ५, ११, २, १३, ८, २२, ६, २६, १, २७, २, २८, २, १०^c, ३४, १^c, ३६, २, ७, क^m ४, ४६, ३४, १,</p>	<p>४०, ४, ४२, २^c, ४४, २, ४५, १^c, अनुप्रजायन्ते मै २, ३, ७, ३, ९, ५ अनु-प्र/ज्ञा→जा, ¶अनुप्रजानात् काठ २३, ८, क ३६, ५, ¶अनुप्रजानीयात् काठ २६, ६, क ४१, ४ अनुप्रज्ञेष्म पै ३, ३८, ९, १६, ९८, ७ अनु-प्र/जिज्ञास, ¶अनुप्रजि- ज्ञासन्त काठ २१, २, २३, ८, क ३१, १७, ३६, ५ ^lअनुप्रज्ञेषु^o पै ६, २२, १२ ¶अनु-प्रति/ष्टा (<स्था) > निष्ठ, अनुप्रतिष्ठति^p मै ३, १, ५, ३, १०, ४, ४, काठ २२, २, अनुप्रति- तिष्ठन्ति मै १, १०, ७, काठ ३६, १ अनु/प्रथ्, अनुप्रथताम् तै ३, ३, १०, २, अनुप्रथन्ताम् मा ८, ३०, का ९, ५, ३, काठ १३, ९ ¶अनु-प्र/श्दा अनुप्रदातृ^q-ता तै २, २, १, ४, म २, १, १^c, काठ ९, १७</p>
--	---	--

^a) प्रास पूषप्रस्व (पा ६, २, २)। उप </२पा यद्र।

^b) नाउ व्यु औपयिक नाप् आचारार्थे ण्यन्त नावा द्र। हेतुहेतुमद्भावविरहात्तदर्थीये णिचि लुगाग-मस्य (पावा ७, ३, ३७) शासनमशिष्ट द्र (यतु टि </२पा>पाल-।

^c) गस शन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६ २, १३९)। ब्रिया च ङीप पित्त्वान्निघाते स्वरैऽविशेषः।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप उप/अञ्ज+क्त।

^e) 'अनु मध्यत्' इतीव योग पश्यन् कप्र अनुद् इति कृत्वा यद् W व्याचष्टे तन्न। तसि-प्रत्ययान्ते-नोक्तस्य योगस्याऽयुक्तत्वात्।

^f) अस सामस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र। वा क्रिवि।

^g) बय पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^h) अनुपूर्तिश्च सरसो रचनानुपातिनी भवतीति द्र।

ⁱ) तय नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप उप </इ+कर्मणि शानच्।

^j) सस्व नापूटि द्र। उप उप/वप्+क्त।

^k) सस्व एपूटि द्र। उप उप </उष्>ओषि+क्तवा>व्यप् प्र (तु भा)।

^l) PIA प्रभृ अनु कप्र इतीवाऽऽतिष्ठमानाश्चिन्त्या। 'द्युभि' इति हि तु रु सत् कप्र विनैव तद्योगजिज-नयिषितार्थवाचक स्यादिति कृत्वाऽन्यथा प्रसिद्धस्येव तादृशस्य योगस्याऽपार्थत्वात्।

^m) स्वराङ्गणाभावाद्देशु स्थलेषु गतिर्वा कप्र वाऽनुद् इत्यस्य दुर्वेचत्वे सत्यपि नापू प्रकरणेन सवादतो गतित्वेन निर्देशः।

ⁿ) 'अनुप्रज्ञेषस्' इति वा रू स्यात् किमायन्यद्वेति सस्कारान्तरसापेक्षेऽत्र मुपा विमृश्यम्।

^o) यथेहाऽऽक्षेपविषयत्व भवति तथा '२अनु' इत्यत्र मै ३, १, ५ इत्यत्रत्ये टि उत्तरे कल्पे निदर्शयमान द्र।

^p) गस नृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

अनु-प्र/१पन > पाति, अनुप्रपातय^a
पा ६, २२, १७

अनु-प्र/पद्, अनुप्रपद्येते ६, ५,
३, ३

अनु-प्र/१पा, अनुप्रपिबन्ने मै १,
१०, १८, काठ ३६, १३

अनु-प्र/२यम् → च्छ, अनुप्रय-
च्छति मे २, १, १^b, काठ ९,
१७^c

अनु-प्र/या, अनुप्रयान्ति काठ ९,
१७^c, क ४८, १५

अनु-प्र-याण^d-णम् शौ ७, ७७, ६⁺

अनु-प्र-याय^e काठ ३५, १७, क
४८, १५

अनु-प्र/युज, अनुप्रयुक्ते शौ ११,
२, १३, पै १६, १०५, ३,
अनुप्रयुङ्क्तम् शौ १२, १, ४०

अनु-प्र/वह

अनुप्रबोद्धम्^f शौ १९, ५९, ३⁺

अनु-प्र/विश, अनुप्रविशतु पै ८, २०,

४, अनु^g प्रविश शौ ६, ११३,

२, अनुप्रविशत् मै ३, ४,

८, गठ २२, ७, ३६, १, क

३५, १ पै १६, ८६, २ अनु-

प्राविशताम् मै २, ५, ९^h, अनु-

प्राविशत् पै १६, ८६, ९, १०

८७, १, २, ४, ७, ८८, ४-६,

अनुप्राविशथा शौ १०, १०,

२२, पै १६, १०९, २

अनु-प्र-विष्ट - ष्टा पै १, १०६, २,

-ष्टा ष्ते ४, २, ६, ५⁺, पै ५,

६, १

अनु-प्र/वृत् → वात, अनु^g प्रव-

र्तयन्ति ते ३, १, ३, १, ६, ३,

२, ३

अनु-प्र/पि(←मि)च्, अनुप्रविच्यते

पै १६, १३५, १०ⁱ

अनु-प्र/सृ → सारि, अनु -

प्रासारयन्त^j ऋ १०, ५६, ५

अनुप्रसारयम्^k पै ६, ६, २

अनु-प्र/सृज्, अनुप्रसृज्यते पै १६,

१३५, १०^l

अनु-प्र/ह, अनुप्रहरति काठ ६,

८, २५, ५, क ४, ७⁺,

३९, २, अनुप्रहरेत् मै १,

८, ७

अनु-प्रा(प्र/अ)ण्, अनुप्राणन्ति मै

३, ९, ३, अनुप्राणन्तु मा ४,

२५, मा ४, ८, ४, मै १, २,

५, ३, ७, ४, ४, २, ५, काठ

२, ६, २४, ५, क १, १९,

३७, ६, अनुप्राण मै ४, २, ५,

अनुप्राणिहि मा ४, २५, का ४,

८, ४, काठ २, ६

^a) (प्रपततो) मृगान् इत्यभिनिन्वायाऽनोद् गतित्व-
मास्वायि । अरण्योपलक्षणाऽविकरणार्थविवक्षाया तु
लक्ष्यमात्रे तात्पर्याद् अनु कप्र द्र ।

^b) शाखान्तरप्रवृत्त्यन्तर भवति (तुटि २अनु [नै २,
२, १, ५]) ।

^c) तुटि २अनु (काठ ३५, १७^c) यदन्वापातिके
सत्यपि प्रकरण-साम्ये किञ्चित् सूक्ष्मतरमन्तरमुपजीव्य
वाक्ययोजने परस्पर बेभिद्येते ।

^d) गस ल्युडन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, १९३, २,
१३६) । वस्तुतस्त्वपपाठ इवाय भवति । यनि गतिभावे-
ऽनोरथाऽऽमगत्यात् । सवितृकर्तृकविराजनक्रियया तत्कर्मि-
बुभूषितस्योपस प्रयाणस्यैव सबन्वविशेषाऽभावात् । अनु-
पूर्वत्वे सति तस्य निरर्थकस्येव सतो नितरमिव सबन्धा-
ऽभाव इत्यभिनिन्धि । एस्थि 'अनुप्रयाणम्' इत्याकारके
पदद्वयात्मके पा मूको च सा च समर्थमानेऽयथ बाह्वचे
मूले (५, ८१, २) विद्यमानेऽपि यद् पाण्डु ११२ च तथा
नाऽपाठितत्र हेतुर्भूयो भवति (तु ११ टि च तत्सवादी
तदीयोऽनुवादश्च) । न चाय् अम स्यादिति कृत्वा
समाधानं सम्भवति । तथात्वे सासस्व स्यान्न तु यनि
उपप्रस्व इत्यलम् ।

^e) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) तुमुनि प्र 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इत्युक्त स्वर ।

'अनु । प्रबोद्धम्' इति पदद्वयात्मक (ऋ १०, २, ३) पाभे यद् ।

^g) कर्मणि क्तऽनन्तरगतिस्रवर (पा ६, २, ४९) ।

^h) गस अथवा 'पृथिवीम् अनु' इति सबन्वे सति सप्त-
म्यर्थे कप्र अनुद्द्र (तु 'विष्टिता *' [ऋ १०, ९७, १९]
इति मौलिक पाभे) । एव तावद् ऋ तै चोभयत्र
अनु/विश इत्यस्याभाव स्यात् ।

ⁱ) इह नितरामपकृत मूको द्र । यतु सस्य टि अनु-
प्र/सृज् > अनुप्रसृज्यते ।

^j) यदिह वै सा च कप्र अनु 'प्रजा' इत्येतदनु-
बद्ध इतीव वदन्तौ प्र/सारि इत्यस्य स्वाभाविकी कर्म-
पदाकाङ्क्षा बाह्यपदाक्षेपेण पिपूरयिषेता न चाऽनु यनि
गतिता नीत्वा 'प्रजा' इति पद समस्तायाः क्रियाया
कर्म भावयेता तप् चिन्त्य द्र (तु PW GW MW) ।

^k) यनि नितरा दुरुहे मुपा 'अनु । प्रसारय ।
त्वम्' इति पदत्रयात्मक शोध स्यात् । एवं तावद् अनु
कप्र । 'प्रसारय' इत्यस्य चोत्तरत्र 'अक्षी' इत्येतेन
सरुक्षेण केनचिद् द्वितीयपादगतेन कर्मपदेन सबन्व द्र ।

^l) '-जज्य-' इति पुनस्तुक्त्विकृत मूको भवति ।
'अनुविषिच्यते' (शौ ८, १५, ४) इत्येतदनु 'अनु-
प्रविच्यते' इति यद् मुपा भवति तत् स साहसमात्रम् ।
मूको अहेतुको विरोध इत्येको हेतु । षत्वं चाऽपलक्षणा-
मित्यपर इति ।

अनु-प्रा(प्र/२अ)स्, अनुप्रास्यति
मै ३, १०, १^१

अनुप्रास्य^२ पै १५, १२, ११

अनु/प्री, अनुप्रीणाति मै ३, ९, ८

अनु-प्र(प्र/इ), अनुप्रायाथ मै ३, ७, १

अनुप्रयन्ति मै ३, ७, १^१, पै

१, ७८, १^७, अनुप्रेम शौ ५, ७,

३, पै ७, ९, ८, अनुप्रेहि^३ मै ४,

९, ७, अनुप्रेत मा १८, ५८, का

२०, ४, १

अनुप्रेयतु शौ १९, ४४, १०,

पै १५, ३, १०

अनु-स्रव^४ -वम् पै ७, ७, ४

अनु/वन्धु>वध्, अनुवध्नाति तै

५, ४, ७, ७, ६, ६, ५, ३, अनु-

वध्नन्ति शौ ५, १९, १२

अनुवध्यते काठ २९, ४,

क ४५, ५, अनुवध्यन्ते मै ३,

९, ७

अनु-वद्वधाने^५ -ना ऋ ४,

२२, ७

अनु/>नू-बन्ध्या^६ -न्ध्या तै

२, २, ९, ७, ५, ५, ४, ५, मै ३,

१०, ५^६, ४, ८, ५, ६, काठ

१०, १, २९, १, ४^७, क ४५,

२, ५^७, -न्ध्या तै ५, ६, २०,

१, काठ २९, ४ ५०, २, क

४५, ५ -न्ध्याम् मै २, १, ७

अनु/बुध, अनुबुध्यते काठ ६, ६,

क ४, ५, अनुबुध्यन्त काठ

३०, ७, अनुबुध्येत काठ १३,

१०

अनु अनुभु सन शौ १२, ४, १

अनु-बुद्ध^८ -द्धम् शौ ४, २४, ६,

१०, १, १९, पे ४, ३९, ६,

१६, ३६, ९

अनु/वृ, अनुवृवे खि ४, ८, ४,

अनुवृहि तै २, २, ११, २^१, ६,

२, ५, ३^२, ४, ७, १, १०, ३^१,

११, ४, मै १, ४, ११, २, ३,

७^३, ४, ५, ३, ९, ९, काठ

१२, ५^४, २७, ३ क ४२, ३

अनुवव्रीत् मै ४, ६, ४,

अनुववृवन् काठ १३, ३,

अनुववृवीत् काठ ११, १०,

अनुववृयात् तै २, ५, १०, १^३,

२^३, ३^४, ४^५, ६, १, ४, ४, मै १,

९, ८, ३, २, २, ८, १०, ४,

५, ३, काठ १०, ११, ११, ५,

१२, ४^६, २३, ५^६, २५, ३^६,

२६, ८^७, क ३६, २, ३८, ६^७,

४१, ६

अनु-वृवत्^१ -वत् मे ४, ५, २,

-वन् तै ६, २, ६, १ मै ३,

८, ४, ७, काठ ३४, २

अनु-वृवाण^१ -ण ऋ ५, ४४,

१३

अनु/भा, अनुभाति मै १, ८, ७,

काठ ६, ६ क ४, ५, अनुभासि

ऋ ३, ६, ७

अनु/भिद्

अनु-भिद्य^२ काठ १२, १

अनु/भू, अनु भवत् ऋ १०,

१४७, १, अनुभवत् तै ७, ३,

१४, १

अनु^३ भूयासम् काठ ३५,

१५, अनुभूत् ऋ ३, ३२, ११

अनु^३ भूत् ऋ १, १७३, ८^१,

अनु^३ भूवत् ऋ १, ५२, ११

अनु-भूति- -तिम् पै १६, ७२, ४

अनु/१भृ, अनु^३ भ्रामि मा २,

१७, का २, ४, ५, तै १, १,

१३, २, मै ४, १, १४, काठ

१, १२, अनु अभरत् ऋ ९,

७२, ३^३

अनुविभर्ति काठ १९, १०, क

३०, ८, अनुविभ्रति मै ३, ४,

३^३, काठ ३७, ११, अनुविभृ-

ताम् काठ ३६, १०, अनुवि-

भृताम् मै १, १०, १६

अनु-भर्तु^४ -तार काठ ३७, ११^४

^१) 'अनुप्रास्येवान्' इति मुपा १। तत्र 'स्थै-' इति शोधमनुमवाय गस ल्यबन्त रू 'स्थै' इत्येकम्, (√इ>एव->) एवान् (द्वि३) इत्यपर च पद स्यादिति सभाव्यते।

^२) खरिडित मूको इति कृत्वाऽऽनुमानिक मुपा द्र।

^३) 'अनु। प्र। इहि' इति पपा कप्र अनुर इति विवेकः।

^४) वम (पावा २, २, २४)। उप यद्र।

^५) गम कानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^६) गस ण्यदन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८५, २, १३९)।

^७) एतदन्तेषु स्थ पूष हस्व उकारोऽन्यत्र दीर्घ उस (पा ६, ३, ११६)।

^८) कर्मणि कैऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

^१) गस शन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^२) सस्व नापटि द्र। उप शानच् प्र इति विशेषः।

^३) गम उप ल्यबन्त द्र।

^४) स्तोतृषु प्रीतिवुद्धि कुर्वतीन्ध्रे गवा (वाचा) विश्वानि जोष्यारथनुभूतान्येवेत्यभिप्रायवती श्रुतिर् द्र। अनुर अव्य क्वि पश्चादर्थ इति चे, अनुक्रमार्थ इति सा, इत्येव भिन्नाऽन्वय पक्षान्तर भवति। तदनु वाक्ययोजनाद्वयेऽपि परस्परमन्तरमनुसवेयम्।

^५) PW GW च यथा 'जोषम्' इत्येतदनुवदं कप्र अनुम् आहतुस्तथा निराकाङ्क्ष वाक्य न पूर्येत (सकर्मकत्वाद् √१भृ इत्यस्येत्यभिसन्धे)।

^६) गस वृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

अनु-भवी^a—-त्रीं ऋ १, ८८, ६
अनु-भूत^b—-नम् ऋ १०, ६१, ५
अनु-मत-, अनु-मति- अनु/मन् ऋ
अनु/मद्, अनु मदति^c ऋ ८,
१५, ९, कौ २, ९९७, गौ २०,
१०६, ३, अनु मदति ऋ ४,
३८, ३, अनुमदन्ति ऋ ४, १७,
५, अनुमदन्ति ऋ १, १७३,
७, ३, ४७, ४, १०, १००, ४,
मा ३३, ६३, मा ३२, ५, ९,
शौ ५, २, ४, २०, १०७, ७,
पै ६, १, ४, अनु मदन्ति
ऋ १, १६०, ७, ३, ३४, ८,
१०, ७३, ८, मा २५, ३०,
का २७, १२, ७, तै ४, ६, ८,
३, मै ३, १६, १, गौ २०,
११, ८, अनु मदन्ति ऋ
१, १८४, ४ १०, १००, १,
मा ३३, ८०, का ३२, ६, ११,
कौ २, ८३३, जै ४, ५, ५,
शौ ५, २, १ १०७, ४, पै
६, १, १, अनु मदामि

ऋ ९, ११०, २, गौ १, ४३२,
२, ७१६, जै १, ४२, ६, ३,
५९, ८, अनु मदन् ऋ ६,
१८, १८, मै ४, १२, ३, काठ
८, १६, अनु मदन्तु काठ
३७, ९, अनु मदताम् ऋ १,
१२१, ११, अनुमदन्तु मा २७,
८, का २९, १, ८, तै ३, ३,
२, २, ४, १, ७, ४, ६, ४, ५^d,
मै २, १२, ५, ४, ९, २, काठ
१८, १६, क २९, ४, शौ ७,
१७, १, ३६, १, अनु मदन्तु
ऋ ६, ७५, १८, मा ६, २०,
१७, ४९^e, का ६, ४, ५ १८,
४, १७^f, तै १, ३, १०, १,
६, ३, ११, ३, मै १, २, १७,
गठ ३, ७, ४६, ४^g, क २,
१४, कौ २, १२२०^f, शौ ७,
१२३, १^f, अनुमद>दा
ऋ १०, ६३, ३, अनुमदात् मै
४, १२, १, अनुमदाम ऋ १,
१००, ३, अनु अमदन्त मै

४, १४, १३, अन्वमदन् लि
५, ५, २, अनु अमदन् ऋ
१, ५२, ९, ७, १८, १२,
अनु अमदन् ऋ १, [५२,
१५, १०३, ७, (७, १८, १२)],
१०२, १, ९, ८६, २४, मा
३३, २९, का ३२, २, १२,
अनु(अमदन्) ऋ १, १०३, ७,
अनुमदेम ऋ १, ९१, २१,
१०, ६७, ९, मा ३४, २०,
का ३३, १, १४ मै ४, १४,
१, शौ २०, ९१, ९, अनु
मदेम ऋ ५, ३६, २^f
अनु अमादिषु ऋ ९, ८, ४,
कौ २, ५३१, जै ३, ४१, ७

अनु-मदित- विप्र^o

अनु-मद्यमान^h—-न ऋ ७, ६३,
३, १०, ९८, ८, मै ४, ११,
२, काठ २, १५

अनु-माद्य, द्या^h—-द्य ऋ ६, ३४,
२, ९, २४, ४, ६, ७६, १, १०७,
११, कौ १, ५५८, २, ३१५,

^a) म्रिया डीव् उदात्तनिवृत्तिस्वरसोदात्त (पा ६,
१, १६१) ।

^b) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^c) यन् लज्जो कप्र इति GRI, यच्च विकल्पेन तथेति
सा तच् चिन्त्यमिव भवति । मारुतस्य शर्धसो मदितृ-
त्वम्याऽपेक्षया मदयितृत्वेनोपपन्नस्य योग्यतरत्वात् ।

^d) 'अनु मदन्तु' इति बाह्वच (६, ७५, १८) पाभे ।

^e) 'अनु मदन्ति' इति बाह्वच (१, १६२, ७) पाभे ।

^f) 'त्वा त्वामनु त्वया सह' इति वा अनु
कप्र इति सा । तच्चिन्त्यम् । तथा सति तदभि-
प्रेतस्याऽन्वयस्यैव दु साधत्वात् । तथा हि 'गीर्भि
हिन्वन् हिन्वन्तस्त्वा प्रीणयन्त सन्तो मदेम' इति वदता
तेन विस्मर्यते यथा त्वेत्यस्य कप्र योगे सति क्षीणशक्ते पुनर्
'हिन्वन्त' इति शत्रन्तस्य कर्मतयोपलम्भो न सम्भवतीति ।
तदभावे च 'त्वया सह गीर्भि हिन्वन्त' इत्याभारकस्य
वाक्यस्याऽऽविर्भावो नामाऽपराऽऽपत्तिः । असंगतेरनभी-
ष्टत्वादित्यर्थः । तद यथा । /हि इत्यस्य सम्मर्म्वात्
कर्मपदस्य चोक्तदिशाऽनुपलम्भात् साक्षात्त्व दुर्वारम् ।

क्रियाया कर्मकारकाऽभावे 'गीर्भि' इत्यस्य करणकारक-
स्यापि प्रयोगे प्रयोजनाऽभाव इवाऽऽपत्तिः । साध्यसद्भाव
एव सावकृतमस्य करणस्यापेक्षितत्वात् । अयाऽयमपरो-
ऽपि दोषो यद उपमानोपमेयसकजत्वविधातो भवतीति ।
तथाहि । उपमानवाक्ये कश्चिद् अर्धतोऽश्वान् गीर्भिर्हि-
न्वन् प्रेरयन् उक्तो भवति, तदन्वेवोपमेयवाक्येऽपि
कस्यचित् कर्तु कस्यचित् कर्मणाऽवश्यभावित्व वक्त-
व्यम् । अनयाऽवश्यभावित्वव्यतयेव बाधित सा च्युत-
संस्कार इव त्वेति कर्मपदं पुन पिपठिषुरिव भवति ।
अनोर्गतिव्ययोगे त्वन्वय सुलभ सुश्लिष्टश्च भवति ।
तदुपमानवाक्ये तावद् 'यथा अर्धतो हिन्वन् तान् गीर्भि-
रनुमदेत्' इति । अथोपमेयवाक्यम् । 'तथा पुरुषत राजन्
विश्वे (वय) गीर्भिस्त्वा अनु मदेम' इति । क्रियायाश्चा-
स्या सकर्मकत्वनिर्दर्शनार्थं तु ऋ १, ७३, ७, ३, ४७,
४, १०, १२०, ४ ।

^g) गस कर्मणि शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^h) गस कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप ण्यति
प्र 'ईड-' (पा ६, १, २१४) इत्यत्र उस् आद्युदात्त ।

३१६, ५७८, १०४०, जे १,
५७, ५, ३, २६, १, २, ४७,
४, -द्यस्व ऋ ७, ६, १, कौ
१, ७८, जे १, ८, ६, -द्या शौ
१४, १, ४७५, -द्याम् ऋ १,
११५, ३, मै ४, १०, १

अनु/मन्, अनुमन्यते मा २३, ३१,
का २५, ६, ११, णै २, १, २,
॥ अनु "मन्यते तै ३, ४, ९,
१, २, अनुमन्यन्ते पै १२, ७,
१०, अनुमन्ये ऋ ६, ५२, १,
अनु "मन्यासै मा ३४, ८, का
३३, १, ३, तै ३, ३, ११, ४, मै
३, १६, ४, काठ १३, १६, अनु-
मन्यताम् खि २, ११, १, तै ३,
१, ४, ११, ३, ११, ४, काठ
३०, ८, ३७, ९, शौ ४, ८, १,
५, २८, ११, ७, २१, ३, १८,
३, ६९, ४, २६, ४३, पै २,
५९, ९, ३, ३२, १, ४, २, १,
५, ४०, २, अनु मन्यताम्
मा ४, २०, ५, ६, ६, ९, ३४,
९, का ४, ६, ४, ५, २, ४, ६,
२, ३, तै १, २, ४, २, १०, २,
३, ३, ११, ३, ६, १, ७,
७, २, २, ४, मै १, २, ४, ७,
१५, ३, ७, ६, ९, ६, १६, ४, ४,
१३, ४, काठ २, ५, ३, ५, १६,
२१, २४, ३, २६, ८, क १,
१७, २, १२, ३७, ४, ४१, ६,
शौ ७, २१, १, पै ५, ११, १,
४०, २, अनु(मन्यताम्) मा
५, ६, का ५, २, ४, तै १, २,
१०, २, ४, ४, १२, ५, ७, १५,
५, ६, १, ७, ७, मै १, २, ७,
१५, ३, ७, ६, ९, ६, १६, ५,
४, ९, १०, १२, ६, काठ २४,

३, २६, ८, क ३७, ८, ४१, ६,
पै ५, ४०, २, अनु(मन्य-
ताम्) मा ४, २०, ६, ९, का
४, ६, ४, ६, २, ३, तै १, २,
४, २, मै १, २, ४, १५, ४, ९,
१०, १३, ४, काठ २, ५, ३,
५, १६, २१, क १, १७, २,
१२ अनुमन्यन्ताम् तै ३, १,
८, २, शौ १, ३५, ४, ८, २,
२१, २, ४, २०, पै ५, ३७, ८,
१६, ५, १, २५, १०, अनु-
मन्यस्व खि ३, १५, ३, तै २,
३, १, २, ३, १, ६, ११, ३, ९, १,
मै २, २, १, काठ ३५, १२, क
४८, १२, अनु मन्यस्व शौ ६,
१३१, २, अनु(मन्यस्व) मा
५, ६, का ५, २, ४, अनु
मन्यध्वम् काठ २, २, क १, १४,
अनु "अमन्यत ऋ ६, ७२, ३,
†अनु मन्यत ऋ ४, १७, १,
मै ४, ११, ४, काठ ६, १०,
॥ अनुमन्येताम् मै २, १, ३,
काठ ३७, २, अनुमन्यन्त ऋ
१, ११६, १७, णै २, २, १०,
काठ ३७, ४१, ॥ अनुमन्येत
काठ २४, २, क ३७, ३,
अनु मन्येत मै १, ९, ६१
अनु मसीष्ट ऋ ७, ३८, ६,
अनुमसीरत ऋ १०, ३७, ५,
अनुमसते ऋ ५, ४६, ४,
†अनु मसते ऋ ८, ६२,
११, काठ ४४, ४, अनु
मसतै तै ७, ४, १५, ११,
अनु" मससे शौ ७, २१, २,
६, अनु(मससे) तै ४, ४, १२, ५,
७, १५, ५, मै ३, १६, ५, ४,
१२, ६, काठ २२, १४, १५

अनु "अमस्त मा ५, ४०, का
५, ९, ७, ॥ अनुमसाताम् मै
२, १, ३, अनु अमसाताम्
मा ३८, १३, का ३८, २, ७,
मै ४, ९, ९, अनु अमसाथाम्
मै ४, ९, १

अनु-मत, ता^b - णै त मै ३, ७, ६,
९, ६, -तम् णै तै ६, २, १, १,
३, ११, ३, णै मै ३, ७, ९, ४,
३, १, काठ १३, १६, १६,
१२, २४, ८१, क २५, ३, ३८,
११, शौ ६, ७१, २, ७, २१,
४, -णै तया तै ६, १, ७, ७, -ता
मा १२, ७०, का १३, ५, ९, तै
४, २, ५, ६, मै २, ७, १२, शौ ३,
१७, ९, -ताम् मै ४, ९, २,
-तेन णै काठ ३०, ९

॥ अनुमत-वज्र^d - ञ्र मै २, १,
३, काठ ३७, २

अनु-मति^e - ति. खि ३, १५, २,
मा ३४, ९, तै ३, ३, ११, ३,
॥ ४, ९, १, २, ६, ४, ४,
१२, ५, ७, १५, ५, मै ३, १६,
४, ५, ४, ॥ ३, १, ५, ८,
१२, ६, काठ १२, ८१, शौ १,
१८, २, ६, ११, ३, ७, २१, १,
५, ६, २५, १, पै २, १२, २, १३,
५, २१, -तिम् तै ३, ३, ११,
४ शौ ५, ७, ४, पै ४, ११, ३,
११, १, ६, -तीन् पै २, २५,
५, -ते ऋ [(८, ४८, ८), १०,
५९, ६], खि ३, १५, ३, शौ ६,
१३१, २, ७, २१, ४, ६, -ते
खि २, ९, ४, मा ३४, ८, का
३३, १, ३, तै ३, ३, ११, ३,
४, ४, १२, ५, ७, १५, ६, मै
३, १६, ४, ५, ४, १२, ६,

^a) 'अनु "मसते' (ऋ ८, ६२, ११) इति पाठे ।

^b) कर्मणि क्तऽनन्तरणतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^c) 'तान्' इति सुपा चिन्त्य, (तु पपा) ।

^d) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^e) गस क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति
पूषप्रस्व ।

काठ १३, १६, २२, १४, १५
३५, १२, क ४८, १०, शौ २,
०६, ०, ७, ०१, ०, -या ऋ
१०, १६७, ३, मै ४, ३, १^१,
शौ ९, ४, १०, पै १६, ०५, ०,
-यै मा २४, ३२ २९, ६०,
का २६, ७, २, ३१, ५, १, ते
१, ८, १, १, ८, १, ५, ५,
१७, १, १७, ५, १४, १ २०,
१, मै १२, १, ३, ६, १३, ३,
१४, १३, १५, १० ११, ४,
३, १, माठ १५, १, ३ ४५,
१०, १९, ४७, ७
अनु-मन्त्र- -न्तारौ काठ २४,
३, २६, ८ क ३७, ४,
४१, ६
अनु-मन्त्रमान, ना^१- -न शौ ७,
२१, ३, -ना तै ३, ३, ११, ४,
-नौ शौ १४, २, ४२
अनु-मान^१- -०न^० मै १, २,
१५, ३, ९, ६, -न काठ
३७, २

अनु/मन्त्र (<मन्त्र-), अनुमन्त्र-
यते ते ५, १, ६, ४, काठ २५, ७,
२८, १०, ३१, २, क ३९, ५
४५, १, ४७, २, अनु मन्त्रयते
माठ १९, ६ क ३०, ४ अनु-
मन्त्रयन्ते मै २, ३, ९, माठ
२५, ७, क ३९, ५, अनुमन्त्र-
यत मै ४, ३, ४, अनुमन्त्रयेत
तै २, ६ ६, ४, काठ १९, १२,
२५, ७, क ३९, ५^१
अनु/मन्त्र, अनु अमन्त्र क ३,
५१, ९
अनु/१मा, अनु ममे^१ ऋ १, ५७,
५, शौ २०, १५, ५, अनु
ममिरे क १, १६३, ८, ७,
२१, ७, मा २९, १६, का ३१,
३, ८, तै ४, ६, ७, ३, काठ
४६, ३
अनु-मेय^१- -य पै १, ६७, ४,
-या शौ ६, १३७, २
अनु/मृच्, अनुमृक्षी^१ ऋ १,
१४७, ४

अनु/मृज्, अनुमाष्टि मै ४, २
१०, क ४७, ८, अनुमाष्टि मै
४, २, १०, अनुमाष्टि मा २,
२४, ८, १४, १६, का २, ६, १
९, ३, २, तै १, ४, ४४, २,
अनु माष्टि मै १, ३, ३८,
४, १४, १७, काठ ४, १२, क
३, १०, शौ ६, ५३, ३, अनु-
मृज्यात् मै ४, २, १०
अनु-मृज्जान^१- -न ऋ १०,
१४२, ५
अनु/मृश्->मशि, अनुमृशति मै
३, ८, ८
अनुमृशयन्ति काठ २५, ९,
क ४०, २
अनु-मृश्य^१ क १०, ६८, ५, तै ६,
१, ३, ६, शौ २०, १६, ५^१
अनु/मृत्, अनु मन्त्राते^१ क ७,
३१, ७
अनु/मृ, >मृच
अनु-प्रोक्त^१- -०क शौ २, २४, ३,
पै २ ४२, ४

^१) गम शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^२) घञि प्र. थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^३) स१ षाठिकमाद्युदात्तत्व द्व । (तु मटि यदनु समानप्रकरणे क अस्त्र प्राति श्रवणाऽभाव)।

^४) यनि योगो वा स्याद् 'हीने' (पा १, ४, ८६) इत्यु-
क्तदिशा कप्र अनुर्वा स्यादित्यत्रैवं सभाव्येत यद् बाह्वृचे
तावद् द्वितीयकल्पानुसारिणी सती शाब्दी प्रवृत्ति
कालान्तरेण प्रथमकल्पात्मतया पर्ययास्तेति (तु सा य
खलु ऋ ७, २१, ७ इत्यत्र द्वितीयमेव कल्पमादाय
सम्यग् व्याचक्षाणोऽप्यन्यत्रोभयोरपि यनि ऋ स्थल-
योरसाधुपश्य इव सजायते । तथाहि । ऋ १, ५७, ५ इत्यत्र
'अन्वमस्त' इत्येव भाषमाणे किल 'अनु मेने'
इत्याकारकमिव स्वकीय मूल पाठ संभावयेत् । एस्थि च
ऋ ७, २१, ७ इत्यत्र भाष्य उक्तं भवति यथा ऋ
१, ५७, ५ इत्यत्र 'अनु ममे' इति श्रुताव् अनु
कप्र भवतीति । तत एतदपि सभाव्येत यथा द्वयो-
रेतयो स्थलयोर्भाष्ये भिन्नकर्तृके स्यातामिति । एवम्
ऋ १, १६३, ८ इत्यत्रत्ये भाष्येऽपि 'त्वा' इति

पद पूर्वतोऽनुप्राव्येव तदनुबद्धोऽनु कप्र उक्त इति च
'वीर्यम्' इत्यनेन च पदेनाऽनोर्न कोऽपि सवन्व
उक्त इति च प्रथममण्डलीयो भाष्यकृदन्योऽन्यश्च
सप्तममण्डलीय इत्येता मभावना भूयोऽपि
पुष्णीयाताम् ।

^५) गस यदन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९) ।

^६) <मृज् इति यदाह सा तद् विमृश्यम् ।

^७) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)।

^८) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^९) 'अनुमन्त्येते' इति भाषमाणे सा यनि रु <अनु-
मन् इत्युपक्षिपेत् (तु GW मन् >मन्त्र) ।
मूलत मन्ना इत्यस्य मन् इत्येतेन सवन्वाभ्युपाये
सत्यपि यथा वृत्तिविशेषवैशिष्ट्यमवश्यमुपादेयं तथा
यस्था सभेति त द्व । प्रकृते चोक्तवृत्तिविशेष-प्रयोजिते-
ऽनुमननमात्रात् पृथगिव भूतेऽभ्यास-सातत्यलक्षणे तात्प-
र्योपदर्शनात् सा प्रभृ भाष्यं चिन्त्यमिति किमु वक्तव्यम् ।

^{१०}) गस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप
'पुसि' (पा ३, ३, ११८) इति घ कर्तर्य उच्यते ।

अनु-म्लोच(त् >)न्ती ^a - न्ती मा १५, १७, मा १६, ४, ५, ते ४, ४, ३, २, काठ १७, ९, क २६, ८	२, ६, ९, ४, ६, १, ५, ४, ३, ११, ६, १, १०, १५, ३, ७, २, ४, ८, ५, -॥जानाम् मै १, ७, ४, ९, ५, काठ ९, १, १४ क ८, ४, ४१, ७, -॥जेषु तै २, ६, ९, ४, मै १, १०, ९, काठ ३४, १६, ३६, ३, -जै क ४१, ७॥, -जौ तै ६, ६, ३, ३॥ [याज-अन, प्रयाज ^o] ॥अनुयाज-व- -त्वम् क ४१, ७	१२३, १३, -ना ऋ १, १०९, ३ अनु-यत् ^e -तम् ऋ ५, ४१, १३ अनु/रयम् > च्छ, अनुयच्छे ^b काठ ३९, १० ०अनु-यच्छमान ^f -ना ऋ ७, ५६, १३ ¹ अनु/या, अनुयाति ऋ ६, ६, २, १२, ५, तै १, ३, १४, ४, †अनु याति ऋ ९, १११, ३, कौ २, ९४१, जै ४, १, २, अनु यासि ऋ ३, १, १७ †अनु ययु ऋ ५, ८१, ३, मा ११, ६, का १२, १, ६, तै ४, १, १, २, मै २, ७, १, काठ १५, ११ अनु-या ¹ -या मा १५, ६, का १६, २, २ ॥अनु-यावर ^k -रा काठ ३४, ९ अनु/रच्, अनुरक्ष पै १६, ७३, ३. ०अनु-रक्षमाण ^f -णा ऋ ५, ६२, ५ ¹ , -णौ ऋ ५, ६९, १ ^m
अनु, > नू ^b -याज ^c -ज ऋ १०, १८२, २, मै ४, ६, ९॥, -जा ऋ १०, ५१, ९, ॥तै २, ६, १, ६, ६, १, ५, ४, ३, ११, ६, ॥मै १, १०, ८, ३, ७, ९, ९, ८, १०, ४, ४, ७, २, ॥काठ १२, २, २३, ९, २४, ८, २५, १, २६, ९, ३६, २, ९, १४, ॥क ३६, ६ ३८, १, ४, ४१, ७, शौ १, ३०, ४, प १, १४, ४, -जान् ऋ १०, ५१, ८, मा १९, १९, का २१, २, ८, ॥तै	॥अनु, > नूयाज-वत् ^d -वत् तै ६, १, ५, ३, ५, मै ३, ७, २, -वती काठ २३, ९, क ३६, ६ १अनुयाजा(ज-अ)ह- -है पै १६, ५२, ३ ^o अनु/रयम् > च्छ, अनुयच्छतु ऋ ४, ५७, ७ अनु येमाते ऋ [(३, ३१, १७) ४, ४८, ३], अनुयेसु ऋ ६, २१, ६ अनु-यच्छमान, ना ^f -ना ऋ १,	

^a) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १२९)।
स्त्रिया डीप पित्वाभिधाते स्वरेऽविशेष ।

^b) दीर्घान्तं पूष तै एव श्रूयते, तत्परत्वेन बाहुलकं द्र
(पा ६, ३, १२२)।

^c) गस घञन्ते कृति कुत्वाभाव, थाथाद्यन्तोदात्तश्च
(यक्र पा ७, ३, ६२, ६, २, १४४)।

^d) 'ह्रस्व-' (पा ६, १, १७६) इति प्राप्तस्य मतुप
स्वरस्य 'न गोश्चन्-' (पा ६, १, १८२) इति बावे स्वरे-
ऽविशेष ।

^e) 'अनुर याजाह्वे' इति नितरामिवाऽसकृत मुपा
उपेक्ष्य यनि सु-शोधश्च भवति ।

^f) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६,
२, १३९)।

^g) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४६)।

^h) 'अन्विच्छे' इति (तै ४, ३, ११, ३) पामे ।

ⁱ) यथा विष्टतो वृष्टिप्रदानतो विशेषेण रोचन्त एव
मरुत आयुवन्त सन्त. स्वयाया अनुदानार्थं तान्यायु-

धानि प्रयुज्य शोभेरजितीव श्रुतिस्वरस द्र (तु
सा, वैतु अत्र अनु/रयम् > च्छ इत्येतद्दर्शिन.
GW प्रम्)।

¹) गस विजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^k) गस शुद्धादातोर् वरच् प्र (पा ३, २, १७५)।

¹) शुद्धादातो शतरि निष्पन्न सद् 'वर्धेत्' इति द्वि
'वर्हि' इत्येतत्समानाधिकरण भवति । तदेव <अनु
/वृध्>वर्धि इति प्रतिपिपादयिष्यत् सा 'अनुवर्धयन्ती
मित्रावस्णौ' इत्याकारकं संबन्धमाह तन् नितरामुपेक्ष्यम् ।
यथा च GW MW चाऽनुमिह कप्र आहतुस् तथा
'रक्षमाणा' इत्यस्य कर्मसाकाङ्क्षत्वमन्यथा पूरणीय स्यात् ।
वरमेव ततोऽयं यनि सरल स्वन्वितो योगो येन दाशतय्या-
मसकृद् रक्षणावर्धनसजातीयक्रियाया कर्मतया श्रावित
मध्यस्वरम् 'अमुति-' इति पद मित्रावरणाऽमृतकाऽनुरक्षणा-
क्रियाया कर्मतया निनीषित भवतीति (तु ऋ ५, ६६, १,
७, ३८, २)।

^m) दृष्टिपथादवग्रशादिव सा अनोर्भाष्यमिह नाह ।

?अनुरक्त^a पै ४, २७, १
अनु/रभ, अनु रभस्व गौ ९, ५, २
अनु/रम्, अनुरमन्तु पे ८, १८, ३
अनु/राज, अनुराजनि क २, ४३,
१, ९, ९६, १८, को २, ५०६
जे ३, ४१, २
अनु/राध, अनुराध्याम् गौ १९,
१५, २, पे ३, ३५, २
अनु, >नू-राव^b -धा शौ
१९, ७, ३, -धा ते ४, ४, १०, २,
मे २, १३, २०, काठ ८, १५, १,
३९, १३, क ८, ३१, -धासु
मे १, ७, २^d, क ८, ३, -धेषु
काठ ८, १५
२अ(नु>)नू-राव^c -धम् शौ १९,
१५, २, पे ३, ३५, २
अनु/री, अनुरीयते क १, ८५, ३
अनु/रुध, अनुरुध्यमे क ८, ४३,
९, मा १२, ३६, का १३, ३,
७, तै ४, २, ३, ३, ११, ३,
मै २, ७, १०, काठ १६, १०,
क २५, १

अनु, >नू-रुव^f -रुत् क ३, ५५,
५ -रुधम् मा ३० ९, का ३४,
२, १
अनु-रोधन^g -नम् शौ ६, १०२, ३
अनु/रुह, अनुरोहते क २, ५, ४,
८, १०, ६, अनुरोहति काठ
३८, १०^h, अन्वरोहत् गौ
१८, ३, ४०, अन्वरोहन् माठ
३७, १८, अन्वरोहम् क १०,
१३, ३
अनु अरुहत् क १, १६१, ५
अनु-रु(रु>)ढा-ढा पे ८,
१६, १
अनु, >नू-रोहⁱ -ह ते ४, ४, १,
३, माठ १७, ७, ३७, १७, क
२६, ६, -हम्, -हाय, -हेण मै
२, ८, ८
अनु-रूप^j -प मा १९, २४, का
२१, २, १३, -पम् मै ३,
१, ४, काठ १९, ३, क ३०, १,
-पा तै ५, १, २, ६, ३, १,
काठ १९, ३^k, क ३०, १,

-पाभ्याम् तै ५, १, २, ६, ३,
१, माठ १९, ३, क ३०, १,
-पाय तै ७, ३, १८, १, काठ ४३,
८, -पेण मै ३, १, ६, ४, १, ७
अनुरूप-त्वा^l -त्वाय तै ५, ५,
१, २, मै ३, ४, ७
अनुरोति¹ पै ९, ३, १३
अनु/लम्ब, अन्वलम्बत मै ३, ६, ७
अनु-लोम^m -मम् तै ३, ५, १,
३ⁿ, ४, ६, १, १, ५, -मौ खि
२, १२, १
अनु(नु-उ)ल्यणⁿ -णम् क १०, ५३,
६, तै ३, ४, २, २^o, ३, ६^o,
काठ १३, ११^o, १२^o, -णेन
क ८, २५, ९, खि ५, ७, ४, ७
अनु/वच्, अनूच्यते मै ३, १०, १,
अनूच्यते तै २, ५, ८, ४,
काठ १०, ५, ११, अनूच्यते
तै २, ५, २, ५, अनूच्यन्ते
काठ ९, १, १२, ४, क ८, ४
अनु-वक्ष्यत्^o -क्ष्यन् तै १, ६,
१०, ४

^a) अनु। रन्+ते(>)रस्त इति वा रन्त इति वा)
इत्यस्य यनि वराश्रपमात्रम्। एव तावत् त्रिपदात्मक
शोधः (यतु रन्-)

^b) 'अनु(गत-) रावाम' इति कृत्वा प्राप्त। 'अनो'
(पा ६, २, १८९) इत्यन्तोदात्त। इहापि नाउ सरूपे
इव उप धात्वर्थ एव प्रधान स्यादित्यपि श्रुत्या समेक्ष्यते
(तु मै १, ७, २, काठ ८, १५)। नक्षत्रीय विसं स्त्री च
न च (तु विशाख नक्षत्रम् मै २, १३, २०, काठ ३९,
१३) भवति। शौ एकवच पूष अदीर्घवच्। अन्यत्र
सर्वत्र (यनि याजुषीषु शाखासु) बहुवच पूष दीर्घवच्
इत्येव निगमा भवन्तीति विवेकः।

^c) तु नटि यदनु पपा एकवदिव श्रावयितुमिष्ट
भवति।

^d) अनु^o इति यद् मुपा पूष दीर्घान्त न प्रादर्शि, तच्
चिन्त्यम्। मूको दीर्घान्तसाक्ष्यस्यापि सद्भावात् सकञ्च-
श्रुत्यन्तर-मवादाय दीर्घान्तत्वस्याऽपेक्षितत्वाच्च।

^e) भावे घञ् प्र। थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।
पूष दीर्घत्वम् (पा ६, ३, १२२)। वा क्विवि (वैतु सा

य इन्द्रम्य वि इति कृत्वा कर्मणि प्र इति भाषते)।

^f) गम क्विपि कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

दाशतय्या पूष दीर्घत्वम् उस (पा ६, ३, ११६)।

^g) सस्व नापू ढ। उप भावे ल्युट्।

^h) नापू रु बाहुच पाभे ढ।

ⁱ) सस्व कृते लुटि १अनु, >नू-राव-। मै काठ च
पूष दीर्घत्वम् उस (पा ६, ३, १२२)।

^j) प्राप्त अव्यय-पूषप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यद्।

'-पम्' इति द्वि१ सद् वा क्विवि ढ।

^k) भावे त्व प्रत्ययस्तत्स्वरश्च।

^l) =अनराति- (तु नापू मन्त्रेषु) इति शोधः। मुपा
प्रामादिक ढ।

^m) प्राप्त समासान्त अच्। चित्-स्वर (पा ५, ४,
७५, ६, १, १६३)। सामान्येन वि सद् यत्र सामर्थ्यात्
क्वि भवति तत्र रु द्वि१ भवतीति यथायथं ढ।

ⁿ) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्।

^o) गस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप लुट्
शतु- प्र (पा ३, ३, १४)।

अनु-वाक्^a - -के पै २, २०, ३
-के जौ १९, २०, १ [°वाक्-
प्रथम°, प्रातर°, याज्या°]

¶ अनु-वा (क्य>) क्य^b - -क्या
मै २, १, ८, काठ १०,
१०, ११^c, १२, ५
-क्या मै २, २, ८,
३, ७, २, ८, १, काठ १०,
१०^d, ११, १०, २३, ९^e, क
३६, ६^f, -क्याम् माठ ८, १०,
क ७, ६, -क्याया मै २, ३,
७, काठ १२, ५, -क्यायै मै
१, ४, ११, काठ १८, १९, क
२९, ७, -क्ये काठ ३६, १३
[°क्य,क्या- अरण्ये°, पुरम्°,
याज्या°]

¶ अनु-वाच्^g - -वाच मै ४, ५, ३
अनु-नु-उक्त^h - -क्तम् खि ४, ८, ४,
-¶ क्ते काठ २८, ३, क ४४, ३
[°क्त- अभि°]

अनु-नु-ऊचान्ⁱ - -न ऋ ८, ५८,
१, खि ३, १८, २, -नम् मै
१, ९, ७^j

¶ १ अनु-नु-उच्य^k तै २, १, २, ८,

५, ७, ४, ११, ३, ६, २, २,
१०, ४, ३, ४, १०, ४, ५, ३,
३, १^l, ६, ३, ७, १, मै १, ८,
३, २, १, ९^m, २, ८ⁿ, ३, ७
३, ६, ८^o, ९, २, काठ ९, १६
१०, १०, ११^p, १२, ५,
२०, १३ क ३१, १७

¶ २ अनु-नु-उच्य, च्या^q - -च्यम् तै
२, ५, ११, १ -च्या मै ३,
९, ५^r, -च्यानि तै २, ४,
११, १

¶ अनु-नु-उच्यमान, ना^s - -नासु मै
३, ८, ७, काठ ९, १४, -ने तै
२, २, ५, ७, ११, १, काठ १०,
११

अनु/वञ्च्

अनु-वञ्च्त्^t - -ञ्च्ते तै ७, ४, २२,
१, काठ ४४, १

अनु-वत्सर^u - -र काठ ४०, ६,
-राय काठ १३, १५, -रे काठ
३९, ६

अनुवत्सरी(य>)या^v - -या काठ
१३, १५

अनु/वद्, अनुवदति क २, १३, ३

¶ मै १, ११, ६, ¶ काठ १४, ६
१९, ३ ४, ¶ क ३०, १,
२, अनु वदन्तु पै ५, ७,
११

अनु-वन^w - -नम् खि ३, १५, १०
अनु/वन्द, अनु ववन्द मै २,
७, १०^x

अनु/वप्, अनुवपते जौ १२, २,
५०

अनुप्यन्ते पै १६, १११, १४
अनु-वर्तयत्, अनु-वर्ति-, अनु-वर्त्मन्-
अनु/वृत् द

अनु-वर्षत् - अनु/वृष् द

† अनु/वश, अनुवष्टि° ऋ १, १२७,
१, मा १५, ४७, का १६, ५,
२९, काठ २६, ११, ३९, १५,
शौ २०, ६७, ३

¶ अनु-वषद्/कृ, अनुवषदकरोति°,
अनुवषदकुर्यात् तै ६, ५, ६,
५, ७, १ ८, ५^y काठ २७, ५,
क ४२, ५

अनु/२वस्, अनुवस्ते शौ ११, ६,
१०, १३, ३, ११, † अनुवस्ताम्
ऋ ६, ७५, १८, खि ३, ११, १

^a) सस्व 'अनु, > नूरा' इत्यत्र द्र । पुस्त्व कुत्व च
(पा २, ४, २९, ७, ३, ५२) । चिन्त्यत्वेनाऽङ्किते 'अगु-
वाक्' इति मुपा यनि शोधमपेक्षते । तुटि 'अगुवाक्' ।

^b) गम कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप ण्यति
तित्-स्वर (पा ६, १, १८५) ।

^c) गस किबन्त-कृत्-प्रस्व (पावा ३, २, १७८
पा ६, २, १३९) ।

^d) कर्मणि क्तऽनन्तरगतित्स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^e) गस कानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ३, २, १०६, ६, १,
१६३, २, १३९) । यत्तु उप <√उच् इतीवापि MW
आह तन्मृग्यनिगमतया सम्भावनामात्रत्व भजेत् ।

^f) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^g) गस क्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^h) मुपा स्वरभ्रश स्यादिति कृत्वा 'नानुच्या' इति
स्वरद्वयवत्तया शोध द्र ।

ⁱ) कर्मणि शानचो निपाते यकृ-स्वर नाउटिदि द्र ।

^j) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^k) प्राप् 'अनो' (पा ६, २, १८९) इत्यन्तोदात्त । उप यद्र ।

^l) छ→ईय प्रत्यय (पा ५, १, ९१) ।

^m) प्राप् पूप्प्रस्व (पा ६, २, २) । तु उद्-वन-, सु-वन- ।

ⁿ) 'अनु' 'गृणाति' इति ऋ (१, १४७, २) पाभे ।

^o) √वश् इत्यस्याऽकर्मकमिव वृत्त श्रावयितुमिच्छ
PW MW च कप्र अनुर इति प्रतिपेदानौ विमृश्यौ द्र ।

^p) अत्र यत् पपा 'नानु' इत्यत्र नु इति च अनु° इति
चोदात्तयोरेकादेश इव प्रादर्शि । तन्न । उदात्तानुदात्तयो-
रेकादेशेऽपि परिणामेऽविशेषात् । अन्यथैकपद्ये स्वरद्वय-
मापद्येत । उक्तप्रकारेण च स्वरलक्षणस्य सगतिः सभवे-
ऽयैकपद्ये मुपा अलक्षितमपि स्वरद्वयमभ्युपेयम्, एत-
ज्जातीयंभ्यो निदर्शनेभ्यश्च तत् समर्थनीयमित्याग्रहश्चेत्-
ह्यसावन्याय्य मा-यममाव्यभिचरितश्च (तु पपा तै
६, ५, ८, ५ यत्र 'युन्नानुवषदकुर्यात्' इत्यस्य 'यत् न ।
अनु° इत्येवमनोरनुदात्तत्वविशिष्ट पदविभागो भवति) ।

मा १७, ८९, क १८, १,
१७ कौ २, १२२०, शा ७,
११८, १

अनु०/वह, अनु०/हिरे ऋ १०, १५, ८,
मा १९, ५१

अनु०/वाह^a—ह मै १, ५, १३

अनु०/वा, अनु०/वाति ऋ १, १४८,
४^b, ७, ३, २, ४, ४०, ३,
मा ९, १५, १५, ६२, का १०,
३, ८ १६, ७, ५, तै १, ७,
८, ३, ४, ६, ३, ३, मै १, ११,
२, २, ८, १४ काठ १२, १३^c,
१३, १४, १७, १०, क २६,
९, कौ २, ५७०, नै ३, ४६, ५,
शौ १२, १, ५१४, पै १२, ६,
१०, अनु०/वाति ऋ ४, ७, १०,
१०, १४२, ४, अनु०/वातु तै ५,
५, ७, ३ ४^c

अनु०/वा^d—वाय मै २, ८, ८

अनु०/वा^e—वा तै ३, ५, २, ३, ४,
४, १, १, ५, ३, ६, ११, काठ
१७, ७, ३७, १७^f, क २६, ६

अनु०/वाक्, अनु०/वाक्य^g, अनु०/वाच्-
अनु०/वच द्र

अनु०/वि/कम्, अनु०/विक्रमते शौ ९,
७, १२, अनु०/विक्रमस्व^h मै २,
७, ८ⁱ

अनु०/वि/चल्, अनु०/वि(अ)चलत्
शौ १५, १४, १, ३, ५, ७, ९,
११, १२ १५, १७, १९, २१,
२३, अनु०/विचलन् शौ १५, २,
२, १०, १६, ४२, ६, २ ५,
८, ११, १४, १७, २०, २५,
९, २

अनु०/१विद्, अनु०/वेद ऋ १०, १७,
५, मै ४, १४, १६, काठ २९,

१, क ४५, २, शौ ७, १०, २,
पै १६, ६७, ८, अनु०/वेद ऋ १,
१६४, १८, अनु०/विद् ऋ ७,
३३, ७, अनु०/विद् ऋ १, ३४,
२, अनु०/वेदस् ऋ ४, २७, १
अनु०/वेत् ऋ १०, १३९, ४

अनु०/विद्स्^j—द्वान् काठ ७, १४,
८, ३, १८, ४, ३४, १९, क
६, ८, शौ १२, २, ३८, ५२

अनु०/वेद—दुर^k

अनु०/२विद्, अनु०/विदे ऋ १,
१३२, ३.

अनु०/विन्दति तै २, ५, ३,
६, अनु०/विन्दत् ऋ १०,
१०९, ५, तै १, ५, ९, ७,
५, १, २, २, ७, १, ६, १, तै
१, ८, २, तै २५, ७, २८,
४, ३१, १४, तै ३९, ५,

^a) सस्व कृते 'अनु, > नूराव' इत्यत्र टि द्र ।

^b) कप्र अनुर इति सा । अयाऽर्थे क्रियान् भेदः
उच्यते । शोचिपोऽनुलक्षकतया वा तदनुगततया वा वातस्य
वानमेक भवति, यत्र शोचिष कर्मण क्रियया साक्षात्
मबन्वाभावे । तस्य कप्र द्वारा वातस्य वानक्रियाया
लक्षणसाहचर्यानुवृत्त्यादि-विशेषणाऽऽवाननिमित्तभावेन
चारितार्थं भवति । गतित्वे तु गर्भीकृतलक्षणाद्युक्तार्थ-
विशेषणाया अनवानक्रियाया साक्षादिव तत् कर्म प्रावा-
न्येन निर्देशवत् सर्दासिततमत्वेन विषयो भवति । अतः
एव कप्र योगे कर्मणा विप्रकृष्टमबन्वाद् याऽक-
र्मिका क्रिया भवति सैव सगतिक्ताया कर्मणोऽतीव सनि-
कृष्टत्वात् सकर्मिका गवति । उभयया समवे काऽत्र
गतिरिति उच्यते । अत्र हि वातः कस्या दिशि किं कुर्वन्
वा वातीत्यत्राऽनभिप्रायवती सती श्रुति प्रस्तुतमन्त्रदेव-
ताया अग्नेस्तच्छोचिरनुवानेन (स्वानेन तत्समर्थीकरणेन
तत्प्रोद्गलनेनेत्यर्थाद्) वातेऽपि तत्सायुज्यं वितनोतीति
सक्तेन तत्स्तुतिपरैव भवति । अस्य प्रतिपिपादयिषितस्य
चाऽर्थस्य गतितयैवाऽनो माधीयसो निर्वाहान् तथात्वमेव
तस्य भवतु । यथा चेतदेवमेव मान्विति तच्छिरस्का-
ऽपरा बाह्व्येव श्रुति स्वयमुपदर्शयति (तु ऋ ४, ७, १०) ।

^c) अनु०/वा इत्यस्य सकर्मकत्वे स्थिते (तु ऋ १,
१४८, ४) 'अस्याग्ने वात अनुवाति' इति यद्

उ आह तदनुवचम् । यच्च तस्योपरि म 'वातो वायुर-
स्याग्नेरनुवाति अग्निमुलक्ष्य प्रसरति' इत्याह तदपि तथैव
नि सारम् । प्रधानकर्माऽभावे तत्कर्मसबन्धिनोऽग्नेरनुवादेश-
मात्रेण षष्ठीस्थेन सकर्मिकाया क्रियाया कर्माऽऽकाङ्क्षा-
पूर्त्यसम्भवात् । तस्य 'शोचि' इति प्रधानकर्मणश्चाऽग्नि-
समानाधिकरणतद्विशेषणतया व्याख्यानकौशलादाभ्यामहो
महती खलवात्मीया वैदुषी प्रदर्शिता । यच्च चित्ताव्यव-
स्थयेव म अनुपदकप्र अनुर इति तदन्वित 'शोचि'
इत्येतच्च कर्मपदमिति पक्षान्तरमवतारयति, तस्याऽऽलो-
चनमुक्ते बाह्व्ये नापूटि वृत्तमिति नेह पुनरुच्यते ।

^d) गस उप के प्र थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।
मुपा तु विवृत्त इवाऽऽभाति (तु मा १५, ६, यदन्व इहापि
नाउ तृ१ 'अनुवया' इति शोध स्यात् [तु प्र०/वा
> प्र-व-]) ।

^e) गस विजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९) ।

^f) 'अनु-वा-। असि' इति पदद्वयमजानान 'अनुवासि'
इति चैक पद सकेतयमान SIM नितरा आन्त इव ।

^g) लुटि २ अनु मा १२, ५, का १३, १, ६, तै १, ६,
५, २ यदनु शाखाभेदप्रवर्तकानामृषीणां विवक्षाभेद-
प्रतीति शब्दत समानास्वपि श्रुतिषु भिन्ना पदविभागा
अनुकलयेरन् ।

^h) गस.उप शतु > वसु.। कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

४४, ४, शौ २, २७, २, ५,
१४, १, १७, ५, पै २, १६,
२, ७, १, १, ९, १५, ५१
१०, ७, ९, अन्वविन्दत् ऋ
२, १०, ११, शौ १९, २७,
९, २०, ३८, १११, पै १३, ७,
१११, अन्वविन्दन् ऋ ४, ५८,
४, ५, ११, ६, ४०, ९,
७, ७६, ६, १०, ७१, ३, िमा
१५, २८, १७, ९२, िका १६,
५, ९ १९, १, ६, िते २, ५,
३, ६, ६, ६, २, ९, ४, ४, ४,
४, ३१, ६, २, ८, ४, ११, १,
मै २, १३, ७, ३, ८, ८, ि, काठ
२५, ९, २६, १, ३१, १२,
३२, ६, ३९, १४, ४०, ७, ि
क ४०, २, ४, ४७, ११, िकौ
२, २५८, िजै ३, २२, ५, शौ
१३, १, ४, ७, पै ४, ३३, ६,
७, ६, १, ८, १३, ४, १५,
७, अन्वविन्दन् शौ ४, २३,
६, ३५, २, अनु अविन्दन्
ऋ ३, ९, ४, अन्वविन्दः ऋ
८, ९६, १६, कौ १, ३२६, जै
१, ३४, ४, शौ २०, १३७,

१०, अनु अविन्द ऋ १, ६,
५ कौ २, २०२, जै ३, १८,
९, शौ २०, ७०, १
अन्वविदाम शौ १०, १, १९,
पै १६, ३६, ९
अनुविद्यते शौ १९, ५०, ४
पै ९, ३, ५, १४, ४, १४
अनु-वित्त^a -त्त ऋ ४, १८, १
॥ अनु-वित्ति^b -वित्त्यै पै ५, १, २,
२, माठ २५, २, ६ ९, ३१,
१२, ३२, ६, क ३८, ५, ३९,
३ ४०, २, ४७, ११
॥ अनु-विद्य^c काठ २५, ७, ९ २६,
१, क ३९, ५ ४०, २, ४
॥ अनु-वि/धा, अनुविधीयते म ३,
२, ४, १०
अनु-वि/२नश्>नाशि, अनु वि-
नश्य^d शौ ६, ११३, २, अनुव्यन-
श्यन् मै १, ६, ६॥
अनुविनाशयति^e काठ ११, ४
अनु-वि/मुज्, अनु विमृडि^f शौ
११, १, ३१, पै १६, ९२, १
अनु-वि/विश्, अनुविविशन्तु माठ
११, ९, अनुविविशत्^g मै २, ४,
७, ८

अनु-वि/वृत्>वात, अनुव्यवर्तयन्त
शौ १५, ७, २
?अनु/विश्, अनुविश्यताम्^h पै १६,
९, १०.
अनु-वि/वि(<मि)च्, अनुविविच्यते
शौ ८, १५, ४
॥ अनु-वि/ष्ठा(<स्या)>तिष्ठ, अनु-
वितिष्ठते मै २, ५, २
॥ अनु-वि/सृज्, अनुविस्जति काठ
२१, २, क ३१, १७
अनु-विस्ज्यⁱ काठ ३०, १, ३४,
३, क ४६, ४
॥ अनु-वि/ह, अनुविहरति मै २,
५, २
अनु/१वी, अनुवेति मै ३, ८, ९॥
अनुवेतु^j पै ९, १८, ४,
१ अनु वे^k ऋ १०, १०५, २
अनु-२वी(वि/ई), अनुव्यायन् मा
१४, ३०, का १५, ९, ४ मै २,
८, ६, काठ १७, ५, क २६, ४
अनु-वी(वि/ई)च्, अनुवीक्षस्व मा
१३, ३० का १४, ३, ४, मै
२, ७, १६
॥ अनु/वीध्र, अनुवीध्रति^l मै ४,
६, ३

^a) कर्मणि केऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^b) गस क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूषप्रस्व ।

^c) गम । उप ह्यबन्त द्र ।

^d) वैतु WI यत्र कप्र 'अनु' इत्युक्त भवति । तदपि विमृश्यम् । नदीकेनाना विनाशक्रिययाऽविकरण-सबन्धस्य विवक्षितत्वादसौ संबन्धः प्रयानभावेन समर्प-यितुमिष्ट उत वा गुणभावेनेत्येतद्विवेकावीन-वादत्रापेक्षि-तस्य निर्णयस्य । इहाऽनवस्थाय यत्र कुत्राऽपि विनाशो-ऽभिप्रेत इत्याशयेन यनि द्र (तु MW) । सा इह 'अनु (१नि) विविक्ष्व' इतीव श्रावयन् यद् व्याचष्टे तदाऽऽकरादेव यथाऽदनुसवाय तस्य प्रथमस्य गते, स्वरूपत परिच्छेद कर्तव्य ।

^e) अत्राऽनु सप्तम्यर्थानुवादी गतिर्वा यनि साकृत्या-वर्थ इति भूयोपि विमर्शपदवीमारोप्यम् । उभयया सभ-वात् सौवरमात्रविनिगमकान्तरस्य चाऽनुपलब्धेरिति दिक् ।

^f) W अनुर इतीव कप्र मन्यते यदनु वि/सृज् इत्यस्याऽकर्मकवृत्तस्य मृष्यत्व द्र ।

^g) तुटि २अनु तै २, ४, ८, २ ।

^h) कैयादिको विप्रयोगार्थीयो /विष् अभिप्रेत स्यादिति कृत्वा तदनुमारी शोध द्र (तु नि हीयताम् इति [ऋ ७, १०४, १०, शौ ८, ४, १०]) पाभे ।

ⁱ) मुपा प्रश्नचिह्नमपार्थ द्र । यस्थि सगतिसभवात् ।

^j) एव फिल सा योगमाह । PIV प्रसृ तु कप्र पृथग्, वि->वे. इति ष१ च पृथगित्याहु । भूयो-विमृश्यान्वयोऽय मन्त्रः द्र ।

^k) तु सटि लिपिप्रमादमात्रा मूको पाभे । अर्थत (यद्र) वीध्र->/वीध्र इति नावा (यद्र) सिद्धेन सता-ऽनोर्योग कर्मानुलक्षणाद्यर्थानुरजित पश्चात्तन द्र । अथ स्वरत वीध्र-(=वि-इत्[</इन्ध्र]) इत्यस्य 'वि' इत्यश नावा अवशिष्टाऽशात् पार्यक्य भजन्तात्मीया

अनु/वृज्

अनु, > नृ-वृज्^a - वृग्-याम् तै ५,
७, २३, १, साठ ५३, १३
-वृजौ शो ९, ४, १०, पै १६,
२७ २

अनु/वृन्-वानि, अनुवर्तते ऋ ५,
६०, ४, १०, २७, ३ अनुवर्तते
शो १२, २, ३७, १ अनुवर्तताम्
शो ११, ६१, २१, अनुवर्तते,
अनुवर्तते मै ४, ३, ४^१

अनुवावृते को १, ३७०, जै १,
३९, ३, शो १७, २०, १,
अनु वावृत्तु ऋ ४, ३०, २,
†अनु अवृत्तत ऋ [५, ५५,
१-९], तै २, ४, ८, २ मै २,
४, ७^b, काठ ११, ९, ३०, ४,
क ४६, ७^c

अनुवर्तयामसि खि ३, १५,
१९

अनु-वर्तयत्^d - यन् शो ११, १०,
१८

अनु-वर्ति^e - र्तय पै २, ७५, ४^३,
५^३, -र्ति पै २, ७५, १-३५,
-तिम् पै २, ७५, १-५

१ अनु-वर्त्मन्^f - र्म मै ३, ३, १०,
काठ ११, १, २१, १०,
-र्मन काठ ११, १, -र्मना

काठ २१, १० - र्मान मा
१७ ८६, सा १८ ७, ७^d, तै ४,
६, ५, ६, मै २, ११, १, ३, ३,
१०, साठ १८, ६, २१, १०,
क २८, ६, शो ३, ८, ६, ६,
९४, २, - र्मानम् तै २ २,
५, ७, ११, २, ५, ४,
७, ७, - र्मानौ मै ३, ३,
१०

अनु(>)नृ-वृत्^g - वृत् मै २, ८, ८,
साठ १७, ७, ३७, १७, क २६,
६, -वृता मै २, ८, ८, -वृते
मै २, ८, ८, काठ १७, ७, ३७,
१७, क २६, ६

अनु/वृध्

० अनु-वृधत्^h - धत् ऋ ५, ६२, ५

अनु/वृप्

अनु-वृपत्ⁱ - पते तै ७, ५,
११, २, काठ ४५, २

†अनु/वेन्, अनुवेनति ऋ १०,
१३५, १, अनुवेनत् ऋ ४, १८
११, तै ३, २, ११, ३, मै ४,
१२, १

अनु-वेनत्^j - नन्तम् ऋ १०,
१३५, २

१ अनु/वेद्, अनुवेष्टत काठ १२,
४, २३, ३, क ३५, ९

अनु/व्यध्

१ अनु-व्याध^k - धात् पै २, ८५, ३,
७, १५, १

१ अनु-व्यु(वि/उ)क्ष, अनुव्यौक्षता
मै २, ५, ७

अनु-व्रत, ता^l - त ऋ ८, १३, १९,
शो ३, ३०, २, पै ५, १९, २,
-ता तै १, १, १०, १, ६, ३, १,
काठ १, १०, शो ३, २५, ४,
१३, १, २२, १४, १, ४२,
-ताम् ऋ १०, ३४, २, -ताय
ऋ १, ५१, ९, -ते ऋ १,
३४, ४

अनु/शस्, १ अनुशसति तै ५,
६, ८, ६, मै १, ९, ७,
काठ ३४, ५

अनुशसिप खि ५, ४, १,
कौ ४, १, जै २, ७, १

अनु-शस- दु शस^m

अनु-शसेⁿ ऋ ५, ५०, २

अनु-शस्त- अन्^o

†अनु/शक्, अनु शक्त^p ऋ १०,
४३, ५ शो २०, १७, ५

अनु/शिक्ष, अनुशिक्ष पै ५,
२७, ६

अनु/शास्, अनुशासति ऋ ६,
५४, १, अनुशासत् खि १, ९, ४

मौञ्जिमीमिव सतीमौपसगिमी स्त्रियति लभते । तेनैव गतिद्वये
सपञ्चे प्रथमो गतिर्निहन्त्यतेऽपरश्च स्वरभाग् भवति
(पा ८, १, ७०) ।

^a) गम क्तिबन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । पूष
काठ हस्व, अन्यत्र च दीर्घत्वम् उस (पा ६, ३, ११६) ।

^b) शुभम् > शुभे इति पाभे सत्य् अनन्वित इवा-
ऽर्थत द्र अनु ।

^c) 'अनु अवृत्सत्' इति मुपा चिन्त्य, तु यनि ह ।

^d) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६ २, १३९) ।

^e) गस । उप कर्तयि इन् प्र (पा ४, ११९) ।

^f) प्राप् बस च भवति । यत्र न श्रुतिर्भवति तत्र
पूर्व, यत्र चाऽन्यथा तत्रोत्तर इति विवेक । उभयत्रापि
पूषप्रस्व भवति (पा ६, २, १, २) । यस्तु 'अनोरप्रधान-

(पा ६, २, १८९) इत्यन्तोदात्तोऽनुशिष्टो भवतीह
तत्प्रवृत्त्यभाव सर्वशाखासाधारण उस ।

^g) उस क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । पूष
दीर्घत्वम् (पा ६, ३, ११६) ।

^h) भवे घञ् प्र । 'अनव्याधात्' इत्यत्रत्य टि द्र ।

ⁱ) 'तिडि चोदात्तवति' (पा ८, १, ७१) इति पूर्वगति-
द्वयस्य निधात ।

^j) बस (पावा २, २, २४) । स्वर त्रिपुटि द्र ।

^k) गम केनन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३६) ।

^l) वाक्यपूर्त्यर्थम् 'अनुकर्तुम्' इति क्रियाक्षेप वे सा
चाऽऽहतु । तत्र । अनु/शक् इत्यस्य स्वशक्त्यैव सकर्म-
कप्रयोगार्हत्वात् (तु ऋ १, १०, ६, ७३, १०, ९४, ३
प्रभु) ।

अनु-शास्त्र^a—सता ऋ १, १३९, ४
 अनु-शासन^b—नस्य ऋ १०,
 ३०, ७
 अनु-शिष्ट^c—ष्ट ऋ [५, २, ८,
 १०, ३०, ६, ७], -ष्टा शौ १९,
 ५६, ४, पै ३, ८, ४
 अनु/शिष्ट, अनु/शक् द्र
 अनु/शी, अनुशेरते शौ ८, ६, १९,
 पै १६, ८०, १०
 अनु/शुच, अनुशोचतु शौ ६, १३०,
 १-४, १३१, १, २
 अनु/शुष, अनुशुष्यति खि ४, ५,
 ३८, अनुशुष्यतु खि ४, ५,
 १७, शौ ७, ६१, १
 अनु/श्रथ, श्रथ्य>श्रथ्य^d, अनु-
 श्रथ्यति तै ६, १, ९, ७
 अनुशिथ्रथ^e ऋ ४, ३२, २२
 अनु/श्र>श्र, अनुश्रवन्ति ऋ २,
 २४, १३
 अनुशुश्राव शौ ११, ६, २५,
 पै १६, २३, ५
 अनु-श्लोक^f—क्रेन तै ७, ५, ८, २

अनु/प(←स)ञ्ज
 अनु-पक्त^g—क्त मै ३, ८, ४, काठ
 २५, ३ क ३८, ६, -क्ता मै १,
 १०, १९, काठ ३६, १३
 अनु-पुज(→क)^h—
 अनुपुक्ⁱ—पक् ऋ १, [१३,
 ५, ३, ४१, २, ८, ४५, १] ५२,
 १४, ५८, ३ ७२, ७, २, ६, ८ ३,
 ११, १, ४, ४, १०, ७, २ ५
 १२, ३, ५, ६, ६, १०, ९, १
 १६, २, १८, २, २१, २, [२०,
 २, २६, ८] ६, ५, ३, ४८, ४,
 ८, ९, १७ [१२, ११, ५३, ६]
 १३, ३०, २३, ६, २६, ६,
 २७, ७, ४४, ८, ९, १०२, ७
 १०, ४९, ५, ६, ८३, १,
 १७६, २, खि ३, ५, ६ मा ७,
 ३२ का ७, १४, १, १६, ५,
 १२, तै १, २, १४, ४, ३, ५,
 ११, १, मै ४, १०, ४, ११, ५,
 १२, ६, काठ २, १५, ६, ११,
 १३, १५ १५, १२, ३९, १४,

कौ १, ८२, १३३, २, ४२ १⁺,
 ६८८, जै १, ९, २, १४, ९, ३,
 ३२, ११⁺, ४, १७, ४ शौ
 ४, ३२, १, २०, २३, २,
 १४०, २ पै ४, ३२, १
 अनु-प(←स)त्य^j—त्यम् ऋ ३, २६, १
 अनु/पि(←सि, च्च, अनुपिच्यते मै ३,
 २, १⁺, शौ ६, ११, २
 अनु-पिक्त-घृत^k
 अनु-पिच्यत्^l—ञ्च मै १,
 १०, ९
 अनु/पि(←मि)ध्, अनुपिध्वयते^m
 पै ९, २५, २
 अनु-सेविधत्ⁿ—धत् ऋ १, २३,
 १५
 अनु/२षू(←सू)
 अनु-षू-
 अनुषू-कु-
 अनुषूकु^o—क तै २, ३,
 ४, ४⁺, -कम् तै २, ३, ४,
 ३, ४, -का, -कानाम् काठ
 ११, ४

^a) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)।

^b) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^c) कर्मणि क्तऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

^d) छान्दस सप्रसारणम् (तु भा)।

^e) अनु कप्र नोपसर्ग इत्यपि विमृश्यताम् (तु सा यद्यप्यसौ विहतान्वयो भवति)। अस्मिन् पक्षेऽकर्म-
 क्रमाख्यात न सकर्मकमिति विवेक (तु ऋ ५, ५४, १०,
 ८५, ४, ९, ६८, २ प्रभृ)। एव तावदेतच् शुद्धाया प्रकृते-
 श्रौरादिक कर्तरि रू न तु ण्यन्तात् प्रयोजककर्तरीति
 (वैतु GW)।

^f) प्रास अच्यय-पुपप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^g) उस क्तिवन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९)।

^h) सस्व नापू द्र वा क्तिवि। अत्र मूलत
 पादान्त उच्चारणसौकर्यप्रयोजित पूर्वपदादौ छान्दसो
 दीर्घ (तु. दे, PW प्रभृ)। शब्दानुशासनतस्तस्य
 न्याय्येतरत्वात् पपा अवग्रहाऽभाव समावेय स्यात्।
 दीर्घो न भवति प्रत्युत 'आ अनु' इत्येतद् गतिद्वय
 भवतीत्यपि मत भवति (तु सा ऋ १, १३, ५। उप

अपि <सच् स्यादित्येव भूयोविमर्शसहोऽय विषय द्र।

¹) 'विश्व-मानुष' इति (ऋ ८, ४५, ४२) विशिष्ट पामे।

¹) प्रास वा (पा २, २, १८) बस वा (पावा २, २, २४)।
 प्रथमे कल्पेऽय उप द्वि वा स्यात् तृ वा (तु सा)। सर्वथाप्य
 उप अप्रधानत्वाद् 'अनो' (पा ६, २, १८९) इत्यन्तो-
 दात्। यत्तु सा निरुदकादित्वम् (पा ६, २, १८४) उपचर्ध्य
 स्वर समाधिस्तति तच् चिन्त्यम्। समाविष्टपञ्चम्यर्थाना
 प्रास वा बस वा तस्मिन् गरोऽन्तःप्रवेशस्य न्याय्य-
 त्वात्। इह तदप्रसङ्गाद् अनुर्यत्र पूष भवति तत्कृते पृथग-
 नुशासनसद्भावे तदपेक्षाऽभावाच्च। मूर्धन्यादेशो सुषामा-
 दित्व द्र (पा ८, ३, ९८)।

^k) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

¹) 'अनुषेधिध्वते' इति मूलत सतो विकार खलु सुपा
 स्यात्। एव तावत् 'स्थादिषु' (पा ८, ३, ६४) इति 'उप-
 सर्गात्' (पा नाड) इति चानुशासनद्वयोक्त मूर्धन्यद्वय द्र।

^m) क्तिपा (पा ३, २, ६१) निष्पन्नात् कृत प्रागिवीथेन
 क-प्रत्ययेन (पा ५, ३, ७०) साधितात् ताद्विताद् विकारार्थे
 अण् उसं (पा ४, ३, १५२)। प्रत्यय-स्वर।

अनु/पु(अनु), अनुद्वन्ति ऋ
[८, ३, ८, १५, ६], मा ३३, ९८,
कौ २, २२, ९२४, जै ३, २०,
१६, औ २०, ६१, ३,
९९, २

अनु-पुनि^१ - ति ऋ ८, ६३, ८,
-तिम् ऋ ८, ६८, ७

अनु/पु(अनु)^२

अनु-पुम्^३ - णि^४ ण्, गतै २, ५,
१०, ३, ५, २, ११, १, ४,
१२, १३, ६, १, २, ५, ४, २,
५, ७, ४, ४, १, -पुप् मा
८, ४७, १०, १३, १३, ५७,
१४, १०, १८, १५, ५, २२,
१४, २३, ३३, का २, ३, २,
८, २२, १, ११, ५, ४, १४,
७, ७, १५, ३, ५, ५, ३, १६,
१, ७, २३, २, ३, २५, ७, १,
तै १, ८, १३, १, २, ५, १०,
३, ३, १, ६, २, १४, ९, ६,
७, ४, ३, १, १, २, २, ५, १
१२, २, १५, १, ३, ५, ५, २,
९, १, ३, ८, २, ५, ६, २, १६,
१, २, ५, ६, ११, ६, १७, १, १,
५, ४, ३, ४, ४, २, मै १, ४,
११, ९, २, १०, १८, २,
३, ७, ६, १०, ७, १९, २०, ८,
२, ३, ७, १३, १४, १३, १, २,
४, ९, २, ८, ३, २, ८, ६, ५,
९, ५, ११, ११, १२, २, ३,
१४, ३, ५, १०, ४, ९, १०,
५, १, ३, ७, ५, ६, काठ १७,
४, ९, १०, ११, ५, ८, १५,
७, १६, १९, १७, २, ३, ६, १९,
१, ३, ५, १०, १२, ३, ३,
८, १२, २, १२, ९, १३, २,

८, १३४, १२, १३६, १२, ३८,
१०, ३९, ४, ७, ५०, ५, ११५,
३, २५, ९६, ९२६, १, २, ५,
२९, ८, ३०, १, ३, ८, ३१,
१८, ३५, ८, ४१, ७, शौ ८,
९, २०, १९, २१, १, -पुप्सु
मै ४, ४, ९, काठ ३३, ६,
-पुप्सु मै ३, ३, २, काठ
२१, ४, क ३१, १९, -पुभ
मा १३, ५७, का १४, ७, ८,
तै ४, ३, २, २, १५, ३, ८, २,
४, १२, १, ७, १, ४, ३, १,
५, ५, १, मै २, ७, १९, ३,
६, ५, ४, १०, काठ १६,
१९, ३३, ६, ३७, १३, क
२५, ९, -पुभम् ऋ १०,
१२४, ९ मा २८, २६, का ३०,
३, ३, तै ४, ३, ११, २, ५,
७, ९, ४, ६, ६, ११, ६, १,
मै १, १०, १८, ११, १०, २,
३, ७, ३, ७, ९, ४, ५, ३,
७, ५, ९, २, ११, १४, ४,
१९, ११, ३३, ६, ३६, १२,
३८, १४, क ३१, १, शौ
८, ९, १४, तै १६, १९, ४
-पुभा ऋ १०, १३०, ४, मा
१३, ३४, २८, ३७, का १४,
३, ८, ३०, ४, ३, तै ४, ४,
१२, ३, १५, १, ३, ५, ५,
२, ९, १, ५, ६, २, ७, १, १,
१६, १, २, ५, ४, २, ५, ३, २,
मै १, ५, ५, ६, १, ८, ८, १३,
१, ४, ९, ३, ८, ६, ५, १६,
४, १४, ५, १, काठ ३, ४, ३,
७, ४, १३, १९, ३, १०, २१,
८, २२, ८, १४, २३, २,

२४, ८, ११, ५, ३, ३०, १,
३, ८, ३५, २, ८, ३८, १, पै
१५, १, ८, १६, १०३, १०,
-पुभे मा २४, १२, का २, ३,
२, २६, ३, २, तै ६, २, १,
३, मै ३, १३, १७, काठ ३४,
४, ३५, १०, ५१, ४, क ४८,
१२, -पुभौ मै १, ६, ८, १

आनुष्टुभ^५ - णि^६ तै ७, ४,
४, १, मै ४, ४, १०, ७, ५, २,
६, -भम् मा १२, ५, का १३,
१, ६, तै ४, २, १, २, मै २,
७, ८, ४, ७, ५, काठ १६, ८,
-भस्य ऋ १०, १८१, १, मै २,
८, ११, कौ ३, २, ५, जै २,
५, ७, -भाभ्याम् मा २९, ६०,
का ३१, ५, १, तै ७, ५, १४,
१, मै ३, १५, १०, काठ ४५,
१०, -भेन मा ११, ११, ५८,
६०, ६५, १३, ५३, का १२, १,
११, ५९, ११, ६, ५, १४, ६, १,
तै १, ६, ५, २, ४, १, १, ४,
५, २, ४, ६, १, ३, १५, ५, ८,
३, ७, १, १८, १, मै २, ७, १,
६, १८, ८, ११, ४, २, ११,
काठ २, ११, ५, ५, १६, १,
५, ६, १८, २२, ५, ३६,
१५, ३८, १२, ४१, ९, क २,
५, २५, ९

आनुष्टुभी^७ - भी मै
३, ८, ९, ९, ५, काठ ६, ८, क ४,
७, -भी तै १, ७, ५, ४, ५,
२, १, १

अनुष्टुप्-छन्दः^८ - न्दा मै २,
३, ३, काठ १२, ६, १७,
१९

^१ मूर्धन्यादेश (पा ८, ३, ६५) ।

^२ गम क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूषप्रस्व ।

^३ गम क्तिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९) ।

^४ तै प्र १ कुत्वमप्यामनन्ति । तेनैतद् <अनु-

पुच्- <अनु/पु(अनु)च् इत्येव सुवच स्यात् ।

^५ तद्धिते अणि तत्स्वर (पा ४, १, ८६ ६, १, १९७) ।

^६ स्त्रिया ङीप (पा ४, १, १५) पित्वाभिघाते स्वरेऽभेद ।

^७ वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

॥अनुष्टुप्-प्रतिपत्क॥ - -काति
मै ४, ५, ३
अनुष्टुप् अन्व(नु/१अ)म् द्र
अनु/प्रा(<स्था)>निष्ठ^b, अनुतिष्ठते^c
शौ ९, ११, ६ अनु तिष्ठते^c
शौ १९, ४९, २, अनुतिष्ठति शौ
१५, ५, २, ५, ७, ९, ११, १३,
१५, पै १६, ११६, १०, अनुति-
ष्ठत शौ १५, ४, ३, ६, ९, १२,
१५, १८, अनुतिष्ठन्ति शौ ११,
१२, २७, १९, ४८, ५, पै ६,
२१, ५, ८, ९, ८, अनुतिष्ठसे
शौ १७, १, १६, अनु तिष्ठथ^d
ऋ १, १८३, २, अनुतिष्ठथ
काठ ३७, १०, अनु तिष्ठति
ऋ ४, २०, २, अनुतिष्ठतु शौ
११, ६, २४, अनु तिष्ठतु ऋ
१, १३४, १, अनुतिष्ठन्तु काठ
४०, १०^f, अनुतिष्ठपै १०, १५,
१-१०, १६, १-१०, ॥अन्वतिष्ठत
तै ६, ५, १, २ मै १, १०, ५,
॥अन्वतिष्ठत तै २, ४, १२, ७,
६, ५, १, ३, काठ १२, ३, ३५,
२०, ३७, ११^g, क ४८,
१८, ॥अनु * अतिष्ठत मै ३,

१, ५
अनु **स्थाति ऋ २, ३१, ३
अनुतस्थु ऋ १, ५२, ४,
अनु***तस्थु ऋ ३, ३०, ४^f,
अनु **तस्थिम ऋ ९, ११२,
३, ॥अनु***अस्थित मै ३, १, ५
अनु-तिष्ठत् - ण् पै ८, १५, ४
१अनुष्टा^h - पै १६, १११, १
अनु-ष्टा^h - ष्टा ऋ १, ५४,
१०
अनु-ष्टातु¹ - -०त पै १०, १५,
१-१०, १६, १, ६-१०, -ता शौ
१५, ५, २, ५, ७, ९, ११,
१३, १५, -तारम् शौ १५, ५,
१, ४, ६, ८, १०, १२, १४,
-तारौ शौ १५, ४, २, ५, ८,
११, १४, १७
अनुष्टात्री - -०त्रि पै १०, १६,
२-५
अनु-ष्टित¹ - -तम् ऋ १०, ६१, ५
[¹त- विष्णु^o]
अनु-ष्टु^h - -ष्टु ऋ १, ९५, ३, शौ
१२, ४, ४७, पै ८, १४, ३¹
१अनुष्टुया¹ ऋ ४, ४, १४, तै १,
२, १४, ६, मै ४, ११, ५, १३, ४,

काठ ६, ११, १६, २१
अनु/प्य(<स्य)न्द्^m
अनु-प्यन्तेⁿ ऋ २, १३, २
१अनु-प्व(<स्व)व^o - -धम् ऋ १, ८१,
४, २, ३, ११, ३, ६, ९, ४७,
१, ५, ५२, १, ९, ७२, ५, मा
७, ३८, १७, ८८, का १९,
१, २, २८, ८, १, तै १,
४, १९, १, मै १, ३, २२
काठ ४, ८, क ३, ६, कौ १,
४२३, जै १, ४१, ५^p, शौ २०,
१३, ४
अनु/प्व(<स्व)प्^q
अनु-प्वापम्¹ ऋ ८, ९७, ३
अनु-सं/रभ्, अनुसरभेयाम् शौ ६,
१२२, ३, पै १६, ५१, ७
अनु-सं/वह्, अनुसवहन्ति शौ
१०, ८, ८, पै १६, १०१, ३
अनु-सं/१विद्, अनुसंविदु शौ
१०, ७, १७, २६
अनु-सं/विश्, अनुसविशस्व शौ
१८, ३, ९
अनु-सं/क्रम्, अनुसक्राम शौ १८,
२, ५७
अनु/सच्,सश्च्, अनु^s***सच्ते ऋ

^a) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप समासान्त
कप् (पा ५, ४, १५४)। मूढो पासे यद्र।

^b) सस्य षत्वे थस्य ठ (पा ८, ३, ६५, ४, ४१)।

^c) पपा शोध द्र। 'अधि^(१)अति'। विश्वानि।
अरुहत्। गम्भीर। उ(गम्भीर)। वार्षेष्टम्। अरु-
हन्त। अविष्टा। उशती। रात्री। अनु। सा।
भद्राभि^(१)भद्रा। १अभि। तिष्ठते। मित्र-इव।
स्वआभि' इति।

^d) कप्र इति वै वष्टि, तन्न। तथा सत्य् अस्पष्टार्थत्वात्।

^e) 'अधिशोचत>ता' इति ऋ (१०, १२८, ४) पासे।

^f) पञ्चमोऽय मन्त्र इति PW आह, तद् भ्रान्तम्।

^g) 'अनु-ष्टु' इति वा 'अनु-ष्ट्वा (= -ष्टु। आ)'
इति वा शोध (तु शौ १२, ४, ४५)।

^h) गस विजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९)।

¹) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

¹) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

^k) गस कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३६)। उप कु प्र
उस (पाउ १, २५)। आकारलोपः (पा ६, ४, ६४)।
वा क्विवि।

¹) तृ१ याजदेशे चित्-स्वर (पा ७, १, ३९, ६, १, १६३)।

^m) 'अनुवि-' (पा ८, ३, ७२) इति षत्वम्।

ⁿ) गस केनन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^o) अस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप ह्रस्वत्व
षत्व च (पा १, २, ४८, ८, ३, १०६)। वा क्विवि द्र।

^p) 'अनुष्वधः' इति मुपा प्रमादजन्य द्र।

^q) 'उपसर्गात्' (पा ८, ३, ६५) इत्यत्र /स्वप्
इत्यस्याय् उसं षत्वम्।

¹) गस णमुलन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^s) सा अनुवमेणेत्यर्थे अव्य इति मेने। तद्
विमृश्यम्।

१, १८०, ९, अनुसचन्ते ते ६, ३, १०, ३, अनु सचन्ते ऋ ९, ८२, ५, अनु *सचन्ताम् मा १३, ३०, का १४, ३, ४, मै २, ७, १६, काठ ३९, ३, अनु * सचन्ताम् मा २९, २, मा ३१, १, २, तै ५, १, ११, १, मै ३, १६, २, काठ ४६, २, अनु सचत् ^a ऋ [(३, १६, २) ७, १८, २५] अनुसेचिरे शौ ८, ९, २३, पै १६, २०, २, अनु * सश्चिम ^b ऋ ८, २५, १७	अनुसचरेम ^c शौ १९, ५८, ३, पै १, ११०, ३ अनुस-चर(त >)न्ती ^d - न्ती शौ १८, ३, ४ अनु-सं/तन्, अनुसतनोति मै ३, ९, ४, ४, ५, २, काठ ७, ९, १३, ५, ३१, ११, ३२, ५, ३७, १७, क ५, ८ ४७, ११ अनुसतनोतु का २, ६, १०, अनुसतनु मै २, १३, ३, अनुसतनुयात् मै ३, ९, ४ अनुस-तत् ^e - त मै ४, ६, ५ अनुस-तति ^f - तत्यै मै १, ८, ७, १०, १३, १५, १८, २, २, ८, ३, ७, २, ४, ४, ९, १०, काठ ७, ९, १२, ३, ४, २२, २, ३६, ७, १३, क ५, ८ अनु-सं/तु, अनुसतरति मै ३, ६, ९ अनु-सं/दह, अनुसदह शौ १२, ११, २, पै १६, १४६, १२ अनु-सं/दिश, अनुसदिशामि शौ	४, १६, ९ अनु-समि(म/इ), अनुसयन्ति ^g खि ४, ११, १०, अनुसयन्ति शौ ११, ७, २, अनुसयन्तु कौ २, १०१४, पै १६, १५३, ३ ^h अनु-सं/पश्, अनुसमपश्यताम् काठ २३, ८, अनु * समपश्यन् मै ३, ७, १ अनु-सं-प्र/या, अनुसप्रयाहि शौ ११, १, ३६, पै १६, ९२, ६, अनुसप्रयात् ⁱ तै ४, ७, १३, ४, ५, ७, ७, २ अनु-सं/भिद्, अनुसभिन्दन्ति ^j काठ ३६, ७ अनु-सर्पु* अनु/सर्प द्र अनु-सवन् ^k - तम् तै ६, ५, ११, ४ ^l , ७, ५, ६ ४, मै १, ९, ५ ^m , ३, १०, ५ ⁿ , काठ ९, १४, २३, ७, २९, १ ^o , ३७, ७, क ३६, ४, ४५, २ ^p अनु-सीत ^q - तम् तै ५, २, ५, ५,
---	--	--

^a) अभ्यस्तीभूताया प्रकृते रू (वैतु दे २, १४ यत्र छान्दस शकारोपजन इत्युक्तं भवति) ।

^b) लङ्गणाऽर्थे कप्र अनुर इतीव व्याचक्षाण सा चिन्त्य । तथा हि सति पृथक् स्वरवान् अय स्यात् ।

^c) तु नापू सस्थ व्युपसृष्ट रू तत्रत्य टि च, यदनु सम्यग् व्याख्यातुमशक्नुवन् सा इहाप्युपेक्ष्य । उभयत्राऽर्थेन प्रयोगसाम्यात् ।

^d) पाण्डु पपा च 'अनुसचरेम' इति पठत । तत्र अनु* सप्तम्यर्थे कप्र द्र ।

^e) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) । खिया डीप. (पा ४, १, ६) पित्वाभिधाते स्वरेशभेद ।

^f) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^g) भावे किन्नि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूषप्रस्व ।

^h) 'अनुसयन्ति' इति त्रिस्वर. सुपा नितरामशुद्ध ।

ⁱ) तु 'अनुसयन्ति' इति शौ (११, ७, २) सस्थ पाभे ।

^j) यथोपलम्भ व्युपसृष्टिश्च त्रैस्वर्यं च श्रूयते । तद् भवत्येव मौलिकता प्रति सुपा सन्देह । अनन्तरार्थेऽनो पृथक्-काराभ्युपायेऽपि (तु भा, वैतु सा, माश्रा ८, ६, ३, २२ यत् उपसप्रयात् [मा १५, ५३ इत्यस्य

व्युपसृष्टस्यैव पा प्रामाण्य भवति]) 'सम्' इत्यस्य निघातप्रासेर्दुर्वारत्वात् (पा ८, १, ७० [तु मा १५, ५३ यत् 'सम्' इत्यस्य मूलतो निघात एवानुमीयेत]) । तत् का गतिरिति ^l शाखान्तराभेदाऽपरमपि साक्ष्य मौलिक-स्थितिपरिच्छिन्नसुपयुज्यतामिति (तु शौ ११, १, ३६ यदाधारेण 'अनु' इत्यस्यापि 'सम्' इत्येतद्विह निघातोऽनु-मातु सुलभ) । यत्तु शौ एम्बच्छुतिर्यजुषु च बहुवदिति तत्र कतरा मौलिकतरा स्यादिति भूयो विमृशा विमर्श-मर्हेत् । स्यादेतद् गतित्रयमपि सस्वर मूलतो यजु-ष्विति प्रतिगति विरामो दातुमिष्ट । एवमपि त्रिस्वर त्रिगति क्रिप न मिद्वयेत् । प्रतिगति 'यात्' इत्याख्यातस्य पृथगन्वयस्याऽभ्युपेयत्वादेकैरुपयुक्ता-ऽऽख्यातत्रितयस्य लाभादिति ।

^k) पश्चादर्थे वर्तमानोऽनु (तु मै १, १०, १३) अव्य भवत्युत् गतिरिति स्वराङ्कणाऽनुपलम्भाद् विवेक्तु दुर्लभ द्र ।

^l) अस मासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र । वा क्विच इति द्र ।

^m) समास-स्वराद्यर्थे तुटि 'अनु-व्व-व्व-' ।

६, २, ५, काठ २०, ३, क ३१, ५ ?अनुसूया ^१ - -या खि ३, १७, ५ ?अनु-सूर्य ^२ - -यम् शौ १९, ४९, ५ अनु/सृ, अनु "असरन् ऋ ९, ६, ४ अनु "ससु ऋ ५, ५३ २०, ७, ९०, ४ ^३ अनु/सृज, अनुसृजति काठ १३, ६ अनुसृजन्तु पे ५, ७, ५, अनु "असृजन् ऋ १०, ६६, ८ अनुसृज्यत तै ७, १, १, ४ ^४ , ६ ^५ , काठ ८, ११, ३४, ७, क ७, ८, अनुसृज्यन्त मै १, ६, ११, अनुसृज्यन्त मै २,	५, ५ अनु-सर्ग-अन् ^१ ?अनु-सृष्ट ^२ - -ष्ट मै २, ५, ५ २अनु-सृष्ट ^३ - -ष्ट मै २, ५, ५, काठ १३, ५, -ष्टम् मै २, ५, ५ काठ १३, ५, -ष्टस्य मै ४, २, १४, -ष्टान् मा २४, १६ का २६, ४, १ मै ३, १३, १४ अनु-सृष्टि ^४ - -ष्टि मै ४, २, १४ अनु/सृप्, अनुसृपति शौ ९, १३, ७, अनुसृपन्ति शौ ९, १३, १७, पै १६, ७५, ७, ८, अनुसृपतु, अनु(सृपन्ति) पै १६, ७४, ७ अनु-सर्प ^५ - -र्पं शौ २, २४, ४,	पै २, ४२, ३ अनु-सृष्टा- ?अनसृष्टा- द्र अनु-सृष्ट्य ^६ पै १६, ९१, ५ अनु-सृष्टि-अनु/सृष्टि द्र अनु/सृष्ट-सृष्ट, अनुसृष्टानि काठ २५, ५ क ३९, २ अनु-सृष्ट(ण-→)णी ^७ - -णी तै ६, १, ६, ७, ७, ५, मै ३, ७, ४, ४, ७, २, काठ २९, २, क ४५, २, -णीम् तै ६, ६, ७, १, ७, १, ६, ४ अनु/स्पश अनु-पस्पशान् ^८ - -न् शौ ६, २८, ३, -न्म् ऋ १०, १४, १, मै ४, १४, १६, शौ १८, १, ४९
--	---	--

^१) सुपा भ्रष्ट इति कृत्वा 'अन्-असूया' इति शोधः ।

^२) पाठ-याथार्थ्यं प्रति भवति सन्देहः । यानि स्वर-विरोधाद् मूको व्यवस्थाऽभावाच्च । स्वरविरोधस्तावत् । अत्र प्रास वा स्याद् अस वा बस वा । प्रथमोत्तमयो कल्पयोः । पूषप्रस्व स्याद् मध्यमे च सामस्व, न तु कथञ्चिदपि परादिस्वर इति । अथ मूको अपि द्वैविध्यमुपलभ्यते । भूयश्च 'अहिसूर्यम्' इति पठ्यतेऽल्पीयश्च 'अनुसूर्यम्' इति । प्रथम प्रकारे 'अहिः । सूर्यम्' इति पदद्वयी समाव्येत (तु पै १४, ४, ५, वैतु सा पाण्डु च) । द्वितीये प्रकारे 'अनु । सूर्यम्' इति पदद्वयी समाव्येत (वैतु W 'अनू सूर्यम्' इति [तु ओ सूर्यम् शौ ४, ५, ७]) । प्रसारद्वयेऽपि यानि स्वर 'सूर्यम्' इत्यस्य दृथक्-पदता सूचयस्ततः पूर्वम् 'अन्वहम्' इत्यस्य मौलिक श्रवणमुपस्थापयेत् ।

^३) 'मरुत' (द्वि३) इत्येतदाज्ञेयेण प्रकरणासुलभेन कर्माङ्गा पूरणीया (वैतु सा यस्य वृष्टि- इत्येतत् कर्तृप्रत्ययान्ततया मरुत्परतया च विश्रवाणस्य कर्म-नैराङ्ग्य दुर्लभ [तु सस्य टि वृष्टि-]) ।

^४) 'यज्ञमर्मानुरावितेन्द्रवायुकृतवृत्रविनाशम्' इति शेषः । अनोर गतित्वाभावमिच्छतः G.W. अन्वयश्चिन्त्यः ।

^५) एतदादिषु स्थलेषु अनुर्न कप्र (तु मै १, ६, ११ वैतु भा यस्तृतीयार्थे कप्र अनुर इत्याह) ।

^६) अनन्तरगतिस्वरे (पा ६, २, ४९) सुलभेऽयन्तो-दात्तनिगमान्तरसर्वस्वविरोधात् प्रामाण्येऽस्य सन्देहो भवति (तु सटि) ।

^७) अनन्तरगतिस्वरे प्राप्ते (तु नाष्टि) प्रवृद्धादित्वम् उस (पा ६, २, १४७) ।

^८) गस क्तिञ्जन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । ननु नित्-प्रत्ययान्तत्वादाद्युदात्तेन उप भाव्यमिति । सत्य-मेतत् । सामान्येन तथैव भवति । एव सत्य अपि कानिचिदुक्तप्रत्ययनिपट्टानि सन्त्यपि प्राप्ति अन्तोदात्तानि श्रूयन्ते (तु वृष्टि-; साति- प्रभृ [पा ३, ३, ९६, ९७]) । प्रकृतस्य तु प्राप्ति अयमपरो विशेषो भवति । यथेद सामान्येनाऽऽद्युदात्तत्वेनैव श्रूयमाणं सत् क्वचिद्विदाऽन्तोदात्तत्वेन श्रूयते (तु माशत्रा ११, २, १, ३) । ननु गम 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूषप्रस्व स्यादिति । नेति । 'निति' इति विशेषणादाद्युदा-त्तनिगमपरतयैव तस्याऽनुगापनस्य चरितार्थयितुमौचि-त्यादिह च प्र नित्वस्य वस्तुतोऽतन्त्रत्वात् ।

^९) पचादित्वाद् अचि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^{१०}) गस ल्यबन्तः । 'नि सृप्य' इति शौ (११, २५) पामे ।

^{११}) गस कर्मणि ल्युट् । इत्-प्रस्व (पा ३, ३, ११३, ६, १, १९३, २, १३९) । स्त्रिया डीप (पा ४, १, १५) पित्वाङ्गिघाने स्वगऽपरिवर्तकत्वम् ।

^{१२}) गस कानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

अनू-काश- अनु/माश् द्र
 अनूक्त-अनूचान्-१अनूच्य, २अनूच्य-
 अनूच्यमान- अनु/वच् द्र
 अनूचीन-३अनूच्य- अन्व(नु/ग्र)-
 ज्वच् द्र
 ॥अनूच्छि(नु-उद्/श्रि), अनूदश्रयत्
 म २, २, ८, काठ १०, १०
 ॥अनू(नु-उद्)ज्/जि, अनूदजयत्
 मै ४, ३, २, काठ १२, ७
 अनू(नु-ऊ)ति^१- -ती^२ ऋ ६, २९, ६
 अनूत्था(नु-उद्/स्था), अनु 'उत्ति-
 छतु खि ६, १, २, ॥अनूदतिष्ठन्
 मै ४, ८, ५
 ॥अनूत्-त्थाय^३ तै ३, ४, १०,
 ३, ६, २, ५, ५, मै १, ९, ८,
 काठ ९, १५ २२, ११, क ३५, ५
 ॥अनू(नु-उद्)त्/सृज, अनूत्सृजति
 मै ३, २, ७, काठ २०, ८, क
 ३१, १०, अनूत्सृजन्ति मै
 ३, २, ४, अनूत्सृजेत् काठ १३, ३
 ॥अनू(नु-ऊ)दकु^४- -कम् मै ३, १०, ७

॥अनू(नु-उद्)अ/अय (<✓इ)
 अनूद(द्-अ)य्य^५ काठ २४, ४, क
 ३७, ५
 ॥अनू(नु-उद्)अ/इ, अनूदयाथ मै ३,
 ७, १
 अनूदेति काठ ८, ५ क ७, १,
 अनूद्यन्ति मै १, १०, १८, ३,
 ७, १, काठ ३६, १३, अनूदैत्
 मै १, ६, १२, २, ५, ३, काठ
 १३, ३
 अनूद्-यत्- -द्यन्तम् काठ १३, ४
 ॥अनूदे(नु-उद्-ग्रा/इ)
 अनूदेय्य काठ २२, ११, क ३५, ५
 ॥अनू(नु-उद्)अ/द्र, अनूदद्रवन्ति
 काठ ८, ११, क ७, ८, अनूद्द्र-
 वेत् काठ ६, ६
 अनूद्-द्रव्य काठ ६, ४, ९, १६
 १०, ५, २१, ८, १०
 ॥अनू(नु-उद्)अ/घृ(<ह)
 अनूद्-घृ-य^६- -य्य तै २,
 २, ४, ७

॥अनू(नु-ऊ)धृस्^७- -धा ऋ १०,
 ११५, १, कौ १, ६४, जै १, ७, २
 अनू(नु-ऊ)न, ना^८- न खि २, १०, २
 शौ ७, ८६, ३, पै ११, १, ८,
 -नम् ऋ १, १४६, १, २, १०,
 ६, ४, २, १९, ६, १७, ४,
 खि ३, ७, ५, मै ४, १३, ४, काठ
 १६, २११, शौ ७, ८६, ३, १२,
 ३, ४८, -नस्य ऋ ८, ५५, ५, -ना
 ऋ ७, २७, ४ -ना ऋ ३, १,
 ५, ८, १६, ४, -नेन ऋ ४, ५, १
 ॥अनू-वर्चस्^९- -र्चा ऋ १०,
 १४० २, मा १२, १०७, का
 १३, ७, ६, तै ४, २, ७, ३, मै
 २, ७, १४, काठ १६, १४ क
 २५, ५, कौ २, ११६७
 ॥अनू(नु/उ)न्द, अनूवौन्दन् काठ
 २७, ५ क ४२, ५
 ॥अनूप^{१०}- -पा^{११} ऋ १०, २७, २३,
 -पे ऋ ९, १०७, ९, कौ २,
 ३४८, जै ३, २९, ५

^१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^२) स १ द्र (वैतु सा तृ १ इति, GW प्रष्ट च १ इति
 [क्थ वत रक्षाया अभावमायुहिष्य देवताया सुहवत्व
 काम्येतेति त्वत्राऽर्वाञ्च प्रष्टव्या स्युः])। सा व्यु^३
 (तु सस्थ टि ऊती)।

^३) गम ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^४) सस्व कृते तु अनुदक्ता-। उप नैरुक्त्विर्दीर्घादित्वात् द्र।

^५) गम ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^६) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। सकारान्त
 प्राति नकारान्तमुत्तेत्यत्र पूर्वमिति पपा । तेन च तन्मते-
 ऽस्त्रीपरमेतद् भवति (तु पावा ५, ४, १३१)। एतदभ्यु-
 पायेऽपि यत् सा लोकाशब्दयोजनेन यावापृथिव्योरस्त्रीत्व
 मिपावधिषति, तन्मन्दम् । पूर्वाधे तयोर्मातृत्वोपचारस्य
 तेन स्वयमभ्युपेतत्वात् । एस्थि अस्याऽस्त्रीवि-
 षयत्वे सति कैम्पर्यस्य व्यवस्थेयत्वमववेयम् । अथवा
 कृतसमासान्तत्व द्र । सहिताया तथापि निर्विशेष सभवा-
 ञ्निगमान्तराऽभावे विनिगमनस्य दु सावत्वाच्च । एव
 तावदस्त्रीविषयत्वे सत्यय समासान्तो भवतीत्यस्य
 लोकमात्रपरत्वमुक्त्वा यथाश्रुत्येव वेदेऽनुशिष्यम् । तत्राऽत्र

सामानान्तस्य सावमरत्व भवतीत्येव तथ्यम् । सकारान्त-
 नकारान्तयो प्राति अन्योन्यनिरपेक्ष श्रुत्युपलम्भात् पूर्वोक्त-
 दिशा विनिगमनाऽभावे यतरम्य कतरस्यापि प्राति इह
 ह स्यादित्यस्य सुवचत्वात् ।

^७) वम प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। यद्वा तम नञ्-स्वर
 (पा ६, २, २)। उप ऊन-वर्चस्- इति वम द्र ।

^८) वम पाप्र अनु-ऊ(<२अ)प्- +अ (ममासान्त)।
 इत्येव व्याकृतौ सत्ताम् उप आदि-विकार (पा ५, ४, ७४,
 ६, ३, ९८) प्रत्ययस्वरश्च । यत्तु सूत्रे 'ऊद्' इत्यस्य स्थाने
 'उद्' इत्यनेनापि पठितेन सत्ता पूर्वसवर्णादीर्घत्वेनाऽभीष्ट-
 रूपमिद्विप्ररतावे प्रत्युपस्थापयमानेऽवग्रहदोष पाम
 अचोदि, तद् यावदुपलब्धि पपा अवग्रहस्यैवानुपल-
 म्भाद् उप ह्रस्वदीर्घान्यतरादिन्यस्य विनिर्णेतु दु गक-
 त्वात् तद्विषयस्योद्वेगनस्य नितरात्मनवसरन्वाद् भग्नभि-
 त्तिक्त्व द्र । पामउ च दीधोच्चारणस्याऽत्यावश्यकत्वा-
 भावस्याऽवग्रहाभावे हेतु-वमिव प्रदर्श्यमानमपि नादरणी-
 यम् । यथाक्रमह्रस्वदीर्घान्यतरोच्चारणसद्भावस्याभीष्ट-
 माणस्य मतो नितान्ताऽवग्रहाभाव प्रति कारणतानुपप-
 त्तेरिति यावत् । वस्तुतस्त्वत्र वैयाकरणे प्रकरणे पूर्वसवर्णा-

अनूप्य^१-प्या फाठ २१, क १, १०
 गौ १, ६, ४, १९, २, २, पे ८, ८, ८
^१अनू(उ-उ)प/जीव, अनूपजीव-
 न्ति मै ३, १०, ४
^१अनू(उ-उ)प/धा>वधा, अनू-
 पदधाति काठ २१, ४, अनूपद-
 ध्यात् तै ५, २, ७, २, क ३१, १९
 अनूपधीयन्ते मै ३, २, ९^२
^१अनू(उ-उ)प/नम्, ^१अनूपनमति^३
 मै ४, २, ९
^१अनू(उ-उ)प/स्था>तिष्ठ, अनूप-
 तिष्ठन्ते मै ३, २, ७ ४, ७, ९,
 अनूपतिष्ठन्ते मै ३, २, ३, ९,
 २, काठ २९, ८, क ४, १
 अनूपा(उ-उप/आ)स्, ^१अनूपास्ते^४
 पै १६, २१, १०
^१अनूपे(उ-उप/इ), अनूपयन्ति^५ तै
 १, ७, ५, ४

अनू-राध- अनु/राव द्र
 अनू-रोह- अनु/रुह द्र
 अनू(न-ऊ)र्ध्वभास्- भास. ऋ ५,
 ७७, ४
^१अनू(न-ऊ)र्ध्वभावुक^६- कम् तै
 २, ६, ५, ३
^१अनू(न-ऊ)र्मि^७- -मिम् ऋ ८, २४,
 २२, शौ २०, ६६, १
 अनू-वृज्- अनु/वृज् द्र
 अनू-वृत्- अनु/वृत् द्र
^१अनू(न-ऊ)परिहृ^८- -रिह मै १, ६, ३.
^१अनू(न-ऊ)क्षर, रा^९- -र ऋ १,
 ४१, ४, २, २७, ६, -रा ऋ १,
 २२, १५, मा ३५, २१, ३६,
 १३, का ३५, ४, २०, ३६, १,
 १३, मै ४, १२, २, काठ ३८,
 १३ शौ १८, २, १९, -रा. ऋ
 १०, ८५, २३, शौ १४, १, ३४

अनू(न-ऊ)च^{१०}- -च ऋ १०, १०५, ८
^{११}अनू(न-ऊ)च^{११}- -चम् मै ३, ३,
 ५, काठ २१, ५, क ३१, २०
 [०च- एक०]
^{२१}अनू(न-ऊ)च^{२१}- -चाय पै ८, ११, ७
 अनू(न-ऊ)च्छ(त→ न्ती- -न्ती. पै
 १, ३६, १-३
 अनू(न-ऊ)जु^{२२}- -जो ऋ ४, ३, १३
 अनू(न-ऊ)ण^{२३}- -ण. मा १२, ११,
 का २१, १, १० तै ३, ३,
 ८, २, ४१, ६, ३, १०, ५१,
 मै ३, ७, ८१, ४, १४, १७,
^१काठ १३, २, २६, २, क ४०,
 ५१, शौ ६, ११७, १, २, पै १६,
 ४९, १०, -णम् पै १६, ५०, १,
 ८, -णा. मै १, १०, २०३१,
 काठ ३६, १४११, शौ ६,
 ११७, ३१, पै १६, ५०, २००,

दीर्घाभिन्नेव मौलिकी शाब्दी प्रवृत्ति । तन्मूलश्चा-
 'यवग्रहाभाव । पूर्वोत्तरयोर्भयोर्वर्णयो स्थान एतस्य
 समानस्य सत आदेशस्य विभागानर्हत्वात् । एव
 च अनूप-, अभीपू-, द्वीपू-, नीपू-, प्रतीपू-, इत्ये-
 तान्येव प्राप्ति मौलिकानि सन्तीतिरेषा सजातीयनिष्पत्तीना
 वृत्तिसामान्योपजनितप्रवृत्तीना सताम् अन्तरूप-, समीप-
 प्रभृ आदर्शस्थानीयानि द्र । अनूप- इत्यस्माच् च
 देशात्मकवृत्तिविशेषवत् सतो विवेककरणीव 'अन्वीपू-'
 इत्यस्य साम्यप्रवृत्तितो द्वितीयवर्गानुपातिनी प्रवृत्तिर् द्र ।
 इह च सर्वत्र उप विषये २अपू- इति स्याद्/आप्
 इति वेत्यस्य विनिर्णय २अपू- इत्येतत्-प्रसङ्गेन यद् ।
 अन्तत, 'अन्तर' इत्यादिविषयोपनिबन्ध 'अनवर्ण-
 निपातेभ्योऽप पूर्वसवर्णदीर्घ', 'समन्त-भ्यामीत्',
 'अनोरदेशे' इत्याकारक स्याद् इति विमृशा विमर्शाय
 कल्पताम् (तु पा ६, ३, ९७, ९८) ।

^१ तान्रभविको यत् प्र स्वरितश्च (पा ४, ४, ११०,
 ६, १, १८५) ।

^२ विवृता इव मूमे भवन्ति (तु सटि) । यमु तु
 स्वरोऽलक्षणे योगश्च विपरीतार्थकर इति कृत्वा '६अ-सू-
 (सु-उ)पनमति' इत्याकारक शोध विचारकोटौ द्र ।

^३ वैतु टि २अनु (तै ५, ७, ९, २) । यदनु तत्राऽसौ नि
 कप्र इष्टो भवति गतिश्च नेष्ट इति ।

^४ 'अनुवस्ते' इति शौ (११, ६, १०) पाभे । 'अ-
 नूपस्ते' इति पै सूको ज्ञापयति यथा मूलतस्तत्रापि शौ
 अभिज्ञैव सती श्रुति प्रामादिकम् (अनूपस्ते>०नूपस्ते
 >०नूप) इत्याकार वर्णविकारमुपगतेति । एस्थि मुपा
 चिन्त्यकोटिमनुप्रविष्ट सन् शोधार्ह स्यान्न तु वास्तविकस्य
 वस्तुचित् पाभे सूचक इति ।

^५ वैतु टि २अनु (तै १, ७, ५, ३) यत्रानौ नि कप्र ।

^६ पदविभाग सस्व च 'अजात-शत्रु-' इत्यत्र द्र (उप
 तु ऊर्ध्व-आवन्-) । यत्तु सा 'ऊर्ध्व-भास्-' इत्यस्य
 उप अमिपरत्वमपि विमर्लपयति, तच्चिन्त्यम् । नन्पूर्वत्वे
 वस अन्तोदात्तत्वप्रसङ्गात् (पा ६, २, १७२) ।

^७ अ-नभभावुक- इत्यत्र गटि अत्रापि प्रमायेत ।

^८ तस नज्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

^९ सस्व नापृष्टि द्र । उप ऊष-+रि(लि)ह+क्लिप् ।

^{१०} वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप ऋष
 +क्सरन् (पाउ ३, ७५) । निस्वर ।

^{११} सस्व नापृष्टि द्र । समासान्ते प्र विकल्प उस (तु नाउ) ।

^{१२} वस समासान्त अ प्र (पा ५, ४, ७४) । तत्स्वरे-
 णान्तोदात्त । समासान्ताऽभावपक्षे तु नाप् रू ।

^{१३} साशयिक पदविभागो भवति विमर्शविशेषसापेक्षः ।

^{१४} वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद् ।

^{१५} 'अनृण' इति शोध द्र (तु 'अदीप' इत्यत्र सस्थ टि)

-गेन काठ १३, ३॥
 १अनृत(न-क)त, ता^a- -तम् ऋ १,
 २३, [२२, (२३) १०, ९, ८,
 (९)], १०५, ५, १३९, २,
 १५२, ३, ७, २८, ४, ८, ६२,
 १२, १०, १०, ४, १२४, ५,
 १मा ६, १७, १का ६, ५, ५, ॥तै
 २, ४, १, २, ५, ५, १, ६, ॥मै
 १, ९, ३, १०, ११^३, २, १,
 ४^२, ४, २^४, ४, ७, ५, १४,
 १७^४, ॥काठ ६, ७, ८, ७, ९,
 ११, १०, ७, १२, ५, ११^४,
 १४, ५^३, २३, १^४, ६, २७,
 ४, ७^३, ८, ३४, ११, ३६,
 ५^३, ३७, १^२, ॥क ४, ६, ७,
 ४, ३५, ७^३, ४२, ४, शौ १,
 १०, ३, २, १५, ५, ४, ९, ७,
 १६, ६, ६, ६१, २, ३, ७,
 ९४, ३^३, ९, १५, २३^३, १०,
 २, १४, ५, २२, १२, ३, ५२,
 १८, १, ४^३, १९, ४४, ८, पै
 १, ९, ३, ३३, ३, २, २६, १,
 ५, ३२, १, ३६, ४, ५, ८, ६,
 ५, १२, ८, ३, १३, ९, २२,
 ४, १२, १६, २३, १५, ३, ८,

१६, ६०, ५, ८, ६९, १२^३,
 १३०, १, -तस्य ऋ ५, १२,
 ४, ७, ६०, ५, ६५, ३, ८६,
 ६, १०, ६७, ४, १००, ७, मै
 ३, ७, ३॥, शौ २०, ९१, ४^३,
 -ता ऋ २, २४, ६, ७, ७, ६१,
 ५, ८४, ४, -ता पै २, ५५,
 ३, ४, -तात् मा १, ५, मा १,
 ३, १, ॥मे १, १०, १२^३, २,
 ४, २, ॥काठ १२, ११, ३६,
 ६^३, पै ७, ८, ८, -तानि ऋ १,
 १५२, १, २, ३५, ६, मै ४,
 १४, १०, -ते मा १९, ७७,
 का २१, ५, ४, मै ३, ११, ६,
 काठ ११, ३, ३८, १, -तेन
 ऋ १०, ८७, ११, ॥मे १, ९,
 ३, ११, ५, २, ४, २, ॥काठ ९,
 ११, १२, ११, १४, ५, शौ ६,
 ७१, ३, ७, ७३, २, ८, ३, ११^३,
 पै २, २८, २, ५, ३२, ६, १६,
 ७, १^३, -तैमि ऋ ७, १०४,
 ८, शौ ८, ४, ८, पै १६, ९, ८
 [०त- सत्य०]
 १अनृत-देव^b- -व ऋ ७, १०४,
 १४, शौ ८, ४, १४, पै १६,

१०, ४
 अनृत-द्विष^c- -द्विष ऋ ७, ६६,
 १३
 ॥अनृत-पशु^d- -शू मै १, १०, १२,
 काठ ३६, ६^२
 अनृत-वाच्^e- -वाक् काठ ४, १६,
 शौ ४, १६, ७, पै ५, ३२, ८
 अनृत-वादि^f- -तम् पै ९, १९, २
 ॥अनृतवादिनी^g- -नी मै ४,
 ५, २
 २अनृत(न-क)त^h- -ताः ऋ ४, ५, ५
 ॥अनृत(न-क)तुⁱ- -तु^३, -तुमि^j मै
 ३, ६, ७
 अनृत(न-क)तुपा^k- -पा ऋ ३, ५३, ८
 ॥अनृत(न-क)त्विज^l- -त्विजे काठ
 २८, ५^३, क ४४, ५^३
 अने(न-एक)>का- -काम^m पै ६,
 २, ६^३
 अनेक-वत्- -वन्तम् काठ २१,
 १३
 ॥अने(न-ए)कादशि(न-)>नी-
 -नीम् काठ २२, ७, क ३५, १
 अने(न-ए)जत्ⁿ- -जत् मा ४०, ४,
 का ४०, १, ४
 अने(न-ए)जित^o- -त पै ९, ६, १२

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^b) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^c) उस क्बिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २ ६१, ६, २, १३९)।

^d) तस मध्यमपदलोप सासस्व च (पा ६, १, २२३)।

तु अनृतेष्टका- माशत्रा ६, २, १, ३८ ।

^e) उस. ताच्छीलिक-क्बिबन्त-कृत-प्रस्व उप दीर्घश्च
 (पावा ३, २, १७८, पा ६, २, १३९)। यद्वा 'अनृ-कृत-
 वाच्' इति नञि पूष बस. अन्तोदात्त (पा ६, २,
 १७२)। अस्मिन् कल्पे उप तस मध्यमपदलोप
 (तु नापूटि)।

^f) उस गिन्यन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^g) त्रिया ङीप (पा ४, १, ५) पित्वाभिघाते स्वरविशेष ।

^h) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

ⁱ) द्वि१ अन्वये क्विवि द्र ।

^j) विकृत इव मूको असंगतश्च सुपा द्र । तत्स्थाने

०मित नृविष्कृतदत्ताभिक्रम्यम् (=नृ। आविष्कृत-दत्ता।
 अभि-क्रम्यम्)' इत्येव शोध-पूर्वक पठ्येतेति मतं भवति।

^k) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप सप्तम्यन्त
 उपपदे √१पा+विच् ।

^l) '०मिदेकाम्' (>०मिदे०>०मने०) इत्याकारो
 विकार मूको प्रत्येतव्य (तु ऋ १०, ५, ६, शौ ५,
 १, ६)। अन्यथाऽनभीष्टार्थ-प्रतीतिकरत्वे मर्षितेऽप्यवरतो
 रू द्वित्ववद् बहुत्ववद्वा स्यान्न त्वेकत्ववदिति दिक् ।
 एस्थि शोधः सावसर द्र ।

^m) तस उप √एज्>एजि+क्त. (वर्मणि) ।
 अथवा वस उप √एज्+क्त (भावे)। अथापि वा
 तस. एव स्याद् उप च (√एज्>)एज-+इतच्
 (पा ५, २, ३६)। एव मूको वैविध्यनाऽर्धवति सत्यपि
 यद् 'अनेजात' इति नितरा दुरुहो सुपा धृतो भवति
 तच्चिन्त्यमिति नेव वचोऽन्तराऽपेक्षि ।

†अनेद्य^a - ०द्य ऋ [८, ३७, १-६],
-द्य ऋ १, [८७, ८, (२, २३,
११)], १६५, १२, ५, ६१, १३,
मै ४, ११, ३, काठ ९, १८,
-द्या ऋ ६, १९, ४

अने(न-ए)नुस्^b - न ० ऋ ६, ६६, ७,
-नसम् तै १, ८, ५, ३, -ना
ऋ १, १०९, ५, ७, २८, ४,
८६, ४ मै ३, १०, १॥

अने(न-ए)व^c - वम् काठ १३, ३,
-वा शौ १६, ७, ४^{१०}

†अने(न-ए)हस्^b - ह ऋ १, १८५,
३, ६, ५०, ३, ८, १८, २१,
३१, १२, ६७, १२, -हसम् ऋ
३, ५१, ३, [५, ६५, ५, ८,
४७, १-१८], ८, [(५, ६७, ४),
१८, ५], ४५, ११, १०, ६१,
२२, मै ४, १२, ३, -हसम् ऋ
१, ४०, [४, ३, ९, १, (५,
३४, ७, ८, १०३, ५, ९, ६६,
७)], ६, [६, ५१, १६, ८, ६९,
१६], ८, २२, २, ४९, ४, ५०,
४, १०, ६३, १०, खि ३, १,
४, २, ४, मा ४, २९, २१,
६, का ४, ९, ६, २३, १, ६,
तै १, २, ९, १, ५, ११, ५, मै

१, २, ५, ४, १०, १ काठ २,
३, ६, क १, १९, कौ १, ६२,
जै १, ६, ८, शौ ७, ७, १,
२०, ९२, १३, -हसा ऋ १,
१२९, ९, ६, ७५, १०, मा २९,
४७, तै ४, ६, ६, ४, माठ ४६,
१, पै ४, २४, ७, १५, १०, १०
?अनेह्वा ऋ १०, ६१, १२^१, शौ ६,
८४, ३^६

अन्त,न्ता^b - न्त ऋ १, ५४, १,
१६४, ३५, ६, २९, ५, १०,
१११, ८, मा १७, २, २३, ६२,
का १८, १, ३, २५, १०, १०, तै
७, २, ७, २, ८, ५, ३, १, ४,
॥मै १, ९, ७, १०, १८^१, २,
२, ९^१, ८, १४, ४, ३, १, ४,
३^१, ६, ६, ॥काठ १०, ८, ११,
४, १२, ४, १७, १०, १९, ९,
२६, १, ३०, ३, ३२, ३, ३६,
१२^१, ॥क्र २६, ९, ४०, ४, ४६,
६, शौ ९, १५, १४^१, पै १६,
६९, ४^१, -न्तम् ऋ १, ३३,
१०, ३७, ६, ५२, १४, [१००,
१५, १६७, ९], १६४, ३४,
१७९, २, ५, १५, ५, ६, ४३,
२, ७, २१, ६, ९९, २, ८,

४६, ११, १०, ५४, ३, ११८,
१०, मा २३, ६१^१, का २५,
१०, ९^१, तै २, ४, ११, २^१,
३, ७, २, ७, २, ३, ८, ६,
४, १५, १^१, १८, २^१, ५, ८,
१^१, २, ॥मै १, ६, १३, ९, ७, १०,
१६, १९, २, २, ९^१, १३, ४,
४^१, ५, ३, ६, ६, ४, ४, ३, ५^१,
६, १, ७, ७, ८, १०^१, ॥काठ
१०, ८^१, ९, ११, ४^१, १२,
४^१, २६, १, २७, १, २९, ४,
६^१, ३०, २, ३^१, ५, ३६, १०,
१३^१, ४४, ४, ७^१, ॥क्र ४०,
४, ४२, १, ४४, १, ४५, ५,
७^१, ४६, ५, ६^१, †जै २, २,
४, शौ ९, १५, १३^१, १०, ७,
४२, १२, ३, ३४, १५, ७, १,
पै १, ८७, ४, १६, ६९, ३^१,
-न्ता ऋ ४, १, ११, -†न्ता ऋ
७, ६७, २, ८३, ३, १०, ८२,
१, मा १७, २५, का १८, ३,
१, तै ४, ६, २, ४, मै २, १०,
३, काठ १८, २, क २८, २, †शौ
१, १७, ३, १४, २, ५१,
-न्ताव् ऋ १, ३०, २२, ३,
६१, ४, १०, ८९, ११, तै ७,

^a) तस नञ्स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^b) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^c) वा इदं प्र१ <अने(न-ए)नु- इति, उप च एनु-
इत्य् एनुस्- इत्येतत्-सज्जमेतीवामिप्रैति G (तु NW,
यत्तु तत्र मा अप्येवमभिप्रैतीति समकेति, तदसत्।
यनि द्वि१ क्रिवि चेत्येवमेव तस्याभिप्रेतत्वात्)। यदपि
PW GW MW चेह उप एनु- (=एत-हरिण-) इत्य-
नुपद श्रूयमाणस्य 'अदश्च-' इत्यस्य सस्कारसाम्यादा-
स्थिषत तदपि चिन्त्यम्। अनश्च- प्रभृ पदानामन्वया-
न्तरस्य प्राकरणिकतरत्वात् (तु सा)।

^d) सस्व. द्विपृष्टि द्र। उप २एव->-वम्, >-वा यद्र ।

^e) पपा 'अनेव' इति ह्रस्वान्त रू भवति। तच्चिन्त्यम्।
'एवम्' इत्येतत्-पर्यायभूतस्य दीर्घान्तस्य तृ१ सत
क्रिवि सगततरत्वप्रतीति (तु सस्थ २एव->-वा)।

^f) 'कार्व' इत्येतदन्वित सत् प्र३ द्र (वैतु सा प्र१
[=इन्द्र] इति [उभयथापि पपा विसर्गान्तत्वाऽभाव
समान दुर्घट])। प्र३ इति पक्षे '?*अने(न-ए)ह-
हा' इति वा स्यात्, 'अनेहस्-> (मौलिके सपा)
*अनेह्वास. > (उत्तरे सपा) *अनेह्वा (=अन्याधिकाक्षर-
च्युति) > (उत्तरतरे सपा) अनेह्वा' इति वा (वैतु GW
L५५१b, ५५९b 'अनेहस्.>*अनेह्वा अ > अनेह्वा.' इति)।

^g) 'निर्कृति-' इत्यस्य वि इति प्र१ सद् '<*अने-
(ह>)ह्वा' इति वा '<अनेह्वा (=विसर्गच्युति)
<अनेहस्-' इति वा (तु NW टि 'अनेन्-' इति)।

^h) √१अम्+तन् प्र निस्स्वरश्च (पाउ ३, ८६, पा ६,
१, १९७)। यत्वेतत् प्राति <√अन्त् इति MW आह
तत्र। तदपेक्षया नाधा असावित्यस्य मतस्य तत्त्वस्य
नेदीयस्त्वप्रतीति (तु GW NW WW [१, ६७ उउ]

२, ७, ३॥, काठ ११, ४ ३०,
३, क ४६, ६॥, कौ १, ७१†
जै १, ७, ९†, जौ १८, ३, ६५†,
-न्ताम् ऋ १, ९०, ११, ४,
५०, १, ५, ४७, ४, ५९,
७ ६, ६२, १, ७, ४५, ०, ६९,
३, ८, २५, १८, १०, ८, १,
२०, ४, ८९, १, १०८, ५, †मै
४, १२, ५, १४, १०, †काठ
९, १९, ११, १३, २५, ६,
†क ३९, ३, शौ १४, १, ४५,
२०, ८८, १†, पै १५, ५, ६,
१६, १०३, ६, १५०, ६,
-न्ताय मा ३०, १९, का ३४,
४, १, तै ७, २, २०, १, काठ
४२, १०, -न्ते ऋ ४, १६, २,
१०, ३४, ११, †तै १, ७, ६, ४,
६, १, ९, ३, ७, १, ६, ६, ५,
८, १२, †मै १, ९, ७, २, २,
९, ३, ९, २, ४, २, १ ४, २,
६, २, †काठ ७, ११, ११, १०,
२४, २, २६, ३, २७, ४, ३९,
६, †क ३७, ३, ४२, ४, शौ
२०, ७७, २†, -न्ते मै ४,
२, ५, -न्तेन †मै २, २, ९, ४,
४, ३, -न्तेभ्य ऋ १, ४९, ३,
८, ८८, ५, काठ १६, १३†,
क २५, ४†, कौ १, ३६७, जै
१, ३८, ८, -न्तेषु ऋ ७,

७९, २, तै ५, ७, १०, ३॥,
काठ ३७, १६॥ -†न्तौ ऋ ५,
४७, ३, न्वि ३, ०२, ६,
मा १७, ६०, का १८, ५, ११,
तै ४, ६, ३, ४, मै १, १०,
१४॥, २, १०, ५, ३, ६, १॥^१,
४, ३, १॥, काठ १८, ३, †१९,
९, †२२, १३, †२८, १, ३६ ८,
क २८, ३, ४४, १॥, †जौ ६,
८९, ३, १३, २, ६, १३, पै २,
३५, ५६, ३, १५, ६६, १६,
१०३ ७ [†न्त-अन्, आदित्य°,
इडा°, ईर्म°, उप°, तीव्र°,
त्रिष्टुभ्°, दूरे°, नि°, बहुल°,
भस्मन्°, भिज्°, मण्डल°, यज्ञ°,
विष्ट°, वेदि°, सम°, समुद्°,
सहिता°, सूक्त्वा°]
‡अन्त-ना(त->)ता^१ -ता तै १,
५, ९, १
‡अन्त-नामन्^२ -मानौ तै ७,
४, ८, १^३
‡अन्त-तस्^४ ()^५ तै १, ७, ४, ४,
२, २, ७, ५, ५, ४, ३, ३, १०,
२, ७, १०, ३, मै १, १०, ५^६,
३, १, १^७, ४, २, ८, ५^८, ४,
३, ८, ८, ३^९, ६^{१०}, काठ १८,
१९^{११}, २१, ११^{१२}, २२, १, २३,
९, २४, ४, २५, १०, ३२, ३,
३४, १^{१३}, ३५, २०^{१४}, क २९,

७^{१५}, ३६, ६, ३७, ५, ४०, ३,
४८, १८^{१६}, †जौ १४, १, ६४
‡अन्त-म, मा^{१७} - ‡मम् तै ५, १, १,
३, ६, ३, ९, ५, मै १, ५, १३,
काठ ३५, १६, क ४८, १४,
-मस्य ऋ ३, ५५, ८, -‡मा तै
६, ४, २, ३^{१८}, मै ४, २, ७,
-‡माम् तै ५, १, १, ३, -†मेभि
ऋ १, १६५, ५^{१९}, मै ४, ११,
३, काठ ९, १८
अन्त-वत्^{२०} -वत् शौ १०, ८, १२,
पै १६, १०१, ८
√अन्ति^{२१}
अन्तक^{२२} -क^{२३} पै २, ८५, १,
-फ शौ ६, ४६, २, ८, १३,
७, १६, ५, २, ४-७, ९,
१९, ९, ७, पै १६, १३५, ३,
-कम् ऋ १, ११२, ६, -काय
मा ३०, ७, १८, ३९, १३,
का ३४, १, ७, ३, ५, ३९, ९,
३, शौ ८, १, १, पै १६, १, १
अन्तक-दुह^{२४} -धुक् ऋ
१०, १३२, ४
‡अन्त्य, न्या^{२५} -न्त्य तै १, ७, ९, १,
४, ७, ११, २, मै १, ११, ३,
काठ १८, १२, क २९, १,
-न्त्या काठ १०, ८, -न्त्याय
काठ १४, १, -‡न्ये तै २, २,
७, ५, काठ १०, ९^{२६}

यतो मूलतः '√२*अन्' (यद्र) इति प्रकृत्यशतया 'त'
इति च प्रत्ययाशतया निर्धार्यत्वेनोपतिष्ठेयाताम् ।

^१) 'अन्तौ' इति सुपा अन्तोदात्तश्चिन्त्य ।

^२) सतस पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^३) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^४) तसि प्रत्यय (पावा ५, ४, ४४) । तत्स्वर ।

^५) पपा अवग्रहाभाव (तु चरम्, परम्, मध्यम्-
प्रभृ) । मः प्र उस (पावा ४, ३, ८) । तत्स्वर । भा
त्वं अन्तिम्->अन्तम्- इति च्छान्दसः (=प्राकृतिक)
वर्णविकारो वा स्यात् प्र (डिमच) आदिलोपो वा स्यादिति
विकल्प्य 'अन्तिक-+तमप्' इत्येव प्राति तादिलोपसुपा-

श्रित्य विमलपान्तर ब्रुवाणोऽपार्थगौरवश्रद्ध स्याद् अन्ति-
इत्यस्य प्राति (यद्र) 'म' प्र च यनि पृथक् सुकल्पत्वात् ।

^६) अस्य रूपस्य प्रवृत्तिनिमित्तान्तरमुपजीव्याऽर्थान्तर-
वृत्तित्व स्यादिति वैश विचारसह द्र ।

^७) मतुप. पित्वाभिघाते स्वर पूर्वाऽवस्थ ।

^८) तत्करोतीत्यर्थे णिजन्तो नाधा ।

^९) ण्वुलि लिट्स्वर (पा ३, १, १३३, ६, १, १९३) ।

^{१०}) नितरा दुरुहस्य पा. मध्ये स्थितं भूयस्तरविमर्शा-
पेक्षिस्वरूप साशयिकमेतद् रू ।

^{११}) उस क्तिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, ६१, ६, २, १३९) ।

^{१२}) ताव्रमविकेऽर्थे यत् । आद्युदात्त (पा ६, १, २१३) ।

१अन्य^a- -न्त्याय मा ९,
०^b, १८, २८, २२, ३२^c, का
१०, ४, १^b, १९, ९, १, २४,
१९, १
अन्यायन^c- -न तै १,
७, ९, १, ४, ७, ११, २, -नाय मा
९, २०, १८, २८, का १०, ४,
१, १९, ९, १, २४, १९, १
२अन्य^d- -न्त्य मै १, ११, ३,
काठ १८, १२, क २९, १,
-न्त्याय काठ १४, १
१२अन्त(न-त)म, मा^e- -म ऋ ३,
१०, ८, ५, २४, १, ६, [४५, ३०,
८, ५, १८], ४६, १०, ८, १३,
३, ४५, १८, ६४, ९, १०,

१००, ६, मा ३, २५, १५,
४८, २५, ४७६, का ३, ३,
१७, १६, ५, ३०, २७, १५,
२६, तै १, ५, ६, ३, ३, १,
१०, ३६, ४, ४, ४, ८, मै
१, ५, ३, १०, २, १३, ८,
काठ ७, १, ८^c, क ५, १, कौ
१, ४४८, २, ९८, ४५७, जै १,
४७, २, ३, ९, १२, ३४,
१५, शौ २०, ८३, २, -मम्
ऋ ८, ३३, १५, -मस्य ऋ १,
२७, ५, कौ २, ८४९, जै ४,
१२, १, -मा ऋ ७, २२, ४, कौ
२, ११४८, -मा ऋ ६, ५२, १४,
कौ ३, ३, ९, -मानाम् ऋ १,

४, ३, कौ २, ४३९, जै ३, ३३,
१३, शौ २०, ५७, ३, ६८, ३
अन्तः^०कोश-,^०परिधि-, प्रसृ नाउउ द्र
अन्त(न-त)र(>, श्)^f* ऋ १, २३,
१९, [२०, १०, ९, ६], २४,
७, ५४, १०, ६७, ५, ७०, २,
९५, १०^g, ९६, ५^h, १०५, १,
११६, २४, १३०, ३, १३२,
३ⁱ, १३५, ९^j, १५७, ५,
[१५९, ४, १०, १७७, १],
१६१, ४, १६३, ४, १६४,
९, १७, [३१, १०, १७७,
३], ३२^k, ३३, १६८, ५,
१७३, ३^g, १८०, ३, १८२,
६, २, १२, ३, २७, ३ⁱ,

^a) गगर्गदिषु उस अपत्येऽथे यञ् प्र जित्स्वरश्च
(पा ४, १, १०५, ६, १, १९७)। समानार्थीयोभिन्नशाखीयो-
ऽन्तोदात्तः (तु मै काठ क) एउ द्र ।

^b) अत्र पपा उ म च 'अन्त्याय' इयेवमुशन्त
शुक्ल्यञ्च सम्प्रदायानुरोधाद् भग्नभित्तिरु एव (तु सा
[का इत्यत्र] BC च) ।

^c) यजन्ताद् गोत्रापत्येऽर्थे फक् प्र कित्स्वरश्च (पा
४, १, १०१, ६, १, १६५)। यत्तु म (मा १८, २८)
अन्त्य-अयन- इति समुदितशब्दद्वयात् तात्रभविकेऽर्थे प्र
इत्याह तत् पपा विरोधाच्चिन्त्यम् ।

^d) शिवादिषु उस अपत्येऽर्थे अण् (पा ४, १, ११२)।
तत्स्वर । समानार्थीय एव मा का शाखयोर्
आद्युदान एषू द्र ।

^e) पपा अयप्रहाभावो विमर्शार्हः (वैतु शु-तम-) ।
अत्र $\sqrt{२^*अन्} > २^*अन्$ इत्यस्य स्थाने अन्तिक- इति
पूपः भवति तादिलोपश्चेति प्राञ्च (पावा ६, ४, १४९) ।
अन्त- इति पूपः भवतीत्यर्वाञ्च (तु PW प्रभृ) । तमप्
प्र सर्वसमत इति ।

^f) $३^*अन् + (\sqrt{तृ} >) ^*तृ$ (यद्र) इत्येव गस विजन्त-
कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९, तु WW १, १२६,
वैतु $\sqrt{अम्} + [व]अर्[अन्]$ प्र [पाउ ५, ६०]
नित्स्वरश्च [पा ६, १, १९७] । व्यु तु टि अनीक-
अन्तम-, अन्तर-, । वाच्यस्याऽविकरणताऽनुरजित-
त्वस्वाभाव्यात् क्रियाया तदत्यन्तसंयोगप्रद्योतनार्थं मूलत
द्वि प्रयोगस्य सावसरत्वे सति (पा २, ३, ५) वस्तुत

द्वि१ एव सतो रू सामान्येनैतत् किंवि इन्त्य अव्य इति
ग इति कप्र इति चोत्तरोत्तर बुद्धयः समजनिषत (तु
पाम १, ४, ६५) । एस्थि एउ (अन्तरा) एतदीय प्राचीन
तृ१ एव सद् अव्य इत्य् एतद्वद् दिक्कालाविकरणा-
ताऽनुरजितवाच्यप्रधान-शब्दान्तरवत् प्रसिद्धिमगात् (तु
पुर- > पुरा, दक्षिण- > दक्षिणा, पश्च- > पश्चा,
उत्तर- > उत्तरा, मध्य- > मध्या) एवम् द्विउ अपत्य-
स्यैव स१ इति द्र (वैतु GW ^aअन्तरि > अन्तर इत्य-
न्यलोपत इव परिणाम सम्भावयन् सन् वस्तुतो जातक-
मात्र जननीयमान इत्युपेक्ष्य) ।

^g) सप्तम्यर्थोपवृहण कप्र द्र (वैतु सा GW प्रभृ
'अन्तश्/चर्' इति) ।

^h) 'द्यावाक्षामा' इत्येतदभिसम्बद्धम् अव्य (वैतु GW
SIM 'अन्तर्विभाति' इत्येवमपलक्षणा सौवरीमवगणा-
ध्योपसर्गीयमाणा) ।

ⁱ) अनुपदश्रावितदर्शनक्रिया प्रत्य् अधिस्तरात्वस्य
विवेक द्र (वैतु सा प्रथमे स्थले 'द्विताऽन्तर' इत्येवं
सबन्धुक, PW GW च 'अन्त पश्यन्ति' इत्येवं योजुकौ
[इह कर्मणोऽन्तदर्शनं नेष्टमिष्ट च कस्यचिदन्य-
स्याऽन्तस्तत्त्वमीभूतवस्तुदर्शनमिति विवेक यनि
विनिगमकः]) ।

^j) 'अन्त ($\sqrt{१पत्} >) पतयन्ति$ ' इति योग सभा-
वयन् GW विमृश्य ।

^k) सप्तमीप्रवचन कप्र द्र (वैतु GW 'अन्त ...परि-
वीत' इति) ।

८, ३५, ७, [४०, २, ६,
७२, ४] ३, १, ३, १४,
६, ४, ३८, ३^a, ४४, ३^b,
५४, ९, ५५, २, ५, [९^b,
१०, ४, २], १२, १५, ५८,
१, ४, १, ७^c, [१३, ५, ३१,
३], १३, ४, १६, १७^d, १८, ४,
२७, ४^d, [(१, १२४, १०)
५१, ३], ५८, ६, ११^e, ५,
५९, २, ६२, ५, ६, ६, ४,
४, ९, ५, ११, २, २७, ७^b,
४३, ३, ४४, २४, ५८, ३,
६६, ४, ७२, ४, ७, २, ३,
११, ३, १२, १, १८, २४,

७१, ५^e, ८६, २^f, ८७,
२, ५^g, १०४, ३, ८, २, ४,
२९, २, ३, ३९, १^h, ४८, २,
६८, १८, ७२, ३ⁱ, १००, ९,
१०१, ९, १३, १४, ९, १२,
५, ७, १५, ३, ६७, २३,
६९, २, ७२, ७, ७३, ८^j,
७८, ३^k, ८२, ४, ८६, ४,
८७, ८, ८९, ५, ९६, ७^l,
१०७, १, १०८, ६, १०, ५,
५^m, ८, ७, २७, ९, १७^b,
३०, ४, ३९, १३, ४२, ८,
४५, ३, ४ⁿ, ४६, ६^o, ४८,
१०^r, ६१, १, ७९, ३, ८०,

३, ८६, १५, १०१, ११^b,
१०६, ११, १२४, ४:
१२५, ७, १६२, ४, १७३,
१, १७७, २, १८३, ३, १८९,
२^b, स्त्रि ४, ४, ३, ५, ३५,
११, २, ३, ५, १६, ६, मा ३,
७^f ४, १२, ८, २५, ३०^p,
९, ६^q, १०, ७, ११, ३१, १२,
२^r, ६^r, ११^q, १५^l, १६,
२०^r, २१^r, ३३^r, ३९, १३,
३८^r, ११७, ७०, ९४, ९९^s,
१९, २, ८७, ९४, २०, १९, २३,
५१^q, ५२^q, ६३, २९, १५^r, ३१,
१९^g, ३२, ४, १३३, ८५, ९०,

^a) अन्तर्धर्पनार्थस्य प्रमङ्गाभावाद् 'अन्तर' धु' इत्येव योजक GW चिन्त्य ।

^b) सप्तम्यर्थोपवृहण कप्र (तु सा, वैतु PW प्रभृ) 'अन्तश्चर' इति ।

^c) सप्तमीवचन कप्र (वैतु GW 'अन्तःपरिवीत' इति [एतदीयाऽयुक्तत्वं स्वरतोऽपि सुवेदमिव] ।

^d) सप्तम्यर्थानुगामी तदुपवृहण कप्र (तु सा PW, वैतु GW अन्तः/१पव इति) ।

^e) निवानक्रियाधिकरणोपवृहणार्थम् अव्य (तु सा PW, वैतु GW 'अन्तः' नि 'धातम्' इति) ।

^f) 'भुवानि' इत्युत्तरेण व्यवहितेन क्रिप गतियोग इति PW प्रभृ आहु । तन्न । अन्तर्भावस्य गस सतोऽन्तर्भावस्य सत्तायामन्तर्भावस्य सत्ताया पार्थक्येनाऽभिव्यक्त्यभावे सति विलयानर्थान्तरत्वेन प्रसिद्धेरिह च तथाविचस्य स्तोतृ-सत्ताया देवता-सत्ताया विलयस्य प्रमङ्गाऽश्रुते । यदपि सा स्तोतृदेवताभिसम्बन्धेनाऽऽन्तरिकी सतीमपि पृथग्भूता स्थिति स्पष्ट भाषमाणोऽप्यन्तर्वर्तित्वमात्रे गस अनुमन्वान इव लक्ष्यते, तदपि तदुपपन्नकश्रौत-प्रामाण्यानुपलम्भादेवाऽप्रमाणं द्र ।

^g) सप्तम्यर्थोपवृहण कप्र ।

^h) 'उभे विदुथे' इत्येतदन्वयी कप्र (वैतु सा विदुथे इत्येतत् सर इत्येव भ्रान्त सन् द्यावापृथिव्याक्षेप-शरण, PW प्रभृ च 'अन्तश्चरति' इत्येवमनुपपन्नस्वर-माख्यात साधुना सन्तो दूर्य/चर इत्यस्या साक्या वाचोयुक्त्या स्थाने पुनरुक्तदुष्टमिव सती दूर्यम् अन्तश्चर इत्याकारिका वाचोयुक्ति प्रवर्तयितुकामा) ।

ⁱ) 'जुने' इत्यविकरणार्थोपवृहण कप्र (तु मा PW, वैतु GW MW 'अन्तरिच्छन्ति' इति) ।

^j) सप्तम्यर्थोपवृहण कप्र (वैतु PW GW MW 'अन्तःरादधे' इति [स्वरतोऽनिष्टमर्थतोऽपगत च] वृवन्तौ) ।

^k) अव्य क्रिवि (वैतु GW MW च 'अन्तश्चर/आस्' अन्तः 'आसीना' इति) । अप्सरसा सोमा-भिमुख्येन क्षरणे तदीयस्य मध्यवर्तित्वस्य तन्मुख्यसाधकत्वेन शिश्रावयिषित्वान् म यात्मकस्याऽर्थस्य प्राधान्येनैव श्रुतिरूपयुज्येतेति (तु मस्थ टि अभि) ।

^l) तुटि ऋ १, १३२, ३ (तु सा PW, वैतु GW, 'अन्तःपश्यन्' इति विफलद्वैस्वर्यानुमान) ।

^m) सप्तम्यर्थोपवृहण कप्र (वैतु GW 'अन्तर्धर्मे' इति) ।

ⁿ) आवेयप्रधानम् अव्य (तु माशब्दा ६, ७, ३, २ प्रभृ PW, वैतु GW [अन्तः-आ/मा इति व्युपसृष्ट्य-भिमान]) । इह आ/मा सक्कर्म (तु ऋ १, ४९, ४, २, ४, ६, ३, २५, ३, ४४, ४ प्रभृ, गपू माशब्दा, वैतु सा मा उ म च) ।

^o) नापूटिदि अव्य (तु वे सा PW, वैतु GW 'अन्तः नि सीद' इति) ।

^p) 'आनञ्ज' इत्याख्यातिक योग मन्यमाना PW प्रभृ चिन्त्या (तु तै ३, ३, १०, २ यत्र तदेवाऽऽख्यातमनुपसृष्ट म्रियताचित् पाभे अन्वित भवति) ।

^q) अन्तर्भावस्य चाऽन्तर्भावस्य च सत्तयो पृथक् सत्योरेवाऽन्तर्वर्तित्वमात्रस्य विवक्षितत्वादुत्तरेण 'अभू' इति क्रिप गस न भवति (इह तुटि ऋ ७, ८६, २) ।

^r) तुटि ऋ १, ९६, ५ ।

३४, २, ३, ३७, १०, ४०, ५, का २, ३, ५, ३, १, ७, ४, ५, ८, ९, ४, ३, ५, ३ १०, २, ३, १, ११, ४, ३, १२, ३, ४, १३, १, २, १, ७, १२, १६, १७, १, २, ३, ४, ३, ४, १०, १४, ४, १, १८, ६, ६, १, ७, १२, २१, १, २, ६, ८, १५, २२, १, ४ २५, ९, ७, ८, १०, १०, ११, ३१, ३, ४, ३५, २, ३, ३, ४, ३७, ३, ४, ४०, १, ५, तै १, ३, ११४, २, ७, ४, ४५, २, ५, ३, १, ७, ७, २, ८, १२, २, २२, ५, २, १, ११, ५, ४, १३, ११, ५, २, ३, ४, १, ३, २, ९, ३, १०, १०, ५, २, १, २, ४, ५, १, १२, १, २, ३, ३, ९, ६, ३, ११, १, ४, ११, ४, ६, ५, २, ७, २, ७, १२, ३, १३, २, ५, ७, ९, १, ६, १, २, ११, ६, ३, ४, ७, ५, ८, ११, मै १, ३, ३, ६, १, १, १२, १, ११, १, ६, २, १, ९, १२, ४, ३, १, ६, ८, ७, ३, ८, १, ९, १०, १७,	१२, ३, १३, ५, १, १०, १३, १३, २, १, १, ६, १, ६, ८, ३, ८, ११, ७, ४, ५, ८, ९, ६, ५, १, ८, ५, ९, ६, १२, १०, ४, ११, २, १२, ५, १३, ४, १४, ५, १, १४, १, ६, काठ २, १४, ४, १३, ५, ३, ७, १२, १३, ८, १७, ११, ६, १२, १३, १३, १४, १४, ६, १५, ६, १६, ३, ८, १, १०, १६, १८, ४, १५, १६, ४, २८, १७, ४, ३१, १४, ३५, ३, ४, ७, ३६, १५, ३७, ९, १४, १८, ३८, ३, ५, १३, १०, १३, ४०, ३, ६, ७, १, क ३, ११, ६, २, ४, ११, २५, १, २९, ४, ३०, २, ४४, ४, ४८, ४, ५, ९, १, ४१७, ५१२, ५८५, २, २९५, ५५०, ५५२, ६१९, ६५४, ६६३, ७२१, ७२७, ३, ४, १, ५, ५, १, ४०, ९, ५३, २, ५९, ८, २, २, ९, ६, ४, ३, २४, ११, ४०, २, ४३, ६, ८, ५०, ६, ५४, ४, ५५,	४, ५९, १३, १९, ४, १६, ३, ५, शौ १, २, ४, ४, ४, ६, २, १, ३, ३, ३०, ३, २, १०, ५, ३१, ५, ३२, १, ३, ६, ३, १०, ४, २०, ८, २१, १, २, ७, २२, ३, ४, ८, ७, १०, ७, ११, २, २६, ५, २८, ५, ३०, ७, ५, ११, ८, ९, ३०, १६, ६, १, २, ३१, २, ७, ३, २, ८०, ३, ८७, १, १३२, १-५, ७, ३७, १, ४४, १, ९२, १, ८, १, ११, ४, ३, ९, ११, ९, ३, ६, २२, १३, ७, ९, १४, ९, १५, १०, ११, १२, १, १०, २, ७, ५, १५-२१, ७, १०, ८, १३, २८, १०, २५, २८, १, ११, २, ११, २४, ६, २०, १, ७, ३, ९, १, ६, १०, २, ६, १२, १, १९, ३७, ६०, २, ३३, १३, १, १, २, ४०, १, २, ३०, ३, १५, २०, १४, १, ३७, १७, १, ८, १३, १८, ४, ८९, १९, ३, २, २७, १०, ४८, १, ७२, १, १२०, ३४, ३,
---	---	--

a) सप्तम्यर्थोपबृहणः कप्र द्र ।

b) नाष्टिदि कप्र (तु सटि यत्र मै तैश्चा च मूत्रो वैकृतं परिच्छिन्नं भवति) । इह 'मो ष्वस्यम-स्मास्तमस्यन्तराधाद्' (=मा । उ । इवस्यं [श्वसु वा तु सटि पपा] । अस्मान् । तुमसि । अन्त । आ-धात्' इति पदानि) इत्येव मूलतः सतस्त्रैष्टुभस्य पादस्य भूयानय स्वरूपतिरोवापको विकारः द्र ।

c) 'समुदे' 'अन्त' इति सबन्ध (तु मा १८, ५५, वैतु SIM 'अन्त...देहि' इति नितरामुपेक्ष्य) ।

d) मुपा सदिद्यते (तु क ४४, १ [सटि च], मै ४, ६, ६ यदनु 'अन्तम्' इत्येव प्राकरणिन्माभाति न यनि) ।

e) 'अन्त. नयति' इत्याख्यातिक्र योगमिच्छु SIM चिन्त्य ।

f) सप्तम्यर्थे कप्र । ऋ (२, ३५, १३) विशिष्ट पाभे ।

g) इह द्वि=ष, तदभिमवद्वक्ष कप्र (=मध्ये, तु सा) । यत्तु W MW^१ च 'अन्तस्तिष्ठति' इति

योगमाह तु, तन्न । ऐकपद्ये युथा-योगे तिङ्-निघाताभावे गतीयितस्यास्य निघातप्रसङ्गात् (पा ८, १, ३६, ७१) । न चात्र पराभिमतस्तिरोधापनार्थं सगच्छेत । मध्य-वर्तित्वस्य शक्यमात्रस्याऽर्थस्य प्राकरणिकत्वादुपपत्तेः ।

h) आविकरणिकवृत्ति अव्य (वैतु WI 'अन्तर्व-दति' इति ।

i) तुटि मा १२, ११ ।

j) ह्रदोऽधिकरणत्वस्य प्राधान्यश्रुतेस्तत्प्रत्यायक कप्र । स्वानभिमत पराभिप्राय द्विउटिदि द्र ।

k) सप्तम्यर्थोपबृहणम् अव्य (वैतु WI 'अन्तर्-दीद्यति' इत्युपसर्गभावमाख्यायुक्त) ।

l) सप्तम्यर्थोपबृहण कप्र (वैतु WI 'अन्तश्/चर) ।

m) उत्तरेण /कृ इत्यस्य तिङ्-वृत्तेन युयोजयिषया गतीभावः पराभिमतः (तु WI) नेष्ट । गर्भीकरणे न तु गर्भस्याऽन्त करणे श्रुतिस्वारस्याऽनुगमात् । एस्थि वा क्विदि द्र ।

१२६, ४८, ५, ५६, ६, ८९, ८, ९६, १४, १२६, १५, १३३, ६६, पै १, ८७, ३, १०४, ४, २, १४, १, १५, ५ ३१, ६, ७७, ३, ३, ३, ४, १२, १, २, ७, १५, ४, १८, ४, २५, ५, ३४, ९, ४, २, ४, २५, ७, ३६, ४, ३७, ३, ७, १०, ९, १५, ३, २२, ३, ६, ७, २, ५, १०, ८, १२, ६, २१, १, ७, ३, ११, ११, ५, १, ८, १, ८, ९, ११३, ६, ११, ११४, १०, ९, १४, ६, २५, २, ९, १०, ७, १०, ९, १, १३, ४, ४, १७, ३, १२, १५, २२, ४, १६, २, १, ९, ३१, १९, १, २२, १०, ३९, ६, ४१, ४, ६२, ४, ६६, ९, १, ६८, १०, १, १६९, १, २, ७४,	७, ९, ७५, २, ८२, १, ६, ८५, २, ६, १०२, २, १०३, ५, १०५, १, १०६, ४, १०९, ५, ८, १२९, १-१०, १५०, ७, १५१, ५, १०, १५३, २, १५४, ४ अन्त (<र)-कोशु ^a -शम् शौ १, १४, ४, पै १, १५, ४ अन्त (<र)/ख्या ^b , अन्त अख्यत् ऋ ५, ३०, ९, अन्त ख्य ऋ १, ८१, ९ अन्त (<र)-परिधि ^c -धि काठ ३५, १८, क ४८, १६ अन्त (<र)-पर्शु ^d - अन्त पर्शव्य ^e -व्येन मा ३९, ८, का ३९, ६, १ अन्त -पात्र ^f -त्रे शौ ११, ११, १५ अन्त (<र)/१पा	अन्त -पेय ^g -यम् ऋ १०, १०७, ९ १ अन्त (<र)-पार्श्व ^h -श्वेन तै १, ४, ३७, १ २ अन्त (<र)-पार्श्व ⁱ - अन्त पार्श्व ^j -श्व्यम् मा ३९, ९, का ३९, ७, १ अन्त (र-अ)मिन् ^k -मि. काठ ८, ४, क ६, ९ अन्त (र-अ)वचारिन् ^l -णम् तै ५, ४, ३, ४ अन्त (र-अ)स्मन् ^m -स्मन् मै १, ९, ३, काठ ९, ११ अन्त (र-अ)मै ⁿ -स्मम् काठ २८, ५, क ४४, ५ अन्तर-आ/धा अन्त (र-अ)धान ^o - नाभ्याम् तै ६, ५, ९, २
--	--	--

^a) सप्तम्यर्थोपबृहत् कप्र द्र ।

^b) तुटि शौ ५, ३०, १६ ।

^c) तुटि शौ ११, ६, २० ।

^d) तस मध्यमपदलोप सासम्ब च (पा ६, १, २२३) ।
मा भाष्येऽमस्त पदद्वयमिति प्रतीतिर्मा भूत् । स्वर-
विरोधप्रसङ्गात् ।

^e) गतिरिति वे PW प्रभृ च (वैतु सा यन्मते अव्य
क्रिवि इवाऽन्वितम्) ।

^f) अस 'परि मध्ये' (पा २, १, १८) इत्यत्र पूष
उस सासस्व (पा ६, १, २२३) । पाप्र अस्माद्
अनदन्ताद् अस. यनि सुवर्हता-चिह्नस्याऽनुपयोग
सुव-लुग्विषयत्वात् । एव तावदर्धजरतीयत्वमा-
पतेद् अदन्तस्य अस सुवर्हत्व स्यान्नाऽपरस्येति । मा
भूदेवम् । इह सर्वस्य अस सुवर्हत्व समानमास्थाय क्रिवि
अन्वय इति कृत्वा तस्य न द्वि १ रू सम्पाद्यते । तेन
यथायथ सुपोऽम्भावश्च लुक् च (पा २, ४, ८२ उउ)
प्रवर्तते । एरिय अपि यददन्तस्यैव अस त् प स च
रूपसम्पत्तिर्भवति नापरस्येति तत् प्राग्वक्तृप्रवृत्त्यधीन
वाचोयुक्तिवैशिष्ट्य यथोपलम्भ निर्देश्यं न पर्यनुयोज्यम् ।

^g) सस्व अन्त -कोशु- इत्यत्र टि द्र ।

^h) तात्रजातिकेऽर्थे य प्र उस (पा ४, २, ९४) ।

प्रत्ययस्वर ।

ⁱ) अस सासस्व । इह 'तृतीया-' (पा २, ४, ८४)
इति सप्तम्या अम्भावाऽभावविकल्पो भवतीति विशेष
द्र । समासाभावमभिप्रयन्निव यत् सा विकृतोपलम्भ
प्रतीयेत तन्नाऽऽद्रियेत । यथोपलम्भ स्वरान् ऐकपद्यस्या-
यवसेयत्वान् ।

^j) गस यदन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९) ।

^k) पाभे भवति (तु अन्त पर्शव्यु-) । यथा अन्तर-आ-
प्रभृ समासेष्व् अन्तर् इत्यस्य निपात-भावोऽभिनिष्पन्नतमो
भवति तथेहापि भवतीत्यभिसन्वाय अन्तर्गतार्थे तन्-
प्रयोग इति कृत्वा मध्यमपदलोप प्रास वा स्यात् तदभि-
निर्वृत्तपदार्थान्तरार्थप्राधान्ये समानाधिकरण. बस वा
स्यात् । एव चोभयथा पूषप्रस्व समानमुपपद्येतेति दिक् ।

^l) निष्पत्यर्थं तु अन्त.पर्शव्यु- ।

^m) विसर्गरहिते सुपा शोषोऽपेक्षित ।

ⁿ) गस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप
अव/चरु+ताच्छ्रीलिको णिनि ।

^o) अस सासस्व (पा ६, १, २२३) । तु नाउ ।

^p) सस्व नापूटि द । समासान्ते टचि टेलोप अमा-
देशश्च (यक पा ५, ४, १०८, ६, ४, १४४, २, ४, ८३) तु नापू ।

^q) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

<p>० अन्तरा(र-आ)हित^a - त क २ ७०, ५ अन्तर-आभर^b - र ऋ ८, ३२, १२ ॥ अन्तरि(र/इ), अन्तरेति तै २, ६, ९, ८, ३, १, ७, २, ३, २, ३, ७, ५, १, १०, ४, २, ८, ४, ७, ८, १, २, ६, १, ८, ५, ४, ६, ३, ६, ३, ३, मै ४, ८, ४, मठ २, २, १४, ९, २०, ४, २३, ९, २५, ९, २९, ३, ३७, ११, क ८, ५, ३१, ६, ३६, ६, ४०, २, ४५, ४, अन्तरेति तै ५, ७, ८, १, ६, १, ५, ५, अन्तरित तै ३, ५, ९, १, अन्तर्यन्ति तै ६, ४, ११, २, ७, १, ३, १, ३, मै १, ७, ४, काठ २७, ९, ३१, १२, क ४७, ११, अन्त- र्यन्ति तै ५, ३, १, १, ७, १, ३, १, २, ३, मै ३, ७, १,</p>	<p>४, ५, १, अन्त *यन्ति मै ४, ६, ४, अन्तरायन् तै २, ६, ८, ३, ६, ५, ६, ३, मै ३, ३, ४, अन्तरियात् तै ५, ६, १०, २, ६, १, ४, ५, ५, ४, मै १, ७, ३, ४, ३, ७, २, ४, ६, १, काठ ९, १, २, २२, ४, २३, ९, २६, ३, २७, ५, २८, ८, क ३६, ६, ४२, ५, ४४, ८, अन्तरियात् तै ६, १, ५, ४, मै १, ७, ३, ४, ३, ७, २, अन्त *इयात् मै ३, ७, १० अन्तरेष्यामि तै ५, ७, २६, १, मै ३, ७, ८, अन्तरेष्यामि मै ३, ७, ८ अन्तरय-, अन्तराय- अन्^० ० अन्तरि(र-इ)त, ता^d - तम्, -ता. का १, ८, ३, तै १, १, ८, १, [०त-अन्^०] अन्तरि(र-इ)ति^e - यै मै ३, ७,</p>	<p>८, ८, ८, १०, १, ४, ३, ४ [०ति-अन्^०] अन्तर/ई^f, †अन्तरीयते ऋ [१, ३५, ९, १६०, १], ३, ३, ६, ४, ८, ४, ९, ८६, ४२, मा ३४, २५, का ३३, १, १९, काठ १२, १५, अन्त *ईयते ऋ ३, ३, २, अन्तरीयसे ऋ ४, २, ३, अन्त *ईयसे ऋ २, ६, ७, अन्त ईयसे ऋ ४, २, २, ७, ८ अन्तर/गा, †अन्त *जिगाति ऋ ७, ४, १६, मै ४, १४, ३, काठ ७, १६ अन्त *गात्^h ऋ ३, ३१, २१, †अन्तरगाम् मै ४, ७, ६, काठ ८, १३, २९, ७, क ८, १, ४५, ८ ॥ अन्तर-गो(ष्ठ→)ष्टाⁱ - षासु मै ४, २, ११ अन्तर-दाव^j - वे शौ ६, ३२, १</p>
--	---	--

^a) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)। गति-
द्वययोग द्व (वैतु वे सा 'अन्तर' हित 'इति' आ 'हर्षते'
इति च, GW 'आ' 'हित' इति, अन्तर अव्य इति च)।

^b) प्रथमम् उप (<गस कर्तर्य अचि थाथादि-स्वरः
(पा ६, २, १४४) (<आ/२भृ)। तत यनि पूष तस
सासस्व च (तु स-भर्-; वैतु अन्तर-आभर्- इति पपा
यदनु क्रिवि पूष मा भूत् कर्म च पूष स्यादित्यत्र तु
सजातीयान्तराणि वृष-भर्-, वाज-भर्-, सुत-भर्-, सहस्र-
भर्-, पुष्टि-भर्-, हरि-भर्-, प्रभृ [यत्तु सा एतदनुवादी
सन्नप्य उप √२भृ इतीवाऽऽह, तन्न। अर्थो-
सङ्गतेश्च ऋ २, ९, १ प्रभृ अन्यत्र तदीयाऽन्यथोक्तेश्च],
अन्तरा-भर्- इति PW प्रभृ [यत्राऽर्थाभेदे सति यनि
अपेक्षयाऽऽडम्बरायितमिव प्रतीयेत]।

^c) गम उप भावे घञ् प्र।

^d) सस्व द्विपूटि द्व।

^e) भावे क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूषप्रस्व।

^f) पाप्र √ई इति दिवा आत्म पृथङ् निरदेशि।
√इ इति वा स्यात्, तस्यैव इयनि सार्वधातुके सत्य
अपि दीर्घ उस (पा ७, ४, २५ [तु WSR])। √इ

इत्यस्य यङ्-वृत्तमिति GW MW च, तच्चिन्त्यम्।
आयुदात्तत्वानुपपत्ते (तु ऋ १, ३०, १८, १४४, २ [यदपीह
कर्मणीति, तदपि तत एव हेतोर्दुर्वचम्], १९७, ७, २, ६, ७,
प्रभृ)। यनि उपसृष्टत्वे सा त्व अव्यभिचरिताऽनभिमत-
विमृश्या भवति। देशमात्रतो मध्यभवत्वेन √इ(ई)
इत्यस्यार्थो न विशेष्येत दत्तक्रियाप्रकारकत्वेन चासौ विशेष्ये-
तेति दर्शनात् तस्य चार्थविशेषस्थोपसर्गवर्मिणौव अन्तर-
इत्यनेन सुद्योतितत्वाद् यनि तूपपन्न द्व।

^g) तु नापूटि।

^h) 'कृष्णान्' इत्येतेन पदेनास्याऽऽख्यातस्य शुद्धस्य
सत सकर्मकता द्व (तु PW प्रभृ, वैतु सा शिजर्थ-
मन्तर्भावुक्त्वाऽन्तर इत्येतत् पृथग् अव्य इतीवाभिधायु-
कश्च [तदभिमतस्मदनभिमते चाऽन्तर्धानाऽर्थे तथा
अव्य. सतोऽस्य सामर्थ्याभावादित्यभिसन्धे])।

ⁱ) बस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १)।

^j) 'पारे मध्ये' (पा २, १, १८) इत्यत्र पूष उस
अस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप. यद्र। इह
'तृतीया-' (पा २, ४, ८४) इति सप्तम्या अम्भावाऽभाव-
विकल्पो भवति।

अन्तर-देश- -शा काठ ३३,
४, शौ ८, ८, २२, १०, ६,
१९, पै १६, ३१, २, ४४, १,
-शात् शौ १५, ५, १, २,
४-८, १०-१३, -शान् शौ १५,
६, २४, १४, ०३, -शेभ्य-
शौ ४, ४०, ८, ५, १०, ७,
१५, ५, १४, १५ [१श-सं]

अन्तर-धा > दधा, ॥ अन्तर्धत्ते तै
३, २, ९, १, २, ५, १, १०, ३, ४,
४, ४, ६, ४, ६, १, २, मै १, ४,
६, ३, २, १, ३, ६, ६, ३, ४, ४,
४, ५, ४, काठ १९, ११, २१,
७, २६, १०, २७, २, ३२, ५,
क ३१, १, ४१, ८, ४२, २,
४७, ८, ॥ अन्तर्धत्ते तै ५,
४, ४, ४, काठ २१, ७^b,
॥ अन्तर्धत्ते तै ५, ४, ४, ४, काठ
२१, ७, ॥ अन्तर्धधाति तै २,
६, ५, ३, ३, ५, ५, २, ६, ५, ६, ४,
मै १, ४, १३, ३, ६, २, ९, ३,
१०, १, ४, ६, ९, काठ २६,
१, २८, ६, क ४०, ४, ४४, ६,
॥ अन्तर्धधाति तै ५, ५, ७, १, मै
३, ८, ६, ४, ४, ४, काठ २८, ६,
॥ अन्तर्धत्त- काठ २७, ७,
॥ अन्तर्धधाति मै ३, ६, १,
अन्तर्धधे शौ ८, ५, ६, १७, १,
२९, पै १६, २७, ६, अन्तर्^c
दधे मै १, २, १, ३, ६, ३, काठ
२, १, क १, १३, अन्तर्धधामि
मा ७, ५, का ७, २, २, मै १,

३, ५, काठ ४, १, क ३, १,
अन्तर्. ॥ दधामि मा ७, ५,
का ७, २, २, मै १, ३, ५, काठ
४, १, क ३, १, अन्तर्^c
दधामि तै १, ८, ३, १, ६,
४, ६, २, ॥ अन्तर् ॥ दधताम्
॥ १०, १८, ४, मा ३५,
१५, का ३५, ४, १६, अन्तर्-
धेहि शौ ११, १२, ४, अन्तर्
धत्तम् पै १, १०९, ४, ॥ अन्तर्-
दधाम काठ ७, १०, क ५, ९,
॥ अन्तर्धत्त तै ६, ४, ६, १, काठ
२३, १, क ३५, ७, [अन्तर्
अदधात् ॥ ६, ४४, २३, अन्तर्
अदधात् ॥ १०, ५४, ६],
॥ अन्तर्दधत्त मै ४, ५, ६,
काठ २०, ५, २६, १०,
क ४१, ८, ॥ अन्तर्दधु काठ
२८, ६, क ४४, ६, ॥ अन्तर्दधीत्
तै ६, ४, ९, ४, ॥ अन्तर्दध्यात्
तै ५, ५, ७, १, काठ ८, १०,
२६, १, क ७, ६, ४०, ४
अन्तर् दधिषे ॥ १, ६२, ९
॥ अन्तर्धीयते मै ३, ९, ४, काठ
३४, ५, ॥ अन्तर्धीयत्त काठ
३५, १६, क ४८, १४
अन्तर्दधान- -ना शौ ५,
२८, ८, पै २, ५९, ६
अन्तर्-धा^d- -धा पै १, १०२, ३
अन्तर्-धि^e- -धि. मै ४, ९, ४,
शौ १२, २, ४४
अन्तर्-हित, ता^f- -॥ त तै ६,

१, १, १, मै ३, ६, १, ६,
काठ २२, १३, २३, ३, पै
१३, १२, ३, ४, ६, -तम्
॥ काठ ८, ५, ३५, १६,
॥ क ७, १, ४८, १४, शौ १९,
४२, १, पै १३, १२, १, ३, ८,
१३, -ता ॥ मै १, ८, ३, १०,
१७, ॥ काठ ३६, १२, शौ
११, ११, १६, पै १३, १२, १, ५,
७, ८, ९, १२, १३, -ते पै
८, ९, ५ [०त-अन^g, संवत्सर^h]
॥ अन्तर्-हितⁱ- -हित्यै तै ५, २,
४, ४, ६, ६, ३, ५ काठ १०, ५,
२०, ५, २३, १, क ३१, ७,
३५, ७ [०ति-अन^g]
॥ अन्तर्-मास^j- -से काठ २३, ३,^k
अन्तर्मुह- ॥ अन्तर्मुह- द्र
अन्तर-॥ श्यम् > छ, अन्तर्यच्छ
॥ १०, १०२, ३, मा ७, ४, का
७, २, १, तै १, ४, ३, १, २, २,
१२, ४, मै १, ३, ५, काठ ४, १,
२७, २, क ३, १, ४२, २
अन्तर-याम^l- -मा मा १३, ५५,
१८, १९, का १४, ७, ४, १९,
७, १, तै ४, ३, २, १, ७, ७, १,
॥ ६, ४, ६, १, ३, मै २, ७, १९,
११, ५, ॥ ४, ५, ५, ६, ७, १,
काठ १६, १९, १८, ११, ॥ २७,
२, ३, २८, ७, क २५, ९, २८,
११, ॥ ४२, २, ३, ॥ ४४, ७,
-॥ मम् मै २, ७, १२, ४, ५,
६, काठ २७, १, क ४२, १,

^a) तस मध्यमपदलोपे सासस्व (पा ६, १, २२३)।

^b) पूर्वेषां 'कुर्वीत' इत्याख्यातेन सबन्धमिच्छु
प्राकरणिकम् यनि योगं तिरस्कृत्वा SIM
उपेक्ष्यः।

^c) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)।

^d) गस कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। पूष उपसर्ग-
वद्भावे उप स्त्रिया भावे अङ् (पावा १, ४, ६५, पा ३,
३, १०६)। प्रत्यय-स्वरः। टाप्ति स्वरोऽविशेषः।

^e) उप कि प्र (पा ३, ३, ९२)। शेष नापूटि
गतार्थः।

^f) 'अन्तर' (पा ३, ४, ६५) इति गतित्वे गस कर्मणि
केऽनन्तरगतिस्वरः (पा ६, २, ४९)।

^g) गस भावे क्तिनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०)।

^h) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

ⁱ) यद्वर्वाचा केनाप्येतत् स्थल नोदहारि तच् चिन्त्यम्।

^j) गस उप करणे घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

-मस्य तै ३, १, ६, २, ६, ४, ६,
१॥, -मात् मा १३, ५५, का
१४, ७, ४, तै ४, ३, २, १, मै २,
७, १९ काठ १६, १९, क २५,
९, -मे मा ७, ५, का ७, २, २,
तै १, ४, ३, १, ६, ४, ६,
३, मै १, ३, ५, काठ ४, १,
क ३, १, -॥मेण तै ६, ४, ६, १,
क ४१, ८, -मेन मै ४, ५, ६,
काठ २६, १० [०म-उपाशु०]
॥अन्तर्याम-स्व०- स्वस् तै ६,
४, ६, १
॥अन्तर्याम-पात्र०- त्रस् मै ४,
८, ८, काठ २७, २, २८, १०, ८,

क ४२, २, ४५, १, -त्रेण तै
६, ५, ७, १, मै ४, ७, १, काठ
२८, ७, क ४४, ७
॥अन्तर्यात् क ८, ४, ५
॥अन्तर्-लोम०- मस् मै ३, ६, ६,
काठ २३, ३
अन्तर्-वत्- -वन्त मै ४, २, १३॥,
-वान् मै ४, २, १॥, शौ ९, ४,
३, पै १६, २४, ३
अन्तर्-वती- -ती काठ ७,
१२, ८, १०, क ७, ६, -ती
ऋ ३, ५५, ५, १०, ११, ६, कौ
२, ११७४, पै १४, १, १७,
-तीम् काठ ११, २॥

अन्तर्-वत्नी- -त्नी मै ४, २, ९
अन्तर्-वत् १वस्
अन्तर्-उष्य- दश०
अन्तर्-वा
१*अन्तर्-वा-
१अन्तर्वा-वत्- -वत् ऋ
१, ४०, ७, ६, ८, ३
अन्तर्-विविद्
अन्तर्-विद्वस्- -द्वान् ऋ १,
७२, ७
॥अन्तर्-वृत्
अन्तर्-वर्त्- -र्त् काठ २५,
१०, क ४०, ३, -र्त् तै ६, २,
१०, ७

^{a)} भावे स्व प्रत्ययस्तत्स्वरश्च ।

^{b)} षतस सामान्य समासस्वर (पा ६, १, २२३) ।

^{c)} मूलतः 'अन्तरियाद्' इत्यस्य रू सत (तु सटि)
'अन्तर्यायाद्' इत्यस्य वा रू सतो लिपिविकारमात्रमेतद्
इति कृत्वा सुपा शोधाऽवकाशः ।

^{d)} वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) उप समासान्तस्य अप
(पा ५, ४, ११७) पित्वाभिधाते स्वराऽभेदः । अकारान्तं वेह
उप (तुटि अज-लोम-) तेन च समासान्ताऽनपेक्षा स्यात् ।

^{e)} मनुष्य पित्वाभिधाते स्वर पूर्वाऽवस्थः ।

^{f)} 'अन्तर्वत्' (पावाम ४, १, ३२) इति स्त्रिया
डीपि छन्दसि वैकल्पिको जुग्-अभावः ।

^{g)} जुग्-विकल्पः । शेष नाप्टि द्र ।

^{h)} स्पष्टतरा सती निष्पत्तिर्विशेषविशेषसापेक्षा द्र ।
'अन्तर्-वावत्' इति पपा । तेन तत्र गस उपप्रस्व
अभिप्रेत स्यादिति कृत्वा उप <(√वावद् < √वद्)
इति वा (तु सा ऋ १, ४०, ७), <(√वावा < √वा)
इति वा (तु सा ऋ ६, ८, ३) यङ्लुग्-वृत्त सद् आद्युदात्त
(पा ६, १, १८९) स्यात् । वस्तुतस्तु अन्तर्वा-वत्- इत्येवं
विभक्तुमर्ह सत् पपा उक्तप्रकारेण विभक्त स्यादिति सुवचम्
(तु पपा यातु-मावत्- इति) । अस्मिन् यनि विभागे
अन्तर्वा- इति गलुत्तर-वृत्-प्रस्व द्वितीये स्थले √वावद्
इत्यस्यार्थासंगतेस्ततो निष्पत्तिर्नाऽऽद्विधेयः । एवं √वावा
इत्यतोऽपि निष्पन्नस्य सतो ह्रस्वोपधत्त नोपपद्येतेति कृत्वा
मृग्य एव सति मार्गान्तरे विजन्त-कृत-प्रस्व सति
पिञ्जितेन स्वराऽविशेषकेण मनुष्या युक्तत्वं द्र (तु
सा ऋ १, ४०, ७) । प्रथमस्थलीय रू क्वि

द्वितीयस्थलीय च रू 'तुम' इत्यतेत्-समानाधिकरणमिति
कृत्वैतत् सगमनीयम् । एतत् प्राति = अन्तर्-वत्- (यद्र)
इत्येव कृत्वा यद् उप प्रकृत्यंशमन्यथासिद्धयित्वेव क्वचिद्
व्याख्यानं कर्तुमिष्टं भवति (तु ORN), एव च यदन्यत्र
क्वचित् (तु GW MW NW) उप प्रकृतिप्रत्ययोभयो-
पेक्षापुरस्सरमिवैतद् अन्तर्- इत्यतो निष्पन्नं सद्यपि ततो-
ऽभेदेनैव ग्राहयितुमिष्टं भवति, तदसुचिरं भवति ।
प्रकृतिप्रत्ययोभयसार्थकत्वे सत्येव प्रथमे स्थलेऽन्तः प्रथ-
सितगतिमद् यथा स्यात् तथैति कृत्वाऽन्तर्विशालत्वपर्य-
वसानकस्य स्वारसिकस्याऽर्थस्य च (तु PG २, २१४)
द्वितीये स्थले तथैवान्तर्भिन्नत्वपरिणाम्यर्थस्य च (तु गपू)
लभदर्शनात् [(तु पजा वाअदा- < [वावन्त] इत्यु
अप्रतिबद्ध, विशाल, असह्य इत्याद्यर्थः)] इति दिङ्मात्र-
मिह समकेति । विस्तरस्तु वैश अनुसन्धेयः ।

¹⁾ गस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप
√विद्+शतृ→वसु (पा ७, १, ३६) । यत्
सा पूष 'वावापृथिव्योर्मध्ये' इत्येव व्याचक्षाण
समास विभजनीयः, तच्चिन्त्यम् । उप आख्याताऽशस्य
कर्माभिसम्बन्धवैथिल्यप्रसङ्गाद् द्वि अनुपयोगात् ।

²⁾ गस उप कर्तर्य अच् (पा ३, १, १३४) । अन्त-
रालच्छिद्रप्रकरपदार्थवृत्तित्वं द्र (तु तै सा, वैतु त भा
[अन्तर्वर्तनप्रयोजककर्तृ-वृत्तित्वं पश्यन् शिजन्तात् प्र
इच्छु], MW च [अन्तर्वर्तनभाववृत्तित्वं पश्यन् घञा
प्र निष्पादुक । वस्तुतस्तु अन्तरालवर्तिपदार्थोपयोग-
फलमात्रत्वमस्य पराभिमतस्य भावस्य द्र तु K]) ।
सर्वथाऽपि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) यथायोग

<p>अन्तर-वेदि^a - दि तै १, ७, ५, ३, २, ४, ९, २, ५, ११, २, ६, ६, ४, १, ७, ५, ९, ४, मै २, २, १, ३, ८, ९, ९, ४, ४, १, ९, काठ २८, ६, ३१, ७, ३४, ५, क ४४, ६, ४७, ७ अन्तर-हस्त^b - स्तस् शो ७, ५२, २ अन्तर(र >) श्/चक्ष^b, अन्त- चष्टे ऋ १, १९०, ७ अन्तर(र >) श्/चर, अन्त ... चरति ऋ ३, ५५, ८ अन्तर(र >) श्/छद् → छादि,</p>	<p>अन्तश्छादयसि औ ९, ३, १४, पै १६, ४०, १ अन्त (<र) शर् - रा तै ५, २, ६, २, ६, १, ३, ५ अन्त (<र) श्/छिष् अन्त-श्लेष^d - ष मा १३, २५, १४, ६, १५, १६, २७, १५, ५७, का १४, २, ११, १५, १, ५, ४, ३, ८, ५, १६, ७, १, तै ४, ४, ११, १, मै २, ८, १२, ३, ३, ३, काठ १७, १०, क २६, ९^e अन्त-श्लेषण^e - णम् तै</p>	<p>५, ४, २, १, मै ४, ६, ५, -णाय काठ २७, १० अन्त (<र) सदस्^f - सात्^g तै ७, ३, १, ३ अन्त (<र) श्/स्था > तिष्ठ, अन्त- स्तिष्ठाति^h औ ६, ५३, २, अन्त- स्तिष्ठतुⁱ शौ १, २, ४ अन्त स्थु^j क १०, ५७, १, औ १३, १, ५९ अ(न्तै)न्तर, रा^k - र ऋ १, ३१, १३, ४४, १२, [२, ४१, ८, ६, ६३, २, (८, १८, १४)],</p>
--	---	---

चरितार्थयितव्य इति । (तु समानार्थ सप्रक्रिय च पजा पचर- [< *अपि-चर-]) ।

^a) अम सासस्व (पा ६, १, २२३) । वा क्वि वि भवति । उप यद्र ।

^b) कर्मन्तश्चक्षुरामभिप्रेत स्यादिति कृत्वा गतिभाव (तु GW, वैतु सा PW प्रभृ च चष्ट-स्थित्यभि- प्रायत अव्य इति) ।

^c) तस मध्यमपदलोपे सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप १*शर- यद्र । यत्त् अन्त श् इत्यत प्र भा इच्छति, तन्न । प्रधानखण्डपातनार्थ शरणक्रियाया प्रवृत्ताया मध्येऽनायासेनेव पतता शकलानामभिप्रेतत्वा- त्तादृग्भिश्च तै शरैर् अन्तर इत्यस्य साक्षात्-सब- न्धाभावे सति तेषा पतनक्रियायास्तद् वि स्यादित्येव सुवचत्वात् । एस्थि तस सति मध्यमपदलोप एव न त्विह गस कश्चिदप्यवसर स्यादिति । यदपि BW प्रभृ इह रशर- (यद्र) इत्युप भवतीत्याहुस्तत्र तेषा प्रकरणाऽनवबोधजनितो भ्रम एव बीजम् ।

^d) गस उप भावे षणि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) । यत्त् उ तस इति कृत्वा उप < कर्तरि श्लिष् इत्याह, यच्च म एतदनुविबदिषन्नयु उप कर्मणि प्र इति सा भाष्याशमनुबुवाणः (तु सा तै ४, ४, ११, १) व्यामिश्रणमिव करोति, तन्मन्दम् । इह सासस्व इति कृत्वा स्वरोपपत्तौ संभवन्त्यामपि नाउ समानप्रक्रियत्वेन व्याख्यानाहं प्राप्ति तदमगतेर्दर्शनात् (तु नाउ) । अर्वाञ्चोऽपीह तस च गस च विवेक- मकुर्वाणा समानं चोधा. स्यु ।

^e) गस व्युङ्क्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) । यत्तु भा बस इतीव कृत्वा व्याचष्टे, तन्नाऽऽद्विद्येत ।

पूपप्रस्व दुर्वारत्वप्रमङ्गात् (तु नापू) ।

^f) अस शरत्प्रभृतिष्व उस समासान्ते टच्चि चित्स्वर (पा ५, ४, १०७, ६, १, १६३) ।

^g) 'नाव्ययीभावात्' (पा २, ४, ८३) इति सुब्लु- गभाव प अमादेशाऽभावश्च । विवेच्यमानस्य शब्दस्या- ऽपक्रमणक्रियामपेक्ष्याऽपादानकारसामान्ये पं द्र (तु पाम, वैतु भा यन्मते ल्यब्लोपे कर्मणि प भवति) ।

^h) 'न. (अस्माकम्) अन्तर' इति सबन्धमास्थाया- ऽसबद्धे इवाऽऽपद्यमाने 'दुरितानि विश्वा' इति पदे 'विना- शयन्' इत्यस्या आक्षिप्ताया क्रियाया कर्मभावयन् सा चिन्त्य । परिग्रहणार्थान्तरभूते तिरोधापनार्थे अन्तर इत्यस्य गतिभावस्य (पा १, ४, ६५) प्रागनुमतत्वात् ।

ⁱ) रोगस्य चाऽऽस्त्रावस्य चोभयस्याऽध कारकत्वेन मुञ्जस्य तन्मध्यवर्तिनी स्थितिराशंभिता भवतीति यत् सा आचष्टे, तन्न । मध्यवर्तिनो मध्यवर्तयितव्ययो परस्पर- सम्पर्कबाधरत्वेनैवोपयोग-परिसमाप्तिदर्शनात्तदुभयाव - कारकत्वेनोपयोगासंभवात् । न चेह मुञ्जस्योक्तचरी रोग- सामान्यविशेषमध्याऽवस्थितिगशसिता भवत्य् अपि तु तदुभयान्यत स्तोतृश्रान्यतोऽपेक्ष्य मध्येऽवस्थानमभीष्ट भवति येन मुञ्जप्रभावात् स्तोतृनपेक्ष्य रोगस्य चाऽऽस्त्रावस्य च तिरोधापन संसिध्येत । एस्थि 'अस्माक स्तोतृणा दृशो रोग चाऽऽस्त्राव चाऽन्तःस्थाय तिरोवापय' इति तात्पर्यं द्र । तत् अन्तर इत्यस्य गतिभावश्चेति दिक् (तु व) ।

^j) अत्र 'न' इति द्विः न तु षः (वैतु सा, तु. एपूटि 'अन्तस्तिष्ठाति') ।

^k) ३*अन्+आतिशयानिक्स् तरप् (= ३*अन्[गत]तर- इत्येव मध्यमपदलोप इव द्र) । प्र च पिञ्हितत्व द्र ।

६, ५, ४, ८, १८, १९, १०,
५३, १, मा १९, १६, २०,
८२, का २१, २, ५, २२, ८,
३, काठ ३५, १४, क ४८,
१३, पै २, ५८, २, ३, ६, २२,
२१, २२, -रम् १, १०, ९,
६, ७५, १९, ७, १०१, ५,
१०, ८२, ७, खि ३, १५, १२
४, ५, ३७, ४०, मा १७, ३१,
१९, ८२, २५, २, का १८, ३,
७, २१, ६, ३, २७, २, १, तै
४, ६, २, २, ५, १, १०, ३, मै
२, १०, ३, ३, ११, ९, १५, २,
४, ८, ८, काठ १८, १, २०,
१५, ३८, ३, क २८, २, कौ
२, १२२२, शौ १, १९, ४, १,
२, ३०, ४, ७, १०५, १, पै १,
२०, ४, ५८, २, ७०, २, २, १७,
४, ७३, ५, ५, १३, ६, ९, ७,
१२, -रस्य १ [६, १५, ३,
१०, ११५, ५, (६, १६,
३३)], -रा १०, ९१, १३,
मै ४, ३, ५, -रात् काठ
२२, १३, २३, ३, -रात् ४
३, १८, २, काठ ३५, १४, क
४८, १३, -राम् १, १०४,
६, तै ५, ७, १४, १, काठ
५३, ४, -रात् तै ७, २, ९, २,
३, मै ४, ८, ८, काठ २७, ५,
३४, ८, क ४२, ५, -रेण १

१०, ३३, १, खि ५, ७, ४, ८,
तै ५, ७, १२, १, काठ ६, ७,
५३, २, पै १, ६५, २, -रै
१६, ६२, १०, -रौ काठ
३४, ८ [अन्तर-अन्, अव,
माया]

अन्तर-कोश- -शे तै ३, ४, १,
४, काठ १३, १०

अन्तर-त्तर(र>)रा- -रा तै ६, २,
२, ७

अन्तर-तस्() तै ६, १, १, ३, २,
११, २, ३, ३, ६, ४, ४, ९,
३, ५, ७, २, १०, ४, मै ४,
१, १२, ५, ४, काठ २५, ९
१०, २६, १, ८, २७, १,
३४, ११, क ४०, २, ३, ४,
४१, ६, ४२, १

अन्तरा ३, ४०, ९, ९, ८६,
१३, १०, [८६, १६, १७],
८८, १५, १३९, २, १६२, ४,
मा १३, २५, १४, ६, १५,
१६, २७, १५, ५७, १७, ५९,
१९, ४१, ४७, २९, ६, का
१४, २, ११, १५, १, ५, ४,
३, ८, ५, १६, ७, १, १८, ५,
१०, २१, ३, १२, १८, ३, ३,
१, ६, तै १, ६, ७, १, ७, १,
१, १२, ५, ११, १, ६, २, २,
४, ३, ५, ४, २, ४, ११, २,
६, ३, ४, ५, १, ११, २, ७, २,

३, १६, १, १, ५, २, ६, २, ३,
७, १, ३, ८, ४, ३, १०, ३, ५,
१, ४, ५, मै १, ४, ८, १०,
१२, ५, ११, ६, ७, ८, ६, ७,
९, ९, ८, १०, १७, ११, ९,
२, १, ११, २, ५, ३, ६, ८,
५, ९, ८, १२, १०, ५, ३,
२, ७, ३, ४, ६, ३, ७, १०, ८,
४, ५, ८, १०, ९, ४, १०, ४,
६, ११, १०, १६, २, ४, ५,
६, ६, ३, ५, ८, ३, १२, ३,
काठ ७, ७, १०, ५, ७, ११, १,
१२, २, १३, १०, १५, १४,
४, १६, २१, १७, १०, १९,
१८, ३, २०, ८, २१, ६, २४,
१, ६, २५, २, ६, ९, २, २६,
९, २७, १०, २८, ४, ८,
३२, ६, ७, ३३, ७, ३४, १६,
३६, १२, ३८, २, ४६, २,
१४, ६, २६, ९, २८, ३,
३१, १०, २१, ३७, २, ७,
३८, ५, ३९, ३, ४०, २,
४१, ७, ४४, ८, शौ ३, १५, २
४, १६, ५, ५, २०, ७, ६, ५५,
१, ७, ११४, ३, ८, ६, ३, ९,
३, १५, १३, ९, १०, ७, २८,
८, ३९, ११, ६, १४, ७, ११,
१०, ३४, १२, २, ४४, १३,
१, ५७, ५८, ३, ६, १४, २,
३४, १९, ५६, ४, १२०, ६, ९,

व्यु तु अन्तर- उत्तर- प्र-तर- वि-तर-
यत्तु GW अन्त-+(तग्>) इत्येव व्यु आह, तच्चि-
न्यम् । तत्र तत्र भ्रुतौ तेनोपदिदर्शयितस्य अन्तगतत्व-
परिणत-समीपवर्तित्वस्वरूपस्याऽर्थस्याऽपेक्षयाऽन्तरङ्गभा-
वाऽनुरजितस्याऽर्थस्य प्राकरणिक्तरत्वेन प्रतीतिरिति
यावत् । वा वि द्र ।

१) तस मध्यमपदलोपे सासस्व (पा ६, १, २२३) ।
तु अन्त-कोश- ।

२) आतिशायनिकस्य तरप पित्वाजिघाते स्वरऽविशेष ।

३) तसि. प्र उस. (पावा ५, ४, ४४) । प्रत्यय-स्वर ।

४) तुटि अन्तर- इति (पाप्र त्व अस्तातेरर्थे आच प्र
उस । चित्स्वरः [पा ५, ३, ३६, ६, १, १६३]) ।

५) 'अन्तराऽऽहुति-' इति पदमेकमुद्दिश्य सद्विहान
SBW चिन्त्य (यनि तु मै १, ४, १०, ५, ११) । तु
नाउउ टि ।

६) वैतु SIM 'अन्तर- (रा-इ) ष्टि-' इति (तुटि नापू नाउ च) ।

७) वैतु एकतरत्र 'अन्तराऽऽहुति-' इत्येक पद कुर्वन्
SIM (तुटि एपू नापू च) ।

८) 'अन्तराऽतिष्ठत्' इत्येवं योग ब्रुवाणः SIM.
नितरा चिन्त्य. (तु स एव काठ १०, ७ इत्यत्र) ।

९६, ९४, १०६, १६, १७, पै
१, ६५, ०, ९३, ३, २, ७२,
३, ३, ८, ४, ४, ९, ५ २१,
४, २२, ३, ५, १२, ३, ३२, ५,
६, ००, १९, ७, ११, ५१, ८,
९, ११३, ९, ७, ५, २४, ८,
११, ५, ६, १६, ०२, ४ ४०,
५, ७९, ३ १०३, ७, १५४ १
॥ अन्तरा-श्रृङ्खला-क्षम् मै ३,
८, ५, काठ २५, ६, क ३९, ४

अन्तरात्म- अन्तराधान-अन्तराभर-
अन्तर-इ, अन्तर-द्र

अन्तरिक्ष^१ - ०क्ष मा ४, ७, का
४, ३, १, तै १, ३, ८, १, मे १,
२, २, १५, ३, ६, ४, ९, ७१,
काठ २, २, ३, ६, क १, १४,
२, १३, जौ ६, १३०, ४, -क्षम्
॥ १, ५२, १३, [७३, ८, १०,
१३९, २], ८९, १०, ९१, २२,
[११५, १, ४, १४, २, (७,
१०१, ६)], २, १२, २, १५, २,
३, ८, ८, २२, २, ३०, ९, ३४,
१०, ५४, १९, ४, ५२, ७, ५३,
५, ५७, ३, ५, १, ११, ४२,
१६, ५४, ४, ५५, २, ८५, २,
३, ६, ८, २, ४७, ४, ६१, ११,

६९, ५, ७, ३५, ५, ९८, ३,
[१०४, ०३, १०, ५३, ५],
[८, १४, ७, १०, १५३, ३],
९, ८१, ५, १०, ५९, ७, ६५,
२ ६६, ९, ११, ८८, ३, ८९,
६, ९०, १४, १०४, ६ १०८,
२, १४९, १, १९०, ३, खि ४,
११, १०, ५, ५, ७, ८, ११,
७, ३, ९ मा १, ७, ११, १८,
४, ३०, ३१, ५, १३, २७,
४३, ६, २, २१, ७, २, ५,
४२, ४५, ८, ९, ६०, ११,
१५, २०, ४५, ५८, १२, ५,
४८, १३, ४६, १४, ११,
१२, १९, १५, ६, ६३, १७,
५९ ६७, ७२, १८, १८, २३,
४३, ५९, ६०, २५, ८, २३, १,
२६, १, २८, २०, ३१, १३, १,
३४, २०, ३५, ९, ३६,
१७, ३८, ५, का १, ३, ३, ८,
६, ३, ४, १०, १, २, ५, ४,
४, ७, २, १०, ४, ६, १, २, ५,
१, ०, ७, १, २, २, २, ८, ६,
२, १७, १, ९, २, २, ६, ७,
९, १२, २, ४, ९, ४, ८, ५, ९,
१३, १, ६, ४, ४, १४, ४,

९, १५, ४, १, २, ५, ४, १६,
२, १, ७, ६, १८, ५, १०, १,
६, ३, ८, १९, ६, ३, २५, ८,
५, १०, ७, ८, २७, ८, १, ११,
१०, २८, १, १, ३०, २, ९,
३३, १, १६, ३५, १, १३, १,
४, ८, ३६, १, १७, ३८, १, ५,
तै १, १, २, २, ४, २, ७, १,
०, २, १, ८, १, १, १, २, ३, ३,
१, २, ५, १, ६, १, ९, २,
११, १, ४, २, १, ३, १, १४, ३,
१, २, ५, ३, १, ६, ५, २, ७,
५, ४, ८, ५, ३, २, २, १०,
१, ४, १४, ४, ३, ३, ५, ४, १,
६, १, ११, ४, ४, २, २, ५, ५,
१, ४, १, २, २, ३, ४, ३, ५,
३, २, १, १, ४, ३, ३, ६,
१, ७, १, ४, १, १, ५, २, ६,
२, ६, ३, ३, ५, १, ३, ७,
६, २, १४, १, १, १, ५, ६, ६,
२, १, १, ७, २, ३, २, १, ६, १,
३, ११, १, ४, २, १, ६, ४, ७, १, ६,
६, ५, ३, ७, ३, ८, १, २, ३,
५, १, ०, २, ७, ५, ४, ६, २, ६,
१६, १, २, ५, १, ६, १, २, ३, १,
११, २, ३, १, २, १०, ४, ३, ३, ३,

^१ 'अन्तरा द्वितीयया वा' इत्येवम् उस (पा २, १,
१८, ३, ४)। अस सामस्व (पा ६, १, २२३)। वा मूलत
द्वि१ सत् क्वि१ द्र ।

^२ पपा दुरुहावयवत्वान् नावगृह्णन्ति । अन्तरा (वा,
इकारोपपत्त्यर्थम् अन्तरा इमे [द्यावापृथिव्यौ] वा)
क्षान्तम् इति या (२, १०) द्वि-प्रस्तार प्रथम. कल्प ।
तत्र अन्तर- इति वा तस्य 'अन्तरा' इति रू वा पूष
अभिप्रेत स्यादिति प्रतीयेत । एव क्षान्तम् इत्युभय-
कोटिसाधारणम् उप <√क्षम् इति च प्रतीयेत
(=शान्त स्पन्दनशून्यम् [तु गप् स्क] । न त्वर्थ कश्चि-
त्तनार्थेनेति कृत्वा उप क्षा- अन्तम् इतीव वा विभज्येत
[=पृथिव्यन्तमिति गप् ड, तु या २, ६] । क्षान्तम् इति
द्वितीयकोटि न स्पृशेदिति क्ष- इत्य् उप <√२क्षि
(एव पुनर् या [२, ६]) सनिकर्ष. द्र इति वा, क्षोणी-

इत्येतदाद्याऽशाऽवगेषमात्र वेति स्क आह । अथ
'(शरीरेष्व्) अन्तरक्षयम्' इति वेति द्वितीय या (गप्)
कल्पो भवति । तदेतद् 'अन्तर- इति अक्षय-
(=क्षय-रहित-) इति वा विभज्येत (तु स्क, √२क्षि
इत्येतदर्थानुगतितादवस्थार्थम्) अन्तर- इति क्षय-
इति वेति । अथाप्य् उप <√ईक्ष् इत्यपर कल्पो
भवति (तु अच्ची अभा PW च) । अथान्तत यनि
अन्तर>रि इति म१ पूष स्यात्, (√२क्षि + अधि-
करणे ङ प्र)>ई- इत्य् उप च (तु GW, गप् या
'अन्तरिक्षयम्' इति म१को पामे च [लसं]) । एव
तावच् चरमे कल्पे तस पूष स इति कृत्वा पूषप्रस्व
(पा ६, २, २), स अलुक् च (वैतु शु-क्ष- [यत्र उस
कृद्-उपप्रस्व स्यात्]) ।

^३ 'विश्व-वेदा' इति ऋ (८, ४२, १) विशिष्ट पामे ।

४, ३, ९, ४, ४, १, २, ५, ५, ६, २, ६, १, ४, ॥७, १, ५, ३, २, ४, २, ३, ५, २, ६, १, ७, २, ९, २, १२, १६, ४, १, १, ४, २, ११, १, ५, १९, १६, २०, १६, २५, २, मै १, १, २, ४, ५, ८, १२, २, ६, १, ८, १३, १४, १६, १८, ३, ४, ५, २६, ३७, १, ४, ८, ५, ११, १०, ३, ११, १०, २, २, १३, ४, ५, ७, २, ४, ६, ८, ११, १५, ८, ३, ८, १४, १०, ५, ६, ११, ५, १३, २, ३, १४, १५, १८, २३, १३, १, २, ३६, ४, ६, ७, २, १, ६, ९, ३, ३, ५, ९, ४, ६, ६, ४, ८, ७, ८, १, १, ८, ५, ६, ७, ९, ९, १, ३, ६, ४, ६, ७, १०, १६, ४, ७, १५, ७, ४, १, २, ३, १, ४, ५, ८, ११, १२, २, २, ५, ५, ६, ७, १, ८, २, ३, १, ९, २३, २५, २७, ११, १, १, १३, ४, ८, १४, १, ४, १, ५, ७, १७, काठ १, २, ४, ७, ११, २, ६, ९, १२, ३, १, २, ३, ६, ८, ४, १, ९, ५, ५, ६, ७, ८, ७, ७, ९, १४, ८, ६, १२, ९, ६, १२, ४, १३, ११, १२, १५, १४, ४, १६, १, २, ४, ५, ८, ११, २१, १७, ३, ७, ८, १९, १८, ३, ४, १०, १६, १९, १, २, ५, ११, १३, २०, ११, २१, ३, ५, ८, ९, २२, ३-५, २४, ६, १०, २५, १०, २६, २, ३, ५, ६, १०, २७, १, २, २८, ४, २९, ७, ३१, १, २, ३, ६, ९, १३, ३२, ६, ३३, ३, ३४, ५, ६, १४,

३७, १७, ३९, १, २, ४, ८, ९, ४०, १, ३, ५, १०, ४३, २, ४, ४५, ५, १२, १५, १७, ५३, ६, क १, २, ४, ७, ११, १९, १, २, ३, ६, ९, १०, १३, १५, ३, १, ७, १, १, ४, ७, ५, ८, १, ६, ३, १७, २, ७, ८, १०, २५, २, २, २, ६, ७, २८, ३, ४, १०, २९, ४, ८, १, ३०, ३, १३१, १, १३, १८, २०, ३७, ७, १, ३८, ३, ४०, ३, ५, १, ४, ८, १, ४२, १, २, १, ४, ४, ४५, ८, ४७, १, २, ३, ३, ६, १, ९, १, १, २, ९९०, ३, ३, ३, ५, ३, १, ३, ४, ६, शौ २, १२, १, ३, २१, ७, २९, ८, ४, २, ४, ११, १, १४, ३, २०, १, ३५, ३, ३९, ४, ५, ३, ३, ९, ७, २८, २, ६, ४०, १, १२०, १, २, ७, १, २, ६, १, ७, २, ८, १, १२, ४, २३, ८, ५, २१, २२, ९, १, २१, ३, १५, ५, २०, १२, ५, १५, २४, १०, २, २४, २५, ५, २६, ७, ३, १२, ३२, ३५, ८, ३६, ९, १०, ११, २, १०, २७, ७, ४, ८, ६, ११, ४, १२, १, २०, ५३, ३, २०, २६, १३, १, ७, ९, १६, ३३, २, ३२, ३५, ४५, ७, ३, १४, २, ६९, १५, १७, २, १७, १, १३, १८, २, ९, ४९, ३, ५९, ४, ५, ६, १९, ६, ८, ९, १, १४, १०, ५, १, १५, ५, ३२, ९, ५८, २, १२०, ११, १०, २८, १, ३४, २, ३९, २, ४९, १६, ७९, १, ८७, ३, ९३, ६, १०७, १४, १४३, ८, १, १,

२३, २, २७, १, ४०, ३, ९३, ३, ११०, २, २, ३, २, ५, १, ७२, १, ७६, ५, ८०, ५, ८२, ४, ३, १२, ७, २३, ३, २५, १, ३५, ५, ३८, ८, ४, १, ४, ११, ५, ५, ४, ३, ५, २, १३, ३, २२, २, ३२, ३, ४०, २, ६, ५, २, १८, ५, २२, १२, ८, ६, १, १९, ३, ९, ११, ३, २३, २, १२, ४, ९, १३, ७, २, ८, ५, १, १२, १, १४, ३, १०, १५, १३, ४, १६, २, २, ११, ३, २९, ५, ३०, ११, ३१, १, ३४, १, ४०, ६, ५०, ९, १०, ६१, ३, ४, ७०, १, ७१, ४, ९६, २, ८, ९८, ६, ९९, ६, १०४, १०, १०५, ४, १०६, ७, १३१, २, १३६, १०, १३९, ६, १५०, २, ९, १५१, १, १५३, ४, -क्षस्य ऋ १, ११०, ६, खि ५, ७, ४, १३, मा ६, १९, १४, ५, १२, १४, का ६, ४, ३, १५, १, ५, ४, २, ३, तै १, ३, ६, २, १०, २, २, ४, ११, ५, ३, ४, ५, १, ४, ३, ६, १, ४, ६, १, २, ७, १, मै १, २, १७, २, ४, ५, ७, १६, ८, १, १४, १३, १८, ३, ८, ९, ४, १, १, ३, ९, ४, ६, १०, काठ ३, ३, ७, ७, १२, १७, १, १०, २२, ५, २६, ६, ३०, १०, ३७, ११, ३९, ९, ४०, ३, क २, १०, १४, ६, २, २५, १०, २६, ९, ४, ४, ४, ८, शौ ५, २४, ८, पै २, ६१, १, १५, ७, ३, -क्षा ऋ ६, २२, ८, ७, ७५, ३, शौ २०, ३६, ८, -क्षणि ऋ १, ३५, ७, ८, ६, १५,

a) 'विश्व-वेदाः' इति ऋ (८, ४२, १) विशिष्ट पाठे।

b) 'अन्तरिक्ष' इति ऋ (१०, १२१, ५) पाठे।

१२, २४], १०, ४४, ८, ६५,
 ४, गौ १९, २७, ३, †२०, ९४,
 ८, पै १०, ७, ३, -क्षाव ऋ १,
 ४८, १२, ६१, ९, ३, ३०, ११,
 ४६, ३, ५, ५३, ८, ८, ३, २०,
 ८, ३, ४, ९, ६३, २७, १०,
 ६८, ५, ७०, ११, ८९, ११,
 १५८, १ खि ५, ७, ४, ९, मा
 ४, ६, ५, १९, ६, ११, १७,
 ६७, १८, ५५, का ४, २, ४, ५,
 ५, ७, ६, २, ७, १८, ६, ३,
 २०, ३, ५, तै १, २, २, ३,
 १३, २, ६, ६, १, २, ४, ८, १,
 १४, २१, ३, १, १०, २, २, ४,
 ३, ३, ३, ३, ५, ५, १, २, ४, ६,
 ५, १, ७, १३, २, ५, ७, ६,
 २, ६, १, ४, २॥, मै १, २, २,
 ९, २, ४, ७, ७, १५, ८,
 १४ १०, ६, १२, ३, १३, ३,
 ३, १, ४॥, ३, ४॥, ९, ६, ८,
 १६, २^१, ४, ३, ४॥, ६, ६,
 १२, २१, काठ २, ३, १०, ७,
 १३ १४, ८, १७, ११, ९,
 १८, ४, १५, २१, ६, ९, २४,
 १०^१, ३४, ४, ३५, ७, ३९,
 ८, क १, १६, २, ४, ६, २, ३,
 २८, ४, २९, ४, ३१, २१॥,
 ३८, ३^१॥, ४८ ९, कौ २,
 २३६^१, १०५०^१, जे ३, २१,
 १^१, शौ ४, १०, १, १४, ३,
 ४०, ६, ५, १०, ८, ६, १२४,
 १, २, ७, २७, ८, ९, १, १,
 १०, १, १३, ५, २६, १२, ११,
 ११, १३, ७, ३, १६, ४, ४,
 ७, ६, १८, ४, ९, १९, ३, १,
 ३५, ४, †२०, १६, ५, ३५,
 ९, पै २, ५७, १, ३, ३१,
 १-८, ३८, ८, ४, २५, १, ७,

१३, ३, १०, ६, ८, ११, ४,
 ४, १३, १४, १४, १५, २२,
 ८, १६, ३२, १, ३६, ३, ९८,
 ६, १३१, २, -क्षाय मा ५, २६
 ६, १, २२, २७, २९, २४,
 २६, ३०, ०१, ३९, १, का
 ५, ७, १, ६, १, १, २४, १३,
 १, १६, १ २६, ६, १, ३४,
 ४, ३, ३९, १, १, तै १, १,
 ११, १ ३, १, १, ६, १, १०,
 २, ८, १३, ३, २, ६, ५, १॥,
 ३, ५, ८, १, ४, ४, १, १, २,
 ३, ६, ०, ६, २, १०, २॥, ३,
 ४, १, ७, १, ११, १, १५, १,
 १७, १, ५, ११, १, २३, १,
 मै १, २, ११, १४, ३, ३५, २,
 ८, ८, ३, ८, ९, ९, ३, १२,
 ७, १०, १२, १४, ७, ४, १,
 १॥, काठ १, १२, २, १२,
 ३, ३ ५, १^३, ५^३, १५, ३,
 १७, ७, २६, ५ २९, ५, ३०,
 ५^४ १०, ३१, ११, ३४, ५,
 ३७, १५-१७, ४०, ४, ४१,
 २, ६, ८, ४५, २, २०, ५१,
 ६, क १, १२, २, ६, १०,
 २६, ६ ४१, ३, ४५, ६, ४६,
 ८॥, ४७, ११, शौ ५, ९, ३,
 ४, ६, १०, २, ७, १०७, १,
 ११, २, ४, पै ६, १३, ११, १६,
 ९३, ८ १०४, ४, ११८, ६,
 -क्षे ऋ १, ३५, ११, १६५, २,
 २, १४, ३, ३०, ३, ४०, ४, ३,
 ६, ८, ५, ५२, ७, [७१, १, ८,
 ९७, ५], ८५, ५, ६, ४६, ११
 ५२, १३ ५८, ३ ७, ३९, ३,
 ८, ९, २, १०, ६, ९, २७, ६,
 १०, ५, ५, ८०, ५, ८७, ३,
 ६, १२१, ५, १६८, ३, खि १,

१२, ३, २, १४, १०, ४,
 ११, ११, मा २, ०५, ६,
 ३३ ११, १२ १३, ६, १५,
 १०-१४ १६, ५५, ६५
 १८, ३६, २३, २, ३२, ६^१,
 ३३, ५३^१, ३४, २७^१, ३८,
 १८, का २, ६, ३, ६, ८, ४,
 १२, २, १, १४, १, ६, १६, ३,
 २, ५, ८, ११, १४, १७, ८,
 ९, १८, २०, १, ७, २५, १, २,
 २९, ४, १^१, ३२, ४, १०^१,
 ३३, १, २१^१ ३८, ५, १, तै
 १, ४, १, २, ॥२, ४, १२, ३,
 ४, १४, ५^१, ६, १, ३, ३, २,
 ८, ६, ५, ४, १, ३॥, ४, १, ०,
 १, ८, ५^१, २, ८, ३^१, ४, ७,
 १ ५, ११, १, २, ७, १२, २,
 ५, ॥२, ७, १, २, ॥३, २, १,
 ११, १, ६, १, १, ४, ॥६, १,
 २, ३, ४, २, ३, २, १, ६, १,
 १, ८, ३, ७, ४, ११, १॥, ५,
 २४, १^१, मै १, ३, ३, १५, ४, २,
 ३^३, ८॥, ११, ५॥, २, २, १३॥
 ४, ३^१॥, ७, २, १५^१, ८, ९, १३,
 ९, ९^१, १२, १, १३, १^३, १६, ३,
 १, ३, २, ६॥, ८, १^३॥, ४, १,
 ८॥, ३, ४॥, ६, ६, ९, १०,
 ११, ३^१, १२, १^१, †१४, १, ५,
 १६, काठ ३, १, १०, ५, ६, ७,
 १३^३, ९, १८, १४, ५, ९, १६,
 १, १३, १५, १७, १६, १८,
 १३, २०, ५^३, २१, ३, २२, ५,
 २३, २, ५, २५, ८, २६, २,
 २७, २, २८, १, ४, ३१, ६,
 १४^३, ३२, ६^३, ३३, ३ ५,
 ३४, ५, ३५, ७, ४१, १, क २,
 ८, १७, ६, २, २५, ६, २७,
 ६^३, २९, २, ॥३१, ७^३, १८

^{a)} 'ओज । उद्भूतम्' इति पदद्वयात्मक ऋ (६,
 ४७, २७) विशिष्ट पाठे ।

^{b)} 'अन्तर । कृषय' इति पदद्वयात्मक ऋ (९, ८६, ४)
 विशिष्ट पाठे ।

३५, ८॥, ३६, २॥, ॥४०,
१, ५, ४२, २॥, ४४, १,
४॥, ४७, ६॥, ४८, ९, कौ
२, ६४०†, ११९४, †जै ३, ५१,
७, शौ १, ३०, ३, ३२, २, ३३,
३, २, १०, ३, ४, ८, ५, १४,
८, २५, २, ३९, ३, ७, ६८,
१, १०२, ८, ८, †३, ३, ५,
११, १, ९, ४, १०, ११, ८,†,
११, २, २३, १२, २, ८, १३,
२, ३०, ३, २२, १५, १३, ४,
१७, १, १२, १८, ३, ६३,
१९, ८, १, १७, १२, २०,
१३९, २, पै १, १४, ३, २५,
३, ८४, ४, ९१, १, ४, १०७,
४, ५, २, ७६, ६, ४, २, ६,
३४, २, ५, १३, २, २६, ८,
३६, २, ७, १३, ४, ८, ८, २,
१०, ८, २†, १४, १, ४, ११,
१५, १९, ८, २१, ८, २२, ४,
१६, †६, ३, ६, २४, १०, ९९,
२, १०६, ३, ११७, २, १३३,
८, -क्षेण ऋ १, [२५, ७, ८,
७, ३५, १०, १३६, ४], १६१,
१४, ९, ५, २, [६३, ८, ६५,
१६], मा १५, ६, ३८, ६, का
१६, २, १, ३८, १, ६, तै २,
६, ७, २, ३, १, ६, १॥, ५, २,
१२, २, ६, ४, १, २॥, ७, ५,
२३, १, मै ४, ९, ७, काठ ६,
८, १२, ४, २२, ७, २६, १०,

४५, २०, ५०, ६, क ४, ७,
३५, १॥, ४१, ८॥, †कौ २,
१८३, ५६७, †जै ३, १७, ४,
४, २८, ६, शौ ४, २०, ९,
३८, ५-७, ६, ८०, १†, ११,
४, ८, १३, ३, १३, १९, १७,
२, १९, २, पै ५, ३५, २, ३८,
४† ७, १४, २, १६, २, ८, ६, १०,
१७, २, १६, ५७, १०, -क्षेण
काठ ३९, ५
अन्तरिक्ष-क्षित्^b -क्षिते तै ७,
५, २४, १, काठ ४१, १
अन्तरिक्ष-दा^c -दा^c काठ
३९, ९
अन्तरिक्ष-देवता-
॥अन्तरिक्षदेवत्य^d -न्य तै
६, १, ११, २, २, ६, ४, ५,
५, मै ३, ७, ८, ९, १, ७, १०,
१, काठ १९, २, २३, ५, २४,
६, २६, २, ६, २७, १, २, क
३७, ७, ४०, ५, ४१, ४, ४२,
१, २, -न्या मै ४, १, १, काठ
३०, १०, क ४६, ८
†अन्तरिक्ष-प्रा^e -प्रा ऋ ७,
४५, १, ९, ८६, १४, मै ४,
१४, ६, काठ १७, १९, -ग्राम्
ऋ १, ५१, २, १०, ९५, १७
अन्तरिक्ष-प्लुत्^f -प्लुत् ऋ १,
११६, ३
अन्तरिक्ष-भागा^g -गा तै २,
४, ८, २, मै २, ४, ७, ८॥,

काठ ११, ९
अन्तरिक्ष-युानी^h -नी तै ४,
४, ६, २, काठ २२, ५
अन्तरिक्ष-वत्ⁱ -वन्तम् शौ
१९, १८, २, पै ७, १७, २
अन्तरिक्ष-संक्षित^j -त शौ
१०, ५, २६, पै १६, १३, १, २
अन्तरिक्ष-सुद्^k -†सत् ऋ ४,
४०, ५, मा १०, २४, १२, १४,
का ११, ७, ४, १३, १, १५, तै १,
८, १५, २, ४, २, १, ५, ४, ७, १६,
५, ३, ११, १॥, मै २, ६, १२, ८,
१३६ ३, १, ६॥, २, १, ४, ४, ६,
काठ १५, ८, १६, ८, २२, ५६,
-सद^l शौ १०, ९, १२, ११, ८,
१२, पै १५, १४, ७, १६,
१३७, २, -सदम् मा ९, २, का
१०, १, ३, तै १, ७, १२, १,
मै १, ११, ४, ३, २, १॥,
काठ १४, ३, -सङ्गथ शौ १८,
४, ७९
अन्तरिक्ष-स्पृश्^m -स्पृक् मै ४,
९, ७
अन्तरिक्षात्ⁿ
अन्तरिक्षात्-सुद्^o -सद
पै २, ५३, ६, -सदे पै २,
५४, ६
†अन्तरिक्ष्य, क्ष्या^p -क्ष्या ऋ [९,
३६, ५, ६४, ६], कौ २,
३८६, जै ३, ३१, ६, -क्ष्या
ऋ ५, ५४, ९

^a) इह ऋ (१, १३९, ११) विशिष्ट पासे ।

^b) उस क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९) ।

^c) कर्मण्युपपदे √दा+विच् ।

^d) तादर्थ्ये यति तित्स्वर (पा ५, ४, २४, ६, १, १८५) ।

^e) कर्मण्युपपदे विजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^f) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^g) 'अग्ने-युानी-' इत्यत्र टि द्र ।

^h) मनुष्यः पितृवाग्निघाते स्वरस्तदवस्थ ।

ⁱ) सतस पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप सम्

√शो+क्त (यतु अप्सु-मशित-) ।

^j) उस. कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप √स्पृश् +क्तिन् (पा ३, २, ५८) ।

^k) नाउ व्यु औपयिकद्र । अस्तातेर् अर्थे आतिः प्र उस (पा ५, ३, ३४) । प्रत्यय-स्वर ।

^l) तस्येदमित्यर्थे पिबिहलत्वात् स्वराऽविशेषकर यप् प्र उस (पा ४, ३, १२१) । मत्वर्थ-प्रसिद्धो ह्यसौ प्र भवति (तु पावा ५, २, १२०) । तस्येदमीयोऽर्थश्च व्यत्यासेन मत्वर्थतः प्रति भवतीत्यभिसन्धिः ।

२अन्तरिक्ष्य^a -क्ष्या काठ ३७, ९,
-क्ष्यान् मै १, ३, १५, ४, ६,
६, काठ ३५, ७, क ४८, ९,
-क्ष्येण काठ ७, १३, क ६, ३,
-क्ष्यै काठ ३५, २, क ४८, ३
१अन्तरिक्ष^b -क्ष मा २४,
३४, का २६, ७, ४, तै ५, ५,
२०, १ मै ३, १४, १६, काठ
४७, १०, -क्षा मा २४, १०,
का २६, २, ५, मै ३, १३, ११
१२अन्तरिक्ष^c -क्षिा जो १९,
९, ७

अन्तरी(र/ई), अन्तर/गा, अन्तर-
गोष्ठ, अन्तश्/छद्, प्रमृ
अन्तर^d द्र

अन्-तस्^d

अन्तम्-पथ^e -था क ५, ५२, १०
अन्ति^f क १, ७९, ११, ८४, १७,
८९, ९, ९४, ९, १६७, ९,
१७६, १, २, २७, ३, ४, १२,
१८, (७, ६०, ३, ८, २५, ७),
४, ३, ५, १०, ५, ४४, ११,
७६, २, ८, ११, ४, [७३, १-
१८], ९, १९, ७, ६७, २१,
९१, ४, मा १३, ११, २५,
२२, का १४, १, ११, २७,
११, ९, तै १, २, १४, २, ६,
३, १६, मै २, ७, १५, ४, १४,
२ काठ १६, १५, ३५, १,
क २५, ६, कौ २, ११०३,
शौ १०, ४, ९, ८, ३२, १८, ३,
२३, पै १२, १, ९, १६, १५, ९, ९

अन्ति-कु, का^g -कम् ऋ १०,
१६१, २, तै ६, २, २, ४१, मै
३, ८, २१, काठ २४, ९१,
क ३८, २१, शौ ३, ११, २,
२०, ९६, ७, पै १, ६२, २, -कात्
शौ ४, १६, १, १२, २, ३८,
५०, ५२, -काम् खि ७, ७, २,
-के ऋ [(७, ७७, ४), ९, ७८,
५], मा ४०, ५, का ४०, १, ५
अन्तिक-स्थ^h -स्थ खि
४, ५, १४
अन्ति-गृहⁱ -हात् क १०,
९५, ४
अन्तितम्^j शौ ६, ४, २, ८,
५, ११
अन्ति-तस्(ः)^k क १, १७९, ५,

^a) तात्रभविक् यति तित्-स्वर (पा ४, ४, ११०,
६, १, १८५) ।

^b) साऽस्येदेवतीये अणि प्र (पा ४, २, २४) तत्स्वर ।

^c) अव्यवस्थित इति कृत्वा शोध-सापेक्ष पा द्र (तु
सस्थ टि १पाथिवाऽऽन्तरिक्ष-). यनि तत्रभवीय अण्
प्र (पा ४, ३, ५३) । तत्स्वर । अर्थत नापू विवेक्तव्य ।

^d) ३अन्+तसिल् प्र लिस्वरश्च (पा ६, १, १९३) ।

^e) बन् पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप समासान्तमात्रे
प्राप्तस्य 'अ' इत्यस्य बावक अप् प्र (पिञ्जित)
उस (पा ५, ४, ७४, ११६) । तस्मात् स्वरेऽविशेषः ।

^f) २अन्+भावे क्तिन् । निस्वर (पा ६, १,
१९७) इत्येव निष्पन्न मत् क्रियि इव वा प्रादि-वद् वा
समस्त चाऽसमस्त चोपलभ्यते । तेन न द्वि१ इतीवोप-
लभ्यमान सद् अव्य इतीवोपलक्ष्यते । एव तावदेतत्
प्राति अन्ति-कु- इत्येतत्-प्रकृतिक मत् (ww १, ६७)
पाप्र तद्विकृतितया (पावा ६, ४, १४९) प्रतिपाद्यमान
मूलतो विमृश्य भवति । उभयोरपि प्रकारयोर्मौलिक
२अन् इति वा, एतदभिनिर्वृत्त कृदन्त वाऽव्यभिचरित
प्रथमोऽवयवो यथा भवति तथा नाउ भूयउपपाद्यमानं द्र ।

^g) स्वार्थे क प्र उस (पा ५, ४, २८) ।
प्रत्यय-स्वर (तु दूर-क- ऋ ९, ७८, ५) । मूलतः अन्त-
>अन्तिक->अन्ति- इत्यस्मिन् सक्रमकल्पे त्व अन्तो-
दात्तत्वार्थम् इवार्थे ठक् प्र उस (पा ५, ३, १०९) ।
उभयथाऽयवार्त्तनस्य वि सतस्तु निष्पत्त्यर्थे चातुरर्थिकश्च

ठक् उम (पा ४, २, ८०) स्यात् । आ/नी>अन्तिक-
इति या (३, ९) मत भवति ।

^h) उम थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) । उप
√स्था+क (पा ३, २, ४) ।

ⁱ) अधिकरणार्थप्रधान-निपात-भूतं पूष इति कृत्वा
प्राप्त पूषप्रस्व (पा २, २, १८, ६, २, २) । 'अन्तिगत
गृहम्' इति विग्रहेऽभिसन्धि ।

^j) किमिदं रू । अनेककोटिमत्तया विवृतिविषयत्वा-
दिति । तथाहि । 'अन्ति तम्' इति द्वे पदे इति सा
प्रथम कल्प (वैतु आद्युदात्तस्वरमात्रतयोपवृत्त्या-
माण पपा ऐरुपद्यम् [या द्विस्वर पाठ स्यादित्यपि
मा कल्पि । तथा मति तदभिमतस्य द्वितीयस्य कल्पस्य
(अद्र) दुष्कल्पत्वात्]) । <अन्ति-तम->-मम् इत्येव
तमपश्छान्दसो मकारलोप इति सा द्वितीयकल्प-विकल्प
(द्वितीये स्थले) द्र । अन्तिकम् इति मौलिक पा इति
iv तृतीय कल्प । तन् क पन्था । मध्यम इति ।
यस्य अनुष्टुप्पादमानानुरोधत अज्मध्यस्थस्य सत
समानवर्णान्तरानुगतत्वात् नैप्र प्रथमस्य मकारस्य
सुलोपतरत्वात् । एस्थ अपि किमिति प्राति नोपात्तं
ययोपलब्धि रू एव चोपात्तं भवति यथावच्छिन्नम् ।
भूयानप्यत्र विमर्शः वैश क्रियेतेति ।

^k) पाप्र इह तसि(प्) प्र उस (पा ५, ३, ७ उउ,
वैतु पावा ६, ४, १४९ [यदनुशिष्टिरिति दीर्घेति
सुलजा]) । पित्वाञ्जिवाते स्वरस्तदवस्थ ।

२, २७, १३, ३, ५९, २, ५, १, १०, ८, २७, ९, १०, ११४, ४, तै २, १, ११, ४, ३, ४, ११, ५, मै ४, १०, २, ११, ४, १४, १४, काठ ७, १६, २३, १२ अन्ति-देव ^a - वम् ऋ १, १८०, ७ अन्ति-मित्र ^b - त्र मा १७, ८३, का १८, ७, ३, मै २, ६, ६, ११, १, काठ १८, ६ अन्ति-वा(म→)मा ^b - मा ऋ [७, ७७, ४, (९, ७८, ५)] अन्ति-सु(त्र→)स्त्रा ^b - स्त्रे शौ ७, ११७, १, १४, २, ४५ अन्त्यु(न्ति-ऊ)ति ^b - तिम ऋ १, १३८, १.	१२अन्त्य ^c - अन्त्य-मित्र ^d - त्र तै ४, ६, ५, ६, क २८, ६ १अन्त्य- अन्त- द्र १२अन्त्य- अन्ति ^e द्र अन्त्र ^f - न्त्रेषु पै १६, १४८, ७ आन्त्र ^g - न्त्रम् शौ १०, ९, १६, -न्त्राणि ऋ ४, १८, १३, मा १९, ८६, का २१, ६, ७, मै ३, ११, ९, काठ ३८, ३ ^h , शौ ९, १२, १६, १३, १७, ११, ३, १०, पै १६, ७५, ७ ^h , १३७, ६, १३९, १४, -न्त्रेभ्य ऋ १०, १६३, ३, शौ २, ३३, ४ ⁱ , १०, १०, २१, २०, ९६, २० ⁱ , पै ४, ७, ४ ⁱ , १६, १०९, १, -न्त्रेषु	शौ १, ३, ६, -न्त्रैः मा २५, ७, का २७, ७, १, मै ३, १५, ९, काठ ८, ११ ^j , क ६, ६ ^j आन्त्य ^k - अन्त ^l अन्त्रा(न्त्र-अ)द् ^l - दम् पै ४, ३०, १-९ ✓अन्द् अन्द् ^m - आन्द् ⁿ - दम् मा ३०, १६, का ३४, ३, ३ १अन्दयव्णिक्लिद्विर्मुम् ^h पै ५, २७, २ १अन्/धा ⁱ १अन्-ध ^m - -अन्ध्य->✓अन्ध्य ⁿ १२अन्/धा ^o
--	---	---

* गण्दि निपातायमाने पूष व्यधिकरण. प्रास वा समानाधिकरण बस वा (पावा २, २, १८, २४)। उभयत्र चाऽविशेषात् पूषप्रस्व (यक पा ६, २, २, २, १)। पाथस्- इत्यस्य वि त्भयथा स्यात् (वैतु ०व- इति सासस्व आस्थिता PW प्रभु)।

^b बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^c तत्रभवीये यति यतोऽनावीय स्वर (पा ४, ३, ५४, ६, १, २१३)। यद्वा, अन्त- इत्यस्यापि सामीप्यवृत्तित्व-संभवे मति स्यादस्य प्राति गप् तन्निष्पन्नात् सरूपाद् निष्प- तावभेद। एवमप्यर्थतो वैचित्र्ये सति यनि भेद आद- रणीय एव। एवमप्य् अन्त- इत्यत्र निर्देश्यमेतदिह वेति स्यादेव विमर्शविषय इति।

^d सस्व एपू द्र। यत्त्वं अस्य मरुता गणस्य वि सत अन्ति-अमित्र- इति पपा भवति, तत्र नादर स्यात्। नितान्तविपरीतार्थप्रतिपत्तिप्रसङ्गात् (तु मा प्रभु अन्ति-मित्र- इति शाखान्तरीय पाभे)।

^e एतद्वाच्यस्य जठराऽनुबन्धस्वरूपतामादायाऽस्य तद्बृत्तित्वमुपलक्ष्य ✓२अन्+त्र प्र इत्येषा व्यु स्यात्। तदभ्यन्तर-वर्तित्वमादाय तद्बृत्तित्वाऽस्य प्रवृत्तौ त्व ३अन् इत्यस्य (✓तृ>)त्र- इत्यनेन समास। यत्तु कचिद् अन्तर- इत्यस्याज्मन्त्यलोप-परिणाम इतीवाऽऽस्थी- यते (तु PW प्रभु), तच्चिन्त्यम्। मूलतः ऋ इत्यस्याऽण्- वर्णान्यतमाद्यन्तान्यतरत्वविशिष्ट-रेफपरिणामित्वेन सुवच- तरत्वात् पराभिप्रायतः ३अन्/तृ+क इत्येवप्रकारिकाया

व्यु युक्ततरत्वाच्चाऽस्मदीय-नान्तरीयपूर्वविकल्पानर्थान्तर- त्वाच्चेति यावत्। यत्त्वं ✓२अम्+कत्र. (पाउ ४, १६४) इति व्यु उच्यते, तदुपेक्ष्यम्। तत्राऽर्थसम्बन्धा- भावे सति ध्वन्यनुहारमात्रत्वाऽव्यभिचारात्।

^f स्वार्थे अण् प्र उस (पा ५, ४, ३८)। प्रत्यय-स्वर।

^g 'अन्त्राणि' इति सुपा भवति। तदाद्यज्भूस्वन्व- दीर्घत्वे प्रति संदेह स्यात्। एतत्-स्थलान्तरसाम्यम् (८, १) च शाखान्तरसाम्य (मा १९, ८६ प्रभु) चादाय स प्रमाद इति प्रथमा कोटि। शाखान्तरवदौभयविध्य वेत्यपरा (तु पै ४, ७, ४, १६, १४८, ७ प्रभु)। तत् का गति। भूयान् विमर्श एवेति।

^h 'आत्राति' इति सुपा शोधार्ह (तु शौ ९, १३, १७)।

ⁱ कर्मण्युपपदे ✓अद्+विद् प्र (पा ३, २, ६८)।

^j पचादित्वाद् अच् प्र। नाउ व्यु औपयिकं द्र।

^k नितरा दुरुह पुन संस्कारसापेक्ष सुपा भवति।

^l तु द्विउ टि। पूर्वाऽशमन्तरेण प्रथम कल्प। तस्येह व्यवसितकल्पत्वाद् विकल्पविषयाद् द्वितीयात् सरूपात् पृथङ् निर्देश।

^m कास उप घञर्थे के थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

ⁿ यनि स्वार्थे यदन्ताल् लब्धमूल सन् नावा वर्णविकारपरम्परया ✓नह् इत्येव परिणत यद्र (>✓नैध्य>✓नह्=[नह्+इयन्]इत्यभिसन्धि)।

^o नाउ व्यु औपयिकं द्र। तत्र पूर्वाऽश- नाउउ वाच्यसामान्ये चानुषप्रवृत्ति-प्रतिबन्ध-सामान्यमादाय

२अन्ध, न्धा^१ - न्ध ऋ १, १६४,
१६, ४, १९, ९, ८, ७९, २,
तै २, २, ४, ४, ५, १, ३,
१, २, ६, १, ८, ३, २, ९,
२, ३, ४, १०, ६, मै १, ६,
४, ११, ३, १, ४, ४, ४, ७,
७, ४, ५, २, ८, ५, काठ १९,
३, ३४, १४, क ३०, १,
शौ ६, १२९, ३, ९, १६,
१५, ११, ४, ३, पै ६, २०,
८, १४, ४, ११, १६, ५६, ३,
६७, ६, न्धस् ऋ १, ११२,
८, [११६, १६, (११७, १७)],
[१४७, ३, ४, ४, १३], २,
१३, १२, ४, ३०, १९, १०,
२५, ११, खि १, ५, ७, १२,
७, मा ३०, १०, ४०, ९, १२,
का ३४, २, २, ४०, १, ९, १२,
तै १, २, १४, ५, मै ४, ११,

५, काठ ६, ११, शौ ९, १३,
४, पै १६, ७४, ३, न्धस्य
ऋ १०, ३९, ३, पै ८, १२, ५,
न्धा ऋ ४, १६, ४, मै १, ४,
१०, शौ ९, २, १०, २०,
७७, ४, पै १६, ७६, ९,
न्धा ऋ १, १८८, ५, खि ३,
२१, २, काठ ३४, ८, कौ २,
१२२१, न्धाम् ऋ १०, २७,
११, न्धाय ऋ १, [(११६, १६),
११७, १७], १८, न्धे ऋ १,
१००, ८, मै १, ६, ६, न्धेन ऋ
[१० ८९, १५, १०३, १२], मा
१७, ४४, ४०, ३, का १८, ४,
१२, ४०, १, ३, कौ २, १२११,
शौ १८, ३, ३, पै १०, १२,
१२, १५, १९, ४ [न्ध-अन्]
न्धम्-भातुक^१ - क काठ
२७, ८

अन्धा(न्ध-अ)न्ध -
अन्धाची^१ - चीम् पै १५, १८, ३
अन्धा(न्ध-आ)यु - यून् पै ८,
७, ७
अन्धा(न्ध-अ)हि^१ - हीन् मा
२५, ७, का २७, ७, १, मै ३,
१५, ९, -हे तै ५, ७, १७, १,
काठ ५३, ७
२^१अन्धि^१ - न्धः ऋ १,
६२, ५, ९४, ७, ७, ८८, २, मै
४, ६, ७, न्धस काठ ७,
६, क ५, ५^३
३^१अन्-घा^१
३^१अन्ध^१
२^१अन्धि^१
२अन्धस्^१ - न्ध ऋ १,
१२२, १, १५३, ४, २, १४, १,
३, ३५, १, ४, १, १९, १६, १,

२^१अन् > २^१अन्-इति कारकोपपदरूप स्यात्। यद्वा,
तत्रैव प्रतिबध्यमानस्य सतो दर्शनस्य बाह्यत्वविशिष्टत्वसा-
मान्यमादाय ३अन् इति गतिरूप स्याद् यनि। पूर्वांशव्यव-
सेयत्वसूचकश्च शिरसि प्रश्नचिह्न इ। उभयथापि समान-
मय समस्त धा सुकल्प इति तु तत्त्वम्। यश्च पाधा तु
२^१अन्धि पठ्यते, असौ नाड > नाधा सन्नेव तत्र कारण-
तामियादित्यपरा दिक् (तु षट् टि)।

^१) गस वा कास वा स्यात्। उप क प्र थाथादि-
स्वरश्च (पा ३, २, ४, ६, २, १४४)। या (५, १) त्व्
अत्राऽव्यवद्वयमाह, नुमध्यम् ६अ इति च २^१अ-
इति च। तदेवं तन्मते बस स्यादन्तोदात्तश्चेति विशेष।
कल्पनातारतम्य त्ववधेय विमृड्भि।

^२) 'अध' इति शौ (१९, ४७, ८) पाभे।

^३) 'अध' इति शौ (१९, ५०, १) पाभे।

^४) कारकोपपदे २^१अन्+खुक् प्र मुमागमश्च (पा
३, २, ५७, ६, ३, ६७)।

^५) मुपा सन्देहः किमर्थ इति प्रश्नः।

^६) कस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्वा।

^७) नाड. व्यु औपयिक नाधा (तु १^१अन्-घा
टि)।

^८) करणे वा, अधिकरणे वा, असुन् प्र (पाठ ४,

२०६)। निस्वर (पा ६, १, १९७)। यत्तु या (५, १)

२^१अन्धे नन्-पूर्व इति च बस इति चाऽऽह, तच्च। तथा
सत्य् अन्तोदात्तो नाम हि स्यात् (तु २अन्ध-टि)।

^१) द्विज व्यु औपयिक भवति (तु त टि)।

^२) निष्पत्त्यर्थम् १^१अन्ध-द्र।

^३) नाड व्यु औपयिको भवति (गु २^१अन्धि)।

^४) करणे असुन् प्र (पाठ ४, २०६)। अन्धत्वेऽन्व.क्रियते
अन्धीयते (=अन् धीयते प्राण्यते [तु दे (४, २, ६) उद्धृत
क्षी]) अनेनेति। निस्वर (पा ६, १, १९७)। किमिति नापू
कल्पनावहुलो दवीयाश्च पन्था स्वीकृतो न च ३^१अन्-
२^१अन्ध इत्यत एव प्र उक्त इति। कृद्-उपप्रस्व मा
भूदायुदात्तश्च स्यादित्यर्थमिति। भवतु वा १^१अन्-+
२^१अन्ध- (२^१अन्ध+भावे कसुन्) इति बस पूप्रस्व
एवेति। २^१अन्ध+असुन् इत्येषाऽपि व्यु उच्यते
(पाठ ४, २०६, दे २, ७, १)। एवमपि स्वरे-
ऽदोष स्यात्। यद्वा २^१अन्ध (तुटि २^१अन्ध
[२^१अन्ध इति यनि मख्याङ्कोऽपार्थ द्र]) + असुन्
इत्येषाऽपि व्यु विमृश्येत। यत्तु या (५, १) आ २^१अन्धे
इत्यत कर्मणि निष्पत्तिमाह, तत्र वर्णागमविकारादि-
सामञ्जस्यसंभवेऽपि गत्युत्तर-कृद्-उपप्रस्व. दुर्वारत्वाद्
आयुदात्तस्तु नोपपद्येतेति चिन्त्यम्।

२३, १, २७, ५, ५, ३०, ६, ४५,
९, ६, ६३, २, ६८, ११, ७,
२१, १, ९२, १, ८, २, १,
९, ६२, ५, ६८, ६, ८६,
४४, १०, ११६, ४, मा ३,
२०^३, ७, ७, ८, ५४^३, का ३,
३, ११^३, ७, ३, १, ९, ७,
१^३, तै १, ४, ४, १, ३, ४, २,
१, ४, ४, ९, १^३, मै १, ३,
६, काठ ४, २, १३, ११, क
३, २, कौ १, १२४, ३१३,
२, ८४, ३५९, ९६५, जै
१, १३, १०, ३३, १, ३,
८, १०, ३०, २, ४, २०, १०,
शौ ७, ६०, २, २०, ७७, १,
पै १२, १, ७, -न्धस ऋ १,
९, १, ५२, ३, ८०, ६, ८२,
५, ८५, ६, १३५, ४, १५५,
१, २, १४, ५, १९, १, ३६,
३, ३७, १, ३, ४०, १, [४१,
६, ६, ४५, २७], ४८, १, ४,
३१, २, ३२, १४, ५, ३४, २,
[५१, ५, (६, १६, १०), ७,
९०, १], ६, ४२, ४, ४३, ४,
६३, ३, ७, २१, १, ९०, १,
८, १, २५, १३, १५, २१,
१७, ४, ८, २४, १६, ३२,
२८, ३३, ४, ७, ३५, २४,
४६, १४, ६१, ३, ६५, २, ६६,
२, ७८, १, ८८, १, ९२, १, ४,
९५, २, ९, १८, २, ५१, ३,
५५, २, ५८, १, ६१, १०,

१०१, १, १३, १०, २५, १,
३२, १, ५०, १, [७, ९४, ८],
७६, ६, ९६, ९, ११५, ३,
१४४, ५, १६७, २, मा १९,
७२-७९, २६, १११, १६१,
२४, २७, ४०१, ३३, २३१,
२५१, ७०, ३६, ५१, मा २१,
५, १, २३, ३, ४, ५, २९, ५,
९१, ३२, २, ६, ८१, ६, १,
३६, १, ५१, मै २, १३, ९१,
३, ११, ६१, ४, ९, २७१,
काठ ३८, १८, ३९, १२१,
कौ १, १४५, १५५, १८०,
२३६, २६५, २८९, २९७,
३१३, ३८५, ४२२, ४६७,
५००, ५४५, ५५३, २, २२,
३३, ३५, ३८, ४७, ६३, १२४,
३२६, ४०७, ४४४, ५७६,
७३६, ७४२, ७९३, १०३४,
१०४६, [जै १, १६, १, १७,
१, १९, ६, २५, ४, ३०, ७,
३३, १, ५२, ४, ५६, १, ९, ३,
४, ४, ६, ९, ५, ६, ७, १, १२,
८, २७, २, ३१, २७, ३४, २,
४७, २, ४, २६, १, शौ ६, २,
२, १२०, १, १, ४, १, ५, २,
६, १, ९, १, १३, २, २३, ६,
३१, ४, ४९, ४, ५३, १, ५७,
११, ६४, ४, ७१, ७, १२४, २,
-न्धस मा १६, ४७, का १७,
८, १, तै ४, ५, १०, १, मै २,
९, ९, काठ १७, १६, क २७,

६, -न्धसा ऋ १, ५२, २, ५,
४, २०, ४, ५, ५४, ८, ७, २०,
४, ९, १, ४, १६, २, ५२, १,
५५, १, ३, ६१, १९, ६७, २,
१०७, २, मै ४, १२, ३, कौ १,
४७०, ४९६, २, १६५, ३२५,
३२७, ६६४ [जै १, २८, ३^३,
३१, ५१^३, ४१, ४^३, ४३, ५१^३,
४९, ११^३, ४, ५१, १०, ३, ३,
११^३, १६, १, २७, १, ३, ५५, ५,
-न्धसी ऋ ७, ९६, २, -न्धासि
ऋ १, २८, ७, ४, ६९, ७, ५,
४१, ३, ७, ५९, ५, ६८, २,
७३, ४

अन्न- ✓ अद् द्र

१अन्य- ✓ १अन्न द्र

२अन्य, न्या^१- न्य ऋ, १, ५२, १३,
५७, ४, [८४, १९, ८, ६६,
१३], १२५, ७, १६१, ९,
१६४, २०^३, १८१, ४^३, २, ४०,
४^३, [५^३, ६, ५२, १६^३], ३,
३१, २^३, ५, ३२, ३, ७७, २,
६, २१, १०, ३०, ४, ४८, २२,
५२, १६^३, ५७, २^३, ६८, ३^३,
७, [(१, ८१, ५), ३२, २३],
३६, २, ५६, १५, ८२, २^३, ५,
६^३, ८३, ९^३, ८५, ३^३, १०३,
३-५, ८, ५, ३९, १५, ११,
७८, ४, १०, १०, १४, २८, १,
३४, १४, ४३, ५, ६४, २,
[(२, ३५, २, ४०, ५), ८५,
१८^३] ११९, ११, १३२, ४,

^a) 'अन्धस' इति ऋ (यक ८, ४६, १४, ३३, ७,
१०, २५, १, ८, २४, १६, ९, ६१, १० [दि]) पाभे ।

^b) २अन्-(<✓*२अन्)+तादर्थ्ये यः प्र उस्स
([पा ५, ४, २४] अने प्रतिबन्धानुपातिने
पार्थक्याय भवतीत्यर्थश्च द्र) । प्रत्ययस्वर । एव
तावदस्य अरण-, २अरि-, अरुष-, प्रमृ मौलिक्ये-
कस्रोतस्ता स्यात् (वैतु wiv १, ६७, ८६, २, ३३७
यत्र *अल्- इति च *अन्- इति च सना आस्थी-

यमाने सती एतन्मूलतयाऽन्विष्येते [तयो सना अपि
सतोर् ✓*अन् इत्यनेन कश्चिज् जन्यजनकसम्बन्ध
स्यादिति परमप्राचीन मूलमन्विच्छता नाऽत्र कोऽपि
विसवाद इव स्यादिति त्वमिसन्धि]) । यत्तु
या १, ६, इत्यत्र दअ+आनेय- (<आ/नी+यत्)
इति सद् >२अन्य- इत्याह तदपि विमृश्यम् ।
तथात्वेऽपि 'कृ योक-' (पा ६, २, १६०) इत्यन्तो-
दातत्व द्र ।

१३७, २°, १४६, ५, खि ३,
१५, ९, २१, १, २०, १०°, ५,
७ १, ८°, मा ६, ३७, ८, ३६,
१०, ०° १७, ४७, २३,
६५, २७, ३६, ३१, १८, ३५,
७^{१०} का ६, ८, ८, ८, ११, १,
११, ६, ५, १८, ४, १५, २५,
१०, १३, १, १२९, ४, ४, ५,
५, ३५, २, २, ४, ६^{१०}, १^१ १
१, ५, ८, २, ७, ४, ३, ८,
१४, २, २, ४, ६, ११,
५, ४, २, ३, ५, ११, २, ६,
८, १, ३, २, ५, ६, ५, ६,
९, ३, ६, १, ५, १, ६, ७, ७,
६, २, १, १, २, १ २, ४,
१०, १, ५, ३, ३, ७, २, ८,
६, ७, ५, ४, २, ९, ३, १^१ १
१, ५, १२, ६, ८, ९, ५, १०,
८, २, २, ६, ६, १२, १३,
९, ३, ६, ८, ७, १, ९, १०^{१०},
९, ६, १०, २, ७, ३, ४, ४,
१, ८, ६, ७, ७, ७, १२,
२, ४, ६, १३, २, १, १४,
१, १८, का ६, १, ४, ७,
१०, ८, १३, ९, ११, १२,
१३, १३, ३, ४, १५, ८, १३,
१७, १९, २०, ७, २३, ८,
२४, १, ८, ९, २६, ६, ७,
२८, २, २९, ५, ३४, ३, ५,
३६, ३, ३७, १६, ३८, ७,
३९, १२, १^१ ३, १२, ४, ३,
५, ९, ८, १, ३१, ९, ३६,
५, ३८, १^१ २, ४१, ४, ५,
४४, २, ४५, ६, १^१ १, २४७,
३७३, २, ३१, १०७३, १२१०,
१^१ १ २६, ५, ३९, ४,

३, ४, २, शौ २, ४, ५, ३,
२, ६, ३०, १, ५, ४, १३, २, १,
५, ११, ४, ७, ८६, ४, ८५, ३, १,
८६, १, ८, ९, १९, ९, १४,
२०, १, १५, २६^१, १०, ८, २३,
११, ६, २६, ७, १०, ११,
१२, ३, ५०, १३, १, ५०,
२, ११, १४, १, २३, १८,
१, १६, १९, ३५, ५, १२०,
१५, ४, १७, ५, १२१, २,
१२, ११, ५, ५२, २, ३ ५,
६, ४, १४, ३, ५, १०, ६,
१०, १८, १, १९, १, ५, ८,
१, ४, १६, २३, ६, ६७, १०, १,
१०२, १०, १५३, १०, १५४,
१, -न्य -न्य- में ४, ६, ७, १,
१२, ३९, ५, -न्य- १२,
[३०, १९, ५, ७३, ३], ५२,
१४, १०३, १, ११५, ५,
१२३, ७, १४०, ७, ३, ५५,
११, १५, ५, २९, १०, ३१,
२, ६, २४, ५, ५८, १, ६६,
१, ७, ३२, १९, ८, १, १, २,
१७, २२, ४, १०, [२७, २१,
३१, ८], ३७, २, ३, ८२, ७,
१२९, २, १४२, १, १४९, ३,
खि ३, १०, २, १, २१, १,
मा १७, ३१, ३३, ३८, १,
४०, १०, १३, का १८, २,
७, ३२, ३, ९, ४०, १,
१०, १३, १, ५, १, ६, १,
३, ४, १, ३, ४, १, ११, २, १,
३, ११, ५, ६, २, २, १, ६, २,
३, ३, ३, ५, १, १^१ १, ९,
३, २, १०, ३, १३, १०^१,
३, ६, ३, ८, ४, ७, ९,

१, ४, ६, ८, ८, ८, १०,
३, ११, ११, ११, ४, ४,
१६, का ४, १५, ६, ३,
८, २, १०, ११, ९, ११,
११, २, १३, १०, १८, १,
२०, १५, ३४, ७, ३७, ५,
३९, १०, ४२, ४, १^१ ४, २,
६, ७, ७, ६, ८, २८, २,
१^१ १, ७, २४२, २, ७०,
७१०, ११४७, १^१ १, ८,
३, २५, १०, ३, ७, ८,
५८, ७, शौ ५, ११, ५, ६, ६,
१२, १, १०, २, २२, २३, ७,
३१, ११, १०, २३, १३, २,
४३, १८, २, ३१, ५१, १९,
५३, ४, १२०, १८, २, ८०,
२, ८५, १, १२३, २, ११,
३७, ४, ५, २, २८, १, ८, १,
६, १२, २, ४, १३, १, ३,
१६, ६१, १, ८७, ३, -न्य-
-न्य- २, २४, ५, ३, ३८,
७, १^१ ५, ४, १२, २, ७,
५, ४, १, ११, ५, १०^१,
-न्य- १, ९३, ६, १२९,
१०, १६४, ३८, २, २२, २,
३३, ११ ५, ३४, ८, ६, ४७,
२१, ७, १०३, ३, ४, ८, २४,
१२, ७५, १३, ८०, १, ९६,
१९, १०, १०, १०, १४, ४९,
८, ९१, ८, ११७, ४, ११९,
७, ११, १४२, ७, मा १२, ६२,
१६, ५२, १७, ४७, ३३, ६०,
का १३, ५, १, १७, ८, ६,
१८, ४, १५, ३२, ५, ६, १,
१, ७, १, १^१, १२, ३, १४, २,
६, ११, ३, ३, २, २, १, २,

^a) 'स्व.' इति ऋ (१०, १८, १) पाभे ।

^b) एकत्र स्वरितद्वयार्थं ३ इति द्व (तु तै ६, २, २, २) ।

^c) प्रथमे पा १^१नान्योऽन्यम् > नान्योऽन्यम् इति
माभ्यमिकसख्याङ्कनात्मकं शोधं द्व (तु द्वितीयः पा

उभयो पा तात्पर्याभेदादिति) ।

^d) 'एकः' इति ऋ (१, १६४, ४४) पाभे ।

^e) स्वमोर अद् इत्यादेश (पा ७, १,
२५) ।

४ २ ५ ८ - १०, १५, १०,
६, १, ३, ५, १५, १ १०,
३, ४, ४, ५, १६, १, ५, १, ६,
७, ७, ६, ४, १०, १, ५, ३,
३, मै १, २, १०, २, ७, १२,
१३, ६, ९, ८, ७, ४, ३, ४१,
६, ७, ११, ६, १४, १८, १८,
काठ ४, १६, ६, ४, १६, १२,
२५, ८, २८, २, ३९, १३, क
४, ३१, २५, ३, २७, ६,
४०, ११, ४४, २१, १२, २,
३३४, ८३८, १२१०, १३
३, २८, ६, शौ ३, २, ६,
३०, १, ४, १८, ३, ६, २०,
१, २६, २, ९, ५, २७, १५,
१६, १२, ३, ५०, १३,
२, ११, ११, १, ११,
२६, ४०, पै ३, ५, ६, ५,
१९, १, २४, ३, २७, ६, ७,
३, १, ८, १९, १०, १३, २,
९, १६, ६९, ७, १, -न्यस्-
-न्यस् मै ४, ११, १, -न्यस्-
-न्यस् ५, ४४, ११, ६,
४७, १५, १६, १०, ११७, ५,
११ ७, ५, १, ६, ५, ४, १, ११
४, ८, १०, काठ ३०, ५१,
-न्यया ३, ३२, ११, तै ६,
३, ९, ३, ११, ८, ३, १०,
१८, ४, ८, ३, ११, ६,
३, ११, १०, ३६, १३, क ४,
२१, शौ ११, ४, ५, १८, पै १६,
५६, ६, १७, -न्यस्मात् पै
५, १०, ६, -न्यस्मिन् ३,
५५, १७, खि ३, १५, २६,
तै ७, २, १, ४१, ११, १, ६, ९,
३, ७, १, ४, ४, ३, शौ ८,
९, १९, १२, ४, १५, -न्यस्मै
११, २, २, ११, ५, ५, ४, ३,
६, २, २, १, २, ७, २, ८, ७,
११, १, ७, ५, ९, ५, ३, ७,

१, २, ३, ११, काठ ९, १२,
२४, ९, ३४, १८, ११, ३८, २,
शौ ३ ३०, ५, १२, ३, ४६,
पै ५, १९, ५, ९, ४, ७,
-न्यस्य १, १४०, २, १७०,
१, १८१, ५, ६, २, ३५, १३,
६, ५७, ३, ७, १०३, ५,
८, ३३, १६, ११, २, ५, १५,
३, २, ४, ४४, ५, ६, ८, ३,
७, २, ८, ६, ११, १, ४, ११,
५, १२, २, २, ६, ३, ४, ७,
७, १०, ९, ४, १०, ३,
४, ७, ७, ११, काठ ७, १०,
८, १३, १०, ४, ११, ५,
१३, ३, २४, ९, २६, ४,
२९, ५, ३१, १५, ३५,
३, ११, ११, ८, १, ४, १,
२, ४५, ६, ४८, ४, शौ
१०, ८, २३, पै ५, १०,
१०, १२, ३, ५, ६, ७, १६,
१०२, १०, -न्यस्य-न्यस्य
तै ६, ३, ११, ४, -न्यस्या
३, १८, २, ३, ५५, १३,
१०, २७, १४, ९, ७९, ३,
१०, ९७, १४, १२४, ३, मा
१२, ८८, का १३, ६, १४,
तै ४, २, ६, ३, मै २, ७,
१३, ४, ५, ८, क २५, ४, पै
१, ६५, ४४, १३, १३, ७,
-न्यस्याम् १, ९५, १, ११, ११,
३३, ५, ११, ३२, १, ५, शौ
१, ३२, ४, पै १, २३, ४,
८, १४, ११, ११, -न्यस्यै मै ३,
१०, ३, काठ ९, २, १६, १३,
क ८, ५, -न्या १, १०९,
१, ६, १०३, ७, १६१, ५, २,
३५, ८, ३, ३३, २, ५५, ४,
५, ७३, ३, ६, ४९, ३, ७,
२६, ३, ९, ७०, १, १०, १०,
१३, ८२, ३, ९७, १४, खि

५, ७, ३, ४, ५, १०, मा
१२, ८८, १७, २७, २८,
१५, १६, २१, का १३, ६,
१४, १८, ३, ३, ३०, २,
४, ५, १०, तै २, ४, १२, ३१,
४, १२, ६, ३, ११, १, ३,
११, ४, ६, २, २, १५, ३,
७, ४, ७, ३, ३, ११, १, ७,
३, ८, ३, २, ४, ३, ७, १३, १,
१०, ३, ३, ९, ५, ४, ५,
८, ७, ७, १०, ४, १३, ८, १,
१४, ६, काठ ४, १५, ९, १,
१०, ११, १३, ४, ५, १६,
१३, १८, १, १९, १३,
२३, ८, २७, ४, २९, ५,
३४, ५, ३५, ३, ३९, १०,
क ८, ४१, २५, ४, २८, २,
४२, ४१, ४५, ६, ४८, ४,
११, १५, ६०, २, ७७, १३, १३,
५७, ९, शौ १, ३२, ४, ६, ३०,
२, १०, ७, ४२, १८, १, १५, १,
पै १, २३, ४, ६५, ४, ९, ३,
४, १२, ३, ६, १३, १३,
७, -न्या-न्या १, ६२,
८, ९५, १, ११३, ३, मा ३३,
५, का ३२, १, ५, कौ २,
११०१, पै ८, १४, १, -न्या
३, १२३, ११, २, ३५,
३, ६, ६१, ९, १३, ७,
९५, १, ८, १०१, १४,
११, २, २, ९, ५, ५, १२,
२, १, ९, २, ५, ४,
१, ४, ५, ६, २, ६, २, ५,
६, ३, १, ४, ४, १०, ४,
५, २, २, ११, १, १०, ५,
२, ५, १, १३, १, १०, ३,
२, २, ६, १०, ८, ४, ४,
१, ९, ३, २, ४, ९, ५, २,
४, ८, ६, ९, १२, ४, १४,

२६, १, २७, २, २८, १,
३१, ७, ३३, १, ७, ३५,
३२, १८, २०, ॥ क ४०,
४, ४२, २, ४८, ४, १६,
१८, कौ ३, ३, ६, १, जै २,
१, ६, १, शौ ६, ६०, २, १०,
८, ३, १, पै १, ३७, १, २,
८, १, ४, २०, ७, ५, १०,
७, १५, २२, ७, १६, १०१, ६, १,
-॥ न्या - न्या तै ६, २, ६, ३,
७, ५, १, ६, मै ३, ३, १, ८,
४, काठ २५, २, क ३८, ५,
-न्यान् ऋ ३, ४६, २,
४८, ३, ४, ३६, ९, ५, १,
८, ९, ३०, २, ६, १०, ५, ७,
१, १४, ८, १, ३३, ५, १३,
खि २, १४, १, ५, ७, ३, १,
मा ५, ४२, १७, ७, ११, १५,
३६, २०, ४०, ४, का ५, १०,
२, १८, १, ८, १२, १५,
३६, १, २०, ४०, १, ४, तै
१, ३, ५, १, ३, २, ८, ५,
५, १, ५, ५, ६, ३, ३, १,
मै १, २, १४, २, ५, १॥
९, ९, १०, १, ३, ३, ६॥
९, २, १, १, ३, ३, १, ६,
३, ८, १२, ३, १३, ८, १,
काठ ३, २, ५, २, १७, १७,
१९, १०, १३, २०, ७, २६,
१, ३, २७, ७, ८, २८, ३,
८, ३२, २, ३५, १९, क २,
९, २८, १, ३०, ८, ३१,
९॥, ४०, ४, ४, ३१, शौ
१, १०, २, ३०, ३, २, २९, ३,
४, ५, ७, ३६, ३, ७, ३६, १,
१२, १, ५८, १९, ३३, ५,
५०, ६, पै १, १४, ३, १९, २,
४, ६, ७, ८, १०, ८, ९, ९, ३,
१२, ५, ५, १४, ४, १६,
-न्यान् -न्यान् मै ३, ३, १॥

-॥ न्यानि तै २, ६, ३, १, ६,
५, ११, १, २, ७, ४, ११, ४,
५, ८, २, मै १, ५, १३, ८, ७,
२, ५, ७, ४, १, १२, ५, ६,
६, ३, ७, ५, ८, ८, काठ ६,
४, १३, ८, १९, १०, २३, ३,
२८, १०, ३३, ३, ७, ३४,
७, क ४, ३, ३०, ८, ४५, १,
-न्याभि. ऋ १, ११३, १०,
॥ तै ५, १, ६, ४, ६, १, ९,
५, ६, ८, ३, ७, २, ५, २,
३, ६, १, मै ३, १, ७॥
-॥ न्याभ्य तै ५, ७, २, ५,
-न्याभ्याम् शौ ११, ४, २, ३,
१३-१७, पै १६, ५६, ३, ४,
१४-१६, १८, -न्याम् ऋ ३,
३३, २, १०, ८५, २१, २२,
९७, १४, मा १२, ८८, का
१३, ६, १४, ॥ तै २, ६, ६, ३,
४, २, ६, ३, ३, ११, ४, ५,
३, ७, ३, ४, ४, ४, ५, ४,
२, ६, २, १, ६, ३, २, ७,
१, ६, ५, ॥ मै २, १, ९, ७,
१३, १३, १०, ३, १, १, २,
६, ३, १, ८, १, ४, ३, ५,
७, ७, १४, ६, काठ ६, ३,
१०, ११, १२, ८, १३,
१३, ५, १६, १३, १९, ७,
२०, ६, २७, ४, २९, ५,
३९, १०, ॥ क ४, २, २५,
४, ३०, ५, ३१, ८, ४२,
४, ४५, ६, ४८, १७, शौ
१२, ४, १३, पै १, ६५,
४, ९, २५, ६, १३, १३,
७, १५, २३, ७, -न्याम्-
-न्याम् ऋ १, १३१, ५, काठ
२६, २॥, क ४०, ५॥, शौ २०,
७५, ३, -न्यासाम् ऋ १०,
१५९, ५, तै ५, २, १, ७॥
काठ १९, १२, क ३१, २॥,

शौ ६, ६०, २, ७, ३८, १,
३९, ४, पै २, ४१, ५, ३,
२९, ५, -न्यासु ऋ ३, ५५,
१७, खि ३, १५, १७, ॥ तै ५,
४, २, १, ६, ५, ५, ३,
-न्ये ऋ १, ३६, १, ५९, १,
१६४, १२, २, १८, २, [३,
३, ३५, ५], ३, ९, ३, ४, १,
१४, [४४, ५, ७, ६९, ६],
५, ४०, ९, ४७, ५, ८१, ३,
७, ५७, ३, ८, २, ६, ३, २३,
८, ८, १९, ३३, १०, १४, ३,
३४, ४, ८१, ६, ११४, ७,
१६०, १, मा ११, ६, १७,
२२, २७, २, १८, ८,
२०, १, १२, १, ६, १८, २,
८, २९, १, २६, ॥ तै १, ७,
३, १, २, ५, १०, १, ६,
१२, ५, ३, १, ५, २,
४, १, १, २, ७, १६, ६, २,
६, ५, २, ९, २, ४, ४,
५, १, २, ५, ९, ३, ४, १०,
५, ६, ६, २, ६, ३, १,
६, ४, ५, ३, ५, २, १, २,
११, ३, ६, ४, ४, ॥ मै १, ४,
६, २, ३, ३, ७, १, १०, २,
१२, ५, ३, ४, ७, ७, ८, १,
९, ४, १०, १, २, ४, १, १, ३,
१, ६, ५, ५, ७, ८, ६, ५, ६,
८, ७, ५, १४, १६, काठ ८,
१, १३, १२, ८, १५, ११,
१७, १६, १८, २, १६, २०,
८, ११, २१, ४, ७, १३,
२२, ६, २६, १, ४, २७, ७,
२८, २, ॥ क ६, ६, ८, १, २८,
२, २९, ४, ३१, १०, १३,
१९, ३४, १, ४०, ४, ४१,
२, ४४, २, १, १, ५९,
२, ९३९, १, १, ६, ५, ४,
१६, ७, शौ २, ६, २, २८, १,

३, ११, ५, ७, ९, १४, १२†, १२, ३, ४२, ५१, ४, २२, †२०, ९६, १, १४३, ५, पै १, १२, १, ६१, २, ५, ३, २१, ६, ३३, २, ५, १०, ७, १५, १३, ९, ८, १६, ६७, २†, ७७, ८, -न्ये न्ये तै ५, ४, १२, २, -न्येन ऋ १, १४०, २, ६, ९, ३, ७, ३३, ८, १०, १०, ८, १२, ३७, ३, मा २३, १५, का २५, ४, ४, नै ७, २, ८, ५, नै ३, २, ६, ४, ८, १०, नै काठ २३, ६, २९, १, ३०, ५, नै ४५, २, शौ ११, ४, १, ४, ८-१२, †१८, १, ९, १३, १९, ६, ४†, पै २, २४, १-५, ७, १५, ५, ८, १५, ३, ९, ५, ४†, १०, ४, ८, १६, ५६, १, २, ५, ९-१३, १२४, १-११, -न्येन-न्येन मै ३, ८, ९†, -न्येसि क २, १८, २, शौ ८, ५, ९, पै १६, २७, ९, न्येभ्यः नै ७, १, १, ५, नै २५, १, ४, ३, २, ४, ३, ५, ६, शौ १२, ४, २३, -न्येषाम् क ८, ३३, १४, १०, ३४, १०, ११, नै ५, ३, १२, २, ६, ५, २, २, नै १, ४, ११, ११, ९, ४, ४, ५, नै काठ ८, ११, २२, ७, १०, नै ७, ८, ३५, १,

४, शौ १२, २, ५१, १४, २, ८, पै ३, ४०, ४, १२, ७, १-१४, -न्येषु क १, ३०, ६, खि ३, १५, १४, १६, ५, ४, ९, नै ५, ४, ११, ४, कौ २, ९५१†, शौ २०, ४५, ३†, पै १६, २३, ३, -न्ये ऋ १, १६१, ५, खि १, ९, ४, तै ५, १, ६, ४, नै १, १०, ११, ३, १, ३, नै काठ १९, ६, ३६, ५, ३७, १७, क ३०, ४†, शौ ११, ४, ६, ७, पै १६, ५६, ७, ८ [न्य-अन] १ अन्यकु-के क ८, २१, १८, [३९, १-१०, ४०, १-११, ४१, १-१०, ४२, ४-६], तै ३, २, ११, ३, -केषाम् ऋ [१०, १३३, १-६], तै १, ७, १३, ५, मै ४, १२, ४, कौ २, ११५१-११५३, जै ४, १, ४-६, शौ २०, ९५, २-४ अन्य-कृत-तम् क [६, ५१, ७, (७, ५२, २)], मै ३, ९, १, काठ ३०, ३†, क ४६, ६†, पै २, २४, ३, ३०, ५, -नै तानि तै ६, ३, २, २, -तिन ऋ २, २८, ९, मै ४, १४, ९, -तिभ्यः क ८, ७९, ३, मा ५, ३५, का ५, ९, १, तै १, ३, ४, १, ६, ३, २, २, मै १, २, १३, काठ ३, १,

क २, ८ अन्य-क्षेत्र-त्राणि शौ ५, २२, ८, पै १३, १, ६, १३, -त्रे शौ ३, ३, ४, ५, २२, ९, पै २, ७४, ४, ५, २१, ७, १३, १, १४ अन्य-जन-नै-नै अन्यजन-ता-ता मै ३, ८, १० अन्य-जात-तम् क ७, ४, ७, [(५२, २, ६, ५१, ७)] नै अन्यतरु-त-त काठ २७, ८, -तम् काठ २५, ८, क ४०, १, -रस्य तै ७, १, ४, ३, -रान् तै २, ४, ३, १, मै २, १, ११, ३, ८, ५, काठ १०, ७, -राम् काठ २०, ६, २१, ७, क ३१, ८, -रेण मै २, ३, ६ अन्य-तस्(ः) क १, ४, ५, नै २, ४, १, १, ५, १, ९, ४, ७, ३, ५, २, ७, ३, ९, ३, नै १, ६, १२, १०, १७, ३, ४, ५, ४, २, १०, १३, ५, ५, नै काठ १०, ७, १९, १०, २२, २, नै ३०, ८, शौ १३, ३, १२, २०, ६८, ५†, पै १, ८६, ६, ५, २०, ३^{१)} १ अन्य-त-त-ए(त-त)नी-नी. मै ३, १३, ९, -न्य-मा २४, ८, का २६, २, ३

^{a)} 'अन्नेन' इति ऋ (१०, ९०, २) पामे ।

^{b)} प्राग्वीयेष्व् अर्थेषु टे प्राग् अकच् प्र चित्स्वरश्च (पा ५, ३, ७१, ६, १, १६३) ।

^{c)} तुतस पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) । उप यद्र ।

^{d)} षतस सामस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^{e)} कस स्वरो नापू द्र । नाउ व्यु औपथिक द्र ।

^{f)} भावे नलि चित्स्वर (पा ५, १, ११९, ६, १, १९३) ।

^{g)} सतस पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^{h)} द्वयोरेकस्य निर्धारणे कर्तव्ये डतरच् प्र उसं चित्स्वरश्च (पा ५, ३, ९२, ६, १, १६३) ।

ⁱ⁾ पञ्चम्यर्थे तसिलि चित्स्वर (पा ५, ३, ७, ६, १, १९३) ।

^{१)} 'परस् चराण्य् अत' इत्येव सुपा अनिपुणमिव सस्कृत । 'चर । अन्यत.' इत्येवमत्र प्रासङ्गिके पदे शोधपरै द्र ।

^{२)} क समास १ तम पूषप्रस्व न स्याद् 'अव्यय-' इत्यस्य नञ्-कु-निपातत्वेन परिगणितत्वात् (पावा ६, २, २) । बस तु स्वयमेव न स्याद् उप वि सतो वर्णविशेषविशिष्टचित्त्विति । अन्यतरथाऽपि स्यात् । कथमिति । तस तावत् परिगणनपरिभाषाया इह शाखामेदेन चारितार्थाऽचारितार्थयोर् व्यवस्थे-यत्वात् । तथाहि । मा का मै परिगणनाऽभावे सति पूषप्रस्व स्यात् । तै च तद्भावे सति सामस्व स्यादिति

२^१अन्य(न → त-ए/त>) नी^२ - नी तै ७, १, ६, ५
 १^१अन्यत-क्षुत्^२ - क्षुत् मै ३, १, २^३, -क्षुत्ना काठ १९, १, क २९, ८
 अन्यत-शितिबाहु^३ - हु मा २४, २, का २६, १, ४, तै ५, ६, १३, १, मै ३, १३, ३, काठ ४९, ३
 अन्यत-शितिरन्ध्र^४ - न्ध्र मा २४, २ का २६, १, ४, तै ५, ६, १३, १, मै ३, १३, ३, काठ ४९, ३
 १^१अन्य(तम्>)नो-दत्^५ - दत् तै २, ६, २, २^६, काठ १९, ३, क ३०, १, -दत्त तै ५, १, २, ६, -दत् तै २, १, १, ५, ५, ५, १, ३
 अन्यतो(<तम्> - अ)रण्य^६ - ण्याय मा ३०, १९, का ३४, ४, १
 १^१अन्य(तस्>)तो-वैश्वानर^७ - र तै ७, २, १०, १
 अन्य-त्र^८ ऋ ७, ५९, ५, ८, २४,

११, १०, ८६, २, खि २, ११, ३, १^१तै ३, ३, ८, १, १^१मै ३, ६, ६, १०, ४, ४, ५, ६, ६, ९
 १^१काठ ६, ६, २३, २^६, २७, ६, २८, ६, ३७, १, १^१क ४, ५, ३५, ८^२, ४२, ६, ४४, ६, शौ ३, २३, १, ६, ११, ३, २६, ३, ४०, २, ९३, २, १६०, ३, ७, ११६, १, १२०, २, ९, २, २५, १०, १, १६, ११, २, १९, २१, २६, २०, १२६, २^१, पै १, २७, ३, ६४, ३, २, ६, २, ३, ५, २२, १-९, ७, ३, ५, १६, ३६, ६, ७८, ७, १०५, ९, १०६, १, ६
 १^१अन्यत्र-त्रीक्षित^९ - तम् मै ३, ६, ९
 १^१अन्यत्रो(त्र-उ)तु^{१०} - तम् मै ४, ५, ७
 अन्य-था^{११} ऋ ४, ३२, ८, ६, ३५, ५, मा ४०, २, का ४०, १, २ १^१तै ५, ३, ३, १^१, ४, ९,

४, १^१मै ३, ६, ९, ७, २, १०, ४, २, ८, १^१काठ २०, १३^१, १^१क ३१, १५^१, कौ १, ३०५^१, जै १, ३२, ३^१
 अन्य-देवता^{१२} - १^१अन्य-देवत्य, त्या^{१३} - त्यम् मै ३, ८, ९, -त्या मै २, ४, २^१, काठ १२, १२^१, -त्याम् तै ३, ४, ३, १, -त्यौ मै ४, ६, ३
 अन्य-नाभि^{१४} - भि शौ १, ३०, १, पै १, १४, १
 अन्य-बन्धु^{१५} - न्धु काठ ३५, ५, क ४८, ६
 १^१अन्य-रूप, पा^{१६} - प ऋ ७, १००, ६, तै २, २, १२, ५, मै ४, १०, १, कौ २, ९७५, जै ४, २३, ७, -पा ऋ १०, १, ४
 १^१अन्य-लोक^{१७} - के मै ३, ७, ७
 अन्य-वर्ण(र्ण→)र्णा^{१८} - र्णांम् शौ १२, ३, ५४
 अन्य-वाप^{१९} - प मा २४, ३७, का २६, ८, २, तै ५, ५, १७, १,

(तु नाउ) । अथ बस आयू उप विशेषकवर्णविशेष-वृत्तिदर्शनाद् उपपद्येत । उप त्रिया न-आदेश-सहकृतस्य डीप (पा ४, १, ३९) पित्वाञिघाते स्वराऽभेद ।

^a) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप एतवर्ण-विशिष्टवृत्तित्वं । शेष नापू टि ऊह्यम् ।

^b) कारकोत्तर-क्विबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^c) बम पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप २^{*}शिति-बाहु-यद्र । यथा अन्यत शिति-बाहु- इत्येवमवजिष्टू भा सा च शिति- इत्येतद्भावप्रधानमिति कृत्वा पूप बम भावयित्वा बाहु- इति उप पुन बस इच्छन्तौ पपा विरुधे-याता तथाऽऽकरे द्र । यनि २^{*}शिति-बाहु- इति तम सासस्व. तत्रैव नापू श्रूयमाणाच् १शिति-बाहु- इत्यस्माद् बम उत्तरपदाद्युदात्तात् (तु पा ६, २, ११६) सुवेच भवति । यतु यनि एवाऽवग्रहे म तस इति कृत्वा उप बम इच्छेत् तत्र परिगणनपक्षं परिख्याय अव्यय-रूपप्रस्व स्यादिति तन्मतं द्र (तु १अन्यत-एनी-) । अन्ततो यत् स्वव्याख्यानीयाऽवग्रह-विरोधमपनुत्सु भा १शिति-बाहु- इत्येतदेव भावप्रधानं

सद् उप स्यादिति पक्षयति, तन्न तथा सुभवमिति कृत्वा नादरार्हमिव भवति ।

^d) सस्व नापू द्र । उप २^{*}शिति-रन्ध्र- यद्र ।

^e) मस्व एप् टि द्र । उप पाप्र दन्त→दन्त- इति समामान्त (पा ५, ४, १४२) । पक्षान्तरे तु टि ^{*}दन्त- ।

^f) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^g) सप्तम्यर्थे त्रलि प्र लिस्वर (पा ५, ३, १०, ६, १, १९३) ।

^h) तस अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

ⁱ) काम थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) । उप $\sqrt{\text{वे+कर्मणि क}}$ । तु टि अमुत्र-भूय- ।

^j) प्रकारवचने थाल् प्र लिस्वरश्च (पा ५, ३, २३, ६, १, १९३) ।

^k) १आहुन् इत्यत्र सस्थ टि द्र ।

^l) कम सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^m) तादर्थ्ये यति प्र लिस्वर (५, ४, २४, ६, १, १८५) ।

ⁿ) कर्मण्युपपदे $\sqrt{\text{वप्+अण}}$ । कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप २वाप- $\sqrt{\text{वापि(नावा)}}$ < १^{*}वाप- (=हि

मे ३, १४, १८, काठ ४७, ७
अन्य-व्रत^a-त ऋ १०, २२, ८,
-तम् ऋ ८, ७०, ११, -तस्य
ऋ ५, २०, २, मा ३८, २० का
३८, ५, ३, मे ४, ९, १०
१ अन्य-श्रृङ्ग^b- -ङ्गे मै १, ४, १५
१ अन्या(न्य-अ)ग्र^c-ग्रान् मै ४, ८, ९
अ(न्य>)न्या-दृश^c- -दृङ् मा १७,
८१, का १८, ७, २, तै १, ८, १२, २,
४, ६, ५, ५, काठ १८, ६, क २८, ६

*अन्ये^d
अन्ये-यु^e-
अन्येयुस्()^f मै ३, २, २१,
शौ १, २५, ४, ७, १२१, २,
पे १, ३२, ४
अन्येयुष्-क^g- -कम् पै
१, ४५, १
अन्यो(न्य-उ, दृ^h)-
अन्योदर्यⁱ- -र्य ऋ ७, ४, ८
अन्योऽन्यश्चैव^j- -चैव क

३८, २
अन्यन्नद^k पै ५, ३१, ६
अन्यस्त^l- -स्ते^m मै ४, ५, १
अन्यो(नि-ओ)रुस्ⁿ- -का. शौ १२,
२, ४
अन्वक्त- अन्व(नु/अ)ञ्ज् द्र
अन्व(नु/अ)ञ्ज्, अन्वज तै ७, ४,
१९, १, काठ ४४, ८
अन्व(नु/अ)ञ्च्
अन्वच्,ञच्^o- -नूच्^p ऋ ३, ३०, ६,

बाप [यन्-सजन्मानौ/वाप्, वप् यद्र] ।

^a वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^b तस सामस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^c उस उप /दृश+किन् प्र, पूष दार्धत्व कृद्-उप-
प्रस्व च (यक पा ३, २, ६०, ६, ३, ९१, २, १३९) ।

^d सप्तम्यन्तमिद नाउउ व्यु औपयिक द्र । सुब्-अलुग्-
विधया पूष भवतीति गान्दिक्प्रवृत्तिविचारसौकर्यमात्र-
प्रयोजन पृथङ् निर्देश उपपद्येत ।

^e तस सामस्व (पा ६, १, २२३) । उप <√दिव्
यद्र । नाउ व्यु औपयिकतया सुकल्प द्र ।

^f नापू सुच् प्र उस. (पा ५, ४, १८) । पाप्र
त्व अन्य-+एद्युस् प्र निपात्यते (५, ३, २२) । ननु
क्रियाभ्यावृत्तिगणनाऽर्थेऽय प्र इध्यत इह च तदभावे
कथम् उस इति । उक्तार्थद्वयमुपलक्षणमात्र भवति ।
क्रियावृत्तिविशेषणतासामान्ये तु तात्पर्यं प्रतीयेत । नापू
यनि पदविभागे च पपा अपि प्रामाण्यमुपलभ्येत (तु
उभय-द्यु शौ १, २५, ४, ७, १२१, २) । ननु
अस्मिस्तावत् प्राति नाऽवग्रहो भवतीति । सत्यम् । तत्र
पूष सुबलुगिति कृत्वाऽवग्रहाभाव (वैतु अग्ने-पा
[ऋ ४, ३४, १०] यत्र पूष सुपोऽलुकि सत्यप्यवग्रह
पपा भवति तत्र पदकारमतेन पूष विभक्तिप्रतिरूपकम्
अव्य इति कृत्वा विवेक सुलभ द्र) ।

^g तत्रभवीय. कन् प्र उस षत्व च (पा ४, ३, ३२,
८, ३, ५९) । यद्वा 'अन्वेजुकम्' इति पा स्यात् (तु
मूको 'अन्वेजुकम्' इति) ।

^h कस सामस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र । पाप्र
नाउ व्यु औपयिकतया सुकल्प भवति ।

ⁱ तत्रशथितीय यत् प्र ओकारश्चोदात्त उस
(पा ४, ४, १०८) । यद्वा, उदृ- > उदर्थ- इति तत्रभ-
वीये यति प्र निष्पन्न भावप्रधान सद् उप स्यात् (पा ४,

३, ५५, [तु च] ५, १, १२४) । एव तावद् वस
पूषप्रस्व स्यात् । 'अन्यद् भिन्नम् उदर्यम् उदराभिसम्बन्ध
प्रभवो यस्य' इत्येव च व्याख्यान सुवचम् । एस्थि 'समान-'
(पा ४, ४, १०८) इत्यनुशामनमन्यथासिद्धायताम् ।
समानोदर्य- इत्यस्यापि समाननिष्पत्ते सभवादिति ।
यत्तु अ^o इत्याद्युदात्तम् PW आह, तन्नितान्तमप्रमाण-
मित्युपेक्ष्यम् ।

^j सुपा सन्देह । कथमिति । शाखान्तरीय-
विसवादात् (तु मे ३, ७, १० 'अन्योन्यस्य श्रैष्ठ्ये'
इति, तै ६, २, २, १ 'अन्योन्यस्मै श्रैष्ठ्याय' इति ।
अत इहापि 'अन्योऽन्यम्' इत्येव सतोऽनुस्वार-च्युति
सभाव्येत [एस्थि च स्वराङ्कितानि निगमान्तरायण्यनु
'अन्य । अन्यम्' इति पदद्वयीव निर्दिश्येत], वैतु
REIV. यनि इति) ।

^k 'अस्य अन्य(यथौ क्रममिति)' इत्येवं सुपा सु-शोध द्र ।

^l तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^m अत्र सुपा 'स्तोऽस्य' इत्येव मूलतः सत 'स्तेऽस्य'
इति यनि प्रमादमूल विकारमात्र सजायमानमनुपद
मूलतः 'यञ्' इत्येवं श्रूयमाणस्य सत 'यञ्जे' इत्येव
विकारान्तरनिमित्तमभूदिति सभाव्येत । अन्यथा हि यमु
अपा परिहरणाभिष्ठादयितुमिष्यमाणो विश्वदेवात्मिका-
न्योऽद्भ्य सप्रतपूर्वस्य यज्ञस्याऽन्यासलक्षणो लाभ
एवास्पष्टप्रत्यय सजायेतेति (तु उपरि श्रूयमाण नञ्-
पुरस्कृतमेवाऽप्-परिहरणस्य रचोऽनन्वायलक्षणमपर
फलम्) । एस्थि इह च सस्थ यञ्->-ञ्जे इत्यत्र च
यथावच् शोध द्र ।

ⁿ सस्व नापू द्र । उप वस यद्र ।

^o गस किन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ३, २, ५९, ६, २, १३९) ।

^p भस्याऽकारस्य लोपे दीर्घत्व विभक्तिस्वरश्च (यक
पा ६, ४, १३८, ३, १३८, १, १७० [वैतु नाउ रु]) ।

-ऽनूच्^a शौ ३, १, ४, पै ३, ६, ४, -न्वक्, ग् तै १, १, २, १, ८, १०, ३, काठ ३९, १, -न्वह्^b मै २, ४, ३, काठ २३, १, २५, १०, क ३५, ७, -न्वञ्च तै २, २, २, ५, ७, ४, २, ३, -न्वञ्चम् मै २, ६, ९, ४, ३, काठ २३, १, क ३५, ७, शौ ६, १३४, ३, पै ५, ३३, ६, -न्वञ्चौ तै २, ६, ६, ४^c

१^aअनूची^b- -ची क १, ११३, २, कौ २, ११००

२अनूची^c- -ची तै ५, ५, ७, २, शौ १०, १०, १०, पै १६, १०७, १०

अन्वग्-भाव^d- अन्^e
१^aअनूचीन^e- -नम् तै ६, ३, ९, २, मै ३, ८, ९

१^aअनूची(न>)ना^f- -ना क ४, ५४, २, मा ३३, ५४, का ३२, ४, ११

१^aअनूचीना(न-अ)ह^g- -हम् तै ७, १, ५, ४

३अनूच्य^h- -च्ये शौ १५, ३, ५.

अन्व(नु/अ)ञ्ज्
अन्वक्त- घृत^o

?अन्वत¹ पै ९, ८, १०, १२

१^aअन्व(नु-अ)ति/मुच्, अन्वतिमु-

च्यते मै ४, ७, ७

१^aअन्व(नु-अ)ति/पि(←मि)च्>ञ्च्
अन्वतिपिञ्चति मै १, ८, ९, ४, ८, ९

१^aअन्व(नु-अ)त्या(ति-आ)/वृत्>
वर्ति, अन्वत्यावर्तय मै १, ८, ९

१^aअन्व(नु-अ)प/क्रम>क्राम्, अन्व-
पक्रमति मै ३, ९, ३, अन्वपक्रा-
मन्ति मै ४, २, ८, अन्वपाक्रा-
मत् मै २, ३, ७, अन्वपाक्रामन्,
अन्वपक्रामेयु मै ४, २, १२

१^aअन्व(नु-अ)भ्य(मि-अ)व/चर्,
अन्वभ्यवचरति मै १, १०, २०

अन्वभ्यव-चारम्¹ मै १, १०, २०
१^aअन्व(नु-अ)भ्या(मि-आ)/रुह्
>रोहि, अन्वभ्यारोहयत् मै
१, १०, १३

अन्वय- अन्वि द्र

अन्व(नु/अ)र्ज् अन्व(नु/क)ज् द्र

अन्वर्तितु- अन्व(नु/क)त् द्र

अन्व(नु/अ)व्, अनु¹ अवतु काठ

३७, ९, पै ४, ३, ५, ६,

अनु¹(अवतु) पै ४, ३, ५,

अनु¹ **अवताम् काठ ३७, ९,

पै ४, ३, ६, अनु¹ **अवन्तु काठ

३७, ९, पै ४, ३, ५, अनु¹

आवताम् ऋ १०, ११३, १^k,

अनु¹ **आवन् ऋ ८, ७, २४,

अनु¹ आव ऋ ३, ५०, २,

अनु¹ *आवीन् काठ ३७, ९,
पै ४, ३, ५, ६

१^aअन्व(नु-अ)व/क, अन्ववाकरोत् मै
१, ८, ४

१^aअन्व(नु-अ)व/गम्>जिगास,
अन्ववाजिगासन् तै ३, २, २, ३.

१^aअन्व(नु-अ)व/चर्, अन्ववचरति
काठ ३६, १४, अनु¹ **अवच-
रन्ति तै ६, ४, ९, ५

अन्वव-चार- अन्^o

१^aअन्व(नु-अ)व/जि, अनु¹ 'अवज-
येयु मै ३, ९, ५, १०, ६
अन्वव-जय- अन्^o

१^aअन्व(नु-अ)व/नी, अन्ववनयति
काठ २४, १०, क ३८, ३,
अन्ववनयेत् मै १, १०, २०,
३, ३, ४, ४, ८, ३, काठ ३६,
१४¹

१^aअन्व(नु-अ)व/सृज्, अन्ववसृजति
तै ६, ५, ८, ५, अन्ववसृजति
मै १, ६, ६, अन्ववसृजतात्
काठ १६, २१, अन्ववासृजन्,
अन्ववासृजन् मै १, ६, ६,
अन्ववसृजेत् तै ६, ५, ६, ५, ७,
१, ८, ५, मै ४, ६, ७

अन्व(नु-अ)व/सो>सा

अन्वव-साय¹ मै १, ८, ८, ९, ३,
४, ५¹, काठ ६, ६, २२, २¹,
क ४, ५

अन्वव-सायिनी- पश्चात्^o

^a) पूष अन्तोदात्त (पा ६, १, २२२ [वैतु नापू रु])।

^b) स्त्रिया ङीप् उदात्तनिवृत्तिस्वरेणान्तोदात्त (पावा ४, १, ६, पा ६, १, १६१)। सौवर प्रवृत्तिभेद तु नाउ।

^c) उदात्तनिवृत्तिस्वर बाधित्वा एप् स्वर द्र। सौवर प्रवृत्तिभेद शाखाभेदेन व्यवस्थापनीय (तु नापूप्)।

^d) उस. भावे घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^e) स्वार्थे ख->ङ्गन प्र (पा ५, ४, ८)। प्रत्ययस्वरः।

^f) शाखाभेदेन स्वार्थे खच् प्र उस। चित्स्वर (पा ६, १, १६३)।

^g) कस समासान्ते टच्चि (पा ५, ४, ९१) नापू स्वर।

उप अहन्- द्र। वा क्विवि भवति।

^h) तत्रभवीय. यत् उम् तित्-स्वरश्च (पा ४, २, १०१, ६, १, १८५)।

¹) 'अनु। अत' इति पदद्वय वा स्यात् (अनु/इ>) 'अन्वितम्' इत्येवं मूलतः सतो विकारो वा स्यात्।

²) गस णमुलन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^k) तु GW च ऋ ८, ७६, ११ इति सवादिनी श्रुतिश्च (वैतु सा प्रभृ 'शुष्मम्' इति कर्मपदम् अनुना कप्र अनुगमयन्त /अव् इत्यस्य कर्मान्तरमध्याहारकाश्च)।

¹) गस ह्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

॥अन्व(नु-अ)व/स्था>निष्ठ,अन्व-
वातिष्ठत् मै ३, ९, ४
॥अन्व(नु-अ)व/स्त्रु→स्त्रावि,अन्व-
वस्त्रावयति तै ५, ६, ३, २, ६,
२, १०, ५, क ४०, ३
अन्व(नु-अ)वार(व/क)>च्छ,
अन्ववाच्छति मै ३, ९, ६
॥अन्व(नु-अ)वा(व/२अ)स्, अन्व-
वास्यति तै ६, ६, ७, ६, काठ
२९, ४, क ४५, ५, अन्ववा-
स्यति मै ४, ८, ६
॥अन्ववे(नु-अ)व/इ, अन्ववैति तै
६, ६, ३, १, मै ३, ८, १, अन्व-
वैति मै ४, ८, ५, अन्ववैत् मै
४, ८, ५, अन्ववैताम् तै २, ४,
४, १, २, अन्ववायन् तै ३, २,
२, ३, ५, ३, ३, १, मै १, ९,
८, ३, ६, १०, ८, १, ४, ९,
११६, काठ १३, ५, २०, ६,
१३, २४, १०, क ३१, ८, १५,
३८, ३, अन्ववायन् तै ६, ३,
१, २
अन्ववा(व-अ)यु^१- -याय काठ
२५, ८ [°वाय- अन्]

अन्ववा(व-आ)यिन्^२- -यिन खि
३, १६, ५६
अन्ववे(व-इ)य माठ २२, ७, २५,
८, क ३५, १, ४०, १
अन्ववै(व-ए)नुम् काठ २४, १०,
क ३८, ३
॥अन्व(नु/१अ)श्, अन्वश्नोति ऋ
२, १६, ३, अन्वश्नुवन्ति ऋ
७, ९९, १, मै ४, १४, ५
अन्वानशे शौ ४, २५, २६,
अनु आनशे ऋ १, ८४, ६०,
कौ २, ३००, जै ३, २४, १६,
पै ४, ३४, २, अनु आनशु ऋ
१, ५२, १४^३, अनु आनद्^४,
अनु अष्ट ऋ ८, ७०, ५, तै
२, ४, १४, ३, काठ १२, १५,
कौ १, २७८, २, २१२, जै १,
२९, ८, ३, १९, ७, शौ २०,
८१, १, ९२, २०
॥अन्व(नु/१अ)स्, अनुष्ठन^५ मै २,
१३, १, काठ ३९, २, शौ
३, १३, २, पै ३, ४, २, अनु-
स्थन तै ५, ६, १, ३, अनु
आसन् ऋ १०, २७, १७, अनु-

व्यात् ऋ १, १६७, १०^६,
१८२, ८, ३, ३९, ८^७, अनुव्यात्
काठ ३५, १४^८, कौ १, ८२^९,
जै १, ९, २, अनुव्याम ऋ १,
१८५, ४
॥२अन्व(नु/२अ)स्, अन्वस्यति,
अन्वस्यति तै ७, २, ४, २
॥अन्व(नु-अ)ह^{१०}- -हम् खि २, ६^१,
१६६, तै २, ४, १०, १, ५, ५, ६,
२, मै २, ४, ८, काठ ११, १०
॥अन्वा(नु-आ)/क, अन्वाकुर्वन् काठ
२४, ७, क ३७, ८
॥अन्वा(नु-आ)/कम्, अन्वाक्रमत तै
६, ५, ६, ३
॥अन्वा(नु-आ)/कशा
अन्वा-कशायम्^{११} मै १, ९, ८
अन्वा(नु-आ)/रक्षि, अनु आक्षि-
यति पै १६, १३२, ७
अन्वा(नु-आ)/गम्>च्छ, ॥अन्वा-
गच्छत् काठ ८, १०, १०, २^{१२},
११, ३, क ७, ६, ॥अन्वागच्छन्
काठ ८, ७^{१३}, क ७, ४^{१४}
॥अन्वागमन् तै ७, ३, ५, १,
अनु आगन् पै १६, ७१, ८

^१) गस भावे अचि थाथादि-स्वर (पा ३, ३, ५६,
६, २, १४४) ।

^२) उम णिन्यन्त-कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
‘-वा-’ इति सुपा स्वरो भ्रष्ट ।

^३) सा साहचर्ये कप्र इति कृत्वा ॥१अम् इतीममाक्षिण्य
तृतीयचरणान्तेन प्रथम वाक्यमाह, तुरीयचरणस्थे
वाक्यान्तरे क केवल ‘त्वा’ इति पदमनुवर्तयति न तु ‘त्वा ।
अनु’ इति पदद्वयम् । तच्चिन्त्यम् । तथाहि, साहचर्यार्थं
खलु अनोर अस गतित्वेनाऽऽख्यातयोगे च प्रसिद्धो
भवति न तु तथा तस्य लक्षणार्थवत् कप्र सत ।
अतोऽध्याहारमुखेनाऽपि गतित्व एव पर्यवसानाद् वरमेव
तत ‘आनशे’ इत्यस्योभयोरपि वाक्ययोरन्वयस्तेन
चाऽनोर्गतित्वेन योग (तु ऋ २, १६, ३ यत्रत्या सकक्षा
श्रुतिरिममेवाभिसन्वि नि सन्देहतामापादयति) । एवमपि
G.W अनोर गतित्वमदर्शकश्चिन्त्य ।

^४) अनेवदर्शी G.W अन्ययाऽर्थवादी भवति गतित्व-

मिन्नगतेरभावाद् अनोर इति यावत् ।

^५) एतद् रू अनु/१नश् इत्यत्र द्र ।

^६) नति उस (वैतु पा ८, ३, ८७) । शाखाभेदेन
व्यवस्था स्यात् । पाप्र चेह शाखाविशेषमात्रानुसारिणीति
तु तत्त्वदृक् (तु नाउ रू) ।

^७) गतित्वमूला नति. (पा ८, ३, ८७) । कप्र इतीव
सा अभिप्रयस्ता नति प्रति पर्यनुयोज्य ।

^८) गतित्वमपश्यन् G.W मन्त्रस्था नति प्रति चोद्यो
भवति (तु नापूटि) ।

^९) ‘वनुष्यात्’ इति बाह्वच (६, ५, ४) पाभे ।

^{१०}) पादपूर्तिरु अनुर इत्यभिप्रायी विव गतिमूला
नति प्रति चोद्य ।

^{११}) अस समासान्ते टचि चित्स्वर (पा ५, ४, १०८, ६,
१, १६३) । उप अहन्- यद् । वा क्विव भवति ।

^{१२}) गस णमुलन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २,
१३९) । ‘-क्षा-’ इत्यप्येकस्मिन् मूको पा । स तु

अन्वा-गन्तु ^a -न्ता मा १८, ५९, का २०, ४, २, तै ५, ७, ७, १, काठ ४०, १३, शौ ६, १२३, १, २	॥अन्वा(नु-आ)त्म् ^d -मम् काठ २३, १, क ३५, ७	अन्वा(नु-आ)/भज्, ॥अन्वाभजति तै ६, १, ९, ६, ४, ६, ३, ५, १, ३, ॥अनु आभज तै ६, ४, ६, २, ॥अन्वाभजत् तै ६, ४, ६, ३, अनु(आभजत्) ¹ क ३, ४७, ३
अन्वा(नु-आ)/गा, अनु आ- (आ-अ)गुः तै ४, ३, ११, १ ^b	॥अन्वा(नु-आ)/धा अन्वा-धाय ^c काठ ३५, १७ ^c , क ४८, १५ ^c	अन्वा(नु-आ)/भू, अन्वाभवत् काठ ३५, १५, ४३, ४, क ४८, १३
॥अन्वा(नु-आ)/चक्ष्, अन्वाचष्टे मै १, १०, १८, ४, ४, ७, काठ ३६, १३	॥अन्वा(नु-आ)/धाव्, अन्वाधा- वन्ति काठ १३, ४	॥अन्वाभविष्यन्ति तै ६, ३, ४, ७, १०, २, ५, ३, १
अन्वा(नु-आ)/तन्, अन्वाततान मा ८, ६२, शौ १८, २, ३२, पै ११, ५, ३, अन्वातासीत् मा १५, ५३, का १६, ६, ५, तै ४, ७, १३, ५, काठ १८, १८, क २९, ६, अन्वातासु. मै २, १२, ४	अन्वा(नु-आ)/(धै>)धी>दीधी, अनु आदीधीथाम् ^f शौ २, १२, ५, अनु आदीध्याथाम् पै २, ५, ५ ^g	अन्वा-भूति ^h -ति काठ ३५, १५
अन्वा(नु-आ)/तप्, अन्वातपन्ति पै ५, ३१, ७ ^o	*अन्वा(नु-आ)न्त्र ^h - ॥अन्वान्त्र्य ^h - शौ २, ३१, ४, पै २, १५, ४	॥अन्वा(नु-आ)/यत् अन्वा-यत् ^h -त्त, -त्तम् तै १, ६, ११, १, मै १, ४, ११
	॥अन्वा(नु-आ)/प्यै>प्याय्, अन्वा प्यायते, अन्वाप्यायत मै २, २, ७	अन्वा(नु-आ)/रक्ष्, अन्वारक्षत् पै १६, ६३, ३
	॥अन्वा(नु-आ)/प्री, अन्वाप्रीणाति क ४१, ७	अन्वा(नु-आ)/रम्>रम्भि, ॥अन्वा रम्भते तै ३, १, १, ४, ६, २, १, १,

ख्या<>क्षा<>क्षा इत्येव वर्णसंकरज परिणामः ।

^a) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) । अस्य व्याख्यानं द्विवर्णकं भवति । यनि कृदन्तमिति प्रथमं वर्णकं (तु उ WI च) । लुटि प्रपु १ इत्यपरं (तु भा सा. म PW. प्रभृ) । इह 'न लुट्' (पा ८, १, २९) इति तिङो निघाताऽभावे सति गतिद्वयस्यानुदात्तत्वं द्र (पा ८, १, ७०, ७१, तु भा) । ननु किमिति नेह भूयोमत-मन्वमानीति । उच्यते । लुट्-वृत्तमपि मूलतः ॥१॥ अस् इत्येतल्ल-लङ्-वृत्ताऽनुप्रयुक्ता वृजन्त-कृतोऽनर्थान्तरमित्य-भिमन्धेरलपीयोऽभिमतपक्ष्यत्वमेवोरीकृतमिति दिक् ।

^b) अत्र 'आगु.' इत्येकं पदम् । यनि अपरं पद-मिति विवेकः द्र । तुटि '२अनु' तै ४, ३, ११, १^c ।

^c) 'न्ती' (=शत्रन्तस्य डीपि दि३) इति मुपा शोध-मर्हति । अन्यथा हि वाक्यासम्भवत्वप्रसङ्गः स्यात् । नाउ पदं च मूलतः 'ईर्मम्' इति सदेव 'ईरिमम्' इति मन्थ इकारोपजनवत्तया मूको व्यकारीति संभाव्येत (तु ईर्म-सस्थ टि) ।

^d) असं समासान्ते टञि चित्-स्वर. (पा ५, ४, १०८, ६, १, १६३) । उप आत्मन्- यद् । वा विवि ।

^e) गस लृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) 'अपकामस्य कर्त्ता माऽभिभूद् माम् इत्यस्य कृते यावापृथिव्यौ मम विस्मरणमकुर्वणे ममाऽन्वाल्मभन नाम

पृष्ठपोषणं वितन्वीयाताम्' इत्यस्य मन्त्रस्वारस्यस्याऽति-रोहितत्वेऽपि यत् सा W च 'मा अनु' इत्यन्वयमिच्छ-तस्तन्नि सारः द्र । तदभिमतस्य ॥२॥ दीधी इत्यस्य च ॥३॥ दीदी इत्यस्य पर्यायभावस्याऽप्रामाणिकत्वादिति दिक् (तु सस्थ अनु आरम्भध्वम् इति) ।

^g) मुपा चिन्त्य । 'दीध्यताम्' इति मूको हि पर लिङि मपु २ दीधी-यातम्>दीध्यातम् इति संकेतयेत् ।

^h) प्रास पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद् ।

ⁱ) तत्रभर्वायेयति प्र तिस्वर (पा ४, ३, ५५, ६, १, १८५, [तु सा यत्त्वसाव् आन्त्र- इत्यत यत् इत्याह, तन्न । तथा सत्य् अनुना प्रास. पूषप्रस्व हि स्यात् । अर्थतोऽस्य प्रास असंगतेश्च । सा समये स्वरितस्वर. मूको बभूवेत्यस्य तत्प्रमाणतः सुवचत्वाच्च नापू इह मूलभूतस्य प्राति सद्भावात् सूह. द्र । एस्थि सप्रत्याशुदात्ततया यदस्य प्राति मूको उपलम्भो भवति तत्र समाधानं मृग्यम्] ।

^j) सामर्थ्याच्छ्रुतचरी क्रिया पुरुषवचनपरिणामपूर्वक-मयाहता द्र (तु सा [अनु-मात्रमुपसर्जक], वैतु PW प्रभृ 'त्वानु' इति योगतः अनु. कप्र इत्यभिप्रायुका) ।

^k) गस क्तिनि 'तादौ-' (पा ६, २, ५०) इत्यनु स्वर-शोधे सति ०भूति- इति मुपा चिन्त्य ।

^l) कर्मणि कैऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

३, ८, २, ९, ४ मै ३, ६, ६, ८, ९,
९, १, ४, ६, ८, माठ १०, ५,
११, ४, १३, ७, २४, ८,
३०, ३, ४ ३८, १, ४६, ६
॥अन्वारभते तै ६, ३, ९, ४,
मै ३, ९, ७, ॥अन्वारभन्ते मै
४, ६, ३, अनु आरभे तै ३,
२, १, १, ७, ५, १९, १, २,
काठ ३५, २, ६, ९, ३८, १२,
४५, १५, क ४८, ३, ७, १०
शौ ६, ४८, १-३, ॥अन्वारभा-
महे^a मा ९, २६, ३५, १३६,
का १०, ५, ५, ३५, ४, १२६,
तै १, ७, १०, ३, मै १, ११, ४
काठ १४, २, २१, १४६, कौ
१, ९१, जै १, १०, १, अनु-
आरभामहे^b शौ ५, ८, ९,
पै ७, १८, ८, १अन्वारप्स्व^c पै
४, १८, ६, अन्वारभेथाम् शौ
६, १२२, ३, १२, ३, २०, ४७,
पै १६, ५१, ७, अन्वारभध्वम्
१२, २, ४७ ४८, अनु आर-
भध्वम् काठ ३५, २, ६, ९, क
४८, ३, ७, १०, शौ २, १०, ५^d,
पै २, ५, ५, १५, ९, ६, ॥अन्वा-
रभन्त काठ ७, ६, क ५, ५,
॥अन्वारभेत तै ३, १, ५, १,
६, ३, ८, १, २

॥अन्वारम्भयति तै २, ६, २, ५,
मै २, १, २, ४, १, १२
॥अन्वा-रब्ध^e -ब्धम् तै ६, ३,
८, २ [०ब्ध-अन्^f]
॥अन्वा-रभ्य^g तै २, २, ५, ५, ३, ११,
४ ५, ३, ९, २, ६, १, ११, १,
७, ३, १, १, काठ २४, ८, क
३८, १ [०भ्य अन्^h]
॥अन्वा-रभ्यⁱ -भ्य, -भ्या^j
तै ६, ३, ८, १
॥अन्वा-रम्भ^k -म्भ तै ६, १, ११,
५, २, १, २, ९, २, मै १, ४, ८,
११, ८, ३, ७, ९, ८, ७, ४, १,
१२, ४, ५, ८, २, काठ १४, ८,
२४, ४, ८, २५, ८, ३१, ९,
३२, ४, क ३७, ५, ३८, १,
४०, १, ४७, ९, -म्भाय मै ३,
७, ९, ८, ७
॥अन्वा-रम्भयित्वा^l माठ ११,
१०, १२, २, २४, ८, क ३८, १
॥अन्वा(नु-आ)/रुह^m > रोहि, अन्वा-
रोहति तै ५, ४, १०, २, ६,
८, १, मै १, ८, ६, ३, ५, ५, अनु-
आरोहति तै ३, २, १, १, २,
अन्वारोहन्ति तै ७, २, १, २,
४, ६, २, ४, ३, २, ७, २,
मै ३, ९, ४, ॥अन्वारोहामि
मै २, ७, १६ⁿ, काठ ३९,

३^o, शौ ६, १२२, ४, पै २,
६०, १, अन्वारोहत् मै ४, ३,
४, अन्वारोहेत् तै ५, ६, ८, १
अन्वारोक्ष्यन्ति मै ३, ९, ४, १०,
२, ४, ७, ५, ॥अन्वारुहन् वि
१, ११, ४^k
अन्वारोहयति मै ३, १०, ४,
अन्वारोहयेत् तै ३, ४, १०, ४,
अन्वारोहयेयु मै ३, ९, ४
०अन्वा-रुह^l > डा- ॥डा^m पै ८,
१६, १, २, ३
अन्वा-रोहⁿ -ह तै ५, ६, ८, १,
मै ३, ८, १, -हा^o तै ३, २,
१, २, -हान् तै ३, २, १, १,
मै ३, ५, ५
अन्वा-रोहयितव्य^p -व्यम् मै ३,
१०, ४
॥अन्वा(नु-आ)/लभ्, अन्वालेभिरे
क १०, १३०, ७, मा ३४, ४९,
का ३३, २, १२
॥अन्वा(नु-आ)/लवह्, अनु^q
आवहत्^r ऋ १०, २९, २, शौ
२०, ७६, २
अन्वा(नु-आ)/वृत्, ॥अन्वावर्तते
काठ ३२, ५, अन्वावर्ते^s तै १, ६,
६, २, ७, ६, ३, काठ ५, ५,
३२, ५, शौ १०, ५, ३७, पै
१०, १०, ३, १६, १३२, २,

^a) 'गीर्भिर्हवामहे' इति ऋ (१०, १४१, ३) पामे ।

^b) वैतु WI अनु कप्र इति ।

^c) 'अन्वारम्भि' इत्यस्य वा 'अन्वारब्ध' इत्यस्य
वा मूलतः सतो विकार स्यादिति विमर्श-सापेक्षो विषय ।

^d) तु PW, वैतु सा WI च अनु कप्र इति (तु
अन्वा/वीधी > ०थाम् इत्यत्रत्य सस्य टि) ।

^e) कर्मणि केऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^f) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^g) गस यदन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, १, ९८, ६, १, २१३,
२, १३९) ।

^h) प्लुतत्वं द्र (पा ८, २, ९७) ।

ⁱ) गस भावे घञि यायादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^j) गस छन्दसि ल्यब्-अभावः पाक्षिकः ।

^k) मुपा सन्नपि स्वरो श्रेष्ठात्मकत्वादुपेक्षितः द्र ।

^l) मूत्रो आडश्च छन्दः प्रमादजमभूदित्यनीक्षित्वा
तदभावतः प्रवर्तितः मुपा चिन्त्य (तु उत्तरौ मन्त्रौ) ।

^m) गस तव्यदन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८५, २,
१३९) । इत्येव मौलिकः स्वरः स्यात् । यत् मूत्रो मुपा
च गत्यशेऽपि स्वरो भवति तदनुपद श्रूयमाणेन 'अन्वा-
रोहयति' इत्यनेन हृदोषतः कारितः स्यादिति शोधो
यथावत् सावसरः द्र ।

ⁿ) तु वै. PW प्रभृ च, वैतु सा य अनु निपात-
मात्रमनुचरपरतया व्याचक्षाणोऽसमर्थमिव बभाषे ।

^o) तुटि २ अनु मा २, २६ ।

अनु(आवर्त) पै १६, १३२, २
 अनु आवर्त ऋ ५, ६२,
 २, मै ४, १४, १०
 ॥अन्वावरीवर्ति मै ३, २, ९
 अन्वा(नु-आ)/शी, अन्वाशये शौ
 १०, ७, ९
 ॥अन्वा(नु/आ)स्, अन्वास्ते तै ५,
 ३, ७, ३, मै १, ४, ८, काठ २१,
 २, क ३१, १७, अन्वास्ते मै
 ३, ३, १, अन्वासीत मै १,
 ४, ८
 अन्वा(नु-आ)/सृप्, आ अनु-
 सर्पत मै ४, २, ५
 अन्वा(नु-आ)/स्था>तिष्ठ, अन्वा-
 तिष्ठथ काठ ३, ९, अन्वातिष्ठत
 मै १, ३, १, क २, १६,
 अनु आतिष्ठत^१ मा ८, १९,
 का ९, ३, ५, मै १, ३, ३८, काठ
 ४, १२, क ३, १०
 ॥अन्वा(नु/आ)ह्, अन्वाह तै २,
 ३, ६, २, ७, ४, ५, ७, १, २,^३
 ३, ४, ८, २, ४, ५, ११, १,^३
 २, ५, १, ८, ५,^३ ६, २, १,
 २, २, ३, ४, ७, २, ६, १, ५,
 ३ ३, ५, ३, ४, ७, १,^३ ४, ३,
 २, मै १, १०, १५, १८,^३
 ११, ७, २, ४, ४ ५, ३, २,
 ५, ३, ७, ४, ६,^३ ८, ७, ९,
 ५,^३ ४, ५, ३,^३ काठ १४, ७,
 २०, ५,^३ २६, ८,^३ २९, ६,
 ३६, ९, १२,^३ १३, १४, क

३१, ७,^३ ४१, ६,^३ ४५, ७, ६,^३
 १, १०, १,^३ अन्वाह तै १, ५,
 ८, ३, २, ४, ११, १, ५, ८,
 १, २, ५, ११, १, ५, ४, ६,
 ४, ६, १, ५, ३, मै १, १०,
 १८,^३ २, ४, ४, ३, १०, २,^३
 ४, ५, ३,^३ अन्वाहु मे
 ४, ५, ३, अन्वाहु मे ३,
 २, ५
 ॥अन्वा(नु-आ)/ह्, अन्वाहरति ते
 १, ७, ३, २, अन्वाहरति मै
 १, ४, ६, अन्वाहरन्त तै १,
 ७, ३, ३, अन्वाहरेयु मे १,
 ५, १२, अन्वाहरेयु मे १, ५,
 १३
 अन्वा-हर्तवै^१ मै १, ५, १३
 अन्वा-हार्य^२ -र्य तै १, ७, ३,
 २, ३,^३ -र्यम् तै १, ७, ३, १,
 २, ३, मै १, ४, ६, काठ ८,
 १३, क ८, १, -र्यस्य तै १,
 ७, ३, २, -र्येण तै १,
 ७, ३, १, काठ ८, १३
 क ८, १
 अन्वाहार्य-त्व^३ -त्वम् तै १,
 ७, ३, २
 अन्वाहार्य-पुचन^४ -न. तै १,
 ६, ७, १, काठ ३२, ७
 अन्वि(नु/इ), अन्वेति ऋ १, ११३,
 ८, [१२४, ३, (१०, ६६,
 १३)], ५, ८०, ४, ७, ६३,
 ५, [१०, २७, १३, (१४२,

५)], ॥तै ५, १, २, ३, ५,
 १, २, ६, ४, ५, ६, ३, ९,
 ५, ५, १, ४, ॥मै ३, १, ३,
 १०, ४, ४, ५,^३ १४, १४,
 ॥काठ १४, ७, १९, २, ८,^३
 २२, ९, ॥क २९, ८, ३५, ३,
 शौ १०, २, १९, पै १२, ६,
 १३,^३ अन्वेति मै ४, ६, ५,^३
 कौ १, ६४,^३ जै १, ७, २,^३
 ॥अन्वेति^३ तै ७, १, ७, ४,
 ॥अनुयन्ति तै ६, ५, १, ४, मै
 ४, ६, ५, काठ २७, १०,
 अनु यन्ति ऋ १, १६३,
 १२, ४, १३, २, ८, ४०, ८,
 १०, ८५, ३१ १३६, २, मा
 २९, २३, का ३१, ३, १२
 तै ४, ६, ७, ५, काठ ४६, ३,
 अन्वेति तै ४, २, ५, ४, शौ
 १२, २, ४९, १७, १, १६,
 अन्वेति ऋ १०, [(२७, १३)
 १४२, ५], अन्वेमि ऋ १०, [(१,
 १२४, ३, ५, ८०, ४), १३, ३]
 ६६, १३, मा १, ७, ११, ७,
 २, ३८, ५, का १, ३, ३,
 ७, १, २, २, २, ३८, १, ५,
 मै ४, १, ५,^३ शौ ११, ११,
 ४, अन्वय.^१ पै ४, २२, ६,
 अनुवेतु ऋ ६, ५४, ५,
 तै ४, १, ११, २, मै ४, १०,
 ३, ११, १, काठ ४, १५, २०,
 १५, ६, ८९, २, १९,

^१) आडोऽनोरपेक्षयाऽर्थतो वातुना नेदीय इवाभिम-
 बद्धत्वमुपजीवुक यनि श्रुतिक्रमव्यत्यास द्र ।

^२) अनु लक्षणो कप्र आतिष्ठमान म त क्रियया
 समनुगमयतीति चित्रम् ।

^३) यथा दीर्घादिरय धातुरिष्येत न तु पराभिमत्-
 दिशा ह्रस्वादिरित्यस्य कृते तु टि /आह ।

^४) 'अध्याह' इति शौ (१, १६, २) पाभे ।

^५) तत्रै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्य भवति (पा ६, २, ५१) ।

^६) गस ण्यदन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, १, १८५, २, १३९) ।

^७) भावे त्व प्र (पा ५, १, ११९) । तत्-स्वर ।

^८) काम अधिकरणीय-व्युडन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १,
 १९३, २, १३९) ।

^९) 'अभियन्तु' इति ऋ (४, ५७, ८) पाभे ।

^{१०}) 'अप्येति' इति ऋ (१०, ११५, १) पाभे ।

^{११}) वाक्यस्य टेर् उदात्तप्लुत (पा ८, २, ८२, ९७)
 पदस्वरात् पृथग्भूत द्र ।

^{१२}) साशायकत्वेन सकेतयन् स चिन्त्य । लेट मपु १
 रू इत्येव सुवचत्वात् ।

४, ४^a, ६ पै २ २२, २, ५,
६, १, अनुयन्तु कौ २, १०१४,
शौ ३, १७, ५, अनु यन्तु
खि ६, ३, २, पै ५, ३८, २^b,
अन्विहि ऋ १०, ५३, ६, मा
१२, ६२, २२, १९, का १३,
५, १, २४, ६, १, तै १, १
२, २, ४, २, २, ८, १,
३, ९, २, ४, २, १, ३,
१, १३, ४, २, २, ३, ६, ४,
१, २, २, ६, ३, ९, ४, ४, ५,
५, ७, १, १२, १, मै २, ७,
१२, ३, १२, ४, काठ १३,
११, १२, १६, १२, क २५,
३, अनु इहि मै ४, ९, ११,
॥अन्वेत् तै २, १, २, १, ३, ५,
१, ५, २, १, २, काठ १०, ११,
॥अन्वेताम् मै २, २, ४,
काठ १०, ११, अन्वायन् ॥तै
१, ५, १, १, ७, ३, ५, १^३,
॥मै ३, ८, ६, ॥काठ २४, ६,
२६, १, ॥क ३७, ७, ४०, ४,
शौ ११, ७, २, पै ३, ३८, ७,
॥अन्वायन् मै ३, ८, १०,
अनु आयन् ऋ ४, २६, २,
१०, ६, ७, अनु आयम्
ऋ ५, ३०, २, १०, ९५, ५,

॥अन्वियात् ते ७, १, ७, ४
॥अन्विष्य ऋ ४, ८, ११, तै
१, २, १४, ५, मै ४, ११, ५,
काठ ६, ११, ॥अनु ईयत्
ऋ ८, ९९, ६, मा ३३, ६७,
का ३२, ५, १३, कौ २, ९८८,
शौ २०, १०५, २, ॥अनु ईयु
ऋ १, १६३, ८^c, मा २९, १९
का ३१, ३, ८, तै ४, ६, ७, ३,
काठ ४६, ३
अन्वय- स^d>सा
॥१अन्वि(नु-इ)त^d- -तम् मै ३,
१०, ४
॥२अन्वि(नु-इ)त^e- -तम् मै १,
२, १५
अन्वि(नु-इ)ति^f- -ति तै ३, ५, २,
२, ४, ४, १, १, ५, ३, ६,
१॥ काठ १७, ७, ३७, १७,
क २६, ६, -त्या मा १५,
६, का १६, २, १, मै २, ८, ८
॥अन्वि(नु-इ)त्य^g तै ६, २, ९, २,
६, ३, १
अन्वे(नु-ए)तवे^h ऋ ७, ३३, ८
॥अन्वे(नु-ए)तवैⁱ ऋ १, २४, ८,
७, ४४, ५, मा ८, २३, का ९,
४, १, तै १, ४, ४५, १, मै १, ३,
३९, काठ ४, १३, क ३, ११

अन्वि(नु/इ)न्ध, अन्वेन्द्र शौ १०,
२, १६, पै १६, ६०, ९,
॥अन्विये^j पै १३, ५, १५
अन्वि(नु/२इ)ष→च्छ, ॥अन्वि-
च्छति तै १, ५, ९, ७, अन्विच्छे
तै ४, ३, ११, ३, अन्विच्छ शौ
६, १३४, ३, पै ५, ३३, ६,
१३, १, ९, ॥अन्वेच्छत् मै १,
८, २, अन्वेच्छत् शौ १२, १, ६०,
॥अन्वेच्छन् मै १, ७, २, ४,
२, ६, ४, ७^k, काठ ८, १५,
२५, २, क ८, ३, ३८, ५
अन्वि(नु-इ)च्छत्^k- -च्छन् शौ ६,
३७, १
अन्विच्छती^l- -ती खि ४, ५,
२१
॥अन्वे(नु-ए)ष्टुम्^m काठ २४, ७,
३०, ४, क ३७, ८, ४६, ७
अन्वी(नु/ई), अनु ईयते ऋ ५,
३४, १
॥अन्वी(नु/ई)क्ष, अन्वेक्षत् काठ ७,
९, ॥अन्वेक्षन्त मै १, २, १५, ३,
९, ७, काठ ३०, ८, शौ २, ३४,
३, पै ३, ३२, ४, अन्वीक्षेत् तै ६,
५, ६, ५, काठ ७, ९, ॥अन्वीक्षेत्
तै ६, ५, ६, ५
अन्वीक्ष्यⁿ- -क्ष्य तै ६, ५, ६, ५

^a) 'अभ्येतु' इति सा ।

^b) 'अनु...यन्ति' इति ऋ (१०, १३६, २) पाभे ।

^c) 'अनुत्वा' इत्यनुवर्तयन् सा पर्यनुयोक्तव्यो भवति ।
वैयर्थ्याद् वेपरीत्याच्च । विस्तरस्तु वैज द्र ।

^d) वा अनुबद्ध तृतीयान्त पद कर्तरीति कृत्वा यनि धा
मकर्मकात् सत् कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २,
४९) । सहाय्यस्य वा निपातस्याऽनोर गतित्वकर्मप्रवच-
नीयत्वोभयोदापीनस्य सतोऽनुपसृष्टेन इत्- इत्यनेन कर्तरि
कान्तेन 'अनुगत इत्' इति कृत्वा प्राप्ता अव्यय-
पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । एस्थि उपसृष्टेभ्यो गत्यर्थेभ्यः के
प्र उभयीय विधा संभवन्ती यस्थ प्रकरणतोऽनुसंधेयेति ।

^e) मूको भ्रष्ट प्रतीयेत, तु समानप्रकरणम् 'इन्वि-
तम्' तै ३, १, ४, ४ (तु नापूटि यदनु, उभययापि

संभवत्यन्वयेऽन्यथाऽऽयुदात्तत्वेन भाव्यम्) ।

^f) गस भावे क्तिन् अन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ५०) ।

^g) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^h) गस तुमर्थीयस् तवेन् प्र पूषप्रस्व च (पा ६, २, ५०) ।

ⁱ) 'तवै' (पा ६, २, ५१) इति द्वैस्वरी द्र ।

^j) मूको शोध-सापेक्ष । 'अन्वयी ब्रह्मा' इति वा
'...अन्वये ब्रह्माणाम्' इति वाऽध्यक्षर पाद स्यादिति ।

^k) गस शत्रन्त-कृद्-विकरणा-स्वर (पा ६, १, १८६) ।

^l) 'न्वि-^o इति सुपा स्वरो नितरासुतन्त्र । 'शतुरनुम.'
(पा ६, १, १७३) इति नदीस्वरस्यानिवार्यत्वात् ।

^m) गस उप तुमुन् प्र द्र ।

ⁿ) गस कृद्-उपप्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९) ।
उप यत् प्र उस (पा ३, १, ९७) ।

अन्वीप-पम् तै ६, ४, २, ० मे
४, ४, १, काठ २८, ७, क
४४, १

अन्व(नु/१)अ, अनु० अर्त^१ ऋ ५,
५०, ६

अन्व(नु/१)ज, अन्वजेयु तै ७,
५, ३, २, काठ ३३, ५

अन्व(नु/१)जु-जव तै २, २,
८, १, मै २, २, १० काठ

१०, ९ -जुस तै २, २, ८, १

-जून् मै २, २, १०, काठ
१०, ९

अन्व(नु/१)त^२, अन्वर्तिष्ये^३ गौ
१४, १, ५६

अन्व(नु-अ)र्ति^४- -र्तिता ऋ
१०, १०९, २, गौ ५, १७, २,
पै ९, १५, २

अन्व(नु-२)र्ति^५-
✓अन्वतीय, अन्वतीयामहे^६

मै ३, ७, ३, अन्वार्तीयन्त

मै ३, ७, ३, काठ २४, १,
४३, २

अन्व(नु/१)घ, अन्वानुधु पै ५,
२९, ७, अनु० कध्या ऋ ८,
४८, २

अन्व(नु-अ)वृत्^७- -धन्त ऋ ७,
८७, ७

अन्वे(नु-आ/१)ह, अन्वायन्ति तै ६,
१००, ८ [नि^८]

५, १, ४, मै १, ६, ११ ३, ७,
९, काठ २४, ८, २७, १०,
क ३८, १, अन्वायन्ति मै ३,
७, ९, ४, ६, ५, अन्वायमि पै

२, ९, २ अन्वेहि^१ काठ ४१,
३, अन्वेत पै ५, १३, ९, अनु-

एत^{१०} गौ ३, ८, ६, ६,
९४, २

अन्वे(न्वा-इ)न्य^{११} मै २, १, ३

अन्वेतवे, अन्वेतवे ✓अन्वि द्र

अन्वेष्टुम् ✓अन्विष द्र

अन्वेतत्^{१२} गौ १८, ३, ४०

✓अप्^{१३}, अप्सन्त^{१४} ऋ १,
१००, ८ [नि^८]

१) 'अन्प' इत्यत्र टि द्र ।

२) उत्तरार्धमात्रैकवाक्यत्वे मति यनि भानु-कर्तृको-
ऽन्वय सुलभ स्वारमिकश्च द्र । एस्थि यत् मा 'अनु-
गच्छन्ति' इत्यात्तेपेण क्रियान्तर चिकीर्षति 'विद्युत्' इति
द्वि३ रू 'मरुत्' इत्येतत्-ममानाधिकरण सत् प्र३ इति
कृत्वा तत्-कर्तृतया च युयोजयिषति, तदसन् । तथाऽन्व-
यस्य हि तस्याऽवशिष्टै पदैर्वाक्यान्तर चिकीर्षतस्तदर्थं
च 'दिव' इति प१ सत् ष१ इत्येव मन्त्रस्वारस्य-
विरुद्धमनुजिगमयिषोर्नितरा दयनीयत्वप्रमज्ञात् (तु
PW प्रभृ) ।

३) ग्राम अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । अनु
(=सन्ततम्) ऋजु- (=प्रापणशील-) इत्येव तात्पर्यं च द्र
(वैतु भा गस इति वा वस इति वा बुवाण ।
[तथा हि न्याख्यायमान सदेतत् काममिन्द्रपगतया साव्य-
न्वित स्यान्न तु शाखान्तरोपस्थापित-सजात-परतया
(तु नाउ यनि मै काठ स्थले) । न हि कोऽपि यजमान
सजातानभिभावुक संस्तानेवाऽऽत्मविषयीकरणसमर्थत्वा-
ऽऽत्मकविपरीतार्थप्रतीतिकरत्वेनेच्छेत् । अत इन्द्र-सजा-
तोभय-सम्यगन्वय प्राप्त एव सुवचतर इति दिक्] ।

४) यनि ✓कृत्=✓१क>अर्त->✓अर्त यद्र ।

५) यनि पपा अनुवर्तत इव (वैतु नाउ टि
BW. प्रभृ) ।

६) गम वृजन्त-कृन्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २,
१३९) । वै सा चैतत् प्राति <अनु/कृति इतीका-
रान्तवातुमूलता प्रतिपन्नौ भवत (वैतु BW प्रभृ एतद्
रू <अनु/वृत् इति कृत्वा मध्यतो वर्णलोपमास्थिता

[तु ORN २, ३३२] ।

७) वम पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप <✓२क यद्र ।

८) मूको शोषितो भवति (तु सटि) ।

९) शोषनप्रवण मुपा स्वरत स्वय शोध-मापेक्ष
द्र । अन्यथा ह्य अनुपपन्नद्वैस्वर्यं प्रसज्येतेति (तु
तत्रैव 'व्यह्वयन्त' इति) ।

१०) अनेवपश्यन्तौ PW MW च यथार्थदर्शिनौ न
भवत, अनोर्गतिस्त्वभिन्नगतेरसम्भवात् ।

११) अन्विच्छत्- इत्यत्र टि द्र ।

१२) 'अन्विहि' इति मा (२२, १९) पाभे ।

१३) कप्र इति WI । यत्तु 'अनुचित्तेभि' इति मा
सबन्धमैक्षत, तदमाधु । अपलक्षणद्वैस्वर्यप्रसङ्गाद्
असबद्धार्थप्रतीतिप्रसङ्गाच्च । परस्य स्वचित्तानुसारणं
विवक्षितं स्यान्न तु स्वचित् प्रत्य् आगमनमिति ।

१४) तु 'अन्वि य' इत्यत्रत्यं टि ।

१५) सा अपि पूर्वत मूको विकृत इति सभाव्यते (तु
पाण्डु टि) । 'अनु ऐत् तद्' इत्येषा मौलिकी पदस्थिति
स्यादिति कृत्वा मध्यमतकारपुनरावर्तनपुरस्सर 'अन्वैत्तत्'
इत्येष शोध-ज पा सुवीविमर्शसापेक्ष द्र ।

१६) नाउउ व्यु औपयिक धा (मूलतः [✓१क>]
अर-+प- [<✓२पा>अर्प->✓अर्प>✓अप्प=✓
अप्प>✓अप्, ✓आप्यद्र [तु ✓जल्प>[पजा
✓जल्प>]✓जप्] ।

१७) लेटि सिब-अटौ (पा ३, १, ३४, ४, ९४) ।
अन्ये त्व/आप् इत्येतस्य सगोत्रस्य सतो हसिता-
ऽच्छत्वे मतीद रू इत्याहु । तद् यथा । लटि क्स

१अप्^a-अप्^b ऋ १, १५१, ४
अप्-तुर्- -र ऋ १, ३, ८
११८, ४, २, २१, ५, ९, ६३,
५, -†रम् ऋ ३, २७,
११ ५१, २, ९, ६१, १३
६३, २१, १०८, ७, कौ १,
४८७ ५८०, २, ११२,
६८५ ७४४, जै १, ५१,
१, ५९, ३, ३, ११, ८, २०,

४ ५६, १३
†अप्-तुर्- -र्यम् ऋ ३, १०, ८,
कौ २, ९०८, १०४५, जै ४,
२, ७, -र्ये ऋ ३, ५१, ९, खि
५, ५, २
*अप्-स्-
✓*अप्स्-
अप्स्- -प्स ऋ १,
१२४, ७, ५, ८०, ६, ८, ४५, ५,

मा १४, ४, १५, ३, का १५,
१, ४, १६, १, ३, तै ४,
३, १२, २, मै १, १०, २,
२, ८, १, ७, काठ ९, ४, १७,
१, ६, क ८, ७, २५, १०,
२६, ५, गौ ६, ४९, २, -प्ससा
गौ ६, ४९, २ [°प्सस्- दीर्घ°,
सहस्र°]

२अप्^h, >*अप्>द्-, आप्-

इति सा, सन्नन्तप्रकारमिति च PIV प्रभृ (भूयमेऽपि विकल्पाय तु ✓*अप्स्) ।

^a) व्याप्तिविशिष्टकमाऽऽख्याया किपि निष्पन्न सद् यनि सद्भावत मदिह्येत । एतदभिसवन्नेन व्याचिख्यामि- ताना निगमाना परै प्रायेण प्रागर्वाक्यमामान्येन (वैतु BW MW) नाउ २अप्- इत्येतदभिसवद्धतयैवाऽनु- गमयितुनिष्ठत्वात् (तु NW) । एस्थि अपि मन्वेषा तेषा निगमाना भूयोविमर्शमहत्वाऽ-युपगमत्वाद् यनि प्राति पृथग् उपपद्येत । वस्तुतश्च २अप्- इत्येतद्वाच्यभूतो ऽर्थ १अप्- इत्येतदीयवाच्यभूतार्थवैशिष्ट्यमात्रता सश्रय- मारो मूलत २अप्- इत्यम्य सिद्धयपेक्षयाऽपि १अप्- इत्येतत् तत्पूर्वजभूत प्राति उपकल्पयेदित्यपि मौलिक- शब्दप्रवृत्तिगवेषणसहकारिणी दिह् ।

^b) यनि ह द्विः इति कृत्वा 'युव बृहत्तो दिवो (युरि गा न, अप उप्) आभुवं दक्ष युञ्जथे' इति वा द्र (वैतु सा अप=१अप्स्- इत्येव स्वरविवेकाभा- वाद् नितरा भ्रान्त सन् वर्णैर्विध्येन पदान्तराण्य- प्येतत्-सामानाधिकरण्य निनीबुर्व्यर्थभूरिप्रास) । यनि- त्व उप् इति कप्र इति कृत्वा 'यथा गामनड्वाह शकटस्य युरि युञ्जीरस्तद्द्वारा साध्य कर्मजात च साधुयुः, एव मित्रावरुणौ बृहत्तो दिवः' (पु ५१ तत आगत्येत्यर्थ) यजमानमनोरयससिसावयिषयेव तेन क्रियमाणेषु कर्मस्व आभुव नाम सर्वसावक दक्षमुत्साह युजाते इत्यहो मत्कर्मप्रवृत्तिषु दैवोऽनुग्रह' इत्येव व्याख्यान सुवच द्र ।

^c) उस उप ✓तुर्+किप् कृत्-प्रस्व च (पा ६, २, १३९) । निर्देश-याथार्थ्यस्य भूयोविष्टयत्व एष्टि गतम् (एव तु WNW ३, १६६ यत्र २अप्- इति पूष आस्यायि) ।

^d) कास कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप ✓तुर् (>तुर्)+भावे क्यप् उस (पा ३, १, १०७) । तस्य च पित्वाभिधाते स्वरेऽविशेष । सा तु ऋ ३ ५१, ९ २अप्- तुर्- (<✓तुर्+भावे यत्) इति कृत्वा षतस

कमणि ष कारकभावादप्रच्युता भवतीति दर्शनादिव कृत्-प्रस्व आह (तु द्विप्रति) ।

^e) उस उप ✓सन्+ड प्र उस (पावा ३, २, ४८) । स्वरो नाप् द्र (तु नाउउ च यस्थ अप्सर्स्-, अप्स(र)>)रा- च यदीयाया व्यु अस्यौपयिकता स्यात्) ।

^f) नाउ व्यु औपयिक इति सुकल्पो नाधा (तु ✓*अप्>अप्सन्त यस्मिन् ह अयमवान्तरभूत धा अपि विकल्प्येत) ।

^g) असुन् प्र (पाउ ४, १८९) । नित्स्वर (पा ६, १, १९७) । ✓*अप् (<✓आप्)+ससुन् प्र (तु या ५, १३ [यस्थ स्क दु, दे ३, ७ च]) इतीव प्राचा- मन्वा दवीयानित्युपेक्षि । एतत्-सहस्र भिन्ननिष्पत्तिकम् (<६अ+✓प्सा) अपरमपि प्राति प्रागभिमत भवति (तु गप् या [मै १, १०, २, काठ ९, ४, क ८, ७], म [मा १५, ३]) । तत्रापि यनि प्राति एव स्यादिति तु सभाव्येत । विशिष्टार्थवृत्तित्वे सत्य् अत्याचरणप्रकारकपाप- पर्यायत्वपर्यवसानादिति दिङ्मात्रमिह स्याद् विस्तरश्च वैश द्र । एस्थि भक्त्याऽभक्त्यप्रसङ्गाऽकल्पनाया ✓प्सा इत्यस्माद् व्यु विकल्पस्याऽनवसर । यच्चापि मा १४, ४ इत्यत्र उ म च २अप्- इत्युपपदे सति ✓सन् इत्यस्य कर्त्रर्थे कृद्भूतमातस्थति, तत्र । स्वरातुपपत्ते । तथात्वे हि कृद्-उपप्रस्व स्यात् । किञ्च यद् मा १५, ३ इत्यत्र म अकारान्तमेतत् प्राति इतीव प्रतीति कारयेत्, तदपि सका- रान्तत्वविनिगमरूपान्तरसगमनाभावफलमित्युपेक्ष्यम् ।

^h) १अप्- इत्येतत्-समाना व्यु द्र (वैतु ✓आप् [>✓*अप्]+किप्[पाउ २, ५८]) । यथा त्भावाप्य ✓आप् इति च ✓*अप् इति च <✓*अप् इति सगोत्रौ सन्तौ स्वाधीनावेव वा भवत इत्यर्थम् ✓*अप् इत्यत्र संकेतितपूर्- वोऽर्थ द्र । अथ पाप्र यदस्य प्राति सुब्-भूते सर्वनामस्था- नीये ह आप्र प्र ३ इत्यत्र दीर्घत्वमनुशिष्यते (पा ६, ४, ११) तद् भूयोविमर्शसह द्र । असर्वनामस्थानविष-

*अध्>द्- अद्भि^a ऋ १,
९५, ८, १०२, ६, १६१,
१४, ४, ५४, ६, ६, ४९,
१४, ८, ३५, ३, ९, ६५,
६, ६८, ९, ७४, ९, ९१, २,
९३, २, ९७, ४५ १०९, १७,
१०, १४, ९, ६१, २६, मा ६,
२८, १८, ३५, का ६, ७, ६,
२०, १, ६, तै १, १, ८, १,
२, ४, ८, २, १०, ३, ॥६, ५,
१^३, ८, ३, ७, ॥५, ६, २, २,
७, ९, २^३, ३, ६, ६, ३, ४॥,
७, ५, ०३, २, ॥मै १, ४, ६,
८, ३^३, २, ४, ७६, ८, १०, १६,
३, ७, १०, १०, १^३, ४, ३,
१०, ५, ५, काठ ६, ३^३, ११,
७, ९, १०, १८, १३ २३, ७,
२२, १३, २५, ५, ७, ९, २६,
८, २९, ६, ३०, १, ३२, ५,
३५, १५, ४३, ४ ४५, २०
॥क ४, २^३, २९, ०६, ३९, २,
५, ४०, २, ४१, ६ ४७, ७,

४६, ४, १ कौ २, १३५, ५११,
७६९, १ जै ३, १३, ११, ४०,
७, शौ २, १०, २ ४, २७,
४, ५ १२, ३, ३०, १५, १४,
६, १८, १, ५५१, पै २, ३, २,
४, १०, ४, ५, १४, ७ ३५,
४, ५ ५, ३४, ५ ७ ८, ८,
५, १४, ८१, १४, १, ८, १४,
अङ्गु^a ऋ १, ३४, ६, ८०, २
११०, ५ २, १, १ ३८, ११,
५, ३१, ९, ७६, ४ ६, ६०, ६,
९, ५९, ० १०, ३९, ४, ६२,
२, ८०, ३, मा ६, ८, ७, २१,
११, ०७१, १७, १ १९, ७३,
७४, २२, २५, २९, २४, २१,
३१, १७, ३९, २, का ६, २,
३, ७, ८, ४, १२, २, १६१
१८, १, १, २१, ५, २^३ २४,
११, १, १६, १, २६, ५, १,
३५, २, १ ३९, १, १, तै १,
१, ८, १, ३, ८, १, ९, १,
११, १, ५, १, ४॥, ८, १३, ३,

२, ४, ९, ३^३ ३, २, ॥ २, २,
३^३, ५, ८, १, ४, १, ०, ५१,
६, १, १, ६, १, ७, १॥, ३, ६,
३ ४॥ ७, १, ११, १, ४, १४,
१, ५, २३, १ मै १, ०, १५,
१६, ३, ३५, ७, - ॥, २, ७, २१,
१५, १०, १ ३, ९, ६^३, १०,
१, ॥, ११, ६^३ १०, १० १४,
०, ॥४, १, ९, ५, १, ३^३ काठ
३, ५, ६, ८, ८ १५ ११,
१०, १५, २, १६, ०, १७,
१७, १९, २१, ४, २६, ६,
८^३, ३०, ५^३, ३१, ७ ३८,
१^३, ३९, ०, ४१, २, ४४, ३,
४५, २०, ॥क ६२, १२, १३,
७, ३, ८, ३, २८, १६, ४१, ४^३,
६, ६, ४७, ७, शौ ३, ३,
३, १०, ५, ३३, १३, ७, ९,
१५, २, १७, १९, ४३,
७, पै २, ७४, ३, १६,
१०४, ८
१*अप्(१) शौ २, ३, ६^b,

यत्वेऽपि द्वि३ दीर्घत्वस्योपलम्भात् (तु ऋ १,
२३, २३, शौ १०, ७, १०) । एस्थि मूलत
*आप्- इत्येतद् दीर्घदेर् √आप् इत्यतो निष्पन्न
स्वाधीन प्राति सदपि कालेन २अप् इत्येतेनाऽर्थाभेद-
वशात् समभित्तेति कृत्वा स्वतन्त्रानुक्रमणार्हस्य सतोऽपि
तस्य यद्विहैवाऽवान्तरस्य प्राति इव निर्देशो भवति
तत्र पूर्वागत-प्रसिद्धिमात्रानुरोधो बीजं द्र । एवमाय्
२अप्- इत्यस्यैव भादौ प्र परे त ऋादेशो (पा ७, ४, ४८)
भवतीति यदुक्तं भवति तदपि नेव रुचिरम् । भकारे परत
सति प्>ब् इत्यस्य वर्णसक्रमस्य स्वाभाविकत्वेऽपि
प्>त् इत्यस्याऽतथात्वात् (तु अब्-द्, अब्-भ्र-
प्रभृ) । तदेव सर्वथाऽप्य् √अध्>*अध्- इत्यस्य भिन्न-
व्युत्पत्तिकत्वेन सभाव्यमानस्य सतोऽपि समानप्रवृत्तिकत्वाद्
२अप्- इत्यनेन संभिद्यमानस्येहावान्तरभावेन निर्देशं द्र ।

^a) पात्र सुप्-स्वरार्थम् 'ऊद्' (पा ६, १, १७१) इत्यत्र
२अप्- इत्यनुसृत्य *अध्- इत्यस्याऽपि उत्सं. द्र ।

^b) यनि प्र३ (=आप् तु सा [यस्य पा ' भव-
न्वाप ओष^०'] इति सभाव्येत तु. पाण्डु], w,

L ४८१ d उड) । एस्थि सौवरो विरोधस्त्वपरिहार्य
स्यात् । सर्वनामस्थानविभक्तिस्वरानुपपत्तेरिति यावत् ।
स्यादेतद् यथा सुपा विकृत इति । तथाहि 'शु न'
इति 'इन्द्रस्य वज्र' इति च जागतपादद्वयात्मके
पूर्वार्धे सति 'आरात्' इत्यारभ्य गायत्रपादद्वयतया
मूलत सभाव्यमान उत्तरार्धे 'पतन्तु' इत्यतः पूर्वम्
'अस्मत्' इत्यस्य (तु शौ १, १९, १ प्रभृ) वा 'पर'
इत्यस्य वा (तु शौ ८, २, १२) च्युतस्येव सत पदस्य
सुपूरता द्र । अथ प्रथमस्य जागतस्य पादस्य यतिभङ्ग-
भङ्गार्थं 'शु नो भवन्तु, *अपौषधी शिवा' इति वा
'शु नो भवन्तु, *अप ओषधी शिवा' (तु नाड टि)
इति वा मौलिकी स्थिति स्यात् । प्रथमे कल्पे 'अप'
इत्युपसर्गश्रुते '*घ्नन्तु' इति क्रिप 'हन्तु' इत्यतः परि-
णामयथायाहार्यम् । 'ओषधी' इत्येतत्-कर्तृ-शिरस्क
'शु भवन्तु' इति च 'रक्षसोऽप घ्नन्तु' इति च वाक्य-
द्वयं क्रियेत । द्वितीयेऽपि कल्पे तावद् वाक्यद्वयान्तरं
भवति । '(२अप्->) *अप (प्र३) शु नो भवन्तु' इति
च 'ओषधी. शिवा. (भवन्तु)' इति च ।

४, १, ३, ५, १, ०, ६, ३,
४, ७, ७, ८, ५, ९, ९, ०, ७,
१०, २, ६, १११, २, ३, १२,
३६, ५, १, ०, १०६, १, ७, ११,
१३, १८, १८, काठ ४, १३, १, १,
१५, १६, ५, ६, ६, २, ३,
८, २, ९, १५, ९, १०, १८,
१९, ११, ५, ९, १३, १२,
१८, १३, १५, १५, ६, १६,
४, १०, १४, १७, १, १९,
५, २०, १०, २१, १८, २३,
१, ६, ११, २४, १, ४, २५,
२, ३, ७, २६, १, ८, २७,
४, २९, ३, ५, ३१, ३, ७,
३२, ५, ७, ३४, १८, ३६,
१, १३, ३७, १२, ३८, ५, ७,
४०, ११, ४१, ११, ४४, ९,
५३, २, १०, १, ३, ११, ४,
१, २, ६, ७, ७, ५, ८, ३, २५,
१, ३, ५, १, १०, २९, ४, ३०,
३, ३, ३१, २, ३, १०, १२, ३५,
७, ३७, २, ५, ३८, ५, ६,
३९, ५, ४०, ४, ४१, ६,
४२, ४, ४५, ४, ४, ४३, ३,
७, १, ४, ५, ३, १४, ८, ३३, ९,
३७, ४१, ४६, ४७, ४, ४,
४९, ४, ४९, ५, ११, ५, ३२,
५३, २, २५, ११, ४, ४,
१२, २३, ३६, २, ८, ९,
४७, ५, ५, ५, ६, ६, ०, ७,
७६, ७, ७, ८, ०, ७, ३, ३,
३, ११, १, १, ५, ९, १६,
४, ३५, ८, ३९, २, ४०, ५,
४८, ६, ५, ०, २, ५, ७, ८, ५, ३,
१, ५४, ८, ५५, ८, २, १, ३,
३, १, ३, ३, ४, १२, १, १, ३,

२, ०, १६, ३०, ५, ३, ३१, ९,
३६, ४, ४४, ६, ४९, ९, ५७,
१२, ४, २८, ५, २९, १, ३०,
७, शौ ११, ४, ३, ५, ४, २,
५, ५, ४, १५, १२, १, २१, ७,
२७, ४, ६, २०, १, ०, २३,
१, ७, ४२, १, ७, १, ९४,
१, १४, २, ८, ९, ०, ३, ११,
८, १०, ९, ६, ४, १५, २०,
१०, ०, ७, ५, ३३, ४६, ९,
२७, १०, ८, ११, १, १५, १८,
७, ७, ८, ११, १०, २८, १३,
१, २, २१, ३, ९, १, १४, १,
३७, २, ६९, १५, १४, ५,
११, ४, १८, २, ७, १९, २,
५, १८, ६, १२०, ९, ४, ११,
८, १५, ६, १७, ८, ३६, ८,
४९, ७, ६१, ३, ५, ६२, ९, ६३,
९, ७५, २, ७, ६-८, ७, ९, २,
९०, ३, १२८, १४, १, १, ८, ४,
९, २, ८, १, ३, ३१, १-८, ४,
९, ३, २४, १, ३५, ४, ५, २,
८, ७, १०, ११, ६, ३, १, १०,
२, ७, १७, ६, ८, ८, ४, ५,
११, १०, ८, १३, ६, १, १४,
१, १, ६, ८, ३, ९, १५, १४, ४,
१६, २०, २, ५९, ८, ६०, ३,
९, ६९, १३, ८, ७, ९, ९०,
५, ८, ९१, ७, १०७, ८,
१११, ४, ११२, ८, १३१,
१-१०, १३३, ११, १३८,
८, १५०, ९, १५३, ७,
अपा ८, ४, ३, कौ १, २५२,
२, १०७१, जै १, २६, १०,
अपा ३, १, ६, ४, ३, ४
अपाम् १, २३, १९, ३२,

११, ४६, ४, ५१, ४, ५४, १०,
[५६, ५, ८५, ९], ५७, १, ६१,
१२, ६७, ५, ७०, २, [१००,
११, ६, ४६, १८], १२०, ३,
१३६, ५, १४४, २, १४९, ४,
१५८, ६, [१६४, ५२, ३, १,
१३], १६८, २, १८१, १,
१८७, ८, २, [४, ०, १०,
४६, २], १२, ७, १७, ५, १९,
३, २३, १८, ३०, १, ३, १,
५, १२, ५, ३, २५, ५, ४५,
२, ४, २१, ८, ४०, १, ५८,
११, ५, ४६, ७, ६, ८, ४,
१३, १, १७, १२, ४७, २७,
५२, १५, ६४, १, ७, ९, ३,
८२, ३, ८८, ३, ८९, ४,
१०१, २, १०३, ४, ८, १४, १०,
१३, १६, २, [१८, १६, (३१,
१०)], १९, ४, २५, १४, ४४, १६,
९३, २२, ९, ३३, १, ४९, १,
[७२, ७, ८६, ८, (२१)], ७४,
३, ७६, ५, २५, ३६, ९५, ३,
९६, १९, ९७, ४१, ५७, १०८,
५, १०, १०९, १३, १०, ८,
[१, ४५, ३], ५, १७, १४, ३६,
८, ४६, १, ४९, २, ५१, ८,
७७, ४, ८९, १०, ९३, ५,
९८, १२, १२३, १, १२४, ९,
१४२, ७, १६८, ३, खि ४,
७, १, ७, २, ६, ५, ५, ३,
११, मा ३, १२, १, ६, १०, ७,
१६, ९, ३, ६, १०, ३,
७, ११, २९, ४६, १२, २०,
३७, १३, २, १४, १७, ३०,
३१, ५३, १४, ५, १५,
२०, १, ७, ३, २, ८, ७,

इत्येतदेव प्राति सावकाश न किमप्यन्यत् कर्मवाचीति
दिक् । भ्यास्तु विस्तर वैश द्र ।

^a) पाभे कृते मा २०, २२ टि गत द्र ।

^b) 'अपाम्' इति यक्. ऋ (९, ३३, १, १०८, १०)

पाभे ।

^c) अपाम् इति मूको शोध-सापेक्षो भवति (तु
सस्थ टि अप/क्रम>अपक्राम) ।

^d) प्रश्नान्त उदात्तस्यापि प्लुति उस (पा८, २, १००)।

૧૯૬, ૧૮, ૫૮, ૧૯, ૭૧૬,
૧૪, ૨૨, ૬, ૨૪, ૩૭, ૨૫,
૫ ૨૯, ૫૩૬ કા ૩, ૩, ૨૬,
૬, ૨, ૪, ૭, ૭, ૧૬, ૧૦, ૧,
૪, ૨, ૩૬, ૧૧, ૨, ૩, ૪, ૩,
૧૨, ૩, ૨, ૪, ૧૦, ૧૩, ૨,
૩૬, ૩, ૮, ૧૪, ૧, ૨, ૧૪, ૨,
૨, ૩, ૪, ૫ ૬, ૧૯, ૧૫, ૧,
૫, ૧૬, ૫, ૧૬, ૧૮, ૧, ૭ ૮,
૩, ૮, ૧૯, ૧, ૧, ૧૦૬, ૨૦,
૩, ૪, ૨૧, ૪, ૨૧૬, ૬, ૧૫,
૨૪, ૨, ૧, ૨૬, ૮, ૨, ૨૭,
૪, ૧, ૧૧, ૩, ૮, ૧, ૧૦,
૨, ૧૩, ૨, ૪, ૮, ૧૬, ૧૫,
૫, ૧, ૧૦, ૩, ૭, ૭, ૨૬,
૧૨, ૨, ૮, ૧૧, ૧૨, ૧૨,
૧, ૨, ૧, ૧૧, ૨, ૩, ૧૧,
૧૬, ૪, ૭, ૧, ૧, ૩૧, ૩,
૧, ૧૧, ૩૬, ૩, ૧, ૨, ૪, ૧૧,
૫, ૧, ૩૧, ૧, ૧, ૪, ૫, ૧, ૪,
૧, ૩, ૧, ૪, ૩, ૨, ૩, ૩, ૮,
૧, ૩, ૧, ૧૧, ૪, ૩, ૧૧, ૫, ૪,
૪, ૧૬, ૬, ૧, ૨, ૩૬, ૨, ૪ ૬,
૬૬, ૭, ૧૩, ૨, ૫, ૧, ૪, ૧
૨૧, ૫, ૭, ૮૧, ૨, ૬, ૫૧, ૪,
૪, ૨૧, ૫, ૧૦, ૬, ૭, ૨૦, ૧,
૨૧, ૧, ૧૬, ૨, ૧, ૪, ૪, ૩,
૫, ૭, ૨૧, ૧, ૧૬, ૧, ૧, ૩,
૩, ૬, ૪૧, ૪, ૩, ૩, ૪, ૨,
૬, ૫, ૪૧, ૭, ૧, ૧૪, ૧,
૧૬, ૧, ૧૧, ૨, ૧૫ ૧૭, ૩,
૧૦૬, ૧૫, ૧ ૧૧, ૧૬, ૪,
૨, ૪, ૮૧, ૫, ૧૦, ૬, ૩૧,
૭, ૮, ૭, ૩, ૪, ૧૦, ૧૬,
૧૮, ૮, ૧, ૧૦, ૧૨, ૧૨,
૩, ૧૩, ૧૦, ૩, ૧, ૫, ૬, ૩,
૬૧, ૬, ૨, ૧, ૭, ૨૧, ૧, ૬,
૧૧, ૬, ૧, ૧૨, ૨, ૧૪, ૧૮
૧૫, ૪, ૧૬, ૩૬, ૧૪, ૩, ૪,
૧૦૮, ૪, ૧, ૫, ૨, ૪, ૭,

૭, ૧, ૧૦૬ ૧૧, ૨૬, ૧૨, ૩૬,
૧૩, ૧૦૬, કાઠ ૨, ૧, ૧૫, ૩,
૫, ૭, ૪, ૩, ૬, ૧, ૮, ૫ ૧૧,
૧૬, ૧૧, ૧ ૧૦, ૧૩, ૧,
૧૪, ૧૫, ૧૪, ૩, ૧૫, ૬,
૧૬, ૨, ૪, ૧૦, ૧૫ ૧૮,
૧૭, ૧ ૧૭ ૧૮, ૧ ૧૫
૧૦ ૪ ૫ ૧૪ ૨૦, ૫
૭ ૨૧, ૭, ૨૨, ૧ ૧૩
૨૩, ૧, ૧૧, ૨૪, ૨, ૨૬, ૮,
૨૯, ૩, ૫, ૩૦, ૭, ૧૦,
૩૫, ૪, ૩૬, ૧૫, ૩૭, ૧,
૩૮, ૩, ૩૯, ૧, ૩, ૧૦,
૪૦, ૬-૮, ૧૧, ૪૧, ૫, ૭,
૪૬, ૧, ૪૭, ૧૦, ૧૧, ૫૩,
૧૧, ૧૧, ૧૩ ૨, ૧૨, ૧૪,
૩, ૩૬, ૪, ૮૧, ૧૭, ૧, ૮,
૨૫, ૧, ૬, ૧૦, ૨૮, ૧,
૨, ૨૯, ૪, ૩૦, ૨, ૩, ૩૧,
૭, ૧૧, ૧૩૫, ૩, ૬
૭, ૧૩૭, ૩, ૪૧, ૬, ૪૫,
૬૧, ૪૬, ૮૧, ૪૮, ૫૬,
૧૧૧ ૧, ૨૭, ૭૧, ૭૭,
૨૧૧, ૩૩૭, ૪૩૧, ૫૪૨,
૫૪૪, ૫૮૪ ૨, ૫૨૭, ૬૦૫,
૭૮૫, ૮૮૨, ૧૦૬૧, ૧૧-૫,
૧૧૧ ૧, ૩, ૭, ૭, ૧, ૮, ૫,
૨૨, ૮, ૩૫, ૬૧, ૪૨,
૫, ૫૫, ૧, ૧૦, ૫૧, ૭,
૩, ૪૦, ૧, ૪૧, ૩, ૪૧, ૨,
૪, ૨૦, ૬, ૧૧ ૧, ૪, ૪૬,
૩૫, ૩, ૪, ૪, ૫, ૮, ૫, ૧૫,
૨, ૩, ૧૦, ૧૨, ૩૭, ૩, ૫,
૫, ૭, ૧૧, ૧૩, ૧૪, ૨૪, ૪,
૨૮, ૬, ૨૧, ૮, ૬, ૧૦૬, ૨૬,
૧૨૪, ૧, ૧૨૫, ૨૬, ૧૭, ૪૦,
૧, ૫૧, ૧, ૮, ૭, ૮, ૧,
૪, ૨, ૫, ૧૦, ૫, ૭-૨૧,
૫૦, ૮, ૩૪, ૩૫, ૧૧, ૧૩,
૬, ૨૬, ૧૫, ૨, ૧૮, ૧૬, ૧,

૧, ૬, ૧૮, ૩, ૫, ૫૬૬,
૬૫૬, ૧૯, ૨, ૪, ૩૩, ૧,
૪૫, ૩, ૧૨૦, ૧૫, ૧, ૨૮,
૮, ૨૧, ૩, ૩૪, ૭, ૩૫, ૧૨,
૩૧, ૫, ૪૪, ૨, ૧૧, ૮૩, ૩,
૧૦૭, ૪, ૨, ૩૦, ૩, ૩૬, ૩,
૫૧, ૪, ૭૬, ૧ ૮૭, ૩, ૩,
૨૧, ૪, ૪, ૨, ૬, ૫, ૫, ૫, ૭,
૨, ૪, ૮, ૧૧, ૧૦, ૫, ૬, ૪,
૬, ૧૬, ૧૮, ૮, ૧૦, ૧૩,
૧૧૬, ૧૬, ૫, ૨૨, ૧૦, ૨૩,
૧૧, ૧૧, ૧, ૧૦ ૧૨, ૩, ૧૦,
૫, ૧, ૭, ૧૪, ૧૩, ૭, ૪, ૩,
૬, ૧૧૬, ૭, ૭, ૧, ૭, ૧૫,
૪, ૩, ૭, ૨, ૧૧, ૬૬, ૧૬,
૧૨, ૮, ૧૩, ૧, ૨૩, ૬,
૨૪, ૨, ૪, ૧૦, ૩, ૧૨૪,
૮, ૧૨૮, ૧-૧, ૧૨૧,
૧-૧૦, ૧૩૧, ૧-૧૦, ૧૩૨,
૧૧, ૧૫૦, ૧, ૧૫૨, ૧, ૨,
અપ્પુ ૧, ૨૩, ૧૧, [૨૦,
૧૦, ૧, ૬], [૫૧, ૩, ૧૧, ૪],
૬૫, ૫, ૧૫, ૩, ૧૦૪, ૬,
૧૦૫, ૧, ૧૦૮, ૧૧, ૧૦૯,
૪, ૧૧૬, ૨૪, ૧૧૭, ૪, ૧૩૫,
૬, ૧૫૧, ૧, ૧૬૩, ૪, ૧૮૨,
૬, ૧૮૪, ૩ ૨, [૧૧ ૫, ૩,
૩૧, ૬, ૧૦, ૧૪૮, ૨], ૩૫,
૪, ૫, ૭, ૮, ૩૮, ૭, ૩, ૧,
૩, ૧, ૪, ૧૩, ૪ ૨૨, ૨,
૪, ૧૩, ૪, ૫, ૪૪, ૬,
૪૫, ૧૧, ૮૫, ૨, ૬, ૧૧,
૧૨, [૨૫, ૪, ૬૬, ૮],
૨૧, ૫, ૩૧, ૧, ૪૬, ૪,
૭, ૧૮, ૧૨, ૭૦, ૪, ૧૦૩,
૫, ૮, ૧, ૧૭, ૧, ૪૩, ૧,
૬૮, ૧ ૮૨, ૮, ૧, ૨, ૫,
૧૬, ૩, ૨૦, ૬, [૨૪, ૧, ૬૫,
૨૬, (૬૭, ૭, ૧૦૧, ૮)], ૩૦,
૫, ૪૨, ૧, ૬૨, ૪, ૫, ૭૧, ૩,

७९, ८, ८०, ५, ८५, १०, ८९,
०, ९६, १०, २४, ९७, ४७,
४८, १०७, १ ०, १०, १०, ४,
२७, १७, ३०, ४, ३२, ६, ४५,
१ ३, ५, ५०, ०, ३, ५१, ३,
६३, १५, ६५, ९, ७३, ९,
१०४, २, १२५, ७, खि १, १२,
२, २, १४, ९, मा ८, २५, ९,
६†, ०३, †१२, १८, ० २०,
३५३, ३६, ४८, १३, ८,
१८, ५५, १९, ०, ९४ २०,
१९, २३, १४, २९, १५†,
३३, ९०†, का २, ३, ५, ९,
४, ३, १०, २, ३†, ५, १, †१३,
२, १, ३, ५, ३, ६३, ७, ४, ४,
१४, १, ८, २०, ३, ५, २१, १,
२, ६, १५, २२, १, ४, २५, ४,
३, ३१, ३, ४†, त १, ३, १४, ५†,
४, ४५, २, ७, १७, १, २, १०,
१, २, ३, १२, २१, १३, १,
१४, १†, ५, १, ६१, १२, २†, ३,
२, ५, ७, ४, ३, ८१, †४, २, २,
१†, ३, ३, २, ४, ३, ८, ३, ११,
३, ६, ७, २, १५, २, २, ४, ५†,
३, १०, १, ५, ९, ३३, १६, १,
१, २†, ४, १, ५, २, १, ४, ०, ९, २,
६, ३, १, ४३, १७, १, ६, २-४,
मै १, ३, ३९†, ८, २१, ११,
१†, ४, ६†, २, १, ९, ३,
१, ७, ९, १०^{२४}, †, ११†, १५,
१३, १०, १३, १३, २, २, ६,
६, २†, ३, १०, ७, ४, ११, ७†,
९३, ४, १२, ३, ९, १६, २, ८, ५,
९, ६, †१०, ३, ४†, †१२, ४, ५,
काठ २, ४†, ४, १३†, ६, २, ७,
१३†, १४†, ८, ८, ९, १०,
११^४ ११, १०, ११, १३, १३,

१२, १४†, १५, १४, २, ६†,
१६, ९†, १०, ११, १५, १९,
१०†, २२, १३, २३, १, ६,
२७, ४, २९, ३, ३५, ३, ४,
१२, १४, ३७, ९, १८, ३८,
३, ५, ३९, ५, ४०, ३, ५, ६,
क ३, ११†, ४, ११, ६, ३, १७,
३, ५†, २५, १†, २, ६, ३१, ०^{११},
३५, ७१, ४२, ४१, ४८, ४†,
५, १२, †को १, ३३१, ४१७,
४७३, ५१२, ५६४^{१०}, २, ३११,
३०३, ३५८, ३५९, ३९१,
६६३, ६६४, ९६४^{१०}, ११९४,
†जै १, ३४, ९, ८०, ९, ४९, ७,
५३, २, ५७, ११^{१०}, ३, २५, ७,
२६, ९, ३०, १, २, ३१, ११,
५५, ४, ५, ४, १९, ८, २०, ८^{१०},
शौ १, ४, ४†, ६, २†, ३०,
३, २, ३१, ५, ३, २१, १, २२,
३, ४, ८, ७, १०, ७, ३०,
७†, ३७, १०, ६, ३८, २, ८०,
३, १३०, १-५, ७, ८८, १,
९०, १, ८, १, ११, १०, ५,
१५-२१, ८, ४०, ११, २, २४,
४, १२, ७, १३, ८, २३, १०,
३४, १२, १, ३७, १३, १, १,
२, ५०, ०, ३०, ३, १५, १४,
१, ३७†, १६, १, ७, १७, १,
८, १३, १८, १, ४†, ३, ६०†^{१०},
४, ८९†, १९, ३, २†, ८, १, २७,
१०, †२०, २३, १, १३९, ५,
पै १, १४, ३, ७०, २, ९१, २,
१०४, ४, २, १५, ५, ३१, ६,
३४, ३, ३, १२, १, ४, २, ४,
२५, ७, ८, १०, ७, १४, ३†, ९,
३, ४, १०, ७, १०, ९, १, १३,
४, ४, १५, २१, ९, २२, ४,

१६, २, १, १९, १, ५६,
१३, १०६, ४, १२९, १-१०,
१५०, ७, १५१, ५, १५४, ४
आप्-आप् ऋ [१, २३, ०१,
१०, ९, ७, (५७, ४)], ३, ३३,
१३, ७, ४७, १, १०, ९, १, ८,
मा ४, ७, १०, ३†, ४, †११,
५०, ५२, १२, ३५, †३६, १४,
१६, का ४, ३, १, †१२, ५, १,
३, १३, ३, ६, †३६, १, १४,
१६, तै १, १, ५, १, ८, १,
२, १, २, २, १ ८, १, २, ११,
१, १३, १, ४, १, ५, १†, २,
३, ०, ६, १, २, २, ३, ३, ६,
४१, ८, ४, ७, ४, १९, ४†, मै १,
१, ३, ०, १, २†, १८, २, ७, ५†,
१०^{१०}, १३, १†, ३, १, ६†,
६, ४, कौ २, ११८९†, काठ १,
३, ३, ८, १२, १५†, १६, ४†,
१०, ३५, ३†, शौ १, ५, १, ३,
६, ३, २, २३, १-५, ७, ८८, २,
११, ८, २३, १२, ३, ४^०, १४, २,
१६, १८, ४, ४०, १९, ४०, २,
०आप् ऋ [१, २३, २२, १०,
९, ८], ६, ५०, ७, ७, ४७, २,
८, ७४, १५, १०, ३०, ७, ८,
११, १२, ७५, १, मा १, १२,
४, १२, ६, १३, १७†, २७, ८,
२६, ९, ६, का १, ४, २, ४,
५, ४, ६, ३, २, ५, ५†, ७, ४,
९, ४, ४, १०, २, २, तै १, २, ३,
३, ३, १३, २, ४, ४५, ३, ८,
१२, १, ६, १, ४, ९, ४, ३,
३, ६, ३, ४, मै १, १, ४, ११,
२, ३†, १६, ३, १, २, ६, ७†,
८, १३, १, ३, ६, ९, १०, १,
४, १, ४, ४, २, काठ १, ११,

^{a)} 'बिभृता सु' इति मुपा मभ्यत पकारभ्रष इव
द्र. (तु पपा, मा १२, ३५ च) ।

^{b)} 'आसु' इति ऋ (९, ८६, ४३) विशिष्ट. पाभे ।

^{c)} इह ऋ (१०, १६, १४) विशिष्ट पाभे ।

^{d)} स्वररहितो मुपा चिन्त्य ।

^{e)} तु सस्य टि अभि-समे(म्-आ/इ)>...समेत्य ।

७, १४ ८, २, ५, ८ १०
 १५, १६ ११, २ ५ १३, २,
 ४ १६ १६, ११ १७, ९ १०, १८,
 १ १०, १४, १९,
 ५, १२, १४, २०, १०, २१,
 ७, ११ २२, ९ ११, २३,
 २ ५, ६ ८, २४, ९, २७,
 २, ३ ५, ७ ९ २६, ८
 २८, १, २९, ३ ५, ६, ९,
 ३०, १ ३१, २ २, ७ १०,
 ३२, २, ७, ३४, ८, १८, ३५,
 ३, ४, ११, १५, १६, ३७,
 ९, ३८, ५, १२, १३ ३९,
 १३, ४०, १ ६ १४, ४३, ३,
 ४५, १२ ॥ क ११, ८, १३, १, १,
 १२, १४ १५, १६, ३, ११, ११,
 ४, १, २, ६, ३६, ७ ७, १, ३,
 ६ ८, ३ २५, २ १ १२, ८, ९,
 २८, २ १, १० १ २९, ३ १, ३०,
 ३ ३१, २ १२, ३५, ३, ५, ८,
 ३८, २ ५, ६, ३९, २, ५,
 ४०, २, ४१, ६, ४४, १, ४५,
 ४, ६, ७, ४६, ४ ४७, २,
 ३, १० ४८, ४९, ११, १४,
 १ १ १, ६८, २६१, २, २१४,
 ३१२, ३१०, ६६७, ८२३,
 ९२१, ९७९, ९९६, ११७४
 ११८७ ३, ३, ६, ४, १२१
 १ १, ७, ६, २७, ९ २,
 १, ६, ८ ३, १९, ९, २५, ८
 ३१, १०, ५५, ८, ४, ४, ४
 ६, ६, २३, ३ १०, २८,
 १०, २९, २, शौ १, ६, १, १,
 ४ २५, १, ३३, १-४ २,

५, ६ ७, १ २९, ५ ३, ७,
 ५ १, १२, ९, १३, ५, २१,
 १० २६, ३ ३१, ३ ४, २,
 ६ ८, ८, ४-६, १५ १, ५,
 ९, ११, ५, १७, ११ २८,
 २, ६, २३, २ २४, १ २
 ५१, २, ५८, २, ६१, १, ६८
 २, ८५, ३, ९१, ३, १०४,
 २ ७, १९ २ ४१, १, ६६, १,
 ११२, १, ११७, १ ८, १, ५,
 २, १४ ४, ८, ५, ३, ९, १,
 ९, २, २०, ३, २२, ६, ५,
 १६ १०, २, ११, १६, ५,
 २२, २३, ६, ३, १४, ७, ६,
 १०, ११, ३७, १०, ४, २९,
 ११, १, १७, २, ८, २४, ७,
 १३, ९, २, २०, १०, २९, ३०,
 १२, १, ३, ९, १९, २३, ३०,
 ५३, २, ४०, १३, १, ४५,
 ३, ६, ७, ९, १४, १, ३९,
 ४०, २, ४५, १५, २, १६, ७, २,
 ३, १५, ७, १६, १, १०, १८,
 १, १७ ३, ११, ४, ३९, १९,
 २, १, २, ३, ९, १, १४
 १०, ८, १७, ६, २७, ३, ९,
 ४३, ७, ४४, १, ९, ५४, १,
 १२० १२, ४, १५, २, १७, ७,
 २५, १ २, ५२, १, ५७, १४,
 ७१, ३, ९२, ८, १०६, २,
 १४३, ८, १ १, १३, २, २५,
 १-३, ४, ३२, १, ३३, १,
 ३-५, ४०, ३, ४७, २, २, ४०,
 ४, ५६, २, ७५, ४, ८५, ४
 ३, २, ७, ४, ५ ११, २, १७,

६, २३, ४, ४, १, ७, ८ २, ५,
 ६, ३, ३ १८, ७, २०, ४
 २७, ५, ४०, ७, ७, ७, १,
 १० १४, २, १८, ६, ९, १, ६,
 ३, ३, ४ ५, ८-१०, १८, ९,
 ७, ३, ९, ११, १, १६, ६,
 ८, ८, २, ४, ६, ७, ८, ९,
 १८, ३, ९, ३, १, ११, ५,
 १५, १, २१, ८, २३, ३, १०,
 ४, ७, ७, ३, ९, ९, ४ ९ ११,
 ७, १०, १२, २, ११, ७,
 १-१४, १३, ३, ८, १, ८, २,
 ८, १०, ११, ८, ८, १०, १०,
 १४, ४, १४, १, १-१७, १५, ३,
 १, १५, ५, १६, १, ५, ४, ४,
 ९, ८, १२, ३, ३२, ९, ४१,
 ३, ४, ४२, ३, ४३, ८ ७०, १,
 ७१, ३, ७२, ७, ७८, २, ४,
 ८२, २ ८३, १०, ८७, १०, ८८,
 १, ९०, ७, १०३, ११, १०४,
 ८, १०६, ४, १०७, ४, १०९,
 ९, १११, ५, ११२, ३, १३०,
 १, २, १४९, ९ [०प्-रीति०]
 आप- -पस्य कौ २,
 १००६, जै ४, १७, ११

॥ आपीय^b -यानाम्

काठ ३१, ७

॥ आपीय-त्व^c -

-त्वम् काठ ३१, ७

॥ आपेय^d -यानाम्

मै ४, १, ९, क ४७, ७

॥ आपेय-त्व^e -

-त्वम् मै ४, १, ९, क ४७, ७

१*अप-

^a) समूहार्थे अलि जित्-स्वर० (पा ४, २, ३७, ६, १, १९७ [तु. लोके 'आप-ना-'] ।

^b) शैषिकं छण्-इय प्र उत्स (पा ४, २, १३८) । प्रत्यय-स्वर० । मै क च सन्तु आपेय- (यद्र) इति पाभे एउ द्र (तु आत्मीय-) ।

^c) भावे त्व प्र (पा ५, १, ११९) । तत्-स्वर ।

^d) शैषिकं ढक्-एय प्र उत्स । जित्-स्वर० (पा ४, २, ९७, ६, १, १६५) । काठ सन्तु आपीय- (यद्र) इति पाभे एउ द्र (तु आत्मीय-) ।

^e) कृतद्वितीयविलक्षणमुच्चारणसौकर्यमहकृतच्छन्दो-मानापेक्षाप्रयोजित-स्वरभक्त्यवसानमिव सदिद प्राति ऐति-हासिक्या दशा नाउ प्रकृतिमद् द्र (=अुव-व-नाउ) ।

अप-वत् ^a - गान् गो १८, ४, २४ अपा-योग ^b - ना पै १६, १२७, ५ अपा(नपात्) ^c ऋ १, २२, ६, १२२, ४, १४३, १, १८६, ५, २, ३१, ६, ३५, १-३, ७, ९, १०, १३, [३, ९, १, (८, १९, ४)], ५, ४१, १०, ६, ५०, १३, ५२, १४, ७, ३४, १५, ३५, १३, ४७, २, १०, ८, ५, ३०, ३, ९२, १३, मा ८, २४, का ९, ४, २, तै १, ६, १२, ४१, २, ५, १२, १, २१, मै १, ३, ३९, २, १३, ११, ४, ५, २, १२, ४१, काठ २, ४, ३, ९, ४, १३, ११, ९, १२, १५ ^२ १३, १४, १४, ६, १५, ६ २२, २, ३५, ३, क ३, ११, ४८, ४१, १, १, १ ६२, २, ७६४, ३,	२, ६ १जै १, ६, ८, २, १, ६, २, ४ गौ १९, ११, ३१, ४०, ४, पै १३, ८, १३१, अपा(नपात्) ऋ १०, ३०, ४, १४९, २, तै १, ४, ४५, १ ७, ७, २, २, ४, ८, १, मै १, ११, १, ६, २, ४, ७, शौ ६, ३, १, ३, १४, १, ३७१, अपा(नपात्) मा ६, २७, का ६, ७, ४, १०, २, २, तै १, २, ३, ३, ३, १३, २, ६, १, ४, ९, ४, ३, ३, मै १, २, ३, ३, १, २, ६, ७, ३, ६, ९, काठ ३, ९, २३, ६, क १, १६, २, १६, पै ३, ३१, ५ अपा(नपात्) ^c ऋ २, ३५, ११, ६, १३, ३, १०, ३०, १४, तै १, ८, १६, २, ५, ५, १३, १, मै २, ६, १३, ४, ४, ७, काठ १५, ८, ४७, ३ अपा-नपात् ^d -	अपानप्लीयै ^e - -य काठ १२, ६ १अ(प.)पो-(नपात्) ^f २अ(प.)पो-(नपात्) ^g - अपानप्लीयै ^e -य मै २, ३, ३, -यम् तै २, ३, १२, २, -याभ्याम् मै २, ३, ३ अप्सु ^h - अप्सव्य ^h - अप्य मै २, ३, ३, -व्या माठ ३५, १५, -व्यौ माठ १२, ६ अप्सु-क्षित ⁱ - क्षित ऋ १, १३९, ११, मा ७, १९, का ७, ८, १, मै १, ३, १३, ४, ६, ४ अप्सु-च(र→)रा ^j - रा पै १६, ७३, १ अप्सु-ज ^k - ज तै ५, ३, १२, २१, पै १, ४५, २, -जम् पै १, ४५, १
---	---	--

^a) 'अप-वत्' इतीव प्राति पुनरावर्त्य पिपठिषु सा चिन्त्य । यावदुपलभ्येषु तद्विन्नेषु मूर्तो यनि एवोपलब्धेश्च (तु टि पाण्डु) छन्दोऽनुरोधदृष्टेति । ननु कथं यनि छन्दोऽनुरोध भवति सा च तद्विरुद्धमिति । उच्यते । इह स्थ षोडशाद मन्त्रात् प्रभृति नवमु मन्त्रेषु पूर्वावै निचृतोऽनुष्ठुभो मानमिव भवति । द्वितीयपादस्थ-सन्धिभावाभावविवेकतश्च चतुर्दशाना पञ्चदशाना वाऽक्षराणा मद्रावादिति यावत् । सस्थ एतद्विन्नेष्वष्टास्वपि मन्त्रेषु सर्वत्र प्रथमे पादेऽव्यभिचारेण सप्तानामक्षराणा श्रवणात् तद्विहापि प्रथमे पादे सप्तानामेवाक्षराणा श्रवणस्य मौलिकत्वेन प्रतिपत्ते, सा च कल्पनायामष्टानामक्षराणा श्रवणप्रसङ्गादुक्तमौलिस्थिति-विधानापत्ते । अथ यनि कथं स्वर इति । मतुपि प्रकृतिभूतस्य प्राति मूलतो हलन्तत्वे सत्य् अहस्वान्तत्वाच्च स्वरभक्त्यन्तत्वे सत्यप्यन्तोदात्तत्वाभावाच्च न 'ह्रस्व' (पा ६, १, १७६) इत्यस्य प्रवृत्त्यवसर इति दिक् ।

^b) क्रिमित्रैरप्ये ज्ञापक भवतीति । पूर्वमन्त्रेष्वसकृद् योगोत्तरपदस्य समस्तस्य प्राति श्रुते शाखान्तरीये (तु शौ १०, ५, ५) प्रस्तुत एव च मन्त्रे किञ्चिन्मात्रभिन्नस्य अप्सु-योग- इत्यस्य समस्तस्य (यद्र) प्राति श्रुतेश्चेति ।

^c) द्वैपथ्ये सत्यप्यर्थस्य सवन्वस्यैक्यवृत्तिकरत्वप्रदर्शनार्थमेव सामासिक इव निर्देशः ।

^d) नापू अभिन्न सदपि नाउ तद्विरोधतत्तौ प्रकृति-भूतमिति कृत्वाऽभिनिर्वृतसमाप्तयाऽय पृथङ् निर्देश सुकल्प द्र । षतस सासस्व च ।

^e) साऽस्यदेवतीयश् छ→ईय प्र (पा ४, २, २८) । प्रत्यय-स्वर ।

^f) एवविधाया, श्रुतेरभावेऽपि द्विपू सकक्षतया नाउउ च मूलतया सुकल्पमेतत् स्वरूपतो द्वित्वविभक्त सदप्यर्थत एक्यमापन्नमिव प्राति द्र । एस्थि २अप्- इत्यस्य लोकविलक्षणतयैरुदप्युपचरो वेदानुमतो भवति ।

^g) स३ सद् नाउउ. सुब्-अलुक्क्या पूष भवतीति कृत्वा पृथङ् निर्देश (तु पा ६, ३, १४ उउ) ।

^h) तत्रभवीये यति तित्स्वर सुब्-अलुक् च (पा ४, ३, ५४, ६, १, १८५, पावा ६, ३, १८) ।

ⁱ) उस उप √रक्षि + क्षिप्, कृत-प्रस्व. (पा ६, २, १३९) ।

^j) उस उप स्त्रिया ङीपोऽदर्शनाद् ट-प्रत्ययान्ताच्च टिदनुबन्वाद् अच्-प्रत्ययान्ताच्चान्यत् प्राति उस (पा ३, १, १३४, २, १६) ।

^k) उस उप √जन् + ड. प्र । स्वर एपूदि द्र ।

अप्सु-जा^a- जा ऋ ८,
४३, २८ मा २३, १४ का २५,
४, ३, मै १, ११, ६, २, ३, २,
काठ १२, ६, १४, ६ शौ १०,
४, २३
‡अप्सु-जित्^b- -जित्
ऋ ८, १३, २ [३६, १-६], ९
१०६, ३, कौ २, ४६, ९७, जै
३, ९, ११
अप्सु-धौत^c- -तस्य
काठ २९, ३
‡अप्सु-मत्^d- -मत् मै
२, १, ९
‡अप्सुमती^e- -ती
मै ३, ४, ६^f, -तीभ्याम् मै ३,
४, ४, -तीम् मै ४, ५, ३^g
अप्सु-योग^h- -नौ शौ
१०, ५, ५
‡अप्सु-योनिⁱ- -नि

तै २, ३, १२, २, ५, २, २,
४, ३, १०, २
अप्सु-बाह्^b- -बाह् ‡¹
कौ १, ३४१, जै १, ३५, १०
अप्सु-पद¹- -पद तै
४, ४, ७, १, ५, ३, ११, २, मै २,
१३, १८, ३, ५, २ काठ ३९,
९, -पद तै १, ४, १०, ११¹ ११,
१ ५, ६, १, २, मै २, १३, १,
काठ ४, ५¹ क ३, ४¹ शौ
१२, २, ४, १६, १, १३, पै १, ३३,
४, २, ४०, ४, १६, १५०, ८,
-०पद पै ३, ३१, ५, -पदम्
ऋ ३, ३, ५, मा ९, २, का १०,
१, ३, तै १, ७, १२, १ मै १,
११, ४, काठ ७, १२, १४, ३,
-पदे मा १७, १२, का १८, १,
१२, तै ४, ६, १, ४, मै २,
१०, १, काठ १७, १७ क

२८, १
अप्सु-षट्¹- -दाय पै
१६, ११८, ३, १०१, ३, १२२, ३
‡अप्सु-पदम्^m-
अप्सु-मशितⁿ- -त शौ
१०, ५, ३३
‡अ(प-जा)ब्जा^o- बजा ऋ
४ ४०, ५, मा १०, २४ १२, १४,
का ११, ७, ८, १३, १, १५, तै
१, ८ १५, २, ६२, ४, ८, २,
१०, ३ ४, २, १, ५, मै २,
६, १० काठ ११, ९, १५, ८,
१६, ८ -ब्जाम् ऋ ७, ३४,
१६
अ(प-जि)ब्जित्^p- -ब्जित्
ऋ ९, ७८, ४ -ब्जिते ऋ २,
२१, १
‡अब्द^q- -ब्द. मा १२, ७४,
का १३, ५, १३, तै ५, ६, ४, १¹,

^a) उस उप $\sqrt{\text{जन्} + \text{विद्}}$ प्र आत्वं कृत्-प्रस्व
च (पा ३, २, ६७, ६, ४, ४१, २, १३९)।

^b) उम उप $\sqrt{\text{जि} + \text{किप्}}$ । स्वर नाप् द्र।

^c) सतस उप $\sqrt{\text{२धाव्} + \text{क्त}}$: यद्र।

^d) इह प्रकृतिभूतस्य शब्दानुकृतौ वृत्तिः द्र। मत्तुप
स्वर (पा ६, १, १७६)।

^e) स्त्रिया ङीप् पित्त्वान्निघाते स्वरस्तदवस्थ।

^f) काम घञन्ते थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^g) वस पूपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^h) उस उप $\sqrt{\text{१वह्} + \text{कर्तरि णि}}$ । कृत्-प्रस्व
(पा ६, २, १३९)। प्राति हस्वोपवसुपकल्पयन् MW
चिन्त्य (तु अनङ्-बाह्-)

¹) विशिष्ट इह बाह्वच (१, ८४, १६) पाभे।

²) उस उप $\sqrt{\text{सद्} + \text{किप्}}$ षत्व च (पा ३, २, ६१,
८, ३, ५९)। स्वर नाप् द्र।

^k) 'अप्सुक्षितः' इति ऋ (१, १३९, ११) पाभे।

^l) उस उप. अच् प्र (पा ३, १, १३४)।

^m) पराभिमतं (तु. MW. SBW) सद् मिथ्याभूतमेतद्
अनिर्देश्य प्राति द्र। वस्तुतः पपा अनुरोधत स्वरतोऽर्थ-
तश्च 'अप्सु। सुदासि' (यद्र) इत्येव द्वैपद्यस्यैव सद्भा-
वात्। उप नतिरेवात्र भ्रमरूपीति स्पष्टम्।

ⁿ) सतस पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। उप स $\sqrt{\text{शो}} + \text{क्त}$ यद्र। पूप. सप्तमी विषयार्थे भवति
नाऽधिकरण इति। किं तत् इति। तेन कास न भवतीति।
कथमिति। स-ज्ञान-क्रिया प्रत्यु अपामधिकरणत्वाभावे
सति सशितस्यैव सतो विषयत्वेऽभिप्रायादिति (वैतु
अग्नि-तप्तु-, अग्नि-दग्ध- यत्राऽग्नेस् ताप-दाह-क्रिये प्रति
तत्साधकताद्वारिकाऽधिकरणात् भवति)। एतदुक्तं भवति,
यत्र अग्नि-तप्तु- प्रभृ सप्तम्यन्तस्य पूप उप कृदन्ते
मूलभूता क्रिया प्रति तत्-साधकताद्वाराऽधिकरणात्
भवति, तत्रैव काम इति कृत्वा उपप्रस्व वा थाथादि-
स्वरस्य वा सावमरत्व द्र। यत्र तु प्रकृत इव पूप सप्तमी
वैषयिकी भवति, तत्र अञ्-शौण्ड-, पान-शौण्ड- प्रभृ
इव पूपप्रस्व एव स्यादिति।

^o) व्यु सदेहे सति यनि संनिवेश सदिह्येत। कथम्।
उच्यते। २अप्- इति पूप मत्तु उप $\sqrt{\text{१दा}}$ इतीव
प्रायोवाद (तु सा [ऋ ५, ५४, ३] उ म [यनि मा]
PW प्रभृ WW १, ४७)। न त्वेवम् उपप्रस्व प्राप्ते
पूपप्रस्व च पपा अवग्रहाभावश्चोपपयेयाताम् (वैतु नापूप,
पपा)। अतस् तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) इति कृत्वा
'ब्द- इत्युप ($\sqrt{\text{ब्द}}$ इति) सभाव्येत। कालस्य
नित्यगमनस्वाभाव्यात् तन्मानविशेषात्मात्स्याऽब्दस्यापि

मै २, १०, ३, १३, १० ३,
४, ४, १, माठ २२, ५, ६ १,
क ३४, १, १

अब्द-या^१ ऋ ५, ५४, ३

२अ(प-व)ब्द^२ - बडा खि
४, ५, २८

अअ^३ - अ १ तै ३, ४, ३, ५,
८, शौ २, १०, ६, प १६, ११५,
३, -अम् ऋ १०, २०, ४,
६८, ५, १ तै १, ६, ११, ३,
शौ ४, १५, ९, ८, ६, १९,
११, ५, ९, १२, १८, १०, १,
१३, ११, ३, ६, २०, १६, ५, १,
पे ५, ७, ७, ३३, ५, ९, ११,
६, ११, २, ८, १३, १४, ३,
१६, ३६, ३, ५४, २, ८०,
१०, १३३, १०, १३९, १९,
-अस्य ऋ ५, ८४, ३, खि
२, ५, १, ६, ३, २४, काठ

१०, १०, -अ आ ऋ १, ७९,
२, ५, ६०, ६, ९, ७६, ३,
तै ३, १, ११, ५, मै ४, १२,
५, १४, १२, माठ ११, १३,
सा २, ५८०, जै ३, ४७, ६,
-आणि शौ ४, १५, १, ६,
४४, १२, ११, ९, २१, पै ५,
७, १, १६, ८४, १, -आत्
ऋ ७, ९४, १, १०, ७५, ३,
७७, ३, काठ १३, १५, कौ
२, २६६, जे ३, २२, १३, शौ
१२, ३, २५६, प ८, १२, ३६,
-आय मा २२, २६ मा २४,
१२, १, -अे ऋ ५, ४८, १,
शौ ११, ७, १३, पै १६, १५४,
४, -अेण ऋ ५, ६३, ४, ८५,
४, पै ५, ३३, ५, -अै ऋ ४,
१७, १२, ५, ६३, ३, ९, ८७,
८, मै ४ १४, १२

अअ-जा^४ - जा. शौ १,
१२, ३, पै १, १७, २, १६, १७, ५
अअ-मुष्^५ - मुष् क
१०, ७७, १

अअ-वर्ष^६ - -पा ऋ
९, ८८, ६

अअ-सुनि^७ - नि तै ४,
४, ६, १, मै २, ८, १३, माठ २२, ५

✓अअि^८
अअय(त>) ती^९ -

-न्ती तै ४, ४, ५, १, मै २, ८
१३, काठ ४०, ४

१। अअियु^{१०} - याय ऋ
१०, ६८, १२, जौ २०, १६, १२

२। अअियु, या^{११} - य
ऋ १०, ९९, ८, -यस्य ऋ १०,
६८, १, तै ३, ४, ११, ३, मै ४,
१२, ६, काठ २३, १२, जौ २०,
१६, १, -या ऋ १, ११६, १,

तथात्वं स्वतः सिद्धं भवति । तेन नासौ वैद. (>वैद.)
=स्थिर (किं तर्हि चाचलि) इति सुपपन्न स्वरूपवर्णन
स्यात् । अथवा पूर्वमवगृहीतानां सतीनामपा वर्षासु समा-
गतास्व अस्थावरभावुकानां पूर्वोक्तनिष्पत्तिरैव सज्ञा स्यात्
तत्साहचर्यप्राधान्याच्च वर्षर्तुवाचकत्वमुत्तरोत्तर परिणत
स्यात् । अथ व्यु मूलत एवाऽपा योग आग्रहश्चेत्
स्यात्तर्हि धा-(<धा) इति भावनिष्पत्तेरुप 'अपा धा
(धान) यस्मिन्' इति कृत्वा संहिताया प्राकृतिरुवर्णविकार-
वती मेघस्य वा प्रातृषो वा सज्ञा स्याद् बस पूषप्रस्व
चेति । अथाप्य् ✓*अप् इत्यतो (वा, ✓अव्
इत्यतो वा) दन् प्र स्यात् (पाउ ४, ९८) निस्वरश्च,
इतीवाऽपर प्राचीन प्रकारो भवति । तदेव व्यतिक्रिते-
ऽस्मिन् विषये वस्तुस्थित्यवधारण भूयाम विमर्शमपेक्ष-
माणं द्र (तु नाउ टि) ।

^१) व्यु तृ१ सन् क्रिवि भवति (तु अदस्-
>२अमु-या- इत्यत्रत्य टिप्पणद्वयम् [वैतु सा य अब्-दु-
इतीव प्राति उपरुल्लथ्य तृ द्वि अर्थे श्रयत इत्याह, G.W
प्रभृ च यदनु अब्-दा- इत्यस्य स्त्री प्राति तृ१ रु
भवति [स्वरतश्च पपा. 'या' इत्यत पूर्वमवग्रहणतश्च
चोयास्त्वेव ते भवेयु, वैतु अद्दा->अद्दया]] ।

^२) उस. उप ✓१दा+कर्तरि क प्र । थायादि-स्वर (पा

३, २, ३, ६, २, १४४) । नाप् चैतच्च प्राति व्यु भिन्ने सती अपि
समानप्रवृत्तिनी समजनिषातामिति तत्त्व द्र (तु एपू टि) ।

^३) नैप्र *अ(प>)ब्-अ- इत्येव सत् पूष अन्त्य-
लोप द्र । उस उप ✓१भृ+कर्तरि कः प्र उस
थायादि-स्वरश्च (पावा ३, २, ५, पा ६, २, १४४ [तु
श्रुतिलिङ्गोपबृंहित- या ५, ५, श छाउ २, १५, १,
वैतु दे [१, १०] ✓अअ+अच् प्र इति वा, <
२अप्+✓रा इति वा, ६अ+✓अस्>अ- [बस] इति
वा, ६अ+✓आज्>अ- [तस] इति वैत्येवं नाना
व्यु प्रदर्शक सन्नपि मुख्यभूतमिव गुण तिरस्कारक] ।

^४) अप्सु-जा- इत्यत्र टि द्र ।

^५) उस उप ✓मुष्+किप् । कृत्-प्रस्व (पा ६, २,
१३९) ।

^६) उप कर्तृ-वचनं वा स्याद् भाव-वचनं वा । प्रथमे,
तस पूष तृतीयान्त सत् प्रस्व भवति (पा ६, २, २) ।
उत्तरे, बस पूषप्रस्व भवति (पा ६, २, १) ।

^७) उस इन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ३, २, २७, ६, १, १९७,
२, १३९) ।

^८) णिजन्ता वृत्तिर् भवति ।

^९) शतु स्त्रिया ङीप्श्च निघाते वातु-स्वर (पा ६, १, १८६)

^{१०}) १अभियु- २अभियु- इत्यत्र टि द्र ।

-या ऋ २, ३६, २, -याम्
 ऋ १, १६८, ८, -ऽंये शौ
 २, २, ४, पै १ ७, ४
 [अप्य, प्या^० - -प्य ऋ १,
 १४५, ५, ९, ८६, ४५, कौ
 २, ९६६^b, जै ४, २०, ९,
 -प्यम् ऋ २, ३८, ७, ८, १०,
 ८६, १२ तै १, ७, १३, २, काठ
 ८, १७, औ २०, १२६, १२,
 -प्या ऋ १०, १०, ४, ११,
 २ ९५, १० शौ १८, १, ४
 १९, -प्या ऋ ३, ५६, ५, ६,
 ५०, ११, ७, ३५, ११ ९,
 १०८, ६, मै ४, १४, ११, शौ
 १९, ११, २, पै १३, ८, १२,
 -प्यानि ऋ ६, ४९, ६, -प्येभि

ऋ ४, ५५, ६
 †अपि(य→)या^० -या कौ
 १, ५८५, जै १, ५९, ८, ३,
 ४०, २
 १. अपस्^d -प ऋ १, ११०, १, २,
 १४, ११, १७, २ २२, ४, ३२,
 ४, ३८, ६, ४, ३३, ९, ५, ७९,
 ९, ६, २३, ५ ३०, ३, ७, २०,
 १ ४०, ४ १०, १२, ४ ३५,
 १, ५३, ६, ८८ ६, खि ५, ७,
 १, ९, तै ३, ४, २, २ ३, ६०,
 मै ४, १२, ६, १२, २, काठ
 १३, ११, १२, १६, १५,
 १३, १७, १८, कौ १,
 ४६६, जै १, ४८, ६, शौ
 ७, ५०, १९, १८, १, ३१,

-पस. ऋ ३, १२, ७, ६, ६९,
 १ तै ३, २, ११, २, मै ४, १२,
 ५, काठ १२, १४, औ २, ९२७,
 १०४४, जै ४, २, ८, २२, १०,
 -पसा ऋ १, ५४, ८, ४, २,
 १४, -पामि ऋ १, ६८, ३,
 ७०, ४, ८५, ९, १७४, ३, २,
 ३, ६ १७, ८, ३, ३, ३, ४,
 १९, १०, ५, ४७, ६, ७,
 [(४, १६, ६) २१, ४], ६३, ४,
 ८, ९६, १९, २१, काठ १०,
 १३ [पस्- तद्^०, न^०,
 विद्वा^०, सु>स्व^०]

१अपस्य^० -स्यम् ऋ १०,
 ८९, २

१२अपस्य^० -स्य मा १०, ७,

^a) तत्रभवीये यति यतोनावीय स्वर (पा ४, ४,
 ११०, ६, १, २१३)।

^b) सा इह 'आप्य.' इति दीर्घादितया पठति (वैतु
 पपा सा अपि च स्वय बाह्वेऽस्मिन्नेव निगमे)।

^c) नाप् प्राति य>इय इत्येव प्रादेशिकमुच्चारण-
 मात्रं द्र। 'इय' इति भिन्ने प्रत्यये सति अवि-य- इति
 जश्त्वमध्यस्य मन्त्रस्वरस्य च प्राति श्रवणापत्तेः। यथा
 व्यञ्क्तविविधातेऽपि नाऽऽद्युदात्तत्वविधात इत्यपरश्चाय
 यत्-प्रत्ययान्तत्वे हेतु (तु अग्रिय-, अग्रिय-, अप्या
 इति ऋ [९, १०८, ६] पाभे. च)।

^d) असुन् प्र (पाउ ४, २०८)। नित्स्वर. (पा६, १, १९७)।

^e) तत्रसाधवीये यति तित्-स्वर (पा ४, ४, ९८, ६,
 १, १८५)। यत् PW प्रभृ ३अपस्- (<२अप्-)
 इत्यत प्र उत्पत्तिमाहु, तद् मन्त्रस्वारस्यनिबद्धचेतो-
 भिर विमृश्यम्।

^f) यनि नाप् प्राति अभिन्नमितीव उ च म
 चाभिप्रयन्ताव् अपा विशेषणतया चाऽन्वयमुशन्तौ जस.
 सुमादेशमाचक्षते। का मै काठ इत्यत्र शाखा-
 न्तरेष्वपि समानः पा इति समानो न्याय प्रवर्तते।
 छन्दोऽनुरोधात् मा. प्रभृ य पा भवति स एकेनाऽन्तरे-
 योन द्र। यद् माशब्दा ५, ३, ५, १९ इत्यत्र व्याचक्षाण
 सा 'अपस्यव.' इत्येवमाकारक पा पपाठ, तत् किमेतत्
 सिद्धयेद् यथा तादृशस्यैवाऽन्तरपूर्तिकरस्य मूलतः सत
 पा सप्रति मा प्रभृ उपलभ्यमान. पा. श्रेषमात्रमुताहो

तै शाखया विगेषेणाऽभिभवद्वत्वात् तदीयमस्कारवगात्
 मा उक्तपूर्व पा इह पपाठेत्यादिर् विषयो विमृश्य।
 'अपस्यव' इति पा मूलतो विद्यमानश्चेत् स्वीक्रि-
 येत तर्ह्यय शाखामापेक्षो विवेक द्र। तै ख्रियामिह
 ऊङ् भवति मा प्रभृ शाखान्तरेषु च न भवतीति।
 ते अपि न ऊङ्-अन्तं प्राति इति भा इत्यपि यस्थ
 उक्तपूर्व समववेयम्। पाम ४, ४, १४० इत्यत्र 'स्वार्थ-
 विज्ञानात् सिद्धम्' इत्युक्तिमुपजीव्य प्रवृत्तम् 'उक्त वा'
 (पाम ५, ४, ३०) इत्येतदप्यत्रानुसंधेयम्। तत्र ह्येतदुक्त
 भवति। 'अपस्यो वसना' इत्यत्र प्रथमं पदम् अपः
 इत्यस्य स्थाने स्वार्थिकमिति। तथात्वे त्वन्यो दोष.
 सभवेत्। अपा विशेषणतयाऽन्वयेऽभ्युपगम्यमाने तासा
 स्वाच्छादकत्वमनुपयुक्त स्यादिति। अन्यद् हि सदन्यद्
 वसत इत्यत्र श्रुतिप्रामाण्यसुभिन्न द्र (तु ऋ १, १६४,
 ४७, ९, १६, २ प्रभृ)। यच्चास्माभिरिहैव द्वितीये ब्राह्मणा-
 रण्यक्रीये विभागे प्रथमैकवचनतया वरुणपदेनोत्तरार्धवर्तिना
 सामानाधिकरण्यमुखेन विचिख्यासित तदपि मन्त्र-
 पद्युक्तिस्वारस्यविसवादमिया सुत्यजमिति शोध. द्र।
 अत्राऽर्वाक्येन (PW प्रभृ) १४अपस्य- इत्यत १अपसी- इति
 स्त्रीलिङ्ग शब्दरूप संभाव्यते। एतच्च १४अपस्य- इति प्राति
 १अपस्य- इत्यत सर्वथा पृथक् सद् ३अपस्- (<२अप्-)
 इत्यतो यत्-प्रत्ययान्त द्र। तत्र कियत् तत्त्व भवतीत्यत्र
 विमर्शे सुधिय एव शरण स्युः। तथात्वे आपोऽपस्या
 उक्ता भवेयुरित्ययुक्तोऽन्वय पूर्ववद् भविष्यतीति दिक्।

का ११, ४, ३, मै २, ६, ८
काठ १५, ६ [°स्य- सु>म्ब°]
✓अपस्य^a, अपस्यात् ऋ १,
१२१, ७

१अपस्या^b- स्यया ऋ ५,
४४, ८, -स्याम् ऋ ७, ४५, २
†अपस्यु^c- स्यव ऋ ९,
१४, २, -स्युभि ऋ ९, ७६, २,
कौ २, ५७९ जै ३, ८७, ५

†अपस्यु^d- स्युव ऋ १,
७९, १, ९, [२, ७ ३८, २] ५६,
२, १०, १५३, १, तै १, ८, १२,
१६^e, ३, १, ११, ५, कौ १,
१७५, २, ३९३, ६२९, जै १,
१९, १, ३, ३१, १३, ५२, ६,
शौ २०, ९३, ८

२अपस्य^f- पस ऋ १, ७१, ३
९२, ३, २, २८, ५, ३, २,
७, ८, ५, ६०, ३, ४, ३३, १
५, ४२, १२, ६, १७, १२, ८,
२, १७, ९, ७२, ६, १०७,
१३, खि ३, १३, १, ४, ११, २,
मा २१, ३७, २८, ८, ३३,

७५†, ३४, २, का २३, ४, ९,
३०, १, ८, ३२, ६, ६†, तै १,
२, १०, २ मै १, ९, ४, ३,
११, २, †४, १३, १, १४, ९,
काठ ९, ९, क ८, १२, †कौ २,
७०, ११८, ११०७, †जै ३, ७,
८, १२, ५, शौ ६, २३, १, १९,
२, ३, २०, १८, २†, पै ८, ८,
९, ९, ११, ९, -†पसम् ऋ १,
२, ९, कौ २, १९९, जै ३, १८,
६, -पसा ऋ १, ३१, ८, ६,
६७, ३, १०, १०६, १, तै ७,
१, १८, १, †मै ४, ११, १,
१४, १०, काठ ४१, ९^f,
-पसाम् ऋ १, ९५, ४, १६०,
४, ३२, ५, ६, ६१, १३,
१०, ५३, ९, ७५, ७, खि ५,
७, १, ९, मै ४, १३, २†,
काठ १५, १३, ३५, १२, क
४८, १२ पै ८, १४, ४†,
-पसि ऋ ३, १, ३, ११,
-प(>)सु^g ऋ ८, ४, १४
अपस्य-तम, मा^h- म ऋ १,

१६०, ४, १०, ५३, ९, ११५,
२, -मा ऋ ६, ६१, १३,
१०, ७५, ७, काठ ३५, १२,
क ४८, १२, -मा खि ५, ७, १,
९, मै ४, १३, २ काठ १५, १३

३अपस्य-(< २अप्-)ⁱ
अपस्य-व(त्→)ती^j- ती,
-तीभ्याम् काठ २२, १

३अपस्य^k-
२^lअपस्य^l- -स्या तै ५,
२, १०, १³, ३⁴, ३, १, ४⁵, मै ३,
२, ८, ९, काठ २०, ९⁶, १०⁷,
क ३१, ११⁸, १२⁹

अपस्य-व(त्→)ती^m-
-तीभ्याम् तै ५, ४, ४, ५
१४अपस्यⁿ- -स्यम् ऋ १०,
८९, २

१अपसी^o- -स्य मा १०,
७, का ११, ४, ३, मै २, ६, ८,
काठ १५, ६

अस- अन्^p
अपस्य^q- -प्यस्य ऋ १,
१२४, ५

^a) १अपस्य- इत्यत क्यजन्तो नाद्या द ।

^b) खिया भावे अ प्र ततश्च टाप् (पा ३, ३, १०२,
४, १, ४) ।

^c) उ० प्र (पा ३, २, १७०) । प्रत्यय-स्वर ।

^d) 'ऊङुत्' (पा ४, १, ६६) इत्यत्र उस खियाम्
ऊङ् प्र तत्स्वरश्च ।

^e) छान्दस उवङ् इत्येव वदन् भा ह्रस्वान्त प्राति
मेन इति विमृश्यम् ।

^f) कर्तर्य असि. प्र उस (पाठ ४, २२३) ।
प्रत्यय-स्वर ।

^g) अप- इति प्राति रु इदं मन्वान. PW भ्रान्त
इव । तादृश्या कल्पनाया अनवसरत्वात् (तु शौप्रा ३,
११, ४, ORN 'अहस्य-> अहस्य' प्रभृ. रु) ।

^h) आतिशायनिकस्य तमप. पित्वान्निष्ठाते स्वरैऽभेद ।

ⁱ) १अपस्य-> १अपसी- इत्यत्र द्वयो प्राति. मूल-
शब्दतयाऽभ्युपेतमर्वाङ्गिनामिदं भवति । तद् यथायथ
विमृश्यम् ।

^j) आतिशायनिके मतुपि खिया डीप् ।

^k) नाउड प्राति निष्पत्तिप्रदर्शनमात्रप्रयोजनमिदं
प्राति द ।

^l) असुगन्तत्व-परिणाम्य-अप्-शब्द-वन्मन्त्रोपधेय-
यज्ञियेष्टकाविशेषवचन स्त्री प्राति द (पा ४, ४, १२५,
भा च यद) ।

^m) २अप्->प [= १अपस्य-] तै १, ४, ४५, ३, ४६, २
इत्यत्र भा द । अत्र पूर्वोक्त स्वार्थिक-यत्-प्रत्ययव्याख्यानपर
(पाम ४, ४, १४०, ५, ४, ३०) इत्यत्रत्यं व्याख्यानमप्यनु-
संधेयम् ।

ⁿ) नाउ प्राति निष्पत्तिसम्बन्धविशेषप्रयोजनार्थं
भिन्नमूलजत्वप्रदर्शनार्थं च चप् पृथगुपात्त द ।
१अपस्य- इत्यत्राप्येतदेव प्राति भवतीत्यत्र तु. MW. ।

^o) नापू, स्त्रीप्रत्ययान्ततयाभिमत प्राति द तु MW.
(तु १२अपस्य- इत्यत्र गर्तं टि अपि) ।

^p) चातुरर्थिको य प्र उस. (पा ४, २, ८०) । तत्-
स्वरः । व्यु. भूयानपि दुष्कल्पनाविमर्शः । वैश अनुसंधेयः ।

अप्- -प्त् मा ५, ३५, का ५,
९, १, तै १, ३, ४, १, ६, ३,
२, २, मै १, २, १३, काठ ३,
१ २६, २, ३४, १५, क २, ८,
४०, ५ -प्त्मि मै १, १, १३,
४, १, १४, -प्त्मि तै ६, ३,
२, १, २, मै ३, ६, १३, काठ
२६, २, क ४०, ५
॥अप्-म(त्→)ती^b- -त्या मै
३, ९, १
अप्-शस्()^c सि ५, ५, १०
अम^d-
अम-राज^e- -राजौ ऋ १०,

१, २, ७
॥अप्-वान^f- -वान ऋ ४, ७
१ मा ३, १५ १५, २६, ३३,
६, का ३, २, ५, १६, ५, ७,
३२, १, ६, तै १, ५, ५, १, मै १,
५, १, ५ ॥, काठ ६, ९, क ४, ८
*आप्-वान^h-
अम-वान^h-
॥अप्-वान-वत्¹ ऋ ८,
१०२, ४ खि ४, ९, २, तै ३, १,
११, ८ मै ४, ११, २, काठ ४०,
१४, कौ १, १८, जै १, २, ८
†अमस्¹- -म ऋ १, ११३, ९, २०,

१०, ३६, १३, १०६, ९, मै ४,
१४, ११, -मस ऋ १०, ८०,
२ [°मस्- अन्°, दान°,
मु>स्व°]
†अम (<म्)-स्थ^h- -स्थ ऋ
६, ६७, ३, मै ४, १४, १०
†अमस् व(त्→)ती¹- -ती ऋ
१०, ४२, ३, शौ २०, ८९, ३,
-तीम् ऋ १, ११२, २४,
मा ३४, २९, का ३१, १, २३,
-तीषु ऋ १, १२७, ६
अप ऋ १, ११३, १६^m, १०,
१०५, ३ⁿ तै ६, ६, ८, २०,

^a) कर्तरि तु प्र (तु पाउ १, ७५) । प्रत्यय-स्वर ।

^b) 'ह्रस्व-' (पा ६, १, १७६) इति मनुष उदात्तत्वम् ।
स्त्रीवृत्ते डीप. (पा ४, १, ६) पित्वाभिघाते स्वरेश्वरविशेष ।

^c) 'अस्तुश' इति शाश्रौ (८, २४, १) पाठ ।

^d) नन् प्र. उस (पा ३, ३, ९१ [तु अश्म, शिवल-,
स्वम्- प्रभृ]) । यत्तु केषाचित् (तु भा [तै १, ५, ५, १],
MIV) अमस्- इत्येतदेव लुप्तान्यसकारतया श्रूयत इति
मतं भवति, तच्चिन्त्यम् (यनि > ✓*अप्> अमस्- इति
वस्तुस्थिते [पाप्र कृते तु अमस-]) ।

^e) उस क्बिन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, ६१, ६, २, १३९) ।

^f) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप ✓*वान्
(=✓वन् [तु ✓*अप्, ✓आप् च]) +भावे क्बिप्
>*वान्- इति (तु उ म च [मा ३, १५], वैतु भा
[तै १, ५, ५, १] अमस्-[>¹] अम- +म वर्थीय
वनिप् प्र (पावा ५, २, १०९) तस्य च पित्वाद्
निघाते स्वर. प्रकृत्या भवति । अमवाचामा
कश्चिद् भृगुणामन्वये जातस् तदवान्तरकुलप्रवर्तक
ऋषिर् बभूव । तदपत्यभूता बहुषु '(=आमवान्-
[=नाउ >]) अमवान्' इत्युच्यन्ते । भृगुत्वमामान्याच्च ते
भृगव इत्येवविशिष्टा अपि श्रूयन्ते (तु मै १, ५, ५,
वैतु [पक्षे] भा, सा प्रभृ च भृगुभ्योऽन्य कश्चिदृषिर्
अमवान् [=एउ > प्र१]) ।

^g) अपत्येऽर्थे अण् प्र (पा ४, १, ११४) । नापू यनि
रू. वस्तुतोऽस्य प्राति द्र (बहुष्वपत्यार्थकस्य प्र.
लुग्विषयत्वात् [तु पा २, ४, ६५]) ।

^h) नाउ व्यु श्रौपयिकं भवति । सस्व एपू द्र ।
उप ✓वन्+भावे घञ् । यद्वा नाउ स्थ. छन्दोऽनु-

रुद्धोऽन्त्याऽकारोपजन द्र (=एपू इत्यभिसन्धिः [तु टि
२अप्->*१अप्-, और्व¹- (=उरु->औरव- इत्येवं सुपठ
द्र]) । यत्तु कचित् (तु Gw) ज्ञानजन्त-प्रकारकतया
व्यु समकेति, तद् ✓*अप्>*अममान->यनि इत्य-
न्यतो निरवय च ✓*अप्>*अप्नुवान->यनि इत्य-
न्यत स्वर्गविसवादतश्चिन्त्य च द्र. । सर्वथापि एपू
चैतच्चोमे प्राति एकार्यवृत्तिनी भवत इति तत्त्वमवधेयम् ।

¹) तुल्यार्थे वति. प्र (पा ५, १, ११५) । तत्-स्वर ।

¹) पाप्र असुन् प्र जुडागमो निस्वरश्च (पाउ ४,
२०८, पा ६, १, १९७ [वस्तुस्थित्यर्थं तु अम-]) ।

^k) उम उप ✓स्था+क प्र अन्तोदात्तश्च (पा ३,
२, ४, ६, २, १४४) ।

¹) आतिशायनिकस्य मनुष, स्त्रिया डीपश्च (पा ४,
१, ६) पित्वात् निघाते स्वरेश्वरविशेष ।

^m) स्वार्थप्रधानम् अव्य (तु पपा, वैतु सा प्रभृ
'अपप्रागात्' [इति कृत्वाऽनिष्टद्वैस्वर्यं प्रसज्जुक्ता]) ।

ⁿ) वर्जने कप्र 'यो' (?अयो [तु ORN]) इत्ये-
तदन्वित । 'यत् तविपीवान् इन्द्र आ-युयुजे, (तद् अमौ)
अप यो पापजे [✓पज्>पापज्+केन् प्र]अभूत्' इति
द्र (वैतु सा 'अप-यो' (=अपयोजिना?) इति व्युत्पत्तित
स्वरतो रूपतश्च मिथ्याभूत प्राति प्रतिपादक, Gw प्रभृ
च 'अप' पापजे' इत्याख्यातमास्थायुका सन्तस्तिङ्-
स्वरप्रामास्य प्रति पर्यनुयोज्या) ।

^o) वर्जने कप्र 'तनु' (=द्वि उस [पा २, १, १२])
इत्येतदन्वित. (वैतु भा 'अपन्यधत्त [<अप-नि/धा]
इति न्याय्येतरद्वैस्वर्यदूषितोऽर्थतोऽसगतश्च योग इति
[देवानामग्रे तस्य तस्य यज्ञस्य निधान एव प्रजापते-

शौ १९, २०, १^a पै १,
१०८, १^a, २, ४१, २^b ३ २९,
४¹⁰, ५, ३४, ४^a, ९, ७,
१०¹⁰
अप/कप्, अपाकवन् शौ १०, ७,
२०
अप-काम¹ - मम् ऋ ६, ७५, २,
मा २९, ३९¹, का ३१, २,
३¹, तै ४, ६, ६, १¹ ५, ६,
१, ३¹, मै २, १३ १¹ ३, १६,
३¹, काठ ३९ २^a ४६, १¹
शौ ३, १३, ३¹, पै ३, ४, ३¹,
१५, १०, २¹ -मस्य शौ २,
१२, ५, पै २, ५, ५ -मात्
शौ ९, १३, ८, पे १६, ७४, ८
अप/कि>/२चि द्र
अप/कि<>चित्, अपचिकि-
त्सति शौ १३, २, १५
अप/कृ, अप¹ करत् ऋ ८ १८,

७, शौ १, १०२ अप¹ करात्
जै १, ११, ६¹
अपकृणुत>ता शौ ३, ९, १,
पै ३, ७, २
अप-कृत- -त्त पै १, ८९, २
॥ अप-क्रियमा(ण->)णा- -णा काठ
२७, ९
अप/१कृत्, अपकृन्तत् पै ७, १३,
१-१०, ॥ अपाकृन्तत् मै २, ५,
२, ॥ अपाकृन्तत् तै २, १, २,
२, काठ ११, ६
अप/क्रम->क्राम्, ॥ अपक्रामति तै
२, ३, १३, २, ३, १, १, २,
५, २, ६, ३, १०, ३, मै १, ९,
४¹, २, ४, ८, काठ ९, १२¹,
१२, १३¹, १३, १२¹, २५, १,
२९, ४, क ३८, ४, ४५, ५,
शौ १२, ५, ६¹, ॥ अपक्रामति
तै २, ३, ३, ४, १३, २, ६, ५,

१०, ३, मै ४, ८, ६, ॥ अप
क्रामति तै २, २, १, २, ४, ३,
१, १, २, ६, ६, ७, ३ काठ
१३, १, २०, ८ ॥ अपक्रामत्
तै २, १, १, ३¹, काठ २७, २,
क ४२, २, अपक्रामन्ति ॥ तै
५, ७, ९, २, ६, ४, ८, २, ॥ मै १,
४, ५, ६, २, १, ३, ४, ८, ६;
॥ काठ ७, ७, ८, १३, २९, ४,
३२, ३¹, ३४, ५, ॥ क ८, १,
४५, ५, शौ १२, ६, ५, पै १६,
१४१, ५ ॥ अपक्रामन्ति मै ४,
५, ६, ॥ अप¹ क्रामन्ति तै
२, ६, ८, ७ ३, ५, ४, ३, ५,
५, ९, ३, ६, १, ४, ७, अप-
क्राम पै ३, ३६, १, अपक्रामतु
पै १६, १४०, ६ अपक्राम ऋ
१०, १६४, १, शौ १०, १, १४,
१२०, ९६, २४, पै १६, ३६, ४,

स्ततद्व्यादेशनस्य तात्पर्यस्वामाव्याद् विचारपूर्वकं कस्य-
चिद् यज्ञस्य गोपने तदसम्भवाच्चैत्यभिसन्धे] ।

^a) वर्जने कप्र 'वञ्म' इत्येतदन्वित ('यं [यजमा-
नम्] अग्न्यादयो देवा न्यधु [=रक्षितवन्त] स पौरुषेयं
वधम् अप [भवति], इति वा द्र [तु WI, वैतु सा
अपन्यधु] ।

^b) तु ऋ १०, १५९, २ यत्रत्य 'अनु उपाचरेत्'
इति साधुरन्वय सुलभो भवति । इह त्व अप इति पद
दुरन्वयं द्र ।

^c) अयं मन्त्रार्थ पै २, ७७, १, ९०, ३ इत्यत्र
श्रुतपूर्वो भवति । यत् त्रिष्वपि स्थलेषु मूको 'अप' इत्येव
समान श्रूयमाणोऽपि स्थलद्वये शाखान्तराऽनुकृतिमात्रपरेण
सं 'अह' इत्येवमपाठि (तु शौ १, ३४, २), यच्चेहा-
ऽन्ते चौर्यभयाक्रान्तेनेव मूको 'अप' इत्येव पुन प्रति-
ष्ठाभिवाऽऽपादि, तद् अर्थजरतीयमान चाऽसञ्चेति भूयस्त-
रामिव विविचा खेदकर द्र । वस्तुतस्तु सर्वत्रेह 'अपि'
इति शोध द्र । एव हि नाम समानश्रुतिमताऽन्तिमेन
पादेन सामञ्जस्यं भवेत् । यथा च तत्रापि पादे शोधोऽपे-
क्षितो भवति तथा चेतस्->-सि इत्यत्रत्ये सस्थ टि अद्र ।

^d) वर्जनार्थीय. कप्र (पा १, ४, ८८) ।

^e) 'अयम्' इति शोध सुलभः द्र ।

¹) कतमस्तावदिह समास ² अर्थाऽभावे अम
इति (तु सा [ऋ ६, ७५, २], उ म च [मा २९,
३९]) । नेति । किमिति । अत्यन्तीयस्य वा ससर्गीयस्य
वाऽन्योन्यीयस्य वाऽपि विशिष्टस्य सतोऽभावस्याऽप्रा-
करणिकत्वात् । न हि प्रकृताया श्रुतौ शत्रो कामाऽभावो
धनु साध्यन्वेन शुश्रावयिष्यते । किं तर्हि, तदीयाना
कामाना वैपरीत्य नाम नैष्फट्यमिति यावत् । न चासा-
वप्यव्ययार्थ एव भवति, अतस्तत्प्राधान्येऽप्य् अस एवेति
कृत्वेष्टापत्तिरिति । तथा स्थिते /कृ इत्यस्य साक्षात् कर्मा-
ऽनुपलम्भानुपपत्ते श्रुत्यन्तरे (शौ २, १२, ५) च कर्मषष्ठ्या
अमृत्वाऽभावानुपपत्तेश्चेति । एव तावत् प्राप्त स्यादिति
(तु सा शौ २, १२, ५) । नेति । कुत । तथा सति पूषप्रस्व
स्यात् (पा ६, २, २) । तर्हि का गति । विशिष्टप्रका-
रकोऽव्ययं भविष्युस् तस इति कृत्वा वैपरीत्यलक्षणव्यया-
र्थप्रदानं सासस्व इति । भवतु वा विशिष्टप्रकारक
(अपगत [भावे क] कामात् कामस्य वेति) प्राप्त
एव यत्र पूष प्रधान भवति स्वरश्चान्तोदात्त उस (पा
६, २, १८७ [तु भङ्गचन्तरेणैतदभिप्रयन्त. PW
प्रष्टु]) ।

^b) वा क्विप् द्र ।

^c) नापू बाह्वच पाप्मे द्र ।

अपक्रामत् पै १३, ४, १२^a
 ॥अपाक्रामत् तै १, ४, १, १,
 २, ३, ७, १^२, ३, ३, ७, १
 ५, ६, १, २, ९, १, ७, ४, १,
 ६, १, ४, १, ४, ११, २, ७,
 ५, ८, १, मै १, ९, ४^३, २, २,
 १, ४, ८, ५, ५, ३, १, २, ९
 ३, १, ६, ६^२, ८, ५, १०, २^६,
 ४, १, १३^३, ३, ९, ४, २, ५,
 ९, ६, ४, काठ ८, २^३, ९,
 १२^६, ११, ६, १२, ३, ५, १९,
 १, २, २३, ३^३, २५, ६, २६,
 १, २७, १, ९, ३०, ४, ३१, १०,
 १२, ३२, ६, ३६, १, क ६,
 ७^३, २९, ८^३, ३९, ४, ४०,
 ४, ४२ १, ४६, ७, ४७, १०,
 ११, ॥अपाक्रामनाम् मै ३, १०,
 ६, काठ २३, ३, २९, १, क
 ४५, २, ॥अपाक्रामन् तै २, ६,
 ३, २, ३, ३, ७, २, ५, १, १,
 १, ६, ४, ८, १, मै १, ८, १,
 २, ३, ७, ३, ६, १०, १०, ६,
 ४, ५, ८, काठ १०, ११^३, १२,
 ५, १८, १९, २३ ३, २९, १,
 ९, ३७, १, क २९, ७, ४५,
 २, ॥अप अक्रामन् काठ २७,
 ४, क ४२, ४, ॥अपक्रामेत्
 काठ ८, १२, १२, १३, १३,

१२, २५, १, क ७, ७, ३८, ४
 अपचक्राम पै १६, ७३, १
 ॥अप...क्रमिष्यन्ति ते ६, ४, ८,
 २, ॥अपक्रमिष्यामि काठ २८
 ७, क ४४, ७, अप...अक्रमीत्
 शौ ८, १, २१, पै २, २७, ४, ३, २,
 ६, १६, २, ११, अप अक्रमीत्
 तै ६, १, ६, ६^१, पै ३, २, ६
 अप^१(अक्रमीत्) पै १६, २, ११
 ॥अप-क्रम^b- -म काठ ८, १२^३, क
 ७, ७^३, -मम् काठ १८, १९,
 क २९, ७, -मात् काठ २९, ९
 अप क्रमिन्- अन्^०
 ॥अप-क्रम्य^c तै २, ४, ३, १, २^६,
 ६, १, ३, १, ६, ६, २, ७, १,
 ३, काठ १८, १९, क २९, ७
 अप-क्रान्त, न्ता^d- -न्त खि ५, १८,
 १, मै २, ५, ११, शौ २०, १३५,
 २, -न्तम् पै ८, १०, ९, -न्ता
 काठ १०, ११^१, -न्तानि तै २,
 २, ८, ३^१, -न्तायाम् तै ६, ४,
 ११, २^१
 ॥अप-क्रान्ति^e- -न्ति मै १, ८, ८
 अप-क्रामत्^f- -मन् शौ ७, ११०,
 १, -॥मन्त काठ २३, ७, क
 ३६, ४ [०मत्- अन्^०]
 ॥अपक्रामन्ती^g- -न्ती मै १, ४,
 १२

॥अप-क्रामम्^h मै १, ४, १२^३
 ॥अप-क्रामुक्ⁱ- -का. तै ५, ७,
 ९, २ [०क- अन्^०]
 अप-क्रियमाण- अप/कृ द
 अप/क्री
 अप-क्री(त→)ता^j- -ता पै ३, २२,
 ६, -ता शौ ८, ७, ११, पै
 १६, १३, १
 अप-क- -क्रम पै ९, २२, २१
 अप-पल^k- -क्ष. तै ५, २, ५, ११,
 -क्षा शौ ११, ७, २१, पै १६,
 १५५, १
 अप/१क्षि, *क्षी, अपक्षीये^l, अप-
 (क्षीये) पै ५, १४, ६, अपक्षीयेत्^m
 तै ३, ५, १, ३^१
 ॥अप-क्षीयमाणⁿ- -णम् तै ३, ५,
 १, ३
 अपक्षेयन्त- अन्^०
 अप-क्षुध^o- -धम् पै १६, ९३, १-
 १०, ९४, १-७, ९५, १-९
 ॥अप/क्षौ, अपक्षायति मै १, ८,
 ९^२, काठ ३५, १७, क ४८, १५,
 अपक्षायेत् मै १, ८, ९^२, काठ
 ३५, १७^३, क ४८, १५^३
 अप/गम्>गमि, अप गमेत् शौ
 ६, ४, २
 अप-गमयन्तु क ८, १८, ९
 अप-ग-, अप-गामिनी- अन्^०

^a) 'अपघावत्' इति शौ (४, ३७, १२) पाठे ।

^b) गस थाथादि-स्वर । उप भावे अप् प्र उस ।
 पाप्र तु घनि वृद्धयभाव (पा ७, ३, ३४, ६, २, १४४) ।

^c) गस व्यवन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^d) प्राप् अन्त्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप कर्तरि
 क्ते प्र उपधाया दीर्घत्वम् (पा ३, ४, ७२, ६, ४, १५) ।

^e) गस उप क्तिञन्ते पूपप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

^f) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^g) स्त्रिया डीप- (पा ४, १, ६) पित्वाङ्निघाते स्वरेऽभेद ।

^h) अत्र यनि णमुलन्त पाठ समीचीन उत वा 'अप-क्रा-
 मन्' इति शत्रन्त इत्यत्र मूलकोशीयविसादार्थं यस्थ सटि द्र

ⁱ) गस उक्कजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९) ।

^j) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतस्वरे प्राप्ते प्रवृद्धादित्वम् उस
 (पा ६, २, १४७) । अयं प्रवृद्धादीनां मूलतो भावे क्ते
 निष्पन्नानां सता मतुर्बर्धकाऽच्-प्रत्ययान्तत्वं सभाव्यमानं
 भूयोविमर्शसापेक्षमित्यन्यत्राऽनुमयेवम् ।

^k) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^l) लटि उप १ इति कृत्वा 'क्षीय' इति मुपा यनि शोधः ।

^m) यथेदं रू च नापू च नाउ रू चाऽस्य धा कर्तरि
 इयञन्तत्वमपि विज्ञपयेयुरित्यर्थं मूले वा पुनरुपादीय-
 मानः यस्थ द्र इति दिङ्मात्रम् ।

ⁿ) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७,
 २, १३९, यतु. नापूटिदि भूयोविमर्श) ।

^o) बस उप क्षुधा- यद्र (तु सस्थ. शत-धार-) ।

अप/गल्भ

अप-गल्भ^a - गल्भ तै २, ५, १,
६, ५, ३, -हम् मा ३०, १७,
का ३४, ३, ७, -ह्माय मा १६,
३२, मा १७, ५, १, तै ४, ५,
६, १, मै २, ९, ६, काठ १७,
१४, क २७, ४

अप/गा, अपगातम् शौ ३, ११, ६,
अपगात मा ३, २१, का ३, ३,
१३, तै १, ५, ६, १, ८, २, मै १,
५, २, ९, काठ ७, १, ७, क ५, १
अप-गा^b - गा शौ १, ३४, ५, २,
३०, १, ६, ८, १-३

अप/गुर्, अपगुरातै, अपगुरेत
तै २, ६, १०, २

अप-गुरमा^c - गाय तै ४, ५, ९,
२, मै २, ९, ८, काठ १७, १५,
क २७, ५

अप-गूर्ति^d - त्ति मै ४, ६, ८,
-त्यै^e, -त्यै काठ ७, १५, क
६, ५

अप-गूर्त्यै^f ऋ ५, ३२, ६, तै २, ६,
२, ५

अप/गुह्-गुह्, अपगूहत् तै २,
२, १, १, मै २ १, १, काठ ९,
१७, अपगूहन्ति मै २, ५, ४,
अपगूह. ऋ ७, १००, ६
१०, २७, २४, तै २, २, १२,
५, मै ४, १०, १, कौ २, ९७५,
जे ४, २३, ७, अपगूहथा शौ
४, २०, ५, पै ८, ६, ११,
अपागूहताम् तै २, २, १, १,
मै २, १, १, काठ ९, १७,
अपागूहन् ऋ १०, १७, २, शौ
१८, २, ३३
अप अघुक्षत् ऋ ५, ४०, ८,
अपाघुक्षताम् तै २, २, १,
१, काठ ९, १७

अप-गूळह(ढ)^g - ळहम् ऋ १,
२३, १४, ११६, ११, ४, ५,
३, १०, ३२, ६, ८८, २,
-ळहा ऋ १, १२३, ६

अप-गूहमान, ना^h - न शौ १९,
५६, २, पै ३, ८, २, -फना ऋ
७, १०४, १७, शौ ८, ४, १७ⁱ,
पै १६, १०, ७^j

अप-गोह^k - हम् ऋ २, १५, ७

अप/रगु>जर्गु

अप-गर- अभिगर^l

अप-जर्गुराण^m - ण ऋ ५, २९, ४

अप/ग्रह>गृह, अपगृह्णाति तै
५, १, १, २, ६, ४, ४, ४
अपाग्रहीत् मै १, ६, ८, ३, ८, ९

अप-ग्रहण- सव्यⁿ

अप-ग्राह- हम् काठ ११, १, २६,
१०, क ४१, ८

अपघोरपाउतन^o पै २, ७०, १

अप-घ्नत्, अप-घ्नु- अप-घ्नद्

अप/चत्>चाति, अप^p...चातया-
मसि पै ७, ७, ३, अप...चात-
यात् पै १३, १३, १०

अप/चाय्<>चि^q

अप-चिति^r

अपचिति-तम^s - मौ तै ५, २,
२, ३, काठ १९, १२, क३१, २

अप-चिति^t - ति मा २०, ९, का
२१, ७, ८, मै ३, ११, ८, काठ
३८, ४, -तिम् ऋ ४, २८, ४,
मा २१, ५८, का २३, ६, ११,

^a) गस उप पचाद्य-अजन्ते थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)। उ. च म च (मा १६, ३२) वस आहतु, तन्मन्दमिव भवति। पूषप्रस्व दुर्वारत्वप्रसङ्गाच्चा-ऽनौचित्याच्च। न चापि यद् उ उप गूर्भ-शब्दाऽनर्थान्तरत्वेन व्याचष्ट म च यद् विकल्पतोऽन्वमन्यत तच्छ्रो-भन भवति। गूर्भ-शब्दस्याऽऽयुदात्तत्वादन्त्यस्वरस्य प्राकृतस्याऽसम्भवात् (तु भा MW च यावस्मदभिप्राय-समर्थकाविव भवत)।

^b) बस (=अप[गत]-+गु- इति [पावा २, २, २४]) पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप /गा+भावे क्तिप् यद्।

^c) गस ज्ञानजन्त-विकरणस्वर (पा ६, १, १८६, २, १३९)

^d) गस. उप क्तिञ्जन्ते पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०)।

^e) अत्राऽपि 'त्यै' इति सकेतयमान SIM चिन्त्य।

^f) गस ह्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^g) कर्मणि कैऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

^h) गस ज्ञानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

ⁱ) अत्र सा 'अप' इत्यस्य स्थाने 'उप' इति पपाठ। 'अप' इति वा स्याद् 'उप' इति बोधयथापि नक्तुचारिण्यास्तत्तन्व-पगूहनोपगूहनान्यतरसकेतमुखेन विशेषणतापर्यवसानकत्वा-च्छ्रुतितात्पर्यस्य यत् सा उपसर्गश्रुतेर् गमनार्थं योग्य-क्रियान्तरा याहार सावसर पश्यति तद्वस्तुतोऽनवसर आयास इत्युपेक्ष्यम्।

^j) गस. उप घञन्ते थाथादि-स्वर. (पा ६, २, १४४)।

^k) गस ज्ञानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)। यच्चेह McG अन्तोदात्तत्वमाह तत् सस्कारमा-न्यमात्रमिति।

^l) भूयसी विमृष्टिमपेक्षमाण शोध-सापेक्ष पा. द्र.। तदभावे पदविभागो भयावह।

^m) 'चायश्चिभावो निपात्यते' (पाम ७, २, ३०)।

अन्ततो गत्वा यदि /चाय्</चाि इत्येव रूपान्तरतया समाव्येत तर्हि अप/चि इत्यस्य निष्ठाया चाय्-भावो विकल्पेन स्यादित्येव पात्र व्यत्यासेन योजनीयम्।

ⁿ) तमप पित्वाञ्जिवाते स्वरैऽभेद।

॥तै ५, १, ३, ३, २, २, ३ म
३, २, २ ॥, ११, ५, काठ १९,
३ ॥, क ३०, १ ॥
॥अपचिति-मत्- -मान् तै ५,
१, ३, ३ २, २, ४
अप/१चि, अप चये काठ ३८, १३
अप-चित्^b -चित् शौ ६, ८३, ३
पै १, २१, ४, -चित् पै १,
२१, ५, -चित् ॥काठ २५, १०,
॥क ३८, ४ गौ ७, ८०, २,
-चित् शौ ६, ८३, १, पै १,
२१, २, -ताम् शौ ६, २५,
१-३^d, ७, ७८, १
अप/२चि<>कि, ० अपचिकीहि^f
शौ १, १०, ४, पै १, ९, ४
अप...चिक्यतु पै १, २१, ५
अप/चित्>चेति, अपचेत्तयातै मा
२, १७, का २, ४, ५, तै १,
१, १३, २, मै ४, १, १४,
काठ १, १२, क १, १२

अप-चित-अपचित-तम-अप चिति-
अप/चाय् द
अप-चिती^f -तीम् तै ५, ७, ४, ३
अप/च्यु, १ अपच्योष्ठा ऋ १०,
१७३, २ काठ ३५ ७, क ४८,
९, गौ ६, ८७, २
१ अपच्यवत् ऋ २, ४१, १०,
कौ १, २००, जै १, २१, ७, गौ
२०, २०, ५, ५७, ८
अप-च्यव^b -वम् क १, २८, ३
अप-च्युत-अन्^o
अप-च्-छेद-अन्^o
अप-जङ्घनत् अप/हन् द
अप-जर्गुराण- अप/रगृ द
अप/जि, अप...जयते पै २, ७३, ३,
॥अपजयति मै ३, २, ३, ४, ८,
३, काठ १९, १२, ३०, ९, क
३१, २, १ अप...जयाम^f पै २,
३८, १, ॥अपजयत् मै ३, २,
२, काठ १९, १२, क ३१, २,

॥अपजयन् तै ६, ३, १, १
काठ २६, १, २८, ४, ३०, ९,
क ४०, ४
अपजैत् शौ १२, ३, ५४
अप-जख्य-अन्^o
अप-जित्य^f तै ६, ३, १, २
अप/तत्, अपातक्षन् शौ १०, ७,
२०
अप-तक्षण- -णम् पै ४, १७, १
॥अप-तर^k -रम् मै १, ४, १२,
६, ८², ३, ८, ६²
अप-तस्थिवस्- अप/स्था द
अ-पति¹ -ति गौ ८, ६, १६^m
पै १६, ८०, ७
अ-पति(हन्<)>झीⁿ -झी ऋ १०,
८५, ४४, शौ १४, २, १७¹
१८, पै २, ६६, ३, -झीम्
शौ १४, १, ६२
॥अप-तुरीय^o -यम् मै ४, ५, ८
॥अप-तू(ल->)ला^p -लया तै ६, १,

^a) मतुप पितृवाञ्छिघाते स्वरेशविशेष ।

^b) उस कर्मार्थ-किबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९,
तु सा) । अप/चित् इत्यस्य कृद्वृत्तमिति वदन् ॥W
चिन्त्य, रोगविशेषा मकवाच्या^fस्वरूपस्याऽपचेतनपेक्षया-
ऽपचयेनेन सन्निहिततरसबन्धदर्शनादिति ।

^c) 'अपरिचित' इति मुपा यनि शोधमपेक्षमाणा द्र ।

^d) इह पूजितपर्यायभूतम् आश्रुदात प्राति ब्रुवाण सा
बभ्राम । अन्यत्र सर्वत्र यथा रोगविशेषवाचकत्वेन <अप
/१चि इत्येवं प्राति सा व्याचष्ट तेनैष षष्ठक्राण्डपूर्वभाग-
स्य भाष्यकारस्तत्रात्राऽपर एव कश्चिदासीदिति मभाव्येत ।

^e) मूलत कुच्वोर विवेको विमृश्य । पाप्र कुत्व मौलम-
भ्यासे चुच्चापतिश्चेत्यनवीनो विषय । यत्तु शौ १, १०, ४
इत्यत्र सा /कित् इत्यनेन योग वदञ्चिव प्रादर्शि तत्
/कि इत्यस्य स्थाने मुद्रणाऽनवधानमात्र स्यात् । तथा-
विधस्यैव धा जु दर्शनात् तथात्वेन च तत्र
सकेतितत्वात् ।

^f) यदप्यु अन्य सा अप इति गतिमधिकृत्य योग्यक्रिया-
ध्याहारमाह तद् अनपेक्षितमिव भवति । गतित्वमात्रेण
योग्यार्थसंनिवेशपूर्वकमुपसृज्य क्रियया योगाङ्गीकारात् ।

^g) प्रास पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । 'चिती-' इति

उप बह्वादिष्वन्तर्भाव्य ङीष्णन्तं (पा ४, १, ४५) यद्
अनया दिशा यद् भा वर्णव्यत्ययमात्रतामुपजीव्य
दीर्घान्तत्वं व्याख्यातुमुपचक्रमे तदगति क्रमात्रगतीयताम् ।

^h) गस उप भवि अप् प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ३,
३, ५७, ६, २, १४४) ।

ⁱ) 'अपि . ' इति मूको च मुपा च यनि शोधश्च
चिहितभूयोविमृश्यवसर द्र ।

^j) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^k) १ अव-तर- इत्यत्र च, २ अव-तर- इत्यत्र च
सन्त्यायानामेतादृशानामपि प्राति व्यवस्था द्र (तु टि
अन्तर-) ।

^l) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

^m) बस इति ब्रुवाण सा चिन्त्य । स्वरविरोधात्
प्रकरणविरोधाच्च ।

ⁿ) सस्व नाप् द्र । उप कर्भण्युपपदे /हन्+टक्
प्र स्त्रिया ङीप् च (पा ३, २, ५२, ४, १, १५) ।

^o) बस 'बहुव्रीहौ' (पा ६, २, १६२) इत्यत्र येषु
पूप 'अप' इत्यस्यापि उस् द्र यथा तस्मादपि परस्य
पूरणप्रत्ययान्तस्य उप अन्य उदात्त स्यादिति ।

^p) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद् ।

१, ६, मै ३, ६, ३ अप/तृ→तिर, अप तिर शो ६, ६, ३ ^१ १ अप-तेजस् ^२ -जसौ ते २, ५, २, ६ अ-पत्य ^३ -त्यम् ऋ १, १७४, ६, १७९, ६, ८, ४९, ८, ९, १०, ८, खि ३, १, ८, कौ २, ४७६, १, जै ३, ३५, १०, १, शौ ७, ११३, १, -त्याय ऋ ७, ५, ७, मा १३, ३५, का १४, ३, ९, मै १, ८, ८, -त्ये ऋ १, ६८, ४ [त्य-अन्, मु>स्व ^०] १ अपत्य-ता ^४ -ता पै १६, १४९, ७	अपत्य-वत् ^५ -वत् शौ १२, ४, १ [वत्-अन्] अपत्य-सा ^६ -चम् ऋ [१, ११७, २३, ६, ७२, ५], २, ३०, ११ अप/त्रस्, अप ^७ अत्रसन् ऋ १०, ९५, ८ अप/त्वर, अप त्वरी पै १, २१, ५ अ-पथ ^८ -थम् शौ ६, ७३, ३, १०, १, १६, पै १६, ३६, ६, -थात् तै २, २, २, १, ७, २, ८, ६, -थेन १ तै २, २, २, १, ७, २, ८, ५, ३, १, १, शौ ५, २१, १० †अ-पद् ^९ -पदे ऋ १, २४, ८, मा ८, २३, का ९, ४, १, तै १, ८,	४५, १, मै १, ३, ३९, काठ ४, १३, क ३, ११ †अपदी ^{१०} -दी ऋ १, १८५, २, १०, २२, १४, मै ४, १४, ७ अ-पद् ^{११} -दम् शौ ६, २९, २ अप/दस्, अपदस्यन्ति ऋ १, १३५, ८ अप/दह, अपदह ऋ ७, १, ७ अप-दग्ध, ग्धा ^{१२} -ग्धम्, -ग्धा पै ७, ७, ८ ० अप-दह ^{१३} -हन् शौ १, २८, १ अप/दुष् अप-दोष्य-अन् ^{१४}
--	---	---

^१ 'अव तिर' इति बाहुच (१०, १३३, ५) पाठे ।

^२ बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद् ।

^३ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√१पत्+
क्यप् (भोउ २, ३, ४) । यक्-प्रत्ययान्तमिदमित्यपि मत
भवति (तु पाउना ४, १२१) । उभयथा लक्ष्येऽभेद ।
यत्तु पक्षान्तरे या ३, १ 'अप' इति पूष नामीभूतम्, उप
त्य- (<√तन्) इति चेत्याह । तथात्वे तम अव्यय-
पूषप्रस्व. बोध्यः ।

^४ नापू मन्त्रे 'अधुत्रता' इति श्रवणाच्च नाउ 'अप-
अता' इति श्रुतेश्च 'हपतिता' इति मूको साच्याच्च श्रुति-
स्वारस्यसवादी 'अपति-ता' इति शोधः ।

^५ म(>व)तुप् पित्वाग्निघाते स्वरस्तदवस्थ ।

^६ उस उप /सच्+णिव प्र उस कृत-प्रस्व च
(पा ३, २, ६३, ६, २, १३९) ।

^७ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । पूष ६अ इति,
उप. /पथ, न्थ>पथ- इत्यत्रावान्तरप्रकृतितया
निर्दिश्यमान पथ- इति यद् । पाप्र तु तस पथिन्-
इत्यत अ समासान्त (पा ५, ४, ७२, ७४)
इति कृत्वा सतिशिष्टतया प्रत्यय-स्वरेणान्तोदात्ते प्राप्ते
नञ्-स्वरबलीयस्त्वं यथाकथमायुपपाद्येत (तु पाम ६, १,
१५८) । इह यतरस्या प्रकृतौ लाघव स्याद् असावा-
स्थेया विविम्विरिति दिक् । अचैतत् न प्राप्ति भवति
(पा २, ४, ३०) तत्रापि सामासिकीय प्रवृत्तिर्भवति मूलतो
नञुत्तरप्रकृतिनिष्ठा वा भवतीत्यपि भूयोविमर्श
सहं द्र ।

^८ बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । पुद्- इत्येतद्

उप अ-पुद्- इत्यस्य श्रवणात् (तु यस्य) तस्यैव प्रत्यय-
विशेषेषु पाप्र भाऽऽह्वयस्य हस्वीभावात्मकमादेशमात्र
भवति (पा ६, ४, १३०) । अनया दिशा अ-पुद्-
इत्येतदेव प्राप्ति न अ-पुद्- इति । नञ्-उत्तरस्य
पुद्- इत्येतस्य बस अन्त्यलोपो यद्यपि साक्षात्
शिष्टस्तथापि तथाविधनिगमबलात्तस्य 'सख्या' (पा
५, ४, १४०) इत्यत्र उस कर्तव्यम् । अथवा पुद्-
इत्येतन् मूलतः /पद् इत्यत करणे क्तिन्त सद् वर्गीकरण-
व्यापृतेर् वैयाकरणौ स्वीयप्रक्रियानुरोधात् पुद्→
पुद्- इत्याकाररूपपरिणाम-विषयतयान्वशासि ।
अस्मिन् दर्शने अ-पुद्- इत्येतन्मात्रं प्राप्ति निर्देष्टव्य
भवति । बस स्वरश्चोक्तपूर्वेण गतार्थ इति पिष्टं मा पेधि ।
यत्तु भा, सा, उ, म, ऋ तत्र तत्र स्वव्याख्याताया
शाखाया (यस्य द्र) अ-पुद्- इत्येवमभिरान्त प्राप्ति इष्यते
बस इति सप्तमीति च व्याचिख्यास्यते तद् मन्दमिवा-
ऽऽपतति । तथात्वेऽन्तोदात्तत्वप्राप्तौ मन्व्योदात्तत्वानुपपत्तेः ।
अन्वयपौर्वापर्यानुरोधाच्च 'अपदे' इत्येषा चतुर्थ्याः श्रुतिर्
भवतीति दिक् ।

^१ पुद्- इत्येतत् क्तिन्त पुद्-→पुद्- इत्यत पृथ-
गिति दर्शने स्त्रिया डीप (पा ४, १, ६) पित्वाग्निघाते
स्वरेऽविशेषः द्र । पुद्-→पुद्- (पा ६, ४, १३०)
इति दर्शने तु वैकल्पिके डीपि (पा ४, १, ८) शेषं
पूर्वेवद् द्र ।

^२ तम.नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√पद् यद् ।

^३ गस कर्मणि निष्ठान्त द्र ।

^४ गस.शान्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

अप-दुष्पद्^a - -पदा ऋ १०, ९९, ३
 अप/दृ>दृ, अपहण^b पै १५, ४, १०
 ० अप-दृष्टं^c - -दृष्टं ऋ ६, १७, ५
 अप-पद्यमा(न→)ना- ना तै ४, १,
 ६, ३, ५, १, ७, ३
 अप/द्रा, अपद्रान्तु ऋ १०, ८५,
 ३२, शौ ६, १२९, १-३, १४,
 २, १११, अपद्राहि शौ ६, १४, ३,
 १ अपद्रा^d
 अप/दु, अपाद्वत् मै ३, ८, ६
 अप/धा, अपधामसि पै ७, ७, ७
 अपधत्ते काठ ७, ७, १ अप
 दधातु ऋ १०, १६४, ३ शौ
 ६, ४५, २, अप धत्स्व पै
 १०, ४, ५, १ अप अवत्त^e ऋ
 ८, ९६, १३, शौ २०, १३७,
 ७, १ अप अदधाम्^f काठ २८,
 ४, क ४४, ४
 अप-धाथि ऋ [४ २८, २,
 ६, २०, ५]
 १ अपधापयते मै ४, ३, ७
 अपधित्सामि^g पै १६, ५०, ७
 १ अप-धा^h - -धा ऋ २, १२, ३, मै
 ४, १४, ५, शौ २०, ३४, ३

पै १३, ७, ३
 अप/१धाव्, अपधावत् शौ ४, ३७,
 १२, १ अपधावन् मै ३, ८, ३
 १ अपधुः^h पै १, ९८, २
 अप/ध्मा>धम, अपधमन्ति ऋ
 ९, ७३, ५ अप धमन्तु पै
 १३, १, १, १ अपधमत् ऋ ८,
 ८९, २, मा ३३, ९५, अप
 अधम ऋ ५, ५१, ५
 अप/ध्वंस्
 अप-ध्वस्ⁱ - -सेन शौ ४, ३, ७
 १ अप-ध्वममान- -नम् काठ ९,
 ११
 अप-नत- उदीचीन^j
 १ अप-नाभि^k - -भिम् तै ५, २, ८, ७
 अप-नि/धा, अप निधममि शौ
 ३, २३, १, १४, २, ६९, पै २,
 ८१, १, १६, २, ११, अप-
 १ निधममि शौ ८, १, २१,
 पै १६, ५२, १, १ अपन्यधत्त
 काठ २९, ७, क ४५, ८,
 १ अपन्यदधाताम् काठ २४, ७,

क ३७, ८
 १ अपनि-वाय^k तै ६, १, ३, १
 अप-निर/णु(<नु)द्, अप-
 १ निणुद्^l पै ६, २२, १४
 अप-नि/प(<न)द्
 १ अपनि-पादु(न→)का^m - -का. मै
 ४, २, १४
 अप/नी, अप(नये) तै १, ३, १३,
 २, अपनयामसि पै १, २६, ४
 १ अप-नी(त→)नाⁿ - -ता शौ ५,
 १७, ६, पै ९, १५, ६
 अप/नुद्, १ अपनुदते तै १, ७, ४,
 २, २, ४, १, ४, ५, ७, ३, १,
 ६, ४, १०, २, मै ४, ६, ३,
 काठ ६, ४, १०, ७, २०, ६,
 २१, २, ४, २२, १०, २५, ७,
 २८, १, ३१, ११, क ४, ३,
 ३१, ८, १७, १९, ३५, ४,
 ३९, ५, ४४, १, ४७, ११,
 १ अपनुदति तै ५, १, ८, ६,
 अपनुदामः शौ १०, १, १, २, पै
 १६, ३५, १, अप-नुदाम. शौ
 १२, ३, ४३, अपनुदताम् मा
 २, १५, का २, ४, १,

^a) तस अन्वय्य पूषप्रस्व पा ६, २, २। उप दुस्>प
 १ पद्+भावे क्प्। इह प्रयोगे तु १ सद् वा क्तिव भवति।

^b) पाप्र अत्र श-विकरणोऽपि उस (पा ३, १, ८५)।
 तथा च विकरणद्वये, आकारलोपे सति हेर्लोप (पा ६, ४,
 ११२, १०५)।

^c) 'अपिष्टण' इति शौ (१९, ४५, १) पाभे।

^d) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)।

^e) तु. यस्या टि *अधद्रा।

^f) तु 'अप सुवामि' इति शौ (६, ११९, ३) पाभे।

^g) स्त्रिया दाबुत्तर भावे अङ् प्र (पा ३, ३, १०६)।

प्रत्यय-स्वर। तु १ आ प्र रू द्र (तु PWGW GG,
 वैतु सा. यस्यैतत् प १ स्यात्, अप-धि->-धा स १
 इति ORN NW)। ऐतिहासिक पञ्चमव म्बमानस्य
 सा वल्लो नाम कश्चिद् गवा निरोद्धाऽसुरो भवतीति
 कृत्वाऽय शब्दस् तत्-कर्तृकनिरोधमाह प विभ चेन्द्रकर्तृका
 योदजनक्रिया भवति तस्या अपादानत्वमात्रमाह। वस्तु-

तस्तु १/२ इत्यस्मात् मतो बल-इत्यस्य निरोधमात्र-
 स्वरूपत्वात् तच्चिवारणमात्रफलस्वरूपत्वाच्चाऽवल्लक्षणाना
 गवामुदजनस्य 'इन्द्रो वलस्य निवारणेन गा उदाजत्'
 इत्यर्थाद् हेतौ सुब् द्र। एस्थि. इह तु १ भवति न च प १।
 उत्तरस्या विभ आ प्र अप्रसिद्धेरिति यावत्।

^h) दुष्पठ-वात् सदिगम्। अतः अप/धा इत्यतः
 पृथक् निर्देश आहत। तत् सस्करणान्तरे विमृष्टि साव-
 सरा स्यात्।

ⁱ) गस उप घञन्ते थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^j) वस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १)।

^k) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व. (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^l) 'निनुद्' इति मुपा शोधार्थे।

^m) गस उप कर्तर्य उक्त्वा प्र कृद्-उपप्रस्व च (पा
 ३, २, १५४, ६, १, १९७, २, १३९)।

ⁿ) गम कर्मणि कैऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

'उपनीता' इति ऋ (१०, १०९, ४) पाभे।

अप नुदताम् मै १, ४, १ अप-
नुदेताम् काठ ३१, १४ अ-
नुदन्ताम् मा २८, १३, का
३०, २, २ अप नुदन्तु शौ
१२, ३, ४९, †अप नुदस्व ऋ
३, ४७, २ ६, २१, ७, १०, १३१,
१, मा ७, ३७, का ७, २०,
१, तै १, ४, ४२, १, मै १, ३,
२३, जौ २०, १२५, १,
†अप (नुदस्व) ऋ १०, १३१, १,
जौ २०, १२५ १ अप नुद मै
१, २, ९, †३, ८, ७, †अपा-
नुदत काठ ८, ४, २७, ८
क ६, ९, †अप अनुदत
तै ६, २, ७, ५, अपानुदत पै
१, ७१, २, †अपानुदन्त तै १,
७, ४, २, २, ४, १, २, ३, ५,
७, ३, १, ६, ३, १, ४, ४,
१०, ४, ६, ४, ४, मै १, ९, ८,
३, ६, १०, ८, १०, काठ १०,
७, अपानुदन्त ऋ १, १६७,

४, †अपानुद ऋ १०, १८०,
३, तै १, ६, १०, ४ काठ ८
१६, जौ ७, ८९, २, पै १,
७७, १
†अपनुद्यतु पै ७, ८, १
अप-नुत्त^b -त्त पै १६, १३१,
१-१०, -त्ता काठ २७, ८,
४ ३, ३, -त्तौ तै ६, ४, १०,
२, मै १, ३, १० ४, ६, ३
†अप-नुत्ति^c -त्तै ऋ ८, ४, २७,
८, क ६, ९ [†त्ति-भ्रातृव्य^d]
†अप-नुद्य^e तै ६, ४, १०, २, मै
४, ६, ३
†अप-नोद^f -देन मै ४, ६, ३
*अ-पञ्च^g-
अपञ्च-गृह^h -हस्य मा ६, २४, का
६, ६, २, तै १, १, १३, ३,
३, १२, १, मै १, ३, १, काठ
३, ९, क २, १६
†अपञ्च-दत्ⁱ -दन् मै ३, ९, ५
†अपञ्चदती^j -ती तै २, १,

२, ७, मै २, ५, २, काठ १२,
१३
अप/पत् > पाति, †अपपपात् पै ५,
३६, ५
अपपानय पै ४, १३, ५, अप-
(पातय) शौ १९, ५०, ५, पै १४,
४, १५^k
अप/पद्, अपपद्यते शौ ४, २८, ५,
पै ४, ३७, ३, ५, २२, ३
अप-परा/जि
‡अपपरा-जित^l -†तास ऋ १०,
८४, ७, शौ ४, ३१, ७
अप-परे(रा/इ), अप पपरे^m ऋ
१०, ६१, ८
†अप/पश्, अपपश्यन् मै १, १०,
१६
अप-पापⁿ -पम् शौ १९, ८, ५
अप/पि
अप-पित्^o
अपपित्-त्वं^p -त्वंस् ऋ ३,
५३, २४

^a) सदिग्वस्थलीय पा । 'उपनद्यातु' इत्याकारको
मुपा यनि वाऽन्यथा वा शोधार्हं द्र ।

^b) निष्ठा-तकारस्य न-आदेशाऽभाव (पा ८, २, ५६) ।
शेषम् अप-नीत- इत्यत्र टि गत द्र ।

^c) गस उप क्तिन्ते प्रप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

^d) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^e) गस उप घञन्ते थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।
नाउउ व्युत्पत्तावौपयिक प्राति द्र ।

^g) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^h) सस्व नापू द्र । उप दन्त-→दन्त- इति समा-
सान्त (पा ५, ४, १४२ [यम्या 'दन्त- इत्यपि द्र]) ।

ⁱ) त्रिया डीप (पा ४, १, ६) पित्नाशिघाते स्वेरेऽभेद ।

^j) मूको (अ)पपापाथ ← (अ)प-पपाथ' (? < त) इति
पा प्रतीयते । तथात्वे √पत् इत्यस्य छान्दसीम् अनिर्ताम्
आश्रित्य तल्लिङि मपुः स्यात् । सदिग्वस्थलीयत्वाद्
भूयसी विमर्शापिन्नापीह द्र ।

^k) पूर्वमन्त्रत आख्यातर्पितं द्र (तु सस्थ टि
√रवस् > वासस् > वास) ।

^l) वैतु सा प्रभु 'अपनिलयन्ताम्' इति योगब्रुवाणा
सन्तो द्वैस्वर्यं प्रति पर्यनुयोज्या । अनन्तरगतिस्वर ।

^m) आ इत्यस्य पुरा इत्यस्य च गत्येन धा प्राति-
योगिकोऽभिसम्बन्ध श्रुतिप्रसिद्ध (तु ऋ १, १२३, २२,
१६४, ३१, १९१, २) । इह 'अप' इति 'पुरा' इत्यस्याऽर्थस्य
भूयोऽप्यु उपबृंहणं करोतीति विशेषः (तु G.W यस्थ
ए (आ/इ), P.W, वैतु वें य स्मृत् (यद्र) = अस्मत्त-
इतीव कृत्वा आ इति पञ्चम्यर्थानुवादी कप्र इतीवाभिप्रे-
यान्, सा च आ-अप-परे(-रा/इ) इति व्युत्पष्ट धा [कथ
तस्य आ इति पुरा इति चाऽव्यवहितावपि गती युगपत्
स्वरभाजौ स्यातामिति कृत्वा न्वसावनुयोज्य स्यात्] ।

ⁿ) अभावार्थे अस । वा क्रिवि भवति । अत्र 'अप' इति
'पापम्' इति च पृथक् पदद्वयीति सा कतिपये मूको च । तथात्वे
सा अन्व अप इत्युपसर्गश्रुतेर्योग्यक्रियायाहार द्र । अथवा
वर्जने कप्र तस्य च छान्दस पापम् इत्यनेन द्वि योग ।

^o) नाउ व्युत्पत्तावौपयिकं द्र । गस क्तिबन्त- कृत-
प्रस्व (पा ६, २, १३९) । अपरे √रपत् इत्यतो निष्पन्न
पश्यन्ति (तु P.W प्रभु) । तद्विमर्शम् (तु पित्त्व-) ।

^p) भावे त्व प्र मध्यतस् तकार-भ्रष्टिश्च (तु कादा-

अ-पपिवम्^a - पुप शौ ६, १३९, ४
अप/पू, अप अपुनत पे ५,
१९, ७

अप/पृ→पर, अपपरि ऋ १,
१०९, ५

अप-प्र/गा, अपप्रगा पै ५, ३६,
४, ८

अप-प्र/श्चद्, अप प्र वहन्तु
शौ १०, ५, २४ पै १६, १३०,
२, अपाप्र वहन्तु शौ १६, १,
१०, (अप)प्र वहन्तु शौ १६,
१, ११, (अप)प्र(वहन्तु) शौ १०,
५, २४, १६, १, ११, पै १६
१३०, २

अप-प्रा(प्र/अ)न्
अप-प्रा(ण>)णा^b - णा तै ५, ३, ६, २
अप/पुथ्, अपप्रोथ ऋ ६, ४७,
३०, मा २९, ५६, तै ४, ६, ६,
७, मै ३, १६, ३, काठ ४६, १,
पै १५, ११, १०

अप-प्रोथत्^c - थन्त ऋ ९, ९८,
११

अप-प्रे(प्र/इ), अप प्रेयात् ऋ १०,
११७, ४

अप-प्रेयति मै ३, ६, ७^d

अप/प्लु>प्लावि, अपप्लादयति तै
६, ४, ३, ४ मै ४, ५, २^e

अप-वर्हिस्^b - हिष तै ६, ६, ३,
२, मै १, १०, १८, ४, ८, ५,
काठ २९, ३, ३६, १२, -हिषम्
काठ २५, १०, २६, ५, क ४०,
३, ४१, ३, -हिषौ तै ६, ६,

२, २
अप/वाध्>वाधि, अपवाधते पै २,
११, ३ अप वाधते ऋ १,
२५, ९ मा ३४, २५, का ३३,
१, १९, अप वाधन्ते ऋ १,
८५, ३ अपवाधे पै ५, २०, १,
अपवाधताम् ऋ ७, ५०, २,
१८, ३५, ३ मै १, २, ३ शौ
५, २२, १, पै १, ४६, ५ ७,
५, १२, १३, १, १, अपवा-
धस्व ऋ १०, ४२, ७, मै ४,
१४, ५, शौ २०, ८९, ७,
अप वाधस्व ऋ ६, ६, ६, पै
७, १९, २, अपवाधध्वम् ऋ
७, ५६, २०, अपवाधत्^d पै ७,
१९, ७, अपवाधाम पे ५, ४,
१४^e

अपवाधय शौ १२, १, ४९
अप-वाधमान, ना^f - न ऋ १,
३५, ३५, २, ९७, ४३५ १०,
१०३, ४, मा १७ ३६, का १८,
४, ४, तै ४, ६, ४, २, मै २, १०, ४
काठ १८, ५, क २८, ५ कौ २,
१२०२, शौ १२, ३, १५६,
१९, १३, ८, पै ७, ४, ८, १२,
६, ८६, १५, ११, ४^g, -ना
ऋ ५, ८०, ५५, ७, ७८, २५,
तै ४, ३, ४, २५, मै ४, १४,
६ -फना ऋ १, ९०, ३, मा
१७, ५४, १९, ८४ का १८,
५, ५, २१, ६, ५, तै ४, ६, ३,
२ ५, ४, ६, २, मै २, १०, ५,

३, ११, ९, काठ १८, ३, ३८,
३, क २८, ३

अप/वृ, अपवृवत्^h शौ ६, ५७, १,
अपावृवत् मै १, ५, १२

अप/भज्, अपभजन् पै ५, २१,
२, अप भजाम ऋ १०,
१०८, ९

अप-भरणी, अप-भर्तवै, अप-भर्तु-
अप/रन्त<ह्रस्व

अप/भिद्, अप भिन्वि ऋ ८,
४५, ८०, कौ १, १३४, २,
४२०, जै १, १४, १०,
३, ३२, १०, शौ २०,
४३, १

अप/भू, अप भवतु ९, ८५,
१, कौ १, ५६१, जै १, ५७,
१०, अपभवन्तु ऋ १०, ६७,
११, शौ २०, ९१, ११, अप-
भवन्तु ऋ १०, १२८, ९,
मा ३४, ४६, का ३३, २, ९,
तै ४, ७, १४, ४, काठ ४०, १०,
शौ ४, ३५, ७६, ५, ३, १०,
२२, १६, पै २, ३८, १६, ५,
४, १४

अपभूत ऋ १, १३१, ७ⁱ, अप-
भूत ऋ ४, ३५, १, अपभूतन
ऋ ७, ५९, १०, तै ४, ३, १३,
५, मै ४, १०, ५, काठ २१,
१३, अपाभूत ऋ ४, ३४, ११,
अपभू ऋ [१०, ११,
९^j, १२, ९], शौ १८, १,
२५

चित्क सत्त्व->सत्त्व- इति। प्रत्यय-स्वर । अप-पित्व-
इत्याकारक पपा अवग्रहप्रकाः द्र ।

^a) तस, नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप /१पा+कसु ।

^b) बस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४ पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^c) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^d) 'अपवाधथा पश्यमान' इत्यस्य मूलतः सन
स्थाने 'अपवाधता पश्यमान' इति प्रामादिको विभ्रश
समाव्यते ।

^e) 'अववाधामहे' इति ऋ (१०, १२८, ९) पामे ।

^f) गस ज्ञानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^g) 'परिवाधमान.' इति ऋ (६, ७५, १४) पामे ।

^h) लेट् अङ्-आगमे (पा ३, ४, ९४) आगमानुदात्त-
त्वसामान्ये वातुस्वर । यत्तु सा 'अपवृवत्' इत्येव
पपाठ तच् चिन्त्यम्, उवडोऽसंभाव्यमानत्वात् ।

ⁱ) इह स्वीये भाष्ये कृद्-वृत्तमेतदिति भाषमाण
स्वरशास्त्र चोपेक्षमाण सा अश्रदेय स्यात् ।

अप-भृत ^१ - त तै ३, ४, ८, २, ७ अप-भृति ^२ - तये शौ ५, ८, ५ अप/२भृ<ह, अप भृताम् ऋ १०, ५९, ८, अपाभरत् ऋ १ १६१, १०	अप-भृ(ण>णी ^३ - णी तै ४, ४, १, ३, कठ ३९, १३ अप-भर्तवै ^४ ऋ १०, १४, २, मै ४, १४, १६, शो १८, १, ५० अप-भर्तु ^५ - र्ता ऋ २, ६३, ७ पै १५, २०, ५	अप/भृश, अपभृशते, अपाभृ- शन्त, अपाभृशन्त मै १, ६, ९ अप अभृशन्त काठ ९, १६ १अपमृ ^६ - मस्य ऋ १०, ३९, ३ २अपमृ - मा ^७ शौ १०, ४, १, पै १६, १५, १
--	--	--

^१) अन्तर्भावितस्यार्थतया सकर्मकत्वोपाचारादिव कर्मणि निष्ठायां मनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^२) क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इत्युक्त स्वर ।

^३) गस ल्युङन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) । नक्षत्रविशेषस्य सज्ञा भवति । यत् कर्तरि ल्यु प्र ततश्च गौरादित्वाद् डीप् (पा ४, १, ४१) इति शक मन्येत, तत्र । अन्तोदात्तत्वप्रमद्नात् ।

^४) तवै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्यं भवति (पा ६, २, ५१) ।

^५) गस तुजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^६) शौ १०, ४, १, पै १६, १५, १ इत्यत्राप्येत-देव प्राति -म इत्याकारक प्र१ च न्पमिति W पारङ्गु MW इत्येतेषा कल्पना सावीयसी न वेत्यत्र भूयसी विमृशा विमृष्टिरेष्यते (तु नाउ टि) ।

^७) शौ मूको एतदेव शब्दरूपमुपलभ्यते, तदीये पपा 'अप-मा' इत्याकारक सावर्हो विभागश्च प्रदर्शयते । पै मूको 'उपमा' इत्याकारक च शब्दरूपमुपलभ्यते । तत्रैव क्रियानपि विमर्श मावसर स्यात् । प्रथमं तादद् यनि भिन्न-संख्ययोर अवगृहीताऽनवगृहीतयो प्राति मध्ये सूक्ष्मेक्षिकया विवेकः । प्रथमेऽनवगृहीते प्राति अप इति निपातोऽनुपसर्गोऽगतिमज्ञो निकर्षमामान्यवाचक । तस्मात् तात्रभाविकस्य तद्धितस्य सामान्येन शैषिकस्य वा म-प्रत्ययस्योत्पत्ति । इत्थं निरूपे भवो निकृष्ट इत्या-द्यर्थोऽस्य प्राति संजायते । ननु नाम्नस्तद्धितोत्पत्ति प्रसिद्धा न निपातमात्रादिति चेद् न । नाय नियमो यत् तद्धितो नाम्न एवाऽऽगच्छति न निपातादिति । तद् यथेहैव समानमनवगृहीता बहव शब्दा म-प्रत्ययान्ता भवन्ति । तेषु प्रथम- मध्यम- परम- आदिम- प्रभृतयो नामन्य प्रत्ययोत्पत्त्या सभूता । अथान्ये अवम- अपम- उपम- प्रभृतयो नाम्नेतेभ्यो निपातेभ्य प्रत्ययोत्पत्त्या सभूता । अथाय् अधम- इति शब्दो नामनिपातो भयेतरभूतादव्ययाद् अवस् इत्यस्मात् प्रत्ययोत्पत्त्या सभूत । अत आख्यातविलक्षणत्वे सत्य आख्यातार्थनिर्भर सत्त्वभूतो मूर्तिमानिव भाव सख्याकालाद्यविविक्त । तस्मात् सामान्येन नामीभूतेभ्य शब्दरूपेभ्य कचित् कचिद्

अव्यया-मकेभ्य स्वरादिभ्योऽतिविरलतयोपसर्गप्रति-रूपकेभ्यो निपातेभ्योऽभिव्यक्ति लभमानात् तद्धितोत्पत्तिर् भवतीत्येव सुवचम् । तादृशश्चार्थो निरूपकप्रकारक इह 'अप' इति निपातगम्य इति कृत्वा तस्मात् तद्धितो-त्पत्तिर् निर्वाहा भवेत् । ननु कैश्चिन्नवीनैरभियुक्तै (तु PW GW MW प्रभृ) एवविवेषु सकेतितचरेषु स्थलेषु निपातेभ्य एभ्य आतिशायनिकस् तमप् प्र उच्यते स एव स्वीक्रियताम् इति चेत् । सत्य, शक्यताम चेदवश्य तद् अङ्ग स्वीकुर्याम । का बाधेति चेद्, उच्यते । नेह कोऽपि नवीनानामेव प्रतिभाया अय प्रकाशो यन्निपातेभ्य आति-शायनिक प्र उच्यते । प्राक्तनैरपि स्वीयया प्रक्रियया सोऽनु-मत । तथाह्य अर्थतो निपातविशेषस्य गतिवेऽध्यवसिते तादृक्त प्रयोगबलेनाऽ याहृतयोग्यक्रियाया निष्ठान्ताया घ-सञ्ज्ञकस्य प्रत्ययस्योत्पत्ते सुवचत्वसमवात् । तेन यथा ऋ (१०, ९७, १८) इत्यत्रौष यन्तरापेक्ष्यौषधिविशेषस्य श्रेष्ठत्वापादनार्थम् उत्तमा-इति शब्दः श्रूयते । तत्र 'उद्गततमा उत्तमा' इति मध्यमपदलोपविशिष्टः प्रयोगः । अनयैव दिशाऽत्र (शौ आस्थ) इन्द्रादीना प्रथम-बादिविशिष्टेषु त्रिषु रयेषु श्रावितेष्व अहीना चतुर्थस्य रथस्य रथान्तरापे-क्ष्या अपगततमस्य भूयस्तमा निकृष्टस्य श्रुतिर्भवति । तत्र प्रकरणतोऽर्थतो हीनताविशेषप्रद्योतनार्थं तमप मावकाशता भवति । यथा च उत्तम-शब्दे मध्यमपदस्य गतेत्यस्य लोप उक्त एवमिह तस्य प्रत्ययाद्यच्चरसहितस्य लोपः । एवम् उपम- शब्देऽपि समानो न्यायः । नन्वेव निपातेभ्य स्वीकृत एवाऽऽतिशायनिकः प्र, किमित्यवोचः स्वीकर्तुं न शक्यत इति चेत् । नैतदुक्त निपातेभ्य आति-शायनिको न भवतीति । एतदेवोक्तं यत् पूर्वोक्तेषूदाहरणेषु सर्वत्राऽऽतिशायनिक एव प्र इति या केषांचिदभिरुचि सा न प्रशस्येति । यत्र यत्राऽऽतिशायनिक प्र सगत स्यात् तत्र तत्रैव स सुवच । अन्यत्र पूर्वोक्तस् तात्रभाविकस् तद्धितो म-प्रत्यय इति । प्राक्तनाना पदकाराणा यशोव विन्येषा विवेकदृष्टिर् भवति यत् ते तमबन्तेषु प्रयोगेष्व अवगृह्णन्ति नाऽवगृह्णन्ति च तदितरया प्रक्रिययाऽवगतेषु प्रयोगेषु । तदवग्रहभावाऽभावाभ्या शब्दराशिद्वयपार्थक्य

अप/१मा, अप मिमीमहे जौ १८,
२, ४०

अप-माय^a पै ३, ३०, ६

?अप/१*मि, ^२अपमया^b जौ १९,
५७, ५

अप-मित्य, अप-मित्य- अप/मे &

अप/मृ

*अप-मारु^c-

॥अप-मारिन्^d- -री तै २, ५,
१, ७

अप-मृत्यु- -त्यु खि ७, ७, १०

[^०त्यु- पापलु^e]

अप/मृज्, अपमृज्महे शौ ४, १७,
६, ७, १८, ८, ७, ६७, २, ३,

पै ५, २३, ८, अपमाण्डु, अप
(माण्डु) जौ ४, १८, ७, पै ५,
२४, ७, अपमृडि जौ ११, १,
२६, पै १६, ९१, ९, अपमृजे-
धाम् जौ १८, ६, ४९, ॥अपा-
मृष्ट काठ ६, १, क ३, १०
अप-मुज्य^f, अप(मृज्य) शौ ४,
१८, ८

अप-मृष्ट^g- -ष्ट मा ७, १२, १७,
का ७, ६, २, ७, ३, -ष्टम् शौ
६, ११३, ३

अ(प>)पा-मार्ग^h- -र्ग मा ३५,
११, का ३५, ६, १०, शौ ४,
१७, ६, ७, १८, ८, ७, ६७,

१-३, पै २, २६, ४, ५, २३,
८, २४, ८, -र्ग. शौ ४, १७,
८, १८, ७, १९, ४, पै २, २६,
५, ५, २३, ४, २४, ७, २५,
४, १६, १४७, १-८; १४८,
१-१०, १४९, १-१०; -॥र्गात्
मै २, ६, ३, ४, ३, ४, काठ
१५, २

?अप/मृप्^b, अपमृप्ⁱ पै १,
६४, ३

अप/मे>रमि^j, अपमयेत मै ४,
२, ७

अप-मित्य जौ ६, ११७, २^k, पै
१६, ५०, १

सजायते । तेन कृ (१०, ३९, ३) इत्यत्राऽऽतिशयनिकार्य-
स्याऽभावे म-प्रत्ययान्तम् अवग्रहनिरपेक्षम् १अपम-
इति प्राप्ति, शौ आस्य चाऽऽतिशयनिकार्यस्य
सङ्गवे तमप्-प्रत्ययान्तं सावग्रह २अप-म- इति प्राप्ति
द्र । एवम् १उपम- इत्यस्य २उप-म- इत्यतो विवेक
यस्य अद्र । शौ पै च यमु 'अपमा' इति दीर्घान्तस्य
रूपस्य क्रियाविशेषणतया निर्वाह यत् W प्रास्तौत् तन्
निर्मूलमिव भवति । स.ज्ञाद् रयविशेषणस्यापेक्षितत्वात्
मन्त्रपूर्वार्धपठितरथान्तरविशेषणीभूतग्रथमादिशब्दान्तर-
सकृत्वापादनत्वस्य युक्ततर-वादित्यर्थ । अतम् तेनैव
पाण्डु प्रमृ च प्रस्तावित 'अपम' इत्याकारक शोध
एव सुवच स्यात् ।

^a) ल्यपि रू (तु नाड. टि) ।

^b) द्विवाऽत्र सदेहो भवति । रू च धा च । रू तावत् ।
यनि उत 'अप-माय' इति । कथमिति । मूको पपा सा च
यनि आहुस्तेन पूर्व कल्प । यनि नाप् मन्त्रे श्रूयमा-
णस्य 'स्वप्न' इत्यामन्त्रितस्याऽऽक्षेपपुर सर पूर्वार्धेनैव
परिसमाप्तमानस्य वाक्यस्य नाप् मन्त्रेण सनिहिततरामि-
सबन्धस्य प्रतीतेश्चोत्तरार्धीयवाक्यमात्रत्वेन पृथङ् मन्त्र-
स्याऽवस्थितेरुचिरत्वेन प्रतीतेश्च पूर्वार्धोत्तरार्थयो समान-
मन्त्रावयवत्वे मपु प्रारभ्य उपु पर्यवसितेरनुपपत्तेश्च
पै अन्यथाश्रुतेश्चोत्तर कल्प (तु पै ३, ३०, ६, IV च) ।
अथ पूर्वं कल्पे धा सदेह । कथमिति । अप/मय् (तु
पाधा) इत्यु उत तन्मूक्तया सुकल्प. अप/१*मि इतीति ।
उभयथाऽपि लेटि मपु १ रू द्र (यत्तु सा 'अपसारय' इति
लोटा व्याचष्टे, तल् लेटश्च लोटश्चार्थसन्निकर्षनिघ्न द्र

[वैलु पाण्डु]) ।

^c) घञन्त प्राप्ति नाड व्युत्पत्तावौपयिक द्र ।

^d) इनि प्र मत्वर्थीय (पा ५, २, ११५) । तत्-स्वर ।

^e) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^g) गस उप करणे घञि पूष दीर्घत्वं थाथादि-स्वरश्च
(यक्र पा ३, ३, १२१, ६, ३, १२२, २, १४४) ।

^h) अश्रुतपूर्वत्वमात्रसमर्पक प्रश्नचिह्न न साशयिकम् ।
तर्हि कथमय धा इति । यथा √कृप्, √तृप्, √इप्,
√सृप् इत्येते भवन्तीति । कोऽभिमन्वि । ऋदन्ते धा
मूले सति √२पा इत्येतन्मूल पकारोपजन इति (श्रु
परा/सृप्) ।

ⁱ) लुङि मपु १ रू द्र । पाप्र लुदित्मारत-
अङ् उसं (पा ३, १, ५५) ।

^j) यनि आत्व च तत् ईत्वं च (यक्र पा ६, १, ४५ ४,
६६) न प्रादर्शिषाताम् । तद्वच्छ्रुत्यनुपलम्भात् । इत्वमपि
यत् प्रदर्शित भवति, तदाय् ईत्वविपयभूते हलादौ
किति ङिति ल्यब-मात्रे विमल्लितमेव (पा ६, ४, ७०)
भवति । तत् किमिति । कथपि (एउ द्र) न्याय्यत्वे
सभवति व्यत्ययसा यत्वम् इत्वस्य मा भूदिति (वैलु सा) ।

^k) गस ल्यबन्त- कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।
अत्र यत् सा 'उदीचाम्' (पा ३, ४, १९) इति
क्तवामाह तत्र चोद्य भवति । 'समानकर्तृकयो' (पा ३,
४, २१) इत्युक्तदिशा पूर्वकाले यथान्याय प्रत्ययस्य
सुसगतत्वाच्च न्याय्यपौर्वापर्यविपर्ययाऽविषयत्वे सत्य्
औदीच्यविकल्पस्याऽवसराभावाच्चेति दिक् ।

अप-मित्य ^a - -त्यम् शौ ६, ११७, १, पै १६, ४९, १०	११, अप ^३ युयोधि ऋ ९, १०४, ६, अप ^३ युयोत्रि ऋ ८, ११, ३, अप ^३ युयोतन ऋ ५, ८७, ८, अप ^३ युयोतन ऋ १०, ६३, १०, अप(युयुयाताम्) ऋ ८, १८, ८	६, ३, ७, ४ ^३ , ९, १, काठ ६, ६, ८, ३, ४ ^३ , ९, १४, १३, ४, २३, ४, २५, २ ^३ , ३ ^३ , ॥क ४, ५, ६, ८, ९ ^३ , ३६, १, ३८, ५ ^३ , ६ ^३ , शौ ९, ५, २८, १०, १, २७ ^३ , ४, १, ११२, २, २३, २५, १३, २, १४, १४, ३, ३ ^३ , पै ५, २०, १, ८, १९, ११, १६, १५, १, ३७, ८ ^३ , -रम् ऋ १, ३१, ४, १४५, २, ६, ४७, १५, १०, १३९, २, मा १७, ५९ ^३ , का १८, ५, १० ^३ ,
†अप/म्यन्, अप म्यक्ष ऋ २, २८, ६ मै ४, १४, ९	१अ-पर, रा ^० - -र ऋ १, ७४, ८, १००, २, ६, २७, ५, १०, १८, ४, ५, २७, ७, १३६, ५, मा ३५, १५ ^३ , का ३५, ४, १६ ^३ , ॥नै१, ६, ७, २, २, २, ५, ४, ७ ^३ , ६, १, ३, ६, मै १, ८, ४, ८, ९,	
अप/म्लुच् अप-म्लुक् ^b - -क्तम् ऋ १०, ५२, ४		
अप/यज्, अपयजामहि पै ४, १८, २		
अप/या, अपयाहि शौ १९, ५६, ६, पै ३, ८, ६, अपयात शौ ६, ७३, ३		
अप/यु, अप युयोति ऋ १, ९२,		

^a) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
एप्तिदि धा इत्व न्याय्य द्र ।

^b) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^c) प्रथम प्राति आयुदात्त वि द्वितीय च प्राति
अन्तोदात्त वा क्वि भवत । तदिह किमेकमेव शब्दरूप
विशेषणतया क्रियाविशेषणतया वा प्रयोगभेदाद् भिन्न-
स्वरमुताहो भिन्नव्युत्पत्तिक सरूप शब्दद्वयमित्यादिर्
विमर्शविशेषापेक्षोऽन्यत्रविस्तरो विषय द्र । सन्नेपस्त्वे-
वमवयेय । आयुदात्त प्रथम प्राति पक्षद्वयान्यतरसुमाध
भवति । '६अ-पर-' इत्येव तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)
इत्येक. पक्ष । इह पर-शब्दस्य मुख्यतया वर-पर्यायतया
सत्यामवराणां स्वाभाविकीमनुयायिनी वृत्तिमुपादायाऽवरप-
र्यायभूतस्याऽपरशब्दस्यापि तथाविधा वृत्ति कल्पयित्वा-
ऽनुयान कालिकतया परिणामय्य भाक्त उत्तरभावेऽपि पाक्षि-
कमर्थपर्यवसानं द्र । एव तावन्मुख्यामुख्यार्थद्वयसुनिर्दर्शन
प्रथम पक्ष । अथ द्वितीय । यथा अपम्, अवम्, उपम्-
प्रभृ अपाऽऽदिभ्योऽव्ययेभ्यो म-प्रत्ययेन तद्धितेन निष्पन्ना
उक्तपूर्वा (तु २अप-म-) तथैवैह निकर्षसामान्यवाचिनो
ऽपादव्ययात् तद्धितो मत्वर्थीयो रन् प्र निन्-स्वरेणायु-
दात्तश्च द्र । कालिकोत्तरभावपरिणामप्रक्रिया चापि प्रथम-
पक्षवदिहापि प्रवर्तनीया भवति । एतयोर द्वयो पक्षयोर
मध्येऽपि किञ्चित् तारतम्यमिव भवति । तथाहि वैया-
करणकुलाचार्यप्रवृत्तिर् ज्ञापयति यथा द्वितीय एव पक्ष
साधायान् स्यादिति । नथमिति चेद् उच्यते । सर्वादिषु
(पा १, १, २७) हि पर-शब्दे पठ्यमाने ततो
नञ्-तस सर्वनामकार्यकलापस्य पूर्ववद् अबाधितत्वात्
पुनर् यद् अपर-शब्द पठितस्तेन ज्ञायते यथाऽय शब्दो
नन्-पूर्वात् पर-शब्दाद् भिन्न एव स्याद् अत्रोक्तद्वितीय-

पक्षगतप्रक्रियया निष्पन्न इति । न च बहुव्रीहौ
सर्वनामताया बाधितत्वात् (पा १, १, २९) तस्या
पुन प्रसवार्थम् अपर-शब्द पठ्यमानोऽत्र २अपर-इत्यस्य
ग्राहक इति सुवचम् । तस्य क्रियाविशेषणतया प्रयोगभूयस्त्वाद्
विशेष्यगर्भतया भविष्यत्सामान्यवाचकत्वात् सर्वनामतयोदा-
हार्यत्वापभावात् । अथ तृतीय पक्ष । अपर = अपगततर
इति कृत्वा 'अप' इत्यव्ययाद् घ स्यादातिशायनिक इत्येव-
मभिप्रयन्त PW प्रभृ अवग्रहाभावविषये चोद्या भवेयु ।
काम सावग्रहनिर्दर्शनाभावाच् चोद्यपरिहारे प्रयत्न क्रियेत
न त्वसौ चरितार्थ स्यात् । समानप्रक्रियया घान्ततया
व्याख्यातेष्व १अपम्-प्रभृ शब्देषु सावग्रहत्वस्य विद्यमानत्वा-
दिति दिक् । अथ द्वितीय प्राति अन्तोदात्तम् । तत्र विमर्श-
सन्नेप । इह पर-शब्दस्य वर-पर्यायताऽनवकाशा भविष्यद-
र्थ इत्यमानकालिकविप्रकर्षार्थवाचकता च सावकाशा भवति ।
किमिति भेदोऽय विधीयत इति चेत् । नाय विधिरपि तु
यथाश्रुत्यन्वाख्यानमात्रमिदं भवतीति । एव च सति पूर्व-
वदत्रापि पक्षत्रयमुपस्थाप्य 'न परमुत्तरभव यतस्तद् यथा
स्यात् तथा' इति कृत्वा भविष्यत्-सामान्ये क्रियाविशेषण-
तया वम सत्यन्तोदात्ततया च (पा ६, २, १७२) निगमा यथा-
यथ व्याख्येया । निष्कर्षार्थस्य च श्रुतिषु निर्दर्शनाऽभा-
वाद् द्वितीयस्य तद्धित-र-प्रत्ययान्ततया व्याख्यानवत्.
पक्षस्य, घान्ताच् छान्दसे अमु-प्रत्ययेऽन्तोदात्तताया
सूपपदायामपि पूर्वोक्तदिशाऽवग्रहाभावाच्च 'अपराय,
अपरीभ्यः, अपरीषु' इति निगमानाम् अमन्तघान्ततया
व्याख्यातुमलभ्यमानत्वदर्शनात् तत्प्रधानस्य तृतीयस्य
चापि पक्षस्य PW प्रभृ सुद्धोषितस्य सत सुल्यजता
निर्वावा द्र ।

^d) विशिष्ट इह ऋ (१०, ८५, ४०) पाप्मे ।

॥तै २, २, २, ५, ३, १०, २, ४,
६, ३, ४, ६, २, ४, १, ॥मै
१, ४, १०, ६, १०, ८, ४,
९, २, १, ११, ५, ४, १०, ५, ६,
३, १, ३, १०, ४, ॥काठ ६,
६, ११, ६, १२, ६, १३, ४,
१८, ३, १९, २, ३२, ७, ॥क
४, ५, २८, ३, २९, ८, शौ
९, ५, २७, १३, १, ५६, ५७,
१४, १, ६४, १८, २, ३८,
४५, ५०, ५१, ४, ४४, पै ५,
३८, ५, ८, १९, १०, ९, ७,
४, १६, १०३, ७, १५३, ६,
-॥रया काठ ११, ६, -॥रस्मात्
मै १, ८, ४, -॥रस्मिन् मै १,
८, ४, काठ २३, ६, -॥रस्य मै
४, २, ८, -॥रस्या ऋ १०, २९,
२, शौ २०, ७६, २, -॥रस्याम्
मै २, ५, ९, -॥रा ऋ १, १२४,
९, १८५, १, मै ३, ८, ७, ॥
-॥रा ऋ ३, ५५, ५, ५, ४८, २,
शौ १०, १०, ८, पै १६, १०७,
८, -॥रान् ऋ ७, ६, ३,
शौ १०, ३, १३-१५, पै ३,
३, ३, १६, ६४, ३, ५,

-॥राभ्याम् तै ७, ५, ३, १, काठ
३३, ५, -॥राम् ॥माठ २० १०
२८, ४, ॥क ३१, १२, ४४, ४,
शौ ६, १८, १, -॥राय ऋ ७,
२०, ७, पै १, १७, ४, -॥रास
ऋ ५, ४२, ६, शौ १८, १, ४६,
पै २, ३०, ३, -॥रे ऋ १०, ४४,
७, शौ ९, ११, ३, १८, ३, ७२,
२०, ९४, ७, पै ८, १९, ५,
१६, ५०, २०, -॥रेण ऋ २, २९,
३, मै १, ८, ६, ॥क २, १०, ४१,
३, शौ १०, ४, ३, पै १६, १५,
४, -॥रेभि ऋ ६, ४७, १७,
॥रौ मै २, ५, १, ३, ९, १,
काठ १३, १

अपर-जु^१ -ज काठ ३६, ७,
-जान् तै ३, ५, ३, २, पै १६,
१३१, ३-१०, -जाय मा १६,
३२, का १७, ५, १, तै ४, ५,
६, १, मै २, ९, ६, काठ १७, १४,
क २७, ४

॥अपर-पक्ष^२ -क्ष तै ३, ४, ९, ६,
मै १, ५, ७, ९, ३, काठ ९,
११, -क्षा तै ५, ७, ६, ६,
-क्षान् काठ ३४, १३ -क्षाय

मै १, ५, ७, काठ ७, ५, क
५, ४, -क्षे काठ ७, ५, क
५, ४

अपरा(र-अ)ह^३ -ह शौ ९, १०,
५ पै १६, ११५, २, ३, -हम्
मै ४, २, ११, -॥हे तै २, १, २,
५, ४, २, मै २, १, ७,
काठ १०, १, ३३, ७, ३४,
३, पै १०, ६, ७६, -हेषु पै ९,
१२, १२

॥अपरेष्टुम्(>) ^४ मै ३, ७, ८, काठ
१९, १०, क ३१, २

२अ-पर^५ -रम् क १, ३६, ६,
१८४, १, १८९, ४, २, २८, ८,
२९, २, ८, २७, १४, १०,
८६, ११, मा ३३, ९४,
तै १, ७, १३, १, काठ ८, १७,
जै ४, १९, ४, शौ २०, १२६,
११, -राय ऋ ६, ३३, ५
[०र-पूर्व, शिव]
†अपरी^६ -रीभ्य ऋ १, ३२,
१३, पै १३, ६, १३, -रीषु ऋ
१, ११३, ११, १०, ११७, ३,
१८३, ३, तै १, ४, ३३, १

॥अप-रज्जु- -ज्जु काठ ३०, ९

^५) 'अपर' इति ऋ (१०, १३६, ५) पामे ।

^६) 'अवराय' इति शौ (१, १२, ४) पामे ।

^७) 'अपरे' इति प्र२ 'एत' इत्याख्यातेन कर्तृतयाऽन्वित-
मुताहो 'अपरा' इह इत्येवं पदविभाग साधयानिति
विमृशन्तु भूयस्तथा विमृश ।

^८) उस उप. / जन् + ड प्र । कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^९) कस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^{१०}) कास उप अहन्- + समासान्तश् टच् अह्नादेशश्
चित्स्वरश्च (पा ५, ४, ८८, ९१, ६, १, १६३) ।

^{११}) 'सद्यस्' (पा ५, ३, २२) इत्युक्त-निष्पन्नमात्रपरि-
वर्धितकलुषिणि पाणिनीयैर यद् अहन्बन्धेये अपर-
शब्दाद् एष्टुसुच् प्र उच्यते तद् वस्तुस्थितेस्तिरो-
भावायैवाऽल भवेत् । उप दिक्-इत्यस्यैवास्मिन् शब्दविशेषे
रूपान्तराऽऽपत्तितया सुवचत्वात् । तथात्वाद् ऋते केवलम-
पर-शब्दस्य प्रत्ययमात्र-योगतो निर्बीजस्य दिनार्थवाचक-

त्वस्य निराधारत्वादनपपन्नत्वादित्यलमभियुक्तानां काचि-
त्कच्छिद्राऽन्वेषणेन ।

^{१२}) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । शब्दनि-
ष्पत्तिर् १अ-पर- इत्यत्रत्ये टि संकेतितचरी तत
एवानुसवेया । अपरी- इत्यत्रत्यं टि अपि द्र ।

^{१३}) 'केवल-' (पा ४, १, ३०) इत्यत्र टाप (पा ४, १, ४)
बाधित्वा छान्दसन्वित्यनिपातनतया यो ङीप् शिष्टस्तत्र
न केवलमयमेव विवेको यल्लोके टापा निर्वाहश्
छन्दसि च ङीपा इति । किमित्येवमुच्यते । अव्याप्तिपरिहा-
रायैवमुच्यते । तद् यथा । द्वाबन्तस्यापि रु छन्दसि
सुभिच्च वर्त्तते । तद् एव किलेह विवेको वक्तव्यो यथा बस
अन्तोदात्ताद् २अ-पर- इत्यस्माद् नित्य छन्दसि ङीप्
भवति, अपरस्माद् आद्युदात्ताद् १अ-पर- इत्यस्माद्
टाबिति । एतच्चैव विविच्यमानमेतद्-भिन्नस्वर-सरूपशब्द-
द्वयनिष्पत्तिसकते पूर्वोक्ते ज्ञापकान्तरतयापि सुग्रह द्र ।

अपर-पञ्च- १अ-पर- द्र

॥अ परशुवृक्ण^१- कणम् तै ५, १,
१०, १, मै ३, १, ९, काठ १९,
१०, क ३०, ८अ-परागत^२- तम् तै ६, ६, ७, २, मै
४, ७, २, काठ २९, २, क ४५, ३॥अप/राज्, अगारा^३ मै १, ६, ३,
४, ८, ३अ-पराजित, ता^४- त खि ५, ५,
१०, मै ४, १२, ५, शौ ५, ३०,
१७, ८, ५, २२, १०, ४, १५,
पै ९, १४, ७, १६, १६, ५,
२८, ११, -तम् [३१, ११, २,
५, २५, ६], १०, ४८, ११,
खि २, १०, ७, ५, ४, ६, ७,
मा २८, २, का ३०, १, २,
॥तै ६, ३, १, १, ४, २, ६,
मै ४, ११, ११, काठ २, १५, १,
कौ २, १७८, ४, ६, ७, १, ३, २,७, २, ३, ३, १६, १६ पै १,
११२, ३, १६, ८८, ५, ६,
-ता [३३, १२, ४, ८, ३८, २],
तै ४, ८, ५, २, मै २, ८, १४,
काठ ४०, ५, १, कौ २, ४२४,
१०५२, १, ३, ३२, १५, ४,
२३, १, -ता तै ५, ७, २, ५, १,
-ताम् शौ १०, २, ३३, पै १६,
६२, ५१अपराणुत्वा^५ पै ७, ६, ३अप/राध्, अप रराध तै ३, २, ८,
२, मै २, ३, ८, पै १, ८८, २,
अप रराध शौ २, ३५, २,
॥अपरात्स्यामि तै ६, ४, ११,
३, अपरात्सी तै ७ ५, १०, १,
अप अरात्सी. शौ ५, ६, ७,
पै ६, ११, ९, ॥अपराधम् तै २,
५, ३, ६, ६, ५, ५, २
अप-राद्ध^६- द्वा शौ ६, ११६, २,

प १६, ४९, ८

॥अ-परानंश^७- शाय काठ २४, ३,
क ३७, ४अ-परापरण^८- ग शौ १२, ९, ७,
पै १६, १४५, ७॥अ-परापात^९- ताय मै ३, ६, ७॥अ-पराभाव^{१०}- वाय तै १, ५, २, २,
५, ७, २, ५, ६, ६, २, ३१अपरावता^{११} पै १, ९८, ४१अ-परावप^{१२}-अपरावपिष्ट^{१३}- द्वा तै ४, १, ३, १॥अ-परावाप^{१४}- पाय मै ४, १, २,
काठ ३१, १, क ४७, १अ-पराहत^{१५}- त शौ १८, ४, ३८

अपराह्- १अ-पर- द्र

॥अ परिगृहीत^{१६}- त काठ २६,
१०, क ४१, ८, -तम् काठ २०,

४, क ३१, ६, -ते तै ५, २, ६, ३

॥अ-परि(त>)त्ता^{१७}- तामै ३, १, ८१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप परशु-
वृक्ण- इति वृत्तस द्र।

२) सख नापू द्र। उप <परा/गम् यद्र।

३) अकर्मकस्य सत. सकर्मकतापत्तौ सत्या लुङि लेर्
लुक् उस (पा २, ४, ८०)।

४) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

५) 'अ-पराणुत्ति->' 'अ-पराणुत्त्या' इति मूलतः सतो
श्रेय सुशोध स्यात्।

६) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

७) तस। उप परा/१'नंश + भावे घञ् [=मैव सोम-
क्रयणी पराची गार्हपत्यमेतद् यजुरिति (तु तै ६, १, ७,
७, मै ३, ७, ६), वैतु BW च 'अ-परातस-
इतीवाऽप-शोधुक (तु १BW उप), SIM
'अपरान्। अशाय' इति पदद्वयोक्त्याऽऽस्मीय बालिस्य
प्रदर्शक]।८) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप 'परा-
पुण- <परा/पृ (तु परा-पुद्, परि/पृ>परि-पर-)
यद्र [तु १W, MW, वैतु PW ६अ+पर-+१अपर-
+नः प्र (वैतु. ता 'अप-रै->' 'अप-रा-+१अपर-')]]।

९) तस नञ्-स्वर। उप परा/भू+भावे घञ्।

१०) नञ्-पूर्व 'परा-वृत्-' इति प्राति उत वा किमप्यन्य-

दिह शब्दरूपमिति भूयो विमृश्यम्।

११) नाउ निष्पत्तावोपयिक द्र। तत्र द्वौ मार्गौ भवत।
परा/वप् इत्यस्माद् घ-प्रत्ययेन निष्पन्नस्य नञ्-पूर्वस्य
वस यनि सत इष्टन्नन्तत्वम् (पा ५, ३, ५५) उच्ये-
ताऽथवा परावप- इत्येतस्यैव प्रथम मनुबन्तत्वे तत
आतिशायनिके इष्टनि प्र 'विन्मतो' (पा ५, ३, ६५)
इति मनुषो लुकि ६भू+परावपिष्ट- इत्येव तस स्यात्।
परावप-वृत्- इत्यपर प्राति च कल्प्येत। एवमनेक-
कोटिस्पृक्त्वस्येह विद्यमानता भवति।१२) यनि प्राति मार्गद्वय नापूटि प्रादर्शि। औभय-
विभ्ये खरेऽभेद। अन्तोदात्तान् नञ्-पूर्वाद् नापू बस
इष्टनि नित्स्वरेण (पा ६, १, १९७) इष्टन्नन्तस्या-
ऽऽद्युदात्तस्य चापि तस नञ्-पूर्वत्वकल्पेऽव्यय-पूपप्रख
चाभीष्टलाभ इति।१३) तस नञ्-स्वर। उप परा/वप्+भावे
घञ्।१४) सख नापू द्र। उप परि/१दा+कर्मणि क-
तकारादेशश्च (पा ७, ४, ४७)। अत्र 'दस्ति' (पा ६, ३,
१२४) इत्युक्तस्य गतिदीर्घत्वस्याऽभावो मौलिको वा प्रामा-
दिको वेत्य् उपसृष्टस्य नत कान्तस्य/१दा इत्यस्य
निगमान्तराणामपेक्षया विमर्शसहो विषय।

१अ-परिपर^a - रेण शौ १८, २, ४६
 १२अ-परिपर^b - र मै ३, ७, ७,
 ४, ८, ५, काठ २४, ६, क
 ३७, ७

१अ-परिमित, ता^c - न तै १, ७,
 ३, २, ५, १, ८, ४, मै ४, १,
 १०, ७, ४, काठ ८, १३, ९,
 १२, २६, ४, ३४, ९, क ६,
 ८, ८, १, ४१, २, शौ ९, ५,
 २१, १५, १५, ९, ६, १६, ३४,
 ५, ९९, ८, -तम् तै २, ५, १०,
 ४, ११, २, ३, १, ७, ३, ६,
 १, १, ६, मै १, ६, १०, ८,
 ६, ७, ३, २, ५, ६, ३, ७, ४,
 ८, ७, काठ ८, ३, १३, १३, १,
 २४, ५^३, ३१, १५, क ६, ८,
 ८, १, ३७, ६^३, शौ ९, ५, २२^३,
 -तस्य तै २, ५, १०, ४, ५, १,
 १, ४, २, ६, ३, मै ३, १, २,
 ६, ९, ७, ४, ४, ५, ३, काठ
 ८, ३, १२, १, ६, २६, ६,
 ३४, ९, क ६, ८, २९, ८, ३०,
 ४, ४१, ४, -ता तै ५, १, १,
 ४, मै ३, १, २, काठ २५, ६,
 क ३९, ३, -ता मै १, १०, १७,
 ३, २, ५, ९, ५^२, ४, ५, ३,
 काठ २०, १, ३४, ९, ३६, ११,
 क ३१, ३, शौ १५, १३, ९,
 १०, -तात् तै २, ६, ४, २, ३, १,
 ७, ३, मै ३, ८, ६, काठ २५,
 ४, क ३९, १ -तात् तै ६, १,

४, ८ -ताभि तै ५, २, ६, ३,
 -ताम् काठ १९, १, ६, क २९,
 ८, ३०, ४, -तै मै १, ६, १०,
 काठ ८, ३

१अपरिमित-उन्म^d - न्म तै
 ५, १, ८, ४

१अ-परिमित्य^e तै ५, २, ६, ३, काठ
 २०, ४, क ३१, ६

१अ-परिमोप^f - पाय तै ६, १,
 ११, ५

१अ-परिवर्ग^g - गम् तै ३, ४, १०,
 ४, ५, ३, १०, ४, ४, ३, ४, १, ३,
 ५, १०, ६, ६, १, १, ८, ३, ४, ३

अ-परिविष्ट^h - ष्टम् क २, १३, ८

१अ-परिवीतⁱ - तम् काठ २६, ६^३,
 क ४१, ४^३

१अ-परिश्रित्य^j मे ३, ५, ३

अप/रिष्> रेषि, अप रिषत् पै
 ४, २२, ५

अपरीष पे ९, १०, ५

१अ-परिविञ्चत्^k - च्चन् मै १, १०,
 १९^२, ३, ३, ५^३, काठ २१, ७^३
 ३६, १३

१अ-परिद्धृत^l - त ऋ १०, ६, २ मै
 ४, १४, १५ -ता ऋ ८, ७८, ८,

-ता ऋ [१, १०, १९, १००,
 ११], १०, ६३, ५, मै ४, १२,
 ४ काठ १२, १४

अपरी- २अ-पर- द

१अ-परीत^m - त ऋ ५, २९,
 १४, -तम् ऋ ८, २४, ९,

-ता ऋ १, १००, ३, -ताम्
 ऋ १, ८९, १, मा २५, १४,
 का २७, ११, १, काठ २६, ११

अ-प(रि>)रीवृत्ⁿ - त ऋ २,
 १०, ३

अप/रुध्, अप अरोधम् क १०,
 ३४, २

१अपरुगद्धि काठ २७, ५, २८,
 १, क ४२, ५, अप रुगद्धि ऋ

१०, ३४, ३, १अपरुधन्ति
 काठ १०, ८, १अपरुध्नु काठ

२७, ५, २८, १, क ४२, ५
 अप अरुधन् शौ १८, २, २७.

१अपरुध्यते तै ६, ६, ५, ४,
 १अपरुध्यताम् तै ६, ६, ५, ३

अप-रुद्ध^o - १द्ध तै २, १, ४, ७,
 ८, २, ८, ४, ३, १, १, ६, ६,

५, ३, ४, काठ १०, ८, ९,
 ११, ६, २७, ५^३; २८,

१^३, क ४२, ५^३, -द्धम् १काठ
 २७, ५, २८, १^३, १काठ ४२, ५,

शौ ३, ३, ४, पै २, ७४, ४
 [०द्ध-ज्योग^p]

१अप-रुध्य^q काठ ३५, १८, क ४८,
 १६

अप-रुध्य- अन्^r

१अप-रुध्यमान^s - न तै २,
 २, ८, ५, ३, १, १, २

१अप/रुहस

अप-रुहस्यमान^t - न काठ
 १०, ९, ११, ६, ३७, ११

^a) तम नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप परि-पर-
 <परि/पृ+र्मणि अप् प्र (पा ३, ३, ५७)। यत्तु सा
 उप चौरपर्यायीकृत्य बस. इति व्याचष्टे, तच् चिन्त्य
 भवति नन्-स्वरानुपपत्तिप्रमङ्गान्।

^b) वम अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप. भावे
 निष्पन्नमित्येव नाप् विशेषोऽनुसवेय।

^c) तम नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^d) बस पूरप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^e) सख एप् द। उप परि/१मा+क्त्वा>ल्यप्।

^f) वा क्वि इति कृवा द्वि१ रु सूपपदम्।

^g) सस्व नापृद्र। उप परि/अि+क्त्वा>ल्यप्।

^h) अत्रैकतरत्र यद् विकरण-स्वरस्तादवस्थेन प्राद-
 र्शि तदपलक्षणत्वाच्चिन्त्यम्।

ⁱ) तम.नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप. परि/द्ध+क्।

^j) सस्व नापृटि द्र। उप परि/द्ध+कर्तरि क।

^k) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^l) गम ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^m) गम शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

॥अप-रोद्ध^१— द्वा मै २, २, १०,
काठ १०, ९, -द्वार तै २, ३,
१, १, मै २, २, १, काठ ११, ६
॥अप-रोव^२— -धात् मै २, २, १०
॥अप-रोधु(क)का^३— -का मै २,
२, १, ४, ४, २ [क-अन्^४]
॥अप-रोध्य-अन्^५
॥अप-रुस्^६— -रुषि मै ३, ९, २
अप-रूप^७— -पम् ॥तै ३, ५, ७, ३,
॥काठ २२, ८^८, ३५, १९, ॥क
३५, २^९, ४८, १७, शौ १२, ४, ९
अपरेद्युस् १अ-पर-द्र.
॥अपरेहि^९ पै १६, ३७, ९
॥अ-पणे, ला^{१०}— -णे. काठ २६, ३, क
४१, १, -णम् तै ६, ३, ३, ४, पै
२, ७०, ५४, -णा मै ४, १, १,
काठ २६, ७, क ४१, ५
अप(प-त्र)र्तु^{११}— -र्तु शौ ३, २८, १
अ-पर्वन्^{१२}— -र्वन् ऋ [४, (१७, ७)
१९, ३]
अ-पलायित^{१३}— -ताय काठ ४१, ४
अ-पलाश^{१४}— -श ऋ १०, २७, १४
अप/लिख, अप^{१५} लिखात् शौ १४,
२, ६८
अ-पलित^{१६}— -ता. शौ १९, ६०, १

॥अ-पालितभावुक^{१७}— -क मै ४, १, ९
अप/लुप्^{१८}म्, ॥अपलुम्पति मै
१, ६, ५ ॥अपलुम्पते मै १,
६, ४, अपलुम्पतु पै २, ८१, २
१६, १४७, १-८, १४८, १-८,
१४९, १-८, अपलुम्पतु पै ५,
१४, १^{१९}, ॥अपालुम्पत् मै १, ६,
५, ॥अपालुम्पन् काठ १२,
१३^{२०}, २७, २, ॥अपालुम्पन् काठ
१२, १२, २७, २, क ४२, २^{२१}
अपालुपत् पै ८, १५, १२
अपलुप्यते शौ ५, १७, ७, पै
९, १५, ७
॥अप-लुम्प^{२२} मै १, ६, ५
अप/वच्, अपावोचत् पै २, २, ४
अप-वक्तु^{२३}— -त्ता ऋ १, २४, ८,
मा ८, २३, का ९, ४, १, तै १,
४, ४५, १, मै १, ३, ३९,
काठ ४, १३, क ३, ११, पै २,
२, ४४, -क्ता. शौ ५, १५,
१-११, पै ८, ५, १-११
अप-वाचन-अन्^{२४}
अप-वत्-२अ-द्र
अप/वध्, अप वध्यासम् मा
१, २६, का १, ९, ४, अप-

(वध्यासम्) मै १, १, १०,
४, १, १०, अपावधीत् ऋ १०,
१४६, ४, मा ५, ८^{२५}, का ५,
२, ८^{२६}, काठ २, ८^{२७}, क २, ३^{२८},
॥अपावधीत् मै ४, ३, ४,
अपावधी मै १, २, ७, कौ १,
३५३, जै १, ३७, २, अपा-
वधीम् तै १, २, ११, २^{२९}
अप/वप्, अपवपति^{३०} काठ १०, ५,
अपवप^{३१} ऋ ८, ९६, ९, अपावपत्
शौ ८, ८, ५, १९, ३६, ४, पै २, २७,
४, ९, ६, ८, ११, ७, ९, १६, २९, ५,
अपावपत् ऋ २, १४, ६, तै ३, ३,
७, ३^{३२}, अपावप ऋ १, १३३, ४
अप-वर्तु^{३३}, अप वम् अप/२वृ द्र
अप/२वस्
अप-वास^{३४}— -से शौ ३, ७, ७^{३५}, पै
३, २, ६^{३६}
अप-वास्यमा(न→)ना— -ना पै १३,
५, १६.
अप/१वह्, ॥अपवहति काठ ३७,
११, अपावहत्^{३७} शौ २०, १३०,
१, अपवहे पै ३, २५, १३
*अप-वाह^{३८}-
॥अपवाह-तुस्(>) ^{३९} तै ६, ६,

^१) गस नृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।
^२) गस उप घञि थायादि-स्वर. (पा ६, २, १४४)।
^३) गस उक्कजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।
^४) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।
^५) तस अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। अथवा
बस पूप्रस्व (पा ६, २, १) स्यात् (तु यस्थ भा)
तत्फलभूतं वि च विशेष्यगर्भं द्र। अपि वा बम सत
क्रियाविशेषणतया श्रुतिर् भवतीति। भूयान् विस्तरस्तु
वैश अनुसर्गः।
^६) श्रेषवान् दुष्णत् पा। परा/इ इत्यत 'परेहि'
इति रूप सुपठ छन्दोनुवृत्त द्र तु शौ (१०, १, २८)।
^७) बस वा तस वा। उभयथाऽपि गत्यादौ स्वरे प्राप्ते
(पा ६, २, १, २) उपसर्गादुत्तरस्य समासमात्रेऽन्तो-
दात्तप्रकरणेऽस्य उस द्र (पा ६, २, १८७)।
^८) तस उप <प(रा)>ला/इ>अय् यद्र।

^१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।
^२) 'अ-नग्नभावुक' इत्यत्र लटि द्र।
^३) अत्र मुपा उपोत्तमादौ सकारस्य स्थाने मकार एव
सुपठ शोष द्र।
^४) गस उप शक्यार्थे णमुल् प्र। कृद्-उपप्रस्व,
(पा ६, १, १९३, २, १३९)।
^५) शाखान्तरीयस्य मपु१ स्थान उप१ (तु भा K.)
उत वा श्रेषमात्रमित्यत्र विमर्शः सावसरः।
^६) 'अव' इति सक्तेयमान SIM विमृश्य।
^७) 'प' इत्येवमुशान् GW चिन्त्य। प्रकरणे लोटः
प्रयोगस्य दर्शनात्।
^८) कौन्ताप खल्विदं श्रेषभूयिष्ठम्। तदिह मूको
क्वचिद् बहुलिमा इत्युपक्रमः सर्वथाप्यन्य एव मन्त्रः
श्राव्यते। स एव च पाण्डु मुपा द्र।
^९) तसि प्र (पा ५, ४, ४६)। तत्-स्वर।

५, ४, मै ३, २, ८
 अप/वा, †अपवाति ऋ १, १६०,
 १०, मा २५, ३३, का २७,
 १३, २, तै ४, ६, ८, ४, मै ३,
 १६, १, काठ ४६, ४
 अप-वान^१-वान् शौ १९, ५०, ४
 ?अपवाचिराम्^२ पै १६, २९, ९
 अप/विन्, अप विनक्तु शौ १२,
 ३, १९, अपाविनक् शौ ११,
 ३, ४, पै १६, ५३, ९
 अप/विज्
 †अप-विज्मा(न>)ना^३- ना शौ
 १२, १, ३७
 १^४अ-पवित्र^४- -त्रम् मै ४, ५, ७
 २^५अ-पवित्र^५- -त्रौ तै ६, ४, ६, ३
 १^६अ-पवित्रपूत^६- -त, -तम् मै ४,
 ५, ५
 अप-विद्ध- अप/व्यध् द्र
 अप/विश्व>वेशि, अपवेश्य>या
 शौ ९, २, २५, पै १६, ७८, ७
 अप/वी, †अपवेति ऋ ५, ६१,
 १८, १०, ४३, २, शौ २०,
 १७, २

अ-पवीरवत्^७-वान् ऋ १०, ६०, ३
 अप/रवृ, अप वरत् ऋ ६, ४५,
 २४ कौ २, १०१८, जै ४, ९,
 ९, शौ २०, ७८, ३
 अप **वर्षथ^८ ऋ ८, ५, २१,
 †अ(प>)पावृधि ऋ १, ७, ६,
 २, २, ७ ४, ३१, १३, ७, २७
 २, ८, २३, २९, तै २, २, १२,
 ६, मै ४, १२, २, कौ २, ९७१
 शौ २०, ७०, १२, अप **वृधि
 ऋ १, १०, ७ अपावृत्त ऋ ५,
 ४५, १
 †अप **वृणुते^९ कौ १, ३०३,
 २, १०१, जै १, ३२, १, ३,
 १०, ३, १^१अपवृणोति^१ काठ १३,
 ३, अपा(१)पावृणु^१ का ४०, १,
 १५, अपावृणोत् ऋ १, १३०,
 ३, ३, ४४, ५, ४ २८, १,
 १०, १३९, ६, मै २, ५, ३१,
 ४, ९, ११, ११, २१, काठ ९,
 १९, १३, ३१, †अप **अवृणोत्
 ऋ [३, ३१, २१, १०, १२०, ८],
 ८, ६३, ३, पै ६, १, ८ अपावृ-

णवत् ऋ २, ३८, १, अपावृणो
 ऋ २, ११, १८, अपावृणो ऋ ८,
 १००, ६, अप ***अवृणो ऋ १,
 ५१, [३, ९, ८६, २३], ४,
 अप ***अवृणो ऋ १, १३२, ४
 †अप **ववार ऋ, १, ३२,
 ११, पै १३, ६, ११, अप -
 वृथ^{१२} ऋ ३, ४३, ७, अप -
 आव^{१३} ऋ १, ११३, १४, ३,
 ५, १, ७, ७५, १, अप **व ऋ
 १, १२१, ४, अप व ऋ २,
 १४, ३, †अपवन् ऋ ४, २, १६,
 ५५, ६, ५, २९, १०, मा १९,
 ६९, का २१, ४, १९, तै २, ६,
 १२, ४, काठ १६, ९, शौ १८, ३,
 २१, अप वन् ऋ ४, ५, ८,
 †अपाव. ऋ १, ११, ५, कौ २,
 ६०१, जै ३, ४८, १७, अप
 वम् ऋ १०, २८, ७
 अप-वर्तु^{१४}- -र्ता ऋ ४, २०, ८
 अपावृत्-अन्^{१५}
 †अ(प>)पावृत्^{१६}- -तम् ऋ १,
 ५७, १, शौ २०, १५, १

^१) गस शन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^२) 'अनपवाचना' (शौ ८, ८, ९) इत्यस्य स्थाने चाद-
 पवाचिराम् इति तु श्लेषा सहिता द्र । यमु छेदे 'चात्'
 इत्यस्य 'चाऽऽत्' इत्याकारिका व्यवस्था भवित्री काप्यन्या
 वेत्यादि सर्व भूरिविमर्शपेक्षमेव ।

^३) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^४) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^५) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^६) सख एपू द्र । उप तृतस पूषप्रस्व द्र ।

^७) लेटि सिब्-अटौ द्र । वर्षप्रतिबन्धवशाद् इषश्च
 सिन्धवश्च पिहितद्वारतिरोधापितवस्तुवज्जेव दृष्टिपथ-
 मवतरेयु । तत्तिरोधापकस्य द्वारापिधानस्येव सतस्
 तन्निरोधनस्याऽपवरणमाशंसित भवति [तु PW प्रभृ,
 वैतु सा यन्मते अप इत्यस्य योग्यक्रियायाश्च योग्यकर्म-
 णश्चाऽऽक्षेपेण 'मेधादपकृष्य' इति कृत्वा पृथगन्वयो भवति।
 'वर्षथ' (<√वृष्) इति क्तिप च सेचनार्थकस्य सत
 'इष' इत्येतैवैव कर्मणाऽन्वय इष्यते (न सिन्धून् इत्ये-

तेनापीत्यभिसन्धि)। चिन्त्यं त्वेत्तन्मत भवति। आक्षेपव-
 हुलत्वस्य स्वारस्यविघातकत्वाव्यभिचाराद् द्वारा इत्यस्य
 द्विः सतस् तु १ एतदिति कृत्वा व्याख्यानस्य समानप्रकर-
 णान्तरसर्वस्वविरोधाच्च (तु ऋ १, १२८, ६, ३, ५, १ प्रभृ)]।

^८) अपो(प+उ) इति निपातद्वयसमुदित पा। विशिष्ट
 इह ऋ (७, ८१, १) पाभे ।

^९) 'अप, आ' इति द्वयुपमृष्ट क्तिप सकेतयमानः SIM
 चिन्त्यः । मुपा वैपरीत्यदर्शनात् ।

^{१०}) द्वैस्वर्यं यमु निर्दिष्टम् । तत्र प्रमादो वा रहो वा
 किमप्यपर बीज वेल्यत्र विमृश प्रमाणम् । 'अ(प>)पा'
 इत्येव छन्दोऽनुरुद्ध दीर्घत्व तु संभाव्येत ।

^{११}) यदत्र छान्दम आङ्-आगमो भवति न च 'आङ्'
 उपसर्ग इत्यत्राऽस्य सर्व-निघात एव प्रमाणं स्यात् ।
 अन्यथा ह्य आङ्. स्वर स्यादित्यभिसन्धे ।

^{१२}) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^{१३}) कर्मणि क्तऽनन्तरगतस्वर पूष दीर्घत्व च (पा
 ६, २, ४६, ३, १३७) ।

अ(प>)पा-वृत्ति ^a -तिम् ऋ ८, ६६, ३	१अप-व्रत ^f -तस्मै ४, २, १२	९, ३, ४, ३, १, ४ ^३ , ६, १, ९, २ ^३ , ३, २, ५, ३, ४ ^३ , ११, ५ ^३ ,
अप/वृज्, अपवृद्धक्ते ऋ १०, ११७, ७, अपवृज्जाते शौ १०, ७, ४२, अपवृद्धक्व शौ ३, १२, ६, अपावृक् शौ १३, २, ९	२अप-व्रत ^g -तान् ऋ १, ५१, ९, ५, ४२, ९, -तेन ऋ ५, ४०, ६, खि ३, २१, १, मा १७, ४७, का १८, ४, १५, कौ २, १२१० [†] , शौ ३, २, ६, पै ३, ५, ६	६, ३, ५, ४, ४, मै १, ८, ९, ३, २, ७ ^३ , ४, ८ ७, ७, ४, १, ११, काठ ८, ८, १०, ११, १२, १, २, ५, २०, ३, ४ ^३ , ८, १० ^३ , २१, २, २४, ४, ६, २६, २, २७, ६, २८, ३, २९, ३, ३०, ९, ३१, १३, ३५, १८, १९, क ७, ३, ३१, ५, ६ ^३ , १०, १२ ^३ , ३७, ५, ७, ४०, ५, ४२, ६, ४४, ३, ४५, ४, ४८, १६, १७
अप-वृज्य- अन् ^o	अपव्रन् अप/रवृ द्र	अपशु-ता ⁿ -ता पै १६, १४९, ८, -ताम् मै २, १, ८
अप/वृत्>वर्ति, अपावर्तन्त मै १, ९, ८ [¶]	अप/वृश्च->वृश्च, अपवृश्चामि पै ७, २, ६ ^b , अप वृश्चतु पै ४, ४, ७	अ-पशु(हन्>)घ्नी ^o -ब्नीम् शौ १४, १, ६२
अप वर्तयति शौ १९, १२, १ ^{†b} , अप ^{***} वर्तय ऋ २, २३, ७	अप/शैत्>शाति ⁱ , अप शातय शौ १९, ३४, ३	अप/शुच्>शोशुच् †अप-शोशुच् ^p -चत् ऋ [१, ९७, १ ^३ , २-८], मा ३५, ६, २१, का ३५, ४, २०, २१, शौ ४, ३३, १ ^३ , २-८, पै ४, २९, १ ^३ , २-८
अपवृत्प्रायिमज्जज्हा ^o पै ५, १४, ५	¶अ-पशव्य ¹ -व्य ते ६, ३, ३, ४, काठ २६, ५, क ४१, ३, -व्यम् तै ६, १, ९, २, काठ ६, ३, क ४, २	अप/शुष्, अपशुष्यति शौ ६, १३९, ४
अप/वे, अपवय ऋ १०, १३०, १	¶अप/शास्, अपाशासु मै ३, ८, ५, ६, ४, ५, ८, ६, ३	
अप/वेन्, अपवेन शौ ४, ८, २	¶अप-शीर्षन् ^h -र्षा, -र्षाणम् तै ५, ५, ४, ३	
अपव्यक्ता ^d पै ५, १३, ६	¶अ-पशु ¹ -शव तै ५, २, ९, ४	
अप/व्यघ्->विघ्, अप विघ्यत् ^o मै ३, १६, ३ ^{†o} , †अप ^{***} विघ्य- ताम् ऋ ६, ७५, ४, मा २९, ४१, का ३१, २, ४, तै ४, ६, ६, २, काठ ४६, १, पै १५, १०, ४,	¶अ-पशु ^m -शु तै १, ७, १, ३, ६, २, ६, ६, ६, ८, २, ५, २, ६, ३ ^३ ,	
अप-विद्ध- अन् ^o		
अप/व्ये, अप व्ययति ऋ ७, ८१, १, अपव्यये शौ ६, ९१, १		
अप-व्ययत्- अन्		

^a) गस क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इत्युक्त स्वर^o ।

^b) 'अप सवर्तयति' इति ऋ (१०, १७२, ४) पामे ।

^c) अत्यन्त दुरुह पा विमृशोऽनुसदध्यु ।

^d) अपव्यञ्ज इत्यामारकस्यान्यस्य कस्यचिद्वा मूलस्य दुरुहो श्रेषो विमृश्य ।

^e) 'अप विघ्यताम्' इति ऋ (६, ७५, ४) पामे ।

^f) प्रास अव्यय- पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । मै सकेतिते स्थले कर्तृतया योग कर्मतया वाऽपि क्रियाविशेषणतया वेत्यत्र भूयान् विमर्शोऽपि सावकाश द्र । क्रियाविशेषण-तया इति चेदध्यवसीयेत तर्हि स्वरूपतो बस इत्येव सुव-चम् । तथात्वे स्थलान्तरीयनिगमान्तरै संगतत्वसामान्यात् । कर्तृत्वकर्मत्वान्यतरपक्षे तस इत्येव सुवचम् । तथात्वे प्राति. एतद् निगमान्तरीयात् प्राति बस इत्येवं व्याख्येयाद् भिन्नं वाच्यम् । एतन् सर्वं यस्थ सुधीमि सुधी-विषयीक्रियेत ।

^g) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । नापू समानस्वरं किञ्चिद्-भिन्नार्थयोग प्राति. वस्तुतो भेदेन प्रदर्शनार्हं न वेत्यत्र नापूटि द्र स्वयच विविभिर् विवेच्यम् ।

^h) 'अपिवृश्चामि' इति शौ (२, ३२, २) पामे ।

ⁱ) पाप्र तु /शद् इत्यस्य णिचि दस्य त. (पा ७, ३, ४२ [यत् /शत्]) ।

^j) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) । उप. यद्र ।

^k) बस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) उप यद्र ।

^l) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^m) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

ⁿ) भावे तलि प्र लित-स्वर. (पा ६, १, १९३) ।

^o) सस्व द्विपू द्र । उप पशु- /हन्+टक् प्र (पा ३, २, ५२) । ऋतौ ङीप्. पित्वात् स्वरैऽविशेष ।

^p) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९) । वा 'अघम्' इति कर्मपदमनेनाऽन्वित द्र ।

अप-शुष्क ^१ - अका ते २, १, ६, ८ ^२	६, ४०, १, - घ्वा मै ३, ९, ८ ^३ , ९	२, १
अ-पश्चा ^४ शौ १९, ५५, ५	†अप/श्नथ्, अप श्रयिष्ठन ऋ २, १०१, १, कौ १, ५४५, २,	अ-पश्यमान ^५ - न पै ७, १९, ७
अ-पश्चा-दग्धु ^५ - ग्धा शौ १९, ५५, ५	४७, जै १, ५६, १, ३, ५, ६	अप/श्रि
अ-पश्चा-दध्वन् ^६ - ध्वने कौ १, ३५०, २, ७९०, जै १, ३७, १	अ-पश्य ^७ - श्या ऋ १, १४८, ५	अप-श्रय ^८ - य शौ १५, ३, ८
अ-पश्चा(त) > द-दध्वन् ^९ - ध्वने ऋ १३५, ३, - ध्यन्त तै ३, २,	अ-पश्यत् ^८ - श्यते तै ७, ५, १२, १, काठ ४५, ३, - श्यन् ऋ १०, १३५, ३, - श्यन्त तै ३, २,	अप-श्रित ^९ - न. ऋ [(१, ८४, १४), ५, ६१, १९], ८, २४, ३०, - तस्म ऋ [१, ८४, १४, (५, ६१, १९)], मै २, १३, ६,

(तु सन्ध आ/श्नुच > आ * शुशुगि) । अत्र मा कल्पद्वय भवति । प्रथमे कल्पे तावद् 'अप' इति कप्र 'न' (द्वि३) इत्येतदभिमवदो भवति तद्धीनमाख्यात च सकर्मकत्वे सति लेटि माऽट्के तिपि रु (तु उ. मा ३५, ६) । अथोत्तरे कल्पे सगतिकमुक्त-पूर्वमेवाऽऽख्यातमकर्मकत्वेनाऽन्वित भवति । उभयत्र 'अवम्' इति च कर्तृपदम् । अथापीह मा 'आ शुशुगि' इत्युत्तरे क्रिप √२शुच् इत्यस्माच्च शोकाऽर्थकतयाऽभिमम-तात् प्रथमाद् वा दीप्यर्थक सन्तमपर धा विवेचयिषति । तदेतत् सर्व चिन्त्य भवति । अग्निकर्तृकाऽऽशोचना-ऽपशोचनक्रिययोर्विपर्याभावेनाऽभिन्नप्रतियोगिकयो सतो रयेश्चाऽवस्य चोपस्थाप्यमानत्वप्रतिमानाद् अपाऽऽडो-रुपसर्गयोर् भिन्नार्थद्योतकत्वचमत्कारसमर्पणे श्रुतिस्वा-रस्यस्योपपन्नतन्वादिति यावत् । एमिथ पराभिमतस्य भिन्नधातूपकल्पनस्य च प्रथमे वाक्ये अध- इत्येतत्कर्तृत्व-स्य च क्रिप सकर्मकत्वाऽकर्मकत्वान्यतरत्वं प्रत्यौदासीन्यस्य च समान वैयर्थ्यं द्र । ननु यदुक्तं सा 'न' इति द्वि३ इत्य् 'अप' इति च कप्र तद्युक्त इति चाहेति, तन्न । भाष्ये 'न' इति ष३ इत्येवम् उक्तत्वाद् 'अप' इत्यस्य गतित्वेन प्रदर्शनाच्चेति । सत्य, वचसैवमेव तत्र भवति तात्पर्यतत्त्वन्ययेति । तत् तु कथमिति । 'अप' इत्यस्य गतित्वे पर्यवप्नन्ने सति तदर्थस्याऽऽख्यातमात्रानुरञ्जकत्वे चरितार्थत्व-स्वाभाव्याद् 'अस्मत्तो निर्गत्य' इत्याकार-कस्य पञ्चमीस्थेन सना योगत प्रवर्तयितुमिष्यमाणस्य व्याख्यानस्य नितान्तमन्याप्यत्वे सत्यप्यस्मत्प्रस्तावित-चोद्यप्रकारत एव सूत्रमभात् (तु गपू. उ न = अस्मान् इति स्पष्ट भाषमाण) । अथाऽन्तत गपू मा स्थ यच्च म अनुस्त्रियमाण लेटि रु. इत्याकारक कल्पान्तरमाह, तदप्यसत् । ऋगङ्गतया व्याख्याया कथ-चित् सि-यत्यपि निघाताभावे (तु सा) तदभीष्टे यजुरङ्ग-तामात्रेण व्याख्याने तदनुपपत्तेरिति दिक् ।

^१) प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । अत्र पू

निन्दायाम् उप यद्र ।

^२) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप (पा ५, ३, ३३) यद्र । क सदेह^३ यनि अत्र प्राति भवत्युत् नऽ प्राति । कुत इति । पपा यनि उपलम्भे सति एउ च द्विउ च प्राति साम्यमुपजीवुकस्य नाउ प्राति समवे च सत्युभयथाप्यर्थतोऽनवद्यत्वसामा-न्यादिति ।

^४) सख नाप् द्र । यनि सदेहे तु नापूटि । यत्तु पपा 'दग्ध-अन्नस्य' इति वा 'दग्ध-अन्नस्य' (तु पाण्डु. टि) इति वा प्रादर्शि, तदसत् । शाखान्तरीयात् पामे. (तु मै ३, ९, ४^३) चाऽर्थानुसवनाच्च 'अन्नस्य' इत्यस्य कर्मभूतस्य पदस्य नितान्तपार्थक्यस्याऽनिवार्य-त्वात् । एस्मिथ 'अ-पश्चा । दग्धा । अन्नस्य' इति त्रिपदी वाऽवग्राह्या भवति । 'अ-पश्चादग्धा । अन्नस्य' इति द्विपदी (तु सा) वेति तत्त्वम् ।

^५) सख एपू द्र । इह उप 'पश्चा' इति पूष भवति, नाउ तु 'पश्चात्' इति । अन्यैरनयोरभेदः । उभयत्र उप √२दध्+वनिप् प्र ।

^६) नाप् किञ्चिदिव भिन्न सदेतत् प्राति तत्रैव टि गत द्र ।

^७) तम उप पाप् √दश+श. प्र (पा ३, १, १३७) । 'अच्छौ' (पा ६, २, १५७) इत्यत्र श-प्रत्ययस्यापि उस् अन्तोदात्तत्वं द्र । अथवा स्वतन्त्रात् सत √पश् इत्यत कर्तरि वा भावे वा कृत्य द्र । नञ्-पूर्वत्वे च पूर्वे कल्पे कृत्योक्तीयोऽन्तोदात्त. (पा ६, २, १६०) । उत्तरे च कल्पे तावद् बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इति विविक् ।

^८) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) उप यद्र ।

^९) अप/बाध् > 'अपबाधत' इत्यत्रत्यं टि द्र ।

^१) गस उप भावे अचि याथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^३) प्रास अव्यय-पूपप्रस्व (पा ६, २, २) । उप कर्तरि क ।

काठ ३९, १२, कौ २, २६४, जै
३, २२, ११, गौ २०, ४१, २,
-तौ शौ ६, १०७, २
अप/णिह् (<स्निह्)
?अप-णिह्- -हाम् पै १२, ३, ९
१अपस्, २, ३अपम्- / *अप द्र
अप-सं/विह्, अपसविशस्व पै
१६, ७८, ७
?अप-सं/वृत् > वर्ति, अप सुव-
र्तयति ऋ १०, १७२, ४, कौ
१, ४५१, जै १, ४७, ५, शौ
१९, १२, १
अप/सच्, सश्च्, अप^२ सश्चिरे^३
ऋ ५, २०, २, अप^२ सश्चिम^४
मा ३८, २०, का ३८, ५, ३, मै
४, ९, १०,
?अप-सत्य- -यम् क ३५, २,
-त्याश्म् काठ २२, ८^६
अप/सह्, अप सहताम् पै ४, ८,

१-१३
०अप-साह्- -हान् ऋ ९,
१०५, ६, कौ २, ९६३
अप/साध् > साधि, अप साधय
पै ११, ३, ३
अप/सिध्, अपसेधति गौ २०,
१३५, १३, अपसेधन्ति शौ ५,
१९, ९, अप...सेधसि शौ ६,
८१, १, अपसेधामि शौ ८, २,
११, पै १६, ४, १, अप
सेधतु ऋ १०, ३६, ४, पै ७,
५, ७, अपसेधन्तु ऋ १०, १००,
८, ?अपसेध ऋ ६, ४७, २९,
मा २९, ५५, का ३१, २, १२,
तै ४, ६, ६, ७, मै ३, १६, ३,
काठ ४६, १, शौ ६, १२६, १
२१^७, पै १५, ११, ९, २०, ३१^८,
अप...सेध ऋ ८, ६०, २०, १०,
२५, ७, अप...सेध ऋ ८, ७९,

६^९, ?अप^{१०} सेध ऋ १०, ९८,
१२, मै ४, ११, २, काठ २, १५,
अप सेधतम् मै ४, १४, ६,
अप^{११} सेधतम् शौ ४, २५,
४^१, पै ४, ३४, ६, ?अपसेधत ऋ
[८, १८, १०, १०, १७५, २],
खि ५, २१, ३, कौ १, ३९७,
जै १, ४४, ७, अप (सेधत) ऋ
१०, १७५, २, ?अप^{१२} (सेधत)
ऋ ८, १८, १०, कौ १, ३९७,
जै १, ४४, ७, अप...असेधत्
ऋ ६, ४७, २१, अप असेध
ऋ ५, ३१, ७
अप-सिध्^{१३} शौ ८, २, ७
अप-सेधत्^{१४} -धन् ऋ १, ३५,
१०, ९, ८२, २, ११०,
१२४, मा ३४, २६^{१५}, का
३३, १, २०^{१६}, काठ ३८,
१२४, कौ २, ६६८^{१७}, जै ३,

* 'अपृणिहान्' इति मूको यनि शोध द्र ।
पृष्टिवर्ह- इत्यत्रत्य सस्थ टि द्र ।

^{१०} तु PW प्रभृ, वैतु सा एक चाऽप 'श्वस' इत्य-
नेन मृषा तृतीयाहूपतया परिणिमयिषितेनाऽभिसबद्ध
कप्र प्रतिपादयन् ('अप' इत्यस्य कप्र सत तृ सब-
न्वाऽयोग्यत्वमित्यभिसन्वे.) अथापर चाऽप यनि योजयि-
त्वाऽपि मिथ्यार्थ भाषमाण (वात्वर्थवैपरीत्यप्रकारक एवार्थे-
ऽपेत्येतत्पूर्वस्य सामर्थ्यसम्भावनात्तोऽन्यप्रकारकस्यार्थस्य
धात्वर्थनिर्विशेषस्याऽयुक्तत्वादित्यभिसन्वे) ।

^{११} तु माशत्रा १४, ३, १, १९ (यतो वाक्यद्वयस्य
मिथ्याऽऽभासमिव गृहीतवन्तौ उ म च 'द्वेष' इति
'ह्र' इति च द्वि१ सती प्र१ इति कृत्वा 'अप' (=अपग-
च्छतु' इति च 'अन्युव्रत-' इति देवतापरमिति च
व्याचक्षते) ।

^{१२} 'अचेष्टाऽपसत्याश्म्' इत्येव मूलतः सति पा
प्लुते प्रथमाया उपर्य आद्यकारस्य स्थाने 'मु' इत्येव-
माकारो श्रेष द्र ।

^{१३} गस क्स्वन्त-कृत-प्रस्व [पा ६, १, १२, २, १३९
(उप यनि प्र चिन्त्यत्वे तु टि यस्या)] ।

^{१४} 'कचिद्' (=अपि सर्वम्) अदेवमत्रिणम् आ-साहान्
[भव (तु नाप् ऋक्)] बाधश् (च) परि-(साहान् भव)

द्वयं (च) यनि (भव)' इति वाक्यत्रयात्मकः वा द्र [तु
ऋ ८, ४५, ४० यत्र 'अप' इति 'पुरि' इति च नि
यक 'मिन्वि', 'जहि' > 'ही' इत्येते किप उपसृजन्तौ विज्ञ-
पयेता यथा प्रकृतेऽपि तौ नि च 'आ' इति च क्रियार्थ-
प्रवान 'साहान्' इति पदमुपसृजेयुरिति ('अस्मद्' इति
प. च वारणार्थेऽपि सतवचना द्र [पा १, ४, २७]) ।
यद्वैते नि कप्र एव स्यु. यक 'द्वयम्', 'बाध.', 'अस्मद्'
इत्येभि पदैर्युक्ता [तु यस्या टि ?असाहस्- > -हान्',
?अपरि-साहस्- > -हान्' (यत्रापि वैतु PW. प्रभृ
भिन्नप्रकारकस्य वा आलोचनम्), वैतु सा 'साहान्' इति
चा'याहताऽऽख्याताऽऽश किप. 'अपगमय' इति च (निता-
न्तमरुचिरा सती तदीयाऽवान्तरवाक्यकृतिराकरत. द्र)] ।

^{१५} 'अपप्रोध' इति ऋ (६, ४७, ३०) पाभे ।

^{१६} 'रूपसो युयोधि' इति विशिष्ट ऋ (२, ३३, ३) पाभे ।

^{१७} वैतु सा अप + इत्. (< / इ) इति । नितरा
चिन्त्यं त्वेतत् । 'इत्' इत्यस्याऽनिहतस्य सत किप
एतदित्यस्य वचसः संस्कारच्युतिमात्रत्वे सति मपु२
इति कृत्वा व्याख्यानप्रवृत्ते साहसमात्राऽनतिरिक्त्वादिति ।
'इत्' इति तसि-प्रत्ययान्त यद्र ।

^{१८} गस क्स्वन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^{१९} गस क्स्वन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

५५, ९४^a, पै १०, १, १००
 अप/१सू, अप सुवे काठ ३८,
 १३, अप सुवामि औ ६,
 ११९, ३, अप सुव १०,
 ३७, ४ अप^b सुव मा ३५,
 ११, का ३^c, ४, १०
 अप साविपत क १०,
 १००, ८
 अप/सू, अप सरत ऋ ४, ३०,
 १०
 अप/सू, अपसुजामि पै १६,
 १३०, ३
 अप-सेधन्- अप/मिधु द्र
 अप/स्कन्द-स्कन्दि, अपस्कन्द-
 यतु पै २, २४, १, ४, अप-
 स्कन्दयन्तु पै २, २४, २,
 ३, ५
 अप-स्कन्द-न्देन पै २, २४, ५
 अप-स्कन्ध पै २, ७०, १
 अप/स्कम्भ
 अप-स्कम्भ^d-स्मस्य शौ ४, ६,
 ४, पै ५, ८, ३, ११, २, ४
 अपस्तम- २अप्स- द्र
 अप/स्था-तिष्ठ, अपतिष्ठान् पै
 १३, ९, १२, अप तिष्ठन्तु
 पै १, ९४, ३, अप अतिष्ठन्
 ऋ १०, १२४, ८
 अपस्थातम् ऋ १०, १०६, २,
 अपस्थात-ता ऋ ८, २०, १,

कौ १, ४०१, जै १, ८५, ३
 अप अस्थु^d ऋ ८, ४८, ११
 अप-नस्थितुम्^e-स्थुप क ९,
 १९, ६, कौ २, १११, जै ३,
 ११, ७
 अप-स्थम्^f मै ३, १०, ७
 अप/स्पृ, अपस्पृष्वते ऋ ८, २,
 ५, जै ४, १६, ६, अपास्पृणुत
 काठ २४, १, क ३७, २
 अप-स्पृश-अन्^g
 अप/स्फर, अपस्फरी ऋ ६, ६१,
 १४, मै ४, ११, २, काठ १७,
 १८, ३०, ३, क ४६, ६
 अप/स्फाय-स्फा
 अप-स्फान-नस्य पै १, ५८, १
 अप/स्फुर
 अप-स्फुर^h-रम् ऋ ८, ६९,
 १० शौ २०, ९२, ७ [स्फुर-
 अन्]
 अप-स्फुर(रु>)राⁱ-रा मै २, ६,
 ५, ४, ३, ८^j, काठ १५, ४
 [स्फुर-अन्]
 अप-स्फुर(तु>)न्ती-न्ती पै १४,
 ३, १ [स्फुर-अन्]
 १, १२, २, १४ अपस्य^k, अपस्य,
 १अपस्या- २अपस्या-अपस्य-
 अप^k द्र
 अप/स्र
 अप-स्रवण-कुत्स^l

अप/हन्, अपहन्ते तै २, ४, २,
 ८, ५, ३, १, ३, २, ९, ५,
 ७, ३, ४, ७, ७, ५, २^m, ६,
 १, ३, ५, मै २, १, ११ⁿ,
 ५, ५, ६^o, ८, ९^p, ३, ६,
 २ ६, ४, ३, ४, काठ १०,
 ९^q, १०, १३, २, ३, ६^r,
 ७^s, १४, ६, १९, ३, ११,
 २२, १, २३, ४, ३१, ११,
 ३४, १२, क ३०, १, ३१, १,
 ३६, १^t, ४७, ११, अपहन्ते
 मै ४, ८, ३, अप^u हन्ते तै
 २, १, १०, ३, २, ५, १, अप-
 हन्ति तै २, १, २, ८, १०, १,
 ३, २, २, २, ७, ५, ६, ४, २,
 ६, ३, ५, १, ३, ४, ८, ६,
 १०, २, २, १, ५, ३, २, ७, ४,
 ५^v, १०, १, ६, २, १, ६, ४,
 ५, ९, २, ६, ३, २, मै २, ५, ९,
 ३, १, ९, २, ६, ७, ४, ८, ७,
 ९, ७, ४, १, १३^w, ३, ४^x, ८,
 ५^y, काठ १०, ४, ५, ११, ५^z,
 १३, ७, १९, ३, २०, ५, २५,
 ४^{aa}, ८, ३१, १, ३, ७-१०,
 ३४, ५, क ३०, १, ३१, ७,
 ३९, १, ४०, १, ४७, १, ३,
 ८^{ab}, ९, १०^c, शौ ९, ५, ७, ११,
 पै १६, ९७, ८, ९, अपहन्ति
 तै २, ६, ६, ३, ६, २, १, ६,

^a) 'अप-सेधम्' इति मुपा वास्तविक ऋ पाभे उत
 अप्रमात्रमिति विवेकव्यम् ।

^b) एकतरत्र अपो(प-उ) इति समुदितो निपात द्र ।

^c) गम उप घञि थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^d) वे 'अपतिष्ठन्तु' इति यदाह तद् यथावातुस्थिति
 वच । यत्तु 'अपगच्छन्तु' इति वै च सा चाहतुस् तत्
 तात्पर्यप्राप्त्यपेक्षिताऽनुषङ्गपर वच द्र ।

^e) गस क्वस्वन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^f) उपस्थ- इत्यत्रत्यं सस्थ टि द्र ।

^g) इह प्रपु३ तिङ्प्रत्ययाद्युदात्तेऽन्तोदात्तो विशेष ।
 अन्येष्वपि केषुचिदाख्यातेषु तादृशो विशेष काचित्क-

दर्शनो भवति (McG ४६० टि ४) । यत् सा 'अप'
 इत्यस्य धात्वर्थानुवादकत्व पक्ष आह तदक्षोदक्षमतयो-
 पेक्ष्य श्रुतिस्वारम्येतरत्वान् ।

^h) गस क्विन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

ⁱ) गस उप इगुपधलक्षण. क. प्र थायादि-स्वरश्च
 (पा ३, १, १३५, ६, २, १४४) ।

^j) नापू स्थ पा च साम्ये सत्यपि स्वरविहीनो
 मुपा भ्रष्ट ।

^k) 'अहपते' इति मुपा मुदण-प्रमादज द्र ।

^l) एकतरत्र चिन्त्योऽत्र गत्यशे स्वरो भवति (यत्तु
 टि अपहन्ति मै २, १, ५) ।

मै २, १, ५^१, अप हत्^१ ऋ ६,
६०, ६, अपघ्नन्ति मै २, १,
५, अपहृसि मा १८, ५२, का
२०, ३, २, तै ४, ७, १३, १, मै २,
१२, ३ काठ १८, १५, क २९,
४, पै ३, ३८, ६, अप हत्^१ ऋ
कौ २, २०५, जै ३, १८, १२,
अपहन्महे काठ ३८, १३,
अपहन्म शौ १, १८, ३, ८,
६, ४, पै १६, ७९, ४, अप-
हन्ममि शौ ८, २, १२, ६, ५,
पै १६, ४, २, ७९, २, ५, ८१, ५,
अप हन् ऋ [१०, १८२,
१-३], अप हन्त तै ४, १,
४, ४, ५, १, ५, ९, अप
हनाथ शौ १४, १, ५९, अप-
हन्तु शौ २, ३, ६, ९३४, १,
८, ७, १४, १२, ३, १४, पै ५, ३७,
२, १६, १३, ४, ९७, ७,
१५०, ८२, अप जहि ऋ १,
४२, २, ९४, ९, २, ४, ३,
[१३, ८, ६१, २८], मा १, १७,
११, ४७, का १, ६, १, १२, ४,
११, तै १, १, ७, १, ३, ५,
८, १^२, मै १, १, ८, २, ७, ५,
४, १, ८, काठ १, ७, ९, १६,
४, २५, ४, ३१, ६, ८, क १,
७, ९, ३९, १, ४७, ६, ८,
कौ १, ४७९, २, १२८,
३९९, ५४४, जै १, ५०, ३,
३, १३, ४, ३१, १९, ४२, १०,
अप जहि ऋ ९, ८, ७,

६३, २८, कौ २, ५३४, जै ३,
४१, १०, अप(जहि) ऋ १०,
१५२, ५^२, तै ३, ५, ८, १, ९, २,
शौ १, २१, ४^३, पै २, ८८, ५,
अप हतम् ऋ १, १३२,
६, १०, ४०, १३, मा ८, ५३,
मा ९, ६, ५, शौ १४, २,
६, अपहत् ऋ [७, १०४,
७] १०, ७६, ४, शौ १२,
२, ४७, अप हत्^१ ता ऋ
९, १०१, १३, कौ १, ५५३,
२, ७३६, जै १, ५६, ९, ३,
१२, ८, ४, २६, १, अपाहत
तै २, ५, ३, १, ५, १, १०, २,
मै २, १, ११^४, ३, १, ९, ४,
१, १३, ३, ४, काठ ८, ५, १०,
९^५, १३, ७, क ७, १, अपाहत
मै २, ५, ५^५, अपाहत् ऋ ३,
३३, ६, मै २, ५, ९, ४, १,
९, १०, ८, ५, काठ १०, ५,
२७, ३, ३१, ७, ८, क ४२, ३,
४७, ७, ८, अपाघ्नाताम्,
अपाघ्नाताम् मै २, ५, ९,
अपाहताम् मै २, १, ५, अपा-
घ्नत तै १, ५, ४, १, २, ४, २,
२, ६, २, १, ६, मै १, ४, १०,
३, २, ६, ३, ५, ७, काठ १०,
१०, २२, ७, ११, २४, ८, क
३१, ७, ३५, १, ५, ३८, १,
शौ ११, ७, १९^६, अपाघ्नन्
मै २, ५, २, ४, ५, ७, काठ
११, ५, १९, १०, ३२, ७, क

३०, ८, अपाघ्नन् तै २, १, २,
२, मै २, ५, २, ४, ५, ७,
अपघ्नीत मै ३, ९, १, अप-
हनीत तै ३, २, ९, ५

अप जघान ऋ ४, १८, ९
अप-घ्नन्त^१ -घ्नन् ऋ ८, ४३,
२६७, ९, २७, १७, [६१, २५^{३०},
६३, २४], २९, ९६, २३, मै
३, १, ३, ४, १२, ३, काठ ३९,
१५, कौ १, ४९२, ५१०^{३०}, २,
५६३^{३०}, ५८७, ६३६७, जै १,
५१, ६, ५२, १४^{३०}, ३, ४४, ९^{३०},
४८, ३, ५१, २७, -घ्नन्त ऋ [९,
१६, ९, (३९, ६), ४१, १७, ६३,
५, २६७], कौ १, ४९१७, २,
२४२७, ५४५, १०५१७, जै
१, ५१, ५७, ३, २१, ७७,
४३, १, -घ्नन्तम् ऋ ८, ४३,
२३७

अप-घ्नन्त^१ -घ्नो पै १४, ३, ५

अप/जघ्नन्

अप-जघ्नन्त^१ -न्त ऋ ९,
४९, ५, कौ २, ७८९

अप-हत, ता^१ -त तै १, १, ९,
१^३, २, -तम् मा १, ९, १६,
का १, ३, ६, ५, ७, मै ४, १,
६, काठ १, ५, ३१, ४, क १,
५, ४७, ४, शौ १०, ७, ४०७,
-ता काठ १, ५, ३१, ४, क १,
५, ४७, ४, -ता मा २, २९,
का २, ७, १, -ति मै २, ५, २
अप-हति^१ -त्यै तै २, २, २, ४,

^१ समुच्चयार्थस्य 'च' इत्यस्य लोपे सति 'एव' इत्य-
स्याऽवधारणार्थं प्रयोगो भवतीति कृत्वा तिङो निघाता-
ऽभावे गतिर्निहत. (पा ८, १, २८, ६२, ७१) । एस्थि
गत्यशो स्वरवत् मूको (तु सटि) सुपा सावीयान् (वैतु
सुपा. काठ ११, ५ यत्र स्वरसाधननामग्रीसामान्येऽपि
गतौ स्वरो न तिङीति कृत्वाऽद्यापि शाखाभेदेन वा
केनापि प्रकारान्तरेण वा प्रवृत्तिभेदो व्यवस्था-
सापेक्षः द्र) ।

^२ इहाऽप गतीतरतयाऽभिप्रयन् GW चिन्त्य ।

^३ 'अप हत्' इति ऋ (६, ६०, ६) पाभे ।

^४ गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^५ एन्तरत्र 'अप' इत्युपसर्गश्रुते 'अपघ्नन्' इत्यत
शत्रन्तस्याऽध्याहार ।

^६ कर्तरि कु प्र उस (पा १, ३६) ।

^७ कर्मणि केऽन्तरगतस्वर. (पा ६, २, ४९) ।

^८ गस. उप किनि प्र पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

५, ७, २, ११, ७, ६, ४, ४,
६, २, ३, ४, १, १, ५, १,
३, ३, ४, ५, ९, २, २, ३,
४, ६, २, ३, ६, १, ४, ६, ८,
३, ११, ३, ४, २, १, ६,
१०, १, ३, २, २, ७, २,
८, १, २, ९, ४, १०, ३,
४, २, ६, १०, ३, ६, ३,
१, २, मै १, ४, १०, ३,
१, ९, २, ५, ६, ३, ५, ७,
७, ९, ८, ७, ९, ७, १०,
१, ४, १, २, ३, ४, ५, ६,
७-९, १२, ३, ४, ८, ५,
काठ ८, ५, १३, १२, १२,
३, १०, २०, ५, १३, २१,
८, २२, ७, ११, २४, ४,
८, २५, १, ४, ९, २६,
१, ८, २७, ५, २८, ४, २९,
८, ३१, २, ३, ४, ६,
७, १०, क ७, १, ३०, १,
८, ३१, ७, ३५, १, ५, ३७,
५, ३८, १, ४, ३९, १, ४०,
२, ४, ४१, ६, ४२, ५,
४४, ४, ४७, २, ३, ४,
५-७, १०

अप-हन्त्य^a तै ६, १, १, २, २, २,
१, ७, ८, २, १, २ मै २, १,
२, ५, ७-९, ३, ४, ६, ४, १,
८, काठ १३, ३, २२, १३, ३१,
६, क ४७, ६

अप-हन्तोम्(>)^b मै ४, ८, २
अप/२हा, अप हासते^c ऋ १०,
१२७, ३

अप जिहीते ऋ ७, ७१, १

अप अहासत ऋ ९, ७३,
६, पै ६, ११, ३, अपहास्था
शौ १८, ३, ७३

अप/हन्त्य>भृ, अप भरताम् ऋ
१०, ५९, [८-१०]

अप जभार^d ऋ ४, २७, २

अप हरेत क ३७, ७,

अपहरेयु काठ ३४, ३

अप-हत्-तम् काठ ११, २

अप-हृत्य^e काठ १२, १०

अप/हन्तु, अपहन्तुते तै १, ५, ४,

२, अपहन्तुवे ऋ १, १३८, ४,

अपहन्तुवीत काठ ३७, १४

अपाक, अपा(प/अ)ञ्च द्र

अ-पाक^f-कः ऋ ६, ११, ४,
मा २०, ४४^g, का २२, ४, ९, मै

३, ११, १, ४, १४, १५^h, माठ
३८, ६ पै १६, १५१, ९, -कम्
खि ५, ७, १, १०, मै ४, १३, २,
काठ १५, १३, -का ऋ १,
११०, २, -के ऋ ६, १२, २
[०-८-सु>स्वⁱ]

अपाक-चक्षम्^j-क्षम ऋ ८,
७५, ७, तै २, ६, ११, २, मै
४, ११, ६, काठ ७, १७

२अपा(SS)क-अपा(प/अ)ञ्च द्र
अपा(प-या)/कृ, अप आकृवि ऋ
३, १६, ५, १०, १४२, १, शौ
१, २, २, अप आकृतम् ऋ
६, ५९, ८

अपाकरोति तै २, ५, ५, ५,
मै ४, १, १^k, काठ ३०, १०,
क ४६, ८, अपाकृवीत मै ४,
२, ७, अपाकृवीत मै २, २,
१३, अपाकृवीत मै ४, २,
१२

अपा-कतोस्(>)^l मै १, ४, ५,
काठ ३१, १५

अपा-कृत^m-तम् तै ६, ४, ११,
४, -ता काठ ३५, १७, क
४८, १५, -तौ पै १, ९०, २

^a) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^b) गस उप तोसुनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०)।

^c) 'हास्महि' इति पठन् GIV विमृश्य।

^d) अन्यामचुत्व ज्ञापक भवति यथेह मूलतः √ह
इति कण्ठ्यादिर्भवति √२भृ इत्य् ओष्वादिश्च न
भवतीति।

^e) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) उप. पाकृ-
इति वि. (तद्विभ्रवचन ऐदपर्यं द्र)। यत्तु MW तदुपजी-
व्याश्वेहाऽन्यथादर्शना भवन्तो यत्र यत्रास्य श्रुतयो भवन्ति
तत्र तत्रैव २अपा(SS)कृ-इत्येतदेवेति प्रतिपन्ना भवन्ति,
तच्च। तथात्वे हि सति उपाकृ, पराकृ-इत्यादिवद् अन्तो-
दात्तस्याऽनिवार्यत्वेन प्राप्तत्वात्। अत्र तु GG, यदु-
क्तप्रकारतो द्वे भिन्नस्वरे प्राति एवाऽन्युपेयं भवत।
यदपि मा २०, ४४ इत्यत्र उ च म. च बस इत्याहतु, तद्

निस्तत्त्वम्। 'नञ्सुम्याम्' (पा ६, २, १७२) इ यन्तो-
दात्तस्य तथात्वे दुर्वारत्वप्रमङ्गादिति यावत्।

^g) यथेह उ च म च सौवर तत्त्वमप्रतिपन्नौ भवतस्तथा
नाप् टि गतार्थं द्र

^h) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। यद्वा तस नञ्-
स्वरः (पा ६, २, २)। उप पाकृ-चक्षम्- इति बस द्र।
अस्य प्राति विषयेऽपि १अ-पाकृ-इत्यत्रत्ये टि सकेतित
२अपा(SS)कृ- इत्यत्रत्ये टि च गतार्थो मतभेद
पक्षप्रतिपक्षमनन्यायश्च चोद्यपरिहारविवेक. द्र।
उपाकृ-चक्षम्- इत्यपि तत्सपेक्षतया चेह कश्चित्
सूक्ष्मो विवेको भूयोऽन्वेद्यो येनात्र पूष २अपा(SS)कृ-
इति न भवति १अपाकृ-इत्येव च भवतीति सुतरा
विशदीभवेत्।

ⁱ) गस तोसुनि प्र अनन्तरगतिस्वरे प्रथमो ग.
निहन्यते (पा ६, २, ५०, ८, १, ७०)।

अपा-कृति ^a -तिम् ऋ ८, ४७, २ ॥अपा-कृत्य>॥त्या ^b -त्या मै ४, २, १२	५३, ११, ८, [४, १, ६५, १], १०, ५, १०, ४४, ७, खि ५, १२, ४, १७, १-४, मा ६, ३६, का ६, ८, ७, तै १, ४, १, २, ६, ४, ४, ३, मै १, ३, ४, ४, ५, ७, काठ ३, १०, ३९, १, क २, १७, †मौ १, २७९, २, ५८१, †जै १, २९, ५, ३, ४७, ७, †शौ २०, ९४, ७, १२०, १, १२८, ४६, ६१३४, १-६, -पाङ् ऋ १, १६४, ३८, मै १, ५, ४, ११, शौ ९, १५, १६१, पै १६, ६९, ७†, -पाच ऋ १०, १३१, १, ॥काठ ८, ४, ११, ४, ॥क ६, ९, शौ २०, १२५, १†, -पाञ्च काठ ४०, १०†, शौ ५, ३, २†, पै ५, ४, २†, ७, ८, ७, -पाञ्चम् शौ ३, ३, ६, पै २, ७४, ६,	-पाञ्चौ शौ ७, ७३, ४, पै १३, १३, १ †अपाची ^k -ची ऋ ५, ४८, २, -चीम् ऋ १०, ६७, ५, मै ४, १२, ५, काठ ९, १९, शौ १८, ३, ३, २०, ९१, ५, पै ४, १७, ५†, ६, २२, १५, १६ ‡अपाक्-तस्(>) ^m शौ ८, ४, १९, पै १६, १०, १० अपाक्-तात् ⁿ ऋ [७, १०४, १९ (१०, ८७, २१)] अपाचीन ^o -नम् ऋ ७, ७८, ३, शौ ६, ९१, १, -ने ऋ ७, ६, ४ अपाच्य ^p -च्या ऋ ८, २८, ३ ॥अपा(प-आ)त्मन् ^q -त्मा, -त्मानम् तै ५, ५, ८, ३
--	---	--

^a) गम उप क्तिन् । स्वस्य कृते तु टि अपा-कर्तृत्वे (>) ।

^b) गस उप कर्मणि क्यपि कृत्-प्रस्व (पा ३, १,
१२०, ६, २, १३९) ।

^c) 'फुड्राजत्' इतीव पठित्वा मा व्याचष्टे । तद्
विमृश्यम् ।

^d) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^e) गस उप वञ्जि आधीय स्वर (पा ६, २,
१४४) । नलोप. उस [पा ६, ४, २७ (तु उपाकु-
पराकु-)] । यद्वाऽननुनासिमोपवस्य मूलभूतस्य √अच्
इत्येतस्यैतत् कृद्वृत्तमिति सुवचम् । नाउउ अस्यैव विभ-
क्तीय प्रपञ्च द्र । अत्रैकमेव वैदिक प्राति तच्च २अपा-
(ऽऽ)कु- इत्यनेनाभिधाय अ-पाक्- इत्यनेन च समानस्वर-
मित्यर्वाचामेकेषा णिर् भवति (तु MW) । कियानपि
तद्विस्तर इह यस्या च १अ-पाक्- इत्यत्र च द्र ।

^f) नापू क्वि वि भाविनि सति [=टि वा तु वा स
वाऽर्थे (=न तु प)] सुप्रतिरूपक [पाप्र अन्यत्र परा-
मर्शसीकर्यार्थं चित्त्वदिशिष्ट उस (५, ३, ३६)] आ
प्र प्रत्यय-स्वरश्च (तु उत्तरा, पश्चा, मध्या) ।

^g) नापूदि एपू क्वि वि भाविनि सति [=दि च (वैतु
पाप्र प्र इति) तु च (वैतु पाप्र परामर्शाभाव) प च
स चार्थं सुप्रतिरूपक आति प्र उस. (पा ५, ३, ३४
[तु. अधरात्, उत्तरात्, पश्चात् (वैतु पाप्र निपा-

तनमात्रसमेत)] ।

^h) गस उप क्तिनि पूषप्रस्व (पा ३, २, ५९, ६, २, ५२) ।

ⁱ) पाप्र देशवृत्तेरस्मात् स प प्र चाऽर्थे अस्ताति.
प्र तस्य च लुक् (पा ५, ३, २७, ३०) । यद्वा क्वि
भाविनि सति न द्विः रु अमो लुक् (पा ७, १, ३२)
इति सुवचतर द्र ।

^j) 'प्रत्युञ्च' इति ऋ (१०, १२८, ६) पाभे ।

^k) स्त्रिया ङीप पितृत्वान्निघाते स्वरेऽभेद (पा ४, १, ६) ।

^l) 'पराची.' इति ऋ (१, १९१, १५) पाभे ।

^m) तसि प्र प्रत्यय-स्वरश्च (पावा ५, ४, ४८) ।

'अपाक्ता' इति ऋ (७, १०४, १९) पाभे ।

ⁿ) पाप्र अस्तातिः प्र एव विषये तातिल् प्र [तु
तातिल् प्र (पा ४, ४, १४२ उउ, ५, ४, ४१)] च
तस्य लुकोऽभावश्च उस [पा ५, ३, २७, ३० (तु.
प्राक्-तात्)] ।

^o) 'विभाषाञ्जे.' (पा ५, ४, ८) इति ख→ईन
प्र तत्स्वरश्च ।

^p) 'द्युप्रागपाग' (पा ४, २, १०१) इतीहाऽनु-
बन्धहीनो य प्र उस । तेन ह्यन्तोदात्तो निर्बाव
स्यात् । प्रत्ययमानुबन्धत्वे हि स्वरितान्तत्वस्याऽनिवार्य-
त्वापत्तेरिति दिक् ।

^q) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १) उप यद्र ।

अ-पाद्-

२९५

अपान-दा-

अ-पाद्^a - पात ऋ १, ३०, ७ १५०,
३, ४, १, ११, ६, ५९, ६, मा
३३, ९३, मै ४, ५, २, कौ १,
२८११ जे १, २९, ९१, जौ
९, १५, २३१, १०, ८, २१,
पै १३, ६, ७, १६, ६९, १२१,
१०२, ८, -पाद ऋ १०, ९९, ४,
-पादम् ऋ ३, ३०, ८, ५, ३०,
८ मा १८, ६९, का २०, ५, २

अ-पाद^b - काय तै ७, ५, १२,
१, काठ ४५, ३

अपा(प-आ)/धा, अप आद-
ध्यात् मै १, ६, १३

अपा(प/अ)न्, अपानति जौ ११, ६,
१४, पै १६, २२, ४, अपानत्
मै १, ९, ३, अपानेत् मै १, ९, ६
अपानिति काठ २९, ६, क
४५, ७, अपानीत् काठ ९,
११, अपान्यात् तै ५, ५, ५, ३,
काठ २९, ६, क ४५, ७

अपा(प-आ)न् - न मा १८, २,
२२, ३३, का १९, २, २, २४,
२०, १, तै ११, ३, १०,
१, ७, ९, १, २, १, १, २, ३,
५, २, ४, ३, ४, १, ४, १४,
७, १, १, १०, २, ५, ३,
४, २, ५, ५, २, ६, ३, १, ५,
११, २, ४, ६, ३, ७, १, १,
१, ३, ३, १, १२, १६, ५, १,
३, मै १, २, १७, २, ११,
२, १३, ४, ४, ६, ३,
१४, ५, ५, ६, ३, काठ ३, ७,
११, २, १३, १०, १८, ७,
१९, ११, २१, १, ११, १२,

२२, ८ २३, १, २६, १ २७,
२, ३, ३१, ६ ३४ ६, ८
३५, ५, ३७, १, १५, ४०,
५, ४३, २ ११ २, १४६,
२८, ७६, ३१, १, ३५, २,
७, ४०, ४, ४२, २ ३, ४७,
६, ४८, ६६, जौ २, २८, ३,
७, ३०, १५, ७, ५५, ३, ४
११, ६, १३, १२, ६, ३ १५,
१६, १-७, १६, ४, ३, १८
२, २६, ४६, १९, ५१, १ पै
१, १२, ४, २, २९, ४, ६, ५,
१०, ९, १४, ५, १६, २०, ३,
१४१, ३, -नम् मा १४, ८,
१७, का १५, २, २, ५, १, तै
१, १, ७, १, २, ५, ७, ११,
३, १, ८, १, २, १०, २, ३,
५, १, ४, ३, ४, ३, ६, २, ४,
१, ३, ७, १, १५, २, १०, ६,
३, ६, २, ५, ५, ३, ६, ५, ५,
३ ११, ७, ५, १९, २, मै १, ३,
२, २, ८, २, ३, ८, १३, ३,
१३, २, ४, १४, १, ७, ७, ७,
काठ ३, १०, १७, १, ३, ७,
२१, ३, २७, २, ३, ३१, ५
३७, १७, ३९, ८, ४५, १५,
क २, १७, २५, १०, २६, २, ६,
१३१, १८, १४२, २, ३, १४७,
५, शौ १०, २, १३, १९, २७,
६, पै २, ८०, १, १०, ७, ६,
१२, ४, १३, ९, १३, १६, ६०,
७, -नस्य तै ६, ४, ६, ३, मै
३, १०, ३, -ना तै ४, ६, ५,
३, मै १, ५, १४, १, काठ १२,

२१, जौ ६, १०४, १, ८, १,
१, ११, ३, २९, १५, १५, २
पै १६, १, १, -नात् मै २, १३,
३ साठ ३९, ८, -नान् पै ९,
२०, ७, १०, १०, १०, -नाय
मा १३, १९, २४, १४, १०
१४, १५, ५८, ६४, २२, २३,
२३, १८, का १४, २, ४, १०,
१५, ४, २, ३, १६, ७, १, ६,
२४, ९, १, २५, ५, १, तै १,
१, ६, १ ४, ३, १, ३, २,
३, १ ५, ८, १, ९, २ ४, २,
९, १, ३, ६, १, ४, १, ३, ३,
३, ६, १३, १५, ५, ५, ४, ७,
१, १९, १, ४, २१, १, ५, १३,
१, मै १, १, ७, ३, ५, ३५, २,
७, १६, ८, ८, १४, ३, १२,
९, २०, ४, १, ७, काठ १, ६,
४, १, १७, ७, १०, २७, २,
३१, ५, ३७, १७, ३९, ३,
४०, ३, ५, ४१, १०, ४४, १०,
४५, ९, ५१, ३, क १, ६, ३,
१, २६, ६, ९, ४२, २, ४७,
५ शौ ६, ४१, २, १९, ४५,
६-१०, पै १५, ४, ६-१०,
-नै तै ६, ३, १, ५, मै १, ९,
६, काठ २६, १, क ४०, ४,
-नेन मा २५, २, का २७, २, १,
१ तै १, ७, २, १, २, ५, ५, ५,
३, मै ३, १५, २, ४, ५, ६, क
६, १३, शौ १३, ३, ४, -नै
काठ ७, ११ [०न- अमि,
प्राण]

अपान-दा^c - दा मा १७, १५,

^a) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप पाद-
इत्यस्याऽन्तलोपार्थ 'सख्यासुपूर्वस्य' (पा ५, ४, १४०)
इत्यत्र नञ् उस इ। पात्र अ-पद- (यद्र) इत्येतस्येद
प्राति. स्थानिरूप मूल स्यात्।

^b) 'अचर्मक' इत्यत्र टि इ।

^c) उप 'अन्' इति ह्रस्वाद्यच्कमिति तै पपा प्रादर्शि,

तच् चिन्त्य (वेतु 'उद्-आन्-', 'सम्-आन्-' इति
तत्रत्य प्रकार, मा पपा सार्वत्रिक. प्रकारश्च)। उप
<आ/नी इति वाच.। तत् चोदक्षम न वेति
विमृश्यम् (तु यस्था टि)।

^d) उम उप /१दा+विचि प्र कृत्-प्रस्व (पा ६,
२, १३९)।

का १८, १, १५, तै ४, ६, १, ५, ५, ४, ५, ३ मै २, १०, १, १३, १६, ३, ३, ६, काठ १७, १७, २१, ७, ३९, ९, क २८, १ अपान-दृह ^१ - -ष्टक् तै ७, ५, १९, २, काठ ४५, १५ अपान-पा ^२ - -पा मा २०, ३४, का २२, ३, ३, तै ३, २, १०, २ अपा(प-अ)तृत् ^३ - -तृत् ^३ मै १, ६, १, शौ ६, ३१, २, २०, ४८, ५, -नतृत् ^३ मै ४, ७, ७, -नतृत् ^३ शौ ११, ६, ८, पै १६, २१, ७ अपानती ^४ - -तीत् ^४ ऋ १०, १८९, २, मा ३, ७, का ३, १, ७, तै १, ५, ३, १, काठ ७, १३६, क ६, ४, कौ २, ७२७, ३, ५, ५, जै २, ६, ४, ३, ५९, १९, -तीत् ^४ तै ५, ३, ६, २ अपा(प-अ)न्य ^५ मै ४, ७, ७, काठ २७, ३, ३, १, ४२, ३ अ-पापकाश(न>)नी- नी पै १४, २, ८	अ-पापकाश(न>)नी ^६ - नी मा १६, २ का १७, १, २, तै ४, ५, १, १, मै २, ९, २, काठ १७, ११ अ-पापत ^७ - -ता. पै १३, १०, ५ अ-पापविद्ध ^८ - -द्धम् मा ४०, ८, का ४०, १, ८ अ-पापमभविणु ^९ - -ण्व मै ३, ६, ८ अपा-मार्ग अप/मृज् द्र अपा(प-आ)/मे>मि ^{१०} अपा-मिन् ^{११} - -त्यम् मै १, १०, २, काठ ९, ५ अपा(प-आ)/श्यम् अपा-यति ^{१२} - -ति. काठ २८, ३, क ४४, ३ अपायिन्- अपे(प/इ) द्र अपा(प/इ)त्, †अप ऋण्वन्ति ऋ २, १०, ६, कौ २, ४७४, जै ३, ३५, ९, अप ऋणुत् ऋ ५, ४५, ६, अप ^{१३} ऋणो ऋ ९, १०२, ८	अ-पाट्, रा ^{१४} - -रः ऋ ५, ८७, ६, ८, ६, २६, -रम् ऋ ४, १७, ८, तै ७, ५, ३, २, काठ ३३, ५, कौ १, ३३५, †जै १, ३५, ४, ४, ११, १, पै १६, ५२, ३, -राम् ऋ ३, ३०, ९, -रे ऋ ३, १, १४, ३०, ५, ४, ४२, ६, ९, ६८, ३, -†रेण ऋ १०, ४४, १, शौ २०, ९४, १ *अपाटि- अयोपाष्टि- टि द्र *अपाष्टि- अपाष्टि- टि द्र †अ-पा(ल>)ला ^{१५} - -लाम् ऋ ८, ९१, ७, शौ १४, १, ४१, पै ४, २६, ७ अपावः अप/रृज् द्र †अपावकीय ^{१६} पै १५, १७, ८ †अपाव(न>)री ^{१७} - -री पै १, ८९, ३ अपा(प-आ)/वृज् अपा-वृक्त ^{१८} - -क्ता ऋ ८, ८०, ८ अपा(प-आ)/वृत्>वर्ति, †अपा- वर्तयेत् काठ ३५, १७, १८, १, क ४८, १५, १६ ^१
---	--	--

^१) सस्व नाड द्र । उप √दृह+क्लिप् प्र । पदान्ते
घन्वं भष्वच्च (पा ८, २, ३२, ३७) ।

^२) उस विजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^३) गम शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
शसाद्यजादिर्विभक्तिरुदात्ता (पा ६, १, १७३) ।

^४) 'अपानती' इति ऋ (१०, १८९, २) पाभे । इह
तसि प्र इति कृत्वा 'अपान-तृ' इत्येवमवग्रहे सति
'अमे प्राणाऽपानाभ्या, मृत्योऽर्णवेऽन्तश्चरति' इत्यन्वयस्य
सुशकत्वेऽपि यनि एवाऽऽदर । बाहुचमूलसवादौ-
चित्यात् (तु यस्या) पपा तथात्वाच्च (तु मटि) । एस्थि
अपि शाखाद्वयीयौ वा अन्योन्यतो नितरा विविक्तौ भवत
इति यथायथमाकरत एवाऽनुसन्धेयमिति दिक् ।

^५) सुपा स्वरोऽपतन्त्रवात्सुत्यज ।

^६) त्रिया डीप् प्र स चोदात्त (पा ४, १, ६, ९, १७३) ।

^७) आख्यातिक रूपमिति मन्वान SIM चिन्त्य ।

^८) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^९) तस नज्-स्वर. (पा ६, २, २) । उप पाप-+
√काश+ताच्छीलिक. णिनि ।

^{१०}) तस उप. √१पत् > √पापत् + कर्तृय
अच् प्र । यस्य वा प्र३ सत् 'साध्या.' इत्येतदीय
वि द्र ।

^{११}) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २) । उप तृतस यद्र ।

^{१२}) सस्व कृते तु टि अ-ओषुक- । उप पाम-
√१भू+खिणुच् प्र द्र ।

^{१३}) अप/मे>मि इत्यत्रत्य टि द्र ।

^{१४}) यदेतत् प्राति =अप-मिन्- इतीव प्रत्यपादि (तु.
MW SBW), तत् प्रकरण-सगतस्य मध्यस्थस्याऽऽडः
सदर्थोऽग्रहनिदानमित्युपेक्ष्यम् । भूयस्तु वैश एव द्र ।

^{१५}) किनि 'अनुदात्त' (पा ६, ४, ३७) इत्यनुनासिकलोप ।

^{१६}) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^{१७}) त्रियाम् अत्रिदुहितुनामतया निगमा भवन्ति ।

^{१८}) सदिग्धस्थलीय सस्करणान्तर-सापेक्ष पा द्र ।

^{१९}) सुपा अस्पष्टो भवति । तेन व्यु निर्णया द्र ।
वनिबन्तस्य प्राति ओषधीना वि सत स्त्री सं३ रु.
स्यादिति तावत् सभाव्येत ।

^{२०}) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्त्वर (पा ६, २, ४९) ।

अपा-वृत्त ^a - -त्त मे ३, १, २	२९	अपा(प-आ)√ह, अपाहरन्ति, अपा
अपा-वृत्त ^b शौ १२, २, ३४	१। अपा(प/१अ)स्, अप अस्मि ^c	हृत् काठ ३४, ३
अपा-वृत्त, अपा-वृत्ति- अप/२वृत्त	२०, ८३, १, पै ४,	अपि ३, १६४, ६, २, ५, ८, ३४,
अपा-वृत्त ^c - व्याप्तम् काठ ३०, ९	३२, ५	१० ३, [१, २१, ५९, ४, ६,
अपा-वृत्त ^d - वम् काठ ३०, ९	२। अपा(प/२अ)स्, अपास्यति तै	८७, १३, १०, १६, ६, १३१,
अपा-वृत्त ^e - अयम् (>यो) ^o	६, ३, ९, २ ^f , अपास्य ३,	७। ३८, ६, ५, ३१, ९, ४२,
अपा-वृत्त ^f - छात् शौ ४, ६, ५,	२४, १, मा ९, २७, का ११,	७, ६, ५९, ९, ७, १६, ८,
पै ५, ८, ४, ११, २, ४ [०ष्ठ-	१, ३, जै ४, २५, १, अप **	१८, ६, ३१, ५, ३८, ३ ^h , ८,
गत ^o]	अस्य ३ ६, ५१, १३, कौ १,	१९, ८ ⁱ , ४४, २४ ^j , ४५, १९,
अपा-वृत्त ^g - वत् क १०,	१०५, जै १, ११, ९	५६, ४, ९१, १, ९७, १२,
८५, ३४, शौ १४, १,	अपा(प-आ)सग- -ग काठ २५,	१०, २, ३ ^l , १९, ४ ^l , ५,
	२ क ३८, ५	४४, ४, ७१, ५ ^m , ६ ⁿ ,

^a) प्राप्ता उप कर्तृणि क्त । पूष अपाऽऽडो अव्य मतो समस्तीभावे मासस्व भवति, स एव चेह शिष्यते (पा ६, १, २२३, २, २) ।

^b) गम ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^c) माशयिषोऽवग्रह । प्रकृताया धृतावेव व्यु द्वैव-दर्शनान् । तथा हि । अपाव्यानाम् अप्रतपावनत्ववचनात् तावत् ६अ+पाव्य- (<√/पू) इति सकेतो गृह्येत (तेन च पावकाऽन्तरेणाऽपाव्यत्वे सति स्वतः पूतत्वे च तापर्यं स्यात् तु भा तैत्रा) । अथाऽनुपदमेवाऽऽप्याऽपजय-वचनाद् 'अपगन्तम् आव्यम् (<१आव्य- यद्) एभ्य' इति कृत्वा सकेताऽन्तरं च गृह्येत (बस आव्याऽपकारकत्वे च तापर्यं स्यात्) । अथ सा (तैत्रा) ^१अव्य- इति उप इत्याह । तदेवं पूष च उप चोभयत्राऽपि भूयान् विमर्श साऽवसर इ ।

^d) व्यु ^२ । अप/क्रष्+थ प्र याथीय स्वरश्च (पा ६, २, १४४) । √नैप्र *अपाठु- >यनि इति कृत्वा रेफ-लोप [तु, टि अयोपाष्टि-, कृष्टि- (<√/क्रष्), वैतु सा प्रभृ अपष्ट- (पा ८, ३, ९७) इत्यतोऽपमकेयमाना इव सन्त यनि <अ(प>)पा/स्था इति प्रतिपादुका] ।

^e) स्वरस्य कृते तु टि आदित्य-वत्- ।

^f) तु GIV, वैतु वें सा च 'अपपूरैव' इति योग वदन्तौ चोदयौ (एकपथे द्वैस्वर्याऽनुपयोगात्, तद्वैपरीत्येन यनि नाशार्थं तात्पर्यात् प्रकरणे मगतत्वात्) ।

^g) सभावनाया समुच्चये वा कप्र [तु ३, ९८, १, ३, ५९, ३, ७, १८, ३, २०, ८, ४१, ४ प्रभृ यत्र प्रकरणमाग्ये सत्यनुपसृष्ट एव √१अस् इति श्रूयते, वैतु GW प्रभृ 'अपि स्याम' इत्येव योजुका सन्तश्चिन्त्याः । न ह्याराधको देवतायाः समतावात्मनो-ऽन्तर्भावं वष्टि, किन्तर्हि तस्या विषयभावमिति] ।

^h) अन्ववसर्गे कप्र 'स्तृयेतेव' इत्यर्थे (वैतु सा समु-च्चय इति, PIV प्रभृ 'अपि...अस्तु' इति च) ।

ⁱ) 'यतस्त्व रयीणा राजाऽन सभाव्यते यथा त्वयि माधव क्षेमाम स्यु' इत्येव वा माभावनिक कप्र । नाड √१अस् >'सन्ति' इत्यत्र यच्-परे सत्यपि (पा ८, ३, ८७) पत्वाऽभावोऽयत्र लिङ् स्यात् (वैतु. GW 'अपिसन्ति' इति) ।

^j) माभावनिक कप्र (वैतु PIV प्रभृ 'अपि स्याम' इति) ।

^k) 'दुर्गम वेन प्रसिद्धमपि मन्तम्' इत्येव देवाना पथोऽप्रयु-क्तेनापि मता पदार्थेन विशेषणार्थको यद्वा भिन्नक्रम मन् द्वितीयपादागतस्य पदार्थस्य सभावनाया विशेषणार्थक कप्र । यत्तु सा (शौ) GW च अपि ग इति कृत्वा 'पथो-ऽप्यागमनम्' गमयाचक्रतुस्तन्मन्दम् । पथो गत्यागति-विषयत्वे सति प्रवेशविषयत्वाऽभावात् तद्गमकाऽपिगम-नार्थयोगाऽयोग्यत्वात् । न हि लोक पन्थानं प्रविशति, किन्तर्हि गच्छति वाऽऽगच्छति वेत्यभिमानि । एस्थि यत् PIV WI NIV चाऽऽड पृथग् मर्यादार्थक कप्र मन्यमाना इव 'अपि अगन्त' इत्येकोपसृष्ट क्रिप आहुग् तन्तितरा मन्दायताम् । पथो मर्यादीभावेन समाप्तशक्तिये सति कर्मान्तराऽभावात् सकर्मकस्य अपि/गम् इत्यस्य साकाङ्क्षत्वाऽऽपत्तेरिति यावत् ।

^l) यच्छब्देन प्रमह्य प्रत्युपस्थापितस्य तच्छब्द-वाच्यस्य सभावनविषयत्वेन युक्ततरत्वात् कप्र [तु. WI (शौ ६, ७७, २), वैतु PW 'अपि...हुवे' इति] ।

^m) सा अन्वर्थे गतिवमपि विकल्पेनाऽऽह, तद्विमर्श-सापेक्षमिव भवति ।

ⁿ) तु सा, वैतु. PW. प्रभृ. 'अपि...अस्ति' इति

मा ९, १४, का १०, ३, ७, तै
१, ७, ८, ३, काठ १३, १४,
२१, ५, क ३१, २०, १,
-क्षेमि ऋ १०, १३४, ७
अपिकक्ष्य^a- -क्ष्यम् ऋ १, ११७,
२०
अपि-कृ^b- -णै ऋ ६, ४८, १६
अपि/कृ, अपि कृणोतु औ ९,
४, २, १, अपिकृणात् मै ३, २, ५^c
अपि/रुक्त, १ अपिकृन्तति^d काठ
२४, ४, २५, ९, १०, २६, ५
क ३७, ५, ४०, २, ३, ४१, ३,
अपिकृन्तामि मा ५, २२, २६,
६, १, का ५, ६, १, ७, १, ६,
१, १, तै १, २, ५, १, २, ३,
१, १, ६ १, ८, ४, २, १०,
२, मै १, २, १०, ३, ८, ८,
काठ २, ५, ९, ११, १०,
३, ३, २४, ४, २५, ९, १०,
२६, ५, क १, १८, २, ३, ५,
६, १०, ३७, ५, ४० २, ३,

४१, ३, अपिकृन्त पे १६,
१४६, ११
अपिकृत्स्यामि औ १०, १, २१,
पै १६, ३६, १०
?अपि/क्षै→^eक्षपि, अपिक्षापयति,
औ १२, ९, ६, १ अपिक्षापयतु
पै १६, १४५, ६, अपिक्षापय
औ १२, १०, ५, पै १६, १४६, १
अपि/गम्→^fच्छ, अपिगच्छति औ
१२, ४, ३१, अपिगच्छन्ति मा
४०, ३, अपिगच्छतु औ २, १२,
८, ९, ५, १, पै १४, ३, ३,
१६, ९७, १, अपि गच्छतु
औ १२, २, ४, अपिगच्छन्तु
औ १२, २, ४५, अपिगच्छ औ
१२, ३, ५३, †अपिगच्छतात्
ऋ १०, १५४, [१-५], शौ
१८, २, १४-१८
अपि जगमु^g ऋ १, १७९, १
अपिगमन् ऋ ५, ३३, १०,
†अपि अगन्महि^h ऋ ६, ५१,

१६, मै १, २, ५, काठ २, ६,
२४, ६, क १, १९, ३७, ७,
†अपि अगन्महिⁱ तै १, २,
९, १
अपि/गा, अप्यगात् औ २, ९, २,
पै २, १०, ८, अप्यगु औ १०,
३, ९, पै १६, ६३, ८, अपिगु
ऋ ७, २१, ५
†अपि/ग्रह, अपिगृहते ते ६, ५,
८, ५, अपिगृहताम् तै ६, ४,
९, १, काठ २७, ३, क ४२,
३, अपिगृहताम् तै ६, ४,
१०, १
अपि-गृह^j तै ६, १, ३, ८, ४,
१०, २, काठ २७, ८
अपि-गृह^k- -ह्यम् काठ २७, ३,
क ४२, ३
?अपि/घस्, अपिघ ऋ १,
१५८, ५
?अपिच्छनेवशंगुणी^l पै ३,
२८, ५

वा ऋन्तु तस एव सुप्सुर्षय प्रकारविशेष सासस्व
सन् पाप निरुद्धादिषु (पा ६, २, १८४) उम [तु
भा (तै १, ७, ८, ३), वैतु पक्षे भा (गपू)
समुच्चयेऽपि कप्र च तस्य समामान्त प्रवेश च युग-
पदभिसदधान सन्नममर्थमिव पदयोग वृवाण, उ
(मा ९, १४) एकस्वरत्वेन स्पष्ट मन्त्रेतिरेऽयेकमस्त-
पदत्वे 'अपि' इति 'कृक्षे' इति च पृथगिव मती द्वे पदे
वृवाण, म (गपू) मामीप्यार्थे अम इति वृवाण
(स्वरत साधुत्वेत्यर्थत सूक्ष्मेवानुपपत्तिस्त्वह द्र।
कक्ष्याबन्धनविकरणतया कक्षाऽपिगतत्व-विशिष्टस्य
कक्षाऽवयवस्येव न तु यस्य तस्यचित् तत्समीपवर्तिन
शरीरावयवान्तरस्याभिप्रेतत्वादिति दिह्)]।

^a) तात्रभविके यति प्र तित्-स्वर (पा ६, १, १८५)।

^b) 'कृणो' इत्यनेन सप्तम्यन्तेन कर्मप्रवचनीयतयाऽभिस-
बन्धप्रवणात् (तु ऋ ५, ३१, ९, ८, ९७, १२, १०,
८६, ४) समाम अपेद् उत्तरवर्तिनोऽन्तोदात्त एपू
उक्त्यौपसख्यानिकया दिशा सुसाध द्र। अथवा स
विभक्तेरर्थे अस द्र तेन च सासस्व स्यादिति कोऽपि
विवेक स्यात्।

^c) अन्तर्भावयेदित्यर्थ (वैतु मै २, २, ५ यत्राऽन्त-
र्भाव्याना बल्वजाना प्रविबक्षिततया तत्समुच्चायक कप्र
अपिर् भवति न तु 'अपि स्यु' इतीव गतिरिति)।

^d) अपिर् इति यनि निगमेपु ग स्यादुत पदार्थ-
सभावनाद्यर्थेषु कप्र इति भूयोविमर्शमहत्वमनाहतं द्र।

^e) तु PW, वैतु सा समुच्चये कप्र अपिर् इति।

^f) सभावनार्थ कप्र इति सा। गतिरित्यर्वाक्षणा
(तु ऋगुत्तरा यत्र समानयोग स्रम् इत्युपमर्गो विनि-
गमयन्निव भवति)।

^g) =नाप् ह विगतनासिन्त्य च रक्षितसिच्च क।
अपि कप्र चार्थ इति भा। तद् विमृश्य (तु नापूटि)।

^h) गस ल्यबन्त-कृत-प्रभ (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

ⁱ) गम उप क्यप् प्र (पा ३, १, ११८)।

^j) यनि निगम एकमुपमृष्ट पद भवति (तु. PW
प्रमृ) यद्वा पृथग्भूतपदद्वय (तु. वे सा) इत्यस्य
विषयस्य भूयोविमर्शमहत्व प्रश्रित भवति। तिङ्ङापि
</घस् इति यनि PW प्रमृ ग्राहु, </हन्
इति वै सा च।

^k) 'अपृच्छ नेव श गुणी' इति शोध विमृश्य।

अपि/जन

अपि-जू^a -ज तै १, ७, ९, १, ४,
७, ११, २, काठ १८, १२, क
२९, १, -जाय मा ९, २०,
१८, २८, २२, ३२, का १०,
४, १, १९, ९, १, २४, १९,
१, मै १, ११, ३, काठ १४, १

अपि/जू

अ(पि>)पी-जू^b -जुवा ऋ २,
३१, ५

अ-पितृ- -त. ऋ ७, ८०, ३

॥अ-पितृदेवत्य- -त्यम् काठ २४,
८, क ३८, १

अपि त्व- अपि द्र

॥अपि/दह्, अपिदहति तै २, १,
४, ७, ५, ४, ५, ४, अप्यदहत्
तै २, १, ४, ६, ५, ४, ५, ४
अपिधक्ष्यति काठ १०, १०

अपि-दह्य^d मै २, ५, ३, ३, ३,
७, काठ १३, ४, २, २, ८

॥अपि/दुह्, अपिदुदुहे मै ३, ३, ४,
४, ७, ४

अपि/धा, ॥अपिदधाति तै १, ७,
३, १, २, २, १०, ४, ५, १, ९,
५, १०, १, २, ७, ३, ८, १,
९, २, ३, ४, १, ४, ६, १, ५,
१०, ७, ७, ४, २, ६, ३, ५, ४,
१०, १, मै १, ६, ३, ५, ९,
८, ९, २, १, ६, १०, ६, १,
३, १, ९, ३, १०, ७, ६, ९,
५, १०, ४, ४, १, ३, ३, १,

५, ५, ७, ४, माठ ६, ६, १०,
६, ११, ५, १५, १, १९,
१०, २०, ६, २१, १, ८, २,
९, १०, २४, ७, २६, २,
७, २७, ६, २८, ६, ९, ३१,
२, ३७, १४, क ४, ५, ३०
८, ३१, ८, ३७, ८, ४०, ५,
४१, ५, ४२, ६, ४४, ६, ९,
४७, २, ॥अपिदधाति मै १,
८, ६, अपिदधामि मा ११,
७७, का १२, ७, १२, तै ४,
१, १०, २, मै २, ६, १, ७, ७,
४, ३, १, ५, ५, काठ १५, १,
१६, ७, ३७, १३, शौ ४,
३६, २, १६, ७, ३, पै १, ४२,
१, १०, १२, ७, अपिदधम्
मै १, ७, १, ८, ९, पै १६, १५१,
६, ॥अपिधत्स्व ऋ १०, ८७, २,
शौ ८, ३, २, पै १६, ६, २,
अपि धेहि^e ऋ १०, ९८, ११,
पै १३, ९, १०, ॥अप्यदधु मै
३, १०, ४, अपि अदधु^f
ऋ १०, ५६, ४, ॥अपिदध्यात्
तै २, ६, ६, ६, ८, २, ५, २,
५, ३, ७, २, ३, ७, ४, ४,
१, ४, ६, ६, २, ६, ३, ५, २,
मै १, ४, १३, ६, ९, १०,
२०, २, ३, ७, ३, ३, १, ९,
१, १०, १, ३, ४, १, ३, २,
१०, ५, ५, ७, ७, काठ ८, ८,
१२, ५, २०, ३, २३, ६, २४,

६, २६, २, ३, ३१, २, क
७, ३, ३१, ५, ३७, ७, ४०,
५, ४७, २, ॥अपिदध्यात्
मै ४, ५, ५, ॥अपिदध्याम् मै
२, १, १०

॥अप्यधात् मै २, १, २, ३, ३,
९, अप्यधाम् शौ ७, ३६, २
॥अपिधीयते मै ३, १०, ५,
॥अपिधीयते मै १, ८, ९,
अपिधाधि शौ ५, ३०, १५,
पै ९, १४, ५

१अपि-धान^g -नम् शौ ७, ३६,
३, ११, ३, ११, १८, ४, ५३,
पै १६, ५४, १, -ना ऋ १,
५१, ४, १६२, १३, मा २५,
३६, का २७, १३, ५, तै ४, ६,
९, १, मै ३, १६, १, काठ ४६, ४
अपिधान-वत्^h -वन्तम् ऋ ५,
२९, १२

॥२अपि-धानⁱ -न काठ ११,
१, ४

॥अपि-याय^d मै २, ६, ६, ४, ६,
३, ९, माठ १५, ५, २०, ८,
क ३१, १० [०धाय अत्^o]

अपि-धि^j -धीन् ऋ १, १२७, ७

॥अपि-धेय^k -य. मै ४, ५, ५

अपि-हित^l -त पै ८, २०, ११,
-तम् ऋ १, ३२, ११, ५, ६२,
१, १०, १२९, ३, मा ४०, १७,
का ४०, १, १५, पै १३, ६,
११, १६, ३९, ८, -ता

^a) गस डान्त-कृत्-प्रस्व (पा ३, २, १०१, ६, २, १३९)।

^b) गस क्बिबन्त-कृत्-प्रस्व पूष दीर्घत्व च उस (पा ३, २, १७७, ६, २, १३९, ३, ११६)। पाप्र हस्वाच्चमा-
त्रत्पञ्च यस्या आलोच्यमान द्र।

^c) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप /पि
</प्यै + भावे वा कर्मणि वा क्तिप् प्र। यत्तु MW
तस इतीवाह, तत्र। तथात्वे ह्य आद्युदात्तत्वप्रसगात्।

^d) गम ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^e) तु GIV, वैतु समुच्चयार्थस्याऽप्राकरणीकत्वात्

तद्वादिनौ वे सा च चिन्तयौ।

^f) देवेषु कतोनिधानस्य श्राविते अपिद् गति द्र (तु
PW प्रभु, वैतु सा)।

^g) गस ल्युडन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^h) म(>व)तुप पित्वान्निघाते स्वर पूर्वावस्थ एव।

ⁱ) गस उप कर्तरि ल्यु>अन प्र (पा ३, १, १३४)।

^j) मस्व नापू द्र। उप भावे कि प्र (पा ३, ३, ९२)।

^k) गस. यदन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९)।

^l) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९)।

कृ ४, २८, १, मै ४, ११, २,
काठ ९, १९, -नानि कृ ४,
२८, ५ [०न-अप्रप]
॥अपि-हिनि०- न्यै मै २, ८, २, ३,
८, ७, १०, २, काठ १२, १२
अपि/१धाव, अपिधाव पै ५, २८, ३
॥अपि-धिगय०- -ण्यम् मै ३, ९, ३
अपि/नह, अपिनहोने० पै ९, ६, ४,
अपिनहामि पै ५, ३०, ९,
अपिनहामि ऋ १०, १६६,
३, शौ १, १४, ४, ७, ७३,
४, ५२, १००, ३, पै १, १५,
४, ९४, १, २, ५, २०, ५, १३,
१३, १, २२, अपिनहान्तु पै १३,
१०, १०, अपिनह>ह्या शौ
१०, ९, १, पै १६, १३६, १,
अपिनह्यतम् शौ ६, ५०, १,
अपिनह्यत शौ ५, ८, ४ पै ५,
९, ८, २०, ६, ॥अपिनह्येयु
काठ ३३, ७
अपि-नह्य०- -ह्यम् ऋ १०, ६८, ८,

शौ ९, ३, १८, २०, १६, ८१,
पै ९, ६, ५, १६, ३९, ८,
४०, ९ [०ह-अन्]
॥अपिनह्य०(ह-अ)श्च०- -क्ष मै
२, १, ६
अपि-नह्यमान०- -ने शौ १२, ७,
१४, पै १६, १४३, ५
॥अपि-नि/धा
अपिनि-वाय० मै ३, ६, ६
अपि-नि/ग्रा<-स्थ
अपिनि-ष्टि(न→)ता- -ता पै १६,
३९, १०
अपि/नी, ॥अपिनयति नै २, २, २,
१, मै १, ८, ९, २, १, १०,
४, ८, ३, साठ १०, ५, २६,
२^h, अपिनयाम पै १६, ३६, ५
॥अपि-नीय० तै २, २, ८, २
अपि-पक्ष०- -क्षम् तै ५, ५, ८, २१,
-क्षे० मै १, ११, २, ३, ३, ५^२
॥अपि/पद>पादि, अपिपद्यते मै
१, १०, १७^h, साठ ३६, ११^k

अपिपाद्यति मै १, १०, १७
काठ २८, ४, ३२, ३, ३६, ११,
क ४४, ४
अपि-पद्यमान०- -नान् मै १, १०,
१७, काठ ३६, ११
अपि/पुच्>ञ्च्, ॥अपिपृञ्चन्ति^m
शौ ५, २, ३ २०, १०७, ६
अपि अप्राक् शौ १०, ४, २६,
पै १६, १७, ७
अपि/प्रा
अपि-प्रा(ण>)णी०- -णी कृ १,
१८६, ११
अपि/वन्ध, अपिवन्धामि पै ६,
६, ९
॥अपि-भाग०- -ग मै २, ५, ११^२,
काठ १३, १३^४
अपि/भू, ॥अपिभवति काठ ११, २,
१२, ६, १०, ३३, ८, ॥अपि-
भवत काठ १२, ६, ॥अपिभव-
न्ति काठ १०, १०^२
अपि ॥भूत कृ ८, ४४, २८^p,

^a) गस भावे क्तिनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इत्युक्त म्बर ।
^b) अम सासस्व (पा २, १, ६, ६, १, २२३) ।
^c) 'अपिनह्यन्ते' इत्यस्य रु मूलतः सत स्थाने
विकृत रु सु-शोधः ।

^d) कर्मणि क्तेनन्तर्गतस्वर (पा ६, २, ४९) ।
^e) बस २अक्ष- इति उप । 'उपसर्गात्' (पा ६, २,
१७७) इत्यत्रोपसर्गशब्देन सामर्थ्यादुत्पद्यमानेन धातु-
जेन सहितस्याप्युपसर्गस्य ग्रहणादन्तोदात्त उमः ।
भवतु वा अक्षन्- इति उप । तदा समामान्त-षजन्तत्वे
सति चिस्वर स्यात् (पा ५, ४, ११३, ६, १, १६३) ।
^f) गस कर्मणि शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६,
२, १३९) ।

^g) गम ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।
^h) तु टि सस्थ अति/नी> नयति ।

ⁱ) मस्व कृते तु अपि-कक्ष- । यत्तु भा (तै ५, ५, ८, २)
अ-वि-पक्ष- इति प्राति इति मत्वा व्याख्येयं पर्याश्रम्यन्,
अपार्थमेव तत् । यथाकथमप्यन्तोदात्त उपपद्यमानेऽपि
तापर्यतो विरोधात् (तु मै ३, ३, ५ यदन् एरुवविशि-
ष्टाऽपिपञ्चात्मरु-वेदिभागविशेषाधिकरणतया सामविशेष-

गान विधीयते न तु भा अनु द्वित्वविशिष्ट-वेदिकोण-
विशेषाधिकरणतयेति । एस्वि च यदपि भा प्रवेद
वीप्सार्थे गतित्वमिवाह, तदपि भ्रष्टमूलः । मै अनु
सप्तम्यर्थेऽसौ कप्र इत्येवमेव सुवचन्वात् । तत्स्वरपार्थ-
क्यमप्येतत्-सूचकं भवतीति चाऽपरा दिक् ।

¹) 'अपि-पक्ष' इति पपा चिन्त्य [तु 'अपि-कक्षे'
इति पाप्मे (कृ ४, ४०, ४)] ।

^k) तु मस्थ टि २अनु । सगतिकमाख्यातिक
मन्वानः SIM चिन्त्य ।

^l) गस शानचो निघाते सतिशिष्ट इयञ्चन्ते नित्-
स्वर प्रकृत्या (पा ६, १, १८६, १९७, २, १३९) ।

^m) 'अपिपृञ्चन्ति' इति ऋ (१०, १२०, ३) पाप्मे ।

ⁿ) गस उप कर्तरि ल्युट् । कृत्-प्रस्व. [यक पा ३,
११३, ६, १, १९३, २, १३९ (तु वे ORN NW च,
वैतु सा PW GW MW च <अपि-प्र/१अन्
इत्युत्स्वरलक्षणमिव वदन्तः सन्त उपेक्ष्या)] ।

^o) बम पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) उप यद्र ।

^p) तु GW, वैतु सा PW च सभावनाया कप्र
अपिर् इति [वैतु ऋ १०, १४२, १ यत्र म-प्रकरण-

अप्यभूत् पै २, ३, ५, अपि...अ- भूत् ऋ १०, १४२, १ ^३ , अप्यभू शौ २, १०, ७, अप्यभूम ऋ २, ११, १० ^७ , अपिभूम>मा ऋ ७, ५७, ४ ^८ , ते ३, ३, ११, ४ ^८ , शौ ७, २१, ३ ^९	४, अपिमृष्ट्ये ऋ ७, २२, ५, कौ २, ११४९ अपिमृष्टा ऋ ३, ३३, ८ अपि-यत्- अपी(पि/३) द्र अपि/या, अपियामि ^६ शौ ४, ३७, ७, अपियातु पै १३, ४, ९ अपिया- अप्य- </अप् द्र अपि/रिप् अपि-रिस् ^७ - -साय ऋ १, ११८, ७, ८, ५, २३ अपि/रुह, अपिरोहति ऋ २, ५, १, ३, शौ ८, १२, २, पै १६,	१३४, १, ऋपिरोहात् तै २, ५, १, ३, अपिरोहतु शौ ४, १२, ३, १२, १, ३५ अपि/लिह, अपिलिलिहते ^१ पै ११, ७, ७ अपि/वत् ^२ >वाति, अपि वतेम ऋ [७, ३, १०, ४, १०, (६०, ६)] अपिवातयामसि ऋ १, १२८, २, अपिवातय ऋ [१०, २०, १, २५, १], कौ १, ४२२, जै १, ४१, ४, अप्यवीवतन् ऋ १०, १३, ५, शौ ७, ५९, २
---	---	---

त्वेऽपि PW यनि अनुमन्वानो व्याहन्त्ये (तु नाउ टि)]।

^३) तु PW प्रभृ, वैतु सा सामावनि कप्र
अपिर् इति [तथाभाषी ष चाऽश्रुति स च ध्रुति
प्रत्यसाविह च ऋ ८, ४४, २८ इत्यत्र च (तु नाप्
च नाउ च टि) अपि पर्यनुयोज्य स्यात्]।

^४) तु PW ORN प्रभृ, वैतु सा सानुनयप्रश्ने
कप्र अपिर् इति (तु नाप् टि यदनु पर्यनुयोज्यमानो-
ऽभाविऽयाहारमुखेन स उपपत्तिमिवाह)।

^५) तु PW प्रभृ, वैतु सा ईषदर्थे कप्र अपिर् इति
(नाप् टि कप्र पक्षे स विषये पर्यनुयोगो जागरूक-
एव द्र। अस्मद्वाच्येषु दिद्युत साधिकरणात्ताया उपपद्य-
मानायामप्यस्मद्वाच्याना दिद्युति साधिकरणात्ताया कल्प-
नस्य नितरामसगतेरिति दिक्)।

^६) तु K, वैतु सा भा च (सप्रकरणात्ता तु
नाप् टि, श्रुत्यभेदाद् नाउ टि च)।

^७) तु PW प्रभृ, वैतु सा [तु नाप् टि (विषय-
तात्मकमपिना ग वाच्य सत् स इद वाच्यमिति
चाऽनुमदधान उपेक्ष्य)]।

^१) लेटि सिपि युथा-युक्त्वात्तिडो निघाताऽभाव।
'न' इति 'जुगत्' इति च कर्मद्वयमेतदभिसंबद्ध द्र।
सर्म्मकत्वे तु ऋ ४, ३१, २, ६, ४४, १६, ८, ९४,
६ (तु GW, वैतु वै सा PXV अपि. सामावनायाम्
कप्र इत्यभिप्रायुका)। यतु सा 'युथा' इत्येतद्
उपमार्थीयम् अय्य इतीवाऽभिसद्वान एतच्छिरस्मन्यद्
उपमानवाक्य चाऽऽचिन्तित-नथेत्येतच्छिरस्क अन्य-
दुपमेयवाक्य चाऽऽरचयेत्, तदसत्। तथा हि सति
'युथा' इत्यस्य जिगमयिष्यमाणेन किप संबन्धस्या-
ऽवधार्यत्वाच् श्रूयमाणेन च प्रकृतेन किप साक्षात्संब-

न्धाऽभावाद् यनि तिडो निघाताऽभावोऽनुपपन्न स्यादिति
दिक् [एव तु उ म (मा ३३, ३४) यदीये वा 'विइवं
जुगत्' इत्येतत् पदद्वय सत सबन्धादपास्त सदपार्थ
चिह्नेशयिषितमिवाऽऽपद्यते]।

^२) अन्तर्भावितस्यर्थे रू द्र (तु तल्लिङ्गयद् नाउ
पै रू)। एत्थि 'अपियामि' इति WR सर्वसाध्य-
विरुद्धा च छन्दोदृष्टणी च मती शुशोऽयिषा नैवाऽऽद्विद्येत।
यदपि शोधममुमुपादाय W सधान-परतया व्याचष्टे,
तद्वयपुष्ट भवति। शोधोऽपुष्ट इति च तदभ्युपगमेऽपि
✓दो इत्यस्योक्ताभिप्रेतार्थेऽप्रवृत्तेश्च (यतु टि ✓३६)।
अस्य नाप् पाप्मे द्र।

^३) कर्मणि केऽनन्तरगतिस्य (पा ६, २, ४९)।

^४) 'तेनापि लल्लहीय तेन' इति मूको अनु सुपा पादो
भवति। तत्र 'तेनाऽपिलिलिहते न' इति त्रिपदा मक शोध
सुवच (भूयसेऽपि मय्य शोधाय तु टि अहि->-ना)।

^५) तु PW, वैतु सा यमन् अयम् अपि ऋ १,
१६५, १३ इति १०, २०, १ इति च द्वे स्थ वर्जमन्यत्र
यनि स्थ अगति कप्र भवति।

^६) तु PW प्रभृ, वैतु सा यमन् अयम् ऋ ७,
६०, ६ इत्येतत् स्थ. वर्जमन्यत्र यनि स्थ आस्येयो न
भवति। यनि णिजन्ताना रू पाधा तु ✓वात इत्यतो
निष्पन्नत्वेन प्रतिपत्तेश्च ऋ ७, ३, १० इत्यत्रस्य रू
वर्णान्तरागममात्रपूर्वक ✓वन् इत्यतो निष्पन्नत्वेन सकेता-
चेति यावत्। तत्त्वतस्तु पारिणामिकोऽय धा भवति
✓वृत् इत्येतेन च ✓वन् इत्येतेन चाऽभिसंबद्ध
सस्तदुभयगम्यस्य पृथग्भूतस्य गतिमंभक्त्यात्मनस्याऽर्थ-
द्वयस्याऽपि वाचक. फलद्वयोपेतै मनालौपम्यभागिति
दिहमात्रम्।

० अपि-वृत्त ^a -तन्त क [७, (३, १०, ४, १०) ६०, ६]	अपि वृज्जन्ति ^b ऋ ६, ३६, २	७, ५, अपिष्टृणातु शौ ६, ३२, २,
अपि-वाल्-सु ^c	अपि अवृजन् ऋ १०, ४८, ३ ^d	अपिष्टृण शौ १९, ४५, १, अपि-
† अपि-वात्तयत् ^b -यन्त क १, १६५, १३, मै ४, ११, ३, काठ ९, १८	अपि/वृत् > वर्ति, अपि... अवर्तय क १, १२१, १३	ष्टृणीहि शौ १६, ७, १२, अपि-
अपि/वप, † अपि वपति तै ३, ४, १, १, † अपि वपन्ति मै ३, १०, ४, अपि वपामि शौ १२, ३, २२, † अप्यवपन् मै ३, १०, ४	अपि/व्ये, अपिव्ययामसि शौ १, २७, १	ष्टृणीतम् शौ ६, ५०, १
अपि/वह, † अपि वहति मै १, ८, ९, २, १, १०	† अपि-व्रत ^h -ता मै ३, ९, १	† अपिशीर्येने काठ ३५, १६
अप्यूहे क १०, ५२, ३, † अप्यूहे क ७ १०४, १४, शौ ८, ४, १४, पै १६, १०, ४	अपि/व्रश्च् > वृश्च्, अपिवृश्चामि शौ २, ३२, २, ५, २३, ९, १०, ६, १, अपि वृश्चतु शौ १, ७, ७, † अपिवृश्च क ८, ४०, ६, १०, ८७, १६, शौ ७, ९५, १, ८, ३, १५, पै १६, ७, ६	अपि-शीर्णे ^m -र्णा शौ ४, ३, ६
अपि/रवृ, अपि व † मै ४, १४, ५	अपि-गर-रम् पै ११, २, १०	अ-पिष्ट-ष्टम् पै २, २, ५
अपि > पी-वृत् ^d -त ऋ १०, ३२, ८, -तम् ऋ १, १२१, ४, २, ११, ५	अपि-शर्वर्-रे ऋ ३, ९, ७, ८, १, २९	अपि/प्टा (<स्था) > तिष्ठ, अपि-ष्टात > ता शौ ५, १३, ५, पै ८, २, ५, अप्यतिष्ठत् तै ५, ६, १, ३, मै २, १३, १, काठ ३९, २, शौ ३, १३, ४
अपि/वृच्, अपिवृक्तम् ^e क ६, ६२, १०	अपि-शर्वर्-रे तै ७, ३, १३, १, काठ ४३, ३	अपि-ष्ठ-तम् ऋ १, १४५, ४
† अपि/वृज्, अपिवृज्जन्ति ^f क १०, १२०, ३, तै ३, ५, १०, १, कौ २, ८३५, जै ४, ५, ७, पै ६, १, ३,	अपि-शस्-शस मै ४, १३, ४, काठ १६, २१	† अपि-स/नह्, अपि सनह्येत् ^o तै २, २, ८, १, ३, १, ५
	अ-पिशाचधीत ^l -त खि २, १०, २, पै ११, १, ८	† अपि/सृज्, अपिसृजति तै ६, ४, ४, ४ ² , ६, ६, २, ९, २, मै ३, ९, ४, काठ १२, ५, २६, १, २७, १ ³ , ३०, १, ७, क ३७, ८, ४०, ४, ४२, १ ³ , ४६, ४
	अपि/शू > शू, अपिष्टृणीमसि शौ २,	अप्यस्नाद् मै १, ९, ८, २, ३, ७, ५, ५

^a) गस अन्तर्भावित-ण्यर्थक-शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^b) सस्व नापू द्र । विशेषस्त्वह णिच श्रवणमात्रे द्र ।

^c) 'अपि व' इति ऋ (२, १४, ३) पाभे ।

^d) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९)।

'निपातस्य च' (पा ६, ३, १३६) इति कृत्वा पूष दीर्घत्व भाषमाण सा उपेक्ष्य । पूष दीर्घे तदशिष्टत्वात् । तर्हि कथं दीर्घ इति । उस इति । 'नहि-' (पा ६, ३, ११६) इत्यत्र वा च प्र चेति ।

^e) अत्र वा प्रति विप्रतिपत्ति द्र । तद् यथा । √वृज् इति सा McG च । √व्रश्च् इतीतरे PW प्रश्न । अर्थत उत्तर कल्प. प्रकरण नेदीय इव स्पृशो-दिति कृत्वा √व्रश्च् इत्येतत्-सजन्मा यनि धा (यद्र) कृताऽऽदर. द्र ।

^f) अपि सामुच्चयनिकं कप्र भाषमाण सा उपेक्ष्य (वैतु ऋ १०, ४८, ३ इत्यत्र स्वयमसौ) । इह च

तदुद्धृत श्रुत्यन्तरमपि सावधान सगम्यमानम् अपेक्ष गति-त्वमेव साधयेदिति दिक् ।

^g) 'अपि' यथा गतिस्तथा नापूटि द्र ।

^h) बस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) उप यद्र ।

ⁱ) सस्व कृते तु टि अति-शर्वर्- ।

^j) तात्रभविक अण् प्र. (वैतु भा 'अपि-शर्वरी-' इत्यतोऽकृतममामान्तादेव स्वार्थे प्र इति) ।

^k) उम किबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^l) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २) । उप तृतम । अन्तोदात्त मुपा चिन्त्य (तु आपम १, १३, १) ।

^m) सस्व नापू द्र ।

ⁿ) सस्व कृते तु टि अति/क्रम > २ अति-क्रान्तु- ।

^o) बल्बजानामेवेध्मे मनह्यत्वेन विधानश्रुते सनह्यान्त-रस्य चाश्रुते समुच्चयाद्यर्थेऽपे. कर्मप्रवचनीयत्वमनुपयुक्त स्यात् (तु भा) । सहार्थस्य च प्राधान्येन द्योत्यत्वदर्शनाद् गतित्यमुखता तदर्थसार्थेति दिक् । एस्थि 'इध्मे' इति स १ द्र ।

अपि 'असृज्यन्त' काठ ३४, ८
 अपि-सृज्य^b तै ३, २, २, १
 'अपि/हन्, अपिहन्ति' मै ४, ५, ५,
 अपिहन्ति सि ५, २२, ७३, तै
 २, १, ५, ३ अपिहन्त्यात् मै
 ३, १०, ४, ४, ७, ४, काठ १२,
 ५, २६, १०, क ४१, ८
 'अपि/हहा
 अपि-हीन^c -ना मै ४, २, ११
 अपि-हित-, अपि-हिति-अपि/वा द्र
 अपि/हनु, अपिहनुत ऋ ८, ३१, ७
 अपी(पि/इ), अप्येति ऋ १, १६२,
 २, ३, ३३, २, ९, ७१, ६, मा
 २५, २५, मा २७, १२, २, तै
 १४, ६, ८, १, ३, ५, ६,
 ६, ४१, शौ ५, १८, १३ १०,
 १०, ६, पै ३, ३०, ३^d, अप्येति
 ऋ १०, ११५, १, तै ३, १,
 १०, २, काठ ३५, ८, अपि-
 यन्ति ऋ १, १४०, ७, [२,

३, ९) ३, ८, ९, ७, ४७, ३]
 मा ३४, ११, का ३३, १, ५,
 तै ७, २, ८, ६१, शौ ४, ३४,
 २, पै ६, २२, २, अप्येतु ऋ
 [२, ३, ९^e, (३, ८, ९, ७,
 ४७, ३)], मा ८, ६१, २९, २
 का ३१, १, २, तै १, ५, १०,
 ४, ६, ३, २, ३, १, ४ ३^f
 ११ २, ५, १, ११, ११, मै १,
 ७, १, ८, ९, ३, १६, १^g,
 २, ४, १४, ८, काठ ३०, ८,
 ३४, १९, ३५, ५, ४६, २,
 ४^h, क ४८, ६, शौ २, ३४, २,
 पै २, १७, ३ⁱ, १४, ३, ३,
 १६, १०७, ६, अपीहि मा ८,
 ५०^j, का ८, २२, ४^k, तै ३, ३,
 ३, ३^l, शौ १८, २, ११^m,
 अपीतम् मा २, १७ⁿ, का २,
 ४, ५, शौ १२, ३, ४४, अपीत तै
 १, ८, ५, २^o, अपीतन शौ १०,

५, २३, पै १६, १३०, ३
 'अपि-यत्^k -यन् ऋ ८, ४३, ७७,
 -यन्तम् ऋ १, १६२, २०, मा
 २५, ४३, तै ४, ६, ९, ४, काठ
 ४६, ५
 अपी(पि-इ)ति^l -ते ऋ १, १२१,
 १०
 अपी(पि-इ)त्य^b ऋ २, ४३, २
 'अपि-पी^m -प्य. ऋ ६, ६७, ९
 अपीच्य- अप्य(पि/अ)ञ्च द्र
 अपी-जु- अपि/जू द्र
 अपी-वृत्- अपि/रवृ द्र
 अपी(पि/इ)ष, अपि इष्यतेⁿ ऋ
 २, ६९, १
 'अ-पुञ्ज^o -त्र मै ३, २, ६
 अपुञ्ज-ता^p -ता पै १६, १४९, ६
 अ-पु(व्य>)ज्या^q -ज्या पै ५,
 ३७, ३
 'अ-पुनर्^r -न ऋ १०, ६८, १०,
 शौ २०, १६, १०

^a) 'अन्तःसकलनपूर्वम्' इत्युपसर्गार्थे प्रकरणासगते मत्स्य अपिमगति कुर्वाण SIM चिन्त्य ।

^b) गम ह्यवन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^c) गस केऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९)।

^d) 'अप्येतु' इति शौ (२, ३४, २) पामे ।

^e) अपेह गतिवेऽव्ययवसितचित्त सा चिन्त्य । देवाना पाथसोऽस्मद्विषयाया अन्त समावेगविशिष्टाया अगति-पर्यायभूताया एव सत्या गतेर्विवक्षितत्वादिति दिक्। एस्थि 'अस्मे' इति न द्वि३, किन्तर्हि स३ द्र ।

^f) 'अप्येति' इति ऋ (पा १, १६२, २) पामे ।

^g) 'अप्येति' इति शौ (५, १८, १३) पामे ।

^h) 'उपेहि' इति ऋ (१०, १४, १०) पामे । 'उपेहि' इतीव दुष्टे पा मत्स्य अपसुपस्याऽर्थे ग्राहयिष्णुतया च पक्षे तदीये वर्जनार्थे सुस्थिते मति त पूर्वावीयेन द्वि वर्तमानेन 'सारमेयौ' इति पदेनाऽसमर्थयोगमिव कार-यिष्णुतया च नितरा दयनीय. सा उपेक्ष्य ।

ⁱ) द निष्ठाया रू आह । तदपि विमृश्यम् ।

^j) 'उपेहि' इति ऋ (१०, १४, १०) पामे ।

^k) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^l) किनि 'तादौ' (पा ६, २, ५०) इति पूषप्रस्व ।

^m) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । यनि रू पु प्र३ द्र । उप √पी (<√मी)+क्वि [वैतु पाप्र <√प्यै (उस पा ६, १, २८७), <√रपा वा (उस ई प्र कित्त्व च पाठ ३, १५९)] । यत् १अपस्-(-यत् > अपस्- > -स्या =यनि रू इतीव सा, २अप्- > अप्य- > अप्या- > अपी- > यनि रू [स्त्री ष१ (=अयज्ञसाच), वेतु मा पु प्र३] इति PW प्रभृ चाऽऽहुः, तत्र सदसतोर्भावयोर्विविच प्रमाणम् [इह 'हे मित्रावरुणौ ! य ओहसा न देवास. न मर्ता (भवन्ति, ये च) अ-यज्ञसाच (=अ-देवपृणाश्च) अप्या (=अ-पितृपृणा) पुत्रा न (=इव च कृतघ्ना भवन्ति), तेऽसुराः यद् वा स्पर्धन् (=स्पर्धन्ति स१) युव-विता प्रिया वाम प्रमिनन्ति (तद्) अह 'विचयिष्टम्' इति नापू मन्त्रान्त्यभागेन वा द्र]।

ⁿ) तु Gw, वैतु इतरे सा PW प्रभृ च कप्र पृथग् अव्य चेति कृत्वा योजुका ।

^o) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^p) भावे तल् प्र, लि-स्वरश्च (पा ५, १, ११९, ६, १, १९३) ।

^q) तस उप पुञ्ज- (पुत्र+यत्) ।

^r) सस्व द्विपूटि. द्र । वा वि वा क्वि वा भवति ।

अ-पुनराभाव^a— वाय मै ३, ८, २
 अ-पुनर्दीयमान→ता^b— ता शौ
 १२, ०, ६, पै १६, १४५, ६
 *अपुर्- ✓*अस्पृ द्र
 अ-पुरोगव^c— वाम लि ५, २०, २,
 शौ २०, १३५ ७
 *अ-पुरोक्त^d— क माठ २७, १०
 *अपुरोहि^e पै १०, ४, ६
 *अ-पुरोहित^f— तम् काठ २७, ८
 अ पुल— लम् पै १५, ६, ८
 *अपुलंपतु^g पै २, ८१, २
 *अपुव- ✓*जुवायु ✓*अस्पृ द्र
 †अ-पु(प्य→)पा^h— प्पा ऋ १०,
 ९७, १५, मा १२, ८९, का १३,
 ६, १५, तै ४, २, ६, ४, —प्पाम्
 ऋ १०, ७१, ५
 †अ-पूत, ताⁱ— त तै ६, ४, ९२, मै
 २, १, ३, ५, ५, —तम् मै १, ६, ८,
 काठ ६, ४, ३०, ९, —ता तै
 २, १, १०, २, काठ २३, ९, क
 ३६, ६, —तौ तै ६, ४, ९, १
 अपूत-पा^j— ना तै ४, ४, ९, १
 अ-पूतमुत्^k— भृत् मै २, ११, ५,
 काठ १८, ११, क २८, ११
 अपूप- ✓*अस्पृ द्र
 †अ-पूरुष^l— वम् क १०, १५५, ३,
 पै ६, ८, ७
 अ-पूरुषधन^m— वन ऋ १, १३३, ६

अ-पूर्वⁿ— वम् लि ४, ११, २, मा ३४,
 २ —वेण शौ १०, ८, २०
 †अ-पूर्व्य, व्यौ^o— -व्यं ऋ ८, २१,
 १ ८९ ५, कौ ३, ४०८, २, ५८
 ७७९, ३, २, ७, जै १, ४५,
 १० २, ६, १, ३, ६, ४ शौ
 २०, १४, १, ६२, १, —व्यं क
 १, १०४, ६, —व्यम् क ३,
 १२, ५, ७, ५६, ५, ८, १८,
 १ १०, २३, ६, —व्यौ ऋ १,
 ४६, १, ६, ३२, १, ८, ६६,
 ११ कौ १, १७८, ३२२, २,
 १०७८, जै १, १९, ४, ३३, १०
 अ-पृणत्^p— णत् ऋ ५, ७, १०, ६,
 ४४, ११, —णत् क १०, ११७, १
 —णन्त क ५, ४२, ९, —णन्तम्
 ऋ १, १२५, ७ १०, ११७, ७
 अ-पृतन्य^q— न्य पै ६, ९, १०
 अपे(प/इ), अपायति ऋ ८, ६६,
 १५, शौ ४, ३, ५, ६, ६, २,
 २०, १, १०, १, १३, १९,
 ४९, १०^r, पै १४, ४, १०^s,
 १६, ३६, २, अप^tअयति क
 ८, ६६, १५, अप^uअयत् पै
 ५, १, १, अपायति शौ ७,
 ९५, ३, अपायत् क १०, ७२, ६
 अपेति क १, १२४, ८, अप
 एति ऋ १, १२३, ७, †अपयन्ति

तै ६, ५, ११, २ मै ४, २, ८, २,
 २, २, १ अप^vअयति ऋ १,
 ५०, २, शौ ३, ५ ७, शौ १३,
 २, १७, २०, ४७, १४ अपेत्
 शौ १०, १, १० पै १, २१, ५,
 १६, ३५, १०, अप^wअयत् क ८,
 ६७, १५, काठ ३८, १३, अप-
 (एत्) क ८, ६७, १५^x, पै १, २१,
 ५, अप यन्त मा ३५, १, मा
 ३५, ४, १, पै १, ५९, ५, अपेहि
 ऋ १०, १६४, १, शौ ५ ७, ७,
 ६, १६, ३ ४५, १, ७, ९३, १, २०,
 ९६, २४, पै ५, १, २९, ७, ९,
 ६^y, अप (इति) पै १४, ३, १०^z,
 †अपेत् ऋ १०, १४, ९, मा १२,
 ४५, का १३, ४, १, तै ४, २,
 ४, १, ५, २, ३, १^{aa}, मै २, ७,
 ११, ३, २, ३, काठ १६, ११,
 २०, १, क २५, २, ३१, ३, शौ
 १८, १, ५५, पै ३, ९, ७, ४,
 १७, ७, १९, ७, ५, १, ५,
 १३, ४, ११ अप^{ab}अयत् क
 १०, १०८, १०, अपेत्तन शौ
 ६, ८३, २, पै १, २१, ३,
 †अपेयु मै ३, ८, ४

*अपा(प-अ)य-

अपाय-वत्—वान् पै ४, ५, १०^c

अपा(प-आ)यिन्—अन्^d

^a, तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप पुनर्+आ-
 ✓भू+घञ् प्र।

^b) सस्व नाप् द्र। उप <पुनर्/१दा।

^c) सस्व एष्टि द्र। उप यद्र। *न पुरोगवाम'
 इति पाण्डु पा।

^d) सस्व. कृते तु टि अ-च्-छन्दस्क-।

^e) 'एकव्रता विधिना भजन्तु पुरोहिता' इत्येव
 शोध-युक्तोऽविद्यच्छरो जागत पाद स्यादिति कृत्वा
 तत्तत् पद यद्र।

^f) वा वि सद् बस. भवति। उप यद्र।

^g) एतच्-शोधार्थं तु टि '✓/२अन्>?अक्षौर्'।

^h) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

¹) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

²) उम उप ✓/१पा+विच्। कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^k) सस्व एष्टि द्र। उप यद्र। अत्र पूष नञ
 गुणप्रतिषेधादन्यस्मिन्नर्थे द्र।

^l) मूको सकृद् 'अपायत्' इति पा (तु WI)।
 तच्चिन्त्यम् असंगते।

^m) सुपा 'अप+उ' इति निपातद्वयसघातमात्रम्।

ⁿ) सुपा प-स्थाने 'म' इति मुद्रणप्रमादज (तु शौ
 ५, ७, ७)।

^o) ('साप'>)'माप' इति सुपा 'मा। अप' इत्येवं
 द्विपदतया विसर्गेय।

^p) नितरामसिद्धचरपरिष्कार. सुपा पादचतुष्टयेऽपि

अपेत ^० - अन् ^० अपो(प/ई)क्ष्, अपेक्षन्ते मा १७, ६८, का १८, ६, ४, तै ४, ६, ५, २, ५, ४, ७, १, मै २, १०, ६, काठ १८, ४, २१, ९, क २८, ४, गौ ४, १४, ४ पे ३, ३८, ४ अपो(प-ई)क्ष- अन् ^० अपो(प-ई)क्षमा(ण>)णा ^b -णा गौ १२, ७, ८, पै १६, १४२, ६ [०ण- अन् ^०] अपो(प/ई)ज्, अपेजते ऋ ६, ६४, २, अप अपेजते ^० ऋ ५, ४८, २ †अ-पेशस् ^d -शसे ऋ १, ६, ३, मा २९, ३७, का ३१, २, १, तै ७, ४, २०, १, मै ३, १६, ३, काठ ४४, ९, कौ २, ८२०, जै ३, ५७, १०, शौ २०, २६, ६, ४७, १२, ६९, ११	*अपै(प-आ/ए)य् ^० , अप • ऐये ^f ऋ ५, २, ८ अपो(प/वश्>/उ)च्छ्, अप उच्छत् ऋ [१, ४८, ८, ७, ८१, (१), ६], अप(उच्छत्) ऋ १, ४८, ८, अप***उच्छताम् पै १, ९९, १, अपोच्छतु ऋ ७, १०४, २३, गौ ६, ८३, १, पै १, २१, २, अप उच्छतु ऋ ८, ४७, १८, गौ २, ८, २ ^१ , ३-५, १४, २, ४८, १६, ६, २†, अप ^१ उच्छतु गौ ३, ७, ७, अपोच्छन्ताम् पै १६, ११, ३† ^१ , अपोच्छन्तु शौ ८, ४, २३† ^१ , अप उच्छन्तु गौ २, ८, २ अपो(प-उ)च्छ(त>)न्ती-न्ती पै १, ९९, १	अपो(प-उ)ष्ट ^१ - -ष्टम् पै १, ९९, १ ¶अपो(प-उ)त्/क्रम्, †अपोदका- मत् ^१ तै ६, १, १, ७ अपो(प-उ)दक, का ^१ - -क शौ ५, १६, ११, पै ८, ४, ११ ^k , -कम् शौ ५, १२, २, पै ८, २, २ -कस्य शौ ५, १३, ६, -कामि ऋ १, ११६, ३ अपोदि(प-उ)द्(इ), अपोदित शौ ६, ५०, २ ¶अपो(प-उ)द्(द/ह), अप • उद्ध- रेयु मै १, ५, १३ †अपोन्नुन्तुतामस्सधदमसपोन्न- तवातस्ते ^१ पै १, ८९, ३ अपो(प/उ)म्,म्भ्, अपोम्भत शौ ८, ८, ११, पै १६, ३०, १, †अपौ- म्भत् मै २, १ १२, काठ ११, ४, ¶अपौम्भन् तै २, ४, १३, १
--	--	--

सुशोध स्यात् । तद् यथा । 'उत्तिष्ठाम्रे विभूनुष्व, वि ते
श्वायन्तु नाड्य । अथो उद्रास्व अपायवान् अवग्लाय-
ऽधि मुचक्र्यो' ।

^a) उप कर्तरि कः प्र ।

^b) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)

^c) पादादौ ग पठितस्यापि सतोऽर्थतो व्यवहितिर्मा
भदितीयाऽऽख्यातपार्श्ववर्तिनी द्विरुक्ति द्र (वैतु सा एक
ग पादपूरण इति) ।

^d) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^e) अपाऽऽडो ग सतो किमिदम् √*एय् इति ।
√यज् इत्यस्य सनाभि धा इति । कथमिति । मलत
√इ> अय-> (नावा) √*अयि [=√*अयुय् (-ज्)]
>√*एय् [>√*इय् (ज्)] इति पक्षेऽन्यस्याश्वा-
ऽवरोहमुख्या, >√यय् (-ज्) इति पक्षान्तरेऽन्यस्या-
श्वाऽऽदिलोपविशिष्टाया वर्णपारिणामिक्या विवाया
आस्थेयत्वाविति ।

^f) किमेतद् रू इति । यनि वा लिङि मपु१ इति ।
काऽत्र निरोहितिरिति । न कापीति । तर्हि कथं प्रश्न
इति । पराभिमतनिरामयेति । कथमिति । उच्यते ।
तद् यथा । ना आत्म सत √ई इत्यस्य प
ऐय्य > ऐये इति वर्णविकारसहकृत लङ्ङुत्तमिदमित्याह,
तन्न । लङ्ङर्थस्य वा अयोम्यत्वात्तदभाव आडागमा-

भावाद् ऐकारादित्वेनाऽसिद्धेरिति यावत् । एवमपि यत्
LUD प्रभृ √ईष् इत्यस्य लिङ्ङुत्तम् इत्याहु,
यच्च ORN √ईय् इतीव लिङ्ङुत्तया परिणतस्य √इ
इत्यस्य तदेवेत्यभिमेने, तदपि समानं चोद्यम् । लिङ्ङुत्त
आडागमानुपपत्तेरेवेति । यनि अर्थत उपपत्तिविशेषश्च
द्र [तु आ/यज् (ऋ १, ९४, २, ३, ४, २)] ।
अथ स्वरतो हि-योगेऽनिहन्त्यमाने साकाङ्क्षे तिङि परत
सत्य् आड ग निघात (यक्र पा ८, १, ३५, १, ७१) ।

^g) 'अपोच्छतु' इति पाभे (ऋ ७, १०४, २३) ।

^h) के छस्य षत्वम् (पा ८, २, ३६) ।

^१) पा प्रच्यव-विवृत द्र । यस्थि द्वैस्वर्याऽनुपपत्ते ।
'अप (<२अप्-द्वि३) अपोदकामत्' > अपोऽपोदकामत्
(प्रथमस्य 'पो' इत्यशस्य प्रच्यवात्) यनि वेकृत-
क्रम सुगम । एस्थि 'अपोदकामत्' इति शोध सपा
च पपा च यथावदुज्जेय. (तु भा 'अपोपोदकामत्'
(मुपा १) = 'द्रपोपहायोर्ध्वमगच्छत्' इति प्रतिपद विवृण्वत
स्पष्ट सजेत) ।

^१) बस पूप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) ।
उप <√*उद् यद्र ।

^k) सूको 'पूपोदक' इति पा ।

^१) प्रहेलिकायमान मुपा भवति । सस्कारान्तरमन्त-
रेण पद-विभागो दुःशकः ।

अपो(प/उ)ब्ध^a -ब्ध तै २, ४, १३, १, मै २, १, १०, माठ ११, ४ [ब्ध-अन^o]
 अपो(प/उ)म्भन^b -नात् तै २, ४, १३, १, काठ ११, ४
 अपो(प/उ)र्णु, अपोर्णुते ऋ १, १०, ८, २, ३, ४, १०, तै ६, १, ३, ८, मै ३, ७, ८, काठ २४, ६, क ३७, ७, अपोर्णुते ऋ १, १५६, ४, २, १०८, ४, मै ३, ७, ८, कौ २, २८९, जै ३, ०८, ५, अप ऊर्णोति^c क १०, ८८, १२, अपोर्णुत् क ८, ४०, ५, अप ऊर्णुय ऋ १०, ४०, ८, अपोर्णु क २, ९६, ११, मा १९, ५३, का २१, ४, ३, तै २, ६, १२, १, मै ४, ९, ११६, १०, ६, काठ २१, १४, अप ऊर्णुहि क १०, ७३, ११, काठ ९, १९, कौ १, ३१९, जै १, ३३, ७, अपोर्णोत् तै २, १, ५, १, अपोर्णोत्, अपो-

र्णीत् तै ६, १, ३, ३, अपोर्णुवत्^d -वत् शौ ९, ३, १८, पै १६, ४०, ९, -वन्त क १, १९०, ६, ४, ४५, २
 अपोष्ट- अपोन्ष्ट द्र
 अपो(प/उ)ह, अपोहति काठ १०, ४, २६, ६ अप-अप ऊहति ऋ ५, ३४, १, अपोहामि मा २, १५, मा २, ४, १, शौ १४, १, ३८, अप ऊहशौ १८, ०, ५७, अपोहत् क १०, ६१, ५, अपो-हेत् काठ ३०, ६ क ३१, ८
 अप्त, अप्तु, अप्तुर, अप्तुय-, अप्तु-, अप्त, अप्तस्, अप्त्य- /^eअप द्र
 अप्य(पि/अ)ञ्च्
 अप्यच्,ञ्च्-
 अपीच्य^f -च्य क ८, ४१, ८, तै ७, ४, १९, २, काठ ४४, ८, -च्यम् क १, ८४, १५, २, ३५, ११, ८, ३९, ६, ४७, १३, ९, ७१, ५, [(१, १५५, ३) ७५, २], ८६,

१०, ८७, ३, मै २, १२, ६, काठ ३९, १२, कौ १, १४७, २ ०९, ५१, ०६५, ३८१, जै १, १६, ३, ३, ३, ८, ५, १०, ००, १०, ३१, १, शौ २०, ४१, ३, -च्या ऋ ८, ४१, ५, -च्ये क १०, १२, ८, शौ १८, १, ३६, -च्येन ऋ ७, ६०, १०, १०, ५३, ११
 अप्य(पि/अ)द्, अप्यत्, अप्याद्
 मै ४, ५, ९
 अप्य(पि/अ)स्, अप्यस्ति मै १, ४, १२, काठ ५, २, ६, ७, क ४, ६, शौ ११, १, ३२, अपि^g अस्ति^h क १०, १२, ५, शौ १८, १, ३३, अपिष्मसिⁱ क ८, १८, १९, ३२, ७, ४७, ८, ६६, १३, कौ १, २३०, जै १, २४, ६, अप्यमत्^j तै ७, १, ३, १, २, ३, अप्यस्तु पै १, ७०, २, १६, ९२, ३, अपि^k अस्तु^l ऋ १, १६२,

^a) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९)।

^b) गम ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^c) मुपा 'अपो इत्यत्र (प-उ)' इति निपातद्वय-मघात-मात्रम्।

^d) गम शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^e) सस्व कृते तु टि अन्वच्,ञ्च्-।

^f) तात्रभक्ति यति प्र तिन्-स्वर, उप अकारलोप, पूर्वस्येकारस्य दीर्घत्व च द्र (यक पा ४, ४, ११०, ६, १, १८५, ४, १३८, ३, १३८)। यत् सा विकल्पेन क १, ८४, १५ इत्यत्र अपि/श्चि+यत् प्र इत्येव व्यु आह, तद् अपि-च्ये- > अपीच्य- इत्येव-प्रकारस्य परिणामस्याऽन्यन्त दुर्गम वाद् उपेक्ष्यम्।

^g) यदा 'पदार्थः' (पा १, ४, ९६) इ युक्तदिशाऽऽक्षेप्य पदार्थ कस्यचित् कुत्रचिद् भागहपो भवति तदाऽपि ग भवतीति च तदर्थ 'अभिरभागे' (पा १, ४, ९१) इत्यत्र तस्य उस च द्र (वैतु SIM कप्र इति)।

^h) तु नापूटि, वैतु w पदार्थार्थे, सा च संभावनाया कप्र वदन्तौ।

ⁱ) तु LUD ORN, वैतु GW W. समुच्चयार्थे कप्र।

निघाताऽभाव (पा ८, १, ३५)।

^j) अन्त-ममाश्रयण गत्यर्थ स तदयोगश्च। यच्च उप /श्चि इत्यस्याऽवच्-परस्याऽपि सत पन्व-विषयत्व श्रूयते, तदर्थम् उम सावभर स्यात् (पा ८, ३, ८७)। यत् सा क ८, ४७, ८ इति विरहस्याऽन्यत्रेह सर्वत्र 'अपि' कप्र इतीवाऽभिमतद्वये, तन्मन्त्रार्थस्वारस्य-विपातरुत्वाच् चिन्त्यम्।

^k) अपिभावाऽऽक्षेपमाणा 'त्वे' इति पद गम्य द्र (तु ऋ ८, ६६, १३)।

^l) हेतुहेतुमद्भूताऽशवत्यस्मिन्नर्थे यत् सा अपि साभावनिक कप्र कृत्वा 'त्वे' इत्यनेन स१ मता 'विप्रा' इत्यस्याऽममर्थमिव सबन्धमाह, तच्चिन्त्यम्। तत्स्तो-तृन्व-तदवीनत्वयोरुभयोरप्यर्थयो ष एवाऽव्यभिचारेण श्रुत्युपलम्भात्। अथ संभावनार्थोऽपि लिङमाकाङ्क्षेन लङमित्यपरा दिक् (पा ३, ३, १५४)।

^m) तु टि अप्यस्ति (काठ ५, २), वैतु भा सा च कप्र अपिरिति।

ⁿ) 'देवेषु' (=तन्मन्त्रे प्राप्तवत) सर्वा तु (प्र३ =तदा-त्मक) ते अपि अस्तु (=तव भाग स्यात्) इत्येव

[८, ९, १०], मा २५, ३१,
३२, ३८, का २७, १०,
८, १३, १, ७, तै ४,
६, ८, ३, ४, ९, ०, मै ३,
१६, १, काठ २८, ३६, ४६,
४, ५, अप्येधि तै ४, ४, ७, २,
५, ३, ११, ३, अपि आसीत्
शौ २, ०, ३, पै १, ७, ३,
अपिष्यात्^१ ऋ ६, ६८, ६
१२अप्य(पि/अ)स्, अप्यस्यति मै
३, २, ७ ४, ७, ७
अप्या(पि/आ)प्, १अप्याप्य^२ शौ
२०, १३६, ७, ८
अ-प्रकेतु^३ -तम् ऋ १०, १०९, ३
अ-प्रक्षित^४ -तम् ऋ १, ५५, ८
अ-प्रचङ्कश^५ -शा शौ ८, ६, १६

पै १६, ८०, ७
१अ-प्रच(चि)ति^६ -ति सि ५,
१३, ३
१अ-प्रचेतस्^७ -तम् ऋ ९, ६४,
२०, ९८, ११, -ता ऋ १,
१२०, १, १०, ७, ६, ११७,
६, खि ५, १०, ० शौ २०,
१२८, ०
अ-प्रच्युत^८ -तम् सि ५, ७, ३, १०,
मै ४, १३, ८ काठ १९, १३,
-तानि ऋ २, २८, ८
अ-प्रजनन- -नाय माठ ४५, ३
१अ-प्रजनिष्यु^९ -ष्णु मै १, ६, १०
अ-प्रजस्^{१०} -जम् शौ ७, ३६, ३,
१२, ९, ७, पै १६, १४५,
७, -जा तै ६, ०, २, ५, काठ

२३, ९, ३१, १३, ३५, १८,
१९, क ३६, ६, ४८, १६, १७
अप्रजस्-ता^{११} -ताम् शौ ९, २, ३,
पै १६, ७६, ३
अप्रजास्-वृ^{१२} -त्वम् शौ ८, ६,
२६, पै १६, ८१, ७, -त्वाय
शौ १०, १, १७, पै १६, ३६, ७
अ-प्रजस्य^{१३} -स्यम् खि २, ११, ४,
तै ५, ६, ८, ४१
अ-प्रजा^{१४} -जा ऋ १, २१, ५
१अ-प्रजात,ता^{१५} -त मै ४, ३, २,
काठ १२, ७, -ता काठ १३, १२
अ-प्रजक्षि^{१६} -क्ष्य ऋ १०, ७१, ९
१अ-प्रज्ञात^{१७} -तम् तै ६, ३, ४, ८
१अ-प्रज्ञात्र^{१८} -त्रम् तै ७, १, ७, ४
अ-प्रति^{१९} -ता ऋ ८, ३२, १६,

गम्येन भाग-पदेन कर्तृभूतेन बहुत्ववहुपश्राव्यमाणयोरपि
'सुर्वा तु' इति पदयो मामानाविस्तराय स्यात् । यद्वा-
ऽन्तर्भावित इह ण्यर्थे इति कृत्वा देवेष्वेदीयमानस्तव
(भाग) 'सुर्वा तु' (द्वि३) अपिभावयतु (अन्त समावे-
शयतु) इत्येवं व्याख्येयम् [तु PIV प्रश्न, वैतु यनि स्थ
सा प्रश्न, SIM च अपि कप्र वदन्त (यत्तु सा क्प्रि
वचनव्यत्ययमुपश्रित्य 'सुर्वा तु' इत्येतद्वाच्याना सताम-
श्वोपकरणाना वाऽश्वशरीरावयवाना वा देवभावमपि
साधयेत्, तदसाप्रदायिकवान् नितरामुपेक्ष्यम्)] ।

^१ तु PIV (मन्त्रसंख्या १), वैतु सा समुच्चये कप्र
अपिरिति (तुरीयपादेऽपेक्षितस्याऽपि सत समुच्चयाऽर्थस्य
गम्य वोपपत्तेश्चाऽपेक्षितत्वाच्चन्वाऽभ्युपगमे गतित्वाऽभावाद्
नाड क्प्रि षत्वाऽनुपपत्तेश्चेति दिक्) ।

^२ 'अष्टा अप्याप्य भू-भुव पिप्पलीस्तुयैव इति'
इत्येव मूलत सत पा कौन्तापसाधारणा वैदृत सुशोध
स्यान् वैति विमर्शसापेक्षमेव द्र । एव तावद् यनि
ह्यवन्त रु वा स्यात्, उद्/स्था > 'उत्थाप्य' इति
वा 'अथ' इति पृथग् विमर्ज्य आ/अप्य > 'आऽप्य'
इति वा मूलान्तरीय सदपि समाननिष्पत्तिक रु इति
भूयसे विवेकाय कल्पताम् ।

^३ वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^४ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप प्र/१क्षि+क प्र ।

^५ सस्व नापू द्र । उप यद्भुङ्गन्तात् प्र/कश्+
अच् प्र (पा ३, १, १३४) । अभ्यासस्य नुगागम

उस (पा ७, ४, ८६) ।

^६ सदिक् पा भवति (तु सटि पाभे 'अप्रददि'
'अप्रतिदिश्य' इति) । यनि सस्व एपू द्र ।

^७ तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^८ सस्व कृते तु टि अ-श्लोचुक- । उप यद्र ।

^९ तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप प्र/जन्
+ कर्तरि डसुच् प्र (र्मणि प्र निष्पन्नस्य उप कृते
तु वैप२ २अ-प्रजम्- इति) ।

^{१०} भावे तलि प्र लिट् स्वर (पा ६, १, १९३) ।

^{११} सस्व कृते तु टि 'अनागस्- > गास्-त्वं' ।

^{१२} तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) । उप
प्र/जन् > जस्- + तद्धितो य प्र (पा ५, १, ६७) ।

^{१३} तस नञ्-स्वर. (पा ६, २, २) । उप प्र/जन् + कर्तरि
विद् [तु PIV GW च, वैतु सा MW च ड प्र इति
(ययो अ-प्रज- इति प्राति इति सुवेचम्)] । एवमस्मिन्
व्यतिरेके क स्यात् प्र श्रुत्यभिप्रेततर इत्यथो भूयोऽपि
√जन् > जन्, ज्ञा- इत्यत्र प्र/जन् > प्र-जन्, प्र-ज्ञा-
इत्यत्र च प्राप्यमागसकेत द्र ।

^{१४} सस्व नापूटि द्र । उप प्र/ज्ञा + कर्तरि
कि प्र लिङ्वच्च (पा ३, २, १७१) ।

^{१५} वस अन्तोदात्त (पा ६, २, ७२) । उप प्र/ज्ञा
+ षट् प्र (पाठ ४, १५९) ।

^{१६} सस्व नापू द्र । उप यद्र । 'ता' इति रु म१ इति GW
प्रश्न । यत्तु सा एतद् ६अ+प्र/तन्+विद् प्र इत्येव

-ति ऋ १, ५३, ६, ६, [४४, १४, ७, २३, ३] ८३, ४, ९९, ५, ९, २३, ७, तै ३, २, ११, ३१ ५, ३, २, १५, ४, ६, ३, ४, मै १, ३, १२, ३, ३, ७१, १४, १०, ५, १२, ५, काठ ४, ४, २१, १०१, शौ ७, ५२, १, ९८, १, ११५, १, १२०, १०, ३, २१, ६, -ति ऋ ५, ३२, ३, -तीतिनि ऋ २, १९, ४, ४, १७, १९, ६, ३१, ४ ७, ८५, ३, ८, ९०, ५, कौ १, २४८, २, ७६१, जै १, २६, ६	१ तै १, ४, ३८, १, मै १, ३, ३४, काठ ४, ११, क ३, ९, कौ २, ३८०, जै ३, ३०, २३	१२अ-प्रतिरथत्व ^१ - -त्वम् मै ३, ३, ७, काठ २१, १०
१॥अ-प्रतिक्शात ^२ - -तम् मै १, ११, ५, ४, २, ७ ^३	अ-प्रतिधृष्य ^४ - -॥व्य मै १, ९, १, ५, काठ ९, ९, १२ क ८, १२, -प्याय मा ३८, ७, का ३८, २, १, मै ४, ९, ८	अ-प्रतिवध- -धम् पै ३, २७, ४, ६
१॥अ-प्रतिख्यात- -तात् काठ १४, ५	१॥अ-प्रतिनोद ^५ - -दाय मै ३, ३, ९, ६, ६, काठ २३, ३, २६, ३, ४ २८, ४, क ४१, १, २, ४४, ४	१॥अ-प्रतिवादिन् ^६ - -दिन तै १, ६, १०, १
१॥अ-प्रतिगृहीत ^७ - -तम् तै ७, १, ६, ५	अ-प्रतिपद् ^८ - -दम् मा ३०, ८, का ३४, १, ८	अ-प्रतिविद्ध ^९ - -द्वाय तै १, ५, १०, १
अ-प्रतिघात्य ^८ - -त्य पै ३, २७, १	अ-प्रतिश्रुवत् ^९ - -वद्भि शौ ३, ८, ३, पै १, १८, ३	१॥अ-प्रतिपिक्त ^{१०} - -क्त मै १, ८, ३, -क्तम् मै १, ८, ३, काठ ६, ३ ^३ , क ४, २ ^३ , -क्तेन काठ ६, ३, क ४, २
१॥अ-प्रतिजग्ध ^{१०} - -ज्धेन मै १, ४, १० ^१ काठ ३२, ७ ^१	अ-प्रतिमन्युयमान ^{१०} - -ना शौ १३, १, ३१	१॥अ-प्रतिषेक्य ^{११} - -क्यम् मै १, ८, ३ ^२ , काठ ६, ३, क ४, २
?अ-प्रतिदिश्य ^{१०} शौ २०, १२८, ८	१॥अ-प्रतिमान ^{११} - -तम् ऋ ८, ९६, १७, शौ २०, १३७, ११	१॥अ-प्रतिष्कुत ^{१२} - -त ऋ १, ७, ६, [८, ८४, ७], १३, ५, ६१, १३ ७, ३२, ६, मै २, १३, ६, काठ ३९, १२, कौ १, १७९, ३८९, २, २६३, ६९१, ९७१, ९७२, जै १, १९, ५, ४३, ९, ३, २२, १०, ५६, १८, शौ २०, ४१, १, ६३, ४, ७०, १२, १४, -तम् ऋ ३, २, १४, ८, ९३, १२, ९७, १३, कौ १, ४६०, जै १, ४८, ४ ^१ , शौ २०, ५५, १
*अ-प्रतिधृष्ट ^{११} -	१॥अ-प्रतिरथ ^{१२} - -थम् तै ५, ४, ६, ३, ४, मै ३, ३, ७ ^३ काठ २१, १०, -थस्य तै ५, ४, ६, ४, मै ३, ३, ७, काठ २१, १०, -थेन मै ३, ३, ७	अ-प्रतिष्ठा- -ष्टा पै १६, ४७, ७
१॥अ-प्रतिधृष्ट-शवस् ^{१२} - -सम् ऋ १, ८४, २ मा ८, ३५ का ८, १०,	१॥अ-प्रतिरथ-त्व ^{१३} - -त्वम् तै ५, ४, ६, ४	

तस इति कृवा व्याचष्टे तन्न । तयात्वे ह्याद्युदात्तत्वापत्त नाउ रु वा क्वि व्र ।

^१) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^२) 'हन्ताऽयमस्तु अप्रतिघाति' इत्येवमन्यविसर्जनीयपूर्त्या सु-शोषश्च विसहित सन् सुपठश्च त्रैष्टुभ पाठ द्र (तु नाउ श्रु) ।

^३) तु सस्थ 'अ-प्रददि' इति मूको पा, VWR एतमेव पा अङ्गीचक्रतु ।

^४) बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^५) तस उप क्यपि कृत्योमीय स्वर (पा ६, २, १६०) ।

^६) उप प्रति/नुद्+भावे घञ् शेष नाउटि द्र ।

^७) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप प्रति/पद्+कर्तरि क्प् प्र ।

^८) सस्व नापूटि द्र । उप प्रति/मन्युयु+शानच् प्र ।

^१) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^२) सस्व द्विपूटि द्र । उप बस द्र ।

^३) भावे त्व प्र तत्स्वरश्च ।

^४) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप भावे त्व प्र ।

^५) सस्व नापूटि द्र । उप प्रति/वद्+ताच्छीलिमो गिति प्र ।

^६) उप प्रति/व्यध्+क्त । शेष एपूटि द्र ।

^७) उप प्रति/षि(सि)च्+क्त प्र । शेष द्विपूटि द्र ।

^८) तस उप प्रतिषेक- (प्रति/षिच्+भावे घञ् प्र) +तादर्हिक यत् प्र । 'ययतो' (पा ६, २, १५६) इ यन्तोदात्त ।

^९) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप प्रति/स्कृ →ष्कु+कर्मणि क्त प्र ।

^{१०}) 'अ-प्रतिष्कुतम्' इति मुपा ऋ पाभे । यद्वा लिपिप्रमादज ।

अ-प्रतिष्ठान^a - न ॥ तै १, ७, ६, ६,
२, २, ६, ५, ॥ काठ २७, ६, ॥ क
४२, ६, शौ ११, ४, १८, पै
१६, ५६, १७, ५८, ४, ५
॥ अ-प्रतिष्ठाप्य^b तै ३, १, २, ४
॥ अ-प्रतिष्ठायुक्^c - कम् मे ४, १, १२
॥ अ-प्रतिष्ठित, ता^d - न तै २, १, ४,
७, ३, १, २, ४, ५, ४, १२,
३, ६, ३, ३, ४, ७, ३, ७,
१, १०, ४, ४, ११, ४, मे १,
१०, २०, २, ५, २, काठ १३,
१, ३३, ३, ३६, १४, -तम्
मै १, १०, २०, ३, ३, ३,
काठ ३६, १४, -ता मै १, ८,
६, -ता तै ५, ४, १०, १,
७, ३, १०, ४, मै १, १०, २०,
३, ४, ४, काठ २२, १, ३४, २,
३६, १४, -ताव तै ६, ६, ६, १,
-तानि तै ३, १, २, ४, ५,

४, १०, १
॥ अ-प्रतिष्ठिति^d - स्वा मै ३, ३, १०
॥ अ-प्रतिष्ठित^e ता^f - ताभि तै
७, ५, ८, २
अ-प्रतीक^g - कम् मे ४, १४, १२
॥ अ-प्रतीक्षम्^h तै ५, २, ४, ४, ६,
६, ३, ५
अ-प्रतीतⁱ - न्त ऋ १, १३३, ६,
-त ऋ ३, ४६, ३, ४, ५०,
९, ५, ३०, ९, ६, २०, ९, ७३,
३, १०, १११, ३, काठ ४, १६,
४०, ११, शौ २०, ९०, ३,
-तम् ऋ १, ३३, २, ११५, ९,
४, ४२, ६, ५, ३२, ७, १०,
१०४, ७, मे ४, १०, १७,
-तस्व ऋ ५, ४२, ६, -ता मा
८, ५९, का ९, ७, ८, मै ४,
१४, ६, -तौ शौ ७, २६, १
अ-प्रतीत्त^j - तम् तै ३, ३, ८, २, ४,

शौ ६, ११७, १, पै १६, ४९, १०
॥ अ-प्रवास^k - साय काठ ७, ७
॥ अ-प्रददि^l - दि शौ २०, १२८, ८
॥ अ-प्रदाह^m - हाय तै १, ७, ६, ७,
२, १, १, १, २, ८, ६, मै ३,
७, ७, काठ २७, ७, ३२, ५
अ-प्रदुⁿ (यव→) गघा^o - नधा ऋ ३,
५५, १६
अ-प्रद्वपित^p - त ऋ १, १४५, २
अ-प्रपा(ण→)णा^q - णा खि ५,
१३, ३, शौ २०, १२८, ८
॥ अ-प्रपाद^r - दाय तै ५, ६, ९, १,
काठ १९, ११, २४, ५, २८, ६,
क ३१, १, ३७, ६, ४४, ६
॥ अ-प्रपादुक^s - का मै ३, ७, ५
अ-प्रमु^t - मु ऋ ९, ७३, ९
अ-प्रभूति^u - ती^v ऋ १०, १२४, ७
॥ अ-प्रमय^w - यम् पै १४, ३, ८
अ-प्रमाद^x - दम् मा ३४, ५५,

^a) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप प्रति
✓घा(<स्था)+अविऋणे ल्युट् (पा ३, ३, ११७) ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप प्रति✓घा
(<स्था) > घापि+क्तवा > ल्यप् प्र ।

^c) सस्व कृते तु टि अ-ओयुक्- ।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^e) सस्व नापू द्र । उप प्रति✓हृ+कर्मणि क ।

^f) सस्व कृते एपूटि द्र । उप प्रति✓ईष्ट्+णमुल् प्र ।

^g) सस्व द्विपूटि द्र । उप प्रति✓ईदा+कर्मणि क ।

धा ताऽऽदेशे पूष दीर्घत्वम् (पा ६, ३, १२४, ७, ४, ४७)
बोच्येत, प्रतिदत्त->प्रतिअत्त->यनि इत्येवमज्मध्यस्थ-
वर्णलोपाऽऽनुपदिक पूर्वसवर्णदीर्घो वेति तत्त्वविविचा
विमर्शमर्हेत् । एवविधेषु साहितकाऽऽपत्तिविशेषवत्तु स्थ
पपा नाऽऽवृण्वन्ति (तु ते ६, ३, १०, ४, मा ९, ९, शौ ६,
११७, १) । एस्थि अपि यदिह तै पपा उप 'प्रति-
इत्त-' इत्येवमवगृह्य प्रादर्शि, तत्र रहस्य खल्वन्वेष्ट्यम् ।
तदत्र दकारस्थानीय सन् इकारो श्रेषमात्रं वा भवतीह
प्रस्तूयमानान्यतरपक्षीयस्य प्राकृतलयितस्य *प्रति-अत्त-
>*प्रति-इत्त- इतीव कश्चिदपरो भूयोऽपि मध्यवर्त्यवा-
न्तरविशेषो वेत्यपि विमृश्यम् । यत्किह भा पपा इत्त-
इत्यशस्येकारोपजनवत्तया वा ✓इन्द्+क्त. प्र इत्येव

निष्पन्नतया वा समाधानमाह, तदहेतुत्वाच्चाऽप्रासङ्गिक-
त्वाच्च नेवाऽऽदिथेति दिक् ।

^h) तस उप प्र✓अम्+घञ् प्र ।

ⁱ) विवृत-भूयिष्ठा कौन्तापी श्रुति । 'अप्रचत्तिश् चय'
इति खि ५, १३, २, शाश्रौ १२, २१, २, ३ इत्यत्र 'अप्रति-
दिश्यय' इति शौ (पाण्डु) २०, १०८, ८ इत्यत्र च
मुपा भवत । यनि पा अपि सूको उपलभ्यते । तत्
सर्व विमर्शाहं द्र ।

^j) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप प्र✓दह्+भावे
घञ् ।

^k) उप प्र✓दुह्+क्त । सस्व नापूटि द्र ।

^l) उप प्र✓दृप्+कर्मणि क प्र । सस्व एपूटि द्र ।

^m) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप प्र
✓शपा+अविऋणे ल्युट् प्र ।

ⁿ) सस्व त्रिपू द्र । उप प्र✓पद्+भावे घञ् ।

) तस कृत्योक्तीय स्वर (पा ६, २, १६०) । उप यद्र ।

^p) तृतीयाया पूर्वसवर्णदीर्घत्वम् (पा ७, १, ३९) ।

^q) 'अप्रमाय' इति सूको पा । ल्यबन्त-साहचर्यान्
मन्त्रार्थ-चमत्कारकत्वाच्च 'आ-प्र-माय' (<आ+प्र
✓शमा) इति पा शोधदिशा प्रस्तायते ।

^r) वा क्विवि द्र ।

का ३३, २, १८, मै ४, १४, ११, शौ १२, १, ७, ९, १८, १३, १, २३, ३, ११, १९, ४६, २ ^६ , पै ४, २३, २, १६, ७२, २, ७३, ३, १०३, ११	अ-प्रयावन् ^६ - वन् शो ३, ५, १ अ-प्रयावम् ^७ मा ११, ७५, का १२, ७, १०, ते ४, १, १०, १, मै २, ७, ७, १३, २२, ३, १, ९, काठ १६, ७, १९, १०, ४०, १२, क ३०, ८	१, ४, १६, ६, ४, २९, १, ३, तै ३, २, ११, १, ५, ११, ३, ४, १, ७, २, ७, १३, ४, मै २, ४, ४, १२, ४, ५, ४, १०, ४, १२, ६, १४, १६, काठ २, ४, १५, ९, १९, १५, १२, १८, १६, १८, क १, १६, २९, ४, ६, शौ २, ६, ३, ६, ४, ३, ७, १०, २, १८, १, ३४, पै ३, ३३, ३, ४, २८, ७
अ-प्रमायुक ^८ - क काठ ८, ११, क ७, ८, -कम् शौ १९, ४४, ३, पै १५, ३, ३	अ-प्रयुक्त ^९ - कम् मै १, ९, ७, -क्ता काठ ९, १५	अ-प्रयु(त→)ता ^{१०} - ताम् का ७, १००, २
अ-प्रमूर ^९ - रा क १, ९०, २	अ-प्रयुच्छत् ^{११} - च्छत् क १०, ६६, १३, -च्छन्ति का १, १४३, ८, -च्छन् क १, [१०६, ७, ४, ५५, ७], १४३, ८, २, ९, २, ११, ८, ३, ५, ६, २०, २, ५, ८२, ८, १०, [४, ७, ७, ७], १२, ६, १७, ५, [(७, ६३, ४) ८८, १६], मा ४, १४, ५, ४, १५, ५२, २७, ३, का ४, ५, ६, ५,	अ-प्रयुत्वन् ^{१२} - त्वभि का ६, ४८, १०, कौ २, ९७४
अ-प्रमृष्य ^{१०} - व्य ऋ ४, २, ५, तै १, ६, ६, ४, ३, १, ११, १, मै १, ४, ३, काठ ५, ६, ३२, ६, -व्यम् क २, ३५, ६, ६, २०, ७, ३२, ५	अ-प्रयाज, जा ^{११} - जम् तै ६, १, ५, ४, मै ३, ७, २, माठ २३, ९, क ३६, ६, -जा मै ३, ७, ९	अ-प्रवी(त>)ता ^{१३} - ता का ४, ७, ९, काठ १२, ८, १५, ३, ९, -ता का ३, ५५, ५
अ-प्रयात ^{१२} - तम् शौ १९, ५५, १		

^६) यत्तु सा बस इति कृत्वा पक्षद्वयेन व्याचक्षते,
तदसत् । तथात्वे नञ्-स्वरस्याऽनुपपन्नत्वात् ।

^७) सस्व कृते तु अनतिवादुक- ।

^८) तस नञ्-स्वर. (पा ६, २, २) । उप <प्र/मूर्च्छं यद्र ।

^९) तस उप क्यपि कृन्मोक्षीय स्वर (पा ६, २, १६०) ।

^{१०}) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^{११}) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । सुपा साश-
यिक । किमिति । सर्वत्र मूको (तु पाण्डु) यनि उप-
लम्भाच्च, सा एउ इति कृत्वा व्याख्यानप्रवृत्तेश्च,
समानप्राये याजुषमन्त्रेऽपि एउ एव सर्वशाखामान्येन
श्रावितत्वाच्च, सश्रु पै अपि एउ एव पर्यायभूतस्य
'अप्रयुच्छन्' (१-म्) इत्यस्य श्रावणाच्च चेति (तु W) ।
एस्मि एउ भूय. सपुष्टत्वे सत्यपि शाखाभेदीय पाभे
अपि सभवेदिति कृत्वा यनि उप प्र/या+भावे वा कर्मणि
वा क्त द्र । कथं प्र वाच्ये विरूप इति । वा क्विवि
इति कृत्वा भावे प्र स्यात् (प्रयात नाम नाशो व्यवच्छेद-
स्तदभावे यथा स्यात् तथेति । प्रयात समाप्ताधिक्रमन-
भिनवमिति कृत्वा तु घास- इत्येतत्-समानाधिकरणमिति
कर्तरीति (पा पक्षान्तरे एउ टि द्र) ।

^{१२}) सस्व च उप पक्षद्वय च नाप् द्र । तथा हि ।
प्र/या+वनिच् इति कृत्वा सा प्र १ वा स १ वेति प्रति-
पद्यमानो यथाकथमपि न्याय्यत्वं विषाधयिषति । न त्वसौ
फलेग्रहिपरिश्रम । प्रथमे कल्पे पु रु सत्य् उपधादी-

र्धाभावस्याऽव्याख्यातत्वात् । द्वितीयेऽप्याष्टमिकाऽऽम-
न्त्रितनिघातप्रसङ्गस्याऽवारितत्वादिति । एस्मि नापू दि
शौ प्रातिस्विकोऽय विशेष इति कृत्वेह प्र/या इत्यस्यैव
श्रुतिरभिप्रेता चेत् स्यात्, तर्हि वनिबन्तस्य प्राति वा
क्विवि सत् द्वि १ रु इत्येव सुवचम् । तथा च सति
नलोपाऽभाव उस (पा ८, २, ८) । अथ पक्षान्तरम् ।
अभिप्रेतार्थत प्र/शु इत्यस्य प्रसिद्धतरत्वेनोपगमाच्च पै
प्र/युच्छ इत्येतच्छ्रावणेन तत्-सवादाकृत्वाच्च [तु पै ३,
१३, १ यत्र मूको 'जिन्वन्प्रयच्छ' > जिन्वत्वप्रयु-
च्छम् इत्येव सुपठ, वैतु W °च्छन् इति (तु नापूटि),
'जिन्वतु प्रयच्छन्' (यद्र) इति च] नाउ इह पठित-
व्यमिति (तु BW प्रमृ) ।

^{१३}) सस्व एपू द्र । उप प्र-यावम् (<प्र/शु+णमुल्)
इति । स्याद्वा घञन्त प्र-यान्- इति तत्. स्वरतो विविक्त
प्राति वा क्विवि सद् द्वि १ प्रयुक्तमिति । तत् का गतिरिति ।
समानजातीयानाम् उप तत्र तत्र श्रुती प्रयोगचरिता-
र्थ्याऽनुपात पर्यैष्य । ततो हि विनिगमनमुपलभ्येतेति
दिक् । अपि वा 'अ-प्रयावम्' < 'अ-प्रयापम्' (<प्र/या
>यापि) इति प्राकृतार्थितमात्र (तु पाभे
अप्रयातम्) ।

^१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^२) सस्व नापू द्र । उप प्र/युच्छं+शतृ प्र ।

^३) उप प्र/यु+कनिप् प्र । शेष एपूटि द्र ।

अ-प्रवेद(द)ा^a - वे मै ४, १३, ९
 अ-प्रव्लय^b - याय काठ ३३, ६
 १अ-प्रशस्त^c - स्तान् क १, १६७, ८
 २अ-प्रशस्त, स्ता^d - स्ता क [(१,
 २१, ९) २, ४१, १६], ४,
 २८, ४
 १अ-प्रस्त^e - त मै १, १०, ९,
 काठ ३६, ३
 १अ-प्रस्त^f - साय मै ४, ८, ३
 माठ २८, ५^३
 १अ-प्रस्तुत^g - तम् तै ५, ४, १०, २
 १अ-प्रस्तस^h - साय तै २, ५, ७, २,
 काठ २३, ९, क ३६, ६
 १अ-प्रहन्ⁱ - हणम् क ६, ४४, ४,
 कौ १, ३५७, जै १, ३७, ६
 १अ-प्रहा(वन्)वरी^j - री मै २,
 ६, ७, -रीणाम् मै ४, ४, १
 अ-प्रहित^k - तम् क ८, ९९, ७, कौ
 १, २८३, जै १, ३०, १, शौ
 २०, १०५, ३, -तौ शौ ६,
 २९, २
 १अप्रहिन^l पै १५, २१, ८

१अ-प्रहृत्य^m तै ६, ५, ९, २
 अप्राक् अपि/पृच द्र
 १अप्राकामⁿ पै १६, १३१, १-१०
 अ प्राण् णा^o - णा, शौ ८, ९, ९, पै
 १६, १८, ९, -णाय तै ७, ५,
 १२, १
 अ-प्राणक^p - काय काठ ४५, ३
 अ-प्राणत्^q - णत् मै १, ९, ४ १,
 १काठ ९, ९ ११, १२, शौ
 १०, ८, ११, पै १६, १०२, ३,
 -णते तै ७, ५, १२, १, काठ
 ४५, ३
 १अप्राणती, न्ती^r - ती मै १,
 १०, १०, -न्ती काठ ३६, ५
 १अ-प्राप्त^s - स मै ३, ७, ८, ९, १,
 काठ २३, १, -सम् मै ३, ९,
 ७, १०, १, काठ २४, ६,
 २६, २
 १अ-प्राप्तमद्^t - द क ३७, ७,
 ४०, ५
 अ-प्राप्य^u तै ६, १, ६, २, काठ २३,
 १०, क ३७, १

*अ-प्रा(प्र-आ)मिन्^v -
 अप्राप्ति-सत्य^w - य क ८
 ६१, ४
 १अ-प्रायु^x - यु क ५, ८० ३, -युभि
 क ८, २४, १८, कौ २, १०३६,
 शौ २०, ६४, ६, -युव क १,
 ८९, १, मा २५, १४, का २७,
 ११, १, माठ २६, ११
 अ-प्रायुस्^y - युषे क १, १२७, ५
 १अ-प्राशित्रिय^z - य तै २, ६,
 ८, ५
 अ-प्रिय^{aa} - य गो ८, १०, २, पै १५,
 ४, २, १६, ९९, ८, १००,
 ५-११, १३४, १, -यम् शौ
 ८, १५, ४, १५, १, ८, पै ५,
 ३४, २, १६, ९९, ८, १३५,
 १०, -यस्य शौ ९, ५, ३१,
 ३२-३६, पै १६, १००,
 ५-११, -या शौ ९, ७, ६, पै
 १६, ११६, १, -यान् पै १०,
 ४, १०, -याय काठ १०, ३,
 -ये शौ ८, ६, २६, १२, १, ३०,

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप को घातुरिति सदेह। प्र/१विद् इति षIV, प्र/२विद् इति सा (तु माशत्रा १, ७, २, ५)। तद् यस्या यथावद् अववेयम्।

^b) तस उप प्र/ञ्जी+भावेअच् प्र (पा ३, ३, ५६)।

^c) मस्व एण्टि द्र। उप यद्र।

^d) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप न भावे क्कान्त सत् कचित् तद्वत्सामान्यवृत्त्यपि यस्थ द्र।

^e) सम्ब नाउ द्र। उप प्र/सस्+भावे घञ् प्र।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप प्र/हन्+कर्तरि क्पि प्र तु ORN।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप प्र/१हा+कर्तरि वनिप् प्र ब्रिया डीप् रान्तादेशश्च (पा ४, १, ७)।

^h) सस्कारान्तरापेक्ष पा यमु इवाऽव्याकृत इव च द्र।

ⁱ) शत्रुशिरश्छेदप्रयोजनकोऽद्वयत्वकल्पनापूर्वक उद-
 गभिचार. प्ररणमिति सप्रदायो भवति (तु कौग
 ६, ३)। मूको विकृतो भवति। तेन समग्रेऽपि सूक्ते
 प्रतिमन्त्रमन्तिमपादद्वयमनुष्ठुब्मानत. 'तेनाऽपक्रामान्'

अप। अपनुत्त सपलहा' इत्येव शोध-पुरस्मर सुपठं
 द्र (तु तृतीयो मन्त्रो यत्राऽशत साधु पठ्यते)।

^j) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^k) तस। उप वस यथायथ द्र।

^l) नाउ व्यु औपयिक प्राप्ति द्र। तस नञ्-स्वर
 (पा ६, २, २)। उप प्र/१अम्+ताच्छीलिक णिनि प्र
 [वैतु सा प्रम् प्र (>प्रा) मि- (<मी- <√मी)]।
 यनि णिनाशपर्यवसानकचलशीलत्वे तात्पर्य स्यात्,
 परामिप्राये तु विनाशात्मके हिसाकल इति विवेक द्र।

^m) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

ⁿ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप प्र+अयु-
 [√इ+उण् प्र (तु पपा), वैतु PW प्रम् प्र (>प्रा)
 +यु- (<√१यु)=प्रा-युत् इति क्पिपीत्यभिसन्धि
 (यतु अ-प्रयात->-तम्, अ-प्रयावम्, अ-प्रायुस्-)]।

^o) उप प्र+प्रायुस्- इति भावकर्मणोरभिनिर्द्भतम्
 इत्येतावानेव विशेष। शिष्टं नापू द्र।

^p) तस उप प्राशित्र-+तादर्हिक घ>इय प्र।
 नञ्-स्वरापवादोऽन्तोदात्त (पा ६, २, १५५)।

१९, ५७, ११^a, पै २, ३७, ३१^a ३,
३०, १, १६, ८१, ७ [०य-प्रिय०]
॥अ-प्रीत^b-त मै १, ८, ५, -ता
मै १, ४, ६
॥*अ-प्रोक्षित^b-तम् काठ ८, ७, क
७, ४
॥अ-प्रोक्ष्य^b मै १, ६, १२, ४, ४, २,
काठ २२, ८, क ३५, २
॥अ-प्रोदित(त>)ता^c-ताम् तै २,
२, ९, ५
॥अ-प्रोपिक्स्^b-वान् ऋ ८, ६०,
१९, खि ५, ५, १०, कौ १,
३९, जै १, ४, ५
अ-प्लव^d-वा शौ १९, ५०, ३, पे
१४, ४, १३
अप्वा^e-प्वाम् औ ९, १३, ९

-०^aप्वे ऋ १०, १०३, १२,
मा १७, ४४, का १८, ४,
१२, कौ २, १२११, शौ ३,
२, ५, पै ३, ५, ५
*अप्स्-^a/*अप्स्, अप्सन्त ^a/*अप् द्र
?अप्-सरस्-
अप्सरा-राभ्य शौ २, २, ५,
७, ११४, २, पै १, ७, ५, ४,
९, ३, १८, ४, १५, १९,
१-१२, -राम् शौ ४, ३८, १९,
२९, ४, -रास् शौ २, २, ३,
पै १, ७, ३, १६, ९६, १
अप्सरा-पति^e-ते शौ ४, ३७,
७, पै १३, ४, ९
?अप्सर-द्रु^h-द्रु क ४८, १३
अप्सर-द्रुⁱ-द्रु काठ ३५, १४

?अप्-सरस्-^j-रस ऋ ७, ३३, ९,
१२, ९, ७८, ३, मा १८, ३८-
४३, मा २०, २, १-६, तै ३, ४,
७, ११, २१, ३९, ५, ३, ७, २१,
७, १५, १, मै २, १२, २९,
काठ १८, १४^k, २१, २, ५३,
५, क २९, ३९, ३१, १७१, जै
२, ४, ७^l, शौ ४, ३७, २, ३,
१२, ६, १११, ४, ७, ११४,
३, ८, ५, १३, ९, १२, १०,
११, ११, १५, १२, १, २३,
५०, १४, २, ९, ३४, ३५, पै
१, ८५, १, ८९, ३, २, ७६,
४, ४, ९, ५, ५, १७, ८,
२६, ६, ६, २२, १३, ७, ११,
३, ९, ११, ७, १३, ४, २, ३,

^a) 'आप्वे' इति ऋ (८, ४७, १७) पाभे ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^c) सस्व नापू द्र । उप प्र+२उदित- यद्र ।

^d) सस्व एपूटि द्र । उप ^a/*प्लु+कर्तरि अच् प्र । यत्तु PW 'तरि-रहित-' इति बस इव व्याचष्टे, तन्मन्दम् । तथात्वे हि नञ्-स्वरस्याऽनुपपत्ते ।

^e) रोगविशेषवाचकमद प्राति बहुभि प्रकारैरभि-युक्तेर व्याख्यातं भवति । अय तत्-यन्नेत । अप्/वी इत्यत ण्यन्तात् ड-प्रत्यये उस् त्रिया टाप् प्र पूष अन्य-लोपश्च (पाउ ५, ४७, दे ४, ३, ५, ३, यस्थ उ म च) । ^a/*आप्+वन् (?च) प्र (पाउ १, १५४) ततो यथेष्ट-सिद्धिरिति द्वितीय पन्था । एवम् नञ्-पूर्वात् ^a/*पुव समुचितप्रक्रिययेष्टलाभ द्र (तु अपुर-अपुव-, ^a/*अपु-वायु <^a/*अप्स्) ।

^f) अवयव-निर्देश साशयिक । तथाहि । पपा अव-यव-सकेताऽदर्शनात् तदीयतादृशप्रवृत्ते षअ इति पूष स्यात्, प्सर-(<^a/*प्स्+अप् प्र यद्र) इति उप च स्यात्, बस अन्तोदात्तश्च [तु PW GW L५५१ (यत्तु स-प्सर- देव-प्सरस्, मधु-प्सरस्, सु-प्सरस्-)] । यद्वा (^a/*अप्>) *अप्स्+र- (<^a/*ररा+क) इत्येवम् उस् थातीय स्वर स्यात् (पा ६, १, १४४) । नापू कल्पे अप्सस्- इति पूष वेल्यप्यवान्तर इव कल्प-स्यात् (या ५, १३) । अथवा, ३ अप्-(<अप्)+^a/*सु+अच् प्र (या गप्) इत्येव सत्युक्पूर्वस् थातीय एव स्वर

स्यात् । अथापि वा २अप्- इति पूष इतिमात्र नापू कल्पाद् विशेष स्यात् (तु शौ २, २, ३, PW प्रभृ) । यत्तु ?अप्सरस्- ।

^g) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । 'पत्यौ' (पा ६, २, १८) इति न प्रवर्तते पति-शब्दस्य भर्तृपर्यायत्वात् ।

^h) तु सटि काठ ३५, १४ । तेन तावत् यनि पा अङ्गीकृत (तु नाउ टि) ।

ⁱ) महाकूटा श्रुति शौ ६, ४९, २, क ४८, १३ इत्य-त्रापि क्रियताचिदिवाऽन्तरेण द्र । उक्ते शौ 'उत्तरद्रौ' इति श्रवणाद् उत्तर-द्रु- (तु प्लु-द्रु-, सु-द्रु-) इति प्राति भवति । ततश्चेहाऽपि तत्-सदृश पद-विभाग समाहत द्र । उक्ते क मूको 'अप्सरद्रु' इति यच्छ्रूयते तत अप्सरद्रु- इति प्राति भवेत्, तच्च मूलत 'अप्सर-द्रु' इत्यस्य सत प्रामादिकोऽपपाठोऽपलेखश्चेति समान्यते । तदेव त्रीणि प्राति भवन्ति । उत्तर-द्रु- इति शौ, अप्सर-द्रु- इति क, अप्सर-द्रु- इति काठ (मुपा) । त्रयाणामपि समानमग्निविशेषणतयाऽनुपदश्रूयमाणोपरशब्दलिङ्गित-वैद्युताग्निपरत्वमास्थाय, अप्सर-विशेषणसामर्थ्याद् अ-इन्धनतया तात्पर्यत पर्यवसान सुकल्पमिति दिक् ।

^j) व्यु कृते तु ?अप्-सर- । उप प्र. तु ततो विशिष्ट द्र । तथाहि । तत्र कल्पविशेषेण तत्तत्-कार्यमुद्दिश्य उप. अप् इति वा क इति वा अच् इति वा प्र यक् स्यात् । इह तु असुन् इति वा कसुच् इति वा असुच् इति वा यक् प्र. द्र इति दिक् ।

११, १२, १५, १५, १८, ४, १६, २८, ३, १३९, ११, -०रस् शौ ४, ३७, ३-५, पै १३, ४, ४-८, १५, १८, १, -रसाम् क १०, १३६, ६, मा २४, ३७, का २६, ८, २, तै ५, ५, १६, १, मै ३, १४, १८, ४, १४, १७, काठ ४७, ६, शौ ६, १३०, १, पै १, २९, १, ८९, २, ५, २९, २, ३८, ६, १३, ४, ६, -रसौ मा १५, १५, १६, १७-१९, का १६, ४, १, ३, ५, ७, ९, तै ४, ४, ३, १, २, मै २, ८, १०, काठ १७, ९, क २६, ८, शौ ६, ११८,	१, पै १६, ५०, ३, -०रसौ शौ ६, ११८, ३, पै १६, ५०, ५, -रस्सु खि ४, ८, ३, -रा क १०, १२३, ५, पै ४, १६, २, १३, १०, ४, १६, ४६, १० [०रस्-गन्वर्व०] १अप्-सर्व- ^१ - ^१ वम् ^१ क १०, ६५, ३ अप्सर्व- २अप्- ^१ अप् द अप्सर्व- ^१ अप् द १अप्-सा ^१ - ^१ प्सा. क ९, ६५, २०, ७१, ८, ८८, १, औ २, ३४५, जै ३, २९, २, -प्साम् क १, ९१, २१, ६, १४, ४, मा ३४, २०, का ३३, १, १४, मै ४, १४, १ अप्सु- २अप्- ^१ अप् द	अप्सु ^१ - ^१ प्सव क ७, ४, ६ अ-फ(ल)>ला ^१ - ^१ ला क १०, ९७, १५, मा १२, ८९, का १३, ६, १५, तै ४, २, ६, १, ४, मै २, ७, १३, १, काठ १२, १३, १६, १३, १, क २५, ४, शौ ८, ७, २७, पै ११, ६, ३, १६, १४, ६, -लाम् क १०, ७१, ५ अ-फालकृष्ट- ^१ ष्टम् पै १५, २३, १३ अ-वद्ध, द्वा ^१ - ^१ द्धम् तै ३, १, १, २, ६, १, ७, २, -द्धया मै ३, ७, ६, -द्धा तै ६, १, ७, ५, -द्धा मै ४, २, १३, -द्धेन मै ३, ७, ५ अ-वधिर ^१ - ^१ रम् क ८, ४५, १७
---	--	--

^a) साशयिकोऽवयवस्य क्रेत । पपा तदभावो भवति ।
अप्सर्व- + मत्वर्थीयो व. प्र इतीव सा अभिप्रेयात् (तु
अनुपद भ्रूयमाणम् अण्व- इति) । '२अप्->अप्सु'
इत्यतोऽसावेव प्र इति NIV (अन्यत्र अण्व- इति
साहचर्येण समुद्र- इत्यस्य श्रुतेस्तत्-पर्याय एवेहाऽपि
भ्रूयेतेत्यभिप्रायः) । २अप्- + सव् (<√/१स् इति
GW) । जलोषवत्त्वमात्रस्याऽण्वशब्देनैव गतार्थत्वात्
तत्-पुनरुक्तमात्र मा भूदिति जलजनकत्वेन विशेषणे चम-
त्कार स्यादित्यत्र विशेष द्र ।

^b) किमिदं रु इति मन्देह । कुत इति । यनि द्वि१
सतोऽपर्याप्तत्वादिति । कथमिति । वा क्रिप अभावे सति
तदक्षेपस्याऽनिवार्यत्वप्रसङ्गादिति (तु सा प्रभृ) । का
हानिरिति । सम्भवति खलु समाधान आकाङ्क्षापूर्त्यभावा-
ऽऽत्मनो दोष स्यादिति । किं तत् समाधानमिति ।
उच्यते । नापू >√/अप्सर्व (नाधा) > -वन् इति
छडि प्रपु ३ रु इत्येव सति 'अर्णवं जलधिमात्र सन्त
जलजनकमकुर्वन्तेन दैवेन चित्रेण रावसा प्रभावितेन सता
जनता-तापाऽपहृत्या इव स्त्रीयजलप्रदानमप्यकारयन्' इति
कृत्वा तृतीयपादमात्रेण वा अपि पूर्येत च, यच्च नाम
यच्छिरस्कस्याऽस्य पादस्य चित्रराधस्तया देवा विशेष्ये-
रशिति मुख्य प्रयोजन भवति, तदपि सिध्येति ।
अनया दिशाऽस्य सपूर्णवाक्याऽऽत्मकस्य पादस्य तादृशेनैव
सता तच्छिरस्क्रेण तुरीयेण पादेन समीचीन प्रतियोगित्व
प्रतीयेतेत्यपर काव्यसौष्टवपरो विशेष द्र । नन्वेवमपि
कथमिव 'वमर्णवम्' इति श्रूयते न 'वन्नर्णवम्' इति ।

छान्दसमत्र रह इति । किं च तदिति । यत्याख्य-
मिति । किं तत् इति । मूलतो जागत नामैतच्च छन्दो
भवति । यत्र प्रथमद्वितीयतुरीयेषु पादेषु पञ्चमादक्षरादन-
न्तर च तृतीये पादे तु चतुर्थोदक्षरादनन्तर च यतिर्
भवति । यतिसौकर्यप्रयोजितेन 'वन्' इत्यत्रत्यस्याऽचो
विलम्बितेनेव सतोच्चारणेन तद्वत्त्वाऽभावप्रतीति 'वन्+
अर्णवम्' इत्यस्या सहितायामुपस्थिताया नकारद्वित्व
प्राप्तवानमिव सद् बाध्यते, कालेन च 'वन्नर्णवम्' 'वमर्ण-'
इत्येव यतिसंस्कारच्युत्याऽन्यायसंयस्येव नकारस्य
मकाराऽऽपत्ति परिणामेदिति सुवेचा सभावनायाऽल स्यात् ।

^c) १अप्- + √/सर्व-विट् प्र । अनुनासिकस्याऽऽत्वं
कृत-प्रस्व (यक्र पा ३, २, ६७, ६, ४, ४१, २, १३९) ।
प्रायेण सोम-विशेषणतया श्रुतीनाम् १अप्- इति पूष
इत्यकल्पि । यज्ञियकर्मणा मुख्यसावकत्व-दृशा २अप्-
इति वा पूष इत्यपि सुवच स्यात् । उभयथा स्वरसंस्कारौ
समानौ द्र ।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप १अप्सु-
इति कर्तरि निष्पन्न यद्र [वैतु GW प्रभृ उप भावक-
र्मणोर्निष्पन्न स्यादिति कृत्वा बस इति प्रतिपक्षा सन्त
स्वरतश्चोदत्वमापद्यमाना (तु टि अ-दू-)] । यत्तु सा
६अ+अप्सर्व- इत्येतज्जन्म बस इव प्रतिपदे, नाऽद्याऽपि
सुभेद तद्रह इति भूयसी विमृष्ट शरणायाताम् ।

^e) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^f) विशिष्ट इह बाह्वच (१०, ९७, ३) पाभे ।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

अ-बन्धन^a- न ऋ ३, ५५, ६
 अ-बन्धु^b- न्धव ऋ ८, २१, ४,
 -न्धु^c शौ ६, १२२, २, पै १६,
 ५१, ६, -न्धुना ऋ १, ५३,
 ९, शौ २०, २१, ९
 अ-बन्धुकृत्^d शौ ४, १९, १, पै ५,
 २५, १
 अ-बन्धु^e- न्ध्र काठ ४, १६, शौ
 ४, १६, ७^f, पै ५, ३२, ८^g
 अ-बल, ला^h- लः ऋ ५, ३०, ९,
 -लान् शौ ३, १९, ७, पै ३,
 १९, ६, -लेन शौ ३, २९, ३
 अबल-धन्वन्ⁱ- न्वन शौ ३,
 १९, ७ पै ३, १९, ६
 अ-बलास^j- सौ शौ ८, २, १८, पै
 १६, ४, ८
 अ-बलीयस्^k- यस मै ४, ६, ८^l
 अ-बलीयसी- सी मै ४, ६, ८,
 -सी काठ २९, ८, -सीम् मै

४, ६, ८
 अ-वाधित^m- तः ऋ १०, ९२, ८
 अ-विभीवस्ⁿ- म्युष ऋ १, ११,
 ५, कौ २, ६०१, जै ३, ४८
 १७, -म्युषा ऋ १, ६, ७, ९, ५३,
 २, कौ २, २००, १०६५, जै ३,
 १८, ७, ४, ७, २, शौ २०,
 ४०, १, ७०, ३
 अविभ्युषी- षी शौ ३,
 १४, ३
 अ-विभ्यत्^o- म्यत् ऋ ६, २३, २, शौ
 १९, ६५, १, पै १६, १५०, ४
 अ-बुध्न^p- ध्ने ऋ १, २४, ७, -ध्नेषु
 ऋ ८, ७७, ५
 अ-बुध्न्य^q- ध्यम् ऋ ४, १९, ३
 अ-बुध्यमान, ना^r- नम् ऋ ४, १९,
 ३, -ना ऋ १, १२४, १०, ४,
 ५१, ३, -नान् पै १३, ७, १०^s,
 -ने ऋ १, २९, ३, शौ २०,

७४, ३
 अ-वज्जत्^t- वजन्तः खि ५, १५, ७.
 अ-वज्जा, १अब्द-, २अब्द- २अप्-
 <✓/अप् द
 अ-वज्जि^u-
 अब्दि-मत्^v- मान् ऋ ५, ४२, १४
 अ-ब्रह्मन्^w- ह्मा ऋ ४, १६, ९, १०,
 १०५, ८, खि ५, १३, १, शौ
 २०, १२८, ६^x, -ह्माणः ऋ ७,
 २६, १
 अ-ब्रह्मन्-ता^y- ता ऋ ५, ३३, ३,
 मा १०, २२, का ११, ७, २
 अ-ब्रह्मवर्चसिन्^z- सी मै ३, ६,
 ५, काठ २३, २
 अ-ब्राह्मण^{aa}- णि तै २, ५, ११, ९,
 मै १, ४, १२^{ab}, काठ ९, १६,
 ३२, २^{ac}, शौ १२, ४, ४३,
 ४४, ४६, -णिण्य मै १, ४,
 १२, -णाः मा ३०, २२^{ad},

^a) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^b) वा क्रिवि भवति ।

^c) तस नञ्-स्वर । उप बन्धु-+✓/कृत्+कर्तरि
 क्तिप् [तु w टि, वैतु PW प्रसू ✓/कृ इति
 (एक एव पदार्थो जाभि-कृञ्चाऽजाभि [=अबन्धु]-वृच्च कथ
 वत् स्यादित्येते व्याहतवाचस्तु स्यु)] । यदपि सा
 'अ-बन्धु-' इत्येतत् रूप इति कृत्वा व्याख्यत्, तदपि
 स्वरतो दुष्येत् । उस सति उपप्रस्व ह्यापयेत्, प्रप्रस्व
 च नैवोपपद्येतेति यावत् ।

^d) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप
 ✓/बन्धु+करणे रन् प्र उस (पाउ २, २७) ।

^e) सभाव्यमानलिपिप्रमादतश् च्युत-रेफस्य सा एव
 प्रामाण्येन ध्रियमाणा 'अबन्धु' इति मुपा चिन्त्य ।
 मूको कुत्राऽप्यसन्नेतितवाच्च शाखान्तरविरोधाच्च (तु नापू
 काठ च नाउ पै च स्थ) ।

^f) अप्रामाणिक खल्वय मुपा अ-वध्नि^g- इत्यस्य
 प्राप्ति (यद्र.) मूको उपलब्धेस्तत्तया सु-शोध द्र ।

^g) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^h) 'न बलासो यत' इति कृत्वा बस अन्तोदात्त
 (पा ६, २, १७२) । यत्तु सा बलाऽक्षेप्तृपरत्वेन वृत्ति-
 माचष्ट (शौ ४, ९, ८), तन्न । उप बल-क्षेप्तृवृत्तितया

दु साधत्वात् (यत्तु टि) ।

ⁱ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप. यद्र ।

^j) तम उप क्यबन्ते कृत्योक्तीय स्वर (पा ६,
 २, १६०) ।

^k) 'अ-विजत्->-जत्' इत्येतेन चतुरक्षरेण शोधे-
 नाऽऽनुष्ठुभ पाद सुप्र स्यात् सुखिष्ठश्च प्रतीकस्या-
 ऽर्थः । ✓/विज् इत्यस्य ✓/कुप् इत्यस्य चाऽर्थयो
 प्रतियोगित्वसिद्धेरित्यभिसंधे ।

^l) स्पष्टेतरत्वात् व्यु प्रशिक्षा भवति । तस कृत्-प्रस्व
 (पा ६, २, १३९) इति, प्रप २अप्-इति, उप च भावे<
 ✓/१दा इति सा । अस्य प्राप्ति २अब्द- इत्येतेन समानप्रवृ-
 त्तिकत्वे सति उप कर्तरि प्र इतीव वृत्त्वा PW प्रसू मन्त्रे सह-
 चरितम् 'उदनिमान्' इत्यपर वि. लिङ्गमुद्रावयेयुर्यथेहापि
 तदर्थसन्निवापकम् २अप्- इति प्रप स्यादिति । पूर्वार्थे
 'स्तनयन्त रुवन्तम्' इत्येते अपरे वि तु लिङ्गान्तरं
 सती पर्जन्यघोषेष्वभिप्राय संकेतयेताम्, आ✓/बद्->
 *आ-बद्->*आब्दि>अब्दि- इत्याकारक वर्णपरिणाम
 चोपस्थापयेताम् (तु उपब्दि- इत्यत्रत्यम् उप.) ।

^m) मतुप् प्र स चोदात्त (पा ६, १, १७६) ।

ⁿ) 'ब्रह्मणः' इति पाण्डु मुपा ? ।

^o) भावे तल् प्र । लिट्स्वर. (पा ६, १, १९३) ।

का ३४, ४, ४, मै १, ४, ११, १,
शौ ५, १७, ८, ११, १, ३२, पै
९, १६, ६, १६, ९१, ६,
-॥णाय काठ २८, ४, ५, ४
४४, ४, ५
॥अब्राह्मणो(ण-उ)क्त- -क्त तै २,
६, १०, १^३
अभ-
अ-भक्त- -क्तम् ऋ १, १२७, ५, ३,
३०, ७, तै १, ७, ३, ०, ॥, -क्त
ऋ १०, ११२, १०
॥अ-भक्तु- -तु काठ ७, १५, क
६, ५
॥अ-भक्षणीय- -यान् काठ ३५,
१६, क ४८, १४
॥अ-भक्षयित्वा- मै ४, ६, १
अ-भग- -ना शौ ५, ३१, ११, पै
५, २४, ५
१अ-भय- -यम् ऋ २, २७, ११,
१४, ४१, १२, ३, ४७, २, ४,
२९, ३, ६, २८, ४, ४७, ८,
१०, ७, ७७, ४, ८, ६१, १३,

९, ७८, ५, १०, ६३, ७,
१३१, ६, खि २, २, २, ४, ४,
०, ४, ४, २, ५, २४, मा ७,
३७, १८, ६, २०, ५१, १,
३६, २२, का ७, २०, १, १,
१९, ४, २, २२, ५, ५, ३६,
१, २२, तै १, ४, ४०, १,
७, १३, ४, २, १, ११, ६, ४,
७, ३, २, मै १, ३, २३, २,
२, १०, ११, ३, ४, ९, ०७,
१२, ५, १४, १४, काठ ७,
१२, ८, १६, १३, १६, १८,
९, ३७, १०, क २८, ९, ४८,
२, १, १, २७४, २, ६७१,
जै १, २९, २, ३, ५५,
१२, शौ ४, २१, ४, ६, ३२,
३, ४०, १, २, ५०, १, ७,
९६, १, ८, १, १०, ११, २,
३१, १३, १, ५, १८, ३, ६१,
१९, ३, ४, ८, ७, ९, १३,
१४, १, १५, १, ४, ५, ६,
१६, १, २७, १४, ४४, १, २०,

२०, ७, ५७, १०, १२५, ६,
पै १, २७, १, २, ४, ३, ३५,
१, ४, ५, ६, ५, १७, ३,
१०, ८, ४ १३, ३, १५, १४, १४,
१५, ३, १, १६, १, १०, -यस्य
पै १, २७, ३, -या शौ १९,
४५, ४, पै १५, ४, ४, -यानाम्
ऋ १०, ९२, १४ -यानि ऋ
९, ९०, ४, मा ११, १५, का
१२, २, ४, तै ४, १, २, २,
मै २, ७, २, ३, १, ३, काठ
१६, १, क २९, ८, कौ २,
७६०, -ये ऋ ३, ३०, ५, तै
५, ७, २, ४, काठ १३, १५
अभय-कृ- -र ऋ १०, १५, २,
खि १, ५, ४, शौ १, २१, १, १,
८, ५, २२, पै २, ८८ ४, १,
१६, २८, ११, १५२, ८
अभय-कृ- -कृतौ मै ४, १३, ९
अभय-तम- -मेन ऋ १०, १७,
५, मै ४, १४, १६, शौ ७,
१०, २

^{a)} तत्स पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) । उप यद्र ।

^{b)} तु टि १*अभि-, २अभि ऋ (८, ५९, ३),
*उभ-, *द्व- ।

^{c)} तस नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^{d)} सस्व नापू द्र । उप भक्त-कृतु- इति वस ।

^{e)} तस नञ्-स्वरः [पा ६, २, २, नञ् नेह गुणप्रतिषेध-
विषय इत्यभिसवे (वैतु पा ६, २, १५५, १६०)] । उप यद्र ।

^{f)} वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^{g)} तस नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप $\sqrt{\text{भी}}$
>भय- (यद्र) इत्यस्य भावे च तद्धेतौ च वृत्तिमुपजीव्य
यनि प्राति अपि भय-भावाऽभावे न च (तु ऋ २, ४१,
१२, ३, ४७, २ प्रभृ) भयहेतुत्वाऽनवच्छेदकतया वि
च (तु ऋ २, २७, ११, १४ प्रभृ) श्रूयते । यतु सा
प्रभृ वस इति कृत्वा वि सत् यनि प्राति व्याचक्षीरन्,
तदसत् । अन्तोदात्तत्वाऽऽपत्ते (पा ६, २, १७२) । ऋ ६,
४७, ८ इत्यत्र वि सदप्येतत् नापू पदेन समानाधिकर-
णमिति सा । नाउ तथेति तु स्थिति (तु GW) ।
अथ ऋ ७, ७७, ४ इत्यत्र चाऽर्थो गम्यः द्र [तु ऋ

९, ७८, ५, वैतु सा प्रभृ यनि वृत्ति-सामान्येन इतीव
कृत्वा भिन्नलिङ्गेन नापू सप तत्सामानाधिकरणमिच्छव
(श्रुतिस्वारस्य-प्रतिकूलस्त्वेष वाद द्र)] । अथापि यत्
सा ऋ १०, ६३, ७ इत्यत्र वि सदप्येतत्तथा न प्रति-
पेदे वा चाऽर्थोपक्षेपेणाऽस्य पृथक् कर्मभाव चाऽऽतस्थे,
तत्र । विशेष्यतयेष्टस्य सत् शुर्मन्- इत्यस्य नाउ तेन
तेन वि युक्ततया श्रुति-प्रसिद्धे (तु ऋ १, २२, १५,
३४, ६, ५८, ९ प्रभृ) ।

^{h)} उस उप कर्तर्य अच् प्र थाथीय-स्वरश्च (पा ३,
१, १३४, ६, २, १४४) । सुपोऽलुगर्थं द्वि विभक्ते-
रायलुक् उस (पा ६, ३, १-२४) । एव तावद् अनुब-
न्वमात्रविशिष्ट सन् खच् प्र (पा ३, २, ४३; ६, ३, ६७)
इति पृथग् अन्यथासिद्धो भवेत् । तत् किमिति । लाघव
च समाननिष्पत्तिशब्दान्तरसंन्यायत्व चेति (तु नाउ) ।

ⁱ⁾ उस उप कर्तरि क्तिप् । कृत-प्रस्व. (पा ६, २, १३९) ।

^{j)} सस्व द्विपू द्र । *भय-तम- इति उप द्वस, यद्वा पतस,
[='भयात् तम' (भावे < $\sqrt{\text{तम्}}$ < $\sqrt{\text{सम्}}$) प्रवृत्तिनिरोध-
(तु पजा. $\sqrt{\text{थम्}}$, eng $\sqrt{\text{stem}}$)] । एस्थि. सर्वदिग्वेदि-

अभय-त्व- -त्वम् काठ ३५, १	अ-भाग-गा ^१ - -ग क १०, ८३, ५,	काठ १०, ७, -यम् मै १, ६, ५
अभय-सुनि ^२ - -नि मा १९, ४८,	मै १, ४, १२॥, काठ ५, २॥,	१अभि ^३ -
का २१, ३, १९, मै ३, ११,	शौ ४, ३२, ५१, पै ४, ३२, ५१,	२अभि>भी ^४ ऋ १, ५, १६, ११,
१०, काठ ३८, २	-॥गम् तै २, ६, ४, २, -॥गा.	२ ^५ , [८ ^६ , ६, ६०, ७ ^७],
२अ-भय ^६ - -यम् खि ४, २, १० ^७	मै २, ५, १, -॥गानि तै २,	१९, ९ ^८ , ३१, १८ ^९ , ३३, ९ ^१ ,
॥अ-भर्तव्य ^८ - -व्यम् मै ३, ६, ७	६, ३, २, ५, १, १, १	११, ३७, १ ^{१०} , ४२, ८ ^{११} ,
अ-भविष्यत्- -व्यत् पै १६, ४६, ३	॥अ-भागधेय ^९ - -य मै ३, ३, ९,	४५, ८, ५१, १०, १०,

तृत्वाद् अज्ञातपदार्थभयहेतुकगतिप्रतिबन्धाऽभावपूर्वकपूषा-
ऽस्माद्यत् इत्याकारक श्रुतिस्वरमो भवतीति कृत्वा
वा तृ१ सत् क्रिवि द्र [वैतु 'तम' इत्यश तमपो-
ऽनर्थान्तराकुर्वाणो विशेष्यभूतमार्गार्थमुपचिक्षासु. सा
(तु GW अनु NW श्रुत्यपुष्टे (तु द्विप्रति) भयराहित्य-
सामान्ये पूष वृत्तिमदिति कृत्वा ततोऽगुणवचनादपि सत
आतिशायनिक प्र ऊचिवान् सन्नितरामुपेक्ष्य (तु MW)]।

^५) कर्मण्युपपदे /सन्+इन् प्र । कृत्-प्रस्व (पा ३,
२, २७, ६, १, १९७, २, १३९)।

^६) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। मुपा 'मे'
इति नाप् सना 'मा' (द्वि१) इत्येव कृत-शोध सच्छन्दो-
ऽनुरोवतो विसहितमेव श्राव्येत।

^७) तस. उप कृति कृत्योकीय स्वर. (पा ६, २, १६०)।

^८) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^९) तु टि २अभि (ऋ ८, ५९, ३, कौ २, १००५),
अभि (माशत्रा ४, २, १, २५) च।

^१) छन्दोऽनुरोवत कचित् सपा दीर्घ श्रूयते (तु ऋ
२, ४१, १०, ४, ३१, ४, ७, ३२, २४, प्रभृ)। अथवा
मौस्थि (तु टि अभ्या/धा>अभ्यादधामि मा २०,
२४) कचित् न प्राति ह्रस्वाऽभाव उस्स. (पा १, २,
४७) इतीव सुवचम्।

^२) लक्षणे कप्र 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित [तु सा, वैतु
PW प्रभृ 'अभिप्रगायत' इत्येव योजुका सन्त एकपदा-
ऽवच्छेदेनाऽन्याया द्वैस्वरी प्रति चोद्या (यथा त्वय नि
कप्र एव स्यान्न ग इत्यत्र तु ऋ १, ४, १०, ५, ४, ३७, ४,
यत्रोक्त एव लक्षणार्थं च समर्थते)]।

^३) लक्षणे कप्र 'त्वाम्' इत्येतदन्वित [वैतु सा
PW प्रभृ 'अभि-प्र/णु(<नु) इति ह्रस्वपृष्ठ धा
उपकलय ततोऽन्यायद्वैस्वर्यविशिष्ट किप श्रावयन्त
चिन्त्या (तु नाटि)]।

^४) लक्षणे कप्र 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित [वैतु सा
GW प्रभृ 'अभि/नु, नू' इति, तु ऋ १, १४४,
२, ३, ५१, १, ४, १, १६, ३२, ४, ५, ५, ४, ६, ३८,

३, ६०, ७, ७, ३२, २२, ८, ३, ३, ६, ३४, ८, १२, १२,
१५, २१, ५, ६९, ११, ८८, १, ९, १२, २, १७, ६, २६, २,
[३२, ५, ३३, ५], ५६, ३, ६४, २१, ६८, ८, ७१, ७, ८०,
२, ८६, १७, २५, ९९, ४, १००, १, १०३, ३, १०४,
४, ११०, ६, १०, ६८, १, १२३, २, मा २०, ६९, पै २, ६,
१, ५, १९, १ प्रभृ (यदेतत्-प्रकारकेष्व अन्ति चत्वारिंशत
सख्यातेषु स्थ अन्ये अभिना /नु, नू इत्यस्य तिङ् वृत्तमुप-
सर्जयेयु [तु यस्य टिटि], तदनिष्टम्। मौस्थि आत्मा-
ऽनुयोगिकगतिमिति वचनस्य /नम् इत्येतत्-सजातस्य
सत /नु, नू इत्यस्य वर्णकमेदेन सकर्मकत्वे सभवत्यपि
[तु यस्या टि /नम्, /नु, नू] प्राधान्येनाऽकर्मक वृत्त-
मेव श्रूयते। एस्थि स्वाभाविकमेवैतद् यथा तत्र यदभि-
प्रायेणैतद् नवनाऽऽख्यमात्मगं कर्म प्रवर्तते, तच्च च वा
अभिन्युक्तया द्वि वा श्राव्येतेति। एव तावद् 'अभि
प्रणोनुम [ऋ १, ११, २, ७८, १-५] इति द्वयोरपि नि स्वरं
श्रावयन्ती साहितिकी प्रवृत्तिश्च 'अभि अनूपत' [ऋ ९,
८०, २] इति स्वरद्वयपरा पपा उपलभ्यमाना प्रवृत्तिश्च
भूयोपि यदुक्त भवति तत्-प्रामाण्याय कल्पेताम् इति दिक्]।

^५) लक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित (तु सा GW,
वैतु PW MW 'अभि सज्जामि' इति)।

^६) लक्षणे कप्र 'वस्य' इत्येतदन्वित [तु ऋ १,
१४१, १२, १०, १८२, १ प्रभृ; वैतु. सा (प्रमादाच्छ्यु-
तपद इव), GW 'अभि - प्रणेधि' इति]।

^७) इत्यभूताख्याने कप्र [अमन्यमानानामभ्युक्तं यथा
स्यात् तथा मन्यमानब्रह्मसंयुक्त्वन इन्द्रस्य दस्यु-निर्भातृत्वे
श्रुतिस्वारस्य द्र (वैतु सा 'अभिमन्यमानै' इत्येक-
पदावच्छेदेन द्वैस्वर्यमनुजानान, GW च 'अमन्यमानान्
अभि अधम' इत्येवं पृथग् वाक्य कुर्वाण)]।

^८) तु टि क १, ५, १, ५१, ११।

^९) लक्षणे कप्र 'सुयवसम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा
PW. प्रभृ. 'अभि नय' इति)।

^{१०}) लक्षणे कप्र 'विप्रम्' इत्येतदन्वित [वैतु वे सा PW
प्रभृ 'अभि/अर्च' इति, तु ऋ १, १०१, ७, ४, १, १४,

५२, ५^a, ५४, १०^b, ६१, १०^c,
७१, १०^d, ७८, [१^e, २-५]^e,

८४, ४^f, ९२, १०^g, १०१,
६^h, ७ⁱ, १०८, ६^j, ११९, १,

१२१, ८^k, १२५, ७^l, १३४, १,
१३५, ४, ६^m, १३९, ३ⁿ, ८^o,

५, २९, १२, ४१, ८, ६, २१, १०, २२, १, ५०, ६, १५,
७, २३, ६, ८, ४०, ४, ९, ९७, ४, १०, १, ३, ६४,
३, ९२, १३, १४८, ३, मा ४, २५, गौ ७, ८७,
१, १३, ३, २३, प्रभु (यदेतत्-प्रकारकेव अन्ति विज्ञति
सत्यतेषु स्य यनि कप्र मन परेषा केषाचिन् [यस्य द्र]
✓अच् इत्येतत्तिङ्गतेन युक्त ग अभिमतो भवति,
तच्चिन्त्यम्। ✓गै, ✓नम् ~नु, नृ इत्यादिस्मान्तात्पर्यक-
धात्वन्तरस्मानन्यायभात्तवे मति। ✓अच् इत्यस्य मौस्थि
अकर्मकस्य सत सरूपसजातपरिणामपरिभाषया समर्मक-
त्वाऽऽविर्भावस्य सूपपदन्वदर्शनात् [तु यस्य टि]। एमि
एवजातीयाना वा अकर्मकाणा सता कप्र द्वारा तद्वाच्य-
क्रियालक्ष्यभूत पदार्थजातमभिद्योति भवतीति मत
भवति। प्रकृते चैतत्-प्रोद्वलक किञ्चित् सौवरमपि प्रदर्श-
नायोपलभ्येत। तद् यथा। ऋ ४, १९, ५, ५८, ८,
६, ३६, २, ७, ३४, ५, ८, ४९, १, ६९, ४, ९२,
५ प्रभु स्य द्वौ नि सह श्राव्यमागौ सन्तौ स्वरपार्थक्य-
संकेतितपृथगन्वयौ [तु यस्य टि] भवत [वैतु ऋ १,
१२६, ७, ९, ११०, ५ प्रभु स्य यत्र सहश्रुतिमपि
भजमानौ नि परस्वरसंकेतितेकान्वयौ भवत तु यनि
टि ऋ १, ५, १, ११, २ प्रभु]]।

^a) उपमानोपमेयभाववैशद्यार्थमभिलक्ष्यस्य प्राधान्येन
समर्पयितव्यत्वात् कप्र (तु सा GW, वैतु PW MW
'अभि सन्तु' इति)।

^b) लक्षणे कप्र 'ईम्' इत्येतदन्वित (तु GW प्रभु,
वैतु सा 'अभि जिघ्नते' इति)।

^c) 'अभि' असुञ्जत् इति क्रियायोगमाह वे। नत्वसौ
मन्त्रस्वारस्यमवादी। कर्मप्रवचनीयत्वे हि तृतीये पादे
यज्जलमोचन श्राव्यते, तदेव चतुर्थे ऋणे श्रवोऽभिलक्ष्यो-
द्दिश्य वेति प्रतिपादनेन हेतुयोगत उपपाद्यत इव (तु GW
प्रभु)। सा अभ्याहृतक्रियान्तरेण अभेराभिमुख्याऽऽत्म-
कर्ममपार्थमिव युयोजयिषति।

^d) स्वार्थप्रधानम् अव्य।

^e) तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १।

^f) लक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित [तु दिव (यस्य),
वैतु वै सा PW प्रभु 'अभ्यक्षरन्' इति]। 'शुक्रस्य
त्वाभि, अक्षरन्' इत्येव विसंधेय पाद द्र।

^g) इत्यभूतलक्षणे (=त्वं अर्थे) कप्र द्र [वैतु सा
ग. अयमिति कृत्वा 'प्राप्य' इत्यध्याजिहीर्षु, PW प्रभु

च 'अभि शुम्भमाना' इत्येक पदमिच्छन्त सन्तोऽपार्थ
सामान्य स्वरलक्षण तिरोधापयन्तश्च आत्म अकर्मकवृत्तस्य
✓शुम्भ इत्येतस्य वा कर्मतयाऽनन्वितेनापि वर्ण-पदेन
सकर्मकतामापादयन्तश्च नितरासुपेक्ष्या (तु ऋ १, ८५,
१, ६, ६४, २ प्रभु)]।

^h) लक्षणे कप्र 'यम्' इत्येतदन्वित (तु ऋ ३, ३,
३ यत्र 'अधि' इति कप्र समाने वा श्रूयते, ऋ गणू,
३, २०, ३, १०, १००, ४ च यत्र स/धा इत्यकर्मक
वृत्तमितीव कृत्वा श्रूयते, वैतु सा PW प्रभु 'अभिस-
दधु' इति)।

ⁱ) तु टि ऋ १, ५१, १।

^j) यच्छिस्वेन पूर्वार्धवाक्येनोपक्रान्तस्य तदा परामु-
ष्टस्य श्रद्धा-पदार्थस्य प्राधान्येन समर्पयितुमिष्टत्व प्रती-
यते। तत्-सावनभूतोऽभि कप्र भवति। 'अभ्या यातुम्'
इति योग ब्रुवन् GW चिन्त्य। अभ्यर्थस्योपसर्जनीभावा-
ऽनिष्ठाऽऽपत्तेः श्वाऽपलक्षणगतिद्वैस्वर्यदोषप्रसक्तेश्चेति दिक्।

^k) लक्षणे कप्र ['यत् त्वया युद्ध + त्वय्य (योधान्
इत्यत्र हेतौ प्र द्र) अतो युद्धसहसुत्सम् (=सोमम्)
अभिलक्ष्य (=स त्वया प्रायेत) हरी दिव. (=दिवि
स्थित्वैव) आदय (येन दूरमभ्वान सपारयेताम्)'] इति वा
द्र, (वैतु सा पच्छो नव वाक्य कुर्वाण 'उत्स=शत्रुम्
अभि(भव)', इत्येवमभ्याहारमुख वा इच्छु, PW प्रभु
च 'अभियोधान्' इत्यत्राऽनुपपन्नद्विस्वरत्वेऽप्यैकपद्य-
मिच्छुव)]।

^l) पृणद्-अपृणद्-विवेक शिश्रावयिषित द्र। तदर्थ
लक्षणे कप्र इति मत भवति। स्वार्थ-प्रधानम्
अव्य इति मन्वान. सा विमृश्य। 'अभिसंयन्तु'
इति गतिववादिन PW प्रभु तु नितरा चिन्त्या।
उक्तविवक्षितार्थस्य प्राधान्येन श्रावणस्य बाधितत्व-प्रस-
गात्, अपलक्षणैकपदाधिकरणक-द्वैस्वर्यप्रसगाच्चेति दिक्।

^m) लक्षणे कप्र 'वाम्' इत्येतदन्वित (तु सा, वैतु
PW प्रभु 'अभ्यसृक्षत' इति)।

ⁿ) यदुत्तरवर्तिन प्रसिद्धपारुच्छेपसक्तचमत्कारलक्षणा-
तया द्विस्क्तस्य कर्तृपदस्य विशेषतयाऽभिनाऽन्वयमिच्छति
सा, तन्निनान्तमतन्त्रत्वादपास्यम्। एव 'हव्या' इति प्रत्यक्ष
श्रूयमाणास्याऽभिना लक्ष्यत्वेनाऽन्वितस्य तृतीयारूपत्वेन
व्याख्याने प्रयत्नोऽपि तदीयोऽपार्थ इति दिक्।

^o) लक्षणे कप्र 'पौस्या' इत्येतदन्वित 'अभि तानि

१४०, ५^a, १४४, २^b,
१४६, ३^c, १६२, ११,

१६४, ३^d, २८०, १७०, १^e,
१७९, ३^f, १८३, २^h, २, २, २ⁱ,

४, ७^j, ९^k, १५, ५^l, १६,
८^m, २३, ६, ९ⁿ, १६^o,

पौस्यानि युष्माक युत्रानि सना भूवन्, तान्यस्मन्मा जारिषु' इति वा द्र (तु GW, वैतु सा 'अभि भू-न्' इति योगमभिप्रयन् 'अस्मत्' > 'स्मान्' इति स्त्रैर परिवर्तुक-श्चाऽपरिवर्तनपक्षेऽभिमव्याख्यायुकश्च) ।

^a) लक्षणे कप्र 'अवनिम्' इत्येतदन्वित । पक्षान्तर-निरासाय तु √इ > एति इत्यत्रत्य सस्य टि ।

^b) तु टि ऋ १, ११, ८, ५१, १ ।

^c) लक्षणे कप्र 'वत्सुम्' इत्येतदन्वित [तु पपा, वैतु सा PW प्रभृ 'अभि सचरन्ती' इति शत्रन्तेन गतित्व ब्रुवाणा (यनि वा सुलभे सति द्वैस्वर्यदर्शनाच् चिन्त्या स्यु)]

^d) लक्षणे कप्र 'रथम्' इत्येतदन्वित [तु पपा, वैतु सा PW प्रभृ 'अभिसुनवन्ते' इति (उपपत्त्यन्तरे सभवत्यपलक्षणाद्वैस्वर्यस्याऽङ्गीकारस्याऽनिष्टत्वाच् चिन्त्याः तु टि ऋ १, ११, ८, ५१, १)] ।

^e) लक्षणे कप्र 'धर्मम्' इत्येतदन्वित (तु ^१सा, वैतु GW, MW 'अभि/वश्' > 'अभिवावशाना' इति) ।

^f) लक्षणे कप्र ['उत (=अपि च) आवीत (सत्) अन्यस्य चित्तमभि (=तदुपाश्रयेण) सचरेणय (भवत्) विनश्यति (तद्विपाकस्याऽन्याधीनत्वात्)'] इति वा द्र तु GRV GRI(टि), वैतु या (१, ५) प्रभृ 'अभि सच-रेण्यम्' इत्येव प्रतिपादुका सन्त स्वरदोषमपश्यन्त (तु ऋ १, १४६, ३, ३, ३३, ३ प्रभृ स्थ यत्र सा कप्र उत्तरवर्तिन एकोपसृष्टात् पदाद् विवेकेन निर्दिशति, PW प्रभृ च सत्यामपि खराऽनुपपत्तावैकपक्षमेवोपाश्र-यन्ति) ।

^g) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'मिथुनौ' इत्येतदन्वित [= 'यदि सम्यञ्चौ मिथुनौ सन्तौ आजिमजाव' (तु पपा. स्वरसकेत, वैतु सा √अज् इत्यस्य √जि इत्येतेन पृथक् सताऽपि संभेद कुर्वाण 'अभ्यु(भि-अ)जाव' इति योगमिच्छु, PW प्रभृ च तदनुगतिमात्रेण कृतार्था)] ।

^h) लक्षणे कप्र 'क्षाम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा 'अभि-वर्तते' इति, PW प्रभृ 'अभि-यन्' इति च) ।

ⁱ) लक्षणे कप्र [तु ऋ ३, ५७, ३, ७, ७५, १ (यत्र 'प्रति' इति च 'अच्छ' इति च तथा प्रयुक्तौ भवत), सा च, वैतु PW प्रभृ 'अभि/वाश्' ऋ २, ९०, २, ९४, २, १०, १२३, ३ इत्यत्र च इति] ।

^j) 'उर्वाम्' इत्येतदन्वित सप्तम्यर्थे वेत्थभूतलक्षणे वा कप्र । उत्तरे कल्पे 'उर्वाम्' इत्यत्राऽत्यन्तसयोगे

द्वि द्र (पा २, ३, ५) । यतूत्तरेण 'दृक्षत्' [< √दक्ष, वैतु पपा, ऋप्राति (४, ४१) PW प्रभृ च < √दह इति] इति क्रिप योग इति सा प्रभृ अभिमन्वीरस्तदसत् । एकपदाऽवच्छेदेन द्वैस्वर्याऽनुपपत्ते । एवमभिकर्तृक-विधान-दक्षणाक्रियाप्रतियोगिक-पृथिव्यभिव्याप्त्यर्थस्य प्रविवक्षित-त्वात् तत्-समपकतरतयाऽपि कप्र एव सुवच स्यादित्य-परा दिक् ।

^k) स्वार्थप्रधानम् अव्य स्वार्थेन नाड क्रिप उपरज्जयत् सत् तदीय वि इव भवति । तेन गस तत्फलतथोपन-स्यलैकपद्याऽनुपातिन्यैकस्वर्थे प्राप्त उदात्तवलिङ्गुत्तरत्वात् ग निघातश्च नेह भवति [पा ८, १, ७१ (वैतु सा प्रभृ 'अभिष्यु' इति)] । तर्हि कथं क्रिप षत्वमिति । तत्पूर्ववर्ति-नोऽभे समासवृत्त्या क्रियायोगस्याऽभावेऽनुपसर्गसन्नकत्वा-तदप्रयोजकत्वादित्यभिसवे (पा ८, २, ८७) । नेति । किनेति । अभेरिहोपसर्गसज्ञाया अभाव इति । कथमिति । गतित्वा-ऽभावेऽपि तस्योपसर्गत्वोपगमनेऽस्य निगमस्य ज्ञापकत्वे-नाऽङ्गीकारात्, सामान्येनैतत्-सज्ञाद्वयपार्थक्योपपत्तेश्चेति । एस्थि प्रादीना समासमात्राऽनुयोगिकत्वेन क्रियासबन्धे सति गतित्व स्यात्, समासेऽसमासे चोभयथाऽपि क्रिया-योगसामान्ये तूपसर्गत्व चेति विवेक सुवच (वैतु सा प्रभृ गस इति (यथा च 'उपरौ' = उपरा < २ उपर-) इत्येतच्च (पपा अनु) द्वि ३ भवति, किन्तर्हि प्र ३ इति कृत्वा सकर्मिण्या क्रियाया अनाकाङ्क्षितत्वात् सकर्मकैकप्रवृत्तिर् अभिमवार्थश्च ^१अभ्य(भि/अ)स् इति वा इहाऽर्थानुस-धानतोऽपि नाऽपेक्ष्येतेत्यर्थ २*उपर- इत्यत्र सस्य टि पुनरुपादीयमान यद्र)] ।

^l) लक्षणे कप्र 'रयिम्' इत्येतदन्वित (तु सा, वैतु PW प्रभृ 'अभिप्रतस्थु' इति) ।

^m) लक्षणे कप्र 'न' इत्येतदन्वितः [तु पपा, वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्या(भि-आ)ववृत्स्व' इति] ।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'न' इत्येतदन्वित [अस्मद्विषये ये दूराऽदूरवर्तिनोऽरातय सन्ति तानित्यार्थः द्र । एस्थि अभेरुपसर्गत्वाऽभावादेव 'सन्ति' इत्यत्र षत्वाऽभाव द्र (तु द्विपूटि, वैतु सा MW च 'अभिसन्ति' इत्युल्लक्षण समास वदन्तौ)] ।

^o) स्वार्थप्रधानम् अव्य [=भी-राहित्यवैशिष्ट्यपूर्व-कम् =मौस्थि क्रिवि इति कृत्वा न द्वि १ (तु टि १ अभि-) 'निरासिण' इत्यस्य वा 'जागृधुः' इत्यस्य वा क्रिप वि द्र

३१, २^a, ३९, ७^b, ४१, १०^c, ३,
४, ५^d, १४, ४, १५, ५^e, १६, ४^f,

२९, १३^g, ३२, १५^h, ४६, ४,
५१, १ⁱ, ४^j, ६२, ९^k ४, १,

३^l, १३^m, १४ⁿ, १६^o, ६, १^p,
७, ४^q, १६, १९^r, १९, ५^r,

(वैतु PW प्रभृ केनापि पदान्तरेण ग इति वा कप्र इति वा कृत्वाऽशोनुका सन्तोऽयस्य कैपर्यमप्रतिपादुका, वे सा च 'अभि जागृधु' इति योग वदन्तौ चिन्त्यौ। तथा सति 'अन्नेषु' इति स अयोग्यत्वमापद्येतेत्यभिसधे)।

^a) लक्षणे कप्र 'रथम्' इत्येतदन्वित [= 'विच्छु वाज्यु तमभिलक्ष्य न उत्थाप्याऽवत' (तु PW प्रभृ, वैतु सा 'अभि उदवत' > 'ता' इति योगमभिलापुक सक्षपि वा मगमयितुमशक्त)]।

^b) लक्षणे कप्र 'न' इत्येतदन्वित. [तु पपा GW. ORN प्रभृ, वैतु सा ¹PW 'अभिसददी' इति]।

^c) औ अव्य. नाउ 'सुत्' इत्येतस्य वि [= 'अभितो वर्तमानम्' (तु टि. ऋ २, ४, ९, २३, ९), वैतु सा MW च 'अभीषत्' इति गतियोगं प्रतिपेदति। तन् खरतोऽसत्। तथा हि स्वरद्वयस्योल्लक्षणत्वात्। अथ वा अपि चिन्त्य स्यात् १अभ्य(भि/१अ)स् इत्यस्य कर्मसाकाङ्क्षत्वात् तदयोग्यस्य कर्मपदस्य चाऽश्रुते]।

^d) इदमा निर्दिश्यमानस्य यज्ञस्य वाक्यस्वारस्याऽऽकाङ्क्षितप्राधान्यसंकेतस्य विद्यमानत्वात् लक्षणे कप्र द्र (तु सा, वैतु GW MW 'अभि विचरन्त' इति)।

^e) लक्षणे कप्र 'वाजम्' इत्येतदन्वित [= 'वाजमभिलक्ष्य नोऽस्मान् रोदसी वक्षि' (वैतु सा 'देवान्' इत्याक्षिमेन पदेन कप्र योगमिच्छु वा सर्वथा विपर्ययसुक्त, GW 'अभि वक्षि' इति)]।

^f) इत्थभूते कप्र (=विश्वभुवनाऽऽभिमुख्येन)। वैतु सा. अस्य गतिविभावविषया स्वरद्वयम्। 'विशति' इति क्रिप आक्षिप्येतेति च 'अभिसासहि' इत्येक पदं क्रियेतेति च। तदुभयमयुक्तम्। प्रथमस्याऽनपेक्षितत्वाद् द्वितीयस्य चोल्लक्षणद्विस्वरयोगाऽऽपादकत्वादिति दिक्।

^g) 'अभिमुरभन्ते' इति योगमाहु PW प्रभृ। तन्न। अनिष्टद्वैस्वर्याऽऽपनेर् अनौचित्याच्च। न हि जातोऽग्निरङ्गुलिभि सपुटीभूताभिर्गृह्येत। अत्राऽभिर् भावलक्षण-प्रधानं कप्र द्र। एतदुक्तं भवति। जातमात्रमभि-मभिलक्ष्याऽङ्गुलयस् तद्वन्त ऋत्विजादय स्वस्वनियोगपरा भवन्ति। स/रभ् इत्यस्य व्यग्रीभावेऽर्थ-सगतिरिह द्र।

^h) लक्षणे कप्र 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित [तु PW, वैतु GW 'अभि सुम् आववृत्रन्' इति व्युपसृष्टं योगं ब्रुवन् (तच्चिन्त्यम् अथैवैशिष्ट्याऽप्रतीतेरिति)]।

¹) तु टि ऋ १, ११, ८, ५१, १।

²) लक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ १, ५१, १, वैतु. सा प्रभृ 'अभिप्र अर्चत' इति सगम-यन्त सन्तोऽनुपपन्नद्वैस्वर्यतश्चिन्त्यता भजन्त)।

^k) इत्थभूते कप्र 'भुवना' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ ३, १६, ४)। तथा हि सति विदर्शनसदृशनयोर्विवेकेन समर्पण सुसगत स्यात् [तु टि अभि-वि/पश् > 'अभि विपश्य' ऋ (३, २३, २), शौ (१२, १, ३३), W शौ (६, ३४, ४) वैतु सा PW प्रभृ 'अभि विपश्यति' इत्यनुपपन्नद्वैस्वर्यत पर्यनुयोज्या]।

^l) लक्षणे कप्र 'सुखायम्' इत्येतदन्वित (तु पपा सा, वैतु PW प्रभृ 'अभ्या(भि-आ)ववृत्स्व' इति)।

^m) लक्षणे कप्र 'ऋतम्' इत्येतदन्वित [तु ऋ १०, ३२, १ (यत्र 'वरान्' इत्येतदन्वित), वैतु PW प्रभृ 'अभिप्रसेदु' इत्युल्लक्षणद्वैस्वर्यतश्चिन्त्या]।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'द्वा' इत्येतदन्वित. (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १)।

^o) लक्षणे कप्र 'विश्वम्' इत्येतदन्वित (तु. पपा, वैतु मा प्रभृ 'अभ्यु(भि-अ)सि' इति)।

^p) लक्षणे कप्र [= 'विश्वाश्चर्षणीरभिलक्ष्य (तु 'दूतौ जनान् अनु' ऋ १०, १४, १२) यो विवस्वत आशुर्दूत तम्']। यत्तु वै सा प्रभृ केचित् (तु G SBW GRI, वैतु GW) 'विश्वाश्चर्षणीरभिवति' इत्येव योग्यक्रिया-न्याहारपूर्वकममेविवस्वतो दूतस्य सत सर्वप्रजाऽभिभाव-कत्व प्रतिपादयेयु, तज्ज्ञेष्टम्। दूतकर्मणि भित्तिप्रतियो-गिकवचनादिवस्तुविशेषप्रापणमात्रलक्ष्यभूताया अभि-भवनक्रियाया नितरामप्रासंगिकत्वादित्यभिसंधि।

^q) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित ['त्वदाभिमुख्येन नृभिर् वय शुभैर् द्याव इव (विराजमाना) सन्त (येन त्वत्पसादस्य प्रत्यक्षपात्रता भजेम) अर्थ (ष) क्षप (= ऋतरात्र्यम् तत्संचारनिरोधिकास्तत्राशौक-हेतव) च (सन्त) पूर्वा शरदो मदेम' इति वा, वैतु वै सा प्रभृ 'अभिसुन्त' इति [उल्लक्षणद्विस्वरमपि सदेक पदमिच्छन्त स्वारसिकं वा अंशयन्त. सन्तश्चिन्त्यता-मनुपज्ञा]]।

^r) लक्षणे कप्र 'गर्भम्' इत्येतदन्वित. (वैतु सा प्रभृ 'अभिप्रदद्' इति व्युपसृष्टमाख्यात शिश्रावयिषन्त सन्त. प्राकरणिकार्यविरोधतश्चाऽपलक्षणद्वैस्वर्यतश्च चोद्या)।

२०, ५^a, २३, १^b, २४,
८^c, ३१, ४^d, ३२, ४^e, ४३,
५^f, ४६, ३^g, ५६, ५^h,
५८, ९ⁱ, १०^j, ५, ३, ७^k,

४, १^l, ५, ४^m, ९, ७ⁿ,
२९, १२^o, ३३, २^p, ३^q,
४१, ८^r, ६५, ३, ८६, २^s,
६, ५, ७^t, ७, २^u, ४^v, ९,

५^w, १०, ५^x, १६, ४४;
१७, ८^y, १८, ९^z, १३¹, १९,
३^v, ९^w, २१, १०ⁿ, १२^g,
२२, १^x, २^y, ३४, ४^y,

^a) लक्षणे कप्र 'योषाम्' इत्येतदन्वित [वैतु सा PW प्रभृ 'अभिन्मन्यमान' इति (द्विस्वरयोगं मन्यमानाश्चिन्त्या)] ।

^b) अनन्तरवर्तिनी साक्षात् श्रूयमाणा समर्था सकर्मिना ('जुषाण' इति) क्रिया मुधैवाऽकर्मकतया निर्वाहयन्तौ उपसर्गश्रुतेर् उचितक्रियाऽयाहारमनुमन्वानौ वे सा चिन्त्यौ । तच्चिन्तितोपसर्गस्याऽनन्तरोत्तरवर्तिना कर्मपदेन कर्मप्रवचनीयतया योगस्य सूपपदत्वादिति दिक् ।

^c) लक्षणे कप्र 'आजिम्' इत्येतदन्वित [तु पपा, वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्यु(भि-अ)ख्यत्' इति (द्वैस्वर्थ्यं प्रति पर्यनुयोज्या)] ।

^d) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ २, १६, ८) ।

^e) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १) ।

^f) लक्षणे कप्र 'वाम्' इत्येतदन्वित (वैतु वें सा प्रभृ 'अभिवर्तते' इति) ।

^g) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, ८, ४ (परि द्र.), ३, १५, ५) ।

^h) लक्षणे कप्र 'वाम्' ध्रुवी [द्वि न तु स, (वैतु सा १)] इत्येतदन्वित (वैतु सा GW प्रभृ 'अभि...प्र' भ्रामहे' इति) ।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'तुव' इत्येतदन्वित (तु सा GW, वैतु PW 'अभि पवन्ते' इति) ।

^j) लक्षणे कप्र ('अस्मन्म्यम्' आजिम्' इत्येतद्युक्त [वैतु वें.सा GW प्रभृ 'अभि...अर्षत' इति (प्यर्थाभिसवे)] ।

^k) लक्षणे कप्र 'पुन.' इत्येतदन्वित [= 'योऽस्माकमाग एनसे (=अस्मदीयपापोद्धोषणाय) बिभृयात्' (वैतु सा PW प्रभृ आगस्- इत्यस्य 'पुनस्-' इत्यस्य च मध्ये लक्षण-विषयकस्य सबन्धस्य स्थाने समुच्चयविषयक सबन्ध पश्यन्त 'अभि भराति' इत्येव योजुका, 'न' इत्येतत् च (सा) इति वा, द्वि (PW प्रभृ) इति वा भणन्त)] ।

^l) लक्षणे कप्र [वैतु सा GW प्रभृ 'अभिप्र/मन्द' इति (तु ऋ १, ५१, १२, ८, १२, १७, ५४, २, ६०, ४ प्रभृ यत् /मन्द' इत्यस्याऽकर्मक वृत्त परिपोषमियात्)] ।

^m) लक्षणे कप्र. (वैतु सा 'अभि आभर' इति) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ५१, १) ।

^o) लक्षणे कप्र 'जनान्' इत्येतदन्वित (वैतु सा. GW 'अभिप्र सक्षि' इति) ।

^p) स्वार्थप्रधानम् अन्व्य [(ये) अन्नहता (=अधर्म-परतया) अभि (=मी-राहित्येन) अस्मत्तोऽयुक्ता (=वि-युक्ता) असन्, ते नैव ते (=तव) इति वा (वैतु. GW. कर्मसाकाङ्क्षत्वे सत्यपि 'अभि असन्' इति)] ।

^q) लक्षणे कप्र 'चर्षणी.' इत्येतदन्वित (वैतु सा 'रक्षत' क्रियापदम् याहारकः) ।

^r) स्वार्थप्रधानम् अन्व्य इति मतं भवति [तु सा, वैतु म (मा १८, ७४) 'अभि अद्याम्' इति, उ GW. 'अभिवाज्यन्त' इति (अन्त्यस्तु कल्प स्वरतो दुष्ट द्र)] ।

^s) 'अभिवियन्ति' इति योग PW प्रभृ आहु, तन्न । कथं लक्षणविषयभूतस्य प्राधान्येन विवक्षायांमभि कप्र स्यादित्यत्र निगमस्याऽस्य विशेषणं विनिगमकत्व-दर्शनात् । तथाह्यत्रैकविशेषणप्रदानेन लक्ष्यभूतस्य क्रतोस्तमभिलक्ष्य बहुना व्येतृणामपेक्षया तत्तद्दृग्-एककेन्द्रतया प्राधान्येन विवक्षा स्पष्टं प्रतीयते । सा च कप्र अभिना यथा समर्पिता भवेन् न तथा तेन ग (गतित्वेनाऽऽख्याताऽनुप्रवेशेन तदुपसर्जनभावोपगमात्) इति कप्र एवेहाऽभि स्यान् न गतिरिति निर्गलितोऽर्थः । एतदाश्रयश्च न्याय एव प्रकारेण विवेके कर्तव्ये यथायथ सर्वत्र द्र.

^t) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'जनान्' इत्येतदन्वित [वैतु सा GW प्रभृ 'अभिसन्ति' इति योजुका सन्तः स्वरद्वय-वती च षत्वाऽभाववती च स्थितिमवहेलयन्त (तु टि. ऋ २, २३, ९)] ।

^u) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'देवान्' इत्येतदन्वित [तु पपा, वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्यु(भि-औ)हिष्ट' इति] ।

^v) लक्षणे कप्र 'अस्मान्' इत्येतदन्वित (तु पपा, वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्यु(भि-आ)ववृ स्व' इति) ।

^w) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'विश्वत्' (=विश्वा दिश) इत्येतदन्वित (वैतु सा 'अस्मान्' इति सना वा आक्षे-पुकः, GW. अभिसमेतु' इति) ।

^x) लक्षणे कप्र 'तुम्' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ १, ५१, १, वैतु सा. PW प्रभृ प्रथमे स्थ 'अभ्यर्च' इति, द्वितीये स्थ सा 'अभि तुष्टुवु' इति) ।

^y) लक्षणे कप्र इत्थभूतलक्षणे वा कप्र *धन्वँ > *धन्व-न् > *धन्वम् (< *धन्व- [यद्र]) इत्यनेन यतिप्र-योजितोपधागुरूभावमिथ्याप्रत्यायितनकारद्वयप्रकृत्यापत्त्या

३६, ५^a, ३७, ३^b, ३८,
३^c, ४४, १७^d, ४५,
२५^e, ४९, १४^e, १५^f,

५०, ६^g, १५^g, ५३, २^h,
६०, २ⁱ, ६१, १४^j, ६३,
७, ७, १५, २^j, १८,

१६, २३, ६^g, ३१, ४ⁱ,
३२, २२^o, २४^m, ३३,
९ⁿ ३४, ५^o, ३७, ७^p,

सुशोभेनाऽन्वित [वैतु सा 'अभि' इति स्वार्थप्रवानम् अव्य इति 'सु-युत्' (<सम्/इ, =स-यैत्य' आप) इति च नितरामुपेक्षितस्वरसंस्कार (स्याद्वा कथमपि क्विप् इति कृत्वा 'सु-युत्' ? इति न द्वि१ इतीव प्रत्या-युक्त) उपेक्ष्य, GW 'अभिसुम्' वावृधु 'इत्यन्याय्यो-भयगतिस्वरत्वेन योजुक्त, LUD GRI 'अभि' इत्येत 'जन्म' इत्येतेन योजुक्तौ सन्तावपि सा वा नेदीय इव स्पृशन्तौ समान चिन्त्यौ] ।

^a) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'भूम' इत्येतदन्वित [= 'भूमा (विस्तारेण) 'अर्यु.' (<अरि-) राय (प्र३ वैतु सा द्वि३ इति वदन् स्वरतश्च चिन्त्य) द्य-सदृशा ' इति वा द्र (तु GW, वैतु सा 'भवसि' इति क्प्रिप् आक्षेपतस्तत्पर गतित्वमुपकल्पक)] ।

^b) लक्षणे कप्र 'श्रव' इत्येतदन्वित [= 'अश्वा इन्द्र श्रव अभिलक्ष्याऽच्छा वहेयु' (अच्छ>अच्छा [वैतु ? पपा] इति 'वहेयु.' इत्यस्य वि सद् गतित्वमानुया-त्तरामिति कृत्वा गणु [पृ ५४] सस्य निर्देशस्य यथाकाम शोधः सुवच, वैतु. सा 'अभि वहेयु' इति योग (रथेऽवस्थितिभाज इन्द्रायाऽश्वकर्तृक हविरभि-वहनाऽऽख्यमश्रुतपूर्व कर्म कुतूहलैकहेतु सद् उपेक्ष्यम्), PW. प्रभु 'अभि ऋज्यन्त.' इति] ।

^c) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १) ।

^d) स्वार्थप्रवानम् अव्य [तु पपा, वैतु सा PW प्रभु 'अभ्यादिशानान्' इति द्विस्वरयोग मन्वाना (आ/दिश् इत्यस्य च दाशतग्या [तु १०, १३३, ४] सक्मव ता-प्रसङ्गात्) उपेक्ष्या] ।

^e) लक्षणे कप्र 'रातिपाच (द्वि३=यजमानान्)' इत्येतदन्वित [= 'तानुदिश्य राये भगस्तत् (=चन) ओष-धीभिः प्रजिन्वतु' (तु PW प्रभु, वैतु सा 'अभि' इत्युपसर्गश्रुतिरिति कृत्वाऽप्याहतेन क्प्रिप् तृतीयपादग पृथग् वाक्य रचयश्चिन्त्य)] ।

^f) लक्षणे कप्र 'विश' इत्येतदन्वित [= 'आदेवीभ्यो विद्भ्यो जनान् (=पुत्रपौत्रादीन्) अश्रवाम (च) अदेवी स्पृधोऽभिक्रमाम च' इत्येव स्वारसिके वा सत्यु उत्तरार्धे मध्यम पादोभिक्रमम् द्र (वैतु सा PW प्रभु प्रथम-पादगत जन्-शब्द शत्रुपर्याय इति कृत्वाऽभिक्रम्यत्वेन व्याचक्षाणा उत्तमे पादे 'अभ्यश्नवाम' इत्यन्याय्यद्वैस्वर्य-

दूषित योगमङ्गीकुर्वाणाश्च)] ।

^g) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ५१, १) ।

^h) लक्षणे कप्र 'वसु' इत्येतदन्वित (तु सा, वैतु. GW प्रभु 'अभि नय' इति) ।

ⁱ) 'योधिष्टम्' इति क्रियायोगमाहुरर्वाञ्च । तथा तु सति कर्माऽऽकाङ्क्षाया गवादीना सनिहितत्वात् सहे-न्द्राग्नी युद्धमकुरुतामित्याकारकोऽनिष्टोऽर्थ प्रसज्येत । तानभिलक्ष्य वृत्रादिभिरित्यन्वये तु सर्व सुन्दरमिति दिक् ।

^j) लक्षणे कप्र 'वस्य' इत्येतदन्वित (वैतु सा PW प्रभु 'अभि नेषि' इति) ।

^k) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'चर्षणी' (अत्यन्तसयोगे द्वि) इत्येतदन्वित [तु सा GW, वैतु PW MW 'अभि-निषसाद' इति (उल्लङ्घनास्वरत उपेक्ष्यौ)] ।

^l) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १) । यतु सा. 'त्वाम्' इत्यस्योपक्षेपमिव कुर्वाणस्तदभिसवद्ध कप्र अभिरिति कृत्वा व्याचष्ट, तदशतोऽभत् । उपक्षेप्यस्य श्रूयमाणत्वे सति तदुपक्षेपणस्य व्यर्थश्रमाऽव्यभिचारात् । कथ तच्छ्रवणमिति । 'त्वायुव' इत्यत्र 'त्वा । आयुव (<आयु-) इत्येतयोर्द्वयो पदयो सद्भावोपगमादिति [वैतु पपा प्रभु 'त्वायु->युव' इति, तु ऋ १, १३९, ३ (यत्र सा 'अभ्यायु' इतीवैक पद सिषावयिषु पपा. उदात्तपूर्ववर्तिन स्वरितस्य विशिष्यमाणमपि सकेतमव-जानान स्वय नितरामुपेक्ष्य द्र), ८, ३, ७ च (यत्रा-ऽऽयवो देवतामभिलक्ष्य स्तुतिवाचनपरतया समान श्राव्यन्ते)] । एस्थि छन्दोतुरोवतो 'वयमिन्द्र त्वा आयुवो अभिप्रणोनुमो वृषन्' इत्येणऽऽर्वर्ची मूलस्थिति द्र ।

^m) औ अव्य 'ष(<स)तु' [<सुत-<१/१अस्, द्वि३ (वैतु सा ष१)] इत्यस्य वि (तु टि ऋ २, ४, ९, पपा च, वैतु सा 'अभि आभर' इति, GW 'अभीषतु' इति) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'निष्युम्' इत्येतदन्वित (वैतु वे सा PW प्रभु 'अभिसुचरन्ति' इति) ।

^o) लक्षणे कप्र 'यजुम्' इत्येतदन्वित । शेष तु टि ऋ २, १५, ५ ।

^p) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'युम्' (=यस्य ममुखे) इत्येतदन्वित (तु PW प्रभु, वैतु सा 'अभि नक्षन्ते' इत्यु आक्षेपमूलक योग पश्यन् उपेक्ष्य) ।

३९, ४ ^a , ४८, ३ ^b , ६०, २०, ६९, २ ^d , ८३, ५ ^e , ८८, २ ^f , १०४, २ ^g , २१ ^h ८, २, १९ ⁱ , ४० ^j , ३,	३ ^k , ६, ७ ^k , ३४ ^k , ४२, ८, १२ ^l , १२, १५ ^h , २३ ^k , १३, २८, १५, १ ^m , १७, ७ ⁿ , १५ ^o , २१, ५ ^k २३,	२६ ^p , २५, २१ ^q , २७, ६ ^r , ३२, २८ ^s , ४०, ४ ^m , ४५, २२, ४८, १ ^t , ४९, १ ^u , ५५, १, ५९, ३ ^v ,
--	---	--

^a) मा 'सुन्ति' इति क्रियायोगमाह, तत्र । तथात्वे-
सर्ववैपरीत्यप्रतीति । देवा हि यज्ञेषु सवस्थ (=मायस्थ
सहभावम्) इच्छन्ति न तु तस्याऽभिभवनं कुर्वन्ति ।
उपसर्गवाऽभावे षत्वाऽभावस्य द्वैस्वर्यप्रसङ्गे च ज्ञापकता-
ऽपि पूर्वोक्त मतं द्रष्टयति (तु टि ऋ २,४, ९, २३, ९) ।

^b) नापूटि दिशा कप्र द्र ।

^c) लक्षणे कप्र 'उभे' इत्येतदन्वित (तु वे मा,
वैतु GW MW 'अभि उदेति' इति) ।

^d) लक्षणे वेत्यभूताख्यानं वा कप्र 'पञ्च भूमा'
इत्येतदन्वित । उत्तरे कल्पे 'भूमा' इत्यत्राऽत्यन्तसयोगे
द्वि द्र (तु GW प्रभृ, वैतु सा 'अभि आयातु' इति) ।

^e) लक्षणे कप्र 'मा' इत्येतदन्वित [तु पपा GW,
वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्याभि-या'तपन्ति' इति । तच्
चिन्त्यम् । आ/तप् इत्यस्येहाऽकर्मकवृत्ते (तु शौ ८,६,
१२, १२, ३, ५०) ।

^f) लक्षणे कप्र 'अन्ध', 'वपु' इत्येतदन्वित (वैतु,
सा PW प्रभृ 'अभि निनीयात्' इति) ।

^g) लक्षणे कप्र 'अघशसम्' इत्येतदन्वित [तु PW
प्रभृ, वैतु सा 'सम् अभि (भवतम्)' इयाक्षेपपूर्वक
गतित्वपक्षपात, GW 'सम् अभि ययस्तु' इति च] ।

^h) स्वार्थप्रधानम् अव्य [तु सा प्रभृ (=प्रत्यक्षे पूजा-
पराणां परोक्षे पूजाविश्वसकानाम्)] ।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'अस्मान्' इत्येतदन्वित (तु सा
MW, वैतु GW 'अभि हणीथा' इति) ।

^j) लक्षणे कप्र 'मेध्यातिथिम्' इत्येतदन्वित [वैतु
सा GW 'अभियन् (<?अभियन्-') इति] ।

^k) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १,११, २, ८, ५१, १) ।

^l) लक्षणे कप्र 'स्तोमम्' इत्येतदन्वित [= 'एव खल्वय
स्तोमो मयाऽकारि, यथाऽश्विनौ इममभि वही (=एतद्-
ग्रहणाऽभिप्रायाविव) सन्ताव् अनूषाताम् (=आत्मनो
नमनमिवाऽकार्थम्) तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १] ।

^m) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ५१, १) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित (वैतु सा
अभि 'प्र सर्पतु' इति) ।

^o) लक्षणे कप्र 'भूयस' इत्येतदन्वित [= 'एकोऽपि
सन्नभि बहून् भूयिमश्वमनयत्' इति तृतीयपादान्तमेक

वाक्यं द्र (वैतु सा पूर्वार्धेन वाक्य
परिच्छेत्तुमाक्षेपमुख 'अभि-भवति' इति गतित्वपर)] ।

^p) उत्तमे पादे देवता-निषदनक्रियामात्रस्य विवक्षित-
त्वात्तस्य च कर्मनिरपेक्षत्वात् पूर्वाध्वंश्रावितपदार्थाऽभि-
लक्ष्यत्व तदानुषङ्गिकसामीप्यसंकेतमात्रत्व वा द्र (तु टि
ऋ ४,६,१,७,१५,२, सा, वैतु ^qवे 'अभिनि/षद्' इति) ।

^q) उद्/चर् इत्यस्याऽकर्मकवृत्तौ प्रसिद्धायामपि
(पा १,३,५३) यत् सा PW प्रभृ सभवाचार्योगान्तर-
मभि गत्यन्तरतया 'उच्चर्' इत्याख्यातेनैवाऽभिनन्दुमिच्छ-
न्ति, तत्तेषां सौवरानुशासनस्याऽभि यातादुल्लङ्घनहठान् न
व्यतिरिच्येत । अतः लक्षणे कप्र अत्राभिर् इत्येवाऽवदातम् ।

^r) लक्षणे कप्र 'हव्या' इत्येतदन्वित [तु GW,
वैतु सा PW 'अभि प्रयाथन' इति (वस्तुतस्तु 'अभि-
या हव्या प्रयाथन, [अभि ता हव्या] इत्येवमुत्तरार्ध-
चशिरस्यावर्त्य 'इन्द्रादयो बर्हिःसदन्तु' इति वा द्र)] ।

^s) लक्षणे कप्र 'व्रता' इत्येतदन्वित [तु PW
प्रभृ, वैतु वे सा च 'अभि चेत्तति (देवेषु)' इति] ।

^t) लक्षणे कप्र 'यम्' इत्येतदन्वित [अभिलक्ष्य-
भूतस्य प्राधान्येन समर्पणे श्रुतिस्वारस्यात् (वैतु सा GW
प्रभृ 'अभिसचरन्ति' इत्युत्तन्त्रमिव योजुका)] ।

^u) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ५१, १, ३, ५१, ४) ।

^v) '१*अभि-' इत्यस्य द्विवि सत न दि १ द्र [तु पपा,
वैतु GW प्रभृ २अभि इतीह भवतीति कृत्वा 'अभि-
पूति' इत्यन्याग्र्यद्वैस्वर्यद्विधित योग प्रवृत्त्यां) *अभ-
*उभ-, *द्व-, द्वि- इत्येतै प्राति (यद्र) सजाते सत्य्

१*अभि- इत्यत्र द्वित्वार्थ-विशिष्टे कास च उपप्रस्व
पा ६, २, १३९) च प्राति अन्यत् (>द्) इति पूष च
(भावे) /भृ>*भि->*भि- इति उप च द्र (*अन्यद्भि-
>*अन्नद्भि->*अभि->१*अभि- इति वर्णसमाप-
त्तिश्च निघातमुकरतरवर्णलोपश्चेत्यभिसवि (तु WW
१, ५४३)] । एस्थि 'य. अदब्ब वाम् अभि (=इन्द्र
चाऽन्यतो वरुण चाऽन्यतः) चित्तिभि पाति' इति वा द्र ।

न चापि २अभि इत्येव लक्षणे कप्र 'वाम्' इत्येतदन्वित
इति सुवचम् । तथा सति /२पा इत्यस्य कर्माऽऽकाङ्क्षाया
दुष्पूरत्वात् । २अभि इत्यत्रैवाऽऽग्रहश्चेत्तर्हि स्वार्थप्रधानम्
अव्य तद् इति दिक् ।

६०, ४ ^a , ६६, १० ^b , ६७, ९ ^c , ६९, ४ ^d , ५ ^e , ११ ^d , ७२, २ ^f , ७४, १४ ^g , ७५, १५ ^h ,	[(७६, ५) ८८, १] ^d , ४ ⁱ , ८९, ४ ^j , ९२, १ ^d , ५ ^d , ९३, १, ४ ^k , १९ ^l , २१ ^m , ९५,	१ ^d , ९, १, २ ⁿ , ४ ^o , ३, १ ^p , ४, ७ ^q , ८ ^q , ६, २ ^r , ३ ^s , ७, ३, ८, १ ^t , ९, ५ ^u ,
--	--	--

^a) लक्षणे कप्र 'ग्र्यासि' इत्येतदन्वित [तु पूर्वावे 'वीतये' इत्यस्य सकृदो योग, वैतु सा 'अभि' गहि' इति, GW च यनि इति वा 'अभि आ गहि' इति वा संस्फुरक]।

^b) अभिभावकत्वेन प्रतिमानवचन कप्र 'पणीन्' इत्येतदन्वित (वैतु वे सा गतित्वपरौ सन्तौ 'भवति' इत्याक्षेपुकौ)।

^c) लक्षणे कप्र 'न' ['अस्मानभिलक्ष्य रिपूणा मृचा मा प्रमुक्षत = प्रकर्षेण मृचाः (<√मृक्ष <मृक्ष- <√मृच् यद्) भवत'] इत्येतदन्वित (वैतु सा 'मृक्षत' <√मृश् वा/√मृज् वेति विकल्पुक, पूर्वे कल्पे PW प्रमृ अपि तमनुसरन्तश्च सन्त 'अभिप्रमृक्षत' इत्येव योगऽपलक्षणाद्वैस्वर्यं स्वैरं पोषुका)।

^d) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १)।

^e) 'यत्र अभि' इत्येव सबन्धे सति स्वार्थप्रधानम् अव्य द्र [= 'यत्राऽभितो वर्तमाना सन्त' (तु टि ऋ १, ११, २, वैतु वे सा GW प्रमृ 'अभिसन्वामहे' इति)]।

^f) लक्षणे कप्र 'अशुम्' इत्येतदन्वित (तु GW प्रमृ, वैतु वे 'अभि नि सीदत्' इति, सा च्युतपद इव द्र)।

^g) लक्षणे कप्र 'प्रथ' इत्येतदन्वित [तु GW, वैतु PW, सा चाऽपि व्यासुरवभाषी]।

^h) लक्षणे कप्र. 'अवरान्' इत्येतदन्वित [= परस्या सवतोऽधि यत्राऽहमस्मि (तत्र) अवरान् (= मन्नेदिष्टान्) अभिलक्ष्य आतर तान् अव (च) (तु पपा, वैतु सा भा [तै] उ म च [मा], PW प्रमृ च 'अभ्याभि-आ तर' इति)]।

ⁱ) 'योद्धाऽसि' इति च पृथक्, उपसर्गश्रुतिबलात् 'अभि-भवसि' इति च पृथग् योगाद् इति सा अभिप्रेति। तच् चिन्त्यम्। एकेन वाक्येनाऽर्थसिद्धौ वाक्यद्वयो दुष्कल्पा भवेदिति दिक्। अथवा अभियोद्ध-इति प्राति विवक्षितं स्यात्। तद् योद्धा सन् 'अभि भवसि' इति च प्रथमे कल्पे 'अभियोद्धाऽसि' इति च द्वितीये कल्पेऽन्वयौ भवेताम् इति विवेको विमृश्य (तु GW)।

^j) लक्षणे कप्र [तु टि. ऋ ४, ५६, ५, वैतु सा. GW प्रमृ 'अभिप्रभर' इति (इह 'भर' <√भृ वा /√हृ वेत्येष विषय प्र/हृ >√भृ इत्यत्र सस्य विवेच्यमान यद्)]।

^k) लक्षणे कप्र 'युत्' इत्येतदन्वित (तु सा, वैतु PW प्रमृ 'अभि उदगा' इति)।

^l) लक्षणे कप्र 'न' इत्येतदन्वित (= 'अस्मभ्यम्') 'स्तोतुभ्य' इति श्रुतिरेतदेवाऽभिवदति [तु टि ऋ ५, ४, १, वैतु सा स्वार्थप्रधानम् अव्य इति, PW प्रमृ च 'अभिप्रमन्दसे' इति]।

^m) लक्षणे कप्र 'न.' इत्येतदन्वित. 'अस्मभ्य रयि दाशुषे प्रयन्ता बोधि' इति वा (तु एपू श्रु, वैतु वे सा योग्यक्रियाऽध्याहारिणौ)।

ⁿ) 'अभि आसदत्' इति योग इति सा। तच्चिन्त्यम्। योनि-सधस्थयो पार्थक्यान्वये मन्त्रस्वारस्यप्रतीतिः। यथा चाऽभिलक्षणाविषयत्वेन 'योनिम्' इति पृथग् अन्वयमर्हति द्रोणाधिकरणक सावस्थ्य च आ/सद् इत्यस्य कर्मतया पृथग् गम्यत इति मा २६, २६ इत्यत स्पष्ट प्रतीति-गोचर भवति। उपाश्रयमभिलक्ष्यमाण सोमो द्रोणकलशे तमुप-लभत इति निर्गलितोऽर्थो भवति। एस्थि अपि व्यावि-करणसमानाधिकरणपट्ट विभक्त्यव्यत्ययस्याऽगतिगती-यमानस्य यदुपाश्रयम् उ म च जगद्गुह्यं तन् नितरा साहसमात्रतामुपेयाद् इत्युपेक्ष्यम् (तु एउ टि)।

^o) इत्थभूतलक्षणे 'वीतिम्', 'वाजम्', 'श्रव.' इत्येतदन्वित कप्र (तु टि ऋ ९, ६३, १२, वैतु सा PW प्रमृ 'अभ्यर्ष' इति)।

^p) इत्थभूतलक्षणे वा सातम्यनुवादी वा कप्र 'द्रोणानि' इत्येतदन्वित (तु एपू टि, सा GW. च, वैतु PW MW 'अभि आसदम्' इति)।

^q) लक्षणे कप्र 'रयिम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा. GW 'अभ्यर्ष' इति)।

^r) लक्षणे कप्र 'मृदम्', 'अवृत' इत्येतदन्वित (वैतु सा 'अभि क्षर' इत्येव समेदुक्तयाऽरुचिरप्रयोग)।

^s) लक्षणे कप्र 'मृदम्', 'वाजम्', 'श्रव' इत्येतदन्वित (वैतु सा GW 'अभि अर्ष' इति)।

^t) लक्षणे कप्र 'कामम्' इत्येतदन्वित (वैतु GW, सा 'कामम्' (= काम्यम्) इति कृत्वा 'अभि अक्षरन्' इति)।

^u) तच्छब्देन परामृष्टस्य पदार्थस्याऽभिलक्ष्यत्वेन प्राधान्यसामाहृत्यप्रतीतिर् अभिरत्र कप्र भवति (वैतु सा 'अभि आदधु' इति, GW अभिसन्तम्' इति)।

१२, २ ^a , ८ ^b , १३, २ ^a ७ ^c ,	४ ¹ , [३२, ५, ३३, ५] ^a , ३४,	५१, ५ ^{1b} , ५६, ३ ^a , ५७, २ ^u .
१४, ७ ^d , १७, २ ^e , ६ ^a , २०,	५ ^k , ३५, ३ ¹ , ३६, २ ^m , ३७,	६२, १, २३, २५ ^v , २८, ६३,
४ ^f , २१, ३ ^g , २३, १, ४ ^h , ¹	२ ⁿ , ३८, ६ ^o , ४२, ५ ^{2p} ,	१२ ^w , २५ ^x , २९ ³ , ६४,
२५, २ ¹ , २६, २ ^a , ३०,	४४, १ ^q , ४५, २ ¹ , ४८, ३ ^s ,	२१ ^a , ६५, १९ ^z , ६६, १ ^v , ४,

^a) लक्षणे कप्र (तु टि क १, ५, १, ११, २, ८, ५१, १)।

^b) लक्षणे कप्र 'दिव' [ष (वैतु सा प इति)] 'प्रिया पदा' इत्येतदन्वित [वैतु सा GW 'अभि' अर्षति' (वैतु ऋ ९, ३४, १, ६७, ४, ९७, ३२, १०७, १५ यत्र धा अस्याऽकर्मिका वृत्ति श्रूयते)]।

^c) लक्षणे कप्र 'वत्सुम्' इत्येतदन्वित [= 'यथा वत्स-मभिलक्ष्य धेनवो वाश्वा स्युस्तथा वाश्वा सन्त इन्द-वोऽर्षन्ति', (वैतु सा 'अभि' अर्षन्ति' इति, GW प्रभृ. 'अभि' दधन्विरे' इति च)]।

^d) लक्षणे कप्र 'पतिम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा PW प्रभृ. 'अभि' सुमगमत' इति)।

^e) लक्षणे कप्र 'पृथिवीम्', 'इन्द्रम्', इत्येतद-न्वित (वैतु. सा GW प्रभृ. 'अभि' अक्षरन्' इति)।

^f) लक्षणे कप्र '(मधुवद्भ्यः) युश' इत्येतदन्वितः (वैतु सा. GW. 'अभ्यर्ष' इति)।

^g) लक्षणे कप्र 'सधस्थम्' इत्येतदन्वित. [तु GW, वैतु सा आक्षेपमुख सन् 'अभि' अक्षरन्' इति (तु यनि सवादनीया श्रुतय ऋ ९, १२, ३, ३९, ४, ८५, १०)]।

^h) लक्षणे कप्र 'मदम्', 'क्रोशम्' इत्येतदन्वित. (वैतु सा PW. प्रभृ. 'अभि' पुवन्ते' इति)।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'योनिम्' इत्येतदन्वित (वैतु. सा. आक्षेपमुख सन् 'अभिविश' इति, PW प्रभृ. 'अभि' कृनिऋदत्' इति च)।

^j) तु टि. ऋ ९, ३, १।

^k) लक्षणे कप्र 'ईम्' इत्येतदन्वित [तु PW. प्रभृ., वैतु वें सा 'अभि' दुहते' इति (आत्म त्वेव सति चिन्त्यं द्र)]।

^l) लक्षणे कप्र 'वार्यम्' इत्येतदन्वित. (वैतु. सा. 'अभि' अक्षर' इति)।

^m) लक्षणे कप्र 'क्रोशम्' इत्येतदन्वित [तु PW प्रभृ, वैतु सा 'अभि' पुवस्व' इति]]।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'योनिम्' इत्येतदन्वित (तु GW.,

वैतु. सा उपसर्ग इति) योग्यक्रियाम-याहारक ।

^o) तु नापूटि यत 'अभि' अर्षति' इति योग इति सा. इत्येव विशेष द्र । उभयत्र कन्दनस्याऽभिलक्ष्य-वस्तुसमर्पणे श्रुतिस्वरस द्र ।

^p) लक्षणे कप्र 'वार्या', 'देवान्' इत्येतदन्वित 'अर्षणस्याऽभिलक्ष्यवस्तुसमर्पणी श्रुतिरित्यभिसवि (वैतु सा. GW. प्रभृ. 'अभि' अर्षति' इति)]।

^q) लक्षणे कप्र 'देवान्' इत्येतदन्वित. (वैतु सा श्रुतिस्वारस्यविघ्नैकफल वाक्यान्तरं कुर्वाण क्रिप. अ-या-हारतो गतिवमस्याऽभिलाषुक, GW 'अभि' अर्षसि' इति च)।

^r) लक्षणे कप्र 'न' इत्येतद्युक्त ['अस्मदभिप्रायत इन्द्राय दूत्यमर्ष च (अस्मभ्यः) सखिभ्यो वरम् आ (=यावद्) देवान् तोशसे च' इति वा द्र । एस्थि. नेय गायत्री स्यात् । किं तर्हि द्विपदा त्रिष्टुब् वा जगती वा यस्या. 'तोशसे' इति-प्रभृति द्वितीयः पाद इति । प्रथमे पादे 'अभी' इति क्वचिद् दीर्घो यच्छ्रूयते ततो मौलिक्या यते. संकेतलाभ स्यादिति दिक् (वैतु. सा. प्रभृ. 'अभि' अर्ष' इति)]।

^s) लक्षणे कप्र 'रयिम्' इत्येतदन्वित (तु. सा प्रभृ)।

^t) लक्षणे कप्र 'पवित्रम्', 'वाजम्', 'श्रव' इत्येतद-न्वित [वैतु सा एकत्र 'रच्' इति क्रियामाक्षेपुक, अन्यत्र च (तु. GW च) 'अभ्यर्ष' इति]।

^u) लक्षणे कप्र. 'प्रियाणि काव्या' इत्येतदन्वितः (वैतु सा प्रभृ. 'अभि' अर्षति' इति)।

^v) लक्षणे कप्र 'काव्या' इत्येतदन्वित (तु. वे. सा. वैतु GW 'अभि' पुवस्व' इति)।

^w) लक्षणे कप्र. 'रयिम्', 'वाजम्', 'श्रव.' इत्येतद-न्वित (वैतु वें. सा GW 'अभ्यर्ष' इति)।

^x) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'काव्या' इत्येतदन्वित. (तु GW, वैतु सा. 'अभि' असृक्षत' इति)।

^y) लक्षणे कप्र 'शुष्मम्' इत्येतदन्वित (तु सा., वैतु GW 'अभ्यर्ष' इति)।

^z) लक्षणे कप्र 'द्रोणानि' इत्येतदन्वित (तु वे सा, वैतु GW 'अभि' अर्ष' इति)।

३७, ३ ^a , १८ ^b , ६८, ८०	४ ^b ७८, ३ ¹ , ७९, ३, ८०,	३६ ^० , ८७, १ ^d , ५ ^p , ६ ^d , ७ ^a ,
७०, १० ^d ७१, ७०, ७०,	२० ८०, २ ¹ , ८६, २ ^h , ३ ^d ,	८८, ६ ¹ , ८९, ७ ⁵ , ९०,
३०, ७५, १ ^f , ३०, ७७, १ ^g ,	१५ ¹ १० ^m , २५ ^० , २५ ⁿ ,	२ ^h , ९३, २ ^u , ९४, २ ^v ,

^a) लक्षणे कप्र 'शुष्मम्' इत्येतदन्वित (तु सा वैतु GW 'अभ्यर्ष' इति)।

^b) लक्षणे कप्र 'द्रोणा' इत्येतदन्वित [=द्रोणाभि-प्राप्तये कनिक्कदत् मन् वर्म विगाहते [तु ऋ ९, ४३, ५ (वैतु सा प्रथमे वर्णके 'गच्छति' इति क्रिप गतित्वेन योजुक्, GW MW 'अभि कनिक्कदत्' इति च)]।

^c) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १)।

^d) लक्षणे कप्र 'वाजम्' इत्येतदन्वित।

^e) 'अभि लक्ष्य अत्येति' इति योगमभिप्रयन् सा न साधुवादी। कर्मभेदान्। अभि/इ इत्यस्य हि गावो-ऽभिलक्ष्यत्वेन कर्मभूता। अति/इ इत्यस्य तु पवित्र कर्म गम्यम् (तु ऋ ९, ९७, ३१)। अतः कर्म-प्रवचनीयता द्र अभ्यर्षाऽऽह GW। अथवा 'अभि' इत्यनेन योग्यक्रियाभ्याहारमुखेन /इ इत्यस्याऽभ्यास द्र। उभयथाऽपि अति/इ इत्यस्य गम्य-कर्मत्व न विहन्यत इति दिक्।

^f) लक्षणे कप्र 'नामानि' इत्येतदन्वित (तु सस्य टि 'अधि', वैतु सा PW GW 'अभि पवते' इति)।

^g) लक्षणे कप्र 'ईम्' (=इन्द्रस्य वज्रम्) इत्येतदन्वित ('=तमभिलक्ष्य 'वाश्रा' सत्य ऋतस्य [येनव] अर्षन्ति [अपरा येनव] पयसा [पयोदोहनिमित्तमातुराय-माणा सत्यो वाश्रा यथा])।

^h) लक्षणे कप्र (वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्यर्षति' इति)।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'सोमम्' इत्येतदन्वित (तु सस्य टि अन्तर इति, वैतु सा PW प्रभृ 'अभि अक्षरन्' इति)।

^j) लक्षणे कप्र 'वाजम्' इत्येतदन्वित [= 'वाजाय मृष्ट' (तु ऋ ९, ३, ३) इति वा, 'वाजाय अर्षमि' (तु ऋ १ १८०, २ ४, २१, ८, ५, १०, १, ४३, २, ९, ६२, १८, ७७, ३, ८६, ३४, ८७, ५ प्रभृ) इति वा (वैतु सा प्रभृ 'अभि अर्षसि' इति)]।

^k) लक्षणे कप्र यद्वा यथाऽऽह सा योग्य क्रियान्तरमाक्षे-प्यम्। उत्तरस्मिन् म्लेपे वाक्यद्वयत्वे गौरव तु द्र।

^l) लक्षणे कप्र 'सयुत' इत्येतदन्वित (वैतु PW प्रभृ 'अभिसुयाति' इत्य् आख्यातिक योगमाहु, तत्र। अनिष्ट-द्विस्वरता-प्रसङ्गात्, पदविशेषात्मकाऽपादानैकत्वा-ऽपेक्षया सयान-विषयविभूतानामभिलक्ष्याणां सता बहुत्वस्य

प्राधान्येन विवक्षितत्वाच्च तदर्थं तत्साधनतया कप्र ग्रहणौचित्यादिति दिक्)।

^m) लक्षणे कप्र एकतरत्र 'सोमम्' इत्येतदन्वितः, अन्यत्र च सप्तमीवचन 'ईम्' इत्येतदन्वित (प्रथमे स्य तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १ द्वितीये स्थ वैतु वे सा GW प्रभृ 'अभि अक्षिश्रियु' इति)।

ⁿ) लक्षणे कप्र ('अस्मभ्यम्' इषम्, ऊर्जम्' इत्येतदन्वित [वैतु सा GW प्रभृ 'अभ्यर्षसि' इति योजुकाश्चिन्त्या (सोमकर्तृकस्येषश्चोर्जश्च साक्षादभ्यर्षणस्य सगत्यसम्भवा-दिति यावत्)]।

^o) लक्षणे कप्र 'शिशुम्' इत्येतदन्वित [= 'सोमा-ख्यस्य नवशिशो प्रादुर्भावे मातृत्वमुपगता' तु ऋ ९, १०२, ४ यत्रैना मातृत्वप्रतिष्ठासुपजीविनीव श्रुति प्रवर्तते, वैतु वे सा प्रभृ गतित्वाऽभिप्राया सन्त 'गच्छन्ति' इत्येतद याहारुका]।

^p) लक्षणे कप्र 'गव्या', 'श्रवांसि' इत्येतदन्वित (तु. वे GW प्रभृ, वैतु स 'अभि असृग्रन्' इति योगसुशन् असौ व्याहृतस्तु भवति। गव्यलक्ष्यीकरणमात्रेणाभे-र्गतार्थताया प्राक् तदुक्तवतोऽनुपद क्रियाभिसम्बन्धादिन-स्तस्य मतेऽभे पुन प्रसवस्य दुरुपपदत्वात्। न च पवित्रैर्गव्यानि लक्ष्यीकृत्य सोमा सृज्येरन् इति वक्तु लभ्यते। कर्तृभेदात्। गव्यलक्ष्यीकरण हि सोमकर्तृक सोमसृष्टिश्च पवित्रकर्तृकेति भावात्)।

^q) लक्षणे कप्र 'गा' इत्येतदन्वित ['परि अद-धावत्' इति संबन्ध (तु GW, वैतु वे सा 'गा गव्यन्' इत्येव सम्बन्धकौ सन्तौ 'गच्छति' इत्यभ्याहारमुखेन युयोजयिषन्तौ)]।

^r) लक्षणे कप्र 'कलशान्' इत्येतदन्वित (तु GW, वैतु सा PW 'अभि असृग्रन्' इति)।

^s) लक्षणे कप्र 'देववीतिम्' इत्येतदन्वित (तु ऋ ९, ९७, २१, GW च, वैतु सा 'अभि पवस्व' इति)।

^t) लक्षणे कप्र 'वृषणम्' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ २, २, २ वैतु सा PW प्रभृ 'अभि अवावशन्त' इति)।

^u) लक्षणे कप्र 'योषाम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा प्रभृ 'अभि युन्' इति)।

^v) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ २, २, २)।

५ ^a , ९६, ८ ^b , १६ ^{४०} ,	९९, २ ⁿ , ४ ^o , १००,	१०६, ११ ^s , १२ ^t ,
९७, ४ ^d , १२ ^e , २१, २५ ^f ,	१ ^o , १०१, ९ ^p ,	१०७, १४ ^u , २१ ^v ,
३९ ^g , ४५ ^h , ४९ ^{vi} , ५० ^{vi} ,	१०२, ७ ^q , १०३, ३ ^o ,	२३ ^w , २५, १०९, ४ ^x ,
५१ ^{vk} , ९८, १ ⁱ , २ ^m ,	१०४, २ ⁱ , ४ ^o ,	११०, २ ^v , ६ ^o , ८ ^z ,

^a) लक्षणे कप्र 'इषम्', 'ऊर्जम्', 'अश्वम्', 'ग्राम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा GW 'अभ्यर्ष' इति)।

^b) लक्षणे कप्र 'वाजम्' इत्येतदन्वित।

^c) लक्षणे कप्र 'नाम', 'वाजम्', 'वायुम्', 'गा' चेत्येतदन्वित (वैतु सा GW 'अभ्यर्ष' इत्येतत् समस्त क्प्र दर्शुको)।

^d) लक्षणे कप्र (तु टि. ऋ १, ५१, १)।

^e) लक्षणे कप्र 'प्रियाणि [नामानि वा श्रेणानि (तु सा) वा]' इत्येतदन्वित [वैतु GW 'अभि पवते' इति। सा वा चिन्त्यो भवति। तृतीयपादस्य पूर्वार्थ-यायास्तदभिप्रेताया। सगतेरयुक्तत्वात् (तु सस्थ टि ✓/व्ये > अव्यत)]।

^f) लक्षणे कप्र 'वीतिम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा GW 'अभि अर्ष' इति)।

^g) लक्षणे कप्र 'गा' इत्येतदन्वित [तु सा GW, वैतु PW MW 'अभि उष्णन्' इति (चिन्त्य त्वेतद् भवति। मोम-ज्योतिष्करणस्य गवाद्युभयसमान-कर्मकस्य दहनस्य प्रमिद्धिप्रयोजनाऽभावात् (तु सस्थ टि ✓/उष् > उष्णन्)]।

^h) लक्षणे कप्र 'निम्नम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा PW प्रभृ 'अभि अक्षा' इति)।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'वायुम्', 'मित्रावरुणा', 'नूरम्' 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित [= 'तत्तद्देवताया उद्दिष्टायै वीतये' (वैतु सा GW प्रभृ 'अभि अर्ष' इति)]।

^j) लक्षणे कप्र 'न. (च न द्वि)', 'वस्त्रा' 'धेनु' 'अश्वान्' इत्येतदन्वित [वैतु सा GW (व्यर्थमन्त-र्भावितण्यर्थे) 'अभि अर्ष' इति]]।

^k) लक्षणे कप्र 'वसूनि', 'आर्षेयम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा PW प्रभृ 'अभि अर्ष' इति)।

^l) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ ९, ६३, १२)।

^m) लक्षणे कप्र 'द्रुण' (<*द्रुण- <द्रोण- यद्र) इत्येतदन्वित [= 'द्रोणान्यभिलक्ष्य हितु प्रेरित (तु GW, वैतु सा 'अभि हितु' इति, PW 'अभि अक्षा' इति च)]।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'वाजान्' इत्येतदन्वित [तु सा,

वैतु PW प्रभृ 'अभिप्रगाहते' इति (आख्यातस्या-ऽकर्मकत्व-संभवे तु ऋ ९, ८६, ४०)]।

^o) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १)।

^p) 'तिष्ठति' इत्याक्षेपमुखेन युयोजयिषन्तौ वै सा भवत। तस्मिन् दर्शने 'य ओजिष्ठ सन्' इति भर्तुर् विशेष-पणतामात्रम्। कप्र क्लेपे तु 'ओजिष्ठो भवति' इत्यस्य विवयत्वमिति विवेकः द्र।

^q) 'यज्ञे प्राप्ताऽञ्जन सोम उभे अपि द्यावापृथिव्यौ व्याप्नोति' इत्यर्थस्य स्वारसिकत्वेन प्रतीतेरभिव्याप्यस्य प्रामुख्यवचन कप्र द्र (वैतु सा गतित्वपर 'गच्छति' इत्याक्षेपुक)।

^r) लक्षणे कप्र 'ईम्' इत्येतदन्वित (तु GW, वैतु सा 'अभि सृजत' इति)।

^s) लक्षणे कप्र 'त्रिपृष्ठम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा PW प्रभृ 'अभि समस्वरन्' इति)।

^t) 'अभि असर्जि' इति योग पश्यन् MW अपश्यो भवति। तथात्वेऽलङ्कृतिमुद्दिश्योपमासुखेन समर्पयितु-मिष्टस्य वस्तुन पङ्कभावप्रसङ्गात्। मीळह-सरुक्षस्यो-पमेयभूतस्य कलश-पदार्थस्य लक्षणे कप्र अभिना प्रावान्येनाऽभिलक्षितत्वे त्वालङ्कारिक्याकाङ्क्षा सम्यक् पूर्तिमियादित्यसावेव पन्था अभ्युपेय (तु सा GW)।

^u) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ ९, २३, ४)।

^v) लक्षणे कप्र '(अस्मभ्य) रयिम्' इत्येतदन्वित (वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्यर्षसि' इति योग इति कृत्वा अभ्य(भि)✓/अर्ष इत्यस्योपरि अभि✓/क्षर इत्यस्यार्थ मिथ्याऽऽरोपुका)।

^w) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ ९, ६२, २५)।

^x) लक्षणे कप्र 'धाम' इत्येतदन्वित (तु वै सा, वैतु GW 'अभि पवस्व' इति)।

^y) लक्षणे कप्र 'वाजान्' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ ९, ९९, २, सा च, वैतु PW प्रभृ 'अभि प्रगाहमे' इति)।

^z) भाव-लक्षण-प्रवान कप्र द्र (तु सा MW, वैतु GW 'अभि समस्वरन्' इति)।

९ ^a , १०, १, ३ ^b , ४,	७ ^a , ४५, ९, ५३, ७, ८ ¹ ,	८३, ६ ^d , ७ ^a , ८४, १ ¹ ,
२ ^c , १७, ६, १८ ८ ^d ,	११ ^k , ६४, १ ¹ , ३ ^b , ६५,	८७, ९ ^s , १४, ९०, ४ ^t ,
२५, ३ ^e , २९, ३ ^f , ३२,	१५ ^m , ६६, ९, ६८, १ ⁿ ,	९२, १३ ^b , ९६, २ ^u ,
१ ^g , ३७, १० ^h , ४३,	७१, २ ^b , ७५, ४ ^o ,	९८, २ ^v , ५ ^w , १०३,

^a) सप्तम्यर्थपर्यवमायिनीत्यन्तलक्षणे कप्र 'रोदमी', 'भुवना' इत्येतदुभयान्वित (वैतु सा गतित्वाऽभिसब-
नैवैव चरितार्थशक्तीनि सन्ति पूर्वार्थानि पदानि
दाष्टान्तविरचनपर पुनरपि योगान्तरेणोपयुज्यायु
सन्न् असमर्थभाषीति पर्यनुयोज्य) ।

^b) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १, १६४, ३) ।

^c) लक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ ८,
४८, १, वैतु सा GW 'अभिसचरन्ति' इति) ।

^d) उभयत्र लक्षणे कप्र 'जीवलोक्म्', 'जनित्वम्'
(द्वि१) इत्येतदन्वित [तु. सा, वैतु सा (शौ १८, ३, २),
PW. प्रभृ च 'अभिसुबभूथ' इति (= 'जनित्वम्' इति
प्रदर्शका)] ।

^e) स्वार्थप्रधानम् अव्यय । चित्- > 'चित्' इत्येतत्
नाउ पद वस उप इव निहत द्र (तु टि ऋ ६, १७,
९) । वा 'वधात्' इत्येतेन (क्रिप अपेक्षया) नेदीयानिवा-
ऽभिसबन्ध [तु सा, वैतु GW 'अभि मृष्टा' इति
योग चिकीर्षु (तदर्थं व्यर्थ वाक्यद्वयमिति कृत्वा क्रिप
आवर्तयश्च 'न.' इति च३ सत् द्वि३ इत्युपगमयश्च [तु
सा अपि]]] ।

^f) लक्षणे कप्र 'गिर' इत्येतदन्वित ('यत इमा
स्तुतयस्तत्रत्या एव दुरो विधाव यथा रन्त्य मद प्राणुया
इति' । वैतु. सा. प्रभृ 'अभि विधाव' इति) ।

^g) लक्षणे कप्र 'वरान्' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ
४, १, १३, सा च, वैतु GW प्रभृ 'अभि...प्रसी-
दत्' इति) ।

^h) लक्षणे कप्र 'न' इत्येतदन्वित. (तु सा प्रभृ) ।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित [अपा च
सिन्धु कुल्याना च हृदमभिलक्ष्येव सोमानामिन्द्रमभिलक्ष्य
सत्तरण उपमाया हृदय भवति । न तु तत्तदभिलक्षित-
स्याऽभिसत्तर्यमाणत्व इत्यभिसिधि (वैतु सा 'अभि...स-
मक्षरन्' इति)] ।

^j) लक्षणे कप्र. 'वृजान्' इत्येतदन्वित. [तु सा
'प्रातुम् उत्तरेम' इति (नदीम् इति शेषस्तस्या कर्मतया
प्रकृतत्वात्) । एवम् अपश्यन्तो दयनीयाः स्युः W विर-
ह्य PW प्रभृ 'अभि उत्तरेम' इति योगमुशन्त] ।

^k) लक्षणे कप्र 'योग्या' इत्येतदन्वित (तु GW

प्रभृ, वैतु वे सा च 'अभि वनते' इति) ।

^l) स्वार्थप्रधानम् अव्यय (तु पपा, वैतु सा PW
प्रभृ 'अभ्या(भि-आ)ववर्तति' इति) । यद्वा कप्र 'ऊती'
[=ऊतीर (=माहितिको यतिविशेषितप्रवृत्तिकोऽज्ञमभ्यस्य-
रेफलोप नैप्र द्र [वैतु सा =ऊत्यै]]] इत्येतदन्वित ।

^m) लक्षणे कप्र 'भुवना' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ
२, १५, ५) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'बृहस्पतिम्' इत्येतदन्वित [तु टि
ऋ १, ११, २, ८, ५१, १, वैतु सा प्रभृ 'अभि अना-
वन्' इति कृत्वोपमानाशीयस्वारस्य प्रतिघातुका
(तु सस्थ टि उद-पुत्->त, वि->वय, √वद्
>वावदत्->-दत्)] ।

^o) लक्षणे कप्र 'त्वा' इत्येतदन्वित (वैतु. सा PW
प्रभृ 'अभि अर्षति' इति) ।

^p) लक्षणे कप्र 'माम्' इत्येतदन्वित (तु टि ऋ २,
१६, ८) ।

^q) स्वार्थप्रधानम् अव्यय [वैतु सा PW प्रभृ
'अभिप्रेहि' इति, सप्त शौ (४, ३२, ७) इत्यत्र सा च
'न' इत्याक्षिप्तेन सता कप्र इति, W WI च 'तान्'
इत्याक्षिप्तेन सता कप्र इति] ।

^r) स्वार्थप्रधानम् अव्यय द्र (वैतु. सा GW 'अभि-
प्रयन्तु' इति) ।

^s) लक्षणे कप्र प्रथमे स्थ 'रुक्षासि' इत्येतदन्वित ।
द्वितीये स्थ एतदन्वयार्थ 'तान्' इत्येतदाक्षेप्तव्यम् [वैतु
सा (प्रथमे स्थ एव स्पष्ट भाषते), PW प्रभृ 'अभिज्ञो-
शुचानम्' इति] ।

^t) चेतनाचेतनाभिव्याप्तिपूर्वक विक्रमणे तात्पर्ये लक्षणे
कप्र द्र ।

^u) लक्षणे कप्र 'योनिम्' इत्येतदन्वित (तु ऋ ९,
१०६, ११, वैतु सा प्रभृ 'अभि समस्वरन्' इति) ।

^v) अस्मद्-वाच्यस्य प्राधान्येन समर्पयितुमिष्टत्वात्
तत्-सावनभूतोऽभि कप्र द्र [वैतु PW GW 'अभि
अगच्छत्' इति, सा. 'अभि आ अगच्छत्' इति
(तु टि सस्थ. आ/गम् > आगच्छत्)] ।

^w) सप्तमीवचन कप्र. (तु डु. सा, वैतु PW प्रभृ
'अभि असृजत्' इति) ।

१२ ^a , ११३, ४ ^b , ११५, ७ ^c , १२३, २ ^d , १३२, १ ^e , १३४, ७ ^f , १४८, ३ ^d , १८०, ३ ^g , १८७, ४ ^h , खि १, ६, ३, २, ८, ३, ११, २, ३, २२, ४ ⁱ , ४, ५, २१ ^f , ३५, १०, १, ५, ४, ५, ५, १०, मा ३, ३८ ^३ -४० ^३ , ४, २५ ^{३d} , ३४ ^३ , ७, ४५ ^३ , ११, ४७, ७१ ^f , १२, २६ ^f , ५७ ^३ , ७० ^m , १०३ ⁿ , ११७, ४४, ९७,	९८, १८, ४५ ^३ , ७४ ^f , २०, ५४ ^f , ६९ ^३ , २५, ३४ ^f , १२६, ११, २६, २७, ३५ ^f , २९, ६ ^p , ३१, ४ ^f , ३२, ११ ^q , १३३, ३५, ८१, ३५, १० ^f , ३६, ७ ^f , का ३, ४, ३ ^f , ४ ^३ , ९, १ ^t , ४, ८, ३ ^३ , १०, ५, ९, २, ५, १२, ४, ११, ७, ६ ^f , १३, २, ९ ^f , ४, १३, ५, ९, ७, २, १८, ४, १२ ^f , ११९, १, १०,	११, २०, २, ८ ^३ , ५, ७ ^f , २२, ५, ८ ^f , ७, ३, २७, १३, ३ ^f , २९, ५, ४ ^f , ३१, १, ६ ^f , १३२, ३, ६, ६, १२; ३५, १, ४ ^f , ३, ८, ४, ९ ^f , ३६, १, ७ ^f , तै १, १, ४, २ ^३ , २, ३, २, ३ ^३ , ६, १, ९, १, ३, ४, ३, १४, ३ ^f , ४, ४३, २ ^u , ४६, २ ^f , ५, ९, ३ ^३ , ६, ३, ११ ^३ , १२, ४ ^f , ७, ६, ७ ^३ , ^v
---	--	---

^a) लक्षणे कप्र 'अभिज्ञान' इत्याक्षिप्तेनाऽन्वित (तु म, वैतु सा उ PW प्रभृ 'अभिप्रेहि' इति (द्युदात्तमेकं पदं ब्रुवाणाश्चिन्त्या.) ।

^b) लक्षणे कप्र 'पौस्यम्' इत्येतदन्वित (तु ऋ ७, ३०, १, ८, ९६, १६, वैतु सा 'रुणम्' इत्यनेनाऽस्याऽन्वयं पश्यन् यत् साधनं तत् साध्यतया प्रतिपादुक, PW प्रभृ च 'पौस्यम्' इति सप इह न भवति । किं तर्हि । 'रुणम्' इत्यस्य वि इतीवाऽभिमन्यमाना 'अभि प्राप-इयत्' इति योजुका ।)

^c) लक्षणे वेत्यभूतलक्षणे वा कप्र 'मातुषान्' इत्येतदन्वित [=तानभिलक्ष्येति वा तानभित इति वा (वैतु सा PW प्रभृ 'अभिसन्ति' इत्येव योजुका सन्त स्वरतश्च षत्वाऽभावतश्च पर्यनुयोज्या [तु टि ऋ २, ४, ९, २३, ९, ७, ३९, ४]] ।

^d) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १) ।

^e) लक्षणे कप्र 'ईजानम्' इत्येतदन्वित (वैतु वे सा च आक्षेपमुखौ 'अभि-वर्धयति' इति, PW प्रभृ च 'अभिप्रभूषणि' इति) ।

^f) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य [वैतु PW प्रभृ 'अभि-सुरभामहे' इति वदन्त (अव्ययार्थस्य प्राधान्येन विवक्षितत्वाद् गतिभावे तदलाभाद् अनिष्टद्वैस्वर्यस्य दुष्परिहरत्वाच्च चिन्त्या)] ।

^g) लक्षणे कप्र 'क्षत्रम्' इत्येतदन्वित (तु सा GW) ।

^h) लक्षणे कप्र (वैतु सा स्वार्थ-प्रधानम् अव्य, GW 'अभिविपुश्यति' इति च) ।

ⁱ) लक्षणे कप्र 'द्युम्नम्', 'सुह' इत्येतदन्वित (वैतु PW प्रभृ 'अभि-आयच्छस्व' इति, उ म च 'अभि' इत्य् अपि ग अपि कप्र इति च 'यच्छस्व' इति ✓१, २५ इत्युभयथा व्याचक्षाणौ च विकल्पप्रस्ताविव) ।

^j) लक्षणे कप्र, 'धामानि' इत्येतदन्वित (तु उ म, टि

तै ६, १, ११, ५, मै ३, ७, ८ इत्यत्र सञ्च. ब्राह्मणभागे 'अभि-प्रच्यवते' इति, वैतु PW प्रभृ 'अभिप्रच्यवस्व' इति) ।

^k) लक्षणे कप्र 'रूपम्' इत्येतदन्वित (तु पपा, टि तै १, २, ३, ३, वैतु उ म च 'अभ्या(भि-आ-अ)गाम्' इति) ।

^l) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. [तु पपा, वैतु उ म 'अभिसवसानौ' इति (अनिष्ट-द्वैस्वर्यप्रसङ्गादुपेक्ष्यौ)] ।

^m) लक्षणे कप्र 'अस्मान्' इत्येतदन्वित [तु पपा म च, वैतु उ 'अभ्या(भि-आ)ववृत्स्व' (तु तै पपा ४, २, ५, ६, यत्रैकस्वर्यं श्रूयते) इति] ।

ⁿ) मा पपा 'अभि आवर्तस्व' इत्युभयत्र स्वर-दर्शनात् 'अभि' इति स्वार्थ-प्रधानम् अव्य तदभिमल-मिति द्र । का अपि तथैव स्यादिति च मतं भवति । (वैतु PW प्रभृ [द्वैस्वर्यदोषाच्च चिन्त्या.] सञ्च तै ४, २, ७, १ 'अभ्या(भि-आ)वर्तस्व' इति तु नापूटि) ।

^o) लक्षणे कप्र 'मा' इत्येतदन्वित [तु सा तै (४, ७, १२, ३), उ च, वैतु म 'अभि वाहि' इति] ।

^p) इत्यभूतलक्षणे कप्र 'मुख यज्ञानाम्' इत्येतदन्वित [तु पपा, वैतु उ म PW प्रभृ 'अभिमविदाने' इति (अनिष्ट-द्वैस्वर्यं प्रति चोद्याः)] ।

^q) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य । यद्वा 'आत्मानम्' इत्येतद-न्वित कप्र धा चाऽकर्मकत्वेन वृत्ति द्र [तु पपा, वैतु उ म PW प्रभृ 'अभिसविवेश' इति (नापूटिदि चिन्त्या)] ।

^r) लक्षणे कप्र 'यद् (रित.)' इत्येतदन्वित (तु सा) ।

^s) लक्षणे कप्र 'सुव' इत्येतदन्वित (वैतु भा सा स्वार्थ-प्रधानम् अव्य, PW प्रभृ 'अभिविख्येषम्' इति) ।

^t) लक्षणे कप्र 'श्रेय' इत्येतदन्वित (वैतु भा मा 'अभि प्रेहि' इति योग मन्वाना उपेक्ष्यौ) ।

^u) लक्षणे कप्र 'रूपम्' इत्येतदन्वित [वैतु भा सा PW प्रभृ 'अभ्यै(भि-आ-ए)मि' इति (द्वैस्वर्यं प्रति चोद्याः)] ।

^v) प्रत्यर्थ कप्र. इति सा. । 'तदाभिमुख्येन' इति भा.

८, ७, २^a, २, १, ११, ३^b, १२, २, ४^c, ४, ७^d, ८^e, ६, ४^f,

७, ४^g, ११, ६^h, ३, १, ३ⁱ, ६, १^j, १४, ६^k, ४,

१, १^l, १२, २^m, १४, २ⁿ, १^o, २, २^p, ३^q, ३, १^r,

अपि क्वि वि मत् कप्र इत्यभिप्रेतीति प्रतीयते । इष्टमपि चैतन् । तथाहि, अनुवाद्यप्रधानाऽशभाजि यज्ञनिवर्तनपुन-
रालम्भविधि यजिर्कर्तयैव विधेयप्रधानाऽशस्याऽपि समावेश-
नस्य साधीयस्त्वम् । तस्य च यथा कप्र निगदविस्पष्टत्व
स्यान् न तथा गतित्वेन योगेऽभ्युपगते कर्मकारकमात्र-
तया गुणभूते तत्पदे मभवेदिति विवेकोऽवश्येय । अस्मिन्
कल्पे च द्वैस्वर्थादिविप्रतिपत्तयोऽप्यनवकाशत्वात् पुरस्ता-
देव बाधेरन् । एस्मिन् K कृतेऽनुवादे to इत्यस्य
स्थाने towards इत्येव सुवचमिति दिक् ।

५) स्वार्थप्रधानम् अव्यय अर्थत 'अहुम्' इति कर्तृपद
नेदीय इव, 'रक्ष' इति कर्मपद च परपरयैव स्पृशति
[=अभिमुखंभावुकोऽह यथा स्या तथा भत्वा रक्ष सद-
हामि (तु तत्रैव श्रूयमाण 'सुदग्ध रक्ष' इत्यश्रूयमाण च
'अभिसदग्ध रक्ष' इति, वैतु सा 'अभि' इति कप्र
'रक्ष' इत्येतदन्वित इति कृत्वा सकर्मिकाया क्रियाया
कर्माऽऽकाङ्क्षाया पूर्वार्थमपार्थाऽध्याहारप्रदर्शितकौशल,
भा K च 'अभिसुदहामि' इति योगमातिष्ठमानौ
सन्तौ सुवचेऽपि गपू गत्यन्तरेऽपलक्षणद्वैस्वर्थमेव
परिपोषकौ)] ।

६) स्वार्थप्रधानम् अव्यय (तु टि ऋ ८, ५९, ३,
कौ २, १००५, वैतु भा सा 'अभिसमुजानत' इति) ।

७) लक्षणे कप्र 'पुरान्' इत्येतदन्वित [तु पपा,
वैतु भा प्रभृ 'अभिनिर्दिशति' इत्येव योजुका सन्तो-
ऽपार्थाऽपलक्षणद्वैस्वर्थपक्ष्या उपेक्ष्या. (यदेव 'शमयित्वा'
इत्यस्य कर्म भवति तदेव 'निर्दिशति' इत्यस्येति च तच्च
तदभिलक्ष्यत्वेनेष्टात् पृथग्भूतमिति चाऽभिसंवि)] ।

८) लक्षणे कप्र 'युजमानम्' इत्येतदन्वित [तु मै
३, ७, ८, इत्यत्र 'अभिसुभवत्.' प्रभृ (यद्र) यत्र समान-
प्रकरणे शाखाभेदेन प्रयोगवैशिष्ट्य निदर्शयन्निव गतित्व-
मुपलभ्यते (वैतु K 'अभिसुभवत्' इति । तच्च । अपलक्षणा-
द्वैस्वर्थप्रसग स्यादित्येको हेतुः । गतित्वाऽभ्युपगमेऽपि
लक्षणविशिष्टसाधुष्यार्थस्याऽभिव्याप्त्यनर्थान्तरस्यैव सग-
तत्वात् तदुक्तस्याऽभिवचनाऽऽख्यस्याऽर्थस्य न कोऽपि
प्रसग इति चाऽप्यपरो हेतुः)] । अन्यत्र 'भागधेयम्'
इत्येतदन्वित (तु भा, वैतु MW प्रभृ 'अभि...
उद्ध्रियते' इति) ।

९) लक्षणे कप्र 'क्रिम्' (=भागम्) इत्येतदन्वित ।
शेष नापूटि चरमे भागे द्र ।

१) लक्षणे कप्र (तु टि मा ४, ३४) ।

२) इत्थभूतलक्षणे कप्र 'राष्ट्राणि', 'युम्' इत्येतद-
न्वित [वैतु भा PW प्रभृ 'अभिसमिद्यु.'
इति 'अभिप्रवेपरन्' इति च (निर्दिष्टस्यार्थस्य प्राधान्येन
विवक्षितस्य सामान्यकर्मतामापादयन्तोऽन्याय्यद्वैस्वर्थ-
प्रसङ्गवादिनश्चिन्त्या)] ।

३) लक्षणे कप्र 'पुनम्', 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित
[='अस्मै ज्यैष्ठ्याय समाना सजानते यथेन्द्राय ज्यैष्ठ्याय
देवा समजानत' (तु नापू करिडकाया 'अन्योन्यस्मै
ज्यैष्ठ्याय' इति, वैतु मै २, २, ६ 'अन्योन्यस्य
श्रीष्ट' (?=श्रेष्ठ्ये यद्र)] यत्तत्र 'अभिसजानते', 'अभि-
समजानत' इति योग इति भा PW प्रभृ समर्पितवन्त,
तच्च । अन्याय्यद्वैस्वर्थप्रसङ्गाच्च श्रुतिस्वारस्याविधाताच्चेति
दिक् ।

४) लक्षणे कप्र 'अमुम्' इत्येतदन्वित [हे मस्त उप
(इत) (च) एना (एनम्) विस्पतिनाऽमु शत्रुभूतमभि-
लक्ष्य प्रेत च' इति वा द्र (वैतु भा अविस्पष्ट-
योग)] ।

५) लक्षणे कप्र 'लोकान्' इत्येतदन्वित [तु भा सा
(लोकाऽपेक्षया पृथग्भूतस्याऽतिरिक्तवस्तुन श्रावणे तात्प-
र्यम्), वैतु PW प्रभृ 'अभ्यतिष्ठित्यतै' इति 'अभ्यु-
(भि-अ)त्यरिच्यत' इति च)] ।

६) लक्षणे कप्र (तु सा, वैतु भा 'अभिप्रतस्थौ'
इति) ।

७) 'तेषु देवेषु मृतेषु (रात्रि) न्यौच्छत्' इत्यभि
सप्तम्यनुवादी वाऽऽनन्तर्यवचनो वा कप्र द्र. प्रथमे कल्पे-
ऽपि सप्तमीह भावान्तराऽपेक्षया तत्प्राप्तवतिभाववचना द्र ।
न च तान् मृतान् अभिलक्ष्य (तु सा) विशेषतो रात्रि
प्रभाता । तस्या प्रभातभावस्य सामान्येन सर्वमृताऽमृतलो-
केनाऽभिसंबद्धत्वात् । अतो नैवाऽभिलक्षणाऽभिसमुख्यादि-
प्रकारको कोऽप्यर्थो गतित्वमनुप्रविष्ट इह लब्धाऽवकाशो
भवितुमुपकल्पेत ।

८) लक्षणे कप्र (तु टि तै २, २, ४, ७) ।

९) लक्षणे कप्र 'माम्' इत्येतदन्वित (तु सा) ।

१०) लक्षणे कप्र 'इन्द्रम्' इत्येतदन्वित. (= 'तमभिलक्ष्य
प्रद्वणलक्षणप्रवेपनयुक्ता आसन् तु टि तै २, २, ७, ४,
वैतु भा सा PW प्रभृ 'अभिप्रावेपन्त' इत्यलाभविशेषकर
योगमनुजानन्त स्वरतश्चोद्यता गता.) ।

६ ^a , ७ ^a , ५, २ ^b , ४ ^b , ६, ५ ^c , ८, ५ ^d , ६, ८, ३ ^e , ११, ४ ^f , ३, १, १, ४ ^g , ९, २ ^f , २, ३, ३ ^h , ४, १ ^g , १ ^g , ७ ^g ,	३, ४, ३ ^h , ४, १, ३ ^h , ११, ३ ^f , ४, १, ४, ४, ८, २ ^h , ९, ३, २, २, ३ ^f , ५, १ ^h , ३, ११, ४, १३, ७ ^f , ४, ११, २ ^h , ६,	२, १ ^m , ४, २ ^f , ८, ४ ^f , ७, १२, ३ ^h , ५, १, ५, ९ ^h , ११, २ ^o , १ ^h , १, ३ ^h , ४, ३ ^h , १०, २ ^r , ३, १, ३ ^h , १ ^h , ४, ९, ३ ^h ,
--	--	--

^a) लक्षणे कप्र 'तुम्', 'भागधेयम्' इत्येतदन्वित (तु भा सा, वैतु PW प्रभृ 'अभिसमगच्छन्त' इति) ।

^b) चन्द्रस्य निरुतं 'हवि' वा 'ईजानम्' वाऽभिलक्ष्योदये वैशेष्याऽभावात् सप्तम्यनुवादी वाऽऽनन्तर्यवचनो वा कप्र (तु K, वैतु PW प्रभृ 'अभ्युदेति' इति) ।

^c) स्वार्थप्रधानम् अव्य [वैतु भा PW. प्रभृ. 'अभिसमनद्येताम्' इति (अनिष्टद्वैस्वर्यस्य व्यर्थऽभ्युपगमप्रसङ्गादुपेक्ष्य)] ।

^d) लक्षणे कप्र 'अग्नि दूतं वृणीमहे' इत्येतन्मन्त्रगत-विषयेण युक्तः (तु भा, वैतु PW प्रभृ 'अभिपर्यावर्तते' इति) ।

^e) लक्षणे कप्र (तु टि तै १, २, ३, ३) ।

^f) लक्षणे कप्र 'वृसीय' इत्येतदन्वित ।

^g) लक्षणे कप्र 'एनम्' इत्येतदन्वित [तु भा. K, वैतु PW MW 'अभिप्रवर्तयति' इति (द्वैस्वर्यदोष-प्रसङ्गादुपेक्ष्य)] ।

^h) लक्षणे कप्र 'हिरण्यम्' इत्येतदन्वित. [तु K, वैतु भा सा प्रभृ 'अभिव्यनिति' इति (स्वरत उल्लक्षण योजुमा [वैतु माशत्रा (४, १, २, २७) 'अभिव्यनिति' इति यत्रासावेव योगो द्व्युपसृष्ट सन् साधुर्धनुमात्रस्वरः])] ।

ⁱ) स्वार्थप्रधानम् अव्य. [वैतु PW MW 'अभिसमूहति' इति (द्वैस्वर्यदोषदुष्टत्वाच्चिन्त्यौ)] ।

^j) सप्तम्यनुवादी कप्र वा द्र । अग्निजिह्वाऽभिगत-मग्निजिह्वाया वा वर्तमानमित्यन्तरविशेषणोऽभिप्रायः । मै २, १२, ६ काठ १८, १७ इत्यत्र तु जिह्वाया. करणत्वेन श्रवणात् तद्गतत्वमध्वरस्याऽऽक्षेपात् द्र । एव च श्राविताक्षितविषयविवेकात् समस्तस्य अभि/१गृ इत्यस्य तत्रैवाऽऽक्षेपश्रुत्यो सावकाशत्व स्यात् । न त्विह यथाऽऽह K तद्दृष्टोऽध्वरस्याऽग्निजिह्वात्वाऽऽरो-पश्चाऽऽप्रसिद्ध इत्यधिक च ।

^k) लक्षणे कप्र. (तु टि मा १२, ५७) ।

^l) प्रथम सप्तम्यनुवादी वा लक्षणार्थो वा कप्र 'शैशि-रावृत्' इत्येतदन्वित. । यच्च शाखान्तरे 'अभिकल्पमाना' इत्येकपदश्रुतिर् भवति (मा १३, २५), तदपि गत्यशे स्वराऽभावात् सूपपदमित्यतिरोहितमिव । तत्र च ऋतुपदे द्वितीयाया कालात्यन्तसयोगे योगो वक्तव्यः । द्वितीयो

ऽप्यभि. (तेऽग्नय शैशिरावृत्) अभि (कल्पमाना एतत्कर्म वेष्टकादिपदार्थविशेष वा देवा इन्द्रमिव सविशन्तु) इति सामर्थ्यात् पूरयित्वाऽऽक्षेप्यस्य वाक्यस्याऽवशेषमात्र-मिति द्र । अथवा द्वितीयोऽयमभि. शाखाविशेषायत्त-द्वैस्वर्यवैशेष्योपाश्रयेण गतिरेव काम भवतु, न तु तथा सत्यपि प्रथमस्याऽभेस्तयात्व सुवचम् । अपेक्षाविरहात् (तु K सा च) ।

^m) लक्षणे कप्र 'न' (=अस्मान्) सत् (=लब्धजन्य) इत्येतदन्वित [अस्मन्मनोरथपूर्त्यर्थम् इति यावत् (तु. पपा, वैतु सा 'अभ्या [भि-अ] जज्ञान' इति)] षष्ठीति सा । तथात्वेऽभिरनभिसम्बद्ध इव भवेत् । तस्य पञ्चमी-योगाऽप्रसिद्धे. । गतिर्वे च तस्य द्वैस्वर्यस्याऽनुपपन्नस्य दुर्वारत्वात् । यद्यपि 'न' इति द्वि३ इति K आह, तथाऽऽयसावभेर्गतित्व एव कृतास्थो भवति । तेन चोक्ता स्वराऽपत्तिस्तदवस्था भवति । 'सत्' इति पदस्य 'न' इत्यनेन सामानाधिकरण्य वदतश्च तस्य वचनव्यत्ययो दुर्वार स्यात् । विशिष्टस्य पामे कृते ऋ १०, ८१, १ द्र ।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'युजमानम्' इत्येतदन्वित ।

^o) इत्थभूतलक्षणे कप्र (तु टि मा २२, ६) ।

^p) सातम्यर्थे वा लक्षणार्थे वा कप्र द्र । (वैतु. भा. 'अभिपर्यावर्तते' इति) ।

^q) समीपवचन कप्र इति भा. । इष्टकाऽऽधानस्य प्रकृतत्वात्, तस्य च शिष्याऽधिकरणतयाऽविवक्षितत्वादित्यर्थः । आवानस्य शिष्याऽधिकरणकत्वे सप्तम्यनुवा-दित्वं सुवच स्यात् [वैतु MW 'अभ्यु (भि-उ) पदधाति' इति (शिष्य-कर्मकत्वाऽभावात्त्वाऽऽधानस्य गति. वाऽसंगते)] ।

^r) लक्षणे कप्र 'स्वम् आयतनम्' इत्येतदन्वित [तु भा K, वैतु. MW 'अभिपर्युहते' इति (द्वैस्वरी-पुरस्सर ऐकपद्ये य आप्रह स दुराग्रह इति) तु. अभ्यु (भि/१ऊ) ह यद्र)] ।

^s) लक्षणे कप्र 'अपु.' इत्येतदन्वित ।

^t) लक्षणवचन उद्देशवचनो वा कप्र 'अन्नाद्यम्' इत्येतदन्वित [तु पपा, वैतु भा PW प्रभृ 'अभ्यु-पावर्तते' इति (श्रुतिस्वारस्यमवहेलयन्तो द्वैस्वर्य प्रति पर्यनुयोज्या.)] ।

४ ^a , ५, १, ३ ^b , ७, ४, ३ ^c , ४ ^d , ॥६, १, १, ७ ^d , २, २ ^e , ४, ४ ^f , ७ ^g , ५, ५ ^h , ९, ४, ११, ५ ⁱ ,	६, ६ ^j , २, ६, १ ^k , ३, ३, ५, ५, ४ ^j , १०, २ ^l , ४, १, ५ ^m , २, १ ⁿ , ३ ^d , ३,	२ ^f , ४, १ ^o , ११, ४ ^p , ५, ७, २ ^q , ६, १, १ ^r , २ ^{rs} , ७, ३, १०, २ ^t , ११, १, ५ ^{up} ,
--	---	---

^a) लक्षणे कप्र 'एनम्' इत्येतदन्वित. (वैतु सस्थ टि 'अभिपवते' इति)।

^b) लक्षणे वा विषयसप्तम्यनुवादे वा कप्र द्र । पशुना नानारूपत्वेऽपि वायव्यत्वविशिष्टत्वाद् वायुमेव मन्त पुरोडाशमभिलक्ष्य तद्विषय इति यावत् तेषा सज्ञानमेकीभावो भवतीति श्रौतोऽभिप्राय । तदेवमेकी-भाव सप्राप्ता पशव उपतिष्ठन्त इत्युक्त भवति । अमे 'सजानाना' इत्युत्तरेण स्वरवता कृदन्तेन गतित्वेन योग इति भा । तच्च । स्वराऽऽपत्तेरेव । 'अभि उपतिष्ठन्ते' इति चाऽभिप्रेति K एव तु सति 'एतम्' इति च 'एनम्' इति चैतद्विरुद्धिरसम्यग् व्याख्याता स्यात् (तु टि तै २, २, ११, ६) । विस्तरस्त्वत्र वैश द्र ।

^c) लक्षणे कप्र (तु टि क १, ५, ११, २, ५१, १) ।

^d) सप्तम्यनुवाद्युपर्यर्थे कप्र 'अप' इत्येतदन्वित [तु भा K, वैतु PW MW आशौचप्रसङ्गात् 'अभ्यग्नियत' इति योग मन्वानौ (तादृशस्याऽऽशौचस्यानुवादमात्रत्वेन संकेतने श्रौताऽभिप्रायाच्चिन्त्यौ)] ।

^e) लक्षणे कप्र 'यज्ञम्' इत्येतदन्वित (वैतु भा PW प्रभृ 'अभिप्रयुङ्क्ते' इति) ।

^f) लक्षणे कप्र 'यज्ञम्' इत्येतदन्वित. (तु भा) ।

^g) लक्षणे कप्र एकत्र 'पशून्' इत्येतदन्वित [तु भा K, वैतु MW (ब्राह्मणान्तरीये समानप्रकरणे) 'अभिदीक्षेत' इति (द्वैस्वर्याऽऽपत्तेश्चिन्त्य)] । अन्यत्र 'माम्' इत्येतदन्वित ।

^h) लक्षणे कप्र 'उदयनीयम्' इत्येतदन्वित [तु भा, वैतु MW K अभिनिर्वपति इति (अनिष्टद्वैस्वर्य-प्रसङ्गादुपेक्ष्यौ)] ।

ⁱ) लक्षणे कप्र द्वयो स्थ । 'ग्रामानि' उद्दिश्य 'प्रच्यवते' इत्यभिप्रायवती श्रुति (तु मै ३, ७, ८, टि मा ४, ३४) । एकत्र च यत् क्रीत उपनद्ध सोमो (हियते) यजमान-मभि-लक्ष्य वरुण एवैतीत्य् अभिप्रायवती श्रुति । तेन वरुणेन यजमानस्याऽऽशङ्कितस्य ग्रहणस्य निवारणार्थ-मेवाऽनुपद शान्ति श्राव्यते 'नुमो मित्रस्य' इति ।

^j) लक्षणे कप्र 'यजमानम्' इत्येतदन्वित (तु टि तै २, २, ४, ७) । अनुपद यत्तस्य निष्कयण श्रूयते तदेवेहाऽभिना सकेत्यते । 'अभिसुभवत' इति योग व्याचक्षाण K चिन्त्य । द्वैस्वर्याऽऽपत्ते । न चाऽग्नीषोम-कर्तृकस्य यजमानाऽभिभवस्येह कश्चिदवकाश । भा अपि

कल्पद्वयमाह । तच् चिन्त्यम् । तत्राऽपि हि चोद्यमुक्तम् ।

^k) लक्षणे कप्र 'अग्निम्', 'अप', 'आदित्यम्' इत्ये-तदन्वित [वैतु भा अभिविपुश्यति' इति (द्वैस्वर्यदोषा-च्चिन्त्य)] ।

^l) लक्षणे कप्र 'हृदयम्' इत्येतदन्वित । 'सुमेति' इत्यस्य 'लीयते' इत्यर्थात् अकर्मकता च द्र [तु K, वैतु भा 'अभिसुमेति' इति (अपलक्षणद्वैस्वर्यप्रसङ्गाच्चिन्त्य)] ।

^m) नापूटि तै शाब्दप्रवृत्ति-विशेषस्य शाखा-विशेष-गतस्येदमपरमुदाहरण द्र । शाखान्तरे समान-प्रकरणे गतित्वयोगदर्शनात् (तु मै ३, १०, ७) ।

ⁿ) सप्तम्यनुवादी कप्र 'यस्य (वसतीवरीषु) अगृहीतासु (सूर्य) निम्नोचेत्' इत्यर्थात् (तु भा 'अभि-लक्ष्य' इति, K च वसतीवरीरगृहीतवन्तमभीत्यादि-व्या उक्ताणस्तात्पर्यबद्धदृष्टिरिति, वैतु PW प्रभृ 'अभि-निम्नोचेत्' इति) ।

^o) लक्षणे कप्र 'उपाशुसवनम्' इत्येतदन्वितः (तु भा) ।

^p) लक्षणे कप्र 'वत्सुम्' इत्येतदन्वित [तु. पपा K, वैतु भा प्रभृ 'अभिनिवर्तते' इति चिन्त्ययोगा (भा. 'यत्र यत्र तत्र तत्र' इत्यनेनैवाऽभ्यर्थस्य परिसमाप्तत्वे-ऽपि पुनस्तदाख्याताऽनुप्रवेशोऽर्थान्तरनिर्देशश्च दुर्वच इत्यभिसंवे)] ।

^q) लक्षणे कप्र 'तृतीयसवनम्' इत्येतदन्वित । गतिचोपाश्रय K प्रतिभाति । तेन तु तस्य द्वैस्वर्या-पत्तेर्मोक्षो दुष्कर स्यात् । सप्तम्यनुवादिनि कप्र 'सवि-तारम्' इत्येतदन्विते सति तु सुष्ठिष्टोऽन्वयो द्र ।

^r) लक्षणे कप्र 'सुद' इत्येतदन्वित (वैतु भा) ।

^s) लक्षणे कप्र 'रूपम्' इत्येतदन्वित (तु टि मा ७, ४५) ।

^t) लक्षणे कप्र (तु टि तै ३, ३, ४, ३) ।

^u) ज्यायश्छन्दोऽभिलक्ष्य तद्विषये वा कनीयसा छन्दसा व्यशसन् (=विहृत शसनमकुर्वन्) इति लक्षणार्थे वा विषयसप्तम्यनुवादे वा कप्र द्र (एकेन छन्दसा छन्दो-न्तरस्य विहरणप्रकारार्थं तु आश्रौ ६, ३, १२, १३) । यत्तु भा PW प्रभृ अभिव्य (वि-अ)शसन्, अभिविशसति' इत्याख्यातिकौ योगावाहुस्तच्चिन्त्यम् । द्वैस्वराऽऽपत्ते । द्वितीये प्रयोगे चाभेश्व वेश्च पपा भेदतो निर्देशोप्यस्मद-भिमत द्रष्टव्येत् । गतित्वे हि नामोदात्तवति तिङि वि-वद् अभेरपि निघातप्रसङ्गात् । अथवादाऽभावात् । यच्च शस्त्रे

६ ^a , १७, १, १, १ ^b , २, १ ^c , ७, ४ ^d , २, ७, ४ ^e , ३, ११, १ ^f , ४, ८, ३ ^g , १०, २ ^h , ११, २ ⁱ , ५, ५, २ ^j , मै १, २, ५ ^k , ६ ^l , ३, ३९, ४, ३ ^m , २, २, १, ७, ५, ७ ⁿ , ९ ^o , ११ ^p , १०, ३ ^q , १२, ३ ^r , १३, ८ ९ ^s , ३, १, ९ ^t , २, ९ ^u , ७, ४, ८ ^v , ११, १८, ३ ^w , ४ ^x ,	१० ¹ , ११, ४ ^h , १६, १ ^f , २ ^m , ४, २, ५ ^r , १० ⁿ , १३, ६ ^o , ८, ६, ९ ^t , ७, ८ ^q , ८, ६ ^m , १०, ५ ^f , ११, २, ४, १२, ३, ४, ६, १४, ३, ५ १०, १२, १६, १८, २, ६ ^h , ७ ⁱ , ४ ९ ^p , १३ ^q , ५, ६ ^j , ७, १६ ⁱ , ८, २ ^r , ५ ^q , ७ ^q , ९ ^q , १० ^{us} , १६ ^r ,	१०, ४ ^q , १३ ^u , ११, ३ ^q , ५ ^q , ६ ^u , ११२, ८ ^v , १३ ^t , १५ ^f , १६, ४, ७ ^f , ९ ^f , ११ ^k , १७, १८ ^f , १८, १, १४ ³ , १९, ५, ८ ^u , १२० ^d , ३, ७ ^u , १०, २१, ६ ^q , ९ ^u , १३ ^f , २३, ६ ^q , ९ ^q , ११ ^f , १२ ^f , २४, ५, ७ ³ , २५, ७ ³ , ९ ^q , १० ^q , १२६, २ ³ ,
---	--	---

ज्यायश्छन्दोऽभित कनीयसोश्छन्दसोर्दर्शनात् कनीयसी
छन्दसी अभित कृत्वा ज्यायश्छन्दो विशसतीति K
व्याचष्टे, तन्मन्दमिव भवति । विहरणप्रकारस्य तथात्वा-
ऽभावात् । तत्र हि कनीयसैकेन च्छन्दसाऽपरस्यैवस्य
ज्यायसश्छन्दसो विहरण भवति । तयो पच्छो व्यत्यास-
पूर्वक शसन विशमन भवतीति भाव । विस्तरस्तु
चैश द्र ।

^a) लक्षणे कप्र (तु भा, वैतु K 'अभिसुपादयति'
इत्यानुष्टुभेन शस्त्रसप्तौ तात्पर्याद् अनुष्टुप्सप्त-
मात्रपर्यवसितो गतित्वदर्शी चिन्त्य) ।

^b) नापृष्टि दि लक्षणे कप्र द्र ।

^c) स्वार्थप्रधानम् अव्य द्र ।

^d) लक्षणे कप्र ।

^e) सप्तम्यनुवादी कप्र द्र (तु तत्रैव 'पूर्वपक्षे' इति) ।

^f) लक्षणे वा सप्तम्यनुवादे वा कप्र द्र । विराजमभि-
लक्ष्य विराजि वा सपद्यन्ते सपूर्णा दशत्वसख्या विभज्यत्व-
विशिष्टा भवन्ति, विराट्त्वा परिणता भवन्तीति भाव ।
K तु 'अभि-स/पादि' इति ण्यर्थे सकर्मकत्वा
व्याचक्षाणोऽप्रमाण स्वरदोषश्चोक्तदिश द्र । सा अपि
शुद्धा समर्मकता समर्थयस्तद्दिशोऽनुयोक्तव्य ।

^g) लक्षणे वोद्देशवचने वा कप्र (तु भा K च) ।

^h) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ५१, १) ।

ⁱ) लक्षणे कप्र (तु टि मा ४, ३४) ।

^j) उत्तरेणाऽऽख्यातेन स्वरवता गतित्वेन योग इति
MW यदाह तच् चोद्यम् ।

^k) स्वार्थ-प्रधानम् अव्य. (तु टि मा १२,
५७) ।

^l) लक्षणे कप्र 'सुव' इत्येतदन्वित (तु टि तै ४,
६, २, १) ।

^m) इत्थंभूतलक्षणे कप्र. (तु टि. मा २९, ६) ।

ⁿ) सप्तम्यनुवादे कप्र द्र । अनुपदम् 'स्वे कुलाये
सुवेशयति' इति श्रौताङ्गिज्ञादिति दिक् ।

^o) प्रजापत्युद्देशेन पशूना प्रतिष्ठात्मना सृष्टेर् अहेतु-
त्वेनोपन्यासाद् उद्देशार्थस्य प्राधान्येन समर्पक
कप्र द्र ।

^p) लक्षणे कप्र (तु टि मा ७, ४५) ।

^q) लक्षणे कप्र भवति । यदपि माशब्दा ४, २, १, २९,
३१ इत्यत्र चाऽन्यत्र च समाने प्रकरणे अभ्युद्/नी
इति द्युपसृष्टो धातुरस्माभिरुक्तचरो भवति (वैप २, १२०)
तत्राऽय शोध समर्पितो भवति यथा कप्र एवाऽभि-
स्यादिति ।

^r) थावापृथिव्योर्विभागे प्रकृते पृथिव्या दिव्ययज्ञिय-
सृष्ट्याभिलक्ष्यत्वेन श्रवणात् तत्प्रवचन कप्र द्र ।

^s) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १,
वैतु SIM. 'अभि/नम्' इति (एकत्र तस्य 'अधि...
अभिनमत्' इति द्व्युपसर्गयोगो नितरा
चिन्तनीय) ।

^t) सप्तम्यनुवादी कप्र द्र ।

^u) लक्षणे कप्र (तु टि तै २, २, ११, ६) ।

^v) तु मै ४, ३, ६ यत्-सवादत इह हेरश्रुतावपि
तदर्थो गम्य इति सुवचम् ।

^w) लक्षणे कप्र. 'पृथिवी' इत्येतदन्वित (वैतु SIM
'अभिप्रतिष्ठति' इति) ।

^x) लक्षणे कप्र 'देवता' इत्येतदन्वित (वैतु SIM
'अभिप्रच्यावयति' इति) ।

^y) वीप्साया कप्र 'एतावत्' इत्येतदन्वित [तु सटि
यदनु क कप्र अभाव स्यात् (वैतु क. मुपा च
सटि च)] ।

^z) लक्षणे कप्र (वैतु SIM 'अभिप्रयन्ति' 'अभि-
प्रतिष्ठति' इति) ।

३^{२६}, २७, ९^{॥b}, २८, १^{॥c},
२[॥], ४^{॥d}, १^{॥३०}, १^{॥२१}, ३[॥],
४^{॥५}, ६[॥], ७, १^{॥३४}, ७[॥],
१७[॥], ३५, १६^{॥k}, ३६, १[॥],
३७, ९^{॥m}, ३८, ९, १३[॥], ३९,
१०, ११, १२[॥], ४०, ७[॥], ४३,
१[॥], ४६, २[॥], ५[॥], क १, १९,
२, १, ३, ७, ११, ६, ७[॥],
१^{॥७}, १, ४, ५, ६[॥], २५, २,
२८, २[॥], ५[॥], २९, ३[॥], ३०,
३, ३१, ५, ९, १२, २१, ३७,
६, ८, ३९, ५, १^{॥४०}, २, ३[॥],
५[॥], १^{॥४१}, १[॥], ४४, ४, ४६,
४, ५[॥], ६[॥], ७, ४८, १४,
१८[॥], १[॥], १२५, १२६,
१३२, १४६, १५५, १६१,
१६४, १६८, २००, २३३, २३६,
२५०, २६५, ३०९, ३२०, ३४४,
३४९, ३७४, ३७६, ३८२,
४०७, ४२९, ४३२, ४६४[॥],
५०३, ५०९, ५१७, ५२१,
५२२, ५२३, ५२८, ५३५,

५४९, ५५०, ५५४, ५५६,
५६९, ५७५-५७७, २, २७,
३०, ३५, ४०, ५०, ५२, ६३,
८१, ९०, १०५, १६१, १७०,
१७८, १८०, २०६, २२०,
२७१, २९१, २९२, २९९,
३२१, ३४१, ३४४, ३७१,
४०३, ४०४, ४१०, ४२९, ४४८,
४८०, ४९१, ४९२, ५०३,
५०८, ५१८, ५२८, ५३८,
५४३, ५४७, ५५४, ५८८,
५९१, ६०२, ६०६, ६२८,
६४३, ६६७[॥], ६६८, ६७५,
७०९, ७१६, ७३४, ७५८,
७६९, ७७६[॥], ७७७[॥], ७७८[॥],
८००, ८३९, ८४०, ८४४,
८४५, ८४६, ९३६, ९५७,
९८१, ९८३, १००५^{॥p},
१०४९, १११२, ११९३५,
११९६, १२१०, १२११,
१२१५^{॥q}, ३, ३, ५, ४, ४, ४, ५,
१[॥], १४, १, २, ८, १६, २, १७,

१, ७, १०, १८, ४, २१, ७, २५,
१, ३, ४, २६, ८, २८, ३, ३२, ७,
३३, ८, ३६, ३, ८, ३९, ५, ७, ४२,
३, ६, ४३, २, ४५, ९, ४८, ५^{॥r},
५२, ७, १३, ५३, ७, ८, १०, ५४,
६, १०, ५५, ३, ५६, ८, ५७, १,
३, ७, ५८, ४, १०, ११, १२, २,
१, ७, ३, ७, ७, २[॥], ३, ३, ६, ४,
१, ६, ५, २, ८[॥], ९, ११, ७,
१, ८, ७, ९, ४, १३, १, १५,
९, १६, ८, १६, १७, १,
१९, १, २०, २, २३, ३, २४,
७, ८, १५, २६, ७, २८, १३,
२९, १, ३०, १४, ३१, २३,
२४, ३२, ३२, ३, ३३, ४, ३४,
६, ३६, ५, ३८, ५, ६, ३९, २,
४०, ४, ४१, ४, ४२, ४, ९,
४३, ३, १०, ४८, ४, ७, ४९,
४, ५२, १, ८, ५३, १, ५५, ८,
९, ५६, ३, ७, ५८, १, ३, ६,
५९, ८, ४, २, ३, ७, ६, ८, ७,
१७, १०[॥], २१, ८, २०, ६,

^a) लक्षणे कप्र (तु सश्रु तै ६, ३, ३, ५)।

^b) लक्षणे कप्र (तु टि तै ६, ४, ११, ४)।

^c) लक्षणे कप्र 'भागधेयम्' इत्येतदन्वित।

^d) एकत्र लक्षणे कप्र (तु टि मा ७, ४५)।

^e) सप्तम्यनुवादी कप्र (तु. टि तै ५, २, ४, ३ यत्रत्या सौवरी स्थितिर् विनिगमिका)।

^f) कर्मविशेषस्य पर्यवसानसायोगिकम् उदूहनं श्रूयते। तेन पर्यवसानवाचिनोऽन्त-शब्दस्य कप्र योगेन प्राधान्येन निर्देश उचितो भवति। एव समानप्रकरणे ऐत्रा ३, १३, इत्यत्राऽयस्मदीये पूर्वोक्ते (वैप २, १२०) शोध. सुलभो भवति (तु गतित्व-दर्शी MW)।

^g) लक्षणे कप्र (वैतु SIM 'अभि वर्षति' इति)।

^h) लक्षणे कप्र 'वशम्', 'दिवाकीर्त्यम्' इत्येतदन्वित। [वैतु भा (सश्रु 'अभिसमायच्छति' 'अभिसुतन्वन्ति' तैत्रा १, २, ३, १), PW प्रमृ च]।

ⁱ) छन्दसा यज्ञस्वाराज्यान्यतरविषयत्वेन सृष्टेर्विचिच्य श्राव्यमाणत्वात् प्राधान्येन तद्विवेकोऽवगमकरः कप्र।

^j) लक्षणे कप्र 'तन्वम्', 'अरम्' इत्येतदन्वितः (वैतु

SIM 'अभिप्रतिष्ठन्' इति)।

^k) लक्षणे कप्र (तु टि काठ ४, १३)।

^l) लक्षणे कप्र।

^m) स्वार्थप्रवानम् अव्य द्र।

ⁿ) लक्षणे कप्र (तु टि मा २, ६)।

^o) लक्षणे कप्र 'गा' इत्येतदन्वित (तु GW वैतु सा PW प्रमृ. 'अभि...असरन्' इति)।

^p) प्रथमपादतात्पर्याऽनुबन्धात्मको द्वितीय पादोऽत्र भवतीति कृत्वोपसर्गश्रुतेर् 'योजय' इति योग्यक्रियापदस्या-ऽन्व्याहारः स्यात्। संगत्यन्तराऽदर्शनादित्यभिसन्धेः [वैतु सा अविस्पष्टयोग (मुपा अन्व इन्द्रकर्तृकाऽश्च-कर्मकाऽ-यागमनस्याऽऽशसनाऽविषयत्वादिति भावः)] इति प्रथम कल्पः। अथ द्वितीयः। '२अभि' इत्यस्याऽयं निगमो न यनि इति प्रत्येकधुर्यस्याऽपेक्षयाऽन्यस्य मृतिर्यथा स्यात्तथा(=सायुज्यविशिष्टतया) 'उपसर्पत' इत्युत्तरत्राभि-संबन्ध इति।

^q) लक्षणे कप्र. (तु. टि. शौ ३, १, ३)।

२३, ३, २४, २, ४, २८, ९, शौ १, १, ३ ^a , २, १, १ ^b , ३, १, २ ^c , ३ ^d , २, ५ ^f , २१, ५ ^g , ४, १, ३ ^f , ८, २ ^g , १४, ६ ^h , २१, ४, २७, ४ ⁱ ,	†३२, ६, ७, ५, १, ५ ^j , ११, ७ ^k , १९, ४ ^l , ६, २५, १-३ ^m , ३४, ४ ⁿ , ४७, ३ ⁿ , ९९, १, १०२, १ ^o , ७, १०, १ ^p , १५, १ ^q , ८७, १ ^q ,	८९, २ ^r , ८, २, ४ ^r , १४ ^s , १५ ^t , ३, ९ ^t , ४, २ ^t , ७, २६ ^u , ९, ६ ^v , १५ ^u , ९, १, ८ ^t , १४, ३ ^t , १५, ६ ^r , १, †, ११, १, ३७ ^h , २, १९ ^w ,
---	--	---

^a) स्वार्थप्रधानम् अव्य. [तु सा १११, वैतु PW 'अभिवित्तु' इति (द्विस्वर द्रुपमृष्ट योगमातिष्ठमान उपेक्ष्य)] ।

^b) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ११, २, ८, ५१, १) ।

^c) अत्र तिङ्-त्रय भवति, अभिश्च वा प्रत्येक क्वि भवति (तु. WI, वैतु PW 'अभिप्रेत' इति) ।

^d) 'गच्छ' इति योग्यक्रियापदाऽध्याहारमुशन् सा / शत्रूय इत्यस्य 'उपमानादाचारे' (पा ३, १, १०) इति क्यजन्तस्याऽकर्मकता प्रत्यवस्थाप्य 'पुत्रीयति माणवकम्' इत्यस्य निदर्शनेन पाम (३, १, ८) उक्तदिशा सकर्मकता समर्थयति । एव तावदसावनुयोक्तव्यो भवति 'अस्मान् अभिप्रेतान् शत्रूयति' इति तदभिमतं वाक्ये किमुपमान किञ्चाऽप्युपमेयमिति । यथा तेनैव स्वयमुक्तमिह शत्रुलक्षणासुपमानकर्म क्यज ते यात्वर्थेऽन्तर्भूत भवति । न च तदभिमतप्रकारेणाऽनभिहितोपमेयकर्माऽपेक्षया सकर्मकत्वमुपपद्येत । इच्छाया क्यचि पुत्रमाणवकवदुपमानोपमेयभावेन स्थितयो कर्मणो प्रथमस्याऽन्तर्भावे द्वितीयाऽपेक्षया कामं क्यजन्तस्य सकर्मकताऽभिनिष्पद्यता न तु खल्वाचार उपमानात् क्यचि तत्संभव । उपमेयस्य कर्तृत्वेनोपस्थानाद् उपमेयकर्मणोऽविद्यमानत्वात् तदा-श्रयेणोक्तसकर्मकत्वस्य च नितरा खपुष्पायितत्वादिति दिक् । न चाऽत्र 'अस्मान्' इति पदमुपमेयकर्मतया नेतु शक्यम् । तस्य क्यजन्ताऽपेक्षयोपमानोपमेयोभयाऽनभिसम्बन्धात् । अतो विषयसप्तम्यनुवादिनाऽभिना तस्य क्यजन्तलक्षितशत्रुक्रियाविषयत्वमुपस्थाप्यते ।

^e) स्वार्थप्रधानम् अव्य [तु WI, वैतु सा PW. 'अभिसविदु.' इति (द्वैस्वर्यादुपेक्ष्यौ)] ।

^f) लक्षणे कप्र 'स्वधा' इत्येतदन्वित. [तु सा WI, वैतु PW. MW 'अभिप्रतस्यौ' इति (द्वैस्वर्यं प्रत्यनु-योक्तव्यौ)] ।

^g) स्वार्थप्रधानम् अव्य (तु WI, वैतु. PW 'अभिप्रेहि' इति) ।

^h) लक्षणे कप्र 'नाकम्' इत्येतदन्वितः ।

ⁱ) सप्तम्यनुवादी कप्र. 'पृथिवीम्' इत्येतदन्वित (वैतु. PW 'अभि/सृज्' इति) ।

^j) against इति विरोधपरमर्थं यत् W आह तदभे सप्तम्यनुवादकता विस्मरन्नेवाऽऽह ।

^k) सप्तमीवचन कप्र 'पणीन्' इत्येतदन्वित ['एता-वत्सु बहुषु परिणु सु भृद् इत्येव मा वोचन' इत्यादि-प्रकारक वा द्र (वैतु W अभि/भू इत्यस्याऽर्थ-मनर्थीकुर्वश्च व्यर्थ पुरुषव्यत्ययमिच्छश्च नितरा दयनीयो भवति)] ।

^l) लक्षणे कप्र 'यावत्' इत्येतदन्वित [तु WI वैतु PW MW 'अभिविजुह्वहे' इति (अनिष्टद्वैस्वर्याच्चिन्त्यौ)] ।

^m) परस्पराऽभिलक्ष्यविवेकस्य विवक्षितस्य तन्मात्रवि-निगम्यत्वाद् अभिलक्ष्यस्य प्राधान्येन लक्षणे कप्र द्र. (तु WI, वैतु सा PW MW 'अभि...संयन्ति' इति) ।

ⁿ) लक्षणे कप्र 'वृस्य' इत्येतदन्वित ।

^o) लक्षणे कप्र 'माम्' इत्येतदन्वित [तु सा WI, वैतु PW MW 'अभि...समैतु' इति (मन्त्रस्वारस्य-प्रातिकूल्याद् विमृश्यौ)] ।

^p) लक्षणाथौ वा सप्तम्यर्थौ वा कप्र. 'उभे' इत्येतद-न्वित (तु सा W WI) ।

^q) लक्षणे कप्र (तु टि ऋ १, ५१, १) ।

^r) लक्षणे कप्र 'जातुम्' इत्येतदन्वित [तु WI, वैतु PW. MW 'अभिसुधमामि' इति (अभिलक्ष्यस्य प्राधान्येन निर्देष्टव्यत्वाद् द्वैस्वर्यस्याऽपलक्षणास्याऽन्युपगमस्याऽन्या-यत्वाच्चिन्त्यौ)] ।

^s) लक्षणे कप्र 'त्वा' (= 'ते' पूर्वार्थे) इत्येतदन्वित. (वैतु PW WI 'अभिक्षरन्तु' इति) ।

^t) उद्धरणक्रियाया उद्धर्तुभूम्यवधिकत्व स्वत सिद्धम् । अत इह भूमिद्वयपक्ष उत्तरभूम्या अविकरणात् द्र । भूमित्रयपक्षे च सामर्थ्याद् मध्यभूम्यवधिकत्वमुद्धरणस्य भूम्या उत्तरस्या (= उत्तमाया)श्च तदभिलक्ष्यत्व द्र ।

^u) लक्षणे कप्र (तु WI) ।

^v) आपाततः सप्तमीवचन कप्र सन्नप्यन्वयत = आ षष्ठादिति प्रतीयते । तद्विमर्शपेक्षा भवति । साऽन्यतोऽनुसंधेया ।

^w) लक्षणे कप्र. 'न.' इत्येतदन्वित. [तु. सा W, वैतु. PW WI MW 'अभिन्ना.' (प्र१) < अभि/न्ना

७, ६, ५^a, ९^b, १८, १३, ९,
१०, ९, १९, १^b, १३, १,
११, १४, १, ८^c, ११^d, ३, १५,
१६, १५, २, ५^e, १६, ३,
४^f, ४, ४, ५^f, ६, ९^f, ९, २^f,
११, १^f, १४, ४^g, १८, ६,
१९, ५, ९^h, ३२, ८^f, ४१, ३,
६६, ३^f, ६८, ६^f, १^f, ७३, २^f,
९०, ९, १०५, ९, १३२, ९

(*अभि-अअक)- नाउ. टि द्र

॥अभि-क^१॥-का काठ ७, ७, ८

*अभि-तर-

॥अभितरम्^१॥ मै १, ४, १२^२
अभि-तस्(>)^m ऋ १, ५३, ३,
८३, १, १०५, ८, १८२, ४, २,
१३, ७, ४, १, १४, ५०, ३,
५, १५, ३, ३०, १०, ७, ५५,
५, ५९, ७, ९८, ६, ९९, ३,
१०१, ४, १०३, ७, ८, ५, ३८,
१०१, १४, ९, १०१, ११, १०,
२७, ८, ५३, ७, ७६, ६, ८१,
६, १३३, ४, १३४, ५, मा ५,
१६^f, ११, २९, १३, २, १६,
६, १७, २२^f, २०, ४०, का
५, ५, ३^f, ८, २०, १^f, १२,
३, २, १४, १, २, १७, १, ६,
१८, २, ८^f, २२, ४, ५, तै १,
२, १३, २^f, ॥५, २, ३, ८, ४,
७, ७, २, ॥२, १, २, ९, ३,
८, २^f, ४, १, ३, ३, १, ५, २॥,
४, २, ८, १, ५, १, २, ६, २,

६^f, ५, ७, १, २॥, ६, ४,
१०, ३^f, ॥७, २, ५, ६, ६,
३, ३, ४, २, ५, ३, ६, २, ७,
४, ८, २, ९, ३, १०, २^f, ३^f,
५, ४, १, ३, २, ५, ३, ६,
४, ३, ५, ४, ६, ३, ७, ३,
११, २, ५, १, ५, २५, २, ॥मै
१, २, ९^f, ८, ५, २, ३, ६, ७,
३६, ९, २६, १०, २^f, ३, २,
७, ९^f, ३, ५^f, ११, १६, ४, ३,
९, ४, ७, ६, ८, ७, ९, १४, ५^f,
काठ ६, ६^f, १०, १, ७, ११,
१^f, १२, ५, १३, ३, १६, ३, १५,
१७, ११, १८, २, २०, १०,
२१, १३, २२, ८, २५, ८,
२७, ३, ६, ८^f, २८, १, २९,
१०, ३३, ३, ३७, ११, ३८,
६, ॥क २, ४^f, ४, ५, २७,
१६, २८, २^f, ३१, १२, ३५,
२, ४०, १, ४२, ३, ६, ४४,
१, ४६, ३, ॥कौ २, ४५३,
९३९, १जै ३, ३४, ११, शौ १,
२७, ३, ३, ५, ६, ७, ३०,
६, ४, ५, ६^f, १०, ८, ३^f, १७,
१२, ३, ४२, १३, १, ३५,
१४, १, ४५, १९, १६, २,
२७, १५, १२०, २१, ३, २५,
१, ८७, ६, ८८, ३, १३६,
१५६, पै २, ७२, ४, १०, ८, ५,
१३, ३, १६, १०, ९, १४, २,
९, १५, ५, ६, १६, ६७, ६^f, १०,

१०१, ६^f, १०३, ८

अभि-कृनिक्कत्- अभि/कृन्द द्र

॥अभि/कम्>कामि, अभि^२ .

कामयते काठ २९, ५, क ४५,
६, अभिकामयन्ते मै ४, २, १,
अभ्यकामयत मै ३, ६, ८, ४,
२, १, १२, ५, ७, काठ ७, ५,
८, ५, १३, ३, १९, ३, २३,
४, क ५, ४, ७, १, ३०, १,
३६, १, अभ्यकामयन्त मै १,
१०, ६, काठ ८, ५, २८, २,
३६, १, क ७, १, ४४, २

अभि-कृल्पमान- अभि/कृष् द्र.

अभि/काश>चाकश^p, १अभि-
चाकशीति ऋ १, १६४, २०,
शौ ९, १४, २०, पै ८, १३, ९^f,
१६, ६७, १०, १अभिचावशीमि
ऋ ४, ५८, ५, ९, मा १३,
३८, १७, ९३, ९७, का १४,
४, १, १९, १, ७, १०, त ४,
२, ९, ६, मै २, ७, १७, काठ
१६, १६, ४०, ७^f, पै ८, १३,
५, अभिचाकशीहि मा १६, २,
का १७, १, २, तै ४, ५, १, १,
मै २, ९, २, काठ १७, ११,
क २७, १, पै १४, २, ८,
अभ्यचाकशम् ऋ १०, १३५, २,
१अभि अचाकशम् ऋ १०,
८६, १९, शौ २०, १२६, १९
अभि/कृ, अभि^३ . कृणोमि पै ८, १०,
६, अभिकृणुत>ता पै २, ६४, १

^a) तु टि पै ३, २०, १

^b) तु टि शौ ५, १९, ४

^c) तु टि शौ ४, २७, ४

^d) तु टि. ऋ १, ५१, १

^f) 'अनु' इति ऋ (१, १६४, २८) पाप्मे ।

^g) संहितेह दुष्पठा भूयोविमर्शापेक्षा द्र ।

^h) 'अभि-गत-' इत्यतो मूलभूतात् प्रास पप्रस्व

सत प्राति स्वार्थे कपि प्र सत्य् *अभि-गतक->*अभि
अअक-> यनि इति नैप्र. द्र [वैतु पा ५, २, ७४,

^a) तु टि तै ४, ६, २, १

^f) तु टि शौ ८, २, ४, १५

^g) तु टि शौ ८, ७, २६

^h) तु टि शौ १८, ४, १३

यदनु 'अभि' इत्यत वनि प्र आद्युदात्त प्राति निर्देष्टव्य
स्यात् (मिमिति तत्तु नाऽऽस्थायीत्यत्र तु टि अ^३क-)] ।

¹) तु यस्था टि *अव-तर->अवतरम्, अन्तर- ।

^m) तसिल् प्र लिखरश्च (पा ५, ३, ७, ६, १, १९३) ।

ⁿ) 'अभितस्थौ' इति मुग्रा अष्ट (तु सश्रु क ४, ५,
SIM च 'अभित । तौ' इति) ।

^o) 'न वि' इति ऋ (१, १६४, १६) विशिष्ट. पाप्मे ।

^p) यङ्लुकि रूप भवति ।

^q) ऋ ४, ५८, ९ यत्र प्रपु स्थाने उपु श्रूयते ।

अभिचक्र शौ ३, ९, १, पै २,
६४, १, ३, ७, २
अभि-कृत्वर^a—राणाम् पै १६,
७०, ६
अभि-कृत्तरी—री शौ २, ८, २
अभि/१कृप्>कृप्
अभि-कृत्पमान^b—फन. प १६,
७२, ४, —ना मा १३, २५,
१४, ६, १५, १६, २७,
१५, ५७, का १४, २, ११,
१५, १, ५, ४, ३, ८, ५, १६,
७, १, काठ १७, १०, क २६,
९, —नौ मै २, ८, १२^c
॥अभि-कृत्सि—प्यै क ३९, १
†अभि-कृत^d—तूगम् ऋ ३, ३४,
१०, मै ४, १४, ५, १३, शौ
२०, ११, १०
अभि/कृन्द्>कृन्दि, अभिकृन्दति
शौ ८, ७, २१, ११, ६, ३, ४, पै
१६, १३, ११^e, २१, ३, ४, अभि-
कृन्दन्ति ऋ १०, ९४, २, पै ६,
१०, ३, अभिकृन्दसि पै १४, ३,
२६, अभिकृन्द ऋ ५, ८३, ७, तै
३, १, ११, ६, काठ ११, १३, १,
शौ ४, १५, ६, ५, २०, ७, २१,
४-६, पै ५, ७, ३, ९, २४, ८,
अभ्यु(भि-अ)कृन्दत् काठ १३,
१२, शौ १९, ३०, ५,

पै १३, ११, २३
अभि चक्रन्द पै १, ५५, १,
अभ्यक्रन्दीत् पै १६, २१, ५,
अभिकृन् ऋ ७, ५, ७
†अभि अचिकृदत् ऋ ९,
६८, २, ८२, १, कौ १, ५६२, २,
६६६, जै १, ५७, ७, ३, ५५, ७
†अभि-कृनिकृदत्—दत् ऋ ९,
९७, १३, १०, ६७, ३, तै ३,
४, ११, ३, मै ४, १२, ६,
काठ २३, १२, कौ २, १५६,
जै ३, १५, ४, शौ २०, ९१, ३
अभि-कृन्द^f—न्द. पै २, ७०, ४
अभि-कृन्दत्^g—न्दत् ऋ ९, ८६,
११, १०, २१, ८, कौ २, ३८२, १,
जै ३, ३१, २, शौ ५, २०,
२, ११, ७, १२, पै ९, २४, २,
११, १, १०^h, १६, १५४, २
अभि-कृन्दम्ⁱ पै ७, १, ९
अभि/कृम्>कृम्, कृमि,
अभि कृमते ऋ १, १४४, १,
॥अभिकृमति मै १, ७, ३, काठ
९, १, १८, १९, क ८, ४, २९, ७,
अभि कृमाम ऋ ६, ४९, १५
†अभ्यकृमीत् ऋ ९, ८६, १४,
१०८, २, काठ ४५, १६६,
कौ २, ४३, जै ३, ५९, २,
†अभि अकृमीत् ऋ ९, ४०,

१, मै २, २, १३^j, कौ १,
४८८, २, २७४, जै १, ५१,
२, ३, २३, ६
॥अभिकृमयति तै ५, १, १, २
॥अभि-कृम^k—मम् काठ १८,
१९, क २९, ७^l
अभि-कृम्य^m ऋ १, ८०, ५, तै ३,
१, २, ३ⁿ, काठ १८, १९^o, क
२९, ७^p [०म्य अन् ०]
अभि-कृम्य^q—म्यम् मै ३, ६, ७
॥अभि-कृन्त—न्तेन काठ ६,
५, ८, ५, क ४, ४, ७, १
॥अभि-कृन्ति^r—न्ति तै ५, १, १,
२, —न्त्या मै ३, १, १, —न्त्यै
तै ५, ४, ८, ५, मै १, ८, ४,
५, काठ ८, ५, क ७, १
॥अभि कृम(त्)>न्ती^s—न्ती मै
१, ४, १२^t
॥अभि-कृमम्^u तै २, ६, १, ४, मै १,
४, १२, काठ ६, ५, क ४, ४^v
अभि/कृश्, अभिक्रोशन्तु शौ ५, २१,
९, ॥अभ्यक्रोशत् तै २, ५, १, २
अभि-क्रोश^w—कम् मा ३०, २०,
का ३४, ४, २
अभि/क्षद्^x
अभि-क्षत्^y—त्तार ऋ २, २९, २,
—त्तु. ऋ ७, २१, ८
†अभि-क्षद्^z—दान् ऋ ६, ५०, १

^a) गस उप करप् प्र उस । कृत्-प्रस्व (पा ३, २, १६३, ६, २, १३९) ।

^b) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^c) 'अभिगामी कृतुरस्य' इति कृत्वा बस पूषप्रस्व च (पावा २, २ २४, पा ६, २, १) ।

^d) विशिष्ट इह ऋ (५, ८३, ४) पामे ।

^e) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९) ।

^f) गस उप भावे घन् प्र (पा ३, ३, १८) ।

^g) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^h) 'अभिकृन्द' इति ऋ (५, ८३, ७) पामे ।

ⁱ) णमुल् प्र (पा ३, ४, २२) । 'अभिस्कृन्दम्' इति शौ (५, १४, ११) पामे द्र ।

¹) उप भावे घञ् वृद्ध्यभावश्च (पा ३, २, १८, ७, ३, ३४) ।

^k) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^l) 'अनृतु->-तु' इत्यत्र टि द्र ।

^m) गस उप भावे क्तिनि पूषप्रस्व. (पा ६, २, ५०) ।

ⁿ) गस णमुलन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^o) गस णमुलन्त-कृत्-प्रस्व शेष नापूटि द्र ।

^p) ॥क्षद् इत्यस्याऽर्थवैमत्यस्य कृते यस्था टि द्र ।

^q) गस तृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

^r) गस उप वर्तय् अच् प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ३, १, १३४, ६, २, १४४) । रु च 'वः' त्रावृन् देवान् इत्येतत्-समानाधिस्वरणं सन् नकारान्तं च द्विरे च द्र [वैतु सपा 'म्' इति पपा. 'दा' इति, सा

अभि/क्षम्, अभिक्षमध्वम् ऋ २,
२८, ३, अभि क्षमध्वम् ऋ
२, २९, २, †अभि क्षमेन ऋ
२, ३३, १, पै ७, ३, १०
अभि चक्षमीथा ऋ २,
३३, ७

अभि/क्षर, †अभिक्षरन्ति ऋ ९,
६१, ५, कौ २, १३८, जै ३,
१३, १४, पै २, ३९, ६,
अभिक्षर शौ ७, ११४, ४^a,
†अभि अक्षरन् ऋ ९, ३३,
२^b, कौ २, ११५, जै ३, १२, २

अभि/क्षिप्

अभि-क्षिपत्^c -पन् ऋ ५, ८३, ३

अभि/ख्या, अभि ख्यत् ऋ १०,
५३, २, अभि अख्यन्तै ३,
२, ८, ३, अभिख्यः ऋ ६, ४८,
१९, अभि ख्य ऋ ६, १५,
१५, अभिख्यम् ऋ ७, ८६, ०
अभि-ख्या^d -ख्या ऋ १, १४८,
५^e, ८, २३, ५, १०, ११२,
१०

अभि-ख्यातु^f -ता ऋ ४, १७,
१७

†अभि-ख्याय^g ऋ १, १५५, ५, २,

३०, ९, खि १, ११, ८
अभि/गम् > गच्छ, गमि, अभि-
गच्छति ऋ १०, १४६, ५,
‡तै ५, १, ३, २, ३, ६,
१, २, २, ४, २, ७, ४, ३,
१०, ४, ‡मै ३, ६, ८, ७, ५,
‡काठ २१, ७, २३, २, ‡क
३५, ८, अभिगच्छत^h शौ ४,
११, १०, अभिगच्छन्ति का
४०, १, ३, अभिगच्छामि शौ
१६, ७, ११, अभिगच्छात् पै
१०, १ ९, अभ्यगच्छन् शौ
१६, ७, ९

अभि...जग्मु ऋ ३, ६०, १,
‡अभ्यगन् मै १, ६, १३ⁱ

अभि-गत^j -त खि ५, १८, १,
शौ २०, १३५, १ [°त-अन्°]

(*अभि-गतक-) अभि-क- टि द्र
‡अभि-गन्तु- -न्ता काठ २५, ७^k,
४ ३९, ५^l

अभि-गमन- दार > रा^m
‡अभि-गमयत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

अभि-गम्-यत्ⁿ -यन् तै २, ३,
६, २, ४, ११, ५

७१, ४, १०, १०३, ८, कौ
२, ११९८, †अभि अजिगात्
ऋ १, ३३, १३, मै ४, १४,
१३
†अभि गात् ऋ १०, ५, ६,
शौ ५, १, ६¹, पै ६, २, ६,
अभिगु मै ४, ९, १२, अभ्य-
गाम पै १, ५१, २

अभि/गाह्

†अभि-गाहमान^k -मान. ऋ
१०, १०३, ७, मा १७, ३९, का
१८, ४, ७, तै ४, ६, ४, २¹, मै २,
१०, ४, ४, १४, १२^m, काठ १८,
५, क २८, ५, कौ २, १२०५,
शौ १९, १३, ७, पै ७,
४, ७

अभि-गीत- अभि/गै द्र

अभि/गुप्, अभ्यगोपायन् पै ९,
११, २

अभि/गुर, अभि जुगुरत् ऋ ८,
८१, ५, अभि जुगुर्या. ऋ १,
१४०, १३

†अभि-गूर्तⁿ -र्तम् ऋ १, १६२,
१५, मा २५, ३७, का २७, १३,
६, तै ४, ६, ९, २, मै ३, १६, १,

‘-दा-’ इत्याकारान्त प्राति इति कृत्वा तस्य पु द्वि
सद् मकारान्त चैतत् रू इति प्रतिपञ्चिन्त्य (व्यु प्र
प्रति पर्यनुयोज्यत्वादित्यभिसये.), PW प्रभु ‘अ-भि-
क्ष-दा-’ (पूप क्विवि इति कृत्वा उस इत्यभिसवि.)
इति प्राति इति यदाहुस्तद् व्यर्थमिव पपा विरुध्येतेति
कृत्वा सुकल्पित सदप्युपेक्ष्यम्]।

^a) तु PW WI, वैतु W पूष कप्र इतिव कृत्वा-
ऽन्वाचक्षाण उपेक्ष्य।

^b) ‘द्वोणानि’ इत्यत्यन्तसंयोगे द्वि इति कृत्वा
तदधिकरणक-गोमद्वाजस्य बभ्रुकर्तृके धारयाऽभिक्षरणे
तात्पर्यं द्र (तु सा, वैतु GW अभि कप्र इति)।

^c) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^d) गस उप भावे अद् प्र। ततस् स्त्रिया टाप् प्र
कृत्-प्रस्व च (पा ३, ३, १०६, ४, १, ४, ६, २, १३९)।

^e) तु १ रू स्यात् (वैतु सा द्वि १ इति)।

^f) गस वृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^g) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^h) अत्र मूको च सा च मन्त्रान्ते ‘कीनाशस्याभि-
गच्छत’ इति पाभे द्र। तथात्वे ‘अभि-गच्छत.’ इत्येव
शत्रन्तस्य ष १ स्यात्। न तु स्वरतस्तादृशे पा
प्रमाणमुपलभ्येत।

ⁱ) सस्व कृते तु टि १ अति-क्रान्त-, अभि-क-।

^j) इह विरोधपर्यवसिताऽऽभिमुख्याऽर्थस्याऽऽख्याता-
न्तर्भावेन मन्त्राऽर्थस्वारस्याऽनुकूलत्वाद् अभेर्गतित्वेन
योग (तु. PW WI, वैतु W अभिः कप्र इति)।

^k) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^l) ‘अभिगोत्राणि’ इत्येकपदतया व्याचक्षाणः सा
चिन्त्य। तथा सति द्वैस्वर्यानुपपत्तेरेवेति दिक्।

^m) उपसर्गकृते प्रतीकमात्रेऽपठितेन शानजन्तेन संबन्धः।

ⁿ) कर्मणि केऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४८)।

काठ ४६, ५ [०र्त-सु>स्व०,
स्वयम्^०]
†अभि-गूर्ति^० - ति ऋ १, १६२,
६, १२, मा २५, २९, ३५,
का २७, १२, ६, १३, ४,
तै ४, ६, ८, ३, ९, १, मै ३, १६,
१^२, काठ ४६, ४, ५
अभि-गूर्य^० ऋ २, ३७, ३
अभि/१गू→गु, †अभिगृणाति तै
५, १, ४, ४, अभिगृणाति ऋ
१, ५४, ७, अभि गृणाति
ऋ ५, २७, ३, ७, ३८, ४
अभि गृणीत ऋ ३, ६, १०
अभिगृणन्ति ऋ १, १००, १७,
२, ४३, १, १०, ७, २, अभि-
गृणन्ति ऋ १०, ४९, ११,
अभि गृणन्ति ऋ ५, ७९, ४,
अभि^२ गृणन्ति ऋ ७, ३८, ४,
अभिगृणीमसि ऋ १, ४२, १०,
अभि गृणातु ऋ ५, ४१, १९
१०, १३९, ५, †अभि गृणी-
ताम् ऋ १०, ४७, ८, पै ७, ६,
१, अभिगृणन्तु मा १४, ४,
१५, ३, का १५, १, ४, १६,
१, ३, तै ४, ३, ४, २, मै २,
८, १, ७, काठ १७, १, ६,
क २६, ५, शौ १८, १, ५२, १०,
पै १५, २, ४, अभि गृणन्तु
मा १४, २, का १५, १, २, तै
४, ४, १२, ५, मै २, ८, १,
३, १६, ४, काठ १७, १,
२२, १४, क २५, १०^२, अभि-
गृणीहि ऋ १, १०, ४, ४८, १४,
२, ९, ४, पै १५, २, १,

अभि गृणीहि ऋ १, १५, ३,
मा २६, २१^१, तै ४, ४, १२, ५,
मै ३, १६, ४, काठ २, १५, २२,
१४, अभिगृणीतम् मा २७,
१८, का २९, २, ८, मै २, १२,
६, काठ १८, १७, क २९, ५,
पै ९, १, ८, अभिगृणत शौ ५,
२७, ९, †अभिगृणीत ऋ १०,
१५, ६, मा १९, ६२, का २१,
४, १२
अभि-गूर्य^० -र मा ८, ४७, का ८,
२२, १, -†शौ मै १, ९, १०,
५, माठ ९, ९, १२, क ८, १२
†अभिगरा(र-अ)पगर- शौ
काठ ३४, ५
अभि-गृणत्^१ -गन्त मा २, १८,
का २, ४, ६, तै १, १, १३, ३,
मै १, १, १३
अभि/गै
अभि-गीत^० -त्त ऋ ९, ९६,
२३
अभि/ग्र(>गु) ह, †अभिगृह्णीते क
३७, ५, †अभिगृह्णाति तै ६,
४, ११, ४, ५, ७, ३, ६, ११,
३, मै ४, ५, १, ३, ७, १,
काठ २४, ४, २७, ९^२, २८, ७^३,
क ४४, ७^३, †अभिगृह्णाति तै
६, ५, ७, ३, मै १, ६, ९^२,
अभि गृह्णाति तै १, ६, ९, ४^१,
†अभ्यगृह्णात् तै २, १, ७, २,
मै २, ५, ७, काठ १३, ८
अभिजग्रह पै १६, ४६, १-१०,
४७, १-१०, ४८, १-५^४
अभि-ग्रहीतु^१ -तार मै १, ३,

१२
अभि-घातम् अभि/हृन् द्र
अभि/घृ>घारि, †अभिजिघर्ति मै
१, १०, ७, ४, ६, ९, काठ
३६, २
†अभिघारयति तै २, ६, १, ६,
६, ३, १०, २, मै ३, १०, १,
४, १, ११, †अभिघारयति तै
२, ६, १, ६, ६, ६, ८, ४, ६,
३, ९, ६, मै ३, १०, २, ४, १,
९, काठ ३१, ७, क ४७, ७,
†अभि घारयति मै १, ८, ४,
३, ६, २, काठ २३, १, २५, ८,
क ३५, ७, ४०, १, †अभिघार-
यन्ति मै ४, १, १२, †अभि-
घारयन्ति तै २, ६, ३, १,
†अभि घारयन्ति मै ३, १०,
५, ४, ५, २, ७, ४, अभिघार-
यामि तै १, ६, १, २, मै १, १,
११, ४, १, १२^१, काठ १, १०^१,
†अभिघारयान् तै २, ६, ३, १,
अभिघारय शौ १२, ३, ३७,
†अभिघारयेत् मै १, १०, ७^२,
४, ४, ९, काठ ३६, २^३, १४,
†अभिघारयेत् मै १, १०, २०,
३, १०, १, †अभि-घारयेत् तै
२, ६, ८, ४
अभि-घारित^० -त्त. शौ ५, २१,
३, पै ६, ९, १२, -तौ शौ १०,
९, २५, पै १६, १३८, ६
[०र्त-अन्^०]
†अभि-घार्य^० तै २, ६, ३, ५, ६,
३, ९, ६, मै १, १०, ७, ३,
१०, १^२

^a) गस भावे क्तिनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

^b) गस ह्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^c) 'अभिगृणीत' इति ऋ (१०, १५, ७) पामे ।

^d) गस उप. मा का. इत्यत्र भावे अप् प्र । अन्यत्र कर्तर्य् अच् प्र इत्याकरतो विवेच्यम् । उभयथाऽपि

थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^e) '†अभिगूर्य' इति पपा ।

^f) गस अत्रन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, २, १३९) ।

^g) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर. (पा ६, २, ४९) ।

^h) 'अभिजिग्रह' इति मुपा प्रमादज द्र ।

ⁱ) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, १, १६३; २, १३९) ।

¶अभि-घार्य^a-र्या मै १, १०, २०,
काठ ३६, १४^२, -¶र्या३
मै १, १०, २०^३, काठ ३६,
१४^२

¶अभि-घृत, ता^b-तम् मै ३, ९, २,
४, १, १२, -ता मै ४, ५, २,
-तानाम् तै ६, ४, ३, ३ [०त-
अन्^०, सत्य]

अभि-घ्नत्-, ^१अभिघ्नन् अभि-
✓हन् द्र

¶अभि/घ्रा>जिघ्र, अभिजिघ्रति
तै ६, ४, ११, ४^३, मै ४, ६, ४
अभि-जिघ्र(त>)न्ती^०-न्ती ऋ
१, १८५, ५

अभि/चक्ष, ^१अभिचष्टे ऋ १, १६४,
४४, ३, ५९, १, ६, ५१, २,
१०, १३९, २, ३, मा १२, ६६,
१७, ५९, का १३, ५, ५, १८,
५, १०, तै ३, ४, ११, ५, ४,
२, ५, ४, ६, ३, ४, मै २, ७,
१२, १०, ५, काठ १६, १२,
१८, ३, २३, १२, ३५, १९,
क २५, ३, २८, ३, ४८, १७,
पै १६, १०३, ७, ^१अभिचष्टे ऋ
७, १०४, ८, १०, ८५, १८,
खि ३, २२, १०, शौ ८, ४, ८,
९, १५, २६, पै १६, ९, ८,
अभि चष्टे ऋ १, १०८, १,
७, ६१, १, ^१अभिचक्षते ऋ ८,
१०१, ६, शौ १८, ४, २९,
अभि चक्षते ऋ १०, १०७,

४, अभि चक्षते ऋ १, १९०,
६, अभिचक्षसे ऋ ५, ३, ९,
अभि चक्षथे ऋ ७, ७०, ५^d,
अभि अचष्ट ऋ ३, ५४, ६,
अभ्यचक्षत शौ १८, ३, ६६,
अभिचक्षु^० ऋ १०, ९२, १५
अभि-चक्षण^f-णम् शौ ६, १२७,
२, पै १, ९०, २

अभि-चक्षणा^f-णा शौ ९, २,
२१, पै १६, ७८, ५

¶अभि-चक्षणा^b-ण. ऋ २, ४०,
५, मै ४, १४, १

¶अभि-चक्षे^१ ऋ १, १०२, २, ११५,
५, ५, ३१, १२, खि ३, २२,
९, मा ३३, ३८, का ३२, ३, ९,
मै ४, १४, ४, शौ २०, १२३, २
अभि-चक्ष्य ऋ १, ९२, ९, ८,
१, ३४

¶अभि-चक्ष्य^१-क्ष्यम् ऋ ८, ४, ७,
कौ २, ९५५, जै ४, २०, १

अभि/चर, ¶अभिचरति तै २, २,
९, १^३, ४, ११, ३, मै २, ४, ५, ५,
७, ९, काठ १०, ६, २७, १^३, क
४२, १^३, ¶अभिचरति मै ३, ८,
४, ¶अभिचरन्ति काठ १०, ७,
अभिचर शौ २, ११, ३, पै १,
५७, ३, अभि चरत ऋ १०,
३४, १४, ¶अभिचरेत् तै ६, ४,
५, ६^३, मै ३, ३, ५^३, ४, ५, ५^३,
६, ४, ६, ७, ९, ८, ७, ९, काठ
२१, ७, २७, १, २९, ८^३, ३०,

९, ३७, ११, क ४२, १
अभिचरे शौ ५, ३०, २, १०,
१, १८, पै ९, १३, २, १६,
३६, ८

¶अभि-चर-र काठ ३७, १४
अभि-चरण-प्रति>त्य^०

¶अभि-चरणीय, या^१-यम् मै २,
५, ८, -या. काठ २१, २, ६,
२२, ६, क ३१, १७, २१,
३४, १, -याम् काठ १९, ६,
क ३०, ४

¶अभि-चरत्^०-रत् तै ५,
१, ६, ४, काठ २०, ४,
क ३१, ६, -रत्ता तै ३, ४,
८, ५, -रते काठ १०, ४, १३,
३, -रन् तै २, १, ५, ७, ७,
७, ८, २, २, २, ३, ३, २, ९,
१, २, १०, ४, ४, ११, २, ३,
३, २, ३, ४, ७, २, ५, ३, ७,
३, मै २, १, ६, ७, ९^३, ४, ५,
५, ६, ७, ९, ११, ३, १, ९,
८, ४, ४, ५, ५, काठ ९, १६
१०, १^३, ६, ७, ११, ५, १२,
३, १३, २, ४, ८, २१, ४,
३०, ३, क ३१, १९, ४६, ६,
-रन्तम् तै २, २, ९, २ [०रत्-
अन्^०]

¶अभि-चरित^b-तम् मै ३, ८, ८,
काठ २५, ९, ३७, १४, क
४०, २

¶अभि-चरितवै^१ तै ५, ६, ३, १.

^a) गस यदन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९)।

^b) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^c) गस. शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^d) तु सा PW च, वैतु GW 'अभि' इति पृथग्य
अव्य इतीवाऽभिप्रयन् उपेक्ष्य।

^e) अ-भ्यस्ताज् जि>जुस् (पा ३, ४, १०९)।

^f) गस ल्युडन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^g) गस उप. त्रिया ल्यु>अन. प्र. उस। लिस्वर.
(पा ३, ३, १०७, ६, १, १९३, २, १३९)।

^h) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)।

ⁱ) गस. केनन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^j) गस ण्यदन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप.
'ईड-' (पा ६, १, २१४) इत्याद्युदात्त उस।

^k) गस अनीयरन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, २१७, २,
१३९)। यद्वा ल्युडन्तात् तद्धितश् छ>ईयः प्र तत्स्वरश्च
द्र. [तु. टि अनवदानीय- (सशोऽध्याऽशसकेताय तु. टि.
अव-दानीय->अन्^० इत्यत्र)]।

^१) तवै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्य द्र (पा ६, २, ५१)।

॥अभि-चर्य^a मै २, १, ७.
 ॥अभि-चर्यमाण^b -ण तै २, २
 ३, २, ९, २, ४, ११, ३, ७,
 २, ५, ३, ७, ४, मै २, १, ७,^c
 १०, काठ १०, १^c, ७, ३०, ३,
 क ४६, ६
 अभि-चारु^d -र ॥तै ५, ६, ३, १,
 ॥मै ४, ४, शौ ११, १, २२,
 -रा शौ १९, ९, ९, -रात्
 शौ ८, २, २६, १०, ३, ७, पे
 १६, ५, ६, ६३, ७
 अभि-चारिन्^d -रिण शौ १०, १,
 ९, पै १६, ३५, ९
 अभि/श्चि
 अभि-चित- -ता पै १६, ५७, १९,
 अभि-च-छाय^e -यम् शौ १३, १, ५७
 अभि/जन्जा, अभिजायते ॥काठ
 ७, १५, १२, १३, ॥क ६, ५,
 शौ १२, ४, १०, ॥अभिजायेते
 तै २, १, १, ६, काठ १२, १३,
 ॥अभिजायेते मै २, ५, १,
 अभिजायन्त ऋ १, १६८, २
 अभि-जा(त>)ता- -ता पै ११,
 १ ७
 अभि-जायमा(न>)ना- -ना पै १३,
 ५, १६
 अभि/जम्जम्
 अभि-जम्जमान^b -न शौ ५, २०,
 ६, पै ९, २४, ६
 अभि/जल्प
 अभि-जल्पमा(न>)ना- -ना पै
 १३, ५, १६
 अभि/जि, ॥अभिजयति तै १, ७, ५,
 ४^c, २, १, ३, १, ५, ७, २^c,
 ११, ३, ५, ६^c, ६, १^c, ४,
 ३, ४, ५, २, १, १^c, ७^c, ४,

६, ४, ९, ४, ६, २, १, ३, ४,
 ८, २^c, ३, ७, ९, ४^c, ६, ५,
 ११, १^c, मै १, ८, ६^c, ३, १,
 ६, ३, ७, ८, २, ९, ५^c, ५^c
 ४, ४, ४, काठ १४, ६, १९,
 ८, २१, १०, १२, २६, २,
 ७^c, ३२, ६, क ३०, ६, ४०,
 ५, ४१, ५^c, ॥अभिजयति ते
 २, ५, ५, ४, ॥अभि जयति
 तै ३, ५, १०, २, ५, ३, ११, २,
 ६, ४, ५, ७, ५, ७, ६, २, ६,
 १, ॥अभिजयन्ति तै ७, २, १,
 ४, ३, ४, २^c, ५, ८, ४^c,
 अभि जयन्तु शौ ६, १२६, ३,
 पै १५, १२, १, अभि जय
 शौ ९, ५, ६, १२, पै १६, ९७,
 ६, ९८, १, ॥अभ्यजयत् तै २,
 १, ३, १, मै ४, ८, १०^c, काठ
 ३०, ५^c, ॥अभ्यजयन्त काठ
 ८, १३, ॥अभ्यजयन् तै १, ७,
 ५, ४, ५, २, १, १, मै १, ६,
 ४, ३, १, ६, ३, ७, ८,
 १०, ९, १, ७, ४, १, १३,
 काठ ८, १०, ९, १५^c, २१,
 १०, २६, १, २, २८, ४, ३१,
 १०, ३४, ५, ३७, ११, क ७,
 ६, ४०, ४, ५^c, ४४, ४, ४७,
 १०, ॥अभिजयेत् तै ६, ६, ४,
 १, ॥अभि जयेत् तै ६, २,
 ६, १, ॥अभिजयेयम् तै ३, ४,
 ३, ४, ॥अभिजयेम काठ ८,
 १०, क ७, ६, अभि जयेम
 शौ १२, ३, १५
 ॥अभिजेयन्ति काठ २५, २,
 क ३८, ५, ॥अभि जेयन्ति
 मै १, ६, १०, ॥अभिजेय्याम.

मै ४, २, ३^c
 ॥अभि-जयत्^f -यन्त. मै ३, २, ४,
 ९, १, काठ २४, १०, क ३८, ३
 ॥अभि-जयन्ती- -न्ती मै ४,
 ७, ९, काठ २६, २, क ४०, ५
 अभि-जित्^g -जित् तै ३, ५, २, ४,
 ४, ४, १, २, ५, ३, ६, १॥,
 ७, ५, १, ६॥, मै २, १३, २०,
 काठ १७, ७, ३३, ६॥, ३७,
 १७, ३९, ५, क २६, ६, शौ
 ११, ९, १२, १९, ७, ४, पै १६,
 ८३, २, -जिता मा १५, ७,
 का १६, २, ४, ॥तै ५, ६, ५,
 १, २, मै २, ८, ८, ॥काठ २२,
 ३^c, [०जित्- सत्र>त्रा^o]
 ॥अभि-जित, ता- -तम् तै ७, ५,
 १, २, काठ १४, ६, -ता तै
 ३, ५, १०, २, मै ३, ४, ३,
 ९, ५, ४, ४, ४, काठ २१,
 १२, ३२, ६, ३३, ४, शौ १२,
 ३, ६३, -तौ काठ ६, ८, क ४,
 ७ [०त- अन्^o]
 ॥अभि-जिति^h -त्या तै २, ६,
 १, ४, -त्यै तै २, ५, ११, १,
 ६, ३, ३, ३, १, ७, २, ३, ६,
 १, ५, २, ४, ५, ३, ६, २,
 ६, ५, २, ६, १, १, २, ६, ४, १,
 ११, २, ७, १, ५, ७, १०, ४,
 २, २, २, ३, २, ५, ६, ४, ५,
 ३, ५, १, ६, ९, २, १५, ३^c,
 मै १, ६, ४, ३, ४, १, ३, ८,
 १^c, ९, १, ४, ८, १०, काठ ८,
 १०, १२, ७, २१, २, ११,
 २२, ३, २६, १, २८, ४, ३०,
 ५ क ७, ६, ३१, १७, ३८,
 ४, ४०, ४, ४४, ४

^a) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^b) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^c) गस. उप भावे घञि याथादि-स्वर. (पा ६, २, १४४)।

^d) गस ताच्छीलिक-णिन्यन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^e) अस सासस्व (पा ६, १, २२३)। वा क्रिवि द्र।

^f) गस शन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^g) गस. क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९)।

^h) गस उप भावे क्तिनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०)।

॥अभि-जित्य॥ तै ३, ३, ६, २, मै
१, ६, ४, ३, ८, १०^३, ४, २,
३, काठ ८, १५, २५, २, २९,
६, क ८, ३, ३८, ५, ४५, ७,
शौ १२, ३, ३६, १९, ५४,
५, पै १२, २, १५^६
॥अभि-जि(त्य>)त्या^०- -त्या तै
७, ५, १५, ३
अभि/जिघांस अभि/हन् द्र
अभि-जिघ्रन्ती- अभि/घ्रा द्र
अभि/जुष, अभि अजुषन्त ऋ
४, ३३, ९^०
अभि...जुजोषत् ऋ ४, २३, ४
अभि-जुष्ट-ष्ट पै ५, २८, ३
?अभि-जू^१- -जूवा जै ३, ७, ३
†अभि-जु^०- -जु ऋ १, ३७, १०, ७२,
५, ३, ३९, ५, ७, २, ४ ८,
९२, ३, खि ५, २२, १०^१, कौ
१, २२१, २, ६५, जै १, २३, ८
†अभि/तन्, अभि तन्निषे^२ ऋ ८,

६, २५, ९, १०८, ६, कौ १,
५८५, जै १, ५९, ८, ३, ४०, २
अभि तत्ताम^३ ऋ १, १६०,
५, ५, ५४, १५
अभि/तप्, अभितपति पै ९, १०,
१२, ॥अभितपेत् मै ४, २ १०
अभिताप्सीत् मा १३, ३०,
का १४, ३, ४, मै २, ७, १६
अभि-तपत् - -पन् शौ १९, २८,
३, पै १३, ११, ३.
अभि-तप्न, प्ता^४- -प्नम् शौ ४,
४, ३, पै ४, ५, ४, -प्ताम्^५
खि ३, १६, ३
अभि-तर, अभि-तस्- २अभि द्र
अभि/तस्, †अभि ततस्ते ऋ ४,
५०, २, १०, ८९, १५, शौ
२०, ८८, २
०अभि-तस्थिवस्- अभि/ष्टा द्र
अभि/तृद>तितृस्, अभितृणत्ति ऋ
८, १०३, ५, ॥अभि^६ तृन्दन्ति

त ५, ६, ४, ४, काठ २२, ९, क
३५, ३, अभितृन्धि ऋ ६,
१७, २, †अभि तृन्धि ऋ ६,
१७, ३, शौ २०, ८, १,
अभि...अतृणत् ऋ ८, ७७, ५,
अभि...अतृणत् ऋ २, २४,
४, अभि...अतृन्दन्^१ ऋ ३,
३१, ५
अभि तृदः ऋ ६, १७, १^३
†अभ्यभि...तृदिथ ऋ ९,
११०, ५, कौ २, ८५७.
†अभि तितृस्सात् ऋ १०,
७४, ४, मा ३३, २८, का ३२,
२, ११
॥अभि-तृत्ति^२- -तृत्तै काठ २५, ४
अभि/तृप>तृपि
अभि-तृप्य(त्>)न्ती^०- -न्ती. शौ
१८, ४, ३९
अभि/तृ>तर, अभि तरेते ऋ
१, १४०, ३

^०) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^१) गस उप क्यप् प्र उस । कृत-प्रस्व (पा ३,
१, ११७, ६, २, १३९)।

^२) 'मनसा दीध्याना देवा एषा कृत्वा हि अप.'
इति वा द्र [वैतु सा प्रभृ 'अभि...दीध्याना.' इति
(तु टि /ध्वै>'दीध्यान->ना.')]।

^३) तु ऋ ८, ९२, ३, कौ २, ६५, यत्र 'अभिजु
आयमत्' इत्येव श्रूयते । अय वास्तविक सगताऽर्थश्च
पाभे भवत्युत वा शाखान्तरीयस्यैव पा प्रादेशिको
वा प्रामादिको बोद्धारणविशेष इति चिन्ताऽर्थे सुविधा
प्रादर्शि ।

^४) अस (आभिमुख्याऽऽत्मके सप्त्यर्थेऽभिप्राय द्र)
सासस्व [पा २, १, ६, ६, १, २२३ (वैतु सा
ऋ [१, ३७, १०] पा [५, ४, १२९] अन् वस इति
कृत्वा व्याख्यानं सुप्रयास सन्नपि चिन्त्य । तथा सति
पूपप्रस्व स्यादित्यभिसंधेः [तु मित्त-जु-वस्तुतस्वत्र स
च पूष च उप चाऽपि सर्वत्र उस विषय द्र । स च
पूप च तावद् यथा यनि । अथ उप यथा 'जु-त्राध-'
इत्यत्र यतो 'जु- इत्यस्य समासान्ताऽऽदेशमात्र-
त्वेनाऽनुशिष्टेऽन्यत्वं प्रतिभायात्]] वा किञ्चि. द्र ।

^५) 'अभित, अभिक्त' इति शौ (२०, १३६,
११५) पाभे ।

^६) 'तन्निपत्यो' (पा ६, ४, ९९) इत्युपबालोपः ।

^७) छान्दसे इलौ लोटि उपुः आडागम । तस्य च
'छन्दसि' (पा ३, ४, ११) इति कृत्वाऽऽर्धधातुकता-
मुपजीव्य 'अभ्यस्तानामादि' (पा ६, १, १८९) इत्युक्तः
स्वरो भवतीति सा । तथात्वे साक्षात् तिङ् कथं स्वरा-
ऽभाव इति चिन्त्यम् । एस्थि ण्यन्तात् लुङि चङि रूप-
मिति सुवच स्यात् । तथात्वे 'चङ्यन्यतरस्याम्' (पा ६,
१, २१८) इत्युक्तं स्वरः द्र ।

^८) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^९) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४६)।

^{१०}) मुपा '-प्ताम्' इत्यन्तोदात्तत्वं विमृश्यम् ।

^{११}) 'अभ्यमोचयन्' (तु ऋ ६, १७, ३, PW GW. प्रभृ
वैतु मा 'अभि' इति कप्र 'सती.' इत्येतदन्वित इति) ।

^{१२}) मन्त्रस्वारस्याऽनुरोधिनमन्वयमुपेक्ष्य स्वीयं चोत्तर
भाष्यमविचारयन् सा उपेक्ष्य ।

^{१३}) तु सध्र क ३९, १ यत्र 'अभि-कृत्प्यै' इति पाभे
भवति ।

^{१४}) सस्व कृते तु टि 'अभि-तृपत्' इति ।

अ-भित्ति^a - भित्त्यै मा ११, ६४ का
१२, ६, ५, तै ४, १, ६ २,
९, २, मै २, ७, ६, ३, १, ८^२, १,
काठ १६, ६

१अभि/त्वर
अभि-त्वरमाण^b - ण मै ४,
५, ५

अभि/त्सर, १अभित्सरति काठ
२७, ९, १अभित्सरन्ति ऋ ८,
२, ६, जै ४, १६, ७

१अभि-त्सार^c - र मै ३, ७, ४,
काठ २७, ९

१अभिदना^d पै १, ९८, ३

अभि/दभ, स्मृ^e > दिप्स^f
अभि-दिप्सु, प्लु^g - प्लु ऋ
२, २३, १०, -प्स्व^h ऋ २,
२३, १३

१अभि/दस्
१अभि-दस्यु^b - स्यु ऋ १०,
२२, ८^१

१अभि/दह, अभिदहेत् काठ ३५,
१६, क ४८, १४

अभि-दाह- अन्^c
अभि/१दा, अभि ददाति पै ५,
३१, ४^१

१अभि-ददि^d - दिम् तै ६, ६, ७, २
अभि/२दा, अभिदाति^e कौ १,
३३६, जै १, ३५, ५

अभि/१दास्^m, अभिदासति ऋ १,
७९, ११, ७, १०४, ७, १०,
९७, २३, १३३, ५, १५२, ४,
खि ३, १५, ९, ४, ५, १४,
२०, १मा ८, ४४, १२, १०१,
१८, ७०, १का ८, १८, १,

१३, ६, २५, २०, ५, ३, तै
१, ६, १२, ४^१, ३, २, १०,
२, ५, ७, ३, १, मै ४, ३,
९१, १२, ३^१, काठ ७, २^१,
९१, १३^१, २२, १५, ३७,
१५, क ५, २^१, ८१, ६, २^१,
कौ २, ४४२^१, १२१८^१, शौ
१, १९, ३, २१, २^१, २, २७,
७, ४, १९, ५, ६, ६, ३^१,
१५, १^१, २, ५४, ३, ८, ४,
७^१, पै १, २०, ४, ६६, ४, २,
१६, ४, ५, ८८, ३^१, ५, २५, ५,
६, १२, ७, १६, ९, ७^१,
अभिदासन्ति शौ ४, ४०, १-८,
अभिदासत् ऋ ६, ५, ४, काठ
३१, १४, ३५, १४^१, क ४८,
१३^१ अभिदासात् मै १, ५, ४,

^a) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^b) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^c) गस उप घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^d) स्वरूपत परिच्छेद्य पा ३।

^e) सनि वातोद् इत्वेऽभ्यासलोपे वशो भष्वाऽभाव-
श्छान्दस (पा ७, ४, ५६, ५८, ८, २, ३७)।

^f) गस उप उ प्र । कृत्-प्रस्व (पा ३, २, १६८,
६, २, १३९)। स्त्री ऊङ् प्र ।

^g) शसो विभक्तेरदात्तत्वाऽभावे यणादेश स्वरित
(पा ६, १, १७५, ८, २, ४)।

^h) गस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप यद्र ।

^१) 'योऽकर्मत्वादिविशिष्टो दासोऽम्मान् अभिदस्यु'
इति सबन्व द्र (वैतु सा प्रभृ 'अभि' इति स्वार्थ-
प्रधानम् अव्य इति वा 'न' इत्येतदन्वित कप्र
इति वा)।

^२) छन्दस्त मूको विरोधतश्च मुपा.चिन्त्य । त्रैष्टुभ-
स्तावदयमर्धर्च 'प्रथमेदमागन् पूर्वस्मादत्र, एतामस्मिन्-
ल्लोकेऽभ्यु त्वा ददाति' इत्येव सु-शोध द्र (तु सस्थ
टि २एत>ता- <आ/इ)।

^३) गस क्यन्त-कृत्-प्रस्व (पा ३, २, १७१, २, १३९)।

^४) यद्योगीय स्वर (पा ८, १, ६६, ७१)।
'अस्माकमभिमुख्येन खरउनपरो भवतीत्यर्थ द्र ।
(यदेव रु. छन्दोनुरोधप्रयोजितया नैप्र यनि परिणतं

भवति तदपि सुवचम् [तु भर 'अभिदासति']। यत् सा
अभ्यागमनपरतया बभाषे, तत् खलु साध्यभूतक्रियार्थ-
पेक्षया तत्साधनभूतक्रियार्थं नेदीय इव स्पृशेदिति कृत्वा
नादरणीयम् । न चाऽप्यस्य धा गतौ साक्षाद् वृत्ति
प्रसिद्धा भवति । यदपि विव १दा इत्यस्याऽर्थ-
सगमने कृतप्रयासो भवति, तदपि हेयम् । अभ्यस्त्यो. नि
अर्थाऽविवेकमात्रप्रयोजितत्वादस्येति दिह ।

^m) दस्यति > दस्सति < दासति < १दास् इति नैप्र
१दस् इत्यस्य श्यञन्तस्य सतोऽङ्गस्य श्वाञन्ततया प्रति-
भासमान परिणाम द्र । ननु १दस् इत्यस्याऽकर्मिका वृत्तिर्
भवतीति । किं तत इति । १दास् इति वा सकर्मक सब तत
उक्तया नैप्र परिणमेदिति । सत्यम्, न त्वसौ सकर्मक,
किं तर्हि, अकर्मक इति । कथममुष्य तत्र तत्र वा कर्माऽभि-
सबन्व इति । 'अभि' इत्यनेन णेगे सति सकर्मकत्व-
परिणामादिति (वैतु सा GW च १दस् इत्यस्य
णिजन्त वृत्तमिति (णि-लोपेऽभ्युपगम्यमानेऽप्युदात्तनि-
वृत्तिस्वरस्य दुर्भावत्वे सति स्वरपूर्वसकर्मस्याऽनुपपन्नत्वा-
दित्यभिसवे), MW १दास् (यद्र) इत्यनेन सभे-
दुक., WW. १, ८१४ १दास्- इत्यत नाधा इति
च १३दास् इत्यस्य उपलब्ध्यर्थस्य (मूलत १दिश
इत्यस्य वा १इश् इत्यस्य वा सजन्मभूतस्य सत)
वृत्तमिति चाऽनभ्यवसाय सकेतुक.]।

ⁿ) 'आदिदेशति' इति ऋ (१०, १३४, २) पाभे. ।

४, ५, ८, शौ ५, ६, १० १०, १-७, ७, ११३, २, १२, १, १४ पै ६, ११, १२, १२, ९-११, १३, १-३, अभिदासान् ^a शौ १९ १८, १-१०, पै ७, १७, १-१०, अभिदासतु पै ५, २६, ४ अभि-दासत् ^b - -सत्. ऋ १०, १०२, ३, १५२, ३, तै १, ६, १२, ५, कौ २, १२१७, शौ १, २१, ३, पै २, ८८, २, -सते तै १, ६, २, २, -सन् ^c मै १, ५, १०, ११, शौ ६, ६६, १, -सन्तम् शौ ८, ३, २५, पै १६ ८, ६ अभि-दिप्सु-अभि/दम् द्र ?अभि/दिब् ^d अभि/दिह अभि-दिग्ध ^e - ग्धा शौ ५, १८, ८ अभि/२दी→दिदी, †अभि दि- दीहि ऋ ९, १०८, ९, कौ १, ५७९, २, ३६१, जै १, ५९, २, ३, ३०, ४ ‡अभि/दीक्ष, अभिदीक्षते काठ २२, १३, अभिदीक्षन्ते तै ७, ४, ८, १ ^f अभि/१*दीधि ^g अभि दीधय>या ऋ ३, ३८, १, १०, ३२, ४, अभि(दीधय)	ऋ १०, ३२, ४ अभि/दीप्>दीपि अभि-दीपयत् ^h - यन् शौ ४, १९, ३, पै ५, २५, ३ अभि/२दु अभि-दुन्वत् ⁱ - न्वन् शौ ५, २२, २ ‡अभि/दुह अभि-दुह्य काठ ६, ३२, क ४, २ ^j . ‡अभि-दु(ह्य)>ह्या ^k - ह्या मै १, ८, ३ †अभि-द्यु ^l - द्यव ऋ १, ४७, ४, १२७, ७, १३४, २ ^m , ३, २७, १, ६, ५१, १५, ८, ७, २५, ८३, ९, १०, ७७, ३, ७८, ४, ‡तै २, ५, ७, ४, मै १, ६, १, जै ४, १, ७, -द्यवे ऋ ८, ७५, ६; तै २, ६, ११, २, मै ४, ११, ६, काठ ७, १७, -द्युभि ऋ १, ६, ८, ५३, ५, ८, ४, २०, मै २, २, ९, काठ १०, १२, शौ २०, २१, ५, ४०, २, ७०, ४, -द्युम् ऋ १, ११९, १० २अभि-द्यु ⁿ - द्यु खि १, ३, ४ अभि/१द्रा, अभि...द्रासत् ऋ ८, ४७, ७ अभि/द्रु, अभ्युद्रव ऋ १०, ७५, २ अभि/द्रुह>द्रुक्ष ^o , ‡अभिद्रुह्यति	तै २, २, ६, ३, मै २, १, २, ५, ६, काठ १०, ३, १३, १, ‡अभिद्रुह्यति तै २, २, ६, २, मै २, १, ४, ‡अभिद्रुह्येत् काठ १०, ३, १३, १ †अभिद्रुह्येत् ऋ १, २३, २२, १०, ९, ८, मा ६, १७, का ६, ५, ५, शौ ७, ९४, ३ †अभिद्रुह्यत् ऋ १, ५, १०, शौ २०, ६९, ८, अभिद्रुह शौ ९, ५, ४, पै १६, ९७, ३ अभिद्रुक्षेत् काठ १०, ३, १३, १ अभि-द्रु(→द्रु)ह ^p - द्रुहे ऋ २, २७, १६, -द्रुक् ऋ १, १२२, ९ [०द्रुह-अन् ^q] ‡अभि-द्रुह्य ^r तै २, २, ६, २, मै २, १, ४ अभि-द्रोह ^s - †हम् ऋ ७, ८९, ५, १०, १६४, ४, तै ३, ४, ११, ६, मै ४, १२, ६, काठ २३, १२, शौ ६, ५१, ३, -‡हात् मै ३, ७, १०, -‡हाय मै ४, ३, ४ [०ह-अन् ^t] ‡अभि-द्रोक्ष्यत् ^u - क्ष्यन् मै २, १, २, ५, ६. †अभि/धन्व, अभि अधन्विषुः ऋ ९, २४, २, कौ २, ३१२, जै ३, २५, ८
--	--	---

^a) 'अभिदासात्' इति पाण्डु सात च मुपा द्र ।

^b) गस शन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १२९) ।

^c) धातोरस्य सदसद्भावे विमृश प्रमाणम् (तु. २अभि-द्यु- इत्यत्रत्ये टि प्रथम कल्प) ।

^d) कर्मणि केऽन्तर्गत-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^e) सभाव्यमाना व्यु यस्था द्र ।

^f) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^g) प्रास. बस. वोभयथाऽपि पूषप्रस्व. च (पावा २, २, १८, २४, ६, २, २) । उप धु- यद्र. ।

^h) नाप् प्राति गत्यंशस्वराद् वस्तुतः प्राति मिन्नमद उत वा प्रमाद-मुलभविक्कार एवेति विषये विमृशा विमृष्टि

साऽवसरा स्यात् । प्रथमे कल्पे अभि/दिब् इत्यस्माद् यथायथ कृद्योग द्र । उत्तरे/दिब् इत्यनुपसृष्टात् प्रथम कृद् भवति । तत सिद्धवद्भूतेन कृता नाम्नाऽभे समास ।

¹) सनि 'एकाच' (पा ८, २, ३७) इति प्राप्तस्य भवत्स्याऽभावश्च छान्दस द्र ।

²) गस उप क्तिप् प्र वशो भष्भाव कृत-प्रस्व च (पा ८, २, ३७, ६, २, १३९) ।

^k) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^l) गस उप घञि थायादि-स्वरः (पा ६, २, १४४) ।

^m) सस्व कृते अभि-दासत्- द्र. । उप. द्विपुटि. दिशा भष्-भाव ।

अभि/धा→ध्विस्, अभिधातम् क
१, १२०, ८, अभिधेतन^a ऋ ८,
६७, ५
¶अभिदधाति तै ५, १, २, १,
¶अभि दधाति क ३४, १,
¶अभि दधाति मै ३, ९,
६, अभिदधामि शौ ८, ८,
८, ९, पै १६, २९, ८, ९,
अभि दधामि शौ ७, ३८, १,
अभि धत्ताम् शौ ४, ३६,
१०, अभि(धत्ताम्) शौ १३,
१, २०, अभिधेहि काठ ४, १६,
शौ ४, १६, ७, पै ५, ३१, २, ३२,
८, १६, ९७, ४, अभिधत्ताम्
शौ ११, ११, ३, अभि दधि-
ध्वम् ऋ ७, ३४, ९^b, अभ्य-
धत्त शौ ३, ११, ८, पै १, ६१,
१, ¶अभिदध्यात् काठ ३०, ९
अभि अधित खि ५, ७, २,
८, मा २१, ४६, का २३, ५, ४,
मै ४, १३, ७^c, काठ १८, २१,
अभि अहित^d शौ ३, ११, ८,
पै १, ६१, २, अभ्यधीताम्
ऋ १०, ४, ६, अभि अधाम्
ऋ १०, १४५, ६, शौ ३, १८,
६^e, पै १, ९८, ३

¶अभिधीयते मै ३, ७, ८
अभिविस्सते ऋ १०, ८५, ३०
अभि-धा^f- -धा मा २२, ३, का
२४, १, ३, तै ७, १, ११, १,
मै ३, १२, १, काठ ४१, २
अभि-धाती^g- -नी ¶मै २, ६, ५,
४, २, २, शौ ८, ११, ५,
पै १६, १३३, १० [°नी-
अरव^h]
अभि-धायⁱ काठ १८, २१, शौ ८,
८, ५, ७, १९, ५०, ५, पै १४,
४, १५, १६, २९, ५
अभि-हित, ता^j- -त ऋ ५, ५०, ४,
काठ २३, ६, शौ ६, ६३, ३,
८४, ४, पै ८, ११, ४, -तम्
शौ ९, ३, ८, -ता. शौ १०,
१, ३०, पै १६, ३८, २,
-ताय तै ७, ४, २२, १, काठ
४५, १, -तौ ऋ १०, ८५,
११, शौ १४, १, ११ [°त-
अन्^k, शृङ्ग^l]
अभि/१धाव्, अभिधावति ऋ ९,
६०, ३, पै ४, २०, ६, †अभि
धावति ऋ ९, २८, ४, ३७, ६,
कौ २, ६३३, ६४७, जै ३,
५२, १, ५३, ५, अभिधावामि

शौ ६, ११९, ३, पै १६, ५०,
७, अभिधाव(१म)न्तु^m पै १६,
७३, ४, ¶अभ्यधावन् मै ४,
६, १
¶अभि/ध्विन्, अभिधिनोतिⁿ तै ६,
६, १०, २, मै ४, ६, १^o, काठ
२७, ५, २९, ६, क ४२, ५,
४५, ७, अभ्यध्विन् काठ
२७, ५, क ४२, ५
अभि/धृष्→धषि, †अभ्यधृष्णवत्
मै ४, ५, ९^p, ¶अभ्यधृष्णवन्
माठ २५, ६^q, क ३९, ४^r
अभिदाष्टु^s शौ १, २७, ३
¶अभ्यधर्वयन्^t मै १, १०, १६,
काठ ३६, १०
‡अभि-धृषे^u मै २, ७, २, काठ
१६, २
अभि-धृष्णु- -ण्व पै ८, १२, ७
अभि-धृष्णवत्- अन्^v
अभि/धी^w
अभि-धीत^x- -त मा ८, ५४, का
९, ७, १
अभि/ध्मा>धम,
*अभि-ध्रमत्- -मन्ता ऋ १,
११७, २१
¶अभि/ध्वै, अभ्यध्यायत् तै १, ५,

^a) √धा>√धे<>√धि इत्यत्र तु टि √धा।
यनि प्रामाण्ये तु 'निधेतन' सा (ऋ १०, ३७, १२), वैतु
स्क दे सा (=या ६, २७ अनु) √धाव् इत्यस्यैतत् रू इति।

^b) अभिर् अत्र कप्र भवतीति पा। तदपि विमृश्यम्।

^c) तैब्रा तु 'आधित' इति पा भवति।

^d) लुङि रू भवति (तु यस्थ सा, समीपवर्ति 'अभ्यधत्त'
इति पदान्तर च)। एस्थि 'दधातेहि' (पा ७, ४, ४२)
इति यदनुशिष्ट भवति तदव्याप्तत्वादल्पीयो भवतीति द्र।

^e) गस विजन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, ७४, ६, २,
१३९)। यथाऽनुपदमेव यम्यमानस्य त्रियमाणस्य च
विषये यन्तृत्व धर्तृत्व च श्रूयेते, तथाऽभिधीयमानस्य
सतोऽभिधातृत्वेन श्रवण स्यादिति कृत्वा कर्तरि प्र
इष्ट इत्यभिसधि (तु. PW, L ४४०, अनु-ष्टा- प्रभू., वैतु
MW, भा उ म च कर्मणि क्तिपा निष्पादुका)।

^f) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।
स्त्रिया डीप् प्र।

^g) गस नापूदिदि स्वर।

^h) गस कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर. (पा ६, २, ४९)।

ⁱ) मुपा सदेह-स्वलित. द्र।

^j) यथाऽन्यथा सत्यपि सम्भवे पाप्र अनुरोक्परोऽय
धा निर्देशप्रकारो भवति, तथा यम्या अस्योपरि च
समानजातीयानाम् √हृन्व प्रभू धा उपरि च टि द्र।

^k) 'दाष्टु' (<√हृन्व) इति सा पपाठ।

^l) मुपा उदात्ताऽनुपातित्वात् स्वरितो नाङ्कि। रू
नकारान्ततया सुशोध च द्र।

^m) गस केनन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।
'अभिमृशे' इति ऋ (२, १०, ५) पामे।

ⁿ) धा व्यु कृते तु टि √धा>√धी<√ध्वै।

९, ४, ५, ४, १, ६, १,
३, ६, ४, ४, ३, अभ्यध्यायन्
तै ७, २, ८, ६, अभिध्यायेत्
तै १, ७, ४, ६
अभिधुक्, अभि-धोक्ष्यत्- अभि-
/दुह् द्र
॥अभि/ध्वंस>ध्वसि, अभिध्वस-
येत् काठ २७, ८
अभि-ध्वंसयत्^a- -यन् काठ ११, ६
[०यत्- अन^०]
अभि/नक्ष्, †अभिनक्षति ऋ १,
९५, १०, पै ८, १४, १०,
अभि नक्षति ऋ २, २०, २,
अभि नक्षन्ति ऋ ६ ३४, ३
अभि ननक्षु ऋ ५, १५, २
अभि-नक्षत्^b- -क्षन्त ऋ २, २४,
६, ८, ९६, ५
अभि-नक्षमाण^b- -णा ऋ १०,
१७, ९, शौ १८, १, ४२, ४, ४६
अभि/नन्द, अभिनन्दति शौ ९,
२, २, पै १६, ७६, २
अभि-नन्दत्^c- -न्दन् शौ १९,
८, ३
अभि-नभ्यु^c- -भ्यस् ऋ १०, ११९,
१२
॥अभि/नम्
अभि-नति- -तिम्, -त्यै काठ ८,
१०, क ७, ६
अभि/नश, †अभिनश् ऋ ७,

१०४, २३, शौ ८, ४, २३,
पै १६, ११, ३, अभि नशत्
ऋ ८, २०, १६, अभि नशत्
ऋ ४, २३, ४, अभिनशन् ऋ
२, २७, १४, †अभ्या(भि-आ)-
नद्^d ऋ ६, ४९, ८, मा ३४, ४२,
का ३३, २, ५, तै १, १, १४, २
अभि-नि/क्रम, अभि न्यक्रमी
ऋ १०, ६०, ६०.
अभि/निद्>निनिस्, १अभि -
निनिस्सि खि ५, १५, ४
अभि-नि/धा, ॥अभिनिदधाति मै
३, ८, ९, ४, ७, ९, काठ २५,
४, क ३९, १, ४०, १, ॥अभि-
निदधाति मै ३, ८, ७, अभि-
निदधामि मै ४, ७, ९, काठ ७,
१३^e, क ६, २^e, अभिन्यदधात्
काठ २५, ४, क ३९, १,
॥अभिनिदध्यात् मै ४, ७, ९
॥अभि-नि/मुच्, अभिनिमोचेत्
मै १, ८, ७^f, ३, ६, ९, ४, ५, १,
काठ २३, २, क ३५, ८
अभिनि-मुक्त- सूर्य^g
॥अभि-निर/वप्, अभिनिर्वपति
काठ २३, ९, क ३६, ६
अभि-नि/वृत्, †अभि निवर्तताम्
ऋ १, ८९, २, मा २५, १५, का
२७, ११, २, मै ४, १४, २, पै २,
३०, १, अभि निवर्तस्व शौ १०,

१, ७, पै १६, ३५, ७, अभि^f नि-
वर्तस्व मा १२, ७, का १३, १,
८, माठ १६, ८, अभि^f निवर्त-
ध्वम् मै ४, २, ५
॥अभिनि-वर्तम्^h तै ६, ४, ११, ४,
काठ २७, ९^e
अभि-नि/पद्
॥अभिनि-षण्ण^b- -ण्णम् मै ३,
८, ७, ९, ६
अभि-नि(म्→)ष्/कृ
अभिनिष्-कारिन्ⁱ- -रिण. शौ १०,
१, ३१, पै १६, ३८, ३
अभिनिष्-कृतⁱ- -तात् शौ १०, १,
१२, पै १६, ३६, २
अभि-नि(स्>)ष्/रपत्
अभिनिष्-पतत्^j- -तत् शौ ७,
६६, १
अभि-नि/ह(<घ)च्, अभि^k नि
(चित्^l) जघान ऋ ६, १७, ९
अभि/नी, ॥अभिनिनयति मै २,
२, ५, काठ १०, १०^e, २०, ७,
क ३१, ९, ॥अभिनयत् तै २,
५, २, ४
॥अभि-नीति^m- -त्यै तै ५, ७, ८, ३,
६, ३, २, ३, ६, १, १, मै २,
२, ७, काठ ११, २
अभि-नेतुⁿ- -ता ऋ ४, २०, ८
अभि-नी(नि/इ)^o, अभि^f न्येतु ऋ
१०, १४९, ४

^a) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^b) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व । शेष नापू द्र ।

^c) अस सासस्व (पा २, १, १४, ६, १, २२३) ।

वा क्वि व्र । उप यद्र ।

^d) मभ्य आडागमो न त्व आङुपसर्गे । अन्यथात्वे
'गतिर्गते' (पा ८, १, ७०) इत्यभेद निधात-प्रसङ्गात्
(तु दे २, १८, वैतु उ म च) ।

^e) 'नि' इति स्वार्थप्रधानम् अव्यय इति सा । तच्चिन्त्यम् ।

^f) वैतु उ म च लक्षणे कप्र 'मा' इत्येतदन्वित इति ।

^g) गस णमुलन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^h) प्रास पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप प्रति द्वावपि

नि सासस्व म एकीभूयेव पूष इत्युपचर्येयाताम् ।

ⁱ) गस ताच्छीलिक-णिन्यन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^j) गस कर्मणि क्तेऽनन्तरगतस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^k) वैतु सा PW प्रभृ 'अभ्यो(भि-ञ्चो)हसानम्' इति ।

^l) यथा 'चित्' इति भावे निष्पन्न प्राति समासाऽनु-
प्रवेशतोऽनुदात्त सत् अव्यय इतीव कृत्वा व्यवहियेत, तथा
यस्या विविधमाणा द्र । तदनु प्रकृते बम इवाऽववेय ।

^m) गस उप भावे क्तिनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

ⁿ) गस तृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^o) न्यभी(नि-अभि/इ) इति सा भिन्नक्रम (तु टि
अभिनि/क्रम) ।

अभि/नुद्, अभिनुदति पै १, ७१, २,
अभिनुदन्ति पै ६, १०, ४
अभि-नेतृ- अभि/नी द्र
१अ-भिन्न^१- -न्नः तै १, ५, १०, ४,
-न्ने ऋ ६, २८, २
२अ-भिन्नु^२- -न्ने शौ ४, २१, २५
अभि-न्यु(नि/उ)ञ्ज, अभि न्युञ्ज
शौ ८, ८, ६
अभि/१पत् > पाति, ॥अभ्यपतन्
मै २, १, ८, ४, ५, ६, काठ
१०, ११, २६, १०, क ४१, ८
अभ्यपसत् शौ ६, १२४, २,
अभ्यपसत् शौ ६, १२४, १,
पै ९, १०, ८^३
॥अभ्यपातयत् मै ४, १, ९,
काठ ३१, ७, क ४७, ७
अभि/२पत्^४, †अभि***पत्यते ऋ
८, १०२, ९, कौ २, २९८,
जै ३, २४, १४
अभि-पत्यमान^५- -न. पै १३, १४,
१७, -फना ऋ १०, १३२, ३
अभि/पद्, अभिपद्यस्व पै १०,
१२, १२
अभि-पद्य^६ ऋ १०, ७१, ९
॥अभि-परि/लिख्, अभिपरिलि-
खेत् काठ २४, ४, क ३७, ५
अभि-परी(रि/इ), ॥अभिपरीहि मै
१, ३, १२, अभि पुरीहि^७ मा
७, १३, १८, का ७, ६, २, ७, ३
अभि-पर्या(रि-आ)/कृ^८, अभि १प-
र्याकरो खि ५, १४, २

अभि-पर्या(रि-आ)/वृत् ॥अभिप-
र्यावर्तते मै १, १०, १७, २,
१, १२, ३, ३, ४, काठ ३६,
११, अभिपर्यावर्ते पै १६,
१३२, ३-५, ॥अभिपर्यावर्तत
मै २, १, १२, ३, ६, ८, ८, २,
१२, काठ २१, ६, क ३१, २१,
अभिपर्यावर्तन्त शौ १५, ७, ४
॥अभिपर्या(रि-आ)वर्ते^९- -र्तात्
तै २, ४, १२, ३, मै २, ४, ३
॥अभिपर्यावृत्त्य^{१०} में ३, ८, १०
॥अभि-पर्यु(रि/१ऊ)ह्, अभिपर्यु-
हति काठ २०, ९, क ३१, ११,
अभिपर्युहन् मै ४, ५, ८, ७, १,
अभिपर्युहेत् काठ २९, ८
अभि/पश्, अभिपश्यति ऋ १,
२५, ११, ९, ७३, ८, †अभि
पश्यति ऋ ९, ९, ६, १०, ९,
कौ २, ४७७, जै ३, ३६, २,
अभि** पश्यत ऋ ८, २५, ७,
अभिपश्यन्ति पै १६, १५१, १०,
†अभिपश्यथ ऋ १० १३६, ३,
पै ५, ३८, ३, अभि अपश्यत्
क ३, ४८, ३, अभ्यपश्यन् खि १,
६, ६, अभ्यपश्यम् ऋ ८, ५९, ६
अभि-पश्यत्^{११}- -श्यत् शौ १०.८,
२४
अभि-पश्यन्ती- -न्ती ऋ ७,
७५, ४
अभि/२पा, अभिपाति ऋ १०, १,
३, अभिपासि ऋ ३, ९, ६,

अभिपातु मा १३, १९, १४,
१२, १५, ६४, का ३, २, ७,
१४, २, ४, १५, ४, २,
१६, ७, ६, तै ४, २, ९, २, ३,
६, १, ४, ३, ३, मै २, ८, १४^१,
काठ ३९, ३, ४०, ३, ५,
अभिपाहि काठ ३९, २^१, अभि-
** पाहि मा ७, २०, का ७, ८,
३, तै १, ४, १०, १, ११, १,
मै १, ३, १३, २७, काठ ४, ५,
क ३, ४

*अभि/पि, पी

*अभि-पित्^१-

†अभि-पित्व^३- -त्वम् ऋ ४,
१६, १, ७, १८, ९, १०, ४०, २,
शौ २०, ७७, १, -त्वे ऋ १,
१२६, ३, १८६, १, ६, १८९,
७, ४, ३४, ५, ३५, ६, ५,
७६, २, ८, ४, २१, २७, २०,
मा ३३, ३४, का ३२, ३, ५,
कौ २, ११०३, -त्वेषु ऋ १,
८३, ६, शौ २०, २५, ६
फअभि-पीप्यान- -ना ऋ ७,
३६, ६

अभि/पिश, अभ्यपिशत् काठ ३७,
९, पै ४, ३, २, †अभि***अ-
पिशन् ऋ १०, ६८, ११, शौ
२०, १६, ११०

अभि पिपिशे ऋ ५, ६०, ४

अभि/पू, ॥अभिपवते तै ३, २, ३, २,
४, ५, ४, ९, ४, मै ४, ७, ४,

^१) तस नञ-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^२) वस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^३) 'अ-भिन्ने' इति ऋ (६, २८, २) पाभे ।

^४) 'अभ्यपसति > यनि + तानि' इत्येव मुपा शोध द्र ।

^५) तु PW प्रभृ (वैतु GW. 'अभि' इति कप्र वा
स्यादिन्यभिप्रययश्चिन्त्य । श्रिय प्रतीक्षरभावाद्यतिरिक्त-
स्योद्देशाद्यर्थस्याऽनर्थकत्वादिति दिक्), वैतु. वे मा च
॥१पत् इत्यस्य निगमो भवतीति ।

^६) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^७) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^८) तु उ, वैतु म PW प्रभृ अभि. कप्र इति ।

^९) भूयास पाभे भवन्ति (तु शौ २०, १२८, १३,
शाश्रौ १२, १६, १)। एरिथ पा सस्कर्तृप्रयत्नविशेष-
सापेक्षो भूयस्तरामिव विमृश्य द्र ।

^{१०}) गस उप घञि थाधादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^{११}) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व. (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^{१२}) *अप/पि > *अप-पित्- इत्यत्र टि द्र ।

^{१३}) सस्व कृते तु टि 'अप-पित्व-' इति ।

काठ २१, १२, क ४४, ९ अभि पुनातु पै ९, २२, १ ॥अभि-पूर्व ^a - -र्वम् तै २, १, ४, २, ५, ३, ३, ३, ६, २, १, ५, ७, २, ४, ३, ३, ९, २, ४, १, २, ४, २, मै ३, ४, ५, ८, ३, काठ १९, ११, २०, १२, १३, क ३१, १, १४, शौ ११, २, २२६, पै १६, १०६, २६ अभि/पृ>पूरि, अभि पृणध्वम् ^b क ७, ३७, १ ॥अभिपूरयति काठ ३६, १, ॥अभिपूरयेत् मै १, १०, ७, काठ ३६, १, ॥अभि पूरयेत् काठ ३६, १ अभि-पूर्त ^c - -र्त्तम् शौ ९, ५, १३, पै १६, ९८, ३ ॥अभि-पूर्त ^d - -र्त्त मै १, १०, ७ ^e अभि-प्र/चक्ष अभिप्र-चक्ष ^f क १, ११३, ६. अभि/प्रच्छ *अभि-प्रश्न ^g - अभिप्रश्निन् ^h - -नम् मा ३०, १०, का ३४, २, २. ॥अभि-प्र/च्यु, अभिप्रच्युवते मै ३, १०, १, अभिप्राच्यवेताम् काठ २४, ७, क ३७, ८,	अभिप्राच्यवन्त मै ३, ७, ८, काठ २४, ७, क ३७, ८, अभिप्रच्युवेत मै ३, १०, १ अभि-प्र/जन्, अभि प्रजायन्ते क ५, १९, १. ॥अभि-प्र/ज्ञा>जा, अभिप्राजानीम मै १, ५, ९ अभि-प्र/ण(<न)च्, अभि प्र ननश्चे क ८, ५१, ८, खि ३, ३, ८ ॥अभि-प्र/णी(<नी), अभिप्रणयति काठ १२, १३ ⁱ ॥अभि-प्रति/गृ>गृ, अभिप्रतिगृ- णीयात् तै ३, २, ९, ५ ॥अभि-प्रति/१धाव्, अभिप्रतिधा- वति, अभिप्रतिधावन्ति मै ४, ६, ४ अभि/प्रथ>प्रथि, अभि...अप्रथे- थाम् कौ ३, ४, ८, जै २, २, १ अभिप्रथे क ९, ८०, ३ ॥अभिप्रथयति तै २, ६, ३, ४ अभि-प्रथत् ^j - -थता पै २, २५, ५ ॥अभि-प्र/पद्, अभिप्रपद्यते, अभि- प्रपद्यते मै ४, ६, ७, अभिप्र- पद्यातै काठ २९, २, क ४५, ३, अभिप्रापद्येताम् काठ ३०, १, क ४६, ४, अभिप्रपद्येया-	ताम् काठ २८, २, क ४४, २ ^k अभिप्र-पाद- अन् ^l अभि-प्र/भञ्ज अभिप्र-भञ्जिन् ^m - -ञ्जिणः क ८, ४५, ३५ अभि-प्र/मन्, अभिप्रमन्वते शौ ६, ८४, १ अभि-प्र/मन्द्, अभिप्रमन्दु. क ८, १२, १३, अभि प्रमन्दु. क ७, ३३, १ अभि-प्र/मृश्, अभि प्रमृश् क ८, २१, १६, ८१, ६ अभि प्र मृश् क ४, ३०, १३. अभि-प्र/मृ अभिप्र-मृद् ⁿ - रा क १०, ११५, २ ॥अभि-प्र/२यम्>च्छ, अभि प्र- यच्छति काठ ३६, १३. ॥अभि-प्र/या, अभिप्रयाति मै २, १, १, २, ३, २, २, काठ ९, १७ अभिप्र-यात् ^o - -यान् मै २, १, १, २, काठ ९, १७ अभिप्र-यायिन् ^p - -यी काठ २०, ११-१३, २१, १, २, क ३१, १३-१५, १७ [यिन्- उत्तरतस् ^q]
---	---	---

^a) अस.सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र। वा किवि।

^b) अभिम् कप्र मन्वानाः PW प्रभृ चिन्त्या। साध्वन्वयाऽन्तरादर्शनात् (तु सा)। तिङि 'इना, श' इति विकरणाद्वयम्।

^c) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^d) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९)।

^e) गस केनन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^f) नाड व्यु औपयिक संकृतो भवति। मत्वर्थीय इनि प्र (पा ५, २, ११५) तत्-स्वरश्च।

^g) शत्रन्त प्राति। इहैतदन्ताना त्रयाणा मन्त्राणा-मेकवाक्यतयाऽन्वय द्र।

^h) गस उप कर्तरि धिनुष् प्र उस्। कृत-प्रस्व (पा ३, २, १४२, ६, २, १३९)।

¹) 'इला चिदयु' (ष१<१अरि- वैतु सा प्र१ <अर्य-) प्रमृशामि, आ भर' इत्येव द्वि-यत्तिको जागत पाद द्र (वैतु सा 'अभि' इति औ. अव्य इतीव कृत्वा 'आभर' इत्यनेन योजुम्)।

²) गस क्बन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। एतत् प्राति <√१मुर्ह (तु सा PVS VVS.) इति वा, <√मुर्ह तुदा (तु सा) इति वा, <√मृ(=)>√मृण् तु PW GW ORN. MW इति वा यत् परेषा विप्रतिपक्षा व्यु भवन्ति, तच्चिन्त्यम्। प्रकृते त्यागविसर्ज-नद्रावणप्रकारकाऽर्थकस्य यनि √मृ इत्यस्यैवाऽर्थाऽनुगम-दर्शनात् (तु eng √pour इति दिङ्मात्रम्)।

^k) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^l) गस णिन्यन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

¶ अभि-प्र/युज्, अभिप्रयुङ्क्ते मै २,
१, १०, काठ १०, १, १२, ३,
१३, ४, ८

अभिप्रयुक्त मै २, १, ७

अभि-प्रव- अभि/प्रु द्र

¶ अभि-प्र/वृत् > वति, अभिप्रवर्त-
येत् मै ४, १, १

अभि-प्रश्नुन्- अभि/प्रच्छ् द्र

¶ अभि-प्र/स्कन्द > स्कन्दि, अभि-
प्रस्कन्दयति मै ४, ६,
४, ९

अभि-प्र/स्था, अभि प्र अस्थात्
ऋ १, ७४, ८

† अभि-प्र/हन्, अभिप्रहन्ति ऋ ६,
४६, १०, शौ २०, ८३, २

अभि-प्र/रहा, अभि...प्रजिहीते^a
खि ५, १०, ४, शौ २०, १०७,
१०

अभि-प्र/हि

अभिप्र-हि(त>)ता^b - ताम् शौ
१०, १, १५

¶ अभि-प्र/ह्, अभिप्रहरति मै ३,
२, ५

अभिप्रहियते मै ३, २, ५

अभि-प्रा(प्र/आप्) > प्रेप्स

¶ अभि-प्रेप्सी^c पै १५, १५, ८

अभि/प्री

† अभि-प्री^d - प्रिय. ऋ ९, ३१, ३,
-प्रियम् ऋ १, १६२, ३, मा २५,

२६, का २७, १२, ३, तै ४, ६,
८, १, मै ३, १६, १, काठ
४६, ४

अभि/प्र, † अभिप्रवन्त ऋ ४, ५८,
८, मा १७, ९६, का १९, १,
९, काठ ४०, ७, पै ८, १३, ८

¶ अभि-प्रव- -वान् काठ ३३, ८

† अभि/प्रुष, अभिप्रुषुते ऋ ६, ७१,
१, १०, २३, ४, शौ २०, ७३, ५

¶ अभि/प्रुषाय^e, अभि...प्रुषायति
ऋ १०, २६, ३

¶ अभि-प्रेत^f - तम् पै १, ४७, २

अभि-प्रे(प्र/रह)प्, अभिप्रेष्यामि
शौ १६, ७, २

¶ अभि-प्रो(प्र/उ)क्ष, अभिप्रोक्षेत् मै
१, ८, २

अभिप्रो(प्र-उ)क्ष्य^g - क्ष्य मै १,
८, २

¶ अभि-प्रो(प्र/ऊ)र्णु, अभि प्रोर्णु-
वीत काठ २६, १, क ४०, ४

¶ अभि/प्लु
अभि-प्लुव^h - व तै ७, १, ४, २

अभि/बाध्, अभिबाधते ऋ ८, ५,
३४

अभि-बुभूषु- अभि/भू द्र

अभि/भञ्ज्

अभि-भङ्गⁱ - ज्ञाय ऋ २, २१, २

† अभि-भ(ञ्जत् >) अती^j -

-तीनाम्^k ऋ १०, १०३, ८,

मा १७, ४०, का १८, ४, ८,
तै ४, ६, ४, ३, मै २, १०, ४,
काठ १८, ५, क २८, ५, कौ २,
१२०६, शौ १९, १३, ९ पै ७
४, ९

अभि-भर्तु-अभि/रम् द्र

अभि-भव-अभि-भवन्ती-, अभि-
भवितुम् अभि/भू द्र

अभि/भा

अभि-भा^l - भा ऋ २, ४२, १,
-भा काठ ४०, १०, शौ १,
२०, १, ५, ३, ६, ११, २,
११, १८, ४, ४९, १९, ४४,
७, पै १५, ३, ७, १६, १०५,
१, -भाम् शौ ४, २८, ४, पै
४, ३७, ४

अभि/भाष्, अभिभाषथा मा २३,
२३, का २५, ६, ३

अभि/भू > बुभूष, ¶ अभिभवति मै
१, ५, ११, २, १, १, काठ ९, १७,

¶ अभि भवति मै १, ४, १२,
४, १, १२, काठ ७, ९,

३१, ९, क ५, ८, ४७, ९,
¶ अभि भवन्ति तै ७, ४,

७, १, मै १, ६, ३, अभि

भवाति ऋ ५, ३७, ५, † अभि

भवासि^m ऋ ४, ३१, ३,
खि ६, ३, ४, मा २७, ४१,
३६, ६, का २९, ५, १०,

^a) अभि कप्र वा स्याद् गतिर् वेत्युभयी तद्-गति
सुवचा द्र । नतु तथात्वेऽर्थेऽप्यभेद इत्यपि समान सुवच-
मित्यधिकम् ।

^b) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^c) सस्कृ-प्रयत्नान्तरसापेक्षस्थलीयत्वाद् दुरुह पा
द्र । तथाहि तिङि लुङि सिग्य एतच्छब्दरूप भवत्युताऽऽहो
कृतो नामीभूतस्य स्त्रियामेतद् भवतीति चिन्त्यम् ।

^d) गस क्बिन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^e) वैतु सा 'अभि' कप्र इति कृत्वा 'अस्मान्'
इत्युपक्षेपक । /मुषाय इत्यस्य व्यु यद्र ।

^f) दुरुह इति कृत्वा पा भूयोविमर्शसापेक्ष द्र ।

^g) गस ण्यदन्त-कृत-प्रस्व (तु पा ६, १, २१४, २, १३९) ।

^h) गस उप अप् प्र थायादि-स्वरः (पा ३, ३, ५७,
६, २, १४४) ।

ⁱ) गस उप कर्तर्य् अच् प्र । न्यङ्कादित्वात् कुन्वम् ।
नापृटि स्वर द्र (पा ७, ३, ५३) ।

^j) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व । स्त्री ङीष् उदात्त
(पा ६, २, १३९, १, १७३) ।

^k) 'डया' (पा ६, १, १७८) इति नाम उदात्तता ।

^l) अनु/ध्वे > अनु-ध्या- इत्यत्र टि द्र ।

^m) 'इक' (पा ६, ३, १३४) इति संहिताया
दीर्घः ।

३६, १, ६, मै २, १३, ९, ४, ९,
२७, काठ ३९, १०, शौ २,
३४, जै ३, ४, ५, शौ २०,
१२४, ३, पै ४, २७, ६६,
॥अभिभवाम तै ६, ३, १०, ५,
॥अभ्यभवत् मै १, ४, १२, ४,
१, १२, काठ ३१, ९, क ४७, ९,
अभि अभवत् ऋ २, २२, २,
तै ७, ४, ७, १॥, शौ २, ८३, ८, १,
अभि(अभवत्)^a शौ १०, २,
१८, पै १६, ६०, १०, ॥अभ्य-
भवन् तै ६, २, २, ७, ८, १,
३, ७, १, काठ १९, २, १०,
क २९, ८, ३०, ८, अभ्यभव-
शौ ६, १२९, २, ॥अभ्यभवम्
काठ ७, ६, क ५, ५, ॥अभि
भवेयम् तै ७, ४, ७, १,
॥अभिभवेम तै ६, २, ८, १,
अभि भवेम ऋ १०, ५९, ३
अभि बभूव मा ३८, १७,
का ३८, ४, १, तै ४, १, ६, ३,
मै ४, ९, १, ॥अभि बभूव
ऋ ४, १६, ५, शौ २०, ७७, ५,
अभि बभूव ऋ ३, ५९, ७,
॥अभि...बभूव ऋ ८, ९८, ५,
कौ २, ५९८, जै ३, ४८, १४,
शौ २०, ६४, २, ॥अभिभवि-
ष्यन्ति काठ ३१, ८, क ४७,
८, ॥अभिभविष्यसि मै १, ४,
१२, ॥अभिभविष्यथ तै २, ४,
२, १, ॥अभिभविष्याम काठ
१०, १०, अभि भूयासम् मै

१, ५, ४, ११, काठ ७, २,
१२, २, क ५, २, ॥अभि...
भुवत् ऋ ८, ३१, १५-१८,
९२, ६, तै १, ८, २२, ४,
मै ४, ११, २, काठ ११, १२,
अभि भुवत् ऋ २, २२, ४,
अभ्यभूत् मा २८, २१, का ३०,
२, १०, मै २, ६, १२, ४, ४, ६,
काठ १५, ८, अभि...भूत्
तै १, ८, १६, २, अभिभूत् शौ
७, ३६, ३, अभि...भूत् ऋ
१, १७८, ४, शौ ५, ११, ७,
पै ८, १, ७, ॥अभि भूत् ऋ
१०, ३, २, ९९, ३, ११, कौ
२, ८९७, जै ४, १३, १०, शौ
२०, ६७, २, अभि भुव
ऋ १, ८६, ५, कौ १, ४६६, १,
जै १, ४८, ६, १, ॥अभि भू
ऋ ७, २१, ६, तै ७, ४, १५,
१, काठ ४४, ४, अभि अभु-
वम् पै १, ६०, १, अभि
भुवम् ऋ १०, ११९, ८
॥अभि-भुवम्-भुम् पै १,
७३, ३
अभि-भव-व मै २, ७, २०,
शौ १, २९, ४, -वम् पै ४,
२७, ५, १३, ३, १३,
अभि-भव(त्>)न्तीम्-न्तीम्
पै १६, १००, ८, -न्तीम्-न्तीम्
शौ ९, ५, ३६
॥अभि-भवितुम्^b तै ६, ४,
१०, १

अभि-भू^१-भवे काठ ३५, १०,
क ४८, ८, -भुम् शौ १०, ६,
२९

अभि-भू^१-भुव काठ ३९, १,
-भुवम् शौ ९, ५, ३६, -भुवे
ऋ २, २१, २, मा २२, ३०,
का २४, १७, १, काठ ३४, ४,
३५, १०, क ४८, १२, -भू
ऋ १, १००, १०, ८, ८९, ६,
९७, ९, ९८, २, १०, १५३,
५, १६६, ४, मा १०, २८,
का ११, ८, ३, तै १, ६, २, १,
१०, १, २, ३, ९, १, ४, ३,
२, ४, ३, ३, २, मै १, ५, ४,
११, २, १, ११, ३, २, माठ
७, ९, १०, ७, १२, २, ३९,
७, क ५, २, ॥कौ २, ३७६,
७८०, जै ३, ३०, १९, शौ २,
२७, १, ६, ९७, १, ९, ५,
३६, ११, १, ६, १४, २, १९,
१२०, ६२, ६, ९३, ८, पै १,
६०, ३, २, १६, १, १६, ८९,
६, -भ्वे मै २, १३, १७, ३,
१२, ११, १४

॥अभिभू-तर^k-रम् ऋ ८,
९७, १०, कौ १, ३७०, २,
२८०, जै १, ३९, १, ३, २३,
१२, शौ २०, ५४, १

अभि-भूति^१-तये पै ७, १८, ६,
-ति ऋ ४, २१, १, ४१, ४,
१०, ७६, २, मा २०, ४७, का
२२, ५, १, -ति ऋ ८, १६, ८,

^a) वैतु w प्रतिमानाऽर्थे कप्र 'पूर्वतान्', 'कर्माणि'
इत्युभयाऽन्वित ।

^b) भा अभिम् कप्र अपि विकल्पेनाऽऽह ।

^c) पक्षान्तरेऽनर्थक इत्यपि सा प्रतिपेदे । तत् द्र ।

^d) अभि...भुवत् इति ऋ (२, २२, ४) पाभे ।

^e) गस उप कर्तृय् अच् प्र । थायादि-स्वर (पा ६,
२, १४४) ।

^f) '-व' इति शौ (१, २९, ४) पाभे भवति ।

^g) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^h) तुमुनि प्र. 'तादौ-' (पा ६, २, ५०) इति
पूपप्रस्व ।

ⁱ) गस उप हु प्र उस, कृत्-प्रस्व (पा ३,
२, १८०, ६, २, १३९) ।

^j) गस क्तिन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^k) तरपः पित्वाग्निघाते स्वर पूर्वाऽवस्थ ।

^l) गस उप क्तिनि पूपप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

तै ३, २, ५, १, ४, ४, १२, १,
मै ३, १६, ४, काठ २२, १४,
गौ ६, ९८, २, पै १५, १, ३,
-तिम् ऋ १, ११८, ९, ४, ३८,
१, ९, -१०ते ऋ १, ५३, ३,
६, १९, ६, १०, ८४, ६,
१३१, १ गौ २०, २१, ३,
१२५, १, पै ४, १२, ६^a, -त्यै
तै ३, १, ७, १, ७, ५, ५, १,
॥काठ १९, २, १०, ॥क २९,
८, ३०, ८ [०ति-भ्रातृव्य]
॥अभिभूति-मत्-मत् काठ ८,
१, क ६, ६
†अभिभूत्यो(ति-भ्यो)जस्^b-
-जसम् ऋ १, ५२, ७, मै ४,
१२, ३, -जा. ऋ ३, ३४, ६,
४८, ४, ४, ४२, ५, ६, १८,
१, १०, ८३, ४, मै ४, १२, ३,
शौ ४, ३२, ४, २०, ११, ६, पै
४, ३२, ४
अभि-भूय^c ऋ ३, ४८, ४, तै ६,
२, ८, १॥
अभि-भूय^d-याय शौ १९, ३७,
३, पै १, ५४, ४
†अभि-भूव(र>)री^e-री ऋ १०,
१५९, ५, ६, पै २, ४१, ५
अभि/२भृ
अभि-भर्तु^f-र्ता पै ५, १२, ४
अभि-मज्जन्त^g-ज्मना खि २, ८, ३
अभि/मद्, †अभि मद्त>ता^h

ऋ १, ५१, १, कौ १, ३७६,
जै १, ३६, ७, अभि(मद्त)
खि १, १, ४, अभि अमद्न्ⁱ
ऋ ३, ३१, १०
अभि/मन्, अभिमन्यते ऋ १०,
८६, ९, ॥तै १, ६, ७, ४,
३, १, ९, ६, ७, ५, १५, २,
काठ २२, १२॥, क ३५, ५॥,
शौ २०, १२६, ९, पै १२,
७, १०, अभिमन्यते मै ४, ३,
८॥, शौ ६, ६, १, अभि
मन्यते शौ ५, १९, ९, पै ९,
१७, ५, अभिमन्यन्ते तै ३, ४,
९, २॥, पै १२, ७, १०,
॥अभिमन्यन्ते मै ३, ९, ७,
अभिमन्याते ऋ १०, २७, ११,
॥अभ्यमन्यत तै ३, १, ९, ६,
काठ ३०, १०, क ४६, ८,
॥अभ्यमन्यन्त काठ १३, ८,
॥अभिमन्येत तै १, ६, ७, ४,
७, ५, १५, १, काठ ६, ७,
१०, ६, ७, २२, १२, क ४,
६, ३५, ५
॥अभिमस्ये तै ३, १, ९, ६,
अभिमस्त शौ ८, १, १२,
पै १६, २, २, अभिमास्त
शौ ११, २, ८, पै १६,
१०४, ८, अभिमंस्था मा
१३, ४१, का १४, ४, ४,
काठ १६, १७, शौ ९, ५, ४,

पै १४, ३, ६, १६, ९७, ३
अभि-म(न्य>)न्या-न्या पै
१२, ७, १०ⁱ
अभि-मन्यु-न्युना पै ५, ४, १३,
न्युनाम् पै १६, ७०, ६
अभि-मान-बहुल^j
॥अभि-मानुक^k-क मै १, ६, ४
११, ३, १, ३, ७, १०, ९, १,
[०क-अन्]
अभि-मनस्^l-नस काठ ११, ६
अभि/मनस्यु^m, अभिमनस्येत शौ
११, ३, २५, पै १६, ५४, ११
अभि/मन्त्रि(<मन्त्र-), ॥अभिमन्त्र-
यते मै ४, १, २, ३ⁿ, २, ११, ४,
३, काठ १९, २, २५, ८, १०,
३१, २, क २९, ८, ४०, १,
३, ४७, २, ॥अभिमन्त्रयन्ते
काठ १२, ११, †अभिमन्त्रये
ऋ १०, १९१, ३, पै १, ५३,
५, अभिमन्त्रयध्वम् मै २, २,
६^o, पै १, ५३, ४, ॥अभिमन्त्र-
येत तै १, ६, ८, ३, ७, १, १,
३, १, २, १, ८, ३, मै १, ४,
९, ८, ८^p, ९, ३, १, ३, ८,
६, ४, २, ८^q, १०, ४, ३,
८, ७^r, काठ २३, ५^s, ३४, १८
अभि/मन्द्, अभि-मन्द्से ऋ
१०, ५०, २
अभि अमन्दिषु. ऋ ८, ५०,
३, खि ३, २, ३

^a) 'सहभूते' इति शौ (४, ३१, ६) पाभे ।

^b) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^c) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^d) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व । शेष नाउटि द्र ।

^e) गस क्करबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^f) तृजन्त प्राति । पा संदिग्ध-स्थलीय द्र ।

^g) गस. कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप यद्र ।

^h) तु 'अनुमुदन्ति वाजै' ऋ (१, १७३, ७) इति
यत्र समान वा. भवति ।

ⁱ) 'स्वम्' इत्येतत् यनि. कर्म सद् यद् 'अभि' इत्ये-

तेन कप्र सताऽन्वितमिति सा MW, G (तु VVS ३८)
च, तच्चित्यम् ।

¹) समस्त वैतत् यनि प्राति उताऽऽहो 'जिघासति'
इत्याख्यातेनाऽभे संबन्ध इति विवेकुं दु शकमिति द्र ।

^k) गस उकबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, १५४,
६, १, १९७, २, १३९) ।

^l) बस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^m) √मनस्यु इत्यस्य व्यु √मन्<मनस्-
इति यद्र ।

ⁿ) 'अभि-मन्त्रये' इति ऋ (१०, १९१, ३) पाभे ।

अभि-मृशत्-

३५३

अभिमाति-हृन्-

अभि-मृशत्- अभि/मृश् ड.

अभि/मा

अभि-मा^a- -मया मै १, ४, ११,
काठ ५, ४, ३२, ४, -मा मै
१, ४, ११, काठ ३२, ४, ३४,
१४

*अभि-मात^b-

अभि-मातिन्^c- -नम् ऋ १,
८५, ३

अभि-माति^d- -तय ऋ १, २५,
१४ शौ २, ७, ४, -तये ऋ
८, ३, २, कौ २, ७७२, -ति
ऋ ५, २३, ४, -ति ऋ १०,
६९, ५, तै २, १, ३, ५॥, ॥मै
२, ५, ८^२, ९^२, काठ १३, ३^२॥,
-तिम् ऋ ८, २५, १५, १०,
८४, ३, १०२, ४, तै २, १,
३, ५॥, ॥मै २, ५, ८^२, ९^२, शौ
४, ३१, ३१, १९, ३२, ६, पै ४,
१२, ३१, ५, १, ७, १२, ४,
६, -तिष्ठु ऋ ३, ३७, ७, शौ
२०, १९, ७, -ती ऋ ३, २४,
१, ६२, १५, ८, २४ २६,
१०, १८, ९, ११६, ६ मा ९,

७ का ११, १, ३, १४, २,
१३, ६, २, २, १०^३॥, ४, १२,
३ १४, १० जै ४, २५, ११,
शौ १८, २, ५९।

अभिमाति-जित्^e- -जित् मा
२७, ३, का २९, १, ३, तै ४,
१, ७, २, मै २, १२, ५, काठ
१८, १६, क २९, ४, शौ २,
६, ३, पै ३, ३३, ३

अभिमाति-षा(<सा)ह^f-

-षाह ऋ १, ९१, १८, २, ४, ९,
६, ७, ३, ६९, ४, मा १२, ११३,
का १३, ७, १२, तै ४, २, ७,
४, मै २, ७, १४, काठ ४,
१६, १६, १४, ३७, ५, क
२५, ५, कौ ३, ३, २, जै २,
१, २, -षाहम् ऋ १०, ८७,
३, १०४, ७, तै १, २, ७, १,
४, ७, १४, ३१, मै ४, १४, ८१,
काठ २, १५, -षाह^g तै ५, ७,
२, ३, मै २, २, १०॥, १३, १७,
३, १२, १४, काठ १३, १५
अभिमाति-षाह^h- -ह ऋ
१०, ८३, ४, मै ४, १२, ३१,

शौ ४, ३२, ४१, ५, ३, ९१,
२०, २, ११, पै ३, २७, ३, ४,
३२, ४१, ५, ४, ८१, ९, २४, २,
११, -हम् ऋ १०, १२८, ७,
काठ ४०, १०१, पै १०, ४,
१२

अभिमाति-षाहⁱ- -हो ऋ
३, ३७, ३, मै ४, १२, ३,
शौ २०, १९, ३

अभिमाति-हृन्^j- -ह्ने¹ मा ६,
३२, ३८, ८, का ६, ८, ३,
३८, २, २, तै १, ४, १, १,
२, १, ३, ४॥, मै १, ३, ३,
२, २, १०॥, ॥५, ८, ९, १३,
१७, ३, १२, १४, काठ ३,
१०, १३, ३, क २, १७,
-हृन्म् ऋ ३, ५१, ३, तै २,
१, ३, ५॥, मै ४, १२, ३,
काठ ३९, ५, -हा ऋ ९,
६५, १५, मा ५, २४, १२, ५,
का ५, ६, ३, १३, १, ६, तै
१, ३, २, १, ६, ५, २, ७,
५, ४, ४, २, १, १, ५, २, १,
१, मै १, २, १०, २, ७, ८,

^a) सस्व कृते तु टि अनु/ध्वै > अनु-ध्वा-।

^b) प्रास उप भावे क्ते परत इकारादेश-विकल्प
उस पूषप्रस्व च (पा ७, ४, ४१, ६, २, २)।

^c) मत्वर्थीय इनि प्र तत्स्वरश्च [पा ५, २, ११५, तु
सा ऋ ५, २३, ४, वैतु सा PW प्रभृ अभि/मन् इति]।

^d) उभयथा निगमा भवन्ति। भाव इति च वि. वा
विशेष्यगर्भं वि सच् शत्रुपर्यायो वेति च। प्रथमे कल्पे
स्त्री च प्रास पूषप्रस्व च उप किनि वा एष्टि दि
इत्वाऽभावश्च द्र। अथ द्वितीये कल्पे विशेष्यनिज्ञता च
बस पूषप्रस्व चेत्येव विशेष द्र [वैतु सा PW प्रभृ
<अभि/मन् इति (वैतु सा ऋ ५, २३, ४ हिस-
पर्यायतया भाषमाण)]। यत्तु GW. नापू व्यु एतन्मूल-
तामातस्थे, तन्नाऽऽद्रियेत। यनि भावे क्तान्तत्वचने
लाघवादिदि दिक्।

^e) उस क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^f) सोपपदात् स/सह+ कर्तरि णिव. प्र, कृत्-प्रस्व

च (पा ३, २, ६३, ६, २, १३९)। ऋ शौ च पपा उप.
'सह-' इति हस्वोपय भवति, तद् विमृश्यम्।

^g) उप आदाय 'सावेकाच' (पा ६, १, १६८) इति
विभक्तेरुदात्तत्व मा भूत्। नित्यसमासे तदप्रवृत्ते। 'अन्तो-
दात्तात्' (पा ६, १, १६९) इत्यनित्यसमासविषयत्वेन
विकल्पितत्वात्।

^h) उप अण् प्र (पा ३, २, १)। सस्व कृते एष्टि द्र।

ⁱ) 'अभिमातिषाहम्' इति ऋ (१०, १२८, ७) पाभे।

^j) उस उपप्रस्व। उप चाऽधिकरणार्थीय-ण्यदन्त
सदाद्युदात्तम् उस (पा ६, १, २१४)। यद्वा पाप्र.
स/सह इत्यत्र स/साह (यद्र) इत्यस्यापि समावेशाद्
यत् प्र (पा ३, १, ९९)। पपा एयू नापू च
दि उप हस्वप्रथमस्वर भवति। तत् सर्वत्राऽर्वाक्तन-
लौकिकप्रयोगाऽपेक्षया तदनुवादमात्रं स्यादिति विमृश्यम्।

^k) तु टि 'अभिमाति-जित्-' इति।

¹) उदात्तनिवृत्तिस्वरेण विभक्तेरुदात्ता (पा ६, १, १६१)।

४, १४, १२^४, काठ १६, ८,
३४, १५, क २, ५, पै १, ६९, २
अभिमातिघ्नी- -घ्नी काठ
३९, १
अभि-मानुक- अभि/मन् द्र
अभि/मिह्, ?अभिमेहताम्^४ शौ
१९, ८, ५
अभि/मुच् > ङच्, अभिमुञ्चताम्
पै २, ११, ५
अभि/मुद्
*अ(भि>)भी-मोदु^५-
अभीमोद-मुद्- -मुद् शौ
११, ९, २६, १०, २४, पै १६,
८४, ८^६, ८७, ४
¶अभि/मृ
अभि-मृत^६, ता- -तम् क ३९, ४,
-ता काठ ८, २, क ६, ७,
-तायाम् मै ४, ५, ९ [°त-अन्°]
अभि/मृश्, अभि - मृशते ऋ १,
१४५, ४, ¶अभिमृशति तै १,
५, ८, २; २, ६, ५, ६, ५, २,
७, ३, ४, १०, १-३; मै ३,
२, ५, ६, ४, ७, ४, ८, ९,
काठ २०, ५, २२, १^७, ३१,
१५, ३२, २, क ३१, ७, पै
१६, १२६, १, ४^८, ¶अभि-
मृशति तै १, ७, ३, ४, अभि-
मृशामसि शौ ३, २४, ६; ४,
१३, ७^९, पै ५, १८, ८^{१०}; ३०,
८, अभि मृशामसि ऋ १०,

१७३, ६, ¶अभ्यमृशत् तै ५,
५, २, ४, ¶अभिमृशेत् तै २,
४, ३, ३, ३, १, ६, १, २, १,
३, ५, ५, २, ४, ४, ४, ७,
१, १, ३, मै १, ४, ५ १२,
५, १२, ९, ५^{११}, ८, काठ ९,
१४^{१२}, १०, ७, २२, ८^{१३}, क
३५, २
अभिमृक्ष. तै ४, २, १०, १
५अभि-मृशत्^{१४}- -शत् ऋ ३,
३८, १
अभि-मर्शन- शिव°
¶अभि-मृशे^{१५} ऋ २, १०, ५, मा ११,
२४, का १२, २, १३, तै ४,
१, २, ५, क ३०, १
¶अभि-मृश्य^{१६}- -श्य मै ४,
६, ६^{१७}
अभि/म्लै
अभि-म्लायवर्ण- अन्°
अभि/यज्, ¶अभियजते मै १, ४,
५^{१८}, ८, १०, ८, ३, ८, ७, ४,
१, १३, काठ ३१, १५, ३६,
३^{१९}, ¶अभियजते मै १, १०,
८, ¶अभ्ययजन्त काठ ८, १३,
क ८, १
अभ्ययष्ट ऋ ६, ४७, २५
अभि-युत्- १अभी(भि/इ) द्र
अभि/*यश्
अभि/इयक्ष, अभि इयक्षति ऋ
९, ७८, १

५अभी(भि-इ)यक्षत्^१- -यक्षते ऋ
९, ११, १, मा ३३, ६२, का
३२, ५, ८, कौ २, १, ११३, जै
३, १, ३, ११, ९
अभि/या, अभियाति शौ ४, २९,
७, पै ४, ३८, ७, १६, ३२,
८^{२०}, अभियातु शौ ६, ४०, २,
पै १, २७, ३, अभियाहि शौ
१०, १, १५, पै १६, ३६, ५,
अभियातम् शौ ११, २, १, पै
१६, १०४, १
अभि - यासिषत् ऋ १,
१७४, ५
अभि-यात^२- -त शौ ११, २, १३,
पै १६, १०५, ३
अभि/यु, अभियोधि तै ३, ५,
१०, १^{२१}
अभि/युज् अभियुज्यताम् पै २,
५, ३
अभि-युक्त- -क्तस्य पै २, २५, २.
१अभि-युग्वन्^{२२}- -ग्वना ऋ ६,
४५, १५
¶अभि-युज्- -युज् ऋ ३, ११,
६, ४, ३८, ८, ५, ४, ५, ६,
२५, २, ८, ४५, ८, ९, २१,
२, मै ४, ११, १, १४, १२,
काठ २, १५, कौ २, १०८,
जै ४, १५, २, जौ ७, ७७, ९
२अभियु(ज्)>ग्वन्^{२३}- -ग्वान्
मा ३९, ७, का ३९, ५, १

^४) 'अभिमेघताम्', 'अभिमेघताम्', 'अभि। मे।
हताम्' इत्येवप्रकारको भूयान् विकृत पा।

^५) गस उप घञ्, पूष. दीर्घत्वम्, थायादि-स्वरश्च
(पा ६, ३, १२२, २, १४४)।

^६) इस सासस्व [पा ६, १, २२३, (वैतु PW
प्रभृ यङ्लुगन्तात् कर्तरि क्तिप् इत्येव व्यु बुवाणा)]।

^७) सुपा अयं शोध द्र।

^८) प्रास पूषप्रस्व (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^९) 'उपसृष्टामसि' इति ऋ (१०, १३७, ७) पाभे।

^{१०}) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९)।

^{११}) गस केनन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^{१२}) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, १, ११०, ६, २, १३९)।

^{१३}) शतुनिघाते सन्नन्ते नित्स्वर एव (पा ६, १, १८६, १९७)।

^{१४}) विशिष्ट इह ऋ (१, १६४, २७) पाभे।

^{१५}) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४८)।

^{१६}) 'अभि-योधीः' इति ऋ (१०, १२०, ३) पाभे।

^{१७}) गस उप. कनिप् प्र, कुत्वम्, कृत-प्रस्व च
(पा ७, ३, ५३, ६, २, १३९)।

^{१८}) गस. क्तिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^{१९}) उस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप ङ/वन्+

अभि/युध्, अभियोधत् ऋ ६, ३९, २
 †अभियुध्या ऋ ७, ९८, ४, शौ २०, ८७, ४, †अभियुध्य ऋ १, ९१, २३, मा ३४, २३, का ३३, १, १७, अभि युध्य ऋ ६, ३१, ३, अभ्ययुध्यत ऋ १०, ८, ८
 अभि • अयोधीत् ऋ ४, ३८, ८, †अभियोधी ऋ १०, १२०, ३, कौ २, ८३५, जै ४, ५, ७, शौ ५, २, ३, २०, १०७, ६, पै ६, १, ३, †अभि...योधि-ष्टम् ऋ ६, ६०, २, काठ ४, १५

‡अभि-योद्ध- -द्धा ऋ ८, ८८, ४
 अभि/रक्ष्, अभिरक्षते ऋ ४, ५३, ४, ७, ८३, ९, अभिरक्षति ऋ १, १३६, ५^b, ९, ७३, ३, मै १, ४, १५^१, शौ १०, २, २७, पै ५, १७, ५, १६, ५९, १०, ९६, ६, अभि रक्षति ऋ ४, ५३, ५, †अभिरक्षति ऋ १०, १७०, १, मा ३३, ३०, का ३२, ३, १, मै १, २, ८, काठ २, ९, कौ २, ८०३, ३, ५, २, जै २, ३, २, ४, २, ९, अभि-रक्षत्. शौ १०, ६, १२, पै १६, ४३, ५, †अभिरक्षन्ति ऋ १, १६३, ५, मा २९, १६, क-

३१, ३, ५, तै ४, ६, ७, २, काठ ४०, ६, पै १६, ९२, ३६, †अभिरक्षसि ऋ १०, ८६, ४, शौ २०, १२६, ४, अभिरक्षथ शौ १०, ७, २३, अभि रक्षथ > था ऋ ८, ४७, १, अभिरक्षाति शौ ३, १२, ८, अभिरक्षतु खि २, ९, २, तै २, १, ११, २, ३, ३, ८, २, मै १, ५, १४^२, ४, १२, २, काठ ७, ३, १०, १२, क २, ३१^०, ५, २, शौ ३, १७, ४^d, ४, १०, ७, ६, ७९, १, १०, ३, १३-१५, १९, ४६, १-७, पै ४, २३, १-७, २५, ७, ९, ११, ३, १२, १०, १६, २३, ४, ४४, ८, ६४, ३-५, ७, ९६, ७, १५३, ९, १०, अभिरक्ष-ताम् शौ २, ४, ५, पै १३, १०, ११, अभिरक्षन्तु शौ ५, ३, ४^f, ८, १, ७, ११, १, ३३, पै ५, ४, ४^g, १६, १, ७, अभिरक्ष ऋ ९, ११४, [३, ४], शौ ४, १९, ८, १२, ३, ११, पै ५, २५, ८, अभिरक्षतात् मा ३५, १७, का ३५, ४, १५, तै १, ३, १४, ५, ३, ३, ८, १, शौ २, १३, १, अभिरक्षत पै १, १४, १, २, १९, १-४, अभ्यरक्षत् पै ९, ११, २, अभ्य-

रक्षताम् पै ९, ११, १
 अभ्यरक्षीत् मै १, ५, १४
 अभि-रक्षत्- -क्षन् पै ९, १२, ७
 अभि-रक्षमाण- -ण खि ४, १०^२, ५, पै २, ६, ५, -†णा ऋ १०, १५७, ४, शौ २०, ६३, २, १२४, ५
 अभि-रक्षित- इन्द्र^०
 अभि/रा
 अभि-रावन्- -व्णाम् पै १६, ७०, ६
 †अभि-राष्ट- -ष्ट् ऋ १०, १७४, ५, शौ १, २९, ६, पै १, ११, ५
 †अभि/रिच् > रेचि, अभिरेचयेत् काठ २३, ५
 अभि/रिष्, अभिरेषात् शौ ४, ३५, १
 अभि/रु, अभिरुव शौ ५, २०, ३
 अभि/रुद्
 अभि-रोरुद्- -दम् शौ ७, ३९, १, पै ३, २८, ५
 †अभि/रुध्, अभ्यरुध् तै ६, १, ६, ३
 अभि-रोरुद्- -द्धार मै २, २, १३, ३, ९, ४
 अभि/रुह्, अभिरोहतु पै १६, ४५, २, अभिरोह पै ९, २४, ४, †अभ्यरोहन् मै १, ६, ३
 अभि...रुह् ऋ ५, ७, ५
 अभि-रू(प>)पा^६- -पाम् शौ ८, ९, ९, प १६, १८, ९.

कर्तरि क्तिप् प्र (वैतु म अभि/युज्+कनिब् इति कृत्वा तथात्वे उप प्राप्यमाणमायुदात्तत्वमुपेक्षमाण ; PW प्रभृ च मुपा उप आद्युदात्ततया सस्कारुका) । वस्तुतस्त्वत एव यनि ज्ञापित स्याद् यथा मूलतः १अभि-युग्वन्- इति उपप्रस्व गस न वक्तव्य , किन्तर्हि अभियुज्-+वुन्- इति कृत्वा पूपप्रस्व बस इति । एव च तत्र उप भावे क्तिप् प्र स्यादित्येतावन्मात्र विशेषः द्र ।
 १) गस वृजन्ते पूपप्रस्व (पा ६, १, १९७, २, ५०) ।
 विधेषा जातानामिन्द्रकर्तृकेऽभियोधने कर्माऽभिसबन्ध एव स्वारणिक इत्यभिप्रायः (वैतु सा वाक्यभेदप्रान्तः

सन् 'भवसि' इत्येतदाक्षेपुक , GW अभि कप्र इति) ।

^b) अभिम् अगति-तया भाषमाण GW उपेक्ष्य ।

^c) 'अभिरक्षति' इति ऋ (१०, १७०, १) पामे ।

^d) 'अनुयच्छतु' इति ऋ (४, ५७, ७) पामे ।

^e) 'अधिवोचता' इति बाह्वच. (१०, १२८, ४) पामे ।

^f) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^g) बस पूपप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) ।

^h) गस उप. यङ्लुगन्ताद् अच् प्र । थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४), वैतु सा यनि. उप < √रुध् इति ।

ⁱ) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

अभि-रोद्ध-

३५६

अभि-वात-

अभि-रोद्ध- अभि/रुद् द्र
अभि-रोद्ध- अभि/रुद् द्र
अभि/लप्
*अभी-लाप-

अभीलाप-लप्^a- लप् शौ
११, १०, २५, पै १६, ८७, ५

अभि/लभ् > लिप्स

अभि-लिप्समान- -ना पै १६,
५०, ३^b

¶अभि/लिप्

अभि-लिप्^c तै ५, ७, १०, २

अभि/वद्, अभिवदति शौ ९, १०,

८, पै १६, १११, ४, ११५, ४,

अभिवदति मै २, ३, ९¶, काठ

१२, १०¶, शौ ९, ६, ४,

अभि- वद खि २, २, ५,

¶अभ्यवदत् तै २, ५, ८, ३^c, मै

१, ८, १^d, काठ १३, ३, अभि

वदेत् काठ ४०, ५, पै १, ९६, २

¶अभि-वदत्^e- -दन्त तै ७, ५,

७, ४, काठ ३३, ७

अभि/वन्, अभि अवन्वन् क

१, ५१, २

¶अभि-वा(न्य>)न्या^f- -न्याया मै

१, १०, १७, -न्यायै तै १, ८, ५, १

¶अभिवावन्-व(त्स>)त्सा-

-त्साया काठ ३६, ११

अभि/वप्, ¶अभिवपते^g काठ २८,
९, अभि वपन्त ऋ ७, ५६, ३
अभ्यु(भि-उ)प्य>प्या^h ऋ २,
१५, ९

¶अभि/वम्, अभ्यवमत् मै ३,
१०, ३

अभ्यवमीत् तै ६, ३, ७, ४

अभि-वान्तⁱ- -न्त मै ३, १०, ३

अभि-वयस्^j- -यस ऋ १०, १६०,

१, शौ २०, ९६, १, -यसे मै २,

१३, १७, ३, १२, १४, -या

काठ ३९, ११

¶अभि वरि सपत्नहा^k पै १, ११, ०

अभि-वर्त-, अभि-वर्तयत्- अभि

वृत् द्र

अभि-वर्ध- अभि/वृद् द्र

अभि-वृषत्- अभि/वृष् द्र

अभि/वल्, अभिवल्गन्ति शौ १२,

३, २९

अभि/वश्, अभिवष्टि ऋ २, २५,

३, ४, १, ८, अभिवावशे क

२, १४, ९

अभि/रवस् > वासि, अभिवस्ते

पै १०, ६, १०, १६, ३२, ५,

अभिवस्ताम् तै ४, ६, ४, ५^l

¶अभिवासयति तै २, ६, ३, ४^m,

¶अभिवासयति मै ४, १, ९ⁿ,

काठ ३१, ७^o, क ४७, ७^p,

¶अभिवासयामसि ऋ ९, १०४,

४ कौ १, ५७५, जै १, ५८, १०,

अभिवासय>या ऋ ९, ७५, ५,

अभि अवासयत् ऋ १, १६०,

२, ¶अभिवासयेत् मै ४, १, ९^q,

काठ ३१, ७, क ४७, ७

अभि/वह् > उह्, ¶अभिवहति

तै ५, ४, १०, १, काठ २२, १,

¶अभ्यवहताम् मै १, १०, १६.

अभि वोहलाम् क ८, [३२,

२९, ९३, २४]

अभिववक्षे^r ऋ १, १४६, २

अभि-वुह(त्)>न्ती^s- -न्ती मै २,

१३, १०

*अभि-वाह-

¶अभिवाह-तुस्^t (>) तै ६,

६, ५, ४

अभ्युह^u- -ह. शौ १५ १५, ५

अभि/वा, ¶अभिवाति मै ४, १, ५,

काठ ३१, ३, ४४, ६^v, क

४७, ३, ¶अभिवातु ऋ ७, ३५,

४, १०, १६९, १, तै ७, ४, १७,

१, मै ४, ९, २७^w, शौ १९,

१०, ४, पै १३, ८, ४

¶अभि-वात^x- -तम् मै २, २, १,

काठ ११, ६

^a) सस्व कृते तु टि अभि/मुद् > अभीमोद-मुद्-।

^b) 'उपलिप्समाना' इति शौ (६, ११८, १) पाभे.।

^c) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^d) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^e) गस ण्यदन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८५, २, १३९)।

^f) 'अभिपवते' [मै ४, ७, ४, क ४४, ९ (तु सटि)]
इति पाभे।

^g) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^h) वस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, ६, २, १)।
उप √वी>रव्यस- यद्र।

ⁱ) सदिग्धस्य मुपा स्थाने 'अभिवृत्, सप्लान्'
इति शोध द्र (तु. ऋ १०, १७४, २, शौ १, २९, २)।

^j) 'अनुवस्ताम्' इति ऋ (६, ७५, १८) पाभे।

^k) लिटि रु द्र (वैतु सा लेटीति, PW प्रभृ च
√उक्ष>एतद् रु इति)। कथ यनि √वह्=√*वद्
>√*वक्ष् (=√उक्ष इत्येतत्-सजन्मा सस्ततोऽपर
धा) इत्यादि-विस्तरः √वह् इत्यत्र यद्र।

^l) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २,
१३९)। ततश्च स्त्री डीप् पित्त्वान्निघाते स्वरेऽभेद।

^m) तसि प्र तत्-स्वरश्च। पूष कृते तु टि
अति/दह् > अति-दाह- इति।

ⁿ) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर स्वरितत्वञ्च (पा ६, २,
४९, ८, २, ४)।

^o) 'अभिवातु' इति ऋ (१०, १६९, १) पाभे।

^p) अस सासस्व (पा ६, १, २२३)। वा क्तिवि. द्र।
उप यद्र।

अभि-वान्त- अभि/वम् द्र
 अभि-वान्या- अभि/वन् द्र
 ?अभि-वासिन्- वस्त°
 अभि-वाह- अभि/वह् द्र
 अभि-वि/कशा, अभिव्यक्षम् मै १,
 १, ५०, २, १३, ३, ९, १, ४, १, ५
 अभि-वि/ख्या, अभिविख्येषम् मा
 १, ११, का १, २, ७, अभिव्य-
 ख्यम् काठ १, ४, ३, १, २६,
 २, ३१, ३, क १, ४, २, ८,
 ४०, ५, ४७, ३
 अभि-वि/चक्ष्, अभि- विचष्टे क
 ३, ५५, ९, अभि- विचष्टे शौ
 २, १०, ४, पै २, ३, ३
 †अभि/विज्ञ्, अभिविक्त क १,
 १६२, १५, मा २५, ३७, का
 २७, १३, ६, तै ४, ६, ९, २, मै
 ३, १६, १, काठ ४६, ५
 अभि-वेग^b- ना क १०, २७, १
 अभि/रविद्, अभि- अविदन् पै

२, १०, ३
 †अभि-वि/दिक्, वि अभिविद्यौत्
 क ४, ४, ६, तै १, २, १४, ३,
 मै ४, ११, ५, काठ ६, ११
 अभि-वि/पश्, †अभिविपश्यति मै
 ३, ९, १, ४, १, ५, काठ २६,
 २ ३१, ३, क ४०, ५, ४७, ३,
 पै ९, १०, १२, अभिविपश्य
 काठ ३९, ३^d, अभि- विपश्य
 क ३, २३, ०
 अभि-विपश्य(त>)ती- त्ती()°
 पै ९, १६, ४
 अभि-वि/भा, अभि- विभाति[†] क
 ७, ५, २, अभि- विभाति शौ
 १३, २, ४२^e
 अभि-वि/या, अभि- वियाति क
 १, ४८, ७^f
 ?अभिविषोक[†]- क^g पै ४, २४, १
 अभि-वि/ष्टा<स्था>तिष्ठ, अभि-
 वितिष्ठसे^h क ५, ८, ७, †अभिव्य-

तिष्ठन्त काठ ३०, १, क ४६, ४.
 अभि- वितस्थे क ६, २१, ७
 अभिवि-ष्टित- -त. पै ६, २२, ११
 †अभि-वि/सृज्, अभिव्यसृजन्त
 काठ २६, २, क ४०, ५
 अभिविसृज्येते काठ २८, २, क
 ४४, २
 अभिवि-सृजमान- -न. काठ २६,
 २, क ४०, ५
 अभिवि-सृज्य काठ २५, २, क
 ३८, ५
 अभि/वी
 अभि-वी(त>)ता[†]- ता क ७,
 २७, ४
 †अभि-वीर^m- -र क १०, १०३, ५,
 मा १७, ३७, का १८, ४, ५, तै ४,
 ६, ४, २, मै २, १०, ४, काठ १८,
 ५, क २८, ५, कौ २, १२०३,
 शौ १९, १३, ५, पै ७, ४, ५
 अभि-वीवृषत्- अभि/वृष् द्र

^a) 'अभिव्यक्ष्यम्' 'अभिव्यक्ष्यम्' 'अभिव्यक्षम्'
 इति मूको, 'अभिव्यक्ष्यम्' इति पपा (तु सटि) ।
 एतत् सर्वं /कशा<>/क्षा<>/ख्या इत्येतेषा
 प्रादेशिकविकारतया द्र ।

^b) गस उप घञि थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^c) 'अर्थ अस्मै दुर (गृहध्वेव=अत्यन्तसयोगे द्वि)
 विश्वानि सुदिनानि राय युगान्य् अभिविद्यौत्' इत्येव
 वा द्र (तु PW प्रमृ) । यत्तु वे, सा च अभि कप्र
 इति कृत्वा 'दुर' इत्यनेन योजयन्तौ सन्तौ वा त्रीण्यपि
 कर्मपदानि कुर्याताम्, तदसंगतम् । काऽत्राऽसंगति-
 रिति । क्रिप अकर्मकेन सता सबन्वाऽभाव-
 लक्षणेति । एव तावत् सा प्रदर्शित वाक्यविभागा-
 ऽऽत्मक कल्पाऽन्तरमास्थाय 'सुदिनादीनि भवन्ति' इति
 सामान्या क्रियाऽऽक्षेपेति । नेति । कथमिति । उच्यते ।
 तथा सति 'सुदिनादीनि' कर्तृपदानि स्युर्न कर्मपदानि ।
 कामं तथा स्यु, का ते हानिरिति । स्वरदोष आपद्येतेति ।
 कथमिति । उच्यते । 'रायु' इत्यत्राऽसर्वनामविभक्ति-
 स्वरः (पा ६, १, १७१) न सिध्येत, जस सर्वनाम-
 स्थानसङ्गत्वादिति । तस्मात् यनि क्रिययाऽन्युपसृष्टवे
 सति सार्कमिकया सत्यैव कर्मपदाना यथावद् योग

सुवच । यदायत्र /दिक् इत्यस्य स्थाने /द्युत् इत्यस्य
 श्रवणं सा PW प्रमृ अङ्गीचक्रु, तदायस्चरिमिति दिक् ।

^d) 'अनुवीक्षस्व' इति मा (१३, ३०) पामे ।

^e) मूको असंगमयिता सभितरा भ्रष्ट उत्तरार्थीय
 मुपा । 'दुर्या उणोऽस्मा ओषधोर् या काश्चाऽभिवि-
 पश्यती' इत्येव यथापद सु-शोध द्र । यनि रु प्र३
 इति दिक् ।

^f) तु PW प्रमृ, वैतु सा अभि कप्र 'विश' इत्येतदन्वित इति ।

^g) तु शौ १३, २, १०, २८ यदनु यनि सार्कमक
 वृत्तमास्थेयम् (वैतु WI अभिर् इति सप्तम्यनुवादी कप्र
 'लोकान्' इत्येतदन्वित इति) ।

^h) नापू समानो न्याय द्र ।

ⁱ) तालव्यस्य शकारस्य स्थाने मूर्धन्य प्रमादज द्र ।

^j) 'श्च' इत्येतद् अन्ताच् चुनुतम् इति सुदर्शम् ।

^k) कप्र. इहाऽभिरिति GW । लक्षणविषयभूतस्य
 प्राधान्येन विवक्षाभावाऽभावाऽन्यतरविवेकाऽधीनस्त-
 निर्णयं त्रिपू टि उक्तपूर्वं द्र ।

^l) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^m) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

अभि/२वृ, अभिववार^a पै १,
२३, ४

†अभि>भी-वृत्, ता^b -त ऋ
८, ३९, ५, १००, ९, १०, १७६,
३, तै ३, ५, ११, १, मै ४,
१०, ४, मठ १५, १२, -तम्
ऋ १, ३५, ४, ३, ४४, ५, मै
४, १४, ६, -ता ऋ १, १६४,
२९, १०, ७३, २, शौ ९, १५,
७, १०, १०, १६६, पै १६,
६८, ७, १०८, ७६, -ते ऋ
६, ७०, ४

अभि/वृज्, अभिवृज्जन्ति पै १३,
१४, १५

अभि>भी-वर्ग^c -गार्त्त शौ ११,
२, ४, पै १६, १०४, ४, -मै
शौ ३, ५, २, ६, ५४, २, पै
३, १३, २

अभि/वृत्>वर्ति, अभि वर्तते
ऋ १, १८३, २^d, अभिवर्तस्व
खि ४, ५, ४, †अभ्यवर्तन्त
ऋ ५, ३१, ५, तै १, ६, १२,
६, मै ४, १२, २, काठ ८, १६
अभिवावृते ऋ १०, १७४, १,
पै १, ११, १^e
†अभि - वर्तय ऋ १०, १७४,
१, पै १, ११, १^f, अभि वर्तयत
ऋ २, ३४, ९, अभ्यवर्तयन् मै
४, १४, ११, शौ १२, १, ५

†अभि^g अवीवृत्त ऋ १०,
१७४, ३, पै १, ११, ३^h
‡अभि>भी-वर्तेⁱ -र्त्त मा १४,
२३, का १५, ७, १, तै ४,
३, ८, १, †५, ३, ३, ३^j, †७,
५, १, ६, ७, ४^k, मै २, ८, ४,
काठ १७, ४, २०, १३, ३३,
७^l, क २६, ३

‡अभि-वर्तयत्^m -यन्त तै ७,
५, ७, ४, काठ ३३, ७

‡अभि वृत्तⁿ -त्ते मै ३, ८, ७

‡अभि-वृत्ति^o -त्यै तै ७, ५, १, ६

†अभि-वृत्य^p ऋ १०, १७४, २, शौ
१, २९, २

‡अभि>भी-वर्ते^q -र्त्त ऋ १०,
१७४, ३, शौ १, २९, ३, ४६, पै
१, ११, ३, -र्त्तन ऋ १०, १७४,
१, शौ १, २९, १, पै १, ११, १

अभि/वृष्ट>वर्धि, अभि वधसे
ऋ ३, ४४, २, अभिवर्धताम्
शौ ६, ७८, १, २, अभि
वर्धताम् शौ ६, ७८, २, अभि-
वर्धस्व पै ४, २७, ४, ६,
अभि^r वर्धस्व ऋ ५, ४४, ५,
अभि(वर्धस्व) पै ४, २७, ४,
अभ्य(भि-अ)वर्धत ऋ २, १७,
४, अभ्य(भि-अ)वर्धत ऋ ९,
४७, १, अभि(अवर्धत) ऋ २,
१७, ४, अभि^s अवर्धताम्

ऋ १०, १३२, १, †अभ्यवर्धथा^t
कौ १, ५०७, जै १, ५२, ११

अभिवावृते शौ १, २९, १^u,
†अभि वावृधे ऋ १०, २९,
७^v, शौ २०, ७६, ७

अभि वर्धय शौ १, २९, १^w

अभि^x अवीवृधत् शौ १,
२९, ३^y

अभि>भी-वर्ध- -र्ध पै ४,
२७, ४, -र्धम् पै ४, २७, ५,
१३, ३, १३

अभि/वृष्, अभिवर्षति तै ३, १,
१, २^z, अभिवर्षति शौ ५,
१९, १५, पै ९, १६, २;
‡अभि वर्षति काठ ३०, ४,
क ४६, ७, अभिवर्षत् खि २,
१३, ६, मा ३६, १०, का ३६,
१, १०, पै ११, ७, ३, ‡अभि-
वर्षत् मै ४, २, १०

अभ्य(भि-अ)वर्षात् ऋ ७,
१०३, ३, शौ ११, ६, ५, १७,
पै १६, २२, ७

अभि-वर्षत्^{aa} -र्षते तै ७, ५, ११,
१, काठ ४५, २

अभि-वीवृषत् -वृषत् पै ८,
१८, २

अभि-वृष्ट,ष्टा^{ab} -ष्ट ऋ ७, १०३,
४, -ष्टाः शौ ११, ६, ६, पै
१६, २१ ६

^a) तु टि यस्था 'अभीवार' इति ।

^b) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर । पूष दीर्घत्वम् उस
(पा ६, २, ४९, ३, १२२) ।

^c) गस उप घञि आयादि-स्वर । पूष दीर्घत्वम्
(पा ६, २, १४४, ३, १२२) ।

^d) अभिः कप्र इति मन्यमानाः PW प्रभु विचर्या ।

^e) 'अभिवावृधे' इति शौ (१, २९, १) पामे ।

^f) 'अभि वर्धय' इति शौ (१, २९, १) पामे ।

^g) 'अभि अवीवृधत्' इति शौ (१, २९, ३) पामे ।

^h) गस उप घञ् प्र । थायादि-स्वरः । तै विरहय्य
पूष दीर्घत्वम् (पा ६, २, १४४, ३, १२२) ।

ⁱ) गस ङान्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^j) गस उप भावे क्तिनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

^k) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^l) गस उप अचि पूष दीर्घत्वम् उस थायादि-
स्वरश्च (यक पा ३, १, १३४, ६, १२२, २, १४४) ।

^m) अगतितयाऽभिमातिष्ठमानौ PW WI च चिन्त्यौ ।

ⁿ) 'अभ्यवर्धत' इति ऋ (९, ४७, १) पामे ।

^o) 'अभिवावृते' इति ऋ (१०, १७४, १) पामे ।

^p) अभि गतिमवदन्तौ PW GW च चिन्त्यौ ।

^q) 'अभि वर्तय' इति ऋ (१०, १७४, १) पामे ।

^r) अभि 'अवीवृत्त' इति ऋ (१०, १७४, ३) पामे ।

६, २, २, ४ ॥, मै १, २, ७, काठ २, ८, क २, २ अभिशस्ति-पावन् ^a -वा ऋ १, ७६, ३, ७, ११, ३, मा ५, ४, का ५, १, ४, मै ४, १४, ६ अभिशस्ति-हन् ^b -हा मा ३३, ९५, तै १, ६, ५, २, ४, २, १, १ अभि-शस्तु ^c -शस्ता शौ ५, १८, १४ ॥अभि-शस्यमान ^d -न तै २, २, ५, १, ३, ७, ४, -नम् मै २, १, ३, ३, ७, ५, २, ५, ३, ८, ४ अभि/शास्, अभिश्रासति ऋ ६, ५४, २ ॥अभिशिषः ^e मै ४, ९, १२ ॥अभिशिष्यतम् ^f पै ६, ६, ४ अभि/शुच्>शोचि, अभिशोचति तै ४, ७, १५, ५, मै ३, १६, ५, शौ ४, २६, ७, पै ४, ३६, ७, अभिशोचतु पै ९, २५, ६, ८, ॥अभि-शोचतु ऋ ६, ५२, २, पै २, ५, ६, अभिशोच तै १, ३, ११, १ अभिशुच काठ १६, ४, १९,	५ क ३०, ३, अभिशोच ऋ १०, १६, १, काठ १६, ८, अभिशोची मा ११, ४५, १२, १५, का १२ ४, ८ १३, १, १६, मै २, ७, ८, १७ ॥अभि-शोचयति काठ १९, ५, १०, क ३०, ३, ३१, २, अभिशोचय पै १३, १, १६ अभिशुचन् मा ३५, ८, का ३५, ४, ७, अभिशुच तै ४, १, ४, ३, ९, ३, २, १, ५, ५, १, ५, ६, शौ १८, २, ४ ^g अभि-शोक् ^h -क शौ १, २५, ३ अभि शोक्-चान् शौ ४, ३७, १० पै १३, ४, १४ अभि-शोचन्-नम् शौ ४, ९, ५, पै ५, ३४, १-४, ८, ३, ५, -नात् शौ २, ४, २ ॥अभि-शोचयत्-यन् काठ १०, ३ अभि-शोचयन्ती-न्ती पे १३, ४, १५ अभि-शोचयिष्णु ⁱ -ष्णु शौ ६, २०, ३, पै १३, १, २	अभि/शुष्, ॥अभिशुष्यत ^j खि ४, ७ ^k , ९ ^l अभि/श्रथ अभि-श्रथ ^m -श्रथ ⁿ ऋ १०, १३८, ५ अभि/श्रा(<श्रै), ॥अभिश्राप्यताम् ^f पै १६, ७१, १ अभि-श्राव-अभि/श्रु द्र अभि/श्रि, अभि अश्रैत् शौ १३, २, ९ १॥अभि-श्री ^p -श्रिय ऋ १०, ६६, ८, -श्रियम् ऋ ८, ४४, ७, ७२, १३, मा ३३, २१, का ३२, २, ४, कौ २, ८३०, -श्रिया ऋ १, १४४, ६, ६, ७०, १, मा ३४, ४५, मा ३३, २, ८, मै ४, ११, १, काठ १३, १५, कौ १, ३७८, जै १, ३९, ९, -श्रियौ शौ ८, २, १४६, -श्री ऋ १, ९८, १, ७, ९१, ३, १०, १३०, ५, मा २६, ७, २७, २३, का २८, ७, १, २९, ३, १, तै १, ५, ११, ३, मै ४, ११, १, १४, २, काठ ४, १६
--	--	---

^a) उप कर्तरि वनिप् प्र । सस्व कृते नाउटि द्र ।

^b) उस क्बिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^c) गस उप तृनि प्र अनन्तर-गति-स्वर (पा ६, २, ५०) । अत्र कथम् इन्द्रोऽभिशस्तिपा अपि सन् स्वयम् अभिशस्तिकारक स्याद् इत्यापातिक विरोध परिजिहीर्षव केचिदभियुक्ता 'अभि-शस्तिम्' इति PW च, 'अभि-शस्तम्' इति Z च, 'अभि-शस्त्या.' इति यद्वा 'अभिशस्तिपा' इति W च पाठ यथाक्रम परिवर्तयितुमनसो भवन्ति, तद् अकल्पमिव भवति । परकृताऽभिशस्तिहरत्वेऽपि परकर्म-काऽऽत्मकर्तृकाऽभिशस्तिकरत्वेऽस्य विरोधाऽभावात् ।

^d) गस कर्मणि शानच् प्र । कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^e) एव खलु नितानन्विकृतमूलं मुपा भवति [तु सटि, ऋ ८, १, १२ अनु अभि/श्रिष् > अभि-श्रिष्- > -श्रिष्. इति शोध (तु यस्था. ऋ टि)] ।

^f) सदिग्ध संस्करणाऽन्तरसापेक्ष पा ।

^g) 'अभिशोच' इति ऋ (१०, १६, १) पाभे ।

^h) गस उप घञन्ते थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

ⁱ) गम उप कर्तर्य् अच् प्र । नापूटिदि स्वर द्र ।

^j) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^k) गस उप इष्णुच् प्र । कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

^l) पा विट्ट इव स्यात् [तु 'अभिनिषदे' इति शौ (५, ५, ९) पाभे] ।

^m) पै ६, ४, ९ इत्यत्राऽपि मूको अय पा द्र ।

ⁿ) गस क्बिबन्त-कृत-प्रस्व [पा ६, २, १३९ (तु सा GW, वैतु PW MW च उप भावे कसुन् इति)] ।

^o) प१ (वैतु वे प्र३ इति) ।

^p) गस क्बिबन्त-कृत-प्रस्व (पावा ३, २, १७८, पा ६, २, १३९) ।

अभि/श्रिष्

†अभि-श्रिष्^a -श्रिष् ऋ ८, १,
१२, कौ १, २४४, जै १, २६,
२, शौ १४, २, ४७

अभि/श्री, †अभिश्रीगन्ति ऋ ९,
९३, ३, कौ २, ७७०, अभि
श्रीगन्ति ऋ ९, ८४, ५, †अभि
श्रीगन्ति ऋ ९, १, ९, जै ४,
४, ९, †अभि^b श्रीणीतन ऋ
९, ११, ६, कौ २, ७९६
अभ्यशिश्रयु^c ऋ ९, ८६, १७,
†अभि अशिश्रयु ऋ ९,
११, २, कौ २, २, ५०३, जै ३,
१, ४, ३९, २

२अभि-श्री^d -श्रिय ऋ ९, ७९,
५, ८६, २७

अभि-श्रीणत्^e -णन् ऋ ९, ९७,
४३^f

अभि/श्रु>श्र, अभि श्रुण्वन्तु
पै ५, ११, ४

†अभि-श्राव^g -वाय ऋ १, १८५,
१०, -वे ऋ १०, १२, १, शौ
१८, १, २९

अभि-श्रुत(ता)^h -ता शौ ६,

१३८, १, पै १, ६८, २

अभि/श्वस्

अभि-श्वसुत्ⁱ -सन् ऋ १,
१४०, ५

अभि-श्वसुम्(>) †ऋ १०, ९२, ८

अभि/ष(<स)च्, अभि सचते ऋ

९, ७४, ७, अभिसचन्ते ऋ १,
७१, ७, †अभि सचन्ते ऋ ३,
४०, ७, ४, ४४, २, ७, ७२,
१, ९०, ५, शौ २०, ६, ७,
१४३, २, अभि सचताम्
शौ ९, ४, २२, अभि सच-
न्ताम् ऋ १, २२, ११, अभि
सचस्व ऋ ३, ५३, १७, ५,
३१, २, अभि सच काठ ४०,
३, अभिसचध्वम् पै १६, २६,
३, अभि सचध्वम् शौ ६,
४१, ३, ९, ४, २४, १८, ४,
६२, अभि असचन्त ऋ ३,
३१, ४

अभि सिषक्ति ऋ ७, ६७, ३

†अभि-षाच्^j -षाच ऋ ६, ६३,

९, ७, ३५, ११, १०, ६५,
१४, खि ५, ५, ७, मै ४, १४,

११, शौ १८, ४, ४४^k, १९,

११, २, पै १३, ८, १०

-षाचम् ऋ ३, ५१, २

अभि/ष(<स)द् >षीद, †अभि-

षीदति काठ ३२, ५, †अभि-

सीदति ऋ ९, ७, ५, कौ २,
४८२, जै ३, ३६, ७, †अभि-

षीदेत् क ३८, ३

†अभि-षण्ण^l -ण्ण तै २, ४, २,
३, काठ १०, १०, -ण्णा. काठ
१०, १०

अभि/ष(<स)न्

अभि-षात^m -ता ऋ ५, ४१, १४

अभि-षवणी- अभि/१षु द्र

अभि/ष(<स)ह्, षाह्, †अभिⁿ

ससाहे^o ऋ ८, ९६, १५,
शौ २०, १३७, ९, †अभि ..
सासहत् ऋ ५, २३, १, तै १,
३, १४, ७

अभि सासहीष्टा क ६, ४५,
१८, †अभ्यसाक्षि ऋ १०,
१५९, १, पै २, ४१, १

अभि-षाह्^p -षाद् मै ४, १२, ३,

-षाहे मै ३, १२, ११

^a) गस क्बिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। यत्तु
भा (तैआ ४, २०, १) लुङि मपु१ इद रु इति न्या-
ख्यत्, तन्मन्दम् । तथा सत्य् अड. स्वरस्य प्राप्ते वा
तदनुपपत्तेरिति दिक् ।

^b) कप्र इति मन्वान GW पर्यनुयोक्तव्य ।

^c) PW अभि/श्रि इत्यस्य रु आह तद् विमृश्यम् ।

^d) गस क्बिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^e) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^f) एकतरत्रोपसर्गश्रुते शत्रन्तस्याऽप्याहार । अभ्य-
र्थस्य भूयोऽपि श्रपणविशेषणत्वेन योगे श्रुतिस्वरस इत्य-
भिप्राय (वैतु वे सा ' अभिगच्छसि' इत्याक्षेपपर) ।

^g) गस उप घञ् प्र उस, थाथादि-स्वरश्च (पा ३,
३, २५, ६, २, १४४) ।

^h) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वरे प्राप्ते प्रवृद्धादित्वादान्तो-
दात्त (पा ६, २, ४९, १४७) ।

ⁱ) गस कसुन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २,

१३९)। GW अदन्त प्राति इति सकेतयमानश् चिन्त्य ।

^j) गस उप ण्वि प्र उस । कृत्-प्रस्व (पा ३, २,
६३, ६, २, १३९) ।

^k) 'अभिशाच' इति मुपा प्रमादज द्र ।

^l) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^m) तु सा, वैतु GW अभि. कप्र 'विश' इत्येत-
दन्वित इति, PW MW च 'अभ्याचरन्ती- > -न्ती'
इति (न्यायेतरद्वैस्वर्य-दूषित योग प्रयोजकौ चिन्त्यौ) ।

ⁿ) पपा 'ससहे' इति वा उपधाया वृद्धयभाव
प्रादर्शि [तु /सह् इत्यस्य समानकार्याणि रूपान्तरा-
ण्यपि यत्र सर्वत्र पपा समानी विधा भवति । वस्तुतस्तु
/सह् इत्येतत्-सजात /साह् अपि मूलत द्र (तु
टि यस्था) ।

^o) गस उप ण्वि. प्र । कृत्-प्रस्व (पा ३, २, ६३, ६,
२, १३९)। यच्च 'सहे' (पा ८, ३, ५६) इत्यत्रोक्तं भवति
तदल्पमेव [तु घृतनाषाहम् क (६, ७२, ५) एउ रूपं च] ।

<p>०अभि-पाह्-स्- -^१हान्^२ ऋ ९, २०, १, कौ २, ३१८, जै ३, २६, ४ ०अभि-वेहान्- -न ऋ ८, ३७, २ ॥अभि>॥भी-पह्-^३ -षहा तै २, ३, २, ६, ६, १, १०, ३, ४, ५, ११, ३ अभि>॥भी-पाह्- -पाद् ऋ ७, ४, ८, काठ ३९, ११, शौ १२, १, ५४, १३, १, २८, -षहे मै २, १३, १७, ३, १२, १४ अभी-पाह्- -ह्य काठ ३९, ११, अभि-पाह्- अभि/षच् द्र अभि-पाह- अभि/षन् द्र १अभि/वि(<सि), अभि विनन्ति^४ पै २, ५७, ३ अभि/वि(<मि)च्, ञच्, ॥अभि- विञ्चते मै २, ४, १, ४, ३, १, ४, ४, ९, ३, ॥अभि- विञ्चति मै ३, १०, १, ४, ३, १०, ४, ३, ॥अभि-विञ्चति तै ५, ६, ३, २, ३, मै ४, ४, २, ५, काठ २५, ७, ३७, १, क ३९, ५, ॥अभि-विञ्चन्ति मै ४, ३, ९, ४, २, ॥अभि-वि- ञ्चन्ति तै ५, ६, २, २, मै ४, ३, ९, १०, ४, अभि-विञ्चामि शौ ६,</p>	<p>१२२, ५, १०, ९, २७, ११, १, २७, अभि-विञ्चामि मा ९, ३०, १०, १७, १८, ३७, २०, ३, का १०, ५, ८, ११, ६, १, २०, १, ७, २१, ७, २, ३ तै १, ७, १०, ३, ८, १४, १, ५, ६, ३, ३, मै १, ११, ४, २, ६, ११, ३, ४, ३, ११, ८, ३, ४, ४, ५, काठ १४, २, ८, १५, ७, ३६, १५, ३७, ९, ३८, ४, ४०, ९, शौ ३, २२, ६, ४, ८, ५, ६, १३६, ३, पै १, ६७, ३, ४, २, ६, १०, ७, ८, १०, १-५, १६, ९१, ७, १३८, ८, अभि-विञ्चतु खि ७, ७, ५, मठ ४०, ९, अभि-वि- ञ्चताम् पै २, ७९, २, ६, ७, २, अभि-विञ्चन्तु मै ३, ११, ८, ३, ॥अभि-विञ्च शौ ४, १५, १६, प ५, ७, १४, अभि-विञ्च शौ १९, ३१, १२, पै १०, ५, १२, अभि-विञ्चत शौ ६, ५७, २, अभि-विञ्चन् मा १०, १, का ११, २, १, तै १, ८, ११, १, मै २, ६, ८, काठ १५, ६, ३७, ४, पै १४, १, ६, १४, अभि-वि- ञ्चन् शौ ४, ८, ६, अभि-वि-</p>	<p>ञ्चेत् शौ ८, १५, १, अभि- विञ्चेत् मै ३, ४, ३, १, शौ १६, १, ९, पै १६, १३५, ९, ॥अभि-विञ्चेयु मै ४, ४, २ अभि-असिचम् काठ ३६, १५ ३७, ९ ॥अभि-विञ्चते मै ४, ३, २, काठ १२, ७, १०, १४, १०, ३७, १, २, ३, ३, ४, ५, ६, ७, ८, अभि-विञ्चन्त शौ १४, १, ३६, पै ४, १०, ७, १४, १, १, अभि-विञ्चि मै ४, ४, ९ अभि-विञ्च- -क्त ॥तै ५, ४, ९, २, ॥मै ४, ३, ७, १०, ॥काठ ३७, ५, शौ १९, ३१, १२, पै १०, ५, १२, -क्त पै ५, २९, ३ [०क्त- उद, धारा, राजसूय] अभि-विञ्च्यमान- -नस्य मै ४, ३, ९, ४, ४, ५ ०अभि-विञ्चत्- -ञन् ऋ १, १२१, ६ ॥अभि-विञ्चान्- -नम् मै २, ४, १, ४, ३, ५ ॥अभि-वेक्- -क तै ५, ४, ९, १, मै ३, ४, ३, काठ २१, १२, १४</p>
--	---	--

^a) गस उप शतु>वसु प्र उस । कृत्-प्रस्व
(पा ७, १, ३६, ६, २, १३९) ।

^b) तु PW. प्रभृ, वैतु वे सा यनि स्वारसिक योग-
मनीक्षमाणा इवाऽऽक्षेपमुखेन 'अभि(भवति)' इति भाषुको ।

^c) गस कानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

^d) गस उप क्तिप् प्र । पूष दीर्घत्वम् । कृत्-प्रस्व
(पा ६, ३, ११६, २, १३९) ।

^e) गस उप पाप्म णिव. प्र [पा ३, २, ६३ (वस्तु-
तस्तु ✓/साह् इत्यस्याऽन्युपगमे (यस्था टि द्र) प्र
णित्व नैवाऽपेक्ष्येतेति दिक्]] कृत्-प्रस्व पूष दीर्घत्वम्
उस (पा ६, २, १३९, ३, ११६) । पपा. पूष,
दीर्घत्वमन्यायमिति कृत्वाऽवग्रहाऽभावादेव त-न्युप-
गतस्य उप दीर्घाऽभावतो निर्देशस्येहाऽभाव द्र ।

^f) सस्व नापूटि द्र । उप कृते तु टि अभिमाति-
पाह्-न, पृतना-साह्- ।

^g) सदिग्ध-स्थलीय पा भवति । यनि अभिप्रेत
भवत्युत् ✓/खिन्द्>खिन्दति >*खिन्नन्ति> खिन्नन्ति
इति वेति विमर्शसह भवति । उभयथाऽपि नतिरप्रमाण द्र ।

^h) 'निषिञ्च' इति ऋ (५, ८३, न) पाभे ।

ⁱ) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर. (पा ६, २, ४९) ।

^j) गस कर्मणि शानच् प्र । कृत्-प्रस्व (पा ६, १,
१८६, २, १३९) ।

^k) गस शन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९, तु
PW MW, वैतु सा अभि कप्र इति, GW.
'अभि आष्ट' इति योग बुवाणश्च) ।

^l) गस उप घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

अभि-षेक^a - क्तारम् मा ३०, १२,
का ३४, २, ४
अभि-षेचन^b -
॥अभि-षेचनीय^c - यस्य मै ४,
४, १०^२, काठ १५, १०
अभि/१षु(<सु), ॥अभिषुणोति ते
३, २, २, १, मै ४, ७, ७, ॥अभि-
षुणोति तै ३, १, ८, २, ६, ४,
५, १, मै ३, ७, ८, ४, ५, ५^२,
६, काठ २६, १०, क ४१, ८,
॥अभिषुण्वन्ति तै ६, ४, ४, ४,
६, ७, १, ९, २, मै ४, ५, ६
७, २, ७, ८, ३, अभिषुण्वन्ति
॥तै ६, १, ६, ४, ॥काठ २३,
१०, २६, १, २९, २, ३०,
७, ३४, ३^३, ॥क ३७, १, ४०,
४, ४५, ३, पै ५, ३६, ६^d,
१६, १५१, १, ॥अभ्यषुण्वन्
काठ २६, १०, क ४१, ८,
अभिषुणुयात् तै ३, २, २, १,
काठ २६, १०, क ४१, ८,
॥अभिषुणुयु काठ ३४, ३

॥अभ्यसुषुषु मै ४, ७, २
अभि प्रवणी^b - णी शौ ९, ६,
१६, पै १६, ११२, ३
॥अभि-षुण्वत् - ण्वन्त काठ २७,
४, क ४२, ४
अभि-षुत^c - त तै ४, ४, ९, १,
काठ ३४, १५, - ॥तस्य काठ
२९, ६, क ४५, ७, - ॥ताय
काठ २७, २, ३०, ७, क ४२,
२ [०त-अन्, सकृत्]
॥अभि-षुत्य^d तै ६, २, ११, ४
॥अभि-षुत्य^e - त्य मै ४, ५, ६, काठ
३४, ३^३, -त्यम् तै ६, ४, ५, ३
॥अभि-षूयमाण^f - णस्य तै ३, १,
८, २
॥अभि-षोतोस्(>) काठ २७, १,
३०, ७, क ४२, १
अभि/१षू(<सू), ॥अभिषुवति मै
२, ५, ६, काठ १३, २
अभि-षेक- अभि/षिच् द्र
अभि/षेणि(<सेना)^g
अभि-षेण^h - णान् ऋ ६, ४४, १७

अभि(>)भी-षेण^k - णम् पै ४, २७, ५
अभि-षेहान्- अभि/षह् द्र
अभि/षो(<सो), अभिष्यामि शौ
४, १६, ९
अभि/षु(<स्त)न् > स्तनि, तस्तन्,
अभिष्टन^l शौ ६, १२६, २^m
॥अभ्यस्तनयन्ⁿ तै १, ६, ११, ४
अभितस्तनीति^o पै ९, २४, १,
अभितस्तनीहि शौ ५, २०, १
अभि-ष्टन^p - ने ऋ १, ८०, १४
१अभि-ष्टि^q - ष्यः ऋ १, ५२, ४,
११९, ८, ४, ३१, १०, १०, २२,
१२, - ष्ये ऋ १, १२९, १, २,
३४, १४, ५, १७, ५, ३८, ३,
८, ८, १७, १२, ४, २७, १३,
५०, १, ६७, १, १०, ६८, ५,
१०१, १, ९, ८४, २, १०, ९,
४, ४९, ४, ९३, ११^r, खि ३,
२, १, ४, २, १३, ५, ६, २,
मा ४, ११, ३३, ८७^s, ९१^t,
३६, १२, का ४, ५, २,
३६, १, १२, तै १, २, ३, १,

^a) गस तृजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^b) गस ल्युङन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^c) तु टि अभि/चर > अभिचरणीय-।

^d) मुपा नकारोऽपलक्षण ।

^e) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^f) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^g) गस कश्चबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^h) गस कर्मणि शानच् प्र । कृत्-प्रस्व (पा ६, १,
१८६, २, १३९)।

ⁱ) गिजन्तो नावा (पा ३, १, २५)।

^j) गस कर्तर्य अच् प्र याथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४)।
यत्तु सा बस इति कृत्वा व्याचष्टे, तन्न । तथात्वे-
ऽन्तोदात्ताऽनुपपत्ते, अभे उप प्रति गतित्वाऽभावाद्
नतितज्जगत्वाऽप्रसङ्गश्चेति दिक् ।

^k) नापू एव रूपान्तर भवति । अत्र पूष दीर्घत्वं
विशिष्यते (तु पा ६, ३, ११६)।

^l) षत्वम् उस (पा ८, ३, ६५) । यत्तु सा पा ८, ३, ८६
इत्यनेन षत्वमाह, तच्चिन्त्यम् । तस्य सति सामान्यपरे

विशेषपरकत्वादिति ।

^m) 'नि ष्निहि' इति ऋ (६, ४७, ३०) पामे ।

ⁿ) अट्क्यवायेऽपि षत्वाभावसुपलक्ष्य 'प्राक्-' (पा ८, ३,
६३) इत्युक्तदिशा सित्वाद् उत्तरवर्तिताऽस्य धा उस ।

^o) प्रागुक्तदिशा सितोत्तरवर्तित्वेऽस्य धा 'स्थादिषु'
(पा ८, ३, ६४) इत्येतद्-विषयत्वाभाव सुगम । अत्र मूको
'नयति' इति पा । एव तु '०नीहि' (शौ ५, २०, १)
इति । अभ्यासे नलोपाऽभावो विमृश्य ।

^p) गस उप अप् प्र उस । याथादि-स्वर (पा ३,
३, ५८, ६, २, १४४) ।

^q) प्रास उप/स्था+भावे कि प्र पूषप्रस्व (पा ३, ३,
९२, ६, २, २)। नैप्र ठकारस्य टकाराऽऽपत्ति । पपा अवग्रहा-
भावोऽन्याग्र्यवर्णपरिणामस्य वाऽऽस्पष्टाऽवयवविभागस्य
वा सूचक द्र । भूयस्यो ह्यत्र बल्पना भवन्ति । तथाहि ।
उप क्तिनि < / यज् इति वा (तु सा ऋ १, १२९, ९,
मा तै १, २, ३, १), / १, २इष् इति वा (तु सा यक्. ऋ
१, ५२, ४, ४७, ५), / १अस् इति वा [तु PW. GW
प्रमृ, WW १, १६१, (तु १उप-स्ति, परि-ष्टि, स्ति-)]।

२, १, ११, ५, मै १, २, ३, ४,
१२, १, काठ २, ४, १३, १६,
३८, १३, क १, १६, कौ १,
३३, २, ११०, १, १, १, ३,
१३, ३, ५६, १, ७, ४, २८,
१०, शौ १, ६, १, ६, ३, २,
२०, ५१, ३, १, १, १, १,
४७, ५, १२९, ९, ४, ४६, २,
५, ३८, ५, ८, ३, २, १९, २०,
५३, ५, खि २, १३, ५, ३, ५,
५, ५, ४, २, मा १५, ४०, का
१६, ५, २२, कौ १, २८, २,
७७, ४, २६, १, २९, १०,
२, ७, १, १, १, १, १, १, १,
१, ४, १६, ४, ९, ५, ४१, ९,
६, ३३, ५, ६७, ११, ७, १९,
८, ९, १०, ६, १, ६१, २२,
मै ४, १४, १५, शौ २०, ३७,
८, ९, ७७, ४ [१-सु>स्व°]
†अभिष्टि-कृत्^b -कृत् ४, ११,
४, २०, १, ९, ४८, ५, मा २०,
४८, का २२, ५, २, कौ २,

१८९, १, ३, १७, ११
अभिष्टि-पा^c - १(पा) २, २०, २
अभिष्टि-शवस्^d - वसे ३,
५९, ८
अभिष्टि-सु>स्व°
२अभिष्टि-^e - १, १, १, ३,
३४, ४, १०, १००, १२,
१०४, १०, खि ४, ६, ४, मा
२०, ३८, ३३, २५, का २२,
४, ३, ३२, २, ८, मै ३, ११,
१, ४, १२, ३, काठ ३८, ६,
†कौ १, १८०, १, १, १९, ६,
†शौ २०, ११, ४, ७१, ७,
-ष्टिः तै २, ४, १४, २
अभिष्टि-द्यु(मन्)>घ्रा^f - घ्रा ३
४, ५१, ७
अभिष्टि-मत्^g - मत् १, ११६, ११
अभिष्टि-^h (<स्तु), १, १, १, १, १,
४, ६, २, अभिष्टिहि ३, १,
५४, २, मै ४, ९, २, शौ २०,
४९, २, ३, अभिष्टिवाम ३
८, १००, ३

अभिष्टुत, ताⁱ - त २, ३,
६, २७, १, ६७, १९, २०, १, १
२, ६०७, ६३६, १, ३, ४९, ९,
५१, २, शौ २, २, १, पै १६,
७६, १, -तम् पै १०, ३, २,
-ता शौ ८, ७, ११, पै १६,
१३, १, -ते ७, ३९, ७
१अभिष्टताम्^j पै ६, ७, १
अभिष्टि/घ्रा(<स्था)>तिष्ठ, अभिष्टिष्ठे^k
शौ १९, ४९, २, १, १, १, १, १,
५, ४, ३, ५, १, १, १, १, १,
६, ३, २, मै ३, १, ४, ३, अभिष्टिष्ठि
खि ४, ७, १, ६, अभिष्टिष्ठामि
मा ६, १६, का ६, ३, ६, शौ
६, ४२, ३, अभिष्टिष्ठन् ३
१०, १२३, ३, १, १, १, १,
पै ७, १८, ८, अभिष्टिष्ठु पै १६,
७३, ४, अभिष्टिष्ठु पै १,
९४, ३, अभिष्टिष्ठु घ्रा १,
४२, ४, ५, २८, ३, १०, ६९,
१२, मा ११, २०, ३३, १२, १,
का १२, २, ९, ३२, १, १२, १,

^a) 'अभिष्टि' इति ऋ (८, १९, २०) पाभे ।

^b) उस क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^c) तस सासस्व, उस इति कृत्वा वा कृत्-प्रस्व
द्र (पा ६, १, २२३, २, १३९) । पूष क्वि
इति कृत्वा न द्वि१ इति वर्तयित्वा योजनीयम् । उप
२पा+विच् प्र । एस्थि सपा प्रथमपादान्ते
'द्वायतो' > '*त्वायतो' इति च द्वितीयपादान्ते 'जनान्
> '*जनाम्' (=ष३) इति च द्वि१ इति प्रकृतिप्रत्या-
पत्त्यात्मक. शोध द्र । 'अभिष्टिपा असि' इत्यत्र विस-
विश्व [तु समाननिष्पत्तिकस्य 'स्ति-पा.' इत्यस्य च
(ऋ १०, ६९, ४) 'पा-' इत्येतदुत्तरपदा-
मन्येषामपि प्राति तत्र तत्र वा, वैतु पपा अविसर्ज-
नीयान्त चिन्त्य रू (तु टि 'अनेहा), सा पूष शत्रु-
पर्याय इति समग्रश्रौतप्रसिद्धिविद्वद्मशुद्ध भाषमाण
पतस इति कृत्वा व्याचक्षाण, GW LUD च अभि-
ष्टिपासि>अभिष्टि(<अभिष्टि<अभिष्टि) । पासि'
इति पदविभाग इति (न त्वेव पाद ऊनाजराया अप-
हतिरिव स्यादिति चिन्त्यम् [तु L ४४४ एतत्कल्पप्रवण-

त्वेऽप्यनन्यवसित]]) । GG १अभिष्टि- इति पूष इति
कृत्वा तृतस इतीव विवृणोति ।

^d) व्यधिकरणे बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^e) गस उप २स्था+कर्तरि वा भावे वा क्रि प्र कृत्-प्रस्व
(पा ३, ३, ९२, ६, २, १३९, तु २उप-स्तु) । नैप्र ठस्य ट ।

^f) समानाधिकरण बस । शेषम् एपूटि द्र ।

^g) 'ह्रस्व-' (पा ६, १, १७६) इति मतुबुदात्त ।

^h) एव किल WR शिश्रावयिषत (वैतु मूको अष्ट-
ष्णुहिⁱ) । वस्तुतस्तु 'उरुवाचो [= 'उरु । उवाच । उ'
(शक्रो वाचम्)] अष्टष्णुहि' इति शोध स्वारसिकश्च
सुलभश्च द्र ।

ⁱ) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^j) सस्कत्रोपेक्षित सद्विध^k पा द्र (तु २स्था
इत्यत्र अतिष्ठताम् इत्यत्रय सस्थ टि) ।

^k) सा W च 'वृत्तिष्ठते' इति पा आहतु ।

^l) पूर्वस्या ऋचो 'योनिम्' इत्यस्याऽऽयाहारः द्र.
'सुनीळा' इति साक्षाच्छ्रुतेश्च (तु वे, वैतु सा PW
MW 'अभिवावशाना' इत्यन्याप्यद्वैतस्वर्यप्रसक्तयोगा) ।

तै ४, १, २, ३ मै २, ७, २, ३, १,
४^२, ४, ११, ११, १२, ३, काठ २,
१५, १, १६, २, शौ ५, ८, ९, ७,
७७, १०^१ १९, ४६, ५, पै ३,
३, ३, २१, ६, ४, २३, ४,
अभि...तिष्ठ ऋ ६, २१, ७
†अभि^२ तिष्ठ ऋ १०, १७४,
२, शौ १, २९, २, पै १, ११,
२, अभित्तिष्ठेम ऋ १, ११०, ७,
अभि तिष्ठेम ऋ ८, २१, १२
अभि तस्थौ ऋ ४, ५०, ७,
†अभि तस्थौ ऋ ६, २०, १
७, ८, ४, मा १२, ३४, का १३,
३, ५, तै २, ५, १२, ४, ४, २,
३, २, मै २, ७, १०, काठ १६,
१०, क २५, १ अभित्तस्थ पै
९, २२, १५, अभ्यस्थात् तै ४,
२, ८, १, काठ ३९, १, †अभि-
अस्थात् ऋ १, १४९, ४^३,
१०, ३, ३, कौ २, ८९८, ११२५,
जै ४, १३, ११, अभ्यष्टाम्^४ शौ
१०, ५, ३६, १६, ९, १, पै
१६, १३२, १, अभ्यस्थाम् मै
१, ५, ३, ६, २
‡अभि-तस्थिवृत्^५ - †वांस ऋ
४, ४, ९, तै १, २, १४, ४, मै
४, ११, ५, काठ ६, ११
अभि-ष्ठित^६ - त खि ५, १८, १,
मा ८, २३, का ९, ४, १, तै
१, ४, ४५, १, ६, ६, ३, २,
काठ ४, १३, २९, ३, ऋ ३, ११,

शौ ५, १४, १०, २०, १३५,
३, पै ७, १, ८, -†ता ऋ १०,
१६६, २, पै १३, ३, ११
अभि/ष्य(<स्य)न्द्, अभिसिष्यदे
शौ ५, ५, ९, पै ६ ४, ९
‡अभि-स/या, अभिसयाति काठ
२२, ६, क ३४, १
‡अभि-सं/युज्, अभिसयुज्के मै
२, ३, २, ७, अभिसमयुज्क
मै २, ३, ७
अभि-सं/विश, अभिसविशन्ति
शौ १५, १७, ९, पै ९,
१२, १, अभिसविशन्तु मा १३,
२५, १४, ६, १५, १६, २७,
१५, ५७, का १४, २, ११,
१५, १, ५, ४, ३^१, ८, ५, १६,
७, १, मै २, ५, ६, ८, १२^२,
१३, २२, ४, ६, ६, काठ १३,
२, १७, १०^३, ४०, १२, क
२६, ९^३, अभिसविशस्व शौ ९,
२, २५, अभिसविशध्वम् शौ
३, ३, ४, ६, ६४, २^४, ८, ५,
२०, २१, पै २, ७४, ४, १६,
२८, ९, १०
‡अभि-स/शस्, अभिसशसति मै
४, ७, ५
‡अभि-सं/श्रि, अभिसंश्रयति काठ
१०, ४
अभिस-श्रित- -ता^५ काठ १०, ४^३
‡अभि-सं/श्लिष् > श्लेषि, अभिस-
श्लेषयन्ति मै २, ४, ६

अभि-सं/स्वृ, †अभि समस्वरन्
ऋ ८, ३, ७^१, ९, ६७, ९^१, कौ १,
२५६^१, २, ९२३^१, जै १, २७,
४^१, शौ २०, ९९, १, †अभि
समस्वरन् पै ६, ११, ४^२
अभि-स/हन्
अभिस-हृत्प पै १६, ९०, ६^३
‡अभि-स/ह, अभिसहरति काठ
२७, ५, क ४२, ५
‡अभि-सं/कम्, अभिसकामन्ति,
अभिसकामन्ति मै ४, २, ६
‡अभि-स/गम् > च्छ, अभिसग-
च्छन्ते, अभिसमगच्छन्त मै २,
१, ४, ३, ६, ५
अभिस-गाल्य^४ शौ ११, १, १६
‡अभि-सं/ज्ञा > जा, अभिसजानते
मै २, २, ६^१, ३, २, ३^२, काठ
२६, १, क ४०, ४, अभि-
समजानत मै २, २, ६^३
†अभि स(>ष^५)त्वन्^१ - त्वा ऋ
१०, १०३, ५, मा १७, ३७, का
१८, ४, ५, तै ४, ६, ४, २, मै २,
१०, ४, काठ १८, ५, क २८,
५, कौ २, १२०३, शौ १९,
१३, ५, पै ७, ४, ५
‡अभि-सं/तन्, अभिसंतनोति मै
१, ११, ९, ४, ४, ३, ८, १०,
काठ १४, १०, २७, १०, २८,
१, क ४४, १, अभिसतन्वन्ति
काठ ३०, ५
अभिस-तत- -त. काठ २७, १०^२

१) एव फिल वे अर्वाब्रथ । सा तु सर्वलोकाऽभिष्टितौ
हेतुभूतदीप्यर्थानुवादकेन 'शुशुचान्' इति पदेन योग
वदन् लोकाविलक्षणमिव किंचिचिर्कीर्षति । तदलक्षण
त्विति तेन मर्षणीयम् ।

२) षत्व तदभावश्च शाखाभेदेन द्व (तु एतू च नाउ च रु) ।

३) गस कस्वन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

४) सस्व. कृते तु टि अभिनि-षण्ण- ।

५) विशिष्ट इह ऋ (१०, १९१, ३) पाभे ।

६) /स्वृ इत्यस्य/गै इत्येतत्-पर्यायतयैतत्-प्रकारकेषु

स्थ 'अभि' इति कप्र अपि सुवच (तु टि. ऋ १, ५१, १) ।

७) 'अव...समस्वरन्' इति ऋ (९, ७३, ४) पाभे
(तु टि अव-स/स्वृ) ।

८) 'अभिस-गाल्य' इति शौ (११, १, १६) पाभे ।

९) गस ल्यबन्त-कृत प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

१०) भङ्गयन्तरेणाऽन्यत्र अभि कप्र भवति नोपसर्ग
(तु तै २, २, ११, ६) ।

११) काठ षत्व भवतीति विशेष ।

१२) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद ।

अभिसं-तत्य काठ २३, ५ अभि-सं/तप्>तापि, अभिसुत- पाति शौ २, १२, ६ ^१ , अभि सतपताम् पै १०, १०, ८ अभिसुतापय शौ १९, २८, २ ॥अभि-सं/तृ>तर, अभिसतरति काठ २३, ६ अभि-सं/धा, ॥अभिसुधत्ते मै ४, ४, ५, ॥अभिसुधत्त मै २, ४, २, काठ १२, १२, २४, ७, २६, ७, क ३७, ८, ४१, ५, †अभि...सुधेहि ऋ १०, ८७, ३, शौ ८, ३, ३ ^० , पै १६, ६, ३ अभि सुमधात् शौ १०, ५, ४३ ^० ॥अभिसुधीयते मै ३, ७, २ अभि/सप्, अभि 'सुपन्ते' ऋ ७, ३८, ५ ॥अभि-समा(म्-आ)/गम्, अभि- समागच्छन्ति मै ४, ८, १०, अभिसमागच्छान् मै १, १०, १७ ॥अभि-समा(म्-आ)/वृत्, अभिस- मावर्तते मै ३, ८, ९, अभिस- मावर्तन्ते मै १, ६, ६, २, २, ६, काठ ३७ १, अभिसमा-	वर्तन्ते मै १, ६, ६ ^१ , २, २, ६, काठ ३७, १ अभि-समि(म्/इ), अभिसमेति मै ३, १०, ७ ^१ , अभिसुयन्ति शौ ११, ७, ३, अभिसुयन्तु मै १, ६, २ ^१ , काठ ७, १४, क ६, ३, पै १६, १५३ २ ^० , ॥अभिसुमियात् काठ २४, ५, क ३७, ६ अभि-समू(म्/१ऊ)ह, अभिसमू- हामि मै २, ६, ३, ४, ३, ४ ^१ , काठ १५, २ अभि-समृ(म्/ऋ>अपि), अभि सुमरीत ^० ऋ ९, ७९, ३ अभिसमर्पय पै ४, १६, ८ अभि-समे(म्-आ/इ) ०अभिसमे(मा-हु)त्य ^० शौ १२, ३, ४ ॥अभि-स/पद्>पादि, अभिसप- द्यन्ते काठ ३३, २-४ अभिसपादयने काठ २७, ९, अभिसपादयति मै ४, ५, ३ ^१ , काठ २५, ४, क ३९, १ अभिस-पन्न- -न्न काठ ३३, २, ३ अभि-स/पश्, अभिसपश्य पै १, ९७, ४ ॥अभि-स/वन्ध्, अभिसमबध्नीत मै ४, ७, ८	अभि-स/भू, अभिसुभवत मै ३, ७, ८ ^१ , अभिसभव पै १६, ७०, १, ॥अभिसुभवताम् मै २, ४, ३, ॥अभिसुभवेताम् मै ३, ७, ८ अभिसुबभूव शौ ३, ०८, ५, ६, अभिसबभूवु काठ ५, ६, ३९, २ अभिस-भूय ^१ शौ ५, २८, ८, पै २, ५९, ६ ॥अभि-संमु(ख>)खा- -खा. काठ २५, १०, २६, ६ ॥अभि-संमु(ख>)खी- -खी क ४१, ४ ॥अभि-सं/मिल्, अभिसुमिलत् मै १, ५, १२ ॥अभि-सं/सृश्, अभिसुमृशन् मै २, १, ११ अभि/साध्>साधि, अभिसा- धय>या पै ५, १०, १० अभि/सृ अभि-सर्तृ ^१ - -तारम् मा ३०, १४, का ३४, ३, १ अभि/सृज्, अभि सृजन्ति पै ४, ३५, ४, ॥अभ्यसृजत् काठ १३ २, ॥अभ्यसृजन्त काठ ३५, २०, अभि असृजम्
---	---	--

^१) 'अभि' शोचतु' इति ऋ (६, ५२, २) पामे ।

^२) मूको 'अभि' इत्यस्य स्थाने 'अपि' इति श्रूयते (तु PW) । यत्वाह WI अभि कप्र इति, तच्चिन्त्यम् ।

^३) शौ ८, ३, ३ इत्यनेन समर्थं च चोद्य च प्रति सविषयता द्र ।

^४) लक्षणे कप्र इति मन्वान मा चिन्त्य. (तु वे) ।

^५) 'अभिमृयन्ति' इति शौ (११, ७, ३) पामे ।

^६) सुपा सविसर्गस्याऽभे स्थाने 'अभि' इति शोध द्र ।

^७) तु वें PW प्रभृ, वैतु सा तृतीयपादीय 'तान्' इति पद तुरीयपादीयवाक्यान्तर्गत प्रकुर्वाण 'अभि' इत्यस्य वा स्थिति प्रति प्रमादुक ।

^८) 'अभि-संविशध्वम्' इति योग इति यत् MW अभिमानुकस्तत्र । स्वरतश्चाऽर्थतश्चोभयथाऽप्यसगते । यदपि 'अभि' इति स अर्थे कप्र 'आप' (=द्वि३

<२अप्-) इत्येतदन्वित इति W उल्लेखकस्तदपि न । एवमिवे वा अभ्युपसृष्टस्याऽऽख्यातस्य सकर्मकत्वाऽव्य-
भिचाराद् 'आप' इत्यस्य द्वि३ सत कर्मतयैव सूपयोगात्
स अर्थे कप्र प्रयोजकत्वस्याऽप्रसङ्गात् । तथा चासल्लक्षण-
द्विस्वरत्वात्मकस्य चोद्यस्य दुष्परिहरत्वाच्च । का तावदत्र
गतिरिति । उच्यते । वा समवबोध इति । कथमिति ।
शृणु । नेह 'आप' इति प्र३ वा द्वि३ वा भवति । किन्तर्हि ।
स३ इति । 'पुत्रास' 'जीवधन्या' इत्युभे च 'आप.'
इत्येतत्-समानाधिकरणे वि भवत [तु शौ १२, ३,
२५ उ (पुत्रत्वस्य चेह प्रियत्वोपलक्षकमात्रत्वात् पुस्त्व-
मतन्त्र द्र)] । एस्थि 'आपो जीवमभिसमेत्य सविशन्तु'
इति वा तात्पर्यं भवतीति दिक् ।

^१) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^२) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

पै ४, २, ७^{१८}, ८, १०, १०^{१८}
 ॥ अभि-सृज्यन्त मै १, १०, ५
 ॥ अभि-सृज्य^b मै ४, २, ७
 ॥ अभि-सृज्यमा(न>)ना^c - ना मै
 ४, ६, ८
 † अभि-सृष्ट^d - ष्ट ऋ ३, ३५, १,
 १०, ९१, ५, कौ २, ३३२, जै
 ३, २८, ४
 अभि/सृप्, ॥ अभिसर्पति काठ २८,
 ८, क ४४, ८, ॥ अभिसर्पन्ति
 मै १, ४, ५, ८, २, अभिसर्प
 शौ ३, २५, ४
 ॥ अभि-सृप्य^e - प्यम् मै ४, ६, २
 अभि/स्कन्द, अभिचस्कन्द शौ ७,
 १२०, २
 अभि-स्कन्दम्^f शौ ५, १४, ११
 † अभि/स्रु, अभिस्त्रवन्तु ऋ १०, ९,
 ४, मा ३६, १२, का ३६, १,
 १२, काठ १३, १६, ३८, १३,
 कौ १, ३३, जै १, ३, १३, ४,
 २८, १०, शौ १, ६, १
 अभि/स्फूर्ज, अभिस्फूर्जति शौ १२,

७, ९
 † अभि/स्वृ, अभिस्वरन्ति ऋ १,
 १६४, २१, शौ ९, १४, २२,
 पै १६, ६७, १२, अभिस्वरन्ति
 ऋ ९, ८५, ३, अभिस्वरन्तु
 ऋ ८, १३, २८, अभिस्वर
 ऋ १, १०, ४, ८, १३, २७,
 ९, ९७, ३ कौ २, ७५१
 अभि-स्वर^g - स्वरा ऋ २, २१,
 ५, ८, ९७, १२, शौ २०,
 ५४, ३
 अभि स्वर^h - रे^१ ऋ ३, ४५, २,
 १०, ११७, ८, कौ २, २८१^१,
 १०६९, जै ३, २३, १३^१, शौ
 १३, ३, २५
 अभि स्वर^k - तार ऋ १०,
 ७८, ४
 अभि/हन् > जिघास, † अभिजहि ऋ
 ७, १०४, १९, शौ ८, ४, १९, पै
 १६, १०, १०, अभि जहि^१
 ऋ ९, ८५, २, अभि हन् ऋ
 ५, २९, २

† अभि...जघन्थ ऋ ३, ३०,
 ८, मा १८, ६९, का २०, ५, २
 † अभि जिघासति ऋ ७, ५९,
 ८, मै ४, १०, ५, ॥ अभिजि-
 घासन् ऋ ३५, ५
 ॥ अभि-घातम् काठ १२, ४
 अभि-घ्नत्^m - घ्नते मा १६, ४६,
 का १७, ७, ५, तै ४, ५, ९, २,
 मै २, ९, ८, काठ १७, १५,
 क २७, ५
 † अभिघ्नन्ⁿ खि १, २, २
 अभि-हत्^d - त शौ ११, १२, २२,
 -^१तम् शौ १९, ९, ९०, -^१तस्य
 मै ३, ९, ३ [०-उल्का^o]
 अभि/हर्ष, अभिहर्षन्ति ऋ १०,
 ११२, ६, अभिहर्षत शौ ३,
 ३०, १.
 अभि/हस्,
 अभि-हस्य^p - स्यम् शौ ६, ३०, २
 ॥ अभि/रहा
 अभि-हाय^b मै २, ५, ७, काठ १३, २^q
 अभि/हि, अभि > भी हिन्वन्ति^r

^a) 'अभि असृजन्' (प्रपु३) इति सुपा शोधार्ह
 द्र । मूको विरोधाच्चाऽन्यथासिद्धत्वाच्च [तु नापू
 मन्त्रे च तैत्रा २, ७, १५, ५ च उपु१
 एव श्रुति (यदनुरोधादिहापि अभि/षिच्, ङ्च्
 इत्यस्यैव निगमस्य सतः [तु शौ ४, ८, ६] यनि
 विकारमात्र सभाव्येत)] ।

^b) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २,
 १३९) ।

^c) तु टि 'अति/दह > अति-दह्यमान-' इति ।

^d) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^e) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^f) गस णमुलन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २,
 १३९) ।

^g) गस विजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^h) गस घान्त-कृत-प्रस्व (पा ३, ३, ११८,
 ६, २, १३९) तु विव ।

^१) सा PW नापू प्राति च१ रु, MW तुमर्थीय रु
 इत्याहु । तद् विमृश्यम् ।

^१) 'अभिस्वरा' इति ऋ (८, ९७, १२) पाभे ।

^१) गस तृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

^१) वैतु सा 'अभ्या (गच्छ)' इत्येव व्यर्थद्विस्वर च
 क्रियाभ्याहारवन्त च योग मन्यमान, PW प्रभृ च
 'अभ्या जहि' इत्यातिष्ठमाना । अत्र 'आ पिब' इति
 योग द्र ।

^m) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, २, १३९) ।

ⁿ) यद्यपि यमु यद्-योगीय-स्वर लङि प्र३ रूपं भवति,
 तथापि मूलत 'अभिहन्म्' इत्यस्य सतोऽय विकार
 इति सुकल्पम् (तु सटि, ऋ १, ११६, ६, ११७, ९
 प्रभृ च) ।

^o) 'उल्काभिहतम्' इति सुपा स्थाने 'उल्का-
 भिहतम्' इति प्रकरणानुरोधाच्च शोध WR समत ।

सा स्वीये भाष्ये, कैश्चित् मूको स्वीकृतश्च द्र ।

^p) गस उप यत् प्र उस् । कृत-प्रस्व. (पा ३, १,
 ९९, ६, १, २१३, २, १३९) ।

^q) 'अतिहाय' इति मूको पा ।

^१) अभिम् कप्र वदन्त PW प्रभृ विमृश्या ।

ऋ ९, १०१, ३, अभि(हिन्वन्ति)
कौ २, ४९
अभि-हिं/कृ, अभिहिङ्कणोत् शौ
१२, ३, ३७
अभिहिङ्करोति, अभिहिङ्क-
रोत् काठ २७, ९
अभि-हित- अभि/धा द्र
अभि/हु, ॥अभिजुहोति तै ३, १, ५,
२, ६, ६, ३, २, मै ३, २, ८,
९, ५, ४, १, १४, काठ ६, ८^२,
२५, १०, ३१, ११, क ४, ७^३,
४०, ३, ४७, ११, अभिजुहोमि
तै १, ३, २, २, अभि जुहोमि
पै २, ६६, ४, ॥अभिजुह्यात्
तै २, ६, ६, ६, ३, ४, ८,
३, काठ ३५, १९, क ४८, १७
अभि-हुत्, ता^४ -ता शौ ६, १३३,
२, पै ५, ३३, २, -॥तौ काठ
६, ८, क ४, ७
॥अभि-होतवै^५ मै १, ८, ६
अभि/ह, अभिहरन्तु शौ १९, ४५,
४, पै १५, ४, ४
॥अभि-हृत्य^६ मै २, ५, ७
अभि/हु
अभि-हुत्^७ -हुत् ऋ १, १२८,

५^१, १०, ६३, ११ शौ ६,
४, २, -हुताम् ऋ १,
१८९, ६
अभि-हुति^८ -ती शौ ६, ३, ३^१,
-ते ऋ १, १६६, ८
अभि/हु
अभि-ह्वात्^९ -रे शौ ६, ७६, ३
१अभी(भि/इ), ॥अभ्यायत् तै २,
५, २, २, ५, अभ्यायत्^{१०} शौ ४,
२४, ६, पै ४, ३९, ६, अभि-
आयत् ऋ १, ८०, १२,
‡अभ्यायत्^{११} कौ २, १८८, जे ३,
१७, ९, ॥अभ्यायन्त तै ६, २,
७, ४, ४, ६, १
अभ्येति कौ २, १२१०, शौ १,
२५, ४, ७, १२१, २, ९, १,
८, अभ्येति ऋ १, ११५, २,
१२४, ९, १४०, ६, ९, ९७,
७, १०१, १६, १०, ३, ३,
११७, ८, †मै ४, १४, ४, ॥काठ
२४, ७, ॥क ३७, ८, †कौ
१, ५२४, २, ४६६, ८९८,
†जै १, ५४, २, ३, ३५,
१, ४, १३, ११, शौ ८, ९,
९, †१३, २, २७, ३, २५,

†२०, १०७, १५, पै २, ६५, १,
१६, १८, ९, अभि एति ऋ
१, १२३, ७, ७, १०४, २१,
९, ९६, २२, १०, ६३, १६,
शौ ८, ९, २१, १३, २, ४३^१,
अभियुन्ति शौ १०, ७, ४, ६,
अभि यन्ति ऋ ८, १००, १,
शौ ५, ४ २, अभि युन्ति^{१२}
ऋ १, १९०, ४, अभ्येषि पै १६,
१४९, १०, अभ्येति मै १, ३,
३७, ४, ८, २, अभ्येत् मै २,
७, १२^{१३}, शौ ५, १३, ४, ७,
१२१, २, १३, १, १०, पै ८,
२, ३, †अभि एत्^{१४} शौ ८, ४,
२१, पै १६, ११, १, †अभि-
यन्तु ऋ ४, ५७, ८, मा १२,
६९, का १३, ५, ८, तै ४, २,
५, ६, काठ १६, १२, क २५,
३, पै १५, ५, ६६, †अभीहि
ऋ १, ८०, ३, १०, ८३, ३,
कौ १, ४१३, जै १, ४०, ५, शौ
४, ३२, ३, पै ४, ३२, ३,
†अभि^{१५} इहि ऋ ९, ६४, १३,
कौ १, ५०५, २, १९१, जै
१, ५२, ९, ३, १७, १२,

^१ कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^२ तवै-प्रत्ययान्तस्य द्वैस्वर्यं द्र (पा ६, २, ५१) ।

^३ गस ह्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^४ गस क्बिन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९) ।

^५ गस क्तिनि प्रप्रस्व (पा ६, २, ५०) । सात
पारङ्ग WR तु 'अभि^०' इत्येव पा आहुस्तच्-
तन्त्र द्र ।

^६ 'अभि-हुत्' इति F प्रस्तावित पा W अनुसुमोद-
यिषति, तत्र को लाम यनि च का क्षतिर् इति विमृश्यं
विविग्भिः ।

^७ गस घञन्ते कृति थायादि-स्वर. (पा ६, २, १४४) ।

^८ अभ्या/१यम् इत्यस्य रु इति दृवाण सा
चिन्त्य ।

^९ 'अभि' इति ऋ (९, ४८, ३) पाभे ।

^{१०} शौच. १, १५, अनु 'अन्यत्' इत्यस्मात् तिङो

निघाताऽभावो 'एति' इति स्यात् । पा ८, १, ६५ अनु
स एव निघाताऽभावो वैकल्पिक इत्य् एतत्सर्व शाखाभेदे-
नोह्यम् ।

^{११} 'मृगाणामिव बृहस्पतेर्हेतयोऽहिमायान् धून्
(<*धु-यद्र)' इति सबन्व. द्र । च-योगे तिङ् नानु-
दात्त. [पा ८, १, ५८ (वैतु सा मृषैव च-लोपमुप-
स्थाप्य 'युन्ति' इति प्रथमा तिङ्-विभक्तिरिति कृत्वा
नानुदात्तेति च, 'अभि' इत्येतदुपसर्ज्याऽऽख्यातान्तर-
मभ्याहार्यमिति च भाषुक, GW 'अभि' कप्र धून्
<१धु- [यद्र] इत्येतदन्वित इति, VVS १८१, [तु
GVS ३, १३८]] *अभि/धु>*अभि धु->†अभि-
धून्>(शोधपूर्वकम्) अभिधून् इति स्यादिति] ।

^{१२} 'अभियन्तु' इति ऋ (४, ५७, ८) पाभे ।

^{१३} 'अभि^० एति' इति ऋ (७, १०४, २१)
पाभे ।

अभीतम् पै १३, ५, ८, १^a, ॥ अभ्यै-
ताम् काठ २७, ८, अभ्यायन्
॥ काठ २९, १, ॥ क ४५, २, पै ५,
२६, ५, अभि आयन् ऋ १०,
२८, ८, अभि आयन् ऋ ७,
१०३, २, ॥ अभीयात् मै ४, ६, ७
अभि ईयु ऋ ७, १८, १०
अभि-युत्^b - यन्तौ शौ ५, १, ५
अभियन्ती - न्ती शौ ७, ४८, ३
अभी(भि-इ)ति - तित् ऋ ७, २१,
९, खि २, ६^c, २९, पै १०,
५, ११^d, - ती ऋ २, ३३,
३, पै १५, २०, ३
अभी(भि-इ)त्य^e ऋ ४, ३२, १०,
९, ५५, ४, १०, ९९, ५, ॥ काठ
२६, १, ९^f, ३६, ८, ॥ क ४०,
४, ४१, ७^g, कौ २, ३२८^h, जै
३, २७, ४ⁱ
अभी(भि-इ)स्व(र>)री^j - री मा
११, ७७, का १२, ७, १२, तै
४, १, १०, २, मै २, ७, ७, ३,
१, ९, काठ १६, ७, १९, १०^k,

क ३०, ८^l, पै १, ४२, १
॥ अभ्या(भि-आ)युक् - क काठ
२८, २, क ४४, २
२अभी(भि/ई), †अभि ईमहे ऋ
१, २४, ३, तै ३, ५, ११, ३, मै
४, १०, ३, काठ १५, १२,
†अभि(ईमहे) मै ४, १३, १,
काठ २८, ७, क ४४, ७
(*अभीअक-, *अभीक्क-) नाउ टि द्र
†अभीक^m - कम् ऋ ९, ९२, ५, - के
ऋ १, ७१, ८, ११६, १४,
११८, ५, ११९, ८, १२१, १४,
१७४, ५, १८५, १०, ३, ३९,
७, ५६, ४, ४, १२, ५, १६,
१२, २४, ४, २८, ३, ४३, ४,
६, २४, १०, ५०, १०, ७,
१८, २४, ८५, १, १०, ३८,
४, ५५, १, ६१, ६, १३३, १,
खि १, ८, ३, मा ३३, ११, का
३२, १, ११, तै १, ३, १४,
६, ७, १३, ५, मै ४, ११, १,
२ⁿ, १२, ४, १४, १५, काठ

२, १५, कौ २, ११५१, जै ४,
१, ४, शौ २०, ९५, २
अभी(भि/ई)श्च, †अभ्यैक्षेताम् ऋ
१०, १२१, ६, मा ३२, ७,
का २९, ४, २, तै ४, १, ८,
५, अभ्यैक्षन्त तै ३, १, ४, २
(*अभीगत-, *अभीगतक-) एणु टि द्र
अभीच्छत् अभी(भि/२इ)श्च द्र
१अभीत्सम्^p पै ९, ६, ६
अभी(भि/इ)ध्, न्ध्, ॥ अभी(भि-इ)-
न्धे तै ५, १, ७, २, अभीन्धे मै ३,
१, ८, काठ १९, ७, क ३०, ५, शौ
११, ३, १८, पै १६, ५३, ७, अभी-
(भि-इ)न्धते तै ७, ४, ९, १, अभी-
न्धाम् मै २, ७, ६, अभीन्धाताम्
मै ३, १, ८, अभीन्धाताम् मा ११,
६१, का १२, ६, २, अभी(भि-इ)
न्धाताम् तै ४, १, ६, २, काठ १६, ६
१अभी(भि-इ)द्ध^q - न्द्ध. ऋ १, १६४,
२६, ॥ मै ३, १, ८, ३, ६^k, शौ ७,
७७, ७^l, ९, १५, ४, पै १६, ६८,
४, -द्धात् ऋ १०, १९०, १

^a) 'इडेषि' इति ऋ (१, १६२, २१) पामे ।

^b) गस शन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^c) गस उप क्तिनि पूषप्रस्व (पा ६, २, ५०) ।

^d) मूको 'अभिति(म्)' इति । शौ (१९, ३१, ११)
'अमितिम्' इति वा (तु सा), 'अमितम्' इति वा (तु
मूको), 'अवर्तिम्' इति वा (तु WR) पामे द्र ।

^e) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) गस क्कबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, १६३, ६, २,
१३९) । 'अग्नेवरी-', 'अतीवरी-' इत्यत्र (पृ ४२, ८९)
यथायथ शोध द्र ।

^g) 'अभितो गतम् (भावे क्)' इति कृत्वा *अभी (<भि)-
गत- इत्यत प्रास पूषप्रस्व सत् प्राति कपि प्र सत्य
*अभीगतक->*अभी अ अक->यनि इति वा, 'अभित
इर- (भावे <√इर <√क्)' इति कृत्वा *अभीर-
[भि-ईर- (वैतु पपा)] इत्यत पूर्ववत् कपि प्र सत्य
*अभीर्क->*अभीक्क->यनि इति वा नैप्र द्र [वैतु
पा (५, २, ७४) यदनु अ(भि>)भी+कन् इति व्यु
आद्युदात्त (पा ६, १, १९७), कमितृत्वाऽप्रसङ्गाद् अर्थतो

विरोधश्च प्रसज्येत (प्रकाम श्रौतसरूपाभ्या भिन्ने एव
सती *अभिक- इत्य् *अभीक- इति च प्राति उपकल्प्य-
माने आचार्याऽनुशासनस्य विषयीक्रियेयातामित्यभिसंधे-
[तु टि अभि-क-], या (३, २०) '=अभ्यक्त-' इति
यदनु अभि+*अक- (=√अञ्ज्+भावे क्) इति गस
वा स्यात् प्रास. वा बस वा (सर्वथाऽपि तु मिथ्यास्वर एव
प्रसज्येत । गस थायीयोऽन्तोदात्तश्चाऽन्यथा पूषप्रस्व
स्यादित्य् *अभ्यक्त- इति मध्यस्वरित इत्यभिसंधे),
दे (२, १७) अभि/इ+ईक प्र (तु पाउ ४, २६,
सा ऋ ९, ९२, ५) इति धातुलोपनिर्भर पक्षो वा,
६अ+भी- (<√भी) इत्यत बस सत् कप् प्र इति
वा (तु टि अनुक- यदनु उप <√अञ्ज् इति वादोऽप्य-
किञ्चित्कर स्यात्) इति दिक् (तु टि प्रतीक-, समीक-)] ।

^h) विशिष्ट इह ऋ (६, ७४, ४) पामे ।

ⁱ) सदिग्वन्त्यलीय सस्कारान्तरापेक्ष पा ।

^j) कर्मणि क्तेऽनन्तरगतिस्वर (पा ६, २, ४९) ।

^k) 'आभीद्ध' इति दीर्घादि मुपा चिन्त्य । आङ्-
पूर्वत्वस्य प्रसिद्ध्यभावादित्यभिमधे ।

२ ^१ अभी(भि-इह) > -द्धा ^१ - द्धा तै ५, १, ७, ३, काठ १९, ७ क ३०, ५ *अभी(भि-इ)ध ^२ - भीत् शौ १९, २८, २०, पै १३, ११, २ ^३ अभी(भि/इ)न्व, अभि 'इन्वत्, अभि इन्वतु पै १२, ६, १२ अभीपु ^४ - अभीप-तत् ^५ (>) ऋ१, १६४, ५२, तै ३, १, ११, ३१, पै ३, २, ८, ४, ८, ५, काठ १९, १४१,	२०, ११, २०, ३१, पै ३१, ११, ४५, ४ शौ ७, ४०, ११ अभीप्सत्- अभ्या(भि/आ)प् द अभीमोड-मुद्- अभि/मुद् द अभी(भि/ई)र्, अभ्युरयन्त खि ४, १०, १, ३ (^१ अभीर्, *अभीर्क-) अभीक्-टि द अभीर् ^२ - रव ऋ १, ८७, ६, ८, ४६, ७, तै २, १, ११, २, ४, २, ११, २, मै ४, ११, २, काठ ८, १७, -रु ऋ ४, २९, २,	-र्वम् ^३ ऋ ८, ४६, ६ ^१ अ-भीरुण ^४ , ^१ अभीरुण- -णम् मा ६, १७, शौ ७, ९४, ३, पै १, ३३, ३ अभीलाप-लप- अभि/लप द अभी वर्ण- अभि/वृज् द १, २अभी-वर्त- अभि/वृत् द अभी-वर्ध- अभि/वृत् द अभीवार(भि-इव/*अर्) ^५ , ^१ अभी- वार ^६ शौ १, ३२, ४ अभी-वृत्त- अभि/वृत् द
---	--	---

^१) १सख्याकादभेदेऽपि स्वरितत्वाऽभाव तै द्र
नान्यत्र [तु अभी(भि/इ)ध इत्यस्य तिङ्बुत्तम्] ।

^२) गस क्बन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
'धर्मे' इत्यस्य वि द ।

^३) 'अभीन्' [पपा, ६अ+भी-(\angle /भी)] इति
'दुर्हार्द' इत्येतद्गामि वि इति सा [तु नाउ टि
यदनु पै मूको विज्ञापित भवेद् यथेहाऽन्त्यस्य तकारस्य
मूलतः सत 'न्त्' इतीव विकार समजनि (तकारस्य
नकारसकारयोर्मध्ये व्यञ्जनभक्तिमात्रतया मिथ्याऽऽभा-
सादित्यमिषधे)] । एस्थि 'अभिसुतापय' इति वा
(तु WR), 'अभिन्' इति वा (तु मात) यत् पिपठिषित
भवति, तदपुष्टमिति चाल्लक्षणमिति च कृत्वा दुर्ग्रह द ।

^४) 'अभीन्' इति मुपा यनि मूको सगमय्य प्रवृत्ति-
प्रत्यापत्तितया सुशोध द्र [विकृतरय सत शौ (तु
नापूटि) तस्योच्छिष्टमात्रत्वाऽभिसधे] ।

^५) तु टि अन्वीपु- ।

^६) तसि प्र तत्-स्वरश्च [वैतु सा शौ (७, ४०, १)
अभि/पत्+क्लिप् इति व्युत्पादुक] ।

^७) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^८) अभि पूर्वरूपैकादेशाभाव । 'अभीरुणम्' इत्यभि-
सधे पाद ऊनात्तरताया अपहति. द्र (तु L ४०७) ।

^९) 'यद्वा शोप उतातृत्तम्' इति बाह्वच (१, २३, २२)
पादो भवति । तस्य 'युच्च शोपे अभीरुणम्' इति
रूपान्तर भवति (तु यनि मा), तत्राप्युत्तर पादार्ध
'अभीरुणम्' इति शाखान्तरे (तु यनि शौ) स्वरभेदेन
श्रूयते । अत्रोभयी दृष्टिर्भवति । एक पदमिति च द्वे पदे
इति च । प्रथमे कल्पे गस उपप्रस्व इति । को वा कश्च
प्र इति । अभी(भि/ई)रु+(मा) उन प्र उस प्र
स्वरश्च चेति वा (शौ) उन् प्र उस निस्वरश्चेति वा

[तु यक्र धरुण- इति च वरुण- इति च, वैतु उ म PIV
प्रभृ च तस ६अ+भीरुण- (=भीरु-) इति (उप का व्यु
कथ च नञ्-स्वराऽप्रवृत्तिरिति त्वस्पृष्ट भवति) उ
अभि/लृ > रु इत्यपि विकल्पयति (पुप दीर्घत्वम् इत्यभि-
सधि)] । अथ द्वितीय कल्पो द्वे पदे इति । के ते इति
'भीरु (क्वि) -ऋणम्' > *भीरु ऋणम् > *भीरुणम् >
अ^० (यनि) इति वा 'शोपे अभीरु ऋणम्' > ^०पे अभीरु
(क्वि) ऋणम् > ^०पे अभीरुणम् > इति वा वर्णसमापत्ति-
लोपात्तुपातिमौवरसक्रमश्च पक्षे छन्दोनुरोवप्रयोजितो
मिथ्याप्रत्यायितपूर्वसर्वगौकादेशादिव विसर्ज्यमानोऽकारोप-
जनश्च द्र (वैतु सा [शौ] अभि ऋणम् (ऋणम्) इत्युप-
मर्गभूतस्य प्रथमस्य पदस्य दीर्घभावश्चाऽऽयाहृतयोग्य-
क्रियायोगश्च) । एस्थि भूयोविमर्शसहताऽस्य विषयस्य
सुस्पष्टेति दिङ्मात्रम् ।

^१) अभ्युपचयभूतस्य 'इव' इत्यस्य तदङ्गत्वेनोपसर्गव-
दुपचार द्र (यनि सत्तात आलोचनार्थं तु नाउ टि) ।

^२) =अभि-इव-आर (तिङो निघातऽभावे तु पा ८,
१, ६५, वैतु ^१WI 'अभि-इव-आर' इति) । एव तावत्
यनि इवोपचिताऽभ्युपसृष्टत्वेन निष्पन्नमिदं क्रिप स्यात् ।
न त्वेषा पा वस्तुस्थिति स्यात् । वथमिति । स्वारसि-
कार्यविघाताच्च शाखान्तरीयसक्तेतान्तराच्चेति । कथ तावत्
स्वारसिकार्यविघात इति । यद् विश्व द्यौरभ्यवृधद्
इति वा [तु तैत्रा ३, ७, १०, ३], अभ्यवारीद् इति
वा (तु पै १, २३, ४), तत् [विश्व (कर्त्तृ)] पृथिव्याम-
विश्रितम् इति हि य स्वारसिकोऽर्थं प्रतीयेत, प्रथमे
पादे 'विश्वम्' इत्यस्य कर्मतयाऽनुजिगमविध्यमाणास्य
सत कर्तृतयोपगमात् तस्य विघातः स्यादिति । शाखा-
न्तरीयाच्च सक्तेतात् (गपू पै) 'विश्वमन्याऽभिववार'
(\angle अभि/रवृ यद्र) इति प्रथमस्य पादस्य मूलभूत

अभी(भि/ई)शु

अभी(भि-ई)शु^a -शव ऋ १, ३८,
१२, ५, ६१, २, ८, ३३, ११
जै ४, २०, ४१, शौ ८, ८, २०,
२०, १३१, ४, पै १५, १०,
८, १६, ३१, २, -शुना शौ ६,
१३७, २, पै १, ६७, ४, -शुभि
ऋ ५, ४४, ४, खि ४, ११,
६, ५, १५, ११, मा ३४, ६,
-शुम् खि १, १२, ५, -शन्
ऋ ६, ७५, ६, -शान्मा ऋ
६, ७५, ६, मा २९, ४३,
का ३१, २, १०, तै ४, ६,
६, २, मै ३, १६, ३, काठ
४६, १, पै १५, १०, ६ [°शु-
अन्°, दशन् > श°, स्मत्°,
सु > स्वं हिरण्य°]

अभी(भि/२३)ष > च्छ, अभीच्छात्^b

शौ १२, ३, ३४, ४१, अभि^c
इच्छात् शौ १२, ३, ४२
० अभी(भि-इ)च्छ(त् >)न्ती°-
न्ती ऋ १, १६४, २७

१° अभी(भि-इ)ष्ट, ष्टा^d -ष्ट मै १,
१०, १७, २०, काठ ८, ७, ३६,
११, १४, क७, ४, -ष्टम् काठ
२८, ५, क ४४, ५, -ष्टा
मै १, १०, १७, २०, ३,
४, २, ४, ८, १०, ९, ४,
१०, ४, ४, ४, ८, १०, ८, ३, ३,
काठ ८, ५, ११, १०, २८, ५,
३६, ११, १४, क ७, १,
४४, ५, -ष्टे मै ३, ४, २, ४

२° अभी(भि-इ)ष्ट-ष्टा. तै २, ४,
१०, ३ [°ष्ट-अन्°]

॥ अभी(भि-इ)ष्टि-ष्ट्यै काठ ८, ८,
२८, ३, ४, क ७, २, ४४, ३, ४

अभी-षह्-, अभी-पाह्-, अभी-षाह्-,
अभि/षह्, पाह् द्र

अभी-षेण्-, अभि/षेणि द्र

अ-भुज्° -भुक् ऋ १०, ९५, ११

*अ-भुजिष्य^e -ष्य शौ २०,
१२८, ४

*अ-भुजिष्य^e -ष्य. खि ५, १२, ४^h

अ-भुञ्जत्^f -अञ्जत् ऋ १, १२०,

१२, ८, १, ६, कौ १, २९०,
जै १, ३०, १०, -अञ्जन्त तै
६, ५, ९, ४, मै १, १०, ७,
काठ ३६, १, क ४४, ९

अ-भूति^g -ति शौ ११, १०, २१,
१२, ८, ८, पै १६, ८७, १, -तिम्
खि २, ६, १, ८, ॥ मै ४, २, १३,
-त्या शौ १६, ७, १, -त्या शौ
७, १०५, १, १६, ५, ५, ८, ६,
-त्यै मा ३०, १७, का ३४, ३, ४

॥ अ-भूत्वा^g तै ५, ५, १, ६

?अभेद्या^h पै १३, ४, १३

*अ-भोज्-

अभोगव(ज्-हन्)ⁱ -घनन ऋ १,
६४, ३

(*अभ्यक-) अभिक- टि द्र

अभ्यक्त- अभ्य(भि/अ)ञ्ज द्र

?अभ्यगौ^k पै ५, ९, ५

अभ्य(भि/अ)घाय, अभ्यघायति शौ
७, ७३, ३, १९, ५०, ४, पै
१४, ४, १४, अभ्यघायान्त
शौ ५, ६, ९, पै ६, ११, ११

आथर्वणिक पा सन् काले विकारमुपागमदिति मभाव्यते
(वैतु गप् तैत्रा 'अभिवावृधे' इति)। यत् सा अभी-
वार (<अभि/१, २ वृ) इति प्र१ इति कृत्वा पठकस्य
प्राति सतो वातुविकल्पेन घञि प्र निष्पत्तिमभिसवाय
वर्णकत्रयेण विभक्तिपरिणामादिप्रपञ्च रचयेत्, तन्निता-
न्तमक्षोदक्षममिव स्यात्। याथीय-स्वरे प्राप्ते उप
आयुदात्तस्याऽसम्भवादिति दिक्। विस्तरस्तु कुतहलिमि-
राकरतोऽन्वेध्य।

^a) गस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप उन् प्र
उस नित्स्वरश्च [पाठ १, १०, पा ६, १, १९७
(तु दे १, ५, वैतु या ३, ९, दे १, ५, PW प्रभु
च अभ्य [भि/१अ]श्+शुण् प्र इति)]।

^b) 'अभि' इति कप्र इतीव योजुक W चिन्त्य° (तु
सस्थ टि 'निधिपु- > पा,')।

^c) गम शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।
यनि योगस्य कृते तु पपा, वैतु सा PW प्रभु
च 'अभ्या(भि-आ)गात्' इति (द्वैस्वर्ययोगाच्च
चिन्त्या°)।

^d) सस्व कृते १ अभीष्ट- २ अभीष्ट- इत्यत्र एक टि द्र।

^e) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप भावे
किप् द्र (वैतु सा कर्तरि प्र इति कृत्वाऽनुपपन्नस्वर
तस जुवाण)।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप √भुज्
> *भुजिष्टि- > *भुजिष्य- इति तादर्थ्ये यत्ता प्र निष्पन्नं द्र
[तु नाड (पामे) च WR 'अ-भुजिष्टि' इति शोधश्च, वैतु
मको अंभुजिष्य- (यदनु √'धुज् > धुजिष्टि- > 'धुजि-
ष्य'- इति क्लृप्तमानम्)। एस्थि अपि यत् पारङ्मु
तदनु सात चाऽन्याय्यद्वैस्वर्यद्वयितमपि मृको मुपा
प्रामाण्य प्रापयत् तच्चाद्रियेत]।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^h) मुपा उत्तरादिस्वर° शोधार्हं द्र। अलक्षणत्वाच्च
श्रुत्यन्तरसकेतविरोधाच्च (तु नाप् पामे)।

ⁱ) 'अभेध्यान्' इति शोधसापेक्ष मुपा। 'हविर-
द्धान्' इति शौ (४, ३७, ८) पामे।

^j) उस किबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^k) सदिव सस्करणान्तरापेक्षो मुपा।

अभ्य(भि/अ)ञ्च् अभ्य(भि-अ)ञ्च्-भ्यञ्च पै६, २, ५ अभ्य(भि/अ)ञ्च्, ॥अभ्यङ्क्ते॥ तै २, ५, १, ७, ६, १, १, ५, काठ २३, १, ॥अभ्यङ्क्ते॥ तै ६, १, १, ५, मै ३, ६, २, काठ २२, १३, क ३५, ७, ॥अभ्यनक्ति॥ तै ५, २, ८, ६, काठ २०, ७, २३, १, २५, ८, क ३१, ९, ३५, ७, ४०, १, ॥अभ्यनक्ति॥ तै २, ५, ११, ३, ५, २, ८, ६, १अभ्य- नक्ति लि ४, १०, १, १अभ्य- जते ऋ ९, ८६, ४३, कौ १, ५६४, २, ९६४, जै १, ५७, ११, ४, २०, ८, शौ १८, ३, १८ अभ्य(भि-अ)क्त, क्ता-क्त मै ४, ९, १९, -क्ता शौ १०, १, २५, पै १६, ३७, ५, -क्ता लि ४, ५, ३० ^० [०क्त-अन्, सु>स्व ^०] अभ्य(भि-अ)ज्जन्-ज्जन् पै ७, १५, ८, -नम् ऋ ८, ३, २४, ७८, २, १०, ८५, ७, ॥तै २, ५, १, ६, ३, १, २, शौ ६, १२४, ३, १४, १, ६, पै १६, १११, १२१, -नस्य पै ४, १०, ८ [०न-आज्जन ^०] ०अभ्य(भि-अ)ज्जान-ज्जान न ऋ २, ८, ४, ॥मै ३, ६, ६ ॥अभ्य(भि-अ)ति/चर्, अभ्यतिक्ष-	रन्ति मै ४, ४, ४ ^१ ॥अभ्य(भि-अ)ति/मुच्, अभ्यति- मुच्यते काठ ३०, ७ ॥अभ्य(भि-अ)ति/रिच्, अभ्यति- रिच्यते तै ७, १, ५, ६, मै १, ११, ९, २, २, १३, ४, ७, ६, काठ १४, १०, २६, ४, २८, ९, ३४, ४, क ४१, २, ४४, ९, अभ्यतिरिच्यन्ते मै ४, ७, ४ ॥अभ्य(भि-अ)ति/ष(<स)ञ्ज्, अभ्य- अभ्यतिषजति काठ १२, ५ अभ्य(भि-अ)ति/सृज्, अभ्यतिसृ- जाम शौ १०, ५, १५-२१, १६, १, ५, ॥अभ्यत्यसृजन्त काठ २४, ७, क ३७, ८ ॥अभ्य(भि-अ)त्यु(ति/१ऊ)ह्, अभ्य- त्युहति मै २, ३, ७, अभ्यत्युहत् काठ १२, ५ अभ्य(भि-अ)ध्व-ध्वे शौ ४, २८, २, पै ४, ३७, २ अभ्य(भि-अ)नु/दिश्, अभ्यनुदेष्टु पै ५, ११, ५, ९ ॥अभ्य(भि-अ)नु/चच्, अभ्यनुवाच तै ५, ६, ६, ३, काठ २८, ४, क ४४, ४ अभ्यनुच्यते तै ७, १, ५, ५ अभ्य(भि-अ)प/कम्, अभ्यपक्रमी. शौ १२, २, १८ अभ्यपा(प/अ)न्	अभ्य(भि-अ)पान-नम् पै ८, ९, ७. अभ्यपे(भि-अप/ड), अभ्यपेहि शौ ७, ९, ३, १ १अभ्यप्रयुज् पै २, ६५, ३ अभ्य(भि/अ)म्, अभ्यमीति ^६ मा २२, ५, का २४, १, ५, तै ७, ४, १५, १, मै ३, १२, १, काठ ४४, ४, १अभ्यमीषि ऋ १०, ८६, ८, शौ २०, १२६, ८, अभि अमन्ति क ७, २५, २ ^७ , अभ्यमन्त ऋ १, १८९, ३, मै ४, १४, ३ अभ्य(भि/अ)य् ॥अभ्य(भि-अ)य्य काठ १३, ८ अभ्य(भि/*अ)र्ष *अभ्य(भि-अ)र्ष- अभ्यर्ष-युज्वन् ^१ -ज्वा क ६, ५०, ५ ॥अभ्य(भि-अ)र्ष-र्ष-र्ष-तै २, ३, ७, १, मै २, ५, ४, ३, ३, ६, ६, ८, ३, काठ १०, ११, १३, ३ १अभ्यर्षवम् ^२ पै १, २६, ५ १अभ्य(भि/अ)र्ष, अभ्यर्षति ऋ ९, ६६, २२, अभ्यर्षन्ति ऋ ९, ६२, ३, ६३, ६, ८५, ७, कौ २, १८२, जै ३, १७, ३, अभ्यर्षसि क ९, ६४, ८, कौ २, ३०९, जै ३, २५, ५, अभ्यर्ष ऋ ९, ८५, ४, ८ १अभ्य(भि-अ)र्षत्-र्षन्त ऋ ९,
---	--	--

^१ कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^२ मुपा स्वर-श्रेष द्र ।

^३ गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^४ गम-ज्ञानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

क्रियाफलस्य कर्त्राऽऽ-मगामित्वेनैव सुसगतत्वात्तथा न परयन्त अभि पृथक् अव्य इतीव क्रिप चान्तर्भावित-
ण्यर्थमिति कृत्वा व्याचक्षाण स चिन्त्य ।

^५ प्रास समासान्त अच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ५, ४, ८५, ६, १, १६३) ।

^६ अकिचित्-कर सस्कारान्तरापेक्ष पा ।

^७ उ अभि/मी इत्यस्य रु-इति । तच् चिन्त्यं भवति ।

^८ 'अभि' इति स्वाप् अव्य इतीव कृत्वा यत् सा 'मूर्तास' इत्येतत्-ममानाविकरणतया निनीषति, तदप्रमाणम् ।

^१ उस इवनिबन्त-कृत-प्रस्व । अत्र नाउ एव पूष इत्यैकदेशिकं मतम् (तु MVG २४७) अप्रुष्टमिव द्र ।

^२ गस उप असुच् प्र कृत-प्रस्व च [पा ६, १, १६३, २, १३९, वैतु भा अकारान्तस्य प्राति प्र१ इत्यभिवादुक] । वा क्वि भवति ।

^३ शोध-सापेक्ष मुपा चिन्त्य [तु 'अध्युद्धता' इति शौ (१, २४, ४) पाभे] ।

^४ गस ज्ञानजन्त-कृत-प्रस्व [पा ६, १, १८६, २, १३९ (तु वे सा, वैतु PW. प्रभु अगति मन्यमाना)] ।

१६, ६४, ६२, १९४, १०६, १३
 कौ १, ४८९४, जै १, ५१, ३४,
 ३, ५, ५, १२, ७
 अभ्य(भि-अ)व/अर्ह, अभि अर्हत्^a पै
 १४, ४, २
 †अभ्य(भि-अ)व, अभि आवीत्
 ऋ ९, ९७, ३९, कौ २, ७०९,
 जै ३, ५८, ६
 †अभ्य(भि-अ)व/कन्द, अभ्यव-
 कन्दति काठ २५, ७, क ३९, ५
 अभ्य(भि-अ)व/२क्षि, अभि अत्र
 श्लेषि ऋ ७, १८, २^b
 अभ्य(भि-अ)व/चक्ष
 अभ्यव-चक्षण- -णौ पै १२, ३, ४
 †अभ्य(भि-अ)व/चर्, अभ्यवच-
 रति काठ ३६, १४
 अभ्यव-चारम् अत्र >न्व^c
 अभ्यव-चारु- अत्र^d
 अभ्य(भि-अ)व/तन्, अभ्यवतनोमि
 शौ ८, ८, २४
 †अभ्य(भि-अ)व/दह, अभ्यवदहेत्
 मै १, ६, ६.
 अभ्य(भि-अ)व/निज्, अभ्यवनिक्षि
 शौ १०, ५, १५-२१, १६, १,
 ४, पै १६, १२९, १-१०
 †अभ्य(भि-अ)व/नी, अभ्यवनयेत्

काठ ३५, १६, क ४८, १४
 अभ्य(भि-अ)व/पश्, अभ्यवप-
 श्यमि, अभ्यवपश्य पै ८, २०, ७
 अभ्यवर-कुशिक^e
 †अभ्य(भि-अ)व/रुह, अभ्यवरो-
 हति मै १, ११, ८^f, ४, ४, ६^f,
 काठ १४, ८
 अभ्यव रोहत्- -हन् मै ४, ४, ६
 अभ्य(भि-अ)व/सृज्, †अभ्यवस्-
 जन्ति काठ २१, ४, ९, क ३१,
 १९, अभ्यवसृजामि शौ १६,
 १, ६
 अभ्य(भि-अ)व/स्ना
 अभ्यव-स्नात- -तेन पै ९, २२, १८
 अभ्य(भि-अ)व/ह, †अभ्यवहरति
 मै ४, ४, ६^g
 अभ्य(भि-अ)व-हियमाण^d- -णः मा
 ८, ५९, का ९, ७, ७
 †अभ्यवे(भि-अ)व/इ, अभ्यवैति मै
 ३, ६, २, ७, ८, ४, अभ्यवयन्ति मै
 १, १०, १३^h, मै ४, ८, ५^f, अभ्य-
 वयन्ति मै ४, ८, ५^f, काठ २९,
 ३, क ४५, ४, अभ्यवैत् काठ
 ८, १०, क ७, ६, अभ्यवायन्
 तै २, ६, ३, २, काठ २४, ७,
 क ३७, ८, अभ्यवेयात् मै ३,

८, ४ अभ्यवेयु^h मै ४, ८, ५^h,
 काठ २९, ३^h, क ४५, ४^h
 अभ्यवा(व-अ)यन्- -नम् मै ३, ८,
 १०
 अभ्यवे(व-इ)त्य^f तै १, ५, ४, ४
 अभ्यवे(व-इ)त्य^f- -त्यम् तै ३, १,
 ९, ६
 अभ्य(भि-अ)व/श, अभ्यश्नुते,
 अभ्यश्नुते तै ७, १, १,
 २^h, †अभि अभ्योति ऋ ३,
 ११, ७, कौ २, ९०७, जै
 ४, १५, ३ अभ्यश्नवातै शौ
 १२, ३, ३४, अभ्यश्नुवातै पै
 १, ७०, १ अभ्यश्नवाव ऋ १,
 १७९, ३
 अभ्यानशे पै ३, २, ५^h, अभि-
 आनशु ऋ २, २४, ६,
 अभ्यानशम् ऋ १०, ३१, ३,
 अभि अश्या. ऋ ४, ५, ७,
 †अभि***अश्याम् ऋ १, १५४,
 ५, १६६, १४, ६, १३, ६, मै ४,
 १२, १, अभ्यश्याम् ऋ ७, ९३,
 ८, अभि आष्ट तै १, ३, १४,
 ६^h, काठ १०, १३^h, अभि
 आष्ट शौ ४, १, ५^h, पै ५,
 २, ४^h

^a) 'अति' 'अरुहत्' इति शौ (१९, ४९, २) पाभे ।

^b) विमर्शसह स्थ द्र [=जनिभी राजेव शुभिस्त्वम्
 (अस्माकं स्तुतीरिव) विदुर् अभ्यवक्षेपि (=दिव अवेत्याऽस्मद-
 भिसुखीभूयेहैव निवससि), तु वै 'अभ्युपगच्छसि' इति, वैतु
 सा (मुपा १) अभि/अव् > 'अभि' 'अव' (=लोडि मपु १)
 इतीव पृथक् कुर्वाण, ORN सा कल्पं कर्माश्रुतेरवगणयन्
 समानमच्चोदक्षमपि सद् असत्-कल्पान्तरत्रयमपरमुप-
 दर्शकश्च ऋ १, ७१, १०, ७, ६४, २ इत्यत्रन्यन्यायमनु-
 सिषीर्षुरपि संस्तमन्यायमिवाऽऽभासुकश्च 'धु-' इति
 दिनपर्यायीकृत्य अव > उप इति पा परिवर्तकश्च ।

^c) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^d) उप कर्मणि शानच् प्र । शेषं नापूटि द्र ।

^e) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व. (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) सस्व नापूटि दिशा द्र । उप ल्यप् प्र ।

^g) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, १, १०९, ६, २, १३९) ।

^h) न्यानशे इति (शौ ३, ७, ६) पाभे ।

¹) एकतरत्र तु अनुपदमेव याज्यात्वेन श्रूयमाण
 'बुध्नाद् यो अग्रमभ्यति' इति यदनु यनि ✓ १अश्
 इत्यस्य योगेन कर्माकाङ्क्षापूर्तपरिहार्यत्वेनौचित्यदर्शनाद्
 'अभि' इति तद्युक्तं ग इत्येव साधु द्र [वैतु भा सा
 K च 'अभि' इति कप्र 'अग्रम्' इत्येतदन्वित इति] ।

²) नापूटिदि भा प्रभृ समानपक्षत्वेन 'अभि'
 कप्र इत्यातिष्ठमान SIM उपेक्ष्य ।

³) आख्याते रेफोपजन प्रामाणिक. द्र [तु मूको
 पपा च, वैतु सा, WVR, शाखान्तरीय पाभे च
 (=नापू रू)] । अभेर्गतिर्वै एपूटि एव प्रमाण स्यात् ।
 आलोच्यश्रुत्यभेदात् (वैतु सा W चासौ कप्र इति) ।

⁴) नापू स्थ आलोच्यविषयस्य साम्य द्र ।

अभ्या(भि-आ)/पृ, अभि (*आपप्रिय)^a
ऋ ३, ३०, ११

॥ अभ्या(भि-आ)/प्लु

अभ्या-प्लवमान- -नात् काठ ७,

६, क ५, ५

१अ भ्याम्^b पै १, ७६, ३

अभ्या(भि-आ)/१यम्, ॥ अभ्याय-
च्छति मै २, १, ८, काठ १०, ११,
२१, १, ॥ अभ्यायच्छन्ति मै २,
१, ८ काठ १०, ११ ॥ अभ्या-
यच्छन् मै ४, ६, ८.

अभि आयमन्^c कौ १, १२८,

जै १, १४, ४, अभि आयमन्

ऋ ८, ९०, ३१

अभ्या(भि-आ)यसेन्य^d -न्या ऋ

१, ३४, १

॥ अभ्या-यत्य^e मै ३, ८, ३, ४,

२, १२

अभ्या(भि-आ)/या, अभि आ-

याहि ऋ ५, ५१, ५^f, अभि^g

(आयाहि) ऋ ५, ५१, ६, ७

॥ अभ्या(भि-आ)/यु, अभ्यायुवते मे

४, ५, ६

अभ्यायुक- १अमी द्र

अभ्यारम् अभ्यु(भि/कृ) द्र

॥ अभ्या(भि-आ)/रुध्, अभ्यारुणत्
काठ २३, १०, क ३७, १

॥ अभ्या (भि-आ) /रुह > रोहि,

अभ्यारोहति तै २, ५, ५, ६,

अभ्यारोहति तै २, ५, ५, ५,

५, ६, ६, ४^h, ८, ३ⁱ, ६, २, ३, ३

मै १, ९, ८, ३, २, ९, ४, ६, ६, १,

६ ८, १०, ४, ३, १, ४, ९, १०,

काठ ९, १५, २३, ३, शौ ३,

२९, ३^j, अभि आरोहति

तै १, ५, ९, ५, अभि^k आरो-

हति मै १, ९, ८, काठ ९, १५,

अभ्यारोहन्ति तै ७, २, १, १,

३, ५, २, ३, ७, ३, ४, ९, २,

३, १०, ३, ४, १, २^l, ५, ३,

५, ४, २^m, ३, ५, १

अभ्यारोक्ष्यति मै ३, ४, ६

अभ्यारोहयति काठ २४, ६

२६, ४, २७, ६, क ३७, ७,

४१, २, ४२, ६

अभ्या-रुहⁿ त ७, ४, ४, १

अभ्या-रुढ^o - ढ तै १, ५, ९,

५ २, ५, ५, ६, ७, ४, ५, १

[^oढ-अन्^o]

अभ्या-रोह- अन्^o

अभ्या-रोहत्^p -हन् मै ४, ४,

४, -हन्त तै ७, ५, १, ६,

काठ ३३, ७^q, ८, शौ ४, १४,

६०^r, -हन्तम् काठ २४, ६

अभ्या-रोहु(क>)का^s -का मै ३,

८, ७, १०

अभ्या(भि-आ)/वह्

अभ्या-वोदृ- -डा पै ८, ११, २

अभ्या(भि-आ)/वृत् > वर्ति, अभ्या-

वर्तते, अभ्यावर्तते मै ३, २, १^t,

अभ्यावर्ते शौ १०, ५, ३८-४१,

अभ्यावर्तस्व तै ४, २, ७, १, मै

२, ७, १४, काठ १६, १४, क

२५, ५, शौ ७, ११०, १, ११, १,

२२, पै १५, २, ६, १६, ९०, ९,

अभि^u आवर्तस्व^k तै ४, २, १,

२, मै १, ७, १, अभ्यावर्तन्वम्

तै ५, ७, ४, ४, ॥ अभ्यावर्तन्त

मै ३, २, ४

अभि^u आ(आ-अ)वर्त्त ऋ ७,

५९, ४

अभ्याववृत्स्व तै ४, २, ५, ६^v,

मै २, ७, १२, काठ १६,

१२, क २५, ३, शौ ३,

१७, ९

^a) 'न. (=अस्मान्) इषश्च वाजाश्चाभ्यापप्रिय' इति
स्वारसिक वा. अनभिरोचयन् 'अस्माक समीके त्वम्
इष (=तिष्ठासु ?) सन् वाजान् (=अश्वान् ?) अभिप्रेरय'
इत्येवमप्रसिद्धं चाऽसमर्थं च वा ब्रुवाण सा चिन्त्य ।

^b) त्रुटितमध्यशरीर पद भवति ।

^c) बाह्वचस्य पाभे कृते तु नाड ह ।

^d) गस उप एन्य. प्र सकारोपजन कृत-प्रस्व
च (तु पाठ ३, ९८, ६, २, १३९) ।

^e) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) तिसृष्वप्युक्तु गायत्रीमानादतिरिच्यमाने 'अभि. प्रय.'
इति पदे मन्त्रगतार्थस्यानुवादकतया च तत्परिणतार्थ-
तया च देवताप्रेरणात्मकेऽर्थे पर्यवस्यत. । अत 'अभ्या-
याहि' 'अभ्यागच्छतम्' इत्याद्याकारकोऽन्वयो द्र । सप्त-
म्यामृचि 'प्रय' इति कर्मपद कर्तृविशेषणतया नियुजानो
'यन्ति' इति क्रियया चाऽभेयौगं पश्यन् सा नितरासुपेक्ष्य ।

^g) सस्व कृते तु टि अभिनिष्पण- ।

^h) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

ⁱ) 'नाकम् (=दिवम्) अभ्यारोहेम ततश्च मुकुतलोक-
भूत स्वरं गच्छेम' वा द्र (तु एप् मन्त्रो यत्र दिवो नाकस्य
पृष्ठात् [=पृष्ठ प्राप्य] स्वर्गमन साक्षाच्छावितं भवति,
वैतु सा 'स्वर' इत्यस्य 'नाकम्' इत्यनेन सामाना-
धिकरण्य दर्शक, PW प्रभृ च अभि कप्र इति
कृत्वा 'नाकम्' इत्यनेनैवमभिसम्बन्धुका) ।

^j) गस उकजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९) ।

^k) अभि कप्र अभिलक्ष्यार्थ इति यथा सा
आह, तत्र । तथा सत्य आभिमुख्यविशिष्टाऽवर्तन-
स्याऽऽसनविषयत्वे घटकतया सहश्रुतिमत 'अभ्या-
वर्तिन्' इत्यस्य वि वैयर्थ्याऽऽपत्तेरिति यावत् ।

^l) पपा स्वरसधौ शाखाभेदो भवति [तु टि २अभि
(मा १२, ७०)] ।

॥अभ्यावर्तयन्ति॥ मै ३, २, ५,
काठ ८, ५, क ७, १, अभ्या-
वर्तये^१ पै १६, १३२, २
अभ्या-वर्तिन्^२ - -०तिन् मा १२,
७ का १३, १, ८, तै ४, २,
१, २ मै १, ७, १, २, ७, ८,
काठ १६, ८, १२, ११, २२,
१२, क ३१, १, पै १, ४१, १,
-तिने ऋ ६, २७, ५, -तीं ऋ
६, २७, ८
अभ्या-वृत्त^३ - -त्त मा ८, ५८, का
९, ७, ७, काठ ३४, १६
॥अभ्या-वृत्त^४ तै ६, २, ५, ५, काठ
८, ४, २३, ५, क ६, २
॥अभ्या(भि-आ)/शंस, अभ्याशसेत
काठ ११, २
अभ्या(भि-आ)/सृ
अभ्या-सरि(न>)णी- -णी काठ
२५, ५
॥अभ्या(भि-आ)/स्था>तिष्ठ,
अभ्यातिष्ठति मै १, ११, ७,
४, ४, ५, काठ ८, ८, १४, ७,
२३, ९, क ७, २, ३६, ६
॥अभ्या(भि-आ)/ह्वे, अभ्याह्वयते
तै ३, २, ९, १, ४, ७
॥अभ्यु(भि-उ)च, अभ्युच्यति मै १,
८, ९, अभि उच्यति तै २,
२, २, ५^५

॥अभ्यु(भि-उद्)>त्/क्रम, अभ्यु-
क्कामति काठ ६, ४, ८, ७, क
४, ३, ७, ४, अभ्युदक्कामन्
काठ ८, ७, क ७, ४^६
अभ्युत्था(भि-उद्/स्था)>तिष्ठ,
अभ्युत्तिष्ठति काठ ३४, ९, अभ्यु
दतिष्ठत् शौ १५, ८, २, अभ्यु-
दतिष्ठन् काठ ३४, ९॥
अभ्यु(भि-उद्)>त्/सद् > सीद,
सादि, अभ्युसीदति मै १, ७,
२, ३^७
*अभ्युत्-सादया^८-
*अभ्युत्सादया/कृ, अभ्यु-
त्सादयामक मै १, ६, ५
॥अभ्यु(भि-उद्)>त्/सृज्, अभ्यु-
स्मर्जते तै ६, २, ९, १
अभ्युसृजति काठ २०, ३,
क ३१, ५^९
अभ्युदि(भि-उद्/इ), ॥अभ्युदेति मै
१, ८, ९, २, २, १३ ४, १, ९,
अभ्युदिहि शौ ३, २०, १०, १७,
१, ६, ७, ॥अभ्युदैत् मै २, ५,
३, ॥अभ्युदियात् मै १, ८, ७,
९, २, २, १३, ॥अभ्युदियात्
मै ३, ६, ९, काठ २३, २,
क ३५, ८
अभ्यु(भि-उ)दित- अन्^{१०}, सूर्य^{१०}
अभ्युदे(भि-उद्-आ/इ), ॥अभ्युदैति

म ३, ९, १
अभ्युदे(दा-इ)त्य^{११} शौ १५, ११, २;
१२, २
अभ्यु(भि-उ)द्/वस् > वासि,
अभ्युदवीवस मै १, ८, ४
॥अभ्युद्(भि-उद्/ह), अभ्युद्दरन्ति
मै १, ८, ८, अभ्युद्वरेयु तै २,
२, ४, ६, अभ्युद्वरेयु मै १, ८, ८
अभ्यु(भि-उ)द्/उद्, अभि उन्त्त
ऋ ५, ४२, ३
अभ्यु(भि-उ)त्स^{१२}-
*अभ्युत्सि(न>)नी^{१३} - -नी पै
१२, ३, ५
॥अभ्यु(भि-उ)न्दत्^{१४} - -न्दत्^{१४} क
९, ६१, ४, कौ २, १३७, जै ३,
१३, १३
॥अभ्यु(भि-उ)प/क्रम, अभ्युपका-
मति मै ३, ९, ७
॥अभ्यु(भि-उ)प/धाव्, अभ्युपधा-
वेम मै १, ७, २, काठ ८, १५,
क ८, ३
॥अभ्युपा(भि-उप-आ)/कृ, अभ्युपा-
कुर्यात्, अभ्युपाकुर्यात् मै ४, ८, ८
अभ्युपा(भि-उप-अ)व/ह्वे, अभ्युपा-
वहरामि मा १०, २५
॥अभ्युपा(भि-उप-आ)वृत्, अभ्युपा-
वर्तते मै १, ४, ७, अभ्युपावर्ते-
महि मै १, ७, २

^१) 'स्वमभ्यावर्तये' इति मौलिकस्य सकारस्य च्युत-
स्य सत पुन पा शोध इ ।

^२) गस णिन्यन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^३) कर्मणि क्तेऽन्तरगति-स्वर (पा ६, -, ४९) ।

^४) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^५) गस ण्यन्तात् स्त्रिया भावे श. प्र उस [पा ३, ३,
१०७ ('णे' शश्र' इत्यमिनव शिष्येतेत्यभिसंधि) तु
नाउ टि] । कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^६) गस उसं [नापू समाननिष्पत्तिकस्य शब्दजातस्य
परिग्रहार्थमभिनवगतिसंज्ञाविधानार्थं च 'अभ्युत्सादया-
दयश्च द्वितीयान्ता विभक्तेरलुक् च' इति 'ते प्राग्
धातोः' (पा १, ४, ८०) इत्यत प्रागनुशिष्यमित्यभि-

संधि] । किमिति प्रागभिमत निपातनम् (पा ३, १, ४२)
नोक्तमिति । यनि लक्षणसम्भवादिति । एत्थि
अपि 'आम्' इत्यस्य कृञ्नुप्रयोगस्य चैव लिटो-
ऽन्यत्र उस स्यादित्येव किमिति नोक्तं भवतीति ।
लाघवात् यनि एव मौस्थि नेदीय इव
स्पर्शक स्यादिति दिङ्मात्रम् (तु टि /गम्
>गमि >*गमया /कृ) ।

^७) कर्तरि स प्र (तु पाउ ३, ६९) ।

^८) मत्वर्थीय. इनि प्र । ततश्च स्त्री ङीप् (पा ५, २,
११५, ४, १, ६) । एवं सति विगतसदेह स्थल स्यात् ।

^९) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^{१०}) विभक्तिरुदात्ता (पा ६, १, १७३) ।

† अभ्युपे(भि-उप/इ), अभि उप-
यन्ति ऋ ६, २८, ४, काठ १३,
१६, शौ ४, २१, ४^a

अभ्युप्य अभि/वप् द्र

¶ अभ्यु(भि/उ)ष्

अभ्युषस्(>)^b काठ २६, १,
क ४०, ४

अभ्युह- अभि/वह द्र

अभ्यु(भि/ऊ)र्णु, अभ्युर्णुते शौ १४,
१, २, ७^c, अभ्युर्णोति ऋ ८, ७९,
२, अभि ऊणामि शौ १८, २,
५२, † अभि ऊर्णुहि ऋ १०,
१८, ११, शौ १८, २, ५०,
५१, ३, ५०, ४, ६६

अभ्युर्णो(न>)ना^d-ना ऋ ५,
४१, १९

¶ अभ्यु(भि/१ऊ)ह^e, अभ्युहति तै
५, २, ३, ७^f, मै ३, ४, ५^g, ७, ४,
४, १, ९, कठ २२, २^h, ३१,
७, क ४७, ७, अभ्युहति मै ३,

७, ४ⁱ, काठ २०, १, क ३१,
३, अभ्युहताम् काठ ३६, १०

अभ्यु(भि/ऋ>/*ऋ), अभ्युर्ति
तै २, ३, १४, ६, पै ५, २, ८

† अभि ऋणोति ऋ १, ३५, ९,
मा ३४, २५, का ३३, १, १९,
अभ्युणो पै १३, १, १५

अभ्युः ऋ ३, १, ४

† अभ्यारम्^f ऋ ८, ७९, ११, खि
२, १३, १, कौ २, ९५३

¶ अभ्यु(भि-२ऋ)ति-

√ अभ्युतीय, अभ्यार्तीयत काठ
१०, ११

अभ्यु(भि/ऋ)ञ्ज, अभि ऋज्यते
ऋ १, १४०, २

अभ्ये(भि आ/इ), अभ्यैति खि ३,
२१, १, मा १७, ४७^g, का १८,
४, १५, ¶ काठ २४, ६, २८,
४^b, ३२, २, ¶ क ३७, ७, ४४,
४, पै ३, ५, ६, अभि ऐति

शौ ३, २, ६, अभ्यैमि शौ ६,
११८, ३, पै १६, ५०, ५,
अभ्यैहि शौ ८, २, २, पै १६,
३, २, अभि एहि पै २,
२३, १

¶ अभ्योपदधाति¹ काठ २०, ७, क
३१, ९

अभ्य- √*अप्>२अप्- द्र

अ-भ्रातृ¹- -तर ऋ ४, ५, ५, शौ १,
१७, १, -ता ऋ १, १२४, ७

१अ-भ्रातृव्य, व्या¹- -व्य ऋ ८, २१,
१३, कौ १, ३९९, २, ७३९, जै
१, ४५, १, शौ २०, ११४, १,
-¶ व्या काठ २१, २, क ३१, १७

¶ २अ-भ्रातृव्य^k- -व्य तै २, ४, २,
४, मै १, २, १०

*अ-भ्रातृहन्-

अभ्रातृष्ठी¹- -ष्ठीम् शौ १४, १,
६२

अभि^m- -भि मा ११, १०, का १२,

^a) वेतु सा अभि कप्र इति कृत्वाऽपार्थम् उप+√इ
इत्यस्य दुष्प्रवर्त्तसाकाङ्क्षमुत्पादुः ।

^b) गस कसुञ्जन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^c) 'अभिधित्वे' इति ऋ (१०, ८५, ३०) पामे ।

^d) गस शाञ्जन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^e) रू द्विविध रवर भ्रूयते । यदा गत्यशे स्वरो
निहतश्च तिङ् भवति, तदा 'उदात्त-' (पा ८, २, ४) इति
स्वरितो भवति । यदा चाऽनिहतत्वात् तिङो गत्यशे
निघात (पा ८, १, ७१), तदा त्वनुदात्तयण उत्तर
स्वरस्तदवस्थ एव भवतीति ।

^f) गस णमुलन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।
यत्तु आर- इत्यनेन विभक्त्यर्थ इवाऽव्ययीभाव इती-
वाऽभिप्रेत PW MW च, तन्मन्दम् । तथा
सत्यनुदात्तस्य (पा ६, १, २२३) दुवारित्वप्रसङ्गात् ।

^g) 'अभि. आ. पुति' इति पपा चिन्त्य । यद्योगीयनि-
घाताऽभाववति तिङि गतिद्वन्द्वनिघातस्य न्याय्यत्वात्
(पा ८, १, ७१)। 'अभि' इति 'न' इत्येतदन्वित कप्र.
अप्यभ्युपगतश्चेत् स्यात्तदाय् 'आ' इत्यस्याऽन्वयान्तरा-
भावादवश्य तेन निघातेन भाव्यम् (तु पपा शौ ३, २, ६)।

^h) 'अभ्येति' इति मुपा सु-शोध द्र (तु सटि

क ४४, ४) ।

¹) यनि रूपमवास्तविक सभाव्यते । काठ च क
च पा सस्करणान्तरसापेक्षतयोपलम्भात् । तथाहि । काठ
सस्कर्तुं यस्थ टि 'कर्मण्यभ्योप०' इति 'कर्मण्य-
त्वाप०' इति च क मूको पा इत्युक्तं भवति । तेनैतत्
सभाव्यते यदत्र मूलतः 'कर्मण्यत्वायोप०' इत्येव सतः
पा उभयत्र वैकृतमुक्तचर समजनीति । क मूको पा
यत् सस्कर्त्रा न प्रादर्शि, काठ पा एव च तत्रत्य टि.
आयनवलोक्यता स्वकीये सस्करणे सन्यवेशि, तद्
रुचिरेतर भवतीति दिक् ।

²) बस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

³) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

⁴) सस्व नापू द्र । स्त्रिया ङीप् प्र, हन उपधालोपश्च
(पा ४, १, ४, ६, ४, ९८) ।

^m) व्यु²। (√*वृ>) *घ्रा- > घ्रास्+*अभि- (कर्तरि
वा करणे वा <√*भृ) कस्यचित् पृथिव्यादे पदार्थस्य
शरीर आत्मान प्रवेश्य तदीयस्य प्रच्छिद्यमानस्याशस्य
भर्त्रा भरणसाधनभूता वेति कृत्वा खनित्रकविशेषसज्ञा
[*घ्राभि- (उस. कृत्-प्रस्व) > *हभि- > *अभि-
> यनि (तु पजा. (ह्) रम्भि-, हि खुपि- इति

१, १०, तै १, ३, १, १, ४, १, १, ३, ५, १, १, ४, ६, २, १०, १, १, मै १, २, १०, २, ७, १, ३, १, २, ८, ८, १, ४, ९, १, काठ १६, १, -अभि शौ १०, ४, १४, पै ५, ९, २, १६, १६, ४, -अभि मा ११, ११, का १२, १, ११, तै ४, १, १, ४, ५, १, १, ४, ६, २, १०, १, मै २, ७, १, १, ३, १, २, ४, १, काठ १६, १, १९, १९, १, २५, ९, १०, २६, ५, १, क २९, ८, ४०, २, ३, ४१, ३ [अभि-अन्°] १अभिया° पै ९, ३, ३ अभि-खा(त>)ता° -०ते शौ ४, ७, ५, ६, पै २, १, ४, ५, ४, २१, २ [ता-अन्°] ✓अभि, १अभिय-, २अभिय- ✓*अप्>२अप्>अप्-द्र १अभ्व°-भव. क १, ३९, ८, -भवम् क १, २४, ६, ९२, ५, १४०, ५, १६८, ९, १६९, ३, २, ४,	५, ३३, १०, ४, ५१, ९, ५, ४९, ५, ६, ४, ३, ७१, ५, -भ्वा° क १, ६३, १, -भ्वात् क १, १८५, २-८ मै ४, १४, ७° २अभ्व°-भवम् शौ ४, १७, ५, ७, २४, १, १३, ६, ४, पै ५, २३, ७ ✓१अम्, अमीष्व तै २, ३, ५, १ आमीत् तै २, ३, ५, १ [अभि° सम्°] १अम्°-म क ५, ५६, २, ६, ६१, ८, ९३, १४, मा १८, ४°, का १९, २, ४, तै ४, ७, २, १, मै २, ११, २, काठ १८, ७, क २८, ७, शौ १३, ८, ५, -मम् क १, ६६, ४, -मात् क ५, ५९, २, ८, १२, २४, कौ २, ४६७, जै ३, ३४, २, -माय क ८, २०, ६ -मे क १, ६३, १, ६७, २, ४, १७, ७, ८, ५३, ८, खि ३, ५, ८, -मेन क ४, २२, ३, ९, ९०, ६, -मेभि क	७, ३४, १९, -मि क ८, ७५, १०, तै २, ६, ११, २, मै ४, ११, ६, काठ ७, १७, कौ १, ११, २, ९९८, जै १, २, १ [म-स्तनयत्°] अम-वत्-वत् क १, ५२, ९, ४, ५५, ४, ५, ३४, ९, ५८, १, ८६, ३, ८, ७५, १२, तै २, ६, ११, ३, मै ४, ११, ६, -वत्सु क ६, ६६, ६, -वन्त क १, ३६, २०, ३८, ७, ८, २०, ७, जै ४, ८, ६, -वान् क १, ५२, १०, ४, ४, १, ५, ८७, ५, १०, ११, ७, मा १३, ९, का १४, १, ९, तै १, २, १४, १, मै २, ७, १५, काठ १६, १५, क २५, ६, शौ १८, १, २४ अमवती°-ती क १, १६८, ७ अमवत्-तर°-रेभ्य क १०, ७६, ५ १अमति°-ति. क १, ६४, ९, ७३, २, खि ३, २२, ४, मा ४, २५,
---	--	---

साजायसकेतदिङ्मात्रम्, वैतु भा तै (१, ३, १, १)

✓अभ्र+इन् प्र इति च, २अप्+✓१भ्र+इ प्र इति च]

°) 'अभ्रिया। अस्त्रम्' इति पद-विभागोऽत्र भवतीति कृत्वा तादृशो निर्देश एवेहाऽकारि। तत्-साधुता तावत् परीक्षाणा दिष्टिमानुसरेत्।

°) तुतस उप कर्मणि के पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८)।

°) इह सा 'षाते' इति यत् पठञिव प्रादर्शि, तन् मूर्धन्यकस्योरुच्चारणसाकर्येण व्यामोहितस्य लिपिकृत एव प्रमाद इति संभाव्यते।

°) व्युत्। भावार्थप्राधान्ये सति *१आ-भू- (प्रास वा बस वा)>*१आभूक->*१अभूअ->यनि इत्येवमाद्या- न्योपांत्यवर्णतत्परिणामाः नैप्र द्र (प्रकृतिसवादाथ तु दे १, १२; ३, ३, सा यस्थ, PW प्रभृ)। न. वृत्तोपलब्धि द्र (तु एउटि)।

°) यद् 'अभ्वा.' इति PW GW आहतु, तज (तु ORN)।

°) कर्त्रर्थपरत्वेन नाप् भेदे सति *२आ-भू- (गस) >*२आभूक->*२अभूअ->यनि इत्युदात्तयणोऽनुदात्त-

स्वरितपर्यवसाना नैप्र द्र।

°) अप् प्र उस् (पा ३, ३, ५८)। प्र पित्वाञिघाते धास्व।

°) म इअ+कर्मणि *२म्- (<✓१मा) इति कृत्वा तस नञ्-स्वर इति [पा ६, २, २ तु सा तै (७, ४, २, १)]। एस्थि वा 'भाम-' इत्यस्य वि एवैतद् न 'अम्भ-' इत्येतत्-सकञ् सत् तद्वत् कर्तृपदमिति यद्-भिप्रेत भवति, तन् मन्त्रपदस्वारस्यविधातप्रसङ्गाच्चिन्त्यम्।

°) सा ✓१अम् इत्यतो निष्पत्तिमाह।

°) म(>व) तुष पित्वाञिघाते स्वर पूर्वाऽवस्थ।

°) डीप (पा ४, १, ६) पित्वाञिघाते खरेऽभेद।

°) तरप. पित्वाञिघाते स्वरऽभेद।

°) पाप्र अति प्र (पाउ ४, ६१), तत्-स्वरश्च [वैतु या ६, १२ (मुपा तदुपरि स्क च दु च दे च विकल्पेन तति- इत्यपि उप अभिप्रेतमित्युपकल्पयमाना सु-शोधा द्र) <*अमा-मति- वा <*आत्म-मति- वा, म (मा ४, २५) इअ+मति- (<✓१मा), RJ ३१९ इअ+मति- (बस)]।

का ४, ८, ३, तै १, २, ६, १,
मै १, २, ५, काठ २, ६, क १,
१९, कौ १, ४६४, जै १, ४८,
५, शौ ७, १५, २, पै १६, १४४,
२, -तिम् ३, ३८, ८, ५,
४५, २, ६२, ५, ६९, १, ७,
३८, १, २, ४५, ३ [°ति-हत°]
†१अमत्र^a-त्र ३, ६१, ९, ३,
३६, ४, तै २, ४, १४, २, मै ४,
१२, २, काठ ८, १७, शौ २०,

३५, ९, -त्रम् ४, २३, ६
†२अमत्र^b-त्रम् १०, २९, ७,
शौ २०, ७६, ७, -त्रे ४, ५,
५१, ४, त्रेभि ३, १४, १,
६, ४२, २, कौ २, ७९१
अमत्रिन्^c--०त्रिन् ३६, २४, ९
अममान- सम्^d
*अमस्^d-
अमस्-व(र)>री- -री मै
२, ४, ७, ८

✓१२अम्[†]
✓*३अम् २अमत्र- टि द्र
*१, २अम्- १२अम-अमिन-,अम्भस्,
अम्भृण- टि द्र
१अम्- ✓१अम् द्र
१२अम्-
अमा ३ [१, १०४, १२, ६, ६४,
६], २, ३६, ३, ३८, ६, ६,
२४, १०, ५१, १५, १०, २७,
२, ६३, १६, १२८, ६, १८५,

^a) अत्रन् प्र नित्स्वरश्च (पाठ ३, १०५, पा ६,
१, १९७)। मौस्थि त्व् अम-+*त्र-(<✓/त्रा) इति
कृत्वा बस पूपप्रस्व इतीव सभाव्येत [तु WW १,
१७८, वैतु या ६, २३ (तु दे ४, ३) अमात्रतया
व्यु विकल्पयश्चिन्त्य, 'अविद्यमाना मात्रा यस्य'
इति कृत्वा बम अन्तोदात्तप्रसङ्गात् (पा ६, २, १७२)
इत्यभिसंधे, RJ ३११, २अमत्र- इत्यतोऽपि लिङ्ग-
भेदनिघ्नवृत्तिवैशिष्ट्यमात्रतयाऽपि विकल्पेन निर्बुवाणश्च।

^b) व्यु^१। आ+*मत्र- इति कृत्वा बस (पावा २, २,
२४) पूपप्रस्व स्यात् पूप नैप्र ह्रस्वत्वञ्च। *मत्र-
इति पुन सेचनार्थात् ✓*मद् इत्यतो वा ✓मद्
इत्यतो वा कर्मणि त्रिणि प्र द्र (*मत्रं- इत्यत्र वा
*मत्त्र- इत्यत्र वा नैप्र सयोगादेर् ह्रतो लोप
इत्यभिसंधि)। अथ *४अम-+१अत्र- (<✓/अद्
यद्) इति बस पूपप्रस्व इतीव कृत्वा शकन्वादित्वपर
या ५, १ द्र [=अमाना मानमकुर्वताम् (६अ+कर्तरि
*३म- [✓/१मा) इति कृत्वा तस नञ्-स्वर इत्यभि-
संधि। 'अनिर्मित भवति' इति यदुक्त भवति तत्
एस्थि पर्यायान्तरेण व्याख्यानमात्र स्यान् न वैयाकरणं
प्रदर्शनम् (=अमा अमिन्वन्त सन्तो येऽयुस्तेऽनिर्मितम्
अनि शिष्टमान यथा स्यात् तथैवाऽयु। स्थिरपीताना
सता शरावादिलघुपात्रमानैरतृप्यता घटादिवृहत्पात्रसल्लग्न-
मुखत्वपरजनोक्तिप्रसिद्धेरिति यावत्), वैतु GW मौस्थि
अमात्र- (यद्) इत्येतेन योजयन् नैप्र तत एव निष्पादुक्,
WW १, ५२, ✓*३अम् इत्यतो धारणार्थविशिष्टवृत्ते
प्रसाधुकश्च।

^c) मत्वर्थे इनि प्र तत्स्वरश्च।

^d) असुन् प्र नित्स्वरश्च। नाउ व्यु औपयिको निर्देश द्र।

^e) मत्वर्थे कर्प् प्र उस्, स्त्री. डीप पित्वाभिधाते
स्वरस्तदवस्थ इत्येव सुवच द्र (पावा ५, २, १०९,

पा ४, १, १५)। वचन्ताद् रादेशे गौरवादित्यभिसंधे।

[†]) सदिग्धसत्त्वोऽय धा द्र [तु. यस्था टि आम्-
>✓*१आमि (यत्रैवैतदीयनयाऽभिप्रेयमाणानि रू अपि
द्र), वैतु पावा चु]।

^६) नाउ व्यु औपयिकतयोपकल्यत्वे सिद्धेऽपि स्वरू-
पत सदिग्धनिर्देश प्राप्ति द्र। क सदेह इति।
*अम्- इति स्यात् यनि वेति। कथमिति। 'अमा'
इति रू हि द्वयोरर्थप्रवृत्त्यो स्थानं भवति। सामीप्यसा-
युज्यप्रकारिकैका च गृहामिप्रायिकाऽपरा च। तत प्रथमा
प्रवृत्तिमभिलक्ष्य *सम्->सम् इति क्वि ईत कृत्वा
न द्वि१ इत्युच्यमान यद्)>*हम्->*अम्->अमा
(=तृ१ तु पार 'हमा') इत्युच्येत (यतु सम्<>सम्
इति सानाभ्यप्रकारविवेक)। अथ द्वितीया प्रवृत्तिमादाय
*धर्म- (तु ग्राम-)>*हर्म- (तु हर्म्य-)>*हम्म->*हम्-
(तु जल्प->*जुप्->जुप-, eng home)>यनि >अमा
(=तृ१ क्वि वृत्तेः स्वरप्रक्रम) इ युच्येत। 'अमात्' (यद्)
इत्यपि सदेहविषयतामुपैति। कथमिति। एकं पदमित्येव
विप्रतिपत्त्यन्तरे सत्यपि पपा प्रभृ सवैर्दृष्टत्वाच्च प्रकरणा-
ऽनुसंधानतस्तु 'अमा। आत्' इत्येवं द्वैपद्यस्य सुविभजत्वौ-
चिल्लाच्च। तथाहि। प्रथमे निगमे ऋ (५, ५३, ८) मरुता
सभूय [=यथा न तेषा कश्चनापि परावतोऽवतिष्ठते (तु
तृतीय पाद)] दिवश्चाऽन्तरिक्षाच्च सपद्य आयानमाश-
सित भवति(=सामीप्यजुषा सतामायानाऽऽशसनस्याऽनव-
सरप्राप्तवामिसंधि)। द्वितीयेऽपि स्थ ऋ (९, ९७, ८)
हसाना सभूयैवाऽस्तम् (=सोमगृहम्) इति प्रयाणम् (तत्र प्राप्य
च) साक सोम प्रति प्रवदनं श्रावित भवति (=गृहाद्
गृहगमनस्याऽविस्पष्टतात्पर्यकत्वाभिसंधिश्च निगमस्य
गृहाऽर्थं वाभ्युपगमे सत्युत्तरार्थे 'साकम्' इत्यस्य क्वि
पुष्टिलाघवाऽभिसंधिश्च [वैतु सा १अम् इत्यस्य रू
इत्यसंगतवचनश्चाऽवमतस्वरसंस्कारश्च, PW प्रभृ गपू

२, मा ३, ३२, २६, २४,
का ३, ३, २४, तै २, ५, ३,
६, ४, ७, १४, ३, ६, १, ९,
३॥, मै १, ५, ४, काठ ७, २, १,
१०, ४०, १०, क ५, २, १,
९, शौ ४, १८, ३, ५, ३,
२, ११, ७, १५, १२, ४, ३८,
५३, २०, १२७, ५, पै ५,
४, २, २४, ३, १६, १५४, ५
अमा-जुर्- -जुर् ऋ ८, २१, १५,
१०, ३९, ३, -जू ऋ २, १७, ७
अमा-त्व- -य मा ५, २३, का ५,
६, २, तै १, २, ६, १, ६, १, ९,
३, -तैत्वम् ऋ ७, १५, ३, शौ
२, ७३१

*अमा-मति- १अमति- टि द्र

॥अमा-वस्या- -स्या काठ ७, ५,
१०, ९, १३, १४, १०, ५,
१२, ८, ३९, ८, क ५, ४, ९,
पै १, १०३, ४६, -स्याम् काठ

६, ६, १०, ५, ११, ३, क
४, ५, पै १, १०३, १६, -स्याया
काठ १२, ८, -स्यायाम् काठ
८, १, १०, ९, १४, १०, ५,
३१, १५ ३३, ७, क ६, ६,
अमा-वास्या- -॥स्याया तै ७, ५,
६, १, -स्या ॥तै १, ६, ९, १,
२, ५, ४, १, ३, ४, ९, ६, ५,
१, ४, ॥मै १ ४, १५ ६, ९,
९, ५, ४, ३, ५, शौ ७, ८४, २,
१५, २, १४, १६, ३ -स्याम्
॥तै १, ६, ९, १, २, २, २, २,
१, ५, ४, ५, ३, ६, ४, ३, ६,
४, ॥मै १, ६, १०, २, २, १३ ४,
२, १२, शौ १, १६, १, १५, १७,
१, पै १, १०, ३, -॥स्याया
तै २, ५, ३, ७, ३, ५, १, ३,
मै ४, ३, ५, -॥स्यायाम् तै १,
६, ७, २, २, ३, ५, ३ ५, २, ५,
३, १, २, ४, १, ५, ४, ५,

६, ४, ६, ६, ३, ३, ७, १, ४,
३, ५, ७, १, मै १, ४, ५, ६,
९, २, २, ७, ३, ६, १०,
-स्यायै शौ ७, ८४, ३, -स्ये
शौ ४, ३६, ३, -स्ये तै ३,
५, १, १॥, शौ ७, ८४, १, ४,
॥अमावास्या- -त्वम् तै
२, ५, ३, ७
अमे(मा-२३)ष्ट- -ष्टम् मा १०,
२०, का ११, ६, ६
अमो(मा-७)ष्ट- -तम् मै ४,
५, ७॥, शौ ९, ५, १४, १२, ३,
५१, पै १६, ९८, ४

३अम- -म काठ ३५, १८, क
४८, १६, शौ १४, २, ७१

*४अ-म- २अमत्र- टि द्र

अ-मज्जु- -काय तै ७, ५, १२, २,
काठ ४५, ३

अ-मणि- -णि खि ५, १३, १, शौ
२०, १२८, ६

उभौ निगमौ <३अम-द्र (तु यस्था टि)] ।

^a) उस उप $\sqrt{\text{जु}} > \text{जुर्} + \text{क्विप्}$ प्र । कृत्-प्रस्व
(पा ६, २, १३९) ।

^b) त्यपः (पा ४, २, १०४) पित्त्वान्निघाते स्वरेऽभेद ।

^c) उस उप $\sqrt{\text{श्वस्} + \text{ण्यत्}}$ प्र वृद्धिभावाऽभावौ च
द्र । कृत्-प्रस्व (पा ३, १, १२२, ६, १, १८५, २, १३९) ।

^d) 'प्रजापते' इति विशिष्टः ऋ(१०, १२१, १०) पाभे ।

^e) भावे त्वः प्रत्ययस्तत्-स्वरश्च (पा ५, १, ११९) ।

^f) उस थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^g) उप $\sqrt{\text{वे} + \text{क्त}}$ प्र । सस्व कृते नापृष्टि द्र ।

^h) 'सामन्' > 'साम' इत्यत्र 'सा' इति 'अम' इति
चेत्येव विभजनपुरस्सरम् 'अम' इत्यस्योत्तराऽशस्य शब्दा-
ऽनुकृतिमात्रस्वरूपस्य सतोऽपि तत्तत्प्रकरणार्थ-गत्य-
चमच्चिकारयिषामात्रप्रयोजित तत्र तत्र यनि प्राति-
पु प्र१ इति कृत्वा भाक्ती धृतिरनुमता भवति [तु
वैप २, १२१ (अम- इत्यत्र टि च), वैतु PW
प्रभृ इदमर्थीयम् सना इति निष्प्रमाणमुप-
कल्पयन्त (तु ¹WW २, २३६) 'अमा' 'अमात्' इति
निगमयोस्तदाधारेण सायुज्यगृहप्रकारकोभयार्थयोरुपपत्ति-
दिदर्शयिषवो भवन्तश्चिन्त्या । तद् यथा । यनि याजु-

षयो शौ च स्थ विवाहप्रकरणे पत्न्या 'सा' इत्येत-
द्वाच्य पत्युश्च 'अम' इत्येतद्वाच्य इत्युपचार श्रूयते ।
तन्नाऽय परमतेनोपपद्येत । पुरोवर्तिसनिहिताऽर्थकतयाऽभि-
प्रेयमाणस्य 'अम' इत्युक्तस्याऽपुरोवर्तिपरोक्षाऽर्थकतया
प्रसिद्धस्य (तद्- >) 'सा' इत्युक्तस्य च वैवाहिनोपचारस्या-
ऽसम्भवात् (तु ऐत्रा ३, २३ यत्र पराभिमतस्य 'सा'
इत्येव स्त्रीत्वसामान्यश्रुते पत्न्या विषये कथमप्यभिमतस्य
सतोऽप्युपचारस्य पुस सतो राज्ञो विषये नितरामसगति-
सुस्पष्टा द्र, माशब्दा १४, ४, १, २४ यत्र प्राणस्य सामो-
पचार-श्रुति गपू सामेतिशब्दानुकृतिमात्रानुप्राणितया
विभजनशैल्या विशदय्यते)] । एतावता तावत् यनि प्राति-
नितान्तम् सना न सम्भवतीति नेह प्रतिपाद्यते । किंतिहि । गपू
स्थ एव तादृशस्य व्याख्यानस्य निवर्तनमिष्यते । किमत
इति । 'अमु-' 'अमी-' इत्यादिवत् '३अम-' इत्यस्याऽपि
कस्यचिद् अदसीयपरिवाराद्विज्ञस्य सत ३अ+अस्मदर्थे
*१म- इत्यादिप्रकारिका सामासिकी वृत्ति काम सभाव्येत,
तदुपाश्रयेण च 'अमा' इत्यस्याऽर्थसगतिरपीष्येत । एस्थि
'अमा' इति शब्दरूपमद्याऽपि भूयोविमर्शसह भवतीति ।

¹) सस्व कृते तु टि 'अ-चर्मक-' ।

²) अत्र कौन्तापसामान्यसुलभ वैकृत भवति । तद्

१अमति- ✓१अम द्र

२अ-मति^a -तये ऋ ३, १६, ५, ७, १,

१९, -ति ऋ १०, ३३, २, ३९,

६, शौ १०, २, १०, पै १६, ६०,

२, -तिम् ऋ १, ५३, ४, ३, ८,

२, ५३, १५, ४, ११, ६, ८, १८,

११, १०, [४२, १० ४३, १०,

४४, १०], ७६, ४, मा १७, ५४,

१९, ८४, का १८, ५, ५, २१,

६, ५ तै ४, ३, ४, २, ६, ३,

२, ५, ४, ६, २, मै २, १०, ५,

३, ११, ९, †४, १३, १, १४,

६, काठ १५, १२†, १८, ३, ३८,

३, क २८, ३, शौ ४, १०, ३,

७, ५२, ७†, १२, २, ४८, १९,

३१, ११, ३४, ३ २०, १७,

१०, २१, ४, ८९, १०, ९४,

१०, पै ११, ३, ३, -ती तै ४,

१, ४, ४, ५, १, ५, ९, -†ते

ऋ ५, ३६, ३, ८, ६६, १४,

१०, ४३, ३, शौ २०, १७, ३

[*अमतिर-, *अमती-

✓*अमतीय^b

*अमतीया-, *अमतीया-वृन्-]

नाउ टि द्र

१अमती-वृन्- -वा ऋ ८,

१९, २६

¶अ-मत्त- -त्त काठ १४, ५

१अमत्यु^d -त्यु पै ५, १४, ३

१, २अमत्र-, अमत्रिन्- ✓१अम द्र

अ-मध्यम^e -मास ऋ ५, ५९, ६¶अ-मनुस्^f -नस मै २, ३, २^३,

काठ ११, ६, -नसे तै ७, ५,

१२, २६, -ना काठ १२, २

¶अमनस्-तर- -रा काठ १२, २

अ-मनैस्क^g -स्काय काठ ४५, ३†अ-मन्तु^h -न्तव ऋ १०, १२५, ४,

शौ ४, ३०, ४, -न्तु ऋ १०, २२, ८

अ-मन्त्र- -न्त्रम् खि ३, १०^३, ७अ-मन्दⁱ -न्दान् ऋ १, १२६, १†अ-मन्यमान^j -नान् ऋ १, ३३, ९,

२, १२, १०, शौ २०, ३४, १०

१अ-मन्युता^k -ता. शौ १२,

३, ३१

अममान- ✓१अम द्र

अ-मन्त्रि^l -न्त्रि शौ ८, २, २६, पै

१६, ५, ६

*अमर-

*अमर-वल्लभ- -७भ खि ७, २, २

¶अ-मरुत्वतीय- -यान् काठ २८, ३,

क ४४, ३

अ-मर्त^m -र्त ऋ ५, ३०, ६अ-मर्त्य, त्याⁿ -†०र्त्य ऋ १, ४४, १,

१२९, १०, ५, १८, २, ८, ४,

१८, १०, २१, ४, १४०, ४,

मा १२, १०९, का १३, ७,

८, तै ४, २, ७, २, मै २, ७,

१४, काठ १६, १४, क २५,

५, कौ १, ४०, २, ११३०,

११६९, जै ४, ११, ८, †शौ ११,

२, ३, १३, १, ४४, †पै १६,

१०४, ३, -र्त्य ऋ १, [३०,

१८ ५, ७५, ९], ७८, ३,

१६४ [३०, ३८], १७५, २,

३, [२, ११, २७, ५], ११, २,

२४, २, [७, ८, १९, २४],

४, ९, २, ५, १८, १, ६, ३,

६, ९, ४, ७, १२, ३, १६, ६,

७, १५, १०, ८, १९, २५,

[४८, १२, (४, ५८, ३)], ९,

३, १, ९, ६, २८, ३, ६८, ८,

६९, ५, ८४, २, १०३, ५,

१०८, १२, १०, ८७, २१,

१२२, ३, १४४, १^१, मा २१,

१४, १५, २२, १६†, ३७, १६,

यथा । 'अमणि', अमणिव, अमणिवृ' इत्येव पाभे उपलभ्यन्ते (तु पारङ्ग) ।

^a) व्यु कृते तु टि यस्था 'आम्-' ।

^b) नाउड व्यु औपयिक सकेत द्र ।

^c) व्यु? । *अमती- इति दीर्घान्त उपपदे ✓वृन्+ कर्तरि क्तिप् प्र (पा ३, २, ७६), उस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) इति प्रथम कल्प । ✓*अमतीय > *अमतीया- (पा ३, ३, १०२) इत्युपपदे पूर्ववत् उस कृते सति नैप्र *अमतीया-वृन्- > यनि इत्यन्तोदात्त-प्रयोजिततत्पूर्वलोपाऽऽत्मक परिणाम इति द्वितीय कल्प । अथ पाप्र ✓*अमतीय+वृन् प्र उसं (पा ३, २, ७५) । ततोऽकारयकारयोर्लोपः (यक पा ६, ४, ४८, १, ६६) इति वा । *अमतीया-+वृन् प्र तद्धित उस (पावा ५, २, १०९) इति कृत्वा भवे उस. (पा १, ४, २०) अवर्णलोपे (पा ६, ४, १४८) पूर्ववद् यलोप इति वा ।

*अमतिर-+वृन् प्र (गपू) इत्येव वा कल्पपञ्चतय समूहं द्र । तत्राऽपि द्वितीये कल्प आस्थाविशेषश्चेति दिक् (तु अराती-वृन्, वैतु पपा W. प्रभु च अमति-वृन्- इत्यव-ग्रहमुखा भवन्तो मध्ये दीर्घ नोपपादुका, सा उत्तराऽश वनिप् प्र इति वचनत. पितृ-स्वरत प्रसज्यमान-लक्ष्यविघात प्रति पर्यनुयोज्य इत्यपरो विशेष) ।

^d) 'अ-मत्यु-' इति शोधो विमृश्य ।

^e) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^f) वस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^g) तु टि अ-च्छन्दस्क- ।

^h) सस्व कृते एणुटि द्र । उप मन्यु-+ता- [< ✓तन्+विद् प्र, वैतु PW प्रभु मन्यु-त(>)ता-] ।

ⁱ) सस्व कृते द्विप् टि द्र । उप. ✓मृ+कि. प्र लिङ्वद्भावश्च (पा ३, २, १७१) ।

^j) सं१ एतदिति GW भ्राम ।

का २३, २, ३, ४, २४, ४, ८, ३७, ३, ३, तै ४, १, ११, ४, ५, ७, ९, १, मै १, ६, १, ३, ११, ११, ४, ९, ६, १०, १, ११, ५, १४, १५, १, का २, १४, ७, १२, १९, १४, ३८, १०, ४०, १४, १, क ६, २, १, ६, ६, ६, ३२, ७८, ८२, ७, १, ३, ४९, ४, ५१, १०, ४, २६, ८, शौ ६, २६, ३, ७, ८, १, १, ३, ३, २०, २६, १९, १५, ८, १६, पै ३, १०, ४, ५, २१, ७ १३, १, १४, १६, ७, १०, ८, ४, ३, ७, ७, ६, ९, १, ६९, ७, १, १, ५, ४, १०, १४, १, ८४, ४, १३, ९, ८, २, ११, २, ३७, ४, ३, १०, ९, ४, ८, १, ८, १०२, १७, ५१, १, ४, १, १, ५, ४, १०, १४, १, २, ८, १९, ३, १०, ११, ८, ६, खि ५, ७, ५, १०, मा २२, १५, २८, ३, २७, ३३, ६०, का २४, ४, ७, ३०, १, ३, ३, ४, ३२, ५, ६, तै १, ४, ४६, १, ४, १, ११, ४, ६, २, ६, ५, ५, ४, ३, १, मै २, १३, ५, ४, १०, १, १२, ३, १, १४ १२, १५, १९, १४, १, १, १, १२, ११२, ३४४, ३७४, २, २९९, ७६३, १, १, २, २,	४, ६, १२, ६, ३६, ३, ३९, ५, ३, २८, १५, ४, १९, ५, शौ १८, ४, ४१, १९, ८, ३, २०, ६७, २, १, १३, ३, ४, -त्यस्य ८, ११, ५, १०, ७९, १, १४९, ३, तै १, ६, २, २, -त्या ३, ६१, २, ७, ७३, १, १०, १२७, २, का १७, १८, -०, १, ८, ५, ३१, २६, १७, खि १, १२, ८, -त्या १, १६८, ४, ६, १८, १५, ९, २, ४, मा २१, १७, का २३, २, ६, मे ३, ११, ११, ४, १२, ३, का ८, १६, ३८, १०, शौ ६, ४१, ३, १२, १, २४, पै १३, ४, ४, १२, -०, १, शौ ४, ३७, १२, -त्या ७, ५, ३, -त्ये ७, १, २३, कौ १, ८, ५, १, १, ५, १, १, १, १, १, ३०, २०, -त्ये ८, ६, १८, ७, १०, ६३, १७, ६४, १७, शौ ७, ५, ३, -त्ये ७, ८, १, ११०, ५, -त्ये ८, ७, २०, पै १६, १३, १० अमर्त्य जा-जा पै १६, १५१, ९ अ-मर्त्य- -धन्त ७, ७६, २, ५, -धन्ता ३, २५, ४, मै ४, १२, ६ अमर्त्य- -न्ती ५, ४३, १ अ-मर्त्य- -मण ३, ३२, ४,	५, ३२, ५, ६, २६, ३ अम-वत्- १/१ अम द अ-मर्त्य- -णव १०, ९४, ११ अम-अम-स्वरी- १/१ अम द अ-मर्त्य-मा(न>)ना- नाम ४ ४, १८, १३ अमा १२ अम- द *अ-मा- २ अम-टि द अ-मांसक- -काय तै ७, ५, १२, २, ना ४५, ३ अमा-जु- अमा-त्य- अमा- द अमा- ५, ५३, ८, ९, ९७, ८ अ-मा- -त्रम् १, १०२, ७ अ-मानुष- -ष. १०, २२, ८, -षम् २, ११, १०, ८, ७०, ११, १०, २२, ७, खि ५, १४, १, शौ २०, १२८, १२ अमानुषी- -षी १०, ९५, ८ अमा-वर्त्य- -वास्या- १२ अम- द अ-मित- -तम् ४, १६, ५, कौ ३, ४, ८, १, २, २, १, शौ १०, ७, ३९, २०, ७७, ५, १, -ता ४, ३४, १, ६, ६२, २, ७, ८४, ४, १०, ५६, ५, शौ ४, २६, १, पै ४, ३६, १, -ता ४, ११९, ३, ५, ५८, २; -तानि ८, २४, २१, १, ४, १७, ९, शौ २०, ६५, ३, -तेभि तै ४, ७, १५, ६
--	--	---

अ) 'अमर्त्य' इति ऋ (१, ४४, १) पाठे ।

ब) अस्मिन् मन्त्रे भूयिष्ठ-विकार पा भवति । अर्थ छन्दश्च समवधाय 'अमर्त्यमर्त्य' इत्याकारक पाठे (तु सात) अभिरुचितो भवति । यमु त्व अमर्त्यम् इत्यत्र स्वरोऽपलक्षण इति सुस्पष्टम् ।

क) 'अमर्त्य' इति ऋ (५, १८, १) पाठे ।

द) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

ए) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

१) सख कृते तु टि 'अतिवाहुक' । उप १/मू

+इष्णुच् प्र । 'अम-विष्णु-' इत्येवमवग्रह कामुक GW उपेक्षाविषयो भवति ।

६) बस समासान्ते कपि ह्रस्वान्तेऽन्त्यात् प्रवे स्वरे प्राप्ते कपिपूर्वीय स्वर उस् (पा ६, २, १७४, १७३) ।

७) तु टि १२ अम->अमा, यदनु नैतत् प१ भवति । कितर्हि । 'अमा । आत्' इति पदद्वयीति ।

१) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप मात्रा-यद्र । वा त्रिवि इति यत् PW NW आहतुस्तद्विस्तरम् ।

१) अत्र मानुषम् इति पाठे आयनुसंधेय (तु सात) ।

मै ३, १६, ५, काठ २२, १५,
-तै ऋ ७, ३, ७
अमित-कृत^०- तु क १,
१०२, ६
अमित-वीर्य^०- -०यं शौ १९,
३४, ८ पै ११, ३, ८
अमितौ(त-ओ)जस्^०-जा ऋ
१, ११, ४, कौ १, ३५९, २,
६००, जै १, ३७, ८, ३, ४८, १६
अमिति- -ति पै १६, ४६, ६
(√/अमित्र) अमित्रायत्- टि द्र
१अ-मित्र^०- -त्र णि मै ४, २, १४
२अ-मित्र^०- -त्र शौ ४, २०, २, ६, ६७,
३, ११, ११, १९, १२, २२, २६,
पै १, २०, ३, ३, २१, ३, -त्रम्
ऋ ६, ७३, ३, [७, ७७, ४, (७८,
५)], ८, ७५, १०, तै २, ६, ११,
३, मै ४, ११, ६, काठ ४, १६,
७, १७, ४०, ११, कौ १, ११,
२, ९९८, जै १, २, १, शौ २०,
९०, ३, ऋ १०, ४, १२,
-त्रस्य क ६, २५, २, १०,
१५२, ३, तै १, ६, १२, ५, मै
४, १४, १२, कौ २, १२१७,
शौ १, २१, ३, पै २, ८८, २,
-त्रा. ऋ १, १३३, १, २, १२,
८, [१०, ८९, १५, १०३, १२],
खि ३, २१, २, मा १७, ४४,
का १८, ४, १२, कौ २,
१२११, शौ २, २८, ३, ५,
२१, २ ८, ६, ६७, २^०, १०४,
२, ८, ८, २, ११, १२, २१,

२३, २०, ३४, ८१, पै १, १२,
४, ९, ४, ९, १३, ७, ८१,
-त्रा कौ २, १२२१, शौ ८,
८, १९, पै १६, ३०, ९,
-त्राणाम् खि ५, २, १, णि ३,
४, ८, ४, काठ २१, १०, शौ ३,
१, ५, ५, २१, ९, ६, ६७,
१, ८, ८, १, ११, ११, ३, ५,
१८, २०, २३, १२, १६, २०^०,
पै १६, २९, १, -त्रात् शौ १९,
१५, ६, पै ३, ३१, ६, -त्रात्
क १, ६३, २, ५, १००, ५,
३, १८, २, ४, ४, ४, १२, २,
६, ३३, १, ३, ४४, १७, ४६,
६, ८, ७३, २, ७५, ४, ७,
१६, ७, १८, ९, २५, २, [६,
४६, ४, ४८, १५, ३२, २५],
८५, २, ९२, ४, ८, १६, १०,
९, ९७, ५४, १०, १०३, ४,
१३१, १, खि ५, २, ३, मा
११, ८२६, १३, १२, १७,
३६, ४५, २९, ४१, ४४,
का १२, ७, १७६, १४, १, १२,
१८, ४, ४, १३, ३१, २, ४,
तै १, २, १४, २, ४, १, १०,
३६, ६, ४, २, ४, ६, २, ३, मा
२, ७, ७६, १५, १०, ४, ३, १६,
३^०, काठ ४, १६, १६, ७६,
१५, १८, ५, १९, १०६, ३५,
१४ ४६, १^०, का २५, ६, २८,
५, ३०, ८६, ४८, १३, कौ
२, ४५६, १२०२, १२१३, जै

३, ३४, १४, ४, ५, ३, शौ
१, १९, २, ३, ३, २, ५, १९,
३, ८१, ४, २२, १, ५, २०,
८, २१, ४-७, १२, ६, १०४,
१, ११, ११, १२^०, १८, २१,
२३, १२, १, ३, १३, १८, १९,
१९, १३, ८१, १२०, ४६, १,
८०, २, ९०, २, १२५, १, पै १,
२०, २, ३, २७, २, ५६, ४,
२, २५, ५, ७३, ४, ३, ५, ५१,
१९, ४, २१, १, ७, ४, ८१,
९, २४, ७, १५, १०, ४, ७,
१२, ६, १६, २९, ६, -त्रेभ्य
शौ ५, २१, ३, ६, १०४, ३,
११, ११, १, १५, २२, २४,
१२, ६, पै ३, ६, ५, १०, १३,
१-१०, १४, १-१०, -त्रेषु ऋ
१०, ८९, ९, शौ ५, २१, १^०,
११, ११, ९, ११, २५, -त्रै
ऋ ३, ३०, १६, पै ४, १४, ५
[०त्र-अन्त^०, अन्ति^०, दूरे^०]
अमित्र^०- -त्र ऋ ६, २८,
३, शौ ४, २१, ३
अमित्रौ^०- -त्री शौ ५, २०,
५, ११, १२, २५, पै ९, २४, ५,
अमित्र-खाद^०- -द ऋ १०,
१५२, १, पै २, ८८, १
अमित्र-दुम्भन^०- -न. ऋ ४,
१५, ४, -नम् ऋ २, २३, ३,
काठ २६, ११
अमित्र-साह^०- -हः शौ १,
२०, ४^१

०) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

१) स्वरश् चिन्त्यो भवति । पामे. कृते तु. सस्कर्तु.
टि । नाउ २सख्याकात् सख्यात् तात्पर्येभ्यो भवति ।
एव सति संदिग्ध-स्वतन्त्र-सत्ताकं प्राति द्र ।

०) 'नज.' (पा ६, २, ११६) इत्यत्रोक्तो बस. तात्पर्यत
तस इत्येव पर्यवसीयते [वैतु सा व्यु (शौ १९, १५, ६)
✓ १अम्+इत्र प्र]।

०) आमन्त्रिताऽपेक्षि प्रकरणं भवति (तु.सा w च) ।

तथा सति मुपा चिन्त्यो भवति ।

०) सबन्धाच्च अण् प्र तत्-स्वरश्च (पा ४, ३, १२०) ।

१) उदात्तनिवृत्तिस्वरं ङीप् उदात्तत्वम् (पा ६, १, १६१) ।

०) उस अण्णन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, १, ६, २, १३९) ।

१) सस्व. नापूटि द्र । उप √दम्भ+कर्तरि ल्यु. प्र ।

१) सस्व. कृते एषू टि द्र । उप साहितिकमात्रो दीर्घ
इतीव पपा. सकृत्समानप्रकृतिकनिगमसामान्येव सम-
केति (तु टि अभिमाति- षाह- प्रभृ) । 'अमित्रखाद.'

अमित्र-सेना ^a - -नाम् कौ २, १२१५, शौ ३, १, ३ ^b , ५, २०, ६, पै ३, ६, ३, ९, २४, ६ †अमित्र-हुन् ^c - -०हुन् ऋ ६, ४५, १४, १०, २२, ८, १३४, ३, जै ३, ३३, १७, -हा ऋ ९, ११, ७, ९६, १२, १०, ८३, ३, १७०, २, ईमा ५, २४, ईका ५, ६, ३, कौ २, ७९७, ८०४, जै ४, २, १०, शौ ४, ३१, ३, पै ४, ३२, ३ अमि(त्र>)त्रा-युध् ^d - -घ ऋ ३, २९, १५ ✓*अमित्रि- द्विउटि द्र अमित्रयु-	✓*अमित्रयु ^e †अमित्रयुत् ^f - -यन्तम् ऋ १, १३१, ७, ५, ३५, ५, १०, १८०, ३, तै १, ६, १२, ४, काठ ८, १६, पै १, ७७, १ अमित्रयु- -यु खि ५, ११, ३, शौ २०, १२७, १३ *अमित्रायु- ✓अमित्रायु ^g अमित्रायुत् ^h - -यन्तम् शौ ७, ८९, २ अमित्रिन् ^b - -त्रिणे ऋ १, १२०, ८ †अमित्रिय ⁱ - -यम् ऋ ९, ६१, २०, कौ २, १६६, जै ३, १६, २, -या ऋ ६, १७, १, ८, ३१, ३	अ-मित्रशोचन ^j - ¶आमित्रशोचनि ^k - -नि मै ४, २, २ अ-मिथित ^l - -त. ऋ ८, ४५, ३७ ¶अ-मिथुन ^m - -न मै १, ९, ६, काठ ९, १४, -नम् मै ४, २, १४ †अमिन् ⁿ - -न ऋ ६, १९, १, १०, ११६, ४, तै १, ४, २१, १, मै १, ३, २५, काठ ४, ८ क ३, ६ अ-मिनत् ^o - -नत् ऋ १०, ८८, १३, -नते ऋ ४, ५, ६ अमिनती- -ती ऋ [१, ९२, (११) १२, १२४, २], ४, ५६, २ अमी- अदस्- द्र *अ-मीत ^p - अमीत वर्ण(र्ण→)र्णा ^q - -र्णा ऋ ४,
---	--	--

इति ऋ (१०, १५२, १) पासे ।

^a) तस मासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र ।

^b) मूको च सात च 'से-' इत्युत्तरादिस्वरश् चिन्त्य
(तु WI) ।

^c) उस क्बिन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^d) संपा पूष दीर्घत्वम् (तु पपा) । सस्व
नाष्टि द्र ।

उप <*आ/युध् इति वाऽपि विमृश्यम् ।

^e) पाप्र कर्तुराचारेऽर्थे क्यच् प्र उस । दीर्घत्वभावा-
ऽभावौ ययायय द्र (पा ३, १, ११, ७, ४, ३५) ।

^f) शप्शत्रोर्निघाते (पा ६, १, १८६) धास्व
तदवस्थ द्र ।

^g) यत् पपा द्विपूष अविवेकेन <✓अमित्रयु
इतीव भवति, तदरुचिरम् । व्यु सूक्ष्मविविक्लि-
विघात-प्रसङ्गात् । अथेह व्यु प्रक्रियान्तरं सकेत्येते ।
तद् यथा । अमित्र- >✓अमित्रि [=आचारे
णिच् उसं (पा ३, १, २१)] >*अमित्रयु- [श प्र
उसं (पा ३, १, १३८)] >✓अमित्रयु (>अमि-
त्रयुत्-, अमित्रयु- [उ. प्र उस (पा ३, २, १६९)]
इति च । ✓अमित्रि >*अमित्रायु- [*शण् प्र उस
(पा ३, १, १३८)] >✓अमित्रायु-यनि इति च । अस्मिन्
दर्शने ✓अमित्र+अयु' इति च, '✓अमित्र+आयु' इति
च वस्तुस्थित्यनुवादी पैपा सुवच इति दिङ्मात्र पाप्र
अप्यनुगुम्फितम् । अथवा (षतस) अमित्र- + (✓१इ>)
अयु- >अमित्रयु- (शक्नन्वादित्वन्यायविकल्पेन) इति च

अमित्राऽयु- इति च द्र । एतज्जयो करोत्यर्थयो
क्बिन्तयो सतो नाधा च गप् रू स्युरित्यपरा पाप्र
अप्यनु-गुम्फितेति दिक् ।

^h) ताच्छीलिक इनि प्र उस (पा ३, २, १५७, वैतु
वे सा PW प्रमृ अ-मित्र- + मत्वर्थे इनि इति मन्वान) ।

ⁱ) स्वार्थे वा तुल्यार्थे वा तद्धितो घ>इय उस
प्रत्यय-स्वरश्च (पा ४, ४, १३५) ।

^j) तस नञ्-स्वर. (पा ६, २, २) । उप सोपपदात्
✓२शुच्+कर्तरि ल्यु. प्र ।

^k) अपत्याऽर्थे इन् प्र जित्-स्वरश्च (पा ४, १, ९५,
६, १, १९७) ।

^l) तस नञ्-स्वर. (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^m) पाप्र ✓१अम्+इनच् प्र उस (पा ३, ३, १) ।
चित्-स्वर [तु (पच्चे) या ६, १६ भा तै (१, ४,
२१, १), सा ऋ (१०, ११६, ४)] । अथवा *१अम्-
(<✓१अम्+भावे+क्प्)+इन- (<✓इ) इति
कृत्वा तस सासस्व च (तु GW) । अथाऽपि वा
✓१अम्+कर्तरि न. प्र उस (पा ३, ३, ९०) इति नैप्र
माध्यमिक इकार स्वरभक्तितया व्याख्येय । स्याद्वा
६अ+*मिन- [<✓१मा+भावे नन् प्र क्त्विच्च उसं
(पा ३, ३, ९०)] बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इति
[तु (पच्चे) या भा च गप्, सा च ऋ (६, १९, १)] ।

ⁿ) सस्व एपूटि द्र । उप. ✓मी+शतृ प्र । लङि
प्रपु१ इति भाषमाण सा चिन्त्य, निघाताऽऽपते ।

^o) बस पूषप्रस्व. (पा ६, २, १) । उप. यद्र ।

५१, ९
 *अ-मीवन्^a-
 अमीव-चातन^b- - ऋ १०, ९७,
 ६, मा १२, ८०, का १३, ६,
 ६, तै १, ४, ४६, २, ४, २,
 ६, २, मे २, ७, १३, काठ
 १६, १३, ३८, १२ क २५,
 ४, शौ १ २८, १, ८, २,
 २८, १२, ४४, ७, पै ७, ५,
 ८, १०, १, १२, ११, ६, ९, ९,
 -तनम् ऋ १, १२, ७, ७, ८, ६,
 कौ १, ३२, जै १, ३, १२, प १५,
 ३, ७, -नेभि. खि १, ११, ७
 †अमीवचातनी^c-नी ऋ १०,
 १३७, ६, शौ ३, ७, ५, ६,
 ११, ३, पै ३, २, ७, ५, १८, ९
 †अमीव-हृन्^d-हा ऋ १, १८, २,
 ९१, १२, ७, ५५, १, मा ३,
 २९, का ३, ३, २१, तै ४, ३,
 १३, ५, मै १, ५, ४, १३, ४,
 १०, ४, १२, ४, काठ २, १४,
 ७, २, क ५, २
 अ-मी(व>)वा^e- -वा ऋ ६, ७४,
 २, ९, ८५, १, [१०, १६२, १,
 २], तै १, ८, २२, ५, मै ४,
 ११, २, काठ ११, १२, कौ १,
 ५६१, जै १, ५७, १०, शौ ७,

४३, १, २०, ९६, ११, १०,
 पै १, १०९, १, -वा ऋ १,
 १८९, ३, २ ३३, २, ३, १५,
 १, ७, ३८, ७, ८ [३५, १६-
 १८] ४८, ११, †मा ९, १६,
 ११, ४७, ४९ २१, १०,
 †का १०, ३, ९, १२, ४,
 ११, १३, २३, १, १०, †तै
 १ ७, ८, ३, ४, १, ५, १, मै
 १, ११, २, २, ७, ५, १, १२,
 ५ ४, १४, २, काठ १३, १४, १,
 १६ ४, १, १८, १६ क २९,
 ४, शौ ७, ८९, १ ८, ७, १४,
 १२, ३४, ९, ४४, ७, पै ३,
 ३३, ७, ७, ७, ३ ७, ११, ३,
 ९, १५, ३, ७, २०, १, ६,
 १६, १३, ४, -वाम् ऋ १, ३५,
 ९, ७, १, ७, ७१, २, ८, १८,
 १०, ९, ९७, ४३, १०, ३७,
 ४, ६३, १२ ९८, १२, १००,
 ८, खि ५, ५, ४, ७, ४, १४,
 मा १२, १०५, ३४, २५, का
 १३, ७, ४, ३३, १, १९, तै
 ४, २, ७, २, मै २, ७, १४,
 ४, ११, २, १६, ६, काठ २,
 १५, १६ १४, क २५, ५,
 कौ १, ३९, ७, जै १, ४४, ७,

शौ ४, १०, ३, पै ४, २५, ५,
 १५, २, ८, -वाया पै १, १०,
 १^{१०} [वा-अन^०]

अमु- अदस्-द्र

अ-मुख^f- -खाय तै ७, ५, १२, १

अ-मुखक^g- -काय काठ ४५, ३.

?अ-मुची^h- -च्या शौ १६, ६, १०

?अमुवानाⁱ- -ने पै ६, ८, ५

अ-मुषि(त>)ता^j- -ता शौ १, २७, ४,
 -तै काठ २५, ९, क ४०, २

॥अ-मुष्क- -ष्क काठ २६, ७, क
 ४१, ५

अमु- अदस्-द्र

अ-मूर^k- -०र ऋ ८, ७४, ७,
 -०र ऋ ४, ४, १२, १०, ४, ४,
 तै १, २, १४, ५, मै ४, ११,
 ५, काठ ६, ११, शौ ५, १, ९,
 ११, ५, पै ६, २, ८, ८, १,
 ५, -र ऋ १, १४१, १२, ३,
 २५, ३, ४, ६, २, २६, ७, ७, ९,
 ३, खि ५, ७, १, ४, मै ४, १३,
 २, काठ १५, १३, -तरम् ऋ
 ३, १९, १, [४, ११, ५, (५,
 ८, १)], ६, १५, १७, १०,
 ४६, ५, कौ १, ७४, जै १, ८,
 २, -रा ऋ ७, ६१, ५^m, -रा
 ऋ १, ६८, ४, ७२, २,

^a) व्यु कृते तु टि यस्या आम-

^b) उस उप ✓चत् > चावि+यर्तरि ल्यु(द्) प्र ।
 कृत्-प्रस्व (पा ३, १, १३४, ६, १, १९३, २, १३९) ।

^c) स्त्रिया ङीप् पित्त्वान्निघाते स्वर पूर्वाऽवस्थ ।

^d) उस क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^e) 'अमीवायस्तु चा(त)नम्' इति मूको 'अमीवाया ।
 तु । चातनम्' इति पदत्रयाऽऽत्मक पद-विभाग द्व [वैतु
 'अमीवा-यातु-चातनम्' इति समस्तैकपदाऽऽत्मक
 मुपा चिन्त्य । प्रथमाऽवयवीयस्य दीर्घान्तत्वस्याऽन्याय्य-
 त्वादिति दिक्] ।

^f) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^g) तु टि अ-दन्तक-

^h) तस उप ✓मुच्+कर्मानुपपदेऽपि टक् प्र उसं ,

स्त्री ङीप् नञ्-स्वरश्च (पा ३, २, ८, ४, १, १५, ६, २, २) ।

अथवा 'अ-मुचान्' इति 'प्राशान्' इत्यस्य वि स्यात्
 (तु 'अ-मुचा' इति मूको पाभे) । तथा सति
 उप क प्र (पा ३, १, १३५) इति कृत्वा व्यु
 सुगमतरा स्यात् ।

¹) सदिग्धस्थलीय पा । तस स्यात्, उप च
 ✓मू+शानच् प्र स्याद् इति विमृश्यम् ।

²) सस्व कृते एप्रटि द्व । उप यद्र ।

^k) सख द्विप्रटि द्व । उप <✓*मृ विनाशे ।

^l) ह्रस्वमध्य पाभे द्व (वैतु सात दीर्घमध्योऽपि) ।

^m) स्वरूपत सन्दिग्ध र भवति (तु सा. पु सर
 इति, वे न प्र३ इति, Gw प्रभु स्त्री प्र३ इति ।
 एस्थि भूयसे विमर्शायाऽवसर द्व ।

४, ५५, २, ६, ६७, ५, ७, ४४,
५, १०, ६१, २७
अ-मू(ल>)ला^a- लायाम् शौ ५,
३१, ४
अ-मृक्त, का^b- क ऋ ३, ११,
६, ७, ३७, १, ८, २, ३१, कौ
२, ९०८, जै ४, १५, २,
-कम् ऋ २, ३७, ४, ६, १,
४, ५०, ७, ७, ३७, २, खि
५, ७, ५, १०, मै ४, १३, ६,
काठ १८, २०, -का ऋ ८,
२४, ९, -का ऋ ४, ३, १२,
१०, १०४, ८, -के ऋ ३, ६,
४, -केन ऋ ९, ६९, ५
अ-मृडय^c- य तै ३, ४, ७, २, मै
२, १२, २
अ-मृत, ता^d- त ऋ १, २६, ९,
-त ऋ १, ४४, ५, ११४, ६,
३, १४, ७, ४, ११, ५, ५,
१८, ५, ३१, १३, ६, ५, ५,
७, ४, २१, १०, ८, ४८, ३,
९, ११०, ४, तै ३, २, ५, ४,
कौ २, ४९१, ८५८ जै ३,
३८, ५, -त ऋ १, ३८, ४, ५८,
१, ७०, २, [७७, १, ४, २,
१], २, १०, १, २, ३, १, १८,
३, १, ४, ५, २, ४१, १, ६,
४, २, ७, [४, ४, १०, ४५,
७], २०, ७, ८, ७१, ११, ९,
९१, २, १०, ४५, ८, मा ११२,
१, २४, २५, १९, ९०, ९५,
का ११३, १, १, २, ७, ८, २१,
६, ११, १६, तै १, ३, १४,
५, ४, १, १०, ४, २, २, २,

४, मै २, ७, ९, ३, ११, ९,
४, ९, ३१, १४, १५, काठ
११६, ८, ९, ३८, ३, कौ २,
९०५, जै ४, १४, ७, शौ
८, २, १३, २६, १०, ८, ४४,
१२, २, ३३, १३, १, ४३,
१६, ४, २, पै १४, १९, १-६,
१३, १४, ११, १६, ४, ३, ५
६, ७१, ११, १५१, ५, -तम्
१, २३, १९, ३५, २, ४४,
५, ६८, २, ७१, ९, ७२, ६,
८३, ५, १२५, ६, १५९, २,
१८५, ६, ३, १, १४, २३, १,
२६, ७, २९, ५, १३, ५३,
१५, ५, २, ३, ३, ४, ५७, ५,
६, ९, ४, १५, ६, ८, २७, ३,
४४, १६, २३, [४८, १, ८,
७४, ५], ७, १६, १, ७६, १,
[८१, ६, ८, १३, १०], ८, २३,
१९, ५२, ७, ९, ७४, ४, ६,
[११३, ८-११], १०, १२, ३
१३, ४, ३०, १२, ९०, ३,
१२१, २, १२९, २, खि ३,
४, ७, १०, १, १२, १-३, ४,
६, ५, १०, २, ३, १०, २,
११, ३, मा १, ३१, २, ३४,
४, १८, २६, ८, ३, ९, ६, १,
१०, १५, १५, ३२, ३३,
१८, ६, ६६, १९, ७२,
७३-७९, ८१, ८४, ८९, ९१,
९३, २०, ५, २१, ५५, २२,
१, २५, १३, २७, ४२, १,
३१, ३, ३२, ९, १०, ३३,
४३, ३३, ३१, ४०, ११,

१४, १५, का १, १०, ४, २,
७, ७, ३, ९, १, ४, ६, २, ९, १,
८, १, २, १०, २, ३, ११,
५, ६, १६, ५, १४, १५, १९,
४, २, २१, ५, १, २, ३, ४,
५, ६, २, ५, १०, १२, १४, ७,
४, २३, ६, ८, २४, १, १,
२७, १०, ४, २९, ५, ११, १,
३२, ३, १४, ३३, १, २५, १,
३५, १, ३, ३, ६, ७, ४०, १,
११, १४, १७, १, २, ४,
११, ७, १, ४, २२, १, ७,
५, ३, ७, २, ९, २१, ८,
१४, ११, २, ३, २, १, २,
११, ५, ४, ५, ११, ६, ८, ७,
३, २, ६, ३, ३, ३, ३, ४,
३, ४, ११, २, ४, १, ८, ४, १,
४, ४, ४, ७, ३, २१, ५, १,
१०, ३, २, ७, २, ९, २, ५,
५, २, ६, २, १, ४, २, ६, ६,
१०, २, ७, ५, १७, १, १, १,
१, १, ११, १, १, ४, ५, ३,
२६, १, १, ६, २, २, २,
३, ४, ५, ११, ३, १, ३, ८,
९, २२, २, ३, २, १, ६,
३, ६, ४, ७, ११, ५, ६, ८, ९,
१२, ४, १, ९, २, १, १३,
४, ३, ४, ६, ६, ७, ७, १२,
४, ५, ६, १, काठ २, ५, ६,
४, १०, ११, ४, १३, १३,
१४ १४, ६, १८, ९, १९,
११, २०, ५, २१, ६, २२, १३,
२४, ५, ६, २९, ६, ३०, ६,
३१, ७, ३३, ८, ३४, ६, ३५, ६,

^a) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <√मृज् (वैतु १RJ ३१३, <√मृज्)।

^c) तस नञ्-स्वरे प्राप्तेऽन्तोदात्तत्वम् उस. (पा ६, २, १६०)। उप धा. अग्लोपित्वे सति √मृड् > मृडि + श प्र।

^d) बस भावे क प्र उत्तरपदादिस्वरश्च (पा ६, २, ११६)।

^e) पा प्रति सन्देह। कुत इति। छन्दस्त. पादस्य विमानत्वाच्च 'उभयेषाम्' इत्यस्य साकाङ्क्षत्वादिव चेति। ततश्च 'अमृतानां मूर्त्या (>र्तिया)नाम्' इत्यस्या मौलिक्या श्रुते परिणाम सभाव्येत (तु. WVN २, १५७ MVG १५८)।

^f) 'ऋतयन्' इति विशिष्ट ऋ (५, ४३, ७) पाभे।

१६, ३७, १४, १६, ३८,
१, ३, ४, ११, १३, ३९,
१, २, १२, १५, ४०, १, १२,
क १, १७, १९, ३, ८, २८,
९, ॥ ३१, १, ७, २१, ३७, ६॥,
७, ४५, ७, ४८, ७, १४॥,
† कौ १, ३५, ४५, ३६८, २,
५३, ९९, ६५०, ९१८,
११९२, ३, ३, १२, ४, ५,
† जै १, ४, १, ५, १, ३८, ९, ८,
२, २, ७, ३, ८, ३, ५, १२,
१०, १, ४, १६, १, शौ १, ४,
४, २, १, ५, ३, ३०, ७, ४,
२, २, १, १०, २३, ६, २४,
४, ३५, ६, ५, ६, ८, २८,
११, ७, १८, ३, ८, १, ६, ७,
२०, ९, १, १, २, १०, २,
१४, ३, २५, ६, १४, ७, १५,
१०, २६, २९, ११, २८,
८, २३, ९, १३, १२, १, ८,
१५, ३, ४, १३, १, ७, ३४,
६, ४, १८, १, ३२, ३, ४१, ८,
६२, ४, ३९, १९, ६, ३, २६,
१, ४३, ७, ५३, २, २०, २५,
५, १, १०१, १, २, ६, २,
३, ५९, ९, ४, १, २, ३३, ६,
३६, ३, ५, ७, ८, १९, ८, ६, ५,
११; ११, १०, २२, १०, ११,
७, ६, १, ९, ४, ९, ५, ३, ९,
५, ११, ८, १२, २, २, १४,
१, ९, ३, १७, १५, ५, १,
१६, १, ६, १३, १०, २२, १,
३२, १, ३, ४३, ७, ६०, ८,
६५, ४, ८३, ३, ९१, ८, १०९,
६, ९, १५०, ६, १५१, १,
१५४, ९, -तस्य ऋ १, १३,
५, ४३, ९, ११२, ३, [१२२,
११, १०, ९३, ४], १६४, २१,
१७०, ४, [२, ४०, १, ३, १७,
४], ३, २०, ३, ४३, ५, ६१, ३,

४, ५, १३, १६, १४, ३५, ३,
५८, १, ५, २८, २, ४७, २,
५८, १, ६, ७, ६, ७, ९, ३,
१६, २५, २१, ३, ५२, ९, ७,
४, ६, ५७, ६, ८, ४२, २,
१०१, १५, ९, ७०, २, ४,
९४, २, ९७, ३२, १०८, ४,
११०, ४, १०, [११, ९, १२,
९], १२, ६, १३, १, ८५, २०,
१२३, ३, १८६, ३, खि ३,
१०, ९, मा ६, ३४, ११, ५, ८,
१२, १०५, १७, ८९, ३, ३३,
७७, का ६, ८, ५, १२, १,
५, १३, ७, ४, १९, १, ३, ८,
३२, ६, ८, तै १, ४, १, १,
८, २२, ५, २, ३, १०, २, ११,
३, ३, १, ११ ६, ३, ११,
५, ४, १, १, २, ७, २,
९, ६, ५, ६, १, ४, ७, १, २०,
१, मै १, २, १३, ३, ३, ६,
२, २, ३, ४, ७, १, १, १३,
१, ११ ४, ११, २, १२, ६,
१३, ५, काठ ३, १०, ८, १७,
११, ७, १३, १६, १५, ११,
१७, १९, १८, २१, २६, ११,
३५, ३, ३९, २, ४०, ७, क २,
१७, ४८, ४, † कौ २, २८९,
७७४, ८५८, ९४५, ३, १, ९६,
† जै ३, २४, ५, ४, ३०, ४, शौ २,
१, २, ३, १३, ६, ४, ७, १, ९,
३, ११, ६, ५, ४, ३, ४, २८,
७, ३०, १४, ६, ४४, ३, ९५,
१, २, १२१, ३, ७, ४९, २,
८, १, १, २, १, ७, १२, २२,
९, १, ४, १४, २२, ११, ७,
७, १२, ३, ४१, १३, २, १५,
३, २०, १४, १, ६१, १८,
१, २५, ३४, १९, ३९, ६-८,
पै १, ९३, २, ३, २, २०, ५, ५९,
५, ३, ४, ६, २५, ६, ५, ८, ८,

१६, २, ३, ७, १०, ६-८, ८,
१३, १, ९, १०, ७, ११, १०,
१४, ४, १५, १५, ४ १६
१, १, ३, १, १३, २, १४, १,
३२, ४, ५१, ३, ६७, १२, ८,
१५३, ७, -ता ऋ १, ३५, ६,
११३, १३, ३, ५५, १०, मा
२८, २७, का ३०, ३, ४, शौ
१०, ८, २६, पै ५, ३१, ९, ७,
१५, १०, १६, ७३, ३, १०३,
३, -ता ऋ [५, ४२, १८,
४३, १७, ७६, ५, ७७, ५],
-ता ऋ १, ५९, १, ६२, १०,
७२, २, १०, ९०, ३, १६६, ३,
[३, ४, ११, ७, २, ११, (५,
११, २, १०, १५, १०, ७०,
११)], ४, १, १०, ३, १२, ४२,
१, ५, २, १२, ६९, ४, ७,
११, १; [३५, १५, १०, ६५,
१४, (१५, ६६, १५)], ६३, ५,
८, ४८, ३, १०१, ६, १०, १६,
८, ६६, १, ५, ६९, ९, ७०, ११,
खि १, ११, ३, मा ४, १२, ८,
५२, ९, २१, १८, २९, २०,
४६, २१, २८, ४२, ३३, ६०,
का ४, ५, ४, ९, ६, ४, १०,
४, ३, १९, ९, ४, २२, ४,
११, २३, ३, ६, ५, २, ३२,
५, ६, तै १, ७, ९, २, ८, १२,
१, ३, २, ५, ४, ३, ११, ३, मै
१, १, १३, ११, ३, ३, ११, ४,
४, १२, ६, काठ १, १२, ११,
४, १३, १४, १४, १, १८, १२,
क १, १२, २९, १, शौ ३, ३१,
११, ४, २, ६, १३, १, २४,
१८, ३, ५३, १९, ११, ५, ८,
पै १३, ८, १५, १६, १५०,
७, -ता ऋ [५, ५७, ८,
५८, ८], -ता ऋ ७, ३८,
८, ८, ८०, १०, मा ९, १८,

२१, ११, का १०, ३, ११, २३,
१, १२, तै १, ७, ८, २, ४, ७,
१२, २, मै १, ११, २, -तात्
ऋ ७, ५९, १२ १०, १७६,
४, मा ३, ६०, का ३, ८, ४, तै
१, ८, ६, २, २, ३, ११, ५॥,
३, ५, ११, १, मै १, १०, ४
२, ३, ५॥, ४, १०, ८, काठ ९,
७, १५, १२, ३५, १६॥, ऋ ८,
१०, ४८, १४॥, शौ ८, २,
१२६, पै १६, ४, ३६, -तान्
ऋ ६, १५, १८, ७, ४, ५, १७,
४, [१०, ६५, १५, ६६, १३],
मा ४, २८, का २, ७, ५ ४, ९,
५, तै १, २, ८, १, मै १, २, ६,
काठ २, ६, क १, १९, -तानाम्
ऋ १, २४, १, २, ७, ५, १,
१०, ३१, ३, ३३, ८, ७४, ३,
मै ३, १६, ५, -तानि ऋ १,
[(६०, ४)७२, १], ३, ३८, ४,
१०, १२३, ४, १३९, ६, िमा
३३, २२, िका ३२, २, ५, ितै
२, २, १२, २, िमै ४, ९, ११
िकाठ ३७, ९, शौ ४, ८, ३, १,
५, १, ३, ६, १, ३, ८, १, ५,
पै ४, २, ३, १, ६, २, ३, १६,
१, ५, -ताम् ऋ १०, १७, २,
खि ४, १०, ३, मा १९, १, का
२१, १, १, तै १, ८, २१, १, मै
२, ३, ८, काठ १२, ९, ३७,
१८, शौ १८, २, ३३, -ताय
ऋ १, ९१, १८, ३, २५, २,
३४, २ ४, २, ९ ३, ३, ७,
९७, ५, ८, ३१, ९, ९, ६२,
६, ८७, ५ १०६, ८, १०९,

३, १०, ५३, १०, ९१, ११,
१०२, ५, मा १२, ११३, का
१३, ७, १० तै ४, ०, ७, ४,
मै २ ७, १४, ४, १२, ३^१,
काठ १६, १४ १७, १८ ३७,
५ क २५, ५ कौ २, ३६०,
६७७ ७१८ ३, ३, २, जै २,
१, ०, ३, ३०, ३, ५६, ५, ५९,
१०, शौ १४, १, ४२६, २०,
११, २, -तास ऋ १, १२३,
१ १२७, ८ २, १, १४, ४, ३५,
८, ५, ४२, ५, ७, ७५, ३,
९७, ५, ९, १५, २, २५, ४,
१०, १०, ३ काठ १७, १८,
कौ २, ६१७, जै ३, ५०, ५
शौ ७, ७७, ३६, १२, ३,
२७६^२ १८, १, ३, ३, ३९^३,
-तास ऋ १, १६६, १३,
-तासु ऋ १०, ९५, ९, पै
६, २, ६०, -ते ऋ १, ११३,
२, ३, २५, ३, ९, ११३, ७
॥तै ५, २, ७, २, १मै ३, २, ६,
४, ४ ७ ४, ६६, ॥काठ २०,
५, ॥क ३१, ७, िकौ २, ११००,
शौ १०, ८, ४१, ११, ९, ११
पै २, ७९, १, १६, ८३, १,
-तेन > ना ऋ ६, ७५, १८, खि
४, ११, १, मा ४, २६, १७,
४९, १, १३, ४, का
४, ९, १, १८, ४, १७, २१,
१, १, तै १, २, ७, १, ८, १२,
१, २१, १, २, ३, १०, ३, ३,
३, ४, ३॥, ४, ०, ९, ४, ४,
५, २, ६, ४, ५, १, ५, ५,
२॥, मै १, २, ५, २, २, २॥,

३, ८, ७, १६, ८, १४, ॥३'
२, १, ३, ६, ॥४, ४, ३, ४,
५, २, ७, ७, काठ २, ६, ११,
४, ७, १२, ९, १९, ११,
२१, ६, २४, ५, ६, २९,
६, ३७, १४, १६, १८,
३९, ३, ४०, ५, ॥क १, १९६,
३१, १, २१, ३७, ६, ७, ४५,
७, िकौ २, १२२०, शौ ३, १२,
८, ९, ५, २८, ८, ७, १२३,
१, ९, ३, ०३, १०, २, २९,
११, ७, ५, २३, १८, ४, ४,
१९, १९, १०, पै २, ५९, ६,
७५, ५, ५, ३९, १०, ७, १४,
१०, ८, १७, १०, १६, ५, ७,
४१, ३, ६२, २, १५०, २
१५३, ५, -तेमि. ऋ १,
१८९, ३, १०, २०, १०, मै
४, १४, ३, -तेम्य शौ १,
३१, १, पै १, २२, १, -तेषु
ऋ २, ०, ९, ३, २१, १, २६,
३, २८, ५, ४, ४३, १, ६,
१५, १०, १०, ३२, ५, खि ५,
७, २, ९, मा २९, ८, का ३१,
१, ८, तै २, ५, १२, ५, ५,
१, ११, ३॥, मै ४, १३, ५, १,
७, काठ ७, १६, १६, २१,
१८, २१, ४६, २, पै १६, ७३,
३, -तौ शौ ९, ३, १९, पै २,
७९, १, १६, ४१, १

अमृत-गर्भ^१ - भ शौ ६, ४६, १
॥अमृत-चित्^२ - चित् मै ३, ४, ४
अमृत-त्व^३ - त्वम् ऋ १, ९६, ६,
११०, ३, ४, १६४, २३, ३,
६०, ३, ४, ३३, ४, ३६, ४,

^१ विशिष्ट इह ऋ (१०, ८३, ४) पाभे ।

^२ 'अमृतस्य' इति ऋ (१०, १३, १) पाभे ।

^३ मुपा विमृश्यो भवति । तु सञ्च शौ ५, १, ७
यत्र 'अमृतासु' इति समस्त पद श्रूयते । स्वीकृते मुपा-
तु 'मर्यादासु' इत्यनेनाऽन्वयो वक्तव्यः ।

^४ विशिष्ट इह ऋ (१०, ७०, १०) पाभे ।

^५ तस. सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप
यद्र ।

^६ उस. क्विबन्त-कृत-प्रस्व । उप < चि ।

^७ भावे त्व. प्र. तत्-स्वरश्च (पा ५, १, ११९) ।

५४, २, ५८, १, ५४, १०,
६३, २, ६, ७, ४ ९, ९४, ४,
१०, ५२, ५, [५३, १०, ६३,
४], ६२, १, ९२, ३, १०७,
२, १२४, २, खि ३, १०, ६,
७, ५, १, मा ७, ४७, १७,
८९, ३३, ५४, का ९, २,
७ ८, १२, १, ३, ३२, ४,
११, तै १, ४, ४६, १, मै १,
६, २, ९, ४, १०, १७, १,
२, २, २, ४, १४, १२, काठ
९, ९, ३६, ११, ३९, ३,
४०, ७, क ८, १२, कौ २,
४९१, ६५, १, १, ५, ३,
३८, ५, जौ ७, १११, १, ९,
१५, १, १५, १७, १०, १८,
४, ३७, १९, ६४, ४, पै २,
७३, १, ८, १३, १, ९, १२,
१, १५, २२, २, १६, ६८, १,
-त्वेत्यस्य क १०, ९०, २, मा
३१, २, का ३५, १, २, कौ ३,
४, ६, जै २, ३, ९, शौ १९, ६,
४, पै ८, ३, २, ९, ५, ४,
-त्वाय क [१, ७२, ९, ३,
३१, ९], ९, १०८, ३, का १०,
३, १२, तै १, ७, ८, ४, कौ
१, ५८३ २, २८८, जै १,
५९, ६, ३, २४, ४, -त्वे क
१, ३१, ७, ५, ५५, ४, शौ
१८, ३, ६२, पै १६, ७१, ७,
-त्वेन मा ९, १९, मै १, ११,

३, काठ १४, १ [०त्व-प्रजा]
अमृत-बन्धु^b -न्धव क १०,
७२, ५
अमृता(त-अ)सु^b -सु शौ ५, १,
१, ७, पै ६, २, १
अमृते(त-ई)श-शाय खि ७, २,
३, ३, २
अमृतासासुरम्^c पै ४, १७, ४
अ-मृत्यु^d -न्धव क ३, २, ९, ९,
७०, ३, १०, ९४, ११, कौ २,
७७, १, -न्धवे मै १, ३, ३५,
-न्धु क ६, ४८, १२
अ-मृतापात्र^e -प मै २, ५, ९
अ-मृध, धा^f -ध क ५, ४३, १३,
६, १९, ७, ८, ८०, २, ९,
८२, ५, -अम् क १, ३७,
११, -धा क ३, ५८, ८, ५,
३७, १, ६, ७५, ९, मा २९,
४६, तै ४, ६, ६, ३, मै ३,
१६, ३, काठ ४६, १, पै १५,
१०, ९, -धाम् क ६, २२,
१०, ७, ६७, ५, शौ २०, ३६,
१०, -ध्रे क ५, ४३, २

अमृत्तित्य^g पै २, २०, ४
अ-मृदस्क^h -स्कम् तै ६, ३,
११, ५
अ-मेध्य, ध्याⁱ -ध्य तै ६, ४, ९,
२, मै १, ६, ४, २, १, ३, ३,
९, ६, काठ २२, १३, २६, ८,
क ४१, ३, ६, -ध्यम् तै २, ६,
४, २, ३, १, १, २, ३, ७, ३,

५, १, ८, १, २, ३, २, ९, २,
६, १, ३, ४, २, ४, ५, मै १,
८, २ ७ ३, २, ३, ६, २, ७,
८, ६, ७, ९, ९, ३, ६, १०,
१४, १, १०, १२, काठ २०, ८,
२२, १३, २३, ४, २५, ४, ६,
२६, ८, ३१, ९, क ३१, १०,
३६, १ ३९, १, ४, ४१, ६,
४७, ८, ९, -ध्यस्य मै ३, ६, ७,
८, १० ४, १, १०, काठ २३,
४, ३१, ८, क ३६, १, ४७, ८,
-ध्या तै २, ६, ५, १, ६, १,
१, २, काठ २३, ९, ३१, ८,
क ३६, ६, ४७, ८, -ध्या तै
५, १, ८, १, मै ४, २, ९, काठ
२०, ८, ३२, ७, क ३१, १०,
-ध्यानि मै ३, २, ७, काठ २५,
५, ३४, १२, क ३९, २,
-ध्याम् तै ६, १, १, २, काठ
३१, ८, क ४७, ८, -ध्ये काठ
२५, ९, क ४०, २ -ध्येन काठ
२०, ८, क ३१, १०, -ध्यै: तै
५, १, ८, १

अ-मेनु^j -नान् क ५, ३१, २
अ-मेनि^k -नि मा ३८, १४, का
३८, २, ८
अ-मेनि^l -नय शौ ५, ६, ९, पै
६, ११, ११, -निम् पै ६,
११, १२, -नीन् शौ ५, ६,
१०

अमेष्ट-^m २अम- > अमा द्र

^a) 'स्वे' इति WR सात च।

^b) बस. पूषप्रख (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^c) सदिग्धस्थलीय. पा.। 'अमृतासस् त्वाऽसुरम्'
इति शोध उपस्थाप्यते (तु पूर्वार्धे त्वेति द्वि श्रावित पदम्)।

^d) तस नञ् स्वर. (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^e) 'अमृत्यव' इति क (३, २, ९) पाभे।

^f) सस्व एष्टि द्र। उप मृत्-पात्र-+पा+क प्र।

^g) दुर्बुहो दुष्पठश्च सुपा भवति। 'अमृत्युर ऊचिषे'
इति तुरीय पादो विमृश्य।

^h) सस्व कृते तु टि अ-च्छन्दस्क-।

ⁱ) तस 'ययतो' (पा ६, २, १५६) इति स्वर। उप यद्र।

^j) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप मेना-यद्र।

^k) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। इह उप मेनि-
इति वि मदनपजातविशेष्यगर्भत्वपरिणाम द्र। वा
किंवि भवति (वैतु उ च म च)। PW प्रभु नाउ
स१ रु. आहुस्तद्विमृश्यम्।

^l) सस्व एष्टि द्र। यत्तु PW प्रभु तस इतीव
व्याचक्षिरे, तत् स्वरविरोधान् चिन्त्यम्।

॥अ-मेह॥-हेन तै ६, २, ९, ४, १०, ७, मै ३, ८, ७ काठ २५, ८, ३३, ७, क ४०, १	॥अमोतगा इवास्ते॥ शौ २०, १२७, ५	१०, माठ ६, ५, ८, ८, ३६, ५, क ४, ४, ७, ३, शौ ८, ६, १९६
अ-मोक्च ^७ -क्यै शौ ३, ६, ५	॥अमोतपुत्रकाः॥ खि ५, ९, २, शौ २०, १२७, ५	अन्नस्तस्(>) ^१ पै १६, ८०, १०
अ-मोघ ^८ -घम् पै १६, १५२, ११ -वाय मै ४, ४, ५	(✓)*अम्न्, *अम्न्, *अम्न्- नाउ टि द्र	॥अन्नस्ता॥-स्ताम् पै ३, ३९, २
अमोत- १२अम->अमा द्र.	॥अम्नस्(>) ^१ मै १, ६, १० ^६ १०,	॥अम्ब- त्रि०, नाउ टि च अम्बर॥- रे ऋ ८, ८, १४

*) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप ✓मिह+घञ् प्र।

^७) तस नञ्-स्वरे प्राप्ते कृत्योक्तीय स्वर (पा ६, २, १६०)। उप ✓मुच्+ण्यत् प्र कुत्वञ्च।

^८) सस्व कृते एपूटि द्र। उप यद्र।

^९) वैकृतभूयिष्ठ पा (तु टि पाण्डु, सटि खि ५, ९, २)। इह 'अमा। उतु। गाव। आस्ते' इत्येव शोध द्र [तु WR 'अमोतगा उपास्ते' इति, नाउ च वैतु BW 'अमोतक->का.' इत्येव निर्देशे सत्य अमोत- +तद्धित क प्र इत्यभि-सदधान सञ्चिन्त्यता भाजुक् (गपू तद्धिते पित्वेन वा नित्वेन वा प्रसिद्धे सत्यन्यतराणां अपि यनि उपोत्तमपूर्व-स्वराऽनुपपत्तेरित्यभिपश्ये), MW 'अमा' इति पूष सति 'ऊतु-' (<✓अच्) इति उप, ततश्च गपू एव तद्धित इत्युत्प्रेक्षमाण मौवरीमनुपपत्ति प्रति समान चोद्य]।

^{१०}) खि स्वरनिर्देश सदिग्धो भवति। पा. विकार-भूयस्त्व नापूटिदि द्र। इह 'अमा। उतु। पुत्रका' इत्येव पद-त्रयी सु-शोधा भवति (वैतु BW MW च नापूटिदि एव यनि समस्त प्राप्ति मन्यमानौ च, 'उतु' इति वा 'ऊतु' इति वेत्यत्र विसर्वादिनौ च सन्ताव-बाधयताद्धितस्वराऽदर्शनसमाधि प्रति पर्यनुयोज्यौ द्र)।

^१) व्यु^१। अप्रणाऽविक्रान्तुर्भावे वृत्तौ सत्या वि सत् वा क्रिवि इव श्रूयते (वैतु MW वि दति)। अपक्रभावे वर्तमाने *अ-म्न्- इत्येतन्निपञ्चत्वे सति ✓*आम् इत्येतन्-सहोदरे ✓*३अम् इत्यत्राऽस्य जन्मभ स्यात् [✓*३अम्+*अम्न्- (>✓*अम्न्+कर्तरि असुच् प्र=) यनि (तु स्वरवैशिष्ट्ये सति सप्रकारकजन्म ✓*अप् >अम्नस्-) इत्यभिर्भाव]। यद्वा ६अ+म्नस्- इति कृत्वा बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इत्येव समस्त प्राप्ति स्यात्। उप च प्रतीति वर्तमाने ✓*मृ इत्यत्र जन्म द्र (✓*मृ>मर्ण- (तु पर्ण-)>✓*मण्, न (तु मै स्थ मूर्धन्यविशिष्टत्वेन श्रुतिरिह विज्ञापकभावुक्ता)+भावे कसुन् प्र उपवालोपश्च उस [पा ६, ४, ९८ (= *म्नस्-)] इति, वैतु PW प्रभृ मन्स्- इति उप सल्लुप्ते पधक-मित्यभिपसदधानाश्चिन्त्या। तद्द्वाराऽभिप्रेयमाणार्थस्य

तत्र तत्र वा असंगत्युपगमात् (तद्विस्तरस्तु वैश द्र)। यत्तु स्वरूपत *अम्न्- इतीवाऽपि विकल्पेन प्रत्यपादि (तु पा ८, २, ७०, वैतु शौपा २, ५२), तत प्राप्ति तत्प्रकारताऽपि किञ्चिच्छाखाविशेषीयतयाऽनुमीयेत। तथात्वे च सति द्वे इमे किञ्चिद्विज्ञव्युत्पत्तिके सती समा-नार्थके प्राप्ति इति द्र। कथमिति। प्रथमे कल्पे असुचः प्र स्थाने अरुच् प्र. च, द्वितीये कल्पे कसुन् प्र स्थाने करुन् प्र पाप्र उस इति (मौस्थि तु प्र इत्येव व्यव-हियमाणानि शब्दरूपाणि प्राप्ति सन्ति तत्र तत्र स. उप भूतानि द्र। तद् यथेह प्रथमे कल्पे ✓१अस् > *अस्- इति, द्वितीये च ✓*अर्(यद्र) > *अर्- इति। एस्ति प्रथमे कल्पे *अम्न्- + *अस्- इत्येव वा *अम्न्- + *अर्- इत्येव वा कृत्वा तस उपप्रस्व च शकन्वादित्वञ्च द्र। अथ द्वितीये कल्पेऽप्यनयैव दिशा यथावत् द्र इति दिक्)।

^६) णमध्पत्वविशिष्टः पा द्र (तु नापूटि)।

^७) तसि प्र (पा ४, २, ११३)। 'ये स्त' इति वृज्ज-रस्य सत मूको 'येऽन्नस्त' इति व्यञ्जरतया सु-शोधा द्र (वैतु मुपा 'अन्न' इति शौ [८, ६, १९] सञ्च. एवाऽनुलापुक)।

^१) भावे तल् प्र (वैतु मूको 'अन्नस्तम्' इति, मुपा 'अन्न। ताम्' इति पदद्वयमिति)।

^१) व्यु अस्पष्टा भवति। अन्तश्चार्थमाणा दृष्टि न रुणद्धीति कृत्वा ३अन् इति षष् भासने ✓*मृ > *मर्- इति उप च बस पूषप्रस्व. द्र (*अन्मर->*अम्मर->यनि इत्यभिर्भाव)। यद्वा परितो विश्वम-यन्तरस्थ-मिव कृत्वा तद्वरणाहेतुत्वात् गपू एव सस्व च पूष च सन्सु ✓*वृ > वृ- इति उप स्यात् (= *अवर > यनि)। अथवा मृतिमहीमौ ✓*भृ > भर्- इति उप सति शेष गपू दि (= *अन्भर->*अम्भर->यनि)। अथाऽपि वा २अप्- इति पूष सति गपू अन्यतमत उप द्र [वैतु दे १, ३, ✓अम्ब+अरच् (अनुबन्धश्चिन्त्य स्वराणु-पपत्ते.) इति वा, अम्बु->*अम्ब-+र-(<✓२रा एवमपि स्वरतो विरोध द्र) इति वा, अम्बु->(>अम्बु-)+र-(<✓राज+ढः प्र एवमपि स्वरो दुष्येत) इति वा,

अम्बरीष^a- -व ऋ १, १००, १७,
-वाव, -वे तै ५, १, ९, ४॥
अम्ब^b- -०म्ब मा ६, ३६, ११,
६८, का ६, ८, ७, १२, ७, ३,
तै १, ४, १, २, ४, १, ९, १,
६, ४, ४, ३, मै १, ३, ४, २,
७, ७, -०म्ब ऋ २, ४१, १६,
१०, ८६, ७, ९७, २, खि ५,
१५, ६, मा १२, ७६ का
१३, ६, २१, तै १, ८, ६, २,
४, २, ६, ११, मै १, १०, २०,
४, २०, २, ७, १३१, ४, ५,
७, काठ ३, १०, ९, ७, १६,
७, १३१, ३६, १४, क २,
१७, ८, १०, २५, ४१, शौ
२०, १२६, ७१, पै ३, ९, १,
५, १, २१^d, ११, ६, ११, -म्बा
तै ४, ४, ५, १, मै २, ८, १३,

काठ ४०, ४, -०म्बे^c मा २३,
१८, का २५, ५, १, तै ७,
४, १९, १, २, ३, काठ
४४, ८.
अम्बिका^f- -क्या मा ३, ५७, का
३, ८, १ तै १, ८, ६, १, मै
१, १०, ४, २०, काठ ९, ७,
३६, १४, क ८, १०, -॥का
मै १, १०, २०, काठ ३६, १४,
-०के मा २३, १८ का २५,
५, १, तै ७, ४, १९, १, २, ३,
मै ३, १२, २०, काठ ४४, ८^e
१अम्बी^g- -०म्बि मै ३, १२, २०
-॥म्बी मै १, १०, २०, काठ
३६, १४
अम्बाली^h-
*अम्बालिकाⁱ- -०के मा २३, १८,
का २५, ५, १, मै ३, १२, २०

*अम्बाली¹- -०लि तै ७, ४, १९,
१, २, ३, काठ ४४, ८²
†अम्बि³- -म्बय ऋ १, २३, १६,
शौ १, ४, १
२अम्बी⁴- -म्बयम्¹ ऋ ८,
७२, ५
अम्बि-तमा- -०मे ऋ २, ४१,
१६
१अम्बु- कस^०, १किय^०
*अम्भ- नाउ टि. द्र
अम्भस्^m- -म्भ ऋ १०, १२९,
१, मा १८, ४, का १९, २, ४,
तै १, ५, ६, १, ८, १३, ४,
७, २, १, मै १, ५, २, ९,
२, ११, २, १४, २, १, काठ ७,
१, ६, ७, १८, ७, क ५, १,
५, २८, ७, शौ १३, ५, १,
६, १, ८, ५, ६, पै ९, २०, ९,

*अम्बु- (>अम्बु-)+मत्वर्थे र. प्र (स्वराऽनुपपत्तिस्त्वेव-
मपि तद्वस्था द्र) इति वा ।

* अ-अ- (=आम्-) इति वा, *३अन् इति
वा, पूष सति *अरीष- (=√*अरीष+खल् प्र उस) इति
उप सति उस वा गस वा उपप्रस्व [अपक्वपचनपर्याय
इति वाऽन्त पचनपर्याय इति वा, वैतु (पाउ ४, ३०)
√अम्ब+ईष प्र =मध्ये 'अर' इत्युपजन (वैतु सा.
ईषन् प्र इति बुवाण आद्युदात्तप्रसङ्ग प्रति चोद्य) ।

* अ-अ- गस उपप्रस्व । *३अन् इति पूष सति
उप <√१मा वा/प्रा वा √*आ वा √*प्रा वेति
कृत्वा विजन्त वा काऽन्तम् (=ततश्च स्त्री टाप्) वा द्र
[तु टि अम्बि-^a, पजा हिं अम्मी-^b, मा-^c, १मा-^d, बे-
प्रभृ, वैतु भोउ (२, २, २२०) √१अम्+ब प्र] ।

* अम्बु इति पपा विमृश्य ।

* अम्बु इति विकृतश्च पा भवति । ('भव त्वम्' हाऽम्ब ।
.. मे शतमा' इत्येव सुपठश्च शोध द्र ।

* स१ ह्रस्व-विकल्प- उस (पा ७, ३, १०७) ।

* स्वार्थे कन् प्र, नित-स्वर कात्पूर्वस्याऽऽत इत्वञ्च
(पा ५, ४, २९, ६, १, १९७, ७, ३, ४४) ।

* नापू > *अम्बिआ->यनि इत्येव नैप्र द्र (तु.
*अम्बाली-) ।

* अम्बु. दुर्गा भवति । मातुर् बाह्योपद्रवेभ्योऽपत्यस्य

स्वाऽभ्यन्तराऽवस्थापनेन वारणात्मकगुणमादाय *३अन्
+*वार- (=√वृ+अण्) इति स्यात् [=अँवारा-
>यनि (तु पा ६, १, ११८ यत्र 'अम्बाले' इति स१
रू [=नाउ रू पाभे]किञ्चिल्लुप्तचरशाखीयमुपलभ्यते)] ।

* नापू > *अम्बालिआ->यनि इति नैप्र द्र (तु
१अम्बी-) ।

* अम्बु. तु टि अम्बु-। यत् उप प्र एव विशेष
[=यथा तत्र विच् प्र वा व प्र वेत्युक्तमेवमिह कि प्र
उस (पा ३, ३ ९२)] । वा स्त्री द्र ।

* अम्बु प्र तत-स्वरश्च (पावा ४, १, ४५) ।

* द्वि१ अमि पूर्वत्वाभाव उस् । स्वरित (पा ८, २, ४,
(वैतु १सा अम्बु->यनि इति) ।

* अम्बु. *३अन्+*१अम्-(<√भा+भावे कसुन्
प्र) इति वा, *अर- (भावे <√अर)+*२अम्- (=√*भू+
भावे डसुन् प्र.) इति वा, *अम्- (=√१अम्+भावे
किप् प्र)+*२अम्- इति वा कृत्वा बस पूषप्रस्व द्र [पावा
२, २, २४, पा ६, २, १ (=अन्तर्हितप्रकाशवद् इति वा
गतिमृतिमद् इति वा), वैतु (पाउ ४, २१७) √आप्
[?>*अम्- (यत् *अम्->*अम्->*अम्- (=२अप्-)
इत्यस्य च *आम्- (=आप्-) इत्यस्य च सकेतलाभ
स्यात्]]+कर्मणि असुन् प्र, WW १, १३१ भाप्र
*अम्- (=पावा √अम्) इत्येतन्मूलतयाऽवच्छेदुकः ।

१६, ३४, ३, ४, -म्भोभ्य
तै ७, ४, १४, १, काठ ४४, ३
अम्भृण^a-णम् ऋ १, १३३, ५, -णौ
मा १९, २७, का २१, २, १६
(*अ-म्भृ-) अन्नस्, अम्बरीष- टि द्र
अम्यक्, अम्यक्षि √*म्यच् द्र
√अय्^b
अय^c- ऋ १, २३, जै १,
३, ३, -या ऋ ६, ६६, ४^d,
-या ऋ १०, ११६, ९, -याय
तै ५, २, १०, ७, -यानाम्
का ११, ८, ३ तै ४, ३, ३,
१^e, २^f, ५, २, १०, ७ मै २,
७, २०^g, काठ ३९, ७^h, -येभ्य
मा ३०, ८, का ३४, १, ८,
-यै. तै ५, २, १०, ७ⁱ, शौ
४, ३८, ३ [०य- आ^j, प्र^k]
?अयुथ^l-थम् ऋ १०, २८, १०,
११
अयन^m- नम् ऋ ३, ३३, ७, ॥ तै
७, १, ५, ७, ५, २, २, ॥ काठ
३३, १, शौ ५, ३०, ७, १०,
१, ८, १०, २१, १८, ४, ८ⁿ,
१५, १९, ७, २ पै २, ८७ ३,

५, २०, २^o, ९, १३, ७, १४,
३, ११, १६, ३५, ८, १०९,
१ ११६, ९, -णनस्य मै ३,
७ २ -ना शौ १०, १, १६
पै १६, ३६, ६, -नाय मा २२,
७, ३१, १८, का २४, ३, ३,
३५, २, २, -ने मा १३,
५३, का १४, ६, १, तै ४, ३,
१, १ ६, १, ८, १॥, मै २,
७, १८, काठ १६, १८, क
२५, ९ [०न- अञ्जसा^p, अधि^q,
अ^r, उद्^s, उप^t, जन^u, तप्त^v,
नि^w, निर^x, प्र^y, वि^z,
वित्त^{aa}, सुप्र^{ab}, स्वस्ति^{ac}]
अयनीय- उद्^{ad}, प्र^{ae}
अयमान^{af}- न ऋ ८, १००, ८,
-नम् ऋ ४, ३८, ५
अयस्^{ag}- य ऋ १, १६३, ९, ४,
२, १७, ५, ६२, ७, ६, ७५,
१५, मा १८, १३, २९, २०^{ah}
का १९, ५, १, ३१, ३, ९^{ai},
तै ४, ६, ७, ४^{aj}, ७, ५, १,
मै १, ८, २॥, २, ११, ५, ३,
८, २॥, काठ १३, १५^{ak}, १८,

१०, ४६, ३^{al}, क २८, १०,
शौ ११, ३, ७ १८, ३, २२^{am},
१९, ५०, ६ पै १४, ४, १६,
१६, ५३, १२^{an}, -यस ऋ
६, ३, ५ ४७, १०, मै ४,
१४, ११, -यता मै ४, २, ९^{ao},
काठ ६, १॥, क ४, २॥ शौ
५, २८, ५ पै २, ५९, ३, -यसि
मै १, ८, २॥, शौ ५, २८, १,
पै २, ५९, १०
१आयस्^{ap}- स ऋ १, ५६, ३,
८०, १२, ८, ९६, ३, १०, ९६, ३,
४ ८, शौ १२०, ३०, ३, ४, ३१,
३ -सम् ऋ १, ५२, ८, ८१,
४, १२१, ९, १०, ४८, ३, ११३,
५, कौ १, ४२३, जै १, ४१, ५,
-सानि मै २, ६, ५
१आयसी- सीम् ऋ ८,
२९, ३, १००, ८
*२आयस्^{aq}-
२आयसी- सी ऋ ७,
१५, १४, ९५, १, मै ४, १४,
७^{ar}, -सी ऋ २, २०, ८,
४, २७, १, १०, १०१, ८,

^a) व्यु¹। रक्षस वि इति कृत्वा (√१अम्+भावे
क्रिप् प्र=) *१अम्-+*भृण्- (=√*भृ+कर्तरि नक् प्र
उस (पा ३, ३, ९०, तु दे ३, ३, पाउ ३, २)। उस
उपप्रस्व द्र (पा ६, २, १३९)। सप पात्रवचन (तु मा का च)
इति कृत्वा *२अम्- (नैप्र =२अप्-)+गप् एव उप च
सस्व च द्र [वैतु² सा √अण्>भृण् (=अण्)+
अच् प्र>यनि, ³GW अम्भस्->अम्भर्->यनि]।

^b) यनि एम्भृन्तीयफल्द्वयीयन्यायेन तत्र तत्राऽर्थनि-
त्यपरीक्षयाऽजादिप्रत्यये गुणभावुक्यम् √इ (यद्र) इत्यस्य
वा, अय- > √*अय् (यद्र) इत्यस्य वा ग्रहणमभिमत
भवतीति दिङ्मात्रमिह दर्शितम्। विस्तरस्तु वैश द्र।
एस्थि, अपि यत् √इ इत्यस्य प्राधान्येनाऽऽख्यातिकं वृत्त तत्
यस्या द्र। यत्तु तद्वतिरिक्त प्राधान्येन कृद्-भूत वृत्त तदिहेति।

^c) कर्तर्य अप् प्र उस (पा ३, ३, ५८)। धास्व।

^d) 'यु ईम्' इति विशिष्ट ऋ (४, ९, १) पाभे।

^e) तु पपा, सा च [करणे निष्पन्नमिति कृत्वा तु १

इति प्रतिपन्न ('जनुष' इत्येतत्-कमेकतया 'ईषन्ते'
इति क्रिप् इत्यभिप्रयश्च)], वैतु L ३५८ कर्त्रर्थे 'अया'
(प्र३) इति कृत्वा √ईष इत्यस्य प योजकत्वसामान्य-
मादाय 'जनुष' इति प१ इति।

^f) अथ प्र उस तत्-स्वरश्च [(पाउ ३, ११३)
तु PW प्रभृ, वैतु वे सा 'अयत्नेन' इत्येव व्याच-
क्षाणौ स्वर प्रति चोद्यौ (६अ+⁴युधा, ⁵यथम् इत्येव
तस वा अस वा सयाद्युदात्त स्याद् अथ ६अ+⁶यस्त-
(<√यस्) इत्येव च तस आद्युदात्त बस चाऽन्तो-
दात्त स्यादित्यभिर्मन्वे)]।

^g) व्युद् प्र लि स्वरश्च (पा ६, १, १९३)।

^h) शप्-शानचोर्निघाते वातुस्वर।

ⁱ) असुन् प्र जित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९७)।

^j) विकारार्थे अण् प्र तत्स्वरश्च (पा ४, ३, १३४)।

^k) विकारार्थे अज् प्र जित्-स्वरश्च (पा ४, ३, १५४,
६, १, १९७)।

काठ ३८, १३, शौ १९, ५८,
४१, पै १, ११०, ४, -सीभि
ऋ १, ५८, ८, ७, ३, ७,
-सीम् ऋ १, ११६, १५
अय(स्)>श-शफ^a- -फान्
काठ ३८, १२, पै ९, ६, ४
अय(स्)>श-श(य)>या^b-या
मा ५, ८, का ५, २, ८
अय(स्)>-शिप्र^c-प्रा. ऋ ४,
३७, ४^d
अय(स्)>-शीर्वन्^e-र्षा ऋ
८, १०१, ३, १^fमै २, ५, ९
१^gअय(स्)>,श-शङ्ग^h-ङ्ग
मै २, ५, ९, काठ १३, ४
*अयस्-तर-
अयस्तरा(र-अ)ङ्कुश-श
पै २, ८१, २
अयस्-तापⁱ-पम् मा ३०,
१४, का ३४, ३, १

अयस्-पात्र^j-त्रम् क ४, २१^k,
शौ ८, १३, २, पै १६, १३५,
१; -१^lत्रेण मै ४, २, १, १३
अयस्-मुय^m-य ऋ ५, ३०,
१५, -यम् मा १२, ६३, का
१३, ५, २, तै ४, २, ५, ३, मै
२, ७, १२, काठ १६, १२, क
२५, ३, शौ ५, २८, ९, पै १,
३७, ५ⁿ, २, ५९, ७, -यान् शौ
६, ६३, २, ८४, ३, पै १, ३७,
४, ५, -ये शौ ६, ६३, ३, ८४,
४, -येन मै २, १, १२१^o, शौ
७, १२०, १, -यै शौ १९,
६६, १, पै १६, १५०, ५
अयस्मयी- १^pयी तै ६, २,
३, १, मै ३, ८, १, काठ २४, १०,
क ३८, ३, -यी शौ ४, ३७,
८, पै १३, ४, १३
१^q*अय(स्)>,स्-स्थूण^r-

-०णौ तै १, ८, १२, ३
२अय(स्)>,स्थूण^s- -णम् ऋ
५, ६२, ८, मै २, ६, ९, काठ १५, ७
अ(यस्)>यो-अ(प्र)>प्रा^t-
-प्रया ऋ १०, ९९, ६
अ(यस्)>यो-गु^u- -गूम् मा
३०, ५, का ३४, १, ५
अ(यस्)>यो-जाल^v- -ला. शौ
१९, ६६, १, पै १६, १५०, ५
†अ(यस्)>यो-दंष्ट^w- -ष्ट.
ऋ १०, ८७, २, शौ ८, ३, २,
-ष्टान् ऋ १, ८८, ५, पै १६,
६, २, -ष्टाय पै १६, १५१, ६९
अ(यस्)>योऽपाष्टि^x- -ष्टि ऋ
१०, ९९, ८
अ(यस्)>यो-मुख^y- -खाः शौ
११, १२, ३
अ(यस्)>यो-हत्^z- -तम् ऋ ९,
१, २, ८०, २, -ते^{aa} मा

^a) बस पूप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^b) उस उप ✓शी+अच् प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ३, २, १५, ६, २, १४४)। कृष्णयजुशशाखासु 'अया-शया' इति पाभे इदम्- इत्यत्र द्र ।

^c) 'प्रास' इति GW L ३४५, वैतु ORN ।

^d) उस. उप ✓तप्>तापि+अण् प्र कृत्-प्रस्व च (पा ६, २, १३९)।

^e) तस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र ।

^f) तु अ-त्रपु- इत्यत्र मस्थ टि, 'अत्रप्चय पात्र-' इत्यत्रत्य च टि, यदनु क सटि उपेक्ष्य क इत्यस्य च काठ इत्यस्य च पाभे इह सुवेचौ द्र ।

^g) विकाराऽर्थे मयद् प्र. तत्-स्वरश्च (पा ४, ३, १४३)।

^h) तस सासस्व वा (पा ६, १, २२३)। यनि रू. स. सतः पादादावायुदात्तो भवति (पा ६, १, १९८)। मित्रावरुणतयोपचर्यमाणयो. सतोर्बाहोर्लोपोपमाप्रवारक वौपचारिक वा वि [=अय स्थूणे इव सन्तावेवमुच्येते (बाहुसबन्धवशात् उप लिङ्गपरिणामः स्यात् । मूलतः पु इत्येवमपि सभाव्यमान 'स्थूण-' इति उप वा द्र)]। यत्तु भा 'स्फिगन्तस्य' (फि ४०) इत्यायु-दानत्वमाह, तच्चिन्त्यम् । बाहोर्मित्रावरुणोभयनामभा-क्त्योपचारश्रुतौ सत्या यनि 'हिरण्यवर्ण-' इतीव तदीयं

वि इति कृत्वैव चरितार्थः सदुपमेयनामधेयत्वाऽभावात् गप् लक्षणस्याऽविषय इत्यभिसन्धे । यथा चाऽय बाह्वह-णाऽऽत्मककर्मविशेषस्याऽभिवादादयिषामात्रेण प्रयोजित तै एव ऋकूपरिणामो भवति तथा नाड अयधेयम् ।

ⁱ) लुप्तमध्य बस पूप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १)। वा 'गृत्तम्' इत्यस्य वि (वैतु नापू पाभे मित्रावरुणयोः वि)।

^j) उस उप. ✓गम्+ङ् प्र कृत्-प्रस्व च (पाठ २, ७१, पा ६, २, १३९)।

^k) बस पूप्रस्व (पा ६, २, १)। उप *अपाष्टि- [वैतु पूप सत् नैप्र टोपवं श्रुत्यन्तरम् (माशत्रा १२, ७, १, ६, ७, १५)] =अप+✓अर्प्+क्विच् (नैप्र *अपाष्टि-> यनि) इति कृत्वा गस सति कृत्-प्रस्व द्र [तु टि अपाष्टि- यत्रत्या सा (<अप/स्था इति) व्यु? इहाऽपि चरिताऽर्थयितुमिष्येत (तु MW) यदपि तु तात्पर्यत मौस्थि प्रकृतस्य प्राति नेदीय इति कृत्वा समानन्यायभाक्त्वेनैव सुनिष्पद स्यात्, वैतु सा अप+*यष्टि- (१=अष्टि<✓१अश्) इति बस. इति भाषमाण (यतश्च पूप्रस्व अभावं प्रति पर्यनुयोज्य)]।

^l) तृतस पूप्रस्व (पा ६, २, ४८)। उप यद्र ।

^m) नापू. रू बाह्वचः पाभे भवति ।

२६, २६, कौ २, ४०, जै ३, ५, १ अ(यम्>)यो-हनु ^a -नु ऋ ६, ७१, ४	१९, २, ५ पै ८, ८, ११ अयक्ष्म-ता ^b -ताम् पै ४, ३४, ५ अयक्ष्म-ताति ^c -तिम् गौ ४, २५, ५	२३, ३, २९, १, क ३१, १७, ४५, २ अ-यज्ञवेशास ^d -साय तै ६, ३, ४, ९
अय-✓अय्, अ-यास्, अयास्य- टि चद्र.	अ-यद्यमाण ^e -ण मै १, ६, ११ ✓*अयज् अपै(प-आ/ए)य् टि द्र ।	अ-यज्ञसाच् ^f -साच ऋ ६, ६७, ९ अ यज्ञिय ^g -य णि मै १, ६, ४, ३, ९, ६ ^h , शौ १२, २, ३७, पै १, ७०, १, -णियम् मै १, ८, ७, ३, २, ३, ४, १, १२, काठ २५, ४, २६, ८, ३१, ८, ९, क ३९, १ ^m , ४, ४१, ६, ४७, ८, ९, -णिया मै १, ४, १० -यात् ऋ १०, १२४, ३, -यान् मै २, ३, ८, -णयानि मे ३, २, ७
अ-यक्ष्म, क्ष्मा ^b -क्ष्मम् मा १६, ४, १८, ६, का १७, १, ४ १९, ४, २ तै ३, २, ८, ६, ४, ५, १, २, ७, ३, २, मै २, ११, ३, काठ १७, ११, १८, ९, क २७, १, २८, ९, शौ ५, २९, १३, पै ५, ३०, ९, ८, १८, ६, १३, ९, १६, १४, २, ६, -क्ष्मया मा १६, ११, का १७, १, १२, तै ४, ५, १, ४, मै २, ९, २, पै १४, २, १७, -णक्ष्मस्य तै ५, २, २, १ काठ १९, १२, क ३१, २, -क्ष्मा ऋ ९, ४९, १, मा १, १, ४, १२, का १, १, २, ४, ५, ४, तै १, १, १, काठ १, १, ३ ३०, १० ⁱ , ३१, २ ^j , क १, १, ४६, ८ ^k , ४७, २ ^l , †कौ २, ७८५, शौ ३, १२, ९, ९, ३, २३, १२, १, ६२, पै २, २०, २, १६, ४१, ३, -क्ष्मान् शौ ६, ५९, २, -क्ष्माय मा ११, ३८, ५३, का १२, ४, १, ५, ४, तै ४, १, २, ४, ५, २, मै २, ७, ४, ५, काठ १६, ४, ५, -क्ष्मेण काठ १७, ११, क २७१	अ-यजमान ^f -णिन ऋ २७, ६, क ४२, ६, -नम् मा १२, ६२, का १३, ५, १, तै ४, २, ५, ४, मै २, ७, १२, काठ १६, १२, २७, ६ ^h , क २५, ३, ४२, ६ ^h , पै ५, २७, ६, -णिनस्य तै २, २, ९, ४, -णिनात् तै २, ६, ५, ३ ⁱ , ६, २, ४, ५ ⁱ १०, ७ ^j काठ २५, ५ ⁱ , १० ⁱ , क ३९, २, ४०, ३ ⁱ , -णिन काठ २५, १०, क ३९, २	†अ-यज्यु ^f -ज्यव. ऋ ७, ८३, ७; -ज्युम् ऋ १, १३१, ४, शौ २०, ७५, २, -ज्यून ऋ १, १२१, १३, ७, ६, ३, -ज्योः ऋ २, २६, १
अयक्ष्म-कुर(ण>)णी ^c -णी शौ	अ-यजुस् ^b -जुषा मै ३, १, ७, ६, ८, ८, ९, काठ १९, ६, २३, १, ४ ⁱ , ६, २५, ८, क ३०, ४, ३५, ७, ३६, १ ⁱ ४०, १ अ-यजुष्क ^b -क्केण तै ५, १, २, १, काठ २९, ३, क ४५, ४ अ-यज्ञ ^c -ज्ञ. तै १, ५, ७, १, २, ५, ८, १, मै १, ५, ५, १२, काठ ९, १५, -ज्ञा मै १, ९, ८ अ-यज्ञ ^b -णिज्ञ ऋ ८, १२, क ७, ७, -ज्ञम् ऋ १०, १३८, ६, -णिज्ञा काठ ३७, १२, -ज्ञान् क ७, ६, ३ अ-यज्ञवाह ^d -हानि काठ २१, २,	अ-यज्वन् ^e -ज्वन. ऋ १, १०३, ६, [८, ३१, १५-१८], १०, ४९, १, तै १, ८, २२, ४ ⁱ , मै ४, ११, २ ^h , काठ ११, १२ ^h , शौ ३, २४, २, ११, २, २३, पै ५, ३०, २, १६, १०६, ३, -ज्वनाम् ऋ ७, ६१, ४, -ज्वान. ऋ १, ३३, ४, ५, -ज्वानम् ऋ ८, ७०, ११ अ-यत, ता ^f -णित तै ५, ४, १२, ३, -णितम् मै १, ५, १३ ⁱ , ६, १०, -ता तै ६, १, ७, ५ ^h , ३, ९, ३ ⁱ

- a) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप. यद्र ।
b) बस. अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप. यद्र ।
c) उस. उप. ✓कृ+ल्युन् प्र उस. पूष. मुमागम
कृत्-प्रस्व च (पा ३, २, ५६, ६, ३, ६७, २, १३९)।
ततश्च स्त्रिया ङीप्: पितृव्यनिघाते खरेऽभेदः ।
d) भावे तल् प्र (पा ५, १, ११९)।
e) भावे तात्तिल् प्र. (पा ४, ४, १४४)। लित्-स्वरः ।
f) तस. नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप. यद्र ।
g) मुपा नञ्-हीनो भवति (तु. क ३९, २ इत्यत्र

- स समान-विषय टि.)।
h) तु टि अ-च्छन्दस्क- ।
i) तस. नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप. यज्ञ-
✓वह्+अण् प्र. ।
j) उप. यज्ञ-+✓सञ्+णिव. प्र.। शेषम् नापू द ।
k) तस. 'नञः' (पा ६, २, १५५) इत्युत्तरपदाऽन्तो-
दात्तः । उप. यद्र ।
l) 'अयज्ञिय' इत्येवं मुपा स्वरे प्रमादः सभाव्यते ।
m) -जीय- इत्येव मूको. भवति ।

मै १, ८, ६ ^१ , ३, ७, ६, - ^१ ता मै ३, १०, १, ४, ७, ४	अयस्पात्र-, अयस्मय- ✓अय् >अयस्- द्र	मै ४, ३, ५, ६, काठ १२, ८ ^२ , -ञ्च तै ३, ३, ६, २
अ-यतत् ^b - -तन्ता ऋ २, २४, ५	अया इदम्- द्र	१ ^१ अयातयाञ्जी ^k - -ञ्जिया-ञ्जिया
१ ^१ अयथ- ✓अय् द्र	१ ^१ अयाः १ ^१ अ-यास्- टि द्र	तै ६, १, ९, ५, -ञ्जी तै ५, ५, ३,
१ ^१ अ-यथादेवत ^c - -तम् तै ३, १, ६,	१ ^१ अ-याचित ^b - -तम् तै ५, ५, ७, २	१, ६, २, ७, ५, ६, काठ २७, ९ ^२ ,
१ ^३ , ५, ७, १, १, ६, १, ४, ८	अ-याजित ^b - -ता खि ३, १० ^३ , ८	२८, १, क ३८, ४ ^१ , -ञ्जीम्
१ ^१ अ-यथापूर्व ^c - -र्वम् तै ५, ५, ४, ४,	अ-यात ^b - -तम् शौ १०, ८, ८, पै	मै २, ३, ७, ३, ७, ९, -म्न्या
मै १, ४, १५, ४, ४, १०, काठ	१६, १०१, ३	क ३८, ४, -म्न्या-म्न्या मै ३,
८, ११, क ७, ८	१ ^१ अ-यातयाम ^b - -म काठ ३०, १,	७, ४, काठ २५, १ ^२ म्
अयन- अयनीय- ✓अय् द्र	क ४६, ४, -मम् तै २, ६, ३,	१ ^१ अयातयाम-रूप- -पम् काठ
अ-यन्त्र ^d - -त्रै ऋ १०, ४६, ६	१, मै ४, १, १२ काठ ३०, १,	३३, ६
अ-यम्या ^e - -म्या खि ५, १३, ३,	३१, ९, क ४६, ४, ४७, ९,	१ ^१ अ-यातु ^b - -तु ऋ ७, ३४, ८,
शो २०, १०८, ८.	-मा १ काठ २९, ४ ^१ .	-उम् ऋ ७, १०४, १६, शौ ८,
अयम् इदम्- द्र	१ ^१ अ-यातयामत्व ^b - -त्वम् काठ १२,	४, १६, पै १६, १०, ६
१ ^१ अ-यमदेवत्य ^f - -न्य. मै ३, २, ३	५, -त्वाय तै १, ५, १, ४, २,	१ ^१ अ-याम ^b - -मम् तै ६, ३, १, ६
अयमान- ✓अय् द्र	३, ६, २, ७, ३ ५, १, ८, ३,	अ-यामन् ^b - -मन् ऋ १, १८१, ७,
१ ^१ अयल ^g - -ल क ३९, ५	६, २, ३, ४, ६, ७, ४, मै ३,	८, ५२, ५, खि ३, ४, ५
अ-यव ^b - -वा मा १४, ३१, का १५,	१, १० ^३ , ४, ८, ६, काठ १९,	अ-यामिन् ^b - -मी शौ २०, १२८,
९, ४, मै २, ८, ६, १३, १२ ^h ,	८, २३, ३, २८, २, २९, ४,	१०, ११
काठ १७, ५ क २६, ४,	क ३०, ६, ३५, ९, ४४, २,	१ ^१ अ-याव ^b - -वा तै ४, ४, ७, २,
-वानाम् मा १४, २६, का १५,	४५, ५	५, ३, ४, ५, ६, ४, १, -वानाम्
८, ५, मै २, ८, ४, काठ १७,	१ ^१ अ-यातयामन् ^b - -मा तै २, ६, ३,	तै ४, ३, ९, २, १०, ३
४, २१, १, क २६, ३	२, ५, ७, ५, ६, मै ३, १, १०,	अ-यावन् ^b - -वमि. तै ५, ६, ४, १
अ-यवस् ⁱ - -वोमि मा १२, ७४,	४, १, १२, ८, ९, काठ ३१, ९,	अया-शया- इदम्- द्र
का १३, ५, १३	क ४७, ९, -मान तै ५, ५,	अ-याशु ^o - -शव शौ ८, ६, १५, पै
अयश्-शया- प्रसृ, अयन्-, अयस्ताप-	६, २, -मानि तै ३, ४, ९, ५,	१६, ८०, २

^a) 'अयत्ता' इति केषाञ्चित् मूको पा ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^c) सस्व नापृटि द्र । वा किवि भवति । उप यद्र ।

^d) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^e) तस अन्तोदात्ताऽपवादो नञ्-स्वर (पा ६, २, १६०, २) ।

^f) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) । उप यद्र ।

^g) वैस भवति । अस्यैव नाम्न विद्धिद्भिन्नानि

रूपान्तराणि भवन्ति । तद् यथा । अर्थल (काहोडि), अर्गल (काहोडि), अर्थल (काहोद्वि) इति (तु मटि) ।

^h) 'आयवा', 'आयावा' इति शाखान्तरे पाभे भवत-
(तु तै ४, ४, ७, २, काठ २२, ५) ।

ⁱ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप. *^१यवस्- (यद्र)
इति विशेषस्तु द्र ।

^j) मुपा नजादित्व मिथ्या समभावि । तदपाकृति

शोध द्र (तु सटि सप्र क ४५, ५) ।

^k) स्त्रिया डाब्-डीब्-निषेवेषु प्राप्तेषु छन्दोविषये
नित्यत्वेन डीप् प्र (पा ४, १, १२, १३, २९) ।

^l) अयातयाम्न्य (प्र३) इति प्रकरणसगत शोध. द्र ।

^m) 'अयातयाम्न्योऽयातयाम्न्या' इति प्रथमाऽशे प्र३
शोध द्र ।

ⁿ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) इत्येके (तु मा.
शौ ८, ४, १६, ORN ऋ ७, ३४, ८, MIV च) ।
बस प्रत्युदाहृत-तत्-स्वर इत्यपरे (तु W. शौ ८, ४,
१६) । एतयो पक्षयो कतरो गरीयानिति निश्चयो यातु-
शब्दस्य यातुधान-शब्दपर्यायत्वभावाऽभावविनिर्णयाधीनो
भवति । तद्विषयको विमर्श वैश उपादेय ।

^o) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

'अय । आशु-' इति विभजन् सा चिन्त्यः । पपा

अ-यास्^a- -या ऋ १, ८७, ४^b,
६, ६६, ५०, मै १, ४, ३५, ८^c,
काठ ५, ४^d, ३२, ४^e, ११, ३४,
१९^f, क ४८, १, -यास
ऋ १, ६४, ११, १५४, ६,
१६७, ४, ३, १८, २, ५४,
१३, ४, ६, १०, ५, ४२, १५,
६, ६६, ५, ९, ४१, १, खि १,
१०, २^d, मा ६, ३, का ६, १,
३, तै १, ३, ६, २, मै १, २,
१४, काठ ३, ३, ३५, १४, क
२, १०, ४८, १३, कौ १, ४९१,
२, २४२, जै १, ५१, ५, ३,
२१, ७, -यास ऋ ७, ५८,
२, -यासम् ऋ ९, ८९, ३, ४,
जै ४, १९, ९, १०, -यासाम्
ऋ १, १६८, ९, १६९, ७

अ-यास्क^a- -यस्का^b पै ८, १५, २
अ-यास्य^a- -स्य. ऋ १, ६२, ७, ८,
६२, २, ९, ४४, १, १०, ६७,
१, १०८, ८, १३८, ४, मै १,
९, १, ५१, काठ ९, ९, १२, क
८, १२१, †कौ १, ५०९, जै १,
५२, १३१, शौ २०, ९१, १†
(√*अयि) √*अपैय् टि द्र
अ-युक्त^a- -क्त तै ३, ४, १०, ४,
-क्तम् ऋ १०, २७, ९, -का ऋ
९, ९७, २०, मै ४, ६, ४१, -काय
तै ७, ४, २२, १, काठ ४५, १,
-†कास ऋ ५, ३३, ३, मा १०,
२२, का ११, ७, २, -क्तै तै ३,
४, १०, ३, -क्तैषु मै १, ५, १३
अ-युज^a- -ज ऋ ८, ६२, २ [°ज-
युग्मद°]

अ-युत^a- -तः^b; -तम्^c शौ १९,
५१, १
२अ-युत^a- -तम् ऋ ४, २६, ७, मा
१७, २^c, का १८, १, २^c, तै ४,
४, ११, ३, मै २, ८, १४^d, काठ
१७, १०^e, ३७, ६, क २६, ९,
शौ ८, २, २१, ८, ७, १०, ८,
२४, पै १४, ३, ११, १६, ५,
१ २९, ७, १०३, १, -तस्य
पै १, ९४, २, -ता ऋ ८, [२,
४१, २१, १८], ४६, २२,
-तानि ऋ ८, ३४, १५, -ताय
ऋ ८, १, ५, तै ७, २, २०, १,
काठ ४२, १०, कौ १, २९१†,
जै १, ३०, ९†, -ते काठ ३९,
६, -तेन तै २, ४, ५, १.
अयुत^a पै १३, ५, ७

अतथादर्शनात्, ऋ १, १२६, ६ इत्यत्रत्येन भाष्येण
विरोधाच्चेति दिक् ।

^a) व्यु वैमल्यप्रस्तेति भूयोविमर्शसहा द्र । यनि बस
अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप भावे <√*यास्
(यद्र) [तु मै १, ४, ८ (यत्राऽयास्त्व नाम धैर्यविशिष्ट-
त्वमितीव श्रावितं भवति), वैतु, PW प्रभृ यनि
अविप्रतिपद्यमाना अपि उप √*यास् इत्यस्य सनाभे
सत √यस् इत्यतो निष्पादयन्त, या २, ७, पाउ
४, २२, वे भा सा प्रभृ. चाऽऽस्माका विवृत (तत्र
तत्र) असमस्त प्राति इति कृत्वा √इ इत्यतो
निर्गुवन्त.] ।

^b) यनि रू प्र१ द्र (तु GW, वैतु पपा. विसर्जनी-
यरहितश्चिन्त्य, सा L ३५८ च <इदुस्- इत्येतद्वृत्त
प्रतिपन्नौ) ।

^c) यनि मात्रात सदिद्येत । त्रैष्टुभे पादान्ते गुरु-
युग्मप्रवृत्ते । एस्थि *अय्या. इति वा *आया. इति
वा मौलिकी श्रुतिरितीव सभाव्येत । कथमिति । मौस्थि
यद्र √*यास् इत्यस्य <√*यास् (<>ज्रास्)
इत्येव निर्देष्टव्यत्वाऽभिसंधे प्रकृतेन रू. लिङ्गयमानं
सत् मौस्थि *अ-यास्- > *अय्यास्- इति वा
*आयास्- (तु पाउ ४, २२९) इति वाऽपरमिव प्राति
निर्दिश्येत । वा चैतत् रू किवि इति कृत्वा न द्वि१
द्र [°मास्तं धृष्णु नामाऽऽदवाना (स्तोतार) येधु

(मस्तु) अया (=श्रान्तिराहित्यपूर्वकम्) मस्तु न (=इव)
दोहसे चित् (भवेयु)’, वैतु सा √इ > *अय- इतीवो-
पकल्प्य तस्य प्र३ इति व्याख्यायुक्त, GW L ३५८
च इदुस्- > अस्या > आया. > यनि इत्येवम् (=स्त्री
प१) प्रतिपादुका सन्तः वा प्रति पर्यनुयोज्या] ।

^d) विभ्रष्ट-स्वर मुपा (तु सटि द्र) ।

^e) नञ्-पूर्वत्व सदिग्ध भवति । सहचरितेषु समान-
विषयेषु शब्दान्तरेषु तददर्शनाद् इति दिक् ।

^f) बहुषु गोत्रप्रत्ययस्य लुग् भवति (पा २, ४, ६३) ।

^g) व्यु^h । एपू स्वाधे यप् उस् (पा ५, ३, १०३) ।
यद्वा *अयु+*२आस्थ- (=√२अस्+भावे ण्यत् प्र.)
इति बस (=अये गतौ आस्य प्रक्षेपो यस्य) इति कृत्वा
पूपप्रस्व [वैतु माशत्रा (१४, ४, १, ९, २१,
२६) ‘अयमास्थेऽन्तरिति’ (=इदुस्- > अयुम् > ?अयु+
१आस्थ- इति तस) । वे सा च (तत्र तत्र) ६अ+√यस्
+घञ् प्र > *यास्- > *यास्थ- (यत् प्र) इति तस इत्येव-
मुभयथाऽपि समान स्वरो नोपपद्येत । आद्ये प्रकारे सासस्व
उत्तरे च पूषप्रस्व न्याय्यत्वोपगमात्] ।

^h) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

ⁱ) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^j) तस उप √१यु+कर्मणि क् प्र उत्तरपदादि-स्वर
उस् (पा ६, २, ११६ तु ५६) ।

^k) सदिग्ध पा. संस्कारान्तरसापेक्षः द्र ।

*१अ-युद्ध ^० - अयुद्ध-सेन ^b - -न ऋ १०, १३८, ५	२, ९ अ-युध्विन् ^१ - -ध्वि ऋ १०, १०८, ५	६२, ३, -ध्येन शौ १९, १३, ३१ ^० पै ७, ४, ३० ^१
*२अ-युद्ध ^० - -द्धः ऋ १०, २७, १०	अ-युपि(त>)ता ^१ - -ता मै १, १, २	¶अ-योनि ^१ - -नि. मै २, ३, ३, ३, ४, १०, कठ १२, ६, २६, ३, क ४१, १, -निम् मै ३, ४, १०, कठ १९, ९, २६, ३, क ४१, १, -नीन् कठ २४, ४, क ३७, ६, -नौ तै ५, ६, ८, ३
३अ-युद्ध ^० - -द्ध ऋ ८, ४५, ३, कौ २, ६९०, जै ४, १७, ६	अयो ^१ पै १०, ९, ४	()अय्या. *अय्यास्- *अय्यास्- १अ-यास्- टि. द. ✓*अर् ^०
अ-युधिङ्गम ^० - -मः खि ५, १३, ५ ^१ , शौ २०, १२८ १०	अयो इदम्- द	
अ-युध्य ^० - -ध्य ऋ १०, १०३, ७, मा १७, ३९ ^१ , का १८, ४, ७, तै ४, ६, ४, ३, कठ १८, ५, क २८, ५, कौ २, १२०५, -ध्यम् का ८, २१, १, १८,	अयो-गु- ✓अय्>अयस्- द †अ-योद्ध ^१ - -द्धा ऋ १, ३२, ६, पै १३, ६, ६ अ-योध्य ^१ - -ध्य मै २, १०, ४ ^१ , शौ ५, २०, १२ ^१ , १९, १३, ७ ^१ , पै ७, ४, ७ ^१ , ९, २४, १२, -ध्या शौ १०, २, ३१, पै १६,	

*०) तस. नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप १युद्ध-
(=✓युध्+क्त प्र)।

*१) बस पूप्रस्व (पा ६, २, १)। उप. यद्र ।

*२) सख एपू द्र.। उप *२युद्ध- [= (✓युध्+भावे
किप् प्र=) १युध्- +✓धा+क्त प्र. (पा ३, २, ३) इति
कृत्वा उस थायीय-स्वर । (खीणामिवाऽबलाना सताम-
भियोधन प्रति सोपेक्षो भूत्वाऽनायासेनैव तद्धन विभजानि)]।

*३) सख. नापू सरूपे द्र.। उप. *३युद्ध- [= (✓युध्+
करणे किप् प्र=) *२युध्- +✓धा+क्त (पा ३, २, ३)
इति कृत्वा उस थायीय-स्वर (=अनाहतशस्त्रस्पर्श एव
सन् सत्त्वाना प्रतापेन शस्त्रभरेण वृत्तमपि शूरमाजति)]।

*४) तस. नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)। उप. यद्र ।

*५) नवा हीनो मुपा. प्रकरणविरुद्धत्वाद्प्रमाणम् (तु नाउ)।

*६) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६)। उप १युध्+
तद्धीय यत् प्र (पा ५, १, ६६) द्र [वैतु सा
उप. क्यप् प्र इति। एस्थि कर्मणि प्र इति कृत्वा
तस सति कृत्योक्तीय स्वर स्यात् (पा ६, २, १६०)।
अथ भावे प्र इति कृत्वा वा बस सति 'नञ्सुभ्याम्'
(पा ६, २, १७२) इत्युक्तस्वर. स्यादिति दिक्]।

*७) साहितिक स्वरितम् अनुवादयमान. पपा चिन्त्य ।

*८) सख नाउटि द्र.। उप ✓युध्> १युध्- +मत्वर्थे
विनि प्र (पा ५, २, १२२)।

*९) तस नञ्-स्वर.। उप ✓युप्+क्त^१। 'अयु-पिता'
इति संटि पपा चिन्त्य ।

*१०) मुपा सस्करणान्तरसापेक्षो नितरां दुष्पठश्च ।

*११) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

*१२) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६०)। उप यद्र ।

*१३) 'अयुध्य' इति ऋ (१०, १०३, ७) पामे ।

*०) 'युक्कारेण इति ऋ (१०, १०३, २) पामे.।

*१) ✓*ऋ इत्यस्यैव तदीयसगुणोपक्रम-कृद्वृत्तमन्बन्ध-
प्रदर्शनवैशद्यप्रयोजनक निर्देशप्रकरणान्तरमात्र द्र.। धा
चाऽयमर्थवैविध्यस्य विषयो भवति। तद् यथा —

१म प्रात्यर्थ. अम्नस्-, अम्भस्-, *१अर्-, १अर्-,
१अरण-, १अरत्ति-, अरि-, ✓अर्ण-, अर्ण-, अर्णव-,
✓*अर्त्, अर्त्त-, ✓अर्थ-, अर्थ-, १अर्व-, अर्प-, ✓*अर्भ-,
अर्बुद-, अर्भ-, अर्भन्-, अर्भ्य-, अर्भु- इत्येतेषु ,

२य ससर्गप्रतिबन्धार्थ मौस्थि २अ-र- (यद्र) इत्ये-
तज्ज नाधा सन् २अर्-, १अरण-, अर्रु-, अराजिन्-,
अरावन्-, १अरु-, अर्यमान्- इत्यत्र ,

३य. तपनदीप्त्यर्थ मौस्थि (यद्र) ✓*१वृ>✓*१हृ
इत्येतत्परिणत सन् *३अर्-, १२अरण-, १अरणी-,
१अरणि-, १२अरणी-, अरुण-, णी-, *२अरु-, अरुणि-,
अरुष-, अर्कु-, अर्जुन- इत्येतेषु ,

४य सामीप्यार्थ *४अर्-, अराल-, अर्व-, अर्वन्-, अर्वान्च-
५म. शब्दार्थ अर्कु- इत्यत्र ,

६य हिसार्थक मौस्थि (यद्र) ✓*२वृ>✓*२हृ
इत्येतत्परिणत सन् *५अर्-, अराट्कृ-, २अराय-,
अराड-, अराड्य-, अरावन्-, अरुस्-, ✓अर्श इत्येतेषु ,
७म. रक्षार्थ *६अर्-, १अराय- इत्यत्र ,

८मश्च वलनार्थ १अरत्ति-, अराल इत्यत्र । ननु
भो कथमेकस्य वा एतावान् परस्परविविक्तार्थविस्तर
इति। अर्थवैशिष्ट्य नाम प्रथमो हेतुः। इममेव प्राञ्च. 'वा.
तदर्थोऽतिशयेन योग' इति कृत्वा पञ्चमनिरुक्तप्रकारत-
याऽऽहु । अथ नैप्र वर्णपरिणामो द्वितीयो हेतुः। एतद्-
विषयीभूता मौस्थि भिन्नध्वनिमन्तोऽपि सन्तोऽनेके धा
समयेनाऽभिन्नध्वनयो भूत्वैकाऽऽत्मतामिव संप्राप्ता एक-

*१अर-

†अरम्^b ऋ १, ६६, ३, ७०, ३,
१०८, २ १४२, १० १७०,
४०, १७३, ६, १८७, ७०, २,
५, ७, ८०, १७, ६, १८, २, ३,
३५, ५, ४, ३२, २४^० ३३,
२०, ५, ४४, ८०, ६६, ५, ६,
१३, ४, १६, ४३, ४१, ५,
६३, २०, ७४, १, ७, ७, ६,
६६, १४, ६८, २०, ८६, ७० ८,
१५, १३, [४५, १०० ९२, २६],
४६, १७^०, ८२, ३, ९२, २४^०,
२५^०, [२५, ९, २४, ५], [४५,
१०) २६^०] २७०, १०, ९, ३०,
६३, ६०, ७१, १०, ९६, ७, ९७,
१८, १०१, २०, १०६, ८,
११७, ३, मा ११, ५२०, १२,
९२, १३, ३६, ३६, १६०,
का १२, ५, ३०, १३, ६, १८,

१४, ३, १०, ३६, १, १६०, तै
४, १, ५, १०, २, ९, ५, ५, ६,
१, ४०, ७, ४, १९, ४०, मे २, ७,
५०, १७, ४, ९, २७०, ११, २,
काठ ११, १२, १२, ४०, १६,
४०, २२, ५, ३५, ३०, ४०, ८०
कौ १, २५, ११८^०, २०९^०, २,
३ ४, ७३३, १०१२^०, ११८९,
जै १, ३, ५, १३, ४^०, २२, ६३^०,
३, २५, १०, शौ १, ५, ३^०, २०,
३१, २, पै १, १०९, ३, ६, १६,
७०, १२, ३, १६०^०, १७, ६, १०
अरं/कृ^०

|अरं-कृत^f -कृत ऋ
[१, १४, ५, ८, ५, १७], काठ ५,
१^०, -कृतम् ऋ ८, १, १०,
कौ १, २९५, जै १, ३१, ३,
-कृते ऋ २, १, ७, ८, ६७, ३
अरं-कृत^h -त ऋ १०,

१४, १३, ११९, १३, शौ २,
१२, ७, १८, २, ११, पै २, ५, ८,
-तम् शौ १२, १, २२, -ता
ऋ १, २, १ [०-सु>स्व^०]
अरं-कृतिⁱ -ति ऋ ७,
२९, ३

अरं-कृत्य^j >त्या ऋ १०,
५१, ५

अरं/गम्^k
अरं-नाम्^l -म तै ५, ६,
१, ४, मै २, १३, १, काठ ३५,
३, ३९, २, शौ ३, १३, ५, पै ३,
४, ५, -माय ऋ ६, ४२, १,
८, ४६, १७, कौ १, ३५२, २,
७९०, जै १, ३७, १, -मास
शौ १३, २, ३३

अरं/गृ^m
अरं-गरⁿ -र शौ २०,
१३५, १३^m

वृन्तगताऽनेकफलत्वस्य निदर्शनं भवन्तीति । एस्थ
किमित्युक्तोभयहेतुजन्मान समानध्वनिभाजोऽपि बहुत्वमा-
पन्ना एते धा इह पृथङ् न निर्दिश्येरन्निति । वाङ्म ।
अन्ततोगत्या पार्थक्यमेव शरणं भवेत् (=वैश)
न त्विह (=वैप) इति । कुत इति । वैप प्राधान्येन
यथाध्वनिशब्दस्वरूपमात्रपरत्वाच्च प्रकृतौपयिकविचार-
सामग्र्या भूयस्तरामिवाद्यापि परिशिष्टेयः पत्वाच्चेति ।
एवमन्येषामपि धा. वैश विभेदाहाराणां सतामिहाऽभेदन-
मुपपादनीयमित्यपरा दिक् ।

^a) अप् प्र (पा ३, ३, ५७) । तस्य च पित्वाभिघाते वास्व ।

^b) सर्वत्र वा क्वि (तु वे प्रभृ, वैतु PW प्रभृ
नाड टि विषयभूतेषु स्थ. गतित्वेन योजुका) इति
कृत्वाऽव्यभिचारेण न द्वि १ सद् असमाभेदं अव्य इत्यु-
पचर्यते (तु पाग १, १, ३७ यत्र वर्णभेदेन यनि >
'अलम्' इति तयोपचर्यते) । तदेव च नाड पदान्तरेण
समासवृत्तिमनुप्रविष्टं सद् यथायोगं प्राप्तं वा (तु अर-
मिष्-) गस. वा (तु अरं/कृ प्रभृ) पूष भवन्निपात-
मामान्यमुपसदधाति ।

^c) नापटि वैतु इत्याद्यशः ।

^d) १अरमि(म्-इ)ष्- इत्यत्र टि ।

^e) रुद्धतप्रयोजन-प्रवानो निर्देशः । तिङ्भुत्तस्य

मृग्यत्वात् [तु पपा ऋ २, ५, ८, ४, ३३, २,
यत्राऽव्यवहिते यद्वृत्तीयन्तरवति तिङि परतोऽपि
'अरम्' इति पृथक्-स्वरतया पृथक् पदं भवति इतीव कृत्वा
सर्वत्राऽस्य पदपार्थक्यमेव प्रादर्शि, वैतु PW प्रभृ
अनादृतस्वरविवेका सन्त गपू स्थ अपि ऋ ५, ४४,
८ प्रभृ (✓कृ इत्यत्र यस्थ द्र) अन्येषु स्थ चाऽपि ग.
भावयन्त] । यत्तु 'भूषणे' (पा १, ४, ६४) इत्यत्राऽर्थ-
विशेषे मन्थे लत्वापञ्चस्य 'अरम्' इत्यस्य गतित्वमनुशिष्टं
भवति, तद् अवेदपरत्वेन व्याख्येयम् । वेदे पर्याप्तिमात्रे
भूषणात्प्रकारतयाऽपथ्यवसन्ने वृत्त्युपलम्भात् ।

^f) गस क्तिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^g) वा^h । यनि यज्ञ इत्यस्य वि संभाव्येत । अथ
अरं-कृत- इत्यस्य द्वि ३ सद् 'देवान्' इत्यस्य वि
इत्यपि विमृश्य द्र ।

^h) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

ⁱ) गस उप क्तिनि प्रप्रस्व. (पा ६, २, ५०) ।

^j) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^k) निर्देशस्य प्रयोजनादावर्वाच्चा वैमत्ये च अरं/कृ
इत्यत्र गतार्थता द्र ।

^l) गस उप अचि धायादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^m) 'आरगर' इति (खि ५, २१, ३) पाभे ।

अरं/घुष् अर-घुष् ^a -घ शौ १०, ४ ४ अरितु ^b -ता ऋ२, ४२, १, ९, ९५, २ १अरित्र ^c -त्रम् ऋ १, ४६, ८, -त्रा ऋ १०, ४६, ७ मा ३३, १, का ३२, १, १ २अरित्र ^d -त्राणि शौ ५, ४ ५ [^e त्र- दश ^० , नित्य ^० , शत ^० , सु ^०] अरित्र-पर(ण>)णी ^f -णीम् ऋ १०, १०१, २ १अतोस्(>) ^g काठ ९, १६ *अर- अन्नस्, अम्भस्, १अरण-, द १अर- /अर् द २अर ^h -रम् काठ ३४, १७, -रा ऋ ५, ५८, ५, १०, ७८ ४, खि ४, ११, ५, मा ३४, ५ मै ४, १४, १८, काठ १०, ४ ⁱ	शौ ३, ३०, ६, १०, ८, ३४, पै ५, १९, ६, १६, ३१, ३ १५२, १ -राणाम् ऋ ८, २०, १४ -रान् ऋ [१, ३०, १५ १४१, ९], ५, १३, ६, ८, ७७, ३, तै २, ५, ९, ३६ मै ४, १४, १३, पै १३, ६, १५ [^j र- त्रि>त्र्य ^० , त्रिशद् ^० , द्वादश ^० , पञ्चन् ^० , प्रत्य ^० , षष्>ड ^०] अर-मणस् ^k -णसम् ऋ ६, १७, १० ३अर- अरणि- टि द ४अर- अराल- टि द ५अर- अराटक-, अराड-, अरावन्- टि द ६अर- अराय- टि द १अरसम् ^l पै २, ८१, २ ११अरक ^m -क खि ५, १५, ५ *२अरक- अरावन्- टि द †अरक्षस् ⁿ -क्ष ^१ ऋ ५, ८७, ९,	-अम ऋ १, १९०, ३ ^१ -असम् ऋ ७, ८५, १, ८, १०१, ८, -असा ऋ १, १२९, ९, २, १०, ५, मा ११, २४ का १२, २, १३, तै ४, १, २, ५, ५, १, ३, ३, मै २, ७, २, काठ १६, २, १९, ३, क ३०, १ १अरक्षोहत ^३ -त तै ६, १, ७, ३ ^२ , -तम् मै १, १०, २० ⁿ , काठ ३६, १४ १अरक्षस्य ^४ -स्य मै ३, ७, ७, ४, ८, ५ अरगराट ^५ -टेषु गौ ६, ६९, १ अरज्जु ^६ -ज्जुभि ऋ ७, ८४, २, -जौ ऋ २, १३, ९ अरद्वु ^७ -द्वे ऋ ८, ४६, २७ अरदु ^८ -दु खि ५, १५, १४. १अरदु-परम् ^९ शौ २०, १३१, १५ १अरण ^{१०} -ण ऋ २, २६, ७,
---	--	--

^a) गस उप क प्र. थाथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४)।

^b) वृच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ६, १, १६३)।

^c) इत्र प्र तत्-स्वरश्च (पा ३, २, १८४)।

^d) आद्युदात्तार्थ प्र निदवधेय इति नाप् विशेष ।

^e) कास कृत-प्रस्व (पा ६, २, १२९)। उप अन्त-
भाविताण्यर्थात् /पृ+कर्मणि ल्युट् प्र ।

^f) ईश्वरे तोसुन् प्र नित्स्वरश्च (पा ६, १, १९७)।

^g) व्यु^१। इअ+*१रा- [<भावे/ *क्र(तु ऋदन्तेभ्य-
धा समाननिष्पत्तिकानि प्राति *त्रा-, *त्रा-, *द्वा-,
*प्रा-, *त्रा-, *द्वा- प्रभृ)] इति कृत्वा बस अन्तोदात्त
[तु. टि. १अरण-, पा ६, २, १७२ (चक्राभि-
नेमिगतस्वस्वस्थानाधिकरणाकृतत्थैर्ध्वपर्यवसानके तत्-
ससर्ग-राहित्ये तात्पर्यम्, वैतु गतिप्राप्तिसामान्यमादाय
या (४, २७) प्रभृ ✓*१अर+अच् इतीवाऽभिप्रयन्तः,
ww (१, ६९) गतिराहित्याऽऽख्य गुण पश्यन्नप्याद्य-
भकारमुच्चारणार्थकमात्रतया प्रतिपञ्च]।

^h) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप </मन्
यद्र । अत्र पूष. 'अरम्' इति मतमसद् भवति (तु PW.
प्रभृ.)। तथावे हि यनि. स्वरस्याऽनुपपत्तेरर्थसंगतेश्च ।
'वज्रम्' इत्यनेन पराभिमतस्य संबन्धस्याऽपेक्षया (तु
PW.) अहिम् इत्यस्य वि इत्येव मन्त्रस्वारस्य
चेदीय इव स्पर्शकमिति दिद् ।

^१) शोध-सापेक्ष पा (तु टि ✓/२अक्ष>१अक्षौ)।

^२) अस्पष्टोऽत्र पा भूयाश्च पाभे (तु सटि च 'अजक-'
इत्यत्र गपू टि च)। एस्थि भूयसी विमृडेव शरणायाताम् ।

^३) बस. अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप. यद्र.।

^४) MW क्विवि (वैतु गा)।

^५) तस नच्-स्वर (पा ६, २, २)। उप तृतस द्र ।

^६) 'अरक्षो हतम्' इति मुपा. स्वरो अष्ट ।

^७) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६)। उप यद्र ।

^८) व्यु^१। [तु सा २अर- + *गर्- (</२गृ)+*अट्ट-
(</अट्) इति उस. इव भावयन् स्वरतो मिथ्यान्व
प्रति पर्यनुयोज्य]। वाच्यस्याऽस्पष्टत्वाद् भूयोविमर्श-
स्याऽप्रतिहतोऽवसर द्र ।

^९) व्यु^१। वैस इति प्रकरणात् सभाव्येत ।

^{१०}) व्यु^१। प्रकरणतो वृच्चविशेषस्य नामेति सुलभम्
[तु नाड टि (पाग ४ २, ८०)। यत ऋत्याद्यन्तर्गते
'अरदु(डु)-' इत्यत्रेह तात्पर्यमिति संकेतलाभ स्यात्]।

^{११}) तु खि ५, १५, १४ 'अरदु परम्.' यत इहाऽपि
पदद्वयाऽऽत्मक एव पा. मौलिकतया व्यवसीयेत [वैतु
WR 'अरदुपर्ण.' इत्येक पदमिति ('परम्.' इत्यस्य
स्थाने *पर्ण इति सुपठ शोधस्तु यद्र.)]।

^{१२}) व्यु^१। ✓*२अर+कर्तरि ल्यु>अन प्र.
लित्-स्वरश्च (पा ३, १, १३४, ६, १, १६३)।

५, २, ५, ६, ७, १९, ७, ४, ८, खि ४, ५, ३७, काठ २, ११ क २, ५, कौ २, १२२२१, शौ १, १९, ३१, ५, ३०, २, ७, ११३, १, पै २, १३, २, १०, ११, १, १३, ३, १४, -णम् क ३, ५३, २४, ५, ८५, ७, ८, ४, १७, १०, ११७, ४, काठ ३१, १४, शौ ५, २२, १२, पै ६, २२, १७, ८, १२, १०, -णस्य ऋ ७, ४, ७, मै ४, ६, ६, -तणा ऋ ८, १, १३, शौ २०, ११६, १, -तणानि ऋ ६, ६१, १४, तै ७, २, ७, ५, काठ १७, १८, ३०, ३, ६, क ४६, ६, ६, -णाय मा २६, २, का २८, १, ३, शौ ६, ४३, १, -णे क १०, ६३, १६, -णेभि. शौ ७, ५४, १, -णेभ्य खि ५, १, २, मै २,	२, ६, काठ १०, १२ [०ण- आ०, उप०, सम्०] १अरण्य- -णाय मै ३, १४, २० १अरण्य- -णाय मा २४, ३९, का २६, ८, ४, तै ५, ५, १६, १, काठ ४७, ६ *१२अरण्य- १अरणी- -णी शौ ७, ११३, १ -गीम् ऋ १०, १२४, २ २अरण्य- -ण्यम् मा २५, ३, का २७, ३, २, तै ५, ७, ११, १, ॥६, २, १०, ७, ५, ११, २, मै ॥१, ९, ७, ११, ६, ॥२, १, ६, ३, १५, ३, ॥काठ ९, १६, १४, ७, ३०, १, ५३, १६, क ४६, ४॥, शौ १२, १, ११, ५६, पै ६, २२, १७, -॥ण्यस्य मै ४, १, १, काठ ३०, १०, क ४६, ८, -ण्यत् मै ४, १, १॥,	काठ १९, ११॥, क ३१, १॥, शौ २, ४, ५, पै २, ११, ५, ६, २२, १७, -ण्यानाम् मा १६, २०, का १७, २, ४, तै ४, ५, ३, १, मै २, ९, ३, काठ १७, १२, क २७, २, -ण्यानि ऋ १०, १४६, १२, मै ४, ११, २, १६, -ण्याय तै ७, १, १७, १, काठ ४१, ८, -ण्ये ऋ ६, २४, १०, खि ७, १, १, मा ३, ४५, २०, १७ का ३, ५, २, २२, १, ४, तै १, ८, ३, १, ॥२, १, १०, २; ५, १, ६, मै १, १०, २, २०॥, २, ५, ५॥, काठ ९, ४, ॥२१, ९, १०, ३, ॥३०, १०, ३८, ५, क ८, ७, ४६, ८॥; पै १, ९९, ३, १ण्येषु ऋ १, १६३, ११, मा २९, २२, का ३१, ३, ११, तै ४, ६, ७, ४,
--	--	--

या (३, २, ११, ४६) अतु = ६अ (=अप) + *१अरण-
[=ऋण- (तु पावा ६, १, =९, ऐवा ७, १३,
यस्थ स्क दु च) इति वा, =अर्ण- (MW) इति वा,
=√रम् > *२रण- इति वा] इति कृत्वा बस
इति वा [यस्मिन् कल्पेऽन्तोदात्त प्रसज्येत (पा ६, २,
१७३)] । नैष *अपार्ण- (प्रास पूषप्रस्व) > *आर्ण-
> *आर्ण- > यनि इति वाऽभिसवीयेत । ६अ + *१अरण-
(कर्त्रर्थे १ < √रम्) इति कृत्वा तस पूषप्रस्व (पा ६,
२, २) इत्यपरा काचित्की व्यु [तु वे (ऋ ६, ७५,
१९ प्रभृ), सा (ऋ २, २४, ७, ६, ७५, १९, ७, ४,
८ प्रभृ)] । अथ *१अर- इति परार्थे सना इति कृत्वा
तत् व्यु पर्येतेत्यपि मतं भवति (WW १, ८४) ।

*) पा १ पपा ह्य १अरण्य- (यद्र) इति प्राति प्रादर्शि
(तु मा २४, ३९) । यनि तावदुभयी व्यु समवति
ताद्विती सामासिकी च [=अरणानाम् अग्राम्यप्रदेशाना
राजा इति कृत्वा तद्राजीय अञ् प्र उस जित्स्वरश्च
(पा ४, १, ६८, ६, १, १९७) । यद्वा 'अग्रतमविकारेऽरण
यस्य' इति कृत्वा मध्यपदलोप '२आ-अरण-?' (यद्र) इति बस
स्यात् पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १ (तु आ-देव-)) ।

*) 'अरणेऽधिकृत' इति कृत्वा तद्राजीय न्य- प्र
उस वृद्धयभावश्च [पा ५, ३, ११२ (तु. नापूटि.)] ।

०) व्यु १ । √*३अर+करणे व्युद् प्र लित-स्वरश्च
[पा ३, ३, ११७, ६, १, १९३ (=ज्वलनप-
रिणामितापजनने करणम्)] । अग्न्युत्पत्तिकारणता-
विशिष्टे तात्पर्यदर्शने सदृश सन्तोऽपि √*१अर
इत्यत व्यु आहु या (५, १०) प्रभृ (यत् या मत-
मुदाजिहीर्षुरपि सन् MW यनि नाप् सरूपात् प्राति.
अभेदमाह, तन्मन्दम् । या मतमनु मौस्थि च तयोः
प्राति पार्थक्येन निर्देशार्हत्वात्) ।

१) छी डीप् प्र (पा ४, १, १५) स्वरैऽभेदकर ।

०) स्वार्थिक यप् प्र उस. [पा ५, २, १२० (तु
या [९, २९] दे [५, ३] यौ १अरण- इत्येतदीया व्यु
(यद्र) एवाऽतिदिशन्तौ तस्मादभेदमिव यनि तद्धितगम्यं
प्रतिपादकौ भवत [तु ऋ ६, ६१, १४ यत्रत्यस्य
१अरण- इत्यस्य स्थाने मै ४, ११, २ इत्यत्रत्य
२अरण्य- इत्यात्मक पाभे अपि यनि व्यु श्रौत लिङ्गं
स्यात्], वैतु पाउ [३, १०२] √*१अर+अन्य[न्] प्र
इति निर्माध्यमा व्यु इति] ।

१) द्विरुक्तयो सरूपयोर्मध्य एक यनि द्विः एक च
१अरण्यानी- (तु टि) > स१ [तु या (९, ३०)] इति
वोभे अपि रू द्विः इति वेत्यत्र भूयोऽपि विमृश्यताम् ।

१) 'अरणानि' इति ऋ (६, ६१, १४) पाभे ।

काठ ४६, ३ [ण्य- अन्यतस् ^०] आरण्य ^१ - ण्य मा ६, ६, २४, ३०, ३२, ३८, का ६, १, ७, २६, ६, ५, ७, २, ८, ३, तै २, १, १०, २१, ५, ५, १२, १, मै २, ५, ५१, ३, १४, ११, १३, काठ ४७, २, पै १५, १२, ७, -ण्यम् मा १३, ४८-५१, का १४, ५, २-५, तै १, ६, ७, ४१, ४, २, १०, १, २, ३, ^२ ४, १५, २, ८, ६, ९, ३, ५६, ४, ५, २, ११, ४, १०, ६, ५, ११, ८, २, ७, १७ ^३ , ३, २, ५, ४, ३, १०, ४, ४, १, काठ १२, ७, १६, १७ ^४ , २०, ८, २१, ६, २९, ८, ३२, ७, क २५, ८ ^५ , ३१, १०, २११, -१ण्यस्य तै १, ६, ७, ३ ^६ , मै १, ४, १०, काठ ३२, ७, -ण्या मा १४, ३०, १८, १४, ३१, ६ ^७ , का १५, ९, ४, १९, ५, २, ३५, १, ६ ^८ , ११, ६, ७, ३, २, ४, ६, २, ३, १, ४, २६, ४, ३, ५, ६४, ३, १०,	२, ७, ५, २, ५, १, ४, ३, २, ५, ५, ९, ५, ४, ९, २, १२, २, ६, १, ८, १, ३, ७, ५, ५, ११, २, ७, २, २, १, ३, ४, १, ११, १, ६, ५, ६२, ८, ६, ११, ५, ३, २, ३, ९, ७, ४, ३, २ ^९ , काठ ७, ८, १२, ७, १३, १२, १७, ५, १८, १०, २०, ३, २८, १०, २९, ८ ^१ , ३०, ८, ९ ^२ , ३५, १५, क २६ ४१, २८, १०, ३१, ५१, ४५, ११, शौ ५, २१, ४, ६, ५०, ३, ११, २, २४, ७, २१, ८, ८, १२, १, ४९, १९, ६, १४ ^३ , पै ३, ३२, ६, ५, २२, ५, १५, १३, ८, १६, १०६, ४, १५५, १, -१ण्यात् काठ २५, ५, ३०, १०, क ३९, २, ४६, ८, -ण्यान् ऋ १०, ९०, ८, ११, १, ६, ७, ३, २, ५, ११, २, ५, १, ४, २, २, ९, ५, ६ ^४ , ४, ३, २ ^५ , ५, ५, २, ६, ६, ४, ५, ७, ३, १४, १६, ११, १, ४, १० ^६ ,	३, १, ५, २, ७, ३, ६, ४, ४, ६, ८, ८ ^७ , ११, १२, ५, २०, ५, ८, २१, ७, २८, १०, ३२, ७ ^८ , ४३, ४६, ११, ३०, ३, ३१, ७, १०, ४५, १, पै ९, ५, १२ ^९ , -१ण्यानाम् तै ५, ४, ३, २, काठ ३७, ४, -१ण्येन मै १, १०, २० ^१ , ३, ३, ४, काठ २१, ६, ३६, १४, क ३१, २१, -१ण्येभ्यः काठ २६, २, क ४०, ५, -ण्येषु तै ५, ४, ४, ३१, -ण्यै शौ ३, ३१, ३ अरण्यानि ^० - नि ऋ १०, १४६, २, ३, ५, -निम् ऋ १०, १४६, ६, -न्या शौ १२, २, ५३, -न्याम् ऋ १०, १४६ ४ १अरण्यानी ^१ - -०नि ऋ १०, १४६, १ ^२ अरण्ये(रये-अ)नु/वच् १अरण्ये(रये-अ)नुवाक्यं ^३ - -क्य मै ३, ३, १० ^४ , काठ २१, १० ^५ १अरणि ^६ - ण्य पै १३, ३, ३, -णिभिः ऋ १, १२७, ४, १२९, ५, -१णिभ्याम् मै ३, ६, ९,
---	---	---

^१) तात्रभविक प्र. तत्-स्वरश्च (पावा ४, २, १०४)।

^२) 'आरण्यान्' इति ऋ (१०, ९०, ८) पाभे ।

^३) व्यु^१ । १अरण्य-+(√/जन् > जनि-> जि->)

*गिन्- (=गन्- यद्र) इत्येवम् 'अरण्या' (=अरण्योऽधि-
कृता) गिमाता' इति कृत्वा कस सासस्व च। एस्थि उप
गकारस्य नैप्र. नकारसमापत्तौ *अरण्यन्नि- > यनि
इत्यभिंसंधि [तु या (९, ३०) यत्र 'अरण्यपत्नी-'
इति शब्द व्यु 'गन्- इत्यनेन कमपि मौस्थि सबन्ध
संकेतयेत्, वैतु सा ऋ (१०, १४६, २) नाउ (१अ-
रण्यानी- इत्यस्य) ह्रस्वाऽऽपत्त्या सिषाधयिषु. सन्
मौस्थि व्यु व्यत्यासुक (जनि-> *जनी- इति परिणाम-
क्रमो भवति न तु *जनी->जनि- इत्यभिमे)] ।

^४) डीष् प्र. तत्स्वरश्च (पावा ४, १, ४५, वैतु
पा ४, १, ४९ आनुगागमपूर्वकम् १अरण्य-(^२) इत्यत
प्र इति)। एस्थि उप. दीर्घान्तमित्येव नापू विशेष ।
यद्वा मौस्थि. डीषन्तेन सतैव उप. नापूदि

स्वतन्त्र कस द्र ।

^५) तु सस्थ टि २अरण्य-> -ण्यानि। यदन्वेकं ह
द्वि३ एकश्च स१ स्यात् (तु या. वें सा च, वैतु GWNW
चोभे अपि रु सं१ इति, ORN चोभे अपि द्वि३ इति) ।

^६) गतिसमासगमित उस्, उप ण्यत् प्र, कृत्-प्रस्व
च (पा ६, २, १३९), वैतु भा तैत्रा (१, ७, ७, ३) गम
अनुवाक- इत्यतस्तद्धित यत् प्र इति [वैतु अरण्ये-
ऽनुच्य- वैप (२, १२७) यत्रत्य कृत्य क्यब् इहापि
ण्यत कृत्यमेवोद्गावयेत्] ।

^७) व्यु^१ । √*३अर > *३अर- (=अगिन्-)+जनि-
(-प्रादुर्भाव-) इति कृत्वा बस पूषप्रस्व, नैप्र वर्णालोप
शकन्वादित्वश्च द्र [तु *१२अरण- (तेजोहिरण्यवैशिष्ट्य-
श्च निर्मन्थनक्रियायोगश्चाप्यत्र श्रौतं लिङ्गम् ऋ १, १२७,
४, १२९, ५, १०, १८४, ३), वैतु या (५, १०),
तदनु पाउ (२, १०२), ते ते प्रागर्वाचो विवृतश्च
<√*१अर इति कृत्वा संभेदुकृत्य इव ।

<p>—णी ऋ १०, १८४, ३, मे १, ८, ९॥, ॥काठ ८, १०^२, २३, ६, २६, ३, ७, ॥क ७, ६^३, ४१, ५, शौ १०, ८, २०, पै १६, १०२, ७, —ण्यो ऋ ३, २९, २, ७, १, १, ॥तै ३, ४, १०, ४-५, †काठ ३४, १९, ३९, १५, †क ४८, १, †कौ १, ७२, ७९, २, ७२३, †जै १, ७, १०, ८, ७, ३, ५९, १५, पै ११, १, ३</p> <p>१२अरणी^a— णी ऋ ५, ९, ३</p> <p>२अरणि^b— णिम् शौ १, १८, २</p> <p>१अरणीयमान^c— न मै ४, ९, ५</p> <p>१, २अरण्य—, अरण्यानि— १, २अरण्य— १अरत्नि^d— तये ऋ ७, ५, १, —ति</p>	<p>ऋ १, ५९, २, [१२८, ६, (८, १९, १, ३९, ६)], २, २, २, ४, २, ४, २, १, ६, ३, ५, १२, ३, ६७, ८, १०, ३, १, २, ६, ७, ४५, ७, ६१, २०, मा १२, २४ का १३, २, ७, तै ४, २, २, २, मै २, ७, ९, ४, १४, १५^३, काठ १६, ९, कौ २, ८९६, ८९७, जै ४, १३, ९, १०, —तिम् ऋ १, ५८, ७, [१२८, ८, (५, १, ७, ६, १४, २) ७, १६, १], २, २, ३, ३, १७, ४, ४, १, १, ३८, ४, ६, ७, १, १५, ४, ४९, २, ७, १०, ३, [(१, १२८, ६) ८, १९,</p>	<p>१, (३९, ६)], २१, १०, ४६, ४, मा ७, २४, १५, ३२, ३३, ८, का ७, १०, १, १६, ५, १४, ३२, १, ८, तै १, ४, १३, १, ४, ४, ४, ४, ६, ५, २, १, मै १, ३, १५, २, १३, ८, ४, १३, ५, १४, ३, काठ ४, ५, १८, २१, २८, १, ३९, १५, क ३, ५, कौ १, ४५, ६७, १०९, २, ९९, ४९०, १०३७, जै १, ५, १, ७, ५, १२, ३, ३, १०, १, ३८, ४, ४, २९, ३, —तीन् मै २, ६, १२; काठ १५, ८</p> <p>१२अरत्नि^e— तौ ऋ ५, २, १</p> <p>१अरत्नि^f— त्तिन् तै २, ५, ७, ५॥,</p>
--	---	---

^a) यनि सत्तात संदेहो भवति । कथमिति । स्वरतश्च सबन्धतश्चाऽनुपपत्तेरिति । तथाहि । स्वरतस्तावत् । नापू + डीष् प्र (पावा ४, १, ४५) इति कृत्वाऽन्तोदात्त-प्रसङ्ग इति । अथ सबन्धत । प्र १ इति कृत्वा हि PW प्रभृ 'जुनिष्ट' इति क्रिप अस्य सबन्धमाहु । तन्नोप-पद्येत । अरण्या अग्ने प्रादुर्भावयितृत्वे सति स्वनस् तात्कालिक्या क्रियाया योगत प्रादुर्भावितृत्वाऽभावात् । ननु ण्यथे क्रिप एतदिष्येतेति । नेति । कथमिति । श्रुतिलि-ङ्गत सामर्थ्याऽभावात् । दाशतय्या हि स्वरभावाऽभावा-न्याच्चाऽड्भावाऽभावाभ्याश्च चतुर्धा व्यूढस्य सतोऽस्य क्रिप २० निगमा भवन्ति । तेषु मध्ये १९ निगमेषु ण्यथाऽभावे विप्रतिपत्त्यभावात् प्रकृते विशेषे निगमेऽपि ण्यथा नैव सभाव्येतेत्यर्थात् (यनि रू नापू एव प्र २ इत्येव प्रतिपद्य क्रिप तत्परतया वचनव्यत्यय चिकारयि-षन्त सा. प्रत्ययि ण्यथैविषये समान चोद्य द्र) इति । अरण्या कर्तृत्वे प्रतिहते कथं वा इति । उच्यते । अत्र 'नवो जुनिष्ट अरणी' इत्येव मूलतः सत पादस्य स्थाने वर्तमानः शोध-सापेक्ष. पा द्र (एतदनु यं > यु, शिशु > शिशुर, नव > नवो, धर्तार > धर्तारं, अग्नि > अग्नि, स्वध्वर > स्वध्वर. इति द्वितीयान्ताना प्रथमा-न्ततया शोध क्रियेत, 'अरणी' इति च सर सद् अग्नि-प्रादुर्भावाऽविकरणतया योज्येत (तु ऋ ७, ३, ९, १०, ३१, १० यत्र यक 'मात्रो' इति 'पित्रो' इति पदे सप्र श्राव्येते, ऋ ८, ७, ५ यत्रत्ये चरमे पादेऽप्येव 'जातम्' इति प्र १ सत् कर्तृत्वेन 'अनु अष्ट' इत्यनेन

क्रिप योज्येत 'रोदसी' इति च स विषयेऽत्यन्तसयोग-करणी द्वि द्र, वैतु सा प्रभृ 'रोदसी' इति प्र २ इति कृत्वा वाक्यपार्थक्येन कर्तृतया योजुका ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप < √ २रण्यद्र (वैतु सा विकल्पेन < √ * १अर इति) ।

^c) पा १, पपा ? (अहु । अनी । युमान) । 'अहरहर्णो-युमान' इत्यनुष्टुप्पादतया शोध द्र (तु तैश्चा ६, ५, ३, वैतु BC 'अहणीयमानः' इति) ।

^d) व्यु ? । √ * १अर + अतिच् प्र इति संप्रदाय [तु पाउ (४, ६०), ते ते प्रागर्वाङ्गो विवृतोऽर्थवैशिष्ट्ये सत्यप्येना व्यु अव्यभिचारिका, वैतु VVS १०४ √ * ३अर इत्यतो निष्पादुक, उ म (मा यस्थ) नैप्र = * अलमति- इति, म (गपू) भा (तैश्चा २, ५, ४, ४) ६अ + (√ रम् >) रति- इति कृत्वा वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इति] ।

^e) सा (तु यनि स्थ) अरमणीयप्रदेशाऽरण्यान्यतरा-ऽभिधान सत् नापू सरूपात् प्राति भिन्नमेतत् यनि इतीव व्यु भेदमपश्यन्नप्यभिसदभ्यात् । एव BW पा असाधुरिति कृत्वा 'अ-रत्नि- इति प्राति शोधतया ध्रियेतेति । न तु पृथक् प्राति इहाऽपेक्ष्येतेति मतं भवति । नापू प्राति एव श्रुतिस्वारस्यस्य सुस्फुटत्वो-पगमात् [जना अस्याऽनीकम् (अस्मिन्) अरतौ निहितं सन् न मिनत् (भवत्) पुर पश्यन्ति (=क्षण-मात्रमेव निहितमवतिष्ठते । क्षणेनैव च जनेस्तत् [अस्मिन् न मिनत्=] सर्वत्र मंचरमाणां प्रत्यक्षीक्रियते)] ।

^f) व्यु ? । १अर + (√ तन् >) * त्तिन्- इति तस

-॥मिना तै ५, २, ५, १,
-॥मिन् तै २, ५, ७, ५, -त्नी
मा २०, ८, का २१, ७, ७, मै
३, ११, ८, ४, ६, ३, ॥, काठ
३८, ४॥, -त्नीन् शौ १९,
५७, ५, पै ३, ३०, ६, -त्नौ ऋ
१०, १६०, ४, तै २, ५, ७,
५३॥, शौ २०, ९६, ४, -त्न्यो
पै १६, १४७, ७ [०स्ति- अष्टन्,
एकत्रिंशद्, एकविंशति, एका-
दशन्, त्रयस्त्रिंशद्, त्रयोदशन्,
त्रयोविंशति, दशन्, द्वादशन्, न-
वन्, पञ्चन्, पञ्चदशन्, पञ्चविंश-
ति, सप्तन्, सप्तदशन्, सप्तविंशति]
॥अरत्नि-मात्र- -त्रम् मै ३, २,

४, काठ २०, ३, क ३१, ५
(*अरत्निमात्रक- *अरत्निमा-
त्रिका-) नाउ टि द्र
॥अरत्नि-मात्री- -त्री मै ३,
१, २, ७, काठ ६, १, क ३,
१२, -त्रीम् काठ १९, १, ६,
क २९, ८, ३०, ४
१२अरत्नि- -त्न्य ऋ ८, ८०, ८
॥अरत्निन् - -निन मै ४, ३, ८
अ-रथ- -था ऋ ५, ३१, ५, ९,
९७, २०, १०, ९९, ४, तै १,
६, १२, ६, मै ४, १२, २, माठ
८, १६, शौ ११, १२, २४॥,
-थेभ्य मा १६, २६, का १७,
३, ५, तै ४, ५, ४, १

अ-रथी^d -थी. ऋ ६, ६६, ७
अ-रध^d -धम् ऋ ६, ६२, ३, -धस्य
ऋ ६, १८, ४
अ-रप्स्^e -प^f ऋ [१०, १५, ४,
३७, ११], मा ८, ५॥, १९,
५५, का ८, २, १॥, २१, ४, ५,
तै २, ६, १२, ३, मै ४, १०, ६,
काठ २१, १४, शौ १८, १, ५१,
-पा ऋ २, ३३, ६, ८, १८,
९, १०, १३७, ५, तै ३, २,
८, ४, शौ १, २२, २, ४. १३,
४, पै १, २८, २
अ-मणस्- रअर- द्र
१अरमति^g -ति ऋ [(१, ३५, ८)
२, ३८, ४], ७, १, ६, ३४, २१,

उस वा (=प्राप्त्यर्थं तनने तात्पर्यम्) इति कृत्वा सासस्व
वा उपप्रस्व वा द्र [तेन नैप्र *अर्त्ति- इत्यत्र पूष
अन्तेऽकारोपजन इत्यभिप्रायि (तु कुमेन्- >कुर्म-
पजा करम- प्रभृ), वैतु पाउ (४, २) ✓*१अर+
अर्त्तिच् प्र इति कृत्वा चिदन्तोदात्त इति, ww १,
१५७ <✓*८अर इति] ।

^a) उस उप ✓१मा+कर्मणि त्र प्र कृत्-प्रस्व च
(तु पाउ ४, १६७, पा ६, २, १३९) । पाप्र उप
तद्धितस्य मात्रच प्र. सत मौस्थि स्वरूपमिति द्र ।

^b) उप मात्र->मात्री- इति परिणामस्य तिखो
विधा सभवेयुः । यनि उप अनाम्नि सति मात्रच् इति
प्र चित्स्वरकरस्तदन्तात् स्त्री डीप् (पा ४, १, १५)
इति प्रथमा विधा परिचितचरी । ✓१मा+त्रि प्र. इति
कृत्वा *मात्रि- इत्यस्य भिन्नस्य प्राति सत स्त्री डीष-
न्तत्व स्यात् (पावा ४, १, ४५) इति द्वितीया विधा स्यात् ।
'-मात्र->*मात्रक->*मात्रिका->-मात्रि आ->
-मात्री-' इति चरमा विधा नैप्र. द्र (तु अम्बाली-) । तद्
एस्थि एतामासुपादेयस्वतारतम्ये विमृशा धी प्रमाणम् ।

^c) यनि सत्तात सदेहो भवति । अपेक्षाया अदर्श-
नात् । नन्व अपा/वृज् इत्यनेन निवारणार्थेन सता
कर्मसबन्धेन युक्ततया श्राव्यमाण किञ्चिदशुभमेव
स्यादिति कृत्वा यनि १सख्याकात् सरूपाद् भिन्नार्थं सद्
भिन्ननिष्पत्तिकतयाऽभ्युपेयमिति [तु सा BW च
६अ+ (✓रम्->)*रत्ति- इति कृत्वा तस इति (तथा
सति स्वरतश्चोद्यस्याऽपरिहार्यत्वं तु द्र) । अतोऽस्मिन्

पक्षेऽपि उप भावे इति कृत्वा बस एव सुवचः स्यात् ।
मा त्वेव मानि । अपा/वृज् इत्यस्य परत पृथक्कृति-
पूर्वकम् आभरणे वृत्त्युपगमात् [अपाऽऽडोरर्थयोर्विषय-
विभागेन कस्यचिद् वस्तुत कुतश्चिदपकरणे ऋस्मैचिद-
परस्मै चाऽऽवर्जन इत्यभिसवे (तु अप/मे>मि,
अपा/मे>मि इत्येतयो शौ ६, ११७, १ इत्यत्र
मै १, १० २ इत्यत्र च समानप्रकारो विवेक इहोक्ता
दिश परिपुष्णन्निवाऽऽङ्योगवति मै स्थ 'सुभर' इति
क्रिप निदर्शमान]] ।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^e) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^f) अदन्त प्राति इति परमतमनभिमतमिव
भवति (तु भा K च, वैतु सा उ. म PW. MW
NW च) । कथमिति चेत् । उच्यते । उ म च स्वप-
क्षपुष्ट्या उदाहृतस्य यास्कीयवचनस्य तन्मतविनाश-
कत्वाद् अरपु. इत्यस्य न द्वि१ सत त्रिवि इति
कृत्वा वा सुवचतरत्वाच्च । यच्च सा (तै) 'विश्वे'
इत्यनेन सामानाधिकरण्यमिच्छन् 'अरपा' इति प्र३ रू
आह, तदप्यसत् । 'एधते' इत्यैकवचनिक्या क्रियया
'अरपा' इत्यस्य संबन्धस्य निगदस्पष्टत्वादिति [तु
'जायते विन्दते' इति सानिध्येन श्रूयमाणे ऐकवचनिके
क्रिप ('विश्वे' इत्यत्र तै. स्थ सभाव्यमानो त्रेष यद्र)] ।

^g) अरम्-> अरम्-> अर-मति- इत्याकारिका
मतिरर्वाचामभियुक्तानामत्र यद् भवति (तु PW. प्रभृ.),
तद् असद् इवाऽऽभाति । पपा अवग्रहाऽभावात्

८, ३१, १२, १०, ६४, १५, ९२, ४, तै ४, ३, १३, ६, -तिम् ऋ ५, ४३, ६, ५४, ६, ७, ३६, ८, ४२, ३, १०, ९२, ५	अ-ररिवस् ^१ - -रिवान् ऋ १, १४७, ४, -रुष ऋ [१, १८, ३, ७, ९४, ८], १५०, २, ३, १८, २, ५, ७७, १, [(१, ३३, १५) ७, १, १३], ९४, ८, ९, २९, ५, मा ३, ३०, का ३, ३, २२, मै ४, १२, ६, काठ ७, २, ३५, १४, क ५, २, ४८, १३, -रुषे ऋ ७, ५६, १९, मै ४, १४, १८ अरुषी- -षी शौ १९, १५, २, पै ३, ३५, २	अरु ^१ - -रु तै १, १, ९, १-३, मै ४, १, १० ^३ , काठ १, ९, २५, ४ ^३ ॥, ३१, ८ ^५ , ॥ ^३ , क १, ९, ३९, १ ^३ ॥, ४७, ८ ^५ , ॥ ^३ , शौ ६, ४६, १०, -रुम् ऋ १, १२९, ३, १०, ९९, १०, मा १, २६, का १, ९, ४, मै १, १, १०, ४, १, १०, काठ १, ९, २५, ४, ३१, ८, क १, ९, ३९, १, ४७, ८, -रो मा १ २६, का १, ९, ४, पै २, ३७, ४
---	---	---

अ-रममाण^१- -णः ऋ ९, ७२, ३
अरमि(मृ-इ)ष^१- -मिषे ऋ ८, ४६,
१७

*१अररि-, *२अररि- नाउ टि द्र
अररिन्द^१- -न्दानि ऋ १, १३९,
१०

काम नञ्-समास इह भवतु, न तु पराभिमत बस ।
रमति- इत्येतत् प्राति हि निद्-अनिद्-अन्यतर-
अति-प्रत्ययान्ततया (तु पाउ ४, ६५) मनोबन्ध-
तद्वद्-अन्यतर-वाचकतया च श्रुत्यन्तरप्रसिद्धं (तु शौ
६, ७३, २, ३, ७, ७९, २) । अत्र चैतत् प्राति उप
भवति नञ् च पूष भवतीत्यत्र बाह्वृचश्रुत्यन्तरसाधारण्येन
विशेषणामात्रतया 'अनर्वन्-' इत्येतेन 'अनेहु-' इत्येतेन
च साहचर्येण च श्रूयमाण (तु ऋ ८, ३१, १२) ज्ञापकं
भवेत् । उत्तरपदाद्युदात्तस्तावत् उस (पा ६, २, ११६) ।

१) तस नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

२) 'अरम् इषे' इति प्रास पूषप्रस्व (पा ६, २, २),
वैतु पपा ARV च द्वे पदे इति, वै सा च
तथेति कृत्वा उप $\sqrt{२इष}>इषे$ (लटि उपु१) इति
पूष च तत्सबद्ध सत् ($\sqrt{१अर}>$) कर्मणि द्वि१ इति च,
PW प्रभृ च यनि प्राति गस (= $\sqrt{अरम्} + \sqrt{१इष}$
इत्यस्य कृद्रूपम्) इति च वदन्त स्वरतः पर्यनु-
योज्या । तथात्वे हि कृत्-प्रस्व स्यादित्यभिसेवे । 'महु'
(द्वि३) व (द्वि३) [अरमिषादिविशेषणयुताय (इन्द्राय=
तदीया यूयमिति कृत्वा युष्मत्प्रीत्या तत्प्राप्तये)] 'स्तुवामहे'
इति पूर्वावै वा द्र (वैतु सा वाक्यद्वय प्रकुर्वाण प्रथमे
वाक्ये 'महु' (ष१) इत्यस्य व ($>ष१=तव$) इत्यस्य
च समानाधिकरण्यात् द्वितीये वाक्ये च 'स्तुवामहे' इति
क्रिप योगं वदन्, GW सा द्वितीयं वाक्यमनुव-
दन्) । एस्थि. ननु 'स्तुवामहे' इत्यत्र निघाताऽभाव
किहेतुक इति । छन्दोहेतुक इति । कथमिति । पादादित्वा-
दिति । न हीति । कथमिति । जागतेन मानेनाऽपादादित्वा-
दिति । सत्यमेतत् । आनुष्टुभ तु मानमत्र द्र । तेन 'स्तु-
वामहे' इत्येतद् द्वितीयपादस्याऽऽदौ भवतीति (तु ORN) ।

०) व्यु ? । *१अररि- [=६अ+ ($\sqrt{२रा}>$) कर्तरि वा

भावे वा) ररि- इति बस वा (=अदातृक-) तस वा (=अदत्त-
यस्मिन् कल्पेऽन्तोदात्तस्तु दुरुपपद द्र) इति कृत्वा
तत्पूर्व ($\sqrt{१दा}>$ कर्तरि) दु- इति उस इति दे (१, १२)
यस्थ सा च, पूर्वस्मिन्नेव कल्पे पूष $<\sqrt{१अर}$ इति
वेति सा, *२अररि- [=कपाटपर्याय (व्यु ?)] + ($\sqrt{३दा}>$
कर्तरि) दु- इति कृत्वा उस इति PW अनु GW
L ४४१ । सर्वथापि त्वेवं पूषप्रस्व अनुपपन्न इति कृत्वा
कोऽपि भूयोविमृश्यस्वरूप बस एव शरणीयः ।

१) व्यु ? । ($\sqrt{१अर} +$ भावे विच् प्र =) *२अर-
+ *१अरु- [= $\sqrt{१अर} +$ कर्तरि उन् प्र उसं (पाउ
१, ९)] इत्येवम् उस उपप्रस्व स्यात् (=बाधया
बाधमान-) इति प्रथम कल्पः । यद्वा ($\sqrt{१अर} +$
कर्तरि विच् प्र =) २अर- + ६अ+र- ($<\sqrt{२रा}$)
इत्येव कस [=अ (बाधमान) चासाव् अर
(अदाता) च इति कृत्वा निन्दाऽर्थे उल् प्र तद्धित उसं
(पा ५, ३, ७४) लिट्वाच्च स्व तदवस्थ इति द्वितीय
कल्प । अथाऽपि वा *२अर- इत्यस्यैवाऽतिशयितेऽर्थे-
ऽभ्यास स्यात्, नापूदि. प्र स्व चेति तृतीय.
कल्प । अपि वाऽऽद्युदात्त काचित्क. पाभे (तु पाण्डु
शौ यस्थ) ज्ञापक स्याद् यथा पुराकाले प्रवृत्तिमान्
सन्नपि सामासिक स्वर कालेनेहाऽऽख्याताऽभ्यस्त-
विधया (पा ६, १, १८९) आद्युदात्ततया पर्यायासीदिति ।
स्याद्वा द्वितीये कल्प एव पक्षे उन् प्र तद्धित उस (पा ५,
३, ७४) । एस्थि $\sqrt{१अर}$ इत्येतदर्थप्राधान्येन व्यु. द्र
इत्यभिसंधि [तु GW शत्रुपर्यायवाचिना अरि- इत्येतेन
पक्षे संजिगमयिषु, वैतु पाउ (४, ८४) $\sqrt{१अर} +$ अरु
प्र इति, PW प्रभृ ६अ+ ($\sqrt{२रा}>$) ररु- (स्वर. ?)
इति तस इति (तथा सत्युत्तरादि-स्वर उपपत्तिसाक्षात् द्र)]

०) आद्युदात्तोऽपि पाभे (तु पाण्डु मुपा च टि च) ।

✓*अरण् २अणव- टि द्र
 ॥अ-रान्- नम् काठ २६, ६, क
 ४१, ४, -नान् मै ३, ९, ४
 अ-रश्मन्- इमान ऋ ९, ९७, २०
 अ-रस, स- ०स शौ ६ १३८, ३,
 -०स शौ ४, ६, ६, पै १, ६८,
 ४, ४, १७, ४, ५, ८, ५, -स
 शौ ४, ६, ६, ५, १६, १-१०,
 २२, २, पै १, ६८, ४, ३, १६,
 ५, ५, ८, ५, ८, २, ६, ४,
 १-११, -सम् ऋ १, १९१,
 १६, शौ ४, ६, १, ६, ७, २, २,
 ५, ४, ९, ८, ६, १३, ८, १०,
 ११, ६, २९, ३, १००, ३,
 १३८, ३, ७, ५८, ३, ७, १०,
 ४, ३, ४, ११, १२, १७, १२,
 ३४, ३, पै १, ४४, ४ ४८, ४,
 ६८, ४, ९३, ४, १११, ३, २,
 १, १, २, १, ५, ३, ९,

१-६, ७, ४, १७, ३^b, ४, ७,
 १९, ४, ५, ७, ५, ८, ५, ८,
 ७, १८, ७, ८, २, ९-११,
 ७, १-४, ११, ९, १०,
 ५-८, १२, ११, १२, ११,
 ३, ३, १०, १६, १५, २-४,
 -सस्य शौ ४, ६, ६, ७, ५८,
 ५, पै १, ४८, १, ५, ८, ५,
 -सा शौ १०, ४, ८, पै १६,
 १५, ८, -सा शौ २, ३१, ३,
 ४, १८, १, ९, २, १०, १९,
 ३४, ३, पै २, १५, ३, ५, २४,
 १, ७, ८, ५, ११, ३, ३, १५,
 १९, ३, १६, ७६, ९, -सा
 शौ ५, १३, ७, -सान् शौ २,
 २७, १-६, १९, ३४, २, १०,
 ३५, ५, पै २, १६, १, ८, २, ७, ७,
 ७, ११, ३, ७, ४, ५, ७, ३, -सास
 शौ १०, ४, ९, पै १६, १५, ९

अरस-तम- -मम् शौ ५, १३, ९,
 पै ७, ३, ५, ८, २, ८
 अरस-तर, रा- -रा. शौ ७, ८०, १,
 पै १, २१, १
 ?अरसावधी^० पै ३, १६, ४
 *?अराज- अराजिन्- टि द्र
 अ-राजन्- -जान पै १, ९२, २
 ॥अ-राजन्य^d- -न्य मै १, ५, ८
 अराजिन्- -जिन ऋ ८, ७, २३
 *अराटकि- नाड टि द्र
 अराटकी^e- -की शौ ४, ३७, ६, पै
 १३, ४, १०, ११
 ॥अराड^f- -ड मै २, ५, ९
 अराड्य^h- -ड्यौ तै ५, ६, २१, १
 *अराड- अराड- टि द्र
 *अराटकी- अराटकी- टि द्र.
 अराण- सम्^०
 अ-राति^१, *ती^१- -तय. ऋ १, २९, ४,
 ४३, ८, २, २३, ५, ९, ३५, ६,

^a) बस. अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^b) 'त्ववारसम्'(मूको) > 'त्व' अवारसम्'(मुपा^१)। अत्र
 'तव। अरसम्' इति द्विपद शोध द्र (तु टि नपात्->-पात्)।

^c) 'अरस । अवधीत्' इति शोध द्र ।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^e) व्यु^१ । ✓*२अर > २अ- + अजिन्- [=आ
 ✓अज्+ताच्छीलिक इनिः प्र (तु पा ३, २, १५६) इति
 उस उपप्रस्व. [पा ६, २, १३९ (=प्रतिबन्धकान्
 विद्रावयितृ-)], वैतु. वे w GW MW च पर्वत-
 विषयतया ६अ+ (✓राज्) *१राजिन्- इति तस
 इति (तथा सत्यन्तोदात्त उपपत्तिसाक्षात्. सन् कथमपि
 पा ६, २, १५५ उउ उस स्यात्), सा मरुद्विषय-
 तया ६अ+ *२राजिन् (=राजन्- +मत्वर्थे तद्धित इनि
 प्र) इति तस इति वा, *अराज- (=६अ+राजन्- इति
 बस)+तद्धित इनि प्र इति बस इति वेति, पपा
 अप्यवग्रहाऽभावो नञ्-पूर्वत्वस्य संकेतः स्यात्] ।

^f) मूको दीर्घाऽऽदिरपि पा द्र.। व्यु^१ । ✓*६अर
 [मौस्थि < ✓*२हर (= ✓*२हृ) < ✓*शर (= ✓*शृ)
 < > ✓*कर (= ✓*कृ) > *५अर- [=शृङ्ग-, तु
 ३हरिण-, ww (१, ४०३३)] + १अर्थ- (=प्रकर्ष
 < ✓क्रध्) इति षतम सासस्व इति कृत्वा *१अरार्थ-

इत्यस्मिन् प्राति उपपदे सति [✓*कृ+ङि प्र उस
 (पा ४, १३९) =] *कि- इति उप योगे *अरार्थ-
 कि-> [खी डीष् (पावा ४, १, ४५)]-क्री- इति
 त्रिप्रस्थानस्य प्राति मौस्थि अभ्युपेयमानस्य सत नैप्र
 *अरार्थक्री->*अराड(>ङ>*ट)क्री- इति परिणाम
 अनुसंधेय (तु सह श्रूयमाण शृङ्गप्रधान वि, नाड
 ३सनि प्राति च, वर्धकि- प्राति च लोके) ।

^g) व्यु^१ । (✓*६अर) *५अर- + १अर्थ- (तु
 नापू टि) इति कृत्वा बस. पूप्रस्व (पा ६, २, १)
 द्र (=शृङ्गप्रकर्षवत्) । स्वरूपतस्तु नैप्र *१अरार्थ-
 >*अराड->यनि इति सुलभ क्रम ।

^h) व्यु^१ । नापू स्वार्थे यत् प्र (पा ५, ३, १०३)
 यद्वा *३अर- + १अर्थ- इति षतस सतस्तत्रसावकीय
 यत् प्र (पा ४, ४, ९८) । उभयथाऽपि तित्स्वर (पा ६,
 १, १८५) । दीर्घादि प्राति. अपि यद्र ।

^१) द्विप्रकृतीनां ना स्थान द्र । तद् यथा । यत्र भावपरो-
 ऽर्थस्तत्र ६अ+ (✓१रा) *१राति- (=प्रातिप्रतिबन्ध-)
 इति । यत्र च तद्विशिष्टपर सद् वा वि भवति, तत्र
 उप कर्तरि क्तिजन्त *२राति- इति विशेष द्र । उभय-
 त्राऽपि तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) ।

^१) तु टि इहैव 'तिम्' (पै ५, २६, ३-६) ।

३८, ९, ५, २, ६, [६, ४८,
१६, ५९, ८], ७, ८३, ३, ५,
८, ९, १, ७१, ४, ९, ७९, १,
१०, ५७, १, ८५, ३२, १३३,
३, १७४, २, मा १, ७, १४,
१६, १९, २९, का १, ३, ३,
५, १, ६, ७, १, ८, ३, १०,
१, तै १, १, २, १, ४, १, ५,
१, २, ६, १, ७, १, ८, १,
१०, १, २, ५, १, ३, १, १,
६, १, ८, ३, २, १०, १, कौ
१, ५५५, २, ११५३, जै १,
५७, २, ४, १, ६, शौ १, २९,
२, ५, २३, २, ६, १२९,
१-३, ११, १०, २१, १३,
१, ५९, १, १४, २, ११, १, १९,
५०, ३, १२०, ७४, ४, ९५,
४, १३९, १, पै १, ११, २,
७, २, २, ९, ७, ८, १४, ४,
१३, १६, ८७, १, -तये मा १,
११, का १, ३, ७, मै १, १,
५, ४, १, ५, शौ ५, ७, १, ३,
पै ७, ९, ४, १९, ३, ४, -ति
४२, ७, २, ८, ४८, ३, १०,
३४, १४, खि ४, ५, १४, तै ३,
२, ५, ४, मै १, १, २, ४, ६,
७, ८, ११, २, १६, ३, १०,

१, ४, १, ७, काठ १, २, ४,
५, ६-८, १०, ३, ६, ३१,
४, ५, ६, क १, ५, ६, ४७,
४, ५, शौ २, ७, ४, ६, १२४,
३, १२, ३, १७ पै ८, ३, ४,
१३, ३, १४, -तिम् ४, ४, ४,
१०, ६३, १२, मा १३, १२, १,
२७, ६, का १४, १, १२, १, २९,
१, ६, तै १, २, १४, २, ८,
१०, २, ४, १, ७, ३, मै १, १,
११, २, ११, १४, ४, ३, ५,
१, २, ७, १५, १, ६, काठ १,
१०, २, १२, ३, ३, ५, ४,
१६, १५, १, ६, ३१, १४, क
१, १०, २, ६, १०, २५, ६, १,
†कौ १, ५४०, २, ३६९, †जै
१, ५५, ७, ३, ३०, १२,
शौ १, १८, १, २, १०, ७,
३, १, १, २, १, १५, १, ५,
७, ३, ६, ८, २, १२, १२, २,
३, ४५, १९, ३१, ११ पै १,
६९, २, ८६, २, ३, ५, १, ६,
१, ४, ८, १-१३, १८, ५, ५,
२६, ३-६, ९, ७, ९, ४,
८, १०, ५, ११, १६, ४, २,
२५, ७, -तियम्^d पै ५, २६,
४, ६, ८, -ती ४ १, १६,

२१, ३, १८, १, २४, १, ४,
[२६, ७, २७, २] [५०, ११, ७,
६४, ५, ६५, ५, ९७, ७],
५, ५३, १४, ६, ४, ५,
१६, २७, ४४, ९, ७, १, ७,
९७, ९, ८, ११, ३, ३९, २,
९, ९६, १५, ९७, १०, खि ३,
१६, ३, ४, ५, ५, १३, मा ५,
२६, ६, १, ९, ३७, १०, १,
१२, ९९, १३, २६, का ५, ७,
१, ६, १, १, ११, १, ३, २, १,
१४, २, १२, तै १, ३, १, २, २,
२, ६, १, ६, १, ८, ११, १, ४,
१, ४, ४, २, ८, १, ९, २, ५, १, ५,
९, मै १, २, १, ५, ३, ६, २,
२, ६, ८, ३, ६, ३, ४, १४,
६, १७, काठ २, १, १५, ६,
३९, १, क १, १३, जै ४, २५,
१, शौ १, २, २, १०, ५, ३६,
१३, १, २०, १६, ९, १, पै ३,
३३, ६, ५, ६, ८, ७, १५,
४, १२, ६, ८, १४, १, ९, १६,
१३२, १, -तीनाम् खि १, ५,
५, -नीम्^e पै ५, २६, ७, ९,
-ते शौ ५, ७, ८, -ते शौ
५, ७, १, २, ७, १४, २, १९,
पै ७, ९, १-३, ५, -ते

^a) 'अरातिम्' इति केषाचिद् मूको पा ।

^b) 'ती.' इति ऋ (९, ९७, १०) पाभे ।

^c) प्रकृते सूक्ते प्रथमे मन्त्रे पूर्वोत्तरविरहितस्य 'रा?' इत्यस्य पूर्तिरु द्वितीये च मन्त्रे 'अरात्या' इति रू, ४ये, ६ठे, ८मे च मन्त्रेषु मूको 'रातीयम्' (= 'अरातियम्') इति रू, ९मे च मन्त्रे मूको 'रात्रीम्' (= 'अरातीम्') इति रू. च *अराती-(> तु खि १, ५, ५ 'तीनाम्') इत्यस्य ङीष्न्तस्य (पावा ४, १, ४५) सङ्गावप्रामाण्ये संकेत द्र । एस्थि १मे मन्त्रे 'रा' = 'अरात्या', २ये मन्त्रे 'रात्यात्' = 'अरात्या', ४ये, ६ठे च मन्त्रयो 'अरातिम्' = 'अरातियम्', ७मे मन्त्रे 'अरातीन्' = 'अरातीम्', ८मे मन्त्रे 'अरातीन्' = 'अरातियम्', ९मे च मन्त्रे 'अरातिम्' = 'अरातीम्' इत्येव शोध-परम्परा द्र (अनयैव दिशा-

ऽन्येष्वपि बहुषु स्थ मूको अनुसन्धानतो दीर्घान्तस्य प्राति सङ्गावोऽङ्गीकार्येति सभाव्येत) ।

^d) तु नापूटि ।

^e) प्र१ छन्दोऽनुरुद्ध दीर्घत्वम् (तु सा = अरातिरिति, L ३७६, वैतु मा द्वि३ इत्येवमपि मृषा विकल्पक) । यद्वा *अरातिर्- [= ६अ + *रा-तिर्- (= √२रा + भावे वा कर्तरि वा + तिर्- (< √तृ) इति तस) इत्यस्य प्र१ द्र (तु *अमतिर्-)] ।

^f) सुपा स्वरश्रेष्ठ द्र ।

^g) विशिष्ट इह ऋ (७, ८२, १) पाभे ।

^h) नकारान्त सुपा सु-शोध द्र । अन्त्यनकार-हीन मूको पा विसर्जनीयेन पूर्येत, न तु नकारेण । पुसि प्रयोगस्य श्रुत्यप्रसिद्धत्वात् ।

ऋ८, ७१, १, कौ १, ६, जै १, १,
६, -स्या शौ ३, ३१, १, -स्या
ऋ ९, ७९, ३^२, शौ १०, ३, ७,
१३, ८, २, -स्या पै ५, २६,
१^३, २^३, १६, ६३, ७, -त्यै तै १,
१, ४, २, काठ १, ४, ३१, ३,
क १, ४, ४७, ३, शौ ५, ७, १०
[०ति-अन्०]
अराति-द्विषि^३- -द्विषि स्त्रि १,
५, ११
अराति-द्विषण^४- -ण शौ १९,
३४, ४, पै ११, ३, ४
अराति-द्विषि^५- -वि शौ २,
४, ६
अराति-ह^६- -हम् शौ १९, ३५,
२, पै ११, ४, २
अराति-हन्- -हनम् काठ
३९, ५
अरातिघ्नी- -घ्नी काठ
३९, १
√अरातियु^७, अरातियात् शौ ४,
३६, १

*अ-रातिर्- *अरातिर्-वन्- *अ-
राती- अराती-वन्- टि द्र
√अरातियु^७, अरातियुति तै १,
३, २, १, ६, ३, १^६, ३, ५, ८,
१, मै १, २, १०, ३, ८, ८^१, काठ
२, ५, ९, ११, १२, ३, ३, ७,
६, २५, ९, क २, ५, ५, ५^१,
४०, २, अरातियुन्ति स्त्रि २,
८, ३, मै ४, ३, १^३, ८, २^१,
काठ २८, ४^१, क ४४, ४^१,
अरातियात् मा ११, ८०, का १२,
७, १५, तै ४, १, १०, ३, मै २,
७, ७, ३, १, ९, माठ १६, ७,
१९, १०, क ३०, ८, पै १,
४२, ४
अरातियुत्^८- -यत् १, ९९,
१, मा १२, ५, का १३, १, ६,
तै १, ६, १, १, ५, २, ४, २,
१, १, ९, २, मै १, २, १०, २,
७, ८, काठ १६, ८, क २, ५,
-यन् काठ ३१, १४, -यन्तम्
तै ३, १, ४, ४, मै ३, १, ३

*अरातीया- अरातीया-वन्-
अराती-वन्- टि द्र
अरातियु^१- -यो शौ १०, ६,
१, पै १६, ४२, १
†अराती-वन्^२- -वा ऋ १,
१४७, ४^१, २, २३, ७, ८, ६२,
११, ९, ११४, ४, तै ७, ४, १५,
१, काठ ४४, ४
?अरादविदुरश्चसहनुः^१ पै ५, २, ५
अ-राद्धि^३- -द्धयै मा ३०, ९, का
३४, २, १
†अ-राधस्^४- -धस ऋ ५, ६१, ६,
८, ६४, २, १०, ३२, २, ६०,
६, कौ २, ७०५, जै ४, ७, १०,
शौ ११२, १०, १४, ११, ४,
२०, ९३, २, -धसम् ऋ १,
८४, ८, ९, १०१, १३, कौ १,
५५३, २, ६९३, ७३६, जै १,
५६, ९, ३, १२, ८, ५६, २०,
४, २६, १, शौ १५, ११,
७, ८, २०, ६३, ५, १५, ८,
१, ७, ८, १६, १४६, १०

^१) तु टि -तिम् (पै ५, २६, ३-६) ।

^२) षतस सासस्व (पा ६, १, २२३) । मुपा
व्यर्थमाद्यन्तोभयस्वर सन् सु-शोध द्र ।

^३) उस उप √दुषि > द्विषि + कर्तरि ल्यु प्र कृत्-प्रस्व
च (पा ६, २, १३९) ।

^४) उस इञ्जन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९) ।

^५) सस्व एप् द्र । उप √हन् + ड प्र (पा ३, २, ४९) ।

^६) क्यजन्तः नाधा । दीर्घत्वभावाऽभावौ यस्था द्र ।

^७) आत्मन इच्छाया क्यच व्रुवाण भा चिन्त्य ।
अरातेरात्मन इच्छाया विषयत्वाऽयोग्यत्वात् ।

^८) शतृशपोर्निघाते धास्व (पा ६, १, १८६, १६२) ।

^९) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३) ।

^{१०}) ताच्छीलिक उ० प्र तत्-स्वरश्च (पा ३, २, १७०) ।

^{११}) व्यु^१ । *अराती- इति दीर्घान्त उपपदे √वन् +
कर्तरि क्तिप् प्र (पा ३, २, ७६) इति कृत्वा उस. उपप्रस्व
(पा ६, २, १३९) इति प्रथम कल्प । √अरातियु >
*अरातीया- (पा ३, ३, १०२) इत्युपपदे पूर्ववत् उस
कृते सति नैप्र *अरातीया-वन्- > यनि इत्यन्तोदात्तप्र-

योजिततत्पूर्वलोपात्मक परिणाम इति द्वितीय कल्प ।
अथ पाप्र √अरातियु + वन् प्र उसं (पा ३, २, ७५) ।
ततोऽकारयकारयोलोप (यक पा ६, ४, १४८, १, ६६)
इति वा । *अरातीया + वन् प्र तद्धित उस (पावा ५,
२, १०९) इति कृत्वा भत्वे उसं (पा १, ४,
२०) पूर्ववद् अवर्णलोपे यलोप इति वा ।
*अरातिर् + वन्- (गप्) प्र इति वेत्येव कल्पपञ्चतय
समूह द्र । तत्राऽपि द्वितीये कल्प आस्याविशेषश्चेति दिक्
[तु अमती-वन्, वैतु पपा PW प्रभु च अराति-वन्-
इत्यवग्रहमुखा भवन्तो मध्ये दीर्घ नोपपादुका, भा तै
(७, ४, १५, १) सा ऋ (१, १४७, ४) चोत्तराऽश
वनिप् प्र इति वचनत पितृ-स्वरत प्रसज्यमानलक्ष्य-
विघातं प्रति पर्यनुयोज्यावित्यपरो विशेष] ।

^१) 'अर्धे विधिते ससन्तु' इति शौ (४, १, ६) पाप्मे ।
प्रकृते कूटे पा 'अरात्' 'अविदूर' 'सह-नु' इति
पिपठिष्यते ।

^३) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^४) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

१अ-राय^a- -यास् ऋ ८, ६१, ११
 २अराय^b- -०य पै २, ६७, २, -य
 पै २, ६७, १, ६, १४, ७, ८,
 -यम् शौ २, २५, ३, पै ४,
 १३, ४, ६, ७, ११, ६, -या
 शौ १२, १, ५०, -यान् शौ ८,
 ६, ४-६, १२, ११, ६, १६,
 १६, ६, ७, पै १५, १४, ९,
 १६, ७९, ४-६, ८०, ३, ८१,

२, ५, -येभ्य शौ ८, २, २०,
 पै ५, ३४, ५०, १६, ४, १०
 अरायी^c- -०यि ऋ १०, १५५,
 १, २, -य्य शौ १, २८, ४, २,
 १४, ३, ४, १७, ५, १८, ७, ८,
 ७, २३, १, पै २, ४, ५, ५,
 २३, ७, २४, ७, ८, -य्यम् ऋ
 १०, १५५, २
 अराय-क्षयण^e- -णम् शौ २, १८, ३

अराय-चातन^d- -नम् शौ २, १८, ३
 ?/अराय^f
 अराय्य^g- -य्यम् खि ५, १०, २
 *अराय^h- अरायकी-, अराय- टि द्र
 अरालⁱ- -ला खि ५, १७, १
 †अरावन्^j- -रावा ऋ ७, ५६, १५,
 ६८, ७, ८, २८, ४, ९, २१,
 ५, १०, ३७, १२, -रावण ऋ
 १, ३६, [१५, (७, १, १३)],

^a) तस नञ-स्वर (पा ६, २, २)। उप *राय-
 (=√२रा+कर्तरि ण प्र युक् च), वैतु या (६, २५)
 प्रभृ बस इति कृत्वा उप रै-पर्यायीकुर्वाणा घञन्तमिव
 प्रतिपादुका सन्त प्रसज्यमानाऽन्तोदात्ता (पा ६, २,
 १७२) चिन्त्या ।

^b) व्यु^१। रञोऽमृक्पाव-गर्भाद-जिघत्सुत्वादिहिंसा-
 प्रधानविशेषणसहश्रुतिभि (तु यनि स्थ) लिङ्गित
 भवति, यथेह √*६अर > *५अर- + (√इ+भावे घञ्
 प्र =) *आय- इति कृत्वा बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)
 = 'अराऽऽय-' इति [वैतु या (६, ३०) प्रभृ तस इति
 कृत्वा नञ-पूर्वत्वे सति √२रा इत्यत एव निष्पादुकाः
 सन्त स्वरतश्चिन्त्या] ।

^c) 'यभ्य' इति मुपा शोधाऽर्ह ।

^d) रञोऽजातिविशेषीयत्वाद् योपवत्वे सत्यपि ङीष् प्र
 उसं (पा ४, १, ६३)। यनि रू आमन्त्रितायुदात्त द्र ।
 [वैतु सा (शौ १, २८, ४) स्त्री पुंयोगीयम् (पा ४, १,
 ४८) प्र प्रस्तायुक्] ।

^e) कास ल्युङन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^f) √*७अर [मौस्थि < √*ह (घ, ग, ख,
 क, श, क्ष, स्क)र < √*अस्कृ खनेने] > *६अर-
 (अस्य गृह्णन्तित्रोरर्थे शरण- इत्येतत्-साजात्यमित्य-
 भिसंधि) > यनि नाउ व्यु औपयिक क्यङ्ङन्त
 नाधा रक्षितभावे द्र ।

^g) भावे य प्र कृत्येषु उस (पा ३, १, ९५ उउ.) प्र
 स्वरश्च [तु मूको √*मृ > मराय- इति शौ (२०, १२७,
 ८), शाश्रौ (१२, १७, २) कुलाय- (मौस्थि
 साजात्यभाक् यद्र) इति च पामे] ।

^h) व्यु^१। √*८अर (तु WW १, १५७)। यद्वा
 √*४अर [तु WR (शौ २०, १३४, १)] *आ-सञ्जा
 इति पठन्तौ] + आल प्र [वैतु आलच् प्र इति भो
 इति पाउना (तथा सति स्वरस्तु नोपपद्येतेति दिक्)]

प्र स्वरश्च। यत्तु *अरालाच्, ज्च् -> -लाक् इतीव गपू शौ.
 (पाण्डु) अश्रावि, तन्नेष्टम्। नाउउ मन्त्रेषु प्रागादीनाम्
 अधरागन्ताना चतुर्णामेव किंवि सता पदानामावृत्तिदर्श-
 नाद् न प्रकृत पद तत्सजातीयमित्यस्य विषयस्य सुबच-
 त्वाच्च नाउउ मन्त्राणा वा दि एव च प्रपु३ सता
 क्रिप कर्तृसबन्धेन युक्तस्य सत प्र३ कस्यचिन्नाम् एवाऽऽका-
 ङ्क्षितत्वाच्च ।

ⁱ) व्यु^१। (√*२ वा ६ वा अर+भावे अप् प्र =) *अर-
 (>स्वार्थे *अरक->नैप्र) *अरा- + *वन्- (=√वन्+
 भावे क्रिप् प्र) = 'अरे (प्रतिबन्धे वा हानौ वा) वन्
 (मन) यस्य (पाप्र वन् प्र तद्धित उस. (पावा
 ५, २, १०९) इति बस पूषप्रस्व (वैतु पपा अनव-
 गृह्णन् नञ् पूष इतीव विज्ञापुक.)। PW प्रभृ तु ६अ
 + *रावन्- (<√२रा) इति तस इति संवादुका ।
 यत्तु ऋ ७, ६८, ७ इत्यत्र यनि भिन्न सदपरं सरूप प्राति
 इति कृत्वा भिन्नाया व्यु विषय. [तु सा (<√*१अर
 इत्यभिसंधाय) 'अरणवानभिगन्ता' इति, PW = २अर-
 वत्- (=रथ-) इति (तथा च सति स्वरस्तु दुरुपपद
 द्र)] इति पराऽभिप्रायो भवति, तदनिष्टम्। यनि प्राति
 प्राकरणिकाऽर्थत सुसगतत्वात् कल्पनान्तरस्याऽन्यथा-
 सिद्धे [यदा भुज्यु तस्याऽऽन्मीयत्वेनाऽनुभूयमाना
 सखायोऽपि पापवृत्तयो भूत्वा मध्येसमुद्र जहु, तदा
 किल कश्चिदपर एव नितान्तमसबद्ध (=१अरण) शत्रु-
 बुद्धिर्वापि सन्नश्चिनो संभक्तत्वाऽभिसबन्धेन मनोम्रदिष्टा
 नेदीय इव प्रेरितो भूत्वा तं निस्तारयामास' इति
 श्रुतिस्वरस इत्यभिसंधे (वैतु वै सा च भुज्युरेव
 'अरावा' इति व्यशेषीति कृत्वा 'पर्षत्' इति क्रिप
 प्रपु१ सदपि मपु२ भावयित्वा व्याचक्षाणौ, PW
 प्रभृ च दैवताभिसबन्धेन परस्याऽप्यात्मीयभावस्य
 महिमानमपश्यन्त. गपू व्यु. चाऽर्थाश्च वितथ
 प्रतर्कुका) ।

१६^a, ८, ६०, १०^b, ९, [१३, ९,
६३, ५, (३९, ५)], ६१, २५, कौ
१, ५१०, २, ५४५, ५६३, ८९५,
जै १, ५२, १४, ३, ४३, १,
४४, ९, ४, १४, २, -रावणे ऋ
७, ३१, ५ शौ २०, १८, ५.

१ अरि^b - रय खि ४, ५, १, -रये
ऋ ६, १३, ५, -रि ऋ १, ४,
६, ९, १०, १५०, १, ७, ६४, ३,
८, २, १४, ५१, ९, ७२, १६,
९, ७९, ३, १०, २८, १, ३९,
५, खि ३, ३, ९, ५, ११, १,
मा ३३, ८२, का ३२, ६, १३,
कौ १, ९७ २, ९५९, जै १,

११, १, ४, १९, १, शौ २०, ६८,
६, ७१, १६, १२७, ११, -रिम्
ऋ २, ८, २, ५, ४८, ५ -रि ऋ
१, ७०, १, ७१, ३, ७३, ५, ११८,
९, १६९, ६, १८४, १०, १८५,
९, २, १२, ४^d, ५, ३, ४३, २०
४, २, १८०, १६, १९, २०, ३०,
२९, १, ३८, २, ४८, १, [५०,
११, ७, ६४, ५, ६५, ५, ९७,
९], ५, २, १२, ३३, २, ६,
३४, ९, ५४, १२, ६, १४, ३,
[१५, ३, (१६, ३३), १०,
११५, ५], १६, २७^e, २०, १,
२४, ५०, २५, ७, ३६, ५०,

४५, ३३, [४८, १६, ५९,
८], ७, ८, १, २१, ९,
३४, १८, ४८, ३^c, ५६, २२,
६०, ११, ६८, २, ८३,
५, ९२, ४, ८, १, ४, २१,
१६०, २४, २२०, ३४, १०^f,
३९, २, ४८, ८, ६०, १२,
६५, ९^g, ६६, १२, ९४, ३,
९, २३, ३, [६१, ११, १०,
१९१, १], ७९, [१ १०,
१३३, ३], १०, २०, ४, २७,
८^h, ४२, १, ५९, ३, ७६, २,
८६, १०, ११६, ६०, १४८, ३,
मा १५, ३०^g, २६, १८^h,

^a) सतोवृहत्या विषमयोजगितयो पादयोरवसाने लग्नौ
स्याता (तु तृतीये पादे) इति कृत्वा 'अरावण' इत्येव-
मत्र मूलतः पा सभाव्येत [येनाऽऽक्षरद्वयेनोनेऽत्र पादे-
ऽक्षरमप्येकं सुपर स्याच्छब्दश्च सुपठमित्यभिसवि
(तु L ५२५)] ।

^b) √*अरु+इ प्र उंसं (पाठ ४, १४०) । तत्स्वर. ।
ननु स्वामि-स्तोत्राद्यर्थपरं प्राति अन्यच् शत्रुपर चाऽन्य-
दिति प्रागवर्गभिमत विवेक [तु या (५, ७) प्रभृ]
आदाय पृथगङ्किते द्वे प्राति किमिति न निर्दिश्येयाता-
मिति । व्यु च वृत्ते च विशेषाऽभावाच्छब्दतोऽभेदप्रति-
पत्तेरिति । ननु शत्रुपरस्य प्राति ६अ+*रि- (<√*रा
भावे) बस इति कृत्वा प्रकाराऽन्तरेण व्यु इष्यता
(वैतु या गप्) तेन च प्राति भिन्ने निर्दिश्येयातामिति ।
नेति । कथमिति । उक्ताया व्यु अन्यथासिद्धत्वादिति ।
कुत इति । गतितत्प्रतिबन्धप्रभृत्यनेकाऽर्थवाचकत्वेनो-
पगतस्य सत √*अरु (तु यस्था टि) इत्यस्यैव तत्तदर्थ-
वाचकस्य सत अरि- इत्यस्य मूलतयाऽभ्युपेयत्वादिति ।
अथ तत्र तत्र विषयविभागे विदुषा वैमत्यादपि भिन्ने
प्राति न निर्दिश्येयातामिति । कथमिति । उच्यते । तद्
यथा । ऋ १, ४, ६ इत्यत्र शत्रु-पर इति सा । न तथेति
PW प्रभृ । ऋ १, ७३, ५ इत्यत्र शत्र्वर्थ इति सा
PW च । न तथेति GW । ऋ १, ११८, ९ इत्यत्र
शत्र्वर्थ इति सा PW च । न तथेति NW ।
ऋ १, १८४, १ इत्यत्र शत्र्वर्थ इति PW । न तथेति
सा GW. च । एवमन्येष्वपि भूरिस्त्रयाकेषु स्थ प्रति-
पत्तिभेदो भवति । अथाऽद्याऽवधि प्रसिद्धि प्राप्तवतो विषय-

विभागस्याऽपर्याप्तत्वादपि द्वे एव भिन्ने प्राति. निर्दिश्येया-
तामिति नोचितम् । तथाहि । मा ६, ३६ इत्यत्र प्रजा-
ऽर्थ साक्षाच्छ्रौतप्रमाणोपबृंहितो भवति (तु माशब्दा.
३, ९, ४, २१) । ऋ ९, ७९, ३ इत्यत्र वृक्- इत्यस्य
साहचर्याद् हर्यर्थ सभाव्येत । एवमनुसंधानभूयस्त्व-नि-
बन्धना विविधतराऽर्थभूयस्त्व-प्रसिद्धि सभवेदिति किमु
वक्तव्यम् । ननु तत्तत् स्थ सम्यगनुसंधाय तत्तदर्थविषय-
विभागमनुपतन्ति काम तानि तानि भिन्नभिन्नानि प्राति
निर्दिश्येरन्निति । सत्यम् । एवमेव कर्तव्यं न त्विहेति ।
तत् कुत्रेति । वैश इति । कुत इति । अर्थविवेकाऽधीन-
विषयविभागाऽनुपातिनो निर्देशविभागस्य तत्रैव प्राप्ताऽव-
सरतरत्वाच्चाऽनुसंधेयसाधनसामग्रीसमृद्धिजस्य पर्याप्ततरस्य
विभागप्रकारस्य सभाव्येति । अथ किमिति २अ-रि-
इतीहाऽपि पृथग् निर्दिश्येतेति । स्वरतो भेदात् व्यु
भेदस्य शब्दस्वाभाव्य-प्राप्तत्वादिति । अत्र यत्र यत्र 'अर्थ'
इति शब्दरूप १अरि- इत्यस्य द्वि३ वा प१ वा ष१ वा
सत् १अर्थ- इत्यस्य प्र१ इतीवाऽन्येषा मिथ्या प्रतीतं
भवति तत्र तत्र यस्थ टि समवेतीति दिक् (तु टि
इहैव 'अरे' इति) ।

^०) १अर्थ- इत्यस्य रू इति सा तद् विमृश्यम् ।

^d) १अर्थ- इत्यस्य रू इति PW तच्चिन्त्यम् ।

^०) यत्तु '१अर्थ->अर्थे' (स१)= 'इन्द्रे' इतीव PVS
(१७२ टि १) इत्यत्रोक्तं भवति । तच्चिन्त्यम् । 'त्वया'
इति पदेन तस्य गतार्थत्वात् ।

^f) 'अर्थ' इति स१ इति पठन् सा. चिन्त्य ।

^g) उ म द्विपूटि दि मन्वानौ चिन्त्यौ ।

का १६, ५, ११, तै २, ६, ११, ४,
४, ४, ४, मै २, १३, ७, ४,
१४, १५, काठ २, १५, ८,
१७, १७, १८, कौ १, ७०,
५५५, २, २४, ११५३, ३, १,
८, जै १, ७, ८, ५७, २, २,
५, ५, ३, ३, ३, ४, १, ६, १०,
१०, शौ ६, ६३, ४, १८, ३,
२३, २०, ३४, ४, ५, ६६, १,
८५, ४, ८९, १, ९५, ४,
१२६, ३, पै १३, ७, ४, ५
[रि- १ग्रह°, १अङ्ग°, अङ्ग°,
कव°, मित्र°, मृग°, सु>स्व°]
अरी°-री मा ६, ३६, का ६,
८, ७, मै १, ३, ४, ४, ५, ७,
काठ ३, १०, क २, १७, -र्य°
कौ १, ३, २७, जै १, ३४, ५
अरे° मा २३, ५५, ५६, का २५,
१०, ३, ४, मै ३, १, ४, पै ५,
३४, ६

अरि-कृव°-वेभ्य पै १६, १०४, २

अरि-गूर्त°-तै १, १८६, ३

अरि-धायस्-यस ऋ १, १२६, ५

अरि-न्यमन्-अर्यमन्-टि द्र

अरि-बुदु-त ऋ ८, १, २२

२अ-रि-रि शौ ७, ९३, १°, १३,
१, २९

अ-रिक्त°-क्त काठ ४०, ५, -क्ता
तै ६, ४, ९, ५, काठ २७, ५,
क ४२, ५, -क्तामि तै ६, ४,
९, ५°, -क्ताय तै ७, ३, २०,
१, काठ ४३, १०

॥अ-रिक्तत्व°-स्वाय मै ४, ६, २

१अरित°-त पै ४, १४, ६

अरितु-, अरित्र-/*अरु द्र

अ-रिष्ट, प्रा°-प्रम् ऋ ७, ४७, १,
१०, ७१, १, -प्रा ऋ ८, ८,
९, -प्रा ऋ ७, ९०, ४, १०,
१२०, ९, शौ १०, ५, २३,
१६, १, १०, पै ५, २, ६, ६,
१, ९, १६, १३०, २, -प्रे†^म
शौ ५, २, ९, २०, १०७, १२

*अरिय १३अर्थ-टि द्र

अ-रिषय°-ण्या ऋ २, ३९, ४

अ-रिषयत्°-ण्यन् ऋ १, ६३,
५, २, ३७, ३, ६, २४, ९,
२५, २, मै ४, १४, १२

अ-रिष्ट, प्रा°-०ष्ट° शौ १९, ७, ३,
-०ष्ट शौ ८, २, २४, -ष्ट
ऋ [१, ४१, २, (१, ५२, ४,
६७, ३), ८, २७, १६, १०,
६३, १३], ५, १८, ३, ३१,
१, १०, १६६, २, मा १०, २१,
का ११, ७, १, तै ३, २, ८, ४,
शौ ४, ५, ७, ७, ५५, ५, ८,
२, ८, १०, ३, १०, पै १,
६१, ४, ९६, ४, २, ८७, ५,
४, ६, ७, १३, ३, ११†, १५,
१२, २†, १६, ३, ९, ५, ४,
६३, १०, -ष्टम् ऋ २, ३४,
७, मा २, १३, का २, ३, ११,
काठ ३४, १९, पै ४, ४०, २,
-ष्टा मा ११, ६९, ३७, २०,
का १२, ७, ४, ३७, ३, ६, तै ४,
१, ९, २, ५, ५, ९, २, मै २,
७, ७, काठ १६, ७, १९, १०,

^{a)} स्त्री ङीष् [पावा ४, १, ४५ (तु माशब्दा ३, ९, ४, २१)]।

^{b)} 'अरि' इति पा (वैतु मै १मे स्थ मूको 'अरी' इत्यपि पा)। एस्थि अपि मै. काठ. च रू स्त्रीत्वपरत्व शाखान्तरसामान्येन सुस्थित द्र।

^{c)} तरुपी-> 'षी' इत्येतत्-सामानाधिकरण्यात् यनि द्र. (वैतु सा 'अरीन्' इति व्याख्यानात् '१अरि-' इत्यस्य पु द्वि३ एतदिति प्रतिपन्न संधिन्य)।

^{d)} मौस्थि प्रजाऽर्थस्य सत् १अरि- इत्यस्य सं१ सभाव्येत [वैतु WW (१, ८९) शब्दाऽर्थकाद् /*अला (तु पजा अलाअ-<आलाप-) इत्यतो निष्पादुक]।

^{e)} बस पूषप्रस्व [= 'कर्तनगुणविशिष्टकृवविशिष्ट-'] तु अलि-कृव- इति शौ (११, २, २) पाभे।

^{f)} तस [=अरिरिव वा अरिरिति वा अरि (=पमृद्ध पुष्कल यथा स्यात्तयेति कृत्वा विवि सत् न द्वि१ [तु PW प्रभृ, WW १, ६९, NW]) वा गूर्त-]। थायीय स्वर [वैतु सा सतस इति, B JAOS ४५, १६५ च तृतस इति वदन्तौ स्वरतश्चिन्त्यौ (तु. पा ६, २, २, ४८, विश्व-गूर्त- इति प्राति च)]।

^{g)} बस पूषप्रस्व (=समृद्ध वायोविशिष्ट-')। उप भावे वायस्- यद्र [वैतु सा उप. कर्मणीति कृत्वा तृतस इति, GW च उप कर्तरीति कृत्वा उस इति च वदन्तौ स्वरतश्चिन्त्यौ (सा उप गुणवचनत्वे सति पूष कृतत्व-स्येष्टत्वादस्य विशेषणद्वयस्यापि प्रकृते चाभावात् GW च कृद्-उपप्रस्व प्राप्तत्वात् पूषप्रस्व अनुपपत्तेरित्यभिसवि)]।

^{h)} सस्व द्विपू दि द्र (तु WW गपू, PW, MW; वैतु सा प्रभृ तृतस इति वदन्त पूर्ववच्चोद्या)।

ⁱ⁾ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप /*क्र+ कर्तरि इक् प्र उसं [पावा ३, ३, १०८, यद्वा पाउ ४, १४२ (=अनुत्तु सन् परान् परिपन्थुक)]।

^{j)} तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^{k)} कूट भवति। तु सस्थ टि /*षि>सितु-।

^{l)} बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप. यद्र।

^{m)} 'प्रा' इति बाह्वच (१०, १२०, ९) पाभे।

ⁿ⁾ उप /*रिषयु+कर्तरि अच् प्र। शेष त्रिपुटि द्र।

^{o)} सबुद्धेरनपेक्षात् अरिष्टम् इति मूपा सभाव्यते (तु WI)। 'अरिष्ट-मूलम्' इतीव सा पिपठिषन्

क ३०, ८, पै ११, १, ७,
-द्या ऋ २, २७, २, ७, १६,
५, ४२, ८, ६, १९, ४, ७,
४३, ५, १०, १२८, ३, तै ४,
७, १४, २१, ५, ७, ९, १,
काठ ४०, १०१, शौ ५, ३,
५१, १०, ५, २३, पै १, १०६,
२, ३, २६, ६, ५, ४, ५१,
१५, ३, १६, ७, ६, ८, ८,
१६, १००, ३, १३०, ३,
-प्यान् ऋ ७, ४०, ४, ९७,
४, काठ १७, १८, -प्यानि शौ
१९, ६०, २, -प्यामि ऋ ६,
५४, ७, -प्याम् ऋ १०, ८५,
२४, काठ २, ३, क १, १५,
-द्यास शौ ७, ५२, ७, १९,
४७, २, २०, ८९, १०१,
पै ६, २०, २, -ष्टे का
२, ६, २, पै ८, ७, ३,
-ष्टेन तै १, ६, ११, २२, मै
४, ५, ५, ६, ८, काठ २६,
१०, क ४१, ८, -ष्टेभि ऋ
१, ११२, २५, ८, २७, ४, मा
३४, ३०, का ३३, १, २४,
-ष्टै ऋ ६, ६९, १, तै ३,
२, ११, २, मै ४, १२, ५, काठ
१२, १४
अरिष्ट-नातु^० -तु ऋ ५, ४४, ३
अरिष्ट-गु^० -गु. शौ १०, ३, १०,
पै १६, ६३, १०
अरिष्ट-ग्राम^० -मा ऋ १, १६६, ६

अरिष्ट-ताति^० -तये ऋ [१०, ६०,
८-१०], ९७, ७, मा १२, ८१,
का १३, ६, ७, तै ४, २, ६,
४, मै २, ७, १३, काठ १६,
१३, क २५, ४, ङौ ३, ५,
५, ५, ३०, १२, ६, १९, २,
८०, २, ८, २, ६, ५, २०, ७,
६, २७, १९, ३८, ३, पै १,
३१, ३, ३, १३, ५, ५, १७,
८१, ७, ५, ११, ८, ३, ९, ९,
१४, २, १५, १८, ८, २१, ६,
१६, ३, ६, १४, ६१, २८, ९,
-तिमि ऋ १०, १३७, ४,
शौ ४, १३, ५, पै ५, १८, २
अरिष्ट-नेमि^० -मि ऋ १, ८९, ६
मा १५, १८, २५, १९१, का
१६, ४, ७, २७, ११, ६१, तै
४, ४, ३, २, मै २, ८, १०, ४,
९, २७१, काठ १७, ९, ३५,
११, क २६, ८, कौ २,
१२२५१, -मिमि ऋ १, १८०,
१०, १०, १७८, १, खि २, ४,
१, कौ १, ३३२, जै १, ३५,
१, शौ ७, ९०, १, -मे ऋ ३,
५३, १७, काठ ४०, ३
अरिष्ट-पशु^० -शु पै १, ९७, ४
अरिष्ट-भर्मन्^० -भर्मन् ऋ ८,
१८, ४
अरिष्ट-स्थ^० -थ ऋ १०, ६, ३
अरिष्ट-वीर, रा^० -रा ऋ १, ११४,
३, काठ ४०, १११, जौ ३, १२,

१, पै ३, २०, १, -राम् पै ७,
६, ५.
अरिष्टा(ष्ट-अ)सु^० -सू शौ १४, २,
७२
अ-रिष्टि^० -ष्टिम् ऋ २, २१, ६,
-ष्ट्यै मा २, ३, ३०, १३, का
२, १, ३, ४, ३४, २, ५, तै
७, ४, ११, ३, ५, १, ४, माठ
३३, ३१, ३५, १०, क ४८,
१२
अ-रिष्यत्^० -ष्यन् मै १, २, ९,
-ष्यन्त ऋ [२, ८, ६, ८, २५,
११, (९, ३५, ३)], ४, ५७, ३, ८,
२५, १२, मै ४, ११, ११, शौ २,
४, १, १९, ५०, ३, २०, १४३,
८१, पै २, ११, १, १४, ४, १३,
-ष्यन्तम् ऋ १०, ६३, १४
अ-रीह्व(ट)^० -ह्वम् ऋ ४, १८,
१०
अरु^० -रुम् पै १, ९४, ४ [०रु-पाक]
*अरु^० -अरुणि, अरुणी, अरुष-टि द्र
अरुक्म^० -क्मम् पै १४, ४, ८
अ-रुण^० -रणम् ऋ ६, ३९, २, पै
१, ९४, ३
अ-रुक्ष^० -रुक्ष ऋ ६, ३९, ४
अ-रुज^० -रुज् पै ६, ९, १०, -रुजा
पै ११, २, ८
अरुण, रा^० -रणम् मै ४, १४, ९, -ण
४०, २, १०, ३०, २, ५५, ६,
मा १६, ६, १७, ६०१, २४, ३,

(तु पाण्डु) चिन्त्य । छन्दोदोष-प्रसङ्गात् ।

^{a)} विशिष्ट इह बाहुच (१०, ४२, १०) पामे ।

^{b)} बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^{c)} सस्व. कृते नापृष्टि द्र । उप <गो- यद्र ।

^{d)} भावे तात्त्विक प्र लित्-स्वरश्च (पा ४, ४, १४४,
६, १, १९३) ।

^{e)} तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^{f)} सस्व कृते नापृष्टि द्र । उप √रिह्+क्त प्र ।

^{g)} व्यु^१ । √*अरु इत्यत सभाव्येत (= 'प्रति-

बन्धक) । 'बिले' इत्यस्य स्थाने 'बिलम्' इति च
पृथक् पदमिति कृत्वा मुपा सु-शोध द्र ।

^{h)} सप न वि (वैतु WW १, १५९ वि इति) ।

ⁱ⁾ संस्कारान्तरमापेक्ष मुपा भवति ।

^{j)} मुपा एत्वाऽभावश्चिन्त्य ।

^{k)} बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^{l)} √*अरु+उनञ् प्र [वैतु पाठ (३, ६०)
<√*अरु इति, तु टि अरुणि-] । चित्स्वर ।

^{m)} 'असुर' इति ऋ (२, २८, ७) पामे ।

१अरुणी ^a - -णी ऋ १, ११२, १९, १२१, ३, ४, १, १६ ^b , २, १६, १४, ३ ^c , मा १९, ६९, का २१, ४, १९, तै २, ६, १२, ४, काठ २२, ६ ^d , क ३४, १ ^e , कौ ३, ३, ५, जै २, १, ७, शौ १८, ३, २१, -णी इम् ऋ १० १५, ७ मा १९, ६३, का २१, ४, १३, शौ १८, ३, ४३ -णीयु ऋ १०, ६१, ४, -ण्य ऋ १, १४०, १३	-णीभि मा १२, ७४, का १३, ५, १३, तै ५, ६, ४, १, काठ २२, ५ १*अरुण्ड ^e - *अ-रुत ^f - अरुत-हनु ^g - -नु ऋ १०, १०५, ७ *अ-रुन्धत् ^h - अरुन्धती ⁱ - -ति काठ ३७, १० ^j , शौ ४, १०, १, ५, ५, ५, ९, ६, ५९, १, पै २, २०, ५, ६, ४, ४, ९, १०, ८, ७, ९, १५, १५, १, ७, १६, २-९, १७, १-७, -ती खि ३, १७ ^k , ५,	४, ७, १, ५, ६, ७ ^l , ४, ९, १०, काठ ३७, १० ^m , शौ ६, ५९, २, पै १, ८५, ३, २, २०, ५, ९, ११, १०, १५, १५, ४, ८, ९, -तीम् शौ ८, ७, ६, पै ८, ७, १०, १६, ३, ६, १२, ६, -त्य पै १५, १६, १ [०ती- वसिष्ठ ⁿ] अरुश ^o - अरुश-हनु ^p - -हा ऋ १०, ११६, ४ १ अरु-प्र ^q - -प्र ऋ ३, १५, ३, २९, ६, ४, ५८, ७ ५, १, ५, ४७, ३, ५६, ७ ६, ३, ६ ^r , ४८, ६ ^s ,
--	--	--

*१२अरु-णी- नाप् टि द्र

*३अरु-णी^d- -णी तै ५, ६, ४, १,

इत्यत्र *गिन्-इति चेह उप इति (तु टि अरण्यानि-)। यत्तु PW प्रभृ अरुण- > अरुणी (=नाउ) > -ण्य (प्र३) इति प्रतिपद्यमाना यनि पार्थक्य नैवाऽनुजानीरन्, तन्नो-चितम्। अरुण- इत्यस्मादननुदात्तान्तात् सत स्त्री ङीष् प्र (पा ४, १, ४०) असम्भवात्। नाउ प्रादुर्भावोऽपि यनि प्रकृत एव समश्रयीत्येव सुवचत्वात्। अथाऽपि ङ्यन्तस्य प्राति पूर्वसवर्गौऋदेशवद्वा यणादेशवद्वा रु अजादौ सुपि प्रसि-येद न तु पराभिमत सदप्यपुष्ट गुणाऽऽदेशवत् रु इत्यपग दिक्।

^a) ङीष् प्र (पावा ४, १, ४५) तत्स्वरश्च।

^b) प्र१ भवति। तत् कथं सोरलोप इति। छान्दस इति सा [=वेदे सर्वविधविकल्प इत्यभिसवि (तु L३७६)]। स्याद्वेह प्रकृतात् यनि भिन्न सदपर *२अरु-णी- इति प्राति द्र [= *२अरु- + (√नी >) *नी- (= 'अरु सूर्यमग्नि वा तत्पूर्ववर्तिनी सती नयति') इति कृत्वा उस उपप्रस्व]। अथवा 'अरुणी ई (< *ई- यद्र)' इति पदद्वय द्र (= 'इयमेवाऽरुणी')। अथवा 'अरुणी- ई' इत्येक समस्त पद द्र (यत्र उप *ई- इति मौस्यि सना सद् अवधारणाऽर्थे निपातायमान (तु हि ही) सामासिक वृत्तमनुवावति [यथा 'चित्' (मौस्यि = *चित्-) इति नि इत्यभिसवि ('चित्' इत्यत्र निघात बस प्रयोजित इति कृत्वा यस्या उप-पाद्यमान द्र)]। एस्थि प्रकृते सुष्ठुपीय स सासस्व च। यदपीह सा प्रभृ 'अरुणवर्णा' इति वर्णवचनाद् 'अरुण-' इत्यत ङीष् प्र (पा ४, १, ४०) आगममभि-सदधीरन्, तद् यथा न सत् तथा प्रतिपादितपूर्वमिति नेह पुनरुपात्तमिति दिक् (तु टि अरुणि-)।

^c) द्वि३ भवति [= (उपा) 'अरुणी (=रग्मिगवी) आवहन्ती ज्योतिषाऽऽगात्' इति वा द्र (वैतु सा स्वरूपत प्र३ सदर्थत प्र१ इति वदन् (नाप् टि सकेतितचरी स्वीया सुलोपाऽभावपरा दिशमपि विस्मा-रुक्श्वाऽऽवहनक्रियाया निगदसिद्ध कर्म परित्याजित. सैस्तदर्थमध्याहारमुखेन वा पूरकश्च), L३३६ प्र१ (तु नाप् टि) इति चेत्यावहनस्य कर्मणो विषये पर्यनुयोज्य]]।

^d) *२अरु- + (√नी भावे =) *२नी- इति बस पूपप्रस्व (भिन्न स उपजीव्य स्वरभेदवत्-समानार्थसरूप-प्रवृत्तिर्वक्तृविवक्षाऽवीनेति किमु वक्तव्यम्)।

^e) 'अरुण्ड-' (शौ ८, ६, १५) इत्यस्य स्थाने सा. यनि पठति। तत् यस्या द्र।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप २रुत- यद्र।

^g) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^h) सस्व एपूटि द्र। उप यद्र।

ⁱ) आक्रोशभिन्नेऽप्यर्थे 'सज्ञायाम्' (पा ६, २, १५९) इति नज परस्याऽन्तोदात्तत्वम् उस।

^j) नाउ व्यु औपयिक प्राति द्र। व्यु² १अरु- + श प्र (पा ५, २, १००) स्यात् [= शत्रु (तु सा), वैतु PW प्रभृ = नाउ इति]।

^k) उस क्बिन्त- कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^l) व्यु¹। *२अरु- + (√सन् + ड प्र =) *सु- > *ष- इति उस कृत-प्रस्व (= 'लालिमविशिष्टदीप्तिमाज्-')। पाप्र अनु तु √ *३अरु + उषच् प्र उस (पाउ ४, ७५)। चित्स्वर [तु. सा (ऋ १, ११४, ५) 'आरोचमान-' इति पर्याय प्रयुञ्जानोऽपि तत्त्वमपर्यालोचुकः, WW १, १५९ (वैतु टि *२अरु-), वैतु सा (ऋ १, ६, १)

७, ३, ३, ९, ८, ६, २५,
५, ६१, २१, ७१, ७, ७२, १,
[(९, ७, ४, ६२, २३), ७४, १],
८२, १, १११, १, १०, १, ६,
२०, ९, ४३, ९, मा १७ ९५,
का १९, १, ८, तै ४, १, ३,
४, ४, ४, ४^१, मै २, ७, ३, ९६,
काठ १६, ३, ९६, ४०, ७, कौ
१, ४६३, ५६२, २, १६७, ५३३,
५७१, ६६६, ९४०, जै १,
४८, ९, ५७, ७, ३, १६, ३,
४१, ९, ४६, ६, ५५, ७, ४,
१, १, शौ २०, १७, ९, पै ८,
१३, ७, -षम् ऋ १, ६, १,
३६, ९, ११४, ५, ३, १, ४,
४, १५, ६, ५, ४३, १२, ६,
४९, २, ७, ९७, ६, ८, ६९,
१६, ९, ८९, ३, १०, ४५, ७,
८९, ९, मा ११, ३७, १२,
२४, १३, ४३६, २३, ५,
३८, १७, का १२, ३, १०,
१३, २, ७, १४, ४, ६६,
२५, ३, १, ३८, ४, १, तै
४, १, ३, ४, २, २, २, १०,

२६, ७, ४, २०, १, मै २, ७,
३, १७६, ३, १२, १८, १६,
३, ४, ९, ३, १४, ४, काठ १६,
१-३, १७६, १७, १८, ३७, ९६,
४४, ९, मौ २, ८१८, जै ३,
५७, ८, ४, १९, ९, शौ २०,
२६, ४, ४७, १०, ६९, ९,
९०, १३, -षस्य ऋ १, ८५,
५, ३, ७, ५, ३१, ३, [५, १२,
२, ६], ६, ८, १, ४९, ३, १०,
९०, २, कौ ३, ३, ८, जै २,
२, ३, -षा ऋ १, ९४, १०,
२, १०, २, ४, २, ३, ६, २७,
७, ७, १६, २, मा १५, ३३,
का १६, ५, १५, कौ २, १००,
जै ३, १०, २, पै १२, १, १०,
-षा ऋ १, ११८, ५, ५,
७३, ५, ७, ४२, २, ६, १८,
३, ९, ६, १०, -षाय ऋ ७,
७१, १, -षास ऋ १, १४६,
२, ४, ६, ९, ४३, ६, ५, ५९,
५, ७, १६, ३, ७१, ६, ९७,
६, ८, ३४, १७, तै ४, ४, ४,
५, काठ १७, १८, ३९, १५,

शौ ३, ३, २६, पै २, ७४, २६,
-षेण ऋ २, २, ८^b, -षेभि ऋ
१, १४१, ८, खि ५, ७, ४,
१८, -षै ऋ ३, ३१, २१

*१अरुषी- नाउ टि द्र
†१२अरुषी- -०षि ऋ [१, ३०,
२१, (४, ५२, २)], -षी ऋ ३,
५५, ११, ४, ५२, २, ८, ६८, १८,
कौ २, १०७६ -षी ऋ १,
[१४, १२, ५, ५६, ६], ७२, १०,
९२, १, २^c, ४, ५६, ६, ८, ६९, ५,
१०, ५, ५, ८, ३, कौ २, ८४०,
११०५, ११०६^d, शौ २०, २२,
५, ९२, २, -षीणाम् ऋ ८,
५५, ३, खि ३, ७, ३, -षीभि.
ऋ ९, १११, २, कौ २, ९४२,
जै ४, १, ३, -षीम् ऋ १,
७१, १ [०षी- त्रि>व्य^e]

†अरुष-स्तूप^d- -प ऋ ३, २९,
३ मा ३४, १४, का ३३,
१, ८

२अरु-ष- अरुषी- एपू टि द्र
अरुस्- -रु खि ४, ७, १, ३,
शौ ५, ५, ४, पै ६, ४, ३^f

६अ+ (✓१रुष हिसाया+कर्तरि क प्र इत्यभिप्रायत =)
१रुष- इति, (ऋ १, ३६, ९) ६अ+ (✓२रुष रोषे+
भावे क प्र =) २रुष- इति च कृत्वा बस अन्तोदात्त
(पा ६, २, १७२), म (मा १७, ९५) ६अ+
(✓२रुष+मर्तरि क प्र =) ३रुष- इति कृत्वा तस इति
वदन् स्वरतोऽनादराह] ।

^a) 'अरुषा' इति ऋ (७, १६, २) पाभे ।

^b) 'उपेण' (<✓१उष दाहे> १उप-) इतीव शोध-
पर PW चिन्त्य । जागतस्य पादस्य त्रुटिप्रसङ्गाच्च
१उप- इत्यस्य यनि दूर-सानाम्नाऽन्युपगमात् (तु टि
यस्था) मिथ्याशङ्किताऽमबद्धाऽर्थस्य नितान्तनिवृत्तेर-
प्रसङ्गाच्चेति दिक् ।

^c) स्वरत प्राप्ति स्वरूप संदिग्ध भवति । यनि
हि स्त्री ङीष् प्र (पा ४, १, ४०) प्राप्नुयात् । ततश्चान्तो-
दात्त प्रसज्येत । तद् ङीन् प्र. उस (पा ४, १, ७३)
येन नितस्वर (पा ६, १, १९७) प्रवर्तेत । अथवा

२अरु-ष- इति (अवयवत १अरु-प- इत्यनेन सामान्ये सति
बस इति कृत्वा) पूषप्रस्व अपर प्राप्ति स्यात् ततश्च स्त्री
ङीप् उस (पा ४, १, ३०) । अथापि वा बस सति
अरु-षी- इतीमारान्त प्राप्ति स्यात् । तत्र च पूष विषये
१अरु-प- इत्यनेन अभेदे सति (✓सन्+भावे ङी प्र उसं
=*सी>) *षी- इति उप स्यात् पूषप्रस्व च [१अरु-प-
इत्यस्मात् स्त्री निष्पन्नस्य सत *१अरुषी- इत्यस्य च
सभाव्यमानाया निवृत्तौ यनि पदभिन्नार्थवाचकस्य सत-
प्रवृत्तिसलाभो बीजमित्यभिसिद्धि (तु ३अरु-णी-)] ।

^d) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^e) ✓*दअर+उसि प्र नित् [पाउ २, ११६ तु.
टि *१अरु-, वैतु ww (२, ३५२) समानाऽभिप्रायत्वे
सति विलेखने सरूप पृथक् धा उपकल्पुक (तस्य यनि
धा हिसार्थस्य वैशिष्ट्यमात्रस्य वाचकत्वे सति तदन्त-
पातात् तथाविध पृथग् निर्देशो नेष्ट इत्यभिसिद्धि] ।

^f) अदुर इति मूको लिपिसंस्कारदोष (तु शौ ५, ५, ४) ।

¶ अरुस्-> ष-चित्^a - चित् काठ
२२, १०, क ३५, ४
? अरुस्-त्राण^b -
अरुस्-पान- -न पै १, ८, ४,
-नम् पै १, ८, ३०
अरुस्-स्त्राण^c - -णम् शौ २, ३, ३, ५
¶ अ-रुक्ष^d - -क्षम् मै १, ८, ५^e
† अ-रुक्षित^e - -तम् ऋ ४, ११, १,
तै ४, ३, १३, २
अ-रुक्ष^f - -क्षम् शौ ८, २, १६
अ-रूप^g - -पेण तै ५, ७, १९, १, काठ
५३, ९
अरे १अरि- द्र
अ-रेडत्^h - -डत्ता तै १, ६, ३, २,
मै १, ४, १, काठ ३२, ३
† अ-रेणुⁱ - -णव ऋ १, ३५, ११,
१५१, ५, १६८, ४, ६, ६६, २,
१०, १४३, २, मा ३४, २७,
का ३३, १, २१, तै ७, ५, २४,
१, मै ४, १४, ११, काठ ४१,
१, -णु^j ऋ १, ५६, ३, -णुभि
ऋ १, १६३, ६, ६, ६२, ६,
मा २९, १७, का ३१, ३, ६,

तै ४, ६, ७, ३, काठ ४६, ३
* ¶ अ-रेत्स्^k - -त्ता काठ २४, २
अ-रेत्स्क^l - -स्काय तै ७, ५, १२,
२, काठ ४५, ३
अ-रेप्स्^m - -प्स ऋ १, ६४, २, ५,
५३, ३, ५७, ४, ६१, १४, ९,
१०१, १०, १०, ७८, १ [(५, ५५,
३) ९१, ४], कौ १, ४४२, ४५८,
५४८, २, ४५१, जै १,
४६, ६, ४८, २, ५६, ६, ३,
२४, ९, शौ ७, २३, २,
-† पसम् ऋ ५, ६३, ६, ७३,
६, २, ७०, ८, मै ४, १४, १२,
-प्सा ऋ १, १२४, ६, १८१,
४, ५, ७३, ४, -पसौ ऋ ५,
५१, ६, मा ५, ३, १२, ६०
का ५, १, ३, १३, ४, १६, तै
१, ३, ७, २, ४, २, ५, २, मै
१, २, ७, ८, ८, ३, २, ३, ९,
५, काठ ३, ४, १६, ११, क २,
११, -† पा ऋ ४, १०, ६, ६,
३, ३, १० १०५, १०, तै २,
२, १२, ७, मै ४, १२, ४

* अ-रोगⁿ -
आरोग्य^o - -ग्यम् खि २, ६३, २४
अ-रोगण^p - -णम् शौ २, ३, २
अ-रोगि(न्)>णी^q - -णी पै १५, २१, ३
¶ अ-रोक्षु^r - क मै १, ४, १२
अर्क^s, अर्क्य^t - ✓ अर्क् द
? अर्कधि^u पै १३, १, ६
* ? अर्ग^v - ✓ अर्ग टि द
✓ * अर्च^w तु टि ✓ अर्ह
* अर्च^x - अर्गो^y, गो^z, बहु^{aa}, सहस्र^{ab}
✓ अर्च^{ac} (= ✓ अर्च यद्)^{ad} > अर्चि,
† अर्चति ऋ ७, २२, ३, तै
३, ३, ७, ३, मै ४, १२, ४,
काठ १२, १५, कौ २, २७९,
जै ३, २३, १०, शौ २०, ११७,
३, अर्चति ऋ १, ६, ८, [९,
१०, (१०, ९६, २ १३३, १)],
१०१, ७^{ae}, तै ३, ३, ७, ३, † शौ
२०, ४०, २, ७०, ४, ७१, १६,
† अर्चन्ति ऋ १, १०, १, ९२,
३, १६५, १, १६६, ७, ५, २९,
१, ६, ३०, ६, १०, १४७, ३,
तै १, ६, १२, ३, ७, ३, १,

^a) उस क्बन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
यत्तु सटि (काठ) * २अरु- इति पूष इति समवेति, तन्न ।
सबन्वाऽभावात् (सावत्सरिकभृत्यभाव उरुयोऽपूणीः सन्
विहीर्ण इव त्रिणित इव भवतीति श्रुतिस्वारस्याभिसवे) ।

^b) अरुस्-स्त्राण- (एउ द्र) इत्यस्य स्थाने मौलिकत्व-
सभावन-पूर्वक शोध उपस्थाप्यते । शाखान्तरीयम्
अरुस्-पान- (नाउ) इत्यत्र ज्ञापक भवति ।

^c) 'अरुस्पाम्' इति मूको विसवादी शाखान्तरोय-
सकेत-विसवादी च मुपा शोधार्हो भवति ।

^d) कास ल्युडन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^e) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद् ।

^f) तु टि. अ-द्रूक्ष्ण- यदनु पराभिमत नेष्ट भवति ।

^g) सस्व एपूटि द्र. । उप ✓ रेड्+शक्- प्र ।

^h) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद् ।

ⁱ) द्वि १ वा किवि द्र ।

^j) बस समासान्त कप् प्र कपिपूर्वीयस्वरश्च
(पा ५, ४, १५४, ६, २, १७३) ।

^k) नाउ व्यु औपयिक सकेत ।

^l) भावे ष्यञ् प्र. जित्-स्वरश्च (पा ५, १, १२४,
६, १, १९७) ।

^m) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप
✓ रुञ् > रोजि+ल्यु. प्र ।

ⁿ) तस उप रोग+इनि प्र (पा ५, २, ११५) ।
स्त्री ङीप् च ।

^o) तस कृत्योकीयस्वर (पा ६, २, १६०) । उप यद् ।

^p) 'अर्कंद्धि' इत्येव सुपठ स्यात् (तु शौ ५, २२, ८,
यत्र 'बुन्ध्वद्धि' इति पाभे) ।

^q) घञ् प्र जित्स्वरश्च (पा ६, १, १९७) ।

^r) अस्याऽनेकप्रवृत्तिपरिणामजत्वे सत्यमौलिकत्वप्रति-
पत्तिसकतार्थं तु टि अर्क- इति । स्वरूपतः सकर्मककर्मको-
भयविवश्रुतिसम्भवेऽयमर्कस्य व्यवहारस्यैव सुभिन्न
भवति । तेन विषयीभावेनाभिप्रेतस्य लक्षणार्थेन
कप्र योगेन निगमा भवन्ति (तु वैप १, ३१७ टि) ।

^s) तु सत्य टि अभि ।

✓अर्च

४१६

✓अर्चु>

३॥, मै ४, ११, २, काठ ९, १८,
कौ १, ३४२, ४४५, २६९४,
११०७, जै १, ३६, १, ४६, ९६,
३, ३४, २२६, ५६, २१, ६॥शौ
१, २, ३, १२, १, ३८, †अर्चन्ति
ऋ १, १३२, ५, ५, २९, १२^०,
६, २१, १०^०, ५०, १५^०, ७,
२३, ६^०, १०, १, ३^०, खि १,
२, १, मा २०, ५४^०, का २२,
५, ८^०, काठ ८, १६^०, शौ १३,
१, ३४^०, २०, १२, ६^० पै
१४, १, ११^०, अर्चसे ऋ १०,
६४, ३^०, अर्चय. ऋ १, १५१,
६, †अर्चै ऋ ५, ४१, ८^०, ६,
२२, १^०, शौ २०, ३६, १,
†अर्चामि ऋ १, १३८, १, ४,
४, ८, १०, १२, ४, खि ३,
२२, ४^०, मा ४, २५^०, का ४,
८, ३^०, तै १, २, ६, १^०, २,
१४, ३, मै १, २, ५^०, ४, ११,
५, काठ २, ६^०, ६, ११, क १,
१९^०, कौ १, ४६४^०, जै १,
४८, ५, शौ ७, १५, १^०, १८,
१, ३१, अर्चामि ऋ ६, २१,
६, अर्चत् ऋ १, १७३, २
†अर्चत् ऋ १, १६५, १४, मै
४, ११, ३, काठ ९, १८, †अर्चात्
ऋ ४, १६, ३, शौ २०, ७७, ३,
अर्चन् ऋ ३, १४, ४, ४, १,
१४^०, †अर्चान् ऋ ५, ३१ ५, तै

१, ६, १२, ६, मै ४, १२, २,
काठ ८, १६, अर्चत् ऋ १०,
३६, ५, †अर्चन्तु ऋ ८, ६९, ८,
कौ १, ३६२, जै १, ३८, ५,
शौ २०, ९२, ५, †अर्चन्तु ऋ
८, ९२, १९ कौ १, १५८, २,
७२, जै १, १७, ४, ३, ७, १०,
शौ २०, ११०, १, †अर्च>र्चा
ऋ १, ५४, २, ३, ५, १६, १,
८, ४१, १, कौ १, ८८, २,
४६४, †अर्च>र्चा ऋ ३,
५४, २, ५ २५, ७, ६, ५०,
६^०, ८, २३, २४, ४०, ४^०, १०,
७६, ५, ८९, ३, ११२, ९,
१४८, ३^०, मा २६, १२, तै १,
१, १४, ४, काठ ३९, १४,
कौ १, ८६, २, १६१, जै १, ९,
६, ८, १८, ४, २५, ३, ४, २८, २,
अर्चत् ऋ ५, १४, ६, †अर्चत् ऋ
६, ४५, ४ ८, ६९, ८^०, कौ १,
३६२^०, जै १, ३८, ५^०, शौ २०,
९२, ५^०, अर्चत् ऋ १, ५१, १, ८०,
९, ८४, ५, २, १७, १, ५, ५४, १,
८, ६९, ८, ६३, २६, ९, ११, ४,
१०, ६४, ९, ९२, १३^०, ९४, ७,
[(१, ९, १०,) ९६, २, १३३, १],
†कौ १, ३६२, ३७६^०, २,
३०१, ७९४, जै १, ३९, ७,
३, २४, १७, शौ ७, ८७, १^०,
१८, ३, ६३, ४, ५४, †२०, ३०,

२ ९२, ५, ९५, २, †अर्चामि
ऋ १, ६२, १, १७३, १, मा
३४, १६, का ३३, १, १०,
†अर्चामि ऋ ९, ९७, ४^०, १०,
१६५, १, कौ १, ५३५^०, जै १,
५५, ३^०, शौ ६, २७, १,
आर्चत् ऋ ५, ३३, ९, आर्चन्
ऋ १, ५२, १५, ५, २९, २^०,
४५, ७, आर्चन् शौ १३, ३, २३
अर्चय ऋ ३, ४४, २
अर्कु- -र्क ऋ १, ८३, ६, १६७,
६, ३, २६, ७, ६, २१, ४, ७,
२४, ५, ८, ८८, ४, ८९, ६,
१०, ६८, ४, मा १८, २२, ५०,
६६^०, का १९, ७, ४, २०, २,
१३, तै २, २, ७, २॥, १२,
४, ४, ७, ९, १, ॥५, २, ५,
५, ३, ४, ६, ४, ३, ३, ५, ६,
३^०, ७, ५, २^०, मै १, ६, २,
२, २, ९^०, ११, ६, ॥३, १,
१, २^०, २, ४^०, ५^०, १०, ३,
३, ४, ५^०, ४, १२, ५^०, काठ
७, १४, १०, ८^०, १८, ११,
१९, १^०, २०, ३^०, १२^०, २१,
१^०, ५, ६^०, ३५, ११, क ६,
४, २८, ११, २९, ८^०, ॥३१,
५^०, १४^०, १६^०, २०, २१^०,
४८, ११ †कौ २, ७८०, ३,
३, १२, जै २, २, ७^०, शौ ४,
१५, ५, २४, ५, ६, ७२, १,

^a) 'अभि' इत्यत्र सस्थ टि द्र ।

^b) 'अर्षत्' इति ऋ (४, ५८, १०) पाभे ।

^c) 'अनु' इत्यत्र सस्थ टि द्र ।

^d) पर्यायेण कर्तृकर्मकरणाऽन्यतमसाधनभूत घ प्र
कुत्वप्रयोजकश्च प्र स्व अन्तोदात्तत्वसाधकश्च उस् [यक
पा ३, ३, ११८, ७, ३, ५२, ३, १, ३ (वैतु पाठ [३, ४०]
तदनुवादक दे [२, २०, ४, २] च क प्र अफ्रित [वैतु पा
१, ३, ८] चाऽनिडागम [तु पा ७, २, ९] च कुत्वप्रयोजकश्च
[पा ८, २, ३०] इति दवीयान् पन्था [*अर्कु-] यनि इत्यभि-
संधे], स्क [५, ४] 'घञोऽस्मरणात् पचाद्यच्यपि कुत्वाऽनु-

पपते' [मुपा एतदनुसुशोध द्र] इति वचनात् सभावित-
घञ्-पञ्चापात स्वरमुपेक्ष्य]। यनि परस्परऽसंश्रितमने
कार्यं भवति (तु रुक् दे गप्) । ततो विज्ञापित भवति । यथा
✓अर्चु अनेकमूल सॅम्तादशाऽनेकाऽर्थानि अभिवापये-
दिति । कथमिति । मौस्तिय अस्य अनेकप्रकृतिपरिणाम-
स्वरूपत्वे सति पूर्वाऽशतोऽनेकस्वरूपपरिणामस्वरूपत्वे सत्य-
नेकप्रकृतिप्रातिनिध्यभाज इव सत ✓*३, ५अर् इत्यतोऽ-
भेदाऽभिसंवेरिति [✓*अर् इत्यस्य प्राकृतिरुभेदव्यूह-
संकेताऽर्थ यस्था टि द्र (यनि तत्तत्प्रकृतिजतत्तदर्थ-
परिणामविस्तरस्तु वैश एवाऽनुसंधेय)] ।

१३, ३, २३, †२०, १६, ४,
२५, ६, पै ४, ३९, ५, ५, ७,
४, -कर्म ऋ १, १०, १, १९, ४,
६१, ५, ८, ६२, १, ८५, २,
१६४, २४, १६६, ७, १८६, ४,
३, २६, ८, ५, ३०, ६, ३१,
५, ६, ४९, ८, ६६, ९, ७, ९,
२, [३९, ७, ४०, ७, ६२, ३],
९७, ५, ८, ५१, ४, १०, ९२,
१९, १०१, १४, ९, ७३, २,
१०, ६७, ५, ७८, ४, १०७,
४, ११२, ९, ११४, १, १५३,
४, १५७, ५, खि ३, ३, ४,
१०, †मा ३४, १६, ४२, †का
३३, १, १०, २, ५, तै †१, १,
१८, २, ६, १२, ३, ६, ४, १,
११, ३, ३, ११, २, ५, १,
५, ५१, मै २, १३, १०, †३, १,
२९, २, ४, ५, ३, ४९, ५, †४, १०,
३, १२, २, ५, १४, ११, काठ
८, १६१, ९, १९१, १७, १८१,
१९, २, २०, १५१, २१, ५,
३९, १०; †क २९, ८, ३१,
२०, †कौ १, १५८, ३४२,
४४५, २, ७२, ६९४, ९६०
†जै १, १७, ४, ३६, १, ४६,
९, ३, ७, १०, ३४, २२, ५६,
२१, ४, १९, २, शौ ३, ३, २,
९, १५, २१, १०, ८, ३१, १२,
२, ५५, १३, १, ३३, १८, ३,
४०†^{१०}, ४, २९१, †२०, ३५, ५, ८
६३, ३, ९१, ५, ९३, ७, ११०,
१, ११९, २, १२४, ६, पै २,
७४, २, ५, ३४, ५, ६, १७,
५१, †१६, ६८, २, १०१, ६,
-कस्य ऋ १, १३१, ६, ८,

६३, ४, [९, २५, ६, ५०, ४],
†तै ५, १, १, ४, ४, ३, ३,
†मै ३, १, १, २, १०, †काठ
१९, १, २१, ६, †क २९, ८,
३१, १४, १६, २१, †शौ १,
४७२†^{१०}, २, ४२६†^{१०}, ५५८†, †जै
१, ४९, ६†^{१०}, ३, ३३, १†^{१०}, ४४,
४†, †शौ २०, ७२, ३१, -†का^{१०}
काठ १०, ९†, -†का ऋ ३,
५४, १४, ५, ५, ४, ५७, ५,
८, ६३, ५, ६, ९, ९७, ३५,
१०, ६८, १, तै ३, ४, ११, ३,
मै ४, १२, ६, काठ २३, १२,
कौ २, २१०, †जै ३, १९, ५,
शौ २०, १६, १, पै ६, १८,
३, -†कांत् काठ २१, ६, क
३१, २१, -†कै तै ५, २, ५,
५, ३, ४, ७, मै ४, ८, १०,
काठ २०, ३, क ३१, ५, -कण
४ १, १६४, २४, ६, ६५, ५,
१०, ६८, ९, †मै ३, १, २, २,
४, ५, ३, ४, †काठ २१, ६,
†क ३१, २१, †शौ ९, १५, २,
२०, १६, ९, पै १६, ६८, २†,
-†कैमि ऋ १, ७, १, ६, ५,
५, ८, १६, ९, तै १, ६, १२,
२, मै २, १३, ६, काठ ८, १६,
३९, १२, कौ १, १६८, २,
१४६ †जै १, २१, ५, ३, १४,
७, ४, ५, २, शौ २०, ३८, ४,
४७, ४, ७०, ७, -केषु ऋ १,
१७६, ५, -†कै. ऋ १, ३३, २,
४७, १०, ६२, ७, ११, ८८,
४, १४१, १३, १९०, १, २,
११, १५, ३, ३१, ९, ११,
३४, १, ६१, ६, ६२, ५, ४,

३, १५, १०, ३, १६, ४, ४४,
३, ५५, ३, ५६, १, २, ५, २९,
१२, ३१, ४, ३३, २, ४१, [६,
(१०, ६४, ७)], ७, ६, ३, ८,
४, ६, २०, १३, [२१, १०,
५०, १५, ७, २३, ६], ३८,
३, ४९, १४, ६२, १, ६९,
२, ७३, ३, ८, १२, २३,
९, ९७, ३१, १०, ६, ४, १५,
९, ६८, ६, ११६, ९, १४८, ५,
मा १५, ४६, २०, ५४, का १६,
५, २८, २२, ५, ८, तै १, ६,
१२, ६, ४, ४, ४, ७, मै ४,
१०, २, ६, १२, २, १४, ७,
काठ ४, १६, ८, १६, २०,
१४, ४०, ११, †शौ १, ४३९,
५३४, २, ११२९, †जै १, ४६,
३, ५५, २, शौ १८, ३, ४७,
२०, ११, १, १२, ६, १६, ६,
७७, ४, ९०, ३, १४३, ३
[†कै- उद्, चन्द्र, बाल, सु] > स्वर, स्वरण]
†अर्क-स्व- -स्वम् तै ५, ४, ३,
३, काठ २१, ६, क ३१, २१
†अर्क-पर्ण- -पर्ण तै ५, ४, ३,
३, मै ३, ३, ४, काठ २१, ६, ३,
क ३१, २१
†अर्क-वत्- -वत् तै २, २, ७,
२, ३, मै २, २, ९, काठ १०,
८, ९, -वन्तम् तै २, २, ७, २
अर्कवती- -ती काठ १०,
८, ९.
†अर्क-शोक- -कै ऋ ६, ४, ७,
मा ३३, १३, का ३२, १, १३
अर्क साति- -तौ ऋ १, १७४,
७, ६, २०, ४, २६, ३

^१ 'एताम्' इति ऋ (१०, १३, ३) पाभे ।

^२ 'ऋतस्य' इति ऋ (९, ६४, २२) पाभे ।

^३ 'इयम्' इत्यनेन सामानाधिकरण्यार्थं स्त्रिया श्रुति ।

अथवा श्रेषमात्रमिति स्यात् । अस्त्रियामपि सुसंगते ।

^४ भावे त्व प्र (पा ५, १, ११९) । तत्-स्वरश्च ।

^५ तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^६ तु टि २ अदिति- > आदित्य-वत् ।

^७ तस पूषस्व उस (पा ६, २, ४२) । उप यद्र ।

अर्क-स्तुभ- -स्तुभ खि ५, ५, ९ अर्का(र्क-अ)श्चमे ^a - -धयो तै ५, ७, ५, ३॥, -धौ ते २, २, ७, ५॥, शौ ११, ९, ७, पै १६, ८२, ७ ॥अर्काश्चमे ^b -वत् ^b -वते, -वन्तम् तै २, २, ७, ५ ॥अर्काश्चमे ^c धिन् ^c - -धी तै ५, ७, ५, ३ †अर्किन् ^c - -किण ऋ १, ७, १, १०, १, तै १, ६, १२, २, ३, मै २, १३, ६, काठ ८, १६, ३९, १०, कौ १, १९८, ३४२, २, १४६, ६९४, जै १, २१, ५, ३६, १, ३, १४, ७ ५६,	२१ शौ २०, ३८, ४, ४७, ४, ७०, ७, -किणम् ऋ १, ३८, १५ [०किन्- बृहत् ^०] अर्किणी- -णी ऋ ८, १०१, १३ ॥अर्क्य ^d - -क्यम् तै ५, ३, ४, ७, ७, ५, ९, १, काठ ३०, ५ ^२ , -क्यस्य काठ २०, १२, २१, १, -क्येण तै ७, ५, ९, १ -क्यै मै ३, ३, ५, काठ २१, ५ ^२ , क ३१, २० ^२ *१अर्च- नाउ टि अर्चद्-धूम- टि च द्र अर्च ^e - -र्चा ऋ ६, ३४, ४ †१अर्चत् ^f - -र्चत् ऋ ७, २२, ४, [२८, ५, २९, ५, ३०, ५] १०, ८९, १६, तै ४, १, १, २,	मै २, ७, १ ^६ , काठ १५, ११, कौ २, ११४८ -र्चते ऋ १, ८७, २, १५१, २, ५, ६४, २, तै ४, ३, १३, ८, -र्चन् ऋ [१, ८०, १-१६], ३, ३१, ७, १०, १४९, ५, तै २, २, १२, ४६, कौ १, ४१०, ४१२, ४१३, जै १, ४०, २, ४५, -र्चन्त ऋ १, ६२, २, ८५, २, ३, ३२, ३, ५, १३, १ ^३ , ८, २९, १०, मा ३४, १७, का ३३, १, ११, कौ २, २२६† ^h , -र्चन्तम् खि ५, ५, २ *२अर्चत्- नाउ टि द्र †अर्चद्-धूम ^१ - -मास ऋ १०, ४६, ७, मा ३३, १, का ३२, १, १
--	---	---

^a) द्वम सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र ।
'अध्वर्युक्रतु' (पा २, ४, ४) इत्यस्य विषयत्वे
सत्यपि नैकवद्-भाव । द्वैवचनिकीनामेव श्रुतीना
मन्त्रब्राह्मणयोर् यावदुपलभ्ययोरुपलम्भाद् एकवद्-भाव-
स्य निदर्शनं ततो बहिर् मृग्यम् ।

^b) तु टि २अ-दिति->आदित्य-वत्- ।

^c) मत्वर्थे इति प्र (पा ५, २, ११५)। तत्-स्वर ।

^d) ण्यति कृत्वे तित्-स्वर (यक पा ३, १, १२४,
७, ३, ५२, ६, १, १८५) ।

^e) कर्तरि अच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ३, १, १३४,
६, १, १६३) । वा द्विर सद् *२मासु- (यद्र) इत्यस्य
वि । यद्वा प्र२ सद् *२मासु- इत्यस्यैवोद्देश्यस्य सतो
विवेकम् । प्रथमे कल्पेऽर्चव्याप्तमेकं वाक्यं स्याद्
द्वितीये च प्रतिपाद पृथग् वाक्यमिति विवेकस्तु द्र [वैतु
सा PW च स्तोत्रसूर्याऽन्यतरसंज्ञार्थिनौ सन्तौ घस्य प्र
क्षेत्रमिव प्रवेशुकौ ततश्च कृत्वाऽभाव प्रति पर्यनुयोज्यौ
(पा ३, ३, ११८, ७, ३, ५२), GIV BW च
*१अर्च- इतीव प्रतिपन्नौ सन्तौ 'क्रुच्-' इत्यस्याऽगुण-
वत् सकृत्ताया साधनसामान्ये सत्यपि गुणवत्त्वोपपत्ति
प्रति च वा प्रति च चोद्यौ (यनि रु तृ१ सति [तु
पक्षे सा] वा क्लिष्टत्वाऽऽपत्ते, प्र२ वा द्विर वेति कल्प-
नायामपि स्वराऽनुपपत्तेरित्यभिमतवे), ORN (LRV
अनु) 'अर्चा' इति भावे निष्पन्न सत् स्त्री प्र१ इति
(यथा दिवि चन्द्रेणाऽर्चा तथेन्द्रे सोमो न्ययामि' इति

वा अभिसवि [तथा मति 'अस्मै एतत्' इत्यस्या
वाचोयुक्तेर् अपूर्णेनाऽपि सता नाउ ऋचा सामान्येनोच्य-
मानाऽयुपपत्तिर्भूयोविमर्शसहैव द्र]]

^f) शतुर्निधाते वातु-स्वर (पा ६, १, १८६) ।

^g) 'अर्चत' इति भ्रष्टरेफ मुपा उपेक्ष्य ।

^h) 'शोचन्त' इति ऋ (९, ८३, २) पाभे ।

ⁱ) व्यधिकरण बस उस (पा २, २, २४) ।

एतत्प्रकारकेषु स पूष शत्रन्तस्य सतोऽपि सूक्ष्मश्रुति-
विवेकसमर्पणप्रयोजनक लसार्वाधातुकाऽनुदात्तत्वाऽविषय-
त्वम् उस [पा ६, १, १८६ (तु MVG ४५५, वैतु सा
प्र आर्धधातुक्त्वविकल्प [पा ३, ४, ११७] समाश्रित्य
निघाताऽभाव प्रतिपादयश्चिन्त्य [तथात्वे धारयुत्-कवि-
प्रभृ णि-लोपाऽभावाऽनुपपत्तेरिति यावत्], सा प्रभृ च
समानाधिकरण बस इति कृत्वा बह्वेरावरकस्याऽपि सतो
धूमस्याऽर्चद्वावं नाम प्रकाशवत्त्व (तु PW प्रभृ)
बुवाणा अर्थतश्च स्वरतश्च चोद्या [समानाधिकरणे बस
शत्रन्तस्य पूष वातुस्वरीयसामान्यविषयत्वाऽभिसवे]]
यद्वोक्तम् उस । न वक्तव्यम् । कथमिति । पूषप्रस्व सता
साधारणेन समानाधिकरणेन बस निर्वाहात् । कथमिति ।
पूष *अर्च्यत्-> *२अर्चत्- इत्येव नैप्र परिणतिसमावना-
दिति । किमेतद् *अर्च्यत्- इति । मौस्थि *अर्च- (भावे)
> -र्च- + य (< *यु- < √या) इति कृत्वा उम = अर्च्य-
(< *अर्च्य-)। तत् आचारे क्तिप् प्र (=अर्च्यति < √*अर्च्य-)।
तस्य नावा सत शत्रन्त सदप्यन्तोदात्त रु बस पूष सत्

*अर्चत्र^a-

अर्चत्र^b- -त्र्य ऋ ६, २४, १

अर्चत्रि^c- -त्र्य ऋ ६, ६६, १०,
मै ४, १४, ११†

*अर्चन्^d-

अर्चन्(न-अ)नस्^e- -नसम् ऋ

५, ६४, ७, -ना शौ १८, ३, १५

अर्चि^f- -र्चि ऋ १, ३६, ३, २०

४४, १२, ४८, १३, ४, ६, १०

५, ६, ७, ९, ५, १०, ५, १७,

३, २५, ८, ८, ४४, ४, १७,

९, ६६, ५, १०, १४०, १,

खि ४, ९, ३, मा १२, १०६,

का १३, ७, ५, तै १, ३, १४,

८, ५, ५, ३, ४, २, ७, २, मै

१, ५, १, २, ७, १४, काठ १६,

१४, ४०, १४, क २५, ५, कौ

२, ८८४, ८९१, ११६६, जै

४, ८, ६, १२, १३, १३, ६,

२८, ३, -चिभि ऋ ५, ७९,

८, ६, ४८, ७, मा १२ ३२,

का १३, ३, ३, तै ४, २, ३, १,

मै २, ७, १०, काठ १६, १०,

क २५, १, कौ १, ३७†, जै १,

४, ३†, शौ ८, ३, २३†, पै ७,

३, १†, १६, ८, ७†

अर्चि-मत्^h- -मन्ता ऋ १०,

६१, १५

†अर्चि-वत्ⁱ- -वत् ऋ ७, ८१,

२, ९, ६७, २४, कौ २, १०२,

जै ३, १०, ४

¶अर्चितु^j- -तार तै ७, ३, १, ३

†अर्चिन्^k- -चिन् ऋ २, ३४, १, ५,

४५, १, -चिना ऋ ८, ४१, ८

अर्चिस्^l- -चि ऋ १, १२, ५, ३,

६, ३, ४, ७, ९, ८, ४३, १०,

१०, १६, ४, १४२, ६, मा ३७,

११, का ३७, २, १, तै १, १,

१०, ३, ५, ७, ८, १, मै १,

५, २, ६, १†, २, ¶१, ८, ११,

४, ९, ३, काठ ३, ३, ६, ९,

७, १२†, ८, ९¶, २६, ६,

४०, ५, क २, १०, ४, ८, ६,

२†, ७, ५¶, ४१, ४, शौ

१, २५, २, २, १९, ३, २०,

३, २१, ३, २२, ३, २३, ३,

१२, १, ५१, १८, २, ८†, पै १,

३२, २, २, ४८, ४, ९, ७, ४,

११, -चिषा ऋ १, १५७, १,

२, ८, ४, ५, १७, ३, ७९, ९,

६, ४८, ३, ६०, १०, ८, ७,

३६, ४३, ८, १०, ८७, २, ११,

१४, १७, ८८, ९ १२, मा १२,

१५, का १३, १, १६, तै ४,

१, ९, ३, २, १, ५, मै २, १,

११¶, ७, ८, ४, १०, २†, काठ

१६, ८, †कौ २, ४९९, ११०८,

जै ३, ५७, ११†, शौ ५, २९,

१५, ६, ३२, ३, †८, ३, २,

११, १३, १७, २५, १०, ५,

४९, १३, २, २, १९, ६५,

१३, पै २, ६२, ३, ५, ५, २०,

३, ७, ३, २, ९, २५, ३, ११,

१७, १०, १२, ३, †१६, ६,

२, ७, १, ३, ७, १५०, ४†, ६,

-चिषि ऋ ९, ६७, २३ मा

१९, ४१, का २१, ३, १२, तै

१, १, १०, ३, ५, १, ९, २¶,

मै ३, ११, १०, काठ ३८, २,

-चिषि मा १७ ११, ३६, २०,

का १८, १, १२, ३६, १, २०, तै

४, ६, १, ३, मै २, १०, १, ४, ९,

१, ३, काठ १७, १७, क २८, १,

पै १, २९, ४, -चिषि ऋ ७, ६२,

१, शौ ११, ७, १३, पै १६,

१५४, ४ [०चिस् - सु>स्व०]

✓*अर्च्य, *अर्च्य, अर्च्यत्-अर्च्य-

धूम-टि द्र

✓अर्ज, आर्जत् काठ १०, ३¶

[अलु>न्व०, अर्च०]

*१अर्जम्- इष्ट०

अर्जुन^m- -न ऋ ७, ५५, २, पै

४, २४, ६, -न मा १०, २१,

कौ २, ११८†, जै ३, १२, ५†,

प्रवृत्तिस्वरमिति । कथमर्थ इति । 'अर्चन्त [=अर्च्यन्त
(=अग्न्यर्चिवैभवात् प्रचिक्राशिषव,] वृमा येषा
(=तादृशा अग्नय)' इति । एवमपि सर्वत्र सप्रवृत्तिषु बस
तत्तदन्तोदात्त शत्रन्त पूष तत्तद्विशेषाऽपेक्षया नैप्र
यथायथ व्याख्यायमान यद्र इति दिक् ।

^a) अत्रन् प्र उस (पाउ ३, १०५) । तत्-स्वर ।

^b) आर्हीय यत् प्र. तित्-स्वरश्च (पा ५, १, ६६,
६, १, १८५) ।

^c) अत्रि प्र उस (पाउ ४, ६९) । तत्-स्वर ।

^d) युच् प्र उस चित्-स्वरश्च (पा ३, २, १५१, ६,
१, १६३) । नाउ व्यु औपयिक प्राति द्र ।

^e) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप. यद्र ।

पपा अर्चग्रहाऽभाव ।

^f) इ प्र उस (पाउ ४, १४०) । तत्-स्वर ।

^g) 'ऋष्टिभि' इति ऋ (१०, ८७, २३) पाभे ।

^h) 'ह्रस्व-' (पा ६, १, १७६) इति मतुप उदात्तत्वम् ।

ⁱ) प्रत्ययमकारस्य वत्त्व (पा ८, २, १५) । शेष नापूटि द्र ।

^j) वृचि चित्स्वर (पा ३, १, १३३, ६, १, १६३) ।

^k) णिनि प्र (तु पा ३, १, १३४) । तत्-स्वर ।

^l) इमि प्र (पाउ २, १०८) । तत्-स्वर ।

^m) वजि धा कुत्वं द्र (पा ७, ३, ५२) ।

ⁿ) उनन् प्र नित्-स्वरश्च (पाउ ३, ५८, पा ६,
१, १९७) ।

^o) 'अर्जुने' इति ऋ (९, १०७, १३) पाभे ।

शौ १३, ३, २६, पै २, १४, २, ७, २, ६, -नम् ऋ ३, ४४, ५, ६, ९, १, ९, ६०, ४, कौ २, ७२२, जै ३, ५९, १४। शौ २, ३२, २, ५, २३, ९, २८, ५, ९, पै १, ९७, २, २, ५९, ३, ७, १५, १८, १, १६, ५२, १३, -नस्य ऋ १, १२२, ५, -ना ऋ ३, ३९, २, १०, २१, ३, -ना शौ ४, ३७, ५, पै १३, ४, ८, -ने ऋ ९, १०७, १३ अर्जुनी ^० -०नि शौ २, २४, ७, पै २, ४२, ७, -०नि ऋ १, ४९, ३, ५, ८४, २, तै २, २, १२, ३, कौ १, ३६७, जै १, ३८, ८, पै २, ९१, १६, -न्या खि ५, १५, ६, शौ २०, १३०, २, -न्यो ऋ १०, ८५, १३ ॥अर्जुन ^० -नानि काठ ३४, ३ ^३	आर्जुनेय ^० -यम् ऋ १, ११२, २३, ४, २६, १, ८, १, ११, -०याय ऋ ७, १९, २, शौ २०, ३७, २ अर्जुन काण्ड ^० -ण्डस्य शौ २, ८, ३ ✓*अर्ण २अर्णव-, अर्णस्- आणि- टि द्र ॥अर्ण, णि ^० -र्णम् ऋ ३, २२, ३, ५, ३२, ८, मा १२, ४९, का १३, ४, ५, तै ४, २, ४, २, मै २, ७, ११, काठ १६, ११, क २५, २, -र्णा ऋ ३, ३२, ५ ^१ , ५, ५०, ४, -र्णा ऋ १, १७४, २ ^{१६} , ५, ४१, १४ अर्ण-साति ^० -तौ ऋ १, ६३, ६, २, २०, ८, ४, २४, ४ अर्णा चित्ररथ ^० -था ऋ ४, ३०, १८ ✓*अर्णव एउ टि द्र	*१अर्णव- नाउ टि द्र २अर्णव ^० -०व ऋ १, ५५, २, ३, २२, २, ६, ६१, ८, ७, ६३, २, ९, ८६, ४५, १०, ६६, ११, १९०, १, मा १२, ४८, का १३, ४, ४, तै ४, २, ४, ३, मै २, ७, ११, काठ १६, ११, क २५, २, कौ २, ९६६, जै ४, २०, ९, पै ३, ३७, १६, -वम् ऋ १, १९, ७, ५१, १, [५६, ५, ८५, ९], १६८, ६, २, २३, १८, ३, ५१, २, ५३, ९, ८, ४०, ५, १०, १०, १, ५८, ५, ६५, ३, ११५, ३, मै ४, ११, २ ^१ , काठ ३३, ५ ^१ , ४०, ११ ^१ , कौ १, ३७६ ^१ , जै १, ३९, ७ ^१ , शौ ७, ८६, १ ^१ , १३, १, ३६, २, ११ ^१ , १४, १, २३, १८, १, १ ^१ , पै १, ८४, ५, ६, १७, ८ ^१ , १६, ५२, ३, -०वस्य
--	---	--

^० खिया डीप् प्र उस (पावा ४, १, ३९) ।

^१ संबन्धार्थे अण् प्र (पा ४, ३, १२०) ।

^२ ढक् > एय प्र उस कित्-स्वरश्च (पा ४, १, १२३, ६, १, १६५) ।

^३ बस पूप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^४ ✓*अर+नन् प्र उस नित्-स्वरश्च (पाठ ३, १०, पा ६, १, १९७) ।

^५ अस्य रू विसर्जनीयान्तत्वम् ऋ १, १७४, २ दिशा स्यादित्येषा जातोपरतेवोत्प्रेक्षा द्र । निदर्शनस्य सायेऽनैरान्तिकत्वात् । तत्र सधेरुभयथा विश्लेषण-सम्भाव्य (तु ORN पक्षविपक्षोभयसंकेतकृत्), शोध-विशेषरूपनाच्च (तु नाउटि) । एस्थ इह विसर्गरहित पपा एव निरदेशीति तत्त्वम् ।

^६ 'ऋणोरपो अनवद्यवर्णा' इत्येव मूलतः पा सभाष्येत [तु ऋ १०, ६८, ३, ('स्पार्हा सुवर्णा अनवद्य-रूपा' [गा]), वैतु ORN पक्षे 'अर्णा' इत्यविसर्ग विसर्गितसुश्च 'अनवद्य-अर्ण-' इति समस्त प्राति निर्देशुकश्च सन्नध्यवसायपर्यवसित (तु नापूटि)] ।

^७ बस वा तस वा । उभयथा पूप्रस्व (पा ६, २, १, ४२) । उप यद्र ।

^१ द्वस देवताविषयत्वाऽभावेऽपि पूप आनङ् पूर्वोत्तर-पदयो प्रकृतिस्वरत्वञ्च उस (पा ६, ३, २६, २, १४१) ।

^२ मत्वर्थे व प्र [पावा ५, २, १०९, (वैतु पावा [गपू] अर्णस्- [=नाउ] इत्यत [मौस्थि तु 'अर्ण-' इत्येतद्गोत्रापत्यस्थानीयात् सत] तदन्यलोपप्रयोजक प्र इति द्वीयसी सरणि, GW [तु ww (१, १३७) अपि तत्पक्षविशिष्टतररुचि] ✓*अर > ✓*अर्ण > ✓*अर्ण इत्यत [समभिजातविकरणात् नाउ] नामकरणा इति [चिन्त्यस्त्वेष पक्ष द्र] । मौस्थि ✓*अर, ✓*अर्ण इत्येतयो धा मध्ये अर्ण- इत्यस्य नाम्नो जन्य-जनकभावेनोपप्लव्यितव्यत्वाऽभिसवेष 'अर्ण- + *अव- (= *२अर्व- < *अर्प- < *अर्प्र- [*अर- + *प्रा- < ✓प्रा]) इति कृत्वा तस शक्रन्वादिन्यायतोऽनवप्राह्यत्वेन निष्पन्नात् सत *१अर्णव- इत्यत ✓*अर्णव (= ✓*अर्ण) इत्यस्य निष्पत्तेरभ्युपगमाच्च (मौस्थि सवेषा धा नामजत्वसामान्याऽभिसधेः) । एस्थ अपि यदिह यनि. उपप्लवित भवति तत्र पाप्र अनुरोवतो यथाप्रसिद्धा-ऽनुवादमात्रत्वमिति दिक् ।

^३ 'ओजसा' इति ऋ (१, १९, ८) विशिष्ट पाभे ।

^४ 'अध्वरम्' इति ऋ (१०, ८५, १८) विशिष्ट पाभे ।

ऋ [१०, ६७, १२, १११, ४], शौ
२०, ९१, १२, -वात् ऋ १०,
१९०, २, मै ४, १४, १७, शौ
१, १०, ४, १३, १, २६, पै १,
९, ४, १६, ५२, १, -वान् ऋ
५, ३२, १, कौ १, ३१५, ३
४०[†], जै १, ३३, २, ३५,
९[†], -वाय मा २२, २५, का
२४, ११, १, मै ३, १२, १२,
४, ९, ८, काठ ४०, ४, -वे ऋ
८, २६, १७, खि ३, २२, ६,
मा १३, ५३, १६, ५५, २३,
६३, का १४, ६, १, १७, ८,
९, २५, १०, ११, तै ४, ३,
१, १, ५, ११, १, मै १, ६,
१[†], २, ७, १८, ९, ९, काठ
१६, १८, १७, १६, क २५,
९, २७, ६, शौ ३, ६, ३, ११,
१०, २, ६, १२, १, ८, ६०,

१३, १, ४०, २, २ पै ३, ३,
४, १५, ४, ६, ७, २, ५,
१६, ८५, २, ६, -वेन गौ ५,
६, ४[†], -वै ऋ ५, ५९, १
| अर्णस्^१ - णं ऋ १, ३, १२,
१२२, १४, १६७, ९, २,
१९, ३, [३, ३२, ११, ४, १९,
२, ६, ३०, ४], ४, १९, ६,
[५, ४५, १०, ७, ६०, ४], ६,
४७, ५, ८, २० १३, ९, ८६,
३४, ९७, २१, १०, ८, ३,
मा २०, ८६, का २२, ८, ७,
मै ४, १२, ४, १४, १८, काठ
३८, ७, -र्णस् ऋ १, ११७,
१४, १५८, ३, १८२, ७, ६,
६२, ६, ७, ६९७, मै ४, १४,
१०, -र्णसा ऋ ९, २१, ६,
१०७, १२, कौ १, ५१४, २,
११७, जै १, ५३, ४, ३, १२,

४, -र्णसि ऋ १, ५२, २, ६१,
१२, १७४, ४, १८०, १, ४,
१६, ७, ६, ७२, ३, ७ १८,
५, ८७, १, १०, ४९, ९, मै ४,
१२, ३, काठ ८, १६, १२, १५, शौ
२०, ३५, १२, ७७, ७, -र्णोमि
ऋ ४, ३, १२ [०र्णस्- खादस्^०,
गो^०, वनु^० > न्व^०, मधु^० > व^०]
अ(र्णस् >) णो-वृत्^० - तम् ऋ
२, १९, २

अर्णस्^१ - सम् ऋ ५, ५ ४, ६
अर्णसी^२ - णसि खि ४, ७,
१, ६

अर्णि- आशि- टि द्र

✓*अर्णु २ अर्णव- टि द्र

✓*अर्त अन्व(तु/ऋ)त्, *अर्त-
✓*अर्थ, अर्थ-, ✓*अर्थ,
२ अर्त- टि द्र

*अर्त^३-

^१) 'अर्णवम्' इति ऋ (१०, १०, १) पाभे ।

^२) 'रोचना' इति ऋ (१० १८९, २) पाभे ।

^३) विशिष्ट इह बाह्वच (९, ११०, १) पाभे ।

^४) पाप्र ✓*अर्ण-असुन् प्र नित्स्वर [वैतु पाउ
(४, १९७) ✓*अर् इत्यत एव नकारोपजनप्रयोजक प्र
इति] । नैप्र तावत् मौस्थि इतरथेवोपकल्प्येत । तद्
यथा । अर्ण-+*अस्- (यद्र) इति कृत्वा बस पूषप्रस्व
च वर्णसमापत्तौ शम्न्वादिन्यायप्रवृत्तिश्चेति (तु नापू
टि) । एस्थि मौस्थि बहून्यपि नामानि सन्ति पाप्र
ते ते कृत. प्र इत्येवमात्रत्वेनोच्यन्त इत्यभिसंधिः ।

^५) उस कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप
✓२वृ+किप् प्र ।

^६) मत्वर्थीय अच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ५, २, १२७,
६, १, १६३) ।

^७) रित्रया डीप् उस । पा सदिग्वो भवति (तु
सटि) ।

^८) ननु तत्र (पृ २५७ टि d) *अर्त->✓*अर्त
[स्वर. शोधित द्र (=✓*अर्त इति पाप्र यनि)] इत्येव धा
नामजत्व समक्रेतीह तु तद्वैपरीत्येन यनि नाम्नो वातुजत्व-
मुक्तं भवतीति द्रदत्तो- व्याघात इव स्यादिति । सत्यमेतत् ।
पर्यायेण द्वयोर्मिथो भिन्नयो प्रक्रिययो समाश्रयणात्त्वय-

माभास्यमानो विरोध प्रतिपत्तिविशेषहेतुतया द्र । तद्
यथा । *अर्-+*त- (=✓तन्+ड प्र) इति मौस्थि
बस सन् *अर्त- इति कृत्वा सुप्तद्वितसमासाऽन्यतमवृत्त
च ✓*अर्त इति नावा. सस्तिद्वत्तं चोपेयात् । अस्मिन्
दर्शने कृद्वृत्त नान्युपेयेत । कृतया विवृत्तिताना तेषा
तेषा नाम्ना प्रादेशिकप्रवृत्तिभेद-मूलार्थभेदाऽन्यतरप्रयो-
जित-स्वरभेदपरिणामित-गुणवृद्धिसप्रसारणरवरभक्तिहेतु-
वर्णवैशिष्ट्यलोपाऽऽगमप्रवृत्तिप्रकारकस्वरूपाणां सता
कचिद् मौलिक-नामसम्पन्नानामान्तरतया कचिद् मौलिक-
नाम-स्वरूप-प्रावृत्तिकपरिणाममात्रतया च व्याख्यानाऽर्हत्वा-
भिसंधे । एस्थि अपि यदाचार्यैर्✓*अर्त इत्यस्य स्थाने
✓*अर्त इत्येव निर्दिश्येत, तत्र मौस्थि प्रत्यजागरूकत्वे
सति तत्र तत्र वृत्ते ✓*अर्त इत्यस्य तत्तच्छब्दरूपाऽऽदि-
मावयवभूतस्य सत कचिदमरान्ततया च कचिद् लुप्ता-
कारान्तत्वे सति तन्मरान्ततया च श्रवणोपलब्धेस्तदुभय-
प्रकारव्यापकसामान्यसम्राहणपरा धीरेव निमित्तता
भजेत । एव मौस्थि नेदीय इव स्पर्शकाया सत्या अपि
नैप्र इह प्राधान्येन टि एव सकेतो भवति । प्रसिद्धतर-
त्वात् तात्कालिकप्रतिपत्तिविशेषकरत्वाच्च पाप्र तु
प्राधान्येन मूले सकेतो भवति । तद् यत्राऽनया दिशोभे
प्रकृती (यथा *अर्त->✓*अर्त इति च ✓*अर्त->

अर्तन्^a- नम् मा ३०, १९, का
३४, ४, १
अर्ति-, अर्तिवृ- अनु>न्व^o
?अर्ति- अर्ति- टि द्र
*अर्ति- १अर्ति- टि द्र
?अर्तिरन्^b पै ११, ५, १३
✓*अर्थ^c
अर्थ^d- र्थ मा १८, १५, का १९,
५, ३, तै ४, ७, ५, २ मै २,
११, ५, काठ १८, १०, क २८,
१०, -र्थम् क १, १०, २, ३८,
२, १०५, २, ११३, ६, १२४,
१, १३०, ५, १४४, ३, १५८,
६, २, ३०, २, २९, १, ३,
११, ३, ५३, ५, ६१, ३, ४,
६, १०, १३, ३, ६, ३२, ५,
७, १८, ९, ८, ६९, १७, ७९,
५, ९, १, ५, १०, १८, ४,
२७, २०, २९, ५, ५१, ४, ६,
५९, १, ७३, ५, १४३, १,
खि ५, ७, २, ७, मा ३५, १५१,
का ३५, ४, १६१, तै ४, ३, ११,
५, मै ४, १३, ७, काठ १, १२^o

१८, २१, ३९, १०, कौ २,
६९५१, जै ३, ५६, २२१, शौ
†१२, २, २३, १५, १७, ८,
†२०, ७६, ५, ९२, १४, पै ९,
१०, १, १६, १५२, ९, -र्थान्
मा ४०, ८, का ४०, १, ८,
-†र्थानि क ७, ६३, ४, काठ
१०, १३, -र्थाय शौ १, ७, ६
-र्थेषु क १०, १०६, ७, पै ९,
२५, २ [०र्थ- उपकार^o, कद^o,
तदिद^o, तूर्णि>र्थ^o, दूरे^o, नि^o,
प्र^o, शय्या^o, शान्ति>न्त्य^o,
सद्यस्^o, समुद्र^o, सर्व^o, सु>स्व^o]
?अर्थ-दर्शिन्^f- नम् खि
३, १५, २८
अर्थिन्^g- -र्थिन क १, ४८,
६, १०५, २, ८, २७, १०, ७९,
५, १०, २६, ८, १२७, ५,
-र्थी क ७, १, २३ [०र्थिन्-
कृचिद^h]
अर्थे(र्थ-इ)त्^h- -र्थेत मा
१०, ३^२, मा ११, २, ३^२, तै १,
८, ११, १, माठ ३९, १

✓अर्थिⁱ, †अर्थयामे क १, ८२,
१, कौ १, ४१६, जै १, ४०,
८, अर्थयेथे क १०, १०६, १
✓अर्द्>अर्दि, अर्दति शौ १२, ४,
३, ?अर्दत् खि ५, २०, २,
आर्दन् क ४, १७, २
¶अर्दयति मै ४, ५, ६^२, अर्दयाति
शौ ४, १५, ११, पै ५, ७, १०,
अर्दय क ८, ५३, २, खि ३,
५, २, अर्दय क १०, १४७,
२, अर्दय शौ ४, १५, ६, †अर्दय
क ८, ७५, १०, तै २, ६, ११,
३, मै ४, १०, १, ५, ११, ४६, ६,
काठ ७, १७, कौ १, ११, २,
९९८, जै १, २, १, शौ ६,
६५, १६, पै ५, ७, ३६, आर्दयत्
क १०, १०४, १०
अर्द^k-
?अर्द-गण^l- -णम् पै २, ८१, २
अर्दयत्^m- -यन् शौ ६, ४९, २
*अर्द्र- आर्द्र- टि. द्र
✓*अर्थⁿ
१अर्थ^o- -र्थ ¶तै १, ७, ६, ३,

*अर्त- इति च) प्रदर्शयता तत्रोभयथा प्रतिपादनप्रकार-
समर्पणे तात्पर्यं द्र न तु कश्चिद् विरोध शङ्कनीय
इति दिक्।

^a) युच् प्र उस चित्स्वरश्च (पा ३, २, १५१, ६,
१, १६३)।

^b) 'भरद्वाजो गोतमो अथ स्योनम्' इत्येव मूलत
पाद संभाव्य मुपा व्यर्वनपर शोध साऽवसरः स्यात्।

^c) वर्णवैशिष्ट्ये सति नैप्र = ✓*अर्त्। एस्थि
पावा चुरा सरूपात् (तु ✓अर्थि) भेद सुगम।

^d) नैप्र = *अर्त्- (यद्र)। पाप्र भावकर्मणोर् घञ् प्र
जित्-स्वरश्च [पा ३, ३, १८, १९, ६, १, १९७, वैतु
पाउ (२, ४) ✓*अर्द्+थन् प्र (तु ११११ १, १३६),
MW. < ✓अर्थि इति कृत्वा पुत्र पितृष्पितृतामिव
निनीषुक]।

^e) 'अक्तम्' इति शोध द्र (तु सञ्चु काठ ३१,
११, तै १, १, १३, १)।

^f) स्वरतो भ्रष्ट सन् मुपा अन्तोदात्ततया सु-शोध

स्यात् (तु सस्थ 'सर्वज्ञम्' इति समान भ्रष्टस्वर सत्
प्रकृतेऽपि तथात्वं ज्ञापकम्।

^g) मत्वर्थीय इनि प्र (पावा ५, २, १३५)। तत्-स्वर।

^h) उस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप ✓इ+क्लिप्
प्र द्र।

ⁱ) = पाधा चुरा। यनि अर्थ->नाया इत्यभिसवि।

^j) मुपा दुरुपपदो भवति [तु 'वर्धेत' इति शौ
(२०, १३६, २) पामे]।

^k) नाउ निष्पत्तावौपथिकेऽत्र प्राति भावे प्र द्र।

^l) मुपा नितान्तमसस्कृत इव भवति (तु १२अद
इत्यत्र १२गण-इत्यत्र च सस्थ टि)। पतस द्वि१ प्रयोगत
क्रिवि। उप अप् प्र उस (पा ३, ३, ५८)।

^m) शतुर्निधाते वा स्वर (पा ६, १, १८६)।

ⁿ) तु टि ✓*अर्त् = *अर्त्- (= ✓अर्ध् यद्र)।

^o) आद्यन्तान्यतरस्वरभेदतो द्विरूप प्राति भवति (तु
नाउ)। अर्थभेदतस्त्वस्य भूयस्तरामन्तर्विभक्तत्वे सत्य-
नेकप्रकृतिजत्वं संभाव्यमानं परमप्रकृतिसंस्थानीयस्य सत्

५, २, १, ३, ५, ४, ३, ३, ५,
४, ४, ५, १, ॥मै ३, २, १०,
७, ६, ॥काठ ९, ११, १९, ११,
२०, ९, २४, ४, ॥क ३१, १,
११, शौ ८, ९, १, पै १६, १८,
१, -धर्म ऋ १, १६४, १७,
६, ४७, २१, १०, २८, ५, ॥मै
१, ११, ८, ३, २, १०, ७, ६,
१०, ५, शौ ९, १४, १७, १३,
१, ४१, पै १६, ६७, ७, -॥धर्मात्
मै ३, २, ५, -॥धे ऋ १, ९२, १,
१२४, ५, १६४, १२, ६, २७,
५, कौ २, ११०५, शौ ४, १,
६, ९, १४, १२ पै १६, ६७,
२, -धेन मै ३, ७, ६॥, -धो
ऋ २, २७, १५
२अर्ध^१ - धे ऋ १०, २७, १८, तै ६,
१, ८, ५॥, क ८, १॥, -धर्म
ऋ २, ३०, ५, ४, ३२, १, ६,
३०, १, ४४, १८^७, ७, १८,
१६, मा ३३, ६५, का ३२,
५, ११, ॥तै २, २, १०, ५,
५, ४, ८, ३, ॥मै १, ९, ४,
६^१, २, ४, २^२, ३, २, ७^३,
८, ९^४, ९, ४^५, ४, ३, १^६, ११,
४, ॥काठ ६, १०, ८, ४^७, ९,
१२^८, ११, ५^९, १२, १२^{१०},
१३, २^{११}, १४, ८, १५, ५^{१२},
२६, ६^{१३}, ८, २८, १^{१४}, २९,
८, ३५, १८^{१५}, ॥क ६, ९^{१६}, ४४,
१^{१७} कौ १, १८१, जै १, १९,

७, शौ ५, १, ९, १०, ८,
७, १३, ११, ६, २२, पै ६, २,
८, १६, २३, २, १०१, २,
१०२, २, -॥धर्मा तै ७, ५, २, १,
काठ ३३, १, -॥धर्मात् काठ
२६, ६^२, क ४१, ४^३, -॥धे मै
३, ७, २, काठ ३५, १८, क ४८,
१६, पै ५, २१, २६, -धेन शौ
५, १, ९^४, १०, ८, ७, १३,
११, ६, २२, पै ६, २, ८^५, १६,
२३, २, १०१, २, १०२, २
[०ध-अवि>ध्यु, अमि>न्यु,
उत्तम०, उत्तर०, जघन०, दक्षिण०,
वन०, परा०, पूर्व०, प्र०]
॥अर्ध-ऋच० - च मै ३, २,
८^६, १०, ४^७, ४, ६, ८^८,
-चाभ्याम् मै ३, २, ८, -चे
मै ३, १०, ४, -चेन मै ३, १,
५^९, -॥चै मा १९, २५, का
२१, २, १४
॥अर्ध-गर्भ^१ - भा ऋ १,
१६४, ३६, शौ ९, १५, १७, पै
१६, ६९, ५
अर्ध-देव^२ - वम् ऋ ४, ४२,
८, ९
॥अर्ध-भाज० - भाक् मै ३, ८,
१, ४, ६, ६, काठ २०, ११,
२८, १, ३९, ११, क ३१, १३,
शौ ६, ८६, ३६, -भाज मै ४,
६, ६
अर्ध-मास^३ - ॥सम् तै २, ५,

५, ४, ५, मै २, ४, ३, -॥सयो
तै ७, १, ४, ३, -॥सस्य तै २,
५, ६, ४, ८, ३, ५, ६, ७, २,
७, ३, ७, २^२, मै १, ७, ३,
काठ ९, १, २१, ५, ३३, ८,
३४, ९, क ८, ४, ३१, २०,
-सा मा २३, ४१, २७, ४५,
का २५, ८, ३, २९, ६, १,
॥तै २, ५, ७, ४, ५, १, ८, ५,
२, १२, १६, ३, ४, ५, ६,
७, २, ७, २, ५, २५, १६, ६,
२, ३, ५, ७, १, १, ६, ४, १,
३, २, २, ५, ३, ४, ११, ४,
५, १, ३, २०, १६, २५, १,
॥मै १, ८, ६, ३, ४, ६^३, ४, ९,
१८६, ॥काठ ६, ७, १०, ७,
१४, ४^४, २१, ५, २२, १,
३३, २, ३, ३४, ९, ४०, ६,
४५, ५, १७, ५०, ६, ॥क ४,
६, ३१, २०, शौ १०, ७, ५,
११, ९, २०, १५, ६, १७,
पै १६, ८३, १०, -॥सान् तै ५,
७, २, ५, ६, २, ३, ५, -सानाम्
मा २४, ३७, का २६, ८, २,
तै ५, ५, १७, १, ७, १८, १,
मै ३, १४, १८, काठ ४७, ७,
५३, ८, शौ १५, ६, १८, १६,
८, २३, -से ॥तै २, ५, ६, ६^५,
७, १, ४, ३, ॥मै १, ४, ८, ४,
१, १३, ॥काठ ३१, १२^६, ३२,
६, शौ ८, १२, ५, ६, पै १६,

✓*अर् इत्यस्य स्वयमनेकपरमतरप्रकृतिपरिणतत्वदर्शने-
नोपपाद्यता [तु टि ✓*अर्, (वैतु wvw [१, १४३]
स्वरतोऽर्थतश्च विवेकमपश्यन् पृथग्भावाविशिष्टमेवैकम्
✓*अर् इति वा प्रस्तावुक)]। पाप्र. यनि घञ् प्र
जित्स्वरश्च द्र (तु टि. अर्थ-)

^१) तु नाप् सारूप टि । घ प्र तत्स्वरश्च द्र (पा ३,
३, ११८) । यस्तु समाऽसमाऽर्धभागपरतया स्वरविवेक
प्राचामभिमतो भवति (शौप्रा १, २, १) तस्य भूयोविमर्श-
सहत्वात् वैश पुनरुपादानं द्र ।

^७) वि इति कृत्वा सा अस्य 'सूरीन्' इत्यनेन सामा-
नाधिकरणय वष्टि । तच्चिन्त्यम् । यस्थि अप्य् अन्वय-
सौवच्यात् (तु वैश) । Gw अत्र नाप् आद्युदात्त
पिपठिषति । तदपि वैश भूयोविमर्शम् ।

^८) तस समासान्त अ प्र (पा २, २, २, ५, ४,
७४) । तत्-स्वर ।

^९) कस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^{१०}) उस ण्वि-अन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^{११}) तस. सासस्व (पा २, २, २, ६, १, २२३) ।

१३४, ३^१, -सि-से मै १, ४,
८, ४, १, ९, काठ ३१, ७,
३२, ६, -सम्य मा २२, २८,
का २४, १४, १, तै ७, १, १५,
१, मै ३, १२, ७, काठ ४१, ६,
-सै तै ७, ५, ६, १^२॥, मै ४,
१०, ६

॥अर्धमास-शस्(>)^a तै
२, ५, २, ३, ५, ६, ७, २, ७,
३, ७, २^३, काठ २१, ५^३, ३३,
२^३, ३, ८^१, क ३१, २०^१

॥अर्धमासा(स-आ)यतन-
ना काठ ३४, ९^२
॥अर्ध(र्ध-ऋ)र्ध^b -च तै ६,
३, ११, ३^१, -चम् तै २, ५, ७,
४, -चात् तै ३, २, ९, ५, -चै तै
१, ६, १०, ५^३, ६, ३, ११, ३,
-चेन तै ५, १, ४, १, शौ ९,
१५, १९६, पै १६, ६९, ९६,
-चौ तै २, ५, ७, ५^१
॥अर्ध-वशा^c -शास् मे १, ११,
७, काठ १४, ८
॥अर्धिन्^d -र्धिन तै ६, ५,
२, १, २, -र्धा तै ६, ५, २, १
[०र्धिन्- सु>स्व^e]
॥अर्ध(र्ध-इ)र्ध^f -न्द्राणि तै

५, ४, ८, ३, मै ३, ४, १^३,
काठ २१, ११^३, -त्रै मै ३, ४, १

*अर्धेन्द्र- नापू टि द्र

॥१अर्धक^g -क मै १, ८, ४

२अर्धक^h -

अर्धक-घातिन्^h -तिना शौ
११, २, ७

अर्धयित्वा सम्^o

अर्धे- प्रति>त्य^o

॥अर्धुकⁱ -क तै ६, ३, १, ३,
काठ ६, ४, २६, १, क ४, ३,
४०, ४, -कम् तै २, ५, ५, ४,
५, ६, ४, ५, ६, २, ३, ५^१,
काठ २२, ९, क ३५, ३, पै १०,
९, ३६ [०क- वि>व्य^o, सम्^o]
१अर्ध्य^j -र्ध्य ऋ १, १५६, १,
-र्ध्यम् ऋ ५, ४४, १०
१२अर्ध्य^k -र्ध्य मै ३, ४, १॥

३अर्ध्य- उत्तर^o, दक्षिण^o

✓*अर्प>अर्पि^l, अर्पयते काठ ११,
४॥, ॥अर्पयति तै ३, १,
९, १^३, मै ४, १, ४,
॥अर्पयति तै २, ६, ४, ४, ५, १,
१, ३^३, ४, ३, ६, २, ४, ४,
२, ३, ५, ५, ५, २, ६, २, ४, ६,
१, ९, २, १०, ४, २, ७, ५,

४, १, ५, ५, १, ५^३, मै २, २,
३, ३, १, १^३, ५, ३, ५^३, ४,
८, ४, ६, ५^३, काठ १८, १९^३,
१९, ५, २०, ८, २१, ७^३, २२,
१२, १३, २४, ४, २७, १०^३,
३१, ३, क २९, ७^१, ३०, ३,
३१, १०, ३५, ५, ६, ३७,
५, ४७, ३, अर्पयन्ति मै १,
११, ८॥, ॥अर्पयन्ति मै १, ११,
८^१, काठ १४, ८^१, अर्पय तै
५, ७, ४, ३, शौ १०, ९, १,
पै २, ८५, १, १६, १३६, १,
अर्पयतम् खि १, ११, ३, शौ
८, ४, १, ॥अर्पयत् तै ५, १,
४, १, अर्पयन् शौ ५, १९, २,
पै ९, १८, ८, ॥अर्पयेत् तै ५, १,
४, २, ६, २, २, ७, १, २^३,
४, ३, २, ६, ४, १, ५^३, मै ३,
१, ५, ४, १, ४, २, ९, काठ
१९, ५^३, ३१, ३, क ३०, ३,
४७, ३, ॥अर्पयेयम् तै ५, १, १,
३^३, ६, ५, १, ४, ५^३, मै ३,
१, १^३, काठ १८, १९^३, २७,
१०^३, क २९, ७^३

अर्पिपम् शौ १२, १, ३५
*अर्प- नापू टि, २अर्पाव- टि च द्र.

^a) वीप्साया शस् प्र तत्-स्वरश्च (पा ५, ४, ४३)।

^b) अत्र पूर्वोत्तरयो पदयोर् अन्त्याद्ययोर् अचो प्रकृतिवद्-
भावाऽभाव इति विशेष । शेषम् 'अर्ध-ऋच्' इत्यत्र द्र ।

^c) तस सासस्व (पा २, २, २, ६, १, २२३)। उप यद्र ।

^d) मत्वर्थे इति प्र तत्स्वरश्च (पा ५, २, ११५)।

^e) तस सासस्व ('अर्धं यथा स्यात्तथा इन्द्राणि=
ऐन्द्राणि इति कृत्वाऽतिप्राक्तर पा विकार *अर्धेन्द्र-
इत्येव सु-शोध स्यात्)। अथ वस एवाऽऽग्रहश्चेदुक्ते
शोधे नाऽऽदश्च, तर्हि यनि हविर्विशेषसज्ञात्वादन्तोदात्त-
प्रकरणे इन्द्र- इति उस् (पा ६, २, १६५)।

^f) ण्वुल् प्र लित्-स्वरश्च (पा ३, १, १३३, ६, १,
१९३)। अर्धुक इति शाखान्तरीय पाभे द्र ।

^g) नाउ पूप नापू भिन्नवृत्तीव सभाव्यते । तद्
विमृश्यम् ।

^h) उस गिन्यन्त- कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

ⁱ) उकन् प्र उस जित्-स्वरश्च (पा ३, २, १५४,
६, १, १९७)।

^j) ण्यनि प्र आद्युदात्ता उस (पा ३, १, १२४,
६, १, २१४)।

^k) ण्यत् प्र तित्-स्वरश्च (पा ६, १, १८५)।
मूको 'अर्धे' इति 'अर्द्धो' इति च सस्कृता
यसु शोधित भवति तत् साध्वेवाऽकारीति सभाव्यते ।
एव सयपि विमृश्यमेव ।

^l) पाप्र-पुगन्त (तु ww १, ६९) ✓क (> ✓*अर)
+णिच् प्र (पा ७, ३, ३६)। मौस्थि अनु नैप्र *अर-
+*प- [= *भ- (तु vvw १, ७३)] = *अर्प- इ यस्य कास.
सत नावा सुवच । ✓*अर्पे > *अर्प- इति च व्यत्या-
सेनोक्तस्य पाप्र पुनर्निर्देश द्र (तु टि ✓*अर्त्, *अर्त्-)।

अर्पण-

४२५

१अर्भ-

अर्पण- -गेन शौ १२, ३, २२
[ण- अन्, प्र°]

॥अर्पयितोस्(>)॥^b मै ३, ९, ४
अर्पयित्वा प्रति°

१अर्पित- -त ऋ ६, ५८, २, ९,
८६, १४, ३९, ४५, मै ४, १४,
१६, कौ २, ३०५, ९६६, जै
३, २५, १, ४, २०, ९, -तम्
अ १, १६४, १२, १० ८२,
६, १७०, २, मा १७, ३०, का
१८, ३, ६, तै ४, ६, २, ३,
मै २, १०, ३, काठ १८, १०,
क २८, २, कौ २, ८०४, जै ४,
२, १०, शौ ९, १४, १२, पै २,
१७, ५६, १६, ६७, २, -ता
अ १, १४०, ९, १६४, १४१०,

पै १, ६६, २, -ता काठ ३७, ९,
पै ४, ३, १, ९, १०, ५, -तानि
मा २३, ५१, ५२, का २५, ९,
७, ८, पै १, ९१, ४ -ते तै ४,
७, १३, २ [त- नि>न्य°]
२अर्पित- -ता अ १, १६४,
४८

*अर्प- २अर्णव- टि द्र

*अर्धु-, √*अर्धुद् नाड टि अर्धुदि-
टि च द्र

१अर्धुद- -दम् ऋ २, ११, २०, १४,
४, ८, ३२, २६, मा १७, २
का १८, १, ३, तै ४, ४, ११,
४, मै २, ८, १४, काठ १७,
१०, क २६, ९, -दस्य अ ८,
३, १९, ३८, ३, -दाय तै ७,

२, २०, १, काठ ४२, १०, -दे
काठ ३९, ६॥

१२अर्धुद- -दम् अ १, ५१, ६,
-दस्य अ १०, ६७, १२, शौ
२०, ११, १२ [द- नि>न्य°]

॥अर्धुदि(न>)नी- नी काठ २६,
४, क ४१, २

अर्धुदि- -दि शौ ११, ११, ४,
२३, -दे शौ ११, ११, ५, १२,
५ -दे शौ ११, ११, १-३,
७-११, १३, १४, १५, १८,
२०, २२, २४, २५, १२,
२३

१अर्धुदेनम्^१ पै १६, ८९, ७

√*अर्भ^१

१अर्भ, भर्भ- -भस्य अ ७, ३७, ३,

^a) ल्युद् प्र लित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९३)।

^b) तोसुन् प्र नित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९७)।

^c) पाप्र कर्मणि के विभाषितमाद्युदात्तत्वम् (पा ६,
१, २०९)। मौस्थि तु *अर्प- (<√*अर्प- <*अर्प-)+
(भावे) इत्- (<√इ) इति कृत्वा बस (=‘अर्पि इत
यस्य’) पूपप्रस्व। एस्थि यद्यपि २अर्पित्- इति प्रस्व
इति कृत्वा पाप सवाद सुलभ, तथापि तद्विषयकसामा-
न्यलक्षण मौस्थि अन्तु *अर्प- + (कर्तरि) इत्- इति उस
थातीय स्वर। यद्वाऽनित्कान्तलक्षणसामान्यमनुरुध्य
√*अर्प- > *अर्पि- (भावे) + *त- (<√तन् गप् दी एव
पर्यायेण भावे च कर्तरि च) इति कृत्वा सस्व द्र।

^d) ‘अधि’ इत्यत्र सस्थ टि द्र।

^e) स्वरूपत सदेह। ‘आ। अर्पिता’, ‘आ-अर्पिता’
इत्युभयथा सुवचत्वात्। तथाहि प्रथमे कल्पे आ’ इति
कप्र ‘तुस्मिन्’ इत्येतदन्वित स्यात्। द्वितीये च
प्रास वा गस वा पूपप्रस्व (पा ६, २, २, ४९)
स्यात्। यद्वा ‘अर्पिता’ इत्यविभक्तः पपा इति
कृत्वा मौस्थि *आर्- > *आर्प- > √*आर्प इति
सर्वत्राऽऽदिमाऽक्षरवैशिष्ट्यमुपकल्प्य निर्वाहे सभवत्य्
आद्युदात्तत्वे ‘१अर्पित-’ (तु एपूटि) इत्यनेन स-
न्यायता द्र। वै सा प्रभृ अत्र किमप्यनालोचयमाना
मौनमुद्रिता इत्यहो प्रमाद।

^f) १अर्पित- इत्यत्र टि द्र।

^g) तात्पर्याऽभेदेऽपि सति यत् स्वरतो द्वैविधी भवति,

तत्र स कारण स्यात्। तद् यथा। बस पूपप्रस्व इति
कृत्वाऽऽद्युदात्त स्यात्, उस उपप्रस्व इति कृत्वा
चाऽन्तोदात्त इति (पा ६, २, १, २, १३९)। अथ कावत्राऽवय-
वाविति। *अर्धु- (तु या ३, १० यत्राऽऽद्युदात्तत्वस्योपपत्ति-
सकेताऽभावे सति ‘अम्बु-’ इत्यस्य पर्यायमात्रता स्यादिति
कृत्वा ‘*अर्धु अरणाद् अम्बु भवति’ इत्येव मुपा सु-शोध
द्र) इति पूप भवति, दु- (<√धा) इति उप
चेति। *अर्धु- इत्यपि *अर्- + (भावे) *बु- (= *भु- <
*भु- <√भृ) इत्येवं बस पूपप्रस्व द्र (वैतु या. गपू
उप दु- (<√इदा) [अनुपदमेव √भा, √भू इत्ये-
तयोरर्थसागत्योपलब्धे या स्थ भूयोविमर्शार्हता
भवति]]। *अर्- इत्यत्र च √*अर् इत्यस्य कृतमो
विशेष सगततम स्यात् (तु यस्था टि) इत्यपर्यवसित-
विमर्श द्र।

^h) १अर्धुद- इत्येतेनैव व्याख्यात द्र। तत्रत्यं न्यायमन्व
इह *दि- इति उप भवतीतिमात्रे विशेषः (वैतु वाच
अर्धुद- > √*अर्धुद् + इन् प्र इति व्यर्थ द्राघीयास
पन्थानमनुवाजुक)।

ⁱ) तु शौ ११, १, ७ यदन्विह ‘उदुब्जै(बज-ए)नम्’
इति पदद्वयाऽऽसक्ततया पा सु-शोधो भवति।

^j) पाप्र निर्दिष्ट्यर्थ वा सकेत द्र (तु √*अर्त्त प्रभृ)।
तेन यत्राऽऽद्युदात्त एतज् नाड कृच् श्रूयते तत्र घञ प्र
यत्र चाऽन्तोदात्त श्रूयते तत्र घस्य प्र विषयो भवतीति
विवेक। मौस्थि तु *अर्- + (भावे वा कर्तरि वा)

काठ ३९, १३[†] कौ २, ३३[†],
जै ३, २८, ६[†], -भां पे १,
९, २, -भात् ऋ १, १२४, ६,
८, ४७, ८, -भाम् ऋ १, ५१,
१३, -भाय ऋ १, १४६, ५,
-भिं ऋ १, ७, ५, ४०, ८,
८१, १, ६, ५०, ४, १०, ९१,
८, मै ४, १२, ४, कौ १, १३०,
४११, २, ३५२, जै १, १४,
६, ४०, ३, ३, २९, ९, शौ
२०, ५६, १, ७०, ११, -भिंषु
ऋ १, १०२, १०, पै ३, ३६, २
२अर्भ^b- भस्य शौ ७, ५८, ३
१अर्भक^c- -किं ऋ [८, ३०, १,

६९, १५], शौ २०, ९२, १२,
-किंम् ऋ १, ११४, ७, मा १६,
१५, मा १७, १, १५, तै ४, ५,
१०, २, शौ ७, ५८, ६६, ११,
२, २९, कै १, ४८, २, १६,
१०६, ९, -का शौ १, २७,
३, १९, ३६, ३, पै २, २७,
३, -कास ऋ ७, ३३, ६,
-के ऋ ४, ३२, २३, -केभ्य
ऋ १, २७, १३, मा १६, २६,
का १७, ३, ५, मै २, ९, ४,
काठ १७, १३, क २७, ३
*२अर्भक- नाउ टि द्र
?अर्भग^d- गाय ऋ १, ११६, १

✓*अर्म

अर्म^e- -मात् पै ५, ३४, ४^f,
-मेभ्य. मा ३०, ११, का ३४,
२, ३
अर्मक^g- -के ऋ १, १३३, ३^h
*॥अर्म-कपाल^h- -लै तै ५, १,
६, २
अर्मⁱ- -म्यां खि ३, २२, ६,
-॥स्यै काठ १९, ५^j, रु ३०, ३
अर्मन्^k- -र्म पै २, ८१, २^l [०र्मन्
अन्^o]
अर्मण्य- दुर्^o
✓*अर्य
१अर्य, यी^m- -र्य ऋ १, ३३, ३,

*भ-(<✓भा) इति कृत्वा यत्राऽऽद्युदात्तस्तत्र बस
पूपप्रस्व, यत्र चाऽन्तोदात्तस्तत्र उस उपप्रस्व सुवच
[तु १अर्भुद-टि, वैतु पाउ (३, १५२) ✓*अर्+
भन् प्र इति]। इह ✓*अर् इत्यस्य मूलभूतस्य सतो
हिसाविशेषभूतनिरसनाऽऽत्मकाऽर्थविशेष-प्रतीत्यर्थं तु
ww १, १८३ (तु टि ✓*अर्)।

^a) 'अर्भे' इति ऋ (१०, ९१, ८) पाभे।

^b) तु टि १अर्भे-।

^c) कुत्सार्थे कं प्र तत्स्वरश्च (पा ५, ३, ७४)।

^d) ण्वुल् प्र लिट्स्वरश्च (पा ६, १, १९३)
इति =*२अर्भक- इत्यस्य सतो वर्णविकारः। यद्वा
१अर्भ-+अनुकम्पोपाधिके स्वार्थे कन् प्र नित्स्वरश्च
द्र [पा ५, ३, ७६, ६, १, १९७, वैतु सा (पा ५,
३, ७५ इति संज्ञाविषयत्वाभावाच्चिन्त्य)], यदपि सा
शाकल्यपदकारनाम्ना 'अर्भ-ग-' इति स्वरूपतः उस
इति कृत्वा उप ✓*गै+टक् प्र (पा ३, २, ८) इति
वैकल्पिकी व्यु आह, तत् पपा अनुपलम्भात् साशयिक
स्यात्। ननु सा सकाले पपा तथोपलेभ इति चेत्
तदपि उस पूपप्रस्व अनुपयोगाद् नेष्टमिति दिक्।

^e) पाप्र नापू वा उपकल्प्य तत् घञ् प्र नित्स्वरश्च
द्र। मौस्थि तु *अर्-+*म- (यद्र.) इति कृत्वा बस
पूपप्रस्व सुवच [तु टि अर्थ-, ww १, १४२ (यत्तु
पृथग्भावीय ✓*अर् इति मूलतया प्रत्यपादि, तत्राशिक
तथ्य द्र। प्रकरणाविशेषतः ✓*अर् इत्यस्य तत्तदर्थ-
विशेषान्तराणामप्युपादेयत्वात्। तद् यथा। चक्षुरोग-
विशेषेऽभिधेयेऽन्तश्चक्षुर्वर्तमानं पृथग्भावाऽविशिष्टं कर्तन-

मात्र वा तपनमात्र वाऽभिप्रेत स्यात्। मृत्पात्रेष्टकादिपा-
कार्थं निर्मिते [अर्मक->*अम्मभ->*आमा->] पजा
आवा- इति प्रसिद्धेऽभिधेयेऽन्त खननाऽऽत्मक गृहीक-
रणमभिप्रेत स्यात्। अथवा तत्राऽपि तपने एवाऽभिप्राय
स्यात्। तेन प्रकरणानुसारव्यवसेयतत्तद्वैशेष्यपर ✓*अर्
[तु टि] अत्र मूलभावमुपेयादिति तत्त्वम्), वैतु पाउ
(१, १३०) ✓*अर्+मन् प्र इति]।

^f) मुपा पदविभाग सु-शोध द्र।

^g) अज्ञातार्थे कं प्र तत्स्वरश्च (पा ५, ३, ७३
प्रभु)।

^h) तस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र।

ⁱ) तात्रभदिक यत् प्र यतोनावीय आद्युदात्तश्च (पा
६, १, २१३)।

^j) सूको अद्यै इति पा (तु सटि)।

^k) पाप्र कनिन् प्र नित्स्वरश्च (पा ६, १, १९७)। मौस्थि
तु *अर्-+*मन्- (यद्र) इति कृत्वा बस पूपप्रस्व द्र।

^l) 'यथोर्म' इति पा 'यथा। उ। अर्म' (=विसन्ध्या-
त्मक शोध) इत्येव वा 'यथा। उर्म' (*<उर्मन्-यद्र)
इत्येव वा विभज्येत।

^m) स्वामिभावे वर्तमानात् नापू धा कर्तरि
अच् प्र चित्स्वरश्च (पा ६, १, १६३)। मौस्थि
तु *अर्-+*यु-(<✓या कर्तरि) इति कृत्वा उस
उपप्रस्व स्यात् [=अरा स्वामिभावेन याति] (वैतु
पा पावा च ३, १, १०३ ✓*क+यत् प्र स्वामि-
न्यर्थेऽन्तोदात्तश्चेति), पाप्र यस्थि सौवरीय दिगनुपपादिता
सती सज्ञाप्रमाणितमात्रा तु द्र, अपि च तु टि ?अर्थ-]।

८१, ६, ९^a, ११६, ६^b, १२१,
१५, १२२, १४^c, २, २३, १३^d,
१५, ३५, [२, ४०, ५, (१०,
८५, १८)], ४, १, ७^b, २, १२,
४, ६^d, २४, ८, ५, ३३, ९^e,
६, ४७, ९, ५१, २^d, ७,
२१, ५, ३१, ५^d, ६४, ३, ८६,
७, १००, ५, ८, १९, ३६^e,
६३, ७, १० २७, १९ ३४, १३,
८६, ३, ८९, ३, मा २६, ३,
का २८, २, १, तै १, २, १४, ३,
८, २२, २, २, २, १२, ५,
मै ४, १०, १, ११, ५, १४,
४, काठ ४, १६, ६, १०, १२,

१२, १५, ४०, ११, कौ २,
९७६, जै ४, २३, ६, शौ २०,
१८, ५, ५६, ६, १२६, १,
-र्यम्^o ऋ ८, ३३, १४,
-*र्यया ऋ ५, ७५, ७, -र्या
ऋ ७, ६५, २, -र्ये ऋ ५,
१६, ३, ८, ५१, ९, ५४, ७,
खि ३, ३, ९, ६, ७, मा ३३,
८२, का ३२, ६, १३, कौ २,
९५९, जै ४, १९, १, -र्येषु कौ
४, ९, जै २, ७, ३ [र्यं-
सावु> वृ^o]
†अर्य-प(ति)>त्नी- -त्नी ऋ
७, ६, ५, १०, ४३, ८ शौ २०,

१७, ८

अर्य-समान^g- -न खि १, ५,
१०

२अर्य, र्या^h- -र्यस्य मै ४, ६, ६,
-र्यायि मा २६, २, का २८, १, ३,
-र्यायै मा २३, ३१, का २५,
६, ११, -र्ये मा २०, १७, का
२२, १, ४, काठ ३८, ५
अर्य-जाराⁱ- -रा मा २३, ३०,
का २५, ६, १०, तै ७, ४,
१९, ३, मै ३, १३, १, काठ
४४, ८

१३अर्य, र्या^j- -र्या ऋ १, १२३, १,
-य तै १, ८, ३, १

^a) १अरि- इत्यस्य रु इति B JAOS ४५, १६६।

^b) तु PW प्रभृ, वैतु NW १अरि- इत्यस्य रु इति।

^c) तु सा प्रभृ, वैतु PW १अरि- इत्यस्य रु इति।

^d) तु सा, वैतु GW १अरि- इत्यस्य रु इति।

^e) यनि द्वि १ द्र [वैतु GW (>L ४००) अरि-
(=तदीय शत्रुपरम्)>ष३ इति। चिन्त्यस्त्वेष प्रस्ताव
स्यात्। अभ्युपगमे सत्यनुपदमेव काचिदा माह्ला
पूरुक्तयेव श्राव्यमाणयोर् 'अन्येषा या' इति पदयोरन्य-
थासिद्धत्वप्रसङ्गात् (तदभिप्रायेण 'अर्याम्' इतीव श्राविते
सति तृतीयपादेनैव नैराकाह्यसमवादित्यभिसंधे)।
अन्यच्च। असंगतेश्च परप्रस्तावस्य चिन्त्यत्व द्र। तद्
यथा। अरिप्रतियोगिक-सवनकर्मक-तिरस्कारे सपत्रे सति
अन्यप्रतियोगित्वेन यद्विशेष्यत्वेन च शिश्रावयिषितस्य
सत 'सुवनानि' इति पदस्य सकृद् द्वि ३ च प्र३ चेत्यु-
भयथा श्रावणार्थमनुपलम्भादित्यर्थात्। अथाऽपि परपक्षे
'अन्येषाम्' इति पद तात्पर्यतः पिष्टपेषाता नैव व्यभि-
चरेत्। अस्वत्व-प्रतीतिकरत्वेऽस्य च ^h'अर्याम्' इत्यस्य
चाऽनर्थान्तरत्वोपगमादिति दिक्।

^f) बस पूप्रस्व (पा ६, २, १)। स्त्री वैकल्पितो
नान्ताऽऽदेश डीप् प्र च (पा ४, १, ३४)।

^g) तृतस पूप्रस्व उस (पा ६, २, ११)।

^h) कर्मणि घञ् प्र निस्वरश्च [पा ३, ३, १९
(वैश्यसज्ञाविषयत्व द्र), ६, १, १९७]। मौस्थि तु
*अर-+य- <√या(भावे) इति कृत्वा बस पूप्रस्व
स्यात् [= 'अरा स्वामिभावेन य (=यान) यस्मिन्'
(वैतु पा [३, १, १०३] गप् [तु १अर्य- टि]

आद्युदात्तार्थं पा [६, १, २१३] च (अपि तु टि
१३अर्य-)]।

¹) बस पूप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

²) व्यु²। १अरि-+यत् प्र तद्धित इति कृत्वा लक्ष्या-
ऽनुरोधाद् भस्य सतोऽपीवर्णस्य लोपाऽभाव उस (पा
६, ४, १४८)। तेन *अरिय- इत्यस्य व्यच्चकस्य तित्स्वरित-
वतश्च (पा ६, १, १८५) सत नैप्र यनि व्यच्चक
परिणाम स्यात् (तु टि १अग्रिय-, अज्य-)। छन्दस्तो
विमानश्च पाद इह मान स्यात्। तद् यथा। ऋ १,
१२३, १ इत्यत्र कृष्णादुदस्थात्, *अरियां विहाया'
इत्येव श्राव्यमाण सञ्चेव त्रैष्टुभ पाद साधीयान् प्रतीयेत।
तै स्थ अप्येव प्रमीयेत। तथाहि। 'यच्छूद्रे यद्
*अरियं उ' इत्यक्षरद्वयसाकाह्य पाद सुपूर³ स्यात्।
कुत 'उ' इति नि इति। यस्मिन् पा 'अर्यै' इत्यत्रा-
ऽऽवसानिकस्य 'ए>अय>अ' इत्यनेन सविपरिणामेना-
ऽऽपरत्वे सकेतिते सत्यर्थतः। 'उ' इत्यस्य सुसगतिदर्शना-
दिति। ननु 'एन' इत्युत्तरपादाऽऽदौ वर्तमानमचमुपादायोक्त
सवि प्रवर्ततेति। नेति। कुत इति। उत्तरस्य पादस्या-
ऽयैकाऽक्षरसाकाह्यस्य मत सधु मा (२०, १७) मेलनेन
युत्- पूर्वत्वेन सुश्रवन्वे सत्यनजादित्वादुक्ते सवो निमि-
त्तत्वाऽसमवात् (तु काठ ३८, ५ यत्राऽप्येव युत्-
पूर्वत्वं चिह्नीषित द्र, मा गपू, का २२, १, ४ च
यत्राऽप्युक्तयैव दिशा षडक्षर सञ्ज्ञाऽक्षरत्वेन प्रकृत
पाद सुपरिणम द्र)। स्वामित्वसामान्यपर च सद्
*अरिय- इत्येवोत्तरोत्तरघटमानसामाजिकवैशेष्यनैघ्येन
१अर्य-, २अर्य- इति विशिष्टरूपान्तरयुगलतया पर्ययासीदि-

अर्यमन्-

४२८

अर्यमन्-

अर्यमन्- मण ऋ ५, ५४, ८,
-मणम् ऋ १, ८९, ३, १३६,
६, १७४, ६, ४, २, ४, ६,
४८, १४, ५०, १, ५१, ३ ७,
३६, ४, ३९, ५, ६६, ७, १०,
६१, १७, ६८, २, ८९, ९
११७, ६, १४१, ५, मा ९, २७,
२५, १६, का १०, ५, ७, २७,
११, ३, तै १, ७, १०, २, १२,
३, ४, १२, २, मै १, ११, ४,
कौ २, ४१७, जै ३, ३२, ७,
शौ ३, २०, ७, १४, १, १७६,
२०, १६, २, पै २, ३०, २, ३,
३४, ५६, -मणा ऋ ९, १०८,
१४, कौ २, ४४७, -मन् ऋ
[५, ६७, १, ८, ६७, ४, १०, १२६,
२], ७, ५९, १, ८, १९, ३५, मै
२, ४, ७, -मन् ऋ २, २७,
५, ६, ८, ७, ६०, १, ८, १८,
२१, ८३, ४, तै २, १, ११,
५१, ३, १४, ४, ४, ८, १, मै
४, १२, ४३, १, १४, १४१,
काठ १०, १३, ११, ९, १२, १,
शौ ६, ६०, २, पै ३, ३१, ३,
१५, ३९, २, ७, -मा ऋ १,
[२६, ४, ४१, १, ४, ५५, १०,
५, ६७, ३, ८, १८, ३, २८,
२, ८३, २], [३६, ४, ४०, ५,
७, ६६, १२, ८२, १०, ८३,
१०, ८, १९, १६, २६, ११,
१०, ३६, १, ६५, १, ९, ९२, ६],
४४, १३, [७९, ३, ८, २७,
१७, १०, ९३, ४], ९०, १, ९,

[९१, ३, ९, ८८, ८], [१०७,
३, (६, ४९, १४)], १३६, ३,
५, १३९, ७, १४१, ९,
[१६२, १, ५, ४१, २], १६७,
८^b, [१८६, २, ७, ६०, ४]
२, १, ४, २७, १, [२, (७, ६४,
१)], ७, ३८, ९, ३, ५४, १८,
४, ३०, २४, ५५, ४, ५, ३,
२, २९, १, ४६, ५, ६, ५२,
११, ७, ३५, २, ३८, ४, ४०,
२, ४, ५१, २, ६०, ५, ९,
[६२, ६, ६३, ६], ६४, १,
६६, ४, ११, ८२, १०, ९३,
७, ८, २५, १३, ३१, १३,
४६, ४, ६७, २, ९४, ५,
९, ६४, २४, ८१, ५, १०,
३१, ४, ६४, ५, ८५, २३,
३६, ४३, १२६, १, ३-७,
१४१, २, खि ४, ७, १, १, ७^३,
१, १मा ९, २९, २५, २४६,
३३, १५, २०, ३४, ५४, ५७,
३६, ९, १का १०, ५, ६, २७,
१२, १६, ३२, १, १५, २, ३,
१७^३, ३३, २, २०, ३६, १,
९, तै १, ७, १०, २१, २, ३,
१४, १^३, २, १४, ४, ४, ४,
१०, २, ६, ८, ११, मै १, ६,
२१, ९^१, १२^१, ९, १, ४^१,
११, ४१, २, ३, ६^१, १३, २०,
३, १६, ११, ४, २, १०^३, १,
१२, ४^३, १, १४, १११, काठ
५, १, ७, १४१, ८, १, ९, ८,
१०, १३, ११, ४, १२१, १४,

२१, ३९, १३ ४६, ४, क^१ ६,
६, ७, ४१ ८, ११, २९, २,
१कौ १, ५०, १८५, २०६,
२१८, ४२६, २, ४२८, ७०१,
११३६, १जै १, ५, ६, २०, १,
२२, ३, २३, ५, ४१, ८, ३,
३३, ३, ४६, ७, शौ १, ११,
१, १८, २, ३, १४, २,
२०, ३१, ५, ५, १, २८,
१२, ६, ४, २, ६०, १, १०३,
१, ९, १२, ७, ११, ८, ४,
१३, ४, ४, १४, १, ५०१,
२, १३, ४०१, ११९, ९, ६,
१०, २, पै २, १३, १, ५९,
११, ६६, ४, ३, ३४, ४१,
१५, ३९, १, ३-६, ६, ४, १,
१९, ३, १३, ८, २१, १५,
१३, ३, १६, १३९, ७, -मणा
१, ४१, ७, १०५, ६, [१३६,
२, ८, ४७, ९], १०, ४०, १२,
१८५, १, मा ३, ३११, २५,
४, का ३, ३, २३१, २७, ४, १,
तै ५, ७, २२, १, मै १, ५, ४१,
६, ९१, ३, १५, ५, काठ ७, २१,
८, १, ४७, ५, ११, ५३, १२,
क^१ २१, ६, ६१, १कौ १, १९२,
जै १, २०, ८१, शौ ३, ५, ५,
१४, १, ३९, २, ५१,
-मणा जै ३, ३४, ५१,
शौ २, ३६, २, १४, १, ३४,
पै २, २१, ३, -मणा ४, ३,
५^d, ७, ६२, २, ८, १०१, ५,
मा १०, ५, का ११, ४, २,

त्येषाऽपि दिग् भूयोविमृष्ट्यै कल्पताम् ।

*) व्यु० । पपा अवग्रहाऽभाव । <*अरि-
यमन्- (उप *यम्मन्- द्र) इति या (११, २३) ।
<√*अर वा <√ईर^१+√मन् वेति सा (ऋ ५,
८५, ७) । <१अर्यु-+√मा+कनिन् प्र इति पाउना च
पाउश्वे च [१, १५० (तु ww १, ८०)] । १अर्यु-
+√मन्+कर्मणि क्तिप् प्र इति कृत्वा उस. उपप्रस्व

चेति तु सभाव्येत (=तापजनकतया वा शरस्यतया
वा मतो भवति) । एवमपि भूयोविमर्शसह एवाऽयं
विषय द्र ।

b) 'अर्यमा+उ' इत्येव मुपा भवति ।

c) 'अर्यमणा' इति ऋ (९, १०८, १४) पाभे ।

d) छन्दस्त 'मणे' इत्येव सुश्रव स्यात् (तु
L ५२४) ।

तै १२, ३, ४, १२, २, ५, ५,
१५, १, २१, १, ११ २, ३,
५, ६, काठ ११, ४१, कौ १,
२५५†, जै १, २७, ३†
१ अर्यमन्-गृहपति^a- तय मै १,
९, ५ काठ ९, १२
अर्यमन्^b- म्यम् ऋ ५, ८५, ७
अर्यल^c- ल काठ २५, ७
√अर्व, *अर्वस्व मै ४, १२, ३^d
*अर्व-
*१अर्व- अन्^e
*२अर्व- रअर्वाव- टि द्र
*अर्विस् आविस् द्र
अर्वत्- -र्वित ऋ १, ७३, ९,
९३, १२, ११२, २२, ११८,
२, १६२, ८, १२, १४, ४,
३१, ४, ३९, २, ५, ३६, २,
६, ३९, ५, ४५, १२, ४६, १,
१३, ५४, ५, ६०, १२, ८,
४७, ११, ९, ६, २, ६४, ३,
७९, २, १०, ६१, १६, ७६, २,
मा २५, ३१, ३५, ३८, २७,
३७, का २७, १२, ८, १३,
४, ७, २९, ५, ६, तै २, ४,
१४, ३, ४, १, ११, २, ६, ८,
३, ९, १२, मै २, २, ६६, १३,
९, ३, १६, १३, ४, १०, ३, काठ
४, १५, ७, १६, १०, १२६,
१७, १८, ३९, १२३, ४६,
४, ५२, कौ १, २३४, २, १३३,
१५९, १८१†, ५०१, जै १,
२५, २, ३, १३, ९, १५, ७,
१७, २†, ५७, १३, शौ १०,

४, ७६, १९, ५०, ५६, २०, ९८,
१, ६१ १४, ४, १५, १६, १५,
७, -र्विता ऋ १, ८, २, ११६,
१७, १५५, १, १६२, ३, २, २,
१०, ४, ३७, ६, ६, ४५, २, ८,
४०, २, ६२, ३, १०३, ५,
मा २५, २६, का २७, १२, २,
तै ४, ६, ८, १, मै ३, १६, १,
काठ ४६, ४, शौ २०, ७०, १८,
-र्विताम् ऋ ७, १०२, २, ८,
६, ४७, ९, ४७, ५, १०, ९४,
६, खि ५, ८, ३, शौ ४, ९, २,
२७, ३, २०, १२७, ३, पै ४,
३५, ३, ८, ३, ३, ६, ५,
-र्विति ऋ २, ३३, १, ८, ७१,
१२, पै ७, ३, १०, -र्विते
ऋ १, ४३, ६, ६३, ५,
१११, ३, १५१, ३, १६२,
६, ५, ८६, ५, ६, ३६, २, ९,
११, ३, ६२, २, १०, ४०,
५, मा २५, २९, का २७,
१२, ६, तै ३, २, ३, १, ४,
६, ८, २, मै ३, १६, १, काठ
४६, ४, कौ २, ३, जै ३, १, ५,
-र्वित्सु ऋ ५, ८५, २, मा ४,
३१, का ४, १०, २, तै १, २,
८, १, ६, १, ११, ३२, मै १,
२, ६, काठ २, ६, ४, ९, क
१, १९, -र्विद्भि ऋ १, २७,
९, [६४, १३, (२, २६, ३, १०,
१४७, ४)], ७३, ९, ६, ४५,
१२, ७, ९०, ६, ८, २, ३६,
१९, १०, ९२, ११, १०, ९६,

७, ८, कौ २, ७६७, शौ २०,
३१, २, ३, -र्वित्त ऋ ५,
६, १, २, ७, ३५, १२, ४०,
६ [९०, ७, ९१, ७], ९३, ३,
८, १९, ६, ९, १०, १, ६६,
१०, १०, ६४, ६, ७४, १, मा ९,
१७, १५, ४१ ४०, का १०, ३,
१०, १६, ५, २३, २४, २३, १,
११, तै १, ७, ८, २, मै १,
११, २, २, १३, ७२, ४, ११,
१, काठ १३, १४, ३९, १४,
कौ १, ४२५, २, ७, ४६९,
१०८७, १०८९, जै १, ४१,
७, ३, १, ९, ३५, ४, ५३,
६, शौ १९, ११, १, पै १३,
८, ११, -र्वित्त कौ १, ४३५†,
जै १, ४२, ९, -र्वित्तम् ऋ १,
९१, २०, ११२, २१, १६२,
१६, १६३, ९, [४, १५, ६,
८, १०२, १२], ५, ५४, १४,
मा २२, ५, २५, ३९, २९,
२०†, ३४, २१†, का २४, १,
५, २७, १४, १, ३१, ३, ९†,
३३, १, १५†, तै †४, ६, ७, ४,
९, २, ७, ४, १५, १, मै ३, १२,
१६, १६, १, ४, १४, १, काठ ४४,
४६, ४६, ३, ५, -र्विता ऋ ८,
२५, २४, १०, १०५, २, -र्वित्
ऋ १, १६३, १३, ९, ९७,
२५, मा २९, २४, का ३१, ३,
१३, तै ४, ६, ७, ५, काठ ४६, ३
अर्वती- -ती ऋ १, १४५,
३†, ७, ८७, १, काठ १२, १५†,

^a) बम पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^b) स्वार्ये यत् प्र । तित्-स्वर (पा ६, १, १८५)।

^c) सश्रु क ३९, ५ 'अयल-' इति पाभे (तु MKVI)।

^d) 'अर्वस्व' इति मुपा स्वर-शोध द्र [तु विकृत सन्नपि पपा सटि (तु सस्थ टि आ/ *मुखाय > आमुखाय)।]

^e) भावे क्प् प्र (तु टि अर्वत्, अर्वन्, *अर्वा)।

^f) भावे घञ् प्र जित्-म्बरश्च (पा ६, १, १९७)।

^g) *अर्- (वा) *अर्व- (वा) + मनुप् प्र [उत्तरे कल्पे वलि परतो वस्य लोप द्र (पा ६, १, ६६, तु PW प्रथ, वैतु पा ६, ४, १२७ यदनु अर्वन्- [तु यस्थ] इत्यस्यैव प्रत्ययविशेषपरत्वे सति तकारान्ततया परिणाम उच्येत)।]

^h) द्वि३ इति ब्रुवन् सा नितरा चिन्त्य (तु GRI)।

ⁱ) 'ईवती.' 'अर्वती' इत्यन्यतरतया पा परि-

शौ १०, ४, २१, पै १६, १७,
१, -नीमि ऋ १०, ५, २
अर्वन्- -†०र्वन्^१ ऋ १, १६३, १,
३, ४, ८, ११, ६, १२, ६, मा ११,
४४६, १७, ८७६, २९, १२,
१४, १५, १९, २२, का १२,
४, ७६, १९, १, १६, ३१,
३, १, ३, ४, ८, ११, तै ४,
१, ४, २६, २, ८, १, ६, ७,
१९, २-४, मै १, ६, २, २, ७,
४६, काठ १६, ४६, ३९, १,
४०, ६३, ४६, ३३, शौ ६, ९२,
२, -वां ऋ १, १०४, १०, १४९,
३, [१५२, ५, (४, ३६, १)],
१६३, १२, ३, ४९, ३, ४, ७,
११, ११, ४, ३६, ६, [३८,
१०, (१०, १७८, ३)], ६, १२,
४, २८, ४, [३३, २, ७, ५६,
२३], ७, २२, १, ३७ ६.

४४, ४, ५८, ४, ९, ८७, ७,
१०, २७, १४, ९९, ४, १३२,
५, खि ४, ९, ४, ५, ७, ३, २,
मा ११, २२, २२, १९, २९,
९, २३१, का १२, २, ११, २४,
६, १, ३१, १, ९, ३, १२१,
तै १, ५, ११, ४१, ७, ८, १,
२, ४, १४, ४१, ४, १, २, ४, ६,
७, ५१, ५, १, ११, ३, ६, ३,
८, ४१, ७, १, १२, १, ५,
१९, १३, २५, २१, मै २, ७, २,
३, १२, ४, १६, २, ४, १३,
८१, काठ ७, १६१, १३, १६१,
१६, २१, १९, १३, ४१, ३,
४५, १५३, ४६, २, ३१, १कौ
१, ३९८, २, २७७, ११२४,
†जै १, ४४, ८, ३, २३, ९, शौ
४, २१, ४१, २०, ११७, ११,
१२९, ११, -०वांण शौ १८,

३, १९, -वांणम् ऋ १०, ४६, ५,
मा २८, १३, का ३०, २, २,
[०र्वन्-अन्^०]

१अर्वश^० -श ऋ १०, ९२, ६

२अर्वश^१ -शोमि ऋ १०, ९२, ६

*अर्वा^०

†अर्वा(र्वा-आ)क्^० -के ऋ ८, ९,
१५, शौ २०, १४१, ५

अर्वा(र्व-अ)च्,ञ्च्^० -वाक्, गृ ऋ १,

९, ५, ४७, १०, [१२, १६,

७, ७४, २, ८, ३५, २०],

१०८, ४, ११८, २, २, ३९,

३, ५, ३, [४, ८, ७, २, ८],

३२, १३ ४३, ६, ५८, २, ४,

४, ८, ३२, १५, ५, ४३, ५,

८, ४५, १०, ६२, ४, ६, १८,

११, ३७, १, ६०, ३, ६२,

११, ६३, १, ७, २७, ३, ३९,

३, ६४, २ ६७, ३, ७, ६९, ३,

वर्तुन LRV चिन्त्य (तु ORN) । ✓अर्व इत्य-
स्मात् बधा सतो निष्पन्नस्य सत यनि एव प्राकरणि-
कार्थसमन्वयसमवाच् शोध-प्रस्तावस्याऽन्यथासिद्धमात्र-
त्वादिति दिक् ।

*) *अर्- (वा) *१अर्व- (वा) + *वृन्- च *वान्- च
[<✓वृन् भावे (तु टि अम-वान्-)], पर्यायेण सर्वनाम-
स्थानेषु *वान्- अन्यत्र *वृन्- उप इति विवेक इति कृत्वा
बस प्रप्रस्व [वैतु पाप्र तद्वित वनिप् प्र (पावा ५,
२, १०९) इति वा, ✓*अर् (वा) ✓अर्व (वा) + वनिप्
प्र (पा ३, २, ७५, [पाउ ४, १०९ च], तु या [१०,
३१], दे [१, १४] सा [ऋ १, ८, २], PW प्रभु WW
[१, १४१] च] इति वा] । यत् *३अर्वण इत्यपि पृथक्
कैश्चिदिदिक्षितं भवति, तन्नष्ट (तु टि अनर्वन्-) ।

०) स१ सत् यनि वा, अर्वन्- इत्यस्य वेद रू. इति
भूयोविमर्शविषयः । मौस्थि उभयथाऽपि समवाच्च मतुब-
न्तस्य सकाराऽऽपत्ते (पा ८, ३, १, WG ४५२b) अनै-
कान्तिकत्वोपगमाच्च (तु L ५२०) ।

०) प्र१ सत् मौस्थि =अर्वान् (<यनि तु
अमवान्-<अम-वान्- इति वा, =अर्वन्->अर्वान् इति
वेति विमर्शसहो विषयः द्र (तु L ५१७ b) ।

०) 'अर्वा । अक' इति पदद्वयाऽऽत्मकमजानान

SIM उपेक्ष्य ।

०) *अर्- (वा) *अर्व- (वा) + १वृन्- (भावे <✓वृन्)
इति कृत्वा बस प्रप्रस्व (तु टि अर्वन्-, वैतु सा
प्रभु अर्वन्- + श प्र [पा ५, २, १००] इतीवाऽभि-
प्रयन्तश्चिन्त्या सन्त नाउ टि पर्युयोज्यमाना) ।

१) उस उपप्रस्व, उप च पचाद्यजन्त सद-
न्तोदात्तमितीव नाप् सरूपाद्विशेष द्र (वैतु सा प्रभु
यनि नाप् च सरूपयो सतो स्वरतो विविक्तयोर्मध्ये
भेदमकुर्वाणा उभयत्र समान मत्वर्थ-श-प्रत्ययान्तत्वमिच्छ-
न्त यनि अन्तोदात्त कथमप्युपपादयन्तोऽपि नाप्
आधुदात्तस्योपपादनेऽशङ्का) ।

०) *अर्व- इत्यस्य सामीप्यवृत्ते सत तृ१ सत् क्रिवि
द्र, 'परा' (यद्र) इत्यस्य वा प्रतियोगि ।

०) उस थायादिस्वर (पा ६, २, १४४) । उप
*आकृ- = ✓अक् (= ✓अच् + वृन् प्र (= ०अक- [पृ७]
इत्यत्र शोध) द्र [वैतु दे (२, १६) *१अर्व-
+ ✓क्रम् + आक प्र (पाउ ४, १४) धा लोपश्चेति ।
अपि यत् GW अर्वाच् इत्यत यनि ताद्वितीमिव व्यु-
प्रतिपद्येत, तन्न । तथात्वे अण्-प्रत्ययान्तत्वे सत्याद्यवृद्धि-
प्रसङ्गादिति दिक् (तु आकृ-, उपाकृ-, पराकृ-) ।

१) उस किन्नन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

७२, २, ८२, ८, ८३, ३,
 ९१, ५, ६ ८, ८, २३, ६१,
 १ १०, १५, ४, २९, ३ ७१,
 ९, ७७, ४, ८९, ५, १२९, ६,
 खि १, ९, ३, ११, २, मा ५,
 ४२, १९, ५५†, का ५, १०,
 २, २१, ४, ५†, तै १, २,
 १४, ३†, ३, ५, १, †२, २,
 १२, ३, ६, १२, २, ६, ३, ३,
 १†, मै १, २, १४, ६, ८†, ३,
 ९, २†, १, †४, १०, ६†, ११,
 ५, १२, १, १३, ७, १४, १०,
 १४, १८, काठ ३, २, ४, १५†,
 ६, ११†, १७, १८†, २१, १४†,
 २२, १०, २६, ३†, २७, ५,
 ३८, ७†, क २, ९, ३५, ४†,
 ४२, ५†, †कौ १, २९०, २,
 १०४, ५८३, १०८४, ३, १,
 २, †जै १, ३०, ८, २, १, १,
 ३, १०, ६, ४७, ९, शौ ४,
 २५, ६, ५, ११, ६, ८, १,
 १०, १०, १, १६, ८, १७,
 ११, ७, १०; ११, १८, १,
 ५१†, १९, ५, १†, †२०,
 ७१, ११, ७६, ३, ११३, १,
 पै ३, ५, ३, ४, ३४, ४, ५,
 २२, १, ८, ८, १, ९, २, १२†,
 १६, १, १०, ३६, ६, १५३,
 १०, १५४, १, -वाँच् ऋ १,
 [३५, १०, ११८, १], १०४,
 ९, १५७, ३, १७७, [१, ५,
 ४०, ४], २, ५, २, १८, ५,
 ६, ३, [४, ११, ७, २, ११,
 (५, ११, २, १०, १५, १०,
 ७०, ११)], ६, ९, ३५, ६,

४१, ८, ४३, १, ४, १०, ३,
 ५, ४०, ४, ८३, ६, ६, १९, ९,
 ४१, ५, १०, १५, ९, ४४, २,
 ८३, ६, ८९, १६, †मा १५, ४६,
 २६, २३, ३४, २६, †का १६,
 ५, २८, ३३, १, २०, †ते ३,
 १, ११, ७, ४, ४, ४, ७, ७, ३,
 ११, १६, †मै ४, १०, २, ११, ४,
 काठ ९, १९†, ११, १०, १३†,
 १२, १३, २०, १४†, २९,
 ७†, ४३, १, †कौ २, १११०,
 ११२९, शौ ३, २, ३, ४, १५,
 ११†, ३२, ६†, ३८, ६, ५,
 २२, ११, २६, १२ ८, १, ९,
 २, २, १०, ८, २९, १३, २,
 ३१, ३, १६, १७ १, १७,
 १८, २, ६०, ३, ४८, †२०, ८,
 २, १२, ७, १३, ४, ७, २३,
 ८, ९४, २, पै ४, १४, २, ४,
 ३२, ६, ५, ७, १०, १०, ३,
 १, १२, ६, १, १६, १, ९,
 १०२, ६, १०३, ८, -वाँच्
 ऋ १, १६४, १९, १६८, १,
 ६, ४८, ४, ७, ४८, १†, †तै
 २, ५, ८, ७, †मै ४, ३, ७, ७,
 ३†, †काठ २९, ७, शौ ९, १४,
 १९†, †पै १६, ६७, ९, -वाँच्
 ऋ ७, ७८, १, -वाँच् ऋ १,
 १६४, १९, २, २९, ६, ७,
 २८, १, मा ३३, ५१†, †का
 ३२, ४, ८, †तै २, ५, ८, ७,
 ३, ३, ६, २†, ६, ६, ८, ४†,
 मै ४, ७, ३†, १२, ६†; †काठ
 २२, ११†, २९, ७, क ३५, ५†,
 शौ ९, १४, १९†, पै १३, १४,

१५, १६, ६७, ९† -वाँच् ऋ
 १, ३४, १२, ४५, १०, २,
 ३७, ५, ३, ४१, ९, ७, ८८, १,
 ८, [४, १४, (१, ४७, ८, ९०,
 ३, ८, ८७, २, ४)] [६, ४५,
 ३२, ३०], १४, ८, ९०, ४,
 [(८, २२, ३) १०, ३८, ४],
 खि १, ३, २, ७, ६, ४, ३, १,
 तै ४, ७, १४, ४, काठ २१, ६,
 ३३, २†, ४०, १०, †क ३१, २१,
 कौ २, ९९१†, शौ ५, ३, ११,
 ११, ४, १-१८, †२०, २३, ९,
 २८, २, ३९, ३, पै १, ४३, १,
 ५०, १, ५, ४, ९, १०, ११,
 ७, ११, -वाँच् ऋ १ [४७,
 ८, (९२, ३, ८, ४, १४, ८७,
 २, ४)], ५५, ७, १३७, ३, २,
 ३९, ३, ५, ७६, १, कौ २,
 ११०२†, -वाँच् शौ ५, २६,
 १२ [ञच्-अनं]
 अर्वाची- -ची ऋ १, १०७,
 १ २, ३४, १५, ४, ५७, ६,
 ७, १८, ३, खि ५, २, ३, †मा
 ८, ४, ३३, ६८, †का ८, १,
 ३, ३२, ५, १४, †तै १, ४,
 २२, १, २, १, ११, ४, मै १,
 ३, २६, काठ ४, १०, ७, १२,
 क ३, ८, शो ३, १७, ८†, ६,
 ६७, ३, पै १०, ६, ३, -†ची
 काठ २४, ५, क ३७, ६,
 -†चीम् तै ५, ४, ७, ३, ६,
 २, १०, २, ३, मै ३, ९, ४,
 काठ २१, ९, २५, १०†, २६,
 ५, क ४०, ३†, ४१, ३,
 -च्यै मा २२, २४†, २७,

*) रू प्रति सन्देह । वा भूयोविमर्शसहत्वदर्शनात् ।
 यनि द्वि३ इति कृत्वा 'व. युष्मान् अर्वाच् (अस्माक)समी-
 पवर्तिन (यद् *१२कृतु-)>) कृतव. वाहुका न इव विभ्वं.
 विभ्वपर्यायभूतविभ्वितिस्वाऽवान्तर-नामोपलक्षिता ऋभव
 यातां (दूर) गच्छताम् (आत्मना [=त्रित्वापेक्षया बहुत्व])

'नूर्य स्थम् आ वर्तयन्तु' इति वा द्र [तु GW (वा तु
 न निरदेशि), वैतु ORN द्वि३ इति प्रतिपन्नोऽपि वा
 विप्रतिपन्न सन्धिन्यं (वाक्यस्य कर्तार प्रत्यस्पष्टप्रमेय-
 त्वात् 'कृतव न' इति पदयोरसम्यग्-निर्वाहाच्च, सा
 प्रभृ (तु L ४५८ MVG १८२ टि६) प्र३ (=अर्वाच्.)

का २४, १०, १^६, १३, १, मै ३,
१२, ८^८
अर्वा(च्>क्)>ग्-वसु^८- सु
मा १५, १९, का १६, ४, ९,
तै ४, ४, ३, २, मै १, ५, ९॥,
२, ८, १०, काठ ७, ६, १७,
९, क २६, ८, -०सो मै १, ५,
२, काठ ६, ९, ७, ६, क ४, ८
१^६अर्वाचीन^८- न ऋ ४,
३, २, २०, २, ३२, १४, [(३, ४३,
३), ७, २९, २], ८, ३, १७,
१०, ११६, २, मा २०, ४९,
का २२, ५, ३, कौ १, ३०१, जै
१, ३१, ९, -नम् ऋ ४, २४,
१, ७, ४१, ६, मा ३४, ३९,
शौ ३, १६, ६, पै ४, ३१, ६,
९, २२, ४६, १६, १३०, १६,
-ना ऋ ५, ७४, ९^८ [८, २२, ३,
(१०, ३८, ४)], -ना. ऋ १०,
६, ६, -नास ऋ ६, २५, ३
२अर्वाचीन^८- नम् ऋ [१, ८४,
३, ३, ३७, २], मा ८, ३३, का

८, ९, ११, तै १, ४, ३७, ११,
३, ४, १०, २॥, ६, ६, ३, १॥,
॥मै ३, १०, ५, ४, ३, ९, काठ
३७, ९१, कौ २, ३७९१, जै ३,
३०, २२१, शौ १०, ५, २२
२०, १९, २१, -नै ऋ ९,
९७, २८
१^६अर्वा-वत्^८- वत् ऋ [३, ३७,
११, ४०, ८, (९)], ८, ८२,
१, ९, ३९, ५, खि ५, ७, ४,
९, मै ४, १२, ३, कौ २, ०५२
जै ३, २१, १७, शौ २०, ६,
८, २०, ४, ५७, ७, -वत् ऋ
[३, ४०, (८, ३७, ११) ९],
मै ४, १२, ३, शौ २०, ६, ९,
-वत् ऋ ५, ७३, १, ८, [१३,
१५, ९७, ४], ३३, १०, [५३,
३, ९३, ६, ९, ६५, २२],
खि ३, ५, ३, कौ १, २६३,
२६४, २, ५१३, जै १, २८,
१, २, ३, ४०, ९, ४, ८, ९,
१८, ७, २०, ३ शौ २०,

११२, ३
✓*अर्ष(=✓कश् यद्र)
अर्षि^८- *१अन्^८
*१अर्षि-राति^८- अन्^८
अर्षि-मान^८- नम् ऋ [१, १३०,
८, १२, ९], -नस्य ऋ २,
२०, ६, -नाय ऋ १०, ९९, ७
अर्षि- शत् मा ४०, ४, का
४०, १, ४
अर्षि- अन्^८
अर्षि- शम् मा १२, ९७, का
१३, ६, २१
✓अर्ष(=✓कश् यद्र), अर्षति ऋ ९,
५६, २, ७७, ४^१, अर्षति ऋ ९,
३, ९, ५, २, १२, ८^१, [१३, १,
२८, ६, १०१, ७], १६, ७, [१७,
३, ३७, १], [२३, ५, ३७, २^१,
३८, ६^१], [(५, ५१, ७, ९, ३३,
३) ३४, २, ६५, २०], ३८, १,
४२, ५^१, ५७, २^१, ६३, २०,
६७, ४, १५, ८६, ११, १२, ४४,
१०७, ५, १७, मा २३, ५५,

इति वदन्त वा प्रति नि सत्वा] ।

^८ बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^८ वैभाषिक. खच्>ईन प्र उसं चित्-स्वरश्च
(पा ५, ४, ८, ६, १, १६३) ।

^८ आमन्त्रिततया व्याचक्षाण सा चिन्त्यः ।

^८ ख>ईन प्र (पा ५, ४, ८) । तत्स्वर ।

^८ वा उपसर्गसमानवृत्ते सत प्र वति प्र उस
(पा ५, १, ११८) । तत्स्वर । पपा प्र हस्वाभावो
ज्ञापयति यथाऽज्जोऽलभ्यमानो दीर्घ सहजो भवति
छन्द-प्रयोजितः सन् साहित्यिकश्च न भवतीति [वैतु
अन्यथावृत्तानि प्राति (तु पा ६, ३, १३१), Pw
च *अर्व->अर्वा इति] ।

^८ अच् प्र चित्स्वरश्च (पा ३, १, १३४, ६, १, १६३) ।

^८ बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।
(तु. टि अनुर्ष-राति-)

^८ उस उप ✓सन्+अण् प्र थाथादि-स्वर [(पा ३, २,
१, ६, २, १४४) तु ऋषि-षाण- प्रभृ षा(सा)ण(न)- इत्ये-
तदुत्तराणि प्राति, वैतु पपा अनवग्रहपक्षपात, पाउ

(२, ८८) ✓ऋ+(शु)असानच् प्र इति (तु सा [च ८,
१२, ९], वैतु सा. [च १, १३०, ८ इत्यत्र यनि
इव स्पर्शकल्प सन् व्याहृत], Gw प्रधा सिजन्ता-
दज्ञाच् शानच् प्र इति (तथा सति सिचि इटोऽभाव
प्रति पर्यनुयोज्यस्तु द्र)] ।

^१ हिंसाकर्मण ✓रिश् इत्यस्य तुदा नञ्-पूर्व
लुप्ताऽकार शतरि रूपमिति उ म चाऽऽहतु । तन्न ।
हिसार्थस्याऽप्राकरणीकत्वाद् गत्यर्थस्य प्राकरणीकस्य च
✓अर्ष इत्यतो गत्यर्थात् तालव्यान्तत्वाऽऽपत्तिमात्रत्वेन
भिन्नस्य वात्स्वन्तरस्य सुकल्पत्वेन सुशक्रोपलम्भात् ।
भूयान् अपि विमर्श वैश द्र ।

^१ अनि प्र उस तत्-स्वरश्च (पाउ २, १०२, तु
अर्णि-, *अर्षिणि-, अवनि-, अशनि-, धमनि- प्रभृ) ।

^१ असुन् प्र नित्-स्वरश्च । यत् पाउ (४, १९६) ✓ऋ
इत्यत प्र परत सति शकारोपजनोऽन्वशासि, तन्नेष्टम् ।
अन्यानि सजातानि सलक्ष्य धा एव शकारवत्ताया-
स्तथ्यस्य नेदीयस्तरत्नोपगमात् (तु Pw १, १६०) ।

^१ तु सस्थ टि 'अभि' ।

५६, का २५, १०, ३, ४,
काठ ९, १९, †कौ १, ५४६,
२, १०८, १६८, ३८२, ५३७,
६१४, ६२८^a, ६४१, ६४२,
६४३^a, १११२^a, †जै १, ५६,
२, ३, ११, ४, १६, ६,
३१, २, ४२, ३, ५०,
२, ५२, ४, ८^a, १०, ५३,
१^a, ४, ७, ६^a, अर्षन्ति ऋ
८, ९४, ७, †अर्षन्ति ऋ १,
१०५, १२, १२५, ५, २, २५,
४, ४, १८, ६, ५८, ५, ६
९, २, ४^b, १३, ७^a, [३१, ३,
६२, २७], [(५, ५१, ७) ३३,
३, (३४, २, ६५, २०)], [७७,
१^a, १०, ७५, ४^a], ८९, ५, मा
१७, ९३, ९४, का १९, १,
७^३, काठ ४०, ७^३, कौ १,
५५६^a, २, ३९०^b, ५४३^a,
जै १, ५७, ३, ३, ३१, १०^b,
४२, ९^a शौ २०, ४८, २, पै ८,
१३, ५, ६, †अर्षमि ऋ ९, ३२,
४, ४४, १^a, [(७, ४) ६२, २३^a,
(७४, १)], [(७, ७७, ४) ७८, ५],
८०, ५, ८२, २^a, ८६, ३५^a,
१०७, ४, २१^a [(१०३, २)
२२], कौ १, ५११, ५१७^a, २,
२५, २६[†], ३८३[†], ४१२^a,

४२९^a, ४३०, ६६८^a, जै १,
५३, १, ७^a, ३, ३, ४, ५[†],
३१, ३[†], ३२, ३३, ४^a,
५, ५५, ९^a, अर्षत् ऋ ९,
१०७, १५, अर्षत् शौ १०, ४,
१^{१०}, अर्षत् ऋ ३, ३३, ११,
अर्ष पै १६, ७०, ९, अर्षत् शौ
४, ३, २, १९, ४७, ७, पै २, ८, २,
६, २०, ७, अर्षन्तु ऋ ३, ३०,
९, जै ४, २३, ३, अर्षन्तु कौ
२, ११६[†], ३४५[†], जै ३,
१२, ३[†], २९, २[†], †अर्ष>र्षा
ऋ ९, ६१, १५, ६५, १९, कौ १,
५०३, २, ३४४, ६८७, जै १,
५२, ७^a, ३, २६, १, ५६, १४,
†अर्ष ऋ ९, [१, ४^a, ६, ३, ५१,
५, ६३, १२], ४, ७^a, ८^a, २०,
४^a, ४५, २, [५२, १, ६४, १२],
६२, ८, २४, ६३, २९^a, ६७,
३^a, ७०, १०^a, ८६, ३^a,
८७, १^a, ६^a, ९६, ८^a, १६^a, ९७,
६, १७, २५^a, ४९^a, ५०, ५१^a,
९८, १, १०९, ३, कौ १, ५२३^a,
५४९^a, ५७६[†], २, २७, ३२१^a,
३३०, ४०३^a, ४०४^a, ४१३,
५८८^a, ६७५^a, ७१८, ७७६^a,
७७७^a, ७७८^a, जै १, ५४, १^a,
५६, ७^a ५८, ११[†], ३, ३, ६^a,

२६, ७^a, २७, ६^a, ३१, २३^a,
२४^a, ३३, ४८, ४^a, ५६, ३^a,
५९, १०, †पै २, ६६, ३, †अर्षत्
ऋ ४, ५८, १०, मा १७, ९८,
का १९, १, ११, काठ ४०, ७,
पै ५, ४०, ६[†], ८, १३, १०,
अर्षम् पै ४, २२, १

अर्ष- -र्ष पै १६, १२३, १

*अर्षणि-

अर्षणी- -णी शौ ९, १३,
१३, १६, २१, पै १६, ७५,
३, ६, ११

अर्ष- अहि>ह्य०

१अर्षु- -र्षु तै ३, १, ७, १

✓अर्ह(=✓ऋह यद्र)^m, अर्हति ऋ
१०, १५८, २, †तै २, २, ९, ७,
५, २, ५, १, ७, ४, अर्हति ऋ २,
१४, २, १०, ८५, ३४, खि ४,
६, ५, †तै २, १, ५, २, ५, १,
३, ४, २, ५, ३, ७, ३, १, ४^३,
†मै १, १०, १९, ११, ९, ४,
४, ६, काठ १०, १, ११, १०,
१२, १, १४, ६, १०, २०,
५, २१, १२, २२, २, २९, १,
३, ६^३, ३०, ९, ३६, १३, १४,
†क ३१, ७, ४५, २, ७^३, शौ
१०, १, २६, १४, १, २०[†],
१९, २२, २१ २३, ३०, २६, १,

^a) तु सस्य टि अभि ।

^b) तु सस्य टि. परि अनु ।

^c) 'अर्षति' इति ऋ (९, १०७, ५) पामे ।

^d) 'अर्षति' इति ऋ (९, ८६, १२) पामे ।

^e) 'रिषत्' इति मूले पामे (तु w टि, MVG
३२३ टि३ च) ।

^f) 'अर्षन्ति' इति ऋ (९, ३३, ३) पामे ।

^g) 'अर्षति' इति ऋ (९, ६५, २०) पामे ।

^h) 'अभ्यर्षन्' इति ऋ (९, १०६, १३) पामे ।

ⁱ) कृद्-वृत्त भवति । अथवा अर्शस्- इत्यरयैव सतो
मूर्धन्याऽऽपत्तिमात्रम् इति स्यात् ।

^j) नाड व्यु औपयिक प्राति. द्र । अनि प्र (तु

पाउ २, १०२) । तत्-स्वर (तु टि *अर्शन्ति-) ।

^k) स्त्री वैकल्पिक ङीष् प्र (पावा ४, १, ४५) ।

तत्-स्वर (तु अर्णि->अर्णी-, वैतु वाच ल्युडन्ताद्
ङीप ब्रुवाण स्वरतश्चिन्त्य) ।

^l) कर्तरि तु प्र उस इटोऽभावश्च (पाउ १, ७२,
पा ७, २, ९) प्रस्व । वा प्र १ द्र [वैतु भा ✓ऋ+
(ष)तुः इति प्रदर्श्याऽपि वा प १ इतीव व्याचक्षाण
सन् स्वरूपत अर्षट्- इतीव प्रतिपन्न (तु MW.
च, वैप २, १३३ च)] । यद्वा *अर्-+*स्तु-
(=✓स्तु+ड प्र) इति कृत्वा उस कृत्-प्रस्व
स्यात् ।

^m) =✓*अर्ष (तु WW १, ९१) ।

पै ८, ९, १, अहंत खि ५,
७, ३, ८, मा २८, १९, का ३०,
२, ८, मै ४, १३, ८, काठ १९,
१३, अहन्ति ऋ ८, २०, १८,
॥मै ४, ८, ३, अहन्ति ॥मै १,
११, ६, ३, १, ५, ४, ८, ८,
काठ २७, ८, पै ५, ३७, २,
अहंसि ऋ [१, १३४, ६३, (४,
४७, २, ५, ५१, ६, ८, ६,
१९)], ५, ७९, १०, खि ४,
५, २५, पै ११, २, ९, १६, ३७,
६^२, †अहंथ ऋ [(१, १३४, ६)
४, ४७, २, ५, ५१, ६, (८, ६,
१९, ३२, २३)], कौ २, ९७९,
जै ४, २३, १०, ॥अहामि काठ
७, १०, क ५, ९, अहामसि
ऋ ४, ५५, ७ [अति>त्वं,
अभि>भ्यं, उदं, प्रं]
अहृणा^३ - णा ऋ १, १२७, ६,
१०, ६३, ४, ९२, ७
†अहंव^४ - हंते ऋ १, ९४, १, मै
२, ७, ३, कौ १, ६६, २,

४१४, जै १, ७, ४, ३,
३२, ४, शौ २०, १३, ३, पै
१२, १, १, -हंत् ऋ २, ३,
[१, १०, २, २], ३, ३३, १०^३,
७, १८ २२^d, १०, ९३, ७, तै
२, ३, १४, ४६, मै ४, ९, ४^३,
पै १५, २०, ७^३, -हन्त ऋ
५, ७, २, ५२, ५, तै २, १
११, ३, मै ४, १२, ४, -हन्ता
ऋ ५, ८६, ५, खि ५, ७, ४, ६
अहंसे^५ ऋ १०, ७७, १
*^२अ(हं>)हो-^१हं पै ४, १५, ४
*^१अहंरि-, *^१अहंरिष्- नाउ टि द्र
†अहंरिष्वणि^६ - णि ऋ १, ५६, ४
√अल्(=√*अर्), अलर्ति^७ ऋ ८, ४८,
८, †अलर्षि^८ ऋ ८, १, ७, कौ १,
२७१, जै १, २८, ९, ४, १०, ५
अल्^१ - लम् ॥तै २, १, १, ३, ३,
३, ५, ५, ३, ४, ९, १, २, १,
१, ५, २, ८, ६, ३, १, १, ५,
३, १०, २, ६, ३, १, २, ॥मै २,
१, १^३, ४, १, ५, ४^३ ५, ८,

११^३, ॥काठ ८, ११^३, ९, १७,
१०, ४, ११, ५, १२, १^३, १३,
२, ४, ८^३, २९, २, ४०, ५,
॥क ७, ८^३, ४५, ३, शौ ६,
१०९, १, पै १, ९६, २, -लस्य
पै ११, २, १३.
†अल गर्व- नाउ व्यु औप द्र
†आलगर्व^१ - -०र्ध शौ ६,
१६, ३
अल्/कृ^m
अल-कृत- सु>स्व^०
*अल-मति- १अरति- टि द्र
अलकⁿ - -कम् ऋ १०, ७१, ६,
१०८, ७
*अल-लक्ष्मी^० - -क्ष्मी खि २, ६, ५, ६,
पै १६, १४९, ६, -क्ष्मीम् खि
२, ६, ८
अलजⁿ - -ज. मा २४, ३४, का २६,
७, ४, तै ५, ५, २०, १,
मै ३, १४, १६, का ४७, १०
॥अलज-चित्^१ - -चितम् तै ५, ४,
११, १, काठ २१, ४, क ३१, १९

- ^a) 'अहंति' इति शौ (१०, १, २६) पासे ।
^b) स्त्री भावे यु वा क्यु. > अन प्र उस (पा ३, ३,
१०७, पाउ २, ८२) । तत्-स्वर । वा हेतौ तु १ द्र ।
^c) शतु शपश्च निघाते धास्व (पा ६, १, १८६,
१६२) ।
^d) प्र १ रु. सद् 'अहम्' इत्यनेनाऽध्याहृतेनाऽन्वितम्
(वैतु GW क्रिप सत् प्रपु ३ इति) ।
^e) तुमर्थीय असे प्र (पा ३, ४, ९) । तत्-स्वर ।
^f) 'हंथासि' इत्येव सुपा सु-शोध द्र ।
^g) व्यु ? । अहंरि-स्वनि- इति पपा । तदनु
सा *^१अहंरि- (*अर्- + हरि- इति उस) + *^१स्वनि-
(=√स्वन् + इन् प्र) इति कृत्वा पुन उस इति । अन्ये
च (तु ORN) *^१अहंरिष्- (<√हृष् वा √अहं वा,
अहं- + रिष्- इति वा) + वनि प्र इतीवाऽभिप्रायुका ।
तदेव भूयोविमर्शसहृत्व द्र ।
^h) यङ्लुगृत्त लत्वार्थजरतीयकम् । अभ्यासाशमन्त्रे
तदुपलब्धे ।
ⁱ) *^१अलर्षि-राति- टि द्र ।

- ^१) भावे अप् प्र (पा ३, ३, ५७) । तस्य पित्त्वान्निघाते
धातु-स्वर । यनि अमन्त रु द्वि १ सत् वा क्वि
भवति (=अर्म् टि अलला- टि च द्र) ।
^k) उत्तरवर्तिभ्या √कृ, √भू इत्येतदीयतिङ्गृताभ्या
समासाऽभाव द्र (तु टि अर्/कृ) ।
^१) =आल्->मुपा 'आल्' इत्यत्र शोध (तु सस्थ टि) ।
^m) अनाख्यातिक पूर्वभाग मौस्थि द्वि १ सद् भूषणे-
ऽर्थे प्रयोगतो गतित्वमापन्न द्र (पा १, ४, ६४) ।
ⁿ) व्यु ? । ६अ + *लक- (<√*लक् प्रकाशे)
इति कृत्वा तस नञ्-स्वर । वा अमन्त रु वि वा क्वि
वा द्र । यद्वा √*अल् लाघवे वा क्षेपे वा [तु पजा
हलका, वैतु ww (१, ८८) ऋनार्जवे इति] + क्युन् प्र
(पाउ २, ३७) इति ।
^०) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।
मुपा अन्तोदात्तत्व भ्रष्ट द्र । तथात्वे हि बस स्यात्तस्य
चाऽप्राकरणिकत्वात् ।
^p) व्यु मृग्या भवति । अर्थाऽप्रतिपत्ते ।
^q) उस क्विबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

?अलजि^a- जे शौ ९, १३, २०,
पै १६, ७५, १०

*अलन्श- ?अलर्षि-राति- टि द्र

अ-लपत्^b- -पन् गौ ८, २, ३

अलर्षि^c ✓अल् द्र

*अलर्ष- द्विउ टि द्र

अलर्षि^c ✓अल् द्र

*?अ-लर्षि^c-

?अलर्षि-राति^d- -तिम् कौ २,
६७०, जै ३, ५५, ११

*?अलला^a

अलला✓भू

अलला-भव(त्>)न्ती^e-

-न्ती ऋ ४, १८, ६

?अ-लवति^f- -त्ते पै ११, २, ५

अलसाला^h- -ला शौ ६, १६, ४

✓/*अला १अरि->अरे टि द्र

*?अलाराडु- अलाराडु- टि द्र

?अलारुणⁱ- -ण ऋ ३, ३०, १०,
-णास ऋ १, १६६, ७

*?अलाद्- आलाद्य- टि द्र

?अलापु, वु^j- -पुना मै ४, २, १३,

-बुना गौ ८, १५, १, पै १६,

१३५, ९, -बूनि शौ २०,

१३४, १

अलाबुक^k- -कम् खि ५, १५, १५^l,

शौ २०, १३२, १^l, २^l.

अलाबु-पात्र^m- -त्रम् शौ ८, १४,

१४, पै १६, १३५, ८

?अलाय्यⁿ- -य्यस्य ऋ ९, ६७, ३०

^a) 'वालजे > वा अलजे' इति पपा तदनु च यनि द्र । सहचरिताना सता त्रयाणामपरेषा यक्षमवि-
शेषनाम्ना वकारादित्वाच्च 'वा' इत्यस्य पदस्य पार्थक्ये-
नाऽनाकाङ्क्षितत्वे सत्यकिञ्चित्करत्वाच्च '*वाल-जि-' (यद्र)
इत्यस्य रू श्रवणं तु सभाव्येत । एरिय यनि चक्षुरोग-
तया वा (तु PW प्रभृ) स्फोटविशेषतया वा (तु
ता ३८-३९) व्याख्यानं निरावारतामापतेदिति किमु
वक्तव्यम् ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^c) सदिग्धसत्ताक सत् नाउ व्यु पूप इति कृत्वा
विकल्प्यमान द्र ।

^d) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । पूप प्रति तु स्वरूपत
सदेहो भवति । तद् यथा । अनर्श- इति ऋ (८, ९९, ४)
पाभे श्रुते नैप्र (=अनर्श->*अनर्श->*अलन्श->
*अलर्ष- इत्येव) वर्णविपरिणाममात्र सद् ✓अल्>अलर्षि
(यद्र) इत्येतेन तिङा समेदमुपगतमिति १म कल्प ।
उक्ततिङ्दर्शविशिष्टत्वेन उप अर्थस्य विवक्षायाममुष्य
तिङोऽपि सत सुप् प्रतिरूपकत्वेनोपचार उस् (पावा २,
२, २४) इति २य कल्प । नञ्-पूर्व वे सति तस पूपप्रस्व
(=नापू), यत्र उप (कर्तरि *लर्षि-)<✓*लर्ष लाघवे
इत्येतत् प्राति इति ३य कल्प ।

^e) व्यु ? । पाप्र स्वरूपत ङाजन्तम् उस (पा ५, ४,
५७ उउ) सद् गतीभूय (पा १, ४, ६१) नाउ आख्या-
तिक वृत्तमाप्नोति स्यात् । एव तावदेतदप्रेडितलकारं
शब्दरूप वेगेन वहन्तीना पार्वतीना नदीना शब्दस्याऽनु-
कृतिमात्र स्यात् (तु सा प्रभृ, वैतु WW [१, ८९]
✓अल् इत्यत शब्दे वर्तमानान्निष्पादुक) । यद्वा
✓अल्(प्रकाशे)>अल्+*ल-(<✓ला) इति कृत्वा
उस स्यात् वा च गपू पाप्र ङाजन्ततया (मौस्थि =
तृ१ सदव्ययत्वाऽऽपन्नतया) श्रूयेतेति दिक् ।

^f) गस शत्रन्त-कृत्-प्रम्ब (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^g) नञ्-पूर्व (✓लू>) *लवति- प्राति भवति ।
'न्ती' इति मूको पा 'देवी' इत्येतत्-समानाधिकरण
इति कृत्वा सावीयान् स्यात् ।

^h) व्यु मृग्या भवति । अग्रप्रतिपत्ते ।

ⁱ) व्यु ? । अल(म्)+*आतृण- [नैप्र =*आतृण- (=आ
✓तृन्द्+क्त)] इति कृत्वा उस थायीयस्वरश्चेतीव 'अल-
मातर्दन.' इत्युक्तवान् या अभिप्रेयात् [वैतु दे (४, ३) उप ण
प्र उस (पाउ ३, १५) इति वा, ल्युद् प्र इति वा कृत्वा नैप्र
भूयासमसभाव्यमिव सन्त वर्णविपरिणाम प्रस्तावुक
(द्वितीये कल्पे बस इति कृत्वा व्याख्यायुकश्च सन् [तु
स्क अपि] पूपप्रस्व आपद्यमानस्य सतोऽभावं प्रति
चोद्यभावुरुक्थ)] । ६अु(>अन्>अल्)+भावे *आतृण-
इति कृत्वा बस अन्तोदात्त इतीवापि सा विकल्पयेत्
(वैतु MW नञ्-पूर्वत्वे सति *?लातृण- उप इति) ।

^j) व्यु ? । नैप्र = (अ)*ल(पु)बु- <*लर्षु- <✓*लर्म्
(लम्बने) इति वा, = <*आ-लर्षु- <*आ/लर्म् इति वा
(प्रथमे कल्पेऽकार उच्चारणाऽर्थ, द्वितीये तु ह्रस्वाऽऽपत्तिज
इति विवेक द्र) ।

^k) उस स्वार्थिकस्य कप प्र निघाते पूर्वावस्थ स्वर ।

^l) मूको आद्युदात्ता श्रुति (तु टि पाण्डु) ।

^m) षतस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

ⁿ) व्यु ? । *अरु-(यद्र)+अयै- इति सतस
पूपप्रस्व (पा ६, २, २) इति कृत्वा *अरार्थ- इत्यस्य सत
नैप्र वर्णविपरिणाम सभाव्येत [=शासनार्थ हिंसाया वि-
षये स्वामित्वभाग् इन्द्र (वैतु सा शत्रुपर्यायतया, PW
प्रभृ चेन्द्रपरतया नञ्पूर्वे तस सति यक्र उप <✓क्र
च <✓ली चेति, H 'अलायि अस्य' इति द्वे पदे इति,
ORN अरम्> यनि [तु उत्तम्->उत्तमाय्य-] इति
बह्व्यो वाच समानमेव स्वरतोऽनुपपन्ना]] ।

अलि- नाउउ व्यु औप द्र अलि-कृव ^a - -वा शौ ११, ११, ९, -वेभ्य शौ ११, २, २ अलि-वन्दु ^b - -न्दाय काठ ५२, १ ?अलिश ^c - -ग शौ ८, ६, १, पै १६, ७९, १ ?अलिन ^d - -नास ऋ ७, १८, ७ *अलि-श्र- अलिश- टि द्र अलीक ^e - -काः ^f शौ ५, १३, ५, पै ८, २, ५ अ-लुभ्यत् ^g - -भ्यत शौ ३, १०, ११, पै १, १०५, ३ ?अ-लु(=ह)त् ^h - -क्षः तै २, ५, ११, ३ ?अ-लुन ⁱ - -न मै २, ५, ११ ?अ-लोक ^j - -कम् काठ २५, ३ २६, ४,	२७, ६, क ३८, ६, ४१, २, ४२, ६ अ-लोमक ^k - -कम् काठ २५, २, क ३८, ५ ^l , -काय तै ७, ५, १२, २, काठ ४५, ३ ?अलोमका ^m - -का तै २, ६, ५, १, ७ ४, ३, १, काठ १२, १३ ?अलोमिका ⁿ - -का मै २, ५, २ अ-लोहित ^o - -ताय तै ७, ५, १२, २, काठ ४५, ३ ?अलकशा- वि>व्य ^p ✓*अल्ग अल्ग ^q - -ल्गाभ्याम् मा २५, ६, का २७, ६, १, मै ३, १५, ६ ?अल्गण्डु ^r - -ण्डून् शौ २, ३१, २, ३, पै २, १५, २, ३ ⁿ	✓*अल्प अल्प, ल्पा ^s - -ल्प तै ५, १, ३, २, शौ ११, ३, २४, पै १६, ५४, १०, -?अल्पम् तै २, ४, १, १, काठ २८, १ ^t , -?अल्पा तै २, १, २, ३, -?अल्पा ते ६, ५, ९, ३, काठ ७, ८, २८, ९, क ४४, ९, -ल्पे शौ ४, १६, ३, पै ५, ३२, ३, -?अल्पेन तै २, ५, ४, ३ ?अल्पकु ^u - -कम् काठ १०, ७. अल्पिका- -का खि ५, २२, ३, शौ २०, १३६, ३ अल्प-पशु ^v - -शुम् शौ १२, ४, २५ अल्प-शयु ^w - -युन् शौ ४, ३६, ९,
---	--	--

^a) तु टि अलि-कृव-। बकारान्त सुपा (पाण्डु)।

^b) उस उप अच् प्रथमीय स्वरश्च (पा ६, २, १४४)।

^c) व्यु १। 'अलेरिव शरण दशनमस्य' इति कृत्वा
= *अलि+श्र- (=नैप्र] < *श्र- < √शृ) इति बस
पूपप्रस्व। यद्वा (अ)लिश- (< √*लिश् हिंसायाम्)
इत्येवमाद्योऽकार उच्चारणमात्रफल द्र। अथवोत्तरे कल्पे
नञ्-पूर्वत्वे सति उप च भाव-परे सति बस इति कृत्वो-
त्तराऽऽदिस्वर उस [पा ६, २, ११६ (वैतु सा 'अली
[लि-ई-श-'] इतीव कृत्वा व्याचक्षाण [तथा सति
सासस्व अभाव प्रति चोद्यस्तु द्र]]।

^d) व्यु १। √अल्+इनन् प्र (पाउ २, ५०)। नित्-स्वर
(पा ६, १, १९०)। यद्वा अलि-नास्- इति प्राति स्यात्
(तु तत्रैव भला-नस्- इति)। उपर्यपि 'विषाणिन' इति
सहचरित वि भवति। तच्चोत्तरे कल्पे ज्ञापक भवेत्।

^e) व्यु १। √अल्+कीकन् प्र इति सप्रदाय [पाउ
४, २५ (तु WW १, १५७ अनार्जवपरत्वेन धा अर्थ-
वैशिष्ट्ये सति तदेव समर्थक)]। मौस्थि तु ६अ-+*लीक-
(नैप्र < *लिक्कु- < √*लिश् प्रकाशने) इति कृत्वा
तस नञ्-स्वरश्च सभाव्यते।

^f) यदेतत् सं३ इतीव W व्याचष्ट, तदनिष्टम्।
तथात्वे पदपरत्वाद् निधातप्रसङ्गात् (तु सस्थ टि २असि-
त-> -ता.)।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^h) तु टि अ-रेतुस्फ-।

ⁱ) स्त्री टाप्ति कात् पूर्वस्याऽत इत्वाऽभाव द्र (पावा,

पाभा ७, ३, ४५)।

^j) कात् पूर्वस्याऽत इत्वे ह्रस्वान्ताये स्वरे च (पा ७, ३,
४४, ६, २, १७४) नाप् विशेष द्र, शाखाभेदेन
व्यवस्थाप्यश्च।

^k) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^l) घ प्र (पा ३, ३, ११८)। तत्-स्वर [वैतु
उ म च अल(म)+*ग- (< √गम्) इतीव कृत्वा
नैप्र वर्णविकार पश्यन्तौ]।

^m) व्यु १। 'अल्गाव् अन्दति' इत्यर्थत अल्गा-+*अन्दु-
(< √*अन्द्) इति उस स्याच्छकन्-वादित्वमूर्धन्याऽऽप-
त्तिभ्यामिष्टसिद्धिश्च। यत्तु WR अल्गण्डु- इति प्राति
स्वरूपमिति, तत्र मूढो ल्गा->ल्गा- इत्याकारात् सभाव्यमा-
नमाभ्यामिकलिपिविकारादन्यत् किमपि प्रमाण नोत्पश्यामः।

ⁿ) 'अल्गण्डून्' इति सुपा चिन्त्य।

^o) १अभे- इत्यत नैप्र वर्णविवरिणाममात्रमिति कृत्वा-
ऽत्राऽपि तत्रत्य टि अयु पाप्र वा प्र च निर्देश द्र।

^p) प्राग्वीय क प्र (पा ५, ३, ७०)। तत्-स्वर।

^q) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^r) तस पूपप्रस्व (पा ६, २, २)। पूप तदर्थविशि-
ष्टकालवृत्तित्वे सति द्वि१ स्यात्। उप च कर्तरि *१शयु-
(< √शी यद्र)। यद्वा बस स्यादुक्तस्वर। तथा सति
उप *२शयु- इति भावे निष्पन्नमिति विवेकस्तु द्र [वैतु
ता (३९-४१) ऋ ८, १९, २६, शौ १२, ४, २५ इत्यत्र-
त्यविषयसाम्यदशा 'अल्पपशून्' इत्येव शोधमुख नाप्
प्राति एव निगामुक]। यत्तु सा *१शयु- इत्यस्मिन् उप

अल्पा(ल्प-ग्र)जि^१- -जि. मा
 २४, ४, का २६, १, ८, मै ३,
 १३, ५
 ✓अव्>आवि^२, अवति ऋ २, १२,
 १४, ५, ८३, ४, ८, २, ३५,
 तै २, ५, ९, ६^३, मै ४, १२,
 ५^४, शौ ८, ७, २१, २०, ३४,
 १५^४, पै १३, ७, १५^४, अवति
 ऋ ७, १०४, १२, ८, ७५,
 १४, तै २, ६, ११, ३^४, ७,
 ५, ८, ५^४, काठ ६, ७^४, शौ ८,
 ४, १२^४, पै १६, १०, २, १३,
 ११, अवत शौ ४, २, ३^४,
 अवत मा २१, ५२, का २३,
 ६, ५, अवन्ति ऋ १, १७९,
 ३, [२, २३, १९, २४, १६,
 ३५, १५], २, ८३, ०, मा ३४,
 ५८, का ३३, २, २१, मै ४,
 १२, १, कौ २, २२६, जै ३,
 २०, १०, शौ १८, ३, २४,
 अवन्ति ऋ ४, ५०, ९, अवसि
 ऋ ६, २३, २, ५८, १, ८,
 ३६, ३, ३७, ६, तै ४, १, ११,
 ३, मै ४, १०, ३, काठ ४, १५,
 कौ १, ७५, जै १, ८, ३, अवथ
 ऋ १, ११२, २, १७, ००,
 २२, ५, ६३, १, ८६, १, ७,
 ६९, ४, ८, २२, १०, पै ४,
 १४, १०, १२, शौ ४, २९, ३^२,
 ४^२, ५, ६, पै ४, ३८, १, ३^२-
 ६^२, अवथ ऋ ४, ३६, ५, ३७,
 ६, [६, ६६, ८, १०, ३५,
 १४, ६३, १४], ८, २०, २४,
 १०, ६७, ११, शौ २०, ९१, ११,

अवथ ऋ ५, ५४, १४, अवामि
 ऋ १०, १२४, ४^४, अवान् तै
 २, ६, ७, ४, मै ४, १३, ५,
 अव ऋ १, १२१, १०, अवान्
 ऋ १, २७, ७, मा ६, २९,
 का ६, ७, ७, मै १, ३, १,
 काठ ३, ९, क २, १६, कौ २,
 ७६५, अवथ ऋ ७, ६१, २
 अवथ ऋ ७, ४०, ३, अवतु
 ऋ [२, ४०, ६, (७, ४०, ४)],
 मै ४, १४, १, अवतु ऋ ५,
 ८७, ६, ६, ९, ७^२, ५०, १३,
 ७, ४७, २, ४८, २, १०, ९७,
 १४, १८२, २, मा १०,
 १०-१४, ११२, ८८, १८, ३२,
 २०, २७, २३, १३^२, का ३,
 ९, १, ११, ५, १-५, १३, ६,
 १४^४, २०, १, ३, २२, ०, ४,
 २५, ४, १, २, तै १, २, ६, १,
 ८, १३, २^२, ३^२, ३, ४, ५,
 १^२, ४, २, ६, ३, ४, १२, ४,
 ६, ४, ३^४, ७, १२, १७, ४,
 १२, १, मै २, ६, १०^४, ७, १३^४,
 १०, १, ३, ११, ४, १६, ४^२,
 ४, १४, ७, काठ १५, ७^२, १६,
 १३^४, १८, १३, २२, १४^२, २३,
 ११^४, ४४, १, क २५, ४,
 शौ २, १२, ४, ५, २४, १, २, ४,
 ७-१४, ७, २१, ५, १२, ४५,
 ६-९, पै १, ६५, ४, २, ५, ४,
 ८६, १-६, ३, १०, ४, ४, ३,
 ७, ९, ४, ९, १२, ३, १०, ६,
 ५^२, ६, १३, १३, ७^४, १५, १,
 ९, १०, ४, ६-९, ७, १-१०,

८, १-९, ९, १-३, अवताम्
 ऋ १, ७६, २, १०, ७०, १०,
 मा २, ९, का २, २, ४, मै १,
 १०, २, काठ ९, ५, क ८, ८,
 अवताम् खि ३, १५, १३, मा
 २, १६, २७, १७, का २, ४,
 २, २९, २, ७, तै ४, १, ८, २,
 मै २, १०, ६, काठ १८, १७,
 क २९, ५, शौ ५, २४, ३, ५, ७,
 १३, १, १८, ३, ३८, पै ९,
 १, ७, अवन्तु ऋ १, १०६,
 ३, ५, ४२, ५, ५२, ४^४, ८,
 ५४, ४, खि ३, ६, ४, शौ १८,
 ३, १५, अवन्तु ऋ १, २२,
 १६, २३, १०, ३, ८, ८, १०,
 ६२, ३, ४, ३१, १०, ३३, ३,
 ५, ४१, ११, ४६, ७, ५१, १३,
 ८७, ७, ६, ५०, १४, ७, ३६,
 ७, [४९, १-४], ८, ३, १,
 ६३, १२, १०, १५, १, ५,
 ७७, ८, मा ४, ११, १५,
 १५-१९, १६, ६४-६६, १७,
 ५४, १२, ४९^४, ५७^४, ५८,
 २०, ११, ३३, ५०^४, ३४,
 ५३^४, का ४, ५, ३, १६, ४,
 २, ४, ६, ८, १०, १७, ८,
 १८^४, १८, ५, ५, २१, ४, १^४,
 ६^४, ९, ७, ११, ३२, ४, ७^४,
 ३३, २, १६^४, तै १, २, ३, १,
 ८, ७, १, २, ४, ८, २,
 १६, १२, ३, ४, ३, ३, २, २,
 ४, ५, १, ४, ३, ३, २, ४, १२,
 ४, ६, ३, २, ५, ४, ६, २, ७,
 ४, १२, १, मै १, २, ३, ६, २^४,

सति कस इवाऽऽह, तन्नेष्टम् । तथा सति सासस्व प्रसङ्गा-
 दिति दिक् [तु सस्थ टि दुर्हित-> -तान् यदुक्कदिशा
 दुर्हित-> -तान् इत्यस्य पा साधीयस्त्व च यनि तद्व्या-
 ख्यानपरत्व च (=जनमध्येऽल्पाभावस्थिति भाजुक- [आस-
 न्नमृत्यु-]) द्र] ।

*) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

*) ग्रहणाऽदनप्रकारकाऽहेतुमद्-अर्थविशेषवृत्तिप्रयो-
 जक णिच् प्र भवति । यद्वा तस्मिन्नेवाऽर्थे प्राप्त-व्यञ्जन-
 वर्णविकारस्य ✓आप् इत्यस्य चौरादिकत्व-विकल्प
 इत्यपि सभाव्येत ।

*) 'अवसा' इति ऋ (१०, १२१, ६) पाप्मे ।

*) 'अवैमि' इति LRV शोधो विमृश्यः ।

२, ६, ३^१, ७, २०^१, १०, ५,
३, ३, ८, ११, ८, ४, ३, ४,
९, २^३, १०, ६^२, १३, १०^१,
काठ २, ४, ४, १४, ११, ९,
१५, २^१, १७, ९^१, १८, ३,
२१, १४^३, १, ३१, १५, ३५,
२^३, ३, ६^२, ९^२, ३८, ४, ३९,
७, ४४, १, क२६, ८, २८, ३,
४८, ३^२, ४, ७^२, १०^३, १^१कौ १,
२३९, २, ७७१, १०२४, जै १,
२५, ७^१, शौ २, १३, ५, ३,
१९, ५, ५, २४, ६, १५-
१७, ७, ५१, १^१, १८, १, ४४^१
४७, ३, ४५^१, १९, ४५, १०,
पै १, ९५, ४, २, ५३, १-६,
४, २८, ३^१, १४, १, १-१७,
१५, ४, १०, ६, ९, ९, ४,
२२, १, अव्>वा ऋ १, ७९,
७, १२९, ४, ६, १५, १५, ४८,
१९, ६१, ६, [(१, ७१, १०) ७,
१८, २], ८, ३६, २, ८०, ६,
९२, ९, ९, ७, १०, ५०, ५,
मा २, ९, ११, ४१^१, का २, २,
४, १२, ४, ४^१, तै ४, १, ४,
१^१, मै ४, १२, ३^१, १^१कौ २,
८७४, ९९४, जै १४, २७, ३,
अव ऋ १, ७, ४, ३, ३२, १२,
३५, ३, ६२, ८, ४, ५२, ६^०,
५, ३^२, ७, ३५, ७, ८, ६,
४६, ११, ८, ७०, ६, ७५,
१५, १०, १०२, १, मा २,
१२^३, ११, ७१^१, १४, ८, १८,
५५, का २, ३, १०^३, १२, ७,
६^१, १५, २, ३, २०, ३, ५, तै

२, ६, ११, ४^१, ४, १, ९, ३^१,
३, ४, ३, मै २, ७, ७^१, ८, २,
१३, ६^१, ४, १२, ४^१, काठ २,
३, ९, ५, १६, ४^१, ७^१, १८,
१५, क ८, ८, २५, १०, २९,
४, १^१कौ २, १४८, २१३, ३,
२, ४, १^१जै २, ५, ९, ३, १४, ९,
१९, ८, १^१शौ २०, ७०, १०, ८१,
२, ९२, २१, अवतात् मा ५,
९^२, का ५, ३, १^२, तै १, २, १२,
१^२, ६, २, ७, २^२, मै १, २, ८^२,
३, ८, ५^२, काठ २, ९^२, २५, ६^२,
क २, ३^२, ३९, ३^२, अवतात्
ऋ ८, ३, २, कौ २, ७७२,
१^१अवतम् ऋ [२, ४०, ५, ६,
५२, १६] मै ४, १४, १,
अवतम् ऋ १, ३४, ५, ४७,
५, १०९, ७, ८, १८१, ७,
१८२, ४, २, ३१, १, ५, ४०,
७, ७, ८३, १, ५, ८, ८, २०,
५९, ३, ५, खि १, ६, ३, ५,
६, ६, ३, २२, ७, मै ३, ११,
५, काठ १६, १२, क २५, ३,
शौ १४, १, ३५, ३६, पै ५,
४, १०, अवत>ता ऋ ७,
३८, ८, ८, ३०, ३, १०, ३५,
११, १०३, ११, १०७, ११,
१^१मा ९, १८, १७, ४३, २०,
७४^१, २१, ११, १^१का १०, ३,
११, १८, ४, ११, २२, ७, ८^१,
२३, १, १२, तै १, ७, ८, २^१, २,
४, ८, १, ७, २, ३, ४, ५, १,
४, ६, ४, ४^१, ७, १२, १^१,
१३, २, मै १, १, १३, ११, २^१,

२, ४, ७^१, १०, ४^१, १२, ३,
४, १, १४^१, काठ २, १, ११,
९^१, १३, १४^१, १८, ५^१, ३८,
९, १२, ४०, १०, क २८,
५^१, कौ २, १२०९^१, शौ १९,
१, २, १३, ११, ७२, १, पै
१, ६५, ४, ७, ४, ११^१, १०,
७, ६, आवत् ऋ १, ८५, ७,
६, २०, ३, ७, १८, १९, ८,
९६, १३, तै ४, १, ११, ३^१,
६, २, ७, २^१, मै ३, ८,
५^१, काठ २८, ४^१, क ४४,
४^१, १^१कौ १, ३२३, जै १, ३४,
१^१, शौ २०, १३७, ७,
आवत् ऋ ३, ३२, १२, ४८,
१, १०, १०८, २, १३०, ४,
मै ४, १४, १३^१, काठ २५,
६^१, क ३९, ३^१, कौ ३,
१, ९, १^१आवन् ऋ ४, ४४, ६,
शौ २०, १४३, ६, आवन् ऋ
८, ५४, १, खि ३, ६, १, शौ
४, २, ६^१, आव ऋ १, ३३,
[१४, १५, ६, २६, ४], १७६,
५, १०, १०५, ११, तै
१, ३, १३, २^१, ३, ४, १०,
१^१, १^१आव ऋ ७, १९, २, शौ
२०, ३७, २, आवतम् ऋ १,
११२, ७, ९-१३, १४^२, १५,
२१, २३, ८, ५, २५, ८, २०, २१,
१^१आवतम् ऋ १, ११६, २१, १०,
१३१.४, मा १०, ३३, का ११,
१०, ३, काठ १७, १९, ३८, ९,
शौ २०, १२५, ४, आवत् ऋ
[१, ६४, १३, १६६, ८], १३,

^१) विशिष्ट इह ऋ (८, २३, ५) पामे ।

^२) 'पाहि' इति ऋ (१०, ८३, २) पामे ।

^३) 'अनु अव' इति योजक GW गिनित्य ।
लक्षणो वा तृतीयाथेऽनो कर्मप्रवचनीयत्वात् (तु सा) ।

^४) 'स्तुवान' इति ऋ (८, २३, ५) विशिष्ट
पामे ।

^५) 'आ अवत' इत्येव पश्यन् SIM उपेक्ष्य ।

^६) 'आ अ(२आ)वत्' इति पपा (तु सटि) अनु
'आ' इति कप्र 'शम्बर-हृत्ये' इत्येतदन्वित ।

^७) 'आवन्' इति ऋ (१०, १२१, ७) पामे ।

^८) 'अवा' इति ऋ (१, २७, ७) पामे ।

^९) 'पाहि' इति ऋ (७, ५४, ३) पामे ।

मा २०, ७६^{†a}, का २२, ७, १०^{†a},
मै ३, ११, ४^{†a}, आवम् ऋ ४,
२६, ३, आवम् ऋ १०, ४९, ३,
आव ऋ २, ११, ११, १०, ८०,
३, †आविथ ऋ १, १३१, ५^०,
[२, १३, ९, ८, ३, १२],
३, ९, १२, २, ६८, १०, ८०,
२, ९, ६१, २२, १०, १२०,
७, तै ३, २, ११, १^{†b}, कौ १,
१०८^{†b}, ४९४, २, ११७२^{†b},
जै १, १२, २^{†b}, ५१, ८, ३,
४४, ६, ४, २७, ९, शौ ५,
२, ६, २०, ९, ३, ४९, ६,
५७, ३, ६३, ८, ७५, ३^२,
१०७, ९, †आविथ ऋ १, ५३,
१०, ५४, ६, ८, ३७, ६, ४६,
११, शौ २०, २१, १०, पै ६,
१, ७, ११, १, १०, †आवथु
ऋ १०, १३१, ५, खि १, ३,
५, मा १०, ३४, २०, ७७,
का ११, १०, ४^०, २२, ७, ११,
मै ३, ११, ४, काठ ३८, ९,

शौ २०, १२५, ५, आव् ऋ ८,
७, १८, अविष्टु ऋ १, १११,
५, १०, २६, ९, अविष्टाम् ऋ
१, १८५, ९, अविष्टि ऋ २,
१७, ८, अविष्टि ऋ [१, ११०,
९, ६, ४४, ९], २, २४, १,
३०, ८, ४, ३१, १२, †अविष
ऋ ३, १३, ६, मै ४, ११, २^d,
काठ २, १५, अविष्टम् ऋ [४,
५०, ११, ७, ६४, ५, ६५, ५,
९७, ९], ७, ६७, ६, अविष्टम्
ऋ २, ३०, ६, ५, ६२, ९, ७,
६७, ५, ८, ९, ५, मै ४, १४,
१०[†], पै १३, ५, १६^e,
अवित्>ता^f ऋ ७, ५९, ६,
अविष्ट^g ऋ ७, ३४, १२,
अविष्टन>ना ऋ ७, १८,
२५, अव्यात् तै २, १, ११,
२, मै ४, ९, ११, १२, २,
१४, ६, १२, अव्या ऋ २,
३८, १०, १०, १३९, ५,
अवीत् ऋ ७, ३४, १४, आवीत्

खि ५, ७, ३, ७, मा २९, ८,
का ३१, १, ८, †तै ५, १, ११,
३, मै ३, १६, २, ४, १३,
८, काठ १९, १३, ४६, २,
आविषु ऋ ४, ३६, ६, मा
२३, २९, †आविषु ऋ १,
११, ५, कौ २, ६०१, जै ३,
४८, १७, शौ २०, १३६, ४६^०,
अवी ऋ [६, १०, ६, (२६, २)]
आवयत् मै २, ४, १^१, आवयत्
ऋ १०, ११३, ८, मै २,
४, १^१, काठ १२, १०^१,
शौ ४, ६, ३, ५, १९, २,
आवय शौ ६, १६, २, आवय
ऋ ८, ४५, ३८ [अनु>न्व^०
अभि>न्व^०, उद्^०, उप^०, प्र^०,
प्रति>त्य^०, वि>व्य^०, सम्^०]
^२अव्^h-अवोⁱ ऋ ६, ६७,
११, ७, ६७, ४, १०,
१३२, ५
^२अव^j-वेण ऋ १, १२८, ५
*अव-मात्रा-ओमात्रा-टि द्र

^a) ऋ १०, १३१, ४ इत्यत्रत्यस्य 'आवतम्'
इत्यस्य वचनपरिणाम द्र । यत्तु उ म च यनि रू
आ✓अव् इत्याऽऽहतु, तन्नेष्टम् । ग स्वरस्याऽदर्शनात्
(तु पपा) ।

^b) 'आवुर' इति ऋ (८, १९, ३०) पाभे ।

^c) '-धु' इति मुपा भ्रष्ट. (तु ऋ १०, १३१, ५) ।

^d) 'हविष' इति मुपा पपा च प्रमादज एव द्र ।

^e) शोधार्हं मुपा द्र ।

^f) जागतपादप्रयोजितश्च छान्दसो दीर्घ द्र । लेटि
मपु३ इट्पूर्वे सिपि सति '*अविष्टु' इत्यस्य रू सत
नैप्र वर्णविपरिणाम सुवच द्र [तु सा ('आगच्छत' इत्यु-
क्ते ✓अव् इत्यस्य प्राप्त्यर्थतामात्राऽनुवचनाऽभिप्राया-
दित्यभिप्रायः) प्रभृ.] । अतिङ्ङुत्तरत्वाग्निघाताऽभावश्च
प्रत्युदाहार्य (पा ८, १, २८) ।

^g) स 'उ' इत्यस्य नि अनेन क्रिप योग. द्र ।

^h) परदशा सद्विध-सत्ताक सत् कर्तरि क्बन्त द्र
(तु नाड टि) ।

ⁱ) ष२ सत् स्वरूपतो भूयोविप्रतिपत्तिविषय

र द्र । तथाहि । यनि सावेवाचीय स्वर (पा ६, १,
१६८) इति वे सा च, वैतु सा ऋ (१०, १३२, ५)
^१*अवु->-वो [ष१ सत् सदन्वय भिक्षुकमिव वृत्त
वदन् व्यर्थमेव व्याहत (ष२ इति कृत्वा मित्रावरुण-पर-
तया सावन्वयस्य सुलभत्वादित्यभिसवे [=यदा यज-
मानो रक्षित्रो सतोस्तयोर् अवो रक्षणात्मान्यधात् तदा
सर्वहितमित्रभूते तस्मिन् कृतोऽपकारोऽपकर्तृणा वीराणा-
मेव मृत्युभावुक])] । एस्थि यनि रू =आवयो (तु
GW) इति वा, =अयो. (L ३४४) इति वा
यदुक्तं भवति, तन्नेष्टम् । उक्त्या दि वि द्वारा मित्राव-
रुणयो. परामर्शसम्भवे सति द्वारान्तरकल्पनावैयर्थ्यात् ।
ऋ १०, १३२, ५ इत्यत्र ध्रूयमाणस्य अव् इत्यस्य
प्रकृतविकल्पतारतम्ये ज्ञापकत्वेन यनि पोषकत्वाच्चेति दिक् ।

^j) भावे अप् प्र. उस (पा ३, ३, ५८) । यद्वा
✓अव्>*१अव्- इत्येतद् घञन्त सद् जित्-स्वर स्यात्
[तु यनि णत्ववत् तृ१ रू (वैतु पपा 'अवेन' इत्येवं
निर्दिशन् [तु ऋप्रा ५, ६०] उक्तं मौस्थि सक्ते
विलोपुक)] । एस्थि संपा 'अग्नेरुर्वेण' इत्येवं मूलत

*२अव्- २अणव्- अवर- २अवस्-
अवस्तात् टि द्र

अवत्^१- वत् मा १५, ६३,
का १६, ७, ६, तै ४, ४,
३, ३, मै २, ७, १६, ८,
१४, काठ १७, १०, क २६, ९,
-वताम् पै ४, १०, २^७, १०, ६,
१२, -वन् ऋ ७, ४६, २,
-१वन्^२ ऋ १, २४, ३, तै ३,
५, ११, ३, मै ४, १०, ३,
काठ १५, १२, -वन्तम् ऋ ८,
७३, ७

अवन्ती- न्ती ऋ १, १८५,
४, -न्ती ऋ १, १५२, ६, ७,
४६, २, तै ७, ४, १२, १^३,
काठ ४४, १^३

अवत्कु^३- स्कु शौ २, ३, १

अवत्-तर- र- शौ १८, ३, ५,
-रम् तै ४, ६, १, २^०

*अवन- २ओमन्- टि द्र

१अवनि^४- नय ऋ १, १८६, ८,

१९०, ७, ५, ८५, ६, -ना ऋ
५, ५४, २, -नि ऋ १, ४,
१०, १८१, ३, ८, ३२, १३,
शौ २०, ६८, १०, -निम् ऋ
१, १४०, ५, ४, १९, ६, -नी
ऋ १, ६१, १०, ६२, १०, २,
१३, ७, ५, ११, ५, ६, ६१,
३, ७, ८७, १, १०, ९९, ४,
मै २, १३, ७, काठ १२, १५,
शौ २०, ३५, १० [०नि-दशन्^५]

१अवस्^६- १व ऋ १, १७, १,
[३९, ७, ४२, ५], ४६, १२,
११४, ९, ११९, ४, १२७, ५,
१५१, १, १५८, ३, [२, २६,
२, १०, ३५, ३], ३, १, १५,
१७, ३, २६, ५, ३१, १४,
५८, २, ५९, ६, ४, १, २०,
२५, ३, ५, ३५, २, [(१, १०,
१०) ३], ७०, १, ६, ६, १,
२६, १, ६५, ३, ७, २१, ८,
८८, ७, ८, ९, १३, १६, २,

२४, २५, २७, १, [३८, १०,
९४, ८], [४७, १, ६७, ४],
६७, १, [७३, १-१८], ८३, १,
९७, ८, १०, २२, ७, ३५,
१, २, [३६, २-१२], १००,
११, ११५, ५, १३२, ५,
१८५, १, खि ४, १३, ३, मा
३, ३१, ११, ६२, ३३, १६,
१७, का ३, ३, २३, १२, ६,
३, ३२, १, १६, १७, तै २,
१, ११, ५, ५, १२, २, ३, २,
११, २, मै १, ५, ४, ११,
४, ११, १, १२, १^३, काठ २,
१५, ७, २, ९, १०, १३, ११,
१२६, १२, १४, क ५, २, कौ
१, ४८, १३८, १९२, २,
३३५, जै १, ५, ४, १५, ४,
२०, ८, ३, २८, ७, ४, २२, ६,
शौ ७, ८, १^७, २०, ४४, २,
१४१ ३, -१वस् ऋ २, ४, ८,
२७, ५, ३, ५१, ६, [४, २१, १०,

सत नैप यथोपलब्ध विपरिणाम सुवच । मौस्थि
✓अव् इत्यस्य ✓अव् इत्येतज्जमात्रत्वात् तापर्यतो
नैविशेष्य द्र । उभयत्र च वपूर्वायोऽश ✓*५अर इत्यत
इति प्रतीति सभाव्य शब्दार्थे प्राकृगणिक स्वारस्यम-
न्वेष्टव्य [मरुता शब्दवत्त्वाख्य गुण विरहय्याऽग्निनोप-
मेयपक्षेण सतोपमानपक्ष्यत्वससाधुक्म्य गुणान्तरस्य
दुर्लभत्वादित्यभिसवे (तु LRV प्रम् [=GRV, १ORN,
GRI, NW] 'अग्ने र्वेण' इत्येव विसंवायुका, उत्तरं पद
रुव- [✓रु] इत्यभिमंदवत् [अन्यथासिद्ध त्वेतत् द्र ।
मौस्थि रुव- इत्यस्याऽपि *१अर्व- इत्यत एव नैप विपरिणा-
तत्वे सति पात्र ✓रु इत्येतज्जत्वेन परिभाषितमात्रत्वदर्श-
नादिति दिङ्मात्रम्], वैतु सा प्रम् (=PW, L ५५४
[१अवस्->अव <>अव- इति मभेदजा भ्रान्तिमति-
देशुक], GW, १ORN) ✓अव् इत्यस्य प्रसिद्धेन सता
रक्षप्रकारकेणैवाऽर्थेन प्रकरण निर्वाहुका] ।

^१) शतृ-शपोर्निघाते वातुस्वर (पा ६, १, १८६) ।

^२) 'पत्याम् अवताम्' इति मुपा स्थाने 'पत्याऽवि-
ताम्' इति शोधो विमृश्य । 'पत्या' इति त्र्यक्षरीच्छन्दो-
ऽनुकूलयित्री 'पति-आ' इत्येव द्र । अवि(त>)ता- इत्यस्य

निष्ठायां ऊठोऽभावे सेट्प्रक्रियया निष्पत्तिर् विम्लपयि-
तव्या । यद्वा १अव- इत्यत इतच् प्र स्यान्मत्वर्थीय ।

^३) 'सुदावन' इत्येक समस्त पदमाह तु भा सा (ऋ)
च, तन्न । पपा पदपार्थक्योपलब्धे ।

^४) प्राग्विषय क प्र (पा ५, ३, ७०) । तत्-स्वर ।
अवतु->अवत्-कुम् इति संदिहान MW कल्पयेत् ।

^५) 'अव/तु>अवतर' इति मा का पाप्मे अन्यशास्त्रीय ।
'अवतरम्' इति मै (२, १०, १) पपा । 'अवस्तरम्' इति
शोध K प्रस्तावितोऽनवसर, 'पित्तम्' इत्यनेनाऽस्य
सामानाधिकरण्येऽन्वयस्य सुलभत्वात् । अन्यत् वैश द्र ।

^६) व्यु^१ । यत्नि अन्नि प्र तत्-स्वरश्च [पाउ २, १०२
(वैतु GW '३अव' इति पूष इत्यूदिवान् सन् *१अनि-
इति उप इतीवाऽभिसद्वान शक्य वादित्वपर, WW
(१, २५४) आद्याऽकार उच्चारणार्थके सति <✓वन्
(उन्दने) इति] ।

^७) असुन् प्र नित्-स्वरश्च (पाउ ४, १८९, पा ६,
१, १९७) ।

^८) W एव पिपठिषु भवति (तु टि अव/कृ>
अव- कारिषम्)

५, ५७, ७] ५, २२, ३,
८, ७५, १६, २, ५८, २, तै
२, ६, ११, ४, कौ २, ४०८,
जै ३, ३१, २८, -†वसा ऋ १,
१७, ६, २२, ११, २४, ५,
३९, ७, ७७, ४, ८५, ११,
[८९, ७, १०७, २, १०, ३५,
१३], १०२, ५, [११०, ७,
७, ५९, २], १२४, १३, १३८,
३, १५२, ७, १६६, २, १७७,
१, [५, ६, २५, ९, १०, ८९,
१७], १८५, ४, ६, ९, १८७,
६, ३, ३२, १३, ५, [४२,
१८, ४३, १७, ७६, ५, ७७,
५], ४६, ६, ४९, ५, ७६, २,
३, ६, [२, ११, १४, ६, १५,
१५], २०, १०, ३१, ५, ५०,
९, ५२, ५, ६ [(५, ४५, ४)
५९, ३], ७, २१, ९, ५१, १,
८२, ८, ८३, १, ३, ९४, ७,
८, ६१, ८, ९, ६१, २४, ९८,
८, १०, १५, ४, ४०, ७, ६४,
९, ८९, १६, १२०, ७, १२१,
६, खि २, ६, १, १९, ७, ५,
८, ५, ३, १३, १, ५, ५, २-
११, ७, ४, ५, मा १८, ३१,
१९, ५५, २५, २०, ३२,
७, ३३, ५२ का २०, १,
२, २१, ४, ५, २७, ११,
७, २९, ४, २, ३२, ४,
९, तै २, १, ११, ६, ६, १२,
२, ४, १, ८, ५, ७, १२, १,
मै २, १२, १, ४, १०, ६,
१४, १३, १४, १८, काठ १८,
१३, २१, १४, ३५, १,
३८, ७, ४०, ८, क २९, २,

कौ २, ११०३, ११०४, ज
३, ४४, ७, गौ ५, २, ६,
६, ७, १६ १८, १, ५१, २०,
१०७, ९, पै ४, १, ५, ६, १,
७, १६, ६, -वसाम् ऋ ४, २३,
३^०, -वसि ऋ ५, ६५, ५, ८,
४७, ५, -वसे ऋ १, १७, २,
२२, ६, १०, [३४, १२, ११२,
२४], ३५, १, ४५, ५, ४७,
१०, [४८, १४, ८, ८, ६],
५२, [१, १६८, १], १२, ८९,
५, १००, ८, १०२, १०, ११४,
४, ११८, १०, १२७, ४^२,
१२८, ८, १२९, १०^२, १३५,
४, १६४, ५२, १८३, ५,
१८६, १०, २, १२, ९ १६,
१, २९, १, ३४, १४, ३, १३,
२, २६, २, [४७, ५, ६, १९,
११], ५४, १२, ५७, ५, ६२,
२, ४, २, १३, ३, १, २०, १,
२, २१, १, ३, २५, १, ४१,
७, ८, ५, १७, १, २२, ३,
२५, १, [३५, १, (७, ९८, ७)
८, ५३, ७], ४१, ५, [४५,
४, (६, ५९, ३)], ६५, ३, ६, १४,
१, ३, १७, १३, २१, ९, २३,
८, ९, २४, १० २९, १, ३३,
२, ३८, ५, ४०, ५, ४६, ६,
४८, ४, ६१, २, ७, १, २,
२१, ८, २६, २, ३२, ८, ३८,
६, ४८, ४, ५१, २, ७४, १^०,
८५, ४, [९०, ७ ९१, ७], ८,
८, ९, ९, १, ११, [६, १०,
१४१, ३], ९, [१२, १९, २७,
१३], १९, ३२, २२, [३, १०,
३८, ४], १६, २३, २५, ३२,

१०, ३४, ४, ५३, ७, ५४, २,
३, ७, ६१, ८, ६३, ४, ७०,
२, ७१, १४, ८६, ४, ९९, ८,
९, १०८, १४, १०, ३१, १,
३९, ५, ६३, ११, [(६५, ९)
६६, ४], ७४, ५, ८१, ७,
१०१, १, १४९, ५, खि १, ३,
२, ७, ६, २, १५, १, ३, ५,
७, ६, २, ३, ७, †मा ६, २०६,
७, ३६, ८, ४५, २, २६,
१७, २३, २०, ४७, ४८,
४९, २१, ५६, २५, १८, ३३,
९१, ३४, २९, †मा ६, ४,
५६, ७, १८, १, ८, १९, १,
१०, ५, ५, १८, २, ७, २२,
५, १-३, २३, १, ५६, २७,
११, ५, ३३, १, २३, †तै १,
३, १०, १६, १४, १, ४, १७,
१, ४६, २, ५, ११, ५१, ३, १,
११, ३^१, ४, ६, २, ६, ६, ३,
११, ३६, †मै १, २, १७६, ३,
२१, २, १०, २, ४, १०, १६,
२, ११, ४^२, १४, ७, †माठ ३,
७६, ४, ८, १६६, ७, १६, १४,
२, १८, २, १९, १४^३, ६, २०,
१४, २१, १३, ३०, ४६, ५^२, ६,
३९, १५, ४०, ११, क २,
१४, ३, ६†, २८, २†, २९,
२, ४६, ७१, †कौ १, ४९,
६९, २१७, २८५, ३०४,
३७७, २, १०३^०, २८४, ४४७,
५१८, ७२४, ९३२, †जै
१, ५, ५, ७, ७, २३, ४, ३०,
३, ३२, २, ३९, ८, ३, १०,
५^०, २३, १६, ३४, ५, ४०,
१४, ५९, १७, ४, १४, ८,

^a) अव-सा (<√सो) इत्यस्य द्वि१ इति PW प्रभृ
उपेक्ष्या [तु वे सा पपा अवग्रहाऽभावश्च, वैतु अव-
सातृ-, अव-सान- (तथात्वे उपप्रस्व दुर्वारत्वात्)] ।

^b) तु. नाउ टि ।

^c) 'अहुयवसे' इति १मुपा 'अहुयवसे[=अह्वे]
अह्वय+अवसे] इत्येव सु-शोध द्र । एमिथ ए>अय्
इति विपरिणाम शाखान्तरीयस्य 'अह्वे अवसे' इत्यस्य
प्रकृतिभावस्य स्थाने द्र [तु ऋ ७, ७४, १, कौ २,

शौ ३, २०, ४१, ५, २५, २, ६,
१०८, २, ७, ६, २, ४१, १,
८, ७, २३, २४, †२०, ३४,
९, ८०, २, ९२, १७, १०३,
१, १०५, ५, १३९, १, पै १,
६८, १, †३, ३४, ६, ३६, २,
४, १०, ८, ५, ३१, ८, ७,
१५, ९, ११, १, ६, १३, २,
१, ७, ९†, १६, १४, ३,
-†वांसि ऋ ४, ५५, ५, ७,
९७, २, ८, [२६, २१, ६७,
४], मा २७, ३४, का २९,
३, १०, काठ ११, १२,
-†वोभि ऋ १, ८६, ६, ११७,
१९, १६७, २, १८५, १०,
११, ४, २२, ७, ४१, २, ६,
५, ७४, ६, [६, ४७, १२,
१०, १३१, ६], ७, २०, १,
३५, १, ३६, ९, ८, २६, २,
८१, २, १०, ६, १, खि २,
१३, ६, मा २०, ५१, ३६,
११, का २२, ५, ५, ३६,
१, ११, तै १, ७, १३, ४, मै
४, १२, ५, १४, ७, १५,
काठ ८, १६, १७, १८, कौ २,
७९, जै ३, ८, ५, शौ ७,
९६, १, १९, १०, १, २०,
१२५, ६, पै १३, ८, १

✓अवस्यु^२

१अवस्युत्^१ -स्यते^२ ऋ १,
११६, २३
अवस्यु, स्यु^३ -|स्यव ऋ
१, १४, ५, १०१, १, ११४, ११,
१३१, ३, २, ११, १२, १३, १९,
८, २१, ५, ३, ४२, ९, ७, ९४,
४, ८, [१३, १७, ९, १७, १७,
६३, २०], २१, १, ६३, १०,
९, ८६, २४, कौ १, ३८०,
४०८, २, ५८, १५०, जै १,
३९, ११, ४५, १०, ३, ६, ४,
१४, १०, शौ २०, १४, १,
२४, ६, ६२, १, ७२, २, ७५,
१, -०†स्यव ऋ ९, १३, २,
कौ २, ५३८, जै ३, ४२, ४,
-स्यवे ऋ २, ६, ६, ४, ५०,
९, मा ३८, ७, का ३८, २, १,
मै ४, ९, ८, पै ७, २०, ५,
-स्यु. ऋ १, २५, १९, ३, ३३,
५, ४, १६, ११, ५, ३१, १०,
७, ३२, १७, [८, ३५, २२-२४],
मा २१, १†, का २३, १,
१†, तै १, ३, ३, १, २, १,
११, ६†, ४, ७, १२, ३, मै १,
२, १२, २, १२, ३, †४, १०,
२, १४, १७, काठ २, १३,
४, १६†, १८, १४, ४०, ११†,
क २, ७, २९, ३, कौ २, ९३५†,
-स्युभि ऋ ८, १३, ९, -स्युम्

ऋ ५, ७५, ८, -स्युव ऋ ९,
४३, २, -स्युवम् ऋ ५, ४६, १
अवस्यु-वा(त>)ता^४ -ता
मै ३, १६, ४, काठ २२, १४,
-ता तै ४, ४, १२, ३
*अवस्यु(स्-यु)र्^५ -स्यु मा
५, ३२, १८, ४५, का ५,
८, २, २०, २, ८
अवस्-वत्^६ -स्वन्त. शौ ३,
२६, ६, पै ३, ११, ६, -†स्वान्
तै ५, ५, १०, ४

अवस्व(त्>)द्-वत्^७ -द्वते
मै २, ६, ३, काठ १५, २, पै २,
५४, ५, -द्वन्त मै २, ६, ३,
काठ १५, २

अवस्वद्व(त्>)न्-नेत्र-
-त्रा पै २, ५३, ५

अवस्^८ -सम् ऋ १, ९३, ४, ११९,
६, ६, ६१, १, मा ३, ६१,
†तै २, २, ५, ५, ४, ६, १,
मै ४, १४, ७†, काठ ४, १६†,
२१, ८†, -†साय ऋ १०,
१६९, १, तै ७, ४, १७, १,
काठ ४४, ६ -सेन का ३, ८, ६,
तै १, ८, ६, २, ५, ७, २, ४, मै १,
१०, ४ २०, काठ ९, ७, १३, १५,
३६, १४, क ८, १० [०स्-अत्^९]

अवसे^१

१अवि^{१०} -वि शौ १०, ८, ३१^{११},

१०३ (यत्रोभयत्र मुपा तत्तया शोधार्हं द्र । अन्यथा
छन्दस्तो जागतमानाऽनुपपत्ति-प्रसङ्गः)] ।

^२) नाउउ व्यु औपयिक क्यजन्त नाधा द्र ।

^३) शतृ-शपोर्निधाते धातु-स्वर (पा ६, १, १८६) ।

^४) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३) ।

^५) उः प्र. स्त्री ऊङ् च द्र (पा ३, २, १७०, पावा
४, १, ६६) । तत्-स्वर ।

^६) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^७) उम कृद्-उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप

<✓स्यु यद्र [वैतु सा उ म च '-स्यु-' इत्यत्र प्र
दीर्घत्व छान्दसम् इति वा (✓अव्>) अव्-+*स्यु-

(<✓सिक्) इति वा (वैतु पपा अनवग्रह)] ।

^८) तु टि १अङ्गिरस्वत्- ।

^९) मतुब्-द्वयेऽपि प्र पितृत्वात् स्वरे विशेषाऽभाव ।

^{१०}) तु टि अनवस्- । मौस्थि कृते तु टि युवस्- ।

^{११}) तुमर्थेअसेन् प्र (पा ३, ४, ९) इतीव कृत्वाऽर्वाग्भि-
विशेषेण पृथक् कृद्भावेन निर्दिदिक्षित सदपि मौस्थि अवस्-
इत्यस्य च एतत् रु भवतीति तथात्वेन यस्या समाविष्ट द्र ।

^{१२}) इन् प्र नित्-स्वरश्च (पाउ ४, ११८, पा ६, १,
१९७) । वा वि द्र (तु नाउ टि) ।

^{१३}) वा विधेय सदुद्देश्यीकृत्य नाप देवताविशेषवाचक-
मिति यद् BIV NW चाऽऽहतु ,तदसत् । परब्रह्मविषय-

<p>-विम् शी ५, १, ९^{१८} *अवितरी- अवित्री- टि द अवितवे^b ऋ ७, ३३, १ †अवितु^c - -०त ऋ १, १२९, १०, -ता ऋ १, ३६, २, ४४, १० [८१, ८, ९१, ९, ७, ९६, ५]; १८७, २, २, १२, ६, ३, १९, ५, ६२, ९, ४, १६, १८, २०, १७, १८, ३१, ३, [५, ४, ९, ७, ३२, ११, १०, १०३, ४], ६, ३३, ४, ३४, ५, ४४, १५, ४५, ५, [४६, ४, (४८, १५) ७, ३२, २५], ४८, २, ७, १९, १०, २४, १, ३२, १०, ८, २, ३६, ४, १८, १३, १५, २६, ३६, १, ४६, १३, ७१, १५, ८०, ३, ९, ६७, १०, १०, ७, ७, २४, ३, १५७, ३, मा १७, ३६, २७, ४१, ४४, ३६, ६, का १८, ४, ४, २९, ५,</p>	<p>१०, १२, ३६, १, ६, तै ४, १, ११, १, ६, ४, २, मै २, १०, ४, १३, ९, ४, ९, २७, १०, १, ३, काठ २, १४, १५, १८, ५, १९, १४, २२, १४^{१९}, ३९, १२^२, ४०, ८, क २८, ५, कौ १, २६३^{१९}, ३१४, २, ३८, ५४, १२०२, जै १, २८, १^{१९}, ३३, २, ३, ४, ५, ५, १३, ४, ३, ५, १४, ९, शौ १९, १३, ८, २०, ३४, ६, ३७, १०, ५६, ५, ६३, २, १२४, ३, ५, पै ६, १६, २, ७, ४, ८, १३, ७, ६, -तारम् ऋ ६, ४७, ११, ७, ३६, ८, ८, २१, २, खि ५, ७, ४, १०, मा २०, ५०, का २२, ५, ४, तै १, ६, १२, ५, मै ४, ९, २७, १२, ३, कौ १, ३३३, २, ५९, जै १, ३५, २, ३, ६, ५, शौ ७, ९१,</p>	<p>१, २०, १४, २, ६२, २, पै ५, ४, ११, -तारा ऋ १०, ३९, ३, -०तारा ऋ १, १८१, १, -तु ऋ ७, २५, ४ [०- अद्रोष^०, प्र^०] †अवित्री- -त्री ऋ २, ३२, १, ६, ६१, ४, ७, ९६, २^०, तै १, ८, २२, १ अविष्ट^f - -ष्ट. ऋ [७, २८, ५, २९, ५, ३०, ५] ^१अविष्ट^g - -षम् तै १, १, १३, ३. ✓अविष्य †अविष्यत्^h - -ष्यतेⁱ ऋ १०, ११५, ६, -ष्यन् ऋ १, ५८, २, ७, ३, २, मा १५, ६२, का १६, ७, ५, तै ४, ४, ३, ३, मै २, ८, १४, काठ १७, १०, क २६, ९, कौ २, ५७०, जै ३, ४६, ५ अविष्या^j - -ष्याम् ऋ २ ३८, ३ अविष्यु^k - -ष्यव ऋ ८,</p>
--	--	---

कतया न तुद्- इत्यस्य च, पु देव- इत्यस्य च, स्त्री देवता- इत्यस्य चाऽभेदेन प्रकृतत्वे मत्युद्देश्यत्वस्य स्वागसिक्तत्वोपगमात् (तु २५-३२ तमा मन्त्रा) । एस्यि प्रकृत इद देवता- इत्यस्य वि एव द [तु टि २अवि->-वि (मा १३, ४४)] ।

^a) नापूटि दि अस्य वि सतो वरुणेन सामानाधिकरण्याऽनवद्ये सत्यपि पा साशयिम्तामव्यभिचारक इव भवति । 'वृधाम' इत्यनेन रू ण्यर्थ-साकाङ्क्षस्य दुष्प्र-रत्वाच्च, 'अवीवृधाम' इत्यस्य रू अर्थत मुसगतस्य सत मूको (तु पाण्डु च W च टि) पै (६, १, ९) च पुष्ट्युप-लब्धेश्च तत्पर शोध सुवच द [तु BG W (NW)] ।

^b) तवेन् प्र नित्-स्वरश्च (पा ३, ४, ९, ६, १, १९७) ।

^c) तृच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ६, १, १६३) ।

^d) 'अवृत्त.' इति ऋ (८, ३३, १०) पाभे ।

^e) छन्दस्त 'सा नो बोधि, अवितरी मरुत्सखा' इत्येव विसधिवर्धित पादं सुपठ द [तु L ४२६ (यत प्रकृते मौस्थि *अवितरी->'-त्री'- इति नैप्र. विपरिणाम सुवच । ✓तृ>*त्रा-(>ता-), *तृद-, *तरि-, (री-), *तार- इत्येवमनेकवा व्यूढाना सता कृता 'तृ' प्र इति पाप्र समूहमेकीभावाऽऽत्मक पारिभाषिकपर्यायान्तर-

मात्र च द [तु टि *एतरी-]] ।

^f) इष्टनि प्र नित्-स्वर (पा ६, ४, १५४, १, १९७) ।

^g) स्वरूपत सदेह । उप विषवद्-वृत्तीति कृत्वा तस नञ्-स्वर इति भा [वैतु K बस इति बुवाणोऽन्तोदात्ताऽभाव प्रति चोद्य (वैतु सश्रु माशत्रा (१, ९, २, २०) अन्तोदात्त)] । भवतु वा यनि अन्ज-पूर्व सद् *अवि-+*स-(<✓सन्) इति कृत्वा बस पूषप्रस्व इति (=रच्छणप्राप्तिप्रभवभूत-) । अन्नस्य हि वि भवति । तच्च विषराहित्येनाऽपि रच्छणमूलावारत्वेनाऽपि समान प्रवृत्तिमद् भवितुमर्ह सत् स्वरत संकेत्यमानविवेक शाखाभेदेन भिद्यत । पाप्र चेमा व्यु ✓अव्+इषन् प्र उस्स (पाउ १, ४५ उउ) इत्येवमनूय नित्स्वर (पा ६, १, १९७) द ।

^h) पाप्र ✓अव्+लट् स्थाने शतृ प्र (पा ३, ३, १४) । यनि लुङ्गं मौस्थि नापू नामैवाऽन्त्याज्लोपवत् कयान्तप्रकारक नाधा सद् लट्त्वे सत्यपि लट्त्वाऽर्थ-वैशिष्ट्यविशिष्टं व्यवहारमुपेयादित्यभिसधि ।

ⁱ) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३) ।

^j) स्त्री अ. प्र तत्स्वरश्च (पा ३, ३, १०३) ।

^k) उ प्र तत्स्वरश्च (पा ३, २, १७०) ।

✓अव्>

४४४

✓अव्>

४५, २३, कौ २, ८२, जै ३, ८,
८, शौ ३, २६, २, ११, २, २,
२०, २२, २, पै ३, ११, २,
५, ३, ३, १६, १०४, २, -०ष्यव
ऋ ८, ६७, ९, -ष्यवे ऋ १,
१८९, ५

अवी- उप०, सुप्र०

आव्य- दुस् > इ०

ऊत- इन्द्र०, इन्द्रत्व०, त्व०, युष्म०

ऊति- -तय ऋ १, ८, ९,

११, ३, ५१, २, ५२, ४,

५, ९, ८४, २०, ९१, ९, १००,

७, ११९, २, [१३४, २, ३,

१३, २], १६७, १, ३, १४,

६, ४, ३१, १०, ५, ५४, ७,

६, २४, ३, ३६, ३, ४४, ६,

४५, ३, ७, २५, ३, २६, ४,

८, ४६, ७, [(५, ६५, ५) ४७,

१३-१८२], ६६, १२, तै ४,

१, ११, १, मै ४, १०, ३, १२,

३, १४, १८, ऋ २, १४, ६,

१०, ३८, ७, कौ २, १७९,

१०७४, जै ३, १६, १७, शौ

२०, ६०, ५, ७१, ५, -तये

ऋ १, ४, १, ८, १, ९, ९,

२२, ५, २३, ३, ३०, ६, [७,

८, २१, ९], ३५, १, ३६, १३,

४५, ४, [४८, १४, (८, ८, ६)],

५६, ४, १०४, २, १०५, १७,

१०६, १, ६, १११, ४, १२९,

४, १३०, ९, [१४४, ५, ३,

९, १, ५, २२, ३, ८, ११, ६],

२, ५, १, ३२, ८, ३४, १४,

३, १४, २, २७, ६, [३०, २२,

३१, २२, ३२, १७, ३४, ११,

३५, ११, ३६, ११, ३८, १०,

३९, ९, ४३, ८, ४९, ५, ५०,

५, १०, ८९, १८, १०४, ११],

३७, ८, ४, ३२, २, ४४, ३,

४७, ३, ५, ५, ३, ५, ८, १,

१०, ६, १३, १, १७, १, २०,

४, [४६, ३, ७, ४४, १], ६,

९, ७, २१, ९, ७, २६, ५,

९४, ५, ८, १, [३, १५, १२,

६८, ५], [४, ६०, १८], ५, ४,

६, २७, ४४, ७, ६, १२, [१४,

७१, १०], १५, २१, २, २७,

१, ३२, ४, १०, ३४, ६, [३८,

९, ४२, ६], ४५, १७, ५०,

४, ६०, १८, ६६, १, ६८,

१, ८३, १, ८८, ४, ९२,

७, ९, ५१, ४, ६२, ७,

६५, १७, ६६, ४, १०, ४३,

१, ६१, २७, ६३, ११, ६४,

८, ६६, ९, ८१, ७, १०१, ९,

१२, १२६, ३, ७, खि ३, २,

४, ४, १४, १, ५, ४, ६, २२,

११, मा ८, ४५, ११, १४,

४२, १७, २३, १८, ७२, २२,

१०, २६, ८, २७, ४१, ३३,

४९, का ८, १९, १, १२, २,

३, ४, ५, १८, २, ७, २०, ५,

५, २४, ४, २, २८, ६, १, १,

२९, ५, १०, ३२, ४, ६, तै

१, ४, २५, १, २, २, १२, २,

३, ४, ११, ४, ४, १, २, १, ४,

२, ६, २, ५, ५, ६, १, १, ५,

३-५, ५, १, २, २, ५, ३, मै २, ७,

२, ४, १०, २, ११, १, ३,

१६, ५, ३, ४, १०, १, १२,

२, ३, १३, १, १४, ६, १,

काठ ४, १६, ८, १७, ११,

१३, १५, १२, १६, १, ४,

१८, २, १९, २, ५, २०, १५, १,

२१, १३, १४, १५, १६, १७,

१८, १९, २०, २१, २२, २३,

२४, २५, २६, २७, २८, २९,

३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५,

३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१,

४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७,

४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३,

५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९,

६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५,

६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१,

७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७,

७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३,

८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९,

९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५,

९६, ९७, ९८, ९९, १००, १०१,

१०२, १०३, १०४, १०५, १०६,

१०७, १०८, १०९, ११०, १११,

११२, ११३, ११४, ११५, ११६,

११७, ११८, ११९, १२०, १२१,

१२२, १२३, १२४, १२५, १२६,

१२७, १२८, १२९, १३०, १३१,

१३२, १३३, १३४, १३५, १३६,

१३७, १३८, १३९, १४०, १४१,

१४२, १४३, १४४, १४५, १४६,

१४७, १४८, १४९, १५०, १५१,

१५२, १५३, १५४, १५५, १५६,

१५७, १५८, १५९, १६०, १६१,

१६२, १६३, १६४, १६५, १६६,

१६७, १६८, १६९, १७०, १७१,

१७२, १७३, १७४, १७५, १७६,

१७७, १७८, १७९, १८०, १८१,

१८२, १८३, १८४, १८५, १८६,

१८७, १८८, १८९, १९०, १९१,

१९२, १९३, १९४, १९५, १९६,

१९७, १९८, १९९, २००, २०१,

२०२, २०३, २०४, २०५, २०६,

२०७, २०८, २०९, २१०, २११,

२१२, २१३, २१४, २१५, २१६,

*) उदात्त किन् प्र उपवाया ऊठादेशश्च
(पा ३, ३, ९७, ६, ४, २०)। मौस्थि तु
✓*उर(=✓*अर) इत्येतदाद्यवयवत्वे सति ✓*उर्व>
*उर्व(=✓*ऊर्व>*ऊर्व)+भावे *ति-(<*त्रि-
<✓*तृ) इति कृत्वा षतस सासस्व सुवच (=✓*उर्ति-

>नैप्र यनि)।

b) 'ऊर्तिभि' इति ऋ (८, ६१, १३) पाभे।

c) 'ऊर्तिभि' इति ऋ (४, ३१, ३) पाभे।

d) विशिष्ट इह ऋ (पा १, १३, २) पाभे।

e) 'वीतये' इति ऋ (६, ५३, १०) पाभे।

२, ३४, १५, ६, २५, १,
४५, १४, ७, ५९, ४, ॥ मै ३,
१, ३, ज १, २७, ८, -तिभि
ऋ १, [७, ४, १२९, ५], २३,
६, [३०, ८, १०, १३४, ४],
३९, ८, ९, ४६, १५, ५३, १०,
७९, ७, ८३, १, ११२, १-२३,
१२९, ५, १८७, ३, २, ८, ६,
११, १९, २३, १, ३१, ३, ३,
[१, १९, ३१, १८, ४, ३२, १],
३६, १, ५३, २१, ४, १६, ९,
३१, ३, १२, १३, ३२, ५,
४१, १०, ५, ९, ६, ३३, ७,
[४०, ३, ८, १३, ३३], ४२,
८, ६, ८, ६, १०, ३, १९, ८,
४४, ३, ७, १९, ३, [२४, ४,
८, ८, १, १८, ८७, ३], ५८,
[३, ८४, ३], ८, ५, २४, [१२,
५, ३२, १२, ६१, ५, १०,
१३४, ३], १३, १७, २४, २५,
१९, २८, ३०, २०, २४, २२,
१६, २४, ११, ३७, १, [२-६],
४८, १५, ५३, ५, ८, ६१,
१३, ६७, १६, ७०, ६, ९५,
८, ९७, ११, १०२, १५, ९,
[४, ५, ६], ५२, ५, ६२, २५,
१०, ४९, ३, खि १, ८, ३,
३, ५, ५, न, ५, ५, २-११,
मा २८, २, †३३, ४६, ६५,
३४, २८†, †३६, ६, ३८, १२,
का ३०, १, २, †३२, ४, ३,
५, ११, ३३, १, २२†, †३६, १,
६, ३८, २, ६, †तै १, ४,
३२, १†, ५, ११, ३, २, ३, १४,

३, ३, २, ११, १, †मै २, १३,
६, ९, ४, ७, २७, ९, ९६, १०,
५, ११, १, ४, १२, ४, ५६,
१४, १५, †काठ ४, १६, ६, १०,
८, १७, १०, १३, १२, १४
१७, १९६, ३९, १२†, ४०,
८, †कौ १, १०८, १८१, २५३,
२८२, २, ८२, ९३, १२५, १४५,
१४८, २१३, ४०१, ४०२,
७५३, ८७४ ९२२, ९२९,
११७२, ३, २, ४, †जै १, १२,
२, १९, ७, २७, १, २९, १०,
२, ५, ९, ३, ९, ८, १३, १, १४,
६, ९, १९, ८, २३, १४६,
३१, २१, २२, ३३, १७, ४,
६, ७, शौ ७, ३२, १†, १७,
१, १०, १९, १५, १†, †२०,
२१, १०, २५, १, २६, २,
३७, ३, ५४, २, ७०, १०, ८१,
२, ९२, २१, ११८, १, १२४,
३, †पै ३, ३५, १, ६, १६, ३
१२, ३, १५६, -तिम् ऋ १,
[१०, १०, (५, ३५, ३)] ८,
[१४, ६, (९, ६५, ९)], १०,
१०४, ५, †तै ५, १, १, ४,
॥ काठ ३४, ३, कौ १, ४११†, २,
३५२†, †जै १, ४०, ३†, ३, २९,
९†, †शौ २०, २७, ६, -तिषु
ऋ ८, २०, १५, -†त्ती ऋ १,
[६४, १३, (१६६, ८)], [१००,
१-१५], १२९, ८, १३६, ६,
७, १५८, १, १७२, १, १७८,
१, १८५, ९, २, ११, १३, [१२,
१४, २०, ३], १७, ८, २०, २,

३, २५, ५, ४, १, ५, २३,
२, २५, २, २९, १, ४, ३१,
१, ३४, ९, ४१, ११, ४३, ४,
५, ३०, १, [४३, १०, १०,
३५, १३], ६, २, ४, ५, ७,
१०, ५, १९, १०, २३, ३, २४,
९, २६, ५, २९, ५, ६०, ३३,
४, ४३, ४, ४५, १७, ७, १९, ११,
२०, २, २५, १, २७, ४, ३७,
५, ५७, ७, ५९, ९, १०, ८,
२१, ७, ६६, १४, ६८, ४, ७१,
५, ९२, ७, ९९, ७, ९, ९७,
३८, १०, १५, ४, ६४, १†,
१०४, ४, मा १८, ३१, ७४,
१९, ५५ २१, ४, २७, ३९,
३३, ५२, ३६, ४, का २०,
१, २, ५, ७, २१, ४, ५, २३,
१, ८, २९, ५, ८, ३२, ४, ९,
३६, १, ४, तै १, ३, १४,
३, ७, १३, २, २, ५, १२, ३,
६, १२, २, ४, २, ११, २, ३,
१३, ३, ७, १२, १, मै २,
१२, १, १३, ९, ४, ९, २७,
१०, ४-६, १२, ३, ४†, १४,
१७, काठ ८, १६, १८, १३,
२१, १३, १४, ३४, १९, ३९,
१२, क २९, २, कौ १, १६९,
२६०, २८३, ३६४, ३६५, २,
३२, ७०८, †जै १, १८, ५,
३०, १, ३८, ३, ४, ३, ४, ३,
५८, ५, शौ ७, ८२, १, १८,
१, ५१, २०, ३३, ३, ३४, १५,
३७, ११, १०५, ३, १२४, १,
पै १३, ७, १५, -त्ती ऋ १,

^{a)} विशिष्ट इह ऋ (१, ९१, १७) पाभे ।

^{b)} 'उत्तु। ईम्' इति ऋ (१, ८१, १) विशिष्ट पाभे ।

^{c)} यत्तु सा आगमनपर्यायतया व्याचष्टे, तदसत् ।

✓अव् इत्यस्याऽर्थेषु गत्यर्थस्याऽङ्गीकारेऽपि (तु पाधा) आगमनपर्यायत्वसिद्धयर्थमाङ्पूर्वत्वस्याऽवश्यभाविन्ये सत्यु 'औत्ती' इत्याकारकस्य वृद्धोपक्रमस्य रू आपत्ते

(पा ६, १, ८९) । वस्तुतस्तु 'सप्तौ च विपत्तौ च समान-
मेवाऽऽप्यमानो देव सुहवोऽस्तु' इत्यर्थस्य म्भारसिक-
त्वोपगमात् प्रकृत र स१ स्यान्न नृ१ (तु सा) न च
च१ [तु GW प्रष्ट (तु टि अनुत्ति- > -त्ती)] ।

^{d)} तु सस्थ टि अभि ।

^{e)} विशिष्ट इह ऋ (१, १०५, १९) पाभे ।

११९, ८, १३०, ५, ८, ५, २३, १०, ६, ६, -त्या ऋ १, १३५, ५, ६, ४८, ९, ८, १८, ७, ९३, १९, १०, १५६, २, †मा ३६, ७, †का ३६, १, ७, तै १, ५, ११, १, ४, ४, १२, ५, ७, १५, ६, मै ३, १६, ४, ५, ४, १०, १, ११, १, १२, ४, †कौ १, ४१, १०२, २, ८७८, ९३६, ९७३, †जै १, ४, ७, ११, ६, -तैयै काठ १९, २, क २९, ८ [०ति, अक्षित, अन्, अन्ति>न्य, १उप, उर्वी- >व्य, चित्र, त्व, शत, शतम्, सद्यस्, महस्, सहस्म, ०, सु>स्व, ०] ‡ऊति-म(त>)ती- -त्या मै	३, १, ३ ^२ †ऊम ^० -मा ऋ ३, ६, ८, ४, १९, १, ५, ५२, १२, [७, ३९, ४, १०, ७७, ८], १०, ६, ७, ३१, ३ १२०, १, ३, मा ३३, ८०, का ३२, ६, ११, तै ३, ५, १०, १, ४, ४, ७, २६, मै २, १३, १२६, काठ २२, ५६, कौ २, ८३३, ८३५, जै ४, ५, ५, ७, शौ ५, २, १, ३, २०, १०७, ४, ६, पै ६, १, १, ३, -मास ऋ १, १६६, ३, -मेभि ऋ ५, ५१, १, -मेभ्य ऋ १०, ३२, ५, -मै ऋ १, १६९, ७ ‡ओम ^१ - -मास ऋ १, ३, ७, मा ७, ३३, ३३, ४७, का ७, १५, १, ३२, ४, ४, तै १, ४,	१६, १, मै १, ३, १८, काठ ४, ७, क ३, ५ ✓ओम् ओम् ^० - ओम् ^१ खि २, १, ४, ४, २, ९-११, ७, ७, ६, मै ४, १, ११, ५, २१, ९, २, ९, २१, ओम् ^२ मा २, १३, ४०, १५, १७, का २, ३, ११, ४०, १, १७ ओम्या(म्-या) ^३ - ओम्या-वत् ^४ - -वन्तम् ऋ १, ११२, ७ ओम्यावती- -ती ऋ १, ११२, २० १ओमन् ^५ - -मभि ऋ ५, ४३, १३ ओमन्-वत् ^६ - -वन्तम् ऋ १०, ३९, ९
---	---	---

^१) स्त्री. डीप पित्वाभिघाते मनुष उदात्तत्वम् (पा ६, १, १७६) । ऋग्विशेषस्येय सज्ञा ।

^२) कमन् प्र. ऊठादेशो नित्-स्वरश्च (पाउ १, १४४, पा ६, ४, २०, १, १९७) । मौस्थि तु ✓*उर् (=✓*अर्)> भावे *उर्-+*म- (भावे <✓*मा) इति कृत्वा वस पूषप्रस्व (=✓*उर्म->नैष यनि) । एतावा-श्चाऽर्थ पाप्र पाधा उसं ✓*ऊम्+घञ् इत्येव सुलभाऽनुवाद द्र ।

^३) 'उमा' इति पपा चिन्त्य ।

^४) मौस्थि (✓अव्>)*अव्-+*म- (भावे <✓*मा) इति स्थिते सत्त्व एष्टि दि द्र । पूष सप्रसारणो सत्यकारस्योकारस्य च गुणपरिणाम द्र । तदेतत् पाप्र ✓अव्>✓*ओ [=अनुनासिकनिमित्तके वकारमात्रा-देशभूत ऊठि (पा ६, ४, १९) गुणैर्मादेशे च]+मन् प्र इत्येवमेव सुवच स्यान्नान्यथा [वैतु सा (ऋ १, ३, ७) ✓अव्+कमन् इत्युद्धारेण प्र कित्त्वमुपगुज्य गुण-निषेऽनुपयोजक. सन्नर्वाजरीय कुर्वाण, म (मा ७, ३३) मकि प्र संप्रसारणं प्रसाधुक मन् स्वरविरोध-मपश्यन्] ।

^५) क्तिप् प्र [वैतु पाउ (१, १४२) ✓अव्+म् (<मन्) प्र इति । तत्तु चिन्त्यम् । वा नामीभावे व्यञ्जनमात्रस्य प्र उदाहरणाऽन्तराऽभावे सति प्रकृतस्य यनि सूपपदत्वोपगमादिति] ।

^१) वा क्विवि इति कृत्वा रूपतः न द्वि१ द्र (वैतु अनुमति-प्रणवान्यतरपर्यायतयाऽर्थवैशिष्ट्ये परिणते सति कालेन अव्य इति अकारोन्मरमकारात्मकमिति च प्रवृत्तिमत् तत्तद्वादभूयस्त्वम्) ।

^२) 'ओमभ्यादाने' (पा ८, २, ८७) इति प्लुतत्वम् । शेष नाष्टि द्र ।

^३) 'ओम अनुमत्यर्हाऽऽनुकूल्यस्य या गति' इति कृत्वा मौस्थि षतस सामस्व (पा ६, १, २२३) द्र । उप *या- (भावे <✓*या) द्र । पाप्र तु कृद्वत्ते ✓*ओम् इत्यतस्तद्विद्वत्ते च ओम्- इत्यतो भावकर्मणो य प्र उस (पाउ ४, १०९ पा ५, १, १२६) । प्रस्व स्त्री रूपसंभवश्च सुवच [वैतु सा (ऋ १, ११२, ७) १ओमन्-+आर्हीय य प्र (पा ५, १, ६७) इति कृत्वाऽपानुवानष् टिलोप (पा ६, ४, १६८) उस इतीवाऽभिसद्वानश्चिन्त्य. (तु GW) । टिलोपगौरवाच-र्हार्थाऽसगतेऽथेति दिक्] । यत् BW MW च मै १, ८, ९ इति स्थ उदाजहृतुस्तन्न, लक्ष्यानुपलम्भात् ।

^४) म(>व)तुप पित्वाभिघाते खरेऽभेद ।

^५) अत्र पाप्र मनिन् प्र (पाउ ४, १६५) इति । मौस्थि च *मन्- इति भावे उप इति ओम- इत्यतो विशेष द्र ।

^६) म(>व)तुप् प्र । स्वरस्य नलोपाऽभावस्य च कृते तु टि अक्षण्-वृत्- (यत् तत्राऽन्नन्ताना मनुषि

ओमन्वती-ती तै २, ६, ९, ५
२। ओमन्-मना^१ ऋ ७, ६९, ४, मै
४, १४, १०, -मानम् ऋ १, ३४,
६, ११८, ७, ६, ५०, ७, ७, ६८, ५
ओमा(त्र>)त्रा^२ -त्राम् ऋ १०,
५०, ५

१अव्-, १अव्-, *२अव्- ✓अव् द्र

३अव् शौ ७, ८, १२^३, ५७, १^०

१४अव^४ -व पै १४, ३, ७

१अव-व- -शात् ऋ ७, ५८, १,
-शे ऋ २, १५, २, ४, ५६, ३
मै ४, १४, ७

अव-कृति- अवर् (व✓) द्र

१अवका^५ -कया मा १७, ४, का १८,
१, ५, मै २, १०, १, ३, ३,
६१, काठ १७, १७, २१, ७१,
क २८, १, -१का मै ३, ३, ६३,
काठ २१, ३, ७, क ३१, १८ \$ पै

९, ७, ३, १३, -१का तै ५,
४, ४, ३, -कामि तै ५, ४, ४,
३१, ७, ११, १, काठ ५३, १,
पै ९, ७, १०, -काम् मा २५,
१, का २७, १, १, तै ५, ४,
२, ११, ७, ११, १, मै ३, ३,
३१, १५, १२, काठ २१, ३१,
५३, १, क ३१, १८

अवका(का-अ)द^६ -दान् शौ ४, ३७,

८-१०, पै १३, ४, १३, १४

अवको(का-उ)ल^७ -लवा शौ ८,

७, ९, पै १६, १२, ९

१अव-कर्ण- -र्णम् काठ १०, ६

अव✓काश्>चाकश्

१अव-काश्^८ -शम् मै ४, १, १२,
काठ ३१, ९, क ४७, ९, -शे
मै ४, ४, ७ ५, १

अव-चाकश्^९ -शात् ऋ ८,

३२, २२, १०, ४३, ६१, ९,
३२, ४, १०, १३६, ४, शौ ६,
८०, ११, १३, २, १२, ४, १,
२०, १७, ६१, पै ५, ३८, ४

अव✓कृत्

१अव-कृत्^{१०} -त्तम् मै ३, ९, २

१अव✓कृप् >कल्प्, > कल्पि,

>कल्प्, अवकल्पते तै ५, ४, १०,

३, अवकल्पते तै ५, ४, ९, ४, मै

४, ७, ६, काठ २९, १, क ४५, २

अवकल्पयति काठ २९, १, क ४५,

२, अवकल्पयन्ति तै ६, ६, ११, ५,

अवकल्पयन्काठ २३, ७, क ३६, ४

अव-कल्प्^{११} -स तै ७, १, १, ३

[०स-अन्०]

अवकल्प्-तम्^{१२} -मम् मै १,
८, ४, ६

अव✓कृश्>कृशि, अवकृश्नीयात्

नलोपासलोपविवेकतो द्वैविध्यमसूचि, तत्र मौष्ठी
नकारान्तताया भावाऽभावविवेकत एव द्वैवि यमित्यपर
शोध-परो विशेष द्र) ।

१) पाप कर्तरि मनि प्र उस (पाउ ४, १५२) ।
तत्स्वर । मौष्ठी च पूष च उप च कर्तरि निष्पन्नयो
सतो कम इति विवेक सुवच ।

२) यत्तु भावनिष्पन्नस्य व्युद्भूतस्य *अवन- इत्यस्य
पर्याय इति या (६, ४), नैप्र रूपान्तरमिति च दे (४, ३)
आहतु, तन्नेष्टम् । आद्युदात्तस्य सत १ओमन्-
इत्यस्यैव भावपरस्याऽर्थस्य तत्तन्निगमनिगमितत्वाच्च
नैप्र वकाररहितस्याऽकारमात्रस्यौकारतया परिणामस्य
साध्यसमत्वोपगमाच्च । एतेन स्क प्रभु अपि
प्रत्याख्याता द्र ।

३) मौष्ठी *अव्- + *मात्रा- इति कृत्वा बस पूषप्रस्व
स्त्री च द्र । पाप चैतदेव ✓*ओम् + *आत्रन् प्र इत्येव
सुलभाऽनुवाद स्यात् (वैतु सा <✓*उम् <✓अम्
इति, GW <=२ओमन्- इति) । जागत. पाद इति
कृत्वा (*अव-मात्रा-> -त्राम्' इत्येवं मूलतश्चतुरक्ष-
रस्य सत स्थाने नैप्र. यनि त्र्यक्षर रू इति सुवच (तु
L ३५७, वैतु GW छन्दस्त सहशिरपि सन् 'महीम्'
इत्यत्र त्र्यक्षरता श्रावुक) ।

४) कप्र स्यात् 'दित्ते.' इत्येतदन्वित [१=दिते अव

(=अप [तु पा २, १, १२] =पृथग् [यथा स्यात्तथा
वर्तमानाना सताम् अदिते पुत्राणामित्येव वा द्र]], वैतु
सा (तु PW प्रभु) ग इति कृत्वाऽऽक्षिप्तशब्दान्तर-
सगत्यर्थं क्रियाऽन्तरमाक्षेपुक मन्पि वदन् व्याहत इव
'अव कारिषम्' इत्येवमपि योग कुर्वाण, W 'अवस्-'
इति शोध स्यादिति (वैतु WI नि इति)] ।

५) कप्र 'दिव्' इत्येतदन्वित ।

६) अ-ग- (=नञ्-पूर्व तस) > -ग इति शोध. द्र ।

७) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

८) व्यु १। स्त्री तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)
सभाव्येत । उप *वक्- (<✓*वक्) यद्र (वैतु वाच
<✓अव् इति) ।

९) इह 'अवकान्' इतीव पा मभाव्य BW MW च पु
अपि व्यवहार प्रमाणयेयाताम्, तन्नेष्टम् । निगमान्तरसर्व-
स्वविरोधादिहाऽपि पपा स्त्री एवोपलम्भाच्च (तु सटि) ।

१०) उस उप अचि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

११) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

१२) गस उप धञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

१३) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८९, २, १३९) ।

१४) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

१५) तमप पित्वाभिधाते पूर्वाऽवस्थ स्वर । वा.
क्रिवि भवति ।

मै ३, ६, ९
 अवकर्शयन्ति ऋ ६, २४, ७
 अव/कृ, अवाकीर्यन्त काठ ८, १,
 क ६, ६
 अव-कीर्ण- यज्ञ^०
 *१अव-केश^०-
 ✓*अवकेशि
 २अव-केश^०-श शौ ६, ३०, २
 अव/कञ्
 †अव-कक्षिन्^०-क्षिणम् ऋ ८, १,
 २, कौ २, ७११, जै ३, ५८,
 ८, शौ २०, ८५, २
 अव/कन्द>कन्दि, अव कन्दतु
 ऋ ५, ५८, ६, अवकन्द ऋ २,
 ४२, ३
 अवचक्रदत् ऋ ९, ७४, १,
 ८६, ३१, †अव अवचक्रदत्
 ऋ ९, ७५, ३, कौ २, ५२, जै
 ३, ५, ११, अवचक्रद ऋ [९,
 (७, ३) १०७, २२]
 अव-कन्द^०-न्दाय मा २२, ७,
 का २४, ३, १, मै ३, १२, ३,
 -न्देन मा २५, १, का २७, १,
 १, तै ५, ७, ११, १, मै ३,
 १५, १, काठ ५३, १
 अव-कन्दत्^०-न्दते तै ७, १, १९,
 १, काठ ४१, १०.
 अव/कम्>काम्, †अवक्रामति तै

५, १, २, ३, मै ३, १, ३, काठ
 १९, २ क २९, ८, ३०, १
 अव अक्रमीत् शौ १९,
 ३६, ५ †अवक्रमु ऋ ७, ३२,
 २७, कौ २, ८०७, जै ४, ३०,
 ७, शौ २०, ७९, २, अवक्रमि-
 षम् मा २, ८, का २, २, २
 तै १, १, १२, १, २, ३, ३, ६,
 १, ४, ९, काठ १, १२, २, ४,
 ३१, ११ क १, १२, ४७, ११
 †अव-क्रम्य^० तै ६, ४, ७, ३
 *अव-क्राम^०-अन्^०
 अव-क्रामत्^०-मन् मा ११, १५,
 का १२, २, ४, तै ४, १, २, २,
 ५, १, २, २, मै २, ७, २,
 ३, १, ३, काठ १६, १, १९,
 २, क २९, ८, शौ ४, ११,
 १०, १३, १, २०, -†मन्त ऋ
 ६, ७५, ७, मा २९, ४४, तै
 ४, ६, ६, ३, मै ३, १६, ३,
 काठ ४६, १, पै १५, १०, ७
 अव-क्रामिन्^०-मी शौ ५, १४,
 १०
 अव/क्लिश्
 *अव-क्लेश^०-अन्^०
 अव/कशा, अवक्शत् मै १, २,
 ५, १३, ३, ९, काठ ४, २६,
 क ३, २

†अव-कशायां मै १, ६, ७
 अव/क्षिप्>क्षेपि, अव क्षिपत्
 ऋ ४, २७, ३^१, अवक्षिप ऋ
 २, ३०, ५
 अवचिक्षिपन् शौ १८, ४, १२,
 १३
 †अव-क्षिपत्^०-पन् ऋ १०, ६८,
 ४ शौ २०, १६, ४
 अव/क्षौ
 †अव-क्षाण^०-णानि तै २, २, ४,
 ८, ३, ४, १०, ४, मै १, ८, ९,
 -णेभ्य. मै १, ८, ९
 अव-क्षाम^०-मम् खि ४, ५, १८,
 शौ ६, ३७, ३
 अव/क्ष्णु, अवक्ष्णौमि ऋ १०, २३, २
 अव/खाद्
 अव-खाद्^०-द ऋ १, ४१, ४
 अव/ख्या, अवाख्यत् ऋ १, १६१,
 ४, १०, २७, ३, अवख्यत्
 तै ३, २, १०, २, अव ख्यत
 ऋ ८, ४७, ११, अवख्येषम्
 तै ३, २, ५, १
 अव/गण
 ओ-गण^०-णास ऋ १०, ८९, १५
 अव/गम्>च्छ, > गमि, अवग-
 च्छति ऋ ८, ६४, ८, १०,
 ८६, १०, †तै २, ३, १, ३, ४,
 ५^३ ६, ६, ५, ४, मै २, २, १^४, १,

^१ बस पूषप्रस्व । नाउउ व्यु औपयिक द्र ।

^२ नाप् ण्यन्तात् नाधा पचाद्यच् थाथीय-स्वरश्च द्र
 (पा ६, २, १४४) । एस्थि गस पर्यवसानमिति दिक्
 (तु सधु वि-केश-)

^३ गस णिन्यन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^४ गस उप भावे घञि थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^५ गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^६ गम ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३६) ।

^७ 'अवक्षत्' इति मुपा सुत्यज । प्रमरणातोऽसगते
 (तु नाप्) ।

^८ 'सुजत्' इत्यनेन योग इति सा । तथाऽपि यनि
 अपीति चेति नाऽप्यवसित PW ।

^१ गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^२ गस कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^३ गस घञ् प्र थाथादि-स्वरश्च द्र (वैतु सा प्राप्
 इतीव ब्रुवाण सन् पूषप्रस्व अभारवं प्रति, प्रास दुष्प्रा-
 पत्य थाथीयस्य स्वरस्य च भाव प्रति पर्यनुयोज्य, Gw
 MW च पचाद्यजन्तमिव प्राति इच्छन्तौ) ।

^४ गम कर्तरि अच् प्र थाथीय स्वरश्च [=अवग-
 णयत्-(शत्रु-), वैतु वें सा च गत्यंशं विस्मरकौ, PW
 अव-गण- इत्यनेन समेदुक् इव^१, Gw MVG (१४८)
 'अवहीन गणात्' इतीव कृत्वा प्रास प्रकुर्वाणौ पूषप्रस्व
 अभावं प्रति पर्यनुयोज्यौ (तु WNG. [१, ५४,] WW. [१,
 १३]) । गत्यंशे अव>ओ इति नैप्र द्र (तु. WW गप्) ।

काठ ११, ६^१, शौ ६, ७६,
४, २०, १२६, १०^१, पै ८, ३,
१२, ॥अवगच्छति मै २, २, १,
†अव गच्छति ऋ ९, १५, ६,
कौ २, ६२२, जै ३, ५०, ९, अव-
गच्छथ ऋ ८, ३५, [७-९], १०,
४०, ३, अव गच्छात् शौ ४,
१, ७, पै ५, २, ७, ९, २५, १७,
॥अवगच्छतु तै ६, ६, ५, ३,
अवगच्छतात् शौ १८, २, ५६,
अवगच्छतम् ऋ ८, ३५, [४-६],
अवगच्छाम पै १५, १६, १,
॥अवगच्छेत् तै २, ३, १, ४,
५^२, मै २, २, १^३, काठ ११,
६^२, २७, ५, २८, १, क४२, ५
†अवजग्मु क १, ३२, २, मै ४,
१४, १३, शौ २, ५, ६, पै १३,
६, २, अवागन् मै २, २, १॥,
काठ ११, ६^१, ३५, ११,
अवगन्म पै १६, १७, ४
॥अवगमयति मै २, २, १, ११,
काठ ११, ६^३, २७, ५, २८,
१^२, क४२, ५, ॥अवगमयन्ति
तै २, ३, १, ५^२, मै २, २, १^४,
काठ ११, ६, अवगमय शौ ३,
३, ६, पै २, ७४, ६, अवगमयत
मै २, २, १, काठ ११, ६
॥१अव-गत, ता^५ -त तै ४, ४, ९,
१^५, ६, ६, ५, ३, ४, काठ २८, १,

क४२, ५, -तम् मै ४, ६, २, काठ
२७, ५^२, २८, १^२, क४२, ५^२,
-ता तै २, ३, १, ४ [०त्-अन्^०]
*२अव-गत- अवाशृङ्ग-टि द्र
†अव-गल्^६ ऋ ६, ७५, ५, मा
२९, ४२, का ३१, २, ७, तै ४,
६, ६, २, मै ३, १६, ३, काठ
४६, १, पै १५, १०, ५
अव-गन्तोस्(>)^० तै २, ३, १, ४
॥अव-गम्^७ -माख काठ ११, ६
॥अवगम-काम-म काठ १०, ८
॥अव-गमयितु^८ -ता मै २, २, १,
-तार तै २, ३, १, १, मै २, २, १
॥अव-गमस्(>)^१ मै २, २, १
अव/गा, अवगात् शौ १२, ३, ४६,
अवागात् क४८, ११^६, अव-
गा ऋ १, १७४, ४, अव-
गाम् मै ३, ९, ४
अव/गाह्, अवगाहन्ते पै ७, १३,
११, १५, १९, १०, ॥अवगा-
हेत^२ ॥अवगाहेत मै ३, ६, ९
अव/गु(>गू)ह्, अवगूहति शौ
२०, १३३, ४, ५, अवगूहसि
खि ५, १६, ४, ५, अवगूहामि
तै १, ३, ६, २
अव-गूढ- -डम् पै ७, १९, ३
अव/रगू>गर>जर(>ल्)गुर-
(>ल्)^३, अव गरत् शौ १६,
७, ४

अव जल्गुल.^१ ऋ १, २८, [१-४]
॥अव/ग्रह्>गृह्, अवगृह्णाति काठ
१९, ३, २१, ८, अव गृह्णाति
काठ ७, ९, क४, ८, अवगृह्णी-
यात् मै १, ५, ११^३, ३, ४, ८, ४,
५, ८, काठ २२, ७, क३५, १
॥अवगृह्यते शौ २०, १३१, १२
अव-गृहीति- वि>व्य^०
अव/ग्लै>ग्लापि, अवग्लाय^१ पै
४, ५, १०
†अवग्लापयन्ति ऋ १, १६४,
१०, पै १६, ६६, १०, अवग्ल-
पयन्त शौ ९, १४, १०
अव-ग्लायत्- अन्^०
अव-घ्नत्- अय/हन् द्र
अव/घ्रा>जिघ्र, >घ्रापि, अवजि-
घ्रसि तै ५, ७, २६, १^२, अव-
जिघ्रताम् काठ १४, १, अवजिघ्र
तै ५, ७, २६, १, काठ ४५, ४^३,
अवजिघ्रतम् मै १, ११, ३, ७,
अवजिघ्रत मा ९, ९, १९, का
१०, २, ७, ३, १३, तै १, ७, ८,
४, अवजिघ्रम् मै ४, १४, १७,
॥अवजिघ्रेत् तै ३, १, २, २,
काठ २९, २, क४५, ३
॥अवघ्रापयति तै ३, २, ६, ३, ५,
७, १, ३, काठ १४, ७, २२, ८, ३०,
९, ॥अवघ्रापयेत् तै ७, १, ६, ६
अव/चक्ष>चक्षि, †अवचष्टे ऋ ८,

^१) इह पात्र गस सति तै (२, ३, १, ४) इत्यतोऽन्यत्र
न कर्मणि क्त प्रत्युत कर्तरीति कृत्वाऽनित्यत्ववैशिष्ट्येऽपि
पूपप्रस्व उम् (पा ६, २, ६१) । उक्ते तै स्थ तु यथा-
योग गस्व (पा ६, २, ४९) इति विवेक । यद्वा भावे
क्कान्तमिति कृत्वाऽय बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १) यत्र
मध्यमपदभूतस्य कृतो लोप स्यात् (पावा २, २, २४) ।
एस्थि अपि यत्र कर्त्तरि क्त तत्र कर्तु 'गतेन' प्रतियोगि-
त्वाऽऽत्मक संबन्ध 'गतमस्य' इत्येव विग्रहवाक्ये निर्दे-
श्य । यत्र तु कर्मणि क्त तत्र कर्मणो 'गतेन' अनुयोगि-
त्वाऽऽत्मक सबन्ध 'गतमस्मिन्' इत्येव प्रदर्श्य इत्यस्त्ये-
वाऽपरो विवेक ।

^२) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।
^३) गस उप तौमुन्य अनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ५०) ।
^४) गस उप अप प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४) ।
^५) गस तुजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।
^६) गस कसुजन्त-कृत-प्रस्व [पा ३, ४, १३, ६, १, १७७,
२, १३९, तु सञ्चु (=तै २, ३, १, ४) अव-गन्तोस्(>) इति] ।
^७) 'अवागन्' इति काठ (३५, ११) पात्रे ।
^८) यद्भुलुगन्त वा द्र ।
^९) /गल् इत्यस्य वृत्तम् इति यत् सा आह, तदाय-
थाऽनुसन्धानत /रगू इत्येतत्-पर्यवसानकमेव भवेद् इति ।
^{१०}) तु टि अपे>अपाय-वत् ।

काठ १७, १६, क २७, ६,
अवतनुहि ऋ १०, १३४, २,
†अव तनुहि ऋ [३, ४, ५,
८, १९, २०, १०, ११६, ५],
मा १३, १३, १५, ४०, का
१४, १, १३, १६, ५, २२, तै
१, २, १४, २, मै २, ७, १५,
काठ १६, १५, क २५, ६, कौ
२, ४४२, ९१०, जै ३, ५६,
१७, अव***तनु शौ ७, ९५, ३
अव(तन्यताम्)^a, अव^२(तन्ये-
ताम्)^b शौ ६, ६५, १
अव-तत्- -त पै १, ६७, ३,
-तम् शौ २, ७, ३
अवतत्-व(नुस्-→)न्वन्^d-न्वा
मा ३, ६१, का ३, ८, ६,
तै १, ८, ६, २, मै १, १०, ४,
२०, काठ ९, ७, क ८, १०

अव-तत्^e मा १६, १३, का १७,
१, १३, तै ४, ५, १, ४, मै २,
९, २, ९, काठ १७, ११, क
२७, १, पै १४, २, १४
अव/तप्, अवतपति शौ १२, ४, ३९
†अव/तम्
अव-तान्त^f- -न्तम् तै ५, ६, २, २
*अव-तर^g-
अव-तरम्^h ऋ १, १२९, ६
अव-तस्थिवस्- अव/स्था द्र
†अव/तृद्, अवतृणत् मै १, ९, ३,
काठ ९, ११ⁱ
अव/तृ>तर, >तारि, अव-
तर^j मा १७, ६, का १८, १,
७, मै २, १०, १, काठ १७,
१७, क २८, १
†अवतिरति तै ६१, १०, १,
काठ २४, ६^k, क ३७, ७^l,

अव***तिर ऋ १०, १३३, ५,
अवातिरत् ऋ ६, ९, १, शौ ५,
१८, ११, अवातिरत् ऋ १,
१०१, ५, †अवातिर ऋ १, ११,
७, ८, ९६, १७, शौ २०, १३७,
११, †अवातिर ऋ [१, १३१,
४^m, (१७४, २, ६, २०, १०)],
शौ २०, ७५, २ⁿ, †अवा-
तिरतम् ऋ १, ९३, ४, १५२,
१, मै ४, १८, १०, †अवतिरेत्
तै ६, १, १०, १
†अवतारी ऋ ६, २५, २, मै
४, १४, १२
अव **तारयन्ति शौ ७,
११२, १
अव-तारिन्- ग्राम^o
?अव-तीर्य(र्धत्>)ती^१- -ती शौ
१९, ९, ८

अव+*अत्-<√अत्<√*अर्त् इति कृत्वा शक-
न्वादित्व च कृत्-प्रस्व च द्र [तु या (५, २६, १०,
१३), दे (३, २३), वैतु सा (ऋ १, ८५, १०) उप
<√तन् (तमनु 'अवट्-' [यद्र] इत्यत्र रूपा-
न्तरमात्रे प्राति मूर्धन्यादेशो दुर्वच स्यात्। मौस्थि
तकारात् पूर्ववर्तिनो रेफस्याऽलाभे मूर्धन्यादेशो निमित्ता-
ऽभावादित्यभिसंधे), WW (१, २२५) कूपवैशिष्ट्यवती
सती वृत्तिमुपादाय जलस्रोतस्तया प्रवृत्तिमुपकल्पमान
सन् √*(अ)वद् उन्दने इत्यत व्युत्पादुक]।

^a) तु शौ ६, ४२, २।

^b) वैतु सा 'आयता' इत्येतत् पद प्र२ सत् प्र३
इति कृत्वा तत्पर पृथग् वाक्य कुर्वाण।

^c) कर्मणि क्तेऽन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^d) बस समासान्तोऽनङ्ङादेश पूषप्रस्व च (पा ५, ४,
१३२, ६, २, १)।

^e) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^f) व्यु च वा च तु अन्तर- इति। एतदुपजीव्यैव
नाउ क्रिवि सम्पद्येतेति कृत्वा तत्रौपयिकतया सुकल्पमेतत्
प्राति द्र। अथाऽपि पजा औतर- इत्येतच्च व्यवहियमाण
सद् अस्य कल्पनामात्रतामतिक्रान्तामैतिहासिकी सत्तामेवो-
पोद्वलयेदिति दिक्। पाप्र अप्येतत् सिद्ध भवति। अव्य
द्रव्यप्रकर्षेऽद्रव्यप्रकर्षे च समान तरपि सिद्ध एवाऽद्रव्यप्रकर्षे

नामनिष्पन्नान् प्राति द्रव्याऽऽत्मकाना नाप वि असतोऽद्रव्या-
ऽऽत्मकाना ततो भिन्नाना(=विप क्रिप च) वि सत अमु
च आमु च प्र अनुशिष्टौ भवेयातामिति। एस्थि सन्यायेषु
प्राति अय विषय-विभागो भवति। यदा तानि द्रव्यप्रकर्षमा-
चक्षीरस्तदा तेषु तरपि या प्रकृतिस्तत्र स्वर इति। यदा
च तान्यद्रव्यप्रकर्षमाचक्षीरन्, तदा तेष्व् अन्तोदात्त इति
विकल्पेन दीघोपवत्त्व चेति। प्रकृते च सकेत्यमान
आम् प्र मूलत अम् सुभिन्नायमाणात् अम् इत्यतो-
ऽभिन्न एव स्यादित्याग्यनुमयेय द्र।

^g) नापू भेदाऽभेदौ नापूटि गतायौ द्र।

^h) 'अवत्तरम्' इति सध्रु तै (४, ६, १, २) पा यद्र।

^१) 'अवतीर्यती' इति मुपा चिन्त्यो भवति (तु
पाण्डु सात च)। बहुवचनस्य दुरन्वय-प्रसङ्गात्।
अथाऽपि गतिपूर्वस्यैकपदतामकस्याऽस्य द्वैस्वर्यं दुरुपपद
भवति। यत्तु 'अवतीर्यती' इति W शोधयामास (तु
MW.), तद् अन्यथा मावीयोऽपि स्वरतो दुष्ट भवति।
स्त्रिया 'शतुरनुम' (पा ६, १, १७३) इत्यनुशिष्टस्य नदी-
स्वरस्य चारिताथ्याऽऽकाङ्क्षित्वात्। 'अवदीर्यती' इति सा
शिवावयिषन् समस्तैकपदता तावत् समर्थयेत्। उपलभ्य-
मानसाध्यान्तरात् तु प्रतीयेत यथाऽत्र मूलतः 'भूमा अवते
यती' इत्याद्याकारिका काचिच्छ्रुतिरभूदिति। तत्र यमु
द्वैस्वर्यं च पपा द्वैपय च (अवती। यती इत्याकारक।

अव-तोका^a-काम् मा ३०, १५, का
३४, ३, २, शौ ८, ६, ९, पै
१६, ७९, ९

अवत्-क- /अव>अवत्-द्र

अवत्तर- /अव>अवत्-द्र

अव/त्सर, अवत्सरत् ऋ १, ७१, ५
अव-त्सर^b-रस्य ऋ ५, ४४,
१०

अ-वदत्^c-दत् ऋ १०, ११७, ७,
-दत्ते तै ७, ५, १२, १, काठ
४५, ३

अवदंत्^d पै ६, ३, ९

अव/दय, अवदयते तै ६, ३, १०,
५, मै १, ७, ५, काठ ९, २, क
८, ५, अवदये शौ १६, ७, ११

अव/दह, अवदह ऋ १, ३३, ७

अव/रदा</दो, अवद्यति तै २,
६, ६, ५, ६, ३, १०, ४, ४,
१, ४, मै १, ११, ९, ३, १०,
२-४, अवद्यति तै २, ३,
२, २, ६, २, १३, ३, ४, ११,
५, ६, ६, ५, ३, ३, ४, १, ४,
५, ७, १, ६, २, २, २, ३,
१०, ३, ४, ६, ४, १, १, ३,
४, मै १, १०, १८, २, १, ९,
२, २, ३, ७, ४, ५, ३, ९, ६,
१०, २, ३, ४, काठ ११,

१, १२, १, ४, १३, १०,
२३, ८, २९, २, ३६, १३,
क ४५, ३, अवद्यति मै
४, ८, ९, अवद्यन्ति तै २, ६,
६, ५, अवद्यन्ति तै ५, ३,
१२, २, ६, ६, ४, ६, ३, ७,
४, ७, ४, ९, १, काठ १४, ९,
२६, ७, क ४१, ५, अवद्येत्
तै २, ६, ८, ४, ३, ४, १, ३,
मै २, १, ९, ३, १०, ३, ४,
८, ९, अवद्येत् तै २, २, ११,
३, ५, ३, ५, ६, ८, ४, ३, १, ३, २,
४, १, ३, मै २, १, ९, २, ५, ४, ८,
९, काठ १०, ११, १२, १, १२,
५, १३, १०, ३, २०, १, क ४६, ४
अव^eदिषीय ऋ २, ३३, ५,
अव^fदादात् मै ३, १०, ४,
अव^gअदिमहि^h तै १, ८,
६, २, मै १, १०, ४, २०,
काठ ९, ७, ३६, १४, क ८, १०,
अवⁱअदीमहि मा ३, ५८,
का ३, ८, २

अव-त्त^j-त्तम् तै ६, ३, १०,
४, मै ३, १०, १, ३, काठ
१३, १०, क ४५, ३, -त्तानाम्
खि ५, ७, २, ६, मा २१,
४३-४५, का २३, ५, ३, मै ४,

१३, ७, काठ १८, २१. [०त्त-
अन्, चतुर्, सकृत्]

अव-त्ति- निर्^k

अव-दान^l-नम् तै ३, १, ३, २,
मै ३, ४, ३, १०, ४, ४, ८, ९,
काठ ११, ४, -नानाम् तै ६,
३, १०, ५, -नानि तै ६, ३,
१०, ३, मै ३, १०, ३, ४,
८, ९, काठ १३, १०, २६,
८, ३०, १, क ४१, ६, ४६,
४, -ने काठ ११, १, -नेषु काठ
१३, १०, -नै तै ६, ३, १०,
५, मै ३, ९, ५, काठ २१,
१२ [०न्-हस्त]

अवदान-स्व^m-त्वम् तै ६, ३,
१०, ५.

अवदानीय-अन्ⁿ

अव-दाय^o तै २, २, ११, ३, ६,
८, ४, ६, १, ४, ५, ३, १०, ४,
मै १, १०, १८, ३, १०, ३,
काठ ११, १, ३६, १२ [०य
निर्]

अव-दीयमान^p-नस्य तै ६, ३,
१०, ३, -ने काठ ९, १४

अव-द्वेय^q-यम् तै २, ५, ३, ४,
मै ३, १०, १

अव-द्यत्^r-द्यत् तै २, २, ११, २,

मूक्तो पामि च) कामपि पुष्टि कल्पयेयुरिति विविच्यन्तु सुविद्य ।

^a) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^b) गस उप घञ् प्र थायादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४) ।

^c) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^d) पा १। 'अवदंश्च' इत्येव शोधो विमृशा विचारायद्र ।

^e) दकारादुत्तरमीकारोऽपि पठ्यते [तु मै प्रभु सटि,
मा का सञ्च स्थ (=नाउ रु) च] । उ म च
(मा) सा च (का) /अद् इत्यस्य शुद्ध वा लुप्तगिच्छ वा
वृत्तमाहुः [तु PW, वैतु भा सा K च (तै) यनि
इति (तु, काश्रौ [५, १०, १२] प्रकृताञ् जपात्
पूर्ववर्तिनो यत्तुषोऽवदानहोमे विवान् कुर्वन्] । यद्वा
दकारस्य स्थाने धकार एव मौलिकः स्यात् (तु सटि मै
१, १०, ४, क ८, १०) इति कृत्वा नेद यनि न वा

/अद् इत्यस्य वृत्त किं तर्हि<अव/धा इति द्र ।
तथाहि, जप्यत्वेन काश्रौ (५, १०, १३) मन्त्रस्याऽस्य
विनियोगो भवति [तस्याऽर्थस्य च अव/धा इत्यनेन
नेदीयानिव संबन्ध इत्यभिसंधि (तु अव/धा इत्यस्य
लुङ् वृत्त एतत् रु)] ।

^f) गस उप कर्मणि के धातो 'त्' आदेशः, अन-
न्तरगति-स्वरश्च (पा ७, ४, ४७, ६, २, ४९) ।

^g) गस ल्युङन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^h) भावे त्व प्र तत्-स्वरश्च (पा ५, १, ११९) ।

ⁱ) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^j) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^k) गस यदन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९) ।

^l) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

अव/दिश्, अवदिदिष्टन ऋ १०,
१३२, ६, अवदिदिष्टम् ऋ ८,
७४, १५

अव-दीयमान- अव/२दा द्र

अव/दुह्, अव धुक्षस्व ऋ ८, १३,
२५^a, अवधुक्षत ऋ ६, ४८, १३^b

अव/दृ, अवदर्षत् ऋ ९, ७४, ७

अव-देय- अव/२दा द्र

अ-वद्यु- -द्यम् ऋ ४, १८, ५, ७,
५, ५३, १४, ८, ६८, १९, १०,
१४, ८, मा ६, १७[†], मै १, २,
१, शौ ७, ९४, ३, १८, ३,
५८[†], पै १, ३३, ३, ४, २५,
५, ६, ३, ९, १०, -द्यात् ऋ
१, ९३, ५, ११५, ६, १६७,
८, १८५, १०, ३, ३१, ८, ४,
४, १५, [६, १५, १२, ७, ४,
९], ७, १२, २, मा ४, १५,
३३, ४२[†], का ४, ५, ७, ३२,
३, १३[†], तै १, २, १४, ६,
२, ३, १४, २, मै ४, १०, १,
११, ५, १४, ४, †काठ ४, १६,
६, ११, †कौ २, ६५५, †जै ३,
५४, ५, शौ २, १०, ६, ५, ६,
८, १२, २, ४७, ४८, पै १,

१०९, २, २, ३, ५, ७०, ४,
६, ११, १०, -द्यानि ऋ ६,
६६, ४, शौ ५, ११, ७, पै ८,
१, ७, -द्ये ऋ ८, ८०, ८
[°द्य- अन्°, आरे°, गुहत्°]
अवद्य-गोहन^d -ना ऋ १, ३४, ३
अवद्य-प- मिथस् >थो°
अवद्य-भी° -भिया^f ऋ १०,
१०७, ३
अवद्य-व(त>)ती^g -त्या शौ
७, १०८, १

अव-द्युत्- अव/२दा द्र

अव/द्रा

अव-द्राण- अन्°

अ-वद्यु^h -धम् ऋ १, १८५, ३

अव-धर्ष्य- अन्°

अव/धा > दधा, †अवदधाति तै
२, ३, १३, ३, ५, १, ९, ५[†],
२, २, ५, ६, १, ७, २, मै ३,
९, ३, काठ ११, ८, १४, ७,
१९, १०[†], २४, ५[†], २७, ५,
क ३०, ८, ३७, ६[†], ४२, ५,
†अवदुधाति मै ४, ६, २, अव
***दधाति पै ३, १, ३, †अव-
दुधति मै १, ११, ७, अवदध्म

शौ १९, ७२, १, अववेहि शौ
९, ५, ५, पै १६, ९१, ३[†],
अव धेहि मा २३, २१, का
२५, ६, १, †अवावधात् मै १,
६, १२, अव***अधत्तम् ऋ १,
१८०, ३, †अवदध्यात् तै ५,
१, ९, ३, ४[†], मै ३, १, ९[†],
काठ १९, १०[†], क ३०, ८[†],
†अवदध्यात् तै ६, १, ७, २
अवदधु शौ ५, ३१, ८, †अवाधु
ऋ ४, १३, ४, मै ४, १२, ५,
काठ ११, १३, अवाधु ऋ १,
१५८, ५, अवⁱ अधीमहि^j
†अव-वाय^k तै ३, २, ६, ३, ६,
१, ७, १, ३, ११, १, ४, २, २,
मै १, ६, १२, ३, ७, ५[†], ८,
२, १०, ३, ४, ८, २, ७, काठ
३७, १६ [°य वि>व्य°]
अव-धि^l -धिम पै १५, १६, १
अव-धीयमान(>)ना^m -ना शौ
१२, ८, ३, पै १६, १४४, ३
†अव-धेयⁿ -य. मै १, ८, ५[†]
अव-हित,ता^o -त ऋ १, १०५,
१७, -तितम् ऋ १०, १३७, १,
मै ४, १४, २, शौ ४, १३, १,

^a) यथा नाउ 'भरुद्वाजाय' इति च १ श्रूयते, एवमि-
हाऽपि 'न' इति च ३ भवतीति सुवचम्। एस्थि 'अव'
(<√अव्) इति लोटि मपु१ इतीव कल्पयन्तो वाक्या-
न्तर च प्रकुर्वाणा अर्वाञ्च PW प्रभृ च नितराम्
उपेक्ष्या (तु सा)।

^b) एवम् अनिरूपयन् GW चिन्त्यो भवेत् (तु सा
PW MW च)।

^c) तस अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०)। उप यद्र।

^d) उस उप ल्यु प्र कृत-प्रस्व. च (पा ३, १, १३४,
६, १, १९३, २, १३९)। यत्तु उप धा उपवा-
यामृत्वस्य (पा ६, ४, ८९) अमावं छान्दसतया सा
प्रभृ प्रतिपद्येरन्, तन्नष्टम्। मौस्थि √गु(>गो)ह्,
√*गूह् इत्येतयो सजातस्वे सति परस्पर सुवेचत्वादि-
त्यभिसंधे (तु यस्था. टि)।

^e) तस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र।

^f) अनित्यसमास इति कृत्वा विभक्ति-स्वर-विकल्प-
द्र [पा ६, १, १६९ (वैतु L ३८१ समासनित्या-
नित्यत्वपर विवेकमुपेक्षमाण सन् समासाभावमिवाऽतिदे-
शुक। भवतु वाऽनित्यसमासवृत्तिस्वरवैशेष्यस्य मौस्थि
तदुक्तैवोपपत्ति। तथापि यनि. हान्यदर्शनादिति टिक्)]।

^g) तु टि २अ-दिति-> आदित्यु- वत्-।

^h) बस अन्तोदात्त [पा ६, २, १७२ (वैतु GW
तस इति वदश्चिन्त्य-स्वर)]। उप यद्र।

ⁱ) 'उपधेहि' इति शौ (११, १, २३) पाभे।

^j) तु टि अव/दो> अवⁱ अदिमहिⁱ।

^k) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^l) गस उप कि. प्रत्यय (पा ३, ३, ९२)।

^m) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

ⁿ) गस यदन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, २१३, २, १३९)।

^o) कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

पै ५, १८, १, -ता तै १, ७,
१, १
?अवधा^a मै ३, २, १
अव/धाव्, †अवधावति ऋ १,
१६२, ११, मा २५, ३४, का
२७, १३, ३, तै ४, ६, ८, ४,
मै ३, १६, १, काठ ४६, ५,
शौ २, ३, १६
?अवधिकम्^b पै ९, ६, ६
अव/धी>दीधी, अवदीधेत् ऋ
१०, १४४, ३
अव/ध्, अव^c ध्वन्ते ऋ ६, ४७,
१४
अव^d दुधुवीत् ऋ ८, ७०, ११
अवधूनुते शौ ५, १९, ७, पै
९, १८, १०, †अवधूनुते मै ३,
९, ५, अव^e धूनुते शौ १९,
३६, ४, †अवधूनुते तै २, ४,
१०, ३, काठ ११, १०, †अव-
धून्वते मै ३, ९, ५, अवधूनुषे^f
ऋ १, ७८, ४, अव धूनुषे^g ऋ
१०, १३४, ४, जै ३, ३३,
१७^d, अवधूनुष्व शौ १९, ४६,
२, पै ४, २३, २, १३, ३, १०,
अव धूनुहि ऋ १०, १३४,
३, अवधूनुत>ता ऋ १०,
६६, १४, †अवाधूनुत काठ
१२, ३, †अव अधूनुथा ऋ

८, १४, १४, जौ २०, २९, ४
अवाधूष्ट पै १६, १५०, २,
†अव^h अधूषत ऋ १, ८२, २,
मा ३, ५१, का ३, ७, १, तै
१, ८, ५, २, मै १, १०, ३, काठ
९, ६, क ८, ९, कौ १, ४१५,
जै १, ४०, ७, जौ १८, ४, ६१
अव-धूत, ताⁱ -तम् मा १, १४,
१९, का १, ५, १, ७, १, तै १,
१, ५, १, ६, १, मै १, १, ६,
७, ४, १, ६, ७, काठ १, ५, ६,
३१, ४, ५, क १, ५, ६, ४७,
४, ५, -ता मै १, १, ६, ७,
काठ १, ५, ६, ३१, ४, ५, क
१, ५, ६, ४७, ४, ५, -ता
मा १, १४, १९, का १, ५, १,
७, १, तै १, १, ५, १, ६, १
अव-धून्वान^j -न ऋ ६, ४७, १७
*अव/धृ^k †अव^l धृ-टि द्र
अव/धृष्
अव-धृष्य- अन्^m
अव-धेय- अव/वा द्र
अव-धृⁿ -ध्यम् मा ८, ४६, १७,
२४, तै ४, ६, २, ६, मै २,
१०, २, काठ १८, २, क २८,
२, पै ३, २७, २, -ध्यस्य काठ
११, ५
अवध्या(ध्य-अ)द^h -दम् पै ६,

१४ १.
?अव-धृ^o -धम् ऋ [७, ८२, १०,
८३, १०]
अव-धृ^p -ध्रि पै ५, ३२, ८^k
अव/ध्वस्, ध्वस्, अवदध्वसे ऋ
१०, ११३, ७
अव-ध्वस्^q -स शौ ५, २२, ३,
पै १३, १, ४
अव/नक्ष्, अवनक्षथ ऋ १,
१८०, २
अव/नम्
अव-नत- उप^r
अव/२नश्>नाशि, अव^s नाशय
खि ४, ५, ६
अव/नह्
अव-नह^t -हम् ऋ १, ११६,
२४, शौ ९, ३, ८
अवनि-/अव द्र
†अव/निज्, अवनेनिके मै ३, ६,
९, ४, ५, ३, काठ ३१, ३, क
४७, ३, अवनेनिके मै ३, ४,
९, अवनेनिजते मै ३, ६, ९,
अवनेनिजीत मै १, ५, ७,
३, ६, ९, ४, २, १, काठ २३, ५
अव-निज्य^u मै १, ४, ५, ४, २, ३,
काठ ८, ९, ३१, १५, क ७, ५
अव-नेग- प्रातर्^v
अव-नेजन- हस्त^w

^a) 'अव-था' इत्येव प्रकरणसगत शोध द्र ।

^b) 'अवधिषम्' इति 'अभैत्सम्' इति चेह पूर्वार्थो-
त्तरार्धादौ शोचौ यक विमृश्येयाताम् ।

^c) अनुपमृष्ट योग मन्यमानौ PW GW उपेक्ष्यौ ।

^d) 'अव धूनुहि' इति ऋ (१०, १३४, ३) पाभे ।

^e) ऋमणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^f) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३,
२, १३९) ।

^g) तस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १६०) । उप यद्र ।

^h) 'अवद्धयादम्' इति मुपा सु-शोध द्र । उप

*१अद्व- (<अव्) यस्या द्र ।

ⁱ) व्यु² । नञ्-पूर्व तस उप च †वर्ध- इति कर्तरि

<वध् इति सा प्रसृ । तथा सति चार्वादिषु
उस (पा ६, २, १६०) । बस उप च उक्तादेव धा
*वध्- इति भावे निष्पन्नमिति कृत्वाऽन्तोदात्त (पा ६,
२, १७२) इत्यृजीयान् पन्था । यद्वा यनि विभागे
*अव/धृ-कर्तरि कः प्र इति कृत्वा गस थायादि-
स्वर (पा ६, २, १४४, वैतु पपा नञ्पूर्वत्वमिवाऽभि-
सदधानोऽनवग्राहक) ।

¹) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२, यतु अ-बन्ध-
इति पाभे) । उप <वन्ध् यद्र ।

^k) 'अबन्ध' इति मुपा चिन्त्य (यतु टि) ।

^l) गस. उप. घञन्ते थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४) ।

^m) गस. ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

अव-नि/धा

४५५

अव/पृच्>

अव-नि/धा, अवनिदध्मि पै १, ६८, ४

अव/नी, ॥अवनयति तै ६, १, ६, ५, २, १०, ३, ११, २, २, ४, १, ५, २, ३, मे ४, ६, ५, ६, काठ २७, १०, २८, १, क ४४, १, ॥अवनयति तै ६, ५, २, २, मै ४, ६, ९, ८, ९, ॥अवनयन्ति काठ २३, १०, क ३७, १, अवनयामि मा ५, २५, ७, २५ का ५, ६, ४, ७, १०, ३, तै १, ३, २, २, मै ४, ९, १०, ॥अव नयामसि तै ३, २, ८, ६, काठ ३५, ७, क ४८, ९, शौ ७, ९९, १, ॥अव-नयेत् तै ६, ५, १, ४, ५, मै ४, ६, ५, काठ २७, १०, २८, १, ३५, १६, १९, क ४४, १, ४८, १४, १७, ॥अवनयेत् मै ४, ६, ६

अव-नीत^b-तम् ऋ १, ११६, ८, -ताय ऋ १, ११८, ७

॥अव-नीय^c मै १, ८, ३, काठ ६, ३, क ४, २

॥अव-नीय^d-य तै ६, ५, २, ३, मै ४, ६, ६

अव/नु, अव नवन्ते ऋ ९, ८६, २७

अव-नेग- प्रातृ^e

अव-नेजन- हस्त^f

अव/१पत्>पाति, अव पतन्तु ऋ १०, १३४, ५

अवपतिष्यति पै १६, ५६, १, २, ५

अवपातय पै १६, ८०, ७

॥अव-पुत(त्>)न्ती^g-न्ती ऋ १०, ९७, १७, मा १२, ९१, तै ४, २, ६, ५, मै २, ७, १३, काठ १६, १३, क २५, ४ पै १३, १३, ८

अव/पद्>पादि, अवपद्यते ऋ ४, १३, ५ १४, ५, ६, ५४, ३ मै १, ५, ९ ॥ काठ २८, ६ ॥, क ४४, ६ ॥, अवपद्यते तै ५, ५, १, ६ ॥, शौ ६, १३६, ३, ॥अव-पद्यन्ते तै ६, ३, ९, ५, मै १, ८, ६, ४, ५, ६, अवपद्यन्ते मै ३, १०, १ ॥, शौ ५, १७, ७, पै २, १५, ७, अवपदाति ऋ ९, ७३, ९, अव पद्यताम् शौ १, ११, ४-६, पै १, ५, ५, अव-पद्यन्ताम् शौ ८, ८, २० पै १६, ३०, १०, अवापद्यत मै १, ६, १२ ॥, अवापद्यन्त मै ४, ६, ३ ॥, ॥अवपद्यते मै १, ६, ८ अवपेदु मै ४, ६, ३ ॥, अव-पत्स्येते पै १६, ५६, १२, ॥अव-पत्स्यन्ति काठ २९, १, क ४५, २, ॥अव पदीष्ट ऋ ७, १०४, १७, शौ ८, ४, १७, पै १६, १०, ७, अवपादि ऋ १, १०५, ३, शौ ८, ६, २०, पै १६, ८१, १, ॥अवापादि मै १, ८, ६, अवपत्था शौ ८, १, ४, पै १६, १, ४, अवपत्ति शौ ६, १२०, २, पै १६, ५०, १०

अवपादय शौ ९, २, १०, पै १६, ७६, ९, अव पादयशौ ८, ६, १६

॥अव-पुदस्(>)^h ऋ २, २९, ६, मा ३३, ५१, का ३२, ४, ८, मे ४, १२, ६

अव-पुदयमा(न>)नाⁱ-नाम् शौ ५, १७, ४, पै ९, १५, ४

अव-पन्न^j-न्नम् तै ७, ३, १९, १, २०, १ काठ ४३, ९, १०

[०न्न- कीट^k, स्वयम्^l]

अव-पाद-दात् काठ ३३, ६^m [०द- अन्ⁿ]

अव/पशू, अवपश्यते शौ ९, ४, १९, अवपश्यति ऋ [(१, २५, ११) ८, ६, २९], अवपश्यामि मा १, ३०, का १, १०, २, काठ १, ६, १०, ३१, ५, क १, ६, १० ४७, ५, अवपश्यत् पै ३, ८, २, अवपश्यत् ऋ १०, १७९, १, शौ ७, ७५, ११, १८, ४, ३७, ॥अवापश्यत् मै ३, ७, ८ ॥अव-पुश्यत्^o-श्यन् ऋ ७, ४९, ३, तै ५, ६, १, १, मै २, १३, ९, शौ १, ३३, २, पै १, २५, २६, १४, १, ३

अव/१पा

॥अव-पान^p-तम् ऋ ७, ९८, १, ८, ४, १०, १०, ४३, २, शौ २०, १७, २, ८७, १, -नात् ऋ १०, १०६, २, -नेषु ऋ १, १३६, ४

अव/पू

अव-पूत- नख^q

अव/पृच्

अव-पृग्ण- अन्^r

^a) 'अभि मृशामसि' इति ऋ (१०, १७३, ६) पा मे ।

^b) गस कर्माणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^c) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^d) गस उप कल्काऽविषयत्वेऽपि क्यप् प्र उस

कृत-प्रस्व च (पा ३, १, ११७, ६, २, १३९) ।

^e) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^f) सश्रु का १३, ६, १७ 'अव-युती' पा

अवे (व/इ) यस्थ द्र ।

^g) गस कसुन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९) ।

^h) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, १९७, २, १३९) ।

ⁱ) प्रास पूषप्रस्व (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^j) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, १९७, २, १३९)

^k) गस ल्युडन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

अव-प्र/भ्रंश्

अवप्र-भ्रान्त^१ - नम् शौ १९,
३९, ८

अव-प्रे(प्र/इ)

अवप्र-यत्^२ - यन् तै ४, ४, ९, १*अव/वाह् (>ह)^३अव-बाह्^४ - ह तै १, ३, २, १,
काठ २, ११^३, २५, ९^३, क २,
५^३, ४०, २^३अव/बाध्, ¶अवबाधते मै ४, ६,
३, काठ २५, ९, क ४०, २,
पै १, ६९, २६, ¶अवबाधन्ते
मै ३, २, ५, अवबाधे मा ६,
१६, का ६, ३, ६, मै १, २,
१६, ३, १२, ३, १०, १, काठ
३, ६, क २, १३, शौ ४, ३५,
७, अव बाधे तै ३, ५, ३,
१, काठ ३१, १४, पै १६,
१३१, १-१०, ¶अवबाधामहेऋ १०, १२८, ९, मा ३४, ४६,
का ३३, २, ६, तै ४, ७, १४,
४, काठ ४०, १०, शौ ५, ३,
१०, अवबाधस्व शौ ४, २२,
७, ¶अवबाधत मै ४, ६, ३
अव बबाधे ऋ २, १४, ४अव/बुध्, अवबोध पै १४, ४, ५^०

अव/बू

*अव-ब्रव^५ - अन्^०¶अव/भज्, अव भेजाते काठ
३३, ७¶अव/भा, अवभाति ऋ १, १५४,
६^६, तै १, ३, ६, २, मै १, २,
१४, काठ ३, ३, क २, १०¶अवभारि^६ मा ६, ३, का ६, १, ३अव/भिद्, अव भेत् ऋ १, ५९,
६, [(१, ५४, ८) ७, १८, २०]
अवभिन्दन्ति तै ७, ५, १०,
१^३¶, शौ ५, १८, ९, पै ९,१८, २, अवाभिनत् ऋ २, ११,
१८, अवाभिनत् ऋ २, ११,
२, ४, १९, ४, १०, ८, ९, अव-
***अभिनत् ऋ १०, ६९, ११,
अव भिनत् ऋ [१, ५४, ४,
(७, १८, २०)], ¶अवभिन्द्यात्
मै १, ८, ३, काठ ६, ३^३, क
४, २अव-भिन्दत्^७ - न्दते^८ तै ४, ५,
६, २, मै २, ९, ६अव-भेदिन्^९ - दिने मा १६, ३४,
का १७, ५, ३, काठ १७, १४,
क २७, ४.अव/भृ(<√ह), अव भरते ऋ
१, १०४, ३^३, अव(भरते) ऋ ८,
१९, २३, अव भरत् ऋ २,
२०, ६, अव भर. ऋ १०,
१७१, २, ¶अवभर ऋ ३, २९,
३, मा ३४, १४, का ३३, १, ८,

^१) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)। यनि किल सा पिपठिषुद् व्याचष्टे । 'नाव प्रभ्रान्तम्' इत्यत काचित्कान् मूको पाठात् 'न। अव। प्र' इत्येवप्रकारकाच्च मूको पपा एतत् प्रतीयत्, यथा 'प्रभ्रान्तम्' इति पदं पृथग् भवति तत प्राग्-वर्ती श्रुत्यशश्च पृथग् भवतीति। तत्राऽपि 'अव' इत्यस्यैवं पृथग्-वर्तित्वेऽभ्युपेते सति सदन्ययाऽदर्शनात् 'नाव' इत्यत्रैव श्रुत्यभिप्राय स्याद् इतीव IV अभिसद्वानो मानव्या आख्यायिकाया नौसबन्धिन्या सर्व-प्रथम सकेतमिह पश्येत्। तदिद सर्व विमृश्यमिति दिक्।

^२) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^३) √बाध् इत्येतत्-सजन्मा सन् यद् [वैतु भा (तै) <√बाह् प्रयत्ने इति कृत्वाऽपि बन्धनाऽर्थे प्रकथयन् सन् वदन् व्याहृतश्च मृशाथेन (तु पा ७, २, १८) बाह्-इत्यनेन वृथा सबन्धुकश्च (तदर्थ √*बाह्[>ह] विवृ-द्धावित्यस्य मौस्थि √बृध् इत्येतत्-सजन्मन यनि च भिन्नस्य सत सुवचत्वाऽभिसवे [वैतु पाका. प्रभृ √*बाह्>ह इत्यस्यैवमपरं भेदमपश्यन्त सन्त प्रयत्नार्थीय धा एवोदाहारका सन्तश्चिन्त्या, प्रकृतेऽववा-वनार्थस्यैव सगन्तत्वादित्यभिसवे]]]। यत्तु बाह्- <√*भंघ् घनीभावे इतीव WW (२, १५१) आह,

तदपि प्रत्याख्येय सद् यद् । PW प्रभृ <अव/बह् उत्स्वनने इत्येव कल्पयन्त सन्त धा अनुनासिकोप-धत्वस्य प्रयोजन च प्रकृतार्थसबन्धश्च प्रति पर्यनुयोज्या (√बह् विवृद्धाव् इत्येतन्मात्रस्य तै प्रतिपादितत्वाच्चा-ऽवोदो नि पर्यायत्वाभावाच्चेत्यभिसवे)।

^४) गस कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^५) 'निबोध' इति शौ (१९, ४९, ५) पाभे।

^६) गस भावे अप् प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४)।

^७) नाउ टि द्र।

^८) पा १। अव/भा>भाति(लट् प्र१) इति ऋ (१, १५४, ६) पाभे भवति। ततो नैप्र वर्णविकारमात्रं सभा-व्येत (तु उ म च)। यद्वा, अव/भृ इत्यस्य लुङि चिणि रू. स्यात् (तु पपा PW MW द च)। द्वितीये कल्पे √भृ इत्यस्य बधा प्रकाशनाऽर्थे वृत्ति-रिति कृत्वा मौस्थि √भा इत्यस्य √*आ इत्येतद्वा-रकस्तेनाऽभेदान्वय द्र।

^१) 'भिद्यात्' इति मुपा प्रमादज।

^२) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^३) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३)।

^४) गस णिन्यन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

अवाभरत् ऋ १, १३०, ७,
१०, ११३ ५
अव अत्रियते^० ऋ ५, ३१, १२
१अव-भृथ^० -०थ मा ३, ४८,
८, २७, २०, १८, का ३, ५,
४, ९, ४, ४, २२, १, ४, तै १,
४, ४५, २, ६, ६, ३, ४, मै १,
३, ३९, ४, ८, ५, काठ ४,
१३, २९, ३, ३८, ५, क ३,
११, -थ मा १८, २१, १९,
२८, का १९, ७, ३, २१, २,
१७, तै १, ७, ५, ३१, ४, ७,
८, १, ५, ४, ८, ४, मै २, ११,
५, ३, ४, १, ४, ८, ५१,
काठ १८, ११, २१, ११, क
२८, ११, -थम् ऋ ८, ९३,
२३, तै १, ७, ५, ४, २, ३,
१२, २, ३, ३, ८, १३, ४, ४,
९, १६, ६, ५, १०, ३, ६, ३,
१, तै १, १०, १३, ३, ६, २,
७, ८, ४, ४, ४, ७, ८, ५, ३,
काठ २९, ३, ३५, १६, ३६,
७, काठ ४५, ४, ४८, १४, तै १,
१५१, तै १, १६, ७, पै
१६, ११६, ९, -थ काठ
३७, १, -थात् काठ २२, ११,

२३, ९, क ३५, ५, ३६,
६, -थाय मा ८, ५८, का ९,
७, ७, काठ ४५, ७, ८, -थे
काठ २२, ११, ३४, १६, -थेन
तै ५, ५, ७, ५१, काठ २२,
८, क ३५, २
१अवभृथ-यजुस्^० -जैवि तै
६, ६, ३, १
२अव-भृथ^० -थम् शौ ९, ११, ५
अव-भेदिन्- अव/भिद् द
अव-भृ- अन्^०
अव/भृश्, अव भृशत् खि ५,
१६, ६, शौ २०, १३३, ६^१
अवस्, मा^० -तम् ऋ ४, १, ५, मा
२१, ४, का २३, १, ४, तै २,
५, १२, ३, ५, ५, १, ४१, ७,
१, ३, ३१, मै ४, १०, ४, १४,
१७, काठ २२, १३, ३४, १९,
-मम् ऋ १, १०५, ४, ७,
३०, १६, तै ७, १, ३, ३१, तै १,
१, २७०, तै १, २८, ८, शौ
५, १३, २, १०, ७, ८, पै ८,
२, २, -मस्य ऋ ६, २१, ५,
-मस्याम् ऋ १, १०८, ९, १०,
७, ७१, ३, -तम् ऋ ३, ५४,
५, ६, २५, १, १०, ८१, ५,

मा १७, २१, का १८, २, ६,
तै ४, ६, २, ५, ६, २, ३, १,
मै २, १०, २, ३, ९, २१, काठ
१८, २, क २८, २, शौ १८,
२, ४८, -मा शौ १९, ४७, ५,
पै ६, २०, ५, -मान् शौ ६,
१०३, २, -माभि ऋ ६, ६२,
११, -माय ऋ २, ३५, १२,
-तम् ऋ १, १०१, ८, १८५, ११;
५, ६०, ६, मै ४, १४, ७,
-मै. ऋ ३, ३०, १६
१अवम-तम् -म. मै ४, ७, ६
१अव/मा
अव-माय^० तै ६, २, ४, ५
१अव/मिह्, अवमेहन्ति ऋ ९, ७४,
४, काठ ३५, ६, क ४८, ७
अव/मुच्>न्
अव-मुन्वत्^० -ञ्चन् शौ ८, २, २,
पै १६, ३, २.
अव-मुन्वमान^० -न शौ ८, १, ४,
पै १६, १, ४
१अव/मुष्, अवमुष्णान् काठ २३, ५
अव/मृज्, १अवमार्ष्टि मै १, ८, ५,
१अवमृज्यात् मै ४, १, १३, ५,
५, काठ २७, १, क ४२, १
१अव-मार्जन^० -नानि ऋ १,

^a) तु टि १अवभारि ।

^b) गस उप कथन् प्र थाथादि-स्वरश्च (पाउ २, ३,
पा ६, २, १४४, तु पाका प्रभृ) ।

^c) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^d) थाथादित्वस्य छान्दसेऽनवकाशे कृद्-उपप्रस्व.
(पा ६, १, १९७, २, १३९) । १मात् सरूपाद् अयमेव
विशेषः द्र ।

^e) 'अवभृशत्' इति मुपा नाउ शौ प्रामाण्येन
(=यनि) सु-शोध. द्र ('इव' इत्यस्यैव 'अव' इत्यस्य
स्थानि स्वरतोऽर्थतश्च साधीयस्त्वाऽभिसंधे) । 'अव
भृशत्' इति क्वाचित्क मूको अप्यप्रमाणम् (गपू एव
हेतोरिति शेषः) ।

^f) 'अवभृशन्मि' इति पाण्डु. मुपा. नापू खि
प्रामाण्येन सु-शोधीकृत्य (तु. WR) 'अव' इत्यस्य

यनि योग सुलभ द्र (तु श्लक्ष्ण-> क्षणम्
सस्थ टि) ।

^g) व्यु १/अव+अमच् प्र. उस (पाउ ५, ६८) इति
वा, २अवस्* (यद्र)+म. (=डमच्) प्र सलोपश्च (पावा ४,
३, ८) इति वा प्राची मतिः [वैतु. दे (२, १६)/अव+म
प्र. इति वदन् माध्यमिकाऽनारोप्यति प्रति पर्यनुयोज्य] ।
'अव' इत्यतस्तद्धितस्तूपाय (तु टि. अध-मृ, २अप-
मृ-) । अथवा मौस्थि. अव+मृ- (<√मा) इति कृत्वा
गस उपप्रस्व स्यात् (भूयसे विमर्शाय तु टि
उप-मृ-) ।

^h) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

ⁱ) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

^j) सस्व नापूटि द्र । उप शानच् प्र इति विशेष ।

^k) गस ल्युबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

१६३, ५, मा २९, १६, का ३१,
३, ५, तै ४, ६, ७, २, काठ ४०, ६
॥अव/मृद्, अवमृष्टेत मै २, २, ५
अव/मृश् > मर्शि, ॥अवमृष्टेत तै
३, २, ६, २^१
अवामृक्षत् काठ ३५, ४^१, क
४८, ५^१, शौ ७, ६६, २
॥अवमशयेत् मै ३, ७, १०^२
॥अव-मृशत् - शन् काठ २५,
७, क ३९, ५, -शन्त. काठ
२५, ५
अव-मृश्य प्रति > त्त्^३
अव/यज्, ॥अवयजते तै २, ३,
१२, २, ५, २, ४, ३, ६, ३, १,
६, ६, ३, १, ४, काठ १२, ६,
२१, ६^१ २९, ३, ३६, ३, ६^२,
७, क ३१, २१^१, ४५, ४, ॥अव-
यजति मै १, १०, ८, ११, २,
५, ६, ३, ३, ४^१, ९, १ ४^२,

१०, ७, १अव^२...यजति ऋ
१, १३३, ७, शौ २०, ६७, १,
॥अवयजत मै १, १०, ११^४,
काठ ३६, ६^४, अवयजे तै २,
३, १३, १^२, ३^२, मै २, ३, १^४,
३^४, ६, १, ४, ९, १०^३, काठ ११,
११^३, १२, ६^२, १५, १, १७,
१९^४, अवयजामहे मा ३, ४५,
का ३, ५, २, काठ ९, ४, ३८,
१३, क ८, ७, अव यजस्व^५
का ७, २, १, अव यज काठ
७, १२, शौ १९, ३, ४, अवयजे
मै ४, ३, १, ॥अवयजत् मै १,
१०, १०, काठ ३६, ५, अव-
यजेत ऋ ७, ६०, ९
॥अवयक्ष्व ऋ ४, १, ५, मा २१,
४, का २३, १, ४, तै २, ५, १२,
३, मै ४, १०, ४, १४, १७,
काठ ३४, १९, अव इक्ष्व^६

काठ ३५, १, क ४८, २^०
अव^२ अयाद् तै १, ४, ४५,
२, काठ ३८, ५, ॥अवायाक्षु
मै १, १०, १२, काठ ३६, ६,
अव^२ अयक्षि मा २०, १८, का
२२, १, ४, अव^२ यक्षि मै १,
३, ३९, काठ ४, १३,
क ३, ११
अव-यजन्त^७ - नम् मा ८, १३^१, २०,
१७, का २२, १, ४, तै १, ८,
३, १, ३, २, ५, ७, मै १, १०,
२, काठ ३८, ५
॥अव-यज्य^८ मै १, १०, १४, १७,
४, ३, १
॥अव-यु^९ तै १, ८, ३, १^१, ३, २,
८, ३^१, मै २, ३, ८^१, काठ ९,
४^१, क ८, ७^१, शौ २, ३५,
१^१, पै १, ८८, ३^१
॥अव-यु^{१०} ऋ १, १७३, १२,

- ^a) 'आ यजस्व' इति मा (७, ४) पामे ।
^b) 'अव यज' इति शौ (१९, ३, ४) पामे ।
^c) 'ईष्ठा' इति मूको ।
^d) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।
^e) सस्व नापू टि द्र । उप ल्यप् प्र इति विशेष ।
^f) व्यु^१ तु नाउ विसर्गान्तस्य सलुप्त्य टि ।
^g) 'अव-यु' इति ऋ (१, १७३, १२) पामे (तु नाउ)।
^h) तु यथोपलब्धि पपा, वैतु. सा (शौ), WG.
(४०६) विसर्गान्त रू प्रतिपादकौ ।
^१) वैतु 'यव्या' इति ऋ (१, १७३, १२) पामे ।
^२) व्यु^१ प्रकृतौ मताऽभेदेऽपि साधने मतभेदात् । तद्
यथा । यथोपलम्भ प्र१ एव त् सति *अव-युज्- इत्येवं
मूलतः सत पदत्वे भाविनि *अव-युस्- इत्येवं-
परिणाम उपधादीर्घेष्टलाभ इत्येक प्राग्वद यक (पा
३, २, ७२, पावा ३, २, ७१, पा ६, ४, १४) । अवि-
सर्गोपलब्धेरन्यतमे स्थ (तु नापू) *अव-युज्- इत्यत
एव 'सु' इत्यस्य प्र स्थाने टिलोपकरत्वेनोदात्तनिवृत्ति-
स्वर भाजुं 'डा' इत्येतं प्र हण्ड्वेष्टसिद्धिरिति द्वितीय
प्राग्वद [तु भा तै (उभयो स्थ विशेषतो द्वितीये)] ।
*अव-युज्-+सु(प्र१) इति स्थिते सकारलोपोत्सर्गापवादरूप
उपान्त्यस्य ज(>ट)कारस्य लोप इति तृतीयोऽर्वाग्वद

[तु W. (४०६), MVG (१८३)] । *अव-युज्-+सु इति
स्थिते नैप्र जकारसकारयो समापत्तौ सकारमात्राऽवशेषे
ततः पूर्वस्याऽकारस्य दीर्घ इति तुरीयोऽर्वाग्वद (तु GSV
११, L४६३, ZDMG २७, ७०९) । एस्थि अपि
यस्थ विमर्शात् क्वचित् *अव-युज्- इत्यस्य क्वचिच्च
*अव युजस्- इत्यस्य वृत्तविकारमात्रमुपलभ्येतेति तु मत
भवति । तथाहि । ऋ १, १७३, १२ इत्यत्र सुपा
२यस्य पादस्य छन्दोमानतोऽक्षरोनस्य मूलतः 'अस्ति हि
ष्मा, ते शुभिमन्त्रयुज' इत्येव सतोऽवसाने *अव-
युजस्->*अवयुज् > °युज् > °या इति च °या
(तु तै १, ८, ३, १) इति च विकल्पितविमर्गसाहित्य-
राहित्याभ्या विशिष्ट नैप्र विपरिणाम सभाव्येत [अन्यथा
छन्दोदोषानिवृत्त्यसम्भवादित्यभिसंधे (शाखान्तरेषु [तु मै
१, १०, २, काठ ९, ४, क ८, ७] प्रकृतात् पादात्
'हि' इत्यस्य पदस्य च्युतेरप्येतद् भूय पुष्टमिव भवति
यथाऽत्र पा सभावितविकाराय सुलभ इति), वैतु
GW ORN AVM (१०१) यथाप्रस्तावम् 'अव-
युज्' इति चतुरक्षरीमनुमन्यमाना अपि *॥अव-युज्-
इत्यस्य प्र१ इतीव प्रतिपादका. सन्तश्चिन्त्या (घञन्त-
त्वेऽन्तोदात्तप्रसङ्गादित्यभिसंधे [तु अति-युज्-, अनु-
युज्-, जीव-युज्-, प्र-युज्- इति बाह्वृचा एव निगमा,

मा ३, ४६†, का ३, ५, ३†, मै १, १०, २†, काठ २, ४†, ३५, १२, क ८, ७†, ४८, १२ ¶अवे(व-इ)ज्य काठ ३६, ८, ११ अवे(व-इ)ष्ट ^१ -ष्टम् माठ ३६, ६, -ष्टा, मा १०, १०, का ११, ५, १, तै १, ८, १४, १, ५, ६, ३, १¶, मै २, ६, १०, ¶४, ३, २, ४, ४, काठ १५, ७ [१-अन्]† ¶अवे(व-इ)ष्टि ^२ -ष्ट्य मै ४, ४, ९, -ष्टि मै १, १०, १०, २,	१, ४, काठ ३६, ५, -ष्टिम् मै १, १०, १२, ३, ९, ४, काठ ३६, ६, -ष्ट्यै मै १, १०, १०-१३, काठ ३६, ६, ७ अव-युत्- अवे द्र अव/यम्, (अव अयस्त ऋ १, ५६, १) अव/यस् अव-यास् ^३ -साय तै १, ४, ३५, १, काठ ४५, ६ √*अवयास् ^४ , अवयासत् ^५ ऋ ६, ६६, ५	†अवयासिस्तीष्टा.† ऋ ४, १, ४, मा २१, ३, का २३, १, ३, तै २, ५, १२, ३, मै ४, १०, ४, १४, १७, काठ ३४, १९, अव ^१ अयासिषम् ^२ मा ३, ४८, ८, २७, का ३, ५, ५, ९, ४, ४ अव-युस्- अव/यज् > ^२ अव-या टि द्र अव/या †अव-युत् ^३ -ताम् ^४ ऋ १, ९४, १२, पै १२, १, १२
---	--	--

पा ६, २, १४४], गपू चत्वारोऽपि वादाश्च छन्दो-
मानसाकाङ्क्षयसुपेक्षुका]। काठ ९, ४, क ८, ७ इत्यु-
भयत्र द्वितीयमिव यदेतच्छ्रूयेत तस्य मौस्थि [= *यवीया
(तु AVM १३६)] > यव्या > अय्या > अवया इति
नैप्र विकारमात्रतयाऽऽस्थेयत्वादाभासिकमात्रत्व द्र (तु
ऋ १, १७३, १२, मै १, १०, २)। यच्च नापू तै ३,
२, ८, ३ प्रभृ सटिप्पणेषु स्थ श्रूयेत, तद् *अव-याज्-
इत्यस्य प्र१ इत्येव सत् नैप्र लुप्तान्त्यवर्ण द्र (= *अवयाद्
> *अवया)। ननु *अव-याजस्- इत्यनेनैवैहाऽपि निर्वाह
कोऽर्थ कल्पनाऽन्तरेणेति। नेति। कुत इति। तै
'इयम्' इत्यतोऽन्यत्र 'या' इत्यत (सर्वत्र च छन्दो-
विमर्शत 'इयु या' इत्येवं पदयुग्मतया सु-शोधात्
सत) वि स्त्री प्राति आकाङ्क्षितत्वोपगमाच्च *अव-
याजस्- इत्यस्य च न सतोऽतथात्वसम्भाच्च *अव-याज्-
इत्येव सुकल्प सदत्र सुसगतमिति। अन्ततो यच्च
काठ ३५, १२, क ४८, १२ इत्युभयत्र च श्रूयेत,
तस्याऽपि नापू निगमस्येवाऽन्त्यवर्णलोपाऽऽत्मकतामात्रत्व
सुगमं द्र (जागतेऽवसाने *अवयाजोऽसि' इत्यस्य मौलि-
कस्य पा. सत 'अवया असि' इत्येव दुष्परिणामत्वादि-
त्यभिसंधे)। एस्थि *अव-याज्-, *अव-याजस्-
इत्येतयो प्राति यक्र पात्र अव/यज् इत्यत भावे
णिव प्र च *णसुन् प्र च द्र। मौस्थि तु अव/याज्
इत्यत क्रिप् च असुन् चेत्यपरो विवेक (ल्युडन्त-
पर्यायत्वदर्शनाद् ण्यन्तप्रकृतिकत्वकल्पनाया अनवसर-
त्वादित्यभिसंधे)। यनि स्थ सर्वत्र अव/या > *अव-
या- इति प्राति श्रूयेतेत्यपि मतं भवति। एव तावदत्र
भूयानपि विमर्श. सावकाश. [तु टि. √*अवयास्

> *अव-यास्-, *अव-यासस्-, वया-, ORN ऋ (१,
१६५, १५), W शौ (२, ३५, १), NW च]।

^a) गस कर्मणि क्तेऽनन्तरगति-स्वर. (पा ६, २, ४९)।

^b) गस क्तिन्नन्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ५०)।

^c) गस उप घञन्ते थायादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^d) मौस्थि √*याज् इत्यस्य सकृत् सन् सकर्मक
धा √यस् इत्यस्याऽकर्मकस्य च सत सजन्मा तद्वद्
√या(<√*यृ) इत्येतद्वर्गीय यद्र (तु *अवयाज्-,
*अव-याजस्- ययो स्थाने जकारसकारयो समेदात्
*अव-यास्-, *अव-यासस्- इत्येते प्राति अपि सुकल्पे द्र)।

^e) तु सा अव/यज् इत्येतत्-पर्यायत्ववचनेन यनि
नेदीय इव स्पर्शक, वैतु PW प्रभृ अव/या इत्येतद्-
वृत्तत्वं प्रतिपादुका सन्तश्चिन्त्या (सकर्मकत्वसाकाङ्क्षये-
ऽकर्मकस्य सत √या इत्यस्याऽनुपयोगादिति। ननु
'अवेन' योगेऽस्य सकर्मकता स्यादिति। नेति। कथमिति।
पृथग्-भाववृत्तिनाऽवेन युक्तस्याऽपादानं प्रत्यभिधावुक्तव-
त्वाभावात् कर्मसम्बन्धाऽसम्भावादिति)।

^f) तु यस्थ भा सा उ म च √यस् > √यासि
इत्यस्य वृत्तमिति कृत्वाऽप्यर्थत. यनि एव सकेतुका,
वैतु पाम (३, १, ३४), PW प्रभृ. च अव/या
इत्यस्य वृत्तमित्येव प्रतिपन्नाः नापू रू दि चिन्त्या।
यदपि पाम गपू. सिप स्थाने सप् इत्यस्य प्रस्तावे
सौवरं प्रयोजन प्रादर्शि, तदर्थ पुष्टिकरो निगमोऽद्यापि
सुगमः। सीयुट षत्वाभावे तु मात्र (३, ८३)।

^g) PW प्रभृ नापू रू दि. प्रत्याख्येया द्र।

^h) गस. शत्रन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

ⁱ) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३)।

<p>*अव-यात^a- अवयात-हेळ(ड)स्^b- -ळां ऋ १, १७१, ६ अव-यातु^c- -ता ऋ १, १२९, ११, ८, ४८, २, शौ २, २, २, पै १, ७, २ अव-यात^d- -नम् ऋ १, १८५, ८, शौ ८, १, ६, पै १६, १, ६ *अव-यापयितु- अव-यातु- टि द्र *अव-यापित- अव-यात- टि द्र अव-यै^e ऋ ८, ४७, १२ ?अव-या, ?अव-या, अव-याज्-, ?अव- याज्, अव-याजस्-अव/यज् द्र *अव-या, अव-यात- अव/या द्र. अव-यास्- अव-यासु-, अव-यासस्- अव/यस् द्र अव/यु > यावि, अव अयुवन्त पै १५, ५, ५</p>	<p>अव***यावयामसि पै ७, ८, २ अ-वयुन्^f- -नम् ऋ ६, २१, ३ अव(वा)र(व/)*अ[आ]र, ऋ, अवा- रम् तै २, ६, ३, ४ अव-ऋति^g- -त्यै मा ३०, १२, का ३४, २, ४ ?अव(व-ऋ)ति^h- -तिं ॥मै ३, ७, ४, ४, ६, ६, शौ ४, ३४, ३, १०, २, १०, १२, ८, १०, पै ६, २२, ४, १६, ६०, २, १४४, ९, -तिस् ऋ [१, ११८, ३, ३, ५८, ३], ५, ७६, २, ॥तै ७, २, १, ४, ४, २, १३, २, ॥मै १, ६, ३, ८, ८, ॥काठ २४, ६, ॥क ३७, ७, कौ २, ११०३, १, शौ ९, २, ३, ४, ४, १७, १९, ३१, १११, पै २, ३, ५, १६, ७६,</p>	<p>३, १४९, १०, -त्यै ऋ ४, १८, १३, तै १, ५, ३, २, काठ ८, १४, क ८, २, शौ १२, २, ३५ अवर्ति-मत्-मत् पै ९, १८, ४ अवा(व-आ)रⁱ- -राय मा ३०, १६, का ३४, ३, ३, -रै तै ७, ३, १६, १, काठ ३४, १६, ४३, ६, पै २, १९, २ [१-अन्] अवार-तस्(>) ^kऋ १०, ६५, ६ अवारीय^l- -तीयेभ्य काठ ४३, ६ १ अवार्थ^m- -र्या मा २५, १, का २७, १, २, मै ३, १५, १, -र्याणि मा २५, १, का २७, १, २, मै ३, १५, १, -र्याय मा १६, ४२, का १७, ७, १, तै ४, ५, ८, २, मै २, ९, ८, काठ १७, १५, क २७, ५, -र्येभ्य तै ७, ३, १६, १</p>
---	---	---

^a) नैप्र. *अव-यापित- इत्यस्य विपरिणाम इति कृत्वा गस कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर* द्र [पा ६, २, ४९ (तु NW)] । यद्वा पाप्र बस (पावा २, २, २४) पूषप्रस्व द्र (=‘अव-गतं यातं वेगो यस्य तादृशं हेडो यस्य’ इति नाड परपरित संबन्ध) ।

^b) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^c) गम. तुजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) अर्थतः *अव-यापयितु- इत्यस्य नैप्र सुगम-परिणाम द्र ।

^d) गस कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) । उप करणे ल्युट् प्र (वैतु PW प्रभृ भावे इति) ।

^e) गस उप कै प्र उसं कृत-प्रस्व च [पा ३, ४, १०, ६, २, १३९ (तु PW प्रभृ)] । अर्थविरोधस्त्वेव शङ्क्येत । काम्यमानस्य भद्रस्योपयान-विषयकनिवृत्तेरपि प्रसङ्गात् । न च कस्याऽपि ‘भद्र मा नोपयातु’ इति कामो भवति । एस्थि का गतिरिति । नाय तुमर्थ कृत, किन्तु *अव-या- इति कर्तरि निष्प-न्नस्य सत च १ ‘रक्षस्विन्-’ इत्येतत्-समानाधिकरण [=दूरवर्तिने वा समीपवर्तिने वा रक्षस्विने समान भद्रा-ऽभाव आशस्यते (तु सा स्वरूपत सवादुक्ते-ऽप्यर्थतश्चिन्त्य)] । अस्मिन् दर्शने धा. आकारलोपा-ऽभाव उसं. (पा ६, ४, १४०) । इदं च प्राति ऋ १, १७३, १२ (तु टि. ?अव-या) परप्रस्तावितेन (तु NW) सारूपेण प्राति. न संभेत्तव्यमिति दिक् ।

^f) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^g) गस किञ्चन्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ५०) । प्रकृतिभाव शाखाविशेषनिष्ठ (पा ६, १, १२८, वैतु नाड) ।

^h) व्यु. ? विप्रतिपत्तेर्भूयोविमर्शस्य साऽवकाशत्वात् । तथाहि । ६अ+?वर्ति-(<√वृत्) इति तस नञ्-स्वर इति सा (शौ ४, ३४, ३) । अव+√क(>√अर)+क्तिन् प्र अनन्तरगतिस्वरश्च इतीव प्रतिपन्ना PW प्रभृ ऋति- इति वा ?अति- इति वा उप. इति कृत्वा गुण-पद्या वा स्युः शकन्वादित्वपद्या वेति दिक् ।

ⁱ) ‘अमतिस्’ इति पाण्डु पठति । WR तु यमु । तदन्यतरसाधीयस्त्व विमृश्यम् ।

^j) व्यु ? गस उप √*अर+वञ् प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४, तु NW) । यद्वा, <अव/तृ सति माध्यमिकस्य तकारस्य नैप्र लोपः द्र (तु टि अवर- यत्र सौवरी स्थितिर्नञ्पूर्वीये कल्पे मौस्थि नेदीय इव स्पर्शुका स्यात्) ।

^k) तसिल् प्र लिट्स्वरश्च [पा ६, १, १९३ (वैतु सा ६अ+वार- [<√*रवृ] इति कृत्वा तस ?अ-वार- इति भिन्न प्राति उपकल्पुकः)] ।

^l) छ>ईय प्र उसं (पा ४, ४, ११७) । ‘अवार्थ->-र्येभ्य.’ इति तै (७, ३, १६, १) पामे ।

^m) तात्रभविक यत् प्र तित्-स्वरश्च (पा ४, ४, ११०, ६, १, १८५) । यद्वा ठे प्र नैप्र. *अवारिक-

अवर्^२ -व ऋ १, १३३, ६
 अवर्, रा^१ -रि ऋ १, १६३, ९,
 १०, ८८, १७, १९, मा
 २९, २०, का ३१, ३, ९,
 तै ४, ६, ७, ४, काठ ४६,
 ३, शौ १८, २, ३२६, -रम् ऋ
 १, [१५५, ३, (९, ७५, २)],
 १६८, ६, १०, ५५, ४, ८६,
 ३, १२०, ७, मै १, ६, १०॥,
 ४, ९, १२, काठ १४, ६, २८,
 १०, २९, २, ॥क ४५, १, ३,
 शौ १, ८, ३, ५, ११, ५, ७,
 ३६, ३; ८, ३, ३१, १०, ८, ८,
 पै ४, ४, ९, ५, ९, ५, ६, १,
 ७१, ८, १, ५, १६, ६, ३१,
 १०१, ३, -रा शौ ७, ४२, १,
 -रा पै १५, ९, ४, -राणि ऋ
 ८, ९६, ६, ९, ९६, ७, कौ २,
 २९५, जै ३, २४, ११, -रात्
 ऋ ७, ६, ७, -रात् ऋ २,
 ३४, १४, ८, ७५, १५, ९,
 ९७, १७, १०, ८१, १, मा ११,
 ७१, १७, १७, का १२, ७, ६,

१८, २, २, तै २, ६, ११, ४,
 ४, १, ९, २, मै २, ७, ७,
 १०, २, काठ १६, ७, १८, १,
 क २८, २, शौ १२, २, २९६,
 -राय शौ १, १२, ४, -रास
 ऋ ६, २१, ६, -रासु ऋ १,
 १४१, ५, -रे ऋ २, ९, ३,
 १२, ८, २४, ११, ४, २५, ८,
 १०, १५, १, मा १७, ७५,
 १९, ४९, का १८, ६, ११,
 २१, ४, १, तै २, ६, १२, ३१,
 ४, ३, ३, २, ६, ५, ४१, ॥६,
 ४, ६, २, ३, मै २, ७, २०,
 १०, ६१, ४, १०, ६१, काठ १२,
 ८, १८, ४१, २३, ८, क २८,
 ४१, ३६, ५॥, शौ ५, २, ६१,
 २४, १६, १०, ७, २१, १८, १,
 ४४१, २०, ३४, ८१, १०७,
 ९१, पै १३, ७, ८१, -० रे तै
 ३, ४, ५, १, शौ १, १७, २,
 -रिण ऋ १, १६४, १७, १८,
 ४३, ६, ९, २, शौ ९, १४,
 १७, १८, १५, २५, १३, १,

४१६, पै ७, ३, ७६, ८, १,
 ५६, १६, ६७, ७, ८, -रेभ्य
 मा ५, ४२, २३, ४४, का ५,
 १०, २, २५, ८, ६, तै ५, २,
 १२, २, मै १, २, १४, ३, ९,
 २॥, काठ ३, २, २६, ३,
 ३९, ७, ५०, ६, क २, ९,
 -रेषाम् तै २, २, २, ४, -रेषु
 ऋ १०, ५६, ६, ७, -रै. मा
 ७, ५, का ७, २, २, तै १, ३,
 ५, १, ४, ३, १, ६, ३, ३, १,
 ४, ६, २, ३, मै १, ३, ५, काठ
 ४, १, क ३, १

*अवरतस्पर्- एउ टि द्र

अवर-पर्^१ -रम् शौ ११, ३,
 २०, पै १६, ५४, १३

अवर-स्पर्^२ -रम् मै ४, ६, ६॥,
 -राय मा ३०, १९, का ३४,
 ४, १

अव/र(<>ल)म्ब

अव-रम्बमाण- ण ऋ ८, १, ३४

अव/राध्, अव^३ अरात्सी. शौ ५,
 ६, ६, पै ६, ११, ८

>*अवारिअ->यनि इति कृत्वा स्वरितविपरिणामः द्र
 [पा ८, २, ४ (तु टि पा११-)]। २य सरूपं यद्र ।

*) अव+*अर- (=√*अर+भावे क्तिप्) इति कृत्वा
 गस शकन्वादित्वम् उपप्रस्व च (पा६, २, १३९)। वा क्वि
 इति न द्वि१ एवोपलभ्यते [तु टि अ३स्*, अव३स्*, ww
 १, १३, वैतु पा (८, २, १७) अव३स्* इत्यतोऽभेदे सति
 साहितिकनिपातनमात्रं रेफान्तत्वमिति (तु परि टि अ३स्-)]।

१) व्यु^२ क सदेह इति । स सति तदवयवयोरिति ।
 न स इनि । कुत इति । पपा. अनवग्रहादिति । नेति ।
 कुत इति । अवयवयो स्पष्टेतरत्वेऽप्यन्याग्र्यसंहितत्वेऽपि
 तथोपलम्भात् तथात्वस्याऽनैकान्तिकत्वादिति । तर्हि स
 असत्येव √अव इत्येतज्ज कृत् स्यादिति । नेति । कुत इति ।
 सबन्धाऽभावादिति । तर्हि सबन्धात् क उपगम इति ।
 'अव' इत्येतदर्थक इति । तर्ह्यवयवयो संदेह इति न
 वक्तव्यमिति । कथं वक्तव्यमिति । उत्तराऽवयव इति ।
 ग्रामिति (तु ww १, १३) । कः सदेहप्रकार इति । उप
 √तु>भावे *तुर- इति वा √क्र>भावे *अर- इति

वेति । क. स इति । बस इति । प्रथमे कल्पे नैप्र. तका-
 रलोपे सति शकन्वादित्वम्, उन्ने कल्पे च मूलत एव
 तदिति विवेक । उभयथाऽपि पूप्रस्व. समान । अथवा-
 ऽवयवयोरेव मदेह इति । कथमिति । ६अ+√वृ>वर-
 [=आच्छादितत्वे सति विप्रकृष्टपर्याय. (तु अभा.)] इति
 वा √पृ>पुर- (व्याप्तत्वे सति विप्रकृष्टपर्याय सन् नैप्र
 वकारितपकार.) इति वा कृत्वा तस. नञ्-स्वर इति ।
 अथापि वा (√*अर>भावे) *अर- (तु √*अर्भ, √*अल्
 इत्यत्राऽद्यावयव) + (√*भृ>भावे) भृर- इति कृत्वा
 *अर्भर- इति बस पूप्रस्व नैप्र. यनि वर्णविपरिणामश्च द्र
 (अपि च तु टि १अ-पर-, अवर्-) ।

०) 'अवरम्' इति ऋ. (१०, १२०, ७) पाभे ।

१) द्वस एकवत्त्वम् उस् सासस्व च (पा २, ४, १२,
 ६, १, २२३) । वा. क्वि द्र ।

०) सुद् उस् [पा ६, १, १४४ (तु पपा, PW
 प्रभृ. च)] । मौस्थि तु *अवरतस्पर्- इत्यस्य सत
 नैप्र त-लोप द्र । एस्थि *अवर-तस्+पुर- (=भावे)

॥अव/रिफ्

अव-रिफत्- -फन्तौ काठ २७, ८
अव/रुघ्, अवरोचते शौ ३, ७, ३,
पे ३, २, ३

अव-रोकिन्- -किण मा २४, ६,
का २६, २, १, मै ३, १३, ५

॥अ-वरुण^१- -णम् मै २, १, २, ५,
६, काठ १०, ३, १३, १

॥अ-वरुणगृहीत्- -त मै २, ५, ६,
काठ १३, २, २२, ११, -तौ
मै १, १०, १२, काठ ३६, ६

॥अ-वरुणग्राह^२- -हाय तै ६, ६,
५, ४

॥अ-वरुण्यु^३- -ण्यम् मै ४, १, ५,
काठ ३१, ३, क ४७, ३

॥अव/रुघ्>रुहस्, अवरुन्धे तै १,
५, २, १, ५, ४, ४, ७, २, ५, ८,
१, ४, ६, ७, ३, ७, ४, २, २,
१, १, ५, २, ६, ४, २, ५, २,
५, ६, ७, ३, ४, ५, ६, ७,
८, २, ४, ५, २, ४, ५, ८, ५,
७, ९, ४, १०, २, ११, १,
५, ३, २, ३, ७, ८, ९, ७,
२, ३, ९, ३, ४, ९, ३, ११, १,
६, ५, ३, २, ४, ४, ५, ३,
७, ३, ४, १०, ३, ४, ११,
२, ६, १, १, २, २, ६,
९, १, ३, १, ५, १, २, ३, ४,
१, २, ५, २, ३, ४, ४, १,
४, ३, ३, ८, १, २, ९, ३,
५, ५, २, ३, ४, ४, ७, २, ९,
३, १०, २, ५, १, १, १, २,
२, ८, २-५, ९, २, ५, ६,
१०, २, २, १, २, ६, ३, २,
४, ६, ५, ५, ६, ६, १, ३, ५,

८, ७, ९, १, ३, ५, ६, १०,
७, ३, १, ३, २, ४, ४, ७, ७,
२, ८, १, २, ३, १०, १, ११,
२, ३, ४, १, २, ३, ४, १, ५,
६, ३, ५, ६, ७, ४, ६, ७, ३,
८, १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८,
९, २, ३, ४, ११, २, ४, ५,
१, ५, ७, ६, ३, ६, २, ३, ३,
६, ६, ४, १०, २, ७, २, २,
३, ३, ४, १, ८, ३, १०, ३,
६, १, १, २, ६, २, १, ४, ७,
३, १, २, ४, ४, १, ४, ८, ५,
२, ७, ३, ८, १, २, ४, ९, २, ३,
३, ५, ६, १०, २, २, १, ३,
२, २, ४, १, ५, ६, ४, ७, २,
३, ८, ३, ९, ४, ३, ३, ६, ६,
२, ७, ३, १०, ३, ११, ३, ५,
४, १, ३, २, ५, ३, २, ४,
२, ३, ५, ४, १, ६, ५, ६, ४,
५, ५, २, १०, १, ११, ३, ६,
७, १, २, १, ४, २, ८, २, ९,
१, १०, ४, २, २, १, २, ३,
१, २, ५, ५, ५, मै १, ४, ७,
४, ९, १०, १४, १५, ५,
६, ७, ११, ६, ३, ४, ५,
७, ८, ९, १०, ११, ७, २, ३,
३, ४, ५, ८, १, ४, ५, ६, ७,
८, ९, १०, ७, १०, ६, ११,
६, ८, ९, २, १, ८, २, १,
८, ३, १, ४, ४, ८, ५, १, १,
२, ५, ७, १०, ११, ३, १,
५, ९, २, १, २, ३, ५, ५,
६, ७, ८, ३, २, ३, ४, ८,
९, ४, १, २, ३, ४, ६, ३,
७, ८, १०, ६, ३, ५, १०, ७,

१, २, ४, ५, ६, १०, ८, ५, २,
६, ७, १०, ४, ४, १, १, ९,
१३, १४, २, ४, ७, ८, १०,
११, ३, ३, ६, ४, १, २, ४,
७, ९, ५, १, ३, ५, ७, ६,
७, ९, ७, ३-५, ८, ८, काठ
६, ८, ७, ८, ९, १४, ८,
२, ५, ८, १०, ११, १२, ५,
१३, १५, ९, १, ३, १५, ३,
१६, १०, २, ८, १०, ११, ११,
१, २, ४, १२, १, ४, ५, ५,
७, ११, १२, १३, १३, १, ५,
४, १२, १४, ६, ८, १२,
६, ८, १०, ११, १२, २०,
१, ३, ४, ५, ७, १०, १२,
१३, २१, १, २, ३, ४, ७,
८, ९, ११, १२, २२, ६,
७, ८, २३, १, २, ३, ४, ८,
२४, २, ४, ५, ८, २५, २,
४, ५, ६, ७, ८, २८, ४, ६,
९, २९, २, ३०, १०, ३१, ७,
१०, ११, १५, ३२, १, ६,
७, ३४, ३, ५, ६, १०, ३,
१२, ३५, १६, ३६, १, ७,
३७, १, ७, १७, क ४, ७,
६, ३८, ७, ७, १, २, ६, ७,
८, ८, १, ३, ४, ३०, ४,
६, ८, ३१, १-३, ५-७,
९, १२, १४-१६, १७, १८,
१९, ३४, १, ३५, १, ७, ८,
३६, १, ३७, ३, ५, ६,
३८, १, ५, ३९, १-३, ५,
४०, १, ४४, ४, ६, ९, ४५,
३, ४६, ८, ४७, ७, १०,
११, ४८, १४, शौ ९, ५, २२,

इति कृत्वा तस सासस्व चेति दिक् (वैतु PW प्रभु
बस इव पश्यन्त स्वरतश्चोद्या) ।

१) गस उप कर्तरि धिनुण् प्र. उसं कुत्व च
(पा ३, २, १४२, ७, ३, ५२) । तत्स्वर । उ म च
अव/लोक् इत्यस्य वृत्ताविकल्पमपि ब्रूत ।

२) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।
वा क्तिवि द्र ।

३) तस नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

४) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) । उप यद्र ।

५) एकतरत्र 'अवरुन्ध' इति मुपा यनि. शोध-सापेक्ष ।

६, ९, ९, २, ४, ६, ८, १२,
३, ४१, १५, ११, ३, ४, ६,
८, १०, १३, २, ४, ६, ८, १०,
६१ ९, २१, १-७, ९-१२,
१६, १११, ११, ११२, ७,
८, ११४, १-४^२, अवरुन्धे
तै ३, ३, ६, १, ६शौ ९, ९,
२, ४, ६, ८, अव रुन्धे
तै १, ७, ६, ७, ५, २, ९,
६, ४, ४, ५, ७, २, ३, ५, ६,
२, काठ २१, ७ ६१ ९, २०,
१-१२, अवरुन्धाते मै १, ८,
९, अवरुन्धते तै ६, ५, ९, ४,
७, २, १, २^२, ६, २, ३, ३, ३,
२ ५, ३, ६, २ ७, ४, ८, १,
२, ४, १, २, ३, २, ३, ५, ३,
२, ४, ६, ४, ३, ५, २, ३, ६,
२, ३, ११, २, ५, ३, १, २,
४, १, ५, २, ६, ४^२, ८, १,
२, ४, ९, १, ३^२, ४, १०, १,
मै ४, ३, ८, काठ ३३, २, ४,
८^२, ३४, ५^२, ७, ९^३, ६शौ
१३, २, १५, अवरुणधै काठ
८, ३, क ६, ८, अवारुन्ध तै
२, ५, ३, २, ५, २, १, २,
६, ३, ४, ३, ८, १, ६, ६, ४,
५, ७, १, ८, २, २, २, १, ४,
३, १, ५, ९, १, मै १, १०,
१२, २, २, ८, ३, २, ३, ३, १,
काठ १०, १०, १२, ५, १९,
११, १२, २०, १, ३६, ६,
क ३१, १-३, अवारुन्धत

तै ३, ३, ६, १, ५, ४, १, २,
७, २, ६, १, ५, २, २, ८, १,
काठ ३३, १, ६अव अरुन्धत
खि १, ११, ४, अवरुन्धीत
तै ५, १, ९, २, अवरुन्धी-
महि तै ७, २, ६, १
६अव - रुधत् ऋ १०, १०५,
१^२, कौ १, २२८^२, जै १,
२४, ८^२, अवारुद्ध मै १, ५, १०,
११^२, ३, ७, १, काठ २०, ५, क
३१, ७, अव अरुत्सत काठ
३३, २, अव...अरुत्सहि तै
७, ५, २, १, काठ ३३, १, ६१
१६, १४९, १२^२^b, अवारुद्ध
मै १, ६, ५
अवरुन्धते मै १, ११, ६, ४, ३, ३,
८, ७, अवरुन्धते मै ३, १०, १
अव-रुद्ध, ङा^२ - ङ ६ऋ १०,
२८, १०, मै ३, ९, ४, काठ
२४, ८^२, क ३८, १^२, -ङम्
तै ५, ४, ९, २, ७, ५,
१, २, मै १, ११, ९, क ३७,
३^d, -ङा तै ३, ४, ३, ८,
काठ ६, ८, १३, १२, क ४,
७, -ङा तै २, ३, ९, ३, ५,
७, ५, ३, ४, ८, २, मै ३,
१०, १, काठ ३४, १७, -ङानि
तै २, ५, १०, ४, मै ३, २, ५,
-ङेन तै ५, २, ५, ६ [०ङ-अन^०]
अव-रुद्धि^० - ङ्यै तै १, ५, ४,
२, २, १, ९, ३, ४, ६, २, ९, १,
२, ४, ५, १०, ४, ३, ३, ६,

१, ५, १, १, ४^२, २, ५, ५^२, ६,
६, ३, ८, ६, ९, ३, ४, ५, २,
९, २^२, ६, ३, २, ६, १, ८, १,
१०, २, २, ९, ४, ३, ७, ५,
७, १, ४, २, १०, ४^२, २, १,
३, २, १, २^२, ३, २^२, ५, ५,
३, ४, १, ४, ३, ४, ५, ३, ७,
२, ५, ८, ३, ९, ३^२, ४, मै १,
१०, १२^२, ११, ८^२, ९^३, २,
४, ८^२, ३, १, १^२, २^२, ४^२,
७, १०, २, २, ५, ३, १, ६^२,
४, १, ३^२, ६, ९^२, ७, ४, ८,
५, ८, ९, ६, १०, २, ४, २,
४^२ ६, ३, २, ४, ९, ५, ३, ६,
५, ७, ३, ९, काठ ८, ३, ८^२,
१२, १३, १३, ७, १४, ८, ९^३,
१०, १९, १^३, २^३, ६, २१,
११^२, २३, १, ५^२, २६, ६, २८,
९^२, २९, ३, ७, ३२, १^२, ३३,
४, ३४, ५, ९, ३६, ६, क ६,
८, ७, २^२, २९, ८^२, ३०, ४, ३५,
७, ४१, ४, ४४, ९^२, ४५, ८
अव-रुधम्^१ तै २, ३, ७, १, ५, ४, १, २
अव-रुध्य^२ तै १, ५, १, ४^२, ३, ४,
३, ४, ५, २, ५, ६, ७, ८, ३,
१०, २, ६, ६, ११, ४, ७, ३, १,
४, काठ ७, ९^२, १०, १, ११, २,
२१, ११, ३७, १ [०ध्य अन^०]
अव-रुध्य^३ - ङ्यम् काठ २४, २,
-ङ्या. तै १, ६, ७, ३
अव-रुन्धम्^१ मै १, १०, १२, ३, ८, ६
अव-रुन्धातु^१ - नाः काठ ३३, ३

^a) तु AVM (९८) यदनु 'आ' इति वैराजस्य सत १मस्य पादस्याऽन्ते द्र ।

^b) 'अनुक्षमाहि' इत्यत्र टि द्र ।

^c) गस कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^d) सश्रु काठ (२४, २) 'ध्यम्' इति पाभे (यद्र) ।

^e) गस उप क्तिन्तेऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ५०) ।

^f) गस कमुलन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^g) सस्व नापू टि द्र । उप ल्यबन्तम् ।

^h) गस उप क्यप् प्र उसं. कृत्-प्रस्व च (पा ३, १, १०९, ६, २, १३९) । सश्रु क (३७, २) 'ङम्' इति पाभे [तु यस्था सटि (विधिवक्तृत्वात् क्यबन्तत्वं तु मौलिकतर स्यादिति मतम्)] ।

^१) गस उप शमुल् प्र उसं कृत्-प्रस्व च (पा ३, ४, १२, ६, १, १९३, २, १३९) । शित्त्वेन सार्वधातु-कत्वात् शम् विकरण द्र ।

^२) गस शानजन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

अव रुहस्मान^a - न काठ १२,
५, -ना तै १, ५, १, १
अव-रोध^b - धै मै ४, ४, २
अव-रोधन^c - नम् ऋ ९,
११३, ८
अव/रुह, अवरोहति मै ३, ३,
६, काठ २१, ७, अवरोह तै १,
३, १३, १, अव रोह कौ १,
५३२^d जै १, ५४, ८^d
अवारुक्षत् पै १४, २, २
अव-रुढ^e - ङौ शौ ६, १४०, १
अव-रुढि^f - प्रति>त्य^o
अव-रोह - हस्य पै १३, ३, ३
[ह-प्रति>त्य^o]
अव-रोहत्^g - हन् ऋ ५, ७८, ४,
-हन्तम् पै १४, २, १, १० [हत्-
अभि>भ्य^o, प्रति>त्य^o]
अव-रोहिन्-प्रति>त्य^o
अव-रोह^h - ह्या काठ २६, ११,

पै ३, २१, २
अव-रोकिन्-अव/रुध् द्र
अव-वर्चस्ⁱ - चैमम् शौ ४, २२,
३, पै ३, २१, २
अव-वर्जिवस्^j -
अवर्जुषी - षीणाम् शौ ७ ५२, २
अवर्ति-अवर् द्र
अव-वर्त्र^k - त्रै ऋ ६, १२, ३, मै ४,
१४, १५
अव-वर्मेन्^l - मणिः शौ ११, १२, २३
अव-वर्ष^m -
अव-वर्ष्यⁿ - ष्यायि मा १६, ३८,
का १७, ६, २, तै ४, ५, ७,
२, मै २, ९, ७, काठ १७, १५,
क २७, ५
अव-वर्षिष्यत्^o - ष्यन् तै २, ४, १०,
३, काठ ११, १०
अव-वर्षिष्यन्ती - न्ती काठ २५,
१०, क ४०, ३

अव-वर्षुक^p - क तै ५, ४, १, ४,
६, ३, ४, ६, ४, ५, ६, ५, ६,
५, मै १, १०, ७
अव-वर्ष्य^q - ष्यायि तै ७,
४, १३, १, काठ ४४, २
अव/लिप्>म्, अवालिम्पत् क
३९, १^p
अव-लिप्^r - सम् मै २, ५, ५^q,
-सा. मा २४, ३, का २६, १,
६, तै ५, ६, २३, १, मै ३,
१३, ४, काठ ५०, ३
अव/लिह, अवलिह् मै ३, १०, ६,
काठ २९, १, क ४५, २
अव/लुप्>म्, अवलुम्पन्ति तै
३, २, २, १
अव/वद्, अववदेत् काठ २५, ८,
क ४०, १
अव/वा, अववाति ऋ १, ५८, ५,
१०, ६०, ११

^a) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९७, २, १३९)।

^b) गस उप घञन्ते थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)।

^c) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^d) 'अव ..सीद्' इति बाह्वच (९, ९६, १३) पाभे ।

^e) तु टि १ अव-गत- ।

^f) गस उप क्तिञन्तेऽनन्तरगति-स्वर. (पा ६, २, ५०)।

^g) गस शानजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^h) विकृत पा इति कृत्वेह 'इव रुह्या' इति द्विपद
शोध सुवच. (तु ऋ ४, १, ३)। स्वतन्त्रा सतीय
श्रु शोधयितुमनर्हेति मा शङ्कि। तथा सति सार्थकस्य वा
दुर्लभत्वात् ।

ⁱ) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद् ।

^j) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। कुत संदेह इति ।

उप स्वरूपत इति । कथमिति । √वृज् इत्यत क्तौ प्र
ववर्जिवस्-इत्यस्य न्याय्यत्वादिति (तु ऋ १, १३४, ६)। ननु
नेह √वृज् इत्यस्य वृत्तम्, किन्तु समस्त सद् २ अवस्- +
√वृष इत्यस्येति । कुत इति । 'देवयतीनाम्' इति पै सभ्रु
पाभे इति कृत्वाऽभ्यर्चनपरत्वेनाऽर्थसंगतेरिति (तु ता ४१)।
नेति । गपू, पै अपि नाऽभ्यर्चनपरत्वेन वा निर्वाहः, कि
तर्हि देवनपरत्वेनेति । कुत इति । अन्तर्हस्तकृतवतो देवनप-
राणामेव भगे सस्पृहत्वस्यौचित्याच्च देवार्चनस्याऽप्रसङ्गा-

चेति । एस्थि प्रकृतेऽभ्यासवकारस्य नैप्र च्युति सभा-
व्येत (तु व्व १, १८३)। तत पादगताऽऽनुष्टुभमानपूर्ति-
श्वेह सभवन्ती सभावनाया अस्या प्रोद्धलनाय कल्पताम् ।
अथ श्रूयमाणस्य वर्जनाभावस्य द्युतविषयत्व प्रसङ्गाऽऽक्षिप्त-
मित्यपरोक्षम् (तु टि √वृज्>ववर्जिवस्->-जुषी-) ।

^k) नाड व्युत्पत्तावौपथिक प्राति द्र ।

^l) तद्धिते यति तित-स्वर (पा ६, १, १८५)।

'अव-वर्ष्य' इत्यत. स्वरतो विवेकमकुर्वाणौ PW MW
च चिन्त्यौ ।

^m) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद् ।

ⁿ) सस्व 'अ-क्षोभुक' इत्यत्र टि द्र ।

^o) तस 'ययतो' (पा ६, २, १५६) इत्युत्तर-
पदान्तोदात्तः ।

^p) 'आलिम्पत्' इति काठ (२५, १) पाभे ।

^q) गस उप बधा सत कौटिल्यवृत्तेः √लिप् (तु पंजा
√लिप्) इत्यत कर्तरि के प्रवृद्धादित्वाद् अन्तोदात्त [पा
६, २, १४७] (धा अकर्मकत्वमात्रे तु म [मा] सगर्वत्वे
वृत्ति पश्यन्, भा च [तै] अन्यदीयत्वेन स्तब्धत्वे वृत्तिसुदा-
हरन्, वैतु भा, सा, MW, K उपदेहने वृत्तिमतः सकर्म-
कात् सतः गपू धा. कर्मणि क्त प्र. वदन्तः स्वरत-
श्चिन्त्या)] ।

अव-वि/मुच् > न्च्, अव विमु-
जामि शौ ५, १३, ६.

† अव/वी, अववेति ऋ १०, २३, ४,
शौ २०, ७३, ५

¶ अव/वृज्, अववृजेयु काठ ३४, २
अव-वृक्त- -क्तम् काठ १३, ३
अव-वृज्य काठ १३, ३, क ३६, १

अव/वृष्
अव-वृषत्^a - -र्षते मा २२, २६, का
२४, १२, १

¶ अव-वृष्ट^b - -ष्टेन काठ ३५, १९,
क ४८, १७

अव/व्यध् > विध्, ¶ अवविध्यति
तै २, ५, ५, ६९, ७, ४, ५, १९,
अव विध्यति ऋ ९, ७३, ८
† अव-विद्ध^c - -द्धम् ऋ १, १८२,
६, ७, ६९, ७, मै ४, १४, १०

† अव/व्ये
अव-व्ययत्^d - -यन् ऋ ४, १३,
४, मै ४, १२, ५०, काठ ११,
१३

अव/वश्च् > वृश्च्, अव वृश्च्
ऋ १, ५१, ७, अव अवृश्चत्
ऋ ७, १८, १७

अ-वशा^e - -शा शौ ६, ४२, ३,

४३, ३

अव/शंच्

अव-शस्^f - -शसा शौ ६, ४५, २

अ-वशा^g - -शा शौ १२, ४, ४२,
-शाम् शौ १२, ४, १७

अव/*शीय^h, ¶ अवशीयन्ते तै १,
८, १, १, मै ४, ३, ७, काठ
१५, १, अवशीयताम् शौ १८,
३, ६०

¶ अव/शृ > शिर्, अवशीर्यतेⁱ क
४८ १४, अवशीर्येत मै ४,
८, १०, काठ ३०, ५.

अव/शो > शिशी, अव शिशीहि
ऋ १०, १०५, ८

† अव/अथ, अव(अथाय) ऋ १,
२४, १५, मा १२, १२, का १३,
१, १३, तै १, ५, ११, ३, ४,
२, १, ३, मै १, २, १८, ४,
१४, १७, काठ ३, ८, १६, ८,
४०, ११, क २, १५, कौ ३,
१, ४, जै २, ५, १, शौ ७,
८८, ३, १८, ४, ६९

अव/श्वस्

अव-श्वसम्^j शौ ४, ३७, ३, पै
१३, ४, ३

? अव/श्चि अव अश्चैत् ऋ १,
१२४, ११

१ अवस्- / अव् द्र

२† अवस्^k - -व ऋ १, ८३, २,
१६३, ६, १६४, १७, १८, ५,
४०, ६, ६, ९, ३, ८, ४०, ८, ९,
७४, ६, १०, १७, १३, २७, २१,
६७, ४, मा २९, १७, का ३१,
३, ६, तै ४, ६, ७, २, काठ
३५, ८, ४६, ३, शौ ९, १४,
१७, १८^l, १३, १, ४१, २०,
२५, २, ९१, ४, पै १६, ६७,
७, ८

अवस्-तात्^m ऋ ३, २२, ३, १०,
८८, १४, १२९, ५, मा ८,
९, १२, ४९†, ३३, ७४†,
का ८, ६, २, १३, ४, ५†,
३२, ६, ५†, तै ३, ५, ५, १,
४, २, ४, २†, ¶ ७, २, ५, ५,
३, १०, १ⁿ, २, ४, २, २, ४,
¶ मै १, ३, २६, ८, ५^o; २,
७, ११†, ३, ६, १, ८, ८^o, ९,
४, ४, ३, १, ¶ काठ १३, ५^o,
१६, ११†, २०, ३, ३३, ६^o,
क २५, २†, पै ११, ५, ७

^a) गस शन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९)।

^b) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^c) 'अवव्ययन्' इति मुपा स्वरो ब्रष्ट¹।

^d) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^e) गस क्तिन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६२, २, १३९)।
'यद्, आशसा' इति ऋ (१०, १६४, ३) विशिष्टः
पामे। यत्तु सा √शस् इत्यस्य रू आह, तद्विमृश्यम्।

^f) तम नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^g) मौस्थि. √शृ > √*शीर्य् > यनि इति नैप्र क्रमः
द्र [वैतु पा (७, ३, ७८) √शद् इत्यस्य साधा आदे-
शमात्रमिति प्रतिपादुक, PW प्रभृ च √शी इत्येतस्य
यगन्त-वृत्तेन समेदुका (तु W. [शौ १८, ३,
६०])।

^h) 'अपिशीर्यते' इति काठ (३५, १६) पामे।

ⁱ) णमुल्-कमुल्-सकक्षोऽलिद् अमु प्र उसं (पा ३,

४, १२)। यद्वा, उप भावे अप् प्र आथादि-स्वरश्च
(पा ६, २, १४४)। वा किवि. द्र।

^j) प्राग्दिगवाऽऽप्तेस्तदुपलक्षणभूतगोयोगश्रुतिसंकेतिता-
या. प्राकरणिक्त्वाद् गत्यर्थ- √श्चि सा अनु
निरदेशि, PW प्रभृ अभियुक्ते समाहतो वर्णार्थि √श्चित्
च नाऽऽहत इति विविचो विमृशन्तु।

^k) व्यु² मौस्थि अव+*अस्- (= √१अस्+
भावे क्तिप्) इति कृत्वा गस शकन्वादित्वम् उपप्रस्व. च
द्र (पा ६, २, १३९)। वा किवि इति कृत्वोपलब्धेश्च
अव्य इति प्राक्तनो व्यवहारो भवति। वस्तुतस्तु न द्वि१
द्र [वैतु पा (५, ३, ३९) अवर्- > *अव्+असिः प्र.
इति (वैतु टि अग्रस्³, WW १, १३)]।

^l) 'अधस्तात्' इत्यत्रत्यं न्यायमनु (तु यस्था. टि)
तात्तिल् प्र उस [तु WW १, १३, १५, ६०४, वैतु.
पा (५, ३, ४१) अवर्- > अव्+अस्ताति. प्र. इति]।

अ(वम् >)वो-देव^१- -वम् ऋ ८,
१९, १२
अवस्- / अव द्र
†अव-स्/स्वृ, अव^२सुमस्वरन्
ऋ ९, ७३, ४^३, काठ ३८,
१४
अव/सृज् > सीद, †अवसीदति
काठ २३, ६, †अवसीदन्ति तै
२, ६, १, १, अव सीद ऋ
९, ९६, १३
†अव-स(ज्) > ब्रा^४- -ब्राम् मै ३,
६, १०
अव-सृजन्- अव/सृज् द्र
अव-सातृ- अव/सो द्र
१अव-सान्, अवसानीय-, अवसान्य-,
अव-साय, अव-सायिनी-, अव-
साय्य अव/सो द्र
२अव-सान्(न) > ना^५- -ना. ऋ ३,
१, ६
अव/सिञ्ज् > न्च्, †अवसिञ्चति मै
३, ८, ८^६, ९, ९, ३, काठ २५,
९, १०, २६, ५, क ४०, २, ३,
४१, ३, अवसिञ्चामि मै १, २,
११, काठ २, ११, २५, ९,

क २, ५, ४०, २
अव-सित- अव/सो द्र
अव/सृज्, अव^२सृज्यात् ऋ १,
२४, १३
अवसृजन्ति ऋ ५, ३०, १३,
अवसृज्य ऋ १०, ६५, १२,
अव सृजत् ऋ १, ५५, ६,
१०, ११३, ४, अव सृजत्
ऋ १, १७४, ४, अवसृजात् ऋ
१०, १०८, ५, अवसृज ऋ १,
१८९, ५, अव सृजन्तु ऋ ५,
२, ५, ६, अवसृज् > जा ऋ १,
१३, ११, मा २७, २१^७, का
२९, २, ११^८, तै ४, १, ८, ३^९,
मै २, १२, ६^{१०}, काठ १८, १७^{११},
क २९, ५^{१२}, शौ ५, २७, ११^{१३},
१८, २, १०^{१४}, पै ९, १, ११^{१५},
अव सृज् > जा ऋ ७, ८६,
५^{१६}, शौ १, ११, ३, ४, १५,
१२^{१७}, ६, २६, १, पै १, ५, ३,
१५, १^{१८}, ५, ७, ११, अव
सृज् > जा ऋ १, ८०, ४,
७, ८६, ५, अव सृजतम् ऋ
१, १५१, ६^{१९}, ५, ६२, ३,

अवसृजतात् मै ४, १३, ४,
†अवासृजत् ऋ २, १२, १२, ८,
३२, २५, १०, ८५, १३, शौ
१४, १, १३^{२०}, २०, ३४, १३,
पै ६, ३, १, १३, ७, १३, अवा-
सृजत् तै ६, २, ३, २, अवा-
सृजन्त ऋ [(३, ३२, ११) ४,
१९, २, (६, ३०, ४)], अवा-
सृजन् शौ ४, ६, ७, पै १, १०७,
६, ५, ८, ६, †अवासृज ऋ
१, [३२, १२, (२, १२, १२)],
५७, ६, [(३, ३२, ११, ४, १९,
२) ६, ३०, ४], १०, १३३, २,
१३८, २, मै ४, १४, १८, काठ
३८, ७, कौ २, ११५२, जै
४, १, ५, शौ २०, १५, ६,
९५, ३, पै १३, ६, १२, अवा-
सृज ऋ ६, ४३, ३, †अव-
सृजेत् मै १, ६, ४, काठ २६, ६^{२१},
क ४१, ४^{२२}
†अवसृज्यति मै ३, ८, १,
अव असृजत शौ १४, २, ५२,
†अवासाक्^{२३} पै २, ५२, ५
अव-सृजन्^{२४}- -नाय मा १२, ६४,

^१) वस पूषप्रस्व (पावा २, २, २४, पा ६, २, १) ।
‘वचस्-’ इत्यस्य वि ‘उपरि-मर्त्य-’ (ऋ) इत्यस्य प्रति-
योगि च [=अवोगता (स्वस्य च यजमानस्य चाऽभीष्ट-
फलस्य प्रदायुक्तया) सामीप्यं गता (नीता) देवा येन(स्तो-
तृयजमानयोरवस्थितेर्देवल्लोकाऽपेक्षयाऽवोवर्तित्वात्तत्सामी-
प्यपराणां देवानामवोगतिरित्यभिप्रायः] तु ऋ १, १४२,
११, ३, ४, १०, १०, ११, १० यत्र वनस्पतिकर्तृक देवाना-
मुपावसृजन्माशस्यते]], तु PWGW BW प्रभृ, वैतु
सा LRV GRV. NW च ‘अवस्ताद् देवानाम्’ इतीव
व्याचक्षाणा उअ अस अभिसदधाना स्वरत (तु टि
अध-ईष-) चोद्या. (भूयसेऽपि विमर्शाय तु टि
उपरि-मर्त्य-)] ।

^२) मुपा विमृश्य । ‘अव’ इत्यस्य स्थाने शौ (५, ६, ३)
‘एव’ इत्यस्य च, पै (६, ११, ४) ‘अभि’ इत्यस्य च
श्रूयमाणत्वात् तन्मूलस्वरूपतः सदेहादिति यावत् ।

^३) १अव-गत- टि द्र ।

^४) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप < / २वस् द्र ।

^५) ‘उप अवसृज’ इति ऋ (३, ४, १०) पाभे ।

^६) इह सा ‘अवनीचीरपोऽपसृजे’ इत्येव शिवावधि-
पन् ‘अवनीची’ इत्येतद् एकं पदम् अव-न्यञ्च्- इत्यस्य
शसि रूपमाह, अथ अप/सृज् इत्यस्य वृत्तमन्त्यं क्रिया-
पदमिति च मेने । तद् विमृश्यम् । त्रैष्टुभपाद-पुपूर्णाहि
सायणीय पाठमाकाङ्क्षेततरामिति दिक् ।

^७) ‘इव सृजम्’ इति शौ (१, १४, १) पाभे ।
तत्र उपु वा प्रकृते च मपु वा इति भेदमुपेक्षमाण
मूको विरुध्यमानश्च ‘अव सृजम्’ इति मुपा
सु-शोध द्र ।

^८) ‘अव सृजतम्’ इत्येव पठन् Gw चिन्त्यः ।

^९) ‘आजस्त्रा’ इति मूको । ततः अ-जस्त्र- इति श्रुत्यभि-
प्राय सभाव्येत । दीक्षाया वि चापरमुपलभ्येतेति
चिन्त्यो भवति मुपा ।

^{१०}) गस ल्युङन्त- कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

का १३, ५, ३, तै ४, २, ५, ३,
काठ १६, १२, क २५, ३,
शौ ६, ८४, १
॥अव-सृज्य^a- -ज्य मै १, ६, ४
१अव-सृष्ट, द्वा^b- -ष्ट ऋ १०, ४,
३, मा २०, ४५, का २२, ४,
१०, मै ३, ११, १, काठ ३८,
६, -ष्टम् तै २, ४, ७, १, काठ
११, १३, -ष्टा ऋ ६, ७५,
१६, ७, ४६, ३, मा १७, ४५,
का १८, ४, १३, तै ४, ६, ४,
४, कौ २, १२१३, शौ १, ३,
९६, ३, १९, ८, ङै १, ५६, ४,
३, १०, ३, ४, १४, ५, -ष्टा
काठ ३८, ९, शौ १७, १, २८,
-ष्टाम् शौ १४, २, ५३-५८
[०ष्ट-उप^c, रु^d]
२अव-सृष्ट^e- -ष्टान् ऋ १०, २८,
११, -ष्टास. ऋ १०, ९१,
१४, मा २०, ७८, का २२, ७,
१२, मै ३, ११, ४
अव/सृप्, अवसृपति मा १६, ७,
का १७, १, ७, तै ४, ५, १, ३,
मै २, ९, २, काठ १७, ११, क

२७, १, अवसृपतु तै ४, २,
७, १, अवसृपन्तु शौ ११, १,
१७, पै १६, ९०, ७
अवसृप शौ ८, ६, ३, पै १६,
७९, ३.

अव-सै नाड द्र

अव/सो > सा, > सायि, > सि,
> सु, अवस्यति ऋ १०, ६१,
२०, ॥तै २, ५, ६, १, ६, २, ९, १,
मै ४, ६, ५॥, ॥काठ ८, १, १३,
१२, २९, ८, कद्, ६॥, अवस्य-
न्ति शौ ९, २, १४, पै १६, ७७,
४, अव सात् ऋ ७, २८, ४,
अवस्य ऋ ४, १६, २, ६, ४०,
१, तै १, २, ३, ३, शौ २०,
७७, २, १, १अवस्यतम् ऋ ६,
७४, ३, तै १, ८, २२, ५, मै
४, ११, २, काठ ११, १२, शौ
७, ४३, २, पै १, १०९, ४,
॥अवस्येत् तै २, ५, १, ३
अवासु^d ऋ १, १७९, २ [निर्^e]
अव-सातु^f- -तारम् ऋ १०, २७, ९
१अव-सान^g- -तनम् ऋ १०, १४,
९, मा १२, ४५, ३५, १, का

१३, ४, १, ३५, ४, २, तै ४,
२, ४, १, मै २, ७, ११, ३, २,
३, काठ १६, ११, ३४, ९॥,
क २५, २, शौ १८, १, ५५, २,
३७६, ६१२, १४, १, ङै २,
२३, ३, १०, १, ११, -॥ने
तै २, ५, ६, १ [०न-नव^h]
अवसान-दन्तेⁱ- -र्श शौ ७,
४२, १
१अवसान-भ(द्र>)द्वा- -द्वात्^h
पै १४, ४, २
अवसानीय- उद्^o
अवसान्यⁱ- -न्याय मा १६,
३३, का १७, ५, २, तै ४, ५, ६,
१, मै २, ९, ६, काठ १७, १४,
क २७, ४
अव-साय^j ऋ १, १०४, १, मै ४,
१, ६॥, ॥काठ ६, ६, ३१, ४,
॥क ४, ५, ४७, ४ [०य अवि
>ध्य^o, अनु>न्व^o]
अव-सायिनी- अनु>न्व^o
॥अव-साय्य^j तै ३, ४, ८, ७
अव-सित^b- -तस्य ऋ १, ३२, १५,
मै ४, १४, १३, पै १३, ६, १५,

^a) गस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, १, ११०, ६, २, १३९)।

^b) कर्मणि केऽनन्तरगति-स्वर (पा ६, २, ४९)।

^c) गस उप अधिकरणे के प्रवृद्धादित्वाद् अन्तोदात्त (पा ६, २, १४७)।

^d) 'अव। असु।' इति पपा भवति। लुङि प्रपु ३ द्र।

^e) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९)।

^f) गस ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^g) उस अजन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, १, १३४, ६, २, १३९)।

^h) 'रात्री' इत्येतेन प्र१ समानाधिकरण 'द्वा' इत्या-
काङ्क्ष्यते न तु 'द्वात्' (पु प१) इति। तत् 'द्वा आत्'
इति द्वे पदे स्यातामिति प्रथम कल्प। अर्थत साका-
ह्याऽभावाच्च सश्रु शौ (१९, ४९, २) मूको भूयस्त-
रामिव विकृतस्य सतोऽपीह ज्ञापकत्वाभावाच्च न त्वयं
साधुतामियात्। एस्थि. मूको अस्मिन्शो विकृत. स्यादि-
त्यपर. कल्प एव सुवचं [तु गप् सश्रु शौ यत्र यमु

(पारडु) पा छन्दस्तो विमाने सति च्युताक्षरपूर्तिकर
*अनुसामम(द्र>)द्वा-> -द्वा(प्र१)' इति समस्तपदा-
त्मक शोधो भवति (अनुशब्दादुपरि साशब्दश्रुतौ साक्ष्य-
सामस्त्यसुपुष्टत्वात् तत्स्थाने 'मा' इत्यस्य श्रावणस्याऽनौ-
चित्याच्च [तु WR, वैप १, १९४ यत्र यनि शोध
द्र] समानेन हेतुना *मद्- इत्यस्य साध्वर्थशक्तेः सत.
स्थाने भद्- इत्यस्य श्रावणस्याऽनौचित्याच्च [तु WR प्र३]
यनि च्युतपूर्तौ संभवन्त्या पादान्तेऽपुष्टस्य सत 'आभि'
इति पदस्य श्रावणस्याऽनौचित्याच्च, पारडु. अनु निर्दि-
श्यमाने सति सा पा 'क्षणम्' इति पदस्य श्रावणस्या-
ऽनौचित्याच्च [क्षणमित्यस्य अनु इत्यस्य च व्याख्यानतया
भाष्यकृतप्रयोगाऽभिसंवेक्ष्य तदीयस्य पा. त्रुटितत्वाऽभि-
संवेक्ष्येति दिक्]]।

¹) तात्रभविके यत्ति तित्-स्वर (पा ६, १, १८५)।

²) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

-तास ऋ ४, २५, ८, -[ने
तै ५, २, २४ [०त-प्रतिचीन°]
अव-सै^१ ऋ ३, ५३, २०
२अव-स्युत्^२ -स्यन् काठ १३,
१२ [०स्यत्-अधि>०य्, अन्°]
अव/स्कृ
अव-स्कृत्^३ -वम् शौ २, ३१, ४,
पै २, १५, ४
अव/स्तरम्^४ -भू, अव अस्तम्नात्
खि ५, ५, ११
अवृत्-तात् २अवम्^५ द्र
[अव/स्तृ>स्तृ, अवस्तृणाति तै ६,
२, १०, ३, ११, ३, ३, ४,
२, अवस्तृणाति मै ३, ८, ८,
९, ९, ३, अव...स्तृणाति मै
३, ८, ८, काठ २५, ९, क
४०, २, अवस्तृणाति मा ५,
२५, का ५, ६, ४, तै १, ३, २,
२, मै १, २, ११, १४, काठ २,
११, २५, ९, क २, ५, ४०, २
अव-स्तीर्थ^६ तै ६, २, १०, ४
[०य् अन्°]
अव/स्था>तिष्ठ, अवतिष्ठति ऋ ८,
२४, ३०, अवतिष्ठति शौ ६,
४३, २, ७, ८०, ३, [अवा-
तिष्ठत् काठ १२, १३, [अव
अतिष्ठत् ऋ ८, ९६, १३, काठ
२८, ४, क ४४, ४, कौ १, ३२३,
जै १, ३४, १, शौ २०, १३७,
७, [अवतिष्ठेत् मै ३, ९, ४

अवतस्थे ऋ ५, ४४, ९, १०,
४८, ५, अव स्थात् ऋ ७,
८७, ६, अवस्थात् ऋ ५, ५३,
८, अवस्थाम् ऋ [२, २७,
१७, २८, ११, २९, ७]
[अव-तस्थिवृत्^७ -वासम् ऋ ८,
९६, १४, शौ २०, १३७, ८
अव-स्थ^८ -स्थम् पै २, ८४, ७,
-स्थस्य शौ ७, ९०, ३
अव-स्था^९ -स्था मै २, १३, २१,
पै २, ५६, ४, -स्था ऋ ५,
१९, १
[अव-स्थावृत्^{१०} -वा तै ५, ५,
१०, २, -वान तै ५, ५, १०, ४
[अव-स्थित- -ताय काठ २४, ७,
क ३७, ८
अव/स्पृ, अवस्पृत् ऋ ६, ४२, ४,
अव स्प ऋ ९, ७०, १०
अवस्पृधि ऋ ५, ३, ९, ८, ६६,
१४, अवस्पृतम् ऋ १०, ३९, ६
अव-स्पृत्^{११} -०र्त ऋ २, २३, ८
अव/स्फूर्ज, अवास्फूर्जेत् पै २,
७०, ४
अव-स्फूर्जेत्^{१२} -जैत् मै २, ८, १०,
काठ १७, ९, -जैते मा २२,
२६, का २४, १२, १, -जैन्
मा १५, १९, का १६, ४, ९,
तै २, ४, ७, १, २, ४, ४, ३, २,
मै २, ४, ७, ३, काठ ११, ९, ३,
क २६, ८

अव/स्मि, अवस्मयन्त ऋ १,
१६८, ८
[अवस्यु, १अवस्युत्- [अव द्र
२अवस्युत्- अव/सो द्र.
अवस्यु- [अव द्र
अव/स्संस्>सस्
अव-सस्^{१३} -सस् ऋ २, १७, ५
अव/स्यु, अवस्यव पै ५, १०, २,
अवस्यवेत्, अव...स्यवेत् ऋ
१, १२९, ६
अवस्-वत्, अवस्वद्-वत्, अवस्व-
द्वन्-नेत्र- १अवस्- द्र.
अव/स्वन्, अव...अवस्वनीत् ऋ ४,
२७, ३
अव-स्वैन्^{१४} -
अवस्वन्^{१५} -न्याय मा १६,
३१, का १७, ४, ५, तै ४, ५,
५, २, मै २, ९, ५, काठ १७,
१४, क २७, ४
अव/स्वप्, अवस्वाप्सीत् पै ९, २५,
१६
[अव/स्वृ, अवस्वराति ऋ ८, ६९,
९, शौ २०, ९२, ६, अवस्वरत्
कौ २, ७९३^{१६}.
[अव/हन्>जङ्घन्, अवहन्ति तै
५, २, ८, ७, काठ २९, ३,
[अव...हन्ति तै १, ६, ९,
३, अव...हन्मि शौ १२,
१, ५८, अवहन्तु पै ५, ३३,
४०, अव... (हन्तु) शौ ६,

१) 'अव/या>अव-यै' इत्यत्रय टि द्र ।

२) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, १९७,
२, १३९) ।

३) गस. उप अजन्ते थाथादि-स्वर (पा ३, १,
१३४, ६, २, १४४) । पपा अवग्रहाऽभावश्चिन्त्य ।

४) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

५) गस क्स्वन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

'अवतस्थि-वृत्' इति पपा ।

१) गस उप क. प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४) ।

६) स्त्री भावे अडि टाप् कृत-प्रस्व च (पा ३, ३,

१०६, ६, २, १३९) ।

७) गस वनिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

८) गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

९) गस शत्रन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १८६, २, १३९) ।

१०) गस क्बिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । PW
प्रस्य कसुबन्त मन्वाना विमृश्या ।

११) नाउ व्यु औपयिक प्राति द्र ।

१२) तात्रभविके यति तित्-स्वर (पा ६, १, १८५) ।

१३) 'अवस्पृत्' इति ऋ (६, ४२, ४) पामे ।

१४) 'अपहन्तु' इति शौ (६, १३४, १) पामे ।

१३४, १, पै ५, ३३, ४, अव-
जहि शौ ५, १४, २, १३, १,
३०, पै १०, १०, २, १६,
१५२, १०, अव जहि ऋ १,
१३३, ३, ८, ६४, १, ९, ८५,
२, खि २, ५, १, ६३, २४, †कौ
१, १९४, २, ७०४, †जै १, २१,
१, ४, ७, ९, शौ ५, १४, १,
२, २१, १, १०, ४, ३, १३,
१, ३०, ३२, १९, ६५, १,
२०, ९३, १, पै १२, १, ९, १०,
१६, १५, ४, १५०, ४, अव
हन्तन ऋ २, ३४, ९, अवाहन्
ऋ ४, ३०, १४, १०, ७३, ६,
†अवाहन् ऋ ५, ४०, ६, [(१,
८४, १३) ९, ६१, १], कौ १,
४९५, २, ५६०, जै १, ५१,
९, ३, ४५, २, †अव हन्
ऋ ५, २९, ४, ३२, १, ६, २६,
५, कौ १, ३१५, जै १, ३३, ३,
अव...अहनम् ऋ १०, ४८, ६
अवजिघ्रते ऋ १, ८०, ५
अव जवन्थ ऋ ६, ३१, ४
अवजङ्घनी पै २, ६५, ३,
अवजङ्घनीहि शौ ५ २०, ८,
पै ९, २४, ७
अव-घ्न(घ्नत् >) तो^१ - तो ऋ १,
१९१, २, शौ ११, १, ९, पै
४, १६, ३, १६, ८९, ९
अव-हत^२ - त काठ ४, १३, २९,
३, शौ ६, १३४, २, पै ५, ३३,
५, -तम् काठ ३७, १२, -तस्य

पै ६, १५, ५ [०त-वि>व्य^०]
अव-हन्तु^३ - -न्ता ऋ ४, २५, ६
अव/१हा>हापि, अवाहा^४ ऋ १,
११६, ३
‡अवहीयते काठ २६, ९, क
४१, ७, अवहीये ऋ १०, ३४, ५
‡अवहास्यते काठ २६, ९, क
४१, ७
अवजीहिप ऋ ३, ५३, १९
अव-हार्य^५ तै ५, ७, ९, १, मै १, ६, १,
काठ ७, १२, क ६, २, शौ ७,
५५, ४, १६, ४, ३ [०य अन्^०]
अव-हीय- पाप^०
अव-हित- अव/धा द्र
अव/हु, अव उहति ऋ ५, ७, ५
अव/हृ>ऋ, ‡अवहरति काठ २५,
१०, २६, ५, क ४०, ३, ४१,
३, ‡अवाहरत् मै १, ८, १,
‡अवहरेयु काठ ११, ५
†अव जभार ऋ १, ३२, ९,
पै १३, ६, ९
अव-हरत्, अव-हत, अव-हृत्य उप^०
अव-हियमाण- अभि>म्य^०, उप^०
अव/हृ
अव-हृ- अन्^०
अव/हृ, अवहृये ऋ ५, ५६, १
*?अवा^६ अवाशृङ्ग- टि द्र
अवाका^७ - कया तै ४, ६, १, १
अवा(व-आ)/कृ, अव आकृषि ऋ
८, ५३, ४, खि ३, ५, ४, जै
४, १८, ८
अवा(व-आ)/गम्, अवाजगाम पै २,

५७, १
अवा(व/अ)च्, ज्व्
‡अवाच्, ज्व्^८ - वाक् काठ २७,
३, क ४२, ३, -वाङ् तै ३,
२, ५, ३, ६, ३, १, ५, ५, २,
२, मै १, ९, ३, ३, ६, ३, ४,
६, ६, काठ ९, ११, २७, २,
५, २८, १, क ४२, २, ५, पै
१, ७१, ३६, -वाच् ऋ ४, २५,
६६, मै ४, ७, ५, -वाञ्च मै
१, ९, ३, काठ ९, ११, ३७,
१६, -वाञ्चम् मै ३, ६, ३,
-वाञ्चौ तै ५, ३, २, ५, काठ
२७, २, क ४२, २.
अवाची- ‡ची मै १, ८,
५, २, १३, २१, काठ १३, ४,
-ची शौ १०, २, ११, पै १६,
६०, ३, -‡चीम् तै ६, ३, ४,
६, काठ २६, ६, क ४१, ४,
-च्यै मा २२, २४, का २४,
१०, १, -च्यौ पै २, ८७, ४
अवाचीन^९ - नम् ‡तै ६, १, ३,
४, ‡मै १, ८, ५, ३, ६, ७, ४, १,
१३, ५, ५, ८, १, ‡काठ २३,
४, २६, १, २७, १, ‡क ३६,
१, ४०, ४, ४२, १, शौ १०,
४, २५, पै १६, १७, ३,
-ना. पै १३, १०, २, -नान्
शौ १३, १, ३०.
अवा(व/अ)ज्, अवाजति ऋ १,
१६१, १०
अ-वाजिन्^१ - जिनम् ऋ ३, ५३, २३

^१ 'अप जहि' इति ऋ (१, ९४, ९) पामे ।

^२ गस शन्नन्त-कृत-प्रस्व स्त्री ङीप उदात्तत्वञ्च
(यक् पा ६, २, १३९, १, १७३) ।

^३ कर्मणि क्तेऽनन्तरगत-स्वर (पा ६, २, ४९) ।

^४ गस वृजन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १६३, २, १३९) ।

^५ लुङि प्रपु १ द्र (=अवाहास्व) । एतत् रू <अव
/हृ इत्येव प्रदर्शक. PW चिन्त्य । पृथक्कारविशिष्ट-
ऽङ्गीकाराऽऽत्मकार्थाऽऽसंगते ।

^६ गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^७ व्यु^१ आ/वृ>*२आ-वृ- >*२आवृ-घ्रा-(यद्र)
इत्यस्य नैप्र. विपरिणाम स्यात् [तु टि अवका- यत्र
*१आ-वृ- >*१आवृ-घ्रा-(यद्र) इत्यस्य नैप्र विपरि-
णाम प्रयोजक. शोध सुवच] ।

^८ गस उप क्तिन्ते पूषप्रस्व (पा ३, २, ५९, ६, २, ५२) ।

^९ ख>ईन प्र (पा ५, ४, ८, ७, १, २) । तत्-स्वर ।

^१ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

†१अ-वात, ता^a - त ऋ ६, १६,
२०, १८, १, ९, ८९, ७, ९६,
८, ११, मा १९, ५३, का २१,
४, ३, तै २, ६, १२, १, मै ४,
१०, ६, काठ २०, १४, २१,
१४, -ता ऋ ६, ६४, ५, -ता
ऋ ६, ६७, ७, पै २, ५५, ५
२अ-वात, ता^b - त ऋ ८, ७९, ७,
-तम् ऋ १०, १२९, २, -ता
ऋ १, ५२, ४, ६२, १०, -ताय
शौ २०, १३६, ३^{१०}, -ताम् ऋ
१, ३८, ७, -तै ऋ ६, ६४, ४
¶अवा(व/अ)नम्^d काठ २६, ८,
क ४१, ६ [०नम् अन्,
वि>व्यु^१]
अवा(व-अ)न्तर^e - र पै १३, १२,
२, -¶रम् तै ७, ४, ५, ३, ५, ४,
२, ७, १, मै २, ५, १, ४, ५, ८^२
अवान्तर-दिशा^f - ¶शा तै २, ४,
९, २, ७, २, ३, १, ५, २५, १,
काठ ४५, ५, -शाभ्य मा २४,
२६, का २६, ६, १, तै ७,

१, १५, १, मै ३, १४, ७,
काठ ४१, ६
¶अवान्तर-दीक्षा^g - क्षया तै ६,
२, २, ७, मै ३, ७, १०, काठ
२४, ९^२, क ३८, २^३, -क्षा
तै ६, २, ३, ५^२, -क्षाम् तै ६,
२, २, ७, ३, ५^२, क्षायाम्
काठ ३४, १४
¶अवान्तर-शफ^h - फ. तै ५, २,
६, ५
अवा(व-अ)/भृ(<ह)
अवा-भृत - तम् पै ९, ८, ३
अवायु-, अवा-युत्-, अवायन-, अवा-
यिन्- १अवे(व/इ) द्र
अवा(व-अ)/या, अवा...आ...ययु
ऋ १, १६८, ४^६
अवार- अवर् द्र
*अवारिक- १अवार्य- टि द्र
अवारीय- अवर् द्र
अवाच्छे(व/ऋ>ऋच्छ), अवाच्छेति
तै २, ६, ३, ४
¶अवा(व/अ)र्ज, अवार्जति काठ २८,
१, क ४४, १

१अवार्य- अवर् द्र.
*२अ-वार्य^h-
†अवार्य-ऋतुⁱ - तुम् ऋ ८, ९२, ८,
कौ २, ९९३, जै ४, २७, २
अवा(व-अ)/१लभ>लिस
अवा-लिप्स- -प्स पै १, ६९, १, २,
-प्सम् पै १, ६९, ३.
?अवावृपन^j - नम् मै ३, १२, १९.
अवा(व-अ)व/सृज्
१अवावसृ(ष्ट)>ष्टा^k - ष्टा पै १,
९५, ४
*अवा(व-अ)/शृज् नाउ टि द्र
¶१अवाशृङ्गा^l - ङ्ग तै २, १,
८, ५
अवा(व/अ)स्, १अवास्यति तै
६, ३, ४, २, १अवास्यति मै ३,
८, ९, ९, ३^२, काठ २१, ७, २६,
५, क ४१, ३
अवा(व-अ)स्य^m ऋ १, १४०, १०,
¶तै ३, २, २, १
१अ-वास्तुⁿ - स्तु तै ३, ४, १०, २
२अ-वास्तु^o - स्तुम् शौ १२, ९, ७,
पै १६, १४५, ७

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <√वा हि साया
(वैतु PW प्रष्ट, NW, WW १, २११√वन् + क)।
^b) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।
^c) 'अवानाय' इत्यपि मूको। 'आ-तुल्य' इति WR सशो-
ययत। सर्वसप्रही सात शोध-मूलाऽविवेककर उपेक्ष्य।
^d) गस णमुलन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।
^e) बस अन्तोदात्त उस (पा ६, २, १६६)। उप यद्र।
^f) कस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र।
^g) तु सा, वैतु वे 'अव' इत्यस्य श्रुतिमुपेक्ष्य
इव, PW GW 'आ' इत्येतन्न श्रावयन्तौ (कप्र असौ
'दिव' इत्येतदन्वित इतीवाऽभिसदधानौ)।
^h) ६अ+१वार्य-<√*१वृ इति तस वा बस वा
द्र। तस तावत् उप गतिद्वयी। तद्धितान्त वा
(=√*१वृ>*१वारु-+यत्) कृदन्त वा (=√*१वृ>
वारि+यत्)। उभयथाऽप्यायुदात्तस्य सत (पा ६, १, २१३)
नवा स अन्तोदात्त. (यक्र पा ६, २, १५६, १६०)। अथ
बस उप भावे निष्पन्नमिति चान्तोदात्त (पा ६, २, १७२)

इति च विशेषः।

ⁱ) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^j) सुपा विकृतो भवति तु सटि, पपा शाखान्तरिय
साक्ष्यम्, सश्रु आ-वृपन- इति च।

^k) अत्र सुपा शोधाऽर्ह, मूको चाऽऽदरार्ह द्र
[तु टि 'प्र/हि>प्रहिते(त-इ/षु-तस्(>'))]।

^l) व्यु ? १*अवा(=अव+आ)+शृङ्ग- इति कृत्वा
बस अन्तोदात्त (पावा २, २, २४, पा ६, २, १७७)
इति वा, १अवा/शृङ्ग+कर्तरि अचि न्यङ्कादित्वात्
कुत्व थायीय स्वरश्च (यक्र पा ७, ३, ५३, ६, २, १४४) इति
वा। अथवा नैप्र पूष २अव-गन्तु- इत्यस्यैवैकोपसृष्टस्य
सत परिणाम स्यात् (वैतु पपा अनवगम इति
कृत्वाऽवप्रहरित, भा अव>अवा इति वा, अवाञ्च्-
>अवाक् इति वा पूष, स्वरस्तु निरुदकादित्वात् द्र (पा
६, २, १८४) इति च, MW २अवस्- इति पूष इति च)।

^m) गस ल्यबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

ⁿ) तस. नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

१अवि- √अव्, १अविष-टि च द्र
 २अवि- -॥व्य तै ६, ५, १०, १,
 काठ २८, १०, ३५, १५, क
 ४५, १, पै १, ४०, ४६ -वि
 ऋ ९, ७८, १, मा १९, ९०,
 २१, ३०, २३, १२, ५४, का
 २१, ६, ११, २३, ४, २, २५,
 ३, ९, १०, २, तै ॥२, १, २,
 २३, ७, १, १, ५॥, ४, १८, १,
 ॥मै १, ५, २, १०, ८, १, २, ५,
 २४, ६३, ११, २, ९, १२, १९,
 ४, ५, ७, ॥काठ ६, २, ७, ७,
 १२, १३^{३०}, ३४, ७, ३८, ३,
 ४४, ७, ॥क ४, १, ४२, २,
 शौ ३, २९, १, २, ५, १९, २,
 १२, २, ५३, -॥विभि ऋ २,
 ३६, १, ९, ८६, ११, ९१, २,
 १०७, २, कौ २, ३८२, ६६४,
 जै ३, ३१, २, ५५, ५, पै ११,
 १, १०६, -विम् मा १२, ७१,
 १३, ४४^०, का १३, ५, १०,
 १४, ४, ७, तै ॥२, १, २, ३^२,
 २, ६, ३^२, ४, २, ५, ६,
 १०, ३, ॥मै २, ५, २, ६७, १२,
 १७, ३, १०, २, ४, ८, ३,
 ८^२, काठ १६, १२, १७, २८,

५, क २५, ३, ४४, ५॥, शौ ३,
 १७, ३, २९, ३-५, ५, ८, ४,
 ६, ७१, १, ७, ५२, ५, पै २,
 २८, २, ७, १८, ५, -वी तै ५,
 ६, २१, १, काठ ५०, १, -वी
 तै ७, ३, १४, १, काठ २८, १०,
 ४३, ४, क ४५, १॥, -वीनाम्
 ऋ ९, १०७, ८, १०९, ७, १०,
 २६, ६, ॥तै २, १, १, ५, ५,
 ५, १, ३, ॥कौ १, ४३६, ५१५,
 २, ३४७, ॥जै १, ५३, ५, ३,
 २९, ४, शौ १९, ४७, ६, पै २,
 ३७, ४, ६, १५, ८, २०, ६,
 -॥वे० मै २, ५, १, काठ १३,
 १, क ६, ७, -व्य ऋ ८, २,
 २, ९, ६, १, ७, ६, १२, ४,
 [१६, ८, २८, १, (६४, २५)
 १०६, १०, ७, ७४, ९], [२०,
 १, ३८, १], ५०, ३, ५२, २,
 ६३, १०, १९, ६८, ७, ७४, ९,
 ८६, ४८, [१०१, १६, १०८,
 ५], १०७, ६, -व्या खि १, ७,
 २, काठ ८, २, ॥कौ १, ५०६,
 ५१९, ५८४, २, ८५, ३१८,
 ४८३, ५४९, ५५७, ६२४,
 ॥जै १, ५२, १०, ५३, ९, ५९,

७, ३, ८, ११, २६, ४,
 ३६ ८, ४०, १, ४३, ५, ४४,
 ३, ५२, ४, पै १, ७२, २,
 -व्याम् शौ ५, ३१, २, १२, २,
 १९, २० [॥वि-अज^०, अति>
 त्^०, त्रि>व्य^०, पञ्चन^०, शत^०]
 अवि-का(<क)^०-का ऋ १, १२६,
 ७, खि ५, १५, ५, -का शौ
 २०, १२९, १७^१
 अवि-पाल^६-लम् मा ३०, ११,
 का ३४, २, ३
 अवि-मत्त-मत्त. शौ ६, ३७, १^५,
 -॥मन्तम् मै १, ४, ८, काठ ३२,
 ६, -॥मान् ऋ ४, २, ५, तै १,
 ६, ६, ४, ७, ६, ७, ३, १,
 ११, १, मै १, ४, ३, ८, काठ
 ५, ६, ३२, ६
 अवि-वृत्^१-वृत्. खि ४, ५,
 २१
 १अव्य^६-व्यम् ऋ ९, १३, ६,
 ६१, १७, ६७, ५, ६९, ९, ९७,
 ४, [(८५, ५) ५६], १०७, १७,
 १०९, १६, ॥कौ १, ५२०,
 ५३४^१, ५३५, ५७२^१, २,
 २४०, २९०^१, ५१०, ५४१,
 ६३०^१, ॥जै १, ५३, १२,

^६) व्यु^१ < √अव् इति स्यान्न वा स्यात् । तत्स-
 भवेऽपि द्वौ क्लपौ स्याताम् । १अवि- इत्यस्यैवाऽऽर्थिक-
 परिणाम इति प्रथम । बधा सत √अव् इत्यस्माद्
 १अवि- इत्येतद्गतार्थभिन्नार्थवृत्तेर्निगम इत्यपर । ननु भो
 कोऽसावर्थ इति । अद्याप्यभ्यवसेयकल्प इति । अथवा
 √अव् इत्यनेन सबन्धाभावे *आ-वि- [आगतो *त्रि-
 (< √*वृ) आच्छादन यत इति कृत्वा बस पूपप्रस्व]
 इत्यस्य नैप्र विपरिणामः स्यात् [तु ww (१, १६७)
 सिद्धवदुपवर्णकः] ।

^७) 'आविस->वि' इति ब्रुवाण SIM नितरामुपेक्ष्य ।

^८) पुरुषादिपञ्चपशुमकेतस्य ४१तमान्मन्त्रादारभ्य प्र-
 कृतत्वादतत्पर सन् देवताविशेषीयोऽर्थ इह नैव सभाव्येत
 [तु टि १अवि->-वि. शौ (१०, ८, ३१), वैतु NW] ।

^९) 'अव्य' इति ऋ (९, ६, १) पाभे ।

^{१०}) स्वार्थे क प्र तत्स्वरश्च (पा ५, ४, २८) ।

^{११}) तु टि *अजक-, १अरक- ।

^{१२}) उस अणन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
 उप √२पा>पाल->√पालि द्र ।

^{१३}) तु 'अवि-वृत्' इति खि (४, ५, २१) पाभे ।
 यस्था टि च द्र ।

^{१४}) बस. पूपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र. ।

^{१५}) तु अवि-मत्त इति शौ (६, ३७, १) पाभे । तत्सा-
 पेक्ष्यात् प्रकृते द्विः सभक्त्यपि ष १ रू इत्येव सुवचम् ।

^{१६}) तद्धिते यति प्र आद्युदात्त (पा ४, ४, ११०,
 ६, १, २१३) ।

^{१७}) 'अव्यान्' इति ऋ (९, ९७, ३१) पाभे ।

^{१८}) 'अव्य' इति ऋ (९, १०६, १०) पाभे ।

^{१९}) 'अव्य' इति ऋ (९, २८, १) पाभे ।

५५, २ ^a , ३, ५८, ७ ^b , ३, २१, ५, २४, ६ ^c , ४०, ६, ४२, ८, ५१, ८ ^d , -व्या ऋ ९, ७५, ४, ८८, ६, -॥व्या॥ तै २, १, १, ५, ५, ५, १, ३, -व्यान् ऋ ९, ९७, ३१, -॥व्ये ऋ ९, ५०, २, ६५, ९, ६९, ३, ७०, ८, ८६, १३, २५, [९१, १, ९२, ४], ९६, १३, ९७, ३, १२, [१६, १९], [(८६, ३) ४०], ९८, ३, कौ १, ५२९, ५३२, ५४३, २, ३७१, ५५६, ५९०, ६०३, ७५१, जै १, ५४, ५, ८, ५५, १२, ३, ३०, १४, ४४, २, ४८, ५, ४९, १	(१०७, २२)], कौ १, ५१३ २, ३३०, १०३९, जै १, ५३, ३, ३, २७, ६, -ये ऋ ९, १६, ६, [३६, ४, ६४, ५], ६६, ११, [८६, ३, (९७, ४०)], ९९, ५, १०३, ३, [(१०३, २) १०७, २२], ११०, १०, कौ २, ८, ३८५, ४३०, जै ३, १, १०, ३१, ५, ३३, ५, ५३, ७ अव्ययी-यी ऋ ९, ७०, ७ २ ^a अव्यय ^० -यम् ऋ ८, ९७, २, शौ २०, ५५, ३, -यानि ऋ ९, ८६, ३४ ॥अ-विकृत ^१ -तम् तै १, ५, ९, १ अ-विक्रीत ^१ -त ऋ ४, २४, ९ अ-विक्षित ^१ -तम् ऋ ८, ३२, ८, -तास ऋ ७, १, २४ ॥अ-विचुब्ध ^२ -व्यम् मै १, ४, १२, ३, १०, २, काठ ३२, २ ॥अ-विक्षोभ ^३ -भाय मै २, ५, ३, काठ ३१, १४ अ-विचर्त्य ^४ -स्यम् तै ४, २, ५, ३, मै २, ७, १२, काठ १६, १२, क २५, ३ अ-विचाचल ^५ -ला. शौ १०, ८, ४, पै १६, १०१, ७	॥अ-विचाचल ^५ -लत् मै २, ७, ८, काठ १६, ८, ३५, ७ ^k , क ४८, ९, शौ ६, ८७, १, २ ॥अ-विचाचलि ^५ -लि ऋ १०, १७३, १, २, मा १२, ११, का १३, १, १२, तै ४, २, १, ४, ५, २, १, ४, क ४८, ९ ॥अ-विचित ^५ -त मै ३, ९, ५, -तानाम् मै २, १, ६ अ-विचृत्य ^५ -त्यम् मा १२, ६५, का १३, ५, ४ अ-विचेतन ^m -नानि ऋ ८, १००, १०, खि ५, २०, २, शौ २०, १३५, ७ ⁿ अ-विचेतस् ^५ -तस ऋ ९, ६४, २१ ॥अ-विच्छिन्दत् ^० -न्दत् मै ४, ८, ४ ॥अ-विच्छिन्न ^५ -न्न. काठ २४, ८ ^१ , क ३८, १ ^२ , -न्नम् मै ३, ४, १, ९, ३, काठ ९, १२, ३१, १३, -न्ना. काठ २३, ६, -न्नान् काठ २६, ९, क ४१, ७, -न्नौ मै १, ४, ९, ६, १० ॥अ-विच्छेद ^५ -दाय तै ५, ५, १, १, मै ३, १, १०, ४, १, ५, ४, ४, ४, ७, ६, २, ७, ७, ८, ४,
--	---	---

^a) 'अव्यान्' इति ऋ (९, ९७, ३१) पाभे ।

^b) 'अव्य' इति ऋ (९, १०६, १०) पाभे ।

^c) 'अव्य' इति ऋ (९, २८, १) पाभे ।

^d) पाप्र विकाराऽर्थे ययद् प्र. उस, तस्मिन् परत
इकारलोपश्च (पा ४, ३, १५०, ६, ४, १४८) । प्रस्व
द्र । सौस्थित तु *अवि-स्य->*अविअय->यनि इत्येव
नैप्र लक्ष्यसिद्धि (तु टि गव्यय-न, हिरण्यय-न) ।

^e) ययन् प्र उसं नित्स्वरश्च (पा ४, ३, १५०,
६, १, १९७) । नापू. वि इदं च विशेष्यगर्भं वि (=सप.)
श्रूयत इति विवेकः द्र । अथवा समूहाऽर्थे प्र (पा ५, ४,
२२, वैतु सा प्रसृ इमं विवेकमदर्शकाः) । यदपि सा
प्रथमे स्थ. नञादि समस्तं पदमिति कृत्वा विनाशरहित-
तया व्याचष्टे, तदप्राकरणिकात्वाद् दुर्ग्रहं द्र । गवाश्वाऽव्य-
याना जातावेकवचने श्रूयमाणानां च प्रत्येक समानं सप

सतामेव च भागशब्देन सामानाधिकरण्य संभाव्येतेति दिक् ।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^g) सस्व नापूटि द्र । उप वि/१क्षि+क्त द्र ।

^h) उप वि/क्षुभ्+क्तः । शिष्टम् एपूटि द्र ।

ⁱ) तस अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०) । उप.

वि/चृत+कर्मणि ण्यत् प्र ।

^j) 'अविचाचलि' इति ऋ (१०, १७३, १) पाभे ।

^k) एकत्र 'अविचाचलि' इति ऋ (१०, १७३, २) पाभे ।

^l) सस्व द्विपूटि द्र । उप. वि/चृत+क्यप् प्र
उसं. (पा ३, १, ११०) ।

^m) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप. यद्र ।

ⁿ) 'अहानेतरसम्' इति सस्थ टि द्र ।

^o) तस. नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप वि/चृ-छिद्+
शतृ-प्रत्यय द्र ।

काठ १९, ८, २१, ११, २४,
८, २६, ५, ९, २७, १, २९,
३, ३०, ७, क ३८, १, ४१,
३, ७, ४२, १, ४५, ४, शौ
९, ८, ८, पै १६, ११३, ११
अ-विजा(त>)ता^a-ताम् मा ३०,
१५, का ३४, ३, २
अ-विजानत्^b-नन् ऋ १, १६४,
५, शौ ९, ९, ६, पै १६,
६६, ५
अ-विज्ञात^c- नित तै ६, ५, १०,
२, काठ २७, ९, -ता मा २४,
५, ९, का २६, १, ९, २, ४,
मै ३, १३, ६, १०, -नितेन तै
६, ५, १०, ३, मै ४, ६, ४,
काठ २७, ९
अविज्ञात-ग(द>)दा^d-दा शौ
१२, ४, १६
*अवितरी- अवित(तु>)त्री-टि द्र
अवितवे, अवितु>ता /अव् द्र
अ-वितारि(न>)णी^e-णीम् ऋ ८,
५, ६
अवितृ, त्री- /अव् द्र
*अ-वितृणा- ण्णे काठ २५, ९२,

क ४०, २^f
?अवित्त^g-त्तम् पै १०, १, १
अ-वित्ति^h-त्ते शौ १६, ६, १०
*अ-वित्त्वाⁱ मै १, १०, १५^o, काठ
३६, ९, ३७, १
अ-वितृर^j-रा ऋ १, ८७, १
अ-विदस्य^k-स्यम् ऋ ७, ३९, ६
*अ-विदहत^l-हता तै २, ६, ३, ४
अ-विदीधयु^m-युम् ऋ ४, ३१, ७
†अ-विदुष्टरⁿ-रास ऋ १०, २, ४,
तै १, १, १४, ४, मै ४, १०, २,
काठ ३५, ९, शौ १९, ५९, २
*अ-विदोह^o-ह्याय मै २, ४, २,
काठ १२, १२
अ-विद्या^p-द्यायि ४, २, ७, मा
४०, १४, का ४०, १, १०, ११,
-द्या शौ ११, १०, २३, पै ६,
३, २, १६, ८७, ३, -द्याम्
मा ४०, १२, १४, का ४०,
१, ९, ११, -द्याया मा ४०,
१३
†अ-विद्वि(य>)या^q-याभि. ऋ १,
४६, १५, मा ३४, २८, का ३३,
१, २२

अ-विद्वस्^r-दुष शौ ४, १८, २,
पै २, ३८, ३, ५, २४, २, ७,
१, ६, १०, ३, ३, -दुषा मै
४, १, १४, -द्वस् ऋ ६, १५,
१०, तै २, ५, १२, ५१, ४, ७,
१५, ६१¹, †काठ ७, १६, शौ ६,
११५, १, पै ९, २२, २३,
१६, ४९, ४, -द्वान् ऋ १, १२०,
२, ५, ३०, ३, १०, ७९, ६,
मा ८, १३, नितै ३, २, ७, ३,
५, २, ८, २, ७, १, ७, २,
मै १, ८, २, ९, ४, ११, ९,
३, ८, १०², १०, ७, ४, १,
२, ११, †काठ ९, १२³, १४,
९, २०, ६, ३१, १, १३, ३४,
१८, †क ३१, ८, ४७, १,
पै ५, ३६, ४, ८
अ-विद्विषे^m शौ १, ३४, ५, पै २, ९, ३
अ-विद्वेषⁿ-षम् शौ ३, ३०, १, पै
५, १९, १
अ-विधवा^o-वा सि ३, १७⁴, १,
काठ १, १०, पै ११, ७, १०,
-वा ऋ १०, १८, ७, शौ १२,
२, ३१⁵, १८, ३, ५७

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

^b) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^c) संदिग्ध संस्करणान्तरसापेक्ष मुपा भवति।

^d) सस्व द्विपूटि द्र। उप /२विद्+त्त्वा प्र।

^e) 'अवित्ता' इति मुपा शोधाऽपेक्ष. (तु. सध्रु तैत्रा १, ६, ७, २)।

^f) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६०)। उप यद्र।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <वि/दह्।

^h) सस्व नापूटि द्र। उप वि/धी>दीधी+उ प्र उस (पाउ १, ७)।

ⁱ) सस्व. एपूटि द्र। उप विद्वस्-+तरपि संप्रसारणार्थं छान्दस भवम् (पा १, ४, २०, ६, ४, १३१)।

^j) सस्व द्विपूटि द्र। उप वि/दुह्+घञ् प्र।

^k) तस अन्तोदात्त उसं (पा ६, २, १५५)। उप.

*विद्वि- <*विद्र- (</विद् वा /विध् वा यद्र) +घञ् प्र उसं [पा ५, १, ६३, (वैतु. सा अ-विद्रि-

[उप <वि/द्रा]+या-</या] इति कृत्वा उस. इति वदन् कृत्-प्रस्व च व्युपसर्गाद्बर्धमवग्रहस्य च [तु पपा अवि-दस्य- प्रभृ] अभाव प्रति चोद्य.। म च [मा स्य उ लब्धसकेत सन् यनि] GW च तस अभि-प्रयन्तावपि उप <वि/दृ [GW धात्वशो मुद्राभ्रष्ट.] इति बुवाणौ नञ्-स्वरस्य चोक्ताऽवग्रहस्य चाऽभाव प्रति दुर्वारनिग्रहौ द्र। यदपि ORN [ARV अनु] श्रुतिश्रेयतामिवाऽनुमन्येत, तदप्यप्रमाण वच इति दिक्]]।

¹) 'अचित्तिभि' इति ऋ (४, १२, ४) पाभे।

^m) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप वि/द्विष्+क्विप् प्र, वा च१। यद्वा केनन्त द्र।

ⁿ) सस्व नापूटि द्र। उप वि/द्विष्+भावे घञ् प्र। वा क्विभि भवति।

^o) तस चार्वादिषु उसं अन्तोदात्तः (पा ६, २, १६०)। उप यद्र।

अ-विधान- -नानि पै १४, ३, ८
 ॥अ-विधू(त>)ता- -ता काठ २७,
 ४, क ३९, ४, ४२, ४
 अ-विनष्ट^a- -ष्टान् मै १, ५, १४^३, काठ
 ७, ३, क ५, २
 अ-विप्र^b- -प्र ऋ ८, ६१, ९, -प्रे
 ऋ ६, ४५, २
 ॥अ-विभक्त, क्ता^c- -क्त मै १, ६, ४,
 -क्ता काठ २३, २, क ३५, ८
 †अ-विभूति- -ति जै ४, ५, १^d
 ॥अ-विमुक्त^e- -क्त तै ६, २, १, १,
 काठ २४, ८, क ३८, १,
 -क्तम् काठ २७, ५, क ४२,
 ५, -क्तौ काठ २४, ८, क
 ३८, १

॥अ-विमुच्य^a तै ६, २, १, १
 ॥अ-विमुच्यमान^a- -न. तै ५, ५,
 १०, ६
 अ-विमोक्ष^d- -क्ष्यम् शौ ६, ६३, १,
 -क्ष्यै पै ३, ३, ६
 अ-विमोचन^a- -नाय खि २, १०, ६
 अ-विरण^e- -णाय ऋ १, १७४, ८
 अ-विराधय(त>)न्ती^f- -न्ती शौ
 २, ३६, ४, पै २, २१, ४
 अ-विरुद्ध- -द्धा. पै १६, ५७, १८
 ॥अ-विवाक्य^g- -क्ये तै ७, ३, १,
 १, २^३
 ॥अ-विवादिन्^h- -दिन मै ४,
 ३, ७
 ॥अविवादिनी- -नीम् मै २, १, ९,

५, ८
 *अ-विवेन- एउ टि द्र.
 अ-विवेनत्ⁱ- -नन् ऋ ४, २४, ६
 अ-विवेनम्^j ऋ ४, २५, ३
 †अ-विशस्तु^k- -स्ता ऋ १, १६२,
 २०, मा २५, ४३, तै ४, ६, ९,
 ४, काठ ४६, ५
 †अविशीरि^l पै १, ८७, २
 *अ-विश्वमिन्न- एउ टि द्र
 †अ-विश्वमिन्व, न्वा^m- -न्वम् ऋ
 २, ४०, ३, मै ४, १४, १, -न्वाम्
 ऋ १, १६४, १०, पै १६, ६६,
 १०
 †अ-विश्ववि(ज>)न्नाⁿ- -न्नाम् शौ
 ९, १४, १०

- ^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
^b) तस चार्वादिषु उस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६०)। उप यद्र ।
^c) 'अभिभूति' इति ऋ (८, १६, ८) पाभे ।
^d) तस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १६०)। उप.
 वि/मुच्+कर्मणि ण्यत् प्र. ।
^e) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <वि/१रण् ।
^f) सस्व नापूटि द्र। उप <वि/राध्>राधि ।
^g) बस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२)। उप
 वि-वाक्य^{*} इत्यत्र विवचना.मकशब्दसंज्ञाया कर्मणि
 ण्यति प्र गस कृत्-प्रस्व [पा ६, १, १८५, २, १३९,
 (तु *अनु-वाक्यं, वि-वृचन-, वि-वाचन-) वैतु सा
 प्रास इति कृत्वा व्याचक्षाण सजातपर्यायभूतशब्दा-
 न्तरश्रुतिसाध्यमुपेक्षुक्. सन् स्वरतश्चोद्यः । तद्दर्शने हि
 पूषप्रस्व स्यान्नोक्त उपप्रस्व इति] । यदपि भा
 पक्षे तस परयन् उप अधिकरणे कृत्यं प्र चोक्तवा-
 स्तद्विषयेण सूत्रेण (पा ६, २, १५६) अन्तोदात्तत्व
 च सिषाधयिषितवास्तदुभय नोपपद्येत । अशब्दसंज्ञाया
 कृत्वाऽनुपत्तेः (पा ७, ३, ६७) उक्तस्य सौवरसूत्रस्य
 कृत्योत्तरे तस अनुपयोगाच्च । भा प्रत्याख्यानमनु
 कृत्योत्तरं तस वदन्त. PW प्रभृ अपि प्रत्याख्याता द्र. ।
 अथोक्ते पक्षेऽप्याग्रहक्षेत्, तर्हि उप. *वि-वाक्->वि-
 वाक्यं- इत्येषा ताद्विती वृत्ति समाश्रयणीया ।
 दवीयस्त्वात्वस्य पथो नात्राऽऽदरविशेष इति दिक् ।
^h) सस्व द्विपूटि द्र । उप. वि/वद्+णिनि प्र. ।

- ⁱ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <वि/वेन्, वैतु MVG६८णमुलन्ततया (=नाउ) पपा शोधमिच्छु (भूयसे विस्तराय तु ORN) ।
^j) सस्व नापूटि द्र । उप णमुल् प्र इति नापू विवेक । यद्वा क्रिवि इति कृत्वा *अ-विवेन- इत्यस्य प्राति विप सत न द्वि१ रू. इति वक्तव्यम् । पक्ष चैनमनुसंधाय *वि-वेन- इत्यत्र बस सति उप. *रवेन- इति भावे निष्पन्न द्र । √विवेन् इति च तत नावा सुवच इति दिक् ।
^k) तस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १६१)। उप वि/शस्+तृन् प्र ।
^l) संस्करणान्तराऽपेक्ष पा भवति ।
^m) तस नञ्-स्वरः (पा ६, २, २)। उप *विश्व-मिन्व- [तु पपा, वैतु सा ऋ (१, १६४, १०) उम इति कृत्वा व्या- चक्षाणोऽन्तोदात्ततयेव शिश्रावयिषु., G-W प्रभृ विश्वम्-इन्व- इतीवाऽवगृह्णन्त उप. <√इन्व इति दर्शयन्तः (तु ORN)] इत्यत्र बस पूषप्रस्व द्र (पा ६, २, १) । तत्रापि उप *मिन्व- इत्यस्य मूलभूत √मिन्व इति मान परिच्छेदनमित्यस्मिन्नर्थे पाधा उस. । परमते नञ्पूर्वत्वे सति दिव्यरथवाप्यन्तरविशेषभावा-ऽनुपयोगो मा भूदिति 'आ विश्वम्-इन्व(न्वा)म्' इत्यय श्रुतेर्मूलत आकार इतीयं या कल्पना भवति (तु ORN) साऽपि यस्थि. सूपपत्तिसम्भवादन्वयासिद्धा द्र (तु. नाउ टि) ।
ⁿ) सस्व नापूटि द्र । उप विश्व-विन्न-<√२विद्)

११ अविष-^१अव् द्र
 २ अ-विष^२-^३खि २, १४, २, ३,
 -षम् मा २, २०, का २, ५, १,
 मै १, ६, २, काठ १, १२, ३१,
 १२, क १, १२, ४७, ११, शौ
 ८, २, १९, पै ५, १६, ४, १२,
 ३, १४, १६, ४, ९, -षस्य ऋ
 ८, २५, २०, -षा ऋ ६, ३९, ५
 १ अ-विष्कन्द^४-^५न्द पै १, ४६, ३
 अविष्ट-^६अविष्य, अविष्यत्, अवि-
 ष्या-, अविष्य-^७अव द्र
 अविस्-^८परि. अविष्यत्-टि द्र
 १ अ-विस्वृष्ट^९-^{१०}ष्टम् तै १, ७, ६, ६
 १ अ-विस्त्रस^{११}-^{१२}साय तै ७, ३, १०, ३
 *अ-विहर्षत^{१३}-
 अविहर्षत-ऋतु^{१४}-^{१५}तो ऋ १,
 ६३, २
 १ अ-विहित^{१६}-^{१७}त मै १, ९, ६
 अ-विहृत, ता^{१८}-^{१९}तम् ऋ ५, ६६,
 २, १०, १७०, १, मा ३३, ३०,

का ३२, ३, १, मै १, २, ८,
 काठ २, ९, क २, ३, कौ २,
 ८०३, ३, ५, २, जै २, ३, २,
 ४, २, ९, शौ ६, २६, १६,
 -ता मै ४, २, १०, पै २, १३,
 ५, -ताम् मै १, ५, १४^{२०}, काठ
 ७, ३, क ५, २
 अ-विह्वरत्^{२१}-^{२२}रन्तम् ऋ ४, ३६, २
 अ-वी(त>)ता^{२३}-^{२४}ता ऋ ४, ४८, १
 १ अ-वीर, रा^{२५}-^{२६}रा ऋ ७, ४, ६, ६१,
 ४, -राम् ऋ १०, ८६, ९, शौ
 २०, १२६, ९, -रे ऋ १०,
 ९५, ३
 अवीर-ता^{२७}-^{२८}ता^{२९} ऋ ७, १, ११,
 -तायै ऋ ३, १६, ५.
 *१ अवीर-ताति-^{३०}नापू टि द्र
 *अवीर-त्^{३१}-^{३२}रते ऋ ७, १, १९
 १ अ-वीरस्थ^{३३}-^{३४}स्था मै ४, ३, ६^३,
 काठ १२, ८^३
 अ-वीरहन्^{३५}-^{३६}हणौ मा ४, ३३, का

४, १०, ४, तै १, २, ८, २, काठ
 २, ७, क २, १, -हा ऋ १,
 ९१, १९, मा ४, ३७, का ४,
 १०, ८, तै १, २, १०, १,
 मै ४, १२, ४^{३५}, काठ ११, १३,
 शौ १, १६, ४, ६, १४, ३,
 पै १, १०, ४, १४, २, ३
 अवीरघ्नी-^{३७}घ्नी शौ ६, ८३, २,
 १४, १, ३९, पै १, २१, ३
 १ अ-वीर्य^{३८}-^{३९}र्य काठ ३५, १७, क
 ४८, १५
 १ अ-वीर्यव(त>)ती^{४०}-^{४१}ती मै ३,
 ८, १
 *१ अवु-^{४२}अव्-टि द्र
 १ अ-वृक्, का^{४३}-^{४४}क. ऋ ४, १६, १८,
 ६, २, २, १५, ३, -कम् ऋ
 [१, ४८, १५, ८, ९, १], ६,
 ४८, १८, ७, ८८, ५, ८, २७, ४,
 १०, ३६, ३, १४४, ५, मै ४,
 १४, ९, शौ २०, १३९, १,

इत्यत्र तृत्तस पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) द्र । अयमेव
 वास्तविक^१ पाभे (तु ऋ १, १६४, १०, पै १६, ६६,
 १०) वा स्यात्, *मिन्व- इत्यस्य *मिन्न- इत्येतद्द्वारक
 वर्णविकारमात्र वेत्यत्र भूयसी विमृट् सावसरा द्र ।

^२ बस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^३ उप <वि/स्कन्द^४ द्र । '०न्ध-' इति मुपा चिन्त्य. ।

^५ तस नञ्-स्वरः (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^६ सस्व नापूटि द्र । उप वि/स्त्रस+धञ् प्र ।

^७ बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^८ सस्व द्विपूटि द्र । उप <वि/हृ ।

^९ बस पाप्र पराद्युदात्तत्वप्रकरणे उप वा पूष वा
 उसं द्र (यक् पा ६, २, ११६, १२०) ।

^{१०} भावे तप् प्र उस (पा ५, १, ११९) । पाप्र तु
 नञ्-पूर्वे तस 'वा छन्दसि' (पामवा ५, १, ११९) इति
 त्वत्त्वभ्या नञ्-समासविप्रतिषेधाऽभावविकल्पे *वीर-ता-
 इत्यस्य तलन्तस्याऽपि उप नापूटि दि आद्युदात्तत्वम्
 उस (यक् पा ६, २, ११६, १२०) ।

^{११} तु १ द्र [०तया>०ता>०ता इत्येव छन्दोऽनु-
 रुद्धो वर्णविपरिवर्तनक्रम इत्यभिसंधि (यत् 'माशेषसो
 अवीरता परि त्वा' इत्येवं त्रैष्टुभ पादो मूलत आब्ये-

तेति सकेतलाम्), वैतु NW (Mei प्रमाणात्) *१ अ-
 वीरताति->०ताता>०ता (तु नाउ टि) इत्येव
 व्यर्थं तु १ स्थाने स १ उपकल्पुक] ।

^१ यनि च १ सत रू उपपर्यर्थं हलन्तमेतत् प्राति.
 सुकल्प भवति । तस्य रू प्रादुर्भावश्च त्रैष्टुभपादेऽधिका-
 क्षरनिविवर्तिषाप्रयोजित. सन् ०तायै>०ताह्>यनि.
 इत्येतत्क्रमेण सभाब्येत [तु 'देवतातये>०ताते' इति
 समानप्रवृत्तिक रू, वैतु L ३५९, ४६६ उक्तस्य वर्ण-
 विपरिणामस्य निषये शब्दाऽऽदौ वर्तमानाया नञ्. श्रुतेर्वि-
 स्पष्टप्रतीत्युत्कराऽऽत्मकमसद्धेतु प्रदर्शक (पूर्वसवर्णैकादेशे
 सत्यवर्णेऽश्रूयमाणेऽप्युभयथा [मा नो अग्नेऽवीरतायै
 पुरा दा.] इत्यत्र च 'माऽवीरतायै नो अग्ने पुरा दा'
 इत्यत्र च] समानमेव स्वरतो नञ्पूर्वत्वस्य प्रत्याग्यमान-
 त्वादित्यभिसंधे), NW [Mei प्रमापयन्] *१ अ-वीर-
 ताति- (यत्र पाप्र *वीरताति- इति उप अवीर-ता- इत्ये-
 तद्वत् पराद्युदात्तत्वम् उस.) इति प्राति उपकल्प्य (तु
 नापू टि) तातये>०ताते>०ते इत्येवमपार्थमाध्यभि-
 काधिकाक्षरमिवाऽनुक्रामिक] ।

^२ 'ह्वा' इत्येवमन्तोदात्त मुपा. चिन्त्य (तु सटि.
 पपा) ।

-कस्य ऋ १, १५५, ४,
-काः ऋ ४, ४, १२, १०,
१५, १, मा १९, ४९, का २१,
४, १, तै १, २, १४, ५, २, ६,
१२, ४, मै ४, १०, ६, ११, ५,
काठ ६, ११, शौ १८, १, ४४,
-काणि ऋ १, ५५, ६, -कामि.
ऋ २, ३१, ३, -काय ऋ १,
३१, १३, ७, ६६, ८, कौ २,
४१८, जै ३, ३२, ८, -कास
ऋ ७, ७४, ६, -के ऋ ६, ४, ४,
तै १, ३, १४, ७, -केभि ऋ ६,
४, ८, ७, १९, ७, तै १, ६,
१२, ६, मै ४, १२, ३, शौ २०,
३७, ७
अवृक्-तम-म ऋ १, १७४,
१०
॥अ-वृक्कण^१-कण मै ३, ९, ३
अ-वृजिन^२-ना ऋ २, २७, २, मै
४, १२, ११^३
॥अ-वृत्त^४-त ऋ १, १३३, ७, ८,
३२, १८, ६, १४, ५^५, ८,
३३, ६, १०, जै ४, २०, ३,
शौ २०, ६७, १, -तम् ऋ
८, १०२, १४, काठ ४०, १४,
कौ २, ९२१, जै ४, ६, ६,
-॥ता मै ३, ९, ८
अ-वृत्त^६-त्ता मै ४, ६, ४
अ-वृद्ध^७-द्धा ऋ ७, ६, ३
*अ-वृष्टि-
॥अवृष्टि-द(त>)त्ता^८-त्ता पै

५, ३१, ३
॥अवे(व/इ), ॥आवायते^९ पै ८, १५,
१३, अव ॥अयत् ऋ ५, ३७,
२, आवायन्ताम् शौ ११, १२, ८
॥अवेति तै १, ७, ५, ४, २,
३, १२, २, ६, ६, ३, १, काठ
१०, ५, ९, ३६, ७^{१०}, ३७, १^१,
॥अवेति तै ३, ३, ८, १, ॥अव
॥एति ऋ ८, ४, ३, कौ १,
२५२, २, १०७१, जै १, २६,
१०, अव (एति) ऋ १, १६४,
५१, ॥अवयन्ति तै ६, ५, १०,
३, मै ३, ८, ७, ४, ५, १, ६,
२, अवयन्ति मै ४, ४, ७, काठ
२९, ३, क ४५, ४^{१२}, अवैतु
ऋ ५, ४९, ५, शौ १, ११, ४,
पै १, ५, ४, १३, ५, ७, १५,
६, ६, अवेहि ऋ ५, ७८, ८,
॥अवेयात् काठ १०, ९, अव
इयाम् ऋ ७, ८६, ४
अव-य(त>)ती^{१३}-ती का १३,
६, १७^{१४}
अवा(व-अ)य-अन्^{१५}
॥अ(व>)वा-य(त>)ती^{१६}-ती
ऋ ८, ९१, १, पै ४, २६, १.
अवा(व-अ)यन-अभि>भ्य^{१७}
अवा(व-आ)यिन्-अनु>न्व^{१८}
अवे(व-इ)त-अन्^{१९}
अवे(व-इ)त्य अनु>न्व^{२०}
अवे(व-इ)त्य-त्य, -त्या३ काठ
३७, १

अवे(व-ए)तुम् अनु>न्व^{२१}
॥अवे(व-ए)प्यत्^{२२}-प्यन् तै ३, ३,
८, १
२अवे(व/इ), अव ईमहे ऋ १, २४,
१४, ७, ५८, ५, मा १६, ६,
का १७, १, ६, तै १, ५, ११,
३१, ४, ५, १, ३, मै २, ९, २,
४, १४, १७^{२३}, काठ १७, ११,
४०, ११^{२४}, क २७, १, पै
१४, २, ९, ॥अव(ईमहे) ऋ १,
२४, १४, तै १, ५, ११, ३,
१२, १, ४, २, ११, २, मै
४, १४, ३, १७, काठ ४०,
११
॥अवे(व/इ)क्ष्, अवेक्षते तै २, ३,
११, २, ५, १, १०, ५, ७, १,
३, मै ४, १, १२, काठ ६, ७,
२२, ८, २९, २^{२५}, ३१, ९^{२६},
क ४, ६, ३५, २, ४५, ३^{२७},
४७, ९^{२८}, पै १६, ११२, ५^{२९},
अवेक्षते मै ३, २, ७, ४, १,
१२, अवेक्षन्ते तै ६, ६, ७, २,
पै १५, १९, ७^{३०}, ॥अवेक्षे तै
१, १, १०, ३, मै १, १, ७, ११,
४, १, ७, अवैक्षत मै २, १, ११,
काठ १०, ५, ३१, ९, क ४७,
९, अवेक्षेत तै ३, २, ३, ३^{३१},
४, ६, ६, ७, २^{३२}, मै १, ८, ४,
४, ६, ९, काठ ६, ७, २९, २,
क ४, ६, ४५, ३, अवेक्षेत
मै ३, २, ७

१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
२) 'अस्वमज' इति ऋ (२, २७, ९) पाभे ।
३) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।
४) 'अवृष्टिनिवृत्त्यै दत्ता' इति मध्यमपदलोप स्यात् ।
एस्थि अपि 'अतोवृ-' इति मूको 'अर्णदत्ता' इति कौसू
(६२, २१) पा उपलभ्यमानौ मुपा सदिग्ध इत्येव सूचयेताम् ।
५) यनि मुपा चिन्त्यः । लडि प्र१ सत 'ऐच्छन्'
इत्यस्य नापू पदस्य नकारान्ततया शुभ्रावयिषाया अन्या-
य्यत्वात् । एस्थि नापू पदे मूलतस्तकारान्ते सति

परादिनकारप्रभावजा साहित्यिकी तकारस्य नकाराऽऽपत्तिः
सुवचेति कृत्वा मूको अनु 'न वायते (<वै)' इति
पदद्वयाऽऽत्मक शोध-प्रस्तावो विमृश्यताम् ।

१) गस शत्रन्त-कृत्-प्रस्व स्त्री डीप उदात्तत्वं
च (यक्र पा ६, २, १३९, १, १७३) ।

२) 'अवपुतन्ती' इति ऋ (१०, ९७, १७) पाभे ।

३) शाखान्तरनिघ्न साहित्यिको दीर्घ (यतु ऋप्रा ९,
२३, ORN) । सस्व एपूटि द्र ।

४) गस लट शत्रादेशे कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

अवे(व-ई)क्ष्य पै ५, २८, ७
 अवेज्य- अव/यज् द्र
 अवेण/अव/१अव-द्र
 अवेत-, अवेत्य, अवेत्य- १अवे द्र
 अवेनत्- -नन्तम् ऋ १०, २७, १६
 अवे(व/ई)न्व, अव...इन्वत्तम् ऋ
 ७, ६४, २^b
 अवे(व/ई)ल् > लि, अवेलय शौ ६,
 १६, ३
 अव ऐलयीत् शौ ६, १६, ३
 अवे(व/ई)श्, अव ईक्षे ऋ ८,
 ७९, ९०
 अवेष्ट-, अवेष्टि- अव/यज् द्र
 अवैतुम् १अवे द्र
 अवेभीदक- -क मै २, १, ६
 अवैरहत्य- -स्याय शौ ६, २९, ३
 अवैष्यत्- १अवे द्र
 अवोः/अव/१अव-द्र
 अवो(व/उ)ञ्, अवोक्षति तै ५, २,
 ३, २, ४, ५, २, मै ३, २,

३, काठ २१, ७, अव • उक्षति
 तै ६, २, ७, ४, काठ २१, ७
 अवो(व-उ)क्ष्य काठ ८, ७, क
 ७, ४
 अवो-देव- २अवस्- द्र
 अवो(व/१ऊ)ह्, अवोहेत् तै ६, ३,
 ४, ६, मै ३, ९, ४
 अवो(व-ऊ)ह् मै ४, ४, ६
 अव्य- २अवि- द्र
 अव्य, अव-पाव्य- द्र
 अव्यतिहार- -राय काठ २७, १,
 क ४२, १
 अव्य(त>)ती- -त्यै ऋ १०, ९५, ५
 अव्यथ- -थाय काठ १७, ८^b
 अव्यथमा(न>)ना- -ना मा ११,
 ६३, १३, १६, का १२, ६, ४,
 १४, २, १, तै ४, २, ९, १, मै
 २, ७, ६, १५, ३, १, ८, काठ
 १६, ६, १६, १९, ७, क ३०,
 ५, -नाम्मा १४, ११ का १५,

४, १, तै ४, ३, ६, १, ५, ३,
 २, १॥, मै २, ८, ३, ३, २, ९,
 काठ १७, ३, २०, ११, क २६,
 २, ३१, १३
 अव्यथय(त>)न्ती- न्ती तै ४,
 ४, २, ३
 अव्यथा- -थायै मा १०, २१, १५,
 १०-१४, का ११, ७, १, १६,
 ३, २, ५, ८, ११, १४, मै २,
 ८, ९, क २६, ७
 अव्यथि- -थ्यै काठ ३५, १०,^c
 क ४८, १२^c
 राअव्यथि- -थि ऋ १, ११७,
 १५, ९, ४८, ३, -थिभि ऋ
 १, ११२, ६, ७, ६९, ७, मै
 ४, १४, १०, -थिषु ऋ ८, २,
 २४^d, -थी कौ २, १८८^f,
 जै ३, १७, ९^f
 *?अव्यथि-या- -थी ऋ १०,
 २७, २१

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^b) तु सा GW MW च, वैतु PW 'अव' इत्यस्य
 पृथगन्वय इतीवोपेक्ष्यवचन ।

^c) मपु१ इडभाव उस [पा ७, २, ७७ (तु ऋ ४,
 २०, ८, ६, १९, १०, ORN च मतान्तरसुभिन्न
 संकेतुक, वैतु सा/ईक्ष इत्यस्य उपु१ वामपु१ वेति,
 GW उपु१ इति)] । यद्व्योगीयस्तिङ्निधाताऽभावश्च द्र ।

^d) तस उप वैरहत्य- (यद्र) <*वीर-हति- + स्वार्थे
 व्यञ् प्र अन्तोदात्तत्वप्रकरणे उस च द्र (पा ५, १,
 १०४, ६, २, १५६, वैतु PW प्रभृ उप <वीर-हन्-
 इत्यपार्थ वदन्त । वीरमारकत्वाऽभावाऽपेक्षया वीरमारणा-
 ऽभावस्य नेदीय इव प्रकरणा स्पर्शकत्वादनुपद सु-वीरता-
 इति भावनिष्पन्न पदेन भूयोऽप्येव सकेतितत्वाच्च । पपा
 अवैर-हत्य- इत्याकारकोऽवग्रह इति यथातन्त्र विवेक
 सुलभ ।

^e) गस ल्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^f) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप/व्यथ+
 भावे इन् प्र (पाउ ४, ११८) ।

^g) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप
 नापूटि द्र ।

^h) विशेष्यगर्भे वि द्र (वैतु PW प्रभृ १सख्याकेन
 सारूपेण समेदुका) ।

¹) 'अव्यथि-' इति ऋ (९, ४८, ३) पाभे । तस्यैव
 ०थिर्भरत् > ०थिर्भरत् > ०थी भरत् इति नैप्र
 विपरिणाम सभाव्येत । स्यादिममेव निगम लक्ष्यित्वा-
 ऽऽचार्य ६अ+व्यथ इत्यतो नञा युक्तादेव सत इनि
 प्र शशास (पा ३, २, १५७) यथा प्रस्व स्यादिति (वैतु
 पाम ६, १, १५८ यत्रैव सहनिर्दिष्टस्य नञ स्वरौ बली-
 यानिति प्रत्यपादि स्वोक्तिविरुद्धस्वरश्चायमेव निगम उदा-
 हारि) । एस्थि प्रकृतं रु <*?अव्यथिन्- इत्येवमुक्त भव-
 तीति पाप्र विशेषस्तत्त्वतारतम्यपेक्षया भूयोविलोडनार्ह द्र ।

²) 'तदव्यथिया, जरिमाणस्तारन्ति' इत्येव मूलतो-
 ऽधिकाक्षरे सति त्रैषुमे पादे स्वरपुरस्कृतयतिभारवशात्
 *?अव्यथिया- (=वस पूषप्रस्व व्यथारहितप्राप्तिमति
 तात्पर्यं च द्र) >-या (सहिताया>-या) इत्येतत् रु
 'अव्यथी' इत्येव विपरिणतमिति सभाव्येत [=तत्
 (तृतीयपादोक्त श्रव) व्यथाराहित्येन (यथासमर्थं) प्राप्नु-
 वाना जरिमाण (जरोपलक्षितपरिपक्वभावा [वैतु सा स्तोतृ-
 पर्यायतया ब्रुवाण जरमाण- इत्यनेन समेदुका]) तरन्ति (वैतु
 वे सा च २अ-व्यथि- इत्यस्य प्र३ इतीव व्याचक्ष्णौ, PW

* ^१ अव्यथि-ई ^३ थी ^३ - -थी ^३ ऋ १०, ३१, १०	*अव्यथि-या- टि द्र १अव्यथिषे ^३ मै १, २, १७	*अव्यथि ^३ कै ३, ७, क २, १४	अव्यथी, २अ-व्यथि-, * ^२ अव्यथि- या- द्र.	अ-व्यथेय ^३ - -यम् खि १, ११, ५	अ-व्यथ्य ^३ - -थ्याय ऋ २, ३५, ५	†अ-व्यनत् ^३ - -नत् ऋ १०, १२०, २, खि ४, ५, १५, कौ २, ८३४, जै ४, ५, ६, शौ ५, २, २, २०, १०७, ५, पै ६, १, २	१अव्यय-, २अव्यय- २अवि- द्र	*अ-व्यथुक् ^३ - -क तै ५, ३, ६, ३, मै ४, ५, ६	*अ-व्यवच्छिन्न ^३ - -न्नम् मै ४, १, ११, -न्नानि तै ७, ५, १, ४	*अ-व्यवानत् ^३ - -नता मै ४, ७, ७, -नन् मै १, १०, ९ ^१	*अ-व्यवानम् ^३ मै ४, ७, ७	*अव्यषसूता ^३ पै १२, ३, १५	अ-व्य(च ^३)स् ^३ - -व्य(च ^३)स शौ १९, ६८, १	*अव्या- अव/यज् > ^२ अव-या टि द्र	*अ-व्याकृत(त)>ता ^३ - -ता तै ६, ४, ७, ३	*अ-व्याकृत्य ^३ काठ ८, ६, क ७, २	*अ-व्यायुक् ^३ - -क मै ४, १, ५, काठ ३१, ३, क ४७, ३	*अ-व्यावृत्त, ता ^३ - -त्त काठ २०, ५, क ३१, ७ -त्तम् तै ५, ३, ४, ७, ६, ४, ८, ३, मै ३, २, ५, ४ ६, ४, ६, ७, -त्ता मै ४, ५, ८, -त्ता. काठ ३४, ७	अ-व्युत्तकेश ^३ - †अ-व्युत्तवह ^३ - -ह, -हा मै २, ५, ९	†अ-व्यु(ष्ट)>ष्टा ^३ - -ष्टा ऋ २, २८, ९, मै ४, १४, ९	*अ-व्युष्टि ^३ - -व्यै तै १, ५, ७, ५	अ-व्युद्ध ^३ - -द्धम् मै २, ४, २	अ-व्युद्धि ^३ - -द्धि शौ १०, २, १०,
---	--	---------------------------------------	---	--	---	--	----------------------------	---	--	--	-------------------------------------	--------------------------------------	--	---	--	--	---	--	--	---	--	--	---

प्रमृ च *^१अ-व्यथि-इत्यस्य भावपरस्य प्राति अभिप्राय-
तस्तत्समिन्नस्य सत २अ-व्यथि- इत्यस्यैव स्त्री सत
प्राति तृ१ इति तात्पर्यवन्तः]।

^३) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप *ई-
[<√ई+भावे क्तिप् प्र (= *^२अव्यथि-या-)]। स्तरी-
इत्यस्य वि द्र ।

^३) प्र१ द्र [=स्थिरस्वभावाऽपि सती व्युथि (=न
द्वि१<व्युथिस्- यद्र) अकरोदिति वा (वैतु सा प्रमृ
[तु ORN PW प्रमृ] २अ-व्यथि- इत्यनेन संभेदुका
स्त्री द्वि३ इति वदन्त वा कृते 'व्युथि' इति कर्तरि
निष्पन्नस्य सत व्युथि- इत्यस्य स्त्री प्र१ इति सलापुका
सन्तश्चोया [कर्तृभावाऽन्यतराऽर्थे व्यु अपेक्ष्य २अ-व्यथि-
इत्यत्र व्युथि- इत्यस्य भाव एवाऽऽद्युदात्तत्वेन प्रवृत्तिस्वा-
भाव्योपगमात्] NW. च वा नेदीय इव सवदमानोऽपि
*^१अ-व्यथिष्- इत्यस्य रू बुवाणा सहिताया नल्यभावं
यथाकथमपि समाधितुर्विमुदयः]।

^३) पपा नज्-रहित स्वरहीनश्च भवति (तु मा ६, १८
इत्यत्र 'व्यथिषत्' इति)। एवं मुपा परादिस्वर. स्वरत
स्वरूपतश्च प्रामाण्यसापेक्षो भवति। नाउ शाखान्तरीयो-
ऽपर पाभे सटि च द्र ।

^३) उग्र- इत्यनेन सामानाधिकरण्या द्र । तस अन्तो-
दात्त (पा ६, २, १६०)। उप कृत्य-समानाऽर्थ
पुयः प्र भवति (तु दिदृशेय-)। व्यथा- + > एय
प्र इत्येव तद्वितवृत्तेऽपि सति (तु सभेय-)
तद्विताऽभिव्यज्यमानगुणप्रतिषेधेऽन्तोदात्त एव द्र (पा ६,

२, १५५)। यत्तु स 'अव्यथा इयम्' इति पदद्वयमाह,
तच्चिन्त्यम्। निष्प्रमाण पदपार्थक्यस्याऽभ्युपेयत्वेऽपि मातृ-
पदसमानाधिकरणतयाऽभीष्टस्य सत प्रथमस्य पदस्येहा-
ऽन्तोदात्तत्वेन निर्देष्टव्यत्वात् (पा ६, २, १७२)।

^३) सस्व नापूटि द्र । उप √व्यथ्+क्यप् प्र
(पा ३, १, ११४)।

^३) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <वि/१अन्।

^३) तु टि अ-क्षोधुक्-।

^३) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^३) सस्व नापूटि द्र । उप <व्यवा-
(व/१अन्)।

^३) 'अव्यवानम्' इति सूको पाभे (तु BW)।

^३) सस्व द्विपूटि द्र । उप णमुल् प्र इति विशेष ।

^३) सस्करणान्तरसापेक्ष मुपा द्र ।

^३) 'अवि-अस्' इति पपा । तस. नज्-स्वर (पा ६,
२, २)। उप वि/२अस्+भावे क्तिप्। यत्तु सा WR
'अ-व्यचस्- इत्यतश् चकारलोपे यनि प्राति आहु,
तद्विमृश्यम्। यनि गतार्थत्वात् ।

^३) सस्व नापूटि द्र । उप <व्या (वि-आ)/कृ

^३) सस्व एपूटि द्र । उप <व्या(वि-आ)/वृत् ।

^३) तु टि व्युत्त-केश- यदनु पराभिप्रेत सद् नज्-
पूर्वत्व नेष्टं भवति ।

^३) तस नज्-स्वर (पा ६, २, २)। उप व्युत्त-वह-
इत्यत्र बस पूर्वपदान्तोदात्तत्वम् (पा ६, २, ११०)। तत्रापि
उप √वह्+करणे घ प्र (पा ३, ३, ११९)।

पै १६, ६०, २ ^a	६, १४, ३ कौ २, २४३, ७८४	का ७, १, ३, २, २, ९, ७, ९ ^३ ,
अ-व्येष्यत् ^b - व्यन् शौ १२, ४, ९	जै ३, २१, ८, -ता खि ४, ५,	तै १, ४, २, १, ३, १, ६, ४, ५,
अ-व्रण ^c - णम् मा ४०, ८, का ४०,	१६, -तान् ऋ १, ३३, ५,	५, मै १, ३, ४, ४, ५, ५,
१, ८	५१, ८, १३०, ८, ९, ७३,	काठ ४, १ ^३ , २७, १, २, क ३,
१अ-व्रत ^d - तम् कौ १, २९८, जै १,	५, ८	१ ^३ , ४२, १ ^३ , १अष्टात् ^e मै ४,
३१, ६	१अ-व्रत्य ^f - त्य काठ ६, ६, क ४,	९, १२ ^३ , आष्ट तै २, ३, १४,
२अ-व्रत, ता ^g - त ऋ ८, ९७, ३,	५, -त्यम् तै २, २, २, २, ६,	६ ^१ , काठ १०, १३ ^१ , अश्यात्
कौ १, ४४१, जै १, ४६, ५,	१, ४, ६, काठ १०, ५ ^२	का ९, २, ७, ८ ^३ , मै ४, १३,
शौ ६, २०, १, ७, १२१, २,	अ-व्रात्य ^h - त्य शौ १५, १३, ११	९, अशु ऋ २, १९, ८,
-तम् ऋ १, १०१, २, १३२,	✓१अश् ⁱ , अशेम ऋ ५, ३०, २	अशीथा मै १, ६, १, ६, अश्या
४ ^३ , [१७५, ३, ९, ४१, २],	अण्डु मा ७, ३, ६, ८ ६० ^३ ,	ऋ १, ६९, ३, ७०, १,

^a) 'अतिवृद्धि' इत्यस्य मुपा स्थाने छन्दोदृष्टया शोध द्र ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप वि✓इ+ लुट शत्रदेश ।

^c) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^e) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) । उप यद्र ।

^f) सस्व एपूटि द्र । उप यद्र । अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) न भवति । तद्धितार्थस्य सामान्यविशेषणतापरस्य वाच्यविशेषणिरूढे । विशेषणमात्रत्वाऽपहानादिति दिक् ।

^g) बधा भवति । नैप्र ✓*अश् इत्येतत्साध्यत्वेन ✓*अर् इत्यस्य शब्दान्तरयोगानुगतकायवृद्धिरूपतयाऽस्य प्रतिपत्ते, यावन्त ✓*अर् इत्यस्य प्रभेदा स्युस्तावन्त एवास्याऽपि सम्भवेयुरित्यभिप्रायः । एस्थि. यथा ✓*अर् इत्यत्र प्रभेदविवेकस्याऽद्यापि परिशिष्टेष्वस्वरूपत्वात् सामान्येन निर्देशोऽकारि, एवमिहाऽपि सामान्येनैव निर्देशस्य कर्तव्यतया प्राप्तावपि यत् १मश्च २यश्च प्रभेदौ विविच्येयाता तत्राऽभियुक्तानां प्रायेण व्याप्ति-भोजनाऽर्थकतया भिन्नयो सतोर्द्वयोरेव धा विषये परिचितित्वमात्रं निमित्त द्र । एवं तावदिह प्रकृते धा पूर्वप्रसिद्धयनुरोधादेव भुज्यर्थकस्वरूपप्रभेदमात्रं विरह्य यथासंभवं भेदान्तर-सर्वस्वस्येत ऊर्ध्वं वैप वाऽन्यत्र वा क्वचिदाकाङ्क्षमाणविवेचनप्रयत्नस्य सामान्येनाऽन्तर्भावो भवति । शब्दान्तरसामान्येन वक्तृप्रवृत्तिविशेषलक्षणश्च 'अनुशा-महै, आनश्याम्, आनशो, आनुश, आनशु, आनाश' इत्येभिस्तिङ्भि, अंश-अंशु- इत्याभ्या कृद्भ्या च समर्थ-माणसङ्गावसकेतु साधुनासिकोपक्रम ✓*अश् इत्ययम-परोऽपि बधा पाधा.उसं सन्निह परि. निर्दिश्यमान यद्र । तदनु अश- इत्यत्र गप् टि च कियानपि विशेष आधेय

(तु वैप ३, ४टि^h) । किं च, नैप्र सकृन्मिव विपरिणाम्यमाण ✓*१आश् इति दीर्घादिरपरोऽपि बधा पाधा उस । ततश्च १आशा- (=वैप २, २१७, २आशा- यत्र स्वरत मख्यातश्च शोध द्र), आशु- इत्येनयो व्युत्स्था निर्देश्यमाना द्र । यत्तु GW अशन्-, अश्मन्-, अशुनि- इत्येतेषा व्यु कृते ✓*१अश् इति पृथगुप-कल्पयेत्, तन्नेष्टम् । तदभिप्रेततदीयतैक्ष्ण्यपरत्वस्य ✓*अर् इत्यस्य हिसार्थीये ङे प्रभेदेऽन्तर्भावस्य सुवच-त्वात् तदभिमतस्य मौस्थि ✓शा(=✓शो) इत्य-नेन सबन्धस्य प्रकृतस्य धा आद्यजमात्रेण तत्प्रतिनि-धिना सता विज्ञापिते सत्यवशिष्यमाणस्य शकारस्य सामर्थ्याऽर्थतया प्रतिपिपादयिष्यमाणस्य ✓*२शू इत्यस्य वश्यस्य सतस्तद्दर्शनतो दुर्वचत्वाच्चेति दिक् ।

^h) मुपा आद्यक्षर प्रति संदेह । कथमिति । १मे स्थ साक्षाद् दीर्घश्रुते २ये स्थ अपि 'वा आष्टात्' इत्येव व्यवच्छेदसंभवाद् उभयत्राऽऽकारादि रू इति १म कल्प (तु सटि १२ '१आष्टा' इति BC, 'आष्टाम्' इति पाभे) । अथ 'नो' (तु सटि) इत्येव १मे स्थ नापू पदस्य पाभे उपलब्धेस्तदुत्तरवर्तिनोऽस्य रू अका-रादित्व संभाव्येतेति २य कल्प (तु सटि २१ यदनु २ये स्थ पपा. अकारादिस्वमेव श्राव्येत) । एस्थि. १मे कल्पे आ इत्यनेनोपसृष्टस्य २ये कल्पे चाऽनुपसृष्टस्य सतोऽस्य यनि एतत् तातडि रू इति द्र । उभयथाऽपि प्रस्व भवति । १मे स्थ च-लोपवशाद् २ये स्थ च वा-योगवशात् प्रकृतस्य तिडो निघानाऽभावविकल्पे सति १मे कल्पे ग निघातात् (पा ८, १, ७१) २ये कल्पे च प्रस्व सतिशिष्टत्वादिति दिक् (वैतु सटि २१ यदनु पपा २ये स्थ तिङ्निघात-विकल्प इव श्राव्येत) ।

ⁱ) तु सस्थ टि अभि ।

२, ३१, ७, अशीय ऋ २, ३३,
२, ६, मा ३, १८, ४, १८, ५, ७,
७, ४७, ८, १०, ६२, ३९,
४, का ३, ३, १०, ४, ६, २,
५, २, ६, ८, ६, ४, ३९, २,
२, तै १, २, १, १, ४, १, ११,
१, ३, ११, १, ५, ५, ४, ७,
५, ६, ३, १, २, ६, २, २, ५,
मै १, २, १, ४, ७, ५, २, ३, ९, ९,
४, ३, ६, २, ७, ५, ४, २, ५, काठ
२, १, ५, ८, ३, ८, ५, २, ६, ९,
७, ९, ९, १, ३, १५, २४,
३, ३२, २, क १, १३, १७, २, २,
१५, ४, ८, ८, १२, ३७, ४, शौ
१६, ४, ६, १९, ६१, १, पै १६,
१४९, १२, अश्याम् ५, ६४,
३, तै १, ३, १४, ३, †अश्याम्
ऋ १, ९२, ८, २, २७, ११,
१४, ५, ४, १०, ६, १, १३, तै
१, ४, ४६, १, २, १, ११, ६, मै
४, १३, ६, १४, ११, १४, काठ
१८, २०, †अशीमहि ऋ ५,
४७, ७, खि ४, २, ४, शौ १९,
११, ६, अशीमहि ऋ ७, ३२,
२६, १०, ३६, ४, ३७, ६,
४०, १०, खि २, ६, १०,
१४, ३, मा ३८, २८, का ३८,
६, २, तै ७, ५, ७, ४, मै ४,
९, १३, काठ ३३, ७, †कौ
१, २५९, २, ८०६, †जै १,
२७, ७, ४, ३०, ६, शौ १३,
१, ६०, १४, २, ५, १, १८,

३, ६७, १९, ४७, २, २०,
७९, १, पै ६, २०, २, १३,
८, १६, †अश्याम् १, ११४,
३, २, १९, ७, २७, १०, ६, ५,
७, ७, ६५, २, ८, २७, २२, ९,
९८, १२, मा १८, ७४, ३८,
१६, का २०, ५, ७, ३८, ३, २,
तै १, ३, १४, ३, मै ४, ९,
९, काठ ४०, ११, कौ २,
१०३०, जै ४, १७, ३, †अश्याम्
ऋ १, ११४, २, १३६, ७,
४, ४, १४, ५८, ११, ५,
४१, १८, ७०, २, ७, ४७, २,
९, ९१, ५, मा १७, ९९, का
१९, १, १२, तै १, २, १४, ६, ४,
५, १०, २, मै ४, ११, ५, काठ
६, ११, ४०, ७, ११, कौ २, ३३६,
जै ३, २८, ८, पै ८, १३, ११
अशुते १ तै ५, १, ३, ४, १ मै
२, ५, ४, ३, ६, ४, शौ १९,
३८, १, अशुते ऋ ६, २८,
४, [८, ५१, ६, (५२, ६)],
९, ८३, १, खि ३, ३, ६, मा
४०, ११, १४, का ४०, १, ११,
१४, १ तै ६, ४, ५, ५, १०,
६, १ मै २, ५, ४, ३, ६, ४,
१ काठ ९, १, १३, १६, १९,
९, २३, १, २४, ३, २५, ६,
८, २९, १, ३३, ८, १ क ८, ४,
३०, ७, ३५, ७, ३७, ४,
३९, ४, ४०, १, ४५, २,
†कौ १, ५६५, २, २२५, †जै

१, ५७, १२, ३, २०, ९, शौ
४, ९, ५, २१, ४, ९, ५, २६,
१९, ३८, १, पै ८, ३, ५, १२,
३, १०, †अशोति ऋ १, ९४,
२, ३, ५९, २, ९, ८१, २;
१०, ३९, ११, ६२, ९, तै ३,
४, ११, ५, मै ४, १०, २, काठ
२३, १२, पै १२, १, २, अशुते^h
मा ८, ५, का ८, २, १, तै ३, २,
८, ४, शौ १४, २, ९, १ अशुते^h
तै ७, ४, ६, ३, अशुते ऋ ७,
१०३, ९, †अशुते ऋ ९, ६५,
६, कौ २, १३५, जै ३, १३, ११,
पै १५, १५, ३, १, 'अशुते'
खि १, ९, २, अशुते ऋ ५,
५४, १०, †अशुते ऋ १, १६४,
३७, शौ ९, १५, १५, पै १६,
६९, ६, †अश्ववत् ऋ १, १, ३,
४०, ६, ७, ११३, १८, २, २३,
४, तै ३, १, ११, १, ४, ३,
१३, ५, मै ४, १०, ४, १४,
१६, पै १६, ३, ९, १, 'अश्ववत्'
मै ३, ८, ५, १ अश्ववत् तै ६,
२, ७, १, १ अश्ववत् काठ २५,
६, क ३९, ३, ४, अश्ववत्
ऋ ७, ३०, ४, अश्ववत् ऋ ७,
७०, ४, अश्ववत् शौ ८, २, ८,
अश्ववत् मा ३२, १६, का ३५,
३, १२, तै ३, २, ८, ४, १ अश्व-
वत् मै ४, ६, २, १, अश्ववत्^k
मै २, ७, १३, १, †अश्ववत्^k
ऋ १०, ९७, १७, मा १२, ९१,

^a) आशुदातो यासुडागम (पा ३, ४, १०३) ।

^b) 'अश्याम्' इति ऋ (५, ६०, १) पामे ।

^c) 'असि । मयि' इति पदद्वयाऽऽत्मक पपा चिन्त्य ।

^d) 'अशीमहि' इति ऋ (१०, ५७, २) पामे ।

^e) तु सस्थ टि अभि ।

^f) 'अशीम पिबेम' इत्यर्थत ✓ २अश् इत्यस्य रू. मन्वान सा चिन्त्य । 'सनेम' इत्यनन्तरश्रुते प्राप्त्य-

र्थसावसरत्वसकैतोपलम्भात् ।

^g) < ✓ २अश् इति मन्वान उ उपेक्ष्य ।

^h) विकरणस्य स्वराभावे प्रस्व (पामवा ६, १, १५८) ।

ⁱ) 'अश्ववत्' इति ऋ (१०, ९७, १७) पामे ।

^j) 'अशुते' इति शोध द्र. ।

^k) प्र पित्वाभिधाते विकरण-स्वर. (पा ३, ४, ९२) ।

^l) यमु दुरुपपदे निघाताऽभावे यथा कथञ्चिदभ्युपेते-
ऽपि स्वरोऽल्लक्षणिक (तु नाड रू) ।

का १३, ६, १७, तै ४, २, ६,
५, काठ १६, १३, क २५, ४,
शौ ६, १०९, २, पै १३, १३,
८, †अश्नुवाम^b क ६, ४९, १५,
९, ९७, ५१, कौ २, ७७८,
‡आश्नुत तै ७, ४, ६, ३,
‡आश्नुवाताम्^b मै ४, ८, ९,
‡आश्नुवत मै ३, ८, ५,
‡आश्नुवीत^o तै ६, ४, १०, ६
आश ऋ ८, ४७, ६^d, आशाते^o
क ५, ६६, २, आशाते^e क १,
२५, ६, १३६, ३, १४४, ६^g,
५, ६८, ४, ५, ८, ३१, ६,
मै ३, ८, २१, †कौ २, २६१,
८१६, ८१७, †जै ३, २२, ८,
५७, ६, ७, आशतु ऋ ८, २५, ८,
आशु ऋ ४, ३३, ४, †आशाथे^h
क १, २, ८, १५, ६ १५१, ८,
९, ५, ६७, १, कौ २, १७८,
जै ३, १८, ५, †अष्ट ऋ [७,
८४, ५, ८५, ५], १०, १२६,
१, कौ १, ४२६, जै १, ४१,

८, शौ २०, ९२, २० पै ५,
३९, १, आष्ट^b क १, १२१, ६ⁱ,
तै ४, ३, ११, ४, आष्ट खि ३,
२२, ३, तै २, ३, १४, ६,
काठ १०, १३, ३९, १०,
आष्ट (अभ्यश् द), अक्षत्^j ऋ
१०, ११, ७, अशिषत् पै १४, ४,
१०, आनद्^k, आनद्^k, †आशत^b
ऋ १, ८, ६, ८७, ५, १०, ९२,
३, शौ २०, ७१, २, आशत क
१, २०, २, [८५, २, ८, ५९,
२], २, २१, ५, ३, ४५,
३, ७, ६६, ११, ८, ४३,
१७, ६९, १८^l, ९७, ९, ९,
[६, ४, २४, २], १८, ३, २१,
४, २२, ६ⁱ, ६७, ७, ६९,
७, ७३, ९, ८३, ४, १०, ९२,
७, ९४, २, खि १, ६, २, मा २०,
७२, का २२, ७, ६, मै ३, ११,
४, काठ ३८, ९, कौ २, २८९^m,
३१२ⁿ, ४४५ⁿ, ४७५ⁿ,
६१७^o, ७३३^o, जै ३, २४,

५^m, २५, ८ⁱ, ३४, ३ⁱ, ३६,
१ⁱ, ५०, ५^m, ५८, १०ⁿ,
शौ २०, ९२, १५ⁱ, †आक्षिषु^q
क १, १६३, १०, मा २९,
२१, का ३१, ३, १०, तै
४, ६, ७, ४, काठ ४६, ३
[अनु>न्व^o, अभि>भ्य^o, आ^o,
उद्^o, उप^o, उप-सम्^o, परि>र्य^o,
प्र^o, वि>व्य^o, सम्^o]

*अश्- अश्मला-, अश्नु-, अश्मत्य-,
अश्नि-, अष्टीवत्-, १अस्थि-
टि द्र

†अशन्¹- -श्न. ऋ १०, २७, १५,
-श्ना ऋ २, ३०, ४, ४, २८,
५, १०, ६८, ८, शौ २०, १६, ८
अशुनि²- -नि ऋ १, १४३, ५,
१७६, ३, ४, १६, १७, ६, ६,
५, १८, १०, ८, २७, १८,
१०, ८७, ५, खि ४, ५, २२,
‡काठ ८, २, ‡क ६, ७, शौ ३,
२७, ४ ६, ३७, २, १४२, १, ७,
५२, १ ८, ३, ४ⁱ, पै ३, २४, ६,

^a) स्व कृते तु टि अश्नुवामहे ।

^b) आडागम उदात्त (पा ६, ४, ७२) ।

^c) विकरण-स्वराभावे प्रस्व (पामवा ६, १, १५८) ।

^d) 'आश । व' इति पपा पदद्वय भवति । सा तु
तत्रैकपद्यं ब्रुवाण स रू अनुजिगमयिषत् । तच्चिन्त्यम् ।
तथात्वे साधीयोऽन्वयस्य दौर्लभ्यात् ।

^e) लाऽऽदेशस्य लिङ्विषयत्वेऽपि छान्दस सार्वधातुक-
त्वमिति धित उत्तरवर्तिनस्तस्य निघात. द्र (पा ३, ४, ११५,
११७, ६, १, १८६) । हि-योगे तिङ्निघाताऽभावाच्च
धास्व सुस्थ [पा ८, १, ३४ (तु MVG ३५९ ति १५)] ।

^f) छन्दोऽपेक्षया 'आशाते' इति सुश्रवम् (तु GW AVM) ।

^g) 'आशाथे' इति मपुर इव पिपठिषु GW चिन्त्य ।

^h) छन्दोऽपेक्षया 'आशाथे' इति सुश्रवम् (तु GW AVM) ।

ⁱ) <✓२अश् इति सा । तुरीय-चरणाद् अभिर्
उपाऽऽकृष्येहोपसर्जनीय इतीव GW ORN च पश्यत ।
तत्रोपपत्तिर् मृग्या भवति । श्रौताऽन्वयस्वारस्य-
पीडनप्रसङ्गात् ।

^j) लेटि सिब्-अडागमयोर्निघाते धास्व । यद्योगे तिङ्स्वर

[पा ८, १, ३० (तु टि ✓ख्या>अव्यय शौ १८, १, २४^l)] ।

^k) ✓१नश् इत्यत्रैतत् रू द्र ।

^l) तु सस्थ टि अनु ।

^m) 'आनशु' इति ऋ (९, १०८, ४) पामे ।

ⁿ) 'आसते' इति ऋ (९, १०, ७) पामे ।

^o) 'आसते' इति ऋ (९, १५, २) पामे ।

^p) 'आनशु' इति ऋ (८, ३, १६) पामे ।

^q) <✓२अश् इत्यपि सुकल्प भवेत् (यतु पावा) ।

^r) कनिन् प्र उऽस नित्स्वरश्च (पाठ १, १५६, पा ६, १,
१९७) । यद्वा मौस्थि 'अश्मन्->अश्मन्, अश्मना>
*अश्मन्, *अश्मना>अश्म, अश्मा' इति नैप्र सह-
जप्रवृत्तिसंभवात् यनि रू अश्मन्- इत्येतदीये सती प्रकृत
प्राति अन्यथासिद्धतामवतारयेताम् । इतश्चाऽञ्जन्तानि
प्राति मौस्थि मन्त्रान्ततयेव सुप्रहाणि स्युरित्यस्मिन् सकेतग्रहे
लाघवदर्शने सत्यपि तेषा तेषामन्योन्याऽन्तर्भाव्य-जन्मना
सता प्राति यथोपलब्धाऽन्वाख्यानमात्रप्रयोजन पृथक्
निर्देशो युक्ताऽऽदर द्र (तु MVG २०५) ।

^s) अनि प्र (पाठ २, १०२) । तत्-स्वर । यतु

८, १५, ११, १६, ६, ४†, -†निभि ऋ १०, ८७, ४, शौ ८, ३, ६, पै १६, ६, ५, -निम् ऋ १, ५४, ४, ८०, १३, ३, ३०, १६, [७, १०४, २०, २५], मा २५, २, ३९, ८, का २७, २, १, ३९, ६, १, तै ५, ७, १२, १, मै ३, १५, २, काठ ५३, २, †शौ ८, ४, २०, २५, पै १०, १, ८, १५, २२, ४, ७, ८, २३, ३, ४, १३, †१६, १०, ९, ११, ५, -न्या ऋ २, १४, २, शौ ७, ११४, ४, -न्या मै ४, ४, ४॥, पै २, ७०, ४, -न्यै शौ १२, ३, ५८ [०नि- अन्, अश्मन्] अशनि-मत् - मान् ऋ ४, १७, १३ †अशनि-हत् - तस्य काठ ८, २, क ६, ७ †अशस्^१ - शस ऋ २, ३४, ९, ४, ४, १५, तै १, २, १४, ६, मै ४, ११, ५, काठ ६, ११ अशिन- आ^०

†अश्म^० - इन ऋ १, १६४, १, १७३, २, शौ ९, १४, १, पै १६, ६६, १, -इनम् ऋ २, १४, ५, -इनस्य ऋ [२, २०, ५, ६, ४, ३], -इनै ऋ ८, २, २, कौ २, ८५, जै ३, ८, ११ ✓*अश्नि नाउ व्यु औप द *†अश्मया^१ - न्या कौ १, ३०५, जै १, ३२, ३ †अश्नुवत्^० - चन् ऋ १, ११६, २५ काठ १७, १८ अश्नुविन्- वि>व्यु^० अश्मन्^१ - शमन् ऋ ७, ८८, २, मा १७, १, का १८, १, १, तै ४, ६, १, १, ५, ४, ४, १, मै २, १०, १, ३, ३, ५, १, काठ १७, १७, २१, ७, क २८, १, -†शमन ऋ २, १, १, ३, २९, ६, ६, ४३, ३, ९, १०८, ६, १०, ६८, ४, मा ११, २७, का १२, २, १६, तै ४, १, २, ५, मै २, ७, २, काठ १६, २, शौ ६, ४२, २६, २०, १६, ४, -शमना ऋ १, १९१,

१५, २, १४, ६, शौ ५, २३, १३, ६, १३८, ५, ७, ३६, २, १३, १, ३२, पै १, ६८, १, ४, १७, ५, ७, २, १०, -शमनि ऋ १, १३०, ३, २, २४, ७, मै २, १३, १३, काठ ४०, ३, कौ १, ५८, ५, जै^१ १, ५९, ८, ३, ४०, २, पै ३, १२, १, -शमने खि ४, ४, १, शौ १, १३, १, पै १५, २०, ८, -†शमनो. ऋ २, १२, ३, मै ४, १४, ५, शौ २०, ३४, ३, पै १३, ७, ३, -शमभि ऋ ९, ११२, २, -शमसु शौ ३, २१, १, १२, १, १९, -शमा ऋ १, १७२, २, ५, ४७, ३, ६, ७५, १२, १०, ८९, १२, मा १७, ६०, १, १८, १३, २९, ४९, का १८, ५, ११, १९, ५, १, तै ४, १६, ३, ४, ६, ४, ७, ५, १, ५, ४, ६, ५, मै २, १०, ५, ११, ५, †३, ४, ४, १६, ३, काठ १८, ३, १०, २१, ८, १२, †, ३७, १५, ४६, १, क २८, ३, १०,

अक्षी अभा ✓२अश् इत्यत आहतु, तच्चिन्त्यम् ।

^१) तृत्तस्य पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) । उप यद्र ।

^२) असि. प्र (पाउ ४, २२२) । प्रस्व [वैतु सा (१मे स्थ) <✓२अश् इति (भुजित्वाऽविशिष्टवधसामान्याऽभिसंबन्धश्रुते. यनि एव पर्याप्तत्वादित्यभिसंधि), वे ६अ+शस्- (भावे <✓शस्) इति कृत्वा वस इति वदश्चिन्त्य (स्वरतोऽदुष्टोऽपि सन्नर्थनैरपेक्ष्यत उपेक्षणीयत्वात्), उप कर्तरि इति कृत्वा तस इतीव व्याचक्षाणा सा प्रभृ नितरासुपेक्ष्या (स्वरतोऽनुपपन्नत्वादर्थत प्रकरणाऽनपेक्षितत्वाच्च) ।

^३) नन् प्र उस (पा ३, ३, ९१, यद्वा पाउ ३, १०) । नित्स्वर (पा ६, १, १९७) । बधा लब्धमूलत्वादस्य बह्वर्थता नैसर्गिकी भवति । ननु सख्याभेदेन तद्विवेक इहेष्यते । तत्तत्प्रकरणार्थविवेकस्य प्रागभियुक्तमतभेदव्याकुलितस्य सत वैश एव सुकरत्वेन सभाव्यमानत्वात् । अत ✓२अश् इत्येतदीयत्वेन केषाचिन्निगमाना प्रतीतावपीह

तत्पृथङ्निर्देशे नाऽऽदर इति दिक् ।

^४) भावे स्त्री उदात्त शप् प्र उस (पा ३, ३, १००) । टापि प्रस्व तदवस्थ । तृ१ -युया> -या इति नैप्र वर्ण-लोपश्च स्वरसकमश्च सभाव्यमानौ सन्तौ सप्रकारे सति *अक्ष्ण- (अनङ्कितचर सन् स्वर यस्था उस) >✓*अक्षिण>*अक्ष्णया->(तृ१)-या इत्यत्राऽतिदेश्यौ [वैतु वैप १, १४ टि० यदनु पाप्र इहाऽप्यतिदेश्यमाना सती तारतम्यतो विमृश्येत । यद्बोभयत्र ✓या> *य(>या)-इति उप इति कृत्वा तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । तृ१ स्यात् नैप्र यनि समान विषयत्वभाक् (तु टि० अदस्->*२असु-या- वैतु भ पक्षान्तरे अश्म- इत्यस्यैव द्वि२ इति, भव प्रभृ अश्मन्- इत्यस्य वृत्तमिति) ।

^५) शतृ-प्रत्ययस्तत्स्वरश्च (पा ३, १, ३) ।

^६) मनिन् प्र नित्स्वरश्च (पाउ ४, १४७, पा ६, १, १९७) ।

^७) 'अश्मन.' इति ऋ (९, १०८, ६) पाभे. ।

शौ १, २६, १, २, १३, ४
 ४, १०, ७ १०, ५, ०० १२,
 १, २६, १६, ४, ५४, पै ५,
 ३६, ७, १५, ५, ७, १६, १०३,
 ७, १२९, ८, -श्मान शौ ४,
 १८, ३, ११, ९, २१, प ५,
 २४, ३, १६, ८४, १, -श्मानम्
 ऋ १, १२१, ९, २, ३०, ५,
 ४, १६, ६, २२, १, ५, ३०,
 ४, ८, ७, १०४, १९, तै ५,
 ४, ६, ५॥, ७, ३, १, ॥मै ३,
 ३, ५, ८, काठ ८, १६, २१,
 ८, ३७, १६, शौ १, २, २,
 २, १३, ४, ७, ३६, ३, ८, ४,
 १९, १, १३, ७, १३, १४, १, ४७,
 २०, ७७, ६, पै १, ८६, ७, १०,
 १, ८, १५, ५, ७, १६, १०, १०
 अश्म-चक्र^१- -क्रम् ऋ १०,
 १०१, ७
 अश्म-दिष्टु^२- -द्यव क ५,
 ५४, ३
 ॥अश्म-नव(म>)मा^३- -मा मै
 ३, ४, ४
 †अश्मन्-मय^४- -यानि ऋ १०,
 ६७, ३ तै ३, ४, ११, ३, मै
 ४, १२, ६, काठ २३, १२,
 शौ २०, ११, ३
 अश्मन्मयी- -यीनाम् ऋ
 ४, ३०, २०, -यीभि ऋ
 १०, १०१, १०
 †अश्मन्-व(त्>)ती^५- -ती ऋ

१०, ५३, ८, मा ३५, १० का
 ३५, ४, ९, शौ १२, २, २६, २७
 ॥अश्म-मु(य>)यी^६- -यीनाम्
 मै ३, ८, ३, काठ २५, २, क
 ३८, ५
 अश्म(त्>)ली^७- -लाम् पै १,
 २९, ४, ८९, ३
 अश्म-वर्मन्^८- -र्म गौ ५, १०,
 १-७, पै ६, १२, ९-११, १३,
 १-३
 अश्म-वज^९- -जा ऋ [४, १,
 १३, (५, ५१, ३)], -जानाम् ऋ
 १०, १३९, ६
 †अश्म-हन्मन्^{१०}- -न्मभि ऋ
 ७, १०४, ५, शौ ८, ४, ५, पै
 १६, ९, ४
 अश्मा(श्म-आ)शानि- -निम् पै
 १०, १२, १^१
 अश्मा(श्म-आ)स्य^{१२}- -स्यम् ऋ
 २ २४, ४
 अश्व, स्था^{१३}- -श्च खि ५, १४, ४,
 शौ २०, १२८, १५, -श्च ऋ
 १, ३६, ८, १६१, ३, १६२,
 २२, १६४, २, १७३, ३, ३,
 २६, ३, २७, १४, २९, ६, ४,
 २, ८, ६, ३, ४, ४, २६, ७,
 ३, २, ७०, १, ८, २, २, ४९,
 ५, (५०, ५)], ९, ६४, ३, ७१,
 ६, ९७, २८, १०१, २, १०९,
 १०, ११२, ४, १०, ६१, २४,
 १३६, ५, खि ३, १, ५, ४,

७, ८, ५, १३, ५, ६, मा १४,
 १९, १५, ६२, २२, १९, २३,
 १०, ५४, २४, १, २५, ४५, २९,
 ९, १०, का १५, ५, ५, १६, ७,
 ५, २४, ६, १, २५, ३, ९, १०,
 २, २६, १, १, ३१, १, ९, १०,
 ॥तै १, ५, ७, ३, ८, ८, १, २, ३,
 ७, ४, १२, २, ४, ९, ४, ३, २,
 ६, ३, ४, ३, ७, १६, ४, ३,
 ३, ६, ९, ४, ५, १, २,
 २, ३, ६, ७, १, ६१, ३, ४,
 २, ६, ५, ८, १, ३, २, २, ७,
 ४, १२, १, २, ४, १२, १,
 २, ३, ५, १०, ६, २३, १६,
 ७, १, २, ३, ६, ६, ११, ६,
 ७, १, १, ६, १२, १६, ४,
 १८, १६, ५, २५, २, ॥मै १,
 ५, १०, ६, ४, १२, ८, १, ६,
 २, ३, ३, ५, ४, ८, ५, ९,
 ६, ४, ६, ८, ३, १४, १३,
 १४, ३, १, ३, ७, ९, ९,
 ६१२, ४, १९, २०, १३, २६,
 १६, २, ६, ४, १, २, ४, ८,
 ८, ३, काठ ६, २, ७, ४, ५,
 ७, ८, २, ५, ९, १४, १२,
 ६, १३, ३, १४, ६, १५, ३,
 ५, ९, १७, ३, १०, १९, २, ३,
 ३, ६, २०, ५, ६, ११, २१, ३,
 २२, ८, २४, ८, २५, ७, २९, ४,
 ३१, १, ३४, ७, ३९, ४, ४१,
 ३, ४४, ७, ४६, २, ५, ४८, २,

^१ बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^२ मयद् प्र तत्-स्वरश्च। अयस्मयादित्वाद् भवत्
 ततो नलोपाऽभाव (पा १, ४, २०)।

^३ म(>व)तुप् प्र। नलोपाऽभावार्थं नापटि द्र।

^४ नञोप इति विशेष। शेषम् एपूटि द्र।

^५ उस उप ✓रा<>ला+क प्र थाथादिस्वरश्च
 [पा ६, २, १४४ (तु अश्म-रु- [ww १, २९])]।
 यद्वा ✓१अश्+अलच् प्र उस मुडागमश्च (पाउ १,
 १०९)। मौस्थि तु *अश्-+भर- (=✓भृ+अप्)

इति कृत्वा थाथीयस्वरस्य सत *अश्-भर- इत्यस्य नैप्र
 विपरिणाम स्यात्।

^६ तस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र।

^७ बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप <✓हन्
 यद्र (तु ^१GG ORN, वैतु सा PW प्रभु तस इति
 वदन्तः स्वरतश्चिन्त्या)।

^८ अश्माशान- इति सूको पा।

^९ कन् प्र नित्स्वरश्च [पाउ १, १४०, पा ६, १, १९७,
 (वैतु या २, २७, [✓१अश्])।

५, १†, १३, ६, ३, १, ४॥,
१२, २१, १६, १†, ४, ८,
८॥, ९, १†, काठ ६, ९†, ७,
१६†, ८, २, ११, १०†, १३†,
१३, १, २०, ८, २८, १०, ३६,
१५, ३७, १३, १४, ३९, १२†,
४४, ७†, †४६, ४, ५†, ५०,
५, ॥क ४, ८†, ६, ७, ३१, १०,
४५, १, †कौ १, ३५८, २,
२६४, ९३०, ११९४॥, †जै १,
३७, ७, ३, २२, ११, शौ ४,
४, ८, १५, ११†, ५, ५, ९,
६, ३८, ४, ७२, ३, †९, १५,
१३, १४, १०, ४, २, ११,
२, २२, १९, ४९, ४, †२०,
२१, २, ४१, २, ११८, २,
१२९, १८॥, १३७, ३, पै १,
९४, १, ४, ५, ६, ५, ७, १०,
६, ४, ९, ११, ७, १२, १४, ४,
४, १६, १५, २, †६९, ३, ४,
१०६, २, -श्वा ऋ १, १७४,
५, ३, ३५, ३, ४, ३३, १०,
३४, ९, ५२, २, ६, ५९, ३,
६७, ४, ७, १०४, ६, १०,
२२, ४, ५, ७५, ७, मा २१,
३३, ३७, १२, का २३, ४, ५,
३७, २, २, मै ३, ११, २, ४,
९, ३, कौ २, १०७६†, शौ ८,
४, ६†, पै १२, ३, ५†, १६, ९,
६†, -श्वा. ऋ १, ११५, ३,
११८, ५, १६३, १०, १६४, ३,
१८०, १, ३, १, ४, ६, ८, ९, ७,
२, ६१, २, ५, ५३, ७, ५४, १०,
५९, ५, ६१, २, ६, ६, ४, २४,
६, ३७, ३, ७५, ७, ७, १८, १,
४१, ६, ६७, ४, ७५, ६, ९७,
६, ८, २३, ११, ९, ७८, २,
१०, ६, ६, ४४, ७, ९०, १०,

९५, ८, ९७, ३, १०७, ११,
११९, ३, खि १, ७, ४, २, ९,
१, ५, १५, १, †मा १२,
७७, २९, २१, ४४, ३१, ८,
३४, ३९, †का १३, ६, ३,
३१, ३, १० ३५, १, ८, तै १,
७, ७, २†, †४, २, ६, १, ६, ६,
३, ७, ४, †मै १, ११, १†, ६॥,
२, ३, ३॥, ७, १३, ३, १६, ३,
४, १०, २, १२, १, ४, १४, ४,
†काठ १३, १४†, १६, १३,
१७, १८, ॥२८, ४, १०, ४६,
१, ३, ॥क २५, ४†, ४४, ४,
४५, १, †कौ १, ६८; †जै १, ७,
६, शौ २, २६, ३, ३, १६, ६,
९, १४, ३, ११, २, ९, ३, ५,
१३, १, २४, २, ६, ७, १८,
४, १०, १९, ६, १२, ३८, २,
२०, १३, ४†, ९४, ७†, १२९,
१, १३०, १९, १३१, ५, पै १,
४०, ४, २, १२, ३, ४, ३१,
६†, ८, १०, ९, ५, १०†, २३,
९, ११, ६, ३†, १५, १०, ७†,
१६, ५३, १०, ६६, ३†, १०४,
९, -श्वा † मा ९, ६, का
१०, २, ३, शौ १, ४, ४, १९,
२, ४, -श्वा खि ५, ११, २,
काठ ३९, ३, क ४८, ४, शौ
२०, १२७, १२, -श्वा ऋ १,
१६१, ७, ३, ५३, २३, १०,
७३, १०; †तै ५, १, २, १, ३,
पै ८, २, ११, ९, ९, ३, -श्वा
ऋ १, ९२, १५, १०३, ५,
१०४, १, १२६, २, १७१, १,
२, ३४, ३, ८, ४, ४३, ६,
४५, ६, ५, ३१, १०, ५५, ६,
५८, ७, ५९, १, ६२, १, ८३,
३, ६, ४७, २३, ५९, ५, ७५,

१३, ७, ३४, ४, ८, १, ३१,
४१, ६, ६८, १७, ७५, १, ९,
९७, ५०, १०, ३४, ११, ७९,
७, १०१, ७, १४९, ४, खि १,
१०, ४, ४, ११, ६, †मा १३,
३७, २९, ५०, ३३, ४, ३४,
६॥, †का १४, ३, ११, ३१, २,
११, ३२, १, ४, तै १, ७, ८, १,
२, ३, १२, १॥, ६, ११, १†,
†४, २, ९, ५, ६, ६, ५, ७,
३, १४, १, मै १, ११, ६॥, †२,
७, १७, †३, १६, ३, ४, २, ११॥,
काठ ७, १७†, १२, ६, १४,
६, २२, ५†, २८, १०, ३८,
१२, ४३, ४, ४६, १†, क
४५, १॥, †कौ २, ७७७,
१०८३, शौ ६, ७७, १, पै ३,
१९, २, १५, ११, ५†,
-श्वानाम् ऋ १, १०१, ४, ५,
१८, ५, ६, ६३, १०, ७, १०४,
१०, ८, ३६, ५, ४६, २९,
५६, ४, खि ३, ८, ४, †तै २,
१, १, ५, ५, ५, १, ३, शौ ४,
९, २, ८, ४, १०†, १२, १, ५,
१९, ४७, ७, पै २, ३७, ४,
६, २०, ६, ८, ३, ३, १६, ९,
१०†, -श्वा ऋ २, ३४, ६,
-श्वा ऋ १, १६२, १६, ५,
३१, ४, ८, ३०, ४, ९२, २५,
मा ३, ५९, ११, ७५, २५, ३९,
का ३, ८, ३, १२, ७, १०,
२७, १४, १, तै १, ६, १२, ६†,
८, ६, १, ४, १, १०, १, ६,
९, २†, ७, ४, १६, १, मै १, १०,
४, २०, २, ७, ७, ३, १६, १†,
४, ७, ४॥, १२, २†, काठ ८,
१६†, ९, ७, १६, ७, ३६, १४,
४४, ५, ४६, ५†, क ८, १०,

^a) 'अश्वैव' इति मुपा चिन्त्य. । मूको एवम् इति चेत् । किं तत् इति । शतश उत सहस्रश शोधान्त-

राणां स अङ्गीकृतप्रवृत्तादिति यावत् ।

^b) 'द्वेवा.' इति ऋ (१, २३, १९) पाभे ।

†कौ १, ११८, ४४०, †जै १,
१३, ४, ४६, ४, जौ ३, १५,
८, १९, ५५, १, ६ पै २, ९,
४, -†श्वास ऋ १, ३८, १२,
१४८, ३, १८१, २, २, १२,
७, [४, १४, ४, ४५, २], ५, ५९,
७, ६२, ४, ७५, ६, ६, १६, ४३,
२९, २, ६३, ७, ७, ७४, ४,
७८, ४, ८, १, ९, ५५, ४, १०,
७८, ५, ९१, १४, ९५, ९,
खि १, ३, ३, ३, ७, ४, मा १३,
३६, २०, ७८, का १४, ३, १०,
२२, ७, १२, तै ४, २, ९, ५,
मै २, ७, १७, ३, ११, ४, काठ
२२, ५, ३८, ९, कौ १, २५,
२, ७३३, जै १, ३, ५, ४, १०,
७, शौ २०, ३४, ७, पै १३,
७, ७, -श्वे ऋ ३, ३३, १, [(१,
३०, २१) ४, ५२, २], -०श्वे
ऋ [१, ३०, २१, (४, ५२, २)],
-श्वेन ऋ १, १६२, ३, मा २५,
२६, का २७, १२, ३, तै ४, ४,
८, १, ६, ८, ११, ५, १, २,
२१, †मै १, ६, ४, ३, १, ३^३,
१६, ११, †काठ ८, ५^३, १९, २^३,
४६, ४१, †क ७, १^३, २९, ८^३,
-श्वेभि ऋ ७, ५४, २, [९०, ६,
१०, १०८, ७], ८, ५, ७, [१३,
११, ८७, ५], ४६, २६, मा २०,
७३, का २२, ७, ७, मै ३, ११,
४, ४, १४, ९, काठ ३८, ९, शौ
६, १०८, १, -श्वेन्य मा १६,
२४, का १७, ३, ३, तै ४, ५, ३,

२ ७, ५, २३, २, काठ १७, १३,
४५, २०, क २७, ३, शौ ३, २८,
३, ९, ३, १३, १२, २, १६,
१९, ४७, ९, पै ६, २०, ९,
१०, ११, १०, १६, ४०, ५,
-श्वेषु ऋ १, २९, १-७, ११४,
८, मा १३, २३, १६, १६१,
१८, ४७, २०, १०, का १४,
२, ८, १७, १, १६१, २०, २,
१०, २१, ७, ९, तै ३, ४, ११,
३१, ४, २, ९, ४, ५, १०, ३१,
५, ७, ६, ३, मै २, ७, १६, ३,
११, ८, ४, १२, ६१, काठ १०,
१२१, १६, १६, २३, १२१,
३५, १२^{१०}, ३६, १५, ३८, ४,
क ४८, १२ शौ ४, २२, २, ९,
१, १८, १२, १, १९, २५, २, १५,
†२०, ७४, १-७, पै २, १८, २,
३५, २, ३, २१, ३, ४, १०,
७, ५, २९, ४, ८, १०, ४, ९,
२२, १६, १६, ३३, ६, १०६,
१, -श्वे ऋ १, १६, ९, ८८,
२, ११३, १४, ११७, १४,
१७५, ४, २, १५, ४ ३, ३०,
१२, [२०, ५०, ४], [(१, ११८,
३) ५८, ३], ४, ५१, ५, ५,
२९, ९, ५५, १, ५८, ६, ६,
३९, ४, ६२, ३, ६५, २, ७,
१८, २, ४१, ३, ४५, १, ६९,
१, ७१, ३, ८, ५, ३५, ७, २७,
९, ९६, ११, १०, ३, ७, ७,
२, ११, ७, ६८, १२, ७०,
२, ३, मा १९, ५३१ २६,

१९, ३४, ३६१, का २१, ४,
३१, २८, ११, १, तै २, ६,
१२, ११, ४, ७, १५, ३, ७, ५,
२३, २, मै २, ८, १४^३, ९, १, ३,
१६, ५१, ४, १०, ६, १४, ६, १०,
काठ १७, १९१, २१, १४१, ३५,
३, ४५, २०, क ४८, ४, †शौ
३, १६, ३, †७, ८६, ४, ५,
१८, १, २४, २०, १६, १२,
पै ३, २२, ६, ४, ३१, ३१, ८,
१६, ११, १०, ४, १, ८,
-†श्वौ तै ५, ७, १, २, काठ २२,
८, २८, २, क ३५, २, ४४, २
[°श्व- अण°, अज°, अन्°,
अरुण°, आशु>श्व°, इष्ट°,
ऋज्र°, गो°, जीर°, देव°, द्रवत्°,
द्रोणि>ण्य°, नाग°, निन्दित°,
पिशङ्ग°, पीवस्°, पृषत्°, मारुत्°,
युक्त्°, राजन्°, रासभ°, रोहित°,
वघ्नि>न्य°, वाघ्नि>ध्व°, वाह°,
वि>व्य°, वृषन्°, शत°, रयाव°,
स°, सत्°, समन्°, समृत्°, सु>
स्व°, हरि>र्य°, हस्ति>स्त्य°]

१आश्विन^१ - नम् शौ

६, १३१, ३

अश्व-कु^२ - क मा २३,
१८, का २५, ५, १, तै ७, ४,
१९, १, २^३, ३^३, मै ३, १२,
२०, काठ ४४, ८^३

†अश्व-कुणप^३ - पम् तै ७,
२, १०, २

अश्व-क्रन्द^४ - न्दस्य पै ८,
७, २

^१ एतच्छ्रुत्य मुपा चिन्त्य । मूको च शाखान्तरस्य च (तु
क ४८, १२) साक्ष्यतोऽर्थवैशद्यकरस्याऽस्य पठितु योग्यत्वात् ।

^२ पाप खञ् > इन प्र उस (पा ५, २, १९, ७, १, २) ।
जित्स्वर [पा ६, १, १९७ (तु PW प्रमृ, वैतु सा
[पाण्डु] अश्विन्- इत्यत इव निष्पादयन् २आश्विन-
इत्येतेन समेदुःकः) । मौस्थि तु ✓१अश् इत्येतत्-
सनाभे सत ✓*१आश् (यद्र) इत्येतो निष्पन्न

*१आश्- इति पूष च ✓विन्द् > (भावे) *विन्द्- इत्येतत्
नैष (*विन्न- > *१विन- >) *१विन्- इत्येव विपरिणत
सत् उप चेति कृत्वा विशेष्यगर्भं बस [=आशा (वाहेन)
विन् (प्राप्ति) यस्य (=दूरदेश)] द्र इति दिक् (तु टि
२आश्विन- <अश्विन्- ३आश्विन- < ✓*१आश्) ।

^३ कुत्साऽर्थे क प्र (पा ५, ३, ७४) । तत्-स्वर ।

^४ तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप. यद्र ।

*१अश्व-क्ष- नाउ टि द्र
 १अश्व-क्ष(भ<)>भा^a- -भा
 शौ १९, ४९, १
 अश्व-क्ष(र<)>रा^b- -रा पै
 १४, ४, १
 १अश्व-गर्दभ- -भयो काठ
 १९, २, क २९, ८
 *अश्व-घ्न^c-
 आश्वघ्न^d- -घ्नस्य ऋ
 १०, ६१, २१
 अश्व-जित्^e- -जित् ऋ ९,
 ५९, १, खि ४, ३, १, तै ४, ७,
 १४, ४, मै २, ७, १२, काठ ३८,
 १४, ४०, १०, शौ ५, ३, ११, ७,
 ५२, ८, पै १, ४९, १, २, २२, ६,
 ५, ४, १०, -जित् ऋ २, २१, १
 अश्व-तर^f- -र १तै ७, १,
 १, २, ३, मै १, ५, १० १, काठ

७, ७१, पै १२, ७, १३, -रस्य
 शौ ४, ४, ८, -रान् पै ९, ६,
 ४, -रौ पै २, ८७, ४
 अश्वतरी^g- -र्यै शौ ८,
 ८, २२, पै १६, ३१, १
 १अश्वतरी-रथ^h-
 -थ तै ७, ३, १, ४
 १अश्व-स्वⁱ- -स्वम् तै ५,
 ३, १२, १
 १अश्व-दक्षिणा^j- -णा मै
 ४, २, ६
 अश्व-दा(<ठ)>^k- -दा ऋ
 १, ११३, १८, ५, ४२, ८, १०,
 १०७, २, -दायै खि २, ६३, १८
 [०दा- अन्^l]
 अश्वदा-तर- -र ऋ ८,
 ७४, १५
 अश्व-दावन्^m- -वन् ऋ ५,

१८, ३
 अश्व-निर्णिज्ⁿ- -र्णिजि ऋ
 १०, ७६, ३
 अश्व-प^o- -पम् मा ३०,
 ११, का ३४, २, ३
 अश्व-पति^p- -तिभ्य मा
 १६, २४, का १७, ३, ३, तै ४,
 ५, ३, २, मै २, ९, ४, काठ १७,
 १३, क २७, ३, -१०ते ऋ ८,
 २१, ३, कौ १, ४०२, जै १,
 ४५, ४
 १अश्व-पर(शु)>^q-
 -रश्वा मै ४, १, २
 १अश्व-पर्ण^r- -र्णा ऋ ६,
 ४७, ३१, मा २९, ५७, तै ४, ६,
 ६, ७, मै ३, १६, ३, काठ ४६,
 १, जौ ६, १२६, ३, पै १५,
 १२, १, -र्णे ऋ १, ८८, १

^a) उस थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)। यद्यपि उप *क्ष(भ<)>भा-[<✓*क्षभ्+अच् (पा ३, १, १३४)] इत्येव यमु अनु सुकल्प तथाऽपि तत्र सदेहो भवति। ✓*क्षभ् इत्यस्याऽप्रसिद्धेरर्थतोऽध्यवसेयमात्रत्वस्य तदवस्थत्वाऽनिर्माकात्। एस्थि नाउ सन्त शाखान्तरीय पाभे अनुसवाय ✓क्षद् इत्येतत्पूर्वाऽशस्य सत ✓*क्षभ् इत्यस्य नैप्र विपरिणाम इति कृत्वा ✓*क्षभ् इत्यय पाथा उस। अस्य ✓क्षप् इत्यनेन साजात्याच्च तज्जे क्षपा- इत्यत्र यो गुण सामान्येनाऽभिप्रेतो भवति तस्यैवेहाऽप्यश्वविषयकत्वमात्रविशेषेण रात्र्यनुयोगितया सकेतग्रह द्र [वैतु सा *१अश्वक्ष-+भा- इत्येव वा, अश्व-+(१✓क्ष, ✓क्षि)>क्ष-+भा- इत्येवं वाऽवयवत साधुक सन्नप्रहेपपा च चकाराद्युत्तरपदतया विस्पष्टदर्शनेन नाउ पाभे चाऽनभीष्टविरोवाचिन्त्यः, WR व्यु अनी-शानाविव सन्तौ 'विश्व-व्यचस्-' इति निजिगमयिषन्ता-नुपेक्ष्यौ (सबन्धाऽभावादित्यभिसंधे), ता (४२) उप ✓क्षभ् > *१क्ष(भ)भा- इत्यन्यथासिद्धमिवोपकल्पक. (मौस्थि ✓*क्ष इत्येतदात्मकपूर्वाऽशत ✓*क्षभ् इत्यस्य ✓क्षभ् इत्यनेन सानान्याभिसंधेरभिप्रेताऽर्थतो यथाश्रुते-नैव निर्वाहसमवादिति दिक्)]।

^b) उस उप <✓क्षद् यद्र। शाखान्तरीयस्य पाभे कृते तु नापू टि।

^c) उस थाथादि-स्वर (पा ६, २, १४४)। उप ✓हन्+क प्र (पावा ३, २, ५)। नाउ व्यु औप द्र।

^d) अपत्येऽर्थे अण् प्र उस (पा ४, १, ११२)। तत्स्वर। आश्व-घ्न- इति पपा द्र।

^e) उस क्बिन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^f) छरच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ५, ३, ९१, ६, १, १६३)।

^g) स्त्रिया ङीप् (पा ४, १, ४१) प्रस्व।

^h) तस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र।

ⁱ) भावे त्व प्र तत्-स्वरश्च (पा ५, १, ११९)।

^j) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^k) उस उप क प्र थाथादि-स्वरश्च (पा ६, २, १४४)।

^l) उस वनिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^m) सस्व द्विपूटि द्र। उप निरु/निज्+कर्मणि क्तिप्।

ⁿ) तस पूषप्रस्व (पा ६, २, १८)। उप यद्र।

^o) तस सासस्व (पा ६, १, २२३)। यत्तु सुपा 'रु-' इत्येव स्वर प्रादर्शि, तद् अप्रमाणम्। अलक्षणत्वात्। उप प्रकृतिस्वरेण वाऽपि निर्दिष्टसामान्यसमास-स्वरेण वाऽप्यन्तोदात्तस्यैव प्राप्तेरिति यावत्। स्त्री तु १ 'उदात्तयण.' (पा ६, १, १७४) इति विभक्ति-स्वर द्र। मूको -रश्वा इत्येकदेशीया लिपिरप्युक्तस्याऽन्तोदा-त्तस्य सकेतनायाऽलभूष्णु द्र।

<p>अश्वश्च(स्-चन्द्र)>न्द्रा^a- -न्द्रा ऋ ६, ३५, ४ अश्व-सुनि^b- -नि मा ८, १२, का ८, ७, २, तै ३, २, ५, ७, मै १, ३, ३९, काठ ४, १३, क ३, ११ †अश्व-सा^c- -सा ऋ ९, [०, १०, (६, ५३, १०)], ६१, २०, काठ ३५, ६ क ४८, ७, कौ २, १६६, ३९५, जै ३, १६, २, ३१, १५, -साम् ऋ [६, ५३, १०, (९, २, १०)], कौ २, ९४३ अश्वसा-तम^d- -म ऋ १, १७५, ५ अश्व-साद^e- -दम् मा ३०, १३ का ३४, २, ५ *†अश्व-सूनु(त>)ता^f- -०ते ऋ [५, ७९, १-१०], कौ १, ४२१, २, १०९०, १०९१, १०९२ जै १, ४१, ३ †अश्व-स्तोम- -मस्य पै १४, ४, ५^g अश्व-हय^h- -य. ऋ १०, २६, ५, -यै ऋ ९, ९६, २</p>	<p>‡अश्व-हविस्ⁱ- -विषा मे २, ३, ३ †अश्वा(श्च-अ)ज(न>)नी^j- -०नि ऋ ६, ७५, १३, मा २९, ५०, का ३१, २, ११, तै १, ७, ८, १६, ४, ६, ५, मै ३, १६, ३, काठ ४६, १, पै १५, ११, ५, -नी ऋ ५, ६२, ७ अश्वा(श्च-अ)भिधा(न>) नी^j- -नीम् तै ५, १, २, ११, -न्या शौ ४, ३६, १०, ५, १४, ६, पै १, १००, २, २, ३५, ४, ७, १, १२, ९, ७, ६ अश्वा-मघ^k- -वा ऋ ७, ७१, १ †अश्वा-वत्^l- -वत् ऋ १, ४८, १२, २, ४१, ७, ५, ५७, ७, ७, २७, ५, ७५, ८, ७७, ५, ९४, ९, ८, २२, १७, ७२, ६, [९३, ३, ९, ६९, ८], ९, [४१, ४, ४२, ६, (६१, ३)], ६३, १८, मा २०, ८१, का २२, ८, २, काठ ४, १५, ८, १४६, क ८, २६, कौ २, ८०२, -वत्</p>	<p>ऋ १, १२२, ८, ७, १००, २, -वता ऋ ७, ७२, १, -वति ऋ [१, ८३, १, (२, २५, ४)], शौ २०, २५, १, -वते ऋ १०, ४०, ५, -वन्त. ऋ ८, ४५, ११, -वन्तम् ऋ १, ८३, ४, ४, ४९, ४, ८, २, २४, १०, ४७, ५, तै ३, ३, ११, १, मै ४, १२, १, १४, ८, काठ १०, १३, शौ २०, २५, ४ †अश्वावती- -०ति ऋ १, ९२, १४, कौ २, १०८०, -६ती शौ ३, १२, २, पै ३, २०, २, -वती ऋ १, ४८, २, १२३, १२, [७, ४१, ७, ८०, ३], ८, ५, १०, खि १, १२, १, मा ३४ ४०, शौ ३, १६, ७, पै ४, ३१, ७, -वतीम् ऋ १०, ९७, ७, मा १२, ८१, का १३, ६, ७, त ४, २, ६, ४, मै २, ७, १३, ४, १४, ६, काठ १६, १३, क २५, ४, शौ १८, २, ३१६, पै ११, ६, १०, -वत्या ऋ १, ३०, १७, ५३, ५,</p>
--	--	---

^a) बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्वा । 'अश्व-चन्द्रा' इति पपा । स 'ह्रस्वात्' (पा ६, १, १५१) इति सुडागम ।

^b) उस इजन्त-कृत-प्रस्व (पा ३, २, २७, ६, १, १९७, २, १३९) ।

^c) उस विडन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, ४, ४१, २, १३९) ।

^d) तमप् प्र पिङ्गित सन् नापू स्वरतोऽभेदुक । 'अश्व-सातम-' इति पपा अवग्रह प्रक्रियान्तरमात्र-सूचकः । तथाहि । यनि नापू एवाऽऽतिशयानिकं श्रावण स्यात्, पपा अनु त्वतिशयितस्य सत सा-गुण-विशिष्टस्याऽश्वविषयत्वेन श्रावणमिति विवेकः ।

^e) उम कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप ✓सद् > सादि+अण् प्र । यद्वा ✓साधि > साध- इत्यस्य नैप्र विपरिणामः ।

^f) तृतस प्रपप्रस्व [पा ६, २, २ (वैतु सा बस)] । उप गुणवचनस्य (तु. वैश) सतोऽश्वकृततद्गुणत्वाऽभिसधे- (तु टि अति-धायस्-) ।

^g) तु 'अस्य स्तोमस्य' इति शौ (१९, ४९, ५) पा । इहाऽपि तयैव श्रूयमाणस्य विकृतिरिय प्रामादिकीति मंस्क-रणान्तराऽपेक्ष मुपा द्र । शौ अपि अश्वेत्येकदेशीय-मूको भवतीति कृत्वा वस्तुस्थिति प्रति सदेह इति चेत् । न । अनुपद श्रूयमाणस्य स्तोमेत्येतद्विशेषणभूतस्य यदिति सर्वनाम्न इदमिति सर्वनाम प्रत्य आकाङ्क्षाप्रत्यर्थ सापेक्षत्वो-पलम्भात्, यस्थि मुपा अर्थत सागत्यदर्शनाच्चेति दिक् ।

^h) उस थातीय स्वरः (पा ६, २, १४४) । उप ✓हि+अच् प्र ।

ⁱ) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्वा ।

^j) कास उप करणे ल्युट् प्र कृत-प्रस्व च (पा ६, १, १९३, २, १३९) ।

^k) बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) । पूष दीर्घत्वम् (पा ६, ३, १३७) । उप यद्वा ।

^l) मतुपि पाक्षिको दीर्घः उस (पा ६, ३, १३१) । (तु अश्व-वत्-) ।

<p>मै २, २, ६^{१०}, काठ १०, १२, शौ २०, २१, ५</p> <p>अश्वे(श्च-इ)षित^b - तम् ऋ ८, ४६, २८</p> <p>✓*अश्चयु^c</p> <p>†अश्चयु^d - या^e ऋ ८, ४६, १०, ९, ६४, ८, कौ १, १८६, ४८२, २, ३८४, जै १, २०, २, ५०, ६, ३, ३१, ४</p> <p>†अश्चयु^f - यु ऋ १, ५१, १४, ४, ३१, १४, ८, ५३, ८, ७८, ९, ९, ३६, ६, खि ३, ५, ८</p> <p>✓अश्वायु^g</p> <p>†अश्वायु^h - यतेⁱ ऋ ६, ४५, २६, -यन्त ऋ [४, १७, १६, १०, १३१, ३], ७, ३२, २३, १०, १६०, ५, मा २७, ३६, का २९, ५, ५, मै २, १३, ९,</p>	<p>काठ ३९, १२, कौ २, ३१, जै ३, ४, २, शौ २०, ९६, ५</p> <p>१२१, २, १२५, ३</p> <p>१अश्चियु^j - या ऋ ४, १७, ११</p> <p>२†अश्चियु^k - यम् तै १, ८, २२, ४^{११}, २, २, १२, ८</p> <p>[°य-°आशु>श्च^o]</p> <p>१†अश्चयु^l - श्व्य ऋ १, ३२, १२, ७४, ७, ८, ६६, ३, पै १३, ६, १२, -श्व्यम् ऋ १, ११७, २२, ११९, ९, ४, २८, ५, ५, ५२, १७, ६१, ५, ७, ९२, ३, ८, २१, १०, ३४, १६, ९, ७२, ९, १०८, ६, १०, ४८, ४, ९३, १२, मा २७, २७, का २९, ३, ४, मै ४, १०, ६, काठ १०, १२, कौ</p>	<p>१, ५८५, जै १, ५९, ८, ३, ४०, २, शौ २०, १४, ४, ६२, ४, -श्व्यस्य ऋ ४, ४१, १०, ८, ४६, २२, -श्व्या ऋ [५, ७९, (६) ७], ७, १६, १०, ६७, ९, ८, २७, ६, ३४, १४, -श्व्यानाम् ऋ ८, २५, २३, -श्व्यानि ऋ ६, ४४, १२, ७, १८, १९, -श्व्ये ऋ ८, १३, २२, -श्व्येन ऋ १०, ८७, १६, शौ ८, ३, १५, पै १६, ७, ६, -श्व्ये ऋ [६, ६०, १४, ८, ७३, १४], ८, ७३, १५ [°श्व्य-°आशु>श्च^o]</p> <p>२†अश्चयु^m - श्व्य ऋ ८, ४६, २१, -श्व्यम् ऋ १, ११२, १०, ८, ४६, ३३, -श्व्यस्य ऋ ८, २४, १४, कौ २, ८६०</p> <p>अश्चिन्ⁿ - श्विन^o ऋ ८, ३२, ९,</p>
---	---	---

^a) 'अश्चयु' इति सुपा भ्रष्टमध्य इव भवति (तु, ऋ १, ५३, ५)। यमु अनर्यकृत्वाच् छन्दोभङ्गकरत्वाच्च ।

^b) तृतस्य पूषस्व (पा ६, २, ४८)। उप ✓१इष् + कर्मणि क प्र ।

^c) पाप्र परेच्छाविषयेऽनादिष्टाऽऽत्त्वतया क्यजन्त (पावा ३, १, ८) नाथा उस (पा ७, ४, ३७)। दीर्घत्वा-ऽपवादसामान्यस्य (पा ७, ४, ३५) गोचरश्च सन् द्विउ सरूपदेशीयात् नाथा पृथक् द्र ।

^d) स्त्री अ प्र (पा ३, ३, १०२)। तत्स्वरष् टाप् च ।

^e) तृ१(तु टि अदस्->२अमु-या->-मुया, १अभ्या-।

^f) उ प्र तत्स्वरश्च (पा ३, २, १७०)।

^g) क्यचि आत्त्वमात्रेण (पा ७, ४, ३७) गपू सरूपात् सुभेद नाथा द्र । पपा तूभयत्र सामान्येनाऽऽत्त्वा-दर्शनादुभयो सभेद इव क्रियमाणश्चिन्त्य । मौस्थि क्यच्-स्थानिन् गपू उप ✓या>*यु- इत्येतदात्मकतयेह च ✓अयु>*अयु- इत्येतत्स्वरूपत्वेन प्रतिपत्तेरनयो सरूपकल्पयोरपि सतो नाथा व्यु भिन्नस्रोतस्तयाऽङ्गी-चिकीर्षितत्वादितिह दिङ्मात्र द्र ।

^h) तु टि. अघायुत्->-यते ।

ⁱ) समूहेऽर्थे घच्>इय प्र उसं चित्-स्वरश्च (पा ४, २, ४८, ६, १, १६३) ।

^j) यनि द्वयो स्थ स्थाने नाउ '१अश्च्य-' इति

बाह्वच [५, ६, १० (१)अश्च्य- टि द्र), ७, ९२, ३] पाभे. द्र । तेनेह घञन्त पृथक् प्राति वाऽऽस्थेय-मुत शाखाविशेषाऽयेतुप्रवृत्तिविशेष निमित्तीकृत्य बाह्वचस्य य-कारस्य स्थाने तै इ-पूर्वतयोच्चारणविशेषमात्रतया व्या-ख्येयमित्यत्र तु टि १अभियु- यदन्विहापि विमर्शो वर्त-यितव्य इति दिक् ।

^k) एतत् रू पृथक् पदमुत उप इति सद्विद्येत (तु सस्थ टि १अश्च्य-।

^l) इदमर्थीय यत् प्र उस यतोऽनावीय स्वरश्च (पा ४, २, १२१, ६, १, २१३) ।

^m) नापू विवेककृदपत्यार्थीय य प्र उसं (पा ४, १, १०५)। तत्-स्वर ।

ⁿ) कर्तरि विनि प्र उस (पा ३, २, १५६)। तत्स्वर [तु माशवा (४, १, ५, १६), या. (१२, १), सा (ऋ ९, ८६, ४), वैतु और्ण (या गपू) प्रभृ (तु सा [ऋ १, ३, २], PW प्रभृ च) अश्च- इत्यतस्तद्धितयन्त] । मौस्थि तु ✓१अश् >(भावे)*अश्- इत्युपपदे सति ✓विन्द>*रविन्द- इत्येतत् नेप्र *विन->*रविन्- इत्येव विपरिणतमित्यभिसंधि (तु टि १अश्चिन्-। एस्थि *अश्-विन्द- इत्यत्र थायीयस्य स्वरस्य छान्दसेऽविषये सत्यस्य प्राति मूलमन्वेव्यम् (तु टि *अश्चिन्-।

-श्विनम् ऋ ४, ३७, ५, ५, ४,
 ११, [८, ६, ९, ९, ६२, १२,
 ६३, १२], ९, ४, १०, ६७, ६,
 ९३, ४, १०, [२५, ५, ६२, ७],
 ७५, ९ १५६, ३, तै १, ४
 ४६, १†, मै १, ४, ८१, काठ
 १०, १२†, ३२, ६, †कौ २,
 ४०६, ८७९, जि ३, ३१, २६,
 -श्विना ऋ १, २२, २, ४४,
 ८, ५३, ४, ८९, ३, १११, ४,
 १५६, ४, [१५७, १, १०, ३५,
 ६], १६१, ६, १८१, २, ३,
 २०, १, ५, ५८, ४, ४, २, ४,
 ३४, ९, ४५, ५, ५, २६, ९,
 ४३, ८, ४६, ४, ५१, ११, ७६,
 २, ३, ७७, १, २, ६, ६२, १,
 ७, ९, ५, ३५, ४, ४१, १,
 ४४, १, २, ५१, ३, ७३, १,
 ७४, ५, ८, ५, ४, ८, ८, ९,
 १७, १९, १०, ३, १८, ८,
 २०, २२, ३, ११, १३, १५,
 २५, १४, २६, १०, १३, ७३,
 ६, १७, ९४, ४, ९, ७, ७, ८,
 २, ८१, ४, १०, ३५, ११, ४०, २,
 १४, ६४, ३, ६६, ५, ७३, ३,
 ४, ८५, ८, ९, २६, ९३, ६,
 ७, १२५, १, १२८, ७, १३१,
 ५, १८४, ३, खि १, २, ५,
 १२, २, ५, १, २, ७, ३, ८,
 ४, ८, १८, ५, ११, मा १०,
 ३४†, १२, ७४, १४ १-५, ७, ६,
 १९, १२, १८, ३३, ३४, ८०,
 ८२, ८८, ९३, २०, ५६-५९,
 ६३, ६४, ६७-६९, ७३, ७७†,
 ८०, ९०, २१, २९, ३०, ३२,
 ३९, ४२, ४३, ४८, ५४, ५८,
 ६०, २५, १६†, २७, ९, २८,

१९, ३४, ३४†, ३८, १३,
 का ११, १०, ४†, १३, ५,
 १३, १५, १, १-५, २, १, १,
 २१, २, १, ७, ३, ३, ६, १,
 ३, ९ १४ २२, ६, २-५,
 ९, १०, ७, १-३, ७, ११†,
 ८, १, ११, २३, ४, १, २,
 ४-११, ५, २, ३, ६, १-७,
 ११, १३, २७, ११, ३†, २९,
 १, ९, ३०, २, ८, ३८, २, ७,
 तै ४, १, ७, ४, ३, ४, १-३, ३,
 ७, १४, ३†, ५, १, ८, ६, ६,
 ४, १, मै १, ९, १, ४, २,
 ८, १, १२, ३ ५, ३, ४, ४,
 ६, ११, २, ३, ४, १, ५, ८,
 ७, ९, ४, ९, ९, १२, ६, ३,
 †, १३, ८†, १४, ११†,
 काठ ९, ८, ११†, १६, २१,
 १७, १, १८, १९, १८, १६,
 २१†, १९, १३, २२, १, ५,
 ६, १५, ३५, ५, ३८, २, ३,
 ३, ८, ९, ४०, १०†, ५३,
 ३, क ८, ११, २५, १०, २९,
 ४, ३४, १, ४८, ६, †कौ १,
 १७४, २, ४८४, ५२९ ११०३,
 ११०४, ११०८, ११३५, †जै
 १, १८, १०, ३, ३६, ९, ४१, ५,
 शौ ३, ३, ४, ४, ४, १६, १†,
 २२, ४, ४, ३०, १†, ५, ३,
 ९†, २५, ३†, ६, ३, ३,
 ८२, २, १०३, १, १४१, २,
 ७, ५५, १, ९, १०, १९,
 ११, ८, ४, १०, ५, १४, १,
 ८†, ९†, २०†, ३५ ५४, २,
 १३, १९, १०, ४†, २०, १, २०,
 २१, ४, १२५, ५, १४२, २, ४,
 पै १, १०८, १, २, २, १, ३०,

२†, ६१, १, ७४, ४, ७८, २,
 ७९, २, ८०, ४, ८१, ८, ३,
 १, ४, ३७, १, ४, १०, २, ३१,
 १†, ५, ४, ८†, ८, १०, १, ६,
 ९, ११, ३, १२, १, १०,
 १८, ६, २०, १, २, ११, १०,
 २, २, १२, ३, ४, ७, ६, २,
 ४, ५, १४†, ७, १०, १३, २,
 ४, ८, ४†, १४, ३, ३, १५,
 १३, ३, १६, ५३, ६, ८५, ५,
 -श्विना ऋ १, ३, १, २, १५,
 ११, २२, ३, ४, ४७, ३, ९२,
 १६, ३, ५८, ७-९, [५, ७४,
 १०, (८, ७३, ५)], [७५, ३,
 ८, ८, १, ८५, १], ७८, २, ३,
 ८, ८, [५, (४२, ६)], १६, १८,
 १९, २२, ६, २६, १९, २७,
 ८, [३५, १९-२१], ८३, ७,
 ८५, ९, ८७, ६, खि १, ५, १, १०,
 १, १२, १, ३, १५, ८, मा ७,
 ११†, ३३, ४७†, ३८, १२, का
 ७, ५, १†, ३२, ४, ४†, ३८,
 २, ६, तै १, ४, ६, १†, मै १, ३,
 ८†, ४, ९, ९, १२, ६, काठ ४,
 २†, †कौ २, १०८४, १०९५,
 शौ ५, २६, १२, ६, ६९, २, ९,
 १, १९, १४, १, ३६, -श्विना
 ऋ १, ३०, १८, ३४, १-८,
 ११, १२, ४६, १, ६, [७, १५,
 ८, ७३, १], ४७, १, [२, ८, ८,
 ११, १४], [४, ८, ५, १७],
 ६, १०, ८९, ४, [९२, १७,
 १५७, ४], १०९, ४, ११२,
 [१-२३], २५, ११६, ३, ६,
 ८, १८, २१, ११७, १, २, ४,
 ५, ८-१३, १५, १६, १८-२४,
 [२५, २, ३९, ८] ११८, १,

^{a)} छन्दस्त 'अश्विनौ' इत्येव मूलतः सत स्थाने-
 ऽज्जम यस्थ-वकारलोपाऽनुपातिन्याऽनपक्षितयाऽपि सत्या
 सहितया प्रयोजित यनि मुपा द्र. [तु सस्थ टि

उभ- > -भा, 'अश्विनौ' इति ऋ (१०, १८४, २) पाभे,
 L५४४C] ।

^{b)} 'रश्मिना' इति शोध द्र (तु नाउ मन्त्र) ।

२, [३, ३, ५८, ३], ४, ८,
[९, १०, ३९, १०] ११, ११९,
२, ३, ५, १०, १२०, १, ६,
१३९, ३, १५७, २, १८०, ४
१०, १८१, ५, ७, ९ १८२,
२, ४, २, ३९, ७, ४१,
७, ९, ३, ५८, ५, ४, १३, १,
१५, ९ १०, ४३, ४, ४४,
१-३, ६, ४५, ३, ७, ५, ४१,
३, ४९, १, ७३, १, ७, ९,
७४, १, ८, ७५, २, ५, ६, ८,
७६, १, ४, ७७, ३, ७८, ४-६,
७, ६७, ३-६, ६८, १, ३,
६-८, ६९, २, ५, ७, ७०, १,
३, ५, [७, ७१, ६], ७१, २, ३,
[७२, ५, ७३, ५], ७४, १, ३,
४, ८, ५, २, ७, १०, १४,
१६, [१८, २६, १६], १९,
२५, २७, [२८, (४, ४६, ४)],
३१, ३२, ३७, ८, [२, ९, १४,
८७, ५], ३, [६, ३५, २२-२४],
९, १०, १३, २१ २२, ९,
१-५, ८-१०, १२, २१, [१०,
१, ६], २२, [१, १०, ३९,
११], ५, ९, १०, १७, २६,
४, ५, ७, १४, ३५, [१-१८],
४२, ४, ५, ५७, २, ३, ७३,
२, ३, ७, १२, १३, ८५, २,
३, ६, ८, ८७, १, [२, ४ (१०,
४०, १३)], १०, ३६, ६, ३९,
१, २, ६, ९, १२, १३, ४०,
५, ६, ७, ८, ११, १२, ४१,
२, ३, ५२, २, ६१, ४, ६५,
१२, ८५, १४, ९२, १३, १३१,
४, १४३, ४, खि १, २, १, ३,
१, ४, ४, ३-५, ५, ७, ७, २,
६, १०, २, ११, ५, ८, १२, ७,
मा १०, ३३, २०, ५५, ६१
६२, ६६ ७६, ८१, ८३,

२५, १७, ३३, ८८, १, ३३४,
२८, २९, ३०, ४७, ३८,
६, १०, का ११, १०, ३, १,
२२, ६, १, ७, ८, १२, ७,
१०, १८, २, ४, २७, ११, ४, १,
१३३, १, २२-२४, २, १०,
३८, १, ६, २, ४, तै १, ६,
१२, ४, २, ४, ७, १, ३, २,
५, ४, ३, ३, ३, मै २, २, ६,
४, ९, ७, ९, १२, ५, १, १४,
१०, काठ १०, १२, ११, १३,
११७, १८, १९, २०, ५५,
७६, क ३, २, १, १, १७८,
३०४, ३०५, ३०६, २, १०३,
१०७८, १०८६, १०९४, ११०२,
११०९, १, ११, ४, ३२,
२, ३, ४, ३, १०, ५, शौ २,
३०, २, ६, ४, ३, ५०, १,
१०२, १, १४१, ३, ७, ५४, १,
७७, १, २, ४, ५, ९, १, ११,
१६, १७, १४, १, १४, ३५,
५५, २, ५, १९, ४०, ४, ४२,
४, १२०, १२५, ४, १३९,
१-५, १४०, ३-५, १४१,
२, ४, १४२, ६, १४३, १-३,
६, ९, पै १, ११२, ३, २, १७,
३, ७८, १, ३, १८, ५, ८,
१०, २-४, ५, ९, २, १२,
८, १, ३, ५, ७, ८, १२, ९,
१०, १३, ६, १६, ३३, १,
७-९, -श्विनाम्पै ५, २६, २, १०,
-श्विनो १, ४६, १२;
१२०, १०, १५७, ३, ३, २९,
६, ५४, १६, ४, ५२, २, ३,
[५, ४२, १८, ४३, १७, ७६,
५, ७७, ५], ६, ४९, ५, ७,
७७, ३, ८, ८, २३, ९, ७,
१३, १६, १८, १०, १०६,
११, मा १, १०, २१, २४, २,

११, ५, २२, २६, ६, १, ९, ३०,
९, ३०, ३८, ११, ९, २८, १८,
३७, २०, ३, २१, ३१, ४६,
४७, २२, १, ३७, १, ३८, १,
का १, ३, ६, ८, १, ९, १, २,
३, ४, ५, ६, १, ७, १, ६,
१, १, २, २ ८, १, १०, ५, ८,
११, १, ३, १२, १, ९, ३, १,
२०, १, ७, २१, ७, १, २,
२३, ४, ३, ५, ४, ५, २४,
१, १, ३७, १, १, ३८, १, १,
तै १, १, ४, २, ६, १, ३, १,
१, ७, १०, ३, ८, ७, २ २,
१, ९, ४, ३, १०, १, ११,
२, ६, ४, १, ८, ६, ३, १,
६, २, २, ५, १, ४, १, १, ३,
३, १, ६, २, १०, १, ३, ६,
३, ४, ४, १, ७, १, ११, १,
मै १, १, २, ५, ९, १०, २,
१०, १५, ३, ३, ९, ४, ११,
४, २, ३, ४, ५, ६, ३, ७, १,
२, ३, ४, ३, ८, ८, ९, ६,
११, २, ८, ४, १, २, ४, ५,
९, १०, ४, ९, ५, ४, ९,
१, ७, काठ १, २, ४, ५, ८,
९, २, ९, ११, १२, ३, ३,
५, १०, ९, ९, ११, ७, ८,
१४, २, ८, १५, २, १६, १,
३, १८, २१, २७, १, ३८,
४, १२, ४०, ६, ९, ४१, २,
क १, ४, ८, ९, २, ३, ५, ६,
१०, १२, १७, ८, १२, ४२,
१, १, १०७६, १०७७,
१११०, शौ २, २९, ६, ७,
७७, ३, ९, १, ११, ४, ८,
११, ३, ४६, १९, ५१, २,
१२०, १४०, २, १४१, ३, १४२,
१, ३, पै १, १३, ३, २, ३६,
२, ५, १५, ७, ३०, ७, ४०,

१, १५, १२, ४, १६, २४, ७,
३३, १, ७०, १, ७, -शिवनौ
ऋ १, [२२, १, (५, ७५, ७,
७८, १)], १८६, १०, २, ३१,
४, ३, ५८, १, ४, २५, ३,
८, ८, १२, ९, १३, १०, २,
१०, १७, २, १३२, १, १८४,
२^१, खि ४, ८, २, मा ९, ३१,
१९, ३३, २०, ५८, २१,
४१-४३, २५, ३, ३१, २२,
का १०, ६, १, २१, ३, २,
२३, ५, १-३, २७, ३, २,
३५, २, ६, ॥ तै १, ७, ११,
१६, २, १, ९, ४^२, १०, १^३,
३, ११, २, ६, ३, ६, ४, १,
६४, ४, १०, ३, ७, ६, २,
१५, ४, ५, ३, १, १, ७, १३,
१६, ६, २, १०, १, ३, ६, ३,
४, ४, १, ९, १, ७, २, ७, २^१,
मै १, ९, २, ११, १०^३, २, ४,
१^३॥, ॥ ५, ६^१, ९^२, १३, २०, ३,
२, ९॥, ४, ६॥, ८, ८॥, ९, ६॥,
११, ३, ४, ७, १५, ३, १६, ५,
४, १, २^३, ॥, ५, ४॥, ६, २^३॥,
१२, ५, ॥ काठ ९, १०, १२,
१०^२, १२, १३, ५^२, ६^२, ७^२,
१४, ४^२, २७, ४, ३०, ३^२,
३८, २, ८, ३९, १३, ॥ क
३१, १२, ४२, ४, ४४, ५,
४६, ६^२, शौ १०, ६, १२, १२,
१, १०, १८, २, ३३^१ १९,
१६, २, २७, १५, २०, १४१,
३^१, पै २, ९, ५, ५, ११, ६,
८, १०, ११, १०, ८, ५, १२,
७, १०, १३, ३, १६, १६, ४३,
५, -† शिवनौ ऋ [(१, २२,
१) ५, ७५, ७, ७८, १],
खि १, २, ६, तै १, ४, ७, १,

-० शिवनौ ऋ १, ३०, १७, ११६,
५, १३ २५, ११७, ७, १७,
११८, ७, १५७, ५, १८०, ७, ८,
१८ २, ७, [१८३, ६, १८४, ६],
१८४, ५, ५, ७५, १, ७, ४०, ५,
[६७, १० ६९, ८], ७२, ४,
७३, २, ८, १०, ५, १०, ३९, १४,
तै ३, २, १०, २, काठ १७, १८,
† कौ १, ४१८, २, १०९३, जै
१, ४०, १०†, -शिवभिः ऋ
६, ४५, २१, -शिवभ्याम् ऋ
१, ४४, २, [१४, (७, ६६,
१०, १०, ६५, ७) ५, ५१,
८], १६४, २७, १८२, ६, ५,
७३, १०, खि १, ४, ७, मा ७,
११, १०, ३१, ३२, १२, ७२,
१९, १, ६, १५, २६, ८९,
१४, ९५, २०, ३३^२, ६०, ६५,
२१, ३४, ४०, ५५-५७, ५९^२,
६०, २४, २३, ३८, ४, काठ,
५, १, ११, १०, १, २, १३,
५, ११, २१, १, १, ५, २, ४,
१५, ६, १०, १५, १६, २२,
३, २^२, ६, ६, ११, २३, ४,
६, १२, ६, ८-१०, १२^२, १३,
२६, ५, ३, ३८, १, ४ तै १,
४, ६, १, ७, १^२, ८, १९, १॥,
२१, १ ७, ५, २२, १॥ मै १,
३, ८, ११, १०, २, ३, ८^२, ६,
१३, ३, ११, २^२, ३^२, ५^२, ७,
९^२, १४, ४, १५, ११, ४, ९,
७^२, काठ ४, २^२, ५, ५, १२,
९^२, १५, ९, १६, १२, १९,
१३, ३७, १८^२, ३८, ३^२, ८, ४५,
१९, क ३, २^२, २५, ३, कौ २,
११३१†, जै ४, ११, ९†, शौ ७,
७७, ८†, ९, १५, ५, पै १६, ६८,
५† -† श्वी ऋ २ २७, १६,

४, २, ५, ७, १, १०, ८,
४, ९, तै १, ६, ६, ४, ७,
६, ७, ३, १, ११, १, मै २,
४, ३, ८, काठ ५, ६, ३२, ६,
कौ १, ७७, जै १, २९, ७, ६^२
३, ३०, ४^२, ६, ६, ६

अश्विनी- † नी ऋ ५,
४६, ८, मै ४, १३, १०, शौ ७,
५१, २, -॥ नी तै ५, ३, १, १

२ आश्विन^१- -न. मा १८,
१९, २४, ३६, ३९, ५, का
१९, ७, १, २६, ८, १, ३९,
३, १, तै ४, ७, ७, १, ५, ६,
२२, १॥, ॥ ६, ४, ९, १, २, ४, मै
२, ६, ५॥, ११, ५, ३, १४,
१७, ॥ ४, ३, ८, ५, ९, ६, १^२,
८, ७६, ॥ काठ १२, १०, १२,
१५, ४६, १८, ११६, २७, ४,
५^२, २८, १०, ५०, २, क
२८, ११, ॥ ४२, ४, ५^२,
॥ ४५, १, -नम् मा १९, ८, का
२१, १, ७, ॥ तै १, ८, ९, २,
२१, २, २, १, १०, १, ६, ३,
६, ६, ४, ९, १, २, ४, मै
१, ८, १०, ॥ २, ३, ९, ४, २,
५, ६^२, ९^२, ॥ ४, ६, १, ॥ काठ
१२, १०, १२, १३, ५^२, ६, ७^२,
२८, १०^२, ३४, १६, ३७, १८,
क ४५, १^२॥, -॥ नस्य काठ
२७, ५, क ४२, ५, -ना मा
२४, ३, का २६, १, ५, तै ५,
६, १३, १, मै ३, १३, ४, काठ
४९, ३, -॥ नानि तै ७, ४, ५,
२, ७, ३, -॥ ने तै २, १, १०, ३,
मै २, ५, ११^२, ४, ६, २, -नौ मा
२४, १, का २६, १, २, तै ३, १,
६, २, मै ३, १३, २, ४, ६, २॥,
काठ २८, ५॥, क ४४, ५॥

^a) तु टि अश्विना शौ (५, २५, ३) ।

^b) साऽस्य देवताद्यर्थे अण प्र (पा ४, २, २४, ३, १२०) ।

तत्-स्वर (तु अश्व- > १ आश्विन- , ✓ १ आशु >
३ आश्विन-) ।

<p>॥आश्विनी-नी मै २, ४, १, -नी मै ३, २, ९, काठ २०, १०, क ३१, १२, -नीमि मै ४, ६, २, -नीम् तै २, १, ९, ४</p> <p>॥आश्विना(न-अ)ग्र- -ग्रान् तै ७, २, ७, २, मै ४, ८, ९, काठ ३०, ३, क ४६, ६ अश्वि-ताप- -पम् पै ३, ३९, १</p> <p>*अश्वि(श्वि-वि)न- अश्विन-कृत- -तस्य मा २०, ३५, का २२, ३, ४</p> <p>२अष्ट- सम् अष्टवे^१ ऋ ४, ३०, १९</p> <p>अष्टि- -ष्टये शौ ६ ५४, १ [०ष्टि- जरत्, वि>व्यं, सम्]</p> <p>अष्टुम् सम् अष्ट्रा- ✓अज् द्र</p> <p>✓२अश्^२, ॥अश्विना^३ तै १, ६, ७,</p>	<p>३, ६, १, १, ४, मै १, ४, १०, ८, ७, १०, १६, २, १, १०, ३, ४, ९, ६, २, ४, १, ६, काठ २२, १३, शौ ९, ८, १-६, अश्वति ऋ ९, ६७, ३१, १०, ८५, ३, ४, ॥तै १, ६, ७, ३, ४, ६, १, १, ३, ॥मै १, ८, ९, १०, १६, ॥काठ ६, ७, २४, ७, ३२, ७, ३६, १०, ॥क ४, ६, ३७, ८, ॥कौ २, ६४८, शौ ९, ८, १-६, ॥१४, १, ३, ५, पै ६, २२, २०, १६, ११३, ७-९, अश्वनाती^३, अश्वनाती^३, मै १, ८, ९॥, ॥अश्वीत्^३ मै १, ८, ९, काठ ३१, १५, अश्वन्ति^३ मै ३, ६, ६॥, काठ ३१, ४॥, क ४७, ४॥, शौ ९, ७, ८, ९, ११, १२, १४, पै १२, ३, १३, १६, ११३, २, ३, अश्वनासि^३</p>	<p>शौ ८, २, १९, पै १६, ४, ९, अश्वनामि^३ शौ ६, १३५, १, ७, १०६, १, अश्वामि मा २, ११, पै ५, ३३, ७, अश्वानु पै ७, १९, ८, अश्वीत्^३ ऋ ७, ७३, २, ॥आश्वानु मै १, ६, १२, २, १, १२, काठ ७, १५, ११, ६, २५, ४, क ६, ५, ३९, १, अश्वन्^३ ऋ १०, १७६, १, आश्वामु ऋ १०, ९५, १६, ॥अश्वीयात्^३ तै १, ६, ७, ४, ५, २, ५, ६, ७, ६, १, मै १, ८, ८, १०, १६, २, १, ६, ३, २, ५, ४, ८, ६, २, ४, ३, २, काठ ८, १२, शौ ४, ११, ३६, अश्वीयात् तै २, ५, ५, ६॥, ॥मै १, ४, १०, ८, ८, ९, ७, २, १, ६, ३, ४, ८, ६, २, ६, ४, ३, २, ॥काठ ८, १२, ९, १५, ११, ५, १०, १२, ७, २३, ९, २९, १, ८,</p>
---	--	--

^२) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^३) मौस्थि *अश्व-विन्द- इत्येतज्जत्वे मति अश्वि-
(श्व-वि)न्- इत्यस्य जनकम् [तु टि अश्विन्- यदनु
'गवादिषु' (पावा ३, १, १३८) इत्यत्र उस इह नेष्यते
(अन्यथा उप श प्र इति कृत्वाऽन्तोदात्त स्यादित्य-
निष्ठाऽपत्तेरिति यावत्)। एस्थि पाप्र उस उप
✓विन्द-+कर्तरि अन् उस (पाउ ५, ३३)। कृद्-उप-
प्रस्व नित्स्वर (पा ६, १, १९७)। यत आद्युदात्तत्वं
निर्बाध स्यादिति दिक् (तु नाउ टि मतान्तरे लुद्यमाने)।

^४) तृतस पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८)। यदिह पूष
नकार उपजन इति उ प्रष्ट (तु PW प्रष्ट) आहुस्त-
दनुपपन्नमिव भवति। तस्य कौतस्यस्य विषये साक्षाद्वा-
ऽनिवृत्ते। यदपि म पूष स्वार्थे अण् प्र इत्याह, तत्र
वृद्धभावे यथाकथमप्युपेक्षितेऽपि सति स्वरतो नितरा-
मनुपपत्ति, अन्तोदात्तवप्रसङ्गादिति दिक्।

^५) तवेन् प्र नित्-स्वरश्च (पा ३, ४, ९, ६, १, १९७)।

^६) क्तिन् प्र इति विशेष। शिष्ट नाप्रटि द्र।

^७) अस्य ✓अज् (पृ ६२) इत्यत्र कृतपूर्वं समावेश
शोध- सापेक्षः द्र। वेधनरूपहिंसावृत्तिना ✓१अश् इत्यनेन
सबन्धस्य नेदीयस्त्वाऽभिसंधेः। यदपि तत्र णउ (४,

१५९) अनु ष्टन् प्र व्यवायि, तदपि नाऽऽद्रियेत। प्र
आदिभूतस्योष्माण धा अन्त्यतया प्रतीयमानत्वात्तदभावे
तकारादौ प्र इष्टवर्णविपरिणामाऽसिद्धेश्चेति दिक्।

^८) प्राक्प्रसिद्धात् पृथक् निर्देश द्र [तु टि ✓१अश्
यत मौस्थि अस्य ✓*अद्र इत्यस्य ष्ठेन हिसार्थकेन
प्रभेदेन सबन्धो गृह्येत (हिंस्रक्रियावद् भुजिक्रियाया अपि
स्वविषयभूतस्य पदार्थस्य स्वरूपतो विलोपकत्वाद्
उक्तस्य हिसिपरस्य ✓*अद्र इत्यस्यैव भुजिपरतया-
ऽप्यर्थोत्तिशययोगपरिणाम इत्यभिसंधि)। यद्वा ✓*अद्र
इत्यस्य ९म भोजनार्थं पृथक् सकलव्यय।

^९) प्र पिप्त्वाद् विकरण-स्वरः।

^{१०}) उदात्तप्लुत (पा ८, २, ९७)। एकतस्त्र नापूटि
दि विकरण-स्वर इति कृत्वा स्वरद्वय द्र।

^{११}) विकरणस्य स्वराऽभावे प्रस्व (पामवा ६, १, १५८)।

^{१२}) 'अश्वन्' इति सपा पपा च स्वरतश्च छन्दस्तश्च
चिन्त्य। आडभावे प्रस्व प्राप्तत्वादानुष्टुभपादस्यैका-
क्षरोनतापत्तेश्चेति यावत् (तु Gw, वैतु सा 'आश्व-
चन्' इत्येतत्स्थानिकतया व्याचक्षाणोऽयुक्तोभयदोष-
विषये समान चोद्य)।

^{१३}) यासुडागम उदात्त (पा ३, ४, १०३)।

३२, ७, ३६, १०, ॥ क ७, ७, ३६, ६, ४५, २, शौ ९, ७, ७, ८, ७-९, १२, ४, ४३, ४४ ४६, पै ३, २५, ५, ८, १५, ५, १२, ३, ३, १६, ११३, १०, ११, ॥ अश्वीयाताम् मै १, ४, ५, ॥ अश्वीयाम् मै १, ६, १२
 †आश्व^७ ऋ १, १६२, ९, मा २५, ३२, का २७, १३, १, तै ४, ६, ८, ४, मै ३, १६, १, काठ ४६, ४, आशु^८ मा १९, ६१^८, का २१, ४, ११, मै ४, १०, ६, आशिम^९ मा पै ९, २२, ९, २१, २२, †अशीत् ऋ १०, ८७, १७, पै १६, ७, ७, आशीत् जौ ८, ३, १७, पै १६, ५७, १-१६, अशिष्म काठ ३६, ९, ॥ आशिष्यम्^{१०} काठ ११, ६ [प्र०]
 †अशन^{११} - ॥ नम् तै २, ५, ६, ६, ६, १, १, ४, मै ३, ६, २, ६, -ने शौ ५, २९, ६, ७, पै १३, ९, ८, ९ [०न- प्रातः^{१२}, स०, सायम्^{१३}]
 अशन-कृत्^{१४} - तम् शौ ९, ६,

१३, पै १६, १११, १३
 †अशना(न-अ)नशन^{१५} - ने कौ ३, ४, ४, जै २, ३, ७, शौ १९, ६, २, पै ९, ५, २ [०न- स०]
 २अशन- हुत^{१६}
 अशितु, ता^{१७} - ॥ तम् तै १, ६, ७, ४, काठ २५, १०^{१८}, क ४०, ३, -ता शौ १२, ८, १०, ११, पै १६, १४४, ९, १० [०त- अन्^{१९}, आ^{२०}, प्र०]
 अशिता-वत्^{२१} - वति शौ ९, ८, ८, पै १६, ११३, ११
 ॥ अशितव्य^{२२} - व्यम् म १, ५, ७^{२३}, ३, ४, ८, ७, ८^{२४}, काठ १२, ७, २४, ७^{२५}, क ३७, ८^{२६}
 अशितु- प्र०
 ॥ अशित्र- -त्रम् काठ ७, ५^{२७}, क ५, ४^{२८} [०त्र- प्र०]
 ॥ अशित्वा^{२९} मै १, ६, १२
 अश्नत्^{३०} - अश्नत्वा ऋ ७, ६७, ७, -अश्नौ ऋ ८, ५, ३१ [०श्नत्- अन्^{३१}, प्र०]
 ॥ अश्नती^{३२} - न्या मै १, ६, १२
 †अश्नान्^{३३} - ना. कौ १, ५५५, जै १, ५७, २

अश्य प्र०
 ॥ अश्य^{३४} - श्ये मै ३, १०, १ [०श्य- प्र०]
 अश्यत्- वि^{३५} व्य^{३६}
 अश्यमा(न^{३७})ना^{३८} - ना शौ १२, ८, १०, पै १६, १४४, ९
 अष्टु^{३९} - ष्टा ऋ १, १२१, ८
 आश- प्र०
 †आशिन^{४०} - शिनाम् पै ६, २२, २४
 ॥ आश्य^{४१} - श्यम् तै २, ५, १, ४^{४२}, ६, १, ११, ६^{४३}
 अ-शत्रु^{४४} - श्रु ऋ ५, २, १२, शौ ६, ४०, २^{४५}, -श्रु ऋ [१, १०२, ८, (८, २१, १३) १०, १३३, २], कौ २, ११५२, जै ४, १, ५, शौ २०, ९५, ३, -श्रुभ्य ऋ ८, ९६, १६, कौ १, ३२६, जै १, ३४, ४, शौ २०, १३७, १०, -श्रुम् ऋ १०, २८, ६, पै १, २७, ४, -०त्रो ऋ ८, ८२, ४, पै २, ७, २
 †अशन- २अशन- ✓२अश् द्र
 अ-शपत्^{४६} - पत् खि ४, ५, १७, शौ ६, ३७, ३, ७, ६१, १

- ७) यासुडागम उदात्त (पा ३, ४, १०३) ।
 ८) णलो लित्वात् प्र पूर्वमुदात्त (पा ६, १, १९३) ।
 ९) प्रस्व (पा ३, १, ३) ।
 १०) तु उ, वैतु म GRI च <✓१अश् इति ।
 ११) आडागम उदात्त (पा ६, ४, ७२) ।
 १२) ल्युट् प्र. लित्-स्वरश्च (पा ६, १, १९३) ।
 १३) उम क्तिवन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
 १४) द्वस सामस्व (पा ६, १, २२३) । उप तस भवति ।
 'साशनानशने' इति ऋ (१०, ९०, ४) पाभे ।
 १५) कर्मणि क्त प्र तत्स्वरश्च ।
 १६) तु टि २अ-दिति->आदित्यु-वत्-। पूष दीर्घत्वम् उसं (पा ६, ३, १३१) ।
 १७) तव्यति प्र तित्-स्वर (पा ६, १, १८५) ।
 १८) त्त्वा प्र तत्-स्वरश्च ।
 १९) शतृ-प्रत्यय आकारलोपे प्रस्व (पा ६, ४, ११२) ।

- २०) स्त्री ङीप् उदात्तत्वम् (पा ६, १, १७३) ।
 २१) शानचि प्र चित्-स्वर (पा ६, १, १६३) ।
 विशिष्ट इह बाहुच (९, ७९, १) पाभे ।
 २२) क्यप् वा स्यात् यत् वा स्यात् कृत्य । प्रथमे प्र पित्वा- निघाते धास्व । उत्तरे यतोऽनावीय स्वर (पा ६, १, २१३) ।
 २३) कर्मणि शानचो निघाते विकरण-स्वर. (पा ६, १, १८६) ।
 २४) तृचि चित्-स्वर (पा ६, १, १६३) ।
 २५) पा सदिवस्थलीय भवति ।
 २६) ण्यति तित्-स्वर (पा ३, १, १२४, ६, १, १८५) ।
 २७) बस अन्तोदात्त [पा ६, २, १७२ (वैतु PW प्रभृ तस इति, तथात्वे यनि स्वरस्याऽनुपपत्ते)] । उप यद्र ।
 २८) विसर्गान्त पा इतीव कृत्वा इन्द्रस्य वि इति सा आह । यनि तु 'अभयम्' इत्यनेन समानाधिकरण रू द्र इति विवेक ।
 २९) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

अ-शम्^a शौ २, २५, १, पै ४, १३,
१, ६, २२, २०^b

अश-तर- -रम् पै ५, ३४, १

॥अ-शरमय^a- -यम् मै २, १, ६

अशस्- ✓१अश् द्र

अ-शस्ति^a- -स्तानि शौ ६, ४५, १

अशस्ति-वार^b- -र ऋ १०, ९९, ५

अ-शस्ति^a- -स्तय शौ ७, ११९, २,
-स्ति. काठ १९, २१, ४०, १०,
क २९, ८१^c, शौ १, २०, १, ५,
३, ६, -स्तिम् ऋ [१०, १८२,
१-३], शौ ८, २, २, १७, १,
८, १७, पै १६, ३, २, १४९,
१२, -स्ती ऋ १, १००, १०,
४, ४८, २, ६, ४८, १७, ६८, ६,
७, १८, ५, मा ११, १५,
का १२, २, ४, तै ४, १, २, २,
५, १, २, ३, मै २, ७, २, ३,
१, ३^d, १, काठ १६, १, १९,
२, क २९, ८, -स्त्या^e शौ
१२, २, १२

अशस्ति-तुर- -तू काठ ७, १३

अशस्ति-हृन्^a- -हा ऋ ८,
८९, २, ९९, ५, ९, ६२, ११,
८७, २, १०, ५५, ८, मा ३३,
६६, ९५^f, का ३२, ५, १२, मै
१, २, १०^g, कौ १, ३११, २,
२८, ९८७ जै १, ३२, ९, ३,

३, ७, शौ २०, १०५, १

॥अ-शाख- -ख काठ २६, ३, क
४१, १

॥अ-शान्त, न्ता^a- -न्तः तै २, २, ५,
२, ७, ५, १५, १^b, मै १, ८,
५^c, ३, ६, २, ७, ८, ८, ७,
९, ३, ४, ४, १, ९, ७, ६^d,
काठ १०, १०, २६, १, ३१,
७, ३७, १४, क ४०, ४,
-न्तम् तै ६, ५, ८, ५, मै १,
८, २, ३, ४, २, ९, काठ ६,
३, ८, क ४, ७, -न्तस्य मै ३,
१, ६, ४, १, -न्ता काठ १३, ६,
-न्ता तै ३, १, १, २, ६, १,
२, ३, मै २, ३, १, ३, ८, २,
१०, १, ४, ४, १, काठ २४,
१०, २७, ४, क ३८, ३, ४२,
४, -न्तानि मै ४, ३, ६, काठ
१२, ८, -न्ते मै ४, २, १२^e,
-न्तौ तै २, ५, ८, १, मै ३, २, ३

॥अ-शान्ति- -न्त्यै काठ २४, ९,
क ३८, २

अ-शास्त्र^a- -स्यम् ऋ ८, ३३, १७.
अशित-अशितव्य-अशित-अशित-
अशित्वा ✓२अश् द्र

॥अ-शिथिर(<>ल)त्व^a- -त्वाय मै
२, २, ३, ३, ५, २, ७, २, ४, ३,
९, ४, २, ७, ६^b, ८, ७, १०

॥अ-शिथिलत्व- -त्वाय काठ ८,
८, २६, ४, २९, २, ३०, ५,
क ७, ३, ४१, २, ४५, ३

॥अ-शिथिलम्मा(म्-भा)व^a- -वाय
तै ७, १, ५, ४, २, ४, २

अशित- ✓१अश् द्र

अ-शिप(द>)द्वा^a- -दा ऋ ७,
५०, ४

अ-शिम्बु, द्वा^a- -दा ऋ ७, ५०, ४,
-दाय मा ३८, ७, का ३८, २, १

अ-शिव, वा^a- -व ऋ १०, १२४, २,
-वस्य ऋ १, ११७, ३, ६,
४४, २२, -वा ऋ १०, २३,
५, शौ २०, ७३, ६, -वा ऋ
५, १२, ५, मा ३५, १०^b,
का ३५, ४, ९^b, मै १, ६, ९^c,
शौ ७, ४४, १, १२, २, २७,
-वास ऋ ७, ३२, २७, १०,
९५, १५, खि ४, ५, १३^d,
कौ २, ८०७, जै ४, ३०, ७,
शौ २०, ७९, २, -वेन ऋ १,
११६, २४, ११७, १७

अ-शिथिल्लु^a- -क्षुम् शौ २०,
१३४, ६

*अ-शि(ध>धक>)श्विका- नाउ
टि द्र

?अ-शि(धि>)श्वी^a- -श्वी ऋ १,
१२०, ८, ३, ५५, १६

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^b) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^c) 'आशस्ति.' इति दीर्घाऽऽदि मुपा शोधाऽपेक्ष ।

^d) उस क्बन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। पूष
उ (मा ३३, ६६) अभि-शस्ति-> अ-शस्ति- (अभे-
रादिशेष) इत्याह । यत्तु तत्रैव म पूष बस इत्येतदाह,
तेनासौ अ-शस्ति- इत्यपर प्राति उपकल्पयमानोऽप्रामा-
णिक । तत्साधकसाक्ष्यन्तराऽभावाद् व्युत्पत्त्यन्तरसङ्गावे
तदनिवार्यत्वाऽभावाच्चेति दिक् ।

^e) तस कृत्त्योक्तीय स्वर (पा ६, २, १६०)। उप यद्र ।

^f) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। अत्र स्वर-
सिद्धयर्थ 'वा छन्दसि' (पामवा ५, १, ११९) इति

नञ्-समासात् त्वस्य विप्रतिषेध विकल्पित ।

^g) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^h) 'अशोवा' इति ऋ (१०, ५३, ८) पामे ।

ⁱ) अत्र मुपा अन्तोदात्तत्वदर्शनात् बस. वा स्यात्
प्रमादज. स्वरो वा स्यात् ।

^j) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप प्रति सदेह ।
यनि पाप्र शिथु-इत्येतदनर्थान्तरवृत्तिनश्च सनिष्पत्तिकस्य
च सत. (यत्तु ✓*शिश् >) *शिथि- (तु सु-शिथि-)
इत्येतस्य डीषन्त (पावा ४, १, ४५) *शिथी- इति द्र ।
जसि पूर्वसवर्णदीर्घ (पा ६, १, १०६) । मौस्थि
शिथु- इत्येतत् प्राप्पूषभूतं *शिथ्व- (खी >
*शिथिका-) इति उप इति कृत्वा यनि रु *अशि-

अशिषत् ✓ १ अश् द्र
अ-शिष्ट^a -ष्टम् मै १, ७, ३, -ष्टान्
शौ २, ३१, ३
अशिष्म ✓ २ अश् द्र
*अशी- त्रिउ टि. द्र.
*अ-शीत^b-
अशीत-तनु^c -०नो तै १, १३, ३
*अशीत-म^d -०म मा २, २०,
का २, ५, १
अशीति^e -तय शौ ११, ३, २१,
-ति खि ४, २, २, मा २३, ५८,
का २५, १०, ६, शौ ५, १५,
८, १९, ४७, ३, पै ६, २०,
३, ८, ५, ८, -तिभि शौ २,
१२, ४, पै २, ५, ४, -त्या
ऋ २, १८, ६, -त्यै तै ७, २,

११, १, १२, १, १४, १, १७,
१, १८, १, काठ ४२, १, ३,
५-८ [°ति- अष्टन्°, एक°,
एकाक्ष°, चतुर°, नवन्°, पञ्चन्°]
*अशीत्य^f(ति-अ)क्षर^g -रम् मै ३,
२, ५
*अशीत्यक्षर-स्व^h -रवम् मै ३,
२, ५
*अ-शीर्त^b-
*अशीर्त-तनु^c -०नो काठ १, १२,
३१, १२, क १, १२, ४७, ११
अ-शीर्षक^b -काय तै ७, ५, १२,
१, काठ ४५, ३
अ-शीर्षन्ⁱ -र्षा ऋ ४, १, ११,
-र्षाण खि ३, २१, २, कौ २,
१२२१, शौ ६, ६७, २, -र्षाणम्

शौ १९, ४७, ८, ५०, १, पै
६, २०, ८, १४, ४, ११
*अ-शुक^j -क्रम मै ३, ८, १०, ४, ६, ९
अ-शुचि^k-
*अशुचि-तर-र मै १, ८, ९.
अ-शुद्ध, द्वा^b -द्ध का १, ४, ४, मै
१, १, ६, ४, १, ६, काठ १, ५,
क १, ५, -द्धा मा १, १३,
-द्धाम् पै ९, २२, १७
‡अ-शुन^b -नम् शौ १४, २, १६
अ-शुन्ध-न्धात् पै ४, १८, ३
?अ-शु(म>)भा^l -माखि २, ६३, २२
*अ-शुर-, *अशुर्भ- नाप् टि. द्र.
?अशुष^m -षम् ऋ १, १०१, २, १७४,
३, २, १४, ५, १९, ६, ४, १६, १२,
६, ३१, ३, -षस्य ऋ ६, २०, ४

श्विका-> -का^a इत्यस्य मूलतः सतः प्र३रू नेप्र विपरि-
णाम स्यात्। यत्तु शिशु- इति उपः इति परसाधारणी
दृष्टिर्भवति (तु. सा प्रभृ.) तत्रापि पात्र अनुरोधेन विशेषदृग्भि-
रयमपरो विशेषोऽवश्यमवधेयो यथा पा. लोकमात्रगोचर-
तयाऽन्तोदात्तश्रुतिकमेतत् प्राति इतीवाभिप्रेयादिति। कुत
इति। यनि आद्युदात्ततया वेदे श्रूयमाणस्यैव सतस्तद्विभिन्न-
श्रुतिकतया लोक उपलब्धिर्भवेत्तद्य तथ्यात्वेन प्रतिपादनार्थं
डीष प्रकरणे (पा४, १, ६२) समावेशस्यौचित्यादिति [वैतु
सा. अपार्थमेव डीषन्त सारूप वेदे श्रावुक मन् स्वरतो
लुप्परिहरपर्यनुयोग (तु ऋ यस्थ)]। एस्थि शिशु- इति
उप इत्यास्थायाऽपि वेदे पूर्वं डीषन्तताम् (पावा ४, १,
४५) आपन्नेन सता *शिङ्घी- इत्येतेन नञ यनि आद्यु-
दात्तकर तस भवति, लोके तु नञ-पूर्वस्य तस सत
‘अशिषु-’ इत्यतो डीष् प्र इष्यत इत्येतद्विवेककृत् सप्रदाय
इति सुवचम् [वैतु सा प्राकराणिक शिशुभिन्नत्व
समर्थयितुमसमर्थ इव बस इति कृत्वा शिशुराहित्ये श्रुति-
तात्पर्यमिति निगमनार्थं *शिङ्घी- इति उप तद्धितवृत्त्या
साधुक्तया वा, नितान्तमसंबद्धमिव कृद्वृत्त्या ✓ शी
इत्यतो निष्पादुक्तया बोभयथाऽपि मोघप्रयत्न (तु PW
प्रभृ अपि बस इति वदन्त स्वरतः समान चोद्या),
LRV ‘सशिङ्घी’ इत्येवमुभयो स्थ. पिपठिषु. सञ-
न्यथासिद्धमिव सन्त शोधं प्रस्तावुक (तु ORN)]।

^a) तस नञ-स्वर (पा ६, २, २)। उप २ शिशु- यद्र।

^b) सस्व नापृटि. द्र.। उप. यद्र.।

^c) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^d) सस्व नापृटि द्र.। उप *मू- (<✓मा) इति
दीप्तिपर्याय यद्र [तु सभृ नापू, वैतु सा (का यद्र)
उ म PW प्रभृ च *अशिन्- (<✓अश् वा
✓अश् वा) इत्यस्य तमपि प्र दीर्घ इत्येवमास्थायुक्ता]।

^e) पात्र *अशी- (<अष्टन्- + दशन्-)+ति प्र प्रस्व
च (पा ५, १, १९)। मौस्थि तु अष्टन्- + *दशीति- (यद्र)
इति स्थिते सामस्व द्विस आस्थेय। उभयत्र नेप्र आश्रयणी-
यत्वसामान्येऽप्युत्तरे कल्पेऽस्ति काचित्क्षणीयस्तेति दिक्।

^f) द्विपृटिदि सस्व.। स्वरित (पा ८, २, ४) द्र.।

^g) भावे त्व प्र तत्स्वरश्च (पा ५, १, ११९)।

^h) तु टि अ-रेतस्क- इति।

ⁱ) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।

^j) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६१)। उप यद्र।

^k) तस नञ-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र। ‘शूनम्’
इति ऋ (३, ३३, १३) पाभे।

^l) तस। पात्र यमु स्वर चिन्त्य। अथवा उप चार्वा-
दिषु उस् कृत्वा समाधेय (पा ६, २, १६०)। मौस्थि तु
*अशुर- (=तस उप. भाप <✓*शू दीप्तौ यद्र)+
(✓*भू [भरणे]>कर्तरि) *अ- इति स्थिते उस् उपप्रस्व.
सत *अशुर्भ- (इ-भृ)- इत्यस्य विपरिणाम इति दिक्।

^m) व्यु? नञपूर्व. बस इति सा [वैतु (ऋ १, १७४, ३)
आ>अ इत्येवमप्यादिमकारं विकल्पकश्च नञपूर्वं तस
अपि पक्षे प्रतिपादुकश्च] स्वरतश्च बाहुलकाश्रय.

*अ-शुष्क-

॥अशुष्का(कि-अ)अ-प्र काठ २६,
३, क ४१, १

अ-शुद्ध^०- द्रा मा ३०, २२, का
३४, ४, ४^३

*अ-शून्य^०-

अशून्यो(न्य-उ)पस्था^०- -स्था खि
२, ११, २

॥अ-शु(ङ्)ङ्गा^०- द्रा तै ७, ५,
१, १, २, १

अ-शृण्वत्^०- -ण्वते तै ७, ५, १२,
१, काठ ४५, ३

॥अ-शृत^०- -त तै २, ६, ३, ४,
-तम् तै ६, ३, १०, १, मै १,
८, २, ४, ७, ४, काठ ६, ७,
२८, ९, क ४, ६, ४४, ९,
-तान् काठ २८, ८, क ४४, ८

अ-शृथित^०- -ता ऋ १०, ९४, ११

अ-शोच, वा^०- -वा ऋ ७, ३४, १३,
-वा ऋ १०, ५३, ८

अ-शोषस्^०- -षस ऋ ७, १, ११

*अ-शो(कु>)कृ^०-

आशोकेय^०- -य मै ३, ५, ४

॥अ-शोचत्^०- -चत् तै ५, ४, ४, १

अ-शोचन- -नम् पै ५, १९, ७

अ-शोण^०- -णा शौ १९, ६०, १

✓*अश्च

✓*अश्च^६, अश्चसि पै १०, १, १

अश्न- ✓१अश् द

१अश्न ✓०अश् द

अश्नया, अश्नवै, अश्नवैथे ✓१अश् द

*अश्-भर- अश्मला- टि द.

अश्मन्-, अश्मला- ✓१अश् द

॥अ-श्मशानचित्^०- -चित् तै ५, २,
८, ५, मै ३, २, ६, ७, ५, १

अश्य-, अश्यत्, अश्यमान- ✓२अश् द

॥अ-अह्वान^०- -न. तै २, ६, १०, १^३

अ-अद्ध^०- -द्धा शौ १२, २, ५१,
-द्धान् ऋ ७, ६, ३

अ-अद्धा^०- -॥द्धया तै ७, ५, २, २,
काठ ३३, १, -द्धा शौ ११,
१०, २२, पै १६, ८७, २,
-द्धाम मा १९, ७७, का २१,
५, ४, मै ३, ११, ६, काठ ३८, १

१अ-अश्म^०- -मास ऋ ६, २१, १२

२अ-अश्म^०- -मै ऋ ७, ६९, ७,
मै ४, १४, १०

अ-अश्मण^०- -णा ऋ १०, ९४, ११.

१अ-अश्मिष्ट^०- -ष्टा ऋ ४, ४, १२,
तै १, २, १४, ५, मै ४, ११,
५, काठ ६, ११

१अ-अश्मिष्ट^०- -ष्टा पै १४, ४, २

अ-अश्मत्^०- -त ऋ १०, १७९, १,
-तम् शौ ७, ७५, १^३

अ-अश्मन्त^०- -न्तस्य शौ १९, २५, १,
-न्ता ऋ १०, ६२, ११

अ-अश्म- -म पै १, २२, ३^३

॥अश्मि^०- -अश्म मै ४, ७, ९, काठ २६,
४, २९, ८, -अश्म तै ६, ३, ४, ३,
-अश्म तै ६, ३, ४, ३-५ [०अश्मि-
अश्मन्, चतुर्, त्रि, नवन् शत]

अ-अश्मि^०- -तम् ऋ ४, ७, ६

*अ-अश्मि^०-

१अश्मि-रु, रा^०- -र ऋ ८, २, २०,
-रम् ऋ ६, २८, ६, शौ ४,
२१, ६, -रा ऋ १०, ८५, ३०

(पा ६, २, १९९)। एतदपेक्षया उस (पा ६, २, १९६)
सुवचतर द। प्रकरणत प्रदाहार्थप्राधान्यस्य प्रतिपत्तेस्तु
तदर्थवृत्ते सत। ✓१अश् इत्यतोऽस्य जन्म द (वैतु
PW प्रभू. <✓२अश् इति)।

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद।

^b) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद। मुपा
द्वितीय स्वरश्चिन्त्य।

^c) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद।

^d) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप ✓*अश्च+क्त।

^e) बस परायुदात्तत्वम् उस (पा ६, २, १९६)।

^f) अपत्येऽर्थे ढक्>पय प्र किस्वरश्च (पा ४, १,
१२३, ६, १, १६५)।

^g) चात् पूर्वोऽशे ✓१अश् इत्यतोऽनर्थान्तरं सन् नाप्
बधा इति कृत्वा पाया उस। यनि च धा नैप्र वर्ण-
विपरिणामत नाप् जात सन् गप् ✓*अश्च इत्यत्र
परतरे वर्णविपरिणामे द्वारायमाण द (तु टि ✓*अश्च)।

^h) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप सोपपदात्
✓१चि+कर्मणि क्तिप् (पा ३, २, ९२)।

¹) सस्व नापूटि द। उप ✓अश्म+कर्तरि अच् प्र।

²) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप ✓अश्म+
भावे व्युद् प्र।

^k) सस्व द्विपूटि द। उप ✓अश्म>अश्मितु+इष्टन् प्र।

¹) नञ्पूर्वत्व सदिगध भवति (वैतु शौ १९, ४९, २
यत्रत्या सर्वेऽपि पाभे नञ्-रहिता भवन्ति)। प्राकरणिक-
सगतिविधातक इवाऽय नञ् प्रतिभातीति दिक्।

^m) 'अ-अश्म' इति ऋ (१०, १७९, १) पाभे।

ⁿ) 'अश्माम' इति शौ (१, ३१, ३) पाभे (स व्यु
च कृते तु तत्रत्य टि)।

^o) ✓१अश्+किन् प्र (पाउ ४, ६६) इति प्रथम
कल्प (तु WW १, २८)। आ/अश्+डिन् प्र आडो
हस्त्वत् च (पाउ ४, १३८) इत्यपर कल्प। उभयथाऽपि
नित्-स्वर (पा ६, १, १९७)।

^p) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। नाउ व्यु औपयिक
द। नञ् चेह वैपरीत्यलक्षण सन् प्राति कुत्सितभाव-
वाचकं करोति (तु नाउटि)।

^q) उस कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। उप ✓*अश्म+

*अ-श्रीवि-

अश्रीवी^० - वी मै १, ११, १०अश्रु^० - श्रु ऋ १०, ९५, १२, १३,॥तै १, ५, १, १, मै २, १, १०^{३॥},

काठ ३४, १२॥, -श्रुभि मा

२५, ९, का २७, ९, १, तै ५,

७, २०, १, मै ३, १५, ८, काठ

५३, १०, -श्रूणि शौ ५, १९,

१३ [०श्रु-अन्^०]॥अश्रु-जु^० - जम् तै १, ५, १, २अश्रु-मु(ख>)ली^० - ली शौ ११,

११, ७

अ-श्रेष्मन्^० - ष्माण शौ ३, ९, २अ-श्रोण,णा^० - ण. खि २, १०, २,पै १, २२, ३, -णा^० मै ३, ७, ४॥अ-श्रोत्रिय^० - या मै ४, ५, ८,-याय काठ २८, ४ ५ क ४४,
४, ५*अ-श्री(=श्री)^०-अश्री-लु,ला^० - ॥लम् मै २, ३, ९,५, २, ३, १, ९ ६, ७^३, काठ१२, १०, १९, १०, २३, ६^३, क३०, ८, -ला शौ १४, १, २७^३१अश्रेष्मन्^० पै १६, ७९, २अ-श्रेष्मन् - ष्माण पै ३, ७, ३^१अ-श्रोण,णा^० - ण शौ १, ३१, ३,

-णया तै ६, १, ६, ७॥, -णा

शौ ६, १२०, ३, पै १६, ५१, १

अश्व- √१अश् द्र

१अश्वथ^० - थ. ऋ ६, ४७, २४अश्वत्थ^० - ०त्थ शौ ३, ६, ५, पै ३,

३, ६, -०त्थ शौ ३, ६, २-४,

६, ८, ८, ३, पै १, ७९, १, ३,

३, २-५, १६, २९, ४, -त्थ

खि ५, १५, १४, ॥तै २, ३,

१, ५, ३, ५, ७, २, ३, ५, १,

१०, २, ॥मै १, ६, १२, काठ

७, १२, ८, २॥, ३९, १३,

क ६, २, ७॥, शौ ३, ६, १,

५, ४, ३, ६, ११, १, ९५, १,

८, ७, २०, १९, ३९, ६, २०,

१३१, १७, पै ३, ३, १, ७,

५, ४, १०, ६, ९, २५, १,

१६, १३, १०, -त्थम् ऋ १,

१३५, ८, ॥मै १, ६, ५, २,

२, १, ४, २, १२, ४, २, काठ

११, ६॥, पै २, ५५, १, -त्थस्य

मै १, ६, १२॥, काठ ८, २॥,

कर्तरि क प्र [पावा ३, २, ५ (वैतु सा [ऋ ८, २, २०]
मत्वर्थीय र प्र इति कृत्वा तद्धितवृत्तेन व्याख्यायुको
नञमभावमात्रवचनतया प्रतिपन्न सञ्चिन्त्य [भावात्मकस्य
हि सत पदार्थस्य योगे तद्धितो मतुबर्थेन प्र व्यवहार्यत्वा-
दित्यभिमतधे], PW प्रभु च ६अ+*श्रीर- इति कृत्वा
तस इति वदन्त स्वरत ममाधिसाकाङ्क्षयमुपेक्षुका]] ।

^a) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । नाउ औप-
यिक द्र (तु अ-लीवि- तत्रत्य टि च) ।

^b) =अश्रीवी- यद्र । यत्तु MIV इहापि दन्त्यादि-
द्वितीयाक्षरतया निर्दिदेश, तद् विमृश्यम् । मूको उभय-
विवसकेतोपलम्भात् (यत्तु सटि) ।

^c) व्यु ? *अश्रु-नु- [=बस पूषप्रस्व (पूष < √२अश्
[यद्र] उप च √तृ+भावे कु प्र [=अक्षोऽक्ष-
स्तुराद्रता यस्मात्]] इत्यस्य नैप्र वर्णविपरिणाम द्र
(तु पजा अश्रु) । मौस्थि च √२अश् इत्यस्य √१अश्
इत्यस्य कायोपचयस्वरूपत्वात् तावताऽशनेद प्राति
< √१अश् इत्यपि सकेतलाभ स्यात् [तु पाउ (५,
२९)] । यद्वा √*अश् इत्यस्य दीप्त्यर्थे ३ये प्रभेदे
√*१धृ इत्यस्याप्यवोन्तरमूलतया सनिवेश गप् टि
उसं । ततश्च प्रकृते मौस्थि पूष दाहशोकादितात्पर्यक सत्
*अश्-(< √*धश्) इत्यत परममूलतो विपरिणतम्
*अश्-(< √१अश्) इति स्यादिनि कृत्वा भाषान्तरीय-
तवर्ग-टवर्गाऽन्यतरादि-मजन्मनामपि विषये व्यु अस्या
व्याप्तिः द्र [तु WW १, ३३ (उक्तसजन्मपरिचयमात्रे)] ।

अथापि वा [√*धृ>*वृ- (=दाह-)+ (√*धृ [अव-
क्षरणे]>भावे) *धृ- इति कृत्वा बस पूषप्रस्व सत]

*धृ- इत्यस्य नैप्र विपरिणाम स्यात् (तु टि अश्व-) ।

^d) उस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । उप √जन्+
ड. प्र (पा ३, २, ९८) ।

^e) बस अन्तोदात्तात् स्त्री डीष् प्र तत्स्वरश्च
(पा ६, २, १६७, ४, १, ५४) ।

^f) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप
(=श्रेष्मन्-) √श्लिष्+मनि प्र उस. (पाउ ४, १५२) ।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^h) यद्यपि मुपा इहाऽशुद्धो न भवति, तथाप्यसावशुद्धय-
भावो घुणाक्षरीयो भवति न तु साकल्पिक (तु.टि अ-काणा-)

ⁱ) तु टि अश्री-र- । रत्नयोरभेद इत्येव विशेष ।

^j) 'अश्रीरा' इति ऋ (१०, ८५, ३०) पाभे ।

^k) मुपा शोधाऽपेक्ष द्र । 'आश्रेष्मन्' इति शौ (८,
६, २) पाभे ।

^l) 'अश्रेष्माण.' इति शौ (३, ९, २) पाभे ।

^m) विसं । व्यु ? ६अ+*श्वथ- (भावे < √*श्वथ्) इति
कृत्वा बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) स्यादिति विमृश्यम् ।

ⁿ) व्यु ? पाप्र. अश्व- + *स्थ- (=अधिकरणे √स्था
+क प्र > नैप्र *स्थ-) इति कृत्वा उस. थाथादि-
स्वर इतीवैक कल्प (तु GW. [KZ १, ४६७]) ।
*अश्-(< √१अश्)+*मर्थ-(< √*भृ) > नैप्र *मर्थ-
> *वत्थ- इत्येव सति सस्व प्राग्वदित्यपर कल्प । ६अ+

क ६, ७, शौ ३, ६, ८, पै ३, ३, ८, ९, २५, १०, १६, १३, ३, ३, -स्था शौ ४, ३७, ४, पै १३, ४, ७, -स्थान् शौ ५, ५, ५, पै १, ६६, ३, १३, ३, १, -स्थान् पै ९, २५, १४, -स्थे ऋ १०, १७, ५, खि ४, ७, ५, ७, ४, मा १२, ७९, ३५, ४, का १३, ६, ५, ३५, ४, ४, तै ४, २, ६, २ मै १, ६, १२, २, ७, १३, काठ ७, १५, १६, १३, क ६, ५, २५, ४, पै ६, ४, ४, ९, १०, ३, ११, ६, ६, -स्थेन काठ ३५, १५, पै २, ५५, ४	॥आश्वत्थ- -स्थ तै ३, ४, ८, ४, -स्थम् काठ १५, ५, -स्था तै २, ३, १, ५, मै २, २, १, काठ ११, ६, -स्थान् तै २, ३, १, ५, -स्थानि काठ ८, २, क ६, ७, -स्थे तै १, ८, ९, २, -स्थेन मै ४, ४, २ ॥आश्वत्थी- -स्थी तै ३, ५, ७, २, ३, ७, २, १, ३, -स्थी मै १, ६, ५, -स्थीम् तै ५, १, १०, २, काठ १९, १०, क ३०, ८ ॥अश्वत्थ-त्व- -त्वम् मै १, ६, १२, काठ ८, २, क ६, ७ अश्वत्थ-पलाश- -शम् शौ २०, १३४, ३	अश्वत्थ-मित्र- -त्रम् पै २, ५५, ५ अश्वत्थ-शाखा- -खाया मै २, ६, ६, काठ १५, ५ ✓अश्वयु, अश्वया-, अश्वयु- ✓१अश् द ?अश्वयोपदानि ^१ पै ११, ३, ८ ?अश्वस्याव- -व पै ९, ६, १ ✓अश्वायु-, अश्वायुत्-, अश्विन्-, १अ- श्वियु-, २अश्विय- ✓१अश् द ?अश्वेनायाम् ^२ पै २, १८, ३. अश्वेषित-, १अश्वय-, २अश्वय- ✓१अश् द ✓*?अष ^३ *?अष- -ष पै १, ५९, ४ ^४ *?अष-तर- -रा ऋ १, १७३, ४.
---	--	--

?श्वत्थ- (=श्वस्- +स्थ-) इति कृत्वा तस इतीवाऽप्यपर-
कल्प (यत्र स्वरसिद्धयर्थं पात्र नञ्-समासस्य पूर्वविप्रति-
षेधीया परिभाषा चरिताथ्येन [तु. पामवा ५, १, ११९]) ।
पपा अनवग्रहोऽस्यातिपरोक्षत्वे लिङ्गम् ।

^१ विकाराद्यर्थे अञ् प्र जित्-स्वरश्च (पा ४, ३, १४०,
६, १, १९७) ।

^२ भावे त्व प्र तत्-स्वरश्च (पा ५, १, ११९) ।

^३ द्वस सासस्व.वा एकवस्व च (पा ६, १, २२३, २, ४, १२) ।

^४ तस वा बस वेति सदेह । कथमिति । सत्कारत
उभयथाऽपि सभवादिति । एस्थि उच्यते । बस एवाऽत्र
भविष्यतीति । अश्वत्थदेवताकर्तृकमैत्र्या सिद्धाया हि
सत्यामनिष्ठवारणस्य तत्प्रसादजस्य सभवादिति दिक् ।

^५ तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद् ।

^६ यस्थि छन्दोवैषम्य प्रतिपत्त्यभावश्च । शौ १९,
३४, ८ इत्यत्रत्येन 'अथ । उपदान' इत्यनेन द्विपदात्मकेन
वा 'अथ । उपदा । न' इत्यनेन त्रिपदात्मकेन वा पा
संमेल्य यथायथं शोध. कर्तव्य ।

^७ सदिग्धस्थलीय प्राति भवति । विरूपवर्णय-व्यक्ति-
विशेषवचनमिति सभाव्येत ।

^८ संदिग्धस्थलीय पा (तु शौ ६, ३८, ४) । 'अश्वे ।
या' इत्याकारको द्विपदस्यञ्च शोधः द ।

^९ १ नाड. व्यु औपयिक सन् संदिग्धमानश्रुति
नैत्र ✓अर्ष इत्येतस्य विपरिणामभूत. बधा द ।

^{१०} १ नाड आतिशायनिक-तरबन्ते निगमे प्राति. नापू
धा कर्तरि निष्पन्नमिति कृत्वा अप् उस (पा ३, १, १३४

उउ) धास्व च । अचि प्र. सत्य् आद्युदात्तत्वार्थं वृषादिषु
उस [पा ६, १, २०३, तु सा, KZ ३४, २७१ (ORN),
MW, L ३४८, वैतु GW प्राति ऊरीकुर्वाणोऽपि
✓२अश् इत्यतो वा ✓१अश् इत्यतो वा व्यु. दर्शुन्,
वे GRI च <✓२इष् इतीव योजयन्तौ] । च्यौल-
इत्येतेन सामानाधिकरस्यमिति कृत्वा तु (वैतु सा
वाक्यभेदतोऽर्थवैपरीत्यमिव कारुक् [तु च्यौल-])
'ग्र' 'भरन्ते' इति किप अर्धवर्चव्यापकत्वात् 'कर्म'
इत्यस्या भिन्नपुरुषाया सत्या कि पृथगपेक्षाया अभाव
द्र. (वैतु. पपा प्रश्न तद्वाव प्रतिपन्ना) । 'कर्म' इत्येतच्
शब्दरूप यनि एव पूर्वाशतया व्याख्येयम् । तत् कथ-
मिति । उच्यते । '*कर्मष-'^१ < *धर्मष- (=धर्म- +
*?अष- [^२अर्ष-भावे <✓अर्ष-] इति कृत्वा बस पूषप्रस्व
[=प्रकाशवद्भतिमत्त्वेन विशेष्यगर्भे सद्भविष्य सकेतकम्]) इति
सभाव्येत । यद्वा मौस्थि अनुरोधत *धर्मर- [^३ध्र-
(भावे <✓धृ-)+*मर-(कर्तरि <✓मृ-] इति कृत्वा उस
कृत्-प्रस्व. (पा ६, २, १३९)] +भावे (✓धृ- > *ध्र- >
*धृ- > *धृ- >) *धृ- इति कृत्वा बस पूषप्रस्व (पा ६, २,
१) *धर्मष- (नैत्र > धर्मष-) इति पूर्ववत् ककारादितया
विपरिणत स्यादिति (वैतु ORN एतत् <कल्माष- इत्येव
शब्दतो नेदीय इवोपकल्पकोऽप्यर्थत सवन्धाभावादुपेक्ष्य) ।
प्रकृते मन्त्रे बृहतीमानतया सभाव्यमाने (तु ३य पाद)
१मश्च ४र्थश्च पादावानुष्टुभौ २यश्च त्रैष्टुभ इति कृत्वैष
पाद 'ता कर्मषतरा अस्मै' इत्येवं सुपठ द्र (वैतु ORN) ।
^४ 'अथ' इति शोधो विमृश्य ।

१अषाढ, ढा(ळह, ळहा)^a - ढ. ऋ ३,
१५, ४, ७, २०, ३, २८, २,
९, ९०, ३, तै १, ५, १०, १,
१कौ २, ७५९, -१ढम् ऋ १,
५५, ८, ९१, २१, ६, १८, १,
८, ७०, ४, १०, ४८, ११,
मा ३४, २०, का ३३, १, १४,
मै ४, १४, १, काठ २६, ९१, क
४१, ७१, कौ २, ५०६, जै ३,
३९, ५, शौ २०, ९२, १९, -ढा
मा १३, २६, का १४, २, १२,
तै ४, २, ९, २, मै २, ७, १६ काठ
१६, १६, -ढाय ऋ [२, २१,
२, ७, ४६, १], ८, ३२, २७,
-ढेन ऋ ६, १९, २

*२अषाढ^b-

अषाढा-ढा तै ४, ४, १०, २,
मै २, १३, २०, काठ ३९,
१३, शौ १९, ७, ४

१अष्ट-✓१अश् द्र

२अष्ट-✓१अश् द्र

अष्टका^c-का काठ ३५, १२, ३९,
१०, शौ १५, १६, २, -१काम्

मै ४, २, १२, -कासु क ४८,
१२ [°का-एक°, वि>व्य°]
अष्टन्^d-ष्ट° ऋ ८, २, ४१, १०,
२७, १५, १मै ३, २, ३, ३, २,
४, ५१, शौ ५, १५, ८, ८, ९,
२१, २३, ११, १०, २९, पै
८, ५, ८, १६, १९, ९, २०, २,
८७, १०, -१ष्टभि काठ १९, ४,
-१ष्टसु क ६, ८, -१ष्टभि^e ऋ
२, १८, ४, १तै ५, १, ४, ५, ४,
४, ३, ७, ५, ७, ३, १मै ३, १,
१, १काठ २१, ७, ३३, ७, १क
३०, २, -१ष्टायु^f तै ७, २,
११, १, १३, १, १५, १, १९,
१, काठ ४२, १, ३, ५, ९,
-१ष्टसु काठ ८, ३१, -१ष्टौ^g ऋ
१, ३५, ८, १२६, ५, १०, ७२,
८, खि ४, २, २, मा १८, २५,
३०, २२, ३४, २४, का १९,
८, २, ३३, १, १८, ३४,
४, ४, १तै २, ४, ९, १, ३,
४, ९, ६, ५, २, ३, ४, ७,
११, २६, ५, १, १, २, ३, २,

३, ५, ४, ८, ६, १०, ४, ६,
७, ३, ६, १, २, ६, ४, ५, १,
७, २, ९, २, ३, १मै १, ५, ८,
१०, ८, ११, १०६, २, ४, ८,
११, ६६, ३, १, १, ४, २३,
५, ६, ८, १, ४, १, ८, १२,
०, १४, ५, ५, ६, ९, १, १३, १,
१काठ ११, १०, १२, १, १४,
४, १८, १२, १९, २०, १,
२१, ५, ११, १२, २२, २, १०,
२३, २, २६, ९, १०, ३१, ६,
९, ३४, ७, ८, ३६, २, ३७, २,
१७, १क २९, १३, ७, ३१,
३, २०, ३५, ४, ८, ४१,
७, ८, ४७, ६, ९, शौ २, १२,
७, १९, ४७, ३, पै २, ५, ८,
६, २०, ३, १५, १२, १०, १६,
१९, ९, -१ष्टौ-१ष्टौ तै ५, ४,
११, ४, ६, ४, ५, २, मै १,
११, १०, ३, ४, ४, काठ २६,
१०, क ४१, ८

१अष्ट-कु^h-कै खि १, २, १२
*१अष्ट-कर्णⁱ-

^a) व्यु ? ✓*अर्ष>*अर्ष-(=भावे घञ्)+*अर्ष-
(=भावे<✓*अर्ष) इति कृत्वा बस पूषप्रस्व *अर्षार्ध-
इत्यस्य सत नैष विपरिणाम स्यात् [तु टि ✓*१अर्ष
>*१अर्ष-(एतदनु वैप २, १५२ शोध द्र), वैतु सा
प्रभृ ६अ+*साढ- (=✓सह+क्त 'साढ्यै' [पा ६, ३,
११३ इत्यस्यौपलक्षणिकत्वदर्शनेन]) इति कृत्वा तस
पूषप्रस्व (पा ६, २, २) इति वदन्त षत्वोपपत्ति प्रति
समाविमलम्भुका]। अर्थतश्चेह ✓*अर् इत्यस्य षठ
प्रभेद संगत स्यादिति दिक्।

^b) नाड वा नित्यस्त्रीत्वेन प्रयोग इति कृत्वा तदौप-
यिक यनि प्राति पृथक् सुक्लपं द्र। उस थाथादि-स्वर
(पा ६, २, १४४) इति १सख्याकात् विवेक सुकर। पूष
✓*अर् इत्यस्य ३य प्रभेद द्र। उप कर्मणि
घञ् (पा ३, ३, १९) वा ✓*अर्षि इत्यत कर्तरि
अचि वृषादिषु उस (पा ३, १, १३४, ६, १, २०३)
वा द्र [वैतु भोउ (२, २, १२१) प्रभृ (तु PW प्रभृ)
नापू दि एवावयवौ प्रतिपन्ना नञा बस इति कृत्वा

स्वरत कथञ्चिच् चतुरस्रिता (पा ६, २, १७२) सन्तोऽपि
(वैतु पाउना [१, ९६] यस्य तस इतीव व्याख्यायुकस्य
सत एतदपि नैव सुवच स्यात्) नञ उत्तरस्य सस्य
षत्वविपरिणामस्य तात्त्विक समाधि प्रति यथापूर्वमेव
ज्ञेया]।

^c) ✓१अश्+तकन् प्र स्त्री टापि कात्पूर्वस्याऽवर्ण-
स्येत्त्वाऽभावश्च [पाउ ३, १४८, पावा ७, ३, ४५ (तु
MW प्रभृ, वैतु वाच प्रभृ <✓२अश्)]।

^d) व्यु ? [तु पाउ (१, १५७) <✓१अश्,
सनाभ्यन्तरार्थम् WW (१, १७२उ)]।

^e) मूलत एतत् रु अष्टौ इत्यस्यैव कायसकोच
स्यादिति विमृश्यम् (तु L३४२)।

^f) आत्व विभक्तेरुदात्तत्व च द्र (पा ७, २, ८४, ६, १, १७२)।

^g) जडशसो. 'औश्' इत्यादेश (पा ७, १, २१)।

^h) क प्र उसं (पा ५, १, ५८)। तत्स्वर।

ⁱ) अवयवौ च स च प्रति सदेह। तथाहि। पूष
सख्याविशेषवाचक सत्तदङ्कस्योपलक्षण स्यात् [तु PW

अष्ट-कर्णी ^१ - ण्यै ऋ १०, ६२, ७	२६, १, का २७, ४, १, ५, १, २८, १, १, तै ५, ७, २१, १, २२, १, मै ३, १५, ४, ५, काठ ५३, ११, १२, पै ५, ३५, १२, -मीम् मै १, ८, २१, शौ ८, ९, २१, पै १६, १९, ९, -म्या पै ९, २०, ८ ^२	१॥अष्टा-कपाल ^१ - लः ष्मा २९, ६० ^२ , ष्का ३१, ५, १ ^२ , तै २, २, ५, ३, ५, ९, ५, ३, ३, ४, ५, ३, २, ६, ३, ३, ३, ५, ४, ४, ५, ५, १, ५, ६, ५, १, ७, ५, १४, १, २१, १ ^३ , २२, १, मै १, ७, ४ ^३ , १०, १ ^४ , १०, १ ^५ , २, ६, १, ३, ५ ^२ , १३ ^३ , ३, ६, १, ४, ३, १ ^३ , ८ ^३ , ८, ६, काठ ९, ३ ^३ , ४ ^३ , ५ ^३ , १०, २, ५, १५, १ ^३ , २ ^३ , ४ ^३ , ५ ^३ , ९ ^३ , २२, ३, १३, २९, ४ ^३ , ३६, ५, ३७, २ ^३ , ३ ^३ , ४५, १०, १८ ^३ , १९, क ८, ६ ^३ , ७ ^३ , ८ ^३ , ४५, ५, -लम् तै १, ८, १, १, २, २, १, ४, १, २, ७, १, ९, १, १०, १, १७, १ ^३ , १९, १, २०, १ ^४ , २, २, २, १, २ ^३ , ३ ^३ , ४, ५ ^३ , ३, १ ^३ -४ ^३ , ४, १ ^३ , २ ^३ , ४, ५ ^३ , ६, ७, ५, ५, ९, ५, ११, ६ ^३ , ३, २, ३, ८, ८,
अष्ट-कृत्वस्(>) ^b शौ ११, २, ९, पै १६, १०४, ९	अष्ट-पु(त्र>)त्रा ^d - त्रा खि ३, १७ ^३ , ३, मै १, ५, ८१, शौ ८, ९, २१, पै १६, १९, ९	
अष्ट-प्रा ^c मा ८, ६२, शौ १३, ३, १९	अष्ट-मु ^e -म शौ १३, ५, ५, -मम् ऋ २, ५, २, १०, ११४, ९, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, १ ^३ मै ४, १, ८, १ ^३ काठ ३१, ६, ३४, ६, १ ^३ क ४७, ६, -मे मा ३९, ६, का ३९, ४, १, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, ७, १ ^३ काठ ३०, २, ३४, १, १ ^३ क ४६, ५, -१ ^३ मेन तै ७, ३, २, २, काठ ३४, १० [०म- सप्तन्]	अष्ट-यू(थ>)था ^d - था मै ४, २, १४
अष्ट-पु(त्र>)त्रा ^d - त्रा खि ३, १७ ^३ , ३, मै १, ५, ८१, शौ ८, ९, २१, पै १६, १९, ९	अष्ट-योनि ^d - नि. शौ ८, ९, २१, पै १६, १९, ९	१॥अष्ट-रात्र ^e - त्र तै ७, २, ३, १ ^३ , -त्रम्, -त्रेण तै ७, २, ३, १
अष्ट-मु ^e -म शौ १३, ५, ५, -मम् ऋ २, ५, २, १०, ११४, ९, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, १ ^३ मै ४, १, ८, १ ^३ काठ ३१, ६, ३४, ६, १ ^३ क ४७, ६, -मे मा ३९, ६, का ३९, ४, १, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, ७, १ ^३ काठ ३०, २, ३४, १, १ ^३ क ४६, ५, -१ ^३ मेन तै ७, ३, २, २, काठ ३४, १० [०म- सप्तन्]	अष्ट(ष्ट-ऋ)र्व ^b - -र्वेभ्य शौ १९, २३, ५	अष्ट(ष्ट-ऋ)र्व ^b - -र्वेभ्य शौ १९, २३, ५
अष्ट-पु(त्र>)त्रा ^d - त्रा खि ३, १७ ^३ , ३, मै १, ५, ८१, शौ ८, ९, २१, पै १६, १९, ९	अष्ट-वृष्ट ¹ - ष शौ ५, १६, ८, पै ८, ४, ८	अष्ट-वृष्ट ¹ - ष शौ ५, १६, ८, पै ८, ४, ८
अष्ट-मु ^e -म शौ १३, ५, ५, -मम् ऋ २, ५, २, १०, ११४, ९, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, १ ^३ मै ४, १, ८, १ ^३ काठ ३१, ६, ३४, ६, १ ^३ क ४७, ६, -मे मा ३९, ६, का ३९, ४, १, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, ७, १ ^३ काठ ३०, २, ३४, १, १ ^३ क ४६, ५, -१ ^३ मेन तै ७, ३, २, २, काठ ३४, १० [०म- सप्तन्]	अष्ट-शराव- -वम् पै ९, २१, ८	अष्ट-शराव- -वम् पै ९, २१, ८
अष्ट-पु(त्र>)त्रा ^d - त्रा खि ३, १७ ^३ , ३, मै १, ५, ८१, शौ ८, ९, २१, पै १६, १९, ९	१अष्ट-षष्ट ¹ - -ष्टम् खि १, २, १३	१अष्ट-षष्ट ¹ - -ष्टम् खि १, २, १३
अष्ट-मु ^e -म शौ १३, ५, ५, -मम् ऋ २, ५, २, १०, ११४, ९, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, १ ^३ मै ४, १, ८, १ ^३ काठ ३१, ६, ३४, ६, १ ^३ क ४७, ६, -मे मा ३९, ६, का ३९, ४, १, १ ^३ तै ७, २, ८, ४, ७, १ ^३ काठ ३०, २, ३४, १, १ ^३ क ४६, ५, -१ ^३ मेन तै ७, ३, २, २, काठ ३४, १० [०म- सप्तन्]	१अष्ट-स्तना ^k - -ना मै ३, १, ७	१अष्ट-स्तना ^k - -ना मै ३, १, ७

प्रमृ (पा ६, ३, ११५ इत्यतो गृहीतसकेता), वैतु सा
(ऋ १०, ६२, ७) √१अक्ष+क्त. इति, MW √१अक्ष+
क्तः इति]। यद्वाऽऽचार्यानुशासनगत-विष्ट-भिन्न-छिन्न-
छिद्रेत्येतच्छब्दान्तरवत्तत्पर्यायभावमापद्यमानम् √१अक्ष
इत्यतः कान्तमात्रमिति भूयोविमर्शसह द्र। उप अपि
१कुर्ण- इति श्रोत्रपर वा स्यात् २कर्ण- इति कृतपर्याया-
न्तरं वेति विषय (भूयमे विमर्शाय तु नाउ टि)।

^a) स्त्री विकल्पित ङीष् प्र तत्स्वरश्च (पा ४, १,
५५)। मौस्थि नैप्र. '-र्णक'-> '-र्णिका'-> इत्येवमेतद्वि-
परिणतमित्यभिसंधे उच्यते। उपप्रस्व सभाव्येत (=अष्ट
प्रविद्ध वाऽष्टसंख्यतयाऽङ्कित वा यथा स्यात्तथा कर्ण
कृत)। यद्वाऽऽभिसंधावपि १कुर्ण- इत्येव उप सति
बस इति कृत्वाऽन्तोदात्त उच्यते (पा ६, २, १६३उउ)।

^b) पाप्र कृत्वसि प्र उच्यते तत्स्वरश्च (पा ५, ४,
१७, (वैतु) वैप २, ३६२ टि, इहत्य च तच्छोधपरमिव
टि कृत्वस्-)]।

^c) 'अधिकरण-' (पा ५, ३, ४३) इति धा प्र तत्-स्वरश्च।

^d) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।

^e) पूरणार्थके ङटि मङागम तत्-स्वरश्च (पा ५, २,
४८, ४९)।

^f) स्त्री टित्वप्रयोजिते ङीप् उदात्तनिवृत्ति-स्वर
(पा ४, १, १५, ६, १, १६१)।

^g) तस समासान्ते अचि चित्-स्वर (पा ५, ४, ८७,
६, १, १६३)।

^h) बस समासान्त अ प्र तत् स्वरश्च (पा ५, ४, ७४)।

ⁱ) उच्यते वा कास वा थायादि-स्वर [पा ६, २, १४४
(तु w 'अष्ट[धा]-त्रष' इति, वैतु BW MW बस
बुवाणौ चिन्त्यौ। अन्तोदात्तानुपपत्तेरिति दिक्)]।

^j) अष्टस्वर आद्युदात्त स्यादिति संदि यद्र।
ङट्-प्रत्ययान्त [पा ५, २, ४८ (=अष्ट-षष्ठितम)]
स्यादन्तोदात्त इति तु सभाव्येत।

^k) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६४)। उप यद्र।
(तु अष्टा-स्तना-)।

^l) कस पूषप्रस्व पूष दीर्घत्व च [पा ६, २, २९, ३,
१२६ (तु उप अपेक्ष्य नियमार्थं पाम ६, ३, ४६)]। उप
यद्र। पपा 'अष्टा' इति दीर्घान्तमेव पूष भवति [वैतु पा
(६, ३, ११४) यदनु शिष्यमाणमस्य दीर्घस्य सहितामात्र-
परत्व भूयोविवेच्यविषय द्र. (तु टि विश्वानर-, विश्व-
मित्र- प्रमृ अन्यत, विश्व-वसु- प्रमृ चाऽन्यत)]।

^m) मुपा. अदीर्घान्त पूष चिन्त्यम् (तु क ४५, ५)।

३, १-३, ८, ११, ११, १, ४, १,
२, ३, ३, ३, १०, २, ५, ३,
१, ४, ५, ५, २, ३, ४, ३, १,
५, ६, ५, १, ७, ५, ७, २,
मै १, ४, १५, ८, ८, ९, २,
१, ३, ७, १०, ११, २, ६, ७,
१३, ३, १, ५, ६, ४, ६,
८, ५, ९, ६, १, ६, ३, १५,
१०, ११, काठ १०, १, २,
५, ६, ७, ८, ९, ११, १५,
२, ३, ८, १०, १३, ३, २२,
३, ३३, ७, -लान् तै ७,
५, ६, ४, -लेन मै २, ६, १,
४, ३, १

अष्टा(१२-अ)क्षर, रा^१- -रम् मै
३, ६, ५, -र्या मै १, ११,
१०, काठ १४, ४, -रा तै २,
२, ५, ५, ९, ५, ३, ४, ९, ७,
५, ४, ४, ५, १, १, २, ४, ५, २,
३, ५, ४, ४, ४, १०, ४, ६,
५, १, ६, १, २, ६, ६, ३, ३,
३, ६, ४, ५, १, ७, २, ३, १,
मै ३, १, १, २, ३, ३, २, ४, ४,
५, ३, ४, ५, ५, काठ ८, ३,
९, ३, १८, १९, १९, ४, २०,
१, ४, २१, ७, १२, २२, २३,
३, २३, १०, २६, १०, २९,
४, ३७, २, क ६, ८, ८, ६,
२९, ७, ३०, २, ३१, ३, ६,
३७, १, ४१, ८, ४५, ५,
-राणि तै ६, १, २, ६, मै ३,

६, ५, काठ २३, २, क ३५, ८,
-राम् तै ७, ३, २, २१, मै १,
११, १०, काठ १४, ४, ३४, १०,
-राम् मै १, ११, १०, -रेण
मा ९, ३२, का १०, ६, २, तै
१, ७, ११, १

अष्टा-चक्र, का^२- -कम् शौ ११, ६,
२२, पै १६, २३, २, -का शौ
१०, २, ३१, पै १६, ६२, ३
अष्टा-चत्वारिंशत्^३- -शत् मा १८,
२५, का १९, ८, २, तै ४, ७, ११,
२, काठ १८, १२, ३४, ९, क
२९, १, -शत् तै ५, ४, ८,
६, ७, ४, ७, ३, मै २, ११,
६, ३, ४, २१, काठ २१, ११, ३,
-शत् तै २, ५, १०, ४,
-शते काठ ४२, ३, ५

अष्टा-चत्वारिंशत्(१२-अ)क्ष-
(र>)रा^४- -रा तै २, ५, १०, ४,
५, ४, ८, ६, ७, २, ६, ३, मै ३,
४, २, काठ २१, ११, ३४, ९
अष्टा-चत्वारिंशत्^५- -श मा १४,
२३, का १५, ७, २, तै ४,
३, ८, १, ५, ३, ४, ५, ७,
२, ६, ३१, मै २, ८, ४, काठ
१७, ४, २१, १, क २६, ३,
३१, १६

अष्टा-त्रिंशत्^६- -शते काठ ४२, ३
अष्टा-दशन्^७- -श तै ७, ४, ११,
४, काठ ३३, ३, -शुभ्य^८ तै ७,
२, ११, १, १३, १, काठ ४२, ३

अष्टादश(१२-अ)क्ष^९-

-चैभ्य शौ १९, २३, १५
अष्टा-दश^{१०}- -श मा १४,
२३, का १५, ७, १, तै ४, ३,
८, १, १५, ३, ३, २, मै २,
८, ४ काठ १७, ४, २०, १३,
क २६, ३, ३१, १४

अष्टा-नवति^{११}- -त्यै तै ७, २, १३,
१, काठ ४२, ३

अष्टा-प(८>)क्षा^{१२}- -क्षाम् शौ ९,
३, २१, पै १६, ४०, ८

अष्टा-पञ्चाशत्^{१३}- -शते काठ
४२, ३

*अष्टा-पा(८>)द^{१४}-

अष्टापदी^{१५}- -दी ऋ १, १६४,
४१, खि ४, ५, १६, तै ३, ३, १०,
२, ४, १, ४१, मै ४, ८, ९१,
काठ १३, १०, ११, शौ ५, १९,
७, ९, १५, २१, १०, १,
२४, १३, १, ४२, पै ९, १८,
१०, १६, ३७, ४, ६९, ११, १,
-दी पै ९, २१, ८, -दीभिः ऋ
२, ७, ५, -दीम् ऋ ८, ७६,
१२, मा ८, ३०, का ९, ५, ३,
कौ २, ३४०, जै ३, २८,
१२, शौ २०, ४२, १, पै ९,
२१, ८

*अष्टा-पृड^{१६}- -डम् मै २, ६, १३,
काठ १३, १०

*अष्टा-पूष्^{१७}- -पूद् तै ३, ४,
१, ४

^१ बस पूषप्रस्व पूष दीर्घत्वं च (पा ६, २, १, ३, १२६)।
उप यद्र ।

^२ द्रस पूषप्रस्व (पा ६, २, ३५)। उप यद्र ।
पूष 'आ' इत्यादेशो दीर्घत्व-पर्यवसान (पा ६, ३, ४७)।

^३ सस्व एपूटि द्र । उप यद्र ।

^४ पूरयोऽर्थे पान्क्ति डट् प्र तत्-स्वरश्च (पा ५, २, ५६)।

^५ 'झलि' (पा ६, १, १८०) इत्युपोत्तम-स्वर ।

^६ तु टि 'अष्टर्च' ।

^७ पूरयोऽर्थे डट् प्र पूष दीर्घत्वं प्रस्व च (पा ५,

२, ४८, ६, ३, ४७) ।

^८ बस लोप समासान्त पूषप्रस्व पूष दीर्घत्वं च
(पा ५, ४, १४०, ६, २, १, ३, १२६)। उप
यद्र ।

^९ स्त्री ङीपि पदादेश निपात्यते (पा ५, ४, १३९)।

^{१०} बस पूषप्रस्व पूष दीर्घत्वं च (पा ६, २, १, ३,
१२६)। भूयान् पाभे भवति (तु सटि)। 'अष्टा-मृडम्'
इति BW पिपठिषेत् ।

^{११} सस्व नापूटि द्र । उप √पूष् इत्यतो निष्पन्नस्य

अष्टा-योग^a - गा^b पै ९, ९, १,
-नै शौ ६, ९१, १
*अष्टा(१६-अ)र^c - शौ पै १६, ५३,
१४
¶अष्टा(१६-अ)रति^c - त्ति मै ३,
९, २, काठ २६, ४, क ४१, २
अष्टा-वन्धुर^c - रम् १०, ५३, ७
अष्टा-विशति^d - ति मा १८, २५,^e
का १९, ८, २^e, तै ४, ७, ११,
२, -त्यै काठ ४२, ५
अष्टा-विश^e - शम् (१शा) शौ
१९, ७, १^f, -शानि शौ १९,

८, २
¶अष्टा-शफ^e - फ काठ १९, ८,
-फा. तै ५, ४, ११, ४, काठ
२०, ४, क ३१, ६, -फान्
काठ १९, ८.
*अष्टा(१६-अ)शीति^e - -त्यै काठ
४२, ३, ५
¶अष्टा(१६-अ)श्रि^e - -श्रय मै ३,
९, ३, क ४१, २, -श्रि तै ६,
३, ३, ६, मै ३, ९, ३
*अष्टा-षष्टि^h - -षष्टौ काठ ४२,
३, ५.

*अष्टा-सप्तति^b - -त्यै काठ ४२, ३
अष्टा-स्तनाⁱ - -नाम् तै ५, १, ६,
४, काठ १९, ६, क ३०, ४
अष्टवे, अष्टि-, अष्टु-, अष्टा- / १ अश् द.
*?अष्टि-
*अष्टि(श्-थि < *स्थि)र^k -
*अष्टिर्- नाप् टि द
*अष्टील- एप् टि द
*अष्टिर्व- नाउ टि. द
*अष्टीवृ^l - ऊरु > व^o
*?अष्टिर्व(र-वृ)त्^m -
?अष्टीवृत्ⁿ - -वन्धयाम् १०,

दीर्घत्व छान्दस द ।

^a) उस विशेवि इति कृत्वा संज्ञात्वसामान्यात् पूष दीर्घत्व थापीय. स्वरश्च (पा ६, ३, १२५, २, १४४) । उप अधिकरणे घञ् [पा ३, ३, १२१, (वैतु सा [शौ] कर्मणि प्र इति वदश्चिन्त्य । रथहलान्यतरानुयोगितया गवारवादयैर्निकर्मतोपयुक्त्यभिसंधे)] ।

^b) 'गा' इत्येवं मुगा सु-शोध ।

^c) बस पूषप्रस्व पूष दीर्घत्व च (पा ६, २, १, ३, १२६) । उप यद्र ।

^d) द्वस पूषप्रस्व (पा ६, २, ३५) । उप यद्र । पूष 'आ' इत्यादेशो दीर्घत्व-पर्यवसान (पा ६, ३, ४७) ।

^e) पूरणेऽर्थे ङट् प्र पूष दीर्घत्व प्रस्व च (पा ५, २, ४८, ६, ३, ४७) ।

^f) यनि पा स्यादिति कृत्वा यत् WR 'तुर्मिशम्' (तु पाण्डु) इति मूको सा चोपेक्षेयाताम्, तन्नेष्टम् । नाक-विशेषणतयाऽर्थतश्चतुरक्षरतया छन्दस्तश्च सागत्यस-भवेऽपि प्रमाणाऽभावादर्थतश्च छन्दस्तश्च यस्थि मूको अपि ततो विशिष्टतराया उपपत्तेश्च (तु. सस्थ टि *अस्तुर्मिश-, तुर्मिश-) ।

^g) द्वस पूषप्रस्व अशीति- इत्येतत्- परतः पूष दीर्घान्तत्वाभावश्च द्र (पा ६, २, ३५, ३, ४७) ।

^h) सस्व नापुटि द्र पूष दीर्घत्व च (पा ६, ३, ४७) ।

ⁱ) बस उप अन्तोदात्तात्वाभावपक्षे पूषप्रस्व पूष दीर्घत्व च (पा ६, २, १६४, १, ३, १२६) । उप यद्र (तु अष्ट-स्तना-) ।

^j) अस्थि- इत्यस्यैव पात्र ?अष्टीवृत्- इत्यत्र औप सनतिक रूपान्तरम् (पा ८, २, १२) इतीवाऽऽस्थीयमान सत् तत्त्वतोऽनास्थेयमिव द्र ।

^k) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । नाउउ व्यु औप द्र । पूष / १ अश् > *अश्- इति अस्थि- (यद्र) इत्येतदीयस्य पूष पर्याय द्र । उप च *स्थिर- [/ स्था + भावे किरि प्र (तु पाउ १, ५३ [=मौस्थि / *स्थृ इति भावे क्बिबन्त])] इति नैप्र > *थिर- इति द्र [एस्थि. यनि अस्थिन् तात्पर्यमिति भाव (तु [*अष्टिर्- >] पजा टिल्ला हि दीला [< *अष्टील-])] ।

^l) = *अष्टिर्व(र-वृ)- (तु टि *?अष्टिर्वृत्-) । उप मत्वर्थीयो व प्र (पावा ५, २, १०९) । मौस्थि उप < *वृ- < *वृ- < / वृ द्र (वैतु उ म १४ २, ८६ < ?अष्टीवृत्-) ।

^m) उस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । नैप्र नाउ व्यु औपथिक द्र । उप *वृत्- [/ *वत् (=नैप्र / वत्) + कर्तरि क्विप् प्र] इति सद् वलनकर्तरि तात्पर्य-वत् द्र [वैतु wvw (१, १५७) एतदपश्यन् प्राति आद्यशे / *अर् इत्यस्य ८म प्रभेद विधित् सद्विहानोऽपि योजुक इव] ।

ⁿ) नैप्र नाप् अनर्थान्तर द्र [वैतु पा (८, २, १२) *अस्थि-मत्- इत्यस्य नैप्र. विपरिणाम इतीव शासुक सन् नतितश्च दीर्घतश्च स्वरतश्च (वैतु पा ६, १, १७६) तार्त्त्विक समाधि प्रति पर्यनुयोज्य । ननु मतुपोऽभावे सर्वनामस्थानीये रू (तु 'वन्ता' प्रभृ) कुतो नुमिति । उच्यते । / वत् > *वृत्- इत्यत नैप्र अन्यतः *वृत्- इत्य-न्यतश्च *वृन्त्- इति विपरिणाम-स्वाभाव्यात् (तु प्राभा जन्मन्- इत्येतत्-सजाता सन्त नभा. जन्म-, जर्म-, जलम- इत्याकारका विपरिणामा) उभयो रू समयेन सभेदात् मौस्थि *अष्टिर्व(र-वृ)न्त्- > *अष्टीवृन्त्- > -वन्ता प्रभृ. इति प्रक्रम स्यादिति ।

१६३, ४, तै ५, ७, १५, १, ७, ३, १६, २, काठ ४३, ६, ५३, ५, शौ २, ३३, ५, ११, ४, १४, २०, ९६, २१, पै ४, ७, ६, ८, १६, ४, ९, ३, १३, १६, ५५, १५, ५६, १५, ५७, १५, -वन्ता मै ४, १३, ४, काठ १६, २१, -वन्तौ ऋ ७, ५०, २, काठ ३९, २, शौ ९, ४, १२, १२, १०, १०, २, २, ९, २१, ११, १०, १४, पै १६, २५, २, ५९, २, ८६, ५, १३८, १, १३९, ११	८, १, ३१, ९, १५, १८, १९, २०, २२, २३, १०, २४, ९, २७, १०, २०, १, ३३, ६, ४६, ९, ४७, १३, ५४, ५, ६६, १३, ६७, ३, ६, ७, ७०, ८, ८१, ८, ९४, ४, १००, ३, १०२, १९, १०, ८०, ५, १३१, ३, १४१, १, खि ३, ६, ५, तमा ३, ४६, ८, १५, ३६, १७, २९, ८९, २५, ३२, ३३, तका ३, ५, ३, ८, ११, १६, ९, ३, १, १८, ३, ५, १९, १, ३, २७, १३, १ २, तै ११, ४, ४४, १, ७, १३, ३, ८, २२, ५, १२, ४, १२, ३, ४, ५, ४, २, ३, ५, ४, १, १०, १, ४, ६, ८, ४, १, १६, १, १, १, ३, २, ३, ५, १, १, २, ३, ४, १७, ३, २, २, ५, ५, २, ११, १२, १०, ६, ४, १४, ६, २, ९, ७, १०, २०, २, ४, ३, १०, ३, १, ३, ४, ३, १०, ८, ३, १६, १६, १, ४, ६, ५, ७, १२, ३, १, १४, १४, काठ ४, १२, ६, १, १०, ८, १६, ११, ८, १८, १, १, ३, १०, ३, ८, १४, १, १७, ३, ४, ३, ५, १, २, २७, ३, ३, ५, ५, २, ४, ११, १५, ११, १, १८, १०, ३, ६, ४, १०, ३, २, ११, २८, ७, ४०, १८, १९, शौ	१, १८, ३, ४, १२, २, ५, ६, ११-१४, ११, ६, ७, ५, ४, १०२, २, १, १०, ७, ३१, ११, १२, २७, १२, ३, ४८, १४, २, १२, १९, ५, १, १, २०, ८, २, २, ११, २, १२, ३, १४, १, ५, अस्ति ऋ १, २७, ८, [४०, ८, ६, ६६, ८, (२५, ४)], ४, १, ४, ६, ६, [८४, १९, ८, ६६, १३], [१०५, १३, ८, १०, ३], १०९, १, १६४, १, १६५, ९, २, १२, ५, २४, ७, ३३, १०, ४, ३०, १, ५, ३, ५, २९, १४, ७, २, ६, १८, ३, १२, २१, १०, २४, ५, ३०, ४, ७, ३, २, ४, ७, २९, ३, ४०, ३, ६०, ७, ८, १४, ४, ३२, १६, ६६, ९, ६७, १९, ७४, १५, ७८, ७, १००, ३, १०, [२७, २१, ३१, ८], ७१, ६, ११, ४, खि ७, २, ४, मा ६, ३, ७, १५, ६, २, ३, ३२, ३, ३३, ७, १, ४०, २, का ६, ८, १, १६, ७, ५, ३, २, ६, १०, ३, ३, ४०, १, ०, १, १, ५, ९, ७, ३, ५, १०, १, ४, ४, ३, ३, ५, ७, ५, ३-५, ६, ६, ६, ११, १, ७, ३, १, ४, २, २, ५, ५, २, १, ३, ३, ८, ४, ३, ५, ६, ८, १, ३, ५, २, २, ७, ३, ५, १३, १०, ३, ३, ३,
--	--	---

*अष्टीवृत्त- नापू टि द्र

*अष्टीवृत्त- एपू टि द्र

१अस्, अस्ति^१ ऋ १, २, ४, ३३,
२, ३६, १२, ३७, १५, १००,
२, १०८, २, १४९, २, १६२, ९,
१०, १६७, ७, १७०, १, १७३,
१२, १७८, १, १९०, ३, २,
२७, ६, ३३, ७, ३, २९, १,
३६, ९, ४, [१८, ४, ६, १८,
१२], २०, ७, ४५, ७, ५८,
१, ५, ७, ९, ३१, २, ३९, १,
३, ४२, २, ४, ६५, ४, ७०,
१, ७४, ६, ६, १८, ३, ६, १५,
२५, १, २९, १, ३४, २, [४४,
१-३], ६२, ८, ६५, ४, ७४,
३, ७, २२, २, २७, २, ३,
३२, १९, ५६, १८, २१, ६८,
५, ७१, ४, ८६, ६, ९७, ४,

^१) मौस्थि बधा १अस् इत्यस्य सनामि सस्तद्र-
दायाऽकारत आत्मीयाम् १अस् इत्येतन्मूलकता सस्मा-
रुक् द्र । एस्थि यथाऽय पाधा म्वा सतो दीप्त्याद्यर्थेषु
पठितस्य सरूपस्य च अदा सतो म्बर्थे पठितस्य सरूपस्य
च संग्राहको भवत्येवमपरेषामपि केषाचित् प्राग्दृष्टि-
सरणिमनागतानामपि तत्त्वानुसंधानतोऽनिवार्याऽऽस्थेय-
भूताना सता सरूपाणा संग्राहक द्र (तु टि २अस्त-)
यथा च मौस्थि अपेक्षया सख्याङ्कोऽन्यथासिद्धोऽपि सन्
पात्र प्रसिद्धयनुरोधेन समादर भाजितस्तथा सकेतित-

चराऽऽवृत्तिमात्रमपि सत् (तु टि १अस्) पुनरु-
परि सकेतयिष्यमाण द्र (तु टि २अस्) ।

^२) प्र पित्त्वान्निघाते धास्व (पा ६, १, १६२) ।

^३) इह 'अस्ति' इति स्वरहीन पा यद्र ।

^४) मूको निहतमपि रू भवति । तस्यैव च याथार्थ्य
समाव्येत (तु WR मात च) । सत्यपि अन्य- इत्यस्य
श्रवणे तत्समानार्थस्य एक- इत्यस्याऽश्रवणात् (पा ८,
१, ६५) ।

^५) इह 'अस्ति' इति सस्वर गपू पा द्र ।

४, ८, ९, ४, १, ३, १२, ४, ४, ७,
६, ८, ८, ९, ४, १, १, २, ३, १,
१२, ६, १, ४, १, ८, १, ८, २,
६, ७, ८, ७, ५, ९, १, ८, १, १,
२, १२, १२, ३, १, ७, १, ८, २, २,
४, ६, २, ४, १, २, ६, ९, २, ७,
१०, २, ८, १, ०, ३, ०, ७, ३, १, २,
९, ३, ४, १, ०, ३, ३, ७, ५, १, २,
३, ८, ७, ४, ७, ७, ४, ६, ४, १, ८,
३, १, ०, १, २, ४, १, ५, ६, ७,
५, ४, २, ८, २, १, ३, ४, १, ३, ७,
२, ४, ७, ७, ४, ५, १, ४, ७, २,
९, १, १, २, ०, ३, २, ८, ७, २,
५, ७, ७, ६, १, ०, ७, ३, १, ३,
२, १, १, ०, २, ६, ५, ३, ४, ६, ५,
शौ ३, ६, ७, ४, १, ९, २, ५,
१, १, ५, ७, ८, १, ५, ८, ६, ८,
९, २, २, ९, २, १, २, १, ४, १, १,
१, १, २, २, ५, १, २, २, ३, ६,
१, ९, ५, ३, ४, १, २, ०, २, ७, ४,
३, ४, ५, ९, ७, ३, १, ३, ५, ४, ६,
पै १, ४, ८, २, ९, १, ३, २, २, ८,
३, ५, ८, ६, ३, ३, ७, ७, १,
४, २, ४, ४, ८, १, ५, ६, ९,
१, ०, १, १, १, २, ९, १, ३, १, १,
९, ६, ३, १, ०, १, ५, १, १,
१, ७, १, ३, ७, ५, १, १, ५,
२, ०, ५, १, ७, २, १, ३, १, ६,
६, १, १, ७, ७, २, १, ०, ६, ५,
सन्ति^१ ऋ १, ८, ९, १, १, ८, ३, ७,
१, ४, ८, ५, १, २, ९, १, ९, १, ६, ४,
५, ०, १, ०, ९, ०, १, ६, १, ०,
२, २, ३, ९, ३, ६, ८, ४, २, ३, ८,
३, ८, १, ४, ७, ४, ६, ६, ०, ८, ५,
३, ३, ४, ३, ५, २, ४, २, ८, ५, २,

२, १, ३, ६, १, १, ३, १, ०, ५,
२, ९, ४, ६, ६, ३, ६, ७, ५, ७,
३, ८, ३, ९, ४, ०, ४, ८, ३, ५, ३,
३, ६, ०, ५, ८, १, ९, १, ८,
२, २, ०, २, ०, २, १, ६, ३, १,
१, ३, ४, ६, ७, ५, ४, ७, ९, ६, १,
३, ०, ७, ८, २, १, ०, ४, ४, ७, ७, ८,
८, १, ०, १, २, १, १, १, १, १, १, ५,
४, ०, ७, ०, १, १, १, १, १, १, १, १,
१, १, १, १, १, १, १, १, १, १, १,
५, ५, ३, ६, १, १, ५, ४, १, १, १,
१, ६, ४, ७, २, १, १, १, १, ४,
१, १, १, ०, १, ३, १, ४, ९, ९, १, ०,
३, ३, ४, १, १, १, १, ३, ६, १, ४, १, ८,
काठ २, १, ४, ४, १, ५, ८, १, ७,
१, ८, २, ०, १, १, ३, ०, ३, ४, २,
६, ०, २, १, ३, ३, १, ३, ६, २, ८, १, ४,
४, १, ०, ७, शौ ६, १, ०, ४, २,
१, १, २, ३, ७, ५, १, १, १, २,
२, ८, १, २, ४, ७, ३, १, २, ०,
६, ०, ५, ७, १, ५, ९, ४, ७,
सन्ति ऋ १, १, ४, ५, १, ३,
३, ८, ५, ४, १, ७, २, ३, ९, ५,
१, २, ४, ८, १, ९, ८, ९, ७, ३, ४,
१, ०, ५, ४, ४, ९, ५, १, ५, १, ०, ८,
५, १, ३, ६, ७, ४, ५, १, ३, ३,
तै ३, ५, ४, ३, १, १, १, १, ५,
१, २, ३, २, ६, ३, ६, ७, ३, ८,
१, ४, शौ ५, ६, ३, १, १, ०, १, २, ०,
पै १, ७, ०, ४, ५, ३, ४, ३, ६, २, २,
१, ०, ९, ६, २, १, ६, १, ०, ६, ८,
असि^२ ऋ १, १, ४, ९, ७, ६, १, २,
३, १, ३, ४, १, ४, १, १, १, १, ३,
७, १, ६, ६, ४, ४, २, ९, १, ०, ३, ५, ९,
३, ७, ४, ८, १, ३, १, ८, ७, ४,

२, २, ३, १, १, १, ९, ४, ७, १, २, ९,
२, १, ४, ४, ७, १, ६, ३, ३, १, ८, ९,
६, २, १, २, १, ०, ९, १, १, ०,
९, ४, ३, २, ६, ३, ३, ७, ९,
३, ५, ३, १, ८, ४, ६, १, ०, ३, २,
१, ३, २, १, ४, ६, १, ५, ९, ४,
२, ८, ५, ३, ५, ४, ६, २, ७,
४, ४, १, ३, २, ४, ०, ५, ४, ८,
८, १, ९, ७, १, २, ७, ३, २, २, ४,
८, ४, १, ६, ४, १, १, १, ८, ८,
४, ३, २, १, १, २, १, ८, १, ३, १, ५,
९, ७, ४, १, ४, १, १, २, ३, २, ९,
२, ४, २, ३, ९, ३, ४, ३, २, ८,
४, ४, २, ४, २, ९, ६, १, १, ४, ६, ५,
७, ९, ०, २, ९, २, २, ८, ९, ३,
३, ३, ९, ५, ३, ९, ७, ५, ९, ८, ५,
६, ९, ६, ५, ४, ८, ५, २, ९, ७,
५, ५, ३, १, ०, १, ४, २, ४, ३, ३, ५,
७, ९, ८, १, १, २, ७, ३, ८, ३, ८,
९, २, ८, ३, २, १, ६, १, २, ६,
२, १, १, २, २, ३, १, ४, १, ३, ४,
१, ०, १, ८, १, ९, ५, ३, ७, १,
१, १, ०, ५, ४, ३, ३, ३, ६, १, ४,
३, १, ३, ३, ३, ३, ३, ३, १,
४, १, ३, ३, १, ४, ७, १, ४,
४, ६, २, १, ५, ७, ६, २, ३,
१, ०, २, ३, १, १, १, ३, १, ३, १, ४,
१, १, १, १, ६, ७, १, ५, १, १, १,
१, ३, १, ६, २, ४, ३, १, ४, ५, ४,
७, १, २, ०, १, १, १, २, ८, ३, ४,
३, ८, ८, २, ३, ८, १, ३, १, ६, ३,
८, ५, १, ४, २, ५, ६, ६, १, ०, ३, १,
१, १, ४, १, २, ६, १, ३, ९, ३, १,
काठ २, ९, १, ४, ३, ०, १, ३, १, १, १,
१, ०, २, ३, २, २, ६, ४, २, ७, ४, ८, ०,

^१ 'असि' इति शौ (५, ११, ११) पाठे ।

^२ प्रस्व (पा ३, १, ३) ।

^३ तु सस्थ टि अभि ।

^४ तु सस्थ टि भुति ।

^५ तु सस्थ टि परि ।

^१ प्र पित्वाभिघाते धास्व (पा ६, १, १६२) ।

^२ 'असि' इति ऋ (१०, १४१, १) पाठे ।

^३ पपा निघात श्रूयमाणश्च चिन्त्यः स्यात् (पा ८, १, ५९) । द्वितीयाया क्रियाया अनिवायत्वेनाऽऽज्ञेयत्वाच्च च-युक्ताया प्रथमाया क्रियाया निघाताऽनर्हत्वात् ।

२, १३४, १४२, १७४, ३५३^३,
 ५१७, ५८१, ५९८, ५९९,
 ६७२, ७००, ८४३, ११३१,
 †जै १, १, १०, २८, २, ५०,
 ४, २, २, ५, ३, १३, १०,
 १४, ३, १६, १२, २९, १०^३,
 ४०, १३, ४८, १४, १५, ५७,
 ४, ४, १०, २, ११, ९, १८,
 १०, २९, ६, शौ १, २५, २,
 ३, ४ ९, १०, ३३, ६^३, ५,
 ५, २, ११, ९, १४, ७, १६,
 १-११, ६, १६, २, ४६, १,
 ७, ३९, ५, ४८, १, ३, ९,
 ३, ९, १०, १, २९, ११, ६,
 १८, १३, ७, १७, १७, १२, १,
 १८, १, ३८, १९, ३८, २^३, †२०,
 २९, १, ५६, २^३, ६०, १,
 ६४, २, ३, १०१, ३, १०४, ४,
 १११, ३, १२०, १ १३५, ४^३ १^३,
 असि ऋ १, १५, १०, २७, ६,
 ३१, १०, १२, १६, ३६, [५,
 ४४, ९^३], ९, [१२, ४, ९, १],
 ५०, ४, ५३, २, ५९, १, [५, ३,
 ३४, २], ६२, १२, ७१, ३, ४,
 ९१, [३^३, ९, ८८, ८^३], ५^३, ९४,
 ५, ६, १३^३, [१०२, ८, ८,
 २१, १३, (१०, १३३, २)],
 १३२, ३, १६९, १, १८८, ३,
 २, १, ३, ५, ७, १०-१२, ७,
 ५, १२, १५, १३, [२-१२],
 २०, २, २३, २, ४, २७, १०,
 ३३, ३, ४१, २, ३, ३, १०,

९, ३, २५, १, २८, ३, ३०,
 २१, ४५, ५, ४६, २, ४७, १,
 ४, ४, १, २०, ८^३, ३०, २,
 ७, २२, ३२, २, १९, ५२,
 ३^३, ५, १३, ४, ६, २८, ४,
 २९, १, ४०, ७, ४४, २, ६,
 ४४, १२, २१, ४५, ५, २६,
 ४७, २६, ३०, ४८, ९, ५५,
 ३, ५६, ५, ५८, १, ७, [११,
 १, १०, १०४, ६], १९, १,
 २२, ७, २९, ४, ३१, ६, ७,
 ३२, १७, ३३, ११, ३७, ५,
 ९८, ६, ८, १, ६, ७, २, ९,
 ४, १, ११, १, २, १३, १५,
 २६, १९, ३१, [२३, ३०, ९०,
 ५] [३३, १०, ९, ६४, २],
 ३६, १, ५, ५१, ७, ६०, ३,
 ५, ६, १९, ६१, ६, ६४, २,
 ६९, १२, ७१, २, ७९, ३,
 ८०, ३, ७, ८८, ४^३, ८९,
 ६, ९०, २, ९५, ४, ९७, ९,
 [९८, २^३, १०, १५३, ५],
 ९९, ५, १०१, ११^३, १२^३, ९,
 २, १०, १८, १, ४७, ५, ६१,
 २०, ६४, १, ६६, ३, १६, ६७,
 १, १३, ८६, २८, २९, ३८,
 ३९, ८८, ३, ४^३, १०४, ५,
 १०९, ६, ११०, १, २, २, १,
 २, ४, १, २, १०, १३, ११,
 ५, ५४, ५, ५६, ३, ६१, २४,
 ७९, ५, ८४, ४, ९१, ३^३, ९७,
 १८, २३, १००, ५, १०२,

१२, ११०, १, ३, १३३, ३, ४,
 १४१, १, १४१, ५, १५२, १,
 १५३, २, ३, १५६, ५, १८०,
 १, १८६, २, खि ३, ३, ७,
 १५, १८, ४, ३^३, ५, १५,
 ७, १^३, ४, ७, ७^३, १^३, २, ३^३,
 ५, ६, ९, १०, ५, ७^३, ११, ४,
 १५, १९, १, मा १, २^३, ३^३, ८^३,
 ९, १४^३, १५^३-१८^३, १९^३, २०^३,
 २२, २४^३, २७^३, २८, २९^३, ३०^३,
 ३१^३, २, १^३, २^३, ३^३, ५, ६^३, ८,
 १६, २१, २३, २६^३, ३, १७^३,
 २२, ३४^३, ४८, ५९, ६३, ४,
 २, ३^३, ९, १०^३, १६^३, १७,
 १८^३, १९^३, २१^३, २२, २४,
 २६, ३०, ३४, ३६^३, ५, १^३,
 २^३, ५, ९, १०^३, १२^३,
 १३^३, २१^३, २२^३, २४^३, २५,
 २६^३, २८^३, ३०, ३१^३, ३२^३,
 ३३^३, ३५^३, ६, १^३, २, ६^३,
 ७, १०, १६, १८, १९, २८,
 ३०, ७, १, ३, ४, ६, ८, ९,
 ११, १२^३, १३, १६, १७,
 १८, २०^३, २२, २५^३, २६,
 २९^३, ३०^३, ३१-३३, ३४^३,
 ३५, ३६^३, ३७, ३८^३, ३९,
 ४०, ८, १, २^३, ७^३, ८^३, ९,
 १०, ११^३, १३^३, २७^३, ३३-३५,
 ३८, ३९, ४०^३, ४१, ४४-४७,
 ५२, ९, २^३, ३-५, २२^३, १०,
 २^३, ३^३, ५, ६^३, ८^३, १५^३,
 १६^३, १९^३, २०^३, २१, २५^३,

a) 'असि' इति पाण्डु मुपा चिन्त्य । असगतत्वात् ।

b) पा^१ तु सस्थ टि 'प्रचुदसि' ।

c) इह असि इति सस्वर पा गपू द्र ।

d) तु सस्थ टि अभि ।

e) अत्रत्यस्य 'निहितापि नासि' इत्यस्य स्थाने '-सि नाभि' इति शौ (१, १३, ३) पाभे । तत्र प्रथमे मन्त्रत्रिके पर्जन्यपरतया चतुर्थे चाऽन्तिमे मन्त्रेऽशनिपरतया व्याचक्षाण सा चिन्त्यो भवति । सकलस्याऽपि सूक्तस्याऽशनि-

परतयैव सूत्रितत्वात् तुरीयमन्त्रे स्पष्टश्रावितस्य स्त्रीत्वविशेषणस्य पूर्ववर्तिषु त्रिष्वपि मन्त्रेषु श्रूयमाणा स्त्रीपुंसोभयसमानलक्षणा शब्दा अपि स्त्रीत्ववत्तयैव बोद्धव्या इत्यस्य सूचकत्वाच्च । एस्थि इहल्य निहिता इति पदम् अशनेविशेषण स्यान्न तु 'नाभि' इत्यस्याऽनुपद श्रूयमाणास्य पदस्येति कृत्वा 'गनाभि' इत्यस्य मूलतः सतो नाभिर् इत्ययं सा प्राचीनतरो विकार स्यादिति शोध स्यात् ।

f) एकतरत्र मुपा स्वरो ध्रष्टः ।

२६^३, २८^३, ३२, ११, १०^३,
 २९, ३२, ३७^३, ४३^३, ५७,
 ५८^३, ५९, ६९, १२, ४^३, ५^३,
 ३७^३, ४६^३, ५३^३, ५९, ९२,
 ९७^३, ९९, १०१, १३, २,
 ९^३, १६, १७, १८^३, २५,
 २६^३, ३४, ३५^३, ४०, १७,
 १, ४, ५, ६, १३^३, १५, १६,
 २१^३, २२^३, २४^३, २५^३, २६^३,
 २७, १५, ३, ८^३, ९^३, १०-१४,
 ५७, ६५^३, १७, ६, ७२, १८,
 २८, ४५^३, ५४, ६७, १९, १, ६,
 ७, ८, ९^३, २०, १^३, ४^३, १७, १८,
 २३, ३३, ३४, २२, १, ३^३, १९^३,
 २३, २, ४, २६, ३, ४-६, ७^३, ८,
 ९, १०, २७, २९^३, ४५^३, १२०,
 २५, २८, ५२, ५६, १३३, २७^३,
 ३६, ३९^३, ४०^३, १३३, १०, १३,
 ३५, २२, ३७, १, ८^३, ११^३, १२,
 ३८, १, ३^३, ६^३, १४, १७^३,
 २५^३, का १, १, ३, २, १^३,
 २^३, ३, ४, ५^३, ५, १^३, २^३,
 ३-६, ६, १, २, ३^३, ७, १^३,
 २^३, ३-५, ८, २, ९, १^३, २,
 ५^३, ६, १०, १^३, २^३, ३, ४^३,
 २, १, १^३, २^३, ४^३, ६, ८^३,
 २, ३, ३, ७, ८^३, ४, ५, ६, ७,
 ६, ५^३, ९^३, ३, २, ८, ३, ७^३,
 १३, २६^३, ५, ५, ८, ३, ७,
 १, ३, २, १^३, ४, २^३, ३^३, ५,
 ८^३, ६, १, २^३, ३^३, ७, १^३,
 २, ८, २, ९, २, १०, १, ५,
 ७^३, ५, १, १^३, २^३, २, २, ३,
 १^३, २^३, ४, २^३, ३^३, ४^३, ५,
 ९^३, ६, १^३, ३^३, ५, ७, १^३, २,
 ४^३, ६^३, ८, १^३-४^३, ५, ९, १^३,
 ६, १, १^३, २, ७^३, २, १, ४, ३,
 ५, ४, १, ३, ७, ६, ८, १, ७, १,
 २, २, १, २, ३, २, ४, १^३,
 ५, १, ६, १, २^३, ७, १, ३^३, ८,

२^३, ९, १, १०, २^३, ११, १, १२,
 १^३, १३, १, १४, १, १५,
 १, १६, १^३, १७, १, १८, १,
 १९, १, २०, १, २१, १, २२,
 १, ८, १, १^३ ४, १^३, ५, १^३,
 ६, १, ४, ७, १^३, ८, १, ९,
 १, १०, १, १२, १^३, १३, १^३,
 १४, १^३, १५, १^३, १६, १^३,
 १७, १^३, १८, १, १९, १, २०,
 १, २१, १, २२, १, ९, १,
 ४^३, ४, ४^३, १०, १, २, ३^३,
 ४, ५, २, १, ४, ५^३, ११,
 २, २^३, ४, १, २^३, ४^३,
 ५^३, ५, ६^३, ७^३, ६, ४^३, ६^३,
 ७, १, ५^३, ८, १^३, ३^३, ४^३, ५,
 १०, २, १२, १, १०^३, ३, २, ४,
 १०^३, ४, ६^३, ५, ९^३, ७, ४,
 १३, १, ४, ६^३, ३, ८^३, ४,
 २^३, ९^३, १५, ६, १८^३, २१^३,
 २५^३, १७, १, २, ९^३, २, १,
 २, ३^३, ११, १२^३, १३, ३, ८,
 ९^३, ४, ३, १५, १, १, ४, ५^३,
 ४, ३^३, ६, १^३, २, ८, १^३-४^३,
 ५^३, १६, १, ३, २, ५^३-७^३,
 ३, १, ४, ७, १०, १३, ७, १,
 ७^३, १८, १, ७, ६, ८, १९,
 ९, २, २०, २, ८^३, ३, ४, ४,
 ९, २१, १, १, ५-७, ८^३, ७,
 १^३, ३^३, २२, १, ४^३, ७^३, ३,
 २, ३, २४, १, १^३, ३^३, ६,
 १^३, २५, १, २, २, २, २८,
 २, १, ३, १, ४, १, ५, १,
 ६, १, ७, १, ८, १^३, ९, १,
 १२, १, २९, ३, ७^३, ६, १^३,
 २, १३, २, ९, ४, १, ४,
 १३, २, १०, ३, ७, १०^३,
 ११^३, ५, १२, ३३, १, ७^३,
 ३५, ४, २१, ३७, १, १, ८^३,
 २, १^३, २, ३, ६, ३८, १, १,
 ३^३, ६^३, २, ८, ४, १^३, ५, ७^३,

११, १, २, १^३, २^३, ३, १^३,
 ४, १^३, ५, १, २^३, ६, १^३, ७,
 १^३, २, ८, १^३, ९, १^३, ३^३,
 १०, २, ३^३, ११, १^३, २, १२,
 १^३, १३, २^३, १४, ४^३, २, १,
 १^३, २^३, २, २^३, ३, १^३, २^३,
 ३^३, ४, १^३, २^३, ५, १^३, ६,
 १, ७, १, ८, १, २^३, ९, १^३,
 १०, १^३, २^३, ११, १, १२,
 १^३, २^३, ३^३, १३, ३^३, १४,
 १^३, ३, १, १^३, २^३, २, १^३,
 २^३, ३, १^३, ४, १^३, २, ३,
 ६, १^३, २, ७, १^३, ८, १, ९,
 २, १०, १, २, ११, १, १३,
 २, ४, १, १, २, १^३, ३, १^३,
 ४, १^३, ५-९, १, १०, १^३, ११,
 १^३, १२, १, १३, १^३, १४, १^३,
 १५-१८, १, १९, १^३, २०,
 १, २१, १, २२, १^३, २३-२६,
 १, २८-३०, १, ३१, १^३,
 ३७-४२, १, ४५, २, ३^३, ५,
 ५, ३, ४^३, ६, २, ४^३, ७, ४^३,
 ६, ८, २, ४^३, ६, १, १^३, २^३,
 २, १^३, २^३, ४, ३, १^३, २, ३^३,
 ४, ४^३, ५, १^३, २^३, ६, १^३,
 १०, १^३, ५, ६, ११, ६, ७,
 ३, ३, ४, ४, ६^३, ५, ३, ४,
 ६, १^३, ७, १, २^३, ८, १^३, ९,
 १^३, २^३, १०, २^३, १२, १^३,
 २, ८, १, १, ३, १, ६, १,
 १०, २^३, १२, १^३, २, १४, १^३,
 २, १५, १^३, २^३, १६, १^३, २^३,
 १७, १^३, १८, ३, २१, १, २,
 २, १२, ४, ३, ९, १^३, ३^३,
 १०, १^३, ११, २^३, ३^३, ४, २,
 १^३, ३, १^३, २^३, ७, १, २, ८,
 २^३, ९, १, ४, १०, ३^३, १४,
 १^३, ५, ७, ४^३, ९, १, ३, ११,
 ५^३, १२, ४^३, ६, ४, १, ४^३,
 ५, ६^३, ७, ६^३, ३, १, ६,

२१, ३१, ९, ३, २, १, १३, ३,
 ३, २२, ५, १, ७, ६, १५, ७,
 १, २, ३२, ८, ५२, १०, ११, २२,
 ३, १, १, २२, ३, ३, ४,
 ३, ५, ११, २, ३५, ४, २, २३,
 ३, ५, ६॥, ७, ११, ४१,
 ५, २, १, २२, ३५, ४५, ५७,
 ६, २, ८, १, ९, २, १०, १,
 ७, १, १, ३, ४३, ३, १, २,
 ३१, ४, २१, ५, ३३, ४५, ९,
 ०, १०, ५२, ११, ३१, २, १,
 १३, २, ३, ३२, ४, १३, ४५, ५,
 १, ६, ५१, ८, १, ९, ११, २-४,
 ११, ३१, ३, ४, १, २२, ३,
 ६, २१, ७, २१, ९, १५, २५,
 १२, १, ११३, १२, ३, ४, ४, १,
 ११, २८, ३५, २, १३, २२, ५,
 १, ६, १२, २१०, ७, ११, ११,
 १, ३५, ६, १, २, ५, ३, १६,
 ५, ७, ७, १२, ३२, १३, १,
 २, ५, १, ४, १, ५, ३१, ६,
 ३, १०, ५॥, २, १, १, ६,
 ५॥, ३, २, ५॥, ४, २-५२,
 ॥६, १, २२, ३८, १०, १, ११,
 १०॥, २२, ४, ३, १, ९, ४,
 ॥५, ७, ५, १०, १३, २३, ६,
 १, ४, २, ६, ७, ३, १, ६, १,
 २३, ६, १, १, ३, ३, ७,
 ४, ६१, ८, ७, २, ४५, ८, १२,
 ९, ३, १०, ३, ११, २, ५, २,
 १, २३, २, ३, ७, २२, ३, ४,
 ८, १२, २३, ६, ९, ४५, १०,
 १०॥, ३, ५, ७, ३, २, २१,
 ४, ४, २, ५, २, ३२, ६, १,
 ४, ९, २, ४, ३, ४, ५, ३,
 ४, ६, ३, ७, ३, ५, १, ३, ३,
 ४३, ७, ३२, ८, ३, ६, ३, ५२,
 ७, १, ७, ३२, ११, ११, १२,
 ११, १८, १, २०, १५, ४, १६,
 १, ५, १६, १, १७, १, १९,

२१ मै १, १, २१-५३, ६१, ७५,
 ८१, ९, १००, ११३, १२१, १३५,
 २, ११, २१, ३१, ४१, ५२,
 ६१, ७८, ८१८, ९१, १०८, १११,
 १२१८, १३१, १४५, १५१, १६,
 १७१, ३, १, ३, ४३, ५, ६३,
 ७, ८, ९१, १०, ११, १२१,
 १३३, १४३, १५३, १६-२१,
 २२३१, २३-२५, २६३१, २७३,
 २८३, २९, ३०३, ३१-३६,
 ३९३, ४, २१, ३२, ४, ७१, ९,
 १०, १२॥, ५, २१०, ३३, ४५,
 ८५, ९१, १०३, ११११, ६, १२,
 २५, ६, ७, १३॥, ८, ५, ८१,
 १०, २, १३२, ११, ४०, १, २, १,
 १११, ३, २१, ४१०, ५२, ॥, ८१,
 ४, ७, ८, ६, ३, ७३, ८३, ९१,
 १०, ११३, १२१०, ७, १३, ३३, १,
 ४१, ६१०, ७, ८१, १०३, १११,
 १३१०, १५१, १, १६१, १७, ८,
 १३, ३१०, ५१०, ७, ९१, १२३,
 १३१०, १४१०, १०, १, ६, १२,
 ३५, १३, २, १५८, १८१०, २११,
 ३१, ५३, १, ७५, ९, २, १, ३३,
 ६१, ९, १०, ३३, ९, ४, ३३,
 ७, ५, २५, ६, २२, ३, ६, ९॥,
 ७, ४, ५१०, ॥२, ६५, ८३, ९३,
 ८, ३, ५१०, ॥३, ७५, ८३, ९,
 ९, ३, ५१, ६, ७, १०, १, ११,
 ७, १०, १२, १३, ४११, १३,
 १६, १७, १६, २५, ३१, ७,
 १, २५, ३५, ४, ५३, ६१, ७५,
 ८५, ९२, १२, १३५॥, १४०, २,
 ५३, ९, ३, ४०॥, ४, २३, ३१,
 ४, ५३, ६३, ५, २॥, ४, ५३॥,
 ६, ३५, ५३, ६१०, ७, १, २,
 ८१, ८, १०॥, ५३, ९, ११,
 ३११, ४११, ५१, ६३, ७०, ९३,
 १०५, ११३, १५, १८१, २७३,
 ११०, १५, २३, ३, ५३, ६,

१११, १, २३, ६, १२, २३,
 ३३, १, ११३, २, ३, ५, १४,
 ५१, १५, काठ १, १, २५,
 ३०, ४५, ५१, ६१, ७१, ८३, ९५,
 १०१, १११, १२३, २, ११, २,
 ३१, ४, ५१८, ६३, ७३, ८५,
 ९१, १०१, १११, १२१, १३१०,
 १४५, १५, ३, १३, ३३, ४५,
 ५, ६, ७३, ९, ७, ११, २०,
 ३३, ४१, ५१, ६३, ७३, ८०,
 १००, ११०, १३५, १४३, १५,
 ५, १, ३, ४५, ५१, ६, ६, ९१,
 १०, ७, १, २५, ६५, ७३, ९५,
 १०, १३१, १४३, ८, ६, १३५,
 १७३, ९, ७३, १०, ७०, १०,
 १३, ११, ७, ८, ९५, १०,
 १२, २१, ९५, १३, ११३, १२३,
 १६, १७, २, ३०, १५, २,
 ६१, ७३, ८१८, १६, १३, ३३, ४,
 ५१०, ७, ८१, १०३, १११, १३,
 १५३, १६१०, २०३, १७, १३,
 ३१०, ४१०, ६, ७३१, ८१, १०३,
 १७, १९, १८, ४, १२, १४३,
 १५, २१, १९, ४३, ५, ६३,
 ११, १३३, २०, ५, ६, ८, १११,
 १२३, १५, २१, १३, २, ६३, ९,
 १२, २२, ५१५, १०, २३, ३३,
 ४, ५३, २४, ३८, ४५, ५१, ६३, ८३,
 २५, १, ६३१, ८१, ९५, १०५,
 २६, २, ५, ६, ७१, ८, १०३,
 २७, १३, २३, ७३, ८३, २८,
 ७, २९, २, ३३, ५, ३०, १,
 ४३, ५३, ३१, १५, २३, ३५,
 ४१, ५३, ६३, ७, ८, १०५, ११३,
 १४, १५, ३२, १, ३, ४, ५३,
 ६, ७, ३७, १९३, ३५, ३,
 ६, ७३, ९, १०३, १२३, १८,
 ३६, ७३, १४३, १५३, ३७, १३,
 १३१०, १४३, १५, १७३, १८५,
 ३८, ४१, ५३, ७, १२, १३,

१४, ३२, १३, २, ३१, ५, ६,
 ६१, ९, ४०, ३, ४,
 ५, ६१, १२, १४, ४१, २,
 ३, ९, ११, ४४, ५, ४५, ११,
 १२, १३, १५, ४६, १, २,
 क १, १, २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८, ९, १०, ११, १२,
 १३, १४, १५, १६, १७, १८,
 १९, २०, २१, २२, २३,
 ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०,
 ११, १२, १३, १४, १५,
 १७, ३, १, २, ३, ४, ५, ६,
 ६, १, ८, ९, १०, ११, ४,
 ८, ५, १, २, ३, ४, ५, ६, ७,
 ६, ३, ४, ७, २, ८, १,
 १०, २५, १, २, ६, १,
 १०, २६, २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ९, २८, १, ४, २९, १,
 ३, ४, ३०, २, ३, ४, ३१,
 १, ७, ८, १०, १३, १४,
 १६, १७, २१, ३५, ४, ९,
 ३६, १, २, ३, ४, ५, ६,
 ६, ७, ३८, १, ४, ३९, २,
 ३, ४, ४०, १, २, ३, ४, ५,
 ४१, ३, ४, ५, ६, ८, ४२,
 १, २, ४३, ७, ४४, ३, ६,
 ४६, ४, ७, ८, ४७, १,
 २, ३, ४, ५, ६, ८, ४८,
 १०, ११, ४९, १, ४, ५, ६,
 ९, १, १०, १२, १६, १, १०,
 १, २३, ३९, ४१, ४२, ७५,
 १२०, २४८, २६३, २७१,
 २७६, २७९, २९२, ३००,
 ३११, ३४६, ३९९, ४७५,
 ५०४, २, १३१, १३२, १६६,
 २३३, ३०५, ३०६, ३७६,
 ३९५, ४४३-४४५, ५८१,
 ५९३, ६७३, ७०५, ७३९, ७५७,

७६१, ७८०, ८४३, ८४८,
 ८८१, ८८५, ८८६, ९३०,
 ९७३, ९८७, १०७७, ११३८,
 ११३९, ११४२, ११५३,
 ११७३, ११९१, ३, २, ६, ५,
 ९, १, १, ३, ३, ४, ५, ७, ८,
 ८, ३, १३, ६, २६, ६, २८,
 १, ९, २९, ४, ५, ३०, १०,
 ३१, ८, ३२, ९, ३६, ५, ४५,
 १, ४९, ९, ५२, ८, ३, १३,
 ७, ८, १६, २, २०, १७, २५,
 १, २, २८, ३, ३०, १९,
 ३१, १५, ३४, १-३, ४७, ७,
 ४८, ९, ५५, १३, ५६, १, ४,
 १, ६, २, १, ३, २, ३, ७,
 १०, १०, ५, १२, २, १५,
 १३, १, १६, १०, १८, १०,
 १९, ३, २०, ३, २८, ८, ३०,
 ५, १, १३, ३, २०, ४, १,
 २३, १, ३, २५, २, ३, ३४,
 १, २, ३, २, ११, १, २, ४,
 ५, १७, १-७, १८, १-५,
 २७, १, ३, ५, ८, १०, १३,
 १२, ३, ५, १८, ५, २०, २, १,
 ४, ३, ७, ४, ५, ६, ८, ७,
 ६, ९, १, २, ३, १०, ६,
 १२, १, १९, १, २, ३, २०,
 ३, ७, ३१, ४, ५, ४, ७,
 ९, ५, १, ३, ४, ६, ७, ८,
 ६, ४, ९, ११-१४, १०,
 १-७, ११, २, ९, ११,
 १२, १, ३, १३, १०, ११,
 १६, १-११, २०, १०, २२,
 ५, २५, ७, ८, २९, १, ६,
 १५, १, ४, २१, २, ४४,
 ३, ४६, १, २, ४८, १, २,
 ३, ८१, १, ८६, ३, ९५, ३,
 ९८, ३, १००, ३, १०८, १,

१२५, १, १२६, २, १३३,
 २, १३६, १, १३८, १, ७, १३,
 २, ३९, ३, ८६, ३, ४, ९३,
 १, ९४, ४, ११६, १, ११८,
 २, ८, २, २८, ५, ११, ९,
 २, १९-२२, २३, २४, ३,
 ७, ५, १०, १६, १०, ४, २४,
 ५, २५-३५, ४४, ८, २७,
 ११, १, ३५, १२, १, ६१,
 १३, २, १९, २९, ३०, ८,
 १, २, १४, १, ५१, २, १५,
 १६, १, ६, २, ६, ४, २,
 ५, १, २, ४, ५, ६, ७,
 ७, ८, ९, १०, ११, १२,
 २०, २१, १८, १, १५, १,
 २२, ३, ५, ३६, ३७, ४,
 ६८, १९, ३१, ११, १२, १३,
 ३२, ३, ५, ३४, १, ३५,
 ३, ३९, ४, ९, ४४, १, ५, ४८,
 ६, ४९, ८, ५२, २, ५७, ३,
 ५९, १, १२०, ११, २, १८,
 ६, २१, २, ३४, १८, ३७,
 १, ४७, १६, ५८, ३, ४,
 ६२, ६, ७३, १, ८७, ६,
 ९२, ९, ९३, २, ५, ६, ८,
 ९५, ४, १०४, ४, १०५,
 १, ११४, १, ११८, २,
 १२०, १, १, ८, २, ४,
 १६, १, ३०, २, ३१, ३, ३२,
 २, ३, ३८, २, ४, ४३, २,
 ५१, ४, ५४, १, ५७, १,
 २, ४, ५, ५९, ३, ६३, ३,
 ४, ६७, १, ६८, २, ४, ७९,
 १, ८६, ६, ८७, १, ९३, १,
 ४, २, १, ५, ८, ६, ९, १,
 १६, १, २०, ५, ३२, २,
 ३, ३९, ३, ४५, १-५, ४६,
 १-५, ४९, १-५, ५८, १,

^a) 'अयम्' इति ऋ (१०, १७३, ४) पाठे ।

^b) भूयिष्ठभेदविकल पा भवति । एस्थि निहत-

मिद रूपम् (तु पाण्डु) आहो न (तु w) इति
 दुर्वचम् ।

६४, १^३, ७९, ५, ८८, १^३, ३,
१६, १-३, १७, १, २०, ३,
५, २२, १, ६, २८, ६^३, २५,
१^३, ६, ३०, ४, ३४, ३^३, ३७,
१^३, ३८, ९^३, ४०, २, ४, ५,
२^३, ५^३, १२, ४^३, १४, ६^३,
१५, ४^३, १७, १^३, २१, २,
२४, ५, २५, २, २९, ६, ५,
१, ७, २, ७, ३, ४, ८, ७,
१४, १, ३, १६, ७, २०, ७,
२५, १^३, २, ३^३, ३२, ६, ३३,
२^३, ६, ४, १^३, २, ३^३, ६, ८, ९, ६,
३, ८, १, ३, ९, १०, ११,
६^३, ११, १२, १-४, २१, ६,
२२, ११, ७, १, ११, ४, ९,
७, ४, ६, १०, ४, ९, १२, ५,
६, १९, १, ८, १, २, ३, २,
३, ८^३, १०, ४, १^३-११^३, ६, ३,
५, ८, ७, ४^३, १२, ४^३, ९,
७, ७, १०, ६, ११, १०^३,
१४, १०, ३, ६, ५, ११, १२^३,
१३, १०, १, ११, ३, १^३, ४,
३, १२, ११, ५-७, १३^३,
४, ५, १३, १, ७, ९, २, ६,
३, ७, ५, ६^३, ७, १६^३,
९, २, १४, ४, ८, १५, ३,
१, ५, १११, ८, १०, १२,
४^३, १५, ३^३, ४, १६, २,
३^३, ४-९, १७, १-७, २०,
२^३, २३, १, ७, १२, १६, १७,
६^३, २२, ८, २८, १, ३४, ३^३,
५, ३८, १, ३९, ७, ९,
४६, १^३-१०^३, ४७, १^३-१०^३,
४८, १^३-५^३, ७७, ८, ७८,
१-६, ८१, २, ९२, ५, ९७,
१०, ९८, ७^३, १०३, ४, १३१,
१-१०, १३२, १०, स्थ^३ ऋ

१, १७, २, [४७, ७, ८, ८,
१४, (१, १३७, २, ५, ७९, ८,
८, १०१, २)], १०८, ८-११,
३, ५४, १६, ५, ७३, १, ८,
१०, १, ५, ३८, १, ९, १९,
२, १०, १०६, २, मा ११,
३०^३, का १२, ३, ३^३, मै २,
७, ३, ३, १, ६^३, ठकौ २,
३५१, ४२३, ठजै ३, २९, ८,
३२, १३, स्थ ऋ १, १०८,
३, १५७, ६^३, २, ३०, ६,
५, ७२, ७, ६, ६९, ६, ८,
७३, ४, खि १, ११, ७^३, मा
१, १२, २, ५, १९^३, ४, ९,
३६, ५, २, २१, ९, ४^३, १०,
६, ११, ३०, का १, ४, १, २,
१, ६, ४, ६^३, ४, ४, १, १०,
७, ५, १, २, ५, ९, तै १, १,
११, २, २, १, १३, ३, ३,
७, १, २, ५, २, ३^३, ३, २,
४, ३, ४, १, ३, १, २, ५,
३, ५, १, ६, ३, ६, १, ३,
१, ३, ५, २, ४, ९, ११^३, मै १,
१, १२, २, २, ७, ९, २, ७,
३, ८, १४, ३, १, ५^३, ३, ४,
८, ७, ९, ५, ४, १, ५,
१३, ९, १, काठ १, ५, ११,
२, ३, १०, ३, ४, १६, ३^३,
१९, ४^३, २३, ३, २५, ८, २६,
७, २७, ४, ३०, १^३, ३१, ४,
१०, ११, ४०, ३, क १, ५, ११,
१५, २, ४, ११, ३०, २^३, ४०,
१, ४१, ५, ४२, ४^३, ४६,
४^३, ४७, ४, १०, ४८, ६^३, पै
१, ८६, ५^३, ९७, १, ६, ११, १४^०,
स्थ^३ > स्थ^३ ऋ १, १५, २, १३९,
११^३, १७१, २, ४, ३४, ६,

३६, ७, ५, ६०, ६, ६, ५०,
७, ५१, ६, १५, ५२, १३, ७,
४३, ४, ८, ७, १२, ३०, २, ८३, ९,
१०, ९, १, १८, ६, ३०, १२,
३६, १०, ६१, २७, ६३, २,
मा ७, १९^३, ११, ५०, १२,
४५६, ३३, ५३, ३६, १४^३,
का ७, ८, १^३, १२, ५, १,
१३, ४, १^३, ३२, ४, १०,
३६, १, १४^३, तै १, ३, १३,
२, ४, १०, १^३, ८, १०, २,
३, २, ५, ६^३, ४, १, ५, ११,
२, ४, १^३, ५, ६, १, ४^३, ६,
४, ११, १, ७, ४, १९, ४^३,
मै १, ३, १३^३, २, २, ६, ४,
७, ८^३, ७, ११, १३, १^३ १६,
४, १, १, ६, ४, ९, २७^३,
काठ ४, ५^३, ९, ६, ३५, ३, ५, ६,
कौ २, ११८^३, शौ १, ५, १^३,
३०, ३, २, १२, २, १४, ५^३,
२४, १-८, ३, २६, १-६, ६,
२१, ३, ५०, ३, १०, १, ३०,
१२, २, २४^३, १८, ३, २०,
२५-३५, ४, १६-२४, ८६^३,
१९, २७, ११-१३, स्थ > स्थ^३
ऋ २, २९, ४, ५, ५७, २, ६१, १,
८, ५५, ४, ६७, ५, १०, ९४, ११,
९७, ९, खि ३, ७, ४, ४, ५, ३३,
८, ५, ५, ७^३, मा १, १, १३,
१८, २, १८, ३४, ३, २०^३, ५,
२५, ३४, ६, २४^३, २७, ३०, ३४,
८, ११, १०, ३^३, ४^३, १२,
४६, ८३^३, १७, ३^३, १९, ११^३,
३७, ६, का १, १, १, ४, ३,
६, ४, २, ४, ६, ७, ७, ३, ३,
११^३, १२^३, ५, ६, ५, ८, ५,
६, ६, २^३, ७, ५, ८, १, ५,

^{a)} 'असीय' इत्यत्र शोध-पर टि यद्र ।

^{b)} प्रस्व (पा ३, १, ३) ।

^{c)} 'स्तम्' इति शौ (५, ९, ८) पाभे ।

^{d)} विशिष्ट इह ऋ (१०, १४, ९) पाभे ।

^{e)} सपा षत्वाऽभावमात्रम् ऋ पाभे सूचक द्व ।

^{f)} यदत्र WI. निहत पदमाह, तच्चिन्त्यम् । यद्योगाद्

८, ७, १, १०, १, ६, ११,
२, ३^५, १३, ४, २, ६, ९^१,
१८, १, ४^२, २१, १, ११^६,
३७, १, ६, तै १, १, १, १^२,
५, १, ७, २, १३, १, २, ३,
१२, १^३, ४, १, १, २८, १, ५,
६, १^५, ३, ८, १^५, ७, ८, १,
८, ११, १^{१५}, १२, ३, २, ४,
१४, ५^१, ३, १, ८, १, २, ४,
१, ५, ५, ४, २, ६, २^१, ७,
४, ४, १०, १, ११, ४, ५, ५,
१०, ३^१, ४^५, ६, १, २, ६,
४, २, ६, ४, २, ७, ४, १२,
१, मै १, १, ४, १२^२, १३,
३, १^१, २, ३, ५, २^४, ३, ९^५, १०,
८, ४, २, ६, ७^५, ९, ७, ५^१, ११^३,
१३, १, २०^३, ३, ५, ३^२, ४, १, ८^३,
१४, २, ३, ७, ४, ३, ५, ४, ६,
४^५, ८, ७^१, ९, ७^{१५}, काठ १,
१^२, ७, १०, ११^३, १२, २,
१^२, ३, ९^१, १०^३, ४, ११, ६,
७^३, ७, १^५, ६, ७^५, ८, ९,
७, १६, १५, ६^{१५}, ७, १६,
४, ११^३, १३, १७, १०^३, १९,
५, २७, ९, ३०, १०^३, ३१,
६, ९-११, ३५, ३, ३७,
१०, १५, १८^३, ३८, १२,
३९, १^{१८}, २, १३, ४४, १, ८,
क १, १^२, ७, १०, ११^३, १३^३,
२, ३, १६^५, १७^३, ३, ४^१,
९, ४, ६^२, ५, १^५, ५, ८, ९,
२५, २^३, ४^१, २६, ९^५, ३०, ३^१,
४६, ८^३, ४७, ९, १०, ४८,
४^१, ७, शौ ३, १, २, १३, १,
७, ७९, २, १०, ५, १^५-५^५,
६^५, ७-१४, १६, २, २, ४, ७,
१९, ६९, १-४, पै १, ३८,

३^१, ५१, १, २, ४, २, ५, ३,
४२, १-८, ५६, १-५, ९१,
१-५, ३, ४, १, ६, २, ११,
१-६०, ५, १९, ५, ३९, ३^१^५,
९, २५, १३, ११०, ८, १-३,
१६, ३८, २, १२७, १^६-५^१,
१२८, १-९, अस्मि^० ऋ १,
१६४, ३७, ६, १९, १२, ७, २५,
४, १०४, १५ ८, ७५, १५, खि २,
६, ४, मा २, २८, ११, ७१^१, ८१,
का २, ६, १०, १२, ७, ६^१, १६,
तै २, ४, १२, ६^१, ६, ११, ४^१, ४,
१, ९, ३^१, १०, ३, मै २, ७, ७^३, १,
काठ ४, १४, शौ ३, १९, १, ४, ५,
११, १०, ६, ११७, १, १२३, ३,
१३३, ३, ८, ४, १४^१^५, १५^१,
९, १५, १५^१, पै १, ४, ११^३,
अस्मि ऋ १, १०५, ७, १२६, ७,
३, २६, ७^३, ४, २६, १, ५, ४४,
१४, १५], ७, १००, ६, १०४,
१६, ८, १००, ४, १०, २७,
१, ३३, ७, ६१, १९, ८३, ६, ८६,
९, ९५, २, ११९, १२, १४५,
५, १५९, ३, १६६, २, खि २,
६, ७, ३, १५, २०, मा २,
२८, १८, ६६^२, ६७^३, २०, ९,
२३, ५०, ५२, का २, ६,
१०, २१, ७, ९, २५, ९, ६,
८, ४०, १, १६, तै २, २, १२,
५^१, ५, ६, ३^१, ६, ४, ८,
१^१, मै २, १३, १०, ३, ११,
८, ४, १०, १^१, ५, ८^१, ६,
४^१, १२, ५^१, काठ १६,
७^३, २७, ४, २८, ७, ३१,
१५, ३५, १८, ३७, १५, १६,
३८, ४, क ४२, ४^१, ४४,
७^१, ४८, १६^१, १^१कौ २, ९७५,

११७६, ११७७, ३, १, ९^१,
३, १२^३, १^१जै २, २, ७^३, ४,
२३, ७, शौ १, ७, ४, ३, ४, ३,
१८, ५^१, ४, १^१३२, ५, ६, ३६, ६,
५, ९, ७, ११, ३, १०, ६, ३९, ३,
५८, ३, १२३, ३, ७, ८४, २, ८, ४,
१६^१, ९, २२, ११, १, १९, १२,
१, ५४^३, ५८ १४, २, ७१^३, १६,
३, ६, १८, १, १३, १९, ३२,
५, २०, १२६, ९^१, पै १, ६४, ३,
१०३, ४, २, ४१, ३^१, ६६, २, ३,
१९, १, ३, ४, ४, ३२, ५, ६, ५,
३३, ३, ६, ८, २, १२, ५, ७,
८, १, ३, १०, १६, १०, १०,
४, ६, ९, ९, १२, ४, ५, १६,
१०, ४-६^१, १९, १०, ४६,
१-१०, ४७, १-१०, ४८, १-५,
५१, ८^३, ६९, ६^१, ९०, १०,
१^१स्व तै २, ५, २, ३, ६, ७,
१, स्म^० ऋ ८, २१, ६, तै १,
८, ६, १, २, ५, ९, ५, ३, ३, ७,
१^१, ६, २, २, १^१, ४, ६, २,
६, १, ४^१, १^१मै १, ४, ११^३, ३,
३, ८, काठ ९, ६, १^१स्म तै
२, १, ४, ४, मै ३, १, ७, २, २,
काठ ८, ११^३, २४, १०, २७,
८, २९, १, क ७, ८^३, ८,
९^१, ३८, ३, ४५, २, शौ १८,
४, ८७^१, १^१स्मसि^० ऋ १, [२९,
१, २, ४१, १६], ३७, १५,
५, ७४, ६, ८, १८, २२, ४६,
१, ९, ९७, २७, कौ १,
१९३, जै १, २०, ९, शौ २०,
७४, १, १^१स्मसि ऋ १, ५७,
५ [(१, २९, १) २, ४१, १६],
६, ५४, ९, ८, ४८, ८, ९२,
३२, मा ३४, ४१, का ३३, २, ४,

निघाताऽभावविषयत्वात् ।

^५) एकतरत्र पया. 'स्थ' इति मपुर रू समकेति, तद्विमृश्यम् ।

^६) विशिष्ट इह ऋ (१०, १२३, ३) पाभे ।

^०) प्र पित्वाभिघाते धास्व (पा ६, १, १६२) ।

^१) 'आस्' इति ऋ (७, १०४, १४) पाभे ।

^०) प्रस्व (पा ३, १, ३) ।

जौ ७, १०, ३, १९, ४८,
४६, २०, १५, ५, पै ६, २१, ४६
असति^a ऋ ६, २३, ९, ४५,
१४, ८, २०, १५, १०, ८५,
२५, १९१, ४, तै १, ८, ६,
२ मै १, १०, ४^b, २, २, ६,
काठ ९, ७, १०, १२, शौ
६, ६४, ३, १११, १, ३,
७, ३७, १, १४, १, १८,
असति ऋ ५, ५३, १५, क ८,
१०, पै १, ५८, ४, ५, १, ५,
१८, ५^c, असत्^d ऋ १, ९, ५,
८९, ५, १०७, १, ११४, १,
१४३, ६, १७३, ९, १७६, ५,
१८६, ३, २, २३, १४, ३, २३,
३, ५१, ११, ४, १६, २०, ६,
२३, ५, १०, ३४, ५, ७, २०,
८, ५३, ३, ८५, ४, ८, ३१,
१८, ९, ८९, ६, १०, २७, १,
२९, २, ३७, १०, १०१, ३,
१३७, ५, १४१, ४, खि ४, ६,
८, मा २, ३३, ८, ४, ४६,
१२, ६८, १६, ४, ४८, १७,
२४, २५, १८, ३३, ६८,
८६, का २, ७, ६, ८, १, ३, १,
२१, १, १३, ५, ७, १७, १,
४, ८, २, १८, २, ९, २७,
११, ५, ३२, ५, १४, तै १,

२, १३, १, १४, ३, ४, २२,
१, ८, २२, ४, २, १, ११,
४, ३, १०, ३, ११, ५, ४, १४, २,
३, २, ८, ६, ४, २, ५, ६,
५, १, २, १०, १, ६, २, ६,
मै १, २, ९, ३, १५, २६, ११,
४, २, २, ६, ३, ४^d, ७,
१२, ९, २, ९, १०, २, ३,
७, ११, ४, १३, २, १२, ३,
काठ ४, १०, ११, ७, ८, १२,
१७, ११, १६, १८, २, ३६, १५,
कौ २, ८८, जै ३, ९, ३,
शौ १, २२, २, २, २८, ५, ३,
२०, ६, २३, ५, ४, १३, ४,
६, ७५, ३, ७, ४३, २^e, ९५,
३, ८, ५, २१, ७, २२, १०,
७, १०, २५, १६, ६, ११,
१८, २, ३०, १९, ३१, २,
१२०, ७१, ११, ७६, २, पै २,
२२, १, १४, २, ६, असत्
ऋ १, ५७, २, १२५, २, १२९,
८, १६४, १६, १७३, १०,
४, २, १०, ४, ७, ८, २०, १७,
२८, ४, ३१, ३, ६१, ४, ८९,
४, १०, ११, ८९, १४,
खि २, १०, ६, ४, १०, २,
१०^f, २, मा ४, ११, १७, ५१,
३२, ९, का ४, ५, २, १८, ५,

२, ३५, ३, ६, तै १, २, ३,
१, १२, ३, ६, १, ४, १, २,
६, ६, २, १०, १, ४, ६, ३, १^g, ५,
४, ८, १, १६, १, ४, ४, २, ८, ५,
५, ६, २, मै १, २, ३, ८, ४१, २,
१, ३१, १०, ४^h, ३, ४, १, ८, ६१,
४, ४, ६, ११२, ३, ५, काठ
२, ४, ६, ११, ८, १६, १०, ७,
१२, १३, ४, १४, २, १६, १२,
१८, ३, २१, ११, २३, ८, क १,
१६, ३, ८, २५, ३, २७, १, ६,
२८, २, ३, ३६, ५१, जै ४,
२३, ३, शौ १, २६, १, २, १,
२, ३, १७, २ⁱ, ६, ५, २, ७,
५८, ८, ९, १४, १५, १०, ४,
१८, १४, २, १५, २१, १८,
१, १२, १९, ४६, ७^j, २०,
१५, २, पै २, ६, २, ६१, १,
७७, ४, ३, १४, ५, ३४, ७,
४, १०, ४, १७, २, ५, १७,
६, ३०, ९, ६, ९, ५, ८, १८,
६, १०, ५, २, ११, ५, १,
१५, ५, ३, १६, १४, १, १६,
८, २८, १०, ६७, ६, असात्^k
शौ ६, १२८, १, असात्^l मै
३, ७, ५१, असत्^m शौ १८,
४, ५५, असत्ⁿ ऋ १, ८९, १,
५, ३३, ३, ७, ८, ५, ८, ४५,

^a) लेटि क्षपि लसार्वधातुकनिघाते वास्व (पा ६, १, १८६) ।

^b) 'आसति' इति पपा चिन्त्य (तु तै १, ८, ६, २) ।

^c) 'असत्' इति ऋ. (१०, १३७, ५) पामे ।

^d) सपा च पपा च निहत रू चिन्त्य भवति (तु तै ३, १०, ३) ।

^e) 'अस्ति' इति ऋ (६, ७४, ३) पामे ।

^f) 'असत्' इति ऋ (१०, १०१, ३) पामे ।

^g) एतत्स्थाने WR 'अस' इति मपु १ श्रावयत ।
तथात्वेऽन्वये साधीयसि सत्यपि सा प्रपु १ पठति, तद्वि-
मृश्यम् । मूको साध्याऽभावात् । यत् सात 'अस'
इति मूको आह, तत्तु WR शोधस्य प्रतिलिपिमात्र-

त्वादप्रमाणमिति ।

^h) टेरुदात्त प्लुत (पा ८, २, ९७) ।

ⁱ) 'असत्' इति मूको ऐकदेशिक । W. अप्येवं
शिवावयिषुर् भवति । तच्चिन्त्यम् । अप्राकरणिकत्वात् ।
'यथा पञ्च मानवा यमाय हर्म्य कृतवन्तस्तथा कश्चित्
स्वपितृभ्यो भूरिसंख्याकत्वेन प्रत्यक्षकृतेन सकेत्य-
मानेभ्यो हर्म्य कुर्वाण एवमाह' इत्यस्योत्तरया
प्रत्यक्षकृतया श्रुत्या भूय पुष्टि गतस्य विषयस्य स्पष्ट
समाव्यमानत्वात् । नेह कश्चिद् आत्मन और्वदेहिक-
लाभविशेषमुद्दिश्य व्यापारवानिव भवेदिति प्रेतकृत्यप्रक-
रणतः प्रतीयतेति दिक् ।

^j) तु सस्य. टि अभि ।

३३, १०, २९, ८, ५३, ८, खि
५, २०, २^३ मा २५, १४
३५, १०, का २, ५, ८, २७
११, ११, ३५, ४, ९१, तै ३,
२, ८, ६^१, शौ ११, १, १३,
१२, २, २६१, २७, २०, ७६,
४१, १३५, ७^{३५}, असन् ऋ
१, ३८, १५, खि १, ४, १०,
मा ३०, २१, का ३५, २, ५,
तै ३, ३, ८, २, १^१दि, १, ५, १,
४, ७, ३, १^१काठ २२, ७, २६,
११, १^१क ३५, १, ३६, १, पै
१६, ९०, ३, सन् ऋ ५,
१९, ५, असि^० ऋ २, २६,
२, ४, ५७, ६^२, १०, १७४,
३, शौ १, २९, ३१, २, ३, १,
६, १११, २, ४, ७, ११८, २,
पै १, ११, ३, ४, २७, ४, अस^०
ऋ ६, ३६, ५^१, ७, २४, १
[८, १००, २, (१०, ८३, ७)],
१०, ४४, ४, ५०, ५, ८५,
२६, ३६, १२४, १, काठ ३६,
१५^०, ३७, ९, १^१कौ १, ३१४,
जै १, ३३, २, शौ १, १६, ४,
३४, २, ५^२, २, ३०, १^२, ३,
१७, ८^१, २५, ५, ४, १, ७, ८,
६, ६, ८, १^२, २^२, ३^२, ९, २,
७, ३८, १, ३९, ४, ११८, १,
८, २, १३, १४, ११, २०, ५०,
२, ७५, १९, ४६, ७, २०,
९४, ४१, अस काठ २८, ७^१,
क ४४, ७^१, शौ ३, १२, ५,

६, १३१, ३, १८, २, ३०,
पै १, १०, ४, २८, २, २, ९,
२, १७, १, ६५, १, ७७, १,
९०, ३, ३, २०, ५, २७, ४,
२९, ४^२, ५, ४, २, ७, २३,
७^२, ५, २१, ४, ३२, ६, ८,
१, ९^६, ३, २^७, १५, २०, ४,
१६, ४, ३, २८, ८, असथ^० ऋ ६,
६३, १, १^१असथ^० ऋ ५, ६१, ४,
१०, १०३, १३, मा १७, ४६,
का १८, ४, १४, तै ४, ६, ४,
४, कौ २, १२१२, १^१असथ^० ऋ
८, ३०, २, १०, ९७, ५, मा
१२, ७९, ३५, ४, का १३, ६,
५, ३५, ४, ४, तै ४, २, ६,
२, मै २, ७, १३, काठ १६, १३,
क २५, ४, पै १, ५६, १^१,
११, ६, ६, असाथ शौ ३, ८,
४, १४, १, ३२, पै १, १८, ४,
असम्^१ मा ३४, ५२, का ३३,
२, १५, अस्तु^१ ऋ १, १३९,
१, तै ११, ६, ११, १, २^२, ३,
४, ८, ३, १^१, २ १, ७, २^१,
१३, ३, ७, २, ३, ५, २, ३, ३^१,
६, २, ४, ४^१, ७, १, ६, १^२,
मै १, ४, ११, ६, १२^२, १०,
२^१, ३, २, ३^१, ४, १, ११, ९,
९, काठ ९, ४^१, कौ १, ४६११,
जै १, ४८, ७^१, शौ १९, ७, २,
अस्तु ऋ १, ७, १०, १३, १०],
८, ५, १६, ७, २४, ९, २६, ७,
२७, ९^२, ३०, ५, १२, ३९, २, ४,

५५, ७, ८२, ५, ८६, ७, ९०,
७, ८, ९१, १९, ९८, ३, [१००,
१९, १०२, ११], १०८, २,
११४, १०, १२५, ७, १४०,
११, १४७, ४, १६२, ११,
१६५, १०, १७२, १, १८४,
४, १८५, ११, २, १४, ११,
२०, ३, ३, ३०, ६, १८, ४४,
१, ५४, ३, १८, २१, ४, १,
१८, २, ७, ४, ७, १५, ९, २१,
१, [३७, ६, ८, १९, ९], ४६,
७, ५७, ३, ५, ११, ५, ३४,
९, ४७, ७^२, ५३, ९, ७४, ९,
६, १६, २६, १८, ५, [२३, ३,
४४, १५], २६, ८, २९, ६,
३७, ५, ४८, १८, २०, ५८, १,
६६, १, ७, ६७, ८, ७, ४, २ [२०,
१०, २१, १०], २५, ३, ३४,
१५, २२, ३५, २^२, ३, ४, ५^२,
६, ७, ९^२, १०, ११, १३^२,
३८, ३^१, ४०, ३, ४१, ५, ५६,
५, १७, २४, ५७, [४^२, ७०,
५], ६७, ६, ८५, ४, ८६, ८^२,
१०१, ५, १०४, ३, ८, ११^२,
८, १७, ६^२, १०, ६६, १५,
८३, ४, ९३, १८, ९६, ७,
१००, २, १०२, २१, ९, ६३,
३, ९२, ५, १०, ७, ४, १५, २,
३२, ९, ३४, १४, ३५, १३,
४२, ३, ४३, २, ४४, ९, ५१,
८, ९, ५९, ४, ६२, १ ७७,
७, ८०, २, ८१, ६, ८५, २३,

^१ एकतरत्र पा शोधस्य कृते तु टि १अहानेतरसम् ।

^२ 'असत्' इति ऋ (१०, १४१, ४) पामे ।

^३ लेटि शपि लसार्वधातुकनिघाते वास्व (पा६, १, १८६) ।

^४ तु. सस्थ टि अभि ।

^५ तु शौ (४, ८, ६) । यथासौ इति मूको, यथा-
सा^(१) इति तैत्रा (२, ७, १५, ४) पामे (तु. सटि) ।

^६ 'अससि' इति ऋ (४, ५७, ६) पामे ।

^७ 'असि' इति शौ (५, ११, ९) पामे ।

^८ 'असि' इति शौ (४, ९, ३) पामे ।

^९ यथासम् इति सुपा । तत्र 'यथा' । आसम् इति
पदविभाग कुर्वाणौ उ म च चिन्त्यौ (तु पपा द च) । अथवा
'भूयासम्' इति साध्वर्थं बुवाणावदोषौ सन्तौ तौ स भ्रमाद्
दोषवन्ताविव प्रदर्शितौ भवत । स्व कृते तु टि अससि इहैव ।

^{१०} प्र पित्वाशिघाते धास्व (पा ६, १, १६२) ।

^{११} 'अस्ति' इति ऋ (१, १७३, १२) पामे ।

^{१२} तु सस्थ टि अभि ।

९७, २०, २३, १००, ४, ९,
१०, १०२, ११, १०८, ६,
१२८, १-४, [(६, ७४, १, ७,
५४, १, १०, ८५, ४३, ४४),
१६५, १], २-४, १८०, १, १८५,
१, १९१, ४, खि २, १, ८, ९,
४, २, ६^३, ३०, ११, २, १३,
६, १४, ८, १०, ३, १५, १,
४^२, १८, ४, २, ४, ४, १^३, ३,
४, ११, १-१३, १३, ३, १, १,
५^३, ३, ६, ७^३, ७, ५, १४, ३,
२०, ५^३, ६, ३, ४, ७, २, २,
३, १, ४, ९, मा ३, ३१, ६२,
६३, ४, ९, ३७, ५, ३४, ६,
२३, ९, २२, १०, २०, ११,
३९, ६९, ७३, ७४, १२,
६२, ९५, १०१, १३, ६ २८, १,
२९, १५, १५-१९, १६, ८
५२ ६४^३-६६^३, १७, ११
२२, १८, ३१, ५३, १९,
४८, ६८, २०, ४७, २३,
४४^३, ६५, २५, ३४, २६, १,
२७, ४, ३३, ५२, ३४, १-६
३८, ३६, ८, २०, २१^३, ३७,
२०, ३८, १६ का ३, ३, २३, ९,
४, ४, ४, २, १०, ८, ५, ८, ५, ६,
६, १८, २०, १, १०, ४, ४, ११,
६, ५, १२, ४, २, ७, ४, ८^३, ९, १,
१३, ५, १, १६, २२, २५ १४, १,
६, १३, २, ३, १६, ४, २, ४, ६, ८,
१०, १७, १, ८, ६, १८^३, १८,
१, १२, २, ८, २०, १, २, ३,
३, २१, ३, १९, ४, १७, २२,
५, १, २५, ८, ६^३, १०, १३, १,
२७, १३, ३ २८, १, २ २९,
१, ४, ४, ४, ३२, ४, ९, १,
३३, १, १, ३६, १, ८, २०,

२१^३, ३७, ३, ६, ३८, ३, २,
तै १, २, ३, ३, १०, १, १४,
३, ३, १२, १, ४, ४५, १, १,
५, १०, २, ६, १२, १, ८,
१४, २, २, ५, १०, २, १, ६,
३, १, १२, ४, ३, १, १,
४, ४, १, ९, ३, ११, १, २,
५ ७, ८, २ ३, ९, १, १०,
२, ४, ११, ४, ४, १, ४, १,
७, २, ९, २, १०, १, १, ११,
३, २, ४, १, ५, ४, ६, ५, ८,
३, ९, ३, ४, ५, २, १२,
२-४, ५, ५, १, १, ३, ४, १०,
३, ५, ६, १, ३, २, ६, ४, ५, ८,
८, ४, ७, १२, १, १३, २, १४,
१, २, ५, १, ५, १, २, १२, २,
५, ९, ३, ७, २, ४, ४, ३,
४, ६, ४, २, ४, ५, ६, २, १,
मै १, १, ३, २, २, १२, ३,
१, ३९, ४, १, ३, ५, १,
१५, ४, ११, ८, ४, ५, २,
२, ६, ६, १२, ७, ४, ७, १, १,
१२, १५, १, १६, ८, १०,
१४, ९, २, ९, १०, १०,
२, १२, १, ३, ५, १३, ७,
१३, २१, ३, १, ५, ४,
१, ६, १, ६, ७, १, १, ८,
१, ५, ६, ११, १०, १६,
४, ४, ३, ८, १, १, ८,
९, १, २, ३, ७, ४, ९, ६,
९, ११, २७, ११०, ३, ६,
१११, १, ३-५, १२, २, ३, १,
४, १, १३, २, १०, १४, १,
५, ७, ११, काठ २, ३, १३,
३, ९, ४, १२, १३, १४,
१५, ६, ७, १०, ११, ७, २,
९, १२, १४, ८, १७, ९, १८,

१०, ७, १०, १२, ११, ६, ७,
१३, १२, ७, १४, १३, ९, १५,
१५, ८, १३, १६, ४, ७, १२,
१५, १७, १०, ११, १६, १७,
१९, १८, २, १३, १५, १६, १९,
५, २०, १५, २१, १३, २२,
१४, १५, २४, ७, २६, ११,
२७, १, ४, ८, ३०, ८, ३१,
१३-१५, ३५, १, ७, ३६, १५,
३७, ९, १०, ३८, २, ७, ३९, ३,
४०, ३, ५, १०, ४६, ५, ५०,
६, क १, १५, २, ७, १६, ३, १०,
११, ४, ६, ५, २, ६, २,
८, ७, २५, ३, ६, २६, ९,
२७, १, ६, २८, १, २, २,
२९, २, ४, ३०, ३, ३७,
८, ४, १, ४, ४, ४, ३,
४८, २, ९, १२, १, ४, ५,
१४०, १६६, १९२, ३२४,
२, ७०२, ७६७, ९३९,
९५०, ९६९, ९७०, १२१४, ३,
३, ४, १२, १, ८, ३,
१२, ९, १५, ६, १८, २,
२०, ८, ३४, २, २, १, ८, ३,
४६, ८, शौ १, १, २, ३, ३,
१-५, ९, २, १०, २, १२, ४,
१३, १, ३, ४, २५, ४, २६,
१, २, ३१, ४, २, २, १, १०,
२, ३५, ४, ३६, १, ४, ३,
१०, २, ६, १४, ४, १५, १,
४, १६, ५, १९, १, ५, २१,
१-७, २७, १-६, ३०, ७, ४,
२२, २, ३, ३४, ८, ३८, ६,
५, १, ३, ३-५, ७, १, ३,
२०, ७, २८, ६, २९, ६-९,
३०, १२, ६, १२, ३, १३, १,
१५, १, २०, १, २, १२, ७,

^{a)} दाशतय्या पदस्याऽऽयाऽभाव द्र ।

^{b)} विशिष्ट इह ऋ (८, १०२, २०) पामे ।

^{c)} 'कुणोतु' इति ऋ (६, ७५, १८) पामे ।

^{d)} 'अस्ति' इति ऋ (७, ३, २) पामे ।

^{e)} 'अस्ति' इति ऋ. (१, १७३, १२) पामे ।

१-३, २८, ३, २९, २, ३२, ३, ४०, १, ५६, २, ५७, ३, ६३, २, ६४, ३, ६६, १, ६८, ३, ७१, ३, ७३, २, ३, ८४, ३, ९७, २, ९८, २, ११६, १, ३, १२८, २, १४१, २, ७, ९, १, ४२, २, ८४, ४, १, ८५, ३, ८७, ३, ९२, १, १०६, १ १११, १, ८, १, १, १८, २, १, ७, १६, १, ३, ८, ११, ९, ४, २०, ५, १२, १०, १, ५, ३, २, ११, १, १५, २, ८, १५, १८, २२, ६, ७, ८, २३, १२, ४, १२, १, ११, ४२, २, ९, ३, ११, ३२, ३९, ४, ४५, १३, १, १७-१९, २७, ८, ३, ५, ६, ९, १, २, ४, १४, १, १९, ५२, ६०, २, ६३, १५, ११, २, ६, ८, १०, १६, २, ६, १८, १, ४६, २, ३१, ३६, ३, ६१, ७१, ४, १५, ४८, १९, ३, ४, ४, २, ७, ३, ८, २, ३, ७, ९, २, ३-५, ९, १३, १४, १०, २, ३, ४, ५, ६, ७, ९, १०, ११, १११, २, ३, ६, १४, १, १५, ३, ५, ४६, ५, ४९, ५, ५८, १, ६४, ३, १२०, ४, ३, ५, ४, १७, २, ३९, १, ४५, २, ७०, १६, ७१, १, ८९, ३, ९४, ९, १२८, १४, १, १३५, १०, १४३, ८, १६, ७, १, ९, २, १७, ४, १९, २,	२२, ४, २६, ४, २७, १, २, ३२, ४, ४५, २, ४, ५१, २, ५३, १, ४, ६७, ४, ७०, २, ७८, १, ८६, ४, ६, ९९, ३, १०४, २, १०५, २, ११०, १, ११२, ४, २, ३, २, १३, २, १९, ५, २१, ४, २३, २-४, ३०, ३, ३४, ४, ५, ३७, ५, ४०, १, ५२, १, ३, ५८, २, ३, ५, ५९, ४, ७२, ५, ७६, ३, ३, १२, १-७, १३, ८, १९, ५, २१, २, ३, २३, १, २, ३, ५, २४, १-६, २७, १, ३३, ४, ३५, ३, ५, ४०, २, ३, ४, १०, १, ११, १, ३, ४, ५, १४, ३, १८, ७, २३, ४, २४, ७, ३१, ५, ५, १४, १, ३-५, ९, १०, ३, ६, १६, ५, ७, १९, ८, २५, २, २७, ४, २८, ७, ३०, ४, ३५, १२, ३६, १-९, ४०, २, ५-७, ६, ९, १०, १०, ८, ९, १२, १-४, ९-११, १३, १-३, २२, ९, २०, २१, ७, १, ५, ९, ४, ७, ८, ११, १०, २०, ३, ९, ४, १-३, १०, १२, ७, ५, १४, २, २२, २७, २४, ८, २५, ७, १०, ४, ४, ९, ६, ३, ११, १२, २, ४, १३, १, २, १८, २, ३, ४, ५, ६, ७, ९, १०, १२, १३, १६, १, ९, ७, ८, १४, २, ११, ३, २, ४, ५, १५, १, ५, ७, २, १-३, १२, ८, १५, २, २०, ८, २२,	८, २३, ११, १६, १, १, २, ७, ३, १, ७, ४, ६, ५, ७, १९, ३, ८, १०, १, १९, १०, २१, २, ७, ८, २३, ३, २५, १०, ४९, ७, ९, ६३, २, ७१, ५, ७२, ५, ७, ८, ९, १०, ७३, १, ९०, ५, १०४, ८, १०५, ५, ८, १०६, २, स्ताम् शौ ६, ७८, २, स्ताम् तै २, ६, ९, ६, मै ३, १६, ३, ७, १३, ९, शौ २, १०, १-८, ३, ४, ५, ७, ५५, २, ८, २, १४, १८, ९, ४, १०, १०, ९, २५, पै ६, २२, २५, १६, ४, ४, ८, १३८, ६, सन्तु ४, १०, ८, सन्तु १, ५, ७, २१, ५, २६, ९, ३०, १३, ३८, १२, ३९, २, [७३, १०, (४, २, २०)], ९०, ६, १३१, १, १३२, २, १३५, ८, १७१, ३, ३, ५६, ८, ४, ३७, २, ५, २, १०, २८, ३, ४१, ९, ७३, १०, ६, [१, १२, ७४, २, (९, ८७, ९)], १५, १९, ५२, २, ७, [३, १०, ४, १०, (६०, ६)], १२, ३, १६, ७, [२२, ९, १०, २३, ७], २८, १, ३५, २-४, ७, ८, १२, ५१, २, [६२, ६, ६३, ६], १०१, ५, ८, २, ७, ३३, १५, ६०, ६, ७७, २, ८३, २, ९, ७०, ३, ७४, ६, ८५, १, १०, १८, १२, २२, १३, ३८, ३, ४४, ७, ५१, ९, ६६, ६, ८५, २३,
---	--	---

a) तु टि अपि (१०, ७१, ६) ।

b) तु टि अ-प्रतिघात्य- ।

c) 'अस्ति' इति शौ (४, १९, २) पाभे ।

d) यनि सुपा भवति । तथा चाऽसौ चिन्त्य ।
निघातविषयत्वात् (पा ८, १, २८), मूको निहतस्य रु
क्ताचित्कसाध्यस्य सद्भावाच्च । शुद्धाऽशुद्धाऽन्यतरग्राह्यत्व-

विवेके कर्तव्ये क्ताचित्कस्याऽपि शुद्धसाध्यस्य बलव-
त्तरत्वादित्यभिप्रायः । स्व एउटि द्र ।

e) विशिष्ट इह ऋ (६, ७५, १०) पाभे ।

f) प्रस्व (पा ३, १, ३) ।

g) तु सस्थ टि अनु ।

h) 'अव' इत्यनेन योगमिच्छु वें सा चिन्त्यौ (तु PW प्रभृ) ।

१०३, १३, १०८, ६, ११६,
८, १२८, २, खि १, २, ६,
२, ९, ४, ४, २, २, १२, १,
मा २, १०^३, २७, ४, १, ६,
२२^३, ९, २२, १२, ८, ४४,
१३, २७^३, १७, २, ४६^३,
१८, ३६, २०, १९^३, २७, २,
१३३, १२, १४, ३५, १२^३,
३६, २३^३, ३८, १३, २३^३,
का २, २, ९^३, ५, ३, ६, ७
४, १, २, ६, ५, ४^३, १०, ४,
४, १२, ७, १९, १३, १, ९,
३, १५, १४, ३, १^३, १८, १,
२, ३, ४, १४^३, २०, १, ७,
२२, १, ४^३, २९, १, २, १३२,
१, १२, १४, ३५, ४, ११^३,
१९, ३६, १, २३^३, ३८, २, ७,
५, ६^३, तै १, २, १४, ७^३, ४,
४५, ३, ६, ३, २, १२, ३, ७,
१३, ५^३, १२, २, १२, ८, ४,
१४, ४, ३, १, ४, २, ३, २,
७, १, ४, २, २, ३, ५, ४, १,
७, १, २, १, ३, ३, ४, ९,
३^३, ४, ११, ३, ४^३, ६, ४, ४^३,
७, १२, २, १४, १^३, ५, ४,
२, ४^३, ७, २, १, मै १, २,
१८^३, ४, १, ७, १^३, २, ४,
३^३, ७, १६^३, ८, १४^३, १२,
१, ५, ३, ३, ४, ९, ४^३,
१४, ११, १, २, १२, ३^३, ४,
१३, ६, १४, १५^३, काठ २,
१^३, १५, ३, ८, ५, २, ७, १२,
८, १६, १७, ११, १२, १३,
११, १६, ८, १७, १०^३, १८,
१३, १६, २०, २०, १५, २१,
६, २८, १, ३०, ८, ३१, १४^३,
३२, २, ३७, १०, ३८, १२,

३९, ३, ४०, २ १०, क १,
१३^३, २, १५, ६, २, २६,
९^३, २९, २, ४, ४४, १, १^३कौ
१, ३८, १५३, ५५५^३, ५६१,
२, ४९^३, ४३४, ६५६, ७७५,
१२१२, १^३जै १, ४, ४, १६, ९,
५७, २^३, १० ३, ५, ८^३, ३३,
९, ५४, ६, ४, १६, ८ शौ
१, ६, ४^३, २, ६, २, १२, ६^३,
१४, ३ ३, १९, ७^३, ४, १८,
१ ५, ३, ३^३, ६, ९, १४, ५,
६, ६६, ३, ७७, ३, १४२, ३^३,
७, १३, २, ७७, १०^३ ८, २,
१५, ६, १६, ७, ८, १७ ९,
२, १०, ४, ६, २०^३, १०, ९,
३, ११, ८, ९, २२, ११, २
१२, ७, १२, १, ६६, ३, ४२
१४, १, ३४^३, ४०, १८, २,
२०, ३, ५१^३, ६८, ६९, ४,
२५, २६, ३४, ४२, ४३, १९,
२, १^३, २, ८, १, ९, १, ९,
१०, २, ३, ४, ७, ८^३, ११,
१^३, १६, २, २०, २ २७, १५,
४०, ३, ४२, ३, १२०, ६९,
५, ९४, ७, १२२, १, पै १,
४१, २, ५४, १, ५६, १, १०८,
२, २, ४, ५, ५, ६^३, २०, २,
२२, ३, ७०, १, ७३, १, ७६,
६, ८७, १, ३, २१, ६, २३,
५, २६, ६, ३३, २ ५, ४, ३^३,
८, ६, २४, १, ६, ११, ४^३,
११, २०, ३^३, ७, ८, ५, ८,
८, ३, ७^३, ८, ९, ४, ५, १०,
८, ५ १३, १३, ११, १६,
५, ४, १८, २-४, ७, ११, १५,
१४, १०, १५, ६, १६, ४, ४,
५, १, १२, ८, १३, १, ९, २४,

६, २५, १०^३, ३५, ५, ७६, ९,
८०, ७ १३६, ३, एधि ऋ १,
९१, १५, ४, १, ५, ५, ९, ७,
१०, ७, १६, ५, १७, ५, ६,
१७, १४, ७, ५४, २ ५५, १
१०, ५६, १, ८४, २, ६ ८५,
४४, [(७, ३०, ११) १०३, ४],
१७३, १, २, खि ३, १७,
१, मा ४, १९, ७, ४७^३, ९,
८, १०, १७, १४, ३, १७,
३६^३, २१, ४^३, २७, ५, ३५,
१७, ३६, १७ का ९, २, ८^३,
१०, २, ५ ६, ११, ६, १, १५,
१, ३, १८, ४, ४^३, २३, १,
४^३, २९, १, ५, ३५, ४, १५,
तै १, ३, १४, ४^३, ६, २, २,
२, ३, १४, ५, ४, १४, २, ५,
१२, ४^३, ३, ३, ८, १, ४, १०,
१^३, ४, १, ७, २, ३, ४, १,
६, ४, २^३, मै १, ५, २^३, ८,
१३^३, ८, ९, २, ३, २^३ ४^३,
५^३, ८, १, ९, ९, १०, ४^३,
४, ७, ३^३, १०, ४^३, १२, २,
१४, १७^३, काठ ६, ९, ८, १७,
१३, १५ १७, १, १८, ५^३,
२२, १४, ३४, १९^३, १३५, ७,
१७, ३८, १२, क ४, ८,
२५, १०, २८, ५^३, १४८, ९,
१५, १^३कौ १, ६५, २, १२०२,
जै १, ७, ३^३, शौ ३, २८, ३,
१४, ३१, २, ६, ५, ३०, ६,
६, ८७, २^३, १४२, २, ७, ८३,
१, ११, १, ७, २२, १२, २,
१०, ४९, १४, १, ४३, ४४^३,
२, १८, १८, ३, ७^३, ४,
३८^३, १९, १३, ८^३, ५५, ३,
४, पै १४ १२, २, ६

अ) विशिष्ट इह ऋ (९, ७९, १) पाभे ।

ब) विशिष्ट इह ऋ (९, १०१, ३) पाभे ।

क) 'सन्ति' इति ऋ (९, ७३, ४) पाभे ।

द) 'सन्ति' इति शौ (१९, ४७, ३) पाभे ।

ए) मूको 'एधि' इति काचित्कमनिहत रू चिन्त्य भवति ।

फ) 'भव' इति ऋ (१०, ८५, ४६) पाभे ।

६, १६, ३१^a, ७, ४, ८[†], ६, ८,
१०^{†b}, १३, ३, १०, १६,
७१, ३, ९०, ९, ९८, १, स्तम्भ
१०, ८५, ४२, मै १, १, १३,
शौ ३, ११, ६, ५, ९, ८^१,
१४, १, २२[†], पै १, ६१, ४,
६, ११, १४, स्त>स्ता मा
३, २१, का ३, २, १३, तै १,
५, ६, १, ८, २, कौ ३, ४, १२,
जै २, १, ८, शौ ६, ७३, ३,
७, ६२, ४, ६, ७, स्थन्^० ऋ
१, १०५, ५, ५, ८७, ६, ८,
३०, ४, ९, ६९, ८, १०, ६३,
६, कौ १, ३६८[†], जै १, २८,
९[†], शौ १, ३१, २, ३, ८, ५,
६, २४, ३, ९४, १, पै १, २२,
२, स्थन् ऋ ५, ५९, ३, ८,
१८, १५, १०, ९४, १०^३, ९७,
९, मा १२, ८३, का १३, ६, ९,
तै ४, २, ६, ३, मै २, ७, १३,
काठ १०, १२, क २५, ४, शौ
६, ६६, २६[॥], पै ११, ६, ५,
असानि^d तै २, ५, २, ५[॥], शौ
१, २९, ५, ३, ५, ५, ८, २,
७, ३९, २, ८, ५, १९, १९,
३१, ६०, असानि तै १, ५,
१, २, ५, २, ९, ३, ५, २, २^३,
७, १, ३६[॥], ६, २, ३, २, मै
३, २, ६, ९^{३॥}, ३, २६[॥], ४, १,
४, ६, ४, काठ ८, ८^३, २३,
४, क ७, ३^३, ३६, १, ६^३ पै १,

११, ४, १८, २, ३, १३, ५,
१०, ५, ६, असानि तै २, ५,
६, ५, मै ४, ३, ४, असाम^d ऋ
१, ५३, ११, १७३, ९, ४, २,
१०, शौ १९, ४९, ६, २०,
२१, ११[†], आ^f ऋ १०, ६१,
५, आ ऋ १०, ८५, ७^३,
१२९, ३, १४९, २, शौ १४,
१, ६^३, आसीत्^g ऋ १, ३२,
११, ५, ३०, १५, १०, १७,
२, ७१, १, ८८, ४, १२१, ८,
१०९, ३, ४, १८१, ०, मा
२७, २६[†], का २९, ४, ४[†],
तै १, ५, ९, २^३, ६, ९, १,
२, १, २, ३, ५, १, ४, १२,
२^३, ३-५, ५, १, २, ८, १, ५,
११, ८, ६, ६, ४, ३, ४, ६, १, ५, १,
२, ४, १, ८, ६[†], ५, २, ३, ३^३, ४,
२, ३, ६, १, १, ७, ३, ४, ८, ४, २,
३, १०, १, ५, १, २, ७, १,
५, ५, मै १, ५, ८, १२, ६,
३, ४, १२, ८, २, ९, ४^३, १०,
१३, २, ३, २, ४, १, २, ३^३,
५, ३, ५, ६, ९^३, १०, ३, ६,
३, १०^३, ७, १, ८, ३, ५, ९,
१६[॥], ३, ४^३, ४, १, १२६[॥], २,
३, ३, २, ४, ३, ५, ८^३, ६, ७,
७, ६, ९, काठ ६, १, ८, २, ९,
१२, ११, ६, २३, २, ४, शौ ८, ९,
१४, ११, ५^h, १३, २^h, ६^h, १०^h,
१४^h, १४, २^h, ६^h, १०^h, १४^h,

११, १०, ७, १२, १, ८, १३, ३,
१२, १८, २, ३३[†], ३, ३, १९,
५२, १[†], ५३, ८, आसीत् ऋ १,
३२, ९, १६३, ९, १६४, ९, १६५,
६, ४, १८, १२, ७, १८, ६, ८, ५८,
१, १०, ३३, १, ३४, २, ५१,
१, ८१, २^३, ८५, ६-८, १०^३,
१५, ९०, ६, १२, १४, १०२,
६, १०८, १, १०९, २, १२१,
१, १२९, १^३, २^३, ३, १३०,
३^३, खि ४, ६, १०^३, ५, १४,
१, मा १३, ४[†], १४, २८^३,
२९^३, ३०^३, ३१^३, १७, १८^३,
२३, १[†], ११^३, १२^३, १७^३,
५३^३, ५४^३, २५, १०[†], २९,
२०[†], १३१, १०[†], ११, १३,
१४, ३२, १२, ३७, ५, का
१४, १, ४[†], १५, ९, १^३, २^३-४^३,
१८, २ ३[†] २५, १, १[†], ३, ८^३,
९^३, ४, ६^३, १०, १^३, २^३, २७, १०,
१[†], ३१, ३, ९१, ३५, १[†], १०[†],
११, १३, १४, ३, ९, तै १, ६, ९,
२, २, १, १, ४, २, ८, ५, ३, ४,
२, ४, १२, २, ३, ५, १, ६, ९, ४,
३, ३, ९, १६[॥], ५, ७, १, ४, १, ८,
३[†], २, ८, २[†], ६^३, १०, १^३, २^३,
३^३, १[†], ६, २, ४^३, ५, ७, ४, ५, १, ४,
४, ३, ४, ७, ६, ४, २, ७, ५,
३, २६, १६[॥], ६, २, ४, ४, ५,
३, ४, ३, ४, ८, ७, २, ४,
८, ३, ६, २, ३, ११, २,

^a) विशिष्ट इह ऋ (१, १८७, ३) पामे ।

^b) 'भव' इति ऋ (७, ५४, १) पामे ।

^c) प्रस्व मपु३ थनादेशश्च (पा ३, १, ३, ७, १, ४५) ।

^d) प्र पित्वाञ्जिघाते वास्व (पा ६, १, १६२) ।

^e) मूको भ्रयिष्ठ साक्ष्यम् अनिहत रू. समर्थयेत् । तदेव w पिपठिषति । पारङ्गु सात च निहत रू बुवाणौ चिन्तयौ ।

^f) 'अस्तिसिच' (पा ७, ३, ९६, ९७) इति बाहुलका-दीटोऽभावपक्षे तिङो लोप (पा ६, १, ६८) द्र । स्वरे (उ नाडटि) निघाताऽभावश्च यथायोग सावसर द्र ।

^g) आडागम उदात्त (पा ६, ४, ७२) ।

^h) निघाताऽभावो दुरुपपदो भवति । यद्योग आक्षे-
प्तव्य इतीव पारङ्गु मेने । यद्वा सख्यं स्वरमात्रे भिन्न
क्रियाद्वयमत्र द्र । तथा सति प्रथमाया क्रियाया गम्य-
मानत्वे द्वितीयाया वाक्यादित्वाद् निघाताऽभाव स्यात् ।
यद्यपि w अत्र निहत रू पिपठिषति तथापि
सति सभवे मूको साक्ष्यं समादरणीयमिति कृत्वा मुपा
उपपादयितुमिष्ट ।

¹) विशिष्ट इह ऋ (१०, ९०, ११) पामे ।

७, १, ५, १, १०, १, २, ५, २,
१०, १, ३, ६, १ ७, १, १०, १,
४, ४, ३, १, ६१८, १, २,
॥मै १, ६, ३, ६, ९, १३, ९,
३, ५, १०, १३ ११, ७, २,
२, २, ४, १, ३, ५, २, ७,
१०, ७, १५, ८, ६, १, १०,
२, १, १३, २, ३, ३, १, ९, ४,
६, ६, ५, ६, ८, १०, ७, ८, ८,
१, ३, १०, ९, ३, ५, १०, ४,
१२, १६, १, ९, ७, १, १,
६, १०, १२, २, १, ३, ९, ९,
४, ३, ५, ७, ८, ६, १, ७, ७, १,
६, ९, १, १, ३, १, काठ ४,
१६ ६, १, ७, ६, १०, ८, २,
४, ९, १०, ९, ११, १५, १८,
१०, ६, ११, ४, ५, ६, १२, ५, ७,
१०, १२, १३, १३, ४, ५, ९, ९,
१२, १५, १४, ७, १६, १५, १७,
५, १८, २, १९, ४, १२, २३,
७, २४, १, ७, ८, २५, ४, ६, ७,
८, २६, १, ४, ७, ८, २७, १,
३, ४, ५, ६, ८, २८, ७,
९ ३०, १, ५, ९ १०, ३१,
४, ८, ९, ३३, ३, ३६, ७,
३७, १४, ४०, १, ४४, ७,
४५, ४, ११, ४६, ३, ॥क ३,
१२, ५, ५, ९, ६, ७, ९, ७,
५, ६, २५, ६, २६, ४, १३,
२८, २, १, ३, ३०, २, ३१, २,
३६, १, ४, ३७, २, ८, ३८,
१, ३९, १, ३, ४, ५, ४०,
१, ४, ४१, २, ५, ६, ४२,
१, ३, ४, ५, ६, ४४, ७,
९, ४६, ४, ८, ४७, ४, ८,

९, जै २, ४, १, शौ ४,
२, ६, ७, ८, ५, १७, २,
६, ३०, १, ७, ८, ४, ८, ८,
५, ८, १०, १, ९, ४, १३ १५,
१४, ९, १०, ८, ३९, ४०, ११४,
१, ६-८, १०, १४, १५, १, १,
१८, २, २७, १२, ६, ६, ८, १०,
२०, १२८, १२, १, ३०, १,
१०२, १, ३, १६, ४, ५, २३,
२, २८, ३, ४, १, १, ८, ९,
९, १५, ६, ८, ८, ११, ६, ७,
१५, २, १२, २, ८, ३, ८, १३,
१६, ९, ११, १४, १६, १५, १७,
६, १६, १९, ४, २५, ३, ४, २९,
५, ८, ६६, ९, ८, १०, ९६, ४,
१३३, १०, १३५, १-८, १४५,
१२, १, आसीत् १०, १२९
५, मा ३३, ७४, का ३२, ६, ५,
आसीत् शौ १२, १०, ४,
१, आसीत् १०, १२९, ५,
मा ३३, ७४, का ३२, ६, ५,
आस्ताम् १, २, ६, ४, १, ६, २,
१०, १, ३, ६, ३, ४, ४, १, ॥मै
१, ६, ९, ३, २, ३, ६, ७, १, ७,
८, १, शौ ८, ११, ६, १५, ३, ४,
५, आस्ताम् ८, ५९, २, १०,
८, ५, ९-११, मा १४, ३०, का
१५, ९, ३, १, १०, १,
५, ८, २, ३, ४, ३, १, ४, ३,
१०, २, ५, २, ३, ३, ॥मै १, ८,
२, २, ८, ६, ४, ६, २, ३,
काठ ६, १, ३, ९, १५, १३,
६, १२, १७, ५, २७, ४, ६,
३०, १, ३१, ५, ॥क ३, १२,
४, २, २६, ४, ४, २, ४, ६,

४६, ४, ४७, ५, शौ ९, ४, १२,
१३, ११, १०, २, ६, ११, १,
९-११ पै १३, १४, १७, १६,
२५, २, ३ ८५, ७, ६, १३३,
१०, आस्ताम् १, १०९, ७,
[१७९, २, (१०, १५४, ४)], ३,
३२, ४, ५, ३०, १०, ७, ९, १,
॥तै २, ४, १, ३, ६, १, ५, ९, ४,
३, १, ९, ५, ५, ३, ५, ३, ११, १,
६, ३, १, ४, ४, १०, १, ३, ४, ६,
११, ५, ७, ५, १, १, २, १, ॥मै १,
५, ८, ६, १, ३, ६, १०, १३,
११, ९, २, ५, ७, ३, ७, १०, ८,
१, ६, १०, १०, ५, ४, १, १२,
६, ३, ७, ५, १४, २, काठ ७,
१२, १०, ७, २३, १, ३, शौ ५,
१८, १०, ६, ११२, २, ११,
१०, १०, १२, १, ३७, १५, ३,
१०, आस्ताम् १, [१६४, ४३,
५०, १०, ९०, १६], १७१, ४, ४,
४२, ८, ५, ५२, १२, ७, २९, ४,
३३, ६, ७६, ३, ४, १०, २७, ४,
८, ८, ९०, १५, १२९, ५, मा
१४, २९-३१, १३१, १५, १६,
३३, ७४, का १५, ९, २, ४, ३,
३२, ६, ५, १, ३५, १, १५, १६,
॥तै १, ५, १, १, २, २, ११, ५, ३,
५, १, ७, १, ४, १, १, २, १, ३, १,
५, १, १, ६, ४, ६, ६, १, ३, ४, ४,
१, ५, ११, ५, १, ५, ३, ११,
१, ४, १, १, ६, ३, ५, ३, ३,
४, १, ७, ३, १, ६, २, २, १, ६,
३, १, ८, ४, ३, ५, १, १०,
५, ६, ८, २, ७, २, ५, ३, ४,
२, १, ॥मै १, ५, ८, ६, ३, १०,

अ) 'आस्' इति ऋ (१०, ८१, ४) पाभे ।

ब) एव किल पठन्तो भूयिष्ठा मूको, पारङ्गु, सात च चिन्त्या
स्यु । यद्योगीयस्य निघाताभावस्य दुर्वारसावसरत्वा-
दिति दिक् [तु WI, सात (पाभे) च 'आसीत्' इति] ।

ग) 'विचार्यमाणानाम्' (पा८, २, ९७) इत्युदात्त प्लुत ।

द) यद्योगे तिङ्स्वर । एतदन्तस्य वाक्यस्य प्रश्ना-
ऽविषयत्वात् मूको अनु क्रियमाण प्लुतिनिर्देशश्चिन्त्यः
(तु पा ८, २, १००) ।

ए) अनुदात्त प्लुतो भवति (पा ८, २, १०२) ।

फ) आडागम उदात्त (पा ६, ४, ७२) ।

१०, ५, १३, १५, १६, २, ५,
३, ८, ६, ३, ४, ७, ८, १, १०,
९, ५, १०, ४, ५, ४, ५, ७, ८, ८,
१, १०, ३, १, १, ६, ६, ८,
२, ७-९, १५, १०, ७, १०,
१२, २, १३, १३, ४, १५, १४,
९, १५, १२, १७, ५, १९, ११,
२१, २, ४, २२, ९, २३, ४, ८,
२४, ८, १०, २, २, ६, ७,
२६, ७, २७, १, ८, ९, २८, ९,
२९, १, ७, ३०, १, ३४, ७,
९, ३५, ३, २०, ३६, ७, ९,
१०, ३७, ११, १४, ३९,
२, १, ६, ६, ७, ७,
३-५, २६, ४, ३१, १, १७,
१९, ३५, ३, ७, ३६, ५, ३८,
१, ३, ५, ३९, ३, ४, ५,
४१, ५, ४४, ९, ४५, २,
८, ४६, ४, ४८, १८, १२,
४, २, १, १, १, ५, ४,
५, ६, ३०, १, १३७, २, ७,
५, १, ९, ४, १५, २५, १,
१०, २, ४, ८, ३५, ४०, ११,
७, १४, १०, १, २, ५, १३,
१, ४६, १४, १, ८, १९, ६,
१५, १, १०१, १, २, २,
७३, ५, ९, ५, १३, ८, २,
११, ७, १८, ५, १३, १४, ६,
१६, २५, ५, ५९, ४, ८५, १,
२, ५, ९, १५४, ३, आसीः
॥ १०, १५, ५, का ३७, १,
५, काठ ७, १२, आस्तम् ॥ १०,
१, १२०, ७, आसम् ॥ १०,
२७, ४, स्यात् ॥ १७,
६, ३, १, २३, ५, ११, ६, ११,

७, ११, १५, ७, २२, ५, २३, ५,
७, ३४, २१, ८, २, १३, १९,
२६, खि ३, १७, ५, मा १२,
५१, का १३, ४, ७, १, १,
१, ५, ८, ५, ७, ६, ५, ६, २,
१, १, ५, २, १, ४, ३, ५, ४,
१, ४, ६, ५, १, ५, ८, १, ९,
४, २, ७, ४, ८, १, ३, ६, ९,
१, ५, ६, १०, १, ११, ६,
१२, ८, ३, १, ३, २, ३, ६,
३, २, ४, ३, ४, ५, ३, ७, २,
८, १, ११, १, १२, २, १३,
२, ४, १, ३, २, ३, ३, ४,
१, ३, ५, ४, २, ६, ३, ५, ६,
३, ३, १, ३, २, ७, ३, ४,
३, ८, ६, २, ८, २, ७, ४, २,
४, ३, ५, १, ९, ४, २, ५,
६, ५, १, २, ४, २, ६, १,
७, ५, ९, १, ६, ६, ७, २, ७,
२, ४, ३, ५, ४, ७, ३, १, १,
४, ५, १०, १२, ५, १३, ६, ५,
६, ८, ९, १२, १३, ८, ३, १०,
२०, २, १, ४, ५, २, २, १, २, ३,
४, ५, ७, १३, ३, ३, ६, ७, ४, ६,
५, २, ३, ५, ६, ९, १०,
७, ११, ३, १, १०, २, २, ६,
७, ३, २, ३, ७, ४, ४, ५, ६,
६, ९, ७, २, १०, ८, ४,
५, ९, ४, ४, १, १, २, ३, ७,
१०, १३, ३, ७, ५, १, ५, ५,
८, ६, ३, ४, ८, ७, ७, ८, ९,
१०, १३, २, ८, काठ ८, १२,
९, १६, १०, ७, ११, ६, २२, १३,
२३, २, ४, ५, १, १, ७, ६, २,
११५४, १, ८, ४, १, १, १२,

४, १३, ४०, स्यात् ॥ १, ३, ४,
३, ६, २, ३, ६, ६, ७, ८, १४, १,
१०, ३, १, ४, खि ५, ७, ३, १०, ७,
१, ७, १२, १, ६, ७, ३, ४,
७, १, ३, ४, २, ३, ६, १, ११,
५, ५, ६, ४, ९, ५, ११, ७, ६,
५, ३, ४, ६, ६, ८, २, ९, २,
६, ३, १, ५, १, २, २, २, ६,
२, ९, २, ४, १०, ३, ५, ५,
१, १, २, ३, २, ४, ५, ५, २,
९, ३, ४, २, १, ४, ६, ३, ४,
८, ४, ९, १, ३, ४, ३, १, ४, ४,
१, ४, ५, १, १०, १, ५, ३, २, ६, ७,
१, २, ३, ८, २, ७, १०, ३, ६,
१, १, ६, ३, ८, ५, ५, ६, ७, ७,
५, ६, ८, ३, ५, ९, २, ६, १०,
५, २, ३, ५, ६, २-४, ९, २,
१०, ४, ३, १, ५, ६, २, ५,
३, ४, ४, २, ६, ५, २, ८,
१, ९, ३, ११, ५, ४, १, १,
२, १, ५, ६, ३, १, ५, ६, ६,
३, ४, ९, ४, १०, ६, ५, ५, ५,
६, ३, ५, ४, २, ७, २, ७, १, ५,
४, ६, ५, ६, २, २, ३, १०,
३, ३, ३, २, ५, २, ७, ३, ९,
३, ४, ५, ३, १, ४, १२, ३,
५, १३, ६, ४, ५, ७, ८,
१०, ११, १२, ८, ३, १०,
७, ११, १३, १४, १७, २, १,
६, ८, ९, ११, २, ३, ४, १०,
३, १, ४, ३, ३, १, १, ३,
४, ८, ९, १०, २, १, ३, ५,
६, ७, ३, १, २, ७, ७, १०, ४,
४, ७, ८, ६, ५, ६, ७, ८,
९, ७, २, ४, ६, ६, ७, ८, १०,

^a) 'असन्' इति शोध (तु सटि क ३६, १) अनवर ।

^b) आडागम उदात्त (पा ६, ४, ७२) ।

^c) यासुडागम उदात्त (पा ३, ४, १०३) ।

^d) गप् (पृ ९२) 'अत्यति' ॥ १३ ॥ स्यात्

स्यात् इत्यत्र यनि शोध. द्र । 'अति' इति रुप्र

इत्येव सुवचम् [तु टि अनु (मै ३, २, ६)] ।

^e) युद्-इत्यस्य 'यथा' इत्यस्य वा वाक्यादौ गम्यमान-
त्वस्य स्पष्टत्वात् तदाश्रयो निघाताऽभाव द्र ।

^f) एकतरत्र सुपा चिन्त्यः [तु टि 'अ-काणा- > -णा'
(मै ३, ७, ४)] ।

४, १^१, २, ४, ५, ३, ४, ३, ३,
 ५, १, ५, १^१, ९, ३^१, ३, १२,
 १६, ५, ४, ११, १६, ७, १,
 १०, २^३, २, २, १, ३, १, ३,
 ८, १, ॥मै १, ४, १४, १५,
 ६, ९, २, १, १०, २, ५, १२
 ५, ११^३, ७, ५^१, ४, २, १,
 ३, काठ ८, १, १०, ६^३, ८,
 ११, ४, १३, ४, १३^३, १६,
 ४, १७, १८, २०, ११ २१,
 ४, ३४, ९, १३^३, ४०, १४^१,
 ॥क ६, ६, ३१, १३, १९, कौ
 २, ८८३^१, ३, ३, १०, जै २,
 २, २^१, शौ ६, ५८, १, १९,
 ४९, ३^१, पै १, २७, ४, ॥स्याम^०
 ऋ [१, ४, ६, ८, ४७, ५], २,
 ११, १, १३, ५, ३१, १३,
 ३८, ५^३, ५३, १४, १५, ६५,
 ५, ७, १८, ३, २०, ८, ४०,
 १, ६६, १३, ८१, ४, ८, १९,
 ७, ३५, ४४, २४^१, ६३, १०,
 ९, ६१, २४, १०, ३८, २,
 ६६, १२, १२६, ४, तै १, ४,
 ४६, २, मै ४, १२, ६६, १३, ८,
 कौ २, ५८९ जै ३, ४४, ७,
 ४८, ६, शौ ५, ८, ९६, २०,
 ६८, ६, स्याम ऋ १, २४,
 १५, ५१, १५, ७३, ८, ९४,
 [१३, ५, ६५, ५], १५, ९८,
 १, १२१, १५, १५०, ३,
 [१६४, ४०, ७, ४१, ५], १८०,
 ९, २, २, १२, ११, १२,
 १८, ८^०, २४, १५, २७,
 १६^१, २८, २, ३, ३८, १०,
 ३, [१, २१^१, ५९, ४^१,
 ६, ४७, १३^१, १०, १४, ६^१,
 १३१, ७^१], ३०, १८, ३९, ७, ८,

५५, २२, ५९, ३, ४, ८, ५,
 [१६, २१, १७, २१, १९,
 ११, २०, ११, २१, ११, २२,
 ११, २३, ११, २४, ११,
 ५६, ४], १७, ९, २९, ५
 ४१, [१०, ७, ४, ७], ११, [५०,
 ६, ५, ५५, १०, ८, ४०, १२,
 ४८, १३, १०, १२१, १०]
 ५१, [१०, ६, ४७, १२, ९,
 ८९, ७, ९५, ५, १०, १३१, ६],
 ११, ५६, ४, ५, ४, ८, ६, ८,
 २०, ४^३, [४२, १७, ४३, १६]
 ४५, ११, ४९, ४, ५४, १३,
 ६२, ९, ७०, २, ८५, ८, ६,
 १९, १३, २६, ८, ३३, ५,
 ५२, ५, ७१, २, ६, ७, [१,
 २०, २५], ४, ४, [१४, ३,
 १७, ७] १९, ७, २१, ९, ३४,
 २४ [२५, ५६, २५, १०,
 ६६, ९], ३७ ४, ४१, ४^३,
 ५२, १, ५४, २, ५६, २५, ६०,
 १, ६६, ९, ८७, ७, ९०, ४,
 ८, ४३, ३०, ४८, १३,
 ५३, ७, ९, ८६, ३८, १०,
 २२, १२, ३१, १, ३५,
 १४, ३६, १२, ६४, ११,
 १२८, ३, १४८, ३, खि ३, ५,
 ७, ११, २, ५, ७^३, ५, मा ७,
 १४, ८, ६^१, ५३, १०, २०^१, ११,
 २१, १२, १२^१, १५, १, २,
 १९, ४४, ५०^१, ५४^१, ६१,
 १२०, ५१, ५२, २३, ६५,
 २६, ७^१, ३३, १७^१, ३४,
 ३६, ३७^१, ३८^१, ३६, २४^१,
 का ७, ६, ३, ७, ४, ८, ३, १^१,
 ११, ६, ५^१, १२, २, १०,
 १३, १, १३^१, १६, १, १, २,

२१, ३, १५, ४, ४^१, ११,
 २२, ५, ५, ६^१, २५, १०,
 १३^१, २८, ७, १^१, २९, ४,
 ४^१, ३२, १, १७^१, तै १^१,
 ४, २३, १, ५, ११, ३, ४, ६,
 ६, ४, १२, ६, ७, १३, ५^३,
 ८, १४, २, १२, २, १२, २, ६,
 १२, २, ६, ३, १, ८, २, ९,
 २^३, २, ३, १ ५, ७^१, ७,
 २^१, ४, ११, ६^१, ४, १, २, ४,
 २, १, ४^१, ३, १२, १, ७, १४,
 २^१, ५, ७, २, ४^३, ९, १, ७, २,
 ६, १॥, मै १, २, १८^१, ३, १२,
 ३६, १०, ३, २, ६, १२^१, ७,
 २, ८, ७^३, ३, ११, १०, १^१,
 १०, २, ६, ११, १, २, १२,
 १-४, ५^३ १४ १, ३, ६, ९,
 १०, १२^१, १४, १७, काठ ३,
 ८^१, ४, १३, १६^१, ६, १०
 ७, १६^१, १८, १६^३, १७^३, ११,
 १२^१, १२, १५^१, १३, १५^३, १५,
 ८^१, १६, २, ८, १७, ६^३, १८,
 १९, १९, १३, १२^१, १४,
 २३, १२, २५, ६^३, ३०,
 ६^३, ३४, ९, ३८, २^१, ४०,
 ५, १०, ११, क २, १५^१,
 ३, ३, २६, ५^३, ३९, ४^१,
 १कौ २, ३०६, ३३६, ४१९, ३,
 १, ४, १जै २, ५, १, ३, २५,
 २, २८, ८, ३२, ९, ४, ११, २,
 शौ ३, १०, ५, ७, ११६, ४^३,
 ५, ५, ३, ५^१, ६, ३९, २,
 ४७, १, २, ५५, २, ३^१, ५८,
 २, ६२, २, ७९, ३, ९३, ३,
 ११७, ३, ७, २१, ३, ६, ३५,
 १, ७०, २, ७७, ११^१, ८४,
 ४^१, ८५, ३^१, ८८, ३^१, ९६, १,

^{a)} तु सस्थ टि अन्तु^{*} ।

^{b)} यत्तु WRR 'स्या' इति पा आहतुः, तत्सावीय ।

^{c)} यासुडागम उदात्त (पा ३, ४, १०३) ।

^{d)} तु सस्थ टि अपि ।

^{e)} तु सस्थ टि उप ।

^{f)} तु सस्थ टि आ ।

९७, ११, ११४, ६, ९, १५,
२०, १०, ९, २७, १२, १,
६२, ३, १७, १३, २, ३७, १४,
२, ३६, १७, १, ८, ११, १८,
१, ५८, ३, १७, ४, ६९,
†२०, ३७, ७, ८८, ६, १२५,
६, ७, पै १, ६५, १, ९६, २,
१०३, ३, १०५, १, १०६, ३,
२, २०, ३३, ३८, १, ३९, ५,
४, ९, १, ३१, ४, ५, †५, ४,
५, ३९, ७, ७, ३, ८, १८,
८, †१२, १, १३, १५, १६,
५०, २, ६९, १०, १३८, ८
†आस^१ ऋ ५, २, ५, ७, १, २,
८, २०, १५, १०, २७, ११,
काठ ३९, १५, कौ २, ७२४,
जै ३, ५९, १७, शौ ७, ६८,
१६, †आस ऋ ४, ३५, ४,
५६, ३, ५, ४४, २, ५३, १,
६, ४७, २, ७, ८६, ४, १०,
[३१, ७, ८१, ४], ८३, २,
१२०, १, १२४, ६, १२९, २,
मा १७, २०, ३३, ८०, का ८,
६, २६, १८, २, ५, ३२, ६,
११, मै १, ५, ८१, ४, १२, ३,
१४, ७, कौ २, ८३३, शौ ४,
३२, २, ५, २, १, २०, १०७,
४, पै ४, ३२, २६, ६, १, १,
आसतु ऋ १, १६१, १२,
आसु^२ ऋ ६, १९, ४, २१, ५,
११, आसु ऋ ४, ५१, ७, १०,

९२, ३, तै ५, ६, १, ३, आसिथ^०
ऋ ६ ४५, ११, १७, आसिथ
शौ १, २४, १, पै १, २६, १
५९, ३, २, ३२, ३, ७, १९,
६, आसथु ऋ १०, ३९, ५,
आस^३ ऋ ७, १०४, १४ आस
ऋ १०, ६१, १८, आसिम्^४ शौ
७, ६७, ३, पै ९, २२, ७, ८, १३,
१४ [अति>त्प^०, अनु>न्व^०,
अप^०, अपि>प्प^०, अमि>म्प^०,
आविस्>र^०, उप^०, परि>र्य^०,
प्र^०, प्रति>त्प^०, सम्प^०]

*अस्-अन्नस्-, अर्णस्-, रअवस्-,
असन्-, असु-, १असुर-, असृज्-,
अस्था-, १अस्थि-, अस्मद्- टि द्र

*१अस्-वर- १असुर- टि द्र

*२अस्-वर- २असुर- टि द्र

*१अस्त्रि- स्ति- टि द्र

सुत्^५- सुत् ऋ १, १६४, ४६, २, ४१,
१००, ४, ५, १०, ५, ४४, ३, ६,
१८, ४, २४, ५, २७, २, ७,
१०४, १२, ८, ७३, [१-१८], ९,
६१, १०, १०, ५, ७, ७२, २,
१२९, १, खि ४, ६, १०, मा ६,
१०, १९, ८८, २५, २, २६,
१६१, ३२, ८, ९, का ६, २, ४,
२१, ६, ९, २७, २, १, ३५, ३, ५,
६, तै १, ६, ५, १, ७, ५, ३, १२,
१, ५, ४, २, ८, ४, ४, १३, १,
३, २, ८, २, ४, ६, २, ११,
५, ७, १२, १ १७, २, ९, ३,

मै १, २, १५, १७, ४, २, ७,
६, ७१, ८, १०, २, ४, २१, ६,
१२, १०, ३१, ३, ९, ६, ११,
९, १५, २, ४, ४, ६, ११, काठ ५,
५, ७, ४, ११, ११, १२, १२,
१८, ११, १९, ११, २७, ७,
३४, ८, ३८, ३, ५३, २,
११, ३, ११, २८, ११, १२, १,
३६, ५, †कौ १, २००, ४६७,
२, २२, †जै १, २१, ७, ४९,
१, ३, ३, १, शौ ५, १९, ९,
८, ४, १२, ९, १५, २८, १०,
२, २२, २३, ७, १०, २१, ८,
६, १७, १, १९, †२०, २०,
५, ५७, ८, पै ९, १७, ५, १५,
२, ५, १६, १०, २, ६१, १,
१०१, ९, सत्^६ ऋ १, ३६,
३, ९६, ७, ४, ६, ७, ३२,
२४, ८७, ६, १०४, २१, ८,
२३, २६, १०१, ११, ९, १९,
७, २१, ७, ३१, ६, ८६, ५,
६, १०, २७, ४, ५३, १०,
१२९, ४, खि ३, २२, १, ४,
१०, ३, मा २, ३२, १३, ३,
३३, ३९, का १४, १, ३,
३२, ३ १०, तै ४, २, ८, २,
३, १३, ११, ६, २, ११, मै १,
८, ९१, २, ७, १५, १०, ३१,
४, २, १४, काठ ७, ११, १,
१६, ५, १८, ११, ३८, १४,
क २५, ६, २८, २१, †को १,

^१) णलि लिट्स्वर (पा ६, १, १९३) ।

^२) प्रस्व (पा ३, १, ३) ।

^३) सेटि थल्य् आदिरुदात्त (पा ६, १, १९६) ।

^४) शतरि वात्वायका लोप. प्रस्व च (पा ६, ४, १११) । इह तावदाख्यातभावुकस्यैवाऽस्य निर्देशो भवति । एतदीयस्य नामीभावमुपाश्रित्य प्रवृत्तस्य सामासिकस्य ताद्वितस्य च वृत्तस्य निर्देशस्तु यस्था एव द्र (तु १सुतीक- १सतीन- १सत्त्व- सुत्-पति- १सत्त्वन्- १२सत्त्वन्- १सुद्वन्-) ।

^५) तु सस्थ टि अभि ।

^६) विशिष्ट इह बाह्वच (१०, ८२, ३) पाभे ।

^७) तु सटि मै १, ५, ५ ।

^८) तु सस्थ टि अभि । विशिष्ट इह बाह्वच (१०, ८२, ३) पाभे ।

^९) तु टि अभि (ऋ २, ४१, १०) । यत्तु सा ✓सद् इत्यस्य लङि रु इत्यायाह, तदुपेक्ष्यम् ।

^{१०}) विभक्तैरुदात्तत्वं भवति (पा ६, १, १७३) ।

२१९^१, २७६, ३०९, ३२१^१,
२, २३७, २३८, ७०८^१,
११३८, जि १, २३, ६^१, २९,
४, ३२, ७, ३३, ९^१, ३२, १, २,
३, ५८, ५^१, ४, ३, २, शौ ४, १,
१, ५, ६, १, ८, ४, २, १, २० ५८,
३, पै ५, २, २, ६, ११, १, १५,
२, ५, १६, ११, १, १५०, १
सत्त-सतः ऋ ३, ३१, ८,
सत्तां ऋ ८, ४३, १४, का
९, २, ९, तै १, ४, ४६, ३,
२, ५, २, ७^१, ३, ५, ११,
५, मै ४, १०, २, काठ
१५, १२, जै ३, ४६, १,
सत्ताम् ऋ १, १७३, ७, २, १, ३,
१६, १, ६, ६७, १, मै १, ५, ४^१,
शौ १, ८, ४, सत्तिं काठ १९,
११^१, क ३१, १^१, शौ १७,
१, १९, पै ९, २२, ३, सत्ते ऋ
१, १२४, १२, ५, ७, ४, ६,
४७, २०, ६४, ६, १०, ११५,
६, खि १, २, १०, तै ३, ५,
८, १, ७, १, ११, १, मै १,
३, ३५, ३, १, १^१, काठ २६,
१२, २९, ५, ३५, १४, ४१,
२, क ४५, ६, ४८, १३, पै ११,
३, ८^१, सञ्जय^१ काठ ९, १६,
सन् ऋ १, ६९, १, २, ७१, ४,
१० ७६, ५, ९४, ७, १००,
४, १२९, ११, १६५, ३, १७०,
३, ३, ९, २, २२, १, ३०, ५,
३२, १२, ४, १५, १, २७, १,
६, १, २, २, ६, ३०, ३, ७,
१८, २, २८, २, ३२, १, ६८,

५, ८८, ६, ८, १६, ८, १७,
१५^१, ३३, ९, ४३, ९, १४
९, १९, ३, ६६, १६, ९६, १७,
१०, ४, ४ २२, १५, ४२, ६,
८३, ५, ११७, २, १२३, ५,
मा १२, ३६, ४७, ३३, २७,
का १३, ३, ७, ४, ३, ३२
२, १०, तै १, ४, ४६, ३,
७, ६, ७, २, १, १, ३, २, ६, ५,
३, ४, ८, ४, २, १, १, २, १^२, २
५, २, ४, ८, ६, ३, १, १, ३,
३, ८, २^१, ४, ४, ३, ४, ५, ११,
५, १, १, २, ३, ३, ४, २, ११,
३, ४, ८, १^१, ५, ३, १०, २,
६, १, ४, ७, ३, २, ४, ५, ४,
५, ४, ८, १ ७, २, ९, ३, मै
१, ४, ३^१, ११^१, १^१, ९, ५^१,
६, २, १, १^२, १०^१, ४, १, ५,
४^१, ५, ८, ११, १७, १०, ११,
३, २, ८^१, ६, २, ६, ७, ८,
४, २, २, ५, ८^१, ६, ५^१, १०,
२, ११, ३, १, १३, ४, ६, काठ
४, १४, ५, ४^१, ८, ११, ९, १३^१,
१७ १८, १०, ४, ५^१, ११, ४, ५,
१२, १^१, १३, २, ४, ८^१, १४,
१०, १५, १२, ११६, १०,
११, २१, १८, २०, २२, १३,
२३, ५, २७, ४, २९, २, ३०,
३, ३१, १५^१, ३४, १९^१,
३७, २, ३, ३८, १२, क ७,
८, १२५, १, २, ३६, २, ४२,
४, ४५, ३, ४६, ६, कौ १,
५३, ८३, १२०^१, २८४,
५०७^१, २, ३५०, ५२५,

१०२५, १०४८, जि १, ५, ९,
९, ३, १३, ६^१, ३०, २, ५२,
११^१, ३, २९, ७, ४१, १, ४६,
१, ४, ५, १, २६, ४, शौ ४,
११, ३, ३२, ५, ५, ८, ३, २२,
९, ६, २६, १, ८, २, ७, ११,
९, ३, १३, १, ३९^१, १७, १,
१२, १८, ४, ५९, १, १९, ५३,
४, १२०, ५३, ३, ५७, १३,
८९, ६, पै ३, २५, ५, ४, ३२,
५, ७, १८, ३, १२, १, ७, २,
४, १३, १, ३, १६, ३, ७, ८२, ३,
सन्त ऋ १, ११०, ४, १३८,
३, ४, ५, ५, १६, १९^१, ५,
१२, ५, ६, ६६, ४, १०, ३४, ९,
६७, १०, मा २, ३०, का २, ७,
२, तै ३, १, ४, २, १५, ३, १,
२, ५, १, १, ६, ३, ११, २^१, मै
१, १०, ३, १३, २, ९, ३, ९,
४, १२, १, १, काठ १९, ८, २७,
१^१, २८, २, ३०, ८ क ४२,
१^१, ४४, २, शौ २, ३४, ४, ६,
११७, २, २०, ९१, १०, पै
१, १०६, २, १६, ५०, १,
सन्तम् ऋ १, ७२, २, ८४,
१७, ११०, ३, १२९, १, ७,
१४१, ३, १४८, ५, २, १३,
१२, ३, ५, १०, ४, १, १५,
७, ६, ५, ८, ३, ४०, ७, ६,
१७, ५^१, ८, ११, ४, ४५, १७,
७१, १३, ८०, ४, ८६, ४, ९२,
८, ९, ९^१, १०, २७, ४, ५५,
५, ९३, ११, ११४, ५, १२४,
२, ६, १७१, ४, मा ९, ३,

^a) 'सत्ती' इति ऋ (८, ५, १) पाठे ।

^b) 'सु । तु' इति पदद्वयाऽऽत्मक ऋ (९, १७, ३८) पाठे ।

^c) विभक्त्येदात्तत्वं भवति (पा ६, १, १७३) ।

^d) 'च न' इति ऋ (१०, १८५, २) पाठे ।

^e) 'ग्रसते' इति शौ (१९, ३४, ८) पाठे ।

^f) 'सावेकाच' (पा ६, १, १६८) इति विभक्त्येदात्तता ।

^g) तु सस्थ टि अभि ।

^h) विशिष्ट इह ऋ (१०, १५३, २) पाठे ।

ⁱ) विशिष्ट इह ऋ (९, ४७, १) पाठे ।

^j) तु सस्थ टि पुरि ।

॥अ-सशि(त>)ता^a-ता तै २, २,
८, १

॥अ-संश्लिष्ट^a-ष्ट काठ ३४, ९,
-ष्टा काठ २७, १^२, क ४२,
१^२, -ष्टान् क ४२, १

अ-संसर्ग^a-गाय काठ १०, ११,
१३, ३

*?अ-संसूक्त^b-

१अससूक्त-गिरि^c-रेभ्य पै १६,
१०६, १०

१अससूक्त-गिरि^d-लेभ्य शौ ११,
२, ३०

अ-संसृष्टि^a-ष्ट्या मै १, ४, १३

॥अ-संस्थित^a-त काठ २३, ९,
३०, १, क ३६, ६, ४६, ४,

-तम् मै १, ८, ७, ३, ५, ४,
शौ ६, ५०, २५, -ता मै १, १०,

९, काठ २७, ५, ३६, ४, क
४२, ५, -ते तै ६, ३, १, ६

॥अ-संस्पृष्ट, प्रा^a-ष्टा तै ५, ४, १,
४, -ष्टौ तै ६, ४, ६, ४

असकौ अदस्-द्र

?अ-स(क>)का^a-काम् ऋ ६,
६३, ८

अ-संख्यात^a-॥तम् काठ २५, ८,
क ४०, १, -ता मा १६, ५४,

का १७, ८, ८, मै २, ९, ९,
काठ १७, १६, क २७, ६,

-ता शौ १२, ३, २८

अ-संख्येय^a-यम् शौ १०, ८, २४,

पै १६, १०३, १

*?अ-सच-नाड टि द्र

अ-सचद्विष^b-द्विष ऋ ८, २०,
२४

असच्छाखा-अमत्-द्र

अ-सजन्य^a-न्य मै १, २, १०

अ-सजात^a-त मा ५, २३, का ५,
६, २, मै १, २, १०, काठ १२, १

अ-सजा(त्य>)त्या^a-त्या ऋ १०,
३९, ६

अ-संज्ञा^a-ज्ञा शौ १२, ८, ७

॥अ-संज्ञान^a-नम् तै ५, ३, १, ४,
-ने काठ २०, १०, क ३१, १२

अ-सत्^a-सत् ऋ ६, २४, ५, ७,
१०४, १२^३, १३^१ १०, ५, ७,

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^b) सस्व नापृटि द्र । उप^१ तत्कृते एउ टि द्र ।

^c) रलयोरभेदे सति नाड सत् तत एवाऽववेयम् ।

^d) उस कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)। पूष उक्त-
राऽवयवस्य व्यु^१ स-सुभ्यामुपसृष्टे सति √वच् इत्यत्र
वा (तु सा, W^२), √भुज् इत्यत्र वा [तु PW MW च
(ययोरयमभिसवि मभावेत)], √*भुच्(मौस्थि √पच्
इत्यस्य पितृव्यभूत यद्र) इत्यत्र वा तन्मूलसभवाद्
उत्तरकल्पद्वयेऽन्यतरथाऽपि *ससु-मुक्त-इति स्थिते नैप्र
भस्य वत्वे चाऽज्मध्यस्थस्य वस्य लोपे चोकार्यो सवर्ण-
दीर्घे चैष्टरूपसपत्तिरिति यावत् [वैतु ता ४३ √स्वाद्>
√सूद्+क्त इति कृत्वा *?सूत्- (तु नुत्त-, वित्त-) इति
स्थिते क्त>त्त इत्याकारकप्राकृतिकविपरिणामाऽऽभा-
सतोऽर्वाङ्मनी क्त>क्त इत्याकारिका सस्कृतप्रत्या-
पत्तिरिति वदंश्चिन्त्य (मौस्थि √स्वाद् इत्यस्य सु-पूर्वेण
√अद् इत्येतत्-सनाभिना √*आद् इत्यनेनाऽभेदप्रति-
पत्तेरनवसरेऽपि यथाकथञ्चित् सप्रमारणे सभवति *?सूत्-
इत्यत्र दीर्घाऽनुपपत्तेः)]। यद्वा सपूर्वस्य √*सूच्(मौस्थि
√शुष् इत्येतत्-सगोत्रस्य यद्र) इत्यस्य विस्तर द्र ।
अन्यतश्च √वच् इत्यन्यतश्चोत्तरेण कल्पानामन्यतम
कश्चिदित्येव पुन कल्पद्वय भवति । तत्र च तारतम्य-
विवेको गि(र>)ल- इत्यस्य उप तात्पर्यविनिश्चयसापेक्षो
भवति । तद् यथा । √गृ इत्यस्य शब्दनिगारणयोर्वृत्ते
शुना शब्दकर्तृत्वेऽभिप्रेते प्रथम कल्प स्यात्तेषा निगार-
णकर्तृत्वेऽभिप्रेते चोत्तर कल्प इति उभयथाऽपि उप

क प्र उस (पा ३, १, १३५) इति दिक् (वैतु सा पचा-
द्यजन्तत्वं ब्रुवाणोऽपार्थमस्येत्त्वविपरिणाम प्रस्तावुक) ।

^e) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप स √स्था+क्त ।

^f) सस्व नापृटि द्र । उप स्वरूपत मदेह । सम्-
√क्रम्+विट् प्र तत्राऽनुनासिकस्थानीयदीर्घाऽऽकारान्त-
मितीव या [६, २९ प्रभृ (तु वे [४, ३], मा)] । यनि
(तु पजा खावड) इत्यर्वाङ्म (तु WW [२, ४७३]) ।
तदेतद् भूयोविमृश्य सत् यस्था अपि द्र ।

^g) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६०) । उप स
√ख्या+यत् प्र ।

^h) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप उस यद्र ।
इह 'यथा वय गुष्माक सचा भवामो यूय च सचद्विड्-
भिन्नतया प्रसिद्धा भवथ' इतीवाभिप्रयता स्तोतृणा मरु-
दारावनफलात्मिका कल्याणभावना प्राकरणिकी स्यादिति
कृत्वा यनि आदर इति दिक् (तु BW, वैतु सा, PW
GW *?अ-सच- इति पूष सति उस दर्शुका, MW
अभ्यवसायात् पराजायुक) ।

ⁱ) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^j) 'हन्त्यासत्' इति पा । 'हन्ति। असत्' इति
पपा चिन्त्यो भवति । साहितिकदीर्घत्वाऽपेक्षया 'हन्ति ।
आ । अ-सत्' इति विभागोऽसद् आहन्तीत्यस्य सुवचत-
रत्वदर्शनात् । अत्र सा सर्वथाऽपि मौनमाऽऽस्थितेति
चित्रम् । यदपि अर्वाचा 'हन्ति । आ (<अ>-सत्' इति
विभागोऽभिमतो भवति (तु GW प्रभृ) तदपि व्यर्थ-
ऽऽडम्बरमात्रत्वात् सुत्यज द्र ।

१२९, १, खि ४, ६, १०, ११, तै
२, १, ५, ४, ५, ४, ६, ४, मै
२, ५, ४॥ काठ ३१, २॥, क
४७, २॥, शौ ४, १९, ६, १८,
४, १२, १३, पै ५, २५, ६,
११६, १०, २३, ३, -सत ऋ ५,
१२, ४, ७, १०४, ८^a, [१०,
७२, २, ३], खि ३, २२, १,
मा १३, ३, का १४, १, ३, तै
२, १, ५, ४॥, ४, २, ८, २,
मै २, ७, १५ ४, १, ३॥, काठ
१६, १५, ३१, २, ३८, १४, क
२५, ६, ४७, २॥, शौ १, ३२१,
जै १, ३३, ९, शौ ४, १, १,
५, ६, १, ८, ४, ८, ४, ८[†],
१०, ७, २५, पै ३, २, २, ६,
११, १, पै १६, ९, ८[†], १५०,
१, -सता ऋ ४, ५, १४,
-सति ऋ १०, १२९, ४, तै ५,

१, ३, १॥, शौ १७, १, १९,
-सते तै ३, ५, ८, १, ७, १,
११, १, मै १, ३, ३५, काठ
२६, १२, २९, ५, ४१, २,
क ४५, ६, -सन् ऋ ७, १०४,
८, मै ४, १, ३॥, शौ ८, ४, ८[†],
११, ९, ३, पै १६, ९, ८[†],
८२, ३
असती-तीभ्य शौ ७, ८०,
१, पै १, २१, १
असच्छा(त-शा)खा^b-खाम् शौ
१०, ७, २१
असत्त(त-त)र, रा^c-र तै ५, १,
२, १॥, -रा शौ ७, ८०, १, पै
१, २१, १
१असन्म(त-म)न्त्र^d-न्त्रात्^e शौ
४, ९, ६
असन्मन्त्र^f-न्त्रात् पै ८,
३, ६

अ-सत्य^g-त्या ऋ ४, ५, ५
[^hत्य- न^o]
१अ-सत्र^h-त्रम् तै ७, ३, ६, २,
८, १, ४, १, २, २, ३,
६, २
१अ-सत्त्वⁱ-
असन्^j-स्त्वि ४, ७^३, २^१,
मै ४, २, ९॥ काठ ३४, ८॥,
शौ ५, ५, ९^m, १९, ३, पै ४,
१४, ३, ६, ४, ९^m २, १८,
९, -स्त्वा खि ४, ७^३, ९^१,
मा २५, ९, का २७, ९, १, तै
६, ३, ९, २॥, मै ३, १५, ८, ४,
१, ७॥, १३, ४, काठ १६, २१,
३१, ४, क ४७, ४॥, शौ ५,
५, ८^o, पै ४, १५, ३, ६, ४,
८, -॥स्त्वा^k मै ३, ९, ६
असन-^lरअस्द्र
१असना^p-ना ऋ १०, ९५, ३^q,

^a) आसत्. इति साहितिको दीर्घ ।

^b) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^c) तरप. पित्वाभिधाते स्वरेऽविशेष ।

^d) कस (तु PIV प्रभृ) सासस्व (पा ६, १, २२३) ।
साशयिक प्राति ढ्र (तु नाउटि) ।

^e) सा अतु पै. (=नाउ) च य-प्रत्ययान्त. पा
भवति । यनि अपि नन्-पूर्व बस मज्जन्तोदात्त इति
कृत्वा वा सभवेदित्यपि ढ्र । तथा सति उप *१सन्मन्त्र-
इति कस इति विवेक ।

^f) तु नापूटि ।

^g) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^h) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

ⁱ) अनिष्टं प्राति ढ्र [तु टि *सुत्व->त्वम् (शौ
१९, ४८, ३)] ।

^j) व्यु^१ पात्र असृज्- (यद्र) इत्यस्य स्थाने शसा-
दिषु प्र आदेशमात्रं भवति (पा ६, १, ६३) । मौस्थि तु
(^१अस्+हिमायाम्>)*अस्-+(^१सन्+मरणे>)
*सन्- (=कर्तरि क्तिप्) इति स्थिते (अस शस्त्रादि-
कारितव्रणात् सनतीति कृत्वा) उस उपप्रस्व (पा ६,
२, १३९) सति नैप्र पूर्वस्य मकारस्य लोप स्यात् ।
असृज्- इत्यस्यैतत्सजातत्वे सति व्यु किञ्चित् पार्थक्यं

भवतीति कृत्वा तन्निर्देश यद्र [वैतु WW (१, १६२)
उभे प्राति सभेदुक] ।

^k) अल्लोप उदात्तनिष्ठस्व (पा ६, ४, १३४, १, १६१) ।

^l) =शौ ५, ५, ९ । 'अस्त्वि' इति तत्कारमव्य सुपा
यनि सु-शोध स्यात् । यद्वा (^१तन्>) *तन्- इति
उप सत्य् *असर्जन्- इत्यस्य सनाभि सद् *असर्तन्-
इत्यपर पर्यायभूत प्राति इति कृत्वा नैप्र ततः *अस्तन्-
इत्यस्य जन्म ढ्र (तु एपूटि) ।

^m) तु पपा, PW WI प्रभृ. च, वैतु W आसन्->
-स्त्वि इति पाठुक ।

ⁿ) 'स्त्वि' खि ४, ७, ९ इत्यत्रत्येन टि सविषयत्व ढ्र ।

^o) -स्त्वि शौ ५, ५, ९ इत्यत्रत्येन टि विषयसामान्य ढ्र ।

^p) व्यु^१ पात्र ^१अस्+स्त्री युच्>अन प्र उस
(पा ३, ३, १०७) इति सकेतमात्र सद् भूयोविमर्शसह ढ्र
(तु नाउटि) ।

^q) वा^१ भाप इति च च१ सत् =असनायै इति
च कृत्वा १मे पादे वा इति सा । एतदादि २य
पादस्तत्र चैतत् भाप सद् रुहि- इत्येतद्विशिष्ट-
मिति HLR । एतत् सप सत् तथेति PW प्रभृ ।
वि सत् भाप सता रुहि- इत्यनेन युक्तमिति तु प्रती-
येत (तु ऋ १०, १७८, ३) ।

१ अस-ना-

५२९

अ-समन-

-नाम् ऋ १, १४८, ४^a, १५५,
२^b

*१२अस-ना- नाप् टि द्र

अ-सनाभि^c- -भि काठ २, ११, क
२, ५

॥अ-सतत^d- -त काठ २४, ८, क
३८, १

अ-संताप, प्रा^e- -पम् शौ १६, ३,
६, -पे शौ ४, २६, ३ ८, २,
१४, पै ४, ३६, ६, १६, ४, ४

॥अ-संतु(म्-तृण्)ण्णा^f- -ण्णे तै
६, २, ११, ३

†अ-संदित^g- -त ऋ ४, ४, २,
मा १३, १०, का १४, १, १०,
तै १, २, १४, १, मै २, ७, १५,
काठ १६, १५, क २५, ६.

†अ-संदिन^h- -नम् ऋ ८, १०२,
१४, काठ ४०, १४, कौ २,
९०१, जै ४, ६, ६

अ-संहशⁱ- -शम् पै १, ७०, २

॥अ-सन्न, न्ना^j- -न्न तै ६, ४, ५,
७ मै ४, ५, ५, ७, ४, -न्नम्
मै ४, ५, ५, काठ २८, ७, क
४४, ७ -न्ना. मै ४, ६, ७^k,

७, १, ४, काठ २७, २, २८, ७,
क ४२, २, ४४, ७, -न्नात् तै
६, ५, ६, ५, ७, १, ८, ५,
-न्नौ मै ४, ५, ७, काठ २७, २
क ४२, २

१अ-सपत्न^l- -न शौ १, १९, ४

२अ-सपत्न, त्ना^m- -त्न ऋ १०,
१७४, [(१५९, ४) ४], ५, मै
३, २, ७॥, काठ ५, १, ३२,
१ⁿ, शौ १, २९, ५, १०, ६,
३०, १९, ४६, ७, पै १, ११,
४, ४, २३, ७, १३, ३, ११^o,
१६, ४५, १, -त्नम् खि २,
२, ४, ४, ५, २४, मा ९,
४०, १०, १८, का ११, ३, १,
६, २, मै २, ६, ६॥, काठ १५,
५, शौ ८, ५, १७^p, ९, २, ७,
८, १२, १, ४१, १९, १६, १,
२७, १४, पै १०, ८, ४, १३,
३, १५, १६, २८, ७^q, ७६, ६,
७, -त्ना ऋ १०, १५९, [४
(१७४, ४)], ५, मै ३, २, ७॥,
†पै २, ४१, ४, ५, -त्ना मा ७,
२५, का ७, १०, ३, तै ५, ३,

५, २॥, शौ १९, १४, १, पै २,
७३, १, १६, १५०, ८,
१५२, ५

॥अ-सप्तश(फ>)फा^r- -फया तै ६,
१, ६, ७, मै ३, ७, ४^s

अ-सबन्धु^t- -न्धु खि ४, ५, २०,
मा ५, २३, का ५, ६, २, मै १,
२, १०, काठ २, ११, क २, ५
शौ ६, १५, २, ५४, ३, पै १,
२०, ४, ६६, ४

॥अ-सभ^u- -भ तै १, ७, ६, ७

अ-सम, मा^v- -म ऋ ६, ३६, ४, ८,
६२, २, शौ १२, ३, ३८,
-मम् ऋ १, ५४, ८, १०, ४७,
८, ८९, ३, -मा ऋ १, ५४,
८, ६, ६७, १, -मा. ऋ २,
१३, ७, १०, ७१, ७, -मानि
ऋ ७, ४३, १

असम-रथ^w- -थ मा १५, १७,
का १६, ४, ५, तै ४, ४, ३, १, मै
२, ८, १०, काठ १७, ९, क
२६, ८

अ-समन्, ना^x- -ना ° ऋ १, १४०,
४, ७, ५, ३, -ने ऋ ६, ४६, १३

^a) वि सच् श्रुया- इत्यनेन सप सता सबद्धम् (तु
सा, वैतु वे √२अस् इयत् भाप इति, PW प्रभृ
तत् एव संप इति) ।

^b) सप सत् प्रति-धीयमान- इत्यनेन विशिष्टमिति
कृत्वा *१२अस-ना- [*अस- (=√१अस्+अप् प्र)+
*ना- (=√*ना [=√नी इत्येतत्-सगर्भ्यः]+क्विप् प्र)
इति स्थिते उस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)] इत्यपर प्राति
सभाव्येत (वैतु G W ORN च छन्दस्तो विवृतिमापन्नमिव
सत् प्रति-धीयमान(न>)ना- इत्येव प्रकृति प्रत्यापादकौ) ।
यच्च परै प्रकृतस्य प्राति √२अस् इत्यत व्युद्ध्यते (तु
ww १, १३४) तत्रापि विरोधाऽभाव द्र । √२अस्
इत्यस्याऽपि मौल्य √१अस् इत्येतदीयविशेषमात्रत्वेन
प्रदर्शितपूर्वत्वात् ।

^c) तप नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^d) सस्व नापृटि द्र । उप. स/तन्+कर्मणि क्त ।
समो मकारस्य लोपाऽभावः. (पामवा ६, १, १४४, तु

स-तत्-) ।

^e) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप
स/तप्+घञ् प्र ।

^f) सस्व द्विपृटि द्र । उप स/तृद्+क्त प्र ।

^g) सस्व त्रिपृटि द्र । उप स/दा(बन्धने)+क्त प्र ।

^h) वैकल्पिक निष्ठान्तत्वम् उस (पा ८, २, ५६) शेष नापृटि द्र ।

ⁱ) 'चक्षु' इत्यस्य वि भवेत् ।

^j) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^k) 'अहम् । अस्मि' इति द्विपदाऽऽत्मक ऋ (१०,
१६६, २) पाभे ।

^l) मिथ्यास्वरदुष्टत्वात् सुपा चिन्त्य (तु टि अ-काणा-) ।

^m) तस नञ्-स्वर [पा ६, २, २ (वैतु PW प्रभृ
बम इतीव विप्राहुका)] । उप यद्र ।

ⁿ) बस पूप्प्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^o) तु PW. प्रभृ, वैतु १मे स्थ सा स-मनस्-
इति उप इति कृत्वा वचन व्यत्यायुक्त ।

अ-समर्ति^a- -ल्यै तै ३, ३, ८, २*अ-समष्ट^b-अ-समष्ट-काव्य^c- -व्य ऋ २, २१,
४, ९, ७६, ४अ-समाति^d- -तिम् ऋ १०, ६०,
२, शौ ६, ७९, १०, -तिषु ऋ
१०, ६०, ५असमात्यो(ति-ओ)जस्^e- -जा ऋ
६, २९, ६अ-समान^f- -न मा ५, २३, का ५,
६, २, तै १, ३, २, १३, ६, २,
११, २३, मै १, २, १०३, ३,
८, ८१, काठ २, ५, ९, ११३,
१२, ३, ३, २५, ९३, क २, ५३,
४०, २३, पै १, २०, ३॥अ-समिध्यमान^g- -न मै १, ६, ५॥अ-समुद्रि(य>)या^h- -या मै ४,
४, १अ-समृद्धⁱ- -द्धा शौ १, २७, २, ३,
पै २, ३१, २, ५अ-समुद्धि^j- -द्धय शौ १४, २, ४९,-द्धये शौ ५, ७, १, -द्धिम् खि
२, ६, ८, पै १०, ११, ३,
-०द्धे शौ ५, ७, ७, पै ७, ९,
६, -द्धयै पै ७, ९, १अ-संपृञ्चान^k- -नौ मै १, ४, २॥अ-संप्रक्षाप्य^l तै ३, ४, १०, ४॥अ-संप्रत्त^m- -त्त तै २, ६, ९, २*अ-संवा(ध>)घाⁿ- -धे मै ४,
१३, ९२अ-संवाध, घा^o- -धम् शौ १२, १,
२, -धा मै ४, १४, ११, -धे
शौ १८, २, २०अ-संभव^p- -वात् मा ४०, १०, का
४०, १, १३अ-संभव्य^q- -व्यम् शौ ५, १८, १२,
१९, ११, पै ९, १८, ७, १९, ५॥अ-संभाव^r- -वात् काठ ३३, ४॥अ-समिन्दत्^s- -न्दत् तै ६, ४,
१, १, मै ३, १०, ४, -न्दन्त
काठ २५, ९, क ४०, २॥अ-संभिन्न^t- -न्ना तै ६, २, ११,२, -ञ्जे मै १, १०, १३, काठ
३६, ७अ-संभूति^u- -तिम् मा ४०, ९, का
४०, १, १२॥अ-संभृत^v- -त. काठ २३, २, क
३५, ८॥अ-संभेद^w- -दाय तै ६, ४, १, १,
मै ३, १०, ४, काठ २५, ९,
क ४०, २*अ-संभोजन^x- -नात् खि ३, १०३, ३*अ-संमित- यज्ञ-पुरुष^yअ-संमृष्ट^z- -ष्ट ऋ ५, ११, ३, तै
१, ३, ३, १, मै १, २, १२,
काठ २, १३, क २, ७॥अ-सयोनि- -नि काठ ८, ८,
क ७, ३॥अ-सरत्^{aa}- -रत् शौ २०, १३६, ५*असर्जन्-, *असर्तन्- असन्->
अल. टि. द्रअ-सर्ववीर^{ab}- -र शौ ९, २, १४,
पै १६, ७७, ४^a) तस नञ् स्वर (पा ६, २, २)। उप सम् √*अद्
+भावे क्तिन् प्र।^b) सस्व नापृटि द्र। उप <सम् √१अश् यद्र।^c) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। ननु तस स्यात्
स्वरेऽविशेषादिति मा भ्रमि। देवताऽऽराधनतत्परेण तद्गु-
णकीर्तनैकभयानेन भाव्यमिति कृत्वा स्तोतुर् देवताऽभीष्ट-
गुणहीनाऽधिकरणान्तरभेदवर्णनरुचित्वस्य दवीयोऽव-
गतिक्लेशमात्रफलस्याऽसभाव्यमानत्वात् (तु GW, वैतु
PW MW च)।^d) सस्व द्विपृटि द्र। उप *१समाति- इति
विप यद्र।^e) इह उप *१समाति- इति भाप सत् सश्रु (तै
३, ३, ८, २) उप श्रूयमाणस्य *समर्ति- इत्यस्यैव नैत्र
रूपान्तरं सुवचम् (तु BW, वैतु सा. W अतथावा-
दिनावपि सन्तौ उप भाप इत्यत्र समतौ)।^f) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र।^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।^h) सस्व नापृटि द्र। उप स-प्र/क्षै>क्षापि+व्यप् प्र।ⁱ) सस्व एपृटि द्र। उप स-प्र/दा(दाने)+क्त प्र।^j) सस्व द्विपृटि द्र। उप यद्र। मुपा -सुबा- इत्यत्र
स्वरो भ्रष्ट इव स्यात्।^k) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र।^l) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६०)। उप
स/भू+यत् प्र। वा क्विवि द्र।^m) तस नञ्-पूर्व द्र। उप मूको स-भव- इत्येव
सत् यनि शोध-फल द्र (तु सटि)। उभयथाऽपि प्रास।
उप भाप इति कृत्वाऽन्यतरथापि समाने निर्वाहे
सभवति तु शोचाऽनपेक्षा स्यात्। यस्मिन् पा एव स्वा-
रसिकत्वाच्च सटि पाका (६, १, ८३) सगमय्य 'आसीत्'
इत्यस्य पदस्य यनि स्थाने स्थापनप्रस्तावोऽपि समान-
मनपेक्षित द्र।ⁿ) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप <सं/भिद्।^o) बस इतीव कृत्वा मुपा यदन्तोदात्तो निरदेशि,
तदुपेक्ष्यम्।^p) सस्व. एपृटि द्र। उप <स/मृज् द्र (वैतु
GW प्रमृ ऋ स्थ <स/मृज् इति)।^q) 'आसदत्' 'आसरत्' इत्यपि मूको। तत् सति
साधनविशेषसायुज्ये सस्वरणान्तराऽपेक्षाऽत्र द्र।

१अ-सश्चत्^a-

असश्चन्ती^b- न्ती ऋ ३, ५७, ६,
६, ७०, २, ८, ३१, ४

२[†]अ-सश्चत्^c- -श्चतः ऋ १, [१३,
६, १४२, ६], ११२, २, २,
२५, ४, ९, [५७, १, ६२, २८],
[७३, ४, ८५, १०], ७४, ६,
८६, २७, काठ ३८, १४, कौ २,
११११, जै ४, ७, ५, शौ ५,
६, ३, पै ६, ११, ४, -श्चतम् ऋ
२, ३२, ३, -श्चता ऋ १, १६०,
२, ७, ६७, ९, १०, ६९, ८

अ-सश्चिवस्^d-

†असश्चिवो- -वी ऋ ९, ८६, १८,
कौ २, ५०४, जै ३, ३९, ३.

अ-ससत्^e- -सन्त ऋ १, १४३, ३

अ-सह्य^f- -ह्यौ कौ २, १२१९

†अ-साकमेध^g- -धा मै १, १०,

१६, काठ ३६, १०

अ-साद्^h- -दा शौ ११, १२, २४

†अ-सामन्ⁱ- -मा तै १, ५, ७, १,
२, ५, ८, १

†अ-सामि^j- -मि ऋ १, [२५, १५,
१०, २२, २], ३९, ९, १०^k, ६,
१९, २, ३८, ५, १०, २२, ३,
७४, ३, ९६, ५, शौ २०, ३०,
५, -मिभि ऋ १, ३९, ९

असामि शवस्^j- -वस ऋ ५,
५२, ५

†असामे^k पै १०, १, ३

१असि^l- -सय. खि ४, ५, ३३, शौ
१०, १, २०, पै १६, ३६, १०,
-सि ऋ १०, ७९, ६, ८९, ८,
मै २, ६, ५॥, काठ १५, ४॥,
-सिना ऋ १, १६२, २०, मा
२५, ४३[†], तै ४, ६, ९, ४[†],

काठ ४६, ५[†], शौ ९, ५, ४, पै

५, १५, ९, १६, ९७, ३, -†सिम्

ऋ १०, ८६, १८, शौ २०, १२६,

१८, -सीन् शौ ११, ११, १

असि-मुत्^m- -मद्भ्य मा १६, २१,

का १७, २, ५, तै ४, ५, ३, १, मै २,

९, ३, काठ १७, १२, क २७, २

*२असि- १, २असिक्ती- २, ३असि-
टि द्र

१असिक्तीका- एउ टि द्र

२असिक्तीका- २असिक्ती- टि द्र

१असिक्तीⁿ- -०क्ति शौ १, २३, १,

पै १, १६, १, -क्ती शौ १, २३,

३, -क्ती ऋ ७, ५, ३, शौ ८,

७, १, पै १६, १२, १, -†क्तीम्

ऋ ९, ७३, ५, १०, ३, १, कौ २,

८९६, जै ४, १३, ९, -क्न्या^o

शौ ५, १३, ८, पै ८, २, ७,

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप √सश्च>

१सश्चत्- यद्र ।

^b) स्त्री नुम् [पा ७, १, ८१ (वैतु. L ४६७) √सश्च
इत्यभ्यस्तम् अदा च वा इह पश्यन् [तु GW] नुम्
प्रति कृच्छ्रमापन्न [यथा त्वत्राऽय वा भ्वा भवति
नऽभ्यस्तश्च अदा चेत्येतद्विस्तर यद्र]।

^c) बस अन्तोदात्त [पा ६, २, १७२ (तु सा
L ४६७, वैतु PW. प्रभृ तस इतीव मानुका
स्वरतश्चोद्या)]। उप २सश्चत्- [= (√सस्> भावे)
*सस्- + (√चत्> भावे वा कर्तरि वा) *चत्- इति
कृत्वा उस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९)] इत्यस्य परै.
(सा प्रभृ) √सश्च (स्ञ्) इत्यत [बधा सत. (तु WW
२, ४७३)] व्यु सत्या १सश्चत्- इत्यनेन शत्रन्तेन
सरूपेण सभेद्यमानकल्पस्य सतो विमर्श यद्र ।

^d) सस्व द्विपूटि द्र। उप √सश्च+कसु प्र ।

^e) सस्व त्रिपूटि द्र। उप √सस्+शतृ-प्रत्यय ।

^f) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १६०)। उप √सह्+
कर्मणि यत् (पा ३, १, ९९)।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^h) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप. यद्र ।

ⁱ) सस्व एपूटि द्र। उप यद्र । वा क्विबि द्र ।

^j) बस. पूपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^k) अतीव दुरूह सस्करणान्तराऽपेक्ष पा भवति ।

^l) पाप्र √*१अस्+इ प्र पाउ (४, १४०) प्रस्व
भ्वादेशाऽभावश्च द्र (तु असु-)। यनि धा आद्यशतः
√*अद् इत्यस्य षठ् प्रभेद ग्राहुक द्र [तु हिं. कसि,
पंजा कहि, वैतु पाउना (गपू) प्रभृ √२अस् इत्यत
व्यु इच्छन्तश्चिन्त्या (क्षेत्तुकरवियोगसहकृतक्षेपणार्थस्या-
सबन्धादित्यभिसवे), WW (१, १३४, ३२४) मूलत
यनि धा सनाभे. सत √*अम् इत्यत व्यु नुवाण.
प्रकृतेऽनुनासिकोपयोगाऽभावतश्चोद्य]।

^m) मनुप् प्र उदात्त. (पा ६, १, १७६)।

ⁿ) व्यु ? पाप्र २असित- इत्यस्य स्त्री ङीपि प्र क्तादेश
(पावा ४, १, ३९)। मौस्थि ६अ+*सिक्नि- [=विप
<*सिक्नि- (= [दीप्तौ √*सिच्> भावे] *सिच्- +
[दीप्तौ √*कन् कर्तरि *१क्नि->] *१क्नि- इति कृत्वा
तस सासस्व [पा ६, १, २२३]] इति कृत्वा तस
नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। तत स्त्री ङीपि स्वार्थिके के प्र
पूर्वस्य ह्रस्वे (पा ७, ४, १३) टापि नैप्र. *१असिक्तीका-
इत्यस्य यनि विपरिणाम द्र [यस्य पाप्र अनुवाद
ङीप् प्र उस. (पा ४, १, ४५) इति कृत्वा सुबच]। यद्वा
*२असि- (तु टि २असित-)+*२क्नि- (=भाप) इति
कृत्वा बस पूपप्रस्व द्र (पा ६, २, १)।

^o) अर्थतश्छन्दस्तश्च 'जाता दासी असिक्तीया'

-कन्या खि ५, १५, ६, शौ २०, १३०, २ ^६ , -कन्याम् ऋ ४, १७, १५, ८, २०, २५, शौ १२, २, २०	१, २३, ३ ^२ , ११, २, १८, पै १, १६, ३, ४, १८, ५, २४, २ ^१ १६, १५, ५, १६, ३, १०५, ७, -तस्य शौ १, १४, ४, ६, १३७, १, पै १, १५, ४, १०, १, ८, ७, ८, ११, ७, ४, -ता ^६ शौ ५, १३, ५, पै ८, २, ५, -तान् पै ८, ७, ५, -तानाम् पै ८, ७, ३	२१ [असित-वर्ण ^६ - -र्णा तै ३, १, ११, ४ *अमिता(त-अ)ञ्च्- असिताची ^१ - -चीम् पै १५, १८, ३ ३असितु ^३ - -त मा २४, ३७, का २६, ८, २, तै ५, ५, १०, ११, १४, १, मै २, १३, २१, ३, १४, १८, काठ ४७, ४, शौ ३, २७, १, ६, ७२, १ पै ३, २४, १, -तम् शौ १०, ४, ५, १३ -तस्य शौ ५, १३, ६, पै १, ४४, १ ८, २, ४ -ता शौ ६, १३७,
२असिकनी ^७ - -कन्या ऋ १०, ७५, ५	असित-ग्रीव ^८ - -व मा २३, १३, का २५, ४, १	
१अ-सित ^९ - -ताय तै ७, ४, २२, १, काठ ४५, १, -तेषु काठ ४०, ४	असित-जु ^९ - -जवे तै ७, ३, १७, १, काठ ४३, ७	
२असित ^{१०} - -त ऋ १, ४६, १०, पै १, ६७, ४ ^९ , -तम् ऋ ४, १३, ४, ५१, ९, मा १२, ८९, का २१, ६, १०, तै ३, २, २, २, मै ३, ११, ९, ४, १२, ५ ^१ , काठ ११, १३ ^१ , ३८, ३, शौ	असितजू ^१ - -जू शौ १२, १,	

इति पाद सु-शोध द्र । एस्थि प्रकृतस्य रू ५१
सत उरु-(गु<) कुलाया (तु पै ८, २, ७) इत्यनेन
समानाधिकरणता भवति (तु पाण्डु मूको, IV च,
वैतु L ३६८ तु १ इति वदश्चिन्त्य वा अस्पष्टत्वात्) ।

^६) 'असिद्या, असिद्या' प्रभृ भ्यास पाभे भवन्ति
(तु सटि) ।

^७) व्यु^१ नाप् सल्लपाद् विवेकार्थं पाप्र पक्षे डीष् प्र
उसं (पावा ४, १, ३९) । मौस्थि अपि ६अ+*सिक्नि-
[=कस भाप (यत्र उप अपि *२कुनि- इत्येतज्ज सत्
भाप द्र [तु नापूटि])] इति कृत्वा बस अन्तोदात्त (पा ६,
२, १७२) । तस्य च स्त्री नाप् टि दि एव *२असिकनिका-
इत्येव सत नैप्र यनि विपरिणाम इति प्रथम कल्प द्र ।
*२असि-+*१विन्- (=विप) इति कृत्वा तस सासस्व
(पा ६, १, २२३) इति चोत्तरे कल्पे विशेष इति दिक्
[वैतु WW (१, ३२४) स्वरभेदमविवेचुक] ।

^९) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप <√सि
बन्धने यद्र ।

^{१०}) व्यु^२ सस्व नापूटि दि स्यातामिति कृत्वा उप
३सितु- दीप्तिद्वन्द्वतरपर्यायभूत चित्र- इत्येतत्-
सनाभि सत् (दीप्त्यर्थे √*सृ>) *सिर्-+ [√तृ>
(भावे वा कर्तरि वा) *तृ- > *त्र- > *तृ- >]
*तृ- इति स्थिते तम सासस्व (पा ६, १, २२३) ।
इति कृत्वा मौस्थि *सिर्- इत्येतच्च सत्
नैप्र यनि विपरिणाम द्र (तु पजा चिट्टा) । न
नञ्-पूर्व स इत्यन्ये [तु GW PW च <√अस् इति,
WW (१, ३२४) मल-पर्यायम् *२असि- इति कृत्वा तद्वि-

स्तरकरस्तकारोपजन इति (एस्थि अपि WW परकीय-
त्वेन सकेतिताद् अवदहनार्थात् [अम्मदीयात् √१अस्
इत्यत्रैव समावेश्यत्वे सति √*भृ इत्येतज्जात् √*भस्
इत्यत नैप्र प्रादुर्भूतात् सत] √१अस् इत्यत एव भस्म-
पर्यायभूतस्य *२असि- इत्यस्य व्यु सुवचा स्यात् । ततश्चो-
क्तप्रकारेण व्युत्पन्नस्य सत ३सितु- इत्यस्य प्रकृतेन प्राति
नैव कोऽपि साक्षात् सबन्धोपलम्भ इति दिक् [वैतु
MW] तु टि १असिकनी-] ।

^९) यद्यपि मुपा स्वरो नाऽऽङ्कि तथाप्यर्थत सामान्ये-
नाऽऽद्युदात्तवर्गेणाऽभिमबन्ध स्यादिति कृत्वारू इदमत्र
निरदेशि (वैतु शौ ६, १३७, २ यत्र असित्वा इति
प्र३ अन्तोदात्त श्रूयते) ।

^१) '(अग्नि) । तत् । नाम) असि । तम्' इति वा पद-
विभागः स्यात् ।

^६) प्र३ द्र [वैतु W., B प्रभृ २असितु- इत्यस्य स३
इति (तु सस्थ टि अलीक- > -का)] ।

^७) बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

^१) सस्व नापूटि द्र । उप पाप्र जानु->जु- उस
(पा ५, ४, १२९३) । मौस्थि तु जानु- इत्येतत्-
सजन्मन सतो *जनु- इत्यस्य बस स्वरपूर्वमक्रमज
कायसकोच यद्र ।

^१) स्त्री ऊङ् प्र उस (पा ४, १, ६७) । तत्-स्वर ।

^६) सस्व द्विपूटि द्र । उप यद्र । विशिष्ट इह ऋ
(१, १६४, ४७) पाभे ।

^१) तु टि अन्धा(ञ्च्>)ची- ।

^३) व्यु^१ [तु टि २असित-यदनु ६अ+३सितु- इति

२; ३, -तात् शौ ७, ५८, १,
-ताय शौ ६, ५६, २, १२, ३,
५५
असित^१- -ताय काठ २२, ११,
क ३५, ५
अ-सिन्व, न्वा^२- -न्वस् ऋ ५, ३२, ८,
-न्वा ऋ १०, ८९, १२
अ-सिन्वत्^३- -न्वन् ऋ २, १३, ४,
७, ३९, ६ ८, ४५, ३८, १०,
७९, २
असिन्वती- -ती ऋ १०, ७९, १
असिर^४- -रेण ऋ ९, ७६, ४
असिष्ट-, अमिष्यत्- ✓ २अस् द्र
?असीय^५ पै ८, ७, ४
असु^६- -सव मै ३, ६, ६॥ शौ ८,
२, २६ १८, ३, ६२, पै १६,
५, ६, -सवे मा २२, ३०, का

२४, १७, १, मै ३, १२, ११,
काठ ३५, ८, १०, क ४८, ८,
९, शौ १९, ४४, ४, पै १५, ३,
४, -सु को १, ४६६^७, -सु
ऋ १, ११३, १६, १६४, ४,
१०, १२१, ७, मा ८, ५८, १८,
२, २७, २५^८, का ९, ७, ६,
१९, २, २, २९, ४, ३^९, तै ४,
१, ८, ६^१, ४, ९, १, ७, १, २,
मै २, ११, २, १३, २३^१, ३,
४, ४॥, ४, २, १^{११}, काठ ७,
१३^१, १८, ७, २१, १२॥,
४०, १^१, क २८, ७, शौ ५,
१, ७, ६, ५३, २, ८, १, ३,
९, १४, ४^१, पै १६, १, ३, ६६,
४^१, -सुना मै ४, २, १॥, शौ
६, १०४, १, ८, १, १, पै १६,

१, १, -सुस् ऋ १, १४०, ८
१८२, ३, २, २०, ४, १०,
१२, १, १४, १२, १५, १,
५९, ७, मा ८, १९, १९, ४९^१,
का ९, ३, ५, २१, ४, १^१,
तै २, ६, १२, ३^१, मै १, ३, ३८
१^१, १०, ६, १३, ४, काठ १,
१०, ४, १२, ७, १३^१, १६,
२१, २१, १२, ३७, १३, १४,
क ३, १०, जै १, ४८, ६^१ शौ
२, १०, ८, ५, २९, ५, ३०,
१, ७, २, १ ८, १, १५ २,
१, ११८, १, २९, ४४ २,
१३, पै २, ८०, २, ३, ९ ११,
२, ३, १३, १, १०, ९, १०^१
१३, ९, ६, १६, २, ५, ३,
१, -सुन् शौ ६, १०४, १,

स्थिते बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) इति वा,
*२असि-+*त- (तु गप् WW) इति स्थिते तस
सासस्व (=पाप्र उम उपप्रस्व) इति वा द्र (एस्थि
चोत्तरकल्पत नाप् बस इति विवेक स्पष्ट स्यात्)] ।

१) मुपा स्वराऽङ्गणाऽभावाद् आद्यन्तोदात्तविवेकस्या-
ऽसुलभत्वाद् अयं पृथङ् निर्देशः द्र । ननु वि आद्यु-
दात्त भवति तद्विशिष्ट चाऽन्तोदात्तमिति किमिवाऽनङ्कित-
स्वराणि रू प्रकरणाऽनुसन्धानतो विविच्याऽऽद्यन्ताऽन्य-
तोदात्तवर्गीयतया न निर्दिष्टानीति । उच्यते । नायमै-
कान्तिक इव विवेक उपलभ्यते यत् सर्वं वि आद्युदात्त
तद्विशिष्ट चाऽन्तोदात्तमिति । तद् यथा । शौ ६, १३७,
२, ३, इत्यत्र वि अपि सद् अन्तोदात्त श्रूयते । ऋ
८, २०, २५ इत्यत्र च नद्यात्मके तद्विशिष्टेऽप्य् अभि-
प्रेयमाण आद्युदात्ता श्रुतिर् भवति । एस्थि अङ्कित-
स्वराणां रू प्रथम वाच्यस्वरूपतो विवेक कर्तव्यस्तदनु-
सारेण चोत्तरम् अनङ्कितस्वराणि रू विविच्य यथाऽन्वय
निर्दिश्येरन् । एतच्च सर्वं सविस्तर सोऽहोऽपोह च वैश एव
साऽवसर स्याद् इति कृत्वाऽत्रोपलभ्यमानसौवरसकेत-
मात्रमवष्टभ्य निर्देशोऽङ्गारीति द्र ।

२) तस चार्वादिषु उस (पा ६, २, १६०) अन्तोदात्त ।
उप सिन्व- <✓*सिन्व कर्तरि यद्र [तु वे, द,
WSGS^१, WW (२, ४४४) ✓सि इत्यत परम्परिता
व्यु दर्शुका, वैतु सा स अभावे सति ✓२अस् इत्यत

प्राति वर्तुक (वैतु अ-सुन्व- इत्यत्रत्य उत्तर पक्ष)] ।

३) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप नाप्ति
दि द्र ।

४) ✓१अस्+किरन् प्र उस नित्-स्वरश्च (पाउ १,
५२, पा ६, १, १९७) ।

५) ' भेषजी, असीय विषदूषणी' इत्येव मौलिकी
श्रुति सभाव्येत । प्रथमपादान्ते यत् मुपा यण्
अकारि, तदुपेक्ष्यम्, छन्दोभङ्गाऽऽपत्ते ।

६) व्यु ? ✓*१अस् > अस्- + (✓*मर > *भर-
> *अ- > *भ- > *व- >) *व- इति स्थिते बस
इति कृत्वा पूषप्रस्व (पा ६, २, १) सति उप वि-स्वर
सत् नैष *उ- इत्येवं विपरिणत स्यात् । पाप्र यनि वा
आर्धधातुकत्वेऽपि भूभावाऽप्रयोजक उन् प्र नित्स्वरश्च
(पाउ १, १०, पा ६, १, १९७) इति सुवचम् ।
[वैतु पाउना पाउश्चे (१, १०) ✓२अस् इत्यतोऽयोग्या-
मिव सती व्यु भ्रुवन्तौ] । ननु यनि धा अप्याद्योऽकार
✓*अर इत्यस्य कतमस्य प्रभेदस्याऽशावशेष इति ।
असुत्वस्य चरत्वाव्यभिचारात् १म प्राप्त्यर्थ (यद्र)
प्रभेदो वा द्र साजीव्यप्रादुर्भावाऽर्थोऽपर प्रभेदो वा
✓*सर इत्येतन्मूलक सन् उस (तु ✓१अन्, यस्या-
ऽऽद्यशस्यापि समानमूलत्व द्र, वैतु GW MW भवर्थ-
मात्रवृत्ते ✓१अस् इत्यत व्यु सकेतयन्तौ) ।

७) 'असुम्' इति ऋ (२, २२, ४) पाभे ।

१२, २, ५५, १८, २, २७, -० सो
शौ १९, ४४, ४, पै १५, ३, ४,
-सो काठ ७, १३, शौ ११, ९,
१६, १८, २, २४, पै १६, ८३,
६^a. [०सु- अदब्ब^०, अमृत^०,
अरिष्ट^०, गत^०, नष्ट^०]
असु-त(प>)पा^b- -पा शौ १९,
४९, ७
†असु-तृप्^०- -तृप् ऋ १०,
८२, ७, ८७, १४, मा १७,
३१, का १८, ३, ७, तै ४, ६,
२, २, मै २, १०, ३, काठ १८,
१, क २८, २, शौ ८, ३, १३,
१०, ५, ४९६, पै १६, ७, ३,
-तृप् ऋ १०, १४, १२^d, शौ
१८, २, १३, पै १०, ९, १०
असु-नीत^०- -ताय शौ १८, २, ५६

असु-नीति^१- -ति शौ १८, ३,
५९, -तिम् ऋ १०, १२, ४,
१५, १४, १६, २, मा १९, ६०,
का २१, ४, १०, शौ १८, १, ३१,
२, ५, -०ते ऋ १०, ५९, ५, ६
‡असु-मत्^२- -मान् मै ४, २, १
असुमती- -तीम् पै ५, १०,
१०
‡असुङ्मती^३ पै ९, १६, ३
अ-सुत^४- -त ऋ ७, २६, १, पै २,
३९, ३, -तात् ऋ ६, ४१, ४,
-तानाम् ऋ ८, ६४, ३, कौ
२, ७०६, जै ४, ८, १, शौ २०,
९३, ३ [०त- सुत^०]
अ-सुन्वत्^५- -न्वत् ऋ १, १०१, ४,
५, ३४, ६, ८, ६२, १२,
-न्वता ऋ ४, २५, ७, ५, ३४,

५, १०, ४२, ४, -न्वताम् ऋ
[१, ११०, ७, (७, ५९, २)],
-न्वन्तम् ऋ २, १७६, ४, मा
१२, ६२, का १३, ५, १, तै ४,
२, ५, ४, मै २, ७, १२, काठ
१६, १२, क २५, ३, पै ५,
२७, ६
†अ-सु(न्व>)न्वा^१- -न्वाम् ऋ ८,
१४, १५, शौ २०, २९, ५
असुन्व-(क>)का^२- -का पै ५,
२७, ७
अ-सुम्ना^३- -न्ता मा ३५, १, का
३५, ४, १
१असुर^४- -०र ऋ १, २४, १४,
१५१, ४, १७४, १, २, २७,
१०, २८, ७, ४, २, ५, ८,
१९, २३, ९०, ६, १०, ९६, ११,

^a) मूको इतौ इतीव श्रूयमाण पा मौस्थि विमृश्य ।

^b) उस आधीय. स्वर. (पा ६, २, १४४) । उप
मूलविभुजादिषु उस (पावा ३, २, ५) क. प्र । छी पित्वा-
न्निहते टापि स्वरेऽविशेष द्र । यत्त्वत्र सा नञ्-पूर्वस्
तस इति विकल्पेन व्याख्यत् तत्तदीयाऽनध्यवसायस्य
सूचक सत् लक्षणतोऽपि नितराम् असत् द्र । नञ्-स्वरा-
पत्ते (पा ६, २, २) । ननु मूको मूल प्रति वैकृतभूय-
स्त्वोपलम्भाद् यथालक्षण स्वरोऽत्र श्राव्येतेति चेत् ।
न । प्रथम तावत् मूको आयुदात्तत्वपोषकमेव साक्ष्य
नोपलभ्यते । अथापि यद्युपालस्यताकिञ्चित्करमेवा-
ऽभविष्यत् । प्रथमस्य कारकोत्तर-कृत-प्रकृतिस्वरत्वपरस्य
तदीयव्याख्यानविकल्पस्य नैर्मल्यापत्तेश्च चोद्यस्य ताद-
वस्थादिति यावत् । यच्चैह WR अतु-तप- इति श्रावयितु-
मिच्छत्, तद् अर्थवत् सदिपि तदुपज्ञमात्रत्वाद् अप्रमाणम् ।

^c) उस किबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^d) 'असुतुपा' इति यत् GW पिपठिषेत्, तच्चिन्त्यम् ।

^e) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप भावे वा
स्यात् पूष समानाधिकरण वि वा स्यात् पर-निपातितम्
(पा २, २, ३७) ।

^f) सस्व नापुटि द्र । यत्तु सा ऋ (१०, ५९, ५ प्रभृ)
असूना नीति- (=नेतृ-) इतीव तस व्यवृणोत्, तन्मन्दम्,
कारकोत्तर-कृत-प्रकृतिस्वरापत्ते (पा ६, २, १३९) ।

^g) मतुप पित्वाभिधाते स्वरेऽविशेष ।

^h) सस्करणाऽन्तराऽपेक्ष सुपा । अ-शुम्भती- इति
शोधो विमृश्य ।

^१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^२) तस चार्वादिषु उस (पा ६, २, १६०) अन्तोदात्त ।
उप <√*सुन्व कर्तरि यद्र । यद्वा भावे द्र । तथा
सति बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) स्यात् (तु
अ-सिन्व-) ।

^३) स्वराङ्कणाऽभावेऽनिर्देश्याऽनुबन्ध क्षेपाऽर्थे क प्र
द्र (पा ५, ३, ७४) । नञ्-समासस्य पूर्वविप्रतिषेध उस
(पामवा ५, १, ११९) । तदभावे प्रत्ययाऽर्थस्याऽसगते ।

^४) व्यु^१ येऽप्यस्याऽर्था भवन्ति (तु NW), सर्वेऽपि
√*१अस्>*अस्- इत्येतन्मूलकृतया सुवचा इति
कृत्वा मौस्थि *अस्-+(√*वृ>)वर- [=बस पूष-
प्रस्व (पा ६, २, १)] इत्यस्य सत् नैप्र यनि विपरि-
णाम सभाव्येत [तु पाप्र उरन् प्र इति व्यवहार.
(पाउ [१, ४२], दे [१, १०], वैतु पक्षे या [३, ८]
दे [गपू] च असु-+रः प्र मत्वर्थ इति वा, असु-+र-
[<√रम् वा √रा वा] इति अ वदन्तौ स्वरताश्चिन्त्यौ
[उभयथाऽप्यन्तोदात्तप्रसङ्गादिति यावत्], दे [गपू]
६अ+*सुर- [<√*सुर तुदा] इति कृत्वा नञ्-स्वर,
PW प्रभृ च √*१अस् इत्यस्य प्राणितावपर्यवसायिण्या
WW [१, ६८] च तस्यैव सानुनासिकोपक्रमस्य सत्
सुमतिवपरया वृत्त्या तत्तदर्थसपत्ति व्याख्यायुका सन्तः ।

९९, १२, १३०, ४, तै १,
 ५, ११, ३, ६, ६, ४, ३, १,
 ११, १, मै १, ४, ३, ८॥, ४,
 १०, ४, १४, १७, काठ ५,
 ६, ४०, ११, कौ २, ७६२,
 शौ २०, ३२, १, -र ऋ १,
 ३५, ७, १०, ५४, ३, १३१,
 १, २, १, ६, ३, ३, ४, ५,
 १५, १, २७, १, ४२, १, ५१,
 ११, ८३, ६, ७, ३०, ३, ५६,
 २४, ८, ४२, १, ९, ७३, १,
 ७४, ७, १०, ११, ६, ७४, २,
 मा ८, ५५, २७, १२, ३४,
 २६१, का ९, ७, २, २९, २, २,
 ३३, १, २०१, तै १, ३, १४,
 ११, ३, १, ११, ७१, ४, १,
 ८, १, ४, ९, १, मै २, १२,
 ६, ४, १४, १४, काठ ८, १२॥,
 ११, १२, १३१, १८, १७,
 १२५, ४, ८, २६, १, ३१,
 ८॥, ३२, ६॥, ३४, १४॥,
 १११, १९१, ७, ७, २९, ५६,
 ३९, १, ४०, १, ४, ४२, २,
 ४४, ४, ४७, ८, शौ १, १०,
 १, ४, १५, १२१, ५, २७, १,
 ८, ६, ५, १८, १, २३१, पै १, ९,
 १, ९८, १, ५, ७, १०, ८, १२, ५,
 ९, १, २, १०, ३, ६, १६, ७९,
 ५, -रम् ऋ ५, ४२, ११, ७,
 २, ३, १०, ५६, ६, मै २, १०,
 ३१, शौ २०, १३५, १०,
 -रस्य ऋ १, ११०, ३, १२२,
 १, १२६, २, २, ३०, ४, ३,
 २९, १४, ३८, ४, [५३, ७,
 (७, १०३ १०) १०, ६७, २],
 ५६, ८, ४, ५३, १, ५, ४९,
 २, ६३, ३, ७, ७, ६, १, ९९,
 ५, ८, २०, १७, १०, १०, २,
 ३१, ६, ९२, ६, १३८, ३,

१७७, १, मा १३, ४४, ३३,
 २२१, का १४, ४, ७, ३२, २,
 ५१, तै ३, २, ११, ३१, ४, २,
 १०, ३, मै २, ७, १७, १४, १२,
 ५, १४, १२, काठ १६, १७, ३७,
 ९१, कौ १, ७८१, जै १, ८, ६१,
 शौ ४, ८, ३१, ६, ७२, १, १८,
 १, २१, १२, ५६, १, २०,
 ९१, २१, पै ३, ८, १, १८, ५,
 ४, २, ३१, १५, २३, १, -रा
 ऋ ७, ६५, २, ८, २५, ४,
 -०रा ऋ १, १५१, ४, ७, ३६,
 २, -रा ऋ १, ६४, २, ८,
 ९६, ९, १०, १२४, ५, मा २,
 २९, ३०, का २, ७, १, २,
 १११, ५, ९, २, ७, १, १, ३,
 ३, ३, २, ३, ७, १, ४, १,
 १, ३, ३, १, ५, ४, १, २, ८,
 ५, ११, ९, ६, १, ५, ३, २,
 २, २, ३, ३, ७, २, ४, ६,
 १, २, ५, २, ८, ३, ३, ३,
 १३, ११, १, २, ४, १, १, ७,
 ३, १, ६, २, १, ५, ५, ३, ७,
 ४, ११, १, ३, १, ४, १०, ६,
 ४, ६, १, १०, १, ३, ४,
 ११, १, ५, २, २, ६, ४, ४,
 ९, १, ७, २, ५, ४, १११, १,
 ४, १०, १४, ६, ३, ९, १०;
 १३, ९, ३, ८, १०, ५,
 १५, ११, ९, २, १, ११,
 ३, २, ५, ३, ९, ३, २, १,
 ७, ४, १, ७, ६, १०, ७,
 १०, ८, १, ३, ५, ८, १०,
 ९, १, १०, ५, ६, ४, १, ६,
 १०, १२, २, १, ३, १३,
 ३, ४, ५, ५, ६, ६, ३, ४,
 ८, ७, ४, ६, ७, ८, १,
 काठ ६, ७, ८, १, ८, १३,
 १५, ९, ११, १५, १०, ७,

१०, १२, २, ३, १३, ४, ५;
 १४, ९, १९, १०, ११, २०,
 ६, १३, २३, ७, २४, ९,
 १०, २५, २, ६, ९, २६,
 १०, २७, ८, ९, २८, ४;
 ९, २९, १, ३०, १, ७,
 ३१, ४, ८, ९, ३२, ७;
 ३४, ५, ३५, २०, ३६, ९;
 ३७, ११, १२, १४, १६;
 ११४, ६, ६, ७, ३, ८,
 १, ३, ३०, ८, ३१, १, ८,
 १५, ३६, ४, ३८, २, ३,
 ५, ३९, ३, ४, ४०, २,
 ४१, ८, ४४, ४, ९, ४५, २,
 ४६, ४, ४७, ४, ८, ९;
 ४८, १८, शौ २, ३, ३, ६,
 १०८, ३, १०९, ३, ८, १३,
 १, ४, १०, १०, २६, ११, १२,
 १५, १९, ६६, १, पै २, २, ६;
 १६, १०९, ६, १३५, १,
 १५०, ५, -०रा ऋ ८, २७,
 २०, -राणाम् ऋ १, ५, ७,
 ६, ९, २, ७, १, ५, ४, ६, २,
 ३, ७, १, ४, ३, २, ५, १, १;
 ८, ५, ६, ११, ८, ३, ४, ६,
 १, ४, ३, ११, ३, ५, ४, ७,
 ४, ६, २, ३, १, ४, ३, ५, ४,
 ४, १०, १, ६, ११, ५, १११, १,
 १०, १६, २, ३, २, ७, ४, १;
 ५, ९, ९, ११, ३, २, ६, ४,
 १, ६, १, ८, १, ३, ५, १०,
 ५, ४, १, १०, २, १, ९, ३,
 ४, ६, ३, ७, ५, ७, ८, १, काठ
 ७, ६, ९, १५, १०, ७, १२, २,
 ५, १०, १३, ४, १९, ११,
 २०, ६, २४, १०, २५, २, ६,
 २७, ८, ३१, ८, ३४, ४;
 ३६, ९, १०, ३७, ११, १४,
 ३९, १०; ११५, ५, ३१, १, ८,

३८, ३, ५, ३९, ३, ४७,
८^१, कौ २, १२१९, शौ ४, २३,
५, ६, ७, ३, ८६, ३, १००,
३, १०, ३, २, ६, १०, १९,
१३, १, पै १, १०६, ४, ४,
३३, ५, ७, ३, ९, ४, १, १६,
४३, २, ६३, २, -रात् ऋ १०,
५३, ४, १५७, ४, खि २, १४,
११, णै १, ६, १०, २, ११,
६, ७, १, १, ३, ६, २, २, २,
६, १, ४, १, २^३, २, १, ६, १,
३, ३, ३, ७, १, ४, ४, १, ६,
२^३, ५, १, १०, ४, ४, ६, ४, ६,
२, २, ७, ३, २, ३, ८, १^३, ३,
७, १, १०, ५, ६, ९, १, ७,
३, १, २, ७, १, ५, २५, २,
णै १, ४, ७, १४, ६, ४, ६^३,
९, ३^३, ५, ६, १०, ५^३, १५,
२, २, २, ५, ३, ९, ३, २,
१^३, ३, ७, ४, ७, ६, ६, ८,
१, ४, ५, ४, १, १०, १२,
२, १^३, ५, ६, ६, ३, ९,
१४, ११, काठ ८, ४^३, ५,
९, ११^३, १४^३, १५, १०, ७^३,
१३, ३, ४^३, ५, १९, २, १०,
२१, ४, १०, २३, ८, २६, १,
२७, ८^३; २८, २-४, ६, २९,
१, ६, ३०, १, ३१, ९, ३२,
१, ५, ३५, २०^३, ३६, ९,
३७, १४, णै ६, ९^३; ७, १,
२९, ८, ३०, ८, ३१, १९,
३६, ५, ३८, ५, ४०, ४, ४४,
२-४, ६, ४५, २, ७, ४६, ४,
४७, ९, ४८, १८^३, शौ ४,

१९, ४, ६, ७, २, ८, ५, ३,
९, २८, १३, १, ९, २, १७,
१८, १०, ३, ११, ११, ७, ७,
१२, १, ५, †२०, ६३, २,
१२४, ५, पै ५, २५, ४, ९,
२५, १४, ११, ५, ११, १६,
२०, १, २७, ३, ६४, २, ७७,
६, ७, १३५, १, १५३, ७,
-राय ऋ ५, १२, १, ४१, ३,
९, ९९, १, १०, १२४, ३,
कौ १, ५५१†, जै १, ५६, ३†,
शौ ५, ११, १, १३, ७, १४,
पै ८, १, १, -रे ऋ १०, ९३,
१४ -रेण पै ४, २०, २, -रेभ्य
ऋ ८, ९७, १, णै २, ५, १,
१, ६, २, २, १, ७, ३, ७, १,
णै १, ६, ३, ९, ८^३, ३, ३,
१, ९, ४, ७, ६, १, ८, ३, काठ
१०, ९, १२, ३, २१, ४, ९,
३७, १६, णै ३१, १९, कौ
१, २५४†, जै १, २७, २†,
शौ २, २७, ३, ४, ६, ६५,
३, १९, ५६, ३, २०, ५५,
२†, पै १, ८९, १, २, १६, २,
३, ४१, ४†, ३, ८, ३, ४, १८,
४, ७, १२, ८, -रेषु ऋ १०,
१५१, ३, णै ६, ३, ७, २,
६, ११, ५, ७, ३, ९, १, णै
३, ६, ८, ४, २, ३, ७, ५^३,
णै १३, ५, ३७, १४^३,
-रे. ऋ १, १०८, ६, १०, ८२,
५, मा १७, २९†, का १८, ३,
५†, तै २, ४, २, ३॥, ४, ६, २,
३†, णै १, ७, २, ४, ४, ९,

काठ १०, १०^३॥, १८, १†, क
२८, २†, पै ५, २६, ९ [१२-देव०]
आसुर^b -र ऋ ३, २९,
११, [५, ४०, ५, ९] णै २, १,
२, २, ६, ९, ४, णै २, १, ५,
५, २, ३, ८, १०, ४, १, १०, २,
९, ५, ७, ८, ३, णै ११, ११,
५, १२, १३, २७, २, २८, ४,
-णै २, ५, ११, १, ६, ९,
५, -रस्य ऋ ५, ८५, ५, शौ ३,
२२, ४, -रात् मा १९, ३४,
२०, ६७ का २१, ३, ३, २२,
७, १, मै ३, ११, ४, ७, काठ
३८, २, ९, -†रे ऋ १०, १३१,
४, मा १०, ३३, २०, ६८^३,
७६, का ११, १०, ३, २२, ७,
२६, १०, मै ३, ११, ४, काठ
१७, १९, ३८, ९^३, शौ २०,
१२५, ४, -रे पै १५, १८, ६
आसुरी^c -री मा ११,
६९, का १२, ७, ४, तै ४, १,
९, २, मै २, ५, ९, ७, ७, ३,
१, ९, काठ १६, ७, शौ १,
२४, १, २, ७, ३९, २, पै १,
२६, १, २, -री शौ ८, ५, ९, पै
१६, २७, ९, -यी^d मै २, ५, ९^e
असुर-क्षयण^f -णम् शौ ११, १२,
१०, १२, १३
असुर-क्षिति^g -तिम् शौ १०, ६,
२२-२८, पै १६, ४४, ५-७^h
असुर-घ्नⁱ -घ्नम् खि २, ४, १
असुर-त्व^j -वम् ऋ [३, ५५,
१-२२, १०, ५५, ४], मै ४,
२, १^३, -त्वा ऋ १०, ९९, २

^a) विशिष्ट इह ऋ (१०, १५९, ४) पामे ।

^b) तस्येदमित्याद्यै अण् प्र (पा ४, ३, १२०)। तत्-स्वर ।

^c) स्त्री ङीप्. (४, १, १५) पितृवाग्निघाते स्वरैऽविशेष ।

^d) स्वरित. (पा ८, २, ४)। अत्रुद्धोपक्रम इति कृत्वा

अष्ट सन् सुपा यनि सु-शोध द्र (तु टि २असुर->री-)

^e) कास.ल्युङन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, १, १९३, २, १३९)।

^f) वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप <√क्षि क्षये।

^g) 'क्षितिम्' इत्यपि कश्चित् मूलो पा ।

^h) उस उप कान्ते थायादि-स्वर (पावा ३, २, ५,
पा ६, २, १४४)।

ⁱ) भावे त्व* प्र (पा ५, १, ११९)। तत्-स्वर । तत्र
तत्र देवानाम् असुर-त्वस्य श्रवणात् सुर-त्वस्य चाऽश्रव-

॥असुर-ब्रह्म- -ह्याभ्याम् काठ २७,
८, -ह्यौ काठ ३०, १^२, क
४६, ४^२

असु-माया^१- -यया शौ ३, ९,
४, पै ३, ७, ५, -या मै ३, १,
९॥, -ये मै ४, ८, १॥

॥असुर-योनि^२- -निम् तै ५, २,
८, ४, काठ २०, ६, क ३१, ८

॥असुर-लोक^३- -क, -कम् मै
१, ११, ९, काठ १४, ९

*असुर-वैर-

असुरवैरिन्^४- -रिणे खि ७,
३, २

असु-हृन्^५- -ह्न ङ ६, २२,
४, शौ २०, ३६, ४, -ह्ने ऋ
७, १३, १, -हणम् काठ ३९,
५, -ह्रां ऋ १०, १७०, २, कौ
२, ८०४, जै ४, २, १०

॥असुरघ्नी^६- -घ्नी मै ४, १,

६, काठ ३१, ४, क ४७, ४

१असुर्यै^७- -र्य ऋ २, २३,
२ १०, १०५, ११, -र्यं ऋ ८,
१०१, १२, मा ३३, ४०, का
३२, ३, ११, काठ ३४, ३॥,
कौ २, ११३९, जै ४, ३, ३,
शौ २०, ५८, ४, -र्यम् ऋ २,
२७, ४, ३३, ९, ३, ३८, ७,
५, १०, २, ६६, २, ६, २०,
२, ३०, २, ३६, १, ७४, १,
७, ५, ६, ६५, १, ९, ७१, २,
मा ८, २४, का ९, ४, २, तै १,
४, ४५, १, २, १, ११, ५१,
५, १, ७, ४॥, मै १, ८, ३॥,
४, ७, ४॥, ११, २१, १२, ११,
काठ ४, १३, ६, ३॥, ११, १२^१,
२९, ७॥, क ३, ११, ४, २॥,
३०, ५॥, पै १, १०९, ३,
-र्यस्य ऋ २, ३५, २, ७, २२,

५, काठ १२, १५, कौ २,
११४९, -र्या ऋ १, १६७, ५,
१६८, ७, ७, ९६, १, ॥माठ
२५, ८, ॥क ४०, १, -र्याणि ऋ
४, ४०, २, १०, ५४, ४, -र्यात्
ऋ १, १३४, ५, -॥र्यान् मै १,
३, ३९, काठ २४, १०, क ३८,
३, -र्याय ऋ ४, १६, २, ७,
२१, ७, [६६, २, ८, २५, ३],
१०, ५०, ३, जै ३, ५४, ८
शौ २०, ७७, २, -॥र्यां मै ४,
६, ३

*२असुर^८-

*असु(र-क>)रिका^९-

असुरी^{१०}- -र्य^१ मै १, ६, ३

*१३असुर^{११}-

*असुरिक^{१२}-

२॥असुर्यै^{१३}- -र्य मै १, ६,
१०, काठ १३, ४, -र्यम् मै ३, ६,

णात् सुर- इत्यर्वाङ्गन प्राति भवत्य् आभासिकनञ्नि-
वृत्तीतीताऽभिसदधाना अर्वाङ्ग PW प्रष्टु द्र (तु
१असित-)। अत इह 'त्वत्तुभ्याम्' (पामवा ५, १,
११९) इत्यस्याऽवसराऽभावो नञ्-समासाऽभावादिति
दिक्। ननु विरुद्धार्थप्रतीतिर् मा भूद् इति देवाना प्रसङ्गे
नञ्-समासो न स्याद् राक्षसाना प्रसङ्गे त्वनुपपत्त्यप्रसङ्गात्
तादृशो नञ्-समासोऽनुमन्येतैति चेत्। न। सुर-
इत्यस्य सुरा- इत्यतोऽन्यत्र श्रवणस्य नितरामनुप-
लभ्यमानत्वात् तादृश्या अनुमते। प्राप्तेतरत्वकैमुक्तित्वा-
दिति यावत्।

^a) षतस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र।

^b) मत्वर्थे इनि प्र तत्स्वरश्च (पा ५, २, ११५)।

^c) उस क्तिबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^d) स्त्री डीप्य उदात्तनिवृत्तिस्वर (पा ६, १, १६१)।

^e) तद्धिते यति तित्-स्वर (पा ६, १, १८५)।

^f) मौस्थि *२असु-वर- [=उस थाथीय-स्वर (पा
६, २, १४४)] इति विशेषे सति १असुर- इत्यत्र
निर्दिष्टा दि एवाऽतिदेश्या। एउ व्यु औप द्र (तु एउ टि)।

^g) नाउ व्यु नैप्र औपयिक द्र।

^h) पाप्र १असुर- इत्यत डीष उस (पा ४, १,
४१) यथेष्टलाभे सभवत्यपि मौस्थि स्त्री उपयु-

ज्यमानस्येकारस्य स्वरभावाऽभावतो यथायोग मूल-
शब्द-मस्वरविस्वराऽन्त्याऽकारस्थानितया प्रतिपत्तेरिदं
कल्पना-गौरवमिह लब्धाऽऽदरमिति दिक् [तु टि.
१असुर->आसु(र>)री->-र्यां (मै २, ५, ९)]।

^{१)} जसि स्वरसक्रम (पा ८, २, ४)।

^{१)} नापू सारूपयोरन्योन्य स विषयभेदे सत्यप्य-
र्थत सजातीयत्व भवति। तयोऽभयो प्रकाशसाहित्य-
वति तात्पर्यात्। प्रकृत तु प्रकाशराहित्यवति तात्पर्यात्
ततो विजातीय द्र। एवमर्थत सिद्धेऽपि विवेके
व्यु स्वरस्य च विषये सदेहो भवति। तथाहि। यनि
उस थाथीय-स्वर स्यात् (पा ६, २, १४४)। उप च
नापू, सरूप सद् भावे वा कर्तरि वा <✓वृ आच्छादने
(वैतु नापू सरूपयो उप कर्तरि <✓*वृ<✓भृ)
इति स्यात्। यद्वा तस नञ्-स्वरेण *१४असुर- इत्येव
वा निर्देश्यम्, यत्र उप (✓*सू प्रकाशे>) *सुर-
इति भाप द्र। नाउ व्यु चैतत् औप द्र।

^k) तस्येदमीयेऽर्थे ठ>इक. प्र उमं (पा ४, ३, १२०)।
तत्स्वर। मौस्थि नाउ व्यु औप द्र (तु *१असुरिक-)।

^{१)} नैप्र वर्णविपरिणामे सति स्वरसक्रम (पा ८, २,
४)। यद्वा पाप्र एपू. वा नाउ वा यति प्र तित्स्वर
(पा ६, १, १८५)।

६ ^{३७} , काठ ३४, २, -र्या मै १, ८, ६ ३, ६, ६, काठ ८, ३, ८, ६, ८, -र्या मा ४०, ३, का ४०, १, ३	अ-सुषि ^b - -ञ्वीन् ऋ ४, २४, ५, ६, ४४, ११, -ञ्वे ऋ ४, २५, ६ अ-सु ^d - -सूम् मा ३०, १४, का ३४, ३, १, -स्वम् ^e ऋ १, ११२, ३, १०, ६१, १७, शौ ७, ३६, ३ अ-सु-सु ^f - -स्व ^g शौ १०, १०, २३, पै १६, १०९, ३ *अ-सुतक- नाड व्यु औप द्र असुतिका ^h - -का शौ ६, ८३, ३, पै १, २१, ४ *असूपधि ⁱ असुमथत् ^j टि द्र	*असूय ^k - ✓असूय नाड व्यु औप द्र असूयत् ^l - -यन् ऋ १०, १३५, २ असूया ^m - -या पै ४, २४, ३ ^{२१} *असूयेकपसु ⁿ पै ४, २४, ३ अ-सुर् ^o - -रे ऋ ८, १०, ४ *असूरिक ^p - *१असूर्य ^q - -र्यम् मै ३, ६, ६ ^{२५} असूर्त ^r - -तम् शौ १०, ३, ९, पै १६, ६३, ८, -तितं ऋ १०, ८२, ४, मा १७, २८, का १८, ३, ४
---	--	---

^a) तु सस्थ टि अ-सुर्->?असूर्य-> -र्यम् ।

^b) तस नञ्-स्वर^c (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^c) 'वा छन्दसि' (पामवा ५, १, ११९) इति प्रस्व बाधित्वा नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । वस्तुतस्तु भावप्रत्य-
यान्ततथा निष्पन्नेन सता नञ स च तत्स्वरश्चेत्येव सुवचम् ।

^d) वम अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२) । उप
✓सु(प्राणिप्रसवे)+भावे क्तिप् । यद्वा तस उप कर्तरि
क्विन्त चार्वादिषु उस (पा ६, २, १६०) ।

^e) स्वरसक्रमात् स्वरित (पा ८, २, ४) । शाखा-
भेदेन रू यण्-भावाऽभावौ द्र ।

^f) पपा अवग्रहाऽभावो भवति । तेनाऽभ्यस्तीभावमिव
स्वार्थिकनवपूर्वमिति संभाव्य PW प्रभृ एतत् =नापू इत्यभि-
सन्धिरे । यथा यनि पक्षेऽवग्रहाऽभावो नोपपद्येत, एव परप-
क्षेऽय् अभ्यासह्रस्वाऽभावो धा मूर्धन्यादेशाऽभावश्च नोप-
पद्येयतामित्युभयो पक्षयोश्च चोद्यदुपरिहरत्वसामान्यात्
प्रकरणाऽनुसन्धानतोऽन्यतरपक्षपरिग्रहो निर्णीयते ।
एस्थि वशाया सामान्येनाऽस्व सत्या सू-भावोदये
श्राविते सत्येव तद्-गर्भश्रुतिरुपपद्येत चमत्कृति-सहकृता
च भवेद् इति युज्येतैव समासपक्ष इति मत भवति (तु
W) । यनि अ-सु- इत्यस्य नञ्-युक्तस्यैव पूर्वपदी-
भाव इति उस क्विन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^g) स्व कृते तु एपूटि ।

^h) वस समासान्ते कपि कात्पूर्वस्याऽकारस्येत्वं
ह्रस्वान्तेऽन्त्यात्पूर्वीय स्वरश्च (यक पा ५, ४, १५४,
७, ३, ४४, ६, २, १७४) ।

ⁱ) व्यु.^१ पाप्र असु- इत्यतो क्यपन्ताद् वा यगन्ताद्
वा नाधा सत (पा ३, १, २७, पाम ३, १, १३)
पचाद्यजन्त प्राति द्र (तु टि ✓वसूय) । मौस्थि
तु १असुर->१असूर्य- इत्यत नैप्र यनि विपरिणाम

द्र (तु माशत्रा १, २, ५, ४) । नाडउ व्यु औप द्र ।

^j) शतुर्निघाते तुदा विकरणस्य स्वर (पा ६, १, १८६) ।

^k) स्त्री भावे अ प्र टाप् च (पा ३, ३, १०३) ।

^l) पा^२ तु^१ सत् लुप्तैक्यकार सभाव्येत (तु नाड टि) ।

^m) पा.^२ 'असूया (=असूयया), एकपसु' इति पदद्वयं
स्यादिति तत्पर शोध द्र (पञ्चपन्मातृत्वादेकपद्विषया-
ऽसूयेत्यभिसंवि) । अधिकान्तरनिविवर्तिषाप्रयोजित
यनि पा विकार द्र ।

ⁿ) वस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^o) *असूरिक- इत्यत्रत्य टि द्र ।

^p) २असूर्य- इत्यत्रत्य टि द्र

^q) एव किल मूको (तु सटि) । प्रकरणातस्तु *१अ-
सुर->२असूर्य- इत्यस्य रू द्र । एवमप्यन्यतरत् किंवि
(=नुक्तम् इत्येतत्सकृत्) अन्यतरत् कप इति विवेक द्र ।

^r) व्यु.^१ *अस्वूर्त्र- [= (✓१अस् | < ✓भस्
(तु २असि-, पजा भस्, | >)] *अस्- (=भाप धूलि-
पर्याय) + (✓वृ>)*वृ- [भाप (=वृ- > ऊ- इत्यत्र
तु *वृणा->ऊर्णा-, पजा [*वृणु->*उर्णु->]उन्नु)
इति कृत्वा *अस्वृ- इति तस सासस्व (पा ६, १, २२३)
सति (✓तृ>)*त्र- (भाप) इत्यनेन वस पूपप्रस्व (पा ६,
२, १)] इत्यस्य (धूलिधूसरितवचनस्य सत) नैप्र यनि
विपरिणाम स्यात् [तु टि असूर्ति-, *सुवृ- , सूर्त-,
*सूर्ति-, शौ (१०, ३, ९) च यत एतन्नियमान्तेऽपि
रजस्- इत्यस्यैव वि भवतीति स्पष्टम्, वैतु या (६, १५)
प्रभृ असु- इति पूप^१ (तु दे [४, ३], स्क, दु, सा
[तै, का] उ म), ✓ईर् इत्येतत् क्तान्त सत्
उप चेति कृत्वा तृतस पूपप्रस्व (पा ६, २, ४८)
अभावतश्चोद्या, नञ्-पूर्व वस वा (तु सा [ऋ])
तस वा (तु PW, GW., ORN, NW, MW) इति

असुति^१ - -ति तै ४, ६, ७, ८ मै २,
१०, ३, काठ १८, १, क २८, ७

१ असुत्य^२ - असुत्य- द

२ असुत्य^३ - ये ऋ ५, ३२, ६

असुज^४ - सुक् ऋ १, १६४, ४,
खि ४, ५, १४, ७, १, ६, मै
४, २, ९, १, काठ ३४, ८, १२,
शौ ४, १२, ४, ५, ९, १४,
४, पै ४, १५, ३, ७, ११, ४,
१६, ६६, ४, -सुह पै १५,
२३, २ -सुजाम पै ८, ७, ८,
-सुव^५ तै ७, ४, ९, ११

असुक्-स्व^६ - त्वम् मै ४, २, ९,
काठ ३४, ८

असुक्-पावन्^७ - वानम् शौ २,
२५, ३, पै ४, १३, ६

असुह-सुख^८ - ख मै ४, ९, १९,
-खान् शौ ११, ११, १७

१ असुगादा^९ पै ९, ६, ६

१ असुत् असुज- द

असुष्ट, ष्ट^{१०} - ष्ट मै १, ६, ६, -ष्टम्
मै ४, २, ९, -ष्टा मै १, १०,

५, काठ ३५, २०, क ४८, १८,
-ष्टान् पै २, १५, ३६

अ-सेन्य^{११} - न्या ऋ १०, १०८, ६

अ-सोम^{१२} - म काठ २७, ४, क
४२, ४

अ-सोमप^{१३} - पा मै १, ४, ६, काठ
२६, ९, क ४१, ७, -पै काठ
२६, ९, क ४१, ७, -पौ तै
२, १, १०, १, मै ४, ६, २,
काठ १३, ६, २६, ९, २७, ४,
क ४२, ४

अ-सोमपीथ^{१४} - थ काठ ११, १०

अ-सोमयाजिन्^{१५} - जी तै २, ५,
५, १३

अ-सोम्य^{१६} - म्यस्य काठ ५, २

असौ अदस्- द

असु-स्कन्द^{१७} - न्दाय तै १, ५, ८, ५,
२, ५, ८, ६, ५, ६, ८, ४, ७,
६, ५, ६, ३, ८, १, ३, ४, ५,
२, मै ४, १, ३, १०, काठ १३,
१०, १९, ४, २३, ३, २५,
४, ३१, २, ८, क ३०, २,

४७, २

*अ-स्कन्द्यञ्च्-

अस्कन्दी(क>)का^{१८} - के पै १५,
१८, ७

अ-स्कन्न^{१९} - चम् मा २, ८, का २, २,
२, तै २, ६, १, ७, ६, ३, ८,
१, ३, ४, ५, २, मै १, ४,
१२, ३, १०, २, १४, १, २, २,
१४, १, काठ ६, ३, २३, ३,
३१, १, ३२, २, १, ४, २,
४७, १, -१, मा. मै ३, १०, १,
४, ५, ५, ३

अ-स्कन्न-स्व^{२०} - स्वाय मै १, ८, ३,
३, ४, ७, ८, १०, ९, ७, ४,
५, २, ८, ९

अ-स्कन्न-हविस्^{२१} - वि तै १, ६,
८, २

अ-स्कम्भन्^{२२} - ने ऋ १०, १४९, १

अ-स्कन्धोयु^{२३} - यु ऋ ६, ६७, ११,
७, ५३, ३, -यु ऋ ६, २२, ३,
शौ २०, ३६, ३

१ अस्त- ✓ २ अस् द.

सूत- (✓सु इत्यतो वा [तु पाका (८, २, ६१), सा (ऋ),
PW] ✓स्व इत्यतो वा [तु. ORN, GW, NW]) इति
उप चेत्यपि स्वरतोऽसावु वच । बस अन्तोदात्त (पा ६,
२, १७२) तस च आद्युदात्त (पा ६, २, २) स्यादित्यभिसंधे ।

*) व्यु^{२४} *अस्वुत्रि- (=उप *त्रि- इत्येव नापू
विशेष) इत्यस्य नैप्र विपरिणाम. स्यात् ।
ननु किमितीद नापू पृथक् प्राति इति [वैतु
सा (तै स्थ) 'भूतानि' इत्येतत्समानाधिकरण सत्
यनि रू नापू न द्वि३ इति] । 'असूते सूते रजसि निषत्ते'
(ऋ १०, ८२, ४) इत्येतस्य मौलिकस्य सत पा.
स्थाने प्रकृतस्य पा पर्यायान्तरमात्रत्वाभिसंधेरिति ।
कथमिति । यथा तत्र 'असूते' इति स१ सद् रजसि
इत्यस्य वि भवति (वैतु यस्थ या प्रभृ एकारान्त पु
प्र३ सद् ऋष्य इत्येतत्-समानाधिकरणमिति), तथेह
'(रजसो) विज्ञाने' इत्यनेन स१ सता 'असूती' (=तौ)
इत्यस्य सबन्धो गालवेष्टो पुवद्भावश्च (पा ७, १, ७४)
इति (तु टि *सूति-, निपत्त-) ।

*) बस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

०) (✓१अस्) *अस्-+(✓सुज्) *सूज्- (भाप)
इति स्थिते नैप्र एकसकारलोपे सति बस पूषप्रस्व
(पा ६, २, १) द्र (तु टि असुन्-) ।

*) युक्त्व-, शुक्त्व- इत्येतदीयाऽऽभासजन्य ज्>व
इति विपरिणाम इति (तु L५२३) वा, पृथक् प्राति इदम्
(उप ✓सु>भाप *सूत्- इत्यशमात्रे असुज्- इत्यतो
विशिष्टं सतेन सञ्चु) इति वा विमृश्यम् ।

०) भावे त्व प्र (पा ५, १, ११९) । तत्-स्वर ।

१) उस वनिबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

२) बस पूषप्रस्व. (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

३) मदिग्वस्थलीय प्राति स्वरूपतश्च रूपतश्च विमृश्यम् ।

४) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

५) तस अन्तोदात्त (पा ६, २, १५६) । उप यद्र ।

६) तस उप तद्विवरण च यद्र ।

७) तु टि असुषि-स्व- ।

८) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप स्कन्धोयु-
यद्र [तु अन्यत दे. (४, ३) सा चान्यत ww (२,
५९०) च उप विप्रतिपन्ना अपि पूष समता] ।

२अस्त ^a - स्त ^b पै ५, ३०, ७, -स्तम्	७ ^३ †, काठ ७, १४, ९, ४, १७, १८†, ३९, १४ ^३ †, क ६, ३, ८, ७, †कौ १, ४२५ ^३ , २, ९, ४६७, १०८७ ^३ , †जै १, ४१, ७ ^३ , ३, १, ११, ३४, २, ५३, ८, जौ ४, १५, ६, १०, ८, १६, १४, १, ४३, २, १३, २९†, १८, ३, ५८†, †२०, १२६, २०, २१, पै १, ७२, २, ४, २६, १†, ५, ७, ३, ८, १५, १२, १६, १०२, ५, -स्ता [†] कौ १, ४५९ जै १, ४८, ३, - ^१ स्ता मै ३, ८, ३ [†] †, -†स्ते ऋ ७, १, २, काठ ३२, १५, कौ २, ७२४, जै ३, ५९, १७	अस्त-क ^a - कम् खि २, ९, ५, शौ २, २६, ५, पै २, १२, ५ अस्त-ताति [†] - तिमू ऋ ५, ७, ६ अस्तम् ^d अस्तमि(म्/इ) अस्त-युत् ^h - यते [†] शौ १७, १, २३, -यन् शौ ९, १०, ५, पै १६, ११५, २, ३ अस्तमि(म्-इ)त ^१ - ताय शौ १७, १, २३ अस्तमे(म्-ए)व्युत् ^h - -यते [†] शौ १७, १, २३ अस्तमी(म्/ई)क् ^k अस्तमी(म्-ई)क् ^१ - के ऋ १, १२९, ९
---	---	--

^a) व्यु^१ पात्र $\sqrt{१अम्+तन्}$ प्र उस भ्वादेशा-
भावश्च (पाउ ३, ८६) । निस्वर (पा ६, १, १९७) ।
यनि एव बधा च स्वामित्वविशिष्टोपवेशनाऽर्थक सन्
 $\sqrt{आस्}$ इत्यस्य च $\sqrt{*निश्}$ (तु २निष्कृत-, नीड-)
इत्यस्य च सनाभिरिति कृत्वा $\sqrt{*अर्}$ इत्यस्य रत्नार्थस्य
७मस्य प्रभेदस्योक्तावार्थतावैशिष्ट्येन तदवान्तरप्रभेदतया
सुवचस्य सत कायविस्तर स्यात् [वैतु दे (३, ४)
भू-गति-दीप्या(सि-आ)दान-क्षेपणानामन्यतममर्थमपेक्षुम्
सन्ननिर्णीतवचा, सा (ऋ १, ६६, ५) प्रमृ क्षेपणार्थम्
 $\sqrt{२अस्}$ इत्येतमुपयुज्या, १०० (२, ३३४) $\sqrt{*नस्}$
इत्यत व्यु पर्यन्तदादिनकारलोपमिव सकेतुक सन्धि-
न्य (मौस्थि अकारादेश नकारादेश धा समानमूलभूतस्य
 $\sqrt{*अर्}$ इत्यस्याऽननुनासिकादितया सानुनासिकादितया
चोच्चारणद्वैस्वाभाव्य तदधीनश्चान्यतोऽकारादेशाऽन्यतो
नकारादेश धा पारिणामिक प्रादुर्भाव इति कृत्वा तयो
परस्पर सानाभ्य न तु जन्यजनकभाव इत्यभिसंधे] ।

^b) पा १ 'इहैवाधिनोर् अस्त स्यात्' इत्येव तृतीय
पाद सु-शोध, वकारोपक्रमश्च त्रुटिताक्षरयुग्मश्च ४थः
पादो भूयोविमर्शसह द्र ।

^c) 'अस्तम्' इति ऋ (१, १३०, १) पाभे ।

^d) 'अस्त्रा' इति बाह्वच (८, ९६, २) पाभे । यस्मिन्
अपि मुपा चिन्त्यो भवति । 'अस्ता' इत्यस्यैव न प्र
प्राकराणिकत्वसम्भवात् । आशुदातत्वोपलम्भाद् अस्य पाभे
वैकारिकमात्रत्वं च समाव्येतेति दिक् ।

^e) स्वार्थे कन् प्र उस निस्वरश्च (पा ५, ४, २९,

६, १, १९७) ।

^f) सकृन्-विशेषणान्तरसाम्येन करेऽर्थे तातिप् प्र
उस [पा ४, ४, १४३, (वैतु सा करेऽर्थे PIV प्रमृ
च स्वार्थे तातिल प्र इच्छन्तो लिस्वरस्य (पा ६, १,
१९३) अभाव प्रति पर्यनुयोज्या)] ।

^g) मूलत द्वि१ सद् मान्तम् अव्य इति व्यवहारमुपैति ।
तदेतत् स पूप् मत् उप प्रति मौस्थि क्विक् इति
कृत्वा तत्-सवद्ध सत् ग इति कृत्वा व्यवहार्यते (पा १,
४, ६८) ।

^h) गस शन्नन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

ⁱ) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७३) ।

^j) सस्व कृते तु टि १भुव-गत- ।

^k) $\sqrt{*ईक्}$ इति धा मौस्थि $\sqrt{*ऋ}$ इत्यत्र लब्ध-
मूलः सन् $\sqrt{*ईक्}$ इत्यस्य नैप्र विपरिणाम यद् ।

^१) गस उप अधिकरणे घञि थायादि-स्वर
(पा ६, २, १४४) । यद्वा नाप् समस्तस्य धा
अनङ्गीकारे सति यनि ह अस सप्तस्व च सुपोऽलुकि
सप्तम्या स्थाने वैकल्पिकोऽम्भावाऽभावश्च (पा ६,
१, २२३, २, ४, ८४) द्र [तु सव्यु अमीक-,
श्रुतीक-, समीक- यत्र स्वरभेदत म व्यवस्थे-
यस्तत्पर उक्तचरे प्रकरणे (तु टि अमीक-) प्रकृतया
दि विशेषाधानपर शोधश्च द्र, वैतु दे (२, १६) अस्त
 $\sqrt{मा(माने)+कीकन्}$ प्र उस (पाउ ४, २६) इति कृत्वा
धा लोप बुवाणो निस्वरस्य (पा ६, १, १९७) अभाव
चाऽन्यथासिद्धस्य धा कल्पना च प्रति पर्यनुयोज्य] ।

अस्तः नि/स्तृ द्र

*अस्तन्- असन्-> -स्न टि द्र

॥अ-स्तन्- -ना मै ४, १, १४

*अस्तरि->*अस्तरि-क- नाउ व्यु
ओप द्र१अस्त(र्य>)र्या^१- -र्या मै १, ५,१०, -र्या()^० पै २, २३, ५अस्तवे, अस्तवै, अस्तिका-, *अस्तु-
✓ २अस् द्रअ-स्तुत, ता^१- -त ऋ ५, ६१, ८,

६७, ५, काठ ७, १०॥, क ५,

९॥, -तम् खि २, ७, ४, मै ३, ८,

१०॥, -तया तै ७, ५, ८, ४

*अस्तुर- नाउ व्यु ओप द्र

*१अस्तुर-मिश्- -शम् शौ १९, ७, १

अस्तु- ✓ २अस् द्र

१अ-स्तुत, ता^१- -त शौ १९, ४६,२^१, पै ४, २३, २, -त ऋ १,

४१, ६, ६, १६, २०, ८, ९३,

९, १५, ९, २७, ४, मै २, १३,

६१, काठ १२, ३॥, २०, १४१,

३७, १५, १६, ३९, १२१,

†कौ २, ५७४, ६१३†^१, ६३९,६७४†^१, †जै ३, ४६, १२, ५०,१†^१, ५१, ५, ५६, २†^१, शौ १९,

४६, १-७, †२०, ४७, ३, १३७,

१४, पै ४, २३, १-७, ६, १२,

५, ६ -तम् ऋ १, ४, ४, १५,

५, १४०, ८, ८, १, ११, ६६,

१०, ९, ९, ५, १०, ४८, ११,

तै ३, २, ६, २, कौ १, २२९†,

जै १, २४, ५†, शौ १९, ४६, १,

२०, ६८, ४†, पै ४, २३, १, -ता

तै ४, २, ९, १, काठ १६, १६, -ते

शौ १९, ४६, ५, पै ४, २३, ४

अस्तुत-यज्वन्^१- -ज्वन् ऋ ८,

४३, १, -ज्वा खि ५, ५, १०

२अ-स्तुत^१- -त शौ १, २०, ४†^१,

५, ९, ७

॥अ-स्तुति^१- -त्यै मै २, १, ७॥अ-स्तोमभाज^१- -भाज मै ३, ९, ४,

४, ७, १ काठ २८, ७, क ४४, ७

अस्त्र^१- -खम् शौ ११, १०, १६, पै १०,

११, ८, -स्त्राम् पै ५, ३७, १

*१अस्त्र-बुध्- नाउ व्यु ओप द्र

आस्त्रबुध्- -नाय ऋ १०,

१७१, ३

अस्त्रा(त्र-आ)खण^०- -णम् पै ९,

२५, ५

अ-स्त्रैण^१- -णा शौ ८, ६, १६, पै

१६, ८०, ७

अस्त्वा ✓ २अस् द्र

अस्थ- *१अस्था टि द्र

अस्थन्^१- -स्थन् मै ४, २, १३,

१) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

१) व्यु^१ ६अ+✓स्तृ हिसाया>स्तृय- (तु पाम
३, १, १२३) इति कृत्वा तस 'कृत्य-' (पा ६, २, १६०)
इत्यन्तोदात्ते प्राप्ते स्वरित उसं । अथवा ✓अस्
(*दीप्तौ)>भावे *अस्-+(✓तृ *धरणे>कर्तरि)
*तरि- इति स्थिते उस ऋत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।
*अस्तरि- इत्यत प्राग्वीये उसं (पा ५, ३, ७) कपि प्र
निष्पन्नस्य सत. *अस्तरि-क- इत्यस्य नैप्र विपरिणाम
स्वरसकृम (पा ८, २, ४) चेति दिक् ।

०) अपार्थमिव सुपा रू प्रति सद्विद्येत । नाउ श्रूयमाणेन
शरद इत्यनेन सामानाधिकरणस्य निगदस्पष्टत्वा-
दिति दिक् ।

१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

०) 'अस्तूर्मि' (=स्तूर्मि =स्तृमि)मिश्रिति' इति कृत्वा
उस किबन्त-ऋत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) । एस्थि चतुर-
क्षरतया छन्दो नाक-विशेषणतया चार्थ सुसगत [वैतु
ता (७४) तुर(=स्तृ-विश्रुम् इति शोधमुख, WR
च अष्टाविश्रु->-शम् इति पठन्तौ यद्र) ।

१) मूको 'अस्तुत । इमम्' इति पपा भवति । यत्त्वत्र
पाण्डु अस्तुत. इति स्वोपज्ञ शोधम् उदघोषयत् तद्
अनपेक्षितमिव भवति । वाक्यादित्वात् षाष्ठिकस्याऽऽम-
न्त्रिताऽऽद्युदात्तस्व (पा ६, १, १९८) सूपपदत्वोपलम्भात् ।

एस्थि आष्टमिकमामन्त्रितनिघातमिव (पा ८, १, १९)
श्रावयन्ताविह WR अपि चिन्त्यौ द्र ।

१) 'अस्युत' इति ऋ (९, ३, ८) पाभे ।

१) विशिष्ट इह ऋ (९, ६७, २) पाभे ।

१) बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

१) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । इह
उप भावे क्त प्र । १म-सख्याके तु कर्मणीति
सुवेचम् ।

१) 'अद्भुत' इति ऋ (१०, १५२, १) पाभे ।

१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप स्तोम-+
✓भञ्+ण्वि प्र (पा ३, २, ६२) ।

१) ✓१अस+त्र प्र उस तत्-स्वरश्च (पा ४, १६७) ।

१) अपत्यार्थीय अण् प्र तत्स्वरश्च (पा ४, १, ११२) ।

०) उप मौस्थि <आ/✓भृ इत्येव व्याचिख्या-
स्यमान सत् यद्र (तु टि वैप३ अपि) ।

१) व्यु^१ *अस्- (तु टि १अस्थि-)+(✓*स्थृ
स्थैर्ये>*स्थर->) *थर- इति स्थिते तस
सासस्व (पा ६, १, २२३) *अस्थर- (तु *अष्टिर-
इति पूष (✓*भृ भरणे>*भर्ण->) *भन्- इति
उप चेति कृत्वा बस प्रपप्रस्व (पा ६, २, १) सत
(*अस्थर्भन्->) *अस्थमन्- इत्यस्य यनि विपरिणाम
स्यात् ।

-स्थिभि ऋ १, ८४, १३, तै
५, ६, ६, ३, ७, १८, १६, मै
२, १३, ६, काठ ३९, १२,
५३, ८६, शौ १, १७९, २,
२६३, जै १, १९, ५, ३, २२,
१०, शौ २०, ४१, १, -स्थभ्य.
मा २३, ४४, ३९, १०, का
२५, ८, ६, ३९, ८, १३, तै ५,
२, १२, २, ७, ३, १६, २,
काठ ५०, ६, -स्थानि तै ४,
७, १, २६, ५, ६, ६, ३, ६,
२, ८, ५, ६, ७, ५, २५, १,
मै २, ५, २, ११, २६, ३, ८,
५, ६, ९, ६, काठ १३, २,
१८, ७, -स्थ^१ शौ ४, १२, १,
पै ४, १५, ४, -स्थ^२ तै ६, ५,
२, २, मै ४, ६, ६, काठ २८,
११, ३८, १४, पै ४, १५, २
[स्थ>स्थ- अन्, पुरुष]
अस्थन्-वत्^३ -न्वते तै ७, ५, १२,
२, काठ ४५, ३, -स्थन्वत् तै

६, २, ८, ५, मै ३, ७, ५, ८,
६, काठ २४, ५, क ३७, ६,
-न्वन्तम् ऋ १, १६४, ४, मै २,
३, ११, काठ १२, ११ शौ ९,
१४, ४१, पै १६, ६६, ४१
॥अस्थन्वती- -ती तै ६, १,
७, १^४

*अस्थमन्-, *अस्थर-, *अस्थर्भन्-
अस्थन्- टि द्र

*१अस्था^१ ऋ १०, ४८, १०

१अस्थापू^२ पै ११, १, ८

१अस्थि^३ -स्थि मा १९, ८२, २०,
१३, का २१, ६, ३, ७, १४, ॥तै
२, ६, ३, ४, ३, ४, १, ४, ५, २,
३, ७, ७, ४, ९, १, मै ३, ३, ३१,
११, ८, ९, ४, १, ९१, ॥काठ
१३, १०, २०, १३, २१, ४,
२५, ६, ३१, ७, ३४, ११,
१२, ३८, ३, ४, ॥क ३१, ३३,
१९, ३९, ४, ४७, ७, शौ ४,
१०, ७, १२, ३-५, १०, ९,

१८, ११, १०, ११, २९, पै
४, १४, २, १५, २, ५, २५,
७, ७, ७, ४, १४, ३, २९,
१६, ५३, १३, ६१, ७, ८, ८६, २,
८७, १०, -स्थिभ्य काठ ४३,
६, पै ४, ७, ५, -स्थिषु पै १६,
१४९, ४, -स्थिनि मा १८, ३,
का १९, २, ३, क २८, ७, शौ
९, ५, २३, ११, १०, १२, १२,
११, ९, पै १६, ८६, १, १००,
१, १३७, ८ [स्थि- अन्]
अस्थि-चित्^४ -चित् मै ३, ५, १
[चित्- अन्]
अस्थि-जृ^५ -जम् पै १, २६, ४, -जस्य
शौ १, २३, ४, -जा पै ९, ६, १०
अस्थि-भूयस्^६ -यान् शौ ५, १८,
१३, पै ९, १७, ४
अस्थि-मज्ज- रधिर^७
*अस्थि-मत्- १अष्टीवत्- टि द्र
अस्थि-स्वस्^८ -स्म शौ ६, १४, १
१२अस्थि^९ -स्थिभ्य शौ २, ३३, ६

१) अक्षोप उदानिनिवृत्तिस्वर (पा६, ४, १३४, १, १६१)।

२) सस्व कृते तु टि अक्षवत्-।

३) *अस्थ- [= √अस् > *अस्- इति पूर्वाशो
हिंसा-दीप्त्यन्यतरपर्याय, *थ- इत्युत्तराशश्च *तृ-
(<√तृ) इत्यस्य *त्र->*त- इत्येतद्-द्वारक
नैप्र. विपरिणाम इति कृत्वा वज्रपर समुदितोऽर्थ
द्र] इत्यस्येन्द्रकर्तृकाविष्करणे साधनवचनस्य सत
तृ१ सावेकाचीय स्वरश्च (पा६, १, १६८) सभाव्येत[वैतु
सा अर्थतो नेदीयानपि सन् √२अस् इत्यत व्यु ब्रुवाणो
मिन्नप्रस्थान, GW, ORN, NW, MVG (२५२, ४२८)
च अस्थन्-, १अस्थि-, नञ-पूर्वे √स्था इत्याद्यन्य-
तममूलतया वा, था-प्रत्ययान्ततया वा व्यु सकेतुका.
सन्त. स्वरूपमात्रत यनि अपि प्रदर्शयन्त ।]

४) पा^१ ह्रस्वमाद् द्वितीयपादौपक्रमिकत्र्यक्षरीप्रयुक्त
लिपिप्रमादमात्रमानुष्ठुभयो पादयोर्मध्येऽन्तर्गड्यमान
सदपाकरणैव सु-शोध द्र (तु आपम १, १३, १) ।

५) व्यु^१ (तु WW १, १८५ उ) । √२अस्+
क्थिन् प्र नित्स्वरश्च (पाउ ३, १५४, पा ६, १, १९७)
इति सप्रदाय । मौस्थि तु (बधा √अस् हिंसाया>)

*अस्- (=तैदृग्यविशिष्टत्वे सति हिंसाकर्तरि पाषाणादौ
तात्पर्याद् *अश्- इत्यस्य पर्यायश्चाऽऽद्यकारत
अद्रि- इत्येतेन सागोत्र्यभाक् च द्र)+(√स्थ स्थैर्ये>
भावे *स्थिर->*स्थि->*स्थि->)*स्थि- इति
स्थिते बस पूषप्रस्व द्र [पा ६, २, १ (तु टि *अष्टिर-,
अस्थन्-)] ।

१) उस किबन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

२) सस्व नापूटि द्र । उप √जन्+ङ प्र (पा३, २, ९८) ।

३) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

४) उस अण्गन्त-कृत्-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

५) पाप्र क्थिच् प्र उस चित्स्वरश्च (पाउ ३, १५४,
पा ६, १, १६३) इति कृत्वा मौस्थि तम सासस्व
सति (पा ६, १, २२३) नापू रूपान्तरमात्रतया
सुवचत्वेऽप्यस्य सत्ता प्रति सदेह । नापू सरूपस्य श्रुति-
सुभिन्नेऽप्येतस्य श्रुत्यन्तरस्य नितरा दुर्भिन्नात् । एस्थि
मज्जन्-, स्नावन्- इत्येतयोरन्तर्गतयो सतोरानुपदिकात्
साहचर्यात् मूको अपुष्टेऽपि सत्य् अस्थन्->-स्थभ्य
इति शोध सावसर संभाव्येत (वैतु MVG २८७,
<१अस्थि- इति) ।

॥अ-स्थित(त>)ता^a- -ता मै ३, ४, ६
 १अस्थिवांस^b- -लेभि पै ९, २५, ९
 ॥१अ-स्थूरि^c- -रि तै ७, १, १, १,
 -रिणा तै ७, १, १, २
 †२अ-स्थूरि^d- -रि^e ऋ ६, १५, १९,
 मा २, २७, का २, ६, ७, तै
 ५, ७, २, १, मै १, ४, २, ४,
 १४, १५†, काठ ५, ५, ७, ३,
 २२, ६, ४०, २१, क ५, २,
 ३४, १, शौ २०, १३०, १९^f
 अ-स्थेयस्^g- -यस तै ५, २, ६,
 २, काठ २०, ४, क ३१, ६,
 -†यसाम् ऋ १०, १५९, ५,
 पै २, ४१, ५
 अस्न, अस्ना असन्- द्र
 अ-स्नातु^h- -ता ऋ १०, ४, ५,
 -तारा ऋ ४, ३०, १७, -तृन्
 ऋ २, १५, ५
 अ-स्नावकⁱ- -काय तै ७, ५, १२, २,
 काठ ४५, ३

अ-स्नावितु^j- -रम् मा ४०, ८, का
 ४०, १, ८
 अ-स्पन्दमान^k- -न ऋ ४, ३, १०
 *अस्पुर्- द्विउ टि द्र
 ✓*अस्पृ एउ व्यु औप द्र
 *अपुर्- नाउ व्यु औप द्र
 *अपुव^l-
 ✓अपुवायु^m, ॥अपुवायुते तै
 ६, २, २, ५, ॥अपुवायुते तै ६,
 ३, २, ३
 अपृपⁿ- -प खि ५, ७, ४,
 १-३, मै १, ६, ५॥, ३, १०,
 ६, काठ २९, १, क ४५, २,
 -†पम् ऋ ३, (४७, २), ५२,
 ७], १०, ४५, ९, मा १२, २६,
 का १३, २, ९, तै ३, ३, ८, ४॥,
 ४, २, २, ३, मै २, ७, ९, काठ
 १६, ९ [०प- पञ्च^o]
 अपृप-कूला- -ला काठ
 ४०, १३

अपृप-नाभि^p- -भिम् शौ
 १०, ९, ५, पै १६, १३६, ७
 अपृप-वत्^q- -†वन्तम् ऋ
 [३, ५२, १, ८, ९१, २], मा २०,
 २९, का २२, २, ६, कौ १,
 २१०, जै १, २२, ७, पै ४,
 २६, २, -वान् शौ १८, ४,
 १६-२४
 अपृपा(प-अ)पिहित^r-
 -तान् शौ १८, ३, ६८, ४, २५
 अ-स्पृत^s- -त ऋ [(८, ८२, ९) ९,
 ३, ८], -तम् ऋ [८, ८२, ९,
 (९, ३, ८)]
 अस्म- अस्मत् अस्मद्- द्र
 अस्मथत्वसुपधिर^t पै १, ९८, ४
 अस्मद्^u-
 १अव्->अवो ✓अव् द्र
 अस्म- -स्मभ्यम् ऋ १, ७, ६, १०,
 ८, १७, ८, २४, १४, ३४, ३,
 ४८, ९, ६३, ८, ७९, ५, ८१, ६,

^a) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप भावे क्तान्त यद् ।

^b) मुपा सस्करणान्तरसापेक्ष । प्रकरणात् अस्थि-मास- इति शोध सह द्र ।

^c) तस नञ्-स्वर. (पा ६, २, २)। उप यद् ।

^d) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद् । यत्तु नापू इति सा अभिप्रेयाय, तन्न । नञ्-स्वराऽऽपत्ते ।

^e) प्र३ इति भा सा च । वा क्रिवि इत्येव तु मत पुष्ट भवति ।

^f) 'अस्थिर' इति पाण्डु मुपा चिन्त्य ।

^g) तस वैभाषिकोऽन्तोदात्त (पा ६, २, १६१)। उप ✓स्ना+तृन् प्र । यद्वा उप भाप इति कृत्वा नञ्-पूर्वे बस अन्तोदात्त द्र. (पा ६, २, १७२) ।

^h) तु टि अ-रेतुस्क- ।

ⁱ) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद् ।

^j) *अस्पुर्->*अफुर्->*अपुर्- इत्यतो मौस्थि प्रतिपिपादयिषितात् ✓पूय्>रपृति- इत्येतस्य पर्याय-भूतस्य दूरसनाभेश्च सत प्राति मत्वर्थीयेवे प्र (पा ५, २, १०९) *अपुर्व->*अपुव्->*अपूव्-> यनि इति नैप्र सिद्ध सत् नाउ व्यु औप द्र ।

^k) भृशादिषु उस (पा ३, १, १२) क्यङ्ङन्तो नाधा द्र (वैतु भा पूप 'अप' इत्येतस्य वर्णविकारत उद्भूतो वा तत्पर्यायभूत स्वतन्त्रो वोकारान्त ग, उप ✓वा इत्यत कर्तृयकि पाक्षिकस्वरवत्तया निष्पन्न वा ✓वै इत्यतो वा तुदा च आत्म च सत यनि आख्यातिक वृत्तमिति) ।

^l) एष्टि दि प्रादुर्भूते *अपुव्- इत्युपपदे सति उप ✓पा(रक्षणे)+क प्र थायीय स्वरश्च (पा ३, २, ३, ६, २, १४४)। नैप्र वर्णलोपदीर्घत्वविषयत्वादिह च नापू चाऽन्याय्यत्वमिव विभाव्य पपा अवग्रहाऽभाव उपपाद्येत । यत्वन्ये वाच प्रभृ ६अ+पृप- इतीवाऽवयावयेयुस्तद-निष्ठम् । तथा हि सत्यन्तोदात्तो नैव स्यात् किं तर्हि नञ्-स्वर (पा ६, २, २) स्यात् । नापि सुप्रसिद्ध पूप- इत्येतत्-पर्यायभाव प्रसिध्येदिति दिक् ।

^m) बस पूपप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद् ।

ⁿ) स्व कृते तु टि आदित्य-वत्- ।

^o) तृतस पूपप्रस्व (पा ६, २, ४८)। उप यद् ।

^p) 'अस्मद् अथ त्व असूपधिर' इत्येव शोध सभाव्येत ।

^q) पाप्र निर्देश । व्यु² पाप्र ✓१अस्+मदिक् प्र (पाउ १, १२९)। तत्स्वर । १अ-+स्म इति

८५, १२, ९०, ३ [९२, १३, ४, ५५, ९, (९, ७४, ५)], [१०२, ४, ६, ४४, १८], १०८, १३, १११, ३, ११४, ५, ११७, २ १३२, ४, १४०, ११, १५९, ५, १७०, ३, १७६, ४ १८७, ११, १८९, ३ २, ११, १९, [१३, १३, १४, १२], १८, ८, ३८, ११, ४०, ४ ३, ३०, २१, [२१, (३१, १४, ४, २२, १०)], ३६, ९, ५०, ३, ५४, ११, ५७, ६, ६०, १४, ४, १, ३३, २०, ७, २२, ९, १०३, ३१, १३, ३६, ८, [३७, ७, (५, १०, ६)], ५५, ८, ५, १०, १, [३५, १ ७, ९४, ७, (८, ५३, ७)], ३८, ४३, ४४, ६, ४७, ७, ५३, १३, [५५, ९, ६, ५१, ५, (१०, ७८, ८)],	६, १९, ६, ४६, ८, ५२, १५ [५३, ५-७], ७१, ६, ७५, ११, ७, ५०, ४, ६८, ३, ७४, ५, ७८, १, ७९, ४, ८१, ६, १०४, १४, ८, ५, १२, ११, १०, २६, १५, ३०, ४, ४६, १९, ६७, १९, ८१, ९, ८३, १, ८४, ६, ९, २, ९, ७, ९, २१, ५, [३३, ६, ४०, ३ (६२, १२, ६३, १) ६५, २१] [४३, ४, ६३, ११], [४६, ५, ६५, १३], ४९, ३, ६२, ३, ८६, ४१, ९०, ४, ९१, ६, ९७, २१, १०१, [१०, १०६, ६], ११, १०४, ८, १०, १४, १२, ३०, ११, ४७, [१-८], ५६, २, ८४, ७, ११६, ९, १२६, ७, १३३, ७, १६९, ३, मा ३, ३८, ४, १२, ८, ६।,	९, २३, ११, ८०, १५, ३६†, १७, ४, ५, ७, ११, ११, २५, ४६† ^a , २७, ६, २९, ४८†, ३४, ३३† ३६, २०, का ३, ४, २, ४, ५, ४, ८, ३, १†, १०, ५, १ १२, ७, १५, १६, ५, १८†, १८, १, ५, ६, ८, १२, १५, २७, १५, १† ^a , २८, १२, १†, २९, १, ६, ३१, २, ८†, ३३, २, २†, ३६, १, २०, तै १, १, १०, १, ४, २३, १।, [५, ११ ३, ५, ७, १३, ३†, ८ ६, १, २, २, १२, २†, ४, ५, २, ६, १२, २† ^b , ३, ५, १, २, ४, १, ७, ३ १०, ३, ४, ४, ५†, ६, १, १३, ३† ^c , ५, ६, ४†, ५, ४, ४, ५, ७, ४, १७, १†, मै १, ४, १, १०, ४, ११, ४, २, २, ६, ७, ७
---	---	--

(सार्वनामिक उपजन) + अत् इति (सना सुप्रतिरूप उप-
जन) इत्वाऽर्वागभिसंधि (तु w w २, ३२०)। इह
*न- > १अ- इत्येषा कल्पना तूपस्थायिकैव सती नितरा-
मपोद्या। मौस्थि अँ- > न- इत्यस्य विपरिणामस्य शाब्द-
स्वाभाव्यात्तद्विपर्यस्तस्य विपरिणामस्य चाऽतथात्वा-
दिति यावत्। आत्मार्ये पर्यवसन्न सत् √*अर्- > *अर्-
इत्येतच् शब्दरूप साक्षाद्वा पारम्पर्यतो वा समग्रस्या-
ऽस्मदो विस्तरस्य मूलमिति यथा विपश्चिता विमर्शसह
स्यात् तथा त्रिदिविवेहैतदीयव्यवहार्यतत्तत्-स्वरूपाभि-
सवन्धेन सकेत्येते। तथाहि। *अर्- + (√*धृ
दीप्तौ) > *धृ- इति स्थिते *अर्ध- > *अध- (तु
Gk ego lat ego Germ ich) इत्यनेन तस सासख
[पा ६, १, २२३ (आत्मप्रकाश-र्यायभूतेन च)] सता
(√*मृ माने > *मृ- > *मृ- >) *म- इत्यस्य
वस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) सति *अध-म- इत्यस्य नैप्र
अन्त्यलोपपूर्व अहम्- इति विपरिणाम द्र। एतच्च
मौस्थि प्राति सत् प्र१ इति कृत्वा व्यवहार लभते।
एवम् आवम्, आवाम् इति रू *अर्- + (√*भृ भरणे)
*भृ- + *मृ- इत्यतो विपरिणते। आवयो. इति रू
अपि *अर्- + *मृ- इत्यात्मक एव पूर्वाश। 'वयम्'
इत्यत्र नैप्र आदित *अर्- इत्यस्य लोप. 'व' इति

च *भृ- इत्यस्याऽवशेषविपरिणाम द्र (तु हि आप
इत्यात्मपर्याय)। 'अस्म' इत्युपक्रमेषु रू *अस्- इति
पूर्वाऽवयव (यथा *अर्- इत्येतेन गर्भितस्तथा √*अस्
इत्यत्र द्र)। *म- इत्युत्तरावयवश्च गप् *भृ- इत्यस्य
वा *मृ- इत्यस्य वा स्थानमापन्न द्र। अस्मद्- इत्यत्र
दकार (√*धृ वरणे) > *धृ- > *धृ- >) *धृ- इत्यस्य
विपरिणाम द्र (अनया दिशा 'स्म' इति कश्चित् सार्व-
नामिक उपजनो भवतीति प्रत्युक्तमित्यभिसंधि)। 'नस्'
इत्यत्र 'नौ' इत्यत्र च *न- इति सानुनासिकस्य सत्
*अर्- इत्यस्य (*नृ- > *नृ- > *न- > *न- इत्येवं-
क्रम) विपरिणामो भवति [यत १अ-, २अ- इत्येतयो
गप् स्थाने *अर्-, *अर्- (अन्वादेशेऽनुदात्त) इत्येव
निर्देश-शोधोऽपि सुलभ स्यात्]। यथा 'वयम्'
इत्यत्र *अर्- इत्यस्याद्यव वभूतस्य लोपो भवति
तथा मत् प्रभृ मकारादिषु रू *अस्- इत्यस्य
लोप द्र [तेनेद मकारादित्व पाणिनामिक भवति
न मौलिकमित्यागतं भवति (वैतु w w [२,
२३६]]।

^a) विशिष्ट इह क. (१०, १५७, ३) पाभे।

^b) 'न' इति ऋ (१०, १५, ४) पाभे।

^c) विशिष्ट इह क. (१०, १४२, ७) पाभे।

१९, २७, १०, १†, ६†, १०, ११, २†^a, ३†, ५†, १२, २, ३†, ४†, १३, ५, १४, ७, ९†, १६†, १७, काठ १, ४, ९^३, २, १, ७, १५^३, ३, १, ८, १०, ४, ९, १३, ५, २, ५, ६, ९^५, १०, ११, ७, २^५, ६, १२, १३, ८, १७, ९, १८, १९^३, १६, १२, १७, १७, ११^३, १८, ५, १९, १० २१, १४^३ २२, १४^३, २३, ११, ३०, ६^३, ७, ३२, २, ५, ३६, ९^३, ३८, ५, ४३, १^३, क १, ४, ९^३, १३†, २, ८†, १५, १७, ३, ७, ११, ४, ८^५, ५, २^५, †, ५, ६, २, २५, ३, २७, १^३, २८, ५†, ३०, ८, †कौ १, २३९, ३१९, ४१४, २, २१३, ३५४, ४४२, ६५५, ७३१, ७७१, ७७२, १०७४, १२०९, १२१५^६, १२१८, †जै १, २५, ७, ३३, ७, ४०, ६, २, १, ५, ३, १९, ८, २९, ११, ५४, ५, शौ १, १, ४, १९, ३, २१, २†, २९, १†, २, ११, ३, १९-२३, १-५, ३५, ४, ३, १, ३, २, ६, २७, १-६, ४, १०, ५, १९, ५, ४०, १-८, ५, ६, ८-१०, १४, २, ६, ६, १, १५, १†, २, १९, ३†^b, २७, ३†, ४७, १, २, ५१, २†, ५४, ३, ६६, १, ११६, ३, ७, १०, २†, २८, १, ६८, १, ७९, २, ८६, ५, ६, ११४, ४^३, ८, ४, २३†, ५, ४, ९, २, २५, ४, ७, १०, १, ७, २१, ५, १५-२१, २५-३५,

१२, १, २५, २, १२, ३३, १६, १, ५, ७, ५, १८, ३, ४५†, ४, ८७, १९, ४, ४, १३, ११†, २०, १, ३, ३५, ४, ४५, ५, ४९, ३, ५०, ४, ६, ५८, २, ६४, २, †२०, १२, २, ३७, ९, ५६, ३, ७१, १२, ८१, २, ९२, २१, पै १, ३६, १-३, ५७, ३, ६३, ५, ६५, १, ८६, ३, ८८, ४, ९७, १, १००, ३, १०८, १, ३, ११०, २, २, १६, ४, ४८, १-५, ८८, ३†, ३, ५, ६, ६, ३, २४, १-६, २५, १३, ५, २२, ६, २५, ५, ६, ३, ३†, ५, ११, १०-१२, १२, ९-११, १३, १-३, १८, २-९, १९, १-९, ७, १, २, ३, ८, ९, ४, ११†, ६, १०†, ८, १४, ९†, ११, ४, ४, १४, २, १६, १७, ४, ३, १४, १६, १५, १, १, २, ४, ५, १६, ११, ३†, २४, ८, २७, ४, ३५, ७, ४९, ९, ५२, २, ७८, ७, १२९, १-१०, १३१, १-१०, -स्मान्-स्मान् ऋ ४, ३२, ४, -स्माभि ऋ १, ११३, ११, ३, ६२, ७, ६, ३४, २, ८, ८१, ८, १०, ३८, ३, ११२, ३, खि ४, ५, ४, १६, ३६, तै १, ४, ३३, १†, शौ ६, १२२, १, १२, ३, ४२, पै २, ६०, २, १६, ५१, ५, -स्माभ्य °पै ३, ३९, २^३, -स्मासु ऋ १, ४८, १२, ६४, १५, १२३, १३^३, १३९, ८, २, २, ६, [२३, १५, (१०, ३७, १०)], ४, ५१, १०, ५७, २, ८, ५८, १०, ५, ४,

१०, ६, ७, ३, ४७, ६, ७, ७७, ६, ८, ४७, १०, ५९, ७, १०, ५९, ५, ६, ८३, ४, १४४, २, खि १, ६, ७, ५, १, २, मा ८, ५१, १७, ९८†, १९, ४८, २६, ३†, ३७, २०, का ९, ६, ३, १९, १, ११†, २१, ३, १९, २८, २, १† तै १, १, १४, ३†, ४, ४६, १†, ६, ३, २^३, ४, ३, ८, २२, ३†, २, ३, १४, ४, ४, १२, ४^१, ५^१, ७, ४, २, ५, ६†, ३, १३, २†, ६, ६, ७, २, मै १, २, ३, ३, ३^३, ४, १, ५^१, ९, १, २, ४, ३^३, ३, ११, १०, ४, ७, २, १२, ४, १४, ४†, काठ ३, १०, ४, १५, १६^३, ५, २, ६, ८, ९, ६, ८, १०, १२ १३, २९, ५, ३०, ४, ३२, २, ३३, १, ३८, २, ४०, ७, ११, क २, १७, ४, ७, ८, ९, ११, ४५, ३, ४६, ७†, शौ ४, ३२, ४†, ५, ६, ८, ६, ८४, २, ७, ५, २, ५४, १, ८१, २†, ८७, १†, १०, ५, ७-१४, ११, ७, २५, १२, २, ४६, १९, ३, ३, ३१, ३, ४५, २, ५७, २, ४, ६४, ४, २०, ६७, २†, पै १, १०६, ६, १०९, ४, ३, ३, २, ३०, ५, ४, ३२, ४, ३४, ५, ६, ११, १०, १३, १२, ८, ८, १३, १०†, १०, ५, १३, १५, ४, २, १६, १२८, १-९, १५५, ५, -स्मे^d ऋ १, ९, ७, [८, ४४, २, ८, ६५, ९], २४, ७, [३०, २२, १०, २४, १], ३४, ४, ३८, १५ ४३, ७, ४४, २,

^a) विगिष्ट इह ऋ (६, ७४, ४) पामे ।

^b) 'साम्' इति ऋ (९, ६७, २५) पामे ।

^c) पा संदिग्ध सस्करणान्तरसापेक्ष द । 'परमा-

स्मभ्य न' इत्याकारक शोधो विमृश्य ।

^d) 'शे' प्र (पा ७, १, ३९) प्रगृह्यत्वप्रयोजक [पा १, १, १३ (वैतु टि अस्मे-हिति-)] ।

४६, ६, ४७, ६, ५४, ११,
 ७१, २, ७२, २, ७४, १, ७९,
 ४, ९२, १४, ९३, १२, १०२,
 २, ११२, २४, ११३, १७,
 ११४, ९, १०, ११७, २३,
 ११८, २, ११, १२२, १४
 १२४, ९, १२९, ८, १३५, ८,
 १४१, ११, १५३, १, १५८,
 २, १६०, ५, १६५, ३, ७,
 १६७, ९, १६९, ३, १७३,
 १३, १८४, [२, (४, १४, ४)],
 ४, १८६, ११, २, ३, ९, ४,
 ८, ९, ६, ११, ४, १३, १४
 २१, ६, ३३, १२, ३५, ४,
 ३९, ६, ४०, ४, ३, १, १९,
 [२३, ५, ११, ६, ११, ७, ११,
 १५, ७, २२, ५, २३, ५], ४,
 १, ८, ६, [१०, ८, (१३, ७)],
 ३०, १८, १९, ३५, १, ३६,
 १०^३, ३९, २, ६२, ३^३, ४, ४,
 ८, ८, ७^३, १७, २०, २२, ९,
 ३२, १४ ३३, १०, ११, ३४,
 २, [(१, १५९, ५) १०, ६,
 ६८, ६, ७, ८४, ४], [४३,
 ७, ४४, ७] ४४ ६, ४७, ४,
 ४९, ४, ५०, १०, ११, ५३,
 ६, ७, ५, ४, २, ७^३, ६, १०,
 ५३, ९, ५४, १३, ७३, ४, ६,
 १, ११, १२, [१२, ७४, २,
 (९, ८७, ९)] ६, ७, [१९,
 ९, ३५, २], २३, ८, २८, १,
 ४४, ९, [४७, १३, (७, ५८,
 ६) १०, (७७, ६) १३१, ७],
 ५०, ३, ५२, १६, ६०, ३,
 ६८, ११, ६९, ६, ७०, २, ५,
 ६, ७४, ३, ७, ५, ८, २१, ८,
 [२२, ९, १०, २३, ७] २४,
 ४, २५, ३, २६, ४, ३४, २१,
 ४२, ६, ४५, ४, ४८, १, ४,

५३, ३, ५६, १७, २०, २४,
 [५७, ४, ७०, ५], ६७, २, ४,
 ७ ७०, ४, ५, ७५, २, ८, ७६,
 ७, ७७, ५, [(१, ३६, ४, ४०,
 ५) ८२, १०, ८३, १०], ८३, ९,
 ९१, ४, ५, १०१, २, ५, ८,
 २, १०, [५, १५, (७, १३)],
 २२, १६, ४७, २, ३, १४,
 ४८, १०, ५१, १०^३, ५४, २,
 ५७, ४, ६३, १२, ८२, ६,
 [९७, ८^३], ९, १२, ९, ३२,
 ६, ६३, १, ३०, ६६, २१,
 [६८, १०, (९७, ३६) १०, ४५,
 १२], ६९, ७, ८९, १, ९७, ३,
 १०, ६, ६, ७, ४, १०, ३,
 १७, ८, १८, ९, १९, १, २२,
 २, १२, १३, ३५, १३, ३६,
 १३, [(१५, ४) ३७, ११], ४२,
 ६, ७, ४४, ५, ६१, २५, ६६,
 १४, ६९, ४, ७०, ४, ८४, ३,
 ९१, १५, ९३, १०, ९५, १३,
 ९८, ३, ९, ९९, ८, १००, ४,
 १०६, ४, १११, १०, १४०,
 ४, १४३, ६, खि ३, ३, १०^३,
 ६, २, २२, ९, मा ३, ११,
 ४, २२^३, २६, ८, १८, ३८^३,
 ९, २२^३, २५, १०, ३०, १२,
 २९, ५१^३, ६९^३, १०९^३,
 १४, ४, १५, ३, ३५^३, १८,
 ३१^३, १२०, ५२, ७९, २७,
 २०, १३३, २७, ५०, ५२,
 ३४, २९^३, ३७, १६ ३८,
 १४, का ३, ३, १, ४, ७, ३^३,
 ९, १, ८, १३, १^३, ९, ३, ४,
 १०, ४, ४^३, ५, २, १३, २,
 १२^३, ४, ७^३, ५, ८, ७, ८^३, १५,
 १, ४, १६, १, ३, ५, १७^३,
 २०, १, २^३, १२२, ५, ६, ७,
 १३, २९, २, १०, ५, २^३,

१३२, २, १०, ४, ७, ९,
 ३३, १, २३^३, ३७, ३, ३,
 ३८, २, ८, १^३, २, ५, २६,
 ७, १^३, १४, ६, ३, १४,
 ८, ४, ४४, २६, ५, ५, १, २,
 ६, ६, २, ७, १०, १६, १३,
 ४, ५, ८, २२, ५, २, २, २,
 ३, १, ११, २, २, ८, ४८, ३,
 ११, १, ४, ११, १, ५, ६, १६,
 ४, १, ८, ३६, २, ४, ३,
 ७, २, ३, ४, २६, १२, १६,
 १३, २, ४, ४, ५, ५, १०, ३,
 ६, १, ५, ७, १२, १, ६६, १,
 ८, ४, १०, ४, मै १, २, ४^३,
 ५^३, ६, ३, ३८, ५, १^३, २,
 ४, ८^३, ७, ८^३, ९, ११^३,
 १२, १४^३, ८, १, ७, १२, १,
 ६, १३, ८^३, ३, ७, ९^३, ११,
 ४^३, १६, ४ १४, १०, ५ ११,
 २^३, ३^३, ४, ५, १२, १, ६,
 १३, ६^३, ७, १४, १, ५, ६६,
 ८, ९६, ११६, १५, १८, काठ
 २, ५^३, ६^३, ८, ३, १, ४, १२,
 १५, ६, ९, ११, ७, १६, ८,
 १६, १७^३, ९, १८^३, १९^३, १०,
 १३, ११, १२^३, १३, १६^३,
 १४, २, १६, ८, ११, १४,
 १७, १, ६, १८, १८, १७^३,
 २०^३, १९, ११, २१, १३,
 २३, ११ १२, २४, ४^३, ६^३,
 ३८, ७, ९, १२^३, ३९, १५,
 क १, १८^३, १९^३, २, २, ८, ३,
 १०, ४, ८^३, २५, २^३, ५^३,
 १०, २६, ५, २९, २, ५^३, ३१,
 ११, ३७, ५^३, ७^३, १^३, १,
 ७६, ९९, ५०१, २, ५५३,
 ७२९, ७५१, ८७०, ९११,
 ९६०^३, १०८२, ११३१,
 ११६९, १^३, ८, ४, ११, ३,

३, ४३, ९, ४, ३, १०,
११, ९, १२, ७, १५, ४, १९,
२१, २१, ९, शौ ४, २१, ११,
५, १, ३, १८, ११, ३, ४२,
४, ४६ १९, ४०, ४, १२०,
१३, १, ७१, १३, १४, ८९,
६, ७, ९४, ५, ११९, २१,
१४३, ६, ७, पै १, ५४, १,
४, १२, ३१, ६, २, ३, ९,
१, १०, १२, ६, १०१
†अस्म-त्रा^१ ऋ १, १३२, २,
[१३७, १, ३], ४, ३२, १८,
४१, १०, ८, १८, १४, ६३,
४, १०, ४४, ३, शौ २०,
९४, ३

अस्म-त्रा(त्रा-अ)ञ्च^२-

-त्राञ्च ऋ ६, ४४, १९

अस्म-दुह^३- -ध्रुक् ऋ १, ३६,
१६, १७६, ३, ८, ६०, ७

√*अस्मयु^४

अस्मयु^५- -यु ऋ १०, ९३,
१४, -यु† ऋ १, १३१, ७,
१३५, २, [२, (७, ९०, १, ८, ८२,
५)], १४२, १०, ३, ४१, ७,
४२, १, ५, ७४, ८, ६, ४८,
२, [७, १५, ८, ८, १९, ७],
७०, १२, ९, २, ५, ६, १,
१४, ८, ६४, १८, ७८, ५, १०,
९३, ११, मा २७, ४४, का
२९, ५, १२, मै २, १३, ९,

काठ ३९, १२, कौ १, ५०६,
२, ५४, ३९१, जै १, ५२, १०,
३, ५, १३, ३१, ११, शौ २०,
२३, ७, २४, १, -युस् ऋ २,
२३, ८, मा ११, १३, का १२,
२, २, तै ४, १, २, १, मै २,
७, २, काठ १६, १, -यू ऋ
१, १३५, ५, १५१, ७, ७, ७४,
४, ८, २६, १४, खि १, ५, १

अस्मद्^६- -स्मत् ऋ १, २४,
९, १५, ३३, ३, ६०, ३, ६३,
५, ९२, १६, ११४, ४, १२१,
१५, १२९, ६, १०, १३४, २,
१३९, ५, ८, १४४, ३, १८९,
१, ३, २, ६, ४, ३३, [२, ६,
४४, १६], ११, ३, ८, २,
४१, ८, ५८, २, ४, १, ४,
४, ५, ११, ६, [१२, ६, १०,
१२६, ८], ४१, १, ५, २, ७,
३३, ३, ५६, ३, ५७, १, ७७,
२, ६, ७४, ३, ७, १, २१,
२२, ६, ३२, १, ३४, १, ३८,
७, ४४, ३, ५६, ९, ७१, १,
२, ८८, ७, १००, ६, ८, २,
६, २०, २६, ८, ८, ११, ३,
१८, ११, १६, ४५, ३७, ४७,
१३, ६१, १६, ६७, १५, ७४,
७, ७५, १३, ९, ८१, ३,
१०४, ६, १०५, ६, १०, ५,
१, २०, ८, ३७, ४, ४५, १,

५३, १, ५४, ३, ६३, १२,
९१, १२, ९९, ७, १३४,
५, १४४, ६, १६४, ३, मा
५, २६, ३६१, ६, १, ७,
४३१, ९, १६१, १२, १२१,
१८, ४३, ६२, १३, १३१,
१६, १२, ५२, १७, ७, ११,
१५ २१, ३१, १०, ३५, ११,
३६, २०, ४०, १६१, का ५,
७, १, ९, २१, ६, १, १, ९,
२, ३१, १०, ३, ९१, १३, १,
१३१, ३, १४, ५, १, १४, १,
१३१, १५, २, ११, १७, १,
११, ८, ६, १८, १, ८, १२,
१५, २३, १, ३१, १०, ३५,
४, १०, ३६, १, २०, ४०, १,
१८१ †तै १, १, १४, ३, २,
१, ११^७, १४, २, ३, १, १६,
२, २६, ६, १६, १४, ५, ४,
४३, १, ४५, १, ५, ११, ३,
७, ८, २, ८, २२, ५^८, †^९, २,
२, १२, ५, ५, १२, ३, ६,
११, ३, ३, २, ४, ४६ ४, २,
१, ३, २, १, ३, ४, ५, ४६,
३, १३, ४६ ५, १, ४६, १०,
३, ५६, ६, १, ३२, †^{१०}, ५६, ७,
१५, ७, ५, २, १, ३, ४, ४,
५६, †मै १, २, १०, ११६,
१३, १४६, १८, ३, ३९, ४,
९१, ११, २, २, ७, ८,

^१ अत्रा प्र उस् तत्स्वरश्च [पा ५, ४, ५६ (वैतु
सा [ऋ १, १३७, १] √त्रा > *त्र- इति कृत्वा पक्षे
समस्तस्य ह्रस्वाऽकारान्तस्य च सत प्राति प्र२ इतीव
व्याचक्ष्णाण]। अव्ययत्वेनोपाचारश्च द्र। इह च
नाउउ च पपा पूष अस्म- इत्येव द्र।

^२ कारकाऽर्थस्याऽपि कारकत्वमिति कृत्वा सप्तम्य-
न्तार्थे त्राऽन्ते कारक उपपदे सति क्तिन्-कृत-प्रस्व
(पा ६, २, १३९)।

^३ उस् क्तिन्-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)।

^४ क्यजन्त नाधा [पा ३, १, ८ (तु या [६, २७])]।

ईत्त्वदीर्घत्वाऽभाव [पा ७, ४, ३५ (तु √अमित्रयु)]।
वस्तुतस्तु अस्म- इत्यस्य *अस्मद्- इत्येतज्जत्वात्
यनि √*अस्मयु इत्येतज्जत्वं द्र।

^५ उ प्र तत्स्वरश्च (पा ३, २, १७०)। पपा
अस्म-यु- इत्येव मूलप्रकृतिप्रत्ययविवेचनाऽर्थक
सावग्रहो निर्देश द्र।

^६ तु टि अस्मद्-।

^७ विशिष्ट इह ऋ (१०, १७, १०) पाभे।

^८ विशिष्ट इह ऋ (६, ७४, २) पाभे।

^९ विशिष्ट इह ऋ (१०, १४२, ७) पाभे।

९, १०, १२, १५, ९, ९, ९,
१०, १, ३, २, १, ३, ६, १,
१६, ५, ४, १०, १, ४, ११, १
२, ३, ६, १२, ५, ६, १३, १,
१४, ३, १७, ३, काठ २, १०
३, १, ३, ८, ६, १०, ११,
१२, १३, १४, १५, १२, १६,
८, ९, १०, १२, १५, १७,
११, १६, १७, १९, ११, २१,
१३, ३८, १३, ४०, ११,
४६, १, क २, ६, ८, १, १०,
१५, ३, ११, २५, १, ३,
६, २७, १६, २८, १, ३१,
१, १, १, २८, २८, २,
८५, ९, ९, ९, १००९,
१००५, १०८४, ११५०, ३,
१, ४, १, ३, ०, २, ५, २,
५, १, ४, १६, ७, २३, ७, २६,
४, शौ १, २, ३, ९, २, ४, १८,
४, १९, १, २, २०, २, २६, १,
३, ७, ७, ४, १७, ५, ६,
२०, १, २६, ३, ४५, २, १,
७३, ३, ८४, ३, ९३, २,
९७, २, १, १२१, १, १२४,
३, ७, २४, १, ४३, १, १,

२, १, १, ५, १, ६२, ४, ६,
८२, ३, ८८, ३, ४, ९, ९,
१, १०, २, ८, ७, १४,
१०, १, १६, ५, २४, ११,
२, १९, २६, १२, १, ४९,
५०, ३, ४०, ४३, १३, १,
३१, १४, २, ४८, १६, १, १०,
११, १८, १, ४०, ४, ६९,
७०, १९, ३१, ११, ३३, ३,
१२०, २३, ८, ३४, १६, ६७,
२, १२५, ७, १, १९, ४,
२०, १, २, ६४, ३, ८६, २,
६, १०९, १, २, ३७, २, ३,
२, ६, १०, ३, २६, ३, ४,
२४, ३, ५, २१, १, २२, १-९,
२७, ६, ३९, ८, १०, ५, ११,
१२, ५, ३, १५, २०, १, १, ३, १,
६, ९, १६, १३, ४, ३६, ६,
५१, २, १०५, ९, १०६, ६,
१३०, २, १५०, २
अस्मद्->ज्-जिघासा-
-सया खि ४, ५, १५
अस्मत्-सखि- -खा ४, ६,
४७, २६, मा ८, ५०, २९,
५२, का ८, २२, ४, ३१,

२, ९, १, ३, ३, ३, ३, ४,
६, ६, ५, १, ३, ३, ३, ३,
१६, ३, काठ ३०, ६, शौ ६,
१२५, १, १, १५, ११, ८, १,
-खाय पे १, ४४, ४
अस्मत्-सुत- -ष्ट मै ४, ९,
१४
अस्मद्-दा(त्र>)त्रा- -त्रा तै
१, ४, ४३, २, ६, ६, १, ४
अस्मद्-द्विष्- -द्विष् मै ४,
९, १२
*अस्मद्-भि- नाड टि द
*अस्मद्-भि- नाड उ व्यु
औप द
अस्मद्विच- -द्विच
तै १, ४, २१, १, ३, ४, ११, १
†अस्मद्-द्वि- -द्वि- -द्वि-
-द्वि- ३, ५४, २२, ५, ४, २,
६, १९, ३, ४, २२, ८, ६, १९,
१, ७, ७९, ५, ९, ९३, ४,
१०, ११६, ६, मा ७, ३९, का
७, २१, १, मै १, ३, २५, ४,
१२, ६, काठ ४, ८, १३, १५,
२३, १२, क ३, ६, -द्विच ४
७, १९, १०, शौ २०, ३७, १०

- अ) 'अस्मे' इति ऋ (६, ७४, ३) पाभे ।
ब) 'अस्मे' इति ऋ (६, ४७, १३) पाभे ।
क) 'अस्मि' इति मुपा स्थाने शोध द ।
द) विशिष्ट इह ऋ (२, ३३, ३) पाभे ।
ए) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।
०'जिघासा-' इति मुपा स्वरो भ्रष्ट ।

†) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

‡) एव किल मुपा ऐकस्वर्याद् एकपदत्वेन निरदेशि (वैतु संटि पपा, तैय्या ४, १७, १) । द्वैपथे तावन् निष्कले-
शोऽन्वयश्च द । यनि तृतम प्रप्रस्व (पा ६, २, ४८) ।

ह) सस्व एपूटि द । उप √दा(दाने)>कर्तरि *दात्र-
इति प्राप् सुवचम् (तु पाठ ४, १५९उउ) । मौस्थि तु
-दातु- -तार > -त्रा इति कृत्वा तकारेफमध्य-
स्थाऽवर्णलोपः उस [पा ६, ४, १३४(वैतु मा ०दातु- -त्र-
इति प्राप् समासान्ताऽजन्त [यस्मिन् पक्षेऽन्तोदात्ता-

पत्ति] इति वाऽकारोपजनान्तमिति वा, सा च दत्त->
दात्र- इतीवाऽभिसधाय तृतस (=पा ६, २, ४८
इत्यस्य विषय) इति ।

१) व्यु^१ पपा अत्रग्रहाऽभाव । मौस्थि अस्मद्-+
*भि-(<√ष्ट) इति तस सासस्व (पा ६, १, २२३) । उप
रि- इत्याकारतया श्रुत्यवशेषो भवतीति तु संभाव्यमाने
यनि प्राप्ति *अस्मद्-भि- इत्यस्य नैप्र विपरिणाम
स्यात् (वैतु Gw पक्षे *द्वि- इत्युत्तराऽशतया श्रूयमाण
शब्दरूपम् आ/इ इत्यत आदरार्थादपि व्युत्पादुक) ।

१) शाखाभेदेनेकारस्य इयङ्ङादेश इत्येव नाड विशेष द ।

क) बस प्रप्रस्व सन् स्वरितत्वेन विपरिणत- द (पा ८,
२, ४) । उप भावे निष्पन्नं भवति [वैतु पा (६, ३, ९२)
उस इतीव कृत्वा उप कर्तरि निष्पादयन् उपप्रस्व (पा ६,
२, १३९) अभाव प्रति चोय] । एस्थि उपपदाऽभावेऽपि
√अञ्च् इत्यत किन् प्र सुवच स्यात् (वैतु पा ३, २, ५९) ।

अस्मद्-यक्ष्म ^a - -क्ष्मम् मै ४, १४, १७	२, ५७, २, ५९, ३, ६९, ६, ८२, ९, ८, १, १५, [(१, ३०, १) १८, ८८, ८६], ६, ४२, १२, १७, १७, ४, २६, २०, ३३, १५, ५२, ८, ५४, ८, ६४, ६, ६७, १९, ९२, ३२, १०, २६, ४, ३७, ११, ८१, ६, ८४, ५, ९७, २३, १०३, ७, ११ ^३ , १०८, ५, ११२, ७, १३३, १, १३६, ३, १५७, ३, खि २, ७, ३, ९, ४, ५, ३, ४, ८, ६, ८, मा २, १०, ४, १२, ८, ५३ ^३ , ९, ४०, १०, १८, १२, १०१, ११७, २२, ३६, ३९, ४३ ^३ , २९, ५७ ^३ , का २, २, ९, ४, ५, ४, ८, २०, १ ^३ , ९, ६, ५ ^३ , ११, ३, ३, ६, ३, १३, ६, २५ ^३ , ११८, २, ८, ४, ४, ७, ११ ^३ , १ ^३ १, ६, १, ३६, १२, १, ७, १३, ५, ६८, १०, २, १२, २, ३, १, ११, १, २, ८, ६ ^३ , ४, ६, २, ६, ४, २, ३ ^३ , ४, ६, ७, ६, ५, ६, २ ^३ , मै १, २, ३, ४, १, ५, १४ ^३ , ६, १२ ^३ , १०, ३, २, ४, ३ ^३ , ५, ९ ^३ , ६, ९, ११०, २, ४ ^३ , ३, १६, ३, ४, २, ३ ^३ , ४, ३, १०, १ ^३	†११, १, ४, †१४, २, ७ ^३ , १२, १४, काठ ४, १६, ५, २, ८, १७, ९, ९, १५, ७, १८, २, ५ ^३ , २१, १३, २४, १ ^३ , ३२, २, ३८, १२, १३, ४०, ८, ११, ४६, १, क ५, २, †२८, २, ५ ^३ , ३७, २ ^३ , †कौ १, २४१, ९३९, ९७०, ९८५, ११५१, १२०२, १२०५, १२०९ ^३ , †जै १, २५, ९, ४, १, ४, ६, २, १०, १, २४, ६, शौ २, २६, ४, ५, ३, १०, १३, ४, ३१, ५ ^३ , ५, ३, ११, ६, १५, १ ^३ , ९३, १, १२६, ३, ७, ४२, २, १२, ३, ५५-६०, १६, ८, १ ^३ , ५ ^३ -३० ^३ , १८, ४, ६८, †१९, १३, ७, ८, ११ ^३ , †२०, ४, १, ३९, १, ६३, २, ७०, १६, ९५, २, १११, २, १२४, ५, पै २, १२, ४, ५, १५, ५, ७०, ३, ४, १२, ५ ^३ , ५, ४, ९, १६, ७, ३८, ३ ^३ , ६, १६, २ ^३ , ७, ४, ७ ^३ , ८ ^३ , ११ ^३ , १०, १, १०, १२, १, ८ ^३ , ६, ११, १५, १२, १ ^३ , २०, ९, १६, १३, १, ७२, ५, ७, ९, १०, ७३, १, ३ २अस्माक ^b - -कम् ऋ १, १, २७, ४, ९४, १६, १०२, ४, ५,
---	---	--

^a) तस सासस्व (पा ६, १, २२३) द्र । उप
यक्ष्म- यद्र । अत एव च 'अस्मत् । यक्ष्मम्' इति
पपा चिन्त्यो भवति ।

^b) सस्व नापुटि द्र । उप यद्र ।

^c) विभक्तिरुदात्ता भवति (पा ६, १, १७७) ।

^d) तृत्तम. पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) । उप यद्र ।

^e) एपू-तस्येदमीयेऽर्थे ठल् प्र तस्य च कादेश
उस लित्स्वरश्च (यक पा ४, ३, १२०, ७, ३, ५१, ६, १,
१९३) । एस्थि *अस्मर्क- इत्यस्य यनि नैप्र विप-
रिणाम द्र [वितु सा (ऋ १, ९७, ३) पा (४, ३, २)
इत्यतो लब्धसक्रेत सन् 'अस्मद्->अस्माक'- इत्येव
बुवाण साध्यसम हेतुमिवाऽऽभासुक] ।

^f) यनि. प्राति विप इति कृत्वा तत्तत् रू तेन तेन

सप समानाधिकरणतया श्रूयते । प्रकृतस्य रू तूभयी
श्रुतिर्भवति । सप सामानाधिकरण्येन (तु नाउ) च
वैयधिकरण्येन च । यत्र वैयधिकरण्य भवति तत्र क
समाधिरिति । तत्राऽस्य रू मूलत वा क्रिवि सत कालेन
भाषातत्त्वविकासपरपरया ष३ इति कृत्वा व्यवहार-
वैशिष्ट्यसम्भव स्यादिति दिक् । तदेतद् व्यधिकरणमात्र
रू इह समानाधिकरण रू च पृथक् नाउ इति विवेक
द्र । अस्य नाउ च सख्याभेदोऽतन्त्र ।

^g) विशिष्ट इह ऋ (१०, १४१, ४) पाभे ।

^h) सख्याऽतन्त्रा सती वैशद्यमात्रप्रयोजनी (तु.
नाप् टि) । नाप् >अस्माकम् इत्येतत्स्थानीयत्वेन
श्रूयमाणतया प्राग्भिरभिप्रेत सत् *^१अस्माक्->अस्माका
इत्यत्र प्रत्युक्त द्र ।

१२९, ४, १५२, ७, १५७, २,
२, २, १०, ३०, ४, ३१, १, ३,
६२, १५, ४, ९, ७, २०, ३,
३१, १५, ३२, १, ४२, ८, ५,
[(६, ५२, १२, ७, ४२, ५) ४,
८], ३५, ७, ८, ४४, ७, ८, १,
[३, (१५, १२, ६८, ५)], ३३,
१५, ४५, ९, ५७, २, ६४, ६,
१०, २२, ७, २६, ९, ३२, १,
३६, ६, ९७, २०, १५१, ३,
खि १, ४, ३, २, २, २, १ मा १२,
९५, ३३, ६५, १ का १३, ६,
२२, ३२, ५, ११, १ तै १, ५,
११, २, ४, २, ६, ५, मै १,
४, ४, ९, ९, १२, ४, ५, ॥ ३,
७, ९, ८, ३, ॥ ४, ९, ११,
११, ४, १३, १०, १४,
१२, काठ ५, ६, ६, १०, १,
३२, ६, ८, १२, १, १ कौ १,
२८, १८१, २९८, २, ८४७,
११०९, जि १, ३, ८, १९,

७, ३१, ६, ४, ११, १०
जौ २, १२, २, ३, ३१, ५
७, ५२, ४, १, १०, ५, ३६,
१६, ८, १, ५, ३०, ९, १,
१९, ३४, १, ५७, ५, २०, ८५,
३, पै १, ६५, ३, २, ५, २,
३, ३९, ३, ३, ३०, ६, ३६,
४, ५, ४, १८, ७, ५, ४, १०,
८, १६, ९, ११, ३, १, १२,
१, १६, १५, १५, २, १,
-१ कास ॥ १, ९७, ३, ५, १०,
६, ६, २५, ७, ७, ७८, ५,
काठ १७, १८, शौ ४, ३३, ३,
पै ४, २९, ३, -१ केन ॥ ६,
४५, १५, [१०, ४२, १०, ४३,
१०, ४४, १०], शौ २०, १७,
१०, ९४, १०, -केमि ॥ १,
१००, ६, २, ३०, १०, [(५,
४१, १०) ६, १२, ४], ८,
[(१, ३) १५, १२, (६८, ५)],
४०, ७

आस्माक^१- क. मा ४,
२४, का ४, ८, २, मै १, २, ५, ३,
७, ४, काठ २, ६, २४, ५, क
१, १९, ३७, ६, -कम् काठ
७, ३ [०क-अन्^०]

*१अस्माक^२-

*१अस्माका^३ ॥ १, १७३,
१०, शौ १, ७, ६, ३, २४, ४,
७, ८२, १^४

✓*अस्मय^५ ✓*अस्मय टि द

*अस्मय^६- नाड टि द

अस्मे^७-

अस्मे-हिति^८- -ति ॥ १०,
१०८, १

अहम्^९ ॥ १, ११, ६, १७, १, ७,
[२३, २२, १०, ९, ८], ३३, २,
४४, ५, ५०, १३, १०५, ७, १२०,
६, १०, १२६, ७, १३८, १,
१६५, ६, ८, १०, १७१, १, ४,
१७९, १, २, १४, १०, [२७,
१७, २८, ११, २९, ७], २८९,

१) स्वार्थे अण् प्र उस् प्रस्व च [पा ५, ४, ३८,
वैतु पा (४, ३, २) यनि प्र (तस्येदमीये सति [पा
४, ३, १२०]) परत प्रकृत्यगे अस्मद्->अस्माक-
इतीव शासुक सश्चिन्त्य. (तु १अस्माक- टि)] ।

२) नैप्र २अस्माक- इत्यस्याऽन्त्याऽकारस्य लोप
इति मात्र ततो विशेष । नाड औप द ।

३) तृ१ सत् वा क्विचि द्र (वैतु यनि स्थ सर्वत्र
‘१अस्माक’ इति पपा, तच्च शब्दरूप लुप्तान्त्यमकार
सत् ‘अस्माकम्’ इति रू एवेत्येव सा प्रभृ व्याख्यान
च) । ननु किमिति तत्र नैवाऽऽदर इति । तथात्वे मूलतो-
ऽभ्युपेयमाने शौ स्थ छन्दोवैषमी प्रसज्येतेति ।
कथमिति । उच्यते । तथाहि । १मे स्थ २यस्य पाद-
स्याऽऽदित १मस्य पादस्याऽन्त्येनाऽचैकरूपताया सुवा-
राया सत्या व्यवच्छेदे ‘अस्माकमर्थाय जज्ञिषे’ इति
नवाक्षरोऽनुष्टुपादो जायेत । अपि च । यत्र नैप्र
अज्मध्यस्थो हल् लुप्यते, तत्राऽनुदातोदयोऽसौ भवति ।
इह तु न तथेत्येतदपर पराऽभिप्राये बाधक द्र । अथ
२ये स्थ धान्य- इत्यस्य *धानिक- (व्यु यद्र) इत्ये-
तन्मूलकत्वेनेति कृत्वा परप्रस्तावेन च सगम्य्य मौस्थि

‘एवास्माकमिद धानिकम्’ इत्यधिकाक्षर पाद सजा-
येत । ३ये स्थ तावत् पराभिप्रायतोऽधिकाक्षरत्व निगद-
सिद्धम् । एव शौ स्थ सर्वत्र छन्दोदशा यनि सुवचतर-
त्वेनाभ्युपेयत्वे सति ॥ स्थ अपि ‘अस्माका असदिन्द्रो
वज्रहस्त’ इतीद पादस्य मौलिक स्वरूप द्र इति दिक् ।

४) ‘१युष्माका’ इति ॥ (७, ५९, ९) पामे ।

५) *अस्मर- + (✓*यृ [गतौ] >भावे) *य- इति
स्थिते बस पूपप्रस्व सति *अस्मर्य- इत्यत्र नैप्र *अस्मय-
इत्येव विपरिणते च वा क्विचि इति कृत्वा न द्वि१
व्यवहियमाणे चाऽवसाने अय् > ए इति सक्रम द्र । एव
व्यु पार्थक्याद् निर्देशपार्थक्ये प्राप्तेऽपि यथाप्रसिद्धि स्थला-
नुक्रमण त्वस्य अस्म- इत्यत्रैव गप् द्र (तु तत्र टि पात्र अपि) ।

६) बस पूपप्रस्व [=अस्मे (=अस्मद्गता) यथा
स्यात्तथा हिति यत] । उप^१ <✓धा धारणे इति
वा <✓हि गतौ इति वा (तु यस्थ सा) ।

७) व्यु कृते तु टि अस्मद्- । ‘स्वाहौ सौ’ (पा ७,
२, ९४) इत्य् अस्मद् आदेशमात्रमिति विकारमात्रमिति
वा प्राञ्च आहु । मौलिककराख्यस्पर्शद्वितीय पृथक् प्राति
इत्यर्वाञ्च (तु WW १, ११५) ।

३२, ४, ३, १५, १, ४३, ३,
 ५३, १२, ४, १८, २, २६,
 १५, २३, ३, २७, १, ४२,
 २-६, ५, [२, ८, १०, ३२,
 ६], ९, ६, १२, २, ३, ४२,
 २, ४३, ९, [४४, १४, १५],
 ७५, २, ६, ९, २, २६, ७, ४७,
 १०, ५०, ९, ७, २९, ४, ३२,
 १८, ८६, ७, ८९, १, १०४,
 १४, ८, १, २०, ३१, ६, १०३,
 ११, ४६, ९, १३, १६, १०,
 २, १४, १, २, १९, २५, २८,
 [३५, २२-२४], ३८, १०, ४४,
 २३३, ४५, ३५, ५३, ८, ६२,
 ११, ६७, १०, ७४, १३, ७५,
 १५, ७६, १२, ७८, १०, ९,
 ९६, ४, १०७, १९, २०, ११२,
 ३, १०, १५, ३, १८, १३,
 २५, ३, २७, १-३, ५, ९,
 २८, ५, ३४, २, ३, १२, ३८,
 ५, ४०, ७, ४८, १३, २३, ४-६,
 ८३, ४९, १३, २३, ३३, ४,
 ५३, ६, ७, ८, ९, १०, ५१,
 ४३, [(५, १, ५, ६, ६, १, २,
 ६) ५२, २], ६०, १०, ६१,
 १८, ७९, ४, ८३, ५, ८६, ९,
 ११, १२, १४, ८८, १५, ९५,
 २३, ९७, १, ११, २०, १०८, १०,
 ११९, ५, ९, १०, १२, १२५, १५,
 २३, ३, ५, ६३, ७, ८, १२८,
 ४, १४५, ३, ५, १४६, ६,
 १४९, ५, १५०, ४, १५९, १,
 २३, ३, ६३, १६६, २, ४३, ५,
 १६७, ३, १७४, ५, १८३, ३,
 खि १, १, १०, १, २, ६, २,
 ८, १५, ६३, १७, ६३, २९,
 १४, १, ३, ५, ८, १०३, १-९,
 १३, १, १५, ११, १२, १५३,
 २७, २९, ४, १, १, २, ४,
 १२, ६, ३, ८, ५, ८, ११, ९,

६, ३, १, मा १, ५, २, २७,
 २८, ३, १९, ४, २३, ५, ११,
 २२, २३५, २६, ३९, ६, १,
 १६३, ८, ९५, १३, ३७-४०,
 ९, ४, १०५, १३, १०, २३,
 ११, ४९१, ७११, ८१, ८२,
 १२, ६४, ७५१, ८५१, ९५,
 १००, १०५, १५, ४९, १६,
 ८, १७, ६७३, ७४, १८, ३५,
 १९, ३५, ४७१, ५६१, २०,
 २४, ३२३, २३, १९, ६०, ३१,
 १८, ३६, १८, ३७, २०, ४०,
 १७, का १, ३, १, २, ३, १, ३३,
 ६, ६, १०, ३, ३, ११, १९,
 २, ४, ७, ४, ५, ४, २, ६, १,
 २५, ७, १, ९, ६, ६, १, १, ३,
 ६३, ५, ५१, ८, ६, २५, ११,
 २, १२, १, १३, १, १४, १,
 १५, १, १६, १, १७, १, १०,
 १, ५, ११, ७, ३, १२, ४,
 १३१, ७, ६१, १६, १७, १३,
 ५, ३, १६, १, ११, २२, ७, ४,
 १६, ६, १, १७, १, ८, १८,
 ६, ३३, १०, २०, १, ६, २१,
 ३, ४, १८१, ४, ७१, २२, २,
 १, ३, १३, २५, ५, ३, १०,
 ८, ३५, २, २, ३६, १, १८,
 ३७, ३, ६, ४०, १, १६, तै
 १, १, १०, २, २, ३, २, ५,
 १, २, ३, १, १, २, १, ४, २३,
 ९, २, ५, ६, १, ४, ७, ६, ८,
 १, १०, १, ६, २, १३, ३३,
 ४५, ४, १३, २-४३, ६, २३, ३,
 १०, १३, ११, ५३, ६३॥, ७३,
 ७, ४, १३, २, ४३, ५३, ६,
 २, ३, ८, १३, ९, १, २३, १३,
 १, २, ८, ७, २, १५, १३, १६,
 १, २, ३, १, ४, ५, ९, १५,
 २, ३, ४, १२, ५॥, ५, २,
 ५३, ८, ४३, ११, ४३, १२,

२१, १६, ११, ४, १२, ३,
 ३, २, ४, ५, ५, ६, ८, ५, १०,
 २३, ३, १, १, २३, ९, १, ११,
 ५१, ४, ८, ६, ५, ३, २५, ५,
 १५, ६, १५, ४, १, ५, ११, ९,
 ३१, १०, ३, ४, २, ५, ४५,
 १६, १, २, ५, ७, १, ४, ५,
 १, २३, ५, १, ३, ६, ५, १, २,
 ४, ७, १२, ३, १३, ३, १४,
 २१, ५, २, ५, ६, ४, ७, १,
 ५, २, ४॥, ६, १, ८, ४, ९,
 २॥, १०, ४, २, ३, २॥, ४, २॥,
 १०, २, ११, १, ३, २, ५, ६,
 ९, २, ॥४, ५, १, ८, १३, ७, १,
 ५, २॥, १८, २, ३, ११, १,
 २३, ३३, ४, १५, ११, १६, १,
 १९, १, ५, ८, ३॥, मै १, २,
 १, १००, १३, १६३, ३, २६५,
 ४, २५, ३, ४, १०, १२॥, ५,
 २, ३, ४३, ८, १०, ११३, १४३,
 ६, १, १०॥, १३॥, ८, ४, ९,
 ७३॥, ११, ५॥, २, १, ९, २, १३,
 ५३, ३, २३, ॥५, ८, १, ५, १०,
 ६, १३, ३, ११, ७, ५१, ७३, १,
 १३३, १४, ९, १, १०, ६३,
 १२, ४, १३, १०, ३, २, ५,
 ३, ५, ९३, ॥, ४, १॥, ६, ३॥, ७,
 ४॥, ८, ३३, ॥, ८, ९, १, १०,
 १३, ५॥, ११, ७, १२, २०, ४, १,
 ९॥, २, ६॥, ३, १॥, ४, ४॥,
 ४, ६, ५, ५३, ८३, ॥५, ६, ०,
 ३३, ४३॥, ६३, ७, ३५, ॥, ९,
 ॥८, १, ७, ९, १३, ५३,
 २३५, २५५, २७, १०, ६१,
 ११, ३१, १२, ३, ६३, १३,
 १०३, १, १४, ९१, १७३, काठ १,
 १२३, २, १, ४, ५५, ९३, ११३,
 १२३, ३, १, ३३, ६३, ४, १४५,
 ५, ११५, २, ३५, ४३, ५५, ६,
 ५३, ८, ४३, ११, ४३, १२,

७५, १, ९, १०, ७६, २, ९०, १०, ९१, ७, ९८, ६, १०२, ५ १०७, ३, १३१, १-१०, १३८, ८ ✓*अहंयु ^a अहयु ^b -यु ऋ १, १६७, ७ अह-सन् ^c - -०न ^d ऋ ८, ६१, ९, -०ना ऋ ५, ७५, २ ^{१०} अहमु(मु-उ)त्तर ^e - -रे शौ १२, ४, ५०, -रेषु शौ ४, २२, १ ^६ , पै ३, २१, १ * ^१ अहमुत्तर-स्व ^b - -स्वे शौ ३, ८, ३, पै १, १८, ३ ^१ अह-नमस् ^१ - -मा. पै १, १८, ३ ^{११}	अह-पूर्व ^१ - -र्व ऋ १, १८१, ३ आव ^१ - ^१ वत् तै २, ५, ६, ६, ६, ४, ८, ३, काठ ८, १, - ^१ वम् तै २, ५, २, ३, ५, ६, ५, ६, ७, १, मै १, ६, १२, - ^१ वयो तै २, १, ९, ४, ५, २, ५, मै १, ६, १३, -वाभ्याम् काठ १२, ७, - ^१ वाम् काठ ८, १०, क ७, ६ *न्र (<*२अं<*अं-) ^१ - न ऋ १, १, ९, २, ९, ३, ६, [१०, ६, ६१, ४], ४, २, ३, ५, ६, ५, ३, [८, ८, ४४, १९], १०, ७, ४, ६, १०, ३, ४-६, ११, १२, ३, १०, [१०, ३, १०, ८], [११, ८, २४, ३, ९, ४०, ५, ६१, ६],	[१२, (८, ४३, १६)], १३, १, २, [७, ८, ६५, ६, १०, १८८, १], [८, १४२, ८, १८८, ७], [१४, ११, २६, १], १५, ३, ८, १०, १६, [४, ३, ४२, १, ५, ७१, ३], ५, [९, (८, ६४, ६)], १७, [१, ४, ५७, १, ६, ६०, ५], १८, २, ३, [३, ७, ९४, ८], २०, ७, २२, ८, ११, १३, १५, १६, २३, [६, ३, ५३, १३], [९, २, २३, १०, ७, ९४, ७, १०, २५, ७], १२, १७, १८, २४, १, २, ११, २५, २, १२, २१, २६, २, ४, ५, ७-९, २७, २, ३, ५, ११, १२, २८, ८, २९, १-७,
--	--	---

^a) क्यजन्त नावा द्व (तु टि ✓*अस्मयु)।

^b) व्यु च पपा च कृते तु टि अस्मयु- [वैतु पा (५, २, १४०) यनि भिन्नात् तत्प्रतिरूपकोकृतादिव सत. प्राति मत्वर्थे युस् प्र इत्यन्यथासिद्धमिव सन्तं दवीयास पन्थानं यायुक्]।

^c) तस मामस्व (पा ६, १, २२३)। अथवा उस उप ✓सन्+अच् इति क्त्वा थायीय स्वर (पा ६, २, १४४)। पूष समासस्य च कृते तु टि अह-पूर्व-।

^d) पूर्वाऽऽमन्त्रिताऽविद्यमानवत्त्वाऽन्युपगमात् पादा-दित्वाद् षाष्टिक आद्युदात्त द्व (पा ८, १, ७२, ६, १, १९८)।

^e) पपा च सा. च 'अहम्। सुना' इति पदद्वयमत्र पिपाठयिषत । तथा स्थितेऽर्थस्य नितरा विशदेतरत्वात् यनि च देवताविशेषणतौपयिकत्वाद् अर्वाचा समस्तैक-पदत्वे प्रायिक्यमितिर्भवति । एस्थि अपि स्वरादि-निर्दिष्टि प्रति भवत्येव क्रियानपि मतभेद (यतु ORN)।

^१) तम सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र ।

^६) एव किल पपा प्रकरणाऽनुरोधश्च भवति (वैतु सा अत्र पदद्वयोमिव पठित्वा व्याचक्षाण) । यच्चात्र देवानामायुपरि स्व यजमान प्रतिष्ठापयितुमलभूषणरपि पुनस्तस्य प्राधान्यप्रतिष्ठायै देवानामेवान्यतमस्य याच्ना-मिव सा कारयति तद्विरुद्धार्थप्रतिपत्तिकरत्वाद् अतित-रामिवोपेक्ष्यम् ।

^{११}) भावे त्व प्र (पा ५, १, ११९)। अत्र 'अहम्। उत्तरत्वे' इति पदद्वयाऽऽत्मक मुपा भवति । सा चापि तथैव पठित्वेव व्याचष्टे । प्रकरणाऽनुरोधात्

यनि प्राति मौलिकतया मभाव्यते । तद् विमृश्यम् ।

^१) 'नमा इव>नमेव' इत्यभिसविक मुपा द्व [तु शो (३, ८, ३) यत्र 'दीर्घमेव' इति पा श्राव्यते]। 'अहनम् एव' इति मुपा त्वत्र प्रतिपत्तिशून्य इव भवति । यनि शोधे समासादिकार्यम् अहमुत्तर- प्रम्. समाननिष्पत्तिकेपु प्राति उक्त्या दि एव किञ्चिन्मात्र-भेदपूर्वक व्याख्येयमिति पिष्टपेषणो नादर । अग्ने वि एतदिति तु विशेष द्व ।

^१) छान्दसेऽत्र सधाव् इव इति वा एव इति वीतराश द्व ।

^६) अत्राऽविहितलक्षणो मयूरव्यसकाद्याकृतिगणीय तस सासस्व च द्व (पा २, १, ७२, ६, १, २२३)। 'एहीडादय' (पाग त) इत्येतदनु चान्यपदार्थे वृत्तिर्भ-वति । अथवा, 'अहं पूर्व' इत्याकारकं शब्दोच्चारणमस्मिन्-स्तीति *अह-पूर्व- इत्याकारक बस मूलत आस्थेयो वचनपर । ततस्तद्वति वाच्येऽर्श्यादीयोऽच् प्र चित्स्वरश्च द्व (पा ५, २, १२७, ६, १, १६३)। पूष अहम् इत्येतच्छब्दानुक्ते प्राधान्येन प्रदर्शयितुमिष्ट-त्वाद् अस्मद्- इत्यस्य मूलस्य प्राति स्थाने अहम् इत्यस्यैव रू व्यवहार इति प्राक्प्रक्रियायामपरो विशेष द्व । यद्वा अहम् इत्यस्य सर्वनामप्रतिरूपकस्य स्वरादि-त्वम् उस (पा १, १, ३७)। अर्वाक्-प्रक्रियाया त्वा-देशादेशिभावस्याऽनभिमतत्वाद् आदेशतया प्रतिपद्यमा-नाना प्रातिस्विकसत्तास्वातन्त्र्यविशेषस्याऽभिमतत्वाच्च नेह किञ्चिद् विशेषेणाऽवधेयमिव भवतीति दिक् ।

^१) व्यु कृते तु टि. अस्मद्- ।

३०, ४, ६, ८, १३, १६,
 ३१, ८, [८, ९, ६९, १०, १०,
 ६७, १२], ९, १०, १२, १८,
 ३३, १, ३४, १, ५, ६, ७,
 १२, [१२, ११२, २४], ३५,
 [११^० ११४, १०^२], ३६, २,
 ६, [१२, (४, ९, १)], १३, १४^२,
 [१४, १७२, ३], [१५, ७, १,
 १३], ३८, ६, ३९, ७-९, ४०,
 ३, ४२, १, २, ६, ७^२, ४३,
 ७, [३, ३, ४, ६], ६, ८^२, ४६,
 ६, ७, १५, ४७, ७, ४८, १,
 १०, १३, [१४, (८, ८, ६)],
 [१५, (८, ९, १)], १६, ५४, १,
 [११, १०, ६१, १२], ५७,
 ४, [५८, ८, ४, २, २, ६, ५०,
 ९], [६२, २, ९, ९७, ३९] [१२,
 (८, २, १५)], १३, ६३, ८, ९,
 ७०, ५, ७१, २ ७, १०, ७३, ९,
 ७५, ५, ७६, २, ७७, ४, ७९,
 ७-९, ११, ८१, १, ७ [८, ९१, ९,
 ७, ९६, ५], [९, ८, ४५, १५],
 ८२, १, ८४, ८, २०, ८५, १२,
 ८८, १, ८९, १^२, २^२, ३-५,
 ६^५, [७, १०, ३५, १३], ९^२,
 ९०, १, ४, ५^२, ६, ७, ८^२, ९, ९१,
 १, ४, ६, [८, १०, २५, ७], ९,
 १०, [११, १३९, ६], १२, १३,
 १५, १७, २३, ९२, १५, [१७,
 १५७, ४], ९३, ११^२, १२^२, ९४,
 १, १२, [१६, ९५, ११, ९६,
 ९, ९८, ३, १००, १९, १०२,
 ११, १०३, ८, १०५, १९,
 १०६, ७, १०७, ३, १०८, १३,
 १०९, ८, ११०, ९, १११, ५,
 ११२, २५, ११३ २०, ११४,
 ११, ११५, ६, ४, ९७, ५८],
 [९५, ११, ९६, ९], ९६, ८,
 [९७, १-८], [९८, २, १०, ८७,
 १], ९९, १, १००, [१-१५],

[१९, १०२, ११], १०१,
 ८, १०, ११, १०२, ३^२, ९,
 १०, १०४, २, ५^२, ६^२,
 ७, ८^२, [८, ७, ४६, ४], ९,
 १०५, १३, १०६, [१-६],
 ३, ५, [७, ४, ५५, ७],
 १०७, २, [२, ४, ५४, ६,
 १०, ३५, १३, ६६, ३], [३,
 ६, ४९, १४], १०८, ६, १०९,
 ७, ११०, ७, [९, (६, ४४, ९)],
 १११, २^२, ३, ४, ११२, २४,
 ११३, ४^२, १६, १९^२, ११४,
 २^२, ६, ७^२, ८^२, ११८, २,
 १०, १२०, ३, ४, ७^२-९^२,
 १२१, १४^२, १५, १२२, ३^२,
 ६, १४, १२३, ३, [(११३, ७)
 १३], १२४, १, १२७, ११^२,
 १२८, २, ५, ७, १२९, ५^२, ८,
 ९^२, [९, (४, ३१, १२, ८, ९७,
 ६, १०, ९३, ११)], १०, ११,
 १३०, १, १०, १३१, ६, ७,
 १३२, ६, १३३, ६, १३४, ६,
 १३५, १, ३, ५, १३७, [१, ३],
 १३८, ४, १३९, १, ५, ७,
 १४०, १२^२, १३, १४१, १२^२,
 १४२, १०^२, १४३, ६, ७, ८,
 [८, (६, ८, ७)], १४७, ४, ५,
 १५३, ४, १५७, २, ३, ४, १५८,
 १, १६०, ५, १६१, १, ४, १६,
 १६२, [१, ५, ४१, २], [६, १२],
 २२^२, [२२, (४, ३९, ३)], १६४,
 २६, १६५, ३-५, १६६, ६,
 १६७, १, [१, ७, २६, ५], २,
 १०^२, १६९, १, ४, [५, १७१,
 ३], १७०, २^२, १७१, ३-५,
 १७३, ९, १२, १३^२, १७४, १,
 १०, १७५, २, १७६, १, १७८,
 १, २^२, ५, १८१, ६, [१८५,
 २-८], १८६, १^२, २^२, ३, ५,
 ६^२, ७, ८, १८७, ३, ७, १८८,

३, ८, ९, १८९, २, ४, ५^२,
 १९०, ६, [८, ७, २३, ६],
 २, [१, ७, १०, ९१, १०] २, ६^२,
 ७, ९, ११, १२, ३, ३, ६, ८, ६,
 ५^२ [५, ९, १३, ५, ६५, २४], ६,
 ७, २, ५, ९, २^२, ६, ११, १४,
 [७१, १५, १०, १६-२०, ९],
 १६, ७, ८, १७, ८^२, २०, १-३,
 २३, १, ६^२, ७^२, ९, १२, २४,
 १^२ १२, १५, २७, १, ६^२, ७
 १०, १४, २८, [३, (७, ६०,
 ५)], ७^२, ९, १०, २९, २, ३,
 ६, ३०, ९, १०, ३१, २, ३,
 ३२, २^२, ४-६, ३३, १^२, ३-५,
 १३, [१४, (६, २८, ७)] ७, ८४,
 २], १५, ३४, ६, ७, ९, १२,
 ३६, ३, ३८, १०, ३९, ३, ४^२,
 ५, ६^२, ७^२, ४१, ९, ११^२,
 १६, १७, २०, ४२, [३,
 (६, २८, ७)], ४३, २^२, ३,
 ३९, [१५, ५४, १], [१९, ३१,
 १८, ४, ३२, १], १९, २२^२, [२३,
 ५, ११, ६, ११, ७, ११, १५,
 ७, २२, ५, २३, ५], ३, ७, ४,
 २, [९, ७, २, ९], [११, ७,
 २, ११, (५, ११, २, १०, १५,
 १०, ७०, ११)], ८, ७, ९, १०,
 ६, १३, १, ४^२, ६^२, ७, १४,
 ६, १५, २, ३, ५, ६^२, १६, ३,
 ५, १७, ५, १८, १, १९, [१,
 १०, ५३, १], ५^२, २०, १, २,
 २१, १, [२, १०, २४, २], २३,
 २, २४, २, ५, २५, २, [२६,
 ३, ८, १२, ३३], २८, १, २९,
 १०, ३०, ११, १९, २१, ३१,
 ८, १९, २०^२, ३२, १४, ३३,
 ८^२, ३५, [१, ७, २३, ४], ३७,
 ८, [११, ४०, ८, (९)], ३८, ९,
 ४०, ३, ६, ४१, [१, ८, १३,
 १३], २, ४, ४२, ७, ४३, २, ३,

[४४, १, ८, १३, १३], ४५, ५,
४७, २, [३, ५१, ८], ५२, १, ३,
४, ६, ५३, १४, १७, १८, १९,
२१, ५४, ३, ९, १२, १५-१७,
१८, १९, २०, २२, ५५, २,
९, [(१, ७३, ३) २१], ५६, ६
६०, ६, ६२, ४, ९, १०,
[१६, ७, ६५, ४, (८, ५, ६)],
७, १, ४, ५, १०, २, ११, १६,
[२०, (८, ४८, ६)], ३, ४, ५,
१४, ४, ३, ४, ११, १२, ५,
१२, १३, १०, ३, ८, ११, २,
[१२, ६, १०, १२६, ८], १४,
१, १५, १, १६, १, २, ८, १७,
२०, १७, १७, २०, २०, १,
२, [३, ५, ३१, ११], ४, १०,
२१, १, ३, ६, १०, २२, १,
२३, ७, २४, १, २९, १, ३,
३१, १, ३, [४, (१०, ८३, ६)],
३२, ५, ७, १६, २०, २१,
३३, ३, ८, ३४, १, ५, ३६, ८,
९, [९, (१०, १८३, १)], ३७,
१, ७, ८, ३९, ५, ६, ४१, ४,
[५, १०, १०१, ९], ६, ११,
४२, १, १०, ४३, ४, ४४, ५,
[६, (६, ६, ७)], ४६, २, ४७,
३, ४९, ३, ५०, [२, १०, ८९,
१५], ११, ५३, १, ५, ६, ७,
५४, १, ३, ५५, [१, ७, ६२,
४], [३, १०, ७६, १], ४, ५,
१०, [१०, ८, १८, ३], ५६, ४,
५७, २, ३, ६, ७, ८, ५८, १०,
५, १, ८, २, ५, ३, ७,
९, १२, ४, [(३, २, २) २], ४,
५, ८, ९, ५, ४, ५, [७, ९,
५, ८], ९, ६, ८, ९, ८, ४,
९, ७, [७, २३, २], १०, १,
२, ६, ७, ११, ४, १२, ३,
१३, ३, [५, ८, ९८, १२],
१४, १, १६, ५, १७, ५,

१९, ५, २०, १, २२, ४, २३,
[४, ६, ४८, ७], २४, १, ३,
२५, १, ३, ४, [९, ६, ६१,
९], ३०, ३, ३१, २, ३३, २,
६, ७, ३५, २, ८, ३६, ५,
३८, १, ४, ३९, १, ४१, १,
६, ९, ११, १२, १५, [१६,
७, ३४, १७], १८-२०, ४०,
३-५, ९, १३, [१६, ४३,
१५], [१८, ४३, १७, ७६, ५,
७७, ५], ४३, १-३, ६, ११,
[११, ७६, ४], ४६, ४, ५,
६, ७, ४९, ४, ५०, ३, ५१,
११, १२, १३, १४, ५५,
९, १०, ५७, ७, [८, ५८, ८],
५९, ६, ८, ६०, १, ६, ६१,
१६, ६२, ९, ६३, ५, ६४, ५,
६५, १, ६, ६८, ३, ७०,
३, [७१, १, ८, ८, १७],
७२, ३, ७५, ३, ७९, १,
३, [६, ७], [८, ८, ५, ९,
९, ६२, २४], ८०, ५, ८२,
४, ५, ८३, [५, (१०, १६९,
२)], ६, ८७, ६, ८, ९,
६, २, ७, [११, १४, ६, १५, १५],
४, १, २, ४, ७, ८, ५, ४,
९, ७, १०, १, ५, ११, १,
२, ६, १२, ६, १३, २, ६,
१५, ६, ९, [१२, ७, ४, ९],
१९, १६, २, १२, २८, ३०,
[३०, ७, १५, १५], ३१, ३,
३२, ४४, १७, १४, १८, ५,
१९, ६-८, २०, १, २१, ९,
१२, २२, २, ४, ७, १०, ११,
२३, ५, ९, २४, ५, ९, २५,
१, ७, ९, २६, १, ३३, १,
४, ५, [५, ६८, ८], ३६, ५,
३७, २, ३८, १, ३९, १, ४०,
३, [४, ७, २९, २], ५, ४४, ११,
१८, ४५, १, ४, १४, [१७,

८, ८०, २], २१, २४, [३३,
८, ९४, ३], ४६, २, ३, ५, ६,
१०, ४७, ७, [७, (८, ७१, ६)
१०, ४५, ९], ८, ९, ११,
२८, ३०, ३१, ४८, ९,
१०, [१५, ७, ३२, २५], १९,
४९, ८, १५, ५०, ३, ४, [८,
७, ३५, १०], ११, १२, १३,
१४, ५१, ५, ६, १०, ११,
१४, १५, ५२, २, ३, ६, ९,
११, [(५, ४, ८) १२, ७, ४२,
५], १६, १७, ५३, २, ४, १०,
५४, ५, १०, ५५, १, ५, ५६,
४, ५, ५९, [७, ८, ७५, १२],
९, ६०, १२, [१४, ८, ७३,
१४], ६१, ६, [७, ७, ९५, ४],
१०, १४, ६३, ८, ६४, ४,
६५, १, ६, ६७, २, ६८, ७,
६९, १, ५, ७०, ५, ६, ७१,
३, [३, ७५, १०], ७३, १,
७४, [१, ७, ५४, १, १०, ८५,
४३, ४४, १६५, १], २, ३,
४, [४, (१०, ८५, २४)],
७५, १०, १२, १७, १९,
७, १, ३, ५, ८, १२, १८, १९,
[२०, २५, ३, १०, ७, ७,
८, ९, ६, ११, ५, १२, ३,
१३, ३, १४, ३, १९, ११,
२०, १०, २१, १०, २२, ९,
२३, ६, २४, ६, २५, ६, २६,
५, २७, ५, २८, ५, २९, ५,
३०, ५, ३४, २५, ३५, १५,
३६, ९, ३७, ८, ३९, ७, ४०,
६, ४१, ७, ४२, ६, ४३, ५,
४५, ४, ४६, ४, ४७, ४, ४८,
४, ५१, ३, ५३, ३, ५४, ४,
५६, २५, ५७, ५, ५८, ६,
६०, १२, ६१, ७, ६२, ६,
६३, ६, ६४, ५, ६५, ५, ६७,
१०, ६८, ९, ६९, ८, ७०, ७,

७१, ६, ७२, ५, ७३, ५, ७५,
 ८, ७६, ७, ७७, ६, ७८, ५,
 ७९, ५, ८०, ३, ८४, ५, ८५, ५,
 ८६, ८, ८७, ७, ८८, ७, ९०,
 ७, ९१, ७, ९२, ५, ९३, ८,
 ९५, ६, ९७, १०, ९८, ७, ९९,
 ७, १००, ७, १०१, ६, ९,
 ९०, ६, ९७, ३, ६, १०, ६५,
 १५, ६६, १५, १२२, ८],
 २२, २४, २, १, ६, ७, ३, ७,
 ८, [१०, ४, १०, (६०, ६)],
 ४, ४, ८, ५, ९, ७, १, ८, ३,
 ९, २, ३, १०, ४, ११, ३, १२,
 २, १४, ३, १५, १, ३, ४,
 ६, ११, [१३, ८, ४४, ११], १४,
 १६, ५, ६, ८, ९, १७, ५, ७,
 १८, १, ४, १९, ७, ०, १,
 ७, ९, २१, १, ५, २४, १,
 [३, (८, ७९, ४)], [४, ८, ८,
 १, (१८, ८७, ३)], ५, २५,
 २, २६, १, २७, १, ४, २८,
 १, ४, २९, ४, ३०, १, ३१, ३-५,
 ३२, १, ५, ९, २६, २७, ३४,
 १४, १५, १८, २०, २१, २२,
 २३, [२५, ५६, २५, (१०, ६६,
 ९)], ३५, १, २५, ३, ४, ५,
 ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२,
 १३, १४, १५, [१५, १०, ६५,
 (१४) १५, ६६, १५], ३६, ७,
 ८, ३७, २, [५, ८, ९७, १५],
 ६, ८, ३८, ३, ५-८, ३९, १,
 ३, [७, ४०, ७, ६२, ३], ४०,
 २, ४, ४१, ३, ५, ६, [७
 ८०, ३], ४२, ५, ४३, ३, ५,
 ४४, ५, ४५, ३, ४६, १, २,
 ३, ४, ४७, ४, ४८, ४, ५०,
 १, ५१, २, ५२, ३, ५३, २,
 ५४, १, २, ३, ५५, १, ६,
 ५६, ९, १६, १७, २१, २२,
 ५७, ५, ६, ७, ५८, ३, [३,

८४, ३], ५, ५९, ६, ८, ६०,
 ७, १०, [१२, ६१, ७], ६२,
 २, ३, ५, ६, ६४, १, २, ३,
 ६५, २, ६६, १, ३, ५, ६७, ५, ६,
 ६८, १, २, ६९, ५, ७०, १,
 ७१, २, ४, ७२, २, ७३, ४,
 [४, ७४, ३], ७५, २, ८, ७६,
 ६, ७७, [४, ९, ७८, ५], ५,
 ८२, १, ८३, २, ५, ८४, २,
 ३, ८५, १, ८६, ५, ८, ८९,
 ५, ९०, ६, ९२, १, ३, ९३,
 ४, ६, ९४, ३, [३, ८, १३],
 ८, ९६, २, ९७, २, ४, ९८,
 १००, २, १०२, १, ३, १०३,
 १०, १०४, ७, १०, ११,
 २३, [२३, १०, ५३, ५],
 ८, १, ९, २१, ३, १, [१, ५४,
 ५], २, ११, [(२, १३, ९) १०],
 १८, ४, ३, १५, १६, ५, ४,
 [७, ४९, ५, ५०, ५], १०,
 [२०, ३०], २१, ३२, ३६, ६,
 [२३, ९, ६५, १३], [२५, ४५,
 ३३], ३६, ७, ११, [(५, १५)
 १३], २७, ३२, ८, ४, [५, ३४,
 ११] [(६, ५९, १०) ७, (१२,
 २३)], ९; १३, २०, ९,
 ११, १०, ३, १२, ६,
 १३, ३, ५, १६, [१८, ९२,
 २१, ९, ६१, १४], २२, [(७,
 ३) २५, (५४, ७, ९, ६१,
 १५)], १५, १३, १६, ११,
 १२, १७, २, ४, १८, ६-१०,
 [१२, ६७, १८], १३, १७,
 १८, २१, [२२, १०, ५९, ५],
 १९, ४, १९, २७, २०, २, ८,
 १०, १८, २०-२४, २६, [२६,
 ६७, ६], २१, २६, ८, ९, १०
 १२, २२, ७, १०, [१४, ६०,
 ८], १७, २३, १०, १२,
 [२७, ६०, १४], २९, २४, ७,

११, २६, २५, १०, ११, १४,
 २६, ७, २०, २५, २७, २-६,
 ९, १०, १४, २८, ३, ३०,
 ३, ३१, १३, ३२, ७-९, १२,
 ३४, ६, ७, १२, १४, १५,
 ३५, [४-६], [१०-१२], ३९,
 १, १०, ४०, १, २, ९, ४२,
 २, [४३, २२, १०, २६,
 ९], ४४, २, ५, १४, २२,
 ३०, ४५, ८, १८, १९,
 ३४, ४६, ९-११, १३, २५,
 ४७, ५, ८, ९, ११, ४८, ४,
 ७, ८, [८, १०, ५९, ६], ९,
 १२, १४, १५, ४९, ४, ७,
 ५१, ५, ५२, ५, ५३, ३,
 ५४, ३, ६, ५९, ७, ६०,
 ९, १०, ११, १२, [(८, १, ४)
 १८], २०, ६१, १, १३, १५,
 १६, १७, ६५, ५, ६६, ८,
 १४, ६७, २, ५, ८, ९, ११,
 १२, १४, १५, २०, ६८,
 १२, ७०, ९, १०, १५, ७१,
 ३, ७, ९, १०, १३, १५,
 ७५, २, ८, ९, ११, १३,
 ७८, १-३, ७९, ७, ८, ८०,
 १-६, ९, ८१, ४, ६, ८३,
 २-४, ७, ८४, ६, ८६, [१-५],
 ९०, १, ६, ९१, ४, ६, ९२,
 ३, ९, १०, १५, १९, २६,
 २७, ३१, ९३, ३, १०, १८,
 १९, २१, २८, २९, [२९,
 १०, १९१, १], ३०, [३१, ३२,
 ३३], ३४, ९५, ८, ९, ९६, ८,
 २०, ९७, [७, ७, १३, ९८,
 ४, १०, ११, १००, ११, १०१,
 ४, ९, १०, १०२, २,
 ८, ९, १०३, १, ९, १२,
 ९, १, ५, ४, [१-१०], ५,
 १०, ८, २, ७, ८, ९, ७, १०,
 ८, ११, ३, ९, १३, ४,

१९, १, २०, ३, २३, ३, २९,
५, ३०, ३, ३२, १, ३५, १,
२, ३, ३६ ३, ४०, ३, ६,
४१, ६, [(४१, ४) ४२, ६,
(६१, ३)], ४३, २, ४४, [१,
६६, १३], ४, [५, ६१, ९], ६,
४५, २, [३, ६४, ३], ४९, १,
२, ४, ५२, १, ५, ५४, ४, ५५,
१, ३, ५७, ४, ६१, ३, ५, १२,
१५, २३, २६, २८, ३०, ६२,
२१, ६४, १२, १८, ६५,
१७, १८, २१, ६६, १९,
३०, ६७, ६, १०, [१०-१२],
२२, २३, २४, २६, [६८,
१०, ९७, ३६, (१०, ४५,
१२)], ६९, ७, [८, ८६, ३८],
७०, ९, १०, ७२, ८, ९,
७६, ३, ७७, ३, ४, ७८,
४, ७९, १, [१, १०, १३, ३],
२, ८१, ३, ४, ८४, १, ८५, २,
४, ८, ८६, १८, ८८, ८८, ७,
९१, ६, ९३, ४, ५, ९६, ३,
[३, (९७, २७)], ११, १४,
९७, ४, १५-१७, २१, २५,
२८, ४४, ४८, ५०, ५१, ५३,
९८, १, १००, ५, १००, ५, ६,
१०५, ४, ५, १०६, ७, ९, १०७,
६, १०८, १४, १०९, ९,
११०, १, ७, ११२, १, ११४,
३, ४, १०, ३, ७, ४, १,
७, [७, ७, ७], ५, ७, ७,
१, ७, ९, १-३, ४,
१०, ४, ११, २, ८, ९,
[९, १२, ९], १२, २, ४, ५,
८, १३, २, १४, २, ६, १४,
१५, १, [४, (३७, ११)], ६, ८,
१७, १०, १८, १, ३, १९, ६,
७, [२०, १, २५, १], २१, ४,
२२, ६-९, १५, २३, ७, २४,

३, ६, २५, १, ३, ४, ६, ८,
९, २६, ३, २८, ५, १२, २९,
४, ३०, ११, ३१, १, ५, ३३,
३, ३४, १४, ३५, २-७,
१०-१२, ३६, २, ३, १४,
३७, ५, ६, ९, १०, १२,
३८, १-३, ३९, २, ४२, ३,
११, [११, ४३, ११, ४४,
११], ४७, ८, ५२, ४, ५३,
३, ५७, १, ५, ५९, २, ४,
५, ६, ७, ६१, १४, १८,
२१, २७, ६३, १, ६-८, ११,
१२, १५, १६, ६४, १, ६,
९, १०, १३, ६५, ३, ६६,
३, ५, ७, १०, १२, ६७, १,
६८, १२, ६९, ४, १२,
७४, ३, ७६, ४, ६, ७७,
८, ७८, ८, ८१, १, ७, ८२,
३, ८३, २, ३, ८४, २, ६,
८५, २३, ३७, ४३, ८६, ८,
८७, २०, २१, ९१, १३,
९२, १२, १३, ९३, १, ५-७,
९, ९७, १५, ९८, ४, ९, १०,
१२, ९९, १, ८, १००, १,
३-५, ७, ९, १०१, ३, १०२,
१, १०५, ८, १०६, ९, ११,
१०७, ७, १०८, २, ३, ११०,
२, ८, ११२, १०, ११३, १०,
११५, ५, १२१, ९, १२४, १,
१२६, ३, ६, १२७, ४, ६,
१२८, ४-६, ८, ९, १३०, ६,
१३२, ७, १३३, ३, [४, (१३४,
२)], ५-७, १३५, १, ५, १३९,
५, १४१, १, २, ४, ६,
१४२, २, १४३, ४, १४७, ५,
१४८, ९, १४९, ४, १५०, १,
३, ५, १५१, ५, १५२, २, ४,
१५६, १, १५७, २, १५८, १,
२, ३, ४, १६४, ४, ५,

१६५, २, ३, १६७, १, २,
१६९, ४, १७४, २, १७६,
२, १८२, २, १८६, १, २,
३, [१८७, १-५], १८८,
३, खि १, १, २, २, ३, ४,
३, ३, ५, ५, ६, ७, ७, ३,
६, ९, ५, ६, १२, ३, ४, २,
२, १, २, ३, ४, ५, ४, २, ६,
१९, ६, २६, ७, ५, ८, २,
४, ५, १०, ३, १३, ६, १४,
६, ३, १, ४, ५, ७, २, ५, ३,
५, ४, ५, ५, ३, ६, ३, ५, ६,
१०, २, १०, ९, १५, २८,
३२, १६, ३, ७, ८, २१, १,
२२, ७, ४, २, ७, १३, ३, १,
४, २, ४, ५, १, १३, १४,
१७, १८, २२, २४, ३०,
३३, ३६, ३७, ८, ६, ९, २, ३,
४, ५, १०, ३, १०, ३,
१२, १, १४, १, ५, १, २, ३,
५, ३, ४, ६, ७, ४, २, ५, ६,
७, ८, १०, २, ११, ४, १५,
९, २२, १३, ६, ३, ४, ७,
१, मा २, १०, १६, १०,
३२, ३, १४, २४, २५, २६,
२६, २९, ३०, ३५, ३५,
४२, ४३, ४६, ५४, ५५,
५५, ५८, ६१, ६२, ४,
२, ११, १४, १५, १६,
१९, २७, ५, ३, ४, ३७,
३८, ४१, ६, २२, २४, ७, २,
७, १०, २५, ३७, ४४,
१८, १५, ३२, ३४, ४२, ४३,
४४, ४५, ५३, ९, १, ५, ९,
१६, १७, १८, २४,
२८, २९, १०, २०, ११,
७, ८, १९, २४, ४१,
४२, ४७, ५०, ५१,
५२, ८०, ८३, १२, ८, ९,

३१, ३४^१, ४०, ५१^१, ५२^१,
 ५८, ६०^१, ६८^१, ८९^१, ११४^१,
 १३, ११^१, १२^१, २०, २२^१,
 २३, २७^१, २८^१, २९^१,
 ३२^१, १५, १^१, २^१, १५^१,
 १६^१-१९^१, ३०^१, ३८^१, ४३^१,
 ४६^१, ४८^१, ५५, ५६^१,
 १६, २, ४^१, ७, १३, १५^१,
 १६^१, ४७, ४९, ५०^१, ५१,
 ६४^१-६६^१, १७, १, ६, ९^१,
 १६^१, १७^१, २३^१, २७^१, ४७,
 ४८^१, ५३, ५७, ६६, ७६^१,
 ८४^१, ९८^१, १८, ३०, ३१^१,
 ३२^१, ३३, ३४, ३८-४४,
 ४६^१, ४७, ४८^१, ४९^१,
 ५५-५७, ६२-६५, ६७, ७०^१,
 ७२^१, ७३^१, ७६, ११९, ३८,
 ४२, ४९-५२, ५३^१, ५५,
 ५८^१, ६१^१, ६२, ६४^१,
 ६९, २०, १८, १९, २९^१,
 ३८, ३९, ४७^१, ४८^१, ४९^१,
 ५०^१, ५४^१, ६२, ६४, ७४,
 ८३^१, ८४^१, ८९^१, १२१, २,
 ३, ४^१, ८, ९^१, १०, ११,
 २१^१, ५६^१, २२, २, ९^१,
 १५^१, २२^१, २३, ७, १३,
 २३, ३०^१, ५१, ६५^१, १२५,
 १४^१, १५^१, १६-१८, १९^१,
 २०, २२^१, २४, २९, ३५,
 ४५^१, ४६, ४७, ४८^१, २६,
 ८, १४^१, १७^१, १९, २१^१,
 २४^१, २७, ३^१, ७^१, १७, १८^१,
 २०, २७^१, २८^१, ३८, ३९^१,
 ४१^१, ४३^१, २८, २२, १२९,
 ८^१, २६, ३३, ४७^१, ४९^१, ५४,
 ५६, ५७, ३०, १^१, २^१, ३^१, ३२,
 १०, १३३, ३, १३, १८, २७,
 ३४^१, ४२, ४६, ४७, ५१,

५२, ६१, ६५, ६९^१, ७७^१,
 ७८, ८४^१, ८५, ८६, ८८,
 ८९, ९४^१, ९७, १३४, ८^१,
 ९^१, १०, १३, १७, २३,
 २७^१, २८, २९^१, ३०, ३६^१,
 ३८, ३९, ४०, ४२, ४६, ५३,
 ५४, ५८^१, ३५, ६, ७^१, १०,
 १३, १६^१, २१^१, १३६, २९,
 ३, ४, ६, ७, ८, ९^१, १०^१,
 ११^१, १२^१, १३^१, १४, १५,
 १६, २२^१, २३^१, ३७, ७^१,
 २०^१, ३८, २०^१, २२^१, ४०, १०,
 १३, का २, २, ९, ६, ७^१, ८,
 ७, ४, ३, १३, ४, १६^१, १७,
 १८^१, २१, २२^१, २७, ४, ६,
 ७, ५, ३^१, ७, ४^१, ५^१, ८, २^१, ६,
 ४, १, २^१, ५, २, ३^१, ६^१, ९, ६,
 ३, ९, ३, ५, १, ३^१, ४, ६, २^१, ९,
 ३, ४, १०, १, ६, ५, ३^१, ६, ३^१,
 ७, १, १, ३, १^१, ४, २^१, १०,
 ३^१, २०, १^१, १८, ८, १, १२,
 १, १८, १, १९, १, ९, २, ४,
 ३, १^१, ५, ५^१, ६, १, ५^१,
 १०, १, १^१, २, १, ६, १३, ९,
 १०, ५, ३, ४^१, ६^१, ११, ६,
 ५^१, १२, १, ७^१, ८, २, ८,
 १४, ४, ५, ११, १५, १-३, ७,
 १५, १८^१, १३, १, ९^१, १०,
 ३, २, ५^१, ११, ४, ७^१, ८^१,
 १४, १६^१, ५, ७^१, ६, १५^१,
 ७, १३^१, १४, ११, ११, १२,
 २, ५, ७^१, ८, १३, १, २, ३^१,
 ६^१, १६, १, १२^१, ४, २^१, ४^१,
 ६^१, ८^१, १०^१, ५, ११, २०^१,
 २५, २८^१, ३०^१, ६, ७, १७, १,
 २, ४^१, ७, १३, १५^१, १६^१,
 ८, १, ३, ४^१, ५, १८^१, १८,
 १, १, ७, १०^१, १२, १, ७,

३, ३^१, ४, १५, १६^१, ५, ४,
 ८, ६, २, १२^१, ७, ५^१, १९, १,
 ११^१, २०, १, १, २^१, ३^१, ४, ५,
 २, १-७, ९^१, १०, ११^१, १२^१,
 ३, ५-७, ४, ५-९, ५, ३^१, ५^१,
 ६^१, ९, १२१, ३, ९, १३, ४,
 १-३, ५, ९^१, ११^१, १२^१, १४,
 १९, २२, १, ४^१, २, ६^१, ४,
 ३, ४, १५, १^१, २^१, ३^१, ४^१,
 ८^१, ६, ८, १०, ७, ८, १८, ४,
 ५, १०, २३, ११, २^१, ३, ४^१,
 ८, ९^१, १०-१२, २, १०, ६,
 ९, २४, १, २, ४, १^१, ७, ८,
 ३^१, २५, ३, ४, ४, २, ६, ३,
 १२^१, ९, ७, १०, १३^१, १२७,
 ११, १^१, २^१, ३-५, ६^१, ७, ९^१,
 १२, १, ६, १३, ४, १५, १,
 २, २८, ६, १, ११, १, १२, १,
 २९, १, ३, ७^१, २, ७, ८^१, १०,
 १३, ४, ९^१, ४, ४^१, ४, ४^१, १५,
 १, ७, ८, १०, ३०, २, ११, ३१,
 १, ८^१, १४, २; ९, १३२, १,
 ३, १३, २, १, १०, ३, ५^१,
 १३, ४, ३, ४^१, ८, ९, ५, ७, ११,
 १५, ६, ८^१, ९, १५^१, १३३, १,
 ३^१, ४, ७, ११, १७, २१^१,
 २३^१, २४, २, ५, ९^१, १६,
 १७, २१^१, ३४, १, १^१, २^१,
 ३^१, ३५, ३, ७, १४, ६, ११^१,
 १२^१, १४, २०^१, २१, १३६, १,
 २^१, ३, ४, ६, ७, ८^१, ९^१, १०^१,
 ११^१, १२^१, १३^१, १४-१६,
 २२^१, २३^१, ३७, १, ७, ३, ६^१,
 ३८, ५, ३^१, ६, ४०, १, १०, १३,
 ११, १, ४, २, १३, २, ३^१,
 ११४, २^१, ३, ४, २, १, १^१,
 २, १, ३, १^१, ४, २, ७,
 १, ९, १, ११, २, १३, १,

१) अत्र 'शिवो न' इति पदद्वयात्मकस्य पा स्थाने
 'शुशोच' इति विशिष्ट . ऋ (७, ८, ४) पाभे ।

२) 'ते' इति ऋ (१०, ५७, ४) पाभे ।

३) 'ते' इति ऋ (१०, १७३, ६) पाभे ।

७, ५१, ८, ७, ९, ११, २१,
५, ६, १०३, ११९, १२९,
२७१, १०२, १०, ११५, १०३, २,
३११, ४१०, १, ५३१, ६११, १,
११, १११, ११०, २१२, १११,
३३१, ४१, ११, ५३१, ६११,
१२, १२, १२, १२, १२, १२,
४११, ११०, ५३१, ६१०, ११,
११३, ११, ३१, ४, ५३, ७, ९,
१०१, १४, ११, १, २११, ३१,
४१, ५१, ६१, ७१, ८१, ९१,
११३, ११०, १११, १११, १२१,
१३१, १५१, १११, १११, १७१,
११, १८१, १८१, १८१, १८१,
२, ११, ४१, ५१, १११, १२,
१४१, १५१, ३, ११, २, ३, ४१,
८१, ७, ११, २, ९, १०१, ११,
१२१, १३१, १४, १५१, १६१,
५, ४१, ६, ६, ७, ९१, १०१, १११,
७, ११, २१, ३, ८१, १०१, १२१,
१३१, १४१, १७१, ८, १०१,
१४१, १५१, १६१, १७१, ९, १,
३१, ४१, ६१, ७१, १२१, १३१,
१०, २१, ७१, १०१, १२१, १३१,
११, ९, १२१, १३१, १२, ७,
१४१, १५१, १६१, १०-१२,
१४१, १५१, १६१, १७१,
२१, १५१, २१०, ८१, ११, १२१,
१६१, २, ४१, ७, ८१, १०१, १११,
१२१, १३१, १४१, १५१, १६१,
२०१, २११, १७१, १८१, १९१,
१६१, १७१, १८१, १९१, १८१,
१५१, २, ३१, ४१, ६१, १३१, १४१,
१६१, १७१, १८१, १९१, ५,

११, १२१, १४१, २०, ७,
१४१, १५१, ११, २१, २, ७ ९,
१३१, १४१, २२, ५, १०,
१४१, १५१, २३, ४, ८१,
१११, १२१, २४, ६ ७१, ९१,
२५१, १२१, ७१, ९१, २६, ६,
७१, ९, १११, २७, ११, २,
३, २८, ३, २९, १, ३०, ३१,
४, ५, ६१, ७-१०, ३१, ३,
८१, ११, १२, १४१, ३३, ७१,
३४, १८१, १९१, ३५, १८१,
३६, ४, ५१, ६, ७, ९, १३, १४,
३७, १०१, ११, १३१-१५१,
३८, ५१, ६१, ७१, ८१, ९,
१०, १२१, १३१, १४१, ३९,
३९, ४१, ७१, १०१, १२१,
१३, १४, १५१, ४०, १,
३९, ५१, ७, ८१, १०१, १११,
१२१, १३१, १४१, ४१, १,
४४, ६१, ९, ४५, १४१, १६,
२१, ४६, ११, २१, ४१, ५१,
क १, ४, १२१, १३१, १६१,
१९, २, १, ५१, ८१, ९, १११,
१५१, ३, १२, २१, ७, ८१०,
९१, १०१, १११, ४, ८१,
५, ११, १५१, २१, ११, ९१, ६,
२१, ३१, ४, ७, ६१, ८१, ३१, ३१,
४, ६१, ७१, ९१, ११, १०१,
२५१, ११, २१, ३१, ३१, ३१, ५१, १,
६१, २६, ४१, ८१, २७, ११,
६१, २८, ११, २१, ३१, ३१,
६१, २९, २१, ३१, ४१, ५१, ६,
३०, ३१, ३१, ११, २१, ९१,
१७, ३५, ४, ३६, ११, ३७,

७, ८, १३८, २१, ४१, ३९,
५१, ४०, २१, ४१, ५१,
७१, ४२, ११, २, ३१, ४४,
३१, ४५, २१, १४६, ६१, ७,
४७, ३, ८१, १११, ४८, ११, ११,
२१, ११, ३१, ६१, ९१, १०१,
१२, १३१, १४१, ६, १०,
२०, २४, ३३, ३६, ४२,
४३१, ४७, ५६, ५७, ६१, ६६,
६७१, ७६, ८१, १०२, ११०,
१११, १२७, १२८, १३२,
१४०, १४१, १५०१, १५३,
१५८, १६६१, १६७, १६९,
१७२, १७३१, १८१, १८३,
१८४१, १८६, १८९, १९०१,
१९५, १९९, २१०, २१५,
२१८, २२०, २२७१, २३०,
२३११, २३९१, २५२, २५९१,
२६०१, २६३, २६९, २७४१,
२८४, २८६, २८७, २९०,
२९४१, २९९१, ३१३, ३१४,
३१६, ३१८, ३३६१, ३४५,
३५३१, ३५८, ३६३, ३६६,
३७३, ३९३, ३९५, ३९७,
४००, ४०५, ४११, ४१६,
४२११, ४२२, ४२८, ४३७१,
४४८, ४५५१, ४५९, ४६०,
४७७, ४७९, ४९६, ५०९,
५१९, ५४९, ५५५१, ५७१,
५७४, २, ३, १२, १३, १७,
२३, ३२, ३४, ५९, ६५, ६८,
७२, ७४, ७८, ९२१, ९५,
९८, ११९, १२८, १३०, १३३,
१३८, १३९, १४२, १४५, १४८,

^{a)} एकतरत्र नाउ उदात्तस्योपोद्धलिका श्रुति 'ना' इति ।

^{b)} 'व' इति ऋ (५, ५७, ६) पाभे ।

^{c)} अत्र णत्वविशिष्ट सपा द्र ।

^{d)} 'ते' इति ऋ (१०, ५७, ४) पाभे ।

^{e)} विशिष्ट इह ऋ (७, ८, ४) पाभे ।

^{f)} विशिष्ट इह ऋ (१०, ८२, ३) पाभे ।

^{g)} 'ते' इति ऋ (१०, १७३, ६) पाभे ।

^{h)} विशिष्ट इह ऋ (१०, ९, ४) पाभे ।

ⁱ⁾ विशिष्ट इह ऋ (६, ७, १) पाभे ।

^{j)} 'नु' इति ऋ (१, ८, ५) पाभे ।

^{k)} विशिष्ट इह ऋ (८, २, १९) पाभे ।

^{l)} विशिष्ट इह ऋ (९, ७९, १) पाभे ।

१५८, १६०, १७५^a, १८४,
१८५, १९९, २०४, २११,
२२९, २४७, २६८, २७६,
२९७, २९८, ३०६, ३२०, ३२५,
३२७, ३३७, ३४६, ३४९,
३५२, ३७४, ३९७-४००,
४०१^c, ४०२-४०५, ४०६^c,
४१३, ४१४, ४३३, ४३४, ४३८
४३९, ४५५, ४५७, ४६१, ४७६,
४९०^b, ४९५, ४९८, ५०१,
५०४^c, ५१५, ५१९-५२२,
५२९, ५३४, ५३६, ५४०, ५४२,
५६२, ५६४, ५८०, ५८३,
५८८, ५९७, ६०४^d, ६५१^e,
६५२, ६५५^e, ६५६, ६६८^f,
६७१^e, ६७६, ६७८, ६८६,
६८७, ६९३, ६९६-६९८,
७०२, ७०९^c, ७१४, ७२५,
७३१, ७३४, ७५१, ७५३, ७५४,
७५६, ७६२, ७६४, ७७१^g,
७७२^e, ७७७, ७७८^e, ७८३,
७८५, ७८६, ७८८, ७९९^e,
८०२, ८०६^e, ८०७, ८०८^e,
८११, ८१२, ८१४, ८१५, ८२३,
८२५, ८४२, ८४९, ८५३,
८५५^e, ८५६, ८६५, ८६८,
८७४-८७८, ८८७, ८९२, ८९४,
८९५, ९०१, ९०४, ९०९, ९१९,
९३६, ९४३, ९४५^e, ९४९,
९५१ ९६१, ९६२, ९६९, ९७१,
९७३^e, ९७४, ९७७, ९८०,
९८५, ९८६, ९९४^e ९९९^e,
१०००, १०१४, १०१५, १०१८,
१०२४, १०२५, १०४२,
१०६३, १०७१, १०७४

१०८३, १०८६, १०९०^e,
१०९२ १०९५, ११०९,
१११०, १११४, ११२९^e,
११४०^e, ११४१, ११४२,
११४७, ११५३^e, ११५६,
११८२^f, ११८७, ११८८,
११८९, ११९०^e, ११९१^e,
११९२, १२१०, १२१६,
१२१८, १२२२, १२२५^h, ३,
१, १, ५, ७, २, ४, ३, ८^d, १^f, १,
८, ११^e, ५, १^f ४, २, ५, ६ ७^e,
८, १^g १, १, ६, १०^f, ३, २, ४,
१३^e, १^h, ४, २, ७^e, ९^e, ५, ३,
६, २, ३, ७, ७, ४, ५^b, ८, ४,
९, १, ११, ६, १२, ४, ५, १०^f,
१४, ३, ४, ८, १५, ६, ७, १६,
६^e, ९, १७, ४, १८, २^f, ३,
५, ८, ९^e, १९, ७, ९, १०^e, २०,
२, ५, ६, २१, २, ६, २२, ७, २३,
२, ५, ७, २४, ६, ७^g, ९^f, २५,
७^e, २६, १०, २७, ७^e, ८^e, २८,
१, ७, २९, २^e, ३०, २, ४, ५, ८,
३१, २ ७^e, ३३, १, २, ४, ६, ३५,
५^f, ३६, ४, ३७, २^f, ७^e,
३८, ६, ७, ३९, ४, ४०, ३, ८,
४१, ३^e, ४, ४२, २, ४४, १,
५ ७, ४५, २, ७, ४६, १^f, ४७,
२, ७^f, ४८, ३, ४, ५०, १, ३,
५१, १०, ५२, १३, ५३, ९,
५६, ७, ५७, २^e, १^b, ५८, ६,
९, २, १^f, १, ९, ३, ५^e, ४,
९^f, १०, ५, २, ४, ९, ६, २,
७, १^f, २^e, १^f, ३^e, १^f, ३,
१, ५, २, ३, ४, ८, ३, २, ४, ३,
५, ६, ५, ७, ३, ६, १०, १२,

८, ४, ९, ६^e, ८, १०, १२, ६,
१३, ४, ६, ९, १४, १५, १४,
३, ६, ९, १५, ६, ८, १६, १३^f,
१७, ५, ६, १८, ६, ११, १९,
६, २०, १३, २१, १२, २२,
१५^e, २३, ८, २४, १३, १४,
२५, २, २६, ६, २७, १, ३, २८,
२, ९, २९, ३, ६, ९, ३०, १७,
३१, १७-२०, २१^e, २२-२५,
२६^e, ३३, ३२, १-४, ३३,
८, ९, १३, १४, ३४, १३, १५,
१९, ३५, १०, ३८, १^f, ३^f,
४^b, ९, १२, ३९, ३^e, ४०, ११,
१५-१८, ४१, ५, १०, ४२,
२, ६, ७, ४४, ८, ४५, १, ४,
४६, ३^f, ८, ४७, ६^e, ९, ४८,
४, १३, ४९, ३^g, ५४, ५^e,
६, ७, ९, ५५, ९^f, १२^e, ५६,
४, ६, १४-१६, २०, २३, ५७,
१, २, ५, १३, ५८, ६^e, ५९,
६, १६, ४, १, २, २, ५, ३,
५, ६, ८, ९, ४, ४, ६, ५, ४,
६, ४^e, ८, १०^e, ७, ८, ९, ५,
६, ९, १०, ७, १०, १२, १,
६, १०^e, १३, २, ७, १४, १, २,
५, ६, ९, १६, २-४, १८,
५-७, ९, १९, ४, २०, ३, २१,
३, २२, २^f, २३, ८, २४, १,
६, ७, १०, २६, ४, २७, ३^e, ४,
२८, १^e, ४, १०, २९, ५, ६,
१०, ३०, २, ३^e, ४, ५^e, ६^e, ७,
शौ १, २, २, १^f, २, ३, १^f,
१, २, ३, ६, १^f, ४^e, ७,
३, ५, ६, १०, ४, १२, १,
१३, २, ४, १६, ४^e, १८, १,

^a) 'मे' इति ऋ (८, ९२, २९) पाभे ।

^b) विशिष्ट इह ऋ (६, ७, १) पाभे ।

^c) 'च' इति ऋ (९, ९७, ४२) पाभे ।

^d) 'नु' इति ऋ (६, ८, १) पाभे ।

^e) विशिष्ट इह ऋ (१०, ९, ४) पाभे ।

^f) 'नु' इति ऋ (१, ८, ५) पाभे ।

^g) विशिष्ट इह ऋ (८, २, १९) पाभे ।

^h) विशिष्ट इह ऋ (९, ७९, १) पाभे ।

ⁱ) 'मे' इति ऋ (८, ४३, १६) पाभे ।

^j) ऋ (९, ८२, २) यनि अधिक पा ।

२१, ०^३, ३, ४, ५^२, ६, ७,
३, ६, ७^३, ८, १०^४, ११ ५,
१०, ६, २, ६, ८^३, १०^३, ७,
१ २, ४-६ ९, ८, १, २^३,
४ ७, ९, १^३, ४, ८^३, १२, ५,
१५, १०, १९, ९, ८, १, ९,
११ २ ५, ३, ४^३, ६, १०,
११, २, ५, १३, १०^४,
१४, ११^४, १५, ३, ८^३, १८,
११, ९, १, ७, ८^३, १०, ३, १,
७, ७, ८, १२, २, ४, ५^३,
१०-१२, १७, ९, २२, २७^३, १०,
१, ११, ५, २, ३, १३ १४^३,
६, १ २, ३^४, १०, ११^३, ८, ४,
९, ५ ११, १, १२, ८, ११,
२, ९, ३, ४, ५, ४, २, ५, ९,
१०, ७, ७^३, ११, १२, ११, १,
१२, १६, ३, ४, १३, १४, १५^३,
४, ६, ९, १०, ५, १, ६, १०,
१२, १४^४, १३, १, ३, १०,
३, १४, १५, ५, २, ३^३, ८,
८, १^३, २^४, ३^४, ४^४, ५^४, ६^३,
७^४, ८^४, ९^४, १०^४, ११^३, १२^४,
१३^४, १४, १५^३, ९, १२, १०,
३, ७^३, १३, ९, १८, ६, ९, ११,
१४, १, १-१७, २, ६-८, १४,
३, १, ४, १३, ४, ५, ६^३, १२,
१७^३, १५, १, ३, ९^३, १०^३,
२, १, २^३, ३, ४, ५^३, ८, ३,
४ ९, ४, २, ५, १ ६, ६, १०,
१०^३, ११, १^३, ७, १०, १२,
११, ७, १३, १-५, ७-९, १४,
१-७, ८^३, ९-११, १५, ८,

२०, ३^४, १^४, ४ १^४, ०१,
१, ३, ६, ९ २२, २ ५-७ ९,
२३, ४^४, ११, १३, १६, १, ९,
४, १०, ५, ४, ६, १^४, १^४, ९,
१० १^४, ५, ११^३, ९, १०^४,
११, ३^४, १३, ३, ९, १७, ४,
१८, ७, १९ ७, १०^३, २१, ५,
६^३, ९, २४, २ २६, २, ३^३,
२८, ७^३, ३५, ६, ३६, १०,
३७, १, २, १०, ४१, २, ४२,
४^३, ५ ४६, १^३-१०^३, ४७,
१^३, २^३, ३^४, ४^३-७^३, ८^४, ९^३,
१०^३, ४८, १^३-५^३, ४९, १, २,
४, ७-९, ५०, ३, ४^३, ६, ७,
१०^३, ५१, १०, ५२, ५, ६४,
९, ६८, ४^४, ६९, २^४, ७०,
८, ९, ७१, १, ७३, ३^३, ४,
९२, ७, ९८, ८, ९९, ५, १००,
३, १०३, १०, १०४, १, ८^३,
१०५, १, ९२, १०^३, १०६, १^३, ६^३,
९^३, १३०, ३, १३२, ७, १३८, ८,
१४९, ११, १५०, ७, १५१, ९,
नौ^४ ऋ ७, ८८, ५ ८, ६२,
११, १०, १०, ४, ५^३, ८५,
४७^३, ८८, १७, ९५, १, मा २,
२७, ४, ३४, ५, ६, ४०, का
४, १०, ५, ५, २, ४, ९, ७,
तै १, २, ११, २, ३, २, १, ४,
३, ७ ९, १, २, ५, ८, ३^४,
५, २, ३, ३^४, १^४, ४, ९, १,
१०, १, ७, ४, १५, १^४, मै १,
२, ७, १३^३, ४, २, २, ६, ११,
३, २, ३^४, १^४, ३, २^३, ४,

४, ५^४, ५, ८, ६, २^३, ३, ८,
१^३, १४, ९^४ काठ २, ८ ११,
४, ९, ५, ५, ७, ३^३, १२, ७^३,
१५, ८, २७, ४^३, ८^३, ३०, १^४,
४०, २^३, ४४, ४, क २, २, ५,
३, ७, ५, २^३, ३७, ८^३,
४०, २, ४२, ४^३, ४६, ४^४,
शौ ५, ११, १०^३, ७, ३७, १,
११, १, ३५, १३, १, १८, १४,
२, ७०^३, ११८, १, ४^३, ५^३,
पै ८, १, १०, १६, ९२, ५

मद्- मत् ऋ २, २८, ५, ६, २९,
१, ५, २, ८, ६, ६७, २, १०,
१०, ८, १०, १२, ८६, ६^३,
९५, ८, १६६, ३, मा २३, ५२,
का २५, ९, ८, तै १, ५, १०,
१, ६, १, ३, ६^४, ४, ८, २^४,
मै ३, ६, ८^४, ४, १४, ९^४,
काठ ३१, १४^४, क ५, २, शौ १,
३४, ५, २, ७, १, ३०, १, ४, १९,
७, ६, ८, १, २, ३, ११८, ३,
७, ६२, १, ६७, १, १०, १,
१०, १३, ११, ६, २६^३, १२,
३, ४६, १८, ११, ९, ११,
१३, २०, १२६, ६^४, पै २, २६,
४, ५, २३, ४, १३, १२, २,
१६, २३, ६^३, ३५, १०, ३६,
३, ५०, ५

मि(द्)>व-कृत^१- -तानि ऋ
२, २८, ९, मै ४, १४, ९
मि(द्)>व-प्रायण^१- -णा काठ
२३, ८, क ३६, ५, -णा तै
६, १, ५, १

^{a)} तु सस्थ टि अहि->-हिना ।

^{b)} विशिष्ट इह ऋ (२, ३३, ४) पाभे ।

^{c)} विगिष्ट इह ऋ (२, ३३, ७) पाभे ।

^{d)} तु नापू रू टि ।

^{e)} 'नु' इति ऋ (७, ९६, ४) पाभे ।

^{f)} व्यु कृते तु टि अस्मद्- । प्राग्भिर् अस्मद्-
इत्यस्याऽऽदेशतया (फ ७, २, ९७) अर्वाग्भिश्च

नापूदि अस्मदर्थकशब्दान्तरतयाऽभिमतस्य (तु WW
२, २३६) *म- इत्यस्य प१ द्र (पा ७, १,
३२) ।

^{g)} 'मत्-सपत्ना' इति समस्त पद मन्वान SIM
चिन्त्य (तु तैत्रा ३, ७, ६, ९) ।

^{h)} नृतम पूषप्रस्व (पा ६, २, ४८) ।

ⁱ⁾ बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

म(द्>)त्-लखि^a- -खा ऋ
१०, ८६, १, शौ २०, १२६, १†
॥मद्(द्-अ)ग्र^a- -ग्रा. तै ६, ४,
७, १, मै ४, ५, ८, काठ २७,
३, क ४२, ३
॥मद्(द्-उ)दयन^a- -न काठ
२३, ८, क ३६, ५, -ना तै
६, १, ५, १
*मद्दे(द्-दे)वता^b-
*मद्देवतिक^c-
॥मद्देवत्य^d- -त्य
मै १, ७, २, -त्यम् तै १, ५, १,
२, मै ३, ७, १, काठ ८, १५, क
८, ३, -त्या मै १, ८, ४, -त्या
तै ६, ४, ७, २, -त्यानि तै ६, ४,
७, २, मै ४, ५, ८, काठ २७,
३, क ४२, ३
*मद्-अ- नाउउ व्यु औप द्र
*मद्- नाउ व्यु औप द्र
†मद्- -द्विक् ऋ
१, १७७, १, ३, ६, ३१, ५, मै
४, १४, १८, काठ ३८, ७
मद्ग्र(द्-अ)च्, ङच्^e-
-द्वयक् ऋ ३, ४१, १, ६, ३८,
२, शौ २०, २३, १†, पै ९,
४, १२, -द्वयञ्चम् ऋ ७,
२४, ३

*मद्ग्र(द्-अ)द्भि^f-
*मद्ग्र(द्-अ)च्^g-
मद्ग्र(द्-अ)च्- -द्विक् ऋ
६, २२, ११, शौ २०, ३६, ११†
ममद्^h- -म ऋ १, १०, ९, २३,
[८, २, ४१, १५], [२१, १०, ९,
७] ५०, ११, ११०, २, १४२,
४, १४८, २, १८२, ४, २, १८,
७, ४१, ४, ३, [२४, ३, ८,
१७, १, (१९, २५, ७५, ३)],
४२, ३, ६२, ८, ४, १८, ७,
२४, १०, [२६, २, (१०, ६, ७)],
४२, १, [५, ७५, १-९], ६,
५०, १५, ५२, १४, ५५, ५,
७५, १९, ७, ३१, ५, ८, १,
१५, १८, २९, ३, ३, [५, ३०,
८, ६], ६, १२, १८, ९, ८,
१७, १, १९, २९, ३३, १६,
३८, ६, ४३, १७, ४४, ५, २२,
६०, ६, ७८, ९, ९१, ६, ९,
६९, ८, १०, २५, २, २७, ५,
२८, १, ३३, ८, ४२, ३, ४७,
७, ४८, ३, ५३, ४, ५, ६६,
११, १२४, ५, १२५, ७,
१२८, १, २, ४, १४५, ३,
१५९, २, ३, खि २, ६, १,
१३, १४ ६, २९, ६, २७, २८,

३, १५, १, ४, ४, २, ४,
५, ३७, ४०, १२, २, ५, ११,
१, ७, ७, २, ६, मा ३, ४,
५, ६, ४०, ७, ९, १३, २५,
१४, ६, १५, १६, २७, १५,
५७, २०, ७, १३, ३३, ८१†,
का ३, १, ४, ५, २, ४, ९,
७, ७, ४, १†, १४, २, ११,
१५, १, ५, ४, ३, ८, ५, १६,
७, १, २१, ७, ६, १४, ३२, ६,
१२†, तै २, १, १०, २, २, ३,
२, ३, ११, १, ३, ४, ३, ४,
५, १†, ५, १०, १, १२, ३,
६, १, ४, ४, २, ५, २, ३, ६,
१०, १, १३, १, ९, ५, ६, ४,
२, ४, २, ३, ११, ४, ४, ११,
१, १७, १४, १, २, ६, १,
४, ८, १७, १, ६, १, ५, मै
१, २, ७, १३, ३, ७, १, ४, १,
५, ६, १†, २, २, १२, ४,
८, ८, १२, ९, १, १३, ९†,
३, ९, १, ११, ८, ४, १०, २†,
१२, १, १४, ८†, काठ २, ८,
३, १, १४, २, १४, ७, ३,
११, १२, १, १४, ८, १६,
१०, ११, १२, १५†, १७, १०,
२८, ९, ३१, १५, ३५, १०,

^a) बस प्रप्रस्व (पा ६, २, १)। उप यद्र ।

^b) कस सासस्व (पा ६, १, २२३)। उप यद्र ।

^c) मत्वर्थे निरनुबन्ध ऋ>इक् प्र उसं (पा ५,
२, ११५)। प्रस्व ।

^d) नैप्र नापू अज्मध्यस्थकारलोप इकारस्य यणा-
देशश्चोत्तरस्याऽनुदात्तस्य स्वरितविपरिणामश्च (पा ८,
२, ४) द्र । पाप्र तु एपू यति प्र तित्-स्वर (पा ५,
४, २४, ६, १, १८५) इति विशेष ।

^e) नैप्र नाउ उत्तरादिलोपाऽऽत्मको विपरिणामो
भवतीतीदमीया व्यु तदीयया व्यु एव गतार्था द्र ।
वा. क्विवि ।

^f) व्यु कृते तु टि अस्मद्ग्रन्थ- ।

^g) नाउउ पू भवति (तु एउ टि) ।

^h) नाउ मूलतया सुकल्पम् । सस्व उप च कृते तु
मद्ग्रन्थ- (इह प्रप स इति कृत्वा व्यधिकरण बस
इति विशेषस्तु द्र)। पू ^aअद्भि- इति अर्थ- इत्येतत्-
सजातस्याऽऽश्रयपर्यायभूतस्य च सत अद्भि- इत्यस्य
नैप्र विपरिणाम द्र [वैतु सा अद्ग्रदि- इति द्विरु-
स्याऽऽदेशस्य उस (पा ६, ३, ९२) इति, G.W 'द्भि'
इत्यस्य द्विरु च प्रथमे तच्छ्रवणेऽन्तेऽकारश्चेति] ।

ⁱ) नैप्र नापू विपरिणाम संस्तेनैव गतार्थ द्र ।
(तु टि मद्भिच्-) ।

^j) मौस्थि *अस्मर्भद्-> यनि प्राति *ममर्-
इत्यस्य (क्वि > ष१ इत्येव) व्यवहारदशाया ममर्
मम इति विपरिणाम [वैतु पा (७, २, ९६) अस्मद्-
(>मम [पा ६, १, २११]) ङडस् (अ) इति] ।

३८, ४९, ४०, १०१, ४२, २, ८,
३, २१, ५, २९, ६, १२, २,
३, २६, ९, ४८, १२, ११, १,
१, ५२, १९१, २५०, ४१८,
२, १६, २६०, ८५२, ८९२,
९५७, १०९३, १०९४,
१०९५, १२२२, ३, ३, ९, ११,
१, ५८, २०, ७, २६, ८, ४०,
१०, २, २, ४, ७, ३, २, ७,
२२, ७, ४, १२, ५, १३, ७,
२०, ६, २९, २, शौ १, ६, ३, १,
१२, ४, १९, २, ३, ४, ३, ४,
२, ३, ८, ६, १८, ४, २५,
५, ६, ४, ३०, ७, ३, ६, ८,
५, १३, १, ३, ४, ७, २,
८, ३, २३, २, ६, ९, २, ३, ७,
१, ४२, ३, ४३, ३, ६५, ३,
९४, २, १३०, ३, १३९, १,
७, २१, १, ३८, १, ३९, ४,
५२, २, ८, ७, ७, १९, ९, २,
१, ४, ५, ७, ९, १०, ११,
१६-१८, ४, १२, १०, ३, १५,
८, २५, १२, ३, ४७, १३, १,
२८, १४, १, ५२, १८, २, ३७,
४, ४९, १९, ८, १, १५, ६,
४९, ७, ५७, ३, १२०, ३, १,
१८, ५, २४, ३, ३८, १, ४७,
७, ८९, ३, १०४, १, ११५, ३,

१२७, ११६, १३६, ८६, १४०,
३, पै १, २०, ४, ४०, १, २,
३, ४, ५५, ४, ६०, ४, ६४,
१, ९८, ४, २, ३५, १, १४१,
२, ३, ७७, १, ९०, ३, ३,
१९, १, २९, ४, ५, ३०, ३,
३५, ६, ५, १४, १, ३, ४, ५,
२६, २, ६, ९, २, ७, २, २,
९, ९, २, १०, १८, ३, ८, ७,
६, ९, ७, ७, २५, १-४, ५,
६-१०, ११, १२, १३, १४,
१५, १६, १७, १८, १९, १०,
१३, १-१०, १४, १-१०,
१४, २, ५, ३, २, १६, १२,
७, १३, ८, २५, २, ७३, ५, ७६,
१, ४-६, ८-१०, ७७, १, ६, ७,
१०३, २, १५२, ६, -०म^०मा
२३, १९, का २५, ५, २, तै ७,
४, १२, १, मै ३, १२, २०, काठ
४४, १, -०मा३ काठ ४४, ९,
-०मा३म^० तै ७, ४, २०, १
*माम-
माम-कु^०- क ऋ १०,
१५९, १, पै २, ४१, ११, ४, ५, ९,
-कम् ऋ १०, १७, १४, काठ
३५, ४, शौ १, २९, ५, १, ३,
२४, १, ४, ४, २, १८, ३,
५६, पै १, ११, ४, ३, १०,

६, ५, ३०, १, -का मा १९,
४६, का २१, ३, १७, मै ३,
११, १०, काठ ३८, २, -कान्
शौ ३, ६, १, ५, ४, ३७ १०,
१३, १, ३०, पै ३, ३, १, ६,
१३, ४, १४, -कानाम् ऋ
१०, १०३, १०, मा १७, ४२,
का १८, ४, १०, तै ४, ६, ४,
४, कौ २, १२०८, पै १, ५६, २
मामकी^१- की^० पै
६, ६, ८
मम-कु^०- -कस्य ऋ १, ३१,
११, -काय ऋ १, ३४, ६
मम-सत्यु^१- -स्येषु ऋ १०
४२, ४, शौ २०, ८९, ४
मम^१- मया ऋ ८, १००, १, १०,
८५, ३६, १२५, ४, खि ३
१५, ८, २०, २२, १७, १, मा २,
२७, १९, ११, का २, ६, ६, २१,
१, १०, तै १, ५, ६, ४, ६, ६, २,
३, ७, ६, ३, ९, २, ३, २, ४, ५, ४,
४, ५, १, १६, २, ७, १, ८, १, ४,
७, २, मै १, ४, २, ७, ५, १४,
२, १३, १५, ४, ६, ४, १४,
१७, काठ ५, ५, ७, ३, २०,
६, २५, ६, ३, २, ५, ४०, २,
क ५, २, ३१, ८, १३, २,
४, शौ ३, ५, ८, १४, ५, ६,

^a) नम^० इति शपा मुपा ।

^b) षष्ठ्यन्तस्य पूर्वाङ्गवद्भावात् (पावा २, १, २) द्र ।

^c) 'अण' (पा ८, ४, ५७) इत्यनुनासिक शाखा-
भेदेन विकल्पित द्र (वैतु नापू काठ रू) ।
उदात्तप्लुति (पा ८, २, ८४) अनुनासिकवती सती
कचित् ४ इत्येतदङ्कवती मुद्रापिता भवति । तदय-
मङ्कभेदो विमृश्य (तु मैसू स) । यत्विह भा
'परमपि छन्दसि' (पावा २, १, २) इति षष्ठ्यन्तस्य
पूर्वाङ्गवद्भावाद् षष्ठ्यामन्त्रितसमुदायस्य स्वर इत्या-
द्याह, तद् दृष्टविरोधाच्च चिन्त्य भवति । अत्रोदात्तप्लुतौ
सत्यामपि पूर्वस्य 'युञ्ज' इत्यस्याऽऽद्युदात्तत्वेनोपलम्भात् ।
स्याद् अत्रत्य पा संस्करणान्तराऽपेक्षो भवति ।

'त्रयाणाम्' इत्यादिभास्करीयोत्तरग्रन्थस्याप्युपलभ्य-
मानस्थितिविरोधदर्शनात् । तद् एतत् सर्वं सम्यगा-
लोचनीयं भवति । (तु लाजिन्, शाचिन्-) ।

^d) प्राग्वीय क. प्र उस् (पा ५, ३, ७०) । प्रस्व [वैतु
पा (४, ३, ३) अस्मद्-> *ममक- + अण् प्र प्रस्व. चेति] ।

^e) 'मामकु.' इति ऋ (१०, १५९, १) पासे ।

^f) स्त्री ङीप् प्र (पा ४, १, ३०) ।

^g) सप्तमीविभक्त्यर्लुग् भवति (पा ७, १, ३९) ।

^h) प्र स्व च त्रिपुटि द्र ।

ⁱ) तस सासस्व. (पा ६, १, २२३) । उप यद्र ।

^j) मौस्थि <*मर्य- <*अस्मर्य- द्र । प्राक्-
प्रक्रिययाऽऽमदोऽन्त्यभागस्य यकाराऽऽपत्ति द्र

४, ३०, ४, ७, ६२, ७, १४,
१, ४८, ५०, ५२, १९, ७१,
१, ५२, १३ ३, ३, १६, ६,
१०, ४, ८, १२, ३, १६,
-यि ऋ १, [२३, २२, १०,
९, ८], ८, ५०, १०, ९, ६६,
२१, १०, ४८, ३, १२८, ३,
खि २, ६, १०, ११, ६,
२५, ८, १, ३, २, १०,
१५, ३, १८, २१, २६, १७, १,
४, ५, ३५, ६, १०, ८,
४, ६, ३, १, मा २, १०, ३,
२७, ४, १०, ५, ६, ४०, ८,
७, १०, ३८, १०, २५, ११,
५८, १२, ४६, १३, १, १७,
१, १८, ४८, १९, ९, ४६,
२०, २३, ३२ ३२, १६, ३६,
१, ३७, २०, ३८, २५, २६,
२७, ३९, ४, का २, २, ९,
३, ८, ३, ३, १९, ५, २, ४,
९, ७, ६, ५, ५, ८, ४, १,
६, ४, १३, १, ११, ७, ५,
१२, ५, ९, १३, ४, २, १४,
१, १, १८, १, १, २०, २, ११,
२१, १, ८, ३, १७, २२, १, ७,
३, १, २९, ५, २, ३५, ३, १२,
३६, १, १, ३७, ३, ६, ३८,
५, ७, ६, १, २, ३९, २, २,
तै १, २, १, २, ७, १, ११, २,
३, ४, ३, १४, ८, ४, ४५,
३, ५, ५, ३, ६, २, ४, ६, ६,
१, ३, ८, १५, २, १२, ४,
१२, ४, ५, ५, २, ४, ७, ३, ३,
३, १, १०, २, २, १०, २,
३, १, २, २, १, ८, २,
४, ४, १, ५, ४, २, ४, १, ७,
१४, १, ५, ५, २, ३, ६, १,

२, ७, ६, ४, ९, १, २, ६, १५,
१, १, २, ९, १, ६, ३,
५, ७, ४, १६, १, ५, १९, २,
मै १, २, २, ७, १३, ५, १, १,
२, ९, ६, १, २, ६, १२ ७,
६, ११, १०, १, १३, १, २३,
३, ३, ५, ४, ८, ९, १, ११,
१०, ४, २, १, ३, २, ४,
६, ७, ४, ९, ५, १३, १२,
१, काठ २, ३, ८, ३, १, ४,
१३, ५, २, ५, ६, ९, ७,
१, ६, ७, ८, १२, १६, ८,
१३, १७, ९, ७, १०, १०, १२,
२, ३, ७, १३, १५, १६, १६,
५, ११, १९, ६, २७, १०,
२८, ९, २९, ३, ३२, २, ५,
३६, ७, १४, ३८, २, ५,
४०, १, १०, १३, ४४, ५,
४५, १५, क १, १५, २, २,
८, ३, ११, ४, ८, ५, १,
६, २, ८, १, १०, २५, २,
३०, ४, ४४, ९, कौ २,
८०, ३, ३, १, जै २, १,
४, १, ३, १०, १२, ७
शौ १, १, २, ३, २, १२, १,
२६, ४, ३, ५, २, १०, ६,
१४, २, ४, २२, ५, ५, ३,
५, ६, ६९, १, ३, ७३, २,
३, १०२, २, १०८, ३, १३९,
२, ७, १३, ४, २०, १, ८४,
२, ८७, २, ९४, ४, ९, १,
१८, १०, ६, ३३, ११, ६,
२६, ९, ३, ५, १२, १४, १२,
२, ३३, १४, १, ५७, १६, १,
१३, ९, ४, १७, १, ३०, १८,
२, ५२, ३, ६१, १९, ३१, ६,
१२, ५, १, ३३, ४, ६३, ५,

९२, ३, १०३, ४, १०५, २,
११२, ४, २, ५, १, १२, ४,
१३, २, ३, ३५, २ ४५,
१-५, ४७, १-५, ७७, १, ४,
८१, ३, ९०, ३, ३, ३, २,
१३, १, २, १८, ६, २८, ३,
२९, ४, ५, २९, १-७, ८,
९, २२, ३, १०, ५, ६, १२,
६, ८, १०, १६, २३, ६, ३३,
६, ८२, ३, ५, ८३, २, ४,
८६, ५, ६, १४९, १२

रमय- मे १, १०, ९, २३,
[२०, १०, ९, ६], २४, २५, ४
१६-१९, ५०, १२, ९३, १
१०५, [१-१८], ९, ११०, १,
११७, २३, १२२, ४, [६, ७,
६२, ५], १२४, १३, १२६, १
७, १३१, ६, १३९, ७, ९,
१४५, ३, १४७, २, १६२, ७,
१६३, ४, १६४, १६, ३३,
१६५, ४, १०-१२, [१३, ४,
२३, ४], १८१, ७, [१८३, ५, ८,
८५, १], १८४, २, २, ४, ५,
६, १, १०, २, १४, १०, १८,
८, २४, १५, २७, २, २८, ५
१०, ३०, ७, ३२, १, ३५, १,
३६, [६, ८, ३५, ४], [४०,
५, ६, ५२, १६], [४१, १३,
६, ५२, ७, ८, ७३, १०], ३,
१५, २, २६, ७, ३३, ५, ३८,
८, ४३, ५, ५१, २, ५३, ३
१६, ५४, २, १६, २१, ५५,
३, ५७, १, ६२, २, ४, ५, ६
८, १८, २, १३, २४, १०, ३२,
२४, ४१, ८, ९, ५, २, ५, [८,
१०, ३२, ६], १२, ३, १४, ५,
१८, ५, २७, १, २, ४, २९, ३

(पा ७, २, ८९) ।

अ) अत्र मे>मयि इति पुरातनो विकार सभाव्यते
तु टि वैबाध-वैबाध-दोषत ।

ब) 'मही' इति शौ (११, ८, १५) पाभे ।

ग) 'महत्' इति शौ (११, ८, १६) पाभे ।

द) प्राकृपक्षीय-विशेषसकेतः (पा ८, १, २२) इ ।

३०, २, ३२, ११, ३३, ९, ३६, ३,
४१, १५, १७, ४२, २, ४६, ६,
५२, १२, १६, १७, ५३, ३, ५४,
१५, ५६, २, ६१, ९, १०, १७,
१८, ६४, ७, ७४, ६, ७८, ५, ६,
९, ६, २१, ११, २८, ५, ४७, ३,
४९, ५, ५०, १०, ५२, १३,
६३, २, ९, [६९, ४, ७] ७,
१, १०, [२०, २५] ७, ६, १८, ४,
२२, ३, २३, १, २९, ३
३३, १, ६३, ३, ६७, ५, [१०,
६९, ८], ६८, २, ७६, २, ८२,
८, [८४, ५, ८५, ५] ८६,
२-४, ८७, ४, ९९, ७, [७,
१००, ७] ८, १, ६, ३, २१,
२२, ४, २१, ५, ३७, ३८, [६,
३२, (१२, ३१)], ७, ९, ८,
१२, १३, २१, १४, १, १९,
२६, ३६, ३७, २०, १२, २३,
१४, २५, २३, २६, ८, ११,
१७, ३२, ६, २३, ४३, [११,
१२, १२] १६], २७, ४४, २,
४६, २७, ५०, ३, ५४, ४
५५, ३, ५६, ३, ६१, १०,
६५, १०, १२, ६६, १२, ८०,
४, ८२, ६, ८५, २, ९, ९१,
५, ९२, २९, ९३, १५, १००,
[२, १०, ८३, ७], ५, १०१, ७
१०२, १९, १०, १०, ११, ११,
२, १२, ४, २४, ६, २७, १,
३, ४, १०, १८, २०, २८, २
४, ६, ३०, ८, ३२, ३, ३४,
१३, ३९, ६, ४०, ५, ४३, १,
२, ४८, ५, ९, ५१, २, ४, ८,
५२, १, ५४, ५, ६०, १२, ३,
६१, ४, ८, १५, १९, ६२,
७, ६३, २, ६४, २, १२, ६५,
१३, ६६, १०, ११, ७०,
१०, ७५, ५, ८६, ५, ७, ३,
१४, ९३, १२, ९५, ५, १०,

११, १७, ९७, २, १४, ९८,
१, १०६, ६, १०८, १०, ११९,
१, ६, ७, ११, १२२, २, १२८,
४, १४५, २, ५, १५१, २,
१५९, ३, १६६, २, ५, खि १,
२, ५, ३, १, ४, ९, ११, ८,
१२, ८, २, ६, २, ५, ७, ८,
११, १२, १५, १६, ६, १७,
१८, १९, १०, ७, १२, ३,
३, २, ३, ६, ४, ७, ३, ८, ३,
१०, १, २, १५, १२, १६,
४, २०, १, ४, २, १०, ५,
२३, २८, ३८, ३९, ६, ४, ६,
८, ८, १, २, ४, ५, ९, ३,
११, १-१३, १३, १, ५, ७,
११, ४, १५, १५, ३, २२, ७,
मा १, ५, २, ७, १६, १९,
२६, २८, ३४, ३, १७, ३७, ३,
५०, ४, १, ३, १५, २२,
२३, २४, ३४, ५, ६, ९,
२३, ३३, ४०, ६, २१, २६,
३१, ७, २७, २८, ३४,
८, ९, ६०, ६२, १०, २, ३,
४, ५, १५, २८, ११, ८१,
१२, ४२, ७६, ८८, ९९, १४,
८, १७, १७, २, ६३, ६४,
१८, १-३, ४, ५, १-१४,
१५, १६-१७, २३, २४, २५,
२५, २६, २७, ६६, १,
१८, ४८, २०, ५-८, ९, ३,
१०, १३, ३४, २१, १, ९,
६१, २२, १, २५, ३०, २६,
१, २, २८, २३, २९, १५, १,
३१, २२, ३२, १५, १६,
१३, ५३, ७८, ३४, १-६,
५२, ३६, २, ३७, १२,
का १, ३, १, २, २, १, ३, ६, ८,
४, ४, ६, २, ५, १०, ७, ७,
३, २, ६, ८, ३, ७, ८, ४,
२, ६, २, ९, ४, ४, १, २,

२, १, ४, २, ५, ७, ७, ४,
८, १, १०, ५, ५, २, ४, ३,
१, ६, ५, १, ७, २, ८, २,
७, १६, १, ८, ६, २, ९, १,
१, २, ३, ७, ९, १२, १,
२, ३, ७, ५, ८, ५, २२,
७, १६, १३, ३, १३, १६, २,
१४, १५, २, २, ५, १, १८,
१, २, ३, ५, १४, १५, १९,
२, १-३, ४, ५, १-४, ५,
४, १-४, ५, १, २, ३, ४,
६, १-३, ७, १-३, ४,
४, ५, ८, १, २, ३, ४,
४, २१, ३, १९, ७, ८-७,
८, १३, १४, २२, ३, ३,
२३, १, १, ९, ६, १४, २४,
१, १, २७, १२, ७, २८, १,
१, २, ३, ३१, ३, ४, १३,
४, १०, ६, ९, ३३, १, १,
२, १५, ३५, २, ६, ३, १२,
३६, १, २, ३७, २, २,
तै १, १०, २, १, १, १३,
१, २, २, १, १, २, २, २,
१०, २, १२, १, ३, ११, १,
१३, १, २, ४, १, २, ५, ५,
३, ४, ६, १, ७, ४, ५, १०,
३, ६, २, १, ३, १, २, ३,
४, २, ५, १, ६, १-३, १०,
२, ७, १, २, ६, ३, ४, ५, ३,
६, १, ४, ८, ४, १, ६, १
१४, १, १५, १, २, १६, २,
२२, ३, १, २, १, ११,
६, २, १, १, ८, ३, १२,
४, ५, ३, ४, १, १९, १, २,
१४, २, ४, २, १, १०, १,
३-५, १४, ५, १, २, १
२, ३, २, १२, १, ६, ६, २
१०, १, ३, १, १, ३, २, १
८, १, २, ३, २, ३, १, २,
३, ४, २, ५, १, २, ३, ४,

३५, १, ५२, ८२, ५९, १२, ९४,
 २१, १०६, १, ११४, ३२, ८,
 २, २०, ५, ५, ६ १८१ १९,
 ९, १, ११-१३, १५-१७, २,
 २१ ७, १५, १४, १५, १५,
 २४१, १०, १, २८ ३, १, ८३,
 ९, १११, १२२, १०, १४,
 १७-२५, ४, १० १६, १७,
 ५, ६, ३७-४११ ४७, ५०,
 ६, १९, ३०२, ९, २७ ११, १,
 २७, २८२, ३३, १२, ४, १२,
 १, १०, ३३, ४४, ४५, ५३२,
 ५९, १३, १, १२, ३२, ४३,
 १४, २, ९, ४२, ५०२, ६३,
 १५, ३, २, १६, १, १२, २,
 ३, ३, ५, ६, ४, ७२, १८, १,
 १२१, १४, ३११ २, ३० ३,
 ११२, १२, ४, ४० ५५, ८९१,
 १९, १, १२, ४, २ ४, ७, २,
 ३, ६२, ५६, ८, २, ३२, ४, ९,
 ७, १२४ १३३ १४४, १४, १२,
 १६, २ २०, २, ४४, २७, १५,
 २८, ५४-१०४, २९, १४-९४,
 ३१, १, ३ ५, ९, १०, १२,
 ३२, ६, ३७, १, २, ४०, १,
 ४३, १-६ ८, ४९, ८, ५१,
 १६, ५५, ५, ६०, १, २, ६१,
 १२ ६४, १, ३, १२०, १२, १,
 १७, १, २, २७, १, ६०, २, ७२,
 ३, ११७, ३, १२६, ५६, ७३, १४४,
 ५१ १, ६, १, ७, ३, १०, १,
 १८, २, १९, १, २४, १-३,
 २५, ४, ३१, १, ३३, २,
 ४, ३७, ४, ४३, ३ ४४, २,
 ४५, १, ४६, ४, ४९, १२ ४,
 ५०, १, ५४, २, ३ ५५, ३३,

६०, ३, ६४, १, ६८, २, ९१,
 १-३, ९६, ४, १०८, २, ४२
 ११२, ४, २, ७, ५, ८, १, ९,
 २ ४ ५३, १३, ५, ३०, ४
 ३१, ६ ३२, ३ ३३, २, ३४,
 ४३, ५३, ४१, ३३१, ४४, १-५,
 ५९, ९, ६१, १, ६२, १, ६५,
 ३, ६९, १-५, ७६, १२, २२,
 ३४, ४, ५३, ७७, ३, ७९, ५
 ८१, ४, ८६, १-६, ९०, १, २,
 ४, ३, ३, ४, १३, ३, १६, ६,
 १८, ५ १९, ११, २१, १, २८,
 २, ३४, १०२ ३९, २ ४०, ४,
 ४, ५, ८, १९, ६, २०, २,
 २२, ५१, ६ ७, २६, ५१, ३०,
 १-९, ३४, ५, ३५, १, ३६,
 २-६, ३७, २-७, ५, ४, ४१, १२,
 ११, ४, १७, ६, १८, ७३१,
 २६, ४, ७, २७, १, ३०, ४,
 ३७, ६ ४०, १, ७, ६, ५,
 १३-१३२, ६, १३१, २, १०, ८,
 ९, ११, १४३, १२, १-४, ७ ८,
 १८, १-९, २२, ९१, ७, २, ११,
 १८, १, २१ ८, १, ३, ८, २,
 १, ५, ५, १-११, ६, ४, ११,
 ९-११, १५, ९, १८, २, ८,
 २०, ३, ६, ११२, ९, ९, ६,
 १०, ८, २२, २, १०, ४, ६, ७,
 ५, १, ३, ५, ९, १०, ८, ५,
 ९, ४ १०, २, ११, ७२-९२, १०,
 १२, १, २२, ३, ४४ १५, १-१०,
 १६, १-१०, ११, ५, ६, ७,
 ६, २१, १२, ४, ६, ६, ५१,
 १३, ३, २, १६ ५, २७, ९,
 १७ १०, ९, ११, ५४-१८४,
 १२, १२, ३, ४४, ५१, ६, ७, ८२,

९, १०२-१२२, १३ १३, १,
 २ ५, ७१, १४, १, ५, ३,
 ६, १५, १, ८, १६, २,
 २१, २४ २२, १, २३, २३,
 १६, १५, १०, १६, ६, ७,
 ३३, १, २, ५-८, ३७, ९,
 ६३, ८४, ९३, ६४, १३, २,
 ८-१०, ६५, १, ४, ६७, ६१, ७१,
 ५, ६, ७६, २१, ६, ७, ७७, ५,
 ९०, ७, ९१, ७, ८१, ९२, ३,
 १२७, १-५, १३२, २१-६२,
 ११, ११०, ८, १०, १५१, ६,
 १५२, ५२, ६ ८-१०

मह^b-हम् ऋ १, २३, १५, २४,
 १०, ५०, १३, १०९, १, १२२,
 ८, १२६, ६, १६५, ११, २,
 २८, १०, २९, ४, ४, ५, २,
 ३, ४२, २, ५, ४२, [१६,
 ४३, १५], ५२, १०, ६, २७,
 ८, [४६, ९, ९, ३२, ६], ४७,
 १०, ८, १, ३२, ३३, २६, १२,
 ५६, २, १००, १, १०, ३४,
 १, २, ३९, ६, ४८, ३, ४९,
 १, ८५, ३६, ४१, १२८, १,
 २, ४, १६९, ४, खि २, ६३,
 २१, २३, ३, १५, १, २४, ३,
 ९, १७, १, ४, ८, १, ६३,
 ५, १५, १३, मा २, २१, ७,
 ४७६, १२, १७, १८, ३६, का
 १, ७, ५, ९, २, ७, ८४, १३,
 १, १८, २०, १, ७, तै ३, १,
 ९, ६१, २, ७, १ २, ३३, ५,
 ५, ३, ४, १, ९, ३, २, १, ५,
 ७, १२, २, ११४, १२, २,
 ५, ४, ९, ११, ११, ४, ७, ३,
 ८, २, ७, ४, १७, २१, ५,

^a) पा^१ (प्रसूति->) प्रसूतो यत्र जङ्गल(त^१)>थ
 =शोध), ततो मेऽमा(=गृहे)पर वृषा(=वृषौ) [=स्व-
 कर्तृकहत्याक्षेत्रात् पर यथा स्यात्तथा मम गृहे वृषौ
 (कामप्रदौ) सन्तौ पशुपती श्रविषूतमिति पूर्वार्धे च वा द्र ।]

^b) मौस्थि <^aअस्मभ्यम् द्र । पाप्र च१
 अस्मदो मपर्यन्तस्य 'मह्य' इत्यादेश (पा ७, २, ९५) ।
 केषुचित् स्थलेषु छन्दोऽनुगोवादिब Gw 'मह्य' इत्य-
 न्त्यनासिक्यराहित्येन पिपठिषेत्, तदपि विचारार्हं द्र ।

१३, १, २३, १, २, मै १, २,
१५, ४, १, ९, ४^{१०}, २, ७,
८, १२, १, ४, ५, ८, ८,
७, ९, ९, २७, ११, ३, १,
१४, ९, ११, काठ ४, १४,
९, ९, १८, १९, १०, ६, १६,
८, १८, १३, २७, २, ३,
३०, ६, ३१, १४, ३८, १३,
४०, ५, ९, १०, ४४, ६,
४५, ९, २०, ८, १२, २,
२९, २, १, १, १, ३, १,
१, २६, ६, १, २, ८, ४,
शौ १, २९, ४, २, १२, २, ३,
५, ६, ७, १५, १, २२, १, ४,
३६, १०, ३९, १, ३, ५, ७,
५, १, ३, ४, १३,
१, ६, २४, १, ६१, १, ६३,
२, ७१, ३, ८२, ३, ८४, ३,
८९, ३, ७, ३९, ५, ९, २,
७, ८, ११, १०, ६, २, २९,
११, १, २०, १२, १, १६,
३१, ३, ११, १४, १, ५०, १,
५२, २, ४, १७, १, ६, २४, १,
१९, ८, ६, ३१, ६, ७१, १,
२०, ४८, ३, ८३, १, १३१,
१३, १, ३४, १-४, ९६,
३, २, ५, ३, २२, ५, २३, ४,
३५, ५, ६२, २, ३, ७६, १,
२, ४-६, ७९, ५, ९०, ५,
३, १८, १, २९, ६, ४, २०,
२, ५, १, १, ३, ४, ५, १,
३१, ८, ३५, १-११, ४०, ६,
८, १, ९, ९, २२, २, २५,
१०, १४, १५, १०, ५, ६,
११, ५, १२, १६, ४२, २,
७६, ६, ७, १०, ११, १

१मा- माम् ऋ १, १५८, ४,
१६५, ६, १८५, ९, ४, २७, २,

[३९, १, ४०, १], ४२, ५, ५, २,
३, ३०, ८, ४०, ७, ६, ५२, ४, ७,
[४९, १-४], ५०, १, [१-३],
८३, ३, ८, ६, ३२, ७४, १४,
९, ६७, २१, २५, २७, १०७,
१९, ११३, ७ [८-११], १०,
१८, १४, २७, ५, २८, ६,
३३, १, ४८, १, ३, ४९, २,
५२, ४, [४, ३१, ४] ८३, ६,
८६, ९, ९८, २, १२५, ४,
१४५, ६, १८३, २, खि १, २,
११, २, १, ८, ६, ७, ७,
१, ३, १०, ५, १२, १-३,
१५ १७, ४, २, ११, ६, १,
३, ४, ९, ७, ५, ६, ८, ३,
९, ५, २२, ९, ६, ३, १, ७,
७, ३, मा २, ६, १०-१२,
१३, १, १९, ४३, ३२, १४,
३४, ५०, का १, ७, ३, २, १,
९, २, ७, ३, १०, १४, १, १,
२१, ३, १४, ३३, २, १३,
३५, ३, ११, १, ११, २,
२, ३, २, ५, ५, ४, १०, २,
३, ६, ३, १, ८, ५, ३, १५,
२, २, ३, ९, १, २, ४, ४, २, १,
१२, ६, ५, २, ३, ८, ६, १,
६, ९, ३, ३, २, ३, १, ५, ६,
३, १, १, ३, ४, ३, ११, ३,
७, १५, १, ६, १, ४, ७, ५,
४, २, ७, ३, ११, १, ४,
१६, १, मै १, १, १२, ४, ३,
१५, ५, २, ८, ६, ५, ७,
२, ८, ९, २, २, ५, ३, २,
४, ३, ६, १२, १३, २२,
३, ७, १, १, ८, ३, ५,
११, १०, १६, ५, ४, १,
१३, ७, ३, ९, २, ५, ९, २५, ११,
३, काठ १, ६, ११, ६, ९, ७,

६ २, १८, १०, १२, १२,
२, १७, १९, २२, १५, २५,
६, २८, २, ३४, १७, ३५,
२, ६, ९, ३८, २, ३९, ४,
९, १०, ४०, ९, १२, ४३,
१, ४४, ५, क १, ११, ४, ८,
५, ५, १, ३९, ३, ४, ४४, २, १,
४८, ३, ७, १०, कौ १, ५१, ६, १,
२, २७, २, ३, १, ६, जै १,
५३, ६, २, ५, ३, ३, २३,
४, शौ १, ३४, ५, २, ७, ४,
२७, ७, ३०, १, ३, ६, १, ३,
५, १८, ६, २२, ३, ६, ४,
३०, ४, ६, ८, १, २, ३, ९,
१, ८२, २, ८९, २, १०२, १,
१०८, ४, १२४, १, १३०,
१-४, १३१, १, २, १३३, ५,
१३९, २-४, ७, १३, ३, ३७,
१, ८४, २, १०, ६, ३१, ११,
३, ३०, १२, ३, १०, १३, १,
५७, ५८, १६, ४, ३, १८, ३,
१०, ११, १९, ५२, ४,
२०, १२६, ९, १३६, ११,
१२१, १३, १, ३०, ४, ५३, २,
५५, ४, ६०, ४, ९७, ४, १०२,
४, १०३, ४, २, ९, २, १६,
५, १७, १, १९, ५, ३५, ३,
७७, ४, ७८, २, ९०, २, ३,
३, १, ६, १६, ६, १८, ३,
४, २०, ७, २१, ६, २२, १,
२४, ६, ५, ४, ४, १२, १४, १,
५, १-९, १४, ७, २५, ८, ३३,
११, ६, ६, २, १९, १-९, ७,
३, ९, ८, ८, ८, २०, २, ४,
९, २२, २४, २५, २३,
१-२१, २५, ८, १०, ११, ५,
१२, ११, १३, ९, ९, १५, ४,
२, १६, २३, ४, ३४, ४, ५,

^{a)} 'मुनि' इति ऋ (१०, १२८, ३) पामे ।

^{b)} तु टि मुत् । यनि प्राक्पक्षीयविशेषसकेत (पा ७,

२, ८७, ९७) द्र ।

^{c)} विशिष्ट इह ऋ (१०, १०८, ४) पामे ।

५७, १-१८, ६४, ८-१०,
६५ १-४, १५२, ४^२

*(माम्>)मा-पशु^a-

मापश्य^b- -इयस् शौ ७,

३९, १

२मा-मा^c ऋ १, २३, [२३, १०,
९, ९], २४, ४८, २, १०५, ७,
[८, १०, ३३, २], १८, १२०,
११, १०२, १५^d, १२६, ३,
१५८, ५, १६४, २१, ३७, १६५,
११, १२, १७९, ४, २, २८,
६, २९, ५^e, ३०, ७^f, ३३, ६,
७, ३, १, १, ३२, १४, ४३,
५^g, ४, ११, १५, ७, २६,
१, २७, १, ४२, ६, [६, १०,
४८, ४], ५, २७, ५, ३०, ९,
१३, ३३, ८^h, ४०, ७, ४२, १५,
६, ४७, १०, ४८, १६, ५२,
४ⁱ, ५९, ८, ७, १८, २३^j,
३३, १, ५९, ७, ८३, ५, ८८,
२, १०१, ६, १०४, ८, १५,
१६, ८, १०, ५, ४६, ३०, ४८,
५^k, ६, १०, ६८, १४, ९७,
१५, १००, १, ४^l, ५, १०१,
१६, ९, ६७, २७^m, १०, १०,
७, १७, १४, २८, ६, २९, ३,
३३, १, ५, ३४, १, २, ३५,
८, ४२, ३, ४८, ५, ७, ११, ४९,
५, ७, ५१, २, ४, ५२, १, ८३,

५, ६, ८७, १७, ९५, ५, १२,
९७, १६, ११९, [२, ३], ४,
१२४, ५, [(७१, ३) १२५, ३]
१२७, ७, १२८, ९, १६६,
१, खि १, ४, ८, ५, ९, २, ६,
३, १८ⁿ, ७, ३^o, ८, १, ४,
३, १०, ३, ५^p, १५, ११^q
१३^r, २९, १६, ६, ४, ४,
१, ५, ३, ६, १०^s, ७^t, ४, ९,
६, ३, २^u, मा २, १५^v, १९,
२०, ३, २२, ६३^w, ४, ४, ९^x
१०, २८^y, ५, ५, ९^z, ३३^{aa},
३४^{ab}, ३९, ४२, ६, १७ ३०,
८, ४२, ४३, ६०^{ac}, ९, ४^{ad},
१९^{ae}, १०, २३, १२, ७, ९०,
१०२^{af}, १०५, १३, २६, १५,
४०, ४४, १७, ६३, १८, ३३,
३४, ३५^{ag}, ४५^{ah}, ५३, १९, ७,
११^{ai}, ३७^{aj}, ३९^{ak}, ४०, ४१,
४२^{al}, २०, १, ११, १४-१६,
२०, २१^{am}, २२^{an}, २१, ९^{ao}, २३,
१८, २६, २, ३२, ३, ३४, ४६^{ap},
३६, १७, १८^{aq}, १९, ३७, १२,
२०, ३८, १६, का २, ४, १^{ar},
६, ५, १, ६, ९, ३, ३, १३,
२८, ९, १ ४, २, २^{as}, ४, १,
२, ४, ५, ७, ९, ५^{at}, ५, २, ३,
३, १^{au}, ६, ८, १, ९, ६, १, २,
७, ९^{av}, १०, १, ६^{aw}, ३, १२^{ax},

११, ७, ३, १३, १, ८, ६, १६^{ay},
७, १^{az}, ४, १४, २, १२, १८,
५, १४, २०, १, ४ ५, ६^{ba},
२, ८^{bb}, ३, ३ २१, १, ६, ११^{bc},
३, ७^{bd}, ८, १०^{be}, ११ १२, १४^{bf},
७, १, ११, २२, १, १-३, ५
७^{bg}, २३, १, ९^{bh}, २५, ५, १,
२८, १, ३, ३३, २, ९, ३६,
१, १८^{bi}, १९, ३७, २, ०, ३,
६, ३८, ३, २, तै १, १, १२,
१^{bj}, १३, १, ३^{bk}, २, १, २, २,
१, २^{bl}, ३^{bm}, १०, २, १२, १^{bn},
१४, ५^{bo}, ३, ३, १^{bp}, १२, १, १४,
४५, ३, ४६, २, ५, ६, २, ३^{bq},
८, ४, ९, ४^{br}, १०, २, ६, १,
१, २, २, ३^{bs}, ३, १, ४, २,
१०, ६^{bt}, १२, ३^{bu}, ७, ८, २,
४, ८, ५, ३, १०, ३^{bv}, १४, १^{bw},
१६, १, २, २, ८, ६^{bz}, १२,
३^{ca}, ३, २, ४^{cb}, ३, १, ४, ४,
२^{cc}, ७, २, १^{cd}, ४-६, ७^{ce},
५, ३, ४^{cf}, १२, ५^{cg}, १^{ch}, ६,
१, ८, ६^{ci}, ७ ३, १, १, २, ४,
३, ७, १^{cj}, ८, १^{ck}, ३, १^{cl},
४, ६, १०, १ २, १, १^{cm},
४, १^{cn}, २ ३^{co}, ४^{cp}, १, २^{cq},
५, ६, १, ७, १, २^{cr}, ३^{cs}, ८, ५,
३, १, १, २^{ct}, २, ३^{cu}, ४, ५,
१^{cv}, ५, २, १^{cw}, ४, १^{cx}, २,

^a) कस सासस्व (पा ६, १, २२३) । पूष अर्थतो-
ऽस्मदीयेत्येतत्पर्यायभूतमिव सत् उप वि द्र । *पश-
इति उप च पाश- इत्येतत्-सजात सद् बन्धनार्थात्
✓पश इत्यतो निष्पन्न यद्र । नाउ व्यु औप द्र ।

^b) नापू मयडर्थेय प्र उस (पा ४, ४, १३८) । तत्स्वर ।
अस्मदीयपाशमयं भेषजमिति कृत्वा प्रकरणात् सगति
सुवचा भवति [तु अनुपदम् अभि✓रुध्>‘अभिरो-
रुध्(१ध)म्’ इत्यपरं समानाधिकरणा विप (एतद्विषये
यस्था [वैप १, ३५५] शोध सुकर), वैतु सा उप
दर्शनार्थात् ✓पश इत्यतोऽन्तर्भावितण्यर्थे व्युत्पादुरु
सञ्चिन्त्य (तु W B •अन्यथाऽकिञ्चित्कर), WIS

५, २४९ (तु W) ^१सापश्य- इति प्राति पाठुरु
सञ्चिन्त्य (अर्थतः सगत्यभावादिति यावत्)] ।

^c) तु टि म्व । पदात् परस्याऽस्मद् द्वि१ अनुदात्तमा-
देशमात्रम् इति प्राक्पक्षीयो विशेष द्र (पा ८, १, २३) ।

^d) ‘माम् । अशर्श’ इति LRV शोधार्थं तु टि मशशरि- ।

^e) पा ^१सश्रु शौ (७, १३, १) सवाद्योभयत्र पाद
सु-शोध द्र । तद् यथा । प्रकृते ‘सम् आसावितुश्’
>‘च मा समितिश्’ इति मथ्यत, शौ च ‘उमे’ इति
पददानेनाऽन्तत (तु सा) इति ।

^f) ‘न’ इति ऋ (१०, १२१, ९) पाभे ।

^g) ‘न’ इति ऋ (७, ६२, ५) पाभे ।

५, १^१, ६, २, ४, २, ८, १, ९, ३,
 ६, ३, ४, ७, १२, २^३, ३^३,
 १३, २, १४, ४^१, १५, ५, ५,
 ४, ६, ६, ५, १^१, १, २, ३^३,
 ९, ३, ६, १, २, ४^३, ८, १^३,
 ७, ४, ४, १^५, ४, ६, ६, २^३,
 ६, १, ३, ७, ६, २^१, २, ४,
 २^१, ७, १^१, २^३, ४, ११, २^१,
 ७, १, ६, ६^१, ८, ७, १^३, २^३,
 ३^१, ३, १३, १^१, ४, १६, १,
 १९, १, २^३, ३^१, ५, १९, १^३, २,
 मै १, १, ११, १३^३, २, १^१, १^३,
 २^१, ७, ८, १२^१, ३, २^१, ३९,
 ४, १^१, २, ३^३, ४^१, ५, १, २^१,
 ३^३, ४^१, ८^३, ९, १०^३, ११^३,
 १^१, ३, १२, ७, १, १^१, १०,
 ७ १७, ११, ३^१, ७, २, १,
 ४^१, २, ४^१, ९^३, १^१, ३, ८,
 ४, ३^१, १^३, ६^१, ५, ३^१, ७,
 १५^३, १६, ८, १४^३, ९, १०^३,
 १०, ५, १२, १^१, ३^३, १३, १^३,
 १० १६^१, ३, ३, ८, ४, ८^१,
 ६, २^१, ६^३, ७, ३^१, ८, ३^१,
 ४^१, ५, ११, १०^१, १२, २०,
 १६, ५, ४, २, ३, ५^३, १३^३,
 ४, ८^१, १^१, ४, ५, ७, ३^३,
 ९, २, ३, ५^३, ६, ७^१, ९, ११^३,
 २३^१, २५^३, १११, २^३, ३^३, ५,
 ११२, ३, ६^१, १४, १८^१, काठ १,
 १०^१, १२^१, २, १^३, २^३, ३^३,
 ८, ९, १३^३, १५, ३, १०^३, ४,
 १३^३, १४^१, ५, २^३, ३^३, ४, ५,
 ६^१, ६, ९^३, ११, ७, १^१, २^१,
 ६, ७, ८^३, ९^३, १०, १३^३, ८,
 २, १३, १६ ९, १८^३, १९,
 १०, ११, ११, ९^१, १२, २^३,
 १४, १^१, ७, १६, १६ १७,

१९^३, १८, ३, १३^१, १४^१, १५^३,
 २०, १, ६, २१, ४, ८, २२,
 ७^३, १०, २३, १०^१, २४, ३,
 २५, २^३, ३, ६, ७^१, २६, ९^३,
 २७, ९, २९, ९, ३१, ८, ११^३,
 १५^३, ३२, २^३, ३, ४, ३४, १७,
 ३५, १, २, ३^३, ६, ९, १८,
 ३६, २, १५^१, ३७, १^१, १०^१,
 १५^१, १६, १७^३, १८^१, ३८,
 २८, ४^३, ५^१, ७, १२^३, ३९, १,
 २^१, ३, १०^३, ४०, ३^१, ५,
 १०^३, १३^३, ४३, ३^३, ४४, ५,
 ८, ४५, १५^१, क १, १०, १२^३,
 १३^१, १४^३, १५^१, १७, २, २,
 ३^३, ७^३, ३, ११, ४, ८^१, ५,
 १^१, २^१, ५, ८, ९^३, ६, ३^३,
 ७^१, ८, ३^१, २८, ३, २९,
 २^३, ३^३, ४^३, ६, ३१, १९^१,
 ३५, १^३, ४, ३७, ४, १३८, ५^३,
 ६, ३९, ३, ४१, ७^३, ४७,
 ११^३, ४८, ३, ४^३, ७, १० १६,
 कौ ३, १, ९, ३, १०^३, जै २,
 २, २^३, ४, ५, शौ १, ३३, ४,
 २, ४, ५, १२, ५^३, १६, १-५,
 ३, ५, १, ५, १०, ७, १३, ५,
 ६^३, १५, २, ४, २०, १०, २२,
 २, २५, ४, ४, १९, ८^३, २०,
 ६, २४, १, २६, ७, ३०, २१,
 ३६, ९, ५, ३, ४^१, ९, ८^३,
 १०, १-७, ११, ८, २४,
 १-१७, २८, २, १४, २९,
 ६-९, ६, १९, १^३, २, २६,
 १^३, ३९, १, ४८, १-३, ५५,
 १, ५८, १^३, ६९, २, ७१, २,
 ९६, २^१, ९९, ३, १०७, १-४,
 ११५, २, ३, ११९, ३, १२९,
 १^३, २, ३, ७, १३, १^३, १४,

२ ३४, १^३, ५२, ९, ५७, १,
 ६६, १, २, ६९, १, ७९, २,
 ८६, ३, ९४, १, २^१, १०२,
 ४, १०७, १, २, १२०, २, ८,
 ४, ७^१, ८^१, ११^१, १५^१,
 १६^१, ५, २०, ७, १३ ९, १,
 १४^१, १५, १९, २४, १४,
 २२^१, १५, १५^१, १०, १,
 १०, ३, १०, १७^३-२५^३, ५,
 ६, २२, ४६, ४७, ६, २, २२,
 २३, २४^३, २५-२८, ३१, ३२,
 ११, ८ ७^३, १२, १, २१-२४,
 ३०, ४१, ५८, ६३^३, २, ४०,
 ३, १७, ४, ३७ १३, १,
 १२-१४, ५७, ८, ३, ५, ६,
 ९, १, २, ४, १६, १, १२, २,
 ५, ३, २^३, ३^३, ४, ४, ४, ५,
 ७, ९, २, १७, १, ६^३, ७^३,
 ८-१९, २४-२६, २८-३०,
 १८, १, ८, ३, १०^३, ११, १२^३,
 २५-२८, ३८, ५६^१, १९,
 १६, १^१, २^१, १७, १^३-१०^३,
 १८, १-१०, २०, ४, २७,
 १४^३, १५^३, ३१, २, ७^३, १२,
 १३^३, ३२, ८, ३५, ४^३, ४३,
 १-६, ७^३, ८, ४४, ६ ४५,
 ६-१७, ५२, ४, ६२, १^३, ७२,
 १, १२०, ७६, ३ ८९, ३,
 १३९, ५, पै १, २५, ४, ३०,
 ४, ३३, १, २, ४, ५^३, ४९,
 २, ५५, १, २, ८८, २, ९६,
 ४^३, ९७, २, ३, १०२, ३,
 १०३, ३, १०८, ४ २, ५, ५^३,
 २३, १, ४, २८, ३, ३२, ४,
 ५^३, ४३, १-५ ७५, १-५,
 ८५, २^३, ३, ८६, १-६, ३,
 ४, ५, ६, १३, ५ ६, १८, २, ४,

^a) 'अस्मान्, न' इति ऋ (१०, १७, १०) पामे ।

^b) तु भ, वैतु सा द्वितीयपादस्थ रू निहत सदपि
 'मा' इति निषेधार्थीयेन अव्यय समेदुक्तं सन् वा चिन्त्य ।

^c) विशिष्ट इह ऋ (१०, १०८, ४) पामे ।

^d) 'न' इति ऋ (७, १०८, ७) पामे ।

^e) 'न' इति ऋ (७, १०४, ११) पामे ।

४, ३, २, ३, १०, ८^a,
 २०, २, ३०, १-९, ३२, ६
 ३६, ७, ३९, १, ५, २३, २, २५,
 ८, ३३, १, ६, ६, ५, ६, ७^c,
 ११, १४^c, १२, ७, १८, १^c,
 २, ३, ४^c-९^c, १९, १-७,
 ८^c, ९^c, २२, ८, ७, ८, ८^c, ९,
 ७, १२, ५, १४, १-११, १५,
 १, १६, १^c-१०^c, १७, १-१०,
 ८, १, ८, ६, ७^c, ११, १०^c,
 १६, ११, २०, १^c, २, ३, ६-८,
 १०^b, ९, २२, १, ३-२३,
 २८, १०, ४, ४^b, ५, २, ७^c,
 १२, १३^c, ६, ४, ५^b, ६^c, ८,
 ९, ८, ४^c, ५^c, ९, २, ३^b,
 ४, ५, ६^c, ७, ८^c, ११, २-४,
 ६, १२, ५-७, ११^c, ११, ५,
 १४, ६, १०^c, १२, ४, ८,
 १३, ३, १५^c, १६^c, ५, १४,
 ९, १७^c, १०, १२, १३, १, ५,
 १५, ३, ६, ४, ६-१०, १५,
 ७, १-१०, ८, १-९, ९, १-४,
 १३, ६^c, १५, ७, १६, ४, ८, १९,
 ७, ८, १०, १^c, ५^c, ६^c, ३३,
 ६, ५, ९, ३४, ९, ३५, १०, ४२,
 २, ४९, ५, ६, ५०, १, ९,
 ५१, ९^b, ६३, ७, १०, ६४,
 ८-१०, ६५, १-४, ६७, १२^c,
 ६९, ६^c, ७०, ६^c, १०५,
 १०^c, १२७, १-५, १३०,
 १, १४९, ९, ११, १२,

वयम्^b ऋ १, १, ७, ७, ५, ८,
 ३, ४^c, १७, ६, २३, ४, २४,
 २, ५ १५, २६, ७, ३०, १०,
 २१ ३१, १०, ३७, १५, ५०,
 १०, ५७, ४, ६०, ५, ६६, ५,
 ७३, ८, [८२, ३, १०, १५८,
 ५], ८६, ६, ८९, २, ३, ५,
 ९१, ११, ९३, ४, ९४, [१-१४],
 ४ ९७, ४, १०१, ११, १०२,
 ४, १०५, १९, ११४, ४, ९,
 १३०, १, १३२, १, १३६, ७,
 १४१, १०, १३, १५७, २, १५९,
 ५, [१६४, ४०, ७, ४१, ५],
 १६५, ५, १६७, १०^c, १७८,
 ५, १८०, ७, [१०, ४, ४४, १],
 १८७, २, ११, १८९, ८, १९१,
 [१०-१२, (१३)], २, २, १०,
 ५, ७, ८, ७, ३ ८, ६, [१२,
 १५, ८, ४८, १४], १७, ८, २०,
 १, २३, ९, १०, २७, १४, ३,
 [१, २१, ५९, ४, ६, ४७, १३,
 १०, १४, ६, १३१, ७], ३, ९,
 ८, ११, १४, ५, २१, ५, २६, ५,
 २७, ३, १५, २९, ४, ३३, ४,
 ६, ३५, ५, ४०, १, [४१, ७,
 ७, ३१, ४, १०, १३३, ६],
 ५९, ३, ४, ६२, ११, ४, २,
 १४, ३, २, ४, १४, १७, १८,
 २०, ३, १०, २९, ५, ३२, ४^c,
 [१३, ८, ६५, ७, ४३, २३],
 १८, ३६, ९, ४२, १०, ४९, ५,

[५०, ६, ५, ५५, १० ८, ४०,
 १२ ४८, १३, १०, १०१, १०],
 ५१, १९, ५७, १, ५८, २, ५,
 ३, ६^c, ४, ७ [७, ७, १४, ७],
 ८, ८, ४, १६, ५, ३०, ३,
 [३३, ५, ७, ३०, ४], ३५, ८,
 ३९, २, ४८, १, ५, ५६, ८,
 ६५, ५, ६६, ६, ७० २, ७२,
 १, ७४, ३, ८२, १, ६, १, ६,
 ८, ६, १५, १९, १६, ३८, १९,
 १३, २३, ५, २६, ८, ४४, १०,
 ४५, ५, [४६, ३, ८, ५१, ५],
 [४८, १, (८, ७४, ५)], ५३,
 १, ५४, ८, ९, ५७, १, ५,
 ५९, ३, ७१, २, ७५, ८, ७, १,
 २४, ४, ६, १४, १^c, २, [(४,
 ४, १५)२], १५, ८, २०, ८,
 २५, ५, ३२, २७, ३७, ४, ४१,
 २, ४, ४३, ५, ४७, १, ५५,
 ७, ६०, १, ६५, २, ७८, ५,
 ८१, ४, ८२, १, ८६, ५, ८७,
 ७, ८, ३, २, ६, ३३, १२, २३,
 [१४, ६, ९, ६५, ९], १७, ३,
 १९, १६, ३५ २१, १, ४, ६,
 ७, [११, १०२, ३], २२, ११,
 २४, ८, २५, १२, २६, [९,
 ८७, ६], २२; २७, ७, २०,
 ३२, ७, ३३, १, ४०, ६, ७,
 ४३, १२, २३, ४४, २७, ४५,
 १७, ४६, १, २५, [४७, १८,
 १०, १६४, ५], [४८, ९,

^a) पा १ अस्मदोऽपक्षयेदम् रू योग्यतरत्व स्यादिति कृत्वा ईम् इत्येतदभिप्रायुक शोधः द्र (तु सस्थ टि आ/अञ्ज>आनजिम्) ।

^b) पा २ एक माशब्दो निषेधवचन सन् यद् [तु सस्थ टि मा, आ/ऋ>भारित्, (=कृत-शोध सुपा १आसीत्), हृद-याजरस->-सम्] ।

^c) पा १ तु सस्थ टि इतः। 'अस्मै' इति ऋ (१०, ९७, ७) पाभे ।

^d) 'न' इति ऋ (७, १०४, ११) पाभे ।

^e) पा १ तृतीये पादे द्वितीय-पदतया विमृश्यम् (तु सस्थ टि मा, १भेजते) ।

^f) अत्र मूको समानोपष्टम्भः 'यन् मेऽभिराणा यन् मेऽभिकृत्तराणा यन्मेऽभिमन्यूनाम्' इत्येव शोध 'इदं तीर्थम्' इत्युत्तरत्र 'यद्' इत्यस्य सामानाधिकरण्य च द्र ।

^g) व्यु कृते तु टि अस्मद्-। अर्वाक्-पक्षे मूलभूतस्य *वे- इत्यस्य प्राप्तिः *वे- इत्याकारतया वेशेभ्ये सतीद रू द्र (तु WW २२०) । प्राक्पक्षीयसकेतार्थ (पा ७, २, ९३) द्र ।

१०, २, ४], [५१, ६ ६१, १४],
 ५३, ७, ५४, ८, ६०, १०, ६४,
 ६३, ६५, ६, ६६, ५, ७, ११,
 ६७, १६, ७९, १६, ८३, १,
 ६, ९०, [(६, ४५, २५), १२],
 २७, ३२ ९, ८, ९, ३१, ६,
 ४७, ३, ६१, ४, ०३, [२९,
 ६६, १४], ७९, ० ८६, ३८,
 ९७, ४३, ५८, ९८, १२, १०,
 ०, २, ४, ४, १२, ८, १८, ९,
 २६, ४, २७, ९, ३१, १, ३६,
 ९, ३७, ८, ३८, २, ३, ३९,
 १, ४१, १, ४२, ६, [१०, ४३,
 १० ४४, १०], ५३, ८, ५७,
 १, ६, ७२, १ ८४, ४, ८७,
 २२, ८९, १७, ९४, १, १०१,
 ५, १२०, ५, १२६, २, १२७,
 ४, १२८, १, १३६, ३, १६०,
 ५, १६९, ४, खि ३, ३, ५, ६,
 ४ ४ ५, २, ६, ८, १०,
 ४, ११, २, २०, १, ५, ११,
 ४, मा १, ८, १६, २५, २६,
 २, १४, १५, २५, ३, २२, १,
 ४५ ५२, ५६, ४, १४, २२,
 ५, ४३, ६, १३, २२, ७, १०, १,
 ८, २०, ९, २३ १०, २०, १,
 २२, ११, २, १०, १९, २१,
 ०६, १२, १२, १३, २१,
 १५, २, १७, ९०, १८, ५१,
 ७५, १२, ४४, ५०, ५४, १,
 ६१, २०, १४-१७, १९, २१, १,
 ५२, २३, ६५, १२५, १५,
 १६, १८, २६, १९, २७,
 १०, ४२, २९, ४५, १, ३४,
 १५, ३५, ३७, ३८, ४१, ३५,
 १०, १२, १४, ३६, २३,
 ३८, १९, २१, २३, २४, १,
 का १, ३, ४, ५, ५, ९, ३, ४,

२, ३, ९, ४, १, ६, ३, ३, ३,
 १४, ५, २, १७, ०, ६, ४,
 ५, ६, ७, ४, ५, १०, ५, ६,
 ३, ० ५, ४, ७, ४, २, ९,
 ३, ६, १०, ३, १, ५, ५, १,
 ११, ६, ५, ७, २, १२, १, ०,
 १०, २, ८, १०, १५, १३,
 १, १३, १४, २, ६, १६, १, २,
 १९, १, ४, २०, ५, ८, २१, ३,
 १५, ४, ४, ११, २२, १, १-३,
 ४, ६, ५, ६, २, ५, १०, १३,
 १२७, ११, ०, ३, ५, २८, ११,
 १, १२९, १, १० ४, ४, ५,
 ११, १३३, १, ९, ०, ३, ४,
 ३५, ४, ९, ११, १३, ३६,
 १, २३, ३८, ५, २, ४, ६, ७,
 १, १, १०, १, २, २, ४, १,
 ५, २, ९, १, २ ११४, २,
 ४, ०, ३, १, ५, १, १४,
 ६, ३, १, १, ५, १, ८, २,
 ९, २, ११, १, ४, २२, १,
 ४५, ३, १५, ६, २, ४, ८, ५,
 १०, १६, ११, २, ३, ६, २,
 १, ६, ४, ७, १०, १ १३,
 ३, ४, ५, १, ८, ३, १६, ५,
 १, १४, २, २२, ३, २, १,
 ४, ४, ५, ९, ५, १२, ३, १,
 ६, ९, ८, ११, ४, ११२, २,
 ६, ३, १ ९, २, १२, ५, ७,
 ७, २, ३, ७, १, ११, ३, ४,
 ५, ३, १, २, ४, १, २, ६, १,
 ११, १, ४, १, १, १, ४, २,
 ३, ४, ५, ७, ४, २, १, ४,
 ५, ५, ९, २ ३, १२, १, १३,
 ५, ६, ६, ३, ७, १३, १,
 १४, ११, १५, ६, ५, १, ८,
 ६, ५, १२, ५, ६, ७, २, ४, ९,
 १, २४, १, ६, १, ४, ६, ८,

४, २, १०, २ ३, ३ ३, १, ९,
 २, ४, ६, २ ६, १, ४, ७, २,
 ७, ४, १७, ०, मै १, १, २, १,
 ४, ६, १०, ११, २, ३, ६,
 ७, १४, १६ १८, ४, १, १, १,
 ३, ५, २, ३, ४, ११, ६,
 २, ५, ७, १, १२, १०,
 २, ३, १९, ११, १, ४, ७,
 २, ६, १२, ७, १२, ३, ३, ३,
 १५ ८, ७, १०, ३, ५, १३,
 ९, २, ३, ४, ६, ९, ११,
 ११, १०, ४, १, २, ६, १०,
 २, ११, ३, २, ७, २, ९, २,
 १०, १९, २७, १०, १,
 २, ४, ५, ६, ११, १३,
 २, ३-५, १२, १, ४, १,
 ५, ६, १, १३, ५, ६, ९,
 १४, १, २, १२, १७, काठ
 १, २ ४ ५, ९, २, ४, ७,
 १४ ३, २, ६ ८, ४, १४,
 १५ १६ १७, ६, ६, ९,
 १० ११, ७, १, २, ३, ६,
 ८, १०, ८ १६, १७, ९, ४,
 ६, १८ १९, १२, ७ १४,
 १३, १४, १५, १४, ०, ७,
 १५, ८, ११, १२, १६, १, २,
 ८, १६, २१, १७, ६, १८,
 १९, १८, १५, १६, २०,
 १९, ३, २१, १४, २२, १,
 ८, २३, ५, ११, २५, ७, २६,
 ३, २९, २, ३०, ३, ६, ३१,
 १, ४, ३२, ५, ६, ३५, ९,
 १२, ३६, १३, ३८, २, ५,
 १२-१४, ३९, १२, ४०, ५,
 ७, ८, १०, ११, १२, १४,
 ४४, ६, ४५, १६, ४६, १, क
 १, २, ४, ५, ९, १६, २, १,
 १३, १५, ४, ८, ५, १,

^a) विशिष्ट इह ऋ (३, २९, १६) पामे ।

^b) विशिष्ट इह ऋ (५, ३३, ३) पामे ।

^c) 'चित्, हि' इति पदद्वयाऽऽत्मक ऋ (४, १२, ४) पामे ।

२३, ५, ६, २, ८, ७३, ९२, २६,
५, २९, ४, १, ३०, ११, ३५,
२९, ३९, ५९, ४१, ११, ४५,
३, ४६, ६१, ४७, ११, ४,
१४८, १०, १२, ११, १४,
२६१, ३५, ६६, १३०, १३२,
१३८, १५७, १९३, २०२,
२३०, २६१, २७२, २८६,
३७३ ४०३, ४०८, २, १८, ५३,
५८, ६९, १२९, १३७, १४३,
२१४ ३०६, ३३६, ४१४,
४१५, ४१६, ५२१, ५२३,
५३५, ५८९, ६७२, ७७२,
८०७, ८९०, ९६९, १०३०,
१०४१, १०५६, ११०९, ३,
१, ४, ५, १३, १, २, ४, ३,
६१, ४, १, ७, ४, १४, ६, ८,
१५, ४, १७, ३, २०, ९, २१,
९, २४, ६, २७, ९, २८, १०,
३०, ४, ३९, ४, ४५, ५, १०,
२, ५, १, २, ३, २, ९, ५,
१२, ६, ४, ७, ७, १३, ५, १३,
१४, ४, १९, ९, २५, २, २८,
८, ३२, ४-६, ४०, २०, ४२,
१, ४४, ८, ४८, ६, ५४, २,
५५, १३, ४, १, ९, १३, ५,
१७, ३, ३०, ७, शौ १, १८,
३, २७, १, ३१, १, ३५, ४,
२, ४, १, ११, ३, १९-२३,
१-५, ३३, ७, ३, ६, ४, १०, ५,
११, १५, ७, ११६, २, ४, ५,
२४, २, २७, १-६, ३१, ११, ४,
३, ४, ४, १, ५, ११, १७, ६, ७,

१८, ८, ३१, ४१, ३२, १०,
३३, ४१, ३७, २, ५, २, ५१,
३, ११, ७, ३, १४, ७, ९,
६, २६, २, ४१, १, २, ४७,
२, ५५, ३१, ५८, २, ६२, २,
८५, २, ९०, १, २, ११४, १,
११५, १, १३५, २, ३, ७, १०,
३१, १८, २, २१, ३, ३५, १,
१५२, ४, ७, ५५, ७१, ६३, २,
६७, ३, ७०, २, ७४, ११, ७७, १,
१११, ७८, ४, ८४, ४, ८५, २,
३१, ८६, ५१, ८८, ३१, ९५,
२१, ९७, ११, ९८, १, ११४, ६,
८, ३, २२, ९, १८, ९, १५, २०,
१०, ३, ८, ४, ६३, ११, १२, ५,
१५-२१, २५-३५, ४२, ९, २७,
१२, १, ६२, २, १३, ३३, १३, १,
२९, ५९१, २, ४३, ८, २, ५, ६,
९, १-३, १४, २, ३६, ५०, ६६,
६७, ६९, १६, १, ५, ६, ११, ७, ५,
१८, ११, ३६, ५८, २, ५९१, ४,
६९, ८७, १९, १५, २, ५०, ३,
५५, ३, ५८, १, २, ५९, २१, १२०,
१, १, ३, ३, ६, १, १३, ३, १४,
१, १५, ४, १७, १०, १८, १,
४, २३, ७, २७, ६, ३४, १८,
३८, ३, ४७, ९, ५२, १, ५७,
१४, ६२, १, ७०, ११, १९,
२०, ७९, २, ८८, ६, ८९, ६,
१०, ९४, १०, ९६, ५, २३, १, १,
९७, १, १०२, ३, १०७, ८,
१२५, ७, १८७, १४, १३६,
१०, १४३, १, ११, २२, १,

३२, ४, ४५, ३, ५७, ३, ६३,
५, ६५, २, ६६, १, ९०, ३,
९५, ३, ९६, २, ३, १००, ३,
१०५, १, ३, ११०, १, २, २,
८, ५, २०, ३, २३, ५, १,
१३०, १, २, ३८, १, ३९, ५,
४८, १-५, ५०, १-५, ५१,
१-५, ५५, ३, ७१, १, ७८, १,
३, ३, ५, १०, ६, २४, १-६, २५,
१३, ३५, २, ३६, ५१, ३९,
६, ४, ५, १, ६, ११, ७, ७,
९, १, १०, २, १२, ४१, १६,
६, ११९, १-६, २५, ४, २९,
४, १३१, २, ४, ५, ३२, १,
५, १, ६, ४, ११, ६, ३, ९१,
९, २, ११, २, २०, ४, २३, ८,
३०, २, ३८, ३१, ३९, २१,
१६, १, ५, १६, २, ११, ७,
५, ११, ९, ४, १५, ४, ८,
१३, २१, १८, ७, ९, ७, ९,
१०, ६, १०, २२, ५, ११, २२,
१०, ६, ७, ११, २, १०, १२, ११,
२, ३, ४-१४, ७, ९, १३, ४, २,
७, १६१, १४, १३, १५, १०,
८१, १६, ८, २१, १५, ६, १६, १,
२, ४९, १, ४, ५१, ९, ५२, २,
६३, ९, ६९, १०, ७३, ११,
१२९, १-१०, १३१, १-१०,
१३२, ८, १२, १३३, १, १३८, ८,
वयम्-वयम् ऋ १०, २२, १२

वाम्-वाम् ऋ ६, ५५, १

*१ अस्मृत-

अस्मृत-ध्रु- -ध्रु ऋ १०, ६१, ४

^{a)} विशिष्ट इह ऋ (६, ६१, १४) पाभे ।

^{b)} 'देव' इति ऋ (७, १५, ७) पाभे ।

^{c)} ऋ (१०, ८३, १) यनि अधिक पा ।

^{d)} विशिष्ट इह ऋ (१०, १८३, ६) पाभे ।

^{e)} 'इदम्' इति खि (५, २२, ८) 'अयम्' इति च शपा पा ।

^{f)} 'य भागो भागपतिश्च देवा' इति मुपा > 'वय
भाग भागपतिश्च (तु मूक्ये) देवा' इति सु-शोध द्र ।

^{g)} तु सस्थ टि मा । 'मावयम्' इति मुपा
> 'मावयजान्' इत्येव सु-शोध द्र ।

^{h)} =आवाम् (व्यु कृते तु टि अस्मद्-) यस्याऽऽद्य-
क्षरस्य छान्दस (=यतिपुरस्कारितत्वेन पिपठिषितत्वात्)
लोपः द्र [तु सा. (पक्षे पाभे), MVG ३००] ।

ⁱ⁾ तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

^{j)} बम पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप *ध्रु- भावे (तु सा ,

अ-स्मृति^०- -ति शौ ७, १११, १
 †अ-स्म(र>)रा^०- -रा ऋ २, ३५,
 ४, तै २, ५, १२, २, मै ४, १२, ४

अस्यत्- ✓२अस् द्र
 †अस्याजनिष्टमिष्टर्गा^० पै ६, ८, ८
 †अस्यौ^० पै ६, १४, ६
 †अस्- -स्त्र(स्त्रै)र(१) पै २, ८५, १
 †अ-स्त्रव(त>)न्ती^०- -न्तीम् ऋ
 १०, ६३, १०, मा २१, ६, ७,

का २३, १, ६, ७, तै १, ५,
 ११, ५, मै ४, १०, १, काठ २
 ३, शौ ७, ७, १

अ-स्त्राम^०- -म शौ १, ३१, ३
 *†अस्त्रि- अस्त्रीवि- टि द्र
 †अ-स्त्रिध्व^०- -स्त्रिध्व ऋ १, ३, ९,
 [१३, ९, ५५, ८], ४, ४५, ४, ५,
 ४६, ४, ८, ५०, ८, खि ३, २, ८,
 मै ४, १०, ३, -स्त्रिध्वम् ऋ १, ८९,

३, ९, ८६, १८, मा २५, १६, का
 २७, ११, ३, पै २, ३०, २, -स्त्रिधा
 ऋ ३, ५८, ७, ४, ३२, २४

†अ-स्त्रिधान^०- -नै ऋ ७, ६९, ७,
 मै ४, १४, १०
 *†अस्त्री वयस्^०-
 अ-स्त्रीवि^०- -वय मा १४, १८, का
 १५, ५, २, माठ १७, ३, ३९, ४,
 क २६, २, -वि तै ४, ३, ७, १

वैतु MW कर्तरि <*१धुर्- (=नैप) <✓*धृ (विद्यो-
 गप्रयोजके) गतिप्रकर्षे [तु पाधा ✓धोर्क, वैतु GW
 नन्पूर्व तस. इति, सा, BW, ORN, NW
 <✓दुह इति यद्र दि जन्य सन्त जनकयन्त] ।

^०) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र । वा क्रिवि ।

^०) सस्व नापूटि द्र । उप यद्र ।

^०) दुरुह दुष्पठ च स्थ द्र । 'अस्या । जनिष्ट ।
 मिष्टा । गौ ' इत्येव पदानि दिमृश्यानि ।

^०) अतीव दुष्पठ स्थ द्र ।

^०) पा^० 'अमु (१न्) अणान् (१नि) अर्पय, स्वय
 पाशान् यास्यती (१ति>त्य) अस्त्र (१स्त्रै)र(१.)' इत्येव-
 मुत्तरार्थ सु-शोध स्यादिति कृत्वा यनि प्राप्ति अश्रु-
 इत्यस्य सजात सत् व्यु विषये तेनैव गतार्थ द्र ।
 मौस्थि इह उप ✓*धृ>*ध्र->*ध्र->*स्त्र-इति-
 मात्र ततो निशेष इत्यभिसन्धि (तु तत्रत्या चरमा व्यु) ।

^१) तस नन्-स्वर (पा ६, २, २) । उप मौस्थि ✓*धृ
 पतने>✓*धृ>✓*सृ>*स्त्रा- + (✓*भृ भरणे>)
 *ध्र- इति स्थिते तस सासस्व (पा ६, १, २२३) सत
 *स्त्रा-ध्र- इत्यस्य नैप्र विपरिणाम इत्येव सभाव्यमान
 सत् यद्र [तु पै (१, २२, ३) अ-श्राम- इति पामे] ।

^१) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२) । उप यद्र ।

^१) सस्व एपूटि द्र । उप ✓/स्त्रिध्व+शानच् प्र ।

^१) पराऽभिमतमपि सद् अतितरामिव सदिग्ध-
 सत्ताक प्राप्ति नाउटि द्र ।

^१) सस्व द्विपूटि द्र । उप <✓/स्त्रि(१स्त्री)व् भावे
 कृष्णिपत्तिर् औषादिकी द्र (तु किक्विदीवि-) । यत्तु
 माशत्रा (८, ३, ३, ५) अस्य प्राप्ति.अश्रम् इति वाच्यतया
 प्रतिपाद्य 'तद् यद् एषु लोकेष्व अश्र तद् अस्त्रीवयोऽथो
 यद् एष्यो लोकेष्वोऽश्र स्रवति तद् अस्त्रीवयः' इति
 श्रावितं भवति, ततोऽत्र वयस्- इत्यत्रवाचक प्राप्ति उप
 अभिमतमित्याऽऽभास सुग्रहो भवति । एवमेवैतद्

अभिमन्यमानौ उ म च यस्थ व्याचक्रतु । अथ
 PW सद्विहानोऽपि वस्तु-स्त्रिध्वमलभमान इव
 तदनुवादितामेवोपययौ । यत्त्विह म पूप् अस्त्री-<
 अस्त्रि-<✓२अस् इति छान्दसदीर्घसहकृताम् औषा-
 दिकी निष्पत्ति ददर्श, तत्तस्य स्तोपज्ञमेव दर्शन बभूव
 नैवाऽनुविवादितश्रुत्युपष्टम्भमिति विवेक कर्तव्य ।
 श्रुतौ हि तस्या विकल्पद्वयमुपस्थापित भवति । उभयत्र
 च अश्रम् इत्यस्य विशेष्यतया श्रूयमाणत्वात् तद्वाचकतया
 प्रसिद्ध वयस्- इति प्राप्ति उप भवतीति श्रुत्यभिमत-
 मिव प्रतीयेत । यथैतल्लोकाऽधिकरणकत्वविशिष्ट तद्
 वय प्रथमे कल्पे श्रूयते, एवम् एतल्लोकाऽपादानकस्वरण-
 धर्मकत्वविशिष्ट च तदुत्तरे कल्पे श्रूयते । एस्थि 'एषु'
 इत्येतत् सना रू एव प्राकृतिकविकारत *†अस्त्रि- इति
 विपरिणतमिति । तत्र च अ-स्त्रि- इति साऽवयवे कल्पे 'अ'
 इति प्रथमोऽवयव प्राकृतिकया प्रक्रियया 'अभ्य' इति
 सना रू विपरिणत *स्त्रि- इति द्वितीयोऽवयवश्च <✓/सु
 इत्य औषादिक. कृद्वितीयाऽभिसन्धि सभाव्यते । विशेष-
 णसमासस्य (पा २, १, ५७) सामान्येनोपलभ्यमानत्वात्
 तस सासस्व (पा ६, १, २२३) प्राप्तौ गतिहीनगतीय-
 मानेन बाहुल्येन (पा ६, २, १९९) निर्वाहाऽऽपत्तेश्च मा
 यस्थ पपा समासलक्षणभूतस्याऽवग्रहस्याऽदर्शनाच्च
 *अस्त्री-वयस्- इतीवोपकल्प्यमानस्य प्राप्ति सद्भावोऽपुष्ट
 द्र । अन्यच्च । शाखान्तरीय साक्ष्यमपि यनि नन्-पूर्वम्
 इवर्णान्त प्राप्ति एव पुष्पाति । तद् यथा । सप्र तै (४,
 ३, ७, १) प्र १ रू. उपलभ्यमान सत् मा का काठ क
 इत्येतेषूपलभ्यमानम् 'अस्त्रीवय' इत्येतदपि तस्यैव
 प्राप्ति प्र ३ इत्येतदुपब्रूयेत् । स्त्री. द्वि ३ अपि नाउ द्र ।
 एव तावच्चतुरस्त्रीयमाणोऽस्मिन् विषये यत् MW पु
 प्राप्ति एतदिति च वि- इति पञ्चिवाचक चेह उप
 इति चाऽऽह, तत् प्रामादिकमेव द्र । अत्र भूयसी
 पुष्टिरपि श्रुत्यन्तरीयोपलभ्यमाना नाउ द्र ।

!✓*२अह

1) ✓१अह् इत्यस्याऽननुनासिकोपक्रम प्रतिरूपक-
भूत 'अहेम' इत्यस्य रू मूलतयोपकल्प्यमान (तु.ww
१, ६२) चिन्त्य । वा असंगते [तु नापू टि. यदनु
तस्य रू भूतविषयत्वे सति ✓हि इत्यनेन सबन्ध
(तु टि अहन्-, अहना-) भवति] ।

१✓*३अह्^a

अह्^b ऋ १, ६, ४, ४८, ४, ५२, ११, ८४, १५, ११९, ३, ८, १३५, ८, १४०, ९^२, १४६, ५, [१४७, ३, ४, ४, १३], १५१, ७, १५४, ६, २, १०, २, २५, ३, ३१, ७, ३, ३३, ११, ३६, ४, ४, २२, ७, ३०, ७, १०, ५, ३, १२, ७, ५, ९, ५, ३४, ३, ५२, ६, ५४, ४, १०, ८३, ३, ६, ३८, ४, ७, २०, २, १०३, २, ८, ११, ४, २०, २०, २८, १, ३३, १७, ४३, ३, ८, ९, ७७, २, १०, २८, १, ४२, ८, ४३, ६, ५१, २, ६१, १९, ७१, ८, ८६, २, ८९, १३, खि ५, ७^४, १८, १२, ४^{१०}, १५, २,

मा ३, ८, ६, ३, का ३, १, ८, ६, १, ३, ॥ तै १, ३, ६, २, ६, ७, १, ७, १३, १, ५, ३, १, १, ४, ३, ४, ७, ८, १, ६, ३, १, ६, ७, २, १०, १, ॥ मै १, २, १४, ४, ५, १४, १०, १५^३, ११, ५, २, १, ९, ४, ३, ७, ७^६, १३, ६, ३, १, ९, ३, ४, ४, ११, ५, काठ ३, ३, ६, ११, ७, १३, २९, २१, ३६, ९^{११}, ३९, १२, का २, १०, ६, ४, का १, १४७, २, २०१, २६५, ७२८, ११०७, ३, ५, ६, का १, १६, ३, २, ६, ५, ३, १८, ८, २२, १२, ५९, २०, शो १, ३४, २, ४, १८, ७, ७, ३९, ४, १९, २, ४^३,

१२०, १७, ६, ४०, ३, ४१, ३, ६९, १२, ८९, ८, १२६, २, १२८, ४^{१०}, १२९, ६^{१०}, १३५, १३^{१०}, पै २, ३५, ३, ७३, ५, ७७, १^{१०}, ९०, ३^{१०}, ४, १८, १, ५, २४, ७, ८, ८, १०^४

अह- अहन्- द्र

✓*अहंयु, अहयु-, अहं-सन्- अस्मद्-> द्र.

अ-हत, ता^b- त काठ ३०, ७^१, शौ १२, १, ११, पै १, २९, २^१, -॥ ता काठ १३, १५, -ताम् काठ ३०, ७^१, -तौ मा १९, ११, का २१, १, १०

अ-हति^h- तये ऋ ९, ९६, ४अहन्^k-^a) यनि ? (तु टि ✓आह्) ।

^b) इह द्वयोर्मूलत स्वतन्त्रयो सतो कालेन सरूपता गतयोश्च नि सकलन द्र । अन्यस्तावद्वर्षशोकाद्यावे- शजन्यन्तीत्रोष्मान्तकण्ठध्वनिमात्रस्वरूप इति सभाव्येत [तु WW १, ११५ (मूलतो घकारवत्तया निर्देशे तु प्रमाणाऽभाव द्र)] । अन्यश्चाऽध्यवसायजातीयार्थवचन ✓आह्>(उपु१) आह इत्यस्य मूलत क्रिप सत नैप्र ह्रस्वादितया विपरिणाम सन् नि इति कृत्वा लब्धव्यवहार इत्येव सभाव्येत [तु पजा एतत्पर्याय- कल्पम् अखे, वैतु WW (१, ९८) 'ह' इत्यस्य मूलत सतोऽकार पुरस्तादुपजन इत्येव प्रमापुः सञ्चिन्त्य (यनि नैप्र आदिलोपे सति 'ह' इत्यस्य तदवशेषत्वेन सुवचत्वात् । अन्यथा तस्य व्यु निश्चयेमात्रत्व- तादवस्थादिति दिक्)] । अथवा स्वीकारार्थं नि मूलत अख्ख (तु पृ १७ c,d) इति विसर्जनीयमात्रपर्यव- सानरूपाध्यध्वनिमात्रस्वरूप. सन् कालेन कण्ठोष्मान्त- तया नैप्र विपरिणत इति कृत्वा पूर्वोक्ताभ्यामुभाभ्या सरू- पाभ्या नि भिन्न एवेत्यपि विमृश्यम् (तु टि आम्, ओम्) ।

^c) =शौ २०, १२८, ४ । तत्रत्य टि अनु 'अहम्' इति सुपा यनि शोधाऽई द्र ।

^d) 'अहम्' इति पठन् शपा यनि (तु WR) शोधाऽई. द्र, 'शुश्रुम' इत्यनेन क्रिप संबन्धाऽभावात् वा बाधाऽपत्ते ।

^e) अहतम् इत्युत्तरेणैकपद्यमिच्छु शपा तम् इति पृथक् पठित्वा यनि (तु WR) सु-शोध स्यात् । अन्यथा 'अहतम्, पुरास्य' इत्येतयो क्रिययोरन्यो- न्यविविक्तौ कर्तारौ मृग्यौ स्याता प्रथमे क्रिप अनिघातश्च साभ्यो भवेदिति दिक् ।

^f) यनि (WR) 'उ । ह' इत्येव पदद्वयमापाद्य सु-शोधम् [तु खि (५, २१, ३), वैतु शपा विस्वरम् 'अह' इति नितरामुपेक्ष्य] ।

^g) यथेह 'अपि' इति शोध उपप्लुज्येत तथा 'अप' (पै ३, २९, ४^१) इत्यत्र टि अनुसंधेयम् ।

^h) तम नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप यद्र ।

ⁱ) (१अ)-हत (तु तै ६, ६, ९, १ यत्र सप्र हति- प्रतियोगिन ✓जीव् इत्यस्य श्रवण भवति) ।

^j) दुरुह पा सस्करणान्तरापेक्ष द्र ।

^k) व्यु^१ पात्र ✓*२अह् [तु टि अहन्-)+ कनिन् प्र उस नित्स्वरश्च (पाउ १, १५६, पा ६, १, १९७) । मौस्विय *ध्व(र-घ)र्मन्- [= (✓*ध्व>) *ध्व- (=ध्रियमाण- वा दीप्यमान- वा) + (✓*ध्व>) *१धर्मन्- (=प्रकाश- वा) *२धर्मन्- (=सूर्य- वा) यस्मिञ्चित् कृत्वा बस पूप्रस्व (पा ६, २, १)] इत्यस्य सत नैप्र बहुव्यूहो विपरिणाम. स्यात् । एव मूलत स्वातन्त्र्यभाजामपि सता प्राकृतसिद्धिमात्राऽपेक्षयेह प्रकृता-ऽवान्तरप्रभेदतया निर्दिश्यमानानामपरेषा त्रयाणा प्राति

अह- -ह^a ऋ १, ९२, ३^b, १०,
१८९, ३^{१०}, -हानाम् ऋ ८,
२२, १३ [ह- अतु>न्व^०,
अनूचीन^०, एक^०, एकादशन्^०,
चतुर्^०, त्रयस्त्रिंशत्^०, त्रि>त्र्य^०,
दशन्^०, द्वादशन्^०, द्वि>द्वय^०,
पञ्चन्^०, पुण्य^०, भद्र^०, विश्व^०]

*^१अहिन्- नाउ टि द्र

॥^१अहिन्^d- -नस्य तै ६, २,
५, १^c, मै ३, ८, २^{१०}, ४, ७,
६^३, माठ २४, १०^३, क ३८, ३^३,
-ने तै ६, २, ३, ४, काठ २९,
१, क ४५, २

अहन्-हन् ऋ १, ३४, ३, १००,
६, ११७, १२, १८६, ४, २,
३२, २, ३, ४, २, ४, १२, १,
१६, ११, ५४, ६, ६, २६, १,
९, ८६, १८, १०, ६१, १^c,
६८, ११, ९५, १, ११, खि ५,
५, ४, मा २३, २, ३९, ६,
का २५, १, २, ३९, ४, १, ॥तै
३, ५, १०, ३^३, ७, १, ४, २,
३^३, २, ८, १^३, २^३, ३, ४^३, ५,
६, ७^३, ३, १, १, २^३, ॥मै १,
६, ९, ९, ७, ३, ७, ६, १६,
४६, ४, ७, ६^३, ॥माठ ९, १५,
३०, २^३, ३३, २, ४^३, ६^३,

३४, १^c, ३५, १८, ॥क ४६,
५^c ४८, १६, ॥कौ २, ५०४,
॥जै ३, ३९, ३, -हनि ऋ १,
[११०, ७, ७, ५९, २], १३२,
१, १०, १८, १४ तै ४, ४,
१२, १, ॥मै २, १, १०, ४,
८, १०, काठ २२, १४, शौ ७,
५४, २, पै ७, ३, ९^{१०}, १५,
१, ३, ॥हनी ऋ १, १२३,
७, १८५, १, [४, ५५, ३, १०,
७६, १], ५, ८२, ८, ६, ५८,
१, १०, ३९, १२, तै ४, १,
११, ३, मै ४, १० ३, काठ ४,
१५, ३३, ८॥, कौ १, ७५,
जै १, ८, ३, शौ १३, २, ३६,
॥हभि ऋ १, १५१, ९,
१६४, ५१, ४, ४५, ६, ५३,
७, ५, ६२, २, ७, २८, ४,
९, ५५, ३, १०, ७, ४, १०,
९, मै १, ६, १६, ४, १४, १०,
कौ २, ३२७, जै ३, २७, ३
शौ १८, १, १०, ॥हभ्य ऋ
७, ८७, १, १०, ८९, ११,
काठ १२, १५, -हसु ऋ १,
१२४, ९, -हा ऋ १, ५०, ७,
११६, ४, १३०, २, ९, १४०,
१३, ३, ३२, ९, ५४, २२, ४,

३०, ३ ३३ ६, ५, ४८, ३
५८, ५, ६, ६१, ९, ७, ३०,
३, ३४, ५^b, ६५, २, ८, १,
३, ४३, ३०, ६१, १७, ९६,
१९, १०, १२, ४, ३२, ८,
तै ४, २, ५, ५^३, ६, २, ६, ५,
५, ४, ३॥, मै ४, १४, १८^३,
काठ १३, १५^३, ॥कौ २, ८०८,
३, ५, १२, शौ ५, १, १^३,
१८, १, ३१^३, २०, ८५,
३^३, १३५, ७^३, पै ५, १, २, ६,
२, १, १०, १६, १, -हानि ऋ
१, ५२, ११, ८८, ४, १७१,
३, ३, ३४, ४, १०, ५, ४९,
३, ५४, ४, ७, ११, २, २५,
४, ७६, ३, ८, ४८, ७, १०,
१८, ५, ३१, ७, ३७, २, खि
५, २०, २, मा ११, १७, ३६,
११, का १२, २, ६, ३६, १,
११, तै ४, १, २, २, ॥५, ५,
२, ५-७, ॥७, ४, ११, ३,
४^३, मै ॥१, ५, १३, ७, ३,
८, ९६, ९, ६, ॥३, ७, ६, ४,
९, २७, १५, ५, काठ ६, ६,
९, १, १६, २, १७, १९, २५,
१^३, २९, १०, ३३, २, ३^३,
४^३, ६, ३४, १, ८, ॥क ४५,

अपि व्यु उक्त्वाजात्येनाऽतिदेश्येत । तद् यथा । अह-
इति *अर्ध(र-घ्र)- इत्यस्य, अहर्- इति च *अर्ध(र-घ्र)-
इत्यस्य, अहस्- इति च *अर्ध(र-घ्र)स्- इत्यस्य च
विपरिणामा स्युः, यत्र *घ्र- इति *घ्रस्- इति *घ्रस्-
इति च यक्र उप द्र [वैतु पाठ (१, १५८) ६अ+
√हा (त्यागे) + कनिन् प्र इत्यर्थनित्यत्वरहित्येन
प्रवृत्तिमती *वनिमात्रनित्या व्यु] ।

^a) द्वि३ द्र [तु जुन्मन्->जुन्म (ऋ २, ६, ७,
५, ४१, १४, १०, ६४, १६)] ।

^b) तु ऋ १, १३०, २ (तु L ३४८, वैतु PW प्रभृ
=अह इति) ।

^c) तु 'अहर्' इति शौ (२०, ४८, ६) पाभे (वैतु
सा =अह इति) ।

^d) ख>ईन प्र टिलोपश्च (पावा ४, २, ४२, पा ६,
४, १४५) । प्रस्व । आद्युदात्त प्राति इदमिति भाषमाण
MW चिन्त्यो भवति ।

^e) मुपा ? अत्र *^१अहिन्- इति यनि पर्यायभूतं
शाखाविशेषे प्राप्तप्रचारं पृथक् प्राति भवतीति वा लिपि-
कारप्रमादजन्म श्रेषमात्रमिति वा स्यात् ।

^f) √हन् इत्यस्य लङि रू इति GRI । तच्चिन्त्यम् ।

^g) यमु पा साद्युत्वे सति प्रकरणासगतिर् अन्वेष्ट्या द्र ।

^h) तु वे द, वैतु पपा सा च 'अह, इव' इति ।

ⁱ) विशिष्ट इह ऋ (१०, १०१, ५) पाभे ।

^j) तु पै ६, २, १ यत्राप्येतत् रू श्रूयेतेति सभाव्येत
(तु टि इहव) ।

^k) तु टि ^१अहानेतरसम् ।

८, ४, ३८, ४^२, ४६, ३, शौ ७,
 ७२, १, ८७, ४, ५, १२, २,
 २५†, १८, १, २७, २८, १९,
 ७, १, †२०, ११, ४, १०, पै
 १, ४६, २ -ह्र ऋ १, ११६,
 १९, १२३, ९, ३, ३२, १४,
 ५६, ६, ४, १०, ५, १६, १२,
 ३३, ११, ५४, १, ५, ७६, ३,
 ८, २२, ११, ९, ८६, १९,
 १०, १०, ६, ४२, ५ ९५, ५,
 १६, १२९, २, १३०, ५, मा
 ८, ४८, २४, ३६, मा ८, २२,
 २, २६, ८, १, तै १, ६, १२,
 ३†, ३, २, ४, ४, ३, ३, ४,
 १†, १†, ७, १, २^२, १†, १,
 ३, २, २, ३, ३, १†, १, ४, ३,
 ५, ४^२, ५, ३, १, १†मै १, ३,
 ३६, २, ५, ७, ३, ६, ६, ८,
 १^२, १४, ६, १७, ४, २, ११^३,
 ७, ६^३, ८, १०, १२, ३†, ५, ६,
 १†काठ ७, १०, ८, १६†, ११,
 २, ६, १३, ५^२, २४, १०,
 ३०, ६, ३३, ५, ६, ३४, १८†,
 ३८, ७†, १†५, ९, ३८, ३,
 कौ २, ११०४†, ३, ३, ७, जै
 २, २, ६†, शौ ८, ९, ६, १३,
 ७, १, १६, ४, ४, १८, १, ७†,
 २०, ८९, ५†, पै १, ९७, ४,
 १६, १८, ६, -ह्र ऋ ४, १६,
 ३, १०, ३७, १०, मा १५, ६,
 का १६, २, २, १†तै ५, ४, ९, ३,
 ७, १, ४, १, ३, २, १, मै २,
 ४, ३†, ३, १६, ४^३, काठ ६,
 ८, ९, ११, १३, १५, २१,
 ९, २३, ५, ३४, १, १०, क

४, ७, शौ ४, १८, १, १५, १८,
 ५, २०, ७७, ३†, पै ५, २४,
 १, ९, १२, ४, १०, १०, ३,
 १३, १०, १०, -ह्र ऋ १०,
 ३७, ९, -ह्र ऋ १, १२६,
 ३, १८५, ४, २, १९, ३, २१,
 ६, ३, ८, ५, २३, ४, ३४, ४,
 ४, ३४, १, ५, ३५, ६, ३७, १,
 ५, १, ४, ५, ३, ६, ८०, २, ६,
 ७, ५, ३९, ३, ७, ५, ५, ४१,
 ४, ७७, २, ८८, ४, ९, ८६,
 ४२, ४५, ९७, ३०, १०, ७०,
 १, ८५, १९, ८८, १२, ११०,
 ४, †मा २९, २९, ३४, ३७,
 का ३१, ४, ५†, तै २, ४,
 १४, १†, ३, ३, ८, ४†, ४, १,
 ३, ४†, ३, ११, ५, ४, १२,
 १-४, ५, १, ४, ५, १†, ६,
 १, २, मै २, ७, ३†, १३, १०,
 ३, १६, ४, ४, १२, २†, †१३,
 १, ३, काठ १०, १२, १६, ३†,
 २०, १९, ४†, २२, १४^२,
 २९, १०†, ३९, १०, क ३०,
 २†, ४६, २†, कौ १, ५५९†^३,
 २, १७१†^३, ९६६†, जै १,
 ५७, ६†^३, ३, १६, ९†^३, ४, २०,
 ९†, शौ ३, १६, ४†, ५, १२,
 ४†, ६, १२८, २, ७, ८५, ४, ८६,
 २†, १४, १, २४, १८, ४,
 ५८†, २०, ११, ४†, पै १,
 १०२, १, ४, ३१, ४†, १५,
 १, २, ५, ७, २, २, -ह्र शौ
 ६, ११०, ३, १९, ५६, २, पै
 ३, ८, २, १२, ३, १३, १४,
 ४, ५^३, -ह्र ऋ ९, ९२, ५,

१०, ४०, ५, ९, मा ९, २०,
 १८, २८, २४, २५, ३०, २१,
 का १०, ४, १, २९, ९, १,
 २६, ५, ५, ३४, ४, ३, तै ४,
 ४, १, १, ५, ५, १५, १, ७, १,
 १७, १, मै १, ८, १†, २, ८,
 ८, ३, ३, ९†, १४, ६, ४, ९, ९,
 काठ ६, १†, १७, ७, ३७,
 १३†, १४†, १५, १६, ४१,
 ८ ४७, ५, क ३, १२ २६, ६,
 शौ ८, २, २०, १९, ४८, २,
 ५०, ७, पै १, ६३, ३ ९७, २,
 ६, २१, २, १४, ४, १७, १६,
 ४, १०, -ह्र मै १, ६, १०†,
 शौ १६, ८, २५ [ह्र ऋ ऋपरं,
 नि>न्यं, पूर्वं, सं, सर्वं]

अह्न्य- -न्य ऋ १, १६८,
 ५, १९०, ३, -न्येभि ऋ ५,
 ४८, ३

अह्न्य- तिरस्>रो°

अह्न्य- तिरस्>रो°, सहस्र°

अह्र- -ह्र ऋ १, ७१, २, ३,
 ४८, २, ६, ९, १, ४८, १७,
 ७, ६६, ११, १०३, ७ १०,
 १६८, ३, खि ३, १५, ३१^३, मा
 १५, ६, ३७, २१, ३८, १२,
 १६, का १६, २, २, ३७, ३,
 ७, ३८, २, ६, ३, २, १†तै १,
 ५, ९, २, ३, २, १, ७, ३, ४,
 ५, ६, ३, ४, ४, १, १† ५,
 ३, ६, १, ४, ९, ३, १२, १,
 ३, ७, २०, १†, ६, ४, २, ४,
 ८, ३, ७, १, ४, २^२, ३, ५,
 ४^२, २, २, ३, ८, १†, २, ३,
 ४^२, ५, ६, ७^२, ३, १, १†,

^३) 'अह्र' इति ऋ (९, ८६, १९) पाभे ।

^४) यथा पादान्तरसाम्यापेक्षया त्रैष्टुभी मिति स्यात्,
 यथा च तेनार्थं सुसगतं स्यादिति कृत्वा 'वन्दे'
 इति पदं च्युतं समाख्येत (वैतु शपा, W शौ १९,
 ४९, ५) । यथा च 'अनु-सूर्य'- इत्यत्रैकं समस्तं पदं

न भवति पृथग्भूते द्वे पदे च भवत इत्यादिसंकेतार्थं
 तत्रत्यं टि. द्र ।

• °) भवेऽर्थे यत् प्र टिलोपाऽभावस् तित्-स्वरश्च (पा
 ४, ४, ११०, ६, ४, १६८, १, १८५) ।

^५) मुपा स्वरो अह्र द्र ।

३, १, ४, ५, २, ७, २, ५, ६,
१, २, ३, ४, ७, २, २५, २,
॥मै १, ४, ५, ५, ९, १२
६, ९, ८, ९, ९, ७, १०, १७,
२, ८, ८, ३, १, ६, २, २, २,
८, ३, ९, ६, ९, ७, ६, ७,
१०, ८, १, ४, १, ६, ८, ९,
५, १, ६, ७, ७, ४, ६, १६,
८, १, १०, ९, ८, काठ ६,
८, ७, ६, १०, ८, ३, १२,
३, १३, १५, १७, ७, २२,
६, २७, ८, ३०, ५, ३१,
१५, ३३, २, ५, ७, ८, ३४,
१, ६, १६, ३५, ११, ३७,
१०, १४, १६, ३८, १२, ५३,
१०, ॥क ४, ७, ५, ५, ९, ६,
८, २६, ६, ३४, १, ४८,
११, शौ २, १५, २, ४, १,
५, ६, ३१, ३, ८, ५, ६, १८,
९, २, १०, १०, २, १६, ११,

६, २१, १३, २, २०, ७, १,
१५, २, ५, १३, १९, २०,
२५, १७, १, २५, २६, १९,
२०, ४, ४८, २, ५०, ७,
२०, ४७, १९, ४८, ६, १,
पै १, १०७, ४, १०८, ४, २, ७२,
२, ८०, २, ५, २, ६, ६, ५,
४, २१, २, ९, १२, १०, १०,
१३, १४, ३, १४, ४, १७,
१६, २३, १, २७, ६, ६०, ९,
-ह-ह १, १२३, ९, २,
३०, १, ८, २४, २४, २६, १२,
१०, ५२, २, ३, मा ११, ७५,
का १२, ७, १०, ॥तै १, ५, ९,
६, ७, २, ५, ६, ३, ६, ॥काठ
६, ६, ८, १२, ॥क ४, ५, ७,
७, शौ १, ३९६, जै १, ४४,
६, शौ १६, ७, ११ १९,
५५, ६, २०, ६६, ३,
अहन्-जात- -तस्य शौ ३,

१८, १, ५, २८, १२ पै २,
१३, ४, ५९, ११
अहन्-दिक्- -दिवि ९, ८६,
४१, शौ ५, २१, ६, पै ५,
११, ३
अहन्-दृश- -दृश ८, ६६,
१०
अहन्-पुति- -तये मा ९, २०,
१८, २८, का १०, ४, १, १९,
९, १, मै १, ११, ३
अहन्-भ्र- -नाप् टि ६.
अहन्-भाज- -भाज तै ७,
४, ५, १
अहन्-विद्- -विद १, २,
२, -विदम् १, १५६, ४,
-०विदा ८, ५, ९, २१
अहस्- -ह सु ॥तै ३, ३, ६, २३,
७, २, २, २, ३, ४, ५, ४, ५,
४, २, -होमि १, १३०,
१०, १०, १४, ९, मा ३५, ११,

*) 'अह' इति ऋ (१०, १८९, ३) पाभे ।

^b) 'अहा' इति ऋ (१, ५०, ७) पाभे ।

^c) 'रह' इति मुपा यनि सु-शोध द्र (तु सस्थ
टि रहस्->रह, /मा>मिमाय) ।

^d) बस [=अह्वा वाऽहि वा जात (=भाप) यस्येति
वा, अहो जात यत इति वा (तु प्रातर्जित्- इति स-विषय
वि [शौ ३, १६, २]) इति कृत्वा प्रथमे स्थ सौभगस्य
द्वितीये स्थ च भगस्य वाचक स्यात् (तु ता ४४)] पूषप्रस्व
[पा ६, २, १ (वैतु सा प्रभृ [तु ता] सतस इति कृत्वा
व्याचक्षणाश्विन्या । तथात्वे पूषप्रस्व [पा ६, २, २]
था-यीस्वरेण [पा ६, २, १४४] बाधप्रसङ्गादन्तोदात्ता-
ऽऽपति [तु नक्त-जात- , पुरु-जात- , वशा-जात- प्रभृ
तस वैतु ऋतु-जात- , गो-जात- , देव-जात- प्रभृ
बस च]] ।

^e) द्वस पूषप्रस्व उस (पा ६, २, ३७) । उप यद्र ।

^f) उम किबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^g) स^१ उप सदेहात् । पुति- इति सप उप सति
षतस इति सप्रदाय (तु पपा, पावा ८, २, ७०) । न त्वेव
यनि स्वर सगच्छेत । तथात्वे हि पूषप्रस्व वा मासस्व
वा प्रसज्येत (यक्र पा ६, २, १८७, १, २२३) । एस्थि

का गतिरिति । पाप्र उस कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९)
स्यादिति । कथमिति । उप [=√पा रक्षणे+ङिति
प्र (पाउ ४, ५७)] सप असति क्रियागुणप्रधाने कृन्मात्रे
च सति प्रस्व इति । मौस्थि तु पुति- इति (√*भृ
भरणे>) *भृ- + (√तृ विस्तारे>) *त्रि- इति स्थिते
बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) सति *भर्त्रि(र-त्रि)- इत्यस्य
नैप्र विपरिणाम [तु १भर्तृ-, वैतु wv (२, ७७)
पकारादितयैव पर्यवसायुक] इति कृत्वा स *भृ- इत्यस्य
अहन्- इत्यनेनाऽर्थसनिर्कषविशेषे सति *अहर्भ(र-भ)र्-
इति सासस्व तस इह पूष द्र । एस्थि च *त्रि- इति
उप सति बस पूषप्रस्व इति सुवचम् [=अहो भरस्
त्रिर्यत (एव च भाद्रपदमासे तात्पर्यमिति यद् वच [तु म
द्वितीये स्थ] तदपि संगच्छेत [*भर्त्रे->*भाद्र- इत्यभि-
सन्वे] तु समान-स्वरेषु १ऋतु-पुति- प्रभृ पतिशब्द-
मौलिकविभागोपाश्रयेय व्यु अतिदृश्यमाना] । मौस्थि
पकारात् पूर्व रेफधृतिरपि सेतिहामा सती सूपपञ्चेति
चापरा दिक् [वैतु पावा (८, २, ७०) यावदुपलभ्यश्रौत-
साक्ष्याऽपुष्टा मध्यतो विसर्गश्रुतिमपि विकल्पुक] ।

^h) उस उप पिव प्र कृत-प्रस्व च (पा ३, २, ६२,
६, २, १३९) ।

का ३५, ४, २१, तै ७, ५,
१, ४॥, काठ ३७, ९, १०,
शौ १८, १, ५५, पै ४, ३, ६,
-होभ्य मा ६, १५, का ६, ३,
४, -होभ्याम् तै १, ३, ९, २,
६, ३, ९, १॥
॥अह(स्)>श-शस्(>) काठ
३३, २^३
अ(हस्)>हो-रात्र- -त्रयो मा
२४, २५, का २६, ५, ५, तै ४,
७, ९, १, ५, ७, १८, १, ॥६, १, ३,
१, ४, २, ४, ॥मै ३, १, ६, २,
८, ४, ६, ७, ॥काठ ७, ६,
१३, ५, २३, ३, ३०, ७, ५३,
८६, शौ १५, ६, १८, १६,
८, २४, -त्रा खि ४, ५, २८,
मा २७, ४५, का २९, ६, १,
शौ ४, ३५, ४^७, -त्राणि ऋ
१०, १९०, २, मा २३, ४१,
का २५, ८, ३, ॥तै २, १, ५,
२, ३, ३, ४, १०, २^३, ५, २,
१२, १६, ६, ७, ३, ९, ३, ७,
६, ६, ॥मै १, ५, १२, १३, ८,
६, ३, ३, ३, ४, ५, ३, माठ
॥६, ६, ७, १५, १०॥, ॥२१,
३, ५, ४०, ६, ५०, ६^०, ॥क
४, ५, ६, ३१, १८, २०, पै

१६, ७२, ४, ७८, २, -त्राभ्याम्
॥तै २, १, ७, ३^३, ४^३, ४, १०,
१, २, ५, १, १०, ४^३, ७, १,
३, ६, १, १, ७, २, ३, ४, ३,
९, १, ४, १, २, ॥मै १, ५,
१४^३, २, ४, ८, ३, १, ८, २, १, ५,
८, १, ४, ४, ३, ॥काठ १९, ११,
३४, ४, क ३१, १०॥, जौ ६,
१२८, ३, १३, २, ४३, १४,
२, ४०^३, १९, ८, २, ७, -त्रे
मा ६, २१, १४, ३०, १८,
२३, ३१, २२, का ६, ५, १,
१५, ९, ३, १९, ७, ५, ३५,
२, ६, तै १, ३, ११, १, ५,
९, ७॥, २, ४, १०, १॥, ४,
३, १०, २, ५, ४, ९, ३॥, ६,
४, १, २^३, ७, ४, ४, ३॥, ५,
२०, १, २५, १॥, ॥मै १, २,
१८, ५, १४^३, २, ४, ३, ५,
७^३, ८, ६, ११, ६, ३, १,
८, २, ५, ३, ९, ४, २^३, ३,
४^३, ६, ६^३, ७, ८, १०, ७^३,
४, ४, ३, ५, १, २^३, ९, १८,
काठ ३, ८, ६, १, ११, २^३,
१०^३, १३, ८^३, १७, ५, १८,
११, २१, ९^३, २३, ३, २४,
१०, ४५, १७, क २, १५, ३,

१२॥, ६, १॥, २६, ४, २८,
११, ३८, ३॥, शौ १०, ७, ६,
८, २३, ११, ७, २०, ८, ५,
७, ९, १४, १२, १, ९, ३६,
५२, २, ४९, १३, २, ५, ३२,
१५, ६, १७, १८, ४, पै २,
९०, ५, ९, २२, ४, १०, १३,
१०, १५, १३, ५, ६, १६,
३१, ३, ५४, ६, ८३, ४,
१०२, १०, १५२, ९, १५४,
१०, -त्रेभ्य मा २२, २८, का
२४, १४, १, तै ७, १, १५,
१, मै ३, १२, ७, माठ ४१, ६,
-त्रे मै ४, १०, ६, शौ १३, ३, ८

१अहन्- -नेषु पै ८, १६, ५

*अह(न)>ना- -ना ऋ १, १२३, ४
अ-हन्ति- -न्त्यै मा १६, १८, का
१७, २, २

अ-हन्त्य- -न्त्याय तै ४, ५, २, १
अ-हन्त्व- -न्त्वाय मै २, ९, ३, काठ
१७, १२, क २७, २

अहन्य- अहन्- द्र

१अहं-नमस्- अस्मद्-> द्र

अहभून्- -न ते ४, २, ३, २, मै २,
७, २०

अहम् अस्मद्-> द्र

१अहंविचरुक्: पै १३, १४, ९

^a) द्वस समासान्त अच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ५, ४,
८७, ६, १, १६३) । 'अहो रुविधौ' (पावा ८, २, ६८)
इति स्तव यथायथ पु न च द्र (पा २, ४, २८ २९) ।

^b) वैतु पपा केचन मूको च 'रात्रा' इति विसर्गहीन
पा दर्शुका ।

^c) 'अहोरात्रान्ति' इति मुपा. भ्रष्ट ।

^d) 'आजरसाय' इति ऋ (१०, ८५, ४३) पाभे ।

^e) व्यु ? $\sqrt{\text{अय्}} > \text{अयन-}$ इत्यस्य प्राति विकृत
रू संभाव्येत [तु टि १अनस्(म)>सा-, १पूक्षन्-,
१पापी(य)>या-, १शमिद्र(व)>ती-] ।

^f) व्यु ? मौस्थि *ध्वर्ध- [>अहर्- (तु टि अहन्-)]
+ ($\sqrt{\text{धू धारो}} > *ध्व->) > *अहन्ध-> यनि$)
इति स्थिते तस सासस्व (पा ६, १, २२३) द्र । उपसर्ग-

तन्मूलत वि मत् कालेन तद्वाचकभूत मप जातमिति
संभाव्येत (तु नि १, ८, GW, वैतु MW अहन्-
इत्यस्य तु १ इति, ORN आहन्स्- इत्यस्य रूपान्तर-
मिति च) । पाप्र $\sqrt{*२अह्}$ इत्यतो मण्डनार्थे $\sqrt{*अर्ध}$
इत्येतत्-स्थानीयात् सतो युच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ३, २,
१५१, ६, १, १६३) द्र [वैतु दे (१, ८) $\sqrt{\text{अह्}}$ गतो म्वा
इत्यतो वा $\sqrt{\text{अह्}}$ व्याप्तौ स्वा इत्यतो वा युच् प्र
(तु पाउ ३, २०) इति] ।

^g) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप $< \sqrt{\text{हन्}}$ द्र ।

^h) व्यु ? ऋषिविशेषस्य स भवति ।

ⁱ) पा ? 'अहमपि चारु क' इत्येव त्रैष्टुभे
पादे शोध संभाव्येत (पूर्वार्धच इन्द्रो वक्त्रेय-
भिसधि) ।

अ-हरित^a - त शौ १, २२, २, पै १, २८, २

अ-हल^b - ल शौ २०, १३१, ६

अ-हविस्^c - वि ऋ १, १८२, ३ काठ २२, २॥, क ४५, ३॥

॥अ-हव्यवाह^d - वाद् मै ४, ६, ४^e

१अ-हस्त, स्ता^d - स्त मै १, २, ५, १-स्त ऋ १, ३२, ७, पै १३, ६, ७, १-स्तम् ऋ ३, ३०, ८, मा १८, ६९, का २०, ५, २,

-स्ता ऋ १०, २२, १४,

-स्तास ऋ १०, ३४, ९

१२अहस्त^e - स्ताभ्याम् पै ५, ३४, २

अहा √हा द्र

१अहातायद्^f पै ८, २, ११

१अहनितरसम्^g शौ २०, १३५, ७

*१अहि *१अहि-शुष्म- टि द्र

१अहि^h - हय खि ३, २१, २, कौ २,

१२२१, शौ ६, ६७, २, १०,

४, ९, पै ११, ७, १२, १६,

१५, ९, १-हये ऋ [५, ३१,

४, ८, ९६, ५], ७, १०४, ९,

तै १, ६, १२, ६, मै ४, १२, २,

काठ ८, १६, कौ १, ४३९, जै १,

४६, ३, शौ ८, ४, ९, पै १६, ९,

९, -हि ऋ १, ३२, [५, (१०,

८९, १४)], ८, १३, ७९, १, ६,

७५, १४, ९, ८६, ४४, मा ६,

१२, ८, २३, २३, ५६, २९,

५११, का ६, २, ८, ९, ४, १, २५,

१०, ४, ३१, २, ६१, १तै ३,

१, ११, ४, ४, ६, ६, ५, १मे

३, १६, ३, ४, १२, ३, काठ

४६, ११, कौ २, ९६५१, जै ४,

२०, १०१, शौ ४, ९, ८, ६,

५६, १, १०, ४, २६, पै १

४६, ३, ३, १६, ४, ५^३, ६,

२२, २४, ८, ३, ७, १३,

१६, ५, ८, १३, १०, ४, ५,

१५, ११, ४, १६, १७, ४, ७,

-हिना ऋ [२, ११, २, ७,

२१, ३], [४, १७, १, १८,

१११, ९], १०, ११३, ३, मै

४, ११, ४१, काठ ६, १०१, पै

११, ७, ७^३, १५, १६, ५,

^a) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^b) बस वैकल्पिक समासान्त अच् प्र चित्-स्वरश्च (पा ५, ४, १२१, ६, १, १६३)। 'आहलकु' इति खि (५, १५, १८) पाभे यद्र ।

^c) सस्व एण्टि द्र (वैतु सा प्रभृ बस इत्युत्तन्त्र द्रुषाणा)। वा क्विवि ।

^d) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।

^e) पा^१ यनि नञ्-पूर्वं तस स्यात्। न तु तेन कोऽप्यर्थ सिध्यति। वा असमवात्। एस्थि 'लिप्सामि अह हस्ताभ्याम्' इति सु-शोध सन् मूलत आनुष्टुभ पादः सभाव्येत (मूको. उत्तरवर्णसाम्यजन्यभ्रान्त्या 'अहं' इत्यस्य द्वितीयस्याऽक्षरस्य पात इत्यभिसंधि)।

^f) पा^१ 'त्रायमाणा सहमाना सहस्वती' इति पूर्व पादः सु-शोध द्र [त्रिष्वपि पदेषु प्र१ स्यान्न तु यमु द्वि१ इत्यभिसंधि (वैतु शौ ८, २, ६ यत्र द्वि१ एवैत-द्विपरीत्येन प्राकरणिक भवति)]। एस्थि प्रकृते 'महा-तायद्' इति पा^१ स्वरूपे सति 'महत् तद् यद्' (=विषम्) इति त्रिपदीप्रद शोधः द्र ।

^g) पा^१ ('अहन्->) अहा, न, इव, (√१अस्>) असन्, अविचेतनानि' इति सु-शोधानि सन्ति पदा-नीति कृत्वा 'अहा नेदसन्नविचेतनानि' इत्येव पाद सुपठ इति सभाव्येत। खि, WR इत्यत्र 'नेत सन्' इति मुपा. विमृश्य। अस्पष्टत्वात् (कल्पनान्तरे तु शपा)।

^h) व्यु^१ पाप्र वधा इति कृत्वा यथाप्रकरण तत्तदर्थ-

प्रधानात् सत √*२अह इत्यत इन् प्र उस् नित्स्वरश्च (पाउ ४, ११८, पा ६, १, १९७)। मौस्थि. तु प्रकरणा-विवेकत √*२अह इत्यस्य तत्तत्प्रभेदोऽतीव दुरूहो भवति। एस्थि अपि सर्पवृत्तित्वे प्रकृते सति हिंसार्थस्य प्राधान्येन विवक्षा सभाव्य √*२अह (=√*अघ्) इत्यकारत √*अद् इत्यस्य हिंसार्थकस्य प्रभेदस्य हकारतश्च √हन् इत्येतन्मूलभूतस्य √*घृ इत्यस्य संस्माहक इत्युच्येत [उत्तराऽशस्य मूलतो घकारात्मताया तु Gw, MW, WW (१, ३८), वैतु या (२, १७) उत्तराऽशे सवचा सन् पूर्वाऽशे आ>अ इत्येव दर्शक]। अयमपरो विशेषोऽपि सुवचो यथेह हकारस्य घकार-मूलकत्व नैकान्तिकमिति। घकारभकारयोरपि मौलिक-ताया. सकेतस्य लाभात्। तथाहि। पजा (*शुर्धर->) 'सडल' इति सर्पकल्पो जन्तुविशेष उच्यते। तत् यनि *शुर्ध्रि- इत्यस्य नैप्र. विपरिणाम इत्युच्येत। अय पार (*शुर्ध्रि->) अफि इति सर्प उच्यते। ततो हकारो भकाराऽवशेष इति गृह्येत [एव चाऽन्यत श>स> ह>अ इत्यन्यतश्च भ>ह इति वर्णविपरिणामक्रमः सभाव्येत (तु टि सर्प-)]। अथाऽपि मेघप्रकरणे अघ्न- इत्येतत्-सजात सत् *अभि- इति यनि. साक्षान्मूलमित्यु-त्प्रेक्ष्येत [वैतु या (२, १७) प्रभृ *१अहि-<आ/हन् इति, दे (१, १०)<√इ वा √अय वा √अह वा √अह वा आ/हन् वेति च, ६अ+*१हि-<√हन्) इति चेत्येव बहु विकल्पुक]।

^१) 'न हि ना पि न' इति मूको अनु मुपा.

-हिम् ऋ १, ३२, १, २,
५१, ४, ८०, १, १३, १०३,
२, ७, १८७, ६, २, ११, ५,
१२, [३, ४, २८, १, १०,
६७, १२], ११, [(१, ३२,
३) १५, १], १९, २, ३,
[३२, ११, ४, १९, २, ६,
३०, ४], ३३, ७, ४, [१७,
७, १९, ३], १९, ९, २२,
५, ५, २९, २, [३, (३०,
११)], ८, ३०, ६, ३१, ७,
३२, २, ६, १७, ९, १०, २०
२, ७२, ३, ७, ३४, १६,
३८, ७, ८, ३, २०, ९३,
२, १०, ९६, ४, ११३, ८,
१३३, २, खि २, १, १, ५, ५,
११, मा ९, १६†, २१, १०,
का १०, ३, ९†, २३, १, १०,
तै १, ७, ८, २†, मै १, ११,
२, ४, ११, २, १४, ५, १३,
१८, काठ ९, १९, १३, १४,
३८, ७, ४०, ८, †कौ १, ४१०,
२, ८०१, ११५२, ३, ३, ११,
†जै १, ४०, २, २, ३, १, ४, १,
५, २, ४, शौ †२, ५, ५, ६,
४, ३, ४, २४, ६, ६, १३९,
५, ७, ९३, १, १०, ४, ९,
१०^३, १६, १७, १९, ४७, ८,
५०, १, †२०, ७, २, ३०, ४,

३४, ३, ११, ९१, १२, ९५,
३, पै २, ८, ५, ७०, १, ४,
३९, ६, ५, २७, २, ६, १६, ६,
२०, ८, †१३, ६, १, २, ७, ३,
११, १४, ४, ११, १६, १५,
९, १०^२, ८०, ५, -ही शौ १०,
४, ८, पै १६, १५, ८, -हीन्
मा १६, ५, का १७, १, ५, तै
४, ५, १, २, मै २, ९, २
काठ १७, ११, क २७, १, शौ
१०, ४, ६, पै २, ७०, ३, ८,
२, ७, ११, ७, ३, ९, १६, १५,
६, १६, ६, ७, -हीनाम् ऋ १,
३२, [३, (२, १५, १)], ४,
शौ २, ५, ७†, ६, १२, १, १०,
४, १, ३, ४, २०, २३, पै १,
१११, ३, ८, ७, १, †१३, ६, ३,
४, १६, १५, १-४, १६, १०,
१७, ५, -०हे शौ ५, १३, ४,
१०, ४, २१, -०हे शौ ६, ५६,
३, १०, ४, १८, पै ८, २, ३,
११, १६, १६, ८, १७, १, २,
-हे ऋ १, ३२, १४, ५२,
१०, ८, ९३, १४, १०, ४८,
२, शौ १०, ४, १९, २६, पै ८,
७, ३, ११, ७, ८, १३, ६,
१४†, १५, १२, २†, १६,
१६, ९, १७, ७, -हौ तै ५, ६,
१, २, मै २, १३, १, काठ ३९,

२ शौ ३, १३, १, पै ३, ४, १,
[°हि-अन्ध°, लोहित°]
आहेय^०-यम् पै १, ०४४, ४
१११, ३, ३, ९, १-६
†अहि-गो(प>)पा°-पा ऋ १,
३२, ११, पै १३, ६, ११
†१अहि-घ्न^१-घ्ने ऋ ६, १८,
१४, मै ४, १२, ३, काठ ८,
१६
*१अहि-घ्न°-
*१अहिघ्न्य^१-घ्न्या^२ पै १६,
१५, ७
अहि-जम्भ-म्भा. पै ११,
७, १
अहि-दष्ट-ष्ट पै ९, ८, ८
अहि-नामन्-नाम्नाम् ऋ ९,
८८, ४
अहि-नासिक-कम् पै ६,
१४, २
अहि-भानु^१-०नव ऋ १,
१७२, १
अहि-मन्यु^१-न्यव ऋ १, ६४,
८, ९
†अहि-माय^१-यस्य ऋ ६, २०,
७, -या ऋ ६, ५२, १५,
१०, ६३, ४, काठ १३, १५,
-यान् ऋ १, १९०, ४
*१अहि-शुष्म^१-
*१अहि-शुष्म-नापू, नाउ च टि द्र

‘नाऽहिनाऽऽपि न’ इति चतुष्पदाऽऽत्मक शोध
सुवच (भूयसेऽपि सस्थ शोघाय तु टि अपि/लिह>
१अपिलिहते) ।

१) ‘यूथेव’ इति ऋ (५, ३१, १) पामे ।

२) तात्रभविक ढ>एय प्र (पा ४, ३, ५६) ।

३) बस. पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप यद्र ।

४) सस्व नापूटि. द्र । उप /हृ> *ध्न- इति
भावे निष्पन्नं यद्र । एस्थि वृत्रान्तकतयेन्द्रवृत्रयोर्बुद्ध
परामृष्ट भवति (तु. PW GW, वैतु. सा SIM च
उप भावपर *१हृन्- इति च षतस इति च कृत्वा
यनि. रू च १ इति निगासुकौ सन्तौ स्वरतो दीयमानौ) ।

०) पा^१ यनि तस द्र । उप नापूटि द्र ।

१) तत्रसाधवीयो यत् प्र (पा ४, ४, ९८) ।

२) ‘पदा’ इत्येतत्-समानाधिकरण वि द्र (तु सस्थ
टि उ) ।

३) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) । उप </भा
यद्र [मरुतो ह्य अनघ्रेऽपि नभसि मेघानानीया-
ऽऽनीयोपदर्शयन्तीति कृत्वा युक्तमेतत् यनि तदीय वि
(वैतु सा पूष *१अ-हि- [=६अ+(/हा त्यागे+कर्मणि
कि प्र=) *१रहि- (=तस)] इति)] ।

४) स च पूष च^१ बस इति प्रथम. कल्प (तु सा.
प्रमृ) पूष च *१अहि इति ‘अधि’ इत्यस्य नि सत

अहिशुष्म-सुत्वन्^a- -त्वा ऋ
५, ३३, ५
|अहि-हृत्य^b- -च्याय ऋ १,
१३०, ४, -न्ये ऋ १, ६१, ८,
१६५, ६, ३, ३२, १२ ४७, ४,
मा ३३, ६३, का ३२, ५, ९,
मै ४, ११, ३, काठ ९, १८,
गौ २०, ३५, ८
अहि-हृन्^c- -ह्ये^d ऋ २, ३०, १,
-०हृन् ऋ २, १३, ५, -हनम्
ऋ १, ११७, ९, ११८, ९,
-हा ऋ २, १९, ३

अहिघ्नी^d- -घ्न्य शौ १०,
४, ७
*२अहि-(बुध्निय-, बुध्न्य-)^e -हि
(-घ्निय, घ्न्य) ऋ १, १८६,
५, २, ३१, ६, [५, ४१, १६,
७, ३४, १७], ६, ४९, १४,
५०, १४, ७, ३५, १३, ३८, ५,
१०, [६४, ४, ९२, १२], ६६,
११, ९३, ५, मा ५, ३३, ३४,
५३, का ५, ८, ३, ३३, २,
१६, तै १, ३, ३, १, ४, ४,
१०, ३, म १, २, १२, ६, २, १,

२, १३, २०, काठ २, १३;
३९, १३, क २, ७, शौ १९,
११, ३, पै १३, ८, १३, १,
-हिना(-घ्न्येन) ऋ ४, ५५, ६,
-हिम्(-घ्न्यम्, घ्न्यम्) मा १०,
१९, का ११, ६, ४, तै १, ८,
१४, २, मै २, ६, ११, काठ
१५, ७, -०हे(-०घ्न्य) काठ ७,
१३, क ६, २
*३अहि^f-
*१अही^g- -हीनाम्^h ऋ १०, १३९,
६, मै ४, ९, ११, -ह्ये

नैप्र विपरिणामे सति (वैतु सा *१७अहि- इति
व्यापकवचन विप, PW प्रभृ च १अहि- इति सर्प-
वाचक रूप इति) पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। षतम
इति द्वितीय कल्प । अत्र वृत्रवाचके १अहि-
इति पूष सति सासस्व (पा ६, १, २२३) इति
कृत्वा *१२अहि-शुष्म- इत्येव निर्देश कर्तव्य इति
दिक् (तु नाउ टि) ।

^a) उस उपप्रस्व (पा ६, २, १३९) । *१७अहि-
शुष्म- इति पूष सत् क्रिवि (= 'अहिशुष्म यथा
स्यात्तथा') युक्त स्यात् । अथवा *१२अहि-शुष्म-
इति पूष सत् कर्मभूतमुपपदमिति वक्तव्यम् (तु ऋ ९,
१९, ७) । उप च पाधा उस हिसार्थात् √*सृ
इत्यत कर्तरि वनिपि निष्पन्न यद् (वैतु पपा, सा,
GRI च पूष स१ सत् पृथक् पदमिति बुवाणाश्चिन्त्या,
(पूर्वाधेनाऽऽत्मनश्चाऽऽत्मीयाना चेन्द्रप्रतियोगित्वेन सम-
र्पितवतामस्मद्वाच्याना स्तोतृणामुत्तरावीयाया आशिष
इन्द्रस्यैव न त्वन्यस्य तदीयस्य कि वाऽऽत्मीयस्य
मृत्यादे कस्यचिदा मसमीपाऽऽगमनपरत्वेन प्रकरणासग-
तस्वरूपाऽवच्छेदात् [यथा चेन्द्र सुत्वा भवतीत्येतत्-कृते
तु ऋ १, १७३, ५ प्रभृ]), PW प्रभृ पूषप्रस्व (पा ६, २, १)
असत्यपि बस इति कृत्वेन्द्रस्य सत्त्वनामहिशुष्मत्वमुद्धो-
षयन्तो विपरीतार्थवाचका सन्त शिरस्छेद्यभावुका इव
द्र (मूलत सुत्वन्- इत्यस्य विप नतो हिमकवाचकत्वा-
दिन्द्रहिसापराणा स्तुत्येन्द्रकोपस्य प्रसङ्गादिति दिक्)] ।

^b) उस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^c) उस क्यबन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

^d) उदात्तनिवृत्तिस्वर (पा ६, १, १६१) ।

^e) व्यु ? १अहि- , इत्येतदीयया मेघप्रकरणीयया

व्यु, गतार्थता स्यात् । एव तर्हि किमिति पृथङ् निर्देश
इति । विवेक स्यादिति । कथमिति । जलवत्त्वसामान्ये-
ऽप्यभ्रादभ्र विशिष्यते । वर्षत्यन्यद् न च वर्षत्यन्यदिति ।
तत किमिति । यदवर्षुक सन् प्राणमृता ज्ञेयैककृत्या-
ऽसुरत्वेन प्रतीतिगोचर स्यात्, तन्निगमसग्राहकम् १अहि-
इति । यत्तु जलप्रदानेन प्राणिना भरणपरतया
देवत्वेन प्रतीयेत (तु नि ५, ४, या १०, ४४),
तन्निगमसग्राह इह द्र इति । एव विविच्यमानस्य सत-
श्चास्याऽऽनुपदिक सद् बुध्निय- इति वा बुध्न्य- इति
वा (एक सदपि वक्तृप्रवृत्तिभेदतो द्विरूप च √*भृ इत्यत्र
सुप्रतिष्ठितमूल च) प्राति समानाधिकरणतया श्राव्यते
यथा भूय इव विवेक प्रतीयेतेति (तु टि *बुध्निक->
बुध्निय-, बुध्न्य-) ।

^f) अर्थत सारूपान्तरविविक्त्यै पृथङ् निर्देश । व्यु ?
(तु नाउ टि) ।

^g) नापू स्त्री ङीष् प्र (पावा ४, १, ४५) ।

^h) दीर्घेकारान्तस्य सत वा ष३ द्र (वैतु वे सा G.W.
१अहि- इत्यस्य, MW *१२अही- इत्यस्य च पु सत ष३
इत्येव बुवाणाश्चिन्त्या । प्रकरणतो ह्येतद् नदी-पर्यायो
वा स्यात्, प्रथमे पादे श्रुतपूर्वेण 'नदीनाम्' इत्यनेन समाना-
धिकरण सत् विप वा स्यात् (तु ४थे मन्त्रेऽप्येव पूर्व विश्वा-
वसुना गन्धर्वेण पश्चाच्चेन्द्रेणाऽपा ससर्ग श्राव्यमाण) । अथ
स्वरतोऽपि पराऽभिप्रायोऽसगतो भवति । १अहि- इत्यस्या-
ऽऽशुदात्तस्य सत पु यनि रू अनुपपत्ते] । एस्थि यनि
प्राति मौस्थि (√*सृ सरणे > भावे) *सृ- + (√*भृ
भरणे > कर्तरि) *भि- इति स्थिते तस सासस्व (६, १,
२२३) *स(भि) > भ्री- इत्यस्य सत नैप्र विपरिणाम
स्यात् [तु सरस्-, सरस्वती-, सुरभि- (स > इ > अ

*३अहि->

५८८

अ-हिंसत्->

अ ९, ७७, ३^६, १०, १३८,
१^७, १४४, ४^{१०}
*४अहि-, *५अहि- एषू टिटि द्र
*१६अहि- १अहि- टि द्र
*७अहि- १अहिशुष्म- टि द्र
*८, *९अहि- १अहि टि द्र
*१०अहि- १अहि- टि द्र
अ-हिंसत्^१- सन् मा ३, ६१, का ३,
८, ६, -सन्त. शौ ६, ५०, २,
१२, ३, ३१, -सन्तम् खि ४,
९, ३, मा ११, २८, का १२, ३,

१, तै ४, १, ३, १, ५, १, ४, १,
मै २, ७, २, ३, १, ४, काठ
१६, ३
अहिंसती, न्ती- -तीम् औ ९, ३,
२२, पै १६, ४१, ४, -न्ती पै
६, १०, ६, -न्ती अ १०,
२२, १३. शौ ९, १३, १३-१८,
पै ५, १, ५, १६, ७५, ३-८,
-न्तीम् पै ५, ३१, ९, ७, १५,
१०
अ-हिंसा^१- सा पै १, ६४, १, -सायै^१

तै ५, २, ८, ७, ६, ६, १
७, ६, १, मै १, ५, ११, ८,
५, ८, ११, ७, २, २०, ३, २,
३, १, ८^२, २, १, ३, ४^२, ४,
७^२, ६, २, ९, ७, ८^२, ८, १०,
९, १^२, ३^२, ४, ५, १०, १^२,
४, १, १, २^४, ५, १०, १२,
१३, ३, ४, ५, काठ ११, २,
२०, ९, २३, ६, २६, ३^२, ७,
३१, १^२, ७, ८, ११, ३७, १६,
क ३१, ११, ४१, १^२, ५,

इत्यन्यत भि>हि इत्यन्यतश्चेत्यभिमधि [१तु हट्ट-]]।

*) प्र३ स्वरितविपरिणाम (पा ८, २, ४) द्र
[इन्दुधाराणा च नदीना च सरणसाधर्म्याद् नद्युपमामुखे-
नेन्दुस्तुति (✓चर् गतौ>चारु- इत्यभिसधि)]। यद्वा
बधा ज्वलनवृत्ते सत ✓चर्>चारु- इति च
स्त्रियश्च सुदीप्तय सन्य उपमानधर्माणा स्युरिति च कृत्वा
(✓भू दीप्तौ>भावे) *भर्+(✓भू भरणे भावे
वा>कर्तरि) *भ्रि- इति स्थिते तस सासस्व
(पा ६, १, २२३) सत *भ(भ्रि->)भ्री->
*३अही- (<*४अहि-) इति विपरिणाम स्यात् (तु
नभा मातृ-पर्याया भाभी, बीबी, बेबे प्रभृ, वैतु वे,
सा अर्थे सवदमानावपि सन्तौ आ/हन् इत्यत व्यु
वदन्तौ १अहि- इत्यस्यैव वृत्तिवैशिष्ट्यमात्रमिवाभि-
प्रयन्तौ)। अथवा गाव इह उपमानधर्माणा इति कृत्वा
(✓भू चरणे>भावे)*भ्रर- इत्येतत्पूर्वस्य तस सासस्व
च सत *भ्रि-> इत्यस्य वा गवार्थवृत्ते सत (तु
ORN) *३अही- (<*४अहि-) इत्यस्यैव वा *४अही-
(<*५अहि-) इत्यस्य वा विपरिणाम स्यात् [तु
दे (२, ११) अर्थे संवादुकोऽपि सन् व्यु १अहि-
इत्येतैनैव अमीष्टनिर्वाह (तु त टि)। एव च वे
सा दे च *१५अही- (<*१६अहि-) इति च, PW.
प्रभृ *१२अही- इति च व्यु १अहि- इत्येतज्जे सती
अप्यन्यत् स्त्री अन्यच्च पु इति कृत्वा सुवेचे इति दिक्]।

१) द्वि३ [=हे इन्द्र! यत्र च त्वमुषसो दशस्यन्नपो
रिणन् अहो दसय (=दंसु मोक्षणे [तु दे (२, १)
दसस्- इत्यत्र] > लङि मपु१ [तु पूर्वाधे व्युददिर्
(वले विदारिते सति ह्यहीना दिव्यनदीनामवमोक्ष इत्य-
भिसर्वे:)], तु PW. प्रभृ, वैतु नि. [२, १ (या ४, २५)]
प्रभृ *१दसि- इत्यस्य सप सत प्र३ इति]

इति वा द्र [तु ORN, वैतु स्क प्रभृ यनि ऋ वा
गपू नि या वा टीकाकृत उत्तरार्धाऽनेकवाक्यतामा-
पादयन्तोऽप्यन्योन्य विमता सन्त यनि रू १अहि-
>*१अहि->प्र१ इति वा (तु स्क), १अहि- इत्यस्य
(तत्रस्थवृत्ते स्त्री च सत. १) द्वि३ इति वा (तु तु),
१अहि->प्र१ इति वा (तु सा) विवदमाना, PW
प्रभृ च *१२अही->द्वि३ इति। नाउ मन्त्रे सकक्षा-
णा सता लङ् रू प्राचुर्यमपि गपू वा विज्ञापुक द्र।
व्यु चेह नापृटि दि एव यथायोग सगमयितव्या
भवति। ननु भो. यनि स्वगे दुरुपपद स्यात्। शसि
विभक्तिस्वरस्य (पा ६, १, १७४) प्राप्तत्वादिति। नेति।
कथमिति। लक्ष्मणस्य (=पाप्र) यथालक्ष्य सु-शोधत्वदर्श-
नादिति। कथमिति। स्त्री यरिवषयत्वेन प्रतीतिगोचराणा
सता प्राति शसि द्वयी गतिर्लक्ष्यते। प्र अच पूर्व-
रूपैकादेशे सति प्राति स्वर इति (तु देवी->-वी)
वा, यणादेशे सति स्वरितविपरिणाम इति [पा ८, २, ४
(तु देही->-ही)] वा। एवमेतद्व्रतद्वयमात्रोपलब्धे
अशस् इति पदं गपू सूत्रे उस् इति [वस्तुतस्तु मुत्यजमेतन्
सूत्र द्र। देव->देविका->देवी- इत्यनया दि नैप्र
स्त्री ईकारान्ताना प्राति विपरिणामाऽऽत्मकत्वेन सभाव्य-
मानत्वाद् यदा मौलिफेन सता देविका- इत्येतत्प्रका-
रकेण प्राति सुव्योगस्तदा देविका > देवी, देविकया
>*देविया>देव्या इत्येवजातीय पूर्वसवर्ण-लोपाऽन्य-
तरसचिव परसकमात्मक स्वरविपरिणाम (पा ६, १,
१६१), यदा च देवी- इति कृत्वा स्वरूपतो विपरिणत-
पूर्वेण सता सुव्योगस्तदा यणपुरस्कृतस्वरितविपरि-
णाम (पा ८, २, ४) इत्येव सुवेचत्वादिति दिक्]।

०) स्वरूपतः सदेह (तु टि *१२अहि-)।

१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र।

४७, १^१, ७, ८, ११
 अ-हिंसान^१- नस्य ऋ ५, ६४, ३
 अ-हिंसि(त-)>ता- ता पै ८,
 १८, ५
 अ-हिंस्यमान^२- न ऋ १,
 १४१, ५
 १अहिंसो^३ पै २, १०, १
 अ-हित^४- तम् पै १५, १८, ३, -तेन
 ऋ ८, ६२, ३
 अहिन- अहन्- द्र
 *अ-हिरण्यव^५- न्व खि ५, १३, १,
 शौ २०, १२८, ६
 १अहिंस्यावसोअनुसारिश्छस्^६
 पै ७, १०, ९
 *१, *२, *३, *४, *५अही- ३अहि-
 >*१अही-> -द्य टि द्र

*१६अ-ही- १अहीशू- टि द्र
 १अहीन- अहन्- द्र
 २अ-हीन^७- न काठ १, १२, ३१,
 ११, क १, १२, ४७, ११
 *अही-शूर-
 *अहीशु(र-त्र)र्ष-
 *अहीशुव-
 १अहीशू(<शुव)^८- -शुव^९
 ऋ १०, १४४, ३, -शुवम् ऋ
 ८, ३२, २, २६, ७७, २
 अ-हुत, ता^{१०}- त काठ ८, ७, -तम्
 तै ६, १, ४, ५१, १मै १, ८, ७,
 ९^{११}, १काठ ६, ३^{१२} २१, ७, २३,
 ५^{१३}, २४, ९^{१४}, ३६, ९, १क ४,
 २, ३८, २^{१५}, शौ ६, ७१, २,
 १५, १२, १०^{१६}, पै २, २८, ३,

-तस्य १तै २, ६, ६, २^{१७}, ६, २, ८,
 ५^{१८}, काठ ३५, ५^{१९}, क ४८, ६^{२०},
 -१तात् मै १, ८, २^{२१}, काठ ६,
 २, ८, ११, क ४, १, -ताम् शौ
 १२, ४, ५३, पै १३, ५, १,
 -१तासु मै १, ४, १०^{२२}, काठ
 ३२, ७^{२३} -१तेतै २, ४, ७,
 मै १, ५, ७^{२४}, ८, ८^{२५}, काठ
 ६, ६^{२६}, क ४, ५^{२७}, -तेभ्य
 शौ ७, १०२, ७ [०त-हुत०]
 १अहुता(त-ग्र)द्^{२८}- तात् तै ३, ३,
 ८, २, -ताद्. मा १७, १३^{२९}
 का १८, १, १३, तै ४, ६, १,
 ४, १५, ४, ५, २^{३०}, ५, १०, ५^{३१}, मै
 २, १०, १, काठ ८, १३, १७,
 १७, २१, ७, क ८, ११^{३२}, २८, १,

^१) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।

^२) शोध-सापेक्ष मुपा भवति । 'अधि रक्षसो
 ग्राह्यश्च' इत्येव मूलतः पादः सभाव्येत (तु शौ २,
 ९, १)। आदितस् तृतीयचतुर्थाऽक्षरयोः प्रामादिके भ्रशे
 'अधिसो>अहिसो' इत्येव काल्पनिक प्रयासो लब्धा-
 ऽवमर इत्यभिसंधिः ।

^३) सस्व एण्टि द्र । उप हिरण्य- न्व प्र (पावा
 ५, २, १०९)। मुपा स्वरो भ्रष्टः । अ-हिरण्यवत्-
 >-वान् इति WR मुपा ।

^४) तु शौ १२, ३९, ९ । उभयत्र वैकलीसकुल इव
 पा शोध-सापेक्ष द्र । अत्राऽऽदौ 'अपि । त्वा । वस.'
 इत्येषा पदत्रयी सभाव्येत । ततः 'अनु' इति व्यर्थो
 वैकारिक आगमस्ततः 'सारि' इति वैस स्यादित्येव
 विमृश्यम् । यद्वा 'अहिश्च वसोऽनु सारिश्च' इत्येव स्यात् ।
 तत्राऽऽदौ अहि- इत्यन्ते अनुसारि- इति वा सारि-
 इति वा द्वे वैसः स्याताम् । उत्तरे 'नु' इति अग्न्य द्र ।

^५) व्यु^१ पपा अनवग्रहात् । १अही- + (✓)*शू
 स्रतौ>भावे) *शुर्- इति स्थिते तस सासस्व
 (पा ६, १, २२३) नदीप्रवाहपर्यायभूते *अही-शुर्-
 इत्यस्मिन् पूष सति (✓)*वृ आच्छादने>भावे) *वृ-
 इत्यस्मिन् उप च सति बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १) सतः
 *अहीशु(र-त्र)र्ष- इत्यस्य नैप्र *अहीशुव- इत्येतद्-
 द्वारक (तु. ORN) यनि विपरिणाम स्यात् [एव च मेघ-
 जलस्य वा तत्प्रवाहस्य वाऽऽवरकस्य सतो वृत्रवर्गस्य

(तु टि और्णवाभ- सामान्येन च (तु ऋ १०,
 १४४, ३ यत्र जातिपर बहुत्व श्रूयते) विशेषेण च
 (तु इतरत्रैकत्वेन श्रूयमाण) समर्पणे यनि प्राति
 शक्तिरित्यभिसंधि (वैतु सा [कृ गप्] *१६अ-ही-
 [=अ-हीन-]+[✓]श्चि गतिवृद्धयो >)*१शू- इति स्थिते
 *१अही-शू- इति बस इति कृत्वा पुत्रादिपरतया व्या-
 चक्षाण सश्चिन्त्यः, अन्तोदात्ताऽनुपपत्तेश्च । इतरत्र
 *अहीशुव- इत्यस्य सप निर्दिष्टनिष्पत्ते सतः
 द्वि१ इत्युक्तेश्च [तु PW प्रभृ अपि सप इति कृत्वा
 सामान्येनानिर्भुवाणा (वैतु गप् ORN पूर्वभाग
 *४अही- (यद्र) इत्येतत्-परतया सदेहुक इव)] ।

^१) द्वि३ द्र [तु सा ORN MW, वैतु PW
 प्रभृ *अहीशुव- इत्यस्य प्र१ इति (=वृषु [=इन्द्र
 (तु सा, वैतु ORN =सोम इति)] अहीशुवोऽवदीवेत्
 [=वज्रेण हत्वाऽवहितान् कुर्याद् यथा दिव्या नद्यो
 निष्प्रत्यूह प्रवहन्तु (तु कृ १, ३२, ८)] इति वा
 स्वरस इति कृत्वा त्रिप ✓धा धारणे>धी>दीधी
 इत्यस्य रू द्र [वैतु सा प्रभृ दीप्त्यर्थकात् सरूपात्
 धा एतत् रू निष्पादुका सन्तः वा कृत आत्मानम-
 पार्थमायासुका (तु ORN)]] ।

^२) '-हुते' इति मुपा यनि सु-शोध (तु सधु.
 क ४, २) ।

^३) '-तम्' इति मुपा स्वर यनि सु-शोध ।

^४) उस क्तिवन्त-कृत-प्रस्व (पा ६, २, १३९) ।

शौ १, ३०, ४, १८, २, २८, पै १, १४, ४, ५, ११, १, १३, १४, १३	-ना तै २, १, ११, ३, शौ १, ३५, ४, ६, ७४, ३, ८, २, २१ १८, ४, ६, पै ५, १६, ५, ९, १२, ४, १६, ५, १, -ने पै १, ९१, ४	१३८, ३, ४, ६, ४१, १, मा १८, ४९, २१, २, का २०, २, १२, २३, १, २, तै २, ९, ११, ६, मै ३, ४, ८, ४, १४, १७, काठ ४, १६, ४०, ११
२अ-हुताद्- -ताद मै १, ४, ६२	१अ-हुत- -त तै ५, ३, १०, २	अ-हेडयत्- -यन् ऋ १०, ३७, ५
१अ-हुताद्- -य काठ ८, ११, क ७, ८	अ-ह्य- -य. पै १६, ७२, ९	१अहेत्रमानाभ्यैनस् पै १६, ७३, २
१अ-हुत्वा तै ३, ४, १०, ३, मै ४, ५, ६	१अहे तै ३, २, ४, ४	१अ-होतव्य- -व्यम् मै १, ६, १०, ८, ७
अ-हृत- -त क ७, ४१, -ता ऋ १०, १०७, ९	अ-हेडत्- -डता ऋ २, ३२, ३, ७, ६७, ७, १०, ७०, ४, काठ ५, ३, -डन् ऋ १, ९१, ४, १०, ३२, ८, मा १५, ११, का १६, १, ११, तै २, ३, १४, ११, ४, ३, १२, १, मै २, ८, ७, ४, १०, ३१, काठ १३, १५१, १७, ६, क २६, ५	अ-होत्- -ता शौ ९, ११, ४, पै १६, ११६, ५
१अ-हूर्च्छ- -च्छाय मै ४, १, १४		अ-ह्वाय- -व्यम् ऋ ८, ४५, २७
अ-हृणान- -न क ७, ८६, २, १०, ११६, ७		अह्वय- , अह्वय- अहन्- द्र
अ-हृणीयमान, ना- -न ऋ १०, १०९, २, शौ ५, १७, २१, ६, ७४, ३ पै ९, १५, २१, -ना क ५, ६२, ६, काठ १३, १५,	अ-हेडमान- -न ऋ १, २४, ११,	*१अह- *१अही- > -इ टि द्र *१२अह- -इ क १०, १४४, ४ अह- *१अही- द्र

- १) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २)। उप यद्र ।
 २) बस अन्तोदात्त (पा ६, २, १७२)। उप यद्र ।
 ३) सस्व एपूटि द्र । उप $\sqrt{\text{हुच्च्}} + \text{घञ्}$ प्र
 उपधादीर्घश्च (पा ८, २, ७८)।
 ४) सस्व द्विपूटि द्र । उप पाधा क्रया उस
 (दीप्यथार्थ $\sqrt{*वृ}>$) $\sqrt{*हृ+शानच्}$ प्र ।
 ५) सस्व त्रिपूटि द्र । उप ($\sqrt{*वृ}>$ $\sqrt{*घृणि->$
 $\sqrt{*हृणि->}$) नाधा $\sqrt{*हृणीय+शानच्}$ प्र यद्र ।
 ६) स्वरूपतः ? ($\sqrt{*वृ}$ गलने वा शब्दे वा
 $>$ कर्मणि) $\sqrt{*घृ}$ - (=मल वा शब्दो वा) + ($\sqrt{*वृ}$
 धारणे $>$ भावे) $\sqrt{*घृ}$ - इति स्थिते बस प्रपञ्चस्व (पा ६, २, १)
 सति घृणि- इत्यस्य नेप्र विपरिणामस्य सत $\sqrt{*अहि-}$
 इत्यस्य (=गर्दभ- इत्येतत्-सजातस्य) स१ सत् क्षेपे नि
 इति कृत्वा व्यवहियमाणे कालेन नेप्र आद्याऽकारलोपे सति
 $\sqrt{*१हे}$ इत्येव विपरिणतमिति सभाव्येत (तु टि अह
 वैतु भा सा च $\sqrt{*१अहि-}$ इत्यस्य आ/हन् इत्यत
 स्वाभिमतया सत्या व्यु बलेनैव तृणे शक्ति पश्यन्तौ
 तस्य स१ इति)। ननु भो अक्षेपेऽपि संबोधनीय हे
 इति नि प्रसिद्ध इति। किं तत इति। कथं तस्य व्यु
 इति। भद्र- इत्येतत्-सजातस्य सत. $\sqrt{*भृणि-}$ इत्यस्य
 नेप्र $\sqrt{*१अहि-}$ इत्यस्य विप सत (तु टि $\sqrt{*१अहि-}$)
 विपरिणामस्य सत. स१ इति कृत्वा ततो विपरिणत
 सत् $\sqrt{*२हे}$ इत्येतद् भद्राऽऽमन्त्राणं पृथङ् निर्देश्यमिति
 (वैतु PW प्रभू अव्युत्पन्नवादमिवेहाऽऽस्थायुका)।

१) तु 'ईडता' इति मूको अरेडता (मै १, ४, १)
 इति च । एव खलु रेफहकारीयाल् लिपिविषयाद्
 भ्रमाद् इह शाखाभेद समजनीत्यपि सभाव्येत । न हि
 तयोर्वर्णयोस्त्वारणविषय सामीप्यविशेष इव भवति
 यमादायाऽय पाभे उपपादयितुमुपलभ्येतेति विविचा
 विचाराय द्र ।

२) 'अ-हेडमन्ना। अभि। एन' इत्येव शोध-पुरस्कृत
 पा इह सुलभ द्र । श्रुति-विक्रियाया लिपिभ्रमप्रभावोऽत्र
 स्पष्ट प्रतीयेत (तु नापूटि)।

३) तस अन्तोदात्त. (पा ६, २, १६०)। उप यद्र ।
 मुपा ऽतव्य- इति स्वरो दुष्पपदत्वादलक्षणो भवति।

४) सस्व नापूटि द्र । उप $\sqrt{\text{हु}}>$ $\sqrt{*हृव->}$ नाधा
 $\sqrt{\text{हृवि+प्यत्}}$ प्र आयादेशश्च उस (पा ३, १, १२७ उउ)।

५) प्राति मूलस्वरूपम् ? । 'शतचक्र यो ह्यो
 वर्तन्ति' इत्यापाततो नवाऽक्षर पादो भवति (वैतु
 सा गायत्र्यनुक्रम प्रतिशब्दुक । न च 'वर्तन्ति' $>$ वर्त्ति
 इति कृत्वा पठनीयमिति वक्तव्यम् । तथा सत्याव-
 सानिको गायत्रो गन्-गन्-क्रमो दुष्येदिति)। अवसानतस्तु
 जागत पादो मूलतः सभाव्येतति कृत्वा 'शतचक्र यो,
 अभ्यर्थिको वर्तन्ति' (=य सुपर्ण शतचक्रो यथा स्या-
 तथा याजुक्पृष्टाभिमुखो भूत्वा वाङ्मयमान) इत्यय मौलिक
 पादोऽभूदिति शोधोऽवसरत्वं विमृश्यम् । एस्थि च मध्यत
 $\sqrt{*अभ्यर्थिक-}$ $>$ $\sqrt{*अभ्यर्थिक}$ इत्येव सतः रू $\sqrt{*अह्यह्य}$
 इत्येतद्-द्वारक यनि नेप्र. वर्णस्वरविपरिणाम इत्यभिमतं

अहः

५९१

११अहि-

अहम् १२, १०, २ २, ३, २,
५, २, १

अहम्-पूर्वणाम् २, ३८, ३

*अहः १२अहं टि ३

अह्य-य १, ७४, ८, ८,
७०, १३, १०, ९३, ९^{१०}, -यम्

२, २, १, ७५, ७

६७, ६, ८, ५४, ८, ५६, १,

६०, १६, खि ३, ६, ८, ८, १,

-या १५, ७९, ६, (७), ८,

८, १३ -ये १०, १४७, ३

*अह्यस्-नाप् टि ३

अह्याणा - ००१ ४, ४, १०४

तै १, २, १४, ६, मै ४, ११,

५, काठ ६, ११, -णम् १२,

६२, १०, -णा २, ८०, २

११अहि-ह्य २, ५४, १, मा

३, १६, का ३, ३, ६, तै १, ५,

[वैतु सा १अहि-इत्यस्य ष१ इति वा (✓अह गतौ>) अह-इत्यस्य प्र१ इति वा विमलपयन्नुभयथाऽप्यनुप-पन्नस्वरित, PW प्रभृ च १२अही-इत्यस्य द्वि३ वा ष१ वेति विप्रतिपद्यमाना अर्थतः सशयदोलामिवाढ्वा वर्तन्ति इत्यस्य स्थाने अवर्तन्ति इति वा विवर्तन्ति इति वा (तु ORN) पिपठिषुका] ।

*) अनवगमात् स्वरूपतश्च स्वरतश्च १। ✓१अह इत्यतः कृद्वृत्त्या वा अहन्-इत्यतस् तद्धितवृत्त्या वा यत् प्र इति कृत्वाऽऽद्युदात्तमिव (पा ६, १, २१३) सत् विप इति सा । ✓हि इत्यस्य लङि उप१ इति IV । मूको अनु प्रायिकी निघातश्रुतिर्भवति । काचित्कयावेव चाऽऽद्युदात्तश्रुतिरन्तोदात्तश्रुतिश्च । धर्माऽऽख्यहविर्विशेषीय च 'सुरुचा' इत्येतद्विशेषणान्तरसकत्त च ह्यार-मह->-ह्यम् इत्येकमेव समस्त विप स्यादिति विमृश्यमान सत् स्वरूपतश्च स्वरतश्च सगच्छेतेति तु सभावनीयम् । कथमिति । (✓*घृ तापे>भावे) *घुर-+(✓*भृ भरणे>भावे) *भार- इति स्थिते तस मासस्व [पा ६, १, २२३ (=पाप्र उस उप वजन्तत्वात् थाथीयस्वरे [पा ६, २, १४४])] *घुर्भार- (तु नभा घुवार, 'वैतु सा प्रभृ <✓हृ कौटिल्ये इति)>नैप्र *ह्यार- इत्यस्मिन् पूष सति ✓मह>भावे *मह्य- इत्यस्मिन् उप च सति बस पूषप्रस्व [पा ६, २, १ (=तापभारे महत्त्व यस्येति [तु टिटि ✓मह> *मह्य-, ह्यार-मह्य- च])] ।

*) व्यु स च १ पपा अवग्रहाऽभावात् । १अहि-+(✓*अर्ष>कर्तरि)*अर्षु- इति स्थिते ह्रस्वान्त उस इति सा [उप भाप इति कृत्वा बस इतीव ब्रुवाणा PW प्रभृ चिन्त्या पूषप्रस्व (पा ६, २, १) आपत्ते (तु ORN)] । मौस्थि अभि✓*अर् गतौ >*अभ्युर्- (=भाप)+ (✓*घृ प्रवृत्तौ>भावे) *घृ- इति स्थितेऽभिक्रमप्रवृत्तिक-वचनस्य बस च पूषप्रस्व च सत् *अभ्युर्षु- इत्यस्य नैप्र विपरिणाम स्यादिति विमृश्यम् ।

*) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप, *ह्य- इति पाधा उस च बधा, च ✓ह्य इत्येतत्-मगोत्राच्च

सत् ✓*ह्य इत्यतः कर्तर्य अचि प्र निष्पन्नतया सभाव्यमान यद् ।

*) प्राति यनि वा असारख्यात् (तु सा प्र१ सत् द्वि३ रु इति कृत्वा व्याञ्छाण) । एस्थि ६अ+[*ह्य- इत्येतत्-सनाभि (तु नापूटि) भाप सत्] *ह्यस्- (तु सगोत्रप्राय सत् ह्यस्- इति) इति स्थिते तस पूषप्रस्व (पा ६, २, २) सत् *अह्यस्- इत्यस्य कर्मणि द्वि१ रु इति सुवचम् (तु ORN, NW अह्य- इत्यत्र) । छन्दस्तः पूर्वाः त्रैष्टुभश्च गायत्रश्चोत्तरार्धे त्रैष्टुभश्च जागतश्च पादा द्व । एव च प्रकृते प्रथमे पाद आवगमनिक्या ग-युग्मताया, 'सवित' इत्यत्र नैप्र तिरोभाव सभाव्येत [मौस्थि माध्यमिकस्य 'वि' इत्यस्य ✓*भृ दीप्तौ >*भिर- इत्ये- तत्स्थानीयत्वदर्शनात् (तु टि सवितु-, वैतु ORN [तु ZDMG ६१, ८३५] 'कृधी' इत्यत्र व्यञ्जरातामुपकल्प्य जागत पादमभिनिर्वर्तुक सञ्चिन्त्य [तथा सत्यप्यावसानि- क्या अभीष्टजागतस्वरूपताया असिद्धयभिसधे])] ।

*) सस्व एपूटि ३ । उप ✓*ह्य (तु एपू टि) >*ह्याण- इति ज्ञानजन्त सत् यद् (वैतु या ५, १५ ग्रान- इति उप इत्यवान्तर प्रविभज्य समासमुखेन व्याचक्षाणोऽपि तत्त्वमपरि- हापुक) ।

*) प्राति च व्यु च वा. च १ देवतायै पय प्रभृति- दोहप्रदाने प्रक्रियमाणे गाव एव तत्कर्तृत्वे प्रतिष्ठिता सत्य श्रुतिप्रमिद्धा भवन्ति (तु ८, ७, १०, ६२, २, ९, ३१, ५, ७०, १) इति ता एवेहापि यनि प्र३ इति कृत्वा श्राव्येरञ्जिति सभाव्यमाने सति 'अस्यु (सोमस्य) प्रत्ना द्युतमुनु शुक्लं पय सहस्रसामुषि (=गपू सप्रकरणेषु श्रुत्यन्तरेषु च योऽर्थं समर्प्यतेऽसा- वेवार्थ इह द्वि ममर्प्यमाण सन् ✓दुह इत्यस्य प्रसि- द्धाया स-या द्विकर्मयोगेन प्रवृत्ते श्रुतिमूलकता सकेतुक द्व इति कृत्वैतद्विशेषणद्वयविशिष्टाय सते सोमाय) अहयो(=गाव) दुदुहे (=दोहतो ददते) इति वा स्यात् । एस्थि तावत् का-व्यु इति । (✓*भृ भरणे>कर्तरि) *भृ- इत्यस्मिन् भरणधर्मक्षीरपर्यायभूते पूष सति

५, १, मै १, ५, १, काठ ६, ९, क ४, ८, सौ २, १०५, जै ३, ११, १.	१०, ५६, २, तै १, १, १२, १, मै १, १, १३, ४, १, १४, काठ १, १२, ३१, ११, ३५, ५, क १, १२, ४७, ११, ४८, ६ शौ ६, ९२, ३१, -तम् मा १, ९, का १, ३, ५, तै १, १, ४, १, मै १, १, ५, ४, १, ५, काठ १, ४, ३१, ३, क १, ४, ४७, ३, -ता मा ८, २९, का	९, ५, २, तै ३, ३, १०, १, काठ १, ३, १३, ९, १०, ३१, २, क १, ३, ४७, २, -ता ऋ ९, ३४, ६, शो ६, १२०, ३, पै १६, ५१, १ अहुत-प्सु ^c -प्सव ऋ १, ५२, ४, ८, २०, ७ अहणी ^d पै ५, २०, ३ अहयवसे १अवस्- > -वसे टि. द
---	---	---

इति वैदिकपदानुक्रमकोषे सांहितिके प्रथमे विभागे

प्रथम. खण्ड. समाप्तः ।

(✓/*धृ दाने>भावे) *अधि- इत्यस्मिन् उप च सति बस
पूपप्रस्व (पा ६, २, १) गवार्थे वि च सत *अधि-इत्यस्य
नैप्र *अधि- इत्येवसमावितपूर्वकमश्च १० अहि- इत्ये-
तदुत्तरक्रमश्च विपरिणाम स्यात् [तु अभि भट्ट- (=गो-
इति) टि च ?अहे, वैतु इह गपू (पृ ११४d उउ)
?अधि- इत्येवं पराभिमतताऽवयवविभागोद्भूतपूर्वक्रमस्य
प्राति खखडन (यस्मिन् विषये प्रकृतमनुह्याऽधुना
शोध, द्र. [=अधि- इत्यस्मिन् वि पूष सत्यन्यत
(✓/*गृ>*गुर->*मु->) *गु- इत्यस्मिन् उप
सति (वैतु पा [१, २, ४८] गो->*गु- इत्येव
शासुक्) बस पूषप्रस्व अधि-गु- इत्यन्यतश्च (✓/*गृ
>*गुर्व->*गुव->*गुव->) *गौ- इत्यस्मिन्
(=नौस्थि गो- इत्यतो विभिन्ने सति तत्-सगोत्रे) उप
च सति बस पूषप्रस्व *अधि-गौ- इति द्वे पृथक् प्राति.
इत्यभिसिधि], भा (तै) ऋत्विग्वर्ग्यदोषार्थे सति नञ्-
पूर्व तस इति कृत्वा उप कर्तरि <✓ही लजायाम्
इति (तु ?PW, GW, ORN प्रभृ [वैतु NW अ-
ह्य->(प्र३)-य (?-या?) इत्येवम्, Bg (ORN) च
अ-ह्य-> (क्रिवि) -य (?यम्) इत्येवं भिन्ननिर्देशौ
सन्तावभिमतसशोधौ]), पक्षे च प्रकृत एवार्थे सति
✓अह् व्याप्तौ-कर्तरि क्रिन् प्र उअ नित्स्वरश्च (पाउ
५, ४९, पा ६, १, १९७) इति कृत्वा यनि प्राति
निष्पादुक (तु द [मा.]) उ म च गवार्थे

सति ६अ+(✓ही लजायाम्>) ही- इति स्थिते वस
सत *१अ-ही-(> *१अ-हि-) इत्यस्य रू इतीव प्रति-
पादुऋ चिन्त्यौ, अन्तोदात्तापत्ते (पा ६, २, १७२), अमी
ष्टस्य पूषप्रस्व १पा ६, २, १) अन्तुपपत्तेश्च, सा (१ऋ
का च) म च (पञ्चे मा) नाप् प्रकृत एवार्थे सति व्यु
तथा वदन्तौ पूर्ववत् स्वरतथ्यौ)। अथ गाप् वा (वैतु
उ च म च (=गवार्थकल्पे), सा च (१ऋ) 'सहस्र-
साम् ऋषिम्' इति पदद्वय (भिन्नलिङ्गेन सतापि) 'पृथ'
इत्यनेन समानाधिकरणमिति, ऋत्विग्वर्ग्यदोग्रर्थे
च सा (का) म पञ्चे सहस्रसा- इत्येतद्-विशिष्टं
सत् ऋषि- इति गोपर्याय इति, अन्यत्र म प्रकृत पदद्वयं
(विभक्तिलिङ्गवचनव्यत्ययेन) अहय इत्यस्य वि इति,
उक्त पदद्वय स्त्री सत् *१अन्-द्युत्-> -तम् इत्यनेन
समानाधिकरणमिति भा. (तै), द्युत्-> -तम् इत्यनेन
तथेति द (मा) चेति (ऋत्विग्वर्ग्यदोग्रर्थे सति सर्वत्र
✓दुह इत्यस्य आत्म सतः पर इति कृत्वा योगश्चि-
कीर्षितो भवतीत्यप्यपरा दिक्)।

^a) वैकारिकात् मूको (तु संटि) उद्गीत-मुखी-
इत्येव मौलिक. पा अपि संभाव्येत ।

^b) तस नञ्-स्वर (पा ६, २, २) । उप. यद्र ।

८) बस पूषप्रस्व (पा ६, २, १)। उप. यद्र ।

^d) दुष्पठ मुपा शोध-सापेक्ष इ (तु सस्थ टि
अन्यतसु) ।